

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Casvvm Conscientiæ

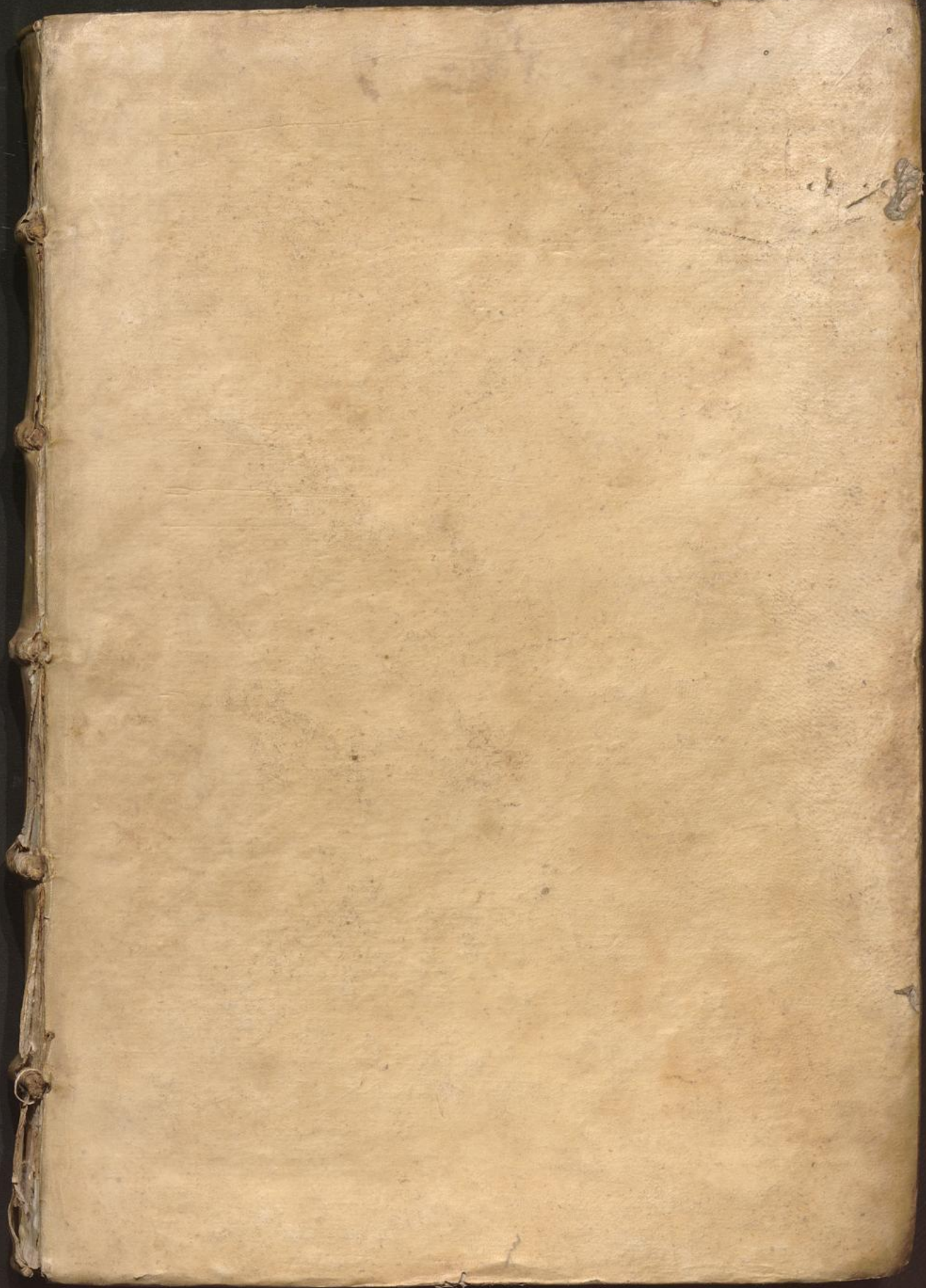
Continens Praxim exactissimam De Censvris Ecclesiasticis, Aliisque
Poenis, & Canonicis impedimentis, in Septem Libros distributus ...

Sayer, Gregory

Venetiis, 1627

urn:nbn:de:hbz:466:1-13883

Th. 572a.

G VI
14.

Ex legat. Celmi Principis Ferdin. Epil. Lator. et Monaster. Anno 1683.

THESAURVS CASVVM CONSCIEN TIÆ

Continens P R A X I M exactissimam

DE CENSVRIS ECCLESIASTICIS, ALIISQVE POENIS,
& Canonicis impedimentis, in Septem Libros distributus,

In quorum

I. De Excommunicationis natura, eiusq; conditionibus.	IV. De Suspensione, eiusque qualitatibus.
II. De effectibus illius.	V. De Interdicto, Cessatione à Divinis, Depositione, & Degradatione.
III. De Excommunicatione Bullæ Cœnæ Domini, alijsque omnibus, tam in iure Canonico, quam in Extravagantibus hæcenus editis.	VI. De Irregularitatibus ex defectu contractus.
	VII. De Irregularitatibus, quæ ex delicto incurruntur.

EA DOCTRINA, ET DILIGENTIA TRACTATUR,
ut nihil amplius in hac materia prudens, & studiosus Lector desiderare possit,

Authore **R. P. D. GREGORIO SAYRO** Anglo
Ord. D. Benedicti Congregationis Casinensis, aliàs S. Iustinz de Padua
Monacho, & Sacri Monasterii Casinensis professore.

Accesserunt in hac editione ADDITIONES admodum proficiæ

R. D. FRANCISCI BARETII VENETI
In eisdem Libros de Censuris;

*Necnon DECISIONES Casuum Conscientiæ per eundem SAYRVM ex Doctrina Consiliorum
Martini Azpilcuetae Doctoris Nauarri depromptæ, ac peraccommodè dispositæ.*

*Cum triplici Indice, Capitum, Authorum, Rerumque notatu dignissimarum locupletissimo, quorum duos priores in
principio, tertium verò in fine Libri, ad maiorem Lectoris utilitatem apposuimus.*

AD SANCTISSIMVM PONTIFICEM MAXIMVM

PAVLVM QVINTVM.

VENETIIS, MDCXXVII.

Apud Baretium Baretium. i 6

THESE

CASVM

CONSCIENTIE

CONCERNENS P R A X I M

DE CENSURIS ECCLESIASTICIS ALIISQUE P O E N I S

& Canonis impetitione, in septem libris dilucidatis

I. De Censuris impetitione, in septem libris dilucidatis
II. De Censuris impetitione, in septem libris dilucidatis
III. De Censuris impetitione, in septem libris dilucidatis
IV. De Censuris impetitione, in septem libris dilucidatis
V. De Censuris impetitione, in septem libris dilucidatis
VI. De Censuris impetitione, in septem libris dilucidatis
VII. De Censuris impetitione, in septem libris dilucidatis

ET GREGORIO S A Y H O

AUTHORE R. D. GREGORIO S A Y H O

ORD. D. BENEDECTI CONGREGATIONIS CANTUARIE ALIIQUE DE BECH

MONACHUS & SACRI MONASTERII CANTUARIE PRIORE

R. D. GREGORIO S A Y H O

IN SEPTUOR LIBRIS

AD CENSURAS ECCLESIASTICAS ALIISQUE P O E N I S

AD CENSURAS ECCLESIASTICAS ALIISQUE P O E N I S

P A V L V M

VENETIIS

M D C X V I I

AD CENSURAS ECCLESIASTICAS ALIISQUE P O E N I S

AD CENSURAS ECCLESIASTICAS ALIISQUE P O E N I S

AD CENSURAS ECCLESIASTICAS ALIISQUE P O E N I S

AD CENSURAS ECCLESIASTICAS ALIISQUE P O E N I S

AD CENSURAS ECCLESIASTICAS ALIISQUE P O E N I S

AD CENSURAS ECCLESIASTICAS ALIISQUE P O E N I S

AD CENSURAS ECCLESIASTICAS ALIISQUE P O E N I S

AD CENSURAS ECCLESIASTICAS ALIISQUE P O E N I S

AD CENSURAS ECCLESIASTICAS ALIISQUE P O E N I S

SANCTISSIMO

Domino Nostro

PAVLO QVINTO

PONTIFICI MAXIMO.

OSTRARVM quarumcunque actionum (sicuti & rerum omnium humanarum) cum ea sit conditio, Sanctis. Pater, ut nisi firma aliqua, ac stabili fulciantur ope, facili negotio ad occasum præcipientes ruant; hinc post conscriptas Additiones huic Operi appositas, quibus Auctoris celeberrimi sententias aliquot firmiores, dilucidiores, & ampliores reddidi, decreui ipsas inclyto Tuo nomini consecrare. Quem enim magis exoptauerim, cui tenuem hunc ingenii mei partum adscriberem, quam Te, qui ad Tuum confugientibus tutamen per ævum sempiternum contra quoslibet temporis uniuersa delentis incursus, ac conatus tutissimum præbes effugium? Te sacrum Pontificium diadema, quo generosa cinguntur tempora, uniuerso orbi genuflexo venerandum proponit: Te illustrissimi Nepotes (quorum encomia recensenti suppetent semper profecto nouæ laudes, vox, visque deficiet, ac ratio graui mole opprimetur) gloria corruscantem faciunt: Te denique (quod præcipue animos mihi addit) spectabilem, humilique, ac deuoto cordis affectu prosequendum prædicat (fama veritati respondente) illud Regii fulgoris singulare monimentum, quo non virtutum solum domesticos, ac familiares, verum etiam ipsarum contrubernium affectantes, & illustri pietate foves, & indefessa protectione illustras. Accipe itaque benignitatis Tuae assuetis vestigiis inhærendo parua hæc munuscula; sed & præter id mihi quoque intra gratiæ tuæ fines aditum patefacere digneris, ut illius felicitatis, quæ

Dat. Venetiis Idib. Octobris M DC XVIII.

Sanctitatis lue

Humillimus servus

Franciscus Baretius.

D. Gregorius Anglus, Ord. D. Benedicti Monachus Casinas perpetuam salutem.

a Hebr. 5.
b Pl. 138.
c 1. Pet. 5.
d Pl. 109.
e Plal. 44
f Pl. 138
g Pl. 69.
h Pl. 109.
i Deut. 126.
K Ioan. 1
l 1 Tim. 1
m Flo plu
n Martyr.
o 1. Co. 9
p 1. Co. 4
q Rom. 9.
r o Pl. 138.
s pro. 11.
t Phil. 1.
u Plal. 15
v 1. Pet. 17
w 1. Iacob. 1.
x Exo. 7.
y Beda li.
z histor.
A Angl. ca.
B 23. & lq.
C Poli. V. r.
D gil lib. 2.
E y Martyr.
F rol. Rom.
G 4. Id. Mar.
H 2 Martyr.
I rol. Rom.
J 4. Id. Mar.
K Exo. 17.
L Breunar.
M Monath. i
N fello Sâc.
O Gregor.
P Abba.
Q lex, f.
R Fontanê.
S Ger.
T mens.
U ruerus
V Barli ghe.
W is, Saul. E
X is. Vvali.
Y sis cu l a
Z is Mona
A his 1536
B propter fi
C des defe
D one oc
E si. Alij
F nes infi
G nes Ab
H res vi
I cher, Vi
J nghus,
K fisco.
L as, Hu
M offering
N onus re
O ugi, &

Quibus satis prore affirmatis puto me probasse consilium meum, si cum tutus a calumnijs esse velim, in Regalis Sacerdotij vestri clientelam me receperim. Quapropter cum superiori ecclesie Lucubrationes in Sancta Ecclesie Sacramenta, i frugum meatum primitias Domini no consecrandas, iuxta legis veteris præscriptum, Sanctæ Ecclesiæ (quæ iam militat) Catholica Petro & k Cephas Summo Sacerdote, Clementi & III. denote obtulerim cuiusnam post idum potior ratio habenda fuit quam fratrum, ac cocium meorum, Sanctissimi nimirum Cleti Anglicanici In quo sanè clero soli sunt Sacerdotes, ipsi universi. Quos recte censens inuoluit inhi verum, actus Confessores, Martyres designatione. Etenim Clerus vester, ob egregij Spiritus Sancti charismata, a quibus inuide re impio non est, ob virtutes heroicas, & vere Sacerdotales, tantum præhæc vulgo Clericorum quantum Christianorum vulgo multis Sacerdotum. Plerique enim Sacerdotes diuino quidem iure videntes, ex altari viuunt, ut ad diuinam charitatem proximè accedentes, pro altaris ac Sacerdotij defensione vitam propriam exponitis. Plerique Sacerdotes propter Christum in summa Republica luce viuunt auctoritate pollent, honoribus illustrantur, ut vero quamuis Nobilitate cleri, insignes eruditione, patrimonioque locupletes obsecrari tamen, a ignobiles, inopes, infames, omnium denique ciuium vestrorum peripem. & Christum, & anathema elitis, postquam in charissima patria nostra Catholica fides cepit et labere, fugitum, Sacerdotium scelus, & publicum erimen esse Christum Domini. Sic (probor) Principibus suis pesti re illucunt hereticis, sic Mysæagoge & Calumniam heresim suam quam deprehensam & falsè conuictam vident semel inuictam gnauiter reuocant ad suadent, nisi non veri interpretem, utilem tamen (ut aiunt) Statui. Ac si quod falso mittitur, firmum esse possit, aut qui fidem autam, per mille annos a tot potentissimis & prudentissimis Regibus professum & defensum, cunctis obiectis constantè propugnatum, huc iam regnanti Serenissimo Principi, al quando futuris sint, aut esse possint infideles: Et qui fidem Deo datam in ipse fregit, ut iam hominibus præstant securitatem. Aut si inter omnes totius orbis Catholicos, soli Angli ita inueniantur, ut Maiestatem Patriæ, & splendor ille præstet Anglicam nominis & Imperij ipsi displiceret, malletneque, quam Regibus fideles esse suis, exteram dominantem sequi. Sed reprimam me me amoris ipsius patriam antem abripis: extra oras in fura & orationis. Hec enim latius est (quod Ioseph) intus in silentio de fere apud Deum, (in cuius manus est cor Regis) obsecrareque per omnem Iesu Christi charitatem ut illa singat, & immetat in eis consilia, que & nunc, & tunc Principes, populumque inuocant, cum dies formabuntur, & nemo in eis.

Vos interim felices (Christi milites) quibus fere solis datum est, q non solum vt in Christum credatis, sed etiam vt pro Christo extrema quæque pnamini, vt merito merentur vniuersi videntem in solis fere Anglis tantus fidei ardor insit, tam inuictus in veritate asserenda animus? Et cum ubique dicitur Deus, et eadem Ecclesia sit, quæ passim impugnatur, erroribus impudenter & impune ex allantibus, rarissimus tamen in reliquo orbe (extra insulas nostras) reperitur, qui tanto periculo, probo & profusione sanguinis sue Ecclesiæ Catholicæ pro muro suo? Profecto iudicia Dei al yllus multa, & in illis scitator maiestatu facile opprimuntur a gloria. Ceterum si in re iam a fidei sensum, & iudicium meum interponere liceat, quicquid alij senserint, ego certè post Diuinum nomen. A quo omne datum optimum, & omne donum perfectum floribus, ac in primis Anglorum Apostolo Beato Gregorio magno Benedicti Patri incrementum ascribendum esse cõeo. Na vt olim Moyses (Ioseph cum hoste consiliente) non in campum descendens, sed in monte orans vixit. Amalechitis: sic particulari olim Anglis hosti, missis in illos x ss. Augustino, Melito, Laurentio, et nonnulli: alijs ordinis S. Benedicti Monachis, cuius iustitiae ac doctrina celeberrimus, Gregorius ipsomet etiam eiusdem ordinis Monachus (vt constans totius antiquitatis sententia est) orando non predicando, Euangelistas exhibendo, non per se ipse euangelizando vixit & y. Anglorum Apostolus fuit. Quid dico fuit, imò est. Nam quia a bellum Domini erit contra Amalech, a generatione in generationem, adeo Quousque mundus iste voluitur, Gregorij laudabile meritum semper accipit incrementum, quia ipsius gratiæ ac tribuitur, quod Anglorum Ecclesia noua semper sobole fecundatur. Quod merito canit Ecclesia ante multa secula, non tam historicè d. Etum, quam de nostris temporibus verè prophetarum, vt quotidianò teneremus experimento diuinæ bonitatis. Nam et si iam ante annos sexaginta, infelix Anglia, Abbatibus & Monachis partim Martyrio affectis, partim misere expulsi, monasteria omnia vel funditus diruerit, vel hereticis possidenda concesserit, & Clero Catholico bellum cruentissimum indixerit, Gregorio tamen iterum Angliam partuerit, donec reformetur in ea Christus et clerus Angliæ, vix numero non infrequens momento inastimabilis et Monasticus ordo Benedictinus serie Monachorum nò interripit, adhuc Agilis in dies florer, vel in Anglia, & carceribus, vel (si exules) in claustris reformatæ Congregationis; Ne minor sit Patriarcha Iacob, Gregorius noster, quin ex fomite Euangelico semper prodeat, & c. Benjamin adulescentulus in mentis excessu, & Ioseph quem merito adoret fratres, vt qui pascet Israël in fame.

Quod

P I O , A C B E N E V O L O
L e c t o r i S .

CVM meam in scribendo rationem abundè satis in libris de Sacramentis in Communi, quos superiori ætate edidi, exposuerim, eam nūc aut longior oratione declarare velle, aut plura in eius rei confirmationem adijcere, non solum minus necessarium, sed etiam superfluum omninò iudicavi. Quia verò dum reliquos tomos, quos tunc promissimus, in lucē emittere studeremus, nonnulli sæpius graues, doctiq; viri (quorum apud me plurimum semper valuit, & valere debet auctoritas) vehementer instabant, vt scholasticis illi disputationibus, & cum hæreticis concertationibus, ad tempus dimissis, de quibus multa à doctissimis viris subtiliter sunt hæcenus disputata, eruditèq; conscripta; ad moralem potius doctrinam, (de qua licet multi sparsim scripserint, vix tamen, aiebant, esset aliquid his temporibus ita abundè & accommodatè, prout res ipsa postulat elaboratum,) exornandam, perficiendamq; ingenium, ac studium accommodarem, facere non potui, quin te, & de illorum dilatione admonerem, & huius etiam noui instituti mei causam, vno aut altero verbo explicarem. Et quidem vt ingenuè fatear, deterruit me primò non tam rei nouitas, quàm labor immensus, quem necessario subiturum me fore animaduertèram, si rem tam arduam ac prolixam aggredi vellem; detinebat etiam imbecillitatis propriæ cogitatio; postremò non ignorabam fore permultos, quibus hic labor noster non probaretur; aliquos etiam fortassis contra esse dicturos. Ex aduerso autem commouebat me rei magnitudo, vrgebat etiam amicorum, eorumque grauium, ac religiosorum crebra, & importuna sollicitatio; incitauit denique proximorum, ac præsertim conciuum meorum in Ecclesia Anglicana laborantium Sacerdotum, ac nostra etiam non parua vtilitas. Quæ sanè omnia cum plurimum apud me possent, tum certè hoc vltimum ita me perpulit, vt faciliè maleuolorum liuores contemnerem, & labores, ac difficultates omnes, quæ plurimæ, ac maximæ ante oculos versabantur in tanta prouincia sustinenda, deuorarem, cum etiam si opus esset, pro illorum bono vitam propriam libentissimè exponerem.

Opus autem hoc Morale, quod THESAVRVM CASVVM CONSCIENTIÆ inscripsimus, in tres tomos diuisum, quorum hic primus, qui de Censuris ecclesiæ, & irregularitatibus, alijsque penis & impedimentis Canonicis est, ita abundè, clarè, ac dilucidè materiam hanc tractat, dubitationes dissoluit, casusque plurimos (nec dicam omnes) explicat, vt nihil amplius in tanta rerum varietate, obscuritate, & difficultate, prudens, ac studiosus lector desiderare possit. Quoniam verò intentionis nostræ est, fidelium conscientijs in hoc, quod suscipimus opere, pro viribus nostris subuenire, non putauimus conuenire orationis vbertatem consecrari, sed nudam sinceramque veritatem stylo simplici proprio, ac resolutionis, & breuitatis pleno (prout nobiles multi Theologi, ac prudentes scriptores consueuerunt) declarare, eandemque semper tum grauissimorum virorum auctoritatibus confirmare, tum etiam firmis, solidisque (pro ingenij nostri imbecillitate) argumentis & rationibus comprobare studuimus. In sententijs vero auctorum recensendis, omni studio vsus sum, vt quid vniuscuique senserit, breuiter ac succinctè exponerem; id autem vt melius, fideliusque præstarem, omnè operam & diligentiam adhibui, vt auctores ipsos non semel sed sæpius perlegerem, & attentius considerarem. In aliorum verò placitis, & opinionibus, vel confirmandis, vel confutandis, ea semper vsus sum modestia, vt quantum momenti & veritatis habeat cuiusque sententia, fideliter exponerem, prudensque lector simul intelligeret, me nihil minus facere velle, quàm cōtendere, & aliorum opiniones refutare, (hoc enim viri religiosi grauitate, & modestia indignum esse iudicavi,) sed solum veritatis inuestigandæ studio quid probabilius, & verisimilius sit in sententiarum varietate ostendere. Quapropter cum nobis placeret magis nullum in specie Doctorem, & auctorem impugnandum, citare, quia tamen id sine magna & eruditionis debitæ, & vtilitatis legentium iactura præstare non potuimus, nonnunquam etiam amicorum testimonia referre, & refellere vel inuiti compellimur. Sanctum quippe est (teste Philosopho) veritatem amicitix anteponere. Vnde ni fallor vulgatum illud axioma manauit, *Amicus Socrates, amicus Plato, sed magis amica veritas*. In eo namque loco de Platone, eiusque Idæis, licet auctoris nomine tacito, loquebatur. Hæc omnia nos quantum in nobis est, in hoc opere præstare conati sumus. An verò res pro voto successerit, lectoris iudicio relinquimus, quem etiam magnopere rogamus, vt si quid boni, & vtilitatis ex eius lectione accipiat, id totum Deo Optimo Maximo, a quo omne datum optimum emanat, acceptum referat, sin autem aliquid minus elaboratū inueniat, id ingenij nostri imbecillitati ascribat, ignoscat, & corrigat. Vale.

Ex celebri Cēnobio S. Georgij Maioris Venetiarum.

INDEX CAPITVM IN SINGVLIS LIBRIS HVIVS Operis contentorum.

Capita Libri Primi.

Cap. i.	C ensura unde dicatur, & quid, & quotuplex sit. fol. 2	xij.	Quibus casibus excommunicatos denunciare teneamur. 146
ij.	De Censurarum Ecclesiasticarum convenientis, & differentiis inter se. 6	xiv.	De causis, quae a participatione cum excommunicatis excusant. 150
ijj.	De prima specie Censurae, quae est excommunicatio, & varijs nominibus eius. 8	xv.	De penis violentium excommunicationem, & quo casu euitetur. 158
iv.	De origine, definitione, & diuisione excommunicationis. 11	xvi.	De forma absolutionis excommunicationis maioris. 162
v.	De causa efficiente excommunicationis, homine, & lege, & necessarijs in homine, ut eam valide ferat. 17	xvij.	De natura, origine, & alijs ad absolutionem ad cautelam pertinentibus. 165
vi.	De varijs modis quibus iurisdiclio acquiritur. 22	xvij.	Absolutio ab excommunicatione maiori, qualiter legitime conferatur, & quibus praemissis. 168
vij.	De lege, altera causa efficiente excommunicationis, & necessarijs, ut eam valide ferat. 29	xix.	De causa efficiente absolutionis excommunicationis maioris, seu quis ab ea absolueret possit. 174
vij.	De subiecto excommunicationis, seu quis excommunicari possit. 32	xx.	De absolutione a sententia hominis. 177
ix.	De causis ob quas excommunicatio ferenda sit. 39	xxi.	Explicantur dubia quaedam circa absolutionem excommunicationis, tam a iure, quam ab homine latis. 183
x.	Quod excommunicatio iterari possit, & quando, & quibus in casibus id fiat. 48	xxij.	De excommunicatione minori, de natura & effectibus eius. 189
xi.	De forma excommunicationis quanam sit. 51	xxij.	Quis excommunicationem minorem ferre, & ab ea absolueret possit. 193
xij.	De conditionibus, & circumstantijs ad ferendam excommunicationem requisitis. 55		
xij.	De alijs conditionibus in excommunicatione ferenda, & post eam laram requisitis. 60		
xiv.	De ordine, loco, & tempore obseruandis in excommunicatione ferenda. 64		
xv.	De Ceremonijs in solemnem excommunicationem adhiberi solitis, & excommunicationis fine. 66		
xvi.	De excommunicatione nulla, & quibus casibus id contingat. 67		
xvij.	De excommunicatione iniusta, & quem effectum habeat. 75		
xvij.	De causis quae excusant ab excommunicatione. 79		

Capita Libri Tertij.

Cap. i.	P reludium totius Libri. fol. 196		
ij.	De origine, & antiquitate Bullae Censae Domini, & an iuris, vel hominis sententia sint. ibid.		
ijj.	Notabilia quaedam ad meliorem Bullae Censae Domini intelligentiam. 198		
ijj.	De Bullae diuisione, & proemio illius. 200		
iv.	De excommunicatione haeticorum, & aliorum, qui in prima excommunicatione Bullae continentur. 201		
v.	De nouem alijs personarum generibus in excommunicatione prima Bullae Censae Domini contentis. 205		
vi.	Contra appellantes a sententijs, & mandatis Summi Pontificis ad futurum Concilium Generale. 209		
vij.	De Piratis, & eorum receptatoribus, & fautoribus. 210		
vij.	De rapientibus bona Christianorum naufragantium. 211		
ix.	Contra imponentes noua pedagja, & gabellas, vel eas augentes. 213		
x.	Contra falsificantes litteras Apostolicas. 215		
xi.	De deferentibus arma, & alia vsui bellico idonea ad infideles. 217		
xij.	De impudentibus eos, qui victualia, & alia necessaria Romam conuehant. 213		
xij.	Contra vexantes in Curia morantes, aut venientes ad eam, vel ab ea recedentes. 223		
xiv.	Contra vexantes Romipetas, seu peregrinos, in urbe morantes, vel ab ea recedentes. 224		
xv.	De offendentibus S. R. E. Cardinales, & alios Praelatos. 225		
xvi.	De offendentibus recurrentes ad Curiam Romanam pro suis negotijs. 226		
xvij.	De appellantis a grauamine, vel futura executione litterarum Apostolicarum ad potestatem laicam. 227		
xvij.	De officialibus, & alijs, qui causas ecclesiasticas vocant		

Capita Libri Secundi.

Cap. i.	P reludium totius libri. fol. 87		
	De participatione sacramentorum aliorum a penitentia, quibus excommunicatus priuatur. 88		
ij.	De Sacramento Penitentiae. 91		
ijj.	De officijs diuinis, & suffragijs Ecclesiae excommunicato prohibitis. 96		
iv.	De suffragijs Ecclesiae, quibus excommunicatus priuatur. 102		
v.	De beneficijs excommunicato collatis. 105		
vi.	De iurisdictione qua excommunicatus priuatur. 103		
vij.	De alijs effectibus excommunicationis maioris circa ciuiles actiones. 118		
vij.	De alijs quatuor effectibus circa ciuiles actiones. 123		
ix.	De effectibus extraiudicialibus excommunicationis maioris. 126		
x.	De quibusdam alijs effectibus excommunicationis maioris. 130		
xi.	De obligatione vitandi excommunicatos, & peccato, quod ex participatione cum excommunicato committitur. 134		
xij.	Quem excommunicatum tam antiquo, quam nouo iure vitare teneamur. 141		

Index Capitulorum.

	<i>cant a iudicibus Apostolicis.</i>	228
xix.	<i>De iudiciis secularibus qui personas Ecclesiasticas ad sua tribunaia trahunt.</i>	230
xx.	<i>De impediendis Prelatos ne iurisdictione sua Ecclesiastica utantur.</i>	232
xxi.	<i>De usurpatione iurisdictionis Sedis Apostolicæ, & aliarum Ecclesiarum, & fructuum sequestratione.</i>	233
xxij.	<i>De imponentibus decimas, collectas, & alia onera personis Ecclesiasticis.</i>	233
xxij.	<i>De iudiciis secularibus, qui se in causis capitalibus Clericorum interponunt.</i>	235
xxiv.	<i>De occupantibus bona, aut terras Ecclesiæ Romanæ, & supremam iurisdictionem in illis usurpantibus.</i>	235
xxv.	<i>De duratione, & absolutione a sententijs Bullæ Cæneæ.</i>	236
xxvi.	<i>De excommunicatione ex percussione Clerici incurfa.</i>	239
xxvij.	<i>De casibus, in quibus percussus Clericum, vel Monachum, excommunicationem non incurrit.</i>	242
xxvij.	<i>De absolutione ab excommunicatione ob clerici percussione incurfa.</i>	247
xxix.	<i>De alijs excommunicationibus Summo Pontifici in iure reservatis.</i>	252
xxx.	<i>De excommunicationibus, quæ Summo Pontifici in Extraneis iuri insertis reservantur.</i>	257
xxxi.	<i>De excommunicationibus Summo Pontifici reservatis in Extraneis recentioribus, necdum iuri insertis.</i>	259
xxxij.	<i>De excommunicationibus ad clericos, de iure pertinentibus, quæ nulli reservantur.</i>	264
xxxij.	<i>De excommunicationibus ad religiosos in iure spectantibus, quæ nulli reservantur.</i>	267
xxxiv.	<i>De excommunicationibus ad laicos, eos præsertim, qui publicam personam gerunt, in iure spectantibus, quæ nulli reservantur.</i>	275
xxxv.	<i>De alijs excommunicationibus nullæ reservatis, quæ partim laicis, partim clericis communes sunt.</i>	280

Capita Libri Quarti.

Cap. j.	<i>Suspensio quid & quotuplex sit.</i>	288
ij.	<i>De ministro suspensionis, & forma ferendi illam.</i>	291
ij.	<i>De varijs modis quibus ferri solet suspensio.</i>	293
iv.	<i>De octo primis suspendendi modis.</i>	295
v.	<i>De tribus alijs suspensionis modis.</i>	297
vi.	<i>De suspensione a beneficio, seu a beneficijs.</i>	301
vij.	<i>De reliquis sex suspensionis modis.</i>	305
vij.	<i>De duratione suspensionis.</i>	308
ix.	<i>De appellationis effectu in hac materia suspensionis.</i>	311
x.	<i>De interruptione suspensionis per iudicis auctoritatem.</i>	313
xi.	<i>De violatione suspensionis.</i>	315
xij.	<i>De suspensionibus contra Episcopos, & Prelatos maiores in iure latis.</i>	317
xij.	<i>De suspensionibus contra indices Ecclesiasticos, Religiosos, & Capitula, seu conventus in iure latis.</i>	325
xiv.	<i>De suspensionibus contra simplices clericos latis</i>	

	<i>propter receptionem ordinum.</i>	329
xv.	<i>De suspensionibus contra clericos in iure latis ratione exercitij ordinis recepti, aut electionis beneficiorum, & aliorum delictorum.</i>	334
xvi.	<i>Quibus casibus suspensio irregularitatem transfertur inducat.</i>	339
xvij.	<i>De absolutione suspensionis.</i>	346

Capita Libri Quinti.

Cap. j.	<i>Quid, & quotuplex sit interdictum.</i>	355
ij.	<i>De interdicto locali.</i>	357
ij.	<i>De interdicto generali loci.</i>	360
iv.	<i>De interdicto personali.</i>	365
v.	<i>De effectu interdicti locali, & personalis; & quid circa divina officia licitum, aut illicitum sit.</i>	370
vi.	<i>Quid circa benedictiones, & actus iurisdictionis tempore interdicti licitum, aut illicitum sit.</i>	377
vij.	<i>Quæ Sacramenta tempore interdicti permissa, vel prohibita sint.</i>	378
vij.	<i>Quid circa sepulturam tempore interdicti licitum, aut vitium sit.</i>	386
ix.	<i>Quid circa pulsationem campanarum tempore interdicti liceat, & quid ei, cui aditus in Ecclesiam interdictum prohibitum sit.</i>	391
x.	<i>De Subiecto, ac Ministro interdicti.</i>	394
xi.	<i>De causa dispositiva, & forma ferendi sententiam interdicti.</i>	397
xij.	<i>De interdictis in iure latis.</i>	401
xij.	<i>De suspensione interdicti; & quibus modis id fiat.</i>	404
xiv.	<i>De peccato, & penis violentium interdictum.</i>	410
xv.	<i>De absolutione, seu relaxatione interdicti, & ministro illius.</i>	415
xvi.	<i>De violatione Ecclesiæ, & quibus casibus fiat.</i>	418
xvij.	<i>De cessatione a divinis, quid sit, & qualiter differat a Censuris Ecclesiasticis.</i>	422
xvij.	<i>De causis extrinsecis, & intrinsecis cessationis, & conditionibus ad illam ritè ferendam requisitis.</i>	423
xix.	<i>Quid tempore cessationis circa officia divina, & Sacramenta licitum sit. Et de penis iniuste cessationis, & dantium causam in iure cessationis.</i>	425
xx.	<i>De pena degradationis, seu depositionis, & Curie seculari traditionis. Quid sint, & a quo pena ista infligantur.</i>	428
xxi.	<i>De criminibus depositione, seu degradatione dignis.</i>	431
xxij.	<i>De modo, & forma procedendi in depositione, degradatione, & traditione Curie seculari.</i>	433

Capita Libri Sexti.

Cap. j.	<i>De nomine definitione, divisione, & differentia Irregularitatis à Censuris.</i>	438
ij.	<i>Regula quedam generales ad irregularitatum notitiam utiles, ac necessarie.</i>	441
ij.	<i>De Bigamia irregularitate.</i>	446
iv.	<i>De secunda specie Bigamiæ; quæ est secundum iuris fictionem.</i>	449
v.	<i>De penis Bigamorum.</i>	454

Quis

Index Capitum.

vi.	Quis in Bigamia dispense.	456
vij.	De irregularitate ex defectu corporali.	458
vij.	De defectibus corporis in particulari.	461
ix.	De irregularitate ex morbo, vel infirmitate corporis proveniente.	464
x.	De irregularitate illegitimorum.	467
xi.	De dispensatione illegitimorum, & valore eius. 475	480
xij.	De irregularitate ex defectu etatis.	480
xij.	De irregularitatibus ex aliquo defectu animae pro- venientibus.	482
xiv.	De irregularitate proveniente ex defectu libertatis. 485	487
xv.	De irregularitate ex defectu lenitatis, seu ex homi- cidio iusto proveniente.	487
xvi.	De varijs modis occisionis, & mutilationis, & irre- gularitatibus inde provenientibus.	491
xvij.	De homicidio, vel mutilatione facta ab aliquo de- ficiente se ab iniquo inuajore.	493
xvij.	De irregularitatibus Clericorum ex homicidio, vel mutilatione provenientibus.	502
xix.	De irregularitatibus Clericorum ex morte, vel mu- tilatione in bello iusto secuta provenientibus. 508	508

Capita Libri Septimi.

Cap. j.	De irregularitate ex homicidio voluntario in- iusto proveniente.	513
ij.	De irregularitate ex opere, & mandato provenien- te.	514
ij.	De irregularitate ex illicito cōsilio proveniente.	516
iv.	De irregularitate ex permissione, cooperatione, & ratihabitione unde sequitur homicidium illicitū factum.	518
v.	De homicidio casuali.	523
vi.	Corollaria ex supradictis regulis deducta.	526
vij.	De dispensatione in irregularitate, ex homicidio vo- luntario, vel casuali proveniente.	521
vij.	De irregularitate ex intentione baptismi contracta. 536	536
ix.	De irregularitate contracta ex delicto violandi cen- suras Ecclesiasticas.	541
x.	De irregularitate ex delicto male exercendi, & acci- piendi ordines contracta.	546
xi.	De irregularitate, quæ contrahitur ex delicto, cui iure annexa est infamia.	552
xij.	De irregularitate, quæ contrahitur ex delicto enor- mi, notorio, & digno de positione.	554
xij.	Quibus modis tollatur irregularitas.	558
xiv.	Solutio quorundam dubiorum circa modos prædi- ctos.	559

Finis Indicis Capitum.

I N D E X

A V C T O R V M O M N I V M

Qui in hoc Opere Citantur.

A

Aegidius Bellamera.
Albertus magnus.
Albertus pighius.
Albericus de Rosate de Fer-

rarijs.
Albertus Trotius.
Alciatus.
Alexander Papa III.
Alexander ab Alexandro.
Alexander de Hales.
Alphonfus à Castro.
Alphonfus à Verracruce, aliàs Speculum
coniugiorum.
Alphonfus Viualdus, aliàs Candelabrum
aureum.
S. Ambrosius.
Andreas Eborensis.
Andreas Tiraquellus.
Angelica Summa.
S. Antoninus.
Antonius de Butrio.
Antonius Corduba Ord. Minorum.
Antonius Corsetus.
Antonius de Nigri Campanus.
Archidiaconus Bononiensis.
Aristoteles.
Armilla Summa.
Arnaldus Albertinus.
Athenis Summa.
S. Athanasius.
S. Augustinus.

B

Baldus senior.
Bartholomæus Brixienfis.
Bartholomæus Vgolinus.
Bartholomæus Medina.
Bartolus.
Beda.
Benedictus Capra.
S. Bernardus.
Bertachinus.
Biblia.
S. Bonaventura.
Bonifacius de Vitalinis.
Borgasius Episcopus.

C

Cæsar Lambertinus.
Cætanus Cardinalis.
Caius Iulius Cæsar.
Cassiodorus Tripart. Hist.
Catechismus Romanus.
Compendium privilegiorum Mendican-
tum.
Concilium Basileense.
Concilium Constantiense.
Concilium Florentinum.
Concilium Lateranense III.
Concilium Tridentinum.
Cornelius Iansenius.
Cosmas, aliàs Pragmatica Sanctio.
Cosmus Philarcus.
Coutarugas.

S. Cyprianus.
Cyrillus Alexandrinus.
Cyrillus Hierosolymitanus.

D

Decius.
S. Dionysius Areopagita.
Dionysius Cartusianus.
Dominicus Bannes.
Dominicus Canonista.
Dominicus Sotus.

E

Emanuel Rodriquez.
S. Epiphanius.
Eusebius Historicus.

F

Federicus de Senis.
Felinus.
Felicianus Episcopus Scalensis.
Ferdinandus Pauz.
Franciscus Aretinus.
Franciscus Arias de Valderas.
Franciscus Niconitius.
Franciscus Suare.
Franciscus Toletus Card.
Franciscus Victoria.

G

Gabriel Biel.
Gabriel Paleottus Caro.
Galpar Calderinus.
Geminianus Canonista.
Glossa iuris Canonici, & Civilis.
Goffredus.
Gonsalvus a Villadiego.
Gratianus.
S. Gregorius Magnus Papa.
S. Gregorius Nazianzenus.
Gregorius de Valentia.
Guilielmus Duranti Episcopus Mimaten-
sis.
Guilielmus de Monte Lauduno.

H

Henricus Bohic.
Henricus a Gandavo.
Henricus Henriquez.
S. Hieronymus.
Hieronymus Gigas.
Hieronymus a Sorbo Capucinus.
Hostiensis.

I

Iacobus Almain.
Iacobus de Beluissis.
Iacobus de Grassis.
Iacobus Sbrozzius.
Ignatius Lopez de Salsedo.
Innocentius Papa III.
Innocentius Papa IV.
Ioannes de Anania.
Ioannes Andreas.

Ioannes Arboreus.
Ioannes Bachonus.
Ioannes Baptista Antonucci.
Ioannes Bernardus Diaz.
Ioannes Calderinus.
Ioannes Capreolus.
Ioannes Chapeuillus.
S. Ioannes Chrysostomus.
Ioannes Crotus.
S. Ioannes Damascenus.
Ioannes Driedo.
Ioannes Eckius.
Ioannes a Friburgo, aliàs Summa Con-
fessorum.
Ioannes Gerson.
Ioannes Glossator.
Ioannes de Imola.
Ioannes de Lignano.
Ioannes Maior.
Ioannes Medina.
Ioannes Polancus.
Ioannes Rossensis Cardinalis, & Martyr.
Ioannes Scotus.
Ioannes de Selua.
Ioannes Staphileus.
Ioannes Viguerius.
Iosephus.
Ioseph angles.
S. Irenæus.
Julius Clarus.

L

Lanfracus de Oriano.
Lapus.
Lelius Iordanes.
S. Leo Papa.
Ludouicus de Beia palestrellus.
Ludouicus Gomefus.
Ludouicus Lopez.

M

Mandofius.
Marcus Antonius Cucchius.
Marcus Antonius Marcotus de Caluis.
Marianus Socinus senior.
Marfilus Ficinus.
Martinus Ledesmius.
Martinus Nauarrus.
Matthæus Nerutius.
Maurus Antonius Berarducius, aliàs Co-
rona Confessorum.
Melchior Canus.
Michael de Palatio.
Michael Salon.

N

Nicephorus Historicus.
Nicolaus de Auximo, auctor Supple-
menti.
Nicolaus de Cusa.
Nicolaus Dionysii de Perusio.
Nicolaus Eymericus, auctor Directorij
Inquisitorum.
Nicolaus de Miles.
Nicolaus de Ploue.

O

Oldradus.
Origenes.

Panor-

Panormitanus Abbas.
Paulus de Cittadinis.
Paulus Eleazarus.
Paulus Fufcus.
Paulus Parisienfis.
Petrus de Anclatano.
Petrus de Arragon.
Petrus Follerius.
Petrus Gregorius Tholoſanus.
Petrus Lombardus.
Petrus Nauarrus.
Petrus de Palude.
Petrus Rebuffius.
Petrus à Soto.
Philippus Francus.
Philippus Probus.
Pifanella Summa.
Plato.
Plinius.
Plutarchus.

Richardus de Mediuilla.
Ripa.
Rochus Curtius.
Roſella Summa.
Ruſſinus Hiſtoricus.
Ruardus Tapperius.

Sebaſtianus Mediceſ.
Simancha Epifcopus Septimagenſis.
Simon Maiolus Epifcopus Aſienſis.
Speculator, qui & Gulielmus Duranti.
Stephanus Coſta.
Sylueſtrina Summa.

Symeon Metaphraſtes.
Synodus Caſinenſis.
Synodus Mediolanenſis.

Tabiena Summa.
Terullianus.
Theodoretus Hiſtoricus.
S. Thomas Aquinas.
Thomas de Argentina.
Thomas Zerula Epifcopus Minorcenſis.
Turrecremata Cardinalis.

Zabarella Cardinalis.
Zenzelinus.

THESAVRVS CASVVM CONSCIEN TIÆ.

In quo DE CENSVRIS ECCLESIASTICIS, alijsque omnibus Canonicis
impedimentis amplissimè tractatur.

*Auctore D. GREGORIO SATRO Anglo, Ordinis D. Benedicti Congregationis
Casinensis Monacho.*

Auctores de Censura Excommunicationis tractantes.

IN Primis Patres in Matth. cap. 16. in ea verba, [Tibi dabo claves regni celorum.] Et in ea verba Matth. 18. [Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus, &c.] Theologi etiam Scholastici cum Magistro Sententiarum in 4. dist. 18. cap. 7. Alexander de Ales in 4. parte sue Summe, quæst. 22. S. Thom. in additio. 3. partis, quæst. 21. 22. 23. & 24. S. Bonaventura in 4. distinct. 18. par. 2. per totum. Richard. ibidem. per totum. Scotus in eodem 4. distinct. 18. & 19. Durandus distinct. 18. q. 3. 4. & 5. Palud. ibidem quæst. 2. 3. 4. 5. & 6. Thomas de Argentina 4. distinct. 19. q. 1. art. 4. Ioannes Bachonius 4. distinct. 18. q. 1. 2. 3. & 4. Dionysius Cartusianus ibidem quæst. 4. Gabriel Biel eadem distinct. 18. quæst. 2. Adrianus Papa VI. in 4. Sententiarum, quæst. 3. de clauibus. Caietanus tomo 1. Opusculorum tractatu 19. & in Summa, verb. excommunicatio. Dominicus Sotus in 4. dist. 22. q. 1. & 2. per totum. Martinus Ledesmius in 2. 4. q. 23. Canonis in Rubrica, & per totum, de sententia excommunicat. in Decretalibus, Sexto, Clementinis, & Extrauagantibus, ubi Hostiensis, Innocentius, Panormitanus, Ioannes Andreas, Felinus, Marianus Socinus, Stephanus Costa, & alij Summistæ in verb. Excommunicatio, ubi Angel. Pisanel. Syluest. Tabiena, Armilla, Aflensis in Summa lib. 7. fere per totum. S. Antoninus in 3. par. tit. 24. alijs 25. Ioannes Viguierius in Summa Theolog. cap. 16. §. 6. Petrus a Soto in instruct. Sacerd. tract. de clauibus. lectio. 1. Franciscus a Victoria in Summa de Sacramentis tractatu ultimo, qui est de excommunicatione. Martin. Nauar. in Manuali, cap. 27. in principio. Couarruias in cap. Alma mater, de sentent. excommunicat. lib. 6. Barthol. Medina lib. 1. in instruct. confess. cap. 11. §. 1. 2. 3. 4. 5. 6. & 7. Martinus. Alphonsus Vinaldus in Candelabro suo aureo, par. 2. in principio. M. Antonius Cucchius lib. 4. instruct. Iuris Canonici titulo 11. Barthol. Vgolinus de Censuris Ecclesiasticis, Tab. 1. 2. & 3. Henricus Henriquez. in sua Summa Morali tom. 1. lib. 13. & alij plurimi recentiores.

Censura unde dicatur, & quid, & quotuplex sit. Cap. I.

S V M M A R I V M.

- 1 Censura etimologia quanam sit, & quotuplex eius significatio.
- 2 Censores, cur sic olim appellati, quod officium earum.
- 3 Censura nomen quo sensu, & quot modis ab ecclesiasticis scriptoribus usurpetur.
- 4 Censura nomen propriè sumptum tria comprehendit, scilicet, excommunicationem, suspensionem, & interdictum.
- 5 Irregularitas, impedimentum Canonicum est, & non censura, & quare.
- 6 Censura ligatus, celebrando, aut solemniter in ordine sacro ministrando, irregularis efficitur.
- 7 Irregularis celebrando, aut ordinem sacrum solemniter exercendo, novam irregularitatem non incurrit, & quare.
- 8 Definitio censurae tradita a Nauarro falsa est, et fusè a Barth. Vgol. & auctore refellitur.
- 9 Censura pœna potius quam sententia dicenda est.
- 10 Definitio vera Censurae, quæ, & explicatio illius.
- 11 Pœna in foro penitentiali a confessario imposita non est censura, unde nec eam transgrediens, irregularitatem incurrit.
- 12 In censuris ferendis, quid intendat ecclesia.
- 13 Definitio altera censurae explicatur.
- 14 Censura omnis, iuris tantum humani est, et ab ecclesia instituta.
- 15 Censura propriè sumpta tres tantum species sunt, excommunicatio, suspensio, et interdictum; et quare nec plures, nec pauciores.
- 16 Vgolini ratio in hac re ab auctore refellitur.
- 17 Excommunicatio maior, cur ceteris omnibus censuris grauior sit.
- 18 Irregularitas, per Clausulam Bullis Pontificijs inferi solitam [Absoluentes te a censuris] non tollitur,

Enter cetera moralis doctrinæ documenta, quæ non solum ipsis pœnitentibus, sed etiam multo magis confessarijs omnibus scitu necessaria sunt, ea non immerito plerique viri docti arbitrantur esse, quæ de censuris ecclesiasticis traduntur, vt propterea nos materiam hanc vniuersam (quam aliorum hortatu, pro viribus nostris ad omnium vtilitatem edicendi sumus) omni qua possumus diligentia explicare decreuimus. In quibus explicandis, sic veritatem ipsam breuiter aperiemus, vt tamen quid alij senserint non omitteremus. Atque vt ea omnia quæ tum ad generalem eandem cognitionem, tum ad particulatam vniuersiusque notitiam pertinent exponamus, primò nominis significationem aperiemus, cum exinde disciplina, & doctrina omnis initium, & originem suam desumat.

- 1 Censura igitur, si nominis etimologiam spectemus, a *Censendo*, deducitur; Quod nomen in vsu fuit apud antiquos Romanos in duplici significatione; vt primo pro Censoris dignitate; & deinde pœo censione, sententia seu correctione ipsius censoris acciperetur, vt optime Nauar. in Man. capitul. 27. numero 1. annotauit. Fuit enim, olim apud Romanos Magistratus quidam ad mores singulorum ordinum corrigendos institutus, cui a censendo, Censoris nomen impositum fuit; siue quod censio, seu taxatio census ad hunc Magistratum pertineret; siue quod ea quæ Censores censuissent, rata ab omnibus haberentur. Hinc ipse magistratus Censores appellari consueuerunt. Horum sententia, quoniam iniquos hominum mores corri-

gebat, & pœnas contra delinquentes grauissimas statuebat, ab omnibus non immerito timeri cepit, unde ex ampliata & extensa vocis significatione, qui sententiam aliquam timerent, hi censuram formidare dicebantur. Nomen hoc, sicut & officium, & Censorum dignitatem a Romana, tanquam a matre, Venetorum Respublica florentissima, & filia primogenita acceptum, vique in hodiernum diem conseruat.

- 3 Nomen autem hoc Censurae, rebus olim temporalibus accommodatum, scriptores ecclesiastici postea usurpare cœperunt, illudque ad significandam censionem, seu correctionem sententiam iudicis ecclesiastici transfulerunt, quo sensu deinde censura nomen tripliciter usurpatum est. Primo, vt omnis sententia correctiua iudicis ecclesiastici, vocetur censura, quomodoque illa penam constitueret. Secundo, pressius accipitur ad illas solum sententias ecclesiasticas significandum, quæ non adeo pœnales, & odiosæ sunt, sed potius medicinales & salutiferae, ita vt censura nomen has quinque comprehendat, nimirum excommunicationem, suspensionem, interdictum, censationem a Diuinis, & irregularitatem, vt placuit Dom. Soto in quarto distinctione 22. quæst. 3. articul. 1. & alijs recentioribus.

- 4 Tertio, accipitur adhuc strictius & magis propriè, unde Innoc. III. interrogatus quidnam censura nomen significaret, quando in iure, aut literis, & mandatis Apostolicis apponitur hæc clausula, *Per censuram ecclesiasticam*. Respondit, quod per eam intelligitur interdictum, suspensio, & excommunicationis sententia, vt habetur in capit. Querenti, de verb. signif. vbi idem docent glossa. Hostiensis, Panorm. numero 1. 2. & 5. & in capit. præterea, numero 2. de offic. deleg. & in capitul. cum clerici. numero 4. de pact. Summis in verb. Cens. Angel. Summa Tabiena, Pifanel. Syluest. Nauar. in Manual. cap. 27. numero 1. & est communis omnium sententia. Hæc igitur tria, excommunicatio, suspensio, & interdictum, nomine Censurae solum intelliguntur, & hoc merito. Nam cessatio a diuinis non videtur esse censura, eo quod non in pœnam cessantium a Diuinis, sed in pœnam illorum contra quos cessatio constituta sit, feratur; Vnde si quis eo tempore, quo cessatio fit, celebret, etiam in ipsa ecclesia in qua cessatio obseruatur, nullam incurrit irregularitatem, vt fusiùs tradunt Panorm. in cap. Dilectis. num. 18. & 19. de appell. Nauar. in Manual. cap. 27. num. 164. 188. & 243. vbi pro hac sententia refert Bonifac. in Clem. 1. §. in censationis, de senten. excommuni. post Card. & Imol. cum Nauar. sentit etiam Simon Maior. lib. 3. de irregular. capit. 20. nu. 20. qui pro hac re citat Spec. in cap. si Canonici, in ver. a Diuinis. de offic. ordin. lib. 6. Idem etiam tradunt Martin. Ledesma. in 2. 4. quæstion. 26. artic. 2. non longe a fine. Couar. in cap. Alma mater. 2. par. §. secundo. numero 3. & §. quarto. numero 7. & Henric. Henriquez lib. 13. capitulo secundo. numero 1. lit. K. Angel. verb. cessatio initio, vbi concedit, quod celebrans in eadem ecclesia in qua fit cessatio, non efficitur irregularis.

- 5 Irregularitas vero non tam censura est, quam impedimentum, quo impedimur propter Diuinorum, reuerentiam, ne vel in susceptis ordinibus ministremus, vel ad superiores ordines ascendamus; Deinde censura tollitur absque dispensatione per absolutionem, sicut tollitur peccatum cuius illa est pœna; & ligatus illa, prohibetur Sacramenta recipere. At irregularitas non tollitur per contritionem aut absolutionem, sed per dispensationem, vt tradit Henriquez lib. 7. capit. 13. num. 6. citans Concil. Trident. sess. 24. de reform. cap. 6. Quo in loco Concilium episcopis ab irregularitate facultatem dispensandi, a peccatis vero & criminibus, & a casibus reservatis absolendi potestatem concedit, hoc loquendi modo inter dispensationem, & absolutionem distinguens, vt significare voluit Henriquez, qui tamen ex hoc Concilij loco prædictam differentiam inter irregularitatem, & alias ecclesiasticas censuras, non bene collegisse, videtur, cum Concilium absolutionis vocem casibus reservatis & criminibus solum accommodat, & dispensationis vocabulum tam suspensioni, quam irregularitati applicuerit.

† Vn-

† Unde melius probatur irregularitatem censuram non esse, tum auctoritate Innocentij tertij in capitulo Quaranti. de verborum significat. vbi tres tantum censuras esse definit, nulla tamen facta irregularitatis mentione; tum etiam quia ligatus censura, si solemniter in ordine sacro ministrat, irregularis efficitur, vt tradit Panorm. in c. si quis presbyter. nu. 4. 7. & 10. de cler. excom. ministr. & c. si celebrat. num. 1. de eod. Nauar. in Manual. cap. 27. numero 163. & 244. Simon Maiol. lib. 3. de irregul. capit. 20. & 21. & alij omnes; † at vero irregularis, vt illegitimus, aut homicida, celebrando nouam irregularitatem non incurrit, ex Innoc. in cap. si celebrat. num. 3. de cleric. excommun. ministr. quem sequuntur Nauar. in Manuali cap. 27. numero 153. & 194. & Henriquez lib. 7. capit. 13. numero 6. Simon Maiolus lib. 1. de irregul. cap. 2. num. 8. & li. 4. c. 33. n. 3. cuius ratio est ex Nauar. vbi supra, quia irregularitas non est vera suspensio, nec censura ecclesiastica, & proinde celebrans illa irretitus nullam violat censuram, nec aliquid aliud, cuius violatio nouam infligat irregularitatem, & illa non incurritur nisi in casibus a iure expressis.

8 Censura autem variè definitur a Doctoribus; Nauar. rusem in Manuali capit. 27. num. 1. sic definit; *Censura est sententia lata a capace ordinis mediante iurisdictione ecclesiastica fori exterioris, qua quis priuatur communione Sacramentorum, vel hominum vel exercitio diuinorum spiritualium, vel prohibetur officia diuina, vel Sacramenta, vel sepultura.* Quam definitionem latius ibidem explicat. Hæc tamen definitio non omnino male a quibusdam recentioribus reprehenditur, eamque refellit Bartholomæus Vgolinus de eccles. censuris, Tab. 1. cap. 16. § 4. num. 5. tum quod proprium genus non sumpsit, tum etiam quod proprias generis differentias non adhibuerit. Ponit enim Nauarius pro genere, quod sit sententia cui ex parte faue re videtur Panorm. in Rubr. de sent. excom. numero 2. & Stephanus Costa in repet. in rubr. de sent. excommu. in 6. vbi docent de excommunicatione, quod dici possit sententia, quod probant ex eo quod titulus est. *De sententia excommunicationis*, a qua rubrica licitum est arguere, cum capitula debeant sub congruis titulis poni. Ad idem tex. in c. sacro. de sent. excommu. vbi saepe repetitur hoc verbum. *Sententia* & 11. q. 3. c. *sententia pastoris*. † Alij tamen non *sententiam*, sed *Penam*, potius appellandam esse censent. Nam Specul. tit. de sent. excommu. §. primo. in principio dicit quod est potius pena, quam sententia, per capit. Nemo episcoporum. 1. 1. questio. 3. & cap. corripian. tur. 24. q. 2. §. 3. vbi dicitur, quod nulla in ecclesia maior pena sit & merito, quia inter homines esse, & hominum carere consortio, maxima pena dicitur & Clem. 3. de penis. & Extrauag. 2. de Simon. & Extrauag. dictum crescente malitia, de penis. & d. c. sacro. de sent. excom. c. ad reprimendam iuncta glossa de officio ordin. Panorm. etiam in d. rubr. de sent. excommu. ait, quod excommunicatio proprie dici non potest sententia. Archid. etiam in cap. vt animarum. de constitut. lib. 6. asserit excommunicationem propriè sententiam non esse, sed penam. Idem docent Summa Pisan. verb. pena, primo Tabiena. verb. eodem. vers. sexto, & latius Barthol. Vgol. Tab. 1. de eccles. cens. cap. 16. & Tab. 2. capit. 25. §. 3. Henriquez lib. 13. cap. 1. num. 3. & colligitur ex rubr. de sent. excom. vt enim docet Archid. vbi supra, excommunicatio potius punit, quam causam definit, quod sententiæ proprium est. arg. l. 1. de re iud. & præterea sententia in re sua ferri non potest arg. tot. tit. Cod. ne quis in re sua. Excommunicatio autem sic, vt habetur in cap. dilecto de sent. excom. lib. 6. & Panorm. vbi supra discretis verbis ostendit excommunicationem non esse sententiam definitiuam aut interlocutoriam, & proinde inquit, rectè dicitur & propriè censura ecclesiastica, hoc loquendi modo satis manifestè significans, censuram ecclesiasticam non dici propriè sententiā, quæ opinio mihi placet magis, quamvis existimem quæstionem hanc ferè inutilem esse, & pacum referre, siue sententia dicatur, siue pena, quamvis magis propriè pena dicenda sit, quo modo locuti sunt auctores illi, qui penam

esse docuerunt; sicut e contra latiori significatione, & impropria acceperunt alij, qui sententiam esse docuerunt; Et certe negari non potest, quin in iure Canonico passim & *sententia*, & *pena*, dicatur, prout in omnibus locis superius allatis videre licet; dicitur autem *pena*, eo quod propter culpam inflicta sit & bonis homines priuet, censuris enim bonis maximis priuamur, vt suo loco inferius ostendimus; tum etiam, quia censura ecclesiastica contumaciæ medicina est, argum. cap. 1. de sent. excom. lib. 6. *Sententia* vero appellatur, quia pena hæc per sententiam promulgatur, argum. l. 1. ff. de re iud. unde rectè inscribitur, *De sententia excommunicationis*, quasi sententia aliquid sit, quod ad excommunicationem pertineat pro vt genitiuus ille. *Excommunicationis*, denotare videtur. Rectius ergo genere censuræ *pena*, quam *sententia*, ponitur. Reliquæ quæ in definitione posita sunt, ad differentiam pertinent, quæ ab Vgolino vbi supra refelluntur, Tab. 1. cap. 16. Si quidem vt philosophi docent, differentia, quæ generi cōueniunt, propriæ, etiam singulis eiusdem generis speciebus conuenire debent cum tamen in hac censuræ definitione, res longe aliter se habeat; Nam vt constat, suspensioni non conuenit, cum suspensus non communionem Sacramentorum passiuus, sed actiuus tantum priuetur; Neque interdicto conuenit, cum ea censura Diuinis priuemur, arg. c. si ciuitas. & c. si sententia. & cap. fin. de sent. excom. lib. 6. non autem simpliciter hominum communionem, vt in dicta definitione habetur. Nec valet si dicatur, verba illa, *communione Sacramentorum, vel hominum* excommunicato solum conuenire; quandoquidem non definitur hic excommunicatio, quæ species est, sed censura, quæ genus est ad excommunicationem, & alias censuras, ideoque differentia hæc non ita veræ ac propriæ sunt, cum differentia omnes generis ita ei conuenire debeant, vt singulis eius speciebus conueniant quod hic non ita esse manifestò constat. Quod vero ait in vers. *Qua quis* & c. id factū esse, vt significaretur triplicem censuram esse non valet, quia hoc diuisionis munus est non definitionis; non. n. rectè definitur animal, si dicatur, Animal est substantia animata, aut rationalis, aut non rationalis. Hæc igitur censuræ definitio a Na-

A D D I T I O.

* Adde. Verba ista veniunt sobriè intelligenda; nam quamuis respectiue ad Subdiaconum, & Diaconum verificentur, qui censura irretiti non efficiuntur irregulares, nisi solemniter, & ex officio in suis ordinibus ministrent; attamen respectiue ad sacerdotem non est necesse, vt eadem verba sensum eundem efficiant; eo quia sacerdos quacunque censura irretitus exercens ordinem sacerdotalem etiam absque solemnitate, indubitanter incurrit irregularitatem; puta, si priuatim sacrum facit, aut sacramenta ministrat, Eucharistiam, scilicet, & Penitentiam; aquam ad Christi fideles de more aspergendos consecrat, si sponso, atque candelas benedicat, hæc enim omnia censentur functiones propriæ sacerdotales, quarum exercitium, arque usus interdicitur per censuram, apertè colligitur ex c. 1. de sent. excom. in 6. c. 1. de sent. & re iud. eo. lib. 6. cap. is, cui de sent. excom. eo. li. & tandem ex c. 7. 1. q. 3. vt late post Maio. & alios docet Vgol. de censur. tab. 1. cap. 14 §. 1. in prin. Et nedum id procedit in censuris irretito per se ipsum ordinis sacri usum peculiarem exercente, sed etiam si coram se faciat aliam quemcunque Diuina exercere: est glo. not. in clem. fin. verbo celebrare, & ibi eam seq. Anch. de priuil.

Prædictis adde, hæc omnia, quæ dicuntur de clerico in sacris constituto, eadem etiam locum habere in minoribus tantum initiato: quia, & ipse censura detentus exercens actum peculiarem ordinis sui irregularitatem non euadit, si solemniter, & ex officio illum exerceat, vt notat luculenter post Nauar. & alios idem Vgol. vbi supra, numero 8.

à Nauarro tradita, diminuta est & imperfecta.

10 *Verior igitur Censuræ definitio illa est, quam alij tradunt in hunc modum. Censura ecclesiastica est poena spiritualis, fori exterioris ecclesiæ, qua spiritualium usus impeditur, ut a contumacia discedatur.* Sic Barthol. Vgolinus de ecclesiast. censur. Tab. 1. capit. 16. §. 4. numero 5. Cui similis est illa, quæ ab alijs passim assignari solet. *Censura, est vinculum spirituale ecclesiasticum, ordinatum ad salutem spiritualium tum illius, qui ligatur, tum etiam ad salutem aliorum.* quæ eadem omnino est cum superiori quoad sensum, licet verbis differre videatur: quæ tunc verè apparebunt, si utramque breviter explicemus.

Primo, quod poena sit ex his, quæ diximus, manifestum est.

Secundo, Spiritualis poena est, ut colligitur ex cap. avaritiæ iuncta glossa in verb. in spiritualibus. de elect. li. 6. & ca. Transmissam. eod. in antiquis. cuius ratio est: quia hæc poena anima, quæ spiritus est in primis punitur, eadè quæ usus spiritualium potissimum prohibetur, ut suo loco fusiùs dicitur: ad distinctionem nimirum poenarum corporis, ut ieiunij, verberum, seruitutis, exilij, atque carceris, quæ poenæ liget ab ecclesiâ inferantur. (ut de ieiunio habetur in cap. si quis contristatus. distinctio. 90. & de verberibus, cap. 1. 23. quæst. 5. & de seruitute, in cap. ita quorundam de iudeis. & de exilio, in cap. in Synodo in fine. & glossa ibidem. distinctio. 63. & 3. quæstio. 4. cap. Hi qui episcopos. & cap. Accusatoribus. 3. quæstio. 5. & ca. cum Beatus. distinctio. 45. & cap. Accedens. distinctio. 60. & cap. in primis. 2. quæstio. 1. & de carcere, in cap. Quamvis. de poenis, lib. 6.) poenæ tamen spirituales non dicuntur, nec proinde censuræ ecclesiasticæ vere erunt, sicut nec poena pecuniaria, quæ ab ecclesiâ infligi potest, & solet, argumen. d. cap. ita quorundam de iudeis, & ca. cum secundum leges, de hæret. lib. 6. & cap. Adrianus distinctio. 63. censura ecclesiastica proprie dicitur, multoque minus poena siue corporis, siue honorum, quæ a iure civili, aut potestate laica inferitur, ecclesiasticæ censuræ nomen fortitur.

*Tertio dicitur esse, fori exterioris ecclesiæ, siquidem qui censuram ecclesiasticam fert, iurisdictionem ecclesiasticam contentiosus, & exterioris fori habere debet, cum censuras ferre clericorum sit, & eorum solum, qui talem iurisdictionem habent, ex Panormitan. in cap. Dudum. 2. numero septimo de elect. & in cap. cum contingat. numero 30. de foro compet. citans pro hac re cap. Quærenti. de verb. signific. & cap. ex literis. de offic. & potest. iud. deleg. vbi bene probatur, & glossa in Clem. vnic. in verb. iurisdictionem. de foro compet. Couarr. in c. Alma mater. par. 1. §. 1. numer. 1. vers. primum igitur, de sent. excommunicat. lib. 6. Nauarr. in relect. cap. cum contingat in secunda causa nullitatis, numero 25. & 26. de rescript. vbi id probat, tum quia ferri non debet sine causæ cognitione, ut habetur in cap. Nemo episcopos. 2. quæst. 1. & c. Sacro de sentent. excommu. & cap. cum medicinalis. eod. tit. lib. 6. tum quia fertur in iudicium, tum quia iura dicunt tantum a iudicibus censuras esse ferendas. ut in cap. 1. de sentent. excommu. lib. 6. vbi textus repetit verbum, *Index Ecclesiasticus.* & c. Quærenti. de verb. signific. Idemque clare docet glossa in cap. Transmissam. in verb. in Talibus. de elect. ¶ vnde poena, quæ a laicis inferitur, censura non est. Sed neque illa, quam Sacerdos in foro penitentiali iniungit, licet spiritualis sit, rationem censuræ habet. Ex quo fit, quod prohibitio, siue suspensio confessorij a celebrando, verè, & propriè suspensio non sit, quia non est facta ab habente iurisdictionem in foro exteriori; quæ vera ratio est, cur contrafaciens irregularis non reddatur, expressè tradunt Nauarr. in Manuali, cap. 27. numero 151. & Maiol. lib. 3. de irregul. cap. 19. numero 23. post Archidiaconum in cap. Quia sæpe, de electio. lib. 6. & Specul. in tit. de dispensat. §. iuxta vers. sunt quoque, & gl. receptam. in c. is qui in ecclesiâ. in verb. In iure, de sent. excomm. lib. 6.*

Quarto additur, qua spiritualium usus impeditur. Nam Excommunicatio priuat usu Sacramentorum, & consortio fidelium, capit. penult. de sentent. excommunica. &

capit. Engeltrudam. 3. quæstio. 4. Interdictum impedit, ne diuini, dum ipsa sunt, interesse, aut in locis interdictis eadem facere possimus, c. Permittimus. de sentent. excommu. & cap. Alma mater. §. adijcimus. eod. tit. lib. 6. Suspensio etiam, ne quis ecclesiastica munia ex officio exercere valeat, impedit. c. si quis presbyter. & c. Apostolica. de cler. excomm. ministr.

12 *¶ Quinto dicitur, ut a contumacia discedatur. Hoc siquidem ecclesiâ in suis censuris ferendis intendit, ut contumacia delinquentis comprimatur, ut expresse habetur in cap. 1. de exceptio. lib. 6. & glossa ibi in verb. contumacia. & cap. Nemo episcoporum. 1. 1. quæst. 3. & ibi glossa in verb. Mortis. & fusiùs tradit Ioan. Crotus in c. vt animarum, de constitut. lib. 6. nu. 26. quæ repetitio habetur in tomo 5. repetitionum iuris Canonici. Vnde statim ac contumacia sublata est absolutio tribuitur, ut habetur in ca. ex literis de constitut. vbi Innocentius III. Cum tam iuris Canonici quam nostri moris existat, ut is, qui propter contumaciam communionem priuatur, cum satisfactionem congruam exhibuerit, restitutionem obtineat. Cuius ratio est: quia cum censura medicinæ loco adhibeatur. c. cum medicinalis, de sentent. excommu. lib. 6. merito contumacia, quasi morbo sublata, & censura ipsa tolli debet argu. c. cum cessante, de appellat. Quis igitur prioris definitionis sensus sit ex dictis constat.*

13 *Pari modo explicanda est altera definitio censuræ ab alijs assignata. Primo enim rectè dicitur esse vinculum, hoc enim verè & propriè singulis censuris conuenit, quæ cum per solutionem tollantur, ut superius expositum est, & nihil soluitur, quod prius ligatum non fuit, fateri necesse est, censuram omnem rationem quandam vinculi, & ligaminis habere. Vnde passim Pontifices hoc nomine, vinculo excommunicationis innodamus, vtuntur, ut habetur in c. postulatiss. de cler. excomm. ministr. & c. 1. de temp. ord. lib. 6. & c. cum contumelia. de hæret. lib. 6. & cap. ad abolendam, de hæret. & c. venerabilibus. de sent. excomm. lib. 6. & c. Ad probandum. de sent. & re iud. quod notius est quam vt longiore explicatione, aut probatione indigeat. Secundo, Dicitur spirituale ad ostendendum hoc vinculum censuræ esse quoddam vinculum metaphoricum, ducta similitudine a corporalibus ad spiritualia: dicitur autem spirituale, vel quia ligat spiritum, id est, animam, non corpus; vel quia rebus spiritualibus priuat; vel a fine, quia nimirum ad salutem spiritualium ordinatur. Tertio, dicitur ecclesiasticum, tum quia a solis ecclesiasticis personis fertur, laicus enim eam ferre non potest, ut expresse habetur cap. primo. §. Maximus Episcopus. dist. 96. & glossa ibidem in verb. Præter Romanum. Panor. in c. ab excommunicato. num. 6. de rescript. vbi pro hac re citat cap. bene quidem. dist. 86. & c. duo. & c. si Imperator. ead. dist. & Stephanus Costa. in repet. in rubr. de sent. excomm. lib. 6. nu. met. 4. ¶ Tum quia censura vinculum ecclesiæ auctoritate institutum est; Siquidem censura omnis, iuris tantum humani est, & ex ecclesiæ institutione; vnde fit, quod ecclesiâ ab omnibus censuris absolvere possit. Quarto dicitur Ordinatam ad salutem spiritualem eius, qui ligatur. Quod de censura, quæ est omnium grauissima, nempe excommunicatione, testatur Apostolus 1. Corinth. 5. dicens; *Iudicauit tradere huiusmodi hominem Satana in interitum carnis, ut spiritus saluus sit in die Domini nostri Iesu Christi.* & refertur in c. audi. 1. 1. quæst. 3. & in cap. sed illud. distinctio. 45. id quod pluribus tradunt. Gabriel in 4. dist. 18. quæst. 2. artic. 1. Notab. 3. Sotus 4. distinctio. 22. quæst. 1. artic. 1. in fine. Bartholomæus Vgolinus de ecclesiast. cens. Tab. 1. capit. 15. num. 1. & 2. Henriquez lib. 13. capit. 1. num. 3. post Bonau. in 4. distinctio. 18. in vltima parte distinctionis quæst. 1. Alexand. de Ales in quarta parte quæst. 22. memb. 1. artic. 1. in fine & S. Thomam in additio. ad 3. par. quæstio. 20. art. 1. Quinto additur in salutem, & utilitatem etiam aliorum, Quia vnius exemplo ceteri facile corriguntur, vnde Apostolus 1. Tim. quinto ait, *Peccantes coram omnibus argue, ut & ceteri timorem habeant.* & refertur in c. Sed illud. dist. 45. idemque colligitur ex cap. Qui peccat. §. Petilianus. & cap. quid crudele. 23. quæstio. 4. & clarissime*

me testatur Richard. 4. dist. 18. artic. 3. q. 1. Sicut enim ut in d.c. Sed illud. habetur, ex vna ovis morbida vniuersus grex inficitur; & vno fornicante, vel aliud quodcumque scelus committente, plebs vniuersa polluitur; ita etiam dum vnus ecclesiastica disciplina coercetur, et pro peccato publice arguitur, ceteris metus incutitur capiti. Sanctis. 11. quæst. 3. & c. Ita planè. 23. quæst. 4. vniuersus transgressio nis vltio ceteris interdictio delinquendi fit cap. Q. 12. propter. 2. quæst. 7. eiusque emendationis qualitate ceteri facile corriguntur. 18. quæst. 2. cap. peruenit ad nos. Quos enim diuinus timor a malo cohibere non valet, temporalis penam nonnunquam a peccato cohibere solet; ut clericorum, §. primo, in fine, de vita & honestate clericorum. & ibi glossa in verb. pena. Et facit versus, *Oderunt peccare mali formidina pena*. Sed de censura definitione hæcenus dictum sit.

15 *Est autem censura triplex, Excommunicatio, Suspendio & Interdictum.* c. Querenti, de verb. signif. gloss. ibi & Panor. nu. 1. Summissa in verb. censura. Nauar. in Manuali cap. 27. num. 1. Henriquez. li. 13. cap. 2. Hugolin. de eccles. cens. Tab. 1. cap. 26. Stephanus Costa in repet. in Rubr. de sent. excom. num. 1. Cur vero tres censurae species sint, nec plures, nec pauciores, duplici ratione ostendit Hugolinus ubi supra. num. 3. Quarum vna est, quia his censuris constituti in triplici genere sunt, nimirum, aut clerici, aut laici, aut loca, & quidem excommunicationi subiiciuntur tam laici, quam clerici; suspensione vero soli clerici afficiuntur: loca denique interdicto tantum subiiciuntur, ut ipse probat ex c. postulastis, de cler. excom. ministr. & ex c. priuilegium de verb. signif. lib. 6. Quod vltimum de interdicto mihi non placet, cum non solum loca, sed etiam personae interdicti possint, ut communis Theologorum, & Canonistarum sententia confirmat, & satis colligitur ex c. Si sententia, de sent. excom. lib. 6. & DD. ibi & Panor. in c. Non est num. 8. de sponsal. differtis verbis affirmat ex d.c. si sententia aliquando interdicti locum tantum & non populum, aliquando populum, & non locum. Vnde etiam interdictum æque dicitur personale, ac locale. Vnde ratio hæc aut parum, aut nihil probat. Alia eius ratio est ex ipsa pena ratione desumpta. Si quidem censura pena spiritualis est, qua bonorum spiritualium vtu priuamur; que priuatio aut omnium bonorum, aut partium tantum esse potest, idque actiue, & passiuè, aut altero modo tantum id est, ut nec ecclesie bona quis alijs ministrare, aut ab alijs accipere possit, prout in excommunicato maiori excommunicatione contingit. c. excommunicatos. 11. quæst. 3. & c. Engeltrudam. 3. quæst. 4. In interdicto autem solum vtu diuinorum prohibetur actiue, & passiuè, ita ut nec diuina suscipere, nec ea alijs administrare possit. c. Si sententia in fine. & c. fin. de sent. excom. lib. 6. & c. Episcoporum, de priuileg. eod. lib. 6. & c. clericis, de cler. excom. ministr. in antiquis. Suspendio denique actiue tantum vtu spiritualium ecclesie priuat, prohibetur enim suspensus, ne ex officio, & ut clericus ecclesie functiones obeat. c. Si quis presbyter, de cler. excom. ministr. & c. cum medicinalis, de sent. excom. §. si quis autem, lib. 6. quæ ratio tanto dignior & efficacior superiori habenda est, quanto a natura & essentia ipsius censurae, qua pena est, ut diximus, magis intime desumpta est.

17 *Ex his, quæ dicta sunt, duo præcipue inferuntur, Primum est, Excommunicationem maiorem omnibus alijs censuris grauiorem esse, id quod colligitur ex corripiantur. 24. quæst. 3. & docent Glossa in c. Sacro. in verb. Tantam & Panor. ibid. num. 7. & in c. olim inter. num. 10. de restit. spoliat. & in c. postulasti. num. 5. de Iudeis. Glossa in c. Ne mo Episcopus, verb. excommunicat. 2. quæst. 1. Petrus de Anchorano repet. in ca. canonum statuta. nu. 187. de constitut. Ioan. Quintinus Hædous in c. Nouit. num. 28. de iudic. S. Thom. in addit. ad 3. par. quæst. 21. art. 3. in corp. Gabriel in 4. dist. 18. quæst. 2. ar. 1. Notab. 3. Sotus 4. dist. 22. q. 1. art. 2. Nauar. in Manuali. c. 27. num. 18. Henriquez. li. 13. c. 1. nu. 3. Hugol. de eccles. cens. Tab. 1. c. 26. nu. 5. & Tab. 2. cap. 1. nu. 1. tum quia maxima pena est inter homines esse, & hominum carere commercio, ut dicitur in l. H., qui Sanctam. C. de Apostat. tum quia per eam quis traditur Satanae in interitum carnis. 1. Corinth. 5. & c. Sed illud, d.*

45. & c. audi. 1. 1. quæst. 3. tum quia priuat medijs ad vitam animæ opportunis, ut Sacramentis, & suffragijs ecclesie. Excommunicatione enim maiori ecclesie communione, hoc est, tam diuinorum, quam Christi fidelium vtu penitus priuamur, & proinde diuinis, & profanis ecclesie bonis caremus; Interdicto autem tantum diuina tam actiue, quam passiuè prohibentur, non autem profana, vnde eorum vtu retinemus; Sicut etiam suspensione diuinorum functionum vtu tantum actiue priuamur, ne scilicet spiritualia ministremus, tunc enim ministri Ecclesiastici partes agimus, ubi spiritualia ministramus, non autem ubi ea suscipimus. Grauior igitur alijs censuris est excommunicatio. Vnde fallitur Medina qui lib. 1. instruct. cap. 11. §. 14. affirmat cessationem esse penarum grauissimam, ut refert Henriquez lib. 13. cap. 1. num. 3. lit. R. nisi intelligatur de penis contra communitatem; & certe si attente legatur Medina in loco allato, de sola interdicti pena id docuit, solum enim contendit cessationem a diuinis, penam grauiorem esse, quam sit illa de interdicto. Illud autem quod habet Sotus in 4. distinct. 1. quæst. 5. artic. 6. conclus. 8. in fine, irregularitatem acriorem penam esse, quam sit excommunicatio, est contra communem opinionem, ut suo loco dicemus.

18 *Secundum, quod inferitur, est, Per clausulam Bullis Pontificijs inferi solitam, Absoluo te a censuris, irregularitatem non tolli; Vnde constat ex casu Canum, Sotum in 4. dist. 22. q. 3. art. 1. & Barthol. Medinam in 1. 2. q. 96. art. 4. in lib. 1. instruct. c. 11. §. 9. afferentes per Bullam cruciatam, quæ dat confessoribus facultatem absoluedi ab omni censura ecclesiastica. illo nomine includi etiam irregularitatem ratione peccati contractam; in qua sententia etiam fuerunt aliqui Doctores Hispanie. Quæ tamen doctrina nullo modo in praxi sequenda est, cum sit expresse contra constitutionem Pontificiam Innocentij III. in c. Querenti, de ver. signif. eamque refellunt Nauar. in Manuali cap. 27. num. 194. & 254. pro se citans Domin. & Alexand. & Villadieg. de irregul. & idem Nauar. in tom. 1. consil. consil. 3. de astat. & qual. ordin. num. 3. in tomo 2. consiliorum, consil. 18. de Simon. nu. 3. lib. 5. & consil. 65. de sent. excom. nu. 1. lib. 5. Martinus Ledesmius 2. par. q. 26. art. 2. in fine. est præterea irregularis. Couar. in c. Alma mater. 1. par. §. 6. nu. 6. Henriquez lib. 7. de indulg. cap. 13. num. 6. & lib. 13. de excom. capit. 2. in annot. & Hugol. de cens. eccles. Tab. 1. cap. 26. nu. 2. immo, & ipsemet Sotus sibi contrarius in lib. 5. de iust. q. 1. artic. 4. ubi expresse dicit, quod cum in Pontificijs Bullis conferatur facultas absoluedi a quibuscunque peccatis, & censuris, censura nomine non venit irregularitas. Et certe stylus Curie habet (ut præfati auctores docent) ne censeatur dispensatio irregularitatis concessa, nisi exprimat. Quare Gregorius XI. in Bulla Iulibæi anni 1591. postquam concessit absolui a censuris, & penis, negat concedi in vlla irregularitate publica aut occulta. Et Clemens VIII. in Bulla Iulibæi anni 1593. die 4. mensis Martij, speciatim facultatem hanc dispensandi in irregularitate concessit, & expresse. Idemque Pontifex in Bulla Iulibæi anni 1597.*

Tertio

ADDITIO.

* Adde. Hæc Auctoris opinio in nihilo discrepat ab Vgolini sententia, qui & ipse in mille locis cum communi Theologorum, & Canonistarum repetit, loca supponi interdicto tantum, non etiam excommunicationi, vel suspensioni. Vnde ratio Auctoris, qui ait, cum non solum loca sed etiam personae interdicti possint, nihil lædit ipsam Vgolinum, qui nāquam aliter sentit, sed solum affirmat, loca interdicto tantum subiici; nec vquam dixit præposito sensu, id quod ei Auctor opponit, loca tantum interdicti, & non personas etiam; quod valde differt a predicto priori Vgolini sensu, in quo semper cum communi affirmare non desinit, & personas nedum loca interdicti, ut patet in præcit. nu. 3. c. 26. & per tot. cod.

A 3

Tertio Nonas Iulij, postquam concessit facultatem absol-
uendi ab omnibus ecclesiasticis sententijs, & censuris, sub
dit se non concedere dispensandi facultatem super aliqua
irregularitate, publica, vel occulta. Hæc igitur sententia in
praxi obseruanda est.

De Censurarum Ecclesiasticarum conue- nientiis, & differentiis inter se. Cap. II.

S V M M A R I V M.

- 1 *Conuenientia tres censurarum inter se a Dominico Soto po-
sita auctori non placet.*
- 2 *Conuenientia quatuordecim censurarum inter se ex varijs
Doctoribus colliguntur, & explicantur.*
- 3 *De censurarum inter se differentiis Dominici Soti sententia.*
- 4 *Martini Nauarri, & aliorum de censurarum inter se diffe-
rentijs opinio.*
- 5 *Differentia septem de censurarum inter se differentiis, ab
auctore asseruntur, & explicantur.*

1 **C**ensurarum conuenientia variæ ab authoribus refe-
runtur. Sotus in primis, qui censuras species quin-
que ponit, in 4. d. 2. q. 3. art. 1. (prædictis enim tribus, ces-
sationem, vt irregularitatem addidit) tres assignat conue-
nientias.

Prima est, quia omnes sunt censuræ ecclesiasticæ pro-
pter delictum, licet irregularitas non nunquam citra deli-
ctum incurratur. Ceterum hæc conuenientia non placet,
quia vt diximus, nec cessatio, nec irregularitas propriè cen-
sura est, sed omnino in propriè.

Secunda est, quod omnes ab eadem causa efficiendi de-
cernantur, nimirum vel ab homine, vel a iure. Sed neque
hæc conuenientia in illius opinione rectè assignatur, quia
irregularitas nunquam ab homine fertur, aut ferri potest,
sed solum a iure, vnde communis omnium sententia est,
irregularitatem non nisi in casibus a iure expressis incur-
ri, cap. is qui in ecclesia, de sent. excom. lib. 6. Panor. in c. di-
lectis nu. 20. de appellat. Nauar. in Manuali c. 27. nu. 194.
& conf. 1. de bigam. nu. 1. & conf. 3. de homicid. nu. 7.
& Simon Maior. lib. 1. de irreg. cap. 2. nu. 2. qui id fufius o-
stendit ex Archid. in c. excommunicatos, r. 1. q. 3. Felin. in c.
ad audientiam, de homicid. in fine, ideo Nicolaus Dionys.
de Perus. in d. c. is qui, de sent. excom. dicere solebat, quod
qui dicit aliquem esse irregularem, debet adducere casum
legis.

Tertia est, quod omnes præexigunt canonicam monito-
riam, quæ etiã non admodum placet, quamuis enim aliquo
modo concedi possit verum esse quod Pan. in c. pastor-
alis §. verum nu. 1. §. de appellat. & Domin. in cap. solet. de
sent. excom. lib. 6. Nauar. tom. 1. conf. 25. de temp. or-
din. & tom. 2. conf. 3. de cler. excom. ministr. nu. 4. tra-
dunt irregularitatem non contrahi nisi ad sit contemptus;
quia tamen irregularitas nunquam ab homine ferri pos-
sit, neque propter contumaciam, nõ ita facile apparet quo
modo prærequirit monitionem: Monitio enim propriè re-
qui sit in sententijs hominis, non autem in sententijs iu-
ris, immo propriè in illis requiritur, quæ non nisi propter
contumaciam ferri solent: id quod vel ex ipsa natura mo-
nitionis manifestum est; in tantum enim præmittitur mo-
nitio, in quantum monitus, & non obediens contumax ef-
ficatur.

2 Ab alijs, qui tres tantum censuras propriè dictas ponit
plures colligi, & enumerari solent:

Prima est, Quod omnes sunt veræ & ecclesiasticæ censu-
ræ, c. Quærenti de verb. signif.

Secunda est, Quod quilibet earum debet ferri in scri-
ptis, & cum causa rationabili ita eis expressa, c. Medicinalis
de sent. excom. lib. 6.

Tertia est, Quia in his tribus præcedens appellatio tue-
tur appellatorem, eamque censuram annullat; appellatio ve-

ro sequens non item, c. is qui de sent. excom. §. final. lib. 6. c.
pastoralis §. verum, & ibi fufius Panor. nu. 1. & ad huc
quoniam, de appell. & c. ad reprimendam, de offic. ordin.
& ibi Panor. num. 8. Circa quam conuenientiam hoc obi-
ter adnotandum est, hanc etiam conuenire cessationi a di-
uinis, hæc enim per subsequentem appellationem non su-
spenditur, vt tradit Panor. in c. dilectis, num. 1. de appell.
Appellatio autem præcedens cessationem etiam annullat
sequentem quatum ad omnes iuris effectus, si quos habet
Vnde falluntur Panor. in d. c. dilectis, & alij Doctores ibi
& Gonfalus a Villadiego de irregular. ca. de interdicto, ad
finem, qui existimant sententiam interdicti per appellatio-
nem subsequentem suspendi: quorum sententiam, licet Co-
uar. in c. alma mater, de sent. excom. lib. 2. in 2. par. relect.
§. 2. nu. 1. aliqua ratione saluare conetur, mihi tamen falsa
omnino videtur esse, certumque esse, nullam omnino cen-
suram per appellationem subsequentem suspendi, vt expref-
se de omnibus censuris habetur in c. is cui, de sent. excom.
lib. 6. & in speciali de interdicto id docet Alexand. III. in
cap. Ad hæc quoniam, de appellat.

Quarta est, Quod sicut in excommunicatione præcede-
re debet trina monitio cap. Sacro, de sent. excom. ita etiã
& in suspensione, & interdicto c. reprehensibilis, de appe-
lat. & c. statutum, de sent. excom. lib. 6. & Innoc. in c. Ad
hæc quoniam, de appell. & Panor. in d. c. reprehensibi-
lis, nu. 4. qui duo auctores simul cum Nauar. in Manuali
c. 27. nu. 164. hoc verum esse docent in omnibus tribus cõ-
furijs, & etiam in suspensione quãdo illa fertur propter cõ-
tumaciam, secus si in pœnam delicti, quia tunc frustra fie-
ret monitio, cum oportet eum luere pœnam delicti com-
missi, nam suspensio sepe fit propter delictum, vt in c. tam
litteris, de testib. vbi Innoc. III. sine monitione imposuit pe-
nam suspensionis, ergo & alij hoc facere possunt c. in cau-
sis, de sent. & re iudic. Quam doctrinam Panor. confirmat
etiam ex c. Romana §. Sed nec in specie, de sent. excom.
lib. 6. vbi licet prius dixisset de excommunicatione, suspen-
sione & interdicto, postea tamen dum tractauit de offen-
sis, seu culpis præteritis, vel præsentibus, solum prohibet
excommunicationem ferri sine monitione, quasi secus se-
ferit, (vt ait Panor. de interdicto, vel suspensione). Circa
hanc autem conuenientiam sciendum est, eam conuenire
etiam cessationi, ad illam enim præmittenda est necessario
admonitio, licet alio modo ac in iuris censuris, vt suo loco
diceretur.

Quinta est, Quod quilibet est nulla, quando fertur ab
homine, qui aliquem excommunicauit contra participan-
tem cum excommunicato a se, non præmissa monitione.
c. statum. & c. statutum, de sent. excom. lib. 6. & de exco-
municatione id declarat Panor. in c. reprehensibilis nu. 13.
de appellat.

Sexta est, Quod quilibet impedit a Diuinis, excepta il-
la suspensione, quæ non est a Diuinis, vt quæ suspendit a
beneficio, facit cap. pastoralis §. verum, & ibi Pano. de ap-
pel. iuncto c. is cui, de sent. excom. lib. 6. Quæ etiam conue-
nit cessationi, hæc enim impedit eam a diuinis officijs, cū
per eam hæc officia diuina cessant.

Septima est, Quia absolutio in omni censura fit recepto
iuramento de parendo mandatis ecclesiæ, vt de sententia
excommunicationis habetur in cap. ex tenore, de sent. ex-
com. & de suspensione, in cap. venerabili tit. eod. & ibi
glo. in verb. Ad cautelam, & Panor. in c. ad hæc quoniam,
num. 3. de appell. Quod præcipue locum habet in absolu-
tionibus publicis, & iudicialibus; in absolutionibus enim
forti interioris hoc non ita frequenter est necessarium, sed
in casibus in iure expressis.

Octaua est, Quod quilibet statum relaxari & absolui
potest ad cautelam, vt de excommunicatione habetur in
cap. per tuas, & de suspensione, in c. venerabili, de sent. ex-
com. id quod locum habet etiam in interdicto, nisi sit in-
terdictum generale, ex c. præfenti, de sent. excom. lib. 6. &
ibi glo. in verb. generaliter, nam specialiter interdictum hoc
non conceditur.

Nonæ est, Quia sicut excommunicatus si celebrat, incur-
rit irregularitatem, ita etiam & suspensus & interdictus,
vt de excommunicato maiori excommunicatione colligi-
tur ex

tur ex ca. si celebrat, de cler. excom. ministr. & de suspensio id expresse habetur in c. Apostolica, tit. eod. & in ca. cum medicinalis, §. caceant, de sent. excom. lib. 6. & de interdicto idem colligitur ex c. is cui, eod. tit. & lib. 6. & Panor. in ca. Ad hanc quoniam, nu. 3. de appell.

Decima est, quod qualibet harum seruanda est a superiore. c. cum ab ecclesiis, de offic. iud. ord. Immo, & ab ipsomet qui eas sententias tulit, vt post Calderinum in tractat. de eccles. interdicto, memb. 1. tradit Nauar. in Manu. c. 27. num. 164.

Vndecima est, quod ligati aliqua predictarum, nec eligere, nec eligi possunt, vt de excommunicatione maiori colligitur expresse in cap. postulatistis, & c. si celebrat, de cler. excom. ministr. & de suspensio idem habetur in cap. cum dilectus, & ibi gl. in verb. a suspensio, de consuetud. & cap. cum inter, i. in fine, de elect. & cap. cum bonæ, & ibi glo. in verb. suspensio, de arat. & qual. ord. & c. Apostolica, & ibi gl. in verb. contingit retardari, de excep.

Duodecima est, quod nullus censura aliqua constructus, durante sententia testificari potest, id quod de excommunicatione colligitur ex c. veniens, 2. in fine, iuncta glo. in verb. canonicos, de testib. & habetur in c. decernimus, & ibi glo. in verb. Et testificando, de sent. excom. lib. 6. Panor. in cap. veniens, 2. num. 3. de testib. Oldrad. consil. 278. & idem de alijs censuris tradunt Tabiena verb. interdictum 1. nu. 1. & Stephanus Costa in repet. in c. cum medicinalis nu. 70. de sent. excom. lib. 6. & in d. c. decernimus, num. 4. de sent. excom. lib. 6.

Decima tertia est, quia sicut non debet aliquis absolui ab excommunicatione non citatis partibus, vel etiam iudice, si de eo proponatur querela. c. Romana, §. sententias, de appell. lib. 6. & c. Romana, de sent. excom. lib. 6. ita erit in suspensione, & interdicto & ex dictis locis colligitur.

Decima quarta est, quia speciales filij Sedis Apostolicæ, hoc est, qui specialiter sunt recepti in filios sedis Apostolicæ, non possunt ab ordinarijs locorum ligari aliqua istarum sententiarum, sed solum a Papa, vel eius legato a latere. Et vt plurimum solent hæc tria in priuilegio talium immiseri, vt non possint excommunicari, suspendi, vel interdicti, vt cap. veniens, de verb. sign. lib. 6. vbi id expresse docet Innoc. IV. de excommunicatione & interdicto. & glossa ibi in verb. recepit, & in verb. interdicti, idem de suspensione tradit. Hæc sunt illa, in quibus censuræ omnes præcipue conueniunt, vt ex Panor. in c. ad hæc quoniam, nu. 3. de appell. Calderino in tract. de eccles. interdicto, memb. 1. Stephano a Cap. repet. in ca. cum medicinalis, de sent. excom. lib. 6. Tabiena verb. interdictum, 1. num. 1. Nauar. in Manual. c. 27. nu. 164. & alijs recentioribus colligitur.

Quod differentias harum Sotus in 4. d. 22. q. 3. ar. 1. loquendo de omnibus quinque censuris ample acceptis, quatuor assignat differentias.

Quarum *Prima est*, quod qualibet definitione differt ab altera, ibique definitiones harum omnium ponit, quæ apud eum legi possunt.

Secunda est, quod multæ irregularitates sine vilo peccato incurruntur, reliquæ vero censuræ, immo & nonnullæ irregularitates propter peccatum imponuntur.

Tertia est, quod illæ, quæ decernuntur propter peccatum, quædam imponuntur solum propter peccatum propriæ personæ, & excommunicatio propter peccatum eius, qui excommunicatur, & suspensio propter peccatum eius, qui suspenditur, Quædam vero etiam propter peccatum alienum; interdictum enim non sèper fertur propter peccatum eorum, qui sacris interdicuntur, sed propter alienum. Nam in odium illius, qui pertinaciter est obstinatus in excommunicatione, interdictum Ciuitas, & idem de cessatione dicendum est.

Quarta est, quod excommunicatio suspensio, & irregularitas, non nisi aduersus personam, in pœnam sui delicti, decernuntur, & non contra Communitatem communiter; interdictum vero, & cessatio contra communitatem contra ciuitatem, & etiam contra integrum regnum ferri possunt.

Alij, vt Nauarrus in Manuali, c. 27. nu. 165. circa censuras tres proprias dictas, septem enumerat differentias,

Prima est, quod excommunicatio dicta priuat communionem aliorum, quatenus est communio quædam humana: suspensio propriè & directè priuat vsu potestatis ecclesiasticæ illius, a qua suspedit. Interdictum vero directè priuat Sacramentis, & officijs diuinis; indirectè vero tam suspensio, quam interdictum priuat etiam ijs, quæ necessario consequuntur ad supradicta.

Secunda est, quod excommunicatio nullo modo suspendi potest alia censura possunt suspendi auctoritate iudicis ecclesiastici. Hæc differentia communiter ponitur a Canonistis. Decius tamen in c. ad hæc quoniam, de appell. eam non admittit, eo quod putet etiam excommunicationem suspendi posse auctoritate iudicis, quem Nauarrus ibi sequitur Panor. in d. c. ad hæc quoniam hanc questionem fufius tractat, & docet solum, quod regulariter excommunicatio non suspenditur saltem ab inferiore a Papa, alie vero censuræ sic. Sed de hac re suo loco dicemus.

Tertia est, quod episcopi, & alij Prælati maiores episcopis non incurrunt suspensionem, nec interdictum iuris, nisi de eis fiat expressa mentio; aut vero excommunicationem incurrunt, etiam si nulla fiat eorum mentio, c. quia periculosum, de sent. excom. lib. 6. & ibi glossa. in verb. De episcopis. Huius autem differentie rationem licet antiqui Doctores non reddant, eam tamen Stephan. Costa in d. c. Quia periculosum, nu. 3. esse putat, & hoc obiter dicam) quia aliquando suspensio, & interdictum proferuntur propter culpam, & delictum alienum, vt in c. si sententia, de sent. excom. lib. 6. nam vnus aliquando patitur pœnam pro alio, cap. Non est, de spons. & facit c. dilectis, de appel. excommunicatio autem non proferitur, nisi propter culpam propriam ex contumacia resultantem: ynde non videbatur conueniens, quod innocentes pro nocentibus punirentur, & in cap. Romana, §. in vniuersitate, de sent. excom. lib. 6. facilius ergo conceditur, Episcopos, & superiores non comprehendere in tali sententia suspensionis, & interdicti, quæ aliquando infligitur ex delicto alieno, quam concedatur in sententia excommunicationis, quæ solet ex propria culpa & contumacia ferri. Licet ergo in generali sententia suspensionis, vel interdicti, non comprehendantur episcopi, nec superiores; in generali tamen sententia excommunicationis lata per canonem veniunt episcopi, etiam si de ipsis non sit habita expressa mentio, quæ ratio non valet in suspensione, cum hæc non nisi ob culpam propriam feratur. ex Nauar. in Manual. cap. 27. num. 151. 153. 159. & tom. 1. conf. 40. num. 6. de temp. ordin. Medina lib. 1. cap. 11. §. 8. Henriquez lib. 13. c. 34. de qua re suo loco latius agemus exactius.

Quarta est, quod vniuersitas non potest excommunicari. cap. Romana, §. in vniuersitatem, de sent. excom. lib. 6. tamen suspendi, & interdicti potest, c. si sententia, c. si ciuitas, de sent. excom. lib. 6. vbi id habetur de interdicto, & c. Quia sepe, de elect. lib. 6. vbi idem de suspensione dicitur.

Quinta est, quod excommunicati nullo modo admittuntur ad Diuina, vt habetur in cap. alma mater, de sent. excom. lib. 6. suspensio vero & interdicti in illis festiuitatibus, ibi expressis admittuntur. vt in d. cap. Alma mater, §. festiuitatibus.

Sexta est, quia excommunicatio, & suspensio non feruntur, nisi ob culpam propriam; interdictum tamen etiam ob alienam, vt colligitur ex c. si sententia, de sent. excom. lib. 6.

Septima est, quod excommunicatio nunquam aliter tollitur, quam per aliqua verba absolutiua, suspensio vero & interdictum tolluntur nonnunquam sine vlla absolute, vt cum feratur siue a iure, siue ab homine sic, donec satisfecerit, vel pœnituerit, tunc enim facta satisfactione, vel adueniente conditione, relaxantur ipso facto, & non indigent alia absolute; at vero, quantumcumque excommunicatio feratur ad tempus, semper tamen requiritur absolutio post illud tempus; hoc fufius tradunt glossa in Clem. 1. de Decimis, in verb. Donec, & in cap. 1. de iudic. in verb. Donec. Panor. in c. cum tu, nu. 6. de vsur. & c. Non est vobis, nu. 7. de sponsal. Tab. verb. interdictum, 1. §. 1. in fine & verb.

15 Excommunicationem, quo sensu Doctores varijs penis in-
uilibus comparare solent,

1 **Q**uia ex vocis cognitione ad rei notitiam proceditur explicatis illis omnibus, quæ ad Censuram in com-
muni pertinent, de prima & principali specie eius, quæ di-
citur excommunicatio, & cur varijs nominibus appelle-
tur, in hoc capite dicitur. Aliquando enim dicitur Censu-
ra ecclesiastica, aliquando distinctio ecclesiastica, aliquan-
do Excommunicatio, aliquando Anathema, seu Anathe-
ma Maranath, aliquando Mors, aliquando Medicina, ali-
quando mucro episcopi, aliquando pena spiritualis, & ali-
quando omnium penarum maxima; his, n. & alijs simili-
bus vocibus a sacris scriptoribus, maxime a Summis Pon-
tificibus in Sacris Canonibus passim excommunicatio ap-
pellari & explicari solet, de quibus breuiter dicemus.

2 **P**rimo igitur dicitur *Censura diuina, seu ecclesiastica*, sic
enim Tertullianus Latinorum antiquissimus in Apologe-
tico aduersus gentes cap. 39, vocat censuram diuinam, dū
Christianorum exercitia, & actiones exponens, dicit, *Ibi-
dem etiam exhortationes, castigationes, et censura diuina; nam
& indicatur magno cum pondere, ut apud certos de Dei con-
spectu; summumque futurum iudicij præiudicium est, si quis ita
deliquerit, ut a communicatione orationis, & conuentus & om-
nis sancti commercij relegatur.* Censuram in eadem ecclesiasti-
cam appellant Innoc. III. in c. irrefragabili. de offic. iud. or-
din. & in c. Quarrenti, de verb. sign. & Ioannes XXII. in Ex-
trauag. quæ incipit, Sancta Romana, in fine, de relig. dom.
& Clemens V. in Clement. 3. de sent. excomm. Ideo autem
vocata est censura, quia ut dictum est, huiusmodi poena,
& sententia, hominum contumacia reprimatur & castiga-
tur, quod munus olim censores apud Romanos exercue-
runt, ut latius tradit Feneft. de Censor.

3 **S**ecundo appellatur *Distinctio ecclesiastica*, ab Alexandro
III. in c. Nuncios, de decimis, & in c. Aduersus, de immun.
eccles. quia nimirum hominum contumaciam, ne longius
erumpat, quasi vinculo quodam contrictam, & ligatam
tenet; huiusmodi enim castigatione, & timore penarum,
fideles nonnunquam ad ecclesiæ obtemperandum com-
pelluntur, ut habetur, c. Irrefragabili. §. ceterum, de offi. iud.
ordin. iuxta illud Horatii in epist. *Oderunt peccare boni
virtutis amore. Oderunt peccare mali formidine poena.* Vnius
enim poena, & ultio, alijs in exemplum, & delinquendi in-
terdictio esse solet, 3. q. 7. c. Quapropter, & c. ea quæ §. 1. in
fine, de statu monach.

4 **T**ertio, & frequenter dicitur *excommunicatio*, ut patet ex
titulis, De cler. excomm. minitr. & de sent. excomm. per to-
rum. Nomen autem hoc excommunicatio a communio-
ne deducitur, (quia fideles in Eucharistie participatione
maximè vniuntur) si quidem olim in primitiua Ecclesia
Christi fideles erant perseverantes in doctrina Apostolorum,
& communicatione, fractione panis, & orationibus, Act. 2.
vnde de illis dictum est, *Multitudinis credentium erat cor
vnum, & anima vna.* Act. 4. & certe tunc magna poena erat
priuari communionem Eucharistia; sed refrigerante seruo-
re erga communionem, ut notat Henriquez. lib. 13. ca. 1.
numer. 1. adiecit ecclesiæ priuationem aliorum Sacramen-
torum, & bonorum. Præ ceteris igitur nominibus hæc cen-
sura ecclesiastica dicitur excommunicatio, ut notant Fran-
ciscus Arias de Valderas, repet. in c. porro, de sent. excomm.
num. 4. & Sotus in 4. dist. 22. qu. 1. artic. 1. post Gabr. 4. dist.
18. q. 2. art. 1. Primo quidem eo quod qui ea percelluntur
sententia, a communicatione Christi corporis potissimum
arcentur, haud secus, ut ait Arias vbi supra, ac Adam ab es-
su ligni vitæ excommunicatus est. Hinc Ciprianus de oratione
Dominica ait, *Eucharistiam quotidie ad cibum salu-
tis accipimus: intercedente aliquo grauiore delicto, dum ab-
stinent, & non communicantes a celesti pane prohibemur, à
Christi corpore separamur.* Quia igitur per Eucharistia Sa-
cramentum, ut ex Dionys. in lib. de Eccles. Hierarch. ca. 3.
& Ioan. Damasc. lib. 4. de fide Orthod. ca. 14. tradit Sotus
vbi supra, Christo capiti nostro coadunamur, in eiusque
carne transformamur, & fideles tanquam membra Ec-
clesiæ, in vnum corpus maximè reducuntur, communio
inter fideles per antonomasiam vni Sacramento Euchar-

stia tribuitur; sic etiam & excommunicationis sententia,
quæ a tali participatione excludit, nomen hoc primario
desumpsit. Secundo etiam sic dicitur, quia per illam etiam
ab aliorum Sacramentorum, & bonorum ecclesiæ partici-
patione, & etiam a consortio, societate, & communione fi-
delium arcemur, vnde S. Augustinus lib. de fide, & operib.
c. 26. ait: *Nisi essent grauius delicta, ut etiam excommunicatio-
ne plectenda sint, non diceret Apostolus. 1. Corinth. 5. Congre-
gatis vobis, & meo spiritu, &c. de qua re habetur, ca. Engel-
trudam, 3. q. 4. & 11. q. 3. per totum ca. peault, de sentent.
excommu.* Hoc ipsum authores Græci, his duobus verbis
ἀποκοινωνία, quod Latine segrege, seu priuo a communione,
& *ἀνάθεμα*, quod excommunico significat, declarant,
vnde excommunicatus aliquando *ἀποκοινωνός*, id est se-
paratus, & aliquando, *ἀνάθεμα*, id est, incommunica-
bilis, appellatur, & denique excommunicatio Græcè dicitur
ἀνάθεμα apud Theodoret. lib. 2. Hist. Eccles. c. 28. vt
elegantè tradit Couar. in c. Alma mater, de sent. excomm.
lib. 6. t. par. in princ.

5 **Q**uarto dicitur *Anathema*, cuius nominis frequen-
tio est in Sacris Canonibus, & Concilijs, vtc. conspiratores
c. Nullus. ca. Engeltrudam, 3. q. 4. & c. si quis discernit, dist.
28. & dist. 39. per totum, & c. cum ecclesia, c. aduersus, de
immun. eccles. & alibi passim. & licet aliqui ab eo differ-
re velint ab excommunicatione maiori, quod anathema
feratur adhibitis ceremonijs illis, de quibus in cap. debent,
11. q. 3. (vt glossa in c. cum ab ecclesiis prælati, de offi.
iud. ordin. Panorm. ibidem, num. 5. Ioan. Monachus in Ex-
trauag. 1. de sent. excomm. in ver. Anathematizamus, & Couar.
in c. Alma mater, de sent. excomm. lib. 6. in 1. par. relect.
§. 8. num. 6.) excommunicatio autem maior illis non adhi-
bitis feratur, Nauarrus tamen in commen. de datis & pro-
missis. Notab. 5. num. 10. vers. Adde septimo, & cum se-
quutus Barto. Vgol. de cens. eccles. Tab. 2. capit. 33. §. 1. nu.
3. & alij rectius docent non ita inter se distinguendum quia
id nullo iure probatur: tum quia in Concilio Tridentino,
& alijs antiquioribus Concilijs, nec nō in Bullis multis Sum-
morum Pontificum constat anathema ferri sine ceremonijs
illis: tum quia in d. cap. debent. 11. q. 3. Zacharias Pa-
pa, cuius illud Decretum esse fertur, indifferenter vsus est
vobis illis, anathematis, & excommunicationis, ut patet
ex eodem capite, vbi dicitur, *Quas in conclusione anathema-
tis, vel excommunicationis*, id quod etiam manifestè satis
ex c. si habes, & c. certum, 24. q. 3. colligi potest. Solum igitur
inter se differunt anathema, & excommunicatio, vt
docent Nauar. vbi supra, vers. Adde octauo, & Vgolinus
cit. sicut genus & species, est enim excommunicatio genus
& de anathemate tanquam de sua specie prædicatur.

6 **C**eterum non parum inter se dissentientes sunt autho-
res, qualis vox anathema sit, Græcane, an Hebrææ; Alcia-
tus enim in c. cum non ab homine, de iudic. num. 106. vo-
cem putat esse Hebræam, pro qua etiam opinione citari so-
let S. Hieron. in cap. 1. epistolæ ad Galat. vbi ait, *Anathe-
ma verbum est propriè Iudaorum.* At vero August. tom. 4.
suorum operum, in cap. 41. super Numer. ait vocem Græ-
cam esse, & significare idem quod *Deotare*, hoc est, male-
dicere. Nauarrus autem vbi supra Notab. 5. vt hos autho-
res inter se concordare reddat, vtrunque opinionem ample-
xus est, existimatq; vsu Græcam esse, origine autem & in-
uentione Hebræam. additque nec Hieronymum negare
eam esse Græcam, nec Augustinum negare eam esse He-
bræam. Communis tamen recentiorum sententia est, vo-
cem hanc Græcam esse, vt Couar. Vgolinus, & alii post S.
Augustinum vbi supra, Athanasium in capit. 9. ad Roma-
nos Chrysostomum hom. 16. in epist. ad Romanos. S. Tho-
mam, & Caietanum in cap. 9. Roman. Qui omnes docent
ἀνάθεμα dici a *ἀνά* & *θεός*, hoc est, sursum ponere, vel
figendo, vel suspendendo, ita vt anathema dicatur omne
reparatum communi vsu hominum. Quæ omnia egregie
explicauit S. Thom. in cap. 1. ad Galat. his verbis *Anathe-
ma componitur ab ἀνά quod est sursum, & θεός, positio, quasi
sursum positio. Et est ortum ex quadam antiqua consuetudi-
ne: antiqui enim quando pugnant, & prædam aliquam ca-
piebant ab hostibus, quam volebant conuerrere in usum pro-
prium, suspendebant illam in templis, vel aliquo publica lo-
co ci-*

co unitatis quasi separatam a communi hominum usu. Et omne tale, sic suspensum nominabant Græci *Anathema*. Et ex hoc inoleuit consuetudo, quod omne illud, quod excluderetur ab usu communi, diceretur anathematizatum, unde Iosue 6. dicitur de Hiericho, & omnibus, quæ in ea sunt, quod Iosue mox anathematizavit eam. Et ideo etiam hoc in ecclesia inoleuit, ut illi, qui excluduntur a communi societate ecclesie, & a participatione Sacramentorum ecclesie, dicantur anathematizari. Hec Sanctus Thomas. Tria igitur apud scriptores *Anathema* significare videtur, quæ omnia rectè excommunicatis maiori excommunicatione conveniunt: nam siue dicamus cum Athanasio ubi supra, *Anathema* significare vel oblationem & sacrificium: vel quandam seiventionem & alienationem; siue dicamus significare maledictum, seu maledictionem, ut existimat S. Augustinus ca. 40. & 41. quo modo dicitur Mar. 14. *Petrus cepit anathematizare*, id est, maledicere, & execrari, quasi Petrus sibi maledictiones imprecaretur, ut maior suo iuramento fides adhiberetur, si nosset hominem, ut testatur Hieron. in Zach. 14. in illa verba, *Habitabimus in Hierusalem. & anathema non erit amplius*, id est, maledictio, & abominatio: utique & hæc excommunicatis ab ecclesia convenire videntur. Si quidem excommunicatus, ut ait Chrys. in lib. de anathemate, oblatus est diabolo, & Sathane traditus, & deuotus, & a consorcio humano sepositus, & separatus; & denique tanquam quid execrabile; & maledictum ab omnibus vitandus, ut ex his, quæ tradunt S. Thom. in c. 1. ad Galath. & Rich. in 4. dist. 18. ar. 5. qu. 1. ad primum, colligi potest.

7. *Quinto* dicitur *Anathema Maranatha*, sic 1. Cor. 16. & Silvester Papa, ut habetur in c. Gualfarius. 23. q. 4. ubi glossa post S. Hieronymum, ita interpretatur, ut dicatur excommunicatus, usque ad Domini aduentum, nisi peniteat, cõiuxit enim Apostolus simul vocem Græcam, & Syriacam. *Si quis non amat Dominum sit Anathema maranatha*. *Anathema* in Græco sermone dixit, condemnatur; *Maranatha*, donec Dominus veniat, de qua voce plura legi possunt apud S. Hieron. in 1. Corinth. 16. & epist. ad Marcellam. to. 3. Couar. ubi supra. Henriquez lib. 13. c. 20. in fine. & Felin. in c. Rodolphus, num. 33. de script. Aug. epist. 178.

8. *Sexto* dicitur *Mors*, sic enim eam vocat Ciprianus lib. 1. epist. 11. non longè a fine, ubi hæc habet: *Non putent sibi vitæ, aut salutis consistere rationem, si episcopi, & sacerdotibus obtemperare noluerint cum in Deuter. 17. Dominus Deus dicit: Et homo quicumque fecerit in superbia, ut non exaudiat sacerdotem, aut iudicem, quicumque fuerit in diebus illis, morietur homo ille, & infra: Interfici Deus iussit sacerdotibus suis non obtemperantes, iudicibus a se adtemus constitutis non obedientes; & tunc quidem gladio occidebantur, quando & adhuc circuncisio carnalis manebat; nunc autem quia circuncisio spiritualis esse ad fideles servos Dei cepit, spirituali gladio superbi, & contumaces necantur, dum de ecclesia eiciuntur. Hec ille, & similia omnino habentur in ca. Abfit. 11. q. 3. & expresse Innoc. III. in c. Per venerabilem. §. sunt autem. Qui filij sint legitimi, excommunicationem mortem appellat, & viroque in loco refertur auctoritas illa Deut. 17. & idem clarè habetur in c. si quis venerit de maior. & obed. ubi dicitur: Si quis venerit contra decretum episcopi, ab ecclesia abijciatur. In libro Regum legitur, qui non obediit principi, morte morietur. 1. Reg. 15. Et in Concilio Agathensi quod anathematizetur. His conformia tradunt Panorm. in d. c. Si quis num. 4. & in cap. 1. num. 4. de for. & Sotus 4. dist. 22. q. 1. artic. 1. vers. Eadem veritas. & Vgol. ubi supra Tab. 2. ca. 33. §. 1. num. 7. ubi docet excommunicationem appellari mortem, quia sicut mortuus vitæ huius fructibus caret: ita excommunicatus spiritualis vitæ fructibus priuatur.*

9. *Septimo* dicitur *Medicina*, sic enim eam appellat. S. Aug. hom. 50. quæ est de penit. c. 12. & habetur in c. Multa. 2. q. 1. ubi dicitur prohibitio non mortalis, sed medicinalis, & in c. Notandum. 24. qu. 3. Urbanus Papa ait, disciplina est excommunicatio, non eradicatio. Innocentius IV. c. 1. de except. lib. 6. vocat remedium, & medelam. & idem Pontifex, ut habetur in c. 1. de sent. excommunicat. lib. 6. ait, cū medicinalis sit excommunicatio, non mortalis, discipli-

nans, non eradicans. Sicque eam scriptores Scholastici passim appellant, ut S. Thom. in addit. ad tertiam partem. nu. 21. art. 3. Alex. de Ales in 4. par. q. 22. memb. 1. ar. 2. Bonati in 4. dist. 18. in vltima parte, distinct. q. 1. Rich. 4. dist. 18. ar. 3. q. 2. Gabr. in 4. d. 18. q. 2. Notab. 3. Couar. in c. Alma mater, par. 1. in initio, numer. 9. de sent. excomm. lib. 6. Steph. Costa repet. in c. cum Medicinalis, num. 1. de sentent. excomm. lib. 6. Vgol. loco cit. numer. 5. & alij omnes. Dicitur autem medicinalis tam actiue, quam passiue; Actiue, quoad proferentem, passivè, quoad eum, in quem talis sententia profertur. Nam, ut præfati Doctores tradunt, ipse iudex excommunicans ad instar boni medici se habere debet, cuius intentio est medicinam adhibere ut infirmus curetur. Intentio enim proferentis hanc sententiam ea esse debet, ut peccatori medelam & salutem afferat, ut scilicet peccator corrigatur, resipiscat, & a contumacia discedat, unde 24. q. 3. c. Notandum dicitur: Qui excommunicatur, ut spiritus eius saluus fiat in d. e. Domini. disciplina enim est excommunicatio, non eradicatio, & hunc esse finem excommunicantis, aut saltem excommunicationis constat ex eodem Apostolo. 1. ad Timoth. 1. tradidi, inquit, eos Sathana, ut discant non blasphemare. Actiue igitur excommunicatio dicitur medela ex parte ipsius proferentis, immo ex parte ipsius excommunicati. Passivè etiam ex parte ipsius excommunicati medicinalis esse debet, quia excommunicatus eam æquo animo pati debet, & offerre se paratum ad obediendum, & non ad contumendum, ut sibi ad medelam proficiat, & non ad mori. 24. q. 3. c. corripiantur. Dum enim excommunicatus seipsum ita grauiter & opprimi a demone videt, & ab omni fidelium consorcio separari, facilius resipiscet, ut optime docet Origenes hom. 2. in Leuit. & refertur 11. q. 3. ca. Audi denique. Ex quibus constat, quod excommunicatio dicitur medicinalis in agente, quando ipse agens, & excommunicans rectè ad eam procedit, & in patiente, & excommunicato, quando se humiliter offert paratum ecclesie mandatis parere. Quod si excommunicatus se rebellem exhibuerit, & contumacem, licet et tunc excommunicatio lethalis erit, non medicinalis, alijs tamen ecclesie membris medicinalis erit, dum illius exemplo & pena peccare desistant, & corrigantur. resecandum est enim putridum membrum ne totum corpus putrescat, & resecanda, & cap. corripiantur. 24. q. 3.

Octavo dicitur *Mucro Episcopi*, sic enim eam vocat Ioannes Papa, ut habetur 6. q. 2. c. vitis, in fine. S. Hieronymus epist. 1. vocans eam mucronem spiritualem, ait: In veteri lege quicumque Sacerdotibus non obtemperasset, aut extra castra positus lapidabatur a populo, aut gladio ceruicæ subiecta contumptum expiabat cruore: nunc vero inobediens spirituali mucrone truncatur, aut ei clavis de ecclesia rabido demone ore a seerptur. Et ab Augustino. lib. de cor. t. & grat. a. cap. 13. dicitur, *Episcopale iudicium*. Et refertur in c. corripiantur. 24. q. 3. ubi glossa, in verb. Episcopale, vocat eam *Mucronem Episcopi*. Quo etiam nomine eam appellat Celestinus III. in c. cum non ab homine de iudic. ubi Panorm. num. 23. ideo mucronem episcopale dici vult, quia eam episcopi tantum proferre debent. Cui expositioni fauet glossa in c. Transmissam, de elect. ubi habet iurisdic-tio nis episcopalis esse, ferre censuras. Id quod satis colligitur ex ca. Episcopi, & c. Nemo episcoporum. 1. 1. q. 3. Sic etiam ab Innoc. III. appellatur absolute mucro in ca. Quoniam in plerisque de offic. ordin. & ab Innoc. IV. in cap. dilecto. de sent. excomm. lib. 6. dicitur mucro spiritualis, & gladius ecclesiasticus. Quo nomine diu ante, eam appellavit gloriosus martyr, Cyprianus lib. 1. epist. 11. alias epistol. 62. ad Pomponium dicens: *Spiritual gladio superbi, & contumaces necantur, dum de Ecclesia eiciuntur*. Et merito hoc nomine Patres eam appellaverunt, quia sicut in veteri lege, voluit Deus, ut qui voci Sacerdotis non obtemperaret, gladio moreretur, ut testatur est S. Hieron. ubi supra, & refertur in c. Abfit. 11. q. 3. ita in ecclesia, quæ Synagoge successit, excommunicationem reliquit, ut homines rebelles, & contumaces gladio hoc spirituali coerceret. Et sicut (ut rectè notat Rich. 4. dist. 18. artic. 3. qu. 1.) Princeps vi debet gla-

gladio temporalis ad correctionem maiorum; ita & prælati ecclesiæ, excommunicatione tanquam gladio spirituali uti debet, ut eo contumaces in officio contineant, & ecclesiasticam disciplinam tueantur. Atque hi sunt duo gladii, scilicet, civilis, & spiritualis, quos Lucæ 22. Christus dixit satis esse ad Christianam familiam gubernandam, ut interpretatur. Sotus in 4. distin. 22. qu. 1. art. 1. vers. Eadem veritas.

11. Nono dicitur *Virga ferrea*; Sic enim eam vocat Sanctus Hieronymus epist. 58. dicens; *Miror Sanctum Episcopum, in cuius parochia esse presbiter dicitur, acquiescere furori eius, & non virga Apostolica, virgaque ferrea confringere vas vitiosum, & tradere in interitum carnis, ut spiritus saluus fiat.* Sic autem dicitur; quia nulla alia censura ecclesiastica sic apta est hominum audaciam, & superbiam comprimere, & confringere, ut est excommunicationis pena.

12. Decimo appellatur *Nervus ecclesiasticæ disciplinæ*; Sic enim vocant eam Innocentius III. in c. cum inter, de consuetu. & Clemens V. in Clem. 1. de sent. excom. Sicut enim nervus membra corporis simul iunguntur, quod munia, & officia sua obeant, ita Christi fideles hæc ecclesiastica censura in officio suo continet, ut tradit Vgol. de eccles. censur. Tab. 1. cap. 12. num. 3. & cap. 27. §. 3.

13. Undecimo, *Maxima omnium penarum* dicitur, quæ est in ecclesiis; ita enim testatur S. Augustinus de corrept. & gratia cap. 15. & refertur 24. q. 3. c. corripiantur. & glossa ibi. & idem Augustinus lib. 1. contra advers. legis & prophet. cap. 17. quem refert Sotus 4. distin. 22. q. 1. art. 1. vers. Est ergo, ait; *Gravius esse hominem excommunicari, quam si gladio ferretur, flammis excruratur, feris subigeretur.* Et tract. 27. ad cap. 6. Ioannis, & habetur 1. q. 3. c. Nihil ait Augustinus; *Nihil sic debet formidare Christianus, quam separari à corpore Christi. Si enim separatus à corpore Christi non est membrum eius: Si non est membrum eius, non vegetatur spiritu eius.* Quod autem maxima penarum sit, pluribus tradit Panorm. in capitul. cum sit generale, num. 9. de foro compet. & in c. olim inter, num. 10. de restitut. spoliat. & in ca. postulasti, num. 5. de iudic. & colligitur ex cap. Sacro, de sent. excom. ubi glossa in verb. tantam. Merito autem maxima penarum dicitur, tum, quia prius nos bonis spiritualibus, quæ temporalibus longe præstantur, tum quia gravis pena est, inter homines esse, & ipsorum commercio privari, ut dicitur in l. Hi, qui sanctam, C. de apostat. id quod efficit excommunicatio maior, cap. 1. de except. lib. 6. & ibi glossa in verb. communibus, tum, quia excommunicatio non solum tanquam Ethnicus & Publicanus a populo & templo Dei separati habentur, Matth. 18. sed peioris longè conditionis sunt, ad mensum enim paganorum si quis ire voluerit, sine ulla prohibitione permittitur, ut verò cum excommunicato, neque orare, neque loqui, neque vesci licet. 1. Corinth. 5. & Can. Ad mensum, cap. excommunicatos. & cap. cum excommunicato, & cap. Qui communicaverit, 1. q. 3. & cap. infideles, 23. quest. 4. tum quia excommunicatus traditur Sathana, 1. Corinth. 5. & c. audi, & c. omnis Christianus, 1. q. 3. ubi dicitur, *Omnis Christianus qui a Sacerdotibus excommunicatur, Sathana traditur, quomodo; scilicet, quia extra ecclesiam diabolus est, sicut in ecclesia Christus; ac per hoc quasi diabolus traditur.*

14. qui ab ecclesiastica communione remouetur. Recite igitur omnibus alijs penis excommunicatio maior, & gravior est, quo sensu in cap. cum non ab homine, de iudic. Celestinus I I ait; *ecclesiam post anathema latum, non habere ultra quid faciat, hoc est maiore penam non habere.* Quia vis enim pro crimine aliquando tradit quem curiæ seculari, ut pro crimine hæresis, in cap. excommunicamus, 1. & 2. de hæret. & in cap. ad abolendam, tit. cod. & in falsante literas Apostolicas cap. ad falsarium, de crim. falsi, & c. novimus, de verb. signif. Aliquando etiam penam damnationis ad carceres infligit, ut in c. excommunicamus, 2. de hæret. & in c. Quamvis, de penis lib. 6. Aliquando etiam imponit servitutis penam, ut c. Eos, distin. 32. & in c. cum multa, 15. q. 8. Aliquando etiam penas verberum infligit, fustigatur enim quis etiam propter crimen, sic enim clerici eusebrius corporali supplicio castigatur, c. fin. dist. 35. ubi

glossa ait, in verb. aut corporali, quadraginta ictibus castigandum esse, & c. 1. de calum. similis pena calumniatori infligitur. His tamen omnibus gravior est excommunicatio; illæ enim corpus tantum lacerant & cruciant, hæc animam punit, & bonis spiritualibus, nimirum, Sacramentis ecclesiæ & communione Christi fidelium privat, unde ab Anthero Papa, & a S. Hieronymo in epi. ad Heliodorum, *Spiritualis animadversio* appellatur, id quod etiam docet glossa in c. Avaritiae in verb. spiritualibus, de elect. lib. 6. & nos supra declaravimus.

15. Ex hætenus dictis colligitur qualiter intelligendi sint Doctores qui excommunicationem varijs penis civilibus comparant; Nam Glossa iuris civilis. Insti. de ca. dimin. in §. Media, affirmat excommunicatos æquiparari possi ijs quibus interdicta sunt aqua & ignis; quia sicut is cui interdicitur aqua & ignis, recipi non poterat, nec ei subveniri, ita, nec excommunicatus. Alij ut Bart. in l. 2. de publ. iudic. existimat æquiparari deportato quia sicut deportatus civitatem amittit nec a suis recipi debet l. Quidam ff. de pen. ita nec excommunicatus, arg. ca. Sicut Apostoli, cum trib. seq. 11. q. 3. Alij ut gl. in c. pastoralis, §. verum, in verb. Subtrahuntur, de appell. & Ioan. And. in ca. decernimus, de sen. excom. lib. 6. excommunicationem penam relegationis comparant eo, quod sicut relegatus, licet excludatur a civitate, iura tamen civilia retinet, l. 4. & in l. relegatorum, §. hæc est differentia, ff. de interdictis, & relegat. Sic etiam excommunicatus, licet recipi non debeat, tamen iura sua retinet; & hanc glossæ sententiam sequutus est Steph. Costa, repet. in rubr. de sent. excom. lib. 6. num. 21. Sed ut recte notant Panorm. in c. pastoralis §. verum, num. 19. Steph. Costa, ubi supra, & Vgol. de cens. eccles. Tab. 2. c. 25. §. 2. licet similitudo hæc excommunicati, cum præfatis in aliquibus valeat, in alijs tamen est falsa; Nam quo ad temporalia omnino falsa est, quia nec aqua, nec ignis omnino excommunicatis interdicta sunt, cum in necessitate excommunicatis subvenire liceat. Ut docet glossa in c. cum desideres, verb. excommunicationis penam, de sen. excom. & habetur in c. Quoniam multos, 1. q. 3. aqua tamen & igni interdictis succurrere non licet. Deinde deportatus perdit civilem libertatem, & omnia quæ sunt iuris civilis vti l. Quidam, ff. de penis, excommunicatus vero ista omnino non perdit immo potest donare secundum communem opinionem, & testari de bonis suis ut notat glossa, cū Ioan. Andr. in c. decernimus, de sen. excom. lib. 6. & fusius declarat Panorm. in c. veritatis num. 22. de dolo & contumacia, ubi citat pro hac re Feder. conf. 71. & Bart. in l. Si queramus, ff. de testam. & Ioan. Andr. in c. Pia, de except. lib. 7. Et denique relegato non denegatur communio hominum, nec Sacramentorum, secus in excommunicato; & quia potest quis relegari respectu certi loci, l. relegatorum, ff. de interdictis, & releg. at vero excommunicatus in vno loco ubique vitiosus est. Pan. in d. c. pastoralis §. verum, num. 19. de appellat. & in c. 1. de raptor. & in c. 1. ad reprimendam, num. 3. de offic. iud. ordin. habetur in c. curæ 11. q. 3. Quoad aliqua tamen excommunicatio illis penis comparari potest; Primo quidem, quia sicut deportati relegati, & aquæ & igni interdicti, extra suam patriam eijciuntur, ita excommunicatus extra ecclesiam eijcitur. Secundo quia sicut illi, in eisdem locis unde eijcti sunt commodum reportare nequeunt, ita nec excommunicatus ecclesiæ fructibus frui potest. Tertio, sicut illi in locis unde eijcti sunt, non debent recipi, ita nec excommunicatus in vltima parte ecclesiæ recipi potest cum ab ea expulsus sit. Quia igitur & quanta pena sit excommunicatio, & quibus nominibus appelletur, hætenus dictum sit.

De origine, definitione, & diuisione Excommunicationis. Cap. III.

SYMMARIUM.

1. Excommunicationis umbra quodam & vestigium fuit in statu legis naturæ.

2. Effectio

- 2 Eiectio Adg ex Paradiso umbra fuit eiectionis excommunicatorum ex ecclesia.
- 3 Huius etiam vestigium fuit apud Gentiles, maxime apud Romanos, & Gallos.
- 4 Censura excommunicationis figura etiam olim apud Iudaeos erat.
- 5 Excommunicationis propria ratio, nec apud Gentiles, nec apud Iudaeos fuit, sed haec solum est in ecclesia non le-
gis, & quare.
- 6 Excommunicandi potestatem, ecclesiarum praelati pro oc-
casione oblata, ab ipsis Apostolorum temporibus exer-
cuerunt.
- 7 Eam etiam Apostolus Paulus aliquoties exercuit.
- 8 Excommunicatio diuersa ratione, tum de iure Diuino, tum
etiam de iure humano positiuo esse dicitur.
- 9 Excommunicationis definitio communiter a Doctoribus tra-
dita, nomen potius quam rem ipsam explicat.
- 10 Excommunicationis definitio verior ab auctore affertur,
& explicatur.
- 11 Excommunicationis capax non est, qui baptismum non re-
cepit.
- 12 Triplex bonum in communicatione, & participatione ec-
clesiae, & fidelium acquiritur, & quodnam illud sit.
- 13 Excommunicatio maior solum conuersationis exterioris,
& receptionis Sacramentorum bono priuat; charitatem
vero non aufert, sed per peccatum mortale commissum
ablatam eam esse praesupponit.
- 14 Quo sensu ecclesiam per excommunicationem non damni-
ficare hominem, sed ostendere damnificatum, S. Bona-
uentura, & Gabriel docuerunt.
- 15 Glossa affirmans excommunicationem iustam, quoad Deum
parum aut nihil operari, cautè omnino legenda est.
- 16 Lutherus excommunicationem penam tantum externam
esse censuit, & diligendam magis quam timendam.
- 17 Ecclesia per iustam excommunicationem quibus bonis spi-
ritualibus, & internis homines priuet.
- 18 Excommunicatio varijs modis diuiditur, scilicet, in maio-
rem, & minorem, & cur maior, & minor appelletur.
- 19 Excommunicatio, simpliciter & absolute in iure, vel ab
homine prolata, de maiori intelligitur & quare.
- 20 Excommunicatio maior, alia iusta, alia iniusta est, & quae
ad iustam requirantur.
- 21 Excommunicatio quaedam valida est, quaedam innali-
da.
- 22 Excommunicatio alia est a iure, alia ab homine: illa est per
petuam, non sic ista.
- 23 Excommunicatio lata ab homine, & generalis, & specia-
lis esse potest.
- 24 Excommunicationum quaedam reseruatae sunt, quaedam
autem non reseruatae, & quis ab utrisque absolvere
valeat.

Quamuis excommunicatio nonnullis res aut noua,
aut non tam antiqua visa sit, alij tamen rem vetu-
stiorē esse docent, quam vulgò creditur. Siquidē
huius ecclesiasticae pēae species quēdam & umbra fuit et-
iam in statu legis naturae; nam Adam ad modum exco-
municationis prohibitus est ab usu ligni scientiae, Domino
dicente: *Videte, ne forte sumatis de ligno vite, & de Para-
diso eiectus est.* Gen. 3. Vnde & excommunicatus, vocatur
in c. Ad mensam, versic. Haec sententia, 11. q. 3. & clare S.
Hieronymus in c. 6. Olee. Hanc eiectionem excommuni-
catorum ex ecclesia, similē esse dicit eiectioni Adae ex para-
diso, quod idem tradunt expresse Frāsciscus Arias de Val-
deras, repet. in c. porro, de sent. excom. numer. 4. & Henri-
quez lib. 3. de penit. ca. 4. §. 4. litera O. & lib. 13. de excom-
municat. c. 2. §. 4. litera L. Sed & apud Gentiles, vestigiū
huius fuit maxime apud Romanos, cum videlicet aliquis

ob perpetratum nefandum aliquod facinus Diti deuote-
batur, siue diti; dicē enim diti erant Furiae infernales,
& talis (vt tradit Dionysius Halicarnassius lib. 2.) pote-
rat a quolibet impune occidi. Sic etiam apud Gallos, si qui
eorum Sacerdotibus, qui a Drui Rege IV. Celtarū, Drui-
da dicebantur, non paruissent, sacrificijs iisdem interdice-
bantur. Quae pēna apud illos grauissima fuit, nam quibus
sic interdictum erat, ij in numero sceleratorum habeban-
tur, & ab iisdem omnes discedebant, aditum, sermonem-
que fugiebant, rati nimirum, quacūque leui cum eis com-
municatione eorum contagione affici; insuper nec ijs ius
petentibus redebatur, nec etiam honos vllus exhibe-
batur, vt fufius scribit Caesar, comment. de bello Gallico li.
6. quem locum refert Andreas Tiraquel, lib. 1. de vtroque
retractu, par. 1. glos. 9. §. 1. num. 27. cum sequen. Idem de
alijs gentibus testantur Plato, lib. 9. de legib. prope finem,
& ibi Matfil. Ficin. & Alexan. ab Alex. lib. 3. Genial. dierū,
cap. 5. Plin. lib. 16. cap. 44. Vgolin de eccles. censur. Tab. 2. c.
33. & ex Theologis Cornel. Iansenius in Concord. capitu-
lo 78.

Apud Iudaeos etiam vt recte notat Sotus 4. dist. 22. q. 1.
artic. 1. versic. Ad haec & in antiqua lege huius censura, id
est, excommunicationis figura quēdam fuit, in leprosis qui
extra castra excluderentur, Leui. 14. & Num. 5. Si enim ad
cauendam corporis cōtagionem illi tunc ē castris sunt eie-
cti: multo æquius ad cauendam spiritualem labem hare-
tici, & alij rebelles ex ecclesia eiciuntur. Exemplum etiā
fuisse videtur Ioa. 9. vbi hanc pēnam comminati sunt eis,
qui Iesum confiterentur esse Christum. Quia etiam pēna af-
ficiendos fore Apostolos Chritus praenixit, dicens: *Absq;*
Synagogis faciet vos. Ioa. 16. Vnde Cyril. lib. 6. capit. 10. ad
Ioan. aut; *Magnam reuera apud Iudaeos opprobrium duceba-
tur, si quis de Synagoga eieciſſent;* sicut enim nunc homici-
da, vel adulter, vel ceteri capitalibus criminibus rei ab ec-
clesia pelluntur: ita tunc confessores Christi a Synagoga Iu-
daeorum eliminabantur. Haec ille. Apud Essenos quoque to-
ste Iosepho lib. 2. cap. 7. de bello Iudaico, terribile fuit ex-
communicationis vestigium: ait enim: *Deprehensos in pec-
catis a sua congregatione depellunt, & qui taliter fuerit con-
demnatus, miserabili plerumque morte consumitur.* Illis qui-
dem ritibus & Sacramentis obligatus, neque capere ab alijs
oblatum cibum potest; herbas vero pecudum more decerpens
& fame exesus per membra corrumpitur. Ob quod etiam
plurimos plerumque miserati, extremum spirituum agentes
repperunt: sufficiens pro peccatis eorum, quia vsque ad mor-
tem adduxerit penam fuisse censentes. Haec tenus Iosephus.

Ceterum vt recte monent Sotus vbi supra, & Henríquez,
lib. 13. c. 2. in fine, & Vgol. loco citato, apud Gentiles, aut
Iudaeos propria excommunicationis ratio & vis non fuit,
vt tradunt S. Tho. in addit. 3. par. q. 19. art. 7. & q. 22. art. 6.
Mart. Ledesmi. 2. 4. q. 29. art. 7. cum excommunicandi po-
testas a clauibus descendat, quae legis naturae, aut ve-
teris Sacerdotibus non inerat; sed potestatem hanc Christus
ecclesiae suae tradidit Mat. 18. vbi Christus loquitur de cor-
rectione fratris delinquentis, & concludit. *Si autem eccle-
siam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.* Vt
docent Durand. in 4. dist. 18. q. 3. num. 6. Bon. 4. dist. 18. in
vlt. par. dist. q. 1. in principio. S. 1. ho. in addit. 3. par. qu. 21.
art. 2. & post hos Adrianus in 4. tract. de Clauibus arti. 3.
vbi ait: Doctores excommunicationis fundamentum tra-
here ex illo Mat. 18. *Si ecclesiam non audierit, &c.* Qui
sanē locus id ipsum manifeste probat, neque enim terminus
illie est de euitado & fugiendo aliquo priuata auctorita-
te, sed publica praelati sententia; Siquidem postquam di-
xerat: *Si ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus &*
Publicanus; auctoritate ecclesiae, id est, praelati, illum ex cō-
sortio hominum eiectum, fugiendum monet; quod etiam
subsequentia verba declarant ait, enim Christus. *Amen di-
co vobis, quacūque alligaueritis super terram, erunt ligatae*
& in calis. Ac si diceret si contumax & rebellis quis fue-
rit, si ecclesiam non audierit, si ecclesiae praelatis inobediēs
sit, sit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus. Et si queras
qua auctoritate talem declinare debeas, statim subditur
petitioni responsio, *Quacūque ligaueritis, &c.* Quia per
ecclesiasticam potestatem Praelati ligatus est, sit tibi sicut
ethni-

Ethnicus, & publicanus. Excommunicandi proinde aucto-
ritas a Christo tradita est, id quod discretis verbis tradit S.
Chrysost. hom. 4. in ca. 2. Epistola ad Hebraeos, & refertur
in c. Neino contemnat, 1. r. q. 3. vbi dicitur; *Nemo contem-
nat vincula ecclesiastica; Non enim homo est, qui ligat, sed
Christus, quod vobis hanc potestatem dedit, & dominos fecit ho-
mines tanti honoris.*

- 6 Hanc excommunicandi potestatem a Christo ecclesiae
tradit ecclesiarum praelati pro occasione oblata, ab ip-
sis Apostolorum temporibus exercebant; Nam ipsemet
7 Paulus, dum illum fornicarium Sathanae traderet, 1. Cor.
5. illum excommunicauit: hoc enim est, *tollere eum de me-
dio, seu tradere Sathanae.* Id quod tanquam ecclesiae prae-
latus fecit, vt verba ipsa manifestant, *Ego iudicauit eum vir-
tute Domini nostri Iesu Christi, tradere huiusmodi hominem
Sathanae, &c.* Quasi diceret, Ego tanquam iudex, potesta-
te mihi aequam iudici a Domino nostro Iesu Christo tra-
dita, excommunicationis sententiam in eum protuli, &
* tradidi eum Sathanae. Cum enim homo per excommu-
nicationem abiciatur a caetu fidelium, quicquid est extra
hunc caetum, Sathanae est, & ad Sathanae pertinet, vt habe-
tur in c. omnis Christianus, 1. r. q. 3. Idem docent Patres, vt
Orig. hom. 2. in c. 2. Iud. & refertur in c. Audi, 1. r. q. 3. di-
cens; *Non solum per Apostolos suos Deus tradidit delinquentes
in manus inimicorum, sed & per eos, qui ecclesiae prae-
sident, & potestatem habent non solum soluendi, sed & ligandi.
Traduntur autem peccatores in interitum carnis, cum pro
delictis suis a corpore Christi separantur.* Eodemque modo
exponit hunc locum omnes expostiores tum Graeci, tum
Latini, & etiam Tertul. lib. de pudicitia, c. 13. & 20. Hb. in
Psalm. 118. Hier. in Ezech. 2. 17. Ambros. lib. 1. de penit. cap. 14.
Aug. lib. de fide, & operib. c. 26. Eadem etiam excoicandi
censura ad coercendam contumaciam delinquentium, vsus
est Paulus sepe alias, vt 1. Tim. 1. dum duos illos Haereti-
cos Alexandrum, & Hymenaeum dicit, *se tradidisse Sathanae,
vt discerent non blasphemare.* Et 1. Thessal. 3. ait. *Quod
si quis non obedierit verbo nostro per epistolam, hunc notate,
& non commisceamini cum illo, vt confundatur.* Et Titu. 3.
Hereticum hominem post unam, & secundam correptionem
deuita, sciens quia subuersus est, qui huiusmodi est, & delin-
quit, cum sit proprio iudicio condemnatus. Vnde apparet huc
excommunicandi usum nec nouum esse, nec inane inuen-
tum esse ecclesiae, sed habere solidum, & firmum fundamen-
tum in doctrina Christi, & Apostolorum. Nunquam hanc
excoicandi potestatem ecclesia sibi usurpasset nisi intelli-
geret eam a Christo sponso suo sibi traditam fuisse, vt plu-
ribus contra haereticos docent, & demonstrant Io. Rossen-
sis contra Lutherum art. 23. Ioan. E. Kius in Enchirid. art.
21. Alpha Castro lib. 7. de haes. in verb. excomm. Adrianus
Papa VI. in 4. Sent. tract. de Clauibus, art. 3. Albertus
Pighius lib. 5. de Ecclesi. Hierarchia, c. 2. Sotus in 4. d. 22. q.
1. art. 1. Couar. in c. Alma mater, de sent. exc. li. 6. in 1. p. rele.
in initio, & 1. r. q. 3. per totum referuntur Patrum auctoritates.
- 8 Ex dictis etiam colligi potest responsio ad illam quaes-
tionem, quae inter Theologos controuertitur: An scilicet
excoicatio de iure diuino, vel potius humano sit; Quidam
enim existimant iure diuino excommunicationem ferri co-
tra hominem conuictum haereticum, propter illa S. Pauli
verba, titu. 3. *Hereticum hominem post unam, & secundam
correptionem deuita.* Et 2. Thessal. 3. *Subtrahatis vos ab om-
ni fratre ambulante inordinate.* Et 2. Ioan. 1. *Si quis venit ad
vos, & hanc doctrinam (scilicet illam veram qua Apostolus
docuit) non affert, nolite recipere eum in domum, nec Aue ei
dixeritis.* Qui enim dicit illi Aue, communicat operibus eius
malignis, vt Iac. Almain. in 4. d. 18. q. 1. cuius opinionem de-
fendi posse tradit Nau. de orat. & horis Canon. c. 22. nu. 9.
& Castro. li. 2. de iusta har. punir. c. 18. dicit esse probabilem
Io. Driedo, de lib. Christi. li. 2. sec. c. 2. p. 3. art. 2. confid. 9. fol.
136. expresse sententiam Almaini tueri, & Couar. in Alma ma-
ter. 1. p. 5. 1. nu. 1. de sent. exc. li. 6. Alij tamen vt Sot. 4. d. 22. q. 1.
art. 1. vert. ex his ait, Henric. li. 13. de exc. c. 2. §. 3. qui alios
refert, & Vgol. de eccl. cef. Tab. 1. c. 1. & 2. & inclinat Nau.
vbi sup. & in Man. c. 27. nu. 13. & Caie. de auctorit. Papae, c.
17. & Pan. in c. cu desideres, n. 3. de sent. exc. id negat: Nam
vt experientia constat, et publicos haesiarchas exteriores

Papa non solum denunciat, sed sua sententia, & iure humano ex-
coicat, & Paulus tanquam ecclesiae praelatus aliquos excoicat
immo haereticum vitandum monuit, sed post unam, aut secun-
dam corruptionem. Vnde fallitur Nau. in d. cap. 22. nu. 9. de
orat. & horis Canonis, dicens aliquam excoicationem iure
Diuino laici esse. Dicendum igitur est, quod cum in excoicatione
duo considerari possint, nimirum potestas excoicandi, & mo-
dus seu forma excoicandi, utique dici debet excoicationem,
quoad illud primum, esse de iure diuino; potestas, n. excoi-
candi a Christo ecclesiae data est, Matt. 18. vt superius do-
cuimus; At vero quoad secundum, de iure humano est; Quam-
uis, n. Christus eam potestatem ecclesiae tribuerit, modum
tamen & formam excoicandi, & effectus hos, & illos, spi-
tuandi quem coione Sacramentorum, & fidelium, & bonis
& suffragiis coibus ecclesiae, non praescripsit; sicut neque
constituitur quis per suspensionem a functionibus eccle-
siae arceretur; & per interdictum a Diuinis repelleretur,
sed ecclesia ipsa hos puniendi modos a Spiritu Sancto edo-
cta, (potestate sibi diuinitus collata) iure humano a se co-
stituto praescripsit; vnde & ea, quae ad bonum regimē eccle-
siae, & salutem animarum expedierint, addere, adimere, mutare
& dispensare in eis potest: cuius rei exemplum manifestum est
in fer. 6. Parascenes, quo tempore, & non alio, pro haereticis
& excoicatis orat, vt testis notauit Henric. vbi sup. Et cum
olim iure ipso tenerentur Christiani oculum excoicatum,
sillis notus esset, occulte deuitare, vt habetur in Decretis
duorum Summorum Pontificum, Clem. III. in c. cum de fideles,
& Innoc. III. in c. A nobis, 2. de sent. exc. postea tamen duo
iisdem Concilia, scilicet Constantiense, & Basiliense (quorum decre-
tum in Bulla Mart. V. quae incipit *Ad euandam scandala*,
habetur) propter vitanda scandala, pericula, & timoratu
scrupulos, pie & sancte statuerunt, & sanxerunt ne quis te-
neatur etiam administrando, & recipiendo Sacramenta, nec
in aliis officiis Diuinis vitare alios censura ligatos, nisi ho-
mo sit non solum excoicatus specialiter, id est, nominatim,
sed publice denunciatus a iudice, aut notorius clerici percus-
sor. Excoicatio igitur, & de iure diuino, & et de iure potius
uo esse, diuersa ratione dicitur; De iure diuino ratione potesta-
tis a Christo, Deo, & hoie, ecclesiae tributa; De iure aut hu-
mano, ratione modi, & forme, quae ecclesia in excoicando vi-
tur, & quia hominibus est collata, & per hos exerceatur,
vt dicitur in extr. Vna Sancta, §. est aut haec auctor, & ibi gl.
de maio. & obe. Sed de origine excoicationis hec satis sunt.

- 9 Excommunicationis definitio traditur a S. Thom. in ad-
dit. ad 3. p. q. 21. art. 1. Bonau. 4. dist. 18. in vi. par. dist. q. 1.
Richard. 4. d. 18. art. 3. q. 1. Scoto 4. d. 19. §. de quinto Arti-
culo, Gabr. 4. dist. 18. q. 2. art. 1. Notab. 1. Soto 4. dist. 22. q. 1.
art. 1. §. Igitur si excommunicationem, Martino Ledesin.
2. 4. q. 23. art. 1. Adria. in 4. quaest. de Clauibus, art. 3. Hen-
riquez, lib. 13. de excom. vbi Panorm. nu. 3. Nau. in Man.
c. 27. non. Couar. in c. Alma mater, in 1. par. relec. initio,
nu. 1. & seq. qui licet inter se verbis differant, sensu tamen
non discrepant. Quia, definiunt eam esse separationem a
qualibet licita communione fidelium, cuius meminerunt
S. Th. & Panorm. vbi sup. & etiam Franciscus Arias, de Val-
deras, repet. in rub. in c. porro, de sent. excom. vbi Panorm. eam
Summistaru, Goffredi, & Hostiensis esse dicit, non men-
tius ipsum excoicationis, quam eam ipsam explicare volue-
runt: sicut enim comunio, participationem, & societatem
quandam in rebus, sermonibus, & beneficiis significat, ita ex-
coicatio separationem ab ipsa importat, vt satis colligitur
ext. Nihil. 1. r. q. 3. vbi dicitur separatio quadam, & c. De il-
lis, & c. certum est, 24. q. 1. Quam definitionem Panorm. refellit
tanquam nimis generalem, eo quod hac ratione, tot essent
species excoicationis, quot sunt species communionis,
& quia secundum hanc definitionem iudex secularis pos-
set excommunicare, quia posset priuare quem a commu-
nitione hominum, & tamen talis separatio non est proprie

ADDITIO.

- * Adde. Et in hoc loco nota verba tex. c. absit, 1. r. q. 3. ibi in
fine Eiectus de ecclesia rabido Demonum ore decerpitur,
& glof. notat dicens; Hoc olim fiebat ad literam, hodie ta-
men Sathanae traditur, vt citius conuertatur.

excommunicatio de qua nunc agitur.

- 10 *Excommunicatio igitur in genere, ut se extendit ad maiorem, & minorem, sic definitur potest. Excommunicatio est censura ecclesiastica a canone, vel iudice ecclesiastico prolata, qua Christianus a communione ecclesie quoad fructum, & suffragia generalia, & eius contactu fidelium excluditur. Quae definitio ex predictis authorib. colligitur, & optima est, sicque intelligenda.*

Primo, n. d. Censura ecclesiastica id est penas ut superius ca. 1. diximus, quae particula loco generis ponitur, censura n. tres illas, excommunicationem, suspensionem, & interdictum continet. Quae tamen, de ver. sign. Additur, ecclesiastica, ut distinguatur a censuris, & penis civilibus, & secularibus; vel ut significetur, quod quamvis censura habeat aliquod fundamentum in scripturis, nulla tamen est censura iure Divino introducta, sed omnes introductae sunt iure ecclesiastico, id est, auctoritate ecclesiae, vnde fit, quod a quacumque censura ecclesia abolvere possit.

Secundo, ponitur, A Canone, vel iudice ecclesiastico prolata. Homo enim, & insensuram hanc ferre possunt, ut Doctores cōter concludunt. Innoc. in cap. 1. de sent. exco. Hostiensis in Summa, Tit. de sent. exco. Pan. in rubr. de sent. exco. & nos in sequentibus dicemus, cum de ea efficiunt, excommunicationis agemus. Tunc autē ut recte notant Tho. de Argem. 4. d. 19. q. 1. art. 4. & Gabr. 4. d. 18. q. 2. art. 1. Notat, 1. incidit quis in excommunicationem a canone latam, quando facit aliquid, quod expresse prohibitum est sibi per modum statuti sub pena excommunicationis late sententiae, vel aliter ac illud facit sine aliquo alio mandato iudicis, cōter excoicatus: Tunc autē incidit in excommunicationem a iudice latam, quando vel a iudice excoicatus denunciatur, vel cōtumaciter se hē cōtra monitionē, vel praeceptum iudicis vailatum lata sententia excommunicationis. Et dicitur, a iudice ecclesiastico, quia separatio, quae fit per iudicem secularē, regulatiter non est excoicatio, ut notat Pan. in rub. n. 3. de sent. exco.

- 11 *Tertio dicitur, Quia Christianus, Quia excommunicationis capax non est, qui non fuit factus Christianus per fidem, & Baptismum; non enim privari potest ecclesiae communionem, qui nunquam ad eam admissus fuit, arg. c. ois Christianus, 1. q. 3. & c. Gaudemus de divor. & colligitur ex 1. Corin. 5. Quid mihi de his, qui foris sunt iudicare? Quod si quis semel baptizatus sit, licet postea fidem abneget, quia tamen remanet character indelebilis, semper subiacet ecclesiasticae potestati, & excommunicari potest.*

- 12 *Quarto dicitur, A communione ecclesie quoad fructum, & suffragia generalia eius, & contactu fidelium excluditur. Quibus verbis denotatur proprius effectus censurae excommunicationis. Nam cum triplex bonum fit in communione, & participatione ecclesiae, & fidelium, ad quam communionem admittimur per baptismum, qui est ianua Sacramentorum; quorum Primum est in conversatione exteriori qua fideles conveniunt ad orationes, & conuersantur simul se qua, cibo, salutatione, & alijs id genus. Secundum est in receptione Sacramentorum, tam vnius ministras, & alius suscipit, & in alijs suffragijs ecclesiae, ut sunt sacrificia, orationes publicae, quae a ministris in persona ecclesiae fiunt. Tertium est, in actibus legitimis spiritualibus, siue in bonorum spiritualium participatione, quae fit vel ratione intentionis, dum unus pro alio orat, vel aliud suffragium facit, vel ratione charitatis, quae facit omnes unum esse in Deo, iuxta illud Psal. 138. Participes ego sum omnium timentium te. (Ex hoc enim quod fideles sunt in charitate, & omnes fideles unum corpus constituunt in Christo, Rom. 12. 1. Corin. 12. Ephel. 4. unusquisque fidelis particeps est bonorum omnium, quae fiunt in ecclesia, sine aliqua alia applicatione quemadmodum in corpore natura li singula membra participat bona totius corporis, de qua mentio fit in Symbolo Apostolorum, ubi dicitur: Credo Sanctam ecclesiam, Sanctorum communionem. Omnes enim qui in charitate sunt, quia proximos amant, iuxta illud 1. Ioan. 4. Hoc mandatum habemus a Deo, ut qui diligit Deum, diligat, & fratrem suum.) cōsequenter bona sua eis et communicant; (communia sunt enim amicorum bona) vnde orante vno fidele existente in charitate, reliqui omnes existentes in charitate, illius orationis participes sunt etiam illis, qui orant; aut merentur, de alijs fidelibus non*

cogitantibus, & unus pro alio satisfacit, etiam illo nesciente, pro quo fit satisfactio. Sicut igitur triplex bonum est, in quo fideles communicant, ut tradunt S. Thom. in addit. 3. p. q. 2. art. 1. Alexander de Ales 4. par. q. 2. l. memb. 1. art. 2. Bonau. 4. d. 18. in vit. par. d. q. 1. Durand. 4. dist. 18. quaest. 3. Thom. de Argem. 4. dist. 19. q. 1. art. 4. ad 4. Gabr. 4. d. 18. q. 2. art. 1. Notat. 1. Caiet. tom. 1. opusc. tract. 19. Sotus 4. d. 22. q. 1. art. 1. versio. Igitur si excommunicationem, (Ledesm. 2. q. 2. art. 1. Nauin Man. c. 27. nu. 17. & 18. Co. uar. in c. Alma mater. 1. par. relect. initio. nu. 2. de sent. exco. lib. 6. & alij, ita etiam triplex e contrariatio est privatio boni, (est n. excommunicatio nihil aliud, ut ratio nominis docet, quam privatio communionis.) Quamvis igitur ad suffragia generalia, siue temporalia, quae sunt in conuictu civili, siue quoad spiritualia, quae proprie sunt suffragia ecclesiae, & consequenter quoad communionem bonorum primi, & secundi generis, his omnibus priuatur excommunicatus maiori excommunicatione, ita scilicet, ne ille excommunicatus communicare possit alijs, nec alijs sibi in publicis orationibus, aut sacrificijs, neque et in orationibus priuatis, quas ipsimet fideles inter se instituunt, neque cum alijs officiū Divinum audire pōtneque etiā cum alijs hominibus in actibus civilibus communicare valeat, ut suis locis fufius dicitur. Bona verō tertij generis excommunicatio non tollit, charitatem enim excommunicatio non aufert, sed sublatam supponit, & ita operatur priuatio, non quidem, ut nonnulli putant, exclusionē a gratia Dei, sed declarationem exclusionis iam factae per peccatum mortale, ut ait Nauin Man. c. 27. nu. 17. & alias exteriores penas, ut suo loco dicemus. Hic igitur excommunicationis in cōsensu est, quae definitio facile aptari potest tam maiori, quam minori excommunicationi, nam praedicta simpliciter conuenit maiori, vnde excommunicatio maior definitur potest *Separatio a communione ecclesiae quoad Sacramenta, & suffragia eius, & quod contactum fidelium. Excommunicatio vero minor, quae non habet perfectam rationem excommunicationis, sed aliquid ipsius participationem, secundum aliquid tantum conuenit, ut ait S. Tho. in addit. 3. p. q. 27. art. 1. ad 4. vnde definitur potest, Excommunicatio minor, separatio a participatione, & communione Sacramentorum, si tantum non bonorum. Ex Gabr. 4. d. 18. quaest. 3. art. 1. Notat. 1. Soto 4. d. 22. quaest. 1. art. 3. Francisco Arias in repet. in rub. o. portio, num. 3. de sent. exco. Henricus lib. 1. de exco. c. 3. n. 1. & colligunt DD. exco. si celebrat, de cler. exco. minuit. Ex qua definitione multa inferuntur.*

- 13 *Primum est, Quod quoad Doctores docent excommunicationem maiorem priuare hominem a communione bonorum ecclesiae intelligendi sunt de bonis primi, & secundi generis tantum non tertij. Nam quamdiu quis excoicatus est, nec ab ea absolutus, siue sit in gratia siue non, priuatur communione, consortio, & societate fidelium, & participatione Sacramentorum tam actiua quā passiva, & cōibus ecclesiae suffragijs, quae nec bona sua cōicare nec orare intendit pro excoicatis, nisi ut respiciant ab inobedientia, & redeant ad gremium ecclesiae, ut recte notant Dur. 4. d. 18. q. 3. nu. 5. Si verō quis contritus sit in gratia, etiam si excoicatur, & ab ea nondum absoluitur, non priuabitur cōmunionem bonorum tertij generis, quae in gratia, & charitate fundatur, secundum quam diximus merita fidelium ad oēs existentes in charitate extendi. Cuius rō est, quia ante quā quis excoicatur, si peccauerit mortaliter, iā charitatem amisit, & ita charitas nō aufertur per excoicationem iustā, sed eam praesupponit ablātā, per peccatū mortale cōmissum. Vnde sequitur, quod si quis sit verē excoicatus, & tamen sit in charitate, (ut cum quis percussit clericum, & contritus) sit iam excommunicatio illa non priuat hominem illam communionem fidelium, quae fundatur in charitate, ut docent Sotus in 4. dist. 22. quaest. 1. art. 1. versio. atamen dubium, & Ledesm. 2. q. 4. quaestio. 23. artic. 1. Quia quamdiu manet in homine, ratio & fundamentum illius communionis, tamdiu habet homo ius ad illud, & consequenter cum cōmunio hāc in charitate fundata sit, quādiu manet charitas, manet etiam cōmunio illa. Sicut quia consecratio fundatur in charactere Sacerdotali, quicunq; & quandiu in hac vita quis illum habet, cōsecrare potest.*

- 14 *Secundum est*, Quod bona primi & secundi generis, etiam malis, & peccatoribus conueniunt, & ab ecclesia auferri, aut applicari possunt fidelibus; bona vero tertij generis solis iustis competunt, nec vlla applicatione ecclesie indigent nec ea ab homine auferre potest, sed illa solus homo peccando mortaliter perdit ex Soto in 4. d. 22. q. 1. art. 2. ver. Nihilominus in fine. Quo sensu Gab. 4. dist. 18. qu. 2. art. 1. Notab. 3. Coroll. 3. dixit ecclesiam per excommunicationem non damnificare hominem sed ostendere damnificatum, & ante eum S. Bona in 4. dist. 18. in ult. par. dist. qu. 2. docuit, ecclesiam non damnificare, sed ille, qui est contra maximam, & peccat, seipsum damnificat, sed ecclesia ostendit eum damnificatum, ut sic saltem malum suum erubescat, & desinat. Et si quodammodo magis damnificaret, hæc aggrauatio damni ad utilitatem ipsius finaliter, secundum intentionem ecclesie ordinatur. Et licet Sotus vbi supra, ver. igitur si excommunicationem, hoc dictum Gabrielis caput tamen in eo sensu quo illud Bonau. & Gab. docuerunt, ut dictum est, sine periculo defendi potest; certum enim est, excommunicationem iustis laici, bona spiritualia in charitate fundata non tollere, sicut ne quiescem aut fidem tollit quamvis quoad alia excommunicatio iusta plurimum noceat ex quo ea impedimur, quod minus Sacramenta suscipiamus, & suffragiorum ecclesie participes simus, quibus gratia etiam augetur & amissa recuperatur.
- 15 *Tertium est*, Quod caute legenda est glossa in ea. Quodcumque in verbis facit ecclesia. 24. q. 1. quæ asserit, excommunicationem iustam quoad Deum parum aut nihil operari, nec ecclesiam excommunicando vllam vim potestatis exercere, sed solum ostendere ligatum, & esse extra gratiam Dei. Quam glossam Panor. in rub. de sent. excom. nu. 4. satis leniter refellit. Conat autem in c. Alma mater, initio prioris par. num. 8. de sent. excom. lib. 6. expresse asserit a veritate catholica planè alienam esse. Sicut etiam hæretica planè est illa Lutheri assertio in artic. 13. dicentis, *Excommunicationes sunt tantum pene externæ, nec priuant hominem communibus spiritualibus ecclesie orationibus*. Immo artic. 24. ait, docendos esse Christianos plus diligere excommunicationem quam timere, eo quod Innoc. IV. in c. cum medicinali de sent. exco. lib. 6. dicat, quod excommunicatio sit medicinalis. Quæ assertiones a Leone X. condemnantur, sicut & assertio illa V. Viclef dicentis ecclesiam excommunicandi potestatem non habere, in Concil. Constant. sess. 8. & 19. condemnata fuit. Ceterum superius ex scripturis, & Patribus docuimus, ecclesiam excoicandi potestatem a Christo accepisse, quæ est Apostolus Paulus non semel, sed ter saltem ut tradit Sotus 4. dist. 19. q. 8. de 5. art. excoicuit eandem que veritate Ga. 4. d. 18. q. 1. art. 2. hæc rōne cōfirmat, Quia Christus ordinans regimen ecclesie (quod B. Petro commisit Ioan. 21. *Pasce oues meas*) dedit omnem potestatem ad bonum, & vtile regimen ecclesie necessariam; vnde cū excommunicandi potestas necessaria, & vtilis sit, tum ei, qui excommunicatur, (siquidem vtile est ei, quem beneficiis, & monitiones pie non corrigunt, vt timor pene, & cōfessionis suæ coercent, vt a malo resipiscat, & non pereat, c. corripiantur, 24. q. 3. felix etenim dicitur illa necessitas, quæ nos ad meliora perducit) tum etiam ecclesie, id est, congregationi fidelium, (vile enim est vt ouis morbida, & membrum putridum separentur ab ouili, & corpore, ne sana et inficiant. c. refectanda, 24. q. 3. quod sit per excoicationem,) conueniens planè erat vt hanc ecclesie potestatem Christus traderet. Ecclesiam vero iustè excoicando multa operari non tantum quoad ecclesiam militantem, vt voluit Glossa, aut quoad pœnas externas, vt docuit Lutherus, sed et quoad Deum, & quoad penam interiorem, exinde constat, vt fassus Cai. tō. 1. opu. tra. 19. Ledesim. 2. 4. q. 23. art. 1. & Cou. vbi sup. num. 6. probant, Quia ecclesia non frustra orat pro suis, immo multa bona illis confert, orando enim pro suis fidelibus, adiuantur fideles ad gratiam acquirendam, vel gratie augmentum, ad bene operandum, ad declinandum a malis, ad resistentiam diabolo, quæ sunt maxima bona, quæ tamen excommunicato non conceduntur, quia ecclesia per excoicationem priuat illum orationibus suis; vnde constat quod a multis internis bonis excoicatio separat. Huius reitèntis est S. Aug. qui in lxx. cōtra aduers.

legis & prophetarum, c. 17. affirmat, *gratius malum esse excommunicari a sacerdotibus Dei, quam si quis gladio feriretur, flammis absorberetur, aut feris obiceretur*. Idem etiam Doctor. ferm. 68. de verbis Apostoli, & refertur in cap. omnis Christianus, 1. 1. q. 3. ait, *omnis Christianus quia sacerdotibus excommunicatur, Sathana traditur*. Quomodo? quia scilicet extra ecclesiam diabolus est, sicut in ecclesia Christus; ac per hoc quasi diabolo traditur, qui ab ecclesiastica communione remouetur. Hæc ille. Quibus verbis vt constat, extra ecclesiam intelligit Augustinus, non ecclesiam materiale, non extrinsecam communionem, sed extra Christum, vt eruditè Caietanus vbi supra notat, Replicando autem dicit, *quasi diabolo traditur quia non traditur diabolo possidendus, sed corripiendus*. Id quod ex 1. Corin. 5. colligitur, vbi Apostolus Corinthios illum qui patris uxorem acceperat, Sathana tradidit in interitum carnis, & ex 1. Timoth. 1. vbi idem S. Paulus, ait, se Hymenæum, & Alexandrum tradidisse Sathana, vt discant non blasphemare. Et certè licet per peccatū hi prius bona ex parte in demonis seruitutem venerant, nihilominus in maiorem Sathana potestatem posita per excommunicationem a S. Paulo traduntur; alioquin enim nec Corinthios ille a demone fatigatus in interitum carnis conaretur, vt spiritus eius saluus esset in die Domini nostri Iesu Christi; nec Hymenæus, & Alexander didicissent non blasphemare. Vnde Pan. in rub. de sent. exco. n. 4. expresse ait, quod diabolus maiorem habet potestatem in eo post excommunicationem, quam ante, & citat legē cū gl. in c. Audi deniq. 11. q. 3. vbi gl. in ver. Sathana, ait, quod diabolus habet potestatem in eo, sicut in pecore suo, & facit c. Miramur, §. his auctoritatibus, in fine, 24. q. 1. id quod etiam tradunt Host. & Io. And. in c. ita quorundam, de iudæis. Bonis igitur spiritualibus & internis excoicatio priuat, & non solum externis; ideoque non diligenda, vt inuipie sensit Lutherus sed timenda est, vt piè docuit S. August. tract. 27. ad c. 6. Ioan. & habetur in c. Nihil, 11. q. 3. vbi ait, *Nihil sic debet formidare Christianus, quam separari a corpore Christi. Si enim separatur a corpore Christi, non est membrum eius, si non est membrum eius non vegetatur spiritu eius, & S. Hieron. vt refertur in eo. c. Nihil, §. Item Hieronymus. Quorū remiseris peccata, id est, quibus ecclesiam interdixeris, nisi reconciliati per satisfactionem fuerint, ipsi ianuæ regni celestis clausa erit*. Quid igitur excommunicatio sit, & quibus bonis fideles priuat, iam ex dictis constat.

18 *Excommunicatio varie diuiditur*; Primo enim diuiditur in maiorem, & minorem, hæc diuisio concessa est ab omnibus, & colligitur ex c. pen. & ibi glossa in verb. Non tantum minori, de sen. exco. & ex c. 1. & gl. ibi. ver. speciem, de excep. l. 6. & ex gl. in c. Engeltrudam. verb. Anathemate 3. q. 4. Gab. 4. d. 8. q. 2. art. 1. & S. Th. in addit. ad 3. p. q. 21. a. 1. Dur. 4. d. 18. q. 3. n. 5. & alij omnes eam agnoscunt, vt Sor. 4. d. 22. q. 1. art. 1. Nauin Ma. c. 27. n. 1. Vgo. de cens. eccl. Tr. 3. c. 5. Henric. li. 13. de exco. c. 2. §. 2. qui dicit esse diuisionē analogi in sua analogia post Io. Maio. 4. d. 18. q. 1. & Na. in tra. de dat. & promiss. No. 4. n. 8. Dicitur Maior, respectu habito ad minorem, sicut e contra Minor dicitur, non vt quidam volunt propter paruitatem obiecti, sed respectu maioris, quia est pars maioris excoicationis vt ait Sor. 4. d. 22. q. 1. art. 1. §. cōtra nomina, quæ Sacramētis, & alijs bonis priuat, maior. n. actiua & passiuā participatione Sacramentorū, & fidelium exteriori conuictu priuat; minor vero sola participatione passiuā omnium Sacramentorū priuat, si celebrat, de cler. exco. minuit. vbi id habetur de excoicatione minori, & c. pen. de sent. exco. vbi id dicitur de excoicatione maiore, & ibi gl. eum DD. & c. Engeltrudam, 3. qu. 4. & Pan. & DD. in rub. de sen. exco. & Theologi fere omnes in 4. d. 18. & Franciscus Arias de Valderas rep. in c. porro, de sen. exco. n. 3. Na. in Man. c. 27. n. 1. Dicitur etiam Minor vt vult Sotus loco vlt. cit. quia minoribus peccatis incurritur, cum tamen maior, vt notat Nau. in Man. c. 27. num. 9. post Palud. in 4. dist. 18. q. 1. art. 1. & communem, non nisi propter mortale incurritur. Ab effectibus igitur maior, aut minor excommunicatio dici sapius solet, maior enim causat plures & grauiores effectus, minor vero pauciores, & non ita graues, vt cōstabit ex ijs, quæ de vtriusque effectibus inferius dicemus. Excommunicatio maior dicitur

perfecta; minor verò imperfecta quodammodo excomunicatio est, eo quod minor aliqua tantum communione, maior verò omni exteriori communione ecclesie priuatur, vt notauit Vgol. de eccl. cef. Tab. 3. c. 5. vnde a S. Th. in addit. 3. p. q. 21. ar. 1. ad 4. dicitur non habere perfectam rationem excommunicationis, sed aliquid tantum ipsius participare, nec definitionem excommunicationis ei totaliter conuenire, sed solum quoad aliquid, & Innoc. III. in c. illa quotidiana, de elect. & Pan. ibidem nu. 4. vocant eam excommunicationem simplicem, quia scilicet priuat tantum communione Sacramentorum, cum tamen maior, & Sacramentorum, & hominum communione, & sic duplici communione nos priuet. Illud pulchrum est, quod notat Henriquez vbi supra, quod licet magna pena sit priuari passiva Sacramentorum receptione, & in primitiua ecclesia graue erat communione priuari, nunc tamen non tam graue reputatur priuari Sacramentis, quia rarius homo sumere solet, cum tamen suffragia, conuictus, & alia quae prohibentur maiori passim concurrant. Hisigitur omnibus de causis excommunicatio maior, aut minor appellatur.

19 Circa hanc diuisionem, illud solum obseruandum in praesentiarum est, quod excommunicatio maior simpliciter & absolute dicitur excommunicatio, non sic excommunicatio minor, vnde quoniamque praecise ponitur ista vox [Excommunicatio], intelligitur semper de maiori, nunquam autem de minori, nisi addatur haec vox, minor: ita colligitur ex c. penult. de sent. excom. glossa & DD. ibi Panor. ibi. nu. 2. & in c. Quod in dubijs, eod. num. 1. & in c. illa quotidiana, nu. 8. de elect. Sco. 4. dist. 19. q. vnica art. 5. Ioan. Maior. 4. d. 18. q. 2. Gab. 4. d. 18. q. 2. ar. 3. dub. 1. Sotus 4. d. 22. q. 1. art. 2. non longe ab initio Syluest. verb. excom. 1. p. 18. Tabiena, verbo. excom. 2. §. 7. Angel. verb. exco. 2. §. vlt. Nau. in Man. c. 27. num. 1. in fine, & in extrau. de dat. & promiss. Notab. 4. num. 8. vbi id fuse docet. Couar. in calma mater. p. 1. §. 8. num. 5. de sent. excom. l. 6. Vgol. de cens. eccl. Tab. 2. c. 25 §. 1. Henriquez lib. 13. de exco. c. 2. §. 2. Paulus Parisius Consentinus repet. in cap. venerabilem, nu. 13. de except. qui hoc verum esse docent, non solum quando excommunicatio profertur ab homine, vt colligitur ex d. c. penult. de sent. excom. sed etiam quando profertur à Canone, vt Nauar. Couar. & Paris. expresse notant. Cuius dicti varias rationes afferunt, vel quia in concernentibus animae periculum tuorum interpretatio faciendi est, ciuuenis de sponsal. c. ad audientiam, c. significasti. 2. §. Quod si discerni non possit, de homie. vnde cum excommunicans possit intelligere de maiori & minori, tutius est de maiori interpretari. Vel quia verba intelligi debent secundum consuetudinem, c. ex literis. 1. de sponsal. sed communiter appellatione excommunicationis intelligimus de maiori, vt constat, ita Panor. Tab. Couar. & Henriquez, & summa Angelica vbi supra, vel quia vt ait Couar. cum excommunicatio spiritualis pena sit, lata & instituta ad hominum contumaciam comprimendam, parum operaretur, si de sola minori intelligeretur, cum eadem fere operetur peccatum mortale, quae excommunicatio minor scilicet priuationem Sacramentorum, excommunicatio autem maior maxima pena est, c. corripiantur. 24. q. 3. & contumaciam optime comprimit, ideoque de ea, simpliciter lata intelligi debet. Quam etiam rationem dant Anch. in c. statuimus, de sentent. excom. lib. 6. Felin. in capitulo. pen. de sentent. excommunic. versiculo. Tercio opponitur, & alij quos refert & sequitur idem Cou. vbi supra. Vel quia cum genus sit analogum ad maiorem & minorem, analogum per se sumptum in potiori significatione sumitur, sic Ioan. Maior. 4. dist. 18. q. 2. & fauet Vgol. cit. maxime cum excommunicatio maior, effectus minoris excommunicationis in se contineat. Quae omnes rationes quamuis fortassis non ita efficaciter reu. probent, satis tamen eam illustrent, accedente communi interpretatione & consensu hominum, qui multum in rebus moralibus intelligendis & exponendis valere debet, vt praefati Doctores communiter affirmant.

20 Secundo diuiditur excommunicatio maior in iustam, & iniustam ita gl. in Summa, 11. q. 3. Nau. in Man. c. 27. nu. 2. Henriquez lib. 13. de exco. c. 2. §. 2. Vgol. de eccl. cens. Tab.

1. c. 3. §. 1. Ad iustitiam excommunicationis requiruntur tria: Primum est, vt sit causa iusta & rationabilis propter quam feratur, arg. c. Sacro. §. caueat etiam, de sent. excom. & c. 1. eod. lib. 6. c. Nemo episcopus, 2. q. 1. c. Nemo episcoporum 11. q. 3. Pan. in d. c. Sacro. num. 4. Secundum est, vt debito modo feratur, d. c. Sacro. de sent. excom. & c. 1. eod. lib. 6. Tertium est, vt animo recto ab habente potestatem, id est, a proprio iudice feratur. Et quia malum est ex defectu cuiusque circumstantiae, hinc fit, vt quolibet horum deficiente, excommunicatio sit iniusta, & ita iniusta erit, aut ex causa, quia sine iusta causa lata est, arg. c. venerabilibus, §. porro, de sent. excom. lib. 6. c. cum contingat, de offic. deleg. Aut quia ordinem iudex non adhibuit traditum in d. c. Sacro. & in c. 1. de sent. excom. lib. 6. Aut quia malo animo, ex odio, ira, amore, metu censuram, tulit, multis enim modis id fieri potest, vt colligitur ex ciuicid. 3. q. 7. ca. Quatuor, 11. q. 3. cum duobus seq. & c. iudicare, & c. Episcopus presbyter. §. si ergo eadē causa & q. vbi pulchre haec omnia describuntur, & glo. in Summa, 11. q. 3. & in c. Sacro. in verb. iusta, de sent. excom. Panor. in cab. excommunicatio, nu. 10. de rescrip. vbi optime hanc re tract. S. Th. in addit. 3. p. q. 21. art. 4. Rich. 4. d. 18. art. 3. q. 5. Gabr. 4. d. 18. q. 2. ar. 2. concl. 8. Sot. 4. d. 22. q. 1. art. 3. & alij passim, & legendus est Dur. 4. dist. 18. q. 4.

21 Tercio diuiditur penes efficaciam, scilicet quod alia sit valida & efficax, alia inualida, & nulla; & quidem valida est omnis excommunicatio, quae est iusta: quae autem sit inualida, & nulla, suis locis explicabitur.

22 Quarto diuiditur ex causa effectiua in excommunicationem a iure, vel ab homine latam, vt communiter tradunt DD. in rub. de sent. exco. vbi Pan. & alij. Host. in Summa Tit. de sent. exco. §. Quis possit excoicare Bona. 4. d. 18. in vlt. par. d. q. 2. Th. de Argen. 4. d. 19. q. vnica. ar. 4. Gabr. 4. d. 18. q. 2. art. 1. Not. 1. & ar. 2. cōc. 4. Ang. ver. exco. 1. Ta. ver. exco. 2. §. 11. Cou. in c. Alma mater. §. 10. Henriquez lib. 13. de exco. c. 2. §. 21. & alij Excommunicatione, quae est a iure seu statuto, manet in perpetuum, & obligat in perpetuum quemcumque facientem actum pro quo ipsa lata est. Quae verò est ab homine, non est perpetua, nec incurritur pro illo actu pro quo est lata, nisi quamdiu viuit ille qui tulit, vel quamdiu manet in officio: utraque tamē vbi semel est incurta durat in perpetuum, nisi relaxetur. Quae distinctio & doctrina colligitur ex glo. in c. Nobis. 1. verb. Non nisi subditi de sen. exco. Pa. ibi n. 12. Ant. 2. p. Sum. tit. 2. c. 74. Na. in Ma. c. 1. n. 2. & 40. vbi in illo n. 2. expresse docet, sententiam excoicationis latam ab homine, moti mortuo latore aut a moto eo ab officio, qd intelligitur quoad eos, qui eam non incurunt, antequam ille moreretur, aut priuaretur, si n. semel incurritur manet donec relaxetur, vt diximus, & idem tradit Henriquez vbi sup. Cuius rationem tradit Vgol. de eccl. cens. Ta. 1. ca. 9. §. 4. Quia lex, cum sit norma & regula vitae humanae, publicè interest ne facile tollatur, sed perpetua sit. Vnde plurimum scire refert, an quis sententiam hominis aut iuris, seu per modum iuris latam, & pena excoicationis, violet. Hinc Nau. in Man. c. 27. n. 73. Summa corona de exco. c. 9. art. 1. in 3. p. Mart. Alph. de Vinal. in Candel. de exco. n. 54. Vgol. cit. Henric. vbi sup. in annot. lit. X. docent excoicationes Bullae censendas esse latas à iure, nec morte Pontifici expirare, prout tres Summi Pontifices Pius V. Greg. XIII. & Sixtus V. exposuerunt, de qua re latius nos lib. 3. agemus.

23 Quinto diuiditur Excoicatio lata ab homine, in generale, & speciale, arg. c. A nobis. 1. de sent. exco. Nau. in Man. c. 27. nu. 2. Henriquez lib. 13. de exco. §. 2. & cōis DD. cōsensus.

24 Sexto diuiditur excoicatio penes potestatem absoluenti, in referuatam, & non referuatam. Quae est ab homine, cōiter referuata est suo auctori, vel eius successori, ita vt nec per superiorem eius absolui possit nisi de eius scientia. Cou. in c. Alma mater. §. 12. n. 3. in fi. Quae est a iure, si est referuata, a nemine regulariter pot absolui praeterquam ab eo cui referuata est. Si aut nulli referuata sit, absolui potest ab episcopo, immo et à proprio parochio in foro cōscientiae quia hoc ipso quod conditor Canonis eam non referuat, alijs concedere videtur arg. c. Nuper. de sent. excom. glossa ibid. verb. tunc erit absolutio. Panor. num. 5. S. Th. in ad-

in addit. 3. par. quæst. 24. art. 1. Bon. 4. d. 18. in ult. par. dist. 9. 6. Gab. 4. dist. 18. quæst. 3. artic. 3. dub. 6. Angel. verb. absolutio, 1. §. 2. Couar. in d. Alma. §. 12. numer. 5. qui alios in hanc sententiam refert, licet ipsæmet contrariam opinionem sequatur, de qua re quid sentiendum sit, nos fufius libr. 2. exponemus, ubi quæstionem hanc examinabimus.

De causa efficiente excommunicationis, Homine, & Lege, & necessarijs in homine, ut eam valide ferat.

Cap. V.

SYMMARIUM.

- 1 Efficiens causa excommunicationis & Homo, & Lex esse potest.
- 2 Juristarum inter se dissentio de potestate excommunicandi.
- 3 Excommunicandi potestas S. Petro in primis, ac alijs suis successoribus a Christo tradita est.
- 4 Duplex potestas Apostolis, & eorum successoribus communicata est ordinis scilicet, & iurisdictionis.
- 5 Omnis, & solus index ecclesiasticus ius dicendi habens in foro exteriori, iure ordinario excommunicare potest.
- 6 Clericus esse debet, qui excommunicationis sententiam fert.
- 7 Apostoli in cœna Domini primum sacerdotes constituti sunt.
- 8 Clericus iurisdictionem ecclesiasticam habens, etiamsi solum primam tonsuram habeat, excommunicare potest.
- 9 Episcopus electus & confirmatus, licet sacerdos non sit, excommunicare potest.
- 10 Abbas electus & confirmatus, etiamsi sacerdos non sit, monachos suos excommunicare potest.
- 11 Vicarius Generalis episcopi, dummodo primam tonsuram habeat, excommunicationis sententiam ferre potest.
- 12 Clericus coniugatus nec excommunicare, nec beneficia, aut pensiones, absque speciali Papæ privilegio, recipere valet.
- 13 Laicus excommunicationis sententiam iure ordinario ferre non potest.
- 14 Laicum iurisdictionis spiritualis capacem sola consuetudo reddere nequit.
- 15 Laico facultas excommunicandi, aliasque censuras ferendi, a solo Summo Pontifice, non autem ab alijs ecclesie Prelatis, tribui potest.
- 16 Femina, nec excommunicare, nec censuram aliam ferre potest.
- 17 Femina ex Papæ privilegio excommunicare, & prædicare potest.
- 18 Baptismo nondum initiatus excommunicationis sententiam ferre nequit.
- 19 Iurdictio ecclesiastica ad excommunicationem ferendam necessaria est.
- 20 Subiectus alicui quoad iurisdictionem qui non est, excommunicari ab eo non potest.
- 21 Excommunicatio ratificari nequit, sed aut statim valet aut non valet.
- 22 Scipsum quis per sententiam excommunicare non potest, & quamobrem.
- 23 Pars pari excommunicari, aut alia sententia astringi nequit, & quare.

- 24 Pars quinam censeantur in hac materia.
- 25 Inferior superiorem suum excommunicare non potest, & quanam huius ratio sit.
- 26 Superior quis dicatur in præsentis materia.
- 27 Episcopus Archiepiscopum suum non excommunicat, etiamsi in sua diœcesi, quæ tamē in eius Archiepiscopi provincia est, delictum committat.
- 28 Archiepiscopus delictum committens in diœcesi, quam suis suffraganeis habet in Provincia alterius Archiepiscopi, ab eo excommunicari potest, & quamobrem.
- 29 Episcopus iurisdictionem temporalem tantum habens in aliquos, excommunicare illos non potest.
- 30 Abbas Casinensis iurisdictionem spirituales & temporalem in omnibus suis castris, & villis obtinet.
- 31 Excommunicare alium qui vult iurisdictionis usum impeditum non debet habere.
- 32 Suspensus ab officio tantum, quæ iurisdictionis sunt, valde exercere potest.
- 33 Excommunicatio ab excommunicato occulto & tolerato lata an valeat.
- 34 Occultè excommunicatus & excommunicare, & alios actus iurisdictionis valde exercere potest.
- 35 Excommunicatus publicus, publicum habens officium, valide excommunicare potest, dummodo non sit denunciatus excommunicatus, nec notorius clericus percussor.
- 36 Episcopus excommunicatus denunciatus, aut notorius clericus percussor, alium valde excommunicare nequit.
- 37 Vicarius Episcopi excommunicati, denunciati, & alium valde excommunicare non potest, & quare.
- 38 Excommunicatio ab inferiori lata, cui id a superiori suo prohibitum fuit, non valet.
- 39 Vicarius Episcopi, Episcopo in hostium potestate existente, excommunicare non potest.
- 40 Index recusatus, in recusantem excommunicationis sententiam ferre non potest.

Excommunicationis causa efficiens & homo est, & lex, ut superius dictum est, de quibus suo ordine dicendum est primo quidem de homine. ¶ Est autem non parva inter ipsos Iuristas in hac re controuersia, ut notat S. Bon. 4. d. 18. in ult. p. d. q. 3. Quidam n. dixerunt quod potestas excommunicandi solum est in episcopis. Alij vero dixerunt, quod non solum est in episcopis, sed et in Archiepiscopis, Archidiaconis, & Abbatibus, & alijs prelatiis. Tertij dixerunt, quod hoc competit his, & et Sacerdotibus parochialibus. Et ceteri licet in hac materia Canonistarum sit dicere, Quia, tamen Theologorum est dicere Propter quid, tanquam scientie superioris, & altioris, ut optime S. B. ubi supra notauit. ¶ Hoc igitur in primis manifestum est, & ab omnibus concessum, hanc excommunicandi potestatem a Christo acceptam esse, qui eam præ omnibus, & in primis Petro, ac alijs successoribus suis concessit, ut habetur in c. Quodcumque 2. 4. q. 1. & c. Soli 2. 5. Nobis autem, de maio. & obed. & in Extr. Vnam Sanctam. ¶ Est autem hæc auctoritas, & ibi gloss. de maior. & obed. & Bon. ubi sup. Vnde in Apostolis hanc eandem potestatem Episcopis tradidit, in quorum locum episcopi successores sunt, c. in nouo. d. 21. Sot. 4. d. 22. q. 2. art. 1. c. c. 1. ver. 2. id probatur. Vgo. de eccl. cens. Part. 6. l. id quod euidenter superius ex Mat. 18. deduximus. ¶ Quia vero duplicem potestatem concessisse tradit Doct. S. Thom. addit. 3. p. q. 2. 2. art. 1. Alex. de Ales in 4. p. q. 22. m. b. 1. art. 2. Bon. ubi sup. Dur. 4. d. 18. q. 4. n. 7. Scot. 4. d. 19. q. v. nica. ar. 5. Gab. 4. d. 18. q. 2. art. 1. No. 2. 10. Bach. 4. d. 17. art. 2. Vnam ligandi & soluendi in foro pænitiæ, in quo agitur cā inter Deū, & hominē coram sacerdote, & de quo sacerdos nihil potest verbo, vel signo manifestare alijs, Alterā ligandi & soluendi in foro iudiciali, in quo agitur cā hoīs ad hominē; Vtiq. Excommunicandi potestas non ad primā potestatem, sed ad secundā spectat. id est excommunicatio non ad potestatem ordinis, sed ad potestatem iurisdictionis spiritualis & ecclesiasticæ fori iudicialis exten-

rioris pertinet. † Vnde iure ordinato omnis ille, & solus ille, qui est iudex ecclesiasticus, & potestatem habet dicens ius in foro cōtēto ecclesiastico, excommunicare potest, quamvis ordinis potestatem non habeat. Hic communis regula ab omnibus assignatur. S. Thom. Alex. B. n. Dur. & alij citati, & Pan. in c. Transmissam, num. 2. de elect. Hostiensis in Summa. Tit. de sent. excom. §. quis possit. versic. Nedum autem Felin. in c. dilecto, nu. 3. de maior. & obed. Martinus. Ledes. 2. 4. q. 24. ar. 1. Couar. in c. Alma mater. §. 1. nu. 1. de sent. excom. li. 6. Nau. in Man. c. 27. num. 5. Henriquez lib. 13. de excom. c. 24. & est communis omnium aliorum opinio, ut testatur Stephanus Costa repet. in c. cum medicinalis, num. 44. & 45. de sent. excom. lib. 6. Ex qua regula multa deduci possunt, quæ in sequentibus afferemus.

Inter alia tamen verò, in excommunicatione ad excommunicationem ferendam tria præcipue requiruntur, ut ex præfatis authoribus colligitur.

Primum est ordo saltem clericalis, id quod colligitur ex ca. r. §. Maximus episcopus dist. 96. & ibi glossa verb. laico, & eadem glossa communiter recepta in c. Transmissam de elect. & ideo clericus esse debet qui eam ferre debet. Et licet glossa in d. c. 1. verb. præter. d. 96. velit non quemcūque clericum, sed solum presbyterum esse debere qui excommunicationem ferat, eo quod etiam presbyter esse debet qui ab ea absoluit arg. canonica. & ibi glossa in verb. presbyter de sent. excom. par. autem ligandi & solvendi potestas est. Alij tamen ut Pan. in c. Transmissam, nu. 2. & c. cum in c. c. §. inferiora nu. 4. de elect. Host. in Summa. Tit. de sent. excom. §. quis possit excommunicare, versic. Nedum autem Felin. in c. dilecta filia, num. 3. de maior. & obed. Martinus. Ledes. 2. 4. q. 24. art. 2. conclus. 5. Cou. in c. Alma mater. §. 1. nu. 1. Hugol. de eccles. cens. Tab. 1. c. 2. §. 10. nu. 5. docet satis esse, quod sit clericus, etiam si sacerdos non sit, dummodo tamen non excommunicet aut absoluat eum solennitate, precibus, & alijs ceremonijs adhibitis, de quibus in c. cum aliquis 1. 1. q. 3. & in c. A nobis. 2. de sent. excom. tunc n. sacerdos esse debet, immo aliquando episcopus ut constat. Vnde fallitur Couar. qui in d. §. 1. nu. 10. dicit absolutionem ab excommunicatione præstari, & ministrari posse ab eo, qui Sacerdos non sit, etiam si exhibenda sit eum solum forma text. d. capit. A nobis. 2. Si vero sine solennitate fiat absolutio, aut excommunicatio, communis & vera opinio est, excommunicare, & absolvere posse clericum habentem iurisdictionem ecclesiasticam etiam si non sit presbyter, nec diaconus sit, nec subdiaconus, ut Couar. vbi supra, numer. 10. versic. hæc distinctio, vbi ad hoc citat Hostiensis in d. ca. A nobis 2. & in capit. ad aures. de Simon, dyluct in verbo, absolutio. 1. Notab. 3. versic. Quintus, & alios, † Id quod probari potest, quia Matth. 18. data est potestas excommunicandi, & absolvendæ ab ea Apostolorum sententia tamen tunc Sacerdotes non essent, sed in cœna Domini primum Sacerdotes fuissent constituti, ut definit Concil. Trident. sessio. 22. cap. 1. & can. 2. Sufficit ergo ordo clericalis, & necessano requiritur ad excommunicationem ferendam, non tamen quasi excommunicatio esset actus huius ordinis clericalis id est primæ tonsuræ: sed quia hic ordo facit hominem capacem ecclesiasticæ iurisdictionis, ut expresse Felin. in capit. dilecta filia, numer. 3. de maior. & obedienti. & Couar. in d. §. 1. numer. 1. notarunt. Et ratio hæc esse potest, quia ut docet S. Tho. in addition. 3. partis. questio. 22. artic. 1. ad primum, sententia excommunicationis quamvis in exteriori iudicio & foro promulgetur, quia tamen aliquo modo pertinet ad adiuturum regni cœlestis, secundum quod ecclesia militans est via ad triumphantem, dicitur Clavis iurisdictionis, & ad Claves pertinet: vnde par est, ut non feratur excommunicatio nisi ab eo, qui clericus sit, & idoneus ad ecclesiasticam dignitatem consequendam, cuius ratione excommunicatio non habet ab ea absolvendi potestas iure competit. Certum igitur sit clericum et si presbyter non sit, dummodo iurisdictionem ecclesiasticam habeat, sine solennitate excommunicare, & absolvere posse. Quod autem Honorius Papa III. in d. capit. Canonica, de sent. excom. Militibus hospitalis Hierosolymitani scribens, dicat permissum esse Prior, [quis presbyter, ut audimus] inquit, esse

debet. ideo dicitur, quia inter milites is prior fortassis laicus esse posset, & tunc absolvere non posset cum nec laicus absolueret, nec excommunicare possit. Et hoc fundamento multa inferuntur.

Primo inferitur Clericis habentem iurisdictionem ecclesiasticam posse excommunicare, etiam si ordinem sacrum non habeat sed solum primam tonsuram. ita colligunt auctores prædicti ex capit. Transmissam, de elect. vbi Cœlestinus III. id manifeste satis insinuat. fauer. S. Tho. in ad dist. 3. parti. questio. 22. artic. 1. ad 1. Richard. 2. dist. 18. art. 4. quest. 3. Sotus 4. dist. 12. questio. 2. artic. 1. versic. Nominem autem. Mutin. Ledes. 2. 4. questio. 24. art. 2. Syluest. verb. excommunicatio 1. num. 6. Couar. in relect. capit. Alma mater. 1. parti. §. 1. num. 1. & 10. Nanan. in Man. c. 27. num. 5. Henriquez lib. 13. c. 24. §. 1. Quia excommunicatio non est actus ordinis sacri, sed iurisdictionis. Vnde.

Secundo inferitur, Quod episcopus electus & confirmatus licet non sit Sacerdos, potest excommunicare. Sic expresse habetur in capit. Transmissam, & ibi Panormitan. numer. 2. qui expresse docet, non Sacerdotem posse excommunicare, & ab ea absolueret, cum ad hæc satis sit iurisdictionis ecclesiastica. Et idem tenet Ioan. Andr. in capit. Dudum. c. de electio. Rich. 5. dist. 17. art. 4. quest. 3. Ledes. 2. 4. quest. 24. artic. 2. Henriquez. vbi supra in annot. litera C. Et ita etiam electus in Abbatem & confirmatus etiam si non sit Sacerdos, excommunicare potest monachos suos ex Richard. citat. & alij Prælati etiam non episcopi eandem sententiam censere in subditos exercent, ut colligit Panormitan. vbi supra, ex cap. cum ab ecclesiasticum de officio ordin. & in c. Sicut de Simon, & in c. cum in ecclesijs, de maior. & obed. Et vicarij generales episcoporum quævis Sacerdotes non sint, excommunicare possunt, & absolvere a censuris dummodo primam tonsuram habent, ex Ledes. 2. 4. quest. 24. artic. 1. Henriquez. lib. 3. de excom. mun. cap. 24. §. 1. litera C. in annot. Ratio horum omnium est: quia potestas excommunicandi iure competit eis, qui habent iurisdictionem ecclesiasticam ordinariam in foro exteriori, etiam si sint episcopis inferiores, arg. d. capit. cum ab ecclesiasticum de officio ordin. & c. sicut c. de Simon. Ad dit. autem Henriquez, clericos coniugatos censuram excommunicationis ferre non posse, ut colligitur ex cap. 1. de cler. conjug. lib. 6. in fine: sicut nec beneficia, aut pensiones recipere possunt nisi ex speciali Papæ privilegio, & fauet Concil. Trident. sess. 23. de reform. capit. 6. sicut nec tales episcopi. Vicarij esse possunt, ex glossa in dict. capit. de cleric. coniug. lib. 6. & habetur in capit. in nou. 16. quest. 7. Panorm. in cap. sancti de cler. coniug. & in capit. 2. num. 12. de iudic. Couar. in c. Alma mater. 1. num. 3. de sent. excom. lib. 6.

Tertio inferitur, Quod laicus stando in iure humano nec excommunicare, nec ullam aliam censuram ferre valet, glossa in capit. Bene quidem, verb. præter Romanum dist. 96. & facit cap. in noua. 16. quest. 7. Panorm. in ca. ab excommunicatione numer. 6. de re script. Couar. vbi supra, nu. 3. Ledes. 2. 4. quest. 24. art. 2. conclus. 5. Vgol. de eccles. cens. Tab. 1. c. 2. §. 10. num. 1. & 2. cum ut dictum est, eam ferre ad iurisdictionem spirituales pertineat glossa communiter recepta in capit. Transmissam, de elect. laicus autem spiritualis tractare non potest ca. decernimus, de iudic. & ibi Panorm. numer. 1. & 5. & ecclesia Sanctæ Mariæ, & ibi glossa in verb. etiam religiosi & Panorm. ibi num. 5. de constit. Immo ut notat Panorm. in cap. fin. de consuetud. num. 15. & in c. Massana. num. 4. de elect. nec ab ipsis iurisdictione huiusmodi spiritualis consuetudine acquiri, aut præscribi potest, consuetudo enim laicum capacem spiritualium non reddit: arg. causam de præscript. Hinc purè laicus episcopi Vicarius esse non potest, capit. in noua. 16. questio. 7. Panorm. in d. c. causam & in c. decernimus num. 12. de iudic. vbi dicit esse communem DD. opinionem. Ledes. 2. 4. q. 24. art. 2. conclus. 4. Couar. in cap. Alma mater. §. 1. numer. 3. de sent. excom. lib. 6. & late probat Iacobus Sbroz. 3. 1. de Vicar. episcop. quest. 31. num. 1. & 2. & quest. 37. numer. 4. Dixi, stando in iure humano, quia stando in iure Divino, ut purè laicus ex Ledes. vbi supra. conclus. 5. potest ex commissione Papæ excommunicare, tum quia

prima

- prima tonsura, & ut quidam volunt, ordines minores, non sunt de iure Divino, & proinde cum sit ille, qui habet huiusmodi ordines minores, aut tonsuram ex commissione vel etiam ex officio, si electus sit episcopus, & confirmatus excommunicare possit, utique poterit laicus ex Papae commissione excommunicationis censuram ferre, tam, quia cum solo iure Pontificio causum sit, ut iurisdictione ecclesiastica a solis clericis exerceatur, de decernimus, de iudic. cui iuri Papa non subijcitur, potest etiam facultatem laicis des legare, nimirum, ut & excommunicationem ferre, & ab ea vicissim absolvere queant, glossa in c. bene quidem, verb. prater Romanum, dist. 96. Panor. in ecclesia Sanctae Mariae, num. 5, de constitut. & in c. ab excommunicato, num. 6, de rescript. & in c. Massana, num. 2, de elect. & in c. Canonica, num. 3, de sentent. excom. Leditur. Couar. & Vgol. Ad didi autem laicum hoc facere posse auctoritate Papae, non cum iure Canonico tantum sit, ne ecclesiastica iurisdictione a laicis exerceatur, d. e. decernimus solus Papa, qui iuri potestatis praest. arg. c. proposuit, de concess. praeben. non autem episcopus, & multo minus alij Praelati, qui iuri communi subiecti sunt, eique derogare nequeunt, arg. c. l. de c. fin. de constitut. & arg. c. in ferio, dist. 21, & c. cum inferior, de maior. & obed. illis facultatem hanc excommunicandi tribuere valent, glossa in c. Bene quidem in verb. prater Romanum, dist. 96. & in c. praedicta, verbum in verb. Dicitur, dist. 32. Panor. in d. c. Canonica, num. 3, de sentent. excom. Vgol. vbi supra, & est communis sententia DD.
- 16 *Quarto* infertur, fortiori Feminam excommunicare non posse, licet enim ratione dignitatis ecclesiasticam, quamdam iurisdictionem quoad correctionem, & administrationem obtinere possit, & dilecta, de maior. & obed. quia tamen excommunicatio ad Claves pertinet, & ordinem requirit, cuius feminam secundum omnes incapaces sunt, consequenter, nec excommunicare, nec ab excommunicatione absolvere valent, ita glossa in c. dilecta, in verb. iurisdictionem, de maior. & obed. & in c. de monialibus, in verb. per episcopum, de sentent. excom. Panor. in d. c. dilecta, num. 3. Decius in reg. i. de reg. iur. num. 41. Anton. 3. pat. tit. 17. c. 1. Leditur, 21. q. 2. art. 2. dicitur, 3. Nauar. in Man. c. 27. num. 6. & totum, 2. de off. iudic. 7. q. 1. de sentent. excom. Couar. in cap. Alina mater, §. 1. num. 3, de sentent. excom. Henriquez lib. 3. de potest. sentent. c. 2. §. 3. & lib. 3. de excom. cap. 24. §. littera B. Vgol. de ecclesiasticis, Tab. 1. c. 2. §. 7. num. 3, qui citat alios. Et quamvis Leditur, vbi supra, poterit feminam etiam ex commissione Papae excommunicare non posse, & fateri Couar. vbi supra, alij tamen ut Palud. 4. dist. 19. q. 1. art. 2. & Henriquez vbi supra, lib. 3. c. 24. §. littera B. putant posse ex Papae iurisdictione quibus assentire, Vgol. cit. qui pro hac sententia affert Antonium tract. de suspensione cap. de causa efficiente & Achillan in verb. excommunicatione, num. 24. Quia licet facultas ferendi censuras, ad clericos pertineat, quia tamen ab ordine non pendet, (tunc enim nec a Papa facultas feminam tribui posset) sed satis est ut quis iurisdictionem habeat, consequenter Papa, qui hanc iurisdictionem, & iuri praest. arg. c. proposuit, de concess. praeb. non autem inferiores ecclesiae praelati, facultatem hanc feminis concedere poterit. Posse autem feminam ex Papae privilegio excommunicare, sicut & praedicare concedit etiam Nauar. vbi supra, consil. 73. in fine de sentent. excom.
- 18 *Quinto* infertur, Non baptizatum excommunicare non posse, cum talis clericus esse non possit, excommunicatum omnium sententia, & colligitur ex c. 2. & 3, de presbyt. non ordinato & in particulari id docent Henriquez lib. 3. de penit. c. 2. §. 5. & lib. 3. de excom. cap. 24. in annot. littera A. & Vgol. de ecclesiasticis, Tab. 1. c. 2. §. 9. Vnde in c. cum sit nimis absurdum, & c. ex specialitate iuris, prohibuitur, ne iudeas iurisdictionem etiam profana in Christianos committatur, Addit tamen Vgol. vbi supra, Papam posse illis hanc facultatem concedere, quamvis id minime deceat.
- 19 *Secundum* quod ad excommunicationem ferendam requiritur, est iurisdictione ecclesiastica in foro exteriori. Et enim ex communi omnium consensu excommunicare, alias censuras ferre, & ab eis absolvere, ad iurisdictionem pertinet. Sic ex Scholasticis docent S. Thom. in addit. 5. p. 1. q. 22. art. 1. Halesius par. 4. q. 22. memb. 1. ar. 4. Bon. 4. dist. 18. in vii. par. dist. q. 3. Dur. 4. d. 18. q. 4. num. 7. Rich. 4. dist. 18. art. 4. q. 2. & 3. Thom. de Argento, 4. d. 19. artic. 4. in fine. Gabr. 4. d. 19. q. 2. art. 2. conclus. 4. Martinus Ledesin. 2. 2. q. 24. art. 1. Sorus 4. d. 21. q. 2. art. 1. Henriquez lib. 3. de excom. c. 24. Et ex Canonistis post glo. communiter receptam in c. Transmissam, in verb. de talibus, de elect. Panor. ibi num. 2. Couar. in c. Alina mater, §. 1. num. 1. de sentent. excom. lib. 6. qui id colligit ex c. cum ab ecclesiasticis, de officio iudic. ordin. vbi id docent glossa in ver. ecclesiastica sententia, & Panor. num. 4. 5. & 6. Nauar. in Man. c. 27. num. 5. Vgol. de ecclesiasticis, Tab. 1. c. 2. §. 1. Steph. Colta, repet. in rubr. de sentent. excom. num. 1. 5. & 16. & in cap. cum medicinali iurisdictione num. 44. lib. 6. & alij. Ex quo etiam fundamentum multa colligi possunt.
- 20 *Primo* colligitur, Neminem posse excommunicare, aut aliquam aliam censuram ferre in aliquem qui sibi non est subditus ut habetur in cap. A nobis, 1. & ibi glossa in verb. Non nisi subditus. & Panor. ibi num. 1. de sentent. excom. quod procedit sine excommunicatione ab homine, sine a iure, & ratio lata fuerit, arg. c. fin. de constitut. lib. 6. cum statuta & leges ferre iurisdictionis sit. Vnde lata in non subditum, nulla est, c. P. & G. de officio & potest. iud. deleg. & ibi Panor. num. 6. adeo ut quamvis postea rata haberetur a proprio iudice, tali tamen ratificatione non conualescit, ex glo. in c. verb. R. ita, 9. q. 2. Innoc. num. 6. & Panor. in 19. in c. prudentiam de off. & pot. iud. deleg. Pisanella verbo excommunicator, §. utrum excommunicatio, quia quod nomine meo gestum non est, ratum habere non possum, ut habetur in reg. Ratum de reg. iur. lib. 6. & quia cum talis sententia initio nulla esset ex defectu iurisdictionis, non potest rata haberi, quia quod nullum est, ratificari non potest, l. quod in initio, ff. de reg. iur. Huc accedit, quod sententia excommunicationis eius naturae & conditionis est, ut pendere non possit, sed aut statim valeat, aut non valeat, arg. c. pastoralis §. fin. & ibi glossa in verb. excom. secum trahat, de appel. & c. cum de sentent. excom. lib. 6. ideoque ratificari nequit postea vel a proprio iudice, vel ab ipsis partibus, prout fufius declarat Vgol. vbi supra §. 1. num. 8. & seq.
- 22 *Secundo* colligitur, Neminem posse excommunicare seipsum ita S. Thom. in addit. 3. p. 2. art. 4. Gabr. 4. d. 18. q. 2. art. 2. conclus. 5. Coroll. 1. Ledesin. 2. 2. q. 24. art. 4. Sorus 4. dist. 22. q. 2. art. 2. conclus. 1. Nauar. in Man. c. 27. num. 6. Vgol. cit. §. 1. Cuius ratio est, quia cum ut dictum est, excommunicare a se ipso sit iurisdictionis, in quo exercendo necessarium est, ut unus superior sit, alter vero inferior, & subiectus, arg. cap. inferior, dist. 2. 1. & ibi glossa in verb. inferior, & arg. c. cum inferior, de maior. & obed. requiritur omnino ut alius sit qui excommunicat, & alius qui excommunicatur, ideoque cum sibi ipsi quis inferior, & superior esse nequeat, nec quisquam in seipsum ullam censuram ferre valet. Vnde deducit Nauar. vbi supra quod episcopus, qui excommunicat generaliter quemcumque furantem, aut lu dentem, si tamen ipse id fecerit, non erit excommunicatus sed si episcopus solam esset denunciator excommunicationis Papae, aut alterius sui superioris, incurreret excommunicationem. Et hinc etiam infertur, quod si superior mandet alicui praelato, ut excommunicet omnes beneficum habentes qui non soluerunt procurationem suam, ipse qui mandatum hoc habet, seipsum excommunicare non potest, quia nec ipse procurationem soluerit. Esset enim hoc exercere iurisdictionem in seipsum, quod non potest, ita Ancharan. & Calderin. quos refert & sequitur Mar. Siquem. sen. in cap. A nobis, 1. de sentent. excom. q. 1. in fine.
- 23 *Tercio* colligitur, Patrem non posse a pari censuram excommunicare, ut aliqua alia censura attingit S. Thom. Gabr. Ledesin. Sorus Nauar. & Vgol. vbi supra ultimo loco allatis, & Richard. 4. dist. 18. art. 5. quest. 1. Quis excommunicatus est auctor iurisdictionis, ut vero pater patrem iurisdictionem non habet, & innotuit, §. Quamvis & ibi Panor. num. 4. de elect. Pater autem hoc in loco intelligitur potius quod eadem in re patrem iurisdictionem habent. Quia enim alij in rebus, ut pote dignitate pater filium, tamē vnius eorum iurisdictionem haberet in alterum, is utique nullum alterum excommunicare posset. Hinc fit, ut si duo vicarij

vicarij ab Archiepiscopo pari auctoritate constituerentur (quod fieri potest, arg. c. Romana, & cap. venerabilibus, §. porro, de sent. excom. lib. 6.) alter alterum nequaquam excommunicare valet, etiam si vnus eorum delictum committat, prout Felin. in ca. prudentiam, num. 4. & Vgol. vbi sopra, §. 1. num. 21. testantur, cui fauet Panorm. in c. innotuit, numer. 4. de elect. vbi ait ex hac regula inferri, quod si aliqui puta germani sint Domini alicuius ciuitatis, non potest vnus alium iudicare.

- 25 *Quarto* colligitur, A fortiori inferiorem excommunicare, aut aliqua alia censura superiorem suum obligare non posse, ita expresse omnes citati in corollario 2. & Richard. 4. d. 1. §. art. 5. q. 1. & hoc est defectu iurisdictionis, arg. cap. inferior, d. 21. & c. cum inferior, de maior. & obed. & glos. 26 & DD. ibi. Is autem hoc in loco superior intelligi debet, non qui maiorem iurisdictionem habet alio, sed qui inferiori praeest, in eumque iurisdictionem habet. Qui enim maiorem alto iurisdictionem habet, si tamen in eum iurisdictionem non habeat eius superior non est dicendus. Vnde nec episcopus Archiepiscopum, nec hic Patriarcham, nec iste Papam excommunicare, aut alia quavis censura irretire non modo per sententiam, sed neque per statutum suum valet; adeo, vt quauis Archiepiscopus in Episcopi diocesi delictum committeret, ab eo tamen excommunicari non potest; prout DD. & latè Panormitan. in c. cum inferior, de maior. & obed. docent. Quamuis enim in diocesi episcopi sit & non sua, si tamen intra prouinciam sua delictum aliquod committat, ob quod episcopus, excommunicationis sententiam tulit, quia in ea prouincia semper Episcopi superior esse censetur; proculdubio ex defectu iurisdictionis excommunicationis sententiam in illum episcopus ferre non potest, vt Felin. & Panorm. id. d. c. cum inferior, de maior. & obed. & idem Panorm. in cap. fin. de rapt. & Ioan. Andr. in cap. euilicet, de reg. iul. 6. & Vgol. de censuris eccl. Tab. 1. cap. 2. §. 1. numer. 2. 1. & alij testantur, de qua re videndus est Archid. in cap. 2. de constitut. lib. 6. Sic etiam si Archidiaconus habeat iurisdictionem coercendi delicta, & excommunicandi intra certos limites; si episcopus proprius inter eos delinquit, ab eodè excommunicari non potest, cum inferior superiorem suum ligare nequeat, episcopus autem censetur *Pater inferiori clericorum*, vt ait Sanctus Hieronymus epist. 2. ad Nepotianum, & habetur in cap. esto subiectus, distinct. 9. absolum autem est, vt filius habeat potestatem in parentem. *Erubescit enim lex filios parentum castigatores existere.* Vt dicit text. in Authent. de nup. in §. Sed quod sancitum. Dixi vero Episcopum proprium delinquentem intra territorium sui Archidiaconi habentis potestatem ferendi censuram contra delinquentes ibi, & excommunicantis omnes ita peccantes, non incurtere sententiam excommunicationis a suo Archidiacono lata; secus si alienus episcopus ibi delinquat, quicquid Hostin. c. penult. de maior. & obed. contrarium dicat; verior tamen & communior opinio quam Innoc. & Panorm. ibidem amplexati sunt, docet, talem episcopum extraneum excommunicatum esse; nam ratione criminis perdit privilegium suum, in Auth. Quia in prouincia. C. vbi de crim. agi oportet. Nam ex quo Archidiaconus habet territorium distinctum, recipit potestatem coercendi delicta omnium, pro quo bene facit. l. 3. ff. de offic. praesid. vbi dicitur quod in alieno territorio praesides censetur priuatus, & idem docet Ioan. Andr. in dicto ca. 28 penultimo, de maior. & obedien. Eodem modo si episcopus suffraganeus ex Papa dispensatione haberet episcopatum extra illam prouinciam, & in ea suis Metropolitanus & Archiepiscopus delictum committat, potest ab illo episcopo Suffraganeo excommunicari, vt Panormitanus, & Felin. in d. cap. penultimo, de maior. & obedien. tradunt, quos sequitur Vgol. de cens. eccl. Tab. 1. cap. 2. §. 1. 4. num. 3. & ratio est: quia Archiepiscopus in alterius diocesi, quae in sua prouincia non est, non vt Archiepiscopus, sed vt quouis alius episcopus, & vt persona priuata censetur, arg. d. l. 3. ff. de offic. praesid. & suffraganeus non est in alio episcopatu extra illam prouinciam, vt suffraganeus, sed vt alius episcopus; certum autem est, quod alius episcopus potuisset punire illum Archiepiscopum, ex quo non est suf-

fraganeus suus, vnde cessat in hoc casu superioritas Archiepiscopi, in alterius prouincia quoad iurisdictionem, arg. leg. si. ff. de iurisd. omnium iud. & c. de constitut. lib. 6. & notat Anchranus in Clem. 1. de foro compet. & proinde ab eo puniri, & excommunicari potest. Quicquid in notat in c. cum inferior, num. 1. vers. Immo plus de maior. & obed. & Archid. in c. 1. de fin. 3. q. 6. & Imol. in eod. capitulo cum inferior numer. 11. contradicans, & nostram opinionem confirmat Panorm. vbi supra, quia videmus simile quid in delegato Pape, qui dicitur sit minor, potest tamen auctoritate delegati excommunicare suum maiorem, vt in c. dante 2. & ibi Panorm. num. 3. de offic. & potest. iud. deleg. Vnde diuerso respectu potest quis esse superior, & inferior, & maior, & minor, cum capella, & ibi glossa, de priuilegiis, vnde a fortiori Archiepiscopus committens delictum in diocesi alterius Archiepiscopi, ab episcopo loci puniri, & excommunicari potest, sic glossa in c. si episcopi, & ibi glossa in verb. Dignitate distinct. 92. Immo, & Patriarcham non suum in hoc casu delinquentem, excommunicari posse ab episcopo docet Vgol. vbi supra num. 4. secutus Anchran. in Clem. 1. num. 2. de foro compet. 29 *Quinto* colligitur, Quid dicendum sit quando Praelatus habens iurisdictionem temporalem in Castro, vel villa, lazarum alio loco, seu inter aliquos, qui alias non subiacent iurisdictioni spirituali, ut est videre in episcopo Papiensi, qui certas terras sibi subiectas habet, quoad temporalem iurisdictionem, vt est terra Casolara, & Rosach, & tamen non habet ibi iurisdictionem spirituales, quia Casolara subest Archiepiscopo Mediolani, & Rosachum episcopo Verulanensi, & sic licet iste Praelatus possit in praedictis villis censuram ecclesiasticam, & sic mandare illis sub poena excommunicationis, cum alias ibi habeat merum, & mixtum imperium; Ex fundamento enim posito dicendum est, quod illos excommunicare non possit, sed procedat contra eos, vt iudex secularis mandando sub poenis, & multando. Ratio est, quia talis excommunicandi potestas spiritualis est, non temporalis; cetero ergo spirituali in eo loco, licet alias habeat temporalem respectu suae diocesis, excommunicare non potest. Secus esset, si quis vtraque potestatem haberet prout multi episcopi habent vt Amole episcopus in Bagnate homines. Et Abbas Casinensis qui vtraque iurisdictionem in omnibus suis castris, & villis obtinet, quia tunc vtroque gladio, & spirituali, & temporalis, pro arbitrio suo vtriusque potestatem exercere, de sent. excom. lib. 6. & c. per venerabilem, vers. idem autem in patrimonio, qui filij sint legitimi in antiquis, de appell. c. Romana, distinct. 1. de appell. lib. 6. Host. in Summa §. Quis possit excommunicare, vers. Nedium autem ius ibi, quod si aliquis praelatus habeat iurisdictionem temporalem, Ioan. de Lignano, de cens. eccl. §. octauus incipit, Sylluest. verb. excommunicatio. 1. num. 6. vers. Nec praelatus habens, Anton. 3. part. tit. 24. cap. 7. Steph. Costa repet. in cap. cum medicinalis, num. 30. de sent. excom. lib. 6. Vgol. de excom. cen. Tab. 1. c. 2. §. 1. 8. num. 3. & 4. qui alios refert; Angelica, verb. excommunicatio. 1. §. 5. Pisanella in verb. excommunicatio.

ADDITIO.

* Adde, Eandem sententiam sequitur Aut. de Butr. in c. 2. num. 32. de constit. in 6. & Reginaldus sio Praxi fori Panormitanus lib. 9. cap. 8. sect. 2. num. 141. asserentes Archiepiscopum non ligari statuto Episcopi suffraganei, in cuius Diocesi contrahent, quamuis aliud esset, si delinqueret extra suam prouinciam. Contrarium tamen tenuerant plerique antiquiores, quos refert Butr. vbi sup. & Vgol. nus in loco sic per Auctorem allegato & ex recentioribus in eandem sententiam ierunt Angelus, Ex commun. num. 12. & Henriquez lib. 13. c. 25. num. 3. lit. Q. Quorum quidem opinio praeter eas rationes, quas contra ipsam proferit praedicta communis opinio, valde impugnatur per nouam Concil. Trid. dispositionem sess. 13. c. 8. de reform. vbi causae Episcoporum in grauioribus coram Romano Pontifice refert, ac per ipsum terminari mandantur.

municator, §. praelatus.

31. *Tertium*, quod necessarium est ad ferendam excommunicationem, est, vt vsus iurisdictionis non sit impeditus; ad excommunicandum enim requiritur potestas libera, & non ligata. Si ergo iudex, qui censuram ferre vult, aut excommunicatus denunciatus, aut notorius clerici percussor sit, aut etiam ab officio, seu iurisdictione suspensus, vel haereticus, aut schismaticus sit, proculdubio excommunicare non potest, & si excommunicet, non valet excommunicatio; & ratio est: quia hi omnes iurisdictione, eiusque vsu priuati sunt, & colligi videtur ex cap. Audiuius, 34. quæst. 1. & glossa, in Summa 24. quæst. 1. & cap. exceptionem, de exceptionibus, in fin. & cap. ad probandum, vbi Panormit. num. 2. 1. & 20. & de sentent. & re iudic. ex Theologis S. Thom. in addit. 3. par. quæst. 22. artic. 3. Richard. 4. distinct. 18. art. 4. quæst. 2. Gabr. 4. distinct. 18. quæst. 2. artic. 2. conclus. 3. Martinus Ledesm. 2. 4. quæst. 24. art. 3. Sotus, 4. distinct. 22. quæst. 1. artic. 1. conclus. 3. Henriquez lib. 13. de excom. capit. 24. §. 4. ex Canonistis, Nauar. in Manuali, cap. 27. num. 7. fauet Couar. in cap. Alma mater, num. 4. de sentent. excommunic. l. 6. Angelica, in verb. excommunicatio, 1. §. 4. & excommunicatio 3. §. 2. Pisanelia verb. excommunicator in fine, & ver. excommunicatio, 1. §. in quibus casibus, Tabiena. verb. excommunicatio, 1. §. vndecimo, & hoc certum est de excommunicato nominatum, seu denunciato, & idem de suspensio a iurisdictione; dixi suspensio a iurisdictione, quia vt colligitur ex S. Tho. & Soto, vbi supra, suspensus ab ordine, tantum, ea quæ ordinis sunt, exercere nequit, puta celebrare diuina, & similia; sed potest ea, quæ iurisdictionis sunt, vt dare præbendam, & excommunicare, quia hoc iurisdictionis est, cap. transmissam, de elect. & cap. Si celebrat, de cle. excom. ministr. Suspensus autem ab officio, quicquid gloss. in d. cap. Audiuius, in verb. Quia excommunicatus, Richard. & Gabr. supra contradicant, ea quæ iurisdictionis sunt exercere non potest, ex gloss. in cap. dilectus, in verb. A suspensio, & Pan. ibidem, de consuetud. vt latius lib. 4. cap. 5. num. 2. & 3. dicemus.

32. *Dubium* * solum est inter DD. an excommunicatio lata ab excommunicato occulto, & tolerato, liget, & rata sit? In qua re gloss. in c. infamis, §. tria, in verb. dum putaretur, 3. q. 7. aut sententiam excommunicationis eius, qui publicè habetur pro non excommunicato; occultè tamen excommunicatus est, esse nullam, & in c. fin. in verb. excommunicato, de ord. ab episc. qui renun. episc. & Panorm. ibi num. 4. quorum ratio est: quia cum sit extra ecclesiam, aliud extra ecclesiam ponere non potest, 24. q. 1. c. audiuius: vbi etiam id docent glossa, & Archid. in d. c. audiuius. Ant. de Butr. in c. ad probandum, de re iudic. & in c. sciscitatus, de rescript. vbi etiam Imola, idem docent Hostiens. & Ios. Andr. in cap. pia. de except. lib. 6. & Calderin. in dispu. quæ incipit, excommunicatus; & in c. ad probandum, de sent. & re iudic. vbi Panorm. num. 15. & in c. veritatis, num. 43. de dolo, & contumac. ait hanc esse communem opinionem, referens prædictos autores, & Couar. in c. alma mater, §. 11. num. 4. vers. Quinto, de sent. excom. lib. 6. ait hanc sententiam esse magis communem, vbi refert Anch. & Francum in d. c. pia. & Anto. & Imol. in d. c. sciscitatus, & Pau. Eleazar. in c. si celebrat, col. penult. de cler. excom. ministr. & alios, Ledesm. etiam 2. 4. q. 24. art. 3. hanc sequitur sententiam, cum ob rationem glossæ, & Panor. allatam, tum, quia excommunicatus priuatur iurisdictione, vt patet ex d. c. audiuius, 24. q. 1. quæ tamen est necessaria ad excommunicandum. Monent tamen præfati authores, & expressè Ledesm. vbi supra, & etiam alii omnes, vt testatur, Panormit. in dicto cap. veritatis, num. 43. seruandam esse talem sententiam quousque cõstet illum iudicem fuisse excommunicatum, ob scandalum, & ne sequatur aliquis ecclesiasticæ potestatis contemptus. Quod si illi obiciat, quod occultè excommunicatus sibi subditos absoluens, verè absoluit, & tenet absolutio, ergo & excommunicatio lata ab excommunicato occultè ligabit, negat consequentiam, quia absolvere in foro penitentiali est in fauorem penitentium: at vero quod occultè excommunicati sententia liget in foro exteriori, est in fauorem excommunican-

tis. Non intendit autem ecclesia releuare excommunicatum; vnde nec releuatur in Concilio Constantensi, & ita quomodocunque excommunicatus sit, non poterit validè excommunicare, etiam si non sit nominatim denunciatus, nec notorius clerici percussor.

34. Alij tamè excommunicationem ab occulto excommunicato, & tolerato latam, validam esse docent, si alijs illi hoc ex officio publico incumbat: sicut etiam & alij actus iurisdictionis ab eodem facti ratione publici officii valent, ita Innoc. in cap. si verè, de sent. excomm. & Fel. ibi. num. 7. & in c. ad probandum, de sent. & re iudic. num. 7. Panorm. sibi contrarius, in c. ab excommunicato, num. 8. de rescript. & in cap. veritatis, num. 43. de dolo, & contumac. & in dicto cap. ad probandum, nu. 15. in quibus omnibus locis, ait hanc opinionem esse veriorem, & tutiorem, Palud. 4. dist. 8. q. 2. art. 3. Sotus, 4. dist. 22. q. 2. art. 1. vers. Quid autem est Nauar. in Manuali, cap. 27. nu. 7. Couar. in cap. alma mater, 1. par. §. 7. num. 9. vers. Quid autem respondendum, & §. 11. num. 4. vers. Quinto patet, de sent. excomm. lib. 6. qui alios citat, & affirmat hanc opinionem sibi veriorem videri. Vgol. de eccles. cens. Tab. 1. cap. 3. & probari potest ex d. c. ad probandum, vbi dicitur, quod sententia lata a publicè excommunicato, nullius sit valoris, vnde colligitur, quod si non sit publicè excommunicatus, erit valida sententia, & ligabit; & fauet glossa in d. cap. ad probandum, in verb. innodatus, & pro hac sententia facit praxis Curiae. Deinde, quia excommunicatio ad iurisdictionem, & officium publicum spectat; vnde nõ censetur ecclesia iudices vsu iurisdictionis priuare, quousque excommunicatos esse constat. Et certè, nisi hoc ita esset, sequeretur in rep. Christiana magna perturbatio, maxime si quis praelatus detegeretur tandem per multos annos vixisse in hæresi, & excommunicatione, tunc enim ex alia opinione, reuocanda essent omnia eius acta, vnde multum læderetur bonum publicum. Et quamuis Calderin. vbi supra, vt notat Panorm. in d. c. ad probandum, num. 15. limitet hoc nisi is, in cuius fauorem actus ille publici officij gestus fuit sciebat facientem excommunicatum, & voluntariè sibi communicauit in actu illo; tunc enim vult, quod licet communi opinione haberetur pro non excommunicato, & actus in se teneat propter communem opinionem; iustum est tamen, quod irriteretur in odium voluntariè suscipientis a tali scienter, vt puniatur in eo, in quo peccauit, 1. quæst. 1. cap. si qui episcopi. Nauarrus tamen vbi supra, absolute docet valere excommunicationem, etiam si lata sit ab eodem excommunicato in fauorem illius, qui scit et cum esse excommunicatum. Ego autem existimo, quod excommunicatio etiam lata ab excommunicato publico, qui publicum officium habet, & eius muneris, & officij ratione, atque auctoritate eam fert, valida erit, dummodo non sit denunciatus excommunicatus, nec notorius clerici percussor, hoc enim videtur mihi valde conforme Extrauag. *Ad euertenda scandala*. Martini V. cum præfertim valor huius sententiæ non tam fauet excommunicatori, quam bono publico.

ADDITIO.

* Adde An aut Iudex occultè excommunicatus peccet mortaliter excommunicans, vel aliter iudicans subditos, posset hic opportunè quæri. Et quidem S. Tho. sensuit olim in 4. sentent. iudicem mortali peccato infectum iudicando peccare mortaliter: quam tamen sententiam postea modo ratum oppositum docuit 2. 2. q. 60. art. 2. ad 3. Vix tamen a peccato veniali immunis erit, quod docet Nauar. rubr. de iudicijs, num. 42. Sed cum in casu, de quo quæritur hic adiuncta sit etiam censura, quæ priuat vsu iurisdictionis quantuncunque illa irriteretur, dicendum erit illum peccare mortaliter, vt in specie not. Sot. in 4. dist. 22. q. 1. artic. 4. Caiet. in sum. Verbo, excommunicatio in fin. Salon. de iustitia to. 1. qu. 67. art. 1. controuer. 3. concl. 1. limitando tamen hoc dictum fallere, quando ipse excommunicatus nõ est in mora petendæ absolutionis, quinimmo eam pro viribus procurat; & ita in specie docet Philari. 1. 3. c. 15. p. 1.

publico. Ex dicta enim constitutione habetur, quod in his quæ procedunt a publico officio, excommunicatus interim toleratus vitandus non est ante denunciationem, etiā ab his, qui sciunt eum excommunicatum esse. In his autē quæ procedunt a privata auctoritate, alia ratio est: Nam ea constitutio nihil iuris ipsi excommunicato tribuit, immo iura vetera quoad potestatem ipsius excommunicati, quatenus persona privata est, manent illa adhuc ante denunciationem, unde Innocent. & Panormit. in dicto c. veritatis, num. 47. & idem Innocent. in cap. cum dilectus, de consuetud. & in cap. consideramus, & in cap. cum vniu. toniensis, de elect. & in cap. gratum, de postulat. praelat. & Ioan. Andr. in cap. primo, de rescriptis lib. 6. & Calderin. in dicta disputat. quæ incipit. Excommunicatus, & Couar. in dicto. §. 7. num. 9. §. Quid autem respondendum, expresse docent, quod quæ sunt ratione privati iuris, & officii, vt eligere, præsentare, seu conferre beneficium non valent, siue sint gesta a publico excommunicato, siue a tolerato, & iura quæ distinguunt inter excommunicatum publicè, & occultè, procedunt in his, quæ geruntur ratione publici officii, & hoc ratione publicæ utilitatis. Hinc ad iura in contrarium allata communiter respondent, procedere in excommunicatis non toleratis, & quidem capit. audiuimus, 24. quæst. 1. non agit de excommunicato occulto, sed de heretico manifesto, vt Innocent. in d. cap. si verè, nume. 3. de sent. excommunic. docet, iam enim Papa, qui longissimè absuit, hereticum eum esse nouit. Et quamuis occultè excommunicatus extra communionem ecclesiæ sit, quoad participationem suffragiorum ecclesiæ, quibus per excommunicationem priuatur, quandiu tamen nec notorius, nec denunciatus sit, iurisdictionis vsu non priuatur quoad alios, & ideo extra ecclesiam quoad hoc non est, ex Extrauag. Martini Quinti, de uitanda scanda. Vnde, excommunicatio ab huiusmodi lata, valida censeri debet. Ex quibus etiam constat, falli Ledesin. dum putat, excommunicati sententiam in foro exteriori ligantem, in fauorem esse ipsius excommunicantis, iam enim est, non in sui fauorem, sed in bonum publicum esse. Ex hoc fundamento.

36 *Primo* infertur, Quod Episcopus, aut alius iurisdictionem ecclesiasticam in foro exteriori habens, excommunicatione maiori excommunicatus denunciatus, aut notorius clerici percussor, quemquam excommunicare valde non possit. Dixi [maiori excommunicatione.] Nam minori excommunicatione ligatus, siue publicus, siue occultus sit, validè sententiam excommunicationis in suos subditos ferre potest: cum talis, ea quæ iurisdictionis sunt, exercere non prohibeatur, argum. cap. fin. de cler. excommunic. minist. & docet Panorm. in cap. duobus, de sent. excom.

37 *Secundo* infertur, Vicarium Episcopi excommunicati denunciati, validè excommunicare non posse, vt Innocent. IV. in c. 1. & ibi glossa, de offic. vicar. lib. 6. statuit, & idem habet Rota decal. 4. de offic. vic. in nouis. Ratio est, quia cum vicarii iurisdictione ab Episcopi sui iurisdictione dependeat, cessante iurisdictione Episcopi etiam & vicarii iurisdictione cessat. Quod idem de cuiuscunque praelati vicario, seu vicem gerente in simili casu dicendum est, argum. d. c. 1. Sicut nec vicarius prohibente Episcopo suo aliquem excommunicare valet, argum. capituli, Quia plerique de offic. ordin.

38 *Tertio* infertur, Nō valere excommunicationem ab infertore latam, cui id a superiore suo fuit prohibitum, argum. d. c. Quia plerique, & ibi glossa, in verb. Attingi. Sicut neque si appellatione vsus iurisdictionis alicui interdictus sit (vt pote in is, in quem censuram ferre vult, antequam eam ferat, legitimè appellei) validè poterit illum postea excommunicare, quia appellatione hac, iurisdictionis vsus suspensus est. c. si a iudice, de appel. lib. 6. & ibi glossa in verb. Tenebris. Quod idem de suspensione, & interdicto sentiendum est, argum. c. Quærenti, de verb. signif. & expresse docet glossa, in cap. licet, verb. excommunicationis, de sent. excom. lib. 6.

39 *Quarto* infertur, Episcopo in hostium manibus existente, vicarium eius excommunicare non posse, donec Episcopo

pus libertati restituitur; Sed Capitulum in hoc euentu excommunicare, & alia facere debet cap. si Episcopus, & ibi glossa, de supp. neg. prael. lib. 6. Quod idem de delegato, & subdelegato ob paritatem rationis sentiendū est; cum horum iurisdictione a delegantis iurisdictione dependeat, vt inferius dicetur; vnde impedito vsu iurisdictionis in ipso, in illis etiam impeditis censetur, vt communiter DD. in c. licet, de offic. deleg. & Vgol. de censur. eccles. Tab. 1. cap. 2. §. 23. notant. Siue igitur ex aliqua ex causis prædictis, siue quia is, in quem index excommunicationis sententia ferre, vult, ipsam recuset, (acta enim a iudice recusato non valent, argum. ca. Quoties, & ibi glossa, in verb. appellent, 2. q. 6.) iurisdictionis vsus impediatur, excommunicatio, aut alia censura lata nulla censetur; dummodo impedimentum illud manifestum fuerit.

De varijs modis quibus iurdictio acquiritur. Cap. VI.

S V M M A R I V M.

- 1 Iurdictio ad ferendam censuram necessaria quot modis acquiratur.
- 2 Iurdictio ordinaria quid sit.
- 3 Papa, Christianos oēs totius mundi excommunicare pot.
- 4 Papa in iurisdictione ordinaria tam contentiosa, quam voluntaria, cum omnibus Prelatis concurret.
- 5 Legatus à latere, seu Nuncius Apostolicus, index ordinarius est, & omnes homines sue provincie excommunicare, & alijs censuris constringere potest.
- 6 Patriarchæ, Archiepiscopi, atque Episcopi, singulos suarum diocesum homines excommunicare possunt.
- 7 Administrator generalis ecclesiæ Cathedralis a Papa datus, sicut Episcopus electus, & confirmatus, excommunicare valet.
- 8 Vicarius Patriarchæ, Archiepiscopi, necnon Episcopi, index ordinarius est, & in homines sue diocesis excommunicationis sententiam ferre potest.
- 9 Vicarius Archiepiscopi præsentis Archiepiscopo in sua provincia, an suffraganeos excommunicare possit.
- 10 Vicarius ad formam Concilij Trid. a Capitulo electus, excommunicare potest.
- 11 Cardinalis sibi subiectos in ecclesia, cuius titulum habet, excommunicare valet.
- 12 Ecclesiam ad aliquem plenum iure pertinere, quid sit.
- 13 Abbates excommunicationis sententiam in Regulares sibi subiectos ferre possunt.
- 14 Capitulum ecclesiæ Cathedralis, ac aliarum ecclesiarum inferiorum, Sede vacante, & mortuo suo Episcopo, excommunicare potest.
- 15 Episcopo mortuo, Capitulum in iurisdictione tam spiritualium, quam temporalium, succedit.
- 16 Prelatus, & Capitulum vnum corpus constituunt.
- 17 Collegia ab ecclesia approbata iurisdictionem ordinariam habent, & excommunicare possunt.
- 18 Collegium quidnam sit.
- 19 Collegium, vt validè excommunicationis sententiam ferat, quænam requirantur.
- 20 Concilium non solum Generale, sed etiam Prouinciale, ac diocesani excommunicare, & leges ferre, ac statuta condere potest.
- 21 Sacerdotes simplices, & parochiales de iure communi excommunicare non possunt, & quare.
- 22 Beneficium curatum quodnam proprie dici debeat.
- 23 Episcopi olim Sacerdotes appellati sunt, & quàm obrem.
- 24 Sacerdos nomen est honoris, & dignitatis.
- 25 Excommunicandi potestas per superioris delegationem acquiritur.

acquiritur; in ordine ad illos, ad quos respicit ipsa delegatio.

26 Iurisdicatio delegata quid sit, & a quo accipiatur.

27 Iurisdicatio delegata ab ordinario accepta quando valeat, aut non valeat.

28 Delegans facultatem ferendi excommunicationem, si post delegationem re integra moriatur, delegatio extinguitur; secus autem si res capta fuerit.

29 Subdelegatus excommunicare potest: & quis subdelegatus dicatur.

30 Potestas excommunicandi prescriptione acquiri potest.

31 Consuetudine acquiri potest facultas excommunicandi.

32 Parochus ordinarius ex commissione illi facta, vel ex consuetudine prescripta potestatem excommunicandi sibi subditos acquirere potest.

33 Privilegio, excommunicandi facultas acquiri etiam potest.

34 Delicti ratione in suo territorio commissi, facultas excommunicandi delinquentem acquiritur.

35 Superior delinquens in territorio inferioris, ab eo excommunicari non potest.

36 Exemptus simpliciter a iurisdictione alicuius, ab eo nec ob delictum excommunicari potest.

37 Privilegium habere solent Reges, Reginae, earumque filij: Item religiosi: necnon in specialibus filiis ecclesiarum Romana recepti, ne ab ordinario loci ob delictum ibi commissum, excommunicari, aut alia censura irretiri possint.

38 Subiectione acquiri potest excommunicandi facultas, & quoniam se alijs quoad hoc subijcere possunt.

39 Episcopus sibi subditum, in loco non subdito, communiter excommunicare nequit.

40 Episcopi statutum subditum suum in loco exempto suae diocesis delinquentem non ligat.

41 Enumerantur aliquot casus in quibus etiam & nu. 42. 43. 44. extra diocesis existentes, excommunicationem Episcopi incurrunt.

45 Episcopus, aut alius quivis ecclesiasticus iudex extra suum territorium existens, etiam proprios subditos in suo territorio manentes communiter excommunicare non potest.

46 Asseruntur aliquot casus, in quibus iudex ecclesiasticus extra suum territorium existens, sibi subditos valide excommunicare potest.

1 **C**um excommunicare, iurisdictionis actus sit, quibus modis, ea acquiri possit videndum est, ut quis sententiam excommunicationis valide ferre possit, ostendamus. Tribus autem modis acquiritur hac iurisdicatio.

Primo, ipsa electione ad aliquam praelaturam, cui annexa est iurisdicatio spiritualis in foro exteriori, & tunc communiter simul cum ipsa praelatura acquiritur iurisdicatio

2 (ut loquuntur) ordinaria supra subditos. Est autem iurisdicatio ordinaria in hac materia, iurisdicatio ecclesiastica fori contentiosi, quae alicui in hac re, nomine proprio ab eodem exercetur. Vnde iudices ordinarii appellantur, qui hanc iurisdictionem habent, de quibus suo ordine dicemus.

3 Primo igitur cum potestas hac ad claves pertineat, ut in superioribus est dictum, plenitudo hae potestatis in Papa iure digno residet, vnde ipse primum est subiectus, & praecipuus minister clauium, & ordinarius super omnes Christianos totius mundi, argum. c. cuncta per mundum, 9. qu. 3. & expresse tradunt Scot. 4. d. 19. q. vnic. art. 5. qui hac singularem opinionem habet, nempe, quod nemo praeter solum Papam potest propria auctoritate sic subditum excommunicare, ut ubique in tota ecclesia vitandus sit, & Duran. 4. dist. 18. q. 4. num. 7. Sotus 4. d. 22. q. 2. art. 1. Vgol. Tab. 1. c. 2. §. 20. Henriquez lib. 13. de excom. c. 24. §. 1. immo & in

iurisdictione ordinaria, tam contentiosa, quam voluntaria cum omnibus iudicibus concurret, vnde quoscunque Christianos suis constitutionibus & sententijs ligare potest a Papa vero potestas hac in alios praelatos deuatur, ut Bon. in 4. dist. 18. in ult. par. d. q. 3. & Henriquez lib. 3. de penit. c. 5. §. 5. & seq. & lib. 13. de excom. c. 24. §. 1. ubi alios refert, pluribus tradiderunt, cui sententia plurimum fauet, Conc. Trid. sess. 23. can. 8. dum dicit: *Episcopus auctoritate Summi Pontificis assumi*; hoc loquendi modo significans, Episcopos auctoritatem suam a Summo Pontifice dependenter habere.

5 Secundo Legatus a latere, seu Nuncius Apostolicus, iudex ordinarius est, prout Clemens IV. in c. legatos, & ibi glossa in verb. legatos de offic. legat. lib. 6. docent, ex quo etiam loco Panormit. in cap. fin. num. 5. de transact. & in cap. penult. in princ. vers. Noto secundo, de arbitr. colligit, huiusmodi Legatos, ordinariam iurisdictionem habere in tota Provincia, & maiores esse ceteris omnibus post Papam, & cum quouis suae provinciae concurrere, vnde quoscunque illius provinciae excommunicare, & alijs censuris constringere possunt, arg. c. Nouit, de offic. legat. & fauet Nauar. in Man. c. 27. num. 5. & 45. Henriquez lib. 3. de penit. cap. 7. §. 3. & lib. 13. de excom. cap. 24. §. 2. Vgol. ubi supra, §. 20. num. 4. & alij omnes.

6 Tertio Patriarchae, Archiepiscopi, & Episcopi ordinarii censentur, & quoscunque suae diocesis & excommunicare & alijs iudem censuris ligare valeant, ut colligitur ex cap. 1. & cap. Quanto, & cap. conquerente, ubi glossa in verb. iurisdictionem, de offic. ordin. in antiq. & c. cum episcopus, eod. tit. lib. 6. ubi id habetur de episcopo, & cap. ut litigantes, eod. tit. & lib. 6. ubi id exprimitur de Archiepiscopo Bonau. 4. dist. 18. in ult. par. dist. q. 3. Scot. 4. distinct. 19. q. vni. art. 5. Durand. 4. dist. 18. quest. 4. num. 7. Sotus 4. dist. 22. q. 2. art. 1. Martin. Ledesm. 2. 4. quest. 24. art. 1. & citat. Maior 4. distinct. 18. quest. 8. Nauar. in Man. cap. 27. numer. 5. Couar. in cap. alma mater, §. 3. num. 2. de sent. excom. lib. 6. qui citat Jacob. Alma. in 4. distinct. 18. q. 1. art. 3. & est communis. Vnde in c. vltis, 16. quest. 2. in fine, excommunicatio dicitur felix mucro episcopi. Summissa in verb. excommunicatio, ubi Tabiena, verb. excom. 3. §. secundo. Angel. verb. excom. 1. §. 3. Pisanel. verb. excommunicator in principio.

7 Quarto Generalis administrator ecclesiae Cathedralis a Papa datus iurisdictionem habet ordinariam, & omnia quae episcopus electus, ac confirmatus facit, exercere potest, ut habetur in cap. is cui, & glossa ibi, de elect. lib. 6. ideoque excommunicare, & alias censuras ferre potest sicut episcopus electus & confirmatus.

8 Quinto Vicarius Patriarchae, Archiepiscopi, & Episcopi, iudex iudem ordinarius est, & iurisdictionem hanc in sibi subditos exercere potest, glossa in cap. licet, in verb. officialem de offic. vicar. lib. 6. & expresse Panorm. in cap. Quoniam, 1. num. 3. Ne praelati vices suas, qui ad hoc citat cap. sua, & ibi glossa in verb. vicarij, de offic. vic. & facit glossa in ca. perlectis, in verb. & iurgia, distinct. 25. & clarius Panormit. in cap. ab excommunicatione, num. 16. de rescriptis.

9 Vicarius autem Archiepiscopi praesente Archiepiscopo in sua provincia, vel vicino, in Archiepiscopi Suffraganeos excommunicationis, aut alterius censurae sententiam ferre non potest, ex glossa in d. capit. licet, in verb. officialem, de offic. vicar. lib. 6. cum hoc ei prohibitum sit, cap. 1. §. officiales, & ibi glossa in verb. non attentent, de offic. ordin. An vero, si excommunicet, valida censenda sit? negat Vgol. de eccles. cens. Tab. 1. c. 2. §. 20. num. 8. Glossa vero in verb. Non attentent cum Bern. valere existimat, cum speciale sit in his sententijs quod etiam iniuste latae valeant, 11. qu. 3. cap. 1. & cap. sacro de sentent. excommunic. de qua re loquendi sunt D. Thom. 4. distinct. 18. quest. 2. Paludan. ead. distinct. quest. 4. artic. 4. Richard. ead. distinct. art. 3. qu. 5. Item Vicarius ad formam Concilij Trident. sess. 24. cap. 16. de reform. a Capitulo Sede vacante electus eadem facere potest.

10 Sexto Cardinales in ecclesijs quatuor titulos habent, cum in eis iurisdictionem episcopalem habeant, iudices ordinarii sunt, & excommunicare valeant, ut habetur in c. His quae

- que de maior. & obed. & ibi Panorm. num. 5. & citat Ioā. Monach. in c. vnic. de maior. & obed. li. 6. qui dicit Papam ita sibi respondisse idem Panorm. in c. Querelam, numero 3. de elect. ubi etiam expresse docet Cardinales in titulis suis, & in capellis subiectis titulis habere ius episcopale, quod ex eo probat, quod Papa ibidem dicit capellam quādam sub nomine S. Saluatoris, subiectā titulo S. Sufannæ.
- 12 spectare ad Cardinalem *pleno iure in spiritualibus*. Tunc enim ecclesia dicitur ad aliquem pertinere pleno iure, quādo ipse, & non alius, exercet ibi iura episcopalia ut in cap. Quoniam, de privileg. & citat ibi Ioan. Andr. in cap. vnic. de maior. & obed. lib. 6. & idem asserit Pan. in ca. fin. nu. 8. de postul. prælari. & Roman. con. fil. 498.
- 13 *Septimo*, in Religionibus exemptis, Prælati Monasterij ut Abbates ecclesiarum regularium, iudices ordinarij sunt quam primum electi, & confirmati sunt, ideoque hanc iurisdictionem in suos subditos exercere valent, cum in ecclesiis & ibi glos. in verb. excommunicationis, de maior. & obed. Panormitan. in cap. cum ab ecclesiis, num. 10. de offic. ordin. & in ca. cum contingat, num. 2. de foro comp. Alex. Halens. 4. p. quæst. 2. memb. 1. art. 4. §. 1. Durand. 4. dist. 18. q. 4. num. 7. Richard. 4. d. 18. art. 4. q. 1. Sotus 4. d. 22. quæst. 2. art. 1. vers. Nominem autem prælatum. Nau. in Man. cap. 27. num. 5. Henriquez lib. 3. de excomm. cap. 24. §. 3. Vgol. de eccles. cens. Tab. 1. c. 12. §. 20. num. 1. & hoc etiam priusquam benedicantur, non secus, ac episcopi antequam consecrentur, arg. eorum quæ docent glos. in cap. Transmissam, de elect. & Innoc. & Panorm. in c. venerabilem, tit. eod. & quod dictum est de Abbatibus, etiā de Prioribus, Guardianis, & alijs qui loco Abbatum sunt, dicendū est, ut præfati authores docent, & habetur in d. c. cum in ecclesiis, & glos. ibi.
- 14 *Octavo*, Capitulum non solum ecclesiæ Cathedralis, sed etiam aliarum ecclesiarum inferiorum, quæ Capitulum habent, Sede vacante, & mortuo suo Antistite, eandem iurisdictionem habent & excommunicare, suspendere, & interdicare possunt. Est enim regula communis, quod episcopo mortuo naturaliter, vel civiliter, puta quia captus est ab hostibus, Capitulum succedit in iurisdictione tam spiritualium, quam temporalium, præterquam in paucis exceptis. Quæ regula colligitur ex c. cum olim, & ibi gl. in ver. Capitulo, & Panorm. ibidem, num. 2. de maior. & obed. & ibi glos. in verb. Episcopali, & in verb. vacante, & in verb. iurisdictione, & c. si episcopus de supp. neg. præl. lib. 6. glos. in Clem. 1. in ver. Capituli, de heret. & Panorm. in capit. His quæ, num. 2. & 3. & ibi glos. in verb. pro bono pacis, de maior. & obed. ubi Panorm. docet vacante Sede seu ecclesia, non solum Cathedrali, sed etiam ecclesia inferiori, succedere Capitulum in ijs, quæ iurisdictionis sunt. Idem tradit Hostiens. in cap. ad abolendam, de heret. vers. Sede vacante, & etiam Innoc. in d. cap. ad abolendam, inter cetera dicit, quod mortuo prælato, eius potestas transit ad eum, a quo accepit potestatem: & in cap. cum dilectus, de consuetud. in princ. clarè dicit, quod mortuo Abbate, administratio ad Capitulum transit, & hanc etiam opinionem videtur sequi Ioan. de Lign. post Laud. in Clem. Ne in agro, de statu re. ubi firmat & dicit hoc servari de consuetudine, quod mortuo Abbate iurisdictione transit in Capitulum, & idem dicendum est eadem ratione in alijs prælatis. Nam potestas est in ecclesia, & dignitate, & prælatus & Capitulum faciunt unum corpus, ut in c. ea noscitur, de his quæ fiunt a præl. & ideo merito mortuo prælato succedit Capitulum, & facit d. Clem. Ne in agro. §. Abbate. Nauar. cap. 27. num. 5. in Manuali. Henriquez lib. 13. de excomm. cap. 24. §. 1. in fine. Vgol. ubi supra. Quinam vero sint casus illi in quibus Capitulum non succedit mortuo prælato fusijs explicant glos. in ca. cum olim in verb. Capitulo, & ibi Panorm. num. 2. de maior. & obed. & idem Panorm. in cap. His quæ, tit. eod. numer. 3. & Ioan. Andr. in capit. vnic. tit. eod. libro 6.
- 17 *Nono*, Collegia ab ecclesia approbata, iurisdictionem etiam ordinariam habent, & excommunicare, & alias censuras ferre possunt. Est autem collegium corpus quoddā in clericis constans ad maiorem Deientum, & reverentiā institutum: ut sunt Capitula ecclesiarum Cathedralium,

necon aliarum quæ collegium habent clericorum secularium, vel regularium. Dixi, *collegia clericorum*, & c. Si enim collegium ex laicis cōstaret, aut laici tanquam homines ex collegio vocentur ad iurisdictionem exercendam, utique nec excommunicare, nec ullam aliam censuram valide ferre poterunt, cum ut diximus, laici huiusmodi iurisdictionis spiritualis incapaces sint. Ceterum ut collegium aliquod valide sententiam excommunicationis ferat, requiritur Primum, ut vocentur omnes habentes facultatem dandi suffragium. Secundò, ut saltem duæ partes eorum conveniant qui volunt, debent, ac possunt interesse, ex Pan. in cap. cum inter universas, num. 9. de elect. & in cap. cum inter Canonicos, num. 6. tit. eod. & fusijs in cap. cum omnes, num. 11. 12. & 13. de constitut. Tertiò, ut de huiusmodi censura ferenda simul deliberēs, & decernant, alioquin a collegio factum non censetur. Panorm. in c. gratum, numer. 7. de postul. præl. & citat glos. in l. Sicur, ff. quod cuiusque univers. & glos. in cap. 1. de reb. eccles. non alie. li. 6. & idem latè docet Felin. in cap. cum omnes, num. 24. de constitut. & in cap. dilectus, numero 6. de Simon. Quatiò, ut maior, saniorque pars eorum, qui conveniunt, & facultatem suffragandi habent, ad censuram illam conveniant maior autem saniorque pars intelligitur, respectu habito ad totum collegium congregatum, argum. cap. ecclesia vestra, de elect. & ibi glos. in verb. dirigebant, & in cap. 1. de his quæ fiunt a maior. par. Cap. & ibi glos. in verb. rationaliter, & optime Panorm. in c. Quia propter, numer. 7. & ibi Ioan. Andr. & idem Panorm. in d. c. ecclesia vestra, nu. 2. de elect. & in c. in Genes. in princ. tit. eo. Sicut enim hæc requiruntur, ut aliquid a Capitulo seu collegio valide fieri dicatur, ita etiam ut valide censura ab eodem ferri possit.

20 *Decimo*, Eandem iurisdictionem ordinariam excommunicandi, & alias censuras ferendi habent non solum Concilium Generale legitime idest, auctoritate Papæ congregatum, argum. c. 1. de iudic. sed etiam Provinciale, Archiepiscopi, aut Legati eiusdem provincie mandato convocatum, arg. c. Graue nimis de præben. & Panorm. ibi. & Sotus 4. dist. 22. quæst. 2. art. 1. vers. Atqui Pontifex. Henriquez lib. 13. de excomm. cap. 24. §. 1. Vgol. de cens. eccl. Tab. 1. c. 6. num. 2. Id quod etiam de Synodo Diocesana, auctoritate episcopi diocesis collecta, sciendum est, arg. d. cap. Graue nimis, & præfati authores tradunt. Siquidem prædicta omnia leges edere, & statuta condere possunt, quibus aliquid sub excommunicationis pena præcipiant, aut prohibeant; Concilium autem Generale eas statuere, potest quibus omnes Provinciale verò & Diocesani quibus totius illius provincie aut diocesis subditi ligantur.

21 Hic igitur omnes iurisdictionem ordinariam habent, & ex iure excommunicare possunt, non alij: Quamvis enim nonnulli, ut Host. Tit. de sentent. excomm. c. 5. & Io. Bach. 4. d. 17. q. 2. art. 1. & Archid. in c. Romana. de sent. excomm. lib. 6. velint parochos habentes curam animarum, a iure etiam potestatem excommunicandi habere in criminibus notorijs, & in quibus non requiritur lib. illi oblatio; non autem in occultis nec in his, quæ iudicalem indagacionem requirunt, fundantes se in hoc quod 2. q. 1. c. Nemo episcopus, dicitur. *Nemo episcopus, nemo presbyter excommunicet aliquem, antequam causa probetur, propter quam ecclesiastici Canones hoc fieri iubent.* Vbi glos. in verb. excommunicet favere videtur. Quo in loco dicitur non solum episcopum, sed etiam presbyterum simplicem excommunicare posse, & facit c. Alia causa, 16. q. 1. & est verbum S. Hieronymi epist. 1. ad Heliodorum, ubi dicitur; *Illi, idest, presbytero, si peccaverit, licet me tradere Sathana in interitum carnis, idest excommunicare, ut spiritus saluus sit in die Domini Iesu.* Alij tamen omnes docent, de iure comuni non solum simplices Sacerdotes, sed neque parochiales excommunicare posse, ita D. Thom. in addit. 3. part. quæst. 22. art. 1. Alex. de Alex. in 4. par. Sum. q. 22. memb. 1. articul. 4. §. 2. Bon. 4. dist. 18. in ult. par. dist. quæst. 3. Rich. 4. dist. 18. art. 4. q. 1. Gab. 4. d. 18. qu. 2. art. 2. concl. 3. Sotus 4. d. 22. q. 2. art. 1. concl. 2. Henriquez lib. 13. de excomm. cap. 24. §. 3. Panorm. in cap. cum contingat, num. 30. de foro comp. ubi citat multos Canonistas pro hac sententia, & in c. si Sacer-

cerdos, num. 10. de offic. ordin. Natur. capit. 27. num. 5. in Manuali, & in c. cum contingat. in secunda causa nullitatis. num. 26. & 27. de script. Martin. Ledes. 2. 4. q. 24. art. 1. Steph. Costa. repet. in rubr. de sent. excom. li. 6. num. 26. Tabien. verb. excommunicatio. 3. num. 1. Quorum omnium hæc ratio est: quia excommunicare ad iurisdictionem fori contentiosi spectat, & propriè prælatorum est; Sacerdotes autem simplices & parochiani curati, nullam iure cõmunè iurisdictionem fori contentiosi habent; Vnde nec excommunicare, nec alias cõfuras in suos subditos ferre possunt. Alias rationes affert Panor. in d. ca. si Sacerdos, quibus hanc sententiam confirmat, nimirum quia non debet fieri nisi cum causæ cognitione, & fertur in inuitum. 1. q. 1. ca. Nemo episcopus. Sacerdos autem Curatus cum huiusmodi carea iurisdictione, hæc facere nequit. Item excommunicatione est meri imperij, vt notat Innoc. in ca. Transmissam de elect. & in c. de causis. in verbo, consensu. de offi. deleg. & docet clarè Host. in c. Quod sedè. de offi. ord. & Specul. in Tit. de iurisdic. omni. iudic. in vers. Secundum canones & Steph. Costa. repet. in rubr. de sent. excom. lib. 6. num. 24. & 25. Simplex autem curatus non habet ea, quæ sunt meri imperij. Item iura tantum ad iudicibus dicunt excommunicationem esse ferendam, vt in c. cum medicinalis de sent. excom. lib. 6. vbi textus repetit. Verbum iudex, ad idè c. Querenti. de verb. signif. & fufius idem Panor. in cap. Si quis contra. num. 5. 1. de foro compet. Accedit consuetudo quæ optima legum interpret est vt habetur in c. cum dilectus, de consuetud. videmus autem excommunicationem a parochis non ferri. Nec contrarium ex iuribus citatis probatur. Nam c. Nemo episcopus. 2. q. 1. vt docet Alex. de Ales in 4. p. q. 22. memb. 1. ar. 4. §. 2. intelligitur, quod presbyter, idest Archipresbyter siue plebanus qui habet iurisdictionem potest excommunicare, non quicumque prout intelligitur c. cum ab ecclesiis de offi. iudic. ordin. vbi pro ratò habuit Alexander Papa III. quod plebanus Sancti Pancratij subditos suos excommunicaret. fuit. n. ordinarius plebanus ille, & prælatus, & iurisdictionem fori contentiosi habens, vt testatur ibi Panor. 1. quod enim prælatus esset testatur Põtifex, cum prælatum appellans; ordinarius fuisse ipse titulus docet, habetur. n. hoc c. sub. tit. de offi. iudic. ordin. iurisdictionem autem fori contentiosi habuisse constat ex eo, quod excommunicabat parochianos suos, nõ igitur ex eo quod parochus, sed quia iurisdictionem fori cõtentiosi habet excommunicare potuit. Sunt enim duo genera beneficiorum, quæ dicuntur curatæ, vnum, habito respectu ad forum penitentis, quod propriè dicitur curatum, ex Panor. in c. Dudum. 2. num. 7. de electio. & gloss. in Clem. Dudum. §. statim in verb. impendant. de sepult. qui dicit, quem curatum propriè dici, seu curam animarum habere, quando astringitur ad dandum Sacramenta sub cura sua positis, & illi coguntur ab eo recipere. Alterum curatū dicitur, respectu fori contentiosi vt habetur in Extrau. Excrabillis. vers. Quantum autem ad modificationem de præben. & gloss. in d. extrau. in princip. in verb. curam animarum & in si. in d. vers. Quantum autem in verb. iuribus, & qui tale beneficium hæt, quia iurisdictionem spirituale annexam habet, excommunicare interdicitur, & absolueret; & similia exercere potest, quale fuit beneficium quod dictus S. Pancratij plebanus habuit, vnde excommunicare potuit, & licet Innoc. & Io. Andr. in c. de multa, de præben. velint tale beneficium dici etiam propriè curatum; Alij tamen vt Panor. in d. c. dudum. 2. nu. 7. & Paul. Fufe. de visit. & regim. eccles. li. 2. c. 7. num. 5. quos refert, & sequitur Vgol. de eccl. cens. Tab. 1. c. 2. §. 19. nu. 6. volunt non ita propriè curatum appellari neque præsens sermo de huiusmodi curatis, sed de parochis qui curam animarum communiter acceperunt, institutus est. Quis igitur sensus prædicti ca. Nemo 2. q. 1. sit, ex dictis constat, quamuis etiam aliter responderi possit, cum enim excommunicatio duobus modis fieri possit, vel cõsolennitate illa, de qua habetur 1. q. 5. c. debent. quo modo tantum ab episcopo fertur, vt ait Panor. in c. cum ab ecclesiis, num. 5. de offi. ordin. vel sine solennitate, quo modo ab alijs inferioribus episcopo, nimirum, eius Vicario, aut alijs iurisdictionem fori contentiosi habentibus fertur, ideo vt ostenderetur quacunque rone feratur excõ-

catio, non nisi cognita cā fieri debere, & episcopi, & presbyteri mentionem fecit, vt Vgol. vbi supra respondit. Et similiter ad cit. ca. alia causa. 16. q. 1. respondendum censent Alex. de Ales, & Vgol. De illo enim presbytero loquutus est ibi D. Hieronymus, qui iurisdictionem talè habuit, qualem habuit Apostolus Paulus, qui quosdā excõicando Sathanæ tradidit, vt in c. Audi. 11. q. 3. habetur. Sic etiam & c. si Sacerdos, de offi. ordin. vbi si scui damnum datum est, iustitiam petierit, Sacerdotem ipsius authorem damni excõmunicare posse dicitur, intelligi debet de Sacerdote alias ordinario iurisdictionem fori contentiosi habente, vt Panor. in d. ca. si Sacerdos. nu. 10. & Steph. Costa. repet. in rubr. de sent. excom. lib. 6. nu. 26. & Vgol. vbi supra exponunt.

23. Nam & episcopi olim appellabantur Sacerdotes 95. d. c. olim Sacerdos. n. nomen est honoris, & dignitatis 21. d. c. clerici, & hoc ipsum titulus declarat, inscriptus est. n. de officio iudicis ordinarij, vt ergo decretalis illa titulo cõueniat, intelligi debet de Sacerdote alias ordinario, vt n. Panor. vbi sup. & gloss. in c. tibi qui de reser. li. 6. & in c. Bonæ. de confir. vti vel inuti, & in c. Si super gratia, de offi. deleg. lib. 6. docent nigrum rubro idest, materia infrascripta titulo conuenire debet. Hoc et probatur ex illis verbis textus *Nisi iudicario ordine &c.* & ex illis *petierit iustitiam* certum autem est, quod à simplici curato non petitur iustitia contra damnum inferentem, nec coram eo, ordine iudicario proceditur. Non igitur à iure Parochus excõmunicandi facultatem habet. An autem consuetudine, aut alia ratione id Sacerdotes consequantur, infra dicitur.

25. Secundo per superioris delegationem iurisdiclio excõicandi, aliasque censuras ferendi acquiritur, hæc autem iurisdiclio, nec ordinaria est, nec ita latè patet sicut illa, sed in ordine ad illos solum est, quos respicit ipsa delegatio.

26. Est aut iurisdiclio delegata, quantum ad præsens institutum spectat, iurisdiclio ecclesiastica fori cõtentiosi, quam quis ab Ordinario delegandi facultatè tempore delegationis non impeditam habente, accipit, vt excõicationem, aliasque censuras, vel cum causa cognitione, vel sine causæ cognitione ferre possit. Vt colligitur ex c. 1. & ibi gloss. in ver. resistentibus de offi. deleg. & Cou. in c. Alma mater. 1. p. §. 1. nu. 1. de sent. excom. lib. 6. Vgol. de cens. eccl. Tab. 1. c. 7. & est omnium communis opinio, de qua (vt ait Couar.) minime disputare oportet. Accepta igitur ab Ordinario excõmunicandi facultate, eam ferre delegatus potest, dummodo delegationis tempore delegans eam ferre poterat, si n. Ordinarius tempore delegationis vsum iurisdictionis impeditū habeat vtique delegatio facta non valebit. Immo vero, cū delegat tempore quo delegat iurisdictionem habeat, si tamen post mandatam delegationem, antequam delegatus per legitimam citationem factam, re illam incipiat cognoscere, c. gratum, & ibi gloss. in verb. quasi ceptum. & fina. nu. 5. de offi. iud. deleg. & c. si de offi. legis qui delegauit, moriatur, aut alia de causa suam iurisdictionem amittat, in eo scilicet, quia aut deponitur, aut ad alium locum trãsfertur, nec tunc quidem delegatus excõicare, aut aliam censuram ferre, sed nec aliquid aliud virtute illius delegatoinis facere poterit Sicut n. tunc delegans iurisdictionem non habere supponitur, ita nec delegatus aliquā habere potest. Addidi, si delegatus non inciperit causam illam cognoscere antequam delegans moriatur, aut alia ex cā iurisdictionem amiserit, si enim iam causam illam cognoscere inciperit, nõ obstat quod delegans mortuus sit, aut sua iurisdictione priuetur, causam illa prosequi poterit arg. c. Gratum de offi. deleg. & c. si de offi. leg. Hinc fit, vt qui commissionem aliquos excõmunicandi, vel illos absoluendi habuerit, & ante mortem delegantis eorū aliquos excõmunicauerit, vel absoluerit, mortuo delegante, reliquos excõmunicare, vel absolueret nequit, nisi negotium omnium, qui excõmunicandi, vel absoluendi sunt, connexum fuerit. arg. c. licet, & ibi gloss. in verb. re integra, & Panor. num. 5. de offi. deleg. Felin. in c. pastoralis, §. quoniam de rescript. Vgol. vbi supra. c. 7. §. 1. num. 6. Et quod de mortuo delegante dicitur, etiam & de deposito intelligendum est, nam depositus mortuo æquiparatur quoad dignitatem, vt Panor. in dict. capit. licet, numer. 7. docet.

28 *Certum.* An sicut si delegans delegationis tempore, aut notorius excommunicatus, denunciatus, aut ab officio suspendus sit, ita ut nec iurisdictionem exercere, nec eam delegare possit, ita etiam si post delegationem facta delegans in excommunicationem incidat, hocque nouissimum sit, delegatus procedere possit in causa sibi commissa, durante eius excoicatione, Doctores dubitant, & questione hac in c. licet, de offic. deleg. disputant, ubi glo. in verb. re integra in fine. Innoc. & Pan. ibi. num. 8. Gemin. in c. 1. de offi. Vic. lib. 6. & alij, & quidem Innoc. & Ioa. And. & Gemin. absolute & indistincte docent, quod siue delegatio facta fuerit in totum, siue in partem, non expirat, nec suspenditur iurisdictione subdelegati, seu delegati per excommunicationem delegantis, nisi mandatum esset nudum ministerium, ut infra dicemus, ea ratione ducti, quia iurisdictionis usus ad delegatum iam translatus est, qui delegantis excoicatione tolli non potest. At vero Host. non ita absolute hoc concedit, sed distinguit: quia aut tota causa delegata est, & tunc procedit opinio Innoc. & aliorum, aut pars tantum causae delegata est, & tunc suspenditur iurisdictione delegati, nec ulterius procedere potest, eo quod non debet is admitti cuius auctor repellatur. c. licet ex quadam. de testib. & quia quasi idem est consistorium seu forum delegatis in delegati. Verius tamen respondet Pan. ubi sup. quae sequitur Vgol. de cens. eccl. Tab. 1. c. 4. §. 4. nu. 7. Quod aut delegans fuit excommunicatus denunciatus re integra, & tunc quidem delegati iurisdictione suspenditur, quia cum delegati iurisdictione a delegante dependat. arg. l. 1. §. qui mandatum ff. de offic. deleg. & antequam res capta est, iurisdictione in delegatum efficaciter non transiit, arg. c. Quamvis de offic. deleg. lib. 6. utique potestas delegantis, utpote suspensa, & impedita in delegatum transire non potest; Aut res capta iam fuit, & tunc quia iurisdictione ad delegatum efficaciter transiit, arg. c. Relatum & c. gratum, de offic. deleg. lib. 6. utique potestas delegantis, utpote suspensa, & impedita in delegatum transire non potest; Aut res capta iam fuit, & tunc quia iurisdictione ad delegatum efficaciter transiit, arg. c. Relatum, & c. gratum, de offic. deleg. per delegantis excommunicationem, delegati iurisdictione non impeditur, sicut neq. per mortem delegantis re non integra, delegati iurisdictione expirat. Nec militat ratio Host. Si quidem, licet excoicato episcopo vicarius ipsius nihil quod ad iurisdictionem pertinet, exercere possit, ut habetur in c. Romana. de offi. vic. lib. 6. quoniam episcopi, & vicarii idem forum esse censetur, ex glo. in d. c. Romana. in ver. ipsius. Vnde a vicario ad episcopum non appellatur; Quia tamen delegantis, & delegati non idem consistorium est, unde a delegato ad delegantem appellari potest, ut in c. 2. de consuetud. lib. 6. & c. si is, cui de offic. deleg. lib. 6. delegante excoicato delegatus re capta seu non integra, procedere valet, ut glo. in d. c. Romana. in ver. ipsius, & Pan. ubi sup. testatur. Adde tamen hoc verum esse nisi delegans nudum ac simplex solum ministerium delegato commiserit, cum n. delegati alicui possit res vel cum causa cognitione, vel nudum ministerium tantum; cui res cum eius cognitione delegata est, modo delegatus de ea cognoscere caperit, excommunicato, aut mortuo delegante, adhuc in ea procedere poterit, si vero simplex & nudum ministerium, seu executio ei tantum delegetur quandoque, & quomodocumque delegantem impediti conuenit, agere delegatus postea nihil omnino valet, ut prefati auctores oēs Inn. Gemin. Io. And. Pan. & alij scribunt. Vnde, qui simplex delegatus est ad excoicandum, aut aliam censuram ferendam, id est, sine ulla causa cognitione, si priusquam delegans mortuus, aut quouis modo iurisdictione sua priuatus fuerit excommunicationis sententiam non pronunciauerit, virtute commissionis suae postea excoicare, aut aliam censuram valide ferre non poterit, cum delegatus talis nihil proprii habeat, sed iurisdictione tota semper ipsius delegantis sit, arg. c. Sanè quia & c. ex literis, de offic. iud. deleg. & l. 1. §. qui mandatum ff. de offic. deleg. & l. 1. ff. de offic. eius. Sicut igitur, ubi iurisdictione delegatis morte, aut alia via tollitur, & delegati potestas tollit, ita delegatus iurisdictione suspensa & impedita simplicis delegati potestas suspensa, & impedita esse censetur.

29 *Quod de delegato iam diximus, simili ratione & subdelega-*

to, censendum est, si quidem subdelegatus ille, qui facultatem hac a delegato subdelegandi, potestatem tunc temporis non impeditam habere, accepit, excoicare etiam potest. Dicitur autem subdelegatus hoc in loco, delegatus a primo delegato datus arg. c. licet, de offic. deleg. & c. si sub deleg. de off. deleg. lib. 6. Etenim, ut dictum de delegato est, si subdelegans tempore quo subdelegat, aut antequam subdelegatus exercere facultatem capit, primi delegantis morte, aut aliqua alia de eam amiserit iurisdictionem, subdelegatus tunc nihil virtute talis subdelegationis facere valet, arg. d. c. licet de offic. deleg. Solum autem huiusmodi subdelegandi facultatem habent delegatus Papae, arg. c. Pastoralis, & c. Quoniam, de offic. deleg. & c. cum cam. de appellat. & ibi glo. in ver. Delegatus & delegatus ad vniuersitatem causarum; talis n. ut glo. in d. c. delegatus in fine, ait, bene posset vnam causam alij subdelegare. ff. de iur. cum praetor. §. 1. alias non potest ff. de offic. proconsulis & leg. Et is denique, cui in particulari, ut subdelegare permiffum, & concessum est de qua vide latius per Iaf. in l. 1. iudice C. de iud. & Alex. ibi.

30 *Tertio etiam iurisdictione hac acquiri potest praescriptione* ut colligitur ex c. Duo simul. & ibi Pan. nu. 2. de offic. iud. ord. & c. cum contingat & ibi Pan. nu. 16. de foro compet. c. cum olim, & ibi glo. & Pan. nu. 5. & 6. de praescrip. & Rota decis. 2. in nouis, de praescrip. Ad quam tamen praescriptionem faciendam requiritur, ut eis in quos potestatem hanc excoicandi, & alias censuras ferendi praescribit, aliqua ratio praesit, nimirum ut parochus sit populi illius si in populum, aut Canonicoorum Praepositus vel Archidiaconus sit, si in Canonicos hanc potestatem praescribere velit. Subiectus n. aliquo modo esse debet, in quo potestas hac exercetur. Immo potest quis facultatem excoicandi tantum praescribere, non autem ut alias censuras ferre possit, ut Pan. in c. cum olim. nu. 7. & Felin. in c. auditis nu. 10. de praescrip. late docent, quia praescriptio non debet extendi etiam ad casum omnino similem ut in c. cum contingat de decimis & c. cum contingat, de foro compet. ubi ex praescriptione competebar iurisdictione sine potestate excoicandi, vel aliter coerendi, & facit quod in simili notatur in c. cum ex iniuncto de heret. & notat Pan. ubi sup. Nam tantum possidet & praescribit quantum exercuit, arg. c. cum in tua de decimis. Quod tamen intelligi debet de eo qui ita tunc excoicandi actum exercuit, ut eius solum non autem suspendendi, aut interdicendi potestatem praescribere intenderet; secus autem si vnum iurisdictionis actum, exempli causa excoicationis actum exercuerit, ut tamen animum habeat acquirendi vniuersam iurisdictionem, tunc n. praescripta facultate excoicandi, & reliquis censuras ferendi potestatem praescriptam esse dicendum est ex Innoc. in c. dilectus de capell. Monac. & Pan. in c. cum olim. nu. 6. de praescrip. & in c. cum in tua. nu. 3. & 5. de decimis, & Rota decis. 1. de praescrip. in nouis, ad quod allegat Pan. I. possideri in princ. ff. de acquir. possess. ubi dicitur quod ad acquirendam possessionem fundi non est necesse ut oēs glebas circum ambulet, sed sufficit qualibet partem fundi introire dummodo mente & cogitatione hac fiat, ut totum fundum usque ad terminum velit possidere.

31 *Quamuis autem iurisdictione haec istis praesertim modis acquiratur, alijs tamen modis ea copari potest, nimirum Consuetudine, c. Dudum, §. Sed cum in iure de elect. Innoc. in c. Quae sunt de his quae sunt a maiori par. Capit. id oibus censuris docet. Cuius ratio hac est, quia censuras ferre ad iurisdictionem pertinet, ut superius demonstratum est; iurisdictione autem consuetudine acquiritur. c. cum contingat, & ibi glo. in verb. vel consuetudine & Pan. ibi. nu. 5. de foro compet. & c. Romana de off. ord. lib. 6. & c. Romana ver. Neq. Suffraganeorum, & ibi glo. in ver. de consuet. de foro compet. li. eod. & c. Romana, & ibi glo. in verb. consuetudine, de sent. ex c. li. 6. Vnde ex consuetudine praescripta per Pontificem, aut Episcopum approbata, quidam super subditos quibus praesunt, iurisdictionem hanc in utroque foro habent ut Archidiaconus, Archipresbyter, & Decanus, ut externa istorum gubernatio sit efficax cum hac coactiva. Ut docet Henricus. ii. 1. de exc. c. 24. §. 2. citas Ang. ver. excoicator, & de Archidiacono id videtur colligi ex cap. 1. & ibi glo. in verb. corrigat, de offic. Archid. & facit cap. perlectis & ibi glo. in ver. & iurgia. d. 2. §. Pan. in c. officium de offic. Archid. glo.*

glo. in c. cum in cunctis, in ver. Archid. de elect. & in c. cum satis, in verb. consuetudinis de offic. Archid. & glo. in c. Nemo, 2. q. 1. in verb. excommunicare & habetur in d. 1. de eo qui fur. ord. recep. & ibi glo. in verb. Archidiaconorum. Sic etiam de Archidiaconis, quod excommunicare possint, vel excommunicatione, & mandato episcopi, c. Archid. & ibi glo. in verb. promulgare, de offic. Archid. vel de antiqua, & approbata consuetudine, tradunt S. Bonau. 2. d. 18. in vlt. p. d. q. 3. Richar. 2. d. 18. art. 4. q. 1. qui pro hoc citat c. 1. de off. Archid. & in c. Dudum, 2. §. licet autem, & ibi glo. in verb. suspendit de elect. habetur Archidiaconi

32 de consuetudine suspendere posse. Par. ratione S. Th. in addit. 3. p. q. 22. art. 1. Alex. de Ales in 4. p. q. 22. memb. 2. art. 4. d. 2. Bon. & Rich. vbi sup. Gabr. 4. d. 18. q. 2. art. 2. conclus. 5. Mart. Ledef. 2. q. 24. art. 1. Sotus, 4. d. 22. q. 2. art. 1. concl. 2. Host. in Summ. Tit. de sent. excom. 1. §. Quis pot. excommunicare, ante finem, Angel. in verb. excom. 1. §. 3. Pisan. verb. excommunicator, Summa confell. lib. 3. tit. 3. q. 49. Rochus Curtius in ca. fin. de consuetud. circa finem, Tabien. verb. excom. 3. Nau. in Man. c. 27. nu. 5. decent, parochos ordinarios ex commissione eis facta, vel ex consuetudine praescripta subditos suos excommunicare posse saltem in quibusdam casibus eis a iure concessis, sicut in furtis, rapinis, & huiusmodi consuetum est eniur. ut ait Rich. d. art. 4. q. 1. quod excommunicant parochianos suos committentes furtum, vel rapinam, in generali dicendo sic, excommunico illum, qui talem rem furatus est, vel rapuit ceterum, ut notat glo. in c. Nemo, 2. q. 1. episcopi iam praescripterunt contra multos, & ut ait Ioan. Bach. 4. d. 17. q. 2. art. 1. de facto episcopi in multis inhiuerunt, & ex consuetudine in multis est contraria. Vnde recte monet Ledef. vbi sup. quod ubi est consuetudo, quod parochi excommunicent, & Episcopus, vel superior taceat, standum est consuetudini, ubi vero talis consuetudo non est, excommunicatio lata a parochio, nulla est tanquam sententia lata a iudice non competente: & quicquid olim fuerit, nunc consuetudo qua parochus alicubi excommunicabat pro rebus subtrahitis, aut deperditis, per Concilium Trident. sess. 25. de reform. c. 3. reuocata est, & demandatum id est soli episcopo ex Henriquez lib. 13. de excommunic. c. 24. §. 3.

33 Privilegio, etiam facultas excommunicandi acquiritur, ut habetur c. cum contingat, & ibi Pan. num. 5. de foro compet. & c. auditis, & ibi Pan. nu. 4. de praescrip. & idem Pan. in c. duo simul, num. 2. de offic. ordin. & c. ex parte Decani, & ibi Pan. nu. 1. de rescrip. vbi Canonici Landunensis Capituli privilegium a Romano Pontifice obtinebant, ut excommunicare possent omnes sibi iniurias inferentes, vel bona sua detraquentes, & Pan. ibi affirmat primate personae concedi posse privilegium excommunicandi suos manifestos malefactores gl. in c. Romana, in verb. consuetudine, in fine, de sent. excom. li. 6. & facit c. ex p. 1. de verb. signif. vbi concessum erat Canonici Carnotensis quod nemini licitum esset absolvere excommunicatos pro ecclesia Carnotensi nisi satisfactione pro emenda praemissa.

34 Ratione, etiam delicti in suo territorio commissi, facultas, & iurisdicatio excommunicandi delinquentem copartur, c. postulati, & ibi glo. in verb. delinquit, & c. vlt. & gl. in verb. ratione delicti, & ibi Pan. num. 7. & seq. de foro compet. & c. placuit, 6. q. 3. Quamvis enim delinquens non sit subditus alicuius ipsius excommunicantis, si tamen ibi delinquat, eius fori efficitur, & excommunicari ab eo poterit, ut concedit Gabriel, 4. d. 18. q. 2. art. 2. conclus. 5. dummodo tamen aut ibi sit, aut antequam inde exierit legitime citatus fuerit ex Pan. vbi sup. nu. 7. Hoc tamen verum esse censetur, dummodo non sit ipse excommunicantis superior, qui delictum committit, tunc enim ab eo excommunicari nequit.

36 Cuius defectu Episcopus Provinciae Archiepiscopum excommunicare non potest. Vel nisi qui deliquit exemptus si simpliciter a iurisdictione excommunicantis; tunc. n. etiam in suo territorio habitans, & ibi delinquens, excommunicari ab eo non potest, facit glo. in c. placuit 6. q. 3. Pan. in c. tuarum, num. 8. de priv. vel nisi is, qui delinquit privilegium habet ne ab ordinario excommunicari suspendi, aut interdici possit, tunc enim delinquens ab Ordinario loci excommunicari non valet. f. Quale privilegium Regibus,

Regibus, eorumque filiis concedi solet, nec non religiosi quibusque non personarum tantum, sed ordinum privilegiorum, vel locorum ratione, ut habetur in c. Ne aliquis, & glo. ibi de privileg. lib. 6. & hoc item privilegium intelliguntur habere qui in speciales filios Romanae Ecclesiae recepti sunt, ut habetur. veniens de verb. signif. lib. 6.

38 Subiectione, denique iurisdicatio haec excommunicandi, sicut, & alias censuras ferendi acquiri potest. Quamvis, n. quis sibi parem, aut ipso superiore excommunicare de iure communi nequeat; si quis tamen se alicui iurisdictioni huiusmodi ecclesiasticam habenti subiciat, utque ratione spontanea huius subiectionis, ab eo excommunicari valet, arg. c. nos, si incompeter, 21. q. 7. & in l. est receptus, ff. de iurisd. omnium, & DD. ibi. Hoc tamen hac limitatione intelligendum est, ut accedat consensus, & licentia sui superioris ordinarii. Non. n. potest episcopus sine sui Archiepiscopi licentia, aut clericus sine sui episcopi consensu, aut exemptus sine eius, cui subiectus est, licentia, alteri se quoad hoc subicere, ut habetur in c. significasti, & ibi glo. in verb. clerici tamen, & Pan. nu. 8. in fi. de foro compet. & facit c. Non liceat, 3. q. 6. & ibi glo. in ver. expetere, & 9. q. 1. c. 1. Pan. conf. 2. §. nu. 1. Sed neque laicus sine sui episcopi licentia, & voluntate, ecclesiastico iudici non suo se submittere valet ut cois DD. sententia testatur, quicquid alicui Pan. in c. P. & G. nu. 6. de offic. deleg. senserit. Na. ve in hoc, & Host. in d. c. P. & G. testantur, cum hac excommunicatione potestas a Deo, cuiusque vicario procedat, non nisi ab eius vicario aliis tribui poterit, & certe pertinet iurisdictionis, & scandala non parva quotidie nascerentur, si privatis hominibus, ac laicis, se quoad has penas ecclesiasticas, iudicibus non suis, sine proprio Praelati licentia, & voluntate submittere liceret. Quis igitur excommunicationem valide ferre possit, ex dictis manifestum est.

39 Difficultas, solum restat in hac materia, an sicut limitata est iurisdicatio quantum ad personas, ut nemo possit excommunicare non subditum; ita quantum ad territorium suae diocesis, & iurisdictionis, ut non possit subditum in loco non subdito; puta exempto, vel extra territorium excommunicare; in qua re communis omnium sententia est quam Gab. 4. d. 18. q. 2. art. 2. concl. 6. S. Anton. 3. p. ut. 24. c. 75. Tab. verb. excom. 4. vers. Tertio quaeritur. Sotus 4. d. 22. q. 2. art. 1. vers. responderetur. ergo Nau. in Man. c. 27. nu. 6. Henriquez lib. 13. c. 26. §. 1. sequuntur, quod excommunicatio, ut liget, & valeat, fieri debet a proprio praelato extra existentes in suo territorio; id quod ex c. vt animarum, & ibi glo. in verb. Territorium, de constitut. lib. 6. colligitur, vbi Bonifacius Papa VIII. expresse statuit, episcopi ita tutum, extra suam diocesim subditum non ligare, cum extra territorium ius dicenti non paretur impune. Vnde, si episcopus excommunicationem ferat contra omnes subditos, furtum aut aliquid committentes, non comprehenduntur subditi extra territorium delinquentes, ibique manentes, & hoc etiam si excommunicantis intentio erat subditos ubicunque delinquentes comprehendere. Cuius rei haec ratio est: quia cuiuslibet minoris Papa iurisdicatio, sicut limites suos habet quoad personas; ita etiam quoad loca limitatur: nam ad hoc distinctae sunt dioceses, ut quilibet suis terminis contentus. Licet igitur subditi ratione fori interioris, & personae, ut notat Henriquez vbi sup. proprio episcopo subiaceant, in foro tamen exteriori ubi res cum strepitu terminanda, & definienda est episcopus extra suum territorium nihil facere potest, sed id ad episcopum loci ubi delictum fit, potest sine. Quod procedit, siue sit sententia legis, id est, per modum legis, & constitutionis facta, siue hominis extra enim territorium statuentis, aut ferentis vim habere non potest, cum id vim solum habeat a potestate ipsius legislatoris, quae territorium proprium non egreditur. Vnde subditi episcopi non ligantur pena statuti prohibentis sub pena excommunicationis; ne quis tali tempore vadat de nocte, si extra diocesim vadit de nocte ex Panorm. c. 1. num. 8. de rap. Alex. conf. 11. in 1. vol. Ludou. Gomelius repet. in c. vt animarum, §. statuto, nu. 40. tale enim statutum, utpote fines iurisdictionis excedens, iniustum est, Panorm. in c. 1. num. 5. & ibi Felin. nu. 9. de constitut. f. Et quod de statuto episcopi

respectu suae diocesis tantum dictum est, etiam de locis non exemptis intelligi debet, ut enim statutum episcopi extra territorium subditum delinquentem non ligat, ita neq. delinquentem in diocesi, in loco tamen exempto, ex Ioan. Andr. & Gemin. in d. c. ut animarum, de cons. & est cōis opinio, & colligitur ex c. cum episcopus, & ibi gloss. in verb. non exempto, de offic. ordin. lib. 6. & c. lumen, de iur. 8. q. 2. & Clem. Archiepiscopo, & ibi gloss. in verb. iurisdictionem, de privileg. Quia locus extra diocesim, & locus exemptus intra diocesim equiparantur, ut Francisc. Zabarelin repet. c. v. animarum, nu. 35. Marcus Antonius Marfeyotus de Caluis, repet. eiusdem c. nu. 38. & Ludovic. Gomefius in repet. eiusdem c. §. statuto nu. 85. de constitut. larius scribunt, qui etiam alios multos pro hac re adducunt, exinde concludentes quod loca, quae sunt in provincia vel diocesi habentia Dominum separatam, non dicuntur esse de illo regno siue diocesi, id quod est Card. in Clem. 2. §. 1. in 4. q. de privileg. & Pet. Ansh. in repet. c. si propter tua debita, de rescrib. lib. 6. & Angel. conf. 33. Quidam Dom. Margarita, col. 2. tradunt, ubi id Angel. tenet, quod testamentum in monasterio exempto confectum, in territorio Senensi non dicitur esse factum ea ratione, quod locus extra diocesim, & locus exemptus intra diocesim equiparantur. Vnde si episcopus excommunicationis fecit contra furtum committentes, talis subditus in loco diocesis exempto furtum committens non comprehenditur, Sylu. verb. excommunicatio, 2. nu. 12. Fabiana, verb. excom. 4. versio. Tertio queritur, Henríquez lib. 13. de exco. 26. §. 2. Et si episcopus per sententiam excommunicationis precipiat, ne quis monasteria monialium intraret aut ad ea accederet, subditus intrando monasterium exemptum eam non incurrit, cuius haec ratio est, quia excommunicatio cum non feratur propter viam mundi, non exemptam, sed ob delictum intrandi, cum delictum hoc in loco exempto committatur, delinquentem ibi non ligabit, Sylu. vbi sup. n. 13. Tab. & Henríq. locis cit. Et quod de loco exempto dictum est, quod in eo delictum committens, excommunicatus non erit, pari ratione de exempto a iurisdictione episcopi vi privilegii, sententiam erit, talis enim a iurisdictione episcopi excommunicantis privilegio exemptus, eius sententia non comprehenditur.

41. *Sum* tamen aliqui casus in quibus etiam extra diocesim existentes, excommunicationem episcopi incurunt; Quorum *primus* est, Quando crimen inchoatur intra territorium excoicantis, aut completur, ut si episcopus statum, seu sententiam excommunicationis ferat, quia beneficiarii rectores ad residentiam personaliter faciendam intra certum tempus attingit, tunc clerici huius sententiae notitiam habentes, si non resistunt, etiam si extra territorium fuerint, excommunicationem incurunt, quia peccatum non residentiae non solum inchoatur, sed etiam completur intra diocesim, in d. c. omniū, & etiā quia clerici extra diocesim comorantes, licet non ratione personae ratione tamen residentiae beneficiariorum intra illius diocesim seu territorium existentium, intra diocesim esse censentur, & ordinario subiecti esse dicuntur. Quem casum ponunt Angel. ver. excoicatio, 1. nu. 10. Sylu. verb. excom. 2. nu. 8. versio. Secundo, Tab. verb. exco. 4. versio. Tertio queritur, Marc. Antonius Marti otus de Caluis, repet. in c. v. animarum, §. statuto, n. 53. Nau. in Man. c. 27. n. 6. Henríq. li. 13. de exco. c. 26. §. 2.

42. *Secundus* est, Quando crimen est omnino commissum extra territorium excoicantis, sed reus de illo postea cōuenit corā suo praefato intra territorium, tunc, n. poterit praefatus eam cognoscere, & reum etiam excommunicando punire. Vt si quis Venetus furtum Bononiae fecerit, & Patriarcha Venetus ubique existentes subditos furtum committentes excommunicat, si subditus ille Venetias reuertatur, & apud Patriarcham Venetijs de furto cōueniat, potest quidem Patriarcha sic delinquentem per excoicationem cogere ut restituat, ut cōis opinio docet, & praxis quotidiana confirmat. Sic Sot. 4. d. 22. q. 2. art. 1. concl. 1. versio. responderetur ergo, Henríq. li. 13. de exco. c. 26. §. 1. & 2.

43. *Tertius casus* est, in eo qui furtum commisit in vno loco, pignitum Neapoli, & postea inde Beneuentum fugit, si talis delinquens, aut ante exitum, ab Archiepiscopo Nea-

pol, citatus erat, aut Neapoli domicilium habet, ab eodem Archiepiscopo Neapolitano et extra eius territorium existens excommunicatur, si sententiam in eum, qui furtum illud fecit, Archiepiscopus ferat, & hunc casum Sotus in 4. d. 22. q. 2. art. 1. conclusio 1. simpliciter concedit, Sylu. autem ver. excom. 2. nu. 10. Henríquez lib. 13. de excom. c. 26. §. 2. post Panor. in c. fin. de foro compet. nu. 7. 8. & 9. tenuit putant vel citationem delinquentis, vel quod ibi domicilium habeat, id quod vetus & securius esse puto. Praxis tamen in huiusmodi extenuat, ut Panor. vbi supra, & Henríquez docet, ut iudex loci delicti iudicem loci, ubi degit delinquens, requirat, ut eum citet, vel remittat, id quod requisitus iudex facere tenetur. Quod si citatus per iudicem ubi degit, comparere recusat, per iudicem delicti excommunicari potest, & alius processus fieri contra personam, in quantum status causae patitur, quia iam constitutus est in contumacia per citationem iudicis ubi degit, arg. c. Romana, §. contrahentes, de sent. & re iudic. lib. 6. & Clem. pastoralis, tit. eod. & late docet Panor. in d. ca. fin. nu. 6. de foro compet.

44. *Quartus casus* est, quem ponunt Marcus Anto. Marfeyotus in repet. c. v. animarum, §. statuto, nu. 26. de constitut. & Angel. in verb. excommunicatio, 1. nu. 10. Quando statum super causam sententiae originarie disponenter in territorio proprio ex facto negativo in limitibus alterius territorij commissa, tunc contrarium factum affirmatiuū in proprio territorio faciendum erat, sententia excommunicationis contra delinquentem in alieno territorio valebit, ut si statuto cauatur, quod quicumque furtum fecerit ubique illud fecerit, nisi infra mensem a die criminis commissi coram iudice delicti compareat, vel coram nobis, sit excommunicatus; talis delinquens licet non ligetur ratione furti non committendi, quia est factum negativum in territorio alieno; ex ea tamen parte, quia non comparuit, cum comparere sit factum affirmatiuū contrarium faciendum in territorio statuentis, tali excommunicatione ligatur. Cuius est ratio: quia per edictum ad hoc archiepiscopi potuit arg. c. ex tunc, de ele. nō resid. Alij casus qui ab authorib. referuntur, aut ex istis solui, aut ad istos reduci possunt.

45. Quod de iudice sententiam excommunicationis contra subditos ferente diximus, nullam esse communiter, si extra diocesim eius delinquerit, pari ratione de ipsomet episcopo extra suā diocesim existente sentiendum est. Nullus enim ecclesiasticus iudex extra suum territorium existens, etiam si suos proprios subditos excommunicare potest, 9. q. 2. c. episcopus, & Clem. Quamuis, vbi gloss. in ver. Canonibus, de foro compet. ubi alios Canones ad idem propositum alleg. S. Anton. 3. p. tit. 24. c. 75. Nau. in Man. c. 27. nu. 6. Quod etiam ratione manifestum est: Quia ad excommunicationis sententiam ferendam requiritur causa cognitio, haec aut sine tribunali cognosci non potest nemo autem extra suū territorium pro tribunali sedere potest. Quantum enim ad exercitium iurisdictionis contentiose redigitur episcopus ad instar privati postquam diocesim suam egressus est, v. l. 2. ff. de offi. procons. & leg. & l. ff. de offi. praedis. Ratio est, quia iurisdicchio cohaeret loco siue territorio, ut l. fin. & ibi Bart. C. vbi & apud quos. Vnde si quis de facto extra diocesim existens excommunicet, sententia nulla erit, ut late docet glo. in c. Nouit. in verb. Terminos, de offi. leg. & colligitur manifeste ex textu, Innoc. enim Papa III. non aliter saluat suam interdicti a legato facto contra Regem Francorum, quam ex eo quod nondum fuerat terminos suae legationis egressus, ergo si iam exisset, ista illa nulla fuisset.

46. *Ceterum* Panor. in c. Notit. nu. 3. de offi. legat. S. Anto. 3. p. tit. 24. c. 75. & Nau. in Man. c. 27. nu. 6. nonnullas exceptiones ponunt, quarum *prima* est, quod praefatus extra territorium existens, ex consensu iudicis territorij, dum do partes consentiant, pro tribunali sedere, & excommunicare potest; partes. h. inuita extra territorium trahi non possent, & hoc communiter docent DD. & gloss. in c. v. litigantes, in ver. de consuetudine, de offic. ordin. lib. 6. Bald. in l. si quis ex consensu, C. de epi. aud. & Panor. in c. p. & G. n. 15. de offi. iud. deleg. & facit. Clem. vnica, de foro compet. & 9. q. 2. c. nullus primas. Aret. conf. 58. Oldrad. conf. 88. Rota decisi 13. de consuetud. in antiq. sicut igitur ex consensu pro-

prij iudicis; potest quis extra territorium iudicare subditum alterius, d. c. Nullus primas. 9. q. 2. fortius potest iudicare subditum proprium ex iudicis territorij consensu & voluntate.

Secunda est. Quando excommunicaret pro delictis notorijs, potest enim praelatus in notorijs sine cause cognitione procedere, etiam extra territorium cum notoria cause cognitionem non exigant. arg. c. cū sit. §. fin. & c. peruenit. de appel. & c. evidentiā. de accusat. & c. Manifesta & c. de manifesta 2. q. 1. Pan. in d. c. Nouit. nu. 3. de offic. legat. Summa confess. tit. 33. q. 53. S. Anton. 3. p. tit. 24. c. 75. Nau. in Man. c. 27. nu. 6. vnde in his & similibus Panor. hanc doctrinam generalem tradit quod ea quæ expediuntur sine cause cognitione, & non pro tribunali, extra territorium exerceri possunt, vt beneficia conferre, & causas delegare, & reliqua quæ sunt iurisdictionis voluntariæ, vt l. 2. ff. de offic. proconf. Oldrad. conf. 88. Secus autem in eis, quæ causæ cognitionem exigunt, vt excommunicare. arg. l. fin. ff. de offic. praesid. verb. Felin. in c. cum inferior. col. fin. vers. fallit secundo de maior. & obed.

Tertia est ex Anton. & Nau. vbi sup. Quod episcopi expulsi exercere possunt iurisdictionem in aliena diocesi circa suos subditos, saltem in loco viciniore suis episcopatibus, eosque absolueret & excommunicare possunt, vt colligitur ex Clem. Quamuis de foro compet. Et de homine, qui excommunicare possit, & quo in loco, hæc dicta sint.

De lege, altera causa efficiente excommunicationis, & necessarijs vt eam validè ferat. Cap. VII.

S V M M A R I U M.

- 1 A lege ferri potest excommunicatio, & quid nomine legis intelligatur.
- 2 Lex a Papa, aut a Concilio Generali lata oēs fideles ligat.
- 3 Lex aliqua vt liget, sufficienter promulgata esse debet: & quæ huius ratio sit.
- 4 Lex vt obliget, recepta esse debet.
- 5 Lex quamuis a nonnullis recipiatur, nisi tamen a maiori parte hominum loci in quo promulgatur, recepta sit, vim obligandi non habet.
- 6 Lex a maiori parte recepta alios omnes obligat.
- 7 Lex semel a maiori parte recepta, si postea vel abrogata, vel suspensa sit, non amplius ligat.
- 8 Lex vt obliget, in proprios subditos ferentis eam, & de re ad legislatorem spectante, ferri debet.
- 9 Extraneus in territorio legem ferentis delinquens, ratione delicti eius fori esse censetur.
- 10 Subditus extra territorium legis ferentis peccans, quando penam legis incurrat.
- 11 Excommunicatio a lege lata, durat etiam post mortem eam ferentis, & quare.
- 12 Excommunicatio ab homine lata, mortuo ferente cessat.
- 13 Excommunicatio per statutum lata, etiam non præcedente monitione, tenet.
- 14 Excoicatio ab homine non nisi præmissa monitione ferri dicitur.
- 15 Excommunicatio lata in participantes cum excommunicato a se, non præmissa monitione, non tenet, & quænam huius ratio sit.
- 16 Excommunicatio a lege lata, etiam sine Scriptura, valet, secus autem si feratur ab homine.
- 17 Statutum fieri potest sine cause cognitione, & die feriata, non autem sententia ab homine lata.
- 18 Statutum extra territorium per viam statuti lata subditum extra territorium delinquentem non obligat.
- 19 Statutum extra territorium ferentis quare non liget.
- 20 Excommunicatio per viam statuti fieri potest pro futuris delictis non sic ab homine.

21 Quanam huius differentia ratio sit.

22 Excommunicatio generaliter pro futuris culpis. la. ta, & presentes, & futuros ferentis subditos ligat.

23 Excommunicatio per Archiepiscopum in Concilio Provinciali lata, eam sunt, quam Suffraganeorum suorum subditos ligat.

24 Excommunicatio per viam statuti lata ab Archiepiscopo ab Episcopo relaxari potest, dummodo eius absolutio non sit reservata.

25 Absolvere ab excommunicatione ab homine lata is solum potest, qui eam tulit, vel eius superior.

Non solum ab homine, sed etiam a lege excommunicationem, aliasq. censuras ferri posse diximus. Legis autem nōse, tum Papæ, tum aliorum inferiorum Prælatorum, & Conciliorum, & Collegiorum decreta, & constitutiones intelliguntur, ab his. n. omnibus leges & statuta fieri posse certum est cum iurisdictione id est, merum imperium, quæ ad legem ferendam necessaria est, teste Bart. in l. imperium. n. 6. & 8. ff. de iurisd. omn. iud. h. omnes habent. Et quidem Papa leges ferre valet quibus oēs Christianos liget. Sic et Concilia Generalia legitime congregata prout ex iure Pontificio & Conciliorum Decretis manifestum est. Pari modo legati à letere leges ferre valent quibus suæ provincie homines obligent. c. fin. de offic. legat. Idemq. in suos subditos possunt Patriarchæ, Archiepiscopi, & Episcopi. c. fin. & ibi glos. in verb. statuto episcopi, de constit. li. 6. Quod et de alijs Prælati, Collegijs, & Capitulis Cathedralibus, & alijs sentiendum est, arg. eorum quæ in c. cum omnes, & c. cum accessissent, de constit. lib. 6. habentur; & latius glos. in c. cum aliquibus, in verb. statutis, de rescript. lib. 6. & in c. constitutionem, verb. statutum de verb. signif. lib. 6. & communis omnium testatur consensus.

2 Ceterum vt lex aliqua valida sit, & censuræ per eam latæ subditos legislatoris obligent, nonnulla omnino sunt necessaria.

3 Primo quidem sufficienter promulgata esse debet, nisi n. sufficienter promulgata fuerit, sicut nec vim legisita neque obligandi virtutem hēt, c. cognoscetes, & ibi gl. in ver. ante prohibitionem de cōst. & ibi Pan. n. 6. & c. i. & ibi gl. in verb. publicè promulgauerit, & Pan. ibi. n. 10. de postul. præl. & c. in istis. §. leges d. 4. & Iustinianus in l. leges sacratissimæ. C. de leg. & cōst. ait: Leges sacratissimæ quæ cōstringunt hominum vitas intelligi ab hominibus debent, & latius docent S. Tho. 1. 2. q. 90. art. 4. Summistæ in verb. Lex, & Nau. in Man. c. 23. nu. 44. & ratio est evidens, quia cum lex sit regula humanarum operationum, & vim directiua habeat, regula autem nisi applicetur ad mēsurandū, vana est & inutilis: applicatur autem per promulgationē, & cōmē notitiā ideo vt lex obliget, oīno requiritur promulgatio. Quæ autem promulgatio sufficiens sit, vt ad subditorum notitiam veniat, & quo in loco promulgari debet, vt obligare dicatur, ex ijs quæ de Legibus in communi, earumque obligatione tradūt Doctores, petenda sunt. Ea enim etiam in lege excommunicationem, aut alias censuras ferente vim habent, de qua re alibi dicendum est.

4 Secundo, lex recepta esse dēt, alioquin. n. non obligat. ca. 1. & ibi gl. in verb. frangere, & latè Pan. nu. 4. de treug. & pac. vt. n. dicitur c. in istis. §. leg. d. 4. leges instituuntur, cū promulgantur, firmantur autem, cum moribus vrentium approbantur. Quæ de cā Nau. in Man. ca. 27. nu. 149. & 150. docet clericos locatē bona ecclesiæ ultra triennium in casibus a iure non permissis, excoicationē Extrau. 1. de reb. eccl. nō alien. non incurrere, cum quoad hanc penam non sit recepta. ¶ Neq. sufficit vt lex obliget, quod aliqui pauci eā recipiant, aut et multi eam amplectentur, dummodo maior pars huius loci illius, in quo promulgata est, eā non receperit: ad hoc. n. vt obligandi vim habeat, requiritur vt à maiori parte hominum loci recipiatur. arg. cap. 1. de his quæ à maior. par. Capitul. fiunt. Nau. in Man. c. 23. nu. 41. promulgari. n. videtur lex cum conditione, si recipiatur saltem per maiorem partem. Vnde si episcopus legem statuat sub pena excommunicationis latæ sententiæ, ne quis ludat aleis, vestes sericas ferat, aut aliquid aliud simile

- præcipiat, quamuis minor pars hoīum loci eam recipiat, in eamq; offendat, in excoīcationem tamen non incidet, si ſolum à minori parte, & non èt à maiori lex illa recepta fuerit. Quod èt procedit etiamſi excoīcatio feratur pro re lege Diuina prohibita, vt ſi epīſcopus excoīcationem pro furto, aut adulterio ſtatuere, in quo euentu, contrafaciēs peccat quidem; in eius tamen ſtatuti penā non incidit. arg. c. ſi. de conſtit. lib. 6. ¶ At vero recepta lege à maiori parte, oēs alij ea obligantur, & contrafacientes penam legis incurrunt. arg. c. ſi. de conſuetud. & DD. ibi, poſt glo. in verb. legilime ſit præſcripta, & latè Pan. nu. 18. Sylu. verb. conſuetudo num. 12. Vgol. de eccl. cenſ. Tab. 1. c. 9. §. 9. num. 4.
- 7 ¶ Multoque minus obligandi vim hēt lex, quæ licet ſemel recepta, ſit poſtea tamē abrogata, aut ſuſpenſa eſt; tunc. n. contrafacientes illius legis cenſuris & pœnis non obligantur. Suſpenſione namq; & abrogatione lex lata vim ſuā amittit glo. in c. 1. in verb. ſtatuta, & Panor. ibid. nu. 3. de conſtit. & glo. in c. Nouit, in verb. Quicumq; de iud. vbi id clarè docet de lege abrogata, & ſuſpenſa, pari ratione colligitur. arg. c. ſi. in feſtiuitatibus de ſent. excom. li. 6. & c. Nō eſt vobis, & ibi glo. in verb. donec ibi fuerint. de ſponſal.
- 8 Tertiò, requiritur vt feratur in proprios ſubditos, & de re ad legiſlatorem ſpectante, aliās. n. non obligabit. arg. c. ſi. de conſt. lib. 6. & l. ſi. ff. de iuriſd. om. iud. Et ita licet Papæ conſtitutionibus, & Conciliorum Generaliū decretis in rebus ad animam pertinentibus, oēs Chriſti fideles obligentur. arg. c. cuncta per mundum. 9. q. 3. & c. ſi. & ibi glo. in verb. adſtringit, & Pan. nu. 1. de conſt. Alij tamen ſibi ſubditos tantum obligare cōiter poſſunt. arg. c. ſi. de cōſtit. lib. 6. & c. ſi. de offi. legat. in antiq. & nos latius in ſuperioribus docuimus. Quod intelligitur ſiue modo ſubditi ſunt, quando legem illam ferunt, ſiue poſtea futuri ſint. vt latius docet Couar. in c. alma mater. p. 1. §. 10. nu. 2. de ſent. excom. lib. 6. quam primū. n. ſubditi eorum eſſe incipiūt, eorum legibus aſtringuntur, cum leges non ſolū tempora præſentia, ſed èt futura reſpiciant, niſi abrogentur. arg. c. ſi. de conſtit. & ibi glo. in verb. futura; quod cōi omnium ſiua poſt glo. in c. A nobis. 1. in verb. nō niſi ſubditi, de ſent. excom. definitum eſt. Qua de cauſa ſi lex ab Archiepiſcopo Bononiēſi lata ſit, qua oēs furtum committētes excoīcet, ſi quis Venetus poſtea Bononiēſis Archiepiſcopi ſubditus ſit, & furtum illic faciat, excoīcationis penam incurret. Ideo aut dixi, alios à Papa, ſuos tantum ſubditos cōiter ſtatutis à ſe latis obligare; quia ſi alienus in alicuius territorio delinquat, ratione delicti, eius fori eſſe cenſetur, & ſtatuti penā conſtringitur, vt notant oēs in c. ſi. de foro comp. & c. 1. de rapt. & glo. in d. c. a nobis. 1. in verb. Non niſi ſubditi, de ſent. excom. & l. ſi. ff. de iuriſd. om. iud. Sicut ex aduerſo ſubditus eius, ſi extra territorij ſui delinquat, aut in loco exempto eiufdem territorij delictum committat, ſtatuto ſuo non obligatur; cum extra territorium ſuū, aut in loco exempto territorij iuriſdictionem non hēat, & proinde neminem ibi conſtitutione ſua ligare poterit. c. ſi. de conſtit. lib. 6. Pan. in d. c. a nobis, nu. 11. & Fel. nu. 6. Hinc ſequitur quod ſi epīſcopus ſtatutum ferat, vt qui furatur, vel aleis ludat, excoīcatus ſit, ſi ſubditus eius extra territorium ſuum furetur aut aleis ludat, aut èt eadem faciat in loco exempto eiufdē territorij, in excoīcationem ab epīſcopo latā non incidet. Et conſequenter multo minus non ſubditus eam incurreret, ſi in loco exempto eiufdem territorij furetur, aut aleis ludat, cum eo in loco epīſcopus iuriſdictionem nullam exercere poſſit.
- 10 Hoc tamen quod diximus, nimirum ſubditum extra territorium, aut in loco territorij exempto delinquentē, epīſcopi ſtatuto & penā non obligari, limitari dēt ſecundum ea, quæ ſuperiori capite dicta ſunt. Quādo. n. delictum in capto eſt in territorio & iuriſdictione legem ferentis, quamvis in alieno deinceps conſummetur, puniri poſteſt lege ſtatuente. Vnde ſi epīſcopi ſtatuto cautū ſit, ve qui in ſuis eccleſijs intra duos meſes non reſederit, excoīcatus ſit; clericus vltra conſtitutum tempus in alieno territorio abſens, excoīcationem incurreret. Quia licet contumacia in alieno territorio conſummata ſit, quia tamen in dieceſi legiſlatoris inchoata fuit, excoīcatus erit. arg. c. propoſuiſti de foro compet. vbi enim quis aliquid facere debet, & il-
- lud non facit, illud ibi non facere alicuius, vbi id facere debebat. Angelica in verb. excomm. 1. num. 10. ſcribit, citans ad hoc l. qui non facit. ff. de reg. iur.
- 11 Hæc præcipue obſeruanda ſunt in lege, vt ſententiam excoīcationis, aut alias cenſuras valide ferat; Nunc ſuper eſt vt nonnullas differentias inter excommunicationem à iure, & ab homine latam annotemus. Quarum prima eſſe poſteſt quoad poteſtatem duraturam, quia excoīcatio lata per viam * legis & ſtatuti, durat èt in tempus ſucceſſoris, vt habetur c. ſi. & ibi glo. in verb. ſtatuta, & Pan. nu. 2. & 9. de offi. legat. excoīcatio vero per viam ſententiæ, & ſic ab homine lata, quæ nondum iniecit vinculum, non durat in tempus ſucceſſoris. arg. c. A nobis. 1. & ibi glo. in verb. nō niſi ſubditi, & Pan. n. 12. de ſent. exc. Rō eſt, quia cum lex ſit quædam vitæ norma & magiſtra, quæ hominū vita diri gitur. arg. l. 1. & 2. ff. de leg. ea perpetua eſſe ſolet, ſemperq; durat niſi reuocetur vt c. ſi. de offi. leg. habetur, vbi dicitur quod ſtatuta, quæ faciunt legati in prouincia ſibi conceſſa perpetuo ſeruanda ſunt, licet ipſe eandem poſtmodū ſint egreſſi. Id quod non ſolum in legato a latere, ſed èt in legato nato, ſiue legato ratione perſone, procedit, vt ait Panor. ibi. nu. 2. cum iſtorū quilibet ordinariam iuriſdictionē habeat. c. 2. de offi. leg. lib. 6. Vnde à fortiori ſtatuta edita ab epīſcopo poſt obitū ipſius durant, cum ipſe habeat iuriſdictionem perpetuam, & idem de alijs prælatis inferioribus in cauſis, in quibus ſtatuiſſe poſſunt; dicendum eſt. Si ergo lex aliquid ſtatuat ſub penā excoīcationis, qui cōtrafaciūt ſunt excoīcati, vt notat glo. in c. ſi. ver. ſtatuta de offi. leg. ſiue legiſlator mortuus ſit, ſiue alia rōne iuriſdictione ſua priuetur, & idē docet Pan. in c. A nobis. 1. n. 12. de ſent. exc. vbi èt docet, Capitulum ſede vacante faciēs ſtatutū, durare èt creato epīſcopo, niſi expreſſe per epīſcopum reuocetur. citans Fed. de Senis cōſ. 16. In ſiua vero ab homine lata res aliter ſe habet, com. n. ſiua hominis præſentem ſtatutum ſolum reſpiciat, ſi tulerit ſiua excoīcationis ſub conditione. ſ. contra aliquos qui furtum fecerint, tunc quidem ſi quis eo viuēte furtum fecerit, excoīcatus eſt, ſecus tamē ſi poſt eius mortem idem furtum commiſiſſet, cū eius morte ſententia ipſa tollatur, niſi a ſucceſſore cōfirmetur. arg. l. ſi. ff. de pen. & l. 1. Cod. de poſtul. & cap. vnic. de maior. & obed. & c. paſtoralis. §. 1. de offi. ord. & latius docet Pan. in c. ſi. nu. 9. de offi. leg. & c. A nobis. 1. nu. 12. de ſent. exc. quem ſequitur Vgol. de cenſ. eccl. Tab. 1. c. 9. §. 4.
- 12 Secunda eſt, Quia excoīcatio lata per ſtatutum non præcedente inuentione, tenet, & ſic non eſt neceſſaria monitio, ipſa. n. lex ſtatim ac promulgata eſt ſemper loquitur, ſemperq; ſubditos admonet, nec crimen prohibitum committant, aut rem lege vetitā agant; ideoq; alia ſpecialis monitio neceſſaria non eſt. arg. c. A nobis, de ſent. exc. & c. reprehendiſſis, de appel. Pan. in c. 1. nu. 2. de rapt. & cit. c. 2. de conſtit. lib. 6. Felin. in c. prætere a nu. 2. ver. 2. not. de ſponſ. & in c. Nuper. nu. 8. ver. In ea. de ſent. exc. Couar. in c. alma mater. §. 9. nu. 5. de ſent. exc. lib. 6. Vgol. de cenſ. eccl. Tab. 1. c. 18. nu. 2. ¶ In ſententia vero hominis requiritur monitio, aliās puniunt. vt c. Sacro. de ſent. exc. & ibi Panorm. num. 9. & c. Romana. de ſent. excom. li. 6. & c. conſtitutionem. eod. tit. & lib. & ibi glo. tenet excommunicatione hominis ſine monitione præmiſſa facta. ſic glo. in capit. reprehendiſſis in verb. proferant, & ibi Panorm. num. 13. de

ADDITIO.

- * Adde, Excoīcatio iuxta communem dicitur à iure, quando continet formam legis, ſtatuti, vel conſtitutionis, vel ſi fertur abſq; huiusmodi forma, ſed cum cauſæ cognitione, ſiue abſq; proceſſu, ſed ob cauſam euidenter iuſtam, quæ ſemper militet, vel ſit ſecundum Concilia, & Canones, in talibus. n. non eſt opus forma, & figura iudicij: & tales ſiue continentes cenſuræ dicuntur perpetuò durare, & eſſe à iure, quamuis in ſe nō contineant, niſi æquipollenter for mā iuris. Dicitur autem ab homine, & cū illo ſpirare, quando eſt pro offenſa præterita, vel futura pro tempore determinato, poſt alios notat Philiar. p. 1. lib. 3. cap. 8.

de appellat. & in c. A nobis, 1. num. 9. de sentent. excomm. ubi quamvis glossa quatuor casus enumeret, in quibus sententia hominis non tenet, nō pramissa monitione; Panor. tamen in d.c. reprehensibilis, num. 13. & in d.c. A nobis, 1. num. 9. & Vgo. ubi supra, num. 4. docent, vnum tantum casum esse exceptum in c. statumimus, de sentent. excomm. lib. 6. ubi Innoc. IV. statuit, quod excommunicatio lata in participantibus cum excommunicato monitione non pramissa, non teneat, qui sanē textus optime probat sententiam tenere in alijs casibus, arguendo per locum a speciali; vnde in hoc casu requiritur monitio, vt sententia valeat. Ratio autem huius specialitatis a Doctoribus ibi communiter traditur; Quia multoties iudices videntes se turbatos, indiscrētē, & iniuste excommunicabāt maiori excommunicatione participantē, licet de participatione non plene constaret; ideo ad refrenandum istud, ordinatum fuit, quod in hoc casu monitio, non solum esset de iustitia excommunicationis, sed etiam de substantia, ne ita facile homines illaqueentur. Quamvis vt recte notant Ioan. Andr. ibi, & Panor. in locis cit. necnon Steph. Costa. repet. in d.c. statumimus, num. 9. de sentent. excomm. lib. 6. casus eius ca. statumimus restringi debet solum ad participantes cum excommunicatis a se; ita vt si episcopus excommunicare vellet participantē cum excommunicatis a se, sine monitione, excommunicatio nulla esset: id quod colligitur ex textu d. c. statumimus, in illo verbo *cum excommunicatis ab eo*. quasi vellet aliud esse, si episcopus excommunicare vellet participantē cum excommunicatis ab alijs, quam a se, sine monitione, tunc enim teneret excommunicatio. Vnde si excommunicaret participantē cum excommunicatis ab Archidiacono, vel ab alio episcopo, sine monitione, excommunicatio illa, licet iniusta esset, non tamen nulla censenda erit. Ratio est, quia iudices magis incensū sunt quando auctoritas eorum propria contemnitur, quam quando contemnitur auctoritas aliorum.

16 Tertia est, Quia sicut valet statutum sine scriptura, ita valet sententia lata per tale statutum, vt notat Ioan. Andr. in reg. Nemo potest, de reg. iur. lib. 6. in Mercurial. & sequitur Panor. in rubr. de constitut. num. 3. & cap. 1. num. 9. de postul. prel. ubi ait esse communem opinionem, eamque confirmat ex cap. 1. de renunc. lib. 6. ubi Bonifac. VIII. redigit in scriptis constitutionem Celestini V. ne traderetur obliuioni, ergo valebat prius constitutio, antequam redigeretur in scriptis. Vnde Scriptura ibi postea interuenit nō ad validitatem legis, sed vt conseruaretur eius memoria, & Ioan. Sylu. tract. de benefic. par. 3. q. 22. At vero in sententia hominis requiritur Scriptura, vt habetur capit. 1. de sentent. excomm. lib. 6. ubi requiritur, vt iudex sententiam ferat in scriptis, & contrafaciens per mensem ab ingressu in ecclesiam, & officiis diuinis est suspensus, id quod latius docent gloss. in cap. 1. in verb. in scriptis, de censib. lib. 6. & in Steph. Costa. in dict. capitul. 1. numero 10. de sententia, excommunicat. lib. 6. & Vgol. in de cens. eccles. Tab. 1. cap. 14. §. 6. num. 2. Nau. in Man. cap. 27. num. 8. ubi notat prædictam pœnam suspensionis non afficere episcopos, quia non fit eorum particularis mentio, quod tamen necessarium est, vt ipsi pœnam suspensionis incurrant c. Quia periculosum, de sentent. excomm. lib. 6.

17 Quarta est, Quia statutum fieri potest sine causâ cognitione maxime contentiosa. Hinc est, quod statutū fieri poterit die feriata, & valebit, secus est in sententia excommunicationis, quia non debet ferri die feriata, cum enim ferri non debeat nisi cognita causa c. Sacro. de sentent. excomm. &c. Nemo, 2. qua. 1. feriata vero die causæ cognosci nequeant, cap. si. de fer. vtique nec excommunicatio regulariter ab homine ferri debet. Sic latius tradunt Gemina. in c. Romana, §. caueant, num. 4. vers. 11. Anchar. eod. vers. de sentent. excomm. lib. 6. Feder. de sentent. consil. 11. num. 3. vers. Quare ergo episcopus, Marian. Socin. in c. perpendimus, num. 73. vers. vltima differentia, de sentent. excomm. & num. 74. vers. sententia vero hominis, eod. tit. & libr. Steph. Costa. repet. in c. Romana, num. 15. de sentent. excomm. lib. 6. Vgol. de eccles. cens. Tab. 1. cap. 27. §. 2. Quamvis autem sententia excommunicationis diebus feriatis ferri nō debet, lata tamen valebit. Sicut enim sententia excommu-

nicationis quamvis ferri non debeat nisi causâ cognita, & monitione pramissa, sine his tamen lata valet, c. Sacro. de sentent. excomm. ita in diebus feriatis excommunicatio lata valebit. Quæ enim causæ cognitionem necessario non requirunt, his diebus gesta valent, vt probatur in l. actus, & ibi DD. C. de fer.

18 Quinta est, Quod statutum, quia extra territorium non ligat, consequenter neque excommunicatio lata per viam statuti subditum extra territorium delinquentem obligabit, c. vt animarum, §. statuto, & ibi gloss. in verb. vt animarum, de constitut. lib. 6. cap. cum episcopus, de offic. ordin. cum ibi iurisdictionem index non habeat. At vero excommunicatio specialiter lata per viam sententiæ a iudice domicilij in subditum, etiam extra territorium existentē subditum obligabit, arg. cap. postulasti, de foro compet. & ca. Romana, §. contrahentes, de foro compet. lib. 6. & facit c. Romana, de sentent. excomm. lib. 6. & ibi Gemin. in §. caueant, num. 4. vers. Decima, & Anchar. num. 6. vers. Decimo, & Steph. Costa. num. 16. Panor. in cap. fin. num. 40. & 41. ubi ait esse cōmunem opinionem, & citat. lo. de Lign. in d. cap. fin. & Feder. de Sen. consil. 16. & ca. ex tuæ, de cler. non resid. & c. cum sit Romana, in fin. de appell. & tenet Ioan. Andr. in reg. cum sit, de reg. iur. lib. 6. in Mercurial. ratio est ex Panor. ubi supra num. 42. quia non deficit potestas in excommunicante cum sit vbi libet subiectus. Immo addit, quod si in initio causæ esset subiectus, & postea desisset esse subiectus nihilominus per sententiam hominis excommunicari possit etiam extra territorium absens, vt notatur in c. proposuisti, de foro compet. & multo magis quando re manet semper subditus. Cur autē statutum extra territorium non obliget, sententia vero sic, ea est ratio. Quia statutum fertur, vt territorium rite gubernari possit, & a malis defendi, atq; vt qui in territorio sunt quæ inibi cauere, quæue facere debeant, nō ignorent, arg. l. 2. & l. legis virtus, de constit. vnde DD. statutum territorij legem esse dicunt, ideoque extra territorium non operatur, nec subditum ligat. At vero cum sententia excommunicationis ab homine præcipue feratur, vt personæ contumacia exerceatur, vbiunque subditus contumax, & rebelis sit, excommunicationis sententia iuste puniri poterit, vt latius DD. ubi supra tradunt, quos sequitur Vgol. de eccles. cens. Tab. 1. c. 9. §. 3. num. 4.

Sexta est, Quod excommunicatio per viam statuti fieri potest pro futuris delictis, hoc modo. Statuimus, vt nullus hoc faciat, & qui fecerit, sit ipso facto excommunicatus. Qui clericum percusserit sit excommunicatus, & facit c. si quis suadente diabolo, 17. q. 4. & c. eos qui, de sentent. excomm. lib. 6. ubi excommunicatio fertur contra eos, qui clericum percusserint, & absolutus propter mortis periculum, aut aliud impedimentum ab eo, a quo alias absolui non poterat, si cessante impedimento se non representat cum commode possit, ei a quo alias absolui debebat, recidit in eandem sententiam, & idem in multis alijs constat, in quibus excommunicatio, & aliæ censuræ pro futuris culpis per legem latæ valent; At vero ab homine excommunicatio pro futuris culpis, aut pro futura contumacia ferri non debet c. Romana, §. caueant, & ibi gloss. in verb. futuris, de sentent. excomm. lib. 6. Couar. in c. Alma mater, par. 1. §. 10. num. 1. Steph. Costa. repet. in d. c. Romana, num. 10. & 11. Vgol. de eccles. cens. Tab. 1. c. 9. §. 5. num. 1. & 3. Et est ratio differentie in promptu: Nam de natura statuti, & legis est, providere circa futura c. cognoscetes, & ibi gloss. in verb. futuris, & c. fin. & ibi gloss. in verb. futura, de constit. & l. leges, C. de legib. Panor. in c. licet, num. 9. de elect. De natura vero sententiæ hominis est, vt provideatur circa præsentia, vel præterita, l. 1. ff. de vsu. Index enim de sibi probatis sententiam ferre debet, arg. l. illicitas, §. veritas, ff. de offic. præsid. de futuris autem id non potest, argum. l. 1. §. 1. ff. de vsur. ubi dicitur, iudicem non posse condemnare ad vsuras futuri temporis, & latius docent gloss. in cap. in nostra, in verb. de cætero, & ibi Panor. num. 5. de sepult. Hæc tamen differentia non ita absolute vera est; Nam in c. A nobis, 1. de sentent. excomm. Clemens III. pro certo habet excommunicationem generalem ab homine in hunc modū ferri posse. Quisquis rurtum fecerit, excommunicatus sit de qua re in

re in sequentibus, nunc satis sit breuiter hanc differentiam inter excommunicationem a statuto, & ab homine latam ex glof. & aliis citatis authoribus annotasse. Addimus tamen, quod licet ita ab homine ferri non debeat; lata tamen valebit, sicut sine monitione valida censetur.

22 *Septima est.* Quod excommunicatione generaliter lata pro futuris culpis a iure contra delinquentes non solum obligat eos, qui statuti lati tempore respectu domicilii subditi sunt, & exretos non subditos intra territorium delinquentes, (nam ratione delicti quis forum fortitur, c. fin. de fori comp. & DD. in c. 1. de capt. Barr. & alii in l. 1. C. de Summa Trin. & l. fin. ff. de iurisd. omo. iud.) verum etiam eos qui futuris temporibus dum lex ipsa vim habuerit, eidem prouincia, & legi subditi fuerint; cum lex (vt diximus,) futura consideret, glo. in c. A nobis. 1. in ver. non nisi subditi, & ibi Panorm. num. 7. & l. Arianus, C. de here. At vero sententia generalis lata ab homine, eos solum ligat, qui tempore sententiae sub iudicis eam proferentis iurisdictione continentur, eique subditi sunt non autem eos, qui futuri erunt subditi: quia sententia hominis potissimum praesentia tractat, & ad tempus quo prouinciatur referenda est, ex Panor. & Innoc. in d. c. A nobis. 1. qui etiam addunt hac sententia generali non ligari non subditos delinquentes intra territorium eam proferentis. Hinc fit, vt si episcopus generali edicto excommunicet omnes, qui in sua diocesi in futurum commiserint homicidium, vel qui scientes talem scripturam non manifestauerint, non nisi subditos eius tunc temporis existentes obligabit: Quare si quis postea fiat subditus ratione delicti, aut etiam incola fiat ratione personae, & domicilii, & homicidium committat, excommunicationem non incurret, quia sententia sumit vires tantum incontinenti argum. l. usus fructus, ff. de stip. seru. Panorm. in d. c. A nobis. 1. de sent. excomm. num. 7. Couar. in calma mater, 1. p. §. 10. num. 2. Syluest. verb. excommunicatio, 2. num. 10. Tabiena, verb. excomm. 2. vers. 10. dicendum, circa medium, hanc etiam Panorm. sententiam tenere videtur, & expresse in verb. excomm. 4. vers. Primo quaritur, in fine, Vgol. de cens. eccl. Tab. 1. capitul. 9. §. 5. nu. 1. Henriquez libr. 13. de excommunicat. capitulo, 26. §. 2. in fine.

23 *Ostaua, esse potest ea, quam tradit glo. in cap. Romana* in verb. sententia, de sent. excomm. lib. 6. Quod excommunicatio lata per Canonem, & statutum archiepiscopi in Concilio Prouinciali, non solum ligat subditos proprios ipsius Archiepiscopi ratione diocesis, quam a Suffraganeis habet distincta; sed etiam subditos totius prouinciae, & Suffraganeorum; arg. c. vlt. dist. 18. & cap. Graue. de preb. & c. sicut olim, de accusat. At vero excommunicatio, aut alia sententia lata ab Archiepiscopo puta, qui unque furtum fecerit, sit excommunicatus, & solum ligat, qui eidem Archiepiscopo causa & iure distincte diocesis sunt subiecti. Ratio est: quia sicut in specie non potest sententia sua Suffraganei sui subditum ligare, sic neque etiam in genere, immo multo minus, argum. c. pastoralis, de re script. Cou. in calma mater, 1. p. §. 10. num. 1. de sent. excomm. lib. 6.

24 *Nona est,* quoad potestatem absoluendi. Nam si excommunicatio lata sit per viam statuti, & legis, poterit episcopus absolvere a tali sententia, quamuis tale statutum sit conditum ab Archiepiscopo, vel alio: immo etiam si statutum tale confirmatum sit a Papa, non reservata absolutione, vt habetur in c. Nuper. de sentent. excomm. & Panorm. ibi, num. 6. & clarius in cap. graue, num. 13. de preben. glof. in c. ciant cuncti, in verbo sententia, de elect. lib. 6. & in c. vn. in verb. iuris, de maior. & obed. lib. 6. Felin. in c. pastoralis, §. praeterea, de offic. ordin. Feder. consil. 16. & est communis Theologorum, S. Tho. in addit. 3. par. q. 24. art. 1. Bon. 4. d. 18. in vit. par. quaest. 6. num. 84. Richard. 4. dist. 18. art. 9. q. 3. satisfacet, licet loquatur tantum de absolutione ab excommunicatione minori, Dur. expresse in 4. d. 18. q. 4. v. 7. & 8. Gabr. 4. d. 18. quaest. 3. art. 3. dub. 6. Mart. Ledesm. 2. q. 26. art. 1. conclus. 3. Sotus, 4. d. 22. quaest. 2. art. 3. conclus. 3. Henriquez libr. 13. c. 28. §. 5. ex Canonibus praeter citatos, id docet Steph. Costa, repet. in c. Romana, num. 11. de sent. excomm. lib. 6. S. Anton. 3. par. tit. 14. cap. 77. Angelica, ver. absolutio, 1. nume. 2. Pisanel. verb. Absolutio, 1. in princip.

Tab. ver. Absolutio, 2. num. 1. in fine; Nau. in Man. c. 27. n. 39. Couar. in calma mater, 1. par. §. 12. num. 4. vbi alios citat, & id probat, quia episcopus cum absoluit possit ab excommunicatione lata a Papa, vt habetur d. c. Nuper, a fortiori etiam poterit, etsi inferioris alicuius constitutione lata fuerit, etiam si ea constituit per Romanum Pontificem fuerit confirmata, cum Papae confirmatio, iurisdictionem ordinariam non tollat arg. c. 1. & 2. de cons. viil. vel inut. 25 At vero a sententia excommunicationis lata ab homine, absoluit is, qui eam tulit, vel eius superior, vbi superioris, ac iudicis partes exercere potest, non alius, nisi ex eius commissione, & ita a sententia lata per archiepiscopum, non absoluit episcopus, qui eam tulit, vel etiam Archiepiscopus in casibus, quibus iurisdictionem propriam exercere valet inter subditos Suffraganeorum; aut denique ipse Papa, argum. c. per tuas, & c. Sacro, de sentent. excomm. & c. venerabilibus, eod. tit. lib. 6. & DD. ibi S. Tho. & alii vbi supra, de qua re latius suis in locis dicemus. Possentis aliae differentiae addi, sed quia vel falsae sunt, vel ad has reduci videntur, queunt, breuitatis ergo praetermitimus.

De Subiecto excommunicationis seu quis excommunicari possit. Cap. VIII.

S Y M M A R I V M.

- 1 Homo singularis solum excommunicari potest, & quare hoc.
- 2 Pueri, furiosi, & doli incapaces excommunicari non possunt.
- 3 Amentes, seu furiosi ob delictum ante amentiam commissum, non autem postea excommunicari potest.
- 4 Impuberes doli capaces a iudice ob contumaciam excommunicari non possunt.
- 5 Impubes quis dicendus sit.
- 6 Non baptizatus excommunicationem iuris, aut hominis non incurrit.
- 7 Exempti privilegio Papae, a iurisdictione ordinarij, excommunicari ab episcopo non possunt.
- 8 Mortuus excommunicari non potest, & quare.
- 9 Vgolinus mortuum excommunicari posse affirmans ab auctoritate reprobatur.
- 10 Mortuus excommunicari posse, quo sensu aliqui auctores docuerint.
- 11 Excommunicatus sub conditione, nisi infra certum tempus aliquid faciat, si intra tempus illud praefixum moriatur excommunicationis sententiam non incurrit.
- 12 Mandans percuti clericum, si post mortem mandantis, is cui hoc mandatum erat, clericum percussit, non excommunicatur.
- 13 Mortuus nec excommunicari, nec excommunicare proprie valet.
- 14 Sententia sub conditione lata, vt valeat, quae requirantur.
- 15 Vniuersitas, Collegium, Capitulum collectine sumptum, excommunicari non potest.
- 16 Vniuersitatem, seu Collegium excommunicari non posse, quanam ratio sit, latè explicatur.
- 17 Excommunicatio in Collegium, seu vniuersitatem lata, an valeat, Doctorum sententia.
- 18 Excommunicatio in vniuersitatem a Summo Pontifice, vel ab Episcopo lata, quando valida censeri debeat, auctoritas opinio.
- 19 Sensus c. significauit, de except. in quo dicitur Capitulum quoddam excommunicatum fuisse, exponitur.
- 20 Capitulum, seu vniuersitas interdici potest, non autem excommunicari; & quae huius ratio sit.
- 21 Capitulum excommunicare potest, non excommunicari, & quamobrem.

- 22 *Papa excommunicari non potest.*
 23 *Cardinales excommunicari possunt, non solum a iure, sed etiam ab homine.*
 24 *Excommunicatio a Papa generaliter lata, etiam Cardinales delinquentes obligat.*
 25 *Patriarche, Archiepiscopi, & Episcopi excommunicationem, ab homine, vel a iure generaliter latam incurruni, non autem suspensionem, aut interdictum.*
 26 *Certus esse debet homo particularis, qui excommunicari potest.*
 27 *Excommunicatus sub hac forma, Excommunicatio unum ex illis, qui tale factum fecerunt, nihil facit, si illum unum quendam sit, non prescripserit.*

Hactenus quis excommunicare possit breuiter exposuimus, nunc pari ratione quis poterit excommunicari vel a iure, vel ab homine, declarandum est. In qua materia vniuersalis regula hec assignari solet, nimirum, quod homo singularis esse debet, qui excommunicatur. Cuius regule hæc ratio esse potest: Quia cum (vt infra dicemus) excommunicatio lata sit, vt quis corrigatur, & contumaciam suam deponat, vtrique solus homo in indiuiduo, si cuius contumacia esse potest, & delinqueret, ita solus excommunicari valet. Colligitur autem regula hæc ex S. Tho. in addit. 3. par. q. 22. art. 5. Alex. de Ales. 4. par. q. 22. memb. 1. art. 1. Bon. 4. d. 18. in vi. par. q. 1. & q. 3. in fine. S. Ant. 3. p. tit. 2. c. 7. §. 8. Excommunicationis sententia ferenda. Martin. Ledes. in 2. q. 24. art. 6. Soto 4. d. 22. q. 2. art. 2. conclus. 2. Nau. in Manu. cap. 27. num. 15. Henriquez. lib. 13. c. 15. §. 3. Vgol. de censu. eccl. Tab. 1. ca. 17. & D. D. in c. Romana, §. vniuersitatem, de sent. excomm. in lib. 6. & communis omnium sententia id ipsum confirmat. Mode neque creatura rationales neque Angeli, neque demones, neque animae rationales a corporibus separamur excommunicari possunt, vt expresse testantur S. Tho. in addit. 3. par. q. 2. art. 2. ad 2. Alex. de Ales. 4. par. q. 22. memb. 1. art. 1. in fine Richard. 4. d. 18. art. 4. quest. 2. ad 1. Nau. in Manu. cap. 27. num. 13. & tom. 2. conclus. 5. de sent. excomm. in lib. 1. c. seq. lib. 5. Solus igitur homo singularis, & omnis homo regulariter cuiuscunque status & conditionis sit, siue clericus, siue laicus, vir, aut femina. siue liber, siue seruus sit, siue vitam publicam, siue priuam gerat, censura excommunicationis tam ab homine, quam a iure lata, irritari potest.

2 *Quamuis autem omnis homo regulariter (vt diximus.) censura hac ligari possit, hoc tamen certis limitibus restitui debet, vt vel tunc esse possit.*

Primo enim, cum excommunicatio culpam supponat mortalem, vtrique neque pueri seu infantes, neque furiosi, seu amentes, cum rationis viua careant, & doli & contumacie incapaces sint, vlla ratione excommunicari possunt. Quod si a iudice excommunicentur, sententia, vt pote intollerabilem errorem continens nulla erit. Vnde nullus horum clericum percussit, excommunicationem incurrit, ca. si quis suadente diabolo, 17. q. 4. vt docent glo. in c. si in ver. pueris, de sent. excomm. in Panorm. in cap. 1. nu. 2. eod. tit. Syluester. verb. excommunicatio. 6. numer. 2. Tabien. verb. excommunicatio. 4. in prin. c. Vgol. de eccl. cens. Tab. 1. cap. 17. §. 3. nu. 3. aut vllam aliam excommunicationem ab homine, vel a iure latam, ex eodem Panorm. in cap. ab excommunicato. num. 9. de rescript. & in c. pertuas, num. 11. de sent. excomm. citans pro hoc ca. Romana. §. vniuersitatem, vbi etiam Gemin. de excomm. lib. 6. Quod certum est, si sint aut doli incapaces, aut amentes fuerint a natiuitate. Hoc tamē quod diximus de excommunicatione sola intelligendum est; si enim vniuersitas interdicta, aut suspensa sit ab homine, vel a iure etiam infantes, & amentes comprehenduntur, argum. c. si sententia, & c. si ciuitas, & cap. fin. de sent. excomm. lib. 6. & c. Non est vobis, de sponsal. & expresse tradit. Vgol. vbi supra. num. 4. cum hæc censura leuior sit excommunicatione maior.

3 *Ceterum hæc omnia quæ de amentibus diximus, vt ex-*

communicari non possint, intelligi debent ob delictum commissum postquam iam amentes & furiosi facti sunt: Amentes enim qui aliquando vium rationis habuerunt, in rigore quidem propter delicta præterita commissa, vel ob contumaciam ante amentiam commissam, excommunicationis capaces sunt, vnde si quis dum sanus fuerit, aliter mandauit, vt clericum percuteret, & hic mandans postea in amentiam incidat, & mandarius deinceps clericum percutiat vtrique amentis & infans ille, ob præcedens mandatum quod furore adueniente non tollitur, sed potius in ea voluntate esse censetur, in qua ante furorem fuit, arg. p. Malores §. penult. de bap. & eius effectus: communicationem Canonis, si quis suadente diabolo, 17. quest. 4. incurrit. Sicut etiam qui iam contumax erat, & sic affectus in amentiam incidit, quamuis a iudice excommunicari non debeat, si tamen de facto excommunicetur, valida censeri debet ob præcedentem contumaciam; vt enim habetur in l. 2. §. furiosus, ff. de iur. codicil. furiosus absentis loco habetur, absentes vero & ignorantes excommunicari possunt, vt docent glo. in cap. Apostolicæ, in verb. probabilis, & ibi Panorm. num. 5. de cler. excomm. ministr. Ideo autem addidi, talem, postquam in amentiam incidit, a iudice excommunicari non habere; siquidem ea est ecclesiæ pietas & mansuetudo, vt tales communiter excommunicare non soleat, cum illorum excommunicatio, ipsimet excommunicationis nihil prodesse possit, præsertim, si aliquā do lucida interualla non habeant; alijs etiam parum prederit, quin potius offenduntur ex eo quod huiusmodi amentes excommunicari videant: cum tamen excommunicationis medicinalis ex eo solum dicatur, cap. cum medicinalis, de sent. excomm. lib. 6. quod aut ipsi contumaci, & peccatori medelam inferat; aut saltem reliquis ecclesiæ membris medeatur. Hinc Panorm. in cap. ab excommunicato. numer. 20. de rescript. Felin. in cap. Apostolicæ, colum. 4. & 5. de except. Ioan. Andr. in cap. cum medicinalis, & in c. Romana, de sent. excomm. lib. 6. Ioan. Calder. repet. in c. ab excommunicato. de rescript. Paul. de Eleaza. repet. in cap. fin. de postul. prælat. Steph. Costa. repet. in c. cum medicinalis, num. 4. de sent. excomm. Cona. in c. Alma mater, 1. par. §. 1. num. 10. post S. Th. quem præfati auctores referunt in 4. d. 18. artic. vlt. sub quest. 2. & habetur in addit. 3. par. quest. 24. art. 2. ad 2. vniuersim consensu docent, non debere iudicem excommunicationis sententiam in eum ferre, quem scit, aut verisimiliter suspicatur minime propter eam, penitentiam acturum, aut ab illa contumacia cessaturum; imo vero si postquam excommunicationis sententiam iudex in aliquem tulerit, & viderit hanc sententiam etiam iuste latam, ipsi excommunicato non solum non proficere, sed potius exinde cor ipsius indurari magis suspicetur, illam discrete tollere debet, eumque durante etiam contumacia absolueret: quandoquidem vt Doctores scribunt ad instar boni medici, iudex se habere debet, qui si viderit medicinam infirmo non prodesse, illam omnino subtrahat, & absoluat.

4 *Secundo, Impubes etiam doli capax, etiam si in excommunicationem iuris incidat, arg. c. 1. & c. fin. & ibi glo. in verb. pueris, de sent. excomm. eo quod delictum nouit, argum. tot. tit. de delict. puerorum, a iudice tamen propter contumaciam excommunicari nequit, quandoquidem nec vim verborum præcepti iudicis, nec iudicium ordinem intelligere censetur; ideoque nec de iure citari ad defendendum, aut ad agendum potest, arg. c. si. & ibi glo. in verb. si ann. de iudic. lib. 6. & ibi Ioan. Andr. & colligitur ex l. 1. C. de falsa mone. de qua re fusius tractat Marian. Soc. sen. in ca. 1. num. 2. & in c. Nulli, num. 30. vers. 8. quæro. de sent. excomm. quem secutus est Vgol. de eccl. cens. Tab. 1. c. 17. §. 3. in fine. Est autem impubes dicendus filius dum est in ætate annorum 14. & filia in ætate 12. annorum, ff. de vulga. substitut. l. omnibus in prin. & cap. si annum, & ibi glo. in verb. quartumdecimum, de iudic. li. 6. & Arnoldus de Solerio. repet. in c. si pater filium, num. 2. de testam. & Summist. in ver. impubes.*

6 *Tertio, Cum excommunicatio gladius spiritualis sit, quousque bonis ecclesiæ spiritualibus priuetur, vtrique qui baptizatus non est in excommunicationem ab homine, vel iure latam*

intem incidere nequit. Ecclesia enim vt docet Concilium Trid. sess. 14. cap. 2. in neminem iudicium exercet, qui non prius in ipsam per baptismi ianuam fuerit ingressus, secundum illud Apostoli 1. Cor. 5. Quid enim mihi de ijs, qui foris sunt, iudicare, & habetur 2. quæst. 1. ca. multi. & ibi glo. in verb. iudicare. & in cap. Gaudemus, de diuort. vnde nec Iudæus, nec Turca excommunicatione iuris, aut hominis incurrit. S. Thom. in addit. 3. par. quæst. 22. art. 6. ad primum. Nau. in Man. c. 27. num. 13. & in c. ita quorundam, de 10. de. not. 8. num. 7. S. Anton. 3. par. tit. 24. c. 75. §. 1. Tabien. Verb. excom. 4. Sotus 4. d. 22. quæst. 2. art. 2. ad secundum. Couar. in c. alma mater, 1. par. in princip. Henriquez lib. 13. c. 25. §. 1. Vgol. de censuræ eccl. ca. 17. §. 5. & communis. Ideoque Iudæus, aut infidelis clericum percutiens non excommunicatur. Sed neque ob eandem rationem catechumenus vllam hominis aut iuris censuram incurrit, ex Nau. in Man. cap. 27. num. 13. & tract. de Iobilaio Not. 3. 1. num. 48. Henriquez vbi supra. Hinc fit, quod licet Christianis ecclesia, ne Iudæorum consortio & communione vtiatur, prohibere possit, sub pena excommunicationis, prout constat. ex c. postulasti. & ibi glo. in verb. pena pecuniaria, & Panorm. num. 5. de Iudæ. ipsos tamen Iudæos, aut Turcas, & alios non baptizatos, nec excommunicare, nec alijs ecclesiasticis censuris constringere valet, vt præfati auctores latius vbi supra tradunt.

7. *Quarto*, Exempti privilegio Papæ, ab Ordinarij iurisdictione, a solo Papa non autem ab Episcopo, aut a legato, siue per sententiam, siue per constitutionem excommunicari possunt, arg. c. cum ad quorundam, & ibi glo. in verb. non tenere, de excep. prælat. & c. 1. & c. Ne aliqui, de priuileg. lib. 6. & cap. 1. de verb. signif. lib. 6. Quomodo Imperator, Rex, Regina, & eorum filij ex privilegio eximuntur, ex glo. in d. c. Ne aliqui. Henriquez, lib. 13. de excommunic. c. 25. §. 5. & idem de religiosis, qui ex privilegio ab Ordinarij iurisdictione eximuntur, dicendum est, sicut etiam de alijs qui huiusmodi priuilegia a Sede Apostolica obtinuerunt. Quæ omnia procedunt, etiam si is qui censuram fert, exemptionem, aut priuilegium ignoret, quicquid contrarium in hoc casu velit Rich. 4. d. 18. art. 5. quæst. 5. Priuilegium enim statim vires suas sumit, vbi de eo certior factus est is, cui est condonatum; quamuis quicquidam fert id ignoret, in cuius præiudicium est concessum, prout Innocentius Papa IV. in ca. 1. in §. Nec obstat, de concess. præben. lib. 6. declarat. Nihil enim facit ignorantia prælati, quo minus priuilegium effectum suum operetur, at §. c. cum dilectus, de relig. domib. sicut nec eius scientia requiritur vt priuilegium hoc concedatur. Vnde exemptus, aut priuilegium de nouo habens, etiam si ordinarius hoc ignorans eum excommunicet, in excommunicationem latam non incurrit. c. 1. de concess. præb. li. 6.

8. *Quinto*, Mortuus propriè excommunicari non potest. Quamuis enim nonnulli eius sententia sint, vt mortuos excommunicari posse velint, vt Rich. 4. diff. 18. art. 5. quæst. 4. vbi hereticos, & schismaticos, necnon qui hæreticum hæredem constituant, 24. quæst. 2. cap. Sanè proferunt, & qui seipsos voluntariè excidunt, c. placuit, 23. quæst. 5. excommunicari posse post mortem testatur, non vtilis sit pena, vel medicina, sed ad aliorum terrorem, & in criminis detestationem, & hunc etiam sequitur Gab. 4. d. 18. qu. 2. art. 2. conc. 5. Coro. 4. fauet Glossa c. si quis episcopus, in ver. post mortem, & ibi Panorm. nu. 3. de hære. vbi episcopus (& idem de alijs clericis dicendum putat Panor.) qui instituit hæreticos hæredes extraneos a consanguinitate sua, vel etiam si instituerit consanguineos hæreticos hæredes, aut paganos post mortem excommunicari debet, & eadem glo. in cap. Iudæi 2. in verb. permittantur, de Iudæis, & hos sequutus Vgol. de eccl. cens. Tab. 1. capite 7. §. 2. num. 3. & cap. 19. vbi eandem opinionem latè probat, & contrariam oppugnat. Alij tamen mortuum propriè excommunicari non posse docent, sic Alphonsus a Castro lib. 2. de iusta. heret. punit. cap. 19. & c. 20. Martin. Ledesmi. 2. 4. q. 26. art. 1. Couar. in c. alma mater 1. par. §. 14. num. 8. de sent. excom. lib. 6. vbi ait esse communem Theologorum, & Canonistarum sententiam, & glossam & Panormitanum vbi supra apprehendit. Hanc etiam sequuntur S. Anton. 3. par. tit. 24.

c. 75. §. 1. Syluest. verb. excommunicatio, 1. numer. 7. versic. sciendum est tertio. Tabien. verb. excom. 4. in princip. Armilla. verb. excommun. §. 28. Nau. in Ma. cap. 27. num. 13. Marian. Socin. senior, in c. mulieres, num. 23. de sent. exco. Turrectem. 2. 4. q. 2. a princip. & ex Theologis Sotus 4. d. 22. quæst. 2. art. 2. in fine. Henriquez, lib. 13. de excommun. cap. 25. §. 2. Qui docent id procedere tam in excommunicatione iuris, quam in hominis: nam solus homo singularis, vt communis sententia habet a iure, vel ab homine excommunicationis capax est; Qui vero mortuus est, homo non est; ideoque excommunicari nequit. Deinde excommunicari non potest ab homine, cum enim hominis sententia ferri nequeat, aut saltem non debeat sine præuia monitione trina, vt suis locis dicetur latius, & mortuis monitio fieri non possit ad emendationem in futurum, vtique nec excommunicari poterit mortuus pro contumacia; cum tamen hæc ferenda non sit ab homine nisi propter contumaciam sed neque excommunicari possunt pro delicto præterito, vt se emendent, qua non sunt in statu emendationis, non ergo ab homine post mortem excommunicari valent. Nec valet quod respondet Vgol. vbi supra, excommunicationem valere, etsi præmissa monitio non sit: Nam vtiunque id defendi possit vbi causa non patitur moram: tamen iniusta sententia talis semper censetur & proinde iniusta magis et ga mortuos habenda erit, quibus nec fieri potest monitio, nec sperari potest emendatio, quæ monitionis finis & scopus esse debet. & quamuis excommunicatio pœna est, vt ait Vgol. ideoque post mortem ferri potest, in pœna præteriti delicti, ad terrorem aliorum; tamen negare non potest quin sit etiam medicinalis, & ideo non nisi illi, quorum emendatio expectanda est, adhibenda erit; maxime cum ecclesia se potius piam matrem, quam seuerum iudicem ostendere soleat. Quod si cum eodem Vgolino addas fieri posse, vt admonitus fuerit, dum in viuis existeret; dicimus in eo euentu, quod si non fuerit ante mortem prolata sententia: vtique vt rectè docet Sotus vbi supra, nec tunc proferri poterit in defunctum, cum tunc temporis incapax esse censetur, non solum quia non est homo: sed etiam quia vt multi tradunt, extra forum ecclesiæ est, Deipotius quàm hominis iudicio reservatus. Siquidem excommunicandi potestas quæ a Christo ecclesiæ tradita & relicta est, vt Math. 18. habetur, erga solos viuos, & super terram existetes competit, secundum illud Math. 18. Quodcunque solueris super terram, erit solutum & in celo; & quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in celo. Sententia igitur hominis, mortuus excommunicari non potest. Sed neque a iure excommunicari potest mortuus, cum huiusmodi excommunicatio non nisi ob crimen feratur, mortuus autem delinquere non potest. Quod si dicas cum Vgolino, non excommunicari ob crimen post mortem, sed in vita commissum: facile respondeatur, quod si crimen illud a iure excommunicatione damnatum fuerit, in hoc euentu non post mortem excommunicatur de nouo, sed viuens excommunicationem incurrat ob præuiam iuris monitionem mortuus igitur propriè nec ab homine, nec a iure excommunicatur. Et certè qua ratione. Vgolinus vbi supra, §. 2. num. 2. post Nau. in Man. cap. 27. num. 13. affirmat, quod homo, qui mortuus est, sed deinceps reuixit, iterum non moriturus, excommunicari, censura ve alia irritari non potest, quia vitam hanc non viuit, atque ideo ad aliud forum pertinet; pari, immo maiori ratione id ipsum de mortuo prorsus, qui amplius resuscitandus non est, asserere debet, cum talis verè nec mortalis, nec vitam hanc viuere dicatur, & ad aliud forum pertinere censetur.

10. *Quod* si aliquando legimus mortuos aliquos excommunicatos fuisse, vt ex alijs locis contrariæ sententiæ auctores & defensores contendunt, illud quidem dupliciter intelligi potest: Vno modo, quod fuerint declarati & iurice pronunciati excommunicati, eo quod post eorum mortem dereguntur eorum peccata habentia excommunicationem annexā, quæ in vita fuerunt occulta, quod frequenter fit in crimine hæresis: solum enim contra eos, qui in hæresi occulta mortui esse deprehenduntur, libelli ascribi, & sententiæ pronunciari, quibus publicè declarantur heretici fuisse, & in hæresi mortui: vnde & eorum corpora & of-

fa exhumantur, & igni traduntur, ad hæresis detestatio-
nem, & aliorum terrorem, & hoc solum Canones allati
probat. Alio modo, ut posuit fit excommunicationis no-
men non proprie, nec de censura de qua loquimur, sed pro
maledictione, & execratione, quia solemniter & publice si-
gnificet ecclesia se tales detestari, unde merito eos ecclesia
& ecclesiastica sepultura priuat, aliosque pro illis publice
orare prohibet, & ita effectu quodam secundo excom-
municationis post mortem eos punire decernit, quod ius-
te potest. Cum enim excommunicatio duo præcipue ope-
retur vnum, ne excommunicatus ecclesiæ Sacramentis, &
sacramentis utatur, & alterum, ne Christiani suffragia pro eo
ferant, & ne ecclesiastica sepultura eum donent, ut probatur
in c. excommunicatos cum seq. i. q. 3. & in cap. A nobis.
2. & c. Sacris, de sent. excomm. & cap. fin. eod. tit. lib.
6. primum illum effectum, in quo proprie excommunica-
tio consistit, ad mortuum non operatur, sed solum secun-
dum. Habet enim hæc ecclesia potestatem tantum super
mortuos, ut eorum corpora sepultura ecclesiastica priuare
& ne alii pro illis offerant publice orationes ecclesiæ, aut
pro illis oblationes accipiant, prohibere possit. Quæ om-
nia, non solum in eo, qui contumax, & impenitens mor-
tuus est, sed in eo etiam, qui cum contritione, & penitens
mortuus est, procedunt. Qui enim aut hominis, aut iuris
excommunicatione ligatus, etiam penitens mortem obie-
rit, quamvis apud Deum solutus sit, apud ecclesiam tamē
excommunicatione ligatus manet, quousque ab eo absol-
uatur mortuus, a quo viuis absolui potuisset, a quo prius
quam absolueretur, nec alii pro eo Missas, & publicas eccle-
siæ orationes offerre, nec corpus loco sacro sepelire possit
ex Summa Astensis, par. 2. lib. 7. tit. 14. q. 4. Martino Ledes.
2. 4. quæst. 26. art. 1. Quo euentu, recte debet Henriquez,
lib. 1. 3. de excomm. c. 2. §. 2. post Roset. in verb. absolutio. r.
§. 3. 1. & Nauar. in Man. c. 26. num. 7. & Simancha de Ca-
thol. institut. cap. 18. num. 7. quod si in excommunica-
tione reuerentia decessit, non per quemlibet Sacerdotem ab-
soluitur (ut posset in articulo moris), sed per superiorem,
cui reuerentur, & a quo viuis absolui poterat. Quod si for-
tassis loco sacro sepultus sit, non est extrahendus, ut sole-
mniter corpus flagellando, absoluitur, sed satisfecerit ipsum
sepulchrum flagellare, secus vero si in loco non sacro sepul-
tus fuerit, tunc enim iuxta ea, quæ in d. c. 1. nobis, 2. anno-
tantur, extrahendum erit corpus, & loco sacro post absolu-
tionem factam sepeliendum ex his igitur manifestum est
ecclesiam militantem proprie negligere, nec solvere mor-
tuos, sed viuentes tantum ut in c. Damationis, §. his audo-
ritatibus, 2. q. 2. habetur, & eos potius denunciare ligatos
vel absolutos decessisse, ut Couar. & alii supra testantur.

11. *Hinc sequitur*, primo quod si quis sub conditione excom-
municetur nisi intra decem dies resideat in loco beneficii
aut satisfaciatur Petro creditori intra tempus præfixum, si in-
tra hos dies moriatur, ita ut residere non possit, aut intra
dictum tempus moriatur, & Petro non satisfecerit, non
erit excommunicatus cum excommunicatio hæc ante illos
decem dies in eo vim suam non habuerit, & postea habere
non potuit, quia tunc subiectum excommunicationis non
est capax, & impossibilis efficitur ob mortem conditionis
adimpleto; ad impossibile autem nemo tenetur, arg. Im-
possibile, ff. de reg. iur. sicut ergo sententia excommuni-
cationis lata ob rem factu impossibilem, utpote intolerabi-
lem errorem continens, nulla esset, ita cum mortuus nec Pe-
tro satisfacere nec ad beneficium redire potest, ob eam
rem excommunicari non debet, aut potest.

12. *Sequitur secundo*, Quod si quis mandaret alicui, ut cleri-
cum percuteret, & antequam mandatarius clericum per-
cutit, mandans moriatur, etiam si deinceps post mortem
eius, mandatarius clericum percuterit, mandator mortuus
in excommunicationem non incidit, ut recte glos. in c. Mu-
lieres, §. fin. in verb. auctoritate, vel mandato, Innoc. ibi, &
Panorm. num. 6. de sent. excomm. lib. 6. Vgol. de eccles. cens. Tab.
1. cap. 17. §. 2. nu. 5. & alij docent. Quod procedit, siue man-
datarius certior factus fuerit de morte mandantis, ante-
quam percutit clericum (quo euentu solum Rich. in 4. d.
18. art. 5. q. 4. & Ioan. Andr. volunt mandantem non esse

excommunicatum) siue non, & siue mandator egerit pe-
nitentiam in morte de tali mandato, (quo euentu solum Tan-
cred. Goffred. & Marian. Socin. sen. in ea. peruenit, n. 48. de
sentent. excomm. mandantem ab excommunicatione
ob percussorem ob mandatum eius factam post mortem
excusat,) siue non penituerit, & Ratio est: quia tunc ipse
capax huius pene non est, & quia in veritate, ut Glos. &
Panorm. docent, mandatū morte mandantis reuocatum
& extinctum esse censetur, ut habetur in l. inter causas, §.
1. ff. de mandat. & colligitur a simili in c. relatum, & in ca-
licet, & ibi glo. in verb. re integra, de offic. deleg. ubi docet
glosa mandatū morte mandantis expirare, nisi sit tale
mandatum, quod post mortem necessum sit adimpleri;
quale non est hoc, de quo agitur, mandato igitur dissoluto
& reuocato per mortem, ex percussione clerici secuta, mā-
dator mortuus in excommunicationem non incidet, siue
mandatū penituerit, siue non, siue mandatarius de man-
dantis morte certior factus fuerit ante percussorem, siue
non, ob allatas a nobis rationes.

13. *Sequitur tertio*, Quod sicut mortuus excommunicari pro-
prie non potest, ita neque mortuus excommunicare pro-
prie valet; Quamvis enim sententia pure lata a iudice
potestatem habente valida sit, & duret, etiam si iudex postea
moriatur, aut alia de causa iurisdictione priuetur, quous-
que absolute tollatur, ut habetur in c. pastoralis, §. 1. de
offic. ordin. & in c. vnic. de maior. & obed. lib. 6. Panorm.
in c. A nobis, 1. num. 12. de sent. excomm. cum excom-
municatio secum executionem trahat, cap. pastoralis, in fi.
de appell. nec tollitur nisi absolute, arg. cap. cum deside-
res, & c. a nobis, 2. de sent. excomm. excommunicationis
tamen sententia generalis pro futuris culpis simpliciter la-
ta, aut sub conditione, nulla erit, si ante quam culpa cohi-
mittatur, aut conditio extet, iudex moriatur, ita glos. in c.
A nobis, 1. in verb. non nisi subditi in fine, & Panorm. ibi.
num. 12. de sent. excomm. & in cap. cum ad hoc, nume.
9. de cler. non resid. Feder. de Sen. consil. 97. num. 5. versio.
Item queritur, quid si episcopus, Angelica, verb. excomm.
3. num. 8. Vgol. de eccles. cens. Tab. 1. cap. 1. §. 2. num. 12. qui
alios refert, & ratio esse potest, quia ut sententia sub condi-
tione lata valeat requiritur omnino, ut duo extrema habi-
lia sint tempore, quo fertur, nimirum, ut iudex eam ferre
possit tempore quo eam fert, & tempore quo conditio ad-
uenit, & ut in quem fertur, eo tempore excommunicari
ab eodem possit: unde sicut mortuus excommunicari ne-
quit, ita neque mortuus ante conditionem adimpletam
eam ferre valet, cum tunc actum iurisdictionis exercere ne-
queat; quod non solum procedit, si iudex tempore quo con-
ditio extat mortuus sit, sed etiam si alia de causa iurisdic-
tione priuetur, utpote aut publice denunciatus excommu-
nicatus, aut episcopatu, aut prelatura se abdicauerit, aut
alio translatus, aut depositus, aut ab hostibus captus fue-
rit; his enim in casibus quantum ad excommunicandi po-
testatem atinet, quasi mortuus iudicatur, arg. c. si episco-
pus, iuncta glos. in verb. mortem, de supplen. neglig. præ-
lib. 6. & glos. in c. vnic. in verb. vacante, de maior. & obed.
eod. lib. 6. & in c. vnic. iuncta glos. in verb. Mortuo. Ne Se-
de vacante, lib. 6. Immo vero si postquam sententiam tu-
lit sub conditione, & ante conditionis adimplerionem, iur-
isdictione priuatus sit iterumque iudex creetur, ac deinceps
conditio extet, sententia ita sub conditione lata non
valebit: cum in hoc casu extincta fuerit prior iurisdictione
eius ratione cuius sententia valere potuit, iurisdictione autē
ei in re assumptione de nouo data, alia a priori est: unde
cum ita se habeat, ac si nouus planē iudex esset, sententia
prior ex defectu iurisdictionis tempore quo conditio ex-
tat, nihil operari poterit. Secus autem si postquam senten-
tiam sub conditione tulerat, iudex excommunicatus fue-
rit, aut in manus hostium deuenit ante conditionis euen-
tum absolutus ab excommunicatione sit, aut ab hostibus
liberatus, tunc enim conditio deinceps adueniente sen-
tentia prius lata valebit, ut erudit Vgol. ubi supra c. 2. nu.
2. in fine, annotauit.

15. *Sexto*, vniuersitas, Collegium, Capitulum, conuentus
collectiue simul, id est, ut vniuersitas, seu Collegium, seu
Capitulum, & Conuentus est, excommunicari non potest,
ita

ita S. Thom. in addit. 3. par. q. 22. art. 5. Alex. de Ales 4. par. Sum. q. 22. memb. 1. art. 4. §. 1. in fine. S. Bona. 4. dist. 18. in ult. par. dist. quaest. 3. num. 69. Richard. 4. dist. 18. art. 5. qu. 3. Ioan. Bachon. 4. d. 18. quaest. 3. art. 3. Palud. 4. d. 18. qu. 2. quaest. 2. art. 2. conc. 5. coroll. 2. S. Anton. 3. par. Sum. tit. 24. c. 75. Pisanella verb. excommun. 1. vers. vniuersitas. Syluest. verb. excommunic. 1. num. 9. Step. Costa repet. in c. Romana. §. vniuersitatem, per totum, de sen. excommun. lib. 6. Sotus 4. dist. 22. quaest. 2. art. 2. concl. 2. Martin. Ledesm. 2. 4. q. 24. art. 5. Nauar. in Man. cap. 27. num. 13. & tom. 2. consil. 20. num. 3. de sent. excommun. Covar. lib. 2. Variar. Resol. cap. 8. numer. 9. & in c. alma mater, 1. par. §. 9. num. 3. vers. Hæc & alia multa, de sent. excommun. lib. 6. Henriquez, lib. 13. de excomm. c. 25. §. 4. Vgol. de eccles. cens. Tab. 2. c. 26. & colligitur ex ca. Romana. §. in vniuersitatem, de sent. excomm. lib. 6. vbi Innocentius IV. ait, In vniuersitatem, vel Collegium proferri excommunicationis sententiam penitus prohibemus, & gloss. in c. Quamquam in verb. vniuersitas, de censib. lib. 6. & alij omnes, tam Theologi, quam Canonistæ. Caterum non ita facile est huius rei rationem assignare; Quidam enim Canonistæ causam assignant, eo quod vniuersitas est persona ficta, representata, & non vera, & anima rationali carens, ideoque capax non est pænæ spiritualis; & excommunicationis, quæ non aptatur animæ irrationali. Quæ tamen ratio parum valet, siquidem nec hac ratione capax esset interdicti, quod tamen pænâ spiritualis est. Deinde vniuersitas constat ex personis quæ censuræ Canonice capaces sunt: Neque enim aliud verè est vniuersitas, si rem ipsam materialiter spectemus, quam personæ eam administrantes: nec aliud est ciuitas quam collectio ipsa ciuium. Alij ea ratione id confirmant, quia sicut Collegiū, aut vniuersitas baptismum suscipere nequit, quo intratur in ecclesiam, ita nec per excommunicationem ab ecclesiæ cōmunionē poterit expelli, quam rationem simul cum priori tradit Vgol. vbi supra, alios authores pro eiusdem confirmatione citans; At certe nec hæc veram rationem, & causam attingit, cum enim singuli vniuersitatis, & ciuitatis homines baptismum susceperint, ipsamque ciuitatem & vniuersitatem constituunt, arg. l. ciuibus, ff. de reb. dubijs, & Card. in c. requisiti de testam. quid ne hac ratione excommunicari posse Collegium, aut vniuersitatem prohibet, asseramus, maxime cum alia censuræ in Collegium ferri possint, vt de suspensione colligitur ex capit. Quia sepe, de elect. lib. 6. & c. vnic. ne sede vac. lib. 6. & de sententia interdicti, ex c. Non est vobis, & ibi gloss. in verb. provincialium, de sponsal. & c. si sententia, & c. si ciuitas, de sent. exc. lib. 6. vbi interdicti sententia in vniuersitatem lata, singulos de vniuersitate comprehendere dicitur. Alij vt testatur Gab. ad probant, quia excommunicatio vniuersitatis excludit oppositum in adiecto: excommunicatio enim maior est separatio a cōmunionē omnium hominum, non autem sui; si ergo excommunicaretur vniuersitas, separatur a cōmunionē hominum, & non separatur a cōmunionē sui, si vniuersitatis, & sic poterunt singuli de vniuersitate sibi communicare, & non alijs; quia per excommunicationem sunt separati ab hominum cōmunionē, quæ sunt opposita. Sed nec ista rem declarat; vnde ommissis alijs ea optima est, quam S. Thom. Covar. & Sotus vbi supra tradunt. Quia excommunicatio non nisi ob peccatū mortale fertur, peccatum autem in actu personali consistit; actus enim & passionēs vt consistunt in facto, & ad factum referuntur, non sunt vniuersitatis, aut multitudinis, sed singularium personarum; & ideo singuli de cōmunitate excommunicari possunt, nō autem ipsa cōmunitas. Quod si aliquando actus etiam ipsius cōmunitatis esse possit, vt quando multi nauem trahunt, quam nullus seorsum trahere posset: Quia tamen non est probabile, quod aliqua cōmunitas tota ad malum consentiat, quin aliqui sint dissidentes; & quia non est Dei iudicium imitari debet, satis prouide statuit, vt cōmunitas non excommunicetur, ne collectis zizanij, simul eradicetur & triticum, & hanc certe rationē Innocentius Papa IV. in c. Romana. §. in vniuersitatem, de

sent. excomm. lib. 6. assignauit his verbis: In vniuersitatem vel Collegium proferri excommunicationis sententiā penitus prohibemus; volentes animarum periculum vitare, quod exinde sequi posset, cum nonnunquam contingeret innoxios huiusmodi sententia irretiri; Sed in illos duntaxat de Collegio, vel vniuersitate quos culpabiles esse constiterit, promulgetur hæcenus Papa. Quod vero Ledesm. vbi supra 2. 4. quaest. 2. 4. art. 5. addit, non solum esse de iure positum, sed etiam de iure diuino, quod vniuersitas excommunicari non possit, falsum est, vt satis constat ex ijs; quæ S. Thom. in addit. 3. par. quaest. 22. art. 5. tradit, dum dicat ecclesiam statuisse ne cōmunitas excommunicetur, & id confirmatur euidenter ex d. ca. Romana. vbi id Innocentius IV. prohibuit: Vnde Henriquez lib. 13. cap. 25. de excomm. §. 4. ait, Papam, eo quod potestatem habet supra ius, facilius ceteris Collegium excommunicare posse, quod tamen non posset si id de iure diuino esset, cum supra ius diuinū Papa potestatem non habeat.

17 Caterum difficultas est non parua, an licet excommunicationis sententia ferri non debeat in vniuersitatem, aut Collegium, si tamen feratur valida sit, & teneat. In qua re Rich. 4. d. 18. artic. 5. quaest. 3. Ioan. Bachon. 4. d. 18. quaest. 3. art. 3. & Palud. 4. d. 18. q. 1. art. 2. Gab. 4. d. 18. quaest. 2. art. 2. conclus. 5. coroll. 2. Anton. 3. par. Sum. tit. 24. c. 75. Sotus 4. d. 22. quaest. 2. art. 2. concl. 2. Nau. tom. 2. consil. 20. n. 3. & consil. 22. num. 1. & consil. 24. num. 1. de sent. excomm. lib. 5. Vgol. Tab. 2. de eccles. cens. ca. 26. §. 1. 2. & 3. Step. Costa. repet. in d. c. Romana. num. 14. 19. & deinceps. Host. 10. Monach. Archid. Franc. Vercellens. vt refert gloss. in d. cap. Romana. in verb. penitus, de sent. excomm. lib. 6. docent, sententiam nullam esse, etiam si omnes in vniuersitate cōtumaces & rebelles essent & culpabiles, tum quia sententia hæc intolerabilem contineret errorem, nam per eā contingeret aut ferè semper, aut aliquando saltem innoxios aliquos excommunicari, quod est error intolerabilis, quæ errorem dum Pontifex tollere cupiebat, penitus prohibuit ne cōmunitas excommunicaretur. Voluit enim Papa potius in casu raro, aut nunquam contingente (scilicet quando omnes culpabiles essent) huiusmodi nocentes aliquando condemnari, tum quia per huiusmodi constitutionem tollitur iurisdicção quantum ad excommunicationem vniuersitatis, vt patet ex illo verbo: *Penitus prohibendo* id est, in omni casu & euentu prohibemus, potestatem in hac parte subtrahendo ne in Collegium, aut vniuersitatem sententia excommunicationis feratur, ne scilicet, inquit Pontifex, contingat aliquando innoxios excommunicari; & ita qui excommunicaret vniuersitatem quia contra prohibitionem Papæ faceret ex defectu potestatis per Papam sub tractæ, sententia sic lata, nulla & irrita erit; siue intentio proferentis erat omnes, siue singulos solum ex vniuersitate aut Collegio, excommunicationis vinculo innodare.

Alij tamen vt Bern. & gloss. in d. c. Romana. §. in vniuersitatem, in verb. penitus, & Ioan. Andr. contrariam opinionem, scilicet, vt talis sententia valeat ipso iure tutiorem arbitrantur, & fauet plurimum Gemin. in d. §. in vniuersitatem, & eam expresse tuerent Syluest. verb. excommunication. 1. num. 10. Ledesm. 2. 4. quaest. 2. 4. art. 5. Covar. lib. 2. variar. resol. cap. 8. num. 9. Henriquez lib. 13. de excomm. c. 25. §. 4.

18 In hac re tam difficili, & authorum sententijs planè dubia, licet dubium non sit, quin cōtra prohibitionem faciès grauius peccet; si tamen de facto vniuersitas excommunicetur, distinctione hac rem ipsam determinandam esse putarem: vel enim excommunicatur a Summo Pontifice, & tunc sine dubio sententia erit valida, non tamen caderet super vniuersos, nisi omnes culpabiles essent, sed solum super singulos qui sunt culpabiles, vnde etiam tunc qui esset innocens, verè in conscientia non esset excommunicatus, vt colligitur ex Palud. 4. d. 18. quaest. 2. ad finem. Covar. vbi supra, & ideo qui ingrederentur ciuitatem aut Collegium post ipsam censuram excommunicationis promulgatā, illa non ligarentur, vt pluribus tradit Covar. citans pro hac re Felin. in c. Responso. de sent. excomm. & alios argum. capitul. 1. de offic. Vicar. lib. 6. Quoties autem non aper-

aperte constat de alicuius innocentia. semper in foro exte-
riori seruari debet sententiam saltem ad evitandum scan-
dalis: Vel fertur excommunicatio hæc ab inferioribus
prælati, & tunc si facta in informatione nouit omnes illius
Collegij, seu Vniuersitatis personas deliquisse, eamque fe-
rat, valida erit; si vero hoc ei non constat, eam tamen pronun-
ciat, probabile valde est et in hoc casu validam esse senten-
tiam & cadere super singulos, qui deliquerunt; Nam licet Ponti-
fex in d. cap. Romana. §. in Vniuersitate, de sent. excom.
lib. 6. prohibeat Vniuersitatis excommunicari, non tamen
declarat annullari dictam excommunicationem, & mul-
ta contra prohibitiones sunt, quæ facta tenent, & conse-
quenter merito censendum est, vt taliter excommuni-
cari deferant ipsi sententia; vt tamen quid sentiam, libere di-
cam, sententia hæc in rigore valde dubia est, vnde non fa-
cile auderem iudicare irregularem eam, qui non obitate
hæc sententia celebrasset; quod omnino verum esse censeo
in ijs, qui innocentes sunt. Cum enim presumendum non
sit peccatum de aliquo, l. merito, tit. pro socio & c. 2. de reg.
iur. Nauar. tom. 1. conf. 6. nu. 2. de testam. peccaret au-
tem prælati si Collegium, aut Vniuersitatem collectivè
& simul excommunicaret, iudicandum in tali euentu erit
proferentis intentionem solum fuisse ligare singulos de
Vniuersitate, & Capitulo, qui in causa sententiæ proferen-
dæ culpabiles fuerint, & sic valida erit, ne aliquando con-
tingat innocentes condemnari, vt in d. c. Romana. Pontifex
statuit. In huiusmodi ergo euentu Prælati prius Vniuersi-
tatem moneat, & præmissa monitione, correctionem &
emendationem aliquandiu expectet quod si legitime ad-
monita fuerit, vt aliquid faciat aut ab eo faciendo desistat
si parere noluerit tunc in illos duntaxat de Collegio, vel
Vniuersitate excommunicatio promulgari potest, quos
culpabiles esse constituit, (auditis tamen partibus, seu sin-
gulis, an legitimam causam excusandi se a peccato habeant)
in hunc modum Excommunico hos, aut illos de Vniuersi-
tate seu de Collegio qui in culpa sunt vt Summus Ponti-
fex in d. §. in Vniuersitate, in fine præcipit, & præscribit,
seu excommunico omnes, & singulos Vniuersitatis, qui
mandatis meis parere noluerunt, seu tale crimen commi-
serunt, ex addit. glo. in d. §. in Vniuersitate, Syneft. verb.
excom. l. na. 10. Martin. Ledesim. 2. q. 2. artic. 5. Henric.
lib. 13. de excom. c. 25. §. 4. in litera B. Gabri. 4. d. 18. q. 2. art.
2. conclus. 5. coroll. 2. Cuius ratio est: quia hac ratione non
contingit innocentes excommunicari. Quod si aliquando
cõtingeret, vt omnes de Capitulo seu de Vniuersitate cul-
pabiles sint, & hoc iudici constat, excommunicatio hoc
modo fieri potest, Excommunico Prepositum, Decanum,
Archidiaconum, & omnes alios de tali Collegio, qui man-
datis meis rebellauerunt, vt Hostiensis in Sum. de contumacia.
§. in Felmin. c. Dilectæ in Christo, nu. 1. de except.
Vgol. de eccl. censur. Tab. 2. ca. 26. §. 4. in fine præscribunt.

29 Hinc inferitur primo, quia ratione dicatur in c. significa-
uit, de except. Capitulum quoddam excommunicatum
fuisse, illis verbis, Sed a parte altera exceptione excommuni-
cationis opposita contra Capitulum. & c. Capitulum S. Cru-
cis de re sen. p. idem habet, nimirum, Capitulum excommu-
nicari posse. Vel enim dicendum est cum Panor. in d. c. Ca-
pitulum, illud verum esse, inspecta simplicitate iuris anti-
qui, licet modo non possit, vt habetur in dict. capit. Ro-
mana. in §. in Vniuersitate, de sentent. excom. libro
6. vel fortasse melius, singulos culpabiles ex Capitulo
excommunicatos fuisse, sed nomine Capituli nomina-
tos.

30 Inferitur secundo, quia ratione sit, vt interdictum in Vni-
uersitatem ferri possit, non autem excommunicatio. Quia
interdictum non est tanta pena, quanta excommunicatio
excommunicatus enim extra ecclesiam efficitur, non sic in-
terdictus, excommunicatus ecclesiæ suffragijs priuatur,
non autem interdictus, sed solum ab audiendis sacris pro-
hibetur, excommunicatio tantum pro peccato proprio fer-
tur, at vero interdictum pro alienius culpa ferri potest, vt
aliquando totum Regnum sub interdicto pro peccato Re-
gis ponitur vt S. Tho. in addit. 3. part. q. 2. artic. 5. ad se-
cundum. Richar. 4. dist. 18. artic. 5. q. 3. Sorus 4. dist. 22. q. 2.
artic. 2. conclus. 2. Vgol. de eccl. censur. Tab. 2. capit. 26.

§. 1. & additio, ad glo. in d. c. Romana. t. statuitur, ideoque
recte statutum est in d. capit. Romana. ne in Vniuersita-
tem excommunicatio feratur sicut in ciuitatem interdi-
ctum ferri potest, vt habetur in c. si sententia. & c. si ciui-
tas de sent. excom. li. 6.

21 Inferitur tertio, quare multitudo, seu Capitulum excom-
municare, non autem excommunicari possit, vt enim dixi-
mus, peccata sibi subiecta singularia determinant; vnde
nulla sunt peccata multitudinis in quantum multitudo, li-
cet sint personarum illius multitudinis; iurisdicatio autem
qua fertur excommunicatio, bene potest esse multitudinis
licet non alicuius personæ singularis. Si quæratur vnde hoc?
dicendum est, quod multitudo cooperatur ad augmentum
& plenitudinem potentia; vnde multitudo potest trahere
nauem, quam tamen nulla persona singularis per se trahe-
re potest. Vnde quia in multitudine ampliatur potestas; &
hæc potestas scilicet ligandi in foro iudiciali quâdam ple-
nitudinem importat bene congruit multitudini, non vni-
cuique ex multitudine. At vero excommunicatio pena est
quæ propter peccatum proprium fertur peccatum autem
in actu consistit actus autem non est communis & mul-
titudinis sed singularium personarum, vt frequenter, Et
si peccatum aliquod, propter quod fertur excommunica-
tio supra multitudinem, sit multorum immo etiam om-
nium qui de Capitulo & Vniuersitate sunt, nihilominus
est singularium, propter quod & pena illa singulis infer-
tur, vt latius S. Tho. in addit. 3. p. q. 22. art. 5. Alex. de Ales.
in 4. par. sue Summæ, q. 22. memb. 1. art. 4. §. 1. in fine. Et
S. Bonau. in 4. d. 18. in vic. par. dist. q. 3. in fine nume. 69. an-
notant.

22 Septimo, Papa excommunicari non potest. Quamuis, n.
Iacobus Almain in sua Vesperta, & Nicol. de Cusa lib. 2.
de concord. eccles. c. 8. & Gerson in proprio tract. de pote-
state Papæ, vt refert Martin. Ledesim. 2. q. 2. artic. 4. di-
cant excommunicari posse Papam a Concilio in omni ca-
su, & pro omni peccato mortali quod ex eo probant, quia
Concilium Generale est supra Papam, alij tamen omnes
verius docent, Papam, dum Papa sit, excommunicari non
posse, neque ab homine, cum cunctis superior sit, nullique
subiectus, cuncta per mundum. 9. q. 3. & c. inferior. dist.
21. neque a Canone quia licet secundum Canones viuere
debeat, tamen sicut cunctis hominibus, ita etiam & iuri
præest arg. c. proposuit. de concess. præben. & c. Nemo iu-
dicabit. 9. q. 3. & extram. vnam sanctam, de maio. & obed.
neque a Concilio Generali cum hoc, vt veriori habet opi-
nio, Papa inferior sit. Et hoc quod diximus, adeo verum
est, quod licet in hæresim incideret, in excommunicatione
non tamen contra hæreticos a iure latus non incidit, cum
ipse præsit iuri, vt pluribus tradit Nauar. in Man. c. 27. nu.
13. & in c. Nouit. de iudic. Notab. 3. nu. 78. & 142. Solent
tamen authores vnam causam excipere, in quo excommu-
nicari, & deponi possit a Concilio, nimirum, si in hæresim
incideret aut apostasiam qui tamen authores non ita in-
telligendi sunt, quasi velint ipso facto priuati potestate sua,
statim atque in hæresim incideret, cum excommunicatio
ob hæresim sola mente conceptam non incurrat, adeo
vt nec alij Prælati inferiores, dignitates suas ob hæresim
conceptam, & omnino occultam amittat, vt opumè pro-
bat. Nau. in d. c. Nouit. nu. 14. argumento a contrario sen-
sus ex c. Audiuimus 24. q. 1. §. Sin autem. vbi dicitur, Qui
hæresim nouam ex corde suo finxit, ex quo eam prædica-
re cepit, neminem damnare potuit, quod etiam cõfirmat
Sot. in 4. d. 22. q. 2. art. 2. concl. 1. versic. Dubium autem
est: quia ecclesia neminem propter actum interiore solū
anathemate percellit: Immo vero licet alij inferiores præ-
lati, verbo hæresim expresserint, & proinde excoicationem
Canonis ipso facto incurrerint, non tamen potestate sua
priuantur, quousque per sententiam dammentur, alioquin
omnes iurisdictiones, vt rectè Sotus vbi supra notauit,
in ambiguo & confuso versarentur. Si ergo in alijs præ-
latis excommunicationis contractio ipso iure non sufficit, vt
ipso facto sua potestate & auctoritate priuetur, multo mi-
nus in Papa id sufficit, præcipue cum vt dictum est, nec
Canonis excommunicationem ipso facto incurrat. In
casu igitur hæresis, vbi pertinax in contumacia per-
seuerat,

D

seuerat,

ſeuerati vt pote quia bis admonitus ab hæreſi diſcedere noluit: aut in caſu Schiſmatis, quando ſcilicet plures ſe gerunt pro pluribus Pontificibus, ne eccleſia damnum patiatur, & ne oriantur ſcandala iudicatio ordine, non vi, aut armis, ita videtur procedendum per Concilium Generale (in quo reſideret tota eccleſia poteſtas in hoc euentu) vt primo eum comparere faciat, ſua crimina audiat, & cauſam deſenſurus eumque deponat, & hæreticum, vel ſchiſmaticum eſſe deſciat; Deinde ſi nihilominus ſe pro Papa gerere velit, tandem à Concilio excommunicetur. Nullo autem modo excommunicandus eſt, quamdiu Papa eſt cum Summus Pontifex totius eccleſia caput viſibile ſit, & conſequenter eccleſia eius communione neceſſario, ſicut corpus capere, indigere cenſetur. Extra caſum igitur hæreſis, aut ſchiſmatis Papa nec ab homine, nec a iure, nec à Concilio excommunicari poteſt: vt copioſius tradunt glo. in c. Nemo iudicabit. q. 3. in verb. Neque ab omni clero. Caiet. tom. 1. opuſc. tract. 1. de auctor. Pape & Concilij. ca. 19. & tract. 2. c. 123. S. Anto. 3. par. Sum. tit. 24. ca. 75. Tabien. verb. excommunicat. 4. in princ. Sylueſt. verb. caſus 2. verſic. Quadageſimus octauus Ledefm. 2. q. 24. art. 4. Sotus 4. d. 22. quæſt. 2. art. 2. concl. 1. verſ. Dubium autem Nauar. in Man. c. 27. nu. 13. & in d. c. Nouit. Henric. lib. 1. 3. de exc. cap. 25. §. 3. Vgol. de eccleſ. cenſur. Tab. 1. c. 17. §. 6. numer. 8. & 9. & alij.

23. His igitur exceptis alius homo quicunque particularis, & certus, ſive Episcopus, ſive Archiepiſcopus, ſive Patriarcha, ſive Cardinalis ſit, excommunicari poteſt. Et quidem de Cardinalibus res eſt manifeſta, quia hi ſuperiorem habent Papam cuius iuriſdictioni ſubiſcuntur. De iſtis ergo certum eſt tam ab homine quam a iure non ſolum excommunicari, ſed etiam ſuſpendi, & interdici poſſe, vt habetur c. vnic. de ſchiſmat. lib. 6. & Clem. 2. §. ceterum, & ibi gloſ. in verb. cuiuslibet. de elect. & Extrauag. Dudum. de ſchiſmat. Solum difficultas inter authores eſt, an ipſi etiam excommunicationes in iure latas, haud ſecus ac alij incurrant; In qua re communis ſententia DD. eſt, vt teſtatur Nauar. in Comment. de Datis, & promiſſis. Notab. 4. verſic. Sexto noto eos in excommunicationes generaliter latas incidere, vbicunque in eiſe orum expreſſa non ſit exceptio; eo quod lex generaliter lata generaliter intelligenda ſit. Soler enim Papa in ſuis generalibus conſtitutionibus eos excipere, quos illis comprehendere noluit prout conſtat in c. Inquiſitores. de heret. lib. 6. & in c. Ne aliqui. de priuileg. lib. 6. & in c. Quia periculolum. de ſent. excom. lib. 6. & Extrau. Execrabilis de preben. in quibus iuribus, Cardinales, & aliqui alij excipiuntur: quod ea ratione fieri videtur quod alioqui ipſi etiam iuris Pontificij conſtitutionibus, & alijs cenſuris, vbi offendunt, conſtringuntur.

24. Hinc Nauar. vbi ſupra, ex mente omnium docet, Cardinales ligari per illos Canones generales, ea in nomine Domini, diſt. 23. & in c. ſi quis pecunia. diſt. 79. & in ca. ſi quis ſuadente diabolo. 17. q. 4. quod etiam docent Ioan. Monach. in Extrau. Bonificij VIII. in ver. clericos de ſent. excom. Felin. in c. Quod ſuper his. verſ. 3. Quia loqueretur, de fid. inſtrumen. Comeſ. in procem. reg. Cancell. quaſtione quarta, verſic. Primus eſt. Sic etiam ligantur capit. omnis vtriuſque ſexus, de penitent. & remiſſ. licet de eis ibi mention non ſit. ex Nauarro, & Gomeſio, vbi ſupra. per ea quæ tradit Panormitan. in capit. omnes de maior. & obed. & in c. Nouit. ille. num. 8. de indic. Sic etiam comprehenduntur in c. Multa. de preben. vt tenent Panorm. in ca. eccleſia. 2. nu. 3. de elect. & Gomeſ. vbi ſupra. verſic. Ex quo inferitur. licet poſtea Ioan. XXII. qui multum Cardinalibus fauor, eos in Extrau. Execrabilis. in §. Qui vero, de preben. exceperit. Per quod datur intelligi, quod alijs illi comprehendebantur. Sicut etiam in c. Felicis. de pen. libro 6. & in Clement. Si quis ſuadente, de penis. quamuis in hac vltima non nominentur, ſicut nec in multis ex præcedentibus. Sic etiam ſub diſpoſitione Clement. Auditor. de reſcript. Cardinales comprehenduntur, licet nulla ibi de illis fiat mentio, vt tenet ibi inter alios, Bonifacius quondam Rotæ auditor, quem ſequitur Gomeſ. vbi ſupra, citans etiam Felin. in ead. aures. verſic. octaua conſuſio, de reſcript. Inmo Nauar. vbi ſupra docet, eos etiam in di-

cta Extrauag. Gregorij XIII. de Datis, & promiſſis, comprehendendi, cum Extrauagantis illius excommunicatione in omnes clericos lata ſit, Cardinales autem clerici ſunt, immo ſimpliciter clerici appellantur, in c. Conſtantineſis. diſt. 96. Sicut etiam appellatio clericus intelligitur Cardinales capi. 2. de cler. non reſid. vbi etiam imponitur pena Cardinali non reſidenti. Excommunicatione igitur a Summo Pontifice lata generaliter, etiam Cardinales offendentes conſtingit niſi eos in particulari excipiat. Dixi autem eos incurtere in excommunicationem generaliter latam, quia de interdicto & ſuſpentione aliter iudicandum eſt. Non, n. in has duas cenſuras ab homine, vel a iure generaliter latas incidunt, ſicut nec episcopi, niſi eorū ſpecialim mentio fiat, prout determinat Summus Pont. in c. Quia periculolum. & ibi Steph. Coſta. n. 4. de ſent. excom. lib. 6. Dixi, niſi excipiantur, tunc, n. certum eſt eos dictas cenſuras non incurtere. Quod ſi in aliquibus conſtitutionibus tam a iure, quam ab homine latis, Cardinales expreſſim nominentur, vt in c. vnic. de ſchiſmat. lib. 6. & in Conc. Trid. ſeſſ. 25. de reſor. c. 1. & Extrau. Decori. & Extrau. Circa Pij V. & Extrau. Deo Sacris. Greg. XIII. non ideo id fieri cenſendum eſt, quaſi ſignificare vellet Papa, eos aliter non incluſum iri, niſi ſi eos expreſſiſſet, ſed vt eam dubitationem tolleret, & rō ipſam apertus declararet. Et quæ hæcenus diximus, de excommunicationibus illis, quæ in regulis Cancellariæ non continentur, intelligenda ſunt. Nā vt Nau. vbi ſupra. teſtatur, cōis ſua eſt, Cardinales, excommunicationibus, & alijs penis odioſis diſponentibus de ijs, quæ per ſe mala non ſunt, in regulis Cancellariæ latis, non comprehendendi, & hoc poſius ex ſtylo, & cōſuetudine Curie, quam ex iure, prout Anch. conſil. 296. n. 6. Felin. in ca. in eos. de heret. & Lud. Gom. pro em. reg. Canc. q. 4. & in reg. Canc. de idiomate. q. 3. tradit.

25. Quod autem de Card. quoad excommunicationem incurreda dictum eſt, a fortiori de Patriarchis, Archiepiſcopis, & Episcopis iudicandum erit, eos excommunicationes ab homine, & a iure vniuerſaliter latas incurtere, non tamen in ſuſpentionem, aut interdictum incidunt, niſi eorū ſpecialim mentio fiat, prout de his duabus cenſuris, expreſſe determinat Papa in c. Quia periculolum. & ibi glo. in ver. Superioribus, de ſent. excom. lib. 6. & DD. ibi. Qui et docent, textum illum locum habere in episcopis non conſecratis, ad quod faciunt notata in Clem. Et ſi principalis, de reſer. & c. 2. de offic. de leg. eo d. li. 6. & c. 1. de relig. dom. li. 6. Immo et nec Card. et ſi episcopi non ſunt, has duas ſuſpentionis, & interdicti cenſuras ab homine, vel a iure generaliter latas incurunt niſi ſpecialiter de illis mentio fiat. Quod ſatis manifeſte colligi videtur ex eo, quod Pontifex dicat Episcopoſ, & eorū ſuperiores, duas illas cenſuras non incurtere. n. ſi expreſſa eorū mentio fiat, vt docet et Steph. Coſta. in d. c. Quia periculolum. nu. 4. vbi citat pro hoc c. vnic. de ſchiſ. li. 6. Sunt. n. Card. etiam non Episcopiſ, ipſis Episcopis quibus non ordine, attamen dignitate ſuperiores, & ideo eodē vtuntur priuilegio, maxime cum eadem rō in vtriuſque ſit. Sicut. n. hoc priuilegiū Episcopis conceſſum eſt, quoad ſuſpentionem & interdictum, ne ſ. Pontificalis officij executio, quod frequenter illis incumbit his cenſuris impeditur, ita cum Cardinales et non Episcopi in ſuis eccleſiis titularibus exercere habeant Pontificale officium, in eiſque iuriſdictionem Pontificalem habent, vt habetur. cap. His quæ. & ibi Pan. in c. cum te. nu. 12. de ſent. & re iud. vbi ait eſſe cōmunē opinionem, & in c. Dilectus. nu. 12. de capell. monac.

ADDITIO.

* Adde: Quæ aut ſit rō differentia, quod Episcopi, & ipſis ſuperiores non incurant cenſuram ſuſpentionis, & Interdicti, niſi de ipſis ſpecialis mentio fiat a iure, ſed ſic cenſurā excommunicationis non explicat hic Auctor, ſed eam vide penes glo. in c. quia periculolum. verb. ſuſpentionis, de ſent. excom. in 6. vbi dicitur, quod ideo hoc euenit, quia Papa noluit eos in tantum priuilegiari, cum necelle fuisset quoad eos tollere canonem ſi quis ſuadente, et alios ſimiles, quorum ſententia fulminantur contra grauiora delicta, quam ſint ea, quæ per cenſuras ſuſpentionis, & interdicti tantū coercerentur.

monac. & Ioan. Monac. in cap. super eo. de haeret. lib. 6. & in cap. vnic. de maior. & obed. lib. 6. ubi ait Papam ita sibi respondisse. Imol. in Clem. Ne Romani. versicul. Quarto quæro. ubi etiam Cardin. in verb. ceterum. col. 3. de elect. Gemin. in c. ceteros. §. 1. dist. 21. & in c. 1. de maior. & obed. lib. 6. Roman. consil. 498. eodem privilegio gaudere debet. Quamvis igitur hi omnes in excommunicationes generaliter latis. non secus ac alij offendentes incurrant. in alias tamen duas censuras a iure. vel ab homine quocunque. etiam a Papa latis non incurrunt. nisi eorum speciatim mentio fiat. Quod intelligendum est. siue ab officio. siue a beneficio suspensio lata sit. ut in c. si compromissarius. §. Huiusmodi quoque pena. de elect. lib. 6. habetur. & glo. ibidem. in verb. de iure. & in verb. in illius beneficiis. & in c. Quia periculosum. in verb. officij. de sent. excom. lib. 6. accuratius annotauit.

26 Quod autem dictum est. hominem singularem esse debere. qui excommunicari potest. ita intelligi debet. ut non quicunque homo in particulari excommunicari possit. nisi etiam sit certus aliquo modo is. qui excommunicandus est. alioquin enim excommunicatio nulla & irrita erit. Sic enim Eucharistia non consecratur nisi in certa & determinata materia panis. per intentionem consecrandis determinata. cuius ratio est. quia actiones circa particularia versantur. unde. nisi in particulari definiatur materia. nihil & quod consecrari possit. Immo sicut in omnibus sacramentis. quæ consistunt in usu. quia circa subiectum sanctificandum versantur. necesse est subiectum esse certum. & definitum. Nam si quis intendat baptizare hominem. non hunc hominem. nihil facit. ut communis Theologorum opinio docet. Et sicut contractus emptionis. aut venditionis non valet. ubi res quæ alienatur incerta est. arguitur in venditionibus. ff. de contrahend. empt. & l. 3. §. si quibus. ff. de adimen. leg. in fine dicitur. Quod si legatum fuerit factum Titio. & non apparet de quo Titio testator senserit. nulli deberetur legatum. & cum ex pluribus seruis eiusdem nominis vnus liber esse iussus est. neuter liber erit. ff. de manum. testat. cum ex pluribus ita etiam & excommunicationis sententia in personam incerta lata. nulla esse censenda erit. ut glo. in c. si Sacerdos. in verb. remouere a diuinis. & ibi Panorm. num. 14. de offic. ordin. latius docent. eosque sequuntur Vgol. de eccl. cens. Tab. 1. c. 17. §. 4. numer. 2. Dixi autem personam excommunicandam certam esse debere aliquo modo. nimirum aut primo quoad nos. ut quando quis ex proprio nomine excommunicatur. dicendo. excommunico Petrum Venetum. vel ex adiectis conditionibus certo scitur. quis sit ille qui excommunicatur. ut cum dicitur. excommunico filium Petri Veneti. qui Petrus vnicum habet filium. & vnus tantum sit Petrus ex ciuitate Venetiarum. tunc enim ita certa est nobis persona quæ excommunicatur ac si nomine proprio denominaretur. Aut secundo. debet persona esse certa quoad naturam. fieri enim potest. ut licet quis modo certus non sit. postea tamen certus sit. quod contingere potest tam in excommunicationibus ab homine. quam a iure latis. Cum enim excommunicationes a iure. vel ab homine generaliter ferantur contra furantes. aut aliquid aliud facientes. etsi tunc certi non sint. quinam ipsis obligandi sint. cum furtum. aut offensio nondum facta sit. postea tamen facta offensione. aut commissio furto. offendens seu furans certos redditus. & proinde in excommunicationem incidit. Et hac ratione offendens generale sententiam excommunicationem incurrat. cum hac ratione. licet non nunquam homini offendens ignotus sit. certus tamen natura redditur. quæ certitudo sufficit. ut excommunicationem incurrat. prout Rota decis. 29. de dolo. & contumacia. in nouis. declarauit. & vsu. & consuetudine quotidiana obseruari videmus.

27 Hinc sequitur. Nullam esse excommunicationem. si episcopus dicat. excommunico vnum ex illis. qui tale furtum fecerunt. si illam vnum. quisnam sit. non nominet ex proprio nomine. aut ex alijs appositis circumstantijs. ex quibus cognosci certo possit. quemnam illa sententia ferri voluit. ita glo. in cap. si Sacerdos. in verb. remouere a diuinis. & ibi Panorm. numer. 14. de offic. ordin. & Gof.

fredus ab eodem relatus. quod e ratione probatur. quia sententia hæc incerta est. & ideo rei iudicare auctoritatem non continet. ut optime glossa ratio cinatur. sicut sententia quæ certam quantitatem non continet. nulla est. Codic. de sentent. quæ sine cer. quant. leg. penult. & vltim. Adde. quod cum in hoc euentu non sit maior ratio cui hic potius. quam ille excommunicetur. aut dicendum erit. omnes illos esse excommunicatos. quod repugnat verbis. & intentioni excommunicantis. aut nullum eorum excommunicari. quod verum est. Non enim ex tali modo loqueri contate potest. hanc magis quam illam excommunicare iudicem voluisse. cum tamen ut ait Panorm. ubi supra. excommunicatio ultra excommunicantis intentionem ligare non debeat. siquidem potestas & voluntas ad expletionem cuiuscunque rei concurrere debent. ut in cap. cum super. de offic. delegat. & in l. multum interit. C. si quis sibi vel alteri. Cum igitur excommunicans iste. non nisi vnum excommunicandi animum habuerit. nec vterque excommunicatus esse debet. nec alter. aut in foro exteriori. aut interiori. ex quo nescitur. de quo excommunicans senserit. Nam præsertim v. notat Panorm. in istis spiritualibus. pura. recta & certa debet esse intentio. quicquid Marian. Socin. senior. in capit. perpendimus numer. 225. de sentent. excommunicationis dixerit in foro interiori omnes excommunicatos esse. quod falsum esse & Vgolus ubi supra testatur. & rationes allatæ conuincunt in vtroque foro. ut conitatur. Potest autem hoc quod de excommunicatione diximus. etiam hoc ex exemplo Eucharistie consignari. si quis enim haberet octo hostias præsentis. & intenderet consecrare sex tantum. non determinando illas. sed in confuso. nihil efficere probatur. quia materia illa non est certa & definita. Quamvis enim si haberet animum consecrandi omnes. licet erraret in numero. omnes essent consecratæ. quia non deficit intentio. sed solum adest priuata deceptio. quæ non tollit intentionem debitam. quæ esse debet. & moraliter est circa hanc materiam præsentem. prout in re proponitur. si tamen haberet animum consecrandi sex. & non plures. nulla erit consecrata. quia incertitudo vitiat. ut constat. Non enim consecrauit omnes. quia hoc non intendit. neque has potius. quæ illas. quia non est maior ratio. & ideo nullas consecrasse dicitur. ut expresse in hoc casu docent Durandus quarto distinctione vnde decima. questione septima. numero quarto. Richardus quarto distinctione decima. articulo septimo. questione secunda. Ioan. Maior quarto distinctione vnde decima. questione secunda. Panorm. in cap. si Sacerdos. numero 15. de offic. ordin. citans etiam Calderinum. Syluest. verb. Eucharistia secundo. numero octauo. Vgolus de eccl. cens. Tab. prima. capitulo decimo septimo. §. quarto. numero primo. & secundo. in fine. Franciscus Suarez tertia parte. questio. septima. §. 6. matetia. disputatione quadagesima tertia. sectione sexta. & est communis omnium Theologorum opinio. Solum ergo vera est opinio Socini. ubi ex illis pluribus vnus tantum furtum fecit. aut alia ratione appareat. quisnam esset. quem iudex excommunicare intendebat. Cum enim in hoc casu incertitudo cesserit. quamvis nos ignoremus. & verba formæ illi solum conueniant. solus ille excommunicatus erit. Et quod diximus de excommunicatione. etiam de suspensione. & interdicto dicendum est. certo enim consistere debet in quos censuræ ferantur. Omnis igitur homo particularis. certus rationis. participis. mortalis. baptizatus. superiorem habens. secundum ea quæ superius exposta sunt. excommunicari potest.

De causis. ob quas excommunicatio ferenda sit. Cap. IX.

S V M M A R I V M.

1 Excommunicatio sine graui. & urgenti causa ferenda non est.

D 2 Ex-

- 2 Excommunicatio penarum omnium, quae in ecclesia sunt gravissima est.
- 3 Ecclesiae iudicium Divino iudicio conforme esse debet.
- 4 Excommunicatio a iure, vel ab homine lata, eum solum ligat, qui mortaliter peccavit.
- 5 Praeceptum sub pena maioris excommunicationis factum, rem praecipiam, vel prohibitam, peccati mortalis materiam constituit.
- 6 Fests diebus aliquid necessitate compulsus faciens, excommunicationem maiorem non incurrit, etiamsi illud facere sub pena maioris excommunicationis prohibetur.
- 7 Excommunicatio ob percussorem clericum lata, eam solum, quae mortalis est, & non venialis percussio, comprehendit.
- 8 Excommunicatio contra furtum committentes lata, eos solum ligat, qui peccatum mortale furti committunt.
- 9 Excommunicatio contra committentes furtum lata an comprehendat eos, qui absque consensu inter se, sigillatim aliquid parvum furantur, quando damnum graue in toto fecerunt.
- 10 Furti exiguitas, quo sensu, & quando, furtum veniale red- datur.
- 11 Excommunicatio in non restituentes aliena ablata, an com- prehendat eos, qui non habent unde restituant.
- 12 Excommunicatio sub hac forma lata: Qui aliquid talis de- fecti accepit, vel habet, excommunicatus sit, an eum li- get, qui quod suum erat, a defuncto iniuste decemum, accepit.
- 13 Excommunicatio in aliquem lata ob culpam, quam vel non commisit, vel committere non possit, non obli- gat.
- 14 Excommunicatio ob peccatum mortale solum mente com- missum ferri non potest.
- 15 Heresim ob mentalem tantum excommunicatio non in- cuitur.
- 16 Simoniacus pure mentalis, nec ullam penam, aut censu- ram, vel restitutionis obligationem incurrit.
- 17 Excommunicatus non est, qui voluntatem solum percu- tiendi clericum habuerit, dummodo actu non percu- tiat.
- 18 Veniens animo infringendi officia ecclesiae, sed non frangens, excommunicatus non est.
- 19 Excommunicari quis ob peccatum mortale alienum non potest.
- 20 Vxor pro peccato mariti excommunicari nequit.
- 21 Filius pro crimine patris, aut servus pro delicto Domini sui excommunicari non potest.
- 22 Dominus, an, & quando pro peccatis suorum subditorum excommunicari valeat.
- 23 Excommunicatus si quis sub nomine dignitatis sit, succes- sor in dignitate, in eam excommunicationem, an, & quando incidere censetur.
- 24 Excommunicatio ob peccatum proprium mortale futurum ab homine ferri non potest.
- 25 Libelli infamatorij auctorem, quare Sanct. Gregor. ex- communicaverit.
- 26 Excommunicari potest quis, sub hac conditione, [Si intra certum tempus non soluat, sit excommunicatus.]
- 27 Excommunicatio proprie ob peccatum mortale proprium contumax ferri debet.
- 28 Contumax quis proprie censendus sit.
- 29 Contumax quis manifestus dicendus sit.
- 30 Contumax quis varijs modis praesumi potest.
- 31 Contumacia, ob quam quis excommunicari debet, gravis & enormis esse debet.

- 33 Concilij Tridentini locus deferenda excommunicatione se- rendae, explicatur.
- 34 Excommunicatio ad finem revelandi lata, quibus in cast- ribus incuratur.
- 35 Reus, etiam sub pena excommunicationis incurrendae de- lictum suum proferre iussus, an crimen suum manifesta- re teneatur.
- 36 Iussus extrajudicialiter aliquid revelare, non nisi post sa- ctam correctionem fraternam, illud de nunciare in con- scientia obligatur.

H Actenus qui excommunicari possit explicatum est; Nunc qua de causa ferenda sit excommunicatio, ex- ponendum est. Cum verò excommunicatio tam gravis pe- na sit, merito sine causa magna ferre eam, praeteri non de- bent; unde communiter DD. affirmant excommunicatio- nem maiorem, non nisi ob peccatum mortale, quod aliter corrigi nequeat, ferri debere; Sic S. Thom. in addit. 3. par. q. 2. artic. 3. Alexand. de Ales. in 4. parte Summae, quaest. 22. Ambro. primo, articulo tertio; Sanctus Bonaventura 4. distinctione 18. in ultima parte distinctionis; quaestione secunda, Richardus 4. dist. 18. artic. 3. quaest. 2. Durand. 4. dist. 18. quaest. 3. num. 7. Ioan. Bachon. 4. dist. 18. quaest. 1. artic. 1. Gabr. 4. dist. 18. quaest. 2. artic. 1. Notab. 3. coroll. 1. & 2. Martin. Ledesma. 2. 4. quaest. 2. artic. 3. Sotus. 4. d. 22. quaest. 1. artic. 2. conclus. 1. Henriquez lib. 13. de excommuni- cap. 17. §. 1. Ex Canonistis & Summis, Panol. in excom- melle num. 7. de testamen. & in cap. in aliquibus num. 4. de decim. Stephan. Costa in repet. cum medicinalibus, nu. 21. de sentent. excommuni. lib. 6. Aegid. Bellamera. in Clem. Si vna. num. 191. de reb. eccles. non alien. Iacob. de Boloss. in cap. Romana §. contra hereses, num. 69. de foro compet. lib. 9. Sanctus Antonius 3. part. tit. 24. cap. 73. Angelica 4. verb. excommunicatio, primo numero 22. Planchella verb. excommunicatio primo, versic. Quibus ex causis, Sylvest. verb. excommuni. 1. num. 11. Tab. verb. excommuni. versic. Tertio, utrum excommunicatio Navarin. Masall. cap. 27. num. 9. & tomo 2. conf. confil. 21. nu. 3. & conf. 22. nu. 3. & conf. 24. nu. 2. & conf. 38. num. 1. de sent. excomm. Couar. in calma mater, 1. par. §. 9. in 1. de sentent. excommuni. lib. 6. Vgolin. de eccles. conf. Tab. secunda, c. 27. Barthol. Medi. de instruct. confess. 1. c. 1. §. 2. & communis. D. senten- tia, & colligitur ex c. Episcopi, & ibi glossa in verb. minimis, & c. Nemo episcoporum, & c. Nullus, 1. q. 3. & idem clare docet Conc. Trid. sess. 25. c. 3. de reform. Id quod maxima prudentia Concilium statuit, & non sine ratione auctores docuerunt. Cum, n. excomm. penarum omnium, quae in ecclesia sunt gravissima sit, ut docet S. August. de cor- rept. & gratia. c. 15. & refertur 4. q. 3. c. corripianur, & gl. ibid. & colligitur etiam ex c. Sacros. de sent. excomm. & c. non ab homine, de iudic. & latius tradit Panol. c. cum sit generale num. 9. de foro compet. & in c. olim inter, num. 10. de restit. spoliat. & in c. postulasti, num. 3. de iudic. & S. Tho. in addit. 3. par. q. 2. artic. 3. pena astricta delicto pro- portionata esse debet, arg. c. 2. de ijs quae sunt a malo, par. Capit. in fine, dubium non est, tantam penam non nisi pro peccato mortali infligi debere. His addi potest & alia rō non minus efficax, quam assert S. Thom. in quaest. 2. artic. 3. vbi supra, quia per excommunicationem ec- clesiasticus iudex excludit quodammodo excommuni- catos a regno Dei, dum eos ecclesiasticis subsidij, quae Dei amicis impendantur, & quibus ad regnum creditur, priuat; unde cum excludi non debeat nisi indignus; nec indignus quisquam redditur nisi per peccatum mortale amiserit chari- tatem, quae est via ducens ad regnum; consequenter nul- lus excoicari debet, nisi pro peccato mortali; Immo vero, idipsum docent Patres ex illo Matth. 18. vbi de excommu- nicatione agens Christus, inter alia sic loquitur: Non est voluntas Patris ut pereat unus de pusillis istis. Et iterum: Si te audierit, tuus es frater tuus. Et paulo post, Si tibi sicut ethnicus & publicanus. Haec enim omnia pecca- tum mortale in fratre excommunicando arguunt, alio- quin enim non sicut ethnicus habendus esset, sed nequis- citati poterat frater, nisi prius peccato mortali perijisset. Vnde nec

de nec Paulus 1. Corinth. 5. excommunicationis censurā, nisi contra incestuosum; aut contra blasphemos. 1. Tim. 1. vel contra hereticos Tit. 1. qui omnes grauitur peccauerant, pronuntiāse legitur. Hoc ipsum testatur S. Aug. de fide & oper. c. 29. dicens: *Nisi essent grauius delicta, non etiam excommunicatione plectenda sunt non diceret Apostolus 1. Cor. 2. Congregatis vobis, & meo spiritu.* Et. Idem S. Leo huius nominis primus in epist. ad aliam ad episcopos per Viennensem provinciam constitutos affirmat, his verbis: *Nulli Christianorum facile communio denegetur, nec ad indignantis hoc fiat Sacerdotis arbitrium, quod in magni reatus ultionem inuitus, & dolens quodammodo debet esse animus vindicantis.* Hæc & alia ad hanc rem inibi Leo Summus ecclesiæ idemque sanctissimus pastor, et ante istos eadem docuit Cyrill. Alex. lib. 6. c. 20. in Ioan. vbi ait: *Magnam reuerentiam apud Iudeos opprobrium ducebatur, si quem de Synagoga eiecissent.* Sicut enim nunc homicidæ, vel adulteri, vel ceteri capitalibus criminibus rei, ab ecclesiâ pelluntur, ita tunc confessores Christi à Synagoga Iudeorum eliminabantur. Hæc ille, alludens ad verba Christi Ioan. 16. quibus Apostolos censura hac à Iudeis, tanquam peccatores grauissimos, afficiendos fore prædixit dicens: *Abſque Synagoga facient vos.* Denique vt recte tradunt S. Tho. in addit. 3. p. q. 21. artic. 2. Alex. de Ales 4. par. quæst. 21. memb. 1. arti. 1. ad secundum, & Gabr. 4. distinct. 18. quæstio. 2. artic. 1. coroll. 2. iudicium ecclesiæ confertur esse debet iudicio Dei; Nullus igitur præsciendus est ab ecclesiâ, à communione, & corpore ecclesiæ, quæ est corpus Christi, nisi quem Deus præscindit; Deus autem nullum præscindit, nisi propter peccatum mortale, & proinde non nisi ob culpam mortalem ecclesiâ quemquam excommunicare debet. Ex qua doctrina priusquam vltius procedamus, multa scitu iucunda, & necessaria colligi possunt.

Primo, Quotiescunque excommunicatio fertur ab homine, vel à iure, nullum afficit qui non peccauit mortaliter transgrediendo legem, vel iudicis præceptum ita Palud. 4. dist. 18. quæst. 1. artic. 2. conclus. 2. Ad. in 4. tract. de Clauibus. q. 3. versic. fortasse obijcies. Gabr. 4. distinct. 18. quæst. 2. artic. 1. coroll. 2. Tab. verb. excom. 1. versic. Tertio, vtrum Sotus 4. dist. 22. quæst. 1. artic. 2. conclus. 1. Martin. Ledeſm. 2. 4. quæst. 23. artic. 3. Nauat. in Man. cap. 27. nu. 9. vbi ait esse regulam consolationis plenissimam Couar. in cap. alma mater, §. 9. num. 2. de sent. excommuni. lib. 6. Vgol. de eccl. cens. Tab. 2. cap. 27. num. 2. Ex quo Paludan. hoc notabile dictum elicit, dicens, Cum sententia iuris non sit iniusta, potest homo ita formare conscientiam suam, quod vbi non peccat mortaliter, nunquam incurrit sententiam iuris, quia iniuria dicitur esse omne quod non iure fit. Non debet autem, unde iura nascuntur, inde nasci iniuria occasio, imminerint, C. vnde vi. Vnde cum sit iniuriosa excommunicatio, quæ fertur non pro mortali non est sententia iuris, vbi non est mortale, & idem de constitutione quacunque Papali, Episcopali, vel Statuto nam etiam iusta non fuerint carent vi legis, & sic non stringunt seu ligant hominem. Vnde Augustin. libro primo de lib. arbit. cap. 9. Quæ iusta non fuerint, non erit lex, & idem paret per Iudor. vi habetur distinctio 4. c. Erit autem lex. Qui igitur certus esset se esse innocentem, aut non peccasse mortaliter contra obedientiam legis, aut iudicis, aut ex falsa causa excommunicari, certus esse potest non ligari excommunicatione iuris aut hominis, & proinde nullam incurrisse excommunicationem apud Deum, nec vt ait Sotus vbi supra, versiculi. Secundum corollarium priusatum esse suffragiis ecclesiæ, licet quandoque propter præsumptam inobedientiam falsam, iudex eum ab externo fidelium catu atcere poterit.

Secundo, Quando aliquid à lege, vel ab homine sub pena excoicationis maioris præcipitur, vt verbi gratia si quis fecerit hoc, vel illud excoicabitur esto, quod ante illud præceptum, illud facere non esset peccatum mortale, quod ita præcipitur, vel prohibetur sub pena excommunicationis, ipso facto materia peccati mortalis constituitur, præsumitur, n. tunc intentionem legislatoris fuisse obligare transgressorem ad culpam mortalem; postquam comminatur penam quæ non potest ferri nisi pro peccato mortali. Sic Sotus, Ledeſm. Couar. vbi sup. Ratio est, quia virtualiter con-

tinet in se præceptum hæc forma, fac, aut non facias hoc, sub pena excommunicationis. Cum enim prælati ecclesiastici sint iudices in spiritualibus, eo ipso quod sub tali pena præcipiunt, constituunt illud vt præcipiam virtutem, cuius ommissio, vel commissio sit mortalis. Recte tamen ad dit Cou. quod quamuis ex pena excommunicationis apponita communiter colligatur intentionem legislatoris esse obligare ad peccatum mortale, quoties tamen propter aliquam circumstantiam aut qualitatem actus cõfiterit, eul patam transgressionis alioquin mortalem, venialem esse tunc dicendum est, non esse locum excommunicationi. Canonis, nec iudicis, id quod etiam notat Henriquez lib. 13. de excom. c. 17. §. 1. Litera E in annot. Vnde si feratur edictum sub pena excommunicationis, vt ciues adeant concionem de fide, aut ad processionem vadant pro sospitate Reip. excusaretur qui maneret domi vt illam custodiat, vt colligi potest ex ijs quæ tradit Syluest. verb. excomm. 2. cal. 12. num. 23. & verb. pena. §. 18.

Tertio inferitur, Quod qui in festis diebus necessitate compulsi operatur, in excommunicationem maiorem non incidit, etiam si sub pena excoicationis a iudice, vel à iure & statuto prohibitum esset illis diebus operari. Sylu. verb. Dominica. q. 7. & verb. excom. 2. nu. 10. versic. Nonu. Rosella, verb. Feria. §. 27. Nau. in Man. c. 13. num. 15. Vgol. d. c. 27. nu. 2. Ratio est, quia præceptum iudicis iuridice interpretandum est, nempe, quod nemo efficiat opus, nisi lege concessum, at cuiuslibet conceditur opus vitæ necessarium, arg. discipulos, de consecrat. 5. Et si in excommunicatione iuberetur, quod neque necessitatis causa, neque pietatis laboraretur, contineret errorem intolerabilem contra legem c. fin. & ibi glossa in verb. pietas & in verb. necessitas, de feriis, & consequenter esset irrita talis sententia arg. c. 1. de re iudic. & c. per tuas, de sent. excom.

Quarto inferitur, Quod licet relictum sit iudicis arbitrio definire, quæ sit percussio levis clerici, à qua episcopus absolueret potest ab excoicatione lata, in c. si quis suadente diabolo, 17. q. 4. S. Anton. 3. p. tit. 24. c. 1. §. 5. Sylu. ver. abſolutio 4. post glossa in c. cum illorum in verb. Mutationem de sent. excom. & DD. in ca. peruenit, de eod. & ibi Pan. n. 3. Alex. li. 2. cons. 112. Io. de Anan. cons. 44. Nunquā tamen percussor clerici, etiam animi vlciscendi & iniuriam inferendi habens, ea iuris excoicatione afficitur, si percussio adeo levis sit, vt culpa tantum venialis fuerit, non mortalis ex Nau. in c. inter verba. 11. q. 3. col. 139. Couar. in d. §. 9. nu. 2. & colligitur ex ijs, quæ tradit S. Tho. 2. 2. q. 88. arti. 5. Cou. d. §. 9. nu. 2. & l. 1. var. resol. 1. Mart. Ledeſm. 2. 4. q. 23. art. 3. vbi expresse dicit, Iudicem cum clerico, si eum percussit, non erit excoicatus, si illa percussio non erat peccatum mortale, qui id probat, quia dicitur, si quis suadente diabolo, idem tenent Sot. 4. d. 22. q. 1. art. 2. versic. iam verò diximus, Henric. li. 13. c. 17. §. 2. Vgol. Tab. 2. c. 27. nu. 2. ex quibus Sotus & Henric. docent, clericos pueros iofuratos corrixantes in ecclesiâ, etiam si se pugno percusserint, mutuo, & sanguinem è natribus emisierint, vel etiam ex capite in parua copia, excommunicationem non incurtere.

Quinto inferitur, quid dicendum sit circa excoicationes generales circa res temporales, nimirum contra eos qui furtantur fructus, vuas, pira, & huiusmodi, si. n. nocumetum sit peccatum mortale ex se, tunc ille nocens excommunicari potest, si non res levis sit, non erit excoicatus. Posse verò furtum aliqui esse veniale solum, quando, scilicet in re leui, docent S. Tho. 2. 2. q. 59. art. 4. ad 2. & ibi Caiet. & q. 66. art. 6. ad 3. Pro re ergo leui excoicatio non fertur, quia non est credendum, quod prælati intendat excoicare, nisi quando est peccatum mortale. Vnde prælati qui pro leuibus causis excoicationes fulminant, peccant mortaliter, secundum Ledeſm. 2. 4. q. 23. art. 3. tenebit tamen excoicatio, si furtum vt diximus, ad peccatum mortale perueniat, ex Cou. Henric. Vgol. Ledeſm. & alijs vbi sup. vbi Henric. ait, quod iudex in re leui non intendit obligare, sed ita loquitur ad terrorem, & citat Victoriam, §. 5. de exc. qui similiter dicit quod si iudex pro leuissimo furtio excommunicat, non intendit obligare, sicut neque excoicare censetur eum, qui furtus est rem notabilem, & magnam partem furti reſtituit, pro quo fertur excoicatio, omisso ſemiargenteo.

⁹ Ceterum, difficultas esse potest, An quando multi ab-
que consensu inter se, nec in crimine confortes, acceperint
figillatim paucos de vinea racemos, vt v.g. vnus accepit
tres, aut quatuor racemos, & alius totidem, atque ita
totam vineam quasi deuastauerint, & graue damnum in
toto fecerint, quamuis singuli non nisi furtum veniale com-
miserint; si feratur excommunicatio nisi restituant, senten-
tia teneat, ita vt nō restituendo excommunicationem incur-
rant, maxime cum in hoc euentu nullus eorum mortali-
ter peccauerit, furando tres aut quatuor racemos. Hæc
questio ad materiam restitutionis spectat, ibique à nobis
latius tractanda erit; Interim quantum ad præsentis dif-
ficultatis solutionem spectat, quidam distinguendo dic-
cunt, quod si se inuicem inuenerint, vel induxerint, tunc sub
pena excommunicationis restituere tenentur, & hoc certū
est. Sic etiam si quilibet furando videbat alios multos sin-
gulas vuas accipere, & sit magnum damnum secuturum,
tenentur similiter tunc singuli singulas vuas secundum va-
lorem earum, quas acceperunt, restituere sub pena excom-
municationis. Si verò nullus alium induxit, vel inuuit, vel
vidit alios furari, in hoc casu dicunt non esse obligatiōē
restituendi sub pena peccati mortalis, vel excommunica-
tionis. Sic Mart. Nau. in Man. c. 17. num. 130. vbi docet in
hoc casu nullum peccasse mortaliter, nec teneri ad restitu-
tionem, eo quod nullus eorum damnum notabile facit,
nec est causa, quo fieret nec in id consentit, & idem Nau.
in eod. cap. 17. numero quarto, versicul. Quarto quod ex-
communicatio ait, quod excommunicatio generalis con-
tra eos lata, qui furantur aut malè ablatum non restituūt,
solum comprehendit auferentes, aut retinentes tantam
quantitatem, quanta satis est ad peccandum mortaliter.
Eandem sententiam amplexatur Petrus Nauarra lib. 3. de
rest. c. 1. dub. 8. num. 61. quamuis etiam contrariam non
improbabilem putet, maxime si excommunicatio dice-
ret, ferri in eos qui modica etiam acciperent. Alij tamen
vt Sor. lib. 4. de iustit. q. 7. art. 3. circa medium. & 4. d. 22.
q. 1. art. 1. §. arguitur. Cordub. tract. de casib. conscientie,
q. 70. Lud. Lopez. 1. p. instruct. conscientie ca. 93. Michael
Salon. in 2. 2. S. Th. q. 61. art. 7. controuersia 1. §. de partici-
pante. Henriquez lib. 13. de excom. c. 17. §. 4. & fauet Ioan.
Medin. C. de restit. q. 10. versic. occurrit hic casus in resp.
ad primum, docent quod si tales vinea deuastatores scie-
rint de damno ab alijs illato, etsi perrexerint seorsum om-
nes tamen peccatum mortaliter illo modo scienter vinea
spoliantes etiam si vnusquisque non nisi grana pauca acce-
perit, & tenentur omnes a se accepta restituere, vnusquisq.
pro eo quod accepit, idque sub pena mortalis; quod patet
quia omnes etsi sigillatim minima surripuerint, peccarent
tamen mortaliter cooperando scienter ad damnum illa-
tum proximo. Quod autē dici solet, quod exiguitas fur-
ti reddit ipsum veniale, hoc intelligitur esse verū, quando
non ita notabiliter dānificaretur proximus. Si verò vnus-
quisque euntium seorsim nesciuit, nec scire debuit, quia
non erat verisimile quod alij similia modica furti perpe-
trarent, tunc licet non peccarent mortaliter quilibet surri-
piendo pusillum fructus, aut nō restituendo, habita tamē
notitia damni illati tenebitur vnusquisque quantum acce-
pit, in se, vel in æquiualeenti restituere, vt dominus redda-
tur ille fructus. Quamuis n. vnusquisque seorsim, si nullus alio-
rum quid accepisset, non teneretur ad restitutionem, quia
esset leuissimum damnum: at cum tot accipientibus maxi-
mum damnum illatum sit, ratione magnitudinis, damnum
est reficiendum, & cum id fieri nequeat nisi vnoquoque
suam partem restituente. ideo vnusquisque tunc tenetur
in conscientia restituere, & ita excommunicatio iusta erit
pro graui damno illato proximo, & obligat non restitue-
tes partem suam. Quia licet priuata vnus cuiusque acce-
ptio fuerit in se venialis, damnum tamen ab istis omnibus
simul sumptis illatum, est graue, & in conscientia reficien-
dum, vnoquoque suam partem restituente, & non restitue-
re in tali casu est mortale; quia censura ista iusta est res-
pectu totius damni, & fertur pro peccato mortali nō restau-
randi graue damnum proximo; potest enim ferri non solum
pro peccato mortali, verum etiam pro graui damno
reficiendo, tenebitur ergo vnusquisque horum sub pecca-

to mortali, & sub pena excommunicationis id, quod ab-
stulit, restituere nisi tam paruum sit, vt pro nihilo repete-
tur, aut suam partem prius restituisset, tunc enim non in-
curreret excommunicationem, & hæc satis sint de hac dif-
ficultate, plura enim in materia de restitutione dicemus.

¹¹ Sexto inferitur, Quid dicendum sit quando excommu-
nicatio fertur in eos qui aliena surripuerint, nisi restituant,
& tempore quo excommunicatio lata est, non habent vn-
de soluant; tales enim si non restituant, modo vt diximus
excommunicationis latæ tempore soluendo non finit; exco-
municationem non incurrunt. ita Sotus 4. d. 22. q. 1. art. 2.
versic. Secundo si feratur. Rō est: quia in re, in qua homo
obedire non potest non peccat nemo enim ad impossibile
obligatur. Vnde addit Sotus, quod si talis sit occultus,
absque scrupulo interesse potest diuinis: Monet autem
si tempore excommunicationis latæ soluere potest partē,
non autem totum, vt soluat partem quam reddere potest
etiam cum detrimento sui status, non enim licet statum
suum seruare cum notabili damno proximi iniuste illi fa-
cto. Si verò tempore excommunicationis latæ habeat vn-
de soluat tunc non soluendo excommunicationem incur-
rit, adeo, vt licet postea in egestatem incideret, non libera-
retur à priori excommunicatione incurfa. Ita Sotus vbi su-
pra, quem etiam sequitur Vgol. de eccles. censur. Tab. 2. c.
27. num. 2. Immo verò, licet tempore excommunicationis
non erat soluendo, si tamen potens erit postea restituere,
ad id tenetur sub pena excommunicationis latæ, quæ sem-
per durat.

¹² Septimo inferitur, Quod sentiendum sit quando fertur
excommunicatio in communi, nimirum sub hac, vel simi-
li forma. Quicumque habet aliquid huius, vel illius defun-
cti, vel accepit, sit excōcatus; si ille qui accepit aliquid il-
lius defuncti, quia erat suum, quod defunctus iniuste deti-
nebat, vel aliud quod tantumdem valebat; vel accepit de-
cem aureos quos defunctus ei debebat, nec aliter recupe-
rare poterat rem suam nisi clam surripiendo ab illo, nec in
conscientia reddere tenetur, nec in conscientia excommu-
nicatur, quia iure habet, quod erat suum, nec index inten-
dit ligare eum in hoc casu, immo nec potest: secus autem
si accepit iniuste, & res sit materia peccati mortalis, tunc
enim ratione talis iniuriæ notabilis, excommunicationem
incurrit: ve colligitur ex Soto vbi sup. art. 2. versic. Tertio po-
test. & Ledes. 2. 4. q. 23. art. 3. Nau. to. 1. confil. conf. 3. nu. 6.
de censib. & c. inter verba. 1. 1. q. 3. conclus. 6. coroll. 65.

¹³ Octauo inferitur, Quod si aliquis excommunicetur ex ali-
qua culpa quam non commisit, vel committere potest, vt
bi gratia accusatur infans de adulterio, vel eunuchus, hoc
est, carens genitalibus, qui dicatur impregnasse feminā, &
ob id excommunicatur, si notorium sit ita esse, non est ex-
communicatus ita Archid. & Io. Andr. in c. Romana. §. in
vniuersitatem & ibi Stephan. Costa numer. 8. & 9. de sen-
tent. excom. lib. 6. & Syluest. verb. excom. 2. nu. 22. versic. vn-
decimum, & ratio esse potest: quia talis non commisit, aut
committere potuit culpam mortalem, ob quam excom-
municatio lata fuit, quamuis si non sit notorium talem huius
modi peccatum committere non potuisset. deferre debeat
sententiæ in foro exteriori vt euitet scandalum. Immo
addit Costa vbi sup. Lapū dicere, quod si impubes, vel ge-
nitalibus carens accusaretur de adulterio, & accusatus cō-
fiteatur se illud commississe, huiusmodi confessio nō tenet,
ex quo illud committere non potuit, quod facit ad notata
per glos. magnam, & ibi Bald. in l. vnica, C. de confess. Ad-
dunt tamen præfati Doctores, quod vbi hæc tria non con-
currerent, licet concurrerent duo, quod ipse non commise-
rit, nec committere potuit, & tamen hoc non sit notorium
tunc licet snia hac iniusta sit, valida tamen erit, ita, vt eam
in foro exteriori seruare teneatur. Si n. notorium sit talem
nō potuisse factū committere, ob quod fertur extōcatio,
talis notorietas (vt ita loquar) potest illi a crimine eximere
& declarare sententiam fuisse nullam, & c. inter ceteras,
de sent. & re iud. & Pan. ibi. nu. 9. & 10. & citat gl. in Clem.
pastoralis. §. Pisana. quia sicut notorius defectus in iudice
reddit sniam nullam etiam si aliter non exprimitur, arg. e.
ad probandum, de sen. & re iudic. & notorietas re ipsa for-
tificet sententiam, vt non admittatur appellatio, c. cum sit
Ro.

Romana, de appell. ita notorietas iniustitiae re ipsa sine alia expressione debet reddere sententiam nullam, maxime cum notorietas facti plus operetur, quam notorietas iuris & facit e. cum ad quorundam, de excessu, prelat. v. Panorm. vbi supra notat. Sed de his alibi latius. Interim satis sit, quod excommunicatio non nisi ob mortale peccatum ferri debeat.

Quamvis ob peccatum mortale excommunicatio maior ferri possit; non tamen ob quodcunque mortale ferri posse censendum erit, siue a iure, siue ab homine. Vt autem clarius explicetur, quando, & ob quod peccatum mortale ferri possit excommunicatio, sequentes propositiones addere placuit.

- 14 *Prima propositio.* Ob solum peccatum mente conceptum, & non exterius verbo aut signo aliquo expressum, excommunicatio non incurritur; cum enim ecclesia visibilis sit, & excommunicatio ad forum exterius ecclesiasticum spectet: sicut non iudicat de internis, ita neque excommunicare censetur ob solum actum interiore mortalem: de ijs enim solum iudicare potest, quae cognoscere valet interna autem, & per se occulta, quae aliter quam per cogitantis reuelationem cognosci non possunt, ut sunt illa, quae sola mente perpetrantur, punire nequit, cum huiusmodi humana iurisdictioni & potestati non subfint, donec vel per actus, exteriores, quorum sunt causae, manifestentur, vel per omissionem rei notae, ut misse praecipit, exprimantur ut communis Theologorum habet opinio, quae colligitur ex S. Thom. 1. 2. quaest. 91. art. 4. ratione 3. Durand. 4. dist. 17. q. 8. num. 8. & q. 14. num. 6. Palud. 4. dist. 13. quaest. 3. art. 1. concl. 8. & dist. 17. quaest. 2. art. 5. Caiet. 2. 2. quaest. 11. art. 3. & in Sum. verb. haeresis. Maior. 3. di. 25. quaest. 3. Iac. Alma in tract. de potest. eccles. ca. 3. S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 4. Ioan. Dried. tract. de Libert. Christ. lib. 3. pag. 60. in fine primae partis capituli tertij. Alph. a Castro lib. 2. de iusta haeretic. punit. cap. 18. & lib. 5. de potest. leg. pœn. c. ult. concl. 1. Syluest. verb. excommun. 7. num. 4. Sot. 4. dist. 22. quaest. 2. art. 2. conclus. 1. vers. Hoc autem supposito, & quaest. 2. art. 2. conclus. 5. vers. primus eius casus. Naua. in Man. cap. 27. num. 56. & de pœnit. dist. 1. c. cognitionis pœnam, & in Ca. Nouit. de iudic. Notab. 3. num. 142. Coua. in reg. peccatum 2. par. in princip. nu. 7. & alijs. Et ratio est; quia solus Deus cordis scrutator est, & hanc sibi potestatem reseruat, ut talia delicta puniat. Vnde nec homo nec lex vlla humana de eis iudicare valet, aut ea punire, cum ea cognoscere non possit. Hinc inferitur.

- 15 *Primo*, non esse excommunicatum, qui haeresim mentalem solum commiserit. Etsi enim haeresis per actum mentis contrahatur, eo quod in mente est veritas ac consequenter haeresis; ecclesia tamen nullum huiusmodi actum excommunicare intendit, cum in eius cognitionem ecclesia venire non possit. Quod verum esse intelligi debet, quando nullo signo exteriori eam expresserit; si enim aut scripto, aut verbo, aut alio signo eam expresserit, licet a nullo videatur, aut audiat, excommunicationem Bullae Cœne contra haereticos latam incurrit; Quia sufficit, quod natura sua sit probabilis licet contingat probari non posse, ad hoc, ut includatur sub potestate & iurisdictione humana, & pœnis eius. Vnde, ut recte monet Nau. in d. c. cognitionis confessarij audientes confessiones eorum qui vacillant in fide, interrogare debent eos, an etiam solo ore saltem protulerint haeresim suam, aut alio signo eam manifestauerint, quando in ea erant, ut sic sciant an inciderint in censuras praefatae Bullae Cœne, & aliorum Canonum contra haereticos latas.

- 16 *Secundo*, Nec Simoniacus purè mentalis vllam censuram, aut pœnam, aut obligationem restitutionis incurrit; hinc glos. in c. Qui studet. 1. quaest. 1. in verb. a communione. ait Simoniacum sola voluntate non esse excommunicandum, & Nau. in Man. cap. 23. nu. 111. & tom. 1. conf. conc. 1. num. 3. de censib. & tom. 2. conf. 53. de Simonia. Vgol. de eccles. cens. Tab. 1. cap. 9. §. 12. num. 5. & colligitur ex c. fin. de Simonia.

- 17 *Tertio*, Nec voluntatem habens ferendi clericum, excommunicatus est, nisi actu feriat. ex glos. & communi, in c. si quis pulsatus, de pœnit. dist. 1. Immo nec qui clericum

percutere conatur, in excommunicationem incidit, quamvis faciat, quantum velit, modo eum non percutiat. ex glos. in c. in audientia. & c. si vero 2. de sent. excomm. Hostiens. in Summa. num. 9. vers. In primis ego quero, de sent. exco. Neque etiam excommunicatus est, qui solo animo ratam habuit clerici percussione ab alio suo nomine factam, dummodò nullum signum exterius dederit, quod eam ratam habuerit, arg. c. cum quis, de sentent. excomm. lib. 6. & ibi glos.

- 18 *Quarto*, Qui venit animo infringendi ostia ecclesiae, & non frangit, eo quod fortè aliusea frigerit, non incurrit in excommunicationem c. conquestus, de sent. excomm. ut docet Card. in Clem. 1. quaest. 3. de pœnit. & cum sequitur Nau. in cap. si quis nō dicam de pœnit. dist. 1. Sicut nec attentans hominem occidere si non occidit, aut mutilat eum, irregularis erit ex glos. & communi, in c. si aliquis, de homicid. Quorum omnium hæc sola ratio est: quod ecclesia de actibus internis iudicare nō possit, nec eos punire, cum eos cognoscere nequeat.

- 19 *Secunda propositio.* Ob peccatum mortale alienum, quis excommunicari non valet: Quamvis enim vnus pro alio pena corporea affici possit, ut ex Sacris literis constat Ge. 19. vbi paruuli Sodomitarum parentum, qui beneficio ætatis paterna flagitia nesciebant, celestii igne consumpti sunt & pro peccato Amalechitarum & eorum paruuli, & bruta a Dominio interimi iubentur, 1. Reg. 15. & alij passim, ut latius tradit Gratianus in Summa, 24. quaest. 3. & in cap. ecclesia, sicutem peccato, 1. quaest. 4. & hoc ad maiorem aliorum; pena tamen spirituali, quae animam respicit, qualis excommunicatio maior est, vnus pro altero puniri nō potest, ut expresse habetur 24. quaest. 3. cap. si habes, ex S. Augustino Epist. 57. qua ratione in c. Romana. §. in vniuersitatem, de sent. excomm. lib. 6. dicitur, sententiam excommunicationis ferri non posse in vniuersitatem, quia scilicet sic innocentes ob aliorum culpam excommunicarentur, quod fieri non debet. Quam veritatem confirmant Glos. in Summa 1. quaest. 4. & in Summa 24. quaest. 3. Panorm. in c. Quasiuit. num. 4. & 9. de ijs, quae sunt a maiori par. Capit. Rich. 4. d. 18. art. 3. quaest. 3. & 4. Gab. 4. d. 18. q. 2. art. 2. conclus. 5. corol. 5. Sotus 4. d. 22. quaest. 3. art. 4. vers. Tertium discrimen. Couar. in c. alma mater, 1. par. §. 9. nu. 3. de sent. excomm. lib. 6. Vgol. de eccl. cens. Tab. 1. cap. 17. §. 8. num. 1. Ratio huius est: quia iurisdictioni, & potestas excommunicandi, tantum se extendit ad mortale peccatum tanquam ad obiectum, pro quo fertur, ut superius dictum est. Sed nullus propter crimen alterius incidit in mortale, cum omne peccatum propria voluntate, non aliena committatur secundum August. lib. de vera relig. cap. 14. Hinc sequitur.

- 20 *Primo*, quod vxor pro crimine mariti excommunicari non possit: Cum enim peccatum mariti non sit peccatum vxoris non est excommunicanda vxor pro peccato mariti nisi esset participes criminis; quamvis tunc non excommunicanda est pro mariti peccato, sed pro suo. Vnde in casu quo vir in hypothecam dedit terram, & insuper debitis obligatus absentat se de terra: & assignata sit vxori aliqua portio terrae pro suo victu, & consuetudo sit, quod vxor a creditoribus mariti conueniri possit, & nisi satisfaciatur pro posse, excommunicatur, si vxor iointa satisfacere recusat, excommunicatur etur pro peccato proprio.

- 21 *Secundo*, Nec filius pro crimine patris, nec seruus pro peccato Domini excommunicandus est, necharēs ob delictum defuncti, 24. quaest. 3. nec familia pro domini contumacia hac censura coerceri potest, 24. quaest. 3. cap. si habes, §. ut ergo, vbi dicitur, quod illicite excommunicatur quis pro peccato alterius, neque aliqua ratione nituntur, qui pro peccato vnus in totam familiam sententiam ferunt excommunicationis, & gl. in Summa. 24. q. 3. in vers. Quod autem. Felin. in c. cum sit Romana. num. 26. vers. 1. de appellat. vbi ait haeredem excommunicati, de quo excommunicando ob eandem causam agitur, debere iterum moneri. Quamvis enim haeres eadem persona cum eo esse dicatur, cuius est haeres ex glos. in c. is qui in ius, de reg. iur. lib. 6. in fine, id tamen intelligitur, quantum ad hereditatem defuncti pertinet, non autem quoad penam animae,

ma, aut corporis ipſius deſunctis, ex eadem glo. in ca. non debet. de reg. iur. lib. 6.

22 *Tertio*, Nec Dominus pro peccatis ſuorum ſubditorum excommunicari poteſt: niſi committendo, vel omittendo ſit particeps peccati populi. Si enim princeps notabiliter negligens & remiſſus fuerit in regimine populi ſui, ita, vt propter eius negligentiam ſeu remiſſionem populus labatur in publica crimina, & maxime contra eccleſiam; ſi ſufficienter admonitus negligentiam ſuam emendare non curauerit iuſte quidem tunc excommunicari poteſt; Sed tunc non pro ſubditorum peccato, ſed pro ſuo proprio excommunicari poteſt, ex Rich. 4. d. 18. art. 3. queſt. 4. Vnde Hely pro peccato proprio punitus fuit, quia filios ſuos modo debito non correxit, 1. Reg. 2. Sicut etiam excommunicari quis poteſt propter participationem cum excommunicato in crimine, vel in actibus prohibitis, ſi participatio peccat; & tunc pro ſuo, non alieno peccato excommunicatur.

23 *Quarto*, Si quis dignitatis nomine excommunicetur, ſucceſſor in dignitate in excommunicationem eius, cui ſucceſſit, non incurrit. Vnde excommunicato epifcopo moriente, ſucceſſor epifcopus eadem, excommunicatione non ligatur, arg. c. aduerſus, in fine, de immunit. eccl. vbi ſucceſſor magiſtratus laici, qui in excommunicationem incidit, eo quod clericos cenſus ſoluere coegit, non niſi facta monitione, & poſt meſem in contumacia ſimili qua preceſſor erat, perfeuerans, & non ſatisfaciens, in excommunicationem incidit dicitur, vbi pro ſua tunc contumacia, non pro alterius delicto, excommunicationem incurrit, & hoc colligitur ex cap. 1. & glo. ſibi, in verb. ipſius, de off. Vic. lib. 6. vbi dicitur, quod excommunicato Vicario, qui ei ſucceſſit, excommunicatione ſui antecceſſoris non obligatur, & Panorm. in c. aduerſus, num. 10. de immunit. eccl. vbi pro regula tradit, quod cenſura lata in aliquem ſub nomine officij, non tranſit ipſo facto in ſucceſſorem, ſed tunc demum, ſi ſatisfacere noluerit de delicto commiſſo per predeceſſorem, Sic etiam glo. in 4. 1. in verb. Procuratoris, & ibi Panorm. nu. 34. vt hic non conteſt. docent, Dominum ob procuratoris ſui contumaciam excommunicari non poſſe: cum hac ratione alter pro alterius contumacia damnaretur, quod eſt iniquum. Quod tamen ea ratione limitant, dummodo, admonito Domino prius contumaciam eius purget: Si enim poſtquam procuratoris contumaciam cognouerit, eam cum poſſet, non purgauerit, vel etiam procuratorem minus habilem ſciens, conſtituerit, quia tunc intelligitur talem habere contumaciam ſui procuratoris, excommunicari poteſt, quia culpam alienam non purgandam cum poſſet, & debuifſet, propriam fecit per conſentium; & proinde tunc non tam ob contumaciam alienam, quam propriam iure excommunicatur. Memo igitur niſi ob proprium peccatum mortale cenſura hac excommunicationis ligari poteſt.

24 *Tertia propoſitio*. Ob peccatum proprium mortale futurum excommunicatio ferri non debet, cum tanta cenſura & afflictio preſentem culpam exigere videatur, vt colligitur ex cap. Romana eccleſia, §. caueant, & ibi glo. in verb. futuris, de ſent. excomm. lib. 6. & glo. in ca. ſi, in verb. commiſerint, de conſtit. lib. 6. Panorm. in c. licet de vitanda, nu. 9. de elec. Couar. in c. alma mater, 1. par. §. 10. in prin. Step. Coſta, in d. c. Romana eccleſia, num. 7. Henriquez, lib. 13. c. 17. §. 3. Vgol. de eccl. cenſ. Tab. 1. cap. 9. §. 5. num. 3. & communi Theologorum conſenſu. Quod tamen intelligendum eſt de excommunicatione ſpeciali lata ab homine; hæc enim ob futura a iudice ferri non debet: Non ſolum quia vt ait glo. vbi ſupra tractus futuri temporis non ſpectat ad iudicem, 1. ff. de vſur. ſed etiam quia iudex de ſibi probatis ſententiam ferre debet, arg. l. illicitas, §. veritas, ff. de off. præſid. quod de futuris fieri non poteſt. Vnde excommunicatio hoc modo fieri non debet: excommunico Petrum ſi furtum fecerit. Dixi hoc intelligendum de excommunicatione lata ab homine, quia a Canone, vel Statuto recte fertur, & ferri ſolet pro culpis futuris, vt habetur in c. A nobis, 1. de ſent. excomm. vbi deſiſum eſt, excommunicationem generalem poſſe in hunc modum ferri. *Quiſquis furtum fecerit, ſit excommunicatus*, vt 17. q. 4. habetur

in c. ſi quis ſuadente diabolo, ſi quis clericum percuſſerit excommunicatus ſit, & ita a iure valide fertur excommunicationis pro culpis futuris, vt etiam ex c. vt animarum periculis, de conſtit. lib. 6. colligitur. Ratio eſt: quia Lex, & Statutum poteſt reſpicere futura, & malis futuris quantum poteſt obuiare ſolet, prout Panorm. in d. c. licet, num. 9. annotauit. Sententia autem ſpecialis hominis ad præſentia tantum vt diximus, extenditur. Dixi etiam id intelligendum eſſe de ſententia ſpeciali hominis; nam generalis ſententia excommunicationis aliquando etiam ab homine pro futuris culpis ferri poteſt, non tamen in diſtincte aut ſemper, aut communiter, ſed ex cauſa tantum rationabili, quod etiam permittitur in d. c. Romana §. caueant, in fine, vbi ſubditur: *aut aliarationabilis cauſa ſubſit*. Cauſa verò rationabilis ita generaliter ferendi ſententiam excommunicationis, eſt, quoties aliquod delictum in vrbe vel prouincia frequentiffimum ſit, & eius loci homines admoniti non ceſſant, ſponte tunc ſententia ab homine generaliter ferri ad imitationem Legis, & Canonis, in eos, qui crimen illud deinceps commiſerint; cum enim moneatur a iudice, ne delictum illud committant, & tamen non verentur illud audacter committere, iuſte excommunicantur, donec ſatisfactione præmiſſa humiliter abſolutionem ab Eccleſia petant, & obtineant. Cauſa etiam rationabilis talem ſententiam generalem ferendi erit, quando aliqua culpa præceſſit, & veriſimilis coniectura eſt quod deinceps committeretur, cuius rei exemplum dat glo. in d. §. caueant, in verbo culpa: quia enim negligenter verſantur clerici in officijs diuinis recitandis, poteſt iudex recte ſententiam excommunicationis in hunc modum præferre. *Excommunico omnes clericos qui deinceps horis Canonicis non intererunt*. Et id ſatis docet Pontifex in d. §. caueant, in illo verbo *vel culpa ſeu offenſa præceſſerit*, vbi glo. in verb. offenſa, dat aliud exemplum, de coniugato, qui compulſus ab Eccleſia concubinam eiecerit, poterit Epifcopus in eum ſententiam excommunicationis ferre, ſi ulterius ad eam redeat. In huius modi tamen ſententijs ferendis prudenter & caute prælati ſe gerere debent, ne aut nimia ſeueritas laqueum potius conſcientijs infirmis, quam ſalutem afferat; aut facilitas excommunicandi contemptum cenſurarum pariat.

25 *Quarta propoſitio*. Excommunicatio maior ob peccatum proprium mortale præteritum ferri non poteſt. Quamuis enim Caietanus eius ſententiæ fuerit in 2. 2. queſt. 69. art. 1. ad ſecundum, excommunicationem a Papa ſaltem ob commiſſum præteritum ferri poſſe, dum dicit, quod ſicut ante factum poteſt excommunicari quicunque furtum vel incendium commiſerit, & huiusmodi acta poſt factum poteſt excommunicari quicunque fecit. Vnde exiſtimat B. Gregorium excommunicare quandam occultum authorem libelli infamatorij pro peccato tantum præterito, & habetur in c. Quidam maligni, §. queſt. 1. alij tamen omnes nec Papam pro peccato præterito abſolute excommunicare quempiam poſſe docent, niſi in futurum pendeat ſcandalum reſtitutio aut ſatisfactio. Sic Sotus lib. 5. de iuſtit. & iure, queſt. 6. artic. 2. verſic. illud tamen argumentum, & 4. d. 22. queſt. 1. art. 2. concl. 4. & de tegendo ſecreto, memb. 2. queſt. 6. ad ſecundum. Naua. in c. inter verba, num. 306. Petr. Nauar. lib. 2. de reſtitut. cap. 4. num. 164. Michael Salomon, in 2. 2. queſt. 69. artic. 2. contron. 7. ad tertium. Henriquez lib. 13. cap. 17. §. 3. Vgol. de eccl. cenſur. Tab. 1. capit. 9. §. 5. numer. 5. Couar. in c. alma mater, 1. par. §. 10. numer. 4. Step. Coſta, in c. Romana, num. 7. de ſent. excomm. lib. 6. Ludouicus de Beia paleſtreus in reſpon. caſuum conſcien. tia, parte 2. caſu 2. in fine, & colligitur ex d. c. Romana §. caueant, de ſent. excomm. lib. 6. vbi Innocentius IV. prohibet, ne pro commiſſis culpis excommunicationem ferant ſub hac forma, ſi de illis infra tale tempus minime ſatisfecerint, & ratio eſt manifeſta: quia excommunicatio non fertur niſi in rebellem, & inobedientem, cum non aliter data ſit eccleſiæ poteſtas vt quempiam habeat tanquam Ethnicum & Publicanum, quam ſi eam non audierit, Matth. 18 & c. ſi epifcopus, 11. queſt. 3. inobedientia autem non reſpicit præterita, quæ iam non ſunt in hominis facultate quin ſint facta, ſed ſolum futura. Nec Apoſtolus Corinthium illum excommunicauit, quia fornicatus fuerat, ſed quia per-

permanebat in suo delicto, nec poenitebat obediendo. De
excommunicationem omnem precedere debet ad-
monitio, ut est definitum in c. Sacro, & c. per tuas de sent.
excom. & c. Romana, §. porto, & c. constitutionem, de sen-
excom. lib. 6. & idem si sit ab homine, admonitio expres-
sa & explicita, si a iure ipsum ius valet pro admonitione,
circa prateritum autem locum non habet admonitio. Et
certe si quis pro peccato praterito excommunicaretur, se-
pe cum excommunicari contingeret, qui iam esset de eo
contritus, & in gratia, cum tamen non nisi ob mortale pec-
catum excommunicari quis debeat. Cui denique accedit
vltus & praxis Ecclesie, que neminem unquam sub hac for-
ma excommunicat. *Excommunico te quia hoc fecisti*, (sic
enim pro peccato praterito excommunicat) *sed nisi hoc*
feceris, nisi abhuc restitueris, aut satisfeceris, aut si hoc
credideris, aut hoc feceris, ar. c. praterita requisiti, de appel-
quo modo excommunicantur a iure heretici, per cussos
clericorum, & alij. Nemo igitur pro peccato praterito ab-
solute excommunicari potest, sed solum si scandalum, aut
restitutio aut satisfactio in futurum pendeat, & mora in
his praestandis praecedat, aut alia rationalis causa subfir-
ut in d. c. Romana, §. caueant, de sentent. excomm. lib. 6.
Pontifex statuit. Si enim quis aliquid furatus sit, & moni-
tus non restituit, aut alicui iniuriam intulit, & monitus no-
luit satisfacere, aut peccatum aliud commisit, & monitus
poenitere recusat, aut alicui pecunias debet, & monitione
praemissa non vult satisfacere, tunc quidem iuste in tales
excommunicatio ferri poterit, sub hac conditione nisi in-
tra tantum temporis restituerit, aut satisfecerit, aut poeni-
tuerit, excommunicatur, quo casu non pro peccato prate-
rito, sed pro praesenti inobedientia, culpa, & mora in non
restituendo, aut non satisfaciendo excommunicationem
incurrit, id quod ex d. c. Romana, §. caueant, colligitur. Et
hac ratione Apostolus Corinthiis, ut diximus, incestuo-
sum, prius monitum quia permanebat in delicto, nec obe-
dite volebat penitendo, iuste excommunicabat, 1. Corin.
5. Sic S. Ambrosius ingressum Ecclesie Theodosio Imper-
atori interdixit, eundemque excommunicavit, nisi cum
poenitentia publica pro cade apud Thessalonicam facta
satisfaceret, prout ex Theodoro lib. 5. hist. cap. 18. & Ni-
ceph. lib. 12. hist. c. 41. Rufino lib. 1. hist. c. 18. & c. cum a-
pud Thessalonicam, 1. q. 3. colligitur.

26 Et denique hac ratione S. Gregorius authorem libelli in-
fimatorij excommunicavit, non quidem ob commissum
delictum, ut voluit Caiet. nec supra debitum prodendi
se absolute, aut conditionaliter, sed nisi restitueret famam
ad quam tum iure naturae, tum ob Papae preceptum tene-
batur, etiam cum periculo propriae fame; & etiam si sic
manens in peccato, & non satisfaciens, Sacramentum cor-
poris & sanguinis Christi sumere praesumeret. Nam ibi
sic habetur, *Si vero quia latet, & quoniam nescitur, teneri*
ad disciplinam non valet, si tamen mali confusus, & prohibi-
tus, corpus & sanguinem Domini percipere praesumit, ana-
thematis ultione percussus sit. Excommunicatio igitur fer-
tur super id quod erat futurum, & de sua natura malum
nimirum, si famam ablatam non restitueret, aut in pecca-
to commissio persistens Eucharistiam sumere praesumeret.
Siquidem infamator non restituens famam, quam potest
& iure naturae supposito sine periculo vitae, etiam cum pro-
priae fame iactura, quando alius restituendi illam non re-
periturus, modus restituere tenetur, existit in peccato mor-
tali; existens autem in peccato mortali, a Sacra commu-
nitione abstinere debet. Quae solutio auctoribus praedictis,
& mihi maxime placet, nam perinde se habuit illa excom-
municatio D. Gregorij, sicut quae nunc communiter ferun-
tur ab Episcopis contra non restituentes aliena, non enim
excommunicatur pro peccato praterito futuri, quo illa ra-
puerunt, sed pro peccato in quo perseverant volentes ea re-
stituere, cum ad id iure naturae simpliciter, & citra omne
centum teneantur. Non igitur ob peccatum prateritum
excommunicatio ab homine absolute ferri debet, ut late-
tradit Panorm. in cap. P. & G. num. 7. de offic. deleg. neque
etiam sub ea conditione, si intra certum diem, vel tempus
certum non restituerit, aut satisfecerit, nisi mora in exhi-
benda satisfactione, vel culpa, seu offensa praecesserit, ut in

d. c. Romana §. caueant praecipitur. Est enim omnino ne-
cessarium, quod mora ista, seu culpa praecedat per moui-
tionem competentem, trinam scilicet, & canonicam, ut pa-
tet ex d. c. Romana, §. porto, & §. caueant. Hinc constat,
quod d. c. Romana, non repugnet c. praterita requisiti, de
appellat. ubi Celestinus Papa III. docet posse quem exco-
municari ea conditione, si infra viginti dies Sempronio
non satisfecerit, aut quantitatem debitam ei non soluerit.
Respondetur enim in casu d. c. praterita moram trinam ca-
nonicam monitione, aut vna sufficienti praemissa, in non sa-
tisfaciendo praecessisse, unde si nulla praecesserit monitio,
aut mora illa culpabilis loco monitionis non habeatur, ex-
communicatio sub hac forma contra aliquem lata, si in-
tra certum diem non satisfecerit, nulla erit: nec qui intra
talem diem non satisfecerit excommunicatus erit cum ut
diximus, necessaria sit monitio ad hoc, ut quis excommu-
nicatione ligetur. Quod si quis petat, quando erit reperire
casum in quo non intercedat mora, culpa, vel offensa, ita
ut excommunicatio in commissum peccatum lata non te-
neat? Respondetur cum glossa, in d. §. caueant, in verbo, of-
fensa si iudex statim post condemnationem factam in per-
sona, praecipit quod soluat, alias excommunicetur hic non
praecessit mora, aut vadit ad Ecclesiam & inuenit clericos
sollicitos circa horas, & tamen excommunicat, hic non in-
tercessit culpa: aut inuenit clericos bene continentis, & ex-
communicat eos qui non seruant continentiam, hic non
praecessit offensa, unde talis excommunicatio sine debita
monitione lata, non valet.

27 Ceterum licet communiter requiratur monitio praece-
dens sententiam, dari tamen potest casus in quo excommu-
nicatio contra aliquem ferri possit sub hac conditione, si
infra certum tempus non satisfecerit, etiam nulla praecedente
mora, culpa, vel offensa, scilicet si consensus ipsius exco-
municandi accedat, in hunc modum: si quis coram iudice
Ecclesiastico promittat solvere centum Petro intra men-
sem, subiturus alioquin excommunicationis censuram ab
eodem iudice statim in eum ferendam: quamvis enim tri-
na monitio praevia iustitia sit ad hoc, ut excommunica-
tio sit iusta, in utilitatem publicam, cui priuatus cedere
non potest, in casu tamen hoc, quo debitor promittit se ce-
ntum Petro intra tale tempus persoluturum, non consentit
in ipsum statim ferri excommunicationem sub ea condi-
tione nisi soluerit Petro intra certum tempus, sed accipit
tempus illud vnius mensis pro canonica monitione, & se-
fore culpa affectum & dignum excommunicatione fate-
tur, infra tempus illud centum non soluerit Petro; ideo-
que iuste hoc modo excommunicatio in eum fertur, ut la-
tius tradunt Innoc. Host. & Panorm. in c. P. & G. de offic. de-
leg. & idem Panorm. in c. cum sit Romana, sub finem de ap-
pella. quos referunt & sequuntur Nau. in c. cum contin-
gat, de re script. §. nullitatis causa, num. 4. & 5. & Cou. in c.
alma mater, 1. par. §. 10. num. 4. de sent. excomm. lib. 6. ita
defenditur vltus Gurie Romanae ubi frequenter qui
pensionum constitutioni & reservationi consentiunt, a Papa
vel ab eo, qui eius vicaria opera ad hoc vtitur excommu-
nicantur maiori excommunicatione, ea conditione, si pen-
sionem die constituto non soluerint: immo & ratione huius
consensus, non poterit qui consensit, ab hac sententia
excommunicationis pendente conditione, nec ante diem
appellare, ut Inno. Host. Panorm. & Couar. ubi supra, scri-
bunt. Quae omnia ideo defendi possunt, quia sunt ex con-
sensu ipsius excommunicandi. A dicto autem die, seu con-
ditione, & non ante excommunicationem suam sine ulla
alia monitione habet.

28 Causa igitur, ut rem paucis absolamus, ob quam exco-
municatio ferri potest, & debet est peccatum mortale pro-
prium graue, contumacia, & inobedientia, quo quis Ec-
clesiae obedire recusavit. S. Thom. in addit. 3. par. quest.
21. artic. 3. Alex. de Ales. 4. par. Sum. quest. 2. memb. 1. art.
3. S. Bonau. 4. d. 18. in vlt. par. dist. quest. 2. Rich. 4. d. 18. ar.
3. quest. 2. Ioan. Bachon. 4. d. 18. quest. 1. art. 1. Gab. 4. d. 18.
quest. 2. art. 1. Corol. 1. & 2. Dur. 4. dist. 18. quest. 3. num. 7.
Sotus, 4. d. 22. quest. 1. art. 2. conel. 2. Martini. Ledem. 4. d.
quest. 23. art. 3. Henriquez lib. 1. de excomm. cap. 17. §.
3. Nau. in Man. cap. 27. num. 9. Couar. in cap. alma mater,
1. par.

1. par. §. 9. num. 4. S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 73. Pisanello. verbo. excomm. 1. num. 21. Tabiena, verbo excomm. 1. verbi. Tertio, utrum excommunicatio. Vg. de eccle. cens. Tab. 1. cap. 17. §. 7. & c. 18. §. 3. Panorm. in c. Qua fronte, num. 7. de appellat. & in c. significavit, num. 1. & 4. de offic. ordin. & c. cum non ab homine, num. 2. §. de iudic. & in c. cū sit Romana, num. 33. & in c. fraternitati, num. 1. de cler. excomm. ministr. & in rubr. num. 1. de sen. excomm. & in c. officij, num. 1. tit. eod. & in c. ex parte, num. 3. de verb. signif. Ioannes Crozus in c. vt animarum, num. 26. de consti. tur. lib. 6. Steph. Costa in c. Romana, num. 6. de sent. exco. lib. 6. & glos. in c. ex parte, 1. in verbo, pro contumacia, & verbo iussus, de verb. signif. & colligitur ex Matth. 18. vbi solum excommunicandus dicitur, qui praemissis salutaribus monitis, Ecclesiam audire non vult & latius traditur in c. Nemo Episcoporum, 1. q. 3. vbi inter alia dicitur Quia anathema est aeternae mortis damnatio, non nisi promortali imponi debet crimine, & illi qui aliter non potuerit corrigi. Huius autem incorrigibilitatis signum est contumacia, solus enim contumax refugit correctionem. Contumax enim quasi tumidus, vt vox ipsa denotat, & elatus factus, ecclesiam audire contemnit, dum iudicis praecipit quo aliquid fieri praecipitur, aut non fieri prohibetur, obsequare contemnit. Siue ergo lex aliquid praecipit, aut prohibet sub excommunicatione, siue homo, qui non obtemperat, contumax esse censetur; contumacia enim nihil aliud est, quam inobedientia quadam, qua ius dicenti non paretur, arg. l. contumacia, ff. de re iud. & c. 2. & ibi glos. in verb. contumaciter, de dolo & contumaci. Et demique ob solam contumaciam siue a iure, siue ab homine excommunicationem ferri posse, & debere, inde probatur quod excommunicatus statim atque a contumacia discedit, & Ecclesiae parere paratus est, a quacunque excommunicatione iuris, vel hominis incurta, ecclesia est absoluit, etiam post mortem, vbi id opus fuerit, vt habetur in cap. ex literis, de constitut. & c. A nobis, 2. & c. Sacris, de sent. excomm. DD. ibi.

30 *Ceterum* vt ex c. soler, & c. venerabilibus, §. porro, & ibi glos. & Steph. Costa, num. 3. de sent. excomm. lib. 6. & cap. per tuas, eod. tit. in antiq. & c. ex parte, 1. de verb. signif. colligitur contumax quis duobus modis esse potest, nimirum manifestus, & praesumptus, & uterque excommunicari iuste potest. Multis item modis de manifesta contumacia convinci potest.

Primo quidem, vbi in iudicio monitus, & citatus, vt ad talem diem compareat, aut creditori suo satisfaciat, ipse coram iudice etiam pro re alia sedente, & praedante aduersario respondet se id nolle facere, aut nolle comparere, nulla probabili aut legitima ratione reddita.

Secundo, si citatus, & monitus ad aliquid faciendum, vel ad comparandum, vel ad desistendum a re prohibita sub a iudice, extra iudicium, se nolle venire, facere aut desistere dixerit, dummodo de hoc plena fides fieri possit, quicquid glos. in c. venerabilibus, §. porro, in verbo, in iudicio, de sent. excomm. lib. 6. id verum esse neget, si id extra iudicium dixerit, quod verum esse potest, quando non potest probari illum ita dixisse secus autem, si probari possit, vt diximus, ad quod probandum non sufficit, vt hoc interim breuiter dicamus, quod nuncius dixerit, citatum respondisse, se nolle venire. Si quidem nuncio duntaxat creditur de eo, quod illi commissum est ad actum merum citationis, vt illi credatur an citauerit, necne: sed si quod vltra dixerit, ei non creditur, puta, si referat quod citatus dixit se nolle venire, vel quod non comparebit vnquam coram iudice citante; vel si quid aliud referat quam sit sibi commissum, de qua re latius agunt DD. in c. cum parati, de appellat. & in c. Quoniam contra falsam, de probat. & in l. si quis Decurio, C. de falsis, & glos. in d. §. porro, in verbo, in iudicio.

Tertio, si confiteretur ipsum fuisse & esse personaliter citatum, vt quia citatio ipsa apprehendit eum principaliter, & ille sic citatus noluerit venire, dummodo aliis non appareat de legitimo impedimento, vt probat textus in d. §. porro, in versiculo, idem est, ad finem ibi, pro eo quod in

itinerare captus est. Immo & fortius, dicitur quis manifestus contumax etiam si a principio citationis illum non apprehenderit personaliter, sed ex facto habuit notitiam ipsius citationis, qua spreta, neglexit comparere.

Quarto, si contra prohibitionem facit aliquid, quod negare non potest, vt si prohibitionem concubinam intra domum teneat, eam tamen tenet, omnibus, vel maiori parte viciniarum id scientibus, & dicitur hoc notorium facti.

Quinto per iudicis sententiam, vt cum iudex aliquem ad comparandum tali die citauerit, & ipse locum tutum sibi non esse respondit, iudex tamen locum tutum pronunciet ipso non appellante. His omnibus modis verus contumax esse dicitur, & excommunicari potest.

31 *Contumax etiam praesumptus excommunicari potest*, vt in d. venerabilibus, in §. porro habetur. Et haec contumacia varijs modis continui potest.

Primo, si citatus extra iudicium, & absente aduersario se comparere nolle dixit: talis etiam si postea mutata voluntate venire volebat, sed tamen aliquo impedimento, puta valetudine, tempestate, vi fluminum, aut alia de causa detentus esset, vt venire non possit, contumax esse praesumitur glos. d. §. porro in verb. impedimento.

Secundo, vbi nihil dixit, sed vel latitauit, vel alio modo curauit, ne ad eum citatio veniret, vt habetur in c. Quoniam frequenter, §. porro vt lite non contestata.

Tertio, vbi quis parere noloit, aut non potuit, sed tamen nullo ex praedictis quinque modis id manifesto constat: quia enim non venit, aut quod praecipit ei fuit, non fecit, Ecclesia eum contumacem esse praesumit, ideoque hac de causa eum excommunicare potest. De qua re latius Legista in l. Diuus, ff. de in. integ. testis. & Canonista in d. §. porro, & in Clem. Si ante de dolo & contumaci. & ibi Benedictus Capra, num. 12. & 13. & Guil. de monte Laud. in d. Clement. numer. 1. & Paulus de Eleazar. in Rubr. de dolo & contumaci. numer. 9. Steph. Costa, vbi supra, & alii.

Ponuntur autem tres modi contumaciae in c. certum est in q. 3. pro quibus excommunicatio ferri solet, vbi dicitur Certum est pro his tribus criminibus, aliquem excommunicari debere: cum ad Synodum canonice vocatus venire contemnit, aut si postquam illuc venerit, Sacerdotalibus respuit obedire praecipis, aut si ante finitam causae suae examinationem a Synodo abire praesumit. Quod autem hic dicitur de synodo tribunali etiam de foro cuiuscunque iudicis intelligi debet. Quocunque ergo horum modorum quis contumax fuerit, & iussus a Iudice, vel a Lege aliquid facere, vel non facere, vel satisfacere, restituere, emendare delictum, & non obedire, tanquam contumax excommunicari potest. Ex eo enim quod superioris praepcepto, cui obedire tenetur, inobediens est contumaciae culpam contrahit, quod verum est, non solum si ex contemptu, quod praepceptum, aut prohibitum est, omittit, aut committit, puta, quia non iudici subesse, eiusque voluntatem exequi, quod speciale peccatum inobedientiae constituit, vt late tradunt S. Thom. 2. 2. quaest. 105. art. 1. ad primum, & Caiet. 2. 2. q. 104. art. 2. Couar. in caluma mater. 1. par. §. 9. num. 3. Henriquez lib. 13. c. 17. §. 2. & 3. sed etiam si aliqua alia de causa contra praepceptum legis, aut iudicis faciat, quod materialiter tantum inobedientia est, & ideo formaliter ad aliam speciem peccati pertinet, nempe ad eam super qua praepceptum fuerit constitutum. Vnde si quis monitus, vt iniuriam compenset, ablata restituat, adulteram dimittat nec tamen id ex contemptu, sed ex inuidia, auaritia, aut libidinis appetitu faceret, iussu tamen excommunicari potest ob inobedientiam & contumaciam in non parendo, quamuis contumacia haec & inobedientia materialiter tantum sit. Immo vero, quamuis res quae perciperetur levis esset, & non mortalis peccati materia, si tamen a superiori sub excommunicationis pena fieri, aut non fieri praecipitur, & ex modo praecipendi colligi posset iudicem intentionem habuisse obligandi ad mortale, maxime quando res praepcepta ad commune bonum ordinata esset, vt si iuberet omnes ad processionem venire, aut in locis suspectis ad coecionem omnes sub eadem pena vocaret, qui ex contemptu non obediret, iuste excommunicari posset. Res-nim

nim quæ de se peccatum nō est, aut non, nisi leue, quia ad commune bonum ordinatur, sit grauis, ob solam iudicis obedientiam. Hinc glossa in c. duo sunt, in verbo, videbatur dist. 96. ait, quod licet pro minimis causis quis excommunicandus non sit, c. episcopi, 1. q. 3. quælibet tamen contumacia digna est excommunicatione. Idemque tradunt Pa. norm. in c. Sanē, 1. num. 5. de offic. deleg. & Henriquez, li. 3. de excomm. c. 17. §. 2. Pro sola igitur contumacia excommunicatio fertur. Quod si pro delicto aliquando excommunicatum aliquem legamus, seu pro peccato, vt c. ex parte, 1. versic. vel etiam pro offensa, de verb. signif. & c. solet. & c. venerabilibus, §. porro, de sent. excomm. lib. 6. & c. alia, 16. q. 1. id ita intelligendum est, quod pro delicto, peccato, & offensa excommunicatus est, quia in eo perseuerat, & monitus emendare noluit, aut satisfacere, aut iuri, & iudici parere, & ideo pro contumacia propriè, non pro delicto excommunicatio pronunciat.

32. Et quoniam ob solam contumaciam excommunicatio ferenda sit, non tamen satis est contumacia quæcunque, etiam mortalis neque quodcunque mortale, vt rationaliter quis excommunicetur, sed contumacia ob peccatum graue & enorme, quod alio modo curari nequeat. Vnde S. Thom. in addit. 3. part. quæst. 21. art. 3. Alex. de Al. les, 4. par. Summæ, q. 21. membro 1. artic. 3. S. Bon. 4. d. 18. in ult. par. dist. quæst. 2. Dur. 4. d. 18. q. 3. num. 7. Mart. Ledes. 2. 4. q. 23. art. 1. Sotus 4. d. 22. q. 1. art. 2. concl. 4. Henriquez, lib. 13. de excomm. c. 17. §. 4. docent, quod licet pro damno temporalis Ecclesiæ iuste aliquem excommunicare possit, raro tamen, & non nisi pro spoliatioe bonorum Ecclesiæ, & pro decimis, vt habetur 16. q. 7. Can. omnes de cimæ ferri debet, sed neque pro his, aut alijs quibuscunque causis statim ferenda est, sed alijs omnibus prius tentatis remedijs. Cuius rei hæc ratio est: quia cum excommunicatio grauissima pena sit, & corripit, 24. quæst. 3. pænam autem medicinales sint secundum Philosophum 2. Ethico. pro correctione delinquentium, sicut proceditur in medicina corporali, sic procedi debet in excommunicatione, sed in medicina corporali procedendum est inchoando à medicinis leuioribus & minus periculosis, ne natura nimis grauetur, postremo autem viuendum est fortioribus medicinis, ergo similiter in excommunicatione ferenda, prius viuendum erit ad monitionibus, & comminationibus tanquam leuioribus medicinis, quæ si ad reuocandum hominem a malo non sufficiant, sed contumax & rebellis cōtemnat, excommunicari debet à iudice iam non habente quod contra ipsum amplius faciat, ex S. I. homas, & alijs vbi supra, & colligitur ex d. c. omnes decimæ, 16. q. 7. & 24. quæst. 3. c. corripit, & cap. ecce autem, vbi id latius ex Prospero lib. 2. de vita contemplatiua, cap. 7. declaratur. Hinc Gregor. Nazianz. in orat. de moderat. in disputa. seruanda, & Apologia 1. & S. Chrysost. homil. de anathem. & hom. 70. ad pop. Antioch. in eos inuehūtur, qui omnibus indistinctè Ecclesiæ portas aperiunt, & absque delectu ipsam claudunt, & ex ea eosdem pariter omnes eijciunt. Et S. Ambrosius lib. 2. de Offic. ca. 27. ait: Cum dolore amputatur etiam quæ purruit pars corporis, & diu tractatur si potest sanari medicamentis; si non potest, tunc à medico bono abscinditur. Sic Episcopi boni affectus est, vt optet sanare infirmos, serpentina auferre vlcera, adurere aliqua, non abscindere; & postremo quod sanari non potest, cum dolore abscindere.

33. Hoc denique Concilium Tridentinum sess. 25. de refo. cap. 3. nouissimè statuit omnibus Ecclesiasticis iudicibus mandans, vt in causis iudicialibus quoties executio realis, vel personalis in qualibet parte iudicij, propria auctoritate ab ipsis fieri poterit, abstineant se tam in procedendo, quam desinendo a censuris Ecclesiæ, maxime ab excommunicatione. Et addit idem Concilium, vt in causis civilibus, ad forum Ecclesiasticum quomodolibet pertinentibus, iudices Ecclesiastici non procedat per Censuras, sed per multas pecuniarias, per captionem pignorum, personarumque distractionem, aut per priuationem beneficiorum. In causis vero criminalibus, (si executio realis, vel personalis fieri poterit) erit a censuris abstinendum; sed si dicta executioni facile locus esse non possit, licebit iudici hoc spirituali gladio in delinquentes uti, sita-

men delicti qualitas, procedente bina saltem monitione, etiam per edictum, id postulet. Pari modo de excommunicationibus, quæ pro rebus perditis, aut subtractis, vel etiam ad finem reuelationis, ferri solent, idem Concilium duo statuit.

Primum est, vt solus Episcopus, (sub quo intelligitur eius Vicarius generalis, ex Henriquez lib. 13. de excomm. cap. 17. §. 4. qui citat Bernardum Diaz Regulā 242. & constat ex declaratione Congregationis Card. 25. Feb. 1583.) vel prælatus superior possit pro his rebus excommunicare. Et idem de Vicario ad formam Concilij Trid. sess. 24. de refo. cap. 16. a Capitulo Sede vacante constituto, dicendum est, vt censuit Congregatio Card. 14. August. 1586. quia ad Capitulum transeunt ea, quæ sunt iurisdictionis necessariae, vt est Excommunicatio. His autem exceptis, probabiliter ex hoc loco Concilij colligitur, quod si quis prælatus inferior, qui iurisdictionem quasi Episcopalem in suos subditos non habet, pro huiusmodi rebus excommunicaret tentaret, excommunicatio nulla erit, vnde nec Archipresbyter, nec visitator Episcopi, huiusmodi generalem excommunicationem ferre valent, ex Henriquez, vbi supra.

Secundum, quod idem Concilium in hac re statuit, est, vt neque apud dictum Episcopum, aut alijs pro quacunque re perditâ feratur excommunicatio, sed statibus his conditionibus; quarum Prima & principalis est, vt res perditâ sit res non vulgaris, id est, sit res magni momenti. Secunda vt non procedatur ad excommunicationem nisi causa diligenter, & magna cum maturitate considerata & examinata sit. Tertia, vt post hoc examen inueniatur causam esse talem quæ verè moueat ipsum ad ferendam excommunicationem. Quarta, vt non moneatur ad ferendam excommunicationem cuiusvis secularis, etiam magistratus auctoritate. Quinta, vt Episcopus verè iudicet pro re, loco, persona, aut tempore conuenire, vt excommunicatio feratur. Quæ omnes conditiones si adsint, iuste excommunicatio ferri poterit. His similia scriptores omnes & Theologi tradunt; nam Victoria tract. de excommunicatione, conclusionē 5. & Gerson 3. par. de vita spirit. lect. 4. coroll. 6. & 7. dicunt esse peccatum concedere excommunicationem pro rebus perditis, aut subtractis nisi grauis causa vigeat, & Sotus 4. d. 22. q. 1. artic. 1. concl. 4. addit, si debitor si notus, & notum debitum, nulla ratione procedendum est per excommunicationem vt debitor creditori soluere cogatur: maxime in locis, vbi Episcopi vtramque iurisdictionem scilicet tam ciuilem, quam spiritualem habent, cū excommunicatio locum non habeat nisi vbi alia non est via possibilibus puta, quando furtum ab occulto fure commissum est.

34. Circa excommunicationem verò factam ad finem reuelandi, cuius Concilium Tridentinum, vbi supra sess. 25. c. 3. de refo. meminit breuiter annotandum est, illam à iudice latam non incurri, nisi in eo casu quo quis tenetur, vel iure naturali, vel Diuino, reuelare delictum; vel à iudice iuridicè cogi possit sub pœna peccati mortalis ad illud reuelandum: siue iudex procedat per viam inquisitionis & iubeat

ADDITIO.

Adde, ex hoc loco Concilij, vbi decernitur, quod remedium censurarum de cetero sit remedium subsidiarium, declarauit olim Sac. Congreg. quod si duo in solidum obligantur in contractu, & contra alterum ipsorum potest procedi realiter & personaliter, contra alterum vero non tunc iste non poterit excommunicari, cum tunc non possit dici non suppetere actori remedium ordinarium iuxta sua in iudicio prosequendi: Et hinc colligit Nau. ca. inter verba num. 814. 11. q. 3. quod monitorium generale excommunicationem minans contra non reuelantes non valet, si scitur, vel sciri potest pars: huiusmodi enim literæ non conceduntur nisi ei, qui dicit se nescire, quis sit eius debitor ex capite in illis contento; cum non detur remedium extraordinarium, nisi quando non habetur recursus ad ordinarium.

iubeat reuelari per viam denunciationis; siue iudex procedat per viam accusationis, & iubeat reuelari per viam testimonij. In vtraque enim via nō semper ille, qui aliquid scit, reuelare tenetur, nec ad reuelandum obligari poterit; vnde, in casu quo homo ad hoc obligari non possit, nō incurret excommunicationem, quamuis sciat, & nō reuelet vnde, si iudex excommunicationem ferat in hunc modū, vt qui scit aliquem furtum aliquod commisisse, aut bona Petri deuenire, nisi intra decem dies id patefecerit, statim excommunicatus sit, is solum ad reuelandum sub prædicta pœna tenetur, qui vel à iudice iuridice interrogatur: vel alias iure naturali, vel diuino id ipsum manifestare obligatur, vt latius tradunt Angelica, verbo, excommunicatione, 3. §. 20. Sotus de ratione deteg. secret. memb. 2. q. 6. & Nau. in Man. cap. 18. nu. 49. & c. 25. nu. 46. vbi docet, non teneri aliquem manifestare delictum.

Primo quando peccatum est occultum, aut peccator se correxit, aut sola fraterna correctione probabiliter creditur emendatum, scit tunc enim non est parendum ante fraternam correctionem, etiam si sub pœna excommunicationis præciperet, vt fieret denunciatio, non præmissa correctione fraterna, ex S. Thoma. 2. 2. quæst. 33. ar. 7. in corp. & ad 5. & Soto vbi supra: ex Christi enim mandato, denunciationem præcedere debet fraterna correctio, quod præcepto inferioris tolli non potest.

Secundo, quando delictum nequit probare.

Tertia, quando à talibus quempiam delictum commississe audiuit, quibus fides non est adhibenda.

Quarta, vbi alius iam delictum denunciasset; nam ex quo iudex factus est certus, certior fieri non potest. c. eum, qui, de reg. iur. lib. 6.

Quinta, vbi nouit eum, qui rem furti abstulit, eam retinere in compensationem alterius tanti, vel pluris, quod sibi debetur a Domino rei.

Sexto, si id per solam confessionem sacramentalem sciret.

Septimo, quando per solam consultationem secretā, pro consilio habendo id a detinente sciret. His enim in casibus non manifestando delictum excommunicationem non incurret; in alijs autem tenebitur illud patefacere, alijs in censuram latam incidet.

35 Sed neque Reus, qui delictum commisit, interrogatus sub eadem pœna se prodere tenetur, cum nemo seipsum infamare debeat. Vt ex eodem Nau. in Man. c. 18. nu. 41. & Vgol. Tab. 1. de Eccles. cens. c. 17. §. 4. num. 5. & communione opinionum Theologorum constat, dummodo tamen iuridice non fuerit interrogatus; si enim iuris ordine seruato interrogetur, nimirum a suo iudice, & de delicto saltem semiplene probato: & semiplene probatum delictum esse sciat reus, tunc tenetur se prodere, alias peccat, & excommunicationem incurret, vt idem Nau. in Man. c. 18. num. 57. & cap. 25. num. 36. & in ca. humane aures, 2. 2. quæst. 5. numeto 10. & cap. inter verba, conclus. 6. numero 20. tradit.

36 Quando autem fertur excommunicatio ad aliquid reuelandum extraiudicialiter, tunc non tenetur quis in conscientia reuelare, nisi præmiserit correctionem fraternam, & si per correctionem fraternam emendetur, denunciare amplius non tenetur. Sin vero nulla spes emendationis sit per correctionem fraternam denunciare tenetur. Ratio huius est; quia omnis inquisitio extraiudicialis est præcisè, & solum ordinata ad ipsius rei emendationem; & cōsequenter ad aliorum infectionem tollendam; nec villo modo à Rei ipsius pœnam & castigationem refertur; vnde hoc ipso quod aliunde ipse corrigitur, ratio reuelandi cessat. Et hinc plerique Doctores colligunt communiter, neminem teneri ad reuelandum aliquid iudici extraiudicialiter, quia iudex non correctionem solam Rei, sed pœnam etiam eius querere præsumitur; de qua re latius suo loco dicendum erit. Quæ intelligenda sunt, quando præcipitur, vt reuelet fratris delictum; si enim sub eadem censura præcipiatur, vt quicūque habuerit has, vel illas scripturas, quæ quo pacto ad aliorum ius attinent, tunc eas omnino proferendas esse censet Sotus 4. d. 22. quæst. 1. ar. 2. conc. 4. ver. Tertio potest contingere: nec sufficere putat, vt qui habet

se excuset, dicendo, quod inde vexationem timet, nisi forsitan omni dubio procul manifestissimum sit; taliter illas ad meum ius conducere, vt nullatenus ad alterius ius confirmandum attineant; aut etiam si exinde ius alterius confirmari posset, si tamen ius meum exinde aliqua ratione in firmaretur, aut aliunde damnum sustinerem, eas reuelare non teneor, nec reuelando dictam censuram incurro, vt latius ostendit in simili casu Nau. tom. 1. conf. 3. de censib. num. 4. citans etiam Panorm. cap. 1. de probat. vbi materiam hanc de instrumentis edendis fusius pertractat. Quæ igitur de causa ferri debeat Excommunicatio, hæcenus dictum sit.

Quod excommunicatio iterari possit, & quando, & quibus in casibus id fiat.

Cap. X.

S V M M A R I V M.

- 1 Excommunicatus semel iterum excommunicari potest.
- 2 Ratio huius redditur ab authore.
- 3 Excommunicatio secunda, quamuis hominem extra Ecclesiam non eiciat, amplius tamen elongat, & arctius ligat.
- 4 Excommunicati omnes, etsi extra ecclesiam sint, iudicio tamen Ecclesie subijciuntur.
- 5 Censura eadem, an ob eandem causam sæpius incurri poterit.
- 6 In sententia excommunicationis ab homine, vel a iure lata, quatuor consideranda sunt, & quænam hæc sint.
- 7 Excommunicatus si quis sit propter aliquam actionem, de actione perfecta intelligi debet.
- 8 Excommunicatio contra percussorem clerici lata, vi sua mandantem aut consulentem non includit.
- 9 Excommunicatio pro actu aliquo commissio lata, quando una, aut multiplex, censeri debeat.
- 10 Excommunicatio a lege lata, sub hac forma: Qui hoc, aut illud fecerit, excommunicatus sit, an, & quando, una, aut multiplex sit.
- 11 Eadem pœna, ob eandem causam, ab eodem legislatore, vel eadem potestate surgente, sæpius lata, vnam tantum censuram pro eodem actu in contrasacientem producit.

Quam ob causam excommunicatio ferenda sit, superius expositum est. Nunc an ea iterari sæpius possit, breuiter explicandum restat. In qua re vnum certum est, quod qui semel excommunicatus est, & absolutus, si iterum contumax sit, iterum etiam excommunicari potest, arg. c. Quæstioni, de appellat. & c. eos, de sent. excommun. lib. 6. Sed an semel excommunicatus, necdum absolutus, iterum excommunicari possit, apud nonnullos est controuersum. Quidam enim Meldendus nomine, vt refert glo. in c. Engeltrudam, 3. q. 4. in verb. Anathemate, existimauit, semel excommunicatum amplius excommunicari non posse, eo quod semel eiectus ab Ecclesia per excommunicationem, cap. omnis. 1. 1. quæst. 3. amplius eijci non possit. & qui extra Ecclesiam est, nihil ad nos, vt ait Apostolus, 1. Corinth. 5. & habetur 2. qu. 1. c. multi. §. & ideo consequitur, & ultra excommunicationem Ecclesia non potest quid facere c. cum non ab homine, de iudic. & S. Thom. in addit. 3. p. q. 2. 1. art. 3. & denique qui mortuus est, amplius interfici non potest; excommunicatio autem æternæ mortis damnatio est, 1. 1. q. 3. c. Nemo Episcoporum. Solum igitur denunciari potest excommunicatus, non autem excommunicari sæpius. Quo etiam modo omnia iura intelligit, vbi quis sæpius videtur excommunicari. Alij tamen omnes excommunicari sæpius posse affirmant. Sic ex Theologis Alex. de Alex. 4. par. Summæ, quæst. 22. membro 1. artic. 5. Bon.

Bon. 4. d. 18. in ult. par. d. q. 4. Rich. 4. d. 18. art. 5. q. 2. Gabr. 4. d. 18. q. 2. art. 2. conclus. 5. coroll. 3. & Sotus 4. d. 2. q. 2. art. 2. conclus. 3. Ex Canonistis glos. in d. capit. Engeltrudam, & in capit. ita quorundam, in verbo, crebris, de Iudæis. Panorm. in cap. Capitulum Sanctæ Crucis, numer. 1. de rescript. cap. ex parte, numer. 5. de offic. ordin. & in cap. Nullus, nu. 3. de foro compet. & c. accusatum, nu. 3. de Simonia, vbi ait, excommunicatum, aut suspensum a iure iterum ab homine excommunicari aut suspendi posse, & c. Dura sepe, numer. 4. de crim. falsi, & c. cum pro causa, numer. 1. & 6. & c. officij, numer. 1. & 5. de sent. excom. Marian. Socin. senior, in d. c. cum pro causa, numer. 18. & 24. vbi ait esse communem. Nauar. in c. ita quorundam, in glos. ult. nu. 1. Notab. 11. Vgol. de censur. Eccles. Tab. 1. c. 19. §. 3. & colligitur euidenter ex Clem. 2. in fine, de sent. excom. vbi dicitur, *excommunicatos publicè, & interdictos, qui in Ecclesia nominati a celebrantibus, ut exant, moniti, remanere præsumperint, excommunicationis sententia* (nimirum alia noua a priori in qua iam erant) *a qua per sedem distaxat Apostolicam possunt absolui, sacro approbante Concilio inmodum.* Quæ verba, cū æquè de excommunicatis prius, ac de interdictis dicantur, ita etiam si interdicti prius nunc excommunicantur, & etiam excommunicati prius excommunicationem de nouo incurrunt, a solo Papa ob talem insolentiam & præsumptionem absoluedam. Sic etiam in Clem. vnica, de schismat. in vers. Plurium, refert Pontifex nonnullos varijs excommunicationibus cōstringi, & c. capitulum Sanctæ Crucis, de rescript. vbi excommunicati, & suspensij, idem penis iterum puniuntur, & c. officij, de sent. excom. Hoc ipsum cōfirmat vsus & praxis Ecclesiæ, vt Alexan. de Ales. & S. Bonau. vbi supra testantur, quæ errare non possunt. Ratio est: Quia sicut culpa iterari potest, ita etiam rationabiliter iterari potest & debet pena. Immo cum causæ multiplicari possint vt constat, potest enim quis esse incendiarius, fractor Ecclesiarum, percussor Clericorum, & sic de alijs; ita etiam excommunicationes iterari possunt; iterato enim morbo, remedium etiam iterari debet. Deinde videmus in alijs pœnis impositis, quod simul & semel plura possunt imponi ieiunia, plures etiam vigilie, & orationes ergo etiam pari ratione infligi possunt plures excommunicationes. Et sicut qui vnum peccatum commisit, aliud committere potest; & vno vinculo ligatus, alijs etiam ligari potest; & bannitus iterum banniri valet citatione solam facta vbi habitare consueuerat; ita semel excommunicatus iterum excommunicari potest, vel eiusdem excommunicationis iteratione, ob culpæ iterationem, ad maiorem suam confusionem, vel et alia, propter nouæ culpæ commissionem; & hoc vel ab homine, vel a iure, ab eodem iudice propter diuersas causas, vel a diuersis iudicibus, aut iuribus; pro eadem causa, vel diuersis. Quamuis enim sit vna separatio quoad obiectum, scilicet a communione Sacramentorum & hominum, est tamen alia, & alia prohibitio & separatio: sicut enim homo per primum peccatum mortale gratia priuatur, & a Deo separatur, & per secundum plus elongatur, & deinceps; ita homo per primam excommunicationem a communione Ecclesiæ separatur, & per sequentes excommunicationes amplius elongatur, & in dignior fit suffragijs ecclesiæ, atque adeo elongatur ab illis, quam prius, ac subinde maiori satisfactione indigens vt reconcilietur: & ab vna absolui potest, non ab alia; & tunc excommunicatio secunda incipit suum effectum habere, cum absoluitur a prima, nec vnquam talis communioni Sacramentorum, & hominum restituitur, nisi postquam ab omnibus excommunicationibus fuerit absolutus. Et quod de excommunicatione diximus, de suspensionis etiam iteratione, vt ex d. c. Capitulum Sanctæ Crucis, de rescript. & ibi glos. in verb. suspensionis, & Panorm. ibi, numer. 1. & in c. accusatum, numer. 5. de Simon. constat nec non de interdicto, propter rationis paritatem, dicendum est.

Nec his obstant iura in contrarium allata, nam quamuis per excommunicationem secundam quis extra Ecclesiam iterum eiectus non sit, per eam tamen amplius elongatur, vt ait Rich. vbi sup. art. 5. q. 2. ad secundum, seu vt Halensis d. artic. 5. in fine, & glos. & Panorm. dicunt ratio-

* ri vinculo ligatur, & fortius extra Ecclesiam detinetur. Habet enim excommunicatio duos effectus: vnum, eiciendi extra Ecclesiam, & alterum detinendi extra, seu atcius ligandi. Vnde, licet excommunicatio secunda effectum primum in excommunicato prius non operetur, tamen consequitur secundum. Quamuis enim qui foris est, amplius expelli nequeat, tamen ligatus, & expulsus, longius expelli, & pluribus vinculis ligari potest. Sicut ergo qui peccat mortaliter, gratiam Dei amittit, & iterum peccando non amittit gratiam, sed longius a Deo separatur, & non nisi de omnibus poeniteat, gratiam Dei recuperare valet; ita excommunicatus sepius, & pluribus vinculis ligatus, nunquam in Ecclesiam recipi potest, donec ab omnibus absolutus fuerit. Quod verò dicit Apostolus: *Nihil ad nos de his qui foris sunt, i. Corinth. 5.* ergo excommunicatus iterum excommunicari non potest, propositum non concludit, cum Apostolus ibi solum locutus sit de his, qui ita foris sunt, vt nunquam intrauerint, vt Pagani, & Iudæi, qui nunquam Sacramentum Baptismi, per quod intratur in Ecclesiam, sumperunt. Quamuis igitur excommunicatus foris sit, & extra Ecclesiam, quoad suum commodum, argu. c. penult. & c. A nobis, 2. de sent. excom. non tamen omnino foris est; Etenim excommunicati omnes, in quo etiam heretici, & apostata, ratione characteris indelebilis in Baptismo suscepti, sub iudicio Ecclesiæ, ideoque illis premit & corrigit magis quam Paganos, & infideles, qui sub Ecclesiæ potestate nunquam fuerunt. Neque eadem est ratio de excommunicatione, ac morte corporea, siquidem interfectio reddit impossibilitatem ad vitam; non sic autem in excommunicatione contingit, quia adhuc remanet apertitudo ad redeundum. Præterquam quod etsi vna sententia quis ad mortem damnatus sit alijs, tamen pluribus damari potest, arg. Extra. 2. de schismat. quæ damnatio multiplex non erit inutilis, eo quod non nisi vniuersis sententijs de causis, ab eodem iudice, vel diuersis, vel a iure, & ab homine eadem de causa, vel diuersis excommunicari valide poterit, ita vt non nisi ab omnibus absolutus, liber Ecclesiæ restitatur.

Ceterum, difficile est iudicare, quando quis eandem causam sepius incurrat ob eandem causam, maxime quando a diuersis pena eadem, in diuersis legibus ob eandem causam inflicta sit, si quidem glos. in capit. Quod olim, in verb. supponimus, de Iudæ. docet, tot excommunicationes incurrere, quot leges violauerit, eandem penam imponentes pro eodem delicto. Quam etiam opinionem sequitur Vgol. de censur. Eccles. Tab. 1. c. 16. §. 3. au. 9. at Panorm. in d. cap. Quod olim, numer. 2. dubius est, & Nau. in cap. ita quorundam, de Iudæ. in glos. ult. Notab. 11. numer. 26. 27. 29. & 30. vnam tantum excommunicationem incurrere putat. Sed quia materia hæc de iteratione excommunicationis multipliciter intelligi potest, nimirum, aut ratione facti, aut personæ, aut etiam ratione legis eam ferentis, ideo præmissa regula quadam, quam tradunt Caiet. in Summa, verbo, excommunicatio, in principio, & Ledesm. 2. 4. q. 26. artic. 2. exinde alia inferemus, ex quibus res hæc facilis, & manifesta erit, & multorum exinde casuum solutio in particulari deduci poterit.

Regula igitur quam præfati DD. tradunt, est huiusmodi: In omni sententia excommunicationis siue ab homine, siue a iure lata notare oportet authorem, & verba ipsius sententiæ, & considerare, in quas personas, & pro qua actione feratur his enim ponderatis, quando, & quoties, quis sententiam talem incurrat, haud difficulter intelligere poterimus.

Primo, Quoad personas, si excoicetur Clericus absolute

non al

ADDITIO.

Adde, Et hoc expresse docuit gl. in c. Engeltrudā, 3. q. 4. verb. Anathemate, in fi. & glos. in c. officij, ver. Excommunicationis vinculo, ad finem de sent. excomm. & effectus absolutionis primæ excommunicationis non apparet, donec fiat absolutio a secunda, & ita considerauit Nau. in c. ita quorundam, notab. 11. numer. 9. de Iudæis.

E

non ligatur Laicus illa excommunicatione, esto, faciat illud opus, propter quod excommunicatur Clericus. Vt cū Papa excommunicat Clericum, qui recipit excommunicatum a Summo Pontifice ad officium Diuinum, c. significauit, de sent. excom. est. Laicus admittat illum ad officium diuinum, non erit excommunicatus: Ratio est: quia illa pœna solum fuit lata in Clericum, & non in Laicum.

7 *Secundo* quoad actionem, Quando quis excommunicatur ob vnam actionem, intelligitur de actione perfecta, vt si excommunicetur omnis lathaliter percutiens Christianum, si quis percutiat Christianum non lathaliter, non erit excommunicatus; Immo etiam si eum percuteret notabiliter, si tamen percussus etiam ex miraculo non moreretur, non incurreret percutiens excommunicationem, eo quod percussus non moritur; & Ecclesia si aliud non explicit, non intendit per lathalem percussione, nisi quādo percussus ex ea moritur; & quia non constat, si fuit percussio lathalis quando percussus euadit etsi miraculosē; non enim intendit Ecclesia punire nisi percussione lathalem manifestē. Sic si excommunicetur percutiens Clericum, non erit excommunicatus, qui conatus est Clericum percutere, ex aliquo tamen impedimento eum non percussit, ex gloss. in c. cum in audientia, & in c. si vero, 2. de sentent. excom. Sic, cum hodie in terris Papæ subiectis excommunicatione ipso iure feratur in eos, qui frumentum ē territorio Ecclesiæ exportauerint, eam penam non incurrunt, si solum id conati sint, etiam si illud ferē vsque ad limites & confines territorij portauerint, dummodo non exportent, excommunicati non erunt.

8 *Tertio*, quoad actionem etiam ipsam, si fertur sententia circa percussores Clericorum, per talem sententiam solum non excommunicatur mandans, vel consulens quod Clericus percutiatur. Ratio est: quia pœna: graues qualis est excommunicatio, non debent extendi de vno casu ad alium, ex gloss. in Clem. 1. de sepult. & Clem. 1. de consang. Panorm. in cap. Deus qui, de vita & hon. Cleric. Ioan. Andr. in Reg. Odi, de reg. iur. lib. 6. in Mercur. Tab. verb. excom. 5. cal. 23. §. 1. & cal. 49. §. 5. Naua, in Man. c. 27. num. 51. eo quod pœnae sunt restringendae; extenderentur autem pœnae, si mandans aut consulens sub percutiente competerentur, cum nullus horum verē percutiens sit; nā mandatum, & consilium aliquando longo tempore factū praecedunt, id quod ex eo confirmatur, quia in aliquibus sententijs continetur, quod excommunicentur etiā fauētes, mandantes, & consulentes, & non solum percutientes realiter, & in effectu, vt videre est in c. felices de penis, lib. 6. & in Clem. Si quis suadente, tit. eo. & in multis capitulis Bullæ Cœnæ, ergo vbi hæc non continentur in sententia, non est intentio Ecclesiæ, quod consulens, aut præcipiens penam illam incurrat. Vnde Clem. 1. de consang. excōicans contrahentes matrimonium in gradu consanguinitatis, vel affinitatis prohibito, scienter, vel cum Moniali, non comprehendit consulentes, mandantes, nec aliter consentientes. Neque Clemens 1. de sepult. lata in sepelientes scienter excommunicatum, aut usurarium manifestum, comprehendit consulentes, aut funus ad sepulturam prosequentes, ex Nau. in Manual. cap. 27. num. 51. & commun. DD. sententia.

9 *Quarto* quoad actionem si fertur excommunicatio pro aliquo actu commissio, pro varietate actus aliquando varias excommunicationes incurrere potest, aliquando aut in vnam tantum incidet, aliquando etiam vno eodemq. actu diuersis ligabitur excommunicationibus. Exempli gratia, Qui sæpius Clericum percutit diuerso impetu, vt quia hodie manus ei abscondit, alia vice pedes, altera aures, quia non eodem impetu, & tempore hæc omnia fecerit, tot excommunicationes incurrat, quot ei fecit iniurias. Sic si feratur excommunicatio contra exportantes frumentum ē territorio Ecclesiæ, qui non eodem instanti, atque impetu plures frumentis corbes exportauit, quoties impetu vsus fuerit, toties in excommunicationem incidet. Sic qui excommunicato in crimine cōmunicat, toties in excommunicationem maiorem incidit, quoties ei in crimine cōmunicauit; & idem erit, vbi extra crimen cōmunicat, quoad excommunicationem minorem. Ratio oſum horū est, quia iteratur actus, pro quo

fertur excoicatio; & proinde ē excommunicatio iterati cōfetur. At verō qui eodem impetu eundē Clericum sæpius percuteret, semel tantum excoicationem incurrat. arg. c. cū pro causa, de sent. excom. vbi qui Clericum in dormitorio verberauit, & postea eundem verberando per claustrum traxit, semel excoicatum fuisse dicitur. Sic, qui tota die excommunicato cōicaret, vnam tantum excoicationem incurrat, & qui centum corbes frumenti ē territorio Ecclesiæ exportaret eodem tēpore, ē centum currus onustos simul aut vnum immediatē post alterum exportando, semel tantum in excoicationem incidet. Rō est, quia in his omnibus censetur vnus tantum actus moraliter factus, vna percussio, vna cōio, & vna exportatio, vni delictum, & ideo vna tantum excommunicationem incurrat; vnam enim habere censetur intentionem de vno delicto prohibito cōmittendo. Sicut e contra, qui vno actu, & vna percussione tres clericos percuteret, tres excommunicationes incurrat, ex Ioan. Andr. in c. delictum, de reg. iur. lib. 6. in Mercur. & Naua. in Man. c. 6. nu. 18. & Vgol. vbi supra, c. 16. Tab. 1. §. 3. nu. 8. sicut. n. si separatim illos tres percuteret, ter excommunicaretur, ita etiam vbi simul eos percutit, aliās. n. plura delicta simul concurrentia faceret, vt ea committēs alicuius impunitatem consequeretur, contra l. nunquam plura, ff. de iuriat. delictis, & cum omnes percussit, nec sit ratio cui o. vnus potius, quam ceterorum percussione excommunicatus sit, dicendū est, tot excommunicationes incurrat, quot Clericos percussit, cum singulis iniuriam intulerit, non minus quam si vnum tantum percussisset; sicut ē contrario si tres simul vna hasta Clericum percuterent, omnes tres excommunicati erunt, cum non sit potior ratio de vno, quam de reliquis.

10 *Quinto*, quoad ipsam Legem, si lege aliqua statutum sit, in qua excoicatur, qui hoc, aut illud fecerit, faciēs aliquid vnde plures delicti species nasciuntur, pro quibus singulis excommunicatio a lege fertur, tot excoicaciones incurrat, quot delicta sub excommunicatione prohibita commisit. Exemplum esse potest in Clem. 1. de sepulturis, vbi excoicantur ipso facto, qui aliquem tempore interdicti aut in Ecclesia sepeliunt, in casibus non concessis a iure, vel excoicatum publicē, vel nominatim interdictum, vel usurarium manifestum scienter in Ecclesia sepeliunt. Vnde, sicut qui aliquod vni horū quatuor committeret in excoicacionē incidere; ita qui vno aliquo actu hæc quatuor committeret, quatuor excommunicationes incurreret. & proinde qui interdicti tempore in casibus a iure non permissis aliquem Ecclesiastica sepultura donaret qui simul esset publicē excommunicatus, & nominatim interdictus, & usurarius manifestus, in quatuor excommunicationes incidere, ex quo id fecit, vnde quatuor delicta specie diuersa, nec alterum alteri subiectum enascuntur, pro quorum singulis, pœna excommunicationis imponitur; cum enim nō sit maior ratio cur pro vno, quam pro alio delicto excommunicatus sit, aut pro nullo, aut pro omnibus excommunicatum esse dicemus; quia verō pro nullo excommunicatum esse absurdum est affirmare, nec maior ratio sit pro vno, quam pro altero, pro omnibus quatuor vnico actu commissis, quatuor simul excommunicationes incurrat, quia quatuor delicta commisit, pro quorum singulis eadē excommunicationis pœna ipso iure infertur.

11 *Sexto*, Quoad legem ferentē, hanc Regulā tradit Naua. in c. ita quorundam, de Iudeis, Notab. 11. gloss. vlt. nu. 26. & seq. Eadem pœna ob eandem causam ab eodem legislatore, vel eadem potestate fungente non sæpius lata, vnam tantum censuram pro eodem actu in contrafaciente producit. Hinc infert idem author, quod deserēs semel arma Saracenis, vnam tantum excoicacionem incurrat, quamuis diuersi Summi Pontifici. (vt Alexander III. vt habetur in c. quorundam, & Clemēs III. in c. Quod olim, & Innoc. III. in c. ad liberandam, de Iudeis, quorum nullus sibi referuauit absolutionem, & Clemens V. in Extrau. Multa, de Iudeis, qui primus omnium absolutionem sibi referuauit. & Mart. V. & alij recentiores Pontifices in Bulla cœnæ, & Nicolaus IV. in Extrau. quadam que incipit. Olim, & Bonifacius VIII. in Extrau. que incipit. Contra, quas citant S. Ant. 3. par. tit. 24. cap. 30. Syluest. verbo, excom. 9. nu. 58. verific. vigesima

vigesima prima. & Nauar. d. cita quorundam, Notab. 10. au. 31. & Ioannes XXII. in Extrau. Copiosus, de Iudais.) excommunicationis censuram contra deferentes prohibita Saracenis tulerit. Quamuis enim hi multi fuerint in personis, fuerunt tamen unus in potestate, & ob eandem causam, poenam eandem excommunicationis contra eosdem proferentes, tacite censentur vnā, & eandem excommunicationem, non diuersam inducere. Palud. 4. d. 18. quæst. 2. artic. 4. versic. si autem: Nihilque obstat, quod aliqui eam reseruent, quia qualitas hæc, speciem & substantiam excommunicationis non mutat. Vnde excommunicationes, quæ ab eodem Romano Pontifice, qui diutius vixit, aut quæ à diuersis Pontificibus singulis annis in cœna Domini feruntur, non sunt plures, & diuersæ, sed vna tantum quæ non multiplicatur singulis annis, sed innouatur, & quotannis promulgatur: hæc enim praxis est, & hæc mens & intentio proferentium esse censetur, vis autem & substantia censurarum ex mente proferentium eas nascitur, vt Pan. in c. 2. de testib. cogend. & in c. P. & G. de offic. deleg. latius tradit. nimis enim durum esset, si tot excommunicationes esse, quot leges late sunt, affirmaremus. Dixi ab eodem legistatorem, quia si pro eadem causa, à diuersis legistatoribus eadem poena excommunicationis lata tanquam sua sit, sic diuersa etiam excommunicatio imponeretur, ex Palu. 4. d. 18. q. 2. art. 4. Qua de causa Nau. vbi sup. Notab. 1. num. 34. recte infert, quod si Episcopus maritimæ Ciuitatis sententiam excommunicationis tanquam suam, & a se latam, contra deferentes arma prohibita Saracenis ferret, hæc tanquam diuersa ab ea, quæ in iure, & per Bullam cœnæ contra eosdem ferretur, habenda erit, quia auctores sunt diuersi, neque eadem potestate fungentes, vt successores, & prædecessores, Dixi, tanquam suam, quia si lata esset tanquam innouatio, & publicatio illius, quæ fertur a iure, iam eadem cū illa censenda esset, & contrafaciens vnā tantum excommunicationem ex vnico facto incurreret. Ex his igitur facile erit colligere, quādo, & quibus in casibus excommunicatio iteretur.

De forma excommunicationis, quæ nam sit. Cap. XI.

S Y M M A R I U M.

- 1 Forma, quæ sententia excommunicationis fertur, certa esse debet, & verbis sensibilibus proferri.
- 2 Papa communionem alicuius vitando, hoc ipso eum excommunicare non censetur.
- 3 Persona, in quam excommunicatio fertur, ita, debet exprimi, vt appareat quisnam sit, qui excommunicatur.
- 4 Excommunicatio alia lata, alia ferenda, dicitur.
- 5 Excommunicatio lata seu late sententia, quænam, & quid sit.
- 6 Excommunicatio per verba temporis presentis modi indicati prolata, sententia, late esse censetur.
- 7 Excommunicatio lata sententia est, si dicatur, [Præcipio sub pena, seu sub interminatione excommunicationis late sententia.]
- 8 Excommunicatio est lata sententia, si per imperatiuum alicuius verbi significantis actionem aliquid præcipiatur, aut prohibeatur.
- 9 Item si proferatur nomen adiectiuum [Excommunicatus,] cum verbo substantiuo in aliquo tempore significante factum.
- 10 Excommunicatio est lata sententia, quādo dicitur, [Anathema sit.] Item cum dicitur, [Maneat excommunicatus,] vel si dicatur, [censetur, vel habeatur excommunicatus.]
- 11 Excommunicatio est lata sententia, quando in Bullis Pontificiis, aut alibi habentur hæc verba, [Excommunicationem se nouerit incursum.] Noscas, vel scias te ex-

communicatum. Excommunicationis se nouerit incursum percussus. Noueris te excommunicatum. Noueris te excommunicationi subiactum.]

- 12 Sententia ferenda est, quando dicitur, [Sub pena excommunicationis, sub interminatione excommunicationis, aut anathematis. Sub interpositione excommunicationis.]
- 13 Sententia ferenda censetur, vbi hæc ponuntur verba, [Excommunicetis aliquem.] Qui hoc fecerit, erit excommunicatus. Excommunicabitur. Excommunicetur. Communionem priuetur. Excommunicationis uinculo innodetur.]
- 14 Verbis his, [Nemo ei communicet,] an excommunicatio Maior, vel Minor feratur.
- 15 Verbis istis, [Fero in te censuram ecclesiasticam sententiam] aut [Fero te muerane Episcopi,] nulla censura ferri censetur.
- 16 Verbis his, [Indignationem omnipotentis Dei, aut Apostolorum Petri, & Pauli, aut nostram incurras,] excommunicatio non fertur.
- 17 Verbis istis, [Maledico tibi,] uel, [Denucio, uel habeo te pro excommunicato,] uel [sicut excommunicatus uitetur,] excommunicatio non fertur.
- 18 Excommunicatio sub conditione lata, non afficit eum in quem lata est, donec dies, seu conditio adueniat, quæ adueniente uires suas habet, & non retrahitur ad diem pronuntiationis.
- 19 Excommunicatio sub conditione lata, an ualeat, si pendente conditione excommunicatus forum mutet.
- 20 Excommunicatione lata a Iudice sub conditione, nisi soluat infra certum terminum, an, si ad tempus a Iudice datum non soluerit, ob proregationem a creditore factam, excommunicationem incurrat.

¶ Vemadmodum in superioribus materiam certam esse debere diximus, vt sententia excommunicationis valide feratur, ita etiam & forma præscripta & determinata aliquo saltem modo esse debet, etenim sententia incerta nulla est. Licet enim communis Doctorum sententia sit, quam Panorm. in cap. 1. nu. 34. de iudic. Gab. 4. dist. 18. q. 2. art. 2. concl. 7. S. Anton. 3. part. tit. 24. cap. 74. Angelica in verbo, excom. 2. nu. 4. Syluest. verbo, excom. 1. nu. 13. 14. & 15. Tabiena, verbo, excom. 2. vers. Quarto vtrum. Armilla, verbo, excom. nu. 17. Nauar. in Manuali, c. 27. nu. 12. & 37. Couar. in c. Alma mater. 1. par. §. 11. nu. 7. Henriquez, libr. 13. c. 20. §. 2. Vgol. de Eccles. censur. Tab. 1. c. 20. num. 3. sequuntur nullam certam & determinatam uerborum formam ad excommunicationem ferendam a iure nobis præscriptam esse, in eo tamen omnes conueniunt, excommunicationem (& idem de suspensione, & interdicto iudicandum est.) talibus verbis ferri necessarium esse, quibus consensus, & intentio iudicis presentis excommunicare volentis, exprimitur, arg. cap. A nobis. 1. de sentent. excom. & c. fin. de constit. libr. 6. Vnde necessarium omnino est, ea verba adhibere, quibus qui excommunicatur, communionem priuari, qui suspenditur, suspendi, qui interdictus, interdicto subijci, significetur, arg. ca. Sacro, de sent. excom. in antiquo. & c. cum medicinalis, eod. tit. li. 6. Neque satis est, animo & voluntate quempiam excommunicare velle, nisi id verbis idoneis ad censuram quam ferre intendit, significandam exprimat: est. n. excommunicatio Ecclesie visibilis gladius. vt Conc. Trid. sess. 25. de reformat. c. 3. ait. & proinde verbis sensibilibus ferenda, cū verba ad animi nostri conceptus exprimendos instituta sint.

Hinc infertur, quod nec Papa, & multo minus alius inferior, alicuius communionem vitando propterea ipsum excommunicare censetur, vt pluribus Innoc. in cap. cum olim, 1. nu. 4. & Felin. in ca. si aliquando. nu. 3. de privilegiis docent. Sicut neque e contra, scienter cum excommunicatione literis, verbo, osculo, aut alio quouis modo participare de

cum absolueret censetur. Vt de Summo Pontifice expressè in Clem. fin. vbi glos. Si Summus, de sentent. excom. habetur. & Innocen. & Felin. vbi suprà testantur. Quod non solum de excommunicatione (de qua in d. Clem. agitur) sed etiam de suspensione, & interdicto dicendum est; Sic enim Papa in Ecclesia interdicta Divina celebret; Et hoc de alijs à Papa ita certum est, vt nulla ratione vel cum excommunicato versantes, vel aliquem visitantes, illum absolueret, aut istum excommunicare censentur, vt in cap. cum desideres, de sentent. excommunic. habetur. Quia cum alij omnes à Papa iuri communi sint subiecti, in sententijs ferendis formam iuris vt debent. Papa verò ob potestatis plenitudinem, etiam ob solam participationem cum excommunicato, aut visitationem alienius, illum absolueret, & hunc excommunicare potest, si se id velle declararet, vt de absolute in Clement. fin. de sentent. excomm. habetur, & idem de suspensione, & interdicto sentiendum est. Verbis igitur aptis, & idoneis ad censuram, quam ferre iudex intendit significandam, & ab eo expressus quicquam censuram ferre potest forma exprimi, & proferri debet, arg. ca. Sacro, de sentent. excommunic. & c. r. de sent. excom. li. 6. & DD. ibi.

3 *Præter verba etiam necessarium est, vt persona in quam sententia fertur, ita exprimat, vt appareat, in quam personam proferatur.* Hinc qui diceret, excommunico, suspendo, aut interdicto, non addens eum, qui excommunicatur, suspenditur, aut interdictus, nihil faceret; cum persona materia sit censura, res autem ex materia & forma constituitur, sicut nec validum est Sacramentum Baptismi, Confirmationis, aut Penitentiae, vbi persona non sit mentio suscipientis. Dixi autem personam ita esse exprimendam, vt appareat censuram in illum, & non in alium ferri; Quia si quis diceret, excommunico causa Petri, seu propter Petrum, vbi Petrum excommunicare volebat, sententia nihil valebit; quia licet expressus sit Petrus non ita tamen, vt ex vi verborum appareat in ipsum excommunicationem ferri. Immo vero, si iudex qui excommunicare vellet Petrum, diceret, ego excommunico, & antequam Petrum nominet, Petrus appelleret, iudex vero addat Petrum, excommunicatio nulla erit, vtpote post appellationem lata, capit, per tuas, & capit. solet, de sentent. excomm. siquidem antequam persona nominatur, sententia vinculum non inicit, vt igitur sententia valida sit, siue absolute feratur, siue sub conditione, (potest enim sub conditione censura nonnunquam ab homine ferri, vt habetur in cap. præterea, 2. & DD. ibi, de appell. & nos infra dicemus) semper ijs verbis concipi debet, quibus & censura ferri significetur, & is in quem lata est, exprimat, vt ex dictis manifestum est.

4 *Quia verò excommunicationis censura, sicut & alia censura, aliquando dicitur esse lata, seu lata sententia, aliquando ferenda, quibus verbis utraque feratur, breuiter explicandum est, si tamen prius quid lata sententia sit, quid ferenda, exponatur.* Est autem censura, seu excommunicatio lata sententia siue ab homine, siue à iure lata sit, qua quis statim atque offendit, nulla alia declaratione accedente constringitur. Quia enim iure statutum est, vt qui iniuriose Clericum percussit, statim excommunicationem incurrat, cap. si quis suadente diabolo, 17. quæst. 4. idem, qui sic Clericum percussit, sine ulla hominis declaratione eam incurrit, ideoque dicitur esse lata sententia, quia priusquam delictum commissum sit, lex quæ in posterum consulit, sententiam in delinquentem tulit. Et idem etiam dicendum erit, vbi iudex sententiam ferat, vt qui furtum fecerit excommunicatus sit, qui furtum committit, statim excommunicatus est, id quod alijs in minimis significari solet, maxime cum dicitur ipso iure, aut ipso facto excommunicatus sit, vt in exemplis allatis constat; Qui enim Clericum percussit, aut furtum fecerit contra sententiam iuris, aut hominis contra huiusmodi facientes latam, nulla alia declaratione accedente, ipso iure seu ipso facto, id est, statim atque delictum factum est, sin excommunicationem incidit.

6 *Ceterum non patum inter se dissentiant auctores,*

quibusdam alijs verbis excommunicatio lata sententia esse dicatur; In qua re claritatis gratia hæc Regula communis esse potest. Quando cumque sententia ab homine, vel à iure per verba in tempore præsentis indicatiui modi proferatur, siue sit pro præsentis contumacia, siue pro futuris culpis lata sententia esse censetur, ut si dicatur: Excommunico, seu excommunicamus maiori excommunicatione, sententiam excommunicationis promulgamus, seu proferimus, seu excommunicationis sententia te innotamus. Item excommunicationis mucrone te percuto. Item praeiudice ab Ecclesia, extra ecclesiam te eijcio. His enim omnibus modis satis significatur talem Christum fidelium, & Sacramentorum communione priuari, & etiam consensus iudicis de præsentis excommunicantis exprimitur, arg. c. penult. de sentent. excom. S. Anton. 3. par. tit. 24. c. 74. Angelica, verbo, excom. 2. nu. 4. Syluest. verbo, eod. 1. num. 15. Tabien. verbo, excom. 2. vers. Quarto vitium. Arnulph. verbo, excom. num. 17. Nau. in Manuali, cap. 27. num. 1. Henriquez, lib. 13. de excom. c. 20. §. 2. Vgol. de cens. Eccles. Tab. 1. ca. 9. §. 6. nu. 4. §. 6. & Tab. 2. c. 28. idem si dicatur: Anathematizo, seu anathematizamus excommunicationem maiorem præsentis feror, vt habetur c. excommunicamus, 1. & 2. de hæret. iuncto c. Engeltrudam, 3. q. 4. glos. in c. penult. de sent. excom. idem si dicatur: Decernimus innotantes excommunicationis vinculo, c. vnico, de schismat. li. 6. Per præsens igitur indicatiui modi lata censetur sententia.

7 *Deinde etiam per communicationem excommunicationis lata sententia est, si addantur hæc verba: lata sententia, vt cum dicitur: præcipio sub pana, aut sub interminatione excommunicationis lata sententia. & idem de æquipollentibus, vt si addatur, ipso iure, ipso facto, statim, mox, & tunc eo ipso, & id generis, & ita si dicatur: præcipio sub pena excommunicationis ipso iure, ipso facto, aut statim incurrendæ, qui contra talem prohibitionem aliquid fecerit, statim est excommunicatus, adiectio enim horum verborum suis significat intentionem Legis, aut iudicis esse, vt contrafaciendo statim sine alia declaratione excommunicationem incurrat, ex Panorm. in c. si diligenti, num. 18. Felin. in cap. Rodolphus, num. 31. de rescript. & colligitur ex ca. Quam sit, & ibi glos. in verbis eo ipso, de elect. lib. 6. Tab. verbo, excom. 2. vers. sexto, Eodemque modo lata sententia est, si ad hæc verba, excommunicatur, communicatione priuatur, suspèndatur, interdicto subiiciatur, addatur, lata sententia, ipso iure, ipso facto, & alia id generis, vt habetur in e. Quam sit, & c. si religiosus, de elect. lib. 6. glo. in c. Quicunque §. inhiibemus, in verbo, innotetur de hæret. lib. 6.*

8 *Sic etiam sententia lata erit, quoties per imperatiuum alicuius verbi significantis actionem, aliquid à iure, vel ab homine præcipitur, aut prohibetur; vt cum dicitur, excommunicati subiacent, vel quid simile, vt si dicatur in excommunicationem incidat, incurrat, arg. Clem. 1. de pen. & capit. vnico, de iur. lib. 6. Panorm. in cap. si diligenti, num. 18. de foro compet. & in cap. dura sæpe, numer. 8. de crim. falsi. Tabien. verbo, excomm. 2. vers. Sexto, & Angel. verbo, excomm. 2. §. 7. Henriquez, lib. 13. de excomm. cap. 20. §. 2. Vgol. Tab. 1. cap. 9. §. 6. num. 14. & idem si dicatur: Noueris te subiacere excommunicationi, vel decernimus te subiacere excommunicationi, vt colligitur ex cap. 2. de hæret. lib. 6. Clement. 1. de sepult. Clem. 2. de hæret. Clement. vnica, de confang. Cum enim huiusmodi loquendi modo subiecto excommunicationis significetur, lata sententia dicenda erit, vt optime docet Felin. in cap. 1. nu. 17. de iudic. post Panorm. in c. Clericis, ne Cler. vel Monachi.*

9 *Pari modo sententia lata erit, quando proferatur nomē adiectiuum excommunicatus, cum verbo substantiuo in aliquo tempore significante factum, vt si dicatur, excommunicatus, seu suspensus sit; excommunicationis sententia innotatus sit, excommunicatus existat, arg. Clement. 1. de decim. & Clement. 1. & 2. de penis, & ca. fin. de rebus eccles. non alienand. lib. 6. Extrauagan. 1. de electio. & testatur glos. in cap. quicunque, §. inhiibemus, in verbo innotetur, in fine, de hæret. lib. 9. & sequuntur Panorm. in cap. 1. num. 13. & in cap. si diligenti, num. 18. de foro compet. Angelica, verbo, excomm. 2. §. 7. Henriquez, lib. 13. de excom.*

tomun. capit. 20. §. 2. Vgol. Tabul. 1. capitul. 9. §. 6. numer.
 7. & Tabul. 2. capitul. 28. numer. 4. quicquid Nauarr. in
 Manual. capit. 27. numer. 12. in contrarium sentiat. existi-
 mans; verbum illud; *Sic* esse temporis futuri, cum tamen
 constet per futurum tempus ipso facto excommunica-
 tionem, aut aliam censuram non incurri. Ceterum, di-
 cendum est; verbum *Sic* in hoc loquendi modo excommuni-
 catus fit; & similibus, esse presentis temporis, vt docet Bald
 in l. 1. num. 1. C. de secund. nupt. verbum autem temporis
 presentis significat pœnam ipso iure inferri; vt docet Fel-
 lin. in capit. Rodolphus, num. 39. de rescript. & proinde
 hoc loquendi modo significatur excommunicatio maior,
 quæ ipso iure fertur. Quod vnuerſaliter verum esse puto,
 nisi aliud contrarium constaret legislatorem; aut iudi-
 cem sic excommunicationem ferentem voluisse excom-
 municationem non esse late sententia, sed ferendam; pro-
 ut accipi debent Canones multi in distin. 30. vbi signifi-
 catur, Canones illos intelligendos esse de sententia ferenda,
 & non de lata. Vnde non valet ratio allata Nauarr; Eri-
 enim verbum *Sic* futuri temporis optatiui sit, est tamen
 etiam, & imperatiui, & subiunctiui, & porius in huiusmo-
 di sententijs ferendis, & modo loquendi in materia de cœ-
 suris, intelligi debet de imperatiuo, quandoquidem legis
 virtus proprie non est optare, sed imperare, præcipere, &
 punire, vt dicitur in leg. legis virtus, ff. de legibus; & tradit
 Tabiena, verbo, excomm. 2. vers. Sexto queritur, post glossin
 cap. Quicunque, in verbo, innotetur de hæres. lib. 6. & Pa-
 nor. in c. si diligenti, num. 18. de foro compet. qui citat pro
 hac re glossin iuris ciuili, in lin. criminali, C. de iurisd. omni.
 * iudic. Idem dicendum est cum dicitur * *Anathema sit*, fer-
 10 tur enim excommunicatio maior ipso iure; vt notant Fel-
 lin. cap. Rodolphus, nu. 38. de rescript. & addit ad Panor.
 in cap. cum non ab homine, num. 24. de iudic. Vgol. Tab. 1.
 cap. 9. §. 6. num. 18. & Tab. 2. cap. 28. num. 4. Henricus
 lib. 13. de excomm. capit. 20. §. 2. Palaci. 4. distin. 18. q. 3.
 & communis. Quod ex eo patet quia nomen hoc, *Ana-
 themata*; execrabile & vitandum quoddam significat; at si
 hoc loquendi modo non esset lata sententia, non recte di-
 ceteretur Anathema, vt qui adhuc anathema non esset, nec
 vitandus, quia nondum excommunicatus. Vnde, & Con-
 cilia, & nouissime Tridentinum, hoc nomine passim in
 damnandis hæreticis vtuntur, quos certum est voluisse de
 facto damnare, & excommunicare. Sic etiam lata senten-
 tia erit, si dicatur, *maueat excommunicatus*, aut si dicatur,
conſeatur; vel *habeatur excommunicatus*; *suspensus* vt habe-
 tur in c. vnico, de iniur. lib. 6. Angel. verb. excommunicatio. c.
 §. 7.

De illo autem loquendi modo, qui frequens est in Bullis Pontificijs, *excommunicationem se nouerit incursum*; significatur meo iudicio excommunicatione latæ sententiæ, quia hoc modo non ponitur in futuro sententia, quæ potius supponitur iam præterita, sed ponitur in futuro incursio sententiæ ab eo, qui contra legem latam aliquid præsumptum, aut prohibentem, offendit. Et colligitur ex cap. Non minus, de Immunit. Ecclesiæ. & excommunicationi, & ibi glossa in verbo, nouerint, de raptor. Idem si dicatur, *Nolcas, vel cognoscas te excommunicatum, suspensum*. cap. præterea, 2. & ibi Imola, nu. 3. de appell. Idem si dicatur, *excommunicationis se nouerit mucrone percussus*. cap. vt inquisitionis, §. fin. & ibi glossa in verbo, percussus, de hæret. lib. 6. & latius tradit Felin. in cap. Rodolphus, num. 31. de rescript. & in cap. 1. nu. 17. de iudic. vbi ait, per hæc verba, *noueris te excommunicatum, scias te excommunicatum* sententiam latam esse. Et idem si dicatur, *Noueris te excommunicationi subiacere*. in d. cap. Rodolphus, num. 26. vers. Noueris te subiacere, de rescript. Idem docet Tabie. verb. excom. 2. vers. sexto queritur. Et hanc sententiam sequutus latè tradit Vgol. Tab. 1. cap. 9. §. 6. num. 10. & est communis. Hisigitur modis sententia lata censetur, hi enim frequentius usurpantur ad censuram latæ sententiæ significandam. Et quod de excommunicatione dicitur, de suspensione, & interdicto pari ratione dicendum est.

12 Ferenda verò censura varijs, itidem modis significatur, Primo, quidem per simplicem eius comminationem, ut cum dicitur, sub pena excommunicationis, sub intermin-

*tionē excommunicationis, aut anathematis, sub interpolatio-
ne excommunicationis: Sic gloss. in cap. Salontiane, in ver-
bo, sub excommunicationis interpolatione. dist. 63. & gloss. in
cap. relatum, 2. in verbo, excommunicationis subdauis, &
ibi Panor. num. 5. de iure patron. & gloss. in cap. sicut tuis,
in verbo sub interminatione Anathematis, & ibi Panor.
num. 6. de Simon. & glo. in c. vnico, in verbo, sub anathe-
mate, & ibi Panor. num. 3. de sagittarijs, & gloss. in cap. 2. de
matrim. contracto contra interdict. eccles. Felin. in c. dilecti,
col. 2. vers. secundo sunt, de except. & facit quod not. in
tit. C. commin. vel epist. per totum. Facit etiam, quia quā
do iudex precipit alicui, ut aliquid faciat, vel non faciat,
sub pena mille librarum, ut non parens non incidat in-
continenti in penam, cum illa fuerit quedam commina-
tio de pena infligenda. Idem docent S. Anton. 3. par. tit.
24. c. 74. Angel. verbo, excom. 2. §. 8. Tabien. verbo, excom.
2. vers. Sexto queritur. Vgol. Tab. 1. cap. 9. §. 6. nu. 15. Hen-
tquez lib. 1. 3. de excom. cap. 26. §. 2. qui alios pro hac sen-
tentia refert. & Nauar. in Manual. capitulo 27. nume-
ro 12.*

3 Sic etiam sententia ferenda significatur per verbum substantivum, vel aliud verbum significans aliquid de futuro, ut cum dicitur: *Excommunicetur aliquem, vel qui hoc fecerit, erit excommunicatus, vel excommunicabitur*. Sic etiam fiduciar. *Excommunicetur, communione privetur, excommunicationis vinculo imodetur*. ex glos. in ca. 2. §. inhibemus, in verbo, innotetur, de hæret. lib. 6. & in cap. in penis, de reg. iur. lib. 6. Panorm. in cap. Quia propter, num. 3. & in cap. cum in cunctis. §. fin. num. 6. de elec. & in cap. si diligenti, numero 13. de foro compet. Anglicana, in verbo excom. 2. nu. 7. Tabien. verbo, excom. 2. vers. Sexto quaritur. Nau. in Man. cap. 27. nu. 12. Vgol. Tab. 1. cap. 9. §. 6. nu. 7. Henriquez lib. 13. de excom. cap. 20. §. 2. & hæc qua hæctenus dicta sunt, in confesso sunt ferè apud omnes, his enim modis plerumque excommunicationis censura aut lata est, aut ferenda significatur.

ADDITIO.

Adde; Quod per hæc verba; anathema fit, non feratur Excommunicatio ipso iure, tenuit glos. & Cardinal. quos refert Vgolin. in loco hic sapius per Auctorem allegato. Verum aperte fallitur prædicta glos. & Cardinal. Concilia enim & maxime Tridentinum nulla frequentius videntur verborum forma aduersus hæreticos, vt significant eos ab Ecclesia abscissos esse, quam illa Anathema fit, & nouissime aduertit Suarez tomò y. de Censuris, disputat. 3. sectio. 3. versiculi. Item quæri solet. Quid autem sit dicatur, sub Anathemate, prout loquitur text. in capit. vñico. de sagittar. respondetur cum glossibi verbo eodem. quod per illa verba significatur canon ferende sententia; & hoc siue a lege, siue ab homine eiusmodi verba profertantur.

1. de iudic. & expressè tradunt Ioan. Andr. Guil. de Monte Lauduno. & Panorm. vbi supra.

14. *Solum dubium est*, quando non constat de intentione iudicis; nec causæ cognitio præcesserit, & hæc verba simpliciter dicantur, *Nemo excommunicatur*, tunc excommunicatio feratur; Et quidem Panorm. vbi supra, numer. 34, in fine partem negatiuam tenet, arg. cap. 1. de immunit. Eccles. lib. 6. eo quod non obseruatur debita forma Ecclesiæ, arg. cap. 1. de sent. excomm. lib. 6. vnde esset præsumere delictum in proferente, contra cap. ad audiendum, de præscript. Decius verò in d. cap. 1. de iudic. lectio. 2. num. 24. affirmat. Quorum opiniones non male mea sententia ea ratione conciliat Vgol. de Eccles. cens. Tab. 2. cap. 28. num. 3. quod opinio Panorm. vera sit, si intelligatur de excommunicatione maior; hæc enim non solum priuat communionem hominum, sed etiam Sacramentorum; cum tamen his verbis, communicatio tantum hominum prohibeatur, vt per se patet, vnde maior excommunicatio vi horum verborum non fertur. Decij vero sententia vera erit, si de minori excommunicatione loquamur; hæc enim verba, prohibent communionem hominum; minor autem excommunicatio hominum communionem priuat. Vnde sicut excommunicatio maior fertur, vbi quis a communione hominum, & Sacramentorum remouetur, arg. cap. penult. de sent. excom. & cap. Engeltrudam. 4. q. 3. ita etiam excommunicatio minor fertur, vbi quis a communione Sacramentorum aut a communione hominum tantum separatur, arg. cap. Episcopi, 1. q. 3. & arg. cap. fin. de cler. excom. ministr.

15. *Quoad hæc verba, Fero in te censuram Ecclesiasticam a sententiam*, nulla ratione fertur excommunicatio maior, quia quæ pœna his verbis lata sit, incertum est; nomine enim censuræ, non solum excommunicatio, sed aliæ etiam pœnæ significari possunt, incertitudo autem sententiam vitiat. Sic neque his verbis; *Fero te muerone Episcopi, aut muerone Ecclesiastico*, fertur excommunicatio maior, cum his etiam verbis aliæ ab excommunicatione censuræ significari commodè possint, arg. ca. 1. de homicid. lib. 6. & pluribus docet Paul. Fusc. lib. 1. de regim. Eccles. cap. 31. Quæ opinio procedit, nisi hoc loquendi modo iudex excommunicationem hanc se ferre velle declarat, tunc enim, quia incertitudo tollitur, sententia valet, arg. cap. cum cessante, de appellat. inno. si dicat, se his verbis omnem censuram ferre velle, omnes censuræ feruntur, arg. Extrau. Diuina, de priuileg.

16. *Porro, nec his verbis: Indignationem omnipotentis Dei, aut Apostolorum Petri, & Pauli, aut nostram incurras*, excommunicatio fertur; sicut neque si dicatur: *sub obestatione Diuini iudicij*; mortaliter tamen peccat, qui contrafacit. Idem dicendum est, quando præcepto non pateretur facto in virtute sanctæ obedienciæ; aut sub interminatione maledictionis; quamuis enim contrafaciens peccet, excommunicatus tamen non erit, ex Felin. in c. veniens, nu. 1. de præscript. & Gemin. in cap. 1. num. 5. de sepult. nu. 6. Angelica. verbo, lex, num. 3. Armilla, eod. numero 24. Paul. Fusc. & Vgol. vbi supra. Immo, neque his verbis, *Maledico tibi*, excommunicatio fertur, quamuis contrafaciens mortaliter peccet, ex Zabar. in Clem. 1. §. penult. de hæret. & Felin. in d. cap. veniens. Neque excommunicatio fertur si iudex dicat: *Denuncio, vel habeo te pro excommunicato*, ex Goffred. S. Anton. 3. par. ii. 24. cap. 74. Angel. verbo, excom. 2. num. 4. Pisanel. verbo, eod. 1. vers. Quomodo debeas. Syluest. verbo excom. 1. num. 15. Armilla, eod. num. 17. Vgol. Tab. 2. cap. 28. num. 4. & Nau. in Man. cap. 27. numero 12. Henriquez lib. 13. de excom. cap. 20. §. 2. secus, quando profertur in Canone, & Decreto, aut in excommunicatione conditionali, quales sunt omnes quæ dantur cum monitione Canonica, aut propter peccata futura, ex Nau. & Henriquez vbi supra. Nec denique his verbis: *Sicut excommunicatus videretur*, fertur excommunicatio ipso iure, vt notat Tab. in verbo, excom. 2. vers. sexto queritur, post Panor. in c. super specula, ne Cler. vel monachi, Notab. 2. Quibus igitur verbis excommunicatio ferri debeat, & quando sententia lata, aut ferenda sit ex dictis constat.

17. *Quoad sententiam excommunicationis, & aliam cen-*

surarum, quæ sub conditione ab homine feruntur (posse enim sub conditione ferri, constat ex cap. præterea, 2. de appellat. & DD. ibi iuncto cap. Romana, §. caueant, de sentent. excommuni. lib. 6. & DD. ibi) eadem forma seruanda est. In qua tamen hoc aduertendum est, excommunicationem sic sub conditione latam, nunquam afficere eum, in quem lata est, donec dies, vel conditio adueniat, non enim prius lata censetur; adueniente autem die, vel conditione, vires suas habet tantum, non autem trahitur retro ad diem pronuntiationis, cum his spiritualibus, fictionibus locus non sit, sed veritas sola attendatur, ex Archid. in cap. vnica, de voto, lib. 6. & Panorm. in cap. consult. num. 2. de iure patron. Pisanel. verbo, excomm. 1. vers. 1. vtrum sententia excommunicationis. Couar. in cap. alma mater, 1. par. §. 10. num. 6. de sentent. excom. lib. 6. Vgol. de cens. Eccles. Tab. 1. cap. 20. §. 6. num. 1. Vnde etiam pendente conditione appellare licet, & appellatio huiusmodi impedit effectum sententiæ, conditione etiam postmodum adueniente, vt communis DD. sententia docet, post glo. in d. cap. præterea, 2. de appellat. & Innoc. & Host. ibi, & Ioan. Monach. in cap. Quicumque, de sentent. excom. lib. 6. Pisanel. & Couar. vbi supra, §. 10. num. 4. vers. Immo licet alioqui, & num. 6. Nauar. in cap. cum contingat, 1. causa nulli, nu. 7. de testip. vbi testatur esse communem contra Panorm. quem sine ratione sequutus est Vgol. vbi sup. Si verò pendente conditione excommunicatus forum mutet, adueniente conditione, nihilominus in excommunicationem incidet, dummodo is, in quem excommunicatio sub conditione lata est, iam aliquid fecit, vnde obligatio orta est, quam obrem iudex, vt aliquid faceret, sub ea pœna præcepit, arg. cap. præterea, 2. de appellat. iuncto cap. proposuisti, de foro compet. vt latius tradunt glo. in d. cap. præterea, 2. in verbo, impedire, de appellat. & ibi Innoc. num. 1. & Panorm. nu. 10. Marian. Socin. in cap. Sacerdos, numer. 15. 2. qui ait esse communem opinionem, de sentent. excommuni. Pisanel. & Vgol. vbi supra, nu. 4. & Ratio est, quia hic ante fori mutationem a iudice per sententiam præuentus est, quo casu in iudicio mutatione fori non tollitur, sed eadem quoad hanc causam semper subiectus est, vt habetur in cap. penult. de foro competenti. Etenim, vbi iudicium ceptum est, ibi etiam finiri debet, vt dicitur in l. vbi acceptum, ff. de iudic. Quia ratione si Episcopus generaliter excommunicat oēs, qui res ecclesiæ alicuius demerent, nisi intra viginti dies ipsas restituant, sententiæ tempore, subditi, si forum mutent, & res furto sublatas non restituant, excommunicationem incurrunt, arg. c. præterea, 2. de appellat. & c. proposuisti, de foro competenti. & arg. c. 1. de offic. ord. Id quod verum est, nisi causa obligationis cessaret, nimirum, vel quia as alienum, cuius causa est excommunicatus, à creditore interim sibi condonatum sit; vel quia beneficio se abdicauit, ob quod excommunicatio lata est, tunc enim eo quod excommunicationis causa cessat, etiam cessabit effectus, ita vt excommunicatio in eum vires non operetur. Sicut etiam, si Episcopus in Petrus sententiam excommunicationis ferat, nisi intra certum tempus in ecclesia residet, & Petrus in alterius diocesi beneficium aliud consequatur, vnde primum vacet, iuxta cap. multa, de præbend. quod erat in diocesi Episcopi excommunicantis, aut uxorem duxerit, quia tunc etiam beneficium priuatur, ca. 1. de Cler. coniug. in excommunicationem eo, quod non residet, non incurrat. Dixi, dummodo is, in quem excommunicatio lata est, aliquid fecit, vnde obligatio orta est, quia si nihil huiusmodi commiserit, mutetque postea forum, non incurrat in excommunicationem si mutato foro, aliquid faciat, quod à priori Episcopo sub excommunicationis pena prohibitum fuit; cum nullo modo sub prioris Episcopi iurisdictione sit.

20. *Difficultas* solum est, quando iudex præcipiat debitori vt soluat intra certum terminum alioquin sit excommunicatus, an terminum creditor prorogare possit, vt exempli gratia, si Episcopus Petrum excommunicet, nisi intra mensem satisfaciatur Ioanni, an Ioannes tempus illud prorogare possit, ita vt præterito mense ob factam à creditore prorogationem Petrus excommunicatus non sit. In qua residet Innoc. in cap. præterea, 2. nu. 5. & Ioan. Andr. & Host.

vt re-

ut refert Panormij ibi, numer. 4. de appellat. & Zabari, in Clem. 1. num. 18. de iur. iur. velint excommunicatum esse eo quod creditor effectum excommunicationis differe non possit, cum iurisdictionem non habeat ad tollendam sententiam a iudice latam: contra vero Panorm. ubi supra, & Anchar. in cap. Quicunque, num. 3. de senten. excomm. lib. 6. & Decius in d. cap. praterea, num. 3. & alij hanc excommunicationem non incurtere velint, cum creditor, si erat totum debitum remittere, ita multo magis diem ad solvendum debitori datum prorogare possit, venus tamen sciunt, qui excommunicatum illum dicunt, si iudice in scio prorogatio facta sit, ob rationem allatam; quamvis si iudex prorogationem a creditore factam noverit, & tacuerit, aut eidem aliquo modo consenserit, nullo modo tunc excommunicationem debitor die constituto non solvens, incurrit, eo quod de consensu iudicis, qui excommunicationem tollit, prorogatio facta esse existimetur, arg. l. sepe, ff. de re iud. & Pisanel. in verbo, excommunicatio, 1. v. v. Quid si iudex, & Vgol. de Eccles. cens. Tab. 1. cap. 20. §. 6. num. 5. latius tradunt, & tunc si adveniente secundo termino non soluerit excommunicatus erit: quia ut auctores prefati docent, terminus cum omnibus suis accessorij prorogatus esse censetur ex Innoc. Panorm. Pisanel. Vgol. ubi supra. Felin. in cap. ad aures, num. 1. de Simo. & facit l. sed & manente, ff. de pteat. Si tamen persona aliquo modo si bi reputet satisfactum, cessat tota excommunicatio, ex Pisanel. ubi supra, & Summa confess. lib. 3. tit. 3. quest. 76. Et de forma excommunicationis siue potest, siue sub conditione lata sit, & quibus verborum formis ferri debeat, & quando obliget, haecenus dictum sit.

De conditionibus, & circumstantiis ad ferendam excommunicationem requisitis.

Cap. XII.

S. V. M. A. A. R. I. V. M.

- 1 Conditiones quatuor ad excommunicationem praecedere, quodam subsequi debent.
- 2 Excommunicatio non ex odio, sed ex zelo iustitiae ferri debet.
- 3 Iudex excommunicaturus quid prius debeat meditari.
- 4 Excommunicationis poena, si non ipsi cui imponitur, alijs tamen semper salutaris est.
- 5 Monitio praerequiritur ad excommunicationem ferendam, & quare.
- 6 Monitio tam in hominis, quam in iuris sententia est necessaria, sed alia, & alia ratione.
- 7 Monitio praerequiritur tam in sententis ferendis a praetatis regularium, quam a praetatis secularium.
- 8 Monitio necessaria est etiam quando quis iterum ob eadem causam excommunicatur.
- 9 Monitio non solum praerequiritur, quando Iudex procedit ex officio, sed etiam quando alio petente excommunicatur.
- 10 Monitio, ob quas fines facienda sit.
- 11 Monitio facienda est coram personis idoneis ad testificandum, & hoc quare.
- 12 Monitio seu citatio, ut ad domum ipsius excommunicati fiat, quando sufficiat.
- 13 Monitus semel personaliter, non necessario iterum fieri admonendus est.
- 14 Monitio, quae ad notitiam ipsius citati pervenit, sufficit ne iterum personaliter admonatur.
- 15 Monendus necessario non est, qui iterum ob eandem causam, seu absolutionem male receptam excommunicatur.
- 16 Monitio in aliquibus casibus licite omitti potest.
- 17 Monitio an necessaria sit, ubi quis pro delictis notarijs excommunicatur.

- 18 Monitio an omitti poterit, ubi est periculum in mora.
  - 19 Monitio necessaria non est, quando excommunicatio generalis pro culpis futuris fertur.
  - 20 Monitio an necessaria sit, quando excommunicatio fertur a Iudice, non ut Iudex est, sed ut persona privata, & vicem partis agentis, contra occupantem res Ecclesiae.
  - 21 Monitionem an praetatus Regularis subditum suum excommunicaturus, necessario praemittere teneatur.
  - 22 Auctoris opinio in praemittenda monitione in excommunicatione Regularium.
  - 23 Monitio, an praemittenda sit, quando excommunicatio fertur ab delicto in praesentia Iudicis commissum.
  - 24 Monitio an necessaria sit, ubi Iudex excommunicat excommunicatum a iure propter idem delictum.
  - 25 Monitio necessaria non est, quando is, qui excommunicatur, merus & simplex executor est.
  - 26 Monitio quamvis regulariter praemitti debeat, ea tamen omissa, excommunicatio lata, valida est, & quare.
  - 27 Monitione omissa, excommunicatio nulla est, si Iudex exprimat se omittere monitionem eo quod de iure non scit necessaria.
  - 28 Excommunicatio sine monitione praemissa nulla est, quando fertur in Monitorio aliquo executorio, siue Clausula iustificativa, [Si te senseris gravatum] &c.
  - 29 Excommunicatio absque praevia monitione est nulla, quando Iudex excommunicat participantes cum excommunicato a se, et non praemissa.
  - 30 Excommunicatio non praemissa monitione, cur valida sit, quando Iudex excommunicat participantes cum excommunicato ab alio, non autem ubi excommunicat participantes cum excommunicato a se.
  - 31 Monitionis praemittenda iuri, ita ut ea non praemissa, excommunicari valeat, nemo cedere potest.
  - 32 Monitio praemittenda, competens, & Canonica esse debet, & quoniam haec sit.
  - 33 Monitio trina praemittenda, cum aliquo dierum intervallo fieri debet.
  - 34 Monitio per intervalla dierum qualiter facienda sit.
  - 35 Monitio una pro tribus, quomodo fieri debeat.
  - 36 Monitionis termini, pro diversa necessitate, & facti qualitate, ad Iudicis arbitrium, ampliari, vel restringi possunt.
- P**raeter formam verborum, quibus exprimi debet in praefati aliquem extra Ecclesiam ejici, & Ecclesiam, & communione privari, aliae etiam conditiones, etsi non necessario, ad excommunicationem tamen debite ferendam requiruntur: quarum aliqua requiruntur antequam sententia feratur, quaedam simul cum fertur: quaedam subsequi debent; quaedam denique sunt quae adesse debent & antequam feratur, & simul dum fertur, & postquam lata est. Praecedere conituri, & subsequi sententiam excommunicationis debet unum, scilicet, ut absit omnis inordinata affectio in Iudice excommunicante, ut non ex odio, amore, aut gratia, sed ex simplici zelo iustitiae, & ex debito sui officij sententiam ferat, aut in iam lata sibi complacere, Vnde in c. cum medicinalis, de sent. excomm. lib. 6. dicitur: Cauter provideat Iudex, Ecclesiasticus, ut in ea, id est, excommunicationis sententia ferenda, ostendat se prosequi quod e corrigitis fuerit, & mudeatis, haec scilicet, ut excommunicatio medicinalis esse possit, ad est, salutaris excommunicatio, non mortalis disciplinaria, non eradicativa.
- Hinc Doctores uno consensu docent, quod antequam Iudex huiusmodi sententiam proferat, debet prius meditari, quid agat, & ita discretè agere, ut ipsa excommunicatio nedom sit iusta ex animo, sed etiam ex causa; ut enim ait glossa 1. quest. 3. in Summa, & cap. Episcopus, §. si ergo,

go, i. i. quaest. 3. & in c. Sacro, in verbo, iusta fuerit, de sent. excommuni. & in c. cum medicinalis, in verbo, medentis, eod. tit. lib. 6. ex animo, ordine & causa, sententia iniusta, aut iusta esse potest. Vnde, in consideratione iudicis id agendum est, ut quae Dei sunt prosequatur, non quae sua, aut suorum, arg. cap. ipse ligandi & c. plerumque, i. i. quaest. 3. Quia de causa Ioan. Andr. & Domin. in cap. Romana, de sent. excommuni. lib. 6. Gemin. & Steph. Costain cap. cum medicinalis, numer. 4. eod. tit. & lib. & ibidem etiam Ioan. Andr. S. Thom. 4. dist. 18. quaest. ult. art. 2. Panorm. in cap. ab excommunicato nu. 20. de rescript. Felin. in ca. Apostolica, colum. 4. & 5. de except. Ioan. Calderin. repet. in d. c. ab excommunicato, Paul. de Leazar. in repet. capit. fin. de postul. prelat. Conar. in cap. alma mater, in princip. nu. 10. de sent. excommuni. lib. 6. docet, & consulunt, quod si iudici constaret excommunicationem Reo non profuturam, illam ferre non debeat, quorum dictum ut verum sit, intelligi debet nisi delicti qualitas ad aliorum saltem terrorem hoc postulet, & ad vitandum, ne eius commercio alij seducantur: solet enim nonnunquam pena, etsi non ipsi si cui imponitur, alijs tamen esse salutaris, qui punitorum exemplo terri, delinquere timent, argu. Clem. i. de offic. ordin. & citre fragilis, i. i. eod. & c. ad liberandum, de iudic. & c. Quapropter, 2. qu. 7. & eleganter tradit S. Thom. 1. 2. quaest. 87. art. 7. post Arist. 2. Ethic. ca. 3. sed & Gratianus, 24. quaest. 3. cap. rescedenda, ex S. Hieronymi testimonio, vtile esse docet ynum excommunicare, & a consorcio aliorum separare, ut sic incolumitatem aliorum conservetur, ait enim S. Hieron. in Epist. ad Galat. capit. 5. *Rescedenda sunt putridae carnes, & scabiosae oves a caulis repellenda, ne tota domus, massa, corpus, & pecora ardeant, corrumpantur putrescant, & intereant.* & latius tradunt Alex. de Ales, in 4. par. Summae, quaest. 22. membra. art. 1. §. 1. vers. Ad illud quod obicitur, & Rich. 4. d. 18. art. 3. q. 1. & Vgo. de Eccle. cens. Tab. 1. cap. 14. §. 7. num. 1.

Antequam autem sententia excommunicationis feratur praerequiratur monitio de qua nonnulla sunt notanda.

Primo annotandum est, Monitionem istam necessariam esse, quotiescunque excommunicatio respicit futurum quod est commune in omnibus ab homine latis vnde solet Canonistae communiter dicere, excommunicationem non ferri ab homine nisi propter contumaciam. Quae veritas colligitur ex cap. Sacro, & cap. contingit, 2. de sent. excomm. cap. Romana, vers. sed nec, eod. lib. 6. & cap. reprehensibilis, & ibi DD. de appellat. gloss. in cap. statumimus, in verbo, monitionem de sent. excommuni. lib. 6. & cap. cum medicinalis, & cap. constitutionem, de sent. excommuni. lib. 6. Innoc. in c. ad haec, num. 3. de appellat. Marian. Socin. in c. perpendimus, num. 67. & 91. de sent. excommuni. Angelica, verb. excommuni. 1. num. 1. Pisarella, verbo, excommuni. 1. vers. Quomodo debeat fieri. Tabiena. verbo, excommuni. 2. in princip. S. Anton. 3. par. tit. 14. cap. 74. Gab. 4. d. 18. qu. 2. artic. 2. conc. 7. Martin. Ledesm. 2. 4. qu. 23. art. 3. Sotus 4. d. 22. quaest. 1. artic. 2. conclus. 3. Nauar. in Man. cap. 27. nu. 10. & 11. Conar. in cap. alma mater, 1. par. §. 9. num. 4. Vgo. de Eccle. cens. Tab. 1. cap. 18. Henriquez lib. 15. de excommuni. cap. 17. §. 3. Steph. Costain ca. cum medicinalis, numer. 20. de sent. excommuni. lib. 6. Cuius ratio est: quia excommunicatio ferri non debet nisi ob inobedientiam & contumaciam, nemo autem praesumitur contemnere exterius, nec poenam rebellis Ecclesiae, nisi moneatur prius sub poena excommunicationis: quare nisi aliud constet, praesumitur, quod ita monitus obediet timore tantae poenae: vnde prius admonendus est, antequam sententia excommunicationis (et idem de suspensione & interdicto dicendum est) proferatur. Id quod procedit.

Primo, siue sit sententia hominis, siue iuris, & quidem in excommunicatione ab homine moneri debet per sona inobediens, in excommunicatione autem a iure, satis est monitio generalis, quae fit ab eodem iuris conditore: vnde qui contra admonitionem iuris peccat, eo ipso in excommunicationem incurrit. Immo etiam quando iudex aliquid praecipit sub excommunicatione latae sententiae, tunc non requiritur alia monitio, sed faciens contra statim excommunicatus est, cum habeat annexam contumaciam, secun-

dum Ioan. de Lignago tract. de cens. Angelica, verb. excommuni. 1. num. 1. Henriquez lib. 13. de excommuni. cap. 17. §. 3. in fine, & communem DD.

Secundo etiam hoc procedit, siue excommunicatio ab ordinario, siue a Delegato Iudice feratur, siue etiam ab Antistite Regulari proferatur, cum iura circa non distinguantur & eadem ubique rationes militent, maxime cum iura haec veritati nitantur, quam decet maxime religiosos servare, & praesertim quia in dubio quod certius est, tenendum est arg. cap. iuuenis de sponsal. Adde quod ubi lex praecipit aliquid de religiosis statuere voluit, illud exprimere, & excipere solet, ut habetur in Cle. 1. de privileg. & fauet. Gemin. in cap. 1. de sent. excommuni. lib. 6. & Na. etiam huius opinionis est in Manual. cap. 27. num. 7. in fine, & Vgol. de Eccle. censur. Tab. 1. ca. 14. §. 6. num. 2. & cap. 18. num. 1. praefertim, cum, ut ait Nauar. prelati Religiosorum cautius excommunicare debeant, quam Secularium, propter maiorem charitatem, qua debent esse erga fratres, argumentum notatorum per Panormit. in cap. cum causam, quae, de iudic.

Tertio etiam hoc procedit, ubi quis iterum ob eandem causam excommunicatur, propterea quod absolutus iniuria est: debet enim primo admoneri, ex Innoc. in cap. ab excommunicato, num. 3. de rescript. & Felin. in cap. cum sit Romana, num. 12. versio octavo not. de appell. vnde, qui cautione praestita de parendo mandato Ecclesiae absolutus est, si deinceps non pareat, non iterum ante admonitionem excommunicandus est, ex Felino, in cap. ad nostram, num. 2. de iureiur. & Decio, in cap. reprehensibilis, de appella. & addit. ad Panorm. in cap. Sacro, in litera E. de sent. excommuni. & Rota in decis. 65. de appellat. in antiq. exceptis tamen casibus qui habentur in cap. Eos, de sent. excommuni. lib. 6. in quibus ipso iure in excommunicationem quis incidit.

Quarto procedit, siue Iudex ex officio, siue alio petente, quinquam excommunicet, arg. cap. venerabilibus, §. porro, vers. Similiter, de sent. excommuni. lib. 6. cum enim Laicus a clerico Iudice petat, ut aliquem excommunicet, non tamen id ante facere debet, quam cognita causa, & adhibita forma, & admonitione, argu. cap. Sacro, de sent. excommuni. & cap. cum medicinalis, eod. tit. lib. 6. Communiter igitur ante excommunicationem praecedere debet monitio, ob rationes dictas, id quod etiam de suspensione & interdicto ob paritatem rationis sentiendum est. Solet autem communiter fieri ista monitio, vel per modum monitionis aliquando etiam extrajudicialiter: vel per modum citationis & monitionis iuridice. Fidis autem huius monitionis potest esse duplex ex Innoc. in cap. proposuit de concess. praeben. vnus ut reus se corrigat, aliter, ut se coram Iudice purget, si innocentem se cognoscat.

Secundo aduertendum est, quod citatio & monitio haec, communiter facienda est coram personis idoneis ad testificandum, per quas (si necesse fuerit) possit probari monitio, cap. Sacro, de sent. excommuni. & DD. lib. 6. fieri debet personaliter, nec sufficit fieri ad domum eius qui excommunicandus est, ex Innoc. in cap. fin. num. 3. & Panor. ibi, num. 14. de eo qui mittitur in possess. Felin. in cap. cum sit Romana, num. 13. & 14. de appellat. Marian. Socin. senio, in cap. Nulli, num. 15. de sent. excommuni. Rota, decis. 28. num. 5. de appellat. in antiq. & decis. 15. de sent. excommuni. Conar. in cap. alma mater, 1. par. §. 9. num. 4. vers. ab eadem radice de sent. excommuni. lib. 6. & Vgol. Tab. 1. cap. 18. §. 1. Quod sit, ne in re tam grati contingat innocentem puniri, & excommunicari: & quia excommunicationis propter contumaciam, & inobedientiam fertur, an vero quis contumax sit, necne, nisi ipsemet ac personaliter ad moneatur, & citeatur, cognosci non potest, id quod etiam docet Henriquez lib. 13. de excommuni. cap. 17. §. 3. & communis Doctorum consensus. Ceterum nonnulli casus excipiuntur, in quibus sufficit quod citatio fiat ad domum, & ad ipsius citandi habitationem assiduam, ut sic legitime citatus, & monitus quis dicatur.

Primus est, Quando Reus se abscondit, vel impedit, quo minus personaliter citeatur, tunc enim satis est, ut ad domum ipsius excommunicandi citatio fiat, quem casum ponit

- ponit Innocent. in cap. fin. nu. 3. de eo qui mittitur in possessionem, & facit textus in cap. 1. Qui matrimonium accusat, possunt. Rota decif. 1. de dolo & contumacia. Couar. in cap. alia materia. 1. part. §. 9. num. 4. vers. primus passim constituitur. de sent. excommuni. lib. 6. Vgol. Tab. 1. cap. 18. §. 1. nu. 1. Henriquez lib. 13. de excomm. cap. 17. §. 3. Exitimo tamen ad hoc requiri, ut vel constet Iudici Reum se abscondere, vel saltem habeantur indicia valde probabilia, quia non presumitur dolo, nisi probetur, arg. l. dolum, ff. de dolo, quod si Reus domum non habeat, fieri debeat admonitio in Ecclesia Cathedrali eius loci.
- 13 *Secundus est*, Quando iam semel fuit citatus personaliter, tunc enim relique citationes fieri possunt ad domum & in ipso tribunal excommunicari potest, ex Felino in c. cum sit Romana, nu. 14. de appellat. Rota, Decif. 399. in nouis. Couar. vbi supra, nu. 4. vers. Secundus est. Vgo. in d. §. 1. in fine.
- 14 *Tertius est*, Quando aliqua citatio facta ad domum, peruenit ad notitiam ipsius citati, tunc enim relique citationes ad domum fieri possunt, ex Felino, in d. cap. cum sit Romana, nu. 15. Rota, Decif. 402. in nouis. Couar. vbi supra, vers. Tertius casus, Vgol. cit. etenim certius certior fieri non potest, cap. cum qui de reg. iur. lib. 6.
- 15 *Quartus est*, cum quis iterum in excommunicationem committitur, eo quod male absoluerat, tunc enim sufficit citatio ad domum facta ex Innocent. in cap. fin. nu. 3. de eo qui mittitur in possessionem, Rota, Decif. 7. de sentent. excommuni. in nouis. & addit. ad Panor. in cap. Sacro, in littera C. de sentent. excommuni. Couar. vbi supra, nu. 4. vers. Quartus casus, Vgol. in d. §. 1. in fine, qui addit alios casus, in quibus non est necessaria personalis citatio & admonitio, nimirum, quando non in certam personam, sed generaliter fertur, quod sit, vel vbi pro futuris culpis fertur, ut sunt omnes censuræ a Lege laicæ, lex enim semper admonet, ne quis prohibicum crimen committat, unde non est alia monitio necessaria, maxime, quia is qui contra facturus sit, ignoratur, vel vbi pro præteritis & præsentibus culpis ab homine fertur, sed ignoratur quisnam in culpa sit, tunc enim admoneri quis in particulari non potest sed generaliter solum admonitio fit, ut de off. ordi. vnde solet Ecclesia excommunicationem in generali ferre in eum, qui rem Ecclesiæ furto abstulit, aut detentorem faciat, nisi detinens intra tantum tempus restituerit, aut detentorem patefecerit, argum. cap. 2. de off. ordi. in verbo cap. ex parte 1. de verb. signific. & notat Panor. in c. dilectus, de excess. prælat. & in cap. Qui cum fure, nu. 2. de fure.
- 16 *Tertio aduertendum est*, Quod cum in cap. Sacro, de sentent. excommuni. simpliciter prohibitum sit, ne feratur excommunicatio sine prævia monitione, seu citatione, ideo videtur simpliciter, & vniuersaliter requiri, adeo, ut index eam omittens, incurrat suspensionem ab ingressu Ecclesiæ per mensem, Felinus tamen, & alij, nonnullos casus ponunt, in quibus licet, & impunè omitti poterit admonitio; Quorum.
- 17 *Primus est*, Quando excommunicatio fertur pro delictis notorijs, ita Felinus in cap. Sacro, de sentent. excommuni. ar. capite manifesta, 2. quæst. 1. & cap. euidencia, de accusat. cum alijs, quæ adduci solent ad probandum, non esse necessariam citationem in notorijs; vnde & Apostolus, 1. Corinth. 5. & habetur in ca. cum sit Romana, de appellat. fornicatorem quendam notorium, absentem, & irrequisitum excommunicauit. Et huius etiam sententiæ sunt Anton. in cap. 1. column. 14. de iudic. & in cap. venerabili, col. 4. de cens. & Innoc. & Host. in cap. 1. de off. delegat. lib. 6. & ibi Domin. column. 3. Alij tamen hunc casum ita simpliciter prolatum non admittunt, quia fieri potest, ut factum sit notorium, quia scilicet manifestum constet delictum a quopiam commissum esse, non tamen notorie constare, cum qui delictum commisit, nolle sitis facere pro delicto; & ita cum excommunicatio non nisi ob contumaciam feratur, de contumacia autem constare non possit nisi antecedat monitio, iure prærequiritur admonitio, ita glo. in c. cum sit Romana, in verbo, irrequisitum, de appella. & ibi Panor. nu. 2. & Innoc. in cap. Sacro, de sentent. excommuni.
- Decius, in cap. 1. nu. 34. de iudic. Couar. in cap. alia materia, 1. part. §. 9. nu. 6. vers. Et hæc quidem, de sentent. excommuni. lib. 6. Vgol. de censur. Eccles. Tab. 1. cap. 18. nu. 1. Ad aliud verò Apostoli respondet glo. Panor. & Couar. vbi supra, quod licet tempore illo quo excommunicauit eum, minime admonuerit, prius tamen sæpe ad penitentiam monuit, unde, cum iam manifesta fuerat eius contumacia & notoria, excommunicauit eum sine ulteriori monitione; siquidem in contumacem notorium ferri potest excommunicatio absque alia monitione, arg. c. illud, de cle. excommuni. ministr. & cap. 1. de iudic. iuncta expositione Panor. ibi, nu. 28. vbi etiam citat glo. in cap. de illicito, 2. q. 3. & Innoc. in cap. ad petitionem, de accusat. quo sententia verum est quod Felinus & alij supra docent.
- 18 *Secundus est*, quando est periculum in mora, quia tunc poterit quis excommunicari sine monitione. Exempli gratia, aliquis iam est commissurus delictum, & si ipsum admonere velit, timendum est, ne interim delictum committat, in hoc casu monitio prætermitti potest, ita Felinus in cap. cum sit Romana, nu. 21. vers. Decimo tertio, & in cap. Sacro, nu. 4. vers. Secundo limita, de sentent. excommuni. & citat. Host. in cap. 1. de off. deleg. lib. 6. & ibi Domin. col. 3. & glo. in cap. cum medicinalis, in verbo, temerarius de sentent. excommuni. lib. 6. Nauar. in cap. cum contingat Quinta causa nullit. nu. 1. vers. Non obstat primo, de rescript. Hoc autem intelligendum est, non solum quando simpliciter non potest aliter provideri, sed etiam quando non commode, aut non facile aliter provideri possit. Verum neque hic casus mihi videtur admittendus, nam ut ipsemet Felinus fateatur, tunc solum non præmissa monitione ferri potest excommunicatio, quando prælatus videt, quod is qui excommunicabitur, timet, secus autem si non timeat, cui concordant Host. in cap. constitutionem, de sentent. excommuni. lib. 6. & ibi Domin. & Ioan. And. & Ioan. And. vult enim istam excommunicationem nullo modo ferendam esse contra eum, qui illam non timet, sed deterior inde efficitur. At verò mea sententia, nec ferenda erit contra illum qui eam timebit sine prævia monitione; siquidem excommunicandus, aut iam iam est commissurus delictum, & tunc præmitti debet monitio admonendo ne delictum committat, excommunicatione ipso facto proposita, si contrariatur, tunc enim si penam hanc timeat, hac monitione præmissa, desistet; Aut iam in delicto est, & tunc etiam monendus est, ut desistat; unde in nullo casu periculum est in mora, immo interminando excommunicationem fortassis a delicto desistet, & proinde in omni similitudine præmittendam censo vnam saltem monitionem. Hinc Papa in cap. Sacro, de sentent. excommuni. dicit, nimirum præmittendam esse monitionem, & eam debere esse competentem, trinam scilicet, cum dierum interuallo. At verò in c. constitutione, de sentent. excommuni. lib. 6. vbi de competenti monitione agitur, statuit Pontifex, nō ut omittatur omnino admonitio, sed ut omitti possit competens monitio, quando facti necessitas aliter eam iussit moderandam, Ex quo verbo Moderandam significatur, Papam noluisse etiam necessitate facti urgente admonitionem prorsus omitti, sed tempus, & trinam monitionem moderari; si enim nullam admonitionem fieri voluisset, non moderandam, sed tollendam, dixisset. Et ita docent Marian. Socia. ten. in c. perpendimus, nu. 114. vers. Primo fallit, de sentent. excommuni. & Vgol. vbi supra, nu. 2.
- 19 *Tertius casus est*, quando fertur excommunicatio generalis pro futuris culpis; quod locum habet, quando fertur per modum statuti, vel iuris; tunc enim non requiritur monitio, ita Felinus in c. cum sit Romana, nu. 21. vers. decimo quarto, & in c. Sacro, nu. 5. vers. Tertio limita, de sentent. excommuni. Ioan. Andr. post Host. ibi, in cap. P. & G. in verbo, excommunicationis, de off. deleg. & ibi Imola col. 5. Couar. in c. alia materia, 1. part. §. 9. nu. 5. vers. Trina uero, de sentent. excommuni. lib. 6. Vgol. Tab. 1. cap. 18. nu. 2. & communis. Pro futuris autem culpis excommunicatio ferri dicitur, vbi pro culpis fertur quæ nec extiterant, nec sunt ex Innoc. Host. & Imola, in c. P. & G. de off. deleg. & ibi etiam Ioan. And. Nauar. in c. cum contingat, in quinta causa nullit. num. 4. vers. Non obstat secundo, Vgo. vbi supra,

supra, num. 3. Ratio huius est: quia satis unusquisque admonitus censetur ab ipso iure, Lex enim semper loquitur & semper admonet, ne quis contrafaciat.

- 20 *Quartus casus* est, quando fertur excommunicatio a Iudice, non ut Iudex est, sed ut persona priuata, & agens vice partis, non Iudicis, ad defensionem proprii iuris, scilicet contra occupantem res Ecclesie. Facit c. dilecto, de sent. excommuni. lib. 6. & ibi Gemin. num. 7. & Ancha. num. 1. versio. Et subdit, & Ioan. And. ibi. & Steph. Costa. num. 14. Innoc. in c. venerabili. num. 2. Panorm. num. 3. de cens. lib. 6. Decius, in c. reprehensibilis, de appell. Felin. in ca. cum sit Romana, num. 16. versio. Tertio nota, & in c. Sacro, num. 6. versio. Quarto limita, Lopus allegat. 73. Marian. Socin. sen. in c. perpendimus, num. 122. versio. Septimo fallit, Etenim, admonitio hac adhibetur, ubi quis ut Iudex censuram profert, argum. c. Sacro, de sent. excommuni. Ergo secus, si non ut Iudex eam proferat, argum. c. Nonne, de precept. & l. cum prator, ff. de iudic. Vnde dicunt, quod Episcopus suam visitans Diocesim, si a parochia aliquo, qui se exemptum inquit, non recipiatur, statim sine monitione eum excommunicare potest, quando quidem, non ut Iudex sententiam profert. Ceterum, meo iudicio huc casum recte refellit Couar. in c. alma mater, 1. par. §. 9. numero 6. versio. Hinc deinde, de sent. excommuni. lib. 6. quia aequè bene poterit Iudex præmissis monitionibus, aut saltem vna præmissa, ius suum defendere, & si eas, aut vnam prætermittit, forte reus desisteret, & ita non opus erit excommunicatione: unde vera erit communis sententia de trina monitione, quod illa non sit necessaria, semper tamen in hoc casu præmittenda erit vna, ut hac ratione saltem de contumacia eius constare possit.

- 21 *Quintus casus* est, Quando prælatus regularis suum subditum excommunicat, quia si prælatus monachum suum excommunicat non præmissa monitione, nec in scriptis, non incurrit penas in cap. Sacro, de sent. excommuni. & capit. cum medicinalis, eod. tit. lib. 6. ita Lopus in allegat. 73. & Gemin. in d. c. cum medicinalis, quos refert, & sequitur Felin. in capit. Sacro, num. 7. versio. Quinto fallit, de sent. excommuni. qui hanc rationem in prælato regulari assignat, quod prælati religiosi corrigentes monachos suos, non procedunt ut iudices formaliter, nec astringuntur ad strictum iuris ordinem obseruandum, ut notatur in c. reprehensibilis, de appellat. & cap. per tuas, & in cap. Heli, de simonia. Nihil enim durum est astringere prælatos regulares ad obseruationem, d. cap. Sacro, & d. cap. cum medicinalis si quidem, cum continue habeant monere, & corrigere monachos suos, semper deferre deberent calamum, & chartam in manibus. Verum neque hic casus videtur mihi verus, etumque negant Ioan. A. xlr. in d. c. cum medicinalis. Steph. Costa ibidem, nu. 76. & sequentibus. Angelica, verbo, excommunicatio, 2. num. 3. & Nau. in Man. cap. 27. nu. 7. in fine. Quia cum Canones citati simpliciter loquantur, simpliciter de omnibus intelligi debent: & licet prælatus regularis procedere possit ad correctionem suorum monachorum, non seruato iuris ordine, non videtur tamen procedere posse ad hanc iudicalem correctionem per sententiam excommunicationis, nisi aliunde hoc sibi liceat, quia scilicet privilegium habeat a Summo Pontifice de non procedendo iuris ordine seruato, aut quia statuta sui ordinis aliam formam traderent, & illam seruarent, & non formam d. c. Sacro, & d. cap. cum medicinalis, argum. c. Qualiter, 2. in fine, de accusat. ubi dicitur, ordinem iuris non esse in regularibus vsquequaque obseruandum.

- 22 *In hac igitur re*, ego circa regulares hoc obseruandum esse censeo, quod si a iure ipso facto, vel ab aliqua constitutione regulari facta per ipsos regulares inferatur excommunicatio aliqua pro aliquo facto, dicto, aut alia transgressione, quod tunc prælatus regularis possit pro obseruantia regulari sibi subditum monachum excommunicare, non seruata forma d. cap. Sacro, & d. c. cum medicinalis, nec incurrit penas ibi contra transgressores latas. Sin vero prælatus vellet ex nouo mandato excommunicare aliquem subditum suum, ultra expresse contentum in regula, tunc in obseruantis regularibus, crederem tunc teneri prælatum ad iuris ordinem seruandum, cum Constitutiones il-

læ, cap. Sacro, & cap. cum medicinalis, generales sint quoad quoscunque excommunicantes; alioquin penas ibi positas incurrer. Nam ex quo prælatus aliquid nouum attinet ultra contenta in obseruantis regularibus, videtur temerarie agere, si formam iuris non tenet. Hinc Panorm. in cap. reprehensibilis, num. 6. de appellat. testatur Abbatem quandam, qui monachum suum excommunicauit sine præuia monitione, propterea quod è claustro licentia non habita exisset, ideo excusatum fuisse, eo quod reperiuntur fuit statutum in monasterio, quod ob hanc causam fulminabat excommunicationem ipso facto; Quæ distinctio & responsio clarior erit ex ijs, quæ statim subiiciemus in casu septimo.

- 3 *Sextus casus* est, Quando delictum est commissum in presentia Iudicis, tunc non opus est monitione, ita Felin. in c. Sacro, num. 7. versio. Sexto limita, & refert. Innocen. in ca. 14. & sequitur Anton. in capit. ad Apostolicam, col. 1. de except. & in c. vestra, col. vlt. de cohab. cler. & mulier. Quod tamē mihi videtur limitandum, si publice, & notorie sit commissum in eius presentia; ut exempli gratia, quia Iudice pro tribunali sedente dixerat in iudicio, vel se minime compariturum, si citaretur; vel se non pariturum, si admoneretur arg. c. venerabilibus, §. porro, versio. Secus autem, de sent. excommuni. lib. 6. & Ratio est: quia admonitio fit, ut an obediunt, necne, Iudex cognoscat, & ut eius contumacia conuincatur; quare cum publica & manifesta sit admonitione opus non est. Accedit, quod manifestus contumax materia proxima est censuræ: & ideo alia monitione non est opus, & hoc clare docent Couar. in c. alma mater, 1. p. §. 9. num. 6. versio. Et hæc quidem, ibi, sic sane in contumacæ de sent. excommuni. lib. 6. & Vgol. de Eccles. cens. Tab. 1. c. 18. num. 2. in fine, ubi alios refert.

- 24 *Septimus casus*, potest esse ille quem ponit Couar. ubi supra, num. 5. versio. Trina verò monitio, quando Iudex excommunicat excommunicatum a iure propter idem delictum; supponit enim excommunicatum a iure propter aliquod delictum posse propter idem delictum excommunicari ab homine, quia tunc nihil non facere videtur Iudex, tunc enim monitione præuia non est opus: ut si Iudex excommunicet aliquem qui ob clerici percussorem, in excommunicationem iuris iam incidit, ob cap. si quis suadente diabolo, 17. q. 4. aut si Iudex excommunicet deferentem arma prohibita ad Saracenos, qui antea fuit excommunicatus ob c. ita quorundam, de Iudais, tunc enim admonitio non est necessaria: id quod videtur satis probari ex ca. reprehensibilis, de appella. ubi Alexander Papa III. ait, *Presenti decreto statuimus, ut nec prælati, nisi Canonica communicatione præmissa, suspensionis, vel excommunicationis sententiam proferant in subditos, nisi forte talis sit culpa, quæ ipso suo genere suspensionis, vel excommunicationis penam inducat.* Et quidem excommunicatum a iure pro delicto, ab homine sine alia monitione excommunicari posse, docent. Panorm. in dicto cap. reprehensibilis, num. 6. & 7. de appellat. Lopus allegat. 73. Marian. Socin. sen. in cap. perpendimus, num. 119. versio. Quinto fallit, de sent. excommuni. Couar. ubi supra, & Vgol. loco cit. talis enim ex eo quod contra legem peccare præsumpsit, contumax esse censetur, argum. cap. 1. de precept. & hoc quidem licet fortassis in rigore verum sit, tamen existimarem etiam opus esse, licet non trina, saltem vna monitione priusquam noua alia excommunicatio in delinquentem proferatur, ut sic melius de contumacia eius, nec non de crimine, cuius causa excommunicatio indicta est, citata parte constare possit, ut tandem faretur Couar. ubi supra, qui alios plurimos pro hac recitat, in fine, versio. Trina vero monitio, & fauet Tabien. verbo, excommunicatio, 2. non longe ab initio.

- 5 *Octauus casus* additur a Tabiena loco proxime citato, & ab Vgol. de Eccles. censur. Tab. 1. cap. 18. num. 2. in principio, quando is, qui excommunicat, aut aliam censuram fert, merus & simplex executor est; ut si Papa, vel Episcopus committat alicui clerico, ut aliquem excommunicet, atque idcirco eum simplicem executorem facit, ut habetur in cap. fin. §. fin. de offic. delegat. talis enim clericus nulla præuia monitione, excommunicare potest; diligenter enim

enim custodiendi sunt fines mandati, argum. l. diligenter, ff. mandati: quamvis qui mandatum hoc dedit, prius ad monitionem præmittere debuerit. Hi igitur casus sunt in quibus auctoritates non necessariam admonitionem esse ante excommunicationem ferendam, locis a nobis allatis, existimant.

26. *Quarto notandum est*, Quod licet Iudex male faceret, & peccaret excommunicando in casibus non permissis, non præmissa trina & Canonica monitione; sententia tamen sic lata valida est, ex communi DD. sententia. Sic glo. in Summa, 2. quæst. 1. & in capit. reprehensibilis, in verbo, proferant, & ibi Panorm. num. 13. de appellat. & glo. in cap. Sacro, in verbo, iusta fuerit de sentent. excommuni. & in cap. 1. in verbo, sine ordine iudiciario, & ibi Panormit. num. 3. de excessib. prælat. & glo. in cap. Romana in verbo, iniustas, de sentent. excommuni. lib. 6. Innocent. in ca. ad hæc, 5. num. 3. de appellat. Felin. in cap. cum sit Romana, num. 15. versic. Secundo nota, ubi citat Imol. in cap. ab excommunicato, colum. 13. de rescript. & in capit. fin. de præbend. & Rota in Decis. 8. in antiq. de sentent. excommuni. Marian. Socin. sen. in cap. perpendimus, numero 122. versic. postremo, de sentent. excommuni. Sanctus Anton. 3. parte, tit. 24. cap. 74. circa medium. Tabien. verbo, excommunicatio, secundo, in principio. Nauarrus, in Manuali, capitulo 27. num. 11. Conart. in cap. alma mater, 1. par. §. 9. versic. Quod si excommunicatio, numer. 7. de sententia excommunicationis lib. 6. Martinus Ledesinus, 2. 4. quæstione 23. art. 3. Sorus 4. distinct. 22. q. 1. art. 2. Conc. 3. Henriquez lib. 13. de excommunicatione, cap. 17. §. 3. in fine. Vgol. de Ecclesiast. censur. Tabul. 1. cap. 18. num. 4. & alij omnes. Et colligitur evidenter ex cap. Sacro, de sentent. excommuni. ubi dicitur, quod admonitione præmissa, etiam si alias iusta excommunicationis sententia sit, puniuntur tamen Iudices, qui illam tulit. Si igitur omnia admonitione sententia iusta esse potest, consequenter valida erit. Et hoc quod dixi, non solum procedit in Iudice ordinario, sed etiam in delegato: nam d. cap. Sacro, non distinguit inter ordinarium, & delegatum, sed dicit posse esse iustam sententiam, & proinde validam, etiam si omnia si monitis, sed puniendum esse Iudicem qui eam omittit: & Ratio est: quia ut notat Panorm. in cap. ab excommunicato, numer. 10. de rescript. vis excommunicationis non ab admonitione, aut ordine iudiciario, sed a clauibus Ecclesie, & iurisdictione ferentis dependet: quæ tam in delegato, quam in Iudice Ordinario esse potest. Et ita expresse tradunt Innoc. in cap. illud, de cler. excommuni. ministr. Panorm. in cap. reprehensibilis, num. 13. de appellat. Felin. in cap. cum sit Romana, num. 15. versic. 2. considera, de appellat. Decius in cap. reprehensibilis, num. 7. de appellat. Ludovic. Roman. conf. 354. Nauar. in cap. cum contingat, in quinta causa nullit. versic. Neque obstat primo, in fine, ubi alios citat, Couar. in cap. alma mater, 1. par. §. 9. num. 7. versic. Quod si excommunicatio, de sent. excommuni. lib. 6. Vgol. de Eccl. cens. Tabul. 1. cap. 18. num. 4. qui omnes cum alijs, sententiam excommunicationis a delegato etiam Iudice sine monitione latam, validam esse docent, quicquid in contrarium in delegato Iudice doceant Nicolaus Milis, in Repertor. verbo, citatio, colum. penult. & Felinus sibi contrarius in cap. Sacro, num. 2. versic. Fallit vno casu, de sent. excommuni. qui pro se citant Decisionem, Rotæ 26. de sentent. excommuni. quæ incipit, *Utrum excommunicatus*, & hoc ob dictum Ortho. Cardinalis, (quod approbat Hostiens. in ca. fin. de præben.) dicentis, quod omnis sententia delegati iniusta, est nulla, eo quod intentio delegantis sit ut recte, & rite, & secundum formam procedatur. Quorum sententia falsa omnino est, ut diximus, si absolute, & vniuersaliter accipiat, & solum vera est, ubi delegato Iudici forma huiusmodi de non excommunicando aut aliam censuram ferendo, nisi admonitionibus præmissis præscripta a Iudice delegante fuisset tunc enim, si admonitiones non adhibeat, sententia nulla erit, quia forma præscripta non seruata, actus nullus est, arg. e. cum dilecta, de rescript. & capit. Pisanis, de rescript. spoliat. & Innoc. & Imola ibi, & cap. fin. de præbend. & Domin. in cap. Romana, §. sed nec, numer. 3. de sentent. excommuni. lib. 6. Felin. in cap. cum sit Romana, num. 15. versic.

2. considera, Nauar. in cap. cum contingat, in 5. causa nullit. numer. 7. versic. Non obstat 2. Couar. in cap. alma mater, 1. par. §. 9. num. 8. versic. sunt tamen qui existimant, de sentent. excommuni. lib. 6. Vgol. de censur. Eccles. Tabul. 1. ca. 18. num. 4.

Excipiuntur tamen aliqui casus, in quibus excommunicatio sine monitione nulla est.

27. *Primus est*, Quando iudex exprimat se omittere monitionem, eo quod de iure non sit necessaria, tunc enim sententia esset nulla, eo quod continet errorem intolerabilem, & contra expressum ius, ut ex locis allatis constat.

28. *Secundus est*, Quando fertur in præcepto seu monitorio aliquo executorio sine causæ cognitione, ac sine Clausula iustificatiua, si te censuris grauatum, &c. aut, non dato termino ad allegandas causas, si quas habuerit contra huiusmodi mandatum &c. iuxta Innocent. in cap. proposuit, de concess. præbend. & in cap. 1. eod. tit. lib. 6. Oldrad. confil. 81. num. 2. quia tunc sicut monitorium est nullum, ita eius accessoria excommunicatio nulla erit, art. l. non dubium, C. de legib. & Regula, Accessorium, de regul. iur. lib. 6. Bart. in l. 1. C. de execution. rei iudic. & Bald. in l. 1. C. Quomodo & quando Iudex. Nauar. in Man. cap. 27. numer. 11. & in cap. cum contingat, in octaua causa nullit. num. 4. versic. Ex quibus inferitur, de rescript. Vgol. ubi supra, num. 4. in fine. Vnde, si Iudex alicui causa minus cognita præcipiat, ut nisi intra decem dies Petro satisfaciatur, ita tamen excommunicatus sit, non adiecta Clausula, si te grauatum censuris, &c. præceptum nullum est, & consequenter excommunicatio nulla erit: accessoriū enim eius naturam sequitur, ad quod accedit, Reg. Accessorium, de regul. iur. lib. 6.

29. *Tertius casus est*, qui frequenter Doctorum consensu excipitur, quando Iudex excommunicat participantes cum excommunicato a se tunc enim si omitteret monitionem Canonicam sententia est nulla. Sic habetur expresse in cap. statumimus, & ibi glo. in verbo, monitionem Canonice, de sentent. excommuni. lib. 6. Panorm. in cap. reprehensibilis, num. 13. de appellat. Steph. Costa in d. cap. statumimus, num. 8. & 9. Nauar. in Man. cap. 27. numer. 4. & 36. Mart. Ledesin. 2. 4. quæst. 23. art. 3. Henriquez lib. 3. cap. 17. §. 3. in fine. Vgol. Tab. 1. cap. 18. num. 4. in fine. Vnde, si quis excommunicatus sit, & alius admittat eum ad suum consortium, is qui admittit, minorem excommunicationem incurrit, quod si non desistat ab eius consortio, excommunicari potest maiori excommunicatione ab eodem Iudice qui alterum excommunicauit, sed prærequiritur trina monitio, vel vna pro omnibus cum intervallo dierum, alioquin excommunicatio illa nulla erit. Dixi, quando excommunicat participantes cum excommunicato a se, secus enim erit, ubi excommunicat participantes cum excommunicato ab alio: tunc enim excommunicatio valida erit, et si omnia sit monitio, erit tamen iniusta. Ita Ioan. Andr. in d. cap. statumimus in verbo, ab eo, de sentent. excommuni. lib. 6. Panorm. in cap. Sacro, num. 9. de sentent. excommuni. Anchar. in cap. constitutionem, de sentent. excommuni. lib. 6. & ibi Gemin. numer. 4. versic. Quid si Episcopus, Petrus in ca. peruenit, de appellat. cuius specialitatis rationem D. doctores allati hanc esse dicunt, quia Iudices magis accensi sunt ad excommunicandum eos, qui cum excommunicatis a se participant, quam eos, qui participant cum excommunicatis ab alio quam ab ipso profectate, cum in vno casu contemnitur auctoritas propria, in alio contemnitur auctoritas aliorum: faciliores autem sunt Iudices ad vindictas proprias iniurias, quam aliorum: & ita cap. constitutionem, & cap. statumimus, de sentent. excommuni. quæ generaliter loquuntur, restringi debent ad sensum dicti cap. statumimus: nam Lex interpretans, ad normam Legis intelligitur, quæ interpretatur, arg. Authent. de filante dotal. in l. inueni, nat. & ibi not. Bart. Et quod diximus de excommunicatione, de alijs in eadem censuris intelligi debet. Sicut enim participas excommunicato, qui ligatur minori excommunicatione, non potest maiori excommunicatione, innodari non præmissa Canonica monitione: ita etiam nec suspendi aut interdici poterit, non præmissa Canonica monitione, & nominatione, & aliter lata non tenent, ex glo. in cap. statumimus, in verbo aliter.

aliter, & Steph. Costa ibi, numer. 1, de sentent. excommuni. lib. 6.

31 *Quinto advertendum est*, Quod nemo cedere potest iuri monitionis seu citationis, ita, ut non preuia monitione possit excommunicari, Sic expresse Panorm. in cap. P. & G. n. 7. de offic. deleg. & citat. Host. in ca. diligenti, de foro com. pet. & cap. contingit, 2. de sentent. excommunic. & Ratio est: quia ius priuatum, sed publicum, ut sic vitentur multe iniustitiae, argumen. capit. contingit, 2. de sentent. excommuni. non potest autem publico iuri pactis, & auctoritate priuatorum derogari, ut habetur in l. ius publicum, ff. de pactis.

32 *Sexto notandum est*, Quod monitio seu citatio praemittenda, debet esse competens, cap. Sacro, de sent. excomm. & cap. Romana, eod. tit. lib. 6. competens autem monitio est illa, quae fit res, & dicitur Canonica quia non priuatum sed secundum iuris ordinem a Christo, & Sacris Canonibus praescriptum fieri debet, arg. Matth. 18. & cap. omnes decimae, 16. quae 7. cap. de presbiterorum, 17. quae 4. & cap. de illicita, 24. quae 3. cap. contingit, 2. & ibi glo. in verbo, Tertio, & in cap. Sacro, in verbo, competenti de sentent. excommuni. cap. constitutionem §. statuimus, & ibi glof. & Gem. & Anchar. numer. 2. vers. Quarto not. de sentent. excommuni. lib. 6. & glof. in capit. statuimus, in verbo, monitionem Canonice, de sentent. excommuni. lib. 6. S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 74. Gabr. 4. dist. 18. quae 2. art. 2. conclus. 7. Angelica, verbo, excommuni. 2. nu. 1. Pisanella, verbo, excommunicatio, 1. vers. Quomodo debeat fieri, Tab. verbo, excommuni. 2. in principio, Martin. Ledesm. 24. q. 23. artic. 3. Sotus, 4. d. 22. quae 1. art. 2. Conclus. 5. Nau. in Man. cap. 27. num. 11. Couar. in cap. alma mater, 1. par. §. 9. num. 5. vers. monitio autem, Henriquez lib. 13. cap. 17. §. 3. Vgol. de Eccles. cens. Tab. 1. cap. 18. §. 2. num. 1. Quod pro cedit a quocumque Iudice proferatur, siue inferiori, siue superiori, siue ab Episcopo, siue a Papa, siue ab Ordinario, siue a Delegato, cum eadem ratio sit in omnibus, ut notat Gemin. & Anchar. num. 2. vers. item ponderet, in cap. constitutionem, §. statuimus, de sent. excommuni. lib. 6. Non tamen subiectus est Papa huic iuri, sicut alij inferiores, ac c. proposuit, de concess. praeb. tenetur tamen ex aequitate hac monitionem trinam praemittere.

33 *Inaequae autem harum trium monitionem cum aliquo dierum intervallo esse debet*, cap. constitutionem, de sent. excomm. lib. 6. & Doctores ibi, Couar. ubi supra, Marian. Socin. in cap. perpendimus, num. 108. & num. 110. de sentent. excommuni. ita, ut biduum saltem inter vnamquamque illarum intercedat, id quod colligitur ex d. c. constitutionem, vers. obseruent aliquorum dierum competentia intervallo: ex quo enim medio fit aliquorum dierum, duo saltem dies inter vnamquamque monitionem intercedere debent, ex Gemin. Anchar. Steph. Costa, in d. capit. constitutionem, num. 4. de sentent. excommuni. lib. 6. Marian. Socin. in d. cap. perpendimus, num. 122. Nau. in Man. cap. 27. num. 11. Vgol. de cens. Eccles. Tab. 1. cap. 18. §. 2. nume.

34 *Intervallo autem dierum inter admonitiones intercedere debet aut separatim, aut simul separatim*, ut si Iudex moneat Petrum ut satisfaciat Paulo, moneat eum potest primo, ut intra tres dies illi satisfaciat; quo termino elapso, iterum alio spatio totidem dierum monebit; quo praeterito, si in eadem contumacia perseueret, tertio eodem modo monebit; qui si tunc intra tempus praescriptum non satisfaciat, nulla alia praemissa monitione excommunicari potest. Simul autem, seu vna monitione pro tribus fieri

35 potest, assignato vno tantum termino qui valeat pro prima, secunda & tertia monitione, cum intervallo saltem duorum dierum: ut *Admonemus te, ut intra sex dies, quorum duos pro prima, duos pro altera, reliquos pro tertia monitione damus, ut Petro satisfacias ad iudicium accedas; aut respicias*, haec enim est sufficiens admonitio, ut colligitur ex ca. constitutionem, de sent. excommuni. lib. 6. & glof. ibi, in verbo, vna pro omnibus, ubi ponit tres formas trinae monitionis: vna est, ut Iudex dicat, monemus te pro prima; qua finita, monet pro secunda: qua etiam finita, monet pro tertia. Alia est, quando Iudex vna monitione facit tres: mo-

nemus te quod vsque ad talem diem pro secunda, talem pro tertia. Tertia est, quando dat vnam tantum dilationem, ut monemus te, quod vsque ad talem diem pro primo, secundo, & tertio peremptorio &c. Semper autem intercedere debet intervallo saltem duorum dierum pro quolibet monitione.

36 *Hoc tamen advertere oportet, quod in d. cap. constitutionem, relinquitur prudentiae Iudicis, ut pro diuersa necessitate & facti qualitate terminos istos ampliare, vel restringere possit*: quando enim constat de contumacia, post vnicam monitionem excommunicari potest alijs omnis: ex quo enim de contumacia constat, nihil ultra expectari debet, argum. cap. eum, qui certus de reg. iur. li. 6. & docet Marian. Socin. in d. cap. perpendimus num. 115. vers. secundo fallit, de sent. excommuni. sic etiam qui se occultat, aut impedit ne ad eum citatio pertineat, non est amplius citandus, ex Innoc. in cap. ad peritionem, num. 3. de accusat. & Panorm. in cap. ex tua, num. 12. de cler. non resid. siue igitur speciatim, ac nominatim contra aliquem, siue generatim feratur excommunicatio (quod idem de alijs censuris intelligendum est) trina praemitti debet monitio, & Iudices vnam monitionem pro trina facientes, ut docet Ledesm. 24. q. 23. art. 3. peccant mortaliter, quia faciunt contra Ecclesiae intentionem; quod intelligi, quando id faciunt sine necessitate; tunc enim propter necessitate sufficiet vnica pro trina admonitione, ut habetur d. ca. constitutionem.

De alijs conditionibus in excommunicatione ferenda, & post eam latam requisitis.

Cap. XIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Excommunicatio maior in scriptis ferri debet, & quae huius rei ratio sit.
- 2 Excommunicatio maior a iure lata, seu per modum statutum scripturam non requirit, sicut excommunicatio ab homine lata.
- 3 Excommunicatio ab homine lata, an per scribam, & notarium publicum proferri possit.
- 4 Conciliantur Doctorum dissentientes inter se sententiae.
- 5 Scriptura, quae excommunicationem continet, an necessaria authentica esse debeat.
- 6 Scriptura haec causam, ob quam excommunicatio fertur, continere debet.
- 7 Causa excommunicationis, in specie, & in indiuiduo exprimi debet.
- 8 Causa excommunicationis, quamvis exprimenda sit, ea tamen non expressa, valet sententia lata.
- 9 Exemplar scripturae, parti petenti, intra mensem a iudice tradi debet.
- 10 Exemplar hoc quid continere debeat.
- 11 Exemplar hoc non necessario tradi debet, nisi Pars illud a iudice petat.
- 12 Exemplar istud, quo casu ad domum excommunicati iudex mittere tenetur.
- 13 Excommunicationis sententia quando relaxari debeat.
- 14 Excommunicans, non obseruando conditiones ad eam ferendam a iure requisitas, suspensionem ab ingressu Ecclesiae, & officijs Diuinis per mensem incurrit.
- 15 Suspensionem hanc an praelati regulares incurrant, non obseruantes conditiones requisitas.
- 16 Excommunicans, non seruatis seruandis, ad omnes expensas factas a Parte, condemnandus est.
- 17 Conditiones praedictae, quare in sententia hominis, non autem iuris, obseruari debeant.
- 18 Penas has an incurrat, qui non ut iudex, sed ut priuatus, emif-

- omissis illis conditionibus, excommunicat.
- 19 Panis alijs a superiore puniri potest iudex, qui amissis illis conditionibus excommunicat, & quis in hac re superior dicendus sit.
- 20 Excommunicatus denunciari debet, & quare.
- 21 Excommunicatus ab homine, vel a iure, a quo denunciari debeat.
- 22 Excommunicatus, quomodo denunciandus sit.
- 23 Excommunicatus semel denunciatus, in quibus rebus, & quamdiu vitandus sit.

HActenus de circumstantijs, quæ ante quam excommunicatio ferri debet, requisitum diximus; nunc quæ in eius prolatione, & postea requiruntur exponemus. In ipsa igitur prolatione sententiæ duæ conditiones requiruntur.

Prima est, ut ipsa sententia feratur in scriptis, sic cap. cum medicinalis, & ibi glo. in verbo, in scriptis, & ibi Steph. 2. Costa, bur. 20. de sent. excom. lib. 6. Gabr. 4. d. 18. quæst. 2. art. 2. conclus. 7. in fine. S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 74. Angelica, verbo, excommunicatio, 2. num. 2. Pisanella, verbo, excomm. 1. vers. Quomodo debeat fieri, Tabie, verbo, excomm. 2. vers. secundo queritur Nauarr. in Manuali, cap. 27. numer. 1. 1. Vgol. de cens. Eccles. Tab. 1. cap. 2. 1. & latius tradunt Innoc. in d. cap. cum medicinalis, in verbo, in scriptis, & Gem. ibi, nu. 3. & Panor. in cap. Sacro, numero 3. vers. secundo not. de sent. excom. & Marian. Socin. sen. in cap. perpendimus, nu. 63. vers. octaua, de sent. excomm. Ideo autem requiritur, ut in scriptis ponatur, & descripto a iudice proferatur sententia, non autem memoriter; ut hac via sententia excommunicatio dari possit, ut eam si velit, superiori deferre, & se hoc onere seuare possit, ex Mariano Socin. in cap. perpendimus, nu. 140. de sent. excomm. & Vgol. Tab. 1. cap. 2. 1. §. 1. num. 3. A quocunque igitur iudice sententia excommunicationis feratur, in scriptis proferri debet, ut patet ex d. cap. cum medicinalis, vers. Quisquis, quæ dictio generalis est, & generaliter intelligenda, ex Gemin. ibi, numero 1. vers. Quæro qui sint, & hoc siue in personam certam, siue in incertam feratur, ut idem Marian. Socin. in cap. Sacro, n. ume. 217. & in cap. perpendimus, nu. 141. de sent. excom. & Vgol. vbi sup. docet, post gl. in c. cum medicinalis, in verbo causam, de sent. excom. lib. 6.

2 Et hæc quæ de scriptura diximus, intelliguntur solum in sententia hominis, & excommunicationis maioris, ex Tabiena, verbo, excom. 2. vers. secundo queritur, & Vgol. vbi supra, & clare docet Marian. Socin. in cap. Sacro, nu. 210. & in cap. perpendimus, nu. 69. de sent. excom. & idem sentit Steph. Costa repet. in cap. cum medicinalis, num. 37. de sent. excomm. lib. 6. secus enim in sententia lata a iure, seu per modum statuti, cum lex, & statutum scripturam non requirit necessario, ex Felino in rub. de constit. num. 3. & Gem. in c. cum medicinalis, nu. 7. & §. fin. vers. & per præmissa. Immo etiam, licet in sententia hominis requiritur scriptura, & aliter excommunicari peccet, lata tamen sine scriptura, & memoriter prolata, valida erit, ex gloss. in cap. cum medicinalis, in verbo, causam, de sentent. excom. lib. 6. & ibi Gemin. in nu. 13. vers. Quæro an possit, Marian. Socin. in c. perpendimus, nu. 146. de sent. excom. & Steph. Costa in repet. in c. cum medicinalis, nu. 36. & 37. de sent. excom. lib. 6. & Io. Andr. in Regula. Nemo potest. de reg. iur. lib. 6. in Mercuriali vbi notat, & colligitur ex d. cap. cum medicinalis, in verbo, relaxans. Et quod de excommunicatione in scriptis ferenda diximus, de suspensione, & interdicto etiam affirmare oportet, ut habetur in d. cap. cum medicinalis vers. Et hæc eadem & ibi gl. in verb. obseruari, & ibi Gemin. nu. 3. §. Et hæc & Steph. Costa, num. 68. de sent. excom. lib. 6.

3 Ceterum ex eo quod habetur in c. cum medicinalis, de sent. excom. lib. 6. quod hæc sententia excommunicationis proferri debeat in scriptis, & quod Iudex ipse hanc proferat, dubitant Doct. an eam proferre possit Iudex per publicum scribam, & notarium: Aliqui enim existimant nō posse, ex eo quod dicitur, Quisquis excommunicat, excommu-

nicationem in scriptis proferat; notarius autem excommunicare non potest; etenim excommunicationis aliquæ sine iurisdictione Ecclesiastica ferri nequit, secundum omnes, & facit cap. P. & G. de offic. delegat. notarius autem etiam Ecclesiasticus, quatenus est talis, non est Iudex, nec ullam habet iurisdictionem, arg. l. priuatorum, C. de iurisd. omni. iud. & expresse docet Nau. rō. 2. consil. 1. de sentent. excom. nu. 1. Alij vero credunt sufficere, ut notarius illam præsentem Iudice legat, & quod deinde Iudex dicat, ipsa sententia per notarium lecta; Nos talem in scriptis excommunicamus. Quæ duæ opiniones, meo iudicio, hæc distinctione facile concordari possunt; Vel enim loquimur de episcopis & alijs superioribus, & hi quidem per alium, sententiam excommunicationis, aut alterius censuræ legere, seu proferre possunt, ut docent Archid. Io. And. Gemin. nu. 13. vers. Quæro an Iudex possit, de sent. excom. lib. 6. c. 1. quos referunt, & sequuntur Steph. Costa, in c. cum medicinalis, nu. 26. de sent. excom. lib. 6. & Vgol. Tab. 1. c. 2. §. 1. nu. 2. quorum opinio confirmatur ex c. si, de sen. & re in dic. lib. 6. debet tamen episcopus assistere, & retinere sententia per notarium, aut alium, dicere, Nos talem in scriptis excommunicamus. Vel loquimur de inferioribus ab episcopo & tunc per seipsum sententiam proferre debet, alias incurrit penas d. c. cum medicinalis, de sent. excom. lib. 6. addit tamen Steph. Costa, vbi sup. quod etiam si inferioris ab episcopis huiusmodi sententiam excommunicationis proferret per notarium, valeret tamen sententia, quando ipse Iudex assisteret, & deinde diceret, quod talem sententiam excommunicationis proferbat, quia in d. c. cum medicinalis non annullatur talis sententia aliter, & alio modo prolata, prout annullantur in d. c. si, de sent. & re iudic. lib. 6. alie sententiæ quam excommunicationis, talis tamen incurrit penas, d. c. cum medicinalis, ut dictum est, aut 3.

Quæ scriptura verò, quæ sententiæ continet, æ authenticæ sit, necne, parum refert, ut tradunt Innoc. in c. 1. in verbo, in scriptis, de sent. excom. lib. 6. & ibidem Steph. Costa 2. nu. 25. & Marian. Soc. sen. in c. Sacro, nu. 212. & in c. perpendimus, nu. 143. de sent. excom. quamuis melius sit, si authentica sit, & sigillo autentico sigillata: sicut non refert, ad ab ipso excommunicante, vel a notario publico, aut ab alio scribatur, ut Philip. Franc. in d. c. cum medicinalis, de sent. excom. lib. 6. vers. Tertio not. & Vgol. vbi sup. §. 1. nu. 3. testantur.

Secunda conditio, quæ in proferenda excommunicatione requiritur, est, ut exprimat causam, ita cap. cum medicinalis, de sent. excom. lib. 6. quia sine causa non est quis excommunicandus, c. Nemo 11. q. 3. Quæ causa iusta, rationalis, & manifesta esse debet, cap. Sacro, & ibi glo. in verbo, rationabili causa, & Panor. nu. 4. vers. Tertio not. de sent. excom. Tab. verbo, excom. 2. vers. Tertio queritur, unde ait, quod ex causa solum nota prælato ferri non debet excommunicatione,

Sed neque satis est expressio causæ in genere, sed requiritur, ut exprimat in specie, & in individuo propria causa, propter quam fertur, secundum Hostien. allegantem in simili, c. pia, in §. si quis ergo, de excep. lib. 6. Ratio est: quia ad hoc requiritur expressio causæ in scriptis, ut reus si probauerit se non fecisse id, ob quod excommunicatur, liberari possit, & innocens declarari, & ut non relinquatur Iudici libertas, modo vnam causam allegandi, modo alteram, sed exprimere debet illam, propter quam sententia fertur, ut sic de iustitia, vel iniustitia causæ manifestò constare possit. In vniuersum igitur, optimo consilio decretum est, ut in sententijs istis exprimat causam, tū ob ipsum excommunicatum, ne ignoret quā ob causam excoicetur, & a quā contumacia discedere debeat, fertur. n. ut diximus excoicatio ob contumaciam, quæ ex plurib. causis procedere potest, aut si iniuste lata sit, ut sciat quā rōne se tueri possit: tū et ob alios, ne, si cum eo, in crimine illo ob quod excoicatus est, participantes, eadem & ipsi excoicatione ligantur, c. si concubina, & c. Nuper, de sent. excom. Panor. in c. si cut, nu. 1. 2. de re iud. Marian. Soc. in c. perpendimus, nu. 163. de sent. excom. Vgol. Tab. 1. cap. 2. 1. num. 3. & hoc, siue excommunicationis speciatim, siue generaliter feratur, obseruari debet: Quia si omissa sit causa, valida erit excommunicatio, sicut et

F validam

validam fore diximus, etiam si sine scripto proferatur: id quod colligitur ex d. cap. cum medicinalis, ubi precipitur Iudici, ad quem recurritur, ut statim talem sententiam relaxet: erat igitur valida, quandoquidem relaxatione indigeret. Et hoc ipsum docet glossa in cap. cum medicinalis, in verbo, propter quam, de sent. excomm. lib. 6. Panor. in c. sent. nu. 12. de re iudic. & ibi Felin. nu. 29. vers. Quarta declaratio. S. Ant. 3. parte, tit. 24. cap. 74. Plañella, verbo, excommunicatio 1. vers. Quomodo, debeat fieri, Tabiena, verbo, excomm. 2. vers. Tertio quaeritur, Vgol. Tabul. 1. c. 21. & alij omnes.

9 Post sententiam etiam excommunicationis latam alia conditiones requiruntur, ut ex d. cap. cum medicinalis, de sent. excomm. lib. 6. colligitur, & Doctores communiter tradunt: Quotum

10 Una est, quod Iudex parti petenti, intra mensem tradat exemplum scripturæ, & ut requisitionis factæ a parte, fiat publicum instrumentum, vel literæ testimoniales sigillo aliquo authentico signatæ: quod in eum finem ab Innocentio Papa IV. statutum fuit, ut virtute huius instrumenti

10 pars contra iudicem agere possit. Hoc autem exemplum, excommunicationem ipsam, de verbo ad verbum, & annum, & diem quo fuit lata continere debet, arg. c. eam te, de rescript. & c. libellorum, 2. quaest. 8. & Host. & Ioan. Andr. & Stephan. Costa, num. 38. in d. cap. cum medicinalis, de sent. excomm. lib. 6. Et sicut excommunicatio non solum specialis, sed etiam generalis, & consequenter non expressa certa persona, fieri debet in scriptis, cum expressione causæ, ob quam fertur excommunicatio: (si quidem hæc omnia ita conveniunt generali, sicut speciali sententia: immo plus generali, quæ non debet fieri, nisi ex causâ, c. Romana, s. caueant, de sent. excomm. lib. 6. & testatur ibi & hic Ioan. Andr. quem ceteri sequuntur, ita etiam si inominatus, qui comprehendi poterat sub generali excommunicatione, peteret huiusmodi exemplum, debet sibi exhiberi, secundum Hostiensium, quem etiam Ioan. Andr. & Stephan. Costa sequuntur, talis enim censetur eam petere, ut de revocatione sententiæ melius agere possit, quod fieri debet.

11 Quoad traditionem autem huius exempli, sufficit, quod Iudex paratus sit illud tradere, quando fuerit requisitus, iuxta id quod tradit glossa in Clem. Gratias, in verbo, paratus, de rescript. Debet autem requisitio hæc fieri loco, & tempore congruis, ex glossa in d. cap. cum medicinalis, in verbo, requisitus, de sent. excomm. lib. 6. si enim peteretur a Iudice, dum ipse equitat, vel dum dicit officium, vel dum vult lectum inurare, tunc ut recte docent Innoc. & Stephan. Costa, ubi supra non diceretur fieri loco, & tempore congruis, unde tunc deberet requirens expectare, facit c. cum in veteri, s. cum autem, de elect. Illud autem Iudice sciendum est, quod si Iudex obtulisset se daturum exemplum excommunicationis, & excommunicatus illud recipere noluisse, licet a principio iudex forte denegasset, tunc ipsi excommunicato imputabitur, tanquam vltima mora illi haberet nocere, argum. l. illud, l. necessario, l. quod si pendente, ff. de

12 petic. & commo. rei vendi. At vero, ubi excommunicatus petisset exemplum sibi tradi, & congruo tempore expectasset Iudicem, ut illi traderet, qui tamen non tradidit, si postea excommunicatus se absentaui, ad evadendum penam c. cum medicinalis, de sent. excomm. lib. 6. si non repariat ipsum excommunicatum, tenetur iudex exemplum ad domum excommunicati mittere, requirendo familiam, & amicos, & etiam in Ecclesia publicare, quod per eum non fiat, quo minus illud exemplum sibi tradat, secundum Archid. & Host. & Stephan. Costam, ubi supra, num. 40. Qui in hoc casu consulunt, ut duo fiant exempla, & unum ponatur super Altare, vel in foribus Ecclesiæ: & aliud remittatur ad domum, & illud familiæ eius tradatur. Quod si autem nullus de familia illud recipere vellet, ut dimittatur exemplum super aliquo banco domus, & de hoc fiat instrumentum, exemplo eius quod in d. cap. cum medicinalis, de requisitione dicitur. Quo modo evitare iudex poterit d. c. cum medicinalis impositam penam, arg. c. fin. de appellat. & c. fin. de eo qui mittitur in possess. & c. fin. de dolo & contum. & cap. pastoralis, ad fin. de offic. ordin. Quæ

omnia intelligenda sunt, quando requisitio fit facta intra mensem a die latæ sententiæ, & ipse Iudex etiam est infra mensem traditionis. Alias si lapsus esset menses, esset locus penæ, iuxta ea, quæ notat glossa in cap. cum medicinalis in verbo, requisitus, de sent. excomm. lib. 6. ut enim tradunt glossa Innoc. Ioan. Andr. & Stephan. Costa, ubi supra, num. 41. mensis currit a die latæ sententiæ, & non a die requisitionis, ut Host. & Arch. falso putant: absurdum enim est, quod si excommunicatus post plures menses, & annos peteret hoc exemplum excommunicationis, nisi Iudex illud traderet, ad penam d. cap. cum medicinalis, at earetur, maxime, cum interdum talium scripturarum plena cura non habeatur, & sæpe perdantur. Quæ glossa, & aliorum opinio tanquam mitior, tenenda est, pro qua facit textus dicens, infra mensem, si fuerit requisitus, non autem dicit, postquam fuit requisitus, ut subtiliter Ioan. Andr. & Stephan. Costa locis allatis annotarunt.

13 Altera conditio post sententiam latam requisita est, quod relaxetur sententia ipsa, si absoluto digne petatur, ut habetur in d. cap. cum medicinalis, & ibi glossa in verbo, difficultate de sent. excomm. lib. 6. & ibi Stephan. Costa, nu. 21. & 63. & c. facit c. ad reprimendam, de offic. Ordin. & glossa in c. Sacro, in verbo, absque gravamine, de sent. excomm. Siue ergo excommunicatio per inferiorem lata sit contra formam Concilij Lateranensis, de quo in d. cap. Sacro, hoc est non præcedente monitione, siue contra formam constitutionis Concilij Lugdunensis, de quo in d. cap. cum medicinalis, hoc est, lata sine scriptis, aut causâ expressione, aut non tradito exemplo parti petenti intra mensem, siue etiam quando continet in se iniquitatem, ut d. cap. ad reprimendam, de offic. Ordin. & cap. cum contingat, de offic. Deleg. sine difficultate relaxanda est sententia, hæc dummodò constaret de iniustitia ipsius excommunicationis, nullamque Iudex cautionem exigere debet, quamvis si dubium de iustitia sit, cautione præstita absolutio a superiori faciendâ sit. Superior autem quoad hoc erit, quicumque præstitimmediate ipsi excommunicanti, secundum Ioan. Andr. & Stephan. Costam ubi supra qui citat c. Quorundam, de elect. lib. 6. & c. si religiosus, eod. tit. & libro.

14 Circa has conditiones, & alias in superiori capite positas, aduertendum est, quod qui ad conditionem legitimam non adhibita quempiam excommunicatum, vel sententiam in scriptis non proferat aut causam expresse, non confertur, aut ea irritito, exemplum requisitus infra mensem non tradat, ipso iure suspensionem ab ingressu Ecclesiæ, & divinis officiis incurrit, per unum mensem, ut habetur in c. Sacro, & ibi glossa in verbo, per mensem, de sent. excomm. & in c. cum medicinalis, & ibi glossa in verbo, per mensem, eod. tit. libro 6. mense autem elapso, ut ait glossa, iure restitutus est. Quæ pena locum habet a quocunque Iudice Ordinario, aut Delegato censura feratur, ut colligitur ex c. Sacro, in verbo, Ne quis, & in c. cum medicinalis, in verbo, Quisquis, & Innoc. in c. illud, de cler. excomm. minist. eod. n. est in omnib. ratio: immo vero, etiam si legitime admonet, si non adhibeat personas & testes idoneos, eandem penam incurrit, utrumque enim iubetur in d. c. Sacro, & ideo uno omisso, nihil facit, & hoc siue sententia iusta sit, siue iniusta, ut habetur in d. c. Sacro, & ibi Marian. Socin. num. 199. & num. 239. & quod de excommunicatione dicimus, idem de suspensione, & interdicto iudicandum est, arg. d. c. Sacro, & arg. cap. constitutionem, & c. statutum, de sent. excomm. lib. 6. & patet evidenter ex c. cum medicinalis, vers. Et hæc c. dem, de sentent. excomm. lib. 6. Penam igitur hanc suspensionis incurrunt omnes habentes potestatem excommunicandi, aliquid horum trium omittentes, ut notant DD. cum in d. cap. Sacro, dicatur, Ne quis, & in c. cum medicinalis, Quisquis, & si quis autem, & caueant Ecclesiarum Prælati, & Iudices universi, & proinde male Gabriel quarto distinet, 18. quaestio. secunda, artic. secundo, Conclus. 7. Angelica, verbo, excommunicatio, 2. numer. 3. Tabiena in verbo, citatio, s. 3. & verbo, excomm. 2. s. 2. & glossa in cap. cum speciali, in verb. regulares, de appellat. & Lapsus alleg. 73. excipiunt prælatos regulares, ne subiecti sint his penis positus in d. cap. Sacro, & cap. cum medicinalis, quandoquidem, textus illi loquuntur generaliter, nec eos excipiunt,

piant, & ubi lex aliquid singulare de religiosis statuere velit, illud exprimere solet, ut habetur in Clem. 1. de privilegiis, unde contrarium reliqui omnes docent, Host. & Gem. in d. capit. cum medicinalis, §. si quis autem, numer. 9. Ioan. Andr. ibi, & Steph. Costa numer. 76. Nauar. in Manual. cap. 27. numer. 7. prope finem. Maiol. lib. 5. ca. 25. numer. 13. Vgol. de censur. Eccles. Tab. 1. cap. 14. §. 9. nu. 2. & Panor. in cap. cum speciali, numer. 1. 3. & 9. quod intelligi debet, nisi Regula, & institutiones eorum aliam modum, & ordinem in excommunicando prescribant, & huiusmodi à Summo Pontifice confirmata sint, alioquin enim iuri communi derogare non possunt. Sed neque ignorantia, nisi effectiua, eos excusabit, Reg. Ignorantia, de reg. iur. libr. 6. Exciipiuntur tamen ab hac pena suspensionis Episcopi, quia non habetur eorum particularis intentio, quod tamen necesse est, ad id, ut ipsi suspensionem incurraant, de quo est clarus textus in capit. Quia periculosum, de sentent. excom. libr. 6. & in proposito casu id expresse docent gloss. in cap. cum medicinalis in verbo, iudicium, de sent. excom. libr. 6. & ibi Steph. Costa numer. 78. & Nauar. in Manual. cap. 27. numer. 7. & huc de pena, quae ipso facto contra violentes praedictas constitutiones c. Sacro, & c. cum medicinalis, incurritur.

Præter suspensionis penam quae ipso iure infligitur, etiam ab homine ipsius penis puniri poterit Iudex ex officio contra ipsius formam procedens, siquidem condemnandus est ad omnes expensas factas a parte, ratione huius sententiae & ad damna et interesse parti quam laesit, ut habetur in cap. Sacro, & ibi gloss. in verbo, ad interesse, de sent. excom. & in cap. cum medicinalis, eod. tit. libr. 6. & Panor. in d. cap. Sacro, numer. 16. & facit l. fin. Cod. de pena ludie, qui male iudicat. l. ult. ff. de varijs & extraord. cognit. Steph. Costa, in d. capit. cum medicinalis, numer. 65. quod intelligitur, dummodo iniuste, aut iuste excommunicatus omnia monitione, aut aliqua alia conditionum praedictarum, ab excommunicatore interesse suum perat, nisi enim petatur non tribuitur, ex Innoc. in d. cap. Sacro, numer. 7. Et quod de supradicta suspensionis pena dixi, etiam de hac expensarum solvendarum multa intelligendum est. Procedit enim non solum in iniusta, sed etiam in iusta excommunicatione lata à quocunque iudice, tam delegato, quam Ordinario, cum lex vniuersaliter loquatur, & testantur gloss. in cap. cum medicinalis, in verbo, iudicium, & ibi Gem. numer. 9. & 11. Et siue vnum tantum ex dictis omittat, nimirum, quia non prius innotuit, aut excommunicationem in scripto non protulit, aut causam excommunicationis expresse non conscripsit, aut sententia ipsius exemplum excommunicato rogatus ab eo infra mensem non praebuit, quodcumque enim horum excommunicator omiserit, constitutionem violasse censetur, ex Host. & Gem. §. si quis autem, numer. 3. in d. c. cum medicinalis, & ex Marian. Socino in d. cap. Sacro, nu. 234. Et hoc, siue aliquod istorum scienter, siue ex ignorantia, temeritate, & negligentia omiserit, ex gloss. in d. cap. cum medicinalis, in verbo, Temerarius, Gem. ibidem, §. si quis autem, & Steph. Costa, numer. 78. in d. c. cum medicinalis, & Marian. Socino in cap. Sacro, numer. 310. de sent. excom. Et siue in personam certam, siue in incertam excommunicationis censuram protulerit, ex gloss. in d. cap. cum medicinalis, in verbo, causam, & Gem. ibi numer. 16. & Steph. Costa, numer. 27. & Marian. Socino in d. cap. Sacro, numer. 227. Quae omnia de expressione causae, & quod in scriptis profertur, & alia, solum habent locum in excommunicatione hominis, quae potest esse iusta, & iniusta, siue autem in excommunicatione Canonis siue Iuris, quia illa semper est iusta, vel saltem praesumitur iusta, cap. etiam autem lex, dist. 4. Unde inferitur, quod si Episcopus per viam constitutionis aliquem excommunicaret sine scriptis, sequendo illam opinionem, quod valet constitutio non scripta, veniens contra talem constitutionem incurreret sententiam excommunicationis, & ipse proferens penam d. capit. Sacro, & d. capit. cum medicinalis, non incurreret, quia Decretales illae loquuntur tantum de sententia lata per hominem, non per viam iuris, ut erudit, & subtiliter Ioan. Andr. in Reg. Nemo potest, de Reg. iur. libr. 6. in Mercurial. & Steph. Costa repet. in

cap. cum medicinalis, numer. 73. de sentent. excom. libr. 6. annotarunt.

18 Penam autem hanc, sicut & alteram de suspensione à diuinis officijs, non incurrit qui non ut Iudex, sed ut priuatus, omittis illis conditionibus, excommunicat, suspendit, aut interdicat, id quod colligitur ex eo, quod cap. cum medicinalis, praecipit eam formam adhiberi, ubi quis, ut Iudex censuram fert, utitur enim bis voce hac, *Causa praesideat Iudex*, & paulo post, *si quis autem Iudicem*. Quamuis enim etiam in casu quo ut pars procedat, praemittere debeat monitionem, & reliqua praestare quae diximus, ex aequitate tamen sola, non ex vi constitutionis ad ea tunc detinetur, ita, ut aliquod horum omittendo, penam ca. Sacro, & cap. cum medicinalis, incurrat, sicut nec eam incurrit, quando propter temporis angustiam, & more periculum formam illam non obseruaret secundum ea quae docent gloss. in d. cap. cum medicinalis, in verbo, Temerarius, Gem. ibidem, §. si quis autem, numer. 9. Steph. Costa in d. cap. cum medicinalis, numer. 81. & Marian. Socino in d. cap. Sacro, numer. 237. Ad quod etiam faciunt notata per Ioan. Andr. in cap. 1. de constitut. libr. 6. ubi ait, quod ex causa aliquando licitum est legem transgredi, & est textus, ff. de iniust. rupto, & irrito testam. Immo verò penam hanc Iudex non incurrit, si ea de causa exemplum sententiae excommunicationis, non tribuit, quoniam excommunicatus illud non petiit, aut loco, & tempore non congruis, aut post mensem a die latae sententiae petierit, ex gloss. in d. cap. cum medicinalis, in verbo, requisitus, & ibi, Gem. & Steph. Costa, numer. 40. & 41. Innoc. Ioan. Andr. quos refert & sequitur Marian. Socino in ca. Sacro, numer. 228. Et licet excommunicato exemplum petenti in fra mensem Iudex denegasset, si tamen in fra mensem deinceps illud offerat, aut ad domum excommunicati absentis mittat, & eo non inuenito ostio domus suae, aut valuis Ecclesiae affigat, & de hoc instrumentum publicum conficiat, penas has non incurrit, nam in hoc casu vltima mora excommunicato ipsi nocere debet, l. illud, l. necessario, l. quod si pendente, ff. de peric. & commo. rei vend. Ioan. Andr. & Host. quos referunt Marian. Socino in d. c. Sacro, nu. 226. & 227. Steph. Costa, repet. in d. cap. cum medicinalis, numer. 40. & Vgol. Tab. 1. cap. 13. §. 19. nu. 12. Alijs etiam penis ultra hoc interesse puniri potest Iudex ad arbitrium superioris, ut in d. cap. cum medicinalis, & ibi Steph. Costa, numer. 65. & in cap. Sacro, & ibi gloss. in verbo, per mensem & Marian. Socino, numer. 236. habetur. Superior autem censetur is, qui ipsi excommunicanti immediate praestit secundum Ioan. Andr. in dict. capit. cum medicinalis, & Steph. Costam ibidem, numer. 64. & Marian. Socino in d. cap. Sacro, numer. 344. qui pro hac recitant cap. Quorundam, & cap. si religiosus, de elect. libr. 6. & cap. venerabilibus, §. sed si excommunicatus, de sentent. excom. libr. 6.

20 Altera denique conditio post censuram latam est, ut denunciatur qui ea irretitus est cap. coram, l. 1. q. 3. & cap. peruenit, l. & cap. pastoralis §. fin. & ibi Panor. nu. 3. de appellat. cap. parochianos, cap. conquesti, de sentent. excom. Quod ea ratione statutum est, ut sic excommunicatus rubore perfrusus, citius fortassis resipiscat, cum videat omnes eius consortium post denunciationem fugere, cap. 1. de exceptio. libr. 6. & Clement. 1. §. quia, & ibi Anchar. numer. 15. de penis, & Extrau. infidelis, de furt. & etiam ut ipsi non confocientur, aut villam hac in re excusationem praetendant. Quod idem de suspensio, & interdicto sentiendum est, ut de suspensio, Clement. 2. de penis, & de interdicto, Clement. fin. de penis, habetur. Denunciari igitur debet excommunicatus, siue à iure siue ab homine excommunicatus sit. Et quidem si à iure excommunicatus sit, ab Ordinario eius loci, ubi in censuram incidit, denunciari debet, ut habetur in Clement. 2. §. locorum, de pen. & Clementina 1. de privilegijs. Sin vero & ipsius loci, & etiam excommunicati Ordinarius sit, quia scilicet domicilium in sua Diocesi habet, parochia eius, ut ipsum denunciaret, significare debet, necnon vicinis Episcopis, ut ipsam illi etiam faciant, argum. capit. curae, l. 1. quaestio 3. Quod si

Ordinarius eius non fit, ipsius Ordinatio id significare debet, qui de hoc admonitus, & eum ipse denunciabit, & à suo parochio, necnon ab Episcopis vicinis denunciandum curabit, arg. capit. 1. de rapt. & capit. de illis, 6. quæstio. 3. Quod si ab homine excommunicatio lata sit, ab ipso met denunciandus erit, capit. pastoralis, §. fin. de appellat. & capit. 1. de rapt. Et quidem, si sibi subiectus sit, curabit ut parochus loci eum excommunicatum denunciaret; si vero sibi subiectus non fuerit, Ordinarium eius de hac re monere debet, ut à se excommunicatum denunciatum, & ipse etiam denunciaretur, nam requisitus ad id obligatur, Clem. 1. §. eorundem, de foro compet. literis autem Episcopi de excoicato denunciato factis, & proprio signo signatis, cum nomine eius qui excommunicatur, & causæ expressione, credere vicini Episcopi tenentur, arg. cap. curæ, 1. 1. quæstio. 3. & Innoc. in cap. 1. de fide instrum. num. 4. & 10. Panor. in cap. post cessionem, num. 6. & Felin. num. 16. de probat. Quod si Episcopi vicini ita legitime admoniti ipsum denunciare reculent, ad id faciendum à suis Archiepiscopis instante excommunicatore compellendi sunt, siue igitur quis excommunicatus ab homine, siue à iure sit, declarari debet delictum, & causa cur excommunicatus sit, & postea denunciandus erit.

22. Modus autem denunciationis hic obseruandus est, scilicet, ut clerici loci illius, ubi excommunicatus denunciandus est, denunciationem in Ecclesijs publicè faciant, arg. cap. curæ, 1. 1. quæstio. 3. & Extrau. unica in fine, de furt. ut sic omnibus excommunicatus notus sit, & deinde denunciatio in scriptis, in earundem Ecclesiarum valuis affigi debet, in eaque denunciatione causa excommunicationis exprimi debet, ut colligitur ex cap. cum medicinalis, de sentent. excom. lib. 6. & Doctores ibi. Quia denunciationis facta excommunicatus & in iudicialibus, & in extraiudicialibus, atque in alijs actibus legitimis euitandus est, donec contrarium ab eo probetur qui excommunicatus est, & absolutus declaretur, ut latius Couar. in cap. alma mater, 1. part. §. 3. num. 1. de sent. excom. lib. 6. & Vgol. de censur. Eccles. Tab. 1. cap. 21. §. 2. num. 12. tradunt.

De ordine, loco, & tempore obseruandis in excommunicatione ferenda. Cap. XIV.

S Y M M A R I U M.

- 1 Circumstantiæ tres in excommunicatione ferenda requiruntur, & quænam illæ sint.
- 2 Ordo quis in excommunicatione ferenda obseruandus sit.
- 3 Censura leuior, & deinde grauior quando ferri debeat.
- 4 Censura in territorio ferentis illam ferri debet, & quæbus rei ratio sit.
- 5 Censura in quocunque loco sacro, vel profano ferentis, nisi locus sit exemptus, ferri potest.
- 6 Excommunicatio in aliquibus casibus valide ferri potest in alieno territorio, & asseruntur duodecim casus, in quibus hoc fieri potest.
- 7 Censura tempore feriato ferri non debet, & quare hoc; sit tamen lata valet.
- 8 Dies feriati quinam dicantur.
- 9 Excommunicatio interdum non autem nocte ferri debet.
- 10 Denunciatio excommunicationis, an tempore feriato licite fieri possit.

P Ræter conditiones superius explicatas, nonnullæ circumstantiæ in excommunicationis censura ferenda, ab Ecclesiasticis iudicijs, ex Ecclesiæ præscripto obseruari debent, ut eam rectè & sine peccato ferre valeant, quæ commodè ad has tres reduci possunt, nimirum, ordinem, locum, & tempus, hæc enim tria, etiam in

censuris Ecclesiæ ferendis, Sacri Canones seruari mandant.

O rdo igitur in excommunicatione ferenda seruari debet, qui est duplex, vnus respectu habito ad alias penas, Alter respectu habito ad ipsamet censuras inter se. Quoad primū, hic ordo obseruari debet, ut vbi alijs penis audacia & contumacia comprimi possit, non feratur excommunicatio, prout in Concilio Tridentino sess. 25. cap. 3. de reform. statutū est, in illis verbis, *In causis iudicialibus* &c. Ratio est, quia pro rarijs censuræ feruntur, eo magis à fidelibus timentur, ut sensit idem Concilium eodem capit. 3. in principio, & experientia quotidiana probat. Quoad secundum vero, hic ordo seruandus est, ut censura leuior primò, grauior deinde feratur, maximè, ubi in Episcopos, & alios similes ferenda sint, ut habetur in cap. 2. de offic. deleg. lib. 6. docet Mar. Soc. senior in c. perpeudimus, num. 230. ver. Quæro vigesimo sexto, de sent. excom. & ita contra clericos primo suspensione, contra Laicos vero interdictione, & tandem excommunicatione, si contumaces sint, agendum erit, arg. c. veritatis, & ibi gloss. in verbo, excommunicationis sententiam, & Imola de dolo & contuma. & cap. clericos, & ibi Panor. num. 3. de cohab. cleric. & mulier. ubi reprehendit Prælatos, qui immediate pro qua libet causa fulminant excommunicationem, vnde ex frequentia dicitur in contemptum, gloss. in cap. cum tu, in verbo per penam, de vsur. Marian. Socin. sen. in cap. perpeudimus, num. 230. ver. Quæro vigesimo sexto, de sentent. excomm. Quod intelligitur, nisi loci temporis, & personæ, & ipsius rei ratio requiratur, ut à grauiori censurâ, nimirum ab excommunicatione initium sumatur; tunc enim in arbitrio iudicis erit, à qua censura incipiendum sit, ut docet Panor. in cap. cum tu, nu. 8. de vsuris, & facit, ca. de causis, §. fin. de offic. deleg. & capit. sane quia, tit. eod. & capit. Quoniam frequenter, in fine, ut lite non contestata, & docet Concil. Trident. sess. 25. cap. 3. de refor. & pluribus tradit Felin. in cap. inter ceteras, num. 5. & 15. de rescript. ubi ait ab ea pœna incipiendum esse, quæ magis timetur. Immo, simul etiam excommunicationis, & suspensionis, & interdictionis censuram iudex ferre potest, si id videat expedire arg. Extrau. 3. de priuileg.

Locus etiam in excommunicatione ferenda obseruandus est, si quidem ferri debet in territorio ferentis illam. Censuras enim ferre iurisdictionis contentiose est, quæ non nisi causa cognita ferri debent, & sedente iudice pro tribunali promulgandæ; ideoque in proprio territorio & ferri, & tolli debent; in ijs enim quæ iurisdictionis sunt, extra territorium suum quisque persona priuata censetur. Quæ omnia colliguntur ex cap. Nouit, & ibi gloss. in verbo, terminos, ubi multos textus tum ex iure Canonico, tum ex iure Civilis colligit, & Panor. ibidem, num. 3. de offic. legat. arg. cap. Nemo, 2. q. 1. & cap. Sacro, de sent. excom. arg. etiam l. 2. & ibi Bart. ff. de offic. Procons. & Leg. & facit cap. fin. & ibi gloss. in verbo, Diocesim, de consue. lib. 6. Clem. unica, & ibi gloss. in verbo, iurisdictionem, de foro compet. & Imola & Anchar. ibi, & Clement. 2. & ibi gloss. in verbo, etiam celebrare, de priuileg. & gloss. in capit. si Abbatem, in verbo, in prouincia, de elect. lib. 6. vnde consequens est, ut in alieno territorio eas nec ferre, nec tollere possit, ut latius tradunt Innoc. & Panor. in cap. Nouit, num. 3. de offic. legat. Ceterum, in quocunque loco sit, Diocesis & territorij, siue sacro, siue profano, excommunicationis censuram iudex ferre potest, arg. cap. cum Episcopus, de offic. Ordin. lib. 6. & Card. Zab. in Clem. unica, versic. Quarto not. de foro compet. & gloss. in c. cum Episcopus, in verbo, Episcopus de offic. Ordin. lib. 6. Panor. in ca. cum Ecclesia, nu. 4. & 8. de immunit. Eccles. dummodo tamen locus exemptus non sit; tunc enim licet in sua sit Diocesis, iurisdictionem tamen contentiosam ibi exercere non poterit, ut habetur in d. cap. cum Episcopus, & ibi gloss. in verbo, Non exempto, & in capit. Si Papa, iuncta gloss. in verbo, collocare, de priuileg. lib. 6. & Clem. fin. tit. eod. & 18. quæst. 2. cap. luminoso Abbate. Ordinarij autem hodie feruntur in palatio Episcopi, ex Panor. in capit. cum Ecclesia, numer. 4. de immunit. Eccles. & facit c. Qua fronte, de appellat. Quæ omnia procedunt communiter, scilicet,

licet, quando sedetur pro tribunali, & cum causae cognitione proceditur.

Sunt tamen nonnulli casus, in quibus valide in alieno territorio excommunicatio fieri potest; quorum

Primus est, Quando eam fert Iudex sine causae cognitione, & pro tribunali non sedens, sed tanquam persona priuata, ideo enim prohibetur communiter in territorio alieno fieri; quia ex quo Iudex excommunicationis sententiam non nisi eum causae cognitione, & sedens pro tribunali ferre soleat, alterius prohibitionis causa, cessare debet & effectus, cessat autem, quando sine causae cognitione fertur; nulla enim ratione tunc territorium alterius laeditur, aut violatur Iurisdicatio, vt latius tradunt glos. in cap. Notit. in verbo, terminos, & ibi Panorm. num. 3. de off. legati & idem Panorm. in cap. fin. num. 11. nec cler. vel monachi. Oldrad. consil. 88. Gemin. in cap. venerabilibus, numer. 6. de sent. excom. lib. 6. & Marian. Socin. sen. in cap. a nobis, 1. num. 66. & 67. vers. pro quo etiam facit de sent. excom. in antiq. & facit. l. fin. ff. de off. praefect. vrb. & l. 2. ff. de off. sic. Proconf. & leg.

Secundus est, quando fit pro notoria & manifesta contumacia, ex Panorm. in cap. Nouit. num. 3. de off. legati. vbi etiam citat. Host. Ratio est: quia notoria non exigant causae cognitionem, vt in c. euidentia, de accusat. & arg. c. manifesta, 2. q. 1. Gemin. in cap. Romana, nu. 4. de sent. excom. lib. 6. Marian. Socin. senior in cap. perpendimus, nu. 74. de sent. excom.

Tertius est, Quando is qui censuratus hanc excommunicationis tulit, contra formam cap. Sacro, de sent. excom. eam tollit, ne in poenam d. cap. Sacro, incidat, ex Innoc. in cap. Nouit. num. 2. de off. legati. causa minus cognita.

Quartus est, Quando in conscientia foro ab excommunicatione, aliusue censuris absoluit, ex Panorm. in cap. Nouit. num. 3. de off. legati.

Quintus est, in delegatione facta alteri in alieno territorio: delegatio enim iurisdictionis in alieno territorio fieri potest, cum in hac non sit necessaria causae cognitio, ex Innoc. in cap. nouit. num. 2. de off. legati. arg. l. fin. ff. de off. sic. praefect.

Sextus est, Quando Statutum fit, per quod censura excommunicationis fertur, cum enim hoc sine causae cognitione fiat, in alieno territorio fieri potest, vt docet Gemin. in cap. Romana, §. caueant, num. 4. & ibi Anchar. numer. 6. de sent. excom. lib. 6. & Marian. Socin. sen. in cap. perpendimus, num. 73. vers. vltima differentia, de sentent. excommun.

Septimus est, Quando quis semel causam excommunicationis in suo territorio nouit, tunc enim in alieno eam postea ferre potest.

Octauus est, Quando adest consensus & licentia Ordinarii eius territorij, tunc enim & causam cognoscere, & sententiam excommunicationis, & alias censuras ferre valet, & tollere, dummodo reus, & actor, vt ibi res agatur, consenserint, ex glos. in cap. vt litigantes, in verbo, expensis, de off. ordin. lib. 6. Innoc. in cap. Nouit. numer. 2. & ibi Panorm. num. 4. de off. legati. & idem Panorm. in cap. P. & G. num. 15. de off. deleg. & facit cap. Nullus primas, 9. q. 2. & l. 3. ff. de off. praesid. & ff. de iurisd. omni. iudic. l. vlt. Bald. in l. si qui ex consensu, Codic. de epis. aud. Card. consil. 71. Angel. consil. 162. Alex. in l. fin. in 2. col. numer. 7. ff. de iurisd. omni. iudic. Aretin. consil. 58. Oldrad. consil. 88. & hanc communem opinionem esse docet Panorm. in dict. cap. Nouit. & est text. sing. in cap. statutum, in §. in nullo, de rescript. lib. 6. consentire autem videtur Episcopus, non solum expressam ad hoc dando licentiam, sed etiam vbi id scit, & non prohibet, & idem de Rei, & Actoris consensu dicendum est, dummodo uterque locum nouerit Iurisdictionis sui Iudicis non esse, & neuter repugnet; quamuis necessarius sit expressus consensus Rei, & Actoris, vbi delegatus Iudex est, ex d. cap. statutum, §. in nullo, de rescript. lib. 6.

Nonus est, Quando consuetudine, & praescriptione Iurisdictionis exercendae in alieno territorio acquisita facultas est glos. in cap. Romana Ecclesia, in verbo, Consuetu-

dine; & in cap. vt litigantes, in verbo, de Consuetudine, de off. Ordin. lib. 6. vt enim constat, Consuetudo dat. Iurisdictionem, 9. q. 3. cap. conquestus, & ibi glos. in verbo, Consuetudo, & cap. cum contingat, & ibi Panorm. num. 3. & 8. de foro compet. Marian. Socin. sen. in cap. super eos, num. 22. vers. Tamen hanc potestatem, de sent. excom.

Decimus est, in casu Clement. vnica, de foro compet. quando Episcopus a Sede sua expulsus est, seruata forma, quae ibi praescribitur, tunc enim extra suum territorium eiectus, in vicinioribus locis Iurisdictionem in suos exercere potest, & eos excommunicare, & absolvere valet.

Vndecimus est, Quod Abbates, Praepositi, Priores, Generales, Provinciales Fratrum, aut Monachorum, & denique vniuersi, qui Iurisdictionem sine territorio habent, in alieno territorio Iurisdictionem exercere & excommunicare valent, quamuis melius sit, quod in suis locis, Monasteriis, & Ecclesiis id faciant, vt docet Panorm. in c. cum contingat, num. 3. de foro compet.

Duodecimus est, Quod Legatus a latere ob violentam Clerici percussione excommunicatos, ex quo ab vrb. egressi sunt, ac propterea extra suam pronunciam (modo Legati adhuc sint) & suos, & alienos absolvere possunt, vt habetur in cap. ad eminentiam, de sent. excom. iuncto cap. excommunicatis, & ibi glos. in verbo, mittuntur, & Panorm. ibi num. 3. de off. legati. Lap. Alleg. 12. & facit. Quod translationem, de off. legati. & Ioan. And. & communiter Doctores, in d. c. ad eminentiam, & ibi Marian. Socin. num. 2.

Tempus etiam in ferenda censura excommunicationis obseruari debet; Non enim fieri debet censura aliqua tempore feriato; siquidem ad eam ferendam, vt diximus, communiter requiritur causae cognitio, quae feriato tempore cognosci nequit, cap. fin. de feriis, & ibi Panorm. numer. 16. & in cap. cum Ecclesia, num. 6. de immuni. Eccles. Marian. Socin. in cap. perpendimus, nu. 74. vers. sententia vero, de sent. excom. Quamuis lata eo tempore sententia valebit, ex Panorm. vbi supra, arg. cap. veniens, de sentent. excom. sicut & absolutio quocunque die feriato facta valide censetur, ex Panorm. in cap. fin. num. 16. de feriis Ratio est: quia sicut sententia excommunicationis, etiam si causa minus cognita, & admonitionibus non adhibitis, feratur, valida tamen est, cap. Sacro, de sent. excom. & capit. si Episcopus forte, 1. q. 3. ita censura excommunicationis in diebus feriatis lata valet, quae enim causae cognitionem necessario non postulant, diebus feriatis gesta valent, arg. l. actus, C. de feriis Feder. consil. 11. vnde excommunicari potest qui in Ecclesia dum omnia mysteria, & officia fiunt, obstitit & monitus non quiescit, arg. d. capit. veniens, de sentent. excom. Huius enim contumacia cum sit notoria, cognitione non indiget, arg. capit. euidentia, de accusat. Sic etiam qui aliquid facit die festo, quod sub excommunicatione in iure fieri prohibetur, exempli gratia, clericum percutit, eo die excommunicationem incurrat, & idem, si aliud in festo fiat, quod Episcopi Statuto sub excommunicationis pena prohibetur. Et merito quidem, tum quia hic non requiritur causae cognitio: tum quia excommunicatio, medicinalis spiritualis est, cap. cum medicinalis, de sentent. excom. lib. 6. cap. Multi corriguntur, 2. q. 1. & capit. Notandum, in fine, 2. q. 3. Dies autem feriat dicuntur, qui vel praecipue ad Dei cultum a Summo Pontifice, aut alicuius Ecclesiae consuetudine, aut Episcopi Statuto inducuntur, cap. 1. 2. & 3. & c. fin. de feriis, vel qui praecipue hominis gratia instituantur, vt est dies Natalis Regis creationis Papae, & huiusmodi, vel qui laetitiae causa celebrantur, vt dies victoriae ab hostibus reportatae, & dies qui aliquibus in locis tempore messium, & vindemiarum celebrantur, l. l. omnes, C. de feriis, & lege 1. ff. eodem, & Summistae, in verbo, Feria.

Excommunicationis autem censura (& idem de suspensione, & interdicto dicendum est,) interdiu ferri debet, hoc enim tempore iudicia aguntur, capit. consiluit, & ibi glos. in verb. tenebras, & Panorm. num. 14. de off. deleg. & DD. communiter. Quamuis etiam noctu lata valeat, tum, quia non necessario requiritur causae cognitio, arg. cap. Sacro, de sent. excom. & cap. cum medicinalis, de sen.

F 3 excom.

excom. lib. 6. tum, quia ad ſententiam excommunicationis, audiendum, Reus, in quem fertur, non vocatur. *Denique* ſicut ubi cauſa cognitio non eſt neceſſaria, excommunicatione die ſeriatu ferti poterit, ita, ubi cauſa cognitio neceſſaria non eſt, denuntiatio eodem ſeriatu tempore fieri poteſt, alias non immo, aliquando vtile erit denuntiationem ſeriatu tempore fieri, vt ſic ad plerumque perueniat, argum. Clemens. 1. verſ. Et quia, de penis, & Extrau. Inſidelis de ſurt. & cap. felix. 8. preſenti, de penis, lib. 6. & Marian. Socin. in cap. perpendimus, num. 265. verſ. Quinto dubitatur, de ſentent. excom. Vgol. de Ecceſ. cenſ. Tab. 1. c. 27. §. 2. num. 9. Sed de his circumſtantijs loci, & temporis haecenus dictum ſit.

De carimonijs in ſolemni excommunicatione adhiberi ſolit, & excommunicationis ſine. Cap. XV.

S Y M M A R I U M.

- 1 Carimonia ſolemnes in excommunicatione maiori ferenda, quando adhibende ſint.
- 2 Papa, excommunicatur aliquem, quibus vtatur carimonijs.
- 3 Episcopos ſolemniſter aliquem excommunicans quas adhibere ſolet carimoniaſ.
- 4 Carimoniae iſtae ſolemnes quidnam ſignificent.
- 5 Carimoniae haec, confuſionem, & terrorem magnum ipſis excommunicatis aſſerre ſolent.
- 6 Finis princeps excommunicationis quidnam ſit.
- 7 Excommunicatione ei, contra quem fertur, vtilitatem maximam aſſerre ſolet, & quanam illa ſit.
- 8 Excommunicatione, non ſolum ei, qui excommunicatur, ſed alijs etiam vtilitatem aſſert.
- 9 Haeretic Eccleſiam crudelitatis accuſantes ab auctore reſelluntur.
- 10 Eccleſia, aliquos excommunicando, iudicium Diuinum imitatur.
- 11 Excommunicatione ſemper toti communitati prodeſt.

Quamuis verbis ſimplicibus excommunicatione ferri poteſt, ſunt tamen in forma excommunicationis maioris faciendae, (maximè quādo al qua magna perſona excommunicatur; aut quis ob graue ſcelus in excommunicationem incidit; Exempli gratia, quia Cardinalem, aut Episcopum inſecutus ſit; aut aliquod aliud graue crimen commiſit) carimoniae quaedam ſolemnes adhibendae, vt gloſ. in cap. cum aliquis, 1. q. 3. & communis Doctorum conſenſus, teſtantur, & praxis quotidiana declarat.

- 1 Hinc Papa excommunicationem laturus, ornatu Pontificio decoratus, duodecim Episcopis veſtibus Pontificijs indutis aſſiſtentibus, facieſque ardentes in manibus tenentibus haec, aut ſimilia verba dicere ſolet, *Auctoritate omnipotentis Dei, atque Apoſtolorum Petri, & Pauli excommunicamus Ioannem, &c.* qua ſententia prolata, Episcopi facies illas in terram proſiciunt, & eas pedibus conculcant, nec poſtea ad aliquem vſum aſſumuntur, ſed foras tanquam ſal inſatuatum proſiciuntur, 2. q. 7. cap. non omnes, vt ait glo. in c. debent, in verb. conculcare, 1. q. 3. Quam excommunicandi formam, & carimoniaſ Innocentius IV. vt teſtatur gloſſa Helia, in c. 2. de ſent. & re iud. lib. 6. adhibuit, ubi Fredericum Imperatorem excommunicauit.
- 2 Sic etiam Episcopus cum aliquem excommunicat ſolemniſter, eaſdem carimoniaſ obſeruat, niſi quod duodecim Sacerdotes veſtibus Sacerdotalibus induti, eadem faciant quae Episcopi in excommunicatione a Papa lata facere ſolent. Quae forma ſolemnis ex cap. Debent, 1. q. 2. colligitur, ſic enim ibi habetur, *Debent duodecim Sacerdotes Episcopum circumſtare, & lucernas ardentes in manibus tenere, quas in conſuſione anathematis, vel excommunicationis*

niſi proſicere debent in terram, & conculcare pedibus, deinde Epistoſa per parochias mittatur continens excommunicatorum nomina, & cauſam excommunicationis. Haec ibi, Aliubi etiam paulatim campana pulſatur, vt ait Panor. in c. 1. nu. 2. de offic. cuſtod.

4 Quae carimoniae ſuas habent ſignificationes. Nam ponitur effectus excommunicationis, ante hominum oculos. Siquidem Papa, duodecim Episcopis, & Episcopus duodecim Sacerdotibus circumdatus, aliquem ſic excommunicans, illum etiam a Chriſto circumdato celeſtibus ſpiritibus excommunicari ſignificant, arg. cap. omnis Chriſtianus, & c. Nihil ſic debet, 1. quaſt. 3. Proſectio vero ſacrum in terram, earumque extinctio, excommunicationem quaſi mortuum ſignificat, vt poſſe a Chriſti corpore, tanquam palmitem a vite praeciſum, arg. d. c. Nihil, 1. q. 3. Quod vero pedibus facies illae conculcantur, ſignificat excommunicatum ſic ex Eccleſia eiectum, tradi demonibus torquendum, & ab eiſdem in inferno niſi reſpiciat, conculcadum iſi, arg. c. abſit, & caut denique, & cap. omnis Chriſtianus, 1. q. 3. Sonus autem campanae ſignificat vocem illam terribilem Chriſti in iudicio extremo, *Ite maledicti in ignem aeternum;* quam excommunicatus cum maximo dolore, & damno ſuo audiet, niſi a contumacia diſceſſerit.

5 Hiſ itidem carimonijs maior conſuſio, & grauior terror excommunicato iniicitur, vt ait Henriquez lib. 13. de excom. ca. 20. §. 3. Alij etiam eius exemplo perterriti Eccleſiam audire monentur, ne in eam rebelles & contumaces ſint, arg. Clem. 1. §. & quia de penis, & cap. Felix, tit. eod. lib. 6. de qua re ſuſius tractat Paul. Fulcius de viſit. & regim. Ecceſ. lib. 1. c. 14. num. 3. Felicianus Episcopus Scalenſis, in Enchirid. de Cenſuris, cap. 28 & Vgol. Tab. 2. capit. 29. Huiusmodi vero carimonijs ſolemniſibus alijs Episcopo inferiores vti non ſolent, vt conſtat ex d. cap. Debent, 1. q. 3. & Nauar. in Comment. de datis & promiſſis, Not. 4. num. 10. vnde Innoc. in cap. 4. num. 3. de offic. ordin. excommunicationem hanc ſolemniſtem. Episcopi mucronem appellauit, & habetur in cap. viſis literis, in fine, 1. q. 2. & gloſ. in c. corripiantur, in verbo, Episcopale, 24. quaſt. 3. & de carimonijs hiſce ſolemniſibus haec ſatis ſint.

6 Quoad ſinem vero excommunicationis, is quidem princeps eſt, vt Chriſti fideles Eccleſiae obtemperando, Deum in hac vita colant, & in alia eodem in Celis beati fruuantur, argum. c. audi. 1. q. 3. & c. ſed illud diſt. 45. niſi enim in excommunicatione ſerenda pia mater Eccleſia magis intendit quam Dei honorem, & hominum ſalutem, vt pluriſibus tradit Dionyſ. Cartuſ. in 4. diſt. 8. q. 4. verſ. Deinde oſtendit arg. c. cum contingat, in fine, de iureiur. & cap. licet, eod. tit. lib. 6. Alter etiam ſinis Eccleſiae in ea ſerenda eſt, vt hominum contumaciam reprimat, & coercat, arg. cap. 1. de except. lib. 6. & latius tradit Marian. Socin. in cap. Nulli, num. 5. & 7. de ſentent. excommunicat. Qua de cauſa excommunicatione ab Innocentio IV. in c. cum medicinalis, de ſenten. excommunicat. lib. 6. medicina dicta eſt, non mortalis, neque eradicans ſed diſciplinans, de qua re legē diſt. Alexand. de Aleſ. 4. par. quaſt. 22. membr. 1. artic. 1. Bonauen. 4. diſtinct. 18. in vlt. par. d. quaſt. 1. Gab. 4. diſt. 18. quaſt. 2. art. 2.

7 Finis alter eſt, vtilitas eius, qui excommunicatur, & hoc tripliciter.

Primo, ex rubore, & confuſione, quatenus erubeſcat ſe ab omnibus declinari, vt ſic tandem reſpiciat. Quam viam iuuandi excommunicatum exprimit, Apoſtolus, 2. Theſſalon. 3. dicens: *Ne commiſceamini cum illo, vt confundatur.* Etenim quis excommunicatus, cum videt ſe a Diuinis arceri: conſortium ſuum Chriſti fideles fugere; digito ab omnibus ferè monſtrari, non rubore ſummo perſundetur? graue namque eſt inter homines eſſe, & ipſorum commercio priuari, leg. Hi qui ſanctam, Codic. de apoſtat. & facit capitulum primum, de exception. libro 6.

Secundo etiam inuatur excommunicatus per excommunicationem ſuam malorum experientia, quia in Eccleſia primitiua plerumque ad inducendos homines ad terrore huius cenſure, ſtatim ac quis excommunicatus erat, a diabolo rapiebatur, & crudeliter vexabatur, vt colligitur

tur ex Apostolo 1. Corinth. 5. dicente, *Iudicavi huiusmodi hominem tradere Sathane in interitum carnis*, id est, tradere in potestatem demonis, ut vexetur in corpore, *ut spiritus saluus sit in die Domini nostri Iesu Christi*.

Tertio etiam iuuatur excommunicatus ipsa sui destitutione; facile enim solet homo cum videt se destitutum omnino humano solatio & auxilio, & quod est excommunicationis proprium omni consortio, quod etiam videat se quodammodo destitutum a Deo, redire ad cor, & vere ad Deum conuertere, & illa humiliter & suppliciter se submittere, ut patet de Iona, qui ut ibi ca. 2. videns se in ventre piscis, sic orat, *Proieciisti me in profundum in corde maris; & flumen circumdedit me omnes gurgines tui; & fluctus tui super me transierunt*. Et ego, dixi, abiectus sum a conspectu oculorum tuorum, *verum tamen rursus videbo templum sanctum tuum*. Circumdederunt me, *aquae usque ad animam; abyssus vallauit me; & pellagus operuit caput meum*. Ad extrema montium descendi, *terra velles conculserunt me in aeternum*; & subleuabis de corruptione vitam meam, Domine Deus meus. *Quum angustaretur in me anima mea, Domine recordatus sum*; ut veniat ad te oratio mea ad templum sanctum tuum. Qui custodiant vanitates frustra, misericordiam suam derelinquant. Ego autem in voce laudis immolabo tibi: quacumque vocem reddam pro salute Domino. Hec ille. Quae oratio proprie excommunicatis conuenit, ut intuitu facile constare poterit.

8 Alijs etiam finis, est utilitas aliorum, & hoc dupliciter.

Primo, quia hac ratione deterrentur alij a peccandi consuetudine, dum alios sic castigari animaduertunt, arg. Clem. 1. de offic. Ordin. & cap. in refragabili, tit. eod. & cap. ad liberandum, de Iudaeis, cap. 2. de calumnia. ca. Quapropter 2. quest. 7. & eleganter notatur S. Thom. 1. 2. quest. 87. artic. 7. ad primum, & Couat. in cap. alma mater, in princip. num. 9. de sentent. excommunicat. lib. 6. Secundo, quia tollitur alijs occasio peccandi, quam ex illorum consuetudine, & commercio habebant. Vnum enim pecus morbidum, totum gregem inficit, atque ideo pecus morbo infectum refecandum est, ne reliquas oves contactu suo inficiat, ut habetur in cap. corripiantur, 24. quest. 3. & in ca. Resecanda, ead. causa, & questione, ubi dicitur, *Resecanda sunt putrida carnes*, & scabiosa oves a caulis repellenda, ne tota domus, massa, corpus, & pecora ardeant, corrumpantur, putrescant, & intereant, & cap. Ecce autem, 14. questione, 3. habentur haec verba ex Prospero lib. 2. de vita contemplatiua, cap. 7. de sumptibus qui diuportant, & salubriter obiurgati, corrigi noluerint, tanquam putres corporis partes, debent ferro excommunicationis abscindi, ne sicut caro morbo emortua, si abscissa non fuerit, salutem reliquae carnis putredinis sua contagione corrumpit: ita isti, qui emendari despiciunt, & in suo morbo persisterunt, si morbus deprauati in sanctorum societate permanserint, eos exemplo sua perditionis inficiant.

Hinc haereticos aperte errare constat, dum Ecclesiam crudelitatis accusant, eo quod homines malos per excommunicationem multis bonis spiritualibus priuet; quia ut dictum est, Ecclesiae propositum & intentio non est, obesse excommunicatis, sed potius priuatione aliquorum bonorum, eos alijs multis bonis ditare; sicut nec medicus ille crudelis appellandus est, aut chirurgus austerus censendus erit, qui membrum putridum, vel omnino abscindit, ne totum corpus putrescat, vel plagam dilatat, ut vulnus perfectius curetur: sic etiam refecantur palmites aridi, ut bene sit viti, & latro iuste suspenditur, ne Reipublice noceat: & damnato ad mediam subtrahitur beneficium cibi necessarii, & infirmo medicus cibaria delicata prohibet, ut salutem melius consequatur. Immo vero in hac re, Ecclesia non solum Deo non est contraria (prout haeretici nominus impie, quam imperite affirmant) sed ipsius iudicii plane imitatur; Deus enim ut optime tradit S. Tho. in addit. 3. partis questione 21. artic. 2. peccatores duobus praecipue modis punire solet: vno modo, ut ad bonum eos trahat. Alio modo hominem sibi relinquendo, ut auxilijs subtrahat, quibus a malo praepediebatur, suam infirmitatem cognoscat, & humilis ad Deum redeat, a quo superbus discesserat; in quibus utrisque, Ecclesia in excommunicatione

nis sententia iudicium diuinum imitatur: inquantum enim cum a communione fidelium separat, ut erubescat, imitatur diuinum iudicium, quo per flagella castigat; inquantum autem a suffragijs, & alijs spiritualibus separat, imitatur diuinum iudicium, quo hominem sibi relinquit, ut per humilitatem seipsum cognoscens ad Deum redeat. Quod si aliquando ex praua dispositione excommunicati, excommunicatio fiat illi omnino perniciofa, & letifera, prodest tamen toti communitati, dum alij eius exemplo timere incipiant, & alieno periculo resipiscant, & a criminibus committendis timore poenae abstineant, & illi etiam ipsi plerumque prodesse potest, si a contumacia & inobedientia discedere velit, ut pluribus tradunt S. Thom. 1. 2. questione 79. artic. 3. & addit. ad 3. par. questione 21. artic. 2. Alexan. de Ales 4. part. suae Summae, questione 22. memb. 1. art. 1. Bon. 4. distinct. 18. in vit. par. dist. q. 1. Rich. 4. dist. 18. art. 3. quest. 1. Gab. 4. d. 18. q. 2. art. 1. Notab. 3. Sotus 4. d. 22. quest. 1. art. 1. ver. Quod autem possit. Couat. in alma mater 1. p. in princip. num. 9. Henriquez lib. 13. de excom. ca. 1. §. 3. & ca. 17. §. 4. Vgol. de censur. Eccles. Tab. 1. c. 11. & 12. & 25. & de fine, & intentione Ecclesiae in excommunicatione ferenda haec tenus.

De excommunicatione nulla, & quibus casibus id contingat. Cap. XVI.

S Y M M A R I U M.

- 1 Excommunicatio, quibus in casibus nulla sit, explicare difficile est.
- 2 Excommunicatio in non baptizatum lata, nulla est, & quare.
- 3 Infans, furiosus, aut mente captus excommunicari non potest, & quare huius rei ratio sit.
- 4 Excommunicatio in Eunuchum carentem genitalibus lata eo quod mulierem pregnantem reddiderit, quare sit nulla.
- 5 Excommunicatio a furioso lata nulla est, & quare.
- 6 Vsu rationis carens, excommunicare non potest.
- 7 Excommunicatio nulla est, ubi qui excommunicat, fingit tantum se excommunicare.
- 8 Excommunicatio ad instantiam alterius lata, ultra intentionem requirentis non ligat.
- 9 Excommunicatio ex vi, & metu in virum constantem cadente lata nulla est.
- 10 Excommunicatio a non Iudice lata, nullius roboris aut firmitatis est.
- 11 Excommunicatio a non Iudice lata an valeat, si accedat excommunicati consensus.
- 12 Excommunicatio a Iudice, vsu Iurisdictionis priuato lata nulla censetur.
- 13 Excommunicatio a Iudice intruso lata non valet.
- 14 Excommunicatio nulla est, ubi is, in quem fertur, ipsum pro suo Iudice recusat.
- 15 Excommunicatio a delegato contra intentionem delegantis lata, non valet.
- 16 Excommunicatio a delegato impetrata ab excommunicato in casu non permissa, est nulla.
- 17 Excommunicatio contra exemptum, aut habentem priuilegium in contrarium lata, non valet.
- 18 Excommunicatio post legitimam appellationem lata nulla est.
- 19 Appellatio non solum expressa, sed etiam tacita sententiam excommunicationis postea latam, annullat.
- 20 Appellationis de substantia non est, dicere, [Appello.]
- 21 Appellare censetur, qui se protectioni alterius submitit, aut iter arripit ad Papam, vel ipsius excommunicanti, superiorem.

- 22 Appellatio legitima quam dicenda sit.
- 23 Appellatio legitima in iudicio, vel extra iudicium facta sententiam annullat.
- 24 Appellatio interposita post sententiam latam sub conditione, ante conditionis existentiam, excommunicationem latam nullam efficit.
- 25 Appellatio ante conditionis euentum facta, & post, qualiter inter se differant.
- 26 Appellari non potest a sententia lata a iure, seu per viam statuti, & quare.
- 27 Appellatio friuola sententiam non annullat.
- 28 Appellantibus duobus ad diuersos Iudices, appellatio interposita ad maiorem Iudicem elidit appellationem interpositam ad minorem Iudicem, dummodo de ea excipiat coram minore, vel alias nota sit Iudici, et hoc indubie, si Iudex maior sit ipse Papa.
- 29 Appellatio eodem modo facta ad alium superiorem citra Papam, sententiam Iudicis minoris an, et quando enervet.
- 30 Dubium cum sit, an appellatio excommunicationem præcesserit, vel secuta sit, quid agendum.
- 31 Error intollerabilis in sententia expressus, sententiam facit nullam & irritam.
- 32 Error intollerabilis, quisnam censendus sit.
- 33 Causa notorie iniusta, vel impossibilis in sententia excommunicationis expressa, sententiam annullat.
- 34 Error non expressus in sententia, si tamen aliunde constet de iniustitia, an sententiam excommunicationis annullat.
- 35 Excommunicatio, ex causa friuola, & impertinente lata, non valet.
- 36 Inferior a Papa excommunicans participantes cum excommunicato a se, non præmissa monitione, peccat, & sententia est nulla.
- 37 Excommunicatio contra aliquem lata ob rem quam adimplere non potest, non valet.
- 38 Excommunicatio ab Episcopo lata contra subditos suos, statum Ecclesie sue superiori exponentes, non valet.
- 39 Excommunicatio lata contra eos, qui visitantur, eo quod nolunt procurare pro visitatione ultra id quod iure statutum est, nulla censenda est.
- 40 Excommunicatio lata ab eo, qui interdictum hominis violauit, an valeat.
- 41 Excommunicatio lata contra non volentem reuelare peccatum in confessione notum, est nulla.
- 42 Excommunicationis sententia quoties nulla est, non est timenda.
- 43 Excommunicatus nulliter, celebrando non fit irregularis.
- 44 Excommunicatus nulliter, nec in secreto, nec in publico sententia deferre tenetur, cessante scandalo.

Materiam hanc licet omnes ferè auctores tractauerint, nullus, tamen est, qui perfectam huius rei doctrinam tradidisse, aut omnes casus, in quibus sententia hæc nulla est, explicasse videretur, ut proinde non minus utile, quam laboriosum sit, si non omnes, at saltem præcipuos casus, in quibus excommunicatio nulla dicitur, enumerare.

Primus igitur casus est, Quando patiens non est capax huius sententiae, nimirum, si feratur in non baptizatum, scilicet in Iudeum, Turcam, aut alium infidelem, qui nunquam per Baptismum Ecclesiam sit ingressus. Sic Panorm. in ca. ab excommunicato, num. 9. de rescript. & in c. relatum, & ibi Felin. de sent. excommun. Gemin. in c. Romana, §. in vniuersitate, num. 10. & Anchar. num. 7. Philip. Franc. in vers. in Gloss. de sent. excommun. lib. 6. Marian. Socin. sen.

in c. Mulieres, num. 26. & 27. de sent. excommun. & in ca. relatum, num. 4. tit. eod. Calder. repet. in c. ab excommunicato, num. 14. de rescript. Syluest. verbo, excommun. i. nu. 7. Couar. in cap. alma mater, i. par. in princip. num. 1. de sent. excommun. lib. 6. Nauar. in Man. cap. 27. num. 13. & tract. de Iubileo, Notab. §. 1. num. 48. & in cap. ita quotundam, Notab. §. num. 4. & 7. de Iudeis, & colligitur ex cap. Omnis Christianus i. i. quest. 3. & 24. quest. 1. cap. audiui mus, §. fin. autem, vers. sicut autem. Cum enim isti Baptismi susceptione fidem Christi non sint professi, sicut spiritualium Ecclesie participes non sint, ita nec vñ spiritualium Ecclesie per excommunicationem priuari possunt. Vnde Apostolus i. Corint. 5. ait, *Quid mihi de his qui foris sunt indicaretis* & refertur in cap. Multi, 2. quest. 1. & ca. gaudemus, de diuortijs, & Concil. Trident. sess. 14. cap. 2. Dixi, si nunquam fuerit baptizatus, quia si baptizatus sit, licet a fide totaliter posttauerit excommunicari potest. Quibus addo, quod licet Iudeus, & alij infideles excommunicari nequeant directè ob rationem allatam, indirectè tamè excommunicari possunt, priuando eos communione & conuersatione fidelium, arg. cap. et si Iudeos, in fine, & c. postulat, & c. cum sit, & c. ad liberandum de Iudeis, & ca. post miserabilem, & c. Quanto, & ibi gloss. & Panorm. de vsur. & gloss. in c. Quanto, in verbo, quodammodo, de priuilegiis, & in c. Multi, in verbo, iudicare, 2. quest. 1. D. Anton. in ca. fin. de cler. excommun. ministr. & Marian. Socin. in c. Mulieres, num. 27. de sent. excom. Vgol. de cens. Eccle. Tab. 1. c. 17. §. 5. nu. 4.

Secundus est, Quando fertur in infantem, aut furiosum, & mente captum, & merito: Quia cum excommunicatio ferri non possit nisi contra eos qui peccare possunt, argui. 45. dist. cap. sed illud, i. i. quest. 3. cap. Nemo, 2. & cap. Nullus Sacerdotum, & 24. qu. 3. etiam Sacerdotes, & isti non possunt peccare mortaliter, vt c. 1. & 2. de delict. pueror. sententia contra eos lata, nulla & irrita est. Sic Innoc. in c. Romana, §. in vniuersitate, de sent. excommun. lib. 6. Panorm. in cap. ab excommunicato, num. 9. de rescript. & in cap. Per tuas, numer. 11. de sent. excommun. Anchar. in cap. lolet, num. 3. vers. Sexto not. de sent. excommun. lib. 6. Calderin. repet. in cap. ab excommunicato, num. 14. de rescript. Marian. Socin. in cap. Mulieres, num. 41. & 43. de sent. excommunicat. Qua etiam de causa sententia excommunicationis nulla erit, si feratur in infantem, vel Eunuchum carentem genitalibus, eo quod mulierem pregnantem reddiderit, maxime si hoc notorium sit, & manifestum, certum est enim, Eunuchum hoc efficere non posse, & in hoc casu sententiam esse nullam, docent Ioan. Andr. in cap. Romana, §. in vniuersitate, de sent. excommun. lib. 6. & ibi Philip. Franc. vers. in Gloss. in verb. interiti, & Gemin. numer. 4. vers. sed pone, & Steph. Costa, in d. §. in vniuersitate, num. 8. & 9. Anchar. in cap. solet, num. 3. de sent. excommun. Zabari. in cap. per tuas, numer. 11. de sent. excommun. & ibi Felin. numer. 5. Marian. Socin. senior. in cap. perpendimus, numer. 194. de sent. excommun. Vgol. de censur. Eccle. Tabul. 1. cap. 13. §. 18. numer. 22. Qui duo casus ad causam materialem pertinet.

Tertius casus est, Quando fertur a carente iudicio, vnde excommunicatio a furioso lata, nulla erit. arg. l. cum Prætor, §. non autem, & l. iudex, & l. cum furiosus, ff. de iudic. Panorm. in cap. sciscitatus, num. 11. & ibi Innoc. vers. Secus autem dicerem, & Imola, cod. num. 18. & 21. Felin. nu. 4. de rescript. Cuius ratio est, quia talis iudicio, & voluntate caret, quæ duo necessaria sunt ad sententiam excommunicationis validè ferendam. Quod procedit. Primò etiam, si tempore, quo sententiam tulit, furiosus esse ignoretur, vt prædicti auctores affirmant. Secundò, etiam si eam ritè & legitime tulerit, & hoc ob defectum iudicii, vsus rationis, voluntatis, vnde, furiosus dormienti similis esse dicitur, l. furiosus, ff. de reg. iur. & l. 2. §. furiosus, ff. de iure codicill. & cap. Maiores, §. item queritur, vers. dormientes, & gloss. in verbo, perdurare, de baptismo & eius effectu. Secus autem si eam ante furorem tulit, vel postquam furere desijt, tunc enim firma erit; nihil enim furor interueniens rectè gestum tollit, arg. l. cum C. Qui testis, fac. poss.

6 Idem

6 Idem quod de furioso diximus, de alijs vsu rationis carentibus sentiendum est, vt sunt stulti, vino obruti, somno oppreffi, (si dummodo actum, quem gerunt, non intelligant) infantes, & alij similes, qui iudicio, & voluntate carent, vbi enim eadem est ratio, & idem ius statui debet, arg. cum dilecta, de confir. vtil. vel inutil.

7 Pari ratione excommunicatio nulla erit, vbi qui excommunicatur, fingit tantum se excommunicare, animum tamen eam ferendi non habet, eo quod talis voluntate caret, quæ ad censuram ferendam necessaria est, argum. eorum quæ tradit Panorm. in cap. P. & G. num. 10. de offic. deleg. Nauar. in Man. cap. 27. num. 11. Angelica, verbo, excommunicatio. 3. §. 16. Henriquez lib. 13. de excommuni. cap. 20. §. 1. Quia excommunicatio sumit vires ab intentione excommunicatoris, secundum Panorm. in cap. ex part. 1. num. 6. de offic. ordin. & facit quod notat gloss. in cap. 2. de testib. cogen. & in cap. P. & G. de offic. deleg. & in cap. 1. de iudic. & ideo quando Iudex generaliter excommunicatur non reuelantes, vel qui fecerunt aliquid, si intendit alios

8 quos eximere, non ligantur excommunicatione. Similiter, quando fit ad instantiam alterius solum, non ligat ultra intentionem requirētis; quia officium Iudicis requisitum, non debet excedere intentionem requirētis, ca. Bone memorie, 1. de postul. prelat. Vnde, si pars, ad cuius instantiam Iudex fert excommunicationem, intendat saltem alios quos eximere, vt vxorem, filios, aut seruos, tales sententiam excommunicationis non incurrit. Nau. in Man. cap. 17. num. 4. & cap. 27. num. 11. argum. l. inuito, ff. de regul. iur. Henriquez lib. 13. de excommunicat. cap. 20. §. 1. post Angel. verb. excommunicat. 3. §. 16. quicquid Cordub. in addit. cas. conscientiar. ca. 176. & Frat. Ludovic. 2. part. instru. capit. 12. in fine, de hac re dubitent. Eodem modo excommunicatio nulla erit, quam Iudex fert ex vi & metu in virum constantem cadente, argum. cap. vnic. & ibi Philip. Frane. de ijs, quæ vi, metuue causa fiunt, lib. 6. vbi habetur, quod absolutio excommunicationis per vim extorta, non tenet, ergo nec obligatio, par enim ius ligandi, ac soluendi est, cap. verbum, de penit. dist. 1. excommunicatio igitur siue maior, siue minor, vi, metuue facta, nulla est, quicquid Gloss. in d. ca. vnic. in verb. vacuamus, de ijs, quæ vi, metuue causa fiunt, lib. 6. & ibi Gemin. & Panorm. in c. 2. num. 17. eod. tit. in antiq. contradicant. Adde tamen, quod metus iste, ac vis talis esse debet, vt cadat in vitium constantem; ac propterea qui ex metu mortis, aut corporis cruciatus, aut vniuersorum bonorum eorumve partis amissionis excommunicatur, nihil facere censetur, arg. cap. 1. & 2. & cap. ad audientiam, & ca. cum dilectis, de ijs, quæ vi, metuue causa fiunt, ob defectum siquidem voluntatis inferente.

9 Quartus casus est, Quando is, qui excommunicatur, non est Iudex, nec Iurisdictionem habet, cap. ad nostram, & ibi gloss. in verbo, Iudice, & ibi Panorm. num. 2. de Consuetud. vbi dicitur: *Sententiam a non Iudice latam, nullam firmitatem habere*, id quod dupliciter intelligi potest; vt ait Ioan. Bachon. 4. dist. 18. quæst. 3. artic. 3. vel quia, nullo modo sit suus Iudex: vel si sit, non tamen super articulo cuius occasione lata est sententia excommunicationis, argum. cum olim Abbas, & ibi gloss. in verbo ligatum, d. e. offic. de leg. quem casum ponunt omnes ferè auctores, vt Duran. 4. dist. 18. quæst. 4. numer. 6. Richard. 4. dist. 18. ar. 3. quæst. 5. Ioan. Bachon. vbi supra Gabr. 4. dist. 18. quæst. 2. artic. 2. Concl. 8. vers. si vero sententia, Sotus, 4. dist. 22. quæst. 1. artic. 3. vers. Neque verò secunda. Martin. Ledesin. 2.4. qu. 23. artic. 4. Henriquez lib. 13. de excommunicat. cap. 16. §. 1. gloss. in cap. præfenti, in verbo, ad cautelam, de sentent. excommuni. lib. 6. Ioan. Calderin. repet. in cap. ab excommunicato, num. 14. de rescript. Marian. Socin. sen. in ca. super eo, num. 28. vers. Mouetur, quia de sentent. excommuni. S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 73. §. 1. Angel. verbo, excommuni. 3. §. 1. Pifanel. verbo, excommuni. 1. vers. In quibus casibus Tabien. verb. excommunicat. 2. §. 10. vers. Quando sententia est lata. Nauar. in Man. cap. 27. num. 4. casu 1. per capit. Nullus, de paroch. Couar. in cap. alma mater, 1. parte. §. 7. numer. 5. de sentent. excommuni. lib. 6. & est communis Qua de causa Panorm. in d. cap. ad nostram, numer. 2. de

Consuetud. recte docet, quod licet ex consuetudine acquiri possit Iurisdictionis, vt in cap. cum contingat, de foro com. pet. & in cap. conquestus, 9. quæstion. 3. non tamen valet Consuetudo, vt sententia a non suo Iudice lata teneatur, est enim irrationabile, vt valeat sententia a non habente Iurisdictionem lata; quod etiam docet Marian. Socin. in d. cap. super eo, numero 19. vers. Nam talis consuetudo, de sentent. excommuni. Quidam in hoc casu faciunt exceptionem, quam facit gloss. in capit. ad Nostram, in verbo Iudice, de consuetud. & sequitur Angelica, in verbo, excommuni. 3. §. 1. nisi ex certa scientia quis consensisset in eum tanquam in Iudicem proprium. Quam exceptionem recte meo Iudicio refellit Tabiena, vbi supra, quia, vel per consensum, est effectus proprius Iudex, & sic non esset sententia a non suo Iudice; vel non est effectus, & sic non reperitur sententia, quæ a non suo Iudice lata, valet.

12 Pari ratione excommunicatio nulla erit, quando Iudex vsu Iurisdictionis priuatur, ex eo scilicet, quod qui eam fert, vel excommunicatus denunciatus, notoriusve clericus percursor sit, aut suspensus est à Iurisdictione, vt de suspensio probatur in c. fin. de excess. prelat. & ibi DD. notant, & de excommunicato, in c. audiuius, 24. qu. 1. & in ca. ad probandum, de sent. & re iudic. gloss. in c. præfenti, in verbo, ad cautelam, de sent. excommuni. lib. 6. S. Tho. in addit. 3. par. quæst. 22. art. 3. Angelica, verbo, excommuni. 3. §. 2. S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 73. §. 1. Pifan. in verbo, excommuni. 2. vers. in quibus casibus, Tabien. verb. excommuni. 2. §. 10. vers. Quando sententia est lata, Nau. in Man. cap. 27. num. 4. cas. 1. Henriquez lib. 13. de excommuni. §. 1. Couar. in c. alma mater, 1. par. §. 7. num. 9. vers. Quid autem, de sent. excommuni. lib. 6. & pluribus tradit Panorm. in c. ab excommunicato, num. 7. de rescript. & idem testatur Ioan. Bachon. 4. d. 18. q. 3. artic. 3. & constat ex Conc. Constantensi. & habetur in Extrau. *Ad euitanda*, Martini V. Dixi, *quando excommunicatus est denunciatus*, quia si feratur ab excommunicato occulto, valida censetur sententia, vt colligitur ex d. Extrau. *Ad euitanda*, & latius tradunt Innoc. in cap. si uerè, num. 3. & Felin. num. 7. de sent. excommuni. Panorm. in c. ab excommunicato, num. 8. de rescript. & in cap. veritatis, num. 43. de dolo, & contumac. & in ca. ad probandum, num. 15. & Felin. num. 7. de sentent. & re iud. Fed. de Sen. conf. 137. num. 4. Lopus, Alleg. 89. num. 12. Francisc. a Victor. in Summa Sacram. in tract. de excommuni. num. 15. Sotus 4. dist. 22. quæst. 2. art. 1. vers. Dubium autem est. Couar. in c. Alma mater, 1. par. §. 1. num. 4. de sentent. excommuni. lib. 6.

13 Si etiam sententia nulla erit, quæ fertur quidem a suo Iudice, sed intruso, arg. cap. alienationes, 12. quæst. 2. gloss. in cap. præfenti, in verbo, ad cautelam, de sentent. excommuni. lib. 6. & Angelica, in verbo, excommuni. 3. §. 2. Pifanella, in verbo, excommunicat. 1. vers. in quibus casibus, & citat cap. precarie, 12. qu. 2. & Summam confess. 3. tit. 33. quæstion. 73. & cap. Raymundum, Et idem docent S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 73. §. 1. & Ioan. Bachon. 4. d. 18. q. 3. artic. 3. Dicitur autem intrusus, ex S. Ant. qui non fuit electus à maiori parte eligentium.

14 Si etiam excommunicatio nulla erit, vbi is, in quem Iudex excommunicationem fert, ipsum recusauit, argum. c. Quoties, & ibi gloss. in verbo, appellent, 2. qu. 6. Lopus, Allegat. 1. num. 2. Host. & Ioan. Andr. in cap. legitima, de appell. lib. 6. Henric. Boich. in capit. per totas, & Marian. Socin. in cap. Sacro, num. 189. de sentent. excommuni. eo, quod sententia a non suo Iudice lata, non ligat. Vgol. de Eccles. censur. Tabul. 1. capit. 2. §. 23. numero 10. & capitulo 13. §. 18. numero 15.

15 Præterea, eadem de causa excommunicatio nulla est, quando delegatus excommunicat contra intentionem delegantis, cap. fin. de præb. & ibi gloss. in verbo ad talia, Iurisdictionis enim delegati ab intentione & auctoritate delegantis dependet, & eadem vtriusque debet esse intentio, argum. cap. cum causam, de præbend. & cap. exposita, de arbitris, & forma mandati diligenter seruari debet, & cum dilecta, de rescriptis, cum olim, de offic. deleg. & l. si procurator, C. de procur. & in hoc casu sententiam esse nullam docent gloss. in d. capit. fin. de præbend. & in capitulo præ

presenti, in verbo, ad cautelam, de sent. excommun. lib. 6. Ioann. Bachon. 4. d. 18. quest. 3. artic. 3. S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 73. in fine, Angelica, in verbo, excommun. 3. §. 8. Pisanel. in verbo, excommun. 1. vers. in quibus casibus in fine. Vgol. de censur. Eccles. Tabula 1. capitulo 13. §. 18. numero 18.

16. *Deinde ex eodem capite nulla erit excommunicatio, quæ fertur à delegato impetrato ab excommunicato in casu non permissio, si quidem impetratio non valet, nec Iudex in tali re iurisdictionem habet, ut colligitur ex cap. 1. de rescript. lib. 6. ubi habetur, quod excommunicatus solum impetrare potest Rescriptum super articulo, excommunicationis, vel appellationis, & non alias, ut ait Gregorius Papa IX. quem etiam casum ponunt glos. in cap. presenti, in verbo, ad cautelam, de sentent. excommun. lib. 6. S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 73. in fine, Angelica, in verbo, excommun. 3. §. 6. Tabien. verbo, excommun. 2. §. 10. vers. Quando fertur. Vgol. de Eccles. cens. Tab. 1. cap. 13. §. 18. num. 17. Quæ casum Tabien. in verbo, excommun. 2. ubi supra, & in verb. Vicarius. §. 7. post Panorm. in c. licet, num. 8. de off. deleg. limitat. verumque esse docet, quando delegatus sit ab excommunicato, & recepit delegationem postquam delegatus fuit excommunicatus, aut re integra fuit excommunicatus nominatim, aut notoriè, tunc enim delegati iurisdictione omnino impeditur, ut testatur Bar. in l. more, ff. iurisd. omn. iudic. quandoquidem delegati iurisdictione a delegantis iurisdictione dependet, ut habetur in l. 1. §. qui mandata, ff. de offic. eius cui mand. est iurisd. Secus autem, si delegatus sit ab excommunicato, & recepit delegationem, antequam delegans excommunicatus esset, & delegatus re non integra iurisdictionem exercere cepisset, argu. l. Et quia, ff. de iurisd. omn. iudic. & capitul. relatum, de offic. deleg.*

17. *Pari modo excommunicatio nulla erit ex defectu iurisdictionis, quâdo iudex excommunicat exemptum, aut habentem privilegium in contrarium, ita Panorm. in cap. cum dilectus, num. 3. de relig. domib. glos. in cap. presenti, in verb. ad cautelam, de sent. excommun. lib. 6. & facit, c. cum capella, & cap. quanto, de privileg. & cap. 1. & ca. auctoritate, eod. tit. lib. 6. S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 72. in fine Ioann. Bachon. 4. d. 18. quest. 2. artic. 2. Angelica, verb. excommun. 2. §. 4. Tabien. verbo, excommun. 2. §. 10. vers. quando sententia est lata, Casu 18. & 19. Nau. in Man. cap. 27. nu. 4. Casu 2. qui pro hac re citat cap. 1. §. ex parte, de concess. præbend. lib. 6. Henriquez, lib. 12. cap. 16. §. 1. Casu 2. Vgol. de Eccles. censur. cap. 12. §. 18. num. 18. Quamvis enim sit Iudex, qui excommunicat, non tamen istius privilegii, cū in hunc nullam iurisdictionem exercere possit: immo verò nec ita exemptus, aliquo modo submittere se valet iurisdictioni Ordinarij sine licentia Papæ, vel illius cui subest, argu. cap. significasti, de foro compe. & colligitur ex text. iuncta glos. in cap. penult. de offic. Ordin. vnde, privilegiatus, ut non potest excommunicari ab Ordinario, si ab eodem Ordinario citetur, ita si ex eo, quia non comparere, excommunicetur, talis excommunicatio est nulla, ex Io. Andr. in d. cap. 1. §. ex parte, de concess. præbend. lib. 6. & Marian. Socin. sen. in cap. Mulieres, nu. 24. vers. Et ex prædictis infertur, de sent. excommun. Immo verò, si quis de nōuo exemptus sit, & Ordinarius hoc ipsum ignorans, illum excommunicet sententia nulla est, ex d. ca. 1. §. ex parte verò, de concess. præbend. lib. 6. & ibi notant DD. & Marian. Socin. ubi supra, num. 22. Et ratio est: quia privilegium imprimitives suos data certitudine privilegij, ipsi privilegiato, licet ille in cuius præiudicium confertur hoc ignoret, ut not. in d. cap. 1. in verbo adiciebatur, & facit l. Qui absenti, ff. de acquir. possess. & sic ignorantia prælati non facit quo minus privilegium tueatur privilegium, ex Innoc. in cap. cum dilectus, de relig. dom. & Marian. Soc. ubi supra, num. 22. vers. Quia privilegium.*

18. *Quintus casus est, Quando quis excommunicatur post legitimam appellationem, cap. cum contingat, & ibi Panorm. 2. de offic. deleg. & cap. per tuas, & ibi glo. in verbo, in quibus casibus, & ibi Panorm. num. 3. de sent. excommun. & in cap. solet, & ibi glo. in verbo errorem, & cap. venera bilibus, §. sed si ex causa, de sentent. excommun. libro 6. &*

glos. in cap. presenti, in verbo ad cautelam, de sentent. excommun. lib. 6. Gemin. in cap. si à Iudice, num. 3. & Philip. Franc. & communiter DD. de appell. lib. 6. ubi Bonifacius VIII. id satis significat. Hunc casum ponunt Durand. 4. d. 18. quest. 4. numero 6. Richar. 4. d. 18. art. 3. quest. 3. Ioann. Bachon. 4. d. 18. quest. 3. artic. 3. Gabr. 4. dist. 18. quest. 2. artic. 2. Conclus. 8. S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 73. Angelica, verbo, excommun. 3. §. 9. Pisanel. verbo, excommun. 1. vers. in quibus casibus, Tabien. verbo, excommun. 2. §. 10. Casu 16. Marian. Socin. in cap. Sacro, num. 5. 1. de sent. excommun. Nau. in Man. cap. 27. num. 4. Casu 3. ubi etiam citat text. bonum pro hac re cap. ad præsentiam, & ibi glo. in verbo, contra appellationem, de appellat. & in c. 27. num. 273. Couar. in cap. alma mater, 1. par. §. 7. num. 5. & §. 10. num. 4. Henriquez lib. 13. de excommun. cap. 16. §. 2. Vgol. Tab. 1. de cens. Eccles. c. 13. §. 18. num. 8. cuius rei rationem reddit Bonifacius VIII. in cap. si à Iudice, de appellat. libro 6. Quia per appellationem suspensa est Iudicis iurisdictione, Sententia verò excommunicationis ut valeat, in ferente iurisdictionem non impeditam requirit. Sententia igitur excommunicationis post legitimam appellationem lata est nulla.

19. *Quod procedit: Primò non solum per expressam appellationem, sed etiam si intendens appellare se supposuit protectioni superioris ante latam excommunicationem; quo casu perinde est, ac si antea appellasset, ex quo de mte constat, ut habetur in cap. ad audientiam, de appell. & hoc tenent Host. Zabarel. & Ioan. Andr. in cap. 1. de appell. lib. 6. quos refert, & sequitur Marian. Socin. in cap. Sacro, num. 52. vers. si intendens appellare, de sentent. excommun. & Summa Astensis, li. 7. tit. 8. Casu 11. Palud. 4. dist. 18. quest. 1. artic. 4. Conclus. 2. Tabien. verbo, excommun. 2. §. 10. Casu 16. Idem, si iter arripit ad Papam fuerit, cap. cum olim, de delo, & contumac. & cap. dilecti filij, 2. & ibi glo. in verbo, facto prouocare, & Panorm. nu. 5. de appellat. Palud. 4. d. 18. quest. 1. artic. 4. Conclus. 2. Tabien. ubi supra, quibus in locis habetur, quod arripit itineris ad superiorem habet locum, & vim appellationis, cum plus sit aliquid expli care facto, quàm verbo, ut pluribus docet glos. in dicto cap. dilecti filij, 2. ubi supra, non enim ad substantiam appellationis necesse est exprimere verbum, Appello, sed satis est dicere, vel facere aliquid æquipollens huic verbo, Appello. Addit tamen & refert Panorm. in d. cap. ad audientiam, num. 3. & in c. dilecti filij, 2. num. 5. de appell. quod tam in submissione protectionis, quam in arripitione itineris seruanda sunt ea, quæ sunt necessaria in appellatione: & ita sicut appellans extra iudicium, vel in iudicio ante sententiam tenetur exprimere causam iustitias, ca. ut debitis, de appell. & petere Apostolos cap. 1. de appell. lib. 6. ita & iste qui vult arripere iter, aut se protectioni Sed. Apostolica submittere, hæc omnia seruare debet: ut patet, dicit superior: Domine Episcopo, vos exauasitis me in tali articulo, & in tali, nolo litigare amplius coram vobis, sed volo ire ad Papam, & peto Apostolos. Tunc enim licet non exprimat verbum, Appello, itinerando ad Papam, habetur pro appellante: quia non refert quid ex æquipollentibus fiat, ut in cap. licet ex quadam, de testib. l. fideicommissa, §. si cui, ff. de legat. 3. alias autem non habebitur pro appellante. Et idem docet Innoc. in d. cap. ut dilectus, de appellat. dicens, quod non solum venientes personaliter sunt sub protectione Papæ, sed etiam nuncios venientes pro alijs, hac immunitate gaudent, ut post iter arripit excommunicari non possint, ut etiam docent Panorm. in d. c. dilecti filij, 2. nu. 5. de appell.*

21. *An verò idem sit in eo, qui submisit se protectioni alterius, aut iter arripit ad alium superiorem, citra Papam, puta ad Archiepiscopum? Respondeo, quicquid glos. in c. dilecti filij, 2. in verbo, facto prouocare, de appell. hoc neget verius tamen sentire Panorm. in ca. ad audientiam, num. 4. & in d. c. dilecti filij, 2. de appell. & eandem rationem esse in alio Iudice, ad quem sit appellatio, quæ in Papa, & citat Hostiens. & glos. in cap. 1. de appellat. lib. 6. quod indubitatum esse putat, si adeatur superior, qui poterat adiuvare viam querelæ, & hoc, sine iter arripit a Iudice procedente iudicialiter, siue extra iudicium; tunc enim iurisdictionis*

22. *Dixi* autem excommunicationem esse nullam; latam post legitimam appellationem; & ut notat Palud. 4. d. 18. q. 1. art. 4. Concl. 2. tunc est legitima; quando erat talis casus; quia probata reputaretur sufficiens; & quando non fit in causa fidei in qua non est locus appellationi; neque est legitima; quando monachus appellat ne secundum Regulam corrigatur; c. Ad nostram; de appellat.
23. *Secundo* procedit hic casus quintus; quod scilicet sententia post appellationem legitimam lata nulla sit; siue appellatum sit in iudicio; siue extra iudicium; ex cap. dilecti filij; 2. & ibi Panor. num. 2. de appellat. & cap. penult. de relig. dom. nu. 2. & idem Panor. in cap. considerauimus; num. 7. de elect. Prapost. in cap. cum parati; nu. 1. de appellat. Et siue appellatum sit a sententia definitiva; aut interlocutoria de alia re lata; arg. c. licet; & tradit ibi Anchar. nu. 2. de sentent. excom. lib. 6. immo; etiam si dubitetur; an appellatio valeat; necne; dummodo ex legitima causa interposita sit; aut ex ea; post si vera esset; pro legitima & sufficienti haberetur; quamuis deinceps non probetur; arg. c. vnde deus; de appellat. & tradit Decius in cap. pastoralis; §. verum; nu. 6. de appellat. Palud. 4. dist. 18. quæst. 1. art. 4. Concl. 2. Vg. de censur. Eccles. Tab. ricæ. 13. §. 18. num. 9. Et etiam si deinceps; qui appellat; appellationem non prosequatur; eamue repudiet; cap. licet; & ibi glos. de sent. excom. lib. 6. & Couar. in cap. alma mater; 2. par. §. 10. nu. 6. de sent. excom. lib. 6. & Vg. vbi supra; Cuius ratio est; quia cum appellatione iurisdictionis usus impeditur sit; ut habetur in cap. si iudice; & ibi Gemin. nu. 3. & Philip. Franc. ne appell. lib. 6. ideo sententia excommunicationis tanquam a non Iudice lata; statim nulla est; nec valida efficitur ex eo; quod appellatio postea fuerit deserta; vel appellatio renuntiata sit; Quod enim ab initio non valet; temporis tractu non conualecit; l. Quod ab initio; ff. de Reg. iur. & in Reg. Non firmatur; de Reg. iur. lib. 6. & expresse id docent glos. in c. licet; in verbo; legitimam de sent. excom. & in cap. sepè; & ibi glos. in verbo; rata; manet sententia; & Panor. num. 14. & D. Antonab. de appellat.
24. *Et idem* est; si appellatio fuit interposita post sententiam latam sub conditione; ante conditionis existitiam; ut quia excohibat nisi infra talem diem solueret; aut hoc; vel illud faceret; quamuis deinceps a digneat conditio; excommunicationis nulla erit; ut habetur in cap. præterea; 1. & ibi glos. in verb. impedire; & Panor. nu. 7. & 8. de appellat. Palud. 4. dist. 18. q. 1. art. 4. Concl. 2. Nauar. in cap. cum contingat; 14. causa nullit. nu. 7. de rescript. & Couar. in cap. alma mater; 1. par. §. 10. nu. 6. de sentent. excom. lib. 6. Marian. Socin. in cap. Sacro; num. 62. de sentent. excom. Vg. in d. §. 18. nu. 10. vbi hanc questionem latius probat; donec enim dies; vel conditio veniat; excommunicatio lata non censetur; unde ante conditionis euentum appellans; ante sententiam latam appellare censetur; & proinde excommunicatio hæc nulla omnino erit; id quod locum etiam habet; etiam si post decem dies appelletur; ut communis opinio tenet; Decius in d. cap. præterea; 2. nu. 5. & Prapost. nu. 4. de appellat. Marian. Socin. in cap. Sacro; nu. 128. de sentent. excom. Nauar. in cap. cum contingat; vbi supra; Couar. vbi supra; §. 10. nu. 4. vers. sed & ab eodem §. caueant; de sentent. excom. lib. 6. dummodo hi decem dies currant ante conditionis euentum; & appellatio enim interposita medio tempore; hoc est; inter prolationem sententiae; & euentum conditionis; excommunicationem nullam reddit. Secus autem; si appellaret etiam post conditionis euentum infra decem dies; tunc enim excommunicatio lata valeret; licet appellatio adiecta virtutem deuolutiuam recurrendi ad superiorem daret. Vnde constat differentia inter appellationem factam ante conditionis euentum; & post; in excommunicatione sub conditione; aut ad certum diem lata; quia si quis appellat ante euentum conditionis appellatio interposita medio tempore impedit sententiam excommunicationis; sed si appellatur post euentum conditionis; licet appelletur infra decem dies; cum sententia iam sit purificata; & traxerit secum executionem; appellatio talis non habet effectum suspensiuum; sed simpliciter deuolutiuum; ex Mariano Socino; in c. Sacro; nu. 125. & 126. sicut

etiam; sententia excommunicationis purè & simpliciter lata; trahit secum executionem; nec suspenditur per sequentem appellationem; ut in c. pastoralis; §. verum; de appellat. vnde appellatio hoc casu operatur solum effectum deuolutiuum; ut latius tradit Marian. Socin. in d. cap. Sacro; nu. 68. de sentent. excom.

26. *Quæ* in hoc casu de appellatione ante sententiam diximus; intelligenda sunt solum in excommunicatione lata; ab homine; appellari enim non potest a sententia lata a iure; seu per viam Statuti; ex Anchar. in cap. Quicunque; nu. 3. de sentent. excom. lib. 6. arg. l. si qua pena; ff. de verb. signifi. sententia enim iuris semper presumitur iusta; arg. cap. erit autem Lex; dist. 4. ideoque non suspenditur effectus eius; appellatione; cum appellationis remedium institutum sit ad præsidium innocentie; & non ad defensionem iniquitatis; c. cum speciali; §. porro; de appellat.
27. *Sed* neque excommunicatio ab homine lata post appellationem nulla redditur; vbi manifestè constat appellationem esse futilem; & non legitimam; friuola enim & frustratoria appellatio; non debet defendere appellantem; c. sollicitudinem; & ibi Panor. & idem Panor. in c. pastoralis; §. verum quia; nu. 14. de appellat. in antiq. & habetur in cap. cum appellationibus; & in c. Non solum; de appellat. l. 6. & facit Clem. 1. de dolo & contum. & tradit Marian. Socin. sen. in c. Nulli; nu. 40. de sentent. excom. & Anchar. in c. foler; de sentent. excom. lib. 6. & Hugol. de censur. Eccles. Tabul. 1. cap. 13. §. 18. num. 13. & fauet Palud. 4. dist. 18. quæst. 1. art. 4. Concl. 2. & est communis DD.

28. *Causa* tamen ponitur a Summa Astensis in 2. part. lib. 7. tit. 8. art. 1. vbi excommunicatio lata post appellationem legitime factam tenet. Puta si duo ad inuicem litigent coram suo iudice; & vnus appellet ad Iudicem immediatū; & alter ad Papam; & ille qui appellauit ad Iudicem prosequatur appellationem; & citari faciat alterum coram dicto Iudice; tacito quod alter appellauit ad Papam; ille qui ad Papam appellauit legitime citatus non veniit; vel responsionem non miserit; confidens de sua appellatione ad Papam interposita; si quia non venerit; excommunicetur a Iudice; tenebit excommunicatio pro contumacia in eum.

ADDITIONES.

* Adde; & quia pro hoc asserto confirmando nihil allegatur hic ab Auctore; tu dicas illud haberi expresse in cap. ut inquisitionis negotium; circa medium; de hæretic. in 6. vbi appellationis remedium hæreticis interdicti legitur. Verum cum vnicuique licita sit defensio; ideo Archid. Io. And. & Dom. ibidem notant; prædictam appellationis interdictum intelligendum esse de appellatione a sententia diffinitiva; quando; nempe; agitur de decisione totius causæ; secus autem in eo; quod totam causam non dirimit; puta in sententia interlocutoria; & ideo si quis antequam delectetur hæreticus; in processu causæ grauaretur; posset ab huiusmodi grauamine; si esset contrarius; appellationis remedium obtinere; & ita post prædictos antiquiores tenent Dec. in cap. pastoralis numero 26. de appellat. & Director. Inquisit. part. 2. fol. 214. in eodem cap. ut inquisitionis; num. 7. & Eyme. in 3. part. quæst. 117. fol. 674.

* Adde; & idem omnino dicas; etiam si denunciatur excommunicatus post elapsam terminum sibi ad prosequendam appellationem assignatum; prout faciendum esse mandatur in cap. licet excommunicationis sententia. de sentent. excom. in 6. quia nec tunc erit irregularis; si celebret; & ad præfatam textus decisionem; quæ multum virgere videtur contra prædictam assertionem; vide quæ in hoc casu nouissime tradit Ant. Nald. in Quæstio. pract. verb. Appellare; num. 5. per totum; vbi præfatæ oppositioni respondet; & Auctoris ampliationem iuxta communem rectè tueretur; sed defendit post alios ibi per eum relatos.

32. Potest autem dici error intolerabilis quodlibet peccatum mortale, ut si Episcopus dicat excommunico te nisi pro tali haeretico celebraveris, 11. quæ. 3. c. si quis Episcopus. Vel quia tradidit Denim, vel quia per violentiam agis, vel quia non furaris, vel quia non es inobediens prælato, vel simile, quod est notorium peccatum esse, 11. q. 3. c. si is qui preest, & duobus cap. 60. vel si præcipiat aliquid impossibile, vel turpe, talis enim sententia non tenet, nec aliquam obligationem inducit de facto, vel de iure, arg. cap. ult. de pact. & ca. ult. de condit. apposit. & quoties aliquid sub vi præcepti continetur in sententia, quod communiter, vel in suo genere est peccatum, veluti si excommunicat, quia elemosinam pauperi tribuebat, vel quia faciebat aliquid quod in se bonum est puta, quia ieiunavit, aut oravit, aut quia non operabatur id, quod suo actu illicitum est & pravi puta, quia adulteratur, aut interficit aliquem, aut aliud simile malum non perpetratur, sententia nulla est, & venerabilibus, §. penult. de sent. exco. lib. 6. Item intolerabilis error est si expresse contra ius scriptum pronunciat, ut si dicat, excommunicationem valere pronuncio, quamvis sit lata post legitimam appellationem, aut si episcopus excommunicat subditum suum, quia non soluerat decem in quibus fuerat die feriatis sententialiter condemnatus, 2. q. 6. c. Ei qui appellat. §. diffinitiva, vers. item si sententia, & c. fin. de Ferijs quem casum ponit Astenfis ubi supra, similiter ex Palud. ubi supra, si excommunicat audientes sermones Prædicatorem, & Minorum in domibus suis, quia de iure certum est, hoc esse licitum, per Decretalem Benedicti XI. *Inter cunctas*, quæ non est reuocata in Concilio Vienne. Si autem diceret, audientes sermones eorum in parochijs, quia illud potest eis non licere, puta, nisi placeat Prælato, seu Curato, valeret sententia. Quando autem, & quibus in casibus sententia contra leges lata nulla sit, laus tradunt glossæ in c. in verbis contra leges, & ibi Panor. & Felin. de sent. & re iudic. Quando igitur sententia excommunicationis in se peccatum manifestum continet, aut est contra ius siue diuinum, aut contra ius constitutionis Papæ est nulla, non dico contra ius litigatoris, quia tunc valida est, aut saltem valida esse potest, ex gloss. in cap. Et, qui appellat, §. diffinitiva, vers. item si sententia, in verbo, contra ius, 2. q. 6. & Palud. 4. dist. 18. q. 1. art. 4. Conclus. 3. qui ad hoc citat c. inter ceteras, de sent. & re iudic. & c. dilectus filius, de excess. prælato.
33. Sic etiam nulla est, quando exprimitur in sententia causa impossibilis, ex gloss. in c. per tuas, in verbo, intolerabile de sent. excom. Panor. in d. c. per tuas, nu. 11. & Tabien. verbo, excom. 2. §. 10. dat Panor. exemplum, quando excommunicatur infans, quia stupranit virginem.
- Similiter nulla est, quando exprimitur in sententia causa non impossibilis, sed notorie iniusta, l. 1. ff. quæ sen. sine ap. rescind. Innoc. in c. cum Bertoldus, de re iud. Panor. in d. cap. tuas, nu. 11. Tabien. in verbo, exco. 2. §. 10. & Palud. 4. d. 18. q. 1. art. 4. Conclus. 3. qui ait, quod debet esse in aliqua parte sententiæ, secus si in actis.
34. Dubium solum est inter auctores, An quando error non est expressus in sententia, sed aliunde constat notorie de iniustitia, ut puta, excommunico Titium, quia spoliavit Sepronium, & notorie constat, quod iste non spoliavit, sed alius, an talis excommunicatio sit nulla? In qua re gloss. in cap. per tuas, in verbo intolerabilem, de sent. excom. dubitat, & ait tunc esse dicere, quod teneat, & idem docet ibi Ioan. Andr. & Archidiaconus in cap. venerabilibus, in fine, de sentent. excom. lib. 6. ait tenere, & fauet d. cap. per tuas, & d. cap. venerabilibus, qui textus requirunt errorem patenter expressum, ad hoc, ut sententia sit nulla, secus ergo ubi non est expressus error. Hostiensis in d. cap. per tuas, quem refert & sequitur S. Anton. 3. parte tit. 24. cap. 73. Summa Astenfis, 2. part. lib. 7. tit. 8. artic. 1. Marian. Socin. in cap. perpendimus, num. 194. de sentent. excommunico, Palud. 4. d. 18. questio. 1. artic. 4. Conclus. 3. secundum quos ea est conclusio, quod nisi error sit expressus, non redditur sententia nulla. Alii tamen ut Panor. in d. cap. per tuas, num. 11. dicunt, quod licet prædictorum opinio sustineri possit, ad hoc, ut excommunicatio inagis timeatur, & in maiori reuerentia habeatur, & etiam quando non constat noto-

riè de errore, & iniustitia, quando tamen constat notorie de iniustitia, tunc de rigore iuris sententia nulla erit, etiam si error in sententia non sit expressus, sic Panor. in c. cum Apostolus, num. 4. & in d. cap. per tuas, num. 11. ubi etiam citat ad hoc textum, cum glossa, in Clem. Pastoralis in §. Pisan. in verbo, Non habeat, de sentent. & re iudic. & Innoc. in c. fraterpitatus, de frig. & malefic. & in cap. 2. de indic. & videtur bonus text. in cap. inter ceteras, de sent. & re iudic. & hanc sententiam tenet Cald. conf. 9. de sent. excom. Steph. Costa in c. venerabilibus num. 45. qui citat c. 1. de offic. Vicar. & Angelica, verbo, exco. 2. §. 12. in fine, Tabien. verbo, excom. 2. §. 10. & fauet Sorus 4. d. 22. q. 1. art. 3. vers. Neque verò secunda. Rationem dat Panor. quia præsumptio est, quod diligenter iudex exercuit officium suum, ut expresse vult text. in c. causam, de sent. & re iudic. & cap. in presentia, de renunciat. sed ubi constat notorie de iniustitia, cessat præsumptio iustitiæ, quia præsumptio cedit notorietati, cap. veritate manifestata, distinct. 8. Nec est præsumptio, quod ius in se valeat æquum, approbare velit notoriam iniustitiam; & ea quæ sunt notoria, habeatur pro expressis. Facit cap. euidencia, de accusat. nam & confessio partis confitentis iniustitiam sententiæ, inducit retractationem, ut notat Innoc. in cap. Quia plerique, de immunit. Eccles. & fortius, ubi est notorietas: quæ sententia mihi etiam verior videtur, ob rationem allatam.

35. Eodem modo excommunicatio nulla erit, si ex causa im pertinenti feratur, ut si excommunicatur Titius, quia fortis est, aut indeuotus, aut quid simile, ex Ioan. Andr. in c. Sacro, de sent. excom. Marian. Socin. in cap. perpendimus, num. 196. de sent. excom. Vgol. de censur. Eccles. Tab. 1. c. 13. §. 18. num. 21.
36. Hic casus præcipui sunt, in quibus excommunicatio ab homine lata, non valet, alij enim casus qui ab authoribus referuntur, ad aliquem istorum sex reuocantur, ut inuicti, & diligenter rem consideranti manifestum esse potest. Næ casus ille, quo scilicet inferior à Papa excommunicat aliquos, qui participant cum excommunicato à se, non in crimine, sed in locutione, & alijs casibus, in quibus incurritur minor excommunicatio, excommunicatio illa contra se participantem est ipso iure nulla, nisi fuerint nominatim moniti tribus vicibus, vel vna pro tribus, cum aliquorum dierum intervallo, ne cum tali excommunicato à se participant. Quem casum ponunt S. Anton. 3. part. tit. 24. c. 73. Angelica, in verbo, excommunicatio, 3. d. 17. Tabien. verbo, excom. 2. §. 10. Casu 9. Summa Astenfis, 2. part. lib. 7. tit. 8. artic. 1. Pisan. verbo, excom. 1. vers. in quibus casibus Nauar. in Manual. c. 27. num. 4. Casu 5. Hic enim casus ad sextum reducitur, cum talis sententia ipso iure nulla sit, eo, quod contra ius excommunicat, qui ita aliquem excommunicat, ut habetur in c. statumimus, in verb. Ab eo, de sent. excom. secus esset de Papa, qui potest excommunicare aliquem participantem cum excommunicato à se, non præmissa monitione, ita ut valida censetur, Dixi inferiorem à Papa excommunicantem, aliquem participantem cum excommunicato à se, inualide excommunicare, quia si iudex excommunicaret prædictos participantes cum aliquo excommunicato ab alio, puta ab Episcopo, Archiepiscopo, vel à Papa, & non à se, teneat excommunicatio, licet non essent moniti, ex Panor. in cap. Quod in dubijs, num. 3. de sent. excom. & Ioan. Andr. quem citat Angelica, Tabien. ubi supra. Nauar. in Man. cap. 17. num. 4. unde nullus hodie citrà Papam potest ferre hanc excommunicationem, scilicet, excommunico te cum omnibus participantibus tibi, d. cap. statumimus, sed opus est ut prius mon-
neant.

37. Sic etiam alter Casus, quem ponunt Panor. in cap. P. & G. nu. 9. 10. & 11. de offic. delegat. Feder. conf. 93. & 121. Summa Astenfis, 2. part. lib. 7. tit. 8. artic. 1. questio. 1. Angelica, verbo, excom. 3. §. 14. Tabien. verbo, excom. §. 10. Casu 12. Sorus 4. distinct. 22. questione 1. artic. 2. Conclus. 4. secundo si feratur, & alij, nimirum, quando sententia generaliter profertur contra non facientes, puta restitutionem, vel non soluentes, & aliquis non facit, quia non potest, talis sententia est nulla, & Ratio est: quia nullum præceptum ad impossibile obligat,

ligat, l. Paulus, ff. quæ ſentent. ſine appell. reſcind. & l. im- poſſibile, ff. de reg. iur. & in Reg. Nemo; eod. tit. lib. 6. Et vt docent Panor. mit. & Oldrad. conf. 16. & alij vbi ſuprà, & Sylueſt. verbo excom. 2. nu. 23. verſic. Duodecimū, verba ſimilia generalia debent intelligi ciuili modo, arg. in l. ſi cui, ff. de ſeruit. & in l. quod dicimus, & in l. ratum. ff. de ſolut. Quia caſus etiam ad ſextum reuocatur, vt ex dictis ibi conſtat.

38 *Ad eundem* etiam caſum ſextum reducitur caſus alter, quem ponunt Summa Aſtenſis, 2. par. lib. 7. tit. 8. art. 1. caſu 14. Angelica, verbo, excom. 3. §. 7. Piſanel. verbo, excom. 1. verſic. in quibus caſibus, caſ. 5. Tabiena verbo, excom. 2. §. 10. caſu 23. Vgol. de cenſur. Eccleſ. Tabul. 1. c. 13. §. 18. nu. 19. poſt gloſ. in c. Quia plerique, in verbo, ſententijs, de offi. Ordin. lib. 6. in cap. præſenti in verbo, ad cautelam, verſic. & addo noſſum caſum, de ſent. excom. lib. 6. Quando fertur excommunicatione à præſato contra ſuos ſubditos, pro eo quod ſtatutum ſuæ Eccleſiæ, vel Monafterij, ſive loci, ſive perſonarum & rerum ipſius, expoſuerunt ſuperiori, vel Sedis Apoſtolice Legato, vel Inquiſitori, Sede Apoſtolica delegato, & deputato, vel alij cuiusque perſonæ per quam ad prædictorum noſſiam valeant peruenire: quæ excommunicatione, vt pote contra ius in d. cap. Quia plerique, de offi. Ordin. lib. 6. lata, eſt nulla, & ſimiliter interditi, vel ſuſpenſiones, ex Piſanella, vbi ſuprà, & Summa Conſeſſ. lib. 3. tit. 13. q. 73.

39 *Similiter* Nulla erit cenſura, quando prælati excommu- nicant ſubditos, quos viſitant, quia nolunt eos procurare pro viſitatione niſi id quod ex Lateranenſi Concilio debe- tur, vt habetur in c. cum Apoſtolus, de cenſuris, & c. cum ad quorundam, de exceſſ. prælat. & ibi gloſ. & Panor. mit. quem caſum ponunt gloſ. in c. præſenti, in verbo, ad cautela- lam, verſic. Decimo, de ſent. excom. lib. 6. Summa Aſtenſis vbi ſuprà, caſu 10. Angel. cit. §. 5. Tabie. vbi ſuprà, & Vgol. vbi ſuprà, nu. 20. talis enim ſententia vt pote contra ius in d. cap. cum Apoſtolus, & d. c. cum ad quorundam, lata, eſt nulla. Quamuis enim Bern. & gloſ. in d. cap. eum ad quo- rundam, in verbo, Non teneſe, de exceſſ. prælat. velint cap. illud continere ius ſpeciale, ſcilicet priuilegiatorum ſuper hoc à Papa lata, vt ſententia contra priuilegium Papæ lata, nulla ſit, tanquam a non ſuo iudice lata; quorum opinio ſi vera eſſet, caſus d. c. cum ad quorundam, referri poſſet ad caſum quartum a nobis poſitum vt ſic ſententia talis nul- la ſit, quia lata eſſet a non iudice, & contra priuilegium eis a Papa conceſſum, arg. c. Quanto, & c. cum capellā, de pri- uileg. Vnde, ſecundum iſtos ſententia contra alios lata te- neret, ſicet iniuſta eſſet. Alij ramen, vt Goſſied. in d. c. cum ad quorundam, & in Summa, de ſent. excom. ad finem, & alij quos ibidem refert & ſequitur Ioan. And. & Hoſiæſ. ibi, & Panor. nu. 2. & ſicut Summa Aſtenſis, 2. parte, lib. 7. tit. 8. art. 1. caſu 10. dicunt, quod continet ius communi- ne, quorum opinio mihi verior videtur; & ideo caſus iſte ad caſum noſtrum ſextum reducitur, adeo, vt talis ſen- tentia ſit nulla, quia contra ius Pontificium lata eſt, vt conſtat.

40 *Eodem modo* ad caſum ſextum reuocatur caſus ille poſi- tus a gloſ. in c. præſenti, in verbo, ad cautelam, de ſent. ex- com. lib. 6. verſic. octauo. Summa Aſtenſis, 2. par. lib. 7. tit. 8. art. 1. caſu 7. S. Anton. 3. par. Sum. tit. 24. c. 73. in fine; An- gelica, in verbo, excom. 3. §. 3. Tabiena in verbo, excom. 2. §. 10. caſu 21. Quando ſerens excommunicationem viola- uit interdictionem hominis, vt declarat Greg. IX. in ca. Tan- ta, de exceſſ. prælat. & ibi gloſ. in verbo, irritas, vbi dicitur tex- tus, quod talis ſententia iudicis poſt interdicti violationem lata in aliquem irrita & inanis eſt. Quod verum eſſe docet Angelica, niſi fuiſſet abſolutus à dicta violante, quia, tunc teneret ſententia excommunicationis ab eo lata poſt abſolutionem.

41 *Sic etiam* caſus ille, quem ponit Tab. verbo, excom. 2. §. 10. caſu 15. Quando ſcilicet prælatus præcipit ſub excom- municatione, quod Sacerdos reuelaret peccatum, quod ſol- um ſcit in confeſſione, excommunicatione nulla eſt, vt po- te, lata contra ius c. Dilectus, de exceſſ. prælat. immo, con- tra omne ius eſt, vt Sacerdos ad reuelandum peccatum in in ſola confeſſione notum cogi poſſit, & ideo excommu-

niciatio in Sacerdotem peccatum ſibi confeſſum non reue- lantem lata nulla & irrita eſt: & reducitur caſus hic ad ſextum a nobis ſuperius poſitum.

Sic etiam caſus ille, quem ponunt Palud. 4. d. 18. q. 1. art. 4. Concluſ. 4. & Tabiena, verbo, excom. 2. §. 10. caſu 27. ſcilicet, Quando Prælatus excommunicat omnes venien- tes ad altare niſi ſibi, vel ſuo mandato confeſſos, ve, om- nes qui non ſunt confeſſi ſibi, vel ſuo mandato, quoad confeſſos fratribus, nulla eſt ipſo iure, vt habetur in Ex- tra. Inter cunctas, de priuileg. Benedicti XI. vbi dicitur, *Frates poſſunt audire confeſſiones; & poſtea, excommuni- cationis vero, vel alias ſententias per prælatos contra hoc, vel in eius fraudem latas denunciamus irritas, & inanes, qui ca- ſus, vt conſtat optime ad ſextum reduci poſſet.*

42 *Alij caſus* omnes ad prædictos etiam reduci poſſunt, in quibus omnibus, & alijs, quibuscunque hoc aduertendum eſt ex Palud. 4. d. 18. q. 1. art. 3. Concluſ. 1. Gabr. 4. d. 18. q. 2. art. 2. Concl. 8. Soto, 4. d. 2. q. 1. art. 3. Martino Ledef. 2. 4. q. 23. art. 4. Angelica, verbo, excom. 3. §. 19. Marian. Socin. in c. Sacris, nu. 1. de ſent. excom. Nauar. in Man. c. 27. nu. 3. in fine, Couar. in calama mater, t. par. §. 7. nu. 3. verſic. Decimo tertio, & nu. 7. & verſic. tertium vbi ſententia, de ſent. excom. lib. 6. Vgol. de cenſ. Eccleſ. Tab. c. cap. 13. §. 18. in princip. & alijs, Quotieſcunque excommunicationis ſen- tentia eſt nulla, non eſt timenda nec quoad Deum; nec quoad Eccleſiam; nec quoad Deum, quia nulla culpa; Nec quoad Eccleſiam, quia ſecundum veritatem, nullam po- nam iuris incurrit, qui ſententiam, quæ nulla eſt, non co- ſtituit; cum enim ipſo iure nulla ſit, idem eſt ac ſi non eſſet lata vnde Hoſiæſ. in Sum. lib. 7. tit. 8. de ſent. excom. §. Quis ſit eius effectus, verſic. Hæc vera ſunt, alij, ſi ſententia nulla ſit ipſo iure nec timenda eſt nec tenenda, vnde talis, nec ſe pro excommunicato gerere tenetur, vitando communio- nem Sacramentorum, & hominum, nec vſu ſpiritualium priuatur; quoniam quod non eſt timere non oportet; nec præſtat impedimentum, quod de iure non ſortitur effectū arg. c. Non præſtat, de Reg. iur. lib. 6. Nec celebrando pec- cat, aut vllam poenam iuris incurrit; Non enim peccat, cū legem non offendat, arg. c. Qui peccat, 23. q. 4. Neque vllam irregularitatis poenam, aut aliam iuris cenſuram ce- lebrando incurrit ſecundum ea quæ latius tradunt gloſ. in d. ad præſentiam in verbo, contra appellationem, de ap- pell. & ibi Innoc. & gloſ. in c. ſole, in verbo, in officijs, de ſent. excom. lib. 6. Dec. in d. ad præſentiam, Couar. in cal- lama mater, t. par. §. 7. nu. 7. verſic. tertium vbi ſententia, de ſent. excom. lib. 6. vbi citat etiam Philip. Probum, & Francum, in c. de appell. & in c. 1. §. vlt. de foro competi. lib. 6. & idem docet Nauar. in c. cum contingat, remedio, in nu. 8. §. &

43 *Qui omnes* docent excommunicatum poſt appella- tionem illegitimum & nullam, non eſſe irregularem, ſi ante abſolutionem conſiſtus, & exiſtens appellacionem vali- dam fuiſſe celebraverit bona fide ſic poſtea pronuncia- tum fuerit appellacionem nullam eſſe, nec ſuſpendiſſe iur- iſdictionem iudicis a quo fuit appellatum ſed quod veri eſt, non ſolum vbi excommunicatione eſt nulla propter ap- pellationem, ſed etiam ob aliquam aliam rationem ex di- ctis, talis enim celebrando nec peccat, nec vllam iuris po- nam incurrit. Et quod de excommunicatione diximus, de alijs et cenſuris intelligendum eſt; quoties enim cenſura eſt nul- la, nec coram Deo, nec apud homines ligat nec timenda eſt; Quod intelligo verum, quando notorie conſtat de nul- litate ſententiæ, & quando ceſſat ſcandalum; Quando, n. eſſet ſcandalum, eo quod alij non ſciunt ſententiam non eſſe nullam, ſed putarent illum eſſe excommunicatum; tunc abſtinere debet à communione Sacramentorum, & aliorum fidelium, quamuis ipſe certo ſciat ſententiam eſſe nullam. Vnde, ſi aliquis publice excommunicatur, & de- nunciatur nulliter, quamuis in occulto poſſet eam non ſer- uare; in publico tamen eam ſeruare debet, quouſque ſcan- dalum rationabiliter ſedauerit; & ex aduerſo publicet ſufficienter excommunicatus nulliter, cauſam propter quā ſententia ſit ipſo iure nulla; Quo facto non parit ſententi- a; Si n. tunc quis ſcandalizatur, non eſt ſcandalum publi- corum, ſed Phariſæorum, ſecundum regulam Chriſti Matth. 44 15. contemnendum; Quibus addendum eſt ex Palud. 4. d. 18. q. 1. art. 3. Concluſ. 1. Gabr. 4. d. 18. q. 2. art. 2. Concl. 8. Soto, 4. d. 2. q. 1. art. 3. Martino Ledef. 2. 4. q. 23. art. 4. Angelica, verbo, excom. 3. §. 19. Marian. Socin. in c. Sacris, nu. 1. de ſent. excom. Nauar. in Man. c. 27. nu. 3. in fine, Couar. in calama mater, t. par. §. 7. nu. 3. verſic. Decimo tertio, & nu. 7. & verſic. tertium vbi ſententia, de ſent. excom. lib. 6. Vgol. de cenſ. Eccleſ. Tab. c. cap. 13. §. 18. in princip. & alijs, Quotieſcunque excommunicationis ſen- tentia eſt nulla, non eſt timenda nec quoad Deum; nec quoad Eccleſiam; nec quoad Deum, quia nulla culpa; Nec quoad Eccleſiam, quia ſecundum veritatem, nullam po- nam iuris incurrit, qui ſententiam, quæ nulla eſt, non co- ſtituit; cum enim ipſo iure nulla ſit, idem eſt ac ſi non eſſet lata vnde Hoſiæſ. in Sum. lib. 7. tit. 8. de ſent. excom. §. Quis ſit eius effectus, verſic. Hæc vera ſunt, alij, ſi ſententia nulla ſit ipſo iure nec timenda eſt nec tenenda, vnde talis, nec ſe pro excommunicato gerere tenetur, vitando communio- nem Sacramentorum, & hominum, nec vſu ſpiritualium priuatur; quoniam quod non eſt timere non oportet; nec præſtat impedimentum, quod de iure non ſortitur effectū arg. c. Non præſtat, de Reg. iur. lib. 6. Nec celebrando pec- cat, aut vllam poenam iuris incurrit; Non enim peccat, cū legem non offendat, arg. c. Qui peccat, 23. q. 4. Neque vllam irregularitatis poenam, aut aliam iuris cenſuram ce- lebrando incurrit ſecundum ea quæ latius tradunt gloſ. in d. ad præſentiam in verbo, contra appellationem, de ap- pell. & ibi Innoc. & gloſ. in c. ſole, in verbo, in officijs, de ſent. excom. lib. 6. Dec. in d. ad præſentiam, Couar. in cal- lama mater, t. par. §. 7. nu. 7. verſic. tertium vbi ſententia, de ſent. excom. lib. 6. vbi citat etiam Philip. Probum, & Francum, in c. de appell. & in c. 1. §. vlt. de foro competi. lib. 6. & idem docet Nauar. in c. cum contingat, remedio, in nu. 8. §. &

dist. 18. q. 1. art. 3. concl. 2. Gabr. 4. d. 18. q. 2. ar. 2. conclus. 8. in fine S. Anton. 3. par. tit. 24. c. 73. in fine. Couar. in calma mater. 1. par. §. 7. nu. 7. ver. ceterum ubi sententia, de sent. excom. lib. 6. quod etiam antequam sedatum fuerit scandalum, non teneatur sententiam nulliter latam in occulto observare, neque etiam in publico coram eis, quibus nota est nullitas sententie. Et quamvis peccaret mortaliter, qui coram ignorantibus nullitatem sententie celebraret, aut diuinis se immisceret, non tamen in hoc casu celebrando irregularis esset, cum irregularitas non ratione scandali, sed excommunicationis inflicta sit, unde cum hic vere excommunicatus non sit, etiam si cum scandalo celebrauerit, irregularitatis tamen poenam non incurrit, ut praefati auctores testantur, neque in excommunicatione utroque foro nulla, necessaria est absolutio ad cautelam, ut docet Henr. q. 2. lib. decimo tertio, de excommunic. cap. 1 §. 8. quarto.

De excommunicatione iniusta, & quem effectum habeat. Cap. XVII.

S Y M M A R I U M.

- 1 Excommunicatio tribus modis iniusta esse potest, ex animo, ex ordine, & ex causa.
- 2 Iniusta ex animo, quando censetur.
- 3 Iniusta ex ordine, quando dici debeat.
- 4 Iniusta ex causa, quando dici debeat.
- 5 Excommunicatio iniusta ex animo, valida est.
- 6 Iniusta sententia ex defectu ordinis iuris in ea ferenda, an semper valida sit.
- 7 Iniusta sententia ex parte causae, an valida sit, vario asseruntur opiniones Iuristarum, & Theologorum.
- 8 Theologi sententiam omnem per se iniustam, etiam nullam esse dicunt.
- 9 Carcere detentus iniuste fugere potest, nec sententia iniusta iudicis parere tenetur.
- 10 Sententia iniusta nec apud Deum, nec apud Ecclesiam, cuiquam nocere debet.
- 11 Unam uxorem prius occulte ducens, & postea aliam publice, cui cohabitare teneatur.
- 12 Excommunicatio iniusta in foro interiori ad culpam non obligat, & quamvis huius rei ratio sit.
- 13 Excommunicatus iniuste, qui tamen vere est innocens a parte rei excommunicatus non est, nec generalibus Ecclesiae suffragiis priuatur.
- 14 Excommunicatio, dubia existente causa, ob quam fertur ligat, cum in dubio praesumendum sit pro sententia iudicis.
- 15 Reus consilio suorum aduocatorum, contra iudicis sententiam adhaerere non debet.
- 16 Iniuste excommunicatus, & innocens, sed tamen secundum allegata, & probata, nocens reus, ad scandalum vitandum, sententiam in publico seruare debet.
- 17 Iniuste excommunicatus, sed secundum allegata, & probata nocens reus, celebrando in occulto, & sine scandalum, nec peccat, nec ullam iuris poenam incurrit.
- 18 Iniuste excommunicatus euitato scandalo diuinis interesse potest.
- 19 Iniuste excommunicatus, quid facere teneatur.
- 20 Iniuste excommunicatus non prius iuris remedijs peccat.
- 21 Iniuste excommunicatus, quare prius absolutionem petere debeat, quam audiat.
- 22 Iniuste excommunicatus, postquam usus est iuris remedijs, & non inuenit remedium, celebrare, & cum alijs publice communicare potest.

23 Canonistarum fundamenta, & rationes contra Theologos allata, solvuntur.

24 S. Gregorij dictum de iniusta sententia explicatur.

1 **P**ost expositionem excommunicationis nulla restat, ut de excoicatione iniusta, eiusque in ligando vi & efficacia, differamus. In qua explicanda, quid auctores senserint, & quibus in rebus consentiant, ac inter se discrepent, paucis ostendemus. Ut autem haec materia distincte explicari possit, ante omnia praenotare oportet, Excoicationis sententiam tribus modis iniustam dici posse, ut colligi poterit, ex glossa in Summa, 1. q. 3. in verbo, sed ponatur, & in cap. facto, in verbo, iusta, de sent. excom. & latius traditur in ca. Episcopus, §. si ergo, 1. q. 3. S. Thom. in addit. 3. p. q. 21. art. 4. Alexand. de Ales. 4. par. q. 22. meib. 2. art. 1. Rich. 4. d. 18. art. 3. q. 5. Dur. 4. d. 18. q. 4. nu. 6. Ioan. Bachon. 4. d. 18. q. 1. art. 3. & q. 2. art. 1. & 2. Palud. 4. d. 18. q. 1. art. 3. Conclus. 1. Gabr. 4. d. 18. q. 2. art. 2. Conclus. 8. Hostiens. lib. 5. Summa, tit. de sent. excom. n. 1. ver. Hi sunt effectus. Summa Aften. 2. par. lib. 7. tit. 8. ar. 2. Ioan. Calderin. in repet. in ca. excom. municato, nu. 15. de rescrip. Panor. ibid. nu. 10. S. Anton. 3. par. tit. 24. c. 73. Marian. Socin. sen. in c. perpendimus, num. 72. de sent. excom. Tabiena, verbo, excom. 2. §. 16. Mart. Ledesm. 2. 4. q. 23. art. 4. Sot. 4. d. 22. q. 1. art. 3. Couar. in calma mater. 1. par. §. 7. num. 5. Henr. q. 2. lib. 10. de excom. c. 15. Vgol. de cens. Eccles. Tab. 1. cap. 13. §. 3. nu. 3. Qui omnes docent, ex animo, ex ordine, & ex causa, sententiam excommunicationis iniustam esse posse.

2 **Ex animo** dicitur iniusta excommunicationis sententia, quando etsi causa exprimat vera & rationalis, ab eo tamen qui excommunicat, non ad correctionem, nec ex zelo iustitiae, sed indignationis, inuidiae, vel odij fortiter promulgatur, arg. c. illa, 1. q. 3. & c. c. medicinalis, de sen. excom. lib. 6. Unde tutum consilium est, quod si quis effectus datur non per se, sed per alium, qui charitatiue moueatur, sententiam promulget, vel si per se velit hoc facere, ad minus hoc non faciat; dum mouetur, sed permittat motum forte cholericum aliquantulum residere, ut Hostiensis, Aften. & S. Anton. ubi supra, monent, & colligitur ex c. illa, & c. ira, & c. cum apud, & c. summo pete, 1. q. 3.

3 **Ex ordine** vero dicitur sententia iniusta, quando etsi causa vera, & rationalis praetendatur, & proferens charitate moueatur, non tamen praecessit monitio competens seu canonica, vel non fuit facta coram personis idoneis, per quas probari possit, si oportuerit, c. facto, c. statutum, de sen. excom. li. 6. ad monitionem vero competentem intelligat ad arbitrium iudicis, siue trinum, siue unum pro omnibus maxime in notorijs, arg. c. de illicita, 2. q. 3. & hodie dari debent competentia interualla aliquorum dierum inter monitionem, & monitionem, quod verum est, nisi facta necessitas ea interualla aliter sua ferit moderanda, c. constitutionem, de sent. excom. lib. 6. facti autem necessitas dicitur, si dilatio periculosa, & aliquod malum fieret si competentia interualla iudex concederet, & quia forte ad arma iretur, & aliqua res forte destrueretur, quibus incommodis iudex obuiare tenetur, ex glossa in d. c. constitutionem, in verbo, necessitas, & facit L. aequissimum, ff. de usufructu. Aliquando enim nec locus, nec tempus patitur plenius deliberare, si de exco. act. l. 1. & tradit latius Summa Aften. ubi sup. Immo, etiam hodie talis ordo traditur, ut sententia in scriptis feratur, & ibi exprimat causa, & excommunicans exemplum huius scripturae infra mensem excommunicato tradere teneatur, si super hoc fuerit requisitus, c. cum medicinalis, de sent. excom. lib. 6.

4 **Ex causa** denique sententia excommunicationis iniusta dicitur, vel quia nulla praetenditur in sententia: vel si praetenditur, tamen non est vera, vel quia etiam si vera sit, non tamen est sufficiens & rationalis, & manifeste coram eo probata, arg. c. facto, de sent. excom. & ibi glossa in verbo, rationali, & facit c. Nemo, 2. q. 1. & cap. ut deabus, de appellat. & haec dicitur iniusta ex parte excommunicationis, & excommunicantis, vel si sit debita & iusta ex parte excommunicantis, potest tamen esse iniusta, & indebita ex parte excommunicati, ut cum quis pro falso crimine in iudicio probato excommunicatur, quia scilicet excommu-

neatus est innocens, iudex tamen secundum allegata & probata excommunicat illum, quia per testes probatus fuit nocens. His igitur modis, cum sententia excommunicationis iniusta esse possit, quos effectus, & quam ligandi vim unaquaque istarum habeat, ostendere oportet.

5. Quoad sententiam iniustam primo modo, quando scilicet iudex ex odio, ira, aut alia passione inordinata, quæpiam excommunicat, si necessarias iuris solemnitates in excoicatione seruauerit, talis sententia valida est, & in foro, tum exteriori, tum interiori ligat; & in hac re consentientes sunt auctores omnes, quos in isto capitulo attulimus. Quamuis enim sententia hæc iniusta, & iniqua sit, hoc sensus, quod iudex peccat ita male affectus excommunicando ea tamen excommunicatus ligatur, cum peccatum, & iniqua iudicis intentio, virtutem & iustitiam sententiae non tollat; unde contra talem sententiam agens, non solum peccato inobediens peccat, sed etiam penas Canonum incurrit, & in tali excommunicatione celebrans, irregularetur, ut communis omnium consensus testatur, nec de hac re dubium esse potest.

6. Similiter sententia iniusta secundo modo, ex defectu ordinis iuris, ex eo scilicet, quod non præcedat tunc monitio, aut vna pro tribus, cum legitimis intervalis, ut ca. Sacro, de sent. exco. aut non proferatur in scriptis, cum medicinalis, de sent. excom. lib. 6. valida est in utroque foro, vno tantum casu excepto, quando, scilicet, quis excoicatur participans cum excommunicato a se, maior excommunicatione, non præmissa canonica monitione, talis enim excommunicatio, ipso facto, non solum iniusta est, sed etiam nulla & irrita, ut habetur in cap. statum, de sent. exco. lib. 6. & in hoc etiam auctores omnes tam veteres, quam noui, tam Theologi, quam Canonistæ consentiunt.

7. Ceterum quoad sententiam excommunicationis iniustam tertio modo ex parte causæ, quia scilicet, aut nulla est aut non æqua & legitima, sed solum præsumpta, ut cum innocens verè indicatur nocens secundum allegata & probata, & excommunicatur, an talis sententia valida sit, & liget, non certo inter auctores constat, & aliter Iuristæ, & Canonistæ, aliter in hac re Theologi opinantur. Iuristæ enim (ut videtur in l. 1. q. 3. cap. 1. & cap. Qui iustus, l. 1. q. 3. & ibi Gratianus, & gloss. & in c. Sacro, & in cap. per tuas, de sent. excom. Ioan. Cald. in repet. in c. ab excommunicato, nu. 15. Panor. ibi, nu. 10. de rescript. Host. l. 5. tit. de sent. excom. n. 1. vers. Quis sit eius effectus. Summa Astensis, 2. p. lib. 7. tit. 8. art. 2. Marian. Socin. in c. perpendimus, nu. 182. de sent. excom. Angelica, in verbo, excom. l. 5. 18. Nauar. in Man. c. 27. nu. 3. & quæ in c. alma mater, 1. part. §. 7. nu. 5. de sent. excom. lib. 6. Henriquez, lib. 13. c. 15. §. 4. Vgol. de censur. Eccles. Tab. 1. c. 13. §. 3. nu. 4. & 5.) docent sententiam hanc validam esse in utroque foro, & ex Theologis fauent Alex. de Alcs. 4. par. Sum. q. 22. memb. 2. artic. 2. Dur. 4. d. 18. q. 4. nu. 6. Rich. 4. d. 18. art. 3. q. 5. Ioan. Bach. 4. d. 18. q. 1. art. 3. Gabr. 4. d. 18. q. 2. art. 2. Concl. 8. & Palud. 4. d. 18. q. 1. art. 3. Concl. 1. Et quidem hi auctores, maxime Canonistæ in eo se fundant, quod in c. per tuas, §. verum in alijs, & ibi gloss. in verbo, verum, de sent. excom. dicatur, quod sic excoicatus iniuste, superiorem adire debet, & absolutionem petere antequam audiat, ne sententiam Ecclesiasticam contemnere videatur. Vnde, si hic prius absoluitur, ergo prius excommunicatus fuit. Afferitur etiam in huius sententiae confirmationem, c. Odoardus Clericus de solutio, ubi habetur, ex decreto Gregorij IX. quod excommunicatus aliquis, propter hoc quod debebat aliquid creditori, esto, constet, quod nec in totum, nec in parte poterit solvere, quod absoluitur, & tamen evidens est talem iniuste excommunicatum fuisse, cum solvere non potuerit, & ideo iniuste excommunicatus verè excommunicatus est. Et denique pro hac opinione, refertur dictum illud commune & vulgatum S. Gregorij Homil. 26. in Euang. & habetur in cap. 1. l. 1. q. 3. Sententia pastoris, siue iusta siue iniusta fuerit, timenda est. Quam sententiam Canonistæ sequuntur, distinguentes inter sententiam iniustam, & nullam, cum enim se fundent plerumque non in rei veritate, sed in præsumptione iuris, & secundum notiam humanam in foro contentioso loquantur, volunt posse esse sententiam

iniustam, quæ tamen non sit nulla.

8. Theologi verò qui solum rei veritatem considerant, nullum omnino discrimen inter sententiam per se iniustam, (quando scilicet non est iusta causa excoicationis, quia nimirum condemnatus est innocens, & non commisit crimen, pro quo excoicatur), & sententiam nullam faciunt, & consequenter, talem iniuste excoicatum, verè excommunicatum non esse docent. Sic Adrian. in Quodlib. q. 6. art. 1. Concl. 1. verb. sed dubium est, & in 4. Sent. q. 4. de confess. vers. Si petas, circa finem. Ioan. Dried. l. 1. de liber. Chrift. pag. 236. & citatur Ioan. Maior. 4. d. 18. q. 2. Caiet. 2. 2. q. 70. art. 4. ad 2. & in Opusculo 1. tractu 19. circa finem. Sorus relect. de teger, secret. memb. 3. q. 1. Concl. 4. & 4. d. 22. q. 1. art. 3. Concl. 4. Ioan. Medina Cod. de rescript. q. 1. Martini. Ledes. 2. 2. q. 23. art. 4. Barr. Medina, lib. 1. instruct. confess. 2. §. 2. Pro qua et opinione refertur Córdubi. l. 1. q. 43. & fundant se in doctrina S. Tho. 2. 2. q. 60. art. 1. ubi ait, iudicium esse determinationem iusti, & 2. 2. q. 67. art. 1. ait, quod sententia iudicis est quadam particulari lex in aliquo particulari facto. At verò determinatio iniusti, quam significat iudicium iniustum, non est determinatio iusti, nec lex iniqua particularis, quam significat iniusta sententia, est lex particularis, quam sententia significat, & ideo nec iudicium iniustum est iudicium, nec sententia iniusta, quæ damnationem innocentis secundum rei veritatem determinat, & verè sententia est, unde nec excommunicatio iniusta ex parte causæ, verè excommunicatio est, & consequenter in conscientia ex parte sui non oblig. & 2. 2. q. 70. art. 4. ad 2. expresse ait, iudicium iniustum non esse iudicium, loquitur autem de iudicio iniusto per se. Adde, quod talis vi supponitur, non peccauit, ergo excommunicatus non est, cum secundum omnes, excommunicatio non nisi ob peccatum mortale fieri possit.

9. Præterea, qui iniuste detineretur in carcere, potest fugere, & non tenetur parere sententiae iudicis iniustæ, scilicet, quod maneat ibi; & ideo, pari ratione, iniustæ excoicationi parere non tenetur. Item, si index condemnaret aliquem, ut soluat decem aureos, quos non debet, talis solvere non tenetur in conscientia; & si iudex compellit eum, ut soluat cum certus sit, quod non debeat eos, licite eos reassumere poterit ab illo, qui accepit, aut aliquid aliud, quod tantum valeat, si sine scandalo id facere possit; immo, ille qui petijt ab illo decem aureos falsis testibus, ad eorum restitutionem in foro conscientie tenetur, & latius tradunt Panine. Quia plerique, nu. 21. de immunit. Eccles. in mora, conf. 1. 47. & alij oēs ergo, alius verus est dominus, nec ei ullam facit iniuriam, recuperando quod suum est, vel equi valens. A paritate igitur rationis, non tenetur iniuste excoicatus tali iniuriam in foro conscientie parere; cum par ratio sit, immo maior ratio est de excommunicatione, cum grauior pena sit; Sicut ergo non tenetur quis, ut docet Panor. vbi supra, num. 20. alijs iniustis sententijs parere, ita multo minus iniustæ excommunicationi parere obligatur.

10. Pro hac etiam sententia facit, quod habet Gelasius Papa dicens: Sententia si iniusta est, tanto eam curare non debet quanto apud Deum, & Ecclesia eius, neminem potest iniqua gravare sententia. Ita ergo ea se non absolui desideret, quæ se nullatenus perspexit obligatum, & refertur c. cui est illata, l. 1. q. 3. Cum igitur iniuste excommunicatus non indigeat absolutione, verè excoicatio iniusta non ligat. Et in c. illud plane, l. 1. q. 3. ait S. Aug. Si quispiam fidelium fuerit anathematizatus iniuste, potius ei oberte, quæ facis, quam qui hanc patitur iniuriam. Et cap. si quis non tect. 24. quæ. 3. ex Orig. Hom. 14. ad ea. 24. Levit. quod falso Gravianus tribuit Hieronymo, habetur: Si quis non recto iudicio eorum, qui præsumunt Ecclesiam, depellantur, & foras mittantur, si ipse non ante exijt, hoc est, si non ita egi, ut mereretur exire, nihil leuitius in eo, quod non recto iudicio ab hominibus videtur expulsus. Et ita sit: ut interdum ille, qui foras mittitur, intus sit, & ille foris qui intus retineri videtur. Hæc Origenes.

11. Hanc etiam Theologorum sententiam probant Martini. Ledes. 2. 2. q. 23. art. 4. & Ioan. Medina. C. de rescript. qu. 1. vers. respondetur, ex simili casu, Exepli gratia, si quis occultè ducit prius vnam uxorem, & postea publicè ducit aliam (qui casus ante Concil. Trid. sess. 24. cap. 1. de reform. capit. verus fuit) & secunda quæ potè publicè probare illi esse suum,

se suū, petillum in iudicio exteriori, & probat illum esse suū, quia publicē cum illa matrimonio contraxit, & pū ma quia occurrē nupit illi, non potest probare, & ideo excoīcatur, vt maneat cū secunda, & secundū Canonitas, talis excoīcatio non ligat, cum ille sit innocens; et go nec qui in alio casu iniuste excommunicatur, per se excoīcatus; cum hic iam innocens sit ex parte sua sicut ille. Et quā uis peccauit ducendo secundam, quia tamen innocens est in alio, pro quo excommunicatur, (nam in hoc quod non cohabitāt cū secunda, bene facit, cum non sit sua) non obligat sententiā parere in foro interiori; ita neque ex alia quacunque sententia per se iniusta, inducitur ius patendi. Quā Theologorum sententia mihi ē ob rōnes alias venior & probabilior videretur. Ex qua sententia Doctores alati, varia colligunt scitu necessaria, & quæ in praxi quotidie occurrere possunt, vt ex his, quæ dicemus, manifestum erit.

12. *Primum est*, Excoīcatio iniusta in foro interiori nō obligat ad culpam, quasi culpa sit non obedire iniusto præcepto, ita expressē Adrian. Q. 10. lib. 6. art. 1. Concl. 1. veris. dubium est. Maior. 4. d. 18. q. 2. & alij omnes quos pro hac secunda Theologorū sententia reculimus quibus cōsentit Cou. in cal. ma. mater. 1. p. §. 7. num. 5. vers. 1. conclusio, de sent. excoī. li. 6. vbi alios refert id quod satis euidenter colligitur ex c. cui est illata, & c. illud plane, & c. cepisti habere, & c. Quid obest, 1. 1. q. 3. & c. si quis non refect, 2. 4. q. 3. & c. fa. cit. c. A. nobis, 2. & ibi Pan. nu. 1. de sent. excom. Cuius dicti hæc rō esse potest, quia nemo nisi ob contumaciā, & inobedientiam culpabilem excoīcari potest c. Nemo Episcoporum, 1. 1. q. 3. & c. Multi, 2. q. 1. & deducitur ex Matthe. ca. 18. vbi nemo tanquam Ethnicus, & publicanus, (scilicet per excoīcationem) est habendus, nisi qui Ecclesiam non audierit. Iudex autem non nisi per legem, & iustitiam, quempiam obligare potest. Vbi igitur iudex aliquid contra legem & iustitiam præcipit, neque est aliqua obligatio præcepti; neque in subdito peccatum est aliquid contumaciæ, vel inobedientiæ, si non obtemperet; quod dictū verum est, quando quis certus est de sua innocentia, & secluso scandalo, in non parendo, aut remoto contemptu.

13. *Secundum est*, Excoīcatus iniuste, & qui verē est innocens, & hoc certō scit, quamuis secundū allegata & probata excoīcetur, à parte rei, & in veritate, nec excoīcatus est, nec communibus & generalibus Ecclesiæ suffragijs priuatur, ita Alex. de Ales. in 4. p. Sum. q. 2. 2. memb. 2. art. 1. vers. Ad illud vbi ait, excoīcationem iniustam verē excoīcationem non esse, nec separationem bonorum Ecclesiæ facere Rich. 4. d. 18. art. 3. q. 5. ad 1. vbi ait excoīcationem iniustā ex cā non lādere eum qui notatur, & c. clarius 4. d. 18. art. 7. q. 2. ait, excoīcatus pro iniusta causa, non excludi propter hoc à suffragijs orationum Ecclesiæ, quia talis non est excoīcatus quoad Ecclesiam triumphantem, nisi sit aliud quod obstat; nec Militans Ecclesiā tales intendit à suffragijs orationum excludere. Palud. 4. d. 18. q. 1. art. 1. Concl. 4. vbi ait, Quod Ecclesia cum sciat se posse errare, videtur tamen nolle aliquem lādere iniuste, propter quod ipsa non intendit iniuste excoīcatos à generalibus suis suffragijs excludere. Adria. expressē Quodlib. 6. art. 1. Concl. 1. vers. Dia. co secundo, lit. E. Caiet. to. 1. Opus. tra. 1. 19. q. vnic. circa finem. Maior. 4. d. 18. q. 2. Mart. Ledes. 2. 4. q. 2. 3. art. 4. Sot. 4. d. 22. q. 1. art. 3. Conclus. 4. Summa Astensis. 2. p. lib. 7. tit. 9. art. 2. q. 2. Nau. in Man. c. 27. nu. 3. Cou. in cal. ma. mater. 1. p. §. 7. nu. 5. vers. secunda conclusio, de sent. excoī. li. 6. vbi dicit esse communem opinionem, pro qua ē refert Ioan. Arboreum, lib. 5. Theophrast. c. 21. Card. à Turrecr. in c. Si quis Episcopus, 1. 1. q. 3. idem docet Henriq. lib. 13. de excoī. c. 15. §. 2. in fine, quicquid Dur. 4. d. 18. q. 4. nu. 9. in contrarium senserit. Rō est, quia Ecclesia non censetur velle aliquem iniuste tanta lāsione afficere; nec eos excludere a talibus suffragijs, cū pia Mater sit, quæ innocentibus filij nocere non intendit, arg. c. illud plane, 1. 1. q. 1. Non enim intendit Ecclesia illos excludere, quos Deus non excludit; & ita, cum tales à priuatur communibus Ecclesiæ suffragijs apud Deū, censendū non est Ecclesiam eos excludere. Immo, vt ait Sotus Ecclesia non hēt maiore vim ad ledēdum homines in spiritualibus, maxime innocentes, quam

Principes seculares in temporalibus; sed vt constat in foro ciuili sententia prolata secundū allegata, & probata contra innocentē in foro conscientie non obligat, iuxta ea quæ tradit Pan. in c. Quis, plerique, nu. 20. 21. & seq. de immunit. Eccles. vnde talis condemnatus potest non soluere id, in quo est dānatus, & fugere e carcere sine peccato, dummodo non inferat vim Officialibus & Ministris iustitiæ; & proinde innocens excoīcatus verē excoīcatus non est, nec Ecclesiæ suffragijs cōibus priuatur. Neq; contrarium affirmat S. Th. 4. d. 18. q. 2. art. 1. ad 4. & habetur in addit. 3. p. q. 21. art. 4. ad 1. vbi ait, *Quamuis homo gratiam Dei iniuste amittere non possit, potest tamen illa iniuste amittere, quæ ex parte nostra sunt, quæ ad gratiam Dei disponunt, sicut patet, si subtrahatur alicui verbum doctrinæ, quod ei debetur, & hoc modo excoīcatio gratiam Dei subtrahere dicitur.* Hæc S. Tho. Quibus verbis non habetur excoīcationem iniustam tollere gratiam gratum facientem, aut generalia Ecclesiæ suffragia, sed solum dispositionem illius, puta cōiōnem cum fidelibus per participationem Sacramentorum, & officiorum diuinorum, in foro exteriori, quia animi talis in foro exteriori pro excoīcato habetur, ratione obedientie, & ad scandalum vitandum, parere debet sententiæ excoīcationis iniustæ, & hoc solum colligitur ex illis S. Thom. verbis, si attente legantur, vt lauius & subtilius Sotus in relect. de regendo secreto, memb. 3. q. 1. Concl. 4. tradit.

14. *Tertium est*, Quando cā non est verē iusta, si tamen snia illa non contineat errorem manifestum, sed res est dubia, tunc talis snia ligat, & se tanquam excoīcationem gerere debet in foro exteriori. Sot. 4. d. 22. q. 1. art. 3. Concl. 2. vers. Secundo modo, & Henriq. lib. 13. de excoī. c. 15. §. 3. & c. 2. §. 1. Quia homo in propria cā iudex esse nō debet, & in dubijs præsumendum est pro sententia iudicis, vnde, in dubio ne mo facile se innocentem putare debet. Etenim, vt ait Cou. in cal. ma. mater. 1. p. §. 2. nu. 4. vers. illud vero, vbi de periculo animæ agitur, adhuc in exteriori iudicio certior via est eligenda, gloss. in c. de ferut. & in c. iuuenis, de sponsal. 15. *Hinc infert Sotus* vbi supra, quod reus licet cōsilio suorum aduocatorum iudicet causam non fuisse iustam, aut dubium de ea se sit, contra iudicis sententiam opinionem aduocatorum suorum adherere non debet, id quod etiā docet Henriquez lib. 13. de excom. c. 15. §. 3. in fine, citans Syluest. verb. excom. 10. §. 1. sic parochus sub excoīcatione ad Synodum vocatus, si potuit mittere nuncium, qui Episcopum referret rationem excusationis, aut iussus vt debuit soluat, sub excoīcationis pena, vel vt compareat, dum non soluat, aut compareat, licet agere, & difficulter soluere, aut comparere possit, in dubio se pro excommunicato habere debet. Immo addit Sotus, quod si talis esset Clericus, & cōsecraret, fieret irregularis; & fauet Henriquez vbi supra, §. 3. & in casu huius tertij dicti existimat Sotus eum priuari orationibus, & suffragijs Ecclesiæ, cum in dubijs præsumendum sit pro sententia iudicis.

16. *Quartum est*, Iniuste excommunicatus & innocens, secundum allegata tamen & probata nocens reperitur, licet verē in conscientia excommunicatus non sit, cum sine peccato mortali vera excommunicatio non sit, ad euitandum tamen scandalum, & ne videatur Ecclesiæ censuram contemnere, sententiam illam in publico seruare debet, aliās in foro exteriori præsumetur censuram excoīcationis violasse, & irregularis iudicabitur, aliasque penas incurset, quæ contra excommunicatos non seruantes ipsius excoīcationis rigorē, statuuntur, vt lauius tradit Cou. in cal. ma. mater. 1. p. §. 7. nu. 7. vers. His eundem probatur, de sent. excom. li. 6. qui pro hac re citat gloss. in c. postulat, in verbo, spoliandi, & ibi Pan. nu. 1. 2. de cler. excom. ministr. & idem Panot. in ca. per tuas, nu. 3. de sent. excom. Syluest. verbo, correctio, §. 9. & verbo, excom. 2. Notab. 1. Casu 8. & Notab. 4. dub. 8. & Palud. 4. d. 18. q. 1. art. 3. Conclus. 1. vbi ait, talē peccato peccato inobedientiæ, si eam nō teneat, quousque absolutionē procurat ab illo, qui eum excommunicauit, vel ab eius superiore, & etiam penas iuris incurrit, sicut si sententia esset iusta. Ceteram, existimamus, quod licet talis iniuste excommunicatus, ratione sententiæ quod inde non parendo oriri posset, illi iniuste sententiæ parere debeat; necnon etiam ratione obedientiæ quæ debetur

berur praelatis Ecclesie in foro exteriori (in quo etiam excommunicatus iudicabitur) eam seruare debeat; ne Ecclesie auctoritatem contemnere videatur, aut liberum cuique priuato sit, iudicis sententiam ex falsa causa pronuntiare nullam & irritam esse, quod maximum praeiudiciu Ecclesiasticae disciplinae, & aliorum scandalum afferre possit; In foro tamen conscientiae excommunicatus non est, nec aliquam iuris penam incurrit, dummodo certus sit de sua innocentia.

17. *Hinc* talis celebrans in occulto, aut cum alijs participas in occulto, & sine scandalo, nullam irregularitatem, aut aliam iuris penam incurrit, nec peccatum vllum committit; immo, alia omnia secretè remoto scandalo, & contemptu facere potest, ac si excommunicatus non esset. Ita Adrian. in Quodlib. 6. q. 1. ar. 1. Concl. 1. vers. sed dubium, & 4. Sent. q. 4. de conf. vers. si petas, ad finem. Ioan. Driedo. li. 1. de libert. Christiana. fol. 236. 237. Caiet. 2. 2. q. 70. ar. 4. ad 2. Martin. Ledesm. 2. 4. q. 23. ar. 4. Sotus 4. d. 22. q. 1. ar. 3. Concl. 4. vers. Accedit textus, in fine. Couar. in c. alma mater, 1. par. §. 7. num. 7. vers. Illud tamen est ad monendum, de sent. excomm. lib. 6. Cordub. lib. 1. q. 43. Casu 13. Henriquez, lib. 13. de excomm. c. 1. §. 3. in principio. Et pari ratione, si esset in longinqua regione, ubi ignota est illius excommunicatio iniusta, etiam nec in publico prohibetur interesse diuinis, recipere Sacramenta, & si Sacerdos sit, celebrare poterit, nec tamen irregularitatem, aut aliam iuris penam incurrit; ita Caiet. Sotus ubi supra, vers. Arguet tamen, & Henriquez d. §. 3. & Mart. Ledesm. ubi supra, ait, quod etiā sic iniuste excoicatus publicè communicando in Sacramentis, non peccat, si absit scandalum, & contemptus; nam si quis in publico, maxime apud ignorantes, veritate, per modum contemptus se ingereret officijs diuinis tunc peccaret mortaliter, quia alij scandalizarentur, & facile inducerentur ad contemnendum potestatem Ecclesie; & ipsemet etiā sic faciendo, videtur contemnere auctoritatem Ecclesie, volens propria auctoritate rescindere sententiam iudicis, dum non vult appellare, aut recurrere ad superiorem; ideoque docet, melius esse ad scandalum vitandum, & propter obedientiam Ecclesie, in publico abstinere a communione aliorum. Et quamuis ex contemptu publicè celebrando, aut communicando cum alijs, ratione scandalij, & contemptus, mortaliter peccaret; non tamen in conscientia & anime iudicio est excommunicatus ex Soto in relect. de regen. secreto, memb. 3. quaest. 1. Conc. 3. & Couar. in c. alma mater, 1. par. §. 7. num. 5. vers. Tertia conclusio de sent. excomm. lib. 6. neque in foro anime irregularitatem incurrit, cum verè censuram non violat, ex Ioan. Bachono in 4. d. 18. q. 1. ar. 3. Martin. Ledesm. 2. 4. quaest. 2. ar. 4. Soto 4. d. 22. quaest. 1. ar. 3. Concl. 4. contra Palud. 4. d. 18. quaest. 1. ar. 3. Concl. 1. Couar. in c. alma mater, 1. par. §. 7. num. 7. vers. His equidem probatur, de sent. excomm. lib. 6. Henriquez, lib. 13. de excomm. ca. 1. §. 4. quoru opinio vera est in foro interiori, quia ex praesumptione, Ecclesia sicut illum excommunicatum, ita etiam irregularem reputat; nos autem tantum loquimur in foro anime, & in conscientia, in quo sicut verè excommunicatus non est, ita neque irregularis verè erit.

18. *Immo*, addunt Ioan. Driedo, lib. 1. de libert. Christiana, fol. 237. Caiet. 2. 2. quaest. 70. ar. 4. ad 2. & Martin. Ledesm. 2. 4. quaest. 23. ar. 4. quod non solum sic iniuste excommunicatus euitato scandalo interesse poterit secreto loco diuinis, & celebrare; sed etiam qui sciunt illum esse bonae conscientiae virum, & innocentem esse credunt, quamuis sciāt illum excommunicatum fuisse, possunt illi seruire in missa, aut participare alias in diuinis, secreto tamē; quoniam sic faciendo, & timetur iniusta sententia, & executioni mandatur in publico, & satisfat humano iudicio, quae foris sunt iudicanti, dum manifeste videtur, non contemni Ecclesiae auctoritatem, & sic non priuatur innocens omnino spiritualibus consolationibus anime suae, qui in veritate non est excommunicatus, quia in veritate sententia talis iniusta non est sententia.

19. *Quintum est*, Quod sic iniuste excommunicatus tenetur sub peccato querere alia iuris remedia, nimirum, appellare; & si non conceditur appellatio, recurrere debet

ad superiorem, alias peccat. Sic Caiet. 2. 2. quaest. 79. ar. 4. ad secundum, & Martin. Ledesm. 2. 4. quaest. 23. artic. 4. Ideo autem peccat, non quia non parat iniustae sententiae excommunicationis, sed quia contemnit remedia iuris, & non parat Ecclesiae in hoc quod praecipit, quod sic excommunicatus vtatur remedijs iuris, & hoc tantum probat e, per tuas, de sent. excomm. quo Iuriste, & Canonistae suam sententiam defendunt, ubi dicitur: *In alijs*, scilicet excommunicationis sententijs (exceptis his duabus, quando quis excommunicatur post legitimam appellationem; aut in forma excommunicationis error intolerabilis expressus sit) nisi gratiam absolutionis imploret, (esto, dicat, quod probare velit sententiam illam esse iniustam) *audiri non debet*, ne sententiam Ecclesiasticam contemnere videatur, & per hoc amplius, ex suo contemptu ligetur.

20. *Vnde* constat, quod si non vtatur iuris remedijs opportunis, reputatur Ecclesiastica potestatis contemptor, & proinde peccat, & ita respondent Theologi ad d. cap. per tuas, de sent. excomm. quo Iurisperiti suam solent opinionem tueri. Quod verò ibidem dicatur, *Quod sic iniuste excommunicatus petere debet absolutionem*; intelligitur solum, ad cautelam; cum sit dubium, an talis sit excommunicatus nec ne: ipse enim licet se excommunicatum esse dicat, Ecclesia tamen excommunicatum esse praesumit, ideoque prius ad cautelam absolui debet, quam audiat, quia si audiretur, & esset dubium, an esset excommunicatus, necne, actus eius interim non esset legitimus, vnde, vt fiat processus legitimus & iudicialis, ad cautelam prius absolui debet.

21. *Ideo* autem statuit Ecclesia, vt in sententia iniusta prius absoluator reus, quam audiat, vt sic claus Ecclesiae magis timeatur; ceter tuas §. nos igitur, vers. verum, de sent. excomm. & in maiori reuerentia habeantur, & denique, vt homo per obedientiam meritum crescat, dum iniusta sententia pareretur. Quid ergo mirum, si quaest. 3. & latius tradunt Alex. de Ales 4. par. Summae q. 22. membr. 2. ar. 2. in fine. Gabr. 4. d. 18. q. 2. ar. 2. Concl. 8. Summa Hostiensis, lib. 5. tit. de sent. excomm. nu. 11. vers. Hi sunt effectus, in fine. Summa Aftenfis, 2. par. lib. 7. tit. 8. ar. 2. in fine.

22. *Sextum est*; Sic iniuste excommunicatus, postquam vtus est remedijs iuris, & non potest inuenire remedium, quia probatur nocens secundum allegata & probata, communicare poterit in Sacramentis, & in alijs, & occultè, & publicè, sine peccato, dummodo non sit scandalum, ita Mart. Ledesm. 2. 4. q. 23. ar. 4. Adrian. in 4. Sent. q. 4. de confess. vers. si petas. Sot. in relect. de regen. secreto, memb. 3. q. 1. ar. 4. & alij; Qui tamen monent, vt saltem tamdiu abstineat a communione aliorum, & ab officijs diuinis quādiu fuerit praesumptio apud alios quod sit excommunicatus, ne videatur contemnere Ecclesiam; si autem non sit scandalum, omnia perinde facere poterit, ac si excommunicatus non esset.

23. *Ex dictis* facile constare potest, quid sentiendum sit de Canonistarum fundamentis, iam enim responsum est ad c. per tuas, de sent. excomm. & ad ca. Odoardus Clericus, de solution. & responderetur, quod Ecclesia iubet illum absolui ex praesumptione excommunicationis iustae, & ad maiorem cautelam, & propter reuerentiam Ecclesiasticae potestatis; etenim auctoritati Ecclesiasticae disciplinae admodum perniciosum esset, quod quivis excommunicatus se liberum ab excommunicatione existimet, ea occasione, quod falsa causa deceptum iudicem in eum excommunicationem pronūciasse causetur; non tamen intēdit Ecclesia dicere, quod ille in veritate rei, & in conscientia excommunicatus sit.

24. Illud autē S. Gregorij dictum 11. q. 3. c. sententia pastoris, intelligitur tantum, vel, quando causa est dubia an iusta, vel iniusta sit, tunc enim omnino parere debet, vel vt diximus, in foro exteriori, etiam quando scit se verè innocentem esse; tunc enim propter obedientiam meritum, & ad vitandum scandalum, publicè se pro excommunicato gerere debet. Et idem dicendum est, quando excommunicatio fertur iniuste contra aliquem testem, aut ministrum iustitiae, aut reum, nisi crimen prodar, aut de eo testetur, aut sententiam exequatur, talis enim sententia iniusta, quamuis secundum istos auctores in conscientia verè non obli-

obliget, in foro tamen exteriori ob rationes dictas merito timenda est.

De causis quæ excusant ab excommunicatione. Cap. XVIII.

S Y M M A R I U M.

- 1 Ignorantia omnis an ab excommunicatione excuset.
- 2 Ignorantia triplex est, crassa, affectata, & probabilis, seu inuincibilis.
- 3 Ignorantia in communi quid denotet.
- 4 Ignorantia crassa seu supina, quænam sit.
- 5 Ignorantia affectata quid sit.
- 6 Ignorantia inuincibilis, quæ dicatur.
- 7 Excommunicatio alia est iuris, alia hominis, & quid utraque sit.
- 8 Ignorantia, quæ a culpa mortali excusat, etiam ab excommunicatione excusabit.
- 9 Ignorantia, alia est iuris, alia facti, & quid utraque sit.
- 10 Ignorantia crassa, nec a culpa mortali, nec ab excommunicatione excusat.
- 11 Clericum percutiens, quem ex ignorantia crassa Clericum esse ignorat, excommunicatus est.
- 12 Episcopus, clericum alienum sine proprii Ordinarii licentia ordinans, suspensus est.
- 13 Parochus contrafaciens Statutis Episcopi sub pena excommunicationis latis, an ex ignorantia, ab eius incursum excusetur.
- 14 Ignorantia inuincibilis facti, aut iuris, a peccato, & excommunicatione excusat.
- 15 Ignorantia inuincibilis circumstantiæ, quæ speciem peccati constituit, aut grauiorem reddit, a culpa, & excommunicatione excusat.
- 16 Contrahens cum Mortali, consanguinea, vel affine, quam talem esse inuincibiliter ignorat, non excommunicatur.
- 17 Vas sacrum furatus, inuincibiliter ignorans esse sacrum, pena tantum furti, non sacrilegij puniendus est.
- 18 Clericum percutiens, probabiliter talem esse ignorans, non est excommunicatus.
- 19 Volens percutere Petrum Laicum, si errans in persona, Ioannem Clericum percutiat, existimans esse Petrum Laicum, in excommunicationem non incidit.
- 20 Percutiens Clericum, ignorans inuincibiliter esse Clericum, quando excommunicationem incurrat.
- 21 Ignorantia inuincibilis Canonis, penam excommunicationis inferentis pro actu lege Diuina non damnato, sed solum iure positivo, a culpa, & ab excommunicatione excusat.
- 22 Ignorans inuincibiliter mandatum superioris, contrafaciendo penam non incurrit.
- 23 Contrahere cum consanguinea, vel affine in quarto gradu, sola lege humana prohibetur.
- 24 Ignorans inuincibiliter Statuta inferiorum, quibus aliquid iure Diuino damnatum sub pena excommunicationis prohibetur, contrafaciendo non est excommunicatus.
- 25 Ignorantia crassa contrafaciens mandato superioris a pena non excusat.
- 26 Statutum Episcopi in Synodo factum, probabiliter ignorans, pena illius non subiecitur.
- 27 Pape excommunicationis penam infligentis pro peccato iure diuino damnato, an inuincibiliter legem ignorans, peccatum illud committens, excommunicatus sit.
- 28 Glossæ, & aliorum Doctorum opinio affirmatiua de hac

re late explicatur.

- 29 Ignorans excommunicationem imponi a iure ob Clerici percussorem, irregularis est, si facti memor, Ordines in eo statu suscipiat.
- 30 Ignorans penam civilem alicui crimini impositam, illam committens, penam legis non euadit.
- 31 Ignorans inuincibiliter Canonem Pape, excommunicationis penam pro delicto etiam iure Diuino damnato, et si sciat factum alias esse illicitum, delictum illud committendo, non est excommunicatus.
- 32 Pene quantitas, proportionari debet quantitati culpe.
- 33 Affixio Bullarum in valuis S. Petri an sufficiat ad incurrendam penam contrafacienti.
- 34 Ratio eadē est tam in Constitutionibus Pontificijs, quæ in Ordinariis Statutis, quoad pena incursum contrafacientibus imposita.
- 35 Intellectus cum illorum, de sent. excom. quis.
- 36 Ignorans probabiliter se excommunicatum, celebrando, nec peccat, nec irregularis est.
- 37 Ignorantia probabilis pena a lege civili pro delicto imposita, non excusat a pena legis ordinariæ, & quare.
- 38 Impubes doli incapax excommunicationem non incurrit.
- 39 Absens, & ignorans, quando excommunicari poterit.
- 40 Impotentia moralis aliquid faciendi ab excommunicatione excusat.
- 41 Necessitas violentiæ, seu metus gravis mortis, & infamiae, quando a peccato, & pena excuset.
- 42 Celebrare coram excommunicatis ob metum mortis, a Tyrranno inuicte, quando licitum, aut illicitum sit.

- 1 Inter alia, quæ excusant ab excommunicatione, numerari solet ignorantia. Quamuis enim regulariter excommunicatio vel hominis, vel iuris ignorantem non liget, si leat, eo quod excommunicatio communiter non nisi ob peccatum mortale contumacia ferri solet, i. q. 84. tit. 1. Nemo, quæ quidem contumacia ignorantem non inest, arg. l. qui ignorans, ff. locati, & facit c. 2. de constit. lib. 6. Quia tamen Regula hæc, non ita vera est, quia varias exceptiones admittit, etenim absens & ignorans excommunicari ab homine potest, arg. cap. cum sit Romana, §. vi. de appellat. & testatur gloss. in c. Apostolica, in verbo, probabilis, de cler. excomm. ministrant, cum excommunicationis vis ab auctoritate & voluntate eam ferentis dependeat, quæ in absentem & ignorantem exerceri valet; ideo nonnulla in hac materia scitu necessaria fundamenta proponemus, quibus quisque, quid in hac re sentiendum sit, facile colligere possit.
- 2 Primum igitur fundamentum sit, quod ignorantia alia crassa & supina est, alia affectata, alia probabilis, ut Canonistæ loquuntur, seu ut volunt Theologi, inuincibilis.
- 3 Ignorantia in communi, ut pertinet ad ingenij humani vitium, est, quando quis non satis intelligit, quid faciat, aut dicat.
- 4 Ignorantia crassa, atque supina est, quæ quis ignorat id, quod communiter omnes sui ordinis sciunt, & quod ipse scire debet, & potest. Et dicitur crassa, quia causatur ex desidia, & pigritia laborandi, ut ad sciendum perueniat, quæ frequenter crassis & pinguibus hominibus inest, & pingues enim regulariter sunt somnolenti & desidiosi: unde prohibentur a diligenti consideratione. Dicitur autem supina, quia tales quasi supini iacent, non volentes se erigere ad facti considerationem, de quibus dicitur. Hierem. 4. Sapientes sunt, ut faciant mala, bene autem facere nesciunt.
- 5 Affectata est, ubi quis ignorat, quia scire non vult, quod scire debet, & potest, ut liberius abique conscientie remorsu, aut alia de causa iniusta peccet, sicut de quibusdam dicitur. Noluit intelligere ut bene ageret. Psal. 35. & alibi. Recede a nobis, scientiam viarum tuarum nolumus.
- 6 Inuincibilis dicitur, non quod simpliciter vinci non possit, sed quæ manet, postquam homo debitam diligentiam adhibuit.

hibuerit, & qua homines sui status cōmuniter post debitam diligentiam laborant, qualis est ignorantia eius, qui homines doctos, & timoratos consulens, non recte instruitur. Talis etiam fuit ignorantia in Iacob, quando fuit ei supposita Lia pro Rachele; potuisset quidem Iacob illam lucerna adhibita cognoscere non esse suam, sed quia non consuevit fieri, dicitur non potuisse vel saltem non debuisset cognoscere. Sic etiam inuincibilis dicitur ignorantia, quia parochianus aliquis ignorat ieiunium certo die obseruandum, pro eo quod suus plebanus non pronunciauit die, & hora qua pronunciari solet; quo tamen parochianus ille praesens fuit diligenter auscultans intimando; licet enim simpliciter ignorantia illa vinci potuit, quia tamen fecit quod debuit, intrando Ecclesiam, audiendo sermonem, & auscultando diligenter, dicitur illi inuincibilis. Quae omnia colligi possunt ex S. Thom. 1. 2. quæst. 6. art. 8. Caiet. & Medin. ibi, & 1. 2. quæst. 76. art. 2. & 3. & illi in locis Caiet. & Medin. Summa Astenf. 1. par. lib. 2. tit. 1. art. 2. Gabr. 2. d. 22. quæst. 2. art. 1. Nauar. in Man. cap. 23. numer. 45. & 46. Couar. in c. alma mater, 1. par. §. 10. num. 17. de sent. exco. lib. 6. Adrian. Quodlib. 4. art. 1. lit. O. Ludovic. Gomef. rep. in capitul. v. animarum, numer. 54. de Constitut. libr. 6. & alijs.

7 *Secundum fundamentum* sit, sententia excommunicationis, alia dicitur esse iudicis, seu hominis; alia Canonis, Iuris seu Statuti. Illa sententia dicitur esse iudicis, vel hominis, quae fertur pro contumacia vel offensa, non tamen intentione constitutionis generalis faciendae, aut perpetuae, sed ut alicui personae particulari, vel personis, ad vitam earum, vel alicui negotio consulatur ad tempus. Illa verò dicitur ferri a Iure, seu a Canone, seu per modum Statuti, cum ab eo qui potest facere Constitutionem seu Canonem generalem, ut Papa; vel particularem, ut Legatus in prouincia Legationis suae; vel Archiepiscopus, vel Episcopus in sua dioecesi; vel Concilium Prouinciale in prouincia sua; animo ius statuendi, statuitur aliquid in perpetuum, & generaliter in omnes subditos suos, & Statutum illud roborat per sententiam excommunicationis in futuros transgressores illius Statuti prolatam, in hunc, vel similem modum: *Excommunicamus omnes illos qui de cetero tale quid commiserint.* ex Summa Astenf. 2. par. lib. 7. tit. 8. art. 4. & 5. Marian. Socin. sen. in c. perpendimus, num. 49. de sent. exco. vbi latius differentias inter excommunicationem latam a Iure, vel ab homine prosequitur, a nume. 57. vsque ad num. 74.

8 *Tertium fundamentum* sit, Cum excommunicatio non nisi ob culpam mortalem incuratur, ignorantia, quae a culpa mortali excusat, etiam ab excommunicatione excusabit: quae vero a culpa non excusat, nec ab excommunicatione ob peccatum inflicta excusabit. Adria. in 4. tract. de Clauibus, quæst. 3. vers. ex his aliter, & vers. fortasse obijcies. Alphonsus a Castro, lib. 2. de potest. leg. pœnalis, c. 14. vers. prima propositio, Couar. in c. alma mater, 1. par. §. 10. num. 7. vers. in Summa, de sent. exco. lib. 6. Martin. Ledesm. 2. 4. quæst. 24. art. 6. Barthol. Medina. in 1. 2. q. 76. art. 3. Henriquez lib. 13. de exco. cap. 23. §. 2. & Sotus, 4. distinct. 22. quæstion. 1. articulo 2. vers. Quartus demum casus.

9 *Quartum fundamentum* sit, Ignorantia alia est facti, alia iuris. Facti ignorantia est, quia ignoratur opus aliquod factum esse, utpote, si ignoret quis, nuptias inter personas istas esse contractas, aut sententiam excommunicationis in hanc personam esse latam, aut hunc cibum esse mortiferum aut hanc rem esse alienam, vel furto sublatam, aut patri meo donatam, aut hoc animal esse hominem, aut nesciat hunc hominem esse patrem suum, aut Iudeum, aut Sacerdotem, aut cognatum, aut affinem, aut esse aliam quam coniugem suam. Iuris verò ignorantia est, quia ignoratur Ius, Constitutio, seu Lex aliqua siue humana, siue Diuina; veluti cum quispiam ignorat nuptias semel rite contractas esse indissolubiles aut commixtionem carnalem cum non sua vxore, esse veritam & illicitam, aut illicitum esse accipere lucrum pro pecunia mutuata, aut nescit conubia inter consanguineos, & affines esse illicita seu interdicta, aut nescit hereticos, aut percutientes clericos, esse ip-

so facto excommunicatos. Vnde ignorantia, quae nescio commixtionem cum hac persona, cum qua contraxi in facie Ecclesiae esse fornicationem, interdum est ignorantia facti, interdum verò ignorantia iuris. Nam si nouero hanc personam esse consanguineam aut affinem in tertio, vel quarto gradu consanguinitatis, aut affinitatis, sed nescio ius prohibere talium personarum matrimonium tunc est ignorantia iuris: Si verò nouero ius hoc prohibere, sed nescio personam hanc mihi esse consanguineam, vel affinem, tunc est ignorantia facti. Pari modo si nouero percutientem de ricum ipso iure excommunicatum esse, sed nescio an Petrus quem percussi sit clericus, erit ignorantia facti; si verò ignorem, ius penam excommunicationis infligere ei, qui clericum temere perculserit, & tamen scio hunc quem percussi clericum esse tunc solum erit ignorantia iuris. Vtraque verò ignorantia tam facti, quam iuris, tam crassa, quā supina, vel inuincibilis sepi probabilis, esse potest, ut communis Doctorum opinio docet. Quibus positis fundamentis, quid in hac re sentiam, sequentibus propositionibus exponam.

10 *Prima propositio.* Ignorantia crassa, vel affectata, si ut non excusat a culpa mortali, ita neque ab excommunicationis pena pro culpa a Iure, vel homine imposita excusat. Est communis, in glo. c. apostolica, in verbo, probabilis, & ibi Panorm. num. 3. & 4. de cler. exco. mun. m. nifi. & glo. in cap. si verò, 2. in verbo ignorauerit, de sent. exco. mun. Adrian. in 4. tract. de Clauibus, quæst. 3. vers. Septima exceptio, & Quodlib. 4. non longe a fine, art. 1. Ioan. Driedo, lib. 2. de libert. Christiana, fol. 246. Martiu. Ledes. 2. 4. q. 24. art. 6. Sotus, 4. d. 22. quæst. 1. art. 2. non longe a fine, & quæst. 28. quæst. 1. art. 2. vers. Ex his primum. Couar. in c. alma mater, 1. par. §. 10. num. 16. de sent. exco. mun. lib. 6. Summa Angelica, in verbo, excommunicatio, 7. Casu vlt. num. 3. vers. utrum ignorantes, Syluest. verbo, ignorantia, num. 15. vers. & sic non ligatur ignorans. Tabiena, verbo, exco. mun. 4. §. 2. & verbo, exco. mun. 7. post vltimum casum, §. 1. Nauar. in Man. cap. 27. num. 16. Henriquez, lib. 13. cap. 23. §. 1. Vgol. de censur. Eccles. Tab. 1. cap. 9. §. 8. num. 6. & colligitur ex cap. 2. de constitut. in antiqu. & c. v. animarum, tit. eod. lib. 6. vbi id expresse habetur, & faciunt ea, quae tradit S. Thom. 1. 2. quæstion. 76. articulo 3. Hinc

11 *Inferitur primo.* Quod qui Petrum Clericum percutit, quem ex ignorantia affectata, vel crassa ignorat esse Sacerdotem, non solum peccat peccato sacrilegij, sed etiam excommunicationem incurrit, secundum communem in c. si verò, 2. & ibi glo. Cou. in c. alma mater, 1. par. §. 10. num. 16. vers. illud sane prætermittendum, de sent. exco. lib. 6. Vgol. loco proxime citato.

12 *Inferitur secundo.* Episcopum incidere in suspensionem latam in c. eos, qui de temp. ordin. lib. 6. si Clericum alienum, sine proprii Ordinarii licentia ordinauerit: quia Episcopus in hac re præsumitur scienter talem ordinasse, nec ignorantiam prætereendere valet, quia ad Episcopum spectat hoc scire, arg. cap. cum nullus, de temp. ordi. lib. 6. & quemlibet ordinandum scrutari tenetur, argum. cap. Qui Episcopus, dist. 23. & c. Quando Episcopus, dist. 24. glo. in d. c. eos qui, in verbo, si sciter, etiamam ignorantia eius quod quis ex officio scire debet, a peccato non excusat, arg. Simperitia, si. ad leg. Aquil. Angelica, in verb. exco. mun. 7. Casu, vlt. num. 3. vers. Et sic cum talis ignoras, ibi, nisi sit persona. Nauar. in Man. cap. 25. num. 133. Vgol. vbi supra, Quae doctrina omnino certa est, post Bullam Sixti V. quae incipit, *Sanctum & salutare*, editam anno 1588. Nonis Ianuarij, Pontificatus eiusdem anno 4. vbi Pontifex sic ordinantem alienum. Minoribus, aut Maioribus siue id scienter, siue ignoranter fecerit, nisi debna diligentia adhibita iustus error, & probabilis facti ignorantia eum excuset, a collatione quoruncunque ordinum, atque adeo ipsius suffragi, & ab executione omnium munerum Pontificalium eo ipso suspendit, & ab ingressu Ecclesiae ar. et.

13 *Inferitur tertio.* Quod si Episcopus Sententiam sub pena excommunicationis late sententiae promulgauerit, ne parochi aliquos in Ecclesia choreas ducere, aut Matrimonia absque bannis contrahere patiantur, si parochus tantum

temporis ibi commoratus sit; ut talia Statuta cognoscere poterit; contrafaciendo, excommunicationem incurrit; etiam si Statuta ignoret; cum ad parochos constitutiones Synodales scire pertineat, arg. c. Apostolicæ, de cleric. excommun. minor. Sotus 4. dist. 28. quæst. 1. artic. 2. vers. Ex his primum. Vgol. de censur. Eccles. Tabul. 1. cap. 9. §. 8. num. 6. & facit quod tradit. Nauar. in Manual. capitulo 25. numero 133.

14 *Secunda propositio*, Ignorantia inuincibilis, seu probabilis facti, aut iuris, sicut a peccato, ita etiam ab excommunicatione incurrenda excusat. Exempli causa, si statutum sit, ne quis sub pena excommunicationis arma nocte deferat, Petrus ignorans inuincibiliter illud Statutum, & ignorans factum illud esse malum, aut prohibitum inuincibiliter, nec peccat contrafaciendo, nec excommunicationem incurrit: Sic etiam, si Episcopus sub pena excommunicationis prohibet, ne Clericus gerat sericam, si Clericus Canonicum illum inuincibiliter ignorans, sericam portet, excommunicatus non erit. Ratio est: quia ignorantia inuincibilis excusat a peccato mortali, & consequenter ab excommunicatione maiori, quæ non nisi ob peccatum mortale incurritur, & colligitur ex doctrina S. Thom. 1. 2. quæst. 76. artic. 3. & laus tradunt auctores in prima propositione allati, nec vlla est in hac re apud auctores difficultas, & in particulari id docent Martin. Ledesm. 1. 4. q. 9. 24. artic. 6. Conclus. 1. & 3. Castro, lib. 2. de potest. leg. penalis, cap. 14. vers. prima propositio. Couar. in 3. alma mater 1. part. §. 18. num. 7. de sent. excomm. lib. 6.

15 *Tertia propositio*, Ignorantia inuincibilis, seu probabilis circumstantiæ, vel qualitatæ eius, quæ speciè peccati constituit, aut grauiorem reddit, sicut excusat a culpa, & excusat ab excommunicationis pena lata contra tale peccatum ratione talis circumstantiæ: sic Martin. Ledesm. 1. 4. q. 24. artic. 6. Conclus. 2. & Couar. in c. alma mater, 1. part. §. 10. num. 13. vers. Tertium, de sent. excomm. lib. 6. Barthol. Medina, 1. 2. quæst. 76. artic. 3. Henriquez, lib. 1. 3. cap. 23. §. 1. lit. P. Vgol. de censur. Eccles. Tabul. 1. cap. 9. §. 8. num. 7. & colligitur ex doctrina S. Thom. 1. 2. quæst. 76. artic. 3. & Caeleto ibidem. Ratio est: quia sicut ignorantia eius a quo solo pendet tota malitia operis, excusat a tota peccati malitia ita ignorantia illius circumstantiæ, & qualitatæ, a qua malitia operis partim dependet, ab ea malitia, & speciè peccati excusabit, quæ ab illa circumstantia, & qualitate ignorata deducta, & constituta fuerit: talis enim ignorantia actum ex parte illius circumstantiæ inuoluntarium facit, peccatum autem non est nisi quatenus voluntarium est. Quæ igitur ex parte malitiæ actus ex causa ignorantie & ratione inuoluntarij cessat, ea quidè, & excusabit ignorantia a culpa, & a pena excommunicationis ob culpam imposita. Hinc.

16 *Infertur primo*, Quod si quis cum Moniali aliqua coeierit, ignorans illam esse monialem, sciens tamè non esse propriam uxorem, non coiturus cum ea si sciret esse monialem, quamuis ob hanc ignorantiam inuincibilem non excusetur a peccato fornicationis, a peccato tamen sacrilegij excusatur: unde si excommunicatio lata esset contra rem habentes cum Moniali, talis excommunicatus non esset: Sic, licet qui matrimonium cum consanguinea, aut affine aut Moniali contrahit, in excommunicationem incidit, ut habetur Clem. vnica, de consang. & affinit. qui tamen inuincibiliter ignorans eam aut consanguineam, aut affinem, aut Monialem esse, cum ea contrahit, excommunicatus non erit.

17 *Infertur secundo*, Quod qui percutit militem, aut magnatem ignorans inuincibiliter illum esse talem, puniri non debet pena statuta contra percutientem priuatum, aut magnatem, sed tantum pena percutientis priuatum, ex gloss. in l. si quis ignorans, ff. locati, sicut qui vas Sacrum furatur inuincibiliter ignorans esse Sacrum, pena tantum fuit, non sacrilegij puniendus est: & proinde nec excommunicationem, si quæ in vasa Sacra furantes lata esset, incurreret.

18 *Infertur tertio*, Qui percutit Clericum, inuincibiliter ignorans esse Clericum, tamen si sciat esse hominem, in excommunicationem latam contra percutientem Clericum

non incidit, argum. c. si vero, 2. & ibi gloss. de sent. excomm. Martin. Ledesm. 2. 4. quæst. 24. artic. 6. Conclus. 2. Ioan. Driedo lib. 2. de libert. Christ. fol. 253. Couar. in cap. alma mater, 1. part. §. 10. num. 13. de sent. excomm. lib. 6. Barthol. Medina in 2. 2. quæst. 76. artic. 3. Henriquez lib. 1. 3. cap. 23. §. 1. Vgol. de censur. Eccles. Tabul. 1. cap. 9. §. 8. num. 8. quod procedit, etiam si malo animo illum percuterit. Ratio est: quia pena hæc infligitur solum percuttoribus temerarijs Clericorum, non autem percuttoribus hominum: hic autem verè & formaliter non Clericum, sed hominem tantum percutit cum solum hominem percutere voluerit; ignorantia igitur inuincibilis contingens in eo, cuius causa excommunicationis pena iure indicta est, omnino ab ea pena excusat, quippe quæ actum, quoad illam qualitatem, inuoluntarium effecerit: quamuis ab ordinaria pena percutientis hominem non excuset, cum hoc illi voluntarium erat. Secus autem si volens percutere Petrum Clericum, cui soli inimicus erat, sciens ipsum esse Clericum, & percuterit Ioannem Clericum, existimans Petrum esse eo quod finis ei esset statuta, habitu, voce, & incessu: tunc enim verè Clerici percuttor est, & excommunicationem incurrit: quia licet errauerit in hoc particulari individuo, & ratione huius actus videatur inuoluntarius, quia tamen voluntarius erat in obiecto, & percussione Clerici, & excommunicatio lata est in clerici percuttorem temerarij & iniuriam illi inferentem; ignorantia hæc non excusat ab excommunicatione, sicut nec verè constituit percuttorem clerici inuoluntarium.

19 *Infertur quarto*, Quod ignorantia inuincibilis facti ob inaduertentiam circumstantiæ & speciæ, licet non excuset opus a peccato mortali, excusat tamen ab excommunicatione: unde volens percutere Petrum Laicum, & errans in persona, percutit Ioannem Clericum, existimans esse Petrum Laicum, (eo quod absque habitu Clericali, & tonsura incedens apparebat esse Laicum) in excommunicationem non incidit: sicut nec ille, qui percutit Titium Clericum, cui inimicus erat, ignorans illum esse Clericum, & colligitur ex cap. si vero, 2. de sent. excomm. & expresse docent. Tancredus, Innoc. Ioan. Andr. Anto. Panorm. ibi, num. 7. Couar. in c. alma mater, 1. part. §. 10. num. 15. de sent. excomm. lib. 6. Ioan. Driedo, lib. 2. de libert. Christ. fol. 253. Henriquez, lib. 1. 3. cap. 23. §. 1. Iitera H. Martin. Ledesm. 2. 4. quæst. 24. artic. 6. Conclus. 1. Quicquid gloss. in d. c. si vero, 2. in verb. ignorauerit, Alanum sequuta, & ibi Hostiensis, & Syluester, in verbo, excomm. 6. Notab. 4. talem excommunicatum falsò esse dicant. Si quidem excommunicatio fertur pro sola sacrilega percussione, a qua excusetur qui percutit Clericum inuincibiliter ignorans esse Clericum. Et certe, si error in sola qualitate sufficit ad vitandum excommunicationem, ut in secundo casu coniungit, quando scilicet quis percutit Titium Clericum, ignorans illum esse Clericum, ut in d. c. si vero, 2. Alexander Papa III. de finit. multo magis quando concurrat error in qualitate, cum errore in persona, ut in primo casu accidit, quado quis debet percutere Petrum Laicum, & percutit Ioannem Clericum, Nec obstat leum qui, si iniuria, ff. de iur. allegata a glossa, quia iniuria bene est allata titi, sed ad excommunicationem incurrendam requiritur animus percutiendi Clericum, ut verba Canonis, si quis suadente diabolo declarat, ex quo enim inuincibiliter ignorabat eum esse Clericum, cessat dispositio illius Canonis, ut opime Panorm. in d. c. si vero, de sent. excomm. citatur.

20 *Infertur quinto*, Percutiens Clericum, etiam si ignorantia probabili crediderit esse Laicum, excommunicatione incurrit quoties is eum animam habuit, ut nihilominus percuteret illum, si sciret illum Clericum esse. Ratio est: quia hæc ignorantia in hoc casu non est causa actus inuoluntarij, ideoque a pena Canonis non excusat. Secus autem dicendum est de eo, qui habuit voluntatem percutiendi Clericum, & percutit Laicum: nam iste excommunicatus non est, ex gloss. in d. c. si vero, in ver. ignorauerit, & ibi Panorm. num. 7. de sent. excomm. qui citat Feder. conf. 13. Couar. in c. alma mater, 1. part. §. 10. num. 15. de sent. excomm. lib. 6. Ratio est: quia non sufficit mala voluntas ad excommunicationem, sed requiritur actus externus. Ceterum

tum igitur ſi, quod in hac tertia propoſitione diximus, ubi
cunque eſt ignorantia inuincibilis & iuſta, ea excuſat ab
excommunicatione, & hoc etiam ſi quis operam rei il-
licitæ. Eadem enim ratio eſt, ſiue det operam rei licitæ, ſi-
ue illicitæ. Nam ſemper ignorantia inuincibilis & iuſta ex-
cuſat omnino a peccato illo inuoluntario, quod oritur ex
re ignorata. Hic enim eſt proprius effectus ignorantie iu-
ſtæ & inuincibilis, ut ſicut ratione inuoluntarij excuſet a
peccato, ita etiam ab excommunicatione ob peccatum il-
lud impoſita; Qui effectus æque procedit in eos, qui dat o-
peram rei illicitæ, ac in eo qui dat operam rei licitæ. Quæ
omnia, & alia multa his ſimilia colliguntur ex doctrina S.
Th. 1. 2. quæſt. 76. art. 1. 2. & 3. Ioan. Driedone lib. 2. de libert.
Chriſtiana non longe a fine. fol. 248. & ſeq. Adria. Quod-
lib. 4. Caſtro, lib. 2. de leg. penali, c. 14. Cai. in 1. 2. quæſt. 76
art. 3. Couar. in calma mater, 1. part. §. 10. de ſentent. exco.
lib. 6. Martin. Ledefm. 2. 4. quæſt. 24. articulo. 6. & alijs ci-
tatis.

21 *Quarta propoſitio.* Ignorantia inuincibilis Canonis, aut
Statuti, aut Mandati, pœnam excommunicationis infe-
rentis pro actu aliquo iure Diuino minime damnato, ſed
ſolum iure poſiuito, a peccato, & a pœna excommunicationis
excufat, & hoc ſiue ſint Canones & Statuta Epifco-
pi, ſiue Papæ: non enim eſt in his differentia inter Statuta,
aut Mandata Papæ, aut Epifcoporum, niſi, quod non ita
facile iuſta, rationabilis, & inuincibilis ignorantia contin-
git, nec præſumitur circa Romanorum Pontificum Cano-
nes, & Mandata, ſicut in Epifcoporum Statutis, & Man-
datis. Et tamen, ſi detur ignorantia inuincibilis & iuſta
Canonum, & Legum iuris communis ea excuſabit a cul-
pa, & a pœna, ſecundum omnes; ignorantia verò craſſa,
aut affectata, nec a culpa, nec a pœna excommunicationis
pro culpa in dicta delinquentē excuſat, ita Bar. in l. eandē
populos, nu. 21. C. de Summa Trin. gloſ. in c. A nobis, 1. in
verbo non niſi ſubditi, ibi [Dicas, quod bene ſunt] Panor.
ibi, num. 9. de ſent. excom. Angel. verbo, excommu. 7. Ca-
ſu ult. num. 3. Sylueſt. verbo, excom. 10. nu. 4. verſ. Terſio.
Tabiena, verbo, excommu. 4. §. Secundo, & verbo, exco.
7. poſt vltimum caſum, §. 1. S. Anton. 3. part. tit. 24. cap. 33.
in fine. Adrian. in 4. tract. de Clauibus, quæſt. 3. verſ. ſed ma-
gis dubium. & Ioan. Driedo, lib. 2. de libert. Chriſtiana, fol.
248. Martin. Ledefm. 2. 4. quæſt. 24. art. 6. Sotus 4. d. 22. qd.
1. art. 2. verſ. Quartus demum caſus. Alphoſus a Caſtro, l.
2. de leg. penali, c. 14. Nauar. in Man. cap. 27. num. 6. Co-
uar. in calma mater, 1. part. §. 10. num. 12. verſ. Secundo prin-
cipaliter, de ſent. excommu. lib. 6. Henriquez lib. 13. de
excommu. c. 23. §. 1. Vgol. de cenſur. Eccleſ. Tabul. 1. cap. 9.
§. 8. num. 9. Ratio eſt, quia cum talis ignorantia inuincibi-
lis excuſet a peccato, etiam ab excommunicatione, quæ
non niſi ob peccatum mortale incurritur, c. Nemo, 1. 1. q.
3. excuſabit. Sententia enim, aut Lex ignorantes inuincibi-
liter non ligat, arg. cap. 2. de conſtitut. lib. 6. & facit c. igno-
rantia, de reg. iur. lib. 6. & gloſ. in cap. A nobis, 1. in verbo,
Non niſi ſubditi, & ibi Panor. in num. 9. citantes ad hoc
capitul. Quod dicitis, diſtinct. 16. & capitulo. Propoſuiſti,
diſt. 82.

22 *Hinc inferitur.* Quod ſi Epifcopus aut Mádato, aut Sta-
tuto ſuo Synodali excommunicet choreas ducentes die-
bus feſtis, ignorans inuincibiliter tale Mandatum, contra
faciendo, non erit excommunicatus. Eodem modo, ſi exco-
municatōis pœnam infligat contra Clericos habitum, &
tonſuram non deferentes; aut ſub pœna excommunicationis
prohibeat, ne Clerici gerant ſerica; aut parochis ſub
excommunicationis pœna præcipiat, ne ſine bñis præce-
dentibus aliquos matrimonio coniungat, contrafacien-
tes, ſi probabiliter huiusmodi Statuta, ſeu Mandata Epif-
copi ignorauerint, in excommunicationis pœnam non in-
cidant. Ratio eſt: quia res ex ſe mala non eſt, nec contrafa-
ciendo mortaliter peccant, ut conſtat, cum inuincibiliter
talía præcepta Epifcopi ignorent, ut ſupponimus: ſecus
autem, ſi ignorantia craſſa ſupina, vel affectata fuerit.

23 Sic etiam cum ſola Lege humana prohibitum ſit acci-
pere in vxorem eam quæ aliquem attingit quarto conſan-
guinitatis, vel affinitatis gradu, ut habetur in Conc. Late-
ranenſi ſub Innocentio III. cap. 50. & refertur in c. Nō de-

bet, de conſang. & affinit. ſi quis contrahat cum aliqua,
quæ illi quarto gradu conſanguinitatis, aut affinitatis cō-
iuncta eſt, inuincibiliter ignorans ius Canonici ſeu Pon-
tificii tales nuptias prohibere, excommunicationem nem. Cle-
viciæ de conſang. & affin. non incurrit. Ioan. Driedo, lib.
2. de libert. Chriſtiana, fol. 254. Nauar. in Manuali, cap. 22.
num. 43. verſ. ſequitur ſecundo, & cap. 27. num. 141. verſ.
Quadrageſima, qui alios citat, affirmans etiam ſe cōtrahe-
re & Bonif. ſuper eadem, ita in Sacro Pœnitentiæ Pra-
torio reſpondiſſe. Qui docent id, procedere non ſolum in
probabili ignorantia facti, quando ſcilicet ignorant ſe eſſe
conſanguineos & affines: ſed etiam quando ignorant huius
ignorantes ſcilicet nuptias tales iure vetitas eſſe. Quicquid
Gloſ. in d. Clem. vnicæ, in verbo, ſcienter, & Summa Aſſen-
ſis 2. part. lib. 7. tit. 2. Caſu. §. 1. S. Anton. 3. part. tit. 24. cap. 33.
& Tabiena, in verbo, excommu. 5. Caſu 49. §. ſecundo, id
ſolum verum eſſe putent in ignorantia probabili facti. Om-
nes autem docent ignorantiam affectatam, ſeu craſſam
vel ſupinam facti, aut iuris, non excuſare, tunc enim ſicut
mortaliter peccat ſic contrahēdo: ita pro peccato illo mer-
tali excommunicationis inuoluitur, etiam ignoranter. Et
quod de his caſibus diximus, de alijs ſimilibus iudica-
dum eſt.

24 *Quinta propoſitio.* Ignorans inuincibiliter Statuta, &
Canones Ordinariorum, ſeu inferiorum Romano Ponti-
ficis, quibus ſub pœna excommunicationis late ſententia
aliquid iure Diuino, naturali, aut humano cōmuni dam-
natum prohibetur, ſi contrafecerit, excommunicationis
vinculo non inodatur. Eſt communis, Ioan. Andrin cap.
2. in verbo ignorans, & ibi Gemin. eod. num. 25. verſ. Glo.
in verbo, ignorantes, de conſtitut. lib. 6. Franciſcus Zaba. in
repet. eiſdem cap. num. 9. Panor. in cap. A nobis, 1. nu.
9. de ſent. excommu. ait hanc ſententiam eſſe æquiorē
ibi Felin. num. 5. Adrian. in 4. tract. de Clauibus, quæſt. 3.
verſ. Ex his aliter, Ioan. Driedo, lib. 2. de libert. Chriſtiana,
fol. 246. Sylueſt. in verbo ignorantia, nu. 15. verſ. ſecundum
& in verbo excommu. 2. num. 6. verſ. Mihi videtur dicē-
dum. Summa Angelica, in verbo, excommu. 7. Caſu ult.
num. 3. S. Anton. 3. part. tit. 24. c. 33. Tabiena, verbo, excom.
4. §. ſecundo, & verbo, excommu. 7. poſt vltimum Caſum,
§. 1. Martin. Ledefm. 2. 4. quæſt. 24. art. 6. Concluſ. 4. Sotus,
4. diſt. 22. quæſt. 1. art. 2. verſ. Quartus demum Caſus, Propo-
ſiti 3. Caſtro, lib. 2. de lege pœnali, cap. 14. Franciſc. a Vi-
ctoria, in Sum. Sacrament. num. 8. verſ. Quarta, ubi ait, eſſe
communem DD. Barth. Medin. 1. 2. quæſt. 76. art. 3. Naua.
in Man. cap. 27. num. 16. & num. 274. verſ. Decimo terſio.
Ioan. Croto, in c. vt animatum, de conſtit. lib. 6. Ioan. Ma-
ior, 4. diſt. 18. quæſt. 4. Henriquez, lib. 13. de excommu. c.
23. §. 2. Vgol. de cenſ. Eccleſ. Tabul. 1. cap. 9. §. 8. numer. 10.
qui alios pro hac opinione refert, & certē eſt communis
opinio omnium, quos vidi, præterquam gloſſæ, in c. A no-
bis, 1. in verbo, non niſi ſubditi, de ſent. excommu. & Co-
uarronias, in calma mater, 1. part. §. 10. num. 11. verſ. Hinc
denique, de ſent. excommu. lib. 6.

25 *Secus* autem, ſi ignorantia ſuper huiusmodi Ordina-
riorum Statutis, pœnam excommunicationis inferentibus
fuerit craſſa, & ſupina, veluti, ſi huiusmodi Statuta Or-
dinariorum ſint talia, quæ quotidie in Eccleſijs per preſbi-
teros parochianos publicantur & euilgantur, quæ & ipſe
ſi feciſſet quæ illius parochiæ homines communiter face-
re conſueuerunt, adeundo templum, & conciones, ignora-
re non potuit; nam talis ignorantia facientem opus lege
Diuina, aut naturali, aut iure humano cōmuni alioquin
damnatum ab excommunicatione, etiam per ſolum Sta-
tutum Ordinarij inſiſta, non excuſat. Quæ doctrina ex
cap. vt animatum, de conſtitut. lib. 6. colligitur, ubi ſic ha-
betur: *Vt animarum periculis obuietur, ſententijs per Statu-
ta quorumcumque Ordinariorum prolatis, ligari volumus
ignorantes: dum tamen eorū ignorantia craſſa non fuerit,
aut ſupina.* Hæc Bonifacius Papa VIII. Ex quibus conſtat
Canonis conditorē ſimpliciter decernere, ignorantē nō
ligari Statutis Ordinariorum, niſi ignorantia fuerit craſſa,
aut ſupina. Sermo autem ſimpliciter prolatus, vniuerſali-
ter intelligendus eſt, ſiue ergo fuerit de re diuino iure, aut
naturali, aut cōmuni damnata, ignorantē non ligabit.
Et

Et certe, cum constitutio hæc edita fuerit, ut animarum periculis obuiaretur, ut ex verbis ipsius Canonis constat, nisi Pontifex voluisset, ut ignorantes Statutum quo aliquid iure diuino damnatur, eius penam non incurrerent, nullo modo animarum periculis obuiaret, sed superflua omnino Constitutio illa esset, cum nulli vnquam dubium erat aut esse poterat, quod dans operam rei licite, & ignorans legem prohibentem sub excommunicationis pena rem alioquin licitam, aut indifferentem aliqua ex causa, excommunicationem incurreret, si opus illud alioquin in se licitum, aut indifferentis faceret, cum excommunicatio non nisi ob mortale peccatum incurratur, ca. Nemo, r. 1. quæst. 3. peccatum autem non est nisi sit voluntarium, voluntarium autem legem non transgreditur, & consequenter non peccat contra legem, qui legem aliquam inuincibiliter latam esse ignorat.

26 *Hinc inferitur*, Si Episcopus Statuto suo Synodali excommunicat omnes concubinarios, & adulteros manifestos, aut omnes, qui affinem, seu cognatam uxoris propriæ carnaliter cognouerint, aut qui incestuose peccauerint, in his casibus quamuis peccet quispiam grauissime, & mortaliter, non tamen excommunicationem incurrat, si Statuta Episcopi, pro huiusmodi peccatis excommunicationis sententiam fulminantis, inuincibiliter seu probabiliter ignorauerit: scilicet si ignorantia illius crassa & supina fuerit. Sic etiam si Prælati Religiosorum excommunicationis sententiam ferat in aliquod admissum etiam iure diuino damnatum, si quis ignorans inuincibiliter aut probabiliter illam sententiam, in prædictum factum incidat, non erit excommunicatus: Ille autem dicitur probabiliter ignorare, qui ignorat tale præceptum, nec tenetur inquirere, aut diuinare: & maxime si alias paratus sit bona fide parere prælati suis, ignorantia enim quæ causat in voluntarium, ignorantem excusat, ut tradunt S. Thom. r. 2. q. 6. art. 8. & q. 76. art. 3. & Caiet. & Barthol. Medina ibi, Ioan. Bachon. 4. dist. 18. quæst. 3. artic. 4. Martin. Ledesim. 2. 4. q. 24. artic. 6. Concl. 4. & alij omnes.

27 *Difficultas maior est de sententia lata a Papa, an scilicet si Pontifex penam excommunicationis infligat pro peccato iure diuino damnato, inuincibiliter legem ignorans, excommunicationem incurrat, si delictum illud commiserit.* Intelligitur autem questio hæc, non de ignorantia quæ contingit in hoc, an ille actus reprobus & illicitus sit, tunc enim ex communi omnium sententia inuincibilis ignorantia, sicut a peccato, ita etiam ab excommunicatione pro peccato imposita excusat, sed de ignorantia penæ a lege inflictæ: quando scilicet criminis auctor actum prohibiti iure diuino esse nouit, penam tamen excommunicationis pro tali delicto, iure Pontificio impositam esse inuincibiliter ignorat. In qua re dissentiunt auctores.

28 *Aliqui enim*, ut glossa in cap. A nobis, r. in verbo, Non nisi subditi, de sent. excomm. Bart. in l. cunctos populos Cod. de Sum. Trin. & fide Cathol. dicunt non excusari ab excommunicatione: Ex quo enim committit factum damnatum iure diuino est in culpa, ait glossa, & potuit quare re de hoc, & quia talis est in dolo, faciendo rem quam scit sibi esse prohibitam, ut ait Bar. pro quibus facit l. nec exemplum, C. ad l. Cornel. de falsi. Eandem sententiam sequitur Sotus 4. dist. 6. quæst. 8. dicens: Quando super aliquo quod est ex iure diuino illicitum, additur pena Canonica, ut illud amplius euitetur, non est necessarium, ad hoc ut incurratur illa pena, aliqua scientia iuris Canonici; sed sufficit quod teneatur scire præceptum, sed si illud transgrediat, incurrat penam Canonice, etiam si nesciat a iure Canonico penam esse inflictam. Hoc enim modo (inquit) percutiens clericum, cum faciat contra præceptum diuinum de charitate fraterna; & si nesciat excommunicationem latam a Canone super tali facto, tamen incurrat eam. Et occidens hominem, licet nesciret Canonem punientem homicidam, pena irregularitatis, tamen irregularis esset, quia in istis dat operam rei illicitæ, de qua re scire debet, quod si illicita: & si nesciat, nullo modo debet illam excusari, quousque consulari peritos, per quos possit scire illam esse illicitam. Hæc Sotus. Eandem sequitur S. Anton. 3. p. tit. 24. cap. 75. prope finem, & latius eam defendunt Gab.

4. dist. 6. quæst. 2. art. 3. dub. 8. Ioan. Driedo, lib. 2. de libert. Christiana, fol. 146. Adrian. in 4. arch. de Clauibus, quæst. 3. vers. sed magis dubium, & vers. Ex his aliter, Celsar. in calina mater, l. par. §. 10. num. 12. vbi i. Secundo principaliter, de sent. excomm. lib. 6. Franciscus Victoria, in Summa Sacram. de excomm. num. 8. & Vgol. de censur. Eccles. Tab. 1. cap. 9. §. 8. nu. 10. prope finem, & Ioan. Maio. 4. dist. 18. quæst. 2. ad 4. qui hanc opinionem confirmant ex c. vt animarum, de Constitut. lib. 6. vbi Pontifex vult, Statuta Ordinariarum non obligare ignorantes. ergo secus in generalibus Statutis Canonum, vel Legum a Papa latis, quæ ab omnibus sciri debent, & custodiri, ca. 1. de Constitut. ut notat glo. in d. c. vt animarum, in verbo, Statuta; Vnde Ioan. Driedo, & Adrian. existimant, d. ca. vt animarum, esse noui iuris inductum, adeo, ut ante eius editionem, sententijs per Statuta Ordinariarum prolatis ligaretur transgressores, etiam ignorantes probabiliter Statuta Ordinariarum excommunicationem inferentia; & per eo sequens cum Papa solum excipiat Statuta Ordinariarum nihil actum est quoad Statuta iuris communis, vel Constitutiones Pontificias.

29 *Deinde*, ignorantia iuris infligentis excommunicationem pro manu iniectione in Clericum, non reuelat ab irregularitate si quis memor facti, & iuris ignarus, ordines in eo statu suscipiat, cap. cum illorum, de sent. excomm. ergo ignarus iuris, contrahit in facto manus iniectionis, maiorem excommunicationem, & ulterius irregularitatem. Exempli gratia, si Petrus percussit Clericum, & ignorat Canonem inferentem propter hoc excommunicationem, & ita ignorat se esse excommunicatum si postea suscipiat Sacros Ordines, erit irregularis; erat ergo excommunicatus, alioquin enim non esset irregularis; at verò irregularitatem esse, habetur in d. c. cum illorum.

30 *Præterea*, ut ait Couar. vbi supra, §. 10. num. 9. quamuis quis ignoret penam civilem, nempe, quod fur, aut homicida suspendendus sit, si tamen furum, aut homicidium committat, penam Legis non euadet, cum satis sit, quod sciat, vel scire debeat, actum, quem committit, malum, & iure diuino, vel communi damnatum esse. Ergo pari ratione, licet quis ignoret penam excommunicationis a Lege inflictam pro actu iure diuino damnato, delictum committens excommunicationis penam non euadit. Denique Vgolin. eam probat, ex cap. 1. & vlt. de sentent. excomm. vbi habetur, impuberes in Canone, & excommunicationem ca. si quis sua dente diabolo, r. 7. quæst. 4. incidere; quandoquidem, de ipsis absoluentis ab ea excommunicatione ibi agitur. At verò ætas illa, quicquid videt ignorat, ut dixit Imper. in l. 1. impuberes, & ibi not. Bar. & alij, C. de falsi. monet, & proinde, nec ignorantia hominis iuris excusat. Quæ omnia satis probabiliter ab auctoribus prædictis affirmantur: quia tamen aliorum opinio æquior mihi videtur, & penæ potius restringendæ sint, quam ampliandæ, sit.

31 *Sexta propositio*. Ignorans inuincibiliter Canonem Papæ, excommunicationis penam imponentem pro delicto, lege alioquin diuina damnato, quamuis sciat factum aliud esse illicitum malum, & damnatum, excommunicationem non incurrat, si delictum illud commiserit; Ita Ioan. And. in ca. vt animarum, & Domin. de sancto Geminiano ibidem, de Constitut. lib. 6. & Dom. Anto. licet priorem opinionem sequatur quoad alias penas, tamen quoad excommunicationem, hanc sententiam nostram defendit, ut refert eum sequutus Panormitanus, in cap. A nobis, r. num. 9. de sent. excomm. vbi ait hanc opinionem esse æquioram, & Innoc. in cap. Nouerit de sent. excomm. ait, faciens Statutum contra Ecclesiasticam libertatem, ignorans esse contra Ecclesiasticam libertatem non ligatur sententia excommunicationis. Fel inus in cap. cognoscentes, de Constitut. allegat multa ad utramque partem, & tandem ad hanc declinat. Et expresse Angelica, in verbo, excommunicatio 7. casu vlt. num. 3. Syluester in verb. ignorantia num. 16. & in verb. excommunicatio 2. notab. 3. & in verbo, excomm. vlt. quæst. 3. Tabiena, verbo, excomm. 4. §. Secundo, & verbo, excomm. 7. post vltimum Casum §. Martip. Ledesim. 2. 4. quæst. 26. art. 6. post Concl. 4. Sotus 4. d. 3. ap. 9. ante fin. & 4. d. 2. quæst. 1. ar. 2. ante finem. Nauar.

Nauar. in Man. cap. 27. num. 16. & num. 274. Henriquez, lib. 13. de excommuni. cap. 23. §. 2. & li. 4. ca. 4. §. 3. in anno. litera X. & hanc etiam meo iudicio tenet S. Th. in Quod. lib. 1. art. 19. ubi ait, *Quod qui ignorat inuincibiliter, & agit contra Constitutionem Papæ, non peccat.* Ratio est: quia ad excommunicationem requiritur contumacia, & inobedientia contra Ecclesiæ præceptum, secundum illud Matt. 18. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus, & publicanus;* ignorans autem Legem Ecclesiæ, nec contumax nec inobediens Ecclesiæ dici potest, cum sit paratus obedire Ecclesiæ, si leges ipsius sciret. Etenim, cum Ecclesia pia mater sit, non videtur quod velit laqueos injicere animabus; quod tamen faceret, si ignorantia iusta & inuincibilis non excuset a penis Canonis, cum multe sint excommunicationes in iure: sic enim oporteret quod omnes scirent ius Pontificium, quod fieri non potest. Vnde Naua. ubi supra, cap. 27. num. 274. cum alijs plurimis eruditjs Curie, (vt loquitur) existimat multas Extraneas cum censuris grauissimis latas super criminibus damnatis; quarum notitia nunquam transijt Pyrenæum, nec Alpes, non excommunicasse fideles eas penitus ignorantes, vnde subdit, quod percutiens Clericum, aut patrem, aut dominum, & interpellans Monialem, vel virginem, ignoras probabiliter eorum qualitates, quas sciens non fecisset, non incurrit penas extraordinarias pro illis additas, argum. cap. si verò, 2. & ibi Innoc. & DD. de sent. excom. & li. si quis ignorans, ff. de locat.

Deinde, Quantitas pænæ debet proportionari quantitati culpe, c. Felicis, de pœnis lib. 6. sed talis peccans, licet offendat Deum, contra cuius legem scit se facere, etque rebellis & inobediens sit; non tamen conditorem Canonis offendit, aut ei rebellis est, cum ipsum Canonem ignoret, & sit sine omni culpa respectu illius. Solum igitur puniri debet pœna legis diuinæ; quam præuicatur, non autem pœna excommunicationis, quæ non ligat nisi ratione contumacia, & contemptus, regulariter, arg. cap. Sacer, tit. de sent. excomm. & c. Nemo Episcoporum, 1. 1. quæst. 3. cum similibus; qui contemptus non est in casu nostro, respectu Canonis, & consequenter nec incurritur pœna excommunicationis, quæ pro contemptu infligitur. Et denique, sicut in cap. vt animarum, de Constitut. lib. 6. statuit Pontifex, ne Statuta Ordinarij ignorantibus ligent, etiam si pro delicto iure diuino damnato imponantur, vt ea ratione animarum periculis obuietur: Pari ratione, nec incurri debet excommunicatio iure Pontificio pro culpa Lege diuina damnata, vt sic etiam animarum periculis obuietur: ubi enim par ratio est, ibi parius esse debet, argum. 1. Illud, ff. ad legem Aquil. & cap. 1. de translat. prælat. Nauar. to. 1. Confil. Conf. 1. num. 10. de deposito, lib. 3. immo, maius periculum esset in penis Pontificijs, quam in illis, quæ ab Ordinarijs imponuntur, cum plerumque difficilius sit Statuta Pontificia, quam Ordinarij Constitutiones cognoscere. Hec igitur opinio mihi æquior, vetiorque semper visa fuit, maxime cum pœna potius restringenda sit, quàm amplianda, arg. Reg. Odia, & Reg. In penis, de Reg. iur. lib. 6. Et quamuis vtrique opinio probabilitatem haberet hæc nostra tamen (vt recte ait Sotus ubi supra, 4. dist. 2. 2. quæst. 1. artic. 2. prope finem, verfic. Tertio demum arguitur) eligibilior est, ne absque vrgenti ratione homines asseramus tam granibus, & tam crebris excommunicationibus Pontificijs inuolui ignorantes, vnde maximum animarum periculum sequeretur: nimis enim durum est affirmare, obligari Indos, aut alios longè remotos a Curia Romana, Constitutionibus a Romano Pontifice editis pro peccato alias iure diuino damnato, addita excommunicationis pœna, priusquam aliqua dictarum Constitutionum notitia ad eorum aures perueniret, de quibus nec ipsi probabiliter inquirere tenentur: sic enim homines dubij semper essent, an pro delicto aliquo a se commisso excommunicationis pœnam, Constitutionem aliquam Pontificiam de nouo editam incurrissent, id quod graue nimis & intolerabile esset.

Nec obstat, quod sæpe in excommunicationibus dicitur quod sufficiat afflictio in valuis S. Petri Romæ: quia vt recte docet Angelica, ubi supra, id debet intelligi, quoad præ-

sumptionem fori contentiosi, vel quoad illos, qui sunt in culpa, vt non possint publicari in eorum terris: aliter sequeretur, quod quilibet teneretur habere procuratorem in Curia; vel studere iuri Canonico, aut inquirere quotidie quænam Constitutiones Pontificiæ indies emanent, quod nimis durum & absurdum esset affirmare.

Ex quibus constat, quid ad rationes in contrarium allatas respondendum sit. Ad illud enim capit. vt animarum, de constitut. lib. 6. Respondetur, quod cum eadem ratio sit, tam in Constitutionibus Pontificijs, quam in Statutis Ordinarij, excommunicationem pro peccato alias iure diuino damnato imponentibus, idem ius, consequenter statui debet: & ita ignorantia inuincibilis in vtriusque excusabit, crassa verò, & supina in neutro excusatur: falsum enim omnino est quod Adrianus & Driedo docent, Papam ibi ius aliquod nouum tulisse, sed solum iuris communis declaratio fuit: contra quod iudices ordinarij credere possent ignorantiam inuincibilem suorum Statutorum non excusare, vt eruditè Sotus ubi supra animaduertit. Ad ca. cum

illorum, de sent. excommuni. respondetur, Canonem illum intelligi de ignorantia crassa & culpabili, non autem de inuincibili, cum enim Canon ille de Clerici percussione, sit omnibus notissimus, vt ibi supponit Innocentius Papa III. ideo percussor ille præsumitur Canonem illum scire, & consequenter excommunicationem incurrere: est enim ita culpa vt ait Angelica, verbo, excommuni. 7. Casu vii. num. 3. ignorate Canonem illum solemnissimum, Si quis suadente diabolo, 17. quæst. 4. quem omnes sciunt. Preterquam, quod Pontifex ibi indiscriminatim loquitur de ignorantia facti, & iuris, vt notat Sotus ubi supra, 4. dist. 2. 2. quæst. 1. articulo, non longe a fine, & colligitur ex fine dist. cap. cum illorum, ibi: *Circa reliquos, vero falsi memoriam;* vel iuris peritiam, non habentes; constat autem secundum omnes ignorantiam inuincibilem facti excusare ab excommunicatione: Cum ergo censet illos excommunicatos, manifestum est loqui Pontificem ibi de ignorantia crassa & vincibili; Nihil ergo mirum est, quod tales vt pote excommunicati, & Ordines in eo statu suscipientes, fuerint irregulares habiti, cum ignorantia eorum culpabilis fuerit, quantum enim abiens, & ignorans excommunicari possit, & ita probabiliter ignorans se excommunicatum esse, si aliquis contra excommunicationem faciat, vt g. celebraret, aut Ordines suscipiat, nec peccat, cum ignorantia excusetur, & consequenter nec irregularitatem incurrit, quæ imponitur ob delictum, argum. cap. 15. qui de sent. excommuni. 6. (Ius enim pro delinquente eum non habet, qui fecit id, quod delictum esse probabiliter ignorauit, cum ad peccatum requiratur, vt sit voluntarius) si tamen quis crassa laborans ignorantia, aliquid contra excommunicationem agat, hic vique & peccatum committit, & irregularitatem incurrit: potest enim irregularitatis pœna incurri, vt notat Martin. de sent. 2. 4. quæst. 24. art. 6. Concl. 4. etiam si Canon inuincibiliter ignoretur, non sic excommunicatio: quia ad excommunicationem requiritur contumacia, quæ ad pœnam irregularitatis non requiritur. Quod vero ignorans probabiliter seu inuincibiliter se excommunicatum excusetur, quo minus peccet, aut irregularis sit, si contra excommunicationem faciat, colligitur ex c. Apostolica, de Cleric. excommuni. ministr. ubi dicitur: *Quod suspensionis probabiliter eguaris celebrans excusetur;* & par ratione, probabiliter in leui excommunicationis, celebrans excusabitur, tum a peccato, tum ab irregularitate ob peccatum indicta, id quod expresse docent Glos. in dict. cap. Apostolica, in verbo, probabilis, & Henric. Bohic. ibidem, cum. 1. Panorm. in cap. pastoralis §. verum, num. 15. de appell. Dominicus in ca. solet, de sent. excommuni. lib. 6. Nauar. tom. 2. conf. conf. 3. num. 3. & 4. de sentent. excommuni. lib. 6. Couar. in c. alma, mater. 1. p. §. 6. num. 9. & §. 7. num. 2. de sent. excommuni. li. 6. & Vgo de cens. Eccles. lib. 1. cap. 9. §. 8. num. 5. Qui etiam id verum esse dicit, ubi quis scit se excommunicatum esse, sed dum aliquid contra excommunicationem facit, probabiliter eius non recordatur, & ita patet, quid ad argumenta

Adriani responderi possit.

Ad rationem vero Couar. §. 10. num. 9. responderi potest:

est: quod quilibet ignorantia probabilis penae a Lege civili impositae pro delicto ex se malo, & illicito non excuset a pena Legis ordinariae & mediocri, proportionata delicto, eo quod delinquendo consentire videtur in penam ordinariam, quae imponitur pro huiusmodi delicto, Imperatores, ff. de iure iur. in verbo, Te huic penae subdidisti, Bart. in l. ex hoc iure in vlt. col. ff. de iust. & iure Innocent. in c. in nostra, de rescr. Card. in Clem. Pastoralis, de senti. & re iudic. cum sit, aut scire debeat omni peccato penam impositam esse, secus tamen in penis exorbitantibus de nouo a Lege impositis pro delictis iure communi prius damnatis, ut latius probat Ioan. Crocius in repet. ca. v. animarum, num. 27. de Const. lib. 6. Itaque ignorantia communiter nequeat esse iusta circa Legem naturalem, vel diuinam, quoad eius dispositiones, & consequenter peccans mereatur penam ordinariam pro talibus delictis indistinctam, quia tamen potest esse ignorantia iusta, quoad penam humanam impositam, excusabitur quis per ignorantiam iuris ab omni pena extraordinaria, & exorbitante, & praefertim ab excommunicatione per Statutum, & legem generalem Papae lata, etiam pro facto de se illicito, quod scite esse illicitum, sed ignorat illam penam extraordinariam & exorbitantem esse impositam: quia etsi sciat, vel scire debeat id, quod facit esse malum, & puniendum iuxta naturam delicti, & proinde consentire videtur in penam ordinariam a lege impositam pro delicto, nescit tamen, nec scire debet tantam penam, quanta est excommunicationis, quia nulla maior est in Ecclesia Dei, c. corripiantur 24. q. 3. pro illo delicto impositam esse, quam si sciret, delictum non commississet, ut latius tradunt Ioan. Crocius, in d. repet. vt animarum, Nauar. in Man. cap. 27. num. 174. vers. Decimo tertio, citans ad hoc c. si vero, 2. de sent. excom. & l. si quis ignorans, ff. locati. & idem Nauar. to. 2. consil. 47. nu. 2. & consil. 48. nu. 1. consil. 50. nu. 4. & consil. 51. nu. 1. & consil. 52. nu. 4. & consil. 54. num. 4. & 5. de sent. excom. lib. 5. Est enim haec differentia inter excommunicationem, & alias penas, vt Sotus 4. d. 22. quest. 1. art. 2. pro pre finem Mart. Ledes. 2. 4. q. 24. art. 6. Vgol. de cens. Eccle. Tab. 1. c. 9. §. 8. nu. 10. & Ioan. Crocius in repet. d. c. vt animarum, num. 30. testantur, quod excommunicatio neminem nisi inobedientem & contumacem, ac praevia monitione ligit, vt colligitur ex c. Nemo, 1. r. q. 3. & Matth. 18. Si Ecclesiam non audierit & c. inobediens autem, contumax, aut contemnens non est respectu Ecclesiae, qui probabiliter Ecclesiae statum ignorat: Reliquae vero penae naturam ipsius delicti sequuntur, cui per legem decreta sunt, etsi lex illa penalis ignoretur, cum lex ipsa naturalis dicat delicta mediocriter puniendi esse lita vulneratus, ff. ad leg. Aquil. quam nemo ignorare potest.

38 Quae vero ab Vgol. ex c. 1. & fin. de sent. excommun. asseruntur, vel intelligenda sunt de impubere adhuc doli non capace, talis enim etas quicquid videt, ignorat, l. 1. §. impuberes, Codic. de fals. monet. & proinde nec excommunicationem, caput, si quis suadente diabolo, 17. quest. 4. incurrat, vel si de impubere doli capace intelligantur, nihil mirum si excommunicationem illius cap. incurrere dicatur, cum nec in illo, praedicti Canonis ignorantia inuincibilis vix esse poterit, & maxime in illis clericis, & alijs, de quibus ibi agitur.

39 Hinc denique constat, qua ratione fiat, vt absens, & ignorans excommunicari possit, vt initio huius capituli diximus, & tradunt gloss. in cap. Apostolica, in verbo, probabilis, & ibi Panor. num. 5. & Marian. Socin. senior, numer. 6. de cler. excommun. minist. & Nauar. tom. 2. consil. 3. num. 3. de sent. excom. lib. 5. Couar. in c. alma mater, 1. p. §. 10. num. 7. de sent. excommun. lib. 6. & habetur rex. in c. cum sit Romana, §. vlt. & ibi gloss. vlt. de appellat. id enim intelligitur de excommunicatione ab homine lata, sed praemissa monitione Canonica, iuxta Constitutionem, ca. Sacro, de sentent. excomm. Si enim Episcopus aliquem ad monuit, & noluit resipiscere potest eo ipso ille qui non corripuit vitam, excommunicari, etiam ignorans illam sententiam, sed hoc est, quia prius monitus noluit obedire Ecclesiae: non tamen potest Episcopus aliquem excommunicare absentem ob aliquod furtum, aut aliud delictum, si prius

illum non admonuit, cum talis nulla ratione contemptor Ecclesiae dici possit, & pari ratione, in sententia lata a iure, requiritur contemptus Ecclesiae, qui in ignorante inuincibiliter eius Statutum esse non potest. Vnde Mart. Ledes. in 2. 4. quest. 24. artic. 6. in fine, ex Syluestro vbi supra docet, quod quando Ecclesia a principio processit cum ignorantia inuincibili delinquentis etiam vsque ad excommunicationem, tunc ille ignorans non est excommunicatus, ut si quis citetur Romae in suo procuratore, & ipse ignorauit, & ipso sic ignorante, proceditur vsque ad excommunicationem, licet ille talis in foro exteriori praesumatur excommunicatus, ut tamen excommunicatus non erit. Sicut etiam si Episcopus citat aliquem, & non est domi, sed solum de iurisdictione illa citatio domesticis illius, domesticum autem non referat illi, ipse ignorat inuincibiliter, & si Episcopus excommunicat, vere talis excommunicatus non est: cum in his casibus nullus sit contemptus nulla contumacia, aut inobedientia contra Ecclesiam, quoad ad excommunicationem requiritur, vt ex Matth. 18. colligitur. Quando ergo, & quibus in casibus ab excommunicatione excuset ignorantia, haec tenet dictum sit.

40 *Alia causa ab excommunicatione excusans est. Impotentia moralis: vt si excommunicatio feratur contra aliquem, nisi debitum intra tale tempus soluat, qui tempore excommunicationis non habet, vnde soluat, ab excommunicatione excusatur. Sotus, 4. d. 22. quest. 1. artic. 2. vers. Secundo si feratur. Henriquez lib. 13. c. 18. §. 4. & cap. 2. sicut etiam excusatur, qui tempore assignato restituere aut soluere non potest sine graui detrimento bonorum superioris ordinis, vt fame, aut viti ex Caiet. cum S. Tho. 2. 2. q. 61. art. 8. Nauar. in Manual. ca. 17. num. 56. Henriquez, vbi supra, cap. 21. §. 2. excusatur autem ad tempus, si postea habeat, vnde restituat, aut soluat, totum aut partem debiti, soluere tenetur, alias incidit in excommunicationem, si modo iudex, qui Mandatum dedit, adhuc in officio durat, & debitor dum pecuniam habet, maneat sub eius iurisdictione, alias mandatum expirauit, cessante hominis iurisdictione in istum. Qui vero tempore quo excommunicatio lata est, habuit vnde solueret, & non soluit, & proinde excommunicatus est, hic per superuenientem impotentiam ab excommunicatione incurta non liberatur, vt Sotus & Henriquez vbi supra scribunt. Sic etiam, cum Episcopus sub excommunicatione iubet omnes ad processionem, vel aliquam Ecclesiam conuenire, non comprehenduntur impediti pro domus custodia, tales enim excusantur, & satis est quosdam conuenire de illa familia, vt alijs edictum referant. Et quando omnes parochi vocantur ad Synodum sub excommunicatione, impeditus legitime, excusatur ab excommunicatione, secundum ea quae tradunt Panor. in c. 2. num. 6. de testibus cogend. Syluest. verbo, excommunicatio, 2. Casu 12. num. 23. & verbo pena, §. 18. Nauar. in Manual. c. 27. num. 38. in fine. Henriquez lib. 13. c. 17. §. 1. in annot. lit. E. & ca. 18. §. 4. dummodo excusationem sibi faciliem misit per nuncium, alias incurrer, arg. eorum quae habentur in c. venerabilibus, §. porro, de sentent. excommun. li. 6. & faciunt quae docet Couar. in c. alma mater, 1. part. §. 11. num. 11. vers. illud vero non est omittendum, de sentent. excom. lib. 6. & expressè Henr. lib. 13. cap. 18. §. 4. qui addit non teneri talem ad mittendum procuratorem vice ipsius, sed satis esse, vt causam non comparendi iustam per nuncium, fidelem Episcopo significet.*

41 *Alia causa excusandi a peccato, & excommunicatione, est necessitas violentiae, seu imminens periculum mortis, metus grauis infamiae, aut rei familiaris: quia licet legislator legem ferre possit, vt prius debeat quis mori quam eam frangere, atque adeo illam metu mortis infringere, esset peccatum mortale; pro morte autem vitanda non licet peccatum mortale, aut veniale committere, vt omnes Theologi docent; quia tamen Lex humana, etiam Ecclesiastica hactenus edita de rebus, quae de se non sunt intrinsece male sunt, quia prohibita, non obligat cum tanto vitae periculo, ideo qui contra faceret metu mortis coactus, nec peccaret, nec excommunicatione contrafacientibus impositam incurreret: quod verum est, nisi metus incutatur ab*

H extrinse-

extrinseco in contemptum fidei Christianæ, aut Legum Ecclesiasticarum, & Ecclesiasticæ censuræ, vt colligitur ex his, quæ tradunt S. Thom. in addit. 3. par. quæst. 23. art. 3. & Quodlib. 11. art. 9. Martin. Ledesin. 2. 4. quæst. 25. art. 3. in fine, Concl. 2. Sotus lib. 1. de iust. & iure, quæst. 6. art. 4. & Clar. 4. diit. 2. 2. quæst. 1. art. 4. post Conclusionem 5. vers. Ad quæstionem ergo. Corduba, Casu 142. Bart. Med. 1. 2. q. 96 art. 4. Nauart. in Manual. c. 27. num. 36. & num. 239. & faciunt ea, quæ docet in Manual. cap. 25. num. 84. & tom. 2. conf. consil. 16. num. 9. de hæret. lib. 5. & in c. Fraternitas, 12. quæst. 2. num. 16. & seq. & in c. inter verba, 12. quæst. 3. præludio 3. numero 4. Couar. in c. alma mater, 1. par. §. 3. numer. 9. vers. Quarto, licet hæc, de sentent. excommuni. lib. 6. Henriquez lib. 1. 3. de excomm. c. 2. §. 2. Ioann. Maior 4. d. 18. quæstio. 4. Syluest. verbo, excommunicatio, §. dub. 14. Ioann. a Friburgo, in Summa Confessorum, tit. de sentent. excomm. q. 16 §. & alij, vnde, si quis Tyrannus in contemptum fidei, & legis Christianæ, scilicet ad conuincendam fidem nostram, & legem falsam esse, & nullius valoris, aut ieiunium frangere, aut festum violare cogat, quempiam, mortem comminando, mori potius is debet, quam legem Ecclesiasticam violare, propter diuinum præceptum, quo tenetur fidem confiteri, non obstante periculo mortis. Ceterum, si incutiat metus mortis alia de causa, v.g. ex ne-

quitia hominis scelerati, Legem Ecclesiasticam cum tanto discrimine seruare non tenetur.

42. *Similiter* si quis Tyrannus incutiat metum mortis Sacerdoti, nisi celebret coram excommunicatis, si id fiat in contemptum Ecclesiasticæ censuræ, ad ostendendum vanam esse potestatem Ecclesiæ, tenetur potius mori, fidem confitendo, quam peccare celebrando. Ceterum si fiat alia de causa, quia v.g. Prætor, aut Princeps aliquis excommunicatus, non in contemptum Ecclesiæ, sed ad ostendendum se non esse excommunicatum, vel pro sua libidine talem metum incuteret, non peccaret celebrando, nec censuram aliquam incurreret, cum Ecclesiæ in hoc casu non tanti referat prohibere commercium excommunicatorum, quam vitam hominis conseruare, immo addit Sotus, fortè non esse consilium illa de causa vitam periculo exponere. Et hoc modo intelligendi sunt Adrian. in 4. tract. de Clauibus, q. 3. ver. octaua exceptio, & Caieta. 1. 2. q. 96. art. 4. & 2. 2. q. 125. art. 1. & tom. 3. Opus. tract. nono, & alij; Sed quia de hacre commodior agendi locus erit, quando agemus de obligatione vitandi excommunicatos, hæc interim de causis, quæ ab excommunicatione regulariter excusare solent, & de hoc primo libro, dicta sufficiant.

Finis Libri primi.

DE EFFECTIBVS EXCOMMUNICATIONIS

MAIORIS, ET ALIIS EIDEM ANNEXIS.

Liber Secundus.

PRÆLVDIVM.

SVMMA RIVM.

1. Excommunicationis nomen, quid proprie denotet.
2. Communio triplex inter fideles reperitur, & quanam una quaque sit.
3. Communio huius triplicis quanam auctores meminerint.
4. Excommunicatio maior, qua ratione hominem hac triplici communione priuet.
5. Excommunicatus, & bonis spiritualibus Ecclesie, & fidelium commercio priuatur.
6. Communio interna fidelium, que in charitate fundatur an excommunicatus particeps esse possit.
7. Excommunicatio maior, qua ratione hominem magis à Deo sepatet, quam peccatum mortale.
8. Excommunicatus alia ratione priuatur suffragijs Ecclesie, quam existens in peccato mortali.

Cum varius, ac multiplex sit Excommunicationis maioris effectus, vt ex his quæ in hoc secundo libro latius exponemus, manifestum erit, tanquam fundamentum supponendum est.

1. Excommunicationem, (vt nomen ipsum significat) separationem communionis Christi fidelium denotare.
2. Hac autem communio, quæ inter fideles reperitur, triplex esse potest; Vna omnino interna, quæ fit per charitatem vniuentem Christi membra secundum fidem formatam Christo capiti, & reliquis Christi membris similibus. Quia ratione cõio hæc non male definiti seu potius describi potest, affectio animi qua diligitur Deus propter se, & proximus propter Deum, vt optime tradunt S. Aug. lib. de doctrina Christiana, c. 22. & Magister Sent. 3. d. 27. & DD. & S. Tho. 2. 2. q. 23. & colligitur ex illo 1. Ioan. 4. Hoc mandatum habemus à Deo, vt qui diligit Deum, diligit, & fratrem suum. De qua cõione dicitur in Symbolo Apostolorum, *Credo Sanctam Ecclesiam, Sanctorum communionem*. De qua vnione etiam loquens Paul. Rom. 12. ait, *Multi vnum corpus sumus in Christo*, & similia habent 1. Cor. 12. & Ephesi. 4. & secundum hanc dicit Psalmista, psal. 118. *Particeps ego sum omnium timentium te*. Ex hoc. n. quod fideles in caritate sunt, & fideles omnes vnu corpus constituunt in Christo, vnusquisque fidelis membrum est corporis Christi mystici; & consequenter vnusquisque fidelis particeps est bonorum omnium, quæ fiunt in Ecclesia, siue aliqua applicatione; sicut in corpore naturali singula membra totius corporis bona participant.

Secunda est exterior, quæ consistit in communione, qua fideles in bonis spiritualibus Ecclesie participant, quæ sunt Sacrificium, Orationes publicæ, Sacramenta, quæ omnia in persona Ecclesie à ministris suis consiciuntur.

Tertia est etiam exterior, quæ consistit in communione qua fideles in actionibus civilibus participant, dum conuersantur simul, loquela, salutatione, cibo, & alijs id genus. Sicut igitur communio hæc triplex est, ita etiam ex-

communicatio, quæ nihil aliud est (vt ratio nominis docet) quàm priuatio communionis seu communicationis, triplex esse potest, hominemque à triplici illa bonorum communicatione separat; taliter enim excommunicatus maiori excommunicatione, & à gratia & charitate Dei, & à communione extrinseca, tam in spiritualibus, quàm in corporalibus & civilibus actionibus separatur, ita scilicet, ne ille excommunicatus cum alijs conueniat ad publicas Orationes, & ad Sacrificia, nec ad Orationes priuatas, quas ipsi fideles inter se instituunt, nec Officium Diuinum cum alijs audire potest, immo & ipsis Ecclesie suffragijs, & Sacrificijs quæ Ecclesia pro fidelibus offert, priuatur, & denique, à Christi fidelibus in corporalibus separatur, ne scilicet cum alijs hominibus in colloquio, conuiuiis, & mensa communicet, nec ab alijs salutetur.

Huius triplicis communionis meminerunt S. Thom. in addit. 3. part. q. 21. art. 1. & q. 26. art. 1. & Opusc. 6. in expositione illius Symboli. *Sanctorum communionem*. & Catechismus Romanus ibidem. Alexander de Ales, in 4. parti. Summæ, quæst. 22. memb. 1. artic. 2. Bonauent. 4. dist. 18. in vlt. parte distinct. q. 1. Palud. 4. d. 18. q. 1. artic. 1. Thom. de Argentina, 4. distin. 19. artic. 4. ad 4. Gabr. 4. distinct. 18. q. 2. artic. 1. Martin. Ledesm. 2. 4. q. 23. artic. 1. Caietan. tom. 1. Opusc. tract. 19. Sotus. 4. distinct. 22. q. 1. art. 1. Henriquez lib. 13. de excom. cap. 4. §. 1. Et Canonista in Rubr. de sentent. excommu. Hostiensis & alij. Summa Astensis, 2. parti. lib. 7. tit. 1. artic. 1. S. Anton. 3. parti. tit. 24. in principio. Turrecrem. in cap. si inimicus, 11. quæstio. 3. artic. 1. Syluest. verb. excommunicatio, 1. Tabiena, verbo, excommunicatio, 1. §. primo. Nauar. in Manuali, cap. 27. num. 17. de Oratione & Horis Canonicis, c. 20. num. 53. 54. & 55. & Miscellan. 26. Couar. in cap. alma mater, 1. parti. in principio, num. 2. de sentent. excommu. lib. 6. Vgol. de cens. Eccles. Tab. 2. cap. 6. num. 3. & 4. & alij.

Ceterum, cum præfati DD. doceant excommunicationem maiorem priuare hominem prædicta triplici cõione bonorum, non ita proprie, & in rigore loquuntur de excommunicatione, quæ censura Ecclesiastica est. Etenim, cum excommunicatio spiritualis Ecclesie gladius sit, proprie secunda, & tertia communione priuat, quæ in spiritualium, ac corporalium actionum vfu externo consistit. Sicut enim qui per baptismum in Ecclesia ponitur, ad duo ascribitur, scilicet ad cetum fidelium, & ad participationem Sacramentorum, ita per excommunicationem, qua eicitur extra Ecclesiam, hac duplici communione exteriori priuatur, ne scilicet in actibus spiritualibus, & corporalibus legitimis, cum reliquis fidelibus communicet, qui his verbis continentur.

Si pro delictis anathema quis efficiatur.

Orare, vale, communicatio mensa negatur.

Immo verò ita per excommunicationem maiorem à Christi corpore, & Ecclesia separatur, cap. Qui merito, & c. omnis Christianus, & c. Nihil, 11. q. 3. vt nullo modo aut in spiritualibus Ecclesie bonis, aut fidelium commercio, cum reliquis Christianis participare valeat. c. Engeltrudam, 3. q. 4. & c. penult. de sent. excom.

H 2 5 Id

Id quod verum eſt, Primo, etiamſi excommunicatum contumaciæ pœnituerit: Quamvis enim pœnitentia contumaciæ culpam deleuerit, excommunicationis tamen vinculum ab Eccleſia iniectum non tollit. arg. c. cum deſideres, & c. A nobis, 2. & c. Sacris, de ſent. excom.

Secundo, etiamſi excommunicatus Eccleſiæ ſe obtemperaturum iurciurando affirmauerit, vt habetur capitul. cum deſideres, & capitul. A nobis, 2. & capitul. Quod in dubijs, de ſent. excom. & ibi Panormit. Felin. & Marian. Socin. & alij.

Tertio, etiamſi excommunicatus ſatisfecerit læſo; quod procedit, etiamſi fuiſſet excommunicatus, donec ſatis fecerit, vt notat Marian. Socin. in d. c. cum deſideres, num. 7. Quantumcunque igitur quis contritus ſit, & paratus ſatisfacere, aut etiam de facto ſatisfecerit, & iurauerit parere mandatis Eccleſiæ, donec abſolutus fuerit, communionis exterioris bonorum Eccleſiæ participes eſſe non poterit, vt latius tradunt gloſ. in Clem. 1. in verbo, donec, de decim. Panorm. in cap. Quod in dubijs, num. 2. Marian. Socin. in d. c. cum deſideres, nu. 7. & Bartholom. Vgol. de cenſur. Eccleſ. Tab. 2. c. 6. nu. 5.

Quoad illam verò communionem primi generis, ſcilicet illam internam, quæ in charitate fundatur, ſicut quis eam habere poterit ante quā in Eccleſiam per baptiſmum recipiatur: ita etiam extra Eccleſiam per excommunicationem maiorem eiectus, ſi contritus ſit, etiamſi ab excommunicatione non abſoluatur, communionem hac non priuatur: Cuius ea eſt ratio: quia antequam quis excommunicetur, ſi peccet mortaliter, charitate priuatur, & proinde excommunicatio charitatem non tollit, ſed iam per peccatum mortale ſublata præſupponit. Quamvis aliquando contingere poſſit, vt etiam cum quis excommunicatur, in gratia & charitate ſit, vt ſi quis poſt commiſſum peccatum, antequam excommunicetur, de peccato conteratur & gratiam accipiat, tunc enim excommunicatio poſtea adueniens illum à gratia non ſeparat. Excommunicatio igitur maior communionem illam internam, quæ in charitate fundatur, non priuat, vt colligitur ex S. Tho. in addit. 3. part. art. 1. ad 2. Alex. de Ales. in 4. part. Sum. q. 22. membr. 1. artic. 2. in reſponſione. Angelica. verbo, excom. 1. n. 18. Tabiena. verbo, excom. 1. §. Tertio, Mart. Ledefin. 2. q. 23. art. 1. Nauar. in Manual. cap. 27. nu. 17. Couar. in c. alma mater, 1. parte, in princ. nu. 5. de ſent. excom. Henriquez l. 13. c. 4. §. 1. Vgol. de cenſ. Eccleſ. Tab. 2. c. 9. §. 7. nu. 3. Ratio eſt: quia quamdiu in homine manet ratio, & fundamentum illius communionis, tamdiu habet homo ius ad illam; Cum ergo communio hæc in charitate fundata ſit, manente charitate, etiam communio illa remanebit: Sicut quia conſecratio fundatur in charactere ſacerdotali, quamdiu quis illum habuerit, & quicumque illum habuerit, conſecrare poteſt.

Ex quibus omnibus conſtat, quod licet quis à Deo per peccatum mortale ſeparetur, multo tamen magis per excommunicationem ab vnione cum Deo, quæ ſit per charitatem ſeiunctus eſt. Qui enim in peccato mortali eſt, adhuc per fidem informem membrum eccleſiæ dicitur, & ita tutior adhuc eſt à Sathane temptationibus & tormentis, quā eſſet, ſi extra eccleſiam eſſet ſicut excommunicatus. Nam in peccato mortali exiſtens quia vnitur Chriſto per fidem quādiu in Eccleſia eſt, orationum Eccleſiæ particeps eſt, ad huc ſane effectum, vt a viuus Eccleſiæ membrum adiuuetur, vt eidem ſpiritus penitentiæ a Deo concedatur, & gratiam recuperet, & facilius dæmonis inſidijs & temptationibus reſiſtat, & à malis temporalibus defendatur: At verò poſtquam quis extra Eccleſiam per excommunicationem eiectus eſt, his omnibus auxilijs deſtituitur. Quamvis, n. adhuc fidem retinet, quia tamen a Chriſti corpore, quod eſt Eccleſia, ſeparatur, liberiſ, faciliuſq; dæmon in eum ſequi poteſt quam prius, cū Eccleſiæ ſuffragijs priuatus ſit; vt. n. membrum aridū vitæ caret, quia tamen corpori per neruos & pellem coniungitur, nonnullo calore corporis ſonetur quo membrū penitus abſciſſum caret; ita peccator amiſſa charitate & gratia, licet membrū aridum ſit, & vitæ expers, ſouetur tamen aliquo corporis Chriſti id eſt, Eccleſiæ calore, propter illam cōiunctionem qua corpori,

id eſt, Eccleſiæ, per fidem inſortem, & ſpē adhæret, vt colligitur ex Conc. Trid. ſeſſ. 6. can. 28. Catechiſmo Romano in expoſitiſ illius partis ſymboli, *Credo ſanctorum communionem*. S. Thom. 3. part. q. 8. art. 3. Alphoſio à Caſtro, in verbo, Eccleſia. Ioan. Driedone. lib. 4. de Eccleſ. dogmat. part. 2. c. 2. Turrecrem. lib. 1. Sum. Eccleſ. c. 3. & 4. Andrea de Vega, lib. 7. in Trid. c. 28. Couar. in c. alma mater, 1. par. in princ. num. 6. de ſent. excom. lib. 6. Sorò lib. 2. de natura & gratia, c. 7. & 8. Henriquez, lib. 13. de Excom. cap. 4. §. 1. Vgol. de cenſ. Eccleſ. Tab. 1. c. 9. §. 9.

Excommunicatus verò non ſolum priuatur ſuffragijs Eccleſiæ, ad eum modum quo priuatur exiſtens in mortaliſ, ita ſcilicet, vt aliorum ſuffragia non proſint illi, neque ad ſatisfactionem, neque ad meritum, neque ad gloriam; ſed etiam (quod excommunicationis maioris proprium eſt) vt aliorum ſuffragia nullo modo ei proſint, ſcilicet, nec ad reſiſtendum temptationibus, nec ad euadendum illuſiones dæmonis, aut ad eius poteſtatem euadendam, nec ad impetrandum donum pœnitentiæ, & alia multa, ad quæ eadem ſuffragia proſunt peccatoribus, vt proinde quantum eſt ex parte Eccleſiæ, excommunicatus omnino poteſtati dæmonis tradatur, vt patet ex illo Corinthio, quem Apoſtolus excommunicauit, 1. Corin. 5. & 1. Tim. 1. vbi ait ſe *Hymeneum & Alexandrum Sathana tradidiſſe*. & pluribus tradunt Origenes Homil. 2. ad cap. 2. Iudic. & habetur c. Audi, 1. q. 3. & Anatherus Papa, vt habetur in c. Abſc. 1. q. 3. & S. Auguſtinus in ſerm. de verb. Apoſtoli, ſerm. 68. vt habetur in c. Omnis Chriſtianus, & tract. 27. ad c. 6. Ioannis, vt habetur in c. Nihil, 1. q. 3. & Epiſt. 50. ad Bonifaciū vt habetur in c. Quemadmodum, 2. q. 1. art. 7. S. Thom. in addit. 3. part. q. 2. art. 2. ad 3. Alex. de Ales. in 4. part. Sum. q. 22. membr. 1. art. 2. in reſponſ. ad 3. Bonavent. 4. diſt. 18. in vlt. par. diſt. q. 1. in fine. num. 57. Gabr. 4. d. 18. q. 2. art. 1. Coroll. 3. in fine. Summa Aſtenſis, 2. par. lib. 7. ut l. artic. 2. Sottus. 4. d. 22. q. 1. art. 1. Reſponſ. art. 23. contra Lutherū, Ecchius in Echirid. art. 21. Alphoſ. Caſtro, contra hæreſes, in verbo, excommunicatio. Couar. in c. alma mater, 1. p. in principio, nu. 6. de ſent. excom. lib. 6. Henriquez, l. 13. cap. 2. §. 3. Vgol. de cenſur. Eccleſ. Tabul. 2. c. 9. §. 8. & alij; vnde gloſ. in cap. audi, in verbo, Sathana, 1. q. 3. & facit c. Miramur. §. His auctoritatibus in fine, 4. q. 1. & Hoſtienſis, Ioan. Andr. & Panor. in c. ita quorundam, nu. 3. de ludæis, & idem Panor. in Rubr. de ſent. excom. nu. 4. docent, quod ſicut ruſticus vitæ aſcio, vel iumento; ita diabolus excommunicato, in quo, tanquam in pecore ſuo maiore poteſtatem, quam in alio peccatore habet, vt propterea teſte Auguſtino tract. 27. in Ioan. *Nihil ſic debeat formidare Chriſtianus, quam ſeparari à corpore Chriſti*. id quod ex his quæ in ſequentibus dicemus, vnicuique competum eſſe poterit.

ADDITIO.

Adde. Et breuiter, vt annotat nuperrime quidam ex recentioribus, Excommunicatus non gaudet communionem ſuffragiorum generalium Eccleſiæ ob rationem intentionis eiſdem Eccleſiæ, quæ eſt non applicare huiusmodi membrum abſciſſis a ſe merita ſuorum membrorum ſibi vnitorum, nam quoad communionem ratione charitatis iam priuatus erat ipſe excommunicatus per peccatum mortale.

De participatione Sacramentorum aliorum à Pœnitentia, quibus excommunicatus priuatur. Cap. I

S Y M M A R I U M.

- 1 Effectus excommunicationis maioris ad tria genera aliorum reducuntur, & quænam ſint.
- 2 Excommunicatus maiori excommunicatione, abſc.

- ua, & passiva Sacramentorum participatione priuatur.
- 3 Sacramenta in quibus finem à Christo sunt instituta.
  - 4 Baptismus ab excommunicato denunciato ualide conferri potest.
  - 5 Confirmationis Sacramentum ab excommunicato ualide dari, aut recipi potest.
  - 6 Eucharistia Sacramentum uere confici, & recipi potest ab excommunicato.
  - 7 Extrema unctio ab excommunicato sumi, & recipi potest.
  - 8 Matrimonium ab excommunicato contra factum uerum est Matrimonium, & Sacramentum.
  - 9 Ordo ab excommunicato conferri, & suscipi ualide potest.
  - 10 Consecrationem ab excommunicato celebratam, quo sensu S. Gregorius Magnus nullam esse dicat.
  - 11 Ordinatus ab excommunicato, quamuis uerum ordinem sumat, ordinis tamen executionem, ante obtentam dispensationem, non suscipit.
  - 12 Dispensatio hac à solo Papa quando petenda sit, & quando ab Episcopo.
  - 13 Ordinatus ex ignorantia probabilis ab excommunicato, an celebrando in susceptis, uel ordines de nouo sumendo, sit irregularis.
  - 14 Dispensatio, an hodie, & quando necessaria sit, ut ordinatus ab excommunicato licite in susceptis ministret.

Quamuis multi sint Excommunicationis maioris effectus, omnes tamen ad tria genera actionum commode reduci possunt, quibus excommunicatus priuatur. Quædam enim actiones sunt, quæ proprie & per se spirituales sunt, ut Sacramenta, officia diuina, & sepultura Ecclesiastica; Quædam spirituales sunt, sed secundario, ut electio actiua, aut collatio beneficii Ecclesiastici, excommunicare & similia facere, quæ ad iurisdictionem iudicis Ecclesiastici spectant; Quædam denique actiones ciuiles sunt, quæ Christianis cum Christianis communes sunt, ut salutatio, colloquium, conuersationes & contractus ciuiles, de quibus omnibus suo ordine in sequentibus agendum erit.

2 Excommunicatus igitur maiori excommunicatione, ut in hac materia regulam generalem constitutus, actiua, & passiva Sacramentorum participatione priuatur, ita ut contrahendo mortaliter peccet, ut colligitur ex c. Apostolica, & c. si celebrat, de clerico excommunicato, & ibi glossa & DD. & c. cum illorum, & c. penult. de sent. excom. & est communis Theologorum, tum Canonistarum & Summarum sententia. S. Thom. in addit. 3. par. q. 21. artic. 1. Alex. de Ales. in 4. par. Sum. q. 22. membr. 1. artic. 1. Bonauent. 4. d. 18. in vi. part. dist. q. 1. num. 53. & 54. Th. 2. de Argentina, 4. d. 19. art. 4. in respons. ad 4. Durand. 4. d. 18. q. 3. nu. 7. Gabr. 4. d. 18. q. 2. art. 3. Martin. Ledesm. 2. q. 2. 3. art. 1. Sotus 4. d. 22. q. 1. art. 1. vers. postremum tandem. Henriquez, lib. 13. de excom. cap. 4. & cap. 7. §. 1. litera, B. Panor. in Rubr. de sent. excom. Hostiensis in Sum. lib. 5. titu. de sent. excom. num. 1. vers. Quid sit excommunicatio. Summa Astensis, 2. par. lib. 7. titu. art. 1. & titu. 9. Marian Socin. sen. in c. Sacris, nu. 42. & 100. S. Anton. 3. par. Sum. titu. 24. in principio, & c. 76. Angelica uerbo, excom. num. 1. & verb. excom. 9. n. 1. 2. Pisanello, uerbo, excommunicatio, 1. in principio. Tabiena, uerbo, excom. §. primo, & §. quarto. Caiet. in Summa, uerbo, excommunicato plura sunt illicita. Nauar. in Manuali, cap. 17. num. 17. Couar. in capitu. alma mater, 1. part. in principio, numero 3. & §. 6. numer. 5. de sentent. excommunicat. lib. 6. Barthol. Medina in Summa, cap. 11. §. 4. & §. 5. Barthol. Vgol. de censur. Eccles. Tabul. 2. cap. 6. Ratio est: quia cum talis ab Ecclesia electus sit, & prohibitus ne Sacramenta ministret, uel recipiat, contrahendo peccat; immo, uerò, cum quilibet in peccato mortali existens peccet mortaliter, dando, & recipiendo Sacramentum, ut docet S. Thom. 3. parte quaestio. 64. artic. 6. à fortiori excommunicatus ea ministrans,

uel recipiens, mortale peccatum committit.

3 Deinde Sacramenta à Christo instituta sunt, ut quis per ea, uel primum gratiam, uel eius augmentum percipiat. Qui ergo credit se esse in eo statu, qui gratia consequende repugnat, scire debet, se male Sacramentum recipere; & pro inde irreuerentiam erga Sacramentum committit, & consequenter erga Deum, & ideo est sacrilegium, secundum ea, quæ docet S. Thom. 2. 2. q. 99. art. 1. quem sequitur Caiet. in Sum. in uerbo, Absolutionis impedimenta, vers. Et dicenda sunt; & faciunt, quæ habentur in c. Per Esaiam, vers. Hoc penes, 1. q. 1. ubi dicitur, omnia Sacramenta indigne tractantibus, obesse. Et de Eucharistia patet 1. Corin. 11. De Baptismo habetur cap. Firmissime, 1. q. 1. ubi habetur, necessarium esse poenitentiam de malis agere, qui Sacramentum baptismatis accipere uolunt. Et docet S. Thom. 3. par. quaestio. 68. art. 6. De confirmatione, colligitur ex cap. ut ieiunij, de consecrat. dist. 5. De Matrimonio faciunt, quæ tradit Synodus Tridentina, sess. 24. de reform. Matrim. ca. 1. in fine, & de omnibus Sacramentis id docet S. Thom. 3. par. q. 64. art. 6. & faciunt quæ tradit Nauar. de poenit. dist. 5. in vi. par. nu. 33. & c. 1. §. Sacerdos, nu. 12. de poenit. dist. 6. Si ergo peccatum mortale sit, Sacramenta in mortali dare, uel accipere, multo magis peccat, qui in excommunicatione maior ea dare, uel sumere præsumit, cum eorum usus ipsi per excommunicationem prohibitus ab Ecclesia sit, c. Engeltrudam, 3. q. 4. & c. fin. de cler. excom. ministr. Et de Sacramentis Confirmationis, Eucharistie, Extreme unctionis, & Ordinis, testatur Marian. Socin. semper in ca. p. Sacris nu. 100. de sent. excom. ubi rectè monet, hæc, quæ diximus, non procedere in passiva participatione Baptismi; excommunicatio enim non infligitur infidelibus, aut Cathecumenis, & ideo non priuat Baptismo, sed reliquis sex Sacramentis, id quod docet etiam Henriquez, li. 13. c. 4. §. 2. in annot. litera I. Excommunicatus itaque maiori excommunicatione, si sciat se excommunicatum esse, & tamen Sacramenta sumere, uel ministrare præsumat, mortaliter peccat; dixi, si sciat se excommunicatum esse, quia si excommunicatum se esse probabiliter ignoret, nec recipiendo, nec administrando Sacramenta peccat, arg. c. 1. & 2. de ordin. ab Episcopo qui renuntiavit Episc. & c. Apostolica, de cler. excom. ministr. & c. si uerò, 2. de sent. excom. & patet ex his, quæ in primo libro diximus.

4 Dubium tamen est, an excommunicatus conferens, uel recipiens Sacramentum, uerè & ualide illud conferat, aut sumat. In qua re certum est, Baptismum uerum esse, si detur ab excommunicato etiam denunciato, etiam heretico, obseruata forma, & alijs ad Baptismum necessarijs, arg. c. Tunc ualere, & c. siue hæreticus, & c. si qui apud hæreticos, cum seq. & c. ostenditur, de consecrat. dist. 4.

5 Idem de Confirmatione dicendum, excommunicatus enim dans uel recipiens, uerè confirmat, & confirmatus est, nec iterari debet. Baptizatus enim in baptismali character capax efficitur aliorum Sacramentorum, qui character sicut non deletur, ita nec capacitas recipiendi Sacramentum hoc à quocunque ritè conferatur; conferri aut potest ab Episcopo etiam excommunicato, etiam heretico, cum sit actus Ordinis Episcopalis. Quamuis enim usum actus Ordinis Episcopalis Ecclesia prohibere possit, facere tamen non potest, quin actus solius ordinis qualis est Confirmatio ab huiusmodi Ministro factus, ualidus sit, & uerum Sacramentum constituat, etiam si Episcopus sit hæreticus, uel præcisus, dummodo cetera necessaria adhibeantur.

6 Sic etiam excommunicatus uerè consecrat Eucharistia, & sumit, arg. c. De homine, de celebr. Miss. & 1. q. 1. contra Catholicam. S. Thom. 3. parte, q. 82. art. 7. Palud. 4. d. 13. q. 1. artic. 2. Conclus. 3. & 4. Rich. 4. d. 13. q. 1. art. 1. uer. dicendum. Angelica, uerbo, Eucharistia, 3. nu. 4. Syluest. uerbo, Eucharistia, 2. nu. 3. vers. Secundo quaeritur, & uerbo, degradatio, num. 9. Couar. in alma mater, 1. par. §. 6. num. 5. vers. ceterum etiam si, de sent. excom. li. 6. & est communis Theologorum sententia; & patet quia consecrandi potestas fundatur in characterе Sacerdotali, qui deleri nequit, ex Trid. Sess. 7. Can. 9. de Sacram. in genere. Ab eodemque Sacramentum hoc recipi manifestum est ex ijs, quæ tradit S. Thom. 3. par. quaestio. 80. art. 3. quamdiu enim

H 3 manent

maneat species, corpus Christi sub illis speciebus manet; id quod etiam docent S. Bonau. 4. d. 9. art. 2. q. 1. & 2. & Angelica, in verbo Eucharistia 3. nu. 4. vers. adde tamen.

7 Sic etiam ab eodem Extrema unctio sumi, & ministrari potest, cum illius capax sit quilibet Christianus, ad eamque ministrandam Sacerdos etiam excommunicatus sufficiens minister est, quamvis excommunicatus scienter eam sumens peccet, nec fructum aliquem exinde reportet. Facit id, quod tradit Marian. Socin. senior, in cap. Sacris, nu. 100. de sentent. excom. & expresse docet Vgol. de Eccles. cens. Tab. 1. c. 13. §. 16. numer. 13. Henriquez, lib. 14. de excom. c. 12. §. 1.

8 Matrimonium item ab excommunicato contractum verum est matrimonium & Sacramentum, arg. ca. significasti, de eo qui dux. in matrim. quam poll. per adulter. & ibi gloss. in initio, & Panorm. 3. & gloss. in illud, in verbo, negantur, dist. 95. & gloss. in cap. Nullus autem illorum, in verbo, Quod si haberi, de consecrat. d. 4. Panorm. in c. cum illorum, numer. 4. de sent. excom. Anton. Franc. in addit. ad Panorm. in c. officij tui, nu. 6. in littera E. de elect. ubi citat ad hoc, est verum, de sent. excom. & Cardin. in ca. veritatis, de dolo, & contum. & c. significasti, qui matrim. accus. & in Clem. 1. de privileg. Specul. in tit. de sponsal. in §. 1. vers. sed nunquid. Archid. in cap. illud, dist. 95. & in c. Non oportet, 28. q. 1. & idem docent Zabari. in Clem. 1. ver. decimotertio, de privileg. Marian. Socin. in c. Sacris, nu. 99. & nu. 101. de sent. excom. S. Anton. 3. par. tit. 24. c. 76. vers. Decimo quarto, Angelica, verbo, excom. vlt. nu. 13. Sylvest. verbo, excom. 3. in initio, & in vers. decimo quarto, Tabiena, verbo, excom. 1. ver. decimotertio. Caiet. in Sum. in verbo, absolutionis impedimenta, prope finem. Nau. in c. consideret, §. cautus nu. 26. de penit. dist. 5. Couar. in c. alma mater, 1. par. §. 6. nu. 5. vers. ceterum etiam, de sent. excom. lib. 6. & de sponsal. par. 2. c. 6. ubi etiam docet, Religionis professionem ab excommunicato factam validam esse, post Panorm. in c. cum illorum, nu. 4. de sent. excom. & S. Anton. ubi supra, vers. Septimo, & Tabien. cit. vers. Nono. Ratio est: quia matrimonium est quidam contractus, at vero contractus ab excommunicato initii valent, ex Vgol. de cens. Eccles. Tab. 2. c. 7. §. 2. num. 4. Henriquez lib. 13. cap. 12. §. 1.

9 Quoad Ordinis vero Sacramentum, certum etiam est, illud ab excommunicato conferri, & suscipi valide posse quoad characterem, ut colligitur ex c. cum illorum, & ibi gloss. in verbo, ordinibus, & Panorm. num. 2. de sentent. excom. & patet ex verbis textus, dicitur enim, *Regulares in excommunicatione Ordines sumentes, ab executione suscepti Ordinis manere suspensi*: ergo Ordinem susceperunt, & cap. 1. & fin. de eo qui fur, Ord. suscep. dicitur, *Episcopum dispensare posse cum Clericis, qui ab Episcopo excommunicato igitur Ordines susceperunt, ut in suscepti Ordinibus admiscerent*. Et idem docet ibi Panorm. num. 3. & in c. ab excommunicatis, q. 1. permittuntur ordinati ab Episcopis excommunicatis permanere in ordinibus susceptis, *unde Episcopi Simoniaci non fuerint, & suscipientium vita religiosa, & doctrina id promoveatur*. Et hoc clare docent gloss. Sum. 9. q. 1. & in verbo, Quod ordinatio, & gloss. in ca. convenientibus, in verbo, ordinatio, & in c. Daibertum, 1. quæst. 7. Panorm. in c. veritatis num. 46. de dolo & contumac. Ioan. de Lignano in tract. de censur. Eccles. §. vigesimus septimus. Innocen. in cap. 1. nu. 3. de schismat. Felin. in c. si verum, nu. 7. de sentent. excom. nu. Matia. Socin. in ca. sacris, num. 43. 44. 45. & num. 105. S. Anton. 3. par. tit. 24. c. 76. vers. decimo quarto, Tabiena, verbo, excom. 1. vers. duodecimo, Sylvest. verbo, excom. 3. nu. 3. Caiet. in Sum. in verbo, absolutionis impedimenta, prope finem. Nau. par. in c. consideret, §. cautus, nu. 29. de pen. d. 5. & in Manuali, c. 2. numer. 69. vers. Tertio peccat. Couar. in c. alma mater, 1. p. §. 6. num. 6. vers. De Ordinis Sacramento, de sent. excom. lib. 6. Vgol. de cens. Eccles. Tab. 1. cap. 13. §. 16. num. 5. & Tab. 2. c. 7. §. 2. nu. 2. & c. 10. nu. 5. Ratio est: quia etiam in excommunicato Episcopo remanet potestas per consecrationem tributa, seu character indelebilis, ut habetur c. 1. de ordin. ab Episc. qui renunciau. Episcopat. quæ potestas ad Ordines conferendos sufficit, ex communi om-

nium sententia, & testatur gloss. in c. Transmissam, in verbo, de talibus, de elect.

10 Nec istis obstat, quod Gregorius* li. 3. episto. 20. & habetur 9. q. 1. cap. 1. ait, *Consecrationem nullo modo dici posse, quæ ab excommunicatis hominibus est celebrata*; id enim verum est, quando formam Ecclesie in ordinando non obsecrunt, ut notat ibi gloss. in verbo, celebrata, quamvis etiam non omnino male intelligi potest: esse consecrationem nullam, quoad executionem, ut notat Marian. Socin. in c. sacris, num. 45. de sent. excom. sicut etiam intelligitur, Daibertus, 1. q. 7. ubi Urbanus Papa II. Daibertum ab heretico Episcopo Diaconum ordinatum, Diaconum constituit conferendo illi ordinis executionem, ut notat Inno. in ca. 1. nu. 1. de schismat. Excommunicatus igitur valide Ordines confert, licet conferendo peccet; unde, pari ratione Ecclesiarum, cimiteriorum, altarium, patenarum, calicis, & vestimentorum sacrorum, nec non Abbatum, & Virginum Deo dicatarum consecrationes ab Episcopo excommunicato denunciato, factæ, validæ sunt, sicut & omnes aliæ benedictiones & consecrationes exteriores, ut spoliis, ac sponsæ benedictiones, & aquæ benedictæ, & similia, ut docent Ioan. Andr. Hostiens. & Panorm. in c. consulti, num. 5. de consecr. Eccles. vel altar. & idem Panorm. in c. veritatis, num. 42. de dolo, & contumac. Marian. Socin. den. in c. sacris, num. 47. & 49. de sent. excom. Durand. libro 1. diuin. offic. c. 6. nu. 46. & est communis DD. opinio.

11 Ceterum, licet Ordo collatus validus sit, nec reiterari possit ob characterem ordinis in collatione eiusdem impressum, (id quod non solum verum est in ordinibus inferioribus, sed etiam in ordine Episcopali, qui ab excommunicato Episcopo, aut Episcopo excommunicato collatus, valet, arg. c. 1. & ibi not. Abb. & DD. de ord. ad Episcopum qui renunciau. Episcopat. Richar. 4. d. 25. art. 1. q. 2. & 3. Angelica, in verbo, irregularitas, 1. nu. 31. & in verbo, ordo, 2. nu. 3. Sylvest. verbo, ordo, 1. num. 1. vers. Tertium est dubium, Vgol. de cens. Eccles. Tab. 2. c. 10. §. 1.) sic tamen ordinatus suscepti ordinis executionem non suscipit, donec cum eo dispensetur quod colligitur ex c. præter hoc, §. verum, dist. 32. & gloss. ibi, & c. 1. & 2. de schismat. ca. cum illorum, de sent. excom. & c. 1. & fin. de eo qui fuit ord. recep. & c. 1. & 2. de ordin. ab Episc. qui renunciau. Episcopat. quibus in locis habetur, tales ordines suscipere, ab ordinis tamen executione suspensos esse.

12 Quæ dispensatio a Papa petenda erit, quoties quis scienter ordines a talibus excommunicatis susceperit arg. ca. 1. de ordin. ab Episcopo qui renunciau. Episcopat. Et idem si in recipiente sit ignorantia crassa, aut supina, c. cum illorum, de sent. excom. 2. parte. Et licet in hoc casu Episcopus ab excommunicatione illa poterit absolvere, quatinus contigit communicando cum excommunicato scienter, solus tamen Papa dispensat in recipiente scienter ordines, ex Ioan. Andr. Henric. Anton. Felin. in d. c. cum illorum, Panorm. in cap. 1. num. 2. & in c. fin. nu. 3. de eo qui fuit ord. suscep. Angelica, in verbo, irregularitas, 1. nu. 22. Sylvest. verbo, eod. vers. Secundo quaeritur, Ioan. Bernard. Diaz. in Pract. crim. c. 13. Nau. in Man. c. 25. nu. 69. Couar. in c. alma mater, 1. p. §. 6. nu. 6. de sent. excom. lib. 6. Vgol. de cens. Eccles. Tab. 1. cap. 13. num. 5. in fine. Si verò quis ex ignorantia probabili vel excommunicatus, vel ab excommunicato susceperit ordines, ab Episcopo proprio, quia in eo actu non deliquit

ADDITIO.

* Adde, Similes textus apud Gratianum leguntur, ut in capit. Sacerdotes. 1. quæstio. 1. ubi dicitur: Non verba, sed menta Sacerdotum Eucharistiam faciunt: Sed videntur intelligenda, ut dignè, & quoad fructum, & meritum sacerdotes mali non consiciant, non autem simpliciter, & absolute, & sic ibidem subdit Gratianus in capit. seq. Tanto facilius Sacerdotes exaudiuntur, quanto apud Deum sunt digniores; sic & prædictus locus exponendus erit, ut scilicet, consecratio ab excommunicato facta non digna, & meritoria sit dicenda.

et dispensari potest, cap. fin. de ord. ab Episc. qui renunc. Episcopat. DD. & Henric. in c. de schismat. & in d. capit. cum illorum. Excipiuntur tamen religiosi, id est illi, qui post ordinem ita susceptum religionem profitentur: etenim his etiam scienter ordinationi, & ordinationum susceptioni operam dantibus, dispensatio ab eorum pœlatis concedi potest. Et idem si post religionis ingressum, ita fuerint ad ordines promou. Quæ exceptio deducitur ex cap. 2. de apostat. & ex cap. cum illorum, in 2. parte, de sentent. excommunic. & testantur Couarru. & Vgolin. ubi supra.

3 Et quidem hæc ita in communi & vniuersaliter a DD. asseruntur, qui tamen inter se dissentiunt, an collatio ordinum facta ab excommunicato, vel excommunicato probabili ignorantia excommunicationis laboranti, ita rata sit, ut absque vlla dispensatione eius sit exequutio permissa, adeo, ut possit ita ordines suscipiens absque vlla irregularitatis pena in susceptis ordinibus ministrare, & ad alios promoueri. In qua re glossa in c. si qui a Simoniacis, l. qu. 1. & in cap. ab excommunicatis, 9. quæst. 1. & in c. 1. in verbo ignorantia, de ordin. ab Episc. qui renunc. Episc. Pan. ibi, num. 6. & glossa in cap. 1. in verbo irritas, & Panormi ibi, num. 4. de schismat. & idem Panormi in cap. veritatis, nu. 46. de dolo & contumacia, esse communem opinionem. Et Couarr. in cap. alma mater, l. pat. §. 6. num. 6. de sentent. excommunic. lib. 6. S. Anton. 3. part. tit. 2. cap. 76. vers. Decimo quarto, docent, semper necessarium esse dispensationem. At vero Innoc. in cap. 1. de schismat. Hugutio ut refert gl. in d. c. ab excommunicatis, 9. quæst. 1. Collectan. c. si. de ordin. ab Episc. qui renunc. Episcopat. dicant, quod si sit toleratus talis Episcopus excommunicatus, tunc ordines ab eo cum ignorantia probabili suscipiens, & ordines, & ordinum executionem suscipit, ita ut possit sic ordinatus absque vlla dispensatione, aut irregularitatis pena in susceptis ordinibus ministrare, & ad alios promoueri. Quæ opinio multum placet Panormitano in d. c. veritatis, nu. 46. licet, inquit, illa opinio glossæ sit iudicior. Taberna vero in verbo, excommunicatio, §. 9. Duodecimo, non solum hanc secundam opinionem sequitur, sed etiam eam tutiorem esse putat, valde enim videtur periculosum quod ille, qui sine omni culpa recipit characterem, immo & gratiam ab Episcopo excommunicato secretè, non recipiat executionem; & cum ignoraret sine omni culpa, se non habere executionem, possent sequi multa incommoda, & inconuenientia, puta absolveret, vel faceret multa, quæ non posset facere, & crederet se posse. Et quia in hoc casu dum toleratur, dignitas potius confert sacramentum, quam persona, dignitas autem in tolerato non est excommunicata, vel pœnitens, ut arguit Innoc. & Panormi ubi supra, & facit cap. Nonne §. quæst. ubi dicitur, quod Episcopus retinet dignitatem, quousque patet de crimine, & in cap. constat l. quæst. 1. dicitur, quod ordinat ab hæreticis per vim, recipiunt executionem, quia sunt sine culpa, & tamen hæretici non habent executionem, argum. cap. si quis, l. qu. 1. Non enim dicendum est, quod Ecclesia velit prohibere executionem ordinis suscepti sine culpa. Et hanc etiam sententiam tenent Alphonsa Castro lib. 2. de potest. leg. penul. cap. 15. & Vgolin. de censur. Eccles. Tabul. l. capit. 13. §. 16. num. 5. & colligitur ex Extravag. Ad evitanda scandala. Con. Constantiensis. Et ideo non incurritur ista suspensio executionis vel irregularitatis, nisi quoad illos, quos vitare tenemur: post Decretum autem dicti Concilij, non nisi denunciatis excommunicatis vitare tenemur.

14 Quare licet olim, ubi quis huius rei etiam incitus Ordinem ab excommunicato suscipiebat, egebat dispensatione, ut habetur in cap. fin. de ord. ab Episc. qui renunc. Episc. Quam opinionem sequuta est glossa; Hodie tamē dispensatio ei necessaria non est, ubi nec ab excommunicato denunciato, nec a notorio Clerici percussore ordinem suscipit, ob cit. Extravag. Ad evitanda scandala, & hæc de alijs Sacramentis a Sacramento Pœnitentiæ.

De Sacramento Pœnitentiæ: Cap. II.

S V M M A R I V M.

- 1 Pœnitentiæ Sacramentum, an ab excommunicato valide sumi, aut ministrari possit.
- 2 Excommunicatione maiori, vel minori ligatus, & sciens aut scire debens se non posse prius a peccatis, quam ab excommunicatione absolui prius petens absolui a peccatis, absoluitur inutiliter, & reiterare tenetur confessionem.
- 3 Excommunicatus maiori, eius tamen ignarus, aut oblitus, si a peccatis prius absoluitur, & valide absoluitur.
- 4 Regula in materia absolutionis ab excommunicatione pro viris timoratis utilis ab auctoribus tradita.
- 5 Excommunicatus maiori, sciens se excommunicatum & id confitens, probabiliter credens se prius a peccatis quam ab excommunicatione absolui posse si a peccatis tantum absoluitur, valet absolutio, nec confessionem reiterare tenetur.
- 6 Absolutio sacramentalis ab excommunicato maiori, non denunciato, præstita, valida est, nec iteranda est confessio.
- 7 Pœnitens ignoranter confitens excommunicato non denunciato valide confitetur.
- 8 Confessio facta proprio Sacerdoti excommunicato, generali iuris, vel hominis sententia, etiā scienter, an, & quando valida sit.
- 9 Confessio facta cuicunque Sacerdoti habenti auctoritatem absolendi a peccatis, etiā si non sit pastor petentis, an, & quando sit valida.
- 10 Confessio scienter, vel ignoranter facta proprio Sacerdoti, vel alteri excommunicato denunciato, extra casum necessitatis, nulla, & irrita est.
- 11 Confessio ignoranter excommunicato denunciato facta quare iteranda sit.
- 12 Baptismus ab excommunicatis denunciatis etiam hæreticis urgente necessitate licite peti, & administrari potest.
- 13 Excommunicatus denunciatus constitutus in necessitate non baptizans peccat.
- 14 Necessitate urgente, & presente excommunicato, & non excommunicato, a quo petendus sit Baptismus.
- 15 Diaconus excommunicatus alijs Clericis inferioribus, & Laicis non excommunicatis præferendus.
- 16 Sacerdote excommunicato presente, a non sacerdote, etiam si excommunicatus non sit, Baptismus peti non debet, & quæ huius rei ratio sit.
- 17 Presentibus duobus Sacerdotibus, a paracho potius excommunicato, quam ab alio non excommunicato Baptismus peti debet.
- 18 Pœnitentiæ Sacramentum ab excommunicato denunciato, etiam hæretico, in extrema necessitate licite peti, & administrari valide potest.
- 19 Pœnitentiæ Sacramentum, ut ab excommunicatis denunciatis valide in extrema necessitate administrari, quare Ecclesia permittat.
- 20 Hæretico Sacerdoti in extrema necessitate quando liceat, aut non liceat confiteri.
- 21 Eucharistiæ Sacramentum ab excommunicato denunciato urgente necessitate, nec licite peti, nec administrari potest, & quæ huius ratio sit.
- 22 Matrimonium, Ordo, Confirmatio, & Extrema Unctio quare

quare ab excommunicatis denunciatis nunquam licite
peti, aut adminiſtrari poſſint.

I Difficultas magna eſt de Sacramento Pœnitentiæ, an illud ab excommunicato valide ſumi, aut conferri poſſit, ita vt non ſit neceſſario repetenda confeſſio, & abſolutio. In qua re, cum non admodum inter ſe conſentientes ſint auctores, ad omnem prolixitatem, & conſuſionem vitandam, ſequentibus propoſitionibus materiam hanc breuiter exponam.

2 *Prima propoſitio.* Pœnitens maiori, vel minori excommunicatione ligatus, qui ſcit, aut ſcire debet ſe nō poſſe prius a peccatis, quam ab excommunicatione abſolui, abſolutionem tamen a peccatis petens præmiſſa confeſſione, (& præſertim ſi confeſſarium induxit, vt ita ageret) ſi abſoluatur, inutilis eſt abſolutio, & reiteranda eſt confeſſio. Sic Palud. 4. diſt. 22. quaſt. 3. Concluſ. 1. Adrian. tit. de Confeſſione, quaſt. 2. prop. ſinem, & tit. de Matrimonio, quaſt. 1. verſ. ad rationes in oppoſitum. Martin. Ledefm. 2. 4. quaſt. 23. artic. 1. Nauar. in cap. fratres, de pœnit. diſt. 5. num. 48. & in Man. cap. 9. numer. 5. verſ. Secundo. Ioan. a Medina, Cod. de confeſſione, quaſt. 18. Sorus 4. diſt. 22. q. 1. art. 1. prop. ſinem, verſ. ſed hoc caſu. Couar. in cap. alma mater, 1. part. §. 6. num. 7. verſ. Quarta Concluſio, de ſent. excomm. lib. 6. Henriquez lib. 13. de excomm. c. 12. §. 2. Vgol. de cenſur. Eccleſ. Tab. 2. cap. 7. §. 2. numer. 6. non procul a ſine. Ratio huius non eſt ea, quam putant Palud. & Adrian. quod excommunicatio reddat excommunicatum talis abſolutionis incapax: ſed quia huiusmodi pœnitentis confeſſio nō eſt integra: aut ſi integra ſit, indignū ſe reddit abſolutione ob facrilegium & peccatū quod committit. Nam, vel non conſitetur hoc peccatū, ſcilicet quod peccat, votens abſolui ab excommunicatione, & eſſe particeps illius Sacramenti, a quo eſt exclusus interdicto Eccleſiæ; & proinde confeſſio non eſt integra, & reiteranda eſt ex quo facrilegium illud tacet. Vel conſitetur illud peccatum, & tamen valet abſolutio, & ita caret debito dolore, & propoſito abſtinendi a futuris peccatis, & id palam facit confeſſario, & indignum ſe reddit abſolutione, & confeſſio ſequenter inutilis eſt abſolutio, & reiteranda eſt confeſſio. Quæ omnia vera ſunt, maxime quando inducit confeſſarium, vt cum abſoluitur, dum enim eum ſcienter inducit ad abſoluendum, in ipſomet confeſſionis actu peccat, & ita etiam non integre conſitetur: ſine igitur ſic excommunicatus ſcienter, ſiue ex ignorantia, craſſa abſolutionem petat, peccat, & obicem ponit abſolutioni, & ideo ſi abſoluatur, abſolutio non valet.

3 *Secunda propoſitio.* Excommunicatus maiori excommunicatione, eius tamen iſte ignarus, aut etiam eius oblitus ſi a peccatis abſoluatur, vere abſoluitur, & verum Sacramentum ſuſcipit ita, vt non teneatur eam confeſſionem iterare: vt ſi quis ignoret ſe propter Clerici percuſſionem in minoribus conſtituti, aut prima tonſura ſolui, excommunicationem incurrere, aut etiam ignorat, vel nō aduertit, ſententiam excommunicationis generale eſſe promulgatam contra eos, qui fructus arborū, vel quid aliud ſurriperint, talis bona fide peccata ſua conſitens, & petens abſolutionem, cum non peccet abſolutionem conſequendo, aut petendo, vere abſoluitur, nec iterare confeſſionem teneatur, (dummodo alias confeſſio ſit integra, & cum debito dolore, & propoſito facta) & quamvis vbi ſe excommunicatum eſſe nouerit, ad impetrandam excommunicationis abſolutionem teneatur, non tamen ad iterationem confeſſionis obligabitur, ita Palud. 4. diſt. 18. quaſt. 4. verſ. Tertius effectus, Ioan. Medina Cod. de confeſſ. quaſt. 18. verſ. Dicendum igitur in ſine. Nauar. in Man. cap. 9. num. 3. verſ. Quarto dicimus, & in cap. fratres, nu. 46. de pœnit. diſt. 5. Couar. in cap. alma mater, 1. part. §. 6. num. 7. verſ. Secunda concluſio Martin. Ledefm. 2. 4. quaſt. 23. artic. 1. Caiet. in Sum. in verbo, abſolutionis impedimenta, verſ. Secundo eſt, & verſ. Et hinc habes, & in verbo confeſſio iteranda verſ. Ex inhabilitate. Barth. Medina, in Sum. 1. lib. 1. cap. 11. §. 3. Henriquez lib. 13. de excomm. ca. 12. §. 2. Vgol. de cenſur. Eccleſ. Tab. 2. cap. 7. §. 2. numer. 5. & 6. Qui omnes hanc Concluſionem deducunt ex cap.

Apoſtolice, de clerico, excomm. miniſtre, vbi dicitur, excommunicatum diuina celebrantem, irregularem factum non eſſe eo quod probabiliter ſe excommunicatum eſſe ignorabat. Ratio eſt: quia illic eſt debita materia, debita forma, cum debita intentione, & non ponitur obex, taliter enim excommunicatus non peccat, ex quo aut ignorat probabiliter ſe excommunicatum eſſe, aut inculpabiliter eius oblitus ſit, & proinde vera eſt abſolutio Sacramentalis, quandoquidem per excommunicationem non redditur homo incapax Sacramenti; character enim Baptiſmi, quo quis ad Sacramenta recipienda habilis ſit, ſicut nec per excommunicationem tollitur, ita neque per eamabilitas tollitur, & ideo nec peream abſolutio Sacramentalis impeditur: neque in hoc caſu impedit interdictum. Eccleſiæ quo prohibetur quis in excommunicatione exiſtens Sacramentum accipere: vt enim docet Palud. vbi ſupra, iniuſta videretur ſententia Eccleſiæ ſi vellet aut innocentem punire, aut ignorantiam inuincibilem condemnare. Et a fortiori valeret abſolutio, vbi excommunicatio eſſet iniuſta, & quis ea inuolutus, & eius inſcius, aut oblitus, conſiteretur, & abſoluatur.

4 *Hinc colligitur præſati auctores, maxime Caiet. vbi ſupra, Nauar. in cap. fratres, num. 50. de pœnit. diſt. 5. verſ. Inferitur ſecundo, & ex eis Vgol. cit. numer. 6. regulam hanc pro viris timoratis conſolationis plenam, nimirum, Qui excommunicati confeſſi ſunt, ignorantibus probabiliter ſe excommunicatos, ſi bona fide confeſſi ſunt omnia peccata, & non meminerunt ſe ulla excommunicatione teneri, & abſoluti fuerint, non teneantur confeſſione iterare, ſed ſolū habitantibus excommunicationis, abſolutionem ab ea impetrare.*

5 *Tertia propoſitio.* Excommunicatus maiori excommunicatione qui ſcit ſe excommunicatum eſſe, & id conſitetur, ſed iuſto quodam iuris, vel facti errore, attentat eius qualitate, exiſtimat ſe a peccatis abſolui prius poſſe, quam ab excommunicatione abſoluatur, ſi a peccatis tantum abſoluatur, valet abſolutio, nec confeſſionem iterare teneatur. Ita expreſſo Caietan. vbi ſupra, & Martin. Ledefm. 2. 4. q. 23. art. 1. Sorus 4. diſt. 22. quaſt. 1. art. 1. prop. ſinem, verſ. Secundo ait Nauar. in c. Fratres, num. 47. de pœnit. d. 5. Couar. in cap. alma mater, 1. part. §. 6. num. 7. verſ. Tertia concluſio, de ſent. excomm. lib. 6. Henriquez lib. 13. de excomm. cap. 12. §. 2. Vgol. de cenſ. Eccleſ. Tab. 2. cap. 7. §. 2. num. 5. & 6. & fauet Palud. 4. diſt. 18. qu. 4. verſ. Tertius effectus, & patet eadem ratione qua propoſitio ſecunda: & procedit hæc propoſitio, non ſolum quando vitæ, id eſt, tam pœnitens quam Confeſſarius probabiliter putant impendi poſſe abſolutionem a peccatis, non præmiſſa abſolutione ab excommunicatione; ſed etiam quando pœnitens ſolus ignoret probabiliter neceſſariam prius eſſe abſolutionem ad excommunicationem quam a peccatis, licet Sacerdos ignoret vincibiliter, aut non ignoret, ſed aduertat excommunicationem etiam reſeruatam in eo pœnitente ignorante, & tamen ex ſua malitia abſoluit illum, etſi enim in hoc caſu Confeſſarius abſoluendo, peccat, abſolutio tamen valet, cum ad ſint omnia neceſſaria, ſcilicet materia integra confeſſionis, forma, & intentio miniſtri, & pœnitens per ignorantiam excuſatus, non ſic inhabilis, vt abſolutionem recipiat. Quia duriffimū eſſet quod qui inuincibiliter ignorat per totā vitam ſe incurriffe excommunicationem, etiam reſeruatam, veſit Eccleſiæ, quæ eſt pia mater, ne vnquam ei proſit abſolutio peccatorum. Et alias ſcientia pœnitentis nunquam eſſet quieta, ſed ſemper oporteret dubitare, & inquirere an Sacerdos poſſet abſolvere peccatum enim Confeſſarij nō debet obſeſſe peccatori pœnitenti & ignorantis. Secus autem dicendum eſſet, ſi ambo, id eſt, tam pœnitens, quam Confeſſarius ſcienter, quod excommunicatus non poſſet abſolui, tunc enim abſolutio impenſa irrita eſſet, vt patet ex his, quæ in prima propoſitione dicta ſunt. Quæ tres propoſitiones intelligendæ ſunt ſolum de paſſiua reſerptione Sacramenti ab excommunicato; Quid autem dicendum ſit de collatione actiua huius Sacramenti pœnitentiæ a Confeſſario, qui excommunicatus eſt, pœnitente tamen libero manente ab omni excommunicationis vinculo, in ſequentibus oſtendemus.

6. *Quarta propositio.* Absolutio Sacramentalis præstata a Sacerdote maiori excommunicatione ligato, eo casu quo necessario vitandus non est, valida est, nec iteranda est confessio. Est communis omnium DD. opinio: Ratio est, quia absolutio hæc vel nulla est, ex eo quod eam suscipiens obicem peccati ponit, vel quia Sacerdos absoluendi potestate caret: quorum neutrum in hoc casu contingit: & proinde absolutio Sacramentalis valida erit: Non enim obstat aliquid ex parte pœnitentis, ut supponitur, cum nulla culpam habeat suscipiens Sacramentum ab excommunicato, quem non tenetur vitare, ut constat: Neque aliquid ex parte Confessarii obstat: quia ea iurisdictio, quæ necessaria est ad absolutionem, adhuc manet penes Sacerdotem excommunicatum ex Ecclesiæ permissione, quamdiu eum vitandum non esse pronunciat: valida igitur erit absolutio ab eo data. Quam Conclusionem expresse tenent Car. in verbo, absolutionis impedimenta. Ioan. Medina. Co. de Confessione, qu. 22. vers. Tertium dictum, & vers. Quartum dictum, Nauar. in Manuali, cap. 9. num. 9. vers. Sexto, deducitur, & in cap. 1. §. laboret, num. 10. de pœnit. distin. 6. Couar. in cap. alma mater, 1. par. §. 6. num. 7. vers. Quinta Conclusio, de sent. excomm. lib. 6. Henriquez, lib. 13. de excomm. cap. 10. §. 3. Vgolin. de censur. Eccl. Tab. 1. c. 13. §. 16. nu. 12. post Adrianum, in tract. de Confess. dub. 9. vers. Secunda propositio.
7. *Hinc inferitur.* validam esse confessionem pœnitentis, qui ignoranter confitetur excommunicato, suspensio, vel interdicto generali sententia iuris, vel hominis, non tamen denunciato, ut auctores præfati testantur, & colligitur ex fine Extrauagant. *Ad evitanda scandala.* Martini V.
8. *Inferitur etiam.* Quod pœnitentis scienter confitentis Sacerdoti proprio, etiam excommunicato, generali tantum excommunicatione, iuris, vel hominis, cuius ipse scientiam habet, modo non fuerit denunciatus, valida sit absolutio, nec iteranda confessio, ut colligitur ex distinct. Extrauag. *Ad evitanda scandala.* Quod intelligitur, etiam si extra necessitatem subditus petat Sacramentum a parochio suo, (tenetur enim parochus etiam extra tempora præcepti subdito petenti Sacramenta ministrare) dum enim in hoc casu subditus iure suo utatur, & rem licitam petat, quam Confessarius etiam licite ex permissione Ecclesiæ ministrare poterit, nec penitus petendo peccat, nec Confessarius parochus administrando peccabit: (dummodo conteratur de peccatis) sicut enim Concilium Constantiense, ut colligitur ex d. Extrauagant. subditis concessit licentiam petendi a pastoribus suis Sacramenta: ita consequenter ut recte monent Sotus, 4. dist. 1. quæst. 5. art. 6. Conclus. 6. & Henriquez, lib. 13. de excomm. cap. 6. §. 3. & cap. 10. §. 3. ipsis parochis excommunicatis tantum generaliter concessit, ut eis Sacramenta præbeant, & hoc etiam sine peccato (dummodo pœniteat eum de peccatis) & absque irregularitatis pena, alias enim ociosum esset privilegium Concilij, si subditus iuste & licite petat, parochus tamen iuste neget. Siue igitur parochus Sacramentum hoc petenti subdito ministrare paratus sit, siue non, licite subditus ei confitetur, & ab eo valide absolui potest, ob rationem dictam.
9. *Inferitur etiam.* Quod Confessio Sacramentalis facta alicui alteri Sacerdoti, qui non est pastor petentis, aliis habenti auctoritatem absoluendi a peccatis, valida sit, etiam si Sacerdos ille generali aliqua iuris, vel hominis excommunicatione ligatus fuerit, dummodo tamen paratus fuerit illud petenti ministrare. Quod intelligitur etiam extra casum necessitatis, & etiam si pœnitens talis excommunicationis Confessarii scientiam habuerit. Et colligitur ex d. Extrauagant. *Ad evitanda.* ubi conceditur facultas participandi etiam in Sacramentis cum quibuscunque generaliter tantum excommunicatis, unde, sicut licitum est petere Sacramentum a ministris malis, dummodo ipsi sint parati dare; ita etiam ab excommunicatis generaliter tantum, dummodo ipsi sint parati dare: quia cum alter bene administrare possit Sacramentum si pœnuerit, & ego peto rem bonam, illi imputatur, si dare velit male, & in peccato, cum bene dare possit, si velit: Nec ego in hoc casu pecco ab istis petendo, cum mihi facultas sit concessa cum ta-

liter excommunicatis communicandi in Divinis: in quo casu valida erit absolutio, nec iteranda confessio. Dixi, dummodo talis Sacerdos sit dare paratus, quia secus si paratus non esset: sicut enim ministrum malum, qui non est parochus meus, si non erat paratus, extra casum necessitatis, inducere non licet ad Sacramentum mihi ministrandum, quia inducerem eum ad peccatum, quod ipse non committeret hic & nunc, nisi ego illum inducerem: ita multo minus generaliter excommunicatum non obligatum, nec paratum ad ministrandum mihi Sacramentum inducere licet, cum sic inducendo scienter peccatum committerem, quo casu si tali excommunicato confiterer, confessio iteranda foret, & inutilis absolutio, non quidem quia facta est ea confessio excommunicato, sed quia non est integra. Nam huiusmodi pœnitens confitendo huic Sacerdoti, quem scienter induxit ad Sacramentum hoc ei ministrandum, mortaliter peccat, cum ad peccatum inducendo & cum non confiteatur hoc peccatum, diminute confitetur, unde absolutio inutilis redditur, & confessio repetenda erit, ut colligitur ex his, quæ in propositione prima diximus, & testatur Nauar. in Manuali, cap. 9. numero 10. in fine.

10. *Quinta propositio.* Confessio scienter, vel ignoranter facta proprio Sacerdoti, vel alteri excommunicato denunciato extra casum necessitatis extrema, irrita est, & iteranda. Ita omnes Theologi & Canonistæ, & colligitur ex d. Extrauagant. *Ad evitanda scandala.* Ioan. Medina, Cod. de Confessione, quæst. 22. versicul. Sextum dictum, Nauar. in Manuali, cap. 9. num. 8. vers. Quinto deducitur, Couar. in c. alma mater, 1. par. §. 6. num. 7. vers. sexta Conclusio, de sent. excomm. lib. 6. Henriquez lib. 13. de excomm. cap. 10. §. 2. Vgolin. de censur. Eccl. Tab. 1. cap. 13. §. 16. nu. 12. post Adrianum, in tract. de Confessione, dub. 9. vers. His præmissis Ratio est: quia talis Confessarius iurisdictione privatus est, ut ex dict. Extrauag. constat, quæ tamē necessaria est ad sententiam absolutionis valide impendendam, arg. cap. Ad probandum, de sent. & re iud. & Concil. Trid. Sess. 14. cap. 7. de casuum reservatione. Deinde, quia excommunicatum denunciatum in sacris vitare tenemur ut patet in c. sacris, de ijs, quæ vi, metusve causa sunt. Unde scienter a taliter excommunicato absolutionem petens mortaliter peccat, & ita ponit obicem, & per consequens absolutio est nulla, & confessio iteranda. Idem si Confessor fuit excommunicatus generaliter ob violentam manum in Clericum iniectionem, quæ nulla possit tergiversatione celari, iuxta Concilium Constantiense supra citatum. Et licet Nauar. in Manuali, cap. 9. numero 8. hoc etiam procedere velit in notorio excommunicato, suspensio, vel interdicto propter aliam causam, quam ob Clerici percussione, in contrarium tamen est consuetudo, cum Catholici quamplurimi in Germania, Gallia, & Anglia, hæreticos notorios vitare non soleant, & tamen tales hæretici, ut constat in Bulla Cœne excommunicati sunt, licet non denunciati excommunicati. Unde Ioan. Medina, Cod. de Confessione, quæst. 22. vers. Corollarie sequitur, affirmat, etiam cum hæreticis antequam sint per iudicem declarati, sicut cum alijs generaliter excommunicatis, communicari posse.

11. Et quod diximus de confessione Confessori excommunicato denunciato scienter facta, quod nulla sit, & iteranda, tum ob defectum potestatis in Sacerdote, tum ob peccati mortalis obicem, quem confitens Sacramento ponit, scienter cum illo contra interdictum Ecclesiæ communicando; etiam de confessione nescienter excommunicato denunciato facta, asserendum est; quamvis enim pœnitens ob ignorantiam iustam illi confitendo, non peccet, quia tamen in Sacerdote illo nulla remanet iurisdictione, aut potestas (cum hæc ab Ecclesiâ tali excommunicato denunciato auferatur) absolutio hæc irrita est, & confessio repetenda erit, cum huiusmodi pœnitens excommunicationis scientiam habuerit. Ita Palud. 4. distinct. 17. artic. 1. Conclus. 4. Ioan. Medina, Cod. de Confess. quæst. 23. Nauar. in Manuali, cap. 9. num. 8. & Couar. in cap. alma mater, §. 6. numero 7. vers. septima Conclusio, de sent. excomm. lib. 6. & Henriquez lib. 13. de excomm. cap. 10. §. 2. Vgolin. de censur. Eccl.

Eccleſ. Tab. 1. cap. 13. §. 16. num. 1. 2. in fine, & intelligitur, quando confeſſio fit extra caſum neceſſitatis. Et quæ Sacramenta ab excommunicatis tam actiue, quam paſſiue, extra caſum neceſſitatis valide adminiſtrari poſſint, hæcenus dictum ſit; Nunc quæ in caſu neceſſitatis, ab excommunicatis etiam denunciatis licet peti, & adminiſtrari poſſint, paucis itidem oftendamus.

Sexta propoſitio. Baptiſmus ab excommunicatis denunciatis etiam hereticis, urgente neceſſitate, licet peti, & adminiſtrari poſſit. Sic S. Thom. 4. diſt. 5. quaſt. 2. art. 2. quaſtiuncula 5. & 4. d. 19. quaſt. 1. art. 2. quaſtiuncula 2. ad 2. & 3. part. quaſt. 82. artic. 7. ad 2. Scot. 4. diſt. 5. quaſt. 2. Palud. 4. diſt. 5. quaſt. 3. verſic. Quantum ad primum, Duran. 4. diſt. 5. quaſt. 2. num. 7. Rich. 4. diſt. 5. art. 3. quaſt. 4. Tho. de Argentina, 4. diſt. 4. quaſt. unica, art. 1. Capreol. 4. diſt. 5. Concluſ. 3. & 4. Sanct. Anton. 3. part. tit. 14. cap. 13. §. 5. Victoria, in Summa, de Sacram. De Baptiſmo, quaſt. 30. Caiet. 3. part. quaſt. 64. art. 6. Sorus 4. diſt. 1. quaſt. 5. artic. 6. ante finem. Ruard. Tapper. in explic. artic. 3. §. 5. Sylu. verbo, Baptiſmus 3. quaſt. 6. & 7. & verbo, Confeſſio, 1. §. vl. Ioan. Medina, Cod. de Confeſſ. quaſt. 28. Nauar. in Man. cap. 22. num. 4. Vgolin. de cenſur. Eccleſ. Tab. 1. cap. 13. §. 17. & Summa Aſtenſis, 1. part. lib. 4. tit. 1. art. 5. & intelligitur propoſitio tam de adulto, quam de infante: Cui enim Sacramentum hoc ad ſalutem neceſſarium ſimpliciter ſit, quando actu haberi poteſt miniſter, qui illud miniſtrare poſſit. Eccleſia non prohibet in caſu neceſſitatis extremæ aut excommunicatos denunciatos Baptiſmum conferre, aut alios ab illis ſuſcipere: Immo ab huiusmodi in tali caſu, ſicuti Baptiſmum petere quis poteſt, ita & debet; vnde ſi Baptiſmum a tali non ſumat, cum poſſit, ſi moriatur, ſaluus eſſe nequit, tunc enim verum eſt illud, Ioā. 3. *Niſi quis renatus fuerit denovo, non poteſt videre regnum Dei.* Vnde in cap. Præter hoc verſ. Ad hoc vero, prope finem, diſtinct. 32. dicitur, *Subito morituro prius Baptiſmate conſulitur, & dum forte Catholicus non inuenitur, ſatius eſt ab Heretico Baptiſmi Sacramentum ſumere, quam in æternum perire.* Idem docet S. Auguſtinus lib. 2. contra epife. Panoſmit. c. 13. & lib. 7. de Baptiſmo contra Donatiſtas, cap. 53. vbi affirmat licitum eſſe etiam ab hereticis, & paganis Baptiſmum recipere. Et ſimilia habet Nicolaus Papa ad conſulta Bulgarorum, & refertur in capit. A quodam Iudæo, de Conſecrat. diſt. 4. Vnde, cum id quod in vno ex correlatiuis diſpoſitum eſt, etiam in alio locum habere debeat, Ar. l. fin. & ibi DD. not. C. de indiſt. vid. ſicut neceſſitate, cogente ab iſtis legitime, & ſine peccato Baptiſmus peti poteſt, & debet, ita etiam excommunicatus denunciatus, interdictus, aut ſuſpenſus, huic Baptiſmum conferre legitime, & ſine peccato poteſt, & debet, vt præſati auctores teſtantur. Quibus addi poteſt Marian. Socin. ſenior, in capit. h. quis propter, numero 10. verſicul. Quinto ſequitur, de ſurt.

13 Vnde eo in caſu conſtitutum præſbyter non baptizans deponi iubetur, ſi ille non Baptizatus moriatur, vt habetur in cap. Quicumque præſbyter, de Conſecrat. diſt. 4. vbi Canon ille generaliter loquitur, & proinde generaliter accipi debet, arg. Iulianus, ff. de leg. 3. Nec aliquam excuſationem admittit. Non igitur excuſatur excommunicatus denunciatus. Et certè, ſi ſic excommunicatus, aliquem fame pereuntem videat, et opem ferre tenetur, ne corpus pereat, argum. cap. paſce, diſt. 89. multo magis moriturum ſine Baptiſmo baptizare debet, ne anima eius in æternum pereat; & hoc latius docent Scotus 4. diſt. 5. quaſt. 2. Franciſc. a Viſt. vbi ſupra quaſt. 30. de Baptiſm. Vgolin. Tab. 1. cap. 13. §. 17. num. 2. & 3. & Nauar. in Man. cap. 22. numero 6. verſ. Tertio affirmans peccare mortaliter eum, qui in cauſa eſt, vt aliquis ſine Baptiſmo moriatur, aut renuit dare Baptiſmum petenti in articulo mortis, cū nullus eo aptior ipſum baptizare velit, & citat pro hoc d. cap. Quicumque, & d. capit. paſce, & ſicut alter eo in caſu Baptiſmum ab eo petere iure Diuino præcipitur; ita etiam iſte eidem Baptiſmum conferre tenetur: vbi tamen rectè aduertit Vgolin. vbi ſupra, num. 6. eo caſu neceſſitatis Baptiſmum, ceremonijs non adhibitis adminiſtrare debere, non enim ad Baptiſmi ſuſceptionem neceſſario ipſæ requiruntur, arg. cap.

Nec quemquam, verſ. Quod ſi aliquis, de Conſecrat. diſt. 4. & fauent Ioan. Viguer. in ſuis Inſtitut. cap. 16. §. 1. verſic. 6. & Catech. Roman. tract. de Baptiſmo, cap. de ritib. & ceterim. verſ. Reſtat nunc, & c. de Miniſtro, verſ. Iam verò, ſatis enim neceſſitati alterius ſubuenitur, dum ſimplici Baptiſmi adminiſtratione, ſine ceremonijs, & ſolitibus ſolemnitatibus ſalus æterna habeatur.

14 Solum in hoc caſu dubium eſſe poteſt, An neceſſitate urgente, ſi alius præſens adſit, qui non ſit excommunicatus denunciatus, ſuſpenſus, aut interdictus, licet peti poſſit Baptiſmus ab excommunicato, ipſeque Baptiſmum licet adminiſtrare poſſit. In qua re vnum certum apud Auctores eſt, alterum vero controuerſum: Certum enim eſt, quando adſunt plures poteſtate pares, eius qui baptizandus eſt nimirum, plures parochi, aut plures Sacerdotes non parochi, plures Diaconi, aut plures Clerici eiſdem ordinis, aut plures viri, aut plures mulieres, quorum tamen aliqui excommunicati ſunt, & non alij, tunc a non excommunicatis ſuſcipi debet Baptiſmus, modo id poſſint, & velint, & non ab alijs cum in hoc caſu talis habilior ſit, vt potè, non impeditus iure ad Sacramenta miniſtranda, ſicut excommunicatus, in pari enim cauſa habilior præferendus eſt. Immo verò ſi plures conditione non pares adſint, ſed nemo parochus, aut Sacerdos, ab alio, & non ab excommunicato peti, & adminiſtrari debet Baptiſmus cum in caſu neceſſitatis quilibet Baptiſmi miniſter ſit, & ſoli parochi, & Sacerdotes ius adminiſtrandi Baptiſmum habeant, vt communis Theologorum opinio docet: ita, vt ipſi etiam excommunicati, in caſu neceſſitatis alijs non Sacerdotibus, nec excommunicatis præferendi ſint; Quæ ratio cum in alijs ceſſet, non ita ſeruandus eſt ordo in eis, quin excommunicato Clerico, etiam Laicus non excommunicatus præferendus ſit: id quod in Clericis inferioribus à Diacono omnino certum eſſe puto.

15 In Diacono autem res aliquantulum dubia eſt, quia ei aliquo modo competit hoc miniſterium ex vi ordinationis ſuæ: cum etiam vt docet gloſſa in ca. Diaconos, in verbo, Neceſſitas, diſt. 93. ſi neceſſitas urgeat, & Sacerdos ſic abſens, poſſit ipſe iure ſuo miniſterium hoc uſurpare. Vnde, in Pontificali Romano in ordinatione Diaconi dicitur, *Diaconum debere baptizare, & prædicare:* vnde alijs Clericis inferioribus, & Laicis, etiam non excommunicatis in tali caſu videtur præferendus. Quando autem plures adſunt, quorum, qui excommunicatus eſt, Sacerdos eſt, alij verò non Sacerdotes, tunc Sylueſter in verbo, Baptiſmus, 3. num. 1. ait, præſente Sacerdote excommunicato, vel heretico, vel ſuſpenſo, melius eſſe baptizari à laico. Verius tamen eſt, quod docent Scotus in 4. diſt. 5. quaſt. 2. §. Quam ad ſecundum, in fine Franciſc. a Viſtoria, in Summa de Sacram. quaſt. 30. Henriquez de Sacram. lib. 2. cap. 28. §. 3. Vgolin. de cenſur. Eccleſ. Tab. 1. cap. 13. §. 17. num. 10. in fine, a Sacerdote potius excommunicato, quam a non Sacerdote, etiam ſi excommunicatus non ſit, Baptiſmum peti, & adminiſtrari debere. Cuius ratio eſt: quia iure communi, & ratione ſuæ conſecrationis Sacerdotes per ſe, & ex officio huius Sacramenti miniſtri ſunt, arg. cap. Diaconos, diſt. 93. & cap. conſtat, de Conſecrat. diſt. 4. vnde, iure ſuo priuandi non ſunt: neque immutandus eſt ordo inſtitutionis propter ea, quæ ſunt per accidens, vt eſt excommunicatio, maxime ſi Sacerdos excommunicatus denunciatus hereticus non ſit, ſi enim hereticus eſſet, tunc vel propter ſcandalum, & prauam ſuſpicionem ſui, quam merito daret, qui hereticum denunciatum in ſacro miniſterio ſideli Laico, qui Baptiſmum adminiſtrare velit & poſſit, præferret, vel propter ſacrilegam communicationem cū homine heretico, & ab Eccleſia præciſo, vel propter aliquod morale periculum erroris, aut deceptionis, aut prauæ intentionis, heretico Sacerdoti, Clerico, aut Laico Catholicus non excommunicatus præferendus erit, vt rectè Franciſc. Suarez in 3. part. quaſt. 71. artic. 4. diſputa. 31. ſect. 4. verſ. Sed obijcijs, & Barth. Vgolin. vbi ſupra, numero 10. annotant, & facit cap. Præter hoc, verſ. ad hoc, d. 32. & cap. ſi quem forte, 24. quaſt. 1.

17 Eodemque modo ſi duo adſint Sacerdotes, quorum vnus parochus baptizandi eſt alter non parochus; etiam a Sacerdote

verdoce parochia excommunicato, & non ab altero Baptismus peti, & administrari debet; cum enim soli pastores animarum per se, & ex officio ius baptizandi habeant, extrema necessitas subditi baptizandi non tollit Sacerdoti parochia proprium ius, nec alteri Sacerdoti in hoc ea suam licentiam inuicem debent ordinem iustitiae tribuit, dummodo parochus illum baptizare velit; vnicuique enim ius suum seruandum est. Sin vero proprius Sacerdos iuri suo credere velit, licet tunc poterit simplex Sacerdos id prestare quia iam nulli facit iniuriam, & quia parochus hoc ministerium illi committere, & potestatem suam delegare potest, ut praefati auctores testantur.

- 18 *Septima propositio.* Sacramentum Poenitentiae in extrema necessitate licet ab excommunicato denunciato, etiam haeretico peti, & administrari valide potest. Et licet haec Conclusio non adeo certa sit, ac alia de Baptismo; nam & glossa in cap. praeter hoc, in verbo, separantur, & in verbo, per manus, & in verbo, in Baptismo, d. 32. & in cap. Subdiaconus, in verbo, Habebunt, 24. quest. 1. & S. Thom. 4. dist. 17. quest. 3. artic. 3. quest. 1. ad 2. & dist. 19. quest. 1. artic. 2. quest. 2. ad 1. & quest. 3. & 3. par. quest. 82. artic. 7. ad 2. Durand. in 4. dist. 19. quest. 2. num. 1. & 17. Ioan. Medina, Cod. de Confessione, quest. 28. dub. 2. Nauar. in Manuali, cap. 22. num. 4. & ca. 26. num. 26. vers. Dixi Catholicus. Conar. in cap. alma mater, 1. part. §. 6. num. 8. vers. qu. octava Conclusio de sententia excommunicati lib. 6. docet aliquem in articulo mortis ab haeretico, schismatico interdito, vel suspensio, absolui non posse, etiam si non repariatur alius idoneus minister, qui eum absoluat, & Paludanus in 4. dist. 17. quest. 3. artic. 3. Conclus. 7. ait, melius esse non confiteri excommunicatis, suspensis, & haeticis in articulo mortis, & Sotus, 4. distinct. 18. quest. 4. artic. 4. quamuis concedat absolui posse ab excommunicatis Catholicis, non tamen ab haeticis. Et de haeticis debuit esse Martin. Ledesma, 24. q. 1. artic. 8. fol. 325. & questio. 2. artic. 7. fol. 327. & Summa Astenfis, 2. par. lib. 5. tit. 14. q. 6. nec haeretico, nec maiori excommunicatione interdicto confessionem fieri debere docet, cum tales absolui non possint. Alij tamen propositionem nostram vniuersaliter veram esse docent, etiam de haeticis, ut Paludani, 4. dist. 24. quest. 6. artic. 2. ubi expresse docet, excommunicatos in articulo mortis absolui posse, & distinct. 25. q. 1. artic. 3. ad 3. idem de haeticis docet Angelica, in verbo, Confessio, 3. num. 2. idem de haeticis docet. Sic etiam Syluester, verbo Confessor, 1. §. vlt. Franciscus a Victoria, tract. de Clauibus, numer. 14. qui etiam citat Ioan. Maiorem, 4. d. 17. Ruardus Tapperus in explicat. art. 3. §. 5. Henriquez lib. 6. de Sacram. cap. 1. §. 8. Vgolin. de cens. Eccles. Tab. 1. cap. 13. §. 17. num. 11. & 14. qui omnes id docent de haeticis, quam de excommunicatis. Et id de vtriusque docent Glossa in cap. Non est vobis, in verbo, Baptismus parvulorum, 3. de sponsal. & Melchior Canus, 5. part. relect. de Sacramento poenitentiae, 2. & de excommunicatis idem docent Martin. Ledesma, Sotus, ubi supra, & Nauar. si bi contrarius in Manuali, cap. 27. num. 271. vers. septimo, & Marian. Socin. in cap. sacris, num. 42. vers. Et praedicta intelligo, de sententia excommunicati. Conar. ubi supra, hanc opinionem defendi posse putat. Et hanc propositionem nostram satis aperte docuit Concilium Trident. sess. 14. cap. 7. de casum reservatione in hanc modum loquens: *Pre admodum. ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis, atque ideo in articulo mortis Omnes Sacerdotes quoslibet poenitentes a quibusvis peccatis, & censuris absolvere possint.* Haec enim Concilium. Cum igitur Concilium sine exceptione Omnes Sacerdotes tunc quoslibet poenitentes a quibusvis peccatis, & censuris absolvere posse permittat, ne quis hac occasione pereat, scilicet si absolui non possit a quocunque Sacerdote in illo mortis articulo, & Lex generaliter loquens generaliter intelligenda sit, arg. l. 1. §. generaliter, ff. de le. praest. consequens plane est, quocunque Sacerdotes etiam haeticos, eo casu absolui posse declarari, etiam haeticis eo in casu hoc ipsum permisit esse censetur. Quoniam Omne dicit, nihil excludit, argum. l.

Julianus, ff. de leg. 3. maxime cum hoc ipsum, quod quilibet Sacerdos in articulo mortis quoslibet absolvere possit, gratia & fauor sit populi Christiani. Vnde, cum amplius potius quam restringere debemus. Quod autem ita excommunicati etiam haetici Sacramentorum ministerio priuantur, in odium est: ideoque restringendum est: nam poenae legum interpretatione mollienda sunt, non exasperanda, cap. poenae, de poenit. distinct. 1. Sicut igitur in extrema necessitate quilibet a quolibet Sacerdote baptizari potest, & debet: ita etiam a quibusvis peccatis, & censuris absolui a quolibet Sacerdote, potest, & debet: cum vtrumque Sacramentum necessitas sit, & de iure divino praecipuum Baptismus, quidem simpliciter noudum regeneratus, Sacramentum vero poenitentiae lapsis omnibus post Baptismum, ut Concil. Trident. sess. 14. capitul. 1. & 2. docet.

- 19 *Quod si quis dicat, non ita necessarium esse Sacramentum poenitentiae sicut est Baptismus, eo quod occurrente huiusmodi impedimento iuris, sufficeret contritio.* Respon. de cum Soto, 4. dist. 17. quest. 4. artic. 4. vers. Ratio Conclusionis, quamuis id verum sit, quia tamen Ecclesia deficere non debet, in eo quod potest, & Sacramenta omnia gratiam conferunt, & de attritu contritum reddunt, & ut Eccles. 9. habetur, *Nescit homo, utrum odio, vel amore dignus sit, & ubi scit se attritum, nescit tamen se contritum,* & testibus Palud. 4. dist. 25. quest. 1. artic. 3. ad 3. & Francisco Vieta, tract. de Clauibus, num. 14. nisi absoluator, v. vi clauium absolvens imperfectum perficiat, in periculo est poenitens, (maxime cum homines communiter attritionem habeant) in huiusmodi casu ut notat Nauar. in Man. c. 27. num. 271. non censetur Ecclesia taliter excommunicatis iurisdictionem auferre, vel suspendere: ne ob delicta haeticorum, vel aliorum excommunicatorum, filij sui salutis remedio iniuste priuantur: id quod verba Concilij sess. 14. c. 7. satis manifeste declarant.

20 Hoc tamen, quod diximus de confitendo haeticis, intelligi debet, quando non timetur periculum infectionis, & peruerfionis: nec poenitens communicando in Sacramentis videtur consentire, vel approbare societatem haeticis necesse periculum ex parte haeticis abutendi Sacramento & praesertim ubi male de poenitentia Sacramento sentiret, & in hoc haeticus esset: & quando alius Sacerdos haetici non possit: si enim aliquod horum sit, non licebit haetico confiteri, sed erit, ac si copiam Confessorij non haberet, ut praefati auctores testantur.

- 21 *Octava propositio.* Sacramentum Eucharistiae necessitate urgente ab excommunicato denunciato, aut alijs censuris interdicto nec licet peti, nec administrari potest, ita S. Th. 3. par. quest. 82. artic. 7. ad 2. & artic. 9. Alexander de Ales. 4. part. quest. 1. 1. mem. 2. artic. 3. §. 2. S. Bonavent. 4. d. 13. c. 1. Rich. 4. d. 13. artic. 1. quest. 4. Scot. 4. d. 13. quest. 2. S. relect. ergo, & Palud. 4. d. 13. q. 1. artic. 4. Conclus. 5. & dist. 17. q. 3. artic. 3. Conclus. 7. Durand. 4. d. 13. q. 4. num. 8. Gabr. 4. dist. 13. q. 1. artic. 3. dub. 4. Summa Astenfis, 1. part. lib. 4. tit. 13. artic. 3. Sylu. verb. Eucharistia, 3. q. 4. Francisc. a Victoria, tract. de Sacram. Eucha. q. 93. & tract. de Clauibus, num. 17. Io. Medina, Cod. de Confess. quest. 28. dub. 2. Sotus 4. d. 13. q. 1. artic. 9. Henriquez lib. 13. de excomm. cap. 10. §. 2. Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 1. cap. 13. §. 17. num. 14. & Greg. li. 3. dialog. ca. 31. & habetur in c. superueniente, & ibi glossa in verbo, Habebunt, & cap. fin. & ibi glossa in verbo, perciperet, 24. quest. 1. quicquid contrarium sine ratione, aut auctoritate doceant Nauar. in Manuali, cap. 22. numer. 4. & Francisc. Suarez in 3. part. in quest. 82. artic. 3. disput. 72. sect. 4. in fi. Ratio huius Conclusionis est: quia Sacramentum hoc non est Sacramentum necessitatis, ut sunt Sacramenta Baptismus, & poenitentiae: neque enim per se institutum est ad remissionem peccati originalis, ut Baptismus, neque ad remissionem mortalium post Baptismum commissorum, ut Sacramentum poenitentiae, & proinde nec ad primam gratiam conferendam, ut ex Trident. de Baptismo, & Poenitentia habetur, sess. 14. ca. 1. & 2. & de Eucharistia colligitur ex Concil. Trident. sess. 13. cap. 2. c. 1. immo vero usus huius Sacramenti per se supponit primam gratiam, & remissionem peccati, multo magis quam reli-

reliqua quæ dicuntur Sacramenta viuorum, vti ſatis aperte reſtatutur idem Concil. Tridentinum ſeſſ. 13. cap. 7. & Canon. 11. vnde tanta neceſſitatis non eſt hoc Sacramentum, vti illa duo: & præceptum de Euchariftia recipienda intelligitur, ſi ad ſi miniſter decens, ſicut nec licet a Sacerdote petere, vt tunc celebretur abſque veſtibus ſacris: & alijs quæ Eccleſia pro reuerſa Sacramenti inſtituit, quæ ſic Chriſtus præceptum ſuum moderandum voluit, vt Henríquez vbi ſupra, §. 2. littera P. in annot. docet.

- 22 De alijs quatuor Sacramentis, omnes docent, non poſſe licite poti, vel miniſtrari a præſo denunciato, ſeu hæretico, quia nunquam homo in neceſſitate horum Sacramentorum conſtitutus eſt. Et de Sacramentis hæc ſint ſatis.

De Officijs Diuinis, & ſuffragijs Eccleſiæ Excommunicato prohibitis.

Cap. III.

S V M M A R I V M.

- 1 Excommunicatio maior ab officijs diuinis arceſ, & ſpiritualibus Eccleſiæ ſuffragijs priuat.
- 2 Excommunicatus denunciatus, vt Miniſter Eccleſiæ, officia diuina recitare, aut Miſſam celebrare nequit.
- 3 Excommunicatus denunciatus per ſe, vt perſona priuata, officia diuina recitare debet.
- 4 Excommunicatus denunciatus, quare vti prius officium diuinum priuatim recitare teneatur.
- 5 Excommunicatus denunciatus horas Canonicas priuatim recitans, dicere non debet [Dominus vobiscum] & quare.
- 6 Excommunicatus denunciatus priuatim horas recipiens, ſatisfacit officio ſuo, ita vt non peccet in non recitando.
- 7 Horas Canonicas in excommunicatione, & peccato mortali recitans, præcepto de horis recitandis ſatisfacit.
- 8 Oratio exiſtens in peccato mortali, an, & quomodo utilis, & fructuſa ſit.
- 9 Excommunicatus, an Eccleſiam vt ibi oret, & horas priuatim recitet, intrare poſſit.
- 10 Excommunicatus, quo ſenſu ab Eccleſia ſequeſtrari, et extra Eccleſiam eſſe dicatur.
- 11 Oſtarius, quo ſenſu excommunicatos excludere iubetur, dum Sacerdos Miſſam celebrat.
- 12 Excommunicatus maiori concione cum alijs in Eccleſia audire poſſit.
- 13 Excommunicatus, Laicorum more menſam benedicere, & Euchariftiam ad infirmos delatam comitari poſſit.
- 14 Excommunicatus lectionem publicam audire, & legere poſſit.
- 15 Excommunicatus denunciatus diuinis intereſſe nequit, dum ab alijs ſiam.
- 16 Excommunicatus ſurdus, aut cæcus cum alijs in officijs diuinis participare nequit.
- 17 Excommunicatus cum alijs etiam ultimo loco in proceſſionibus, aut Litanijs ire non poſſit.
- 18 Excommunicatus denunciatus præſentibus, alij nec officia diuina celebrare, nec audire poſſunt.
- 19 Excommunicato denunciato præſente tempore quo officia diuina, aut Miſſæ celebrantur, quid agendum.
- 20 Excommunicato denunciato intrante Eccleſiam, ſi Canon Miſſæ incipiat ſit, Sacerdos aſſiſtente Miniſtro ſolum Miſſam proſequi, alij vero exire debent.
- 21 Sacerdote celebrante, ſi corpus defuncti in excommunicatione Eccleſiam deferatur, quid agendum.
- 22 Tempore quo plures Miſſæ in eadem Eccleſia celebrantur,

ſi excommunicatus denunciatus vni interſit, an alij alter intereſſe poſſint.

- 23 Miſſam eandem, aut eandem horam Canonicam cum denunciato excommunicato audire non licet, contra Durandum contrarium aſſerentem.
- 24 Excommunicatus denunciatus ab audienda Miſſa in diebus feſtis ex præcepto excuſatur, & quoniam huius ratio ſit.
- 25 Infirmus, aut in vinculis conſtitutus non audiendo Miſſam in feſtis ex præcepto non peccat.
- 26 Excommunicatus occulte, an ab alijs fidelibus in Miſſa & alijs officijs diuinis audiendis, & faciendis abſtinere teneatur.
- 27 Excommunicatus occulte ob vitandum ſcandalum, & grauem ſuam infamiam, licet cum alijs Miſſam in feſtis audire poſſit.
- 28 Excommunicatus occulte, ſi non ſit in mora petendi abſolutionem, celebrans cauſa vitandi graue ſcandalum, an infamiam, nec peccat, nec irregularitatem incurrit.

- 1 **A**liter excommunicationis maioris, factus eſt, vt a Diuinis officijs arceat, & Eccleſiæ ſuffragijs ſpiritualibus priuet, vt ex ſequentibus maniſeſtum erit.
- 2 Primo igitur excommunicatus denunciatus ex officio, vt miniſter Eccleſiæ officia diuina recitare, Miſſam celebrare, aut aliquod ordinis alicuius facere non poſſit, vt communis D. opinio docet, & colligitur ex cap. ſicut. Apoſtoli. cum tribus ſeq. & ibi gloſ. 11. quaſt. 3. & ca. permiſimus, & gloſ. & Panorm. ibi de ſententia excommunic. & glo. in cap. ſi quis prebiter, in verbo, præſumpſerit, & ibi Pan. num. 7. & 8. & Marian. Socin. ſen. ibidem, num. 6. de cler. excommun. miniſtr. & idem Marian. Socin. in cap. ſacris, numer. 50. verſ. Quoad tertium, de ſententia excommunic. & numer. 134. Summa Hoſtienſis lib. 5. tit. de Cleric. excommunic. ſ. qualiter puniatur, & ſ. fin. verſ. conſuevit, & illud quaſt. tit. de ſent. excommunic. Summa Aſſenſis 2. p. lib. 6. tit. 1. art. 6. in fine. glo. in cap. prebiterum, in verbo, priuatus eſt, diſtinct. 28. S. Anton. 3. part. tit. 24. ca. 76. verſ. Tertio, Angelica, verbo, excommunic. ult. num. 4. Gabr. 4. diſt. 18. quaſt. 2. art. 3. & quaſt. 3. artic. 3. dub. 2. Caiet. in Summa, cap. communicatio, ſeu participatio cum excommunicato, Sylueſter, verbo, excommunicat. 3. nume. 1. verſ. Tertio, Tabiena verbo, excommunic. 1. verſ. Quarto, Sotus 4. diſt. 2. q. 1. artic. 4. Nauar. in Manic. cap. 127. nume. 19. & de oratione & horis Canon. cap. 7. num. 16. & 17. Goua. in cap. alma mater, 1. par. §. 3. num. 8. de ſententia excommunic. lib. 6. Henríquez lib. 13. de excommunic. cap. 7. §. 2. & cap. 1 §. 4. Barthol. Medina lib. 1. Summa, ca. 11. §. 4. Vgo. de cenſ. Eccleſ. Tabul. 2. cap. 8. Qui omnes expreſſe docent, excommunicatum denunciatum officia diuina, Miſſas, & ſimilia publice vt miniſtrum Eccleſiæ facere non poſſe, & faciundo peccare, & officium ordinis exercendo irregulari fieri argument. cap. Clerici. cum tribus ſeq. & cap. fin. de cler. excommunicat. miniſtr. Id quod non ſolum procedit, ſi publice cum alijs officium diuinum recitet, ſed etiam ſi tanquam perſona priuata, eaſdem preces diuinas cum alijs dicat, ſic enim faciundo mortaliter peccat, cum ei fidelium cõmunio ſimpliciter prohibita ſit, & proinde nec vt miniſter Eccleſiæ, nec vt perſona priuata cum alijs officia diuina recitare poſſit.
- 3 Secundo, vt idem auctores affirmant, licet vt miniſter Eccleſiæ, aut vt perſona priuata officium diuinum cum alijs recitare non poſſit illud tamen priuatim, & per ſe dicere, & recitare, per modum priuata orationis, & priuati ſuffragij tanquam Laicus poſſit: Nam Diuina officia, vt officium Chriſti Domini, officium Beatiffimæ virginis Mariæ, necnon Coronacionum, Septem Pſalmi penitentiales, Pſalmi etiam graduales, officium Mortuorum, Dominica oratio, Saluatio, Angelica, & alia huius generis, ſicut etiam ieiuunium, & eleemoſina, opera ſunt, quæ pœnitentiam habent, & pœnalia a Scholaſticis ſcriptioribus appellantur, vt videre licet apud Sanct. Thom. 4. diſtinct. 15. quaſt. 1.

Quæst. 4. artic. 3. Bonauent. 4. distinct. 15. artic. 1. quæstio. 4. Scotus. 4. distinct. 15. quæst. 1. artic. 3. & alij, ead. distinct. & Sot. 4. distinct. 19. quæst. 2. artic. 3. Ideoque ab excommunicationis exerceri possunt; immo verò officia Diuina excommunicatus non solum hoc modo recitare potest, sed etiam debet, & tenetur, si aliàs ante excommunicationem ad eorum recitationem obligatus fuerat. Sicut enim ad ieiunia alias debita, & ad alia Ecclesiæ præcepta obseruanda obligatus remanet: (modo id quod præcipitur, per censuram non prohibeatur, quale est præceptum audienti Missam diebus festis) ita etiam ad horas Canonicas persoluedas, prout ante excommunicationem tenebatur, & ac si excommunicatus non esset, etiam post excommunicationem incursum obligatur, vt pluribus tradunt gloss. in cap. presbyteri, in verbo priuatus est, & Archid. ibi. num. 4. d. 28. Ioan. de Lignano. in repet. in c. dignum. quæstio. 3. de celebr. Missar. Decius in c. intelleximus. col. 2. vers. Secundo principaliter, de iudic. Felin. in cap. Apostolica, nu. 15. de exception. Panor. in c. quis presbyter, n. 8. & Marian. Socin. num. 6. & ibi gloss. in verb. præsumpsit, & eadem gloss. in c. illud, in verbo officia, & Marian. Socin. ibi. n. 16. de cler. excom. ministr. Hostien. in Sum. nu. 1. vers. qualiter puniatur, tit. de cler. excom. ministr. & S. fin. vers. consuevit, tit. de sentent. exco. Guil. de monte Lauduno, in Clem. 1. de celebr. Missar. Zenze. in Clem. 1. de regul. Marian. Socin. sen. in c. sacris, nu. 134. de sent. excom. Gemin. in c. 1. §. sciturus, num. 5. de sent. & re iud. lib. 6. Anchar. in Clem. 1. nu. 5. vers. Hinc est, de Regul. & trans. ad relig. Ioan. Monach. in c. 1. nu. 16. de sentent. excom. li. 6. Zenzel. in Clem. 1. nu. 5. vers. Hinc est, de Regul. & in cap. Tuis, de præbend. lib. 6. & Stephan. Coita, in c. cum medicinalis, num. 97. de sentent. excom. lib. 6. & Summa Astensis 2. part. lib. 7. tit. 9. quæst. 4. S. Anton. 3. part. tit. 24. cap. 76. vers. Tertio. Tabiena, verbo, excom. l. §. Quinto Nauar. in Manual. c. 25. num. 102. & de orat. & horis Canon. cap. 7. nu. 19. qui num. 17. docet, non solum excommunicatum, & suspensum, sed etiam degradatum solemniter ad officia Diuina teneri, si aliàs ratione ordinis tenebatur; & citat Ioan. And. in cap. degradatio, de penis, lib. 6. Couar. in cap. alma mater, in 1. part. §. 3. nu. 8. vers. sed & excommunicatus, de sentent. excommunicat. lib. 6. idem de excommunicato, & degradato docet, pro qua re citat Albert. Ferrar. in tract. de horis Canon. quæst. 12. & 13. Sylu. in ver. degradatio, quæst. 8. loā. Lignano. & Decius. vbi supra. Idem docet Couarr. lib. 3. var. resol. cap. 13. num. 8. & Syluest. verbo, excommunicat. 3. Soc. lib. 10. de iustitia & iure, quæst. 7. artic. 3. Palad. Fusc. lib. 1. de visit. & regim. Eccles. c. 20. nu. 18. Henriquez lib. 13. de excommunicat. cap. 7. §. 2. Vgol. de censur. Eccles. Tabul. 1. cap. 13. §. 13. & Tab. 2. c. 8. & alij omnes.

4. Ratio autem, quare ad officium Diuinum recitandum teneatur, est, quia excommunicatio est poena, poena verò non tribuit immunitatem, ff. de negoc. gest. in l. iue. hereditaria, & ff. de interd. & re legatis, in l. re legatorum. Et quia cum ipse sit obligatus ad hanc seruitutem, & penam, vtc. 1. de celebr. Missar. delictum suum ei patrocinari non debet, vt à tali seruitude liberetur, & fiat immunitas, ca. legi. 16. quæstio. 1. & excommunicatio non liberat debitorem à soluendo, argument. cap. intelleximus, de iudic. sic enim vt ibi dicitur, ex sua malitia commo disum reportaret, quod fieri non debet. ar. l. itaque fullo, ff. de furt. & c. Et si necesse, de donat. inter virum & uxorem. Qui igitur ad Diuinum officium ante excommunicationem, suspensionem, & interdictum, aut ob beneficium Ecclesiasticum, aut ob Ordinem sacrum, aut ob professionem in religione approbata, tenetur, ad idem postmodum sub peccato mortali persoluedum tenetur, cum excommunicatio, nec beneficium nec Ordinem sacrum, nec professionem tollat.

5. Addunt autē Host. §. 1. de Cler. excom. ministr. vers. Qualliter puniatur, & S. fin. vers. Consuevit, de sent. excom. loā. Andr. & Ioan. Monach. in c. 1. de sent. excom. li. 6. Archid. & Gard. Alex. in c. presbyterum, d. 28. Pan. in c. 2. de cler. excom. ministr. nu. 8. & Marian. Socin. ibi nu. 18. & idem Marian. Socin. in c. sacris, nu. 134. de sent. excom. Specul. tit. de disp. §. iuxta, vers. Quid si excoicatus Alber. de Rosa-

to, de Ferrar. tract. de horis Canon. q. 7. S. Anton. 3. part. tit. 24. c. 76. vers. Tertio. Tab. verbo, excom. 1. vers. quinto, & vers. Septimo, in fine. Armilla, verbo. Hora Canonice, nu. 12. Nauar. de orat. & hor. Canon. c. 7. nu. 16. Couar. in calma mater, 1. p. §. 3. nu. 8. de sent. excom. li. 6. Henriquez lib. 13. de excom. c. 7. §. 2. Vgol. de censur. Eccles. Tabul. 1. c. 13. §. 13. nu. 3. Simon Maiol. lib. 3. de irreg. c. 21. num. 6. & citat Syluest. verbo, excom. 3. vers. Tertio, & verbo, Hora, vers. Tertio, & verbo, Degradatio, quæst. 8. Quod ita excommunicatus maiori excommunicatione, dicendo officium solus & priuatum, & ut persona priuata, non debet dicere *Dominus vobiscum* quia hoc non est verbum priuatae personae. Immo Maiol. cit. affirmat, quod si Sacerdos excommunicatus dicat in officio, *Dominus vobiscum*, erit irregularis, quod tamen negatur ab Henriquez ubi supra, quoad irregularitatem incurrendam.

6. Tertio, Ex his quæ diximus, manifestum est, excommunicatum deaunciatum sic priuatum horas recitantem, ad quas ratione beneficii, Ordinis, aut professionis necessarii tenetur, iuxta cap. 1. & cap. dolentes, de celebr. Missar. satisfacere officio suo, ita ut non peccet: immo etiam si eas vt minister Ecclesiæ recitaret, etiam cum alijs, quamuis peccaret mortaliter, arg. cap. fin. de Cleric. excommunicat. ministr. & cap. sacris, de his quæ vi met. canf. sunt. facit enim contra Ecclesiæ præceptum, muneri tamen suo de horis dicendis satisfacit, argum. eorum quæ tradunt gloss. in c. Quod quidam in verbo, vt profunt, & ibi Panor. nu. 3. & Marian. Socin. sen. ibi, num. 10. & 11. de penit. & remiss. & idem Marian. Socin. in c. sacris, num. 137. de sentent. excommunicatio. Nauar. in tract. de orat. & hor. Canon. cap. 14. num. 3. & cap. 20. numer. 29. Vgol. de censur. Eccles. Tabul. 2. ca. 8. §. 1. & patet ex communi Theologorum doctrina, & testatur S. Tho. 1. 2. q. 100. artic. 9. & latius tradunt Barth. Medina 1. 2. quæst. 100. art. 9. Nauar. in Manuali, c. 13. n. 2. vers. Tertio, & de orat. & hor. Canon. cap. 20. nu. 29. Vgol. cit. §. quando finis præcepti est aliud a re præcepta, non est necesse ad præceptum implendum, vt finis adimpleatur, & ita cum aliud sit præceptum recitandi officium Diuinum, aliud finis præcepti huius, scilicet laudare, & colere Deum, excommunicatus siue vt persona priuata, siue vt minister Ecclesiæ horas Canonicas persoluens in peccato mortali, muneri & officio suo satisfacit ad effectum euitandi nouum peccatum, aut illius iterum repetendi. Sicut etiam qui in mortali peccato elemosinam aliàs debitum, aut ieiunium ab Ecclesia præceptum, aut votum aliquod obligatorium præstat, debitum suum persoluisse censetur, ad effectum euitandi peccatum nouum, quod omittendo aliàs incurreret. Quæ doctrina communis est, vt docent Iacob. Almain in 4. distinct. quæst. 1. & Nauar. in tract. de orat. & hor. can. c. 20. n. 29. & colligitur ex S. Tho. 1. 2. q. 100. artic. 9. & artic. 10. & q. 96. art. 3. ad 2. & 22. q. 44. art. 4. ad 1. Palud. 3. d. 37. quæst. 1. Ioan. Andr. & Panor. & Marian. Socin. in cap. Quod quidam, de penit. & remiss. & Nauar. in Manual. cap. 11. num. 17. licet enim opera, quæ nobis præcipiuntur, sint actus virtutis, non tamen præcipitur, quod ea virtuosè agamus, quæ est mens, & finis præcipientis.

7. Horas igitur in excommunicatione, & peccato mortali recitans, præcepto dicendi horas satis facit, & poenam & peccatum euitat sic dicendo; aliàs vt rectè notat Marian. Soc. in d. c. Quod quidam, n. 10. si dicere nō prodesset sibi, sequeretur quod noceret; & sic nō euitaret penā, sed augmētaret, si idē esset dicere in peccato, & nō dicere; cū secundo casu peccaret mortaliter secundū oēs; eas itaque recitando, noui peccati reatū vitat, quem nō recitando incurrere.

8. Deinde verò licet orationes illæ, quas ita recitaret in peccato mortali, & excommunicatione, prout efficaciam habent ex persona & deuotione dicentis, non ita profunt sibi, aut alijs, sicut prodesse si in gratia factæ essent; quatenus tamen Ecclesiæ personam gerit, fructuosæ sunt tum orationes omnes, quas in Missa recitat, tum etiam illæ omnes quas in officijs Diuinis facit, haud secus ac si excommunicatus non esset, vt ex his quæ tradunt S. Thom. 3. p. q. 82. artic. 6. in corp. Franc. Viêt. nu. 91. de Euchar. & alijs colligi potest.

- 9 *Quarto* etiam, * quicquid gloſ. vlt. in cap. 1. d. 21. & in c. oſtiarius, d. 23. & Anton. & Ioan. de Imola, in cap. 1. de vita & honeſt. Cler. Panor. in cap. 2. nu. 2. de foro compet. & in cap. reſponſo, num. 2. & ibi Felin. de ſentent. excommunicat. Hoſtienſin Summa. tit. de cler. excom. miniſtr. §. Qualiter puniatur, & tit. de ſentent. excommunicat. §. ſed nunquid. Summa Aſtenſis, 2. part. libr. 7. tit. 9. in princip. & Palud. 4. diſtinct. 18. quaſt. 4. verſic. primus. & Marian. Socin. in cap. 1. num. 5. de cler. excommunicat. miniſtr. & in cap. Sacris, num. 124. & 125. de ſentent. excommunicat. dicant excommunicatum maiori excommunicatione peccare mortaliter intrando Eccleſiam, etiam ſi ibi non celebrentur diuina, eo quod talis diuiſus eſt ab Eccleſia. cap. 2. de foro compet. & cap. Qui merito, r. quaſt. 2. & quia talis eiſci præcipitur ab Oſtuario extra Eccleſiam. cap. 1. §. ad oſtiarium, diſtinctione 25. verius tamen eſſe poſſe ſic excommunicatum intrare Eccleſiam, non ſolum pertranſeundo eam ad vltiorem locum, vt admittit Summa Aſtenſis, quando ibi non celebrentur diuina; ſed etiam vt ibi oret, & horas Canonicas ibi ſolus & priuatim recitet, ita gloſ. in c. qui ſtudet, in verbo, Dimiſit, r. q. 1. expreſſe docens, excommunicatum intrare poſſe Eccleſiam cauſa orandi, dummodo non interſit officijs diuinis, cum non inueniatur prohibitum; & ita ſibi reſponſum ſepe fuiſſe a Ioan. dicit Innoc. in c. reſponſo, de ſent. excom. & Panor. ſibi contrariis, in c. 1. num. 1. de vita & honeſt. Cler. vbi ait, quod licet excommunicati intrare non debeant Eccleſiam tempore celebrationis diuinorum, ſecus tamen, ſi diuina non celebrentur. Idem docet Barth. Brix. in d. cap. Qui ſtudet, r. q. 1. vt reſert Panor. in d. c. reſponſo, dummodo non intrent cauſa audiendi diuina. Et Marian. Socin. in c. ſacris, nn. 125. de ſent. excom. ait hoc dictum Brixienſis eſſe magis æquum, quando forte ibi veller priuatim aliquas orationes dicere, vt lucraretur gratiam, & gratiam à Deo reciperet. S. Anton. 3. part. tit. 24. c. 76. verſ. Tertio; & citat Ioan. de Lignano. Tabiena etiam, in verbo, excom. 1. verſ. Quinto idem affirmat Nauar. in Man. c. 27. nu. 19. ait poſſe ſolum in Eccleſia orare, quantum alij in ea orant, modo ſeuſſi ſint ab eo & Caiet. in Summa, verſ. communicatio, ſeu participatio cum excommunicato quibus caſibus omnino ſit illicita. Couarr. in c. alma mater, r. p. §. 3. nu. 7. de ſent. excom. lib. 6. communiter receptum eſſe teſtatur, excoicatum poſſe abſque vlla culpa Eccleſiam ingredi cauſa orandi, eo tamen tempore, quo diuina officia non celebrantur. Idem docent Nicol. de Milis in reſert. in verbo, excommunicatus poſſet, quem reſert, & ſequitur Barthol. Vgol. de cenſ. Eccleſ. Tab. 2. ca. 8. §. 6. eo quod excommunicatus priuatim quantum ad præſentem materiam ſpectat, ſola comunione fidelium, & Sacramentorum, c. Engeltrudam, 3. quaſt. 4. & c. penult. de ſent. excom. qualis non eſt ingreſſus in Eccleſiam, vt ibi ſolus oret.
- 10 Nec valent quæ contraria ſententia afferuntur; cum enim dicatur excommunicatum ab Eccleſia ſequeſtrari, & extra Eccleſiam eſſe; id vti que non de materiali Eccleſia ex lapidibus, & lignis conſtructa, ſed de corpore Chriſti myſtico, nimirum extra confortium fidelium intelligitur, vt recte Vgol. vbi ſupra reſpondit, Chriſti enim corpus, fideles ſunt, teſte Apoſtolo Eph. 1. & Colof. 1. vt exponit Catechiſmus Romanus in illam Symboli partem; *Credo Eccleſiam ſanctam*, quorum confortio excommunicati priuantur. Oſtarius autem excommunicatos ſolum excludere iubetur, dum Sacerdos Miſſam celebrat, ne ingrediente excommunicato, officia diuina inchoata hac ratione intermitantur, quando quidem, vt infra dicemus excommunicato præſente, nec officia diuina cantantur, nec Miſſa celebrari debent, ex Felino, in c. à nobis, num. 3. de except. dummodo ergo officia diuina ibi non celebrentur, excommunicatus vt ibi ſolus oret, & horas priuatim recitet, ſecluſo ſcandalo, & contemptu, ſine peccato intrare poſſet.
- 12 *Quinto*, Excommunicatus maiori excommunicatione, cum alijs Concionem publicam in Eccleſia audire poſſet, vt habetur in c. reſponſo, de ſentent. excommunicatio. & ibi Panor. num. 1. & Marian. Socin. num. 2. & idem Marian. Socin. in c. ſacris, num. 125. & num. 138. de ſentent.

excommunicat. & in c. inter alia, num. 95. tit. eodem, & facit c. Episcopus nullum, de conſecrat. diſtinct. 1. S. Anton. 3. part. tit. 24. cap. 76. verſic. Tertio. Summa Conſeſſ. lib. 3. tit. 33. quaſt. 25. 1. & Tabiena, verbo, excommunicat. 1. §. Quinto, Sotus, 4. diſtinct. 22. quaſt. 1. art. 4. Concluſ. 2. verſic. prædicatione Caiet. excommunicat. fin. Nauar. in Manual. c. 27. num. 39. ad quintum. & num. 176. & tom. 2. conſeſſ. lib. 1. num. 6. lib. 5. de verbor. ſignificatione vbi ait, Concionem audire poſſe, etiam in Eccleſia ſpecialiter interdicta, & idem ait Henriquez, libr. 13. de excommunicat. c. 12. §. 4. & fauet Palud. 4. diſtinct. 18. quaſt. 8. art. 4. qui incip. circa Quartum, verſic. Quantum ad vndecimum, Vgol. de cenſ. Eccleſ. Tab. 2. ca. 8. §. 3. & 6. nu. 2. Quia prædicatione non eſt de numero Officiorum diuinorum, quæ interdiciuntur excommunicati; & quia id permittitur, & in d. cap. reſponſo, vt facilius inducantur ad contritionem, & ad petendam abſolutionem, vtilis enim eſt Concio per ſe animæ, in pertinentibus autem ad ſalutem ſpiritualem ipſius excommunicati, licet ei participare, quia ratione licet dare conſilium excommunicato, c. cum voluntate, de ſent. excom. & facit c. antecellor, & c. Quod prædeceſſor, r. q. 3.

13 Poſſet etiam ſic excommunicatus laicorum more menſam benedicere, ex Palud. 4. diſtinct. 18. quaſt. 8. art. 4. qui incip. Circa quartum, verſic. Quantum ad decimum ſeptimum, & Vgol. de cenſ. Eccleſ. Tab. 1. cap. 13. §. 14. num. 3. Item poſſet ſe ſigno crucis inſumere, ex Nauar. cap. 27. num. 36. ad quintum. & Vgol. cit. Corpus item Chriſti venerat poſſet, & debet, ſi obuium fieri contingat, argumeta intelleximus, de iud. ex Vgol. cit. num. 5. immo comitari Euchariftiam deſatam ad inſeruium poſſet, ſi non recitentur Pſalmi ex Henriquez libr. 13. de excommunicat. c. 7. §. 2. littera M. & citat Palud. 4. diſtinct. 18. quaſt. 3.

14 Poſſet etiam Lectionem publicam etiam ſacram audire, aut eam legete diſcipulis ſuis, immo, & diſcipulo excommunicato interroganti circa lectionem reſpondere, vt ait Henriquez libr. 13. de excommunicat. c. 12. §. 4. quod non ſolum procedit in oculis, & generaliter excommunicatis, (in quo caſu Sotus 4. diſtinct. 22. quaſt. 1. art. 4. Concluſ. 2. verſic. prædicatione, concedit nullum eſſe peccatum eorum intereſſe Concionibus, & Lectionibus, ſicut nec ipſi peccarent ſaltem mortaliter, dum ex officio eis huiusmodi munera incumbunt) ſed etiam in denunciatis, quia nec Concio, nec Lectio ſunt Officia Eccleſiaſtica, quod excommunicato prohibetur, & licet eſſent, Officia Eccleſiaſtica, nullo iure prohibentur, & reſeruntur in publicam vtilitatem, vt recte Henriquez vbi ſupra annotauit.

15 *Sexto*, Excommunicatus denunciatus, ſicut officia diuina vt miniſter Eccleſie, cum alijs recitare non poſſet, ita neque illis intereſſe dum ab alijs ſunt, arg. c. Episcoporum de priuileg. lib. 6. & c. is, qui, & c. ſin. verſic. Excommunicatis proſus excluſus, de ſent. excom. lib. 6. Panor. in c. illud, nu. 8. & Marian. Socin. na. de Cler. excommunicat. S. Anton. 3. part. tit. 24. c. 76. verſic. Tertio. Angelica, verbo, excommunicat. vlt. nu. 3. Sylueſt. verbo, excom. 3. nu. 1. verſic. Tertio non poſſet. Azmilla, eod. num. 6. Tabiena, verbo, excom. 1. verſic. Quinto. Sotus, 4. diſtinct. 22. quaſt. 1. art. 4. Concluſ. 2. verſic. Sed quantum. Barthol. Medina, in Summa, libr. 1. cap. 11. §. 4. Henriquez libro 13. cap. 7. §. 2. Nauar. in Manual.

ADDITIO.

* Adde; Sed an eiſmodi excommunicatus intrare Eccleſiam, vt oret priuatim, & ſolus, poſſit ſe aſpergere aqua benediſta; dubitant aliqui; & quantum Vgol. de Cenſur. Tabul. 5. cap. 13. §. 14. in fine, negatiue reſpondeat, æquius tamen videtur oppoſitum; non enim eſt ſacramentum, nec communicatio fidelium, quæ prohibentur excommunicato. cap. penultim. de ſentent. excommunicat. & ſi poſſet intrare Eccleſiam, vt ibi ſolus oret, vt gloſ. in c. qui ſtudet, verb. dimiſit, r. quaſt. 1. & omnes concedunt; ergo & aquam benediſtam accipere poterit, vt deuotius oret.

Manual. cap. 27. nu. 19. Couat. in c. alma mater, 1. par. §. 3. nu. 8. de sent. excom. libr. 6. Vgolin. de censur. Eccl. Tabul. 2. c. 8. §. 3. & facit ei. Quod in te, de penit. & remiss. Ratio est; quia sic excommunicato prohibetur communio actiua & passiva, & proinde nec officia diuina cum alijs facere, aut ab alijs audire potest, facit e. Nuper, de sent. excom. & cap. cum excommunicato, 1. q. 3. vnde contrafaciendo grauius peccat, quia videtur excommunicationem contempnere, & usurpare communionem sibi interdictam, contempnendo Clauis Ecclesie, arg. c. fin. de excess. prelat. Et multo grauius peccaret, si vt alij officia diuina coram se celebraret, auctor sit, arg. ca. illud, & ibi Panor. nu. 8. de cler. excom. ministr. vbi ait, Episcopus excommunicatus, auctoritate sua faciendo coram se celebrari, non solum mortaliter peccaret, sed etiam irregularem fieri, secus autem si simpliciter audire, non auctorizando, tunc enim peccat tantum, non tamen sit irregularis. Id quod etiam docet glos. in Clem. 2. in verbo, celebrari, de priuileg. & ibi Panor. nu. 4. & Zabar. vers. Non quarto, idem Zabar. in Clem. 2. vers. Quarto nota. & Anch. vers. Secundo nota. de sent. excom. Marian. Socin. sen. in c. ad audientiam. nu. 25. de homicid. & in ca. illud. nu. 15. de Cler. excom. ministr. Hostiens. & DD. in ca. Tanta, de excess. prelat. Couat. in c. alma mater, 1. p. §. 6. in fine, de sent. excom. libr. 6. vbi etiam citat pro hac re Franc. in cap. 1. de sent. & te iudic. libro 6. Gonsalua a Villadiego, de irreg. c. 2. & alios, & Vgolin. Tab. 2. c. 8. §. 2. Qui enim per alium facit, ipse facere videtur, c. Qui per alium facit, de reg. iur. libr. 6. Dicitur autem Episcopus in hoc casu auctoritatem prestare, qui facit, aut iubet coram ipso Missam, aut alia officia celebrari, ex Rauen. in dist. Clem. 2. & Cardin. ibi, num. 11. Imola num. 9. Guil. & Bonifac. nu. 9. de priuileg.

Et quæ diximus, vera sunt, etiam si sic excommunicatus surdus esset, aut cæcus, vt ait Vgolin. Tabul. 2. c. 8. §. 3. nu. 3. quia neque cæcitas, neque surditas tollit communionem & participationem in diuinis, quæ tamen excommunicato denunciato prohibetur. Vnde, non solum intra Ecclesiam officia diuina audire, vel videre prohibetur, sed etiam extra Ecclesiam; non enim extra Ecclesiam ei sic propè stare licet, vt diuina audire possit; sicut enim officia diuina tempore interdicti ea de causa voce submissa dici debent, ne excommunicati, & interdicti ea audire possint, capit. Quod in te, de penit. remiss. & Clem. 1. vers. Nunc latenter, de sent. excom. S. Anton. 3. par. tit. 24. ca. 76. vers. Tercio. Tabiena. verbo, excom. 1. vers. Quinto, ita inuis clausis dici debent, ne excommunicati intrent in Ecclesiam, & diuina videant, ex Anchor. in Clem. 1. in princip. de sent. excom. & facit d. c. Quod in te, & c. alma mater, §. ad ieiunium, de sent. excom. libr. 6. & expressè Vgolin. de censur. Eccl. Tabul. 2. c. 8. §. 3. nu. 2. & Nauarr. in Manuali, cap. 27. numero 174. vbi ait, non esse eis aperiendam fenestram, neque foramen, per quæ intueri possunt corpus Christi, iuxta Clem. 1. in princip. de sent. excom.

7. Eadem etiam ratione non licet sic excommunicato ire cum alijs, etiam vltimo loco, in processionibus, aut in publicis Litanijs, quæ à Sacerdote cantantur, alijs cessandum est, donec denunciatus a Processione, aut alijs officijs expellatur, vt notant Henriquez libr. 13. cap. 7. de excom. §. 2. qui alios refert, & Vgolin. loco proxime allato. Et faciunt ea, quæ tradit Nauarr. in Manuali, c. 27. nu. 176. in fine post Tabien. verbo, interdictum, §. 5. vers. Decimo sexto. Immo, etiā nec aqua benedicta, excommunicatus, aut interdictus se aspergere possunt, quod intelligitur de Sacerdote solenniter illam benedicente, & se aspergente, cum Antiphona, Asperges, ante Missam, sicut nec populum eo modo aqua benedicta inspergere potest, quia est quid sacramentale, & proprium Sacerdotis: sed, neque aqua benedicta hoc modo a Sacerdote excommunicatus denunciatus, aut interdictus aspergi potest, iuxta eā quæ tradunt Calderin. tract. de Eccles. interdicto, membr. 6. col. 14. Angelica, verbo, interdictum, §. 8. Syluest. verb. interdictum, §. 3. vers. Quintum. Tabiena, verbo, interdictum, §. 6. vers. Tercio. Nauarr. in Manuali, c. 27. num. 174. Vgolin. de censur. Eccl. Tab. 2. cap. 8. §. 4. num. 6. potest tamen sic excommunicatus sumere aquam benedictam, cum ingreditur Ecclesiam

verbi priuatim, ore, vt docet Nauarr. vbi supra, quicquid Calderin. & Vgolin. locis allatis, contrarium nimis scrupulose affirmant.

18. Septimo, excommunicatus denunciatus non solum prohibetur officia diuina cum alijs dicere, aut ab alijs audire, sed etiam alij eadem officia diuina, & Missam, excommunicato presente, audire, aut celebrare prohibentur. Sicut enim ipse alios in diuinis, ita alij sic excommunicatum in eisdem vitare tenentur, & colligitur ex c. is, qui, & c. fin. §. ad ieiunium, & §. in festiuitate, de sent. excom. libr. 6. & Clem. 2. de sent. excom. & ibi Zabar. vers. Decimo nota, & ca. cum & plantare, §. excommunicatos, & ibi glos. in verbo, excom. catos, & ibi Panor. nu. 1. & Marian. Socin. sen. num. 4. & §. de priuileg. & cap. in Lateranensi, de prebend. & dignit. & capit. Quod in te, §. & in contentualibus, de peniten. et remiss. et ca. Episcoporum, et ibi glos. verbo, officia, de priuileg. libr. 6. & c. excommunicatos, & ca. cum excommunicato, cum duob. seq. 1. q. 3. Hostiens. in summa, num. 12. vers. Sed nunquid, de sent. excom. Marian. Socin. in cap. Sacris, nu. 127. de sent. excom. Sotus 4. d. 22. q. 1. art. 3. Concl. 2. vbi ait, utia prohiberi, nimirum ab excommunicatis audire, illisque dicere Sacra, & cum illis interesse Sacris. Henriquez. libr. 13. de excom. ca. 7. §. 2. et clare S. Tho. Quodlib. 1. 1. art. 9. Palud. 4. dist. 18. q. 6. in princip. Ledesma. 2. 4. quest. 25. artic. 1. Caiet. verbo, excom. fin. Syluest. excom. §. num. 6. Nauarr. in Manuali, cap. 27. nu. 19. et libr. de Orat. Notab. 2. nu. 8. Vgolin. de censur. Eccl. Tabul. 2. capit. 8. §. 4. et hoc tam in Clericis secularibus, quam in Religiosis et exemptis procedit, vt colligitur ex locis allatis. Ratio est: quia celebrare officia, vel Missam coram excommunicatis, est participare in diuinis cum illis, quod non licet eni quælibet talis contrafaciens peccat mortaliter, non tamen sit irregularis, vt tradunt glos. et Panor. & Marian. Socin. in d. c. cum plantare, et glos. in c. Episcoporum, in verbo, officia, de priuileg. Couat. in cap. alma mater, 1. par. §. 6. num. 9. vers. Qui vero, de sent. excom. libr. 6. vbi alios citat, vt Calderin. consil. 4. de sent. excom. Gonsalua a Villadiego, de irregul. cap. 2. Henric. Bohic. in ca. nn. de excel. prelat. Vgolin. de censur. Eccl. Tabul. 2. cap. 8. §. 4. numer. 3. et colligitur ex c. is, qui, de sent. excom. libr. 6. Sic tamen celebrans scienter coram excommunicato manifestato, incurrit suspensionem per mensem, vt statuit Bonifacius Papa VIII. in cap. Episcoporum, de priuileg. libr. 6. et si intra mensem absque dispensatione deinceps intra Ecclesiam diuina officia, aut Missam celebret, sit irregularis; quia cum ei interdictus fuerit ingressus Ecclesie, propter celebrationem, quam exercuit coram excom. cato, ex d. ca. Episcoporum, si talis cui interdictus est Ecclesie ingressus, intra tempus suspensionis intra Ecclesiam celebrauerit, irregularis efficitur, vt colligitur ex c. cum medicinalis, et ibi glos. in verbo, irregularitatem. et Bern. Hostiens. et Franc. et Steph. Costa, nu. 92. de sent. excom. libr. 6. et c. is, qui, et ibi glos. in verbo, Notatus, et Steph. Costa, nu. 8. de sent. excom. libr. 6. et glos. in cap. Episcoporum, in verbo, a iure statutas, et ibi Ioan. Andr. Archid. Domin. Franc. et S. Anton. 3. par. tit. 26. cap. 49. 1. Syluest. verbo, interdictum, 6. quest. 2. Tabien. verbo, interdictum, §. 6. ver. Primo. Nicol. Plouius, in trac. Sacerdot. tit. de interdict. Reg. 49. Vgolin. de censur. Eccl. Tabul. 2. cap. 8. §. 4. num. 5. quicquid contradicat Couat. vbi supra, existimans d. cap. Episcoporum, procedere solum in exemptis, in quorum odium statutum esse putat, vt sint interdicti ab ingressu Ecclesie, si coram excommunicatis, vel interdictis scienter celebrauerint; cuius opinio optimè refellitur a glos. in d. ca. Episcoporum, in verbo, ingressum, docens prædictam Decretalem, & eius penam habere locum etiam in non exemptis, id quod mea sententia clare colligitur ex initio d. cap. Episcoporum de priuileg. libr. 6. cum dicitur, *Presenti Decreto statuendum auximus, ne aliqui seculares, aut Regulares, quam uicunque exempti, &c.*

19. Si quis, Quid agendum sit, quando adest excommunicatus, tempore quo Officia diuina, aut Missa celebrantur? Communiter respondent DD. quod si nondum sint incepta Officia diuina, aut Missa, monendus est excommunicatus, vt exeat, quod si sic monitus exire noluerit;

elici debet vi per aliquos Laicos praſentes, aut illis nō praſentibus, a Clericis expelli debet; & licet talis excommunicatus Clericus eſſet, non tamen excommunicantur Laici, vel Clerici cum vi excludentes, vt colligitur ex conuenſionis, & ibi gloſ. in verbo, celebrationem, & ibi Panor. nu. 1. & Marian. Socin. ſen. num. 3. de ſent. excom. & ſedit ea, cum voluntate, ſi ſi qui, de ſent. excom. Anchar. in Clem. Grauis verſ. Sexto, de ſent. excom. & Guil. de Landuno in verſ. 1. ibi. & Vgol. de cenſ. Eccleſ. Tabul. 2. cap. 8. §. 4. num. 3. id quod procedit, etiam ſi communis quis talem excommunicatum Clericum, vi ei egeret; tum quia commotio ex iuſta cauſa non operatur iniuriam, quā requiritur ad hoc, vt quis incurſat poenam Canonis cap. ſi quis ſuadente diabolo, 17. q. 4. vt Panor. & Marian. vbi ſuprà notatum; tum, quia in eo cauſa non tam inferitur violentia tali excommunicato, quā propoſitum inſidia Deo illata, ex Vgol. ibi, citat. l. Manichaeos, C. de haereticis. Quod ſi nequeat ſine periculo expelli, non inchoari debent Officia Diuina, aut Miſſa; ſin autem inchoatis Officijs Diuinis, aut Miſſa, excommunicatus ingreditur, monendus vt ſuprà eſt, vt exeat, & ſi expelli non poterit, ceſſandum eſt à Diuinis Officijs, & etiam à Miſſa, donec expellatur, arg. Clem. Grauis, & ibi glo. in verbo, in expleta, & Anchar. & Zabart. & Guil. de monte Landuno ibi. de ſent. excom. Innoc. in c. Nuper in verbo, orand. 9. & Felin. num. 3. de ſent. excom. Hoſtienſis in Summa, nu. 17. verſ. Sed nunquid de ſent. excom. Palud. 4. diſt. 18. quaeſt. 6. art. 3. Concluſ. 2. Sum. Aſſenſ. 1. par. lib. 7. tit. 11. art. 1. quaſt. 1. & 2. S. Anton. 3. par. tit. 2. §. cap. 2. verſ. Tertio, Nauar. in tract. de orat. & hor. Canon. 16. nu. 79. & num. 60. Sotus, 4. diſt. 22. q. 1. art. 4. Concl. 2. verſ. Hic autem interroget. Simon. Maiol. lib. 3. de irregul. c. 24. nu. 4. Henriquez lib. 1. 3. de excom. cap. 7. §. 1. Vgol. de cenſ. Eccleſ. Tabul. 2. cap. 8. §. 4. num. 5. Monent tamen praefati auctores, quod ſi praefatus excommunicatus Eccleſiam intret, vel priuſquā Sacerdos eum videret, tam Canonem inchoare, debet Sacerdos procedere in officio ſimul cum eo qui aſſiſtit ei tantum; alij, verò omnes ſcientes eum excommunicatum, debent exire Eccleſiam, ſi excommunicatus ipſe exire nolit, arg. cap. ſicut Apoſtoli, 1. q. 3. & c. omnis, qui, 24. quaeſt. 1. Quod dictum debet intelligi, non ita, vt quocumque modo incepto Canone, Sacerdos proſequatur Miſſam praefente excommunicato, ſed incepta Conſecratione; Canon enim Miſſae vt docent Durand. in Rationali Diuinorum offic. cap. 35. Felin. in cap. A nobis, num. 6. verſ. & ſcias, de excep. Nauar. de orat. & hor. Can. cap. 16. num. 60. & alij, incipit in. Tergitur Clemeniſſime pater quod poſt, ſanctus ſecreto dicimus, & magna pars illius dicitur antequam perueniatur ad verba Conſecrationis, de quo inter medio, idem videtur iudicandum, quod de praecedentibus, & ſauet S. i. h. 3. par. quaeſt. 83. art. 6. ad 2. & communis eſt opinio ex Nauar. & Vgol. vbi ſuprà ſicut in ſimili caſu, qui in Miſſa recohit ſe eſſe excommunicatum ante Conſecrationem deſiſſe debet, & pari ratione ſi ſuperueniat excommunicatus qui expelli ſine periculo nequit, incepto Canone niſi Conſecratio inchoata fuerit deſiſſendum eſt, quia illic incipit ſacrificium. At verò facta Conſecratione ſi ingreditur excommunicatus, omnino procedere debet, vtque ad ſumptionem inchoat, ſumpto, autem Sacramento, antequam dicatur Poſt communionem, orationes & alia quae reſtabant. Sic Hoſtienſis in Summa tit. de ſent. excom. num. 17. verſ. ſed nunquid Innoc. in c. Nuper, de ſent. excom. Archid. & vtrique Cardinales, in cap. ſicut Apoſtoli, 1. 3. Nicolaus Dionyſij de Peruſio, in cap. Episcoporum, in gloſ. in verbo Officia, de priuileg. lib. 6. Gabr. 4. diſt. 18. quaeſt. 3. art. 3. dubi. 2. S. Anton. 3. p. tit. 25. c. 2. verſ. Tertio, Marian. Socin. in cap. Sacris num. 127. de ſent. excom. Nauar. de orat. & hor. Canon. cap. 16. num. 60. Sotus, 4. diſt. 22. q. 1. art. 4. Concl. 2. verſ. Hic autem interroget. Paul. Fuſc. lib. 1. de viſit. & regim. Eccleſ. cap. 29. num. 5. Simon. Maiolus lib. 3. de irreg. cap. 24. nu. 4. Vgol. de cenſ. Eccleſ. Tab. 2. cap. 8. §. 4. nu. 6. Ratio autem cui facta conſecratione procedendum ſit in Miſſa, ea reddi poteſt, quia haec ſunt Sacramenta vnita-

tis, & ideo inexplata dimitti non debent, arg. capit. illud & cap. Nihil. 7. quaeſt. 1. & quia ſtrictius eſt proceſſum integritatis Sacramenti, quā excommunicatoſ exclu-

21 Hoc autem quod diximus, quod Sacerdos incepta Miſſa ante Conſecrationem ingrediente excommunicato, debet Miſſam deſerere, procedit in excommunicatis viujs, ſecus autem ſi intret deſunctus denunciatus; ſi enim dum Sacerdos celebrat, aſſectur in Eccleſiam cadauer publici excommunicati, non tenetur Miſſam deſerere, ita Simon. Maiol. lib. 3. de irreg. cap. 24. num. 5. & Henriquez lib. 13. de excom. cap. 7. §. 2. in annot. litera O. Quia Sacerdos ex ſeparata intentione celebrans, non videtur admittere ad communionem altaris tale cadauer, cuius praefentia non eſt talis, vt Sacerdos, dicatur coram excommunicato celebrare, vt contingit in viujs, praefertim quia ratio quitanda communionis ceſſat in iſto caſu. Nam hoc ſit, vt tubore conſuſus citius inducat ad ſatisfactionem excommunicationis, vt in cap. Pia, de excep. lib. 6. quae ratio ceſſat in mortuo, ex Panor. in cap. Ad haec, num. 2. de priuileg. & exceſſ. priuileg. Illud tamen verum eſt, quod non debet quicquam pro tali mortuo dicere, vel orare, vel aliquam operam impendere circa illud corpus, vt puta aſpergendo benedicendo, cruce ſignando vel concommitando, aut fieri permittendo funera (ſi ad eum prohibere perſonea) quia eo modo videtur ſepulturae communicare, & conſequenter excommunicationem incurrit, arg. Clement. 1. & ibidem Cardin. q. 14. & 15. & 25. de ſepult. & Panor. in ca. ad haec, nu. 2. de priuileg. & exceſſ. priuileg. & Maiol. lib. 3. de irreg. cap. 24. nu. 5. qui ſine ratione, aut textu docet talem fore irregularem.

22 Rurſus Quari poteſt, An eodem tempore, quo plures Miſſae in eadem Eccleſia dicantur, & excommunicatus denunciatus vni earum interſit ego alteri intereſſe poſſim in alia parte Eccleſiae, aut prope locum, vbi excommunicatus Miſſam audit, abſque hoc quod cenſetur participare cum illo in diuinis? Cui reſponderi poteſt (iuxta ea quae tradunt Innoc. in cap. Nuper, de ſent. excom. Palud. 4. diſt. 18. q. 6. art. 1. in fine, Caiet. in Sum. in verbo excom. in fin. Sotus 4. diſt. 22. q. 1. art. 4. Concl. 2. verſ. Nihilominus indubi. Nauar. de orat. & hor. Canon. Notab. 22. num. 8. Vgol. de cenſ. Eccleſ. Tab. 2. cap. 8. §. 5. nu. 3. Henriquez lib. 13. de excom. c. 7. §. 2.) non cenſetur, vnde licet excoicatur in vna Capella audiat Miſſam, & alter in alia Capella in eadem Eccleſia, vel excommunicatus, & non excommunicatus in eadem Eccleſia, eodem tempore ſeoriſim, & ſeparatim orent, non propterea in Diuinis, & oratione ab ipſis communicatur, ſicut nec communicatur, ſi ſiguo ad ſalutationem angelicam dato excommunicatus, & non excommunicatus in platea ſeparatim orent, Et multo minus communicare dicentur, ſi tempore quo non excommunicatus audiat Sacra, inter excommunicatus Eccleſiam non gratia audiendi Sacram, ſed vt aliquid aliud agat, vel illuc tantum tranſeat.

23 Non tamen licet vnam & eandem Miſſam, vel horam cum excoicato audire, quicquid Durand. in 4. diſt. 18. q. 5. nu. 7. exiſtunt id licere, ea ratione ductus, quod communicare in Diuinis non eſt, niſi vel Miſſam dicere, vel audire ab illo, vel ſimul horas eum illo recitare, a deo vt uni Miſſae intereſſe cum excommunicato nō eſt ſecum communicare, ſed cum Sacerdote celebrante; Quod fundamentum falſum eſt, & omnino reiſciendum, quia vt recte citati ſcriptores annotant, negari non poteſt non ſolum eum communicare in oratione cum excoicato, qui dicit illi oronem, vel audit eam ab illo, ſed etiam, qui audit eandem vna cum eo, ſicut & qui comedit in vna menſa cum eo, vnde recte docet Sotus vbi ſuprà, tria prohiberi, ſabillis audire illiſque dicere ſacra, & cum illis intereſſe ſacris, dicitur aut intereſſe ſimul, qui vni Miſſae audiendae interſunt, vt conſtat, non ſic qui in vna Capella audit & excoicatus in alia. Addit etiam Palud. 4. diſt. 18. q. 6. art. 1. in fine, quod ſi fugitiuus Clerici percuſſor ſit in Eccleſia, poteſt Sacerdos eam eo celebrare quia cum non ſit ibi cauſa orandi, ſed laudandi & fugiendi, non eſt hoc cum eo participare in Diuinis, ſicut neque ſi per Eccleſiam tranſitum faceret.

24. *Officio.* Colligitur ex dictis ratio, quare excommunicatus excusetur ab audienda Missa in diebus festis ex præcepto, cum enim Missam audire non possit nisi participando in Diuinis cura celebrante, quod illi prohibitum est, ut diximus, consequens est, ut à Missa audienda excusetur; alioquin perplexus omnino esset, ut peccatum evitaret, non posset, audiendo enim peccat, quia contra Ecclesie prohibitionem facit, ne igitur aliquem ad Missam audientiam, quam sine peccato audire non possit, obligatum esse dicamus, dicendum est, cum ab audienda Missa in festo ob impedimentum excommunicationis excusari; in quo casu præceptum audiendi Missam in festis, cedit alteri præcepto Ecclesie, quo sic excommunicatus interesse sacris, ad maiorem confusionem suam, quousque absolutus sit, arctius prohibetur. Excusari autem talem ab audienda Missa, docent Nauar. in Manuali, c. 21. nu. 3. Angelica, in verbo, Missa, num. 57. Tabiena, verbo, eod. vers. Quadagesimo quinto. Couarr. l. 2. eod. var. resol. cap. 16. nu. 9. Barth. Medina, lib. 1. instruct. Confess. cap. 11. §. 13. & c. 14. §. 40. Henriquez lib. 13. cap. 7. §. 2. Vgol. de censur. Eccles. Tab. 1. cap. 13. §. 13. num. 8. Francisc. Suarez in 3. par. disput. 88. sect. 9. Ferdinand. Paez repet. in cap. Missas, de consecr. d. 1. part. 2. nu. 148. & communis. Id quod procedit, etiam si quis sua culpa talem censuram contraxerit, & licet absolutionem procurare negligat, quamvis enim peccare possit absolutionem quam facile consequi potest, non procurando, Missam tamen non audiendo, non peccat, quam de iure audire nequit.

25. Sicut enim infirmus, si sit negligens in sua salute procuranda, ut possit Missam audire, & qui est in vinculis, si sit negligens in procuranda libertate, & ideo Missam omittit, peccare potest negligendo remedium salutis, & libertatis procurare, non tamen omittendo Missam peccat: ita licet quis in eo peccare possit quod negligat procurare absolutionem, postquam tamen factus est impotens ad audiendam Missam propter excommunicationem, non peccat specialiter contra præceptum de Missa in festo audienda; quia non tenetur quis tam remote ad tollenda impedimenta, & se disponere ad Missam audiendam. Vnde Doctores communiter docent, non teneri aliquem suis expensis capere Bullam eo fine, ut per illam absolutus Missæ interesse possit, ut testatur Henriquez lib. 9. de Missa, cap. 25. §. 11. & lib. 13. de excom. cap. 7. §. 2. in annot. litera K. quia melius, inquit, est de se legem communem seruare, quam eximi privato privilegio, & quæ diximus tam de excommunicato occulto, quam denunciato accipi debent.

26. Solum restat difficultas, an occulte excommunicatus teneatur in publico abstinere ab alijs fidelibus in Missa, & Officijs Diuinis audiendis, & faciendis, ita ut non possit celebrare in festo die, aut communicare publice tempore Paschali, cum alijs fidelibus. In qua re vnum certum est, alterum incertum: Certum enim est, quod occulte excommunicatus in occulto tenetur abstinere à communione aliorum, quoties sine scandalo, & infamia id facere poterit, & proinde nec cū alijs Diuina officia facere, nec Missam celebrare poterit, aut Sacramenta recipere, cum id ei iure prohibitum sit. Neque enim per Extravag. *Ad evitanda scandala*, vllum ius ipsis excommunicatis tribuitur; Dicitur enim ibi, *Per hoc tamen huiusmodi excommunicatos, suspensos, interdictos, seu prohibitos non intendit in aliquo re lenare, nec in eis quomodolibet suffragari*, cum ergo antea occultus excommunicatus tenebatur abstinere à communione fidelium, etiam nunc ante denunciationem abstinere tenetur à communione fidelium, & à Diuinis, secundum ea quæ tradunt Panorm. in ca. illud, de Cleric. excom. m. i. & Syluest. verbo, excom. 3. quæst. 5. Couarr. in cal. mater, 1. part. §. 2. num. 11. de sent. excom. lib. 6. Martin. Ledesma, 2. 4. quæst. 25. art. 1. fol. 347. Henriquez lib. 13. de excom. cap. 7. §. 2. & est communis omnium sententia. Certum, an in publico teneatur excommunicatus communionem vitare aliorum, abstinendo à Diuinis, & à Missa audienda, ad vitandum scandalum, & infamiam, quæ sequeretur, si abstinere, incertum est. In qua re Palud. 4. d. 18. q. 6. artic. 3. Concl. 2. etiam de minori excommunica-

tionem tractans, docet, non posse Sacramenta percipere, posse tamen Missam, & officia Diuina audire. Rich. 4. dist. 18. artic. 9. quæstio. 3. in fine idem docet de perceptione Sacramentorum. Syluester autem, in Summa, in verbo, excom. 3. versic. 5. ait, quod quantumcumque sit occulte excommunicatus, tenetur alios vitare etiam in publico, nec potest accedere ad Sacramenta, & si accedat, & celebret, erit irregularis. Ratio eius est: quia habet præceptum superioris, quod vitet alios fideles, ergo tenetur illud seruare; nec infamia ipsum excusat, cum hoc proveniat ex culpa sua. Couarr. etiam in cap. alma mater, 1. part. §. 2. nu. 3. in fine, de sentent. excommunicat. lib. 6. eiusdem sententia est, quoad participationem Sacramentorum, & quoad Sacrificium Missæ, quoad ista enim ait, quantumcumque excommunicatus sit occultus, tenetur abstinere à communione eorum esto, inde sequatur infamia & scandalum, quia excommunicatus [inquit] ipso iure priuatur participatione Sacrificiorum, & Sacramentorum; In alijs autem temporalibus dicit, quod propter scandalum & infamiam vitandam, poterit occulte excommunicatus cum alijs fidelibus communicare. Sotus item, 4. dist. 12. quæst. 1. artic. 4. non longe à fine, ver. Quartus casus, ait, habere causam reservatam cui est annexa excommunicatio, nec propter officium, nec propter scandalum, ad communionem ante absolutionem accedere posse. Alij tamen & mea sententia vetius, affirmant, ob vitandum scandalum, & gravem suam infamiam, posse licite in festo audire Missam; ita expressè Martin. Ledesma, 2. 4. quæst. 25. artic. 1. in fine, ubi ait non teneri occulte excommunicatum in publico abstinere à communione aliorum, etiam in Sacrificijs, & Sacramentis. Supplementum apud Sylvest. ubi supra. Francisc. à Victoria, tract. de excom. nu. 13. Alphons. à Castro lib. 2. de potest. leg. pos. cap. vlt. Conclus. 2. Corduba, quæ. 142. Ludovic. Lopez 2. par. instruct. c. 93. in fine, ubi ait esse multorum sententiam; & ipsemet Sotus, 4. dist. 18. quæ. 2. artic. 5. ad 2. vers. Hoc autem dubium, ait id esse licitum ob scandalum gravissimum. Nauar. in cap. 1. §. laborer, in fine, de penit. distin. 6. ait esse multorum opinionem, nec eam refellit, & in Manuali, cap. 27. nu. 239. Ioseph. Angles, in Flor. Theolog. agens de casibus reservatis, in fine. Henriquez lib. 13. de excom. cap. 7. §. 2. in annot. litera K. & ca. 21. §. 3. ait posse bis aut ter celebrare Missam, nisi Clericus talis esset antea ita infamatus per indicia, ut maius sequeretur scandalum ex celebratione, quam si crimen prodatur, alijs si occultus sit excommunicatus, habita contritione aut confessione, ante dispensationem posset celebrare. Vbi etiam docet Monialem, quæ incidit in censuram Cane, communicare posse tempore consueto, & assistere Choro, & Officijs, à quibus si abstinere, periclitabitur famam eius, & Monasterij, id quod ante docuit Nauar. in Man. c. 27. nu. 239. Hanc etiam sententiam tenet Francisc. Suarez de Sacram. disp. 66. sect. 4. & faciunt quæ docet Angelica, verbo, Eucharistia, 2. nu. 6.

28. Ex quibus omnibus colligitur, excommunicatum occultum, vel irregularem secretum, causa vitandi graue scandalum, aut infamiam, dum absit fraus, & dolus, nec sit in mora petendæ absolutionis; posse prævia contritione, & Confessione peccatorum, quamvis non absolatur à Confessore quia obstat censura excommunicationis reservata superiori absentis, Missæ, & Officijs interesse, & aliquando celebrare; tum sine culpa mortali, tum etiam sine incurfione aliqua irregularitatis. Ratio est: quia quotiescunque concurrunt duo præcepta incompatibilia, seruandum est, quod arctius & maius est: cum igitur in casu proposito concurrant simul præceptum de abstinencia à communione fidelium, & præceptum negatiuum non scandalizandi, aut non infamandi se, quod est maius, hoc potius quam illud seruandum est: quia sicut in iuramento Christi suauiter est, ita & mandata Ecclesie pie interpretanda sunt, ut non nimis graua sint. Nec verisimile est, intentionem Ecclesie esse cum tam graui iactura & detrimento quempiam obligare velle. Immo, ipsemet Syluester ubi supra, verbo, excom. 3. ver. Quinto, §. Quidam tamen, & verbo, excom. 5. num. 2. cum alijs communiter docet, quod si quis videt occulte excommunicatum in Ecclesia, debet si potest

exire, sine nota illius excommunicati. Si ergo alij tenentur seruare famam illius excommunicati, etiam ipsemet tenetur, vel ad minus licitum est ipsi excommunicato, propriam famam indemnem conseruare. Tenetur tamen vnusquisque in tali euentu diligenter animaduerrere, an alia via infamiam, & scandalum vitare possit, probabilem aliam excusationem sine mendacio cauendo; quando enim id commodè fieri potest, cessat causa & necessitas communicandi, celebrandi, aut Officijs Diuinis interfendendi, & de Officijs Diuinis excommunicatio, prohibitis hactenus dictum sit.

De Suffragijs Ecclesiae, quibus excommunicatus priuatur. Cap. IV.

S V M M A R I V M.

- 1 Excommunicatio maior hominem suffragijs Ecclesiae Catholicae priuat.
- 2 Suffragia Ecclesiae, eorumque vltor, in quibus consistat.
- 3 Suffragijs Ecclesiae priuatus triplex incommodum incurrit.
- 4 Missam, & alias orationes an pro excommunicatis offerre liceat.
- 5 An peccatum mortale sit orare pro excommunicatis denunciatis in orationibus publicis Ecclesiae, & an eius tales orationes profint.
- 6 Sacerdos Missam offerens pro excommunicato non denunciato, contrito, non peccat.
- 7 Ecclesia, quare in Officio Missae Feria Sextae hebdomadae Sanctae pro haereticis orat.
- 8 Ecclesia, quare eo die excommunicatorum mentionem non faciat, sicut Paganorum, Iudeorum, & Haereticorum meminit.
- 9 In Memento, quod fit in Missa, an pro excommunicato denunciato orare liceat.
- 10 Excommunicatus denunciatus sic moriens, sepultura Ecclesiastica caret.
- 11 Excommunicatus denunciatus in loco sacro sepultus, inde ei, & excommunicato debet.
- 12 In Ecclesia, vel Cameterio pollutis, antequam reconcilietur, nec Officia diuina cantari, nec fidelibus corpora sepeliri possunt.
- 13 Excommunicatus denunciatus moriens, etiamsi signa contritionis dederit, ante absolutionem tamen, in loco sacro sepeliendus non est.

Tertius effectus Excommunicationis maioris est, quod hominem suffragijs Ecclesiae Catholicae priuet. Suffragia verò Ecclesiae intelliguntur illa bona spiritualia, quibus Ecclesia Christianorum animabus subuenit, & suffragatur. Quae bona in duplici sunt differentia; Quaedam enim sunt publica, quaedam priuata. Publica dicuntur ea, quae sunt à Ministris Ecclesiae, prout Ecclesiae Ministri sunt, vt Horae Canonicae, Missae Sacrificium, Orationes, Indulgentiae, quas Ecclesia pro fidelibus dicit, & eis distribuit. Priuata verò sunt illa, quae fideles vt personae priuatae, & non vt Ecclesiae Ministri exercent, vt sunt orationes priuatae, ieiunia, & elemosinae.

Rursus Suffragiorum Ecclesiae valor ex duobus consideratur. Primo vel ex vnione charitatis quae fideles omnes connectit, vt sint omnes vnum corpus in Christo capite; de qua vnione dicitur in Symbolo, *Sanctorum communionem*; charitas enim facit omnia bona & Suffragia Ecclesiae communia esse, haud secus, ac operatio vnus membri in corpore naturalis in totius corporis commodum, & vtilitatem redundat. Vel secundò, ex animo, intentione & applicatione operantis, vt pluribus tradunt S. Tho. in addit. 3. p. q. 71. art. 1. Palud. 4. d. 45. art. 1. Adrian. Quodlib. 8. art.

3. litera C. Couar. in c. alma mater, 1. p. §. 6. num. 1. de sent. excom. lib. 6. Excommunicatio maior illa prima communionem, & illo valore suffragiorum, quae à charitate procedunt, non priuat, cum illo valore prius per peccatum mortale priuatus fuerat, cuius causa excommunicatus fuit; vt de nec iniuste excommunicatus illo valore priuatur, ex Summa Astenfis, in 2. par. ti. 9. lib. 7. quæst. 2. Nauar. in Manual. c. 27. num. 18. Couar. vbi supra, num. 2. & nos superiori libro, capit. 17. latius exposuimus. Quando igitur excommunicatum Ecclesiae suffragijs priuatum esse auctores affirmant, de illa solum suffragiorum generalium Ecclesiae communionem intelligendi sunt, quae ab Ecclesiae Ministris aut generatim pro tota Ecclesia, aut speciatim pro aliquo eiusdem membro offeruntur, ex eo scilicet, quod Ecclesia communia sua suffragia excommunicato tali applicare non intendit, nec pro illo orare, qui iam abscessus ab Ecclesia est. Sic Magister, 4. d. 18. nō longè a fine, S. Th. in addit. 3. par. q. 21. art. 1. ad secundum, & Opus. 6. in illam partem Symboli (*Sanctorum communionem*) in fine, Gabr. 4. d. 18. q. 2. artic. 3. dub. 1. Palud. 4. d. 18. q. 1. artic. 1. Conclus. 2. Summa Astenfis, 2. par. lib. 7. tit. 9. quæstio. 2. Angelica, verbo excomm. vlt. num. 3. Sanctus Anton. 3. par. tit. 24. c. 76. Tabiena, verbo, excomm. 1. vers. Quarto Syluest. verbo, excomm. 3. vers. Secundo Martin. Ledesma. 2. 4. q. 2. art. 1. Sotus 4. d. 22. q. 1. art. 1. vers. Quomodo autē, Nauar. in Manuali, c. 27. num. 18. & cap. 20. de orat. & horis Canon. nu. 67. Couar. in c. alma mater, 1. par. §. 6. num. 3. Henriquez lib. 1. 3. de excom. cap. 1. 2. §. 1. Vgol. de censur. Eccles. Tab. 2. c. 9. §. 1. Et præter tot Doctorum auctoritates, ratio est; quia cum excommunicatus sit extra Ecclesiam, eiusque membrum non sit, (vt nouissime declarauit Catechismus Romanus, in explicatione illius partis Symboli, *Credo Sanctam Ecclesiam* vbi post multa addit, *Ex quo sit, vt tria tantummodò hominum genera ab ea excludantur, primo Infideles, deinde Haereticos, & Schismaticos, postremo Excommunicatos*, & hoc ob eam rationem, quam inferius Catechismus reddit, his verbis *Quoniam Ecclesia iudicio ab ea exclusi sunt, & ad illius communionem non pertinent, donec resipiscant*, consequenter suffragia Ecclesiae quae communia sunt membris tantum illius, excommunicatis ex Ecclesiae intentione, & applicatione non proficiunt, ex communi omnium sententia, quicquid Hostiensis in c. cum voluntate, de sent. excom. & Summa Confessor. lib. 3. tit. 33. q. 159. contradicant, vt Couar. vbi sup. num. 2. vers. Tertia Conclusio, refert, *nam cum illi non sint mem-*

Hinc inferitur quod hoc ipso, quod quis suffragijs Ecclesiae priuatur, triplex incommodum incurrit, per tria quae quis ex suffragijs Ecclesiae consequitur, valent enim ad augmentum gratiae eis qui gratiam habent, vel ad mercedum gratiam eis, qui non habent, & quoad hoc, Magister 4. d. 18. dicit, quod gratia Dei per excommunicationem subtrahitur. Valent etiam ad custodiam virtutis, & quantum ad hoc dicit, quod protectio subtrahitur, nō quod omnino à Dei providentia excludantur sed ab illa protectione qua filios Ecclesiae specialiori modo custodit. Valent denique ad defendendum ab hoste, & quantum ad hoc dicit, quod Diabolo maior potestas seruiendi in ipsum datur, & spiritaliter, & corporaliter. Vnde in primitiua Ecclesia, quando oportebat homines per signa ad fidem inuitari, sicut visibili signo domum Spiritus Sancti manifestabatur, ita & excommunicatio vexatione corporali à Diabolo innotescebat, vt post S. Thom. in addit. 3. par. q. 21. art. 2. ad 2. Dionys. Cartusian. 4. d. 18. quæst. 4. ver. Denique si quærat. Angelica, verbo, excomm. vlt. nu. 3. Syluest. verbo, excomm. 3. vers. secundo. Summa Astenfis, 2. par. lib. 7. tit. 9. q. 1. Couar. in c. alma mater, 1. p. §. 6. num. 3. vers. Quarta Conclusio, de sent. excom. lib. 6. Vgol. de cens. Eccles. Tab. 2. c. 9. §. 1. num. 2. & alij scribunt.

Dubium tamen est, cum dicatur excommunicatum priuari Ecclesiae suffragijs generalibus, an liceat Missam, aut alias orationes pro excommunicatis offerre? Cui dubitationi respondent Doctores communiter, non licere orare pro eis, nec nominatim, nec generaliter, nec specialiter ad hunc sensum, quod oras vt Minister Ecclesiae, preces eiusdem Ecclesiae, & sacrificia pro excommunicato denunciato

ciatio (vi) sunt omnes orationes Missarum, & horarum Canonis ex Nau. de orat. & hor. Can. cap. 19. num. 67. & Vgolin. de cens. Eccles. Tab. 2. cap. 9. §. 3. offerre intendat. Quia faceret contra intentionem Ecclesiae, quae intendit sic communicatum omni modo quo potest suis auxiliis priuare. Et quia Missas & eius orationes soli pro Ecclesiae membris dicuntur. Et quia sicut passio Christi non habet effectum, nisi in ijs, qui fide, & charitate ei vni sunt ita nec Missa Christi passionem representans ex S. Th. 3. par. quest. 79. art. 7. ad 2. Et quia, si liceret orare pro excommunicato, etiam in genere, non plus priuaretur suffragiis excommunicatus, quam alius quicumque fidelis, quem non nominat orans in suis orationibus, & sacrificijs, quod & falsum est, & contra commune, & antiquatum vsum Ecclesiae, vt colligitur ex cap. 6. a nobis, 1. & cap. Sacris, de sent. excomm. & expresse docet S. Thom. 3. par. quest. 79. art. 7. ad 2. & addit 3. par. quest. 21. art. 1. ad 2. in fine. Summa Hostiensis, lib. 5. tit. de sent. excomm. num. 17. vers. sed nunquid Summa Aftenfis, 2. par. lib. 7. tit. 2. quest. 3. & Gabr. 4. dist. 8. quest. 2. art. 3. Martin. Ledesma, 2. 4. q. 23. art. 1. Sorus 4. dist. 22. quest. 1. art. vers. Quomodo autem, ubi ait, quod si Rex, aut Episcopus esset excommunicatus, non esset nominandus in Canone Nauarr. de orat. & hoc Canon cap. 9. num. 67. Couar. in cap. alia mater, 1. par. §. 6. num. 4. vers. Quarta Conclusio, de sent. excomm. lib. 6. Henriquez lib. 13. de excomm. cap. 11. §. 5. & Vgolin. de cens. Eccles. Tab. 2. cap. 9. §. 2. num. 1. Francisc. Suarez de Sacram. 3. par. disp. 78. sect. 2. in fine. Vnde falso docet Marian. Socin. sen. in cap. sacris, num. 142. de sent. excomm. licetum esse orare pro excommunicatis viuentibus oratione generali, prout inquit facit Ecclesia, & assert pro hoc ca. Non est innotus, 13. quest. 2. sed tales neque enim ibi agitur de oratione facienda pro excommunicatis, neque pro viujs, sed pro mortuis, qui dum viuere, meruerunt, vt sacrificia pro illis oblata prodesse ipsis putarent.

5. Dubium etiam esse potest, An sit peccatum mortale orare pro excommunicatis denunciatis in orationibus publicis Ecclesiae, & an tales orationes proficiant Martin. Ledesma, 2. 4. quest. 2. 3. art. 1. dubitat, quia forte inquit Ecclesia prohibet, quia prohibetur ne quis oret publica oratione pro excommunicato denunciato, non est preceptum, & S. Thom. in addit. 3. par. q. 21. art. 1. ad primum solum ait, non esse orandum pro illis suis orationibus istis ad Deum, quae sunt pro membris Ecclesiae, sed bene alijs orationibus: & non dicit quod sit peccatum mortale. Sylu. etiam verbo, excomm. in principio, ait quod male facit, qui orat pro excommunicato communibus orationibus, non tamen explicat an male faciat mortaliter. Ceterum, videndum est, peccatum esse mortale, quia facit contra Ecclesiae preceptum, vt habetur in cap. A nobis, 2. & a factis de sent. excomm. & in Extrinag. Ad eundem scandalum, & quia res haec grauis est, grauius peccat in eo, quod preceptum Ecclesiae transgreditur, & ita docet Henriquez, lib. 9. de Missa, cap. 15. §. 3. literal. in annot. post Nau. in Man. cap. 27. num. 36 ad 5. An vero Missa, & alijs orationes pro taliter excommunicato facit, proficiant, necne; licet aliqui dubitent, tamen hac distinctione facile concordari possunt auctores. Si enim sic excommunicatus contumaciter manet in mora culpabili petendi absolutionem, aut inducenda aliquem, vt pro eo Missam celebraret, peccat, & eorum est, nihil illi prodesse, quo modo vera est sententia Innoc. in cap. A nobis, 1. de sent. excomm. Adrian. in 4. tractat. de Clauib. dub. 3. principalis sine Socin. 4. dist. 22. quest. 1. artic. 1. vers. Attamen dubium est, & Vgolin. de cens. Eccles. Tab. 2. c. 9. §. 2. & aliorum, qui ante obtentam absolutionem, Missam, aliasque orationes Ecclesiae, nihil eis prodesse putant, suisque esse censent, quod Ecclesia ob culpam praeteritam eos suis suffragiis priuauerit, sin vero contritus sit, & ipsum contumaciae poeniteat suae, diligenterque absolutionem procuret, paratus quicquid est in se facere, probabilius est haec istis orationes illas etiam ad satisfactionem prodesse, ex pia matris Ecclesiae intentione, quae non intendit filios obediens, & poenitentes huiusmodi orationibus & suffragiis priuare. Sic Summa Aftenfis, 1. par. lib. 7. tit. 9. quest. 2. Rich. 4. dist. 18. artic. 7. quest.

3. Hostiensis in c. cum voluntate, de sentent. excomm. num. 8. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 76. Turrecrem. in cap. si quis Episcopus, 1. 1. quest. 3. Nauar. de orat. & hor. Canon. cap. 19. num. 68. Couar. in c. Alma mater, 1. par. §. 6. num. 4. vers. Nona Conclusio, de sentent. excommunicabilibus, ubi ait, hoc esse communiter receptum, Henriquez lib. 9. de Missa, lib. 1. §. 3. in annot. litera P. & lib. 13. de excomm. cap. 11. §. 2. & cap. 12. §. 3. Dum tamen Sacerdos generaliter intentione offert pro omnibus, non censetur illicitè contra prohibitionem Ecclesiae pro excommunicatis huiusmodi offerre velle.

6. Vnde multo magis, si Sacerdos sponte Missam offerat pro contrito excommunicato non denunciato, prodest ei, cum sit membrum viuum, ac filius iam obediens, ac subinde in eo cessat tota causa huius poenae, quae erat in obediencia; vel etiam si amicus aliquis data stipite pro eo offerri eam faciat. Nec peccat si offerens etiam pro non contrito, non denunciato, quia Conciliū Constantinense, vt habetur in Extrinag. Ad eundem scandalum indulget, vt liceat participare in sacris, & Sacramentis, cum huiusmodi excommunicatis. Neque obstat quod idem Conciliū ait, *nolle se in aliquo excommunicatis ipsis suffragari*, vt proinde nec licet possit quispiam pro excommunicatis non denunciatis offerre. Respondetur enim, hoc non tam esse in fauorem ipsius excommunicati, quam in eorum modum & fauorem Sacerdotis offerentis qui stipem accipit pro Missae celebratione, & etiam meretur, dum pro sic excommunicatis non denunciatis offert, pro quibus offerre non prohibetur, vt Henriquez lib. 13. de excomm. cap. 11. §. 2. in annot. litera K. erudite annotauit. Immo etiam pro excommunicato qui nec notorius, nec denunciatus est, publice orari posse docet Vgolin. de cens. Eccles. Tab. 2. §. 2. numer. 3. pro qua etiam refert Ioan. Bapt. Antonium in Catechesi Neapolitana, cap. 15. vers. 7. lib. 5.

7. Altera difficultas esse potest, quae ratione fiat, vt Ecclesia in officio Missae feriat sextae hebdomadae Sanctae prohibitionem oris, cum sint iure excommunicati, cap. excommunicatus, 1. & 2. de here. & in Bulla Genae. Hinc nonnulli, vt Hostiensis, in cap. cum voluntate de sent. excomm. & Ioan. de Friburgo, in Summa confess. lib. 3. tit. 3. quest. 1. §. 9. & alij respondent, non posse nobis specialiter pro excommunicatis orare, sed tantum generaliter quo modo Ecclesia tunc pro haereticis orat. Quae responsio falsa est, ut quia nec generaliter applicari possunt orationes Ecclesiae iuste & legitime excommunicatis tum quia Missa, & eius orationes, non nisi pro membris Ecclesiae dicuntur, & Christi passio, effectum non habet, nisi in ijs, qui fide & charitate Ecclesiae vni sunt, ergo nec Missa Christi passionem representans, vt docet S. Thom. 3. par. quest. 79. art. 7. ad 2. quae ratio quae valet de Missis generaliter, & specialiter pro excommunicatis dictis. Alij respondent, quod teli poro quo Ecclesia cepit publice pro haereticis in feria sexta hebdomadae Sanctae orare non erant illi ipso facto excommunicati, arg. capit. corripiantur, 24. quest. 13. & licet postea excommunicati sint ipso iure, remanet tamen ea oratio forte ex inaduertentia: Quae responsio non minus falsa est, quam superior, cum enim quotannis Ecclesia oratione praedicta vniatur non est tante incuriae nota Ecclesiae, quae a Spiritu sancto regitur, inuenda; maxime cum Officium illius a Pio V. approbatum sit. Hinc alij, vt Nauar. de orat. & hor. Canon. cap. 19. num. 71. Couar. in cap. Alma mater, 1. par. §. 6. num. 3. vers. Ex quolibet obstat, de sent. excomm. lib. 6. & Viguerius in Institut. cap. 16. §. 6. vers. 15. respondent, Ecclesiam eo die pro haereticis sicut pro paganis, & Iudeis orare, non quidem orationibus pro membris Ecclesiae institutis, sed alijs, quae pro exterius, & ab vniione Ecclesiae alienis institutae sunt, vt Deus dignetur eos ad Ecclesiam vnitatem & poenitentiam reducere secundum ea quae tradunt S. Thom. in addit. 3. par. quest. 21. art. 1. ad 1. & Turrecrem. in cap. si quis Episcopus, 1. 1. quest. 3. & Syluest. verbo, excomm. 1. & verbo, oratio, quest. 4. Quae responsio non placet Vgolino ubi supra Tab. 2. cap. 9. §. 2. num. 2. & merito, quia licet institutae sint orationes illae pro haereticis, tamen recitantur a Ministris Ecclesiae eo die, & in eo officio publice, quatenus ministri sunt,

num. 41. & 44. Angelica. verbo. Consecratio. 2. nu. 6. Sylu. verbo. eod. 2. nu. 3. Marian. Socin. in cap. factis. num. 47. de sentent. excommuni. ubi obiter ex præfatis auctoribus advertendum est. & habetur in cap. vnico. de consec. Eccles. vel altar. lib. 6. quod si excommunicatus aliquis in Ecclesia sepultus sit. non solum Ecclesia polluta erit. sed etiam Cæmeterium illi contiguum pollutum erit. cum accessorium eius. ad quod accedit. naturam sequitur. cap. accessorium. de reg. iur. lib. 6. pollutio tamen cæmeterij Ecclesie non polluit licite conuicia existeret. ut in d. cap. vnico. Bonifacius Papa VIII. definiuit.

32 In Ecclesia autem. vel Cæmeterio sic pollutis. antequam reconciliantur. nec officia Diuina cantari. nec fidelium corpora seposita possunt. ut præfati scriptores testantur. reconciliata. verò Ecclesia polluta. reconciliatum cæmeterium cæmeterium illi contiguum. ex Gemin. in d. cap. vnico. de consec. Eccles. vel altar. lib. 6. num. 5. Philip. Franc. ibid. & Archid. & Ioan. Andr. & communiter ibi DD. & Paul. Fufc. lib. 2. de visit. & regim. Eccles. cap. 25. num. 10. quos refert & sequitur Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 2. cap. 9. §. 5. num. 4. Qui verò ante reconciliationem Ecclesie sic polluta. in ea officia diuina celebrant. licet grauius peccent. irregulares tamen non erunt. argum. cap. is. qui. de sentent. excommuni. lib. 6. & Gemin. & Franc. vbi supra. & Summa Astensis. 2. par. lib. 7. tit. 9. q. 5. Quæ omnia solum procedunt in excommunicato denunciato non absoluto. etenim non denunciatus in loco sacro sepeliri potest. nec peccatalem sepeliens. iuxta constitutionem Conc. Constant. in Extra. *Ad uitanda scandala.* & expresse docent Anchar. Consil. 189. num. 3. Nauar. in Man. ca. 27. num. 36. vers. ad secundum. & tom. 2. cons. cons. 15. de peni. & remiss. Henriquez lib. 13. de excommuni. cap. 11. §. 3. Ioan. Bapt. Antonucius in Cateches. Neap. lib. 5. cap. 14. quem refert. & sequitur Barthol. Vgolin. de cens. Eccles. Tab. 2. capitulo. 9. §. 5. num. 1.

33 Qui verò excommunicatus denunciatus decessit. etiam si signa contritionis dederit. ante absolutionem in loco sacro sepeliri non debet. in quo casu si ibi sepultus sit ante absolutionem. non est exhumandus. sed absolutio post mortem quamprimum commode fieri poterit ab hæredibus eius ab Ecclesia petenda erit. ut docent gloss. in cap. factis. in verbo. Non communicemus de sepult. & in cap. Ad hæc. in verbo. eij ciant. de priuileg. & in c. Ciuitas. in verbo. sepeliri. de sent. excomm. lib. 6. & Innoc. in cap. vit. de excess. prælat. in fine. Marian. Socin. in c. factis. num. 160. de sent. excomm. Vgolin. loco proxime citato. Sed de his hæcenus.

De Beneficijs excommunicato collatis.

Cap. V.

SYMMARIUM.

- 1 Excommunicatio maior inhabilem aliquem reddit ad beneficium acquirendum.
- 2 Beneficium quis sine communione hominum adipisci non potest.
- 3 Beneficium existenti in irregularitate conferri valide nequit.
- 4 Excommunicatus siue a iure. siue ab homine. beneficium obtinere non potest.
- 5 Beneficium collatum ab Episcopo excommunicante excommunicato non prodest.
- 6 Excommunicato beneficij collatio facta vel Motu proprio. vel ad partis instantiam. est nulla.
- 7 Beneficij collatio facta excommunicato non valet. etiam si postea secuta sit legitima absolutio. ab excommunicatione.
- 8 Beneficij collatio facta excommunicato est nulla. & irrita. etiam si excommunicatus ignoraret se excommunicatum esse.
- 9 Excommunicato beneficij collatio facta non valet. etiam si

tempore collationis non sit denunciatus.

- 10 Beneficij collatio facta excommunicato non valet. etiam si facta sit excommunicato iniuste.
- 11 Beneficij acceptatio per excommunicationem facta valet.
- 12 Beneficij impetratio per excommunicationem facta est nulla & inutilis.
- 13 Clausula hæc (Teque a quibusvis. &c.) & absolutio. in quibus casibus non valet.
- 14 Beneficij permutatio inter excommunicatos. vel alterorum illorum facta. non valet.
- 15 Pensionis concessio super beneficio Ecclesiastico facta excommunicato non valet.
- 16 Electio excommunicati facta a quocunque inferiori a Papa ad beneficium. nulla. & irrita est.
- 17 Postulari ad beneficium excommunicatus non potest.
- 18 Nominatio excommunicati ad beneficium non valet.
- 19 Presentatio excommunicati ad beneficium non valet.
- 20 Beneficium etiam in Commendam excommunicato dari non potest.
- 21 Beneficia collata tempore excommunicationis. vel suspensionis. nec in foro conscientie. nec de iure postea retinere quis potest.
- 22 Episcopus. quibus in casibus dispensare nequeat. ut excommunicatus beneficium retineat.
- 23 Beneficij collatio si ad alium. quam ad Episcopum pertineat. & facta sit excommunicato. ultra dispensationem Episcopi. ut valida sit. necessarius est nouus collatoris consensus.
- 24 Excommunicatus pendente excommunicatione beneficij fructibus priuatur. & quæ huius ratio sit.
- 25 Excommunicatus iniuste. fructus omnes absolutus recuperat. quos excommunicationis tempore amisit.
- 26 Patrimonij fructus alicui pro titulo assignati. per excommunicationem non amittuntur. & quare.
- 27 Excommunicatus pendente excommunicatione. pensionibus. oblationibus. & alijs redditibus qui ob Ecclesia emphyteusim præstantur. nec non quotidianis distributionibus priuatur.
- 28 Excommunicatione durante. aliter Ecclesie. & beneficij curam gerere debet. cum assignatione stipendij competentis.
- 29 Excommunicatus iniuste. sed penitens factus. si per eum non stet. quo minus absoluitur. in foro conscientie. & pia matris Ecclesie voluntate fructus facit suos. secus in foro exteriori.
- 30 Excommunicatus priuatur beneficij fructibus. etsi hoc in sententia non sit expressum.
- 31 Excommunicato. sicut hominum communio. ita etiam administratio temporalis honorum Ecclesie. & beneficij interdicuntur.
- 32 Excommunicatus administrando bona temporalia beneficij peccat. valet tamen administratio.
- 33 Excommunicato beneficium scienter conferens. peccat. & a collatione eius beneficij suspenditur.
- 34 Beneficium excommunicato ignoranter conferens. illud scienter conferre præsumitur. & quare.
- 35 Excommunicatus non solum beneficij sed etiam cuiuscunque alterius dignitatis Ecclesiastica. incapax est.
- 36 Excommunicatus non solum dignitatis Ecclesiastica. Regularis. vel secularis. sed etiam laicalis est incapax.
- 37 Excommunicatus. dignitatem laicalem. & dominium ex testamento. vel ab intestato. non obstante tali censurâ. consequi potest.
- 38 Excommunicatus in iudicem ad tempus dari non potest.

39 *Excommunicatus, in Tabellionem, seu scribam publicum eligi nequit, & quare.*

2 **Q**uartus excommunicationis maioris effectus est, vt excludat a beneficio Ecclesiastico, ita, vt nullum acquirere possit, vnde collatio beneficii huiusmodi excommunicatio facta, nulla & irrita est, vt habetur in c. postulatistis, & ibi Panorm. num. 1. & Marian. Socin. num. 1. & 3. & Rebuff. in repet. d. cap. postulatistis, in d. 4. de Cleric. excommun. ministr. & idem Marian. Socin. in cap. sacris, nu. 107. de sent. excommun. & idem habetur in cap. pastoralis, §. verum, & ibi Panorm. num. 17. de appellat. Anchar. in cap. 1. §. si quis, 2. vers. in beneficiis, & Gentin. num. 8. de except. lib. 6. Innoc. in d. cap. postulatistis, & in c. si verum, de sent. excommun. & D. Anton. & Ioan. de Imola, in c. post electionem, colum. 8. de concess. prabend. Felin. in ca. cum dilectus, num. 1. de accusa. Summa Astensis. 2. par. li. 7. tit. 9. quæst. 6. Palud. 4. dist. 18. quæst. 4. vers. Secundus effectus, Gab. 4. d. 18. quæst. 2. art. 3. S. Anton. 3. parte, tit. 24. cap. 76. vers. Nono. Angelus, verbo, excommunicatio, vlt. num. 8. Tabiena, verbo, excommunicatio, vers. octauo, Syluest. verbo, dispensatio, quæst. 9. Nauar. in Man. ca. 27. num. 21. vers. 8. Couar. in cap. alma mater, 1. par. §. 7. nu. 1. de sent. excommun. lib. 6. Henriquez lib. 13. de excommun. cap. 4. §. 4. & ca. 7. §. 2. & cap. 13. §. 1. Caie. excommun. fin. §. vbi scito, & verbo, absolutionis impedimenta. Vgolin. de cens. Eccles. Tab. 2. cap. 13. §. 1. num. 1. & est communis omnium DD. Ratio est: quia Ecclesiastica beneficia præcipue dantur propter officium, cap. cum secundum, de præb. & cap. vlt. de rescript. lib. 6. & cap. concessio, & ibi glos. in verb. sedulitate, 12. quæst. 2. & cap. generaliter, 16. quæst. 1. & glos. in cap. vlt. in verbo perpetuos Vicarios, de offic. Vicar. excommunicatus autem ab executione officij iure ipso suspensus est, cap. ad probandum, de re iud. & ibi Panorm. num. 20. & in cap. veritatis, num. 34. de dolo & contuma. & Innoc. num. 1. in verbo, excommunicationem. S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 76. vers. Decimo. Tabiena verbo, excommun. 1. vers. 7. Nauar. in Manual. cap. 27. nu. 21. vers. Decimo. vnde beneficium Ecclesiasticum ei conferri non potest. Quæ ratio colligitur ex cap. si celebret, de Cleric. excommunicat. ministr. & glos. in cap. Apostolicæ, in verbo, contingeret, de exception.

2 *Deinde, vt ait Panorm. in cap. postulatistis, nu. 1. de Cleric. excommunicat. ministr. sine communione hominum beneficium quis adipisci non potest, nec in eo administrare; excommunicato autem denegatur hominum communio, argumen. cap. penul. de sent. excommun. & ca. Engelardam, 3. quæst. 4. cui vero denegatur aliquid, denegatur omne illud, per quod ad illud peruenitur, leg. oratio, ff. de pson. & argument. capitulo. is cui, de sentent. excommun. libro 6.*

3 *Quid, quod beneficium conferri non potest ei, qui tempore collationis est irregularis, immo collatio ei facta est nulla, secundum Decium in cap. 1. de Regul. iur. lib. 6. & Innoc. in cap. cum nostris, de concess. præbend. non alia ratione, nisi quia irregularis est suspensus ab officij executione, cuius causa, vt diximus, beneficium datur. Hoc autem quod diximus, procedit.*

4 *Primo, siue is excommunicatus a iure sit, siue ab homine eadem enim ratio est quoad hoc de excommunicatione lata ab homine, quæ est de excommunicatione lata a iure. Sic Imola in ca. cum dilectus, in glo. magna, circa fin. de consuetud. Rota, decis. 363. in antiq. alias decis. 5. de sentent. excommunicat. & facit Panorm. in cap. Apostolicæ, num. 3. de except. & expresse Rebuff. repet. in c. postulatistis, num. 46. de cler. excommun. ministr. Couarr. in cap. alma mater, 1. par. §. 7. num. 1. vers. Tertio constat, de sentent. excommunicat. lib. 6. Vgolin. de censur. Eccles. Tabul. 2. c. 13. §. 1. num. 1. & patet. Nam d. cap. postulatistis, generaliter loquitur, nec distinguit a quo quis excommunicatus sit, & ideo nec nos distinguere debemus, argume. l. 1. §. generaliter, ff. de legat. præstan. l. de precio, ff. de Publician. in rem action. immo quando imponitur sententia iuris propter crimen, plus ligat, argument. not. in cap. finali, de except.*

prælat. Rebuff. xbi supra.

Secundo procedit, siue collatio facta fuerit ab Episcopo, qui cum excommunicatus, siue ab alio, siue in eadem Dilecti siue in alia, ob rationes allatas: quia excommunicatus in vna Ecclesia etiam in alijs vitandus est, capit. Quisquis, & ibi glos. in verbo, communicet, 4. quæst. 5. & capit. sicut Apostoli & cap. Curæ, 1. quæst. 3. & facit capit. ad reprimendam de offic. iudic. ordin. & glos. in cap. pastoralis, §. verum, in verbo, subtrahuntur, de appellat. Panorm. in ca. 1. notab. 4. de raptor. & in d. cap. ad reprimendam, num. 2. Cardin. in Clem. 1. vers. ipsius, de penis. Bartol. in l. ex ea, ff. de postulat. Quia cum sit vna Ecclesia, vniuersalis tantum, non potest esse partium intra, & partium extra Ecclesiam, vt 24. quæst. 1. ca. loquitur Extrauag. Vnam Sanctam, de maior. & obed. Imola in d. cap. ad reprimendam, colum. 1. & in cap. 1. de treuga & pace. Ratio est: quia delicta & honores transeunt cum capite, vt notant Innoc. Mo. nach. & ibi Philippus Probis in addit. ad eum in cap. accusatus, num. 16. de hæret. libr. 6. Rebuff. repet. in cap. postulatistis, numer. 54. Vgolin. de censur. Ecclesiast. Tabul. 2. c. 13. §. 1. numer. 1.

Tertio procedit, etiam si collatio facta sit Motu proprio, siue ad partis postulationem, ex Cardin. in Clem. 1. §. 1. q. 4. de relig. dom. Rebuff. repet. in cap. pastoralis, num. 47. de Cler. excommun. ministr. Couar. in cap. alma mater, 1. par. §. 7. num. 2. vers. Quarto, de sent. excommun. libr. 6. Henriquez lib. 13. de excommun. ca. 13. §. 1. Vgolin. vbi supra, & est communis DD. opinio: quia Motu proprio, licet aliqui multa operetur ad tollendam surripionem, non tamen inducit dispensationem aliquam, nec tollit vitium, aut defectum, aut irregularitatem hominis prouisi, & quo im peditur iure obtinere id, quod sibi conceditur: nisi Pontifex habuerit scientiam defectus, si enim Papa beneficium conferat ei, quem nouit excommunicatum, aut irregularem, tunc videtur ipso facto dispensare in tali irregularitate, & absolvere talem excommunicatum, vt communiter DD. tradunt. Panorm. in cap. cum in cunctis, §. inferiora, numer. 8. & in cap. innotuit, numer. 7. de elect. & facit. Quidam consulebant, ff. de re iudic. & l. idem Vlpianus, ff. de excusat. tutor. & DD. ibi. & tenent Bart. in repet. in l. Barbarius, col. 5. & ibi Iason. colum. 3. ff. de offic. Prætor. Oldrad. consil. 333. cum quatuor sequent. Roman. consil. 216. Felin. in glos. in cap. cum in iure, de offic. deleg. & in cap. præterea, num. 9. de testib. cogend. Ioan. Staphil. de literis gratiæ & iustitiæ, Innoc. in cap. diuersis fallacijs, de Cleric. coniug. Gabriel. tom. 2. tit. de Clausul. Concl. 2. a. num. 40. Nauar. in Man. cap. 25. num. 74. & in ca. si quando except. 10. num. 3. de rescript. Couar. in cap. alma mater, 1. p. §. 7. num. 2. Henriquez lib. 13. de excommun. cap. 13. §. 3. scilicet autem in inferiore citra Papam; vnde Episcopus conferendo beneficium alicui, quem scit iure humano ad id inhabilem, non dispensat. Ratio diuersitatis est, vt præfati DD. tradunt, & maxime Innoc. & Panorm. quia Episcopus in iure communis non dispensat, nec potest nisi præmittat causæ cognitionem, & quando necessitas non relinquit faciliem recursum ad superiorem, tunc enim ex tacita Papæ commissione Episcopus in lege superioris dispensare potest, vt late & erudite tradunt Caietan. in l. 2. quæst. 96. artic. 5. in fine, & quæst. 97. artic. 4. & ibi Bartho. Medina, Sotus, lib. 1. de iustitia & iure, quæst. 7. artic. 3. Nauar. in præludio 9. numer. 14. & 15. Henriquez loco proxime allegato. Papa vero, non tenetur adhibere causæ cognitionem in dispensando, cum sit supra ius commune, sed sufficit sola voluntas. Hodie vero ad omnem difficultatem & ambiguitatem tollendam, vsus Curie Romanæ est, vt quoties Papa beneficium aliquod confert, aut aliquam aliam gratiam concedit, præmittat absolutionem cuiuscunque excommunicationis gratiam impetranti, aut ei cui beneficium confert, ad effectum præsentium duntaxat consequendum, vt docent Ioan. Staphil. de literis gratiæ & iustitiæ, Rebuff. in Concordatis, tit. de excomm. non vitand. Hieron. Gigas de Pension. q. 14. Felin. in ca. Apostolicæ, de except. Corduba, Calu 41. Couar. in cap. alma mater, 1. p. §. 7. num. 3. vers. n. de sent. excommun. lib. 6. Henriquez lib. 13. de excommun. cap. 13. §. 3. Quamvis vt recte notat Cald.

Calderin. consil. 8. in tit. de rescript. & Rebuff. repet. in ca. postulatis, num. 73. in dispensatione tam de iure, quam de stylo Curie Romanæ, requiritur verbum *Dispensamus*, alioquin non valet.

7 *Quarto procedit*; etiam si postea secuta sit legitima absolutio ab excommunicatione; Ratio est: quia cum collatio beneficii ex eo nulla sit, quod tempore collationis is, cui confertur beneficium sit incapax eius propter excommunicationem; collatio illa quæ ab initio nulla fuit, non validatur ex absolutione sequuta, argum. cap. Non firmatur, & ibi gloss. de reg. iur. lib. 6. & cap. Dudum, 1. de elect. & l. Quid ab initio, ff. de reg. iur. & facit, quæ tradunt gloss. in d. cap. Dudum, in verbo, Electionis tempore, & ibi Panor. num. 11. Archid. in cap. Nullus, distinct. 63. Ancha. & Rebuff. in cap. postulatis, num. 50. de Cler. excomm. ministr. Couar. in cap. alma mater, 1. par. §. 7. num. 2. versic. septimo, de sentent. excomm. lib. 6. Vgolin. de censur. Eccles. Tabul. 2. ca. 13. §. 1. num. 1. Henriquez lib. 13. de excomm. cap. 13. §. 1. sicut nec firmatur collatio facta de beneficio, antequam vacet, licet post collationem vacauerit. Ioann. And. in cap. si Clericus, in nouell. colum. 2. de præbend. li. 6. Nicol. Miles in verbo, gratia, §. ult. Vnde in vtroque casu necesse est, vt post obtentam absolutionem, & post vacationem, fiat eadem collatio de nouo, vt beneficium possidere possit.

8 *Quinto procedit*; etiam si ille excommunicatus ignoraret se excommunicatum esse, neque enim in hoc casu collatio beneficii facta illi, valet, gloss. in cap. soler, in verbo, admiratur, & ibi Steph. Costa, numer. 35. de sentent. excomm. lib. 6. Panor. in cap. pastoralis, §. verum, numero 15. & Innoc. Imola, & Philippus de Perusia. in col. 3. de appellat. Cardinal. in consil. 40. & in cap. penult. de cler. excomm. ministr. Palud. 4. distinct. 18. quest. 4. Summa Aitensis, 2. par. lib. 7. tit. 6. quest. 3. Couar. in cap. alma mater, 1. par. §. 7. num. 1. versic. Decimo, de sentent. excomm. lib. 6. Rebuff. repet. in ca. postulatis, num. 62. de cler. excomm. ministr. Henriquez lib. 13. de excomm. cap. 13. §. 2. & cap. 13. §. 1. Vgolin. de censur. Eccles. Tabul. 2. ca. 13. §. 1. num. 1. & gloss. in cap. Apostolice, in verbo, probabilis, de Cler. excomm. ministr. licet eadem gloss. in cap. postulatis, §. verum, in verbo, excommunicato, de appel. contrarium sed male, & contra communem DD. sententiam, teneat. Ratio est: quia licet ignorantia excommunicationis, si sit probabilis, excuset ad exigendas penas iuris, statuta contra excommunicatos aliquid prohibitorium agentes, non tamen excusat quoad valorem actus ipsius, & excommunicati tradunt Doctores, & colligi potest, ex ca. Apostolice, de Cler. excomm. ministr.

9 *Sexto procedit*; etiam si ipse excommunicatus non sit tempore collationis denunciatus, Panor. in cap. pastoralis, §. verum, num. 15. de appell. & citat. Innoc. in cap. cum dilectus, de consuetud. & idem Panor. in cap. postulatis, num. 1. de Cler. excomm. ministr. & ibidem. Marian. Socin. num. 8. & in cap. sacris, num. 107. de sentent. excomm. Rebuff. in repet. postulatis num. 61. de cler. excomm. ministr. qui ad hoc citat Philip. in d. cap. pastoralis, §. verum, colum. 2. Couar. in cap. alma mater, 1. par. §. 7. nu. 2. versic. Sexto, de sentent. excomm. lib. 6. & Henriquez lib. 13. de excomm. cap. 7. §. 2. Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 2. ca. 13. §. 1. num. 1. In enim, quæ tendunt in fauorem excommunicati, nulla est differentia, vt ait Panor. inter excommunicatum occultum, & manifestum. Et Constitutio Conc. Constant. *Ad euandanda scandala*, ipsos excommunicatos nullo afflicto beneficio, nec illis vllam affert utilitatem, vt ibi dicitur, & proinde quoad eorum iura vetera adhuc observanda sunt.

10 *Septimo procedit*; etiam si collatio talis facta esset etiam excommunicato iniusta excommunicatione, vt docent Couar. vbi supra, §. 7. num. 7. versic. Hinc decimo quarto. Vgolin. vbi supra, excommunicatio enim iniusta, id est, iniusta lata, vim habet quoad penas iure statutas, ante absolutionem: Secus autem si excommunicatus esset, & tamen excommunicatio illa nulla esset, vt potest, quia lata post legitimam appellationem, tunc enim collatio beneficii ei facta, valida censeri debet; sicut etiam valida erit, quando

dubium est, an excommunicatio teneat, si postea pronuntiatur excommunicatio nulla, & denique, quotiescunque probatur excommunicatum non fuisse tempore collationis, valet beneficij collatio illi facta, vt colligitur ex Innoc. & Ioan. And. Hostiensis, & Henr. Bohic. in c. dilectis, circa finem de appel. & Panor. in cap. ita quorundam, in fine, de Iudeis, & consil. 33. num. 3. in primo vol. vbi ad hoc citat d. cap. dilectis, in fine de appellat. & c. licet, de sentent. excomm. lib. 6. Gemin. consil. 99. Cardi. consil. 119. Rebuff. repet. in c. postulatis, num. 66. 67. & 71. de Cler. excomm. ministr. & tit. de excomm. non vitand. in fine. Couar. in cap. alma mater, 1. par. §. 7. nu. 5. versic. Decimotertio, de sentent. excomm. lib. 6. Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 2. ca. 13. §. 1. num. 2. & gloss. in cap. soler, in verbo, admittatur, de sentent. excomm. lib. 6. Ratio est: quia cum hic excommunicatus non sit, excommunicatio nihil ei obesse debet, vnde, si talis celebraret, non efficeretur irregularis, cum secundum veritatem non sit excommunicatus, vt tradunt Archid. in cap. licet, de sentent. excomm. lib. 6. Henricus Bohic. in dict. cap. dilectis, & Rebuff. vbi supra, numero 67.

11 *Illud tamen aduertendum est*, quod licet collatio beneficii facta excommunicato nulla sit, acceptatio tamen facta per excommunicatum valet, vnde, si fiat collatio beneficii tempore, quo non est excommunicatus, non frustratur ex eo, quod dum acceptat collationem, & bullas sit excommunicatus, vt notant Rota Decisio. vlt. de sentent. excomm. Cardin. consil. 103. Rebuff. tit. de excomm. non vitanda, ad finem, & repet. in cap. postulatis, numero 124. de Cler. excomm. ministr. Ludovic. Gomez. tractat. de expectat. num. 60. Couar. in cap. alma mater, 1. par. §. 7. num. 4. versic. Duodecimo, de sentent. excomm. lib. 6. Henriquez lib. 13. de excomm. cap. 13. §. 3. Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 2. ca. 13. §. 1. num. 1. Ratio est: quia tam acceptatio, quam non est nisi quædam declaratio voluntatis, & consensus, quam excommunicatus retinet, cum solum perdat ea, quæ sunt iuris positui, non naturalis, lex facta, §. si quis rogatus, 2. ff. ad Trebellian. quam possessio, quæ consequitur, est aliquid facti potius quam iuris, ex Panor. in cap. veritatis, numer. 42. de dolo & contumac. & facit cap. pro illorum, & ibi Panor. numer. 16. de præbend. per acceptationem enim nullum ius de nouo acquiritur regulariter; Si enim per talem acceptationem ius aliquod de nouo acquiratur talis acceptatio per excommunicatum facta non valet, cum ius spirituale in excommunicatum cadere nequeat, argum. cap. fin. de excess. prælat. vnde, vt acceptatam illud ei conferri possit, petenda est absolutio ab excommunicatione, ex Nauar. in cap. si quando, excepto. 10. numer. 9. de rescript. vbi ad hoc citat Rotam Decis. 33. in antiqu. quæ est decis. 5. de sentent. excomm. in nouis & decis. 8. & Couar. vbi supra, idem tradit post Rebuff. repet. in cap. postulatis, num. 128. de Cler. excomm. ministr. Nec sic acceptans in excommunicatione peccat, nisi animum habeat exercendi officium absque absolutione excommunicationis, ex Caietan. verbo, exco. ad finem & Henriquez loco proxime allato.

12 *Octavo procedit* etiam in impetratione literarum ad beneficia, siquidem impetratio de beneficio facta per excommunicatum nulla est, argum. cap. ab excommunicato, de rescript. & argum. cap. 1. de rescript. lib. 6. vbi nulla censetur impetratio rescripti ad lites, & proinde multo minus valet impetratio literarum ad beneficia; & hoc, etiam si ipse impetrans infans sit excommunicationis, vt notant Panor. in cap. Apostolice, num. 6. de Cler. excomm. ministr. Rebuff. in repet. cap. postulatis, num. 106. tit. eod. Couar. in cap. alma mater, 1. par. §. 7. num. 3. versic. 1. de sentent. excomm. lib. 6. Henriquez lib. 13. de excomm. cap. 13. §. 1. quicquid gloss. in d. cap. Apostolice, in verbo, probabilis, & Cardin. consil. 40. Felin. in cap. sicut tunc, colum. 2. de Simonia id negent. Ad quas DD. dissolutiones tollendas, inuenta est practica in Curia Romana, vt Romanus Pontifex absoluat impetrantem quod illam accipiat & ponitur in promissione Apostolica post sui exordium Clausula hæc; *Teque a quibusvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque sententijs, censuris, & penis, & c. absol-*

absolventes, & absolutum forte censentes, & c. ratione cuius Clausula valebit hodie quolibet impetratio sic facta. Benedicere. repet. cap. Raynuius. vers. mortuo, nu. 200. de test. Rebuff. in repet. cap. postulasti. num. 109. de Cler. excomm. ministr. Hieron. Gigas. de pension. quest. 14. Nauar. in Ma. cap. 27. num. 22. vers. Decimotertio, & in cap. ita quorundam. glos. vlt. num. 16. de iudic. Con. vbi supra, nu. 3. Henrquez lib. 13. de excomm. cap. 13. §. 3.

13. Quæ tamen Clausula, Teque a quibusvis, & c. & absolutio in duobus casibus non valet; Quorum

Primus est, si impetrans infordeuit in excommunicatione per annum continuum, vt habetur in Regn. Cancellarie de infordecentibus. Felin. in capitul. Apostolicæ, de except. quia male videtur de fide sentire sic perseverans.

Secundus est, si per quatuor menses mansit sciens excommunicatus in alijs quibusdam casibus, qui in dicta Regula habentur, qui sunt octo, vt ex tenore dictæ Regule constat, qui talis est; Item, ne personis, pro quibus literæ sue, & emanabunt ob generalem absolucionem a censuris, quibus ligata forent, ad eandem effectum indifferenter concedi, & in literis Apostolicis apponi solitam præstetur occasio censuras ipsas vilipendendi, & infordecenti in illis, statuit, & ordinant huiusmodi absolucionem, & clausulam in literis, quas in futurum cum illa concedi contingeret, non suffragari

[1.] non parentibus sententia rei iudicata; [2.] incendiariis; [3.] violatoribus Ecclesiasticis; [4.] falsificatoribus, & falsificari procurantibus literas; & supplicationes Apostolicas; & illis excois, receptoibus, & sanctoribus eorum; [5.] res vetitas ad infideles deferentibus; [6.] violatoribus Ecclesiasticæ libertatis; [7.] via facti ausu temerario Apostolicis mandatis non obtemperantibus; [8.] iuucios, vel excois Apostolicæ sedis, & eius officialium eis commissa excois impediuntibus; Qui propter præmissa, vel aliquod eorum excommunicati a iure, vel ab homine per quatuor menses scienter excommunicationis sententiam huiusmodi sustinuerunt; & generaliter quibuscumque alijs, qui aliquibus censuris etiam alijs quam ut præstetur, quomodolibet ligati in illis per annum continuum infordeuerunt. Hactenus regula Cancell. Vnde, nisi in impetratione hoc vitium expresse sit impetrans, absolutio non valebit; Soler autem, hodie etiam aliquando ab impetrantibus poni Clausula hec inter Clausulas derogatorias post principalem petitionem supplicationis Papæ portrecta; Non obstante regula de infordecentibus vt sic impetrans habeatur absolutus quoad effectum illius gratiæ consequendum, non obstante prædicta Regula, licet per annum manserit in excommunicatione aliqua, vel per quatuor menses in casibus in ea expressis.

14. Non procedit, vt etiam permutatio inter excommunicatos, vel alterum illorum, de beneficio facta non valeat, ex Cardin. Clem. 1. vers. superius, & ibi Anchar. nu. 10. vers. Querit glos. & glos. in d. Clem. 1. in verbo, obinenda, de penis. Cosmas in Pragm. sanct. titu. de collat. 2. in super. in verbo, disponere. Rebuff. repet. in cap. postulasti. nu. 105. de Cler. excomm. ministr. Couar. in cap. alma mater, 1. par. §. 7. numer. 2. vers. Quinto, de sent. excomm. lib. 6. Vgolin. de cens. Eccles. Tabul. 2. cap. 13. §. 2. numer. 6. Ratio est, quia in permutatione hac contingit mutua collatio, & de nouo acquiritur beneficium, si unusquisque ius cuius chm excommunicatus incapax sit, consequens est, vt permutatio facta valida non sit.

15. Decimo procedit etiam in pensione super beneficio Ecclesiastico, quod hæc excommunicato facta valida non sit Gigas de pension. quest. 14. Couar. vbi supra, §. 7. num. 2. vers. Nono de sent. excomm. lib. 6. Henriquez lib. 13. de excomm. cap. 13. §. 2. Vgolin. loco cit. numer. 8. Quia post Pium V. pensio videtur esse Titulus Ecclesiasticus, nec sine licentia Papæ licet redimere, & pensione fruens, teneatur ad horas B. Mariæ recitandas, vt habetur in Extrauag. Pij V. Exproxima. Nauar. in Man. cap. 25. nu. 108. & 122. & de orat. & hor. Canon. cap. 7. num. 32. & cap. 1. num. 53. & 60. & matrimonium contrahens, amittit pensiones, sicut beneficia, & vt constat, pensiones licet beneficia non sint, editus tamen sunt Ecclesiastici.

16. Vndecimo procedit in electione cuiuscumque inferioris a

Papæ, vt electio excommunicati facta ad beneficium, nulla & irrita sit, & eligentes peccant, argum. cap. cum inter R. & ibi glos. in verbo, a suspensis, & Panorm. ibi, numer. 15. de elect. & cap. cum dilectus, & ibi glos. in verbo, a suspensis, & ibi Panorm. numer. 20. de Consuetud. vbi id habetur de suspensis; ergo a fortiori de excommunicatis, & cap. constitutus, 1. de appellat. & ibi glos. in verbo, excommunicationis, & cap. si celebrat, de cler. excomm. min. Rebuff. in cap. postulasti. num. 85. ut. eod. Angelica, verbo, electio, num. 23. Syluest. verb. eo. 1. vers. Decimo quarto. Palud. 4. dist. 18. quest. 4. Gabr. 4. dist. 18. quest. 2. art. 3. S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 76. vers. octauo. Tabiena. verbo, excommuni. 1. vers. Decimo. Nauar. in Man. cap. 27. numer. 21. vers. Nono. Couar. in cap. alma mater, 1. par. §. 7. num. 1. vers. primum, vbi ait esse communem, de sentent. excomm. lib. 6. Marian. Socin. in cap. sacris, num. 7. & 106. de sentent. excommuni. & Henriquez lib. 13. de excommuni. capit. 13. §. 1. Vgol. de censur. Eccles. Tab. 2. capit. 13. §. 2. num. 1. & facit quæ docet Summa Aftenfis, 2. part. lib. 7. tit. 9. quest. 5. & est communis DD. in cap. cum dilectus, de Consuetud. Dixi autem electionem cuiuscumque inferioris a Papæ irritam esse, si sit excommunicatus electio enim Romani Pontificis de excommunicato facta valet, vt latius Vgol. vbi supra docet, & probat ex cap. licet, de elect. vbi Alex. III. statuit electum concorditer in Romanum Pontificem a duabus partibus Cardinalium, Nulla exceptione obstant, esse Papam, & ideo non obstat exceptio excommunicationis & Clem. Ne Romani, §. ceterum, de elect. vbi Papa etiam cauit, ut nullus Cardinalis ob excommunicationem suspensionem a interdictum ab electione huiusmodi repellatur, vbi dictio illa, Ab electione huiusmodi, tam actiue quam passiue accipitur, id quod tam in Cardinalibus eligentibus, quam de Papa electo statuitur, vt scilicet in eo magis vitentur dissensiones, & schismata, quæ facile acciderent, si aut illis eligentibus, aut huic electo, excommunicationis exceptio obijci posset, vt ex dict. cap. licet, colligitur. Vnde, cum prorogatio electionis Summi Pastoris ob talem exceptionem Ecclesiæ vniuersæ detrimento esse posset, quo celerius res ageretur, statuit Alexander III. vt nulla exceptio cuiuscumque censuræ, electoribus, aut electo obijciatur; ob quam causam hic electus statim vere Papa est, nec villa alia confirmatione, consecratione, aut in throni collocactione opus habet, vt notat glos. vlt. in d. cap. licet, argument. cap. in nomine Domini, dist. 23. quo casu, si electus excommunicatus erat, absoluitur ab illa censura, vel declarando se pro infecto habere velle sententiam, aut statutum, a quo excommunicatus est; vel dando alteri auctoritatem vt ab eo absoluat: vel ipso iure absolutus est: excepta igitur Summi Pontificis electione, electio cuiuscumque alterius inferioris ad beneficium, nulla erit, si excommunicatus sit; immo vero, si Pontifex ipse aliquem in Episcopum, aut Archiepiscopum, eligeret, & confirmaret, qui excommunicatus sit, & Pontifex id ignoret, electio nulla erit; alias scens, vt diximus, tunc enim dispensare cum ipso videtur, quia dispensandi ratione alij prælati inferiores a Papa vti non possunt.

17. Duodecima procedit, etiam in postulatione, nec enim potest sic excommunicatus postulari, cap. 1. de postul. prælat. vbi habetur, quod violans interdictum non potest postulari, ergo multo minus excommunicatus. Sic glos. in ca. fin. in verbo, irritas, de excess. prælat. citans cap. postulasti, de Cleric. excommuni. ministr. & cap. cum bonæ, de ztat. & qualis, quia per postulationem venit ad electionem, ex glos. in cap. 1. in verbo, priuare, de excess. prælat. & ideo licet electio facta de excommunicato non valeat, ita nec postulatio; & quia iura loquentia de electione, habent locum in postulatione, ex glos. in dic. cap. 1. in verbo, priuare, de excess. prælat. argum. cap. bonæ memoriæ, in fine, de electione, & glos. in cap. si postquam, in verbo, prouisione, & in capit. fin. in verbo, electione, de elect. lib. 6. Panorm. in cap. 1. num. 31. de postul. prælat. Rebuff. repet. in cap. postulasti, num. 95. de Cleric. excommuni. ministr. Couar. in cap. alma mater, 1. par. §. 7. numer. 1. vers. primum, de sentent. excommuni. lib. 6. Vgolin. de censur. Eccles. Tabul. 2. capit. 13. §. 2. numer. 2. cum sit eadem ratio in vtraque, ergo eadem

dem iuris decisio, illud, ff. ad legem Aquiliam.

18. *Decimo tertio procedit* etiam in nominatione, quæ non valet, si de excommunicato fiat; ex Rebuff. in cap. postulatis, nu. 1. & de Cler. excomm. ministr. Vgol. vbi supra, Tab. 2. §. 2. nu. 3. & facit c. constitutus, 1. de appell. cum hæc sit via ad dignitatem, cuius excommunicatus incapax est.

19. *Decimo quarto procedit* in presentatione, neque enim hæc ob eandem rationem de excommunicato facta valida erit. Lapis allegat. 8. & not. in cap. 1. §. fin. de iure patron. lib. 6. Archid. in capitula, colum. 3. de except. lib. 6. Barbat. conf. 56. colum. 9. in fine, in volum. 2. & expressè glof. in cap. fin. in verbo electione, de elect. lib. 6. Couar. in c. alma mater, 1. par. §. 7. num. 1. vers. Secundo, de sent. excomm. lib. 6. & Casar. Lambet. part. 2. lib. 9. in q. principali, art. 1. de iure patron. Rebuff. in concordat. titu. de excomm. non vitand. col. 3. & repet. in cap. postulatis, num. 97. de Cler. excomm. ministr. Marian. Socin. sen. in c. factis, num. 17. de sentent. excomm. Henríquez lib. 1. §. de excomm. c. 13. §. 1. Nam prohibitio vno, prohibetur etiam omne id, quo ad illud pervenitur, arg. l. oratio, ff. de spons. vbi dicitur, quod vbi prohibetur matrimonium, videtur etiam prohibita sponsalia, quia de sponsalibus pervenitur ad matrimonium; & facit quæ notat Pan. in c. 1. nu. 32. de postu. præl. & fin. de Cler. excomm. ministr. Nec obstat, quod presentatio sit actus facti, qui omnes sunt excommunicato permitti, quia licet actus presentandi sit facti, presentatio tamen est iuris, & annexa spiritualibus, arg. c. Quanto, & ibi DD. de re iudic.

20. *Decimo quinto etiam procedit* in Commenda, neque enim beneficium in Commendam excommunicato dari potest arg. ca. Nemo, de elect. lib. 6. vbi eadem idoneitas, seu maior requiritur in Commendaratio, quæ requiritur in eo, cui datur in titulum; sed beneficium dari non potest in titulum excommunicato, & proinde nec in Commendam. Hinc fit, quod sicut Legatus Ecclesias Collegiatus conferre non potest, cap. penult. de offic. legat. lib. 6. sic nec in Commendam dare potest. Archid. in d. c. Nemo, in principio, sic Legatus commendare non potest beneficia, quæ non potest conferre, cap. 1. de offic. leg. lib. 6. Et si Ecclesia consuevit sit conferri Regulari, non potest commendari seculari, arg. c. cum de beneficio, de præbend. lib. 6. & si beneficium conferri debeat nominato, ut in mensibus deputatis eiusdem, non poterit commendari, sicut nec conferri alteri non nominato, arg. Clem. 1. de suppl. neglig. præl. etenim potestas commendandi regulatur à potestate conferendi, cum singula, §. prohibemus, de præbend. lib. 6. vbi beneficia consuevit regi per Monachos, vnius Monasterij non possunt committi per inferiores à Papa, Monachis alterius Monasterij. Et denique, Commenda facit procuratorem cum legitima administratione, gl. in c. Qui plures, 2. l. q. 1. & in ca. Nemo deinceps, in verbo Commendare, de elect. lib. 6. Innocent. in c. si constituit, de accusat. Card. in Clem. finalis, q. 1. 2. de procurat. sed excommunicato interdicitur administratio rerum Ecclesiarum, ex Felino, in c. si verè, col. 2. de sent. excomm. & idem tradunt Rebuff. rep. in c. postulatis, nu. 2. 13. de Cler. excomm. ministr. Vgol. vbi supra, §. 2. num. 5.

21. *Decimo sexto*, Beneficia collata tempore excommunicationis vel suspensionis, non potest quis in foro conscientie retinere, nec de iure possidere. Archid. in c. Nullus, dist. 63. & habetur in c. postulatis, de Cler. excomm. ministr. quia excommunicatus titulum non acquirit, ita Panor. in d. c. postulatis, num. 2. vnde nec potest iuvari Decreto de pacifica possessione, cum non habeat titulum coloratum, sed nullum, intrususque sit, ex Rebuffo, in d. c. postulatis, nu. 329. 330. & 336. & ideo absolutus ab excommunicatione retinere non potest, nisi fuerit cum eo dispensatum; Ad hoc verò, ut sic excommunicatus retineat beneficium, videtur dispensatio Episcopo concessa, dummodo prius obtineatur absolutio ab excommunicatione ab eo, qui iure posset eam concedere, etiam si absolutio Pape reservata sit ex glof. in c. postulatis, in verb. dispensatum, & ibi Panor. n. 8. Marian. Socin. sen. nu. 16. Rebuff. num. 331. de Cler. excomm. ministr. Couar. in cap. alma mater, 1. par. §. 7. nu. 8. vers. decimo quinto, de sentent. excomm. lib. 6. Ratio est: quia

vbi à Canone dispensatio permittitur, nec Papa sibi eam referuat, Episcopo reliquisse videtur, ut glof. & DD. communiter tenent, & facit c. Nuper, & ibi glof. in verb. Non retinuit, & ibi Panor. nu. 5. & Marian. Soc. nu. 12. de sent. excomm. Innoc. in c. dilectus, de temp. ordin. Felin. in c. at si Clerici, §. de adulterijs, de sent. & re iudic. Specul. titu. de lapsis & dispensat. §. Nunc de Episcoporum dispensatione. Iacobatus de Concilijs, lib. 5. art. 19. Ioan. de Selua in tract. de beneficio, par. 4. q. 7. Vgol. de censur. Eccles. Tab. 2. cap. 1. §. 1. num. 3. vnde, cum in cap. postulatis, de Cler. excomm. ministr. permittitur dispensatio in hoc casu, nec potestas dispensandi Papæ reservata est, nec Episcopo expressim denegatur, tacite eidem concessa videtur.

22. *Quæ tamen Regula non sit* vniuersaliter vera est, quia nonnullas exceptiones patitur;

Primo enim si Papa beneficium excommunicato contulit, ignorans eum excommunicatum fuisse, tunc Episcopus cum eo etiam post obtentam absolutionem ab excommunicatione, non poterit dispensare, sed solus Papa qui beneficium contulit, quia iam beneficium illud est affectu auctoritate Papæ, & vbi manum apposuit Papa, tunc inferior nihil potest, ut docent Innoc. in c. inter dilectos, de excess. præl. Pet. de Anchar. conf. 58. circumscriptis. Ludovic. Roman. confil. 335. Circa primum. Domin. confil. 136. Decius, confil. 137. colum. 2. & in cap. 1. col. 2. de confit. utili, vel inutili, & in cap. ut nostrum, colum. 1. de appell. Panor. expressè in c. postulatis, num. 10. ubi ait, quod si collatio facta sit per Papam inferior forte tunc dispensare non potest, ex quo semel Papa manum apposuit; sicut dicimus in eo, quem ipse ordinavit ad Subdiaconatum, ut alius eum sine eius licentia ad altiores ordines promouere non possit, iuxta cap. cum in distribuendis, de temp. ordin. & idem docent Palud. 4. dist. 18. q. 4. vers. Secundus effectus Rebuff. in d. c. postulatis, num. 333. de Cler. excomm. ministr. & in praxi benefic. tit. de rescript. num. 30. Couar. in c. alma mater, 1. par. §. 7. num. 8. vers. decimo quinto, de sent. excomm. Henríquez lib. 1. 3. de excomm. ca. 14. §. 2. Vgol. de censur. Eccles. Tab. 2. c. 1. §. 1. nu. 5. Quamuis cum hodie Papa in suis rescriptis absoluat quoad illa effectum, non habet locum quod hic dicitur, sed valebit collatio, nec aliqua opus erit dispensatione.

Secundo, non poterit Episcopus dispensare in hoc casu quando ipsemet Episcopus beneficium illud conferre non possit, quia dispensatio inducit nouum titulum, ex Rebuff. ubi supra, in d. c. postulatis, num. 335. & Vgol. ubi supra, & fauet Cardinal. in d. cap. postulatis.

Tertio, si Episcopus ipsemet scienter tali excommunicato beneficium contulit, & uellet postea cum eodem dispensare non potest, quia cum peccauerit in conferendo, non est dignus habere hanc potestatem, ne puniatur in quo deliquit, ut in simili dicit glof. in cap. presentium, in verb. tractatumque, l. quest. 5. in Episcopo Simoniaci, quod non possit dispensare in Simonia commissâ in ordine, vel beneficio, dummodo pecunia data fuerit ipsemet Episcopo; & in casu nostro id expressè docent Panor. in cap. postulatis, num. 9. & Rebuff. num. 332. de Cler. excommunicat. ministr. Alexand. confil. 70. In causa, in fine, volum. 3. Vgol. vbi supra; Addit Rebuff. vbi supra, num. 334. casum quartum, in quo Episcopus dispensare nequeat, scilicet, quando absolutio excommunicationis esset reservata Papæ, & idem tenet glof. in cap. cum bona, in verbo, postmodum, de etat. & qual. Ceterum, Panor. in d. cap. postulatis, num. 8. de Cler. excomm. ministr. & Marian. Socin. ibidem, num. 16. & Couar. in c. alma mater, 1. par. §. 7. num. 8. vers. Decimo quinto, de sentent. excomm. lib. 6. docent, quod post absolutionem ab excommunicatione facta à quocumque habente ad id facultatem, poterit Episcopus dispensare, dummodo Papa dispensationem alteri non reservauerit, prout, fecit in c. graue, de præb. vbi suspendit à collatione beneficiorum eum, qui post secundam correctionem indignis beneficiis confert, ita, ut illam suspensionem solus Papa, vel Patriarcha relaxet. & capitul. excommunicamus, 1. s. credentes, de hæretic. priuata officio Clericos, qui hæreticis Sacramenta exhibent, aut eos sepulture tradunt, aut

K

collatio

oblaciones ab eis percipiunt, ita vt à solo Papa restitui possint, & cap. cum illorum, de sent. excom. sibi reseruat Papa dispensationem cum eis, qui ex ignorantia probabiliter, vel facti Ordines in excommunicatione receperunt, si sint Clerici seculares. In alijs autem casibus, vbi Papa dispensationem sibi non reseruat. Episcopi dispensare possunt eo modo, quo dictum est.

23. Illud tamen in hac re addendum est, quod si beneficii collatio ad alium quam ad Episcopum pertinet, cum tali dispensatione Episcopi requiritur noua collatio, & consensus illius, qui beneficium confert: quamuis enim Panor. in c. postulat. nu. 9. & ibi Marian. Socin. num. 17. de Cleric. excom. ministr. & Vgol. de cens. Eccles. Tab. 2. c. 13. §. 1. nu. 3. velint in hoc casu, facta dispensatione, nullam aliam collationem necessariam esse; Tutius tamen esse ait Rebuff. in d. cap. postulat. nu. 36. quod fiat noua collatio, vel quatenus opus est, conferat cum Clausula in literis dispensationis apposta, vt emittentur opiniones, & omnis ambiguitas tollatur, & sic ex tunc legitime & licite beneficium retinere potest. Quam etiam sententiam tenent Henric. in d. c. postulat. per c. cum terra de elect. & gloss. in Pragm. Sanctio in tit. de elect. c. licet, in verbo Canonice, in fine. Palud. 4. dist. 18. q. 4. vers. Secundus effectus. Gabr. 4. dist. 18. q. 2. art. 3. dub. 1. Anton. part. 3. cap. 76. vers. Nonno. Tabiena, verbo, excom. 1. vers. octauo. & Conar. loco proxime allato; Quia cum prior collatio nulla sit ratione excommunicationis, in qua erat is, cui beneficium collatum fuit, consequenter ille ad quem collatio pertinebat, potestate conferendi beneficium priuatus non erat, & proinde cum Episcopus dispensare tantum poterit, non autem conferre, omnino necessarius est consensus illius, qui beneficium confert, vt obtenta absolutione, & dispensatione, collatio valide fiat; Sicut in simili, consensus eius necessarius est ad permutationem, quæ auctoritate Episcopi fieri debet, gloss. in cap. vnico, in verbo, collationem, & ibi DD. de rerum permutat. lib. 6. & in Clem. vnica, in verbo, conferantur, tit. eodem. Ioan. Andr. quem refert, & sequitur Panor. in cap. Quasitum, num. 9. de rerum permutat.

24. Decimo septimo; Excommunicatus pendente excommunicatione priuatur fructibus beneficii, & hoc, etiam si nihil in sententia fuerit dictum, vt habetur in c. pastoralis, §. verum, & ibi Panor. nu. 17. de appellat. & gloss. in c. qualiter hoc, in verbo, ab Ecclesia, dist. 32. & Innoc. in c. qualiter & quando, 2. in fine, de accusat. Specul. in tit. de suspens. & inter. in fine, vbi recitat idem tenuisse Vinc. in cap. quorties, de Simon. Hostien. in Summa, lib. 5. tit. de sentent. excom. nu. 11. vers. Quis sit eius effectus. Marian. Socin. in c. factis, n. 109. & seq. Imol. Pernu. in d. c. §. verum, in fine, de appell. Summa Attensis, 2. par. lib. 7. tit. 9. q. 8. Palud. 4. d. 18. q. 4. vers. Secundus effectus Gabr. 4. d. 18. quest. 2. art. 3. dub. 1. S. Anton. 3. part. tit. 24. c. 76. vers. Nonno excommunicatus, Tabiena verbo excom. 1. vers. octauo. Angelica, verbo, excom. vlt. nu. 10. Syluester verbo, Clericus, 4. in vltima q. 25. & verbo, excom. 3. effectus 9. Couar. lib. 3. variat. resolut. cap. 13. vers. duodecimo. Nauar. in Manuali, c. 27. nu. 21. vers. Octauo. Henriquez lib. 13. de excom. c. 13. §. 4. & c. 14. §. 3. Rebuff. in Concordat. tit. de non vitand. exco. & idem in repet. in c. pastoralis, nu. 81. & 82. de Cleric. excom. ministr. Vgol. de censur. Eccles. Tabul. 2. c. 12. quod est verum, si in mora fuerit petendi absolutionem, nec ei postea absoluto restitui debent fructus; Ratio est: quia ex quo est extra Ecclesiam, & eius communionem, nihil quod Ecclesie est possidere debere, vt docet Pontifex, in d. c. pastoralis, in fine. & ibi gloss. in verbo, subtrahuntur, de appell. Et quia beneficium datur propter officium & seruitium, & Ecclesia fructus assignat sub eo modo si expedire facere possit officium, quod excommunicatus facere non potest; & hoc etiam si nec denunciatus, nec notorius sit, cum enim etiam excommunicatus occultus ab aliorum confortio abstinere debeat, nec is aliquo modo reuelatur per Extravagan. Ad evitanda scandala in conscientia hos fructus tempore excommunicationis retinere non potest; sed neque post absolutionem amissos fructus recuperat, si iuste excommunicatus fuerit, nisi fiat ei gratia specialis, arg. C.

de re milit. stipendia. Nec de facili debet gratia fieri, ne propter spem recuperationis disciplina Ecclesiastica contemnatur, arg. c. Quia diuersitatem, de concess. prebend. & arg. c. 1. dist. 50. facilitas enim venie peccandi animam turbat, 23. q. 4. cap. est iniusta.

25. Dixi, si fuerit iuste excommunicatus, si enim iniuste excommunicatus sit, fructus omnes absolutus recuperabit, quos excommunicationis tempore amisit, quia cum hac priuatio pena sit, ea affici non debet qui non deliquit, unde in tuto loco reponendi erunt, vt ei restituatur post absolutionem, dummodo etiam in mora non erat petendi absolutionem, quia eam tunc ex sua culpa in excommunicatione manet, fructus amissos tempore moræ culpabilis non recuperabit; Et quod sic iniuste excommunicatus recuperet fructus post absolutionem, expresse tradunt gloss. in c. pastoralis, §. verum, in verbo, subtrahuntur, vers. sed nunquid absolutus, de appellat. & Innoc. ibid. nu. 3. Felin. in cap. Apostolica, num. 13. de except. Palud. 4. d. 18. q. 4. vers. Secundus effectus. Petr. Foller. in praxi Crim. Canon. 3. par. c. 3. nu. 111. Couar. lib. 3. var. resolut. c. 13. nu. 8. vers. duodecimo; qui ait esse communem opinionem. Henriquez lib. 13. de excom. cap. 13. §. 4. & Vgol. loco proxime allato cap. 12. nu. 3. & à fortiori, quando excommunicatio fuit nulla, fructus non amittit; Sed neque amittit fructus ante excommunicationem perceptos; cum enim iam facti sint, ob superuenientem excommunicationem eos non perdit. Immo verò, si quis fructus de beneficio percipiendos ante excommunicationem alicui creditori suo assignasset, creditor eos non amittit, vt docet Vgol. citat. nu. 4. ex comuni sententia DD. in cap. peruenit, de fideiussor. & id docet Panor. de suspens. in c. Apostolica, num. 7. de except. culpa enim debitoris superueniens, creditori damnum asserre non debet, arg. cap. Non debet, de regul. lib. 6. & arg. d. cap. peruenit.
26. Sed neque fructus patrimonij pro titulo alicui assignati amittuntur per excommunicationem, eo quod patrimonium illud spirituale annexum non habet, iuxta ea que tradunt gloss. in cap. Tuis, & Panor. ibi, nu. 6. & 8. de prebend. non enim Ecclesiasticum beneficium est; Cuius rei argumentum est: quia post adeptionem beneficii Ecclesiastici alienare ipsum potest, vt colligitur ex Conc. Trid. sess. 11. cap. 2. de reform. quod non fieret, si spirituale quid esset. Unde etiam, quamuis Clericus, qui elapsis sex mensibus post beneficium Ecclesiasticum, vel pensionem habitam, officium non recitauit, ad restitutionem fructuum obligatus sit iuxta Constitutionem Conc. Lateran. Sess. 9. & Bullam Pij V. ex proximo Lateranensi, quam refert Nauar. in Manuali, cap. 25. nu. 121. & de orat. & hor. Canon. cap. 7. nu. 32. qui tamen ad titulum patrimonij ordinatus est, ad id non obligatur, vt docet Ioan. Baptista Antonius in Catechesi Neapol. lib. 4. cap. 3. quem refert & sequitur Vgol. vbi supra, nu. 43.
27. Et quod de fructibus beneficii dictum est, de pensionibus, oblacionibus, & alijs redditibus, qui ob Ecclesie Emphyteusim præstantur, dicendum est, quibus omnibus excommunicatus pendente excommunicatione priuatur, multoque magis, quotidianis distributionibus priuatur, qui solis interessentibus distribuuntur, cum ipse diuinis officijs ex sua culpa propter excommunicationis censuram interesse nequeat: quo casu, distributiones ille reliquis qui officijs diuinis intereunt, pro more distribuuntur, & illis accensuras, si iuste excommunicatus fuerit; si enim excommunicatio declaratur fuisse iniusta, Canonice recuperabit distributiones quotidianas, si tamen alias officijs diuinis interesse consuevit, vt docent Felin. in c. Apostolica, nu. 13. de except. Petr. Foller. in praxi Crim. Canon. 3. par. c. 3. nu. 111. Henriquez lib. 13. de excom. c. 13. §. 4. in fine quia per illud non sinitur quo minus interesset; sicut in simili; impeditur morbo lucratur distributiones, si præsens sit in eadem verbo, & officijs diuinis interesse consuevit, vt tradunt communiter DD. in c. ad audientiam, & ibi Panor. nu. 5. de cler. non resid. & idem Panor. in c. 1. nu. 1. & 6. de Cler. agrot. & facit cap. 1. de Cler. non resid. lib. 6. & ibi Ioan. Andr. Gemin. & Domin. Nauar. de orat. & hor. Canon. cap. 11. nu. 10. id quod etiam Vgolus de censur. Eccles. Tabul. 2. cap.

cap. 12. nu. 4. verum esse putat in casu nostro, quando distributiones non sunt alijs acquiritæ, si enim semel alijs acquiritæ sint, tunc ab eis petendæ erunt, qui in causa fuerant, cur hic excommunicatus iniuste fuerit, argu. cap. sacro, §. caueant, de sent. excomm. & arg. cap. 2. & ibi gloss. in verbo, occasione, de offic. iud. ord. li. 6. qui enim occasione damni dat, damnum dedisse videtur, ca. fin. de iur. qua sententia, & limitatio æquitatē habet, & practican da est.

28. Quod alios verò redditus, & Ecclesiæ seu beneficij fructus, cuiuscunque generis sint, ante omnia curandum est, ut assignetur honestum & sufficiens stipendium alicui, qui Ecclesiæ curam gerit, & munia subit, ne damnum interim patiatur Ecclesia qua portione illi assignata, reliqui qui supersunt fructus, in utilitatem ipsius Ecclesiæ conueniri debent, ut tradunt Panor. in cap. pastoralis, §. verum, numer. 22. de appellat. Felin. in cap. Apostolicæ num. 13. de excep. Summa Astensis 2. par. lib. 7. tit. 9. quæst. 3. in fine. Vg. vbi supra, n. 3. & alij. Addunt etiam praefati DD. quod si beneficiarius sic excommunicatus nō habeat unde suis laboribus viuat, tunc fructus sustentationi sue necessarij concedi debent, ne pereat, aut in opprobrium cleri mendicare cogatur, & hoc etiam iuste excommunicatus fuerit, ante contumaciam sit, & in mora petendi abolitionem: secundum ea quæ tradunt gloss. in d. cap. pastoralis, §. verum, in verbo, subtrahuntur, in fine, & Panor. in cap. 16. de appellat. & Decius ibidem, num. 7. Felin. in dict. cap. Apostolicæ, num. 12. de excep. Summa Astensis, & Vgol. vbi supra. Henriquez lib. 13. de excomm. 13. §. 4. in fin.

29. Quod si quis iuste excommunicatus fuerit, & iam penituit, nec per eum stat quo minus absolutus; tunc licet in foro exteriori per sententiam declaratoriam priuetur fructibus, quia præsumitur contumax, in conscientia tamen ex pia matris Ecclesiæ voluntate, fructus facit suos, sicut etiam in tali casu superius Ecclesiæ suffragijs gaudere diximus, & ita expresse tradunt Cardin. & Ioann. de Lignano, quos refert & sequitur Decius in cap. pastoralis, §. verum, numer. 7. de appellat. Henriquez & Vgol. vbi supra: Ratio est, quia sic excommunicatus non solum priuatur beneficij fructibus, eo quod debito modo officium suū exercere non possit, cum aliorum communione priuetur, sed etiam in penam contumaciæ, unde cessante causa, nimirum, contumacia, cessat in foro conscientie hic effectus penalis, & gaudet fructibus, immo etiā tunc expedire officium suum per se, vel per alium vicarium faciens, & horas recitans, fructus illos restituere non tenetur in foro conscientie, cum iam cessauerit quantum ex se est causa talis penæ, & ita si non repetantur fructus in foro interiori, eos iuxta conscientia retinere potest.

30. Dixi etiam in principio excommunicatum priuari fructibus beneficij etiam si id in sententia non exprimitur; quamuis enim gloss. in c. pastoralis, §. verum, in verbo, subtrahuntur, de appellat. limitare videatur hoc, dummodo id sit in sententia expressum, alias secus, sicut dicimus in relegato ad tempus cui non subtrahuntur bona, nisi hoc exprimitur in sententia, l. de portatorum, C. de pen. Nam quamdiu quis possit alijs remedijs distringi, non sunt ei subtrahenda stipendia, & collud. 16. q. 6. potest tamen iudex hoc exprimere si vult: & cum hac sententia transeunt DD. antiqui omnes, vsque ad Ioan. Andr. inclusiue, referendo dictam gloss. non repugnando; & Summa Astensis, 2. par. lib. 7. tit. 9. quæst. 9. Alij tamen omnes, vt Innoc. in cap. qualiter & quando, 2. de accus. prop. finem, & Specu. in tit. de suspens. & interd. in fine, vbi recitat idem tenuisse Vinc. in cap. quoties, de Simon. & Hostiens. in Summa tit. de sentent. excomm. num. 11. vers. quis sit eius effectus, Panor. in cap. pastoralis, §. verum, num. 17. & ibi Imola, Perus. & Rebuff. repet. d. ca. pastoralis, num. 81. de Cler. excomm. ministr. Marian. Socin. in c. sacris, num. 13. de sentent. excomm. Ripa, in c. 1. num. 27. de iud. Puteus, de dec. 28. lib. 1. Mandosin. in tract. de signatura gratiæ, capit. absolutio ab excomm. in fine, & Vgol. de cens. Eccles. Tab. 2. c. 12. docent id simpliciter verum esse, etiam si in sententia excommunicationis id expressum non sit, adeo, ut ipso iure per excommunicationem priuatus sit fructibus beneficij, immo, & ratio glossæ in d. cap. pastoralis, in verbo

subtrahuntur, hoc ipsum probat, dum dicit, Quod qui extra Ecclesiam est, nihil potest possidere nomine Ecclesiæ. argum. c. quo iure, d. 8. & c. 2. & 3. 23. q. 7. quæ ratio, vt auctores præfati recte annotant, similitur, etiam si in sententia nihil fuerit dictum; id quod etiam probatur in d. cap. pastoralis, in fine, vbi Pontifex ideo subtrahendos esse beneficij fructus docet, quia excommunicatis communio denegatur; quæ etiam ratio æquè procedit, siue hoc in sententia exprimitur, siue non. Nec valet similitudo gl. de relegato: Nam proprie non æquiparatur relegato; quia potest quis relegari respectu certi loci, vt ff. de inter. & releg. l. relegatorum: at verò excommunicatus respectu vnius Ecclesiæ, est necessarîo excommunicatus quoad omnes Ecclesias, vt in cap. curæ, 11. q. 3. item relegato non denegatur communio hominum, nec Sacramentorum; secus autem in excommunicato, vt ex his, quæ superius diximus manifestum esse potest.

31. Eodem modo cum excommunicato interdicta sit communio hominum, interdicitur etiam ei administratio temporalis bonorum Ecclesiæ & beneficij, ut docent Innoc. in cap. tuæ, num. 6. in verbo, remoueat, & Panor. ibi, nu. 7. de Cler. non resid. & idem Innoc. in c. veritatis, in verbo, excommunicationem, & ibi Panor. nu. 16. & num. 34. de dolo & contumac. & idem Panor. in c. pastoralis, §. uerum, num. 18. de appellat. Marian. Socin. in c. sacris, num. 11. §. de sent. excomm. administratio autem hæc, ex glo. in cap. auaritiæ, in verbo, temporalibus de elect. lib. 6. in ijs versatur, quæ sunt facti, vt recipere Censuræ & debita beneficij, habere curam colligendorum & seruandorum fructuum, soluere debita Ecclesiæ iuramentum & fidem à subditis recipere, vt habetur in cap. Qualiter, & ibi Pan. de elect. res Ecclesiæ alienare, & similia. Ratio est: quia excommunicatus hæc facere non potest, nisi hominum consortio utatur, quod illi interdicitur: & quia fructibus beneficij caret, & proinde nec eos administrare debet, arg. c. 1. §. fin. de elect. lib. 6. vbi suspensus a beneficio, (qui etiam fructibus beneficij caret) ipso iure priuatur beneficio, si ei interim se ingerat; & consequenter idem de excommunicato dicendum est; vnde Panor. in d. c. pastoralis, §. uerum, nu. 18. de appellat. ait deputari debere per superiorem aliquem Oeconomum, aut Vicarium temporalem, qui curā beneficij gerat, iuxta ea quæ habentur in simili, in c. petu. nit, 2. de appellat. & in c. fin. de statu monach. & in eadem ex eo, de elect. lib. 6.

32. Quibus addendum puto, quod licet sic excommunicatus aliquid beneficij administrando peccet, maxime, vbi administrando communione hominum utitur, quæ ei interdicitur, usurpando rem sibi prohibitam; ab ipso tamen administrata valebunt, non solum si administraret ea, quæ simpliciter facti sunt, & quæ in utilitatem Ecclesiæ redundant, ut si fructus colligat, aut conferat, aut Ecclesiæ debita soluat, arg. l. soluendo, ff. de negot. gest. et de suspensio tradit Panor. in cap. cum Vintoniensis, num. 10. de elect. quandoquidem etiam & ea quæ facti sunt, in spiritualibus valent; sed etiam si faciat ea quæ in Ecclesiæ præiudicium redundant, vt sunt alienationes rerum Ecclesiæ, aut si debita Ecclesiæ recipere; id quod verum esse intelligo solum de excommunicato tolerato, ex Innoc. in cap. veritatis, in verbo, excommunicationem, & Panor. nu. 33. de dolo & contumac. Marian. Socin. in c. sacris, nu. 11. 6. de sent. excomm. Vgol. in de cens. Eccles. Tab. 2. cap. 12. §. 1. num. 3. & manifestum est ex Extrauag. Ad euitanda scandala, unde ab eo spiritualia & Sacramenta recipi possunt; secus autem si notorius, aut denunciatus excommunicatus esset, tunc enim gesta per eum non valerent.

33. Decimo notandum, Beneficium excommunicato conferens scienter, nō solum mortaliter peccat, ex Rebuffio in reper. cap. postulatistis, num. 166. de Cler. excomm. ministr. & Vgol. de cens. Eccles. Tabul. 2. cap. 13. §. 5. num. 3. sed etiam ipso iure suspensus est à collatione eius beneficij, quod tunc contulit, argum. cap. cum in cunctis, §. clerici, de elect. vt priuatur in eo in quo peccauit, idem Rebuff. ubi supra, nu. 147. secus autem in collatione aliorum beneficiorum; ab eis enim conferendis non est ipso iure suspensus, sed solum post binam monitionem suspendi debet, donec ueniam

niam conſequi mereatur, vt puniatur in hoc, in quo delinquere præſumpſit, vt habetur in cap. poſtulaſtis, & ibi Rebuff. num. 147. & ibi gloſ. in verbo. Mereantur, de cler. excom. miniſtr. ubi ait ſuſpendi debere per ſuperiorem; Vnde ſi collator beneficii Epifcopo inferior fuerit, à ſuo Epifcopo debet ſuſpendi, arg. cap. cum ab Eccleſiarum, de offic. ordin. Si vero Epifcopus fuerit, à ſuo Archiepiſcopo, arg. cap. 1. §. ſi. de offic. ordin. lib. 6. ſi Archiepiſcopus, à Patriarcha, aut Legato Papæ, vel ab ipſomet Summo Pontifico debet ſuſpendi, arg. c. graue, & eorum quæ notant ibi DD. de præbendi, & c. iunctis notatis ibi, de offic. legat. & quamvis Panorm. in d. c. poſtulaſtis, nu. 3. velit conferentem beneficium ſcienter tali excommunicato debere ſuſpendi à collatione aliorum beneficiorū ſine alia monitione; Alij tamen volunt requiri prius monitionem, ſecundum ea, quæ habentur in d. cap. graue, & de præbenda Petr. Anchar. in d. c. poſtulaſtis, & ibi DD. & Rebuff. num. 147. & ſequentibus, de cler. excom. miniſtr. maxime cum pœnæ reſtringende ſint, non amplianda, l. cum quidam, ff. de liber. & poſthum. & reg. Odia, de reg. iur. Venet. 6.

34 Quæ omnia ſolū in eo procedunt, qui ſcienter, vt diximus, tali excommunicato beneficium confert, vt colligitur ex d. c. poſtulaſtis, ob verbum illud, *Qui ſcienter*, & facit cap. Apoſtolice, de cler. excom. miniſtr. & Summa Aſtenſis 2. par. lib. 7. tit. 9. quaſt. 7. Secus autem ſi probabiliter eum excommunicatum fuiſſe ignorauit. Præſumitur tamen quod talis conferens ſcienter prouiderit, ex Rebuffo, in c. poſtulaſtis, num. 156. de Cler. excom. miniſtr. cū ex debito officij teneatur inquirere de moribus, & vita beneficiatij, arg. c. innotuit, de elect. & Innocent. in c. cum inter R. tit. eod. Card. couſil. 133. quod incipit, Duo ſunt videnda, quia plenam notitiam eius, cui confert, collator habere debet, arg. c. bone, 2. in fine, & ibi Panorm. in 1. 2. notab. de poſt. prælat. & Silueſt. verbo, electio. 1. quaſt. 16. & facit ratio, quam citat Ioan. Monach. in cap. vnico, de erat. & quali. in fine, lib. 6. quod collator potius attendere debet, vt prouideat Eccleſiis, quam perſonis, & ſic cognoscere debet mores, & vitam eius, cui beneficium conferre voluerit. Poſſe tamen ignorantia probabilis, vt notat Rebuff. in d. c. poſtulaſtis, num. 158. poſt Bertachinum, in tract. de Epifcopo, lib. 1. tertij partis, q. 28. & Ripam, in lib. 2. Reſponſorum, cap. 12. iuramento, publica voce, fama, & alijs probationibus comprobari. Et facit quæ habet gloſ. in c. graue, in verbo, inſiſſio, de præbendi.

35 *De iurisdictione.* Non ſolū ſic excommunicatus incapax eſt beneficiorum, vt dictum eſt, ſed etiam cuiuſcunque alterius dignitatis Eccleſiaſticae, quales ſunt Epifcopatus, Archiepiſcopatus, Patriarchatus, quorum dignitates perpetuæ ſunt, & iuriſdictionem in vtroque foro, tam contentioſo, quam penitentiæ in ſuos ſubditos habent, vt de Epifcopis habetur in toto tit. de offic. iudic. ordin. & de temp. ordin. in vtroque libro. In quo etiam numero collocari poſſunt Legati à latere, qui dantur ad tempus, de quibus agitur in tit. de offic. legat. in antiq. & in lib. 6. & etiam Viſitatores, & Adminiſtratores Eccleſiarum Cathedralium, de quibus habetur in c. iſis, de elect. lib. 6. & in cap. ſi. de ſupplen. negligenti. prælat. lib. 6. Item Cardinales, habent enim & iſti iuriſdictionem in vtroque foro in clericos Eccleſiæ titularis, arg. c. His quæ, & ibi DD. de maior. & obedi. Item Abbates Regulares in ſuos monachos, ex Panorm. in c. cum contingat, num. 21. & 22. de foro comp. ſicut etiam Generales, ac Provinciales, Guardiani, & alij ordinum aliorum ſuperiores. Item in foro exteriori Eccleſiaſtico iuriſdictionem habent ordinariam Vicarij Epifcoporum, de quibus agitur tit. de offic. Vicar. lib. 6. Item Vicarij à Capitulo Sede vacante conſtitutus, Conc. Trident. ſeſſ. 24. c. 16. de reform. Rebuff. in praxi beneficiorū, de deuolut. nu. 62. Item Capitula Cathedralium Eccleſiarum mortuo Anſtitute, c. vnico, de maior. & obedi. lib. 6. & c. ſi Epifcopus, & ibi gl. in verbo, ſpiritualibus, de ſupplen. negligenti. prælat. lib. 6. & à fortiori Collegium Cardinalium Sede vacante. Item Inquiſitores Heretice prauitatis, de quibus agitur in c. Ne aliqui, cum ſeq. & in toto tit. de heretico. lib. 6. & in antiq. tit. eod. Item delegati, de quibus habetur tit. de offic. deleg. in vtroque libro. In foro autē inte-

riori tantum iuriſdictionem habent parochi beneficia cum animarum habentia obtinentes, vt habetur toto tit. de paroch. Item Vicarij perpetui, de quibus agitur tit. de offic. Vicar. in vtroque libro. & Clem. vnica, tit. eod. Item Vicarij ad tempus, ſeu Capellani, qui omnes iuriſdictionē aliquam habent, vt diximus. Alij item ſunt, qui iuriſdictionē ne utraque carent, & vel ſolū dignitatē habent, ut Præpoſiti, Archidiaconi, & ſimiles, qui honore ſolū alios antecellunt, vel ſolū ius in beneficij fructibus obtinent, ut penſionarij, & ſimplicia beneficia habentes, qui omnes ſi excommunicati ſint, ad huiusmodi dignitates eccleſiaſticas eligi non poſſunt, cum extra Eccleſiam ſint, & cōmunionē fidelium priuati, ut proinde nec dignitates Eccleſiaſticarum capaces ſint, nec earū iuriſdictione uti poſſint.

36 *Vigeſimo.* Excommunicatus non ſolū inhabilis eſt dignitatis Eccleſiaſticae Regularis, & Secularis, ſed etiam dignitatis Laicalis, ſive perpetuæ ſint dignitates, quales habent illi, qui territorij, atque uniuerſitatis domini ſunt, ut Imperator, Rex, Dux, Marchio, Item Reipublicæ quædam, quæ perpetuam iuriſdictionē habentur Veneta, Genueſis, Lucenſis, Samaritana ſive ſint dignitates ad tempus tribuæ, ut Præſides, Gubernatores, Poſteſtates, Vicarij, Commiſſarij, & huiusmodi officiales, quibus Imperatore, Rege, vel Republica eliguntur pro adminiſtrandis provincijs & Ciuitatibus eorum. Vnde nec Imperator, Rex, Dux, Marchio, Comes, qui excommunicatus eſt, eligi poſteſt, & electio faſta eſt nulla, ut habetur in c. venerabilem, & ibi gloſ. in verbo, electus, & Panorm. num. 7. & num. 11. de elect. Decius in c. dilecti, notab. 1. de except. Palud. 4. d. 18. q. 4. verſ. Secundus effectus. Rebuff. repet. in c. poſtulaſtis, numer. 87. de Cler. excom. miniſtr. & latius tradit Vgol. de cenſ. Eccleſ. Tabul. 2. cap. 13. §. 3. Ratio eſt: quia excommunicatus iuriſdictionem talem exercere non poſteſt, cum hominum cōmunionē priuatus ſit, arg. c. ad probandum, de re iudic. & atq. cap. ſin. verſ. ſi tamen, de cler. excom. miniſtr. Qui enim functiones exercere non valet, huius illæ confecti non debent, cum prohibito uno, & omne id prohibitum eſſe cōſeatur, per quod ad illud peruenitur, l. oratio, ff. de ſponſ. & Panorm. in c. finali, num. 3. de cler. excom. miniſtr. & ibi Marian. Socin. num. 6. Quæ intelligi debent, niſi Papa alicui talem dignitatem conſulerit, quandoquidem tunc cum illo diſpenſare cenſetur, dummodo illum inhabilem prius nouerit; Secus autem, ubi eum excommunicatum non nouiſſet. Id quod in alijs collatoribus à Papa non procedit, cum ipſi abſoluere non poſſint ab excommunicatione, ſi Laici ſint, & proinde nec cum illo diſpenſare, & licet Clerici fuerint collatores, abſoluere prohibito non poſſunt, ſed adhibita iuris forma, arg. c. cum diſideres, de ſent. excom. & Clem. ſin. iuncta gloſ. tit. eod.

37 *Illud etiam obſeruandum eſt, hoc quod diximus ſolū procedere in collatione & electione; Si enim quis ex Teſtamento, aut ab inteſtato Vniuerſitatem, aut Regnum conſequatur, aut dominium aliquod temporale ſibi comparat, cum quibus iuriſdictio & dignitas Laica connexa eſt, non obſtante cenſura excommunicationis, iuriſdictio nem & dignitatem illam cōſequitur iure ſucceſſionis hereditariæ, aut emptionis, ex Bal. in c. intelleximus, in fine, de iud. ſicut & ius patronatus Eccleſiæ, quod per ſe vendi non poſteſt, c. Quia clerici, & ibi gloſ. in verbo, comparant, & cap. de iure, & ibi gloſ. in verbo, vendi, & Panorm. num. 1. de iure patron. cum Vniuerſitate vendita tranſit, cap. ex literis, & ibi Panorm. num. 1. & num. 10. & cap. cum ſeculorum, & cap. de iure, de iure patr. & gloſ. in d. c. quia Clerici, in verbo, comparant, vnde filius Regis, Ducis, Marchionis, aut Comitum iure hereditario, & ratione ſucceſſionis patri ſuccedere poſteſt, licet excommunicatus ſit, cum hoc tamen, quod uſu iuriſdictionis carebit, quamdiu in excommunicatione manet.*

38 *Quare multo minus excoicatus in iudicem ad tempus dari poſteſt, ex Pan. in c. intelleximus, nu. 2. Decio, nu. 1. de ind. Mar. Soc. in c. factis, nu. 240. de ſent. excom. Tabiena, in verbo, Iudex; & hoc etiam ante abſolutum ſit, quā iuriſdictionem exerceat, argum. cap. Non firmatur, de regul. iur. lib. 6. & argum. cap. ſi eo tempore, de Reſcript. lib.*

lib. 6. immo, si plures Iudices delegati ad vnam causam dentur, & vnus excommunicatus sit, nullus eorum delegatus erit, argum. cap. vno delegatorum, de offic. delegat. Quia cum vnus Iurisdictionis apud omnes delegatos simul sit, & non separatim, vt tradit Hely. in cap. cum plures, de offic. delegat. lib. 6. vno ipsorum excommunicato, reliqui ad iudicandum inhabiles redduntur, argum. capit. ad probandum, de sentent. & re iudic. secus autem erit, quando Capitulo, aut Collegio demandata Iurdictio sit, tunc enim cum concessio hac Capitulo in communi facta esse censetur, & Collegium, Capitulum, aut Vniuersitas in communi excommunicari non possint, ea Romana, §. in Vniuersitatibus, de sentent. excommunicat. lib. 6. valebit delegatio, licet aliqui, de Collegio excommunicati fuerint, totum enim ius penes eos remanet, qui excommunicati non sunt, etiam si tantum vnus sit, argum. l. licet, §. sed si Vniuersitas, ff. quod cuiusque Vniuersitatis nomine.

30. Nec denique ob eandem rationem Tabellio, seu publicus scriba, qui excommunicatus est, si eligatur, Tabellio erit, cum hic officium publicum habeat, ex Panorm. in c. sicur te, numero 14. Ne Cler. vel monach. Marian. Socin. in c. sacris, nu. 406. de sent. excommunicat. & de beneficiis, & dignitatibus Ecclesiasticarum, aut Laicalium electione passua haec tenus satis dictum sit.

De Iurisdictione, qua Excommunicatus priuatur. Cap. VI.

S V M M A R I V M.

- 1 Excommunicatus denunciatus omni Iurisdictione Ecclesiastica, & seculari caret.
- 2 Beneficia Ecclesiastica excommunicatus denunciatus conferre non potest.
- 3 Beneficij collatio facta a Vicario Episcopi excommunicati, denunciati, non valet, & quare.
- 4 Excommunicatus denunciatus, vel notorius Clerici percussor, nec solus, nec cum alijs eligere valet.
- 5 Excommunicatus denunciatus eligendo, non solum peccat, sed etiam si electio est nulla.
- 6 Excommunicati, si a reliquis electoribus commodè expelli non possint, quid agendum.
- 7 Excommunicatus denunciatus ad beneficium presentare aliquem nequit.
- 8 Presentatio a Laico patrono excommunicato denunciato facta valida est, & quare.
- 9 Excommunicatus denunciatus presentatum instituere non potest, nec beneficia commendare.
- 10 Postulatio solemnitis, & simplex, quid, & quomodo inter se differant.
- 11 Nominatio solemnitis, & non solemnitis, quid.
- 12 Canonici excommunicati quare aliquem in possessionem beneficij canonice adepti recipere possint.
- 13 Optio quid sit, & an valide per excommunicatum fieri possit.
- 14 Excommunicatus denunciatus, aut notorius Clerici percussor, censuras ferre non potest.
- 15 Excommunicatus denunciatus, Iudex Ecclesiasticus, vel Secularis esse nequit, & quare.
- 16 Iudicis datio, aut delegatio ab excommunicato denunciato facta, non valet.
- 17 Sententia a Iudice excommunicato denunciato lata, non valet, etiam si contra ipsum excommunicatum non expiatur.

18 Mandatum ante incursum excommunicationem alicui commissum, an per superuenientem excommunicationem mandantis expiret.

19 Episcopo excommunicato denunciatio Vicarij Iurisdictionis suspenditur, & quare huius rei ratio sit.

20 Delegati, aut subdelegati Iurdictio, an, & quando delegatus, aut subdelegatus excommunicatione superueniente tollatur.

21 Iudex, si lite pendente in iudicio, excommunicetur, an, & quando ulterius procedere poterit.

22 Excommunicatus denunciatus, vel notorius Clerici percussor, iudex arbiter esse nequit.

23 Arbitramentum, seu sententia ab arbitratore facta, valida est, peccat tamen qui excommunicatus denunciatus eam fert.

24 Arbitrator facti solus, & non iuris potestatem habet.

Q Vintus excommunicationis maioris effectus hic numerari potest, quod excommunicatus post denunciationem omnem Ecclesiasticam, vel secularem Iurisdictionem amittat, vt colligitur ex cap. 1. de supplem. negli. g. prel. lib. 6. vbi excommunicato Episcopo ad Archiepiscopum Iurdictio non deuoluitur; vnde vsu Iurisdictionis caret, alioquin frustra constitutionis eius dispositio de deuolutione egisset, si Episcopus Iurisdictionis vsum retineret. & glo. ibi in verbo culpis. & c. 1. de offic. Vic. lib. 6. vbi habetur, Episcopum excommunicatum ea, quae Iurisdictionis sunt, exercere non posse, & c. scilicet, de elec. & e. ad probandum, de sentent. & re iudic. & illis in locis DD. Marian. Socin. in cap. factis, nu. 266. de sent. excomm. suspenditur enim per excommunicationem Iurdictio, id quod etiam in occulte excommunicato procedit, quoad se; cum ab officio suspensus sit, & communione hominum priuetur, vt propterea Iurisdictionem exercere non possit. Quae latius traduntur a DD. in d. c. ad probandum, & ibi Panorm. num. 20. & idem Panorm. in cap. veritatis, num. 34. de dolo & contumacia. S. Anton. 3. part. titu. 23. cap. 76. vers. Decimo. Tabiena, verbo, excomm. 1. vers. vnde cimo. Summa Aftenfis, 2. part. lib. 7. tit. 9. q. 10. Nauar. in Man. c. 27. num. 21. vers. decimo. Henriquez lib. 13. de excomm. cap. 7. §. 2. Vgol. de cens. Eccles. Tab. 2. ca. 11. Dixi post denunciationem: quia ante eam, licet exercere non debeat actum Iurisdictionis, gesta tamen per eum valent, vt DD. communiter tradunt, Rich. 4. d. 18. art. 1. q. 2. & 4. Summa Aftenfis, 2. part. lib. 7. tit. 4. q. 10. S. Anton. 3. part. tit. 24. c. 76. vers. decimo. Tabiena, verbo, excomm. 1. vers. vnde cimo. Nauar. in Man. cap. 27. nu. 7. qui pro hoc citat Pan. in cap. ab excommunicato, num. 5. de Rescript. & alios, numer. 36. Henriquez & Vgol. vbi supra. & constat ex Extrauagan. Ad euitanda scandala. Et facit quae tradunt DD. in cap. si uerè, vbi Innocent. & Felin. nu. 6. de sentent. excommunicat. Angelica, verbo, excomm. vlt. num. 19. Rebuff. repet. in cap. postulat. nu. 69. de Cleric. excommunicat. minit. Marian. Socin. in cap. sacris, numer. 267. de sentent. excomm. Couar. in c. alma mater, 1. par. §. num. 4. vers. Quinto patet, de sentent. excomm. lib. 6. & alij omnes affirmantes excommunicatos quousque tolerantur, ea quae Iurisdictionis sunt, exercere valide posse; Tolerati autem putantur ab Ecclesia, qui nec notorii Clerici percussores excommunicati sunt, nec denunciati: sicut a contrariò qui notorii Clerici percussores sunt, aut denunciati, omnem Iurisdictionis vsum amittunt, ita, vt gesta ab eis nullius roboris & firmitatis esse censentur, prout in d. Extrauagan. Ad euitanda scandala. continentur, & colligitur ex Doctoribus, in d. c. ad probandum, & in d. c. scilicet, Hinc.

2. Primo inferitur, quod excommunicatus denunciatus beneficia Ecclesiastica conferre non potest, & si cõferat, collatio nulla & irrita censetur, arg. c. Quia diuersitatem, de conc. preben. & c. vnico, Ne sede vac. 6. & ibi Gemin.

K 3 in

candi, ex quo erant publice excommunicati: ubi vero immineret necessitas, & ad esset finis termini prefixi ad eligendum, nec repelli commodè possint excommunicati, tunc Innocentius, & Panorm. in d. cap. illa, monent, ut ceteri protestentur, quod non intendunt eis communicare ius eligendi: & potest fieri protestatio publice, vel occultè, si verisimile damnum timeatur, at. c. i. quod met. causa, & c. fin. de elect. lib. 6. Ratio est: quia non debet quis ius suum negligere ut evitet participationem excommunicatorum, ex quo sine damno iuris sui non potest eos evitare, argu. optim. in cap. si verè, de sentent. excommuni. & cap. antecessor. & cap. Quoniam multos, in d. 3. quia omnia, solum procedunt in excommunicato notorio Clerici percussore, aut denunciato: si quidem electio ab occultè excommunicato facta, valet, & hoc etiam si quis cum ipso eligunt, etiam excommunicatum esse sciunt: id quod certum est, post Extravagant. *Ad evitanda scandala*, maxime, cum talis electio non in ipsius excommunicati commodum, sed ipsius Ecclesie, pro qua electio fit, & electi utilitatem cedat: & hoc siue talis sit persona privata, siue sit persona publica ratione officij publici ad eligendum cōcurrit. Denunciatus igitur excommunicatus, nec cum alijs, nec solus eligere potest; & pari ratione nec electiones factas confirmare, argu. cap. ad probandum, & ibi Doctores, de sentent. & re iudic. & confirmatio ab eo facta nullæ est: secus tamen si nec notorius Clerici percussor, nec denunciatus fuerit, tunc enim sicut electio ab eo facta valet, ita etiam electionem ab alijs legitimè factam confirmare potest.

7 *Tertio*, excommunicatus denunciatus præsentare non potest, Panormitan. in cap. nobis, numer. 3. de iure patronat. Paul. de Citta dicit, in tracta. de iure patronat. in 3. p. et in causa acquirendi, quæst. 10. Rochus de Curis, in tracta. de iure patronat. in verbo: competens, quæst. 8. Rebuff. repet. cap. postulat. numer. 104. de Cler. excommuni. mini. Marian. Socin. in cap. sacris, numer. 92. de sentent. excommuni. Covar. in cap. aliqua mater, par. 7. numer. 9. versicul. Duodecimus, de sentent. excommuni. lib. 6. Henriquez lib. 1. 3. de excommuni. cap. 7. §. 2. in anno. littera B. Vgolin. de censur. Ecclesi. Tabul. 2. cap. 13. §. 2. in 13. Quod in Clerico præsentante omnes concedunt: & negari non potest, cum talis præsentatio ab eo fiat, non ab administratore bonorum Ecclesie: & quia præsentatio per eum facta vim habet electionis, aut quasi argum. eorum quæ notantur in cap. cum autem, & ibi Doctores, & capitul. Nobis, & cap. penult. de iure patronat. & capitul. Quærelam, de electio. electio autem, ut diximus, excommunicato denunciato non competit. Itē quia iura loquentia de electione, habent locum in præsentatione, gloss. in capitul. sciunt, in verbo, Alios, & eadem gloss. in capitul. finalis, in verbo, electione, de elect. lib. 6. & proinde præsentatio ab eo facta non valebit, ut docet Rochus ubi supra. Aufferius in suis decis. quæstio. 143. Lambert. de iure patron. 1. par. lib. 2. quæst. 2. articulo 2. Et quamvis Covar. ubi supra id etiam in patrono laico præsentante veris esse putet, ita scilicet, ut in Instituto Episcopi facta ad præsentationem patroni laici excommunicati, nulla sit, & citat Lambertinum de iure patronat. 3. par. lib. 2. quæstio. 3. articulo 4. & Henriquez ubi supra hoc probabiliter esse putat: Mihi tamen contraria opinio, quæ & communis est, ut ait Rebuff. repet. in cap. postulat. numer. 104. de Cleric. excommuni. ministr. & quam ipse eo in loco amplexus est, verior esse videtur, quod præsentatio a laico patrono excommunicato denunciato facta valida sit. Quamvis enim peccet præsentando, eo quod hominum communione, quæ illi prohibetur, utatur, quia tamen non id facit ex aliquo officio, sed ut quid, quod ad suum patrimonium spectat, valebit præsentatio illa ab ipso facta: & ita expressè tenent Rochus ubi supra, Rota Decis. 16. & Decis. 27. in antiq. & Decis. 2. de iure patron. Ludou. Gomès. in tracta. expediturum, num. 60. qui ait ita observatum fuisse in una causa Zamorensi Anno 1133. Rebuff. repet. in capit. postulat. numer. 102. de Cleric. excommuni. ministr. & Vgolin. ubi supra, & Henriquez tandem in hanc sententiam descendit. Ratio est: Quia talis præsentatio facta a laico, cum sit solum expressio, & declaratio voluntatis sue

est quid facti, non iuris, & consequenter valida iudicanda debet, ut docet Rebuff. ubi supra, numer. 89. & numer. 102. Quæ etiam de causa facta a Clerico ratione sui patrimonij, & non intuitu Ecclesie, quam habet, valida censenda erit, cum in hoc casu sit quid facti potius quam iuris, non sic autem, quando aliquem ratione Ecclesie sue ad beneficium obtinendum præsentat. Sic etiam, præsentatio facta ab eo, qui emit Castrum, cui annexum est ius patronatus, ab excommunicato valet; poteritque emptor statim præsentare etiam si euēditor in excommunicatione maneat, ut latius tradunt Specul. in tit. de procurat. §. vlt. Joā. Andr. in c. 1. de iure patron. lib. 6. in gloss. penult. Barthol. Brixien. in q. Dominicali 16. Marian. Socin. in c. sacris, numer. 93. & numer. 465. de sent. excomm. Quæ omnia de excommunicato denunciato intelligenda sunt, nam de occulto, & non denunciato nulla potest esse difficultas post Extravag. *Ad evitanda scandala*.

9 *Quarto*, Excommunicatus denunciatus præsentatum in sinuere non potest, argumen. capit. novit, de ijs quæ sunt a prælat. sine consensu Capit. & cap. conquerente, de officio Ordin. Et consequenter, nec habentem beneficium eo priuare valet; ad quem enim institutio non pertinet, nec destitutio, argumen. dict. cap. conquerente. Neque etiā beneficia commendare potest, secundum formam capituli. Nemo, de electio. lib. 6. sicut nec adiutorem dare valet, ut docet Panorm. in cap. fin. de Clenagrot. vel debilit. Ratio horum omnium est, quia requirunt iurisdictionem, quæ priuatus est sic excommunicatus: Unde nec executor excommunicatus denunciatus providere potest de beneficio, cum hic iurisdictionis vim careat, quæ tamen necessaria est, ut executio ab ea facta valida sit, & ita expresse docet Rota decis. 4. de concess. prebend. in antiq. & decis. 16. numer. 2. de test. in antiq. Covar. in cap. alma mater, 1. p. §. 7. numer. 9. versit. Quid autem respondendum sit de sent. excommuni. lib. 6. qui hoc docet de excommuni. Apostolico Henriquez lib. 13. de excommuni. cap. 7. §. 2. in anno. dicit B. Vgolin. de censur. Ecclesi. Tabul. 2. cap. 13. §. 2. in 16. post Rebuff. repet. in capit. postulat. numer. 104. de Cler. excommuni. ministr. Secus autem dicendum erit in his personis, si ab excommunicato occulto fiant, quomodo intelligi debent. Rota in Decis. 128. de sentent. excommuni. in antiq. Felin. in cap. ad probandum in inij. & in fine, de sentent. & re iudic. & additio. ad Panormitan. in capit. pro illorum, numer. 16. littera C. de præbend. quando dicunt executores excommunicatos, providere posse de beneficio.

10 *Quinto*, Hoc ipsum procedit etiam in postulatione sollemnibus, autem quando postulatio non est sollemnis, est autem postulatio sollemnis ut notat Panormitan. in cap. 1. numer. 34. de postulat. prælat. quando quis postulatur ab eo, qui potest super omni impedimento postulat. dispensare, & postulationem factam confirmare. Non sollemnis vero dicitur, quando postulatur ab eo, qui non potest dispensare super impedimento, sequitur tamen eius consensus in promotione ratione sui interesse, ut exempli causa, Canonici volunt eligere monachum in Episcopum, sed quia monachus non potest consentire sine licentia Abbatis, ut in cap. si religiosus, de elect. lib. 6. Canonici postulant ab Abbate, ut cōcedat eis illum monachum. Si enim Abbas consenserit, hæc admissio postulationis non habet vim electionis, & confirmationis, sed debet de novo eligi, & peti confirmatio electionis, quia Abbas non habebat potestatem providendi Ecclesie Cathedrali: unde patet ratio, cur postulatio sollemnis facta ab excommunicato non valeat, postulatio vero simplex, seu non sollemnis ab excommunicato facta valet: quia postulatio simplex est quid facti, & non iuris, unde ea admissa, adhuc opus est electione: at vero postulatio sollemnis vim electionis habet, quando quidem admissa nullam aliam electionem requirit, aut confirmationem, ut colligitur ex cap. gratum, de postulat. prælat. & expressè testatur Panorm. in cap. 1. numer. 34. tit. eod. ubi ait Curiam Romanam, ut cūtur circuitus, & Ecclesiarum dispendium servare, quod admissa postulatione postulatoris consequatur ius, ac si fuisset electus, & confirmatus, unde in sollemni postulatione non opus est alia

alia electione, aut confirmatione. Vnde eadem ratio est electionis, & postulationis ſolemniſ; Nam ſicut ex electione legitime facta acquiritur ius electo, cap. cauſam inter Canonicos, de electione, ita etiam & poſtulatione; vnde poſtquam poſtulatione preſentata eſt ſuperiori, poſtulantibus ab ea recedere non licet, ca. Bonae memoriae, de poſtulatione, & Pan. ibi, num. 8.

- 11 Et quod de poſtulatione ſolemni, & non ſolemni diximus, idem pariter ratione, de nominatione ſolemni, & non ſolemni dicendum eſt, quod hæc ab excommunicato facta valeat, illa verò non item. Eſt autem Nominatio ſolēnis, quando duo vel tres, qui ſunt excellentiores in Capitulo, vel alibi, nominantur Papa; & petitur per Collegium, vi Papa provideat Eccleſiæ de aliquo illorum, & per hanc nominationem quodammodo acquiritur ius nominantiſ argumen. cap. contra Sanctorum, 16. quaſtion. vlt. & Ancharan. conſil. 215. Panorm. in dict. cap. Bonae memoriae, n. 8. de electione, non poſſunt nominantes recedere a nominatione poſtquam facta eſt ſuperiori, niſi ſuperior, & nominantes conueniant, ſicut de poſtulatione diximus, quia vtroque eadem eſt ratio. In nominatione etiam ſolemni datur libera poteſtas ſuperiori providendi vni ex nominatis. Nominatio autem non ſolemniſ eſt, quando ante ſerutinium ſciendum aliquis nominatur inter Canonicos tanquā bonus & ſufficiens; illa enim nominatio non tribuit ius nominato, vt in cap. Quod ſicut, de electione, ſed ſolū proponitur in Collegio, vt eligatur, ſi placeat Collegio, ſolent enim nominari plures, & poſtea ſit ſerutinium de omnibus, & habens maiorem partem vocum remanet electus, c. Quia propter, de electo.

- 12 Hinc conſtat, quia ratione Canonici excommunicati alique in poſſeſſione beneficii canonice adepti recipere poſſint, quia enim receptio eſt quid facti, nec aliquid ius tribuit de nouo, valida cenſetur, ca. pro illorum, & ibi Innocent. & Panormitan. de præbend. numero 16. & idem Panormitan. in cap. veritatis, numero 42. de dolo & contumacia. Nicol. Milius in Repertorio, in verbo, excommunicatus, quaſtion. 66. Philippus Francus in cap. cum in Eccleſiis, colum. 1. in gloſ. 1. de præbend. lib. 6. Rebuff. reper. in cap. poſtulaſtis, numero 130. de Clerici. excommunicati. miniſtr. Idem, ſi mittatur in poſſeſſionem beneficii canonice adepti, quia cum miſſio in poſſeſſionem ſit facti, valebit facta per excommunicatum, nec vitabit collationem, poſſionem, electionem, aut inſtitutionem prius rite factam. Facit etiam te, de Reſcript. & cap. pro illorum, de præbend. Cardinal. in cap. poſtulaſtis, & ibi Rebuff. num. 131. de Clerici. excommunicati. miniſtr. Panorm. in cap. veritatis, num. 42. de dolo & contumacia. Philippus Francus in c. 1. in verbo, poſſunt tamen, de except. Marian. Socin. in ca. ſacris, num. 41. de ſent. excommuni.

- 13 Idem dicendum eſt de optione, etenim, & hæc etiā, cum ſit quid facti, & ſola declaratio quædam voluntatis, per excommunicatum valide fieri poteſt, quæ ſolita eſt fieri in quibuſdam Eccleſiis per antiquiorem, iuxta capit. ſina. de Conſuetud. lib. 6. Rebuff. vbi ſuprà, numero 132. Vgolin. de cenſur. Eccleſiaſt. Tabul. 2. cap. 13. §. 2. num. 15. in fine. Ex quibus omnibus, quid excommunicatus circa beneficia poſſit, & quid non poſſit, ex defectu Iuriſdictionis manifeſtum eſt.

- 14 Sexto, Excommunicatus noſſorius Clerici percuſſor, aut denunciatus, cenſuras ferre non poteſt, vnde nec excommunicare, nec ſuſpendere, aut interdicare poteſt: cum ad has ferendas Iuriſdictione neceſſaria ſit, quæ excommunicatus denunciatus caret, cap. audiuiſmus, 24. quaſtion. 1. glo. in cap. Tranſiſſam, in verbo, de talibus, de elect. Panorm. in cap. ad probandum, numero 14. & 15. de ſent. & re iudic. Sicut neque a cenſuris abſolvere poteſt ob eandem rationem, cum pariter ſit ligandi, atque ſoluendi, argumen. ca. verbum, de pœnit. diſtinct. 1. & gloſ. in capit. inferior, in verbo, inferior, diſtinct. 21. & in cap. cum inferior, in verbo, ligare, de maior. & obediēt. vnde, nec parochus ſic excommunicatus, in foro pœnitentiæ ſubditos ſuos abſolvere valet, cum ad Sacramentum hoc valide adminiſtrandum, neceſſaria ſit Iuriſdictione, argumen. capit. omnes, de pœnitent. & remiſſion. & DD. ibi. Sed neque alteri etiam

non excommunicato, vices ſuas committere, aut mandare poteſt: cum etiam delegare actus Iuriſdictionis ſit, licet periumiſſi de Iuriſd. omnium iudic. §. 1. de iuriſd. omni.

- 15 Septimo, Excommunicatus denunciatus, ex defectu Iuriſdictionis Iudex eſſe non poteſt; id quod non ſolū Iudice Eccleſiaſtico, ſed etiam ſeculari proſequitur, argumen. cap. de cernimus, & ibi DD. de ſenten. excommunicatione lib. 6. & Marian. Socin. in cap. ſacris, num. 245. de ſenten. excommunicatione. vnde ſententiæ, Conſtitutiones, & Leges ab huiusmodi excommunicato factæ nullæ ſunt ipſo iure, cum ad hæc omnia opus ſit Iuriſdictione; id quod colligitur ex cap. ad probandum, & ibi DD. de ſenten. & re iudic. & cap. excommunicamus, 1. de hæretic. & capit. aduerſus, de immunit. Eccleſ. Panorm. in c. veritatis, num. 32. & num. 45. de dolo & contumacia. Peſt. de Anchart. repet. cap. 2. de Conſtit. 9. art. principali, & in cap. 1. numero 4. verſic. ſed quæro, de Exceptio. lib. 6. & ibidem Gemina. §. ſi quis, num. 8. verſic. in temporalibus, & §. ſi vero, numero 6. & Philip. Francus ibidem; Innocent. in cap. Exceptio. nem, de Except. in antiq. & ibidem Felin. verſic. item in quantum, & c. ſin. num. 7. verſic. Nota etiam, tit. & libr. eod. Marian. Socin. in c. ſacris, num. 486. de ſent. excommunicati. Palud. 4. diſtinct. 18. quaſt. 4. verſic. Tertius effectus. Summa Aſtenſis, 2. par. lib. 7. tit. 9. q. 9. S. Anton. 3. par. titu. 24. cap. 76. verſic. 11. Tabiena, verbo, excommun. 1. verſic. Decimo quarto, Sorus, 4. diſt. 22. quaſt. 1. articulo. Concluſ. 2. verſic. item excommunicatus, Vgol. de cenſ. Eccleſ. Tabul. 2. cap. 11. §. 3.

- 16 Deinde, nec Iudicis datio ac delegatio ab eodem facta valet, cum hæc etiam Iuriſdictionis ſint, Imperium, ſi de iuriſd. omnium iudic. & facit quæ tradunt Panorm. in cap. licet, num. 4. & ſeq. de offic. iud. deleg. Philip. Franc. in cap. 1. de offic. Vicar. lib. 6. in fine. Nicol. Milius in repet. in verbo, excommunicatus non poteſt Iuriſdictionem delegare, & Marian. Socin. in cap. ſacris, numero 264. de ſent. excommuni. Immo, ſi Iudices plures dati ſint ad ſententiā ferendam, & aliqui eorum excommunicati ſint, vel etiam vnus eorum, ſententia ab his Iudicibus ſimul cum excommunicatis, aut cum excommunicato lata, nulla eſt, Panorm. in cap. ad probandum, num. 21. de ſenten. & re iudic. Summa Aſtenſis, 2. par. lib. 7. tit. 9. quaſt. 10. Quod etiam poſcedit, etiam ſi Iudices illi delegati dati ſint cum hæc clauſula; Quod ſi non omnes, & c. Etenim ſi tunc excommunicati a non excommunicatis admittantur, ſententia ab eis lata, nulla eſt, arg. cap. cum ſuper Abbatiā, & ibi Panorm. num. 10. & cap. ad probandum, numero 3. de ſent. & re iudic. Marian. Socin. in cap. ſacris, num. 269. verſic. ſalut. 5. Quia ex quo admittunt excommunicatos, ſignificant ſe indicandi poteſtatem in ſolidum non habere, ſed pro parte, argu. cap. vno delegatorum, & cap. cauſam matrimonij, de offic. iud. deleg. ſententia autem non poteſt pro parte valere, argumen. eorum quæ habentur in dict. c. cum ſuper Abbatiā, & ibi Felin. num. 6. Id quod verum eſſe docet Marian. Socin. d. num. 269. Niſi in procedendo aut ſententiā dori qui excommunicati non erant adijcerent hanc clauſulam; Et prædicta facimus gerimus, ſeu pronunciamus coniuſctim, ſuum ſolidum, vel diuiſim, & omni meliori modo & c. tunc enim ſi vnuiſque poteſtatem habuit in ſolidum valebit ſententia lata per non excommunicatos, etiam ſi admiſſi ſint excommunicati, argumen. Reg. Vtile, de Reg. iur. lib. 6. vbi habetur, vtile per inutile non vitiatur, & argu. l. 1. §. 1. ff. Quod cum falſo tutore, vbi dicitur, quod ſi tutor præſtitit auctoritatem pupillo, vñ cum falſo tutore, valet actus ex perſona veri tutoris, nec inſicitur actus propter admiſſionem in habilis, & falſi tutoris; quod verum eſt, quia in vno vero tutore conſiſt. ſolida authoritas. l. decretum, §. 1. ff. de adminiſtr. tut. Quia vero de maturatione delegationis eſt, vt delegati non habeant poteſtatem in ſolidum, ſed pro parte, argumen. cap. prudentiam, & ibi Panorm. num. 2. & idem Panorm. in cap. cum ſuper Abbatiā, numero 10. de offic. iud. deleg. ideo regulariter acta Iuriſdictionis, vel ab vno excommunicato, vel a pluribus ſimul, quorum alij excommunicati, alij non excommunicati ſunt, non valent.

- 17 Præterea, hoc quod diximus de Iudice excommunica-

eo denunciato, quod sententia ab illo lata nulla sit, locum habet, etiam si contra ipsum excommunicatum non excipitur, argumen. cap. ad probandum, de sentent. & re iud. & ibi Panormitan. numer. 2. & idem Panormitan. in cap. sciscitatus, numer. 1. 2. de Rescript. Innocent. in ca. 1. in fine de except. lib. 6. Philipp. Francus in capit. decernimus, de sentent. excommunicatio, lib. 6. Marian. Socin. in capit. sacris, numer. 264. & 265. de sentent. excommunicat. qui citatur pro hoc cap. primum, de supplen. negligent. praelat. lib. 6. & cap. 1. de offic. Vicar. lib. 6. & ca. praesidentes, de haeretic. lib. 6. ubi ob specialem fidei fauorem conceditur, ut Iudex excommunicatus ab Ecclesiastico Iudice requisitus contra haereticos Iurisdictionem exercere possit, & proinde extra hunc casum non potest. Ratio est, quia propter excommunicationem suspenditur Iurisdictione, adeo, quod excommunicatus illa privatus sit actu, & proinde partes illam in actu dare non possunt, nec eam sua rati habitatione validare, ut idem Marian. Socin. in cap. sacris numero 274. de sentent. excommunicat. testatur, citans ad hoc Petr. Innocent. & Ioan. Andr. in cap. aduersus, de immunit. Eccles. & Bald. in cap. 1. in titu. Hinc finitur lex Contradi. in V. lib. Feud. & est communis, siue igitur Iudex excommunicatus denunciatus Ordinarius sit, siue Delegatus sententiam valide ob Iurisdictionis defectum, ferre non potest.

8 *Difficultas* tamen inter Doctores est, An si quis antequam esset excommunicatus, causam alicui commisit, & postea excommunicatus, sit qui causam commisit, expiet mandatum aut Iurisdictione per excommunicationem eius qui Iurisdictionem, aut causam commisit? In hac questione quae controuersa est, haec mihi tanquam probabilia magis dicenda videntur.

Primum est, Si is, qui Ordinariam Iurisdictionem conuulsi alteri, in excommunicationem postea incidit, ut exempli gratia, Dux, qui ante excommunicationem Iudicem, aliquem ordinarium constituit, & postea in excommunicatione incidit, Iudex ab ipso sic constitutus, non obstante Ducis constituentis excommunicatione, munus & officium suum, & magistratum valide exercere potest; Sicut etiam si notius esset ipse Dux, Iudex officium suum valide exercere posset, & solet; quod colligi potest ex cap. 2. de offic. Legat. lib. 6. & l. quia, ff. de iurisdictione omnium iudicum. Ratio est, quia Iudex hic ordinariam habet Iurisdictionem, quae ipsi in heret, & forum distinctum habet a Duce, unde a Iudice illo ad Ducem appellari potest. Et certe, si Iurisdictione Iudicis morte naturali Ducis non extinguitur, ut experientia patet; nec superueniente excommunicatione Ducis extinguitur.

9 *Ex quibus colligitur ratio*, cur Episcopo excommunicato denunciato, eius etiam Vicarij Iurisdictione (quae tamen ordinaria fuit) suspendatur, ut communiter Doctores tradunt, in cap. 1. & ibi glos. in verbo, ipsius, de offic. Vicar. lib. 6. & Panorm. in cap. licet vndique, numer. 8. de offic. iud. deleg. Marian. Socin. in cap. sacris, numer. 277. de sent. excom. Summa Astensis, 1. par. lib. 7. tit. 9. quest. 14. Vgoli. de censur. Eccles. Tab. 2. cap. 1. §. 3. numer. 8. Quia scilicet, idem est vtriusque consistorium eademque Iurisdictione; unde a Vicario generali ad Episcopum appellari non potest, ca. 2. de Consuetud. lib. 6. & ibi glos. in verbo, Officiali. Iason. in l. more, numer. 18. ff. de iurisd. omnium iudic. Cuius ratio est, quia appellatio est de minori Iudice ad maiorem prouocatio, ut glos. cit. & Summist. & Goffr. & alij, in tit. de appellat. notant. Cum igitur Iurisdictione Vicarij accessoria sit, & semper dependens a Iurisdictione Episcopi, seu potius vna eademque cum illa, sublata, vel impedita per superuenientem excommunicationem Episcopi Iurisdictione Vicarij similiter Iurisdictione sublata, & impedita erit, argument. Regul. Accessorium, de Reg. iur. lib. 6. Unde mortuo Episcopo, Vicarij Iurisdictione extinguitur, & ad Capitulum transfertur, ut habetur in cap. unico, de maio. & obedi. lib. 6. & ca. si Episcopus, de supplen. negligent. prael. lib. 6. Excommunicato autem Episcopo, adiri debet Papa, ut prouideat de causis interim cognoscendis, ut notant glos. in cap. 1. in verbo ipsius, de offi. Vicar. lib. 6. & Summa Astensis, 2. par. lib. 7. tit. 9. q. 15.

20 *Secundum est*, Delegati, aut Subdelegati Iurisdictione, delegantis aut subdelegantis excommunicatione superueniente non tollitur, quoties res integra esse desit, priusquam excommunicatio superueniat; secus autem ubi delegatus aut subdelegatus excommunicatus sit re integra; quia priusquam subrogatus Iurisdictione uti incipiat, Iurisdictione in ipsum efficaciter transisse non censetur; dum autem delegans excommunicatus est, transire non potest, ut colligitur ex cap. licet vndique, & ibi glos. in verbo, Re integra, & ibi Innoc. & Panormitan. numer. 8. de offic. iud. deleg. Ioan. Andr. in cap. 1. de offic. Vicar. lib. 6. & ibi glos. in verbo ipsius, & facit l. Et quia, ff. de Iurisd. om. iud. Mar. Socin. in cap. sacris, numer. 280. de sent. excom. & facit cap. si is cui, de offic. iudic. deleg. lib. 6. & cap. Quamuis, & ibi glos. in verbo, efficaciter. & cap. si delegatus, de offic. iudic. deleg. lib. 6. & latius tradit Vgoli. de cens. Eccles. Tabul. 2. c. 1. §. 4. numer. 2.

21 *Tertium est*, Iudex, si lite pendente in Iudicio excommunicetur, ulterius procedere non potest; post absolutionem vero Iurisdictionem resumit, ex Summa Astensis, 2. par. lib. 7. tit. 9. quest. 11. citans ad hoc cap. prudentiam, & c. insinuante, de offic. iud. deleg. & facit cap. sciscitatus, & ibi glos. in verbo, infamem, & verbo, impedimento, de rescript. & DD. ibi.

22 *Octauo*, Excommunicatus denunciatus, aut notorius Clerici percussor, Iudex arbitri esse non potest, & laudum, id est, sententia ab eo lata nulla est; Arbitria enim ad Iudiciorum normam redacta sunt, ut dicitur in l. 1. ff. de arbit. Unde, sicut nec a Iudicibus publice excommunicatis Sententia valide ferri potest, ex defectu Iurisdictionis; ita nec ab Arbitris arbitria lata valent, ut latius tradunt Spec. in tit. de Arbitr. §. differt, vers. item secundum eum, & seq. ubi tenet, in Arbitrio idem, quod in Delegato, & ait sic in Curia fuisse determinatum de mandato Papae Ioan. Andr. in cap. pia, & Philip. Franc. vers. circa tertium, de Except. lib. 6. Archid. 2. quest. 6. cap. a iudicibus, super 1. glos. & idem Ioan. Andr. in Mercurial. c. factum, de reg. iur. lib. 6. per notum illa verba, Arbitrato Lucij, ff. de verb. signif. & l. Pedius, ff. de arbit. & ibi Bart. Panorm. in cap. Quintauallis, numer. 27. & ibi Ioan. de Imola, de iureiur. & idem Panorm. in cap. ad probandum, numer. 2. de sentent. & re iudic. Petr. Auchar. in d. cap. pia, colum. penult. Gemin. ibidem, numer. 8. de Except. lib. 6. & idem Gemin. in cap. decernimus, numer. 7. de sent. excom. lib. 6. Marian. Socin. in cap. sacris, numer. 453. de sent. excom. qui ait esse communem omnium Doctorum sententiam.

23 *De Arbitratore* vero, an scilicet excommunicatus denunciatus Arbitrator esse possit ita quod Arbitramentum per eum probatum teneat, licet DD. inter se dissentiant, & Io. Andr. in Regula, Dolo, de Reg. iur. lib. 6. in Mercur. post multa concludit, in eum cadere non posse Arbitramentum, quod sit per modum Laudi, vel Sententiae, & eum secutus Panormitan. in dicto cap. Quintauallis, numer. 27. in hanc sententiam etiam inclinat, & pro eadem refert Specul. loco praedictato, & Hostiensem, in cap. veritatis, de dolo & contumac. & hanc tandem ut veritatem tenet Marian. Socin. in cap. sacris, numer. 454. prope finem, de sentent. excom. Mihi tamen verior videtur illa, quae affirmat publice excommunicatum peccare actum arbitrandi exercendo contra preceptum Ecclesiae, quo hominum communione priuatur. Arbitramentum tamen, seu Sententia ab Arbitratore lata, valida erit. Quam sententiam expresse defendunt Bart. in l. cum pater, §. hereditatem, ff. de legat. 2. & in l. ex facto, §. si quis rogatus, ff. ad Trebellian. & in l. Pedius, ff. de arbit. Philip. Franc. in cap. 1. vers. circa tertium, de Except. lib. 6. & in cap. dolo, de reg. iur. lib. 6. Vgoli. de cens. Eccles. Tab. 2. cap. 1. §. 6. numer. 3. Ratio est, quia Arbitramentum censetur quaedam transactio, & contractus, seu conuentio quaedam, per quam a lite receditur, ut sateat Panorm. in c. Quintauallis, numer. 8. de iureiur. & numer. 9. ait, quod Arbitrator in eo differt ab Arbitro, quod Arbitrator eligitur, ut sit loco Iudicis, unde, procedere debet iuris ordine seruato, l. si de meis, §. recepit, ff. de arbit. unde non debet procedere diebus feriatis, sicut nec Iudex, vel omnes, C. de feri. & l. si de meis, §. fin. & l. si de feriatis, ff. cod.

eod. Arbitrator verò aſſumitur ſemper ſuper contractu tranſactionis, aut complendo, quia ſcilicet fuerat a partibus inchoatus, aut ſuper ineundo, & perficiendo, ut quando ſumitur ſuper lite, ut tranſigat inter partes. Vnde arbitrator eſt quidam compoſitor & mediator inter ipſas partes, ideoque ſicut contractus ab excommunicato initus valet, cum ſit quid facti, quæ autem facti ſunt, ab excommunicato acta valent, ex Pan. in c. veritatis, num. 42. de dolo & contuma. & communi DD. ſententia, ita Arbitramentum ab eo factum validum erit.

24 Quod verò Arbitrator poteſtatem cuiusdam facti ſolum habeat, & non iuris, patet, quia ut ipſemet Panormitan. ſtatuit, in diſt. c. Quintauallis, nu. 7. & nu. 8. Arbitrator eſt, qui eligitur, ut aliquid æſtimet, veluti precium, vel operas, vel partes ſocietatis, vel quid ſimile, & ut arbitretur ſecundum quod ſibi videtur, ſine ordine iudicij. Inſtit. de emptio. & venditio. §. precium, ff. de verb. obligat. l. ſi quis arbitratu, præterquam quod Arbitramentum a conſenſu partium vim ſuam habere cognoſcitur; Vnde qui arbitratorem fecerunt, ipſum pro libito ſuo reuocare poſſunt. Sed de iuriſdictione, qua priuatur excommunicatus denunciatus, hæc ſatis ſint.

De alijs effectibus excommunicationis maioris circa actiones ciuiles.

Cap. VII.

S V M M A R I U M.

- 1 Excommunicatus maiori denunciatus actionibus ciuilibus priuatur.
- 2 Excommunicatus denunciatus Tutor eſſe non poteſt, & quare.
- 3 Actor in iudicio excommunicatus denunciatus eſſe nequit.
- 4 Excommunicatus denunciatus in iudicio agere non poteſt etiam per procuratorem.
- 5 Accuſator in iudicio eſſe nequit, qui excommunicatus denunciatus eſt.
- 6 Excommunicationis exceptio, in quacunque parte iudicij contra actorem obijci poteſt.
- 7 Exceptio excommunicationis ſolum vim habet in dilatoria, non autem in peremptoria, & quid utraque ſit.
- 8 Exceptio excommunicationis contra actorem, a quouis opponi poteſt.
- 9 Excommunicationem Reus contra Actorem, non obſtante iuramento in contrarium opponere valet.
- 10 Exceptio excommunicationis, coram quocunque iudice Ordinario, vel delegato, opponi poteſt.
- 11 Exceptio excommunicationis, tam in peremptoria, quam in dilatoria, ſub qua forma opponi debeat.
- 12 Nomen excommunicatoris in exceptione excommunicationis exprimendum eſt.
- 13 Canon, & Canonis auctor in oppoſitione excommunicationis lata a iure exprimi debent.
- 14 Forma in exceptione excommunicationis opponenda contra actorem, adhibenda, qua.
- 15 Exceptio oppoſita infra octo dierum ſpatium a Reo probari debet.
- 16 Probatio excommunicationis, apertiſſimis & clariſ do- cumentis fieri debet.
- 17 Probatio excommunicationis in vno iudicio facta, non ſufficit ad repellendum aliquem, in alio iudicio.
- 18 Probatio excommunicationis, vel per propriam confeſſionem Rei, vel per exemplum authenticum ſententiæ excommunicationis facienda.
- 19 Probatio denunciationis excommunicationis ipſam exco-

municationem an, & quando ſufficienter probet.

20 Exceptio excommunicationis infra octo dierum ſpatium non probata, Iudex contra rem procedere po- teſt.

21 Cauſa durante, an, & quoties recipiatur excommunicationis exceptio.

22 Exceptio excommunicationis non obſtante, an, & quando facta in iudicio cum actore excommunicato va- leant.

P Ræter effectus, qui circa ſpiritualium actionum exer- citium verſantur, quibus iam excommunicatum de- nunciatum ſatis in precedentibus priuatum eſſe do- cuimus, ſunt etiam alij effectus annexi, quibus etiam quo ad actiones quædam ciuiles merito priuatur, ut ſuo ordi- ne in ſequentibus oſtendemus. Quorum

1 *Primus eſt*, Quod Tutor eſſe non poſſit, & hoc non ſolum quia caret hominum communione, quæ neceſſaria eſt ad poſſum tutorem exercendum, ſed etiam quia tutela, ſicet vtilitate quid priuatum ſit, eſt tamen auctoritate offi- cium publicum, ut habetur in Inſtitut. in princip. verſicu. Nam & tutelam, de excuſat. & ibi not. glo. in verbo, pu- blicum, & latius tradunt Panormitan. in cap. prudentiam num. 14. de offic. iudic. delegat. Angel. in conſ. 56. Atelin. conſ. 66. colum. 4. Anchut. in c. pia. §. ſi quis, 2. & ibi Gem. num. 8. Philipp. Franc. ibid. verſic. circa tertium, de excep- lib. 6. Marian. Socin. in cap. ſacris, num. 45. de ſentent. ex- comun. Vgolin. de cenſ. Eccleſ. Tab. 2. cap. 14. acta verò ab excommunicato denunciato ratione publici officiij nõ valent, & ita ſi quid alienaret, nomine tutelæ, alienatio nõ valeret, ſicut nec alienatio a prælato excommunicato fa- cta valet. Et ita nec poteſt eſſe curator, nec orphanotro- phus, nec hospitalarius, nec ſimilia officia exercere, argu- eorū quæ not. DD. in cap. veritatis, de dolo & contuma. & in cap. fin. de procur. & in cap. aduerſus, de immun. Ec- cleſ. Ioan. Andr. in cap. pia. de excep. lib. 6. & in Reg. dolo, de regul. iur. lib. 6. in Mercurial.

2 *Secundus eſt*, Quod excommunicatus denunciatus repe- litur a iudicio, ita ut actor eſſe non poſſit, ſic cap. Intellexi- mus, & ibi glo. in verbo, conueniri, & ibi Panormitan. nu. 2. de iudicij, & cap. exceptionem, & ibi glo. in verbo, con- demnandus, de excep. in antiq. & facit cap. excommuni- cati, 1. §. credentes, de hæret. & eſt communis DD. Ro- ta Decif. 7. num. 2. de Except. in nouis. Marian. Socin. in c. ſacris, num. 283. de ſentent. excommuni. Summa Aſſenſis, 2. par. lib. 7. tit. 9. quaſt. 18. Nauar. in Man. cap. 25. numer. 24. & cap. 27. numer. 21. verſ. Decimo quinto Gabr. 4. diſt. 18. quaſt. 2. art. 3. Henriquez lib. 13. de excommuni. cap. 7. §. 4.

A D D I T I O.

Adde. In hac quaſtione, an excommunicatus denun- tiatus poſſit eſſe actor, alij diſtingunt in hunc modum. In propria enim cauſa excommunicationis poſſet interue- nire ut actor, vel probando, ſe non eſſe excommunicatum, vel eſſe abſoluendum, extra autem huiusmodi cauſam nõ poſſet, ſive in iudicio temporalis, ſive eccleſiaſtico; & neq. per procuratorem; qui enim per alium facit, moraliter loquẽ- do per ſe ipſum facere videtur. An autem contrafaciens peccet mortaliter, dic, quod non videtur peccare mor- taliter, procedendo tamen ſine contemptu cenſuræ eccle- ſiaſtica. Poſſet etiam ſine aliqua culpa in iudicio agere ali- quado ex aliqua iuſta cauſa occurrente, puta, ſi ex mora pe- tendæ abſolutionis immineret ei graue aliquod damnum, puta ex fuga debitoris, & ſimilia cum. n. ei permittatur deſenſio, ut in c. cum inter. de excep. videtur excuſandus in præſato caſu damni euitandi, non tamen poſſet recon- uenire quia hoc eſſet lucrum quaerere, & non damnum vi- tare, ut notant ſcribentes in d. c. cum inter. Et hæc oia pro- cedunt in excoicato occulto cui in nihilo ſuffragatur ex- traagans, ad euitanda; ut per eam manifeſte patet.

Secundum Vgolin. de cens. Eccles. Tab. 2. cap. 1. & colligitur ex cap. pia. de Except. lib. 6. vbi Innoc. IV. id docet, & ratione assignat, ut ex hoc magis censura Ecclesiastica timeatur, communio periculum evitetur, contumacia vitium reprimatur. Et excommunicatus, dum a communibus actibus excluditur, rubore suffusus humilitatis gratiam, & reconciliationis affectum facilius inclinentur. Hactenus Pontifex. Id quod locum habet, non solum in iudicio Ecclesiastico, sed etiam seculari, ex glossa in dict. cap. pia. in verbo, Ecclesiasticis, & in verbo opponat, de except. lib. 6. & Index secularis talem excommunicatum actorem non repellens, ad id cogendus est a iudice Ecclesiastico, ca. Decernimus, & ibi DD. de sentent. excommuni. lib. 6. cum versando sic cum alijs peccet secularis autem Iudex non obediens, & monitus non repellens, non solum peccat conuersando in iudicio cum Actore, excommunicato, sed etiam ad id patris Ecclesiastici compelli potest, & debet, ut Philip. Fran. Anchar. Gemin. & Stephan. Gostanum. 2. & numer. 3. de sentent. excommuni. lib. 6. in dict. cap. decernimus, auctoritatem. Habet enim ius Canonicum potestatem dispensandi circa ordinatua litis in foro Laicorum, quando ex observatione eorum inducitur peccatum, ut in hoc evenit contingit, est enim peccatum communicare excommunicatis, argum. c. sacris, de ijs, quae vi. mer. cau. sunt, & cap. si celebrat, de cler. excommuni. ministr. & facit capitulum, sicut Apostoli, cum tribus seqq. 1. 1. quae 3. & l. pupilla. per Birth. & Bald. C. de Sacrosanct. Eccles. & in l. 1. C. de Summa Trinit. & fide Cathol. Et facit Iudex hanc repulsionem de Actore excommunicato publice, etiam nemine opponente, vel compellente, ut in cap. exceptionem, in fine, de Exceptione.

4. Sed neque potest agere in iudicio per procuratorem, ex Marian. Socino, in dict. cap. sacris, numer. 3. 27. de sentent. excommuni. excommunicato enim eo tam modus, quam actus agendi prohibitus est, & ideo nec per procuratorem agere potest. Et quod diximus, procedit etiam si actor talis offerat se probaturum, se excommunicatum non esse, eo quod vel excommunicatus sit post legitimam appellationem; vel quod sententia errorem inolerabilem contineret; interuenit enim dum nullitatis sententia cognoscitur, ut actor in iudicio entandus est, ut colligitur ex cap. solae, in secunda, & ibi glossa in verbo, ut actor, & in verbo, extra iudicium, & Gemin. Philipp. Fran. & Anchar. ver. Non noc. Steph. Gostanum. 10. de sentent. excommuni. 6. quod a fortiori procedet, si offerat probatorum iniuste excommunicatum esse; neque enim tunc ante absolutionem audietur, argum. cap. cum contingat, & Panorm. ibi de offic. iudic. deleg. & cap. per tuas, & ibi Panorm. num. 3. & Felin. de sentent. excommuni. & glossa in cap. significauit, & ibi Panorm. in fine, de offic. iudic. Ordin. & idem Panorm. in c. fin. num. 5. de except. Summa Astenfis, 2. par. lib. 7. tit. 9. quae 23.

Præterea, sicut excommunicatus denunciatus actor esse non potest ita neque accusator in iudicio esse permittitur, cap. 2. de except. & ibi Innoc. & Panorm. num. 4. & Felin. num. 1. & cap. omnes, 3. quae 4. & c. diffinimus 4. quae 1. glossa in cap. pagani, & in c. seq. 2. quae 7. Panorm. in ca. intelleximus, num. 2. de iudic. Felin. in cap. Nulli Episcoporum, num. 6. ver. Quarto limita, de accusa. Marian. Socino, senior, in cap. sacris, num. 289. de sentent. excommuni. & faciunt notata in cap. exceptionem, de except. & cap. i. a nobis, tit. eod. & cap. i. tit. eod. lib. 6. Richard. 4. dist. 18. quae 7. quae 1. Sotus, 4. dist. 22. quae 1. art. 4. Conclus. 2. ver. Item excommunicatus. S. Anton. 3. parte, tit. 24. cap. 76. ver. 1. Tabiena, verbo, excommuni. 1. ver. Decimoque art. Henriquez lib. 1. de excommuni. cap. 7. § 24. Vgolin. de cens. Eccles. Tab. 2. cap. 1. § 4. Et hoc procedit, etiam si propriam iniuriam prosequatur, ex glossa in cap. omnibus, 4. quae 6. & eadem glo. in cap. 1. in verbo, aho, in fine, & Anchar. ibi, de Recepti. lib. 6. & citat cap. intelleximus, de iudic. Panorm. in cap. A nobis, num. 4. & Felin. numer. 6. de except. & idem Panorm. in cap. cum inter. num. 29. tit. eod. vbi ait idem fuisse Federic. conf. 14. Marian. Socino in c. sacris, num. 289. de sentent. excommuni. Vgolin. vbi supra; & facit d. cap. intelleximus, vbi excommunicatus

universaliter excluditur a iudicio, ut sit actor, & ideo, ut accusator, cum accusare sit agere. Procedit etiam, licet sic excommunicatus alterum excommunicatum accusare vellet, glossa & Innoc. in cap. a nobis, & Panorm. ibi, num. 8. & 9. & Felin. num. 13. De except. Bart. in l. feruos, ff. de accus. addit. ad Panorm. in d. ca. a nobis, num. 4. in litera C. Vgolin. vbi supra. Ratio est, quia ut habetur in ca. decernimus de sentent. excommuni. lib. 6. & cap. pia. de Except. lib. 6. actor esse prohibetur in iudicio accusando, autem agit. Et quamvis Carer. in tract. de hære. num. 17. quem refert & sequitur Vgolin. vbi supra, Tab. 2. cap. 1. § 4. num. 2. in fine, hoc etiam procedere putat, ut non posset accusare hereticum, & hoc ob communionis periculum; Alij tamen ut Rich. 4. dist. 18. art. 7. quae 1. Summa Astenfis, 2. par. li. 7. tit. 9. quae 23. volunt admitti posse ad accusandum crimen heresis, cuius tanta est labe, quod ad eius accusationem, & ferui aduersus Dominum, & quilibet criminofus, & infames aduersus quemlibet admittuntur, 2. quae 7. cap. praesumunt, ver. Huc oppositioni; & facit ad hoc cap. praesidentes, de hære. lib. 6. & capit. in fidei fauorem, tit. eod. Quae opinio mihi placet, cum hoc totum redundet in fauorem fidei, & maiorem criminis huius detestationem, & Vgolinus sibi contrarius, Tab. 2. c. 17. nu. 2.

6. Illud etiam observandum est, quod exceptio excommunicationis, in quacunque parte iudicii contra actorem obijci potest, ut habetur in cap. i. exceptionem, & ibi glossa in verbo, qm si eam omiserit, & Panorm. num. 1. & 2. & Felin. num. 13. de Except. & cap. pia. de Except. lib. 6. & Clem. unica, tit. eo. l. & ibi Anchar. num. 3. & Zabari. num. 1. ver. Tertio quæro, Marian. Socino, in cap. sacris, num. 435. de sentent. excommuni. & Summa Astenfis, 2. par. lib. 7. tit. 9. quae 18. Vgolin. de cens. Eccles. Tab. 2. cap. 1. § 6. num. 1. & haec opponi potest vel ante sententiam, vel in ipsa sententia, & etiam post sententiam, ita ut tunc impediat sententiae executionem, ex cap. pia. de except. lib. 6. Panorm. in cap. exceptionem, num. 1. & 9. de 2. de except. Marian. Socino, vbi supra. Vnde Specul. in tit. de excep. § 2. ver. Sed nunquid post. Hanc exceptionem vocat anomalam, quia non sequitur materiam, seu Regulam aliarum declarationum, seu iudicialium secundum ea, quae traduntur in cap. pastoralis, de except. & c. inter Monasterium, de sen. & re iudic. cuius rei rationem assignat Pontifex, in dicto cap. pia. Et sic censura Ecclesiastica magis timeatur, communio periculum evitetur, contumacia vitium reprimatur, & excommunicatus, dum a communibus actibus excluditur, rubore suffusus facilius resipiscat.

7. Hoc autem quod dixi, exceptionem excommunicationis in quacunque parte iudicii opponi posse, solum habet locum, quando opponeretur in vim dilatoriam, idem quatenus in vim peremptoriae, ex glossa in cap. pia. in verbo, opponit, & ibi Philip. Fran. in initio, ver. Aliquando, Anchar. num. 3. ver. Nota argumentum, de Except. lib. 6. Felin. in cap. i. exceptionem, num. 13. & Panorm. num. 2. de except. Marian. Socino, in cap. sacris, num. 435. de sentent. excommuni. Summa Astenfis, 1. par. li. 7. tit. 9. quae 18. & glossa in Clem. unica, & Anchar. ver. Secundo nota de Except. quia peremptoria exceptio litem non differt, sed tollit, §. appellantur autem exceptiones. Institut. de Except. Dilatorie vero dicitur exceptio opponi, ad effectum differenda intentionis agentis, vel propter ipsius agentis excommunicationem, vel iudicis, aut procuratoris. Peremptorie vero opponi dicitur quando opponitur ad perimendam electionem, vel alium similem actum, propter excommunicationem eligentium, vel electi, vel alterius excommunicati, qui talem actum celebrasset, ut tradit glossa 2. in Clem. 1. de Except. ut v. g. electus est quis ad aliquam Ecclesiam, & ei obijcitur electionem non valere ob excommunicationem ipsius electi, vel eligentium tempore electionis.

8. Haec autem exceptio excommunicationis contra Actorem, non solum a Reo, ut habetur in cap. a nobis, & cap. i. exceptionem, de except. & cap. pia. de except. lib. 6. & DD. ibi, sed etiam a quouis alio siue masculo, siue femina, opponi potest, argum. dict. cap. pia. & glossa ibi, in verbo, si quis. Marian. Socino, in cap. sacris, num. 427. de sentent. excommuni. Vnde etiam & Notarius, aut advocatus excipere

tipere potest, quando Iudex, aut pars non excipiet. Quod idem dicendum videtur de omnibus personis quae necessario interueniunt in Iudicio propter interesse periculi communicationis. Et facit cap. cum parati, de appell. & ibi Panor. num. 2. & Decius num. 2. & idem Decius in cap. intelleximus, num. 20. Felin. nu. 13. de iudic. Vgol. vbi supra. Tab. 2. cap. 15. §. 7. num. 5. Marian. Socin. in cap. sacris, num. 431. de sent. excomm. Quia tenetur quis impedire peccatum mortale cum possit, quod hic contingeret, si alij exceptionem a Iudice, aut Reo praetermissam, contra Actorem excommunicatum denunciatum, non obijcerent; peccatum enim mortale committeretur communicando in Iudicio cum taliter excommunicato; Tenetur autem unusquisque sub peccato mortali, peccatum mortale alterius impedire, cum possit, argum. cap. qui alios, & ibi gloss. in verbo, non reuocatur, de heret. & error, dist. 83. & cap. negligere, 1. quatuor. 7. & alia in glossis eorum citata & Nauar. in Ma. cap. 14. num. 27. vers. Quadragesimo sexto, qui id limitat, & bene, solum procedere in eo, qui sine vercundia, incommode, & dedecore id impedire potest, & gloss. in d. ca. error, in verbo, cum possit non solum hoc aut verum esse in prelato sed etiam in quolibet alio citans ad hoc eja. Hugonem. Et quidem Iudex ex officio talem Actorem repellere debet, ut colligitur ex c. exceptionem, de excep. & cap. ut eod. li. 6. Marian. Socin. in c. sacris, num. 337. vers. 2. Quia 27. & num. 441. vers. Quarta declaratio, de sentent. excomm. & hoc propter periculum animae in communicando cum excommunicato, secundum Hostiens. in ca. cum a nobis, de elect. ad fin. & capitul. exceptionem, de excep. & sequitur Ioan. Andr. in dist. 83. epia, & sicut reus potest per exceptionem suam actorem repellere in quolibet parte litis, ita etiam potest Iudex ex officio, adeo, quod etiam post sententiam potest excommunicatum repellere ab executione, si illam petat, ut tenetur gloss. final. Ioan. Monach. Ioan. Andr. & DD. in capitulo pia, de excep. libro 6. capitulo cum inter, vbi Panor. numero. 10. & cap. significauit nobis, & ibi gloss. in verbo, de fensio, & Panor. num. 17. & num. 18. de excep. Marian. Socin. locis proxime allegatis.

9 Item Reus in qualibet parte, ut dixi, litis excommunicationem contra actorem obijcere potest, & hoc etiam si ipsemet reus iurasset non opponere aliquam exceptionem dilatoriam, quia non obstante iuramento potest illam opponere, absque periculi poena, dummodo actor fuerit excommunicatus notorius, aut denunciatus, ex Ioan. Andr. in d. c. pia, in Nouella, vbi ait, ita disputando tenuisse Ioan. nem de Monte Murlo, & idem tenet ibi Gemin. §. 1. num. 11. vers. Quid si reus, Felin. in cap. exceptionem, num. 13. de excep. Marian. Socin. in cap. sacris, num. 429. de sentent. excomm. Vgol. in cit. cap. 15. §. 7. num. 1. Ratio est, quia necessitas communicationis vitanda; quam non obijciendo incurrit, excusatur a periculo, argum. cap. Quarelam, de iur. iur. & c. significante, de pignor. Ioan. Andr. vbi supra, & allegat quod not. in similibus, in Clem. 1. in gloss. penult. de excep. Ad quod etiam allegat, quod not. in cap. 1. de iur. iur. lib. 6. vbi etiam iuramentum scilicet praestitum super re illicita, non astringit iurantem, & facit Regula, non est obligatorium, de regul. lib. 6.

10 Haec etiam excommunicationis exceptio opponi potest locum quocunque Iudice ordinario, vel delegato, Ecclesiastico, vel Seculari, ex gloss. in cap. pia, in verbo, opponi, & ibi Ioan. Monach. & Archid. de excep. lib. 6. Marian. Socin. in cap. sacris, num. 434. de sentent. excomm. Steph. Costa, in cap. decernimus, num. 2. & 3. de sentent. excomm. lib. 6.

11 Circa modum autem, & formam opponendi excommunicationem, si opponatur in vim peremptoria, sufficit opponere simpliciter de excommunicatione, licet non exprimat species, aut nomen excommunicantis, cum hoc nullo cautum reperitur, ut ait Marian. Socin. in cap. sacris, num. 436. de sentent. excomm. & citat pro hac sententia Innoc. Per. & Abbat. Nam cap. pia, de excep. lib. 6. loquitur, quando opponitur in vim dilatoria, non peremptoria, ut patet, quia in vim peremptoria non posset opponi in qualibet parte litis, & Iudicij, ut colligitur ex cap. 1. de li.

te contest. li. 6. & nos supra docuimus. Quando autem talis excommunicatio maior opponitur in vim dilatoria, debet opponens ipsius excommunicationis speciem, & nomen excommunicantis exprimeret, ut Innocentius IV. in cap. pia, de excep. lib. 6. statuit. Et quamvis Vgol. in dicto cap. pia, & Aegidius velint per Speciem intelligi causam scilicet excommunicationis ita, ut Reus admitti non debeat ad opponendum, nisi exprimat causam, ut per expressionem causae appareat, an pro illa, vel pro alia causa excommunicatus sit, argum. cap. prudentiam, §. sexta, de offic. iudic. deleg. & an ab Homine, vel a Canone, & utrum maiori, vel minori sententia sit ligatus. Et Aegidius ait, hanc fuisse mentem conditoris dictae Constitutionis, per de excep. lib. 6. dicens, se hoc habuisse a quodam Fratre Jacobo Episcopo Bononiensi, qui fuit Cancellarius Innocentij IV. Alij tamen omnes, ut glo. in d. c. pia, in verbo, speciem, de excep. lib. 6. Specul. in tit. de excep. §. viso, verbo, sed quod excommunicatio, Bern. Host. Goffred. & etiam Ioan. Andr. in d. cap. pia, Marian. in cap. sacris, num. 436. de sent. excomm. Summa Athesis, 2. part. lib. 7. tit. 9. q. 20. Vgol. de censur. Eccles. Tabula, cap. 19. §. 81. num. 1. verus docet per Speciem intelligi ipsius excommunicationis speciem, & ratio est, quia cum dicitur excommunicationis speciem, excommunicatio maiori, & minori, & quilibet diuersa producat effectus, minor enim non repellit a communione hominum, sed solum a receptione Sacramentorum, maior autem & Sacramentorum perceptione, & administratione, necnon consortio hominum priuatione Rei facile in Iudicio subterfugerent, ac licet prorogarent, quo minus condemnarentur, & excommunicationem simpliciter opponendo, minorem nonnunquam obiecit postea committerentur, merito ne excipiens cum alterius iactura vagetur, ut in cap. 2. de Rescript. lib. 6. statuit, ut excommunicationis species in exceptione nominaretur, quo casu, si minor sit, non admittitur exceptio, sed Iudicium Iudex prosequatur, secus autem, si maior excommunicatio opponatur, unde videtur Ioan. Andr. in d. cap. pia, docet fallum est, posse Actorem per causae expressionem scire, an titulus, vel minori excommunicatione ligatus sit, quia fieri potest, quod Iudex minorem excommunicationem inflixerit ex causa, quae merebatur maiorem, ut de se patet, unde exprimi debet species excommunicationis non causa, ut videatur, an excommunicatio maior, vel minor sit, dae opponitur, quia per talem expressionem facile constabit, an exceptio admittenda sit.

12 Nomen etiam excommunicantis (sue proprium, suo appellatum, vel saltem nomen dignitatis) exprimi debet ab excipiente in ipsa exceptione, ex gloss. in cap. pia, in verbo Nomen, de excep. lib. 6. Marian. Socin. in c. sacris, num. 437. de sent. excomm. Summa Athesis, 2. part. lib. 7. tit. 9. q. 20. Vgol. loco proxime allato, quia in tanto crimine non debet vagari, argum. ff. de dol. l. si ex dolo in fine, de excep. dol. apud Celsum, §. penult. Ideo autem nomen exprimi debet, ut sciatur, an sit Ordinarius, vel Delegatus, quia si sit Delegatus, non faceret excommunicationem ipsius, nisi ostenderet de delegatione Iurisdictionis, ut in ca. cum in iure, de offic. iudic. deleg. quamvis si Ordinarius fuerit, hoc non requiritur.

13 Eodemque modo si obijciatur excommunicatio lata a Iure seu Canone, Canon, & Canonis auctor, aut nomine proprio, vel competentibus Iudicij, quae nomini proprio atque pollent, exprimi debet, ne sit locus vagationi, & ut omnis incertitudo tollatur, cum per simplicem Canonis expressionem, quisnam ille Canon sit, ignoretur, quod verum est, nisi excommunicatio talis opponatur, quae omnibus nota est, qualis illa est de percussione Clericij, tunc enim satis erit, Actorem, ob Clerici percussorem excommunicatum esse docere, quamvis Canonis nomen nimirum, si quis suadente diabolo, 17. q. 4. iaceatur, cum hic Canon omnibus notissimus sit. Debet igitur excipiens excommunicationem opponendo exprimere Actorem, aut Iudicem, excommunicatum esse maiori excommunicatione, quod violauerit Canone latum a Clemete VIII. qui incipit, Aut statutu latum ab Episcopo Neapolitano, sub tali titulo, & in tali c. incip. &c. & quamvis auctor semper nominandus non

non sit, Canon tamen semper nominandus est, nisi ex causa expressione, ut diximus, in Canonis notitia perueniatur, ut latius tradunt Specul. in tit. de excep. §. vi. vers. Sed quoniam excommunicationis. Hostiens. Petr. & Archid. in c. pia, & Io. Andr. Gem. in d. c. pia, §. si quis vers. Quid si opponatur. Marian. Socin. in c. sacris, num. 437. de sent. excom. Vgolin. de cens. Eccles. Tab. 2. cap. 15. §. 8. in fine, ubi ait, iudicem curare debere, ut excipiens & specie in excommunicationis, & nomen excommunicatoris exprimat, ubi viderit eum hæc ignorantia omisisse, secundum ea quæ tradit Panorm. in c. solita, per eum Canonem, n. 2. de restit. spoliat. quem sequitur Felin. in cap. prudentiam, §. sexta, in fine, de offic. iud. deleg.

¹⁴ Exceptio autem excommunicationis opponenda contra Actorem potest sic formari, ut Spec. in d. vers. Sed quoniam, annotat. Coram vobis Domino P. Ordinario, &c. vel qui vos Domini Papa assignatis Legatum. Ego Ioan. citatus ad petitionem Capituli in talis causa, dico, quod ad ipsius petitionem non potestis procedere; quia ipse Andreas &c. est excommunicatus maiori excommunicatione per talem Iudicem Ordinarium, vel Delegatum, vel quorundam Canonis, exprimendo nomen Canonis, secundum quod dictum est. Quando exceptio excommunicationis opponeretur contra Iudicem, potest sic formari libellus; Coram vobis Domino A. Ordinario, vel Delegato &c. propono ego Thom. citatus ad petitionem Capituli, quod coram vobis non tenor respondere, quia vos estis excommunicatus excommunicatione maiori per talem Iudicem, vel vigore talis Canonis, & ideo non potestis iurisdictionem exercere. Prædicta vero forma non solum seruari debet coram Iudice Ecclesiastico, si coram eo agatur, sed etiam si agitur coram Iudice Seculari, ut not. gloss. in c. pia, in verbo, Ecclesiasticis de excep. lib. 6. & glo. ibidem in verbo, opponit, dum dicit, quod habet locum coram quocunque Iudice opponitur, Ordinario, vel Delegato, vel Seculari. Marian. Socin. in cap. sacris, num. 438. de sent. excom. & est communis DD. opinio in d. cap. pia.

¹⁵ Exceptio autem hæc, quam Reus Actori opponit, ab ipsomet Reo, infra octo dierum spatium, die, in quo proponitur, minime computato, probari debet, ex cap. pia, & ibi gloss. in verb. octo dierum, de excep. lib. 6. Marian. Socin. in c. sacris, num. 440. de sent. excom. Summa Astensis, 2. part. lib. 7. tit. 9. quæst. 10. Vgolin. de cens. Eccles. Tab. 2. cap. 15. §. 9. qui dies currere incipiunt ipso iure, absque alia Iudicis assignatione, statim ac ab ipso Iudice admissa fuerit exceptio, ex Hostiens. in d. c. pia, & Specul. in tit. de dilatio. §. 1. vers. sed nunquid, & ibi Io. Andr. in addit. qui ait, dies etiam feriatos in ista dilatione computari, per l. siue pars, C. de dilat. & ff. de fer. in l. 1. Marian. Socin. in d. cap. sacris, num. 443. de sent. excom. quod tempus ad probandum a Iudice prorogari non potest, ut notat gloss. in d. c. pia, in verbo, octo dierum, cum hoc privilegium Actoris sit, quod nisi Reus infra octo dies obiectam excommunicationem probatur, ad expensas Actoris condemnatur: quod privilegium Iudex Actori auferre non debet, aut potest, arg. c. in dultum, de reg. iur. lib. 6. & c. de his, d. 28. & ibidem docet Io. Andr. in d. c. pia, & Zenzel. ibidem, & idem Ioan. Andr. in c. solet, & ibi Bern. de sent. excom. lib. 6. Marian. Soc. in d. c. sacris, num. 445. Quando tamen Reus aliqua iusta de causa post obiectam exceptionem impeditur est, quo minus infra dictum octo dierum spatium eam probare possit, scilicet, quia vel Iudex ius non dicit, aut Reus gravi morbo impeditur, aut dolo aliquo Actoris retardatur, aut alia iusta de causa, potest tempus hoc a Iudice prorogari, ut Innoc. Archid. Ioan. Andr. & Philippus Franc. in cap. pia, de excep. lib. 6. annotarunt. Ratio autem quare ita ardeatur terminus iste, est, ex gloss. in d. c. pia, in verbo, octo dierum: quia exceptio hæc frequenter malitiose opponitur, & est odiosa, & ideo restringenda potius, quam relaxanda, ut in Reg. Odia, de Regul. iur. lib. 6. Vnde si Reus non habet probationes in promptu, tacere debet, c. plenique, 2. q. 7. vel expectare, donec probare possit, cum ut dictum est illam in qualibet Iudicii parte opponere possit.

¹⁶ Probatio autem hæc apertissimis documentis, seu proba-

tionibus in dubitatis, & clari fieri debet, ex d. c. pia, & ibi gloss. in verbo, apertissimis, de excep. lib. 6. & facit l. si aut C. de probat. unde probari potest aut per confessionem ipsius Actoris, si enim confiteretur se excommunicatum; aut Clericum iniuriose v. g. percussisse, probatio hæc sufficiens erit ad repellendum eum ab agendo, arg. l. vnice, C. de cōfess. & cap. fin. iuncta glo. tit. eod. Probari etiam potest per testes, qui presentes erant, quando excommunicationis sententia in eum lata fuit, ex gloss. in d. c. pia, in verbo, documentis, & ibi Franc. Archid. & Gem. de excep. lib. 6. Maria. Socin. in cap. de Monialibus, nu. 3. de sent. excom. & in c. sacris, num. 446. tit. eod. Non tamen sufficit vnus testis; nec iuramentum Reo deferendum est, nec si deferatur, sufficit, etiam si adsit vnus testis, cum hæc non faciant plenam probationem; sicut nec sufficeret vnus testis cum fama, ut tradunt Archid. in c. si testis, in verbo, item sepe, 4. q. 3. Anton. in c. veniens, 1. colum. ult. de testib. Decius in cap. 1. de postul. prelat. nu. 27. Specul. tit. de notorio crimine, §. fama, ver. Quid si agenti Felin. in rubr. de probat. nu. 4. & in c. veniens, 1. nu. 3. vers. & amplia istam Conclusionem de testib. Ioan. Andr. Domin. & Gem. in d. c. pia, vers. Si quis, nu. 1. 4. de excep. lib. 6. Marian. Socin. in c. sacris, num. 447. de sent. excom. Couar. in c. alma mater, 1. part. §. 3. nu. 1. de sent. excom. lib. 6. Vgolin. de cens. Eccles. Tab. 2. cap. 15. §. 10. nu. 6. multoque minus sufficiens probatio erit solæ fama, ut actor a iudicio repelli possit, ut probat Couar. in d. alma mater, 1. part. §. 2. nu. 5. vers. Hac profecto, de sent. excom. lib. 6. etiam si publica sit, & text. optimus pro hoc est, ut ait Couar. c. illud, de Cler. excom. ministr. & Felin. in c. cum contingat, colum. 3. de Rescript. & in c. cum desideres, de sent. excom. colum. 1. Anton. in c. ueniens, 1. colum. ult. de testib. Decius, in c. 1. de appellat. colum. penult. & c. pia, de excep. lib. 6. & Maria. Socin. in c. sacris, num. 447. de sent. excom. Vgolin. ubi supra, §. 10. nu. 1. & communis DD. in c. prudentiam, §. sexta, de offic. deleg. Quorum omnium ratio est; quia in c. pia, de excep. lib. 6. expressè requiritur, ad hoc ut actor repellatur exceptione excommunicationis: quod talis exceptio probetur apertissimis documentis; licet ergo sola fama de excommunicato sufficiat, ad hoc, ut infamatus uideatur, quod significatur in d. c. illud, de Cler. excom. ministr. & in c. cum desideres, de sent. excom. & communiori sententia Doctorem approbatur, cum sic non agatur de graui præiudicio, ut notat Couar. in d. c. alma mater, 1. p. §. 2. n. 5. Hæc profecto, de sent. excom. lib. 6. & prius docuit Mar. Socin. in c. sacris, num. 447. de sent. excom. in antiqu. ad effectum tamen repellendi aliquem a Iudicio, cum hoc in graue præiudicium illius cedat, non sufficit probatio per famam, sed nec probatio per famam cum uno teste, arg. c. eorū quæ tradit Dyn. in l. excusantur, §. 1. ff. de excus. tutor. & Cyn. in l. si C. de q. ubi tenet, quod fama cum uno teste non probet in criminalibus; & quia in illis exiguntur probationes luce clariore, ut in l. fin. C. de procur. quod etiam satis constat ex c. pia, de excep. lib. 6. ubi requiritur, quod talis exceptio documentis apertissimis probetur.

¹⁷ Neque etiam probatio excommunicationis facta in uno Iudicio sufficit ad repellendum aliquem in alio Iudicio, si de nouo agatur, ex gloss. in c. cum dilectus, in verbo, restitutio faciendā, de ordine cognitionum, quatenus ait, uirtute probatæ exceptionis de excommunicatione, non repellendum quemquam esse a testimonio, uel electione, nisi excommunicatio probetur, & clarè Innoc. ibi, num. 8. ait, non probari excommunicationem in una causa, etiam si per probationes, & per sententiam alibi a Iudicio hoc excommunicationem exclusus appareat, quia ad hoc ut exceptio rei iudicatæ in uno Iudicio in alio obstat, necessario requiritur, ut eadem res, eadem causa, & eadem persona sint, alioquin non obstat, arg. l. cum queritur, ff. de excep. rei iudic. quæ in casu nostro non adfuit. Et idē sentire uidetur Panorm. in d. c. cum dilectus, num. 43. & Archid. ut ipse refert. & Zabart. in Clem. unica, nu. 13. de excep. idem apertè testatur; & hanc amplexus est Vgolin. de censura, Eccles. Tab. 2. c. 15. §. 10. numero 10. & fauet Marian. Soc. in c. sacris, nu. 449. de sent. excom. quia ut exceptio profit Reo, probari debet apertissimis documentis, at uero acta

L in uno

in vno Iudicio, non probant res alterius Iudicii inter alias personas, & alij de cauſis, vt conſtat; & facile Reus veniet ad excipiendum, ſi ob res geſtas in Iudicio, licet excipere in alio Iudicio; & ita lites nunquam, aut tarde, & non niſi maximis ſumptibus terminarentur. Neque enim exinde timendum eſt periculum communionis, vt putat Hoſtienſ. qui contrarium ſentiſſe, teſtibus Panor. & Marian. Socin. vbi ſupra, quia ſi notorius, aut denunciatus ſit actor, facile Reus exceptionem probare poterit, & Iudex ex officio eum excludere debet; ſi vero neque notorius, neque denunciatus ſit; nullum tunc in communicando cum illo periculum, aut periculum eſt, cum nec iure veteri reueatur quiſpiam publice vitare eum, quem excommunicatum eſſe probare non poſſit, cum non ab homine, de ſent. exc. nec iure noſtro, vt ex Extrau. *Admiranda ſcandalu* conſtat.

18 *Probari*, igitur poterit excommunicatio Actoris, vel per propriam eius confeſſionem vt diximus; vel per exemplum authenticum ſententie excommunicationis, ex glo. in c. pia. in verbo, documentis, de except. libr. 6. & in c. prudentiam, in verbo, quolibet, de offic. deleg. Marian. Socin. in cap. De monialibus, nu. 3. de ſent. excom. Roman. conf. 349. vbi ait, excommunicationem latam ab homine, probari exemplo & iſtrumento authenticum, cum ſigillo excommunicatoris ſignato, & manu propria duorum teſtiu vel publici ſcribæ ſubſcripto; excommunicationem vero iuris, probari per iſtrumentum, & ſententiam, quæ factam continet, quam obrem in excommunicationem incidit, vt latius tradunt Panor. in c. poſt ceſſionem, in c. 6. & ibi Felin. num. 11. & nu. 17. Marian. Socin. in c. de Monialibus, nu. 3. de ſent. excom. & Hoſtienſ. in c. 1. de ſent. excom. libr. 6. Vgolin. vbi ſupra nu. 6. & ſeq. cuius excommunicationis & ſententie exemplum, cum ius contineat, quod ad omnes pertinet, poterit Reus ab excommunicatore & ſententiam ferente perire, illudque ei Iudex reddere teneatur, ex Panor. in cap. 1. nu. 24. & ibi Felin. nu. 33. verſ. limita 8. & Decio, num. 61. de probat. vbi Panor. q. 1. & ſequitur Bart. in l. 2. §. diuus, ff. de iure ſicri. Roman. conf. 24. Bald. in l. precipimus §. in his, C. de app. de int. 2. colum. 2. C. vt lite pend. Alex. conf. 85. in volum. 1. Bart. in conſil. 66. incip. Decreuit, Andr. Sicul. in conſil. 47. colum. 1. in 2. volum. Anchar. in Clem. 1. nu. 5. §. 1. verſ. Secundo principaliter quaero, de uſur. Qui omnes docent, per huiusmodi lites excommunicationis in debita forma factas, vt diximus, excommunicationem omnino probari, non ſolum ad dilationem litis, & Actoris exclusionem, ſed etiam ad electionem, & beneficii collationem annullandam. De qua re latè Panor. in cap. poſt ceſſionem, nu. 5. & ſeq. de probat.

19 *Sic etiam*, quicquid contrarium nonnulli, vt glo. in cap. pia. in verbo, Nomē, de except. libr. 6. & in cap. licet, in verbo, nunciari, de ſent. excom. libr. 5. & Rota dec. 412. quæ incipit, Item ſi petat, exiſtunt. Alii tamen verius docent, ex ſola probatione denunciationis excommunicationis, ipſam excommunicationem ſufficienter probari, vt in vni dilatoriæ Actor a Iudicio repellatur. Sic Hoſtienſ. in c. prudentiam, de offic. deleg. & Archid. & Ioan. Andr. in Nouella, in d. c. pia. de except. libr. 6. & in d. c. licet, de ſent. excom. libr. 6. Panor. in c. prudentiam, §. ſexta, num. 11. de offic. iud. delegat. et ibi Decius, vbi ait hanc eſſe communem, & Ioan. Imola, in d. c. licet, dicens, quod credendum eſt ſuo Ordinario denunciati, niſi aliud appareat 1. 1. queſt. 3. cap. curat, et ca. poſt ceſſionem, de probat. Gemin. etiam id fateatur verum, quando opponitur exceptio excommunicationis in vni dilatoriæ, vt quando opponitur ad repellendum aliquem a Iudicio, licet ſecus, quando opponitur in vni peremptoriæ, ad inſtrigendum aliquem actum geſtum per excommunicatum, vt ſi dico, quod Reſcriptum eſt impetratum per excommunicatum, c. 1. de reſcript. libr. 6. vel quod electio ſit facta de excommunicato, ca. cum dilectus, de Conſuetud. et hanc diſtinctionem etiam admittunt Panor. vbi ſupra, et Rota, Decif. 8. et Decif. 25. et Decif. 400. Dom. in c. 1. §. 1. de except. libr. 6. et in c. peruenit, 1. colum. 2. de appellat. Roman. conf. 349. incip. Dum quaeri-

tur, Couar. in c. alma mater, 1. p. §. 3. nu. 1. de ſent. excom. 1. 6. Rebuff. reper. in c. poſtulaſtis, num. 76. de Cler. excom. miniſtr. Coſmas in pragmat. ſanctione, tit. de excom. non vitand. in verbis, Denunciata. Marian. Socin. c. de Monialibus, nu. 5. de ſent. excom. Steph. Coſta, in c. licet, num. 18. de ſent. excom. libr. 6. Vgolin. de cenſ. Eccleſ. Tab. 1. c. 2. §. 2. num. 12. Et certe, quicquid ſit de hac diſtinctione, ego in hac re dicerem, quod licet denuntiatio non concludat neceſſario aliquem verè excommunicatum eſſe, (nam ſi poſſet aliquem iniuste denunciari non præmiſſa excommunicatione) quia tamen id rariffime contingit, ideo denuntiatione probata, præſumitur excommunicationem præceſſiſſe; & ideo tranſfert onus probandi in eum, qui negat excommunicationem, ut ait Marian. Socin. vbi ſupra, in c. de Monialibus, nu. 8. quia ut ait Panor. in d. cap. prudentiam, §. ſexta, nu. 11. de offic. iud. deleg. præſumitur pro his quæ notariæ acta ſunt, & pro Iudice exercente officium ſuum, ut in c. in præſentia, de renuntiatio. & in c. ad audientiam, de præſcript. Et indubitanter dicerem, ſic denuntiationem pro excommunicato habendum, ſue exceptio in vni dilatoriæ, aut peremptoriæ proponatur, ſue de modico, aut magno præiudicio agatur, & proinde vitandum, donec contrarium ab eo probeatur; ut colligi poſſit tum ex cap. licet, de ſent. excom. libr. 6. ubi Bonifacius VIII. denuntiatum, & in iudicialibus, & extraiudicialibus, & legitimis actibus vitandum eſſe ſtatuit, quosque ſe excommunicatum non eſſe probet tum ex Conc. Conſtantienſi in Extrau. 1. Ad euitanda ſcandala, vbi idem ſtatutum eſſe coſtat, id quod etiam experientia manifeſtum eſt, quotidie namque vitari eum videmus, quem denunciatum fuiſſe conſtat, licet de excommunicatione verè non conſiſtente alia probatione, quam ipſius denunciationis præſumptione.

20 *Ceterum*, ſi infra ſpatium octo dierum, exceptionem excommunicationis Reus non probauerit, Iudex ex tunc contra Reum in cauſa procedet, & ipſum in expenſis condemnabit, quas Actor ob hoc id eſt ob exceptionem diebus illis, quibus eam Reus probare conatur, ſe feciſſe præmiſſo iuramento docuerit, vt habetur in c. pia. de except. libr. 6. & DD. & glo. ibi, in verbo, taxatione. Panor. in c. vlt. nu. 3. de ijs, quæ vi, met. cau. ſunt, Summa Aſtenſis, 2. part. libr. 7. tit. 9. q. 20. Marian. Socin. in c. facris, nu. 451. de ſent. excom. Quas expenſas Reus ſoluere teneatur, etiam ſi Iudex ad ipſas ſoluendas eum non condemnauerit; poterit enim Actor eas petere, & Iudex eum poſtea ad eas ſoluendas ex officio compellet. Archid. in d. cap. pia. & Spec. tit. de except. verſ. Sed quid ſi Iudex, & tunc de expenſis poſtremo, verſ. illud. Fauet Hoſtienſ. in c. ſape, de appe. Anch. in d. c. pia. §. ſi quis igitur, verſ. ſed quid ſi Iudex, & ibi Gemin. nu. 5. Marian. Soc. in c. facris, nam. 451. verſ. ſed circa prædicta, de ſent. excom. Vg. de cenſur. Eccleſ. Tab. 2. cap. 15. §. 1. nu. 1. qui etiam cum Mariano Socino, vbi ſupra, verſ. Tertio quaero, & Anchar. vbi ſupra, verſ. Quid ſi iſte in ſecunda vice, & Gemin. cit. nu. 6. & ibi Philip. Francin. d. c. pia. affirmat, ad expenſas iſtas ſoluendas Reum tene-ri, & condemnari poſſe, & debere, quando in prima oppoſitione dictam excommunicationem non probauerit, etiam ſi in ſecunda exceptione illa probauerit, nec expenſas, quas ex defectu probationis ſoluerat in prima vice, ob probationem ſecunda vice recuperare poterit, arg. l. propterandum, §. & ſi quidem, C. de iudic. & idem docet Ioan. Andr. in d. c. pia. in nouella. Ad quod allegari poſſet Specu. in tit. de arb. §. ſequitur, verſ. ſed pone actum eſt, vbi dicit, quod ſi pronuntiatum eſt, Titium dare debere decem Sempromio, ſub certa pœna, quæ non dedit, & ſic in pœnam incidit, licet poſtea per pronuntiationem mandetur contrarium, qd nihilominus poterit pœna peti. Immo verò, licet Reus exceptionem probauerit, ſi tamen Actor è contrario abſolutione probeat, & abſolutio ita publica erat, quod non licuit Reo illam ignorare, in expenſis & Reus condemnabitur, quia per huiusmodi publicam ignorantiam non excuſatur, arg. c. 1. de poſtu. præl. Philip. Franc. in d. c. pia. & ibi Ioan. Andr. & Arch. ibidē, quos refert, & ſequitur Mar. Soc. in c. facris, nu. 451. verſ. ſecundo quaero, Secus tamen, ſi abſolutio ita publica non

non erat, quoniam probabiliter ignoraretur, tunc enim excusatus Reus erit, ut prefati auctores docent, & gl.in c. pia, in verbo, condemnans, de excepti. 6. arg. ca. sacro, de sent. excom. & c. 1. in fine, de elec. lib. 6. & Spec. tit. de excep. 2. vers. Quid si probatur. Etenim in facto alieno probabilis ignorantia extulit, ut in l. i. ff. pro socio, & quia ex quo aliquis semel fuit excommunicatus, semper presumitur excommunicatus, arg. c. proposuit, de Cler. excom. ministr. & e. eum desideres, & c. sicut, de sent. excom. talis igitur cum culpa careat, ob probabilem ignorantiam absolutionis poenam pati non debet, ar. c. 2. de constit.

21 Illud autem observandum est ex d. c. pia, quod si durante causa postea succedente probationis copia, de eadem, vel alia excommunicatione iterum excipitur & probetur, Actor postea excludetur, donec absolatur. Nec recipitur exceptio excommunicationis ultra duas vices, nisi superveniret vel nova excoicatio, vel de antiqua excoicatioe evidens, & prompta probatio, ut habetur in d. c. pia, & docet gloss. in c. prudentiam, §. sexta, in verbo, competentem, de offic. iud. deleg. & tradit Sum. Astenf. 2. par. lib. 7. tit. 9. q. 20. Id quod duabus de causis Pontifex statuit, nimirum, ne ob tales frequentes exceptiones lites differrentur, & ne partes laboribus, & expensis fatigaretur.

22 Denique, non obstante hac exceptione, quae sunt in iudicio cum Actore excoicato, & processus habitus cum eo, ante exceptionem, valent, & tenent, etiam si ei postea excoicatio obijciatur & probetur, ex tunc verò illa, quae aguntur, non valent; unde non audietur in sequentibus, donec fuerit absolutus; huius enim exceptio est dilatoria, gloss. in c. pia, in verbo, Duraturis, & in verbo, obtinebit, & ibidem. Inn. in d. verbo, Duraturis. Anch. nu. 3. Gem. Franc. in fin. de excepti. l. 6. & gl. in c. exceptionem, in verbo condemnandus, & ibi Pan. nu. 21. & Fel. nu. 39. de excep. in antiq. Inn. in c. post cessionem, in verbo, procuratorem de prob. Pan. in c. intelleximus, n. 13. Fel. n. 19. de iud. Mar. Soc. in c. sac. nu. 284. de sent. excom. Sum. Astenf. 2. p. l. 7. tit. 9. q. 18. Vg. de cens. Eccl. Tab. 2. c. 1. §. 12. n. 1. & colligitur ex d. c. pia, de excep. lib. 6. Siue igitur Actor excommunicatus publice, coram Iudice Ordinario, siue delegato agat, quicquid ante exceptionem sit, validum est, (modo iudex denunciatus excoicatus, aut notorius Clerici percussor non fuerit, aut delegatus ab alio excoicato, aut ab ipsomet Actore durante excommunicatione impetratus non sit, in his. n. casibus prius indicium ante exceptionem non valebit, ex Pan. in d. c. intelleximus, n. 13. qui citat c. 1. de rescript. lib. 6. & Mar. Soc. in d. c. sacris, num. 284. de sent. excom.) post exceptionem autem factam acta nulla erunt, & hoc etiam Iudex Actorem excoicatum non repellat; immo si Reus exceptionem excommunicationis probaverit, licet sententia prius pro excommunicato Actore lata fuerit, executionem tamen petere nequit, ut habetur in d. c. pia, vers. sed si post rem iudicatam, de excepti. lib. 6. Addit autem Pan. in d. c. intelleximus, de iud. num. 14. quod licet excoicatus Actor esse non possit, aut Accusator in iudicio, ut declaratum est, suspensus tamen & interdictus possunt agere in iudicio, quia non sunt remoti a communione hominum; arg. c. a nobis, de excepti. & communem hanc DD. sententiam esse docet. Et de Actore hac satis sunt.

De aliis quatuor effectibus circa civiles actiones. Cap. VIII.

SUMMARY.

- 1 Excommunicatus denunciatus (excepta causa haereticis) testis in iudicio esse non potest.
- 2 Excommunicatus, quare in testem, antequam ad cautelam absolatur, non sit adducendus.
- 3 Absolutio hac ad cautelam, quando a delegato fieri poterit.
- 4 Excommunicatus denunciatus ad instrumenta, & contra illa adhiberi non debet, & quare.
- 5 Excommunicatus denunciatus, in iudicio advocatus esse ne-

quit & quare.

- 6 Procurator in iudicio excommunicatus denunciatus constitui non potest, & quare huius sit causa.
- 7 Institutio excommunicati denunciati in procuratorem est nulla.
- 8 Institutio excommunicati in procuratorem non valet, si idem, quo mandatum accipit, excommunicatus sit.
- 9 Institutio excommunicati in procuratorem nulla est, etiam si exercitij, seu usus tempore absolutus sit.
- 10 Procurator constitutus, an si ante usum eius excommunicatus sit, a iudicio repelli possit.
- 11 Reus excommunicatus denunciatus, si voluntarius, & negligens sit, in iudicio non est audiendus.
- 12 Reus voluntarius quis dicendus.
- 13 Reus necessarius quis censi debeat.
- 14 Personae ad iudicium necessariae, quot, & quare.
- 15 Reus contra iudicem, qualiter exceptionibus dilatorijs uti poterit.
- 16 Reus qualiter contra actorem exceptionibus uti possit.
- 17 Reus contra procuratorem quid obijcere possit.
- 18 Reus, contra testes quanam obijcere possit.
- 19 Reus excommunicatus an a sententia contra se lata poterit appellare.
- 20 Reus, non solum defensionem sui per se, sed etiam per procuratorem in iudicio facere potest.

Tertius excommunicationis maioris effectus, quantum ad civiles actiones spectat, est, Quod excommunicatus notorius, aut denunciatus (sola haereticis causa excepta) in iudicio testis esse non potest, & hoc etiam si excoicatio nem nullam fuisse causerit nisi prius ad cautelam absolatur, ut habetur in c. decernimus, & ibi gl. in verb. & testi faciando, & Franc. uers. in gl. in verbo, testimonio, & Steph. Costa, nu. 4. de sent. excom. lib. 6. & c. veniens, 2. & ibi Pan. nu. 5. & 18. Fel. nu. 38. de testib. & idem Pan. in c. intelleximus, nu. 2. de iud. & ibi Dec. 3. Spec. tit. de teste, §. 1. vers. item qui est excommunicatus, per c. veniens, 2. de test. & 3. q. 4. c. nullus, & c. conspiratores, & c. excommunicamus, & credentes, de har. 10a. Monac. in c. in fidei. Marian. Soc. in c. sacris, nu. 401. de sent. excom. Lanfranc. de Orta. in c. Quoniam contra falsam, in ver. testimonium. col. 1. 4. de prob. Host. in Sum. lib. 2. tit. de test. uers. Quis possit esse testis, in fine. Sum. Astenf. 2. p. l. 7. tit. 9. q. 15. S. Anton. 3. p. ii. 24. c. 76. uers. undecimo. Siluest. verb. excom. 3. uers. vnde c. mo. Tabien. verb. excom. 1. uers. De imo quarto. Hentiq. l. 13. de exc. d. 7. §. 5. Vg. de cens. Eccl. Tab. 2. c. 17. qui addit, quod licet ad testimonium in iudicio ferendum admitti non debeat, valet tamen testimonium eius, (non minus quam Actor excommunicatus, donec contra eum fiat exceptio, ut diximus) si neq; a Reo neque ab Actore, neque a Iudice rejiciatur, arg. ca. 2. de excepti. lib. 6. Dixi, excepta causa fidei, etenim in crimine haereticis favore fidei excoicatus testis produci potest, ut habetur in c. in fidei, de har. lib. 6. & ibi DD. Summ. Astenf. 2. p. l. 7. tit. 9. q. 15. Gem. in c. decernimus, nu. 3. Anch. nu. 3. Franc. ibid. de sent. excom. lib. 6. Marian. Soc. in c. sacris, nu. 401. de sent. excom. Hentiq. & Vg. ubi supra. Dixi autem, excoicatum in testem produci non debere, nisi prius ad cautelam absolatur, ut colligitur ex c. veniens, 2. & ibi gl. in verbo, Canonico, & ibi Pan. n. 18. de test. quia non est coicandum cum excoicato antequam absolatur, unde absolendus est ad cautelam, ut in iudicio testis esse possit. Et ut ait Host. in d. c. veniens, usus Curiae est, aliqui absoluerunt ad tempus, ita tamen ut illato testimonio statim relinquant ipso facto in eadem sententiam, additque tales absolutiones potius verbales esse quoad homines, quam reales quoad Deum, cum eos non peniteat, nec ex corde petat sententiam, nec contemnatur, & idem asserit Dom. Anton. in d. c. veniens, ubi ait absolutionem hanc ad tempus ferri posse. Non tamen quilibet excoicatus vocatus ad testimonium, debet absolui hoc modo, ut notant gl. in d. c. veniens, in verbo, Canonico, & ibi Pan. n. 18. sed tunc solum quando est gravis necessitas, & probatio per alios fieri ne-

l. 2. querat,

queat, & solum in casu, quo allegatur nullitas, & iniustitia excommunicationis, quia scilicet excommunicatus negat se excommunicatum, eo quod iura est post appellationem, talis enim excommunicatus absolui iurim potest ad cautelam, ut propter necessitatem, & defectum aliarum probationum testimonium eius admitti possit in iudicio; Qui vero iuste excommunicatus est, nec excommunicationis nullitatem allegare potest, aut vult ad cautelam absolvendus non est, ut testetur in iudicio, sed omnino rejiciendus est, nec vlla ratione cum eo communicandum erit, secundum ea quae habentur in ea. Decernimus, de sent. ex. lib. 6. & c. conspiratores, & c. nullus, 3. q. 4. & Spec. titu. de teste, §. 1. col. 1. ver. Item qui est excommunicatus.

3. *Hec autem absolutio, ut notant Ioann. Andr. in addit. Spec. in Rubr. de testib. vers. Super dicta, & quis facere possit hanc absolutioem, & Oltrad. Conf. 145. & addit. ad Panor. in d. c. veniens, 1. nu. 18. in lit. C. a delegato quous fieri potest, dummodo commode recurri non possit ad illum qui excommunicauit. Vnde, quando dicitur, quod excommunicatus ab homine non possit absolui, nisi ab excommunicatore, ut habetur in c. pastoralis, §. praeterea postulat, de offic. iud. ord. & facit c. cum ab Ecclesiis, tit. eod. & tradunt Panor. in c. ex frequentibus, nu. 6. de instit. Feder. conf. 16. Cald. conf. 16. & idem Panor. in c. grane, num. 14. de preb. & quando dicitur, quod ubi superiori non referatur absolutio excommunicationis maioris, intelligitur permissa Episcopo, non autem inferiori praeto, ut docent Inno. in c. de cetero, & Panor. in c. Nuper, nu. 5. de sent. exco. haec duo dicta solum procedere docent in absoluteione, perpetua, secus autem in absoluteione, quae fit ad tempus, ut in casu nostro contingit.*

4. *Pari ratione, ob periculum communionis qua excommunicatus notorius aut denunciatus caret, ad instrumenta, & contractus adhiberi non debet, arg. c. cum excoicatus, & seq. 1. q. 2. & c. licet, de sen. excom. lib. 6. Panor. in c. intelleximus, n. 3. de iud. ubi docet, excoicatum talem non solum repelli ab actibus iudicialibus, & publicis, sed etiam a cōionibus scilicet extrajudicialibus, & priuatis, ut notanter dicit text. in c. pia, de excep. lib. 6. Si in Instrumento testis excommunicatus reperiatur fuerit in scriptis, valebit Instrumentum, ex Spec. tit. de Instr. edi. §. instrumentum, ver. quid si testis. Inno. in c. pia, nu. 4. de excep. lib. 6. Anch. in c. decernimus, vers. Tercio. Gem. ibid. nu. 2. de sent. excom. lib. 6. Felin. in d. c. intelleximus, nu. 1. de iud. & in c. veniens, 2. nu. 3. de test. & hoc non solum si tempore inscriptionis excoicatus non fuerit, sed postea, (in quo nulla est difficultas) sed etiam si tempore quo inscriptus sit, excommunicatus erat, quia de re quam vidit, aut audiuit excommunicatus, testis esse potest, maxime cum adhibitus sit de consensu partium, & proinde reprobari non potest, satis enim idoneus testis est, eo ipso quod a contrahentibus probatus fuerat, ex addit. ad Panor. in c. veniens, 2. num. 18. in lit. C. vers. Dico, quod etiam omnis contractus mundi, & citatur Anton. in c. fin. de sent. excom. Vgol. de cens. Eccles. Tab. 2. c. 17. §. 1. n. 3. & 3. quicquid Mar. Soc. in c. sacris, n. 405. de sent. excom. talem non satis idoneum testem sine ratione affirmat, cuius opinio solum vera esse potest, quando quis excommunicatus est, eo quod haereticos fouet; si quidem in hoc casu testimonium eius non recipitur, c. excommunicamus, 1. §. credentes, de her. sicut etiam si suspectum esset instrumentum, & testis excommunicatus inscriptus esset, fidem ei dare non posset, ex eo, quod in iudicio testis esse nequeat, cum repellatur ab hominum communionem, & contra eum excipi possit, ut tradit Gem. in c. decernimus, de sent. excom. lib. 6. in fine, & Felin. in d. c. veniens, 2. nu. 3. & faciunt quae not. Panor. in c. ex literis, nu. 5. de transact. Pari ratione, qui excommunicatus est, ad testamentum tanquam testis adhiberi non potest, nisi cōi opinione tunc temporis pro non excommunicato habetur, ut dicit Bald. in l. 1. vers. Quid de infame. C. de test. & addit. ad Panor. in c. veniens, 2. num. 18. in litera C. de test. tunc enim testimonium validum erit, & consequenter testamentum, si tamen eo tempore habetur excommunicatus, neutrum valet.*

5. *Quartus est, Quod excoicatus denunciatus aduocatus*

essend poterit in iudicio, ut colligitur ex c. decernimus, & ibi gl. in verbo, patrocinado. & Franch. & Anch. n. 2. Steph. Costa. nu. 4. de sen. excom. lib. 6. Panor. in c. intelleximus, n. 2. de iud. Specul. in titu. de aduocato, §. 1. ver. Item quod excoicatus, Mar. Soc. in c. sacris, nu. 412. de sent. exco. & facit c. fin. Nec cler. vel monachi, iuncta gl. ibi, in verbo, audiantur. Henr. q. lib. 1. 3. de exc. ca. 7. §. 4. in fine. Vgol. de cens. Eccl. Tab. 2. c. 18. & est communis DD. Quia ut diximus, huic interdicta est communio hominum; quamuis si a iudice fuerit admissus, acta ab eo valebunt, donec excludatur, aut contra eum excipiat; sententia vero lata a Iudice de aduocati Cōsilio, valida erit, ut docet Mar. Soc. in d. c. sac. nu. 413. cum sententia haec tum etiam a Iudice tum etiam a Iuribus, & rationibus quae afferuntur, & non ab eius consilio, vim suam habeat.

6. *Quintus est, Quod excommunicatus notorius, aut denunciatus, procurator institui non potest, ut habetur in c. post cessionem, de proba. & DD. ibi. Panor. nu. 14. & c. prudentiam §. sexta, de off. deleg. Spec. in tit. de procuratore, §. 1. in prin. Mar. Soc. in c. sacris, nu. 415. de sent. excom. DD. in cap. 1. de excep. lib. 6. ubi Franc. Anch. & Gem. Summa Astenis, 2. par. lib. 7. tit. 9. q. 15. Nauar. in Man. c. 27. num. 23. vers. Decimoquinto, Henriquez lib. 13. de excom. c. 7. §. 1. in fi. Vg. de cens. Eccl. Tab. 2. c. 19. Quia, ut saepius dictum est, excoicatus repellitur ab omnibus actibus publicis, civilibus, & communibus, c. decernimus, de sent. excom. lib. 6. & DD. ibi, & hominum consortio priuatur, c. pen. de Cleric. excom. ministr. & c. Engeltrudam, 3. q. 4. Et hoc procedit ex Panor. in c. post cessionem, nu. 16. de proba. Mar. Soc. & Nauar. ubi supra, tam in procuratore ex parte Actoris, quam ex parte Rei, licet enim Reus excommunicatus possit esse in iudicio, ut infra dicitur, hoc tamen ei concessum fuit, propter necessariam sui defensionem procurator autem voluntarius est, & ideo cessat ratio cap. intelleximus, de iudicio.*

7. *Et hoc certum est, Primo, quando quis omni tempore, hoc est, tempore constitutionis, & acceptationis mandati, & exercitij, seu usus tempore excommunicatus erat, talis enim, nec procurator institui potest, & si constitutus sit, institutio nulla est, ut docet Panor. in c. post cessionem, n. 10. de proba. Mar. Soc. in d. c. sacris, nu. 415. de sent. excom. Immo si tempore institutionis excoicatus erat, & tempore acceptationis mandati absolutus erat, adhuc tamen institutio non valet, nec acta ab eo valida erunt, etiam si constitutus eum ignorabat probabiliter illum tempore institutionis excoicatum fuisse; & colligitur ex d. c. post cessionem, ubi Innoc. Papa III. absolute & simpliciter constitutionem procuratoris de excoicato factam, non valere dixit, qui constitutionis tempore excoicatus erat; nihil addens de ignorantia constituentis. Et certe, sicut ignorantia constituentis excoicationem non tollit, ita nec inhabilem, ad iudicia reddere potest habilem, ut accurate Vgol. ubi supra, c. 29. §. 2. nu. 2. tradit, post Panor. in c. fin. n. 1. & 12. de procur. & Fel. in c. post cessionem, nu. 29. de proba. & nu. 33. ubi praefati auctores docent, posse constituentem agere contra procuratorem pro impensis inutiliter factis, dum modo ignorabat illum excommunicatum fuisse; secus autem si sciebat procuratorem esse excommunicatum, tunc enim sibi imputet, quod talem elegerit, ut Io. Andr. etiam animaduertit.*

8. *Secundo, etiam procuratoris excoicati constitutio nulla erit, licet constitutionis tempore excommunicatus non fuerat, si tempore quo mandatum accepit, excommunicatus fuit, & Panor. in c. post cessionem, nu. 14. & Decio. n. 10. de prob. quos refert & sequitur Vgol. in Tab. 2. c. 19. §. 3. & colligitur satis euidenter ex eod. c. post cessionem, ubi repellitur procurator qui tempore quo procuratoris officium sumpsit, excommunicatus fuisse conuincitur. Quia ut nota Panor. validitas procuratoris, cum sit quidam contractus, ex utriusque consensu causatur; Vnde, data incapacitate in altero non valet, cum amboz contractus voluntates eodē tpe legitimae esse debeant; vnde cum constitutus excoicatum illum esse ignoret tempore mandati, & sciret, procuratorem suum non constitueret, sed nec constitutus re posset, & sic excoicatus eodē tpe inhabilis sit omnia actus & constitutio haec omnino nulla, & irrita censenda erit.*

9. Tercio, etiam nulla erit constitutio procuratoris excommunicatus, qui tempore constitutionis, & acceptationis mandati fuit excommunicatus, sed exercitij, seu usus tempore absolutus erat, sic gl. fin. in d. c. post cessionem, & Ioan. Andr. Panor. nu. 10. Marian. Socin. in c. sacris, nu. 416. de sent. excom. Quia considerari debet initium actus, & pro hoc facit, quia capacitas & habilitas requiruntur respectu acquisitionis, & susceptionis mandati, & in cap. dudum. 1. de elect. qual. & differ. §. in extraneis, & in cap. dudum. 1. de elect. & in cap. si eo tempore, de rescript. lib. 6. & in cap. auditus, de elect. cum multis similibus, & est communis DD. in d. c. post cessionem. in quibus omnibus predictis casibus, non solum non valet constitutio procuratoris, & potest exceptione repelli, sed etiam ipso iure gesta per eum procuratorem non valent, etiam si contra eum non excipitur, ut tenent Panor. in d. c. post cessionem, nu. 10. & nu. 17. ubi dat hanc rationem, quare valeat gesta cum Actore excommunicato antequam repellatur, c. p. de excep. lib. 6. non autem gesta cum procuratore excommunicato, quia scilicet in Actore non deest potestas agendi, sed tamen repelli potest propter communionis periculum; & proinde nisi repulsi sit, tenent gesta; At vero in procuratore excommunicato, deficit agendi potestas, cum non valuerit constitutio, ut diximus, & satis manifeste colligitur ex d. c. post cessionem, ubi excommunicatus tanquam procurator non admittitur, & idem tenent Ioan. Andr. Cald. Spec. & alij, quos ibi refert Pan. facit etiam, quia procuratori defertur officium, quod saltem est publicum auctoritate, ut ff. de procurat. in leg. 1. cuius excommunicatus non videtur esse capax, ut latius tradunt Panor. in d. c. post cessionem, nu. 11. & Marian. Socin. in c. sacris, nu. 417. de sent. excom. Quibus in locis addunt auctores prefati, constitutionem procuratoris de eo factam, qui institutionis, vel acceptationis tempore excommunicatus fuit, adeo nullam esse, ut non conualescat, nec confirmata censetur, eo ipso, quod excommunicatus illo tempore exercitij absolutus sit, & constitutus etiam in eadem voluntate permaneat, nisi certior factus de absolutione, ipsum postea expresse vel tacite procuratorem suum confirmet, ex Panor. in d. c. post cessionem, nu. 13. & Maria. Socin. in d. c. sacris, nu. 417. quos refert & sequitur Vg. Tab. 2. c. 19. §. 1. Quamvis enim D. Anton. exigere videatur consensum expressum post absolutionem, Panor. tamen, Marian. Socin. & Felin. in d. c. post cessionem, nu. 30. verius docent, sufficere consensum tacitum modo predicto, ex quo enim postquam ipsum ab excommunicatione absolutum novit, cum non reuocatum, cum posset, sed ut causam suam ageret, permisit, ipsum confirmasse censetur, arg. 1. app. ff. de re iudic. & c. fin. vers. Idem fiet, de iure iur. l. 6. si quidem de voluntate sua creditur agere, ex quo, ne agat, ipsum prohibere potest, & non prohibet; par enim virtus taciti, & expressi mandati est, arg. 1. cum quid, & ibi no. ff. si cert. pet. unde, sicut post absolutionem de novo procuratorem illum constituere posset, ita etiam prius constitutum confirmare poterit. Et quia diximus, procedunt, quando quis excommunicatus erat tempore constitutionis, vel acceptationis mandati, sed si excommunicatio superuenit in personam procuratoris post actum perfectum constitutionis, & acceptationis mandati, ante tempus rati usus, & exercitij, valet quidem procuratorium, & consequenter quicquid per eum gestum, vel actum est, donec exceptione repellatur, per cap. p. de excep. lib. 6. quia in isto non deficit potestas, sed solum repelli potest propter communionis periculum, quouque absoluitur, post absolutionem vero primo procuratoria virescit, ut tradunt Panor. in d. c. post cessionem, nu. 15. & Marian. Socin. in c. sacris, pn. 417. in fine, de sent. excomm. & nu. 420. Immo etiam in hoc casu, cum constitutio valida fuerit, etiam & substitutio facta ab ipso, valebit, non obstante superueniente excommunicatione tempore exercitij, post absolutionem, si constitutus sit procurator cum potestate substituendi, ut docet Ioan. Andr. quem refert, & sequitur Panor. in c. post cessionem, nu. 18. & Felin. ibi, nu. 36. & Dec. nu. 23. de probat. Bald. in addit. ad Spec. in tit. de procur. vers. 1. & idem Bald. in l. Quamvis, in §. q. C. de procur. & Card. in Clem. 3. q. 16. de procur. & Vg. Tab. 2. c. 19. §. 8. Marian. Socin. in d. c. sacris, nu. 424.

de sent. excom. secus vero de constitutio eius ob excommunicationem non valet, tunc enim, etiam si procurator constitutus sit cum potestate substituendi, substituere non potest, & si substituat, nihil facit, quia cum hic vera procurator non est, consequenter nihil vi procurator agere potest, arg. tot. ff. quod solutor immo cum ipsemet Dominus excommunicatus substituere nequeat, arg. c. fin. de procur. multo minus procurator eius id facere poterit, & hec communis DD. sententia est. Sic gl. in Clem. Religiosus, in verbo, commissum, & ibi Zab. nu. 8. & Anchar. in fine, de procurat. Panor. in c. post cessionem, nu. 19. & ibi Felin. num. 36. Dec. num. 23. de probat. Vg. Tab. 2. cap. 19. §. 5. & alij.

11. Sentus est, Quod Reus denunciatus excommunicatus, aut notorius, si voluntarius sit, & negligens, non auditur in iudicio. Dixi Reus voluntarius, ut eam DD. communiter tradunt, Reus autem necessarius est, aut non necessarius, seu voluntarius, licet Inno. in c. cum inter, & ibi Panor. nu. 12. Fel. nu. 20. et Decius, nu. 15. de excep. Bartol. et latius Alexad. l. de pupillo, §. seruis, ff. de oper. noui nung. et Rom. cons. 217. incip. Res ista. Marian. Socin. in c. sacris, num. 361. & seq. de sent. excomm. Henric. lib. 13. de excom. c. 7. §. 5. Vg. de cens. Eccl. Tab. 2. c. 16. Dicitur autem voluntarius, qui aut nominatim sub conditione aut generaliter edicto generali in ius citatus, per Iudicem non necessatur venire in iudicium, sed ipse voluntarie venit, forte pro suo, aut communi interesse. Exemplum in Auth. Si omnes, C. si ve se ab her. abstin. ubi dicitur, Quod cum minor peti se restitui aduersus additionem hereditatis, vocandi sunt omnes creditores, vel specialiter, si sint certi, vel generaliter, si sint incerti, vel pone exemplum in cap. veniens, 2. de testibus.

12. Talis igitur Reus voluntarius scilicet, qui vel petit, & inquit, ut quis contra se agat, & actionem, & iudicium iam ceptum, prosequatur, vel ubi ab alio excommunicatus ipse citatur, generaliter, aut specialiter, tacita conditione hac, expressave, Si sua putauerit interesse, non est audiendus, ex communi DD. sententia, quod semper intellige, ut notat Marian. Socin. in d. cap. sacris, num. 365. de sentent. excomm. opposita exceptione. Quia cum quis Reus voluntarius est, de suo commodum in primis agitur, argum. l. diffamari, C. de ingen. manumiss. & Auth. Si omnes, C. si minor ab hereditate se abstineat, ubi autem de suo commodum agitur, in iudicio esse non potest, & si se defendat, argum. cap. intelleximus, de iudic. Excommunicatus contumaciter posse dicitur, ne de sua malitia commodum reportet. Dicitur autem Reus necessarius, quando actio dirigitur contra eum, vel quando specialiter vocatur ad iudicium, ut dicitur enim iudicium in iuratum, ut inter stipulantes, §. si Stichum, ff. de verb. oblig. & intelleximus, de iud. & contra hunc agere, & ipsum accusare, & denunciare, & denique contra eum inquirere possumus, unde, & talis excommunicatus in ius vocatus, venire debet, alioquin de sua malitia commodum reportaret, contra cap. intelleximus, de iud. ubi Panor. nu. quarto, ait, excommunicatio permittendam communionem, quando cedit in suum odium, & qua prohibita reportaret commodum, & consequenter, ad ea que sibi obiecta sunt in iudicio respondere, & defendere se potest, cap. cum inter, & ibi DD. de excep. & in cap. dilecti filij, et cap. dilecti, & c. significauit, tit. eod. & DD. ibidem, & Marian. Socin. in c. sacris, num. 361. de sent. excom. Vg. Tab. 2. c. 16. §. 1. 2. 3. & 4. Quia excommunicatio a iure positio introducta est defensio autem sui a iure naturali procedit, Clem. Restituta, is, ceterum, de sent. & re iudic. & Panor. in dilecti filij, num. 11. de excep. Marian. Socin. in d. c. sacris, num. 392. de sent. excom. & l. vi. ym. ff. de iure natur. gent. unde & Cicili. 1. Offic. ait, Principio generi animantium omni est a natura tributum, ut se, vitam, corpusque teneant, & proinde nec per ius positum nec per Principem tolli potest; Cui consequens est, sic excommunicatum, & in ius vocatum, ad sui defensionem testes, & instrumenta producere posse. Ex quo enim defensio ei permittitur, & arma, quibus se tueatur, ipsi permittuntur, arg. c. praterea, de offic. deleg. Ob quam rationem in hoc casu omnes persone, quae sunt necessariae ad iudicium quales sunt Index, qui eius dicitur pu-

plius scribit, seu Notarius, qui Acta scribit, Nuncius, qui eum citat, Procurator, aut Advocatus, qui eum defendit, & Testes, qui in testimonium adducuntur, ad ipsius defensionem excommunicato communicare possunt, sine peccato ex glossa in cap. intelleximus, in verbo, conueniri, de iud. per cap. si uere, de sent. excom. & Marian. Socin. in cap. inter alia, nu. 103. de sent. excom. & Vg. Tab. 2. c. 16. §. 3. nu. 5. & §. 5. ubi late, & eruditè tradit, posse Reum exceptionibus dilatorijs vti, tum contra Iudicem, vel eum recusando, si suspectum habuerit, quo casu, si coram Iudice Ecclesiastico agitur, probata suspicionis causa, dabitur alius Iudex, si coram non Ecclesiastico adiunctus tribuetur, cap. si quis contra Clericum, de foro compet. & in ca. cum specia, li. de appell. & in Lapertissimi, & in Auth. Si vero contigerit, C. de iudic. vel forum eius declinando, si suis Iudex non sit, l. fina. & ibi Bart. C. de excep. Panor. in c. inter monasteria, de sent. & re iudic. vel si excommunicatus sit, excommunicationem obiciendo, arg. c. 1. de excep. lib. 6. vel si ab excommunicato Actore impetratus sit, Iudicem competentem eum non esse demonstrando, argum. cap. pia, de excep. lib. 6. tum etiam contra Actorem, obijciendo excommunicationem, si forte sit excommunicatus, arg. ca. exceptio, ne de excep. in antiq. & c. pia, tit. eod. li. 6. Tum etiam, contra procuratorem, obijciendo ei, quod procurator non sit, arg. cap. 3. & cap. mandatum, de procurat. quod de mandato non continet, quod fieri debet, l. 1. & ibi Barth. & DD. de procur. Panor. in ca. 4. tit. eod. & in cap. coram, de offic. iud. deleg. aut quod modo excommunicatus sit, quæ exceptio semper fieri potest argument. cap. post cessio, nem, iuncto cap. pia, de excep. lib. 6. & Panor. in cap. in nostra, numer. 9. de procur. & in cap. Quoniam, de probat. num. 37. & Francisc. in ca. 1. de Rescript. lib. 6. Tum etiam, contra testes, obijciendo eis quod excommunicati sint, argum. cap. veniens, 2. & ibi glossa & Panor. de testib. & cap. decernimus, ubi glossa de sententia excommunicati, lib. 6. iuncto cap. 1. de excep. lib. 6. & ut ait Marian. Socin. in cap. factis, num. 363. de sentent. excommunicationem, quamcumque dilatoria exceptione contra quoslibet vti potest, siue illa competat ratione temporis, seu loci, vel loci incongrui, vel Rescripti surreptitij, vel inepi libelli, & denique quacunque alia exceptione, quæ tendit ad suam defensionem, non ad impugnacionem, ut dicit glossa in d. ca. cum inter, de excep. quam ibi DD. communiter sequuntur. Vnde & a sententia contra se lata Reus excommunicatus appellare potest, ut habetur c. cum inter, & ibi Panor. num. 1. §. de excep. & Marian. Socin. in c. factis, nu. 358. vers. Dubitatur septimo, de sent. excom. Ratio est, quia appellatio est quedam defensio instituta ad remouendum grauamen, ut in c. suggestum, de appell. & per talem sententiam contra se latam, grauatur, nisi appellat, cum post decem dies audiri non possit, arg. cap. ad consultationem, de sentent. & re iudic. excommunicato autem, ut diximus, omnis defensio permittitur, d. cap. cum inter, de excep. Immo vero, si contra excommunicatum Actorem lata sit sententia, licet illi est appellare, ex glossa in cap. significauit, in uerbis, Defensio, & ibidem longè extens. vers. Et ita ex hoc, & Panor. in ca. num. 13. ubi late esse communem, de excep. Marian. Socin. in cap. factis, num. 345. de sentent. excommunicati, ians Ioan. Calderin. in d. cap. significauit, & idem Panor. in c. de excep. & Vg. de cens. Eccles. Tab. 2. c. 13. §. 1. num. 8. colligitur ex d. ca. significauit, ubi Papa Iudicem reprehendit, qui Capitulum Tornacense, quod ibi Actor erat, ab appellatione reiecerat. Cuius Actor excommunicatus, licet ad agendo repellatur, eo quod agendo alios oppugnat, quod illi, quibidum excommunicatus est, prohibetur appellare tamen possit a sententia contra se lata, & appellationem prosegui, si antequam appellationem proseguat, petat se absolui ab excommunicatione, si enim hoc non petat, repellatur a proseguendo tanquam continens excommunicationem, ex addit. ad Panor. in d. cap. cum inter, num. 15. in litera B. & Anton. in c. ab excommunicato, colum. 2. de Rescript. quia scilicet appellando se defendit, quæ defensio ipsi excommunicato permittitur, a fortiori Reo appellare licebit, cuius causa est fauorabilis, & faciunt quæ habentur in ca. cum contin-

gat, de offic. deleg. & cap. per tuas de sent. excom. & consequenter appellationem interpositam prosegui poterit, ut habetur in ca. significauit, & cap. fin. & ibi glossa in verbo, Tempore impetrati Rescripti, & DD. ibi, de except. & etiam literas impetrare potest, quibus causa appellationis delegatur, ut habetur in d. cap. fin. de excep. & c. 1. de Rescript. lib. 6. & ibi Philipp. Franc. Nam concessio vno concessa censetur omnia, sine quibus illud expediri commodè non potest, arg. cap. prudentiam, & c. præterea, de offi. deleg. Et denique, hanc defensionem sui Reus hic necessarius in ius vocatus, non solum ipsemet per se facere poterit, ut communiter tradunt Doctores in c. intelleximus, ubi glossa in verbo, conueniri, & ibi Innoc. & Panor. num. 5. ubi ait, cum hac opinione glossa transire Innoc. Petr. Hostiensis, & alios Doctores communiter, præter Ioan. Cald. de iudic. & idem Panor. in c. fin. num. 3. de excep. Marian. Socin. in c. si quis, nu. 392. de sent. excom. sed etiam per procuratorem a se constitutum, immo verò nonnulli ut glossa in cap. pastoralis, in verbo, factum proponant, sibi non constans, de iudic. & Ioan. Cald. ut refert Panor. ubi supra, & Dec. in c. intelleximus, num. 7. qui alios refert, de iudic. & addit. ad Panor. in d. c. intelleximus, num. 5. in litera C. & addit. ad Panor. in cap. fin. nu. 3. in litera B. de excep. & Vg. de cens. Eccles. Tab. 2. c. 19. §. 8. nu. 1. voluit, Reum non posse per se agere, sed cogendum esse ad procuratorem constituendum, dummodo non ita pauper sit, ut procurator constituere non possit, aut ubi procurator non est, aut idoneus non reperitur. Ceterum mihi verior videtur, quæ & communior est sententia, posse etiam per se causam suam defendere, ut latius tradit & probat Panor. in cap. intelleximus, nu. 5. de iudic. ubi rationes Ioan. Calderini & aliorum refellit.

De effectibus extraiudicialibus excommunicationis maioris. Cap. IX.

- 1 Excommunicatus denunciatus testamentum facere non potest, & quare.
- 2 Testamentum a denunciato factum, tam iuxta civilem, quam canonica validum est.
- 3 Regulariter omnia agibilia intelliguntur permissa, nisi expressè prohibeantur.
- 4 Testandi actus contractus est, & magis privilegiatus quæ quilibet alius actus contrahendi.
- 5 Minor libertatem inter viros dare non potest.
- 6 Hæretici, & eorum sequaces, defensores, & receptatores, & rei legis maiestatis, infestabiles sunt.
- 7 Vsurarij manifesti, quando infestabiles sunt.
- 8 Cardinalium percussiones, & eos hostiliter infestantes testamentum facere non possunt.
- 9 Excommunicatus denunciatus hæres sustinere potest.
- 10 Excommunicatus denunciatus contrahere nonquit.
- 11 Contractus ab excommunicato denunciato factus, non solum in fauorem alterius contrahentis non excommunicati, sed etiam in ipsius excommunicati commodum valet.
- 12 Rege aliquid sub pena prohibente, valet actus in contrarium factus, licet pena incuratur.
- 13 Contractus ab excommunicato, ut a privato factus, valet, non autem ut a persona publica celebratus, & quæ huius ratio sit.
- 14 Excommunicatus ob hæresim, & in ea per annum perseuerans, valde contrahere non potest.
- 15 Matrimonium ab excommunicato contractum valet, licet contrahendo peccet.
- 16 Testamentum ab excommunicato factum, quare validum censendum.

17 Excommunicatus emere, vendere, locare, & alios similes actus valide facere potest.

18 Volum ab excommunicato factum valet.

19 Professio ab excommunicato facta, an, & quando valida, vel invalida sit.

20 Iurans, aut promittens dare, aut solvere aliquid alicui intra certum tempus, an si is, cui promissio facta est, interim excommunicatus sit, non dando, aut non soluendo, fiat periturus.

21 Promittens aliquid sub iuramento, promissum excommunicato servare non tenetur, & quia huius rei ratio sit.

Item effectus maioris excommunicationis extraiudiciales. Primus est, Quod Excommunicatus notorius, aut denunciatus, testamentum facere non potest, cum enim ad testamentum faciendum testes adhibendi sint, & excommunicatio hominum communio interdicta sit, eos rogando, ipsique presentibus testamentum faciendo, peccat, de qua re nulla dubitatio esse poterit. Ceterum, an testamentum ab huiusmodi excommunicato factum, validum, necne sit, non parum inter se dissentiunt auctores; nam Hostien. in cap. pia, de except. lib. 6. & Joa. Monach. in cap. Quamquam, de usufr. lib. 6. quos refert, & ex parte sequitur Glos. in glos. fin. d. cap. quandam, & in cap. Decernimus, in verbo, Et testificando, de sentent. excommunicat. lib. 6. & Goffred. ut refert Ioan. de Lignan. in d. cap. quamquam, & Albert. in 4. part. Stat. quest. 13. in cap. Item quere. colum. fin. & Anon. Gabr. lib. 4. communium. opi. Conclut. existimant testamentum non valere, eo quod communione hominum separatus sit, argumen. c. penult. de sentent. excom. & cap. Engeltrudam. 3. q. 4. sed a communione hominum separato omne beneficium ex legibus descendens denegatur, ut in Authen. de privileg. dot. haret. mulier. non praest. in §. antepenult. Et hanc etiam sententiam sequitur etiam Iacob. Bel. quem refert & sequi videtur Spec. in tit. de instrum. d. §. compendiose, vers. Quid de excommunicato.

22 Alii tamen omnes verius affirmant, excommunicatum denunciatum regulariter testari posse, & ita factum, tam iure Civili, quam Canonico validum & ratum censeri. Sic Innocent. in cap. cum voluntate, de sentent. excommunicat. Archid. in cap. pia, de except. lib. 6. Ioan. And. in cap. decernimus, de sentent. excom. lib. 6. licet aliter dixerit in glos. sua, sed illam retractavit in Novella, Feder. de Senis, c. 6. §. 7. secundum aliquas impressiones, secundum alias vero consil. 72. in cap. Illa fuit veritas, & questio in quo consilio profectus est. Ita, Primo, numquid valeat testamentum scriptum per Notarium excommunicatum, & an faciat fidem. Tertio, qualiter quis dicatur publice excommunicatus. Idem Federic. consil. 143. vel secundum alias impress. 114. Quod incipit, Factum tale est, Barr. in l. si queramus, ff. de testam. ad finem, & alij ibidem, ubi Frac. colum. penult. dicit hanc esse communem sententiam. Bald. in l. 1. C. de sacrosanct. Eccles. Panorm. in c. ad probandum, num. 9. de sent. & re iudic. & Felin. col. 2. & in c. cum voluntate, de sentent. excom. Zabari. in Clem. 1. de Except. Gemin. & Anchar. in d. c. decernimus, ubi hanc questionem disputant Marian. Socin. in c. sacris, num. 479. & 480. de sent. excom. ubi late rem hanc tractat, & argumenta contrarium solvit. Matth. Nervius Repet. in rubr. de testam. num. 31. Franciscus Niconitius, repet. in d. Rubr. de testam. num. 270. Angelica, in verbo testamentum, §. 1. & Tabienq. verbo, Testamentum, vers. Primo, & in verbo, excom. 1. vers. de cinco partes, Steph. Costa, in d. cap. decernimus, au. 1. & seq. de sent. excom. lib. 6. Conar. in tom. 1. p. 2. in Rubr. de testam. num. 18. vers. Porro illud erit, ubi alios refert, Vgolin. de cent. Eccles. Tab. 2. c. 21. & est communis DD. opinio. Ratio esse potest, quia editum de testamentis est prohibitivum, hoc est, nemo intelligitur prohibitus testari, nisi aliquo iure expresse prohibeatur, per Regulam traditam in l. ab ea parte, ff. de probat. & l. si queramus, ff. de testam. & §. fin. Instituit. Quibus non est permissum facere testamentum, & l. 2. C. de sacrosanct. Eccles. sed

excommunicatus non invenitur generaliter prohibitus testari, & proinde regulariter testari poterit.

3 Quia regulariter omnia agibilia intelliguntur permissa, nisi expresse prohibeantur, ut in l. Nec non, §. quod eis, ff. quib. ex causis maiores praecipue, cum illa debeatur hominibus, quam ut defunctorum serventur voluntates, ut in l. 1. C. de sacrosanct. Eccles. & 13. quest. 2. ca. vltima voluntas defuncti modis omnibus conservari debet, & Authen. de nupt. §. disponas, immo vero adeo volunt. iura voluntatem defuncti pro lege servari, ut non servantes, puniti ve lint, c. si haeredes, de testam. & 1. q. 1. & ibi glos. in verbo, patris, cap. Syluester, & in Auth. de haered. & sal. §. si quis autem non implens, Nec valet quod responderet Vgolin. ubi supra, hoc excommunicato satis prohibetur esse, ex quo prius est hominum communione. Nam ut ipsemet respondet ad argumentum Host. ubi supra, quamvis in hoc casu, & ipsemet excommunicatus peccet in rogans testibus, ut in testamento interfuit, & ipsemet testes similiter peccare convincantur, dum testamento excommunicati denunciati presentes sint, non tamen inde concluditur, testamentum factum non valere nam & ille qui testamentum suum iuramento firmatum mutat sine causa, peccat, & tamen mutatio tenet, ut late traditur per Ioan. And. in Metcuria, Quod semel placuit, de Reg. iur. lib. 6. & Ador. excommunicatus in iudicio esse non potest, & tamen gesta ab eo valent, si non excipiatur contra eum, arg. c. pia, de except. lib. 6. Firmum igitur testamentum excommunicati denunciati, censeri debet regulariter, ob rationem hanc quam auctores afferunt; Etenim, quia (ut diximus) excommunicatus valide agit in iudicio, si non opponatur, ut est casus in d. c. pia etenim, in iudicio dicitur quasi contrahi, l. 3. §. idem scribit, ff. de pecu.

4 Unde, multo magis testari poterit, quia actus testandi non solum est quidam contractus, sed etiam longe magis privilegiatus, quam aliquis alius actus contrahendi. Reg. in testamētis, ff. de Reg. iur. & l. 1. C. de sacrosanct. Eccles. Cum ergo excommunicatus secundum communem, & veram opinionem, ca. si vere, ubi Innoc. & Marian. Socin. nu. 7. & in c. sacris, nu. 356. de sent. excom. valide contrahere possit, a fortiori, valide testari poterit, si §. l. 1. C. de lege Fusa Canin. toll. & Institut. tit. cod. maxime, cum facilius aliquid concedatur per viam vltimae voluntatis, quod tamen inter vivos non conceditur.

5 Nam, Minor dare non potest libertatem inter vivos, & tamen in vltima voluntate dare potest, Insti. Qui manumittit, non poss. §. 1. Pro hoc denique facit, quia licet testamentum cum solennitatibus de iure postuon sit, ut tradit DD. in Rubr. de testam. ubi Ioan. And. Matth. Nervius, pup. 2. & Franciscus Niconitius, nu. 323. & seq. Steph. Costa, in c. Decernimus, num. 13. de sentent. excom. lib. 6. testandi tamen voluntas de iure naturali est, quod quidem ius naturale non est prohibitum ipsi excommunicato, ut notatur per Canonistas, in c. pastoralis, & ibi glo. fin. de appell. regulariter ergo excommunicatus valide testari potest, & consequenter codicillos facere, & haeredes instituere, & fideicommissa, & legata relinquere potest, & facta valent, ut laus Gemin. in c. decernimus, nu. 7. & Anchar. nu. 3. de sent. excom. lib. 6. & Vgolin. Tabul. 2. ca. 2. & alij communiter tradunt.

6 Dixi regulariter excommunicatum testari posse; Nam sunt quidam casus in iure expressi, quibus, ob eumdem enormitatem homines inestabiles efficiuntur ex quibus colligitur a contrariis alijs excommunicatis valide testamentum fieri posse. Haeretici enim, & eorum fautores, de sensu res & receptatores, si in excommunicatione per annum permanserint, intestabiles redduntur, cap. excommunicamus, §. si recedentes, de haeret. in aniq. & cap. cum secundum leges, eod. in l. 6. & est text. in Authen. excommunicatus, C. de haeret. & etiam relictis Maiestatibus etiam principis secularis. Quisquis, C. ad legem, tul. maiest. intestabiles redduntur qui etiam accusari possunt post mortem, ut eorum memoria damnetur, & bona publicentur, cap. 2. de praescript. l. 6. & Institut. de haeret. quae ab intesta, deier. & ita intelligitur d. §. fin. antepen. in Authen. de privileg. dot. haret. mulier. non praest. loquitur enim textus ille de heretico.

retico, & non ſimpliciter de excommunicato.

- 7 Sic etiam uſurarij manifeſti ipſo iure inſteſtabiles ſunt, niſi caueant iuxta formam traditam in c. Quamquam, de uſur. lib. 6. Socin. in Regul. 133. incip. Excommunicatus, nu. 2. Marth. Nerutius rep. in Rubr. de teſtam. num. 31. & Francie. Niconitus in rep. in Rubr. de teſtam. num. 273. Marian. Socin. in cap. ſacris, nu. 279. de ſentent. excommu-
nicat.
- 8 Sic etiam percussores Cardinalium, aut eos hoſtiliter in ſectantes, efficiuntur inſteſtabiles, ut habetur in cap. Fel-
cis, in princ. de pœnis, lib. 6. qua tamen pœna non puni-
tur percussores Episcoporum, Clem. 1. de pœnis; Ex quo
manifeſte colligitur, quod propter maiorem prerogatiua
hoc ſpecialiter diſponitur, ut percussores Cardinalium in
teſtabiles ſint, quod non diſponitur in percussores alio-
rum Clericorum, aut Episcoporum. Et de teſtamenti ha-
cenus.
- 9 Hinc inferitur, excommunicatum denunciatum hæ-
redem inſtitui valide poſſe, cum multi ſint, qui licet teſta-
mentum facere non poſſint, ex teſtamento tamen capere
poſſunt, ut eſt videre in minori quatuordecim annis, qui te-
ſtari non poſſunt, quia ætate, ſed de teſtam. & tamen capere
poſſunt ex teſtamento. Idem eſt, ſi eſt filiusfamilias, quia
non poſſunt teſtamentum facere, & tamen hæres inſtitui
poſſunt. Sic etiam furioſus, mente captus, mutus, furcus, &
ſimiles, teſtari non poſſunt, & tamen tales (ut loquuntur) te-
ſtamenti ſactionem paſſiuam habent, quia poſſunt hæredes
inſtitui, & idipſum conſtat in toto tit. Inſtit. Quibus non
eſt permiſſum facere teſtam. & in l. ſi queamus, cum glo.
iuncto §. teſtamenti autem ſactionem inſtituit, de hæred.
qualit. & diſſer. ubi multi teſtari actiue prohibentur, qui
tamen teſtabiles paſſiue ſunt, hoc eſt, quamuis teſtamentum
facere non poſſint, ex teſtamento nihilominus hæredes in-
ſtitui poſſunt. Exceptis igitur eis, qui ob criminis grauitatem
inſteſtabiles non ſolum actiue, ſed etiam paſſiue reddun-
tur, ut qui Cardinales inſequuntur, cap. ſelleis, de pœnis,
li. 6. aut hæretici ſunt, vel hæreticorum fautores, & defen-
ſores & in excommunicatione ſic per annum permanſe-
runt, ut habetur in c. excommunicatus, 1. §. credentes, de
hære. & in l. credentes, & l. Manicheos, C. de hæreticis. Alij
omnes etiam excommunicati, non ſolum poſt abſolutionem
ut patet Summa Aſſenſis, 2. par. lib. 7. tit. 9. q. 17. ſed etiam
in excommunicatione manes hæredes inſtitui poſſunt, &
inſtitutio facta ualebit; Quod idem dicendum eſt de ſuc-
cedente ab inſteſtato, poterit enim excommunicatus non
ſolum ſuccedere ut hæres ex teſtamento, ſed etiam ex in-
teſtato & etiam legata ei reſecta retinere, ut pluribus tra-
dunt Summa Hoſtienſis, lib. 3. tit. de teſtam. §. Quis ſit eſſe-
ctus. Federici, conſil. 13. alijs 14. incip. Factum tale eſt Ioan.
And. in c. Decernimus, & ibi Steph. Coſta, nu. 13. & ſeq. de
ſent. excom. lib. 6. & ibid. Gemin. Marian. Socin. in cap. ſa-
cris, num. 484. Bald. in l. 1. nu. 17. C. de hæred. inſtit. Vgol.
Tab. 2. ca. 2. §. 1. Quicquid Ioan. Monach. & Steph. quos
reſert Marian. Socin. ubi ſuprà, Angelica, in verb. Hæres,
num. 24. & Summa Aſſenſis, ubi ſuprà, & aliquot alij
Summiſta, ſine textu aut ratione generaliter affirmant, ex-
communicatum nec actiue, nec paſſiue teſtabilem eſſe, pec-
cabit tamen excommunicatus hæreditatem edeundo, ſi-
cut & poſſeſſionem accipiendo, quoties utitur commu-
nitione hominum, quæ ei interdicta eſt.
- 10 Secundus eſt, Excommunicatus notorius, aut denuncia-
tus contrahere non poſſe, quippe, quod in contrahendo
communione hominum utitur, arg. l. 1. §. de nuntiationis, ſi
de pact. & Inſtit. in princ. de oblig. & ideo ſic contra-
hendo peccat ipſemet excommunicatus, non ſolum ſi no-
torius Clerici percussores aut denunciatus ſit, ſed etiam ſi oc-
cultus ſit, cum ipſe ſemper alios vitare teneatur, & alij etiam
cum ipſo communicando peccant, ſi denunciatus, aut no-
torius fuerit, ſecus autem ſi occulte ſit excommunicatione
aliqua innodatus; Job Extravag. Martini V. *Ad uentura
ſcandala.*
- 11 Valebit nihilominus contractus ab excommunicato den-
unciato factus, ut communiter tradunt DD. Innoc. in c.
veritatis, & ibi Panorm. nu. 33. & ſeq. de dolo & contum.
& idem Panorm. in c. ad probandum, num. 8. & ibi Felſn.

de ſent. & re iudic. Ioan. And. in c. decernimus, de ſentent.
excom. lib. 6. Ioan. Calderin. in diſputatione quæ incip. Ex-
communicatus maior cõtraxit Feder. in conſ. 171. alijs 72.
incip. *Ille ſipit uetus querela.* Fran. & Gemin. in cap. pia, de ex-
cept. lib. 6. Marian. Socin. in c. ſacris, nu. 435. & ſeq. de ſent.
excom. & Rebuff. repet. in c. poſtulat. num. 15. de Cleric.
excom. miniſtr. Ioan. de Selua, in tract. de benef. 3. par. q.
4. Alphoſus a Caſtro, lib. 2. de poteſtate legis pœnalis, cap.
vlt. Conclu. 2. ad finem. Couar. in cap. alma mater, t. p. §. 1.
nu. 9. de ſent. excom. lib. 6. Vgolin. de cenſ. Eccleſ. Tabul. 2.
cap. 20. §. 1. qui omnes expreſſe affirmant, contractum ab
huiusmodi excommunicato inſtitutum, non ſolum ualere in
fauorem alterius contrahentis non excommunicati (ut ſal-
ſo exiſtitant Hoſtie. in d. c. veritatis, de dolo & contuma,
& in c. ſi uere, de ſent. excom. Cardin. in cap. pia, de exceppli.
6. & in cap. Quamquam, de uſur. lib. 6. Archid. in c. 1. de
iure patron. lib. 6. ut reſert Ioan. And. in d. c. pia, in No-
uella, & Vgol. & Lau. in 3. q. 9. in c. reuera. arg. cap. excom-
municatos, 1. 1. quæſt. 3. & Tancred. & Barthol. Brixienſ. in
quæſtione Venereali, quæ incipit. Quidam cum eſſet exco-
municatus, ut reſert Marian. Socin. ubi ſuprà, in d. ca. ſa-
cris, nu. 438.) ſed etiam ad ipſius excommunicati contra-
hentis commodum; ita, ut excommunicatus ex huiusmo-
di contractu, non ſolum efficaciter obligetur alteri, ut vo-
luerunt Hoſtienſis, & alij, ſed etiam alium ſibi efficaciter
obliget; Et ratio eſt, quia omnes fere contractus ſunt de
iure gentium, & iure gentium inuenti, ut optime probat
Panorm. in d. c. veritatis, nu. 35. prope finem, & colligitur
ex §. ius autem gentium, Inſtit. de iure nat. gent. & civil. &
in l. ex hoc iure, ſi de iuſtit. & iure; & non de iure Eccleſiæ,
ſed iſta quæ ſunt de iure gentium, non prohibentur etiam
deportatis. l. Quidam, ſi de pœn. ergo multo minus debet
prohiberi excommunicatis, cum longe deterius condi-
tionis ſit deportatus, quam excommunicatus, iuxta no-
tat. in cap. paſtoralis de appell. maxime cum excommuni-
cacio loco medicinae feratur, ca. cum medicinalis, de ſent.
excom. lib. 6. & durum nimis eſſet, ſi tollere ea diceremus,
quæ a iure naturali gentium dependent, & obligationem
naturalem inſiceret. Immo uerò, ſi inuoluitur contractus
ex parte excommunicati ut uoluerunt Hoſt. & alij, ex parte
etiam non excommunicati inuoluitur debet; cum con-
tractus claudicare non debeat, & emens, & uendens, lo-
cans, & conducens, & ſimiles contractus, ſint correlatiui,
& correlatiuorum idem ſit iudicium, ut in l. finalis, C. de iu-
dic. Cum igitur contractus proprie & directe ad Eccleſiæ
communione non pertineant, nec de iure Eccleſiæ (ſiqui-
dem ſi de iure, & communione Eccleſiæ eſſent, qui Chri-
ſtiani, & fideles non ſunt, uere non contraherent) ſint, ſed
de iure gentium, per excommunicationem Eccleſiæ con-
tractus non tollit. Quamuis igitur Eccleſiæ communio
cum excommunicatis prohibeat, & excommunicati de-
nunciati contrahendo peccent, & qui cum eis contrahunt
in excommunicationem minorem incidunt, peccentque,
arg. c. illud, de Cler. excommu. miniſtr. & c. 2. de except. &
cap. ſic ut cum tribus ſeq. 1. q. 3. actus tamen remanet ual-
idus. Cum enim Lex aliquid ſub pœna prohibet, ualeat
actus, licet pœna incurrat, ut notatur per Cyn. & alios,
in l. Non dubium, & ibi Bart. C. de legib. Panorm. in c. 2. No-
tab. vlt. de teſtibus. Quæ omnia exinde conſirmari poſſunt,
quia ut ſuperius expoſitum eſt, iudicium agnatum cum
excommunicato quantumcunque notorio, ualeat, antequam
repellatur ab agendo, arg. c. pia, de except. lib. 6. At uerò in
iudicio quaſi contrahimus, l. 3. ſi de pecu. Unde, & contra-
ctus in eius fauore agnatus ualeat, licet repelli poſſit agendo,
donec fuerit abſolutus, & ualeat iudicium ſuper tali
contractu, ſi non repellatur ab agendo, ut ex d. c. pia, cõ-
ſtat. Immo uerò ratio Hoſtienſis contra ſe militat; ſiquidem
ipſe uult contractum ex parte excommunicati tenere, non
autem ex parte excommunicati; quia hic contrahendo,
& ingerendo ſe Communioni, facit contra Canonis diſpo-
ſitionem, ut in c. cum deſideres, de ſent. excom. & c. illud,
de Cler. excom. miniſtr. Quare conueniens eſt, ut nec per
Canonem ſibi ſubueniatur, arg. Regu. iur. lib. 6. & in c. vi-
des, diſt. 10. & l. Non dubium. Quæ ratio contra ipſum mi-
litat; ſiquidem prohibitio communionis ut plurimum di-
rigi-

- igitur in nō excommunicatum, vt communionem excommunicati deuitet, i. q. 3. cap. excommunicatos, & c. cū excommunicato, de sent. excom. ca. Nuper. Cum igitur ipse principaliter contra Legem faciat, videretur potius nō valere contractus in fauorem non excommunicati, cuius contrarium Hostiensis affirmat.
- 13 Regulariter igitur contractus cum excommunicato, vt a priuato, & proprio nomine eius contractus, valet; secus autē si illum vt persona publica, & ratione publici officij celebraret, quia tunc non videtur valere, arg. c. veritatis, in fine, de dolo, & contumac. Gabr. 4. d. 18. q. 2. art. 3. Marian. Socin. in c. sacris, n. 467. de sent. excom. saltem in preiudicium Ecclesiæ, vel similis persone, puta, alienādo, vel similia peragendo; nam ex quo Prælati est excommunicatus, saltem quoad alienationem videtur eidem interdicta administratio rerum Ecclesiasticarum, vt docet Ioan. Andr. in c. pia, de except. lib. 6. Et idem dicendum videtur in alienatione pupilli, vel minoris, quam faciunt Curatores, Tutores, & similes.
- 14 Dixi regulariter valere contractus ab excommunicato celebratos, siquidem, qui excommunicatus esset ob crimen hæresis, in eaque per annum perseveraret, inhabilis ad contrahendum esse videtur, cum bonis ipso priuatus sit, cap. cum secundum leges, de hæret. lib. 7. & contrahere prohibitus arg. c. excommunicamus, i. 8. c. cedentes, iuncta gloss. in verbo, sit etiam infestabilis, de hæret. in antiq. Id quod etiam Marian. Socin. in d. c. sacris, num. 470. de sent. excom. non omnino improbabiler sentit de curatis, & piratis, capientibus & spoliantibus transientes ad liberandum terram Sanctā, & ab illa redeuntes per viam, cum fautoribus, & adiutoribus suis, qui sunt excommunicati; Nam cum ius expressè prohibeat, cum talibus aliquē venditionis contractum exercere, vt est text. in c. ad liberandum, de iudic. merito contractus venditionis cum excommunicatis propter talem causam celebratus non videtur valere, arg. l. cum lex, ff. de fideiuss. sicut nec valet contractus quo quis obligaretur ad communicandum cū excommunicato, eo quod huic communioni, quæ est in substantia contractus ius expressè resistit, ar. d. l. cum lex, & latius tradit Marian. Socin. sen. in cap. sacris, nu. 469. de sent. excom.
- 15 Hinc præfati DD. inferunt, Quod licet excommunicatus matrimonium contrahere non possit, & contrahendo peccet, contractum tamen per eum tenet tanquā contractus de iure gentium, & a solo partium consensu dependens, vt colligitur ex c. significasti, de eo qui dux. in matrim. quam possit per adult. Panorm. in c. veritatis, num. 35. in fine, Felin. in Rubr. de sponsal. num. 8. in 12. privilegio Marian. Socin. in c. sacris, num. 460. & num. 461. de sent. excom. Petr. Rebuff. repet. in cap. postulatistis, num. 18. de Cler. excom. ministr. Cou. in c. alma mater, i. par. §. i. num. 9. de sent. excom. lib. 6. Vgol. de cens. Eccle. Tab. 2. cap. 1. de sent. excom. lib. 6. Vgol. de cens. Eccle. Tab. 2. c. 20. Hentiq. lib. 13. de excom. ca. 7. §. 7. Ratio est, quia obligatio, & contractus, quo homo se tradit Deo, & prælati religionis. Et hoc procedit etiam si recipiens, quam receptus notitiam excommunicationis habebat; professio enim in hoc casu valet, quamvis recipiens peccasti notitiam excommunicationis habeat, ex Archid. 19. q. 3. c. Monasterijs, & Raym. in Sum. quem refert, & sequitur Marian. Socin. in c. sacris, nu. 122. de sent. excom. Et idem tenet Hent. Bohic. in c. cum illorum, de sent. excom. fin. vero inscius excommunicationis fuerit, nō peccat. Ad id tamen cum Gasparo Calderino, in cons. 4. sub. ti. de Rescript. quem referunt & sequuntur Gemin. in c. 1. n. 18. de Rescript. lib. 6. Felin. in c. cum illorum, nu. 5. de sent. excom. & Mar. Socin. in d. ca. sacris, nu. 174. de sent. excom. Rebuff. repet. in c. postulatistis, nu. 17. de Cler. excom. ministr. Vgol. xbi supra, nu. 5. Hoc quod diximus professionem ab excommunicato factam validam esse, procedere solum, quando recipitur via, & auctoritate ordinaria; secus autem si per viam Rescripti; quia cum Rescriptum nō valeat per excommunicatum impetratum, cap. 1. de Rescript. lib. 6. ita, nec valebit professio ratione illius Rescripti facta. Fateatur tamen Calderinus quod professio per talem emissā licet nō obliget illi Monasterio in specie, obligare tamen in genere; quia quantum in se fuit, potuit se obligare Religioni in genere, etiam nullo recipiente professionem, iuxta notata per Innoc. in c. portectum, de Regular. & Dom. in c. 1. de Rescript. lib. 6. & gloss. in c. Non solum, in verbo vestro per dñi, & ibi Arch. de Reg. lib. 6. & idem Calder. in consil. 23. & 27. de Regul. Angelica, in verbo Religiosus, n. 5. & 35. & Syluest. verbo Religio, 3. q. 5. Nauar. in comment. 2. de Regular. super. c. Non dicatis, 2. q. 1. nu. 5. & tom. 1. consil. 36. nu. 2. de Regul. de qua re latius in materia de voto agendum est.
- 20 Hinc colligitur, quid respondendum sit ad dubium illud, quo queritur, An qui iurauit, aut promisit dare, vel solvere alicui centum intra talem terminum interm. verò is cui promissum in excommunicationem incidit, teneatur nec ne, sub pœna perjurij, promissum, seu iuramentum implere, eodem in excommunicatione manente? In qua re gloss. in c. Nos Sanctores, in verbo constricti sunt, 15. q. 6. quamvis putet non posse solui eidem, subdit tamen, aut pecuniam illam in eadem sacram deponendam esse, aut quod verius credit, quod licet excommunicatus ius petendi non habeat tamē obligatus debet ei solvere arg. c. 1. & c. debitores, de iureiur. & eandem etiam opinionem sequitur Innoc. in c. veritatis, nu. 3. de dolo & contumac. & Vgol. in d. ca. Nos Sanctores, & Ioan. Andr. in c. inter alia, de sent. excom. & Raym. in summa, tit. de excom. ver. 29. & Philipp. Franc. in c. 1. de except. lib. 6. & Syluest. in verbo, excom. 5. nu. 2.

ADDITIO.

Adde. Et quod duplex mortale peccatum admittat excommunicatus, contrahens matrimonium; & quale peccatum sit, quando ambo contrahentes sunt excommunicati; vide late per Sanchez de matrim. tom. 2. lib. 7. disput. 9. a nu. 7. ad num. 11.

nu. 2. Summa Aſtenſ. 2. p. lib. 7. tit. 11. art. 3. q. 5. Ceterum alij vt Hoſt. in Sum. lib. 5. tit. de ſent. exc. nu. 16. verſ. Quid ſi teneor. Pan. in c. veritatis. nu. 39. de dolo & contumacia. Barth. Brixienſ. quem refert Pan. vbi ſupra. Mariā. Soc. in c. inter alia. nu. 94. de ſent. excom. Angelica. in verbo exc. 7. nu. 12. & ipſamet gl. in c. fin. in verbo. aliquo pacto. de haret. Medina. C. de reſtit. q. 3. cauſa 9. verſ. ſi autem creditor. Vgol. Tab. 2. cap. 20. §. 2. n. 2. docent. excommunicato non eſſe ſoluendum in hoc caſu. Et quidem aut promiſſio hæc facta fuit excommunicato durate excommunicatione. aut autem excommunicationem. ſed tempore ſolutionis ſuperuenit excommunicatione. in primo caſu. licet dubium ex eo poſſit eſſe. quod teneatur ſoluere. eo quod promiſſus videtur ſe obligaffe. & intentionem ſoluendi habuiſſe. etiam pro tempore excommunicationis. tamen verius. & probabilius exiſtimo cum Pan. vbi ſupra. non teneri. nec poſſe eo tempore ſoluere. Quia obligaret ſe ad peccatum ſcilicet ad communionem a iure prohibitam. non enim potuit ſe per iuramentum obligare contra iuris diſpoſitionem. vt in c. Quanto. de iureiur. Quare tale iuramentum fuit temerarium. & ideo non ſeruandum. Vnde Canon *In malis promiſſis reſcinda fides. in turpi voto muta propoſitum. quod incaute voſiſti. ne facias. impia eſt promiſſio. qua ſcelere adimpletur.* 22. q. 4. c. *In malis promiſſis.* In ſecundo caſu. multo minus obligatur promiſſionem adimplere. cum ſcilicet excommunicatio poſt promiſſionem ſuperuenerat. nec propterea periurus erit promittens. aut iurans. Quia vt ait gloſ. in c. fin. in verbo aliquo pacto. de haret. & eadē gloſ. in c. Nos Sanctorum. in verbo conſtricti ſunt. 1. §. q. 6. & in c. Ne quis. in verbo. furens. 22. q. 2. ſemper intelligor iuraſſe ſub hac conditione. ſi res in eodē ſtatu permanet. vt ff. de ſolut. l. cum quis. & cap. Quemadmodum. de iureiur. & ſi is. cui promiſero talis ſit. & permanserit. cui communicare liceat. & quia in omni iuramento. & promiſſione ſubintelligitur excepta ſuperioris. & Legis auctoritas. arg. l. fin. & ibi DD. ff. Qui ſuadere cogantur. Vetat autem Lex. ne quis cum excommunicato denunciato communicet. vt habetur c. ſicut Apoſtoli cum tribus ſeq. 11. q. 3. vnde ſicut furioſo effecto gladium reſtituere non teneor. cui ſano promiſi me illum. redditurum. 22. q. 2. cap. Ne quis ita. nec poſtea excommunicato. Et facit c. Quemadmodum. de iureiur. cum ſimilibus. & ſibi imputet ſi excommunicatus. quia ipſe ſua culpa ſe talem reddit. vt licite promiſſum ſoluere non poſſim. Et hoc quod diximus. locum etiam habet. etiam ſi Iudex ſub poena excommunicationis iure ipſo iuſſiſſet. vt intra talem diem ſoluere. cum Iudex contra Canones hoc præcipere non poſſit vt ſcilicet excommunicatus non vitetur. arg. cap. 1. de conſtit. iuncto ca. cum deſideres. de ſent. excom. Quamuis in hoc caſu. adeundus ſit Iudex. & certior de creditoris excommunicatione faciendus. ne alioquin tanquam contumax in excommunicationem latam incidere præſumatur.

21 *Verior igitur mihi hæc opinio viſa eſt. quod in caſibus iſtis non teneatur quis quod promiſerit ſub iuramento taliter excommunicato ſoluere. tum quia communicare cum excommunicato non licet. tum quia vt ait Hoſtienſis. opinio hæc magis tendit in fauorem fidei. & cenſuræ Eccleſiaſticae. tum etiam. in fauorem animarum ipſorum excommunicatorum. & in odium peccatorum ſuorum. hæc enim ratione excommunicati ipſi citius a contumacia reſpiſcent. & abſolutionem procurabunt. vt quod ſibi debitum eſt. recuperare poſſint. & alij etiam non excommunicati videntes quod debita ſua non recuperabunt. ſi excommunicentur. ſibi ipſis magis cauebunt. ne aliquid faciant ob quod excommunicationem incurrant. Et de contractibus hæc ſint ſatis.*

De quibusdam alijs effectibus excommunicationis maioris. Cap. X.

ETIAM SVMMARIUM.

- 1 *Conuentus de crimine criminaliter. aut civiliter. & ob contumaciam ea de cauſa excommunicatus. in qua per annum perſeuerans nocens cenſetur.*
- 2 *In excommunicatione manens per annum. beneficijs Eccleſiaſticis obtentis. an. & quando priuandus.*

Manens excommunicatus per annum ob contumaciam in cauſa civili non eſt priuatus. aut priuandus beneficijs

- 4 *Excommunicatus pro contumacia ſuper crimine hæreſis. perſeuerans per annum. beneficijs ipſo iure priuatur.*
- 5 *Annus. in quo perſeuerare dicitur. debet eſſe completus.*
- 6 *Perſeuerantia in excommunicatione per annum. non ſufficit. niſi in ea per annum animo pertinaci ſtet.*
- 7 *Post annum completum. vt beneficijs priuetur neceſſaria eſt ſententia declaratoria.*
- 8 *Permanens in excommunicatione per annum. quā incurrit ratione contumacia ſuper crimine homicidij etſi poſt annum habeatur pro conſeſſo. non eſt tamen beneficio priuatus. ſed per ſententiam priuandus.*
- 9 *Perſeuerans in excommunicatione per annum incurſa ob contumaciam leuiſ criminis. habeatur pro conſeſſo. ſed non priuatur beneficio*
- 10 *Excommunicatus quacunque de cauſa criminali. vel civili. & in ea pertinaciter per annum perſeuerans. nec ab ſolutionem procurans. præſumitur ſuſpectus de hæreſi.*
- 11 *Suſpectus de hæreſi. ob quacunque cauſam. & vt ſi ſuſpectus de hæreſi. citatus. & vocatus ab Inquiſitoribus venire contemnens. an. & quando vt hæreticus damnandus.*
- 12 *Excommunicatus. vt penas præſatas incurrat. requiritur quod fuerit nominatim excommunicatus. & declaratus.*
- 13 *Citatus. ſi ob iuſta impedimenta. reſponſurus non veniat. non tanquam hæreticus. aut de hæreſi ſuſpectus. condēnandus erit dummodo procuratorem conſtituat.*
- 14 *Excommunicato denunciato Rege. ſubditi a iuramento fidelitatis illi præſtito liberantur. donec abſoluatur.*
- 15 *Excommunicatus an priuilegijs ſibi conſeſſis priuatus ſit.*
- 16 *Excommunicatus clericus. priuilegio Canonis non priuatur.*
- 17 *Clericus coniugatus excommunicatus. utroque priuilegio. ſcilicet. Canonis. & fori gaudet.*
- 18 *Clericus excommunicatus ſolum coram Iudice Eccleſiaſtico conueniri poteſt.*
- 19 *Excommunicatus loci immunitatem non amittit. vnde ad Eccleſiam fugiens. inde extrahi non poteſt.*

1 *Tertius etiam effectus excommunicationis maioris hic annueratur ſolet. Quod conuentus de crimine ſine civiliter ſue criminaliter. & ob contumaciam ea de cauſa excommunicatus. & in eadē excommunicatione per annum perſeueras. conuictus cenſetur de eo crimine. de quo accuſatus fuit. vt colligitur ex c. Rurſus. 11. q. 3. vbi habetur excommunicatus ob crimen. intra annum excommunicationis innocentia ſuam offendere debere. alioquin tanquam conuictus de crimine cenſendi erunt. Dicitur. n. Si vera intra annum cauſam ſuam purgare contempſerint. nulla eorum vox poſtea penitus audiat. Loquitur autem hoc cap. Rurſus. vt ibi notat gloſ. in verb. Rurſus in fine. de negotio criminali tantum. & in c. Quicunque 11. q. 3. dicitur. Quicunque intra anni ſpationem civiliter. ſue publice cauſam ſuam coram ſuis excommunicatoribus non peregerint. ipſi ſibi audiendi clauſiſſe videantur. & loquitur hoc c. vt reſtatut gl. in d. c. Rurſus. in fine. & in hoc c. Quicunque in verbo. publice. tam de civili negotio. quam criminali. Ex quo igitur poſt annum in excommunicatione manens. additi non poſſunt pro conuicto haberi. Et eadem gl. in c. cum contumacia. in verbo Hæreticus. & ibi Philippus Franc. & Petr. Anchi. de haret. li. 6. & gl. in c. excommunicatus. 1. §. Qui autem. in verbo. condēnentur. & ibi Pan. n. 7. de haret. in antiq. & Spec. in tit. de accuſ. ſ. ſequitur. verſ. porro ſecundum Canones. & Vgol. in d. c. Rurſus. & Pan. in ca. 1. n. 24. dicunt. quod nulla vox eorum in Iudicijs penitus audiat. & aperte inſinuat quod ſuper criminibus. non ſunt audiendi. quaſi iuris interpretatione*

ratione habeantur pro confessis, & in c. veritatis, nu. 27. vbi etiam refert 101. And. de dolo, & contumac. Mar. Soc. in c. per tuas, num. 30. de sent. excom. Arnaldus Albertinus refert. in Rubrica de heret. nu. 32. & Anton. Burgos, repet. in c. De Quoduis deo, nu. 68. de iudic. Nau. in Man. ca. 27. nu. 23. vers. Decimo sexto. Cou. in c. alma mater, 1. 9. §. 7. num. 10. vers. conuentus, de sent. excom. lib. 6. Rebuff. repet. in c. postulasti, nu. 247. de Cler. excom. ministr. Hentij. lib. 13. de excom. c. 7. §. 5. Vgol. de censur. Eccles. Tab. 1. cap. 14. §. 3. nu. 4. & Tabul. 1. c. 24. §. 3. Ratio est: quia ex quo iudiciū subterfugit, presumitur nocens, & confiteri, quae presumptio augeatur, & vehemens efficitur, ex eo quod tantum temporis in excommunicatione perseverat, arg. c. cum contumacia, & ibi glossa in verbo, vehementer, de her. lib. 6.

Quartus est: Quod in excommunicatione manens per annum, secundum glossa in c. Rursus, & c. cum contumacia, vbi supra, & alios DD. quos infra referemus, beneficii Ecclesiastici, quae habet, aut iure ipso priuatus est, aut saltem priuari potest. Quia vero DD. confusē nimis materiam hanc exposuisse videntur, & aliqui, vt Specul. vbi supra, solum ait non priuari posse beneficii sui; alii vero, vt Innoc. in c. cum bonae, num. 2. de etat. & qualitat. & Archid. in d. c. Rursus, & Anton. de Butr. & Felin. ibi, num. 17. qui ait hanc esse communem sententiam, Marian. Soc. in c. per tuas, nu. 28. de sentent. excommunic. volunt ipso iure priuatum esse beneficii sui. Alij vero solum priuari putant beneficii, quando esset excommunicatus pro causa criminali, secus autem, si pro civili excommunicatus fuisset, in eaque per annum permanserit, vt Steph. Costa in c. cum medicinalis, nu. 9. de sent. excom. lib. 6. Angelica, in verbo, excom. vlt. nu. 17. Tabiena, verbo, excom. 1. vers. octauo, in fine, & fane Nau. in Man. ca. 27. nu. 23. vers. Decimo sexto, ideo claritatis causa, quid probabiliter in hac re dici possit, sequēbus propositionibus breuiter exponam; Quarta

Prima est: Perseuerans in excommunicatione per annum, lata ratione contumaciae incurse pro causa civili, vt potest, pro debito, non est post annum ipso iure beneficii priuatus, nec priuatus. Fauter glossa in c. contingit, in verbo, Non potest, de dolo, & contumac. Angelica, & Tabiena, & Steph. Costa, vbi supra, Rebuff. expr. esse, repet. in cap. postulasti, nu. 242. de Cler. excom. ministr. Vgol. Tab. 1. c. 14. §. 3. nu. 5. vers. Ego in hac. Et facit c. cum bonae, de etat. & qualitat. vbi perseuerans in suspensione per triennium, non est priuatus beneficio, sed solum mandatur, vt priuetur; & proinde idem de excommunicatione dicendum erit. Et facit cap. Quoniam in fine, vt lite non contestat. & fauet. Nauar. vbi supra. Ratio est: quia non est quis priuatus, nisi in casibus a iure expressis, glossa in c. fin. in verbo, ex vi iuris patronatus, de iure patron. At vero casus hic nullibi reperitur expressus, nam dicit c. Rursus, & c. Quicumque, 1. q. 3. non id dicitur, vt recte notat Pan. in c. 1. nu. 24. de iud. etenim capitula illa nullam faciunt de beneficii mentionem, sed solum vt post annum non audiantur in causa pro qua conuenti erant; Vnde Rebuff. vbi supra, nu. 243. hanc practica esse ait in tali casu, quod vbi per annum in excommunicatione permanserit, impetrari debeant litterae a Cancellaria, ratione quarum compellatur ad solvendum instanti Episcopo seu eius promotore, vel procuratore, si bona habuerit; si vero non habuerit, praestare debet cautionem saltem iuratoriā de soluedo, cum venerit ad pinguiorē fortunam, arg. c. Joardus, de solutio, vel vt alij volunt, postquam per annum in excommunicatione permanserit, citari debet instante procuratore Episcopi, reponitur super articulis, & negotio fidei, & si non compareret, & excommunicatus pro huiusmodi causa perseveraret per annum, post annum priuatus esset beneficii. Aufser. in Decis. cap. Tholos. q. 365. Henric. Boic. in c. excomm. unicamus, §. qui autem, de heret. Fel. in ca. Apostolica, col. 2. de except. vbi ait, talem merito suspensum esse de heret. postquam ita induratus permanet, vt infra dicemus.

Secundus est: Excommunicatus pro contumacia super crimine heretici, vel alio, ipso iure priuatus, perseverans per annum in excommunicatione, est ipso iure beneficii priuatus; sic Pan. in c. 1. nu. 25. de iudic. Petr. Anch. in con-

sil. 293; Felin. ca. 2. col. 4. de Rescript. Card. in cap. perpendimus, nu. 26. vers. Quapropter igitur, de sent. excom. Marian. Socin. in c. per tuas, num. 30. de sent. excom. & in cap. postulasti, num. 11. & ibi Rebuff. num. 247. de Cler. excom. ministr. Conar. in c. alma mater, 1. par. §. 7. nu. 10. vers. primum hinc apparet, de sent. excom. lib. 6. Vgol. vbi supra, Tab. 1. cap. 14. §. 3. num. 5. vers. excipiat tamen, Et facit c. Rursus, & c. Quicumque, 1. q. 3. & c. excommunicamus, 1. §. Qui autem, de heret. in antiqu. & cap. cum contumacia, tit. eod. lib. 6. Ratio est: quia vt diximus, post annum habetur pro conuicto de crimine, & ita ex eo, quod ob crimen si probatum fuisset, beneficio foret priuatus, ipso iure, tanquam de crimine conuictus, post annum in excommunicatione permansens beneficio absque alia sententia priuatus est.

Vbi aduertendum est, requiri vt annus completus sit, vt colligitur ex c. cum contumacia, de heret. lib. 6. ponderando dictionem *ex tunc* quae lapsum terminum designat, iuxta ea quae not. gl. in c. cupientes, §. ceterum, in verbo, ex tunc, de elect. lib. 6. & Clem. 1. in verbo, ex tunc, de iure patron. & l. 4. in fine, ff. de cond. & demonstrat. & praeterea etiam requiritur, vt in ea per annum conuincatur; si enim in excommunicatione steterit per sex menses semel, & postea fuerit absolutus, si postea iterum excommunicetur, & resideat per octo menses, non contumaciter tēpus sex mensium elapsum ante, ad hoc, vt censetur remansisse per annum; vt in simili dicit Bart. per illum text. in l. finali, §. quoties, in verbo, anno continuo, ff. de public. & rectigal. Alexand. volum. quinto, consil. 34. incip. Visis, & ponderatis, Petr. Anchar. in cap. 1. de Regular. lib. 6. & ibi Philip. Franc. & Panor. in c. ad Apostolicam, nu. 9. de Regular. Joa. de Lignan. in Clem. Eos, de Regular. Rebuff. repet. in c. postulasti, nu. 235. de Cleric. excom. ministr. Nauar. tom. 1. consil. 34. nu. 2. & consil. 36. nu. 1. & consil. 37. a. 2. de Regul. qui dicunt, quod si quis ingressus Religionem, stetit sex menses, & postea est egressus, & iterum est Religionem ingressus, & remansit in ea alios totos sex menses, tamen non censetur fecisse professionem integram; quia illud duplex Semestre non coniungitur, vt annum integrum efficiat; & ita in sacro Penitentiariae Platorio iudicatum fuisse. Nauar. in d. consil. 37. testatur. Quicquid falso contrarium teneant glossa in Regula. Eum qui certus est, de reg. iur. lib. 6. Specul. in titulo, de statu mona. §. 1. versic. 38. Barthol. Brixien. in quest. suis, in quest. 10. quae incip. Aliquis intrauit Monasterium. est Veneralis 68. & Alex. sibi contrarius, volum. 4. consil. 54. Viso puncto, eodem vltima.

Deinde non satis est vt per annum continuum perman- serit in excommunicatione, nisi steterit in ea per annum animo pertinaci, vt habetur in d. c. cum contumacia, de heret. lib. 6. & ita qui intra annum instaret pro habenda absolutione, & vel malitia Episcopi excommunicantis, aut parnis appellantis, & tergiversantis, absolutionē intra annum non abstineret, non haberet locum poena hęc priuationis, nec aliqua alia, iuxta not. in c. pastoralis, §. verum, de appellat. & gl. in c. vnico, in verbo, in mora, ne se de vac. lib. 6. & Philipp. Franc. in d. c. cum contumacia, Rebuff. repet. in c. postulasti, nu. 256. & 258. de Cler. excom. ministr. Vgol. Tab. 1. c. 14. §. 3. nu. 5. sicut etiam si eam excommunicationem ignorauerit, cum non sit in pertinacia puniretur illa poena.

Requiritur etiam post annum sententia declaratoria, arg. not. per Bart. in l. eius qui, ff. de iure fisci, per text. in c. cum secundum leges, de heret. lib. 6. & Felin. in c. Rodolphus, de Rescript. vers. sed declaratoria, & in c. cum non ab homine, eodem, de iudic. ante tamen declarationem poterit beneficium impetrari, sicut dicimus de Simonia, & Heresi in c. 2. de Rescript. Et facit quod not. glossa in ca. commissa, in verbo, iusto impedimento, de elect. lib. 6. & ita seruatur ex consuetudine, & Curia Romana seruatur, vt testatur Petr. Rebuff. vbi supra, num. 259. de Cler. excom. ministr. Quod si alteri collatum fuerit, aut alius beneficium illud impetrauerit ante sententiam declarationis, non possit alter etiam post annum, probata sua innocentia, ad illud restitui, in prauiudicium eius qui illud impetrauerit.

Ter.

- 8 *Tertia est.* Perseuerans in excommunicatione per annum, quam incurrit ratione contumacia super crimine priuante beneficio per sententiam, vtpote per homicidium, non est post annum beneficio priuatus, sed habetur pro conuicto, vel confessio, & venit priuandus per sententiam. Hec Conclusio colligitur ex glos. in c. Rursus, 11. quæst. 3. Imola, in cap. Querenti, col. 2. de offic. deleg. Marian. Socin. in c. per tuas, num. 30. de sent. excomm. Rebuff. in c. postulatistis, num. 260. de Cleric. excomm. ministr. Cou. in cap. Alma mater, 1. par. §. 5. num. 10. vers. Tertiū, si quis, de sentent. excomm. lib. 6. Vgolin. Tabul. 1. cap. 14. §. 3. nu. 5. vers. Altera vero hæc est, & facit cap. inuentum, 16. q. 3. vbi quis pro graui culpa potest priuari beneficio, & c. satis peruersum, dist. 56. sent. perseuerans in excommunicatione per annum est in graui culpa arg. cap. Rursus, 11. q. 3. & c. cum contumacia, de hæret. lib. 6. Vnde ei denegatur audientia, & ius appellandi, c. Rursus, & Aretin. in cap. Nullis, colum. 2. de accusat. glos. in cap. In nomine Domini, in verbo, audientia, d. 23. & proinde beneficiis priuari potest.
- 9 *Quarta est.* Perseuerans in excommunicatione incursum ob contumaciam levis criminis, per annum, non est priuatus beneficio, sed habetur pro confessio, iuxta not. per glos. in dict. cap. Rursus, 11. quæst. 3. Nicol. Miles in Repet. verbo, excommunicamus, §. 1. Aufser. in decisio. Cap. Tholos. quæst. 365. Rebuff. repet. in cap. postulatistis, num. 264. de Cleric. excomm. ministr. nec beneficio priuandus est, sed alia pœna arbitraria puniendus; Vnde, in quibusdam locis sunt statuta, vt excommunicatus soluat decem libras, aut aliam certam pecunie summam pro quolibet die, vel mense, quo steterit in excommunicatione, & vt refert Rebuff. in dict. repet. cap. postulatistis, num. 264. de Cleric. excommunicat. ministr. in Hispania lata est lex a Rege Ioanne, puniens excommunicatum oneratum ea triginta dies, sexcentis nummis sex verò menses oppressum excommunicatione, sex mille, & post qualibet die sexaginta nummos pendere debet, & a domo sua expelli. Quæ statuta licita sunt, nec vllam Simoniam continent, vt tradit Hostiens. in capitul. ad aures, & ibi Panormitan. numero quinto de Simonia, & ibi Felin. & idem Felin. in capitul. irrefragabili, numero quarto, & numero quinto, de offic. ordin. Roman. in Sing. suo 345. & decisio. 37. quæ incip. An iste qui in Ecclesijs, Angelica, verbo, excommunicatio, vltim. numero 18. Vgolin. de censur. Ecclesiast. Tab. 1. capitulo quinto. Ratio est, quia pecunia hæc pro contumacia imponitur, & pecuniaria pœna quandoque exigitur de iure Canonico, vt in capitul. dilectus, de offic. ordin. excommunicatus citius hac ratione absolutionem procurabit. Quam tamen pœnam non soluet is, qui quantum potuit, vt absolueretur, curauit.
- 10 *Quinta est.* Quacunque de causa criminali, vel civili excommunicatus, & in ea contumaciter per annum perseuerans, nec absolutionem procuras, præsumitur suspectus de hæresi, non solum secundum iura antiqua, sed etiam secundum Concil. Trident. sessio. 25. cap. 3. de reformat. *contra eum, tanquam de hæresi suspectum procedi potest.* Faciunt, quæ not. glos. in cap. excommunicamus, primo §. Qui autem, in verbo, condemnentur, in fine, & ibi Panormitan. num. 7. de hæretic. in antiquit. & idem Panormitan. in cap. postulatistis, numero quarto, de homicid. & facit cap. final. & ibi glos. in verbo, Hæretice prauitatis, & Panormitan. ibi, numero 7. de pœnis. Marian. Socin. in capitul. per tuas, numero 30. de sentent. excommunication. & idem Panormitan. in capitul. 1. numero 25. de iudic. Ioan. de Lignan. de censur. Ecclesiast. §. Decimus quartus, num. primo, & secundo, Felin. in capitul. Apostolicæ, colum. 2. de exception. & clarè testatur glos. in capitul. ad Apostolicæ, §. De hæresi, in verbo, Hæresi, de sentent. & re iudic. libro sexto, Philippus Francus, in capitul. cum contumacia, de hæretic. libro sexto, Gundissalvus de Villa diego in tractat. de hæretic. quæstione 9. & 12. Rebuff. repet. in cap. postulatistis, numero 244. de Cleric. excommunicat. ministr. Arnaldus Albertinus, repet. in Rubric. de hæretic. numero 34. Couarru. in capitul. alma mater, prima, parte, §. 7.

numero 10. versicul. Quarto est considerandum de sent. excommunicat. libro 6. Simancha Episcopus Septimacensis, in Cathol. institut. capitul. 27. auctor Directorij inquisitionis, 2. parte, c. 47. Vgol. de censur. Ecclesiast. Tabul. 1. capitul. 14. §. 3. numero 3. & Tabul. 2. capitul. 24. §. 3. Quæ suspitio probabilis est, & licet non sit sufficiens, vt de hæresi condemnatur sufficit tamen vt ei purgatio iudicatur, in qua si defecerit, poterit vt conuictus de illo crimine, pro quo citatus fuit puniri, iuxta capitul. inter, de purgat. Canon. & cap. excommunicamus, §. qui autem, de hæretic. & latius a præfatis auctoribus declaratur. Et quæ diximus in hoc casu de excommunicatione, eadem de suspensione, & interdicto dicta esse intelligimus, argument. capitul. cum bonæ, de etat. & qualit. & Innocent. ibi, & satis manifestè docet Concil. Tridentin. sessione 24. de reformat. capit. 3. in fine, in illis verbis, *Sed, si obdurato animo censuris annexis in istis per annum inordinauerit, etiam contra eum tanquam de hæresi suspectum procedi possit.* & merito; quia non solum in excommunicatione manens per annum, sed etiam in suspensione, & interdicto, & non petens, & procurans absolutionem, Ecclesiæ clausas contemnere, & male de Sacramentis, & censuris Ecclesiæ sentire, præsumitur.

11 *Sextus est.* Suspectus de hæresi, vel quia stetit in excommunicatione per annum, vel ex alia causa, & vt suspectus de hæresi citatus, & vocatus ab Inquisitoribus expressim, vt ad Iudicium accedat super rebus fidei, vel super crimine hæresis, de quo accusatus, aut suspectus est, respondens, venire contemnens, & propterea iterum ob contumaciam excommunicatus, in qua per annum perseuerat, tanquam de hæresi conuictus, velut hæreticus, elapso anno condemnari potest, vt colligitur ex capitulo, cum contumacia, de hæretic. libro 6. & cap. excommunicamus, primo §. Qui autem, & ibi glos. in verbo condemnentur, de hæretic. in antiq. & ibi Felin. & cap. final. de pœnis, in fine. Et quamuis hoc capitulo final. loquatur de biennio, ibi fuit contingencia facti, sed idem est de anno, vt notat Panormitan. in cap. postulatistis, numero 4. de homicid. & in cap. final. numero 7. de pœnis. Ioann. Andr. & alij, in cap. primo de homicid. libro 6. & Panorm. in dicto cap. excommunicamus, 1. numero 11. de hæretic. & Hostiens. vt ibi refert Panormit. Marian. Socin. senior in cap. per tuas, numero 30. de sentent. excomm. & facit Authent. Gazares, C. de hæretic. vt ait Panormit. Calderin. in cõsil. 5. incip. Diaconus, in titulo de hæretic. Arnaldus Albertinus, repet. in Rubr. de hæretic. numero 34. Couarru. in cap. Alma mater, prima parte, §. 7. numero 11. versic. Quinto, de sentent. excomm. libro 6. Vgol. Tabul. 1. cap. 14. §. 3. numero 2. Ratio esse potest, quia sufficiens est præsumptio & probatio, eum esse hæreticum, tum est ipsa suspitio hæresis, cuius causa expressim ab Inquisitoribus ad iudicium vocatus est, tum ex fuga, & declinatione iudicii, argument. capit. Nullus, de præsumpt. tum ex animorebelli persistendi in excommunicatione per annum; in quo casu satis est quod expressim vocatus erat, vt de suspitio hæresis, seu de rebus fidei responderet, & sufficit quod in genere hæresis imen in hoc edicto exponatur, nec requiritur in specie hæresim significari, ex Couarru. vbi supra, post Franc. in cap. cum contumacia, de hæretic.

ADDITIO.

* Adde. Quid autem dicendum sit, si quis per semestre sustinuit excommunicationem, & iterum per aliud semestre, an huiusmodi tempora sint coniungenda ad effectum, vt excommunicatus dicatur inordinasse per annum, & sic tanquam suspectum de hæresi posse citari ab inquisitoribus sanctæ fidei, dicendum videtur, quod non; non enim in penalibus coniungi solent tempora, sicut in fauorabilibus vt in simili de inordinante ad effectum regulæ Cancellariæ in ordine 65. probat Anton. Nald. in suis quæstio. præf. verbo excommunicatio, ad finem, & verbo, tempus; versic. tempora nunquam coniunguntur.

re lib. 6. & Henric. in cap. excommunicamus, i. de heret. in antiq.

12. *Notandum* Albertinus ubi supra, num. 35. hoc quod diximus, locum habere solum in excommunicato, qui fuit nominatim excommunicatus, seu declaratus, non autem in eo, qui solum incurrit excommunicationem a iure, vel ab homine latam, sine declaratione, ut quia quis incidit in Canonem, c. si quis suadente diabolo, 17. quest. 4. propter manum iniectionem violentam in Clericum, vel quia contraxit Matrimonium in gradu prohibito, contra Clement. 1. de consang. & affinit. & tamen non fuit declaratus a Iudice illam incurrisse, vel si quis non revelavit factum ad mandatum Iudicis iubentis generaliter, non revelantes incurrit excommunicationem a se latam, iuxta tradita in gloss. in cap. in civile, C. de falsis. Ratio huius est: quia licet ipsa excommunicatio a iure imposita affligat & inhabilitet quo ad omnes suas potestates illum, qui in eam incidit absque aliqua declaratione, ut in cap. pastoralis, in fine, de appellat. ubi trahit secum executionem, & in eum non ab homine, de sentent. excomm. n. 1. & sic respectu ipsius excommunicati statim excommunicatio operatur, alium repellendo ab his, a quibus de iure prohibetur, ut habetur in simili, in cap. fin. de coh. cler. & mulier. & denuntiatio seu declaratio non addat vinculum aliquod excommunicationi, ut in d. cap. pastoralis, §. verum, & DD. ibi, quia qui declarat, nihil addit, heredes palam, §. si quid post, ff. de testamentis, quoad Ecclesiam tamen, & alios, denuntiatio seu declaratio illa videtur necessaria, maxime ad dictam heresis suspensionem causandam; etenim contemptus ille clauium, de quibus videtur in d. sententia, inducit illum ad illam suspensionem, quia non obedit Ecclesie ipsam mandanti euitari, & ab Ecclesia foras expelli, quod mandatum ipse contemnit stando in excommunicatione per annum non obstante illa declaratione quod non est ante declarationem, licet Deum graviter offendant. Cum igitur non compareas infra annum postquam citatus & declaratus sit suam contumaciam & contemptum ostendit, ut patet in eum contumacia, de heret. lib. 6. & ex eo quod contemere videtur Claves, seu potestatem Ecclesie non caret scrupulo heretice pravitatis, ut in ca. fin. de penis habetur, merito requiritur, quod nedum incurrit excommunicationem, sed etiam quod incurrisse eam debeat. Si enim quoad alios, ut euitetur & etiam si moriatur, ut Ecclesiastica sepultura privetur, sententia declaratoria necessaria est, ut in ca. consilium Petri, de Ancharano in consil. 189. incip. *Tribus de causis Dominus Episcopus*, ubi pro hac allegat cap. cum secundum leges, de here. lib. 6. & per id quod dicit ibi. Andr. in cap. 2. de preser. lib. 6. quod in quibusdam penis afficientibus personam, a iure requiritur confessio, aut sententia, iunctis his quae dicit in c. felix, colum. 1. de penis lib. 6. & sic ante declarationem Ecclesiastica sepultura privati non debebat, ut ibi per eum; quanto minus sine excommunicationis declaratione, contra aliquem presumi debet de crimine heresis, quod est tanti prejudicii, in quo omnia penarum genera concurrunt, de quibus tradit Oldrad. in consil. 210. incip. *Regularis habet tractatus*, quae omnia maxime confirmantur per Extravag. *Adequanda scandala*, ut infra, unde constat annum hunc non a die incursum excommunicationis, sed a die declarationis incipere, hoc est, a die ex quo nominatim excommunicatus fuit, cum ex illo incipiat rumor contumaciae, seu contemptus Clauium, seu mortis, non autem a die quo excommunicationem incurrit.

13. *Advertendum* denique est, quod si citatus iusta habeat impedimenta quo minus a Iudice citatus venire possit, non erit tanquam hereticus, aut de heresi suspectus, condemnandus; quo tamen eventu procuratorem constituere debet qui eius nomine iustas absentiae causas, & impedimenta legitime alleget, ut exempli gratia, si fuerit in captivitate, si locus non sit tutus, si inimicitiae sint graues, &c. Quod si nec ipse personaliter comparere voluerit, nec procuratorem constituere, non est ut hereticus ante annum damnandus, neque ut talis intra hoc tempus habendus; anno vero finito hereticus iudicandus est, & bonorum confi-

scatio seu publicatio a iure facta, & alia hereticorum pena vim & effectum suum in illum obtinebunt, ut latius tradunt Hostiens. Anan. & Doctores, in capitulo excommunicamus, 1. §. qui autem, de heret. & Archidiacon. Ioann. Andr. & Franc. in capitulo cum contumacia, de heret. lib. 6. quos refert, ac sequitur Couarr. in capitulo alma mater 1. part. §. 7. num. 11. de sentent. excommunicat. libro 6. Sin autem anno elapso ante condemnationem contumaciae copiat in iudicio, velique propriam innocentiam, & iustas absentiae causas probare, si eius innocentia constiterit, quia deficit ratio capitul. cum contumacia, de heret. lib. 6. ex eo quod vere contumax non fuerit, admitti debet etiam ad vitandam bonorum confiscationem, & penas corporis, & infamiae; quod maxime verum est, si seipsum sponte carceri exhibuerit, ut definitum est in decreto quodam Generalium Inquisitorum, cuius meminit Simancha in suis Catholicis Institut. ca. 2. num. 6. ut Couarr. ubi supra testatur.

14. *Septimus est*. Quando Dominus, aut Princeps, seu Rex aliquis excommunicatus est, subditi, & vasalli a iuramento fidelitatis illi praestito, liberantur, donec absoluitur, capital. d. de penis & capitulo. Nos Sanctorum, & capital. iuratos, 1. §. questione 6. Richard. 4. distinctione 18. articulo. 1. questione 3. & Paludan. 4. distinctione 18. questione 6. qui ait multos hoc tenere, licet ipse contrarium verius existimet. Gibr. 4. distinctione 18. questione 2. articulo 3. Ioann. Medina. C. de restitut. questione 3. versiculo. *Nota causa*. Nauar. in Manuali, capitulo. 27. numero. 22. versiculo. undecimo. Sanct. Antonin. 3. parte dist. 24. capitulo. 76. versiculo. Decimotertio. Tabiena, verbo, excommunic. 2. versiculo. Decimoquinto. Summa Astenfis, secunda parte, libro 7. titulo. 12. questione 7. Henriquez libro 1. de excommunicatione capitulo. 7. §. 4. Vgolin. de censur. Ecclesiast. Tabul. secunda, capitulo. 11. Hoc autem post moderationem Concilii Constantiensis intelligitur post denunciationem & publicationem sententiae, quia nemo nititur tenetur excommunicatum nisi denunciatum, ut infra dicemus; immo post denunciationem subditi non solum non tenentur amplius ad fidelitatem quam iurauerunt, sed nec obedire debent. Unde inferunt auctores praefati, nec clericos Episcopo excommunicato denunciato, nec Monachos suo Abbati, nec vasallos suis Dominis excommunicatis denunciatis obedire debere. Ratio est: quia in illis superioribus per excommunicationem hanc expirat iurisdic-tio, & potestas dominandi & etiam quia debitum, quo praefati suis maioribus parere tenebantur, non naturale nec diuinum erat, sed humanum, canonicum, seu civile, ut Medina notat, ideoque per ius humanum, tale debitum ob legitimam causam extingui potuit, de qua re lo sequi nonnulla dicemus.

15. *In fine huius capituli* examinanda est difficultas, An scilicet excommunicatio privilegiis concessis ea interit, prius, & questio praecipue est de Clerico excommunicato, an ea durante privilegia sibi concessa perdat; habet enim Clericus inter alia multa privilegia quae recenset Ioann. Anton. de Nigris Campanus, repet. in Extravag. unica de vita & honest. Cleric. haec praecipua privilegia, nimirum ut eum percutiens, ipso iure sit excommunicatus, 17. q. 4. capitulo si quis suadente diabolo item, ut non conveniatur coram Iudice seculari, capit. si diligenti, de foro compet. & capitulo unico, de Cleric. coniug. lib. 6. Cardin. Clement. prima quest. 17. de vita & honest. Cleric. quod prece-dit in quolibet Clerico etiam in minoribus constituto, ca. 2. & ibi DD. de foro compet. & in cap. cum non ab homine, & ibi Doctores, de indic. & Alexand. conf. 355. alias consil. 210. incip. *Ponderatis his*, colum. nu. 2. in princip. 2. volum. Cui breuiter responderetur, non amittere; sic gloss. in cap. si quis deinceps, in verbo, iudicatum, 17. quest. 4. & facit capit. excommunicatorum, 23. quest. 5. & id expresse docent Innocent. in cap. si uere, numeri. 3. de sentent. excommunicat. & ibi Felin. num. 2. & gloss. in capit. contingit 1. in verbo, ordinati, & ibi Panorm. numer. 12. de sentent. excommunicat. & gloss. in cap. ut periculosa, in verbo, retinere. Ne Cler. uel monach. lib. 6. ubi citat pro hac re Io. Bernard. & Hostiens. & eadem gloss. in cap. Quis enim no-

M itum.

num. in verbo, Quis enim, 23. quæst. 5. Cardin. in Clem. 2. §. ceterum, de elect. Specul. in tit. de sentent. excommunicat. versicul. sed quæritur utrum verberans, & 10a. And. in Regula, Delictum, de reg. iur. li. 6. Guil. de monte Lauduno, in Clement. 1. de penitent. & remiss. numer. 3. Marian. Socin. in cap. peruenit, numer. 144. de sentent. excommunicat. Angelica, in verbo, excommunicatio, 5. num. 24. ubi ait hanc esse communioem opinionem, citâs pro hoc Vincent. Goffred. & alios, Sanct. Anton. 3. parte, titulo 24. cap. 1. versicul. percutiens Clericum excommunicatum, dicens hanc esse communem opinionem. Siluest. verbo, excommunicat. 6. numer. 4. Summa Aftenfis, 2. part. libr. 7. tit. 3. artic. 2. quæst. 6. Tabiena, verbo excommunicat. 5. numer. 30. versicul. Septimus. Qui omnes docent, Clericū excommunicatum non perdere priuilegium Canonis, ca. si quis suadente diabolo, 17. quæst. 4. Ratio est: Quia hoc priuilegium, sicut & illud aliud fori, Clericis cōdonatum est ob duo, tum ad coercedam violentiam Laicorum; tum in tutelam Clericorum, & ordinis Ecclesiastici fauorem, argum. cap. contingit, 2. & ibi gloss. final. & Marian. Socin. num. 7. de sentent. excommunicat. Clericus autem excommunicatus non amittit priuilegium se tuendi, ut habetur in capitulo intelleximus, de iudic. & capitulo cum inter, & capitulo fin. de except. & id colligit Panormitan. ex capitulo 2. & capitulo de Monialibus, de sentent. excommunicat. ubi si duo clerici, vel moniales percutiunt se adinuicem, incidunt in excommunicationem, & tamen percutiens secundo, percussit excommunicatum, quia ille primò verberauerat, & nihilominus in excommunicatione incidit. Deinde, quamuis Ecclesia casus aliquos exprimat, in quibus clericus excommunicatus hoc priuilegium sit priuatus, ut capitulo, si verò, 1. capitulo ex tenore, capitulo veniens, c. in audientia, & c. cum voluntate, §. finali, de sent. excomm. & c. 2. de pœnis, lib. 6. nullibi tamen exprimitur hic casus.

16 Non solum ergo Clericus excommunicatus, sed etiam suspensus, & interdictus hoc priuilegio gaudet, ut eū percutiens, excommunicetur, ex Hostien. in Summa, titu. de immunit. Eccles. §. In quantum, num. 9. versicul. sed nunc quid hoc priuilegium, & Pan. in cap. penult. numer. 8. de immunit. Eccles. ubi citat ad hoc ca. dictum, dist. 8. & cap. at si clerici, de iudic. in fine. Immo, etiam si verbo depositus sit adhuc utroque priuilegio, hoc est tam Canonis, ca. si quis suadente, 17. quæstio. 4. quam fori, c. si diligenti, de foro compet. gaudet, ex gloss. in cap. ad abolendam, in verbo prerogatiua, & ibi Panorm. nu. 10. de hæret. Silu. verbo, Degradatio, num. 8. & Tabiena, verbo, eod. vers. Primo. Nauar. in Manual. c. 27. nu. 79. Dixi verbo depositum utroque priuilegio gaudere; Nam degradatus realiter huiusmodi priuilegia perdit, ex gloss. in c. dictum, in verbo, seculariter, distinct. 81. Panorm. in d. c. ad abolendam, num. 10. de hæret. & in c. cum non ab homine numero. 5. de iudic. & facit c. degradatio, & ibi gloss. in verbo, priuilegio clericali, de pœnis libr. 6. Tabiena & Nauar. ubi supra, & Vgol. de censur. Eccl. Tab. 1. cap. 13. §. 15. num. 8.

17 Immo Clericus etiam coniugatus utroque priuilegio gaudet, etiam si excommunicatus sit, argument. cap. vnico, de Cleric. coniug. li. 6. dummodo ijs, qualitatibus affectus sit, eaque obseruet, quæ a Cōcil. Trident. Sess. 23. de reform. capitulo 6. requiruntur. Sicut etiam qui Clericus non est, religiosam tamen vitam ab Ecclesia approbatam gerens professus, vel nouitius in ea, utroque priuilegio gaudet, argum. cap. Monachi, & cap. De Monialibus, de sentent. excommun. in antiq. & cap. religioso, §. fin. de fonte. excommunicat. lib. 6.

18 Et quod diximus de percutiente Clericum excommunicatum, incurrere excommunicationem, eo quod excommunicatus hoc Canonis priuilegio non priuetur, idem de fori priuilegio dicimus, scilicet, nec clericum excommunicatum, etiam verbo depositum, etiam coniugatum, etiam notorius excommunicatus sit, coram Iudice seculari, sed tantum coram Ecclesiastico suo ordinario conveniri posse, arg. c. 1. & cap. si diligenti, de foro compet. & capitulo vnico, de Cleric. coniug. libro 6. Specul. tit. de sentent. excommun. num. 10. Panorm. in cap. penult. num. 8. de im-

munit. Eccles. tum, quia priuilegium hoc Clericis in Dei honorem, ordinis fauorem, & tutelam contra Laicos cōcessum est, ut habetur c. contingit, 2. de sentent. excommunicat. quæ autem pro tutela conceduntur, ijs nec excommunicati priuantur, tum, quia hac ratione ex culpa alterius præiudicium suo iudici fieret, contra cap. Non debet, de reg. iur. lib. 6.

16 Et denique ob excommunicationem loci immunitatis non amittit, & proinde ad Ecclesiam fugiens inde extrahi non potest, arg. eorum quæ habentur in c. Metuentes, & c. Diffiniuit, 17. q. 4. Host. in Summa, tit. de immu. Eccl. §. In quantum, versicul. Quid ergo, & text. c. inter alia, & ibi DD. de immu. Eccl. Añch. in Cl. 1. & Guil. de monte Lauduno, nu. 2. & 3. & Imola, de pœn. & remiss. Sylu. in verbo immunitas, 3. n. 2. ver. secundum. Tabiena, verbo, eo. vers. 6. Nau. in Man. c. 25. n. 19. vers. Tertium, Vg. de cens. Eccl. Tab. 1. c. 13. §. 15. nu. 12. & est communis, Quia cum nullibi casus hic excipitur inter alios casus, de quibus in cap. inter alia, de immu. Eccl. nec nos excipere debemus, maxime, cum immunitas hæc concessa sit ob honorem Dei Ecclesijs, vnde delictum alterius attendi non debet. Sed de his hæctenus.

De obligatione vitandi excommunicatos, & peccato, quod ex participatione cum excommunicato committitur. Cap. XI.

S Y M M A R I U M.

- 1 Preceptum de vitandis excommunicatis antiqui ssimum est, & ab Apostolorum temporibus deductum.
- 2 Ioannes Apostolus, presente Corintho hæretico, balnea ingredi noluit.
- 3 An, & quale peccatum sit, communicare cum excommunicatis.
- 4 In Diuinis cum excommunicatis participare peccatum mortale est.
- 5 Communicans scienter cum excommunicato maiori excommunicatione, in crimine criminoso, peccat mortaliter.
- 6 Participans cum excommunicato in ipso crimine, vel ante crimen commissum, non censetur participare cum excommunicato.
- 7 Participans, probabiliter ignorans alium esse excommunicatum, non excommunicatur.
- 8 Communicans cum excommunicato sed non in crimine criminoso, peccat, sed non excommunicatur maiori excommunicatione.
- 9 Absolutio ab excommunicatione ob participationem incursum, reservatur ei, cui complicitas excommunicatio est reservata.
- 10 Glossæ opinio ab auctore refellitur, eiusque ratio soluitur.
- 11 Excommunicator ipsemet communicando cum excommunicato a se in delicto, excommunicationem maiorem incurrit.
- 12 Communicans cum excommunicato in contemptum excommunicatoris, peccat mortaliter.
- 13 Participans frequenter malitiosè cum excommunicato an peccet mortaliter.
- 14 Malitia mortalis quam censenda.
- 15 Communicans cum excommunicato contra speciale mandatum superioris, an, & quando peccet mortaliter.
- 16 Participans cum excommunicato a Papa excommunicatione extendente se ad participantes peccat mortaliter.
- 17 Papa solus ferre potest excommunicationem se extendentem ad participantes.

- 18 Participans cum excommunicato in aliquo peccato mortali, peccat mortaliter.
- 19 Actum iudiciale a Ministro iustitiæ denunciato peccat mortaliter.
- 20 Communicare cum excommunicato regulariter, non est nisi peccatum veniale.
- 21 Christianorum & fidelium participatio duplex est, & quænam vitæque sit.
- 22 Horas Canonicas cum excommunicato recitans non peccat mortaliter.
- 23 Ecclesiam ingredi cum excommunicato denunciato tempore quo Divina officia illic non celebrantur, non est peccatum mortale.
- 24 Communicare cum excommunicato in priuatis orationibus, aut salutationem Angelicam cum eo dicere, aut mensam cum eo benedicere, peccatum mortale non est.
- 25 Excommunicatus denunciatus in vno loco, ubique excommunicatus, & vitandus est.
- 26 Excommunicatus in vno loco, ubique vitandus esse, Apostolicum præceptum est.
- 27 Episcopus, quo iure excommunicando subditum suum, cum suffragiis totius Ecclesiæ priuet.
- 28 Papa, an dispensare, aut permittere possit, ut quis cum excommunicatis participet.
- 29 Papa, quamvis vi coactiva ad vitandos excommunicatos non obligetur, vi tamen directiua tenetur.
- 30 Episcopus communicando cum excommunicato a se, in excommunicationem minorem incidit.
- 31 Episcopus communicans cum excommunicato a se, non censetur illum absolueret.
- 32 Communio cum excommunicato tamdiu prohibita est, quousque realiter absolutus sit.
- 33 Privilegiati a Papa ne excommunicari possint, excommunicatos denunciatos vitare tenentur.
- 34 Excommunicatus ipse cum alijs communicare prohibetur.
- 35 Excommunicatus, ex vi ipsius excommunicationis, solos fideles vitare præcipitur.
- 36 Excommunicatus per leges alias particulares, etiam infideles vitare tenetur.

Preceptum hoc de vitandis excommunicatis antiquissimum est & ab ipsis Apostolorum temporibus deductum; unde in capit. Sicut Apostoli, 11. quæstio. 3. vocatur præceptum Apostolicum quod præceptum Apostolus Paulus satis manifestè expressit 1. Corinthi, 5. cum quibusdam commemoratis criminibus Ecclesiastici iudicii formam ad omnia similia ex quibusdam daret; & post excommunicationem Corinthij incestuosi, monet ne illi commiscerentur aut cibum cum eo caperent. ut optime S. Augustinus in Hom. de penitentia (quæ est 50.) capitul. 12. exponit, & refertur in capitulo. Multi, 2. quæst. 1. cui accedit & illud eiusdem ad Titum. 3. Hæreticum hominem post unam & secundam correptionem deuita. Et ad Thesalon. cap. 3. scribens, ait: Si quis non obedierit verbo nostro per epistolam, hunc notate, & non commiscamini cum illo, ut confundatur. Huic simile est quod Sancti Ioannes 2. Ioann. 1. scribit, Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non afferit, nolite recipere eum in domum, nec Aue ei dixeritis; Qui enim dicit illi Aue, communicat eius malignis operibus. Hæc Ioannes de Schismaticis, siue hæreticis deiectionis; quæ verbis docuit, etiam factis exhibuit.

Notandum de illo auditor illius sanctissimus, & martyris fortissimus Polycarpus Smyrneorum antistes, quod tempore quodam, cum apud Ephesum balnea lauandi gratia fuisset ingressus, & vidisset ibi Corinthios; exierit continuo, & discessit non lotus, dicens: Fugiamus hinc ne balnea ipsa corrumpant, in quibus Corinthii lauantur inimici ve-

ritatis. Idem etiā Polycarpus Marcioni aliquando cum occurrisset, dicens sibi agnosces nos? respondit, agnosco primogenitum Sathane. ut referunt Iren. lib. 3. capitulo. 3. & 4. Euseb. libro 4. hist. Eccles. capitulo. 14. Beda in epist. Ioan. Epiph. Hæresi 30. Theodor. libro. 2. hæretic. fabul. & habetur in capitulo omnis, qui recedit, 24. quæstione 1. Paludan. 4. distinct. 18. quæstio. 6. articul. 1. Hoc ipsum postea Calixtus Papa & martyr. epist. 2. capitulo. 2. ad omnes Galliarum Episcopos admonet, dicens, Excommunicatos quousque a sacerdotibus nullus recipiat, ante quousque partis iustam examinationem, nec cum eis in oratione, aut cibo, aut potu, aut osculo communicet, nec Aue eis dicat, quia quousque in his, vel alijs prohibitis, scienter excommunicatis communicauerit, iuxta Apostolorum institutionem, & ipse simili excommunicationi subiacebit. Hactenus Calixtus, cuius verba habentur in capitulo, excommunicatos, 11. quæst. 3. & similia habentur in capitulo, cum excommunicato, & capitulo. Qui communicauerit, & capitulo. Ad mensam, 11. quæst. 3. Quod sanè Apostolicum præceptum ex verbis illis Christi Saluatoris. Math. 18. Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus, & Publicanus, fundamentum habet solidissimum. De qua re nonnulla lib. 1. c. 4. diximus, ubi excommunicationem omnem humano iure solum institutam esse ex varijs testimonijs & auctoritatibus comprobauimus.

Quod peccatum verò quod in communione cum excommunicatis committitur, non ita inter se consensunt auctores, quando scilicet mortale, aut veniale sit, cum huiusmodi excommunicatis participes quam sanè quæstiones plurimi scriptores varijs in locis examinauerunt. S. Thom. in addit. 3. par. quæstio. 23. articulo. 3. Alexand. de Ales. in 4. part. Summ. quæstio. 22. membr. 1. articulo. 6. §. 2. Bonau. 4. distinct. 18. quæstio. 5. numero. 8. Richard. 4. distinct. 18. articulo. 6. quæstio. 2. Paludan. 4. distinct. 18. quæst. 6. articulo. 3. Thom. Argentina. 4. distinct. 19. quæst. 1. articulo. 4. Gabr. 4. distinct. 18. quæstio. 3. Notab. 5. Adrian. in 4. Sentent. tract. de Clauibus, quæstio. 3. versicul. ex dictis oritur quæstio, Martij. Ledesm. 2. 4. quæstio. 2. 5. articul. 3. Sorus in 4. distinct. 22. quæstio. 1. articulo. 4. versicul. Secunda Concilio. Henriquez libro. 13. de excommunicat. capitulo. 8. & capitulo. 9. Ioann. Maior. 4. distinct. 18. quæstio. 3. Ex Canonistis & Summistis, Ioan. Andr. in capitulo. sacris, & ibi Panormitan. numer. 8. de his, quæ vi met. cau. fiunt. Hostien. in Summa, libro 5. titul. de sentent. excommunicat. §. Necesse, versicul. sed nunquid Philipp. Franc. in capitulo. statuimus, & ibi Gemin. numero. 8. & Ancharan. numer. 2. & Stephan. Costa. numer. 1. & 2. de sentent. excommunicat. libro 6. Summa Astenfis 2. part. libro. 7. titul. 11. articulo. 1. S. Anton. 3. part. tit. 25. capitulo. Angelica in verbo, excommunicat. 8. numer. 4. Marian. Socin. in capitulo. Inter alia, numero. 44. de sentent. excommunicat. Pisanella in verbo excommunicat. 6. Tabiena, verbo, excommunicat. 8. versicul. Decimo. Nauarr. in Man. capitulo 27. numero. 28. & seq. Syluest. verbo excommunicat. 5. numero. 6. Coar. in capitulo. Alma mater, 1. part. §. 3. numero. 7. de sentent. excommunicat. libro 6. Vgolin. de censur. Eccle. Tab. 2. c. 23. §. 14. & alij. Qui omnes in quibusdam conveniunt, in alijs uerò dissentiunt.

Et quidem tres casus sunt, in quibus est peccatum mortale, ut omnes affirmant.

Primus casus est, quando quis participat in Divinis cum excommunicato; Nomine autem Divinorum hæc tria præcipue intelliguntur; primo, Sacramenta: Secundo officia qualibet Divina. Tercio, sepultura Ecclesiastica. Sacramentorum communio tam actiua, quam passiva prohibita est, Divinorum etiam officiorum communio pari ratione prohibetur, ut non solum non celebremus illa cum excommunicato, sed neque vilo modo admittamus eum ad ea audienda; Quod si dum celebrantur Divina, excommunicatus intiar Ecclesiam, si ingrediatur solum ut transeat per illam, dissimulari potest, si autem sistat, monendus est ut exeat; si exire nolit, expellendus est; Quod si non possit expelli, statim cessandum est a Divinis, etiam ab ipsa Missa inchoata, si nondum sit inchoatus Canon. Qui

pridie quam pateretur. Si verò inchoatus sit Canon, solum Sacerdos qui celebrat cum vno Ministro in Ecclesia remanere potest, & Missam prosequi, ceteri omnes exire tenentur, vt latius hoc lib. cap. 2. docuimus, vbi materiam hanc ex proposito copiosius tractauimus, post Hostiens. in Summa, lib. 5. tit. de sentent. excommunicat. num. 17. vers. sed nunquid, & Sum. Astens. 2. par. libr. 7. tit. 11. artic. 1. quæst. 1. & 2. communicans igitur in Sacramentis suscipiendis, vel administrandis, in officijs Diuinis solemniter celebratis, & sepultura cum excommunicato maiori excommunicatione peccat mortaliter. Ratio est ex S. Th. in Quodlib. 11. art. 9. Gab. 4. distinct. 18. quæst. 3. articulo. 1. versic. Ad Tertium. Dionys. Cartus. 4. distinct. 18. quæstio. 4. versicul. Ad secundum respondet. Couarr. in capitulo. alma mater. 1. part. §. 3. num. 7. de sentent. excommunicat. lib. 6. Quia præceptum de vitandis excommunicatis directe respicit spiritualia; vnde, qui cum excommunicatis in Diuinis, id est, in Sacramentorum administratione, vel perceptione, in Ecclesiastica sepultura, & in publicis officijs Diuinis participat, (cum hæc omnia excommunicatis interdicta sint) contra præceptum Ecclesiæ, ac potissimum eius rationem directe facit in re graui, & proinde mortaliter peccat, argumen. eorum quæ habentur in cap. significauit, de sentent. excommuni. & Nauarr. in Manual. cap. 27. num. 30.

5 *Secundus casus est.* Quādo scienter communicatur cum excommunicato maiori excommunicatione in crimine criminoso, pro quo lata est excommunicatio, vt habetur in capitulo. Nuper a nobis de sentent. excommunicat. vbi dicitur, *Quod communicans scienter nominatim excommunicato in crimine, et consilium impendendo, auxilium vel fauorem, ratione damni criminis delinquere videtur in eum qui damnauit, ab eo, vel eius superiore, merito delicti, tunc erit absolutio requirenda, cum facientem, & consentientem par pena constingat.* & clarius in cap. si concubinae de sentent. excommuni. vbi dicitur, *Non est dubium sententia maioris excommunicationis inuolui, qui post latam sententiam communicat in eodem crimine criminoso.* vbi aduertendum est, tunc propriè aliquem dici participare in crimine criminoso, quando post crimen commissum, & ob id incursum excommunicationem pro tali crimine inflictam cum illo communicat in eodem delicto, in quo casu communicans cum excommunicato ipse etiam incurrit maiorem excommunicationem, vt habetur in dict. capit. Nuper, & capitulo si concubinae, & consequenter peccat mortaliter, vt Exemp. pli gratia, si quis excommunicatus est, quia detinet vxorem alterius, quousque eam a se dimittat, quicunque illi consilium, fauorem aut auxilium præstat, ne illam abiciat, in eandem excommunicationem maiorem incidit, quia peccat in eandem excommunicationem, & ita peccat mortaliter, Nisi enim sic participare, esset mortale, non ligaretur homo maiori excommunicatione, vt notat Palud. 4. dist. 18. q. 6. artic. 3.

6 *Dixi post crimen commissum, quia, si quis participet in ipso crimine, vel antequam crimen committitur, vel quādo actu committitur crimen, ob quod incurritur excommunicatio, non dicitur verè & propriè communicare, & participare cum excommunicato (cum nondum alter sit excommunicatus) sed solum participare in crimine, vnde, in hoc casu peccat mortaliter, aut venialiter pro natura ipsius participationis, & criminis, quia cooperatur illi in crimine, cooperari verò alicui in crimine mortali, aut veniali peccatum mortale, aut veniale censetur; in hoc autem casu non incurrit excommunicationem ob participationem in crimine criminoso, sed solum excommunicatus erit, quando ius excommunicat tale quid facientem, aut consilium, auxilium, vel fauorem dantem, ad hoc, vt tale delictum perpetretur, vt optime notauit Nauarr. in Manual. capitul. 17. numero. 32. versicul. octauo, & numer. 112. versicul. Declaratio prima. & cum sequitur Henriquez lib. 13. de excommunicat. capitulo. 9. §. 1. in annotat. litera E. contra Syluest. in verbo, excommunicat. §. numero. 6. versicul. sciendum est tertio, & Rosel. verbo excommunicatio. 1. casu. 43. §. fin. sed falso citat Nauarrus Panormitanum, siquidem hic auctor in capitulo. Nuper a nobis, nu-*

mero. 8. de sentent. excommunicat. expresse docet, textum illum loqui, quando post excommunicationem communicat illi in crimine damnato, & dat exemplum; Si Titius excommunicatus sit, quia tenet vxorem alterius, & ego impendo sibi auxilium, consilium, seu fauorem circa detentionem illius mulieris, tunc, inquit, proprie communico excommunicato in crimine damnato, nec sufficeret communicatio in illo actu, per quam incurritur excommunicatio, sed oportet, quod ille prius incurrat excommunicationem. Hactenus Panormitan. Hinc inferit Henriquez, quod qui Religioso consulit facere Apostasiam, non incurrit excommunicationem, si tamè Apostatæ suadeat, ne redeat ad Monasterium aut Religionem, qui iam consulit excommunicato; vel si excommunicato denunciato ob furtum, consulat ne restituat, incurrit, & peccat mortaliter, vt constat.

7 *Dixi, si scienter communicet excommunicato; quia qui participaret, ignorans probabiliter illum esse excommunicatum, in excommunicationem non incidit, vt latius tradit Nauarr. in Manual. capitulo. 27. numero. 112. & 141. & 241. post Hostiens. in Summa, lib. 5. tit. de sentent. excommuni. numer. 112. §. Et quæ sit argum. capit. Apostolica, de Cleric. excommuni. ministr. & cap. significauit, de sentent. excommuni.*

8 *Dixi, in crimine criminoso, pro quo lata est excommunicatio; quia si communicaret secum in alio crimine, pro quo excommunicationis sententia non fuisset lata, licet peccaret, non tamen incidere in sententiam excommunicationis maioris, vt communis DD. sententia testatur, & expresse docet Gabr. 4. d. 8. q. 3. artic. 3. Concl. 3.*

9 *Quibus omnibus addendum est, absolutionem ab excommunicatione sic participantis reservari ei, cui alterius complices excommunicatio reservata fuit, vnde, si prior nulli referretur, neque hæc vili reservata erit, vt habetur in capitulo. Nuper a nobis vers. in primo quidem, & ibi glo. in verbo, Tunc erit absolutio, & ibi Panorm. num. 1. & nu. 9. de sentent. excomm. Nauarr. in Manual. cap. 27. nu. 112. Couarr. in alma mater, 1. par. §. 3. nu. 5. ver. Secundo loco, de sentent. excommuni. lib. 6. Henriquez lib. 13. de excommuni. c. 9. §. 1. Non tamen in de sequitur, hanc maiorem excommunicationem quam communicans in crimine afficitur, esse excommunicationem hominis, vt falso putat glof. in d. c. Nuper a nobis, in verbo, Tunc erit absolutio, de sentent. excommuni. sed Canonis, & iuris, licet eius absolutio cōpetat ei, qui ratione criminis principalem excommunicauit, vt notant Innoc. Ioann. Andr. Card. & alij communiter, in d. c. Nuper, & ibi Pan. n. 9. dicens hanc esse cōem opinionem, & Arch. in c. si is, qui preest, 11. q. 3. vbi ait hoc ipsum tenere Raym. in Summa, de sentent. excommuni. §. quæ sit pena, sub §. pen. & Alexand. Halensis in 4. par. Sum. quæst. 22. membr. 1. art. 6. §. 3. Vg. de cens. Eccl. c. 13. §. 8. num. 3. Tab. 1. Gab. 4. d. 18. q. 3. artic. 3. dub. 3. & patet ex textu d. c. Nuper, in vers. Quamuis enim & tunc; dum per dictionem Quamuis & per dictionem Et docet, quod ex sola participatione extra crimen contrahitur minor excommunicatio, quæ est iuris, & proinde etiā in precedenti casu, scilicet in participatione criminis, contrahitur excommunicatio iuris, & non hominis: Nam si excommunicatio minor contrahitur a iure, a fortiori excommunicatio maior iuris erit, & non hominis; & hoc probant omnia argumenta, quæ formantur in glof. in vltima parte; nam cum sententia excommunicationis lata esset contra certam personam, non ligaret aliam personam, de qua cogitatum non fuit, nisi ex iuris dispositione.*

10 *Nec valet ratio glossæ quam etiā sequutus est Goffed. in Summa de sentent. excommuni. §. item quid si tempus, quia scilicet absolutio ab hac excommunicatione non potest fieri nisi per excommunicatorem, aut superiorem, vt in dict. cap. Nuper a nobis, cum tamen si esset sententia iuris & Canonis, quilibet superior posset absolvere; Respondetur enim, quod ideo alius absolvere non potest, quia Papa Innocentius III. ibi reservat hanc absolutionem excommunicatori, ea de causa ad hoc faciendum motus, quia communicans huic in crimine, directe in personam excommunicatoris, fauendo, & consulendo a se damnatis, deliquisse videtur; & idem docet*

- cent Hostiensin Summa, lib. 5. tit. de sent. excomm. §. Quid si Episcopus, num. 16. & Summa Astenfis, 2. par. lib. 7. tit. 11. artic. 2. quæst. 3. & Steph. Costa repet. in capit. Statuimus, numer. 14. de sentent. excomm. & est communis DD.
11. *Ex qua doctrina Panorm. in d. c. Nuper a nobis, num. 10. inferit duo; unum est, quod excommunicator communicando ipsi excommunicato a se in delicto, incurrat etiam excommunicationem maiorem; ut exempli causa, si Petrum excommunicauit pro rapina Ioanni facta, quem forte odit, sed hoc fecit coactus per superiorem, & nihilominus latenter fauet Petro raptori, & cum eo participat, & eum recepat; Vel pone, quod mulierem excommunicet propter concubinatum Clerici, cui tam in ipse fauet potest, & consilium, ut cum ea Clericus fornicetur, in his casibus excommunicatus ipsemet sententia excommunicationis ligatur, ut docet Hostiensis, & Astenfis ubi supra, q. 4. & rationem dat Panorm. quia ista sententia est iuris, seu autem diceretur, si esset sententia hominis, quia seipsum ligare non posset. Alterum est, quod communicans excommunicato in crimine, etiam extra territorium excommunicatoris, incidat in excommunicationem, quia ista est sententia iuris, cui totus orbis est territorium, quod sane verum non esset, si hominis hæc, & non iuris sententia esset.*
12. *Tertius casus est, Quando quis cum excommunicato communicat in contemptum excommunicatoris, & in hoc etiam conueniunt omnes auctores initio allati, & etiam Hostiensin Sum. lib. 5. tit. de sentent. excomm. §. Necessesse, & S. Thom. Quodlib. 1. art. 9. Gabr. 4. d. 18. quæst. 3. artic. 2. Conclusio est enim tunc esse peccatum mortale. Ratio est euidentia, quia qui non obedit superiori, morte dignus est, & de maior. & obed. & 1. Reg. 12. Quasi peccatum arislandi est repugnare, & quasi scelus idololatria, nolite acquiescere, & Luc. 10. Qui vos spernit, me spernit, & Ro. 13. Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit, qui autem resistit, seipsum damnationem acquirit. & facit pro hoc c. Si celebrat, de Clericis, excomm. in minister. Addit autem Gabr. ubi supra, hoc verum esse, præmissa Canonica monitione, & ita intelligendum esse videtur, quod si communicans post huiusmodi monitionem cum excommunicato ab homine peccat mortaliter. Et a fortiori peccat mortaliter, quando communicat in contemptum Clauium; Quia qui Ecclesiam contemnit, Christum contemnit. Luc. 10. ut si quis diceret, non esse curandum excommunicationem nec capitale de ea faciendum esse, ut sit aliquando a temerariis, hoc enim hæresim sapit, cum denegare tacitus videatur Clauium potestatem. Et facit c. excommunicamus 2. & 2. de heret. & c. Sacris, Quod mer. cau. Item si quis diceret in despectum Clerici, de excommunicatis, tu charior mihi eris, quam prius: hæc enim & similia contemptum, & inobedientiam arguunt. Addunt Dur. 4. dist. 18. quæst. 5. num. 8. Palud. 4. d. 18. q. 2. artic. 3. Gabr. 4. d. 18. q. 3. artic. 1. Notab. 5. vers. casus autem Panorm. in c. Sacris, num. 8. De his quæ vi meticausa fiunt. Steph. Costa in c. Statuimus, n. 2. & 3. de sent. excomm. lib. 6. Angelica, in verbo excomm. 8. n. 8. Nauar. in Man. cap. 27. num. 30. Henriquez lib. 13. de excomm. in c. 8. & 9. alios casus esse, in quibus participatio cum excommunicato sit etiam mortale peccatum; quamuis enim auctores omnes in his tribus casibus consentiant, & aliqui vt S. Th. in addit. 3. par. quæst. 23. ar. 3. & Quodlib. 1. art. 9. & fauet Duran. ubi supra. Thom. Argen. 4. dist. 19. quæstio. vnic. artic. 4. Gabr. 4. dist. 18. quæst. 3. art. 1. Not. 5. vers. alia est opinio communis. Adrian. in 4. Sentent. tra. de Clauibus, quæst. 3. vers. Pro huius solutione. Couarr. in cap. Alma mater, 1. par. 8. 3. num. 7. vers. peccat tamen communicans, de sent. excomm. lib. 6. his tribus casibus exceptis veniale tantum peccatum esse dicunt cum excommunicato participare: alij tamen quos paulo ante commemorauimus, plures casus afferunt, in quibus etiam mortale esse censent cum excommunicatis denunciatis communicare, qui casus quatuor numero sunt quos Nauar. post Theologos aliquos Canonistas, & Summas in Man. c. 27. num. 30. recensuit, qui a nobis examinandi sunt, ut sic quid veritatis, aut falsitatis in se contineant, unicuique rem ipsam paulo diligentius consideranti manifestum esse possit.*
13. *Quartus casus, qui primus est eorum quatuor, quos affert Nauar. est, si frequenter cum eo communicet seu participet, intelligendo, inquit, de illa frequentia quæ secum coniunctam habet militiam mortalem. At hic casus qui etiam est Durandi, Paludani, & aliorum, non placet Soto 4. dist. 22. quæst. 1. art. 4. Conclusio 3. vers. Tertius casus, & Gabr. 4. d. 18. quæst. 3. art. 2. Conclusio 6. & merito: Quia venialium frequentia, licet sit via quædam & preparatio ad mortale, tamen secundum se non est circumstantia mutans genus peccati venialis, ut docet S. Thom. 1. 2. q. 88. artic. 4. & proinde si vna vice communicare veniale sit, etiam & sæpius communicare, solum veniale censeri debet. Unde, non ex frequentia sola, sed ex malitia, seu contemptu annexo peccatum mortale est. Declarans autem Nauar. quænam sit ista malitia, subdit esse malitiam animandi illum ad delinquendum: ut si ex frequenti mea consuetudine cum excommunicato, ille animetur ad peccatum, & ad persistendum in sua obstinatione, ego pecco mortaliter. Quod licet verè dictum sit, ego tamen his, duo aut tria adderem: vnum est, quod ista malitia sit nota illi excommunicato, cum quo communicat: unde si ego participem simpliciter cum illo, bono zelo, quamuis ille ex hoc animetur ad malum, ex sua malitia, ego non pecco mortaliter; secundum est: Si ego aduertam, aut res tam palam est, quod merito aduertere debeam, alterum ex mea communione animari ad malum, & pertinaciam, aut per nostræ societatis abstrationem citius a malo velle desistere, aut quod alij a simili delicto detererentur, vel nostro exemplo agendi, Clauis Ecclesiæ nihil penduntur, tunc etiam frequenter hoc non faciam, peccatum est mortale. Tertium est: Quod licet frequentia sola non mutet genus peccati, quia tamen signum est, licet non infallibile, contemptus, eo quod qui frequenter agit contra monitionem Legis, interpretatur Clauis Ecclesiæ, & obedientiam superioris contemnere videtur, huiusmodi frequentia communionis cum excommunicato, ab auctoribus allatis, inter casus illos annumeratur, quibus communicans peccat mortaliter, quod ut verum sit, intelligi debet cum inclusione contemptus, ut diximus & latius tradunt Gabr. ubi supra, Adrianus in 4. sentent. tract. de Clauibus quæst. 3. vers. Secunda propositio. Henriquez lib. 13. de excomm. in c. 8. §. 1. post Summam Astensem, 2. par. lib. 7. tit. 11. ar. 1. quæst. 1. & Bon. in 4. d. 18. in ult. par. distinct. quæst. 5. in fine, qui duo vltimi notant, quod quia vix potest excommunicati societas sine contemptu frequentari, ideo sanum consilium est unicuique, ut se a talibus ad vitandum periculum elonget; hoc ergo modo intellectus casus hic verus erit.*
15. *Quintus casus, qui secundus est eorum, quos addit Nauar. ubi supra, est, Quando quis communicat cum excommunicato contra speciale præceptum superioris, tunc enim est peccatum mortale, eo quod habet aliam malitiam inobedientiæ in re graui coniunctam ex Nauar. in Man. ca. 27. num. 31. & num. 36. vers. Ad quartum. Immo Henriquez lib. 13. de excomm. in cap. 8. §. 1. in annot. litera C. ait, duplex esse peccatum, contra obedientiam iuris, & iudicis, arg. cap. 2. de maior. & obed. quia scilicet ad præceptum iuris sub excommunicatione latæ sententiæ additur nouum præceptum iudicis, & antea hoc ipsum docuerunt Hostiensin Summa, lib. 5. tit. de sent. excomm. nu. 19. vers. Quid si Episcopus, prope finem, & Summa Astenfis, 2. par. lib. 7. tit. 11. artic. 2. quæst. 5. circa quem casum addo, hanc inobedientiam, excluso contemptu ut supra, frequenter non esse peccatum mortale, & forte, ex genere suo non est mortale. Si enim inobedientia iuris generalis, & communis non sit peccatum mortale, quando quis non ex contemptu, sed ex concupiscentia, vel ira, aut alia de causa aliquid facit contra statutum Legis, aut superioris, secundum ea quæ tradunt S. Tho. 2. 2. q. 105. ar. 1. ad primum, & quæst. 136. art. 9. & Gaetan. ibi, & Couarr. in c. alma mater, 1. par. 8. 7. nu. 6. de sent. excomm. lib. 6. etiam in hac materia, ut communiter docent auctores, non video cur inobedientia mandati specialis si peccatum mortale, nisi forte mandatum speciale fieret in virtute Sanctæ obedientiæ.*
16. *Sextus casus, qui est tertius ex illis, quos affert Nauar. ubi supra, est, cum quis participat cum excommunicato a Papa*

- Excommunicatione quæ etiam extendat se ad participantes, tunc certum est participantes peccare mortaliter, quia etiam ipsi incurrunt excommunicationem maiorem, quæ incurrunt non potest nisi ob mortale peccatum, argum. cap. Sacris, & c. Quod in dubijs, de sent. excom. vbi Pan. n. 3. & post eum Gabr. 4. d. 18. qu. 3. art. 2. Concl. 2. & Na. in Man. ca. 27. nu. 31. dicunt, nullum citra Papam posse hodie ferre hanc excommunicationem; *Excommunico te cum omnibus participantibus tibi*, ut in cap. statum, de sent. excom. lib. 6. quod intelligitur tam in genere, quam in specie, sine Canonica monitione præmissa, & sententia sic lata ab alio quam à Papa, nulla erit ex d. ca. statum, & ibi glo. in verbo, Non teneat. Intelligo in genere, quando diceretur in sententia, *Excommunico omnes participantes cum tali*. In specie, quando diceretur, *Excommunico Petrum, quia communicat Martino excommunicato*. Unde, si alius à Papa diceret, *Præcipimus sub pena excommunicationis, ut nemo communi- cetur excommunicatis huius, vel illius Civitatis, aut cum nominatum excommunicatis; aut cum manifestis percussoribus Clericorum*, nullum istorum excommunicatorum nominando aut diceret, *Excommunico participantes cum Petro; aut Martino excommunicato*, sententia nulla esset, nisi monitionem Canonica præmississet, scilicet, trinā, vel unā pro tribus, aliquorum dierum interuallis, competentibus servatis, nisi necessitas facti aliter ea suaserit moderanda, ut ex d. cap. statum, & c. constitutionem, de sent. excom. lib. 6. constat, vbi Host. Ioan. Monach. & Steph. Costa, in d. ca. statum, num. 5. in verbo, damnato, advertunt, quod licet talis excommunicato generalis ferri non possit in participantes, sine Canonica monitione, optimè tamen ferri potest in eos, qui participant in crimine, talis excommunicationis generalis, in quo casu, communicans in crimine duas sententias excommunicationis incurrat, vnam scilicet iuris, & aliam hominis, arg. c. Nuper, de sent. excomm.
- 17† Dixi alium à Papa ferre non posse talem excommunicationem in genere, vel in specie contra participantes, Papa enim cum sit supra ius, non ligatur hac lege, cap. statum, vbi de in c. significavit, de sent. excom. Papa Clericos inuoluit, maiori excommunicatione, qui excommunicatis à Papa participant in diuinis. Immo Henriquez lib. 13. de excom. cap. 8. §. 2. ait, quod si Papa denunciatur iudicialiter per sententiam publicè & nominatim, quamvis non exprimat, extendi tamen ad participantes, & ita participantes mortaliter peccant, & in maiorem excommunicationem incidunt, duobus concurrentibus, si participans Clericus sit, & ad diuina sic denunciatur à Papa admittat; secus autem, si Laicus sit qui participat, aut si Clericus sit, participet tamen in humanis; tunc enim solum venialiter peccat, & minorem excommunicationem tantum incurrere putat; additq; hoc quod diximus, locum habere in solo denunciato à Papa, ob summam & exactam obedientiam, quæ speciali mandato, & censuræ summi pastoris ab omnibus debetur. Et hanc suam opinionem ex c. significavit, de sent. excom. colligit, quia textus ille de solis Clericis loquitur, & de admissione eorum ad Diuina, unde, in anno. in littera E. ait Clericum cum excommunicato à Papa Horas Canonicas recitantem, etiā extra Ecclesiā, excommunicationem maiorem incurrere, quia textus dicit, *Vel participat*. Alii tamen plura requirunt, ad hoc ut participans cū excommunicato à Papa maiorem excommunicationem incurrat, ut in ca. 14. dicemus, iuxta quæ intelligenda erunt, quæ in hoc casu diximus; Interim de hoc casu hæc sufficiant.
- 18 *Septimus casus*, qui est quartus eorum, quos refert Na. vbi supra in Ma. c. 17. n. 30. est cū quis participat cum excommunicato in aliquo peccato mortali. Verum, hic casus ad rem non facit, quia tunc non peccat mortaliter ex eo, quod participet cū excommunicato; sed ex eo quod participet cum alio in eodem peccato mortali, cum consensu, & cooperatio ad peccatum mortale sit etiam peccatum mortale, ut enim ait Apostolus, *Rom. 1. Digni sunt morte non solum qui peccant mortali- ter, sed etiam qui consentiunt facientibus*.
- 19 *Octauus casus*, additur ab Henriquez. lib. 13. de excom. cap. 9. §. 3. quando quis à Ministro Iustitiæ denunciato peccat actum iudicalem, aut Sententiam in re graui, tunc enim proculdubio peccat mortaliter, inducens ad actum de

se nullum, in præiudicium tertij, cum ut ex dictis manifestum est, intentia Iudicis denunciati ob defectum Iurisdictionis nulla omnino sit, & irrita.

- 20- *Extra casus prædictos participatio cum excommunicato nunquam erit plus quam veniale peccatum; sic Hostiensis, in Summa, tit. de sent. excom. §. fin. Summa. Asten- sis, 2. par. lib. 7. tit. 1. art. 1. S. Thom. in addit. 3. par. quæst. 23. art. 3. & Quodl. 11. art. 9. Dur. 4. d. 18. q. 5. nu. 8. Thom. Argent. 4. d. 19. quæst. unica art. 4. Palud. 4. d. 18. qu. 6. art. 3. Conclus. 1. Ioan. Maior. 4. d. 18. q. 3. Gabr. 4. dist. 18. quæst. 3. artic. 1. versic. Alia est opinio; Bonau. 4. d. 18. in vlt. p. dist. quæst. 5. Alex. de Ales. in 4. part. Sum. quæstio. 22. memb. 1. artic. 6. §. 2. Adrian. in 4. sentent. in tract. de Clauibus q. 3. ver. Secunda propositio, Martinus Ledesin. 2. 4. quæst. 25. art. 3. Sotus. 4. dist. 22. quæst. 1. art. 4. Conclus. 3. Rich. 4. nu. 18. art. 6. quæst. 2. Ioan. And. in cap. Sacris, & ibi Panormit. n. 9. de his quæ vi met. cau. sunt, quamvis dubius sit Panormit. dicit tamen hanc esse communem opinionem. Archidia. etiam, 1. quæst. 3. in ca. Quoniam multos, quem refert ibi Pano. 5. Anton. 3. part. tit. 25. cap. 1. Angelica, in verbo, excom. 8. num. 4. Na. in Man. ca. 27. num. 30. Coua. in ca. alma mater, 1. par. §. 3. num. 7. vers. Idgitur regulam, de sent. excom. li. 6. Henriquez lib. 13. de sent. excom. cap. 8. & 9. & eam Gabr. vbi supra communem & Theologorum, & Canonistarum esse docet, qui omnes communiter affirmant, communicantem cum excommunicato non peccare mortaliter, eo quod communicatio cum excommunicato ex suo genere non sit peccatum mortale; & communiter asserunt participantem solum peccare mortaliter, quando vel in crimine, vel in contemptum Ecclesiæ, vel in Diuinis; cum excommunicato participat, secus autem, quando in humanis & temporalibus communicat, secus contemptu, aut scandalo; Et alij vniuersaliter dicunt, participationem in Diuinis esse mortale, in humanis verò solum esse veniale. Ratio est; quia cum duplex sit Christianorum, & fidelium participatio vna quæ Christianorum propria est quatenus Christiani sunt, ut est participatio in Diuinis; alia quæ communis est hominibus, quatenus homines, & concives sunt, ut est communicatio in temporalibus, & actibus humanis; illam Ecclesia directè prohibet, & proinde cum excommunicato in diuinis participans, directè contra præceptum Ecclesiæ faciens, mortaliter peccat; Quia verò communicatio cum excommunicatis in temporalibus prohibet tantum indirectè, & ex consequenti, qui in illis communicat, non contra præceptum Ecclesiæ, sed præter præceptum facit; & ideo venialiter tantum peccat. Qui ergo in humanis non effrenatè participat, sed ex quadam verecundia salutariter refrenatur, vel ex quadam reuerentia ad modicum tempus subsistit cum eo, licet cum displicentia, non peccat mortaliter; Nimis enim graue, ac durum esset, si homo pro vno leui verbo cum excommunicato mortaliter peccaret; unde putandum non est, quod Ecclesia intendat tantum laqueum ponere pro tam leui participatio- ne, quæ neque directè contra præceptum Ecclesiæ, neque in contemptum Iudicis, aut Censuræ, neque in Diuinis sit ut citati auctores affirmant, quicquid nonnulli, ut Goffred. in Sum. Rayn. & alij, quos refert Panorm. in ca. Sacris, nu. 8. de his quæ vi met. cau. sunt, & Vgolin. de cens. Eccl. Tab. 2. cap. 23. §. 14. num. 2. eos etiam in hoc casu peccare mortaliter velint, sed falsos; Nam d. capit. Sacris, de his quæ vi. quod ab istis asseritur, in quo dicitur, *communicantem cum excommunicato peccare mortaliter*, non de communicante in temporalibus, sed in Diuinis officiis; quæ solemniter & publice in Ecclesia celebrantur, & in Sacramentis suscipiendis, vel ministrandis, & in Ecclesiastica sepultura, debet intelligi; vel de communicante in crimine, aut in contemptum Iudicis; qui enim post canonicam monitionem, ne cum excommunicato participet, ab eius consortio non abstinere, peccat mortaliter, quia tunc Ecclesiæ censuram contemnet censetur, & ideo excommunicatione maiori ligari poterit, arg. c. statum, & c. constitutionem, de sent. excom. lib. 6. & latius tradit Coua. in ca. alma mater, 1. par. §. 3. num. 9. vers. Tandem, de sent. excom. lib. 6. post S. Th. in addit. 3. par. q. 23. art. 3. ad primum.*
- 22 *Hinc infert Coua. vbi supra, §. 3. num. 8. vers. Sic & excom-*

communicatis, recitantes priuatum horas Canonicas cum excommunicato, non peccate mortaliter: quod etiam docet Henricus lib. 13. de excomm. cap. 7. §. 2. ubi ait, excommunicatum etiam cum alio laico horas dicente, non peccare mortaliter; Non tamen dicere debet, *Domine vobiscum*, quia hæc verba dicuntur propriè in persona Ecclesiæ, cetera verò omnia, quando priuatum dicuntur, tãquam a persona priuata recitantur; Si quis tamen ex inaduerterentia priuatum recitando illa verba diceret, non peccaret mortaliter.

23. *Addit etiam idem Couar. non esse peccatum mortale, si quis cum excommunicato ingreditur Ecclesiam eo tempore, quo Diuina officia ibi non celebrantur; & Henricus ubi supra vult, denunciatum sine scio in Ecclesiâ (quando non sunt ibi officia, priuatis orationibus, aut horas Canonicas recitare posse sine peccato mortali, etiam si in eadem Ecclesiâ adsint alij suas horas priuatum recitantes, dummodo excommunicatus non audiat horas alterius, nec cum eo recitet alternatim, erit tamen peccatum veniale priuatum horas, vt diximus, cum eo recitare, aut Ecclesiam ingredi cum eo, vt Couar. ubi supra, nu. 8. testatur; quia cum excommunicatus his actibus interdictus, aut priuatus nō sit, cum eo priuatum in illis communicare veniale solum erit.*

24. *Addit tertio Nauar. in Man. cap. 27. num. 36. Nec esse peccatum mortale communicare cum excommunicato in priuatis orationibus, vt dicere simul cum illo salutacionem Anglicam, quando ad illam pulsatur, aut simul cum eo communicare benedicendo mensam, nec consequenter simul cum illo priuatum orare in cubiculo; Item addit Nauar. neque esse hæc peccata venialia; quia excommunicato me salutari respondere possum, ex Palud. 4. dist. 18. quæst. 6. art. 1. & S. Anton. 3. part. tit. 25. cap. 2. Deus te conuertat. Similiter si rationabili ex causa scribiles excommunicato, possum loco salutacionis in titulo literæ præfigere hæc verba, Deus te conuertat, aut optare spiritum consilij sanctorum, quæ sunt verba orationis. Item cum excommunicato legere possum partem Euangelij, aut Psalmi. Item, cum eo interesse possumus concioni, cum hæc ei non sit prohibita, cap. Responsio. de sent. excomm. sed initio concionis ubique præmitti solet Angelica salutatio cum igitur orare possumus hoc modo cum illo in Ecclesiâ, multo magis extra Ecclesiam cum illo hoc ipsum facere possumus sine peccato mortali, aut etiam veniali; Addit Henricus lib. 13. de excomm. cap. 10. §. 4. Quod si ad templi angulum adesset denunciatus, non attendens ad officia, alij licet in Missa, aut officio permanere possunt; Sicut etiam, si talis obiter per Ecclesiam transeat, & parum persistat orando, non est cur ab officijs Diuinis cessetur. Non igitur peccatum mortale est quomodocumque cum excommunicatis in Diuinis participare, sed solum quando solemniter & publicè in Ecclesijs celebrantur, vt Nauar. ubi supra, num. 36. versic. Ad quintum, & Couar. in d. cap. alma mater, 1. par. §. 3. nu. 3. versic. sic & excommunicatos, testantur.*

25. *Addi potest quarto, excommunicatum denunciatum in vno loco, verbi gratia, Parisijs, ubique excommunicatum esse, & ubique vitandum, etiam Romæ, aut Bononiæ, etiã si hoc ibi ignoretur excommunicatio enim animam afficit, & sequitur excommunicatum, vt lepra leprosum, argum. cap. cito turpem, 1. quæst. 1. glo. in cap. si quis presbyter, in verbo alius Episcopus, 7. quæst. 1. & eadem glo. in cap. pastoralis, §. verum, in verbo, subtrahuntur, de appellat. & facit quæ de suspensio docet in cap. Quisquis, in verbo, communicet, 4. quæst. 5. & in cap. officij, in verbo excommunicationis vinculo, de sentent. excomm. Cardin. in Clem. 1. in verbo Ipsius, de pœnis. Panorm. in cap. ad reprimendam, num. 2. de offic. ordin. & in c. 1. de raptor. Innoc. in c. inquisitioni, num. 2. de sent. excomm. Idem Panorm. in c. ad nostram, 3. num. 6. de iureiur. & in cap. cum & plantares, num. 1. de priuileg. Marian. Socio, in cap. sacris, num. 489. & in cap. inter alia, num. 117. de sent. excomm. Nauar. in cap. inter verba, 1. quæst. 3. Coroll. 67. Couar. in cap. alma mater, 1. par. §. 3. num. 2. versic. Queritur tandem, de sent. excomm. lib. 6. Henricus lib. 13. de excommuni-*

§. 3. & in annot. ca. 24. §. 1. in litera E. Martin. Ledesma. 2. quæst. 25. art. 1. Vgolin. de censur. Eccles. Tabul. 1. cap. 13. §. 10. qui docent esse communem, quicquid Palud. 4. dist. 18. quæst. 6. art. 1. & Durand. 1. dist. 18. quæst. 5. nu. 4. Syluest. in verbo, excomm. 5. dub. 17. & alij nonnulli contrarium affirmant, vt Henric. in c. cum desideres, de sent. excomm. & Cosmas in Pragm. sanct. tit. de excomm. non vitand. verbo, excommunicationis, qui existimant solum vitandum esse in prouincia, & Diocesi in qua denunciatus est; Aut quando is qui excommunicatum vitare vult, probare potest, eum esse alibi denunciatum, alioquin si hoc probare non possit, non tenetur eum vitare nisi in loco, aut Diocesi ubi denunciatus sit.

26. *Ceterum, non malè Couar. ubi supra, post Panorm. in cap. cum non ab homine num. 4. de sent. excomm. hanc Doctorem differentiam conciliat, dicendo, quod cum vno loco denunciatus sit, & proinde minimè ab Ecclesiâ toleretur, ubique vitandus sit siquidem Pontifices a tempore Apostolorum ex Apostolorum Canonibus 13. & 16. adiecerunt hoc præceptum, vt fideles omnes excommunicatum vno in loco, & denunciatum ubique in diuinis & humanis deuiterent. Deinde, quia non ita facile infamandus quis est, ubi esse excommunicatus ignoratur; At si probati commodè possit denunciatio, & in publico, & in secreto eum vitare debemus; Sin verò denunciatio probari commodè non possit, vitare eum in occulto, non autem in publico tenemur, ex Panorm. ubi supra, in quam etiam sententiam inclinat Palud. 4. d. 18. quæst. 6. art. 1. si attente legatur, & expresse art. 2. circa medium, & Henricus lib. 13. de excomm. c. 6. §. 1. & ita excommunicatus denunciatus Venetijs, etiam Bononiæ vitandus erit, si id sciant habitatores Bononiæ.*

27. *Difficultas sola est, quo iure Episcopus vnus Diocesis ita ligare possit ciues alterius Episcopatus, cum nō habeat iurisdictionem in eos, vt tamen teneantur homines alterius prouinciæ sic denunciatum vitare; Quæ etiam difficultas est de suffragijs Ecclesiæ, quo modo scilicet Episcopus vnus Diocesis priuare possit sibi subditum quod nō participet suffragijs communibus, quæ sunt in alio Episcopatu, & etiam in toto orbe, vt verbi gratia cum Petrus ante excommunicationem gaudebat suffragijs Neapolitanis, & Auerfanijs, quo iure Episcopus Neapolitanus priuare poterit subditum suum suffragijs Episcopatus Auerfani, ac etiam totius Ecclesiæ? Cui difficultati Ledesma. in 2. 4. quæst. 24. art. 1. respondet, excommunicatum ab vno Episcopo vitandum esse ab alijs etiam sibi non subditis, & priuati suffragijs Ecclesiæ communibus, non solum de iure humano positiuo, sed etiam Diuino; & ita etiam de iure Diuino alij omnes eum vitare tenentur, & eodem iure Ecclesiæ suffragijs communibus priuatur. Et fauet plurimum Couar. in cap. alma mater, 1. par. §. 1. num. 2. & 3. de sentent. excomm. lib. 6. Ceterum Sco. 4. d. 19. quæst. vnica. art. 5. Ioan. Maior. 4. dist. 18. q. 4. Henricus lib. 13. ca. 24. §. 1. in annot. litera E. & cap. 26. §. 3. rectius docent, Episcopum vnus Diocesis non habere talem potestatem excommunicandi de iure Diuino, ita vt subditum suum priuaret suffragijs totius Ecclesiæ, aut vitari faciat ubique etiam a non subditis; quia de iure Diuino non habet potestatem nisi super subditos suos; & proinde Episcopus per suam excommunicationem solum potest directè priuare suffragijs propriæ Diocesis, & prohibere subditis, ne cum illo denunciato participent. Et solum Papa iure communi adiecit, quasi naturalem proprietatem consequentem excommunicationem, quod excommunicatus priuatur communibus*

ADDITIONO.

* *Addit. Similiter notandum est, quod si excommunicatus, extra ecclesiam constitutus, assisteret Diuinis, illa audiendo, non possumus ipsi communicare, quia hæc esset communicatio in Diuinis, quæ omnino sub mortali interdicitur ex vi censuræ excommunicationis; & in his terminis docet Philarch. de offic. Sacerd. par. 1. lib. 3. c. 14.*

nibus ſuffragijs totius Eccleſiæ, & vt denunciatur ab vno Epifcopo teneantur omnes in toto orbe vitare, ita, vt nec Epifcopus ipſe cum eo verſari poſſit, vt in ſiâ dicimus. Vnde poſſet Papa ſtatuerē, ne Epifcopus priuaret ſubditum ſuum, niſi ſuffragijs & beneficijs ſuæ Diœceſis, & ne denunciatur vitare tenerentur, niſi ſubditi euſdem Epifcopi. Iure igitur humano Pontificio factum eſt, vt vno loco denunciatus, vbique tam in Diuinis, quam in humanis vitandus ſit, & communibus totius Eccleſiæ ſuffragijs priuatur. Et ad hoc citari ſolet cap. Quisquis, 4. q. 5. & cap. ſi quis preſbiter, 7. q. 1. & fauet Sylueſt. verbo, excomm. 5. nu. 10. dub. 1.

18 Hinc ſoluitur quæſtio illa quam nonnulli inter quos eſt Panorm. in cap. 3. de priuileg. & in e. Nulli, num. 2. & 3. de ſent. excomm. & cum ſequitur Couar. in ca. alma mater, 1. par. 8. 1. numer. 2. & 3. de ſent. excomm. lib. 6.) tractant: An Papa diſpoſare poſſit, aut permittere, vt quis cum excommunicatis participet? Cui reſpondent Panorm. & Couar. in Diuinis Papam hoc priuilegium nulli dare poſſe: Ratio eſt, quia hæc cōmunicatio in Diuinis eſt prohibita iure Diuino, quam prohibitionem Papa tollere nō poteſt; Vnde addunt etiam, Papam communicantem in Diuinis, peccare, immo, etiam ſi in humanis ſine cauſa cū huiusmodi excommunicatis maiori excommunicatione participet, peccat, non tamen incurrit excommunicationem minorem. Alij tamen omnes contrarium affirmant, & hoc verius eſt; vt enim diximus, præceptum hoc vitandi excommunicatos, humano & Pontificio iure inſtitutum eſt, vnde poteſt Papa qui non eſt aſtrictus iuri communi, ex cauſa concedere participationem in Diuinis, & Sacramentis cum excommunicato, & de facto in Extrauagan. *Ad euentus ſcandalæ*. Martinus V. diſpenſauit cum Conſilio Conſtantiensi, ne vitare teneantur excommunicatos non denunciatos; Vnde, ſicut limitauit effectus excommunicationis quoad non denunciatos, ita etiam ex cauſa concedere potuit vt cum denunciatis verſemur ſine peccato, aut aliqua pœna, cum in iure humano diſpenſare poſſit, vt Henricus vbi ſuprà notauit, & idem docet Vgo, Tab. 2. cap. 23. num. 3. poſt Sylueſt. in verbo, excomm. 5. num. 10. dub. 1.

19 Quinto addi poteſt, quod licet nec Papa, ſicut nec alius ſummus Princeps vi coactiua ipſius Legis teneatur, nec ratione præcepti a ſe latæ vitandos excommunicatos obligetur, teneatur tamen vi quadam directiua, & quæ principem ratione ad rectum, & equitatem dirigit, humanæ conſtitutioni, etiam a ſeipſo latæ, ſeipſum ſubmittere, eaque obſeruare, arg. l. Digna vox, C. de leg. & cap. Iuſtum, diſt. 9. Ratio enim naturalis dicat, Principem Legem illam ſeruare debere, quam ipſe tulerit, arg. ca. cum omnes, de conſtit. & docet gloſ. in cap. Nulli, in verbo, vitare, & ibi Panorm. num. 3. de ſent. excomm. Certum tamen eſt, quod Papa etiam cum certa ſcientia cum denunciato participans in Diuinis, aut humanis, nullam iuris pœnam incurrit, quia eſt ſuprà ius poſitiuum, & ita cum excommunicatione omnis iuris poſitiui ſit, eam Papa ob participationem cum excommunicato denunciato non incurrit, gloſ. in cap. Nulli, in verbo, vitare, & ibi Panorm. num. 4. & idem Panorm. in cap. cum deſideres, num. 3. de ſent. excomm. gloſ. in c. ſi inimicus, in verbo, expectare, diſt. 93. Calderin. in repet. c. cum excommunicato, 1. quæſt. 3. Ioan. Andr. in cap. ſtatuiſmus, de ſent. excomm. lib. 6. gloſ. in Cl. ſi ſummus, in verbo participet, & ibi Ioan. de Lignano, & Guil. de Monte Lauduno, de ſent. excomm. vbi Guil. affirmat, Papam vix ſcienter cum excommunicato participare, quia de ſtilo Curie tales ſi negotij, vel tractatus quidpiam habeant cum Papa, per ipſum, vel per alios abſoluuntur, durante tractatu, ad cantelam, & eo finito, reducantur in eandem ſententiam, inſtar teſtium excommunicatorum, arg. c. veniens, de teſtib. Palud. 4. diſt. 18. q. 6. art. 2. in fine. Couar. in ca. alma mater, 1. num. 3. de ſent. excomm. lib. 6. & Vgol. Tab. 2. cap. 23. num. 5. Qui omnes auctores cum Martino Ledefinio, 2. 4. q. 25. art. 1. docent, Papam non propterea abſoluere ſic excommunicatū, niſi expreſſe dixerit, & voluerit per talem communicationē, illum pro abſoluto haberi, arg. cap. cum deſideres, de ſent.

excomm. ſi tamen ei communicaret, intendendo eum de facto abſoluere, etiam ſi non verbo, habendus eſt pro abſoluto, tanta enim eſt poteſtas Papæ circa ius poſitiuum, vt pro ſola voluntate ſua libertatem concedat, nec aliud opus ſit abſolutione, gloſ. in cap. ſi inimicus, in verbo, expectare, diſt. 93. & in c. ſi aliquando, in verbo, ſalutationis, de ſent. excomm. & gloſ. in Clem. 1. in verbo, pro infectis, de immunit. Eccleſ. Panorm. in d. c. Nulli, n. 4. de ſent. excomm. Palud. vbi ſuprà, & communis DD.

30 Sexto inferitur, Epifcopum non poſſe communicare cū excommunicatis à ſeipſo, ante formalem abſolutionē ab excommunicatione, & ſi communice, incidit in excommunicationem minorem, ſicut & alij, ipſo iure in communicantes latam, arg. cap. cum deſideres, & ibi Panorm. num. 2. & DD. communiter, de ſent. excomm. & Innoc. in l. Quod in dubijs, tit. eod. Ioan. Andr. in c. cui licet, quæſt. 4. num. 15. vbi & Rayn. idem aſſerere ait, de Reg. iur. lib. 6. Anch. in cap. ſtatuiſmus, num. 4. Domin. & Philipp. Franc. & Gemin. ibidem, de ſent. excomm. lib. 6. Palud. 4. d. 18. q. 9. art. 2. in fine. Martin. Ledef. 2. 4. q. 25. art. 1. Couar. in cap. alma mater, 1. par. 8. 2. num. 2. verſ. Hinc proſecto, de ſent. excomm. lib. 6. Vgol. de cenſur. Eccleſ. Tab. 1. cap. 13. §. 9. immo etiam & maiorem excommunicationem incurrit, ſi in crimine criminoſo participet. Ratio eſt: quia pœna illa non ab excommunicatore per ſuam ſententiam, ſed à iure proſertur, vt habetur in c. Nuper, & ibi DD. de ſent. excomm. Cum ergo ius communiter & indifferenter excommunicet participantes excommunicatis, cui omnes ſubiiciuntur, arg. cap. 1. de conſtit. etiam Epifcopus, aut alius excommunicator cum excommunicatis à ſe, vel ab alio, ante abſolutionem communicando excommunicationem minorem, haud ſecūs ac alij, incurrit.

31 Quibus addo, quod Epifcopus communicans cum excommunicato, etiam à ſeipſo cenſurato, non cenſetur propterea illum ab excommunicatione abſoluere, ſed neque poteſt, ſi uelit, quia cum forma iuris, & cōſuetudinis diuerſalis Eccleſiæ ſit, non abſoluere nec ligare niſi uerbis id ipſum ſignificantibus, Epifcopus illam iuris formam obſeruare tenetur; ſi tamen Epifcopus illum excommunicatum alijs uerbis abſoluat, peccat quidem, ille tamen uerè abſolutus eſt, & deinceps tam excommunicans, quam alij cum eo liberè ut prius communicare poſſunt.

32 Septimo inferitur, communionem hanc cum excommunicato tam diu prohibitam eſſe, quouſque realiter, & in effectū abſoluatur; nec ſatis eſſe, ſi promiſerit querere abſolutionem, aut illam ſam quaſerit; aut etiam ſi iurauerit ſtare mandatis Eccleſiæ, ſed neceſſarium eſſe, ut realiter abſolutus ſit, vt habetur in cap. cum deſideres, & ibi Panorm. num. 5. & DD. de ſent. excomm. & gloſ. in Clem. 1. in verbo, Donec, de Decimis, & Vgol. Tab. 2. cap. 10. 13. nu. 7. Adeo enim perſonæ excommunicatio inhaeret, eamque vim habet, vt neque morte ipſius excommunicantis, aut ipſius excommunicati tollatur, donec abſoluatur, arg. capitulo paſtoralis, §. 1. de offic. ordin. vnde, & excommunicatus etiam mortuus, ante abſolutionem (vt multi volunt etiam ſi contritus in morte fuerat) Eccleſiæ ſuffragijs, aut Eccleſiaſtica ſepultura caret, arg. cap. A nobis, 2. & cap. ſacris, de ſent. excomm. Vgol. vbi ſuprà, num. 8. Et ſemel excommunicatus ſemper excommunicatus eſſe preſumitur, donec abſolutus probetur, arg. cap. ſemel malus, de Reg. iur. lib. 6. gloſ. in c. propoſuit, in verbo, De abſolutione, & ibi Panorm. num. 4. de Cler. excomm. miniſtr. & idem Panorm. in cap. dilectis, nu. 10. de appell. Marian. Socin cap. De Monialibus, nu. 4. & in cap. ſacris, num. 490. de ſent. excomm. Felin. in c. ſcribam, num. 3. de præſumpt. Ancharan. conf. 64. Couar. in cap. alma mater, 1. par. 8. 2. nu. 6. verſ. verum ſi conſiterit, de ſent. excomm. lib. 6. Vgol. de cenſur. Eccleſ. Tabul. 1. cap. 13. §. 1. 2. num. 5. vbi Couar. poſt Panorm. in d. cap. propoſuit, nu. 5. docet, quod licet poſſumus ei communicare, qui communi opinione habetur pro abſoluto, maxime vbi elapſum eſſet ali quod longum tempus à tempore excommunicationis, ſatenta qualitate perſonæ illius, qui fuit excommunicatus; cum enim vnusquisque curam ſuæ ſalutis habere cenſetur, nec in facto alieno teneatur quis eſſe valde curioſus, arg.

arg. in Reg. Præsumitur, de Reg. iur. lib. 6. & notat Inoc. in cap. ventions, de verb. signific. lib. 6. poterit quis absque vilo criminis, aut pœne periculo cum tali communicare, qui communiter pro absoluto habetur, licet mihi de certo de absolute non constet, vt expresse docent Panor. vbi supra, & Couar. & Vgolin. & Henric. in ca. cum desideres, de sent. excomm. & Siluest. in verbo, excommuni. §. dub. 17.

Et denique, etiam priuilegiati à Papa ne excommunicari possint, excommunicatos denunciatio haud secus ac alij vitare tenentur, vt habetur in cap. Nulli, & ibi glos. de DD. de sent. excomm. & c. cum & plantare, §. excommunicatos, & ibi glo. in verbo, excommunicatos, & Panorm. num. 1. de priuileg. Couar. in cap. alma mater, 1. part. §. 1. num. 2. de sent. excomm. lib. 6. & Vgolin. de cens. Eccles. Tab. 2. cap. 23. num. 2.

Octauo, Excommunicatus ipse cum alijs communicare prohibetur, non propter nos, sed propter seipsum, immo multo magis ipsi alios vitare tenentur, tum in Diuinis, tum etiam in humanis, cum eorum causa prohibitio hæc facta sit, vnde, sicut alij ipsum, ita ipse alios multo magis vitare tenetur, quod enim de vno correlatiuorum statuitur, etiam de altero statutum esse censetur, arg. l. si ff. de acceptillat. & ita expresse docent Hostiensis in Summa, lib. 5. titu. de sent. excomm. num. 11. versio. Illud etiam notandum, & Ioan. de Lignano de cens. Eccles. §. 27. num. 2. Panorm. in cap. Illud, num. 6. de Cler. excomm. ministr. & idem Panor. in cap. Nulli, num. 3. & ibi Felin. de sent. excomm. Domin. in cap. Nullus, dist. 55. Marian. Soc. in cap. Illud, num. 1. de Cler. excomm. ministr. Gabr. 4. dist. 18. q. 3. art. 3. dub. 5. Adrian. in 4. Sent. in tract. de Clauibus, art. 3. princip. versio. Pro huius solutione est præmittendum. Nauar. in cap. 1. §. labore, nu. 4. de pœn. dist. 6. Henriquez lib. 13. de excomm. c. 11. §. 1. Vgol. de censur. Eccles. Tab. 2. cap. 22. qui omnes docent, sic excommunicatum tenet alios vitare, & peccare mortaliter non vitando alios; quia contemnere videtur excommunicationem, & usurpare communionem sibi interdictam, id quod Panor. in d. ca. Nulli hac ratione probat; quia si priuilegium sine causa non defendit, quo minus vitare teneatur excommunicatos, multo magis excommunicatio non defendit quo minus alios vitare teneatur vnde, etiam auctores citati affirmant, excommunicatum non solum vitare debere alios non excommunicatos, sed etiam alios excommunicatos, delictum enim nulli præstare debet immunitatem, & hanc communem esse sententiam DD. concludunt, id quod etiam in excommunicato occulto procedit, siquidem hic, stante etiam concessione Constantiensis Concilij, alios vitare tenetur, cum Concilium ipsis excommunicatis non intendat in aliquo fauere, vnde, etiam qui per famam tantum excommunicatum se esse nouit, alios vitare tenetur, vt notat Panorm. in cap. illud, nu. 4. de Cler. excomm. ministr. alijs, inquit, peccat, & celebrando Diuina, in irregularitatem incidit, additque quotidie contingere, quod Episcopi excommunicantur in Curia, qui tamen notitiam excommunicationis non habent, nisi per famam tantum. Quod notandum ab omnibus esse cupit, non tamen ita grauiter delinquit, sicut si pro certo sciuisset; & idem cum Panor. in hoc sentiunt Marian. Soc. in d. cap. illud, num. 7. & Vgol. Tabu. 2. cap. 22. num. 2.

Nono, Quæ dicta sunt de vitando excommunicato, aut etiam de excommunicato ipso, vt alios vitet, de fidelibus solum accipienda sunt, vt optimè notat Durand. in 4. dist. 18. quæst. 5. num. 13. post S. Tho. in addit. 3. par. quæst. 23. art. 2. ad primum; etenim nec excommunicatus infidelium communionem priuatur, nec alij non excommunicati a consortio infidelium arcantur vi ipsius excommunicationis, vt ex c. Engeltrudam, 3. quæst. 4. & c. omnis Christianus, & c. Nihil, 11. quæst. 3. & cap. præcipue, ead. causa & quæst. vbi semper mentio fit de separatione à consortio Christianorum, & fidelium, seu ab Ecclesia, & corpore Christi; infideles autem de Ecclesia, & corpore Christi non sunt. Cur autem Ecclesia communionem fidelium excommunicatis interdicit, non autem infidelium, ea ratio est: quia excommunicatus iam Christianus est, nec amplius aliorum

consortio indiget, vt fidelis efficiatur; cum tamen infideles nunquam ad Christi fidem profitendam induci possent. si colloquium eorum fidelibus esset interdictum, vt habetur in c. infideles, 24. q. 4. vnde, & Dominus cum Publicanis, & peccatoribus manducauit, & bibit in his vero, qui intus sunt, id est infidelibus, putredo refecanda est. Præterquam, quod infideles parum curarent, si eorum consortium vitarem, cum tamen excommunicati erubescant, si non communicetur eis, vt latius tradunt glos. in ca. Quam pio, in verbo interuentu, 1. quæst. 2. & eadem glos. in c. Ad mensam, in verbo permittimus, 1. quæst. 3. & Anchar. in Clem. 1. versio. Sexto quæro, de testibus quos refert, & sequitur Vgol. de censur. Eccles. Tabu. 2. cap. 22. §. 1. num. 4. & cap. 23. num. 9.

Dixi, ex vi ipsius excommunicationis, quia per alias leges prohibentur fideles ne Iudeorum, & aliorum infidelium communionem vitantur, siquidem in cap. Nullus eorum, & c. omnes, 28. quæstio. 1. fideles cum Iudeis azima manducare ad eorum conuiuia ire, antequam conuiuio excipere, cum eis habitare, aut eorum aliquem in infirmitatibus suis vocare, aut medicinam ab eis percipere, aut cum eis in balneo se lauare prohibentur, & c. caue, & c. si quis Iudaica, 28. quæst. 1. fideles cum infidelibus matrimonia contrahere vetantur & cap. Multorum, & cap. Iudæi, 2. & cap. Ad hæc de Iudæis, Christiani prohibentur seruire Iudeis, Sarracenis, aut Paganis, & cap. Etsi Iudæos, Christianæ Iudeorum nutrices esse vetantur. Quando igitur peccatum mortale sit extra casus à iure concessos cum excommunicatis participare, ex hæcenus dictis manifestum est.

Quem excommunicatum tam antiquo, quàm nouo iure vitare teneamur.

Cap. XII.

S V M M A R I V M.

- 1 Antiquo iure, unusquisque non excommunicatus quemlibet excommunicatum publicum, & occultum vitare tenebatur.
- 2 Ex confessione solum sciens aliquem excommunicatum, nec olim, nec modo, illum vitare tenetur, aut debet.
- 3 Excommunicatus ipsemet, olim, & modo alios vitare tenetur.
- 4 Excommunicatus per famam habitus, de iure antiquo vitandus, & quousque.
- 5 Excommunicatus occultus, an, & quando cum alijs, etiam in Diuinis participare poterit.
- 6 Extraneus, [Ad euitanda scandala.] nouum ius circa vitandos excommunicatos, statuit.
- 7 Extraneus, [Ad euitanda scandala.] an temporalis, vel perpetua censenda sit.
- 8 Dissensio magna inter Doctores est, circa substantiam Extraneus, [Ad euitanda scandala.] & auctores pro vtraque parte afferuntur.
- 9 Auctoris opinio de lectione, & intelligentia Extraneus, [Ad euitanda scandala.]
- 10 Extraneus, [Ad euitanda scandala.] nullo modo sibi ipsi contrariatur.
- 11 Extraneus, [Ad euitanda scandala.] nullo modo ipsimet excommunicatis fauet.
- 12 Excommunicatis generaliter, ante denuntiationem, Sacramenta licite conferri non possunt.
- 13 Excommunicatus an post Extraneus, [Ad euitanda scandala.] iurisdictionem ante denuntiationem amittat.
- 14 Excommunicatus occultus hodie, nec secreto vitandus est.
- 15 Excommunicatus, cuius excommunicationis fama est, nec

nec publice, nec priuatim, ante denunciationem vitandus.

- 16 Excommunicatus ſpecialiter, ſeu nominatim, ante iudicis denunciationem vitandus non eſt.
- 17 Nominatim excommunicatus quis dicendus.
- 18 Excommunicatus notorius ob Clerici percuſſionem, tum publice, tum priuatim ante denunciationem vitandus.
- 19 Notorium dicitur, quod in maiori parte viciniae, aut Collegij, aut oppidi per teſtes oculatos notum eſt.
- 20 Miſſa preſbyteri notorie fornicarij, & concubinam habentis, an audienda.
- 21 Sicut excommunicatum denuntiatur, ita etiam & ſuſpenſum, & interdictum denuntiatur, in eis quae per cenſuram illis prohibentur, vitare tenentur.
- 22 Ad excommunicatum vitandum, requiritur denuntiatio ſcientia, & quis ſcire cenſetur.
- 23 Interdictum Eccleſiaſticum ob ſolam famam obſeruandū non eſt, & quare.
- 24 Prelato dicenti aliquem eſſe denuntiatum credendum eſt.

VT autem materia haec, quae ſatis dubia, & difficilis eſt, manifeſta, clara, & facilis reddatur, quid viroque iure licitum, aut prohibitum ſit, breuiter oſtendemus.

- 1 *Primo* igitur, de iure antiquo, vniuſque non excommunicatus vitare tenebatur omnem, & quemcunque excommunicatum, non ſolum publicum, ſed etiam occultum, licet non eodem modo: Nam publicum, tam in occulto, quam in publico; occultum vero ſolum in occulto vitare tenebatur, dummodo de excommunicatione ei coſtaret, vt habetur in cap. cum non ab homine, & ibi gloſſ. in verbo, Denunciatus non ſit, & ibi Panorm. nu. 2. 3. & 7. de ſentent. excomm. Ratio autem cur occultus excommunicatus in ſecreto vitandus ſit, haec eſſe poteſt, quia talis verè excommunicatus eſt, cum excommunicatione executionem ſecum trahat, cap. paſtoralis. §. verum, de appellat. & proinde vitandus; Nam denuntiatio excommunicati non excommunicat eum, ſed ſolum excommunicatum eſſe declarat, nec denunciatio ſit, niſi ob ignorantes.
- 2 *Hoc* autem intelligi debet de ſcientia, quae habetur extra conſeſſionem; ſi enim quis aut olim ſciret in conſeſſione Sacramentali aliquem fuiſſe excommunicatum, aut etiam modo aliquem eſſe denuntiatum, neque tunc, neque modo teneretur aut debet talem vitare, & hoc propter maximam ſigilli Sacramentalis obſeruationem, vt docent Henric. & Hoſtienſ. in d. capit. cum non ab homine, de ſentent. excomm. & idem Hoſtienſ. in capit. omnis vtriuſque ſexus, de penit. & remiſſ. Summa Aſtenſis. 2. par. libr. 7. tit. 11. art. 1. quaest. 27. Rich. in 4. diſt. 18. art. 6. quaest. 5. & 4. diſt. 11. art. 4. quaest. 2. ad 4. Palud. 4. diſt. 18. qu. 6. art. 2. & Sylueſt. verbo. excomm. §. num. 18. dub. 19. Martin. Ledesm. 2. 4. quaest. 10. art. 5. dub. 6. Ioan. Medina C. de conſeſſ. in qu. 48. §. Aliud dubium, verſ. ſequitur vlti. Sotus in relect. de ratione tegendi ſecretum, memb. 3. quaest. 4. dub. 3. poſt Concl. 5. Couar. in c. alma mater, 1. par. §. 2. nu. 3. de ſentent. excomm. lib. 6. Henriquez lib. 3. de excomm. ca. 6. §. 1. immo etiam huius ſententiae eſt Sotus, 4. d. 21. qu. 2. §. ad argumenta, in fine, verſ. Reſpondeo ſicut ad tertium, quicquid Medina, & Couar. vbi ſupra, contrarium illi aſcribant, vnde Vgolin. & Rod. vt teſtatur Aſtenſis vbi ſupra, arg. c. ſi tamen, 6. qu. 3. & Adrian. in 4. in tract. de Conſeſſ. poſt dub. 9. in quaest. quae incipit. *Circa materiam Conſeſſionis*, in fine, verſ. ad argumenta principalia. §. Ad ſextum, non ſunt audiendi, qui in hoc caſu talem in occulto a Coſeſſore vitandum eſſe dicunt; ſed falſo, quia Coſeſſor, etiam ſi ſcientiam hanc habeat, verè ignorans eſt huius excommunicationis, cum ea lata ſit a Lege humana, exteriori rem debeat eius ſcientiam habere, vt excommunicatum talem etiam ſecreto vitare teneatur.
- 3 *Secundo*, Qui excommunicatus eſt, eodem modo, & nunc, & de iure antiquo tenebatur alios vitare; & quidem ſi occultus excommunicatus eſt, tenetur alios tam excommu-

nunicatos, quam non excommunicatos in occulto vitare ſi publicus tam in occulto quam in publico.

- 4 *Tertio*, Qui per famam excommunicatus habebatur; aut quem per duos teſtes excommunicatum eſſe probari poterat, de iure antiquo vitandus erat, quouſque ad arbitrium Episcopi ſe purgaret, & ad cautelam abſolueretur, vt de primo habetur in cap. cum deſideres §. 2. q. ſentent. excomm. & de ſecundo tradunt Innoc. & Panor. num. 6. Henric. & Felin. in d. c. cum deſideres.

5 *Quarto*, Quamuis Sylueſter in verbo, excommunicatione, 3. verſic. 5. & verſ. 6. & Couar. in cap. alma mater. §. 2. num. 11. verſ. Quamobrem, de ſent. excomm. lib. 6. putent occultum excommunicatum non poſſe participare cum alijs in Diuinis nec in occulto, nec in publico, & ſi celebraret, fieri irregularem, & incurrere alias poenas contra violatores excommunicationis; mihi tamen videtur verior, vt eſt mitior contraria ſententia, cum Soto, 4. diſt. 22. quaest. 1. artic. 4. Concl. 1. verſic. Ait verò. Alphonſo de Caſtro, lib. 2. de poteſt. leg. poen. cap. vlt. Concl. 2. Martino Ledesm. 2. 4. quaest. 2. §. art. 1. in fine. Nauarr. de penit. diſt. 6. cap. 1. §. labore in fine, & alijs, quos citauimus hoc lib. 2. cap. 2. in fine. Si hoc faciat ad vitandum ſcandalum, & ad neceſſariam ſuae vitae, aut famae coſeruationem, nec peccat mortaliter, nec irregularis erit nec alias poenas incurrit: quia ius poſitiuum non ſolum humanum, ſed etiam Diuinum cedit iuri naturali Diuino; Ad verò ſcandali vitatio, & famae deſenſio, de iure naturali Diuino ſunt; & proinde in hoc caſu ceſſat omnis ius humanum, praeteritum, ſi per ipſum excommunicatum non ſit quo minus abſolatur, id quod, tam de iure antiquo, quam de iure nouo procedit, de re qua latius in loco proximè allato diſſerui-

6 *De iure nouo* alia dicenda, & obſeruanda ſunt, Primò quidem, auctoritate Concilij Conſtantienſis, & Martini V. Conditum fuit Extrauagans quaedam, concedens participationem cum excommunicatis, quae condēnata fuit poſtea per Concilium Baſileenſe, antequam fieret ſciſſura, & per Eugenium IIII. Quae conſtitutio quoniam ius vetus corrigit, & nouum conſtituit, & materiam cenſurarum explicat, ex cuius expoſitione innumeræ Doctōrū antiquorum controuerſiae diſſoluntur, exemplum eius deſcribemus, prout reſertur ab auctoribus fide dignis, qui huic Concilio interfuerunt, vt teſtantur S. Anton. 3. par. tit. 25. cap. 3. Ioan. Dried. de libet. Chriſtiana, pag. 88. Adrian. 4. Sent. tract. de Conſeſſ. quaest. 9. & tract. de Clauibus q. 3. & tract. de Euchariftia, quaestio. vlt. verſic. oritur quaestio. Nauar. in Manual. cap. 27. num. 35. Tenor autem Conſtitutionis eſt iſte. *Ad evitanda ſcandalum, & multa pericula, quae conſcientijs timoratis contingere poſſunt, Chriſti fidelibus tenore praſentium miſericorditer indulgemus, quod nemo deinceps a communionem alicuius, Sacramentorum administratione, vel receptione, aut alijs quibuſcunque Diuinis iuris, & extra, praetextu cuiuſcunque ſententiae, aut cenſurae Eccleſiaſticae a iure, vel ab homine generaliter promulgatae, teneatur abſtinere, vel aliquem vitare, aut interdictum Eccleſiaſticum obſeruare, niſi ſententia vel cenſura huiusmodi fuerit illata contra perſonam, Collegium, Vniuerſitatem, Eccleſiam communiatem, aut locum certum, vel certam a iudice publicatam vel denunciata ſpecialiter, & expreſſe, conſtitutionibus Apoſtolicis, & alijs in contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcunque. Saluo, ſi quem pro ſacrilega manuum iniectione in Clericum ſententiam latam a Canone adeo notorie conſpiceretur incidiffe, quod factum non poſſit aliqua tergiverſatione celari, nec aliquo ſuffragio excuſari; nam a communionem illius licet denunciatus non fuerit, volumus abſtinere. Et infra; Per hoc tamen huiusmodi excommunicatos, ſuſpenſos, interdictos, aut prohibitos, non intendimus in aliquo releuare, nec quomodolibet eis ſuffragari. Haec tenus Concilium Conſtantienſe, vt auctores reſerunt.*

- 7 *Circa* quam conſtitutionem, nonnulla in ſequētibz an notanda ſunt:

Primum eſt, Quod initio cum condita fuerat haec Conſtitutio, ſparſi fuerint rumores multorum, dicentium, illā non fuiſſe perpetuam, ſed ſolum ad quinquennium, & in

Con-

Concilio propositam, sed non acceptam, præcipue a b Italis. Vnde, quidam Episcopus Busoniensis in Polonia, Andreas nomine, his rumoribus permotus, ab ipso met Martino V. petijt, verumne hoc esset, ab eoque responsum accepit, eam esse perpetuam, & hanc suam intentionem fuisse, ut ibi S. Antoninus testatur; ubi etiam scribit, se hoc audiuisse a quodam Juliano Cardinali, qui fuit Legatus Apostolicus in eodem Concilio, Constitutionem hanc in Concilio promulgatam fuisse per dictum Pontificem omnemque Concilij Patres eam laudasse, & approbasse, eamque perpetuam esse de iure, & omnibus Christianis datam. Qui ambo, Andreas scilicet, & Julianus, eidem Concilio interfuerunt.

Alterum est, in hac Constitutione tres partes sunt, in quarum prima vniuersaliter conceditur non excommunicatis participatio cum excommunicatis, etiam in Sacramentis actiue, & passiuè, & de hac parte nulla est inter Doctores controuersia. In Secunda parte, duntaxat exceptiones continentur ex generali regula tradita in parte præcedenti, ut in duobus casibus cum excommunicatis communicare non possimus; Primus casus est, si excommunicatus sine a iure, siue ab homine denunciatus, & publicatus sit excommunicatus; Secundum est, si sit excommunicatus ex percussione Clerici adeo notoria, ut non possit vlla tergiversatione celari, neque villo iuris suffragio excusari. De primo casu etiam inter DD. constat, in quo omnes conveniunt; in secundo vero casu, inter se dissentiunt. In Tertia parte declaratur totum privilegium huius Constitutionis esse in fauorem solum eorum, qui non sunt excommunicati nullo autem modo in fauorem ipsorum excommunicatorum, de qua parte difficultas etiam est, eo quod primæ parti repugnare videtur, ut inferius dicitur.

De Secundo casu partis secundæ, in quo cum excommunicatis participare vetatur, est magna dissensio inter DD. circa substantiam ipsius Constitutionis, quidnam in ea prohibeatur. Nam S. Anton. Driedo, Adrian. Nauar. locis cit. Gabr. 4. distinctione 18. quæstione 3. articulo. 1. Notab. 3. versic. Huius autem Decretalis, Martin. Ledesmius, 2. part. 4. quæst. 25. artic. 1. Caiet. 3. part. quæst. 64. artic. 6. Francisc. à Victoria in Summa, de excommunicatione, num. 17. Sotus, 4. d. 22. quæst. 1. art. 4. & Ioan. Medina, C. de Confess. quæst. 22. Ruard. Tapper. in explic. art. 1. §. 8. versicu. Nec tantum maiorum, Petr. Sotus, lect. 3. de excommunicatis in fine, & lect. 6. de Ministro Confess. Henriquez libro 13. de excommun. cap. 5. §. 1. affirmant, & referunt hunc casum, quod tenemur vitare illum solum ita notoriè excommunicatum, qui ex percussione Clerici excommunicatus est; quam relationem S. Antoninus ubi supra, testatur se accepisse à D. Nicolao de Dinchel Serbuhel, & D. Andrea Episcopo Busoniensi qui interfuerunt Constantiensi Concilio, & à D. Juliano Cardinali; Alij vero, ut Nicolaus de Osimo, ordinis Minorum, in Supplemento Pisanelle, in verbo, Clericus, 3. in fine, hunc casum aliter refert, scilicet, in eo prohiberi communicationem cum omni ita notoriè excommunicato, ut nulla possit tergiversatione celari, aut aliquo iuris suffragio excusari, & affirmat se hoc extraxisse de libro D. Card. Juliani, tituli Sanctæ Sabine, qui vulgenter dicitur Sancti Angeli, qui præfuit dicto Concilio, qui sibi Constitutionem illam ostendit in camera, & studio suo Florentiæ, die 2. Decembris 1440. vnde Felinus in c. Rodolphus, col. antepenult. de Rescriptis, ait, in hac re hoc esse mirabile, quod duæ partes contrariæ se teneantur eodem auctore; & hanc lectionem, quæ est in Concilio Basileensi, Sess. 20. in fine sub titulo, de excommunicatis non vitandis, aliqui ex recentioribus sequuntur, ut Felinus ubi supra, qui tamen dubius est, quam sequi debeat, inclinatur tamen in lectionem Concilij Basileensis, & Pragmatica sanctio Gallicana ex Concilio Provinciali Bituricensis, decreto in tit. de non vitandis excommunicatis Panoromit. in Clem. 2. de sent. excom. Albericus repet. in Rubr. de hæreticis, num. 44. Syluester, in verbo excom. §. nu. 9. Covarr. in c. Palma mater, 1. par. §. 2. num. 7. vers. Quidam vero, de sent. excom. lib. 6. quamvis dubius sit, quam lectionem sequi debeat, tandem tamen lectionem Concilij Basile. tanquam posteriorem, & à Nicolao V. & alijs confirmatam,

sequendam esse putat, & Ioan. Baptista. Antonucci in Catechesi Neapolitana, lib. 5. cap. 14. & Vgolin. de censur. Eclesiæ Tab. 1. cap. 13. §. 7. num. 7. ex Concilio igitur Constantiensi non omnis notoriè excommunicatus ante depurationem vitandus erit, sed is solum qui ex causa iniectionis manuum in Clericum omnino notoriè excommunicatus est, ex Concilio autem Basileensi etiam quilibet omnino notoriè excommunicatus, ante denunciationem vitari debet, secundum ea quæ diximus.

Ceterum in hac DD. controuersia mihi videtur non solum probabilior, sed simpliciter vera, & tuto practicanda prior opinio, secundum lectionem S. Antonini & aliorum, quos reuolimus, primo quidem, quia est minor, ceteris autem patibus, semper adhaerendum est sententiæ magis probabili. Secundo, quia est conformior praxi totius Orbis, & etiam ipsius Urbis, seu Curie Romanæ. Tertiò, quia habet pro se auctores numero, & auctoritate parces, & forte maiores; immo etiam auctores secundæ sententiæ satis dubij sunt, & Syluester, quamvis eam tenuit in Summa, postea tamen in suo Conflatorio eam reuocauit, in epistola quæ ibi habetur in ultimo folio, ad Lectorem, ubi expressè dicit standum esse sententiæ, & Extravaganti Concilij Constantiensis, & non determinationi Concilij Basile. additque, quod quando scripsit Summam, putauit prædictam Constitutionem Concilij Basileensis fuisse editam, antequam Eugenius IV. reuocaret illud Concilium, & quod postea legit Ioannem de Turrecremata qui in Summa de Ecclesiâ, libr. 2. cap. 100. ait, prædictam Extravagantem non fuisse editam nisi post scissuram Concilij, vnde inferit ibi Syluester, illam nullius esse momenti, ideo nec illi esse standum, sed adhaerendum esse Extravaganti Concilij Constantiensis, prout Turrecremata ubi supra docet. Et Nauarrus, licet olim in Summa, cap. 9. tenuit seruandum Decretum Basileense, ut vitare teneantur omnes notoriè excommunicatos; in vltima tamen editione, Ann. 1584. ibidem, cap. 9. num. 8. versic. Quinto deducitur, se corrigi prius dicta retractando, immo Martin. Ledesmius, quoniam standum esse vult Concilio Constantiensi, cum eius Constitutionem Martinus V. perpetuam esse voluerit. Quarto quia alijs vel difficile omnino, vel non ita facile erit excusare à multis peccatis omnes Catholicos in Germania, Gallia, Anglia, Polonia, & aliquot alijs Regnis, qui quotidie & singulis ferè horis, & momentis communicant cum hæreticis, quos constat notoriè hæreticos esse, & consequenter excommunicatos arg. cap. excommunicatus, 1. de hæret. & per Bullam Cene Domini, quæ Consuetudo optima Legum interpret est, arg. c. cum dilectus, de consuetud. & l. Minime, ff. de legib. Quinto quia ut notat Henriquez ubi supra, falsum est, Concilium Basileense à Nicolao V. confirmatum fuisse; siquidem non confirmauit illud, nisi in quibusdam factis, ut in beneficijs, dispensationibus, & absolutionibus a censuris, quas dictum Concilium concesserat, ut constat ex Bulla Nicolai V. ad finem vltimæ, id est, 45. Sessionis Conc. Basile. Sub Datum Spoleti, Anno Incarnationis Dominicæ 1449. Decimoquarto Kalendas Iulij, Pontif. eiusdem Nic. V. anno tertio. In reliquis non est confirmatum, cum fuerit Concilium accephalum; immo in Conc. Lateran. Sub Leone X. Sess. II. dicitur, quod Concilium Basileense non fuit Concilium, sed Conciliabulum; & constat in multis errasse, & male Eugenium IV. deposuit, vnde eius Decreta reuocauit Eugenius IV. præter pauca, inter quæ non exprimitur hoc de vitandis, notoriè excommunicatis; Ob quæ omnia, & alia multa, Decreto potius Concilij Constantiensis, quam Basileensis standum esse censemus.

Circa Tertiam partem Constitutionis duo maxime dubia sunt: *Primum est*, Quod hæc tertia pars primæ parti eiusdem Constitutionis contraria esse videatur; Si enim excommunicatus in nullo per hanc Constitutionem substat, consequens est, ut mortaliter administrando mibi Sacramenta peccet, quod si ipse mortaliter peccat, ergo, & ego etiam petendo ab eo Sacramenta mortaliter peccet, eo quod illum ad mortaliter peccandum induco, ut excommunicatus, si sciam Petrum esse excommunicatum, non tamen denunciatum, non nulli id illicitum esse putant, ob rationem

rationem allatam: Alij verò rectius docent, eo ipso quod conceditur non excommunicatis, quod participare possint cum excommunicatis in Sacramentis, necessario consequi, quod ipsemet excommunicatus quando ministrat Sacramenta requisitus a non excommunicato non peccet, (dummodo contritus administrat) maxime, si eius parochus & proprius Sacerdos sit, cui ex officio illa administrare incumbit, ut optime, & expresse docent Gabr. 4. d. 18. q. 3. artic. 3. dub. 5. & Navar. de orat. Notab. 22. num. 7. verfi. Non obstant. Sotus 4. dist. 1. quæst. 5. art. 6. Conclus. 6. & dist. 22. quæst. 1. art. 4. Conclus. 1. verfi. aut verò illic. Martin. Ledesm. 2. 4. quæst. 2. 5. art. 1. Henriquez libr. 13. de excom. cap. 6. §. 3. & cap. 10. §. 3. Ratio est: quia ex opposita sententia nulla gratia fidelibus in illa Extravag. *Ad uitandam scandalum*, concederetur, cum non possent communicare cum excommunicatis generaliter, magis quam ante talem concessionem. Cum igitur Concilium fidelibus concedat, ut communicent cum excommunicatis generaliter, consequens est. Sacerdotes ipsos sic generaliter excommunicatos, etiam extra necessitatem, a suis subditis licite invitari posse, & in casu necessitatis compelli, ut eis Sacramenta ministrent, verbi gratia, ut confessiones eorum audiant. Eucharistiam tempore Pasche, Iubilæi, aut mortis articulo, administrant, absque eo quod hac illis administrando peccet, alioquin enim non satis consultum fuisset conscientijs viriisque, si subdito liceret Parochum inducere, & non etiam liceret Parochio sine peccato illa ei ministrare. Nam si Sacerdos peccaret, teneretur se aliorum communioni in hoc casu subtrahere, atque adeo, neque possent subditi illos compellere, neque alij tuto illos invitare. Quare, quod sic invitatus administrando non peccet, non quidem favore suo, sed non excommunicati petentis favore subleuatur, sicut tempore interdicti, quidam famuli fruuntur alieno privilegio Domini pro officiis Divinis, & tempore prohibito, ut fruatur privilegio sponte pro benedictionibus nuptialibus. Et certe, odiosum aliis esset Concilij Constantiensis privilegium, si subditas in se & licite petere posset, & tamen Parochus excommunicatus iuste negaret. Hoc igitur exceptum Sacerdos talis, non suo, sed alieno privilegio, subditi nimirum iure petentis fruatur. Censetur autem tunc ad hunc effectum, ne peccet vel absolvetur inuisibilem Sacerdotem Christum, ut putat Henriquez ubi supra, vel potius Ecclesia in tali casu pro illis tempore limitat & suspendit excommunicationem, in quam elapso tempore ministrations Sacramentorum reincident Sacerdos, vel certe, quia excommunicatus permanens in excommunicatione, tantum prohibetur administrare Sacramenta iure Ecclesiastico, in quo Ecclesia pro illo articulo dispensat.

11. Hinc sequitur Primo, Quod licet per hanc Constitutionem nullum ius aut patrocinium ipsi excommunicatis concessum sit, si excommunicatus sponte se offerat ad Sacramenta ministranda, peccat mortalius, quia ipse nullo modo subleuatur, quod autem favore suo ea petentis subleuatur, non est ipsum subleuare, sed me, quia nisi ipse subleuatus essem, vnde ipse excommunicatus etiam ante denunciationem ab his qui excommunicatis interdicti sunt, abstinere tenentur, eodem prorsus modo quo ante Constitutionem hanc tenebantur, & consequenter, alios vitare à Sacramentis, & officiis Divinis, & Missa audienda abstinere debent, quia in his alijs non excommunicati opera sua non indigent, id quod expresse testatur Martinus Ledesm. 2. 4. quæst. 25. artic. 1. dub. 2. in fine Sotus, 4. dist. 22. quæst. 1. art. 4. Conclus. 1. verfi. c. aut verò illic. Couar. in cap. alma mater, 1. par. §. 2. num. 11. de sent. excom. libr. 6. Henriquez libro 13. de excommunic. ca. 6. §. 4. in annot. litera B. post Sylvestr. in verbo, excommunicatio 3. versiculo quinto, & Panor. in cap. illud numero septimo, de Cler. excommunic. ministr. & in cap. Nulli numero 3. de sentent. excommunic.

12. Sequitur secundo, etiam post Concilium Constantiense licite conferri non posse Sacramenta generaliter, aut publice excommunicatis, etiam ante denunciationem, quous ipsi excommunicati vitandi non sint priusquam denuncientur: Ratio est: quia Concilium Constantiense nihil in

favorem ipsorum concessit, & ipsi iure illius Sacramenta sumere non possunt, ex alia vero parte iure Divino & naturali prohibetur *Sacramenta dare omnibus*, Matth. septimo & ipsi eodem iure ab eis abstinere tenentur, & proinde neque hoc illis aut Concilium concessit, aut concedere potuit, ut latius tradunt Ioan. Driedo, li. 1. de lib. Chr. pag. 89. Adrian. tract. de Clauibus quæst. 3. versic. Sed quous multis casibus Martin. Ledesm. 2. 4. quæst. 25. artic. 1. dub. 3. Sotus, 4. dist. 22. quæst. 1. art. 4. Conclus. 1. versic. unum autem. Couar. in alma mater, 1. par. §. 2. num. 11. versic. His accedit, de sent. excom. libr. 6. Vgol. de cens. Ecclesiast. Tab. 2. c. 7. §. 1.

13. Alteri dubij circa hanc tertiam Constitutionis pars est. An virtute huius Constitutionis excommunicatus retineat iurisdictionem in utroque foro, videtur enim non retinere, quia ipse in nullo subleuatur. Nihilominus tamè existimo certum quod iurisdictionem fori interioris teneat: quia cum concessum sit mihi recipiam ab eo Sacramenta in generali, ergo etiam Sacramentum Pœnitentiæ, vnde valide à peccatis me absolviere poterit, ut latius in hoc ipso lib. 2. cap. 1. in propositione quarta docuimus. Immo etiam valde probabile est, retinere etiam iurisdictionem fori exterioris saltem in illis casibus in quibus procedit in alterius favorem; sic enim non suo sed alterius favore subleuari poterit, id quod non male fortassis ex illis verbis Constitutionis *Inter*, & *Extra* colligi poterit. Possimus enim interpretari *Inter* id est in foro interiori, & *Extra* id est in foro exteriori. Quibus addo, probabilissimum esse etiam secundum ius antiquum, excommunicatos iurisdictionem utriusque fori retinere, quoad ab Ecclesia tolerantur in officio, idque ratione boni communis, cum alias quam plurima utriusque fori gesta in dubium semper reuocari possent, ut pluribus docuimus lib. 1. c. 5. non longè à fine, & id expresse testantur Innoc. in c. Si vere, de sent. excom. & Felin. ibidem, nu. 7. & in c. ad probandum, num. 7. de sent. & re iudic. Panor. in cap. ab excommunicato, nu. 8. de Rescript. & in c. veritatis, numer. 43. de do lo & contumac. & in c. ad probandum, num. 15. in quibus omnibus locis, hanc opinionem veriorum, & tutiorum esse affirmat Palud. 4. dist. 18. q. 2. art. 3. Sotus, 4. dist. 22. q. 2. art. 1. verfi. Dubium autem est. Nau. in Manuali, c. 27. n. 7. Couar. in alma mater, 1. par. §. 7. num. 9. verfi. Quid autem respondendum, & §. 11. num. 4. verfi. Quin o patet, de sent. excom. libr. 6. Vgol. de cens. Ecclesiast. Tab. 1. cap. 3. in principio.

14. Ex huiusmodi Constitutionis explicatione multa inferuntur, quæ quotidie ad praxim reduci possunt.

Primo quidem, Excommunicatus occultus, etiam secrete vitandus non est, & ita correctum est cap. cum non ab homine, de sentent. excommunicationis.

15. Secundo, Nec vitare etiam tenemur excommunicatum, cuius excommunicationem probare possumus duobus rebus, aut cuius excommunicationis fama publica est, dummodo non sit denunciatus, vnde, neque privatim, neque publice, aut in Sacramentis, aut in officiis Divinis, & multo minus in profanis, sic excommunicatum vitare tenemur, sed tuto coram illo & officia Divina recitare, & Sacramentum Missæ celebrare possumus, cum hæc in favorem non excommunicatorum Concilium concessit, ut ex iurisdictione Constitutionis colligitur, & expresse docent Sotus 4. dist. 22. quæst. 1. art. 4. Conclus. 1. versic. Ait verò illic. Couar. in cap. alma mater, 1. par. §. 2. num. 7. versic. Ex omnibus his, de sent. excom. libr. 6. Vgol. de cens. Ecclesiast. Tab. 1. cap. 23. §. 7. num. 2. & ita tollitur responsio textus in cap. cum desideres, in Secunda eius parte, & etiam corriguntur altercatio & dissentio Panor. in cap. illud, de Cler. excom. ministr. & in d. cap. cum desideres, ubi eum sequuntur alij DD.

16. Tertio inferitur, Quod nec vitare tenemur specialiter id est, nominatim excommunicatum, licet mihi confiter de excommunicatione eius, antequam publice à Iudice denunciatus sit, ita expresse docet Cosmas, in Pragm. Sanctæ Gallicanæ, tit. de excommunic. non vitandis, in verbo, Generaliter. Navar. in cap. 1. Slaboret, num. 23. de pœnitentiæ distinct. 6. & in Manuali, cap. 27. nu. 35. versic. Nota præmo,

mo, & num. 93. in fine. Caiet. verbo absolutio, c. 3. Syluest. verbo excom. 3. §. 10. 11. & 23. Victoria tit. de excom. §. 4. & 15. Couar. in cap. alma mater, 1. par. §. 2. num. 7. versic. Quarto, & §. 6. num. 7. post Conclus. quintam, versic. Primum, de sentent. excom. lib. 6. Ioan. Medina, Cod. de Confess. quest. 22. versic. Corolarii, ibi. *Dixi notanter*, quamuis dubius refert se ad consuetudinem. Ioan. Baptista Antonius in Catechesi Neapolitana, lib. 5. cap. 14. versic. Sexto scias. Alphonsus de Vualdo, in Candelabro, tit. de excom. cap. 75. Henriquez lib. 13. de excom. cap. 5. §. 1. Ratio est: quia Concilium requirit denunciationem excommunicationis, etiam si certa sit excommunicatio; vnde, non satis erit quod specialiter quis & nominatim excommunicatus sit, puta, quando citatus sub pena excommunicationis lata sententia incurrit excommunicationem, ob contumaciam non comparendi aut non parendi, antequam per Iudicem declaretur & denunciatur, vt Nauarr. affirmat, qui etiam id Urbis, & Orbis vsu receptum esse testatur, quicquid contrarium Adrian. 4. Sent. trac. de Sacram. Eucharistiae, cap. viso de impedimentis, versic. Quantum ad tertium, & trac. de Sacram. Confess. dub. 9. versic. Secunda propositio. Felin. in c. Rodolphus, num. 73. versic. Primum colligo, de Rescriptis, & Vgol. de cens. Eccles. Tab. 1. cap. 13. §. 7. num. 8. asserant, existimantes speciatim seu nominatim excommunicatum vitandum ab eo esse, qui fecit excommunicationem, etiam ante denunciationem; Ceterum, prior opinio & mitior, & communior, & vsu receptior est.

17 Quod verò Bernard. in c. A nobis, 1. de sent. excomm. dicat, eum esse excommunicatum nominatim, qui fecerit aliquid contra Canonem sic excommunicationem decernentem; *Quisquis hoc, vel illud fecerit, excommunicatus sit*; adeo, vt in coheret Petrum, hunc actum prohibitum fecisse erit, Nominatim excommunicatus; falsum est, & contra communem expositionem glof. in c. cum & plantare, §. excommunicatos, in verbo Nominatim, de priuilegiis, & eadem glof. in c. constitutionem, in verbo, Nominatim, de sent. excom. lib. 6. & in Clem. 1. in verbo, Nominatim, de vita & honest. Cleric. & DD. ibi, & Panorm. in ca. In Lateranensi, num. 7. de prebend. Card. in d. Clem. 1. q. 7. Summa Aftenf. 2. par. li. 7. tit. 9. art. 1. in principio. Steph. Costar. in cap. Constitutionem, num. 7. de sent. excom. lib. 6. & Arnaldi. Albertini in repet. in Rubr. de hæc. num. 44. Couar. in cap. alma mater, 1. par. §. 2. num. 8. de sentent. excom. lib. 6. qui docent, illum Nominatim excommunicatum esse, qui hac censura notatur, expresso nomine proprio, vel alijs indubitat signis & circumstantijs appositis, quæ certò, & absque vilo dubio eum, qui excommunicatur, significant, & demonstrent. Addit autem Henriquez vbi supra, non satis est esse, vt quis nominatim declaretur excommunicatus à Iudice in domo sua, ad hoc vt eum vitare teneamur; sed requiritur, vt publicè denunciatur in Ecclesia tempore Missæ, aut in publico loco coram multis, & vt literæ declaratorie istius personæ affigantur in loco publico, pro consuetudine Regionis, quæ dicuntur *Cedulae*, vt praxis Curie, & Orbis obseruat.

18 Quarto inferitur, Quod solus excommunicatus notorius ob Clerici percussione, ante denunciationem, tum priuatim, tum publicè vitandus est, duobus concurrentibus. *Primum est*, si adeo manifestè constet aliquem in eam excommunicationem incidisse, vt nullo modo celari possit. *Secundum est*, vt notorium etiam sit percutientem nullo iuris remedio aut ratione excusare se posse, quo minus in excommunicationem incidit; vnde, licet notorium sit Petrum percussisse Clericum; si tamen notorium etiam non sit, Petrum nullam excusationem pro se habere, vitari non debet antequam citatus denunciatur excommunicatus; Quia verò hæc duò raro concurrunt, (siquidem vt ait Gabr. 4. dist. 18. quest. 3. art. 1. Notab. 3. versic. Præterea, vix in aliquo casu tanta poterit esse facti euidencia) ideo raro sic excommunicatum ante denunciationem vitare tenemur.

19 Notorium autem dicitur, quod in maiori parte viciniae aut Collegij, aut Oppiduli, per testes oculatos notum est; & vt notant Adrian. in 4. trac. de Sacram. Eucharistiae, no

longe à fine, §. oritur q. & Nauar. in Manual. c. 25. nu. 73. & cap. 27. nu. 255. ad minus requiruntur decem ad parochiam, arg. capit. vnica, 10. q. 3. vnde scientia pauciorum quam sex, rem notoriam non reddit, sed neque sex, aut octo testes oculati sufficiunt, quando illi non sunt maior pars Cōgregationis, neque enim sex, aut octo testes vidisse in Ciuitate, satis erit, vt factum dicatur notorium, vt ait Henriquez lib. 13. de excom. cap. 5. §. 2. & Adrianus vbi supra, dicit, in iudicem manus violentas in Clericum non vitandum, nisi id cōfessus, vel conuictus fuerit egisse in iudicio, vel factum egerit ad minus decem videntibus. Ceterum ex hoc nimis indulgeri videtur percussoribus; vnde recte monent Panorm. in cap. vestra, num. 16. & ibi Cald. vt ipse refert, de cohab. Cler. & mulier. & Henriquez vbi supra, quod arbitrio & prudentiæ discreti Iudicis relinquendum est, vt ex varijs circumstantijs, & qualitate actus, loci, & temporis arbitretur, quod factum, aut crimen dicatur ita notorium, ut nulla possit tergiversatione celari; communiter autem ex tribus causatur Notorium, scilicet ex hominum scientia, & loci, & temporis qualitate.

20 Quinto inferitur, Qualiter intelligendi sint textus iuris antiqui, qui docent non audiendas esse Missas presbyterorum notorie fornicatorum, & concubinas habentium, vt cap. Nullus, cap. preter, dist. 32. & DD. ibi, & c. vestra, & c. vlt. de cohabit. Cler. & mulier. & glof. in cap. De homine, in verbo, peccet grauiter, de celeb. Missar. quicquid enim sit de iure veteri, de iure nouo ex indulto Concil. Constātiensis quantumcūque fuerit notoria Sacerdotis fornicatio per facti euidenciam, non tenemur de iure humano ipsum in Sacramentis, aut officijs Diuinis, vel extra vitare, nisi per sententiam Iudicis suspensio fuerit contra eum specialiter & nominatim publicata, & denunciata, etiam si confessus fuerit in iure, vel contra eum probatum sit, ex Ioan. Maior. 4. dist. 9. dub. vlt. Gab. 4. dist. 13. art. 3. dub. 4. S. Anton. 2. part. tit. 9. cap. 10. §. vlt. Syluest. verbo, Missæ, 2. q. 3. Adrian. 4. Sent. in trac. de Sacram. Eucharistiae, quest. vlt. §. oritur questio. Soto 4. dist. 1. q. 5. art. 6. ad 2. versic. in contrarium autem, & d. 13. q. 1. art. 9. versic. veruntamen. & d. 22. q. 1. art. 4. Conclus. 1. versic. ait verò illic, Couar. in ca. alma mater, 1. part. §. 2. num. 10. versic. Sexto Barth. Medina, lib. 1. instruct. confess. cap. 1. §. 8. Henriquez lib. 9. de Sacram. Missæ, ca. 25. §. 13. & lib. 13. de excom. c. §. 3. Simancha, de Catholicis Institut. c. 20. Francisc. Suarez 3. part. de Sacram. disput. 72. sect. 4. in fine, quicquid male id neget Nau. in Manual. cap. 25. nu. 80. & in capit. 1. §. labore, nu. 22. & 24. de penit. d. 6. & Ratio est: quia ius antiquum, quotalis suspensio erat, non solum consuetudine, sed etiam constitutione hac Concilij Constātiensis abrogatum est, vbi solum excipitur notorius Clerici percussor, vt diximus. Quod idem in alijs criminibus dicendum est; vnde, si feratur excommunicatio contra raptorem, & publice cōfiter Petrum rapuisse bona illa, non teneor ante denunciationem, aut in officijs Diuinis, aut in Sacrificijs eum vitare, immo ante illum celebrare possum, ex Soto, 4. d. 2. qu. 1. artic. 4. Conclus. 1. versic. Ait verò. Henriquez lib. 13. de excom. cap. 5. §. 3. in fine. Sic etiam in alijs criminibus notorijs, puta hæresi, Simonia, & similibus, non enim istos, etiā hereticos vitare tenemur in diuinis, aut extra, antequam specialiter & nominatim denunciatur, vt ex d. Extrauag. *Ad vitanda scandala*, colligi potest, & expressè tradunt Adrian. 4. Sent. trac. de Sacramento Eucharistiae, questio. vlt. §. oritur q. Soto 4. dist. 22. q. 1. art. 4. Conclus. 1. versic. Teneor autem. Nauar. de orat. Notab. 22. nu. 6. & nu. 10. Henric. lib. 13. de excom. c. §. 3. vbi Nau. addit, non satis esse ad hoc, ut teneamur vitare hereticum, quod de hæresi damnatus sit, quamuis enim incurrat excōicationem, quæ dicitur publica & notoria de iure; quia tamen non dicitur publica de facto, & nota singulis, cū multi sint rustici, qui ignorant hereticos aut Simoniacos esse ipso iure excommunicatos, & quia varijs causis tergiversari, & excusare se possit, non vitandū esse putat, antequam expressè denunciatur excōicatus. Cuius opinio in hac re quānis tutò defendi possit, securior tamē, & tutior est doctrina Soti, 4. d. 22. q. 1. art. 4. Cōcl. 1. versic. Tenor aut. (quæ Nau. ibi refellit) & Fra. Ban. 2. 2. q. 12. ar. 2. quos refert & sequitur Henric.

N ubi

- 6 *Nomine [Vale] quid prohibeatur.*
- 7 *Excommunicato denunciato, an assurgere, aut illi caput aperire liceat.*
- 8 *Nomine [Communione] quid vetitum, aut permissum censeatur.*
- 9 *Ioannes Apostolus balnea simul cum Cerintho heretico ingredi noluit.*
- 10 *Contractus cum excommunicato denunciato initus quamvis fieri non debeat, factus tamen regulariter valet.*
- 11 *Sacerdos an, & quando valide operas suas alicui domino excommunicato locare possit.*
- 12 *Iter cum excommunicato denunciato quando licite fieri, aut non fieri queat.*
- 13 *Nomine [mensa] qualis participatio prohibita censeatur.*
- 14 *Hospitatus in domo, superueniente excommunicato, quando exire teneatur.*
- 15 *Cum excommunicato, quare in eodem cubiculo, non autem in eodem lecto dormire liceat.*
- 16 *Excommunicato, nec domum suam, nec claves domus suae, ut eam ingressus ibi comedat, dare licet.*
- 17 *Communicatio cum denunciato in actibus externis, regulariter peccatum mortale non est, sed solum veniale.*

Quamvis varij casus sint, quibus participatio cum excommunicatis denunciatis prohibetur; possunt tamen omnes commode ad quinque reuocari, de quibus est antiquissimus versus ab auctoribus tum Theologis, tum Canonistis, & Summis celebratus.

Si pro delictis Anathema quis efficitur, Os, Ore, Vale, communiō, mensa negatur.

Quorum verbum explicationem tradunt S. Tho. in addit. 3. p. q. 21. artic. 1. Alexand. de Ales. 4. par. Sum. q. 22. memb. 1. art. 2. & art. 6. § 1. Bonau. 4. d. 18. in ult. parte, dist. quæst. 1. Durand. 4. dist. 18. q. 5. num. 6. & num. 7. Palud. 4. dist. 18. q. 6. artic. 1. Ioan. Bachon. 4. dist. 18. q. 4. art. 1. Gabr. 4. dist. 18. q. 2. art. 1. Notab. 1. Martin. Ledesm. 2. q. quæst. 23. artic. 1. Sotus 4. dist. 22. quæst. 1. art. 4. Conclus. 2. vers. In hoc ergo participio. Adrian. tract. de clauibus, quæstio. 3. principali, vers. Pro huius solutione Henriquez lib. 13. de excom. capit. 7. & sequentibus. Hostiensis, in Summa, libro 5. tit. de sentent. excom. vers. Et quæ sit Summa Astensis, 2. par. lib. 7. tit. 11. art. 1. Angelica, verbo excom. 8. num. 4. Tabiena, verbo, excom. 8. vers. secundo, & vers. Tertio. S. Anton. 3. parte, tit. 25. c. 2. Nauar. in Manual. c. 27. num. 20. Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 2. c. 23. § 1. & seq.

Per os, intelligitur Primò *osculum*, cap. excommunicatos, 11. q. 3. Dicitur autem quis participare in osculo cum excommunicato, qui osculatur eum, vel recipit ab eo osculum. Si tamen aliquis excommunicatus osculetur Petrum non excommunicatum, & ego ante vel post osculum eundem Petrum, non propterea participauim excommunicato in osculo, quamuis osculatus sim eundem Petrum, quæ similiter ille excommunicatus fuerat osculatus, nisi ex conditione conuenissemus ego & excommunicatus ad Petrum osculandum, vt Durand. vbi supra notat. Secundò intelligitur *oris locutio*, & *omnis sermo*, ex d. cap. excommunicatos, & cap. seq. & cap. si quis frater, 1. r. q. 3. adeò, vt nec palam, nec secreto cum excommunicato loqui liceat, cum excommunicato, 11. q. 3. immo quamuis ab ipso pronocemur ad loquendum, non tamen ei respondere licet, sicut etiam nec eum alloqui possumus, etiam si ipsemer excommunicatus nihil respondeat ex Syluester, in verbo excom. 5. numer. 2. vers. os, & nu. 3. vers. Et tertio, & Armilla, eo. numero 39. & Caiet. in Summa, verbo Communio, seu participatio cum excommunicato, quibus casibus omnino sit illicita. Et Vgolin. vbi supra, § 1. num. 3. & 4. qui etiam numero 5. affirmat excommunicato nos salutanti respondere non posse, Deus re illuminet, vel Deus te adiuuet, cum in d. c. excommunicatos, 11. q. 3. prohibitum sit, ne dicatur ei, *Aue*, alij tam omnes id licere volunt. Tertio prohibetur etiam *locutio*, & *sermo per scripturam*, & *litteras*, & huiusmodi, ita, vt nec

litteras ad eum mittere, & scribere, nec suas legere aut recipere possimus, glossa in c. constitutionem, in verbo participatio, de sent. excom. lib. 6. loqui enim videtur, qui litteras scribit & mittit, & facit ad hoc, vbi periculum, §. Nulli, & ibi Gemin. & Anchar. de elect. lib. 6. & auctores supra citati. & Couarr. in c. alma mater, 1. parte §. 2. num. 11. de sen. excom. lib. 6. qui alios multos in hanc sententiam refert, asserens paria esse tractare aliquid verbo, & scripto, & Marian. Socia. in c. inter alia, num. 42. de sen. excom. & facit l. r. ff. de contrahend. empt. & etiam monis est DD. sententia. Quarto prohibetur *locutio per motum* ex Vgone, in cap. Quoniam multos, 1. r. q. 3. gloss. in d. cap. constitutionem, Couarr. & alij vbi supra, & facit d. c. vbi periculum, §. Nulli, vbi pro eodem reputatur nuncium, vel litteras mittere, & loqui, quia qui per nuncium, vel litteras loquitur, ipse videtur loqui, §. Qui autem, in fine, ff. de constit. pecuni. Summa Astensis, 2. par. lib. 7. tit. 11. artic. 1. q. 17. gloss. in Clem. ult. in verbo licens, de sent. excom. Quinto prohibetur etiam *locutio per signa*, & *motus*, ex Vgolino vbi supra, §. 1. num. 11. etiam cum his modis animi nostri sensum aperire & ostendere possimus, merito etiam hoc modo cum excommunicato agere veretur. Sextò prohibetur etiam *encomia* & *membra ad eum mittere, vel ab eo missa recipere*: quia vtriusque Vgolin. in d. cap. Quoniam multos, 1. r. q. 3. quem referunt, & sequuntur Angelica, verbo excom. 8. nu. 4. & Astensis vbi supra, art. 1. q. 18. non minus per munera, quam per litteras ad eum munusculum communicamus alijs. Vnde addit Astensis, quæst. 19. quod qui recepit munus ab eo, quem excommunicatum esse probabiliter ignorauit, non incurrit excommunicationem in id rem; si vero sciens eum excommunicatum recepit munus aliquid in casu non concessio, excommunicatus est propter receptionem, non propter retentionem. Non tamen tenetur illud restituere illi, qui dedit, sed inducendus est in penitentiam illud in usus pios erogare, si ad hoc induci possit; Si tamen remitteret ad illum, qui dedit in detestationem excommunicationis, & in ruborem excommunicati, bene faceret in eo casu, maxime, quando munus illud acceperat nihil de excommunicatione sciens. Addunt etiam Syluest. verbo, excom. 5. num. 13. dub. 4. & Henriquez lib. 13. c. 7. §. 3. nec licere a familia viri excommunicati (puta ab vxore, aut filio eius, nomine excommunicati, aut vtriusque) munus accipere, sicut nec ab ipso mer excommunicato. Dixi, nomine excommunicati, aut vtriusque; Quia vt notat Summa Astensis, 2. par. lib. 7. tit. 11. q. 22. de rebus paraphernalibus vxoris, si dederit eas nomine suo, licet accipere; sicut etiam si nomine proprio tantum dederit de rebus communibus sibi & viro, & concessum sit ei a viro tacite, vel expresse dare de rebus communibus cum voluerit, poterit accipi quod ita dederit, aliter non licebit, non propter periculum excommunicationis, sed quia vir habet administrationem rerum vxoris, nisi quantum concedit vxori. Quod si dubitetur, an nomine suo, vel viri, vel vtriusque, sine licentia, vel cum licentia det, tenendum est certum, & dimittendum incertum, ne recipiens discrimini se committat.

3 Eodem modo si quis de familia excommunicati, ex parte Domini sui, aut ex parte vtriusque aliquid dat, recipi non potest, si verò famulus aliquis nomine proprio dederit aliquid de portione contingente eum, sicut fit in Curijs Principum, & Nobilibus, vbi loqui habent quasi de feudo certas portiones eorum, quæ parantur in coquina, licet tunc accipere. Idemque dicendum est, si concessum sit famulo alicui a Domino, vel consuetum sit sciente Domino, & non contradicente quod famuli nomine proprio dent de huiusmodi victualibus Dominorum suorum; ita tamen quod huiusmodi concessionem non fiant in fraudem Canonis, vt quado excoicatus sciens quod nihil recipiem ex parte eius, dat licentiam famulo suo, vt mihi det aliquid. Si autem sine licentia Domini dat famulus aliquid, non potest recipi, iuxta ea quæ de vxore diximus. Denique, vt testatur Astensis vbi supra, p. 2. li. 7. tit. 12. q. 23. Syluest. ver. excom. 5. nu. 27. & Henriquez lib. 13. de exco. c. 17. §. 3. in manuali. Non licet accipere ex domo excoicati ipso absente sustentationem aliquam, aut vinum ad celebrandum Missam (quod intelligitur extra necessitatem) nisi recipiatur vxore vel dispensatore eius, secundum distinctionem factam supra circa donationem.

4 *Nomine.* Orare prohibetur cum excommunicato omnis oratio, & participatio in Sacramentis, & officiis Diuinis; iuxta ea quæ latius diximus hoc lib. 2. cap. 1. & 2. & cap. 10. vnde, si excommunicatus intrat Ecclesiam, & ibi se firmit, alij exire tenentur, vel procurare vt excommunicatus exeat; quod intelligitur, dummodo sit in Ecclesia causa orandi; vel etiam extra, causa audiendi sacrum vel officium Diuinum; vt enim notat Astenfis in Summa, parte 2. lib. 7. tit. 9. quæstio. 1. si Clerici sciant excommunicatum foris ad osium Ecclesiæ stare, vt ibi Missam, vel officium Diuinum audiat, monere eum debent vt recedat, aliàs cessare debent, & non cessantes, non solum peccat mortaliter, arg. cap. si celebrat, de cler. excom. ministr. sed etiam puniri debent; non minus, ac si intus Missam, vel officium Diuinum audiret, ex Hostiensis, & Innoc. in ca. Nuper de sent. excom. & alijs, & colligitur ex capit. Quod in te ibi. *voce ita demissa celebrantur, quod exterius audiri non possit*, de pœnit. & remiss. Astenfis vbi supra, & titu. 1. art. 1. quæst. 1. fin. verò excommunicatus in Ecclesia sit, non causa orandi, sed pro alio negotio, non prohibetur quis in eadem Ecclesia orare, ex Innoc. in d. c. Nuper, de sent. excom. & Dur. 4. dist. 18. q. 5. num. 7. & Summa Astenfis, part. 2. tit. 11. art. 1. quæst. 1. S. Anton. 3. part. tit. 25. c. 2. vers. Tertio prohibetur, Angelica, verbo, excom. 8. nu. 4. Tabiena, verbo, excom. 8. vers. Tertio Henriquez lib. 13. de excom. cap. 7. §. 2. & cap. 10. §. 4. in fine. Nauar. in Manual. cap. 27. nu. 33. vers. No. no. Alphonso Vualdo in Candelabro aureo, part. 2. tract. de excom. num. 85. Ratio est: quia in hoc casu non communico ei in oratione, cum ipse non oret, nec orationis causa ibi sit. vnde Palud. 4. dist. 18. quæst. 6. artic. 1. ait, Quod si fugitiuus Clerici percussor sit in Ecclesia, potest Sacerdos coram eo celebrare, quia cum non sit ibi causa orandi, sed latitandi & fugiendi, non est hoc cum eo participare in Diuinis, sicut si per Ecclesiam transiit faceret. Simili modo, si excommunicatus in vna capella Ecclesiæ, vel in vno angulo Ecclesiæ adsit, non attendens ad officia, aut obiter transeat per Ecclesiam, & etiam genua flectat, orando priuatim, immo, etiam si in alia capella, aut distanti altari audiret non communico ei in Diuinis, nec est cur cesset officiorum cantus, aut Missæ celebratio, vt notat Palud. d. quæst. 6. artic. 1. Tabiena, verbo, excom. 8. vers. Tercio. Sotus 4. d. 22. q. 1. art. 4. Conclus. 2. vers. Nihilominus. Nauar. in Manual. cap. 27. numer. 33. & Alphonso Vuald. in Candelabro aureo, part. 2. tract. de excom. numer. 84. Henriquez lib. 13. de excom. cap. 7. §. 2. & capit. 10. §. 4. in fine.

5 Et idem circa officium Missæ dicendum est, si enim nondum incepta sit Missa, ipso in Ecclesia manente, eam inchoare non debet; quod si incepta iam Missa intret eum admonere debet vt exeat; Quod si non uelit, potest eum eijcere etiam si excommunicatus sit Clericus, dummodo id fieri possit sine sanguinis effusione, arg. c. ueniens, & ibi gloss. in verbo celebrationem, de sentent. excommunic. nec eijciendo excommunicatus erit: Et si eijci nullo modo possit, & Sacerdos nondum Canonem *Qui pridie quam pateretur* inchoauerit, Missam dimittere debet; incepto autem Canone, procedere debet Sacerdos in Missa simul cum eo tantum, qui ei inseruit, alij verò omnes exire debent Ecclesiam si excommunicatus non exit, ita tamen, quod finito Canone, & sumptis Christi corpore, & sanguine, antequam *Post communio* dicatur, eum moneat vt exeat; quod si nec tunc exire uoluerit, in Sacristiam redeat, & dicat orationem, & post communionem, quæ restabant, ex Hostiensis in Summa lib. 5. tit. de sen. excom. num. 17. vers. sed Nunquid, Summa Astenfis, part. 2. lib. 7. tit. 11. art. 1. quæst. 2. Angelica, in verbo, excom. 8. num. 21. Tabiena, verbo, excom. 8. vers. Tercio S. Anton. 3. par. tit. 25. cap. 2.

6 *Nomine.* Vale, prohibetur omnes salutatio, & hoc secundum præceptum Apostoli Ioannis in sua secunda Canonica epistola, & habetur c. omnis, qui. 24. q. 1. vbi dicitur, *Nec Aue ei dixeritis*, & cap. excommunicatos, 11. quæst. 3. Et certum est non licere dicere ei *Aue Salue*, & similia. Itē nec licet eundem salutare per literas; in casu autem quo licet excommunicato scribere non debet salutari, sed loco huius accusatiui, *Salutem*, ponere possumus hæc verba,

Spiritum consilij saluatoris, vt notat S. Anton. 3. p. tit. 25. cap. 2. Summa Astenfis, 2. part. lib. 7. tit. 11. art. 1. quæst. 18. Angelica, verbo, excom. 8. nu. 4. Syluest. verbo, excom. 5. nu. 3. vers. Et tertio. Alphonso Vualdo cit. nu. 86. Henriquez lib. 13. de excom. cap. 7. §. 3. in Annot. litera H. Quicquid Vgolin. de cens. Eccles. Tab. 2. cap. 23. §. 1. num. 5. id negat. Dicere etiam ei possumus nos salutanti, *Domine te emendet, Deus te conuertat, Deus te illuminet*. ex Astenfis, S. Antonino, Angelica & Syluest. vbi supra, Soto 4. dist. 22. qu. 1. art. 4. Conclus. 2. vers. Interdicitur. Nau. in Manual. cap. 27. num. 20. non enim ita stricte prohibetur salutare, vt ait Henriquez vbi supra cap. 7. §. 3. quia est solutio quædam debiti, quæ etiam respectu inimici obligat, & huiusmodi verba dicere, non est ipsum salutare, aut resalutare, sed potius ipsum de sua culpa arguere, & ad impetrandam suam absolutionem admonere, quod licitum est, ex Rhodonen. si, & Astenfis vbi supra, quæst. 18. Notat autem Durand. 4. d. 18. quæst. 5. nu. 6. Quod si excommunicatus salutatur Titium non excommunicatum, & ego saluto, vel resaluto eundem Titium, non participo cum excommunicato in salutatio- ne, sed solum cum Titio, nisi ex communi consensu conuenissemus ego, & excommunicatus ad salutandum Titium.

7 *Addit* autem Nauar. in Manual. c. 27. num. 20. prohibetum esse assurgere excommunicato etiam prius salutanti nos, aut dare ei locum in sedili, aut aperire illi caput, aut mouere labia, aut alia similia indicia ostendere in signum resalutationis quamuis verè non resalutemus, nec loquamur; quia hæc omni saltem indicia, & signa sunt salutatio- nis. Et huius etiam sententiæ sunt Syluest. verbo, excom. 5. num. 3. vers. Et tertio. Alphonso Vualdo vbi supra, nu. 86. Vgolin. de cens. Eccles. Tab. 2. cap. 23. §. 1. numer. 10. vbi alios refert, & Henriquez * lib. 13. de excom. cap. 7. §. 3. & Sotus in 4. d. 22. quæst. 1. art. 4. Conclus. 2. vers. Interdicitur. dubius de hac re est. Alij tamen plerique DD. vt Summa Astenfis, part. 2. lib. 7. tit. 11. quæstio. 20. Guil. Durand. quem refert, ac sequitur S. Anton. 3. par. tit. 25. cap. 1. Rhodonen. relatus ab Astenfis, Summa Angelica, verb. excom. 8. num. 4. Ioan. Maior. 4. dist. 18. quæst. 2. in principio; & in hanc potius inclinans Sotus, docet ex nullo prædictorum incurri culpam, aut excommunicationem minorem; Quia sententiam Nauarrus concedit posse habere locum in foro conscientie, quando talia signa fierent absque vlla intentione salutandi excommunicatum.

Mihi tamen probabilior videtur secunda opinio, Primo quia mitior, Secundo, quia multos, & graues habet auctores. Tercio, quia nititur bono fundamento, penæ namque restringendæ sunt non ampliandæ arg. cap. odia, de reg. iur. lib. 6. nomine autem salutatio- nis, vt fatetur Sotus, solum verbum, uel litera in rigore intelliguntur. Quarto, quia licitum est secundum Nauar. ibidem, dicere excommunicato nos salutanti, *Deus te conuertat*, ergo multo magis licitum erit sola motione oris sine vlla expressio- ne verborum. Quibus omnibus addo, quando illi respon- demus, *Deus te conuertat*, poterimus illi assurgere, & caput aperire, maxime si sit persona alicuius conditionis; ergo multo magis possumus assurgere, & caput aperire sine vlla ex- pressionem verborum. Immo ipsemet Henriquez lib. 13. de excom. capit. 22. §. 4. fatetur filium etiam emancipatum aperire posse caput Patri etiam denunciato, quia est caput familie, & etiam Prætori denunciato vice Regis in necesse- tis quem representat, homines aperire caput, & assurgere licitè posse (presertim si tacite dicant, *Deus te conuertat*, vel *sit tecum*) qui actus exterior à culpa excusatur, eo quod, inquit,

ADDITIO.

* Adde. Sed reuera Henriquez non est in hac opinione, ad quam hic adducitur ab Auctore, nempe, quod non liceat resalutare excommunicatum nos prius salutantem; immo namque oppositum docet lib. 13. de Excom. cap. 7. §. 3. sic enim expresse habet: Resalutare, aut resalutare non prohibetur, quia est solutio debiti, quæ etiam respectu inimici obligat.

inquit, vtile est nobis habere iudicem beneuolum, cum facile sit incidere in manus suas, & delegendi caput, non est per se signum, sed res de se indifferens, et absque scandalo, quæ potest interna intentione auferri à ratione salutationis; præterquam quod verba iuris, ut diximus, quæ verant salutationem, in sua proprietate & stricte accipi debent, tanquam odium; & Nauarrus & alij in eo sensu accipi possunt, ut solum velint illicitum esse hæc facere cuicunque priuato, & cum animo vere salutandi.

8 *Communio*: Quamuis hoc nomine ab aliquibus, ut à S. Thom. in addit. 3. par. quest. 21. art. 1. Gabr. 4. dist. 18. q. 2. art. 1. Notab. 1. Palud. 4. dist. 18. q. 6. art. 1. Adriano in tract. de Clauibus, quest. 3. principali, vers. Pro huius solutione, Soc. 4. dist. 22. quest. 1. artic. 4. Concluf. 2. vers. inhihetur. Alphonsus Vivaldo vbi supra, num. 88. & alij, participatio Sacramentorum intelligatur, quia tamen hæc commodius sub nomine *Orare* comprehenditur, ideo mihi melius videtur cum alijs DD. Durand. 4. dist. 18. quest. 5. numer. 6. Syluest. verb. excom. 5. num. 3. vers. Et quarto. S. Anton. 3. part. tit. 25. cap. 2. Angelica in verbo, excom. 8. numer. 4. Tabiena verbo, excom. 8. vers. Quinto. Henriquez li. 13. de excom. cap. 7. §. 3. Nauar. in Manual. cap. 27. numer. 20. hoc solum intelligere de communicatione humana per cooperationem in eodem exercitio, per cohabitationem in eadem domo, & alios contractus emptionis, venditionis, locationis, mutui, donationis, & aliorum actuum legitimorum, hæc enim omnia prohibentur cum excommunicato. Et de cohabitatione habetur expresse in secunda epistola Canonica S. Ioannis, & refertur in capit. omnis, qui, 24. q. 1. de qua Nauar. vbi supra ait, absolute, & simpliciter, non licere simul cum excommunicato habitare, neque in eadem domo, neque in eadem parte domus, secus tamen in diuersis partibus domus Hoc autem ab Innoc. in ca. Nuper, in verb. *Alijs prohibitis*, de sent. excom. & ab Angelo in verbo, excom. 8. num. 4. & Syluest. vbi supra. & Alphonsus Vivaldo loco proxime citato. & Henriquez lib. 13. de excom. ca. 7. §. 3. limitatur, quando expleti gratias, ego habitarem tanquam socius cum excommunicato pro eodem negotio; vnde infert Innoc. quod si cohabitaret propter aliud negotium, & ipse suis, ego autem meis solum intenderem negotijs, siue maneat in eadem domo, siue in eadem parte domus, non peccaret. Ratio est: quia quando cohabitamus pro eodem negotio, tunc uideor illi communicare ratione negotij, quando autem pro diuersis negotijs, tunc ego solum ut iure meo habitando in eadem domo, uel cubiculo, licitum enim est unicuique uti iure suo, arg. c. intelleximus, de iudic.

9 Ad illud uero, quod Polycarpus discipulus S. Ioannis Apostoli narrat, S. Ioannem, cum apud Ephesum Balnea lauandi gratia ingressus esset, & uidisset Cerinthum hereticum inde exeuntem, exilisse continuo, & discessisse, dicendo, *fugiamus hinc, ne & Balnea ipsa corrumpant, in quibus Cerinthus lauit inimicus veritatis*, nec ullo modo ibi lauare se voluit, ut refertur in c. omnis, qui, 24. quest. 1. ex quo Apostoli factum videtur colligi posse, nullo modo cohabitandum esse cum excommunicato; Responder idem Innocentius, hoc fecisse ex superabundanti iustitia, non ex precepto, & bonum & laudabile esse ad detestationem excommunicati renuciare delicijs, ut est lauare se in balneis, non tamen necessum est, ut quis iuri suo renunciet, maxime cum quis non patiat magnum damnum, aut incommodum eo quod Balneo, aut alijs delicijs priuatus sit, quale tamen sæpe sæpius pati deberet, si iure suo priuaretur, ut etiam sensu Vgol. Tabul. 2. c. 23. §. 3. num. 4.

10 Circa contractus autem cum excommunicato celebratos certum est ex communi opinione DD. Innocen. in capit. veritatis, & ibi Panorm. nu. 33. & seq. de dolo & cont. & eiusdem Panorm. in cap. Ad probandum, numer. 8. & ibi Felin. de sent. & re iudic. Ioan. Andr. in capit. Decernimus, de sent. excom. lib. 6. Franc. Gem. & aliorum, in cap. pia, de except. lib. 6. Marian. Socin. in capit. sacris, numer. 455. de sent. excom. Summe Astenfis, par. 2. lib. 7. tit. 11. articol. 3. questio. 4. S. Anton. 3. part. tit. 25. capit. 2. Rebuff. Repet. in cap. postulatis, numer. 15. de Cler. excom. ministr. Ioan.

Seluaz, in tract. de benefic. 3. par. quest. 4. Tabienaz, verb. excom. 8. vers. Quinto. & Syluest. vbi supra. Alphonsi de Castro, lib. 2. de potestate legis pæn. cap. fin. Concl. 2. Coar. in cap. alma mater, 1. part. §. 1. num. 9. de sent. excom. lib. 6. Vgol. de cens. Eccles. Tabul. 2. cap. 20. §. 1. quod licet quis cum excommunicato contrahere non debeat, contractus tamen initus valet, & sic contrahens cum excommunicato ex vi contractus, contra excommunicatum agere potest; excommunicatus uero contra ipsum contrahentem agere non potest nisi prius ab excommunicatione absoluitur, ut Innoc. & Guil. quos refert & sequitur S. Anton. vbi supra, testantur.

11 *Excipiunt* tamen ibi S. Antoninus & post eum Syluest. vbi supra, vnum casum, in quo purus contractus esse nullum, scilicet, si presbyter locet operas suas alicui Domino excommunicato; Quæ tamen exceptio mihi videtur limitanda, ut solum habeat locum, si locet suas operas pro tempore excommunicationis tantum. Cum enim iste non possit sine peccato mortali exequi contractum, consequenter nec alter ad aliquid ei soluendum obligatus videtur: sic enim probabile est contractum nullum & irritum esse, si uero operas suas locaret etiam ultra tempus excommunicationis, non apparet, cur contractus iste futurus nullus sit, siquidem & ipse locator post Dominum absolutum illi recte inferuire potest, & alter ei de pretio locationis teneatur, ut etiam Rhodonensis quem refert, ac sequitur Astenfis in Sum. part. 2. lib. 7. tit. 1. artic. 3. quest. 4. testatur; qui etiam quest. 5. docet, non licere aliquid vendere, aut emere à seruiente excommunicato nomine excommunicati, sicut nec ab ipsomet excommunicato; sin uero famulus nomine suo aliquid vendere velit, aut emere, licite cum eo contrahi posse, dummodo fraus non fiat iuri, ut aliud agatur, & aliud simuletur, quod etiam docet S. Anton. 3. part. tit. 25. ca. 2. in fine. Quibus omnibus addo cum Durand. in 4. dist. 18. quest. 5. num. 6. quod licet aliquid emendo, aut vendendo ab excommunicato, participem cum eo: si tamen excommunicatus emat aliquid à Petro, & ego emo aliquid ab eodem Petro, non censeor cum excommunicato participare, sed solum cum Petro, à quo emo, nisi ego & excommunicatus in communi mercatione socij essemus.

12 Pari ratione prohibemur cum excommunicato deambulare, aut iter facere, quod sit aut ex eo quod communi consilio iter, aut deambulationem ingrediamur, aut dum in itinere comites efficiamur, ex glos. in Clem. fin. in verbo Quous modo, de sent. excom. Innoc. in capit. Nuper, vers. Et alijs prohibitis. Marian. Socin. sen. in cap. inter alia, numer. 42. de sent. excom. Vgol. Tab. 2. c. 23. §. 2. num. 4. secus autem quando per eandem viam iter faceret, & vnus alterum antecederet, aut consequeretur, sic enim nulla inter eos communio est. Quæ etiam de causa Innoc. vbi supra docet, quod si quis plures operarios conduxerit, ut eundem agrum colerent, & vnus eorum excommunicatus esset, reliqui ab opere cessare debent, nisi excommunicatus ipse discedat; quamuis eodem tempore in eodem agro separatim operari possint, cum tunc operando, non simul communicare censeantur.

13 *Nomine mensæ* intelligitur participatio cibi, & potus, quæ videtur prohibita, 1. Corinth. 5. & c. excommunicatos, & c. cum excommunicato, & c. ad mensam, u. q. 3. & c. Nuper, de sent. excom. & glos. in Clem. fi. in verbo, quous modo, de sent. excom. intelligitur autem *Primo*, ut neque comedamus, neque bibamus cum excommunicato simul, & eodem tempore in eadem mensa, ut satis constat, *Secundo*, ut neque cum eo bibamus, aut comedamus in diuersis mensis, quando omnes illæ mensæ spectant ad idem conuiuium, seu ad eandem festiuitatem, etiam si singulis separatim sua portio tribuatur, ut est refectionum Monachorum, & etiam conuiuium, vbi multi inuitantur, tunc enim licet in diuersis mensis comedant, aut in diuersis cubiculis coniungantur, vna tamen mensa, seu vna refectione, & conuiuium censetur, vnde vna benedictio communiter ab eis fit, & à prandio communis gratiarum actio, ex Palud. 4. dist. 18. quest. 6. artic. 1. S. Anton. 3. part. tit. 25. cap. 2. Syluest. verb. excom. 5. numer. 3. vers. Et quinto.

N 3 Alphonsus

Alphonso Viualdo in Candelabro suo aureo, par. 2. tract. de excom. num. 89. Quo casu si vnus excommunicatus sit qui vel initio nobiscum accebuert, vel nobis comedentibus interuenit, nisi qui excommunicatus sit, exeat, reliqui à mensa surgere debent, non obstante cuiuscunque scandaloso, si forte aliqui exinde scandalizentur, quia

Secunda non vitant, Doctor, Index bene viuens, vt Innoc. in cap. Nuper, de sent. excomm. Palud. & S. Anton. vbi supra, Summa Astenfis p. 2. lib. 7. tit. 11. art. 1. q. 2. Nau. in Man. c. 27. nu. 20. Henriquez lib. 13. de excom. cap. 7. §. 3. Vgolin. Tab. 2. c. 23. §. 2. num. 3. testantur. Quicquid Dur. 4. d. 18. quæst. 5. nu. 7. contrarium dicat, existimans in hoc casu, quod sit participatio solum cum non excommunicato qui verumque inuitauit, non autem cum excommunicato, etiam si comedant in eadem mensa, nisi, inquit, excommunicatus ille inuitatus fuisset de consensu meo, quod & contra omnes alios asseritur, & falsum est, quia sic participatur de eodem conuiuio; & sicut qui inuitat sic excommunicatum cum eo participat, ita etiam & ego ab eo inuitatus, & cum eo comedens, cum eodem participare censeor, est enim participatio in eodem conuiuio illius tertij, à quo vterque est inuitatus, vt constat. Poterit tamē opinio Durandi locum habere, quando mensa in conuiuio esset valde distincta, & ob conuiuarum multitudinem in diuersis cubiculis vnus domus, aut in diuersis domibus inuitatis comederent, tunc enim nec simul communicare, nec in eodem conuiuio simul edere mortaliter censetur, vt notat Henriquez vbi supra in annot. in litera K.

14 Quod si hospitatus sim in domo aliqua & superueniat aliquis denunciatus, non teneor de domo exire, in qua receptus sum, dummodo tamen habere possim locum separatum, ita, vt nō oporteat me in aliquo communicare cū eo. Et quamuis sciam aliquem publicē excommunicatum in aliqua domo receptū esse, possum ibi hospitari, si locus sit tantæ capacitatis, vt possim eius communionem vitare, aliter non.

15 Immo vero, licet mihi cum excommunicato in eodem cubiculo comedere, modo eadem mensa non sit, & in eodem cubiculo dormire, sed non in eodem lecto, quia hoc sine volūtaria communione illius esse nequit, in alio vero casu vitur suo iure, vt laius tradit Palud. 4. d. 18. q. 6. art. 1. Innoc. in cap. Nuper, vers. Et alij prohibitis, de sent. excom. Summa Astenfis, par. 2. li. 7. tit. 11. art. 1. quæst. 22. & Rhodensis ab eodem relatus, S. Anton. 3. par. tit. 25. c. 2. Marian. Socin. in cap. inter alia, num. 42. de sent. excom. Syluest. verbo, excom. §. numer. 3. Tabiena, verb. exco. §. vers. quarto, Caier. in Summa verbo, communicatio cum excommunicato, quibus casibus sit omnino illicita. Vgol. Tab. 2. cap. 23. §. 2. num. 3. & §. 3. num. 2. & Sot. 4. d. 22. q. 1. art. 4. Concl. 2. in fine.

16 Tertio denique, non potest quis excommunicato amico venienti comedere ad domum suam, diminere ei domū suam, aut tradere ei clauē domus suæ vt eam ingressus ibi comedat, etiam separatim in domo sua, ex Summa Astenfis, p. 2. lib. 7. tit. 12. q. 26. S. Anton. 3. par. tit. 25. cap. 2. Tabiena, verbo, excom. §. vers. quarto, Syluest. verbo, excom. §. num. 3. vers. sic. Et quinto, Quod intelligendum est, nisi id faceret, quia probabiliter timet, ne excommunicatus ille vim inferat ei, aut rebus suis si eum repellat à domo sua, aut eum non recipiat, aut nisi id faciat causa humanitatis, quia putat eum indigere hospitio vel alimento, tunc enim potest eum reficere ad mensam separatam facta protestatione, quod eum propter causam necessitatis recipit, ut præfati auctores, & Guil. & Rhodensis ab eis citati aduertunt.

17 Et communicationes in his omnibus casibus & actibus externis, peccata venialia sunt tantum regulariter, (excepta participatione in Diuinis) & non mortalia, quia non sunt in re graui, & ideo non censetur Ecclesia illas cum tanto rigore prohibere, ut Doctores communiter tradūt. S. Thom. 3. par. in addit. quæst. 23. artic. 3. & quodlib. 1. articul. 9. Soto 4. dist. 22. quæst. 1. artic. 4. Concl. 2. in fine, Henriquez lib. 13. de excom. cap. 7. §. 3. & alij, quos ca. 10. huius citauimus.

De causis, quæ à Participatione cum excommunicatis excusant. Cap. XIV.

S V M M A R I V M.

- 1 Recensentur quidam casus, quibus participare licet cum excommunicatis sine vlllo peccato, aut excommunicationis minoris incurfione.
- 2 Vtilitas temporalis vera, & non ficta tam excommunicati, quam excommunicantis cum eo, à peccato excusat.
- 3 Vtilitas spiritalis ipsius excommunicati participantem à peccato excusat.
- 4 Lex, seu ius Matrimonij excusat uxorem, quo minus participando cum marito excommunicato, peccet.
- 5 Vxor cum marito excommunicato participare non licet in ijs, pro quibus excommunicatur, & quare.
- 6 Maritus cum uxore excommunicata denunciata participare possit.
- 7 Vxor, licet cum marito excommunicato possit, cum alio tertio tamen excommunicato in gratiam mariti, participare nequit.
- 8 Sponsa cum sponfo excommunicato participare nō potest, & quæ huius sit ratio.
- 9 Humilitas subiectionis filium sub potestate patris existentem excusat, vt cum patre excommunicato participare valeat, & quare.
- 10 Filiorum nomine quoniam intelligantur.
- 11 Filius emancipatus, cum patre excommunicato, an & quando cum patre excommunicato communicare licite queat.
- 12 Pater cum filio excommunicato denunciato licite participare potest.
- 13 Pater cum filio excommunicato, & econtra filius cum patre excommunicato, quibus in casibus participare licite non poterit.
- 14 Serui, & ancille cum Dominis excommunicatis participare possunt.
- 15 Famuli conducti, et rustici seruientes cum Dominis suis excommunicatis participare possunt, & quæ huius ratio sit.
- 16 Familia tota, nutritiij, et consanguinei cum excommunicatis Dominis communicare licite valent.
- 17 Clerici, quoniam cum suo Episcopo excommunicato participare licite possint.
- 18 Monachi, et alij religiosi, cum Abbate, et Prelato suo excommunicato participando non peccant.
- 19 Milites cum Imperatore, et Duce suo excommunicato participare, eumque in bello iusto sequi, et defendere possunt.
- 20 Vasalli, quamdiu inramento fidelitatis tenentur, Dominis suis obedire, eisque tributa solvere debent.
- 21 Dominus, et quilibet alius superior, cum suis inferioribus, et seruis, quousque, et quibus in rebus cōicare possint.
- 22 Ignorantia facti, participantem cum excommunicato excusat, dummodo probabilis sit.
- 23 Ignorantia facti probabilis, seu inuincibilis quoniam censenda est.
- 24 Ignorantia probabilis non est, quando quis ignorat id, quod in parochia, aut à vicinis publice scitur.
- 25 Participans cum excommunicato, quem verisimile est ab solutum esse, utpote multum temporis abiit, ex quo excommunicatus fuit, an, et quando excusetur à peccato.
- 26 Sacerdos ex sola confessione Sacramentali aliquē excommunicatum denunciatum esse sciens, illum vitare non tenetur.

- 27 Excommunicatum denunciatum aliquem esse sciens habitus, sed actu inadvertenter eum alloquens, an, et quando à peccato excusetur.
- 28 Ignorantia iuris inuincibilis participantem cum excommunicatis excusat.
- 29 Necessitas, tam ipsius excommunicati, quam eorum qui cum eo participant, a peccato excusat.
- 30 Medicum excommunicatum quando ob morbum grauem licitè adire possumus.
- 31 Excommunicato licitè participatur, quoties aliorum paci, vel edificationi communio cum eo necessaria indicatur.
- 32 Excommunicato consilium spirituale dare, et coram eo concionem facere licet.
- 33 Necessitas quarum rerum, participantem cum excommunicato, à peccato et censura excusare censeantur.
- 34 Aggravatio sententie impedire potest, quo minus persona quedam cum excommunicatis denunciatis communicare valeant.
- 35 Papa sub excommunicationis pœna præcipere potest, ne quis Bannitis excommunicatis subueniat.
- 36 Communicans cum excommunicato propter metum mortis, an à culpa, et pœnis iuris excusetur.
- 37 Communicans cum excommunicato metu mortis regulariter à peccato excusatur.
- 38 Peccatum mortale, aut veniale propter metum mortis, committendum non est, et quæ sit huius rei ratio.
- 39 Lex humana ecclesiastica ex vi sue potestatis, ad aliquid agendum, aut vitandum sub pœna peccati mortalis, et cum periculo mortis obligare potest.
- 40 Lex ecclesiastica communionem cum excommunicatis in temporalibus et humanis instante metu mortis, aut metu cadente in vitum constantem, non prohibet.
- 41 Lex ecclesiastica participationem cum excommunicatis etiam in diuinis, cum periculo mortis, non vetat.
- 42 Missam non dicere, vel non audire in die festo, ob metum mortis, quando licitum, vel illicitum sit.
- 43 Communicare cum excommunicato in diuinis etiam ob metum mortis non licet, quoties in fidei catholice præiudicium, aut in contemptum clauum vergit.
- 44 Violentia participantem cum excommunicato denunciato ab omni culpa et pœna iuris excusat.

Ecclēsia sicut in casibus istis communicationem cum denunciatis prohibet: ita etiam tanquam pia & indulgentissima mater concessit, vt in quibusdam casibus, cum iisdem, sine peccato, aut excommunicationis minoris censura participare possimus, prout Gregorius VII. in Concilio Romæ habito decreuit, & refertur in cap. Quoniam multos, 11. quæst. 3. qui omnes casus ad quinque reuocantur, & his uersibus continentur.

Hæc Anathema quidem faciunt, ne possit obesse.

Vtile, Lex, Humile, Res ignorata, Necessitas.

Qui uersus, & casus explicantur à glof. in cap. cum desideres, in uerbo, excommunicationis pœnam, de sent. excomm. 5. Thom. in addit. 3. part. quæst. 23. artic. 1. Alex. de Ales. 4. part. Sum. quæst. 22. memb. 1. art. 6. § 1. Hostiensis in Summa, tit. de sentent. excomm. num. 11. §. Et quæ sit pœna. Summa Astenf. 2. part. lib. 7. tit. 12. & Bonauent. 4. distinctio. in ult. part. distinct. quæst. 5. Rich. 4. distinct. 18. artic. 6. quæst. 1. Durand. 4. distinct. 18. quæst. 5. num. 9. Palud. 4. distinct. 18. quæst. 6. artic. 2. Ioan. Bachel. 4. distinct. 18. quæst. 4. artic. 3. Gabr. 4. distinct. 18. quæst. 3. art. 1. Notab. 3. Thom. de Argent. 4. distinct. 19. quæst. unic. art. 4. Adria. 4. Sent. tract. de Clauib. qu. 5. principali, uers. Sed quoniam Martin. Ledesm. 2. 4. quæst. 25. artic. 1. Soto 4. d. 22. quæst. 1. art. 4. Conclus. 5. Henriquez lib. 13. de excomm. cap. 22. & cap. 23. S. Anton. 3. part. tit. 25. capit. 1. Angelica in uerbo, excomm. 8. numer. 6. Pisanelia, in

uerbo excomm. 6. uers. Sed nunquid. Tabiena, uerbo, excomm. 8. uers. 8. ex 10. Syluest. uerbo, excomm. 5. num. 4. Nau. in Man. capitulo, 27. num. 26. Couar. in capit. alma mater, 1. par. 6. 1. numer. 8. de sentent. excommunicat. lib. 6. Vgolino, de cens. Ecclesiast. Tab. 2. capitulo 13. §. 4. & sequentibus.

2 *Primo igitur, excusat Vtile, hoc est, utilitas vera & non ficta, tam eius qui cum excommunicato participat; quam ipsius excommunicati; Primo utilitas temporalis eius, qui participat cum excommunicato, ratione cuius possumus ab excommunicato petere debita, iura, actiones, & hæc ita in iudicio, quam extra, aliequin excommunicatus ex suo delicto commodum reportaret si debitum reddere compelli non posset in iudicio, vt habetur, in cap. intelleximus de iudic. & facit cap. Si uerè, de sentent. excomm. vn. de quamuis societas tempore excommunicationis in eunda non sit, societatem tamen prius initam cum illo prosequi licet, & etiam in alijs contractibus cum eo celebratis persistere possumus, ex glof. in cap. si uerè, excommunicatorum & ibi Panorm. num. 9. de sentent. excomm. & etiam decimas ab eo exigere possumus, ex Innocen. in ca. cum uoluntate, de sentent. excomm. & debitum coniugale exigere licet, ex Henriquez ubi supra. Item ab aduocato consilium, & a medico auxilium licet peti potest, nisi aliunde a que facile ab alijs eadem habere possumus, vt Palud. loco cit. notauit. ¶ Secundo excusat utilitas spiritualis ipsius excommunicati, vn. de possumus eum ad concionem admittere, cap. responso, de sent. excomm. & confessionem eius audire, corrigere, & hortari ad petendam absolutionem, consilium circa salutem animæ suæ dare, instruere quomodo satisfacere possit, aut liberare animam suam a tali excommunicatione, in quibus præstandis licet alia quedam uerba (vt apud eum magis proficiamus) interponamus, nullum inde nascitur periculum, nec excommunicationem minorem incurrimus. Quæ etiam de causa pium aliquem librum legere, vel Sacram Scripturam repetere licet coram illo, vt melius instrui possit, & ad confessionem facilius inducatur, secus tamen si alia intentione hoc faceremus, tunc enim excommunicationem minorem incurreremus, unde in hoc discretè agendum erit, nec multum laxandæ sunt habenz, vt præfati auctores suadent. Hinc excusantur qui causa prædicationis, aut confessionis inter excommunicatos habitant, a quibus etiam licitè possunt elemosinas petere, & accipere, præsertim, si aliter inter eos habitare, aut sustentationem commodā inuenire non possint, cap. cum uoluntate, de sentent. excomm. Rectè tamen monet Adrian. hæc quæ diximus, ad Sacramentorum administrationem, vel ad missionem ad Diuina pro tendi non posse, quia illa excommunicatus sine animæ datione accipere non potest. Tamdiu autem participare possumus pro salute animarum ipsorum excommunicatorum, quamdiu de correctione eorum sperare probabiliter possumus, & non amplius. Sic etiam qui communicet excommunicato, vt eum inducat ad satisfaciendum, excommunicationem minorem non incurrit, unde, si Statuto cauetur quod participans cum Bannito incurrat certā pœnam, qui cum eo participat, vt eum inducere possit ad satisfaciendum Reipublicæ, non incurrit hanc pœnam, ex Panorm. in cap. cum uoluntate, num. 4. de sentent. excomm. Pari ratione, sicut licet communicare excommunicato in ijs, quæ ad suam absolutionem, & animæ salutem pertinent, argum. cap. cum uoluntate, de sentent. excomm. etiam si nostra persuasio ad hoc omnino & simpliciter nõ sit necessaria, ita etiam & eorum medio ad spirituale animarum profectum, & utilitatem uti licet, quauis alio medio procurari possit, cum non magis videatur concessa cū eis communiõ ad eorum, quam aliorum spiritualem utilitatem siue salutem, vt Adrian. in dict. quæstio. 3. uersiculo Sed quid si excommunicatorum, subtiliter animaduertit.*

4 *Secundo excusat Lex, Legis autē nomine intelligitur Lex seu ius Matrimonij inter uirum & uxorem, quæ idcirco per legem significatur, quia de uxore agitur, quæ sub uiri lege est, argum. cap. 1. & 2. de Secund. nupt. Potest igitur uxor cum marito excommunicato participare, & ipsa ab*

eo debitum petere, & maritus ei debitum reddere tenetur, gloſ. in cap. quoniam multos, in verbo, vxores, r. 1. q. 3. & Archid. ibi. Palud. 4. d. 18. quaest. 6. art. 2. Tabiena, verbo excommun. 8. vers. 8. Alphonsus Vivaldus par. 2. Candelabri sui aurei, tract. de excommun. num. 100 & Vgolin. Tab. 2. cap. 2. § 6. nu. 2. & communis DD. sententia, Quia ut ait Paludan. hoc quod est iuris Diuini, Ecclesia tollere non potest, maxime illi qui non peccauit; Cum igitur maritus petenti vxori debitum de iure Diuino reddere teneatur, ex superueniente excommunicatione non excusatur quo minus illud reddere possit, & debeat, alioquin sine culpa sua vxor damnum pateretur, quod iniquum est, argum. cap. 2. de constit. & cap. 2. de ijs que sunt a ma. par. Cap. Et e conuerso, maritus excommunicatus ab vxore debitum petere, & illa petenti marito illud reddere potest, & debet, argum. ca. quoniam multos, r. 1. quaest. 3. ob periculum enim fornicationis permittitur, ut vxor cum viro excommunicato sit, & etiam ad alia debita obsequia ei praestanda, capit. inter alia, de sentent. excommun. & ibi Marian. Socin. num. 66. quae nullo modo cessant per excommunicationem, & consequenter durante viri excommunicatione cum eo esse debitum ei petenti reddere, & alia obsequia solita, sicut ante excommunicationem fecerat, praestare ipsa potest, & debet; lex enim vult quod vxor obediens sit viro, a qua per viri excommunicationem non absoluitur. Hoc tamen ita limitandum est, siquidem nec vxori licitum erit marito excommunicato participare in ijs, quomobrem excommunicatus est, cum hoc esset ei communicare id crimine, quod nunquam licet, cap. inter alia, & ibi Marian. Socin. numer. 69. & num. 124. de sentent. excommun. Sed neque cum marito excommunicato ob hanc resim participare licet, ob periculum infectionis, argum. ca. Decretum, de heret. lib. 6. Neque si excommunicatio lata sit, propterea, quod matrimonium inter ipsos contractum illicitum sit, cum marito excommunicato vxor esse potest & hoc ob periculum fornicationis, ex Gl. 4. d. 18. q. 3. art. 1. Notab. 3. Siluest. verbo, excommun. §. nu. 4. ver. Secundo, Vgolin. Tab. 2. cap. 2. §. 6. num. 4. Sicut neque postquam diuortio separati essent, simul cum eo esse potest, quia tunc ab obsequijs mariti liberata est, ut proinde in ipsa locum non habeat dispositio capit. quoniam multos, r. 1. quaest. 3. & ei inter alia, de sentent. excommun. cessante autem causa legis, & lex ipsa cessare debet, argum. cap. cum cessante, de appellat. & Marian. Socin. in d. c. inter alia, num. 68. Immo vero si maritus excommunicatus cum alio excommunicato esset, nec in hoc casu, cum marito excommunicato vxor esse potest, ne alterius excommunicati communicatione utatur, cuius communicatio non est permessa, ut Vgolin. ubi supra post Syluestrum annotauit. Excommunicato igitur marito quibus in casibus vxor cum eo participare possit, necne, ex dictis constat, nec ulla est inter auctores dissensio.

6 *Ceterum*, an e contrario maritus cum vxore excommunicata participare possit, an non, plurimum inter Doctores controuertitur; & questio est supposito quod inter eos legitimum sit matrimonium, vel etiam si prescriptum sit solum, quia scilicet in facie Ecclesiae ab ipsis contractum sit, ignorantibus probabiliter aliquod esse impedimentum quo minus legitime contrahere possint, quo casu & Matrimonij priuilegijs fruuntur, & filij ab ipsis nati legitimi sunt, ut habetur in cap. 2. cap. prolatum, c. peruenit, & ca. ex tenore, qui filij sint legitimi. Hoc ergo supposito, quod vxor ob aliquod aliud delictum excommunicata sit, nonnulli, ut gloſ. in ca. Quoniam multos, in verbo, vxores, r. 1. quaest. 3. dubitant, Goffred. & Raym. quos refert & sequitur Hostiensis in Summa lib. 5. tit. de sentent. excommun. numer. 11. versiculo. Et que sit pena, §. lex excusat, Summa Astenſis, par. 2. lib. 7. tit. 12. quaest. 4. S. Anton. 3. par. ti. 2. §. cap. 1. dicunt posse communicare vxori in reddendo debitum coniugale, non autem quantum ad alios actus, scilicet prouisiones, & seruicia humana; fauet Siluest. in verbo, excommun. §. num. 4. versicu. Secundo, tum, quia in d. c. quoniam multos, r. 1. quaest. 3. excipitur vxor respectu habito ad maritum excommunicatum, ut cum ipso esse possit, non autem maritus ut cum vxore excommuni-

cata sit; tum, quia Clericus pater prohibetur esse cum filia, quae deuota sit, aut nupserit, capitul. de filia, 27. quaest. 1. & ideo nec maritus cum vxore excommunicata esse poterit, tum, quia vir utpote caput vxoris, cap. Hec imago, 33. q. 5. cum facillime possit vxorem inducere, & compellere ut absolutionem petat quod si non faciat, ei imputatur, nec excusatur communicando.

Alij tamen omnes, ut S. Thom. in addi. 3. pa. quaest. 23. artic. 1. Halesis, 4. par. Summa, quaest. 22. memb. 1. art. 6. §. 1. Paluda. 4. distinct. 18. quaest. 6. art. 2. Angelica, in verbo, excommun. §. num. 8. Adrian. in 4. Sentent. tract. de Clauibus, quaest. 3. principali, versicu. Si petas Secundo 10a. Driedo, de libert. Christiana, pag. 241. Couar. in capital. ma mater, 1. par. §. 1. num. 8. de sentent. excommunicat. lib. 6. Martin. Ledesm. 2. 4. quaest. 25. art. 1. Alphonsus Vivaldus ubi supra, numer. 100. Henriquez lib. 13. cap. 22. §. 2. Vgolin. Tab. 2. cap. 2. §. 6. num. 6. absolute docent, posse etiam in omnibus cum vxore excommunicata participare, in quibus cum marito excommunicato vxor communicare queat, Ratio est, quia in correlatiuis, qualia sunt vxor & maritus, eadem est ratio & dispositio, maxime in solutione debiti, & alijs mutuis obsequijs praestandis; & proinde, sicut ipsa marito, ita maritus vxori ad eade praestanda non obstante excommunicatione tenetur. Deinde si licitum sit cum socio excommunicato participare, quo cum ante societas contracta fuit argum. capit. Si verē de sentent. excommun. & expresse docet gloſ. in cap. 1. in verbo, uiuit distinct. 4. r. a fortiori, maritus iure societatis coniugalis cum vxore excommunicata communicare potest. Quis etiam probabilis mihi videtur, ex alio capite licitum esse marito cum vxore excommunicata participare, nimirum, ex ratione utilitatis, aut necessitatis, siue suae propriae siue vxoris, siue communis familiae, & hoc praesertim ad breue tempus, quousque vxor commodē absolui possit. Nec obstant quae ab authoribus in contrarium afferuntur, siquidem vxores in d. cap. quoniam multos, r. 1. quaestione tertia, idcirco excipiuntur, quoniam frequentius viri, qui vxores in excommunicationem incidunt, non tamen exinde casus similes minus frequentes excludi, sed potius includi censentur, ex gloſ. in Clem. 1. in verbo, praesidentes, de rescript. & certe, si excommunicatis humanitatis gratia eleemosinam dare licet, quanto magis vxori filij, & huiusmodi personis coniunctis prouideri licebit. Ad cap. de filia, 27. quaest. 1. facile est respondere, quia illa iam emancipata erat, nec de familia patris, sed in religione, praeterquam, quod nihil ibi de participatione cum excommunicata dicitur. Nec denique obstat, quod in d. ca. Hec imago, 33. q. 5. quaest. 5. habetur; Quamuis enim maritus grauius peccaret, si neglexerit iure maritali corrigere, & ab illa contumacia diuertere, cuius causa excommunicata fuerit, inde tamen non sequitur priuatum esse iure communicandi cum vxore excommunicata, aut in penas iuris incidere, si eidem communicauerit.

7 *Quibus* omnibus haec duo addi possunt.

Primum est, quod licet vxor cum excommunicato marito communicare possit, non potest tamen in gratiam mariti cum alio tertio excommunicato participare; unde, si maritus inuit excommunicatum ad cenam, non poterit vxor in eadem mensa comedere, ut Summa Astenſis par. 2. lib. 7. tit. 12. quaest. 5. & Angelica, verbo, excommun. §. num. 9. S. Anton. 3. par. ti. 2. §. cap. 1. Syluest. verbo, excommun. §. num. 4. vers. Secundo. Tabiena, verbo, excommunicat. 8. versicu. 8. & Henriquez lib. 13. de excommu. cap. 22. §. 2. testantur.

8 *Secundum* est, Haec in sponsa cum sponso locum non habere; tum, quod sponsa adhuc vxor non est, nec vxoris nomine intelligitur, cum tamen soli vxori concessum sit ut cum excommunicato marito esse possit, cap. quoniam multos, r. 1. quaest. 3. tum quod sponsa cum sponso etiam non excommunicato habitare prohibetur in Conc. Trid. Sess. 24. c. 1. de reformat. Matrimonij.

6 *Tertio* excusat *Humile* id est, humilitas subiectionis. Primo igitur filius exiens sub potestate patris, communicare potest patri excommunicato, ut habetur in capit. quoniam multos, r. 1. quaest. 3. S. Thom. in addi. 3. par. quaest. 23. art.

23. arti. 1. Alex. de Ales. in par. 4. Sum. quæst. 22. membr. 1. artic. 6. §. 1. Palud. 4. distinct. 18. quæst. 6. artic. 2. Richar. 4. distinct. 18. artic. 1. quæst. 3. ad 1. Hostiensis in Summa. §. tit. de sentent. excommunic. numer. 11. §. Et quæ sit pena, versic. Humile. Summa Astenfis, par. 2. lib. 7. tit. 12. quæst. 5. Angelica, verbo, excommunic. 8. num. 10. S. Anton. 3. par. tit. 25. cap. 1. Ioan. Bachon. 4. d. 18. quæst. 3. art. 3. Sylu. verbo, excommunic. 5. numer. 4. versic. Tertio. Tabiena, verbo, excommunic. 8. versic. 8. Gabr. 4. dist. 18. quæst. 3. artic. 1. Notab. 3. Adrian. 4. Sent. tract. de Clauibus, quæst. 3. principali, versic. Sexta exceptio Martin. Ledesm. 2. 4. quæst. 25. artic. 1. Sotus, 4. distinct. 22. quæst. 1. artic. 4. Concl. 5. & Nauar. in Man. capit. 27. numer. 26. Henriquez lib. 13. de excommunic. capit. 22. §. 3. Vgolin. de cens. Eccles. Tabul. 2. capit. 23. §. 7. Ratio est: Quia ut ait Rich. filius est portio patris, & pos- sessio, ex Aristot. §. Eth. capit. 9.

20 *Nomine autem filiorum*, ut latius ostendit Vgolin. ubi supra, intelliguntur primò. Naturales, & legitimi. Secundo legitimi tantum, argul. adoptiuum, ff. de in ius vocan. Tertio legitimi facti, capit. Tanta, qui filij sint legit. Quæ- to etiam filia, harum enim eadem quæ, & filiorum ratio est, immo magis patribus subiectæ sunt. Quinto siue filij nati sint ante excommunicationem, siue post. Sexto, No- mine patris intelliguntur etiam mater, auus, abauus, & auia & deinceps, sicut etiam nomine filiorum veniunt Ne- potes, pronepotes, & c. ut dicitur in l. filij appellatione, & in l. liberorum, §. & Papyrius, ff. de verb. signific. Septimo etiam comprehenduntur qui affinitatis ratione filio- rum loco sunt, ut natus, priuignus, priuigna, ut dicitur in §. affinitatis, Institut. de Nupt. Possunt igitur hi omnes cum parentibus excommunicatis esse, immo & debent, ut col- ligitur ex capit. Inter alia & ibi Innoc. de sentent. excom- munic. Adrian. ubi supra. Quæ omnia non solum proce- dunt, si parentes simpliciter excommunicati sint, sed etiam si excommunicati sint cum ijs, qui secum communicarent, ex Mariano Socino, in d. c. Inter alia. num. 125. de sentent. excommunic. §. Dixi, filium existentem sub patria potestate communicare ei posse, quia si emancipatus sit, non posset cum parente participare, ut prefati auctores affirmant, nisi commensalis eius sit, & sustentetur adhuc a patre, nec habeat aliunde, unde commo- le sustentetur, quicquid Vgolin. ubi supra contra communem aliorum omnium Do- ctorum sententiam, simpliciter filios emancipatos cū pa- rentibus excommunicatis participare posse vult. Siquidem eo ipso quod emancipati sunt, sub patria potestate non sunt amplius nec ei ita subiecti ut contra Ecclesiæ prohibiti- onem, accedente communi DD. expositione, cum parenti- bus excommunicatis participare possint.

22 *Participatione*, sicut filij cum parentibus excommunica- ti propter obsequia eis debita esse possunt; ita etiam ec- clesio, cum filijs excommunicatis parentes esse possunt. cum & ipsi etiam ad obsequia quædam filijs præstanda obliga- ti sint, scilicet, ut eis necessaria provideant, & bonis mori- bus imbuant, ex Sancto Thoma in addit. 3. par. quæstio- ne 23. artic. 1. Palud. in 4. distinct. 18. quæstione 6. artic. 2. Angelica, verbo, excommunic. 8. numer. 10. S. Anton. par. 3. tit. 25. cap. 1. Adrian. 4. Sent. tract. de Clauibus quæstio- ne 3. princip. versic. si petas secundo. Ioan. Driedo. de liber. Christ. pag. 241. Martin. Ledesm. 2. 4. quæst. 25. artic. 1. Gab. 4. distinct. 18. quæst. 3. art. 1. Notab. 3. Sotus, 4. dist. 22. quæst. 1. artic. 4. Concl. 5. Armilla, verbo, excommunic. num. 46. Nauar. in Man. capit. 27. numer. 27. Henriquez lib. 13. de excommunic. capit. 22. §. 3. Vgolin. Tab. 2. cap. 23. §. 7. numer. 12. & est communis DD. peccabit tamen pater, nisi quod si in se est faciat ut filius absolutionem procuret, §. Exceptis igitur quibusdam casibus, & parentes cum filijs, & vicissim filij cum parentibus excommunicatis esse possunt sicut an- te excommunicationem incurram; scilicet, dummodo non participet filius cum patre excommunicato in crimine criminoso, argum. c. inter alia, in fine, & ibi glossa, in ver- bo, in criminibus, & Panormitan. num. 1. de sen. excomm. & c. contrario de filio excommunicato respectu patris, di- cendum est. Item, nisi excommunicatio ob hæcsem incur- sa sit, tunc enim ob infectionis periculum, nec pater cum filio excommunicato, nec e contra, filius cum excommu-

nicato patre poterit esse, argum. ca. fin. & ibi Panorm. num. 2. de hæc. sicut neque permittitur, ut simul sint, quoties unus consilio, & auctoritate alterius fultus in contumacia perseverare censetur, argum. ca. Quoniam multos vers. ut eorum consilio, 1. quæstione 3. Neque licet in Divinis invicem communicare, ex Durand. 4. distinct. 18. quæst. 5. num. 9. Henriquez, & Vgolino, locis proximè citatis, unde ait, quod si filius patris parochus sit, non licebit ei Sacra- menta ministrare, nec coram eo Divina facere cum com- munitio hæc non competat quatenus pater, aut filius sit; & faciunt quæ tradit Nauar. de orat. & Horis Canon. cap. 7. numer. 16. versicul. undecimo, ubi affirmat excommuni- catum horas Canonicas cum alio recitare non posse, & in particulari docet Abbatem excommunicatum, cum Monacho suo Divinum officium priuatum recitare non posse.

24 *Secundo*, Servi, & ancillæ, qui propriè servi, & mancipia sunt, cum Dominis excommunicatis participare possunt ut habetur in cap. Quoniam multos, 1. 1. quæst. 3. & com- munitè tradunt auctores supra citati, eo quod ut ait Ri- chard. 4. d. 18. artic. 1. quæst. 3. ad primum, ex Aristot. §. Eth. 9. Servus est possessio Domini sui. Et è converso, Do- minus cum huiusmodi servis & ancillis excommunicatis esse potest, sicut prius, ex Adrian. in d. versic. Si petas 2. Nauar. in Manuali, capit. 27. num. 27. Vgol. Tab. 2. capit. 23. §. 8. ubi etiam docet, & fratres cum excommunicatis, fratri- bus esse posse, dummodo simul habitent, & servos cū con- servis communicare posse; vel ratione necessitatis, quia dis- cedere non possunt, ex quo alterius dominio subiecti sunt, vel etiam vilitate, si domino non subijciuntur, ex quo con- ditionem commodiorem non inveniunt, ubi operas suas locent.

25 *Tertio* Omnes Servientes alicui, siue sint famuli dome- stici conductitij, siue rustici, siue quicunque alij servientes participare possunt cum suis Dominis, excommunicatis, ut colligitur ex c. Quoniam multos 1. q. 3. ubi datur ratio, quia isti non sunt adeo curiales ut a Domino eorum con- silio huiusmodi facinora perpetrentur. Vbi Advertendum est, hos famulos si obligaverat se alicui Domino ante ex- communicationem, posse persistere in eius servitio & cum illo communicare, non possunt tamen post incurram ex- communicationem illi se obligare scientes, & si se obliga- runt, tenentur illum relinquere, ex S. Ant. 3. p. tit. 25. c. 1. & Summa Astenfis, par. 2. tit. 12. li. 7. q. 6. Anch. in c. clarissimus nu. 4. de sent. excomm. lib. 6. Syluest. ubi supra. Armilla ver- bo excomm. num. 46. Vgol. cit. §. 9. num. 6. nisi necessitas eos compulisset, quod ei servient.

26 *Quarto*, eodem titulo subiectionis excusatur tota fami- lia excommunicati, c. si verè, de sent. excomm. maxime, qui an- te excommunicationem facti essent de familia, & èt post excommunicationem si vel Dominus eorum opeta indi- geat, ut pote, quia sine illis terras, & agros suos colere, & arare, frumentum molere, panem coquere non possit, ut propterea ex eorum carentia maximum damnum, & de- trimentum, pateretur; vel ipsimet famuli non ita commo- dè operas suas alijs locare, aut honestam sustentationem sibi comparare possent. Et idem de nutricijs & consanguineis & similibus intelligas, qui vel quæ, si a Domino rece- derent, non haberent unde viverent, arg. c. Si verè, de sent. excomm. & expresse Hostiensis, Astenfis, S. Ant. & Sylu. ubi supra, & Angelica, verbo, excomm. 8. num. 11.

27 *Quinto* Clerici participare possunt cum suo Episcopo ex- communicato, dummodo tales sint qui eius servitio condu- ctio deputati sunt; non autem qui extra illius familiam sunt, cum hi non sint Episcopo tam strictè subiecti, ex Ho- stiensis in Summa tit. de sent. excomm. nu. 11. §. Et quæ sit pena vers. Humile, in fine. Summa Astenfis, p. 2. li. 7. tit. 12. quæ- stione 12. S. Ant. 3. par. tit. 25. c. 1. Palud. 4. dist. 18. quæstio- ne 6. art. 2. ante medium. Adrian. 4. Sent. tract. de Cla. quæ- st. 3. Sylu. ubi supra, Tabiena verbo, excomm. 8. versic. 10. Medina, Cod. de rest. quæstione 3. §. No- na causa, ver. præterea. Io. Driedo, de libe. Christ. pag. 241. Henriquez lib. 13. de excomm. c. 22. §. 3. Vgol. Tab. 2. c. 23. §. 9. n. 7. quicquid Rich. 4. dist. 18. art. 1. q. 2. id absolute negare vi- deatur, cuius opinio solum vera est in Divinis, & in rebus

ad iurisdictionem pertinentibus, non enim in ius communicare possunt etiam in famulatu conductitij, vt ordinantur asserunt scriptores, cum excommunicationem iurisdictione priuatus sit, & nemini licet in diuini extra casum necessitatis eam denunciatio participare.

18. *Sexta*, Monachi participare possunt cum Abbate suo excommunicato, & similiter alij Religiosi cum suo Praelato, cum hi multo fortius, & magis insolubiliter familie Abbatibus incorporati sunt, quam Clerici suis Episcopis. Sic omnes DD. superius citati exceptis Richard. 4. distinct. 18. art. 1. qu. 1. Palud. 4. d. 18. q. 6. art. 2. ante medium. Asteasi in Summa, p. 2. lib. 7. tit. 12. qu. 1. 3. quid gratis negant, quorum opinio vera solum est, quod non tenentur ei obedire in diuini, & in ijs, quae superioritatem dignitatis respiciunt, cum per excommunicationis denunciationem omni iurisdictione priuentur.

19. *Septima*, Familia etiam Metaphorice accepta cum suo capite excommunicato participare potest, arguunt. cap. si verum, de sentent. excom. Quo modo milites in exercitu cum Imperatore excommunicato participare possunt, eumque in bello iusto sequi & defendere, & existit in manibus Ducis excommunicati, cum eo communicare potest, ex Palud. 4. d. 18. q. 6. art. 2. ante medium. Guil. & S. Anton. 3. part. tit. 2. §. capit. 1. versic. 8. Syluest. vbi supra. Adriano. 4. Sent. tract. de Clauib. qu. 3. principali. vers. Sed quoniam in fine, & patet ex ead. Iuliano, 1. qu. 3. vbi milites Christiani Iuliano Imperatore, qui fuit Apostata obediebant. Quicquid Ri. h. 4. d. 18. art. 1. qu. 1. & Asteasi in Summa, par. 2. tit. 12. q. 7. in hac re dubij sunt, at q. 9. concedit licite posse. Immo, ut 1. q. 1. concedit, quod in casu vbi pagani, vel heretici, aut alij hostes iniusti veniunt in magno numero, aut potentia ad deuastandam patriam, & excommunicatus Dominus vellet ex aduerso pro patria pugnare, quod milites & vasalli cum sequi tenerentur, arg. de ca. Iulianus, 1. qu. 3. quod etiam Hostiensis ante in Summa, ut de sen. excom. num. 16. vers. Quid si teneor, annotauit. Addo tamen cum Palud. S. Antonino vbi supra, & Asteasi in titulo 12. questione nona, quod licet excusentur milites in hoc quod communicat Domino suo excommunicato, non tamen excusentur communicando excommunicatis, quibus communicat Dominus eorum. Quod etiam de alijs omnibus supradictis intelligendum est. Ratio huius est; quia illi non sunt Domini eorum, nec illi sunt familia eorum; unde, vt superius diximus, & testatur Palud. in 4. d. 18. q. 6. art. 2. ante medium, non poterit vxor, aut filius communicare cum excommunicatis, quibus vir eius, aut pater suus communicat.

20. *Octauo*, vasalli quamdiu tenentur iuramento fidelitatis, licet possunt cum illo participare, & consequenter, tributa & pensiones ei solvere tenentur, & in propria persona eas ei soluere possunt, non enim eo ipso quod excommunicatus est, solutum est iuramentum fidelitatis, donec per Ecclesiam ab hoc iuramento fidelitatis absoluantur. Paludan. 4. d. 18. qu. 6. art. 2. Richard. 4. distinct. 18. art. 1. qu. 1. Summa Asteasi, par. 2. lib. 7. tit. 12. q. 7. S. Anton. 3. part. tit. 2. §. capit. 1. Angelica, in verbo, excom. 8. num. 11. Henriquez lib. 1. cap. 22. §. 3. Notat autem Vgo super capit. Nos Sanctorum, 1. §. q. 6. de huiusmodi vasallis, quod postquam ab eorum obsequio, & obligatione fidelitatis absoluti sunt, non minus ab eis, quam ab alijs denunciatis abstinere debent, ita, vt nec cum visitare, nec cum comitari, nec cum illo ire, equitare, comedere, bibere, aut conuersari possint, nec exercitum ei facere, nec ad bellum cum eo ire, aut eum defendere, aut quouis modo auxilium ei dare poterint.

21. *Nono*, Pater, Dominus, & alij superiores participare possunt cum suis filijs, & seruis excommunicatis, non quidem in omnibus simpliciter, sed tantum in ijs, in quibus superior tenetur inferiori prouidere, sicut enim inferior astringitur superiori, sic superior inferiori, vt post Sanctum Thomam in addit. 3. part. questione 23. art. 1. Durandus in 4. distinctione. 18. questione 5. numero 9. Henriquez libro 13. de excom. c. 22. §. 3. & alij, quos superius annotauimus, communiter testantur, quicquid aliqui pauci hoc sine textu, aut ratione negent.

22. *Quarto excusat Res ignorata* id est ignorantia. Quia ve-

ro de hac re copiosius dictum est lib. 1. c. 6. vlt. ideo nunc patet materia hanc habere absolutam.

Primo igitur cessat est ignorantia facti excusare a participatione cum excommunicatis, vt habetur in c. Apostolica, & ibi gloss. in verbo, probabilis, de Cler. excom. m. nist. & arg. e. cum desideres, & ibi gloss. in verbo, excommunicationis poenam, de sentent. excom. Palud. 4. d. 18. q. 6. art. 2. Ioan. Bach. 4. d. 18. q. 4. art. 3. Hostiensis in Summa, lib. 5. tit. de sentent. excom. §. Et quae sit poena, vers. res ignorata Summa Asteasi par. 2. lib. 7. tit. 12. q. 1. §. 9. Anton. 3. part. 2. §. cap. 1. Angelica, verbo, excommunicatus, 8. num. 14. Syluest. verb. exco. 5. numero 12. §. 4. Tabiena verbo, exco. 8. vers. Not. Gabr. 4. distinct. 8. qu. 1. art. 1. Notab. Martin. Le. desm. 2. §. 4. part. 1. Secus, 4. d. 21. q. 1. art. 4. Concluf. Nauar. in Manu. cap. 27. numero 27. & Couar. in c. alma mater, 1. par. §. 10. num. 13. de sentent. excommunicato, lib. 1. Henriquez lib. 1. de excommuni. capit. 23. §. 1. Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 2. cap. 23. §. 10. & colligitur ex cap. Quoniam multos, 1. qu. 1. questione tertia. Qui tamen omnes auctores addunt, quod ignorantia hanc vt excuset, debet esse probabilis, vt dicunt Canoniste, seu vt loquuntur Theologi, inuincibilis; est autem ignorantia facti inuincibilis, quando ignorat aliquem fecisse id propter quod sit excommunicatus, seu ob quod fertur excommunicatio, vt exempli gratia, Quamuis si iam percussorem Clerici excommunicatum esse, si tamen ignorantem probabiliter Petrum percussisse Clericum, ignorantiam facti probabiliter habere censetur, unde autem vt Paludan. & S. Anton. vbi supra notant, probabiliter factum ignoro, quod d. in hi non constat Petrum percussisse Clericum, vel quia ipsum non vidi, vel quia non est publica fama de eo, vel quia non audiui a fide dignis; Quando autem aliquis a fide dignis audit, vel est fama publica, tenetur inquirere de veritate, & tamen abstinere, quod si postea inueniat falsam fuisse famam, potest participare, si verum, abstinere tenetur, si falsum, vbi supra, & Summa Hostiensis libro quinto, tit. de sentent. excomuni. §. Et quae sit poena, versiculus, res ignorata, Summa Asteasi par. 2. libro septimo, tit. 12. articulo 1. questione 3. §. 3. & q. 32. Sic etiam si Praeatus, vel Episcopus, vel alius diceret de suo subdito, quod esset excommunicatus denunciatus, teneor eum vitare, ex Syluest. verbo, excommunicatus, 5. numero 28. dub. 19. versiculus, quarto. Non est autem probabilis ignorantia si ignoret quod a vicinis publice scitur; Aut cum sit in parochia in qua aliquis eo tempore est publice denunciatus excommunicatus. Aut si ignoret quod publice factum est in provincia, 12. q. 2. Qui & humani, & dist. 16. capit. Quod dicitur, ex Paludan. 4. distinct. 8. questione 6. art. 16. 2. Asteasi in Sum. par. 2. tit. 12. qu. 16. Quamuis negari non possit aliquem tam longe remotum esse posse a suo Episcopo, vel a loco publicationis sententiae, & tam recentem posse esse publicationem, quod probabilis esse possit ignorantia. Quibus addo, post Constitutionem Concilij Constantiensis Extraord. Ad euand. scandala. Satis esse ignorantiam probabilem, quae quis ignorat aliquem esse denunciatum excommunicatum, aut ignoret publice Clericum percussisse, ex Nauar. in Man. cap. 27. num. 27.

25. *Secundo*, Si mihi probabiliter constet aliquem fuisse denunciatum excommunicatum, vel esse publicum Clerici percussorem, & post hanc scientiam per annum non vidi illum, si huiusmodi homo sit bonae famae, & boni nominis, potest eum, si in ius seruabat excommunicationem, & post annum video illum non seruantem eandem possum, & de eo credere illum esse absolutum, ex Paludan. 4. distinct. 18. qu. 6. articulo 6. Anton. 3. part. tit. 2. §. capit. 1. & ex Coll. Durand. ab eodem relato Henric. in capitulo cum desideres, de sentent. excommunicat. & Panormitan. in capitulo propositum, de Cler. excommunicat. uniuers. Marian. Socin. in capitulo inter alia, numero 116. de sentent. excommuni. Couar. in cap. alma mater, 1. par. §. 2. num. 6. versiculus, verum si constiterit, de sentent. excommuni. lib. 6. Syluest. verbo, excom. 5. dub. 17. Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 2. c. 23. §. 10. numero 1. praeteritum eum, vt ait Panorm. in alienis factis nimis curiosus quis esse non debet, argu. ca. praesumitur, de reg. iur. lib. 6. Sin autem e contra homo male famae

fama sit, & maxime si ab initio sententiam non seruabat, tunc & possum, & debeo credere illum esse adhuc excommunicatum, quousque aliquo modo mihi constet de absolute eius, & consequenter cum vitare teneor.

26 *Tertio*, Quantum ad obligationem vitandi excommunicatum, Sacerdos, qui solum ex confessione Sacramentali nouit aliquem excommunicatum denunciatum esse, illum vitare non tenetur, sed perinde ita se habere debet, ac si inuincibiliter ignoraret. Sic Hostiensis in capit. omnis viri usque sexus, de pœnit. & remissi. & idem Hostiensis, & Henric. in cap. cum non ab homine, de sentent. exco. Summa Astenfis part. 2. lib. 7. tit. 1. art. 1. quæst. 27. Rich. 4. distinct. 18. articulo 6. quæstio. 5. & distinct. 21. articulo 4. quæst. 2. ad quartum, Scot. 4. distinctio. 2. quæst. 5. ad argumenta, in fine, Palud. 4. dist. 8. q. 6. art. 2. Martin. Ledesin. 2. 4. quæst. 10. articulo 5. dub. 6. Sorus in Relect. de reg. Secret. memb. 3. quæst. 4. dub. 3. post Conclus. quintam. Ioan. Medina Cod. de confessione, quæst. 48. §. Aliud dubium. Conu. in capitulo alma mater, 1. p. §. 2. numero 3. de sentent. excommuni. libro 6. Henriquez libro 13. de excommuni. capitulo 6. §. Et ratio manifesta est: quia si ex sola confessione Sacramentali illum euiraret, sigillum confessionis violaret; tenetur autem confessarius sigillum hoc non solum cum alijs, sed etiam cum ipsomet pœnitente seruare.

27 *Quarto*, Quamuis quis sciat aliquem esse excommunicatum & denunciatum, & vt talem habitum, si tamen in actu inaduertenter, & ignorans loquitur cum excommunicato, & statim ac aduertat se retrahit, neque peccat, neque in excommunicationem minorem incidit, vt Paludan. 4. distinctio. 18. quæstio. 6. articulo 2. Summa Astenfis, part. 2. lib. 7. titulo 1. quæstio. 16. Sanctus Ant. 3. part. tit. 25. ca. 1. & alij ab eis relati testantur. Cuius rei hæc est ratio, eo quod verè in hoc casu ignorans inuincibiliter cū eo participat.

28 *Quinto*, Circa iuris ignorantiam, an excuset à participatione cum excommunicatis? Nauar. in Manuali, capitulo 27. numer. 27. ait ignorantiam inuincibilem iuris dubij excusare, & faciunt quæ notata sunt in capitulo, ignorantia, de reg. iur. lib. 6. At Paludan. 4. distinctio. 18. quæstio. 6. articulo 2. §. Anton. 3. part. titulo 25. ca. 1. Astenfis in Summa part. 2. libro septimo, titulo 12. quæst. 15. & Syluest. verbo, excommunic. §. numero 4. §. quarto, dicunt ignorantiam iuris excusare eos, quibus licet iuris ignorare, vt sunt (inquiunt) pueri nondum capaces doli. Quia verò horum auctorum doctrina in eo fundari videtur, quod ignorantia hæc inuincibilis sit; ideo in hac re breuiter, & simpliciter dicendum esse puto, omnem iuris ignorantiam inuincibilem pari modo excusare; Non est autem ignorantia iuris inuincibilis nisi in illis, quibus ius ignorare licet; isti autem esse possunt non solum pueri, sed etiam adulti; immo etiam viri doctissimi sæpè inuincibiliter ignorant iura saltem noua, vt experientia quotidiana testatur; etiam si verò & affectata tam facti, quam iuris ignorantia, nullum excusat, vt latius li. 5. finali dictum est.

29 *Quinto* excusat Necessitas, hoc est, necessitas, tam ipsius excommunicati, quam eorum, qui cum eo participant, vt habetur in capitulo. Quoniam multos, 1. quæstio 3. & capitulo inter alia, §. illud autem, de sentent. excommuni. si enim, vt ex dictis constat, excusat vilitas, a fortiori necessitas excusabit.

Primo igitur excusat, necessitas eorum, qui cum excommunicato versari debent, & hoc tam in spiritualibus, quam in temporalibus. In spiritualibus enim licite communicare possumus cum excommunicatis, scilicet, petendo ab eis consilium pro salute animæ nostræ, si occurrat occasio, nec alium ita idoneum inuenire commode possumus, vt docet Gab. 4. distinctio. 18. quæst. 3. art. 1. Notab. 3. versio, vilitas duplex. Marian. Soc. in c. inter alia, num. 99. de sentent. exco. Cai. verbo, excommuni. participatio cum exco. Vg. Tab. 1. ca. 23. §. 11. num. 2. vnde, tempore necessitatis ab excommunicatis Baptismus, & Pœnitentiam sumere possumus, vt c. 1. latius docuimus; immo etiam pro alterius salute, consilium ab illis petere, & puerum baptizandum illis offerre possumus, quando non occurreret alius

non excommunicatus a quo hæc eadē petere valeamus, 30 *Eodem* modo in corporalibus eadem necessitas vrgente, cum eis participare possumus. Nam oppressi morbo, & graui infirmitate, licet medicum excommunicatum adire possumus, quando alterum æquè peritum comode habere denegatur ex Gabr. & Caiet. vbi supra; & auxilium excommunicati petere possumus ad famam tuendam, si non adsit alius, qui nobis opem ferre possit, aut velit. Sic etiam, si quis inter excommunicatos habiter, aut peregrinetur, potest cum eis communicare in emendo, aut petendo ab eis cibum, potum, vestes, & alia necessaria pro quāto illa sunt necessaria, & aliter haberi non possunt; & hoc non solum pro nobis, sed etiam pro alijs, qui eadem necessitate laborant, vt colligitur ex ca. Quoniam multos, 1. q. 3. & DD. communiter tradunt. Quæ omnia intelligenda sunt non solum de absoluta, seu extrema necessitate, sed etiam de necessitate magnæ & notabilis incommoditatis, ex Summa Astenfi, part. 2. lib. 7. tit. 12. q. 20. & 27. Adrian. 4. Sent. tract. de Clauib. quæ. 3. princip. vers. 8. exceptio. S. Anton. 3. part. tit. 25. ca. 1. in fine. Tabiena, verbo, excomm. 8. ver. Nono. Syluest. verbo, excomm. §. num. 5. §. Quinto. & Nauar. in Manual. cap. 27. num. 27. vbi ait, sufficere quod homo vere indigeat, & aliunde commode habere non possit; vnde, in cap. si verè, de sentent. exco. dicitur in fine, Quod excommunicatis communicari potest cum dolore cordis, in quibus eorum communicatio vitari non potest; supple, secundum glo. vlt. commode; quia id dicimus posse, quod sine incommodo possumus, si de verb. sign. l. Nepos, in fine, sic etiam Prædicatoribus, licet aliunde sibi providere possent, ius concedit vt elemosinas petere possint ab excommunicatis, quia gerant curam & causam eorum, & pro spirituali ministerio debetur temporalis sustentatio, vt habetur in cap. cum voluntate, §. prædicatores, & ibi glo. Innoc. & Panor. de sentent. excomm. Addit autem Palud. 4. dist. 18. q. 6. art. 2. quod etiam si excommunicatus ille non daret, nisi simul in eadem mensa comedit, cum excommunicato simul comedere poterit, cum tunc necessitas excuset; immo aliquando comedendo cum eis alliciuntur ad familiaritatem, & facilius reducuntur ad pœnitentiam.

Eadem de causa in itinere constituti, propter debilitatem ab excommunicato equum licet conducere, & ab eodem hospitium petere et accipere possumus. Item si res nostras aliter tueri, commode non valeamus, ab excommunicato aduocato consilium petere licet, ex Marian. Soc. in cap. inter alia, num. 99. de sentent. excommuni. Henriquez lib. 13. de excommunicat. cap. 22. §. 4. in annot. litera E. Vgo. 2. cap. 23. §. 11. num. 5. & etiam ab hostium incursibus eorum ope, favore & auxilio nos ipsos defendere valeamus.

31 *Deinde* vt rectè Adrian. in 4. Sent. tract. de Clauibus, q. 3. in princip. §. sed quoniam, versio. Quinta est, antientiam, cum excommunicatis licet participare possumus, quoties aliorum paci, vel ædificationi communio cum illis necessaria est, arg. cap. Antecessor, & capit. Quod prædecessor, 1. q. 3. vnde, sub Iuliano Apostata erant Christiani milites, quos S. Ambrosius de obedientia commendat, quæcūq; iussu sunt pro defensione Reipublicæ arma producere, obediunt ei: cum vero iubet in Christianos producere, tunc cognoscebat Imperatorem Celi, vt habetur in c. Iulianus, 1. r. q. 3. causa verò cur eis licuit communicare excommunicato Apostata, & hæretico, erat, ne videlicet ille prouocatus, suscitaret scandalum in Christianos, & pax communis turbaretur. Quorum hæc potest esse ratio: quia præceptum minus maiori cedere debet, quando circa idem occurrunt; cui consequens est, quod cum præceptum communis pacis procuranda vel spiritualis vilitatis proximorum, vel euitandi scandalum, fortius & maius sit præcepto vitandi excommunicatos, hoc illi cedere debet.

32 *Secundo* excusat necessitas ipsius excommunicati, tam spiritualis, quam corporalis, vnde & excommunicato consilium spirituale dare, & coram eo concionem facere licet, vt habetur in c. responsio, & c. cum voluntate, de sentent. exco. & illi sustentationis, & elemosinæ causa aliquid dari potest, non solum si sit in necessitate extrema, sed etiam in necessitate communis: quandoquidem, hoc ius Diuini, & Na-

& Naturale præcipit, ut ait Gabr. 4. d. 18. q. 3. ar. 1. Notab. 3. verſ. Neceſſe, quod humana conſtitutione non tollitur, ut excommunicatus v. g. petens hoſpitiū recipi poteſt, etiam non expectando ut prius ab alijs omnibus excludatur, ex Anton. 3. par. tit. 2. §. ca. 1. in fine. Summa Aſtenſi 2. parte, lib. 7. tit. 12. q. 2. §. Tabiena, verbo, excom. 8. verſ. No. Henríquez lib. 1. 3. de excom. c. 23. §. 4. Vg. Tab. 2. c. 23. §. 1. r. n. 8. & Pan. 4. d. 18. q. 6. ar. 2. ubi ait dari poſſe eleemoſinam ei, non ſolum quando eleemoſina eſt in præcepto, ſed etiam quando eſt in conſilio & Nau. in Man. c. 27. n. 27. ait ſatis eſſe, quod homo vere indigeat, & aliunde cōmode habere non poſſit.

33 Quibus addo ex DD. citatis, Aſtenſi, Palud. Henríquez, neceſſitatem hanc intelligendam eſſe de neceſſarijs vitæ, ut ſunt victus, veſtitus, potus, habitatio, aut ut vitet temporale damnum magni momenti; unde ſi eſſent neceſſaria excommunicato alia vitæ ſilia, v. g. ſecuris, foſſorium, aut aliud vitæ ſile quo indiget; nō poſſent illi titulo neceſſitatis commodari, ex Sylu. verb. excom. §. num. 5. §. Quinto, niſi eo caſu quo illa in vitæ neceſſitate, aut grauiſſi damni euitationem redundarent. Quamuis in hac re nimis ſcrupuloſi eſſe non debeamus, quia in quo non excuſat neceſſitas, vtilitas ſaltem excuſabit. Sic Principi ne in iſto bello regnum inuadant hoſtes, ſuccurrere licet, arg. c. Iulianus, 1. 1. q. 3. & teſtatur Rich. 4. d. 18. ar. 1. q. 1. ad 2. & fauet Marian. Socin. c. Inter alia, num. 91. de ſenten. excom. Et ne in iudicijs excommunicatus ius ſuum perdat, ubi Reus eſt, eius procurator, & aduocatus eſſe poſſumus, ut habetur in c. intelleximus, & ibi Pan. nu. 7. de iud. Marian. Socin. d. c. inter alia, num. 102. de ſenten. excom. Et Adrian. 4. ſenten. tract. de Clauibus, qu. 3. principali, §. ſed quoniam multis, ait excommunicato participari poſſe in ijs quæ damni euitationem concernunt. Quia opera miſericordiæ, quæ alias in præcepto ſunt, reſpectu alicuius perſonæ, accedente excommunicatione, adhuc in præcepto manere videntur.

34 His omnibus apponi poteſt Regula, quam Palu. 4. d. 18. q. 6. art. 2. non longe à fine, & Gab. 4. diſt. 18. q. 3. ar. 1. Nor. 3. in fine, & Summa Aſtenſi, par. 2. lib. 7. tit. 12. quaſt. 27. poſuerunt, nimirum; Quæ dicta ſunt de exceptione quintuplicium perſonarum, quæ cum denunciatis communicare poſſunt, intelligenda ſunt, niſi ex cauſa ſententiæ aggravando eis ſpecialiter communio interdicitur, ſicut habet conſuetudo, quod quandoque patre, marito, vel Domino iudicato, aggravatur excommunicatio; & monentur filij, vxor, & ſubditi, ut ſe ab eorum communione ſubtrahant: quia quamuis liceat diſpenſatione communicare, non tamen iure communij; unde talis diſpenſatio ex iuſta cauſa ſubtrahi poteſt. Sicut enim poteſt homo mitti in exilium propter peccatum; ita etiam poteſt ſibi ſubtrahi ſolacium ſuorum. Tales igitur perſonæ quamuis a communione eorum ſeparari nō poſſint ratione ſubiectionis quæ conſequitur ad præceptum Diuinum, aut Naturale, qualis eſt illa, quæ vxor tenetur debitum viro potenti reddere; & filius ut patrem honoret, & ſubueniat; a qua communione etiam per aggravationem, & ſpecialem monitionem arceri non debent, nec poſſunt; & ſi nati poſt excommunicentur, ſententia illa nulla eſt, eo quod intolerabilem errorem expreſſum contineat, prohibendo contra legem Diuinam, aut Naturalem: communio tamen in alijs, in quibus non cadit obligatio legis Diuinæ aut Naturalis, etiam in his quinque caſibus exceptis ex cauſa prohiberi pōt, quæ ratione & vxor, & filius prohiberi poſſunt, ne cum marito, aut patre comedant, aut loquantur. Et ſic intelligendi ſunt modi communes tales; Nam dicere quod vxor in nullo plus vitet maritum excommunicatum, quam nō excommunicatum, eſſet eam inducere ad cōtemptum Clauium Eccleſiæ: & ideo ſuper hoc cadere poteſt monitio, ut ſcilicet nec vxor aliter communiceſt viro, quam ratione legis matrimonij tenetur; nec filius patri communicat, aut econuerſo, niſi quantum ex lege Diuina, aut Naturali obligatur. Si vero maritus vxorē aut filium pater verberibus ad communicandum ſibi cōpelleret in alijs actibus humanis, in hoc à neceſſitate excuſarentur, intelligendo neceſſitatem conſeruandi vitam

& ſanctatem corporis, & integritatem, ad quam quilibet lege naturali tenetur.

35 Addit etiam Vg. Tab. 2. c. 23. §. 1. num. 11. ex Antonio Cordub. in Commentario ad l. ſi quis à liberis, §. ſed vtrū, ff. de lib. agnoſcend. alium caſum, in quo nec filius patri, nec vxor marito in neceſſitate extrema ſubuenire poſſunt, ſcilicet, quando à Romano Pontifice ſub excommunicationis pena præcipitur, ne quis Bannitis excommunicationis ſubueniat. Ratio eſt: quia ſicut damnatos ad mortem manibus iudicis eripere non licet, ubi ad mortem ductur, ita pari ratione neceſſitas a fame liberare licet; cum ad hoc mortis genus ſummus Princeps eos adiudicauerit, quæ condemnatio legitima eſt ob publicam patriæ, & Reipublicæ vtilitatem, quæ parentibus anteponenda eſt, ut habetur in l. minimè, & ibi Bar. & DD. notant, ff. de relig. & ſump. funer. & not. Pan. c. 2. de immun. Eccl. unde ſubueniendo, excommunicationem incurrerent.

36 Difficultas ſola reſtat examinanda, An ſcilicet communicans cum excommunicato propter metum mortis, excuſetur ab omni culpa, & pœnis iuris. In qua re nonnulli ut Pan. in c. ſactis, de his quæ vi met. cau. ſunt. Raym. vtrū ſtatut. Aſtenſi, par. 2. lib. 7. tit. 11. q. 21. Adrian. Quodlib. 1. ar. 3. verſ. ad Quintum, & in 4. ſenten. de Clauibus qu. 1. princ. excep. 8. verſ. Quoad materiā, abſolute docent, metum, nec à peccato, nec à pœnis iuris excuſare, & fauet vtrūque Palu. 4. d. 18. q. 6. art. 3. Concl. 1. & Ocham id verum eſſe fatetur in ſuo Dialogo, p. 1. li. 7. cap. 37. quem ſequitur Gabr. 4. d. 18. q. 3. ar. 3. du. 4. & fundant ſe in textu d. ca. ſactis, de his quæ vi met. cau. ſunt. ubi dicitur, quod metum non excuſat prius culpam, ſed attenuat. Cuius ratio aſſignatur; quia pro nullo metu debet quis mortale peccatum incurrere: Præſupponit igitur Decretalis illa, quod communicans excommunicato peccet mortaliter. Quod ſi iſtis quæ obijciat, licitum eſſe communicare cū excommunicato ad emendū, vel petendum quæ ſunt victui, & amictui neceſſaria, ne quis pereat, c. ſi verè, de ſenten. excom. & præterea, periculum mortis ratione famis, & inopie imminet; ſi ſi crimine excuſare, c. ſi quis propter neceſſitatem, de ſenten. & proinde multo magis metu mortis licitum erit cum excommunicato participare. Hinc duobus modis reſpondent; Primo quidem, cōicantem cum excommunicato petendo neceſſaria victui & amictui, nec peccare mortaliter, nec venialiter; ſed neque excōicationem: minore incurrere, quia talis non directè agit ad communionem cum excommunicatis, ſed ad petendum neceſſaria, ne fame pereat: Qui verò metu mortis cū excommunicato participat, primo & principali conſenſu conſentit in peccatum, & conſequenter peccat, & pœnas iuris incurrit; Non ſic in primo caſu. Secundo reſpondent, quod participans cum excommunicato metu mortis, peccat, & pœnas iuris incurrit; quia talis cōicantem non poteſt eſſe abique malitia quam habet communicatio cum excommunicato; ſicut nec malitia actus fornicationis, vel adulterij tollitur, ſi quis metu grauiſſimo fornicationem, vel adulterium committat, quia ſemper conſentit in actum prohibitum, qui adhuc malitiam habet, quam circumſtantia metus non tollit. At verò, qui ab excommunicato alimenta ſibi neceſſaria petit, rem debitam petit, poteſt autem res debita peti ab excommunicato, c. ſi verè, de ſenten. excom. quæ circumſtantia tollit malitiā actus communicandi, ne alias excommunicatus ex peccato ſuo commodum reportet, unde Machab. 1. Machab. 2. & Machab. 7. Iudæi, metu coacti carnes porcinas comedere noluerunt, quas tamen fame coacti comederunt; eo quod in primo caſu circumſtantia metus nō abſtulit malitiam actus lege Moſaica prohibiti; cum tamen in ſecundo caſu famis imminens omnem malitiam ab eo actu excluſiſſet, quam ex prohibitione habebat.

37 Ceteri tamen auctores licitum eſſe putant metu mortis cum excommunicato participare, ut colligi poterit ex his quæ tradunt S. Th. in addit. 3. p. q. 23. ar. 3. & Quodlib. 1. ar. 3. Summa Aſtenſi, p. 2. li. 7. u. 1. ar. 1. q. 21. ubi ait hanc opinionem humaniorem, & veriorē eſſe, & citat etiā Hogen. in c. Quoniam multos, 1. 1. q. 3. Io. à Friburgo in Summa Confeſſorij, ti. de ſenten. exc. q. 165. Ang. in ver. excom. 8. n. 1. 8. Io. Maior. 4. d. 18. q. 4. Sylu. ver. exc. §. n. 23. du. 14. Mart. Led. 2. 4. qu.

2.4. quæst. 2. art. 3. in fine, Concluf. 2. Sot. lib. 1. de iustit. & iure, quæst. 6. art. 4. & expresse, in 4. d. 22. q. 1. artic. 4. post Concluf. quintam, ver. Ad questionem ergo, Cordub. Casu 142. Nauarr. in cap. Inter verba, 1. q. 3. prælud. 3. nu. 4. & in Manual. cap. 27. nu. 36. & nu. 239. & faciunt quæ docet in Manual. cap. 25. nu. 84. & tom. 2. Concluf. Concluf. 16. de hæret. num. 9. lib. 5. & in c. Fraternitas, 12. q. 2. num. 16. & seq. Couarr. in c. Alma mater, 1. par. §. 3. nu. 9. vers. Quarto, de sent. excom. lib. 6. Bart. Medina, in 1. 2. quæst. 96. artic. 4. Alphonsus Viualdus, in Candelab. aureo, par. 2. tract. de excom. num. 101. Henriquez lib. 13. de excom. cap. 21. §. 2. & cap. 23. §. 4. & alij recentiores; Ex quibus omnibus has quatuor propositiones in hac materia deducimus, quibus positis, quid probabiliter tenendum sit, ostendimus.

38 *Prima propositio*, Non est committendum peccatum mortale, aut veniale propter quemcumque metum, etiam mortis, ut clare colligitur ex cap. Primum, & c. Ne quis, 22. q. 2. & ibi glossa verbo, non occiditur, unde si peccatum etiam veniale foret communicare cum excommunicato, aut in temporalibus, & humanis, aut in Diuinis propter quemcumque metum, etiam mortis, illis communicare non licet, ut expresse docet S. Thom. in addit. 3. par. q. 23. art. 3. ad 1. & Quod, 1. 1. art. 9. ad 3. Durand. dist. 18. quæst. 5. ad 3. Ioan. a Friburgo, in Summa Concluf. tit. de sent. excom. quæstio. 165. Panor. in d. cap. Sacris, de his quæ vi met. cau. fiunt. & Couarr. vbi supra, §. 3. nu. 9. vers. Tertio solet. Ratio est, quia peccatum nunquam est eligibile, si enim eligibile esset, non esset peccatum, & sic faciendo non peccaret.

39 *Secunda propositio*, Lex humana Ecclesiastica ex vi suæ potestatis, & auctoritatis ad aliquid agendum, aut vitandum sub pena peccati mortalis, & cum periculo mortis obligare potest. Quæ propositio certa est, ex Caiet. 1. 2. quæst. 96. artic. 4. & Medina ibidem. Martin. Ledesm. 2. 4. q. 25. art. 3. Soto, 4. dist. 22. quæst. 1. art. 4. post quintam Concluf. Alphons. Viualdo vbi supra, Couarr. d. §. 3. nu. 9. vers. Tertio solet. & est communis DD. & patet, quia si Rex tēporalis, seu Respublica, ob bonum cōmune exponere poterit vnum, vel plures ciues morti, ergo a fortiori Papa seu Ecclesia fideles ligare potest ad suæ legis obseruantiam sub peccato mortali, & cum periculo mortis. Deinde Deus ipse actum aliquem in genere virtutis, aut vitij præceptum ponere potest, ut si Deus præciperet quod nullus in quadragesima carnes comederet, intemperantia esset illas comedere etiam cum periculo mortis. Et de facto Deus obligat homines ad suæ legis obseruantiam, etiam cum circumstantia mortis, ut in hac lege, Non mentieris; Non enim mentiri licet ad mortem vitandam; & proinde Rex, aut Papalem legem statuere possunt, quæ cum mortis periculo obliget. Siquidem potestas omnis a Deo est, Rom. 13. tam laica, quam spiritalis; & ut ibidem habetur, Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. & Luc. 10. Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit. & Hebr. 13. dicitur, Obedite præceptis vestris. vnde recte Caiet. vbi supra, notat, quod si lex aliqua humana ad sui obseruationem cum mortis periculo non obligat, id quidē non ex defectu potestatis in Legislatore est, sed ex eius bonitate, & intentione, in qua re nulla est inter Catholicos controuersia; Et ideo, si Lex hæc vitadi excommunicatos cum tanto periculo obliget, mors potius subeunda erit, quam cum illis ob vitandum metum mortis in casum communicare.

40 *Tertia propositio*, Lex Ecclesiastica non prohibet communicare cum excommunicato in temporalibus, & humanis, instante metu mortis, aut motu cadente in virum constantem ita Geb. 4. dist. 18. q. 3. art. 3. dub. 4. Caiet. 1. 2. q. 96. art. 4. Martin. Ledesm. 2. 4. q. 25. art. 3. Soto, 4. d. 22. q. 1. art. 4. post Concluf. 5. Couarr. vbi supra, nu. 9. ad finē, vers. Quarto, de sent. excom. lib. 6. Id quod suaderi potest, quia ius Pontificium ex leuioribus causis permittit communicationem cum excommunicatis, scilicet iure patriæ potestatis, & cohabitationis conjugalis, & familiaritatis, & causa vilitatis, & necessitatis, ut habetur in cap. Quoniam multos, 1. 1. q. 3. ergo pari ratione, immo a fortiori ex-

cusantur, qui metu mortis cum excommunicatis participant; Vnde, si Rex cogat aliquem comedere carnes in feria sexta, aut quadragesima, non in cōtemptum Ecclesiæ, sed quia ipse comedit carnes, & complacet ei, quod alius comedat, licebit cum eo comedere, ut mortis periculum euitet. Et quia cum Ecclesia pia, & indulgens mater sit, non censetur, quod intendat filios suos in tali casu, & periculo ligare, ne aut carnes comedant, aut cum excommunicatis participant.

41 *Quarta propositio*, Lex Ecclesiastica non prohibet communicationem cum excommunicato etiam in Diuinis cū periculo mortis, sic Martin. Ledesm. 2. 4. quæst. 25. artic. 3. Soto, 4. d. 22. q. 1. art. 4. post Concluf. quintam. Couarr. vbi supra, §. 3. in fine. Nauarr. in dicto præludio 3. num. 4. Alphonsus Viuald. vbi supra nu. 101. Pie enim credendum est, nolle Ecclesiam quempiam ad vitandum excommunicationem cum tam graui periculo mortis obligare. Hæc tamen Conclufio procedit, nisi quando communicatio contingeret in crimine, vel in detrimentum fidei Catholice, aut in Ecclesiasticæ censuræ contemptum. Si quis enim hæreticus censuras Ecclesiæ contemnens, in vilipendium Ecclesiasticæ disciplinæ mortem alicui comminaretur, nisi cum eo in Diuinis communicet, tunc mortem potius pati debet is, quam cum eo communicare. Sed si quispiam Tyrannus metu cogeret Sacerdotem, ut coram ipso Missam celebraret, non in cōtemptum religionis, nec in vilipendium fidei Catholice, & absque vlla hæreseos labe, & suspitione, sed tantum quia vult audire Missam, & iniuriam sibi fieri putat, si alter non celebrat in sua presentia; talis celebrando nec peccaret, nec excommunicationem minorem incurreret; ita præfati auctores, & Summa Concluf. tit. de sentent. excom. q. 165. Syluest. verbo, excom. 4. dub. 14. Maior. 4. dist. 18. quæst. 4.

42 *Et* Pari ratione licebit metu mortis non dicere, vel non audire Missam in die festo, nisi iuberetur quis non audire, vel non dicere in contemptum Missæ; vel ad significandū per hoc Missam non esse faciendam, vel non continere consecrationem veri corporis Christi; hoc enim esset tacere, vel dicere aliquid contra Legem diuinam. Quamuis enim præceptum de audiendo, vel dicendo Missam aliquibus diebus, sit humanum, & ideo a faciendo ea non solum metu mortis, sed etiam aliud impedimentum ipsum excuset, præceptum tamen de non tacendo, vel dicendo aliquid ad significandum, quod Missam celebrare non liceat, vel in ea non confici verum Sacramentum corporis Christi, Diuinum est, a cuius obseruatione nullus mortis metus excusat.

43 *Ex* quibus omnibus manifestum est, quid respondendum sit ad vltimam partem d. c. sacris. de his quæ vi met. cau. fiunt. quatenus significat participantem cum excommunicato, etiam metu mortis, peccare mortaliter; intelligitur enim, quando communicatio in Diuinis contingit quoad præiudicium fidei Catholice, vel in contemptum Clauium, & Ecclesiasticæ disciplinæ; aut etiam, quando participatio in crimine fit, ut communiter tradunt auctores. Immo etiam ut ait Henriquez lib. 13. de excom. c. 23. §. 4. si inter multos sacram. in festo audientes adesset vnus denunciatus, cuius excom. in communicatio alijs occultata esset, non teneretur Sacerdos recedere, aut Missam omittere, sicut nec alius, cui nota esset excommunicatus, si necessitas simul præcepti cum periculo alienæ famæ concurrat.

44 *Et* multo magis necessitas violentiæ excusat, ut si quis inuitus detineatur per vim, ut Diuinis intersit coram excommunicato; in quo casu non oportet, ut oculos claudat, & aures obturet, ut scrupulose putat Caiet. in Summa, in verbo, excom. in fine; sed deuotē & reuerenter mysteria diuina adorare debet, si exire, aut fugere commodē non possit. Et de questione hac satis sint hæc, quæ ex probatis auctoribus breuiter collecta sunt.

De Pœnis violentium excommunicationem, & quo caſu euitentur. Cap. XV.

SUMMARY.

- 1 Violantes excommunicationis cenſuram varias penas incurrunt.
- 2 Excommunicatus maiori, & ordine ſacro inſignitus, actû ordinis ſacri exercens, irregularis efficitur.
- 3 Episcopus excommunicatus crimina conſiciens, baptizatos confirmans, aut ordines conferens, irregularitatem incurrit.
- 4 Sacerdos non denunciatus, quo caſu Sacramenta ſine irregularitate celebrare, & miniſtrare valeat.
- 5 Excommunicatus maiori, quamuis ipſe non celebret, ſi tamen coram ſe celebrari faciat, ſit irregularis.
- 6 Non excommunicatus corâ excommunicato maiori Miſſam celebrando, aut alia diuina officia faciendo, quamuis mortaliter peccet, irregularis tamen non efficitur.
- 7 Excommunicatus maiori, cenſuram violans, deponi ab officio, & beneficio perpetuo ut poſſit, quæ requirantur.
- 8 Excommunicatus maiori ineligibilis eſt, & voce actiua, & paſſiua priuatur.
- 9 Participans cum excommunicato maiori denunciato, minorem excommunicationem incurrit.
- 10 Episcopus, cum excommunicato a ſe, ante formalem abſolutionem ab excommunicatione participans, excommunicationem minorem ipſo iure incurrit.
- 11 Excommunicatio Minor, quæ ob participationem cum excommunicato maiori incurritur, in tertiam perſonam non tranſit.
- 12 Excommunicato viuo, ſicut ante abſolutionem participare non licet; ita neque mortuo.
- 13 Papa, etiam ſi cum excommunicato maiori participet, excommunicationem tamen minorem non incurrit, & quæ huius rei ſit ratio.
- 14 Participans cum excommunicato maiori aliquando etiam excommunicationem maiorem incurrit.
- 15 Communicans cum excommunicato maiori in crimine criminoſo, excommunicationem maiorem incurrit.
- 16 Participans cum excommunicato in crimine criminoſo, ut excommunicationem maiorem incurrat, quæ requirantur.
- 17 Concubinatus conſuetudinem vitij ſignificat, unde vnus actus repetitus, concubinatum non facit.
- 18 Ab excommunicatione ob participationem in crimine criminoſo incurſa quis abſoluatur.
- 19 Episcopus aliquem ob crimen excommunicans, ſi cum ſic excommunicato in crimine damnato participet, maiorem excommunicationem etiam incurrit, & quæ huius rei ratio ſit.
- 20 Participans cum excommunicato nominatim a Papa, excommunicationem maiorem incurrit, & a ſolo Papa abſoluitur.
- 21 Participans cum excommunicato nominatim a Papa, ut excommunicationem maiorem incurrat, quæ requirantur.
- 22 Participans cum excommunicato poſt ſententiam latâ in participantes maiorem incurrit excommunicationem.
- 23 Episcopus an excommunicare poſſit participâtes cum ſuo ſubdito a ſe excommunicato in alio episcopatu.
- 24 Ignorantia probabilis facti, non autem craſſa, a pœnis violentibus cenſuras Eccleſiæ inſiſtis, excuſat.

¶ Quamuis variæ ſint Iure Canonico pœnæ ſtatutæ contra eos, qui cenſuras Eccleſiæ paruipendunt, temere

violant, & contemnunt, eas tamen ſolum hoc in loco recenſebimus, quæ contra violentes excommunicationis cenſuram a Canonibus inſignuntur; Quarum

2 Prima eſt, irregularitas, quæ incurritur ſtatim, & ipſo facto, ex eo quod excommunicatus maiori excommunicatione actum aliquem ordini ſacro deputatum exercet; cum enim ſic excommunicatus, & ordine ſacro inſignitus, ab eius ordinis executione quoad ſe, & quoad alios ſuſpenſus ſit, ideo, ſi eius ordinis ſacri ratione, actum eidem competenti celebrauerit, irregularis efficitur, ut colligitur ex c. 1. de ſent. & re iudic. lib. 6. iuncta gloſ. ibidem, in verbo, irregularitatis. & capit. cum medicinalis, & ibi gloſ. in verbo, irregularitatem, & Innoc. nu. 4. & Gem. ibidem, in §. ſi quis autem, nu. 4. & Philip. Franc. eod. §. finali. Anchoran. nu. 2. Steph. Coſta, nu. 92. de ſent. excom. lib. 6. & facit cap. 15. cul. eod. tit. & li. in quibus locis id expreſſe habetur de ſuſpenſo, & interdicto; & eadem ratione id colligit & concludunt DD. de excommunicato, qui id probant ex c. ſi quis Episcopus in Concilio, l. 1. q. 3. & cap. Apoſtolicæ, & ibi Felin. nu. 17. de Cleric. excom. miniſtr. & c. ſi celebrat, eod. tit. & lib. Palud. 4. d. 18. quæſt. 4. verſ. Quintus effectus Summa Aſtenſ. part. 2. lib. 7. tit. 10. quæſt. 1. S. Anton. 3. rat. tit. 24. cap. 76. verſ. Sexto. Panorm. in ca. 2. nu. 7. & ibi Marian. Socin. numer. 6. de Cleric. excom. miniſtr. Angelica, verbo, excom. 8. num. 6. & verbo, irregularitas, nu. 40. Tabiena, verbo, excom. 1. verſ. Septimo Nauar. in Manual. 27. nu. 20. verſ. Sexto, & tom. 2. Conf. Conf. 5. de Cleric. excom. miniſtr. & conſil. 72. de ſent. excom. Couar. in calama mater, par. 1. §. 6. nu. 9. de ſent. excom. lib. 6. Alphoſus Viualdus in Candelabro aureo, pa. 2. tract. de excommunicatione, nu. 34. Hentiquez lib. 1. d. de irreg. c. 7. §. 1. Simon Maior. l. 3. de irreg. cap. 2. nu. 5. Vgol. de cenſur. Eccleſ. Tabul. 1. q. 14. §. 1. Hentic. Bohic. in c. ſi celebrat, nu. 9. de Cleric. excom. miniſtr.

3 Hinc Episcopus excommunicatus, Chriſma conſiciens, aut baptizatos confirmans aut ordines conferens; Sacerdos excommunicatus, Miſſam celebrans, Sacramentum Penitentiae adminiſtrans, ſolemniter baptizatus, extrema vñctionem miniſtrans, irregulares ſunt, ut de Sacramento Penitentiae tradit Palud. vbi ſupra; & de Sacramento extremæ vñctionis fatetur Rich. 4. d. 18. artic. 7. quæſt. 5. in fine, vbi falſo & malè id negat de Penitentiâ, cum certum ſit, hoc Sacramentum ita ordinis actum eſſe, ut niſi Sacerdos quis ſit, adminiſtrare illud nequeat. Eadem ratione Diaconus excommunicatus Euangelium ſolemniter recitans, irregularis ſit, ut expreſſe teſtantur Panorm. in ca. fin. nu. 5. de exceſſ. prælat. & in c. 2. nu. 4. de Cleric. excom. miniſtr. Summa Aſtenſ. part. 2. lib. 6. tit. 10. quæſt. 1. Palud. 4. diſt. 18. quæſt. 4. verſic. Quintus effectus. Rich. 4. diſt. 18. art. 7. quæſt. 5. verſic. etiam irregularis. Gab. 4. d. 18. q. 4. art. 3. in fine. Nauar. in Manual. cap. 27. num. 163. Et etiam Subdiaconus excommunicatus ſolemniter Epiſtolam canens, irregularitatem incurrit ut præfati auctores teſtatur. Quibus addi poteſt, quod rectè monet Couar. in calama mater, l. par. §. 2. num. 1. & §. 6. num. 9. de ſent. excom. excommunicatus, actum aliquem ordinis ſacri exerceret, irregularem fieri, etiam ſi non fuerit denunciatus; Conſtitutio enim Ad euitanda ſcandala, nihil utilitatis affert ipſis excommunicatis, nec quicquam in eorum fauorem ſtatuit.

4 Vnus tamen caſus eſt, in quo Sacerdos non denunciatus Sacramenta ſine irregularitate celebrare, & miniſtrare poſſit: Quoties enim parochus petentibus ſuis ouib. Sacramenta miniſtrat (quando denunciatus non eſt, nec notorius Clerici percuſſor) toties ut excuſatur a peccato, ita etiam a pena irregularitatis, cum irregularitas hæc ex delicto procedat: in quo caſu excuſatur parochus tam a peccato, quam ab irregularitatis pœna, priuilegio ſubditorum iure petentium, ut ſubtiliter notauit Hentiquez lib. 1. d. de excom. cap. 6. §. 3. & cap. 10. §. 1. & lib. 14. de irregularitate c. 7. §. 1. ſicut etiam excommunicatus Sacerdos ſi propter vitandum mortis periculum celebrat, aut in articulo mortis aliquem abſoluit, nec peccat, nec irregularis exiſtit.

Deinde verò, excommunicatus maiori excommunicatione ſolû ipſemet celebrando irregularis eſt, ut diximus, ſed

sed etis auctoritatem celebrationi praestans, hoc est, quando auctor est iubendo, ut alius coram se Divina faciat, ut si Episcopus excommunicatus faciat, & iubet coram se Missam, aut officia Divina celebrari, irregularitatem incurrit, ut communis DD. opinio affirmat. Sic glossa in Clem. Archiepiscopo, in verbo celebrari, de privilegio & facit cap. illud, de Cler. excom. ministr. quatenus probat, Episcopum excommunicatum facientem celebrare auctoritative coram se, fieri irregularem, ut annotavit Panor. communiter recep. ibi, num. 8. Marian. Socin. Sen. ibidem, nu. 1. & Bonifac. Rota auditor clarissimus generaliter colligit in praedicta glossa, Clem. 2. de privilegio, & idem docet Anchar. ibidem, nu. 4. & Cardin. ibidem, nu. 6. Archid. in capit. 1. §. careant, num. 5. & Gemin. ibidem, qui alios refert, & Philip. Franc. ibidem, de sen. excom. lib. 6. & Hosti. & DD. in cap. Tanta, de excess. praelat. Marian. Socin. in cap. Tanta, de excess. praelat. Marian. Socin. in ead. audientiam, n. 25. de homicid. Nicolaus Dionysii de Perusio, in d. §. caueat, col. 2. de sen. excom. lib. 6. ut refert, & sequitur Simon Maior, lib. 3. de irregul. cap. 19. nu. 7. & cap. 21. num. 6. Villadiego, de irregul. cap. 2. col. 3. Angelica, in verbo, irregularitas, num. 40. Steph. Costa, in d. §. caueant, nu. 85. & nu. 90. de sen. excom. lib. 6. Tabiena, verbo irregularitas, 4. versic. Tertio, Sylvest. verbo eodem numero 15. Nauar. in Manual. capit. 27. numer. 244. & tom. 2. Consil. Consil. 17. nu. 4. de sen. excom. Couar. in cap. alma mater, par. 1. §. 6. num. 9. vers. Qui vero, de sen. excom. lib. 6. Alphons. Visual. vbi supra, num. 39. Henriquez lib. 14. de irregul. cap. 7. §. 3. Vgol. de cens. Eccles. Tab. 1. cap. 14. §. 1. num. 11.

6 Difficultas maior est de eo, qui licet excommunicatus non sit, coram excommunicato tamen excommunicatione non maiori Missam celebrat, aut alia officia Divina facit, an irregularis necne sit? In qua re, quamvis nonnulli sic celebrant coram excommunicatis denuntiatis, interdictis, aut suspensis, irregularem esse velint.

Verior tamen, & communior DD. sententia est, irregularitatem inde non contrahi, mortaliter tamen, celebrando, aut alia Divina officia coram illis faciendo, peccat, ut habetur in cap. Is qui, & ibi glossa in verbo, Nodatis, & Steph. Costa, nu. 6. de sen. excom. lib. 6. Couar. in cap. Alma mater, par. 1. §. 6. num. 9. versic. Qui vero, de sen. excom. lib. 6. Marian. Socin. in cap. sacris, nu. 128. de sen. excom. mun. Nauar. in Man. c. 2. §. num. 93. Simon. Maior. lib. 3. de irregul. c. 21. nu. 17. Henriquez lib. 14. de irregul. c. 7. §. 3. Vgol. de cens. Eccles. Tab. 1. cap. 14. §. 1. nu. 25. Quod tamen intelligi debet de prima celebratione; si enim quis postquam coram excommunicato celebraverit, iterum absque aliqua dispensatione intra Ecclesiam celebrat, irregularis erit, quia eidem interdictus erat Ecclesiae ingressus propter celebrationem coram excommunicato, ut habetur in ca. Episcoporum, de privilegio, lib. 6. Is vero, cui est Ecclesiae ingressus interdictus, si intra Ecclesiam celebrat, irregularis efficitur, ut habetur in cap. Is qui, §. Is vero, & ibi glossa de sen. excom. lib. 6. unde glossa in d. cap. Episcoporum, in verbo ingressum, & in d. cap. Is qui, in verbo Nodatis, ait, sic celebrantes proximos esse irregularem. Eadem habent Io. Andr. Archid. & Franc. & Costa ibi S. Anton. 3. par. tit. 26. capit. 4. §. 1. Sylvest. verbo, interdictum, 6. q. 2. versic. Tertium, Nicol. Plouius in tract. Sacerd. tit. de interdicto, regul. 49. Villadiego tract. de irregul. cap. 2. in fine. Couar. in d. §. 9. vbi ait se ita responsum si interrogaretur, & hanc opinionem tenturum in utroque foro & Henriquez, & Vgol. vbi supra.

7 Secunda pena est, Depositio perpetua ab officio, & beneficio, ut habetur in c. Clerici, de Cler. excom. ministr. & c. latores, & c. illud, & c. Fraternitati, tit. eod. & glo. & DD. ibi. Summa Astensis, par. 2. lib. 7. tit. 10. in princ. Ad hanc autem penam incurrendam duo requiruntur. Vnum, ex necessitate; Alterum ex quadam dispensatione, & benignitate Ecclesiae.

Primo enim ex necessitate requiritur, ut hec pena feratur a iudice, ut ex cap. latores, & dist. capit. fraternitati, de Cler. excommunicat. ministr. constat, qui Canones ab Innocentio III. editi sunt. Nec obstat, quod in cap. Cleri-

ci, de Cler. excommu. ministr. videatur lata sententia; Cui non enim ille ab Alexandro III. editus fuit, qui ante Innocentium III. sedet; unde cum Innocentius III. postea ferendam esse duxerit, illi standum erit.

Secundo ex benignitate, & dispensatione Ecclesiae requiritur, ut non feratur sententia haec, nisi post contumaciam, ut in dict. cap. Clerici, habetur, vbi dicitur, *Nisi moniti sine dilatione redierint*, unde requiritur, ut prius moneantur, in rigore tamen poena haec contra illos statim sine monitione ferri possit, ut glossa in d. cap. Clerici, in verbo Moniti, & Giffred. & Hostiensis, quos refert, ac sequitur Summa Astensis, 2. par. li. 7. tit. 10. annotantur. Excipitur tamen vnus casus, scilicet, quando tam magnus numerus Clericorum violaret excommunicationis sententiam, ut excederet quadraginta hoc enim casu, depositis solum illis, qui principalis delicti causa fuerunt, ceteri ad tempus tantum suspendendi sunt, ut in cap. latores, de Cler. excom. ministr. habetur.

8 Tertia poena est, Ineligibilitas, seu privatio vocis activae, & passivae, vbi tamen annotanda est differentia inter electionem activam, & passivam; siquidem, vbi excommunicatus denunciat est, aut notorius Clerici percussor, nec eligere potest valide, nec eligi; si autem occulte excommunicatus fuerit, tunc quidem eligere potest, & electio ab eo facta valebit, siue solus eligat, siue cum alijs eligat, & etiam si qui cum eo eligant, id sciuerint; quicquid contrarium senserit Nicolaus Milius, in suo Repertorio, in verbo, excommunicatus, potest aliquid speciale agere, questione 66. Quamvis enim non referat, an excommunicatus notorius sit, nec ne, quado aliquid facit ratione priuati officij, cuiusmodi electio est, ut Innocent. in cap. dilectus, numero 5. de consuetud. & Panormitan. & DD. ibidem, & Felin. in cap. Rodolphus, numero 79. prope finem, de Rescript. Angelica, verbo, excommunicat. vltim. §. 19. Petrus Rebuff. in reper. capit. postulatistis, numero nono, de Cler. excommunicat. ministr. annotantur, illud tamen solum procedit, quando in excommunicati committitur, dum in primis agitur, secus autem, vbi sit in commodum alterius, ut colligitur ex constitutione Martini V. *Ad evitanda scandala*, quod fit in electione, quae in primis Ecclesiae, pro qua electio fit, & electi commodum spectat, ut refert Vgol. de cens. Eccles. Tab. 2. capit. 11. §. 2. num. 12. declarat.

At vero eligi nequit ad beneficium, aut dignitatem aliquam Ecclesiasticam, ut habetur in cap. constitutis, 1. & ibi glossa in verbo, Non obstante, & Panorm. ibidem, de appellat. capit. cum inter, & capit. illa, & ibi notat, de elect. capit. cum dilectus, de consuetud. Petr. de Ancharano, per illum textum, in cap. si celebrat, de Cler. excommunicat. ministr. Rebuff. in cap. postulatistis, num. 85. tit. eod. vbi docet iura loquentia de collatione, habere locum etiam in electione, Sylvest. verbo, electio, 1. vers. Decimoquarto, Angel. eod. numero vigesimotertio, Nauar. in Manual. capit. 27. num. 21. Couar. in cap. alma mater, par. 1. §. 7. nu. 1. de sentent. excommu. lib. 6. Marian. Socin. in c. sacris, num. 106. de sen. excommu. Alphons. Visual. in Candelabro aureo par. 2. tract. de excommu. nu. 48. & nu. 49. Quod adeo verum est, ut etiam si excommunicatus ignoraret se excommunicatum esse, adhuc tamen electio ipsius nulla esset, ex glossa in cap. Apostolica, in verbo, ignorantia, de Cler. excom. ministr. & Rebuff. in reper. c. postulatistis, nu. 62. tit. eod. licet contrarium teneat glossa, & male, secundum Panorm. Imola, Philip. Franc. & alios ibi, in cap. pastoralis, §. verum, de appellat. quam sequitur Summa Astensis par. 2. lib. 7. tit. 6. q. 3. vbi putat utramque opinionem aequae probabilem esse, & satis dubie eo in loco loquitur.

9 Quarta poena violantium excommunicationem per participationem cum excommunicato maiori excommunicatione, est ut eo ipso incurrat excommunicationem minorem, ut colligitur ex cap. A nobis, de except. & capit. Nuper, & ibi glossa in verbo, Tunc erit absolutio, & ibi Panorm. numero 9. de sentent. excommu. & cap. si celebrat, & ibi glossa, & Panorm. nu. 1. de Cler. excommu. ministr. & cap. statimus, & ibi glossa in verbo, Alij, & cap.

- conſtitutionem, & ibi glo. in verbo, Participacione, & cap. ſtatutum, de ſent. excom. lib. 6. & DD. ibidem, & 106 colligitur ex cap. excommunicatos, cum duobus ſequen-
tibus, 1. q. 3. Innoc. in ca. 2. de Cleric. excom. miniſtr. & in
ca. 1. de ſent. excom. Hoſtienſ. in Summa lib. 5. tit. de ſent.
excom. §. Et quia ſit pena. Panor. in ca. ſacris, num. 3. de his
quæ vi. met. cauſ. ſunt, & in cap. ſignificauit, de ſentent.
excom. S. Thom. in addit. 3. par. quæſt. 2. art. 2. Mart. Le-
deſm. 2. 4. q. 2. 5. art. 2. & 3. Couar. in cap. alma mater, par. 1.
§. 3. num. 3. de ſent. excom. lib. 6. Henriquez lib. 13. de ex-
com. cap. 7. §. 7. & cap. 2. §. 5. Vgolin. de cenſ. Eccl. Tab. 2.
cap. 23. §. 12.
10. Quod procedit, etiam ſi participet cum excommunica-
to a ſeipſo, vt communiter doceant auctores, Innoc. in ca.
Nuper, num. 4. & ibi Panor. num. 9. de ſent. excom. An-
char. in Clem. ſina. de ſent. excom. Ioan. de Lignano, de
cenſur. Eccl. §. 2. 7. num. 4. Couar. in cap. alma mater, par.
1. §. 2. num. 2. de ſent. excom. lib. 6. vbi ait eſſe communem
DD. vnde etiam Episcopuſ, & quilibet aliuſ excommuni-
candi poteſtatem habens, cum excommunicato a ſe, ante
formalem abſolutionem ab excommunicatione partici-
pans, in excommunicationem minorem ipſo iure hac de
cauſa inſictam incidit, textuſ & ibi Doctores, in cap. cum
deſideres, de ſent. excom. Hoſtienſ. & DD. in cap. Nuper,
& ibi Pan. nu. 10. de ſent. excom. Felin. nu. 8. ibid. Anchar.
in cap. ſtatutum, nu. 4. & Geor. in om. 1. & Franc. ibi, de
ſent. excom. lib. 6. Innoc. in ca. Quod in dubijs, de ſent. ex-
com. Summa 4. Arteniſis, par. 2. lib. 7. tit. 1. art. 2. q. 2. & 3. Ho-
ſtienſ. & Marian. Socin. in cap. inter alia, nu. 5. de ſent.
excom. Sylueſt. verbo excom. §. nu. 10. dub. 1. Couar. vbi
ſupra, §. 2. num. 2. vbi aſſertum eſt communem eſſe DD. ſenten-
tiam. Ratio eſt: quia excommunicatio hæc a iure eſt, ex
Panor. in cap. Nuper, nu. 9. & Felin. ibidem, & DD. ibi, de
ſent. excom. & Innoc. Hoſtienſ. & Marian. Socin. ſen. ibid.
num. 2. 1. & in cap. inter alia, num. 5. de ſent. excom. Alex.
Haleſi, 4. par. Summa, q. 2. memb. 1. art. 7. §. 3. Vgolin. Tab.
2. de cenſur. Eccl. c. 2. §. 1. 3. num. 4. & proinde in eam Epi-
ſcopuſ, ſicut & quilibet aliuſ incidit, cum iuri quilibet ſub-
iecto ſit, c. 1. & cap. ſina. de Conſtit. Nec obſtat, quod ne-
mo propria ſententia ligari poſſit, aut ſolui: quia talis nō
ligatur ſua ſententia, ſed occasione ſuæ ſententiæ quæ par-
ticipando cum excommunicato a ſe ſoluauit, Canonis, &
iuriſ auctoritate in excommunicationem minorem inci-
dit, vt colligitur ex d. cap. Nuper, §. in ſecunda, de ſent. ex-
com. Ideoque (vt recte notat Summa Arteniſis, par. 2. lib. 7.
tit. 1. art. 2. quæſt. 2. & quæſt. 7. §. non poteſt Episcopuſ
alicui privilegium dare, vt communicando cum excommu-
nicato, etiam a ſe, excommunicationem minorem nō in-
currat, quia, vt diximus, excommunicatio hæc a iure eſt,
& non ab homine, vt in hoc eodem caſu teſtatur Hoſtienſ.
in Summa, lib. 5. tit. de ſenten. excommunicat. num. 16. §.
Quid ſi Episcopuſ. Abſolui autem poteſt Episcopuſ hic,
de eorundem auctorum ſententia a preſbytero, ſeu con-
feſſario proprio, vt colligunt Doctores ex dict. cap. Nuper,
§. in ſecundo.
11. Ceterum, vt communiter tradunt Doctores excommu-
nicatio hæc minor, quæ participando cum excommuni-
cato maiori excommunicatione incurritur, in tertiā per-
ſonam non tranſit, id eſt, ſi quiſ excommunicatuſ ſit mi-
nori excommunicatione, pro eo quod participauit exco-
municato maiori, ego qui ſum tertiā perſona reſpectu ex-
communicati, non prohibeor ei, qui minori excommuni-
catione ligatuſ eſt, participare, vt colligitur ex cap. Quo-
niam, 1. q. 3. & notant Hoſtienſ. in Summa, lib. 5. tit.
de ſenten. excommuni. §. Et quæ ſit pena, citanſ. c. excel-
lenſiſſimuſ, & c. ſeq. 11. quæſt. 3. & Panor. in cap. ſacris, nu.
3. de his, quæ vi.
12. Et quod diximus, non ſolum procedit in participatio-
ne cum excommunicatis viuſ, ſed etiam mortuſ, adeo,
vt ſi quiſ mortuum excommunicatum contrectaret, ſci-
licet, ipſum lauando, ſepeliendo, aut alia quacunq; ratio-
ne, ei uſ communionem vtatur, in minorem iudem excom-
municationem incidit. Quamuis enim mortuſ ſit, ad-
huc tamen excommunicatuſ eſt, argumen. cap. A nobis 2.
& cap. ſacris, de ſenten. excommuni. & expreſſe tradunt

gloſ. in cap. Ad hæc, in verbo; ſepelierint, & ibi Panor. nu.
2. & DD. de privileg. quoniam, quibus viuſ non co-
municamus, nec eiſdem mortuſ communicare debemus,
vt habetur in cap. ſacris, de ſepult. & cap. 1. cum duobus
ſeq. 2. 4. quæſtio. 2. quamuis enim in mortuſ ceſſet vna ra-
tio, quare excommunicatuſ vitare debeamus, ſcilicet, vt
rubore perſuſi a contumacia diſcedant, vt habetur cap. 1.
de excep. lib. 6. reſtant tamen due alie rationes quare vi-
tandi ſint excommunicati, nimirum, vt Eccleſiaſtica cen-
ſura magis timeatur, & vt alij eiſ exemplo perſecti. E-
cleſia obtemperent; quæ rationes adhuc in mortuſ reſ-
tant, vt proinde ſub pena minoris excommunicationis
vitandi ſint, vt expreſſe tradunt glo. in dict. cap. ad hæc, in
verbo, ſepelierint, & ibi Panor. num. 2. de privileg. &
idem Panor. in cap. ſacris, de ſepult. & in cap. con-
ſoluiſti, de conſecrat. Eccleſiæ veſt. alt. & in cap. mulie-
res, numero 7. de ſenten. excommunicatione, Felin. in cap.
A nobis, 2. num. 3. de ſenten. excommunicatione. Anchar.
in Clem. 1. numero 6. & Zabae. verſ. c. 1. Decimoquin-
to, de ſepult. & Sylueſt. verbo, excommunicatio §. num.
2. 9. Vgolin. Tabul. 2. capitulo 23. §. 1. 2. numero ſecundo, &
communis ſententia Doctorum, Excipitur tamen, vbi quis
ſit aliquem eſſe excommunicatum denūciatum, ſed vbi
communicat, excommunicationis non reſcordatur, nec id
animaduertit, ſed ſtatim ac id animaduertit, ſed ab eiſ
communicatione ſeparatuſ eſt enim in excommunicationem
minorem non incidit, argumen. cap. Apoſtolicæ, de
Cleric. excommunicat. miniſtr. Palud. 4. diſtinctione 18.
quæſt. 6. artic. 2. Summa Arteniſis, p. 2. lib. 7. tit. 1. q. 2.
quæſtio. 16. S. Antonin. 3. par. tit. 25. cap. 1. Vgolin. de
cenſur. Eccl. Tabul. 2. cap. 23. §. 1. 2. num. 2. cum hoc caſu,
nullum omnino peccatum ex participatione committit-
tur.

13. Excipitur etiam Papa, qui communicando cum excom-
municato minorem excommunicationem non incurrit,
cum pena hæc a iure poſituſ ſit, cui ſuſi Papa ſubiectuſ
non eſt, ea, propoſit, de conceſſ. præb. & hoc expreſſe do-
cent glo. in cap. Nulluſ, in verbo vitare, & ibi Panor. nu. 4.
Felin. & alij de ſent. excom. & eadem glo. in cap. ſi al-
quando in verbo ſaturationis, in fine, de ſenten. excom. &
eadem glo. in cap. ſi inimicuſ, in verbo expectare, diſt. 91.
Ioann. And. in c. ſtatutum de ſent. excom. lib. 6. Ioan. de
Lignano in Clem. Si ſummuſ de ſent. excom. Panor. in
cap. cum deſideres, num. 5. & in cap. ſi aliquando, num. 5.
de ſent. excom. vbi ait Papam obſeruare, quod cum exco-
municati Ambaſciatores petunt audiendi, facit eoſ priuſ
abſolui, & explicata ambſciata, reducit eoſ in priſtinam
excommunicationem. Summa Arteniſis, parte 2. lib. 7. tit.
1. art. 2. quæſt. 1. Marian. Socin. in d. cap. cum deſideres,
num. 5. 1. & in cap. inter alia, numer. 80. de ſent. excommu.
Imola, in Clem. Si ſummuſ de ſent. excom. Sylueſt. in ver-
bo, excom. §. nu. 10. dubio 1. Couar. in cap. alma mater, p.
1. §. 1. nu. 3. de ſent. excom. lib. 6. Vgolin. vbi ſupra, Tab. 4.
cap. 23. §. 12. numer. 3. Qui etiam auctores docent, Papam
nihilominuſ peccare, quando ſine iuſta cauſa in crimine
diuino aut naturali iure prohibito, cum taliter excommu-
nicatuſ participat, cum contra iuſ diuini faciat, vt ait
Panor. in d. ca. cum deſideres, num. 3. cui & ipſe ſubiectuſ
eſt, ſecus tamen ſi ex cauſa id faceret, quæ cauſa, in dubio
eſſe in principe exiſtimatur, vt communiter tradunt DD.
in c. Quæ in Eccleſiarum, de Conſtit. & Marian. Socin. in
d. c. inter alia, num. 79. de ſent. excom.
14. Quamuis vt diximus, cum excommunicato participas
eo ipſo regulariter excommunicationem minorem incur-
rat, in aliquibus tamen caſibus per huiuſmodi participa-
tionem etiam excommunicatio maior incurritur. Quo-
rum
15. Primuſ eſt, ſi communicet alicui excommunicato in
crimine criminoſo, hoc eſt, in crimine, ob quod alter
ſit excommunicatuſ, cap. Nuper cap. ſi concubina, de
ſenten. excommuni. Panor. in d. cap. Nuper, numero
10. & in d. cap. ſi concubina, numero 2. & 3. & cap. ſtatui-
muſ, & ibi Steph. Coſta, numero 13. de ſenten. excommu.
lib. 6. S. Thom. in addit. 3. parte quæſtione 23. articulo 2.
Martin. Ledesm. 2. 4. quæſtione 25. articulo 2. Sotus 4. d.
21. q.

22. q. 1. art. 4. Conclus. 4. Couar. in ca. alma mater, part. 1. §. 3. nu. 5. de sent. excom. lib. 6. Hostiensis in Summa, lib. 5. tit. de sent. excom. §. Et quia sit pena Summa Aftenfis, par. 2. lib. 7. tit. 1. art. 1. q. 12. S. Anton. 3. p. tit. 25. cap. 1. Angelica, verbo, excommuni. 8. num. 1. Nauar. in Manuali, capitu. 27. nu. 32. & numero 112. versic. Declaratio prima. Henricus 2. lib. 1. de excommunicat. cap. 7. §. 7. & cap. 9. §. 1. & cap. 23. §. 5. Vgolin. de censur. Eccles. Tabul. 2. cap. 23. §. 13. nu. 2. Qui auctores varia requirunt, ut quis sit participando, excommunicationem maiorem incurrat;

18 *Primum est*, ut scienter participet in crimine criminoso, ob quod alter excommunicatus sit; si enim communiceat ei in crimine aliquo, sed non criminoso, non incurrit eam; ut v.g. Petrus excommunicatus sit ob propter adulterium, si Ioannes ei communiceat in furto; Aut quis excommunicatus est, quia celebrat cum tali etiam si cum alio celebrat, sed non cum eo, non erit excommunicatus;

Secundus est, ut crimen illud sit damnatum quoad omnes; secus autem, si quoad certam personam; ut si quis excommunicatus sit, quia fornicatus est cum Berta: Nam si alius cum ea fornicetur, non erit excommunicatus. Item, si mulier excommunicata sit propter concubinatum Clerici; si laicus cum ea fornicetur, non erit excommunicatus. Aut si excommunicata sit ob concubinatum cum Petro Clerico solum, tunc solus Petrus cum ea rem habens, excommunicatus erit, non autem alij Clerici, vel Laici etiam si cum ea rem habeant; Secus tamen si generaliter excommunicata sit propter fornicationem; quia tunc quilibet Laicus, aut Clericus eam carnaliter cognoscens, excommunicationem maiorem incurret, quia communicaret in crimine damnato.

Tertium est, ut illa participatio sit in illo crimine post latam & incursum excommunicationem; ut si quis concubinaris sit, & excommunicatus fuit propter concubinam, si concubina post illam excommunicationem latam cum illo perstiterit, ipse etiam excommunicatus est maiori excommunicatione, ipso iure.

Quartum est, ut scienter participet cum eo in crimine, ob quod alter denunciatus sit excommunicatus, participans enim ignorans eum iam excommunicatum denunciatum esse, aut cum eo qui nondum denunciatus est, aut antequam ille sit excommunicatus, non incurrit excommunicationem ob participationem cum excommunicato, ut Nauar. in Manuali, c. 27. num. 32. & num. 112. Henricus 2. & Vgolin. ubi supra, subtiliter post Angelicam & alios, annotant. Quam participantis communionem, extendit ius non solum ad eum, qui cum illo crimen illud committit, sed etiam ad illum qui ei in crimine consilium, fauorem, vel auxilium directe impedit, ob quod cum committitur, in excommunicationem incurritur, ut docet auctores omnes allati, & colligitur ex cap. Nuper, §. In secunda vero questione, de sent. excom. Quod est verum, si aut ibi glossa in verbo, consilium impendens, quando ille alias crimen illud non esset commissurus. Dixi autem communionem hanc fieri debere ad crimen committendum, vel in crimine directe, ut notat Ioan. And. quem refert, ac sequitur Marian. Socin. in cap. inter alia, num. 45. de sent. excom. Quia si Petrus excommunicatus sit, eo quod bellum contra Ecclesiam moueat, & Ioannes ei opem ferat in bello quod Petrus contra alium facit, non incurrit excommunicationem maiorem ob huiusmodi participationem; Aut si Petrus ob Clerici percussione excommunicatus, a Ioanne adiutus, & persuasus sit ut laicum verberet, & interim Petrus dum laicum verberet, Clericum etiam percutiat, Ioannes in excommunicationem non incidet ob tale consilium & fauorem, eo quod Ioannes non consuluit Petro ut Clericum verberaret, quia nobis Petrus excommunicatus est, sed laicum, ob quem excommunicatio non incurritur, iuxta ea, que tradunt Rich. 4. d. 18. art. 9. q. 2. & Marian. Socin. in c. inter alia, nu. 45. de sent. excom. & Vgo. ubi supra, Tab. 2. c. 23. §. 13. nu. 22.

17 *Addit autem Henricus* vnum in hac materia notatum dignum, lib. 13. de excom. c. 9. §. 1. Quod si quis excommunicatus denunciatus sit ob concubinam, & semel redeat, aut redire consulet ad eandem feminam, non videtur se-

mina, aut ita consulens incidere in excommunicationem, quia concubinitus, consuetudinem vitij significat, & vnus actus repetitus concubinitus non facit. Et faciunt que tradit Nauar. in Man. c. 17. nu. 250.

18 *Ab hac autem excommunicatione* ob participationem in crimine criminoso cum excommunicato incurra, (quod excommunicatio hac Canonis sit) ille solum absolueret potest, qui a principali excommunicatione absolueret potuit, ut in d. cap. Nuper, §. in primo articulo, de sent. excom. habetur; quia ut ibi docet Panorm. nu. 9. Papa hanc excommunicationis absolutionem excommunicatori reseruauit, ea motus ratione quod communicans iste in crimine, directe deliquisse videtur in personam excommunicatoris, eo ipso, quod consilium, auxilium, vel fauorem delictis a se damnatis dederit. Ideoque cui reseruata est absolutio principalis, eidem & hac reseruata erit, & si illa nequini reseruata fuerit, neque hec vlli reseruata erit, ex Nauar. in Manuali, cap. 27. num. 112. versic. declaratio prima, & Couar. in cap. Alma mater, par. 1. §. 3. num. 5. de sent. excom. lib. 6.

19 *Queri hic potest*, An Episcopus, qui ob crimen aliquem excommunicauit, si cum sic excommunicato in crimine damnato participet, eandem sententiam maioris excommunicationis incurrat sicut vnus alius? Cui respondetur cum Hostiensis in Summa, lib. 5. tit. de sent. excom. num. 16. versic. Quid si Episcopus. Summa Aftenfis, par. 2. lib. 7. titu. 1. art. 2. quest. 5. & Raymundo, ab iisdem citato. Innoc. in cap. Quod in dubijs, de sentent. excommunic. Panorm. in c. Nuper, num. 10. tit. eod. eandem incurtere, & hoc auctoritate Canonis, qui excommunicat participantes cum excommunicato in crimine damnato, cui episcopus subiectus est; quo casu, quamuis Episcopus absolueret possit excommunicatum principalem, ut Alex. Halensis, in 4. part. Summa, q. 22. memb. 1. art. 7. §. 3. & prefati auctores docent, seipsum tamen absolueret non potest, sed a superiori suo absolutionem petere debet, ut prefati auctores testantur, & colligitur ex cap. Nuper, §. in primo quidem articulo, de sentent. excommunicationis.

20 *Secundus casus est*, quando quis excommunicatur nominatum a Papa, tunc enim communicans cum taliter excommunicato, in maiorem excommunicationem incidit, quinque concurrentibus, & a solo Papa absoluitur: ut habetur in c. significauit, de sent. excom.

21 *Primum est*, quod excommunicatus cui communicatur, sit nominatum, & iudicialiter excommunicatus a Papa, secus si ab aliquo inferiori excommunicatus sit, sed neque satis est quod sit excommunicatus a Papa sententia Canonis generalis, sed requiritur ut nominatum ab eo excommunicatus sit, & ut notat Nauar. loco inferius citando, ultra hoc requiritur hodie denunciatio, per Extra. Ad euertenda scandala.

Secundum est, quod communicans sit Clericus; si enim sit laicus, quamuis sic participando peccet mortaliter, solum tamen excommunicationem incurrit minorem, quia textus de solis Clericis loquitur.

Tertium est, ut scienter communicet cum excommunicato, hoc est, sciens illum esse excommunicatum a Papa.

Quartum est, Quod communicatio hac sponte fiat, nullo metu, ne conditionali quidem premissio.

Quintum est, Quod sit excommunicatio in Diuina, seu Ecclesiasticis officijs in Ecclesia, vel extra Ecclesiam, simul recitando horas Canonicas, aut alias simul orando, secus, si in humanis tantum participet, tunc enim non videtur peccare mortaliter, nisi frequens consuetudo arguat contemptum. His igitur quinque vna concurrentibus, communicans cum excommunicato, maiorem excommunicationem a solo Papa adimendam incurrit, ut communiter tradunt DD. Sic Hostiensis in Summa, libro quinto, titu. de sentent. excom. §. Quis possit excommunicare, versic. vigesima septimus. Panormitan. in cap. significauit, numero 3. de sentent. excom. Archid. in cap. Si quis Episcopus, 1. quest. 3. glossa c. statumimus, in verbo, Constitutio-nibus, de sentent. excom. lib. 6. Summa Aftenfis, par. 2. lib. 7. tit. 1.

7. riu. 2. art. 1. quæst. 14. vers. Tergissimus tertius casus Angelica. verbo, excommunicatus, 5. vers. Casus quartus. Fel. in c. excommunicatus, 1. colum. 3. de heret. S. Anton. 3. p. tit. 24. cap. 32. Adrin. Q. 10. lib. 6. artic. 2. non longe a fine. vers. Ad secundam, & in 4. Sent. tract. de Clauibus, q. 3. princip. vers. Pro huius solutione præmitto. Syluest. verb. excom. 7. casu 6. Tabiena. verbo, excommu. 5. vers. octauus casus, & Caietanus. verbo, excommu. casu 58. Martin. Ledesin. 2. 4. quæst. 2. 5. art. 2. Sotus. 4. d. 2. qu. 1. artic. 4. Concluf. 4. Nauar. in Manuali. cap. 27. numero 93. Couar. in ca. alia mater. par. 1. §. 3. nu. 14. de sent. excommu. lib. 6. Martin. Soc. in c. Inter alia. nu. 57. de sent. excomm. Henric. 13. de excom. c. 8. §. 2. Vgol. de censur. Eccl. Tab. 2. ca. 23. §. 1. nu. 1. & communiter DD. in d. c. significauit, de senten. excommu.
22. *Tertius casus est*, si quis participat cum excommunicatione post sententiam latam in participantes, tunc enim tales participantes incurrunt excommunicationem maiorem, ut habetur in cap. statumimus, & capit. constitutionem, de senten. excommu. lib. 6. Hostiensis in Summa. lib. 5. tit. de sent. excommu. §. Et quæ sit pena S. Thom. in addi. 3. p. qu. 27. art. 2. Gab. 4. dist. 18. quæst. 3. art. 2. conclus. 2. Martin. Ledesin. 2. 4. quæst. 2. 5. art. 2. Sotus. 4. dist. 1. §. 8. quæst. 1. artic. 4. conclus. 4. Couar. in cap. alma mater. po. 1. §. 3. num. 6. Henriquez lib. 1. 3. de excom. cap. 7. §. 7. & cap. 21. §. 5. Vgol. ubi supra. Tab. 2. cap. 23. §. 1. 3. num. 5. in fine. Et quamuis olim hic tertius casus fuerit plane & simpliciter permissus, ut habetur in cap. Quod in dubijs, de senten. excommu. ut tamen ibi notat Panorm. numer. 3. & DD. communiter tradunt, hodie hæc sententia a solo Papa ferri potest, Excommunicatio te cum omnibus participantibus tibi, ut habetur in d. cap. statumimus. Sed opus est, ut participantes prius canonice admonerentur, quam excommunicentur, alioquin excommunicatio nulla erit ipso iure si non præmissa speciali monitione feratur; Quod tamen Abb. & Ioann. Andre. restringunt, intelligendo quando quis excommunicat participantem excommunicato a se, secus, si excommunicat participantes excommunicato ab alio, ut puta, fert Episcopus hanc sententiam; *Excommunico omnes participantes excommunicato ab Archiepiscopo, vel a Papa.* Qui vero post specialem monitionem hoc excommunicatus participauerit, maiorem excommunicationem iudicis decreto incurrat, Dixi, post specialem admonitionem; quia licet Hostiensis in cap. statumimus, de sent. excommu. lib. 6. & Panorm. in cap. peruenit, 1. de appellat. velut sufficere generalem admonitionem, quoties in genere ferenda est excommunicatio aduersus communicantes cum excommunicato; (quorum opinionem Couar. in ca. alma mater. par. 1. §. 3. num. 6. de sent. excommu. lib. 6. ait in praxi receptam esse) Alij tamen ut gloss. in cap. constitutionem, in verbo, Nominatim, de sent. excommu. lib. 6. Martin. Ledesin. 2. 4. quæst. 2. 5. art. 2. §. ibi ubi supra, & DD. communiter docent, non posse eos excommunicari nisi prius nominatim admonerentur; & eundem colligi videtur ex d. ca. constitutionem, ubi Gregorius X. expresse statuit, promulgans aliter excommunicationis sententiam non tenere, unde, licet quædam contra communicantes generaliter, non prius illos monendo, tales maiori excommunicatione non ligant, iure si disponente.
23. *Dubium* tamen est, An Episcopus verbi gratia Neapolitanus excommunicare possit participantes cum suo subdito, ab eodem Episcopo excommunicato, in alio Episcopatu, verbi gratia Auerfano; Quia certum est, quod excommunicare poterit participantes cum excommunicato in suo Episcopatu. Cui Respondet Ledesin. ubi supra, art. 2. in fine, non posse Episcopum excommunicare non sibi subditos excommunicatione maiori, eo quod cum excommunicato suo subdito participent; Quia ut diximus, sic excommunicandi prius nominatim aduocentur debent; Episcopus autem vnius diocesis alterius Episcopi subditos monere non potest; prohibentur tamen omnes fideles iure Pontificio, ut denunciatur ab vno Episcopo, ubique in Diuini & humanis deuentur ad eod. ut nec Episcopo liceat sine causa eum denunciare ab ipso participare, ut latius tradit Henriquez libro de cunctis, cap. 24. §. primo, in anno

tationibus, litera E. & capitul. 26. §. 3.

24. *Hic demum* omnibus addendum est, quod licet prædictæ per violationem censuræ excommunicationis communiter incurrantur; Ab ipso tamen, & alijs quibuscumque ignorantia facti probabilis excusat, ut colligitur ex cap. Apostolica, & gloss. ibi, in verbo, probabilis, & DD. ibidem, de Cleric. excommunicat. ministr. Ignorantia verò crassa, vel supina non excusat. Quod si quis aliquo modo venit in suæ excommunicationis cognitionem, quamuis probabiliter putet eam validam non esse, abstinere tamen tenetur, non secus ac si valida esset, quousque sibi de valore, aut nullitate illius constet; Et si interim non abstinet, & postea excommunicatio deprehendatur valida, penas prædictas incurrat; sicut è contra si deprehendatur nulla, ab his, alijsque penis liber, & immunitas erit. Ignorantia etiam probabilis, seu inuincibilis iuris ab omnibus prædictis penis excusat, de qua res, quia latius in l. c. vltim. dictum est, hæc breuiter dixisse satis sit.

De Forma Absolutionis excommunicationis maioris. Cap. XVI.

S V M M A R I V M.

- 1 Absolutionis ab excommunicatione maiori nulla est iure diuino forma præscripta.
- 2 Absolutio ab excommunicatione, quibus modis fieri possit.
- 3 Absolutio, an valeat, si dicatur, [Absoluo te], non addito, [ab excommunicatione].
- 4 Conditionis duæ sunt species, una propria, altera impropria.
- 5 Absolutio ab excommunicatione, sub conditione impropria valide fieri potest.
- 6 Absolutio ab excommunicatione triplex esse potest, implex, [simplex, ad cautelam], & [cum reincidentia].
- 7 Absolutio simplex quidnam sit.
- 8 Absolutio cum reincidentia, quænam censenda sit.
- 9 Absolutio cum reincidentia, quibus casibus ab Episcopo, aut alio inferiori dari possit.
- 10 Absolutio cum reincidentia, a quocunque Sacerdote in articulo mortis fieri potest.
- 11 Commode Romam adire posse quis censendus.
- 12 Tempus intra quod quam cito commode potest, quis se presentare tenetur, in foro exteriori arbitrio iudicis relinquatur.
- 13 Impedimento durante, procuratorem ad iudicem ordinum mittere non tenetur.
- 14 Absolutio ad cautelam, ex Ecclesiæ benignitate in fauorem excommunicatorum introducta est.
- 15 Absolutio ad cautelam, quæ se appellata.
- 16 Absoluti petens ab excommunicatione ad cautelam, non ideo confitetur se excommunicatum esse, nec presumi potest vere excommunicatus.

1. Quamuis nulla certa & determinata absolutionis forma iure diuino præscripta est, sicut tamen in excommunicatione ferenda, ea verba necessaria sunt, quibus illa ferri significatur; ita etiam in absolutione ea verba necessario adhiberi debent, quæ excommunicationis remotionem, & ademptam excommunicato communionem restitui significant; cum absolutio sit quasi in integrum restitutio, & in statum pristinum positio, vide excommunicationem restitueret debet, quod excommunicatio illi absoluti ex Rich. 4. dist. 18. artic. 10. q. 5. Hostiensis in Summa. lib. 5. tit. de senten. excommu. num. 74. §. 8. Et qualiter, vers. in maiori. Summa Astens. par. 2. tit. 1. §. art. 3. S. Anton. 3. part. tit. 24.

2. 77. §. 1. Syluest. verbo, Absolutio, 3. nu. 2. & verbo, Absolutio, 6. §. 1. Tabiena, verbo, Absolutio, 3. Angelica, verbo, Absolutio, 3. Martino Ledfio, 2. 24. 26. art. 1. Nauar. in Man. c. 26. nu. 9. & c. 27. nu. 12. & in c. 1. in princ. de pen. distict. 6. num. 54. & seq. & in Comm. de Iohibito, Notab. 30. num. 8. Couarr. in cap. alma mater, par. 1. §. 1. num. 6. & num. 7. de sent. excommunic. lib. 6. Henr. quez lib. 13. de excomm. cap. 29. §. 1. Vgol. de cens. Eccl. Tab. 2. cap. 30. §. 1. Potest autem absolutio his alijsue similib. modis fieri, dicendo, *In Ecclesia communio nem te recipio: vel Ecclesia communio nem tibi restituo.* Item, *Remitto, vel relaxo tibi vinculum excommunicationis quo constitutus teneris, vel Absoluo te a vinculo excommunicationis quo constitutus teneris, vel Absoluo te a vinculo excommunicationis: vel Restituo te communioni hominum, & Sacramentorum.* Secus aut. si quis verbis illis uteretur, quib; deo amotio excommunicationis, nec persona quæ absolutur, recte exprimitur. Vnde sicut excommunicatio non fertur per verbum *Maledico*; ita nec absolutio tribuitur intelligitur, per hoc verbum, *Rebenedico*; Neque Papa alicui scribendo, & premitte illa verba, *saluam, & Apostolica benedictione*, ab excommunicatione censetur absolvere, vel habetur in c. si aliquando, de sentent. excomm. & Clem. Si summus, tit. eodem. Palud. 4. d. 18. q. 6. art. 2. in fine. Summa Alensis, par. 2. lib. 7. tit. 1. §. art. 3. q. 10. & 11. In hac re autem hec regula poterit assignari, vt quoties absolutio facienda sit, ea verba adhibeantur, quæ personam ab excommunicatione absolui significant. Hec autem communis est absolutionis forma, vt præfati auctores tradunt; *Ego te absoluo a vinculo excommunicationis in quam ob hanc, aut illam causam incurristi, & restituo te Sacramentis Ecclesie, & communioni fidelium, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Amen.* Quamuis si in rigore loquendum sit, non est necessarium addere ea verba, in quam ob hanc, aut illam causam incurristi, valet enim absolutio sine eo quod exprimitur causa, quam obrem in excommunicationem incidit. Neque etiam necessaria sunt verba hec, *Ego restituo te Sacramentis Ecclesie, & communioni fidelium* quamuis negari non possit, quin verba hec effectum absolutionis optime explerent. Neque necessaria sunt verba hec, *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*, sed satis est dicere, *Absoluo te ab omni vinculo excommunicationis maioris*: reliqua solum de congruitate sunt. Neque necellum est vt in absolutione absolvens exprimat, vt potest, *Ego, vel Nos*, siquidem is satis exprimitur in prima verbi persona, *Absoluo*.

3. An verò absolutio valeat, si dicatur: *Absoluo te, nō addito, ab excommunicatione*, (& idem si non dicatur, *a suspensione vel ab interdicto*) auctores dubij sunt, & Syluester, in verbo, Absolutio, 7. nu. 2. vers. Quartum, non valere putat; ea ratione persuasus, quod verbum *Absoluo* ad diuersa significanda trahi possit, nimirum tam ad absolutionem a peccatis, quam a penis; & propterea exprimi debet, vt sciatur a qua re fiat absolutio. E contrariū autē Vgol. de cens. Eccl. Tab. 1. cap. 2. 3. versus extimat, validdam esse absolutionem si impensam; Quia si in Sacramento Penitentia, vbi est forma præscripta, satis est dicere, *Absoluo te*, nulla facta peccatorum mentione, vt S. Th. 3. par. q. 84. art. 3. & Caiet. ibi, & communis Theologorum schola tradant: a fortiori valebit in absolutione a censuris, vbi nulla certa forma præscripta est. Nec obstat Syluester ratio: quia tractatio antecedens, & petitio absolutionis a censura, vt fieri solet, satis exprimit a qua re absolutio fiat. Non tamen prætermitti debet, quia sic clarius a qua censura fiat absolutio, innotescit.

4. Quæ verò hætenus dicta sunt, nō solum procedunt in absolutione simpliciter, & absoluta, sed etiam vbi absolutio sub conditione tribuitur; vt n. communiter tradunt auctores, duæ species sunt conditionis, vna propria, quæ in futurum confertur, quæ facit, vt actus pendeat, cui adiecta est, quousque conditio adueniat, vt cum absolutio sub hac forma confertur, *Absoluo te si satisfeceris*; Altera impropria, quæ aut in præteritū fertur, & statim actus, cui adiecta est, vel infirmat, vel non differt, vt cum dicitur, *Absoluo te si satisfeceris*; in vtraque necesse est ea

verba adhibere, quæ amotionem, ac liberationem ab excommunicatione significant. Quamuis n. nonnulli, vt S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 77. §. 1. prope finem Angelica, verbo, absolutio, 3. in principio. Syluest. verbo, absolutio, 3. in princ. & Tabiena verbo, absolutio, 3. in princ. & Nauar. in Manual. cap. 26. num. 12. vbi in hac sententiam inclinat, velint absolutionem sub conditione propria fieri nō posse; Rectius tamen alij, vt idem Nauar. in cap. 1. in princ. num. 64. de penit. d. 6. Couarr. in cap. Alma mater, par. 1. §. 11. num. 6. de sentent. excomm. lib. 6. Henriquez lib. 13. de excomm. cap. 29. §. 2. Vgol. de cens. Eccl. Tab. 1. cap. 22. §. primo. §. secundo, docent, eo modo valide fieri, nō tamen ante satisfactionem erit absolutus. Cum n. dispositum in vno ex correlatiuis, & in altero correlatiuo locum habeat, sicut excommunicatio sub propria conditione fieri poterit, & lata valet, vt si iudex dicat, *excommunico te, nisi infra viginti dies Titio satisfeceris*, vt habetur in cap. præterea, 2. & ibi glossa verbo, impedire, & DD. ibi, de appellat. & in cap. Romana, §. caueant, de sentent. excomm. lib. 6. ita etiam & absolutio ab eadem sub propria conditione tribui potest; & dū ita suspenditur excommunicationis absolutio, dare operam debet, vt conditionem suo tempore adimpleat. Imò vero quicquid Nauar. in d. cap. 26. nu. 12. & Henriquez vbi supra, cap. 29. §. 4. existimant sic absolute tem peccatorem, rectius tamen Vgol. vbi supra docet, nullum committi peccatum, nisi adderet conditionem, quæ nihil ad rem pertineret, vt si diceret, *Absoluo te, si Titius Bononiam inuenit*, tunc enim quia Clauibus Ecclesie abuti videtur, a peccato non erit immunis.

De excommunicationis verò absolutione sub conditione impropria, omnes conueniunt eam valide fieri posse, sic Nau. Couar. & alij vbi supra, Tabiena verbo, absolutio, 3. in princ. Angelica, verbo, excommuni. 2. nu. 5. quo casu adimpleta conditione, verè absolutus est alias non. Sin aut dubium sit, an is qui absoluitur, excommunicatus sit, vel an iudex qui absoluit, iurisdictionem habeat, tunc absolutio non solum adiectis his conditionibus internis *Absoluo te si excommunicatus es: Absoluo te si possim*, tribui potest, sed etiam debet: cum etiam baptismus, vbi de eo dubitatur, sub huiusmodi conditione ministraretur, arg. cap. De quibus, & ibi Panor. & ibi DD. de baptismo & eius effectu. Hinc Sacerdotes ante absolutionem peccatorum, præmittere solent absolutionem ab excommunicatione, dicendo, *Absoluo te ab omni vinculo excommunicationis quatenus possim, & indiges*: hoc est, si possim, & indiges, & ita sub conditione, vt docet Pan. in c. Apostolica, in 10. de excep. Quæ absolutio, cōter absolutio ad cautelam appellatur.

Secundum enim est, triplicem esse excommunicationis absolutionem; Vna est, quæ dicitur absolutio simplex: Alia quæ vocatur absolutio ad cautelam; Tertia vero dicitur absolutio cum reincidentia.

Absolutio simplex est illa, quæ datur simpliciter, & sine ulla restrictione homini excommunicato excommunicatione valida, id est, de cuius valore non est dubium, quāvis dubium esset de eius iustitia, vbi enim constat aliquem excommunicatum esse, non solum si sententia iusta sit, sed etiam si excommunicatus eam iniustam esse contendat, quia talis excommunicatio in foro saltem exteriori ligat, non sub conditione, sed simpliciter absolutio & petit, & tribui debet; vnde interim ligatus manet, qui sic iuste, vel iniuste excommunicatus fuit, donec ab ea verò sit absolutus. Ea enim est vniuersalis Ecclesie institutio, vt velis excommunicatum a suo iudice quāvis forsan iniuste id est, absque eius culpa, interim ligatū esse, ita vt Causas de excommunicatis statutos, sub penis ab eisdem indictis, antequam absolutionem obtineat, seruare teneatur, iuxta quæ traduntur in c. cum contingat, de offic. de leg. & notant Panor. in cap. Per tuas, num. 3. & 4. de sentent. excomm. Philip. Franc. in c. soler, vers. Quinto quaris, & ibidem Genin. §. in secunda, nu. 12. de sent. excomm. lib. 6. Couarr. in alma mater, par. 1. §. 7. nu. 7. vers. Quarta conclusio, & §. 12. num. 1. de sent. excomm. lib. 6. Vg. de censur. Eccl. Tab. 1. c. 22. §. 1. nu. 4. Secus autem vbi constat sententiam esse nullam, tunc enim nec petitur absolutio,

tio, nec requiritur, quamvis nullam eſſe vt declaratur, pſi debeat, vt præſati Doctores teſtantur,

- 8 *Absolutio cum reincidentia* eſt illa, qua etiam homo verſe abſoluitur ab excommunicatione valida, ſed cum aliqua limitatione, nempe, vt niſi aliquid egerit infra certum tempus, reincidentat prorsus in eandem cenſuram cum eisdem monitionibus, & ſolemnitatibus, cum quibus prius erat excommunicatus, vt colligitur ex cap. veniens, 2. de teſtibus, & c. Apoſtolice de except. & DD. ibi, & Couarr. in cap. alma mater, par. 1. §. 11. numer. 6. verſ. Secundo, de ſenten. excommunicat. libro 6. ¶ quæ abſolutio datur ab Epifcopo, aut ab alio inferiori in quibuſdam caſibus. Quorum

Primus eſt, Quando quis in articulo mortis abſoluitur ab eo, a quo de iure abſolui alias non potuerat; tunc ſi cõualeſcens cum primum commodè poteſt, ſuperiorem illum, a quo iure ordinario abſolvendus erat, (ſiue is Papa fuerit, ſiue Epifcopus) adire cõtemperit, paratur ab eo recipere mandatum, & exequi, in eandem ſpecie cenſuram ipſo iure incidit, vt habetur in cap. eos qui, & ibi gloſſ. & DD. de ſenten. excommuni. lib. 6. & Henriquez lib. 13. de excommuni. cap. 29. §. 2. Vgol. de cenſ. Eccleſ. Tab. 1. cap. 14. §. 5. Nauar. in Man. c. 37. num. 46. & num. 113. Marian. Soc. ſen. in cap. officiij, num. 104. de ſenten. excommuni. Couarr. in c. alma mater, p. 1. §. 11. num. 6. verſ. Secundo, de ſenten. excommuni. lib. 6. Quod procedit, ſiue excommunicatio illa ab homine, ſiue a iure lata fuerat. Et quod dicitur de abſolutione ob periculum mortis, de abſolutione etiam ob aliquod aliud impedimẽtum iuſtum, ob quod ſic excommunicatus abſolutus erat ab eo a quo alias abſolui non poterat dicendum eſt: Si enim impedimento ceſſante, quam citò commodè poſſit, ei, qui eum de iure ordinario abſolvere poterat, non ſe præſentat, in eandem excommunicationem reincident.

Secundus eſt, cum quis abſoluitur a ſede Apoſtolica, aut eius legato Nuncio, aut forte a Pœnitentiario Papæ, cum mandato vt præſentet ſe, vel ordinario ſuo, aut alteri, pœnitentiam ab eis ſuſceprurus, vel vt parti ſatiſfaciat, cui obligatus erat; ſi hæc cum primum cõmodè poterit, adimplere cõtemperit, in eandem ſpecie excommunicationem reincident, vt præſati auctores ſcribunt, qui duo caſus in cap. Eos qui, de ſenten. excommuni. lib. 6. expreſſe habentur.

- 30 *Circa quos caſus* notat Nauar. in Man. cap. 27. numero 113. verſ. Declaratio prima, abſolutionẽ in primo caſu locum habere a quocunque abſolutio fiat, vt colligitur ex d. cap. eos qui, in hoc autem caſu ſecundo, ſolum procedit prædicta pena, quando abſolutio impenſa eſt, a Papa, vel eius legato, ſeu Nuncijs, de his enim ſolũ loquitur textus vt patet, vnde Caiet. in Summa in verbo, excommuni. caſu 69. ſubtiliter annotauit non habere locum in abſolutio ab Epifcopo, vel alio delegato, quod idem docet Vgolius loco proximè citato, §. 5. nu. 2. quamvis non malè a Nauarro, & Henriquez vbi ſup. extendatur etiam ad abſolutum a ſummo Pœnitentiario.

- 32 *Ad hoc autem*, vt quis commodè poſſe dicatur, tria cõcurrere debent, *unum eſt*, Quod mortis periculum, aut aliud impedimentum verè ceſſauerit.

Alterum eſt, vt nulla alia ex cauſa legitime impediatur; Quamvis enim mortis periculum, aut impedimentum prius ceſſauerit, ſi tamen aliud impedimentum acceſſerit, excuſabitur, vt verbi gratia, ſi itinera a latronibus obſeſſa detinerentur, aut timeret inimicos qui mortem eius machineretur, & ſimilia; quandoquidem in ius vocatus, ob has, aut ſimiles rationes impeditus, ſi non veniat, excuſatur, vt habetur in l. 2. §. in iudicio, ff. ſi quis caut.

- Tertium eſt*, vt commodè poſſit id facere, hoc eſt, ex gl. in Clem. 1. §. ſin. in verb. Quam citò, de pœnis, ceſſante impedimento, & aliquo modico tempore indulto, quo ſibi de neceſſarijs valeat prouidere. ¶ Tempus autem intra quod quam citò commodè poteſt, ſe præſentare teneatur, in foro exteriori arbitrio iudicis relinquitur, vt notat glo. vbi ſupra, in d. §. ſin. in verbo, Quam citò, quam ſequuntur Anchar. ibidem, numero 22. verſ. Decimo octauo, & Marian. Socin. in c. offici. ij, numero 106. de ſenten. excommuni.

Nauar. in Man. cap. 27. num. 113. Henriquez lib. 13. cap. 29. §. 2. Vgol. vbi ſupra, §. 5. numero 3. in foro autem conſcientiæ ſtabitur dicto ipſius abſoluti, ex glo. Nauar. Vgol. vbi ſupra, & Caiet. in verbo, excommuni. caſu 69. Anchar. Marian. Socin. vbi ſupra, argum. c. ſignificati 2. de homic. & c. Tua, de ſponſal. & cap. ſi vero, 2. de ſenten. excommuni. cum in huiusmodi foro nemo ſuæ ſalutis immemor eſſe cenſeri debeat; quamvis ſi abſolutus ſe id commodè non poſſe aſſerit, & tamen re vera potuit, in eandem cenſuram incidit. ¶ Deinde, ſicut omnes ſententur, durante impedimento non tenetur mittere * procuratorem ad iudicem ordinarium vice ſui, ita quicquid Caiet. in verbo, excommuni. caſu 69. & Nauar. in Man. cap. 27. nu. 46. & Henriquez lib. 3. de penitentia cap. 9. §. 7. & lib. 13. de excommuni. cap. 29. §. 3. dicant ſubſtato impedimento ſatis eſſet mittere procuratorem vice ſui, quamvis perſonaliter ite poſſet; verior tamen mihi videtur ſententia illa, quæ aſſerit, tenet in hoc caſu perſonaliter ſe præſentare, quam etiam ſententiam ſequuntur Gemin. in capit. Eos qui, numero 6. & Steph. Coſta idem, num. 16. de ſenten. excommuni. lib. 6. & Vgol. de cenſur. eccleſ. Tab. 1. cap. 14. §. 5. numero 4. & videtur colligi ex cap. Quod de his, de ſen. excommuni. vol. Clemens 11. ait, *Ceterum ab his in forma Sacramenti exi- gi conſuevit, vt reſcriptis viribus, & opportunitate conſeſſa Romanam Eccleſiam in Propria perſona debeant viſitare, & ita capit. Eos qui a Bonifacio VIII. editum, iuxta priorem conſtitutionem Clementis 11. interpretari debet.* Immo vero ſi ſatis eſſet per procuratorem comparere, nõ opus eſſet abſolutus ſanitatẽ recuperaret, & opportunitatem expectaret, prout habetur in c. De cetero, de ea noſcitur, cap. Quod de his, c. Quamvis, de ſenten. excommuni. & c. eos qui, eod. tit. lib. 6. Præterquam quod ideo cautum eſt ſe videtur vt præſentet ſe perſonaliter, vt in poſterum ſe offendentes magis humiles reddantur, & minus contumaces contra eccleſiam ſint, & demique cautioreſ efficiantur, ne ita facile peccent, quos omnes eſſectus operari videtur timor ſeu erubeſcentia comparendi perſonaliter coram ſuperiori, qui tamen non conſequenter, ſi per procuratorem ſolum iudex adeatur, vt optime Vgolius vbi ſupra animaduertit. Quamvis etiam non male reconciliari poſſunt hæc due ſententiæ, vt Gemin. & Steph. Coſta locis citatis docent quod opinio prima vera ſit, ſi loquamur de abſolutione, quæ fit in foro iudiciali, illa enim peti poteſt per procuratorem; ſecũda vero locum habebit in foro pœnitentiali, hæc enim abſolutio perſonalis eſſe debet, cum in ea requiratur introductio in eccleſiam cum pſalmo, & oratione Dominica, vt habetur in c. cum aliquis, 114. §. & inferius latius dicitur.

- 14 *Absolutio ad cautelam*, eſt abſolutio extraordinaria ex benignitate Eccleſiæ in fauorem excommunicatorum introducta & ſub conditione impropria tributa, vbi de valore excommunicationis dubitatur. Cum enim iſti ex vna parte quia ſunt excommunicati, abſtinere deberent de rigore iuris quouſque abſoluerentur; ex altera verò parte, quia allegant nullitatem ſententiæ, videntur etiam ex rigore iuris ad illam ſeruandam nõ teneri; & quoniam maior ratio habenda eſt eccleſiæ & prælatorum, quam ipſorum qui excommunicati ſunt; Ideo ex benignitate eccleſiæ conſeſſum eſt, vt tales abſoluantur, non ſimpliciter, quaſi verè eſſent excommunicati, ſed ad cautelam, hoc eſt, ad maiorem animæ, & conſcientiæ ſecuritatem, & tranquillitatem, vt ſi forte ſententia valida ſit, interim habeantur pro abſolutis, & omnia, ſicut prius, ſine peccato, aut irregularitatis nota, tam diuina, quam profana faciant, & agere in iudicio & ad actus legitimos admittere poſſunt, ad demum, ne in diuinis, ac profanis vitentur, ſed tam ipſi diuina miniſtrare, quam ab eodem ipſa ſuſcipere queant.
- 15 ¶ Ob quas cauſas abſolutio hæc ad cautelam dicitur, quia ſcilicet per ipſam excommunicatus cauet, ne alijs impedimento ſit, aut ſibi ipſi diuina vel humana tractanda noceat, vt colligitur ex cap. per tuas, verſ. Nos igitur, de ſenten. excommuni. gloſſ. in c. Soler. verb. opponat. Gemin. ibidem §. in ſecunda, num. 9. & nu. 15. Anchar. & Philip. Franc. ibi de ſenten. excommuni. lib. 6. & cap. veniens, 2. de teſtibus iuncta gloſſ. vlt. cap. Apoſtolice, de except. & Ioan. Andr. & Pa. notum.

norm. ibi. N. uat. in Man. c. 27. nu. 277. Conar. in cap. Al. ma mater. part. 1. §. 7. nu. 7. & §. 12. nu. 7. de sent. excom. lib. 6. Henricus lib. 13. de excom. cap. 29. §. 5. Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 1. ca. 22. §. 1. nu. 16. & seq. Steph. Co. 16. §. 1. in d. c. soler. nu. 46. de sent. excom. lib. 6. f. Vnde fit. ut per hoc quod quis petit absolui ad cautelam, nec videatur confiteri se esse excommunicatum, nec presumi potest vere excommunicatus; petens verò absolutionem simplicem ab excommunicatione, se excommunicatum esse fatetur, ut in l. D. cem. & ibi Bart. mouet hanc questionem, si de verb. oblig. faciunt etiam quæ notantur in capit. Ad presentiam nostram, R. de appellat. & est optimus textus in cap. venerabilem & ibi Panorm. nu. 22. de elect. Innoc. in c. cum dilectus, colum. 3. de ordin. cognit. Steph. Costa, in c. Soter. nu. 1. de sent. excom. lib. 6. Conar. in cap. Alma mater. part. 1. §. 7. nu. 7. vers. Quarta Conclusio, & §. 12. nu. 1. §. 6. & 7. de sent. excom. lib. 6. Ratio est, Quia petens absolutionem istam, ex humili corde ad cautelam & timorem anime salutem eam petisse videtur, propter dubium aliquod, quo eius animus vexatur, an sit excommunicatus, nec ne; & ideo ex hoc assumi non debet eiusdem petitio ad probationem, & confessionem quod vere excommunicatus sit.

De natura, origine, & alijs ad absolutionem ad cautelam pertinentibus. Cap. XVII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Questiones variae circa absolutionem excommunicationis explicantur.*
- 2 *Absolutio ad Cautelam quidam sit.*
- 3 *Absolutio ad cautelam quare dicta sit.*
- 4 *Absolutio ad cautelam, quando, & a quo inuenta, & introducta sit.*
- 5 *Absolutio ad cautelam, a quibus sententijs, & censuris peti, & dari possit.*
- 6 *Absolutio ad cautelam, quare in generali interdicti loci concedi non debet.*
- 7 *Absolutio ad cautelam dari debet ad omnibus censuris, a iure, vel ab homine latis, quando est probabile dubium iuris, aut facti.*
- 8 *Absolutio ad cautelam peti potest, & dari debet, quotiescunque ex aliqua causa ipsius sententia nullitas allegatur.*
- 9 *Absolutio ad cautelam fieri debet, vocata parte, ad cuius instantiam excommunicatio lata fuit.*
- 10 *Parti opponens, nisi intra tempus octo dierum manifestam offensam probet, ad expensis factis condemnanda est.*
- 11 *Excommunicatus absolutionem ad cautelam petens, causam nullitatis sententiae explicare, eamque semiplene saltem probare tenetur.*
- 12 *Absolutio ad cautelam quibus verbis facienda.*
- 13 *Absolutio ad cautelam ad quem efficitur, & finem præstat.*
- 14 *Absolutio ad cautelam, a quo fieri potest, & debet.*
- 15 *Absolvere ad cautelam in iudex delegatus possit.*
- 16 *Absolutio ad cautelam, an per aduersarium, aut partem, impediri poterit.*
- 17 *Absolutionem ad cautelam, an iudex negare, aut impedire valeat.*
- 18 *Absolutio ad cautelam, quare extra casum manifestæ offensæ, nec ab aduersario, nec ab excommunicatore impediri queat.*
- 19 *Absolvens ad cautelam, quoniam observare debeat.*

Via verò materiæ hæc de absolutione ad cautelam latius patet, quam vtroque, aut altero corollario solum explicari possit, & multa in se contineat scilicet necessaria, quæ quodlibet ad praxim reduci possunt, ea omnia ad vndecim questiones reuocabo, ut ita summam saltem materiæ hæc tota absolui possit.

Primo quidem explicando, *Quid sit absolutio ad cautelam.*

Secundo Quare sic dicatur.

Tercio, Quando, aut a quo absolutio hæc inuenta & introducta sit.

Quarto, A quibus sententijs absolutio ista petatur.

Quinto, Quando fiat huiusmodi absolutio.

Sexto, Quomodo fieri debeat.

Septimo, Per quæ verba fieri debeat.

Octavo, ad quid, seu ad quem effectum absolutio hæc fiat.

Nono, A quo fieri debeat hæc absolutio.

Decimo, An per aduersarium, aut partem impediri possit ista absolutio.

Vndecimo, Quæ observanda sint in absolutione ad cautelam.

Circa primum, Quamvis DD. communiter in c. soler. de sent. excom. lib. 6. vbi Anch. num. 5. Gemin. §. in secunda, nu. 8. Franc. & Ioan. Monach. & alij, ita definiant; Quod absolutio ad cautelam sit vera, quos, seu putatiua ab excommunicatione liberatio, eos res tangit prospiciens; Rectius tamen Ioan. Andr. in d. c. soler. in Nouella, & Vgolin. de cens. Eccles. Tab. 1. ca. 22. §. 1. nu. 4. & Steph. Costa Repet. in d. c. soler. nu. 44. sic definiunt, Absolutio ad cautelam est ab Ecclesiastica censura absolutio sub conditione impropria tributa, vbi an censura valeat, ob periculum quod inesse potest, dubitatur. Quia definitione comprehenditur absolutio tam ab excommunicatione, quam a suspensione & interdicto duammodo tamen tale interdictum, sit particulare, & non generale, ut habetur in c. presenti, de sent. excom. lib. 6. & ex his quæ inferius dicemus, manifestum erit. In eo autem quod dari dicitur sub conditione, vbi an censura valeat, dubitatur, distinguitur ab absolutione simplici, vbi enim certo constat sententiam valere, simplex absolutio datur; vbi vero censuram itide certo constat nullam esse, absolutio nulla requiritur; vbi autem censura valeat, nec ne, dubitatur, absolutio ad cautelam, & proinde sub conditione, tribuitur.

Ad secundam verum dubium, quare nimirum absolutio ad cautelam appellatur, ex dictis constat, quia per eam cautum est, providere circa futura contingentia, tam respectu illius qui eam petit, quia si habet scrupulum conscientie, quod sit excommunicatus, provideretur sibi per eam, ita ut sine peccato aut irregulritate, diuina, & humana, sicut prius pertractaret, quam etiam respectu aliorum, quandoquidem absolutione hac obiecta, poterunt alij sine periculo tam in iudicio, quam extra iudicium, tam in profanis, quam in diuinis cum illo communicare.

Quoad Tertium communiter affirmant DD. in d. cap. Soter, nihil de hac re per antiquum ius dispositum fuisse, sed solum iure nouo introductam esse absolutionem hæc quæ ad cautelam appellatur, de hac enim loquitur Gregorius X. in c. presenti, de sent. excom. lib. 6. & ante eam Innocentius IV. in c. venerabilibus, eo. tit. & libro. & ante hos Gregorius IX. in cap. apostolica, de exceptio. & ante illum Honorius III. in cap. Venerabili, de sent. excom. n. & ante hunc Innocentius III. in c. veniens, 2. in fine. de testib. & attest. in cap. Per tuas, de sent. excom. & ante hos omnes Clemens III. qui ut ait Ioan. Andr. putatur esse primus, qui expressit hoc verbum, *Ad cautelam* in cap. cum desideres, de sent. excom. Quamvis forsitan secundum eum, haberi potuerit eius effectus, tempore Alexandri III. ut colligi potest ex cap. Ad presentiam, de appellat. & not. ibi.

Circa quartum, Primo dicendum est dari posse in omnibus censuris excommunicationis, suspensionis, & interdicti, excepto interdicto Loci generali, ut docent Anch. in c. Soter, nu. 5. Gemin. ibidem, §. in secunda, numer. 11. Philip. Franc. ibidem, vers. Quarto, & Steph. Costa, num.

42. de sent. excomm. lib. 6. & Doctores communiter. Et de excommunicatione habetur in d. c. Solet, & in cap. Venerabilibus, de sent. excomm. lib. 6. & in cap. Per tuas, eod. tit. de antiq. & alibi sepe. De suspensione idem habetur in cap. Venerabili, de sent. excomm. & in c. Apostolica, de except. De interdicto colligitur ex c. presenti, de sentent. excomm. lib. 6. ubi Gregorius X. solum prohibet, ne generale interdictum Locorum, scilicet Castrorum, Ciuitatum, aut aliorum Locorum, puta Regnorum, Prouinciarum, Comitatum, Baroniarum, & ad cautelam relaxetur; ergo secus ubi in homines latum esset; unde si in Vniuersitatem, aut in Collegium hominum interdictum latum sit, ad cautelam absolui poterit, vt tradunt glo. in d. cap. presenti, in verbo, Generaliter, cum annot. & ad dict. ibidem, Ioan. Andr. Ioan. Monach. Gemin. Anch. Franc. & Steph. Costa, nu. 5. & 11. de sent. excomm. lib. 6. Aliud enim est interdicere Ciuitatem vel Locum, quam interdicere personas, puta Vniuersitatem, vel Collegium. Pari ratione, ubi interdictum esset speciale, vt puta, quia esset promulgatum contra aliquam Ecclesiam, vel aliquas Ecclesias particulares, (quicquid dicit Archid. in contrarium) bene tamen in eo casu peti, & dari potest relaxatio ad cautelam, vt DD. communiter tradunt Ioan. Andr. & Ioan. Monach. Gemin. Anch. Franc. & Steph. Costa, in d. c. presenti, & ibi glo. in verbo, Generaliter, & Ioan. Calderin. in suo tract. in secundo membro, vers. Sed quero, secundum Petrum. Vgol. de censur. Eccles. Tab. 1. cap. 22. §. 1. nume. 11. & Rota dec. 452. in antiq. quæ in nouis est dec. 9. incip. Item fuit dubitatum, utrum interdictum positum, de sentent. excomm. ubi dicitur ita seruati in palatio Apostolico. Rationes varias dat glo. in cap. presenti, in verbo, declaramus, de sent. excomm. lib. 6. quare relaxatio ad cautelam concedi non debet in generali interdicto loci, sicut in excommunicatione, aut interdicto particularis persone, aut Ecclesie; quia scilicet non est tantum periculum in generali interdicto loci, ac in istis siquidem tempore generalis interdicti, & diuina fieri possunt voce submissa, & Sacramenta magis necessaria ministrari, vt habetur in c. Alma mater, de sent. excomm. lib. 6. quorum neutrum fieri possit, ubi quis in particulari interdicto subiicitur, argum. c. si sententia, de sent. excomm. lib. 6. aut ubi locus, aut Ecclesia particularis interdictur, arg. c. Is qui, §. is vero, eod. tit. & lib. Hinc Ioan. Andr. & Steph. Costa, in d. c. presenti, de sent. excomm. libro 6. docent, dictam Decretalem capitul. presenti, locum habere in interdicto loci specialis, quando illud interdictum sit generale, vt si Villa vel Castrum sint interdicta, etiam si vnica, vel nulla esset ibi Ecclesia, interdictum diceretur generale, vt in c. cum in partibus, de verb. signifi. quo casu Innocentius III. ait, locum esse pœnis interdicti generalis. E contra, vero, si interdicta Ecclesiarum non sunt generalia quoad effectum generalis interdicti, etiam si interdicerentur omnes Ecclesie Ciuitatis, vel Prouinciæ, vt puta si propter decimas non solutas, vel propter procuraciones Legatorum, non censentur effectum generalis interdicti sortiri, & consequenter in illis tunc non erit locus dispositioni cap. alma mater, in §. adijcimus, de sent. excomm. lib. 6. vt ibi notat gl. in verbo, Ecclesijs: quia nec in diebus solemnibus tunc posset celebrari, etiam submissa voce in talib. Ecclesijs interdictis. Ex quo inferitur, quod extra illas ecclesias, etiam in loco illo celebrari posset, etiam ultra voce sub tentorio, vel aliqua alia ecclesia non interdicta, nec tunc esset locus denegationi sepulture hominibus illius loci, saluo tamen eo quod habetur in cap. si ciuitas, de sentent. excomm. libro 6. Item, & tunc non esset locus denegationi aliorum Sacramentorum, & diuinorum officiorum, quæ nisi permissa reperiantur, dicuntur prohibita tempore generalis interdicti, c. alma mater, post principium, de sent. excomm. lib. 6.

7. Secundo dicendum est, absolutionem hanc ad cautelam peti posse, & dari debere ab omnibus censuris, eo modo quo diximus, siue censure sint late ab homine, siue à iure, quando est probabile dubium iuris, aut facti. Dubium autem facti est, quando dubitatur an id factum sit, quæ-

obtem censura fertur, & hoc tam respectu eius, qui censuram, quam eius, qui censura percellitur; vt si iudex comminatur Petro excommunicationem nisi infra octo dies satisfaciatur, & Petrus infra hoc tempus non satisfecerit, dubium est, an Petrum excommuni. auerit; Aut si Clericum me aggredientem percussit, dubium esse potest, an defendendo me terminos inculpatæ tutelæ ex-cesserim, & proinde an excommunicationem incurrerim; Dubium verò iuris est, ubi certum est latam esse censuram, sed dubitatur, an iure valeat, vt si dubitetur, an excommunicatione lata sit post appellationem, nec ne, & excommunicatus post appellationem, excommunicatus verò ante appellationem latam esse velint; Item, dubium iuris est, quando pro certo nescitur, in aliquo casu quid ius voluerit, vt v. g. excommunicatus, qui excommunicatus manifestos sepelit, Clemens eos, de sepult. & tamen nescitur, an sepelire dicatur, qui mortuum fert ad sepulturam, aut eum ad sepulturam comitatur, non tamen ipsum sepelit. De qua re glo. ibi, in verbo, sepelire. Item dubium iuris est, quando quis in legem commisit, quæ censuram infert, sed dubitatur delinquens an in eam incidit, eo quod probabilem ignorantiam legis habuerit, in vtroque dubio tam iuris, quam facti, absolutio ad cautelam peti, & dari potest, ex Anchar. in c. Solet, nu. 5. & Gemin. ibi, §. in secunda, nu. 11. Franc. & Steph. Costa, nu. 27. & num. 49. de sentent. excomm. lib. 6. Nauar. in Man. c. 27. nu. 277. & 278. Vgol. de cens. Eccles. Tab. 1. cap. 22. §. 1. num. 9. est communis DD.

8. Quoad quantum, Quamuis nonnulli existimant, in duobus tantum casibus expressis in c. Solet, & in c. Venerabilibus, §. potest quoque, de sent. excomm. lib. 6. absolutionem hanc tribuendam esse, scilicet, quando quis pretendit excommunicationem latam post appellationem; vel cum asserit sententiam illam errorem expressum continuisse; verior tamen & communior opinio est, absolutio nem ad cautelam locum habere, non solum in illis duobus casibus nullitatis, sed etiam generaliter ex quacunque causa ipsius sententiæ nullitas allegetur, puta, quia lata fuit a iudice incompetenti, non habente iurisdictionem; vel quia lata fuit contra exemptum, dummodo fiat aliqua fides, & semiplena saltem probatio de exemptione; cum enim O. dinarius pro se habeat ius comm. in eo, nisi absolutionem petens se exemptum saltem semiplene probet, nō audierit, ne Iudice ordinario, eiusque iurisdictioni illatio passim fiat. Semiplene autem probata nullitate sententiæ, absolui debet non solum in illis duobus casibus, sed etiam vbicunque, aut ex quacunque causa sententiæ ipsius nullitas allegetur. Sic Innocent. in c. venerabili, num. 5. de Censib. & in cap. Solet, num. 2. in verbo, vllam, & num. 3. in verbo, pro manifesta, & in verbo contradictionis, de sent. excomm. lib. 6. Anchar. in d. c. Solet, nu. 1. vers. Secundo not. Gemin. ibidem. in princip. num. 6. & in §. in secunda, nu. 12. & Franc. & ibidem. in princip. & in vers. Quinto querit, & Stephan. Costa in princip. num. 27. & §. in secunda, num. 61. & num. 50. de sent. excomm. lib. 6. Panor. in c. Apostolice, num. 10. & ibi Felin. num. 22. de except. Putent lib. 2. dec. 96. Couar. in c. Alma mater part. 1. §. 1. num. 7. vers. Primum, de sentent. excomm. lib. 6. Vgol. de censur. Eccles. Tab. 1. cap. 22. §. 1. nu. 9. & num. 13. nam eadem est ratio, vbicunque pretenditur nullitas, quæ versatur in dictis duobus casibus, unde, in d. capit. Solet, & d. capit. Venerabilibus, §. potest quoque, de sent. excomm. lib. 6. & in c. per tuas, tit. eod. in antiq. & in c. cum contingat, de offic. deleg. illi duo casus solum exempli gratia ponuntur; quæ verò exempli causa dicuntur, rem declarant, non tamen regulam restringunt, vt recte Panor. ubi supra notauit; Positi autem sunt hi duo casus, vt pote, quia frequentius contingit nullitatem ex vna harum causarum allegari: quia vero eadem est ratio ex quacunque causa nullitas allegetur, idem etiam ius erit. Ratio enim, quare absolutio ad cautelam concedatur est, vt qui illam petit, tunc, & cum bona conscientia, & sine aliquo scrupulo, diuinis, & humanis immiscere se possit; quæ ratio cum æque militet ex quacunque causa nullitas allegetur, in omnibus consequenter procedet.

9 *Ad sextum* verò Dubium, quomodo fieri debeat huiusmodi absolutio: Dicunt Doctores, quod debet fieri vocato illo, ad cuius instantiam excommunicatio ipsa lata fuit, vel vocato ipso Iudice proferente, si fuit lata ex officio ipsius Iudicis, de quo in c. venerabilibus, §. 1. & 2. de sent. excom. lib. 6. Quod si Iudex, aut is cuius gratia excommunicatio lata est, pro manifesta offensa excommunicatio non lata fuisse dicat, primo iurare debet, quod non opponit eam animo calumniandi, arg. cap. 1. & 2. de iuramento calumnie, lib. 6. Secundum Ioan. Andr. & Gemin. in cap. solet, nu. 14. & ibi Steph. Cost. num. 14. & §. in secunda, nu. 12. de sent. excom. Secundo probare debet huiusmodi offensam non simpliciter, sed offensam manifestam fuisse, ex Innoc. in d. c. solet, in verbo, octo dierum, Gem. ibidem, nu. 12. Anchar. nu. 4. Steph. Cost. num. 14. Illa autē dicitur manifesta offensa, quæ constat per confessionem partis, vel per evidentiam rei, arg. c. ex parte, 1. de verb. signific. in c. cap. cum olim tit. eod. & cap. Quia fronte, de appell. Innoc. in d. c. solet, num. 11. Anchar. ibidem, vers. De undecimo, Gemin. §. in secunda, num. 20. Steph. Cost. ibi, in princip. num. 15. Tertio probare debet opponens offensam manifestam infra octo dierum spatium: ipsi autem octo dies currunt, & incipiunt a die obiectionis manifeste offensa, numerando ipsum diem obiectionis & ita deinceps a momento ad momentum, ex Gemin. in d. cap. solet, num. 14. Steph. Cost. ibi, nu. 14. Rota, in nouis, decis. 208. quæ incipit, Item quod terminus, Felin. in cap. Apostolica, nu. 17. de except. Couarr. in cap. alma mater, par. 1. §. 12. num. 8. versic. Tertio considerandum est, de sent. excom. lib. 6. Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 1. cap. 22. §. 1. num. 13.

10 *Quod* si intra hoc tempus opponens manifestam offensam non probauerit, ad expensas factas præstandas condemnabitur, arg. c. 1. de except. lib. 6. & excommunicatus absoluetur, si verò eam probauerit non absoluetur excommunicatus nisi prius realem satisfactionem præstiterit, vt habetur in c. solet, & ibi Anchar. num. 5. Gemin. nu. 16. & §. in secunda, nu. 18. Steph. Cost. nu. 15. de sent. excom. lib. 6. Felin. in cap. Apostolica, num. 9. Couarr. & Vgolin. locis proxime allatis. Et quæ diximus de manifesta offensa, et in manifesta contumacia locum habent; nam non prius absoluetur, quam impensas factas restituerit, & cautionem de stando iuri præstiterit, vt habetur in c. venerabilibus, §. secus autem, de sent. excom. lib. 6. Sicut nec quando dubia est offensa nisi præuia cautione absoluetur. Si verò non opponant de manifesta offensa, fiet absolutio, qua tamen non obstante postea plenius discutitur iuris ordine seruato, an iste fuerit legitimè excommunicatus, nec ne, & sic trahitur de veritate causæ ipsius excommunicationis.

11 *Contra* verò ex parte ipsius excommunicati qui absolutionem ad cautelam petit, requiritur, vt in specie exponat causam, propter quam nullitatem sententiæ allegat, & eam saltem semiplene probet: Cum enim pro sententiæ censuræ presumatur, argumen. cap. ad reprimendam, de offic. ordin. & vt notant Innocent. in cap. Bonæ, 1. in verbo præsumitur, de elect. Rota eod. tit. decis. 29. & Gemin. in cap. 1. numero 9. de appellat. lib. 6. nec absolutio hæc ad cautelam temere concedenda est, præmitti omnino debet aliqua cognitio, & semiplena probatio causæ illius, quæ ab excommunicato allegatur, vt nulla sit excommunicatio; præsertim, vbi dicitur, excommunicatione latam fuisse post legitimam appellationem; Nec sufficit ad effectum absolutionis ad cautelam, quod vnus testis testimonio probetur, appellationem præcessisse ipsam excommunicationem, nec satis est iuramentum ipsius appellantis, nisi eo casu, quo Iudex excommunicator dicat, se non credere appellationem præcessisse excommunicationem, & tamen paratum esse dare absolutionem, si ita sit quod post appellationem excommunicauerit, vt notant Felin. in cap. Apostolica, numero 19. de except. Aegila Bellamera, decis. 91. & 386. quos refert, ac sequitur Couarr. in cap. Alma mater, par. 1. §. 12. num. 7. versic. Primum, de sentent. excom. lib. 6. Immo verò, cū absolute verum non sit, sententiam esse nullam, ex eo

quod appellatio sententiam præcesserit, nisi etiam appellatio interposita sit ex legitima causa, & quod illa causa vera sit, ideo ad obtinendam absolutionem ad cautelam, non solum probare debet appellasse se ante sententiam, sed etiam appellationem ex causa legitima, & vera interpositam fuisse, qua semiplene saltem probata, tunc absolutio fiet ad cautelam, cum cautione tamen de satisfaciendo, si in processu apparebit sententiam iustam fuisse, vt recte Steph. Cost. in d. cap. Solet, num. 11. de sent. excom. lib. 6. annotauit: Quæ omnia ea ratione confirmari possunt, quia si simpliciter nullitate proposita censuræ absolutio vnicuique petenti concederetur, & Iudex, & censura Ecclesiastica, vt plurimum illuderentur, quod fieri non debet, cap. cum inter, de consuetud. & Clemens. 1. de sent. excom. omnes enim censura innodati, statim sententiæ nullitatem allegarent; & proinde merito nullitatis causa, vt ante absolutionem saltem semiplene probetur statutum, & vsu obtentum & conseruatum est. Vnde Innocent. in d. cap. Solet, in iudicijs non prodesse veritatem affirmavit hoc est non prodesse, vt ita sit, nisi talis veritas probetur, vt in cap. cum super, & cap. suborta, de sent. & re iudic. quamuis secus sit in foro animæ, vt in cap. significasti, de homicid. & cap. Tua nos, de sponsal. nam in eo foro absoluitur, etiam si veritatem probare nequeat, ex Innoc. in d. cap. Solet, in verbo, contradictionis, nu. 3. & Steph. Cost. ibidem, nu. 12. de sent. excom. lib. 6. Vgolin. cit. nu. 13.

12 *Ad septimum dubium*, Respondetur iuxta cap. venerabilibus, de sentent. excom. vtendum esse hoc verbo, *Relaxo*, aut etiam verbo, *Absoluo*, nam cap. ad præsentiam, de appellat. & capit. veniens, 2. de testib. & cap. Apostolica, de except. vtuntur hoc verbo, *Absoluo* cum ergo intra indifferenter loqui videantur, poterit iudex vti eo verbo, quo voluerit, vt testatur Steph. Cost. in c. Solet, num. 53. de sent. excom. lib. 6.

13 *Ad octauum*, communiter dicunt auctores, fieri ad maiorem animæ tranquillitatem, quia cum dubium sit, an verè sit excommunicatus, & proinde dubitetur, an a Sacramentorum perceptione, & fidelium communione, abstinendum sit, nec ne; facta tali absolutione, sine aliqua dubitatione, omnia tam diuina, quam humana, sicut prius, liberè exequi potest.

14 *Ad nonum*, dicendum est, Quod vel dubium est, an in censuram iuris inciderit, & in hoc casu, qui simpliciter absolueret potest a censura iuris, vbi constat et incidisse in censuram etiam absolueret potest ad cautelam, & ita ordinarius absolueret potest, arg. c. Nuper, de sent. excom. Vel dubium est, an in cenuram ab homine latam inciderit & tunc ipsemet excommunicator absoluet, si voluerit, vel superior excommunicatoris, quando causa per legitimam appellationem ad eum deducitur ex glos. in c. Solet, in verbo, per superiorem, & ibi Gemin. nu. 16. & Steph. Cost. nu. 6. & nu. 55. de sent. excom. lib. 6. Hostiensis Ioan. Andr. & alij, in cap. per tuas, de sent. excom. Couarr. in cap. alma mater, par. 1. §. 12. num. 8. de sentent. excom. lib. 6.

15 *Quoad delegatum* verò Iudicem dubium est inter DD. an absolueret possit ad cautelam; In qua re glos. in c. Solet, in verbo per superiorem, & ibi Innoc. & Gemin. num. 15. Ioan. Andr. Domin. Franc. Steph. Cost. n. 55. de sent. excom. lib. 6. Decius in c. præterea, de offic. deleg. num. 6. & ibi Felin. colum. penult. & idem Felin. in capit. causam quæ num. 6. & in cap. cum dilecta, colum. 10. de rescript. Oldrad. consi. 145. dicunt non posse, nisi in vno casu, scilicet, ad effectum dicendi testimonium, argum. cap. veniens, 2. in fine, de testib. maximè, vbi res non ita bene per alios testes probari posset, argum. tex. in c. præterea, de offic. delegat. & Ioan. Monach. in d. cap. Solet, de sentent. excom. lib. 6. vel nisi sit illi specialiter a iure concessum; vel ex speciali commissione superioris hoc obtinuerit ad hoc vt commodius partes causam tractare possint. Ratio est: quia hæc absolutio extraordinaria est, & ex gratia permisa; delegatus autem iudex id solum potest, quod ei speciatim permissum est. Contrariam verò sententiam tenet Archid. in d. c. Solet, & Bernard.

nard. vt refert glo. vbi supra, & Anchar. ibi, & Panorm. in cap. ad præsentiam, num. 3. & ibidem Decius, de appellat. & Nauar. in Manuali, cap. 27. nu. 278. Couarruias autem in cap. Alma mater, par. 1. §. 12. num. 8. versic. Iudex verò, de sent. excom. lib. 6. ait primam opinionem esse communem, & tandem utramque opinionem concordans, ait, Delegatos Apostolicos, qui delegantur ad cognoscendas causas extra Curiam, habere hanc facultatem absoluendi ad cautelam; & sic praxi recepta est hæc secunda opinio in istis; Delegatos vero ad causas cognoscendas in Curia, non habere hanc facultatem nisi ex speciali eorum missione, vt vsus & praxis habet, & tradit Rota, Decis. 810. in antiq. & sic vera est prior opinio.

16 Circa decimum, certum est aduersarium, seu partem impedire non posse, quo minus excommunicatus ad cautelam absoluitur, excepto vno casu, scilicet, vbi opponit eum pro manifesta offensa fuisse excommunicatum; in quo casu, si probare eam poterit infra octo dierum spatiū, non absoluetur, nisi prius realem satisfactionem præmiserit; sin autem eam aduersarius intra octo dies numerandos ob ipso die quo Iudex recepit objectionem manifestæ offensa non probauerit, absolui debet. Et quod diximus de parte, dicendum etiam est de excommunicatore, vt illam impedire non possit, nisi in casu manifestæ offensa, & eo solum modo, quo aduersarius, vt diximus, & colligitur euidenter ex d. c. Solet, §. in prima igitur dubitatione, & ibi Stephan. Costa, numero 57. de sentent. excom. mul. lib. 6.

17 De Iudice verò superiore dissentunt inter se DD. Si quidem, Innocen. in d. c. Solet, num. 7. Ioan. Andr. Philip. Franc. & Gemin. ibi, §. in Secunda, & Anchar. eod. num. 2. & Stephan. Costa, numer. 18. & num. 56. de sentent. excom. lib. 6. affirmant, in iudicis arbitrio, & potestate esse, an eam concedere, vel denegare velit ex aliquibus causis, vel coniecturis; Ratio est: quia de iure, antequam quis absoluitur, de causæ veritate constare deberet, argu. cum contingat, de offic. deleg. cum ergo hæc gratia inducta sit contra iuris istius rationem, non erit extendenda, arg. l. Quod non ratione, ff. de leg. Adde, quod in ca. venerabilibus, §. Sed si ex causa, & §. potest quoque, de sent. excom. lib. 6. vtiur Pontifex, hoc verbo (Potest) non verbo (Debet) significans absolutionem hanc fieri de gratia, & non de necessitate.

Alij tamen, vt Bernard. quē sequitur Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 1. cap. 22. §. 1. num. 15. existimant iudicem eam negare non posse, id quod colligunt ex d. c. Solet, in consultatione, iuncta responsione, dum queritur, An sine contradictionis obstaculo munus ei debeat absolutionis impendi? Cui consultationi dum Papa respondet, pro Regula ponere videtur, quod petenti absolutio non negetur. Et certe, licet hæc secunda mitior sit, verior tamē mihi videtur, vt est communior, prior opinio, illique standum esse, illa ratione: quia cum Innocentius IV. hanc Constitutionem ediderit, & in glossa sua exprimat hanc fuisse intentionem suam, illi standum videtur. Nec obstat ratio in contrarium ex textu deducta, cum enim dicitur, quod absolutio non negetur, id est, negari non potest, hoc verum est ad instantiam excommunicatoris, vel aduersarii, quod ipsi impedire non possint quo minus fiat, & ita probat littera ibi in versiculo, *Quamuis in hoc excommunicator, sin verò habeatur consideratio quoad superiorem, vel officium superioris, poterit ipse hanc absolutionem præstare, & si voluerit, poterit denegare ex iustis causis & motiuis, vt diximus argum. cap. præterea, & cap. in nostra, de testib. & attestat. & fauet gl. in c. Solet, in verbo, contradictionis, de sent. excom. lib. 6.*

18 Ideo autem Pontifex optimo consilio, & ratione statuisse videtur, ne excommunicator, aut aduersarius absolutionem hanc, extra casum manifestæ offensa, impedire possent, quia verisimile non est, qui excommunicauit, ne factum suum improbet, & nullum esse asserat, absolutionem hanc tributurum esse, sed contra potius, ne ipsa tribuatur, elaboraturum; id quod etiam de aduersario iudicandum est, cum sua plurimum interfit, ne alter absoluitur; cum tamen longe dispar & diuersa ratio in Iudice

sit; ex quo enim nihil sua interest, existimandum non erat ipsum eam denegaturum, nisi ex iustissima causa, vt qui equitatem ob oculos semper habere debeat, & salutari animarum semper consulere censetur.

19 Circa vndecimum, Quæ scilicet seruanda sint in hac absolutione præstanda, habentur in ca. Solet, de sentent. excom. lib. 6. vbi in foro exteriori cauetur, vt citetur prius aduersarius, & audiat, quid opponere possit, quo minus absolui debeat excommunicatione. Si verò Sacerdos absoluturus sit aliquem ab excommunicatione, ex commissione superioris, siue per litteras fiat illi commissio, siue verbo, vt communiter fieri solent commissiones per litteras Penitentiarie; & sæpius etiam Prælati mittunt absoluentes ad Sacerdotes; (& idem quando committitur per Bullam, aut Iubilæum) si in his fiat commissio absoluenti solum in foro interiori, & conscientie, non debet vti forma cap. Solet, quia huic foro non congruit citatio partis, sed satis est, vt absoluentis simpliciter promittat se satisfacturum debito, aut offensa, si probabitur excommunicatus; & absolueri debet absque testibus, Notario, vel alia solennitate fori exterioris; si verò committatur ei a Iudice fori exterioris, vt in utroque foro ad cautelam absoluat, tunc quidem omnia partium citatione, & prætermissa exceptione aduersarii, præmissa tamen iuris cautione, coram Notario, & testibus, vel saltem coram testibus absolueri debet; & tam litteræ commissorie, quam fides absolutionis factæ in acta publica à Notario, aut testibus referri debet, vt sic absolutus alijs suæ, si opus fuerit, absolutionem probare possit, quæ non præsumitur, nisi probetur, capit. Sicut nobis, de sentent. excom. lib. 6. glo. in cap. Proposuit, in verbo, de absolutione, de Cleric. excom. lib. 6. capit. 27. numero 278. & tomo 2. Consil. Consil. 26. de sentent. excommunicatio. Henriquez libro 13. de excommunicatione, capit. 29. §. 5. & de absolutione ad cautelam hæc sint factis.

Absolutio ab excommunicatione maiori, qualiter legitimè conferatur, & quibus præmissis. Cap. XVIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Absoluens ab excommunicatione maiori, quam seruare debeat.
- 2 Excommunicatus maiori, ante absolutionem, cautionem saltem iuratoriā de parendo mādatis ecclesiæ dare debet.
- 3 Iuramentum a pueris propter ætatis infirmitatem exigi non debet.
- 4 Absoluentis an mandatis ecclesiæ, vel iudicis absolutionis parere teneatur.
- 5 Absolutio ab excommunicatione maiori, etiam non adhibito iuramento, data valet.
- 6 Excommunicatus ob manifestam offensam, ante realem satisfactionem exhibitam, absoluentis non est.
- 7 Excommunicatus pro manifesta offensa quis censendus.
- 8 Satisfactio quoniam, & cui faciendā est a percussore monachorum, & religiosorum.
- 9 Clericum secularem percutiens, eidem, non ecclesiæ satisfacere debet.
- 10 Satisfactio ab excommunicato absoluenti fieri debet, sine absolutio ab excommunicatore, siue a confessore petatur.
- 11 Absolutio ab excommunicatione maiori, quibus in casibus sine reali satisfactione præmissa fieri possit.
- 12 Articulo mortis urgente, non præstita satisfactione reali, excommunicatus absolui poterit.

Imp-

- 13 Impedimento legitimo existente quo minus quis satisfaciat, quando, & quibus in casibus non premissa satisfactione reali absolvens.
- 14 Excommunicatus ob contumaciam manifestam, non nisi satisfacta parte ob impensas absolui debet.
- 15 Contumacia quidnam sit.
- 16 Offensa, vel contumacia existente edubia, quid agendum ut absolutio praestetur.
- 17 Excommunicatum maiori, post iuramentum praestitum, & satisfactionem factam, quis absoluet, & quibus carimonijs adhibitis.
- 18 Episcopus solenniter excommunicatum absolvens, quibus uti soleat, & debeat carimonijs.
- 19 Carimonie solennes in absolutione ab excommunicatione maiori adhibendae, quibus in casibus omitti debeant.
- 20 Excommunicatus denunciatus absolutus, ut talis denunciari debet.
- 21 Absolutio ab excommunicatione qualiter probari possit.
- 22 Excommunicatum denunciatum absolvens, mandata iusta, & rationabilia illi facere debet.
- 23 Mandata rationabilia excommunicato absoluto imponens, quam considerare debeat.
- 24 Episcopus, aut alius absolvens de iniectione manuum habentem impedimentum temporale, ob quod sedem Apostolicam adire nequeat, quod mandare debeat, aut possit.
- 25 Mandatum suscipiens, & ipsum postea non adimplens, in eandem sententiam reincidit.
- 26 Delegatus excommunicatum maiori absolvens, quid considerare, & observare debeat.

IN hac absolutione ab excommunicatione maiori à quocunque lata sit, siue à iure, siue ab homine, nonnulla ex communi Doctorum sententia, & iuris Pontificij Decretis observanda sunt, de quibus latius agunt Hostiensis in Summa, libro quinto, titulus de sententia excommunic. numero 14. §. Et qualiter hæc absolutio fieri debeat. Summa Astenfis, parte secunda, titulus 15. Sanctus Antonius tertia parte, titulus 24. capitulo 77. Angelica, verbo, absolutio, tertio, Sylvest. verbo, absolutio, tertio, Tabiena, verbo, Absolutio, tertio, Martin. Ledesmi, secunda quarti, quaestione 26. articulo primo, Nauar. in Manuali, capitulo 27. numero 47. & seq. & in cap. 1. in princip. numero 53. de poenit. dist. 6. Couar. in c. Alma mater, part. 1. §. 11. nu. 1. de sent. excom. lib. 6. Henriquez lib. 13. de excom. cap. 28. Vgol. de cens. Eccles. Tab. 1. c. 19.

2 Primum est, ut ante absolutionem de cautionem saltem iuratoriā de patendo mandatis Ecclesiae, cap. ex tenore, cap. de cetero, cap. cum desideres, de sent. excomm. S. Thom. in addit. 3. part. q. 24. artic. 1. ad 1. & auctores citati, id quod procedit siue ab homine, siue à iure excommunicatio lata sit, & siue certo constaret sententiam iustam esse, siue de ea dubitetur, argum. cap. cum contingat, §. verum. ibi, iuxta formam Ecclesiae, de offic. deleg. & c. ad reprimendam, de offic. ordin. & cap. venerabili, de sent. excom. & proinde ubi ob cautelam absolutio petitur, secus autem, ubi sententiam nullam esse manifesto constaret, ex quo enim absolutio in hoc casu necessaria non est, nec iniuriandum quod absolutionem antecedit requiritur, si cut nec ubi manifesto sententiam iniustam esse sciretur; ex quo enim absque grauamine absolutio tribui debet, c. sacro, §. caueat, & ibi gloss. in verb. Absque grauamine, & ibidem Hostiens. & Panor. num. 12. & Felin. numer. 7. & Marian. Socin. sen. num. 23. & num. 202. de sent. excom. & facit pro hac re cap. venerabilibus, §. sane, versic. si verò, de sent. excom. li. 6. iuramentum autem oneris rationem habet, ad iuramentum praestandum compelli excommunicatus non potest.

3 Ab hac tamen regula excipiuntur pueri, à quibus propter etatis infirmitatem iniuriandum exigere non debet, sic Summa Astenfis, par. 2. lib. 7. titulus 1. §. 1. quæst. 3. Sylvest.

verbo Absolutio, 3. nu. 3. versic. sciendum est Tertio. Tabiena verbo, absolutio, 3. in princip. Vgol. ubi supra cap. 19. §. 5. num. 2. in fine, & facit cap. 1. & capit. final. de sent. excom. ubi pueri excommunicati ob Clerici percussione iubentur absolui simpliciter ab ordinarijs, nulla facta iuramenti mentione, id quod etiam tradit Henriquez li. 13. de excom. cap. 29. §. 3. Quæ tamen res arbitrio Episcopi relinquenda est, an nimirum tales sint quod iurare debeant nec ne, & communiter tradunt auctores, ab imubere, qui minor est 14. annis, iuramenti onus exigere non debere, hoc est, qui ante pubertatem eam incurrat, licet post eam petat solutionem, iurare non tenetur; Mulieres autem iurare debent, ut notat Sylvest. ubi supra.

Ceterum an excommunicatus cum absoluitur iurare debeat stare mandatis Ecclesiae vel iudicis absoluentis inter auctores dubitatur; Aliqui enim mandatis Ecclesiae standum esse dicunt, arg. ea. Ad hæc, 2. de appellat. & cap. Ad hæc cum inter, & cap. cum desideres, de sent. excom. Alij verò mandatis iudicis standum esse affirmant, arg. ea. 1. de his quæ vi. met. cau. fiunt, & cap. ex tenore, de sent. excom. vt Goffred. & hoc maxime, quando fuit excommunicatus ab homine, cuius mandatum contempnit, ut tamen recte notat gl. in d. c. 1. de his quæ vi. met. cau. fiunt, in verb. Quod vestro, & Hostiensis in Summa, lib. 5. titulus de sent. excom. nu. 14. §. Et qualiter hæc absolutio, §. in maiori, in fin. Summa Astenfis, 2. par. lib. 7. titulus 15. q. 7. & Sylvest. verbo, absolutio, 3. nu. 3. Non est vis faciendæ, an excommunicatus Ecclesiae, vel iudicis mandatis stare iurauerit, in vitroque enim casu idem sensus est: quia licet iure stare mandato iudicis, per illam formam non intelligitur aliud quam per aliam, nec magis astringitur, quia mandatum suum debet esse secundum ius, nec ad aliud extenditur, quia nec de alio intendunt; ideoque iura nunc vnum, nunc alium modum ponunt. Notant tamen auctores differentiam esse posse, quando quis iurat stare mandatis Ecclesiae, & quando iurat stare mandatis iudicis, quia si iurem stare mandatis Episcopi vel iudicis, non ut Episcopi vel iudicis, sed ut personæ, tunc iuramentum personale esse intelligitur, & ideo personam eius cui factum est, non egreditur, nec successorum respicit, arg. c. Ad hoc, de auctorit. & vsu palij, & arg. cap. venientes, & cap. Quintavallis, de iureiur. fin. autem iurauit stare mandatis Episcopi, vel iudicis, ut iudicis, non astringitur personæ, sed dignitati; quare ipso remoto, vel deposito, non maneo ei obligatus, arg. c. per inquisitionem, de elect. & c. Alius, 1. §. q. 6. & ff. de solut. l. cum quis, Successori vero illius astrictus remaneo, arg. c. veritatis, de iureiur. quando autem stare mandatis Ecclesiae quis iurat, semper includitur successor, arg. c. Quoniam Abbas, de offic. iudic. deleg.

Et quamvis nonnulli ut Hostiensis in Summa, lib. 5. titulus de sent. excom. §. Et qualiter hæc absolutio, versic. in maiori, velint iuramentum esse de substantia absolutionis, ita ut eo pretermisso, absolutio nulla sit. Communis tamen & vera sententia est, quam tenent gloss. in cap. cum desideres, in verbo, praestitum, & in verbo Nisi forma, & ibi Panorm. num. 8. & eadem gloss. in capit. super eo, 2. in verbo, cum promissione, & Panorm. ibi, num. 2. de sent. excom. Summa Astenfis, part. 2. lib. 7. titulus 15. art. 1. q. 1. Sanct. Anton. 3. par. titulus 24. ca. 77. §. 1. Vgol. de cens. Eccles. Tab. 1. c. 19. §. 5. numero 3. Sylvest. verbo, absolutio, 3. num. 3. Tabiena verbo, Absolutio, 3. numero 1. Caiet. verbo, absolutio, c. 4. Couar. in cap. alma mater, 1. par. §. 11. numero 7. de sent. excomm. lib. 6. Nauar. in cap. 1. in princip. numero 54. de poenit. distinct. 6. Henriquez lib. 13. de excomm. cap. 28. §. 4. ut scilicet absolutio tributa valeat, iuramento etiam non adhibito, eo quod iuramentum de substantia absolutionis non est, sed introductum potius est de consuetudine, & ad cautelam, quam de iuris rigore, & ne de cetero talia præsumant timore iuramenti præstiti, ut colligitur ex dict. capit. cum desideres, §. cui questionem, de sentent. excom. argum. capit. pessimam, 2. q. 8. præterquam quod aliqui absoluntur sine iuramento, quod non fieret, si esset de substantia absolutionis, id quod colligitur ex ca. super eo, 2. de sentent. excom. ubi absoluntur qui iurare noluerunt, & capitulum A Nobis, 2. in fine, ubi absoluitur mortuus,

factus. de quo tamen certum est, quod iurare non poterit. Immo vero ipsemet Papa in d. c. cū desideres, §. cui questionis, satis significat iuramentum de substantia absolutionis non esse cum dicat *absolendum esse secundum formam Ecclesiæ post iuramentum præstitum*, significat aliud esse formam, aliud iuramentum, cum vnum possit alterum facere dum sit. Deinde vero absolutio vinculum contractum tollit, ut constat ex ipsius absolutionis verbis, *Ego te absoluo* & cap. iuramentum autem vinculum de nouo imponit, ne scilicet de cetero in culpam illam, aut aliam similem incidat; & proinde de absolutionis substantia esse nō potest; Non est tamen sine iusta & rationabili causa ius iurandum omittendum prout auctores omnes, arguunt, cap. super eo 2. de sent. excom. affirmant.

6 *Secundum est*, Quod si ob manifestam offensam excommunicatus fuerit, ante realem satisfactionem exhibitam absolui non debet, ut in cap. ex parte, 1. de verb. sign. habetur, & cap. venerabilibus, §. porro, vers. similiter, & cap. solet, §. in prima igitur dubitatione, de sentent. excom. lib. 6. & ibi Anchar. num. 4. & Gemin. numer. 5. Franc. vers. scilicet. in Glof. vers. Emenda & idem notant glo. in cap. Quoniam, in verbo satisfecerint, de censu. lib. 6. & in cap. Quoniam in verbo satisfactionem, de immu. Eccles. lib. 6. Panor. in cap. Questioni, num. 9. de appell. & in c. prudentiam, §. final. num. 1. de offi. deleg. & in cap. cum contingat, num. 1. de offi. deleg. & in cap. cum contingat, num. 1. tit. eod. Hostien. in Summa. li. 5. tit. de sent. excom. §. Et qualiter, vers. sic. Secundum etiam requiritur, Summa Astensis, p. 1. 2. lib. 7. tit. 15. artic. 2. & S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 77. vers. 2. Secundum. Angelica. verb. absolutio 3. numer. 1. Syluest. verbo absolutio 3. num. 3. §. secundum. Tabiena, verb. absolutio 3. vers. Terrium. Nauar. in cap. 1. in princip. numer. 54. de penit. dist. 6. & in Manual. cap. 26. num. 7. vers. Nono. Couar. in cap. Alia mater, p. 1. §. 11. num. 11. vers. verum, de sent. excom. lib. 6. Henriquez lib. 13. de excom. c. 28. §. 1. Vgol. de cens. Eccl. Tab. 1. c. 19. §. 6. num. 1.

7 Pro offensa vero excommunicatus is dicitur, qui iussus aliquid facere illud non fecit; Manifesta vero seu Notoria illa dicitur, quæ constat vel per confessionem partis, vel per rei euidentiā, vel per legitimam probationem in iudicio, argum. cap. ex parte 1. iuncto, ca. cum olim, de verb. sign. Si ergo quis excommunicatus fuerit, quod iussus restituere non restituit; aut quia monitus sit, aut obligatus ad aliquid dandum, vel faciendum, ad mandatum Iudicis non det, vel non faciat, & propterea excommunicatus sit; aut etiam manifesto constet quem excommunicatum esse ob Clerici percussione, non ante realem satisfactionem absolui debet. Quorum omnium ratio est: quia cum monitus obedire recuset, ut pariat cogendus est, & proinde ut satisfaciatur priusquam absolutionis beneficium consequatur.

8 Cui autem satisfaciendum sit, quando quis Clericus, aut monachum percusserit, aut seruum vulnerauerit, habetur in c. parochianos, & ibi glo. in verbo satisfaciatur & Panor. ibi, num. 4. de sent. excom. Summa Astens. par. 2. li. 7. tit. 15. q. 7. 8. & seq. pro percussione namque Monachi satisfactio pecuniaria fieri debet Monasterio, quamuis si satisfactur læso, etiam satisfactum censeatur monasterio; quia quicquid monacho datur, acquiritur monasterio, cum ad monasterium, de statu monach. Nō potest autem monachus contra iniuriantem agere, nec illi iniuriam remittere, & si remittat, nihil agit; sed actio competit monasterio, & monasterium solum iniuriam monacho factam validè remittere potest.

9 Clerico autem seculari percusso satisfactio eidem faciendæ est, non autem Ecclesiæ, nisi fortassis Clerici percussio in Ecclesiæ iniuriam & contumeliā redundet, nam tunc Ecclesiæ agere potest actione iniuriarum, vnde, si vtrique, hoc est, & Clerico, & Ecclesiæ iniuria fiat, vtrique actio nascitur; actionem autem competentem Clerico in hoc casu Ecclesiæ remittere non potest, sicut nec Clericus actionem Ecclesiæ competentem, sed Clericus suam, & Ecclesiæ suam tantum remittere valet, argumen. ca. cum desideres, §. fin. & cap. contingit, de sent. excom. & quod

not. in cap. si is qui, 23. quæst. 4. & in cap. Salontianæ, dist. 63. Panor. in d. cap. parochianos, num. 4. Summa Hostiens. lib. 5. tit. de sent. excom. §. Et qualiter, vers. Secundum. Summa Astensis, parte 2. li. 7. tit. 15. artic. 2. q. 10. Si vero Clericus fuerit diuersarum Ecclesiæ, quarum vna sit in commedam, altera in titulum, Ecclesiæ, vbi est intrinsecus, habet actionem, quod si vtrique est in titulum, & propter vnam tantum earum iniuria irrogata sit, illi soli competit actio; si vero propter vtramque, vel simpliciter iniuria est irrogata, tunc vtrique cōpetit actio. Ex eadem enim iniuria actio pluribus personis cōpetere potest; ut puta, si iniuria inferatur uxori alicuius, actio non solum sibi, sed etiam marito, & patri competit, l. 1. & 2. ff. de iniur. Quia vero Ecclesiæ generali semper intelligitur fieri iniuria ex huiusmodi Clerici percussione, consequenter eidem per solennem reconciliationem satisfaciendum est; de qua habetur in cap. cum desideres, in fine, de sent. excom. & hanc, nec non & penitentia inunctionem, non alius quam Sacerdos ad minus facere potest.

10 Ob offensam itaque manifestam regulariter absolutio impendi non debet, priusquam sic excommunicatus realem satisfactionem saltem ad modum sibi possibilem exhibuerit; Quod procedit, siue in excommunicationem incris, siue hominis, incidit, arg. c. ex parte, 1. de verb. signifi. & not. Panor. in cap. ex tenore, num. 1. & cap. ea nōcitur, numer. 3. de sentent. excommunicat. & siue absolutionem petat ab ipso excommunicatore; & siue absolutio petatur a Confessario in foro penitentia, ex Marian. Socin. in cap. porro, num. 7. de sentent. excommunicat. Martino Ledesin. 2. 4. quæst. 16. artic. 1. dub. vlt. Caiet. in Summa, in verbo, excommunicationis absolutio, vers. Et simile est de emenda, Sotus 4. dist. 22. quæst. 2. art. 3. Conclus. 2. Nauar. in Manuali, cap. 26. num. 7. & cap. 27. num. 37. & nu. 278. vers. Sexto. & in cap. 1. in princip. nu. 54. de penit. dist. 6. & tom. 1. Confil. Confil. 75. de Regul. dub. 11. num. 36. & tom. 2. Confil. Confil. 6. numero 3. & Confil. 11. numer. 1. de sentent. excommunicat. Henriquez li. 13. de excom. cap. 28. §. 1. Vgol. de censur. Eccl. Tab. 1. cap. 20. §. 6. numer. 6. qui omnes docent, Confessarium per priuilegium suæ Religionis, aut per Bullam Cruciatæ absolendi potestatem habentem, non nisi satisfacta parte valide absolueri posse; Neque enim in diplomate cruciatæ conceditur facultas absolendi a sententia excommunicationis, nisi satisfacta parte; facultas autem non est amplior, quam verba sonant, & merito, siquidem in partis iniuriam & præiudicium absolutio talis crederet; quandoquid ob huiusmodi illicitam absolutionem difficilius pars debita recuperabit; vnde docent sic excommunicatum quamuis impotentem, Confessarium in hoc casu absolueri nō posse, cum sola iuris cautione, ne debitus iuris ordo perturbetur; sed illum ad partem mittere debet; aut (si pars nolit concedere licentiam absolendi, vel si longissime absit) ad Iudicem qui excommunicauit recurrere debet; quod si hic etiam longe absit, ad Ordinarium loci mittendus erit excommunicatus, cui tanquam coequali censetur absente tacite in hoc casu vices suas committere. Immo vero, etiam si Papa absolendi facultatem, nulla facta satisfactionis mentione, concedat, non nisi præmissa satisfactione absolueri potest; cum in hoc casu Papa ad solam formam iuris facultatem absolendi concessisse censeatur; & denique etiam si in articulo mortis quis constitutus fuerit, non nisi præmissa satisfactione absolui debet, ut notat gl. in Clem. 1. §. penult. in verbo, & tunc, de heret. Felin. in c. cum contingat, num. 1. de offi. deleg. Vgol. vbi supra.

11 Dixi regulariter, Quia in quibusdam casibus sine reali satisfactione absolui valide potest. Primo enim si Iudex, & pars longe absint, possit tunc confessarius per Bullam & priuilegium ex causa absolueri impotentem, cum cautione pignoratitia, vel si malit fidei iussoria, aut si hæc non habet, cum cautione iuratoria: Quia in hoc casu rationabiliter Confessarius presumere debet intentionem Iudicis, aut partis fore, si adesset, aut certe mentem Pontificis esse, ne impotens, qui totum quod potest, facit, tam graui excommunicationis pœna frustra ligatus teneatur. Immo vero, ut præfati auctores, maxime Nauar. in Man.

14 Et quod hactenus dictum est de exco. nunicato ob of-
fensam manifestam, pariter ratione dicitur de e. q. ob co-
tumaciam manifestam exco. nunicato est, v. scilicet
non aliter absolvere, quam adversario de impensis prius
satisfaciat, & sufficiente cautionem de stando iudicio
prestitit, capit. venerabilibus, §. porro, vers. Secus, de
sententia exco. n. in lib. 6. glo. in capit. Quoniam, in ver-
bo, satisfactum, de i. m. n. Ecce lib. 6. Hostien. in Sum-
ma lib. 1. p. n. de sententia exco. n. non numer. 14. §. et
qualiter, vers. Secundum, Summa Astenfis, part. 1. lib. 7. tit. 15.
c. 11. 2. in prin. Cuius in calumnia mater, part. 1. in num.

17 Tertium est, Quod postquam is, qui iuravit, & satisfecit, sicut debuit, per eum, qui potest, absolvatur, nimiram, aut per eum qui tulit sententiam, vel per superiorem

eius, vel alium, cui sit ab excommunicatore, vel superiore facta facultas, cap. pastoralis, §. præterea, de officio, ord. In qua absolutione ab excommunicatione, quando quis publice excommunicatus publice absoluitur, cerimoniae quædam in foro exteriori adhibenda sunt, quamvis sine ipsis absolutio valida sit.

Primo, igitur absolvens flexis genibus prostratus ad pedes absolventis stare debet.

Secundo, absolvens indutus superpelliceo, & stola, unum ex septem psalmis penitentialibus recitare debet, cap. A nobis, 2. de sententia excommunicationis, nec refert quoniam illorum septem sit ex S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 77. Tabiena, verbo, absolutio, 3. vers. Quartum. Henriquez libr. 13. de excommunicatione, capit. 28. §. 4. Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 2. cap. 3. 1.

Tertio, dum absoluitur excommunicatus, scapulae excommunicati nudatæ flagello semel in quolibet versu percutiuntur vel magis, vel minus, leuius vel acius secundum quod causa contumacie maior, vel minor requirit. Hostiensis in Summa, libr. 5. tit. de sententia excommunicationis, numer. 14. §. Et qualiter, vers. Tercium est de forma. Summa Astensis par. 2. li. 7. tit. 15. art. 3. quæst. 1. S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 77. §. 1. Tabiena, ubi supra, Nauar. in Man. cap. 26. num. 8. & cap. 1. in princip. num. 54. de penitentia, dist. 6. Henriquez & Vgolin. ubi supra. Quæ cerimonia non tam iure, quam consuetudine recepta est, & ideo non sine causa omittenda, cum hac ratione homines magis per terrentur, & magis erubescunt, & maiorem etiam ipsamet excommunicationis poenæ remissionem patienter sumendo meretur. Quæ tamen verberatio, & scapularum nudatio, debent omitti pro ratione personarum, semper quidem in mulieribus, & etiam aliquando etiam in viris fiat verberatio, non tamen denudatio, ex Nauar. in d. cap. 1. numer. 54. post psalmum autem dicitur Gloria patri &c. & Sicut erat &c.

Quarto dicitur Kyrie eleison, Christe eleison Kyrie eleison, & Pater noster & cum his quatuor versiculis, & suis Responsorijs, scilicet, Vers. Saluum fac seruum tuum, vel ancillam tuam, vel seruum, vel ancillam, si plures sint. Responsorio, Deus meus sperantem, vel sperantes in te, Vers. Nihil proficiat inimicus in eo, vel in ea, vel in eis. Resp. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei, vel eis. Vers. Elia ei, vel eis Domine turris fortitudinis, Resp. A facie inimici. Vers. Domine exaudi orationem meam. Resp. Et clamor meus ad te veniat. Deinde dicitur, Dominus vobiscum, & Respondetur, Et cum spiritu tuo. Postea subiungitur hæc oratio; Deus cui proprium est misereri semper & parcere, suscipe deprecationem nostram, & hunc famulum tuum, quem, vel hæc famulos tuos, quos excommunicationis catena constringit, misericordia tua pietatis absoluit. Quæ recitata hæc verba, vel equipollentia dicat, Auctoritate omnipotentis Dei, & Beatorum Apostolorum Petri & Pauli, & Ecclesie Sanctæ suæ, & nostra, vel mihi commissa, ego te absolvo ab omni vinculo maioris excommunicationis, in quam ob hanc, vel illam causam incurristi, & restituas Sacramentis Ecclesie, & communioni fidelium in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti Amen.

Quinto, Absolutum absolvens dextra eius apprehensa in Ecclesiam inducat, reddendo ei communionem Christianam, sic enim explicatur absolutionis effectus; reddit enim absolutio, ea, quæ abstulit excommunicatio, & remouet impedimentum, quod intulit ligatio. Quas omnes ceremonias latius tradunt, & explicat Hostiensis in Summa, libr. 5. tit. de sententia excommunicationis, numer. 14. §. Et qualiter, vers. Tercium, Summa Astensis par. 2. libr. 6. tit. 15. art. 3. S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 77. Angelica, verbo, Absolutio, 3. Tabiena, verbo, absolutio, 3. Caiet. verbo, Absolutio ab excommunicatione, Martin. Ledes. 2. q. 9. art. 1. Couar. in cap. alma mater, par. 1. §. 1. num. 11. de sententia excommunicationis, libr. 6. Nauar. in Manual. capit. 26. numer. 8. & in cap. 1. in princip. numer. 54. de penitentia, dist. 6. Henriquez libr. 13. de excommuni. capit. 28. §. 4. Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 2. cap. 3. 1. quæ ceremonie omnes ex cap. A nobis, 2. & DD. ibi de sententia excommunicationis colliguntur, & adhibenda sunt tam in priuatis, quam in publicis absolutionibus, ut monet Vgolinus ubi supra, excepta verberatione,

hec enim in locis publicis, quando sit confessio peccatorum adhiberi non debet, ne exinde confessio sine reuelatione fiat. Preces autem semper adhibentur sine priuatis, siue publice fiat absolutio. Immo verò, non solum cerimoniae hæc in absolutione excommunicatorum, qui viuunt adhiberi debent, sed etiam eorum, qui mortui sunt, ex d. cap. Anno, bis, 2. & DD. verberabitur enim tunc, cadaver mortuum si non sit sepultum, nam eo iam humato verberabitur sepultura, ex Syluest. verbo, Absolutio, 3. numero 15. dubio 1. & Nauar. in c. 1. numero 55. de penitentia, dist. 6. Huiusmodi autem solennis absolutio à solo sacerdote fieri potest, ex Hostiensis & alijs ubi supra, arg. cap. Quia sacerdotes, & cap. hanc consuetudinem. 10. quæst. 1. cum solius sacerdotis sit, ut ibi dicitur, solennes preces pro populo offerre.

18 Quando autem Episcopus solenniter aliquem absoluit, alias ceremonias adhibet, quæ ponuntur in cap. cum aliquis, 1. quæst. 3. debet enim Episcopus, qui ipsum excommunicauit, vel in persona propria, vel per alium excommunicatum, ante ianuam Ecclesie venire, & duodecim presbyteri cum eo, qui eum hinc & inde circumstare debent, & si ille excommunicatus ad terram prostratus veniat, postulat, & de futuris cautela spondeat, tunc Episcopus apprehensa manu eius dextra, in Ecclesiam illum introducat, & communioni Christianæ reddat, ut supra, dicendo septem Penitenciales Psalmos, cum precibus supradictis, quæ omnia satis colliguntur ex cap. cum desideres, §. fin. & c. A nobis, 2. de sententia excommunicationis, & cap. cum aliquis, 1. quæst. 3. Quia forma, qui non sunt Episcopi, ut non possunt, talemque formam nec Episcopus ipse adhibere debet, nisi quando solenniter absoluit.

19 Omittuntur autem in aliquibus casibus hæc ceremonie solennes in absolutione excommunicationis maioris. Primo, quando quis absoluitur ad tempus, ut testimonium ferat, Tribuitur enim hæc absolutio ei, qui adhuc contumax est, cum tamen absolutio hæc solennis contumacia non possit argui. A nobis, 2. in fine, & c. Sacris, de sententia excommunicationis. Secundo, Quando absolutio datur ab eo, qui licet iurisdictionem in foro exteriori habeat, non tamen est Sacerdos. Tercio, Quando temporis angustia non patitur, quia scilicet breui mortuus est excommunicatus, tunc enim satis erit dicere, Absoluo te à vinculo excommunicationis maioris, ut iuxta res præfati testantur. Quarto, quando inuite lata fuit excommunicatio, talis enim statim absolvens est, arg. cap. venerabilibus, §. si certum est, de sententia excommunicationis, libr. 6. Ex quo enim iniuste excommunicatus est, venia contumacie ei precari non possumus. Quinto, quando excommunicatio lata est non feruata forma, arg. cap. Sacro, de sententia excommunicationis antiqui, cap. cum medicinalis, eod. tit. libr. 6. Sexto, quando absolutio petatur ad cautelam, ex Nauar. in Manual. capit. 26. numer. 9. Septimo, Quoniam sine causa omittuntur, videlicet tamen absolutio, cum hæc de re essentia non sint, ut latius tradunt Hostiensis, & Astensis ubi supra. S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 77. §. 1. vers. Tercium. Syluest. verbo, absolutio, 3. Angelica, verbo, absolutio, 3. numer. 2. Tabiena, verbo, absolutio, 3. numer. 8. Caietan. verbo, absolutio ab excommunicatione, vers. quoad tertium. Nauar. in Manual. c. 26. nu. 9. & in c. in princip. nu. 56. de penitentia, dist. 6. Couar. in c. alma mater par. 1. §. 1. nu. 7. de sententia excommunicationis, libr. 6. & communis hæc est omnium DD. sententia.

20 Post absolutionem huiusmodi factam ab excommunicatione, denunciari ibi debet absolutus, ubi prius excommunicatus denunciatus erat. Sicut enim illa denuntiatio facta fuit, ut ab omnibus euitaretur, ita & hæc facienda est, ut ab omnibus recipiatur, quandoquidem alias semel excommunicatus, pro tali semper habendus est, quousque absolutus probetur, argument. Clement. Religiosi, de priuilegiis, & latius tradit Couar. in cap. alma mater, par. 1. §. 2. numero 6. de sententia excommunicationis, libro 6. excommunicatio enim solo temporis intervallo non tollitur. Non est tamen faciendi huiusmodi absolutionis denunciatio, quando quis pluribus excommunicationibus irretitus fuerit, & ab una solum absolutus sit; Tunc enim adhuc ob alias vitari debet, arg. c. officij, de

de sent. excomm. neque etiam cum in solo penitentia foro absoluitur in mo, neque cum extra penitentia forum, absoluitur, si neque denunciatus, neque notorius Clerici percussor fuerit, cum per Extrauag. *Ad cuiusda scandala*, Martini V. alias vitandus non fuerat. Solum ergo denunciatio facienda est, quando publice excommunicatus fuit, & cum in foro exteriori ab omni excommunicatione tali absolutus sit.

21 Probari autem potest absolutio, Primo vel literis & instrumentis authenticis absolutiois, cap. Sicut nobis, & ibi Panor. Felin. & DD. de sent. excomm. quas literas absolutus apud se custodiat, ut per eas se absolutum probare possit; unde & absolvens ei absolutiois literas dare debet, ut docent glof. in c. cū in iure, in verbo, super mandato, & ibi Panor. in fine, de offic. deleg. & glof. in ca. proposita, in verbo, de absolutioe, & ibi Panor. de Cler. excomm. m. nistr. Vgolin. Tab. 1. c. 24. vel Secundo per testes, ut ca. sicut nobis, & ibi Panor. & Felin. de sent. excomm. Nau. in m. in c. 27. num. 278. vers. Septimo qui duo saltem esse debent, *in ore et in duorum, aut trium testium sit omne verbum*, Matth. 18 & glof. in d. c. sicut nobis, in verbo, alio modo, *non enim unus nullus esse dicitur*, arg. c. veniens in fine, & cap. cum a nobis, de testib. Hinc Nauacrus vbi supra, monens, quod vbi committitur Confessario specialis alicuius absolutio ad cautelam in vtroque foro, quod eorum Notario, & testibus, vel testibus saltem, absolueri debet, ut absolutioem probare possit. Quod tamen intelligi nō debet, quando excommunicatus in foro solius penitentis absolutus sit, cum per ipsum sacerdotem solum, qui absoluit, probatur, & soli sacerdoti sine alio teste credendum erit. Vel Terrio, satis sufficienter probari videtur absolutio ab excommunicatione per denunciationem auctoritate superioris factam. Vel quarto, si causa cognita, ad osculum, & communionem a superiore fuerit admittus, ex Innoc. in cap. cum olim & ibi Panor. num. 7. de privilegi. Summa Aftenfis, par. 2. lib. 7. tit. 1. §. artic. 3. quæst. 1. i.

22 Quæritur, ut postmodum absolvens faciat illi mandata iusta, & rationabilia, ex Hostiensis in Summa, lib. 5. tit. de sentent. excomm. num. 1. 4. §. Et qualiter, vers. Quartum. Summa Aftenfis, par. 2. lib. 7. tit. 1. §. artic. 4. S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 77. §. 1. vers. Quartum. Angelica, verbo, absolutio, 3. num. 1. Syluest. verbo, absolutio, 3. nu. 3. §. Quartum. Tabiena verbo, absolutio, 3. vers. Quinta est. Nau. in cap. 1. in princip. numer. 54. de penit. dist. 6. Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 1. c. 19. §. 5. num. 2. postea enim ab iniustis, iniquis, & irrationabilibus appellare, arg. ca. ut debitis, de appell. & c. fin. de pact. quod verū est in foro exteriori, ut Nauacrus vbi supra, notauit, in foro enim interiori satis esse putari non accepta re illa, quia in eo foro non appellatur, quippe quod factum est, capituli, si sacerdos, de offic. ordin.

23 Quod ut melius faciat, considerare debet, an à iudice, vel à Canone ligatus sit: Et quidem si à iudice ligatus sit, & offensam notoriam esse constiterit, non nisi premissa satisfactione absolui debet, secundum ea quæ superius dicta sunt; si verò dubia sit, absolvens est talis, non obstante cuiusquam contradictione, & post absolutioem merita causæ à partibus audienda sunt, & si apparuerit iuste excommunicatum fuisse, absolutus ad excommunicatorem remittetur, ut eius sententia, seu mandatis pareat; Quod si facere renuerit, in eandem sententiam reducitur vique ad satisfactionem condignam inuolabiliter obseruanda; si autem sententia iniusta apparuerit, nullum mandatum absolutio sit, Quod si à Canone excommunicatus fuerit, tunc mandatum iustum & rationabile erit, si ei principaliter iniungatur, ne vquam cōtra Canone illum veniat, nisi forte in casibus à iure concessis, unde incendiario iniungendum est, ne vquam de cetero ignem apponat, 23. quæst. 8. cap. pessimam, Quod intelligi debet, nisi forte ratione iusti belli. Non enim alicui iuris beneficium auferendum est. Et percussori Clerici iniungendum est, ne de cetero Monacho, vel alicuius religionis conuerso, aut Clerico manus iniiciat violentas, nisi se defendendo, aut de mandato prelatorum suorum, vel nisi super eum prelationis ministerium, aut magisterium habeat, aut cum ipso

in eadem Ecclesia socius esse noscatur, ut habetur in cap. ex tenore, de sentent. excomm. Richar. 4. distinct. 18. artic. 10. quæst. 2. ad secundum. Excipiendi sunt etiam omnes casus, in quibus iniiciens manus violentas in Clericū nō incurrit excommunicationem. Ratio autem quare tale iuramentum & mandatum nō indicitur illis, qui in eadem Ecclesia socii esse noscuntur, id est, illis qui communiter viuunt, & sub vno testō dormiunt, & in eadem domo vescuntur, etiam si seculares sint, est propter periculum, ex Richar. vbi supra, & glof. in d. cap. ex tenore, in verbo socius, quia præsumitur quod facilius veniunt ad verba, & sic ad factum, propter assiduam conuersationē; unde Summa Aftenfis par. 2. lib. 7. tit. 1. §. artic. 1. post Raym. docet, ut sub iuramento nihil alicui mandetur, vbi præsumitur, quod ipsum non sit seruaturus. Similiter ab hæretico reuertente requiritur iuramentum, quod de cetero non habetur, c. Quoties, 1. q. 7. & glof. in capi. cum aliquis, in verbo cautelam, 1. q. quæst. 1.

24 Sed & quāto Episcopus, aut alius absoluit de iniectioe manuum impedimentum habentem temporale, propter quod ad sedem Apostolicam accedere nō possit, putat eum, qui est in articulo mortis, infirmum, pauperē, capitales inimicitias habentes, (excepto mandato hoc, ut sedi Apostolicæ quam primum commodē poterit cessante impedimento se præsentet, mandatum eius suscepturus, cap. eos qui, de sentent. excomm. lib. 6.) nihil præterea mandabit, quandoquidem alia mandata dare, ad Papam pertinet. Quod idem dicendum est quando cunque quis ab aliquo absoluitur, qui aliās ab alio absolvens fuerat, ut cum quis à delegato absolutus est, cum esset ab ordinario excommunicatus, & ab eo absolvens; sic absolutus ad eum mitti debet, mandata eius suscepturus, à quo aliās absolvens erat. Excepto tamen casu quo libera absolvens facultas alicui conceditur; tunc enim nec ad excommunicatorem, nec ad eum, à quo aliās absolvens erat, remittitur, sed ipsemet absolvens mandata iusta & rationabilia dare debet; prout, vbi per Bullas Pontificias absolvens facultas tribuitur obseruari constat.

25 Quod si qui mandatū suscepit, ipsum postea non adimpleat, in eandem sententiam reincidit, ut cap. eos, qui de sentent. excomm. lib. 6. habetur, secundum ea quæ in superioribus capite decimo sexto latius explicata sunt, vbi diximus absolutum ab eo, qui aliās absolvens potestatem non habuerat, propter imminens mortis periculum, vel aliud legitimum impedimentum, si huiusmodi cessante impedimento, se illi à quo absolvens erat, quā cito commodē poterit, non præsentauerit, mandatum eius super his, pro quibus erat excommunicatus, humiliter recepturus, & secundum iustitiam exigentiam satisfactorius, in eandem sententiam ipso iure reincidere. Quod intelligi debet de eo, qui absoluitur ab eo, qui aliās absolvere eum non poterat; Nam si quis simpliciter ab habente iurisdictionem ordinariam absoluitur ab excommunicatione, præstata cautione de satisfaciendo, etiam si non satisfecerit, nequaquam in priorem excommunicationem incidit, sed oportet, quod iterum excommunicetur, text. celebris in capit. ad reprimendam, de offic. ordin. & Panor. & Felin. ibi, Decius in cap. primo, de iudi. Hostiensis in Summa, lib. quinto, tit. de sentent. excomm. num. 1. 4. §. Et qualiter, vers. Quartum est, Summa Aftenfis, par. 2. lib. 7. tit. 1. §. artic. 4. quæst. 2. Couar. in capit. alma mater, par. 1. §. 1. numer. 6. de sentent. excommunicat. lib. 6. & Bern. & Raym. ab ipsdem citati. Marian. Socin. in capit. Sacro. numero 17. de sentent. excommunicat. Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 1. capit. 19. §. 9. num. 2. Libertas enim semel licet iniuste obtenta, non retracta, C. Si aduer. liber. l. 1. & obligatio semel extincta non reuiuiscit, ff. de solutio. l. qui res. §. aream, ad idem 23. q. 4. c. si illic.

26 Quando autem absoluitur à delegato, diligenter considerat deoet auctoritas eius, si enim ordinarius absolute delegauit alteri facultatem absolvens, non addens vllam conditionem, quamuis dicat ut seruet iura, aut dum Papa comittitur ordinatio iuxta Conc. Trid. Sess. 22. capit. 5. de reformat. ut absoluat, ac dispenset cum aliquo iuxta

formam iuris, valet abſolutio non præmiſſa iuris ſatisfac-
tione, nec pignus iuramento de patendo mandatis Ec-
cleſiæ. Sin autem exprimat ne delegatus abſolvat niſi præ-
miſſa reali & integræ ſatisfactione, (nempe dum reus po-
teſt) abſolutio ſecus data nulla erit ſive communiter tra-
dunt auctores; Panor. in ca. Piſanis, nu. 3. de reſtit. ſpoliat.
Felin. in c. ex parte, num. 8. de conſtit. Sotus 4. d. 22. q. 2. ar.
3. Concluſ. 2. quem referunt & ſequuntur Nau. in Man. c.
27. nu. 37. & 48. Vgol. de Cenſur. Eccl. Tab. 1. ca. 19. §. 6. nu.
5. Henriquez li. 15. de excomm. c. 28. §. 3. & facit d. c. Piſa-
nis, vbi datur poteſtate relaxandi ſententiam excommuni-
cationis, reſtituta tamen prius poſſeſſione quadam plenè,
ac liberè, quoniam conditio illa adimpleta omnino non
fuit, abſolutio non valet. Quare ut docet Nau. d. num. 37.
ſi abſolutio extra mortis articulum ab eo fiat, qui per Bul-
las, aut alia privilegia poſt ſatisfactionem factam abſol-
uendi poteſtatem tantum habet, abſolutio aliter tributa
non valet, id quod Sotus vbi ſuprà, Nau. in d. c. 27. nu. 48.
in fine, & Vgol. verum eſſe volunt, etiam ſi excommuni-
catus ſatisfacere non poſſit; inopia enim non ſufficit, quo
delegatus ſic datus abſolvat; quamvis Bartol. Medina lib.
2. in tract. conſeſſ. cap. 12. contrariam opinionem præ, pro-
babilem, & tutè præſticari poſſe putet, quia Bulla intelligi
debet, ut ſatisfiat parti, quando id fieri poſſet.

De Cauſa Efficiente abſolutionis excom- municationis maioris, ſeu quis ab ea abſolvere poſſit. Cap. XIX.

S Y M M A R I U M.

- 1 Excommunicatio, alia iuris, alia hominis, & quid utraque
ſit, explicatur.
- 2 Ab omni excommunicatione iure Pontificio lata, quæ ne-
mini reſervatur, & etiam ab excommunicatione homi-
nis generaliter lata, quilibet proprius prælatus iuriſdi-
ctionem fori exterioris habens abſolvere poteſt.
- 3 Prælatus proprius à quacunque excommunicatione per
ſtatuta lata, non reſervata, abſolvere poteſt, etiam ſi
non ſit ordinarius, aut ſuperior eius, qui ſtatutum
tulit.
- 4 Excommunicationem iuris non reſervatam incurrentes, &
aliquo ſtudij, aut negotij cauſa proſciſcentes, à quibus
abſolvi poſſunt.
- 5 Excommunicatio generaliter ab homine lata, Canonica, &
ſtatuta æquipollent.
- 6 Legislator ſuperior, cuiusque ſucceſſor, ab excommunicatione
iuris abſolvere poteſt.
- 7 Episcopo mortuo, & vacante ſede Cathedrali, Capitulum
ab excommunicatione iuris, à qua poterat Episcopus,
abſolvere valet.
- 8 Papa deſuncto, an Collegium Cardinalium in ijs, quæ iuriſ-
dictionis ſunt, miſcere ſe debeat, aut poſſit.
- 9 Legatus ſedis Apoſtolice ab excommunicatione iuris ſibi
ſubiectos abſolvere poteſt.
- 10 Legatus ſedis Apoſtolice, an ab excommunicatione Pa-
pe reſervata abſolvere valeat, & à qua.
- 11 Delegatus, excommunicatos à iure, cuius legislatoris de-
legatus eſt, poteſt abſolvere.
- 12 Sacerdos parochialis, an ab excommunicatione iuris nul-
la reſervata, poſſit abſolvere.
- 13 Doctores ſententiæ diuerſæ, de facultate parochorum in
abſolvendo ab excommunicatione iuris, conciliantur.
- 14 Parochi, ex conſuetudine recepta, quæ vim legis obtinet,
ab excommunicatione iuris quæ nulli reſervatur, abſol-
vere nequeunt.

1 C Vm excommunicatio duplex ſit, Alia iuris, alia homi-
nis; de utraque in ſequentibus breuiter ostendendum

eſt, quis ab ea poſſit abſolvere. Excommunicatio autem iu-
ris, non ſolum vocatur illa, quæ ſertur in corpore iuris, ſed
etiam omnis illa, quæ lata eſt per aliquod ſtatutum perpe-
tuum, per modum legis, ſive hoc fiat à Papa, ſive ab Episcopo
in ſuis conſtitutionibus Synodalibus. Omnis autem
alia excommunicatio, dicitur excommunicatio ab homine;
neque ſi quis pro furto, vel pro alio delicto, & cauſa exco-
municetur Primo igitur ut rem totam ſuo ordine explicemus,
de abſolutione à ſententia iuris; Secundo de ſententia
hominis, Tertio in generali & in communi nonnulla de
viriſque dicemus. Quoad Primum.

2 Prima Propoſitio ſit: Ab omni excommunicatione iure
Pontificio, aut Synodico lata, quæ nemini reſervatur, &
etiam ab excommunicatione hominis generaliter lata, ab-
ſolvere poteſt in foro exteriori Episcopus proprius, & om-
nis prælatus proprius, habens iuriſdictionem fori exterioris,
ut colligitur ex cap. Nuper, §. In ſecundo vero caſu, &
ibi gloſ. in verbo, Non reſervatur, & ibi Panor. numer. 5. &
Felin. numer. 3. de ſentent. excomm. S. Thom. in addit. 3.
part. quaſt. 24. artic. 1. S. Bonavent. 4. diſtinctio 18. in 7.
part. diſtinct. quaſt. 6. numero 84. Ricard. 4. diſtinct. 18. ar-
tic. 9. quaſt. 1. Durand. 4. diſtinctio 18. quaſt. 4. numer. 7.
Palud. 4. diſtinct. 18. quaſt. 5. artic. 1. ſauct. Thom. de Ar-
gent. 4. diſtinct. 19. artic. 4. Gabr. 4. diſtinct. 18. quaſt. 3. ar-
tic. 3. dub. 6. Martin. Ledelm. 2. 4. quaſt. 26. artic. 1. Sotus
4. diſtinct. 22. quaſt. 2. art. 3. Concluſ. 3. Henriquez lib. 13.
cap. 27. §. 3. Ex Canonibus Hostienſis in Summa lib. 5. tit. 1.
de ſentent. excomm. numer. 12. §. Quis poſſit abſolvere,
Summa Aſenſis, par. 2. lib. 7. tit. 13. art. 1. S. Anton. 3. part.
tit. 24. cap. 77. & Angelica, verbo, abſolutio. 1. numer. 2. Pi-
ſanella, in verbo, abſolutio. 1. Tabiena verbo, abſolutio. 1.
numer. 4. Sylueſt. verbo, abſolutio. 1. numer. 4. Nau. in Ma-
nual. c. 27. numer. 39. verſ. Quarto, Couar. in calama mater,
part. 1. §. 12. num. 4. de ſent. excomm. lib. 6. Vgol. de Ce-
ſur. Eccl. Tab. 1. cap. 10. §. 1. Rationem huius reddit In-
nocentius Papa III. in d. c. Nuper, Quia cum legiſlator eius
abſolutionem ſibi ſpecialiter non reſervaverit, videtur tacite
abſolutionem ſuis ſimilibus, & conſequenter proprijs Epi-
ſcopis, & proprijs prælatibus concedere; Quod procedit in
quacunque excommunicatione à iure lata; ſive ſeratur à Papa, ſive
à Legato à latere, Nuncio, Patriarcha, Archiepiscopo,
Episcopo in ſua dieceſi, ſive à Concilio Generali, Provin-
ciali, aut Synodo Diœceſana; cum fauores extendendi ſint,
& penæ reſtringenda.

Et multo magis abſolvere poterit ab excommunicatione
ne lata per ſtatutum, & conſtitutionem inferioris, cum ca-
non inferioris maiorem vim habere nequeat, quam Ca-
non Papæ; & hoc etiam ſi Episcopus proprius, ſeu prælatus
proprius non ſit ordinarius, aut ſuperior eius, qui ſtatutum
tulit: Immo etiam ſi ſtatutum illud à Papa confirmatum
eſſet, ex Couar. & Vgol. vbi ſup. poſt Sylueſt. in verbo, abſol-
utio. 2. nu. 4. §. Quarto; Si enim à Canone ab ipſomet ſu-
mo Pontifice lato abſolvere poſſit, ut in d. c. Nuper, appa-
ret, multo magis à ſententia alterius Canonis quem idem
confirmavit, abſolvere poterit, quando quidem Papæ con-
firmatio iuriſdictionem ordinariam Episcoporū non tol-
lit, arg. 1. & 2. de conſtit. vii. vel i. in ſil. Poterunt igitur Epi-
ſcopus, Archiepiscopus, Patriarcha, & quicunque alius pro-
prius prælatus ſibi ſubiectos, in ſuis Diœceſibus habitantes,
ab excommunicatione iuris non reſervata abſolvere, quod intel-
ligitur ſive ſit ſubditus ratione domicilij, vel ratione deli-
cti, niſi ſit exemptus nemo enim non ſubditum abſolvere
poteſt. Vnde extraneum etiam qui alibi in excommuni-
cationem iuris non reſervatam incidit, vbi per domicilij
trāſlationem ipſius ſubditus factus ſit, Episcopus, ſeu qui-
cunque alius prælatus proprius abſolvere poteſt, Panor. in
c. propoſuiſti, ou. 12. de foro compet. Angelica, verbo abſol-
utio. 1. nu. 7. Immo etiam ſi excommunicatos, qui non
proprius, ſed alieno domicilio ſubditi ſunt, abſolvat, ſunt
ſervi, filij familias, ac liberti, qui in patris, ac dominorū po-
teſtate ſunt. H. n. parentum, & dominorum, ac patronorū
domicilium ſequuntur, arg. haſſumptio originis, §. ſi. & l.
filij liberorum, ff. ad municip. dummodo tamen in altero
diœceſim filij familias, ac libertus domicilij non tran-
ſulerint. Et pari rōne vxorem ſui ſubditi abſolvat, vxor. n.
viri

virum forum, ac d. n. i. l. i. m. l. i. q. u. i. t. a. r. g. i. n. a. l. i. n. a. l. i. c. o. d. e. i. n. c. o. l. l. i. t. o. & hoc etiam si do n. u. m. t. r. a. d. u. c. t. a. n. o. n. s. i. t. e. x. g. l. o. s. i. n. l. e. a. q. u. e. d. e. s. p. o. n. s. a. t. a. s. s. i. f. a. d. m. u. n. i. c. i. s. i. c. e. t. i. a. m. a. b. e. a. d. e. m. e. x. c. o. m. m. u. n. i. c. a. t. i. o. n. e. i. u. r. i. s. n. o. n. r. e. f. e. r. u. a. t. a. v. a. g. a. b. u. n. d. o. s. q. u. i. n. i. s. q. u. a. m. d. o. m. i. c. i. l. i. u. m. h. a. b. e. t. E. p. i. s. c. o. p. u. s. l. o. c. i. v. b. i. s. u. n. t. a. b. s. o. l. u. e. r. e. p. o. t. e. s. t. N. a. m. & h. i. d. e. l. i. c. t. i. s. p. u. n. i. u. n. t. u. r. v. b. i. i. n. q. u. e. n. i. u. n. t. u. r. s. i. c. u. t. e. t. i. a. m. a. p. e. c. c. a. t. i. s. a. S. a. c. e. r. d. o. t. i. b. u. s. a. b. s. o. l. u. u. n. t. u. r. a. p. u. d. q. u. o. s. r. e. p. e. r. i. u. n. t. u. r. v. t. d. o. c. e. n. t. C. a. l. e. i. n. S. u. m. m. a. v. e. r. b. o. a. b. s. o. l. u. t. i. o. n. e. p. e. n. i. t. e. n. t. i. a. l. i. s. v. e. r. s. l. i. b. e. r. t. a. s. A. m. i. l. l. a. e. o. d. n. u. 17. V. g. l. o. s. i. n. v. b. i. s. u. p. r. a. s. i. n. 7. Q. u. i. d. e. m. d. e. e. x. l. i. b. u. s. d. i. c. e. n. d. u. m. e. s. t. n. i. s. i. a. l. i. c. u. b. i. d. o. m. i. c. i. l. i. u. m. c. o. n. t. i. t. u. t. u. m. h. a. b. e. r. e. t. a. u. t. a. l. i. c. u. b. i. r. e. l. e. g. a. t. i. e. s. s. e. n. t. n. a. m. t. u. n. c. a. b. E. p. i. s. c. o. p. o. l. o. c. i. a. b. s. o. l. u. e. n. t. u. r. q. u. a. n. d. o. q. u. i. d. e. m. & h. i. d. o. n. i. c. i. l. i. u. m. i. b. i. h. a. b. e. r. e. d. i. c. u. n. t. u. r. q. u. a. m. i. n. i. s. n. e. c. e. s. s. a. r. i. u. m. E. o. d. e. m. q. u. e. m. a. d. o. s. u. b. d. i. t. o. s. r. a. t. i. o. n. e. d. e. l. i. c. t. i. E. p. i. s. c. o. p. u. s. l. o. c. i. a. b. s. o. l. u. e. r. e.

4. *Ceterum* difficultas esse potest de illis, qui incidunt in excommunicationem iuris non reservatam, & aliquorum proficiscentes studij, aut alterius negotij gratia, diu ibi commorantur, absque eo quod domicilium transferant, An Episcopus loci eos absolvere valeat? Et supposito hoc vno quod nec per ceterum annorum commorantem eo in loco, domicilium transulisse censetur, Paporum in ca. Excommunicationis, nu. 7. de officio legat. ait, hanc ab Episcopo loci absolui non posse, quod etiam docet ibi in 3. num. 14. In hoc tamen casu mihi placet doctrina Vgolinij. de censur. Eccles. Tab. 1. cap. 10. §. 1. nu. 6. vbi tria docet; Primum est, Quod si sic excommunicatus aliquo proficiscitur statim inde reuertens, ab Episcopo loci non potest absolui, & sic intelligitur d. c. excommunicatus, loquitur enim de eo, qui in provinciam aliam proficiscitur ad legatum, ut absolueretur ab excommunicatione ob Clerici percussione, & Gregorius IX. ait, talem Legatum extra provinciam sibi commissam absolui non posse. Secundum est, si Episcopus vetuit ne absolueretur, tunc certum est absolui ibi non posse. Vnde in his duobus casibus vera erit Panorm. & Imole sententia. Tercium est, si ibi diu commoretur, siue cum licentia Episcopi proprii profectus sit, siue non, ab Episcopo loci absolui potest, sic Richard. 4. d. 18. art. 9. q. 5. Summa Ateensis par. 2. lib. 7. tit. 1. q. 5. verisimile est etiam Episcopum a Statuto in hoc casu interrogatum id concediturum fuisse, arg. c. ex licentia, de constit. & ita praxi & vni observatum esse docet, quam etiam sententiam amplexus est Henriquez lib. 13. de excom. nuncio. c. 27. §. 6.

5. *Et hoc* quod in hac propositione dicimus, non solum in excommunicatione iuris, sed etiam in excommunicatione lata per hominis, & in licis sententiam, procedit, quod generalis est; Cum enim generalis sit, equipollet Canoni, & Statuto, ut notat Couar. in calama mater, par. 1. §. 12. n. 4. ver. Secundo, de sent. excom. nu. lib. 6. citans ad hoc c. A nobis, 1. de sent. excom. n. 10. & Panorm. in c. graue, nu. 13. de prebend. & in c. in 2. graue, colum. 4. de prebend. Henriquez lib. 13. c. 3. §. 5. & hoc etiam si sententia per Papam lata, sicut ergo a Statuto Papae etiam a generali sententia Papae non reservata, proprius praelatus absolui poterit, quicquid nonnulli quos ibi recenset Couar. contrarium dicant, ut Richard. 4. d. 18. art. 9. q. 5. Summa Ateensis, par. 2. lib. 7. tit. 1. q. 5. C. a. l. e. i. n. v. e. r. b. a. b. s. o. l. u. t. i. o. n. e. a. b. e. x. c. o. m. m. u. n. i. c. a. t. i. o. n. e. S. u. m. c. o. n. f. e. s. s. i. b. i. t. u. 3. q. 86. & fayer gl. in c. ex frequentibus, in verbo, confirmantes, de institut. qui tamen textus id non probat, textus enim ille solum loquitur, quia do accedit confirmatio Papae ad sententiam specialem hominis, tunc enim probabile est, Episcopum absolui non posse, nec alium praeterquam is sententiam tulit.

6. *Propositio secunda*: Legislator, qui legem aut Statutum tulit, & superior, & successores eius ab excommunicatione iuris absolui potest; Id quod communis DD. docet opinio, & hoc siue extraneus sit iurum offensens, in excommunicationem incidat, par enim ligandi, & solvendi potestas est, arg. c. verbum, de penit. d. 1. siue quis ex territorio offendens, de excommunicatione incurrit, domicilium transferat, antequam absoluitur, arg. c. Proposui, de foro comp.

7. *Propositio tertia*: Episcopo in iuribus, & vacante Sede Cathedrali Capitulum ab excommunicatione iuris absolui

vere potest, a qua poterat Episcopus, arg. c. vnic. & ibi glo. de maior. & obed. lib. 6. Angelica, verbo absolutio, 2. §. 6. Synecher, verbo absolutio 1. numer. 4. & verbo absolutio 2. numero 6. questio. 5. Tabiena, verbo absolutio 2. num. 17. §. 9. Q. u. i. d. e. m. d. u. o. d. e. c. i. m. o. H. e. n. r. i. q. u. e. z. l. i. b. 13. de excom. c. 27. §. 3. Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 1. cap. 10. §. 2. Nau. in Min. ca. 27. num. 39. Q. u. i. d. e. m. s. u. n. t. i. u. r. i. s. d. i. c. t. i. o. n. i. s. & q. u. e. a. d. E. p. i. s. c. o. p. u. m. i. u. r. e. c. o. m. m. u. n. i. p. e. r. t. i. n. e. n. t. a. d. C. a. p. i. t. u. l. u. m. i. u. r. e. c. o. m. m. u. n. i. m. o. r. t. u. o. E. p. i. s. c. o. p. o. t. r. a. s. f. e. r. u. n. t. u. r. e. x. I. n. n. o. c. i. n. c. a. p. a. d. a. b. o. l. e. n. d. a. m. d. e. l. a. t. e. t. & i. n. c. H. i. s. q. u. e. z. d. e. m. a. i. o. r. & o. b. e. d. i. n. a. n. t. i. q. & f. a. c. i. t. c. S. i. E. p. i. s. c. o. p. u. s. & i. b. i. g. l. o. s. i. n. v. e. r. b. o. s. e. d. C. a. p. i. t. u. l. u. m. d. e. s. u. p. p. l. e. n. n. e. g. l. i. g. p. r. a. l. l. i. b. 6. v. n. d. e. s. i. c. u. t. E. p. i. s. c. o. p. u. s. n. o. n. s. o. l. u. m. a. b. e. x. c. o. m. m. u. n. i. c. a. t. i. o. n. e. p. e. r. s. t. a. t. u. t. u. m. d. i. c. t. e. s. a. n. u. m. l. a. t. a. s. e. d. e. t. i. a. m. s. i. l. a. t. a. e. s. s. e. t. p. e. r. s. t. a. t. u. t. u. m. a. l. t. e. r. i. u. s. E. p. i. s. c. o. p. i. a. u. t. P. a. p. e. a. u. t. a. l. i. c. u. i. u. s. a. l. t. e. r. i. u. s. s. u. i. i. n. f. e. r. i. o. r. i. s. v. t. h. a. b. e. t. u. r. i. n. c. u. m. a. b. E. c. c. l. e. s. i. a. r. u. m. d. e. o. f. f. i. c. i. o. r. d. i. n. a. b. s. o. l. u. e. r. e. p. o. s. s. e. t. i. t. a. e. t. i. a. m. a. b. e. a. d. e. m. C. a. p. i. t. u. l. u. m. a. b. s. o. l. u. e. r. e. q. u. o. d. i. n. o. s. o. l. u. m. p. r. o. c. e. d. i. t. d. e. C. a. p. i. t. u. l. o. E. c. c. l. e. s. i. a. C. a. t. h. e. d. r. a. l. i. s. s. e. d. e. t. i. a. m. i. n. f. e. r. i. o. r. u. m. E. c. c. l. e. s. i. a. r. u. m. p. o. t. e. r. i. t. e. n. i. m. a. b. s. o. l. u. e. r. e. a. b. o. m. n. i. e. a. e. x. c. o. m. m. u. n. i. c. a. t. i. o. n. e. a. q. u. a. s. u. u. s. a. n. t. i. s. t. i. s. & p. r. a. l. a. t. u. s. a. b. s. o. l. u. e. r. e. p. o. t. e. r. a. t. a. r. g. d. c. H. i. s. q. u. e. z. & e. x. p. r. e. s. s. e. t. r. a. d. u. n. t. G. e. m. i. n. i. n. c. a. p. v. n. i. c. o. & i. b. i. F. r. a. n. c. d. e. m. a. i. o. r. & o. b. e. d. i. n. l. i. b. 6. & Vgolin. vbi supra, Q. u. i. d. e. m. o. m. n. i. a. i. n. t. e. l. l. i. g. u. n. t. u. r. q. u. a. n. d. o. e. x. c. o. m. m. u. n. i. c. a. t. i. o. n. i. s. a. b. s. o. l. u. t. i. o. n. e. n. u. l. l. i. r. e. f. e. r. u. a. t. a. s. i. t. t. u. n. c. e. n. i. m. a. b. s. o. l. u. e. r. e. p. o. t. e. s. t. C. a. p. i. t. u. l. u. m. a. b. e. a. s. e. c. u. s. v. b. i. r. e. s. e. r. v. a. t. a. f. u. i. t. u. t. e. n. i. m. s. i. c. u. t. n. e. c. E. p. i. s. c. o. p. u. s. a. b. s. o. l. u. e. r. e. p. o. t. u. i. t. i. t. a. n. e. c. C. a. p. i. t. u. l. u. m. a. b. s. o. l. u. e. r. e. p. o. t. e. r. i. t. a. r. g. l. N. e. m. o. p. l. u. s. i. u. r. i. s. s. i. f. d. e. r. e. g. i. u. r. s. i. q. u. a. t. n. e. c. a. b. s. o. l. u. e. r. e. v. b. i. i. d. P. a. p. a. a. u. t. e. x. p. r. e. s. s. e. a. r. g. c. g. r. a. u. e. n. i. m. i. s. d. e. p. r. e. b. e. n. a. u. t. t. a. c. i. t. e. q. u. i. a. s. c. i. l. i. c. e. t. v. i. s. i. t. a. t. o. r. e. m. d. e. d. i. t. C. a. p. i. t. u. l. o. p. r. o. h. i. b. u. i. s. s. e. t. a. r. g. c. a. p. i. s. c. u. i. d. e. e. l. e. c. t. i. b. i. b. 6. s. i. c. u. t. n. e. c. a. b. s. o. l. u. e. r. e. v. b. i. a. b. A. r. c. h. i. e. p. i. s. c. o. p. o. p. r. o. p. t. e. r. n. e. g. l. i. g. e. n. t. i. a. a. u. t. m. a. l. i. t. i. a. m. C. a. p. i. t. u. l. i. a. d. m. i. n. i. s. t. r. a. t. o. r. s. e. m. l. d. a. t. u. s. e. s. s. e. t. a. r. g. c. a. p. i. n. d. e. s. u. p. p. l. i. n. e. g. l. i. g. p. r. a. l. l. i. b. 6. & g. l. o. s. i. n. c. v. n. i. c. i. n. v. e. r. b. o. i. s. a. d. q. u. e. m. d. e. m. a. i. o. r. & o. b. e. d. i. n. l. i. b. 6. & n. u. p. e. r. t. r. a. d. i. d. i. t. C. o. n. c. i. l. i. t. r. i. d. e. s. s. 24. c. 16. d. e. r. e. f. o. r. m. I. m. m. o. v. e. r. o. e. x. n. o. v. a. d. i. c. t. i. C. o. n. c. i. l. i. t. r. i. d. e. n. t. i. n. i. C. o. n. s. t. i. t. u. t. i. o. n. e. v. b. i. s. u. p. r. a. V. i. c. a. r. i. u. s. d. a. r. i. d. e. b. e. t. a. C. a. p. i. t. u. l. o. S. e. d. e. v. a. c. a. n. t. e. q. u. i. a. b. e. x. c. o. m. m. u. n. i. c. a. t. i. o. n. i. b. u. s. i. u. r. i. s. a. b. s. o. l. u. a. t. & a. l. i. a. q. u. i. e. i. u. r. i. s. d. i. c. t. i. o. n. i. s. s. u. n. t. e. x. e. r. c. e. a. t. c. u. i. u. s. V. i. c. a. r. i. j. p. o. t. e. s. t. a. t. n. o. n. i. m. p. e. d. i. e. t. u. r. a. u. t. s. u. s. p. e. n. s. a. e. r. i. t. e. t. i. a. m. s. i. C. a. p. i. t. u. l. i. i. u. r. i. s. d. i. c. t. i. o. a. l. i. q. u. a. d. e. c. a. u. s. a. i. m. p. e. d. i. t. a. f. o. r. t. a. l. i. s. f. u. e. r. i. t. q. u. a. n. d. o. q. u. i. d. e. m. V. i. c. a. r. i. u. s. a. u. t. o. r. i. t. a. t. e. m. s. u. a. m. n. o. n. a. C. a. p. i. t. u. l. o. s. e. d. a. C. o. n. c. i. l. i. o. a. c. c. i. p. i. t. P. a. p. a. v. e. r. o. d. e. f. u. n. c. t. o. C. o. l. l. e. g. i. u. m. C. a. r. d. i. n. a. l. i. u. m. s. i. n. e. m. a. g. n. a. & v. r. g. e. n. t. i. c. a. u. s. a. i. n. i. j. s. q. u. a. e. i. u. r. i. s. d. i. c. t. i. o. n. i. s. s. u. n. t. s. e. n. e. c. m. i. s. c. e. r. e. d. e. b. e. t. n. e. c. p. o. t. e. s. t. v. t. p. l. u. r. i. b. u. s. t. r. a. d. i. t. H. i. e. r. o. n. A. l. b. a. n. u. s. C. a. r. d. i. n. a. l. i. s. l. i. b. d. e. C. a. r. d. i. n. q. 40. a. r. g. C. l. e. N. e. R. o. m. a. n. i. s. s. u. r. i. t. u. m. d. e. e. l. e. c. t. v. n. d. e. s. i. c. u. t. S. e. d. e. v. a. c. a. n. t. e. n. o. n. n. i. s. i. o. b. m. a. x. i. m. a. m. c. a. u. s. a. m. e. x. c. o. m. m. u. n. i. c. a. t. i. o. n. e. a. r. g. c. s. i. q. u. i. s. p. e. c. u. n. i. a. d. i. s. t. 79. i. t. a. n. e. c. a. b. s. o. l. u. e. r. e. a. b. e. x. c. o. m. m. u. n. i. c. a. t. i. o. n. e. p. o. t. e. s. t.

9. *Propositio quarta*: Legati Sedis Apostolicae ab excommunicatione iuris subiectos sibi absolui possunt; Quod procedit, siue fiat Legatus a latere, ut sunt ij Cardinales, qui a latere Papae assistunt, & ad Respublicas regendas mittuntur; siue sint Legati Missi tanquam Prouinciarum Praesides; siue sint Legati nati, ut sunt ij, qui statim ac dignitatem adepti sunt, ut Archiepiscopatum, vna legationem consequuntur, ut Cantuariensis, & Eboracensis in Anglia, & ibi Panorm. de off. leg. gl. in c. dilectus, in verbo in concisione, in fine, lib. eod. & tit. eod. & gl. in ca. 1. in verbo, Ecclesiarum, de off. leg. li. 6. Rhemensis in Francia, & in Italia Archiepiscopus Pisanus ex addit. ad Panorm. in cap. 1. de off. leg. i. l. i. t. e. r. a. A. H. a. b. e. n. t. e. n. i. m. i. s. t. i. E. p. i. s. c. o. p. u. m. i. u. r. i. s. d. i. c. t. i. o. n. e. m. & c. u. m. q. u. o. u. i. s. A. n. t. i. s. t. i. e. s. u. a. P. r. o. u. i. n. c. i. a. c. o. n. c. u. r. r. u. n. t. v. t. d. e. L. e. g. a. t. o. a. l. a. t. e. r. e. e. x. p. r. e. s. s. e. d. o. c. e. t. P. a. n. i. n. c. i. n. u. 7. & i. n. c. a. Q. u. i. d. e. m. t. r. a. n. s. l. a. t. i. o. n. e. m. n. u. m. 9. d. e. o. f. f. i. c. i. o. l. e. g. & i. b. i. I. n. n. o. c. & G. u. n. d. i. s. i. l. a. V. i. l. l. a. d. i. e. g. i. n. t. r. a. c. t. d. e. L. e. g. a. t. i. q. 13. & d. e. a. l. i. j. s. L. e. g. a. t. i. s. i. d. c. o. l. l. i. g. i. p. o. t. e. s. t. e. x. c. e. x. c. o. m. m. u. n. i. c. a. t. i. o. n. i. s. d. e. o. f. f. i. c. i. o. L. e. g. i. t. v. b. i. h. a. b. e. t. u. r. L. e. g. a. t. o. s. i. s. t. o. s. a. b. s. o. l. u. e. r. e. p. o. s. s. u. n. t. s. u. o. s. s. u. b. d. i. t. o. s. a. b. e. x. c. o. m. m. u. n. i. c. a. t. i. o. n. e. o. b. C. l. e. r. i. c. i. p. e. r. c. u. s. s. i. m. i. n. c. u. r. s. a. & p. r. o. i. n. d. e. m. u. l. t. o. m. a. g. i. s. a. b. a. l. i. j. s. a. b. s. o. l. u. e. r. e. p. o. s. s. u. n. t. q. u. a. r. u. m. a. b. s. o. l. u. t. i. o. n. e. n. u. l. l. i. r. e. f. e. r. u. a. t. a. e. s. t.

10. *Illud* vero ob seruandum est, quod nullus horum Legatorum absolui potest ab excommunicatione, cuius absolutio

solutio Papæ reservata est, nisi in absolutione excommunicationis ob Clerici percussione: Cum enim regula generalis sit, ut nullus absoluat ab excommunicatione, quæ legislator sibi reservavit, arg. c. Nuper, § in secundo verò casu, de sententia excommuni. & solum exceptio fit de Legato a latere, quod absoluat ab excommunicatione ob Clerici percussione, c. tua, de sententia excommuni. & c. Quod translationem, & c. excommunicatis, & ibi Panor. nu. 4. id quod etiam de alijs Legatis habetur in d. ca. excommunicatis, de officio legati, ab alijs excommunicationibus Papæ reservatis non absolventur, concessi enim in vno casu facta ad alium non extenditur, etiam si maior ratio sit, argum. cap. in argumentum, de regulis iur. §. vnde nec absolvent incendiarios publicatos, ex Panor. in d. ca. Tula. S. Anton. 3. par. tit. 24. c. 11. Tabiena, verbo excommuni. §. casu 7. Et idem dicendum est de excommunicatione iuris reservata per statuta aliorum inferiorum, esse enim omnibus Ordinarijs superior sit Legatus a latere, quia tamen eorum iurisdictionem impedire non possent, nec excommunicatos inferiorum, ubi absolutionem sibi reservavit, absolvere valer.

11 Propositio quinta: Delegatus excommunicatus a iure absolvi potest, si ab eius iuris latore delegatus sit, arg. c. Nuper, § in secundo, de sententia excommuni. Si enim Episcopus & Legatus excommunicatus a iure absolvi valent eo quod cum legislator eius absolutionem sibi non reservaverit, tacite alijs absolviendi facultatem concessisse censetur; multo magis id procedit, ubi delegatus sit ipsius Legislatoris. Quod idem de delegato a superiore, aut superiore ipsius Legislatoris, sciendum est. Eodem modo delegatus ab alijs, quibus ex officio excommunicatos a iure absolvi re compert, absolvi potest. Illi autem dicuntur ex officio absolvi posse, quid officij gerunt, quod qui habet, absolvi possunt. Vnde Episcopus, & qui a principe nempe a Pontifice iurisdictionem habet delegatam, ut legatus cum statim a ea officia consecuti sint, absolviendi facultatem habeant, aut qui a Principe habet privilegium perpetuum ratione dignitatis aut officij, ut sunt quidam Abbates seculares, eam alteri delegare possunt. Sic etiam delegatus ad universitatem causarum cum vi coadiutoris & iurisdictione in utroque foro, ut Vicarius Episcopi, Generalis, Provincialis, & Prelatus immediatus Monasterij, vel Collegij, quamvis iam nunc temporaliter eligatur ad annum, vel triennium, vel quinquennium, & qui in absentia Prelati gerit vicem eius, ut patet ex communi praxi omnium, & visitator religionis eam alteri delegare potest. Qui verò delegatam tantum potestatem habent, pro foro conscientie, ut sunt confessorij expositi, etiam Regulares, vel electi per subileum, aut per Bullam cruciatæ, eam alteri delegare non possunt; unde, si Abbas, v. g. qui Petrum Monachum excommunicavit, eius absolviendi facultatem alicui Monacho confessorio concedat, facultatem hanc confessorius ille delegare alteri nequit, ut manifestè colligitur ex cap. fin. §. fin. de officio deleg. & ibi Panor. num. 3. in fine. & Felin. num. 8. & ibi gloss. in verbo commissum, Angelica, verbo confessio. 3. nu. 26. Henriquez li. 3. de penit. c. 7. §. 4. & §. 6. & lib. 13. de excommuni. cap. 27. §. 5. Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 1. cap. 4. §. 4. nu. 4. Et ratio est, quia facultas delegandi ad iurisdictionem pertinet, arg. l. Imperium. in fine. ff. de iurisd. omnium iudic. At verò huiusmodi confessorij communiter conceditur tantum nudum ministerium exequendum, hoc est, nuda absolviendi potestas: & consequenter cum ipsi iurisdictione careant, ut dicitur in d. c. fin. §. fin. de officio deleg. eam facultatem alteri delegare non possunt, ut latius probat Burg. de irreg. & dispens. par. 6. cap. de deleg. absol. nu. 4. Cum igitur constet iurisdictionem necessariam esse ut quis alteri absolviendi facultatem delegare possit, quæ iurisdic. ad huiusmodi confessorios nequaquam translata est sed nudum tantum ministerium, merito nec alteri ab eisdem facultas hæc delegari poterit.

12 Difficultas autem non parva est inter auctores, An Sacerdos parochialis, seu curam animarum habens extramotis articulum, absolvi possit ab excommunicatione maiori lata a iure, cuius absolutio nemini sit reservata. In

qua questione duo sunt DD. sententiae.

Prima est assertentium, Sacerdotem parochialem subditos suos a quacunque iuris excommunicatione maiori nisi reservata absolviere posse; siue hæc a Synodo, aut Constitutione alicuius inferioris, siue Episcopi, aut Summi Pontificis statuto lata fuerit. Sic Innocen. in c. Nuper, num. 6. de Hostiensis ibi, de sententia excommuni. S. Thom. in addit. par. quest. 24. artic. 1. S. Bon. 4. distinct. 18. in ult. part. dist. quest. 6. num. 84. Thom. de Argent. 4. dist. 29. quest. unica art. 4. fauet Ioan. Bichon. 4. dist. 17. quest. 2. art. 1. Gabr. 4. dist. 18. quest. 3. art. 5. dub. 6. Summa Confess. libr. 3. tit. 33. quest. 85. Ioan. Maior. 4. dist. 18. quest. 2. dub. 3. Matthei. Ledesmi. 2. 4. quest. 26. art. 1. Sotus 4. distinct. 22. q. 2. art. 3. Conclus. 3. Angelica, verbo absolutio, l. nu. 2. ubi ait hanc opinionem de subtilitate iuris esse veriorē, & pro ea citat Monald. in Summa, tit. excommunicatio, & Ioan. de Saxonia, in Summa, tit. absolutio. Sylvest. verbo absolutio l. num. 4. Armilla, verbo absolutio nu. 36. & in verbo, casus, num. 5. Nauar. in Man. cap. 27. num. 39. vers. Quarto, & hanc communem opinionem esse testatur Couar. in c. alma mater, quævis ipse eam non sequatur, & Henriquez lib. 13. de excommuni. cap. 28. §. 5. & cap. 35. §. 2. Ratio huius est, quia excommunicatio a iure infligitur ob peccatum mortale; unde qui a peccato absolvi potest, etiam ab excommunicatione in qua absolvi potest, etiam ab excommunicatione subditos suos a peccato absolvi potest, etiam ab excommunicatione eosdem absolvi.

Secunda verò sententia eorum est, qui negant Sacerdotem parochialem absolviere posse. Sic glo. in cap. Si Episcopus, in verbo, referuntur, de penit. & remiss. lib. 6. & fact. Clem. 1. de privileg. in princip. ubi id de religiosis habetur cum tamen religiosi minorem quoad hoc, quam Sacerdotes parochiales, iurisdictionem habere non pensantur. Facit etiam Extrin. 1. §. obsequens, eod. tit. de privileg. Panor. in cap. 2. num. 3. & in cap. Nuper, nu. 6. de sententia excommuni. Feder. de Sen. conf. 14. numer. 4. & Pajud. 4. distinct. 18. q. 5. art. 1. dubius est; & tandem ait solum Episcopum absolviere posse a sententia lata per Statutum Legati, aut Concilij Provincialis, quando non est alicui reservata; A sententia verò lata per Statutum Episcopi Synodalis, vel Archiepiscopi, nisi sit reservata, videtur quod quilibet proprius Sacerdos possit absolviere, quia videtur inferioribus concedere, quando sibi non retinet. Duran. 4. d. 18. q. 4. num. 7. expresse docet solum Episcopum, non autem alium inferiorem, absolviere posse subditos suos ab excommunicatione maiori lata a iure nulli reservata; additque contrariam opinionem, quæ hanc facultatem parochio concedit, nec veram esse, nec aliquo iure, vel probabili ratione fuisse. Et idem Duran. ubi supra, num. 8. refert, quod Dominus Bitterensis in opere, quod fecit de sententia excommunicationis, & interdicti, & Dominus Ebrudinensis, & Dominus Richardus de Senis tunc Vicecellarius Curie Romanæ, in compilatione sexti libri Decretalium, simul existentes coram Bonifacio Papa VIII. & conferentes de hac materia, consenserunt omnes, & Dominus Papa cum eis, quod inferior Episcopus ab aliqua sententia maioris excommunicationis lata a iure absolviere non possit. idem docet Richard. 4. distinct. 18. art. 9. quest. 1. in fine. Summa Aftenfis par. 2. lib. 7. tit. 13. artic. 1. quest. 1. Summa Pisana, verbo absolutio 1. Tabiena, verbo absolutio, secundo. §. Queritur secundo, & in verbo, Dispensatio, §. Decimo quinto, numer. 16. vers. Tertio Notandum Couar. in cap. alma mater, par. 1. §. 12. num. 5. vers. Tertio hæc regula de sententia excommuni. lib. 6. qui etiam pro hac sententia refert Felin. in cap. pastoralis, §. præterea, colum. 3. Imola, in cap. ab excommunicato, col. 5. de Rescript. & Felin. in ca. 2. & in cap. Nuper, de sententia excommuni. & Henric. Bottræum tract. de Synodo, 3. par. art. 5. & hanc etiam sententiam secutus est Caiet. in verbo absolutio ab excommunicatione, & horum ratio est; Quia pari iure censetur excommunicatio, & absolutio, arg. c. verbum, de penit. dist. 1. cum ergo absolutio excommunicationis ad iurisdictionem fori exterioris & contentiosi pertineat, quam Sacerdos curam animarum habens exercere nequeat, cum ea omnino careat, ab ea absolviere non poterit.

14. *Har DD. opiniones inter se dissentientes nec male nec ineredite hic modo commodè conciliari posse, Vgol. de censur. Eccles. Tab. 1. capit. 10. §. 5. numero tertio in fine ita dicit, ut prior opinio vera sit si de iure delegato loquamur, id est, si absolventi facultas ei delegatur: Nam & ab homine delegari potest illis facultas absolventi, prout sæpè Episcopi absolutionis huiusmodi potestatem parochis tribuunt; & Papa etiam omnibus ad Sacramentum Penitentiae ministrandum admissis, eandem facultatem concedit, respectu ad eos habito, qui in aliquam societatem, verbi gratia aut Sanctissimi Corporis Christi, aut Beate Virginis Mariæ adscripti sunt: Et etiam ipsomet iure communi eadem facultas parochis permittitur, ut in d. cap. Nuper, §. in Secundo verò casu, de sentent. excommun. ubi absolute dicitur, Episcopum, aut proprium parochum absolvere posse ab excommunicatione, quam Canonis conditor sibi non reservavit & Henricus lib. 13. de excommun. cap. 18. §. 5. & cap. 35. §. 2. Ratio est: quia sibi non reservando, alijs facultatem relaxando ipso concessisse videtur; quæ sane ratio tam in maiori, quam in minori excommunicatione locum habet: Sicut igitur parochus ex iuris permissione ab excommunicatione minoris, ita etiam a maiori iuris excommunicatione absolvet, arg. l. illud, ff. ad l. Aquil. & cap. cum dilecta, de confirm. vtil. vel inutil. ex delegata proinde iuris facultate parochus subditos suos a minori, & maiori excommunicatione a iure lata absolvere, ubi legislator absolutionem sibi non reservavit. E contrario autem secunda opinio vera erit, si vel de iure ordinario, & proprio ipsius parochi loquamur, vel etiam de consuetudine: Et tunc cum par potestas ligandi, & solvendi, argum. e. verbum de penit. d. 1. & tam ad excommunicationem tollendam, quam ad eam ferendam contentiosi fori iurisdictionis postuletur, quæ Sacerdos parochialis omnino caret: utique proprio & ordinario iure, ab excommunicatione maiori iuris, cuius absolutio nulli reservatur, absolvi non poterit.*

14. *Addo, quod hodie iure alio, consuetudine scilicet, quæ vim legis habet, receptum est, ut parochi ab huiusmodi excommunicatione non absoluant, quæ consuetudo confirmata est per Extrau. 1. §. obseruent ergo, versic. Modo eodem excommunicatos, de priuileg. ubi excommunicationis absolutionem Episcopo reservatam esse traditur, unde dispositio, & permissio antiqua iuris dicit, capit. Nuper, quoad maiorem excommunicationem, contraria communi consuetudine & approbata, censetur esse abrogata. Quæ de causa Couar. ubi supra, §. 12. num. 5. affirmavit, secundum hanc opinionem communi praxi, usu, & experientia receptam esse, quamvis in rigore disputationis opinio prior defendi possit. Et de absolutione iuris hæc tenus.*

De Absolutione a Sententia hominis. Cap. XX.

S Y M M A R I U M.

- 1 Excommunicatum ab homine is absolvi potest, qui sententiam excommunicationis tulit.
- 2 Index ordinarius a se excommunicatum semper absolvi potest, cum semper iurisdictionem habeat.
- 3 Index ordinarius excommunicatus a se absolvi potest, etiam si se excommunicatus appellasset.
- 4 Index ordinarius a se excommunicatum absolvi potest, etiam si se excommunicatus domicilium suum in alterius diocesim transulerit.
- 5 Excommunicatus etiam si mortuus sit, a suo indice ordinario absolvi potest.
- 6 Excommunicatus, etiam si ingrediatur religionem, ante professionem, a solo ordinario excommunicante, & non a prelatore religionis absolvi potest.
- 7 Delegati, & subdelegati a se excommunicatos solam ab-

- solvi possunt.
- 8 Excommunicator a se excommunicatum absolvi nequit, ubi superior eius id sibi prohibuerit.
- 9 Delegatus Papa, qui aliquem excommunicavit, eo quod sententia sue obedire noluit, post annum elapsum, sic excommunicatum absolvi non potest.
- 10 Ordinarius, qui incendiarium excommunicavit, & illum excommunicatum publicavit, cum amplius absolvi nequit, sed solus Papa.
- 11 Excommunicator a se excommunicatum absolvi non potest, si ipsemet postea iurisdictione priuetur.
- 12 Excommunicans a se excommunicatum non absolvet, quando sententiam illam Papa ex certa scientia confirmavit.
- 13 Excommunicatum a se non absolvet is, cui tantum simplex executio excommunicandi sine causa cognitione committitur.
- 14 Superior eius, qui excommunicationem tulit, ab ea absolvi potest.
- 15 Superior, in presenti materia, quis dicendus.
- 16 Episcopus ab Archidiacono excommunicatum absolvi potest.
- 17 Archiepiscopus ab Episcopis suis Suffraganeis, aut eorum Vicariis excommunicatos, quando absolvi valeat.
- 18 Patriarcha excommunicatum ab Archiepiscopo non potest absolvi, sicut nec Legatus a latere.
- 19 Successor in onere, & dignitate illius, qui excommunicationem tulit, ab ea absolvi valet.
- 20 Papa mortuo, Sede vacante Collegium Cardinalium absolvi, quos Papa absolvi potuit.
- 21 Appellationis iudex ab excommunicatione ab eo lata, a quo appellatur, absolvi valet.
- 22 Papa, cum sit omnium iudex ordinarius, ad ipsum, alijs intermissis, semper appellari potest.
- 23 Index appellationis in absolviendo ab excommunicatione quamvis observare debeat.
- 24 Delegatus cum causa cognitione, quando excommunicatum a delegante absolvi valeat.
- 25 Delegatus a lege ab excommunicatione ab homine lata quibus in casibus absolvi possit.
- 26 Sacerdos omnes in articulo mortis, etiam ab excommunicatione Papa reservata absolvi poterit.
- 27 Articulus mortis urgente, si sit copia eius, ad quem de iure pertinet absolutio, is solus, & non quilibet Sacerdos absolvet.
- 28 Articulus mortis quis dicendus sit.
- 29 Excommunicatus denunciatus a Papa, vel ab alio Ordinario, a confessario virtute confessionalis, seu Iubilæi, quo confertur potestas absolviendi a peccatis, & censuris Sedi Apostolicæ reservatis, & etiam in Bulla Cene contentis, absolvi potest.
- 30 Confessarius virtute Iubilæi absolvens, quamvis observare teneatur.
- 31 Absolutio a confessario virtute Iubilæi data, in solo foro interiori, non autem in exteriori, prodest.
- 32 Absolutio ab excommunicatione, in solo foro interiori, quare introducta sit.
- 33 Confessarius virtute Iubilæi excommunicatum absolvi non debet sine prævia satisfactione, quando offensa est manifesta.
- 34 Offensa, vel contumacia, quare in foro exteriori aliquando dubia censeatur.
- 35 Confessus Sacerdoti habenti facultatem absolviendi a reservatis, si oblitus sit alicuius peccati reservati, an absolutus censi debeat.

36 Absolutus a peccato reservato oblito, ad quid postea tenetur.

Quod secundum de absolutione a sententia hominis

1 *Prima propositio est.* Omnis, qui excommunicauit, ab eadem excommunicatione absolvere potest, & hoc siue sit homo singularis, qui sententiam tulit, siue Concilium generale, siue provinciale siue Synodus diocesana, siue Collegium, aut Capitulum Ecclesiæ Cathedralis, Sic Sanct. Thom. in addit. 3. par. quest. 24. art. 1. Sanctus Bonavent. 4. distinct. 18. in ult. par. dist. quest. 6. Richard. 4. dist. 18. art. 9. quest. 1. Durand. 4. dist. 18. quest. 4. nu. 8. Th. de Argem. 4. dist. 19. quest. vnica. art. 4. Palud. 4. distinct. 18. quest. 5. art. 2. Gabr. 4. d. 18. quest. 3. art. 3. dub. 6. Martin. Ledesm. 2. 4. quest. 26. art. 1. Sorus 4. dist. 2. quest. 2. artic. 3. Concluf. 2. Henriquez lib. 13. de excommunic. cap. 27. §. 1. Ex Canonistis Hostiensis in Summa, lib. 5. tit. de sentent. excommu. num. 12. §. Quis possit ab hac sententia absolvere, versicul. Si verò, Summa Astenfis, par. 2. lib. 7. tit. 13. art. 6. quest. 1. gloss. in Clem. 1. in verbo, a Canone, de priuilegiis. & Imola ibi, num. 18. Anchar. in Clem. vnica, nu. 12. de reb. Eccles. non alien. & idem Anchar. in cap. Eos, & ibi Gemin. de sent. excommu. lib. 6. Panorm. in cap. prudentiam, §. fina, & ibi Felin. num. 19. de offic. deleg. Federic. de Senis. Consil. 16. num. 12. S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 77. Angelica, verbo, absolutio, 2. num. 1. Summa Pisanelle verbo absolutio, 1. Sylu. verbo, absolutio, 2. Tabiena, verbo, absolutio, 2. Nauar. in Man. ca. 27. num. 40. vers. Quinto. Couar. in cap. alma mater, par. 1. §. 12. num. 2. de sent. excommu. lib. 6. Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 1. cap. 4. & colligitur ex cap. prudentiam, §. Sexta, de offic. deleg. & ex cap. pastoralis, §. præterea, & Panorm. ibi, num. 1. & Felin. numer. 9. de offic. ordin. Par enim potestas ligandi & soluendi est, argum. c. verbum, de penit. distinct. 1. & omnes res per quasunque causas nascitur, per easdem dissoluitur, ca. 1. de reg. iur. arg. l. Nihil tam naturale, ff. de reg. iur. Quæ propositio requirere de alijs censuris, ac de excommunicatione procedit, ubi enim hæc censuræ ab homine latae sunt, ab eodem tolluntur. Hinc sequitur

2 *Primo.* Quod Iudex ordinarius a se excommunicatum semper absolvere possit, cum semper habeat Iurisdictionem, ex Innoc. in cap. Quærenti, de offic. deleg. in fine; & hoc verum est, ubi speciatim & nominatim excommunicauerit aliquem, adeo, ut alius eum absolvere nequeat, nisi ei ab excommunicatore absolueri fuerit permessa facultas. Sic Rich. 4. dist. 18. art. 9. quest. 5. Summa Astenfis, par. 2. lib. 7. tit. 14. quest. 5. Dixi, ubi nominatim seu speciatim aliquem excommunicauerit, ubi enim generale sententiam promulgauerit, absolvere potest ille qui a censura a iure lata, & nulli reservata absoluit, ex Ioan. Imola, in cap. graue, colum. 4. de præbend. & ante eum Io. Andr. & Card. in d. c. graue, & in cap. ex frequentibus, de institut. & Henric. ibidem, & idem Henric. in cap. excommunicamus, 1. post Hostiens. & Io. Andr. ibi, de hæret. Gundissal. de Villadiego, in tract. de Legato, quest. 13. Sot. 4. d. 22. q. 2. art. 3. Concluf. 2. vers. Sed aliud Nauar. in Man. ca. 27. num. 44. vers. Septim. Couar. in cap. alma mater, par. 1. §. 12. num. 4. vers. Secundo, de sentent. excommu. lib. 6. & Summa Astenf. par. 2. lib. 7. tit. 13. artic. 6. q. 1. Quicquid Felin. in cap. pastoralis §. præterea, num. 9. de offic. ordin. Richard. & Astenf. ubi supra, tit. 14. quest. 5. & Vgolin. Tab. 1. cap. 4. in princip. numer. 3. velint, etiam excommunicatum per generalem sententiam absolui ab eo tantum posse, a quo absoluitur speciatim excommunicatus, quorum nos opinionem superiori capite refutauimus, in fine propositionis primæ.

3 *Secundo.* Quod Iudex ordinarius excommunicatū a se absolvere potest, etiam si sic excommunicatus appellasset; Quod procedit, si de talis ordinarius appellationem admiserit, siue eam non admiserit, ex Panorm. in cap. Quæstioni, num. 7. & Propos. ibidem, num. 8. & Imola numer. 55. de appell. potest enim Iudex, a quo appellatur, ea omnia facere, quæ exitum faciliorem causæ reddunt, argum. cap. cum iocundum, de appell. absolutio autem ab excommu-

nicatione, etiam post appellationem a se admissam, faciliorem causæ exitum reddit, quando quidem in hoc casu Iudex, ad quem appellatur, non absoluet eum, sicuti absoluerit, si prius a iudice a quo sit appellatum, absolutus non fuisset. Et hoc multo magis verum erit, ubi appellans appellationem deseruit; tunc enim perinde est, ac si non appellasset, ex Panorm. in d. cap. Quæstioni, num. 7. & in cap. Qua fronte, num. 5. de appellat. Dixi, Iudex ordinarius, quia secus est de Iudice delegato; hic enim et si absoluerit possit excommunicatum, quando appellationem non admiserit, eo quod ad eum redire causa possit, argum. cap. vi. debitus, de appell. non tamen quando appellationem admiserit; nam eam admittendo, se Iurisdictione priuauit, & ideo non absoluet, argument. cap. ubi cum appellati, de appell. lib. 6. & Panormitan. in dict. capitulo Quæstioni.

4 *Tertio.* Iudex ordinarius a se excommunicatum absoluet etiam si excommunicatus ille in alterius dicitur. enim domicilium transulerit, arg. cap. proposuisti, & ibi gloss. verbo, citatus. de foro. compet. cum nullibi casus hic reperitur exceptus; unde, extraneus delictum in aliena delicti committens, si propterea ab eius loci ordinario excommunicatur, a suo Episcopo absolui non poterit, ex Panormitan. in cap. Graue nimis, numero 14. de præbend. & Vgolin. Tab. 1. cap. 4. numer. 7. Angelica, verbo, absolutio, 1. num. 7.

5 *Quarto.* ampliatur dicta propositio, etiam si sic excommunicatus mortuus sit; a solo enim Iudice ordinario absoluitur, cap. A nobis, 2. in fine, §. vt autem, de sentent. excommu. Burg. de irreg. & dispens. par. 6. de absolut. mor. Couar. in cap. alma mater, par. 1. §. 11. numer. 8. vers. Secundo, de sentent. excommu. lib. 6. Nauar. in Man. ca. 27. num. 172. Vgolin. cit. num. 9. cuius absolutionem excommunicati hæres procurare debet, vt præfati auctores instantur.

6 *Quinto.* Procedit, etiam si sic excommunicatus ingreditur Religionem; in hoc enim casu saltem ante professionem a solo ordinario excommunicante, & non ab eius Religionis prælato absoluitur, vt vult Vgolin. ubi supra, c. 4. num. 10. sicut enim mors naturalis excommunicatum non liberat, quo minus ab excommunicatore absoluitur, vt dictum est supra, ita multo minus mors civilis eum liberabit, cum plus naturæ impedimentum, quam accidentale operetur, arg. l. Qui habent, ff. de tutel. & hanc etiam sententiam tenent Innoc. in c. cum illorum, §. Qui si claustrales, de sentent. excommu. & Raym. vt refert Astenf. loco inferius citando. Contrariam tamen sententiam sicut cet, absolui hunc posse a Prælato etiam durante anno probationis, tenent Hostiensis in Summa, lib. 5. tit. de sentent. excommu. num. 13. §. sed quis absolvere Regulares, vers. Quid si quis fugiens, & num. 14. §. Et qualiter, sub §. Quæ tum, vers. Quid igitur si quis ob fauorem, Summa Astenf. par. 2. lib. 7. tit. 13. art. 1. quest. 10. & quest. 11. Lapsus est leg. 47. num. 6. S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 76. vers. Septimo. Tabiena, verbo, excommunicatio, 1. num. 10. ver. Nono. qui duo vltimi auctores affirmant Fratres ordinis Prædicatorum posse eos absolvere ante ingressum eorum, ex speciali priuilegio, quale priuilegium habent omnes alij religiosi.

7 *Sexto.* Procedit hæc propositio non solum in Iudice ordinario, sed etiam in delegato & subdelegato, ita, vt ipsi etiam solum a se excommunicatum absoluant, vt habetur in cap. prudentiam, §. Sexta, de offic. deleg. & in cap. pastoralis, §. præterea, de offic. ordin. gloss. in cap. cum inter, in verbo, ligare, & ibi Felin. nu. 5. de maior. & obed. Est igitur hæc generalis Regula inter auctores, vt qui excommunicationis, aut alterius censuræ sententiam tulit, solus ipse absoluat, vt videre licet apud eos omnes, quos superius citauimus.

Hæc tamen Regula, seu propositio sic in vniuersum ab auctoribus approbata in nonnullis casibus limitanda est.

8 *Primo* enim, nec ipse absoluet, ubi superior eius id sibi omnino prohibuerit, cap. graue, & ibi Panorm. numer. 7. de præbend. ubi id habetur de suspensis per Concilium a benefici-

beneficijs conferendis pro eo quod indignis scienter post secundam admonitionem non correkti contulerunt Ecclesiastica beneficia, hanc enim suspensionis sententiam nullus excepto summo Pontifice, vel vno ex quatuor principalibus Patriarchis poterit relaxare, prout Innocentius III. libi determinavit, & tradit Syluest. verbo, absolutio, r. num. 3. §. octauus. Vnde Episcopi Vicarii a se excommunicatum non absoluet, vbi Episcopus hoc ei vetuerit, sicut nec vllus alius Iudex maior, aut minor, si id ipsi Papa prohibuerit.

Secundo, Delegatus Papæ, qui excommunicauit aliquem eo quod sententia suæ obedire contempserit, post lapsum annum a die latæ suæ sententiæ diffinitivæ, non potest eum amplius absolvere, sed remittere debet ad Sedem Apostolicam, c. Quærenti, de offic. deleg. & ibi glos. in verbo, ante litis contestationem, quia Iurisdicção eius expirauit in totum, & quoad executionem omnino Innoc. & Panorm. ibi Hostiens. in Summa, lib. 5. tit. de sentent. excommunic. num. 12. §. Quis possit, vers. Si verò Angelica, verbo, absolutio, 2. in princip. Sylu. vbi supra, §. Primus, Tabiena, verbo, absolutio, 2. num. 12. vers. Quæritur octauo, Felin. in c. cum inferior, num. 5. de maior. & obed. Nauar. in Man. c. 27. num. 40. Henriquez lib. 13. de excomm. cap. 28. §. 6. Vgol. Tab. 1. cap. 4. num. 13. sic etiam delegatus Episcopi si post latam sententiam diffinitiuam non absoluat intra annum, aut tempus sibi prescriptum, postea absolvere non potest; ait si causam sibi delegatam non diffinierit, neque absolvere intra annum potest, ex Felino, & Vgol. vbi supra, cuius tamen contrarium tenent glos. & Innoc. & Angelica, vbi supra, & Panorm. num. 7. dicentes, quod si delegatus Papæ excommunicat ante sententiam diffinitiuam, semper vsque ad diffinitiuam, & etiam post vsque ad annum, absolvere poterit: quia Iurisdicção durat vsque ad sententiam latam, & executioni mandatam, & infra annum post sententiam. Et idem dicendum de quolibet alio delegato habente facultatem exequendi suam sententiam, ex Panorm. in d. cap. Quærenti, nu. 8. & Nauar. vbi supra.

Tertio, Quando Ordinarius excommunicauit aliquem incendiariam, & publicauit illum excommunicatum, tunc non potest eum amplius absolvere, sed solus Papa, vt habetur in cap. Tua nos, de sentent. excomm. Syluest. verbo absolutio, 1. num. 3. §. Tertius, Circa quem Canonem notandum est, Quod licet quidam, vt glos. in d. cap. Tua, in verbo, publicati, & ibi Panorm. num. 2. S. Anton. par. 3. tit. 24. capit. 11. Tabiena, verbo, excomm. 5. casu 7. velint incendiariam Ecclesiæ, aut loci religiosi ipso iure excommunicatum esse; rectius tamen alij, vt Sotus 4. d. 22. qu. 2. artic. 3. Conclus. 4. Caiet. verbo, excommunicatio, cap. 2. Nauar. in Man. cap. 27. num. 94. Henriquez lib. 13. de excomm. cap. 28. §. 6. & alij dicunt, nullum incendiarium etiam Ecclesiarum ipso facto excommunicatum esse; Nā c. Tua nos, non excommunicat istos, nec iubet denunciari sed solum ait, quod semel excommunicati & denunciati, non nisi a Papa absolui possint.

Quarto, Nō absoluet ipse, qui excommunicauit, si postquam excommunicauit, ipse met excommunicatur maiori excommunicatione, & denunciatus sit, aut aliquo alio modo Iurisdicçãoe priuatus; quia absolvere est Iurisdicçãois, qua talis priuatur, secus, si solum excommunicatione minori irretitus fuerit, argu. cap. si celebrat, de Cler. excomm. ministr. & cap. duobus, & ibi glo. in verbo, nō expirat, de sentent. excomm. Angelica, verbo, absolutio 2. in princip. Syluest. vbi supra, §. Secundus, Tabiena, verbo, absolutio, 2. num. 12. vers. Quæritur octauo, Vnde, si Episcopus qui excommunicauit, vel Episcopatu se abdicauit, arg. toto tit. de renunciat. vel alio translatus sit, vel ob delictum depositus, aut degradatus; vel ab hostibus, pagani, aut hæretici detentus, non absoluet, cum Iurisdicçãoe priuatus sit c. 3. de suppl. neg. prel. & tot. tit. de trasla. prel. Sic nec Vicarius Episcopi qui excommunicauit, & postea Vicarius esse desijt; Nec Legatus Papæ, aut Visitator, vbi ille Legatus, aut hic Visitator esse desijt, quia tunc Iurisdicçãoe quæ ad absolutionem necessaria est, carent. Et idem dicendum, si aliquis Iurisdicçãois vsum quoad

alios perdidit, tunc enim a se excommunicatos non absoluet.

12 Quinto, Non absoluet qui excommunicauit, quando sententiam illam Papa ex certa scientia confirmat; quod intelligi debet de sententia, quæ est ab homine, ex glos. & Ioan. Andr. in cap. ex frequentibus, in fine, in verbo, confirmantes, de instit. & Panorm. ibi, nu. 12. Summa Astenf. part. 2. lib. 7. tit. 13. art. 6. q. 3. Angelica, verbo, absolutio 2. num. 12. vers. Quæritur octauo, Syluest. verbo, absolutio, 2. num. 4. §. Quarto, & verbo, absolutio, 1. num. 3. §. Quartus, Nauar. in Manual. cap. 27. num. 40. Burgas. trac. de irreg. & dispenc. cap. An excommunicatus a delegato, numer. 6. & c. de absol. maioris excomm. nu. 31. Ratio est: quia qui aliquid ex certa scientia confirmat, suum illud facere videtur, argu. cap. 1. de confir. vtil. vel inutil. & cap. si Apostolice, de præbend. li. 6. Dixi, quando ex certa scientia eam confirmat, hoc est, quando tota causa superior explicatur; seu quando in ea inferitur totus tenor rei confirmatæ, vel quando Papa vitur istis, vel similibus verbis, scilicet, *ex certa scientia*, vel quando confirmat aliquid quod vidit; secus autem, quando vel liquidò constaret confirmationem illam esse per surreptionem obtentam, cap. 2. de confir. vtil. vel inutil. vel quando in forma communi tantum, id est, sine causæ cognitione eam confirmat; vel si sententia esset facta per statutum, tunc enim confirmatio hæc nihil quoad hoc operatur, sed qui excommunicauit, etiam absolvere posset, ex Panorm. capit. 1. nu. 6. de confir. vtil. vel inutil. Angelica, Tabiena, Nauar. vbi supra, & Summa Astenf. dicta q. 3. Henriquez lib. 13. de excomm. c. 28. §. 6. in annotationibus litera G. Vgol. Tab. 1. cap. 4. nu. 11.

13 Sexto, Non absoluet is, cui statim executio simplex excommunicandi sine causæ cognitione commissa est, vt contingit parochis, qui de mandato Episcopi aliquem excommunicant, & idem dicendum, si Papa iam diffinuit negotium, & mandat alicui excommunicare rebellem, aut aliquem alium; hi enim sic excommunicatos absolvere non possunt, sed tantum excommunicare, sicut eis committitur, quia eis non Iurisdicção, sed simplex executio, seu nudum ministerium tantum delegatur, glos. in cap. peruenit in verbo, facere, 7. quæst. 1. & eadem glos. in cap. si homo esses, in verbo, Quousque, 27. quæst. 1. & facit cap. vlt. §. fin. de offic. deleg. Summa Astenf. part. 2. lib. 7. tit. 13. artic. 6. quæst. 2. Angelica, verbo, absolutio, 2. in princip. vers. Sexto, & num. 1. Tabiena, verbo, absolutio, 2. num. 12. vers. Quæritur octauo, Syluest. verbo, absolutio, 1. nu. 3. §. Sextus, Nauar. in Manual. cap. 27. num. 44. Henriquez lib. 13. de excomm. cap. 28. §. 6. Vgol. Tab. 1. c. 4. in princip. nu. 13. & communis est DD. sententia, & idem docet Paluda. 4. d. 8. q. 5. art. 2. fines enim mandati diligenter attendendi, & custodiendi sunt.

Propositio secunda: Superior eius, qui censuram excommunicationis tulit (& idem de alijs censuris dicendum est) ab ea absolvere potest. Sic Panorm. in capitu. prudentiam, §. fina. in fine, de offic. deleg. & in cap. cum ab Ecclesiis, num. 11. de offic. ordin. glos. in Clem. 1. in verbo a Canone, de priuileg. argu. cap. pastoralis, de offic. ordin. Gem. in cap. venerabilibus, num. 2. de sentent. excomm. lib. 6. Ioan. de Lignano in trac. de cens. Eccl. §. decimus octauus, Sum. Astenf. part. 2. lib. 7. tit. 13. art. 6. in princip. S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 77. Syluest. verb. absolutio, 2. in principio Nauar. in Manual. cap. 27. num. 40. Couar. in c. alma mater, par. 1. §. 12. num. 2. de sentent. excomm. lib. 6. Vgol. de censur. Eccles. Tabul. 1. cap. 4. §. 1. nu. 1. & Theologi omnes, vt S. Thom. in addit. 3. par. quæst. 24. artic. 1. S. Bonau. 4. dist. 18. in vlt. par. dist. quæst. 6. num. 85. in fine. Rich. 4. d. 18. art. 9. quæst. 1. Durand. 4. dist. 18. quæst. 4. nu. 8. Palud. 4. d. 18. quæst. 5. art. 2. Thom. de Argétina, 4. dist. 19. quæst. vnica, art. 4. Gabr. 4. d. 18. q. 3. art. 3. dub. 6. Sotus 4. d. 22. q. 2. art. 3. Conclus. 2. vnde Papa, qui est superior omni alio, absolvere potest a sententia omnis hominis, vel cui ipse commiserit, nec in hoc alicui inferiori facit iniuriam, cū suo iure vtatur; propter quod Penitentiarij eius sepe absoluunt a sententijs diuersorum Iudicum, vt Palud. vbi supra, & Martin. Ledesm. 2. 4. quæst. 36. artic. 1. Conclus.

Concluſ. 2. teſtantur, quæ res notior eſt, quàm vt proba-
tione indigeat.

- 15 *Is autem* in hoc loco ſuperior tantum intelligitur, qui
vel primo Iuriſdictionem alterius omnino ad arbitrium
ſuum ab eo auferre poteſt qui excommunicationem tulit,
argum. cap. Graue nimis, de præb. & cap. paſtoralis, §. por-
ro, de offic. ordin. vel ſecundo, qui ſaltem vſum eius impe-
dire poteſt, arg. cap. eum ab Eccleſiarum, de offic. ord. vn-
de Episcopum, Archiepiſcopum, Patriarcham, & alij Eccleſiæ
prelati, a vicarijs eorum excommunicatos abſoluere poſ-
ſunt, cum ad arbitria ſua huiusmodi vicarios reuocare
queant, ex Gemin. in capit. 1. numer. 10, de offic. vic. lib. 6.
& Panorm. in cap. Quoniam Abbas, numer. 10, de offic. dele-
g. Ioann. Andr. in capit. ſua nobis, de offic. vic. & ibidem
Panorm. numer. 5, vbi docent, Episcopum, qui conſtituit
Vicarium, & intrauit eum nõ reuocare, nihilominus reuo-
care eum poſſe ſine pena perituri, maxime, quãdo ſubeſt
iſta cauſa reuocandi; & idem docent de Vicario conſtitu-
to a Capitulo Sede vacante, vt poſſit illum reuocare, etiãſi
fuerit interpoſitum iuramentum illius conſtitutione. Hoc
autem ſecundum, quod dicunt de reuocatione Vicarij a
Capitulo conſtituti, non eſt verum, ex noua Concilij Tri-
dentini ſeſſ. 24. cap. 16. de reform. conſtitut. eo quod licet
conſtituere debeat Capitulum Sede vacante talem Vicari-
um, quia tamen Vicarius ſic conſtitutus auctoritatem
ſuam non a Capitulo, ſed a Concilio accipit, non poterit
a dicto Capitulo ad libitum reuocari. Pari ratione & dele-
gans cenſuras a delegato latus tollere valet, ſicut & dele-
gatum ipſum reuocare ad libitum poteſt, ca. paſtoralis, §.
porro, de offic. ordin. vbi mortuo delegato qui excommu-
nicauit, delegans abſoluit. Sic etiam hac de cauſa ſubde-
legans excommunicatum a ſubdelegato abſoluere valet,
& ſubdelegatum ipſum (dummodo totam cauſam non
ſubdelegauerit) reuocare poteſt, ca. Quamuis, de offic. dele-
g. lib. 6. Hi igitur omnes, ſicut Iuriſdictionem eorum tol-
lere pro libito poſſunt, ita etiam ab eis excommunicatos,
abſoluere poterunt, vt Palud. 4. diſt. 18. quaſt. 5. art. 2. no-
tauit.

- 16 *Eodem modo* Episcopum excommunicatum ab Archi-
diacono abſoluere poteſt: eſſi enim Iuriſdictione illi Epi-
ſcopus omnino tollere nequeat, cum hanc non ab Episco-
po, ſed a iure habeat, (a iure enim Vicarius Episcopum
& Panorm. ibidem, numer. 1. de offic. Archid.) eius tamen
vſum impedire poteſt, & ab eo excommunicatum abſolu-
ere, etiam non præmiſſa ſatiſfactione, quia Ordinarius
eſt totius Diœceſis, vt ex cap. 1. de offic. ordin. colligitur. Et
quamuis Episcopum excommunicatos a ſuis inferioribus,
v. g. ab Archidiaconis, & alijs Iuriſdictionem & facultate
excommunicandi habentibus, abſoluere non debeat, ni-
ſi illis requiſitis, aliter peccet, abſolutio tamen facta tenet,
ſecundum gloſin cap. cum ab Eccleſiarum, in verbo
non relaxes, & ibi Innoc. & Panorm. numer. 3. de offic. ord.
idem Panorm. in cap. officium, prope finem, & in cap. dilecto,
numer. 7. verſ. Caueat ergo Episcopum, & ibi Innoc. n.
2. de offic. Archid. Angelica, verbo, abſolutio, 2. numero 3.
Sylueſt. verbo, abſolutio, 2. in principio. Tabiena, in verbo
abſolutio, 2. numer. 14. verſ. Quæritur decimo. Couar. in ca.
alma mater, par. 1. §. 12. numer. 3. de ſentent. excommuni. li.
6. Summa Aſtenſis, par. 2. lib. 7. tit. 13. artic. 6. quaſt. 4. Ho-
ſtienſis in Summa, lib. 5. tit. de ſent. excommuni. numer. 12.
§. Quis poſſit abſoluere, verſ. Eſt & alia Regula, Vgo. Tab.
1. cap. 4. §. 1. numer. 7. qui omnes expreſſe affirmant, Episco-
pum abſoluere poſſe excommunicatum ab Archidiacono
ſuo, quamuis malè faciat illo prius non requiſito, quia Iuriſ-
dictionem non ſeruat ſubditis ſuis, arg. cap. 2. de exceſſ.
prelat. Hæc tamẽ quæ diximus vera eſſe, intelliguntur ni-
ſi ex conſuetudine Archidiaconi haberent, vt ab eis excõ-
municati nequaquam ab Episcopum abſolui poſſent; aut ni-
ſi ex conſuetudine parem cum eo Iuriſdictionem habe-
rent, ita, vt ab ipſis non appelleretur ad eum, ſed immédia-
tè ad Archiepiſcopum, vel Papam, quia tunc Episcopum ab il-
lorum ſententijs abſoluere non poterit, argum. cap. dilecto,
de offic. Archid. quia non eſt ſuperior eorum in his ca-
ſibus ex Paludan. 4. diſtinct. 18. quaſt. 5. articulo ſecun-

do, Angelica, & Tabiena vbi ſupra.

- 17 *Secus* autem dicendum eſt de illis ſuperioribus, qui hæc
potestatem non habent: non enim poteſt Archiepiſcopus
ad ſuum arbitrium ab Episcopum ſuis Suffraganeis, aut co-
rum Vicarijs excommunicatos abſoluere, niſi in caſu quo
per appellationem cauſa excommunicationis ad eum de-
lata fuerit, tunc enim poteſt, vocatis tamen partibus, &
cognito de appellatione, aliàs non valet abſolutio, capitul.
Romana, & cap. venerabilibus, de ſentent. excommuni-
lib. 6. & ratio eſt, quia nõ eſt Iudex, aut Ordinarius ſuorum
Suffraganeorum, & proinde, nec eos excõmunicare, nec
ab excommunicatione abſoluere valet, extra caſum ap-
pellationis, vt in d. cap. Romana, & d. cap. venerabilibus,
§. excommunicatos verò, de ſentent. excommuni. lib. 6.
& in cap. ad reprimendam, de offic. ord. & cap. per tuas de
ſentent. excommuni. in antiq. Hoſtienſis in Summa,
lib. 5. tit. de ſentent. excommuni. numer. 12. §. Quis poſſit ab-
ſoluere, verſ. Eſt & alia regula. Summa Aſtenſis, par. 2. lib.
7. tit. 13. artic. 6. quaſt. 5. Palud. 4. diſtinct. 18. quaſt. 5. art.
2. S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 77. Angelica, verbo, abſolutio
2. numer. 2. Tabiena, verbo, abſolutio, 2. numer. 13. verſ. Quæ-
ritur Nono Henriquez lib. 13. de excommuni. cap. 24.
§. 2. & cap. 27. §. 3. Vgol. Tab. 1. cap. 4. §. 11. numer. 11. & quod
de appellatione diximus, ſcilicet, quod Archiepiſcopus
abſoluere poteſt Suffraganeorum ſuorum ſubditos, quan-
do ad eum appellatum ſit, dicendum etiam eſt, quando
iure concedente viſitat Diœceſim Suffraganei ſui, tunc
nim eos, & excõmunicare, & ab excommunicatione
abſoluere poteſt.

- 18 *Eodem modo* nec Patriarcha excommunicatos ab Ar-
chiepiſcopis abſoluere poteſt, vt ex d. cap. venerabilibus,
de ſentent. excommuni. lib. 6. communiter colligitur
DD. Nec Legatus a latere, quamuis & Episcopis, & Archi-
episcopis, & ſingulis ſuæ prouinciæ præſit, & Iudex ſit, &
ſuperior, vt tradunt Panorm. & DD. in cap. 1. de offic. dele-
g. & Gundifalvus de Villadiego in tract. ſuo delegato,
quaſt. 8. ab eis excommunicatos abſoluere valet, ex Felin.
in cap. ad eminentiam. numer. 2. de ſent. excomm. Gundifal-
ſuo vbi ſupra, quaſt. 13. & Vgol. Tab. 1. cap. 4. §. 1. numer. 1.
ſicut nec eorum Iuriſdictionem tollere, aut eius vſum im-
pedire poterit.

- 19 *Propoſitio tertia:* Succellor in onere, & dignitate illius,
qui cenſuram tulit, abſoluere poteſt a cenſura quam tulit
ille, qui ſuccedit, vt colligitur ex capit. Si Episcopum 1. q.
3. ita Palud. 4. diſtinct. 18. quaſt. 5. artic. 2. Duran. 4. diſtinct.
18. quaſt. 4. numer. 8. Thom. de Argent. 4. diſtinct. 19. quaſt.
ynica, ar. 4. S. Anton. 3. par. tit. 24. cap. 77. Sylueſt. verbo, ab-
ſolutio, 2. in principio. Nau. in Man. cap. 27. numer. 40. Bur-
gaſ. de irreg. & diſpenſ. par. 6. de abſol. ab excommuni. nu.
15. Vgol. de cenſur. Eccleſ. Tab. 1. cap. 4. §. 3. numer. 1. poſt
Innoc. in cap. Quærenti, in fine, de offic. deleg. & Panorm.
in cap. paſtoralis, §. præterea, numer. 1. de offic. ord. & Ioan.
de Lignano, de cenſur. Eccl. §. 16. nu. 11. quos reſert & ſe-
quitur ibidem, Quod intelligitur non ſolum in excommu-
nicatione, ſed etiam in alijs cenſuris. Ratio eſt, quia ſuccel-
ſor eadem cenſuram perſona cum eo, cui ſuccedit, argum.
capitul. 1. de ſolut. & Palud. vbi ſupra, teſtatur. Vnde, mor-
tuo Abbate, Episcopum, Archiepiſcopum, aut Papam, ſuccelſor
eorum in officio, & dignitate abſoluit. Quod procedit nõ
ſolum in ſuccellore ob mortem alterius, ſed etiam vbi ob
aliam cauſam ſuccedit, ex Durand. vbi ſupra, ſcilicet, quia
vel Episcopum Episcopatum renunciauit, aut ad alium lo-
cum translatus eſt, vel depoſitus, vel alia de cauſa Iuriſdi-
ctione ſua priuatus, ex Sylueſt. verbo, abſolutio, 2. numer.
6. Procedit etiam in ſuccellore Iudicis delegati; poterit e-
nim iſte a ſententia excommunicationis a delegato lata
abſoluere. Sic etiam ſuccellor ſubdelegati ab eo excõmuni-
catum abſoluet. Item, qui eſt ſuccellor ad tempus ſolus,
abſoluere poteſt ab excommunicatione & alijs cenſuris,
quas tulit iſi, cui ſuccedit: Talis autem ſuccellor dicitur ille
qui iure communi exercet Iuriſdictionem, donec ſuccel-
ſor perpetuus conſtituitur; Vnde, mortuo Episcopum, Archi-
episcopum, Patriarcham, ſuccellor eorum ad tempus, ſcilicet
Capitulum Eccleſiæ Cathedralis, abſoluet, capit. 3. de ſup-
plenda negligent. prelat. lib. 6. & capit. vnico, de maior. &
obed.

obed. libr. 6. a quo hodie eligi debet Vicarius, qui ea quæ jurisdictionis sunt, exercere debet, in tra Decretum Concilij Trid. sess. 24. cap. 16. de reform. Et idem, si alio modo vacaret Ecclesia, scilicet per renunciationem, traslationem, depositionem, aut jurisdictionis amissionem, quacunque de causa; aut si Episcopus teneatur ab hostibus captivus, c. 3. de suppl. neglig. prelat. li. 6. & ibi gloss. in verbo, si Episcopus, & verbo, a paganis, & verbo, mortem. Quamvis si a Papa detur visitator in Ecclesia Cathedrali, aut ob Capituli negligentiam ab Archiepiscopo datus sit administrator, talis visitator, aut administrator absolvet, non Capitulum, c. fin. de suppl. neglig. prelat. lib. 6. & c. is cui, & ibi gloss. in verbo, Soli, de elect. lib. 6.

20. **Proposio Sexta:** Delegatus a lege absolute potest ab excommunicatione ab homine lata in duobus casibus.

Primum est, Quando ob paupertatem, inimicitias, senectutem, & alia impedimenta impeditur excommunicatus, quò minus adeat eum, qui de iure communis ipsum absolute debuit, de quibus impedimentis habetur in ca. 10. de his, & c. Ea noscitur, & c. Quamvis, de sent. exc. tunc enim ob Clerici percussum, c. si quis suadente diabolo, 17. quest. 4. aut ob participationem cum excommunicato in crimine, cap. Nuper, de sent. excomm. a proprio Episcopo, aut Sacerdote proprio absolvi potest. Navar. in Manuali, c. 27. num. 89. & num. 90. Vgolin. Tab. 1. c. 4. §. 5. nu. 12. & seq.

Secundus est, articulus mortis, quo quidem tempore, quando nec is, qui sententiam tulit nec eius superior, aut successor, nec iudex ordinatus adiri potest, quilibet Sacerdos ab omnibus non solum peccatis, sed etiam excommunicationibus quibuscunque reservatis absolute poterit; Quod pie semper in Ecclesia Dei custoditum fuit, ne contingeret occasione cuiusquam reservationis aliquem perire, ut testatur, & statuit Concilium Trident. Sess. 14. c. 7. de reformat. Martin. Ledesm. 2. 4. quest. 26. artic. 1. dub. 1. Navar. in Manuali, cap. 16. num. 26. & cap. 27. numero 272. Couar. in cap. alma mater, par. 1. §. 11. num. 8. de sent. excomm. lib. 6. Henriquez libr. 13. de excomm. cap. 27. §. 3. Vgolin. Tab. 1. c. 4. §. 5.

26. In eo autem quod Concilium affirmat omnem Sacerdotem in illo articulo posse absolute, procedit, etiam excommunicatio illa reservata esset Papæ, ex communi DD. sententia; & etiam si Sacerdos ille non esset parochus eius qui absolvendus est, ex Sylv. verbo, absolutio, 1. nu. 8. Navar. Martin. Ledesm. Couar. vbi supra, Soto, 4. dist. 18. qu. 4. artic. 4. & etiam si Sacerdos ille excommunicatus, depositus, degradatus, hereticus, schismaticus, & cuiuscunque similis conditionis esset. Quia tamen hoc multi solò probabile esse putant, ideo poterit quis in articulo mortis talem absolutionem in detestationem heresis, & alterius similis personæ, refutare: Immo vero, si sit periculum ne talis Sacerdos huiusmodi egrotum seducat, non solum potest, sed etiam absolutionem talem refutare debet.

27. Addo tamen, quod etiam in articulo mortis, si sit copia eius, ad quem de iure pertinet absolutio ad illum recurrere, nec posse quemlibet Sacerdotem eo in casu absolute, in eius vero defectu quilibet Sacerdos absolute potest. Probabile etiam est servandum esse ordinem, ita, ut deficiente illo, ad quem de iure pertinet absolutio, recurratur ad supremum illum superiorem qui eodem haberi potest adeo ut si sit excommunicatio Papalis, & non potest recurrere ad Sedem Apostolicam, quia distat, recurrendum est ad Episcopum; si autem non possit habere proprium Episcopum, ad parochum proprium recurrat.

Quod si commode vocari non potest proprius parochus sine detrimento & periculo infirmi, ad quemcunque propinquum Sacerdotem recurrere poterit, in quo casu absoluitur a peccatis directè, sine onere iterum ea cōfrendi, ab excommunicatione vero reservata verè quidem absoluitur, ita ut si deinceps moriatur, alia post mortem absolutio non est necessaria, etiam si Papæ absolutio reservata sit, ut de communi sententia testatur Couar. eodem §. 11. num. 8. Sicut nec opus erit alia absolutione etiam si non moriatur, ex Soto, in 4. distinct. 18. questio. 4. artic. 4. ad secundum, Navar. in Manuali, cap. 16. numero 26. Vgolin. d. §. 5. numero 8. quia tamen ab huiusmodi excommunicatione non directè, sed indirectè absoluitur, scilicet, cum hoc onere, ut si convalueris sit personaliter præsenter illi, cui excommunicatio reservata fuit, mandatum eius, &

24. **Proposio Quinta:** Delegatus cum causæ cognitione, excommunicatum a delegante absolute potest, si tempore delegationis delegans aut denunciatus, aut alia ratione jurisdictionis, aut eius vfu non sit priuatus, secus autem si

Q. novam

non iam penitentiam, si inungat, humiliter suscipitur, ideo si non fecerit, in eandem specie excommunicatio- nem, igitur sic dispensat, remittit, cap. Eos qui, de sententia excommunicat. lib. 6.

Articulus vero mortis, non solum intelligitur ille, in quo agitur animam, & moritur, sed etiam ille, in quo ita propinquus est mortis, ut indicio peritorum medicorum, intra paucos dies moriturus existimetur; Ratio est: quia si expectetur ultimus articulus, periculum est, ne sine absolutione moriatur. Præterea, articulus mortis propter agilitudinem putatur, vel quando quis brevi infra paucos dies moriturus est ex senectute, vel ex infirmitate; vel quando ex alia causa imminet propinqua mors valde probabiliter, ita, ut ratione præsentis periculi mors sit in fieri quædammodo, ut Philosophi loquuntur; ut si quis in mari sit, & orta tempestate, aut naufragium probabiliter imminet, item, si naves in bello propinquas sit conflictui, & hostes fortes aggressus est. Item, si quis damnatus est ad mortem, ita, ut intra paucos dies sit prosequenda executio. Item, si quis loca periculosa videret, & baptizati commoverentur, pertransire cogitur. Sic etiam quando mulier partui proxima est, ubi diffinitio parere solet, vel ubi primo partu, & postea de ipsa, qui se castrando tribuit, & denique quædamque probabiliter arbitrio viri boni & presentis securitatis est mors, sine ab extirpatione, sine ab infirmitate, & hinc articulus, seu articulus mortis, seu extremæ necessitatis, ut communiter scribunt auctores, Sanctus Thomas in addit. tertie partis, questio octava, articulo sexto, & quarto distinctione 20. questione prima, articulo primo, questio octava, secunda, Palud. 4. dist. 17. questione tertia, & dist. 20. quest. 1. artic. 2. Conclus. 3. Martin. Ledesma. 2. 4. quest. 26. artic. 1. Sorus 4. dist. 18. quest. 4. art. 4. Henriquez lib. 13. de excomm. cap. 27. §. 3. Ioan. A. de in cap. pastoralis, §. 1. de offic. ordin. & ibi Panorm. num. 3. Nuar. in Manuali, cap. 26. num. 31. Coar. in cap. Alma mater, par. 1. §. 1. num. 8. de sent. excomm. lib. 6. Vgolin. Tab. 1. §. 4. num. 9. & Sylvest. verbos. absolutio, 1. num. 8. & num. 10.

Difficultas solum eximenda restat, An scilicet excommunicatus & non nuntius denunciatus siue à Papa, siue ab alio Ordinario, siue ab exequatore Apostolico, absolui possit à confessario, virtute confessionalis, seu suble, quo confertur potestas absolventi ad eiusmodi peccatis & censuris, etiam Sedi Apostolicæ reservatis, & etiam in Bulla, Censuræ Domini contentis. In qua re auctor Compendij Privilegiorum Mentianum, verbo, Absolutio quoad seculares, secundo Notab. 19. docet non posse; at sine textu, aut ratione aliqua efficax hoc affirmavit.

Vnde, & verior & communior opinio Doctoris est, etiam nominatim excommunicatum & denunciatum à quocunque absolui posse ab huiusmodi confessario approbato in foro interiori, & conscientie, quoad suos effectus, impletis & servatis prius illis, quæ confessionale, seu subleum præscribit, ita ut postea nec Ecclesia Suffragijs, nec participatione Sacramentorum, aut Indulgentiarum privetur. Sic Martin. Ledesma. 2. 4. q. 26. artic. 1. dub. 9. Sorus, 4. d. 22. q. 2. artic. 3. Conclus. 2. Nuar. in Manuali, cap. 27. num. 278. Coar. in cap. Alma mater, par. 1. §. 1. num. 12. & numer. 16. Henriquez lib. 13. de excomm. c. 27. §. 5. Vgolin. Tab. 1. cap. 10. §. 4. num. 1. & seq. Quorum opinio & æquitate, & ratione probari facile potest. Et enim æquitas & pietas sua dant, eam esse & Ecclesiæ, & Summi Pontificis intentionem, penitentes omnes ad se venientes recipere, omnesque saluos fieri ad mentem ipsius Christi. Cum ergo nec ex verbis Bullæ, nec speciatim contrarium in suble habetur, dicendum erit, intentionem Papæ hanc esse, ut etiam nominatim excommunicati & denunciati absolui possint. Accedit etiam ratio non inefficax: quia cum huiusmodi excommunicatio lata fuerit ob peccatum contumacie, & inobedientie, sicut confessarius hic vi illius suble ab illis peccatis absolvere poterit, etiam & à censuris ab eodem incurtis in foro penitentia absolvi poterit, & siquidem alias absolutio illa à peccatis, vana & illusoria, immo nulla omnino foret, quandoquidem excommunicatus in capax omnino est, Sacramentorum, & consequenter absolu-

tionis Sacramentalis, nec absolutus quis à peccatis valide potest, nisi prius ab excommunicatione absolutus, & excommunicatus DD. sententia Richardi, addit. 18. art. 2. quest. 4. Palud. 4. dist. 17. quest. 6. artic. 1. Conclus. 2. Ioan. M. d. 4. dist. 17. quest. 3. Adrian. 4. Sent. quest. 10. 4. de confess. §. si petas circa dicta, vers. 5. Notat autem Summa A. sent. pa. 2. lib. 7. tit. 13. artic. 1. quest. 8. Sylvest. verbos. confessori, 3. numer. 12. dub. 8. ubi ait, hæc esse communem opinionem omnium Theologorum, & Summi Summi Martin. Ledesma. 2. 4. quest. 26. artic. 1. dub. 9. Nuar. in Manuali, cap. 26. num. 7. & in cap. considerat. §. de iustis, numer. 24. de penitent. dist. 3. Coar. in cap. Alma mater, par. 1. §. 1. numer. 2. de sent. excomm. lib. 6. Cum igitur absolutio non possit à peccatis, nisi absolutionem ab excommunicatione præmittat, consequenter dicendum erit, confessario huic potestatem absolventi ab excommunicatione concedi, id quod etiam regula illa communiis confirmat, quæ dicitur, cum aliquid committeretur expedirendum, reliqua omnia, sine quibus illud expediri nequeat, commissa etiam essent, & sic de iustis, omni iudice, & cap. præterea, & ibi glossa in verbis, ex eo quod causa, & cap. suspensions, de offic. deleg. 2. & in cap. pastoralis, §. 1. de offic. ordin.

Circum hæc autem absolutionem ab excommunicatione factam à confessario videtur Bullæ Cenciæ, aut Iubilei, quatuor breviter quatuor ad præsens institutum spectare notanda sunt.

Primum est, Hanc absolutionem communiter tradunt auctores, in foro interiori sed conscientie prodelle solum in foro exteriori talis excommunicatus denunciatus siue non absolutus habendus erit, ita vitandus, quousque à suo excommunicatore absolutus sit, vel ab alio, qui cum in foro exteriori, causa cognita in forma iudicii, absolvere possit, argum. 1. Solet, de sent. excomm. lib. 6. absolutio enim fore penitentialis non impedit processum in foro exteriori, ex glossa in cap. De his in verbis, replicari, de accusat. Nuar. in Manuali, 27. nu. 278. vers. octavo, Coar. in cap. Alma mater, par. 1. §. 1. num. 16. de sent. excomm. lib. 6. Ludovic. Gomessio, in reg. Cancell. de non iudicando roga forma supplicationis, quest. 14. nu. 3. ubi ait, hunc esse vim Sacre Penitentiarie apud Curiam Romanam, Paul. Par. lib. 4. Conf. 67. num. 22. Anton. Corduba tract. de Indulg. quest. 40. Martin. Ledesma. 2. 4. quest. 26. artic. 1. dub. 9. Cosmo Philarco Pistoriensis tract. de offic. Sacerd. par. 3. tertius libro quarto, post cap. 16. in addit. de absolutione vigore Iubilei, Vgolin. de censur. Ecclesiæ Tab. 1. cap. 10. §. 4. numer. quinto, Henriquez lib. 13. de excomm. cap. 27. §. 5. quinto, Id quod exinde consistari potest, quia in aliquibus Bullis & licetis Apostolicis (ut Ledesma & Coar. testantur) exprimitur absolutionem à confessario datam in foro exteriori prodelle, & reum immunitem efficere. Vbi igitur non exprimitur, in foro tantum interiori proderit. Præterea optima ratio est, quia si talis absolutio prodesset in foro exteriori, ut plurimum eederet in præiudicium, & contemptum iudicis excommunicantis, ad quem remitti debet excommunicatus, ut eadem cognita absolvarur, argum. cap. præsentiam, §. Sexta, de offic. delegat. & cap. pastoralis, §. præterea, de offic. ordin. Deinde alias occurrerit scandala, & ecclesiasticus ordo confunderetur, si unicuique sua iurisdictio non servaretur, argum. cap. peruenit, 1. 1. questione prima, vnde, præter absolutionem obtentam à confessario, remitti debet ad suum iudicem, seu satisfieri debet. Vnde Henriquez ubi supra docet, nec parochum ab excommunicatione, nec Episcopum à reservatione Papæ pro foro exteriori, sed solum pro foro conscientie absolvi posse, & colligitur ex Trident. sess. 24. de reformat. cap. sexto. Si tamen iudex esset benignus, posset decetere eam Bullæ absolutionem pro foro exteriori acceptare. Vnde Nuar. tomo secundo, Conf. 23. numer. quarto, de penit. & remiss. docet, Episcopum qui per Breve Sacre Penitentiarie absolvi vult dispensari pro foro conscientie tantum, & ita sententiam scientia privata talem esse absolutum, vel dispensatum, non debere tanquam iudicem in foro exteriori punire, aut inquietare reum, nisi pars petat, quia non interest Reipublicæ facere, cum, verè talis absolutio non delinquit, eo quod

quod Iudex non teneretur ad utilitatem priuatam nisi parte peccante procederet, l. 4. §. Hoc autem iudicium, ff. de dāno infec. nec vti debet scientia sua priuata, vt puniat in foro exteriori, cum necessaria omnino sit scientia publica, quæ per allegata & probata habetur ad hoc, vt tanquam Iudex in foro exteriori delicta puniat, argl. illicitas, §. veritas, ff. de offic. praefidis cap. pastoralis, §. Quia vero, de officio delegati.

32 Est autem introducta absolutio hæc in foro interiori ab expiatione, præcipue in fauorem excommunicatorum, propter crimina occulta, ne homines seipsum in foro exteriori prodere cogereant. Ne autem homines postea abuterentur huiusmodi absolutionibus fori interioris, ad facilius peccandum; ideo sapientissimè etiam ab ecclesia institutum, & perpetuò obseruatum est, vt absolutio fori interioris, nihil omnino proficiat in foro exteriori, quā quādoque crimen detegatur in foro exteriori, etiam penitentia peccata, in exteriori foro accusari, & puniri possit, ac si verè excommunicatus esset, vt notat gl. in d. cap. De his, de accus. & Couar. & alij vbi supra, & idem Cou. li. 2. var. resolut. c. 10. nu. 3.

33 Secundum est, Quod etiam in foro interiori a confessario impendi non debet absolutio ex vi iubilati, vbi offensa est manifesta, sine præuia satisfactione, si vero fuerit dubia, dari debet competens cautio, scilicet, pignoratitia, vel fideiussoria, c. folet, & c. venerabilibus, de sent. excom. li. 6. Sotus, 4. d. 2. q. 2. art. 3. Concl. 2. Martin. Ledesin. 2. 4. q. 26. ar. 1. dub. 9. Nauar. in Manual. c. 27. nu. 278. vers. Sexto. & in c. 1. in princ. num. 53. de penit. d. 6. Henriquez lib. 13. de excomm. c. 28. §. 1. Quamuis enim in Bulla Iubilati non fiat mentio de satisfactione præmittenda, sic tamen intelligi debet, & redigi ad ius commune, arg. ca. causam quæ, de Rescript. & faciunt quæ tradit gl. in c. paratus, in verbo, si verba, 23. q. 1. Non enim intendit Pontifex Bullis suis quempiam lædere, arg. c. super eo, de offic. deleg. & c. Quamuis, de Rescript. lib. 6. vnde absolutio impensa per confessarium in offensa manifesta, vel in dubia, non præmissa reali satisfactione, vel cautione cum pignoribus, vel com fideiussoribus (dummodo id commode ab absoluto fieri possit) nulla, & irrita esset, vt Ledesin. Sotus, Henriquez & alij vbi supra testantur.

34 Tertium est, Quod in foro exteriori aliquando offensa, vel contumacia dici possit dubia ob id, quod promptæ & liquidæ probationes ad contumaciam consulendā non offerantur, in foro tamen penitentiali, vbi penitens se excommunicatum, & ligatum, aut ad damnum illatum resarcendum teneri nouit, illud omnino confiteri tenetur, & tunc quidem Deo, cui cuncta sunt manifesta, cuiusue oculis omnia sunt nuda & aperta c. erubescit, d. 3. 2. offensa illa manifesta habetur; ideoque confessio facta Sacerdoti, offensam illam manifestam facit, sicut etiam probationes ipsam in foro exteriori præstant, arg. c. si, de cohab. Cler. & mul. & c. olim, de verb. sign. vnde tunc confessio satisfactio præmittenda erit, ex Mar. Ledesin. 2. 4. q. 26. ar. 1. dub. 9. Nau. in Man. c. 27. nu. 278. vers. Sexto.

35 Quartum est, Qui sic confessario Sacerdoti confitetur, quem virtute Iubilati, aut literarum Apostolicarum priuilegio eligere potest, vt absoluat ab excommunicatione & calibus referuatis Papæ, vel Episcopo, vel alteri, & ab omnibus censuris, si is qui huiusmodi Sacerdoti confitetur, peccatum aliquod per obliuionem vel inaduertentiam, seu incitiam, quæ ne sciebat id esse peccatum, ei confiteri omiserit, cuius absolutio est reseruata, vel cui annexa est excommunicatio a superiori solo absoluenta, & absolutionem generalem a peccatis & censuris obtinuerit, absolutus omnino censetur ab excommunicatione illa & censura, & a peccato illo, quod per obliuionem confiteri omisit; & quamuis peccatum illud confiteri postea teneatur, cū ei in memoriam redierit, absolui tamen poterit a quocunque Sacerdote simplici, etiam si potestatem absoluedi a peccatis, & censuris reseruatis non habeat, vt latius tradunt Gab. 4. d. 17. q. 1. ar. 3. dub. 2. in fine. Summa Altensis, p. 2. lib. 7. tit. 4. q. 6. in fine. Adrian. 4. Sent. quæst. 4. de confessione, §. si petas circa dicta, vers. Ex hoc sequitur. Angelica verb. confessio l. nu. 12. Syluest. Confessio, l. q. 19. Tabiena,

verbo Confessio, 2. nu. 17. §. Decimosexto. Nauar. in cap. consideret §. cautus, nu. 30. vers. Illud vnum, de penit. dist. 5. Couar. in c. alma mater, par. 1. §. 1. n. 12. de sent. excom. lib. 6. qui ferè omnes pro hac re citant Palud. 4. qui tamen id non dicit, quamuis forte colligi poterit ex illis, quæ docet 4. d. 18. q. 5. art. 3. Concl. 4. Et quidem de absolutione a peccato sic obliuio, res est certissima; habet enim absolutio Sacramentalis hanc vim, vt etiam peccata obliuio tollet, hæc tamen lege, vt sint detum confitenda cum in memoriam venerint.

36 Circa absolutionem itidem ab excommunicatione annexa peccato sic obliuio, & ratione cuius absolutio erat reseruata, & tamen generalem absolutionem obtinuit ab eo, qui absoluit ab excommunicatione potuit, dicendum est, vere absolui & a peccato illo, & ab excommunicatione, ea lege, vt id confiteatur, cum in memoriam incidit, Sacerdoti ordinario, etiam si non possit ab excommunicatione hac aliàs absoluit: Cuius ratio est, quia ab illo peccato per obliuionem omisso, Sacramentalis absolutio absoluit, & denique Sacerdos ab excommunicatione, sine cuius absolutione minimè locum habere potuit absolutio Sacramentalis a peccatis exhibita, absoluit, vt Nauar. & Couar. locis allatis in specie tradunt.

Explicantur dubia quædam circa absolutionem excommunicationis, tam à iure, quam ab homine lata.

Cap. XXI.

S V M M A R I V M.

- 1 Excommunicatus, et iurisdictionem habens, an ab excommunicatione absoluit valeat, si Sacerdos non sit.
- 2 Potestas tam excommunicandi, quam absoluedi ab excommunicatione a Papa solo concedi laico potest.
- 3 Laico in articulo mortis, an concessa sit facultas, vt deficiente alio, qui absoluit possit, ipse ab excommunicatione valide absoluat.
- 4 Laicus in articulo mortis, quare ab excommunicatione non absoluit valeat.
- 5 Absolui an quis ab excommunicatione inuitus possit, & debeat, si in crimine perseverat.
- 6 Excommunicatus regulariter absolutionem petere debet, & quæ huius sit ratio.
- 7 Absolui a culpa inuitus nemo potest, secus autem ab excommunicatione.
- 8 Absoluit ab excommunicatione inuitum iudex regulariter non tenetur.
- 9 Absoluit ab excommunicatione inuitum quibus in casibus possit, & debeat iudex.
- 10 Excommunicatio, vt medicina ad corrigendum contumacem infligitur.
- 11 Absolutio ab excommunicatione inuito tributa, valet, sic tamen iudex sine causa absoluit peccat.
- 12 Absolui, an possit excommunicatus absens, per literas, aut per procuratorem.
- 13 Absolutio ab excommunicatione, in foro penitentiali, aut cum solennitate, per procuratorem nec peti, nec dari potest.
- 14 Absolui, vt possit quis per procuratorem, ab excommunicatione, quid requiratur.
- 15 Excommunicationibus varijs ligatus, an ab omnibus vna absolutione relaxari possit.
- 16 Absolui potest quis ab vna excommunicatione sine eo quod ab alia absoluitur.
- 17 Excommunicatus pluribus excommunicationibus ab vno iudice, vna tantum absolutione ab omnibus absolui potest.
- 18 Excommunicatus pluribus sententijs ab eodem iudice, an ab vna absoluitur, ab omnibus absoluitur sit.
- 19 Excommunicatus pluries ab eodem iudice vna absolutione

- tione quando absoluitur ab omnibus.
- 20 Excommunicatus pluribus sententijs ab eodem iudice, ut ab omnibus unica absolutione liber sit, mens absolventis attendi debet.
  - 21 Excommunicatus pluribus sententijs ab eodem iudice, ab ipsodem solùm absoluitur, à quibus iudex voluit, & potuit.
  - 22 Excommunicatus pluries à diuersis, unus absolutio ut ab omnibus liberetur, non sufficit.
  - 23 Excommunicatus unica tantum excommunicatione, pluribus tamen ex causis, ut absoluitur, causas omnes exprimere debet.
  - 24 Excommunicatus unica tantum sententia, sed ob plures causas, unus tantum causæ mentionem faciens, adhuc ligatus eadem ceteris de causis manet.
  - 25 Absolutionem à censuris impetrans à Papa, aut ab alio, virtute Bullæ, aut Iubilæi, quid facere debeat.
  - 26 Excommunicatus ob vnā causam, si dum absolutionem petat, aliam causam explicet, quamuis peccet, regulariter tamen absolutio valeat.
  - 27 Absolutionem ab excommunicatione, expressio falsitatis quānam vitiet.
  - 28 Episcopus subditum suum ab excommunicatione à se latā an in alio episcopatu absolvere possit.
  - 29 Legatus à latere excommunicatum à se, in alterius prouincia, nisi de licentia d' ccesani, in foro contentioso, absolvere nequit.
  - 30 Absolutio per vim obtenta an valida sit.
  - 31 Absolutionem ab excommunicatione per vim & metum extorquens, nouam excommunicationem, sine alterius absolutione, incurrit.
  - 32 Metus cadens in virum constantem quis censendus.

Circa Tertium variè difficultates moueri possunt, quas in sequentibus maioris, & facilioris intelligentiæ causa breuiter absoluemus. **Q**uium

1 Prima est, An qui excommunicauit, & Iurisdictionem habet, absolvere ab ea excommunicatione possit, si Sacerdos non sit? Cui cum communi DD. sententia respondetur, quod cum par potestas ligandi & soluendi sit, arg. ca. verbum, de pœnit. dist. 1. & arg. l. Qui condemnare, ff. de reg. iur. sicut non Sacerdos eam ferre, ita etiam ab eadem absolvere potest, cum hæc Iurisdictionis fiat, sic S. Thom. in addit. 3. part. q. 22. art. 2. Palud. 4. d. 18. q. 2. art. 3. Concl. 4. S. Anton. 3. par. tit. 24. c. 77. vers. absolutio autem. Summa Alensis, 2. par. lib. 7. tit. 13. artic. 1. quæst. 13. Angelica, verbo, absolutio, 3. nu. 17. Tabiena, verbo, absolutio, 2. nu. 6. §. Queritur quarto, Couar. in cap. alma mater, part. 1. §. 11. num. 10. de sent. excom. lib. 6. Henriquez lib. 13. cap. 27. §. 4. Vgolin. de cens. Eccles. Tab. 1. c. 2. §. 10. qui omnes docent hanc potestatem excommunicandi, & ab ea absolueri Iurisdictionis esse, & non ordinis, & competere posse Clericis etiam nondum sacris ordinibus initiatis, dummodo Iurisdictionem in foro contentioso habeant, & satis est quod sit consuetus; etenim absolutio ab excommunicatione, non est absolutio Sacramentalis pœnitentiæ, quæ propriè pertinet ad absolutionem à culpa (huiusmodi enim absolutionem solus Sacerdos dare potest) sed est Iurisdictionis, & fori exterioris. Quamuis igitur ad culpam tollendam ratione criminis, & contumaciæ contra. Ecce requiratur absolutio Sacerdotis, adeo, ut eam non nisi Sacerdos etiam ex commissione Papæ tollere possit, quātum tamen ad potestatem absolueri ab excommunicatione, & ad restituendum communioni hominum, necnō ad reddendum h. ibilem ad actus legitimos, etiam nō Sacerdos, immo prima tantum tonsura initiatus sufficiens minister est, dummodo Iurisdictionem in foro contentioso habeat ordinariam, aut delegatam: nisi absolutio hæc faciendā sit solennibus precibus, alijsque caerimonijs, de quibus in c. cum aliquis, 1. q. 3. & c. A nobis, 2. de sent. excom. habetur; tunc enim quicquid Couar. vbi supra, velit

etiam nō Sacerdotem cum illa solennitate absolueret potest, alij tamē omnes vetiūs tradunt, Sacerdotē esse debere.

Potest tamen Laico facultas hæc tam excommunicandi, quam ab excommunicatione absolueri à Papa, (non autem ab alijs prælatis) tribui; cum vt Iurisdicō Ecclesiastica à solis Clericis exerceatur, iure tantum Pontificis cautum sit, cap. Decernimus, de iudic. cui iuri Papa præst. arg. cap. proposuit, de concess. præb. ita glos. in c. bened. quidem, in verbo, Præter Romanum, dist. 96. & in cap. Ad hoc verò, in verbo, Ducibus, dist. 32. Palud. 4. d. 18. q. 2. artic. 3. Concl. 5. Panorm. in cap. ab excommunicato, & in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, nu. 5. de Rescript. & in cap. Sacrosancta, num. 2. de elect. & Panorm. & Felin. in cap. Canonica, de sent. exco. Tabiena, verbo, absolutio, 2. nu. 8. §. Queritur quinto, Couar. in cap. alma mater, part. 1. §. 11. nu. 3. vers. Quarto, de sent. excom. lib. 6. Vgol. Tab. 1. c. 2. §. 10. nu. 4. & Tab. 1. cap. 4. §. 5. nu. 6. vbi docet, etiam in articulo mortis non Sacerdotem absolueri posse ab omni excommunicatione, & hanc facultatem ei ab Ecclesia concessam esse, dummodo non ad sit qui aliās ab ea absolueri posset, & debet, sicut enim Ecclesia pro eo articulo concedit, vt quis à quocūque Sacerdote absolui possit à casibus reseruatis, & censuris, ex Conc. Trid. sess. 14. c. 7. de casuum reseruatiōe, ne hac occasione animæ pereant; ita etiam dubium non est, quin si pia mater Ecclesia interrogata esset, an deficiente Sacerdote qui aliās posset, & debuit absolueri, ab Ecclesiastico iudice alterius territorij absolutionem ab excommunicatione tribui posse vellet, etiam si Sacerdos non esset, responsuram esse, se id velle, cum in utroque casu eadem ratio, animarum scilicet fauor agatur, quam etiam sententiam sequuntur glos. locis inferius citandis, Pan. in c. A nobis, 2. nu. 19. de sent. excom. Angelica, & Tabiena, locis citandis, & expressè Henric. li. 13. de exco. c. 27. §. 4. vbi fateretur, Vicarium Episcopi, etiam si Sacerdos nō sit, absolueri posse ab excommunicatione. Quæ sane opinio & pia, & valde probabilis est, quia hæc ratione consilium salutis animarum, & prorogatur Iurisdicō, vt in casu absolueri à peccatis per quocūque Sacerdotē in articulo mortis. Et quamuis Tridentinū solus Sacerdotis mentionem faciat, hoc tamē est, quia de absolutione Sacramentali loquebatur, ad quā necessarius est Sacerdos, & etiā quia in eo articulo constitutus, confiteri tenetur habita copia Sacerdotalis. Licet igitur in his casibus necessarius sit Sacerdos, si tamen talis haberi non possit qui confessionem audiat, haberi autem possit Clericus, qui ab excommunicatione absoluat, is in hoc casu accessit potest qui ab excommunicatione absoluat, ita vt non teneatur post mortem ab ea amplius absolui, & in loco sacro sepeliri debet, & pro eo quilibet orare potest, ex Sylu. in verbo, absolutio, 1. nu. 8. Immo vero, etiam si euadat periculum, vere absolutus est, nec amplius absolueri debet sed solū presentate se debet illi, qui aliās absolueri potuit, & debuit, ne de nouo excoicationē incurrat, c. Bos quis de sent. exco. 6.

3 Ceterum, an in eo mortis articulo, concessa etiam cōfatur facultas laico, vt deficiente alio, qui absolueri posset, ipse ab excommunicatione valide absolueri possit, inter se auctores dissentiunt: Cuius partem affirmatiuam tenent glo. in c. pastoralis, §. præterea, in verbo, Præterquā in mortis art. & ibid. Pan. nu. 2. de offic. ord. & ead. glos. in cap. fures, in verbo, Diacono, de futuris, & ead. glo. in c. A nobis, 2. in verbo, Non potuerit, & ibi Panorm. nu. 10. de sent. exco. Oldrad. Conf. 94. Palud. 4. d. 17. q. 3. art. 3. Concl. 7. vbi ait quod priuatus nō Iudex, nec Sacerdos possit absolueri ab omni excoicatione in morte S. Ant. 3. p. tit. 17. c. 4. §. septimus casus, Angelica, verbo, absolutio, 3. nu. 17. Tab. verbo, absolutio, 2. nu. 8. vers. Queritur quinto, Ripa, tract. de peste, c. de priuilegiis iud. causa petitis, nu. 46. Sylu. verbo, absolutio, 1. nu. 8. vers. Immo, in dicto casu. Artil. verbo, absolutio, nu. 4. Opinio tamē negatiua verior est, quā sequuntur expresse Palud. 4. d. 20. q. 1. art. 2. vbi ait, quod licet Papa cōmittat etiam in casibus, quos reseruat quod in mortis articulo quilibet Sacerdos absoluat quemlibet, scilicet à peccatis, non sic videtur de vinculo excommunicationis, & infra, cum Papa non possit committere non Sacerdoti absolueri à peccatis, sicut nec celebrare, licet

licet non Sacerdoti potuisset committere absolueret ab excommunicatione, non tamen commisit pro tunc, quia necesse non fuit. Sotus, 4. d. 18. q. 4. ar. 4. versic. vtrum ver. o. Nau. in Man. c. 26. nu. 26. versic. Dixi presbyter, & in c. 1. in prin. nu. 84. de pen. dist. 6. Couar. in c. alma mater, p. 1. § 11. nu. 9. de sent. excom. lib. 6. Vgol. de censur. Eccl. Tab. 1. c. 4. § 5. num. 7.

Rationes horum sunt: quia absolutio a censuris conceditur in articulo mortis, vt quis a peccatis absolui possit, cum ergo laicus in articulo mortis a peccatis absolueretur, nequeat non videretur ei concessa potestas absoluerendi ab excommunicatione; Sed hæc ratio non videtur satis firmata: nam in hoc Concil. Trid. Sess. 14. de reform. c. 7. æquæ concessa videtur facultas absoluerendi a peccatis, atque a censuris; ita hanc Paludani, Soti & Nauarri rationem refellit Vgolius vbi supra, ibi quidem ab vtriusque; absoluerendi facultatem tribui, sed non æqualiter, quia enim peccatorum absolutio prærequirit necessario absolutionem ab excommunicatione, vt dictum est; ideo hanc propter illam, vbi opus fuerit, Concilium concessisse censetur, & faciunt ea verba Concilij, *Ne hac ipsa occasione aliquis pereat*. Melior igitur ratio est, quam afferunt gl. in c. 6. in verbo percipere, 24. q. 1. Panor. in c. Quanto, nu. 2. de consuetud. & idem Panor. in c. 2. nu. 19. de iudic. & ibi Decius, num. 23. Couar. & Vgol. vbi supra, Quod in his, quæ ad Clericos spectant, illud solum licet laico, quod concessum eis a iure specificè reperitur, vbi enim Ecclesia laicum aliquid Ecclesiasticum facere posse voluit, in huiusmodi casu necessitatis id expressit, vt patet de baptismo in c. in Necessitate, de consecr. dist. 4. & gl. in c. fin. in d. verbo percipere, 24. q. 1. Cum igitur in iure nusquam concessa sit facultas laico absoluerendi a censuris in articulo mortis, consequens erit Laicum tunc temporis ab excommunicatione absolueri non posse, vnde Imola, in l. 1. prin. 3. col. 3. ff. de publ. iud. ait, sic absolutum a laico non posse in loco sacro sepeliri. Non est tamen negandum primo, quod si sic excommunicatus a laico absolutionem peteret, ad hoc ei proderet absolutionis petitio, vt post mortem ab excommunicatione absolui possit, quandoquidem hac ratione si gorum contritionis dedisset censetur, quod vt quis post mortem absolueretur, requiritur, arg. c. sacris, & c. A nobis, 2. de sent. excom. & expresse docent Imola, in d. l. prima, Nau. in c. 1. in prin. nu. 87. de pen. dist. 6. Couar. d. §. 31. nu. 9. Vgol. d. §. 5. nu. 7. Secundo negati etiam non debet, quin potestatem hanc Papa laicis concedere possit, vt ex his, quæ diximus, manifestum est.

Secundum est, An ab excommunicatione quis iniuitus absolui possit, & debeat, vbi excommunicatus in crimine perseverat. Hanc questionem tractant S. Th. in addit. 3. p. q. 24. ar. 2. Halensis in 4. par. Summæ, q. 22. memb. 1. ar. 7. §. 1. S. Bonau. in 4. d. 18. in vlt. par. dist. q. 6. Rich. 4. d. 18. ar. 10. q. 1. Palud. 4. d. 18. q. 5. ar. 3. Concl. 1. Gabr. 4. d. 18. q. 3. ar. 3. dub. 7. Martin. Ledesin. 2. 4. q. 26. ar. 2. Sotus 4. dist. 21. q. 2. art. 3. Concl. 6. Henriquez lib. 13. de excom. c. 29. §. 1. Ex Canonistis gl. in c. significasti, in verbo, si petierit, de eo qui dux, in Matrim. quam poll. per adult. Ioan. Calder. quem refert Panor. in c. ab excommunicato, nu. 20. de Rescript. & idem Panor. in d. c. significasti, nu. 7. Summa Astenfis, par. 2. lib. 7. tit. 14. q. 1. Felin. in c. Apostolicæ, nu. 2. de excep. Marian. Socin. in c. super eo, 2. num. 4. & §. de sent. excom. & in c. super dubijs, num. 17. tit. eod. & lib. 5. Anton. 3. par. tit. 24. c. 77. Syluest. verbo absolutio 3. dubio 6. Angelica, verbo absolutio 3. nu. 7. Tabiena, verbo absolutio 2. nu. 19. §. Queritur decimoquarto, Vgol. de cens. Eccl. Tab. 1. cap. 19. §. 2. Ex quorum doctrina hæc colligitur.

Primum est, Quod excommunicatus absolutionem petere debet; quia cum excommunicatio ob contumaciam feratur, nisi absolutionem quis petat, an correctus sit nec ne ignoratur; cum tamen excommunicationis finis sit, vt corrigatur.

Secundum est, Quod licet a malo culpæ, eo quod non nisi propria voluntate committitur, nemo iniuitus absolui possit, excommunicatio tamē cum malo culpæ sit, sicut

in aliquem iniuitum ferri potest, ita & iniuitus ab ea absolui poterit; & absolutio impenfa tenet, quando excommunicatio illa a Iudice lata fuerat, si enim excommunicatus erat excommunicatione lata a iure, tunc Halensis, Bon. Rich. Gabr. & Astenfis docent, quiniuitus absolui non potest, qui enim manere vult in crimine, cui annexa est excoicatio, exempli gratia, in hæresi, ab ea absolui nequit, vt Vgol. post Gabr. vbi supra notat & facit c. damnationis sententiam, 24. q. 2. vbi dicitur, [Damnationis sententiam quicunque meretur accipere, si in suo sensu voluerit permanere, nullus relaxare poterit.]

Tertium est, Quod excommunicatus a Iudice, aut iuste, aut iniuste excommunicatus; est si iniuste, tenetur iudex cognita iniustitia, etiam inuito excommunicato sententiā relaxare, & nolentem absolueret. Si vero iuste excommunicatus est, tunc quidem regulariter absolui non debet iniuitus, immo aggregatione celsatur, & aliarum penarum adiectione coercendus erit, vt sic citius dolore, & molestia affectus, respiciat, & a contumacia discedat, arg. c. Clericus, de cohab. Cler. & mul. & c. veritatis, de dolo & contum. & c. præfenti, §. q. 2. & facit v. s. Ecclesiæ, vt habetur cap. 2. de sentent. & re iud. libro 6. vbi Innocentius IV. Fridericum Imperatorem in contumacia perseverantem, post inflictam excommunicationem, etiam Regno priuauit.

Dixi, regulariter, quia ex causa rationabili, quæ est, quædo Index videt, quod absolutio illa esset magis medicinalis animæ contumacis, quam eius excoicatio, & quod non esset præiudicialis salutis communitatis; Item, vbi immineret vtilitas Ecclesiastica ex absolutione, seu impediretur ordinatio Ecclesiæ, & plurimum obesset communitati propter participationem, si non absolueretur, in his, & similibus casibus, poterit Index discretè excommunicationem iuste latam remittere, inuito illo qui excommunicatus est, vt notant S. Thom. in addit. 3. part. quæst. 24. artic. 2. ad 2. Angelica, Syluest. Tabiena, Astenfis, Panorm. in cap. Apostolicæ, nu. 1. de except. & facit cap. veniens, 2. in fine, de testib.

Secus autem, vbi talis aliqua causa rationabilis non adesset; Quamuis enim excoicatio infligatur, vt medicina, ad corrigendum contumacem, adeo, vt S. Thom. in d. q. 24. art. 2. ad 2. & Ioan. Andr. in cap. 1. de sent. exco. lib. 6. & alij velint, quod si per excommunicationem quis efficiatur deterius, Iudex eam tollere debeat, quia ex quo videtur illam non proficere, vti debet alio remedio; quorum sententia, vt optimè notat Panorm. in ca. ab excommunicato, nu. 20. de Rescript. vera est, quando est spes de correctione ex alio remedio sublata excoicatio: quia siue plectendo, siue indulgendo, hoc solum bene agitur, vt vita hominis corrigatur, cap. Prodest 23. q. 5. Quia tamen infligitur etiam excoicatio in terrorem aliorum, & ipsiusmet excommunicati iustam penam, ideo, si vel non sit spes de correctione eius ex alio remedio; vel si alij per absolutionem iniuiti redderentur ad contemnendum excommunicationem prout, tanquam Ethicus, & publicanus merito habendus, nec vlla ratione absoluerendus esset, quia bonum commune præferendum est singulari, & Ecclesiasticæ disciplinæ rigor obseruandus est, vt ceteri eius exemplo peccare desistant, vt recte Ioan. Calderin. quem refert & sequitur Panormitan. vbi supra, Halensis, Bon. Gabr. Vgol. & alij, locis citatis movent.

Addo tamen, quod si iudex sine causa absoluat, quamuis hoc faciendo, maxime vbi iniuria alteri inferatur, peccet, absolutio tamen tenet, quia sicut in potestate Iudicis fuit excommunicare etiam iniuitum; ita etiam & excommunicationem reuocare, cum par ius ligandi, & soluendi sit, arg. cap. verbum, de penit. dist. 1. qua ratione auctores inter se aliquantulum dissentientes conciliari posse censemus.

Tertia est, An excommunicatus absens per literas, aut per procuratorem absolui possit?

Quoad Primum, quod per literas possit absolui, expresse docent gl. in c. de manifesta, in verbo iudicanti, 2. q. 1. & c. Quanto, in verb. Epistolam, 2. q. 5. Summa Astenfis, p. 2.

lib. 7. ut. 14. q. 3. Rich. 4. d. 18. art. 10. q. 2. Angelica, verbo abſolutio 3. num. 5. Sylueſt. verbo abſolutio 3. num. 9. dubio 5. Tabiena, verbo abſolutio 2. nu. 19. §. Q. iuritur decimo quarto. Sotus 4. d. 18. q. 1. art. 6. ad 2. & diſt. 22. q. 2. ar. 3. Conclu. 6. Nauar. in Manual. c. 26. num. 14. Henriquez lib. 13. de excom. cap. 19. §. 1. qui omnes docent, quod licet à peccatis non niſi præſens per confeſſionem & abſolutionem Sacramentalem quis abſolui poſſit, ab excommunicatione tamen, & ab alijs cenſuris poſſit homo per literas abſolutionem petere, & obtinere; tamen in uſu iſtæ abſolutionis committere Sacerdoti, qui ab excommunicatione, & peccato abſoluatur, ut Sotus ubi ſupra, d. 22. notauit. Quod ſi petas, quando ſit abſolutus. Reſpondent, quando recipit literas, niſi aliter de mente abſoluentis cõſideretur, & hoc rationabile eſſe dicunt A. ienſis, & Richardus ubi ſupra, ſicut enim abſens excommunicari poteſt, ita & abſolui; & ſicut ex tunc quod abſens excommunicatur, non tenetur ſe gerere pro excommunicato, antequam poſſit excommunicationis ſententia ad eius notitiam peruenire; talis enim error facti non nocet, arg. c. illud, & c. ſi celebrat, de Clet. excom. miniſtr. ita taliter excommunicatus ſe gerere debet pro excommunicato, donec receptis literis de abſolutione certus reddatur. Et ſi literæ ad excommunicatum non perueniant, niſi poſt mortem abſoluentis, tamen abſolutus eſt, ut Rich. & Aſtenſis tradunt; E contra, verò, ſi excommunicatus ipſe moreretur, priuſquam literæ ad ipſum peruenirent, tunc quidem gl. in d. c. Quanto, 2. q. 5. dicit, poſt mortem abſoluendum eſſe, argum. c. A nobis 2. de ſent. excom. habere enim ſicut excommunicationem, ita etiam abſolutio vim ſuam à voluntate, & intentione iudicis; mens autem iudicis, ſicut & legis, non eſt ligare, aut ſoluere niſi à tempore ſcientiæ, ex glo. ubi ſupra, arg. c. leges, diſt. 4. & c. propoſuiſti, diſt. 82. & c. Bidui, 2. q. 6. Vnde immetitò Vgolinus, de cenſur. Eccleſ. Tab. 1. cap. 19. §. 1. num. 5. contra communem DD. ſententiam docuit, abſolutionem per literas fieri non poſſe, ſed neque excommunicationem; cuius ratio ex his, quæ diximus, facile diſſolui poterit, & colligitur contrarium ex d. cap. de manifeſta, 2. quæſt. 1. & cap. Quanto 2. q. 5. & c. Quilibet 2. quæſt. 6. quæuis ipſe hos textus aliter exponi poſſe cenſeat.

13 Quoad ſecundum, de Procuratore, an ſcilicet abſens per procuratorem abſolui poſſit, Quamuis nonnulli ut in hoc, in cap. cum deſideres, in verbo, abſolutus, de ſent. excom. & Hoſtienſis, quem reſert & ſequitur Panor. in d. c. cum deſideres, num. 7. Anchar. in c. Eoſ, in fine, de ſent. excom. nu. lib. 6. velint, abſolutionem per procuratorem peti non poſſe, quoad Eccleſiam militantem, eo quod abſolutio requirit confeſſionem, contritionem, & introductionem in Eccleſiam cum cõmunione quibuldam, ca. A nobis 2. de ſent. excom. quæ per abſentem; aut procuratorem fieri non poſſunt, communis tamen & vera ſententia eſt, quam Ioan. And. in cap. Q. u ad agendum, de procur. lib. 6. Archid. in c. Eoſ qui, & ibi Gem. & Steph. Coſta, nu. 16. de ſent. excom. Specul. in tit. de procur. ſitem opponitur, Marian. Socin. ſen. in cap. ſuper eo, nu. 7. & 8. de ſent. excom. Angelica, verbo abſolutio 3. num. 6. Sylueſt. verbo abſolutio 3. num. 9. dubio 5. Tabiena, ver. abſolutio 2. nu. 19. §. Q. iuritur decimo quarto. Vgolin. de cenſur. Eccleſ. Tab. 1. cap. 19. §. 1. nu. 2. ſequitur abſolutionem ab excommunicatione in foro penitentiali, ant etiam cum illa ſolennitate, ca. A nobis 2. de ſent. excom. nec per procuratorem peti, nec dari poſſe, cum ad hanc neceſſaria ſit præſentia eius, qui abſolendus ſit; abſolutionem verò in foro iudiciali & exteriori, hoc eſt, ut excoicatus ad abſolutionem procuratorem mittat, qui ab eo petat, ut abſentem ab excommunicatione abſoluatur, licet ſine cauſa fieri non debere doceant, maxime ubi ſic excommunicatus ipſum iudicem commodè adire poſſit, ex cauſa tamen iuſta, ſcilicet, quando non adest, cui commodè facultas hæc abſoluendi præſentia delegetur, (prout uſu receptum eſt) aut excommunicatus iudicem ipſum commodè adire non poſſit, per procuratorem abſolutio fieri poteſt; quandoquidem & abſens, & inuſualiquando, ut diximus, abſolui poterit; immo verò, etiam ſi ſine cauſa ſic abſoluatur, abſolu-

tio tamen tenet; Nam ſi valet excommunicatione, etiam non tenetur ſolennitas illa, de qua ſupra, multo magis abſolutio valebit, ut Panor. in c. cum deſideres, nu. 7. de ſent. excom. & idem Panor. in ca. venerabilem, nu. 23. de elec. & alij ubi ſupra teſtantur.

14 Ut autem per procuratorem ſic excommunicatus abſoluatur, procurator ſic datus ſpeciale mandatum abſolutionem petendi habere debet, ut docent glo. in cap. Qui ad agendum, in verbo, vel pacificè, de procur. lib. 6. Specul. de proc. ſitem opponitur verſic. 16. Vgolin. d. cap. 19. §. 1. num. 3. ut ſic conſtet excommunicatum à contumacia diſſeſſiſſe, debetque mandatum illud ſpeciatim continere à qua excommunicatione abſolui petat excommunicatus, ex Marian. Socin. in c. ſuper eo, 2. nu. 9. de ſent. excom. niſi ubi quis peteret abſolutionem à quacunque excommunicatione, etiam ſi eius non recordetur, in hoc enim caſu ſpeciatim mentio non requiritur, ex quo fieri nõ poſſit, Vgolinus ubi ſupra notauit. Et ſicut excommunicatus ipſe ſi præſens eſſet, non niſi cum iuramento præſtito, & exhibitæ cautione (ut ratio cauſæ poſtulat) abſolueretur, arg. cap. cum deſideres, & cap. ex tenore, cum ſeq. de ſent. excom. in antiq. & cap. venerabilibus, ſ. porto, de ſen. ca. com. lib. 6. & cap. ex parte 1. de verb. ſignific. ita procurator hæc eadem præſtare debet, etiam ſi expreſſum mandatum ad iurandum, & cauendũ non habet, arg. l. Quibona fide, §. ſi alieno, ff. de dan. in ſeculo, quo modo Rex Portugalliæ excommunicatus abſens, per Procuratorem a Nicolao IV. abſolutus fuit, ut teſtatur Specul. tit. de iuram. calum. §. A quibus ſi iurandum. Simile iuramentum præſtitum fuit ab Oratore Regis Galliarum & Nauarra & Procuratore eiufdẽ, DD. de Petona, & DD. de Sotom. anno Domini 1595. die Septembris 17. dum Rex ille excommunicatus, à Clemente Papa VIII. abſolutus fuerat; cuius rei hæc ratio eſt, quia conſtituendo procuratorem, ut ipſi abſolutionem impetret, & ea omnia, ſine quibus abſolutio haberi nequit, mandare cenſetur, arg. ca. præterea, de offic. deleg. & l. ad rem mobilem, & l. ad legatum, ff. de procurat. & l. 2. ff. de iuriſdict. omni. iudic.

15 Quarta eſt, Quid dicendũ ſit, quando quis plurius excommunicationibus ligatus eſt, & abſoluitur ab eo, quod poteſt omnes tollere, nec expreſſit omnes nominati, ſed aliquas tantum; & intelligitur quæſtio hæc ſecula peccatorum abſolutione, & ſolum agatur, de abſolutione ab excommunicatione, quæ in iudicio exteriori concedi ſolet. De qua re tractant S. Thom. ad addit. 3. p. q. 24. art. 3. Alex. and. de Ales. in 4. par. Sum. q. 22. memb. 1. art. 7. §. 2. S. Bon. 4. diſt. 18. in vlt. par. d. quæſt. 2. Rich. 4. d. 18. art. 10. q. 5. Palud. 4. d. 18. q. 5. art. 3. Cõcl. 2. §. 3. Gabr. 4. diſt. 18. q. 3. art. 3. dub. 6. Sotus 4. d. 22. q. 2. artic. 3. Conclu. 6. Canoniz. in c. c. pro cauſa, & ibi gl. in verbo, tanquam excommunicatus, & ibi Panor. nu. 1. & num. 6. & eadem glo. in c. officij, in verbo, excommunicationis vinculo, & ibi Panor. nu. 1. & nu. 5. & DD. ibi de ſent. excom. & eadem glo. in c. ex parte, in verbo, Redire, & ibidem Panor. nu. 1. & nu. 5. de offic. ordin. Summa Aſtenſis, par. 2. lib. 7. nu. 14. q. 5. Angelica, verbo, abſolutio 3. nu. 10. & ſeq. Sylueſt. verbo, abſolutio 3. nu. 11. dubio 7. Nauar. in c. Ita quorundam, glo. vlt. Notab. 11. nu. 12. verſic. Nono colligitur de Iudeis, Covar. in c. alma mater, par. 1. §. 11. num. 13. de ſent. excom. lib. 6. Vgolin. de cenſur. Eccleſ. Tab. 1. c. 19. §. 3. 7. & ſeq. ex quorum doctrina hæc propoſitiones facilius & clarioris explicationis cauſa colligi poſſunt.

16 Prima Propoſitio: Homo ab vna excommunicatione abſolui põt ſine eo quod abſoluatur ab alia. Sed in hoc caſu non cenſetur reſtitutus ad Sacramenta nec ad communionem, quouſque ab omnibus abſolutus ſit. Ratio huius eſt; quia excommunicationes non ſunt ita connexæ, ſicut omnia peccata inter ſe connexionem habent in auerſione voluntatis à Deo; ideoque alia eſt ratio abſolutionis à peccatis in foro penitentiali, alia verò abſolutionis ab excommunicationibus in foro iudiciali; abſolutio enim à culpa non ſit ſine contritione, & gratia gratum faciente, quæ nullam ſecum compatitur culpam mortalem, & proinde vnum peccatum mortale ſine altero remitti non poteſt; excommunicationes verò, quæ pœnæ ſunt, nec taliter

- inter se connexionem habet, nec propriæ voluntatis contrarietate impediuntur, tolli possant separatim, ita, ut possit huius sit, quod quis ab una absoluitur, & in altera remaneat.
17. *Secunda propositio*: Excommunicatus pluribus excommunicationibus ab uno iudice, unica tantum absolutione ab omnibus absolui potest, immo etiam & ab omnibus absoluitur, ubi sic excommunicatus absolui se ab omnibus postulat, & absolvens ab omnibus absoluit & hoc apud omnes certum est.
18. *Tertia propositio*: Excommunicatus pluribus sententijs ab eodem iudice, si ab una absoluitur, intelligitur ab omnibus absolui, nisi contrarium exprimat a iudice absolvente, sic S. Thom. ubi supra, & Astenfis, d. questio. 5. & Sylvestr.
19. *Quarta propositio*: Excommunicatus pluribus sententijs ab eodem iudice, unica tantum absolutione ab omnibus absoluitur, si ille qui absoluit, potuit, & voluit ab omnibus absolvi, & omnes absolventi expressit, & significat fuerint. Est communis omnium DD. etenim, sicut excommunicatus, ita & eiusdem absolutio a potestate, & voluntate iudicis vires suas sumit, ex Panormita. in cap. ex parte, num. 6. de offic. ord. his igitur duabus concurrentibus, valet actus.
20. *Quinta propositio*: Excommunicatus pluribus excommunicationibus ab eodem iudice, non solum ab excommunicatione sibi expressa, sed etiam ab alijs omnibus, una solum absolutione relaxari debet, ubi sententiam habens omnium excommunicationum iudex indefinite, & generaliter excommunicatum absoluit, sic S. Thom. Naua. ubi supra Coualoco citat, & Henr. in eum pro causa, de sent. excom. & summa confel. in 33. q. 120. quia sic de mente solentis presumitur.
21. *Sexta propositio*: Excommunicatus pluribus sententijs ab eodem iudice, ab ipsius solum absoluitur, a quibus iudex voluit, & potuit, unde si ille qui absoluit, potuit ab omni sententijs & ut voluit absolvi, tunc sufficit, quod si noluit ab omni, sed a quibusdam tantum absolvi, tunc non valet absolutio quoad sententiam, de qua absolvens non cogitavit, nec absolvens si cogitasset, si autem absolutus credit probabiliter quod si ille fecisset quod nesciuit, nihilominus absoluit eum, ab omni se absolutum reputare debet. Sic Palud. ubi supra Concl. 4. & Coualoco citato. Conclusio. Quorum omnium ratio est, quia ut potestate, & voluntate concurrentibus, valet actus ita utraque non concurrente, non valet, arguuntur capitul. cum super de offic. deleg. l. multum interdict. C. si quis alteri, vel sibi.
22. *Septima propositio*: Excommunicatus pluribus excommunicationibus a diversis iudicibus, unus absolutio non sufficit, sed necesse est ut a quolibet absoluitur, nisi omnes alij ad petitionem eius, absolutionem eius confirmaverint, vel nisi omnes demandent uni absolutionem, pro communis praxis habet, ut notant Panormita. in d. cap. officij, num. 5. de sent. excomm. & Sylvestr. verbo, absolutio, 3. au. 12. dubio 8. vel nisi alter superior fuerit unusquisque quo modo Papa ab excommunicatione cuiusque iudicis absolvi potest immo etiam & in Bullis, alijs eadem facultatem concedere solet. Addit etiam Palud. 4. d. 18. quest. 5. art. 3. Conclusio. 3. Quod quando sunt duo iudices unus cause, & quilibet in solidum iudicare potest, tunc una est iurisdicção in duobus numero, & eo casu unus a sententia alterius absolvi potest, sicut patet in pluribus officialibus eiusdem Sedis Episcopalis; Quod verum est, nisi quando unus præoccupat, alius postea non habet se intromittere, ita, ut possit excommunicare, quia nemo qui condemnare non potest, absolvi potest.
23. *Octava propositio*: Excommunicatus unica tantum excommunicationis sententia, pluribus tamen ex causis, absolutionem petens causas omnes exprimit eisdem, a quo absolvens est, & causam aliquam tacens, absolutus non censetur. Sic gloss. in cap. ex parte in verbo, redire, & ibi Panorm. num. 3. de offic. ordin. & eadem gloss. in ca. cum pro causa, in verbo, ita quam excommunicatum, & ibi Panorm. num. 6. de sent. excomm. S. Thom. in addit. 3. par. q.

24. artic. 3. vers. vel nisi cum quis. Rich. 4. d. 18. art. 10. qu. 3. Astenfis ubi supra, par. 2. lib. 7. tit. 14. quest. 5. Couarr. in cap. alma mater, par. 1. §. 1. num. 13. versic. Prima Conclusio, de sent. excomm. lib. 6. Angelica, verbo, absolutio, 3. num. 10. Henriquez lib. 13. de excomm. cap. 30. §. 2. & Sylvestr. in verbo, absolutio, 3. dubio 7. Qui omnes hanc Conclusionem aut ita in universum ponunt, aut cum Panorm. in d. cap. cum pro causa, Angelica, & Couarr. limitant, ut veram eam esse velint solum, quando quælibet causa per se sufficiebat ad excommunicationem, & æquæ principalis fuit ad excommunicandum, ut Exempli gratia; Qui facit rapinam cum effractione Ecclesiæ, quo casu est excommunicatus Statuto Episcopi, & Canonis, Statuto quidem propter rapinam, Canone verò propter effractionem; cum quælibet videatur principaliter considerata, non tenet absolutio non expressis omnibus causis, arg. ex parte, de offic. ordin. & c. officij, de sent. excomm. quia absolvens absolutionem sic indefinite factam, non nisi ad causam expressam referre intendebat; Si verò solum excommunicatus fuerat una excommunicatione, sed propter plures causas, tunc aut una causa per se sufficit ad excommunicandum, & sic una causa sufficienter expressa tenet absolutio, arg. capit. super literis, de Rescript. Aut omnes de per se non sufficiunt, sed simul iunctæ sic, & tunc quia omnes causæ videntur pariter considerate, non tenet absolutio, omnibus non expressis. Quorum doctrina, licet vera sit, & facile defendi possit, non tamen ipsius Conclusionis fundamentum, & rationem propriam assignasse censetur.

24. *Ratio igitur*, cur una excommunicationis sententia ob plures causas irritetur, & quarum singulæ excommunicationem merentur, petens ab excommunicatione absolui, unus tantum causæ mentionem faciens, ab ea solum cuius causam expressit, non autem a reliquis non expressis, absolutus sit, etiam si indefinite fuerit ab excommunicatione absolutus, ea est, (prout colligi poterit ex ijs, quæ latius a nobis lib. 1. cap. 10. dicta sunt) quia in hoc casu, non una tantum excommunicatione, sed tot excommunicationibus ligatus est, quot causæ sufficientes sunt, ob quas excommunicatus est; unde, perinde se habet, ac si diversis sententijs, diversis temporibus, diversis ob causas excommunicatus fuisset, ut enim in illo c. 10. lib. 1. diximus, & testatur gloss. in eum pro causa, in verbo, Tanquam excommunicatum, in fine, de sent. excomm. una sententia pluribus excommunicationibus innodati quis potest, exempli gratia; Si Petrus legitime admonitus sit, ut concubinam dimittat, quam tamen ad diem præscriptam non dimisit; Item, si fuerit citatus, ut in iudicium veniat, & non comparuit; Et præterea admonitus sit, ut intra decem dies Ioanni debitum soluat, quod tamen non soluit; & hæc omnia sub excommunicationis pena ei præcepta fuerint: de cuius contumacia certior iudex factus, tribus illis causis expressis eum excommunicavit: unica hac sententia, tres excommunicationes pro numero trium causarum incurrisset Petrus dicemus. Sicut igitur qui diversis sententijs variis ob causas excommunicatus est, ab ea solum absoluitur, cuius causam in petitione expressit, & non ab alijs, ut post gloss. in c. Ex parte, in verbo, redire, de offic. ord. præfati auctores tradiderunt: ita etiam variis ob causas, varijs excommunicationibus una sententia irritetur, si absolutionem petens unam solum causam exprimat, eius excommunicationis tantum, cuius causam expressit, absolutionem consequitur: & hoc, etiam si absolutio generalis fuerit, & ab eo facta, qui ab omnibus absolvi poterat; etenim, ad excommunicationem illam, cuius causa expressa fuit; absolutionem suam iudex solum retulisse censetur, argum. cap. cum pro causa, & capit. officij, de sent. excomm. ut post alios subtiliter, & erudite Vgol. de cens. Eccles. Tab. 1. cap. 19. §. 3. num. 10. & §. 4. nu. 4. annotavit. Quæ omnia vera sunt, quando is, qui absoluitur, excommunicationis suæ causas aliquas tacet fraudulenter, & alias exprimit, tunc enim absolutio sic accepta per surreptionem & fraudem, ei quoad excommunicationes ob alias causas tacitas, non proderit, quin adhuc etiam ob illas vitandus sit, & proinde, nec hominum consortio, nec Sacra-

Sacramentis reſtitutus, argum. d. cap. officij, ſecus autem, ſi eas taceret ignoranter, quia tunc non recoſit, aut ignorat; eo enim caſu ſi abſoluens intentionem habuerat ſimpliciter relaxandi excommunicationem, quam tulit in eum ſimpliciter abſolutus eſt, vt Rich. 4. d. 18. art. 10. quaſt. 3. ſcriptum reliquit poſt Hoſtiem in Sum. li. 5. tit. de ſent. excommun. nume. 14. §. Et qualiter, verſ. Sin autem vltra medium, maxime, quando Iudex ſic abſoluens omnes cauſas, & omnes excommunicationes ſciet; tunc enim licet excommunicatus ille omnes illas cauſas non exprimeret, abſolutio tamen omnes excommunicationes tolleretur, quia eum ſcienter ab omnibus abſolvere cenſeretur, vt docet Sum. Aſtenſ. par. 2. lib. 7. tit. 14. quaſt. 6. in fine. Qua diſtinctione facta, non male auctores praefati, qui inter ſe diſſentire videntur, conciliari poſſunt.

25 *Optimum* autem conſilium eſt, quod Raym. & Aſtenſis vbi ſupra, Nauar. in Man. cap. 26. num. 12. & in c. conſideret, §. cautus, num. 30. de penit. d. 5. Couar. in cap. alma mater, p. 1. §. 1. num. 12. de ſentent. excommun. lib. 6. Ioan. Baptiſta Antonucius, in Catecheſi Neapolitana, lib. 5. c. 31. & Vgol. de cenſ. Eccleſ. Tab. 1. cap. 10. §. 4. nu. 11. & Tab. 1. cap. 19. §. 3. num. 7. tradunt, vt qui abſolutionem impetrat à Papa, vel eius Legato, aut ab alio, virtute Bullae, aut Iubilai facultatem abſoluendi habere, abſolui ſe faciat ab omnibus excommunicationibus, & peccatis, de quibus etiam non meminit; quippe quia generali abſolutione ceſſet ab omnibus abſolutus; tunc enim ſi poſtea de aliquibus recolat, non tenetur abſolutionem iterum impetrare; ſed ſolum neceſſe habebit peccatum illud, ob quod excommunicatus erat, ſicut & alia nondum in confeſſione detecta, confeſſeri.

26 *Nona propoſitio*: Excommunicatus ob vnā cauſam, ſi dum abſolutionem poſtulat, aliam cauſam excommunicationis explicet, & proinde ex falſa cauſa abſolutionem obtineat, peccat quidem, abſolutio tamen valida erit. Sic Hoſtienſ. in Sum. lib. 5. tit. de ſentent. excommun. num. 14. §. Et qualiter, verſ. ſin autem, in fine Sum. Aſtenſ. p. 2. lib. 7. tit. 14. quaſt. 8. Panorm. in cap. ex part. nu. 6. de offic. ord. Card. in cap. ab excommunicato, de Reſcrip. & in d. ca. ex par. quem reſert, & ſequitur Nau. in Man. cap. 27. nu. 38. & Philip. Franc. in cap. venerabilibus, §. ſanē, quem etiam textum citat. Panorm. vbi ſupra, de ſentent. excommunic. lib. 6. S. Anton. 3. p. tit. 24. cap. 77. verſ. abſolutio. Syl. verbo, abſolutio, 1. num. 13. dub. 5. & fauet ex parte Couar. in ca. alma mater, par. 1. §. 11. num. 14. verſ. Quibus equidem, de ſentent. excommun. lib. 6. & expreſſe Vgol. in cenſ. Eccleſ. Tab. 1. cap. 19. §. 4. num. 4. Quae propoſitio vt vera ſit, intelligi debet, quando abſoluens intendebat omnino abſolvere, etiam ſi cauſa expreſſa omnino eſſet falſa, vel iniuſta. Nam ſicut excommunicatio ex falſa cauſa lata tenet, quam credebat eſſe veram; immo etiam, quam credebat eſſe falſam, vbi excommunicator intendebat omnino excommunicare, (ſaltem in foro exteriori, dummodo non manifeſte falſa ſit, aut intolerabilem errorem contineat) ita abſolutio ex falſa cauſa data, valebit, vbi abſoluens intendat omnino abſolvere, etiam ſi cauſa expreſſa omnino eſſet falſa, vel iniuſta, vt Panorm. & Vgol. vbi ſupra ratio cinantur & expreſſe tradit Henriquez li. 13. de excomm. cap. 30. §. 3. excommunicatio enim, & multo magis abſolutio ab intentione Iudicis vires ſuas ſumit, maxime, cum iura ad abſoluendum, quā ad ligandum promptiora ſint. ex Innoc. in ca. ab excommunicato, in verbo, obtentis, de reſcript. & facit. l. Arrianus. ff. de act. & oblig. Adde, quod abſolutio iniuſta valida eſt, argum. cap. venerabilibus. §. ſanē, de ſentent. excommun. lib. 6. Abſolutionem autem ex

27 falſa cauſa datam, conſtat eſſe iniuſtam. Et denique ſicut abſolutio valida eſt, etiam ſi cauſa in petitione abſolutionis non exprimitur, quando eam Iudex non expreſſa cauſa dare voluerit; ita etiam valida erit, etiam ſi falſa cauſa exprimitur, dummodo Iudex non obſtante tali cauſa, abſolvere intendat. Ignorantia enim concomitans nō tollit, quin ſimpliciter abſolvere velit, ne praſumatur deceptus & iniuſtus; ſecus autem cenſendum erit, ſi homo ſuppreſſa veritate, vel expreſſa falſitate, obtinuit abſolutionem, quam alias non obtinuisset, ſi veram cauſam expoſuiſſet,

puta ſi abſoluendus dicat ſe ſatiſfeciffe, vel iniuriam tenuiſſe, cum non ſit verum; tunc enim abſolutio ab excommunicatione obtenta ex falſa cauſa nulla eſt; nec excommunicato in foro conſcientie immo nec in foro exteriori cognita falſitate cauſae, proderit; argum. cap. Ex parte, de offic. ordin. & cap. officij, de ſentent. excommun. vbi dicitur, quod ſupprimunt veritatem abſolutio ſubrepta non prodeſt, & argum. ca. 2. de filiis preſbyr. lib. 6. vbi habetur, diſpenſationem per ſubreptionem obtentam nullius penitus eſſe momenti, quando verifiſimile eſt diſpenſantem cum eo diſpenſare noluiffe, ſi defectus tacitos ei fuiſſet expreſſus; & hoc ſenſu vera eſt opinio gloſ. in cap. ex parte, in verbo, redire, de offic. ordin. & Paluda. 4. d. 18. quaſt. 1. art. 3. Concluſ. 5. Innoc. & Imola, in d. cap. ex parte, Angelica, verbo abſolutio 3. nume. 12. & S. Anton. 3. p. tit. 24. cap. 77. verſ. excommunicator. & Couar. in d. cap. alma mater, par. 1. §. 11. num. 14. verſ. Septima Concluſio, dicentium, abſolutionem ex falſa cauſa latam non valere. Ratio eſt: quia vt recte notat Henriquez li. 13. de excomm. cap. 30. §. 4. Iudex ſic deceptus non intendit verē abſolvere, quia ignorantia antecedens, & fraus impedit voluntarium; abſolutio autem ex voluntate Iudicis pender. Sicut a ſimili qui allegat falſam cauſam, ob quam aequē principaliter obtinuit diſpenſationem ſuper irregularitate, aut impedimento matrimonij, aut graui voto, non valet diſpenſatio, vt Henriquez vbi ſupra, §. 4. & Nau. in Man. cap. 27. num. 86. tradunt.

28 *Quinta eſt*, An Episcopopus ſubditum ſuum ab excommunicatione a ſe lata in alio Episcopopatu abſolvere poſſit; Reſpondeo poſſe; Sic Martin. Ledelſm. 2. 4. quaſt. 26. art. 1. Ratio eſt: quia fieri poſſeſt ſine ſtrepitu Iudicij, & ſine iniuria alterius Episcopopi; quae autem fieri poſſunt ſine ſtrepitu Iudicij, fieri poſſunt a ſuperiore circa ſuum ſubditum, etiam in alterius territorio, & provincia, ex Innoc. & Panorm. in cap. Nouit, num. 3. de offic. legat. Oldrad. Conſil. 88. Rich. 4. d. 18. artic. 9. quaſt. 3. Summa Aſtenſis, par. 2. lib. 7. tit. 13. art. 1. quaſt. 4. Angelica, in verbo, abſolutio, 2. num. 5. Sylueſt. verbo, abſolutio, 1. num. 21. dub. 2. Tabiena, verbo, abſolutio, 2. num. 1. verſ. Quartitur vndecimo, & faciunt quae habentur 9. quaſt. 2. quaſi per totum, & l. 2. ff. de offic. Proconſ. & l. fin. ff. de offic. praefect. Vbi. Quae tamen omnia, vt diximus, intelligenda ſunt, dummodo non requiratur vocatio ad Iudicium, quia ſi opus eſſet vocari teſtes, vel alia id genus facere, non poſſet Episcopopus ſubditum ſuum in alterius provincia abſolvere. In his enim quae cauſae cognitionem requirunt, nihil in alterius diocēſi poterit, quia nec ibi pro tribunali ſedere poſſet, ex gloſ. in d. cap. nouit, in verbo, Terminos, niſi habeat licentiam Episcopopi diocēſani. 9. quaſt. 2. cap. Episcopopum. S. Anton. 3. p. tit. 24. cap. 75. Fallit tamen hoc in Episcopopo expulſo, qui petita licentia, licet non obtenta ab Episcopopo, in cuius Diocēſi eſt, poſſet ſedere pro tribunali, & exercere Iuriſdictionem ſupra ſuos ſubditos, dummodo non trahat eos vltra duas diataſ a ſine ſuae diocēſis, qui fuerunt expulſores, ſeu fautores, aut conſiliatores, prout latius in Cle. vni. ca. de foro compet. habetur.

29 *Similiter* Legatus à latere excommunicatum a ſe quauiſ in foro penitentiali, in alterius provincia abſolvere poſſet, non tamen in foro contentioſo, niſi ex licentia Episcopopi Diocēſani. d. c. Nouit, & c. excommunicatis, de offic. legat. & ibi glo. quia verò legati huiusmodi priuilegia multa habere ſolent, per quae auctoritas eorum extenditur, ideo ex literis ſuis quid poſſint; aut non poſſint, exactius colligendum eſt.

30 *Sexta eſt*, An abſolutio per vim obtenta valida ſit? Cui diſſicultati ex communi DD. ſententia Reſpondeo; omnem abſolutionem per vim, & metum in viſum conſtantem cadentem obtentam, nullam eſſe, vt expreſſe habetur in cap. vnicō, de his quae vi, metu ſue cauſa fiunt, li. 6. & ibi notat Ioan. Monach. Anchar. Gemin. Philip. Franc. & gl. per totum. Summa Aſtenſis, par. 2. lib. 7. tit. 2. §. Quadragēſimus ſeptimus. S. Anton. 3. p. tit. 24. cap. 27. Tabiena, verbo, excommun. 5. ca. ſu 32. Caiet. verbo excommunicatio 41. Nau. in Man. c. 27. nu. 125. verſ. Decima ſeptima. Henriquez li. 13. de exco. c. 30. §. 1. Vg. de cenſur. Eccleſ. Tab. 1. cap. 2. §. 4.

2. §. 4. num. 2. & cap. 4. in princip. num. 14. Quod procedit primo, à quocunque vis, aut metu inferatur, etiam à maiore, ut notant Gemina in d. cap. v. art. 3. Ne autem, cum. 2. & Vgl. vbi supra, num. 14. Secundo procedit, siue censura iuste, siue iniuste lata fuerit, cum lex non distinguat, an sententia iusta vel iniusta fuerit, sicut in d. c. vnic. in verb. excommunicat. & quia censura etiam iniusta non illegitima, sed probatis remedijs reuocanda est, argum. cap. Sacro, §. caueat, de sentent. excomm. in d. cap. cum contingat, de offic. deleg. Tertio procedit, etiam si sub conditione, aut ex die censura promulgata sit, & antequam conditio, vel dies aduenerit, vi, aut metu reuocata sit, talis enim reuocatio nulla erit, ex Gemina. Arch. & Fraco vbi supra. Quarto procedit non solum in absolutione excommunicationis maioris, sed etiam minoris, ex Gemina, cit. & Felino, in cap. si quem, omni. 4. de sentent. excomm. in d. c. ratio est, quia cum aliquid de excommunicatione dicitur, quod non solum ad maiorem, sed etiam ad minorem accommodari potest, etiam ad minorem trahitur, ut tradunt gloss. in cap. presbiter, in verbo, excommunicationis, de heret. lib. 6. & similis gloss. habetur in Clem. 1. in verbo, sententis, de privileg. & Gemina. & Franc. in d. cap. vnic. de his, que vi met. cau. sunt. Cum igitur absolutio, de qua agitur in d. c. vnic. ad excommunicationem minorem pertineat, eiusdem capituli dispositio in excommunicationis minoris absolutione locum habebit.

31 Quibus addo, quod qui sic per metum, aut vim absolutionem extorquet, non solum à priori excommunicatione non soluitur, sed etiam nouam excommunicationem dicti c. vnic. de his, que vi. li. 6. incurrit, ut docent Summa Alensis, & Henricus vbi supra, & contra huiusmodi extorquentes absolutionem grauitus inuehitur C. inc. Trid. Sess. 15. de Refor. cap. 3. in fine. vbi ait, Nefas esse, ut Magistratus compellat Iudicem Ecclesiasticum absoluer. Metus autem cadens in constantem virum is est, quando aut mors ipsa, aut corporis cruciatus grauis, aut vniuersorum bonorum, aut patris eorum amissio interminatur, nisi absoluat, argum. cap. 1. & 2. & cap. ad audientiam, & c. cum dilectus, de his, que vi met. cau. sunt, & l. propter licet, ff. de excus. tutor. Item subtractio magni lucri, ut docent Cynus, in l. interpretas, C. de transact. & Anchar. & Franc. in d. cap. vnic. Sed de minori excommunicatione, eiusque vinculo effectibus, & absolutione, haecenus dicta sufficiant, in sequentibus de excommunicatione minori breuiter agendum erit.

De excommunicatione Minori.

De Natura, & effectibus eius.

Cap. XXII.

SYMMARIUM.

- 1 De excommunicatione Minori, que tractanda ab auctore sit.
- 2 Excommunicationis Minoris quot species, tam à Theologis, quam à Canonistis assignentur.
- 3 Excommunicatio Minor quidnam sit, & quare sic appellata sit.
- 4 Excommunicatio Minor qualiter ab excommunicatione maiori differat.
- 5 Excommunicatio Minor qualiter à peccato mortali distinguatur.
- 6 Excommunicatio Minor communione passiva Sacramentorum priuat.
- 7 Excommunicatus Minor, nec Confirmari, nec Eucharistiam sumere, nec Matrimonium contrahere, nec ordinibus initiari potest.
- 8 Excommunicatus Minor, Missam audire, & etiam osculum pacis in Missa licet recipere valet.
- 9 Excommunicatus Minor, non solum Ecclesiam intra-

re, sed etiam officia diuina cum alijs in choro recitare potest.

- 10 Excommunicatus Minor actor esse potest in Iudicio.
- 11 Excommunicatus Minor procurator in Iudicio pro alijs esse valet.
- 12 Excommunicatus Minor in Iudicio testis esse potest.
- 13 Excommunicatus Minor an verum Sacramentum recipiat.
- 14 Excommunicatus Minor quoties non peccat recipiendo Sacramentum Penitentis, toties verum Sacramentum recipit, ita ut Confessionem recitare non teneatur.
- 15 Excommunicatio Minor hominem incapacem Sacramentorum non efficit, sed solum ne licet ea recipiat.
- 16 Excommunicatus Minor, quare quoties peccat Sacramentum Penitentis recipiendo, toties irritum sit Sacramentum, & iteranda Confessio.
- 17 Excommunicatio Minor non actiua collatione, sed passiva solum Sacramentorum receptione priuat.
- 18 Excommunicatus Minor, administrando alijs Sacramenta, non mortaliter, sed solum venialiter peccat.
- 19 Excommunicatus Minor, recipiendo Sacramenta regulariter peccat mortaliter, nec gratiam Sacramenti recipit.
- 20 Excommunicatus Minor, quo sensu à Gregorio IX. dicatur grauitus peccare celebrando.
- 21 Excommunicatus Minor, licet peccet Sacramenta conferendo, valent tamen collata ab eo Sacramenta.
- 22 Excommunicatus Minor ad beneficium, seu dignitatem Ecclesiasticam eligi nequit.
- 23 Excommunicati Minor electi ad beneficium an ipso iure nulla, vel potius annullanda sit.
- 24 Excommunicati Minor electi ad beneficium in foro exteriori irritanda est, quamuis sic electi excommunicationis ignarus fuerit.
- 25 Excommunicatio maior electionem ipso iure nullam reddit, non autem excommunicatio minor.
- 26 Peccatum mortale electionem ad beneficium non annullat.
- 27 Excommunicatus Minor Missam celebrando mortaliter peccat, irregularitatem tamen non contrahit.
- 28 Excommunicatio maior quare celebrantem irregularem efficiat, non autem Minor.
- 29 Communicans cum excommunicato minori, in excommunicationem aliquam non incidit.
- 30 Excommunicatio Minor, neque à Iudicio repellit, neque rescripta annullat.

1 Quoniam quæ ad excommunicationem minorem pertinent, magna ex parte in superioribus exposita sunt, hic solum ea adiungemus, quæ ad integram, & perfectionem eius notiam spectare videntur, quæ commodè ad hæc tria reuocari possunt. Primum est, ut Natura, & effectus, quos parit, explicetur. Secundum est, ut Quis eam ferre possit, ostendatur. Tertium est, ut Quis ab illa possit absolueri, declaretur.

2 Quoad primum. Antiquiores Scriptores tam Theologi, quam Canoniste: duas excommunicationis minoris species assignarunt, quarum Vna & præcipua est illa, quæ à participatione Sacramentorum tantum excludit, cap. fin. de Clec. excomm. minor. Alia est illa, quæ separat à communionem fidelium non Sacramentorum, quod colligunt ex cap. præfati, §. q. 2. vbi accusatus, & citatus expectatur per dies septem sine aliqua pena; & deinde per alios septem, hac apposta pena, ut Ecclesiam non ingrediatur ad officia diuina audienda; & postea per duos dies interdicatur ei, ne cum alijs fratribus, vel in Choro, vel in Mensa, vel in Dormitorio comminuetur, ex gloss. in d. cap. præfati, in verbo, cum nuntione, & in cap. in loco §. quest. 4. Turbulum & strepitum faciens tempore Synodi, per triiduum

daum a communione fratrum, non autem Sacramento-
rum, ex glof. ibidem, in verb. excommun. separatur, & ca.
Placit. 2. d. 18. ubi Episcopus impeditus, ne ad Synodum
veniat, & literas excusatorias non mittens, separatur ab al-
iorum Episcoporum communione. & similia habentur
in capit. Quorundam, d. 34. & cap. si quis de alterius, dist.
38. de quibus leg. possunt Rich. 4. d. 18. artic. 7. qu. 4. Host.
in Summa, lib. 3. tit. de Cler. excommun. ministr. nume. 1.
§. Qualiter puniatur, & tit. de sentent. excommun. nume.
2. §. Quot sunt species Summa Aftenfis, par. 2. lib. 7. tit. 5.
art. 1. & tit. 9. art. 2. quæst. 10. Ioan. de Lign. in tract. de cens.
Eccles. §. vndecimus. Felin. in cap. 1. num. 1. de treug. & pace
& in cap. a nobis, num. 11. de except. Marian. Socin. sen. in
cap. Sacris, num. 508. de sentent. excommun. Vg. de cens.
Eccles. Tab. 3. cap. 5. & cap. 7. Hic igitur omnes, duas species
minoris excommunicationis constituunt, quarum una a
Sacramentis tantum, altera vero a communione aliquo-
rum hominum separat, ita, ut nec ipse communione eorū
in Divinis, aut humanis uti possit; sicut e contrario nec hi,
quorum consortio privatur, eius communione victuri; a-
liorum autem communione, a quibus separatus nō est, li-
cite & sine peccato uti poterit, sicut etiam & illi eius uti
consortio in Divinis, aut humanis poterunt. Sed quia ut
recte notat Rich. in istis iuribus multū extenditur excom-
municationis nomen, & hæc secunda species a recentiori-
bus auctoribus neglecta est, de prima tantum, cuius usus
frequentior est, in præsentiarum agemus.

3 *Excommunicatio igitur Minor* (sic dicta respectu exco-
municationis maioris, cuius pars quedam est, seu respec-
tue ad effectus maioris excommunicationis, aut quia propter
minora peccata incurritur, ut notat Sotus 4. d. 2. q.
1. art. 1. dub. 2. Henriquez lib. 13. de excommun. cap. 3. §. 1.
& Vgolin. Tab. 3. cap. 5. §. 1.) est censura Ecclesiastica ho-
minem participatione passiva Sacramentorum privans,
prout DD. communiter definiunt, & colligi potest ex c. si
celebrat, de Cler. excomm. ministr.

4 Ex qua definitione constat, qualiter non solum ab exco-
municatione maiori, sed etiam a peccato mortali differat;
excommunicatio enim maior tam activa, quam passiva,
Sacramentorum perceptione privat, hæc autem passiva,
tantum illa publicis Ecclesiæ suffragiis priuat; hæc non,
item illa multo plures habet effectus, quam minor habet,
ut inferius dicemus. Et quamvis improprie nonnulli, ut
Panorm. in cap. si celebrat, num. 6. de Cler. excommun.
ministr. & Gabr. 4. d. 18. quæst. 2. art. 1. Notab. 1. & Coroll.
ante Notab. 2. & Sylvest. verbo, excommun. 5. nu. 2. Sum-
ma Aftenfis par. 2. lib. 7. tit. 5. art. 1. Angelica, verbo, excom.
4. & alij, peccatum mortale adæquant excommunicatione
minor, adeo, ut velint omnem mortaliter peccantem,
in minorem excommunicationem incidere, ex eo, quod
peccatum mortale priuat digna perceptione Sacramen-
torum, sicut excommunicatio minor, ob quam sanè cau-
sam peccator late dicitur excommunicatus, 1. quæst. 3.
cap. Ad mensam, §. Evidenter, in multis tamen a peccato
mortali differt; Primo quidem, quia peccatum est culpa,
5 excommunicatio minor est pena; peccatum mortale per
contritionem ante absolutionem remittitur, excommuni-
catio minor nō nisi absolutione, quantumvis attritus, aut
contritus sit, remittitur; peccans etiam mortaliter post co-
ntritionem, excepta Eucharistia, Sacramentū aliud quod-
cunque digne ante absolutionem recipit, non sic minori
excommunicatione ligatus ex Sylvest. verbo, excommun.
3. in fine, in peccato mortali existens conferendo Sacra-
menta, peccat mortaliter, non sic minori excommunica-
tione contritus, alijque modis inter se differunt, ut la-
tius probat Henriquez lib. 13. de excommun. capit. 2. §. 1.
in annot. litera D. & cap. 3. §. 2. Ex quibus manifestum est
excommunicationem minorem longe diversos effectus,
quam peccatum mortale, & multo pauciores & leviores
effectus quam excommunicatio maior, habere ut sequen-
tia declarant.

6 *Primo igitur excommunicatio minor Sacramentorum*
communione passiva nos privat, hic enim principalis pro-
prios eius effectus est, ut colligitur ex c. A nobis, de excep.
& cap. si celebrat, de Cler. excommun. ministr. & c. penul.

de sent. excommun. & DD. ibi. Hostiensis in Summa, lib.
5. tit. de Cler. excommun. ministr. num. 1. §. Qualiter puni-
atur. & tit. de sentent. excommun. num. 2. §. Quot sunt
species. Summa Aftenfis, par. 2. lib. 7. tit. 9. art. 2. Panorm.
in rubr. de sentent. excommun. num. 3. & idem Panorm.
in c. illa quotidiana, num. 8. de ele. Felin. in Rubr. de sent.
excommun. num. 6. Marian. Socin. in c. Sacris, num. 507.
de sent. excommun. S. Anton. 3. par. tit. 25. c. 2. §. 1. Ange-
lica, verbo, excommun. 1. num. 1. Summa Pisanelle, verbo
excomm. 7. vers. Quis est effectus. Tabiena, verbo, excomm.
8. num. 1. Sylvest. verbo, excommun. 4. nu. 3. Nau. in Man.
cap. 27. num. 1. & num. 24. Couar. in cap. alma mater, in
princip. num. 4. & §. 8. nu. 1. de sentent. excommun. lib. 6.
Vgol. de censur. Eccles. Tab. 3. cap. 6. §. 1. Ex Theologis S.
Thom. in addit. 3. par. quæst. 2. art. 1. Alex. de Ales. 4. pa.
Sum. quæst. 22. memb. 1. art. 6. §. 1. Bonau. 4. d. 18. in vir. pa.
d. quæst. 5. Richard. 4. d. 18. art. 7. quæst. 4. Palud. 4. d. 18. q.
6. art. 3. Conclus. 2. Gabr. 4. d. 18. quæst. 2. art. 1. Notab. 1. &
quæst. 1. art. 3. dub. 1. Adrian. 4. Sent. quæst. 3. de Clauibus
§. Pro huius solutione. Martin. Ledem. 2. 4. quæst. 25. art.
2. Sotus 4. d. 2. quæst. 1. art. 1. dub. 2. vers. effectus autē, &
quæst. 2. art. 3. Henriquez lib. 13. de excommunicatione, cap. 3.
§. 3. Toletus lib. 1. institut. Sacerd. c. 11. Vnde talis nec Con-
firmari, nec Pœnitentiæ Sacramentum suscipere, nec Eu-
charistiam sumere, nec Matrimonium contrahere, nec vi-
ait Gemin. in cap. 1. num. 8. de temp. ordin. lib. 6. Ordini-
bus initiati poterit. Hæc igitur excepta participatione pas-
siva Sacramentorum, in alijs omnibus occurrentibus in
vita humana, sic excommunicatus communicare poterit,
tam in Divinis, quam in humanis cum alijs, sicut antea
poterat; Vnde primo Missam audire poterit; licet etiā oscu-
lum pacis in Missa recipit, licet successerit communioni,
ex Palud. 4. d. 18. quæst. 6. art. 3. Conclus. 2. Martin. Ledem.
2. 4. quæst. 25. art. 2. Henriquez lib. 13. de excommun. cap.
3. §. 1. Gemin. in cap. is, cui, num. 3. de sentent. excommun.
lib. 6. Summa Pisanelle, verbo, excommun. 7. Sylvest. verbo,
excommun. 4. num. 5. Nauar. in Man. cap. 27. nu. 2. 4. vers.
Secundo, Couar. in cap. alma mater, §. 8. nume. 2. Vgolin.
Tab. 3. cap. 6. §. 4. Alphonso Vinaldo, in suo Candelabro
aureo, par. 1. tract. de excommun. minori, nu. 4. Quicquid
Hostiens. Goffred. Rod. Raym. & alij, quos refert, & sequi-
tur Summa Aftenfis, par. 2. tit. 9. art. 2. quæst. 2. ad concede-
re timeant. Et multo magis Ecclesiam intrare poterit, &
etiam officia diuina cum alijs in Choro recitare, ut præ-
ti auctores docent, & præter illos Innoc. in c. duobus, de
sentent. excommun. Zibar. in Clem. 1. de celebr. Missar.
& ibidem Anchar. num. 3. qui pro hac re citat Specul. Co-
uar. & Naua, ubi supra; Summa Aftenfis d. art. 2. q. 3. ubi
etiam refert Hostien. & Goffred. Gabr. 4. d. 18. quæst. 2. art.
1. Nor. 1. in fine, & quæst. 3. artic. 3. dub. 1. Henriquez &
Vgolin. locis cit. S. Anton. 3. par. tit. 15. cap. 2. §. 1. & Sylvest.
verbo, excommun. 4. num. 6. dub. 3. In Humanis etiam li-
cite aliorum virtut communione, ex Gabr. ubi supra. Pe-
trus a Soto lect. 4. de excommunicatione. Vnde actor ef-
se potest in Iudicio, ex glof. in cap. appellanti, in verb. pro-
bandis, de appel. Panorm. in cap. intelleximus, num. 3. Fel-
lin. num. 22. de iudic. idem Panorm. in cap. prudentiam, §.
sexta, & ibi DD. de offic. deleg. Marian. Socin. in cap. Sa-
cris, nu. 183. de sentent. excommu. Item Procurator pro
alio esse potest in Iudicio, ex Marian. Socino in d. cap. Sa-
cris, num. 414. Nicolao Milio, in Repertor. in verbo, exco-
municatus minori excommunicatione. Sic etiam testis in
Iudicio esse potest, ex Felino, in cap. veniens, 2. in fine, de
testib. Marian. Socin. in d. cap. Sacris, num. 401. Multoque
magis extra iudicium alios actus exercere valet, ut contra-
ctus inire, testamentum facere, ex Mariano Socino, in c.
Sacris, num. 474. de sentent. excommun. Gabr. 4. d. 18. q.
3. art. 3. dub. 1. in fine. Vgolin. Tab. 3. cap. 6. §. 4. Quorum
omnium hæc ratio est; quia, ut diximus, excommunicatio
minor, sola participatione passiva Sacramentorum pri-
uat, e quorum numero non sunt hæc, quæ a nobis enume-
rata sunt.

13 *Difficultas tamen esse potest, an cum excommunicatus*
minori excommunicatione participatione passiva Sacra-
mentorum privatus sit, verum Sacramentum sit, nec no,
si illud

dandum Ordines, non peccare, qua parte dant, ſed quia ſumunt, unde addit, dantem Sacramentum infirmo ſine Miſſæ celebratione non peccare; & pari ratione abſoluen- do a peccatis, & alia Sacramenta conferendo non peccat mortaliter; quia alia Sacramenta conferendo non ſumit ea. Quæ omnia manifeſte ſatis ex d. cap. ſi celebrat, conſi- guntur; Cum enim Pontifex de Miſſæ celebrare loqua- tur, ait *ſic celebrantem, grauius peccare*, quia celebrare eſt ſuſcipere Sacramentum. De collatione autem aliorum Sa- cramentorum, ſimpliciter ait, *quod peccat*, ſcilicet veniali- ter ſolum ob indecentiam & irreuerentiam, quandam ut diximus, Sacramenta in excommunicatione minori mini- ſtrando, quò modo intelligi debet Palud. 4. d. 18. quæſt. 6. art. 3. Concl. 2. vbi ait, peccare abſoluendo.

Quibus omnibus addendum eſt, quod licet ſic excom- municatus minori Sacramenta miniſtrando peccet, colla- ta tamen Sacramenta ſuum habent effectum, vt in d. ca. ſi celebrat, habetur, & præſati auctores tradunt. Denique Sylueſt. vbi ſupra, verbo, excommuni. 4. num. 3. addit, quod licet celebrando peccet, irregularitatem tamen non incur- rit, vt nos latius in ſequentibus exponemus.

Secundo, excommunicatus minori excommunicatione, licet facultate actiua eligendi, & alijs actibus Iuriſdictio- nis priuatus non fit, in quo differt ab excommunicatione maiori; ad dignitatem, tamen Eccleſiaſticam, ſeu be- neficium Eccleſiaſticum eligi non poteſt, in quo cum ma- iori excommunicatione conuenit, vt habetur in cap. ſi ce- lebrat, de Cler. excommuni. miniſtr. & Panor. ibi, num. 3. & DD. Hoſtienſis in Summa, tit. de Cleric. excommu- niſtr. §. Qualiter puniatur, num. 2. Summa Aſſenſis, pa- 2. lib. 7. tit. 9. art. 2. quæſt. 10. Rich. 4. diſt. 18. artic. 7. quæſt. 4. Gab. 4. d. 18. quæſt. 3. art. 3. d. b. 1. Tabiena, verbo, excommu- niſtr. 8. num. 1. Sylueſt. verbo excommuni. 4. num. 3. Franciſc. a Victoria in tract. de excommuni. num. 16. Summa Piſanellæ, verbo excommuni. 7. ver. Quis eſt effectus. Sorus, 4. diſt. 21. quæſt. 2. artic. 3. Henriquez lib. 13. de excommuni. cap. 3. §. 1. Couar. in cap. Alma mater, par. 1. §. 8. num. 3. de ſen- excommuni. lib. 6. Vgolin. de cenſur. Eccleſ. Tab. 3. capit. 6. §. 3. Alphonſ. Viuald. in ſuo Candelabro aureo, tract. de excommuni. num. 44. Toſet. lib. 1. inſtit. Sacerd. cap. 11. Ra- tio eſt, quia vt ait Pontifex, in d. cap. ſi celebrat excommu- nicatio minor priuat participatione paſſiua Sacramento- rum, ſed ille, qui eligitur, vel promouetur ad dignitates, & beneficia Eccleſiæ principaliter eligitur, vt ſe in Sacramen- tis eccleſiæ, maxime autem in celebratione Miſſæ exer- ceat, unde, cum ſic excommunicatus Sacramentis priua- tus ſit, eligi non poteſt. Prohibito enim exercitio alicuius actus prohibetur omnis id, per quod ad illum actum per- uenitur, arg. l. oratio, ff. de ſpont. vt Panor. vbi ſupra, re- ſtat. Et quod diximus, procedit, ſive per electionem, ſive per collationem beneficium conſequatur, ex Rich. 4. diſt. 18. art. 7. quæſt. 4. Summa Aſſenſis, par. 2. lib. 7. tit. 9. art. 2. quæſt. 10. Decio, in cap. Dilecti, Norab. 1. de except. Cum enim Episcopus alicui beneficium Eccleſiaſticum conſert inter multos eligi ipſum ad illud beneficium, unde talis collatio eſt quædam electio, & ratio d. c. ſi celebrat, æque in vno, ac in alio militat.

Ceterum an talis electio ipſius excommunicati ad be- neficium nulla ſit ipſo iure, an ſolum annullanda, Docto- res inter ſe diſſentiunt. In qua re quicquid Hoſtienſis in d. cap. ſi celebrat, & ibi Card. col. vlt. Couar. in ca. alma ma- ter, par. 1. §. 8. num. 3. de ſent. excommuni. lib. 6. vbi ait eſſe opinionem magis communem, & Vgol. Tab. 3. cap. 6. §. 3. nu. 2. Alphonſ. Viualdus in ſuo Candelabro aureo, par. 2. tract. de excommuni. num. 48. qui falſo citat pro ſe Caietanum in Summa, verbo, excommuni. Minor. & Nau. in Man. ca. 27. num. 24. dicant, electionem talem ipſo iure nullam eſſe.

Mihi tamen magis placet eorum opinio, qui electionem hanc validam eſſe dicunt ipſo iure, & ſolum per Iudicis ſententiam irritandam eſſe, ſi probari poſſit, in iure quod tempore collationis, aut electionis minori excommuni- catione ligatus fuerat; quæ ſententia ſatis manifeſte colli- gitur ex d. cap. ſi celebrat, vbi dicitur, *irritandam eſſe*; quæ etiam expreſſe ſequuntur Rich.

4. d. 18. ar. 7. quæſt. 4. Summa Aſſenſis, par. 2. lib. 7. tit. 9. art. 2. quæſt. 10. Felin. in cap. dilecti, colum. 2. & 3. de excep- Sylueſt. verbo, excommuni. 4. num. 3. Summa Piſanellæ, verbo, excommuni. 7. §. Quis eſt effectus, & fauer Sorus, diſt. 21. quæſt. 2. artic. 3. & expreſſe eam tener Joſephus Angles in florib. 4. Sentent. par. 1. tit. de excommuni. ar. 3. diſt. 10. & Petrus Soto lib. de inſtitut. Sacerdotum, lect. 4. de excommu. Et hoc non ſolum procedit, quando ſcienter electus fuerat, ſed etiam quando ignoranter. Eſt enim in d. c. ſi celebrat, ponatur conditio, *ſi ſcienter electus fuerit*, ex quibus verbis videtur inferri poſſe, quod ſi igno- ranter eligatur, non eſt irritandam, quam expoſitionem ſecutus eſt Sylueſt. verbo, excommuni. 4. num. 4. vbi ait, electionem eſſe validam, quando electores, aut collatores ipſum excommunicatum fuiſſe probabiliter ignorantes, & fauent Hoſtienſis in Summa, lib. 5. tit. de Cler. excommuni. miniſtr. §. Qualiter puniatur, verſic. Quid ergo ſi ignoran- ter, & Gabr. 4. d. 8. quæſt. 3. art. 3. ad b. 1. Communior ta- men, & verior opinio eſt, quam tenent gloſſæ in d. cap. ſi ce- lebrat, in verbo, ſcienter, & ibi Panor. nu. 7. & Cardin. ibi, colum. vlt. Couar. in cap. alma mater, par. 1. §. 8. num. 3. de ſent. excommuni. lib. 6. & Vgolin. Tab. 3. cap. 6. §. 3. nu. 2. etiam tunc irritandam eſſe. Quia ratio, quæ a Canone affertur, cur irritanda ſit, quando ſcienter ſit, ſcilicet, *quia ad ſuſceptionem eorum eligitur, a quorum ſuſceptione a Sa- cerdotibus eſt priuatus*; probat etiam, quando ignoranter ſit, ignorantia enim eligentium nec facit eum habere atq. cap. innotuit, de elect. & gloſ. in d. cap. ſi celebrat, in verbo, ſcienter, ne cipiſſet excommunicato prodeſſe de- bet, vt Innoc. in ca. cum dilectus, de Conſuet. & Panor. ibi, c. ſi celebrat, nu. 7. teſtantur.

Et idem dicendum eſt, etiam ſi ipſemet electus ignorans fuerit excommunicationis; licet enim talis in foro conſci- tiæ probabiliter ignorans, acceptando non peccet, & licet retineat huiusmodi beneficium, quouſque in notitiam ex- communicationis veniat, quandoquidem electio talis, vt diximus non eſt ipſo iure nulla; in foro tamen exteriori, ita- bita ſemel notitia, eſt irritanda, id eſt, irrita declaranda, vt colligi poteſt ex gloſ. in cap. ſi celebrat, in verbo ſcienter, de Cleric. excommuni. miniſtr. & Hoſtienſis in Summa, lib. 5. tit. de Cler. excommuni. miniſtr. §. Qualiter puniatur, nu. 3. & Henriquez lib. 13. de excommuni. ca. 3. §. 3. etenim in hoc etiam caſu ratio textus militat; vbi autem eadem ratio eſt, eadem etiam legis diſpoſitio erit, arg. l. regulari, pen. & ibi not. de ſur. & facti ignor.

Ex quibus conſtat alia differentia inter excommuni- cationem maiorem, & minorem, & etiam peccatum morta- le, electio enim, aut collatio facta excommunicato mai- riſt eſt ipſo iure nulla, cap. Bonæ, de etat. & qual. & ca. po- ſtulat, & ibi gloſ. & Panor. num. 3. de Cler. excommu- niſtr. in cap. cum dilectus, de conſuetud. & habetur in cap. paſtoralis, §. verum, de appell. Nau. in Man. ca. 27. num. 21. Couar. in cap. alma mater, par. 1. §. 8. nu. 1. & 3. de ſent. excommuni. lib. 6. etiam ſi ipſe ſit ignorans & inſcius huius excommunicationis; electio vero excom- municati minori excommunicatione, ſolum irritanda eſt.

A mortali verò peccato differt, quia exiſtens in mortali ad beneficium Eccleſiaſticum eligi poteſt, & eius collatio nem valde conſequi, cap. ſicut noſtris, & ibi gloſ. in verbo incauta, de iureiur. & facit quæ docet eadem gloſ. in cap. ſi celebrat, in verbo; Nec eligere, in fine, de Cleric. excom- miniſtr. Felin. in cap. 2. colum. 2. de Reſcript. & in cap. dilecti, colum. 2. de excep. Ioan. Maior. 2. Sent. diſt. 4. quæſt. finali, & 4. d. 18. quæſt. 4. Couar. in cap. alma mater, par. 1. §. 8. num. 4. de ſent. excomm. lib. 6. de qua re legendus eſt Nau. in c. ſi quando, de Reſcript. excep. 17. excommunica- tis autem minor inhabilem reddit, vt ex diſtis manife- ſtum eſt.

Tertio, Excommunicatus minori excommunicatione Miſſam celebrando, licet grauius peccet, irregularitas ta- men non eſſicitur, vt habetur in cap. ſi celebrat, & ibi gloſ. in verbo, irregularitatis, & ibi Panor. num. 2. de Cleric. excommuni. miniſtr. Hoſtienſis in Summa, lib. 5. tit. de Cler. excommuni. miniſtr. §. Qualiter puniatur, num. 2. Summa Aſſen-

Atensis, p. 2. lib. 7. tit. 9. ar. 2. q. 1. Pal. 4. d. 18. q. 6. art. 3. cōl. 1. in fine. Sotus 4. d. 22. q. 2. ar. 3. vers. Materia hec Summa Pisanelle, verbo exc. 7. §. Quis est effectus. Tabiena, verbo exc. 8. nu. 1. in fi. Syl. in verbo, exc. 4. nu. 3. Nau. in Manu. c. 27. nu. 244. Cou. in calama mater, p. 1. §. 8. num. 1. de sent. exc. lib. 6. Hentiq. lib. 1. 3. de exc. c. 3. §. 1. in fi. Vgol. de oēf. Eccles. Tab. 3. c. 8. nu. 3. Ratio est: quia ut quis irregularis efficiatur, necesse est, ut actum aliquem ordinis exerceat, quo per censuram suspensus est, ex Hent. in d. c. si celebrat, & S. Ant. 3. p. tit. 26. c. 4. §. 1. Cou. ubi sup. excōicatus autem excōic. minori, ab aliquo actu ordinis Ecclesiastici suspensus non est, sed solum a perceptione Sacramentorum, quae ad nullum ordinem pertinet, & Mariano Socino, in d. c. si celebrat, nu. 3. & Pan. n. 2. de Cler. exc. ministr. & ideo Sacra precipiendo immo, & Missam celebrando, irregularis non est.

28 Ex quib. colligitur alia differentia inter maiorem, & minorem excommunicationem: excommunicatio enim maior, quia suspensionem ordinum includit, qui celebrando officia sibi interdicta atque irregularis efficiuntur, secus in minori excommunicatione, ut diximus.

29 *Quarta*, Quis cum excōicatio minori excōicatione cōicans peccet, ut axime videtur sic excōicatio a Imitratat Sacra, & quorū perceptione remorsus est, (quod procedit solum ubi excōicatus hic denunciatus est, hic. n. locū etiā habet, extr. *Ad evitanda scandala*) in minorem tamen excōicationem sic cōicando non incidit. Facit gl. in c. excellentissimus, in verbo, Qui cōicant, 11. q. 3. & expresse Hostien. in Summa, li. 5. tit. de sent. exc. nu. 1. §. 8. Et que sit pena, vers. Hec autem excōicatio, Inn. in ca. si celebrat, de Cler. exc. min. Zab. in c. cum desideres, nu. 1. de sen. exc. Marian. Soc. in c. inter alia, nu. 44. de sen. exc. Anglica, verbo, exc. 8. nu. 2. 3. Gab. 4. d. 18. q. 3. art. 2. concl. 9. quo loco et non peccare ait, quod intelligi debet, ubi in non prohibitis cōicatur. Mart. Ledef. 2. q. 2. §. ar. 2. in fi. Sotus 4. d. 22. q. 2. ar. 3. §. 3. Materia haec, in fine. Nau. in Man. c. 27. nu. 25. & Francisc. a Vict. tract. de exc. nu. 16. in fin. Alphons. Viuald. in Candel. aureo, p. 2. trac. de excōicatione minori, n. 10. post S. Tho. in addit. 3. p. q. 23. ar. 2. ad 2. Tolerus lib. 1. instit. Sacerd. c. 11. Vgol. Tab. 3. c. 8. nu. 5. qui oēs docent, cōicantes cum excōicatio minori excōicatione, aliam minorem excōicationem non incurrere, unde commune dictum est, excōicationem non trāsire in tertiam personam. Hoc est, si quis excōicatus sit minori excommunicatione, pro eo quod participavit excommunicationi maiori, ego qui sum tertia persona respectu excommunicati, non prohibeor ei qui minori ligatus est, participare, ut preter ceteros tradit Adrian. in 4. q. 3. de Clauibus, §. pro huius solutione. Ex quibus etiā colligit, minorem excommunicationem a maiori differre.

30 *Quinta*, Excōicatio minor non repellit a iudicio, nec annullat Rescripta, ca. a nobis, de excep. neq. cōl. Ecclesie suffragis priuat, ex Hentiquez lib. 1. 3. de excōic. c. 3. §. 1. Vgol. Tab. 3. ca. 6. §. 4. nu. 2. cū ab Ecclesia preclusus non sit, neque a Christi fidelium consortio separatus, ex Panorm. in c. intelleximus, nu. 3. de iudic. Adrian. 4. Sent. q. 3. de Clauibus, §. pro huius solutione. In quib. omnib. ab excōicatione maiori differt. Et de natura, & effectib. eius haec tenus.

Quis excomm. Minorem ferre, & ab ea absoluere possit. Cap. XXIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Excommunicatio Minor non solum a iure, sed etiam ab homine ferri potest.
- 2 Excommunicationem maiorem qui ferre potest, etiam & minorem ferre valet, quamvis hodie in usu non sit, ut ab homine feratur.
- 3 Excommunicatio minor, quando ab homine fertur, quibus verbis ferenda erit.
- 4 Excommunicatio Minor quibus casibus a iure feratur.
- 5 Absolvere ab excommunicatione minori potest Sacerdos proprius ipsius excommunicati.
- 6 Proprius Sacerdos quis censendus sit.
- 7 Absolvere ab excommunicatione minori subditū alterius

- parochus alienus non potest, quoties illa ob participationem mortalem cum excommunicato maiori incurratur.
- 8 Absolvere ab excommunicatione minori, ob participationem venialem cum excom. maiori incursum, an quilibet Sacerdos simplex, sicut a peccatis venialibus, possit.
- 9 Absolutio Sacramentalis peccatorum venialium ab excommunicationis minoris absolutione qualiter differat.
- 10 Excommunicatio minor vera censura Ecclesiastica est, & iurisdictionem, tam in ferente, quā in auferente requirit.
- 11 Religiosi, & alij ad Sacramentum Penitentiae ministrandum admissi, virtute potestatis delegate ab excommunicatione minori absolunt.
- 12 Absolendi potestatem ab excommunicatione minori, parochus proprius alij delegare potest.
- 13 Diaconus, aut alius Clericus, ex delegatione habetis iurisdictionem ordinariam, a minori exco. absolvere valet.
- 14 Excommunicatus minori penitentem a peccatis absolvere potest, peccat tamē venialiter absolviendo, & quae huius rei sit ratio.
- 15 Excommunicatus minori absolviendo ab excommunicatione minori, vel maiori non peccat.
- 16 Excom. minori, ut absolvatur, quid facere teneatur.

Communis omnium DD. & recepta sententia est, excōicationem minorem non solum a iure, sed etiam ab homine ferri posse, ut colligitur ex gl. in c. si inimicus, 11. q. 3. §. 3. in Summa, de sent. exco. nu. 2. Host. in Summa, lib. 5. tit. de Cler. excom. ministr. & clarius in tit. de sent. excom. nu. 2. §. Quae sunt species. & nu. 5. §. Nedum autem ius in fine. Summa. Atensis p. 2. li. 7. tit. 5. ar. 1. & tit. 9. ar. 2. q. 10. Rich. 4. d. 18. ar. 7. q. 4. Panor. in Rub. de sent. excom. nu. 3. & in c. illa quotidiana, n. 18. d. elect. & in c. si diligenti, nu. 22. Felibid. in fine, de foro comp. idem Panor. in c. si celebrat, n. 4. de Cler. excom. ministr. & Zab. ib. nu. 4. Mart. Soc. in c. sacris, nu. 507. de sent. excom. Angel. in verbo, excom. 1. nu. 2. Tab. verbo, excom. 2. nu. 7. Nau. in Min. c. 27. nu. 25. Cou. in calama mater, p. 1. §. 8. nu. 5. de sent. exc. lib. 6. Pet. a Soto, li. de instit. Sacerd. trac. de excōicatione, lect. 4. Hentiq. li. 1. 3. de exc. c. 3. §. 4. Vgol. Tab. 3. c. 1. nu. 2. qui oēs expresse docent, et ab homine excōicationem hanc ferri posse, quāvis id Sotus, in 4. d. 22. q. 2. ar. 3. vers. Circa secundū negare videat, qui tñ intelligi potest modo, quo inferius dicemus. Quisquis igitur excōicationem minorem ferre possit, minorem indigere poterit; & ad quā etiam infligendam requiritur iurdictio Ecclesiastica fore cōtinentioli, ut pretulit auctores tradunt; ob cuius defectū a simplici parochio ferri nequit, cū hic fore cōtinentioli iurisdictione careat ex Pan. in c. 1. n. 10. de off. ord. & in c. cū ab Ecclesiā, n. 1. tit. eo. Vgol. ubi sup. c. 1. §. 1. n. 2. & est cōis opinto, quicq. tgl. in d. c. si inimicus, 11. q. 3. & alij quos refert Fel. in c. si diligenti, §. si de foro comp. Et simplices parochos eā ferre posse censuerit.

Antiquitus exco. minor ab homine ferri solebat, hodie tamē in usu non est, quo sensu Sotus, 4. d. 22. q. 2. ar. 3. vers. Circa secundū post Syl. in verbo, exc. 4. nu. 2. §. 10. dixit, quāvis infligitur ab homine, nullus. n. iudex aliquid vni quā precipit sub pena excom. minoris, ut patet experientia.

Quando autem contingeret excōicationem minorem ab homine ferri, illis verbis ferenda erit, quib. effectus eius exprimitur; nimirum, ut significatur separatio a cōione horum, vel illorum hominum; vel a perceptione Sacramentorum, ut colligi potest ex ca. a nobis, de excep. & c. fina. de Cler. exc. ministr. & c. pen. de sen. exc. & Pan. in c. si diligenti, nu. 22. de foro comp. & c. illa quotidiana, nu. 8. de elec. Quamvis si simpliciter feratur excommunicatio minor, e.g. Excommunico te minori excommunicatione; seu minorem excommunicationem in te fero; intelligi debet excōicatio illa, quae Sacramentorum perceptione priuat, ut Pan. in d. c. si diligenti, nu. 22. annotavit, tum, quia haec vltior, & frequentior est, arg. d. c. si de Cler. exc. ministr. & c. a nobis, de excep. & c. pen. de sen. exc. tum, quia secundum nominis interpretationem, & communem loquendi modum, communio appellatur ratione recepti Sacramenti, ex And. Barb.

Barb. & addit ad Pan. in d. c. si diligenti, n. 22. in lit. C. quo in loco Pan. ait. Priuare quē a Sacramentis, non esse aliud, quam ferre excommunicationem minorem; & in c. illa quotidiana, nu. 6. de elect. ait, excommunicationem minorem non repellere a cōione hominum, sed solum a participatione Sacramentorum; & ibid. nu. 8. ait, idem esse, si Iudex excommunicaret aliquem minori excommunicatione, seu suspenderet a Sacramentis tantum; cum, quia si de altera specie intelligeretur, aut nulla aut incerta semper esset talis sententia, quandoquidem ignoratur a quorum cōione priuet, non. n. est rō cur horum potius, quam illorum hominum cōione careat; ab omnium autem hominum cōione priuare, nulla rōne dicendum est; cum priuatio hac vltima non sit, nec vnquā in vfu antea fuisse legamus; Quare, cum actum semper in eam partem interpretari debeamus, vt potius valeat, quā pereat arg. l. Quoties, ff. de reb. dub. & l. Quoties, ff. de ver. obli. excommunicationem simpliciter latam, de ea, quæ Sacramentorum perceptione tantū nos priuat, accipiemus.

¶ *Quid excommunicationem minorem latam a iure, Innoc. in c. i. de sent. exc. Angelica, in verbo, exc. 4. Sylu. verbo, exc. 4. nu. 2. verificandum est secundo, & Nau. in Man. ca. 27. nu. 15. & Henriquez li. 13. de exc. c. 3. §. 4. & Sum. Pisanel-la, verbo, exc. 7. referunt octo casus esse in quibus excommunicatio hæc a iure antiquo lata fuit, quorum aliquos numentur etiam Sotus 4. d. 22. q. 2. ar. 3. verificata secundum, & Victoria tract. de exc. & Alphos. Vivaldus, in suo Candelabro, Aureo. p. 1. trac. de excommunicatione minori, nu. 2. decem casus recepit. Alij verb. vti, Host. in Sum. lib. 5. tit. de sent. exc. nu. 12. §. Quis possit ab hac sententia absolueret, Raym. in Sum. Aftenfis in Sum. p. 2. lib. 7. tit. 5. ar. 1. duodecim, & tie decem ponunt, quos tamen omnes, quoniam nunc cōsuetudine abrogati sunt, breuitatis causa præmittendos esse censuimus. Quæ n. adhuc in vfu est, excommunicatio illa est, de qua in c. excommunicatos, & c. cum excommunicato, & seq. 1. q. 3. & c. Nuper, de sent. exc. habetur; Nèpè, quando quis participat cū excommunicato maiori excommunicatione denunciato, aut cum notorio Clerici percussore, vt notat Franciscus a Victoria tract. de excom. nu. 16. in aliquo illorum quique, de quibus superius diximus, & continentur in illo versu,*

Orare, Vale, communio, mensa negatur.

A qua etiam excommunicatione minori, excusatur participans, quando occurrit aliquid ex contentis in eo versu,

Vtile, lex, Humile, Res ignorata, necesse.

vt in præcedentibus copiosius exposuimus.

De Absolutione verò ab excommunicatione minori, certū est ex cō: DD. sententia, Sacerdotem proprium ipsius excommunicati ab ea absolueret posse, vt habetur in c. Nuper, §. in secundo verò casu, de sent. excom. & cōiter tradunt DD. S. Tho. in addit. 3. p. q. 24. ar. 1. Bonau. 4. d. 18. in 2. p. d. q. 6. & DD. ibi Mart. Ledes. 2. q. 4. ar. 2. Sotus 4. d. 22. q. 2. ar. 3. verif. Tertium ergo memb. Hentig. lib. 13. de exc. c. 28. §. 5. Host. in Summa, lib. 5. tit. de sent. exc. nu. 12. §. quis possit ab hac sententia absolueret, verif. in supradictis casib. Summa Aftenfis, p. 2. li. 7. tit. 12. art. 1. q. 1. Angelica, verbo, absolutio, primo, nu. 1. Summa Pisanel-la, verbo, absolutio, i. in princ. Tabiena, verbo, absolutio, 2. nu. 5. verif. Quæritur tertio, Sylu. verbo, exc. 4. nu. 2. §. Nono Cou. in calma mater, p. 1. §. 12. nume. 6. Vgol. de censur. Eccles. Tabul. 3. cap. 4. Per proprium autem Sacerdotem, intelligitur ille, qui Iurisdictionem ordinariam habet in foro penitentiali, qualem habet Papa in toto Mundo, & Episcopus in sua Diocesi, arg. ca. cum Episcopus, de offic. ordina. lib. 6. & Parochus in sua Parochia, arg. ca. omnis viri usque sexus, de pœn. & remiss. Quod procedit, etiam si parochus Sacerdos non sit, sicut enim ad excommunicationem ferendam non est necessarius ordo Sacerdotalis, ita neque ad eam tollendam Sacerdotij ordo requiritur, vt Vgol. loco proxime citato, §. 2. nu. 2. latius exposuit. Secus autem dicendum est, de parochio alieno hic enim alterius subditum a minori excommunicatione absolueret nequit, quando quidem, Pontifex in d. ca. Nuper, §. in secundo verò casu, hanc absolueret potestatem Episcopo solum proprio, & proprio Sacerdoti ipsius excommunicati concessit; vnde alieno potestatem hanc negasse censetur, inclusio enim vnus alterius est exclusio, arg. cap. Nonne, de præsumpt. & l. cum Prætor, ff. de iudic. & hoc

certum est, quoties excommunicatio hæc minor, ob participationem mortalem cum excommunicato maiori excommunicatio ne incurritur, vt præfati auctores docent, dum affirmant, absolueret ab hac excommunicatione posse eos solū, qui a peccato participationis absolueret valent, vt S. Thom. & alij vbi supra. Cum igitur parochus alienus, subditum alterius a peccatis mortalibus absolueret non possit, nec ab excommunicationem minori ob participationem mortalem incurra, absolueret valet.

Difficultas sola est. An cum quis ob veniale peccatum incidat in excommunicationem minorem, ex participatione cū excommunicato absolui possit, ab alieno parochio, seu a quocunque Sacerdote simplici, sicut a venialibus absolui poterit? In qua re fuerunt olim nonnulli, vt refert Richard. 4. d. 18. ar. 9. q. 3. qui dixerunt, quemlibet Sacerdotem simplicem ab hac excommunicatione minori, sicut etiam a peccatis venialibus, absolueret posse, quia talis absolutio non requirit iurisdictionem. Quorum opinio in eo fundatur, q. excommunicatio minor ex cōi sententia incurritur ex peccato veniali: vnde & eius absolutio spectabit ad oēs illos, qui a peccatis venialibus absolueret possunt; huiusmodi autem sunt ex cōiori sententia quicunque Sacerdotes. Et in hanc sententiam inclinat Tabiena verbo absolutio 2. nu. 5. verif. Quæritur tertio, qui etiam existimat S. Tho. vbi sup. huius esse sententia; eamq. expresse tenent Toletus in Sum. li. 1. c. 11. & Nau. in Man. c. 25. n. 24. verif. Quinto, & nu. 39. verif. Tertio, & latius in c. placuit, n. 25. de pen. d. 6. fauet S. Th. in addi. p. 3. q. 23. ar. 3. & expresse Alph. Vivaldus in suo Candelabro, p. 2. trac. de excommunicatione minori, nu. 12. qui falso citat pro se Cordub. in Sum. q. 179.

E contra verò alij & verius docent, quod quauis excommunicatio minor a iure vt plurimū indicta sit ob peccatum veniale, & quilibet Sacerdos absolueret possit sacramentaliter a peccatis venialibus; solus tamen Episcopus proprius, vel curatus proprius, vel ab eis sicut iam habens, vel a Papa ab huiusmodi excommunicatione minori, etiam ob veniale peccatum incurra valet absolueret; sic expresse Summa Hostiensis lib. 5. tit. de sent. excom. nu. 12. §. Quis possit ab hac sententia absolueret, verif. in supradictis casib. Summa Confess. lib. 3. tit. 33. de sent. excom. q. 91. Aftenfis in Summa, p. 2. li. 7. tit. 13. ar. 1. q. 10. Angelica, verbo absolutio 1. nu. 1. Franciscus a Victoria, tract. de exc. nu. 17. Cou. in calma mater, p. 1. §. 12. n. 6. de sent. exc. li. 6. Vgol. de cens. Eccles. Tab. 3. c. 4. §. 5. nu. 2. Rich. 4. d. 18. ar. 9. q. 3. vbi ait hanc opinionem magis sibi placere; & ex professo eam defendit Caie. in Sum. verb. absolutio, in fine, & verbo excommunicatio minor, & tom. 1. opusc. tract. 7. qui est de Ministro Sacramenti Penitentia, q. vnica, verif. Ad secundum, & post eum alij Thomistæ, Mart. Ledes. 2. q. 4. ar. 2. Sotus 4. d. 22. q. 2. ar. 3. verif. Tertium ergo membrum, Bart. Med. li. 1. c. 11. §. 6. & post hos Hentig. li. 13. de exc. c. 28. §. 5. Petrus a Soto, lib. de instit. Sacerdotis, c. 4. de exc. Iosephus Angles in florib. 4. sent. tit. de exc. ar. 4. difficul. 2. Cosmus Philarchus de officio Sacerdotis li. 3. c. 20. & alij. Siquidem multum differt absolutio sacramentalis peccatorum venialium, ab excommunicationis minoris absolutione, quæ sacramentalis non est, & tollit distinctum vinculum a peccatorum, & venialium culpa, & nexu, sicut & absolutio a peccatis mortalibus, multum differt ab absolutione

excommunicationis minoris. Huius autē sententia ratio hæc est: quod excommunicatio minor vera est censura Ecclesiastica, quæ a iure incurritur, cētura verò ætus iudicis est, ideoq. ab ea absolutio fieri non potest, nisi per eū qui Iurisdictione hæat, quæ alienus parochus, aut quilibet Sacerdos simplex in hunc excommunicatum nō hæat. Quamvis igitur quilibet Sacerdos simplex a venialibus, quæ materia nec cessaria confessionis non sunt, vt cōiter tradunt auctores absolueret valeat ab excommunicatione tamen minori ob huiusmodi iurisdictionis defectum, non potest absolueret; sed neque vt ait Vgol. vbi supra, a venialibus absolueret potest, vbi, qui venialia cōstituit, excommunicatione minori ligatus est, ex quo nec ab homine, nec a lege absoluedi potestas in hoc casu data probetur. Quæ opinio satis evidenter ex d. c. Nuper, §. in secundo verò casu, de sent. exc. colligitur, si interrogationem cū responsione cōferamus.

Roga-

Rogatus: ubi Papa Innocentius III. an Sacerdos simplex absolui possit ab excommunicatione in eam propter participationem cum excommunicato; respondit, hanc a proprio Episcopo, vel a Sacerdote proprio absolui possit non ergo ab alieno, aut a Sacerdote simpliciter, si id iusserit Pontifex, non an alienus, aut Sacerdos simplex a venialibus absoluat, ignorabat, arg. c. 1. de cōfess. l. 6. Iuris igitur cōs beneficio, solus habens Iurisdictionem ordinariā ab excommunicatione minori absoluit, ut habetur in d. c. Nuper, §. in secundo verō casu, quāvis etiam alij, ut Religiosi, & alij ad Sacramentum Penitentiae administratum admissi, ab eadem absolui possint, non quidem delegatione, ac beneficio dicti c. Nuper, sed vi delegationis, quā eis permittitur, ut Penitentiae Sacramentū administrēt; eo. n. ipso tacitus potestas hāc eis mandata intelligitur, ut inueterata Ecclesiae cōsuetudo, optimā legū interpretes declarant, arg. l. si de interpretatione, ff. de legib. & hoc sensu accipiendi sunt S. Th. in d. l. 3. p. q. 24. art. 1. Angelica, verbo, absolutio, t. nu. 1. Pisanella, verbo, ex. 7. Sylu. verbo, ex. 7. n. 37. & verbo, absolutio t. n. 3. & alij dicentes absolui ab excommunicatione minori posse eum, quia peccatis absolui possit. Immo etiam & alij potestas hāc absolui ab excommunicatione minori a proprio parrocho delegari potest, cum facultas hāc absolui in hoc casu ob officium quod habet, quia, si proprius parochus est, illi concessa sit in d. c. Nuper, quibus aut ob officium, & potestatem ordinariam permittitur est, ut in certis casibus absolui possint ab excommunicatione, & ipsi potestatem hanc alijs delegare possunt, ut colligitur ex c. fin. & ibi gl. in verbo casibus, de off. ord. quandoquidem in hoc casu, parochus non nūllū absolutiois ministerium, sed Iurisdictionē committit in d. c. Nuper; ubi autem non certum ministerium, sed causae cognitio, & consequenter Iurisdictionē committitur, delegatus delegare potest, arg. d. c. Nuper, §. is autem, vers. Qui vero. Vnde parochi capellanos accersentes, ut Sacramentum Penitentiae in sua parochia ministrant, ipsis facultatem hāc absolui ab excommunicatione tacitus concedere censetur: cū sic excommunicatis, antequā ab excommunicatione absoluantur, Sacramenta ministrari nō possint, arg. c. si celebrat, de Cler. exc. ministr. cōfess. n. vno, & aliter ēt conceditur, sine quo illud vni in exco. necqueat, arg. c. praeterea, de off. deleg. & l. 2. & ibi DD. de iur. om. ind. Quib. addo ex Martino Ledes. 2. q. 2. §. art. 2. quod ex delegatione habetis Iurisdictionem ordinariam, non solum quilibet simplex Sacerdos, sed etiam Diaconus, aut alij Clerici, a minori excommunicatione absolui possunt, cū excommunicationis minor, sicut & maior, poena sit & censura, non culpa, ut Franciscus a Victoria ubi sup. notauit.

14. Vltimo dubitari potest, An existens in minori excommunicatione absolui possit alium existentē in minori excommunicatione? Cui breviter Respondo, quod licet ligatus excommunicatione minori absolui possit confiteri peccata, si tamen absoluit, peccat ut plurimum venialiter, facit enim aliquam irreuerentiam Sacramento, qui sic ad Sacramentū conferendum, & tractandū accedit, ex rei. n. natura nascitur quaedam indecentia, & irreuerentia, ex eo quod talis Sacramenta confert ex Martino Ledes. 2. q. 2. §. art. 2. Sot. 4. d. 2. q. 2. art. 3. Adriano, 4. Sent. tract. de Clauib. q. 3. §. Ex hoc nota. Cou. in c. alia mater, p. 1. §. 8. nu. 2. de sent. exco. lib. 6. Henric. l. 1. 3. de exco. c. 3. §. 1. vnde, prius absolutionem ab excommunicatione capere debet, quam Sacramento ministrando se ingerat.

15. Ad id nihilominus nō peccare absolui ab excommunicatione siue maiori, siue minori, cum in hoc nullo Sacramento pertractet, secus autem, dum a peccatis absoluit, cū absolutio hāc Sacramentalis sit. Vnde verō, absolutio ab excommunicatione facta, valida est, ut constat primō quia etiā absolutio a peccatis, quae Sacramentalis est, valet; ergo, & ab excommunicatione. Secundo, quia excommunicatio minor non aufert ea quae sunt Iurisdictionis, cū celebrat, de Cler. exc. ministr. absolui autem ab excommunicatione ad Iurisdictionem spe. tax; & denique hoc ipsum expresse habetur in c. Dauidus, de sent. exco. ubi dicitur, quod Dauidus collata potestas ut a minori excommunicatione absolui possit, si eam incidit, utique

in inculo excommunicationis minoris ligato, absolui potestas non expirat: Quod (ut recte arguit Doctores) intelligi non potest, quod non expirat habitu, cum nec sic expirat per excommunicationem maiorem, ut ergo speciale aliquid intelligatur dici de minori excommunicatione. necessarium est, quod nec habitu, nec actu expirat, id quod expresse tradunt Adrian. & Ledes. ubi supra, & Summa Aitensis, 2. li. 7. tit. 13. art. 1. q. 1. & Pan. in d. cap. duobus, nu. 1. & Syluester. verbo excom. 4. nu. 2. §. Nono, & verbo absolutio, 3. nu. 5. §. sciendū est Quarto. Alphonsus Vualdus in suo Cadelabro, aureo p. 2. tract. de excommunicatione Minori, nu. 8. & Petrus Sotus lect. 4. de excommunicatione, in fine, & communis est & recepta DD. sententia, 16. Quia verō censura hāc lenissima est, nec exinde excommunicatus alicui damnum infert, non requiritur ut sic absoluiendus, aut satisfaciatur alicui, aut cautionem praestet, sed satis est, ut proponat obedire Ecclesiae abstinendo a peccato quod huiusmodi excommunicationem minorem annexam habet, ex Soto, 2. d. 22. q. 2. art. 3. vers. Tertium ergo membrum in fine, Barthol. Medina. l. 1. Sum. c. 1. §. 7. & Vgo. de cens. Eccles. Tab. 3. c. 12. post Syluestrū, in verbo, absolutio, 3. nu. 5. vers. sciendum est Quarto.

Adiciones nonnullae quae praemissa fuerunt in praecedentibus capitulis praesentis Libri Secundi.

Ad c. 14. nu. 33. ubi dictum fuit, quod excommunicato participari potest in ijs, quae damni euitationem concernunt, adde; Quod aliud est, quando agitur de lucro capiēdo, & aliud quando de dāno vitando; priori. n. casu nō licet communicare cum excommunicato ad hoc, ut ipse capiat lucrū, intellige, temporale; nā pro spiritali lucro ipsius excommunicati concedunt omnes posse cū ipso communicari, ut late docet hic Auctor sup. in princ. praesentis capituli; sed in posteriori casu, quando nempe excommunicatus damnum incurreret, si cū ipso non cōicaretur, tūc licita erit communicatio: ex hoc tamen non bene quis inferre posset, ergo posset excommunicatus agere in iudicio, nō obstante ipsius excommunicatione, quia dicitur, quod si agatur de propria causa excommunicationis, potest quidem ut actor interuenire, probando, vel se non esse excommunicatum, vel esse absolūdum extra vero huiusmodi causam non potest interuenire, neque in iudicio temporalis, neque in ecclesiastico; & neque per se; neque per procuratorem; ut scribentes in c. cum inter de exceptionibus. Ad damnum igitur euitandum posset in speciali aliquo casu agere in iudicio, ex causa nempe iusta ut si non valeret obtinere absolutionem excommunicationis, & periculum esset in mora, puta, quia ipsius debitor fugam arripere; hoc. n. esset genus quoddam defensionis, quae non denegatur excommunicato; prout etiam dictum fuit supra in ad. l. c. 7. in princ. hoc eo. lib. secundo.

Ad ca. 16. n. 15. eo. libro. Ad id, quod hāc doctrina multum est notabilis, & in praxi frequentissima; & quamvis Auctor nihil proferat ad eam comprobandam, tamē adduci potest communis illa ratio, quod obligatio vlla non est asserenda absq; iuris expressione, arg. §. consilium, de trien. & semis. collat. 9. At in iure nō inuenitur eiusmodi obligatio mittendi Romam vice sui procuratoris: sed solum dicitur, impeditum aliqua ratione Verbum adire, vel eum petere, a quo iure absolūdus erat, posse ab alio absolui: ut dicitur in c. eos, de sent. exco. lib. 6. & alibi sepe. Atque hanc sententiā aperte tenuit Nau. in Man. c. 27. nu. 89. vers. ad quintam. Vgolin. de cens. tab. 1. c. 4. §. 5. nu. 13. in fine. Henric. lib. 6. de penit. c. 9. nu. 7. & lib. 12. de matrim. c. 3. num. 1. & addit, quod nec tenetur mittere epistolam pro absolutione; & sequitur Aulla. de censur. p. 2. c. 7. disp. 1. dub. 6. concl. 3. vers. secundo; nota, pag. 178.

Impedimentum autem, nisi fuerit perpetuum, siue diuturnum, non prodest ad huiusmodi absolutionem obtinendam: eo quod brevis temporis ratio minime sit habenda, arg. l. scio, ff. de integ. testi. Videtur autem sufficiens impedimentum tanti temporis, quantum est necessarium a discessu ad appulsum: abhorret. n. ecclesia quem in excommunicatione in tri, c. qua fronte, de appellat. & notabiliter docet Nau. ubi sup. vers. Ad secundum.

R 2 Ad

Ad cap. 17. nu. 7. eod. lib. 2. Adde Cur. n. hoc non licebit in censuris, si hoc idem conceditur in Sacramentis, quæ licet non possunt conferri sub conditione vera, & suspensiva, puta, si hoc feceris, vel non feceris, absoluo te, sed sic sub conditione de præterito, & impropria, nec suspensiva, puta, si non es baptizatus, baptizo te; si non es absolutus, absoluo te; si quæ confiteris peccata sunt, ab-

soluo te; qui sunt modi vsitati, & liciti, quando quis habet dubium facti, vel iuris circa materiam, personam, & similia; vt notat post alios Bartol. Med. lib. 2. c. 12. post princ. pag. 251. & Suar. tom. 4. disp. 26. sect. 6. Cur & hoc non licebit in absolutione censurarum, vbi enim eadem, & maior ratio viget, idem etiam ius stare non prohibetur, iuribus vulgaribus.

Finis Secundi Libri.

EXCOMMUNICATIONIBVS IN IVRE LATIS,

ALIISQVE CONSTITVTIONIBVS
PONTIFICIIS.

Liber Tertius.

P R Æ L V D I V M.

Authores Bullam Cænæ, eiusque, & alias iuris sententias, & Censuras, aut obiter, aut ex professo explicantes.

De Excommunicationibus tam in Bulla Cænæ, quam in iure contentis tractant Paludanus 4. dist. 18. q. 3. per totum. Hostiensis in Summa lib. 5. sub titulo de sententia excommun. Innocentius Papa 1V. Panormitanus, Marianus Socinus, & alij communiter in explicatione eiusque tituli. Ioannes de Friburgo in Summa confessorum, lib. 3. tit. 33. a quæst. 34. & deinceps. Summa Alesius par. 2. lib. 7. tit. 3. Summa Pisanello in verbo excommunicatio. 1. Summa Angelica. verb. eod. 5. 6. & 7. S. Anton. par. 3. tit. 25. Syluester in summa verbo excommunicatio. 6. 7. 8. & 9. Taberna verb. eod. 5. 6. & 7. Caietanus in summa verbo excommunicatio per totum. Martinus Ledsmus in 2. 4. quæst. 26. artic. 2. Martin. Nauar. in Manuali, capit. 27. a num. 49. & deinceps.

Gregorius Tholosanus in Syntagmate iuris. par. 3. tit. 31. c. 9. Alphonsus Vinaldus in suo Candelabro aureo, par. 2. Iacobus de Grassis par. 1. decif. lib. 4. summa Corona par. 3. c. 10. Cosmus Philiaebus de officio Sacerd. par. 1. lib. 4. cap. 30. 31. & 32. Sebast. Medices in sua summa Capitalium peccatorum. q. 78. Card. Tolet. in summa instr. Sacer. in fine, & alij recentiores.

S V M M A R I V M.

- 1 Excommunicationum numerus in iure quisnam sit.
- 2 Excommunicationum, quedam reseruatæ sunt, & quedam non.
- 3 Diuisio huius libri tertij, & partes eius.

Quæ plurimæ sint, ac ferè innumerabiles excommunicationes in iure late, vt colligitur ex Hostiens. lib. 5. tit. de sent. excom. num. 3. 8. Quia possit, qui enumerat triginta tres casus ex Decreto, & Decretalibus vsque ad tempora sua, & ex Glos. in cap. Eos, qui in verbo Canonis, de sent. excom. lib. 6. vbi refert triginta duas latas per solos textus sexti, & Glos. in Clem. 1. in verbo excommunicationis sententia. de sentent. excom. vbi recenset Quinquaginta latas ipso facto per solas Clementinas, & postea mirum in modum earum numerus auctus sit, ita vt vix certus aliquis numerus exprimi possit, quarum aliquæ Summo Pontifici reseruantur, aliquæ verò solis episcopis, quedam verò nulli reseruatæ sunt, nos ad omnem confusionem tellendam in eis recensendis, & explicandis hunc ordinem seruabimus.

- 3 *Vt primo* enumeremus illas quæ in Bulla Cænæ Domini continentur, quæ ceteris omnibus sunt magis reseruatæ, & timendæ magis.

Secundo, quæ in iure expresse sunt:

Tertio, quæ in Extravagantibus iuri insertis;

Quarto, quæ in Extravagantibus necdum in ius relatis reperiuntur.

Quinto, & postremo, quæ nulli reseruantur.

De origine, & Antiquitate Bullæ Cænæ Domini; Et an iuris, vel hominis sententiæ sint. Cap. 1.

S V M M A R I V M.

- 1 Bullæ Cænæ Domini origo, & antiquitas, ex Soti, & Cardinalis Toleti sententia.
- 2 Soti, & Toleti opinio de Bullæ Cænæ antiquitate, ab aetate refellitur.
- 3 Processus solemnes, quibus anni temporibus olim a summis Pontificibus fieri solebant.
- 4 Processus solemnes, contra quas personas antiquitus fieri consueverunt.
- 5 Processus Cænæ Domini, vnus ex tribus antiquissimis, et in anuo fieri solitis.
- 6 Processus cænæ Domini, omnia quinque in antiquis processibus inclusa, continet.
- 7 Bulla cænæ Domini, non solum Martino V. sed etiam Clemente V. antiquior est.
- 8 S. Thomas de Aquino, temporibus Vrbanus IV. & Clementis IV. floruit.
- 9 Regule Cancellariæ, Canones Curia, nunquam appellari solent.
- 10 Processus Bullæ cænæ Domini a quinquaginta summis Pontificibus, per trecentos annos summo iudicio reuocatus quotannis est.
- 11 Heretici, falsè Ecclesiam, & Summos Pontifices, sententiat, & crudelitatis accusant.

Bal.

- 12 Bulla cœne Domini, an iuris, vel hominis sententias continet.
- 13 Excommunicationes ab homine, vel a iure latae, qualiter inter se differant.
- 14 Sylvestri, & aliorum opinio de sententijs Bullæ cœne Domini.
- 15 Soti, & quorundam aliorum iudicium, de sententijs in Bulla cœne Domini contentis.
- 16 Bulla omnes cœne Domini, ante Gregorium XIII. tam firma hominis sententiæ, ac sunt Regulae Cancellariæ, non fuerunt.
- 17 Bulla cœne Domini post Clausulam a Gregorio XI. additam media inter iuris, & hominis sententias dici possunt.
- 18 Bulla cœne Domini absolute & simpliciter sententias hominis, & non iuris continet.
- 19 Bulla cœne Domini sententias incurrens, etiam mortuo Papa, qui eas tulit, excommunicatus manet.
- 20 Titulus ille, Bullæ cœne Domini Martini V. præfixus, [Aperpetuam rei memoriam], quid significet.
- 21 [Constitutionis] vox in fine Bullæ cœne Domini Martini V. posita quid importet.

A Nequam verò excommunicationes in Bulla Cœne Domini contentas, in particulari exponamus, nonnullas prius explicandas sunt, quæ non parum ad ipsius Bullæ notitiam, & cognitionem spectare videntur; Quorum hoc unum, & primum sit de origine, & antiquitate eius. Nonnulli enim sunt, inter quos est Dominicus a Soto, qui in 4. distinct. 22. quest. 2. artic. 3. Conclus. 3. quem secutus est Cardinalis Toletus in Explicatione Bullæ Cœne Domini, in principio, versic. *Quoad secundum*, existimantes Bullam Cœne Domini non esse rem vique adeo antiquam, sed cepisse tempore Martini Papæ V. circa annum Domini 1420. quo tempore Bohemorum hæreses in Concilio Constantiensis fuerint damnata: id quod non alia ratione probant, quam quia Sanctus Thomas, & alij Scholastici scriptores antiqui nullam eius mentionem fecerint.

Ceterum dubium esse non potest, quin longè antiquior sit, cum Clemens Papa V. qui vt historicæ tradunt, creatus fuit Pontifex anno Domini 1305. mortuus autem est anno 1315. in Clem. r. de iudicijs aperte testatur consuevisse Romanos Pontifices solemnibus quibusdam anni diebus, Generales quosdam Processus facere. Quoniam loco glan verbo *Solennes*, dicto præcipue de his processibus notat;

Primus est; Quibus in solemnitatibus fieri consueverint, nimirum ter in anno, in die Iouis Septimanæ Sanctæ, & in die Ascensionis Domini; & in die dedicationis Basilicæ Petri, & Pauli, quæ celebratur de mense Novembris, in octava Beati Martini Episcopi, cuius etiam triuæ solennis excommunicationis singulis annis meminit Pannon. in c. Excommunicationi, numero primo, de raptor. incid. & violat. Eccles.

Secundum est, in d. Clem. r. in verbo *Generales*, contra quas personas consueverint fieri huiusmodi Processus; sicbant autem priscis illis temporibus contra quinque genera personarum; Primo, contra hæreticos, & eis credentes. *Secundo*, contra eos, qui Sarraenis merces prohibitas portabant. *Tertio*, contra Piratas. *Quarto*, contra exigentes, vel imponentes noua pedagia. *Quinto*, contra falsarios litterarum Apostolicarum. Postea vero temporis processuum, cum iam satis vbique divulgatus esset rumor horum Processuum, desierunt tam frequenter fieri, & cepit in vltis Processus semel tantum in anno, id quod Cardinalis, in cap. *Quod olim*, de iudic. suo tempore obseruatum fuisse dicit; & idem fatetur S. Anton. 3. part. titu. 25. ca. 7. vbi refert hoc etiam in vltis fuisse tempore Martini Papæ V. cuius Processum ibi referens, simul affect hunc titulum *Processus annalis*, qui sit *annuatim* in Curia in cœna Domini.

Quod vero Processus hic, quem dicimus fieri solitum

semel in anno in Cœna Domini, vnus ex illis antiquissimis sit, qui ter in anno fieri solebāt, manifestum est, tum ex ipso nomine *Cœne Domini*, tum etiam ex materia ipsa, quæ in illo continetur, continet enim omnia illa quinque, quæ antiquissimis illis Processibus continebantur, vt constat, & colligitur ex annotationibus in d. Clem. r. de iudic. in margine additis, ad verb. *Generales*, ex Gregoriana editione; Quibus postea crescente quotidie malitia hominū, alie etiam excommunicationes successiue per consequentes Romanos Pontifices, Martinum V. & Paulum II. Sixtum IV. in Extrauagant. *Et si Dominici gregis*, Leonem X. Paulum III. Iulium III. Paulum IV. Pium V. Gregorium XIII. & alios vsque ad Clemētem VIII. cuius Bullam exponemus, additæ sunt.

Hinc constat antiquiorem esse Bullam hanc Martino V. immo etiam antiquior est Clemente V. & facile probari poterit antiquiorem esse Virbano III. & Clemente IV. qui sederunt circa annum Domini 1261. sub quibus floruit S. Thom. Aquinas; Siquidem Hostiensis qui fuit contemporaneus S. Th. & illo paulo antiquior, floruit enim sub Innocentio IV. & Alexandro IV. Pontificibus, Anno Domini 1254. in titulo De crimine falsi, lib. 5. §. Qualiter committatur, vers. Porro. expressè meminit huius Processus, dum in vers. *Quinto* dicit. *Sed hodie* id est, suotempore, præceptum est, quod in literis Domini Papæ nec in magno, nec in medio audeat quis manum apponere, etiam literam vnicam, vel punctum vnicum corrigendo, exceptis officialibus, quibus hoc est commissum, alioquin manum apponens ex Canonis lato in Curia, ipso facto sententiam excommunicationis incurrit, quæ non potest per aliquem citra sedem Apostolicam relaxari. Hactenus Hostiensis. vbi nomine Canonis Curia, nihil propabilius, aut verisimilius intelligi potest, quam iste *Processus Curie*. Nam si intelligamus *Regulas Cancellariæ*, illæ nunquam vocari solēt *Canones Curie*, sed *Canon simpliciter*, vel *Canon Apostolicus*: Hic autem Processus semper, & propriè vocatur *Processus Curie*: Immo antiquitus, quando fiebat sæpius in anno, aliud nomen nō habuit, quam *Processus Generalis Curie*, vnde & Canones in illo contenti *Canones Curie* vocabantur; Tunc enim, propriè Bulla Cœne Domini vocari non poterat cum non solum in die Cœne Domini, sed in alijs etiam solemnibus diebus promulgari solita fuerit, vt ex his, quæ diximus manifestum est.

Hinc etiam constat, quare auctoritatis sit *Processus* hic qui cum a tam multis Romanis Pontificibus, nempe a quinquaginta, & per trecentos annos, tam serio, tamque diligenter annis singulis renouatus, & tam maturo iudicio, & consilio auctus sit, & etiam a talibus Summis Ecclesie Pontificibus & Pastoribus, & inter quos multi fuerunt Sanctissimi, doctissimi, mansuetissimi, & omnibus partibus ad Apostolatum requisitis absolutissimi, necessario fatendum est, Processum ipsum & equum, iustum & rationabilem esse, & ab omnibus Christi fidelibus honorandum simul ac summo opere formidandum: vt propterea immerito nostri temporis heretici, contra Ecclesiā, & summos Pontifices conqueri soleant, quasi precipitanter tam graues censuras inuexerint, cum vt iam diximus, manifestum sit Summos Pontifices, tanquam vigilantissimos, & prudentissimos Ecclesie Pastores, non nisi serio, & maxima cum maturitate, & consilio hactenus processisse.

Hæc cum in confesso sint apud omnes Orthodoxos, controuersum tamen est inter eos, An sententiæ in Bulla Cœne Domini contentæ iuris, an vero hominis sint, id est, an dicendæ sint esse a iure, vel ab homine. Nam vt latius in præcedentibus libris expositum a nobis est, excommunicationes & a iure, & ab homine ferri possunt, & solent. A iure sunt, quæ in Canone, aut statuto aliquo Ecclesiastico continentur; Ab homine vero sunt, quæ ab homine & Iudice Ecclesiastico fulminantur.

Est enim differentia inter huiusmodi excommunicationes, quod excommunicationes hominis cum suo auctore pereunt, hoc est mortuo illo, qui fulminauit excommunicationem, aut deposito ab officio, excommunicationis ab eo lata cessat,

R 3 fat,

ſat; excommunicationes verò a iure latae manent etiam mortuo conditore earum, & perpetue firmitatis robur conſervant, nec unquam ceſſant, niſi vel contraria conſuetudine præſcripta, ſufficienti annorum tempore, quæ eſt tacita quedam reuocatio; vel per expreſſam reuocationem legiſlatoris, aut alterius ſupremi principis, poteſtatem reuocandi habentis. Cuius rei explicatio plurimum prodeſt, vt intelligamus, quidnam de præterita Bulla cenſendum ſit, poſtquam noua fuerit promulgata; & quid etiam dicendum ſit, quando Romanum Pontificem paulo poſt editam Bullam mori contingeret. Si enim a iure ſunt, ligant incidentes in eas mortuo etiam conditore; Sin autem ab homine ſint, Sede vacante non ligabunt.

14 In qua re ſylueſti in verbo, excommunicatione, 7. numero ſepuagetiſimo ſexto, verſic. Trigeſima prima, loquens de Bulla Cœne Martini V. ait eſſe ſententias iuris; id quod probat, cum ex titulo Bullæ præfixo, qui eſt, Ad perpetuam rei memoriam, ergo eſt perpetua, & vim iuris habet; tum ex fine eiſdem Bullæ; vbi Martinus V. ſuum Proceſſum appellat Conſtitutionem, nomen autem Conſtitutionis ius denotat. Hinc etiam ſententiam amplexus eſt Nauarr. in Manuali Latino, in explicatione Bullæ Cœne Domini Gregorij XIII. promulgatæ anno Domini 1585. eo quod in ea addita ſit extenſio quedam durationis earum, vt patet num. vigefimo primo eiſdem Bullæ his verbis; *volentes præſentes, ac omnia, & quacunq; his literis contenta, quouſque alij huiusmodi proceſſus a nobis, aut Rom. Pontif. pro tempore exiſtente, ſint, aut publicentur, durare ſuosque effectus omnino fortiri*, quæ etiam verba in Bulla Clementis Papæ VIII. promulgata anno Domini 1598. habeantur. Ex quibus patet, Bullam hanc non finiri cum morte Papæ, ſed durare viſque ad nouam Bullam ſucceſſoris; & ideo eſt ius, quod cum morte conditoris non finitur. Eodem ſententiam defendunt Barthol. Vgol. de cenſur. Eccleſ. Tab. 1. cap. 9. §. 4. numero quarto, & Summa Corona de excommunicatione part. 3. cap. 10. numero quarto, & Martinus Alphoſus de Vualdo in Candelabro de excommunicatione numero 54. & in explicatione Bullæ Cœne, numero 129. qui docent eſſe ſententias iuris poſt Bullas Pij V. Gregorij XIII. & Sixti V. cum hi omnes Bullæ ſententias eo viſque valere voluerint, quouſque ſucceſſor creatus alias tuliffet.

15 Alij vero, vt Sotus 4. diſtinct. 22. queſt. 2. artic. 3. poſt Concluſ. 5. docent eſſe ſententias hominis, & ſimiles eſſe regulis Cancellariæ, quæ cum morte Pontificis expirant, & idem olim docuit Nauarr. in Manuali. Hispanico cap. 27. numero 74. vt ipſemet teſtatur in Man. Latino cap. 27. numero ſepuagetiſimo ſexto, dum Bullam Iulij III. explicaret, quam etiam ſententiam amplexus eſt Cardinalis Tollerus in explicatione Bullæ Cœne Domini, in fine proemij. In qua re hæc dicenda ſunt.

16 *Primum eſt*, Bullas omnes Cœne Domini ante Gregorium XIII. in quo & priores ipſius Greg. XIII. Bullas, non ſolum non fuiſſe ſententias iuris, ſed etiam non fuiſſe ita firmas ſententias hominis, vt ſunt Regulæ Cancellariæ, & hoc etiam includendo Bullam Martini V. contra Sylueſtrum, & Bullam Pij V. contra Vgolinum. Et quidem non fuiſſe ſententias iuris inde oſtenditur, quia ius ſemel conditum non ceſſat obligare, niſi vel alio iure expreſſe reuocetur, vel contraria conſuetudine; At verò obligatio Bullæ hoc ipſo ceſſabat, quod Proceſſus nouus fiebat, ſine vlla veteris Bullæ reuocatione. Vnde nulla ratione ſententiæ iuris ſunt. Sed neque fuerunt tam firmæ ſententiæ hominis, ac ſunt Regulæ Cancellariæ, quia hæc ex ſua natura durant ſaltem per vitam Pontificis; Bullæ verò iſtæ ad ſummum per annum durabant, vt patet, primo ex ipſomet titulo earum, vocabantur enim *Proceſſus annuales*, eo quod ſingulis annis de nouo promulgabantur, & antiquæ obligare deſinebant; Secundo, quia neque antiquitus, Proceſſus illi per annum durabant, cum ter in anno promulgati fuerant, & ſi ante annum Pontifex expiraſſet, ipſi ceſſabant, vt ex eo conſtat, quia quod nunc obligent poſt mortem Pontificis, ſolum habent ex illa Clauſula 21. per Gregorium XIII. de nouo addita.

17 *Secundum eſt*. Per hanc Clauſulam a recentioribus Pon-

tific. de nouo additam, ſententiæ Bullæ aliquid iuris acceperunt, vnde dici poteſt medias eſſe Bullæ ſententias inter iuris, & hominis ſententias. Ex eo enim, quod durant poſt mortem Papæ, viſque ad nouos Proceſſus, vel eiſdem Pontificis, vel ſucceſſoris, participant cum ſententiæ iuris, quæ durant poſt mortem auctoris; Quia tamen non durant ſimpliciter poſt mortem auctoris, ſed ſolum ad tempus determinatum, nimirum, viſque ad nouos proceſſus, non ſunt ſententiæ iuris abſolutæ; vnde, & nunc ceſſant abſque vlla reuocatione Bullæ veteris ſententiæ, quod Proceſſus de nouo fiat. Quia verò parum participant de natura iuris, & multum de natura ſententiæ hominis, dici poſſunt, quamuis minus propriè, ſententiæ quedam mediæ inter iuris, & hominis ſententias.

18 *Tertium eſt*, ſententiæ Bullæ Cœne Domini abſolutæ & ſimpliciter ſententiæ hominis dicendæ ſunt, & non iuris, etiam poſt hanc Clauſulam 21. de nouo ſuper additam a recentioribus Pontificibus. Ratio eſt, *Primo*, quia etiam re nouiſſimæ Bullæ vocantur adhuc, & verè ſunt *Proceſſus*, ſententiæ autem in *Proceſſu* fulminatæ, non ſunt iuris, ſed hominis. *Secundo*, quia etiam hodie per nouæ Bullæ promulgationem veteris Bullæ obligatio ceſſat. *Tertio*, Quia etiam ſi in iſtis ſententijs per hanc Clauſulam addita ſit aliqua maior firmitas, & duratio, illa tamen tam modica eſt, & ita limitata, vt non mereatur nomen ſententiæ iuris, nec talis eſt, qualis ſententiæ iuris competit.

19 *Quartum eſt*, Quamuis hominis ſententiæ ſint, qui tamen ſemel in has ſententias inciderunt, etiam mortuo eo, qui eas tulit, excommunicati ſunt, quouſque ab habente poteſtatem abſoluantur, vt DD. communiter tradunt.

20 *Ex his* facile diluantur quæ pro Sylueſtri ſententia ſunt allata: Illa enim particula, Ad perpetuam rei memoriam, non eſt poſita ad dandam Bullæ illi perpetuam firmitatē, ſed ſolum ad dandam ei perpetuam memoriam apud homines, præſertim in deſtautionem ſchiſmatis Petri de Luna, qui cum ſuis fautoribus ibi excommunicatur. Quando autem Pontifex Bullis ſuis perpetuam firmitatem dare intendit, alio modo ſolet illam explicare, dicendo, Hac perpetua Conſtitutione, ſeu hac perpetuo valitura Conſtitutione, & ſimilibus modis. Neque valet, quod ex fine eiſdem affert, ex vi nominis huius, Conſtitutionis, quæ vox ibi lata ſignificatione ſumitur: prout omnē ſiue iuris ſiue hominis ſententiam denotat, aliquo enim in eodem proceſſu implicatio foret, cum in principio dicatur eſſe *Proceſſus annualis*: at tam ratione proceſſus, quam ratione temporis annualis, veram conſtitutionem iuris eſſe repugnat. Illa verò Clauſula 21. a recentioribus Pontificibus addita, qua Nauarr. ſuam opinionem probat, ſolum oſtendit ſententias has aliquid iuris participare, quamuis ſimpliciter hominis ſententiæ dicendæ ſint, vt ex dictis manifeſtum eſt.

Notabilia quedam ad meliorem Bullæ Cœne Domini intelligentiam.

Cap. II.

S V M M A R I V M.

- 1 Bulla Cœne Domini multa à confeſſarijs conſideranda continet.
- 2 Bulla Cœne Domini excommunicationes omnes, quas complectitur, Papæ reſeruat.
- 3 Bulla Cœne Domini varijs temporibus aduerſis Summis Pontificibus mutata eſt.
- 4 Bulla Cœne Domini, per additionem, quot modis variari ſoleant.
- 5 Bulla Cœne Domini, per ſubtractionem, qualiter immutari ſoleant.
- 6 In omni Bullæ Cœne ſingulis Clauſulis, & perſona, & actio nes præcipue conſideranda ſunt.

- 7 Confessarius, ut de casibus Bullæ cœnæ Domini recte iudicet, quænam attendere debeat.
- 8 Confessarium ab ignorantia Bullarum cœnæ Domini, & casib. in eis contentis, quid excusare possit.
- 9 Confessarius, an penitens in Bullam cœnæ Domini vivente Papa, vel sede vacante, incidit, considerare, & cognoscere debet, & quare.

Quamvis multa sint in Bulla hac, quæ diligenter a confessorijs omnibus consideranda sunt, hæc tamen præ ceteris habentur, quæ sunt annotanda.

Primum est, Bullam hanc duo continere, *unum est*, Quasdam excommunicationes particulares in ea latas esse in quibusdam casibus, & materijs particularibus, quorum casuum, aliqui iam prius erant antea excommunicationem sibi annexam habuerunt, sed de nouo sub pœna excommunicationis prohibentur. *Alterum est*, circa reservationem eorum; siquidem modò harum omnium excommunicationum absolutio Pœntifici Romano soli extra mortis articulum reservata est, ut constat ex Clausula 21. §. ceterum. Est tamen differentia inter excommunicationem Pape reservatam, & excommunicationem in Bulla Cœnæ Domini; siquidem multæ excommunicationes in Bulla Cœnæ Domini Pape reservatæ sunt, quæ tamen in Bulla Cœnæ Nam & percussio Clerici Pape reservatur, quæ tamen in Cœnæ Domini non continetur, & aliæ multæ excommunicationes itidem extra Bullam Cœnæ Pape reservatæ sunt, ut ex sequentibus manifestum erit; omnis autem excommunicatio, quæ in Bulla Cœnæ continetur, Pape reservatur. Unde fit, quod cum in huiusmodi cœcedatur facultas absolventi ab excommunicatione omni, exceptis ijs, quæ in Cœnæ Domini continentur, quamvis confessorius virtute talis facultatis a quacunque Papali excommunicatione in iure, vel alibi contenta absolvere possit, ab his tamen, quæ in Bulla Cœnæ continentur, nequaquam absolvere poterit.

Secundum est, Bullas has varijs temporibus mutatas esse, tum per additionem alicuius novæ Clausulæ, tum per alicuius antiquæ Clausulæ detractionem.

Et quidem per additionem variari solent, *Primo*, prohibendo aliquid de nouo: quod prius in iure prohibitum non erat, quæ prohibitio durat, quamdiu Bulla manet, & tam diu pœnas Bullæ inducit; *Secundo*, addendo aliquam Clausulam de re aliqua, quæ alias in iure statuta fuit, & tunc manet integra tota dispositio iuris sicut prius, & præterea additur ei tota dispositio Bullæ, adeo, ut si in iure propter eundem casum lata fuerat excommunicatio superadditur ei excommunicatio hæc Bullæ, cum eius reservatione; *Tertio*, innovando ius antiquum, & tunc ius illud, etiâ si prius vel expressè reuocatum fuerat, vel tacite per contrariam consuetudinem, vel sua solum antiquitate abolitum esset, virtute tamen renovationis factæ per Bullam reuiviscit eodem modo ac si novum ius, vel consuetudo, quæ illud reuocauerat, alio nouo iure renouaretur. Hac ratione in Clausula 17. & 18. huius Bullæ innovantur Canones editi in Concilio Lateranensi super immunitate personarum Ecclesiasticarum, cuius innovationis virtute duo iuris Canones, qui habentur in c. Non minus, & c. aduersus, de immunit. Eccles. pristinum robur accipiunt. *Quarto* etiam extendendo ius antiquum, ita ut non solum vim habeat in eo casu, in quo prius in iure habuit, sed etiâ casum illum iuris ad alium casum Bullæ extendat, quamvis de eo nihil in iure dicatur. *Quo modo* in Clausula sexta Bullæ Cœnæ Gregorij XIII. sub anno 1584. extenditur constitutio cap. Ad falsarios, de crimine falsi, quæ solum loquebatur de falsificationibus literarum Apostolicarum, ut complectatur etiam alium casum, nempe falsificatores Supplicationum Apostolicarum, Signaturæ &c. ut ibi dicitur; unde falsificantes Supplicationes, & signaturas, pœnas omnes c. Ad falsarios, de crimine falsi, & etiam pœnas Bullæ Cœnæ Domini incurrant.

Quinto denique reuocando aliqua iura, & privilegia prius concessa, ut in Clausula septima huius Bullæ, ubi reuocantur privilegia concessa quibusvis Principibus, Domi-

nis, & priuatis personis super delatione armorum, & aliorum prohibitorum ad Sarracenos concessa. Sic etiam in Clausula 19. reuocantur privilegia concessa cuius etiam Monarchæ super cognitione causarum capitalium Clericorum. Et in Clausula 21. in §. ceterum reuocantur privilegia concessa cuius ordini etiam Mendicantium, &c. absolventi ab omnibus censuris &c. ut locum non habeant, quantum ad istas censuras Bullæ Cœnæ Domini. Et in Clausula 21. §. Non obstantibus, reuocantur privilegia cuius concessa, ne possint excommunicari ut locum non habeant, quantum attinet ad has sententias Bullæ Cœnæ. Quæ omnes reuocationes, quamdiu in Bulla manent, totam vim Privilegiorum istorum omnino annullant; unde nemo, illorum virtute, stante Bulla, se tueri ac defendere potest.

Tertium est, Circa mutationem, & variationem iurum, & Privilegiorum, per subtractionem istorum de Bulla. In qua re hæc annotanda sunt; *Primo* enim, Quoties aliquid tollitur de Bulla, de quo nihil in iure statutum est, tunc quidem illud reuocatur ad dispositionem iuris Divini, aut Naturalis. *Secundo*, Quando tollitur de Bulla aliquid, de quo in iure statutum est, tunc illud redit omnino ad pristinum iuris dispositionem, non secus, ac si nunquam in Bulla positum fuisset. *Tertio*, Quando tollitur de Bulla innovatio iuris alicuius antiqui, tunc quidem distinctione opus est; Si enim ius illud, quod in Bulla innovatum erat, adhuc absque Bullæ innovatione erat in usu, licet fortè non ita perfectè visitatum, tunc quamvis tollatur innovatio illius iuris de Bulla, remanet tamè ius, illud in illo suo primo vigore; quamdiu enim lex est in aliqua obseruantia, semper obligat. Sin vero ius illud antiquum, per aliquod ius novum extra Bullam prius reuocatum erat, & per Bullam innovatum, cōtra reuocationem iuris noui, tunc probabile mihi est, ius illud iterum redire in suam reuocationem iuxta ius novum; Cuius ratio esse potest quia tota eius vis erat ex obligatione Bullæ; cum igitur obligatio cessat eo ipso, quod tollitur ex Bulla, consequenter confurgit vis, & efficacia iuris noui, ita ut censetur reuocatum ius illud antiquum, sicut prius. Sin autem ius, quod per Bullam innovatur, erat solummodo tacite reuocatum per contrariam consuetudinem, tunc mihi probabilissimum est, remanere ius illud in vigore suo, quem per Bullam accepit. Ratio est: Quia per vim Bullæ introductus est novus usus, & consequenter interrupta est antiqua consuetudo: Ergo necessè erit iterum de nouo contra ius illud præscribere. *Quarto* quando tollitur de Bulla extensio iuris per eam facta, tunc ius illud non amplius extenditur ad casum illum in Bulla expressum, sed remanet intra limites illius casus, de quo in iure habetur. *Quinto*, quando tollitur de Bulla reuocatio aliqua Privilegiorum, distinguendum est, vel enim reuocatur in Bulla Privilegia quædam ordinaria communia, & posita in iure, & tunc probabilissimum est, hoc ipso quod tollitur reuocatio, privilegia illa reuiviscere; sicut enim reuiviscit ipsum ius, ita etiam & iuris privilegia reuiviscunt, per talem reuocationis illius ablationem; Cui enim reuocatio illa totam vim suam ex vi Bullæ accepit; ita etiam cessante Bulla cessabit illa reuocatio; vel reuocantur Privilegia particularia concessa favore priuato, & tunc probabile est, etiam cessante Bullæ reuocatione cessare; Ratio est: Quia cum huiusmodi Privilegia non habeant firmitatem iuris, sed solum firmitatem arbitriariam ex voluntate Principis, probabile valde est, per reuocationem Principis, & sententiam hominis ita tolli, ut non redeant, & reuiviscant postea. Dixi hoc esse probabile, quia non caret etiam probabilitate, privilegia huiusmodi personalia, quæ ex sua natura vitam personæ respiciunt, reuiviscere, dummodo personæ, cui concessa erant, superstitēs fuerint.

Quartum est, Quod in omni Clausula Bullæ diligenter consideranda sunt hæc duo, ex Caiet. in Summa in verbo, excommunicatio in principi. & Martino Ledesin. 2. 4. q. 26. art. 2. tract. de excomm. pag. 354 colum. 2. nimirum *personas*, contra quas feruntur, & *actiones*, pro quibus late sunt. Nam quoad *personas*, si excommunicetur Clericus absolute, non ligatur laicus illa excommunicatione, esto faciat opus illud, propter quod excommunicatur Clericus:

ut cum Papa excommunicat Clericum, qui recipit excommunicatum a Summo Pontifice ad officium Diuinum, c. ſignificauit, de ſent. excom. etſo laicus admittat illum ad officium Diuinum non eſt excommunicatus. Ratio eſt: quia pœna hæc ſolum lata fuit in Clericum, & non in laicum. Secundo attendenda eſt actio, vt ſi excommunicatio feratur contra agentes; non comprehendit mandantes, aut conſulentes. Ratio eſt: quia pœnæ non ſunt extendendæ; Vnde fit vt in aliquibus ſententijs non ſolum excommunicentur agentes ſeu facientes, ſed etiam fauentes mandantes, conſulentes, & auxilium dantes; vbi igitur hæc in ſententia non continentur, non eſt Eccleſiæ, & Summi Pontificis intentio, quod conſulens, aut mandans pœnam illam incurrat.

- 7 Quintum eſt, Ad rectè iudicandum de caſibus Bullæ, hæc conſeſſarius diligenter præter ea, quæ iam diximus, attendere debet; Primo enim attendere debet, an Bulla in uſu, & obſeruantia fuerit, quâdo actio illa facta fuerat, ſi enim in uſu fuerat, tunc qui actum illum commiſit, in cenſuram incidit, eaque obligatus manet, quouſque abſoluitur ab habentē potēſtatem, etiam ſi nunc caſus ille in Bulla non ſit. Secundo attendere debet obligationem caſuum, qui de nouo ponuntur in Bulla, qui ſolum ad futurum tempus ſe extendunt, non autem ad præteritum. Vnde fit, vt quando quis conſiteretur de ſuis peccatis, præſertim com quis confeſſionem facit multorum annorum, attendere debet diligenter conſeſſarius, an aliquis ex illis caſibus fuerit in Bulla Cœnæ; & ſi incurrit fuiſſe in Bulla eo tempore, quo iſte peccatum illud commiſit, non poterit illum abſoluere, ex quo apparet confeſſarium teneri inquirere de tempore criminis commiſſi.

Ex qua doctrina inferitur confeſſarios habere debere notitiam aliquam non ſolum Bullæ anni præſentis, ſed etiam aliarum Bullarum annorum præteritorum, & tot annorum, quot penitens inſtituit facere confeſſionem; id quod maximè neceſſarium eſt Pœnitentijs vrbis Romæ, B. V. Lauretanae, & aliorum inſignium locorum, ad quos penitentes communiter concurrere ſolent, qui ſimilibus cenſuris, aut alijs grauiffimis criminibus ſunt irretiti. Vnde in fine Bullæ monentur omnes quicunque audiunt confeſſiones, vt hæc literas Bullæ, aut earum tranſcriptum penes ſe habeant, eaſque diligenter legere, & percipere ſint deant.

- 8 Primum ſolum eſt, quod confeſſarios ab ignorantia Bullarum ſtatim excuſare poſſit, quod difficile ſingulis annis haberi poſſint, ideo conſulendum eſt, vt quando emittitur Bullæ nouæ, veteres referantur, & annotentur ea, in quibus Bullæ inter ſe diſcrepent, & quænam ea ſint, quæ vel de nouo adduntur, aut ſubtrahuntur.
- 9 Illud etiam annotare debent confeſſarij, an penitens incidit in caſum Bullæ Cœnæ Sede vacante, an vero viuente Papa, in qua re, quamuis nulla differentia ſit in poſterioribus Bullis ſummorum Pontificum, cum vt diximus, omnes vigorem ſuum obtineant viſque ad nouam Bullam, vel ipſius ſummi Pontificis, vel ſui ſucceſſoris, ante Bullam tamen Gregorij XIII. anno 1581. meræ hominis ſententiæ fuerunt, adeo, vt qui actum aliquem in eis damnatum, viuente ſummo Pontifice commiſerit, in cenſuram Bullæ incidit, qui tamen Sede vacante aliquem actum in eis damnatum perpetravit, in eius cenſuram non incidit, vnde conſequenter attendere debet confeſſarius, qui confeſſionem alicuius audiret, qui per multos annos conſeſſus non ſit (vt contingere poteſt in tertis hæreticorum) an actum illum commiſerit ante Bullam Gregorij XIII. ſub anno 1581. & an viuente Papa, vel Sede vacante actum illum commiſerit, cum in priori caſu in Bullam Cœnæ incidit, non tamen in poſteriori: quandoquidem tunc ſententiæ hæc hominis ſententiæ fuerant, & ideo mortuo conditore, ſeu Sede vacante non obligant, vt ex his, quæ ſuperius docuimus, manifeſtum eſſe poterit.

De Bullæ Diuiſione, & Proœmio illius. Cap. III.

SYMMARIVM.

- 1 Bulla Cœnæ Domini in tres partes diuiditur, & quænam illæ ſint.
- 2 Proœmium Bullæ Cœnæ Domini quid in ſe continet.
- 3 Literæ vox, in priori titulo Bullæ Cœnæ Domini poſita, quid denotet.
- 4 Proœſſus vox in titulo Bullæ Cœnæ Domini poſita, quid ſignificet, & quare Bullæ hæc Proœſſus appellari ſoleant.
- 5 Nomen Summi Pontificis, quare in titulo Bullæ Cœnæ Domini præfixum ſit.
- 6 Verba illa, Lectæ die Cœnæ Domini, quare in titulo Bullæ Cœnæ Domini addantur.
- 7 Titulus ſecundus in proœmio Bullæ Cœnæ Domini additus, quænam ſit.
- 8 Tituli ſecundi quæ ſenſus ſit.
- 9 Proœmium Bullæ Cœnæ Domini, cauſas promulgandæ Bullæ complectitur.
- 10 Bullæ Cœnæ Domini promulgandæ duæ cauſæ ſunt, & quænam.

1 Poſt hæc, quæ in cōmuni de Bullæ antiquitate, & alijs ad eius intelligentiam pertinentibus dicta ſunt, ipſius Bullæ expoſitionem aggredimur, quæ in partes commodè diſtribui poteſt, quarum prima Proœmium; Secunda verò viginti excommunicationes & ſententias proprias in corpore Bullæ ſuis Clauſulis diſtinctas; Tertia denique nonnulla ad durationem, vim, & efficaciam, reſeruationemque, & alia ſimilia continet.

2 Proœmium autem duplicem titulum, & cauſas varias promulgationis Bullæ continet, quæ ſuo ordine declarandæ ſunt. Prior autem Titulus eſt huiusmodi.

Literæ Proœſſus S. D. N. D. Clementis Papæ VIII. lectæ die Cœnæ Domini, Anno 1598.

3 Merito quidem vox hæc (Literæ) in literis Apoſtolicis, tanquam quid genericum, & vniuerſale ponitur, ſed præcipue duas literarum ſpecies continet; Quarum prima ſunt illæ, quæ a Bulla plumbea illis appendiſa, Bullæ nomen acceperunt, quæ literæ tunc dicuntur expeditæ, quando ſunt plumbeæ, adeo, vt ante appoſitum plumbum Bullæ dici non poſſint, vt Alexand. in Cōſil. 215. incip. Viſis probationibus, volum. 2. & Lucan. Gomez. in reg. vtriuſque ſignat. compend. circa medium ſtantur, de quare plura legi poſſunt in fine libr. 6. ſuper Data. Aliæ verò literæ ſunt, quæ ex ipſa forma ſcribendi, eo quod in forma Breui ſcribi conſueuerunt, Breuia vocantur; Et quia hæc literæ prioris generis ſunt, Bullæ Cœnæ Domini ſolent appellari.

4 Deinde Secundo loco ponitur vox illa Proœſſus, quæ viſitator, & antiquior eſt, vt ex Clement. 1. de iudic. colligi poteſt, necnon ex Proœſſu Martini V. apud S. Anton. 4. par. tit. 25. cap. 72. Sic autem appellantur, quia per modum Proœſſus ab Apoſtolica Sede ſententiæ iſtæ emanant. Solent autem Proœſſus duobus modis formari, vel in particulari contra aliquam certam perſonam, ſive de vno delicto, ſive de multis, & de tota vita eius, in quo proœſſu, non poteſt ferri ſententia, ſine præiudicio cauſæ cognitione, cum examine reſum, & alijs iuris ſolemnitatibus.

bus, & talis Processus vocatur specialis, seu particularis, & propriè respicit vitam & actionem præteritam: vel secundò Processus fieri solet in Generali contra quascunq; personas, quæ hoc aut illud fecerint, & respicit tempus futurum, & talis est Processus Bullæ Cœnæ Domini.

Postea additur nomen Summi Pontificis, vt sciatur a quo Processus ille emanat.

Et tandem adduntur illa verba *Letæ Die Cœnæ Domini* anno 1598, eo quod in illa Die publicè, & solemniter voce alicuius S.R.E. Cardinalis, præsentè Summo Pontifice, & æstante infinita populi multitudine promulgentur.

Alter Titulus, est ille qui subsequitur in hunc modum;

Clemens Episcopus, Seruus seruorum Dei, Ad futuram rei memoriam,

Hic titulus ex se manifestus est, nec aliud continet quàm nomen Pontificis, & solitam præstationem ipsius, qui ex maxima humilitate, & charitate seruorum seruorum Dei nominat, & Bullam præsentem, ad futurorum memoriam promulgat, vt ex dictis, & ipsius Bullæ verbis satis manifestum est.

Post hos titulos, sequuntur causæ promulgationis Bullæ, in hunc modum:

Pastoralis Romani Pontificis vigilantia, & sollicitudo, cum in omni Christianæ Reipublice pace, & tranquillitate procuranda, pro sui muneris officio assidue versatur, tum potissimum in Catholica fidei, sine qua impossibile est placere Deo, unitate, atque integritate retinenda, & conseruanda, maxime elucet, nimirum, vt fideles Christi non sint paruuli fluctuantes, neque circumferantur omni vento doctrinæ in nequitia hominū, ad circumuentionem erroris, sed omnes occurrant in unitatem fidei; & agnitionis filij Dei in vitam perfectam, neque se in huius vitæ societate, & communionem ledant, aut inter se alter alteri offensionem præbeat, sed potius in vinculo charitatis coniuncti tanquam vnius corporis membra sub Christo capite, eiusque in terris vicario Romano Pontifice Beatissimi Petri successore, a quo totius Ecclesiæ unitas dimanat; augeantur in edificationem, atque ita Diuina gratia adiutrice sic præsentis vitæ quiete gaudeant, vt futura quoque Beatitudine perfruantur. Ob quas sanè causas Rom. Pontifices prædecessores nostri hodierna die, quæ anniuersaria Dominicæ cœnæ commemoratione sollemnis est, spirituales Ecclesiæ disciplinæ gladium, & salutaria iustitiæ arma per ministerium Summi Apostolatus, ad Dei gloriam, & animarum salutem solemniter exercere consueuerunt. Nos igitur, quibus nihil optabilius est, quam fidei inuiolatam integritatem, publicam pacem, & iustitiam Deo auctore tueri, vetustum, & solemnem hunc morem sequentes.

In his Proœmijs verbis enumerantur causæ, quæ tum Romanos Pontifices prædecessores, tum etiam præsentem Pontificem, & vniuersalem Ecclesiæ pastorem, Christi in terris Vicarium, & S. Petri legitimum successorem, ad huiusmodi Processus, & sententias promulgandas merito inducere possint. Quorum vna & præcipua est, vt unitas, puritas, & integritas fidei Catholice, & religionis Christiane teneantur, & conseruetur, quem sanè finem respicit Canon prius, qui contra hereticos, & eorum fautores, nec non contra Schismaticos fertur. Nihil enim est, quod fidei puritatem ita maculat, aut contaminat, sicut hæresis, ac illi affinis superstitio; Nec aliquid ita eiusdem fidei Catholice unitatem lacerat, & diuidit, ac rebellio, diuissio, & schisma. Cum enim unitas fidei Catholice in mutua communicatione membrorum Ecclesiæ inter se, & debita subordinatione eorumdem ad caput Ecclesiæ consistat, ita ni-

hil est quod tam manifestè unitatem hæc scindat ac schisma, quo quis se, vel per apertam rebellionem, ab obedientia capitis Ecclesiæ hoc est, Romani Pontificis separat, vel saltem per velatam quandam, & adumbratam obedientiæ subtractionem se præceptis Summi Pastoris parere nolle declaret, dum a Summo Pontifice ad futurum Generale Concilium appellet, contra quos, tum in posteriori parte Canonis primi, tum in Canone secundo, grauissima anathematis pena fulminatur.

Altera vero causa est, publicæ pacis, & iustitiæ conseruatio quæ cum varijs modis violari possit, ita etiam pro personarum varietate quæ offendi possunt, varijs adhibitis remedijs, offensionem omnem, quæ communiter accidere solet summus Pastor, in sequentibus decem, & octo Canonibus tollere conatur, & intendit. Ad quæ omnia melius, & facilius præstanda, Ecclesiasticis censuris vitur, quas & spirituales Ecclesiæ discipline gladium, & salutaria iustitiæ arma vocat, quia nimirum Ecclesiæ spiritualis gladius sunt, quo malos a cōsortio bonorum separat, eosque tanquam membra putrida, a corpore Ecclesiæ abscindit, ne reliqua membra inficiant. Quæ etiam censuræ rectè iustitiæ arma salutaria, & medicinalia dicuntur, tum a Pontifice in hoc loco, tum etiam in cap. cum medicinalis, de sent. excom. lib. 6. & DD. ibi, quia per illas Ecclesiæ, vel illi ipsi contra quem arma ista exercet, vel saltem bono communi prodesse intendit, vt latius in lib. 1. de excom. cap. 3. docuimus. Et de Proœmio, ac prima parte Bullæ hæc sint satis. Nunc secundam Bullæ partem aggrediemur.

De excommunicatione Hæreticorum, & aliorum, qui in prima excommunicatione Bullæ continentur. Cap. IV.

S V M M A R I V M.

- 1 Excommunicatio prima Bullæ Cœnæ, contra quos fertur.
- 2 Excommunicatio prima in Bullæ Cœnæ, ad fidei Catholice puritatem conseruandam, lata est.
- 3 Proœmium primæ excommunicationis, quid in se contineat.
- 4 Excommunicationes Bullæ Cœnæ, quæ auctoritate a Summo Pontifice ferantur.
- 5 Auctoritas diuina, fons, & origo est omnis auctoritatis Ecclesiæ.
- 6 Auctoritatis Apostolorum S. Petri, & Pauli, quare mentio fit, in ferendis Bullæ Cœnæ sententijs.
- 7 Auctoritas Romani Pontificis, in ferendis excommunicationibus Bullæ Cœnæ, qualis.
- 8 Excommunicatio contra hereticos lata, quantæ sit antiquitatis.
- 9 Hæresis definitio, quænam a DD. assignetur.
- 10 Hæreticus vt quis sit, tria requiruntur, & quænam illa sint.
- 11 Infidelis errans, aut Cathecumenus nondum baptizatus, hæreticus non est dicendus.
- 12 Errorem circa fidem cum pertinacia coniunctum tempore baptismi recepti habens, an, & quando hæreticus, & excommunicatus sit.
- 13 Hæreticus non est, qui in opus aliquod externum infidelitatis consentit, absque aliquo errore intellectu.
- 14 Erroris nomen, quid importet.
- 15 Hæreticus non est, qui absque pertinacia circa fidem ex ignorantia trassæ errat.
- 16 Pertinax, quis propriè dicendus sit.

Here-

- 17 Hereticus an dicendus sit, qui ab Episcopo suo, aut Theologo admonitus de aliquo errore eis non credit.
- 18 Pertinacia plus ad heresim, quam error, facit.
- 19 Hereticus omnis, aut internus, aut externus est, & quis pro tali habendus.
- 20 Heresis interna an satis sit ad incurrendam excommunicationem.
- 21 Hereticus purè mentalis in excommunicationem Bullæ Cene contra hereticos latam non incidit.
- 22 Ecclesia, licet non directe, indirecte tamen aliquid circa actus pure internos precipere, aut prohibere potest.
- 23 Horas Canonicas sine attentione recitantes an satisfaciât, aut fructus beneficii percipere possint.
- 24 Ecclesia, confessionem peccatorum quotannis faciendam fidelibus precipiens, consequenter etiam ut illa recogitent precipit.
- 25 Hereticus tantum exterior excommunicationem Bullæ Cene non incurrit.
- 26 Heretici veri, qui actu aliquo externo erroris manifestatione, etiam occultissimo, suam heresim manifestant, in excommunicationem Bullæ Cene incidunt.
- 27 Heresis omnis exterius manifestata regulariter excommunicationem inducit.
- 28 Heresim suam solum in confessione Sacramentali confessario manifestans excommunicationem Bullæ Cene non incurrit.
- 29 Heresim suam, consilij capiendi gratia, amico reuelans non est excommunicatus.
- 30 Hereticus purè mentalis, heresim suam boni alicuius operis exercitio, aut mali operis omissione manifestans, censuras contra hereticos latas non incurrit.
- 31 Hereticus purè mentalis, qui per iocum se hereticum esse, vel fuisse narrat, an, & quando excommunicationem incurrat.
- 32 Hereticus nominatim excommunicatus quis dicendus sit.

Prima excommunicatio fertur in hunc modum, Excommunicamus, & anathematizamus ex parte Dei omnipotentis Patris, & Filij, & Spiritus, Sancti, auctoritate quoque Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, ac nostra, quoscunque Hussitas, Vniculas, Lutheranos, Zuinglianos, Calvinistas, Vgonitos, Anabaptistas, Trinitarios, ac omnes & singulos alios Hereticos quocunque nomine censeantur, & cuiuscunque sectæ existant, ac eorum credentes, receptatores, fautores, & generaliter quoslibet illorum defensores, ac eorundem libros heresim continentes, vel de religione tractantes, sine auctoritate nostra & Sedis Apostolicæ scienter legentes, aut retinentes, imprimentes, seu quomodolibet defendentes, ex quavis causa publice vel occulte quouis ingenio, vel colore, nec non schismaticos, & eos, qui se a nostra, & Romani Pontificis pro tempore existentis obedientia pertinaciter subtrahunt, vel recedunt.

- 1 Excommunicatio hæc prima, quæ ad fidei Catholice puritatem, & integritatem retinendam, & conservandam pertinet, in duas partes distribui potest; Quarum Prima proceum quoddam omnibus sequentibus excommunicationibus commune continet; Secunda vero decem genera personarum comprehendit, quæ in hoc Canone excommunicantur.
- 2 In Proemio autem breviter ostendit Pontifex, cuius auctoritate hæc sententia excommunicationis promulgetur; est enim excommunicatio Iurisdictionis Ecclesiasticæ actus, ut libro primo abunde satis ostensum est.
- 3 Triplici autem auctoritate nimirum Dei Patris, & Filij, & Spiritus Sancti; Deinde auctoritate Beatorum Apo-

stolorum Petri & Pauli; & Tertio auctoritate sua propria, quam ut Christi Vicarius in terris habet, in his sententijs ferendis vitur. Quæ in re Apostolum Paulum imitatur, qui 1. Corinth. 5. Dei, & auctoritatem suam in excommunicando incestuoso illo interponit, dicens; ego defensor corpore, præsentem autem spiritum, iam iudicavi, & præsentem qui sic operatus est in nomine Domini nostri Iesu Christi, congregatis vobis, & meo spiritu, cum virtute Domini nostri Iesu, tradere huiusmodi hominem Satanae in interitum carnis, ut spiritus saluus sit in die Domini nostri Iesu Christi. Auctoritas Dei fons, & origo est omnis auctoritatis Ecclesiasticæ, quæ per Christum in Ecclesiam derivatur; Et deinde ponitur auctoritas S. Petri, tamquam prima a Christo communicata, & propter quam derivata est omnis legitima auctoritas in eius legitimos successores Pontifices Romanos, a quibus in alios deinde Prælatos Ecclesiæ derivatur. Additur etiam auctoritas S. Pauli, qui Ecclesiæ Romanæ, eiusque Primatus cum S. Petro, cooperator, & fundator fuit, ut ait S. Iren. lib. 3. ca. 1. Simul enim cum S. Petro Roma prædicavit, & una eademque die Mensis Iulij, tercio Calend. Iulij iussu Neronis diverso mortis genere anno 69. Christi gloriosum subiit martyrium, ut Euseb. in Chron. Epiphani. Heresi 27. Hieron. de script. Eccles. Maxim. in serm. de S. Petro, Cassiod. in Chron. Metaphrastes in de 29. Iulij testantur; Et denique adiecta est Romani Pontificis auctoritas, tanquam causa immediata, a qua sententiæ sequentes procedunt.

Quoad alteram verò Canonis Clausulam, quæ excommunicationem ipsam continet, duo certa sunt quantum ad hereticos attinet, qui primo loco excommunicatus vnum est; Excommunicationem hanc contra hereticos latam antiquam esse, tum in Bulla Cene Domini, ut constat ex Bulla Martini V. & ex Glof. in Clem. 1. in verb. Generales, de iudic. tum in corpore iuris; Antequam enim Bulla Cene prodierat, excommunicati erant in iure heretici, credentes, & c. ut constat ex cap. Achatius, 24. q. 1. a Lucio III. in cap. Ad abolendam, & ab Innocentio III. in ea. excommunicamus, 1. de heretic. & ab Honorio III. in ea. Nouerit, de sent. excom. & ab Alexandro IV. in cap. Quicunque, de heretic. libr. 6. ante Bullam tamen Cene Domini sententia hæc sedi Apostolicæ reservata non fuit.

Alterum est de heresis definitione, quæ definitur, error fidei Catholice contrarius, cum pertinacia; in eo qui est fidem Christi in Baptismo profectus.

Ex qua definitione quæ a Turrecremata traditur lib. 4. Summæ, par. 2. cap. 1. ex communi mentem Doctorum in 4. dist. 13. & S. Thom. 2. 2. quæst. 1. art. 2. tria necessaria esse docent auctores, ut quis hereticus sit, & dicatur, atque adeo ut in hanc excommunicationis penam, & alias rursus penas contra hereticos latas incidat;

Primum est, ut subiectum sit capax criminis heresis, id est enim heresis negatio fidei susceptæ per baptismum, iuxta ea quæ docet S. Thom. 2. 2. quæst. 10. art. 5. & quæst. 11. artic. 1.

Secundum est, ut errorem habeat in intellectu circa fidem quod aliqui vocant materiale ipsius heresis, hoc est, ut dissentiat ab ijs quæ fides Catholica docet, vel assensum contrarijs, ex S. Thom. 2. 2. q. 1. art. 2.

Tertium est, ut sit pertinax in suo errore, quæ pertinacia videtur esse de ratione formali ipsius heresis, iuxta ea quæ docet S. Thom. 2. 2. quæst. 5. artic. 3. & quæst. 11. art. 2. ad 3. iunctis ijs, quæ ibidem a Caiet. & alijs traduntur.

- 11 Ex defectu primi infidelis errans, non est hereticus, nec catechumenus nondum baptizatus, quantumcunque baptismum petierit, & interius, & exterius fidem receperit, pertinaciter errans, nondum enim subiicitur potestati Ecclesiæ, sed liberè ante baptismum recedere potest. Nec qui fidem Baptismum suscepit, hoc est, sine intentione recipiendi verum Baptismum, & fidem, si erret circa fidem, hereticus dici potest quoad rei veritatem, & forum interius, quamvis ratione Baptismi exterius recepti, Ecclesia enim pro heretico accipiat, unde verè excommunicatus non est. Nec qui baptizatur inualidè, hoc est si baptismus ex aliqua

- causis, & defectu, materia, forma, vel intentionis inualidas fuerat, si exet circa fidem, vere hæreticus non erit, cum vere non sit baptizatus, licet Ecclesia præsumat eum hæreticum esse, donec de Baptismi nullitate constiterit, & probabile est, posse Ecclesiam cogere illum ad persistendum in fide, ex quo semel quantum ex parte ipsius fuit, Baptismo se subiecit.
12. Quod si quis tempore Baptismi recepti errorem habuerit circa fidem, cum pertinacia, si sciat illum esse errorem ab Ecclesia damnatum, & post Baptismum errorem suum sign aliquo sensibili manifestet, & hæreticus, & excommunicatus erit: si vero nesciat esse errorem, non erit hæreticus, si autem dubitat, teneatur inquirere, & aliorum Doctorum instructioni se conformare, alioquin tanquam hæreticus, excommunicatus erit iuxta cap. 1. de hæret. ubi Stephanus Papa ait, *Quod Dubius in fide infidelis sit.*
13. Ex defectu Secundi, qui consistit in aliquo opus exterius inobediens, sine vilo errore intellectus, non est hæreticus nec excommunicatus, ex S. Anton. 2. p. tit. 12. c. 6. Angel. verb. Apostasia, num. 9. Sylvest. verbo Apostasia, num. 4. q. 1. vers. Secundo, & in verbo Hæresis, q. 6. ubi citat Halesium, & Tabienam, verb. Apostasia, num. 6. §. Tertio, & in verbo Hæreticus, n. 3. §. secundo, & Naua. in Manual. c. 11. nu. 27. vers. Tertio, citans Halesium, part. 2. tit. 53. memb. 2. & Card. Toletus, in explicatione Bullæ Cœnæ, §. 1. conclus. 2. quicquid Caiet. 2. 2. q. 12. art. 1. in fine, & q. 94. art. 1. contrarium dicat, talis tamen peccat mortaliter, & ita DD. communiter docent, nec S. Petrum fuisse hæreticum, cum Christum negabat, nec Marcellinum Papam quâdo thus idolis ex timore obtulit, Etoris autem nomine, hoc loco intelligitur non solum verus error, sed et putativus; immo deliberatam habens dubitationem circa materiam fidei, hæreticus est, & excommunicatus, dummodo annexam habeat pertinaciam, ut dicemus, Dico deliberatam, quia primi motus infidelitatis, non faciunt hominem hæreticum, ut auctores communiter tradunt.
14. Ex defectu tertij, qui errat circa fidem ex ignorantia licet crassa, si tamē vere sit paratus se corrigere, & assentire fidei per Ecclesiam prædicatam, non est propriè hæreticus, nec cessatur contra hæreticos latas incurrere, ut n. doctè tradit Melchior Canus lib. duodecimo, de locis Theologicis, cap. 9. & Domin. Bannes 2. 2. q. 1. art. 1. & Gregorius de Valentia in 2. 2. q. 1. r. disput. 1. puncto. 1. & alij recentiores communiter ad hæresim non sufficit ignorantia etiam crassa, seu vincibilis, quæ non excusat a peccato, quicquid Sorus in 4. dist. 22. q. 2. art. 3. post Conclus. 5. cā. ad hæresim sufficere dicat, contra communem Theologorum sententiam, cuius opinio vera solum esse potest, quando quis haberet ignorantiam crassam rei, quam facillimo negotio vincere, & cognoscere potuit, ut si v. g. quod a mediocriter doctis in Sacra Scriptura scitur esse ab Ecclesia propositum hoc aliquis Theologus ignoraret, atque ita contrarium sentiret; Nam cum ignorantia hæc nimis crassa sit, moraliter loquendo, parum distat a voluntate repugnandi directæ.
16. Circa hoc tertium autem vni animaduertendū est, pertinaciam illum propriè dici, & esse, quando scit id, quod affirmat esse contra Ecclesiam, vel contra Scripturam, vel contra Contra Ecclesiam, vel Scripturam, vel contra Concilium, vel contra principium fidei, & adhuc perseuerat, ex Caiet. in 2. 2. q. 1. art. 1. & Greg. de Valentia 2. 2. disp. 1. q. 1. puncto. 1. & Melchior Canus lib. 12. de locis Theologicis, c. 9. circa quartum argumentum, unde illi solum hæretici censentur, qui præsumunt aliquod sentire contra fidem Ecclesie catholice, ut constat ex c. unico, de Summa Trinit. lib. 6. & in Clementina vnica, de Summa Trinit. Illi autem dicuntur tantum præsumere, qui cum sciant aliquid ab Ecclesia Romana, & Catholica doceri, nihilominus contrarium sentiunt, & credunt.
17. Hinc duo inferuntur, vni est, si quis a Theologis, vel etiam ab Episcopo admonetur, quod sentiat aliquid contra fidem Ecclesie Romanæ, & tamen ipse non sibi hoc persuadeat, non esse censendū hæreticum; etiam si res sit eiusmodi, ut non possit ille probabiliter iudicio Episcopi, & Theologorum repugnare, sic expressè Canus lib. 12. de
- Locis Theologicis, c. 9. & Greg. de Valentia ubi supra, & insinuat Caiet. 2. 2. q. 1. art. 1. Ratio est: quia talis non est verè pertinax, donec aduertat, se Ecclesie Romanæ repugnare: peccat tamen talis contra fidem obligantem ipsum, supposita tali monitione ad sententiam mutandam.
18. Alteru est, Pertinaciam plus facere ad hæresim, quam error, & esse necessario requisitam ad hæresim. Et quāvis ad fidem præter assensum veritatis requiratur etiam pia affectio voluntatis, sicut & hæresis præter errorem intellectus requirit pertinaciam; differentia tamen est, quia in fide principalior est actus intellectus, & magis in intellectu consistit fides; In hæresi autem principalior est pertinacia voluntatis, quam error intellectus sine qua hæreticus quis censendus non est. Hinc S. Augustinus epist. 162. & refertur in c. Dixit Apostolus, 2. 4. q. 3. ait, *Qui sententiam suam quamvis falsam, atque peruersam nulla perturbatione animi ostendit defendunt, præsertim quam non audacia sua presumptionis pepererunt, sed a seductis, atque in errorem lapsis parentibus acceperunt: quarum autem causa sollicitudine veritatem, corrigi parati, cum inueniunt, nequaquam sunt inter hæreticos deputandi.* & gloss. ibi, in verbo, pertinaci. Et in cap. Qui in Ecclesia, 2. 4. q. 3. dicitur, *Qui in Ecclesia Christi morbidum aliquid, prauumque sapiunt; si correpti, ut sanum, rectumque sapiant, resistunt contumaciter, suaque pestifera, & mortifera dogmata emendare nolunt, sed defendere persistunt, hæretici sunt.* Et idem S. Augustinus lib. 4. contra Donatistas cap. 6. *Constituimus (inquit) aliquem sentire id de Christo quod Photinus opinatur, est existimantem ipsam esse Catholicam fidem; nondum illum hæreticum dico, nisi manifestata sibi doctrina Ecclesie, maluerit quod tenebat eligere.* unde constat, pertinaciam omnino ad hæresim necessariam esse; pertinacia verò propriè ut diximus, est, quando quis ita firmiter alicui opinioni assentitur, ut quis sciat contrarium ab Ecclesia Romana doceri, paratus tamen non est iudicium suum determinationi Ecclesie submittere. Hæc igitur apud omnes certa sunt.
19. Dubiū autem est, An omnis hæreticus hanc excommunicationis penam incurrat: Pro cuius intelligentia sciendū est, hæreticum aliū esse internum, aliū vero externum; Internus seu purè mentalis est ille, qui licet internè in mente sua hæreticus sit, hæresim tamen suam nullo signo exteriori manifestat. Externus dicitur ille, qui hæresim suam quā mente tenet, aliquo externo signo manifestat. Rursus hæresis exterior manifestari potest varijs modis, vno modo manifestando illam actū quodam, qui ex se indifferens est tam fidem, quā hæresim exprimere; ut si quis cogitando de aliqua hæresi, & actū interiori illi assentiendo, voce exteriori illam exprimat, dicendo, v. g. ita est, vel annuendo capite, aut aliquem alium actum indifferentem exercendo: Alio modo manifestando illam actū aliquo exteriori, qui sufficiens est hæresim internā exprimere, quā manifestatio adhuc duob. modis contingere potest, vno modo, ita ut in iudicio non possit probari, ut cū quis nullo audiente hæresim profert, & hanc Caiet. 2. 2. q. 1. art. 3. vocat hæresim occultam per accidens, ad differentiam hæresis purè mentalis, quæ est occulta per se, eo quod hæresis purè mentalis, non subit cognitioni sensitiuæ, a qua incipit cognitio humana secundum quam Ecclesia iudicat; hæresis autem signo externo expressa, sensitiuæ cognitioni subest, quamvis per accidens ex eo, si quod testem, vel testes non habet, occulta sit. Alio modo, quando ita exprimitur exteriori, ut in iudicio probari possit, & tunc dicitur hæresis publica manifesta. His ita positis.
20. Quidam volunt per solam hæresim internam, & purè mentalem, quæ est occulta per se, incurri excommunicationem hanc Bullæ Cœnæ Domini: sic auctores omnes qui existimant ab Ecclesia præcipi, aut prohiberi actus merè internos, ut gloss. in Clem. 1. §. verum. in verb. eo ipso incurrant. de hæret. & gloss. in cap. cogitationis, de peniten. dit. 1. Goffred. & Raym. in summa tit. de hæret. & Adriani Quodlib. 8. quæst. 1. littera G. & littera H. & in 4. de Confess. quæstio 2. vers. Alij probant. Quorum sententia falsa est, & contra communem Doctorum opinionem, unde pro difficultatis huius solutione, & materiæ præsentis declaratione hæc mihi dicenda videantur.

21. Primò quidem, Hæreticus purè mentalis non incurrit excommunicationem, & proinde absolui potest à quocunque Sacerdote, quia peccatis mortalibus non reservatis absolui potest; Imò probabilior sententia est, non posse per Ecclesiam contra talem sententiam excommunicationis ferri, sic S. Tho. 1. 2. quæst. 91. art. 4. & q. 100. art. 9. & Medina ibidem artic. 9. & idem S. Thom. 2. 2. quæst. 104. art. 5. & 4. d. 18. q. 2. art. 2. Durand. 4. dist. 17. quæst. 8. nu. 7. & expresse Palud. 4. p. 13. quæst. 3. art. 1. Conclus. 8. Almain. 4. dist. 17. quæst. 1. S. Anton. 3. par. tit. 25. cap. 4. in princ. Hostiensis in cap. Mulieres, de sent. excomm. Sylue. verbo, excommunicatio, 7. nu. 3. vers. Secunda. Angelica, verbo, Hæreticus, nu. 2. Caiet. in 2. 2. q. 11. art. 3. Sotus, 4. d. 22. q. 1. art. 3. post Conclus. 5. Michael de Palacio 1. 4. d. 5. & 6. disp. 1. in principio. Alphonsus Viuald. in suo Candelabro, p. 1. tit. de absolutione, nu. 16. Card. Toletus in explic. Bullæ, §. 1. conclus. 1. Alphonsus a Castro lib. 2. de potestate legis pœnalis, cap. 15. conclus. 1. Nauar. in Manual. c. 27. nu. 56. vers. Quinto. Gregorius de Valentia in 2. 2. disp. 1. q. 11. puncto 3. Ioannes Chapeauillus in par. 2. tract. de casibus reservatis, cap. 1. q. 2. vers. Quinto. Ratio est: quia nulla potestas aliquid præcipere potest, de quo cognoscere, aut punire, vel iudicare nequeat; Ecclesia verò non cognoscit, nec iudicat de actibus purè internis, sed illos iudicio Dei relinquit, qui *solus cordium, & renu scrutator est.* Reg. 16. psal. 7. Cum igitur excommunicatio actus iurisdictionis sit, ob solos actus internos Ecclesia illam non potest ferre. Quia etiam ratione vtuntur cõmuniter Doctores, vt probent contra Gentiles, necessariam esse in mundo legem aliquam Diuinam, eo quod leges humane de actibus purè internis nihil præcipere, aut prohibere possint, vt doctè ostendit S. Tho. 1. 2. q. 91. art. 4. ex S. Augustino, lib. 1. de lib. arbit. c. 6.
22. Secundo, Quamuis Ecclesia directè nihil de actibus purè internis præcipere, aut prohibere possit, vt dictum est, nihilominus tamen indirectè præcipere potest aliquid circa actus internos, quatenus, factus illi interiores sunt principia, & circumstantiæ actuum exteriorum, & consequenter pro illis pœnas, & censuras eo ipso incurrendas in foro interiori ferre potest, sicut de facto fecit.
- Primo, præcipiendò aliquid opus externum ex genere suo bonum, quod cum bene fieri debeat necessario requirit opus aliquod internum vt bene fiat. Ecclesia. n. quæ præcipit, vt horæ Canonicæ, quæ de eius præcepto recitandæ sunt dicantur, præcipit subinde, vt attentè, & deuote recitentur, cap. *Dolentes*, de celebrat. Missarum. Quod Ecclesiæ præceptum, non solum de attentione, & deuotione exteriori, sed etiam de interiori est intelligendū. Vnde multorum opinio est, recitantem horas Canonicas sine aliqua attentione actuali, aut virtuali, non solum peccare mortaliter ex S. Thom. 2. 2. quæstio. 83. artic. 13. & Caiet. ibi Palud. 4. dist. 15. q. 5. art. 2. Conclus. 4. & S. Anton. 3. par. tit. 13. cap. 4. §. 8. Adrian. Quodlib. 8. q. 1. littera H. & littera I. Sed etiam non satisfacere, nec sibi fructus beneficii acquirere, vt tradit Nau. de Horis Canon. c. 13.
23. Sic etiam Ecclesia, quæ præcipit, vt singulis annis peccata nostra confiteamur, capit. *omnis vtriusque sexus*, de pœnit. & remiss. præcipit consequenter, vt illa recogitemus.
- Secundo, præcipit Ecclesia de actibus internis dum aliquid statuat de aliquo opere ex sua natura indifferenti, prohibendo ne illud tali, aut tñ intentione fiat; sic. n. excommunicat Monachos curias Principum adeuntes, cū intentione inferendi damnum Prælati suis, aut Monasterijs. Clement. 1. §. Quia verò, de statu Monachorum. Et in Clement. Multorum. §. verum, de hæret. excommunicatur Inquisitores, qui inquirunt, aut inquirere omittunt in causa hæresis, ex odio, vel amore, vel gratia, vel lucro; quod intelligendum est etiam de odio interno, in quam censuram non incidunt, nisi his affectibus delinquant.
24. Tertiò, Hæreticus exterior tñ, hoc est, qui actum externum hæresis fecit, aut aliquid dixit contra fidem, sine hæresi interiori, hoc est, sine eo quod error aliquem in mente habeat, in foro interiori non incurrit excommunicationem, vt patet ex dictis supra in explicatione sequen-

de conditionis contra Caietanū. Vnde, qui metu aliquo facit actum hæreticum, sed interius, est Catholicus, vt in foro interiori non est hæreticus, & consequenter nec excommunicatus est; quamvis in foro exteriori censetur hæreticus, vnde cum quis interrogatur an sit Papa, & timore mortis, aut pœnarū respondet se non sequi Papam non est propriè & verè hæreticus; non. n. quis hæreticus est, qui non habet errorem cum pertinacia, vt dictum est, & subinde non est excommunicatus; Quod diligenter notandū esse docet Ioan. Chapeauillus in tract. de casibus reservatis. p. 2. c. 1. quia hoc tempore in regionibus hæresis infectis maximum vsum habet.

26. Quarto, Hæretici, qui verè hæretici sunt, & aliquo actu externo erroris manifestatiui, etiam occultissimo, hæresim suā manifestarunt, excommunicationem contra hæreticos latam incurrunt, ex communi DD. consensu. Dixi, *erroris manifestatiui*: quia licet nonnulli eius sententia sint, vt excommunicationem etiam per actus merè indifferentes, vt superius exposuimus, induci velint; Mihi tamen valde probabile est contrarium: quam sententiam amplectitur Alphonsus Viualdus, in expositione Bullæ Cœnæ, nu. 2. & 3. vbi et alios refert; tum, quia hoc minus est, tum, quia cum huiusmodi signum externum indifferens etiam deductum apud Ecclesiam, nullam omnino hæresis suspicionem inducat, consequenter nec excommunicationis pœnam inducet: Secus autem si actus ille externus erroris manifestatiui sit, etiam si occultissimus fuerit Ratio est: quia Ecclesia cognoscere potest de actibus ex sua natura externis, etiam occultis, vnde, & homicidia occultissima irregularis efficitur; & per accidens est, & talis actus exterior ab Ecclesia non cognoscatur, ex eo quod secreto fiat, vnde talis cum verè hæreticus externus, & internus sit, excommunicatus est; quamvis ex eo quod actus talis occultus sit, Ecclesia de eo in foro exteriori, & in particulari, iudicare non poterit.

27. Quintò, Etiam si communiter hæresis exterior manifestata quantumvis secretissime, excommunicationem inducat; sunt tamen aliqui casus, in quibus ex communi Theologorum sententia ea non incurritur.

28. *Primus casus est*, si hæreticus pure mentalis solum in confessione Sacramentali hæresim suam confessario manifestat; in hoc. n. casu vt erudite tradit Simancha, in lib. de Catholicis institutionibus, tit. 24. nu. 9. siue hæreticus deseruerit suam hæresim, siue adhuc in ea persistat, nec paratus sit eā relinquere, non incurrit excommunicationem; Ratio est: quia actus hic, eo ipso quod fiat in confessione Sacramentali, non solum ex sua natura bonus est, sed etiam quodammodo alterius rationis, & extra iudicium humanum. Præterea quia alias non solum odiosa redderetur confessio sed etiam sequeretur nullum confessarium absolui posse ab hæresi pure mentali, cum certum sit confessarium ab hæresi mentali absolui non posse, nisi eam pœnitens confiteatur, sin autem ex hac confessione incurreret excommunicatio, etiam reuocatio Bullæ Cœnæ Domini Incurreretur, cui consequenter esset confessarium ab ea nulla ratione absolui posse, quod & absurdum, & a communi Theologorum opinione alienum est.

29. *Secundus casus est*, Quando hæreticus pure mentalis suam hæresim recognoscens, illam coram Inquisitoribus confiteatur, vel illam alicui fido & pio amico reuelat, vt ab eo auxilium, vel consilium quærat pro relinquenda hæresi; talis enim, vt Simancha vbi supra docet, censuram non incurrit; qui etiam refert Franciscum Victoriā de hac re interrogatum idem respondisse. Ratio esse potest, quia hic actus bonus est; & quia alias hæretico pure mentali omnis via ad eius conuersionem præcluderetur.

30. *Tertius casus est*, Si hæreticus pure mentalis hæresim suam bonorum operum exercitio, vel abstinentia, & emendatione operum malorum exprimat, & manifestat, v. g. Hæretici Caluinistæ charitatem non solum in ore habent, sed etiam factis, & opere sunt officiosissimi erga externos, similiter idem hæretici maxime abhorrentia blasphemiarum, & iuramentis, pœnitim publice: si ergo hæreticus Calvinista pure mentalis nullo alio actu externo suā hæresim

Calvinus fuit vir bonus, & habuit veram fidem, excommunicationem hanc incurrunt; & de his credentibus hereticorum habetur in cap. excommunicamus, 1. §. Credentes, de sent. excom. & cap. excommunicamus, 2. §. fin. tit. eod. quod verè sint heretici iudicandi, & in Bulla Cœnæ continentur.

2. *Tertium* genus personarum sunt *Receptatores*; quæ excommunicatione contra receptatores hereticorum antiqua est, ut constat tum ex iure antiquo, in cap. sicut ait, & cap. excommunicamus, 1. §. credentes, de heret. & cap. Non erit, de sent. excom. tum ex iure nouo, in c. Quicumque, §. Heretici, de heret. lib. 6. tum etiam ex Bulla Cœnæ factæ a tempore Martini V. ut patet ex eius processu apud S. Anton. 3. par. tit. 25. cap. 72. qui ex quo semel in Bulla posita sint, nunquā ab ea fuerunt ablati, & merito; quia sine his heretici diu manere non possent, ut notant glossæ in ca. excommunicamus, 1. §. credentes, in verbo, receptatores, de sent. excom. id quod etiam experientia docet.

3. *Circa* huiusmodi verò receptatores, Advertendum est, quod licet a Grammaticis illi solum dicantur *Receptatores*, qui frequenter recipiunt, quia *Recepto*, est verbum frequentatiuum, ut tamen Archid. in cap. Quicumque, de heret. libro 6. & Palud. 4. dist. 1. 3. quæst. 3. artic. 1. Conclus. 7. S. Anton. 3. par. tit. 25. c. 4. §. si Sylvest. verbo, heretici, t. nu. 10. quæst. 7. Tabiena, in verbo, excommunicatio, 5. nu. 10. versic. Nono, alphonfus Viualdus in expositione Bullæ cœnæ, numero 8 & numero 9. & Cardinal. Toletus, in explicatione Bullæ Cœnæ, §. 1. & alij communiter tradunt; Receptatores etiam illi dicuntur, & censentur in hoc loco nō solum qui frequenter, sed etiam qui semel eos, id est, hereticos in domo, vel in terris suis, publicè, vel private recipiunt, si id faciant causa occultandi illos, ut ita conservati e manibus iustitiæ evadant. ff. de receptatoribus, l. 1. & ff. de offic. præsid. l. congruit, & c. de his qui latrones occultant, l. fina. & hoc est, quod docet Caietan. in Summa, in verbo, excommunicatio, cap. 10. dicens, illum solum receptatorem hereticum esse, & penas istas incurrere, qui recipit hereticum, quatenus hereticum, quoniam ex intentione, & proposito maleficia distinguuntur apud iura, & fortius intelligendi sunt termini apud sapientes in qualibet facultate, unde ad hanc penam incurrendam requiritur, ut scienter talem receperit, & ut hereticum receperit; qui enim solū eos causa hospitij, aut alterius negotij causa inuitaret ad domum suam etiam publicè, communiter non incurreret in excommunicationem. Dixi, *communiter*, quia, qui tpe suspecto, ut quā inquiritur a Ministris iustitiæ, talem querentem hospitium ad se occultandum, etiam causa hospitij recipere scienter, in foro exteriori omnino præsumitur receptator; immo etiam in foro interiori pro tali censendus erit, quandoquidē eo ipso quod scienter talem tali tempore receperit, vix unquam a crimine excusari poterit; Quamvis enim prætendat se talem intentionem non habuisse, aut illam non habuerit explicitè, illam tamen implicitè saltem habuisse conuincitur. Vnde Card. Toletus vbi supra, docet, quod si consanguineus occultaret eum non propter heresim expressè, sed propter infamiam vitandam, excommunicatus erit; Quamvis enim consanguineus non recipiat hereticum, quia hereticus est, sed quia consanguineus eius est, & exinde timet infamiam, quia tamen talis receptio est in favorem heretici, & eius occultationem, censetur receptator.

4. *Dubium* autem est, An receptatores in hoc Canone Bullæ, & in alijs iurib. allatis principaliter, an verò, accessorie tantum contineantur? Siquidem, si principaliter contineantur, hoc ipso quod quis recipit hereticum animo occultandi, quamvis realiter non occultet, incurrit excommunicationem, si verò contineantur accessorie tantum, non incurrit, nisi secuta reali occultatione, ita ut realiter non sit captus, hoc est impeditus sit ex occultatione, ne captus sit. Et quidem de Canonibus iuris admodum probabile est. Receptatores excommunicari principaliter, id quod colligi videtur ex cap. Sicut ait, de heret. vbi dicitur, *Sub anathemate prohibemus, ne quis eos in domo, vel in terra sua te-*

nere, vel fovere præsumat; unde hoc ipso quod tenet, & receptator, etiam si aliud non sequatur, ergo principaliter excommunicantur Receptatores. Idemque de Canone Bullæ cœnæ Domini censco, præsertim in detestatorem heretici, & hereticorum maxime cum tam multa contra eos in hoc Canone prohibeantur, ut probabile omnino sit, Ecclesiam eos etiam principaliter excommunicare voluisse.

5. *Quartum* genus personarum sunt *Fautores*. Tales autem iuxta ex Palud. S. Anton. Sylvest. & Archid. vbi supra, & Tabiena verbo, excommunicatio, 5. nu. 9. versic. huius, qui favore, gratia, opibus, aut alio modo eis favent, ne comprehendantur a ministris iustitiæ. Duobus autem modis, ut prædicti auctores tradunt, quis hereticorum fautor est, & qui potest. P. imo, *omissione*; secundo, *commissione*.

7. *Omissione* autem dicitur quis fautor hereticorum, qui cum possit, & ratione officij, & personæ, quam gerit, contra eos procedere tenetur, hoc facere omittit, ipsius heretici intuitu; unde Ministri iustitiæ secularis, qui requisiti ab Inquisitoribus, & Prelatis Ecclesiasticis, ut opem ferant in apprehensione hereticorum, hoc facere omittunt intuitu heretici, aut hereticos brachio seculari tradidit, eodem intuitu puniri debent, sicut debent, & præcipitur in cap. ad abolendam, & cap. excommunicamus, 1. de heret. excommunicati sunt; tales enim hereticis favere videntur, & in suspicionem heretici incurrunt, arg. cap. Qui alios, de heret. & 2. q. 7. c. negligere, & c. Qui potest, 23. q. 3. dicitur *Qui potest obviare, & perire habere peruersos, & non facit; nihil aliud est, quam eorum favere impietati. Nec enim eorum scrupula societatis occultæ, qui manifesto facinori desunt obviare.* Ut disertis verbis tradit Alphonfus Viualdus, in expositione Bullæ cœnæ, num. 4. & alios in hanc sententiam refert. Sic etiam testes, qui examinati contra aliquem in casu heretici iuridice, & legitime, aut favore hereticorum tacent, aut veritatem negant, aut dissimulant, eis favere censentur, quia ex quo legitime examinati, veritatem dicere tenentur. Item qui tenetur hereticum indicare, puta quia sub iuramento ab Inquisitoribus rogatur, & non indicat, immo celat, censetur fautor hereticorum, cum ad hoc ex debito teneatur, argum. cap. Quisquis, 1. q. 3. Sic etiam Aduocati, Notarii, & alij similes, qui ex officio hereticos accusare, & denunciare tenentur, si negligenter se gerant in officio in casu heretici, intuitu ipsius heretici, excommunicationem incurrunt. Item Inquisitores, qui intuitu prædicto contra hereticos procedere omittunt, nec non ministri Inquisitorum, qui ex officio eos capere, torquere, & punire tenentur, si hoc facere eodem intuitu negligunt, excommunicati sunt; immo etiam Prelati, aut Inquisitores, qui intuitu heretici omittunt facere carceres tutos, & fidos custodes ponere, excommunicationem hanc incurrunt; Dixi semper, *si hoc omittant intuitu heretici*, quia ut docent Archid. in cap. Quicumque, de heret. lib. 6. & Sylvest. verbo, heretici, t. nu. 10. questione 7. si ex negligentia, vel avaritia, vel ex amore quodam carnali ipsius persone heretici, & alia similia ad eorum officia facere omittant, non sunt verè fautores, nec excommunicationem Bullæ Cœnæ incurrunt. Dixi etiam, *si ex officio teneantur*, quia ut notat Sylvest. post alios personæ privatae, licet non capiant hereticos, ex sola omissione, non dicuntur fautores; Neque etiam qui non indicant, si sint persone private, dummodo non sint iuramento aliquo ad hoc affecti, isti namque nisi dolose indicare omittant, fautores non censentur, quicquid Tabiena vbi sup. contrarium insinuat.

8. *Commissione* etiam quis favere potest duobus modis; verbis scilicet, & factis; & hoc, siue persone publicæ sint, siue privatae; verbis favere dicitur, qui scienter excusat eos, dicendo, verbi gratia; Isti sunt boni homines, iniuste procedunt Inquisitores contra eos; iniuste condemnati sunt; Item excusando causam eorum; Item, dum ipsi hereticis consilium dant, ut evadant, aut viam fugiendi docent; aut revelant illis accusatores, denunciatores, testes, aut alia similia dicunt; Item, dum

dum scienter pro eis intercedunt, ne puniantur. *Falsis* etiā fauere censentur, si eos scienter associant, aut visitant, vel auxilium, aut fauorem præstant ad euadendum, puta, quia ministrant eis arma, vel pecuniam, quibus iuuentur ad sui liberationem; Item qui eis alimoniam ministrant: Item qui eis, quatenus hæretici sunt, honores, & dignitates conferunt. Et denique, ut notat Nauar. in Manual. cap. 27. num. 55. verfic. Quarta; præsumuntur ut fautores omnes illi, qui hæretico cuius quencunque honorem exhibent, aut munera ei dant, absque vlla exteriori honesta causa propter quam excusantur, quod docet propter Catholicos qui in regionibus hæresi infectis degunt, & cum hæreticis commercium, & conuersationem habent, qui ius de causis excusantur etiam in foro exteriori, ne sic cū eis conuersando, illis ut hæreticis fauere, præsumi dicantur, puta, ex timore, necessitate, cognatione, vel vtilitate, in pace, & bello eis fauendo, non autem eo respectu, quod hæretici sint.

9 *Quintum* Personarum genus sunt, *Defensores hæreticorum*. Tales autem propriè sunt ex Archid. Palud. 5. Anton. Syluest. locis citatis, & Alphonsus Vivaldo, in expositione Bullæ cœnæ, num. 7. qui vi. potentia, viribus, & armis tuentur hæreticos, ut tuto vivant, vel ne ad manus iudicis veniant puniendi, vel examinandi; Item, qui hæreticos captos iuuant, ut euadant, vel ut non fiat contra eos iustitiæ executio; Item, ex Palud. 4. distinctione 13. quæstione 3. articulo 1. concl. 7. & Alphonsus Vivaldo, ubi supra, aduocati qui scientes ipsos esse hæreticos, defendunt illos, & eorum patrocinium suscipiunt; Item Notarij, seu Tabelliones facientes instrumenta in causa, & defensione eorum.

10 *Notandum* tamen est ex Syluest. & Alphonsus Vivaldo, & Cardinali Tolet. ubi supra, quod defendens hæreticum contra vim ei illatam a priuato, scilicet a latrone, vel alio, ne lædatur ab eo; aut aduocatus defendens hæreticum de crimine extra hæresim, puta de homicidio, aut in causa ciuili, non censetur hæreticorum defensor, & consequenter in excommunicationem non incidit, quia in his casibus non defendit hæreticum, quatenus hæreticus est, sed quatenus homo, & proximus est.

11 *Sextum* genus personarum sunt *Legentes libros hæreticorum hæresim continentes, vel de religione tractantes sine auctoritate obtenta* circa quos Notandum est, quod licet lectio librorum hæreticorum in iure antiquo sit prohibita, ut colligitur ex capitulo. Nullus, 3. quæstione 4. & capitulo. Fraternalitatis, & ibi gloss. in verbo, celestinus, de hæresi, nulla tamen excommunicatio contra eos lata fuit; nunc autem duplex contra eos excommunicatio lata est, vna, quæ habetur in Indice librorum prohibitorum, in fine, iussu, & auctoritate Pij IV. edito; Altera in Bulla cœnæ, quæ Clausula, in Bulla cœnæ primò posita fuit in Bulla Iulij Papæ III. in qua excommunicantur legentes libros Martini Lutheri, aut quorumvis aliorum eiusdem sectæ; postea verò cum plerique alie hæreses pullularent, sequentes Pontifices vniuersaliter legentes libros hæreticorum in Bulla cœnæ excommunicant, vnde fit, ut diligenter, & attentè legenda sit censura iudicis, ut euitetur excommunicatio cum in ea multi auctores recenseantur, qui excommunicati sunt, & eorum libri, tanquam hæresim, & doctrinam pestiferam continentes, meritò damnantur.

12 *Ad hanc* autem censuram excommunicationis incurrendam, tria sunt necessaria; *Primum* est, ut libri qui legantur, sint libri hominum hæreticorum; *Alterum* est, ut præfati libri contineant hæresim, vel tractent de religione, & hæresi, ex professo & ex instituto; vnde si de alia tractarent, quamuis obiter interponerent aliquam hæresim, non inducerent excommunicationem Bullæ: *Tertium* est, ut scienter legantur huiusmodi libri; quæ tres conditiones, ex ipsius Bullæ tenore euidenter colliguntur & quod dictum est de legentibus, dicendum etiam est de tenentibus, imprimantibus, & defendentibus hæreticorum libros, cum hæc quatuor personarum genera eodem tenore verborum excommunicentur. Ad id tamen ab vtriusque censuris, tam Indicis librorum pro-

hibitorum, quam excommunicationis Bullæ cœnæ excusari aliquem posse, & etiam a peccato mortali, ex paruitate materie scilicet, si modicum quid legeret. Quamuis enim admodum difficile sit assignare terminum quantitatis infra quem quis incurrat excommunicationem, cum certum sit tam parum legi posse, ut nec in censuras villas, nec in peccatum mortale inducat, & licet aliqui eius sententia sint, ut incidere putent in excommunicationem, etiam si vnam tantum, vel alteram lineam legat dummodo contineant integram & perfectam hæresim, cuius sententia fuit Cardinal. Toletus in scripto quodam super Bulla Cœnæ, ad id motus quia in Bulla habetur particula. *Quomodolibet* quæ applicatur quatuor illis personarum generibus illic commemoratis.

Alij tamen quos refert, ac sequitur Alphonsus Vivaldo, in expositione Bullæ Cœnæ, numero vndecimo, & ut mihi videtur probabilius docent, non incidere in censuram legentem ex lectione tam modice quantitatis; Nam sicut in alijs rebus, paruitas materie excusare potest a peccato mortali, ita etiam in hac materia excusare potest; excommunicationem verò maiorem, ut communiter tradunt Doctores, non nisi ob peccatum mortale aliquis incurrit, & hæc opinio videtur cõformior verbis Bullæ; Quia in Bulla nõ dicitur, *Qui legerit aliquem in libro hæretico, sed qui legerit librum hæreticum*, Qui verò duas, tres, quatuor, aut decem lineas legit non dicitur legere librum hæreticum; nec particula illa *Quomodolibet* ad omnes quatuor personas, sed tantum ad defendentes refertur, & meritò, Qui enim quomodolibet libros hæreticos defendit, peccat mortaliter, cum nulla sit causa, vel ratio quæ eos excuset. Vnde in libris Card. Tolet. impressis Lugduni, & Mediolani, 1599. meritò omissa est hæc opinio & particula, quam idem auctor antea legendo, & Bullam Cœnæ tempore Pij V. explicando, defendebat. Ex hac tamen declaratione, & sententia quæ mitior est, non est de facili accipienda occasio legendi, sed ante factum timendum, & abstinendum omnino est a quacunque etiam minima lectione; Quod si ex humana fragilitate, & curiositate aliquando contingeret alicui legisse quantitatem prædictam, non facile damnandus erit incurrisse excommunicationem, neque facile neganda erit illi absolutio.

13 *Hæc* autem quæ de lectione librorum hæreticorum dicta sunt, intelliguntur de illis qui ipsosmet libros hæreticorum legunt; Qui enim in libris Catholicorum, dicta & sententias hæreticorum de verbo ad verbum relatas legeret, etiam si principaliter eas legeret, ut opiniones & rationes hæreticorum sciret, non incurreret excommunicationem; Quia ut recte, & subtiliter Nauar. in Manual. c. 27. nu. 56. verfic. septima, & cum secutus Alphonsus Vivaldo, in expositione Bullæ cœnæ, nu. 12. & Sebast. Medices, in Summa par. 2. tit. 9. quæst. 78. num. 88. notant, talis non hæretici, sed catholici librum legisse censetur; vnde antiquissima consuetudo Patrum fuit, dicta & sententias hæreticorum de verbo, ad verbum referre quando errores eorum refutarent. Quare, qui librum hæretici memoriter recitaret, vel causa recreationis, dummodo in se blasphemias non contineret, vel aliquo bono fine, & respectu, nimirum, ut sic memoriæ librum hæreticū retineret, ut eos melius refellat, quod facile viris doctis accidere posset, nec excommunicatus esset, nec peccaret.

14 *Quoad* eos verò, qui alios legentes libros hæreticorum audiunt, hæc duo mihi videntur probabilia;

Primum est, Qui solum alicui libros eorum legenti aures, & attentionem præstat, non incurrit excommunicationem, tum, quia penæ restringendæ potius sunt, quam ampliandæ, cap. odia, de reg. iur. lib. 6. excommunicatio autem hæc soluta contra legentes fertur; tum, quia talis cum nullo modo sit causa lectionis nec realiter, nec moraliter legere dicitur, quod tamen dictum sanè intelligendum est, dummodo alter ex mea attentione ad legendum non moueatur.

Secundum est, Qui sic audit, ut moraliter legere dici possit, verbi gratia, Qui auctorizando audit, qui præcipit sibi

legi, qui consilium, qui rogat aut alia similia facere, unde aliter inueneretur ad legendum, vere excommunicationem incurreret.

15. *Decimum* obseruandum est, aliud esse legere libros prohibitos, aliud libros hereticos, multi namque libri prohibiti sunt in Indice librorum prohibitorum, qui non sunt libri hereticorum, unde, qui tales legeret, quamuis in excommunicationem Indici incidere, quia tamen excommunicatio illa reservata non est, a quolibet absolui potest, qui a peccatis mortalibus absolueret, potestatem habet; Qui vero libros hereticorum legeret, excommunicationem Bullæ cenæ incurrat, a qua per solum Summum Pontificem absolui potest.

16. *Septimum* genus personarum sunt *Tenentes libros hereticorum*. Qui non solum in Bulla cenæ, sed etiam in Indice librorum prohibitorum, necnon in Concilio Lateranensi sub Leone X. sess. 10. excommunicantur. Is autem libros hereticorum tenere dicitur proprie, qui vel suo, vel alieno nomine, in domo sua, vel aliena libros illos tenet. Quamuis, ut supra diximus, de legentibus huiusmodi libros, sic etiam, & tenentes eos nonnunquam a peccato mortali, & consequenter a censura, excusari possint, propter temporis paruitatem, quo libros illos tenent, unde, licet is qui librum aliquem hereticum teneat illum statim sine ulla mora ad eos, ad quos spectat, deferre obligetur, intelligendo statim hoc est, moraliter, quam primum commode poterit, si tamen unum, vel alterum diem, si uel se tenere, cum proposito eum deferendi quam primum commode poterit, dummodo absit fraus, & dolus, non incurreret excommunicationem.

17. *Octauum* Personarum genus sunt *Imprimentes libros hereticorum*. Tales autem censentur, quicumque ad eorum impressionem propinque cooperantur, ut sunt Dominus seu Patronus officinæ cuius voluntate, & auctoritate imprimuntur; Qui faciunt expensas pro impressione; Qui typos ordinant & componunt; Qui typos sic compositos attingunt atramento; Qui torcularia premunt; Qui chartam madefaciunt, aut chartam madefactam torculari supponunt; Qui exemplar impressum, aut typos corrigunt; & denique omnes, qui propinque ad eorum impressionem concurrunt.

18. *Nonum* genus personarum sunt *Defendentes libros hereticorum*. Tales autem sunt, qui libros illos bonos esse dicunt, non esse comperendos affirmant, aut quouis modo defendunt, ne ab Inquisitoribus capiantur, aut comburantur.

19. *Decimum* genus personarum in hęc Canone comprehensarum, sunt *Schismatici*. Qui excommunicatio in antiquioribus Bullis Martini V. aut Iulij III. apud S. Anton. 3. part. tit. 25. cap. 72. & Martin. Ledesm. 2.4. quæst. 27. art. 2. reperitur, maxime in illa Martini V. qui excommunicauit Petrum de Luna, & sequaces eius. Immo Panormitan. in Rubrica de Schismat. voluit schismaticos excommunicatos esse in iure, in capit. licet, de elect. ubi dicitur, tam ipse, qui se gerit pro Papa, quam sibi adherentes excommunicationi subiaceant; per quæ verba Panormitan. existimat excommunicationem ferri ipso iure, quod tamen intelligi, ubi non cadit probabilis error, si enim quæstio esset dubia, tunc docet omnes evitare excommunicationem, & peccatum, argum. in l. Regula. & in l. 2. ff. de iuris & fac. ignor. & in cap. Apostolica, de Cleric. excomm. nicat. minuit. & cap. ut animarum, de Constitut. libro 6. Syluester etiam, in verbo, Schisma, quæstione 5. versicul. primum, cum Archid. Vgo. Innocent. & Ioan. Andr. quos citat, docet ipso iure excommunicatos esse, in capit. Nulli distinctione 19. At certe neuter horum Canonum videtur vniuersaliter loqui de Schismaticis, unde, non videtur Schismatici in iure vniuersaliter esse excommunicati.

20. *Schismatici* autem, si vocis etymologiam spectemus, a *Schismate* dicuntur; *Schisma* vero prout nomen Græcum sonat, scissuram significat 24. quæstione 1. capitulo Schisma; eo quod vñionem scindunt, quæ inter omnia membra, & Caput Ecclesiæ esse debet; & tales a Patribus, deterioribus illis dicuntur, qui Christum crucifixerunt, cum

illi nec tunica Christi inconfutibilem, scindere, nec ossa eius frangere fuerint a nisi, hi vero, id est, Schismatici, Ecclesiam eius, in illa tunica, & ossibus figuratam, omnino lacerant, scindunt, & disrumpunt. Schisma vero ut docet S. Thom. 2.2. quæstione 39. articulo primo, proprie, & directe opponitur Charitati, eo quod intendit se ab unitate separare, quam charitas facit, quæ non solum alteram personam alteri vñit spirituali dilectionis vinculo, sed etiam totam Ecclesiam in unitate spiritus; Et ideo proprie Schismatici dicuntur, qui propria sponte, & intentione se ab unitate Ecclesiæ separant, quæ est unitas principalis, & ad quam vñio membrorum Ecclesiæ ordinatur.

21. *Ecclesia* autem unitas in duobus attenditur, scilicet in connexionione membrorum Ecclesiæ ad inuicem, & in ordine omnium membrorum Ecclesiæ ad vñum caput, quod caput est ipse Christus, cuius vicem in Ecclesia gerit Summus Pontifex. Et ideo schismatici dicuntur, non solum qui subesse renunt Summo Pontifici, sed etiam qui membris Ecclesiæ ei subiectis communicare recusant, ut optime Sanctus Thomas ubi supra declarat; Unde, colligitur duo esse necessaria ad peccatum Schismatis incurrendum;

Primum est, ut homo separetur a Summo Pastore, Christi in teris Vicario per inobedientiam, quia scilicet nolit illi parere;

Secundum est, ut ei rebellis sit, hoc est, non recognoscatur pro pastore & Capite Ecclesiæ, sed aliam sibi Ecclesiam distinctam, & independentem ab Ecclesia Romana constituat, prout faciunt Græci, ut ait Panorm. in Rubrica de Schismaticis, quos propterea vocat hereticos, hæc enim duo hominem proprie Schismaticum faciunt, Equidem multi obedire nolunt, qui tamen illum pro Ecclesiæ capite recognoscunt; & tales etiam si præcepta eius, etiam in respectum ipsius transgrediantur, dummodo eum, ut Caput Ecclesiæ vice Christi recognoscant, in hunc Canonem non incidunt, ut Caietan. in verbo, excommunicatione, caput, septimo, docet. Sciendum enim est ex Panormitan. ubi supra, aliquando schisma cum heresi est, coniunctum, aliquando vero esse sine heresi, tunc est cum heresi coniunctum, quando concurrentrique actus, intellectus scilicet, & voluntatis, ut cum quis non vult agnoscere Summum Pontif. pro Vicario Christi, & ita credit, ut faciunt Græci teste Panorm. ubi supra, & quales sunt ut plurimum Schismatici nostri temporis; hi enim aliam Ecclesiam constituunt, omnino diuidendo se ab Ecclesia Romana, & ita veniunt contra illum articulum fidei, *unam sanctam Ecclesiam*, & sic debet intelligi capitulum, inter heresim, 24. q. 3. ubi dicitur *Schisma non esse sine heresi*, siquidem Schismatici, ut plurimum heretici etiam sunt, est enim heresis, pallium quoddam schismatis.

22. *Tunc* autem est purum schisma, quando quis non constituit sibi aliam Ecclesiam, immo credit Eccl. Rom. esse veram Eccl. & Sum. Pastorem illius Caput esse; sed tamen per solum actum voluntatis, seu per actum externum executiuum actus voluntatis, ex aliqua passione animi subtrahit se ab obedientia Summi Pontificis; Item quando duo, vel plures contendunt de Papatu, & se pro Summis Pontificibus gerunt; Nam quisque eorum credit unitatem Ecclesiæ, & illam esse apud se, nec impugnat Ecclesiam Romanam; Quo casu qui non est electus legitimo numero Cardinalium, & qui illum sequuntur, sunt omnes Schismatici puri; quamuis quamdiu causa dubia sit, nec per Concilium Generale determinata, si probabiliter putent se legitimos Pontifices esse, tam ipsi, quam eorum sequaces a peccato excusantur, dummodo parati sint ad determinationem Concil. Papatu se abdicare, & eiusdem Concilij determinationi & decreto acquiescere. Qui igitur pure schismatici sunt, hoc Canone excommunicati sunt, si schisma eorum vel dictis, vel factis, vel signo aliquo exteriori manifestent. Et de prima excommunicatione Bullæ hæc sint satis.

Contra Appellantes à sententijs, & mandatis Summi Pontificis ad futurum Concilium Generale.
Cap. VI.

S Y M M A R I V M.

- 1 Appellantes a sententijs Papæ ad futurum Concilium generale in Bullam cœnæ incidunt.
- 2 Appellatio a mandatis Papæ ad futurum Concilium speciem quandam Schismatis continet.
- 3 Appellatio quid propriè sit.
- 4 Appellans a sententijs Papæ ad futurum Concilium ut excommunicationem Bullæ cœnæ incurrat, quæ requirantur.
- 5 Personæ principales in secunda excommunicatione Bullæ cœnæ comprehensæ, quæ etiam sint.
- 6 Personæ accessoriæ, in eadem contentæ, quæ censeri debeant.

1 **E**xcommunicatio Secunda fertur in hæc verba:

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & singulos cuiuscunque status, gradus, seu conditionis fuerint: Vniuersitates verò, Collegia, & Capitula quocunque nomine nuncupentur, interdiximus; ab ordinationibus, seu mandatis nostris, ac Romanorum Pontificum pro tempore existentium ad vniuersale futurum Concilium appellantes: Nec non eos, quorum auxilio, vel favore appellatum fuerit.

2 Huius Canonis materia vt rectè notat Caieta. in Summa verbo, excommunicatio, cap. 2. est sacrilegium, contra Summi Pontificis Primatum. Est enim appellatio hæc a sententijs Romani Pontificis, palliata quedam rebellio, & speciem quandam Schismatis continet, vnde Iulius Papa II. in Extrauaga. *Suscepti regimini*, post Pium Papam II. præcepit, vt tales habeantur, vt Schismatici, & de fide male sentientes, vt Syluest. in verbo, excommunicatio, 7. num. 93. verficul. Quinquagesima septima. Tabiena, verbo, excommunicatio, 7. circa medium. Caietan. verbo, excommunicatio, cap. 2. & Martin. Ledesm. 2.4. q. 26. artic. 2. pag. 358. column. 2. & Sebastiano Medice, in Summa peccat. cap. tit. 9. q. 78. nu. 13.

3 Circa hanc autem appellationem aduertendum est, appellationem propriè esse de minori Iudice ad maiorem promotionem, vt notant Summistæ, Goffred. & alij, in tit. de appellat. & expressè glos. in cap. *Non putamus*, in verbo *officiari*, de consuetu. lib. 6. vnde cum Romanus Pontifex supremum caput sit, & Princeps supremus spiritualis, merito prohibita est huiusmodi appellatio a sententijs, & mandatis Summi Pontificis, tanquam aliquid absonum, & a substantia ipsius appellationis prorsus alienum. Hinc in iure ciuili prohibitum est, ne quis a Principe, vel a Summo in rebus secularibus appellet, l. 1. ff. a quibus appellare non licet: Idemque a diuersis Summis Pontificibus prohibitum esse legitur, vt ab Innocentio, in c. *Nemo*, & a Symacho Papa, in cap. *Aliorum*, & ab Antero, in cap. *Fausta*, & a Gelasio Papa, in cap. *Ipsi sunt Canonici*, & cap. *Cuncta per mundum*, 9. q. 3. Qui omnes Pontifices expressè docent licitum esse a Romano Pontifice appellare. Sic etiã Pius Papa II. in quadam Congregatione Mantuana, de consilio Cardinalium, & cunctorum Prelatorum, & omnium Diuini, & humani iuris interpretum Cariam Romanam tunc temporis sequentium, huiusmodi appellationes a sententijs Romani Pontificis, efficacissimis & palpabilibus rationibus, tanquam erroneas, & detestabiles damnavit ac sub excommunicationis late sententiæ, & interdicti pœnis præcepit, ne qua persona cuiusvis dignitatis, quæ etiam Vniuersitas, aut Collegium quouis que-

sito colore ab ordinationibus, sententijs seu mandatis Summi Pontificis ad futurum Concilium provocaret, vt habetur in Bulla incip. *Execrabilis*, quæ est 3. eiusdem in ordine, anno 1459. XV. Kalend. Febr. Pontificatus sui anno 2. Quam Pij II. Constitutionem Iulius Papa II. in Extrava. *Suscepti regimini*, circa Annum Domini Millesimũ quingentesimum quartum confirmauit, & eam extendit contra Reges & Cardinales, Communitates, & Parlamenta, & contra omnes ad hoc præstantes consilium, auxilium, vel fauorem, etiam indirectè, vt Syluest. verbo, excommunicatio, 7. in fine, Caietan. verbo, excommunicatio, cap. 2. & Martin. Ledesm. vbi supra, tradunt. Quæ Constitutio licet in iure posita, fesset enim constitutio decima eiusdem in ordine, nostris tamen temporibus solum a tempore scilicet Pij V. in Bulla Cœnæ posita fuit, siquidem in Bulla Cœnæ, quæ habetur apud Martinum Ledesm. 2.4. q. 26. artic. 2. pag. 356. non habetur, & fauet Nauarr. in Manua. cap. 27. nu. 58. vbi ait, nunc primum insertam esse Bullis Cœnæ; Quo loquendi modo noluit significare a Gregorio XIII. cuius Bullam ipse exponit, primo omnium in Bulla Cœnæ positam fuisse, cum habeatur etiam in Bullis Pij V. sed solum dicere voluit, nostra ætate Bullis Cœnæ fuisse insertam. Vnde Cardin. Toletus in explicatione Bullæ Cœnæ §. 9. in fine, docet hanc excommunicationem Bullæ insertam fuisse a Pio V. tempore quo illæ Bullæ Cœnæ explicaret, & §. 10. ait, excommunicationem hanc latam fuisse a Pio II. & confirmatâ a Iulio II. non tamen fuisse rursus reueruatam, tempore autem Pij V. reueruatam fuisse occasione quarundam Monachorum in Hispania, quæ tunc temporis, consilio cuiusdam Aduocati, ad Concilium appellauerunt.

4 Vt autem excommunicationem hanc quis incidat, necessario requiritur hoc vnum, scilicet, vt appellatio hæc interponatur a sententijs Romani Pontificis; vnde non sufficit appellatio a Concilio ad Summum Pontificem, neque appellatio ab alio aliquo Episcopo ad futurum Concilium. Addunt recentiores quidam hoc secundum, scilicet, vt Appellatio fiat ad Concilium futurum Generale, ita vt non incidat in eâ qui appellat ad aliquod Concil. Provinciale futurum aut præsens; sed neque qui appellat ad Concilium Generale præsens, non futurum, id quod ex verbis Bullæ colligit putant, maxime cum penæ restringendæ sint non ampliandæ, c. odia, de reg. iur. lib. 6. Qui tamen auctores, non ideo co putant Concilium Generale præsens, aut Concilium Provinciale futurum, aut præsens supra Papam esse, aut licitum esse a sententijs Summi Pontificis ad Concilium Generale præsens, aut ad Concilium Provinciale tam præsens quam futurum appellare; hoc enim non modo falsum, sed etiam minus tutum in fide esset; cum Romanus Pontifex totius Ecclesiæ pastor, caput, & iudex sit, hoc est, supra vniuersam Ecclesiam, & supra Concilium Generale sita, ita vt nullum in terris supra se iudicium agnoscat, & vt Paschalis Papa docet, prout habetur in cap. *Significasti*, de elect. omnia Capitula per Romanam Ecclesiam auctoritatem & facta sunt, & robur accipiunt. Vnde cum appellatio sit semper a minore ad maiorem, vique a Concilio, nõ solum Provinciali, sed etiam Generali ad Papam appellatur, non contra, vt ex Gelasio in epist. ad Episcopos Dardaniæ, manifestum est. Ad sedem, inquit, Apostolicam de qualibet mundi parte appellandum est, ab illa autem nemo est appellare permittus. Non igitur negant hi auctores Papam supra quæcunque Concilia tam Provincialis, quam Generalia esse, sed solum negare volunt ex vi verborum Bullæ incurtere excommunicationem, qui a Papa ad Concilium Generale præsens, aut ad Provinciale præsens, vel futurum appellaret; cum verba Bullæ Cœnæ de sola appellatione a sententijs Summi Pontificis ad futurum Generale Concilium mentionem faciant, in penis autem stricta interpretatio faciendâ est, id quod a me dictum est, non vt sententiam eorum defendam, sed vt sensum eorum sano modo exponam; siquidem nõ desit, qui sensum eorum alio in id interpretati conentur, & etiam opinionem eorum falsam esse arbitrentur, existimantes, quod si excommunicatus sit qui a Papa ad Concil. Generale futurum appellat, ita etiam qui ad Concilium Generale præsens, & a

fori loci, qui ad Provinciale præſens, vel futurum appella-
ret, quorum ſententia, an vera ſit necne, ſe de qua re latius
alio loco diſputabimus. Iuxta Bullæ verbis non ſatis effica-
citer colligitur, ſicut nec contraria opinio ex ipſis Bullæ ver-
bis reſelli poſſe videtur. Ideo autem Summus Põtifex, ad
futurum Concilium Generale a ſuis ſententijs appellan-
tes excommunicat, quia tales ſchiſma in Eccleſiam indu-
cere videntur, & quia hic caſus ſequatur in praxi apud
magis & inobedientes eſſe ſolet.

Peſonarum autem, quæ in hoc Canone continentur,
quæ iam ſunt Principales, quædam verò acceſſorie. *Princi-*
pales ſunt omnes, & ſingulæ perſonæ particulares cuiuſcũ
que gradus, dignitatis, ſtatus, & conditionis ſint, & he om-
nes excommunicantur. Item, Vniuerſitates, Collegia, Ca-
pitula, & Communitates, & iſtis imponitur Interdi-
ctum.

Acceſſorie verò ſunt, dantes auxilium, & fauorem, quæ
excommunicatione non incurrunt niſi ſubſequatur appel-
latio, ex Nau in Manual. cap. 2. nu. 58. & Sebaſtiano Me-
dice, ubi ſupra. Quo in loco exiſtimat, etiam conſulentes
prædictam appellationem, in hoc Canone comprehend-
i, quia cõſilium eſt quoddam genus auxilij, & fauoris, arg.
I. quod fauore. C. de legib. Alij tamen inter quos eſt Al-
phonſus Vivaldus in expoſitione Bullæ Cœnæ, nu. 19. &
mea ſententia verius docent, non comprehend-
i, tum, quia pœnæ non ſunt vtrã proprios caſus extendendæ, tũ, quia
quando Pontifex vult comprehendere etiam dantes, con-
ſilij, illos explicare ſolet, vt conſtat ex Canonibus ſep-
timo, decimo, undecimo, duodecimo, decimoquarto, deci-
moſexto, decimoſexto, & vigefimo; tum, quia nudũ cõ-
ſilium, propriè nec auxilium nec fauor eſt, quia conſilium
inquit aliquem ab intrinſeco dirigendo rationem eius; vn-
de eſt opus quoddam ſpirituale pertinet ad directionem
ipſius intellectus; fauor autem, & auxilium ſolum dirigunt
ab extrinſeco, & ſunt actus exteriores propriè loquendo,
in penis autem faciendæ eſt ſtricta interpretatio, arg. cap.
odia, de reg. iur. lib. 6. ſic tamen conſulens per Extrau. præ-
dictam Iulij II. excommunicatur, vt Alphoſus Vivaldus,
ubi ſupra, notauit.

vsque ad Terracinam; ac omnes eorum fautores, receptato-
res, & deſenſores,

Canonis huius materia vt notat Caiet. in Summa, ver-
bo, excommunicatio, cap. 18. eſt latrocinium maritimum
& eſt vna earum excommunicationum; quæ antiquitus in
Bullâ Cœnæ ante tempora Clementis Papæ V. ponebatur,
vt docet gloſ. in Clem. prima, in verbo, Generales, de indi-
cijs, & habetur etiam in proceſſu Bullæ Cœnæ Martini V.
apud S. Anton. 3. par. tit. 25. cap. 72. & antea etiam excom-
municabantur in iure, vt habetur in cap. Excommunica-
tione, de raptor. Tunc autem ſolum excommunicabantur
pyratæ, poſtea verò a recentioribus Romanis Pontificibus
additi ſunt Curſarij, latrunculi maritimi, vt patet ex Bullâ
Iulij Papæ II. Gregorij XIII. & aliorum recentiorum Pon-
tificum, & eorum receptatores, & eis ſcienter auxilium dā-
tes, vel fauorem & deſenſores eorum.

Quoad perſonas autem, vt notat Caiet. & fauent Sylu-
verbo excommunicatio, 7. nu. 55. in excommunicatione
vigefima. ver. Primo dubitatur. & Tabiena, verbo, excom-
municatio, 5. caſu 25. ver. Quarto, Vnum genus nomina-
tur diuerſis nominibus, Piratæ enim communiter dicuntur
Curſarij, & quamvis latrunculi marini dicantur parui
piratæ hoc tamen loco ſimpliciter ſignificatur hoc nomi-
ne omnis latro marinus, vnde, quicunque deprædatur in
mari, ſive ſemel ſive ſæpius, bello non indicto, compre-
henditur ſub hac excommunicatione ſive in verbo Piratæ, ſi-
ue in verbo latrunculi, vnde omne genus latrunculorũ ma-
ritimorum in hoc canone continetur, quocũque nomine
appellantur.

Qui verò Piratæ ſint, non ita conſentiunt auctores, nam
Angelica in verbo, Pirata, docet omnes prædantes in ma-
ri, vel in flumine, eſſe piratas, arg. Authent. Navigia, C. de
furtis, cum hac tamen differentia, quod qui deprædatur
in mari ſine bello iuſto, ſit excommunicatus in Bullâ Cœ-
næ non autem qui deprædatur in fluminibus, quia dicitur
in Bullâ, Martini. Alij verò, vt Roſella, & Sylueſt. & Ta-
bienna, ubi ſupra, & Card. Tolerus in explicatione Bullæ
Cœnæ §. 2. docent, non eſſe piratam ſimpliciter dicendũ,
qui deprædatur in mari, ſed neceſſarias eſſe tres condi-
tiones, vt quis propriè Pirata dicatur, & ſit;

Vna eſt, indifferentia in ſpoliando, vt ſcilicet non in-
tendat ſpoliationi determinatæ nationis, ſed omnium na-
tionum indifferentem, vnde ſi Ianuenses haberent iuſtum
bellum contra Florentinos, & illos deprædatur cum pa-
leis, &c. non ſunt piratæ, niſi ad alios ſe extendant indiffe-
renter, & patet ex communi locutione, communiter enim
dicuntur piratæ curſarij qui vndique diſcurrunt per ma-
re deprædando non aliquam nationem determinatã, ſed
modo hanc modo illam.

Secunda eſt, vt habeat principalem intentionem depre-
dandi; Vnde ſi aliqui nauigarent principaliter pro exerci-
dis ſuis negotijs, & caſu aliquo præter intentionem prin-
cipalem ſpoliare vellent omnes Venetos, non dicuntur pi-
rata.

Tertia eſt, vt non ſit bellum indictum, ſi enim bellum
indictum ſit, quamvis iniuſtum, non eſt pirata, ſed quan-
do abſque titulo belli iuſti, vel iniuſti deprædatur, & hæc
videtur illarum ſententia contra Angelicam, ubi ſu-
pra, quia cum ſumus in pœnis, propriè, & ſtrictè accipi
debet.

Quoad actiones verò, licet nulla in particulari poſita ſit
in Bullâ Clementis VIII. vt conſtat, in illa tamen Grego-
rij XIII. quam explicat Nauar. in Man. c. 27. nu. 59 & in
illa Iulij Papæ II. apud Caiet. verbo, excommunicatio, ca.
18. & Martini Ledefm. 2.4. q. 26. art. 2. pag. 356. quatuor
actiones numerantur, nimirum deprædari mutillare, inter-
ficere, & rebus, & bonis ſpoliare eos qui in mari nauigant;
quæ actiones ſubintelliguntur etiam in hac Bullâ; Debet
tamen hæ actiones fieri, ad hoc vt locum habeat excom-
municatio hæc; vnde ſi quis ingrederetur mare cum inten-
tione deprædandi, occidendi, &c. ſi tamen non exequatur
aliquam illarum actionum, non incurrat excommunica-
tionem; quia non excommunicantur hic piratæ, & curſa-
rij abſolute, ſed in ordine ad actiones illas, & ideo nulla ſe-
cura

De Piratis, & eorum receptatoribus, & fautoribus. Cap. VII.

S U M M A R I U M.

- 1 Piratæ, eorumque receptatores, & fautores, in Bullâ Cœnæ
excommunicantur.
- 2 Piratæ, tum in recentioribus, tum etiam in antiquioribus
Bullis comprehenduntur.
- 3 Piratæ nomen, quid ſignificet.
- 4 Pirata quis propriè cenſendus ſit.
- 5 Pirata, vt excommunicationem Bullæ Cœnæ incurrat, quas
actiones exercere debeat.
- 6 Nauigans negociandi gratia, & aliquid furtim ſurripies,
aut in fluminibus prædas faciens, excommunicationem
Bullæ Cœnæ non incurrit.
- 7 Perſonæ acceſſorie, in tertia excommunicatione Bullæ Cœ-
næ contentæ, quæ, & quot ſint.
- 8 Chriſtiani ab infidelibus capti, & in nauibus piraticis in-
fidelium contra fideles pugnantes, an cenſuras Bullæ
Cœnæ incurrant.
- 8 Deprædantes infideles, aut hereticos, excommunicatione
Bullæ Cœnæ non incurrunt.

EXcommunicatio Tertia fertur in hæc verba:
Item excommunicamus, & anathematizamus om-
nes Piratas, Curſarios, ac latrunculos Maritimos, diſcur-
rentes Mare noſtrum, præcipuè à Monte Argentaria

Actio de, non incurritur excommunicationem; quod ante Bullam Clementis VIII. erat certum, cum in illis expressis fuerint actiones prædictæ: Nunc vero res magis dubia est, cum actionibus illis prætermisiss, excommunicationis huiusmodi pirate discurrerent per mares inhioluntatem probabilius est, non incurritur, etiam si intentione depradandi, aut occidendi ingrediatur mare armati, si ipsa aliquam actionem prædictarum non exequantur, cum excommunicatio non nisi ob actum externum commissum feratur, ex Caiet. in verbo, excommunicatio, in principio, Mart. Ledsam. 2. 4. q. 26. art. 2. pag. 34. col. 3. & commun. DD. sententia.

6 Sed neque etiam in huius censuram Canonis incidit quipiam executione qualicumque harum actionum; Si enim negotiandi gratia aliquis navigaret, prout faciunt communiter nautæ, & exorta inter eos rixa, aliquem occidant, etiam si deliberatè, & post aliquod tempus, aut qui in mari in quo vehitur, aliquid furtum surriperet, non incurritur excommunicationem, quia hic non excommunicantur simplices fures, & homicidæ simplices, sed piratæ, & latrones; sed neque etiam qui in fluminibus depradantur, excommunicationem Bullæ incurritur, dummodo principaliter in fluminibus depradetur, ut colligi potest ex voce illa *Martini*, qua voce significatur depradationem, occasionem, aut aliquam aliarum actionum fieri debere in *Mari*, ad hoc ut excommunicatio hæc locum habeat, ut Navar. in Manual. cap. 27. num. 59. vers. *Tertia*, & Sebast. Medices, par. 2. Summa, tit. 9. quæst. 78. num. 151, annotant; quamvis negandum non sit, quin si quis principaliter ingrediatur mare, & dum navigat per mare, ad breue aliquod tempus, vel aquandi causa, vel aliqua alia de causa ad litus appelleret, & ibi depradaretur, mutaret, vel occideret, & censuram hanc incurritur, quia talis verè & proprie principaliter in mari navigare censetur.

7 Persona vero æcessoria sunt tres, scilicet, fautores, receptatores, & defensores huiusmodi piratarum, & latronum, quod intelligendum est dummodo scienter hæc faciant. Et quamvis Navar. in Manu. cap. 27. num. 59. & Sebast. Medices ubi supra, velint etiam comprehendere consules, nihilominus tamen probabilior opinio est, eos non contingi, iuxta ea, quæ in fine superioris capitis dicta sunt.

Duo tamen dubia sunt circa Canonis huius intelligentiam; primum est, An Christiani, qui ab infidelibus capti sunt, excommunicationem hanc Bullæ cenæ incurrant, si in navibus piraticis infidelium contra Christianos versentur? Alterum est, An depradantes infideles censuram istam incurrant?

8 Quoad priores dicendum est, si tales coactè remigant, quamvis ut plurimum peccent mortaliter, ita remigando contra fideles, & copperando ad huiusmodi depradationem, mutilationem, & occisionem fidelium, ex Navar. in cita quorundam, Notab. 1. num. 9. & num. 11. & num. 14. de Iudæis, & in Manu. cap. 27. num. 63. versic. Septima, & consil. 3. 1. de sentent. excommunicat. adhuc tamen probabilis mihi est, etiam tunc quando remigando peccant mortaliter, in excommunicationem hanc non incidere. Ratio, quæ me movet, hæc est; quia peccati mortalis ratio ex iure naturæ dependet, ratio verò censuræ ex iure humano desumitur; ius verò naturæ obligat etiam cum evidenti, & certo periculo vitæ, ius autem humanum ex sua natura cum talis mortis periculo, ut plurimum & communiter non obligat; cui consequens est, quod licet hi remigando contra ius naturæ, mortaliter peccent, excommunicationem tamen hanc, quæ est iuris humani non incurritur. Non enim credendum est, Ecclesiam, quæ pia, & misericors mater est, pauperes istos captivos cum tali periculo mortis excommunicare velle, cum ad solam vitæ conseruationem remigare censerent, alioquin ab infidelibus occidendi; & hoc tandem fatetur Navar. in d. Notab. 1. num. 18. versic. Tertium, & in Man. cap. 27. num. 63. versic. Septima, & consil. 3. 1. de sentent. excommunicat. immò etiam Card. Toletus in explicatione Bullæ Cenæ, §. 5. in fine, in eadem sententiam inclinat. Sin verò tales sint, ut non coacti, sed tanquam spontanei hoc faciant, ut sunt ij, qui gubernatio-

nem in ipsis navibus infidelium exercet, tunc quidem excommunicationem procul dubio incurritur, cum gubernationis officium communiter voluntarium potius sit quam coactum.

9 Quod verò ad posterius dubium attinet, dicendum est, eos solos excommunicationem hanc incurritur, qui piratam hanc artem contra Catholicos, & fideles exercent, & huic plurimum faver cap. Excommunicationi, de raptor, ubi mentio fit Christianorum tantum, hoc est, eorum, qui Christianos depradantur, rebusque suis spoliant. Vnde Piratæ Christiani depradantes naues infidelium, non excommunicantur, ut expresse docet Card. Toletus, in exposi. Bullæ Cenæ, §. 2. in fin. cum credibile non sit Ecclesiam, infideles sub tam gravi censura protegere velle. Immo probabile omnino est, neque hæreticos, eos maxime, qui Catholicis infesti sunt, quales sunt hoc tempore Angliæ, ac Flandriæ hæretici, hoc Canone protegi, æquum enim non est, ut qui Ecclesiam totis viribus oppugnant, Ecclesiæ spiritualibus armis defendantur, ut in simili tradit Alphonsus Vivaldus in expositione Bullæ Cenæ, num. 30.

De Rapienibus bona Christianorum naufragantium. Cap. VIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Rapienles bona Christianorum naufragantium, in Bullæ cenæ incidunt.
- 2 Excommunicationem quartam Bullæ cenæ, ut quis incurrat, quas actiones exercere debeat.
- 3 Raptus, actio est per se, simpliciter mala, & prohibita.
- 4 Proiecta, aut in littore inuenta retinens, an, & quando excommunicationem incurrat.
- 5 Naufragantium bonis iure civili prouisum est, & ubi.
- 6 Naufragantium bonis iure Canonico prouisum, & etiam Bullæ cenæ.
- 7 Naufragantium infidelium bona auferens, excommunicationem Bullæ cenæ non incurrit.
- 8 Bona derelicta, a quocunque licitè usurpari possunt, et quæ pro talibus habenda sint.
- 9 Proiecta in mare vi tempestatis, quando pro derelictis habenda sint.

EXcommunicatione Quarta fertur in hæc verba: Item excommunicamus, & anathematizamus omnes & singulos, qui Christianorum quorumcunque Navibus tempestate, seu in transuersum (ut dici solet) iactatis, vel quoquomodo naufragium passis, siue in ipsis navibus, siue ex eisdem eieccta in mari, vel in littore inuenta, cuiuscunque generis bona, tam in nostris Tyrreni, & Adriatici, quam in ceteris cuiuscunque maris Regionibus, et littoribus, surriperint. Ita ut nec ob quodcunque privilegium, consuetudinem, aut longissimi etiam immemorabilis temporis possessionem, seu alium quemcunque pretextum excusari possint.

2 Materia huius Canonis, ut notat Caietan. verbo, excommunicatio cap. 23. est latrocinium, furtum, seu rapina bonorum Christianorum naufragantium; & quoad personas vniuersalis est; Quoad actiones verò vnam ponit, scilicet, surripere huiusmodi bona, in Bulla verò Gregorii XIII. quam explicat Navar. in Man. c. 27. nu. 60. expresse duæ actiones, scilicet, *Rapere*, & *ab aliis rapta scienter recipere*.

3 Circa primam verò actionem, quæ est surripere, quamvis Caiet. ubi supra, & cum secutus Navar. in Man. c. 27. nu. 118. dicant ad excommunicationem hanc incurrendam non

non iussuere, quod quis rapiat illa bona, nisi etiam retineat illa bona cum mora restituendi; Mihi tamen verior videtur, immo, & certa contraria sententia, ex solo raptu huiusmodi bonorum incurri excommunicationem; Si qui dem rapere, actio est per se simpliciter mala, unde in hac Bulla Clementis VIII. simpliciter & absolute per illam fertur excommunicatio, nulla facta mentione morae retentionis, unde eo ipso quod quis huiusmodi bona rapit, excommunicationem incurrit.

An vero excommunicatus sit, qui non rapit ipsa bona, sed postquam proiecta sunt, aut in littore inuenta, retinet sibi?

Respondeo, cum qui recipere, ac retinere bona huiusmodi ad solum usum ad tempus, non incidere in censuram excommunicationis duabus his conditionibus concurrentibus, quarum una est, quando Dominus rei acceptae non scitur, aut sciatur, absens sit; altera est, si is, qui rem illam accipit, probabiliter sperat Dominum rem illam non habere pro derelicta, sed illam repetituram, & pro ea misurum habita notitia rei acceptae, & ipse interim animum habeat rem illam restituendi vero Domino sine ulla deterioratione, & satisfaciendi de deterioratione si aliquam fecerit culpa sua; Ratio est, quia in hoc casu nullum damnum patitur Dominus, nec ulla ei fit iniuria, sed potius utilitas, & commodum inde consequitur, dum res suas salvas recuperet, & si hoc solum voluerunt Caietan. & Nauarr. ubi supra, non male censerunt; sin vero res, & bona huiusmodi recipiat cum intentione retinendi ea, & in usum, & commodum proprium conuertendi, vere excommunicationis censuram incurrit, quia retinere, aut recipere rem alienam, solum ad proprium usum invito Domino, etiam si non intendat acquirere Dominium ipsius rei, furtum est. l. i. ff. de furtis, & ideo sufficiens materia excommunicationis, ut constat, & expresse tradit Viualdus in expositione Bullae Cœnæ, num. 31. & 32. & num. 33. ubi affirmat, quod licet olim per Bullam Gregor. XIII. similem excommunicationem incurtebat tertius accipiens talia bona ab ipso furripiente de navi, vel littore, prout colligitur ex illis verbis in Bulla Gregor. XIII. contentis. *Qui scienter sibi acceperint, aut ab alijs rapta, seu accepta, scienter receperint*; per hanc tamen Bullam Clementis VIII. constat, talis excommunicatio maior ad tertiam personam non extenditur. Quamvis cognito domino navis, vel rerum ablatarum tertia illa persona, rem a furripiente acceptam, vel emptam, restituere teneatur, iuxta ea quae de restitutione rei bona, vel mala si de possesse latius in materia restitutionis dicemus.

Sciendum autem est, tam iure Ciuili, quam iure Canonico prouisum esse bonis naufragantium; Iure ciuili quidem, l. 1. & 3. ff. de incend. ruina, & naufrag. & l. in eum, & l. idem. C. de furtis, & Authen. Nauigia, de furt. ubi etiam abrogatur omnis contraria consuetudo, & constituitur simul publicatio bonorum contra huiusmodi delinquentes; ubi in Auth. citata, excipiuntur duo casus: Primus est, si naues, quae naufragium passae sunt, infidelium sint; Secundus est, si sint naues piraticae etiam fidelium.

Iure vero Canonico eisdem etiam bonis sufficienter prouisum est, tum in c. excommunicationi, de raptor. tum in Bulla Cœnæ, ubi in utriusque locis prouidetur duobus modis, illis bonis, quae per mare vehuntur. *Primo* quidem, quamdiu bona illa salua sunt in ipsis nauibus quoquo modo, prouidetur illis in d. capit. excommunicationi, de rapt. in prima parte illius capitis, & in Canone 3. Bullae cœnæ. *Secundo*, quando bona naufragium passa sunt, vel in nauibus, vel extra proiecta sint in mare, vel in littus, prouisum est illis bonis in secunda parte. d. capit. excommunicationi, §. Illi etiam, & in Bulla cœnæ in hoc Canone 4. ubi excommunicantur tam spoliantes, quam rapientes bona naufragantium, sed excommunicatio, d. c. excommunicationi, de raptor. non est reseruat; in Bulla vero cœnæ reseruata est a tempore Pij V. habetur etiam in Bullis Pij V. Gregorij XIII. & Summorum Pontificum subsequenium. Quibus addo, quod primus ille casus, qui exceptus est in iure ciuili in Authen. Nauigia. de furtis, in Bullis etiam cœnæ Domini exceptus est, ut ex verbis ipsius Bullae constat, ubi pro-

teguntur solum bona Christianorum. Secundus casus etiam excipiebatur in Bulla Pij V. non tamen in Bulla Greg. XIII. Sixti V. aut Clementis VIII. unde dubitatur, an hanc Bullam iuxta iura ciuilia intelligere debeamus, maxime cum hic nulla fiat iuris Ciuilis derogatio, & quamuis probabile sit ita intelligi posse, consulenda tamen est Sedes Apostolica declaratio.

Aduertendum etiam est illud, quod de nauibus Christianorum in hoc Canone dicitur, sic intelligendum esse, ut non solum ratio nauium, quibus res deferuntur, habenda sit, an scilicet sint Christianorum, vel infidelium; sed etiam ratio ipsorum bonorum habenda est, an fidelium fuerint, vel infidelium, si quidem si naues sint fidelium, bona vero infidelium, auferendo bona naufragantium, non incurritur excommunicatio, e contra vero si naues sint infidelium, & bona Christianorum sint, auferendo bona incurritur excommunicatio, id quod ex verbis Bullae, & legislatoris intentione colligitur, solum enim mentio fit rapientium bona Christianorum, & Summi Pontificis intentio est, ut bonis fidelium prouideatur. Cuius sententiae etiam est Alphonsus Viualdus in expositione Bullae Cœnæ, num. 29. qui num. 30. eandem rationem esse docet Hereticorum baptizatorum, vel Christianorum, qui fidem Christi negantes, facti sunt Turcae, talium enim bona rapientes non sunt excommunicati, ob identitatem mentis legislatoris.

Ad eo autem huiusmodi bonis naufragantium in hoc Canone Summus Pontifex prouidere voluit, ut omnia Priuilegia, Leges, Consuetudines, & possessiones etiam longissimi temporis reuocet, & annullat. Unde Principes, qui leges de confiscatione bonorum naufragorum constituunt, nullo modo excusari possunt, cum tales leges corruptio- nes sint potius legum, & bonorum morum, & contra omnem aequitatem latae, quia afflictio non est addenda afflictio, ut recte Palud. 4. dist. 18. q. 3. art. 4. §. sequitur de casibus, ver. sit. Tertius Tabiena, verbo, excommunicatio, §. casu 25. num. 4. §. Tertio, Caiet. verbo excommunicatio, c. 23. in fine, & Nau. in Man. c. 22. n. 18. annotant; immo in cap. excommunicationi, & ibi gloss. in verbo, Regulam fidei. de raptor. tales regulae fidei aduersari dicuntur, cum secundum fidei regulam, proximum sicut nosipsum, diligere teneamus. Matth. 22. Unde non excusantur Principes huiusmodi bona accipientes, nisi accipiant cum intentione reddendi ea veris Dominis, quandoque comparant, quibus non comparantibus in pios usus distribuunt, vel de consilio Episcopiifico addere possunt ad defensionem portus, ut Palud. & Tabiena tradunt. Nae valet excusatio, quod in naufragio merces proiciens, eas pro derelictis habeat, & sic nullus hominis sint, & propter hoc occupanti concedantur, quia ille nunquam eas pro derelictis habuisset, si reuerentem se posse sperasset, ut praefati auctores, ubi supra testantur.

Hac autem, quae diximus, vera sunt, dummodo bona illa vere pro derelictis non habeantur; Si quidem bona derelicta, etiam si ex tempestate proiecta, aut dislapa sint, a quocunque huiusmodi usurpari possunt; talia vero censentur ea, quae Dominus ea mente abiecit, ut nolit illa esse in numero rerum suarum, ut habetur in Institut. de rerum divisione. §. fin. ubi gloss. notat duobus modis posse Dominum hac

A D D I T I O.

* Adde. An autem censuram hanc incurrat, qui animo restituendi suo Domino accipit naufragantium bona, & postea mutans animum, & intentionem illam, incipit habere illa uti propria, absque mente restituendi ipsa domino suo affirmatiue responderet Vgolini. & Suar. hic, quemadmodum & eam incurrit, si animo malo a principio acceperint illa, quamvis postea facti poenitentes domino suo restituant; huiusmodi enim poenitentia non facit poenitentem censuram illam incurrit, aut ea iam incurrit, saltem coram ecclesia, liberentur.

hac mente bona sua projicere; *Primus est*, per actum propriæ voluntatis, quando scilicet ea intentione actuali bona sua abijcit, ut nolit amplius esse sua; *Secundus est*, inter pretatione iuris, quomodo, C. de latina libertate tollenda, l. 7. §. Sed scimus, dicitur: quod is, qui servum agnitione per nectantem, de domo sua publice eiecit, nec ipse eum procurat, nec alteri commendat, &c. talis, inquam, iuris interpretatione servum abiecit, dicitur animo derelinquendi, unde si casu aliquo, servus ille sapus euadat, liber efficitur.

Proiecta verò in mari vi tempestatis, aliquando pro derelictis haberi certum est, quando autem habeantur id valde difficile est iudicare. Potest tamen hoc ex quadrupli ci coniectura colligi; *Prima est*, ex ipsa re, eiusque natura, & conditione desumenda, si enim talis sit, quæ statim in mari peritura sit, pro derelicta haberi debet; ut v. g. si proiectantur metalla, quæ propter gravitatem tendunt ad profundum, accipi possunt, quia recuperari non possunt. I. falsus, ff. de furtis. *Secunda* desumitur ex modo proiectendi, qui enim projicit librum apertum in mare, censetur illum animo derelinquendi projecisse, secus si clausum, aut pannis involutum projecisset, ex gl. in d. c. falsus, §. fin. in verbo plerumque, & gl. in l. Qua ratione, ff. de acquir. rerum domin. & Panorm. in c. cum dilectis, nu. 11. de accusa. *Tertia est*, si Dominus rei post illam projectam taceat, & neque per se, neque per alium illam quaerit, sic Feder. Con. fil. 17. & Angelica, in verbo, inventa, in princip. & Sylvest. in verbo, inventa, quæst. 1. versic. Tertium, & verbo, Naufragium, in fine, & hoc colligitur ex l. qui alleuandæ, ff. ad leg. Rhod. de iactu. ubi lex illa imponit necessitatem statim perquirendi res amissas, alioquin præsumitur habitas pro derelictis. *Quarta est*, si res illa projicitur in mare extra præsens periculum grauis tempestatis; cum enim in hoc casu necessitas non urgeat ad proiectendum, præsumitur animo derelinquendi projecisse. De qua re pluralegi possunt apud auctores citatos, hæc interimi pro excommunicationis quartæ Bullæ cœnæ explicatione, dicta sufficiant.

Contra imponentes noua pedagia, & gabellas, vel eas augentes.

Cap. IX.

S V M M A R I V M.

- 1 Imponentes noua pedagia, vel gabellas, aut eas augentes, excommunicantur.
- 2 Excommunicatio quinta Bullæ cœnæ, contra imponentes noua pedagia, lata, quas personas, & actiones continet.
- 3 Excommunicatio contra gabellas nouas lata, quantæ antiquitatis sit.
- 4 Pedagium unde sit dictum, & quid propriè sit?
- 5 Pedagium personis Ecclesiasticis, sine Summi Pontificis licentia, licet imponi non possunt.
- 6 Pedagium, vel gabellæ, de rebus, quæ causa negotiationis, vel mercimonij deferuntur, imponi licet possunt.
- 7 Pedagium noua, aut gabellas imponentes, uel augentes, quando excommunicationem Bullæ cœnæ incurrant.
- 8 Exigentes quinam censeri debeant, & quid propriè sit exigere.
- 9 Inuiti pedagia, vel gabellas soluere, quis dicatur.
- 10 Imponentes taxas, tallias, præstantias, & alia similia onera, excommunicationem Bullæ cœnæ non incurrunt.
- 11 Pedagium licita, a personis prohibitis exigens in excommunicationem Bullæ cœnæ non incidit.
- 12 Pedagium noua, quæ propriè censenda?
- 13 Pedagium noua, vel gabellas imponere, quinam potestatem habeant.

14 Imperator pedagia noua licet imponere potest.

15 Reges omnes, in suis regnis licet pedagia noua imponere possunt.

16 Papa, & Concilium Generale, gabellas de nouo imponere possunt.

17 Consuetudo præscripta potestatem imponendi pedagia, & gabellas dare potest.

18 Pedagium noua, quilibet supremus Princeps, superiorem, ad quem de eius sententijs appellatur, non recognoscens, imponere licet potest.

19 Respublica libera merum, & mixtum imperium habens, imponere potest gabellas, & pedagia noua.

20 Pedagium noua, & gabellas, quinam Duces, & Barones sine Papa licentia imponere nequeant.

EXCOMMUNICATIO Quinta fertur in hæc verba:

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, qui in terris suis noua Pedagium, seu gabellas, præterquam in casibus sibi a iure seu ex speciali Sedis Apostolicæ licentia permisis, imponunt, vel augent, sed imponi, uel augeri prohibita exigunt.

Canon istius materia, ex Caieta, in Summa, verbo, excommunicatio, cap. 71. est libertas humana ab oppressione illicitarum gabellarum; Et quoad personas, est vniuersalis; Quoad actiones, tres actiones ligat; prima est, imponere noua pedagia, & gabellas sine licentia, & auctoritate; Secunda est, augere pedagia, & gabellas sine licentia; Tertia est, exigere pedagia prohibita, seu gabellas prohibitas imponi, vel augeri, & omnes tres sunt actiones principales.

Quæ excommunicatio antiquitus in Bulla cœnæ posita fuit, ut colligitur ex Glof. in Clem. 1. in verbo, Generales, de iudicijs, & in Bulla Martini V. apud S. Anton. 3. par. tit. 25. cap. 72. & in Bulla Iulij II. apud Caieta. ubi supra, & Martin. Ledes. 2. 4. q. 26. art. 2. pag. 356. reperitur, & in omnibus Bullis Summorum Pontificum recentiorum; sed in Bulla Martini V. excommunicabantur solū imponentes noua pedagia, & in Bulla Iulij II. excommunicati solum erant imponentes noua pedagia, & exigentes pedagia prohibita; postea verò in alijs Bullis recentioribus additū est, vel augent ea pedagia, seu augeri prohibita exigunt; & merito: quia non solum iniustitia, & iniquitas est pedagium noua, & gabellas imponere, sed etiam ea augere; Quia ratio huius prohibitionis est, ne Domini exhauriant pecuniā subditorum; quod æquè fit per augmentum antiqui pedagij, sicut per impositionem noui equalis dicto augmento, ex Summa Angelica, in verbo pedagium, nu. 6. Syl. verbo, excommunicatio, 7. nu. 54. excommunicatione 19. & Tabiena, in verbo pedagium, nu. 7. §. Sexto, & Card. Toletio, in explicatione Bullæ cœnæ, §. 3. dub. 3. & Sebast. Medice, in Summa, de peccat. capit. tit. 9. q. 78. nu. 86.

Est autem pedagium a pede dictum, quia datur a transuentibus in locis constitutis a Principe, vel ab eo, qui super hoc auctoritatem habet, ex glof. in cap. super quibusdam, in verbo pedagium, de verb. signific. & Sylvest. verbo Gabella, num. 3. versic. Quarto, & Tabiena, verbo, excommunicatio, §. casu 19. num. 1. & verbo, pedagium, in princip. Cardinali Toletio in explicatione Bullæ cœnæ, §. 3. dub. 1. vocatur autem propriè tributum quod accipitur pro transitu viarum, aut pro mercibus inuectis, & solui solet pro fabrica, seu conseruatione pontium, aut nauium ad transferendum, vel etiam pro aptatione viarum, & idem ferè significat Gabella, seu Duana, & hoc in loco accipiuntur utraque prout significant quodcunque tributum, quod imponitur pro transitu viarum, aut pro mercibus inuectis.

Dubium autem est, quanam impositio, seu augmentatio pedagiorum, seu Gabellarum prohibita sit in hoc Canone; Pro cuius intelligentia sciendum est, triplici ex capite pedagium posse esse iniusta;

Primo, ex parte personarum, quibus imponuntur, & sic non licet personis Ecclesiasticis huiusmodi tributa imponere, sine licentia Summi Pontificis, & imposita, sunt iniusta, &

ita, & nocertum est, huiusmodi pedagiam quamvis illicite imponantur illis non tamen hoc Canone, sed excommunicatione 18. prohiberi.

6 *Secundo* ex parte materiam, seu rei propter quam imponuntur, & sic solum licet imponere de his rebus, quæ causa negotiationis, vel mercimonij deferuntur, l. omnium, C. de vectigal. unde de his, quæ quis facit portare pro necessitate ad usum suæ vitæ, & familiæ non potest imponi, aut exigi pedagium seu gabella, nec valet consuetudo in contrarium, secundum Hostiens. & Ber. in d. cap. super quibusdam, de verb. signific. Angel. verbo, pedagium, nu. 2. Tabiena, verb. eod. num. 4. §. Tertio, & Caietan. verbo, excommunicatio, c. 71. Immo, l. vniuersi, C. de vectig. vult quod decapitetur, qui de rebus ad proprium usum, vel gratia ruris colendi, vel ad se defendendum emptis, vel delatis exigit pedagium, unde in his fraudantes non peccant ex Panor. in c. in nouamus, nu. 5. de censib. & S. Anton. p. 2. tit. 1. cap. 13. §. ult. summa Angelica, & Tabiena, ubi supra, qui tamen omnes addunt, quod pedagium aliquando dicitur collecta, quæ imponi potest super huiusmodi in suos subditos, & sic tales non licite fraudant, quando ex legitima causa imponitur, extranei autem, & forenses licite defraudant, seu non soluunt, ex quo non est legitime impositum respectu eorum. Et quamvis aliqui velint huiusmodi pedagogiorum, aut gabellarum impositionem, vel augmentationem in hoc Canone prohiberi; alij tamen rectius docent non excommunicari imponentes, vel agentes, aut etiam exigentes ex hoc capite, prout manifeste, satis ex ipsius Bullæ verbis colligitur.

7 *Tertio* ex parte ipsius causæ efficientis, hoc est, personæ imponentis, non enim cuiusque licitum est in terris suis noua pedagia, aut gabellas nouas imponere. Solum igitur illi, qui non habeat auctoritatem imponendi noua pedagia, aut gabellas, aut illas augendi, & eas imponunt, aut augent, vel exiguunt, in hoc Canone excommunicantur, ut ex verbis Bullæ manifestum est; ex quo capite comprehendit omnes, siue Dominos singulares, siue communitates, vniuersitates &c. Quamvis enim excommunicatio Vniuersitatem collectivè sumptam non liget, singulos tamen de Vniuersitate, vel communitate culpabiles ligat, iuxta ea quæ diximus lib. 1. c. 8. nu. 18.

8 *Nomine* verò exigentium, comprehenduntur tam ipsi met Domini, & alij quorum auctoritate fit exactio, & etiam hæres illa imponentis, quam conductores gabellarum, & illorum ministri, qui ad portam Ciuitatis, aut alio in loco designato illas exigunt, & recipiunt, ex Nauar. in Manua. cap. 27. num. 61. vers. Quarta, & Sebast. Medice, par. 2. tit. 9. quæst. 78. nu. 86. Est autem exigere ab inuito, seu a volente soluere, extorqueere, glossiuncto textu in l. soluendo, ff. de negot. gest. Caiet. verbo, excommunicatio, cap. 39. & c. 71. & Nauar. in Manual. capit. 27. num. 61. vers. Quarta, unde is, cui aliquis inuitus soluit, incidit in hunc Canonem.

9 Dicitur autem inuitus soluere, qui vel Imperio, vel minis, vel arrestatione bonorum, aut personæ inuitus soluit, vel quando iubetur sistere, aut apprehendunt res, donec soluat; Item inuitus, & nolens soluere dicitur ille, qui soluit rogatus, quando rogatur soluere tanquam ex debito, ut Caiet. & Nauar. ubi supra docent; Et denique, qui vel asperitate verborum vultus, & aspectus, vel alio quouis modo malè tractatus soluit, inuitus soluere censetur, rarus enim est, aut nullus, qui teste Caiet. sponte soluat. Qui vero a laicis huiusmodi prohibitas gabellas, aut pedagia sponte soluentibus exigit, excommunicationem hanc non incurrit, ex Syluest. verbo, excommunicatio, 7. nu. 54. excommunicatione 19. & citat Paul. in Clem. Quoniam, de immunit. Tabiena, excommunicatio 5. casu 19. nu. 3. §. secundo, & Caiet. in summa, verbo excommunicatio, cap. 39. & cap. 71. & Cardin. Toletus, in expositione Bullæ Cæne, §. 3. in fine, sed neque exigentes gabellas a Clericis excommunicationem istam incurrun, quando gabellæ impositæ sunt sine Summi Pontificis licentia, dummodo Clerici eas sponte soluant, cum in hoc Canone solum prohibita sit exactio gabellarum a laicis, ut diximus, aliam tamen excommunicationem scilicet, decimam octauam incurrun, ut ibi latius dicemus.

10 *Dubium* verò esse potest, an imponentes alia onera præter pedagia, & gabellas, incurrant hanc excommunicationem; verbi gratia imponentes taxas, tallias, præstantias, & alia similia onera? *Respondetur*, quicquid nonnulli velint etiam imponentes huiusmodi onera hanc censuram incurtere; verior tamen est contraria sententia, quam sequitur Caiet. verbo excommunicatio, c. 71. quod imponentes nouas collectas, taxas, &c. non incurrun hunc Canonem punientem, imponentes noua pedagia, vel gabellas, aut agentes, & exigentes eas prohibitas imponi, vel augeri. Ratio est, quia pœnæ non sunt extendenda ultra proprios casus, arg. c. ip. odia, de reg. iur. lib. 6. Hæc autem onera, & sine, & institutione differunt a gabellis, & pedagogijs, ut constat; Nam pedagium propriè dicitur vectigal seu tributum quod imponitur, & soluitur pro transitu viarum, & imponi solet pro fabrica, & conseruatione pontis, & apertione viarum, Gabella verò est tributum quod pro mercibus vehendis, aut inuectis soluitur; Talia verò, præstantias, Collectas, Taxas, & Impositio sunt idem, id est, pecuniam, vel summa, quæ soluitur a singulis subditis proportionaliter ad totam substantiam cuiusque, ut latius tradidit Syluest. in verbo, Gabella, nu. 3. & 4. & Tabiena verbo, pedagia, in princip. post Hostien. lib. 3. tit. de censib. §. Ex quibus causis, Alphonsus Vivaldo in expositione Bullæ Cæne nu. 37. & alij, in verbo, Gabella, in verbo, Pedagium, in verbo Vectig. & Panor. in c. in nouamus, de censibus.

11 *Notandum* præterea est ex Caiet. in Summa, verbo, excommunicatio, cap. 71. Nauar. in Man. c. 27. num. 61. vers. Quinta, & Vivaldo in expositione Bullæ Cæne, num. 39. & Sebastiano Medice, ubi supra, nu. 86. & differunt inter se inter exigere pedagia simpliciter prohibita, id est, quæ nec a laicis, nec a Clericis iuste exigi possunt, & exigere pedagia non prohibita simpliciter, sed a personis prohibitis. Qui enim exigit pedagia licita, sed a personis prohibitis (puta priuilegiatis siue illi priuilegiati sint Clerici, siue Laici) non incurrit hunc Canonem, sed Canonem decimum octauum, quia non exigit pedagia prohibita, sed licita quibus ab his, qui non tenentur; At vero qui exigit pedagia seipsis prohibita simpliciter exigi, tam a laicis, quam a Clericis, qualia sunt ea, quæ sine debita licentia, & auctoritate imposita sunt, excommunicationem huius Canonis incurrit, ut ex verbis Bullæ colligitur.

12 *Quibus* adde ex Syluestro verbo, Gabella, 3. num. 5. & num. 6. Quod sicut noua pedagia illicite imponuntur ab eo, qui non habet facultatem ista etiam, & exiguntur illi, tæ, ut etiam verba Bullæ significant; Dicuntur autem noua, si imposita sint a tempore, de cuius initio extat memoria; aliter dicuntur antiqua, & iusta sunt, quia præsumuntur iuste imposita; solum autem prohibetur in hoc Canone pedagia noua imponere, augere, vel exigere; Deinde aliud est noua pedagia imponere, aliud antiquitus imposita nouiter exigere, hoc secundum licitum est, nec hoc Canone prohibetur, illud vero primum, & illicitum est, & præfati Canone prohibetur.

13 *Quia* verò non omnes imponentes noua pedagia in hoc Canone excommunicantur, sed illi solum, qui sine auctoritate legitima id faciunt; Dubium est, quinam sint, quibus iusmodi potestatem imponendi nouas gabellas, & pedagia habere censentur, adeo, ut imponendo gabellas, aut pedagia de nouo, excommunicationem huius Bullæ non incurrant? Cui *Respondetur* ex c. in nouamus, & gloss. ibi, & Panor. num. 6. de censib. & ex cap. Super quibusdam, & gloss. ibi, & Panor. num. 1. de verb. signific. & Syluest. verbo Gabella, 3. num. 2. & Tabiena, verbo pedagia, num. 2. §. 1. & Angelica, verbo pedagium, in princip. Alphonsus Vivaldo in expositione Bullæ, nu. 36. & Cardin. Toletus, in expositione Bullæ Cæne, §. tertio, quatuor esse personarum genera, quæ huiusmodi pedagia, & gabellas imponere possunt.

14 *Primo* quidem Imperator, ut constat ex l. vectigali, C. de vectigal. & commiss. quasi per totum, & d. c. Super quibusdam.

15 *Secundo* Reges, ut ex d. cap. in nouamus, et c. Super quibusdam, constat, et quamvis Hostiens. ibi, et in Summa sua, tit. de verb. signific. §. Ex quibus, versic. actiones autem

in fine, quod ibi dicitur de Regibus, exponat solum de Regibus Romanorum, & eum sequitur Angelica, ubi supra, & citat text. in l. vectigalia. ff. de publicanis; qui post electionem ante coronationem non appellantur Imperatores, sed Reges Romanorum; vt tamen Panor. in d. c. innotuimus, nu. 6. de censib. & ibi Innoc. Syluest. & Tabiena ubi supra notant, omnes Reges communiter in suis Regnis iura Imperatoris præscripserunt, & proinde hæc exercere possunt sicut Imperator, vt in simili notant Innoc. in cap. cum p. de fide instrum. sicut hodie obseruari videmus.

16 Tercio Concilium Generale, vt habetur in d. ca. super quibuldam, de verb. signific. & c. innotuimus, de censib. & consequenter Papa in terris suis, hoc est in terris temporibus non subiectis, cum in illis supremus Rex, & Imperator summus cum Papa præsit Concilio Generali, si Concilium Generale hoc potest, ergo & Papa hæc potestatem habet, cum Concilium Generale robur suum, & potestatem a Papa habeat, vt notatur in c. significasti. de elect. Itē potest Concilium Generale, & Papa, Domino alicui temporali potestatem imponendi Gabellas in suo territorio concedere, & hoc in casu, in quo id pro bono spirituali necessarium esset: Immo potest Papa, & Concilium Generale examinare Gabellas Regum, & Principum, & de earum iustitia, vel iniustitia cognoscere, & permittere, vel de nouo imponant, vel gabellas impositas prohibere.

17 Quarto, qui hoc habent ex consuetudine antiqua, de qua non extat memoria in contrarium, vt in d. cap. super quibuldam, de verb. signific. & ibi gloss. in verbo, Non extat memoria. Panor. ibi, Angel. Syluest. & Tabiena, ubi supra, talis enim consuetudo præscripta dat etiam facultatem imponendi pedagia, & gabellas, quicquid Bar. in l. 1. ff. de aqua plu. ar. & in l. vectigalia, ff. de publicanis, & in l. infamem, ff. de pub. iud. contradic. t.

18 Præter hæc quatuor genera personarum, quarum expressa sit mentio in cap. super quibuldam, de verb. signific. sunt alij, qui hanc potestatem habent. Nam etiam quilibet supremus Princeps non recognoscens superiorem, ad quem de eius sententia appellatur, eandem potestatem imponendi noua pedagia, & gabellas habet, vt colligitur ex vrbis iudiciorum, tit. Quæ sint re galia. & facit cap. innotuimus, de censib. Ratio est: quia cum hic supremus princeps sit, habet regaliam, & supremam potestatem in ijs omnibus, quæ ad Reipub. gubernationem, & regimen necessaria sunt.

19 Deinde quælibet Respublica libera habens merum, & mixtum imperium, vt sunt, Veneta, Inuentis, Lucensis, & quælibet Civitas tale imperium habens, & Duces, vt Dux Florentis, & alij multi Duces, qui tale imperium habent, gabellas nouas imponere possunt. Ratio est: quia tota potestas supremorum Principum illis a Reipub. tradita est; ergo multo magis hoc potest Respublica, quæ nulli subest; cum de iure nature sit, vt omnis Respublica illa possit, quæ ad eius conseruationem, & gubernationem sunt necessaria. Vnde solum Duces illi, Marchiones, Comites, Barones, Domini, & alij, qui huiusmodi non habent imperium, sine Sedis Apostolicæ licentia, aut Imperatoris, aut Regis pedagia noua, aut gabellas imponentes, augentes, aut imponi, vel augeri prohibita exigentes huius Canonis excommunicationem incurrunt.

Contra Falsificantes literas Apostolicas:

Cap. X.

S Y M M A R I V M.

- 1 Falsificantes literas Apostolicas, in Cene excommunicantur.
- 2 Excommunicatio sexta Bullæ cene, contra falsificantes literas Apostolicas lata, quas personas, & actiones comprehendat.

3 Bulla cene an personas, & actiones, in c. [Ad falsarios] de crimine falsi contentas comprehendat.

4 Cap. [Ad falsarios] quinam excommunicentur.

5 Impetrans literas a Papa tacite veritate, vel expressa falsitate, in d. c. [Ad falsarios] non est excommunicatus.

6 Clerici per se, vel per alios, literas Apostolicas falsificantes quas penas incurrant.

7 Differentia inter d. c. [Ad falsarios] & Bullam cene, quoad excommunicationem in eis contentam, quæ nata sit.

8 Excommunicatio contra falsarios lata, antiquissima est, & simul cum ipsa Bulla cene nata.

9 [Litera Apostolica] quænam propriè censeantur.

10 [Falsarij] Nomine quinam comprehendantur.

11 Literis Apostolicis aliquid addentes, aut quid modicum in eis mutantes, vel corrigentes, an Bullæ cene excommunicationem incurrant.

12 Literas ampliores, ad sensum Minutæ, Pape oblatæ corrigens, in Bullam cene non incidit.

1 EXcommunicatio Secunda fertur in hæc verba: Item excommunicamus, & anathematizamus omnes falsarios literarum Apostolicarum, etiam in forma Breuis, ac Supplicationum, gratiam, vel iustitiam concernentium, per Rom. Pontificem, vel S. R. E. Vicecancell. seu gerentes vices eorum, aut de mandato eiusdem Rom. Pontificis signatarum, nec non falsò fabricantes literas Apostolicas, etiam in forma Breuis, & etiam falsò signantes Supplicationes huiusmodi sub nomine Rom. Pontificis, seu Vicecancell. aut gerentium vices prædictorum.

2 Canonis istius materia, vt bene notat Caieta. in Summa verbo excommunicatio, c. 26. est Sacrilegium quo offenditur Sedes Apostolica in falsitate suarum literarum, & etiam falsitate supplicationum, prout in Bullis recentioribus habetur. Et quoad personas est vniuersalis; quoad actiones principales continet istas; Primò, Falsificationem literarum Apostolicarum, etiam in forma Breuis. Secundò, falsificationem supplicationum concernentium gratiam, vel iustitiam, quæ per Papam, aut Vicecancellarium eius, aut per alios vices eorum gerentes, vel de mandato Pape, aut Vicecancellarij eius, vel alterius gerentis vices eorum signatæ sunt. Tertiò, signationes, earundem supplicationum sub nomine Pape, Vicecancellarij, vel alterius vices eorum gerentis. Quartò, Fabricationes falsas literarum Apostolicarum etiam in forma Breuis.

3 Circa hanc autem excommunicationem obseruandum est, quod licet in Bulla cene Gregorij XIII. sub anno 1584 vt videre est apud Nau. in Man. c. 27. num. 62. facta fuerit extensio, c. Ad falsarios, de crimine falsi, cum omnibus penis eius, primo ad falsò fabricantes literas Apostolicas. Secundò ad falsificantes, seu mutantes supplicationes per Rom. Pontificem, vel de eius mandato signatas, & dotatas, sine licentia ipsius Rom. Pontificis, aut Datarij; In hac tamen Bulla Clementis Pape VII. sub anno 1598. omissa est illius, c. Ad falsarios extensio, vnde caput illud, & casus ibi contenti intra limites antiqui iuris manent, sicut prius, & solum in hac Bulla continentur actiones expressæ cum reservatione absolutionis, vt tradit Viualdus ubi supra in expositione Bullæ cene, nu. 19.

4 Ad facilitorem verò huius Canonis intelligentiam sciendum est, quid in d. c. Ad falsarios, de crimine falsi, & quid in hac Bulla cene contineatur. In illo autem c. Ad falsarios excommunicantur omnes isti; Primo illi, qui per se, vel per alios falsificant literas Apostolicas. Secundò, omnes fautores, vel defensores falsariorum. Tertiò, viuentes scienter literis Apostolicis falsis, si laici sint, ipso facto excommunicantur, non autem Clerici, ut optimè notat ibi Panor. nu. 6. contra Hostiensem; siquidem Hostiensis existimauit Clericos falsis literis Apostolicis viuentes, & excom-

excommunicatos esse ipso facto, & eam officijs, & beneficijs ecclesiasticis priuatos; E contra verò Panor. vult, solos laicos ipso facto excommunicatos esse, Clericos verò non excommunicari, sed solum officijs, & beneficijs Ecclesiasticis priuari; Quare expositio verior est, textus enim ille aperte distinguit inter Clericos, & laicos, & in penis faciendâ est benignior interpretatio, ex reg. In penis, de reg. iur. lib. 6. nec quis duplici pena coercendus est, vt in ca. At si Clerici, de iudicijs, & cum Panor. sentiunt Angel, verbo, excommunicatio 5. casu 3. nu. 2. Syluest. verbo, excom. 7. excommunicatione 4. vers. vt res. Tabiena, verbo excom. 5. casu 5. §. Secundo. Caiet. verbo excom. cap. 26. & Nauar. in Man. c. 27. nu. 62. vers. Quarta, & Vivaldus vbi supra, nu. 50. & Cardin. Tolerus in explicatione Bullæ cœnæ. §. 4. dubio 2. *Quæritur*, impetrantes falsas literas Apostolicas etiâ excommunicantur, siue Clerici, siue laici sint. Qui verò impetrat literas a Papa tacita veritate, vel suggesta falsitate, siue hoc faciat impetrans scienter, siue ignoranter, etiam si talis veritas supprimatur, vel talis falsitas suggeratur, qua veritate manifestata, vel qua falsitate non suggesta, Papa literas illas non concederet, non est excommunicatus in d. cap. Ad falsarios, vt rectè, & subtiliter notant Rich. 4. distinctio, decima octaua, articulo duodecimo, questio, tertia. S. Anton. 3. par. tit. 25. cap. 13. Syluest. verbo excommunicatio, 7. nu. 8. excommunicatione 4. vers. Et secundo. Tabiena, in vero excommunicatio, 5. casu 5. numero 2. §. Primo, in fine, Caiet. verbo excommunicatio cap. 26. Summa Astenfis, par. 2. lib. 7. tit. 2. casu 24. q. 10. Alphonsus Vivaldus in expositione Bullæ cœnæ, nu. 51. & Tolerus vbi supra, nec etiâ ille, qui literis Apostolicis sub nomine alieno impetratis vtitur, vt præfati Doctores tradunt, licet vterque dignus sit magna pena; Quia quamuis sic impetrans, aut impetratis vtens falsarius sit, extendendo falsarij nomen, vt sumitur in c. Dicenti, 25. q. 2. verè tamen neuter falsarius est literarum Domini Papæ, quia literæ tales non sunt literæ Apostolicæ falsæ, sed veræ, quamuis falsa suggestionem, vnde neuter excommunicatus est; Quia excommunicatio que fertur in d. c. Ad falsarios, solum fertur super falsarios, qui literas Apostolicas falsas impetrant, aut falsificant, aut literis Apostolicis falsis sciēt vtuntur. Neque enim, vt ibidem ait Rich. oportuit ius condere, quo tales essent excommunicati, quia talis fraus a parte aduersa, vel a iudice contra vtentes illis literis facilius, & certitudinaliter probari, & percipi potest, vt verbi gratia, si tales literæ fuerint impetratæ sub nomine Petri Clerici, vel orphani, vel Cruce signati, & sic de alijs, & non sit ita, facilius, & certitudinaliter potest excipi contra vtentē talibus literis, ostendendo, quod non sit Clericus, vel orphanus, vel Cruce signatus, & sic de alijs. Vnde solum illi excommunicantur, qui impetrant literas Apostolicas, falsas, aut eas falsificant postquam de manu Pontificis emissæ sunt.

6 *Præterea* in d. c. *Ad falsarios*, apponitur alia pœna; Nam falsificantes literas Apostolicas, si sint Clerici, qui per se falsificauerint, præter penas prædictas, per iudicem Ecclesiasticum degradandi sunt, & iudici seculari tradendi sunt, vt puniantur pœna legali; & est casus valde specialis, vt notat ibi Panor. nu. 3. in quo statim de crimine conuictus quis traditur Curie seculari. Regulariter enim, traditur Curie seculari, nisi sit incorrigibilis. Clerici verò per alios, literas Apostolicas falsificantes, sunt officijs, & beneficijs priuandi. Idem dicendum de ijs, qui impetrant, vel vtuntur literis Apostolicis falsis.

7 Ex quibus constat differentia inter d. c. *Ad falsarios*, & Bullam cœnæ; Primo enim excommunicatio d. c. *Ad falsarios*, non erat reseruata, ex Processu tamen Bullæ excommunicatio incurfa Papæ reseruatur. Secundo, Excommunicatio Bullæ, ex parte magis lata est, & quoad actiones, & quoad actionum materias; & ex parte magis stricta est, quam sit illa, ca. *Ad falsarios*. Est enim magis lata quoad actiones, quia caput illud, solum comprehendit falsationem; Bulla vero comprehendit, & falsationem & signationem; Quoad materias verò, quia ibi solum de literis Apostolicis, hic verò, & de literis Apostolicis, & de supplicationibus gratiam, vel iustitiam concernentibus

agitur. Est tamen Bulla ex parte magis stricta, quia excommunicatio Bullæ cœnæ non comprehendit vtentes literas falsis, aut falsificatis, neque etiam comprehendit factores, vel defensores falsariorum, qui tamen omnes in d. ca. *Ad falsarios* comprehenduntur, ex Alphonso Vivaldo vbi supra, nu. 50. qui nu. 48. docet, falsificantes literas Apostolicas per se, vel per alios, in Bullam cœnæ incidere; Ratio esse potest, quia verè tales sunt falsarij literarum Apostolicarum.

8 *Quoad antiquitatem* verò huius excommunicationis contra falsarios, patet esse antiquissimam, & simul cum ipsa Bulla cœnæ natam; Nam in vfu fuit etiam in antiquissimis illis Bullis, seu Processibus ante tempora Clementis V. vt colligitur ex gloss. in Clem. 1. in verbo, Generales, de iudicijs. Nec vnquam ablata fuit de Bulla, licet aliquæ fidei sint mutationes, & extensiones, & reuocationes circa eam, vt constat: nā habetur excommunicatio hæc in Bulla Martini V. apud S. Anton. 3. par. tit. 25. cap. 72. & in Bulla Iulij II. apud Caiet. verbo, excommunicatio, cap. 26. & in Bulla Iulij III. apud Martin. Ledesim. 2. 4. q. 26. artic. 1. pag. 356. col. 1. & in Bulla Pauli IV. apud Sotum, 4. dist. 1. q. 2. art. 3. post conclus. 5. & in Bulla Gregorij XIII. apud Nauam in Man. c. 27. n. 62. & in Bulla Clementis Papæ VIII. sub anno 1598.

9 *Literæ* verò Apostolicæ dicuntur illæ, quæ nomine Summi Pontificis expediuntur, sicut Bullæ Plumbeæ, & etiam Breuia Apostolica, vt ex Canone constat, & tradunt Gomefius lib. de Breuib. pag. 3. & Nauam in Man. c. 27. nu. 62. vers. Tertia.

Supplicationes verò dicuntur literæ, quibus aliquid petitur; & quidem si petitur aliquid ex iustitia dicitur *Supplicatio iustitiæ*; si ex gratia, dicitur *Supplicatio gratiæ*. Et quæ signantur per Papam, aliquæ per Vicecancellarium, qui habet potestatem signandi huiusmodi supplicationes. In hoc ergo Canone non continentur quicunque falsarij, sed solum falsarij literarum, & supplicationum Apostolicarum; vnde optime tradunt Palud. 4. d. 18. q. 3. ar. 2. neel. Tertius falsans, & Nauam in Man. c. 27. nu. 62. vers. Tertia. Alphonsus Vivaldus in expositione Bullæ cœnæ, nu. 52. & Tolerus vbi supra, §. 4. dub. 1. non incurrere hanc excommunicationem, qui falsificaret literas Penitentiaris, quia non sunt literæ Apostolicæ, nec a Papa expediuntur, sed a Summo Penitentiario eius commissario, viue vocis oratio lo constituit; neque etiam qui falsificaret literas cuiusvis que Legati etiam a Latere, aut Nuncij Apostolici; neque etiam qui falsificaret literas quarumcūque Congregationum Cardinalium, quæ plures sunt in vrbe, vt congregationes Episcoporum, Inquisitionis, Declarationis Concilij Tridentini, &c. quia nullæ istarum sunt literæ Apostolicæ, neque sub nomine Summi Pontificis scribuntur; & multo minus excommunicationem hanc incurrit, qui alium Episcopi literas falsificat. Immo nec aliam excommunicationem Papæ non reseruata in dict. capit. *Ad falsarios*, de crimine falsi incurrit ex Nauar. & Vivaldo vbi supra.

10 *Notandum* etiam est nomen *falsificationis*, seu *falsarij* esse quoddam nomen genericum comprehendens sub se non solum falsitates istas omnes, quæ speciatim, & in particulari hic exprimuntur, vt sunt fabricationes falsæ literarum Apostolicarum, & supplicationum, nec non falsificationes supplicationum; Sed etiâ mutationes qualcumque earundem rasuras, correctiones, cancellationes, & similia, quæ omnes continebantur in Bullis antiquis sub solo nomine falsificationis. Sub Nomine vero falsariorum comprehenduntur hi omnes; Primo, qui radunt veterem scripturam; Secundo, qui aliquid noui scribunt in literis prædictis; Tertio, qui secant, lauant, radunt, aut conglutinant papyrum ad falsificationem earum; Quarto, qui Bullam plumbeam de veris extrahunt, aut literis falsis illam affigunt; Quinto, qui faciunt Bullas plumbeas falsas; Sexto, Artifices, seu fabri Bullarum, qui illas alicui priuato vendunt, aut vendunt ad faciendas literas falsas; Septimo, qui falsificant annulum Pileatoris; Octauo denique ceteros illi, qui similia faciunt, aut quorum auctoritate leguntur.

Hinc

11 Hinc sequitur solutio illius Dubij, An scilicet in excommunicationem hanc incidat, in literis Apostolicis aliquid modicum mutantes, vel corrigentes? In qua re quicquid olim Hostiensis in Summa, lib. 5. tit. de crimine falsi, §. Quia licet committatur, vers. Sed hodie, docuit, excommunicationem esse excommunicatione lata in Curia (scilicet in Bulla cense) & Papae reservata, qui in literis Domini Papae in magno, aut in modico audeant manum imponere, etiam litteram unicam vel punctum unicum corrigendo (intellige corrigendo errorem in Grammatica, etiam si sensum non mutaret) exceptis officialibus, quibus hoc est commissum quod etiam docuerunt Pan, in c. Ex literis, de fide instru. & Goffred. & Sylvest. in verbo, excommunicatione, 7. nu. 8. excommunicatione 4. vers. corrigentes, & Caiet. in verbo excommunicatione, c. 16. in fine. Quae intelligi debent ex Sylvest. cit. postquam Bullata, vel signata est littera, & stare Bulla, vel littera (quia si quis eam totam coboreret, aut laceraret, non diceretur eam corrigere nec incidere in excommunicationem) Quorum opinioni fauet id, quod in Privilegijs summo Penitentiario concessis erat, hoc est, ut posset absolueret ab excommunicatione, quae ex mutatione incurratur littera sensu non mutato. Alij tamen Doctor res vt Rich. 4. d. 18. ar. 12. q. 4. Summa Astenfis, par. 2. li. 7. tit. 2. casu 24. q. 11. S. Anton. 5. par. tit. 2. §. c. 16. Summa Angelica, in verbo excommunicatione, §. casu 3. num. 3. Tabie-na verbo, excommunicatione, §. casu 5. §. Quarto, in fine, & Nau. in Man. c. 27. nu. 62. ver. Sexta citans etiam Ioan. Ger-sonem 2. par. Alphab. 32. c. Quidam. Alphonsus Vival- dus in expositione Bullae cense nu. 54. Card. Toletus vbi supra, §. 4. dub. 3. & Sebast. Medices in Summa peccat. ca- pitul. tit. 9. q. 78. nu. 7. docent, non incidere in hanc exco- municationem, qui sic litteras corrigeret, aut mutaret, ita vt non mutaretur sensus, aut ex inuoluntate fieret valida aut ex valida magis valida redderetur, scilicet autem si mutaret sensum, ita vt per mutationem appareat utilior quam erat, aut utilis cum ante non esset, vt verbi gratia, si scriptum ibi fuerat, post triennium minimè valiturus, & pro trien- nio poneretur quinquennium, sic fieret utilis, quae ante erat inutilis, si iam illud triennium expirasset, aut saltem magis utilis efficeretur, si non expirasset; Vnde sic mutans, excom- municationem incurreret. De literis vero, quae per talem mutationem non apparerent viles, vt pote littera citatorum data a ducentis annis, vel trecentis, aliter esset in dicandū, talis enim etiam si tota mutaretur, non posset apparere uti- lis propter Bullam, quia in creatione cuiuslibet noui Papae aliquid circa Bullam immutatur, & nomen eius in Bulla ponitur, vnde talis non incurreret hanc excommunicationem, vt Rich. & Astenfis vbi supra exemplificant. Opinio autem Host. tunc vera esse potuit, quia tunc in Bulla Do- mini erant haec verba; *Excommunicamus eos, qui mutant pontificum, aut litterarum* &c. nunc autem verba haec maxime in hac Bulla Clementis VIII. ablata sunt, vbi nulla mentio est Mutationis Bullae, aut litterarum Apostolicarum, aut Sup- plicationum; Vnde merito, tunc dabatur illa facultas summo Penitentiario, quae tamen Clausula modo non apponitur. Sed praeterea patet quaecumque mutatio- nem, aut rasuram non inducere hanc censuram: quia in cap. Ex conscientia, de crimine falsi, habetur, rasuram aliquam in loco non suspecto, non haberi pro falsa scri- ptura.

12 Adde etiam, quod si scriptor in scribendis amplioribus literis mutasset in ipsis literis sensum qui continebatur in Minuta illa, quae offerebatur Papae, & ille, in cuius fauorē factae sunt, certus de veritate Minutae, mutaret litteras illas ampliores, & corrigeret iuxta verum sensum in Minutis contentum, non incurreret in hanc censuram; Ratio est, quia hic verè non est falsarius, sed potius res- titutor veri sensus, & mentis Pontificis; Et quamvis hoc communiter fieri non debeat propria auctoritate a quo- cunque, sed curandum sit corrigi per officiales Curiae ad hoc deputatos, nihilominus tamen fortassis aliquando si- ne peccato id fieri poterit, maxime, quando non datur fa- cilis recursus ad officiales Curiae quibus hoc ex officio cō- pti. In qua tamē re caui ut vnusquisque esse debet, ne id

faciat absque Doctorum & prudentum consilio & potius ad officiales Curiae recurrat, quam id propria sua aucto- ritate faciat.

A D D I T I O.

* Adde. Et hanc censuram latam contra falsificantes literis Apostolicis incurrere videntur quacumque falsifi- cantes, etiam si postea illis non vtantur, secundum omnes: atque, etiam si postea mutato animo, atque erroris peni- tentes, conentur in pristinum statum illas restituere: et si- mili de his, quae superius annotauimus circa surripientes bona naufragantium, & postea mutato animo illa domi- nis suis restituentes.

De deferentibus arma, & alia vsui bellico idonea ad infideles. Cap. XI.

S V M M A R I V M.

- 1 Deferentes arma, & alia vsui bellico idonea ad infideles, et hereticos, & in damnum Catholicae Religionis, & certiores illos facientes de rebus ad Rempublici. Chri- stianam pertinentibus, & cet. Bullam cense incur- runt.
- 2 Excommunicationis septima Bullae cense ferenda quae ma- teria, quisque scopus & finis sit.
- 3 Excommunicatio septima Bullae cense, quid in se conti- neat.
- 4 Prohibitio delationis armorum ad infideles in Bulla cense a prima eius institutione habetur.
- 5 Arma, & alia huiusmodi ad infideles deferre, in damnum vere fidei, iure diuino prohibetur.
- 6 Iure civili, & Caesareo arma bellica ad infideles deferre prohibitum est.
- 7 Iure Canonico tantum est, ne quis res bellicas ad infideles in damnum Religionis Catholicae deferat.
- 8 Cap. [Ita quorundam,] de Iudeis. quot genera personarū excommunicentur.
- 9 Cap. [Quod olim,] de Iudeis, quinam excommunicen- tur.
- 10 Cap. [Ad liberandum] de Iudeis, quinam excommunica- ti sint.
- 11 Extrauag. [Multa mentis] de Iudeis, quid statutum sit.
- 12 Bulla cense Domini qualiter a Constitutionibus summo- rum Pontificum, deferentes arma ad infideles excom- municationibus, differat.
- 13 Christiani omnes, & soli arma ad infideles deferentes, aut transmittentes, in Bulla cense excommunican- tur.
- 14 [Sarracenorum, & Turcarum] Nomine quinam intelli- gantur.
- 15 Iudei quamuis nec Sarraceni, nec Turcae sint, illi tamen maiores inimici nominis Christiani sunt.
- 16 Nomine [Hereticorum] quam comprehendantur.
- 17 [Deferentes,] seu [transmittentes] quinam cenferi de- beant, vt in Bullam cense incidant.
- 18 Arma bellica tradens Sarracenis, ad id vt contra volun- tatem suam coactus, in Bullam cense non incidit.
- 19 Arma prohibita ex vna terra Sarracenorum, vel infide- lium, aut hereticorum, ad aliam terram eorundem de- ferens, excommunicationem incurrat.
- 20 Sarracenos, aut Turcas cum armis ipsorum de vna ter- ra

- ra eorum, ad aliam terram eorundem portans, non eſt excommunicatus.
- 21 *Arma prohibita ſcienter deferens ad infideles, ſed pœnitentia poſtea ductus, ea illis non tradens, in Bullam cœnæ non incidit.*
- 22 *Legationem agens apud Principem infidelem, eique pugionem, aut arcum donans, an, & quando excommunicationem incurrat.*
- 23 *Arma bellica donans infidelibus, a ſinibus Chriſtianorū longe remotis, an, & quando excommunicatus cenſeatur.*
- 24 *Deferens arma ad loca fidelium, & vi tempeſtatis ad infidelium loca delatus in Bullam cœnæ non incidit.*
- 25 *Arma prohibita deferri ſeu transmitti mandans, an excommunicationem Bullæ cœnæ incurrat.*
- 26 *Vendens arma prohibita infidelibus, abſque eo, quod hæc illis deferat, aut transmittat, an excommunicatus cenſeatur.*
- 27 *Nomine [Equorum] quidnam intelligatur.*
- 28 *[Armorum] nomine veniunt nō ſolum offenſiva, ſed etiam deſenſiva, ex quacunque materia ſint.*
- 29 *[Ferri] nomine quid intelligatur.*
- 30 *Nomine [Bellici instrumenti] quid ſignificetur.*
- 31 *[Lignaminum] nomine quid intelligatur.*
- 32 *[Funium] nomine quid denotetur.*
- 33 *Arma prohibita ad infideles deferentes, ut alios infideles impugnent, an excommunicati ſint.*
- 34 *Arma prohibita ad infideles deferentes an, & quando ab excommunicatione excuſentur.*
- 35 *Nomine [ſtatus Reipubl. Chriſtianæ] quid intelligatur.*
- 36 *Privilegia omnia, quibus conceſſum olim fuit, arma bellica, & ſimilia infidelibus deferre, per Bullam cœnæ reuocantur.*

EXcommunicatio ſeptima ſectur in hæc verba: *Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui ad Sarracenos, Turcas, & alios Chriſtiani nominis inimicos, vel hæreticos, per noſtras ſive huius ſanctæ Sedis ſententia expreſſe uel nominatim declaratos, deferunt, ſeu transmittunt equos, arma, ferrum, ſilum ferri, ſtannum, chalybem, omniaque alia metallorum genera, atque bellica instrumenta, lignamina, canapē, funes, tam ex ipſo canape, quā alia quacunque materia, & ipſam materiam, aliaque huiusmodi, quibus Chriſtianos, & Catholicos impugnant, necnon illos, qui per ſe vel alios de rebus ſtatum Chriſtianæ Reipubl. concernentibus, in Chriſtianorum perniciem, & damnum, ipſos Turcas, & Chriſtianæ religionis, inimicos necnon hæreticos in damnum, Catholicæ Religionis certiores faciunt, illiſque ad auxilium, conſilium, uel fauorem quomodolibet præſtant. Non obſtanti- bus quibuſcunque privilegijs quibuſvis perſonis, Principibus, Rebus publicis, per nos, et ſedem prædictam hætenus conceſſis, de huiusmodi prohibitione expreſſam mentionē non facientibus.*

- 2 *Canonis huius materia eſt ſacrilegium contra Chriſtiani principatum commiſſum ex Caiet. in verb. excommunicatione cap. 20. Scopus autem ſinis, & intentio eam ferrendi, ut ex Nau. in cita quorundam Notab. r. nu. 10. & 14. verſ. Sexto, colligi poteſt, eſt, ne quis inimicos Crucis Chriſti contra Chriſtianum principatum, aut hæreticos contra catholicos iuuet, nec exinde potentia infidelium, aut hæreticorum, contra Chriſtianos, & Catholicos creſcat.*
- 3 *Duo autem præcipue in hoc Canone continentur, vnum eſt, excommunicantur ſex genera perſonarum, Pri-*

mo deferentes ſeu tranſmittentes ad Sarracenos, Turcas, & alios Chriſtiani nominis inimicos, vnam vel plures res hic deferri, ſeu transmitti prohibitus: Reſpondetur hic prohibita ſunt, primo, equi; ſecundo, arma; Tertio, ferrum; Quarto, ſilum ferri; Quinto, ſtannum; Sexto, chalybs; Septimo, omnia genera metallorum; Octavo, instrumenta bellica; Nono, lignamina; Decimo, Canapē; Undecimo, funes ex canapē, & ex quacunque alia materia; Duodecimo, ipſa materia funium; & Decimo tertio, omnia alia huiusmodi, quibus Chriſtiani impugnantur. Secundo, excommunicantur deferentes ſeu tranſmittentes vnam vel plures ex prædictis rebus ad hæreticos expreſſe nominatim a ſede Apoſtolica declaratos, quibus catholici impugnantur. Tertio, excommunicantur facientes prædictos certiores de rebus concernentibus ſtatum Chriſtianæ Reipubl. in damnum Chriſtianorum, & religionis Catholicæ, ſive hoc faciant per ſe, ſive per alios. Quarto, excommunicantur dantes auxilium; Quinto, dantes conſilium; Sexto, dantes fauorem quomodolibet infidelibus, & hæreticis ad damnum prædictum Chriſtianorum, & Catholicorum. Alterum eſt, Annulantur & reuocantur privilegia conceſſa quibuſcunque Principibus, Rebus publicis, alijs perſonis ſuper delatione prohibitorum a ſede Apoſtolica conceſſa.

4 *Quod prohibitionem autem delationis huiusmodi rebus, quibus hoſtes, & inimici Chriſtianorum, & Catholicorum illos impugnat, & infeſtare poſſunt, præterquam quod in Bulla cœnæ, a prima eius inſtitutione hoc prohibitum eſt, ut patet ex gloſ. in Clem. 1. in verbo Generales, de iudijs, & Bulla Martini V. apud S. Anton. pat. 1. tit. 2. c. 1. 2. & alijs omnibus Bullis Pontificum modernorum, etiam triplici iure id prohibitum eſſe cenſetur, ut optime docet Nauarr. in cita quorundam, Notab. r. num. 2. de iudeis.*

5 *Primo iure Diuino ſaltem Naturali, ſaltem quoad ten- pus, & locum, iuxta quartum Decalogi præceptum, de honore parentum, quorum nomine etiam continetur patria. Sicut enim ius Diuinum Naturale ſecundum tempus, & locum præcipit pugnare pro parentibus, pro patria, pro religione, ita etiam conſequenter prohibet ea impugnare, veluti, iuncta gloſ. ff. de iuſtit. & iure, & DD. ibi; Immo nonnunquam pro religione, & patria, etiam contra patrem, & parentes pugnandum eſt. I. Minime, ff. de relig. & ſump. ſun. Deinde etiam hoc ipſum in quinto Decalogi præcepto, De non occidendo, prohibetur; Sicut enim ibi prohibitum eſt per ſe vel per alios occidere, ita eodem magis prohibitum eſt per inimicos occidere; cum igitur Sarraceni, & Turcæ, necnon hæretici religionis Chriſtianæ & Catholicæ inimici ſint, & bellum iniuſtū ex hac parte contra Chriſtianos, & Catholicos gerunt conſequentes eſt ut contra hoc præceptum diuinum agant, qui eos in bello, aut alio modo ad iniuſtū occidendum Chriſtianos, & Catholicos iuuant.*

6 *Secundo, iure civili, & Cæſareo de non deferendis rebus prædictis ad infideles cautum eſt, ut conſtat, l. 1. c. que res export. non deb. ubi prohibitum eſt, ne quis vinum, oleum, & omnia alia lignamina ad eos deferat, & l. ceterum, ff. de publi. prohibetur ferrum eis acendum deferre & l. fin. C. de pœnis, & l. 2. c. que res export. non deb. omnia ad apparatus bellicum pertinentia vetantur, & in- bentur capite puniri, & bonis priuari, qui talia barbaris deferunt.*

7 *Tertio in iure Canonico ſunt multæ Summorum Pontificum Conſtitutiones, & præcipue quatuor, quæ huic excommunicationi Bullæ cœnæ conformes ſunt. Quarum*

8 *Prima eſt Alexandri Papæ III. in cap. ita quorundam de Indus. ubi excommunicantur tria genera perſonarum. Primo, deferentes arma, ferrum, & lignamina galearum Sarracenis. Secundo, ſubmiſtrantes neceſſaria ad impug- nandos Chriſtianos. Tertio, Regimen, & curam gubernationis in galeis, & piraticis Sarracenorum nauibus exercentes. Quæ tria circa Sarracenos, & Mahometanos intelliguntur.*

Secun-

9 *Secunda est* Clementis Papæ III. in c. *Quod olim de Iudæis*, ubi excoicantur omnes illi, qui tempore Belli cum Saracenis commercium aliquod habent, aut per se, vel per alios subsidia, vel consilia impediunt illis tempore belli inter illos, & fideles.

10 *Tertia est* Innocentij Papæ III. in cap. *ad liberandum de Iudæis*, ubi excommunicat omnes illos, quos Alexander III. ubi supra excommunicauit, & insuper excommunicat eos, qui vendunt eis galeas, aut naues, & qui machinis, aut quibuslibet alijs aliquid eis impendunt subsidium, vel auxilium, in dispendium terræ sanctæ; & addit poena imponenda tempore absolutionis, scilicet ut tales excommunicati non absoluantur ab excommunicatione, nisi id totum, quod ex commercio damnato perceperint, & tantumdem de suo in subsidium terræ sanctæ transfuserint; si tamen absoluantur non facta satisfactione, tenet absolutio, ex Aegid. Ioann. Andr. & Petr. de Anchar. quos refert, ac sequitur S. Anton. 3. par. tit. 25. cap. 30. Et hæc excommunicationes non sunt reuerate.

11 *Quarta est* Clementis Papæ V. in Extrat. *Multa mentis de Iudæis*, ubi renouat Extratag. Nicolai Papæ IV. incip. *Olim tam in generali*, & statuit, ut nullus arma, equos, ferrum, signamina, victualia, & alia quæcunque mercimonia in Alexandriam, vel alia loca Saracenorum terræ Aegypti deferre, mittere, vel portare, seu de portibus eorum, ut eisdem deferantur, extra herem, vel extra hi per mittere, aut eis alijs auxilium, vel fauorem prestare quoquo modo presumat, & contrariens excommunicationem Papæ reueratam incurrit, præter alias poenas illic appostas.

12 *Hinc colligi potest differentia inter has Constitutiones*, & Bullam cenæ: Nam multi excommunicantur in his Constitutionibus, qui non excommunicantur in Bulla cenæ; His enim Constitutionibus excommunicantur, qui victualia ministrant Saracenis tempore Belli, non autem in Bulla cenæ iuxta ea, quæ tradit Nau. in cita quorundam, Notab. 10. num. 13. & 34. & 37. de Iudæis, post Caiet. in verbo excommunicatio, cap. 20. Item in illis excommunicantur exercentes mercimonia tempore Belli cum Saracenis, & etiam deferentes mercimonia in Alexandriam, & alia loca Soldano subiecta, etiam tempore pacis, qui tamen in Bulla cenæ non excommunicantur. Vnde quoad hæc Constitutiones illæ Bullam cenæ extendunt; Econtra vero Bulla cenæ excedit illas in multis; *Primo*, quia in Bulla cenæ comprehenduntur non solum qui deferunt arma ad Saracenos, & Turcas, sed etiam deferentes ea ad Indæos, & Paganos, ex Nauar. in capita quorundam, Notab. 4. numero 17. & numero 26. de Iudæis, quia isti etiam sunt inimici nominis Christi; immo etiam & deferentes ea ad hereticos a Sede Apostolica expressè, vel nominatim declaratos, ut patet ex Bulla Clementis VIII. sub anno 1592. & 1598. & alijs annis intermedijs, quæ tamen Clausula, quia non fuit apposta in Bulla Gregorij XIII. sub anno 1584. Nauar. in cap. ita quorundam, Notab. 4. numero decimono, & numero vigesimo, de Iudæis, & in Manual. cap. 27. numero 63. versic. Sexta. Bullam cenæ Gregorij XIII. explicans docuit deferentes ista hereticis, non incurrere excommunicationem Bullæ cenæ: In illis vero Constitutionibus solum comprehenduntur deferentes eas ad Saracenos ex Nauar. in d. cap. ita quorundam, Notab. 4. numero primo, de Iudæis. *Secundo* in Bulla cenæ comprehenduntur qui certiores faciunt infideles, aut hereticos de rebus pertinentibus ad statum Christianorum, & Catholicorum, in eorum damnum, & perniciem, qui tamen in illis Constitutionibus non excommunicantur. *Tertio* in Bulla cenæ prohibetur, ne vlla ratione prædicta arma ad huiusmodi infideles, aut hereticos deferantur, cum tamen olim ad nonnullos infideles, & Saracenos licebat tempore pacis deferre illa, saltem ante Constitutionem Clementis V.

Quarta in vniuersum expositis, singulæ dictiones huius Canonis explicandæ sunt:

13 *Primo* igitur sub nomine illo *excommunicamus omnes illos qui deferunt, aut transmittunt*, omnes Christiani, & soli Christiani intelliguntur, huius enim penæ excommunicationis solus Christianus capax est, cap. omnis Christiani

11. quæst. 3. & cap. Romana, §. in vniuersitatem, ubi Domin. communiter receptus in annotatur, de sentent. excommunicat. lib. 6. Immo Christianus iuxta Saracenorum in bello contra Christianos, plus peccat quàm Saracenus ipse, quia qualitas Christianismi delictum eius plurimum aggravat, efficit enim, ut pugnare dicatur contra caput suum, quod est Christus. Ephel. 1. S. Thom. par. 3. quæstio. 8. artic. 1. & contra suam matrem, quæ est Ecclesia, & contra fratres membra eiusdem corporis, cuius est ipse, 1. Corinth. 12. Vnde, quatenus infideles subiecti Catholicis, & fidelibus, qui hæc prohibita deferant, poni possunt penis inductis in l. 2. C. quæ res expor. non deb. & alijs penis iuxta ea quæ tradunt Caldein, in consil. 2. de Iudæis. Felin. in cap. 1. limitat. 5. de Constitut. & in cap. Iudei, 2. de Iudeis; huius tamen Canonis censuram non incurrit, ex Nauar. in cita quorundam, Notab. 8. nu. 8. de Iudæis.

14 *Secundo* Nomine *Saracenorum*, & *Turcarum* intelliguntur Mahometicæ perfidie sectatores omnes, & soli, qui Christianæ Ecclesiæ res occupant, vel impugnant, actus, aut habitus, & fautores eorum, quatenus tales sunt, hoc est, quatenus Christianismum simul cum illis oppugnant. Vnde non solum Saraceni, qui Syriam incolant, sed etiam Aegyptum, Libyam, Mauritaniam, & residuum maris nostri tactum usque ad Oceanum in Africa occupant, item Assyriam, Arabiam, & Mesopotamiam in Asia, Greciamque, & alia multa, quæ Christianorum erant in Europa tenent, hoc nomine comprehenduntur, ut latè ostendit Nau. in cap. ita quorundam, Notab. 4. num. 7. de Iudæis.

15 *Tertio* per alios *Christiani nominis inimicos* intelliguntur primo Iudæi, qui licet nec Saraceni sint, nec Turcæ, sunt tamen inimici nominis Christi, & adeo quidem, ut si pro voluntate nocendi nobis esset eis potentia, multo grauius quam illi nomen illud infestarent. Secundo intelliguntur Paganus illi, qui non sunt Mahometicæ sectæ, sed tamen Christianos odio habent, eo quod sunt Christiani, constat enim tales Paganos Christiani nominis inimicos esse; & proinde sub prædicta Clausula Bullæ cenæ Domini comprehenduntur, ex Nau. cit. Notab. 4. num. 17. & 22.

16 *Quarto*, Nomine *Hereticorum* intelliguntur illi solum, qui expresse, & nominatim a Sede Apostolica declarantur: quamvis enim isti Christiani nominis inimici non sunt cum Christi nomen profiteantur, inimici tamen sunt Religionis Catholicæ, & Ecclesiæ Catholicæ Romanæ, quam ipsi maxime detestantur, & eorum infidelitas, peior est, quam Saracenorum, & plus peccant, quàm Saraceni, & alij Paganus, ex S. Thom. 2. 2. quæst. 10. artic. 6. ideoque merito apposti sunt in Bulla cenæ tum a Sixto V. sub annis 1586. & 1587. tum a Clemente Papæ VIII. quamvis in illa Gregorij XIII. sub anno 1584. non fuerint comprehensi. Quæ causa est, quo Nauar. in Manual. capit. 27. num. 63. versic. Sexta, & Cardinal. Tolletus in explicatione Bullæ cenæ, §. 5. dub. 4. contrarium doceant. Immo etiam comprehenduntur illi, qui semel Christi fidem susceperant in baptismo, & postea Christianismum deferentes, Athei, & Apostate fiunt, iuxta ea quæ tradit Nau. in cita quorundam, Notab. 4. num. 11. de Iudæis.

17 *Quinto*, *Deferentes*, seu *transmittentes* intelliguntur illi, qui exequuntur deferunt, & transmittunt. Item sub deferentibus continentur, qui quoquo modo dant arma, & alia prohibita instrumenta prædictis personis, ex Nauar. in cap. ita quorundam, Notab. 8. numer. 22. versic. Nono, de Iudæis. Vnde infert Christianos medicos, chirurgos, legatos, & alios, qui sufficienti ad id facultate muniti adeunt Saracenorum Principes suis armis ornati, & postea vel rogati, vel aliquo munere donati ab eis, ob gratitudinem ea in eis donant, excommunicatos esse, nisi rei paruitas, & temporis, loci, vel personarum circumstantia eos a peccato mortali excuset.

Item deferentes censentur, qui permutant arma pro armis, & res prohibitas rebus, quando talis permutatio

vergi detrimentum Chriſtianorum, & Catholicorum, quod contingit, quādo ex parte Chriſtianorum, & Catholicorum dantur meliora, & utiliora, pro peioribus, vel inutilibus ab infidelibus, & hæreticis accipiendis, unde ſi contra fieret, non incurreretur hæc cenſura. Unde Chriſtiani inhabitantes terras Sarracenorum, & inde equos indomitos, aut inualidos, aut macros agentes, eoſque poſtea iſta diſciplinatos, aut pingues & robuitos cum Sarracenis permutantes, pro alijs indiſciplinatis & inualidis, cenſuram hanc incurunt, quia mutant pro deterioribus, & inutilibus, unde augetur potentia Sarracenorum, & hæreticorum. Nec eoſ excuſat, quod prius equos illos ex terris Sarracenorum eduſerāt, quia poſtea eoſ in terris Chriſtianorum aptiores ad bellum reddiderunt, & ſenſus huius Canonis non patitur, ut res prohibita, etiam ſi de terris infidelium ad terras Chriſtianorum delata ſit, ad infideles iterum deferatur, aut cum peiori permutetur, cum hac ratione potentiores efficiantur infideles ad bellum contra Chriſtianos gerendum. ex Naua. in d. cita quorundam, Notab. 4. num. 23. verſ. Decimo quarto, de Iudæis. Econtra vero ſi quis Chriſtianus equum indiſciplinatum pro diſciplinato neque aliqua ex parte ſuo peiori cum Sarraceno permutaret, aut arma parum apta, pro armis Turcæ apuliſimis etiam ſoluta Turcæ pecunia pro maiori valore iuſta commutaret, cenſuram hanc non incurreret, quia hoc non tam eſſet deferre, quam arma Turciſtollere, ex Nau. vbi ſupra Notab. 8. nu. 23. verſ. Decimo.

Item deferentes ſunt, & in hunc Canonem incidunt, etiam adiuuantes & cooperantes ad deferendū, vel transmittendū hic prohibita infidelibus, aut hæreticis; tales enim deferentes ſunt, & conſequenter nauē inſtantes ad agendum: naues, in quibus hic prohibita ad eoſ deferuntur, in hanc cenſuram incidunt, niſi ignorantia eoſ excuſet; & hoc procedit, etiam ſi non eſſet alia nauis, in qua nauē ille mercedem lucrarentur, ex Nau. vbi ſupra, Notab. 8. num. 24. verſ. vndecimo.

Sic etiam deferentes cenſentur, & incurant excommunicationem, qui deferunt arma ad ſui deſenſionem tantum, & deinde occasione pecuniæ repundunt ea Sarracenis ex Sylueſt. verbo, excommunicatione, 7. num. 64. excommunicatione 21. verſ. Nono dubitatur. Angelica, verbo, excommunicatione, 5. caſu 21. num. 6. & Nauar. in cap. ita quorundam, Notab. 8. num. 21. verſ. Octauo, de Iudæis; quia hic habet locum ratio huius Canonis, cum non ſit prohibita delatio, niſi gratia venditionis, aut donationis, vel cuiuſcunque traditionis: unde Angelica vbi ſupra, ait quod etiam ſi ſtatim vendita recuperarent, nihilominus ligarentur, & idem de recuperante delata, aut permutata ex Nauar. cit. num. 29. verſ. Decimo quinto, quia hoc caſu delictum ob penitentiam non deſinit eſſe perfectum, argum. cap. 1. de præſumpt. & Alphonſo Viualdo in expoſitione Bullæ cenæ, num. 64. Sic, qui aliqua hic prohibita in ſui ſuarumque nauium ornamentum, vel tutamentū deferunt, & poſtea illa, vel eorum aliqua vendunt, vel donāt excommunicantur, ex Nauar. vbi ſupra, quia tales prohibita deferunt Sarracenis.

Item, qui portant prohibita, & vnā partem vendunt, & aliam non, incurrunt excommunicationem ex Sylueſt. vbi ſupra.

Item transfuga, qui cum ſuis armis ex exercitu Chriſtianorum ad Sarracenicum tranſit, incidit in hunc Canonem.

Item qui Sarracenis ſpeculam, arcem, vel oppidum munitionum armis tradit, vel traditionem conſulit, vel promouet, aut iuuat, excommunicatus eſt, niſi mortis, aut captiuitatis metus, vel cruciatus aſſoris ad iuſtus eum excuſet, ex Naua. in cita quorundam, Notab. 8. nu. 33. & 34. de Iudæis.

18. Non tamen deferentes cenſentur, Primò, qui fame, vel vi ad acti contra voluntatem ſuam, ne perirent, huiusmodi prohibita tradunt Sarracenis, ſic Tabiena, verbo, excommunicatione 6. numero 12. verſ. vndecimo, & Nauar. in cap. ita quorundam, Notab. 8. nu. 26. verſ. Decimo tertio quia tales non peccant præferendo legem naturæ de ſe conſeruando legi humanæ de non deferendo arma Sar-

racenis, quatenus humana eſt immo neque quatenus Lex hæc humana conſentit cum lege Naturæ de non oppugando patriam, aut deferendo arma, quibus patria oppugnari poſſit; cum, quia Lex de ſe conſeruando, immo diſtior, & propinquior eſt principijs naturæ, quam ſi illa de non tradendo arma quibus patria impuguari poterit quia licet tales peccarent mortaliter, (qui tamen in hoc caſu non peccant) tamen pia mater Eccleſia, non videtur eoſ in hoc caſu excommunicare, arg. c. ſi verò, 1. de ſent. excommuni.

19. Nec ſecundo, qui ex vna terra Sarracenorum, vel infidelium, aut hæreticorum huiusmodi prohibita deferunt ad aliam terram eorundem Sarracenorum, ſic Summa Angelica, verbo, excommunicatione, 5. caſu 21. num. 11. Sylueſt. verbo, excommunicatione, 7. nu. 64. excommunicatione 21. verſ. Nono dubitatur in fine. Tabiena, verbo, excommunicatione, 6. num. 8. ſ. ſeptimo. Alphonſus Viualdo in expoſitione, Bullæ cenæ, nu. 66. Card. Toletus in explicatione, Bullæ cenæ, ſ. 5. dub. 2. & dicunt Gregorium IX. in Extrau. Poſtuluſtis hoc ita declarare: Hoc tamen eorum dictum limitat Nauar. in cap. ita quorundam, Notab. 8. nu. 27. verſ. Decimo quarto, de Iudæis, ut procedat ſolū quando talis translatio ita ſit aduerſus alios infideles, vel in tales fines alios, quod per eam translatiōnem Sarraceni illi non fiant potentiores, & munitiores contra Chriſtianos; alioquin ſecus, ut ſi deportarent arma ex vna ciuitate, quæ neque Chriſtianis impugnat, neque ab eis impetitur bello, ad aliam, quæ vel impetit Chriſtianos, vel ab eis impetitur, tunc enim, licet non tanquam deferentes hic prohibita, ſat ſilitem tanquam auxilium ferentes eam incurrunt.

20. Nec tertio eam incurrunt, qui portant ipſos Sarracenos cum armis ſuis vtrū de Alexandria in Conſtantinopolim, ſic Angel. Sylueſt. & Tabiena, locis proximè allatis, quod etiam dictum eorum Nau. cit. in Notab. 8. nu. 28. limitat vbi ſupra.

21. Nec quarto, deferentes dicuntur, qui arma ſcienter etiam detulerunt ad infideles, ſed penitentia poſtea ducti ea illis non tradiderunt, immo reportarunt, ex Angelica, verbo, excommunicatione, 5. caſu 21. nu. 6. Tabiena, verbo, excommuni. 6. ſ. Decimo. Sylueſt. verbo, excommunicatione 7. num. 64. excommunicatione 21. verſ. Nono dubitatur in fine, & Nauar. in cap. ita quorundam, Notab. 8. nu. 29. verſ. Decimo quinto. Quia verba cum effectu ſunt accipienda.

22. Nec quinto incurrit hanc cenſuram, qui legationem agens apud Principem infidelem, ob negotia bene tranſacta, donat ei vnum pugionem vel arcum, aut aliud id genus aliquod armorum, niſi forte id probabiliter preſumeretur futurum in cauſa, ut alia id genus arma vel ibi fabricarentur, vel aliunde quærentur, quibus Chriſtiani impugnantur, excuſat enim paruitas rei, cum exinde ſequi non ſoleat augmentum potentie infidelium, aut damnum Chriſtianorum. ſic Nau. in cita quorundam, Notab. 8. nu. 31. verſ. Decimo ſeptimo, de Iudæis, & Alphonſus Viualdo vbi ſupra, nu. 61.

23. Nec ſexto incurrit Bullam cenæ, qui in finib. Æthiopiarum, aut alterius regionis a bellis Chriſtianorum lōgè remotis daret ferrū parue quātittatis infideli, ut inde clauos fingi faceret ad ſtruendā domū quam cepra habuit, dummodo habita ratione loci, temporis & perſonæ, probabiliter credat infidelem illum non vſurum ferro illo ad arma fabricanda, ſed ad formandos ex eo clauos domus perficiende neceſſarios.

ADDITIO.

* Adde. Hanc ſententiam communiter admittunt omnes, quamvis Vgolinus hic ei aduerſetur. Quæ tamen communis opinio declaratur non procedere in caſu, quo quis ſi arma infidelibus tradidit, licet poſtea ad cor rediens eadem redemiſſet, atque ad noſtros tetuliſſet: tunc enim delictum non deſinit eſſe conſummatum ob penitentiam inde ſubſecutam.

cessatio ex Nauar. in cap. ita quorundam, Notab. 10. nu. 29. vers. Ex quibus, de Iudeis. Quamvis etiam Christiani ab huiusmodi cauere debeant ob periculum, quod exinde sequi possit.

24 Nec septimo excommunicatione incurrit fidelis, qui cum trucidem, vel nauis, lignis, aut armis plena soluit. Genua, ut in Hispanias transfretate possit, & vi verorum aduersorum delatus fuerit Alexandria, ibique nauis, armis, & ligni spoliatus sit; ex Nauar. in c. ita quorundam, Notab. 10. nu. 27. vers. vnde decimo, de Iudeis. His positus, quaedam emergunt dubia.

25 Dubium Primum est. An qui mandant deferri seu transmitti prohibita in hoc Canone, dicantur deferentes seu transmittentes, ita, ut incurrant excommunicationem Bullae cenae? Hoc dubium est generale, an quando aliqua actio prohibetur sub censura excommunicationis, incurrat illam non solum qui facit, sed etiam qui mandat. In qua re Panor. in c. Mulieres, num. 5. 9. 10. 12 & 13. de sent. excom. & Syluest. verbo, excommunicatione, 7. num. 24. excommunicatione 11. vers. Secundo, & clarius verbo, excommunicatione, 10. nu. 5. quaest. 4. vers. primum, & in verb. Mandatum, quaest. 4. partem affirmatiuam defendunt; vnde, secundum eos, quotiescunque fulminatur excommunicatio contra facientes, incidunt etiam mandantes, & fauet d. capit. Mulieres, ubi habetur, eum verè committere, cuius auctoritate, vel mandato delictum committi probatur.

Contrarium tamen tenent Tabiena, verbo, excommunicatione, 5. casu 49. nu. 6. §. Quinto, Caiet. verbo, excommunicatione, in princ. Martin. Ledesmi. 2. 4. q. 26. artic. 1. in princ. & Nauar. in Manual. cap. 2. 1. num. 5. 1. vers. Tertio, & ita dicendum est iuxta ea quae dicta sunt cap. 2. tum, quia excommunicatio secundum omnes non debet extendi de vno casu ad alium, iuxta ea quae tradit glossa in Clem. 1. in verbo, eos qui de consanguineo quod poenae potius restringenda sunt quam amplianda, cap. poenae, de poenit. d. 1. & cap. odia, & cap. in poenis, de reg. iur. lib. 6. mandans autem non est verè facies, cum mandatum praecedat factum. Tum, quia si sub ipso verbo exequutio intelligitur mandantes, non ponerentur interdum, interdum non, cum tamen in hac Bulla aliquando ponantur mandantes, vt patet in excommunicatione vnde decima, & Decimatercia, aliquando autem non ponuntur, vt in praesenti Canone; & in alijs multis, vnde signum est, eos non comprehendere. Tum, quia aliud est facere quantum ad rationem peccati sicut qui mandat, facere dicitur, vt notat Bart. in l. sed si vnus ff. de iniur. quem refert Panor. vbi supra, num. 1. 1. quia mandans peccat mortaliter, immo etiam non solum qui mandat, sed etiam qui consentit, & qui dat fauorem, aut consilium; aliud verò est facere respectu poenae Ecclesiasticae, sic enim non incurrit, nisi qui verè facit ipsum opus; At qui mandant, non facit proprie, vt ipsemet Panor. in d. cap. Mulieres, nu. 10. de sent. excom. fatetur; alioquin omnes consentientes incurrerent, excommunicationem, quamvis non exprimerentur, & consentientes homicidio, cum hoc modo faciant, essent irregulares, quod tamen non solum absurdum est, sed etiam intolerabile. Et ad cap. Mulieres, respondet Nauar. vbi supra, non inde colligi opinionem Panormitani, scilicet, quod mandans percuti Clericum vere percutiat illum: sed textus solum ait, committere delictum, quia mandare illud est verum delictum, vt notauit Bart. in d. l. sed si vnus §. 1. de iniur. Deinde responderi potest, quod sicut Papa excommunicare potuit, & percutientem Clericum, & mandantem percuti, ita etiam declarare potuit non solum percutientem, sed etiam mandantem excommunicari, maxime, cum ex consuetudine, & ex alijs iuribus colligatur caput illud, Si quis suadente, 17. q. 4. loquens de iniiciente manus in Clericum, extendi ad mandantem, consentientem, & iuuantem, vt ex c. Mulieres, & cap. Quarta, de sent. excom. & cap. sicut dignum, de homicidio, quod tamen Papa hactenus in hoc casu non declarauit, nec id ex alijs iuribus aut consuetudine Ecclesiastica colligitur: vnde & hanc opinionem amplexus est Cardin. Toletus in explicatione Bullae Cenae, §. 5. dub. 3.

26 Dubium secundum est, An qui non deferunt, aut transmittunt, sed vendunt, sint excommunicati; sicut qui in terris Christianorum venderet equos, ferrum, & reliqua prohibita Sarracenis, & alijs infidelibus. excommunicationem hanc incurrerent? Respondeo, non excommunicari, sic Caiet. in verbo, excommunicatio, cap. 20. in fine. Nauar. in cap. ita quorundam, Notab. 4. num. 14. vers. octauo, & Notab. 10. nu. 41. vers. Decimosextimo, de Iudeis, & Card. Toletus in explicatione Bullae Cenae, §. 5. dub. 1. Ratio est: quia in lege poenali verba sunt praecise, & stricte accipienda, & non debet fieri ampliatio & extensio, maxime quando non solum Christiani hac vendunt in terris Christianorum, sed etiam illis infidelibus vendunt, qui in terris Christianorum sub potestate Regum, aut Principum degunt, etiam si tales communiter prohibiti sint habere eiusmodi arma, & alia ad apparatus bellicum pertinentia; & quia in eis cessat ratio principalis huius prohibitionis, ergo & ipsa prohibitio, laedigere, §. Quamuis ff. de iure patron. & c. suggestum, & c. meminimus, de appellat.

27 Sexto Quoad Res in particulari deferri, aut transmitti prohibitas in hoc Canone,

Primo nomine Equorum intelliguntur omnes equi, siue sint apti ad praeliandum, siue non, etiam si debiles sint, claudi, & morbofi, quia est verbum generale, ex Nau. in Manual. cap. 27. nu. 63. ver. Tertia, & Sebastiano, Medice, in Summa peccat capital. tit. 9. quaest. 78. num. 15. Et si enim aliqui ad praeliandum apti non sint, possunt tamen esse apti ad ferendas sarcinas, ad trahendos currus, & alia similia. Idem verò Nau. in c. ita quorundam, Notab. 5. num. 27. vers. Decimoquinto, de Iudeis, addit eos, qui deferunt Mulos grates, quibus Sarraceni egent ad portandum commeatum, non incidere in hanc censuram, nisi mala intentione eos deferant ad bellum contra Christianos inferendum; At certe si incidant quando mala intentione eos deferunt quod mihi valde probabile videtur, putare incidere quacunque intentione eos deferant; Quia in his rebus prohibitis non tam intentio attenditur, quam res, quae deferuntur; Et licet non fiat mentio Mulorum specifico, comprehenduntur tamen sub illis vltimis verbis, Aliaque huiusmodi, quibus Christianos, & Catholicos impugnant. cum experientia constet, plurimum prodesse Mulos ad portandum commeatum, & alia ad bellum necessaria.

Secundo nomine Armorum veniunt non solum offensiuæ, sed etiam defensiuæ, ex quacunque materia sint, armorum, ff. de verb. signif. & l. 3. §. armis, & de vi, & vi armata, ubi habetur, arma non solum esse scuta, gladios, & galeas sed etiam fustes, & lapides, & glo. in cap. ita quorundam, in verbo Ferrum de Iudeis, maxime lapides, & globuli illi apti ad bellum armorum appellatione veniunt, cum horum lapidum continuus usus sit ad moenia, & castella subuertenda. Et ut optime notant Angelica, in verbo, excommunicatio, 5. casu 21. num. 1. Syluest. verbo, excommunicatio, 7. num. 59. excommunicatione 21. Tabiena, in verbo, excommunicatio, 6. §. Primo, Nauar. in cap. ita quorundam, Notab. 5. nu. 10. vers. Quinto, & in Manual. c. 27. num. 63. vers. Quarta Alphonsus Vialdus in expositione Bullae cenae, numero 67. Sebastianus Medices in Summa peccat. capit. tit. 9. quaest. 78. numer. 15. Arma hoc in loco dicuntur, omnia illa instrumenta, quae principaliter, & ex communi usu vel omnium Nationum, vel aliquarum ad bellum, & conflictum assumi solent, siue sint offensiuæ ut lanceæ, enses, pugiones, Bombardæ, seu scolpi, siue defensiuæ, ut casides, lorice, scuta, peltæ, clypei, & id genus alia, argum. l. 2. C. quæ res export. non deb. Item, ligones, rastra, secures, martelli, & huiusmodi, cum videamus Sarracenos, & alios huiusmodi uti ad impugnandos Christianos, vel se defendendum ab eis, faciendo fossam, vallum, murum, vel alia ad praeliu, vel bellum opportuna. Item, ut diximus, lapides ad praeliu arte parati, quales sunt pile lapideæ aptæ, ut a bombardis emittantur, vel quæ ad nocendum assumuntur, ex Nauar. in d. cap. ita quorundam, Notab. 5. num. 12. vers. Secundo, & nu. 15. vers. Quinto. Non tamen armorum appellatione veniunt, quæ casu, vel necessitate aliquando assumuntur ad praeliu; unde gladij, seu cultelli paruuli ad scin-

dendum panem, vel ad calamos aptandos, quorum in bello non est vsus non prohibentur deferri, ex Panor. in cap. Clerici, 1. de vita, & honest. Cler. Angelica, Syluest. Tabiena, & Nauar. vbi supra. Notab. 5. num. 25. vers. Decimo tertio, & pater ex d. c. Clerici, 1. vbi dicitur, quod Clerici, arma portantes, debent excommunicari, & consequenter mortaliter peccant, & tamen, vt constat, non prohibentur deferri cultellos ad panem scindendum, vel ad penas aptandas, & casu omnino contingit, quod quis aliquando his vtitur ad pagnam.

29 *Tertio*, Nomine *Ferri* intelligitur ferrum tam factum, quam infectum, ex Ang. in verbo, excommunicatio, 5. casu 21. num. 2. Syluest. verbo excom. 7. nu. 59. excommunicatione 21. Tabiena, verbo, excom. 6. nu. 3. §. secundo, & Nauar. in Manual. cap. 27. nu. 63. vers. Quinta, & in capit. ita quorundam, Notab. 6. num. 2. & nu. 5. de Iudeis, & Sebast. Medice in summa peccat capital. tit. 9. q. 78. num. 15. per quorum Factum intelligitur ferrum, ex quo aliquid fabricatum est, quo quis pugnare, aut munire se possit, quia, vt ait Angelica, cit. & Nauar. in d. Notab. 6. nu. 12. brocheta, seu clauiculi, scalpelli ad penas aptandas, & cultelli, & diuersi generis fibulae ferreae, & similia, non videntur sub ferro facto comprehensa, quia, vt ait Nauar. et si sint ferrum factum non tamen sunt ferrum mediate, vel immediate utile bello; Quia licet sua natura utilia possint esse mediate ab bellum, non tamen talia communiter censentur secundum viri prudentis iudicium, nec probabile est, infideles illis vti velle ab bellum, quod tamen bene limitat Nauar. nisi quis tantam eorum multitudinem deferret, vt vir prudens merito dubitare posset, ne eis in vera arma conflatis, in bello vterentur. Per ferrum autem infectum intelligitur non solum ipsa massa ferri iam redacta in formam ferri, & in lamina extensum, vel conglobatum, sed etiam ipsa materia mineralis ferri, quamuis non sit per ignem liquata, & in formam ferri redacta, vt notate videtur Syluest. quamuis Nauar. contrarium senserit, cum alioquin frustratoria videri posset haec prohibitio; si enim liceret materiam ipsam mineralem deferre, facile exinde posset ferrum ipsum confici, quo Christiani impugnantur. Prohibentur etiam omnia genera metallorum, vt cuprum, aurum, calchun, plumbum, stannum, & alia metalla, & consequenter aurum, & argentum, cum haec metalla sint, vt Nauar. vbi supra in Man. c. 27. insinuare videtur.

30 *Quarto* Per bellica instrumenta intelligi, videntur tympana, tubae, fistulae, litui, cornua, & huiusmodi ex Nauar. in Man. c. 27. his enim animantur milites, & instruuntur ad pugnandum.

31 *Quinto* Nomine *lignaminum*, vt docent Angelica, verbo excom. 5. casu 21. nu. 3. Syluest. verbo, excommunicatio, 7. num. 59. excommunicatione 21. Tabiena, verbo, excommunicatio 6. §. Tertio. Caiet. verbo, excommunicatio cap. 20. & Nauar. in Man. cap. 27. num. 63. vers. sexta, & in capit. ita quorundam, Notab. 7. nu. 12. de Iudeis proprie intelliguntur omnia illa ligna, quae sunt apta ad faciendas naues, galeas, & alia nauigia, aut alias machinas bellicas, quae deferre possunt ad vsum belli nempe ad faciendos cutrus, ad armandas Bombardas aliaque similia, ex quibus, hastae, aut etiam aggeres fieri possunt, his enim non parum iuuatur infideles in bello Mihi que placet, quod addit Nauar. in d. Notab. 7. num. 20. per lignamina etiam intelligi multo magis ipsas naues, & galeas factas, qui enim deferunt galeas, aut naues non solum deferunt lignamina qualiacunque, sed lignamina ligata, & compacta, quomodo utiliora & aptiora sunt ab bellum, quam soluta, & impacta, unde, qui deferunt nauem ad infideles, excommunicatione hanc incurrit. Qui enim excommunicat deferentem materiam rei alicuius artificialis eo sine, ne res ipsa habeatur, aut fiat, a fortiori rem ipsam deferentem iam factam excommunicat, quia propter quod vnumquodque tale, & illud magis, id quod expresse sentit Petr. ab Anchar. in capit. ad liberandam, col. 1. de Iudeis ligna vero quae solum apta sunt ad comburendum non prohibentur, vt Angelica, Syluest. Tabiena, & Nauar. locis proximè allatis testantur.

32 *Sexto* nomine *Funium* intelliguntur quicunque funes,

non solum linei, & canapi, sed etiam ex lana, vel serico facti, qui possunt vsui esse in bello; & non solum funes ipsi, sed etiam alia ex ipsis funibus confecta prohibentur, vt scale &c.

33 *Dubium* esse potest, An qui deferunt ista ad infideles, vt impugnent alios infideles, incidat in hunc Canonem? *Respondeo* si ea quae deferunt, permanent, vt ijs postea Christianos impugnare possint, sine dubio excommunicationem hanc Bullae cenae incurrunt; non autem si non permanent, vt si quis pulueres deferat, iuxta ea, quae tradit Oldrad. consili. 71. & DD. communiter, in cap. ad liberandam, de Iudeis, & Nauar. in cap. ita quorundam, Notab. 4. num. 15. vers. Nono, de Iudeis, & Card. Toletus, in expositione Bullae cenae, §. 5. dub. 8. Quia in hoc ultimo casu cessat causa finalis huius prohibitionis, scilicet, saltem quoad ea, quae post huiusmodi bellum expletum contra Christianos vsui esse non possunt. Quamuis vt recte monet Nao, semper quoad eius fieri potest, curare debet Princeps, qui talia mitteret, aut qui vsurus est Sarracenorum auxilio contra alios Sarracenos, & infideles, ne illis plura mittat quae necessaria sunt pro illo bello, neque quae bello illo expleto contra Christianos vsui esse possunt, vt sunt arma, & tormenta bellica.

34 *Dubium* aliud est, An deferentes in hunc Canone prohibita, excusari possint ab hac censura? *Respondeo* quod excusatur.

Primo quis ignorantia probabili facti, vituperatur, qui huiusmodi res deferret clausas in arca, nesciens eas in arcate, neci secus autem, si postquam sciret, ea deferret, aut mitteret; Dixi, ex ignorantia facti, quia vix posset quis excusari ignorantia iuris, nisi forsitan quis adeo simplex, & rusticus esset, qui non teneretur huius rei notitiam habere arg. eorum quae habentur in ignorantia, de reg. iur. li. 6. & l. 2. & l. cum quis, C. de iur. & facti ignor. & tradit Nauar. in cap. ita quorundam, Notab. 8. nu. 25. vers. Nono, de Iudeis, post Syluest. verbo, excommunicatio, 7. nu. 64. excommunicatione 25. vers. Nono dubitatur, in fine.

Secundo excusari potest, quando haec deferunt cum utilitate Christianorum, vt si quis deferret equum debilem, vt ab infidelibus reportet meliorem, hoc enim non tam est deferre, quam tollere arma Sarracenis, iuxta ea quae tradit Tabiena, verbo excommunicatio, 6. nu. 5. §. Quarto, & Nauar. in cap. ita quorundam, Notab. 8. nu. 23. vers. Decimo, de Iudeis.

Tertio excusatur quis ratione paruitatis materiam, quia etiam a culpa mortali excusatur imperfectio actus, & paruitas rei secundum S. Thom. 1. 2. question. 88. artic. 5. & 6. vt paruitas rei furtim sublata, secundum eundem S. Thomam in 2. 2. quest. 66. art. 6. ad 3. & paruitas vindictae, secundum eundem. 2. 2. quest. 158. artic. 3. excommunicatio vero maior non incurritur nisi ob peccatum mortale, ex Palud. 4. distinct. 18. quest. 1. artic. 2. Conclus. 2. & Nauar. in Manual. capit. 27. nu. 9. & in cap. ita quorundam, Notab. 8. num. 9. & num. 30. de Iudeis & communi DD. sententia, & colligi videtur ex cap. Nemo Episcoporum, 1. quest. 3.

Quarto, si huiusmodi delatio fiat pro necessaria defensione vitae propriae, aut propinquorum & amicorum, vel pro conseruatione rerum, quae sunt maximi momenti, & in graue damnum suum cederent, nisi eas res recuperaret, aut aliter captiuos redimere non posset, vt in hoc ultimo casu expresse docent Ioan. Andr. Hostiens. & Anchar. in capit. significauit, de Iudeis, & faciunt quae tradit Nauar. tom. 2. Consil. 31. de sentent. excommunicatio, vt enim communiter tradunt DD. praecipuum Ecclesiae non obligat cum tanto periculo, & cum tanto damno. In qua tamen re caute agendum est, & consilio Doctorum, & prudentum vtendum, antequam res deferantur, ne in causa propria erretur, & excommunicatio incuratur. Excipitur vnus casus, scilicet, quando quis tenetur pro communi bono exponere se huiusmodi incommodis secundum ius naturae, quo casu certum est esse peccatum mortale deferre, & probabile, valde est, inducere hanc censuram.

35 *Septimo*, *status Reipublicae Christianae*, de quo in hoc Canonem

none infidèles, & heretici prohibentur fieri certiores, est status temporalis, non solum totius Christianitatis, & fidei Catholice & Ecclesie, sed etiam cuiuscunque particularis Regni, Prouincie, Ciuitatis, &c. Quo etiam modo intelligendum est, quod additur de consilio, fauore, & auxilio, quod cedit in damnum, & perniciem Christianitatis in communi, aut etiam alicuius Regni, & Prouincie, aut Ciuitatis, in particulari.

36 *Octaua* reuocantur Priuilegia concessa quibuscunque Dominis, Principibus, Rebus publicis, aut alijs personis priuatis, vt enim notant Syluest. in verbo, excommunicatio 7. numero 58. excommunicatione 21. & Tabiena, verbo, excommunicatio 6. 9. Sexto, & Cardinalis Toletus in explicatione Bullæ cænæ, §. quinto, dubio 1. Genueses olim habuerunt priuilegia a Nicolao Papa, & a Sixto IV. & Veneti a Martino V. deferendi quedam prohibita ad Turcas, & Saracenos; & simile Priuilegium concessit Iulius Papa II. Genuesibus vt possent portare stannum, æs, plumbum, electrum, & similia, quæ priuilegia per Bullam cænæ Domini reuocata sunt.

De impredientibus eos, qui victualia, & alia necessaria Romam conuehant. Cap. XII.

S Y M M A R I V M.

- 1 Impedientes eos, qui victualia, & alia necessaria ad usum Curie Romanæ conuehant, in Bulla cænæ excommunicantur.
- 2 Excommunicatio octaua Bullæ cænæ, quas personas comprehendat.
- 3 [Curia Romana] nomine quid intelligatur.
- 4 Maleficia ex voluntate, & proposito agentium distinguuntur.

1 **E**Xcommunicatio Octaua fertur in hæc verba: *Item excommunicamus, & anathematizamus omnes impedientes, seu inuadentes eos, qui victualia, seu alia, ad usum Romanæ Curie necessaria adducunt, ac etiam eos, quine ad Romanam Curiam adducantur, vel afferantur, prohibent, impediunt, seu perturbant, seu hæc facientes descendunt, per se, vel alios, cuiuscunque fuerint ordinis, prae eminentie, conditionis, & status, etiamsi Pontificali, seu Regali, aut alia quauis Ecclesiastica, vel mundana præfulgeant dignitate.*

Canonis istius materia ex Caietan. verbo, excommunicatio, cap. 19. est sacrilegium, quo offenditur sedes Apostolica in suis victualibus, & in alijs ad usum Curie Romanæ necessarijs. Personæ principales sunt hæc quinque: Primo, Impedientes eos, qui victualia, & alia necessaria ad usum Curie adducunt. Secundo, Inuadentes eosdem. Tertio, prohibentes, ne prædicta ad Curiam adducantur. Quarto, impediunt hæc adduci. Quinto, perturbantes ne ad Curiam afferantur. Vnde, vt notauit Caietan, primo prouidetur hominibus. Secundo rebus adducendis. Persona accessoria vna exprimitur, scilicet, descendentes per se, vel per alios, qui prædicta faciunt. Quæ omnes personæ huic censuræ subiunguntur, cuiuscunque gradus, status, dignitatis, & præminentie Ecclesiasticæ, vel mundanæ fuerint. Canon autem iste in Bulla cænæ fuit saltem a temporibus Martini V. vt patet ex S. Anton. 3. par. titu. 25. cap. 72. & eius etiam mentionem faciunt Syluest. verbo, excommunicatio 7. numero 68. excommunicatione 22. Tabiena, verbo, excommunicatio 6. §. Duodecimo, versic. Sextus casus, Caietan. verbo, excommunicatio, cap. 19. Martin. Ledesm. 2. 4. questio. 26. artic. 2. pag. 356. in Bulla Iulij III. & Sotus 4. dist. 22. q. 2. artic. 5. post conclus. 5. in Bulla

Pauli Papæ IV. Nauar. in Manual. cap. 27. num. 64. in Bulla Gregorij XIII. sub anno 1584. qui Canon addidit aliud genus personarum, scilicet, exigentes, seu soluere facientes aliquid pro delatione prædictorum, quæ tamen personæ non continentur in hac Bulla Cænæ Clementis VIII. sub anno 1598.

3 *Circa hunc Canonem* duo sunt obseruanda; *Vnum est.* Nomine *Curie*, non solum intelligi solam familiam Papæ, sed etiam omnes, qui sunt eius sedis tribuales; ita vt Curia significet locum, in quo geruntur negotia, & lites.

4 *Alterum est,* Canonem hunc non comprehendere eos qui faciunt actiones in eo expressas, nisi faciant animo impediendi, ne hæc ad Romanam Curiam adducantur; vt enim Caietan. & Nauar. vbi supra, & Alphonsus Viualdus in expositione Bullæ cænæ numero 71. eos secutus, & Cardinal. Toletus, §. 6. in fine. & Sebastian. Medices, par. 2. Summæ titu. 9. questio. 78. numero 206. notat maleficia ex voluntate, & proposito distinguuntur; vnde, si Gubernator alicuius Ciuitatis, consules patriæ utilitati, & abundantie, prohiberet ne quis extrahat de Ciuitate, aut prouincia fruges, & huiusmodi, quamuis inde sequatur, quod ad Curiam Romanam deferri non possint, non propterea incidit in hunc Canonem. Similiter, si quis tempore quo pestis in Curia grassaretur, inhihet suis, ne quis vadat Romam reuersurus, non incidit in hunc Canonem; quia in istis, & alijs similibus, ex accidenti solum agitur contra Curiam, & per se prouidetur utilitati, & sanitati patriæ; censuræ verò intelligendæ sunt penes id, quod est per se, & non penes id quod per accidens contingit. Sic Caietan. Nauar. & Alphonsus Viualdus locis allatis, vbi Viualdus locis allatis, vbi Viualdus rectè Doctorem quendam Salmaticensem secutus, docet, non incurrere hanc censuram, qui expoliaret aliquem pecunijs tantum; sicut nec qui assassini officio vtens, vel ob particularem inimicitiam impeteret aliquem deferentem victualia, merces, & huiusmodi, alicui particulari personæ ratione venditionis, aut donationis; Cum hæc non ad usum Curie Romanæ, sed illius priuatæ personæ deferantur.

A D D I T I O.

Adde. Hæc censura non videtur afficere illos, qui clam furantur aliquid his, qui Romam deferunt huiusmodi victualia; quod tamen non esset admittendum quo ad eos, qui itinera obsiderent, apertaque vi eos spoliarent, vt hic aduertit Vgol. §. 2. vers. 3.

Contra vexantes in Curia morantes, aut venientes ad eam, vel ab ea recedentes. Cap. XIII.

S Y M M A R I V M.

- 1 Venientes ad Sedem Apostolicam, aut ab ea recedentes, vexans, excommunicationem Bullæ cænæ incurrit.
- 2 Excommunicatio nona Bullæ cænæ quas personas, & actiones contineat.
- 3 Nomine [Curie] quid significetur.
- 4 Morantem in curia vexans, vt in Bullam cænæ incidat, quid secundum Caietanum facere debeat.
- 5 Canon Bullæ cænæ, quo vexans ad Sedem Apostolicam accedentes excommunicatur, quanta antiquitatis sit.

1 **E**Xcommunicatio Nona fertur in hæc verba: *Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui ad Sedem Apostolicam venientes, & recedentes ab eadem, sua, vel aliorum opera interficiunt.*

ciunt, mutilant, spoliunt, capiunt, detinent, nec non illos omnes, qui iurisdictionem ordinariam, vel delegatam a nobis, vel nostris iudicibus non habentes, illam sibi temere vendicantes, similia contra morantes in eadem Curia audent perpetrare.

2 Canonis istius materia, ut notat Caietan. in verbo, excommunicatio, cap. 14. est sacrilegium, quo offenditur Sedes Apostolica in ijs personis, quæ sub sua protectione sunt. Continet autem tria genera personarum; Primo, venientes ad Sedem Apostolicam. Secundo, Recedentes ab eadem Sede. Tertio, Morantes in Curia Romana. Actiones sunt istæ: Primo interficere per se, vel per alium. Secundo, mutilare. Tertio, spoliare. Quarto, capere. Quinto, detinere huiusmodi personas, & omnes sunt principales.

3 Circa quem Canonem hæc obseruanda sunt.

Primo, Nomine Curia non intelligitur Roma, seu ciues Romani, sed Sedes, & Curia Apostolica, adeo ut oportet, ut personæ hic offensæ; veniant ad Sedem Apostolicam, aut ab illa recedant aut in Curia, hoc est in loco, in quo degit Curia, morentur, immo morari debent in Curia, hoc est, ratione, & intuitu negotiorum in Curia, ex Caietan. verb. excommunicatio, cap. 14. Nauar. in Manual. cap. 27. numero 65. Toletus in expositione Bullæ cænæ, §. septimo, dub. 1. & Seb. Medice, in 2. p. summæ. tit. 9. q. 78. num. 178. vnde, si non veniant, recedat, aut morentur ratione negotiorum agendorum in Curia; aut veniant Romam, aut ab ea recedant, vel in ea moram fecerint alio intuitu, quam Sedis Apostolicæ; aut veniant Romam, aut ab ea recedant, & Curia sit in alio loco extra Romam, non proteguntur hoc Canone, nec prædictas actiones exercentes contra illos excommunicationem huius Canonis incurrun.

4 Secundo, ut notat Caietan. vbi sup. alio modo se habent actiones prædictæ circa venientes ad Curiam, & ab ea recedentes, alio modo circa morantes in Curia, quoad excommunicationem hanc incurrendam; Circa venientes enim, vel recedentes satis est ad incurrendam excommunicationem interficere, mutilare, spoliare, capere, aut detinere: circa morantes vero in Curia, non quicumque interficit, mutilat, spoliat, capit, aut detinet, est excommunicatus, sed qui auctoritative hoc facit, hoc est, qui faciendo se iudicem, cum non sit, interficit, mutilat, spoliat, capit, aut detinet, quæ Caietani doctrina satis subtilis est, quæ etiam Toletus placet vbi sup. dub. 4. & ex verbis Bullæ haud obscure colligi potest.

5 Tertio, Canon hic satis antiquus est, habetur enim in Bulla cænæ Martini V. apud S. Anton. 3. par. tit. 25. c. 72. et in Bullis subsequentium Pontificum, ut videre est apud Syl. verbo, excomm. 7. num. 68. excomm. 23. Tabienam, verbo, excomm. 6. nu. 13. §. Duodecimo, vers. Septimus. Caietan. vbi sup. c. 14. Martin. Ledesm. 2. 4. q. 26. ar. 2. pag. 356. col. 2. Sotum, 4. d. 2. q. 2. art. 3. post concl. 5. Nauar. in Manu. c. 27. nu. 65. Alphonsus Vivaldum in expositione Bullæ cænæ, nu. 76. & sequent.

Contra vexantes Romipetas, seu peregrinos in Vrbe morantes, vel ab ea recedentes. Cap. XIV.

S V M M A R I V M.

- 1 Romipetas, seu peregrinos quouis modo vexans, vel consilium, auxilium, aut fauorem præstans, in censuram Bullæ cænæ incurrit.
- 2 Excommunicatio decima Bullæ cænæ quas personas, & actiones complectatur.
- 3 Canon Bullæ cænæ, excommunicans vexantes Romipetas, quam antiquus sit.
- 4 Romipetas vexans, etsi Papa cum Curia Romæ non sit, in

excommunicationem Bullæ cænæ incidit.

5 Romipetæ, seu peregrini, ad hoc ut eos offendentes excommunicentur, quas condiciones habere debeant.

6 Romipeta an dici possit ciuis Romanus ad urbem causa deuotionis accedens.

7 Denotio, & peregrinatio qualiter inter se differant.

8 Offendens aliquem, qui nondum iter accepit, aut post reditum ab vrbe, excommunicationem Bullæ cænæ non incurrit.

1 Excommunicatio Decima fertur in hæc verba: Item excommunicamus, & anathematizamus omnes interficientes, mutilantes, vulnerantes, detinentes, capientes, seu depradantes Romipetas, seu peregrinos ad urbem causa deuotionis, seu peregrinationis accedentes, & in ea morantes, vel ab ipsa recedentes, & in his dantes auxilium, consilium, vel fauorem.

2 Canonis huius materia est sacrilegium quo inuaduntur ad Sanctam urbem pergentes, ex Caiet. in Summa, in verbo, excommunicatio, c. 13. quoad personas inuadentes est vniuersalis; quoad actiones comprehendit sex principales, & tres accessorias; Principales sunt: Primò, interficere. Secundò, mutilare. Tertio, vulnerare. Quarto, detinere. Quinto, capere. Sexto, depradari. Accessoriæ sunt: Primò, auxiliari. Secundò, consilium. Tertio, fauere.

Circa hunc Canonem hæc breuiter annotanda sunt; Primo, Canonem hunc antiquum esse, huius etenim mentio est in Bulla Martini V. apud S. Antonin. par. 3. tit. 25. cap. 72. Syl. est. verbo, excommunicatio, 7. num. 74. excommunicatione 29. Tabienam, verbo, excommunicatio 6. §. 12. versic. octauus. & in Bulla Iulij Papæ II. apud Caietan. in Summa, verbo, excommunicatio, cap. 13. & in Bulla cænæ Iulij Papæ III. apud Martin. Ledesm. 2. 4. questio. 26. artic. 2. pag. 357. colum. 1. & in Bulla Pauli Papæ IV. apud Sotum, 4. distin. 22. quest. 2. art. 3. post concl. 5. vers. Decimatertia. & in Bulla Gregorij XIII. apud Nauar. in Manual. cap. 27. num. 65. Qui tamen Canon mutatus est, si quidem in processu cænæ Domini tempore Martini V. comprehendebantur etiam & peregrini ad Hierusalem, & bona offendentium contra hunc Canonem erant confiscata.

4 Secundo, Canon iste non Papam, aut Curiam respicit, sed urbem Romam; vnde quamuis Papa cum Curia alibi esset, nihilominus tamen ligaret offendentes euntes ad urbem causa deuotionis.

5 Tertio, Personæ offensæ tres habere debent condiciones ad hoc, ut offendentes eas excommunicationem hanc incurrant.

6 Prima est, quod sint Romipetæ, seu peregrini; communis autem nomen est Romipeta, quam peregrinus, siquidem ciuis Romanus accedens ad urbem causa deuotionis, dici potest Romipeta, ut vox ipsa denotat, non autem peregrinus, ut constat; vnde qui ralem ciuem Romanum ad urbem causa deuotionis accedentem, aliqua actionum hic expressarum offenderet, excommunicationem hanc incurreret, cum tamen econtra, qui habitantem Romæ causa deuotionis offenderet aliqua vna ex actionibus prædictis, excommunicatus non esset, quia ut notat Caiet. habitator non est Romipeta, aut peregrinus morans in vrbe; cui autem verba Canonis non competunt, nec ei pena Canonis conueniet; cum in penis stricta, & propria verborum interpretatio facienda sit.

Secunda est, in causa, scilicet, ut causa deuotionis, vel peregrinationis Romam veniat; vnde si quis habitatorem Romæ, aut alio in loco, euntem ex Gallia, aut alio loco Romam, ut in domum suam vadat, aut ut amicum suum visitet, offenderet non incurrir hunc Canonem: Quia talis, nec deuotionis, nec peregrinationis causa Romam redit. Inter causam autem deuotionis, & peregrinationis nihil interest, nisi quantum ad exteriorem manifestationem, deuotio enim interior est, peregrinatio autem exteriora signa habere est solita.

Tertius est, ut ad urbem accedant, vel ab ea recedant, vel in ea morantur; unde si quis talem offenderet, antequam sit in accessu, vel post redditum, excommunicationem hanc non incurrit, ex Sebast. Medice, in 2. par. Summar. tit. 9. q. 78. nu. 149. Immo, si peregrinus, vel Romipeta Romae, vel extra delinquat, poterit tam a iudice, quam ab alijs puniri, & peccati absque hoc quod incurrat excommunicationem, quia tunc non punitur, ut peregrinus, sed ut malefactor, ut recte Alphonsus Viualdus in expositione Bullae cenae, nu. 82. annotavit.

ADDITIO.

Adde, Censuram hanc incurrunt offendentes eos, qui devotionis quidem causa principaliter Romam adeunt; sed etiam minus principaliter ob alia negotia. Non tamen videntur eam incurrere, si offenderent illos, qui iter quidem arripunt devotionis causa, sed postea in itinere propositum illud mutant; & ratio est manifestas quia, factio accedendi Romam devotionis causa non fuit consummata, sed tantum incepta.

De offendentibus S. R. Ecclesiae Cardin.
& alios Praelatos.
Cap. XV.

SYMMARIUM.

- 1 Cardinales Ecclesiae Romanae, & alios Praelatos offendentes, excommunicationem Bullae cenae incurrunt.
- 2 Excommunicatio vnde decima Bullae cenae, quas personas, et actiones comprehendat.
- 3 Excommunicatio, qua offendentes S. Ecclesiae Rom. Card. & alios praelatos excommunicantur, quando in Bulla cenae primo posita fuerit.
- 4 [Episcopi] nomine quis intelligendus.
- 5 [Percutientes] nomine quid significetur.
- 6 [Capere] is aliquem dicitur, qui cum effectu, seu captura reali illum capiat.
- 7 [Hostiliter insequi] quis dicendus, ut penam contra hostiliter aliquem insequentem latam incurrat.
- 8 [Eijcientes] quinam proprie dicendi sint.
- 9 [Mandatum] nomine regulatiter intelliguntur mandantes, secuto effectu.
- 10 [Mandans] quo casu, ex solo mandato, absque eo quod sequatur effectus excommunicationem incurrat.
- 11 [Ratum habens] is censetur, qui quod eius nomine factum est, approbat.
- 12 Consilium nudum quodnam dicendum, & quibus modis consilium praestari possit.
- 13 Favor simplex, & dolosus quidnam sint.

Excommunicatio vnde decima fertur in hac verba: *Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, interficientes, mutilantes, vulnerantes, percutientes, capientes, carcerantes, detinentes, vel hostiliter insequentes S. R. E. Cardinales, ac Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, sedisque Apostolicas Legatos, vel Nuncios, aut eos a suis Diocesis, territorijs, terris, seu dominijs, eijcientes. Nec non ea mandantes, vel rata habentes, seu praestantes eis auxilium, consilium, vel favorem.*

Cautionis huius materia est sacrilegium, quo Sancta Ecclesia in membris suis principalibus offenditur, ex Caieta. verbo, excommunicatio, cap. 11. & 12. Et quoad personas

est universalis, Quoad actiones principales continet nomen. Primo, interficere. Secundo, mutilare. Tercio, vulnerare. Quarto, percutere. Quinto, capere. Sexto, carcerare. Septimo, detinere. Octavo, hostiliter insequi. Nono, & locis suis eijcere. Quoad actiones accessorias, sunt quinque. Mandare, Ratum habere, Auxiliari, Consilium, Favere. Personae quae prohibentur offendi actionibus praedictis, sunt; Primo, Cardinales; Secundo, Patriarchae; Tercio, Archiepiscopi; Quarto, Episcopi; Quinto, Sedis Apostolicae Legati; Sexto, Nuncios eiusdem sedis. Loca vero, ex quibus Personae praedictae eijci prohibentur, sunt Primo, & suis Diocesis; Secundo, & suis Territorijs; Tercio, & Terris; Quarto, & dominijs.

Circum quem Canonem sciendum est

Primo, hunc Canonem non esse ita antiquum in Bulla cenae, ut sunt praecedentes; Nam in Bulla Martini V. apud S. Anto. non fit mentio huius, neque apud Sylvestrum, aut Tabienam; nec ullus antiquior Caiet. huius meminit; unde probabile est, incepisse, vel sub Leone X. vel sub Iulio II. vel paulo ante; Immo nec in Bulla Iulij III. apud Martinum Ledes. 2. q. 26. ar. 2. pag. 356. col. 2. fit mentio Cardinalium, aut Legatorum, & Nunciorum Sedis Apostolicae, & in Bulla Pauli papae IV. apud Sotum 4. d. 22. q. 2. art. 3. post conclus. 5. Canon iste omnino praetermissus est; sed neque in Bulla Pij V. apud Toletum in expositione excommunicationis Octavae, & lib. 5. instr. Sacer. c. 8. vers. *Quartum* genus, neque in prioribus Bullis Gregorij XIII. mentio est Cardinalium; in illa tamen ultima eiusdem Gregorij XIII. sub anno 1584. apud Nau. in Man. c. 27. nu. 67. mentio facta est Cardinalium, & aliarum personarum, quae in hac Bulla Clementis VIII. recensentur.

De hac autem materia habentur duo Canones in iure Canonico, quorum unus est Bonifacij Papae VIII. in cap. *Felices de penis* lib. 6. ubi id statuitur quoad Cardinales; & intelligitur hoc de Cardinali, siue habeat capellum, siue non, dummodo sit nominatus in Cardinalem, & asseritur, quia ex tunc verus Cardinalis est, ut notat Pal. 4. d. 18. q. 3. art. 2. casu 16. Alter est Clementis V. in Clem. *Si quis suadente de penis*, ubi id de Episcopo decretum est, cum alijs multis, & casus d. *Felices* referuatus fuit Papae, sicut etiam casus, d. Clem. *Si quis suadente*. horum etiam duorum Canonum mentionem faciunt S. Anto. 3. p. tit. 25. c. 2. & 3. Angelica, verbo, excommunicatio, 5. casu 9. & casu 13. Syl. verbo, excommunicatio, 7. nu. 22. excommunicatione 11. & nu. 43. excommunicatione 15. Tabiena, verbo, excommunicatio, 5. Casu 2. & casu 3. & Caiet. verbo, excommunicatio, c. 11. & 12. Similis constitutio habetur edita a Pio V. Anno 1569. Quartodecimo Kalen. Januarij, & Pontificatus sui anno quarto, quae incipit, *In felix seculi*, & est constitutio 93. eiusdem, qui praedictam Bonifacij VIII. constitutionem editam contra offendentes S. R. E. Card. etiam ad scientes, & non reuelantes extendit. Immo Alphonsus Viualdus in expositione Bullae cenae, nu. 86. citans Armillam, verbo, excommunicatio, c. 21. & Episcopum Scalensem in suo Enchiridio in explicatione huius casus, addit, quod licet in hac Clausula Bullae cenae tantum fiat mentio Cardinalium, Archiepiscoporum, Episcoporum &c. extendenda est tamen ad percutientes, vulnerantes &c. Clericos, vel Religiosos familiae Cardinalium &c. Quod dictum, tunc solum verum esse censeo, quando haec faciant in praedictos familiae eorum, intuitu Cardinalium, & aliorum, de quorum familia sunt; tunc enim iniuria illa ipsis Cardinalibus inferri censetur; secus autem si ex privato odio, aut inimicitia aliquem ex eorum familia percusserint, aut vulneraverint.

Secundo, Nomine Episcopi intelligitur ille, qui est consecratus, non autem qui est tantum electus, & non consecratus; quia electus, & non consecratus non est Episcopus, licet sit administrator, & episcopus electus ex communi Canonistarum sententia, gl. in Clem. 2. in verbo, Pontificum, de celebr. Miss. Arch. in illud, d. 23. Dom. in c. fi. de sen. & re iud. lib. 6. Bald. in l. si nondum, C. de furtis, Fel. in c. Eam te, de refer. Angelica, verbo, excommunicatio 5. casu 13. nu. 1. S. Anto. 3. p. tit. 25. c. 3. & citat Pau. & Io. And. Syl. verbo, excommu. 7. num. 44. excommunic. 15. & Caiet. verbo, excom-

excommunicatio, c. 12. Nau. in Man. c. 27. nu. 67. vers. octa-
ua. Alphons. Vivaldus in expositione Bullae cœne, nume-
ro 19. & Toletus in explicatione eiusdem Bullae, §. Octa-
uo. Notab. 2. & lib. 5. instruct. Sacerdot. cap. octauo, versic.
Tertium genus. Unde electus tantum, & non consecra-
tus, protectione Canonis huius non gaudet, & multo mi-
nus presentatus tantum, confirmatus, institutus, aut pro-
missus, etiam si possessionem adeptus sit; secus autem dicen-
dum est de Episcopo consecrato, qui renouauit Episco-
patum, & non ordinatus; talis enim huius Canonis protectione
gaudet.

5 *Tertio, nomine Perueniens,* intelligitur ille, qui non iu-
re, sed iniuste hoc facit; quia si se defendendo hoc fecit, non
erit excommunicatus, tunc enim cessat pena, arg. c. signi-
ficasti, 2. §. si verò, de homic. Nam vim repellere licet, si
cum moderamine inculpatae tutelae, d. c. significasti, 2. & l.
vi vim, ff. de iust. & iure, & leg. 1. C. unde vi, & id expre-
sse docent gl. in c. felix, in verbo percussit, de penis, libro
6. S. Ant. p. 3. tit. 2. §. c. 2. & c. 3. Sylu. verbo, excommunica-
tio, 7. nu. 23, excommunicatione 11. ver. Primo, Tabiena,
verbo excommunicatio 5. casu 2. §. Tertio, & Nau. in Ma-
nu. c. 27. nu. 67. vers. sexta. Sic etiam, qui probabiliter igno-
rans percuteret aliquem istorum noctu, aut interdum habi-
tatu alieno repertum, ex Nau. & arg. c. 2. de constit. excom-
municationem hanc non incurreret.

6 *Quarto, Capere,* accipitur hoc loco cum effectu, i. cum
reali captura, unde, si non capiatur aliquis istorum, sed in-
sultus ei fiat ad domum, ut ei fiat iniuria, vel si obsideatur
in domo, vel in castro, non ut ibi custodiat, sed ut infe-
ratur ei verecundia, non incurritur excommunicatio huius
Canonis, ex Innoc. in c. Nuper, de sent. excom. Archiep.
quem referunt Sylu. & Tabiena, ubi sup. eum sequentes,
idemque docent S. Ant. 3. p. tit. 2. §. c. 2. & Angelica, verbo,
excommunicatio 5. casu 9.

7 *Quinto, Hostiliter insequi* hic intelligitur ex S. Anto. 3. p.
tit. 2. §. c. 2. & Syl. verbo, excommunicatio, 7. nu. 23, excom-
municatione undecima, versic. Primo, & alijs, insequi ali-
quem istorum tanquam hostem, & inimicum capitalem
animo grauiter offendendi; Item, secundum eosdem DD.
insequi publice, & manifeste, quamuis animo non ita hos-
tili; Nam talis persecutio est valde iniuriosa.

8 *Sexto, Eicientes* censentur illi iudices seculares, qui per-
sonas hic expressas s. iustitias, & Regnis eiiciunt; secus au-
tem si solum eiiciant à Curia Regis, vel ex alio loco, qui
non esset Diocesum eorum; tunc enim, quamuis peccant,
non tamen excommunicationem huius Canonis incur-
runt, ex Nau. in Man. c. 27. num. 67. vers. Quinta, quia nec
verba Canonis, nec ratio eius eis aptantur, ut constat.

9 *Septimo, nomine Mandantium* intelliguntur mandan-
tes, secuto effectu; Quotiescunque enim excommunican-
tur mandantes (& hoc maxime quando actio hæc est ac-
cessoria, ut in presenti Canone) non incurritur censuras,
nisi secuto effectu illo, quem mandarunt, gl. in Clem. Si
quis suadente, in verbo Mandauerit, & ibi Paul. & Ioann.
And. de penis. S. Anton. 3. p. tit. 2. §. c. 3. Sylu. verbo excom-
municatio, 7. num. 44. excommunicatione Decimaquinta
vers. primo, & Tabiena, excommunicatio 5. casu 2. §. Quar-
to, Qui omnes requirunt factum perfectum, ut scilicet se-
quatur persecutio, vel percussio, vel captio &c. ex tali man-
dato, ad hoc, ut mandans excommunicationem incurrat.
Quod si ille qui mandauit, reuocat mandatum suum, &
reuocatio peruenerit ad mandatarium, etiam si Mandata-
rius postea non obitante reuocatione, exequatur ille, qui
mandauit, in censuram non incidit; Quia, ex quo sufficien-
ter reuocauit factum, non presumitur ex vi mandati, sed
ex culpa Mandatarii commissum delictum.

10 *Excipitur*, communiter vnus casus, in quo mandantes
principaliter excommunicantur eo ipso quod mandarunt,
etiam si non sequatur effectus, ut habetur in c. Pro huma-
ni, de homicid. lib. 6. §. si quis mandat Christianum inter-
fici per assassinos. Alij alios casus addunt, de quibus non
certo constat.

11 *Octauo, Raptum habentes,* Quod intelligitur, cum eius
contemplatione, & nomine sit factum, alias ratum habere
non possit. Reg. Ratum quis, de regu. iur. lib. 6. glo. in cap.

Felix, in verbo, ratum habuerit, de penis, lib. 6. & gl. in
Clem. Si quis suadente, in verbo, Ratum habuerit, de pe-
nis, Paul. 10. And. in d. c. felix, S. Ant. 3. p. tit. 2. §. c. 2. & c. 3.
Syl. verbo, excommunicatio 7. nu. 23. excommunicatione
undecima, vers. primo, & Tabiena, verbo, excommunicatio
5. casu 2. §. sexto, Quicquid 10. Monachus ex gl. in d. c.
felix contradicat.

12 *Nono, Consilium* intelligitur fraudulenter, non nudè,
dicitur autem nudum, quod nihil adiecit ad peccandum,
hoc est, sine quo alter illud esset facturum, ex gl. in c. Nuper
2. in verbo consilium impendendo, de sen. excom. & Pau-
l. 10. And. & S. Anto. 3. p. tit. 2. §. c. 2. & c. 3. Sylu. in verbo,
excommunicatio, 7. nu. 44. excommunicatione Decima-
quinta, vers. primo, & Tabiena, verbo excommunicatio 5.
casu 2. §. Quinto. Praestatur autem consilium suadendo, su-
gendo, impellendo, instruendo, vel securitatem utilitatem
ostendendo, ut notatur in c. ad audientiam, de homicid.
S. Anton. & Sylu. ubi sup.

13 *Et similiter Fautor* non intelligitur de nudo, & simpli-
ci, qui scilicet nihil adiecit ad peccandum, sed de dolo,
qui aliquid operatur ad infectionem, percussione, cie-
ctionem, &c. ex gl. in c. felix, in verbo, fauorem, de penis,
lib. 6. S. Anton. & Sylu. locis proximè allatis, & Tabiena,
verbo, excommunicatio 5. casu 3. nu. 2. §. 1. Dantes autem
consilium, auxilium, vel fauorem non incurrunt hanc cen-
suram, nisi sequatur occisionis, verberationis, aut deten-
tionis effectus, ex Alphons. Vivaldo ubi sup. nu. 89.

De offendentibus recurrentes ad Cu- riam Romanam pro suis negotijs. Cap. XVI.

S Y M M A R I U M.

- 1 Offendentes ad Curiam Romanam recurrentes pro suis ne-
gocijs in Bullam cœne incidunt.
- 2 Excommunicatio duodecima Bullae cœne, quas personas,
& actiones comprehendat.
- 3 Excommunicatio, quam offendentes ad Curiam Romanam
negotiorum gratia recurrentes incurrunt, quanta sit
antiquitatis.
- 4 Actiones in hac excommunicatione fieri prohibita, ut
eas exercentes, in Bullam cœne incidunt, quales esse de-
beant.
- 5 [Recurrere ad Curiam] quis intelligatur.
- 6 [Procurans, & Procurator] qualiter inter se differant.

1 **E**xcommunicatio Duodecima fertur in hac verba:
Item excommunicamus, & anathematizamus om-
nes illos, qui per se, vel per alios, personas Ecclesiasticas
quascunque, vel seculares, ad Romanam Curiam super
eius causis, & negotijs recurrentes, ac illa in eadem Curia
prosequentes, aut procurantes, negotiorumque gestores,
aduocatos, procuratores, & agentes, seu etiam Auditores,
vel Iudices super dictis causis, vel negotijs deputatos, oc-
casionem causarum, vel negotiorum huiusmodi, occidunt,
seu quocummodo percutiunt, bonis spoliunt, seu qui per se,
vel per alios directe, vel indirecte delicta huiusmodi com-
mittere, exequi, vel procurare, aut in eisdem auxilium, con-
siliu, vel fauorem prestare non verentur, cuiuscuque
præminentiae, & dignitatis fuerint.

2 *Canonis* huius materia est sacrilegiu, quo ex certa spe-
ciali causa (scilicet, vel negotij) offenduntur, qui sub pro-
tectione sunt Sedis Apostolicæ, ex Caie. verbo, excommuni-
catio, c. 15. Quoad personas autem offendentes est vnus
sals, cuiuscunque, præminentie, & dignitatis fuerint. Quo-
ad personas vero prohibitas offendi, continet nouem ge-
nera

nera personarum; Primo, Recurrentes ad Curiam Romanam super causis, & negotijs eorum. Secundo, Prosequentes eadem in eadem Curia. Tercio, Procurantes in iisdem causis, & negotijs. Quarto, Gestores negotiorum. Quinto, Advocatos. Sexto, Procuratores. Septimo, Agentes ipsorum. Octavo, Auditores deputatos super dictis causis & negotijs. Nono, Iudices super eisdem deputatos, siue sint deputati particulari deputatione, siue incumbat ex officio. Actiones principales sunt tres; Primo, Occidere; Secundo, Percutere; Tercio, Spoliare per se, vel per alios aliquam ex personis supra dictis. Actiones vero accessoriae sunt illae; Primo, committere praedicta delicta; Secundo ea exequi; Tercio, procurare haec fieri. Quarto, dare auxilium; Quinto, dare consilium; Sexto, dare fauorem.

3 *Observanda sunt haec quoad Canonis huius intelligentiam.*

Primo, Canon iste antiquitus fuit in Bulla cenae saltem a tempore Martini V. apud S. Anton. 3. p. tit. 25. c. 72. Sylu. verbo excommunicatione 7. nu. 70. excommunicatione 25. Tabiena, verbo excommunicatione 6. §. 12. vers. vnde decimo, & etiam ex Bulla Iulij II. & Leonis X. apud Caietan. vbi supra, & in Bulla cenae Iulij Papae III. apud Martin. Ledesim. 2. 4. quest. 26. art. 2. pag. 356. col. 2. & in Bulla Pauli Papae IV. apud Sotum, 4. d. 2. q. 2. art. 3. post concl. 5. vers. Non, & in Bulla Gregorij XIII. apud Nauar. in Man. c. 27. num. 68.

4 *Secundo, Duae conditiones ad hanc censuram incurrendam ex parte personarum praedictarum, & actionum necessario requiruntur.*

Vna est, vt actiones hic prohibita, aut aliqua vna illarum fiant contra dictas personas, non ex quacunque causa, & intuitu, sed occasione causarum, & negotiorum, quae in ipsa Curia geruntur, vt notant Caiet. verbo excommunicatione, c. 15. & Card. Toletus in explicatione Bullae cenae, §. 9. in principio.

Secunda est, vt per viam illicitam, & iniustam fiant eadem actiones contra easdem personas; vnde si quis intuitu negotiorum, vt impediatur aduersarium contra se agentem, vel aduocatum, vel iudicem, vel aliam aliquam ex personis supra dictis accuset criminaliter in iudicio, de crimine vero, & causam prosequatur vsque ad eius mortem, non incidit in huius Canonis excommunicationem, vt expressis verbis affirmat Alphons. Vivaldus, vbi sup. num. 92. si autem accusaret de crimine falso, aut probaret per falsos testes sine dubio incideret.

5 *Tercio, Recurrere ad Curiam in praesenti Canone non solum intelligitur in propria persona venire ad Curiam, sed etiam causam, vel negotium ad Curiam Romanam transferre, vt per eam cognoscatur. Vnde quicumque negotium aliquod ad Curiam Romanam transferret vbiunque offendatur intuitu illius negotij, offensio eius in hanc excommunicationem incidit. Quid autem Curia nomine intelligatur, diximus sup. c. 13. nu. 3.*

6 *Quarto, Nomine Procurantis, hic expressum, a nomine Procuratoris differt; Nam ille solum Procurator est, qui authenticus constituitur ad comparandum in iudicio; Procurans autem vocatur, quisquis ad expeditionem causae, & negotij cooperatur. Reliqui termini ex supra dictis clausulis manifesti sunt.*

la Cene excommunicantur.

2 *Excommunicatio decimatertia Bullae cenae quas personas & actiones contineat.*

3 *Partes, seu personae in ea contentae quanam sint.*

4 *Litterae Apostolicae, a quarum executione appellare prohibetur quanam sint.*

5 *Appellationes friuolae, non autem iustae, in Bulla cenae prohibentur.*

6 *Magistratus executionem litterarum Apostolicarum prohibentes quanam censendi sint.*

7 *Excommunicatio, quam appellant ad laicam potestatem incurrunt, quam antiqua sit.*

8 *Impediens accedentem ad Curiam Romanam pro literis impetrandis, quando excommunicationem incurrat.*

EXcommunicatio Decima fertur in haec verba; *Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, tam Ecclesiasticos, quam seculares cuiuscunque dignitatis, qui praetextibus friuolam quandam appellationem a grauamine, vel futura executione litterarum Apostolicarum, etiam in forma Breuis, tam Gratiam, quam iustitiam concernentium, necnon citationum, inhibitionum, sequestrorum, monitoriorum processuum executionum, & aliorum decretorum, a nobis, & a sede praedicta, seu Legatis, Nuncijs, Praesidentibus, Camera Apostolica Auditoribus, Commissarijs, alijsque Iudicibus, & delegatis Apostolicis emanatorum, & quae pro tempore emanauerint, aut alias ad Curias seculares & laicam potestatem recurrunt, & ab ea instante etiam Fisci procuratore, vel aduocato, appellationes huiusmodi admitti, ac litteras, citationes, inhibitiones, sequestra, monitoria, & alia praedicta capi, & retineri faciunt. Qui ve illa simpliciter, vel sine eorum beneplacito, & consensu, vel ex amine executioni demandari, aut ne tabelliones, & notarij, super huiusmodi litterarum, & processuum executione, instrumenta, vel acta conficere, aut confecta parti, cuius interest, tradere debeant, impediunt, vel prohibent, ac etiam partes, seu eorum agentes, notarios, executores, & subexecutores litterarum, citationum, monitoriorum, & aliorum praedictorum, capiunt, percutiunt, vulnerant, carcerant, detinent, ex Cinitatibus, locis, & regnis eijs eiciunt, bonis spoliunt, perterriti faciunt, concutiunt, & comminantur per se, vel alium, seu alios, publice, vel occulte; Qui ve alias quibuscunque personis in genere, vel in specie, ne pro quibuscunque negotijs prosequendis, seu gratijs, vel literis impetrandis ad Rom. Curiam accedant, aut recursum habeant, seu gratias ipsas, vel litteras a dicta sede impetrent, seu impetratis obtineant, directe, vel indirecte prohibere, statnere, seu mandare, vel eas apud se, aut notarios, seu tabelliones, vel alias quomodolibet retinere praesumunt.*

2 *Canonis huius materia est sacrilegium, quo offenditur auctoritas Sedis Apostolicae; primo, friuola appellatione a grauamine, vel futura executione litterarum Apostolicarum, ad potestatem laicam; secundo in suis citationibus, & executionibus; Tercio, in suis Notarijs, executoribus, & subexecutoribus, vt notat Caietan. verbo, excommunicatio, cap. 29. Potest autem hic Canon in tres partes diuidi; Prima pars est contra eos, qui offendunt iurisdictionem sedis Apostolicae praetextu alicuius friuolae appellationis, recurrando ad Curias seculares, & potestatem laicam, ad quam a grauaminibus, vel futura executione litterarum Apostolicarum appellant. Quae pars, seu Clausula recenter admodum in Bulla cenae posita est, in his vltimis Bullis, vt videre est apud Nauarr. in Manual. cap. 27. num. 68. nulla enim mentio est huius partis apud vllum auctorem antiquiorem.*

3 *Persona principales sunt istae; Primo, Qui praetenden-*

De appellantibus a grauamine, vel futura executione litterarum Apostolicarum ad potestatem laicam.
Cap. XVII.

S V M M A R I V M.

1 *Appellantes a grauamine, seu futura executione litterarum Apostolicarum ad potestatem laicam in Bul-*

tes friuolam appellationem a grauaminibus, & futura executione literarum Apostolicarum, de quibus infra, ad Curias laicas, & ſeculares recurrunt. Secundo, Qui a potestate laica, etiam inſtante Fiſci procuratore, vel aduocato, huiusmodi appellationes admitti faciunt. Tertio, Qui huiusmodi literas Apostolicas per laicam potestatem capi faciunt. Quarto, Qui literas iſtas a laica potestate detineri faciunt. Et hæc omnes perſonæ ſiue ſint laicæ, ſiue Eccleſiaſticae ſint, & denique cuiuſcunque ſint dignitatis.

Literæ verò Apostolicæ, a quarum executione appellare prohibetur, ſunt iſtæ; Primo literæ Apostolicæ in forma Breuis. Secundo, citationes. Tertio, inhibitiones. Quarto, ſequeſtra. Quinto, monitoria. Sexto, proceſſus. Septimo, executoriales. Octauo, quæcunque alia decreta non ſolum ipſius Romani Pontificis, & Sedis Apostolicæ, ſed etiam Legatorum, Nunciorum, Præſidentium, Camere Apostolicæ Auditorum, Commiſſariorum, Iudicum, & delegatorum Apostolicarum, vt ex ipſis verbis Bullæ conſtat.

Circa quas appellationes probabile mihi eſt, Papam ſolum loqui de appellationibus iſtis, quæ ſunt friuolæ ex parte appellantis, & ex defectu ſufficientis cauſæ; Id quod verba illa Bullæ Præſentes friuolam quandam appellationem ſignificare videntur; vnde probabile mihi eſt, quod ſi quis ad neceſſariam ſui deſenſionem contra iniuriam, quam certo cognoviſſet ſibi illatam, & quam alia via depellere nequeat, niſi ad Curias ſeculares appellando, ad dictas Curias appellet, non incideret in huius Bullæ cenſuram. Ratio quæ me mouet, hæc eſt; quia non videtur eſſe Summi Pontificis intentio, vt aliquo modo inferenti tam grauem iniuriam, & calumniam manifeſtam fauere velit. Dixi; Et quam alia via depellere nequeat &c. quia ſi aliquo alio modo huiusmodi grauamen, & iniuriam deuitare poſſint, vt verbi gratia ſupplicando Summo Pontifici, & exponendo ei cauſæ veritatem, & iuſtitiam, appellando ad Curias ſeculares, in cenſuram iſtam inciderent.

Secunda pars Canonis lata eſt contra ipſos Magiſtratus prohibentes prædictas literas Apostolicas executioni mandari, ſiue ſimpliciter prohibeant, ſiue prohibeant ſine eorum beneplacito, & conſenſu, vel examine; Et comprehendit pars hæc multas perſonas, vt conſtat: Et quidem Perſonæ principales ſunt iſtæ; Primo, impediētes executionem prædictarum literarum Apostolicarum. Secundo, prohibentes eandem executionem quocunque modo ſupradicto prohibeant, aut impediāt. Tertio, impediētes, ſeu prohibentes inſtrumenta, vel acta conſici ſuper executione earundem literarum. Quarto, impediētes, ſeu prohibentes acta conſecta parti, cuius intereſt. Quinto, capien-tes aliquam ex perſonis infra dicendis. Sexto, percutientes aliquam ex illis perſonis. Septimo, vulnerantes. Octauo, carcerantes. Nono, detinētes. Decimo, eiſcien-tes ex ciuitatibus, locis, aut regnis. Vndecimo, ſpoliantes bonis. Duodecimo, perterrefacientes. Decimotertio, con-ſcutientes. Decimoquarto, comminantes, & hæc omnia ſiue per ſe, vel alium, ſeu alios, ſiue publice, ſiue occulte. Perſonæ verò, contra quas huiusmodi actiones fieri prohibentur, ſunt iſtæ; Primo, partes actrices. Secundo, agentes ipſarum partium. Tertio, notarij. Quarto, executores. Quinto, ſubexecutores literarum Apostolicarum, de quibus ſupra dictum eſt. Quæ omnia ex eiſdem Bullæ verbis colliguntur.

Hæc pars antiquior eſt prima, reſertur enim a Sylueſt. in verbo excommunicatio 7. num. 71. excommunicatione vigefima ſexta, & Tabiena, verbo excommunicatio 6. §. Duodecima, verſic. Duodecim. Caietano in verbo, excommunicatio, cap. 27. & cap. 29. & a Martino Ledefm. 2. 4. quæſt. 26. artic. 2. pag. 356. colum. 3. & a Soto 4. diſt. 22. q. 2. artic. 3. poſt Concl. 5. verſ. Nona, & a Nauar. in Manu. cap. 26. num. 68. & Sebaſtiano Medice. par. 2. ſummæ, tit. 9. quæſt. 78. num. 91. Excommunicantur autem hic ſeoriſim, qui prohibent executionem literarum Apostolicarum ſimpliciter, & etiam qui eandem prohibent ſine eorum conſenſu, & examine: vnde quælibet prohibitiō iſtarum, aut quodlibet impedimentum ſufficit ad ex-

communicationem iſtam incurrendam.

Tertia pars, vt ex ſine Canonis colligitur, lata eſt contra eos, qui accedentes ad Curiam Romanam pro negotijs eorum proſequendis, aut literis, ſeu gratijs impetrandi prohibent; & continet has perſonas, in quibus omnibus requiritur præſumptio, ſcilicet vt præſumptioſe agant. Primo, prohibere præſumentes; Secundo, itatueres; Tertio, mittere ne quis accedat, aut reſcurſum habeat ad Curiam Romanam, pro quibuiſus negotijs proſequendis, vel pro gratijs, vel literis impetrandis, vel ne gratias ipſas, vel literas dicta ſede impetret, & ne impetrans vtatur, & hæc omnia ſiue directe, ſiue indirecte; Quarto, præſumentes retinere apud ſe literas ab aliquo impetratas; Quinto, præſumentes easdem retinere apud Notarium, ſeu tabellionem, aut alias quomodolibet. Vbi obſeruandum eſt, quod ex eo, quod expreſſe in ſingulis perſonis hic enumeratis requiritur præſumptio, neceſſario conſequitur, vt ſiquis ex ignorantia etiam culpabili, vel ex ſimplicitate, inaduerſentia, vel alio ſimili modo, prædicta faceret in excommunicationem Bullæ non incideret. Et hæc pars non ita antiqua, quæ in Bulla cenæ reſpoſita fuit, ſi quidem reperitur primo omnium in Bulla Cenæ Iulij Papæ III. vt conſtat ex Martino Ledefm. 2. 4. quæſtione 26. artic. 2. pag. 356. colum. 3. Nihil autem reſert, an ſiant hæc impedimenta auctoritate publica, vel priuata, ſiue eccleſiaſtica, ſiue ſeculari, ex Nauarro, & Sebaſtiano, vbi ſupra. Quid autem Romane Curie nomine intelligatur, expoſuimus, cap. 13. num. 3.

De officialibus, & aliis, qui cauſas Eccleſiaſticas auocant a Iudicibus Apostolicis. Cap. XVIII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Officiales cauſas eccleſiaſticas a iudicibus Apostolicis auocantes prætextu quarumcunque exemptionum, & gratiarum in Bullam cenæ incidunt.*
- 2 *Excommunicatio decimaquarta Bullæ cenæ quas perſonas, & actiones comprehendat.*
- 3 *Excommunicatio decimaquarta Bullæ cenæ quonſque extenditur.*
- 4 *Excommunicatio decimaquarta Bullæ cenæ quante auctoritatis ſit.*
- 5 *Excommunicatio decimaquarta Bullæ cenæ, an ſolum laicos, vel etiam Prælatos eccleſiaſticos comprehendat.*
- 6 *Innocentem, de iure naturæ defendere licet.*
- 7 *Reges Gallie, & Hiſpanie, beneficia eccleſiaſtica tunc colorato poſſidentes, ne eis abſque cauſæ cognitione priuentur, an virtute ſuorum priuilegiorum defendere valeant.*
- 8 *Doctores, ex affectu quodam nationis, proprijs Regibus, & Magiſtratibus applaudere ſolent.*
- 9 *Poteſtas laica innocentem aliquem contra poteſtatem eccleſiaſticam auctoritatiue defendere non poteſt.*
- 10 *Magiſtratus, ac alij priuati ſe cauſas ſuas, quæcunque licite contra eccleſiaſticos defendere valeant.*

EXcommunicatio Decima quarta fertur in hæc verba: *Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & ſingulos, qui per ſe, vel alios auctoritate propria, ac de facto, quarumcunque exemptionum, vel aliorum gratiarum, & literarum Apostolicarum, prætextu beneficijs, & Decimarum, ac alias cauſas ſpirituales, & ſpirituales annexas ab Auditoribus, & Commiſſarijs noſtris, alijsque iudicibus eccleſiaſticis auocant, illarum de iure ſum, & audientiam, ac perſonas, Capitula, Conuentus,*

Collegia, causas ipsas prosequi volentes impediunt, ac se ad illarum cognitionem tanquam iudices interponunt. Quia partes actrices quae illas committi fecerunt, & faciunt ad partes adhibendum, & reuocari faciendum, citationes, vel inhibitiones, aut alias literas in eis decretas, & ad faciendum, vel consentiendum eos, contra quos tales inhibitiones emanant, a censuris, & poenis in illis contentis absolui, per statutum, vel alias compellunt, vel executionem literarum Apostolicarum, seu executorialium, processuum, & decretorum praedictorum, quomodolibet impediunt, vel suum ad id fauorem, consilium, aut assensum praestant, etiam praetextu violentiae prohibendae, vel aliarum praetensionum, seu etiam donec ipsi ad nos informandos, ut dicunt, supplicauerint, aut supplicari fecerint, nisi supplicationes huiusmodi, coram nobis, & Sede Apostolica legitime prosequantur, etiam si talia committentes fuerint Praesidentes Cancellarium, Consiliorum, Parlamentorum, Cancellarij, Vicecancellarij, Consiliarij, ordinarij, vel extraordinarij quorumcumque Principum Secularium, etiam Imperiali, Regali, Ducali, vel alia quacunque praesulgeant dignitate, aut Archiepiscopi, Episcopi Abbates, Commendatarij, seu Vicarij fuerint.

2. Canonis huius materia est sacrilegium contra Sedis Apostolicae auctoritatem in causarum spiritualium, & spiritualibus annexarum cognitione. Personae principales sunt istae; Primo, Praesidentes Cancellarium, Consiliorum, Parlamentorum. Secundo, Cancellarij. Tercio, Vicecancellarij. Quarto, Consiliarij tam ordinarij, quam extraordinarij quorumcumque Principum secularium etiam Imperiali, Regali, Ducali, vel alia quacunque praesulgeant dignitate. Quinto, Archiepiscopi. Sexto, Episcopi. Septimo, Abbates. Octauo, Commendatarij. Nono, Vicarij, & hi omnes siue ipsi per se, siue per alium actiones sequentes exercent. Actiones principales, quae hic exerceri prohibentur, sunt istae; Prima, auocare causas spirituales a personis infra dicendis. Secunda, impedire earundem causarum cursum & audientiam, ac personas, Capitula, conuentus, Collegia, causas praedictas prosequi volentes. Tertia est, interponere se tanquam iudices in cognitione huiusmodi causarum. Quarta est, Compellere partes actrices quae committi fecerunt huiusmodi causas ad reuocandum, vel reuocari faciendum citationes, vel inhibitiones, aut alias literas in huiusmodi causis decretas. Quinta est, compellere easdem partes ad faciendum eos, contra quos tales inhibitiones emanant absolui a censuris, & poenis in illis contentis, aut ad consentiendum eosdem absolui. Sexta est, Impedire executionem literarum Apostolicarum executorialium, processuum, & decretorum quomodolibet. Accessoriae actiones sunt tres; Prima est praestare fauorem talia facientibus. Secunda est, praestare consilium. Tertia est, praestare assensum. Causae vero in ordine ad quas huiusmodi actiones prohibentur, sunt istae; Prima, Causae beneficiales. Secunda, Causae spirituales. Quarta, causae spiritualibus annexae. Personae autem a quibus huiusmodi causae auocari prohibentur, sunt istae; Primo, Auditores Curiae Romae. Secundo, Commissarij Apostolici. Tercio, Alij iudices Ecclesiastici. Postremo, praetextus qui non excusant ab hac censura, sunt, Primo, Praetextus quorumcumque exemptionum. Secundo, Gratiarum. Tercio, literarum Apostolicarum. Quarto praetextus violentiae prohibendae. Quinto, praetextus supplicandi ipsi Romano Pontifici. Ex quibus praetextibus, quatuor priores nunquam excusant, cum simpliciter omnes excludantur, solus quintus in vno casu excusare potest, quando scilicet est verus, id est, quando aliquis vere supplicat Summo Pontifici, & supplicationem coram ipso legitime prosequitur.

3. Canon vero iste non absolutur in hoc numero, seu Clausula decima quarta, sed protenditur inclusiue vsque ad numerum, seu Clausulam decimam octauam, vt expresse colligitur ex sequentibus Clausulis, in quibus non repetuntur haec verba *excommunicamus, & anathematizamus*, initio praefigi solita sed sequentes Clausulae vsque ad 18. inclusiue ab his verbis hic positis dependent.

4. Quoad Canonis huius antiquitatem sciendum est, non fuisse in Bulla censurae Martini V. & quidem in Bullis Pauli II. & Sixti Papae III. nulla fuit expressa huius Canonis mentio, sed solum in genere aliquid de hac materia dicebatur, cum in illis excommunicabantur violentes libertatem Ecclesiasticam; postea vero Sixtus Papa III. Bullam censurae in antiquam illam formam Martini V. reduxit, & multas Clausulas a Paulo II. additas, praedicta Bulla censurae abstulit, vt patet ex Summa Angelica, in verbo excommunicatio. §. casu 31. & Syluest. verbo excommunicatio. §. num. 77. excommunicatione trigesima secunda. & Tabiena, verbo excommunicatio. §. 8. Duodecimo, vers. Decimus quintus, vbi Syluest. refert Breue eiusdem Sixti III. ad Ducem Mediolani Galeacium sub anno Domini 1479. 19. Nouemb. In particulari autem Canon iste habetur in Bulla censurae Domini sub Adriano Papa VI. vt notat Caiet. in verbo, excommunicatio, cap. 30. & in Bulla Iulij Papae III. apud Martin. Ledesm. 2. 4. quaest. 26. art. 2. pag. 356. & pag. 357. & in Bulla Pauli Papae III. apud Sotum, in 4. dist. 22. quaest. 2. art. 3. Conclus. 5. vers. Duodecima. & in Bulla Gregorij XII. sub anno 1584. apud Nau. in Man. c. 27. num. 69. & in Bullis omnibus recentioribus.

5. Quoad illa verba *Auctoritate propria*, mihi videtur probabile intelligi solum de auctoritate laica, prout Nau. in Man. c. 27. num. 70. vers. *Declaratio prima.* & Sebastian. Medices, in Summa peccat. capital. titu. 9. quaest. 78. num. 18. sentiunt, cum praeterea de illis in hoc Canone sermo sit, qui causas spirituales auocant a quibuscunque iudicibus Ecclesiasticis. Quamuis non omnino improbabile sit, Praelatos etiam Ecclesiasticos, si causas a iudicibus, & Commissarijs Apostolicis auocent, etiam auctoritate Ecclesiastica, in hanc censuram incidere. Illud omnino certum est, ad hanc censuram incurrendam requiri, vt actiones praedictae auctoritatiue fiant.

6. Verba vero illa, *etiam sub praetextu violentiae prohibendae*, quae primum (quod viderim) in Bulla Iulij Papae III. quam refert Martin. Ledesm. vbi supra, reperiuntur, sicut exterius quandam iustitiae speciem denotant, ita quidem communissimus esse solet praetextus iste apud huiusmodi Magistratus: Existimant enim de iure naturae licitum esse defendere innocentem, & hoc praecipue Principibus, & Magistratibus incumbere dicunt. Et certe si alia via defendendi innocentem non relinqueretur, non esset omnino absurdum saltem dubitare, an secularis Magistratus contra potestatem Ecclesiasticam hoc facere posset. Ceterum, cum expresse per Summum Pontificem, in hoc ipso Canone, alia via se defendendi concedatur, scilicet per *supplicationem*, nulla mihi relinqui videtur occasio non solum contra sentiendi, sed neque etiam dubitandi; adeo, vt etiam post appellationem interpositam in tempore, & forma, non liceat personis praedictis executionem quorumcumque literarum Apostolicarum, sub praetextu violentiae prohibendae impedire: quia in hoc casu etiam per supplicationem prouideri potest.

7. Addit autem Nauar. in Mannal. cap. 27. num. 70. vers. Secunda. pro re indubitata in Hispanijs, & Gallijs haberi, posse regulariter Reges defendere possidentes colorato titulo beneficia Ecclesiastica, ne absque iusta causa cognitione deturbentur, vel spoliuntur, virtute illarum literarum etiam Apostolicarum; Id quod, inquit, ita praetextu solet communiter; additque multos hanc opinionem defendere. Ipse tamen Nauar. nihil aliud dicit, nisi difficulter eam posse probari iuri conformem esse. Quam materiam late tractat Alphonsus Vialdus, vbi supra, nu. 101. & seq.

8. Ego autem tam de opinione ipsa, quam de praxi dicendum existimo, quod si haecenus personae aliquae bona fide id fecerint, in posterum tamen merito, & de illorum opinione

nione dubitare, & ab huiusmodi praxi abſtinere debent, vt ſic melius conſcientijs ſuis prouideant, *Primo* enim magno perere verendum eſt ne Doctores, qui hanc ſententiam defendunt, ex affectu quodam Nationis, quam facile tanti peccati dānare nolunt, & ex quadam naturali hominum propenſione ad gratificandum & applaudendum Regibus, & Magiſtratibus impediatur quo minus aliquando recte ſentiant, & iudicent, *Secundo* timendum eſt, ne ex naturali quodam dominandi affectu Magiſtratus huiusmodi perturbentur, vt ſententiam hanc quamvis veriorē non ſequantur. Ex demum nullum omnino vel appa-rens video argumentum, quo ſententia illorum defendi poſſit, vnde nec probabilem eſſe cenſeo: in quam opinio-nem moueor.

Primo quidem, quia poteſtas Eccleſiaſtica, & ſecularis duæ poteſtates ſupremæ ſunt adinuicem quodam modo independentes, quamvis altera illarum in aliquo ſuperior ſit, ſpiritalis enim in pertinentibus ad fidem, & ad ſalutem animæ, necnon in eis rebus, quæ ad bonum vniuerſale Eccleſiæ pertinent, de poteſtate ſeculari iudicare poteſt, cui conſequenti eſt in huiusmodi cauſis Eccleſiaſticis poteſtatem laicam ſe nulla ratione interponere debere, aut poſſe.

9 *Secundo*, Quamvis concedamus poteſtatem ſecularem de iure naturæ, innocentem aliquem contra poteſtatem Eccleſiaſticam defendere poſſe, illud tamen auctoritati- uē nullo modo poterit, cum non ſit ſuperior, ſolū igitur id poterit per viam ſupplicationis, ſic enim inferior ſeipſum, aut alterum contra ſuperiorem defendere poteſt. Cū igitur vt ex præſenti Canone colligitur, via licita innocen- tia Summo Pontifice conſeſſa ſit, qua ſe, & cauſæ ſuæ inno- centiam, per viam ſcilicet ſupplicationis, defendere poſ- ſit: vtique innocentem aliquem, laica poteſtis, via & mo- do illicito, contra poteſtatem Eccleſiaſticam in cauſis Ec- cleſiaſticis, ſine peccato defendere non valet, vt propterea tales ob huiusmodi inſolentiam, a Summo Pontifice, ex- communicationis vinculo, in præſenti Canone merito, ac iuſte feriuntur.

10 His omnibus addo, vt ex verbis illis *Ad nos informan- dos*, quæ quantum ex antiquis, & recentioribus Bullis cœ- næ conſtat, primo omnium a Pio V. in Bulla cœnæ inſerta ſunt, colligitur, non ſolū iſtis Magiſtratibus, ſed etiam perſonis priuatis, via ſupplicationis libera relinquitur, ſe, cauſæque ſuæ innocentiam defendendi; quæ ſola via, vt diximus, licita eſt, & tam iuri naturali, quam iuri ſcripto maxime conformis, cum modus iſte proprius ſit, quo in- ferior contra ſuperiorem, & iniurias illius, iuſte, liciteque tueri, ac defendere queat; De materia huius Canonis plu- ra legi poſſunt in iure Canonico, & maxime in c. Quoniam, de immunit. Eccleſ. libr. 6. ex quo capite confirmantur ea quæ in priori parte huius Canonis habentur, ſicut etiam ſecunda eiſdem Canonis particula conformis planè eſt illis, quæ in c. vnico, de his quæ vi met. cauſa ſiunt libr. 6. & in capitu. Quicunque, de ſentent. excommunic. libr. 6. ha- bentur.

De Iudicibus ſecularibus, qui perſonas Eccleſiaſticas ad ſua tribunalia tra- hunt. Cap. XIX.

S V M M A R I V M,

- 1 Iudices ſeculares, perſonas Eccleſiaſticas, Capitula & Col- legia ad ſua tribunalia trahentes in excommunicationem Bullæ cœnæ incidunt.
- 2 Libertas Eccleſiaſtica, quibus præcipuè modis ſolet of- fendi.
- 3 Excommunicatio decima quinta Bullæ cœnæ quas perſo- nas ſtatuta facientes contra libertatem Eccleſiaſti- cam completatur.

4 Excommunicatio decima quinta Bullæ cœnæ contra of- fendentes libertatem Eccleſiaſticam lata quam auſi qua ſit.

5 Poteſtas laica quibus in caſibus perſonas Eccleſiaſticas ad ſua tribunalia licite trahere poſſit.

6 Index, aut Miniſter iuſtiæ amicabilem perſonam Ec- cleſiaſticam ad ſuum tribunal trahēs, in excommuni- cationem Bullæ cœnæ non incidit.

7 [Perſonarum Eccleſiaſticarum] nomine quinam intelli- gantur.

8 Statuta contra Eccleſiaſticam libertatem facientes in iure Canonico excommunicantur.

9 [Libertatis Eccleſiaſticæ] appellatione quid proprie intelli- gatur.

10 Statuto contra Eccleſiæ libertatem iam factō, aut conſue- tudine videntes, in Bullam cœnæ incidunt.

EXcommunicatio Decima quinta fertur in hæc ver- ba:

1 Quine ex eorū prætenſo officio, vel ad inſtantiā partis, aut aliorum quorumcunque, perſonas Eccleſiaſticas, Capitu- la, Conuentus, Collegia Eccleſiarum quarumcunque cor- ram ſe ad ſuum tribunal, audientiam, Cancellariam, Conſi- lium, vel Parlamentum, præter iuris Canonici diſpoſiti- onem, trahunt, vel trahi faciunt, vel procurant, directè vel indirectè, quouis quaſito colore; Necnon qui Statuta, Or- dinationes, Conſtitutiones, Pragmaticas, ſeu quouis alia Decreta in genere, vel in ſpecie, ex quouis cauſa, & quouis quaſito colore, ac etiam prætextu cuiusvis conſuetudinis, aut Priuilegij, vel alijs quomodolibet fecerint, ordinave- rint, & publicauerint, vel factis, & ordinatis vti faciant, vnde libertas Eccleſiaſtica tollitur, ſeu in aliquo læditur, vel deprimitur; aut alijs quouis modo reſtringitur, ſeu ſi- ſis & dictæ Sedis, ac quarumcunque Eccleſiarum iuri- bus quomodolibet directè, vel indirectè, tacite, vel expreſ- ſe præiudicatur.

2 Canonis huius materia eſt duplex Sacriligium, / *Primo* quo offenditur libertas Eccleſiaſtica quantum ad immu- nitatem fori, quod in prima parte Canonis conuenitur; *Alterum* quo eadem offenditur in quouis alia te per ſta- tuta, quod in vltima parte eiſdem Canonis comprehen- ditur. Perſonæ contentæ in ordine ad priorem materiam ſunt iſtæ; *Primo*, Qui trahunt. *Secundo*, Qui trahi faciunt. *Tertio*, Qui trahi procurant directè, vel indirectè perſo- nas Eccleſiaſticas, Capitula, Conuentus & Collegia ad ſua tribunalia, audientiam, Cancellariam, Conſilium, & Pa- lamentum, ſub quibus vocibus comprehenduntur etiam quæ- cunque alia tribunalia, Modi trahendi, qui hic prohiben- tur, ſunt duo, *Primus* ex officio. *Secundus*, ad partis, aut aliorum inſtantiā, & vt erque modus ſolū prohibetur in illis caſibus, in quibus eſt contra iuris Canonici diſpoſi- tionem.

3 Perſonæ verò, quæ hic continentur in ordine ad poſte- riorem materiam, ſunt iſtæ; *Primo* Qui faciunt. *Secundo*, Qui ordinant. *Tertio*, Qui publicant Statuta, Ordinati- ones, Conſtitutiones, Pragmaticas, & alia quouis Decreta in genere, vel in ſpecie, quibus libertas Eccleſiaſtica tolli- tur, aut in aliquo læditur, vel deprimitur, aut reſtringitur. Item quibus præiudicatur iuribus quarumcunque Eccleſiarum & hoc directè, vel indirectè. *Quarto*, Qui huiusmodi Sta- tutis & Decretis factis, & ordinatis contra prædictam li- bertatem Eccleſiæ vtuntur.

4 Quoad Canonis huius antiquitatem, prima eius pars addita videtur Bullæ cœnæ tempore Iulij Pape II. vel Leo- nis X. ſi quidem reperitur Caiet. in Summa, vbi ex- communicatio capitul. 29. apud antiquiores vero aucto- res non habetur; *Secunda* vero pars poſtea adiecta eſt Bullæ.

Bulle cœne tempore Iulij Papæ III. ut habetur apud Martin. Ledesmi. 2. 4. quæst. 26. art. 1. pag. 357. col. 1. Qui Canon, ut recte notant Caiet. ubi supra, & Nau. in Manual. cap. 27. num. 69. vers. Quinta, in fine, quamuis editus esse videatur contra Dominos, & Magistratus seculares, qui seipso constituant iudices personarum Ecclesiasticarum, vere tamen ligat personas etiam Ecclesiasticas, quæ præteritis dispositionem hæc faciunt, scilicet auctoritate laica, ut quando sunt gubernatores ciuitatum &c. Cuius Canonis ratio est: quia in multis locis Pœlati Ecclesiastici instituuntur a Regibus, & Principibus ad causas huiusmodi, ut quando instituuntur Proreges, aut gubernatores regni, aut Prouinciæ, unde tales etiam sub hoc Canone continentur.

5 Per illa verba. *Præter iuris Canonici dispositionem* quæ ut notat Nau. in Man. ca. 27. num. 70. vers. Tertia non addita sunt, excluduntur ab hac censura, qui laici potestate personas Ecclesiasticas in casibus a iure permissis ad sua tribunalia trahunt. Casus autem in iure permissi sunt isti: *Primus est*, in causa feudis, ut colligitur ex cap. ceterum, de iudic. *Secundus est*. Quando persona Ecclesiastica est incorrigibilis, cap. Nec huius, dist. 22. quod tamen intelligi debet solum, vel quando traditur brachio seculari: vel quando non potest vlllo modo per Ecclesiasticam potestatem cohiberi, accepta tamen prius licentia ab Ecclesiastico superiore cuius est iudicare, an incorrigibilis, necne sit. *Tertius est*, in causa reconnectionis, de qua habetur in cap. Accusatores, versic. Cuius in agendo, & ibi gloss. in verbo, Iudicem. 3. quæst. 8. & c. Prudentiam, de mutuis petitionibus. *Quartus est*, Quando vel laico delegatur per Summum Pontificem, arg. cap. Illud, 10. q. 3. vel quando Clericus secundum iura perdit priuilegium Clericale.

6 Illa autem verba. *Trahi faciunt, aut procurant*, coniungi debent cum illis primis verbis Canonis, *ex eorum præteritis officio*, unde solum comprehendunt eos, qui auctoritative faciunt trahi, aut trahunt, aut procurant trahi, adeo, ut ipsamet pars quæ hoc procurat, non incideret in hanc censuram: Immo etiam nec ipsimet iudices, nec Ministri iustitiæ si amabilius partes inducerent, ut iudicio laico se submittant, penam huius Canonis incurrerent, cum hoc nullo modo sit *trahere*, ut verba ipsa sonare videntur. Quamuis cum hoc in præiudicium Ecclesiasticæ libertatis redundare videatur, cui præiudicare pars, seu persona particularis non debet, huiusmodi iudicio laico sine superioris consensu se submittere, aut non potest, aut non debet, aliis meritò puniendus est.

7 Nomen autem *Personarum Ecclesiasticarum* intelliguntur hoc loco illæ omnes, quæ ratione Ecclesiæ priuilegio fori gaudent, ut sunt Clerici, Religiosi, & reliquæ: Quod fori priuilegium, cum non fauorem priuatum huius, aut illius respiciat, sed fauorem communem totius ordinis Ecclesiastici, nullus priuilegio fori cadere poterit, & cedendo penas incurrat capitis, Inolita, 11. q. 1. ubi actor trahens reum ad iudicem non suum, perdit causam & excommunicatus est, & penas capitul. Placuit, 2. ead. causa & quæst. ubi reus trahens actorem ad iudicem non suum, pro conuicto habetur. Quod si Clericus coram iudice seculari sponte se purgare velit, hoc casu iudex talem purgationem admittendo, penam huius Canonis non incurrit: Cum hic solum excommunicetur ij, qui personas Ecclesiasticas ad sua tribunalia per vim, & coactionem trahunt, & quæ coactione omnino iudices seculares abstinere debent.

8 Circa secundam huius Canonis partem sciendum est, haberi in iure excommunicationem aliam contra facientes statuta contra Ecclesiasticam libertatem, ut in ca. Nouerit, & in cap. Grauem, de sent. excommu. de qua re Panor. & Innoc. ibi, & S. Anton. 3. part. tit. 25. c. 17. Angelica, verbo, excommunicatio, 7. casu 12. Syluest. verbo, excommunicatio, 9. num. 31. excommunicatio 10. Tabiena, verbo, excommunicatio, 5. casu 20. & Caiet. verbo excommunicatio, cap. 3. 1. & alij. Illa vero iuris excommunicatio non est Papæ reservata in Bulla cœne, ut falso docet Tabiena, ubi supra, & Nauarr. in Man. capitul. 27. numer. 120. in fine. Quia multæ personæ continentur in d. c. No-

uerit, quæ tamen in hoc Canone Bullæ cœne non comprehenduntur, ut constat, unde solum reservata est excommunicatio illa quoad personas hic expressas, & mirum est, Tabienam in d. causa 20. in princip. dixisse eadem cap. Nouerit, ex Processu Curie esse Papalem, cum tamen in verbo, excommunicatio, 6. ubi refert casus Bullæ cœne, nullam d. capituli Nouerit, aut huius materie mentionem faciat.

9 Nomen autem *libertatis Ecclesiasticæ* intelligitur in hoc Canone, sicut in dicto cap. Nouerit. *Primo*, illa libertas, quæ tota vniuersalis Ecclesia gaudet, ex Innoc. & Panor. in c. Nouerit, num. 2. de sent. excommu. S. Anton. 3. part. tit. 25. c. 17. Angelica, verbo, excommunicatio, 7. casu 12. num. 1. Syluest. verbo excommunicatio, 9. num. 31. excommunicatio 10. vers. Primo, Tabiena, verbo excomm. 5. casu 20. §. 1. Caiet. verbo excommunicatio, cap. 3. 1. vers. Quinto Nota, & Nau. in Man. capitul. 27. num. 119. vers. Quinta, & Bart. in Authent. Cassa. C. de sacrosanct. Eccles. Quæ libertas consistit in omnibus priuilegijs spiritualibus concessis a Deo, vel a Papa, & in Priuilegijs concessis ab Imperatoribus, ut præfati auctores tradunt, & etiam in Priuilegijs temporalibus a Papa, vel Imperatore concessis.

Hæc autem priuilegia sunt ex S. Anton. & Tabiena, cit. Quod Decima, & primitiæ ad Clericos spectent, caput. Reuertimini, 16. q. 1. Quod Ecclesia sola res Ecclesiasticas administrat, cap. Si Imperator, dist. 96. Item quod Ecclesia de spiritualibus sit condere, & iudicare potest c. Denique, cap. Cum in ad verum, dist. 96. & c. Bene quidem, ead. dist. te multa alia similia priuilegia, quæ concessa sunt Ecclesiæ a Deo.

A Papa etiam concessa sunt priuilegia Clericis, ut qui iniicit manus violentas in Clericos, sit excommunicatus, 17. q. 4. si quis suadente diabolo, Quod coram seculari iudice nequeant conueniri, c. Si diligenti, de foro compe. & ca. 2. de foro compe. lib. 6. & cap. vniuersi, de Cler. coniug. in 6. Item, quod in legatis ad pias causas duo testes sufficiant, c. Relatum, de test. & multa alia priuilegia, quæ in iure Canonico habentur.

Sic etiam ab Imperatoribus multa priuilegia concessa sunt, quæ sunt sparsa in iure civili, ut v. g. Quod nullius iudicet personas Ecclesiasticas, vel Clericos nisi sui prælati; Item, quod quilibet liberè donare potest Ecclesiæ, vel Ecclesiasticis personis, l. 1. & l. Illud, & l. fin. C. de Sacrosanct. Eccles. Item, quod Statuta contra libertatem Ecclesiasticam sint nulla, l. Cassa, C. de Sacrosanct. Eccles. & similia: Unde, qui Statuta faciunt contra huiusmodi priuilegia concessa Ecclesiæ vniuersali a Deo, vel a Papa, vel ab Imperatoribus, huius Canonis censurâ incurrunt. Unde Bar. in d. l. Cassa, & Panor. in d. c. Nouerit, numer. 2. & Bald. in Margarita sua, in verbo, Ecclesia, quæ habetur in indice Innocent. super Decretal. ponunt hanc Regulam: Quod ubicunque per Statutum Clerici efficiuntur timidiore, & laici audaciores ad nocendum, tunc dicuntur contra Ecclesiasticam libertatem facta. Exemplum est: Statutum laicorum, Quod quicumque interfecerit laicum, graviter puniatur, interficiens vero Clericum puniatur puta in decem aureis, vel in alia minori pena. Felinus, in d. c. Nouerit, ait, contra libertatem Ecclesiæ esse omnia illa Statuta, quibus Ecclesiasticis personis aliquid prohibetur, quod nec Divino, nec humano iure illis prohibitum est; Addi potest etiam, aut quibus aliquid iniungitur Clerico quod neutro prædictorum iurium præceptum est. Caiet. autem in d. ca. 31. versic. Quinto Nota, ait, libertatem Ecclesiæ importare totum id in quo Ecclesia non subijcitur, aut arctatur, siue illud spectet ad esse Naturale, vel spirituale, siue ad operari, aut recipere, siue ad quodcunque aliud, siue Ecclesia de iure communi ad illud non sit arctata, siue ex priuilegio a Deo, vel Papa, vel Imperatore concessa, ab eo libera sit. Et denique ex hoc Canone Bullæ cœne expressè habetur, contra Ecclesiæ libertatem esse illud oẽ, quo libertas eius aut tollitur, aut minuitur, aut in aliquo ledit, deprimi, at quouis modo restringitur. *Secundo*, Cui in hoc Canone non solum mœtio sit de libertate ecclesiastica simpliciter, seu de libertate vniuersalis Ecclesiæ, (prout intelligitur quilibet

tas in d.c. Nouerit, vt auctores citati tradunt) ſed etiam mentio facta ſit de quibuscunque iuribus, & priuilegijs quauicunque Eccleſiarum, inde conſequentes eſt, in cenſuram huius Canonis incidere, non ſolum qui libertatem Eccleſiæ vniuerſalis violat, ſed etiam qui libertatem cuiuſcunque Eccleſiæ particularis violauerit; ynde, qui aliquid ſtatuit contra priuilegium proprium alicuius Collegij (puta Protonotariorum) aut alicuius Religionis, puta Monachorum, aut alicuius Eccleſiæ, puta Mediolanenſis, quamuis non incurrit cenſuram cap. Nouerit, de ſententia, excommunicat. hanc tamen Bullæ cenſuram incurrit; Sæpè autem ſermo eſt de illis, qui hanc Eccleſiæ libertatem aliquo ſtatuto violant.

- 10 Illud demum circa hunc Canonem obſeruandum eſt, Quod *ſi Statuta contra Eccleſiæ libertatem facta, & ordinata ſint ad ſuſcipiendum ad aliquem ſuum vſum; vnde qui ex vi alicuius Statuti, vel contra Eccleſiæ libertatem agunt, vel ſe contra eandem defendunt, vel etiam ſecundum huiusmodi Statuta iudicant, in huius Canonis cenſuram incidunt; ſicut etiam qui ſeruati faciunt prædicta Statuta eadem excommunicationem incurrunt. Quibus addo, quod cum hic non ſolum Statutorum, ſed etiam Conſuetudinis mentio facta ſit, ſi quis contra Eccleſiæ libertatem induceret Conſuetudinem, aut etiam Conſuetudine vteretur, non ſolum in d.c. Nouerit, ſed etiam in huius Canonis excommunicationem incideret, vt manifeſtè ſatis ex ipſius Bullæ verbis colligitur; & de hoc Canone hæc dicta ſufficiant, plura enim in ſuis locis de libertate Eccleſiaſtica dicemus, maxime cum ad d. cap. Nouerit, de ſententia, excomm. expoſitionem peruenitum fuerit.*

De Impedientibus Prælatos ne iurisdictione ſua Eccleſiaſtica vtantur. Cap. XX.

SUMMARIUM.

- 1 Impedientes Prælatos, ne iurisdictionem ſuam Eccleſiaſticam exerceant, in excommunicationem Bullæ cenſuræ incidunt.
- 2 Excommunicatio decima ſexta Bullæ cenſuræ, contra quas perſonas lata ſit.
- 3 Excommunicatio decima ſexta Bullæ cenſuræ, quando primum in Bulla poſita fuerit.
- 4 Potestatem ordinariam Episcoporum impediens in Bullam cenſuræ incidit.
- 5 Episcopum quo caſu coram tribunali laico conuenire liceat.

EXcommunicatio Decima ſexta fertur in hæc verba: Necnon qui Archiepiscopos, Episcopos aliosque ſuperiores, & inferiores Prælatos, & omnes alios quoscunque iudices Eccleſiaſticos ordinarios quomodolibet impediunt quominus ſua iurisdictione Eccleſiaſtica contra quoscunque vtantur, ſecundum quod Canones, & Sacra Conſtitutiones Eccleſiaſticae, & Decreta Conciliorum generalium, & præſertim Tridentini, ſtatuant, ac etiam eos, qui poſt ipſorum Ordinariorum, vel etiam ab eis delegatorum quoruncunque ſententias, & decreta, aut alias fori Eccleſiaſtici iudicium eludentes, ad Cancellarias, & alias Curias ſeculares recurrunt, & ab illis prohibitiones, & mandata, etiã pœnalia ordinarijs, aut Delegatis prædictis decerni, & contra illos exequi procurant; Eos quoque qui hæc decernunt, & exequuntur, ſeu dant auxilium, conſilium, patrocinium, & fauorem in eiſdem.

- 2 Canonis huius materia eſt Sacrilegium, quo impeditur iurisdictione Eccleſiaſtica Prælatorum, aut cõtra eorum ſententias recurritur, ad Curias, & Magiſtratus ſeculares

pro impetrandis prohibitionibus, & Mandatis contra eosdem Prælatos. Per quæ principales ſunt illæ; Primo, Impedientes Archiepiscopos, Episcopos, & alios Prælatos, & Eccleſiaſticos iudices ordinarios, ne iurisdictione ſua Eccleſiaſtica contra quoscunque vtantur. Secundo, Recurrerentes ad Curias ſeculares, vel aliàs eludentes ſententias iudicum Eccleſiaſticorum tam Ordinariorum, quam Delegatorum, Tertio, Procurantes à Curijs ſecularibus prohibitiones, aut mandata etiam pœnalia contra ſententias Ordinariorum, aut Delegatorum, Quarto, Decernentes huiusmodi prohibitiones, aut mandata, Quinto, eadem mandata exequentes, Perſonæ acceſſorie ſunt; Primo, dantes auxilium; Secundo, dantes conſilium; Tertio, dantes patrocinium; Quarto, dantes fauorem in prædictis.

Quod Canonis huius antiquitatem, vt docet Nau. in Manu. cap. 27. num. 70. verſi. Quarta, omnino recenter poſita eſt in Bulla cenſuræ tempore Gregorij XIII. Cuius prima pars in fauorem iurisdictionis ordinariæ adita eſt, pars verò poſterior tam ordinariæ, quàm delegatæ fauor, ſicut etiam Concilium Tridentinum Seſſ. 25. de reſorm. cap. 20. vbi de hac materia tractat.

4 Circa huius Canonis intelligentiam hæc duo annotanda ſunt;

Primum eſt, Quod cum in Concilio Tridentino varijs in locis concedatur Ordinario poteſtas procedendi tanquam Delegato Apoſtolico, vbi etiam in aliquibus poteſtas illa delegata, Ordinario ex iure antiquo tanquam ordinaria competeat; ideo mihi valde probabile eſt poteſtatem hæc, prioris huius Canonis partis protectione grauari, Per hoc enim quod Concilium cõcedit, vt tanquam delegatus Apoſtolicus procedat, poteſtas illorum ordinaria non tollitur, ſed potius confirmatur, & corroboratur, vt ſic euidentius omne impedimentum, quo minus iurisdictione ſua ordinaria vtantur, auferatur.

Secundum eſt, Quod ſi aliquibus in locis Episcoporum ipſi ad tribunaia ſecularia pro ſententiarum ſuarum, aut decretorum confirmatione recurrant, tunc quidem etiam partes contra eosdem Episcopos ad eadem tribunaia recurrant pro decretis illis tollendis, aut infirmandis, in huius Canonis cenſuram non incurrunt; quia tunc non pars eſt, quæ iurisdictionem Episcoporum impedit, ſed ipſemet Episcopos, à quo pars ad tribunal ſeculare deducta, coram illo ſe legitime defendit; Cum etiam ex cõmuni DD. ſententia, à quouis etiam tyranno iuſtitiam accipere liceat, & hoc maxime, cum Episcopos ipſe ad illud tribunal partem vocauerit, tunc enim abſque dubio Episcopum ipſum coram eodem tribunali parti reconuenire licebit, argum. c. Prudentiam, de mutuis petit. & c. Accuſatores, §. cuius in agendo, 3. q. 8.

ADDITIO.

Adde. Hanc clauſulam nuper auctam fuiſſe quibuſdã verbis per Modernum Põtiſicem Paulum V. & ſunt illæ; Hac de cauſa directe, vel indirecte carcerando, vel moleſtando eorum agentes, procuratores, vel familiares; nec non conſanguineos, & affines.

Quorum quidem verborum effectus per ſe multiplices eſſe apparet; eos igitur attendant quicunque illis affici poſſent.

De usurpatione iurisdictionis Sedis Apostol. & aliarum Ecclesiarum, & fructuum sequestratione. Cap. XXI.

S V M M A R I V M.

- 1 Iurisdictionem Ecclesiasticam usurpans, aut fructus Ecclesiasticos sequestrans, in Bullam cense incidit.
- 2 Excommunicationis decima septima materia quæ; & contra quas personas lata sit.
- 3 Excommunicatio decima septima, quando primum in Bulla cense posita sit.
- 4 Excommunicationem decima septima Bulla cense, ut quis incurrat, quæ requirantur.

Excommunicatio Decima septima fertur in hæc verba:

- 1 Quinque iurisdictiones, seu fructus, redditus, & proventus, ad nos, & Sedem Apostolicam, & quascunque Ecclesiasticas personas ratione Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum pertinentes, usurpant, vel etiam quavis occasione vel causa, sine Romani Pontificis, vel aliorum ad id legitimam facultatem habentium expressa licentia sequestrant.
- 2 Canonis huius materia, ut notat Caietan. in Summa, verbo excommunicatio, ca. 27. est sacrilegium, quo Sedes Apostolica, & aliæ personæ Ecclesiasticæ offenduntur usurpatione iurisdictionem, fructuum, proventuum, & similitum, ad eas, ratione beneficiorum Ecclesiasticorum pertinentes, & eorundem sequestratione. Personæ principales sunt, Primo, usurpantes; Secundo, sequestrantes.
- 3 Quoad Canonis huius antiquitatem quantum apud auctores legere potui, primo omnium posita est hæc Clausula in Bulla cense tempore Iulij Papæ II. vel Leonis X. cum huius mentio non habeatur in Bulla cense Martini V. apud S. Anton. par. 3. tit. 25. cap. 73. eius tamen mentionem faciunt Syluest. verbo, excommunicatio, 7. nu. 73. in excommunicatione 28. & Caiet. vbi supra, cap. 27. & in Bulla Iulij Papæ III. apud Mart. Ledesin. 2. 4. q. 26. art. 1. pag. 356. col. 4. expressa eius mentio habetur, & in Bulla Pauli IV. apud Sotum, 4. dist. 22. q. 2. art. 3. post Conclus. 5. vers. vnde decima, & in Bulla Gregorij XIII. apud Nauarr. in Man. cap. 27. num. 69. de qua etiam materia habetur lata alia excommunicatio in Concilio Trident. Sess. 22. de reform. cap. 11. Quo Canone, ut rectè Nauarr. vbi supra notat, in demnitate fructuum Ecclesiasticorum prouium est.
- 4 Ad hanc autem censuram incurrendam, Caiet. vbi supra, & Nauarr. in Man. c. 27. num. 70. vers. Sexta. & Sebastianus Medices in Summa peccat. capital. tit. 9. quæst. 78. num. 18. & num. 83. docent quinque conditiones requiri; Prima est, ex parte rei acceptæ, scilicet quod sit Ecclesia, puta quod sit iurisdicção, fructus, proventus, redditus Ecclesiæ, non autem res profane, etiam si ad personas Ecclesiasticas pertineant; quæ conditio euidenter habetur in textu Canonis. Secunda est, Quod res ista Ecclesiæ usurpentur, aut sequestrantur non qualitercunque, sed ut res, proventus, seu redditus Ecclesiæ; Quam conditionem inde colligit, & probat Caietan. quia Canon iste non est factus contra fures, & latrones, qui res ecclesiæ furantur ut quoddam res, & non ea ratione, qua sunt fructus, & redditus Ecclesiæ, sed factus est contra Dominos temporales, qui bona Ecclesiæ usurpant, aut sequestrant, aut Ecclesias illis spoliunt, & in proprium usum convertunt. Quam conditionem etiam Nau. admittat, mihi tamen suspecta & dubia videtur, quia non videtur necessarium, ut quis intendat usurpare bona Ecclesiæ; quatenus bona sunt Ecclesiæ, cum paucissimi Domini temporales sint, qui hac intentione bona Ecclesiæ usurpant, unde satis esse crederet ad hanc censuram incurrendam, ut quis sciens ea bona esse Ecclesiæ, ea nihilominus usurpet. Tertia est, ut huiusmodi res pertineat ad personam Ecclesiasticam obuiuentem illud bene-

ficiū; unde infert usurpantem bona Ecclesiarum vacantium, in hanc censuram non incidere, eo quod bona illa tunc temporis ad nullam personam pertineant, sed solum ad Ecclesiam. Hanc autem conditionem Nau. vbi supra refellit, & rectè; tum quia etiam bona Ecclesiarum vacantium pertinent ad Ecclesiam, seu ad successorem; tum, quia maius est periculum usurpandi eiusmodi bona tempore vacationis, quam tempore vitæ ipsius Beneficiarii, unde aperiretur via mille fraudibus, si tempore vacationis sine pena bona illa usurpare liceret. Quarta est, ut huiusmodi usurpatio fiat sine licentia Papæ; Quæ conditio vera fuit tempore Caietani, nunc autem Canon iste aliquantulum mutatus est, unde satis erit licentia Papæ, vel aliorum ad id legitimam facultatem habentium. Quinta est, Quod ista fiant quasi auctoritative, & potestate usurpata, quo modo solent Domini bona Ecclesiæ usurpare, vel sequestrare; & satis conformis est verbis & sensui Bullæ; Quæ latrones, & milites, qui eos capiunt, non excommunicantur, ex Nauarro, & Sebastiano Medice locis allatis.

De imponentibus Decimas, collectas, & alia onera personis Ecclesiasticis. Cap. XXII.

S V M M A R I V M.

- 1 Collectas, decimas, & alia onera personis Ecclesiasticis, eorumque bonis, absque Summi Pontificis licentia imponens excommunicationem Bulla cense incurrit.
- 2 Excommunicatio decima octaua Bullæ cense, quas personas, tam principales, quam accessorias continet.
- 3 Excommunicatio decima octaua, quo tempore in Bulla poni ceperit.
- 4 Collecta qua ex causa imponantur.
- 5 Personæ Ecclesiasticæ tum in seipsis, tum in bonis suis, a tributis, & vectigalibus persoluentis immunes sunt.
- 6 Sacerdotes, & Clerici noni testamenti, a tributis, & alijs oneribus, quare eximi debeant.
- 7 Clerici, & personæ Ecclesiasticæ, cessant esse de corpore Reipub. civilis.
- 8 Clericis, exemptionem a soluendis tributis, tum Imperatores Catholici, tum Summi Pontifices concesserunt.
- 9 Clericorum bona Ecclesiastica, & patrimonialia, a tributis persoluentis eximuntur.
- 10 Tributa ab Ecclesiasticis personis sponte soluentibus recipientes, an, & quando excommunicationem Bullæ cense incurrant.
- 11 Bullæ cense, quos iuris antiqui Canones circa immunitatem personarum Ecclesiasticarum inuouit.

Excommunicatio Decima octaua fertur in hæc verba:

- 1 Quinque collectas, decimas, talleas, prestantias, & alia onera Clericis, Prelatis, & alijs personis Ecclesiasticis, ac eorum, & Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum bonis illorumque fructibus, redditibus, & proventibus huiusmodi absque simili Romani Pontificis speciali, & expressa licentia, imponunt, & diuersis etiam exquisitis modis exigunt, aut sibi imposita, etiam a sponte dantibus, & concedentibus recipiunt. Necnon qui per se, vel alios directè, vel indirectè praestare faciunt, exequi, vel procurare, aut in eisdem auxilium, Consilium, vel fauorem prestare non verentur, cuiuscunque sint praecminentia, Dignitatis, ordinis, conditionis, aut status, etiam si Imperiali, aut Regali praesulgeant dignitate, seu Principi-

pes, Duces, Comites, Barones, & alij potentatus, quicunque etiam Regnis, Prouincijs, Ciuitatibus, & Terris quomodo Præsidentes, & Consiliarij, & Senatores, aut quauis etiam Pontificali dignitate insigniti. Innouantes decreta super his per Sacros Canones tam in Lateranensi nouissimè celebrato, quam alijs Concilijs generalibus edita, etiam cum censuris & pœnis in eis contentis.

2. Canonis istius materia, vt colligi potest ex Caiet. verbo, excommunicatio, cap. 49. est Sacrilegium, quo offenditur Ecclesiastica libertas impositione onerum, a quibus tam personæ Clericorum, quam eorum bona sunt immunita. Personæ principales sunt. Primo, Imponentes decimas, collectas, talleas, præstantias, & alia onera similia. Secundo, exigentes. Tertiò, recipientes etiam a sponte dantibus & soluentibus. Personæ accessoriae sunt, Primo Qui prædicta facere; Secundo, Qui prædicta exequi; Tertiò Qui prædicta procurare; Quarto, Qui in eisdem auxilium; Quintò, Qui consilium; Sextò, Qui fauorem præstare in prædictis non verentur, & hoc vel per se, vel per alios, directè, vel indirectè; & hi omnes cuiuscunque dignitatis, ordinis & conditionis fuerint. Personæ & res, quibus hæc onera imponi prohibentur, sunt, Primo, Clerici; Secundo, Prælati; Tertiò, aliæ personæ Ecclesiasticæ; Quarto, Bona earundem personarum; Quintò, Bona Ecclesiarum; Sextò, Bona Monasteriorum; Septimò, Bona aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum; Octauò, Fructus; Nono, Redditus; Decimò, Prouentus eorundem.

3. Quoad antiquitatem huius Canonis, primo omnium reperitur hæc Clausula Bullæ cœne inserta tempore Iulij Papæ III. vt habetur in Bulla cœne eiusdem apud Martin. Ledesm. 2. 4. q. 26. artic. 1. pag. 356. col. 4. & in Bullis Pauli III. apud Sotum 4. d. 22. q. 2. art. 3. post Conclus. 5. vers. Vndecima, & Gregorij XIII. apud Nau. in Man. capit. 27. num. 69. In Bullis autem Iulij II. aut Leonis X. posita non fuit, vt patet ex Caiet. verbo, excom. c. 40.

4. Huius autem Constitutionis radix & fundamentum est: Quod cum in omni Repub. ad subleuandas communes necessitates necessaria sint aliqua onera tam realia, quam personalia, in quorum distributione seruanda est ratio iustitiæ tam commutatiuæ, quam distributiue; Commutatiuæ quidem, vt non nisi ex causa vrgenti imponantur; Distributiue verò, vt inter ciues pro vniuersi cuiusque viribus, & facultate distribuuntur; admodum rationale, & etiam valdè conforme iuri Naturali, & Diuino fuit, vt ab huiusmodi oneribus personæ Ecclesiasticæ, tam in seipsis, quam in bonis suis immunes essent, vt eleganter ostendit Sotus, 4. d. 25. q. 2. art. 2. In seipsis quidem. Quia sicut iure Diuino Ecclesiæ ministri sunt constituti, ita etiam eidem iuri conforme est, vt iudicibus secularibus non sint subiecti, cum exinde maximum illis impedimentum obiceretur, ne idoneè ministerijs Ecclesiasticis vacare possent; Nemo enim duobus Dominis seruire potest; In bonis autem, Quia cum tributa, & vectigalia Regibus ad suam ipsorum, & Reipub. sustentationem pro laboribus & necessitatibus suis in Reipub. administratione, & conseruatione exoluantur, & Clerici non minores operas, & labores rei Ecclesiasticæ impendant, æquum planè, & iuri Naturali, ac Diuino consonum fuit, vt à solutione tributorum Clerici exempti essent. Hinc Ioseph, vt Genes. 47. legitur, quamuis totam terram Aegypti Pharaoni subiecisset, & pro alimonijs, & frugibus populo administratis, quintam partem bonorum Regi persoluendam esse statuerit; terram nihilominus Sacerdotum ab huiusmodi conditione, & exactione liberam esse voluit, quod idem in c. Tributum, 23. q. 8. habetur. Quibus sanè consequens est, & equitati naturali multo conformius, vt legis Euangelicæ Sacerdotes ab iisdem oneribus eximantur, tum ob Sacerdoti noue legis dignitatem; tum etiam, quia Sacerdotes nostri in cultu Diuino magis occupati sunt, & in procuranda salute spiritali populorum diligentiores esse solent; Tum denique quia Ecclesiasticæ personæ cessant esse de corpore Reipub. ciuili. Vnde communiuiter vorum, & suffragium in Consilijs, & Parlamentijs secularibus non habent, neque de honoribus, & dignitatibus, aut officijs ciuilibus Regni,

aut Reipub. participare solent, sed aliam quandam Rempub. sacram, & quasi Diuinam efficiunt, vt propterea Sotus Domini appellantur, cap. Cleros, d. 21.

8. Quibus addo, quod licet iuri Naturali, & Diuino conforme esset, sic eximi Sacerdotes, hanc tamen exemptionem iure diuino non habent, sed solum iure humano; quod quidem exemptionem primò illis Imperatores Catholici concesserunt, vt constat C. de sacrosanct. Ecclesijs, l. Sancimus, 2. & ex multis alijs incis ciuilibus Canonibus, quorum mentio habetur 16. q. 1. c. Generaliter, & 23. q. 8. c. In quolibet, & c. Secundum Canonicam, & cap. Sanctum. Quas postea Clericorum exemptiones Summi Pontifices suis decretis non solum confirmare, & stabilire, sed etiam augere cœperunt, vt habetur in c. Non minus, & c. aduersus, de immunit. Eccles. & cap. Quamquam, de censib. libro 6. & c. 1. de immunit. Eccles. lib. 6. & Clem. Præfati, de censib. Quod si in d. c. Quamquam, dicatur personas Ecclesiasticas cum suis bonis, iure Diuino Exemptas esse, id intelligendum est ad modum expositum, scilicet, quod hæc exemptio sit iuri Diuino conformis, vt Sotus in 4. d. 25. q. 2. art. 2. Conclus. 6. annotauit. Et quamuis in hac Clausula Bullæ cœne non sit expressa mentio nisi Decimarum, collectarum, &c. sub eadem tamen continentur etiam pedagia, gabella portariorum, &c. Nam & hæc, & similia sub illo verbo generali (Et alia onera) continentur.

9. Hæc etiam Bullæ cœne Clausula protegitur non solum bona Ecclesiarum, & beneficiorum; sed etiam bona patrimonialia Clericorum; Id quod meo iudicio satis clarè in verbis Bullæ exprimitur, vbi dicitur, Imponentes decimas &c. personis Ecclesiasticis, ac eorum, &c. Ecclesiasticis bonis, vbi dictio illa Eorum contra distinguitur, contra aliteram dictionem sequentem, Ecclesiarum, & ideo non nisi de bonis patrimonialibus, & proprijs Clericorum, & alijs, quæ ad Ecclesias non pertinent, intelligi potest; maxime, cum hoc ipsum in iure Canonico prius statutum fuerit, vt patet ex cap. Quamquam, & ibi gloss. in verbo, Ipsarum, de censib. lib. 6. vbi bona etiam secularia Clericorum exempta sunt præter illa, quæ negotiationis causa deferunt ex gloss. in c. fin. in verbo suis facultatibus, de vita & honest. Cleric. Sebast. Medices, in Summa peccat. capital. titu. 9. q. 78. num. 85. & nu. 188. Nam res Clericorum eodem gaudent privilegio, quo res Ecclesiarum, arg. ca. Ecclesiarum seruos, 12. q. 2. & c. Similiter, & ibi gloss. in verbo, Ecclesiarum, 16. q. 1. & hoc ipsum expresse docent Pan. in par. 1. consil. consil. 3. incip. Casus super quo. citans ad hoc cap. 1. de immunit. Eccles. lib. 6. & d. c. Quamquam, de censib. lib. 6. & Clem. Præfati, tit. eod. & ibi gloss. in verbo, Non negotiandi, c. fin. de vita & honest. Cleric. & l. Placet, C. de sacros. Eccles. & l. 2. C. de Episcop. & Cleric. Ioan. de Lignano in d. Clem. Præfati, & Hostiens. in Summa, tit. de immunit. Eccles. 8. A quibus. ver. verè etiam personalia, & Patrimonialia, ff. de mun. & honorib. & in d. l. placet, C. de sacros. Eccles. Syluest. verb. excommunicatio 9. nu. 13. excommunicatio 5. vers. Secundo, Tab. verb. excommunicatio 5. casu 18. & Sot. 4. d. 25. q. 2. art. 2. Conclus. 6. infine, qui omnes auctores tradunt, Clericos, & personas Ecclesiasticas, tam quoad bona eorum, quam quoad Ecclesias, ab omnibus collectis, gabellis, exactionibus & similibus esse exemptas.

10. Quoad illa verba, aut imposita, etiam a sponte dantibus, & concedentibus recipiant sciendum est, Non omnes recipientes a sponte dantibus in hanc censuram incidere, sed ij solum, qui sic recipiunt, quando onera imposita sunt ipsis personis Ecclesiasticis, vt post alios Alphonsus Viualdus, in expositione Bullæ cœne, num. 117. annotauit. Ratio est: quia tunc ipsa datio spontanea verè fit, aut fieri præsumitur ratione oneris impositi ipsis Clericis. Vnde sequitur, quod si in impositione onerum expressum sit Clericos ad id non teneri, tunc si Clerici sponte soluant, recipientes ab eis in hunc Canonem non inciderent, prout colligi potest ex verbis Bullæ; loquens enim de sponte dantibus, ait: Sic imposita, etiam a sponte dantibus recipiant, vbi sensus illorum verborum. Sic imposita est, quod qui exigunt, aut recipiunt tributa sic imposita Clericis, hoc est, ita, vt Clericos in impositione comprehendant, excommunicati sint

tam imponentes Clericis talia tributa, quam ab eis exigentes, aut etiam ab eis sic imposita sponte solventibus recipientes, ut subtiliter Cardin. Tolertus in expositione Bullæ cenz. §. 3. dub. 5. & §. 9. in fine annotavit.

- 11 *Demum* hac Bullæ Clausula innouantur Canones editi in Concilio Lateranensi sub Alexandro Papa III. cap. 4. & cap. 19. & in Conc. Lateranensi sub Leone X. sess. 9. super immunitate personarum Ecclesiasticarum, cuius innovationis virtute duo illi Canones iuris ca. Non minus, & c. aduersus, de immunit. Eccles. pristinum suum robur, ac vires accipiunt.

De iudicibus secularibus, qui se in causis capitalibus Clericorum interponunt. Cap. XXIII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Iudices* seculares, & alij ministri, se interponentes in causis criminalibus Clericorum, excommunicationem Bullæ cenz. incurrunt.
- 2 *Excommunicatio* decima nona Bullæ cenz. quas personas, & actiones comprehendat.
- 3 *Excommunicatio* decima nona Bullæ cenz. quæ personas ecclesiasticas a violentia laicorum in causis criminalibus protegit, quando primum in Bulla cenz. ponitur.
- 4 *Iudices* seculares quibus in casibus Clericos pro crimine capitali licet capere possint.

Excommunicatio Decima nona fertur in hæc verba: *Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & quosunque Magistratus, & Iudices, Notarios, Scribas, Executores, subexecutores quomodolibet se interponentes in causis capitalibus, seu criminalibus, contra personas ecclesiasticas, illas processando, banniendo, capiendo, seu sententias contra illas proferendo, vel exequendo, sine speciali, specifica, & expressa huius Sanctæ Sedis Apostolicæ licentia, etiamsi talia committentes fuerint Consilij Senatores, Presidentes, Cancellarij, Vicecancellarij, aut alio quouis nomine nuncupati.*

2 *Canonis* huius materia est Sacrilegium, quo offenditur immunitas, & libertas Ecclesiastica in cognitione causarum capitalium, seu criminalium Clericorum. Personæ in hoc Canone contentæ sunt. Primò, quicumque Magistratus. Secundò, Iudices. Tertiò, Notarij. Quartò, Scribæ. Quintò, Executores. Sextò, Subexecutores. Septimò, Consilij. Octauò, Senatores. Nonò, Presidentes. Decimò, Cancellarij. Vodecimo, Vicecancellarij, facientes, & committentes aliquam ex infra scriptis actionibus. Prima actio est. Quomodolibet se interponere in causis capitalibus, seu criminalibus, contra personas Ecclesiasticas: ubi vox illa *Quomodolibet* intelligenda est, Iuridicè, vel auctoritatiuè. Secunda est, illas processare. Tertia est, illas bannire. Quarta est, illas capere. Quinta est, sententias contra illas personas proferre. Sexta est, exequi illas sententias: Et hæc omnia sine speciali licentia Sedis Apostolicæ, ut ex verbis ipsius Bullæ colligitur.

3 *Circa* hunc Canonem Nauar. in Manuali cap. 27. num. 71. obferuat, quod sicut Canon præcedens ad iurisdictionem Ecclesiasticam in causis civilibus tuendam ferebatur, ita præsens ad eandem iurisdictionem tuendam in criminalibus fertur. Qui Canon nec in Bullis cenz. Iulij III. apud Martin. Ledesim. 2. 4. quæst. 26. artic. 2. nec Pauli III. apud Sotum in 4. distict. 22. quæst. 2. art. 3. reperitur; unde primo omnium in Bullis Pij V. & Gregorij XIII. inuenitur; De qua materia etiam habetur constitutio Frederici Imperatoris, in tit. de Statutis, & Consuetud. §. Item sta-

tuius, immediatè post libros Feudorum, & refertur in Authentica, Statutus, C. de Episcopis, & Cler. & etiam in iure Canonico habentur multi Canones de hac re, & præcipuè, in c. Si diligenti, de foro compet.

4 *Solent* tamen Doctores excipere duos casus, in quibus iudices seculares, Clericos pro crimine capitali capere possunt, absque eo quod sententiam excommunicationis incurrant. Primus est, quandoquæque & quacunque ex causa Clericus fori privilegium perdidit. Secundus est, quando Clericus in fragranti delicto comprehenditur; tunc enim a Ministris iustitiæ secularis capi poterit non quidem, ut per eos causa cognoscatur, sed ut sic captus Ecclesiastico iudici præsentetur, & pro ratione delicti ab eodem puniatur, de qua re legi potest Alphonsus Vivaldus in expositione Bullæ cenz. num. 124.

De occupantibus bona, aut terras Ecclesiæ Romanæ, & supremam Iurisdictionem in illis usurpantibus. Cap. XXIV.

S V M M A R I V M.

- 1 *Occupantes* bona, aut terras Ecclesiæ Romanæ, aut Iurisdictionem supremam eius usurpantes, & consilium, auxilium, aut fauorem præstantes, in Bullam cenz. incurrunt.
- 2 *Excommunicatio* vigesima Bullæ cenz. contra quas personas feratur.
- 3 *Terras, & loca* Ecclesiæ Romanæ subiecta quænam sint.
- 4 *Excommunicationis* vigesimæ Bullæ quanta sit antiquitas.
- 5 *Iura* Ecclesiæ Romanæ, quænam in Bulla cenz. protegantur.

Excommunicatio Vigesima fertur in hæc verba: *Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui per se, seu alios directè, vel indirectè, sub quocunque titulo, vel colore, inuadere, destruere, occupare, detinere præsumpserint, in totum, vel in parte, Almam Urbem, Pharum, Patrimonium Beati Petri in Thufcia, Ducatum Spoletanum, Comitatum Venusinum, Sabinensem, Marchiam Anconitanam, Massam Trebarig, Romandiolæ, Campaniæ, & maritimas Prouincias illarumque terras, et loca ac Terras specialis commissionis Arulphorum, Cuiusque nostras Bononiam, Cesenam, Ariminum, Beneuentum, Perusium, Anagninem, Cuiusque Castellum, Tuderim, Ferrariam, Clomacum, & alias Cuitates, Terras, & loca, vel iura ad ipsam Romanam Ecclesiam pertinentia, distigque Romanæ Ecclesiæ mediatè, vel immediatè subiecta, necnon supremam Iurisdictionem in illis nobis, & eidem Romanæ Ecclesiæ competentem, de facto usurpare, perturbare, retinere, & vexare varijs modis præsumunt, necnon adherentes, fautores, & defensores eorum, seu illis auxilium, consilium, vel fauorem quomodolibet præstantes.*

2 *Canonis* huius materia est Sacrilegium, quo offenditur Sedes Apostolica in suis locis, & terris, & suprema iurisdictione in illis ex Caieta. in Summa, verb. excommunicatio, c. 17. & Sebast. Medice. in Summa peccat. capital. tit. 9. q. 78. num. 26. Personæ principales sunt istæ. Primò, Præsumptes inuadere per se, seu alios, directè, vel indirectè, in totum, vel in partem, terras Ecclesiæ Romanæ infra enumerandas. Secundò, Destruentes. Tertiò, Occupare præsumptes easdem. Quartò, Detinentes easdem. Quintò, de facto usurpantes easdem terras & loca. Sextò, Perturban-

turbantes. Septimò, Retinentes. Octauò, Præsumentes vexare dictas terras, loca, & supremam iurisdictionem temporalem in eisdem terris, quæ ad Romanum Pontificem mediatè, vel immediatè spectant. Personæ accessoriae sunt. Primò, Adhærentes. Secundò, Fautores. Tertio, Defensores. Quarto, dantes auxilium. Quintò, dantes consilium. Sextò, dantes quomodolibet fauorem circa aliquid prædictorum.

3 Terra verò, loca & ciuitates, quæ in hoc Canone protegentur, sunt istæ. Primò, Alma Vrbs. Secundò, Regnum Sicilia. Tertio, Insula Sardinia. Quarto, Insula Corsica. Quintò, Terra citrà Pharum. Sextò, Patrimonium Beati Petri in Thufcia. Septimò, Ducatus Spoletanus. Octauò, Comitatus Venusinus. Nonò, Comitatus Sabinensis. Decimò, Marchia, Anconitana. Vndecimò, Massa Trebaria. Duodecimo, Romandiola. Decimotertio, Campania. Decimo quarto, Maritimæ Prouinciæ, illarumque terræ, & loca. Decimo quinto, Terræ specialis Commissionis Arnulphorum. Decimo sexto, Bononia. Decimo septimo, Casena. Decimo octauo, Ariminum. Decimonono, Beneuentum. Vigesimo, Perusum. Vigesimo primo, Auenio. Vigesimo secundo, Ciuitas Castelli. Vigesimo tertio, Tudertum. Vigesimo quarto, Ferraria. Vigesimo quinto, Clomacum, quæ duæ hoc anno 1598. ad dominium Sedis Apostolicæ redierunt. Vigesimo sexto, Aliæ terræ, Ciuitates, & loca Romanæ Ecclesiæ mediatè, vel immediatè subiecta. Vigesimo septimo, iura eiusdem Ecclesiæ Romanæ. Vigesimo octauo, suprema iurisdicção Romanæ Ecclesiæ in prædictis Ciuitatibus terris, ac locis.

4 Continet autem hic Canon, vt ex verbis ipsis colligi potest, tres partes, Quarum prima est contra eos, qui terras, loca, & Ciuitates. Secunda contra eos, qui iura. Tertia est, contra eos, qui supremam iurisdictionem ad Romanam Ecclesiam pertinentem modis supradictis offendunt. Ex quibus duæ priores antiquissimæ sunt a temporibus saltem Martini V. vt in Bulla cænæ eiusdem habetur apud S. Anton. par. 3. tit. 25. c. 72. & Syluest. verbo, excommunicatio, 7. numero 75. excommunicatione trigesima. Tabiena verbo, excommunicatio, 6. §. Duodecimo, vers. Nonus. & harum etiam meminit Caiet. in verbo, excom. ca. 17. Tertia vero recens est in Bulla cænæ, nec videre potui antiquiorem auctorem Iulio Papa III. in cuius Bulla hæc etiam habetur, vt videre est apud Martin. Ledesm. 2. 4. q. 26. art. 3. pag. 357. col. 2.

5 Iura verò Romanæ Ecclesiæ hoc loco intelliguntur iura temporalia, non autem spiritualia; Nam spiritualibus sufficienter superius prouisum est. Similiter etiam suprema iurisdicção de temporali intelligitur. Et excommunicantur non solum qui inuadunt prædictas terras, vel iura, vel occupant supremam iurisdictionem, sed etiam qui per turbant, & hoc siue domestici sint ciues, & incolæ, siue externi; Solet autem huiusmodi inuasio, aut occupatio accidere in quibusdam capitalibus inimicitijs, (quantum attinet ad ciues domesticos) præsertim quando Ciuitates in duas partes sunt diuisæ, & vna intus, altera verò extra Ciuitatem degit, & illa pars, quæ foris manet armata manu irrumpit in Ciuitatem. Idem etiam contingere solet in Banitis, quando collecta aliqua magna manu, in loca, terras, & Ciuitates irruunt. Quibus addo perturbationem fieri posse non solum potentia, & armis, sed etiam fraude, & dolo, vnde probabile est etiam eos, qui dolo, & fraude per turbant, in hanc etiam censuram incidere. Et de secunda parte Bullæ cænæ hæcenus dictum sit.

TERTIA PARS BULLÆ.

De Duratione, & Absolutione a sententiis Bullæ cænæ. Cap. XXV.

S Y M M A R I V M.

1 Bulla cænæ Domini quousque durare censetur.

- 2 Bulla cænæ, ne cum vita Pontificis expiret, quis primo in-
stituerit.
- 3 Absoluere ab excommunicationibus in Bulla cænæ con-
tentis, nemo (excepto mortis articulo) nisi Summus
Pontifex potest.
- 4 Absolutus in articulo mortis a censuris Bullæ cænæ, quæ
cautionem præstare debeat.
- 5 Privilegia Religiosorum, quantum ad absolutionem ex-
communicationum, quæ in Bulla cænæ Domini continen-
tur, reuocata sunt.
- 6 Absoluere ab excommunicationibus in Bulla cænæ conten-
tis præsumentes excommunicationem incurrunt.
- 7 Excommunicatio, quam absolutes a censuris Bullæ cænæ
incurrunt, Summo Pontifici non est reseruata.
- 8 Absolvens a censuris in Bulla cænæ contentis, vt excommu-
nicationem incurrat, quid requiritur.
- 9 Absolutio generalis alicui a Summo Pontifice data, ei quæ
in sententijs Bullæ cænæ incidit, non prodest.
- 10 Privilegia quibuscunque, & quomodocunque concessa,
ne per Sedem Apostolicam excommunicari possint, quæ
ad effectum sententiarum Bullæ cænæ reuocantur.
- 11 Privilegia quæcunque, quatenus contraria sunt eis, quæ
in Bulla cænæ continentur, reuocata sunt, non minus ac
si tenores eorum omnium de verbo ad verbum expri-
merentur.
- 12 Prælati omnes Bullam cænæ sub pena peccati mortalis pu-
blicare tenentur.
- 13 Confessarij omnes trāssumptum literarum Bullæ cænæ, pri-
us se habere debent.

Tertia Bullæ Pars varias Clausulas continet, Quarum
Prima est:

1 Volentes presentes nostros processus, ac omnia, & quæ-
cunque bis literis contenta, quousque alij huiusmodi pro-
cessus a nobis, aut Romano Pontifice pro tempore existe-
te fiant, aut publicentur, durare, suosque effectus omnino
fortiri.

2 Addita est hæc particula a recentioribus Pontificibus,
non enim reperitur in Bullis Antiquis ante Pium V. per
quam particulam licet non perpetuetur Bulla hæc ad mo-
dum iuris, prouidetur tamen, ac statuitur, ne expiret cū vi-
ta Pontificis, aut etiam ne expiret, si forte aliquando Pon-
tifex aliqua causa vrgenti, vel negotio aliquo ita impedi-
tus sit, vt processum nouum condere nequeat.

Secunda Clausula his verbis continetur:

3 Ceterum a prædictis sententijs nullus per alium, quan-
per Romanum Pontificem, nisi in mortis articulo consti-
tus, nec etiam tunc, nisi de stando Ecclesie mandatis, &
satisfaciendo cautione prestita absolui possit, etiam præter
tu quarumvis facultatum, & indulgentiarum quibuscunque
personis Ecclesiasticis, secularibus, & quorumvis ordinis,
etiam Mendicantium, ac Militiarum Regularibus, etiam
Episcopali, vel alia maiori dignitate præditis, ipsique ordi-
nibus, & eorum Monasterijs, Conuentibus, & Domi-
bus, ac Capitulis, Collegijs, Confraternitatibus, Congrega-
tionibus, Hospitalibus, & locis pijs, necnon laicis, etiam
Imperiali, Regali, & alia mundana excellentia fulgenti-
bus, per nos, & dictam Sedem, ac cuiusvis Concilij decre-
ta, verbo, literis, aut alia quacunque scriptura in genere,
& in specie concessorum, & innouatorum, ac conceden-
dorum, & innouandorum, nisi in eis etiam casus presentibus
literis expressi comprehendantur.

4 Clausula hæc antiquissima est in Bulla cænæ a tempo-
ribus Martini V. vt constat ex Bulla cænæ eiusdem apud S.
Anton. 3. par. tit. 25. c. 72. & Syluest. in verbo, excommuni-
catio, 7. num. 76. excommunicatione 31. Cautio autem re-
quisita

quisque ad obtinendam absolutionem a censuris Bullæ cœnæ in articulo mortis debet esse de satisfaciendo, scilicet, parti lesæ & offensis; & de stando mandatis Ecclesiæ, quod respicit ipsam adificationem, & obedientiam debitam ipsi Ecclesiæ, cuius mandata violauit. Cautio autem hæc debet esse sufficiens, id est, cum pignore, vel fideiussore, si eam dare potest, sin minus, dare debet eam, quam potest saltem iuratoriam, iuxta notata per gloss. penult. in Clem. 1. §. verum, de hæret. & Card. ibidem, quæst. 4. & Felin. in cap. pastoralis. §. præterea, de offic. ordin. & Nau. in Man. cap. 27. num. 48. & num. 72. vers. Declaratio prima. & Alphonsus Viualdus in expositione Bullæ cœnæ num. 133. cum ad impossibile nemo teneatur, l. impossibile, ff. de reg. iur. Quo etiam in loco addit Nau. eum, qui potest satisfacere ante mortem, sed non commodè, id est, non nisi notabiliter vilius vendendo bona sua, si possit differri absque magno damno alieno, nõ teneri nisi ad dandam cautionem sufficientem, quod satisfaciet primo quoque tempore, & faciunt, quæ idem Nau. in Man. cap. 17. num. 56. & num. 57. tradit, & est communis DD. in materia restitutionis. Quibus addo, quod si aliquando accedat confessarius ad absolueudum ægrotum, & ægrotus esset in extremis, ita vt non possit istam cautionem præstare, nec etiam iuratoriam, eo casu, non solum penitentem illum sine vilo scrupulo absolueret potest, sed etiam debet, quia talis cautio solum requiritur, quatenus possibile est, & non aliter.

¶ Illud demum circa hanc Clausulam obseruandum est, per eam reuocari quæcunque priuilegia concessa cuius ordinis etiam Mendicantium &c. absolueudi ab omnibus censuris, ita, vt locum non habeant quantum ad istas censuras Bullæ cœnæ, sicut nec quæcunque indulta, vel priuilegia etiam per viam contractus, vel remunerationis quibuscunque laicis etiam Imperiali, vel Regali Excellentia fulgentibus, concessa, quoad hæc illis prodesse possunt, vt rectè Nauar. in Manual. cap. 27. numero 72. in fin. annotauit.

Tertia Clausula est huiusmodi.

¶ Quod si forte aliqui contra tenorem præsentium talibus excommunicatione, & anathemate laqueatis, vel eorum alicui absolutionis beneficium impendere de facto præsumpserint, eos excommunicationis sententia innodamus, grauius contra eos spiritualiter, & temporaliter, prout expedire noverimus, processuri.

Hæc etiam Clausula antiquissimis temporibus in Bulla cœnæ fuit, vt patet in Bulla cœnæ Martini V. apud S. Anto. 3. par. tit. 25. cap. 72. in cuius processu, sicut etiam in Bulla cœnæ Iulij Papæ III. apud Martin. Ledesm. 2. 4. q. 26. art. 2. pag. 357. col. 3. præter sententiam excommunicationis, etiam alia penæ contra confessores ab istis censuris absoluentes statuta erant. Si quidem illis prædicationis, lectionis, administrationis Sacramentorum, & audiendæ confessionis officia interdicta erant, quæ penæ in Bullis recentioribus omissa sunt, & solum excommunicationis penæ appolita est, vt constat.

¶ Circa hæc autem excommunicationem, quæ incurritur absolueudo a prædictis in Bulla cœnæ contentis, quamvis Caiet. in verbo, excommunicatio, cap. 77. in fine, dicat, eam etiam Sedi Apostolicæ reservatam esse, tum ex vi Extravag. Sixti IV. quæ incip. *Et si Dominici, de pen. & remissionis communibus*, tum ex vi Bullæ cœnæ, ex qua secundum Caiet. eodem modo reservata est, quo ceteræ sententiæ ipsius Bullæ cœnæ, quæ sententia fuit aliquando vera. Nam de Extravagan. Sixti IV. *Et si Dominici*, patet, Et de Bulla cœnæ. Felin. in cap. pastoralis, §. præterea, col. 2. de offic. ordin. refert hanc excommunicationem ex absolutione incurram, reservatam fuisse in Bulla cœnæ per Paulum II. cuius etiam sententiæ olim fuit Syluest. in verbo Absolutio 1. num. 10. & eam inter recentiores tenent Alphonsus Viualdus in expositione Bullæ cœnæ, num. 140. & Toletus in expositione eiusdem Bullæ, §. ultimo. Nihilominus tamen in antiquioribus Bullis cœnæ reservata non fuit, vt patet ex Processu cœnæ Martini V. apud S. Anton. 3. par. tit. 25. q. 72, sed neque in Bullis cœnæ nostri tempo-

ris reservata est, vt patet ex Bulla cœnæ Iulij Papæ III. apud Martin. Ledesm. 2. 4. q. 26. art. 2. pag. 357. col. 3. & ex Bulla Gregorij XIII. apud Nau. in Man. c. 27. num. 73. neque in hac Bulla Clementis VIII. vt constat, & probari potest. Quia hæc sententia additur ad hanc Bullam post reservationem iam factam in Clausula precedenti, vnde reservatio illa solum ad casus præcedentes, non autem ad sequentes extenditur, cum hoc non exprimitur. Neque obstat Extravag. Sixti IV. quia reservatio illa Sixti IV. facta fuit solum ad confessionalia prædicti Sixti IV. quæ iam diu expirant, vt tradunt Syluest. verbo, excommunicatione 7. num. 77. excommunicatione 32. & Tabiena, verbo excommunicatio 6. §. Tertio decimo. & hanc sententiam amplexus est Nau. in Man. cap. 27. num. 73. vers. Secunda. & illum secutus est Sebastian. Medices, in Summa capital. peccatorum, tit. 9. questio. 78. num. 1. vnde ab hac excommunicatione, in absolueudo a reservatis in Bulla cœnæ contentis incurta ordinarius absolueret potest, qui ab excommunicationibus a iure, vel ab homine latis, & non reservatis, absolueret valet.

¶ Obseruandum etiam est, ad hanc censuram incurrendam requiri, vt ex præsumptione, & temeritate quis absoluat ab his casibus Bullæ cœnæ, vt patet ex textu; Vnde, si quis confessarius ex ignorantia non crassa, obliuione, inaduerentia, vel alia simili de causa absolueret ab istis casibus, in censuram hanc non incideret, vt rectè notat Nau. vbi supra, num. 73. vers. Declaratio prima & faciunt, quæ in simili docet Caiet. verbo, excommunicatio, cap. 81. §. Circa hos septem, & expresse Alphonsus Viualdus in expositione Bullæ cœnæ numer. 138. & Sebastianus Medices, vbi supra tradunt.

Quarta Clausula talis est.

¶ Declarantes, ac protestantes quæcunque absolutionem etiam solemniter per nos faciendam, prædictos excommunicatos sub præsentibus comprehensos, nisi prius a præmissis, cum vero proposito ulterius similia non committendi, destiterint; Ac quoad eos, qui contra Ecclesiasticam libertatem, vt præmittitur Statuta fecerint, nisi prius Statuta, Ordinationes, Constitutiones, Pragmaticas, & Decreta huiusmodi publicè reuocauerint, et ex Archiepiscopis, seu Capitularibus locis, aut libris, in quibus annotata reperiuntur, deleri, & casari, ac nos de reuocatione huiusmodi certiores fecerint, eos non comprehendere, nec eis aliter suffragari, quin etiam per huiusmodi absolutionem, aut quoscunque alios actus contrarios tacitos, vel expressos, ac etiam per patientiam, & tolerantiam nostram, vel successorum nostrorum quantocunque tempore continuatam in præmissis omnibus & singulis, ac quibuscunque iuribus Sedis Apostolicæ, ac S. R. E. undecunque, & quandocunque quæsitis, vel querendis, nullatenus præiudicare posse, aut debere.

¶ Continet hæc Clausula duplicem declarationem, seu protestationem: vna est, vt nulla generalis absolutio proficijs, qui in sententijs Bullæ incurrerunt, nisi prius cum vero proposito ulterius similia non committendi ab his omnibus delictis destiterint. Altera est, vt neque per vllam absolutionem etiam Sedis Apostolicæ, neque per quoscunque actus contrarios tacitos, vel expressos, neque per tolerantiam, aut patientiam eiusdem sedis quantocunque tempore continuatam, præiudicetur vllatenus iuribus Sedis Apostolicæ. Quoad eos verò, qui Statuta contra libertatem Ecclesiasticam fecerint, dicitur eos nullatenus absolui posse, nisi huiusmodi Statuta contra Ecclesiasticam libertatem facta publicè reuocauerint, & de suis Capitularibus, id est, de libris, vbi hæc scripta sunt, ea deleuerint, & de tali reuocatione Summum Pontificem fecerint certiores, & simile decretum habetur in capitu. Nouerit, de sentent. excommunicat. ab Honorio Papa III. editum, de quo Caietan. in verbo, excommunicatio, cap. trigesimo primo.

Quinta Clausula his verbis continetur.

¶ Non obstantibus priuilegijs, indulgentijs, & literis Apo-

Apostolicis generalibus, vel specialibus supradictis, vel eorum alicui, seu aliquibus alijs cuiuscunque ordinis, status, vel conditionis, dignitatis, preeminetia fuerint, etiam si, ut praemittitur, Pontificali, Imperiali, Regali, seu quavis Ecclesiastica, & mundana praevalcant de iure, vel eorum Regnis, Prouincijs, Ciuitatibus, seu locis a praedicta Sede, ex quavis causa, etiam per viam contractus, aut remunerationis, & sub quavis alia forma, & tenore, ac cum quibusvis Clausulis etiam derogatoriorum derogatorijs concessis, etiam contingentibus quod excommunicari, anathematizari, vel interdicti non possint per literas Apostolicas, non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum, de iudicio huiusmodi, ac de ordinibus, locis, nominibus proprijs, cognominibus, & dignitatibus eorum mentionem, nec non consuetudinibus, etiam immemorabilibus ac praescriptionibus quantacunque longissimis, & alijs quibuslibet obseruantijs, scriptis, vel non scriptis, per quas contra hos nostros processus, ac sententias, quo minus includantur in eis se inuare valeant, vel tueri.

Per hanc Clausulam reuocantur, ut constat, omnia privilegia cuius concessa quocunque modo etiam per viam contractus, aut remunerationis, ne possint excommunicari etiam per sedem Apostolicam, nisi facta expressa mentione dicti privilegij. Quae privilegia non reuocantur simpliciter, sed solum ad effectum sententiarum huius Bullae, ita scilicet, ut praedicta privilegia illis non prosint quo minus si aliquid fecerint in Bulla censae prohibitum, in sententiam eiusdem Bullae incident.

Hinc patet sine causa dubitasse Nau. in Man. c. 27. num. 71. vers. Secunda. An Iudices Galliarum, qui cognoscere, & iudicare solent Clericos super armorum delatione, & alijs quibusdam casibus, in censuram Bullae incident, ubi has dubitandi rationes affert. Prima est. Quia huiusmodi privilegia per viam remunerationis concessa esse dicuntur. Secunda est, Quia privilegia haec sunt immemorabilia. Tertia est, Quia non sunt, nisi super causis, & criminibus leuioribus, unde rem quasi dubiam iudicio Summi Pontificis relinquit. In qua re, si quidem dubitandum esset de Summi Pontificis intentione, recurrendum esse censuram ad iudicium Summi Pontificis. Quia tamen legislatoris mens, & intentio ex verbis eius colligenda est, non opus esse putare, ut quis pro huius rei, ac dubij solutione ad Summum Pontificem recurrat, quandoquidem his verbis omnia huiusmodi privilegia se reuocasse Summus Pontifex fuit manifeste declarauit. Sed neque rationes Nauarri multum vident, siquidem, ut communiter tradunt DD. in cap. Nouis, de iudicijs, & in cap. 1. de probation. privilegia etiam per viam contractus, aut remunerationis concessa a supremo principe, ex absoluta sua potestate reuocari possunt, quamuis grauiorem reuocandi causam requirant, & dari ei potest aliquid aliud in recompensationem, & remunerationem, si is cui huiusmodi privilegia sunt concessa, hoc a summo Pontifice requirat. Immo vero Summus Pontifex non solum privilegia haec reuocare potest, sed etiam debet, si causa vrgens id expostulet.

Huiusmodi vero causae sunt. Primo si processu temporis aduertatur, vel ex amplitudine concessionis, vel ex malitia videntis, privilegium illud esse contra bonum commune. Secundo, Quando esset in praedictum alicuius tertij. Tertio, Quando esset in damnum praesertim spirituale ipsius privilegiati. Quarto, In quibuscunque casibus potest Supremus Princeps licite contractus inter duos priuatos rescindere, immo & privilegium a se concessum per viam contractus reuocare, ut constat, quia Supremus Princeps tenetur in conscientia providere bono communi, & proinde potestatem habet ad ea omnia facienda, quae vel bono communi necessaria sunt, vel quae eidem bono aduersantur. Est autem haec Clausula in Bulla censae a temporibus Martini V. licet in eius processu apud S. Anton. par. 3. tit. 25. c. 72. expressa mentio non fiat privilegiorum concessorum per viam contractus, aut remunerationis, sicut nec eadem verba habentur in Bulla Iulij Papae III. apud Mar-

tin. Ledesin. 2. 4. quest. 26. art. 2. pag. 357. quae tamen appositae erant ad Bullam censae Gregorij XIII. ut videre est apud Martin. Nau. in Man. cap. 27. num. 74. ut nimirum sit eundem Nauarri num. 71. vers. Secunda de hac re dubitasse.

Secunda Clausula sic se habet.

11. Quae omnia quoad hoc eorum omnium tenores, ac si ad verbum, nihil penitus omissio inferrentur, praesentibus pro expressis habentes penitus tollimus, & omnino reuocamus ceterisque contrarijs quibuscunque.

Circa hanc Clausulam nihil aliud annotandum est, nisi quod eiusdem antiquitatis sit cum priori, & communiter in omnibus Bullis Apostolicis apponi solet.

Septima Clausula his verbis continetur.

12. Ut vero praedicti nostri processus ad publicam omnium notitiam facilius deducantur, chartas, seu mēbranas Processus ipsos continentes valuis Ecclesiae Sancti Iohannis Lateranen. & Basilice Principis Apostolorum de Vrbe appendi faciemus, ut ij, quos processus huiusmodi concernunt, quoad ad ipsos non peruenierint, aut quod ipsos ignorauerint, nullam possint excusationem praetendere, aut ignorantiam allegare, cum non sit verisimile, id remanere innotitum, quod tam patenter omnibus publicatur. Insuper, de Processus ipsi, & praesentes literae, ac omnia, & singula in eis contenta, eo si aut notiora, quo in plerisque Ciuitatibus, & locis fuerint publicata, vniuersis, & singulis Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & locorum Ordinarijs, & Praelatis vbi libet constitutis, per hac scripta committimus, & in virtute sanctae obedientiae districte praecipiendo mandamus, ut per se, vel alium, seu alios, praesentes literas, postquam eas receperint, seu earum habuerint notitiam semel in anno, aut si expedire viderint, etiam pluries in Ecclesijs suis, dum in eis maior populi multitudo ad diuina conuenerit, solemniter publicent, & ad Christi fidelium mentes deducant, nuncient, & declarent.

Prior pars huius Clausulae, solum continet publicationem huius Bullae per Summum Pontificem faciendam, ita, ut ad omnium notitiam perueniat. In secunda vero parte in virtute sanctae obedientiae Praelatis mandatur, ut in Ecclesijs suis, semel saltem in anno eandem Bullam publicari faciant. Hoc tamen praecipit non obligant Praelatos illos, qui potestate laica impediuntur, quo minus eam publicent, cum non solum frustra id attentarent, sed etiam non sine maxima perturbatione, & tumultu sepe numero id facere possent, quo casu non censetur ad illud obligari. Si quidem mens pia Summi Pontificis ad rem vel impossibilem, vel inutilem obligare non intendit.

Octaua Clausula talis est.

13. Ceterum Patriarchae, Archiepiscopi, Episcopi, alijque locorum Ordinarij, & Ecclesiarum Praelati, necnon Religiosi, ceterique curam animarum exercentes, ac presbiteri seculares, & quorumvis ordinum Regulares ad audientes peccatorum confessiones quavis auctoritate deputati, natusumptum literarum penes se habeant, easque diligenter legere, & percipere studeant. Volentes earundem praesentium transumptis, etiam impressis Notarij publici manu subscriptis, & sigillo Iudicis Ordinarij Romanae Curiae, vel alterius personae in dignitate Ecclesiastica constitutae munitis, eandem prorsus fidem in iudicio, & extra illud ubique locorum adhibendam fore, quae ipsis praesentibus adhiberetur, si essent exhibita, vel ostensa. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostrae excommunicationis, anathematizationis, interdicti, innovationis, innodationis, declarationis, protestationis, sublationis, reuocationis, confirmationis, mandati, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Roma

Roma, apud Sanctum Petrum, Anno incarnationis Dominice Millesimo quingentesimo nonagesimo septimo XIV. Kal. Aprilis, Pontificatus nostri Anno Septimo.

Hac Clausula tres partes continet, in quarum prima habetur, ut quicumque audiunt confessiones apud se has literas habeant: In secunda agitur, de fide adhibenda exemplaribus Bullarum, dummodo ad sint duae conditiones: una est, ut manu alicuius Notarii, publici subscriptum sit; Altera est, ut signata sit sigillo alicuius personae in dignitate Ecclesiastica constitutae: Tertia vero solum continet recapitulationem quandam omnium actuum per Summum Pontificem in hac Bulla contra expressorum, verbi gratia, excommunicationis, anathematizationis, interdicti, innovationis, innodationis, declarationis, protestationis, sublationis, revocationis, commissionis, mandati, & voluntatis, & eorundem confirmationem; cum adiectione indignationis Dei, & SS. Apostolorum Petri, & Pauli incurrendae illis omnibus, qui cuius praedictorum ausu temerario contraire praesumpserint. Et de excommunicationibus in Bulla contrae reservatis haec dicta sufficiant: superest nobis in sequentibus de Excommunicationibus Summo Pontifici in iure reservatis tractare.

De Excommunicatione ex percussione Clerici incurfa. Cap. XXVI.

S V M M A R I V M,

- 1 Clericum, aut Monachum percussione excommunicationem incurrit, a qua non nisi a Papa absolui potest.
- 2 Excommunicatio in Can. [Si quis suadente] 17. q. 4. contenta, quas personas, & quas actiones tam principales, quam accessorias comprehendat.
- 3 Excommunicatio maior, non nisi ob peccatum mortale incurritur.
- 4 Nomine [Clericorum] quinam intelligantur, quoad privilegium Canonis.
- 5 Nomine [Monachi] quinam comprehenduntur, quoad hoc, ut eos percussione excommunicationem incurrat.
- 6 Privilegia [Canonis] & [Fori] quas ob causas Clericis concessa sint.
- 7 Clericum excommunicatum percussione excommunicationem Papae reservatam incurrit.
- 8 Clericus solum verbaliter depositus utroque privilegio, scilicet tam [Canonis] quam [Fori] gaudet.
- 9 Degradatus realiter privilegium [Canonis] & [Fori] amittit.
- 10 Ordinatus non baptizatus privilegio [Canonis] non gaudet, & quare huius sit ratio.
- 11 Nomine [Mannus] intelliguntur etiam cetera corporis membra, & quare.
- 12 Clericum baculo, aut medio aliquo alio instrumento percussione excommunicationem incurrit.
- 13 Clericum in custodia publica, vel privata, aut etiam in domo detinens excommunicationem incurrit.
- 14 Clericum pulvere aspergens, aut aqua, vel in illum conspuens, excommunicatus est.
- 15 Clerici de manibus aliquid vi auferens in excommunicationem incidit.
- 16 Clerici cingulum, quo cingitur, furtive tollens, aut nummos eius furto auferens, excommunicationem non incurrit, & quare.
- 17 Monialis aborsum potione, vel plebocomia procurans, in excommunicationem non incidit.
- 18 Clericum verberans iniuriose, quamvis consentientem, excommunicationem incurrit.
- 19 Clericus privilegio ordini Clericali, & non personae concessio renunciare nequit.

- 20 Clericus seipsum animo irato, & iniuriose percussione excommunicatus est.
- 21 Clerico metum incutiens an, & quando in excommunicationem incidat.
- 22 Clericum capi, caedi, aut quovis modo iniuriose percussione mandans, secuto effectu, excommunicatus est.
- 23 Clericum percussione mandans, aut consulens, si postea peniteat, an, & quando excommunicationem incurrat.
- 24 Clerici percussione non obstant, cum commode possit, quando excommunicatus censetur.
- 25 Clerici percussione, nomine suo factam, ratam habens in excommunicationem incidat.

Prima in ordine ex reservatis Summo Pontifici est ea, quae fertur in percussores Clericorum, quae habetur in cap. Si quis suadente diabolo. 17. questio. 6. sub his verbis:

Si quis suadente diabolo manus violentas in Clericum, vel Monachum iniecerit, anathematis vinculo subiaceat; & nullus Episcoporum illum praesumat absolvere, (nisi mortis urgente periculo) donec Apostolico conspectui praesentetur, & eius mandatum suscipiat.

Hae Innocentius Papa II. Idem habetur in cap. Cum illorum, cap. De Monialibus, & c. veniens, de sentent. excomm.

- 2 Primo, Materia huius Canonis est Sacrilegium, quo manus violenta in Clericum iniicitur; Et quoad personas est universalis; quoad actiones vero, una est principalis, nimirum; manus violentas in Clericum suadente diabolo iniicere. Accessoriae sunt, mandare, dare consilium, auxilium, vel favorem ad huiusmodi violentam manuum iniictionem, ut ex alijs Canonibus habetur, cap. sicut dignum de homicid. cap. Mulieres, & c. Quantae, de sent. excomm. & Caiet. verbo, excommunicatio, c. 10. Navar. in Man. capit. 27. num. 51. ver. Tertio, & communis sententia DD. vnde tam viri, quam feminae, tam senes, quam iuvenes, & denique omnes habentes iudicium ad peccatum mortale committendum, aliquem actuum praedictorum committentes, hanc censuram incurrunt, ex glossa in d. cap. si quis suadente, in verbo, si quis, 17. q. 4. & faciunt cap. 1. & cap. Mulieres, & cap. De Monialibus, & c. cum illorum, de sentent. excomm. Sebast. Medices, par. 2. summae, tit. 9. quest. 78. num. 39. Dixi, Habentes iudicium ad peccatum mortale committendum, quia excommunicatio maior non nisi ob peccatum mortale incurritur, arg. c. Nemo, 1. q. 3. Palud. 4. d. 18. q. 1. ar. 2. concl. 2. Navar. in Manual. c. 17. nu. 9. & 76. Sebast. Medices ubi supra, & hoc significat dictio illa, *Suadente diabolo*, ut latius infra dicitur.

Secundo, appellatione Clericorum intelliguntur omnes constituti in alicuius ordinis gradu, etiam in prima tonsura, argum. cap. Cleros, distinctio. 21. & cap. cum contingat de etat. & qual. & communis DD. & Cosmus Philarchus lib. 3. de officio Sacerdotis, cap. 33. & Joseph Angles in florib. 4. Sentent. in questione de excommunicatione, artic. 5. difficul. 1. Sebast. Medices ubi supra. Immo etiam, & Clericus coniugatus cum una, & virgine, non bigamus incedens in habitu Clericali, & tonsura, arg. capit. vnic. de Cleric. coniug. lib. 6. talis enim utroque privilegio, & fori, & Canonis gaudet, modo ijs qualitatibus affectus sit, eaque observet, quae diximus, & quae Conc. Trident. sess. 23. de reform. cap. 6. requirit scilicet, ut servitus alienius Ecclesiae deputatus sit ab Episcopo, & eidem Ecclesiae inferuiat, vel ministret, & Clericali habitu, & tonsura utatur. Item Clericus coniugatus non bigamus, dimittens habitum & tonsuram, & postea reassumens eam, isto gaudet privilegio, quia iusta penitentia nemini est auferenda, sic S. Anton. 3. par. tit. 25. c. 1. & Sylvest. verbo, excommunicatio. 6. num. 4. & citant alios.

Item Per Monachum intelliguntur omnes professi, vel professae in religione approbata, etiam novitij, etiam conversi.

uerit, & conuerse religionis approbat, capit. Monachi, cap. parochianos, cap. De Monialibus, ca. cum illorum, de sent. excom. in antiq. & cap. religioso, §. fin. & ibi gl. in verbo, Non possit, de sent. excom. lib. 6. Summa Astenfis par. 2. lib. 7. tit. 3. art. 1. q. 2. S. Anton. 3. par. tit. 2. §. ca. 1. Angelica, verbo excommunicatio, §. num. 27. Syluest. verbo, excom. 6. nu. 3. Tabiena, verbo, excom. §. 5. Nunc tertio, num. 18. Nauar. in Manual. cap. 27. num. 79. vers. octaua. Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 1. cap. 13. §. 15. num. 8. Cosmus Philarchus lib. 3. de officio Sacerd. cap. 33. Ioseph Angles, & Sebast. Medices vbi supra. & de conuersis id colligunt ex ca. Non dubium, de sent. excom. Hoc tamen ut prefati auctores docent, quoad conuersos, & conuersas, restringendum est ad Regulares, qui proprijs renunciant, vel religionem ingressi sunt habitu religionis assumpto, non autem ad eos, qui remanent in domibus suis, viuentes ut laici. Tales igitur Clerici, & Religiosi hoc privilegio gaudent, etiam si Clerici illi per saltum ordinati sint, ut iidem auctores tradunt; Item, quamuis excommunicati sint, ex Innoc. in cap. si vere, num. 3. de sent. excom. & ibi Fel. nu. 2. Cardin. in Clem. 1. §. ceterum, de elect. Ioann. Andr. in cap. Delictum, de reg. iur. lib. 6. Summa Astenfis, par. 2. lib. 7. tit. 3. art. 1. q. 6. S. Anton. 3. par. tit. 2. §. c. 1. Summa Angelica, verbo, excommunicatio §. num. 24. qui citat Goffred. Vincent. Innoc. & alios. Syluest. verb. excommunicatio, 6. num. 4. Tabiena, verbo excommunicatio, §. casu 1. num. 10. §. Septimus. Nauar. in Manual. cap. 27. num. 79. vers. septima. Cosmus Philarchus lib. 3. de officio Sacerd. cap. 33. Ioseph Angles in floribus 4. sent. in qu. est, de excommunicatione, artic. 5. difficult. 2. Vgol. de censur. eccles. Tab. 1. cap. 13. §. 15. num. 8. Ratio est, quia hoc privilegium Canonis, sicut & illud, *Fori*, Clericis concessum est eo duo; tum ad coercendam violentiam laicorum; tum in tutelam Clericorum, arg. cap. contingit, 2. in fine, & ibi Marian. Socin. senior, nu. 7. Clericus autem excommunicatus non amittit privilegium se tuendi, ut habetur in c. intelleximus, de iud. & cap. cum inter, & cap. fin. de except. Deinde, quamuis Ecclesia aliquos casus exprimat, in quibus Clericus excommunicatus hoc privilegio priuetur, ut cap. si verò, cap. ex tenore, cap. veniens, cap. in audientia, & cap. cum voluntate, §. fin. de sentent. excom. & cap. 2. de penis, lib. 6. nullibi tamen exprimitur hic casus, & satis colligitur ex cap. 2. & cap. De Monialibus, de sent. excom. vbi in d. c. 2. habetur, duos Monachos se percutiones incidisse in excommunicationem, & egere absolutione. Et a fortiori, percutiones Clericum suspensum, vel interdictionem, excommunicatus erit, ex Panor. in cap. penult. num. 1. de immunit. Eccles. Item, Clericus etiam si verbo depositus sit, adhuc tamen privilegio utroque tam Canonis, quam *Fori* gaudet, ex gloss. in c. Ad abolendam, in verbo, prerogatiua, de heret. & ibi Panorm. num. 10. Summa Astenfis par. 2. lib. 7. tit. 3. art. 1. q. 6. gloss. in cap. Degradatio, in verbo privilegio Clericali, de penis lib. 6. S. Anto. 3. par. tit. 2. §. cap. 1. Angelica, verbo degradatio, num. 1. Syluest. verbo, degradatio, num. 8. q. 6. & verbo, excommunicatio 6. num. 4. Tabiena, verbo, degradatio, num. 2. §. primo, & verbo excommunicatio, §. casu 1. num. 29. §. sextus. Nauar. in Manual. cap. 27. nu. 79. vers. septima. Cosmo Philarcho & Ioseph Angles vbi supra difficult. 2. & Vgolino de censur. Eccles. Tabula 1. cap. 13. §. 15. nu. 8. & Anchar. in c. Degradatio, num. 5. & ibi Philip. Franc. in fine, de penis, lib. 6. Marian. Socin. in cap. peruenit, num. 138. de sent. excom.

9 *Dixi, verbo depositum*, gaudere hoc privilegio; Nam degradatus actu aliter, & realiter, huiusmodi privilegia tam Canonis, quam *Fori* perdit, ut prefati auctores tradunt.

10 *De ordinato autem non baptizato* Syluest. in verbo, excommunicatio, 6. nu. 4. & Tabiena, verbo, excommunicatio, §. casu 1. num. 30. §. Septimus, & Anton. 3. par. tit. 2. §. c. 1. docent, non gaudere privilegio Canonis, quia non recipit characterem; & idem de ordinato coacte coactione absoluta tradunt; Similiter, nec ordinatus coacte coactione conditionalis, nisi postea expresse, vel tacite ratificet, secundum Ioan. de Lignan. quem Anton. & Sylu. vbi supra referunt, ac sequuntur.

11 *Tertio, Nomine; Manus*, hoc loco intelliguntur etiam

pedes, brachia, & alia membra corporis; Nominatur autem Manus, ex Caiet. verbo, excommunicatio, ca. 10. Notab. 1. & Nauar. in Manual. cap. 27. num. 77. vers. Quarta. & Cosmo Philarcho lib. 3. de officio Sacerd. cap. 33. & Sebast. Medice vbi supra, & communi DD. sententia, quia est organum organorum, & aptius membrum ad percutiendum, Appellatione verò manus violentia venit non solum quaecunque percussio immediata, sed etiam quae fit medio instrumento eum tangente, vnde percussus Clericum baculo, aut alia re, excommunicatus est; Quia verò

13 ut notat Panorm. in cap. Nuper, de sent. excom. & Angelica, verbo, excommunicatio, §. nu. 28. caput illud, & quod suadente diabolo, ponderat potius affectum violentiae, quam ipsum modum inferendi violentiam, ut colligi potest ex d. c. Nuper, ideo etiam sine iniectione manuum aliquando incurritur excommunicatio, ut detinens Clericum in custodia publica, vel priuata, vel in domo aliqua, vel ponens custodes, ut capiant eum, si de domo exierit, etiam si non iniiciat in eum manus, excommunicatus est, ex quo libere exire non potest, aut exire non potest sine strepitu, & erubescencia. Sic Summa Astenfis par. 2. lib. 7. tit. 3. art. 2. in princip. Angelica, verbo excommunicatio, §. num. 22. Syluest. verbo, excommunicatio 6. num. 5. vers. Secundo, Anton. 3. par. tit. 26. cap. 1. §. Tertio Notandum, Caietan. verbo excommunicatio, c. 10. vers. Primo. & Nauar. in Manual. cap. 27. num. 77. vers. Quinta. Cosmus Philarchus lib. 3. de officio Sacerd. cap. 33. & Ioseph Angles vbi supra, art. 5. difficult. 3. Conclusio. 1. & 9. in his enim casibus fit iniuria personae; id quod intelligitur solum ex Iosepho Angles in dicta Conclusionem 9. quando fit a iudicibus secularibus, non autem quando fieret ab Ecclesiasticis, etiam si detinerent Clericos alienae Diocesis, & Iurisdictionis. Quia cum dictum c. Nuper, constitutio penaliter sit, & de iudicibus, & personis tantum laicis loquatur, non erit ad Ecclesiasticos iudices extendenda. Si quis vero obsideret Castrum, aut domum, propter illud castrum obtinendum, & non ad violentiam aut iniuriam inferendam Clerico ibi existente, non incidere in excommunicationem, ex Anton. Syl. vbi supra.

14 *Similiter*, qui Clericam puluere aspergeret, aut aqua, aut illam conpueret, aut violentiam rebus sibi adherentibus faceret, puta, manus ad frenum equi, cui infidens apponeret, aut per vestes detineret, nec liber discederet; aut vestes laceraret, quas habet indutas, aut equum, cui infidens Clericus occideret, aut vulneraret, aut frenum frangeret, excommunicatus est; Quia fit iniuria personae, etiam mediatis rebus adherentibus personae, ex Cosmo Philarcho, Iosepho Angles vbi supra Cōc. 8. & alijs; sed etiam si vestes, aut res illae separatæ essent a persona, & equo cui infidens: Sic etiam excommunicatus est, si auferat vires aliquas de manib. Clerici, etiam si forte Domus, aut possessor rei sitis, qui eam auferat, sed commodauerat Clerico vsque ad certum tempus, quia ante finitum vsu non potest vi tollere ab eo, ex Anton. vbi supra, §. Tertio Notandum, ante finem. Item, qui persequitur Clericum furti se, & Clericus fugiens cadit, & laeditur, aut fugiens equi coactus praecipit se in aquam, vel alio periculo se obiciat, ut euadat, excommunicationem incurrit, etiam si persequens talem non percussisset, ex Anton. cit. in fine, & Angelica, verbo, excommunicatio, §. num. 30. Cosmo Philarcho vbi supra, post Paul. 4. dist. 18. qu. 3. artic. 3. idemque tenet Ioseph. Angles vbi supra, artic. 5. difficultate 3. Conclusio. 6.

16 Quia verò violentia distinguitur ab actibus subdolis, fraudulentis, & huiusmodi, deo qui furto tollerit minus ex loculo gestato a Clerico; aut si quis cingulū quo actum luter cingeretur, furtiue tollerit, etiam si praecisio interueniat, cum praecisio illa non violenta, sed furtiua sit non est excommunicatus, ex Summa Astenfis, par. 2. lib. 7. tit. 3. artic. 2. quæst. 20. Angelica, verbo, excommunicatio, §. nu. 29. Caietan. quid contrarium sentiat S. Anton. 3. par. tit. 2. §. cap. 1. §. Tertio Notandum, ante finem, sicut neque precipiens exilium, aut confinia, intra quæ se continent excommunicatus est, ut notat Caiet. in verbo, excom. c. 10. §. Primo.

quia hic nulla violentia exterioris manus quae sola prohiberi videtur in c. si quis suadente, 17. q. 4. sed sola vis praecipui interuenit.

17. Neque Monialis procurans abortum potione, vel phlebotomia excommunicationem incurrat, quia manus haec licet sit violenta natura, non tamen est violenta persone consentienti, nec est iniuriola statui Ecclesiastico, ex Caie. verbo, excommunicatio, cap. 10. Notab. 3. & Iosepho Angles vbi supra, art. 5. diff. 3. Concluf. 4. quia inquit, non sibi sed fecit iniuriam irrogat.

18. Contra vero cum non solum violenta manuum iniectione in Clericum, sed etiam iniuriola hic prohibita sit, inde fit, quod licet Clericus consentiat, ut verberetur, si iniuriola sit verberatio, excommunicatus est verberans, ut verbi gratia, si quis Clericum violentum verberat iniuriolus, & animo vilescenti in satisfactionem delicti, vel iniuriae, quam Clericus contra ipsum commisit, sicut laici alicubi facere consueverunt, pro pace habenda, excommunicatus est verberans, cap. 10. Notab. 3. de sent. excommu. Summa Astenf. par. 2. lib. 7. tit. 3. artic. 2. in princip. Anto. 3. par. tit. 25. cap. 1. §. Tertio notandum. Angelica, verbo, excommunicatio, §. nu. 28. Tabiena, verbo, excommunicatio, §. nu. 1. numero 3. 2. §. Quarto, Caier, verbo excommunicatio, cap. 10. Notab. 3. & glos. in d. cap. contingit in verbo, iniuriola, & in verbo prohibeas attentari, de sentent. excom. Ioseph. Angles, vbi supra art. 5. diff. 3. Concluf. 2. Dixi, iniuriolus, quia secus esset, si iocose Clericum percuteret.

Nec obstat quod volenti non fiat iniuria, ff. de iniur. Nemo videtur, & ita Clerico illi non videtur fieri iniuria. Quia ut notat Summa Astenf. vbi supra, iniuria dicitur fieri Ecclesiae, quia ea quae in nos delinquantur, remittere possumus quantum ad nos pertinet, sed non quantum ad Ecclesiam. Ratio est, quia Clericus non potest in id consentire, cum privilegium hoc ordini Clericali concessum sit cui ipse renunciare nequit, ex Tabiena, vbi supra, & Clericus ille consentiens se percuti, excommunicandus est, d. capit. contingit, 1. & communis DD. Ex quo infert Caier, verbo, excommunicatio, ca. 10. Notab. 3. post Tabienam, verbo, excom. §. casu 1. num. 32. §. Quarto, & Angelicam, verbo, excommunicatio, §. nu. 28. & Panorm. in cap. contin-

20. git, 1. num. 7. quod Clericus etiam percussus seipsum excommunicatus est, si id faciat animo irato, & iniuriolus, sicut sepe faciunt illi qui taedio vitae, vel alia desperatione ducti seipsum interficiunt, aut vulnerant, & idem tenent Nauar. in Manual. capitul. 15. numero 11. & cap. 27. num. 78. vers. sexta. Cosmus Philarchus lib. 3. de officio Sacerd. capit. 33. & Ioseph. Angles vbi supra, art. 5. difficult. 3. Concluf. 7. et si Toletus lib. 5. instruct. Sacerd. cap. 8. contradicat.

21. Item, si quis infert metum Clerico iniuriolus, scilicet non iocose, per tactum aliquem non violentum, ut exeat de fundo, hoc sine, ut ipse ingrediatur, vel aliquid inde accipiat, excommunicationem incurrat, secundum Ioan. de Ligna. & Archid. quos sequitur Syluest. verbo, excommunicatio. 6. num. 5. vers. octauo secus autem si metus esset verbalis tantum, aut si realis, tamen sine tactu, etiam si adesset intentio percutiendi; unde si quis citra manuum iniectionem vel detentionem corporalem Clericum cogat quod se redimat, vel aliquid ei tribuat, vel domum exeat, vel vi breuet hastam, baculum, aut gladium, volens percutere eum, non tamen percutiat, non erit excommunicatus, ex Hostienf. in Summa, lib. 5. tit. de sent. excomm. §. in primis, nu. 9. Palud. 4. dist. 18. q. 3. art. 3. Summa Astenf. par. 2. lib. 7. tit. 3. art. 2. q. 7. & 19. Angelica, verbo excommunicatio, §. nu. 29. Syluest. verbo, excom. 6. num. 5. vers. octauo. Tabiena, verbo, excom. §. casu 1. nu. 4. vers. Quid de eo, quia in his casibus non est iniectione manus in personam Clerici, vel in res sibi adhaerentes, & exceptis quibusdam casibus supra expressis, in alijs verba sunt cum effectu accipienda, arg. cap. Relatum, de Cleric. non resid. nec obest conatus sine effectu, ut DD. praefati docent.

22. Quarto, Manus violentas iniicere censetur, non solum, qui proprias manus in Clericum iniicit, sed etiam qui mandat Clericum capi, aut cedi, in quo casu si sequatur effe-

ctus, uterque, scilicet, tam mandator, quam mandatarius, excommunicatus est, c. Mulieres, §. vlt. de sent. excommu. Hostienf. in Summa, lib. 6. tit. de sent. excom. nu. 9. vers. Secundo quero. Summa Astenf. par. 2. lib. 6. tit. 3. art. 2. quest. 11. Palud. 4. d. 18. q. 3. art. 3. Anton. 3. par. tit. 25. cap. 1. vers. Tertio Notandum. Angelica, verbo, excom. §. nu. 31. Syluest. verbo, excommu. 6. numero 5. vers. Tertio. Tabiena, verbo, excom. §. casu 1. nu. 35. vers. sed contra. Caier. verbo excommu. cap. 10. vers. Primo. Nauar. in Manu. capi. 27. num. 78. vers. sexta. Dixi, si sequatur effectus; quia cum Canon iste principaliter loquatur solum de percussione, & secundario de mandante, & consulente, consulens, aut mandans non incurrat hanc penam, nisi sequatur percussio ut recte notat Nauar. in Manual. cap. 27. numero 51. vers. Adde.

23. Quod si mandans, vel consulens Clericum percuti posita, conuincit, tunc opus est distinctione; Nam si mandatarius ante reuocationis notitiam percussit, uterque excommunicatus est; si vero mandans, aut consulens re integra, hoc est antequam mandatarius percussit, mandatum, aut consilium reuocauerat, tunc quidem si reuocatio illa peruenerat ad notitiam mandatarii, etiam si mandatarius Clericum postea percussit, mandans aut consulens excommunicatus non erit; sicut nec excommunicationem incurrat mandans, aut consulens, si antequam mandatarius percutiat, moriatur; quod intelligitur si mandans in morte, vel antea poenituit, & mandatarius de morte eius certificatus fuerat, quia morte mandatoris soluitur mandatum glos. in cap. Mulieres, in verbo auctoritate, & ibi Panor. de sent. excom. Hostienf. in Summa, lib. 5. tit. de sent. ex. vers. Secundo quero, num. 9. Palud. 4. dist. 18. q. 3. art. 3. Summa Astenf. par. 2. lib. 7. tit. 3. art. 2. q. 11. & 12. S. Anton. 3. par. tit. 25. cap. 1. §. Tertio Notandum. Angelica, verbo, excom. §. nu. 32. & 33. Syluest. verbo excom. 6. num. 5. vers. Tertio. Tabiena, verbo, excommu. §. casu 1. nu. 35. vers. sed contra. Caier. verbo, excom. cap. 10. vers. Primo. Cosmus Philarchus lib. 3. de officio Sacerdotis, capi. 33. & Ioseph. Angles in Floribus 4. Sentent. in quest. de excommunicatione art. 5. difficult. 3. Concluf. 3. Sicut etiam excommunicatus erit, qui licet non mandet percuti, dicit tamen amicis suis, aut famulo suo, quod uellet de Clerico tali, vel tali vindicari, secuta percussione, ex Summa Astenf. vbi supra, art. 3. q. 12. Angelica, verbo, excomm. §. nu. 34. Syluest. verbo, excom. 6. num. 5. vers. Quarto. Tabiena, verbo, excom. §. Casu 1. nu. 46. vers. sed quid. Nauar. in Manual. cap. 27. nu. 78. vers. sexta, & Cosmo Philarcho vbi supra, satis enim est quod credidit, aut credere debuit, quod ex hoc illi facturi essent; Immo, ex Syluest. & Nauar. etiam si verba illa non dixerit eo animo, quia prauidere debuit, ne illi hoc modo intelligerent, arg. c. fin. de homic. lib. 6. Et quod de mandante dictum est, etiam de eo qui consulit, auxilium, fauorem aut consensum praestat, intelligendum est.

24. Quibus addo, quod non solum cooperans auxilio, vel consilio, excommunicatus est, sed etiam prohibere debet, & valens, si non obuiat, & protegit, ne verberetur, c. Quarta, de sent. ex. & in hoc certum est quoad eos, qui tenentur ex officio, ut sunt officiales, superiores, eorum ministri Patres, tutores, Curatores, heri, pedagogi, parochi, & similes, & e contrario, filij pupilli, subditi, inferiores, famuli, mancipia, & parochiani, ex Cosmo Philarcho vbi supra. In alijs autem qui non habent ex officio, si non prohibet, dolo-

A D D I T I O.

* Adde quod & alij sequuntur eandem opinionem Toleti, nempe, Bal. Imola, & Archidiaconus quos refert, & seq. Anton. Nald. in Quest. praet. verbo, Clericus, numero 14.

doloſe, hoc eſt, quando ex intentione nolunt obuiare, cognoscentes ſe abſque periculo ac damno poſſe obuiare, etiam excommunicati ſunt; ſi uero hoc non faciunt dolo ſe, ſed quia nolunt ſe immiſcere rumoribus, vel ex timore, etiam irrationabili vel ex negligentia non prohibent, tenent communiter Doctores, quod non ſint excommunicati, arg. d. cap. Quanta, ubi Ioan. Andr. in Nouella, docet neminem in hunc, aut alium Canonem incidere, niſi ſit in dolo. Idem tenent Ioan. de Lignan. quem reſert, ac ſequitur Angelica verbo excom. 5. num. 35. Palud. 4. d. 18. q. 3. art. 3. Anton. 3. par. tit. 25. cap. 1. 8. Tertio Notandum. Sylueſt. verbo, excom. 6. num. 3. verſ. Quinto, Tabiena verbo, excom. 5. Caſu 1. nu. 38. Caiet. verbo excom. c. 10. verſ. Primo, & Nauar. in Manual. c. 27. nu. 78. verſ. ſexta. Coſmus Philarchus, ubi ſupra.

25 *Demum* qui nec percutit, nec mandat, ſed ratam habet percuſſionem nomine ſuo factam, puta, cum eius contemplatone famulus, aut amicus Clericum inimicum ſuum percuſſerit, & ille poſtea ratam percuſſionem illam habeat, excommunicatus eſt, quia ratihabitio mandato comparatur, reg. Ratihabitio de reg. iur. lib. 6. debet tamen ratihabitio eſſe illius, in cuius gratiam percuſſio eſt facta, & qui mandare potuit, ut recte Ioſeph. Angles annotauit, loco inferius citando; ſecus, ſi non ſit facta percuſſio nomine eius, tunc enim licet eam ratam habeat, non tamen eſt excommunicatus, quamuis peccet mortaliter * cap. cum quis, & ibi glo. in verbo, tuo nomine, de ſent. excom. Pala. 4. diſt. 18. q. 3. art. 3. Rich. 4. diſt. 18. art. 11. q. 5. Hoſienſ. in Summa, lib. 5. tit. de ſent. excom. nu. 9. verſ. ſecundo quarto, in fine. Summa Aſtenſis, par. 2. lib. 7. tit. 3. art. 2. q. 15. Anton. 3. par. tit. 25. c. 1. verſ. Tertio notandum. Angelica, verbo, excommunicatione, 5. num. 37. Sylueſt. verbo, excom. 6. nu. 5. verſ. Tertio, in fine Tabiena, verbo, excom. 5. caſu. 1. nu. 43. verſ. ſed quid dicendum. Caiet. verbo, excom. cap. 10. verſ. Primo, & Nauar. in Manual. c. 27. nu. 78. verſ. Sexto. Ioſeph. Angles, in floribus 4. Sent. in quaſtione de excommunicatione, art. 5. d. difficult. 3. Concluſ. 4. Coſmus Philarchus lib. 3. de offic. Sacerd. cap. 33.

A D D I T I O.

* Adde. Sed & aliquando incurritur cenſura excommunicationis offendendo etiam conſanguineos perſonae aliquius eccleſiaſticae cauſa eiusdem eccleſiaſticae perſonae; & prius quidem cauſa eſt in c. ſciant cuncti: de elect. in 6. ubi ipſo iure excommunicatus eſt grauans conſanguineum clericum, qui noluit eligere eum pro quo idem rogatus fuerat. Secundus eſt in c. quicunque de ſent. excom. in 6. nempe, quando iudex dat licentiam ſubditis offendendi iudicem eccleſiaſticum, qui ſententiam tulit contra praefatum iudicem laicum. Tertius cauſa eſt in clem. 1. eo. tit. cum ibi notat in verbo, Quomodo libet: ubi gl. dicit, grauantes etiam conſanguineos clericorum in rebus vel in perſonis incurſere excommunicationem quae ibi infligitur contra dominos cogentes clericos celebrare in loco interdicto.

De caſibus, in quibus percutiens Clericum, vel Monachum excommunicationem non incurrit.

Cap. XXVII.

S V M M A R I V M.

- 1 Clericum percutiens in aliquibus caſibus excommunicationem non incurrit.
- 2 Clericum percutiens in laicali habitu incedentem, quē probabiliter Clericum eſſe ignorat, excommunicatus non eſt.
- 3 Clericum habitu clericali incedentem percutiens quem talem eſſe ignorabat, in excommunicationem non incidit.

- 4 Ignorantia probabilis quando a poena excuſat.
- 5 Clericum percutiens, quem ex ignorantia probabiliter laicum eſſe credidit, quando excommunicationem incurrit.
- 6 Percutere volens laicum, ſed errans in perſona, clericum percutit, an, & quando excommunicatus ſit.
- 7 Clericum percutiens, niſi de clericatu in conſura, veſtitura, aut in qualitate negotiorum oſtendentem, poſtquam a diacono ter monitus non ſe emendauerit, in excommunicationem non incidit.
- 8 Clericum percutiens arma ferentem, nec tertio monitus ſe emendatum, excommunicationem non incurrit.
- 9 Clericum percutiens negotia ſecularia exercentem poſt praſcriptam admonitionem, excommunicatus non eſt.
- 10 Clericum coniugatum, nec habitum, nec conſuram deſerentem percutiens, in excommunicationem non incidit.
- 11 Clericum cauſa correctionis percutiens excommunicatus non eſt.
- 12 Episcopus clericos ſibi ſubditos, per alium clericum, & non per ſeipſum verberare poteſt.
- 13 Praeſcripti Episcopo inferiores, ſubditos ſibi clericos, aut religioſos, per ſeipſos verberare, et per quoscuque capere, et detinere poſſunt.
- 14 Magiſter diſcipulos ſuos clericos diſcipline, & correctionis cauſa licite verberare poteſt.
- 15 Praeſcripti, vel alius officialis Eccleſiae, clericos diuini officium perturbantes, abſque incurſu excommunicationis percutere poteſt.
- 16 Pater familias clericos ſuos domeſticos percutiens, an, & quando excommunicatus cenſeri debet.
- 17 Clericum percutiens, ut vim vi repellat, cum moderamine inculpatae tutelae, excommunicatus non eſt, et quatenus rei ſit ratio.
- 18 Moderamen inculpatae tutelae quando cenſendum.
- 19 Clericum de domo ſua violenter repellens, non valens abſque domus ſuae poſſeſſionem recuperare, excommunicationem non incurrit.
- 20 Clericum verberans cauſa deſenſionis, licet aliquantulum excedat modum inculpatae tutelae, excommunicatus non eſt, dummodo dolo abſit.
- 21 Clericum inuaſorem ſui percutiens, quem fugiendo euadere poterit, nec tamen fugit, excommunicationem non incurrit.
- 22 Laicus duellum a clerico illum prouocante acceptare non debet.
- 23 Clericum cum uxore, matre, ſore, filia, vel cum alia perſona ſibi propinqua inueniens, eumque percutiens, excommunicatus non eſt.
- 24 Mulier impetita a clerico de turpitudine, qui eam iniuſta tangit, ſi eum cum moderamine inculpatae tutelae percutiat, excommunicationem non incurrit.
- 25 Manus violentas in clericum de mandato ſui Praeſcripti inueniens, eum capiēdo, vel detinendo, excommunicatus non eſt.
- 26 Clericum Praeſcripti per laicum torquens, aut verberans, excommunicatus non ſit, peccat tamen.
- 27 Clericus in malo perſeuerans, qui aliter compeſci nequit, a quoſvis laico capi, & ligari poteſt, ut ſuo Praeſcripti preſentetur.
- 28 Familia praepoſiti ſeu officialis clericum de nocte reperit, ſi clericum capiat, ut illi Praeſcripti ſuo praſentet, excommunicationem non incurrit.
- 29 Clericus in delicto deprehensus, per 24. horas detineri poteſt, ut doceatur teſtes, ne ſit locus inſpirationi.
- 30 Clericum realiter degradatum, percutiens, excommunicatus non eſt, ſecus autem ſi verbaliter tantum degradatum percutiat.

- 31 Clericum bigamum in minoribus existentem percutiens, excommunicatus non est, quamvis secus si cum secunda in sacris contraxerit, & quae huius rei sit ratio.
- 32 Religiosus, quamvis bigamus, privilegio canonis gaudet, ideoque eum percutiens, excommunicationem incurrit.
- 33 Clericum percutiens, quoties percussio illa mortale peccatum non est, excommunicationem non incurrit.
- 34 Clericum non ex odio, vel invidia, sed iocosa levitate percutiens, excommunicatus non est.
- 35 Officiales Principum turbam arcenses, & clericos percutientes, ab excommunicatione excusantur, & quare.
- 36 Clericum ex equo deponens, & equum tollens, ut sic persequentem se fugiat, excommunicatus non est.
- 37 Clericum violenter includens, ne ab inimicis suis laedatur, excommunicationem non incurrit, & quare.

Quamvis percutiens Clericum regulariter excommunicatus sit, excipiuntur tamen quidam casus, in quibus percutiens Clericum in Canonem cap. si quis suadente diabolo, 17. q. 4. non incidit; & hoc ideo, quia non fit suadente diabolo, ut dicit textus; vel quia non est manus violenta, vel iniuriosa, ut communiter tradunt DD. Casus autem sunt isti:

Primus est, Percutiens Clericum incedentem in habitu laicali, quem ignorabat probabiliter esse Clericum, puta quia nutiebat comam, nec tonsuram deferebat, nec aliquid de Clericatu ostendebat, cap. si verò 2. & ibi gloss. in verbo ignoraverit de sent. excomm. S. Thom. in addit. 3. par. q. 24. art. 1. Hostiens. in Summa, lib. 5. tit. de sentent. excomm. num. 4. super illo Canone, vers. Primo, Summa Astenfis, par. 2. lib. 7. tit. 3. art. 1. q. 1. Rich. 4. dist. 18. ar. 1. q. 5. S. Anton. 2. parte, tit. 2. 5. cap. 1. §. Quarto notandum, vers. primus, Sylvest. verbo, excommuni. 6. num. 6. §. Secundo, Calet. verbo excomm. cap. 10. §. Nota Sexto, vers. Quintus, Sotus 4. dist. 22. q. 2. artic. 3. Conclus. 5. Navar. in Manual. cap. 27. nu. 80. Ioseph. Angles in floribus, 4. sent. in quaest. de excommunicatione, art. 5. diff. 2. Conclus. 2. Cosmus Philarchus lib. 3. de officio Sacerdotis, cap. 3. Sebast. Medices par. 2. Summa, tit. 9. q. 78. num. 39. Couar. in cap. alma mater, par. 1. §. 10. nu. 1. §. vers. septimo, de sent. excommuni. lib. 6. qui addit etiam hoc procedere etiam si malo animo talem percussit, Dixi, Si ignorabat probabiliter, quia secus esset si ignorantia erat crassa, puta si vidit tonsuram, & tamen non putabat esse Clericum; Quod si dubitetur, proprio iuramento se purgare potest; quod si iurare noluerit quod ipsum esse Clericum ignorabat, tunc praesumitur contra eum, ex quo iurare renuit, & ideo tanquam excommunicatus videndus est, donec per Sedem Apostolicam absolatur, d. c. si verò 2. & DD. citati. vbi autem ignorabat probabiliter, etiam si Clericum occideret, non erit excommunicatus, ex Innocen. & Ioan. Andr. in d. cap. si verò 2. & Hostiens. & Innoc. in cap. cum non ab homine, de iudic. & Sylvest. vbi supra. Immo etiam si Clericus ille habuit habitum Clericalem, sed tamen percutiens, eum non videbat, quia erat de nocte, & hoc non solum quando percutiens dabat operam rei licitae, puta defensionem rerum suarum, ut putat Sylv. sed etiam si rebus illicitis operam daret, ut Navar. vbi supra, contra Sylvest. annotavit, & recte, quia ignorantia contingens in ea, cuius causa excommunicationis poena iure indicta est, omnino ab ea poena excusat, quippe, qui facit quoad illam qualitatem involuntarium; unde cum poena haec non nisi ex peccato mortali incuratur, & peccatum esse nequit, nisi sit voluntarium, id vero quod procedit ex ignorantia probabili, voluntarium esse non potest, iuxta doctrinam philosophi, 3. Ethicor. cap. 1. & 5. & S. Thomae. 1. 2. quaest. 76. consequenter ignorantia probabili qualitatis illius, ob quam poena illa iure imposita est, ab huiusmodi poena excusat, ut laqueus tradit Couar. in d. §. 10. numero 12, 13. 14. & 15. Qua de

causa Ioann. de Lignano tractat. de censur. Eccles. ait. Ad hoc ut quis in Canonem incidat, oportet, ut intendat actualiter, vel virtualiter percutere Clericum. Unde, si quis volens percutere Titium Clericum, sciens ipsum esse Clericum, percussit Petrum Clericum existimantem esse Titium, percutiens iste Canonis censuram incurrit; Cum hic nulla contingat ignorantia, quae percussorem constituat involuntarium quoad Clerici percussorem, & iniuriam. Sic etiam percutiens Clericum, etiam si probabili ignorantia crediderit esse laicum, in censuram huius Canonis incidit, quoties is eum animum habuerit, ut nihilominus percuteret illum, si sciret illum Clericum esse; Nam ignorantia ista non est causa actus involuntarii in hoc casu; immo virtualiter censetur velle percutere Clericum, & ideo nequaquam excusat a poena Canonis, ut eruditè, & subtiliter colligit Couar. in cap. alma mater, par. 1. §. 10. nu. 15. vers. Decimo, de sent. excommuni. lib. 6. ex doctrina S. Thomae, 1. 2. q. 76. art. 1.

6. Hinc concordari possunt Doctores, quorum aliqui, ut Alan. quem refert, & sequitur gloss. in c. si verò, 2. in verbo ignoraverit, in fine, de sent. excomm. & Hostiens. ibidem, & Sylvest. verbo, excommunicatio, 6. num. 6. §. sciendum est quarto, vers. secundo, dicunt, quod qui vult percutere Petrum laicum, errans in persona, Andream Clericum percussit existimans illum esse Petrum laicum, excommunicatus sit; Alij vero, ut Tancred. Ioan. Andr. Bernard. Ioan. de Lignano. Rodon. in d. c. si verò, 2. Astenfis in Summa par. 2. lib. 7. tit. 3. art. 2. quaest. 3. Anton. 3. par. tit. 25. cap. 1. §. Quarto notandum, & Couar. d. §. 10. numero 15. vers. No. dicunt non esse excommunicatum, qui percussit Clericum quem credit laicum. Qui DD. facile reconciliari possunt, dicendo veram esse Alan. & ceterorum opinionem, quoties ille percussor, ita erat affectus animo, ut nihilominus percuteret illum Clericum, si novisset eum Clericum fuisse: E contra vero sententia: Tancredi, & aliorum vera erit, quoties percussor ita animo affectus erat, ut si Clericum illum non percussisset, si Clericum, & non laicum illum fuisse credidisset; quo modo, & sensu intelligi debet hic casus primus a nobis positus: At verò intendens percutere Clericum, si laicum tantum percussit, etiam si laicus ille tonsuram deferebat, verè tamen Clericus non erat excommunicatus non est percussor, quamvis Clericum percussisset intendebat, & credebatur, ex Ioan. de Lignano, Hostiens. in Summa, Bernard. & Raym. quos referunt, & sequitur Summa Astenfis par. 2. lib. 7. tit. 3. artic. 2. quaest. 30. & 32. Anton. 3. par. tit. 25. capitul. 1. §. Quarto Notandum, & Sylvest. verbo, excommunicatio, 6. num. 6. Notab. 4. vers. scilicet. Secundo. Quia non debet quis iudicari secundum quod intendit, sed secundum quod facit, & idem docent Feder. cons. 13. & Panorm. in cap. si verò, 2. nu. 7. de sentent. excomm.

7. Secundus est, Percutiens Clericum in habitu laicali incedentem, nec aliquid de Clericatu ostendentem in modo tonsurae, vel in forma vestimentorum, vel in qualitate negotiorum, & ter monitum per dioecesanum, se non corrigentem non est excommunicatus, cap. 1. contingit, 2. de sentent. excommuni. Richard. 4. dist. 18. art. 1. quaest. 5. Hostiens. in Summa, lib. 5. tit. de sentent. excommuni. num. 4. §. super illo, vers. Tertio, Summa Astenfis, par. 2. lib. 7. tit. 3. artic. 1. quaest. 1. vers. Tertio, S. Anton. 3. par. tit. 25. c. 1. §. Quarto notandum, vers. Secundus, Sylvest. verbo, excommunicatio, 6. num. 6. Notab. 4. vers. scilicet. Tertio, Tabiena, verbo, excommuni. 5. casu 1. numero 24. vers. scilicet. primus, & Navar. in Manual. cap. 27. nu. 80. vers. Tertia. Ioseph. Angles, in florib. 4. sentent. in quaestione de excommunicatione, articulo 5. diff. 2. Conclus. 3. & Cosmus Philarchus lib. 3. de officio Sacerdotis, cap. 3. & hoc procedit etiam si sciat esse Clericum; & sufficit quod sit admonitus ab Episcopo, vel a proprio praefato, nec potest fieri ista monitio per iudicem secularem, aut quemcunque alium, ut notant Panorm. in d. cap. contingit, 2. numero 5. de sentent. excommuni. & Sylvest. ubi supra, & colligitur ex dict. capitul. contingit, 2. in illis verbis, in Dioecesi tua, & in illis verbis *Te commoneo*, hoc est, ab Episcopo Dioce-

fano, vel alio prelato suo proprio, habente iurisdictionem episcopalem in Clericum illum, & facit cap. in audientia, in illis verbis *A prelati proprii*, de sentent. excommunicat. Non tamen sufficit una monitio pro tribus, quia ius requirit, ut tertio moneatur, in d. capit. in audientia, & capit. contingit, 2. de sentent. excommunicat. ubi autem ius requirit trinam monitionem, non satis est una, iuxta ea quae tradunt gloss. in Clement. prim. 1. in verbo Tertio, de vita, & honest. Cleric. & Ioann. Andr. in capit. ex tua, de Cleric. non resid. & Sylu. vbi supra. Sufficit autem monitio generalis, puta, quod Episcopus promulgat edictum, ut omnes Clerici reassumant habitum intra mensem, nec requiritur specialis, sic Rosella in verbo, excommunicatio, 2. §. Tertio, & Syluest. verbo, excommunicatio, 6. numero sexto, Notab. 4. versicul. Tertio, quia textus in capit. in audientia, & capit. contingit, 2. de sentent. excommunicat. non requirunt specialem ut putat Tabiena, vbi supra verbo, excommunicatio, 5. casu 1. numero vigesimoquarto, versicul. primus, in fine, & vbi iura volunt fieri specialem, exprimunt illam, ut in Clem. 1. de vita & honest. Cleric. & c. Constitutionem, de sent. excom. lib. 6.

8 Tertius est, Percutiens Clericum, qui contempro habitu Clericali fert arma, & tertio monitus non emendatur, capit. in audientia, de sentent. excommunicat. non excommunicatur. Panormitan. in dict. capit. in audientia, numero 3. & 4. Hostiens. in Summa, libro 5. tit. de sentent. excommunicat. numero 4. §. super illo, versicul. Secundo, Summa Astensis, parte. 2. libro 7. tit. 3. artic. 1. questione 1. versicul. Secundo, Syluest. verbo, excommunicatio 6. numero sexto, Notab. 4. versicul. Quarto, Tabiena, verbo, excommunicatio, quinto, Casu 1. numero vigesimo quinto, versicul. Secundus Richard. 4. dist. 18. artic. 21. quest. 5. & Nauarr. in Manual. cap. 27. num. 80. versicul. Quarta, vbi ait non sufficere vnam, sed trinam monitionem requiri, qui vero percuteret talem, antequam esset ad monitus excommunicationem incurreret, ex Panorm. in d. capit. in audientia num. 2. de sentent. excommunicat. Cosmus Philarchus tamen lib. 3. de officio Sacerd. capit. 33. ait, non requiri admonitionem, sed intelligendus est loqui in casu, quo turpibus, & enormibus se miscet, ut dicemus. Quinimmo si non sit monitus tertio, sed immisceat se tyrannidi, & crudelitati, seditiones, & guerras excitando, vel publice atrociter delinquat, talem percutiens non esset excommunicatus, siue Clericus ille habitum portet siue non, argum. capit. cum non ab homine, & ibi gloss. in verbo Minime, de sentent. excommunicat. & capit. Non dubium, & capit. perpendimus, eod. tit. & lib. Richard. 4. distinctione 18. ar. 11. questione 5. Summa Astensis, parte. 2. lib. 7. tit. 3. artic. 11. questione 2. vers. Sexto, Summa Pisanelle, verbo, excommunicatio, 2. in principio, Sanct. Anton. 3. part. tit. 25. cap. 1. §. Quarto notandum, Syluest. verbo, excommunicatio, 6. num. 6. §. sciendum quarto, versicul. Quarto, Nauarr. in Manual. cap. 27. n. 81. vers. Sexta illa verò, cap. in audientia & cap. contingit, 2. de sentent. excommunicat. quae requirunt admonitionem, ut quis percutiendo Clericum excommunicationem incurrat, intelliguntur de Clericis, qui taliter non excedunt, licet arma deferant, ex gloss. in d. capit. cum non ab homine, in verbo, Minime coercetur, & Astens. vbi supra.

9 Quartus est, Percutiens Clericum exercentem negotia secularia, seu procuraciones, & administrationes personarum secularium post inhibitionem diocesani sui, seu Praelati sui, excommunicationem non incurrit, quia Clericus ille si tertio monitus non desistat, privilegio Clericali priuatur; immo si Episcopus in Synodo publice mandasset sub poena privilegij Clericalis, quod quicumque tales procuraciones exerceret, per ipsum non defenderetur, & postea deprehensus fuerit in hoc delinquere, cum hac inhibito loco trinæ monitionis succedat, cum percutiens non erit excommunicatus. Est enim indignum, ut eis Ecclesia subueniat, per quos constat in Ecclesia scandalum generari, colliguntur hæc ex capit. sine, de uita, & honest. Cleric. &

capit. Sacerdotibus. Ne Clerici, vel Monachi. Richard. 4. distinctione 18. artic. 11. questione 5. Hostiens. in Summa lib. 5. tit. de sentent. excommunicat. nu. 4. §. super illo, versicul. Quarto, Summa Astensis, parte. 2. lib. 7. tit. 3. artic. 1. questione 2. vers. septimo, Summa confess. lib. 3. tit. 33. questione 35. Summa Pisanelle verbo excommunicatio, 2. §. Sunt casus versicul. Quarto, Syluest. verbo, excommunicatio 6. numero 6. Notab. 4. versicul. Quinto, Tabiena, verbo, excommunicat. 5. casu 1. numero 26. vbi etiam idem dicit, de Sacerdotibus seu Clericis ioculatoribus, & hominibus, si artem illam ignominiosam per annum exerceant, & tertio moniti non respiciant, carent enim omni privilegio Clericali, capit. unico, de vita & honest. Cleric. lib. 6. Ioseph. Angles in floribus 4. Sentent. in questione de excommunicatione, artic. quinto, difficult. Conclus. 4. Cosmus Philarchus, vbi supra, cap. 33. Notab. 3. casu 10.

10 Quintus est, Percutiens Clericum coniugatum non deferentem habitum, nec tonsuram, excommunicatus non est, Archid. in cap. Ioannes, & ibi Ioan. Andr. de Cler. coniug. Angelica, verbo excommunicatio, 5. numero 22. & est textus in c. unico, de Cler. coniug. lib. 6. Cosmus Philarchus lib. 3. cap. 33. de officio Sacerdotis, Notab. 3. Casu 7. Gregorius Tholosanus, parte. 2. in Syntagma iuris lib. 9. cap. 26. num. 16. talis enim sine aliqua monitione perdit privilegium.

11 Sextus est, Percutiens Clericum causa correctionis, non est excommunicatus, capit. cum voluntate, de sentent. excommunicat. quod intelligitur, quando percussus ad id legitimam habet facultatem & iurisdictionem, & Episcopus per alium Clericum, subditos sibi Clericos verberare potest, non autem per seipsum, argum. capit. Nihil licet, distinct. 86. nisi quando deesset alius Clericus, per quem Clericum suum verberare posset ex gloss. in d. cap. Non licet, in verbo Non licet, distinctione 86. & Nauarr. Manual. cap. 27. num. 86. vers. vigesima quarta. Alij vero

12 id legitimam habet facultatem & iurisdictionem, & Episcopus per alium Clericum, subditos sibi Clericos verberare potest, non autem per seipsum, argum. capit. Nihil licet, distinct. 86. nisi quando deesset alius Clericus, per quem Clericum suum verberare posset ex gloss. in d. cap. Non licet, in verbo Non licet, distinctione 86. & Nauarr. Manual. cap. 27. num. 86. vers. vigesima quarta. Alij vero

13 Praelati inferiores, per seipsum, Clericos, vel religiosos suos verberare possunt detinere autem, & capere per quoscunque possunt. Eodem modo Naturalis pater filios Clericos in minoribus existentibus corrigere potest, argum. capit. cum voluntate, & ibi Panorm. num. 8. & glossa in verbo inferiorum graduum, de sentent. excommunicat. Summa Confess. lib. 3. tit. 33. quest. 35. Syluest. verbo excommunicatio, 6. num. 6. Notab. 4. vers. octauo. Angelica, verbo, excommunicatio, 5. numero 10. Sic etiam magister discipulos intra discipline, & correctionis verberare potest, d. cap. cum voluntate, §. sine. & cap. ex tenore, de sentent. excommunicat. Item maiores & seniores Ecclesiarum Clericos iuniores minoribus existentes verberare licet possunt causa correctionis; Et presbyter, vel alius officialis in Ecclesia perturbare potest Clericos perturbantes officium diuinum, Innoc. & Hostiens. in cap. veniens, de sent. excomm. Summa Angelica, verbo excommunicatio, 5. numero 21. Summa Astensis, parte. 2. lib. 7. tit. 3. artic. 1. quest. 14. Richard. 4. distinct. 18. art. 11. questio 5. Caiet. verb. excommunicatio, cap. 5. §. Nota sexto. Tabiena, verbo, excommunicatio, 5. casu 1. numero 26. versicul. Quaritur de obtinentibus, Nauarr. in Manual. cap. 27. nu. 86. vers. vigesima quinta. Cosmus Philarchus vbi supra, Ioseph. Angles, vbi supra, art. 5. difficult. 4. Conclus. 2. quia in his casibus, non fit iniuria, sed correctio.

14 Qua de causa excommunicatus non est, qui excommunicatum alias nolentem exire ex Ecclesia dum celebratur diuina, percutit, ex eodem Cosmo, vbi supra. Notab. 3. casu 16. Idem de quolibet regente familiam potest enim de mesticos suos Clericos corrigere. Hæc autem omnia, ut præfati auctores docent intelligenda sunt de leui percussione, quamuis si parum excederent modum, non essent excommunicati, nisi ex odio, & iniquitate prædictos Clericos verberarent, tunc enim essent excommunicati, ex gloss. in d. cap. ex voluntate, in verbo inferiorum graduum de sent. excomm. & Caiet. & DD. vbi supra.

17 Septimus est, Cum quis vi incontinenti repellat, non moderamine inculpatæ tutelæ, cap. si vero 1. de sentent. excomm. & procedit etiam si scienter, & deliberate id faciat.

Ratio est: quia iure naturali indictum est se defendere. S. Thom. in addit. 3. par. quest. 2. q. artic. 1. Hostiens. in Summa lib. 5. titu. ce. sentent. excommunicatio. numero 4. super illo. versicul. Decimo. Summa Confessorum lib. 3. titu. 33. questione 35. Summa Astenf. par. 2. lib. 7. tit. 3. articul. 1. questione 8. versicul. Decimo. Summa Pisanelle, verbo, excommunicatio, 2. §. Sunt casus, versicul. Nono. Angelica, verbo excommunicatio, 5. numero 13. Syluest. verbo, excommunicatio, 6. numero 6. Notab. 4. versicul. Nono. Tabiena, verbo excommunicatio, 5. casu 1. numero 10. versicul. Queritur de re percutientibus. Caieta. verbo, excommunicatio, capit. 10. §. Nota sexto, versic. Secundus, Sanct. Anton. 3. par. titu. 2. §. cap. 1. §. Quarto Notandum, versicul. Sextus, Sotus 4. distinct. 22. questione 2. articu. 3. post Concluf. 5. & Nauar. in Manual. cap. 27. numer. 82. versic. Decimaquinta. Ioseph Angles, in Floribus 4. Sentent. in questione de excommunicatione. articu. quinto, difficultat. 4. Concluf. ult. & Cosmus Philarchus lib. 3. de officio Sacerd. capit. 33. Notab. 3. casu 12. Addit etiam Innocent. in dict. capit. si vero, 1. posse quem verberare Clericum, non solum pro sua, sed etiam pro illarum personarum defensione, per quas ei sit iniuria, vt sunt vxor, filij, serui, & huiusmodi; Nam & socij iniuria propulsanda est argumen. cap. Non inferenda, 23. questione 2. & etiam pro defensione patris, vel matris, vel familiae, vt docent Panorm. in capit. olim. 1. de restit. spoliat. Summa Astenf. par. 2. lib. 7. tit. 3. articu. 1. questione 9. Sanct. Antonin. Angelica, Syluest. & Tabiena, Caiet. & alij vbi supra. Qui etiam hoc ipsum extendunt ad percussorem pro defensione rerum suarum ablatarum. Hec tamen omnia fieri debent cum moderamine inculpatae tutelae; Dicitur autem moderamen inculpatae tutelae, quando quis facit illud sine quo aliter se, vel alios, vel res suas defendere non potest, ex Bart. in l. 1. C. vnde, vi, & in l. furem, ff. ad leg. Cornelianam de sicarijs, & Panorm. in d. cap. olim. 1. de restit. spoliat. quod considerari debet ad arbitrium boni viri, consideratis circumstantijs, scilicet, causa, vt fiat ad defensionem, & non ad vindictam; considerato etiam modo, qui enim inuaditur sine armis, non debet cum armis resistere, quod verum est regulariter; considerato etiam tempore, debet enim incontinenti fieri, id est, dum actu impugnat, quia si iniuria facta iam sit personae, non est licitum percutere, etiam incontinenti, ex Tabiena, verbo excommunicatio, 5. casu 1. numero 10. quia non esset defensio, sed vindicta, quae non est permessa singulis, sed iudici, ex glossa in l. si ex plagio, §. tabernarius, ff. ad leg. Aquil. & Innocent. in d. cap. olim. 1. nisi forte timeretur geminata percussio, vnde non debet insequi percussus suum percussorem, ex quo non vult amplius percutere; aut postquam fur peruenit ad locum destinatum, & adeptus est possessionem perfectam rerum suarum, non licebit domum illius adire & illum percutere; si tamen quis violenter expellat Clericum de domo sua, quam occupauerat, non valens eam aliter recuperare, non incurreret huius Canonis censuram, ex Innocent. in dict. capitulo olim causam, de restit. spoliat. & Syluest. vbi supra, §. Nono, in fine. Addunt etiam Angelica, verbo, excommunicatio, 5. numero 14. Syluest. dict. §. Nono. & Tabiena vbi supra, numero 10. post Panormitan. in dict. capit. olim. 1. de restit. spoliat. Quod licet verberans Clericum causa defensionis aliter excederet modum inculpatae tutelae, non ex proposito, & ex deliberatione, sed inaduertenter, & ex surripiente, non incidit in excommunicationem, quia ad eam incurrendam requiritur dolus, vt communiter tradunt Doctores, & glossa in capit. significasti, 2. in verbo Moderamine, de homicid. & in capitulo cum voluntate, in verbo, voluntate, de sentent. excommuni.

21. Quod si Queras, An si quis fugiendo euadere posset, non tamen fugit, & sic percutit inuasorem, sui aut rerum suarum, censuram huius Canonis incurrat? Respondetur cum Bartol. in l. Prima C. vnde vi, quem referunt, ac sequuntur Panormitan. in capit. olim causam, numer. 17. de restit. spoliat. & Angelica verbo excommunicatio, 5. numero 15. licite posse percutere, quia fuga est quaedam iniuria, item apud Labeonem, ff. de iniur. vnde Cynus in l. si

ex plagijs, §. tabernarius, ff. ad l. Aquil. ait, quod fuga reddit hominem viliorē; Quod sane dictum tunc est verum, quando ex tali fuga esset fugienti confusio; vt enim tradunt Syluest. verbo, excommunicatio, 6. numero sexto, Notab. §. 4. Nono in fine. Caiet. verbo, excommunicatio capit. 10. §. Nota sexto, versic. Secundus & Nauar. in Manual. capit. 27. numero 82. versicul. Decimaquinta, post Panormitan. in dict. capit. olim causam, numero 17. de restit. & Cepol. consil. 29. & Bald. consil. 11. Cosmus Philarchus lib. 3. de officio Sacerd. capit. 33. Notab. 3. casu 12. non ardetur licita hac defensio ad casum quo inuasus non potest aliter se, aut sua, aut alios saluare, sed rationabiliter etiam extenditur ad casum, in quo vituperabiliter fugiendo posset se saluare: vnde si spoliandus a Clerico euadere posset a Clerico inuasore per fugam scilicet turpem, & ignominiosam, in qua honor eius laederetur, & tamen non vult, sed stat, & percutit Clericum inuasorem, non erit excommunicatus, quia non tenetur ignominiosam fugam pati laicus a Clerico inuasore, sed potest suum saluando honorem, sicut & res suas, vim vi repellere. Addit tamen Caietan. & bene, non inde sequi, licet laico acceptare duellum a Clerico, prouocante illum; Quia aliud est velle pugnare, & aliud se, & sua tuendo, contra Clericum non minis, sed facto inuadentem, pugnare.

23. Octauus est, Quando quis inuenit Clericum cum vxore, matre, sorore, aut filia, & huiusmodi personis, scilicet sponsa, aut affini, si talis inueniens illum percutiat, non erit excommunicatus, secus si cum alia persona, quae non est ei propinqua, vt colligitur ex capit. si vero, 1. & ibi glossa in verbo, Matre, & verbo Turpiter, de sentent. excommunicatio, & Hostiensis ibi, & in Summa lib. 5. titu. de sentent. excommunicatio. numero quarto, §. super illo, versic. vndecimo. Summa Confess. libro tertio, tit. 33. questione trigesimaquinta. Astenf. in Summa part. 2. lib. 7. titu. 3. articulo 1. §. Vndecimo, Summa Pisanelle verbo, excommunicatio, 2. §. sunt Casus, versic. Decimo, Angelica, verbo, excommunicatio, 5. numero 16. Anton. 3. parte, tit. 25. capitulo primo. §. Quarto notandum, versicul. Septimus. Syluest. verbo, excommunicatio, 6. Notab. 4. versicul. Decimo, Tabiena, verbo, excommunicatio, 5. casu 1. numero trigesimo primo, versicul. octauus. Sanct. Thom. in addit. part. tertia, questione 2. articulo primo Caiet. verbo, excommunicatio, capit. 10. §. Nota sexto, versic. Secundus. Soto, 4. distinct. 22. questione 2. articulo tertio, post Concluf. quintam, & Nauar. in Manual. cap. vigesimo septimo, numero 84. versicul. vigesima. Ioseph Angles in Flor. 4. Sentent. in questione de excommunicatione. articulo quinto, difficultat. 4. Concl. 3. Cosmo Philarcho lib. tertio, de officio Sacerd. capit. 33. Notab. tertio. Casu 14. Ad uitandam autem hanc excommunicationem requiritur, vt hanc percussio fiat in ipso actu inuentionis, & non ex intervallo, postquam ad alia diuertit, vel a loco discessit, secundum DD. in d. capit. si vero, 1. tunc enim cessat ratio, cur Canon excuset percutientem in actu inuentionis, quia scilicet, vix possibile est, vt quis tam iustum dolorem compescat, cum inueniat in actu delinquentem, vnde & lex civilis sic inuentum permittit occidere, ff. de adult. l. quod ait lex. §. Quod ait. Immo addunt praefati Doctores, quod etiam si non inueniat in actu nefario luxuriae, sed etiam in tactibus impudicis, & signis propinquis actui, & in loco suspecto, talis uerberans non excommunicatur, secus uero si inueniat Clericum osculantem in loco publico, secundum morem patriae. Item secundum Hostiensem, in tit. de diuortijs, & Astenfem ubi supra, si uir uxoremprehenderit, aut frater sororem, nel filius matrem, uel pater filiam in adulterio cum Clerico, tenere potest utraque inuitum sine excommunicatione per uiginti horas coeuiuas, donec uocet testes, per quos probet adulterium, eosque tradat iudici puniendos, quod idem docent Syluest. & Cosmus Philarchus ubi supra, cap. 33. Notab. 3. Casu 19. Non tamen creditur testibus, nisi uiderint Clericum in adulterio, ex Summa Astenf. ubi supra. Quod si forte maritus procurauerit, ut Clericus uocaretur ab uxore sua ad turpem illam actionem, & sic eum uerberat, excō-

municatus erit vterque, scilicet tam vxor, quam maritus percussus, quia sunt in dolo, & non potest aliquid imputare Clerico, cum prouocauerit vt vocaretur ad turpitudinem. Sic Summa Confessorum lib. 3. tit. 3. q. 35. Summa Astenfis, par. 2. lib. 3. tit. 3. artic. 1. q. 11. Summa Pisanelle verbo, excommunicatio, 2. §. Quid de illo, Angelica, verbo excommunicatio, 5. numer. 20. Tab. verbo excommunicat. 5. Casu 1. numero 31. in fine. §. octauus. & Caiet. verbo, excommunicatio, capit. 10. §. Nota quinto, & recte, quia huiusmodi dolus interueniens compassionem legis tollit.

24 *Nonus est*, Quando Mulier impetita est a Clerico de turpitudine, qui eam inuitam tangebatur, si eum percussit cum moderamine inculpatae tutelae, zelo castitatis, non erit excommunicata, quia defensio talis iusta est, & quamuis aliquis excessus interueniret, excusatur, si enim licet mihi impunè percutere iniuriam mihi in turpitudine meorum, vt in casu octauo dictum est, multo magis id licebit impunè iniuriatam in propria persona; & sicut sufficit ibi inchoatio actus, ita hic, qui enim attentat violare, iam turpem autem inchoat sic Summa Confessorum lib. 3. tit. 3. q. 35. & Monald. quem citant, & sequuntur Summa Pisanelle verbo, excommunicatio, 2. §. Quid de muliere, & Angelica, verbo, excommunicatio, 5. numero 21. & Rodonens. quem refert, & sequitur Summa Astenfis, par. 2. lib. 7. tit. 3. artic. 1. quæstione 12. & idem tradit Caiet. verbo, excommunicatio, capit. 10. §. Nota sexto versic. Secundus. Sin verò eam non tangebatur, nec vim corporalem inferebat, sed tentabat eam tantum verbis, illum verberando, excommunicata erit, ex Summa Confessorum, Monald. Astenfis, & Pisanelle. citat. quod tamen bene limitat Angelica, vbi supra, quando aliter eum repellere non poterat, puta, quia nec fugere potuit, nec clamare licuit, aut infamiam putabat clamare, & fauet Caiet. vbi supra, tunc enim licite eum percutere potest, & expresse Ioseph Angles in Floribus 4. Sententiarum in quæstione de excommunicatione, artic. 5. difficult. 4. Conclus. 4. & Cosmus Philarchus lib. 3. de officio Sacerdotis, capit. 33. Notab. 3. casu 15.

25 *Decimus est*, Mittens manus violentas in Clericum de mandato sui Prælati, eum capiendū, non incurrit huius Canonis censuram, capit. vt famæ, de sentent. excommunicat. Rich. 4. distinctione 18. art. 11. quæstione 5. Hostien. in Summa, lib. 5. tit. de sentent. excommunicat. num. 4. §. super illo, versicul. Duodecimo. Summa Confessorum lib. 3. tit. 3. quæstio. 35. Astenfis in Summa, lib. 7. par. 2. titu. 3. artic. 1. versicul. Duodecimo. Summa Pisanelle, verbo excommunicatio, 2. §. sunt casus, versic. vndecimo, Anton. 3. par. tit. 25. cap. 1. §. Quarto notandum, versic. octauus, Tabiena, verbo, excommunicatio, 5. casu 1. numer. 7. vers. Queritur de prælati Ioseph Angles in Florib. 4. Sentent. in quæst. de excommunicat. artic. 5. difficult. 4. Conclus. 2. Cosmus Philarchus lib. 3. de officio Sacerd. cap. 33. Notab. 3. casu 20. & casu 22. Quod intelligitur, dummodo non excedat modum ex proposito; Quia secundum Ioan. Andr. in cap. si Clericos, de sentent. excommun. lib. 6. Astensem, & Pisanelle. & alios vbi supra, si Clericus quieret se permittit capi, & duci, & capiendū, & ducens eum non resistens calce, vel pugno, vel alio modo percusserit, excommunicatur. Immo, & quando Clericus cautionem fidei iussoriam daret Episcopo de parendo iuri, capi, aut detineri non debet, nisi excessus enormitas, vel alia causa rationabilis aliud suaderet, vt in dict. capit. si clericos, de sentent. excommunicatione, libro 6. habetur. Per laicum verò Clericus etiam de mandato prælati verberari, aut torqueri non potest, sed verberans Clericus esse debet, vel conuersus alicuius Religionis, ex causa rationabili, capit. vniuersitatis de sentent. excommunicat. Astenfis vbi supra, Tabiena, verbo, excommunicatione, 5. casu 1. numero 7. Sanct. Antonin. 3. part. citat. Caietan. verbo, excommunicatio, capitulo 10. §. Nota quarto, & Nauar. in Manual. capitulo vigesimo septimo, numero 86. versicul. vigesima quarta, & Cosmus Philarchus vbi supra, Notab. 3. casu 23. qui etiam docent, Ecclesiasticos torquentes Clericos per laicos excommunicari, nisi consuetudine con-

traria excusentur, & addit Nauar. quod qui consuetudinem sequutus Clericum per laicum torquet, aut verberat, quamuis, excommunicatus non sit, peccat tamen. Hoc autem mandatum debet esse speciale, & non sufficit generale, vt capiens ex mandato prælati ab excommunicatione excusetur, vt docet Astenfis vbi supra, par. 7. lib. 7. tit. 3. art. 1. q. 13.

27 *Vndecimus est*, Clericus perseverans in malo, qui aliter compesci nequit, a quouis etiam laico capi potest, & ligari, vt præsentetur quam primum suo Prælati; quæ ratio excusatur officiales capientes, & detinentes Clericum, quos inueniunt in crimine patrato, vel patrando, vt eius latus prælati præsentent, ex Innocent. in cap. si vero, 1. de sentent. excommun. Angelica, verbo, excommunicatio, 5. numer. 12. & Caiet. verbo, excommunicatio, capit. 10. §. Nota quarto, & Nauar. in Manual. cap. 27. num. 82. versicul. Decima sexta. Cosmo Philarcho vbi supra, casu 21. & Iosepho Angles cit. Conclus. 6. Item, vt ait Panorm. in d. d. p. si vero, 1. num. 6. de sentent. excommunicat. quem refert, & sequitur Angelica, vbi supra, Et Familia potest reperire Clericum de nocte, quia verisimiliter timere potest delictum committendum, non incurrit excommunicationem, si Clericum capiat, & præsentat Prælati, qui non potest hic notari diabolica persuasio, cum hoc fiat ad obuiandum delicto, & præsumptio mala sit contra motus de nocte, Qui enim male agit, odit lucem. Ioh. 3. de refertur in cap. cōsuluit, de offic. deleg. & idem Panorm. cap. cum non ab homine, de iudic. vbi idem docet de eo qui capit Clericum propter malum, quod fecit, vt docet ad prælatum suum, & dubitatur de fuga eius, & consentit Angelica vbi supra. Qui ambo idem dicunt fieri posse, si creditor timeret de fuga Clerici debitoris; sic etiam detinetur potest per 24. horas si fecit aliquod delictum, vt vocentur testes, ne sit locus infamiationi, facit l. uocandos, cap. 5. ff. de iudic. Angel. vbi supra.

30 *Duodecimus est*, Percutens degradatum realiter, quod fit, quando Clericus indutus vestibus, sicut si in officio defert, degradatur, & depoliatur cum verbis ad hoc congruis, vt habetur in capit. degradatio, de pœnis lib. 6. Doctores, in capit. At si clerici, de iudic. excommunicat. non est; secus autem, si degradatum verbaliter percutiat, capitulo cum non ab homine, de iudic. & ibi Doctores, & Panormitan. ibi, & in capit. ex parte numero 3. de Cleric. coniug. & in capitulo ad abolendam, numero 10. de hæres. & in capit. contingit, 1. numero 12. de sentent. excommunicatione. & in capitulo Nouimus, numero 2. de verbor. significat. Richard. 4. distinctione 18. artic. 13. quæstione 5. Hostien. in Summa, lib. 5. titu. de sentent. excommunicat. numero 4. §. super illo, versicul. Decimo. Cosmo, Summa Astenfis, par. 2. lib. 7. tit. 3. articulo 2. quæstio. 6. Summa Pisanelle, verbo, excommunicatio, 2. §. sunt casus, versicul. Decimotertio, & Sanct. Anton. 3. par. titu. 25. capitulo 1. §. secundo Notandum. Angelica, verbo, excommunicatio, 5. numero 24. Syluest. verbo excommunicatio, 6. numero 4. versicul. de Clerico, & numero 6. versicul. Decimotertio. Tabiena, verbo excommunicatio, 6. numero 25. §. Sextus. Nauar. in Manual. capit. 27. num. 81. versic. Nota, & Vgolin. de censur. Ecclesiast. Tabul. 1. capit. 13. §. 15. num. 8. Cosmus Philarchus lib. 3. de officio Sacerdotis capit. 33. Notab. 3. casu 8. & casu 9. Qui omnes docent, percutientem Clericum degradatum realiter non incurrit excommunicationem, quia talis perdidit privilegium Clericale, vt patet ex capitulo Degradatio, de pœnis, lib. 6. immo, nec qui percutit Clericum degradatum verbaliter, dummodo incorrigibilis sit, argument. capit. cum non ab homine iunctis ijs. quæ Doctores, & Panorm. ibi, tradunt, de iudic. & idem Panorm. in capitulo ex parte, in fine de Cleric. coniug. secus autem si corrigibilis fuerit, vt superius dictum est.

31 *Decimus tertius est*, Percutiens Clericum bigamum excommunicatus non est, argument. capit. Quisquis, & ibi gloss. in verbo duxerit, distinctione 84. bigamus enim exutus est omni priuilegio Clericali, capit. vnico, de bigamis, lib. 6. vbi Ioan. Andr. ait, id intelligi de illis, qui contraxerunt bigamiam in Minoribus, & idem docet Gem. ibi.

ibi. Ratio eorum est: quia taliter cōtrahens in Mōnibus, potest vivere, & debet, vcl laicus, secus vero si contraxit cum secunda in sacris, talis enim non perdit privilegium Clericale, licet sit privatus habilitate ordinum; Quia dispositio in casu vero non se extendit ad casum fictum, maxime in penis, & quando est corrigibilis, & qui talis redire non potest ad seculum. capitul. Tug, & ibi glo. fina. de apostat. Item religiosus licet bigamus, gaudet privilegio Canonis, & ideo eum percutiens excommunicatur. ex Io. Andr. in q. Mercuriali, quia textus ille non privat eum privilegio Monachali, vel Religiosis. Eadem docent Archid. in d. cap. Quisquis, dist. 84. Anton. 3. par. tit. 2. cap. 1. §. Quarto notandum, versic. Decimoquarto. Angelica, verbo, excommunicatio. §. num. 22. Syluest. verbo, excommunicatio. §. num. 6. versic. Decimoquarto. Tabiena, verbo, excommunicatio. §. casu 1. numero 26. versic. Quartus. Nauar. in Manual. cap. 27. numero 81. versic. septima. & est communis DD. Cosmus Philarchus lib. 3. de officio Sacerd. cap. 33. Notab. 3. casu 6. de qua re lib. 6. cap. 5. versic. Prima est, agemus.

33 Decimoquartus est, quando percussio illa non est peccatum mortale ex actus imperfectione, ex Palud. 4. distin. 18. quæst. 1. articulo. 2. Conclus. 2. Richard. 4. distin. 18. art. 11. quæstio. 5. Qui duo dant hanc Regulam, scilicet. Quod nullus excommunicatur a iure, nisi propter peccatum mortale, quod idem docent Syluest. verbo, excommunicatio, §. num. 2. Tabiena, verbo, excommunicatio, §. casu 1. numero 4. §. Primo. Caietan. verbo, excommunicatio, capitulo 10. §. Nota sexto, & Nauar. in Manual. capitulo 37. numero 9. & colligitur ex capitulo 3. quod suadente diabolo, 17. quæstione 4. & Angelica, verbo, excommunicatio, §. numero 26. Iosepho Angles vbi supra, articulo 3. difficult. 4. Conclusio. 1. Cosmo Philarcho vbi supra, Notab. 3. Casu 1. & Casu 2. Quia ratione Richard. Angelica, & Tabiena, & Caietan. vbi supra, versicul. Quartus. & Sanct. Thom. in addit. 3. par. q. 24. articulo 1. & Sotus 4. d. 21. q. 2. art. 3. post Conclus. 5. & Astenis in Summa, p. 2. lib. 7. tit. 3. art. 1. versic. Octavo, docent percutientem Clericum non ex odio, vel 34 invidia, aut indignatione, sed iocosa levitate, non esse excommunicatum. arg. c. 1. de sent. excom. vbi puer, qui non est capax doli, excusatur ab excommunicatione, si Clericum percutiat. Sic etiam ex Richard. Tabiena. Angelica. Caietan. & alijs, si quis non ex deliberatione, sed ex surreptione, & subita passione focum suum Clericum leviter percutit, quamvis sit turbatus, vt contingere solet in ludente cum Clericis, maxime si prius a Clerico secum ludente percussus sit, non erit excommunicatus; inconsultus enim calor calumnie vitio caret, & mortale peccatum non committitur, nisi ex deliberatione, vel post tempus sufficiens humane fragilitati ad deliberandum, cum factum est tale, quod homo non obstante humana infirmitate tenetur de necessitate deliberare, vt per deliberationem ab illo opere illicito perpetrando retrahatur; Et hac ratione excusati possunt percussiones tam defensivæ, quam correctivæ, quando modicum excessivæ sunt, quia non ex deliberatione fit ille excessus, sed quasi ex impercepta passione impellente. Sic etiam excusantur officiales Principum arcentes turbam, in qua sunt Clerici, quia talis percussio violenta est solum manus violenta materialiter in Clericum, & non formaliter, quia vel non intenditur violentia, vel non intenditur, quod sit in Clericum, Eodem modo si quis fugiens persequentes, Clericum ex equo deponat, & equum tollat, vt velociter se salvet, excommunicatus non erit; sicut enim reus non est rapinæ equi, ita nec violentiæ sacrilegæ, quia non animo iniuriandi, sed necessitate seipsum salvandi, alioquin probabiliter occidetur, aut graviter vulnerandus, id facere censetur. Sic Petrus de Perusio in cap. Nuper, de sentent. excommunicat. cuius ratio est, quia nemo in hoc casu diceret eum peccare mortaliter, & cum nemo excommunicationem huius Canonis incurrat, nisi ob peccatum mortale, argum. capit. Nemo Episcoporum, 1. 1. quæst. 3. consequens est, hunc excommunicatum non esse, & cum eo consentiunt Angelica, verbo, excommunicatio, quinta, numer. 26. Syluest. verbo,

excommunicatio, §. numero 13. & S. Anton. 3. par. tit. 2. §. cap. 1. §. Tertio notandum, versic. Fugiens, in hanc potius sententiam inclinat, & expresse Tabiena, verbo, excommunicatio, §. Casu 1. num. 40. Caietan. verbo, excommunicatio, ca. 10. Notab. 6. in fine. Et simile est, si in casu necessitatis defensionis gladium de latere Clerici occurrentis tolleret, quo se ab inimicis tueri posset. ex Angelica, & Caieta. vbi supra. Neque excommunicatus erit, qui violenter in cludit Clericum ne laedatur ab inimicis, quia licet faciat ei violentiam, non tamen est ibi dolus, ex Innoc. in c. Nuper, de sent. excom. Angelica, in verbo, excommunicatio, §. nu. 26. & Syluest. verbo, excommunicatio §. nu. 5. versic. secundo, quia ei non irrogatur iniuria, sed salus procuratur quod idem tradit Cosmus Philarchus lib. 3. de officio Sacerdotis, c. 33. Notab. 3. casu 13.

De Absolutione ab excommunicatione ob Clerici percussione in cursa.

Cap. XXVIII.

S Y M M A R I U M.

- 1 Excommunicatum ob clerici percussione regulariter solum Papa absoluit.
- 2 Excommunicatum ob leuem clerici percussione episcopus iure suo absolvere potest.
- 3 Prælati episcopo inferiores [filij] non [fratres] appellari solent.
- 4 Percussione leuem, mediocrem, vel enormem esse, quis discernat.
- 5 Percussio levis quænam sit, & cur sic dicta.
- 6 Percussio enormis unde, & ex quibus indicari debeat.
- 7 Percussio Mediocris quænam, & unde indicanda.
- 8 Percussio gravis, levis, aut mediocris, ex quibus signis, & circumstantijs metienda.
- 9 Absolui ab excommunicatione ob mediocrem, aut enormem clerici percussione in cursa quænam persone citra sedem Apostolicam possint.
- 10 Regularis alium eiusdem Monasterij percutiens a suo prælato proprio absolui potest.
- 11 Regularis alium regularem alterius Monasterij percutiens a quo absolvendus sit.
- 12 Clerici sub eodem tecto dormientes, & in eadem domo residentes, ab episcopo suo absolui possunt.
- 13 Prælati in excommunicationem ob clerici percussione incidens a quo absolvendus.
- 14 Novitius ab excommunicatione ob clerici percussione in cursa, intra annum probationis prælato Monasterij absolui potest.
- 15 Novitius ab excommunicatione ob clerici percussione in cursa absolutus, si intra annum religionem egrediat, in eandem sententiam reincidit.
- 16 Absolvere excommunicatum in articulo mortis quilibet potest.
- 17 Excommunicatus, si morte præventus absolutus non sit, quando, & a quo post mortem absolui poterit, & ad quid absolutio talis valeat.
- 18 Mulieres ob clerici percussione excommunicatæ, cuius cunque conditionis sint, ab episcopo absolui possunt, & quæ huius sit ratio.
- 19 Excommunicatus ob clerici percussione, si inimicitias capitales, aut alias inflias excusationes habeat, ab alio quam a Papa potest absolui.
- 20 Impuberes doli capaces ab excommunicatione ob clerici percussione in cursa episcopus absolvere potest.

Officia-

- 21 *Officialis ob clerici percussione excommunicatur, quando a Papa, aut ab episcopo absoluendus.*
- 22 *Nobiles ob clerici percussione excommunicationem incurrentes, ab episcopo qua ratione, & modo absolui possunt.*
- 23 *Pauperes, & mendicantes ob clerici percussione excommunicati, quando ab episcopo absoluendi sunt.*
- 24 *Infirmi, seu valetudinarii, ob clerici percussione excommunicati, ab episcopis suis absolui possunt.*
- 25 *Senes ab excommunicatione ob percussione clericum incursum ab episcopis suis absolui possunt, & quæ huius ratio sit.*
- 26 *Clerici simul cohabitantes, quando ab excommunicatione ob percussione clericum incursum a Papa, aut ab episcopo sunt absoluendi.*
- 27 *Ostarius, qui pretextu officij sui clericum non enormiter percussit, ab episcopo suo absolui potest.*
- 28 *Famuli, & alij, qui aliorum potestati subditi sunt, ab episcopis, ab excommunicatione ob clerici percussione incursum, quibus in casibus absoluendi.*
- 29 *Dubius, an ob clerici percussione excommunicationem incurrerit, ad cautelam ab episcopo suo potest absolui.*
- 30 *Excommunicatus ob clerici percussione, sed causam iustam habens non adeundi Papam, vel legatum eius a latere, ab episcopo qua ratione absolui possit.*
- 31 *Clericum leuiter percussens ab excommunicatione illa de iure communi ab episcopo absolui potest.*
- 32 *Debilis, ac membris destitutus ab excommunicatione ob clerici percussione incursum ab episcopo suo absolui valet.*
- 33 *Clerici percussio leuis excommunicationem Papæ reueruatam non inducit.*
- 34 *Absolui ab excommunicatione ob clerici percussione incursum quare personæ quædam citra Papam possint.*
- 35 *Impuberes excommunicati, post ætatis maioris superuentientiam, quare Papam adire non teneantur.*
- 36 *Absolutus ab excommunicatione si cessante legitimo impedimento sedi Apostolicæ non se præsentet, in eandem censuram reincident.*
- 37 *Impeditus ita ut Papam adire nequeat, si Legatum, vel alium privilegio munitum adire queat, ab episcopo absolui non potest.*
- 38 *Iustum impedimentum quodam censendum ut quis Papam pro absolutione excommunicationis adire non teneatur.*
- 39 *Excommunicatus quacunque de causa, quando ab episcopo absolui possit.*
- 40 *Impedimentum, ut legitimum sit, quamdiu durare debeat.*

Quamvis excommunicationis huius absolutio regulariter ad solum summum Pontificem spectet, ut in d. cap. si quis suadente diabolo, 17. quæst. 3. habetur, sunt tamen nonnulli casus, in quibus percussens Clericum citra Sedem Apostolicam absolui possit. Antequam vero casus in particulari afferamus, sciendum est tres esse species iniuriæ, leuem scilicet, mediocrem, & enormem, ut notant Ioann. Andr. & Panormitan. in cap. peruenit, de senten. excommunica. Summa Astensis par. 2. lib. 7. tit. 13. artic. 4. Anton. 3. par. titu. 25. cap. 1. §. Quinto notandum. Syluest. verbo, absolutio 4. in princip. Caietan. verbo, excommunicatio, cap. 10. in fine, & Nauar. in Manual. cap. 27. numero 88. Et quidem si iniuria leuis sit, potest Episcopus absoluere omnes iure suo, ut colligunt ex d. c. peruenit, de sent. excomm. Sylu. vbi sup. Angelica, verbo, excommu. §. num. 38. & alij citati; secus autem dicendum est de

alijs prælati inferiorib. Episcopo, quamvis habeant iurisdictionem quasi Episcopalem, quia ut Panor. & Angelica vbi sup. nu. 39. notant, caput peruenit, loquitur solum de episcopo, & non de inferiori, quia dicit textus, *Fraternitati tuæ*. Prælati verò inferiores, non dicuntur *fratres*, sed *filij*. Quam graui, de crimin. falsi. Addunt tamen prælati auctores, quod qui habent auctoritatem episcopalem a Papa, sicut episcopi absoluere possunt, sic & illi; & idem de Prælati Religiosorum circa suos Religiosos; poterit tamen episcopus hanc suam absoluendi potestatem committere inferiori, ut notatur in c. fin. de offic. ordin. & similiter prælati Religiosorum, cum illud competat eis ex privilegio ratione dignitatis, iuxta not. in c. eis quibus, de off. ordin. inter. & in gl. & c. fi. de offic. deleg. loquitur quando commissio fit ratione personæ. Pro percussione vero enormi, solum Papa absoluit regulariter, ut in d. c. si quis suadente diabolo, 17. q. 4. habetur, & Legatus a latere. Pro mediocri etiam regulariter solum Papa, & Legatus a latere absoluunt, non autem episcopus, nisi sint personæ privilegiate, de quibus infra. At verò discernere inter leuem, mediocrem, vel enormem iniuriam, arbitrio iudicis, s. Episcopi, vel Abbatis, quoad suos Religiosos, relinquuntur, ex Panor. in c. illorum de sen. excomm. Sylu. vbi sup. & Caiet. in d. c. 10. ante finem.

Quoad iniuriam leuem, sciendum est ex Nauar. in Manual. c. 27. nu. 91. & Cosmo Philarcho, lib. 3. de officio Sacerdotis, c. 33. Notab. 4. non intelligi in hac materia per leuem percussione illam, quæ non peruenit ad peccatum mortale, eam ob eam, quæ non est mortifera, non incurritur hæc excommunicatio, ut superius expositum est; sed ea leuis in hac materia censetur, quæ licet mortifera sit, respectu tamen aliarum percussioneum mortiferarum, nec enormis est, nec mediocris. Et quamvis Nau. vbi sup. infirmos leuem percussioneem esse illam, quæ sit pugno, palma, baculo, vellapide, quæ nullam maculam, aut notam relinquunt in carne, & vbi nullum membrum abscinditur, aut dens euellitur, nec multum sanguinis emittitur; Et Astensis vbi sup. art. 4. q. 2. & Sylu. cit. dicant leuem esse illam, quando quis leuiter, & malo animo manum ponat super Clerico, vel accipiat eum per vestes, vel per habenas, aut eum trahat, quod intelligi tamen debet, si is, qui talia infert, sit superior, aut par, aut quasi par, in mundana reputatione; Nihilominus tamen hoc semper verum non est, nec certa Regula in hac re dari potest, sed ut recte notant Hostiens. in c. peruenit, de senten. excommu. & ibi Panorm. & in c. cum illorum, eod. tit. leuis iniuria iudicanda est arbitrio boni viri, seu iudicis, i. Episcopi, ex circumstantijs personarum, locorum, temporum, modi percussioneis, & læsionis; Si enim Clerico solemniter ministranti in altari, quis leuiter manus iniecerit, non erit iniuria leuis, quæ alius leuis esset. Sicut e contra quædam est leuis illata puero, vel in dorso, aut manu, vel baculo, aut in oculo, quæ non esset leuis illata seni, vel in facie, pugno, aut ense, vel in publico: Et communiter percussio, quæ fit a Magistro, Prælato, Patre, Domino in discipulum, Clericum, filium, aut fratrem, leuis censetur.

Enormis autem ex multis iudicari potest, Primo ex magnitudine facti, ut si peruentum sit ad occisionem, aut ad mutilationem membri, effusionem oculi, aut alicuius læsionis excessum, quo quis inutilis redditur ad munus suum obeundum, aut si multum sanguinis effundatur, ita, ut vulnus notabile illatum sit, quod desiderat remedium chirurgiæ, aut aliorum medicinalium; non tamen vbi sanguis est naribus solum efflueret. Secundo, ex persona læsæ, ut si in Episcopum, vel Abbatem, vel etiam in Priorem manus iniecta sit, quod intelligitur, quando Prior ille sit caput Monasterij, aut si in locum Abbatis tenentem quis manus violentas iniecerit. Item si in Sacerdotem Sacris vestibus indutum manus inferantur. Tercio, ex persona lædente, ut si Laicus officialis auctoritatu percussit Clericum. Quarto, ex scandalo, ut si Monachus percussit Clericum secularem, si tamen inde scandalum sequatur. Item, si inferior aliquem suum superiorem percussit, si exinde nascatur scandalum. Quinto, ex irreuerentia, ut si in conspectu Prælati, aut Iudicis percussus, Instituitur de iniurijs. §. atrox. Sexto, ex loco, ut si in Ecclesia, cimiterio, vel dormitorio verbe-

verberetur, vel in platea, arg. c. cum pro causa, de sent. exc. & c. Quisquis, 17. q. 4. *Septimo*, ex loco vulneris, puta si sit vulneratus in oculo, aut facie, *Octavo*, ex facti notorietate, & specialiter in tempore magnæ festivitatis, ex Summa Aftenf. p. 2. li. 7. tit. 1. 3. ar. 4. q. 2. Ant. 3. p. tit. 2. 5. c. 1. *Quinto* notandum, Sylu. verbo, absolutio 4. in prin. & Caieta. in verbo, excommuni. c. 10. ante finem, & Inno. in c. cum illorum, de sent. excommuni. & Nau. in Man. c. 27. nu. 92. Qui tamen limitat hæc, quæ diximus, ita, s. vt non semper iudicanda sit enormis percussio illa, quæ fit in foro, aut loco publico, aut præsentia Iudicis, aut quæ fit in oculo, vel facie, aut in se notabilis & scandalum magnum pariat, cuius Nauari opinio quamuis satis probabilis sit, contraria tamen est communior, & in conscientia tutior, cum vt ipse paulo ante docuerat, ex Innocentio IV. in dubijs iudicandas esse potius percussiones graues, & enormes, quam declarando leues esse, præbeat occasio ledendi statum Ecclesiasticum. Vnde res hæc viri boni & prudentis iudicio determinanda est.

7 *Mediocris* est illa, quæ media est inter leuem, & enormem, quæ ex varijs etiam circumstantijs pensanda est, de qua cognoscitis, qui de extremis, vt diximus, iudicare debet. Vnde hanc regulam tradit Pan. in c. cum illorum, nu. 11. de sent. excomm. Quod in arbitrandâ qualitate, & quantitate iniuriæ lesionis, non est necesse recurrere ad Papam, sed Episcopus, vel Abbas arbitrari potest; quia ex quo eis conceditur certis casib. absolutio ipsi cognoscere possunt, an eorum sit iurisdictio, arg. c. super literis, de rescip. & in li. quis ex aliena, ff. de iud. sed tamen sibi in hac re cauere debent, ne leuem dicant, vbi est enormis.

8 Hæc autem omnia, quæ de percussione enormi, leui, & mediocri diximus, ex quadam extrauagan. quæ incipit, *Perleffus*, relata a Nauaro in Manuali, cap. 27. num. 91. & Cosmo Philarcho in lib. 3. de officio Sacerdotis, c. 33. Notab. 4. in hæc verba manifesta sunt:

Respondemus percussione leuem esse pugni, palma, manus, pedis, digiti, aut dactuli, aut lapidis, quæ nullam maculam, aut sugillationem carniū relinquit, neque abscindit membrum, siue effractione dentium, siue auulsione multorum capillorum, siue effusione multi sanguinis. Nolumus tamen dicere, quod huiusmodi leuis percussio, vt pugni, aut vnguis, fiat atrox, ob multi sanguinis effusionem. Ad iudicandum tamen, quæ lesio sit leuis, mediocris, aut enormis, volumus diligenter perpendi non solum factum, sed etiam qualitatem eius, & modum percutiendi, & ledendi, cum omnib. suis circumstantijs loci, personæ, & alijs; Personæ, si est Magister, iudex, Prælati, Pater, Patronus, aut dignitas, percussus iniuste a subdito, aut ab alio se viliori, quia ex hoc interdum censentur graues iniuriæ, quæ ex se sunt leues, aut mediocres; Et quia conditio negotij non patitur integram determinationem huius rei, relinquimus tuo arbitrio, vt declares quæ sit leuis, & quæ enormis iniuriæ, admonentes, vt potius declares in dubio esse percussione grauem, & ab ea non posse absolueri, quam declarando leuem esse, occasionem præbeas ledendi statum Ecclesiasticum. Hæc ibi.

9 Enumerantur autem varij casus a Pan. in c. cum illorū, nu. 1. de sent. excomm. Host. in Summa lib. 5. tit. de sent. exc. nu. 4. 8. Secunda regula Summa Aftenf. p. 2. li. 7. tit. 1. 3. ar. 3. S. Tho. in addit. 3. p. q. 24. art. 1. Summa Pisanella, verbo absolutio, 2. Summa Angelica, verbo, exc. 5. nu. 49. S. Ant. 3. p. tit. 2. 5. c. 1. §. Quinto notandum, Sylu. verbo, absolutio, nu. 3. Notab. 2. Tabiena, verbo excomm. 5. Casu 1. nu. 46. & 47. Caiet. in verbo, excomm. c. 10. in si. Soto 4. d. 22. q. 2. ar. 3. post concl. 5. Nau. in Man. c. 27. nu. 88. & Rich. 4. d. 1. 8. art. 13. & alijs, in quib. quadam personæ dicuntur privilegiatæ, vt a mediocri immo etiā in aliquib. ab enormi etiam percussione Clerici citra Sedem Apostolicam ab Episcopo absoluti possint, qui casus, & personæ in his versibus continentur:

Regula, Mors, Sexus, hostis, puer, officialis, Delictus, inops, ager, senexque, sodalis, Ianitor, astrictus, dubius, causa, leuis citius. Debilis, absoluti sine Summa Sede merentur.

- 10 *Primus casus* continetur in verbo *Regula*, hoc est, si Regularis verberet regularem eiusdem Monasterij, absolutus potest a suo Prælati, c. Monachi, & c. cum illorum, de sent. excommuni, si vero percusserit Clericum secularem, absolutus ab episcopo. c. Religioso, de sent. excommuni. lib. 6.
- 11 *Quod si percusserit Regularem alterius Claustrij*, absolutus per prælatum proprium, & prælatum eius, qui passus est iniuriam, c. cum illorum, de sent. excommuni. Quod secundum DD. allatos ita debet intelligi, nimirum, quod Prælati illius, qui percussit iuramentum recipiet, & absolutus, & saltem semel percutiet, vt seruetur forma cōfeta. Prælati vero percussi, ipsum percussorē verberabit, quia prælati percussi satisfieri debet de iniuria suo subdito irrogata, & Monasterium percussoris pro percussore satisfacere non tenetur, quia delictum personæ non debet in detrimentum Monasterij redundare, arg. cap. cum venerabilis, §. intelleximus, de exception. si tamen vnus illorum prælatorum vicem suam alij committere vellet, hoc non solum facere posset, sed etiam congruentius esset, arg. cap. fin. de offic. ord. Item Clerici communiter viucentes, & sub vno recto dormientes, & in eadem domo videntes, ab episcopo suo absolui possunt, cap. Quoniam, de vita & honest. Cleric. sic etiam Moniales percutientes se inuicem, vel conuersas suas, aut Clericos ab episcopo absolui possunt, cap. De Monialibus, de sent. excommuni. Item Fratres S. Ioannis Hierosolymitani, absolui possunt a suo Priore Sacerdote, cap. Canonica, de sent. excommuni. Et hæc omnia intelligi debent de percussione non enormi, quia si esset enormis, tunc nec Abbas suos Monachos, nec episcopus prædictos absolueret posset, nisi in casibus, in quibus Papam adire nequeunt, sed tantum absolui possunt a Papa, cap. cum illorum, de sent. excommuni. verum hodie religiosi fere omnes priuilegia habent, vt etiam ab enormi absolui possint a Prælati suis, ne alioquin si ad Papam mittendi essent, occasio vagandi illis tribueretur. Et quod de Monachis diximus, etiam de Prælati incidente in hunc Canonem dicendum est, quantum ad absoluteionem, quia caput non debet esse minus fauorabile membris, & appellatione Monachorum venit Abbas in materia fauorabili, c. fin. de verb. signif. vt notat Syluest. verbo, absolutio 5. numero 4. §. Quintum, qui etiam in §. Nonum. addit, quod quamuis nouitius, qui ante nouitiatum incidit in hunc Canonem, recipi non deberet ad religionem, nisi prius absolueretur, si tamen ingreditur tenet ingressus, & professio, & absolui poterit a Prælati monasterij etiam intra annum probationis, quia etiam iste est persona Ecclesiastica, ex gl. in cap. Religioso, in verbo Non possit, de sent. excommunicat. lib. 6. & gaudet priuilegio Canonis, ex d. c. Religioso, colligitur, & consequenter, videtur etiam vt gaudeat priuilegio contento in cap. Monachi, de sent. excommuni. Quia ratio illius capitis est, ne monachi vagentur, quod in nouitio tanto periculosius est, quanto est infirmior, & minus expertus, & idem docet Astenf. p. 2. lib. 7. tit. 13. ar. 5. q. 10. quod si religionem intra annum egrediatur, reincident in eandem sententiam; nam propter fauorem religionis, & sic propter temporale impedimentū absolutus fuit, vnde & præsentare se debet ei, qui alias eū absolueret posset, arg. c. eos qui, de sent. excommuni, lib. 6. ex Summa Astenf. vbi sup. ar. 5. q. 11. & Syl. in d. §. Nonum.
- 16 *Secundus casus* continetur in verbo *Mors*, Quando, si est in periculo mortis, capit. si quis suadente diabolo 17. q. 4. cap. Non dubium, cap. Ea noscitur, §. fin. cap. Quod de his de sentent. excommuni. Et tale periculum mortis intelligitur non solum propter infirmitatem, sed etiam si quis sit in quocūque periculo vicino mortis, vt v. g. si timeat hostes, prædonem, vel crudelitatem potentis, vel si sit nauigaturus, scilicet, periculose, aut per loca periculosa transiurus, vel senio confectus, vel obfessus in loco vbi machinæ iaciuntur, vel balistæ, ex Hostiens. in Summa, lib. 5. tit. de sent. excommuni, num. 4. §. super illo, vers. Secunda Regula,

- g. l. 2. & Summa Astensis, p. 2. lib. 7. tit. 1. art. 3. Anton. 3. p. tit. 2. 5. cap. 1. 9. Quinto notandum, & communi DD. quo casu a quoque Sacerdote absolui potest, secundum In noc. in c. A nobis, 2. & c. Sacris, de sent. excommu. si tamen haberi possit presentia Episcopi, aut proprii Sacerdotis ab eo absolvendus erit, quod si morte praeventus, absolutus non erit si apparuerint in eo signa contritionis, nec per eum steterit quo minus absolueretur, absolui poterit post mortem, sed tamen non nisi ab eo, qui poterat absolueri eum vivum. c. A nobis, 2. de sent. excommunic. Quae absolutio valet ad hoc ut in loco sacro sepeliatur, & specialiter pro eo oretur, & Missa, & suffragia pro eo celebrentur, ut docent DD.
- 17 *Tertius casus* continetur in verbo *Sexus*. * Mulieres enim cuiusque conditionis sint, absolui possunt ab episcopo, cap. Mulieres, capit. Quamvis, & cap. Ea noscitur, de sent. excommu. Non distinguendo secundum Doctores allatos, quales sint, fortes, scilicet, an debiles, viduae, aut maritae, diuites, aut pauperes, & huiusmodi, neque qualiter perculserint, leuiter, mediocriter, vel enormiter; Et hoc non solum quia aliquando tales non sunt sui iuris, sed etiam quia sunt mulieres, quibus vagari non expedit.
- 18 *Quartus casus* continetur in verbo *Hostis*. Quando scilicet, quis inimicitias habet capitales, vel alias iustas excusationes, propter quas non potest se Sedi Apostolicae sine periculo vitae representare, capit. De cetero, cap. Quod de his, de sent. excommu. & hoc etiam si eas haberet ex culpa sua, l. Nec timore, ff. Quod met. cau. & cap. Veniens, de sponsal. sed de ista excusatione & impedimento, an scilicet, sine periculo possit Papam adire, statuitur boni, & prudentis viri arbitrio, ff. de verb. oblig. l. continuus, §. cum ita & c. Quod super his, de voto, & c. De causis, de offic. delegat.
- 19 *Quintus casus* continetur in verbo *Puer*. Puer enim impubes cap. 1. & cap. Quamvis, & cap. sine, de sentent. excommu. qui doli capaces sunt, absolui possunt ab episcopo, & hoc siue ante, siue post pubertatem absolui postulent, nec tenentur se Sedi Apostolicae postea presentare; Nam, ut ait Panorm. in d. cap. sine, beneficium semel indultum minori, ex quo cepit habere locum, non extinguitur per supervenientiam maioris aetatis. Istos enim excusat aetate a labore itineris, ut locis allatis habetur. Dixi, si sint doli capaces, quia si non sint doli capaces, non incurrunt in hunc Canonem, ut patet ex dictis, & communi DD. sententia, cum non incurratur excommunicatio Canonis huius absque dolo, & peccato mortali.
- 20 *Sextus casus* continetur in verbo *Officialis*. Officialis enim puta iudex, vel apparitor alicuius Potestatis, vel Principis, qui praetextu officij arcendo turbam, non animo, & proposito laedendi, sed casu fortuito, ex aliqua tamen culpa, & negligentia percussit Clericum, si laico sit levis, aut mediocris, absolui poterit ab episcopo, capit. si vero, 1. de sent. excommu. si tamen graviter laeserit a solo Papa absoluitur. Si autem ut recte notat Angelica, verbo excommunicatio §. num. 57. officialis laicus aliter quam arcendo turbam iniicit manum in Clericum, non absoluitur nisi a Papa cum iniuria sit gravis, secus tamen si leuiter percussit, tunc enim ab episcopo absolui poterit, argum. c. peruenit, de sent. excom.
- 21 *Septimus casus* continetur in verbo *Deliciosus*. Nobiles enim, & magnae potentiae viri, qui non possunt terras suas sine maximo periculo relinquere, & viri delicati, qui laborem eundi ad curiam sustinere nequeunt, absolui possunt ab Episcopo; Ad arbitrium autem episcopi pertinet discernere quis sit ita delicatus, ut non possit ad Curiam ire, sed tamen antequam tales absoluantur, intimari debet eorum status & conditio Sedi Apostolicae, & tunc secundum consilium eius facienda est absolutio, nisi sit periculum mortis in mora, quo casu cautio ab eo sufficiens est recipienda quod Papae consilio, vel responso parebit, cap. Mulieres, de sent. excom. & c. de cetero, tit. eod. & c. ne pro dilatione, de penit. & remiss.
- 22 *Octavus casus* continetur in verbo *Inops*. Pauper siquidem arte, qua iter agendo uti nequit, vivens ab episcopo

suo absolui potest, cap. Quod de his, cap. Quatuor, & cap. Quod de his, cap. Quamvis, & cap. Ea noscitur, de sentent. excommu. Non enim tenetur quis mendicare, ut ad Curiam pro absolutione vadat, nisi alias mendicus esset, tunc enim volunt DD. etiam mendicando ad Curiam ire oportere, ut absolueretur, si robustus corpore sit ad eundem, nisi mendicando soleret sibi & uxori providere, & iter agendo id praestare nequeat; secus autem si poterit ire, & nihilominus mendicando sibi, & suis providere, sicut in loco mansionis, sed tamen ut recte notat Sylvest. verbo absolutio, 4. num. 3. §. Octavus, in hac re vir bonus, & prudens arbitrabitur.

23 *Nonus casus* habetur in verbo *Aeger*. Infirmi namque seu valetudinarii, seu quacunque corporis impotentia impediti, etiam ab episcopis suis absolui possunt, & hoc siue infirmitas incurabilis sit, vel periculosa, vel longius morbus sit, siue sit temporalis, & ex itinere timeatur acceleratio mortis, capit. Quod de his, de sentent. excommunicat. Immo, secundum Doctores, etiam si non imminuit periculum mortis, puta in febre tertiana, quartana, vel podagra, secundum notata in cap. ea noscitur, de sent. excomm. Asten. in Summa, p. 2. lib. 7. tit. 1. art. 3. §. Octavus, Sylvest. verbo absolutio 4. num. 3. §. Nonus, Nau. in Man. c. 27. numero 88.

24 *Decimus casus* continetur in verbo *Senex*. Senes enim quamvis fortes sint ad ambulandum, absolui possunt ab Episcopis suis, cap. ea noscitur, & cap. Quamvis, de sentent. excommunicat. & dicitur senex maior 70. annis. Cuius aetate, l. prima, vbi dicitur, quod talis gaudet privilegio veteranis concessis.

Ceterum, in proposito, Senex dicitur, qui ratione atque iudicio boni viri, maxime episcopi, periculose tale iter aggrederetur. Et quamvis fortis videretur, tamen secundum Innocentium, quem refert, ac sequitur Sylvest. vbi supra, §. Decimus absolvendus erit, quia periculosum est senem proficisci, ut etiam Hostiens. in d. cap. Quamvis, & Angelica, verbo, excommunicatio §. n. 5. 1. testantur, & quia senectutis impedimentum nunquam cessat, non opus est, ut illis iniungatur, quod cessante impedimento Sedi Apostolicae se representent.

25 *Undecimus casus* habetur in verbo *Sodalis*. Clerici namque simul viventes, & sub eodem tecto dormientes, & in eadem domo habitantes scilicet, collegialiter, dommodo tamen percussio non sit enormis (tunc enim ad Papam mittendi erunt, ut communiter tradunt DD.) ab episcopis suis absolui possunt a levi, vel mediocri percussione. Quoniam, de vir. & honest. Cler. Nam commune facile parit discordiam, ff. de leg. 2. l. cum pater, §. dulcissimis, & ideo merito casus iste excipitur.

26 *Duodecimus casus* continetur in verbo *Ianitor*. Ianitor enim, seu ostiarius, qui praetextu officij sui Clericum non enormiter percussit, absolui potest ab episcopo suo, cap. si vero, 1. de sentent. excommunicat. qui casus distinguitur a casu sexto, de officiali, ut notat Sylvest. vbi supra, §. Duodecimus, quia ibi percussio est casualis, hic vero intentata animo iniuriandi, ut dicit gloss. in d. cap. si vero, 1. in verbo absolui, & colligitur ex textu, in verbo, *Malignus*, Sin vero non fecisset hoc animo iniuriandi, non esset excommu-

ADDITIO.

* Adde. Sed an haec eodem indulgentia iuris locum sibi vendicat in quacunque alia excommunicatione praeter istam canonis, dubitant aliqui, Quibus negativè respondendum est: ex hoc enim sequeretur, nullam excommunicationem esse summo Pontifici reservatam, quae a mulieribus, cum tamen saepius ipsae recurrant in praxi ad sedem Apostolicam saltem per procuratorem, ut absoluantur ab excommunicationibus summo Pontifici reservatis, ut in specie notat Nauar. consil. 45. de sentent. excommunicat. in nouiss.

communicatus, vt dicitur ibidem in glossa quia Canon ligat tantum dolosos, & violentos, arg. cap. 1. de sentent. excommunic.

Decimus tertius casus habetur in verbo, *Astrictus*. Astricti enim alterius potestati, ita vt sui iuris non sint (quales sunt serui, & filij familias, & huiusmodi) absolui possunt ab Episcopis in duobus casibus, vt colligitur ex capitulo. Mulieres, & cap. Relatum, de sentent. excomm. *Primus* est, si deliquerint in fraudem, hoc est, vt subtrahant se obsequio debito dominis, veniendo ad Sedem Apostolicam. *Secundus* est, si ipsi domini sine culpa sua graue damnum propter eorum absentiam incurrerent, nisi tamen excessus esset tam grauis, & enormis, vt propter scandalum vitandum, & tollendum exemplum aliorum, ad Sedem Apostolicam destinari debeant. Inungi tamen debet eis satisfactio alia in recompensationem laboris itineris, quando ab Episcopo suo absoluantur; quae satisfactio secundum Hostiensium d. cap. Relatum, & Astensem in Summa, par. 2. lib. 7. tit. 13. art. 3. §. Undecimus non intelligitur de elemosina, cum tales proprio cateant, sed de oratione, ieiunio, vel disciplinis. Et idem dicendum est de viro, qui in fraudem uxoris, & de liberto, qui in fraudem patroni sui Clericum percuteret, cum istae etiam personae non sint iuris sui, quod verum esse docent Hostiens. & Asten. ubi supra, & Angelica, verbo, excommunicatio, §. n. 5. quando patronus, vel vxor graue damnum pateretur propter eorum absentiam, arg. d. c. relatum; cum autem efficiuntur predicti sui iuris, vel liberi, Apostolica Sedi se praesentare tenentur.

Decimus quartus casus continetur in verbo *Dubius*. Is enim, de quo fama publica est, quod Clericum percuterit, etiam vitandus est, arg. c. cum desideres, de sentent. excomm. nisi ad arbitrium Episcopi se purgauerit; vel nisi ad cautelam absolutiois beneficium consequatur, scilicet, ab Episcopo suo, a quo in tali dubio absolui potest.

Decimus quintus casus habetur in verbo *Causa*. Quicumque enim habet iustam aliquam causam non eundi ad Sedem Apostolicam, vel eius Legatum a latere, absolui possunt ab Episcopis, seruata duplici moderatione; Prima est, vt satisfiat Clericis iniuria passis. Secunda est, vt iurent, quod cessante temporali impedimento, praesentabunt se Apostolica Sedi, illius mandato parituri. Quid autem sit huiusmodi legitimum impedimentum, arbitrio boni, & prudentis viri determinandum erit, arg. c. de causis, de officio deleg.

Decimus sextus casus continetur in verbo *Leuis ictus*. Qui enim leuiter Clericum percussit, ab Episcopo absolui potest, vt diximus, & colligitur ex cap. peruenit, de sentent. excomm. Quae Decretalis non continet dispensationem, vt quidam dixerunt, sed ius commune, unde tales Episcopus iure suo absoluit, vt docent Summa Asten. par. 2. lib. 7. tit. 1. art. 4. in princip. Pisanelia, verbo excommunicatione, §. sunt casus, vers. Decimus septimus. Anto. 3. par. tit. 15. c. 1. §. Quinto notandum, vers. vltimus, & Syluest. verbo, absolutio 4. nu. 3. §. Sextus decimus.

Decimus septimus casus habetur in verbo *Debilis*. Membris enim destitutis, ita vt Sedem Apostolicam adire non possit, absolui potest, etiam ab Episcopo, vt habetur in cap. Ea noscitur, de sentent. excomm. ubi Panor. ait, quod membris destitutis dicuntur hic, caeci, claudi, & alij multis modis impediti. Hi sunt casus, in quibus auctoritas initio allata tradunt excommunicatos ob Clerici percussione citra Sedem Apostolicam absolui ab Episcopo possunt. Pro clariori vero horum omnium casuum, & totius capitis intelligentia, haec breuiter annotanda sunt.

Primo, Quoad leuem Clerici percussione omnes Christiani censentur personae priuilegiatae, id est, exceptae ab illa Regula, qua Papae reservatur absolutio Clerici percussoris, vt communiter tradunt DD. & patet in cap. peruenit, de sentent. excomm. unde sine causa, & ratione addiderunt Doctores casum decimum sextum predictis verbis.

Quoad percussione vero mediocrem personae priuilegiatae censentur reliqui omnes illis verbis contentis, sed cum hac differentia; nam aliqui etiam priuilegiati sunt, vt

non solum absolui possint a percussione mediocri, sed etiam ab enormi, vt omnes habentes impedimentum perpetuum, sicut senes, mulieres, valetudinarii, membris destitutis, impuberes qui doli capaces percusserunt, siue ante pubertatem, siue post absolutionem perant, qui omnes (vt diximus) etiam ab enormi percussione absolui possunt ab Episcopo iure suo, ita, vt non sit iniungendum eis mandatum de praesentando se Apostolicae Sedis; & quidem de omnibus praeterquam de impubere, patet hac ratione, quia cum tales ob perpetuum impedimentum, quod habent, nunquam possint Papam adire, in talibus ista inunctio esset vana, & ridiculosa. Et quamuis glossa in cap. Ea noscitur, in verbo, valetudinarii de sentent. excomm. velit, valetudinariis imponendum esse, vt si conualescant, se Apostolicae Sedi praesentent, id tamen vt verum sit, intelligendum est, vt notat Syl. verbo, absolutio 4. notab. 3. quando dubium est, an sit morbus, an vero sit valetudo, quia si certum sit, quod sit valetudo, puta quia laborat morbo incurabili, aut diruptus sit enormiter, & incurabiliter absoluetur absolute, nec ei imponetur praesentatio; unde si miraculose liberaretur, po-

stea non teneretur se praesentare. De impubere patet ex c. 1. de sentent. excomm. c. fin. tit. eod. beneficium enim semel indultum minoribus, ex quo cepit habere locum, non extinguitur per gratiam maiorem superuenientiam, vt notat Panor. in d. cap. fin. quem refert, ac sequitur Tabiena, verbo, excommunicatio, §. casu 1. nu. 47. quicquid Sylu. ubi supra; in hoc vltimo dicto de impubere contrarium fontiat. Alii qui etiam non habentes impedimentum perpetuum, etiam ab enormi percussione absolui possunt, vt existens in articulo mortis habens inimicitias capitales ager, inops, existens in alterius potestate, quando ipse, in cuius potestate est, non fuit in dolo, & multum offenderetur ex absentia eius; item iuuenes, cum horum itineratio periculosa sit, vt notat Panor. in c. Ea noscitur, de sentent. excomm. Angelica, verbo, excommunicatio, §. nu. 56. & Tabiena cit. nu. 47. & alij habentes legitimum impedimentum, qui omnes absolui possunt, non solum a percussione mediocri, sed etiam ab enormi, tenentur tamen isti se praesentare cessante impedimento, arg. c. Relatum & c. Quamuis, de sentent. excomm. Aliqui, vt ostiarius, seu janitor, officialis arcens turbam Clerici viuentes in communi, absolui possunt a mediocri percussione, non tamen enormi; & istis non est iniungendum vt se Apostolicae Sedi praesentent pro mediocri cessante impedimento. Idem dicendum est de Religiosis, secundum ius commune, ceterum isti iam priuilegia obtinent, vt a quacunque percussione absolui possint a Praelatis suis. De delictis dicit glossa in cap. Mulieres, in verbo, laborem, de sentent. excomm. quod si videtur Episcopo, quod non possit assumere laborem, absolui poterit cum cautione, quod parebit consilio, seu responsu Papae; & idem de Nobilibus, qui terras suas sine periculo deferere nequeunt.

Secundo, Si illi, quibus iniungitur, vt cessante impedimento legitime se Apostolicae Sedi praesentent, non se praesentauerint, incidunt in eandem excommunicationem. Et similiter illi, qui absolui erant a Sede Apostolica, vel a Legatis quando mandatur eis, vt aliquibus se praesentent, vel quod iniuria illata satisfaciant, cap. Eos qui, de sentent. excomm. lib. 6. & facit, c. poto, tit. eod. in antiq. finis autem, cur eis imponitur, vt praesentent, est, vt mandatum Papae, vel alterius, cui se praesentare debent, accipiant, & satisfaciant iuxta suas facultates, quas ad usum non necessariae habent de iniuria facta, non autem vt ab eis absoluantur, cum iam prius absolui fuerint.

Tertio, Impeditus, ita vt Papam adire nequeat ab Episcopo absolui non potest, quando potest adire Legatum, vel alium eius officialem ad id priuilegio munitum. Sed neque excepto mortis articulo sic impeditus a Sacerdote absolui potest, si eum Lygatus, Nuncius, vel Episcopus absoluerit recusant, ex Nau. in Man. c. 27. in 90. vers. Ad quartam, & vers. ad septimam.

Quarto, Iustum impedimentum quoad hoc censetur habere, qui habet curam animarum, si timet eas ob suam absentionem damnum notabile accepturas; nisi tamen idoneum vicarium constituere possit, ex Nau. ubi sup. nu. 90. vers. Ad tertiam. Qui etiam in vers. ad quintam, ait iustum habere impe-

impedimentum eum, qui ire non poteſt, licet mittere poſſit pro abſolutione, quia ius eum ad hoc obligare non videtur, ſed ſolum vult, ut ſi poſſit, vadat: * Sicut etiam iuſtum impedimentum non habere dicitur, quia ad Papam pro abſolutione proſiciſci nequit, niſi uxorem, & filios in extrema, vel magna neceſſitate relinquat, idem Nau. ubi ſupra, ver. ad ſextam, docet.

32 Quinto, non ſolum excommunicatus ob Clerici percuſſionem, ſed etiam ob quamlibet aliam cauſam, cuius abſolutio Sedi Apoſtolice reſeruat, abſolui poteſt ab epifcopo, quando ob impedimentum legitimum Papam, vel Legatum eius adire nequeat, ex Felino in c. quamvis, de ſent. excom. & Syl. verbo abſolutio, 4. nu. 7. dub. 4. & Nau. in Man. c. 27. nu. 38. verſus ad primam. Eſt enim eadem ratio in omnibus, unde & idem ius erit. Sufficit autem, ut impedimentum hoc tanto tempore duret, quantum eſt neceſſarium a diſceſſu loci, in quo abſolvendus manet, ad appuiſum loci, in quo manet Papa, vel Legatus, ex Nau. in d. c. 27. nu. 90. verſus ad ſecundam. Falſo autem exiſtente impedimento non vadat ad eum, a quo alias abſolvendus erat, quam primum commode poterit, in eandem incidit excommunicationem, c. eos, qui de ſent. excom. lib. 6. unde, quando eſt in mora culpabili, incurrit excommunicationem, ex 10. Andre. in clem. ſi quis ſuadente, de penis, in glo. pen. ubi ait, quod Iudex eum in hoc caſu non denunciabit, niſi prius eo vocato, ut ſciat ſummariè de negligentia in mora. Addit autem Arch. quem reſert, ac ſequitur Tabiena, verbo, excommunicatione 3. caſu 40. nu. 5. §. 4. quod Iudex arbitratibus conſideratis omnibus circumſtantijs, dando etiam unam diem pro ſeptimana pro quiete, & menſis dabitur ad præparandum ſe, & 20. dies ad expectandum. At certa regula in hac re dari non poteſt, ſed Iudex benigne arbitrari debet, & ſufficit, quod non ſit in negligentia, & fraude. Et de excomm. ob Clerici percuſſione incurſa, & Pont. Summ. reſervata, hæc dicta ſufficiant.

ADDITIO.

* Adde. Et quod impeditus ire Romam, non teneatur pro obtinenda abſolutione mittere epistolam, vel procuratorem, ſed quod tunc ab epifcopo, vel Nuntio, ſeu alio, habente privilegium, abſolendus ſit, tenet Nau. cap. 27. nu. 90. verſus ad quintam in Man. & Auila. de cenſur. p. 2. c. 7. diſp. 1. dub. 6. concl. 3. ceſſante poſtmodum impedimento præſentare ſe tenetur ſuperiori, a quo fuerat abſolendus, non ex tunc impedimento.

De alijs excommunicationibus Summo Pontifici in iure reſervatis.

Cap. XXIX.

S V M M A R I U M.

- 1 Excommunicatus a delegato Papa poſt annum a ſolo Papa abſolui poteſt.
- 2 Excommunicatus a Diſceſano ob falſas literas Papæ poſt lapſum viginti dierum non niſi a Papa abſolui valet.
- 3 Literas falſas Papæ habens excommunicatus non eſt, niſi contra eum ordinarius ſpecificè excommunicationis ſententiam ferat.
- 4 Dies viginti, poſt quos non niſi a Papa quis ab excommunicatione abſolui poteſt, quando currere incipiant.
- 5 Clerici ſcienter, & ſponte communiceantes cum excommunicatis a Papa, eos ad divina recipientes excommunicationem incurrunt.
- 6 Clerici ut participantes cum excommunicato a Papa in excommunicationem incidunt, quæ requirantur.
- 7 Incendiarij a Prolatis ſemel excommunicati a ſolo Papa poſſunt abſolui.
- 8 Incendiarij Eccleſiarum, an ipſo iure excommunicati ſint.
- 9 Mulier incendiaria ſemel denunciata excommunicata, a ſolo Papa abſolui poteſt.

- 10 Incendiarij Eccleſiarum denunciati a legato a latere, ſingulariter abſolui nequeunt.
- 11 Incendiarius quis cenſendus, ut excommunicari, & a ſolo Papa abſolui queat.
- 12 Incendiarij, ut a ſolo Papa abſoluantur, in ſpeciali mentione expreſſa, denunciari debent, nec ſufficit denunciatio generalis.
- 13 Excommunicatos ob Eccleſiæ fractionem cum ſpoliatione poſt denunciationem ſolus Papa abſoluit.
- 14 Eccleſiam frangentes, & ſpoliantes ipſo iure excommunicationem incurrunt.
- 15 Eccleſiam frangentes, & ſpoliantes ante denunciationem Epifcopus abſolvere valet, dummodo ſatisfacere voluerit iniuriam poſſis.
- 16 Eccleſiam aperiens, ut ſpoliet, vel frangens, ſed non expulſans, in excommunicationem non incidit.
- 17 EffraCTOR eccleſiæ quis dicendus.
- 18 Eccleſiarum nomine veniunt etiam Monasteria, hoſpitia, & alia loca pia.
- 19 Nominationi, aut electioni alicuius in Senatores, aut in Rectorem Urbis Romæ ſine Papæ licentia aſſectio excommunicationem incurrit.
- 20 Romani ex ipſa Urbe naturaliter oriundi, vel ibi inſula Senatores, aut Rectores Urbis Romæ quando eligi, vel non eligi poſſint abſque Papæ licentia.
- 21 Facultatem dantes alicui interficiendi, capiendi, aut vexandi eos, qui Reges, Principes, & alios ſimiles excommunicant, & ea facultate utentes, excommunicationem incurrunt.
- 22 Capitu. quicumque, de ſentent. excommunicationis, libro ſexto, quas perſonas excommunicet, & ob quas excommunicet.
- 23 Nomine [Suorum] in cap. quicumque, de ſentent. excomm. lib. 6. quanam intelligantur.
- 24 Inquiſitores ex odij, gratiæ, lucri, aut amoris prætextu contra hæreticos procedere omittentes, excommunicationem incurrunt, & a ſolo Papa abſolui poſſunt.
- 25 Inquiſitores ex timore, ignorantia, aut ad ſcandalum vitandum ſuper hæretica pravitare procedere omittentes excommunicati non ſunt.
- 26 Religioſi, qui Clericis, aut laicis Sacramenta Viſitationis extremæ, vel Euchariſtiæ miniſtrare, aut Matrimonium ſolemnizare ſine parochi licentia præſumunt, in excommunicationem incidunt.
- 27 Religioſi, etiam eccleſiæ parochiali præſecti, ſi alijs, quam ſuis parochianis, extremam Unctionem, aut Euchariſtiæ miniſtrant ſine parochorum licentia, excommunicationem incurrunt.
- 28 Religioſi alijs religioſis ſuis, vel alterius ordinis Euchariſtiæ, vel unctionem extremam ſine licentia miniſtrantes, excommunicati non ſunt.
- 29 Religioſus ex ignorantia, aut ex parochi ratihabitione, Euchariſtiæ, vel extremam Unctionem miniſtrando, excommunicationem non incurrit.
- 30 Religioſus viaticum in articulo mortis ſine parochi licentia miniſtrans excommunicatus eſt.
- 31 Religioſi ſere omnes ex privilegio eis conſeſſo Euchariſtiæ quovis die anni, excepto die paſchatis ſecularibus miniſtrare poſſunt.
- 32 Solemnizationes Matrimonij quænam intelligi ſolent.
- 33 Religioſi, ut laicis ſibi ſubditis extremam Unctionem miniſtrant, parochus etiam ſi Sacerdos non ſit, licentiam dare poteſt.
- 34 Sacerdos dans religioſo facultatem miniſtrandi ſuis ſubditis Sacramenta, in licentia Sacramentum recipientem, ſeu miniſtrandum exprimere debet.

35 Religiosus dans Sacramentum baptismi, vel penitentiae alicui, sine parochi licentia, excommunicationem non incurrit.

36 Nomine [excommunicatorum] regulariter solum excommunicati maiori excommunicatione intelliguntur.

37 Nomine [Canonis] quid proprie intelligendum.

38 Absolvere aliquem [A poena, & a culpa] quid sit.

39 Religiosi, aut Clerici seculares, contra capit. 1. de sepul. lib. 6. inducentes aliquem ad uouendum, vel iurandum, quod apud eos eligeret sepulturam, in excommunicationem incurrunt.

40 Religiosi, aut Clerici seculares, ut excommunicationem incurrant, eo quod inducant aliquem ad uouendum, aut promittendum quod in eorum Ecclesiis sepulturam eligeret, quae requiruntur.

41 Religiosi, aut clerici seculares inducentes aliquem ad uouendum, aut iurandum, quod apud eos eligeret sepulturam non secuto effectu, censuram aliquam non incurrunt.

42 Domini temporales quicumque, qui in terris, vel locis eorum suppositis interdicto, aliquem Diuina officia celebrare quomodolibet cogunt, excommunicationem incurrunt a qua non nisi a Papa possunt absolui.

43 Clementia [Grauis] de sentent. excommuni. offendentes libertatem Ecclesiasticam in officio Clauium, claudendum cultum Diuinum excommunicatis, & interdictis, excommunicans, quas personas comprehendit, & ob quas actiones feratur.

44 Cessatio Generalis a Diuinis posita in aliquo regno, aut loco, nisi interdicti habere censetur.

1 Secunda excommunicatio in iure Papae referuata habetur in cap. Quarenti, de officio deleg. ubi excommunicatus a Delegato Papae si integro anno in excommunicatione perferatur, non nisi a Papa absolui potest.

2 Tertia continetur in ca. Dura de crimine falsi. ubi excommunicatus a Diacono eo quod literas falsas Papae habuerint, nisi infra viginti dies postquam cognouerint se habere literas falsas, illas destruant, aut resignent, non possunt absolui post lapsum dierum viginti dierum nisi a Sede Apostolica, vel de speciali eius mandato.

3 Circa hanc excommunicationem sciendum est, ex Panorm. in d. cap. Dura, num. 8. Summa Angelica, verbo, excommunicatio, 5. casu 3. S. Anton. 3. par. titu. 25. cap. 14. Tabiena verbo, excommunicatio, 5. casu 5. S. Tertio, & Syluest. verbo, excommunicatio, 7. num. 8. §. Quarta, verficul. Habentes. Quod ad hanc excommunicationem incurrendam requiritur, ut Ordinarius specificiter contra eum ferat sententiam excommunicationis, alias habes casu tales literas, nulla poena afficitur, ex quo non falsificauit eas, sed solum casu ad manus eius peruenerunt. Isti autem

20 dies incipiunt currere a die notitiae, & prolationis sententiae ab Ordinario: unde, si infra viginti dies non eas resignent, aut destruant, excommunicationem a solo Papa absoluendam incurrunt, quamuis ipsis literis falsis usi non fuerint. Et casus huius capitis est diuersus a caput. Ad falsificationem, de crimine falsi, hic enim solum agitur de habentibus literas falsas, ibi vero agitur de illis, qui falsificant, aut adulterant literas Apostolicas; de qua re late diximus cap. 10. in expositione Bullae Coe.

4 Quarta continetur in cap. significauit de sentent. excomm. ubi excommunicantur Clerici, qui scienter, & sponte participant excommunicato a Papa, recipientes eum ad diuinum.

5 Ad hoc autem, ut excommunicatio hac incurratur, ista requiruntur, ut notant Panorm. in d. cap. significauit, num. 3. Palud. 4. distin. 18. q. 3. art. 2. Richard. 4. distin. 18. art. 6. quæst. 3. Summa Aftenfis, par. 2. lib. 7. tit. 2. §. Trige-

simus tertius. Summa Pisanelia, verbo, excommunicatio, 6. Angelica, verbo, excommu. 5. §. casus 4. S. Anton. 3. par. tit. 25. capitul. 32. Syluest. verbo, excommu. 7. numer. 12. §. Sexta. Tabiena, verbo, excommu. 5. casu 8. Caietan. verbo, excommunicatio, cep. 58. Nauar. in Man. capit. 27. num. 93. & Sebast. Medices, par. 2. Summe, tit. 9. quæst. 78. num. 40.

Primum est, ut Participans sit Clericus.

Secundum est, ut scienter participet.

Tertium est, ut sponte participet.

Quartum est, ut participet excommunicato a Papa.

Quintum est, ut participet cum eo in officijs diuinis.

Sextum est, ut iudicialiter, & nominatim excommunicato a Papa participet, ut communiter tradunt DD. & ultra haec omnia, requiritur hodie, ut talis excommunicatus a Papa, cuius participatio hic prohibetur, sit denunciatus, iuxta Extranagant. Ad euitanda scandala. Martini V. & quidem quinque priores conditiones euidenter colliguntur ex textu dict. capituli significauit, sextum etiam est commune Doctorum. Quae omnes conditiones copulatiue sumptae necessariae sunt ut quis excommunicationem dict. capituli significauit, incurrat. Unde, laicus sic participans, non incurreret, neque qui ignoranter, neque qui iusto metu, & cadente in vitum constantem cum eo participaret, neque qui communicaret cum excommunicato ab alio, quam a Papa, sed neque qui participaret cum excommunicato a Papa, in rebus temporalibus, sed solum qui participaret in officijs diuinis, quod intelligitur, tam de his, quae in Ecclesia dicuntur, quam de his quae extra, ex Tabiena, ubi supra, quae autem officia sint diuina in libro secundo, expositum est. Immo, ex Caieta. si verba proprie interpretanda sunt, non sufficit qualiscunque in diuinis participatio, sed requiritur participatio receptatiua, ita, quod soli Clerici qui recipiunt ad diuina, non autem Clericus qui interesset ibi tanquam vnus de populo, excommunicantur.

7 Quinta excommunicatio est contra incendiarios ca. Tua nos, de sentent. excomm. ubi dicitur: Quod incendiarij, ex quo sunt per Ecclesiam sententiam. (hoc est praetorum) publicati. (id est denunciati) pro absolutionis beneficio, ad Apostolicam Sedem sunt mittendi.

8 Circa hanc autem excommunicationem notandum est, quod licet glos. in d. cap. Tua nos, in verbo, publicati, & ibi Panormitan. numero secundo, de sentent. excommuni. & Aftenfis, in Summa, libro septimo, par. 2. tit. secundo, §. De cimus octauus, Pisanelia, verbo, excommunicatio, 4. Angelica, verbo excommu. 5. casu 5. & casu 6. & S. Anton. 3. par. titu. 25. capitul. vndecimo, Syluest. verbo, excommunicatio, 7. numero 13. §. Septima. Tabiena, verbo, excommu. 5. casu 7. & Martin. Ledesin. 2. 4. quæst. 26. articul. secundo, in excommunicatione 7. pag. 354. colum. 4. dicant, quod incendiarij loci Sacri scilicet Ecclesiae, aut loci Religiosi, ipso iure excommunicati sint alij autem, qui incendunt alia loca profana, non sint ipso iure excommunicati, sed excommunicandi per Episcopos, & postquam per Episcopum excommunicati sunt, non possunt absolui nisi a Sede Apostolica: mihi tamen magis placet opinio Caietani in Summa, in verbo, excommunicatio, capit. 22. & Nauar. in Man. capit. 27. numero 94. dicentium; neque in hoc cap. Tua nos, neque alibi, excommunicari de facto, incendiarios Ecclesiarum, sed solum in d. ca. Tua nos, habetur quod excommunicatus incendiarius & denunciatus ab Ordinario, non nisi a Papa absolui postea possit, quod intelligitur excepto articulo mortis, & intelligitur de incendiario tam Ecclesiae, & loci Sacri, & religiosi, quam profani, ut non sit excommunicatus ipso iure, sed si semel

9 denunciatus sit excommunicatus a solo Papa potest absolui, & hoc etiam si mulier incendiaria sic denunciata sit, non nisi a Papa poterit absolui. Immo nec Legatus a latere absolui huiusmodi incendiarios denunciatos, licet absolueret possit percussores Clericorum etiam enormiter, ut habetur in cap. Ad eminentiam, de sentent. excommuni. Quamuis enim Clerici percussores, & incendiarius denunciatus

Y

pari-

paritcentur in d.c. Tua nos, quātum ad difficultatem obtinendi absolutionem, non tamen sequitur, quod permissio facta de percussore Clerici, ut a Legato a latere absolui possit, ut habetur in d. cap. Ad eminentiam, extendatur ad alium casum de incendiario, maxime, quia in istis exorbitantibus non fit extensio etiam per maiorem rationis, ut in Reg. in argumentum, de reg. iur. libr. 6. Panormitan. in d. capitul. Tua nos, numero quatto, Anton. vbi supra, & Sylvest. vbi supra, numero decimo quarto, §. Septima, versicul. Secundo. Tabiena, loco proximè allato. Et hoc, quod diximus, intelligendum est, de iure communi; an vero ex privilegio absolui possit, id ex tenore privilegiorum inquiri debet. Dicitur autem incendiarius, ut DD. vbi supra, & Summistæ in verbo, incendiarius, tradunt, qui propria auctoritate civitatem, aut villam domum, segetem, & similia aliena incendit malo studio, ut odio, vel vindicta, vel animo iniuriandi, cap. pessimam, 23. quest. octava, & cap. cum deuotissimam, 12. quest. secunda, & capit. si quis domum, de iniur. secus autem si incenderet ex negligētia, vel casu, vel bello iusto; Item incendiarius dicitur ille, non solum qui malo studio incendit, sed etiam qui facit incendi, vel ad hoc consilium dederit, aut auxilium scienter, argum. d. cap. pessimam si quis verò domum propriam, vel segetem incenderet, licet peccaret abutendo re sua, non tamen est incendiarius, nec penam incendiario debitam incurrit, nisi dolo malo id faceret, scilicet, ut simul bona alie

12 na incenderet. Et quamvis aliqui putent sufficere, ut fiat denunciatio generalis, puta, *denunciamus*, vel *excommunicamus omnes, qui fecerunt tale incendium*, verior tamen opinio est, requiri denunciationem in speciali expressio nomine, puta *excommunicamus talem, qui incendit*, & *excommunicatum denunciamus*; & facit Extrau. *Ad evitanda scandala Martini V.*

13 Sexta excommunicatio habetur in cap. *Conquesti sunt*, de sentent. excommuni. vbi excommunicati propter spoliacionem Ecclesie cum effractione, post denunciationem a Sede Apostolica absolui debent.

15 Canonis huius materia est Sacrilegium, quo frangitur, & expoliatur Ecclesia, & quoad personas vniuersalis est; Quoad actiones verò comprehendit duas simul, scilicet, frangere, & expoliare.

Circa hunc Canonem hæc notanda sunt, ex Panormit. in d. cap. conquesti sunt, Aitens. par. 2. libro septimo, titul. secundo, §. Decimus octauus. Pisanella, verbo, excommunicatio 4. Angelica, verbo, excommunicat. 5. §. casus Sextus S. Anton. 3. par. titul. vigesimo quinto, cap. duodecimo Sylvest. verbo, excommunicat. 7. numero decimo sexto, §. Octava. Tabiena, verbo, excommunicat. 5. casu Sexto Caiet. verbo, excommunicatio, cap. vigesimo primo, Naua. in Manua. c. 27. num. 94. §. Octava, & Sebastianus Medices, par. 2. Summa, titul. nono quest. septuagesima Octava, numero 65.

Primo quidem, in hoc Canone non excommunicantur huiusmodi fractores & spoliatores Ecclesiarum, sed supponuntur prius excommunicati, si quidem mandantur denunciari excommunicati, at verò denunciari non potest excommunicatus, nisi qui iam est excommunicatus, & sic denunciati absolutionem Sedi Apostolicæ referunt; Debet autem hæc denunciatio esse specialis, iuxta Extrauag. *Ad evitanda*, ut tamen notat Caiet. non facile patet, vbi lata sit hæc sententia quæ hic supponitur, nisi dicamus, quoad hunc casum, fuisse Anathema latæ sententiæ Canonem Lucij Papæ in Decret. 17. q. 4. c. omnes Ecclesie.

15 Secundo, quævis huiusmodi excommunicati ante denunciationem absolui possint ab Episcopo, dummodò satisfacere velint iniuriæ passis, & damna data refarcire, argum. cap. Nuper de sentent. excommunicat. postquam tamen semel denunciati fuerint excommunicati, a solo Papa possunt absolui.

16 Tercio, ut pœna huius Canonis incurrantur, duo sunt necessaria scilicet effractio Ecclesie, & spoliatio, vbi effractio refertur ad Ecclesiam, spoliatio autem ad res, quæ tolluntur. Unde, si quis aperit Ecclesiam, ut spoliaret, vel frangeret, sed tamen non spoliaret, non subijceretur huic Canoni; Immo, qui vadit malo animo frangendi Eccle-

siam, & furandi, & tamen non frangit, quia inuenit iam fractam, vel apertam, & sic intrat, vel asportat bona ipsius non incidit in hunc Canonem, Is autem affractor cœteris qui dolo aut malo animo aut per iniuriam violenter partem fodit, aut suffodit, aut vitream fenestram frangit, aut ferraturam, aut ostia aut cardines aut vctes, dum tenent ostia firmata, aut ipsum tectum Ecclesie. Immo, ut addit Sylvest. vbi supra numero 17. §. primo, etiam si quis impingens faciat debilem vctem cedere loco incidit, quia cum constitutio hæc sit in fauorem Ecclesiarum latissime interpretanda est in dubio, non autem qui aperit clauem, siue effratur, vel extorserit, siue non, ut notat Naua. vbi supra.

18 Quarto, Nomine Ecclesiarum veniunt Monasteria, hospitalia, & alia ædificia seu loca pia; Ratio est: quia excommunicatio hæc principaliter in fauorem Ecclesiarum lata est, & ideo latissime accipitur respectu illarum; Immo etiam Ecclesie non consecratae, & Hospitalia, veniunt hic nomine Ecclesiarum; Quod tamen intellige, si auctoritate Papæ, vel Episcopi sint ædificata, aliter enim non essent loca religiosa, ut not. in cap. Ad hæc, de relig. domib.

19 Septima excommunicatio habetur in cap. *Fundamenta de elect. lib. 6.* vbi excommunicantur omnes cuiuscunque notabilis præminencia, & dignitatis, potestatis, vel excellentie quocunque nomine censeantur; & frater, filius, vel nepos aliquorum prædictorum, qui sine licentia Sedis Apostolicæ nominatione, electione, vel assumptione in Senatores, Capitaneos, Patrium, aut Rectorem, ad regimen Urbis Romæ assumunt vel se intromittunt per se, vel per alium.

20 Canonis huius materia ex Caietan. verbo excommunicatio, cap. 53. est usurpatio dignitatum, seu officiorum Urbis Romæ. Quoad personas est vniuersalis, nisi quod excipiantur Romani ex ipsa Urbe naturaliter oriundi, vel ibi incolæ, seu continui habitatores, qui licet sint prædictorum fratres filij, vel nepotes, possunt tamen huiusmodi officia habere sicut alij quicunque, ad vnum annum, vel breuius tempus, dummodò tamen non habeant Comitatum, aut Baroniam excellentem extra territorium Urbis qua possent euacuare, rationem huius Constitutionis, scilicet, ut exinde timeatur libertati. Ultra prædictos autem, quicunque eligunt, nominant, vel assumunt aliquos ad prædicta officia, vel consentiunt nominationi, electioni, seu assumptioni de se factæ ultra annum, aut se de ipsis quomodolibet intromittunt aut intendunt, vel obediunt eisdem sic assumptis: aut etiam auxilium, consilium, vel fauorem publicè vel occultè dant, tam nominatoribus, electoribus, & assumptoribus, quam nominatis electis, & assumptis, excommunicantur, & non nisi a Papa ab solui possunt. Quæ omnes actiones intelliguntur sine licentia Papæ in scriptis.

21 Octaua excommunicatio habetur in cap. *Quicunque*, de sentent. excommuni. lib. 6. [vbi excommunicantur, qui facultatem tribuerint alicui interficiendi capiendi, aut vexandi personas aliquorum, aut eorum facultates, aut forum, eo quod tulerint sententiam excommunicationis suspensionis, vel interdicti, contra Reges Principes, & Barones, Nobiles, & Balios, vel quoslibet Ministros eorū, aut contra alios quoscūq. Excōicat et eos, qui vñ fuerint tali facultate, aut proprio motu fecerint aliquid ex huiusmodi prædictis. Qui si in dicta excommunicatione duorum mensium

ADDITIO.

Adde. Sed quid de immittente ignem in ecclesiam, & hic incidat in canonē istum contra effractores, & spoliatores ecclesiam dubitari solet aliquando; Et in hac questione videtur tenendum affirmatiue; non enim minus dicitur ecclesiam spoliare, quam ignem in eam immittis, quam qui effringit, & secum asportat bona ipsius, & ita tenent sess. lib. 2. c. 45. dubit. 4. Suar. tom. 5. disp. 22. sect. 2. num. 15. colum. 2.

ſunt ſpatio perſeuerauerint, ex tunc ab ea non niſi a Sede Apoſtolica abſolui poſſunt.

22. *Canon* iſtius materia ex Caietan. verbo excommunicatio, cap. 36. eſt Sacrilegium, quo offenditur libertas Eccleſiaſtica quantum ad opus promulgandi, & exequendi cenſuras Eccleſiaſticas. Quoad perſonas eſt vniuerſalis; Quoad actiones ſunt iſtæ, occidere, capere, aut vexare in perſonis, vel bonis ſuis, aut ſuorum, huiusmodi ſententias ferentes; Item, qui dederint licentiam ad aliquas actiones huiusmodi exercendas; Item qui mandatum alicui dederit aliquam iſtarum actionum exercendi, vt notat Sylueſt. verbo, excommunicatio 7. numero 27. § Duodecima. Si enim dans licentiam exercendi dictas actiones hanc cenſuram incurrit, multo fortius id locum habebit in mandato, aut iuſſu. Item, vtentes dicta licentia data ad aliquod prædictorum. Nomine autem ſuorum in hoc loco venit.

23. *Primo*, omnes qui ſunt ſub eorum poteſtate. Inſtitut. De hijs, qui ſunt ſui, vel alieni iur. per totum.

Secundo, omnes conſanguinei, arg. c. cuncti, de elect. li. bro 6.

Tertio, omnes domeſtici, famuli filij, &c.

Quarto, omnes illi, quorum grauamen videtur grauari eſſe grauamen excommunicantis, & ea de cauſa id facit, ex Caiet. vbi ſupra. Nau. in Man. c. 27. nu. 99. & Sebaſt. Mediceſ. par. 1. Summæ, tit. 9. quæſt. 78. nu. 73. Qui omnes docet, non incurri hanc cenſuram iuſſe vexando, cum nullus propriè in perſona, vel bonis ſuis, vel ſuorum grauatur, qui iuſſe patitur id quod procedit etiam ſi ex vindicta, & odio vexat, ſed non plus, & alio modo, quàm iuſtitia poſtulat, ac per hoc grauamen iniuſtum eſſe debet, ſi grauamen ſit. Quæ cenſura intra duos meſes eſt Episcopalis, poſtea Papalis.

24. *Nomen* excommunicationis continetur in Clement. Malto- rum, §. verum, de hæret. [vbi excommunicantur omnes Inquiſitores, inferiores, Episcopis, qui odij, gratiæ, amoris lucri, aut commodi temporalis prætextu, contra iuſtitiam, & conſcientiam ſuam procedere omiſerint, contra quem, aut quam, vbi fuerit ſuper prauitate hæretica procedendum; Aut eodem obtentu, prauitatem ipſam, aut impedimentum officiij ſui alicui imponendo, eum ſuper hoc præſumpſerint quoquomodo vexare; A qua cenſura, niſi per Romanum Pontificem nequeant (præterquam in mortis articulo, & tunc ſatiſfactione præmiſſa) abſolui.

25. *Canon* huius materia eſt iuſtitia cum mala conſcientia Inquiſitorum hæreticæ prauitatis. Quoad perſonas, ligatur duo genera perſonarum, ſcilicet, Inquiſitores, & alij ad dicti officiij executionem deputati. Actiones etiam ſunt duæ, ſcilicet, omiſſio procedendi, vbi fuerit procedendum; & vexatio innocentis imponendo illi, vel hæreſi, vel quod impediret inquiſitionis officium. Et debet vitæque actio veſtiri prætextu odij, gratiæ, amoris, lucri, aut commodi. Circa quam excommunicationem aduertendum eſt ex S. Anton. 3. par. tit. 25. cap. 7. Angel. verbo, excommunicatio, §. caſu 11. Sylueſt. verbo, excommunicatio 7. num. 29. §. Decima terti. Caietan. verbo, excommunicatio, cap. 3. Nauar. in Manual. cap. 27. num. 10. & Sebaſt. Mediceſ. par. 2. ſuæ Summæ, tit. 9. quæſtio. 78. numero 100. Quod Episcopis, & alij Prælati ſuperiores ſi omittant prædicto obtentu, non incurrit hanc cenſuram, ſed ſunt per triennium ſuſpenſi, dict. §. verum. Deinde vt Inquiſitores excommunicationem iſtam incurrant, debent hæc omittere, aut facere contra iuſtitiam, & conſcientiam copulatiuè, hoc eſt, contra ſcientiam ſuam applicatam ad talem omiſſionem, ita vt conſcientia ſua dictet non eſſe omittendum, aut imponendum, quamuis amor, odium, lucrum &c. trahat ad omittendum, vel imponendum; Vnde, qui omittunt ex timore, ignorantia, vel ad vitandum ſcandalum, cenſuram iſtam non incurrit.

26. *Decima*, excommunicatio eſt in Clement. Religioſi, de priuileg. vbi [Religioſi, qui Clericis, aut laicis Sacramentum vñctionis, extreme, vel Eucharistiæ miniſtrare, vel Matrimonium ſolemnizare, non habita ſuper his parochialis præſbiteri licentia, aut quemquam excommunicatum à Canone (præterquam in caſibus à iure expreſ-

ſis, vel per priuilegia Sedis Apoſtolice conceſſis eidem) vel à ſentenſijs per ſtatuta provincialia, aut Synodalia promulgatis, ſeu ſi à culpa, & pœna abſolvere quendam præſumpſerint, excommunicationis ſententiam incurrit, ipſo facto, à Sede Apoſtolica dumtaxat abſolendi.]

27. *Materia* Canonis huius ex Caieta. verbo, excommunicatio, cap. 64. eſt uſurpatio parochialis officiij. Quoad perſonas eſt particularis, ligat enim ſolum Religioſos; continet autem ſex actiones quarum tres verſantur circa Sacramenta, ſcilicet, Extremam vñctionem, Eucharistiæ, & Matrimonium; aliæ verò tres verſantur circa abſolutionem, ſcilicet excommunicationem a Canone, & excommunicatorum ſtatutis Provincialibus, vel Synodalibus, & abſolvere a pœna, & culpa.

Circa quem Canonem hæc breuiter annotanda ſunt ex Summa Angelica, verbo, excommunicatio, §. caſu 12. Antonin. par. 3. tit. 25. cap. 54. Sylueſt. verbo, excommunicatio. 7. num. 30. excommunicatione 14. Tabiena, verbo, excommun. §. caſu 11. Caiet. verbo, excomm. capit. 64. Nauar. in Manual. capit. 27. num. 101. & 102. & Sebaſtiano Medice, par. 2. Summæ, tit. 9. quæſtio. 78. numero 164.

Primo, Ad hanc pœnam incurrendam requiritur, vt ſit Religioſus, qui aliquam ex prædictis actionibus exercet, & quia Canon iſte generaliter loquitur, comprehendit omnes Religioſos, ſcilicet, Religionis approbata, ſue ſint Religioſi exempti, ſue non exempti; immo etiam & Religioſos illos comprehendit, qui Eccleſiæ parochiali præficiuntur, ſi alijs, quam ſuis parochianis, miniſtrant; immo etiam & nouitios comprehendit, argum. cap. Religioſo, de ſent. excomm. lib. 6. ſicut enim iſti gaudent priuilegio, cap. ſi quis ſua dente diabolo, 17. quæſt. 4. ita etiam ſentire debent onus Religioſis impositum. Dixi Religionis approbata: quia Religioſi Religionis non approbata, cum non ſint verè Religioſi, cap. vnico, de voto, li. 6. hæc faciendo non ſunt excommunicati, cum materia hæc pœnalis ſit, & ſtriçtè interpretanda.

Secundo, requiritur, vt hæc ſiant circa Clericos, & laicos, vt patet ex textu: vnde qui huiusmodi miniſtrarent alijs Religioſis, etiam alterius Religionis, non incurrent hanc pœnam, ex Summa Angelica, vbi ſupra, numero quarto, Tabiena, §. Secundo, & Caietan. & Nauar. & Sebaſtiano Medice, vbi ſupra, vt patet, tum, quia hæc Conſtitutio directè in fauorem parochialium præſbiterorum facta eſt quibus nihil in hoc caſu præiudicatur; tum, quia Conſtitutio mentionem facit tantum de Clericis, & laicis, appellationem autem Clericorum in materia ſtriçta, & odioſa non veniunt religioſi, ex Panorm. in Rubrica, de vita & honeſt. Cler. quamuis ſecus in materia fauorabili, & ideo hæc ſententia verior eſt, & textui conformior, quicquid S. Anton. & Sylueſt. vbi ſupra, numero trigefimotertio, §. Quarto, uelint, miniſtrantes hæc Sacramenta, aut alia hic expreſſa exercentes circa Religioſos alterius Religionis, pœnam huius Canonis incurrete.

29. *Tertio*, requiritur, vt hæc faciat ex præſumptione, vt communiter tradunt DD. allari, & colligitur ex verbis ipſius Canonis, vbi dicitur *Præſumpſerint*; vnde, ſi quis Religioſus ex ignorantia, vel ex credulitate, quod parochus illud ratum haberet, & æquo animo ferret, aliquid horum faceret, ſaltem in foro conſcientiæ non incurreret excommunicationem, quia in veritate non præſumeret. Et eodem modo ſi quis crederet ſe poſſe facere, vel habere priuilegium, vel habere auctoritatem, vel crederet non eſſe excommunicatum, & abſolveret ab alijs, & ſimilia, eſt quod non poſſet, excommunicationem iſtam non incurreret, quia ibi non eſt contemptus. Addunt tamen S. Anton. et Sylueſt. Quod quia ignorantia facti, et non iuris excuſat, et quia præſumptio dici poteſt, ex hoc ipſo, quod facit contra hanc Clementinam, ideo, inquiunt, tutius eſt, quod petatur abſolutio.

30. *Quarto*, incurritur hæc cenſura etiam adminiſtrando Eucharistiā, vel viaticum in articulo mortis, eſt non adſit copia parochi, qui eam miniſtrare poſſit, ex Car. in d. Cle. quæſtio. 11. Paul. et Lap. Anton. Sylueſt. vbi ſupra, num. 32.

Y 2 dub. 3.

- dub. 3. Quia hoc non est Sacramentum necessitatis, quicquid Innoc. & Hostiens. in c. omnis, de peniten. & remiss. & Angel. vbi supra, nu. 5. & Tabiena, §. Quinto, & Sebast. Medices vbi supra putant posse id facere, quando alius haberi non potest. Ne obstat cap. Penitentes, distinct. 50. Quia intelligitur, vt in morte omnibus detur viaticum per illos scilicet, qui possunt, & sic intelligitur, cap. Quod in te, de peniten. & remiss. vbi consecutus conceditur viaticum ad penitentiam, quod verum est, vt cui exhiberi potest vnum, exhiberi possit & aliud, non tamen a quo.
- 31 cunque, cum illa non sint patris necessitatis. Aduertendum tamen est, religiosos, scilicet fratres Minores, & consequenter Dominicanos, & alios omnes participantes eorum priuilegijs, ex indulto, & priuilegio quodam Leonis X. posse quouis anni die Eucharistiam secularibus ministrare, excepto die paschatis, absque eo quod vllam censuram incurrant, vt tradit Nau. in Man. cap. 2. r. nu. 52. & ca. 27. num. 102. vbi in priori loco allato simile Priuilegium Patribus societatis Iesu concessum esse affirmat: Quae res certior est, quam vt probatione, aut maiori explicatione indigeat, cum id quotidiana praxi, & vsu omnium ferè Religiosorum manifestum sit. Et simile priuilegium ab Eugenio Papa IV. diu ante anno scilicet 1436. Patribus Congregationis nostrae concessum est, vt patet ex priuilegio IX. incip. *Regularem vitam agentibus*. & ex Priuilegio XI. eiusdem, incip. *Et si quaslibet personas*. Sacramentum autem extremae vnctionis nullo modo exhibere possunt, secundum omnes, cum hoc nullo iure sit expressum.
- 32 Quinto, in verbo *Solemni* are comprehenditur omnis solemnitas, quae obseruatur iuxta ritum Ecclesiarum regionis, cap. 1. de sponsal. siue fiat benedictio sollemnis, siue dicatur Missa specialis super contrahentes, & huiusmodi; inducere autem fœdus matrimonij, vel proferre verba inter contrahentes, non est eis prohibitum, secundum Doctores.
- 33 Sexto, licentia hæc petenda est a parochiano, etiam si non sit Sacerdos; immo etiam sufficit licentia Episcopi, aut Vicarij illius in spiritualibus, vt consuetudo, (quæ est optima legum interpret) testatur; sufficit etiam licentia Vicarij parochialis presbyteri; Nec valet limitatio Syluestri, verbo, excommu. 7. num. 39. dub. 1. r. de eo, qui paruo tempore sit Vicarius, quia vt rectè contra eum notat Tabiena vbi supra, §. Tertio in illo paruo tempore illam auctoritatem habet, quam habet ille, qui longo tempore manet, nisi aliter sit sibi limitata auctoritas. Eodem modo dicendum est, quod potest dare licentiam constituendi, scilicet, quando gerit curam parochiani vniuersalem; secus autem esset quoad vtrunque, quando esset Vicarius in aliquo actu particulari, puta, vt posset audire confessionem, vel administrare aliquod Sacramentum.
- 34 Septimo satis est, vt in eius licentia exprimatür Sacramentum, quod recipiendum, seu ministrandum est, puta Eucharistia, vel aliud, licet non exprimatür nomen Religiosi; vnde si Sacerdos dat subdito licentiam accipiendi Eucharistiam, vel extremam vnctionem a quolibet Religioso, nullo ordine, vel persona specificata sufficit. Et similiter, sufficit, quod detur licentia Religioso, facta specificatione Sacramenti, licet parochiani non exprimantur. Et Religiosus sine licentia prælati sui, cum parochi licentiam audiens confessiones, verè absoluit, dummodo tamen sit a loci Ordinario approbatus, peccat tamen, qui id facit sine prælati sui licentia.
- 35 Octauo, Non incurritur excommunicatio hæc ex eo, quod Religiosus administrat parochiano dicenti se habere licentiam a parochio suo, cum tamen non habeat, vt communiter tradunt DD. tum, quia non dicitur ministrasse Sacramentum in contemptum parochialis Sacerdotis, cum hæc Clem. respiciat solum contemptum; tum, quia cum nemo præsumendus sit immemor suæ salutis, c. Sancimus, 1. q. 7. licet credere potest parochiano dicenti se habere licentiam, Neque incurritur hæc censura ex eo, quod Religiosus det Sacramentum Baptismi, vel Penitentiae sine licentia parochi, ex Nauar. vbi supra, post Syluest. cit. num. 42. dub. 1. 4. quia hic non exprimuntur: & quia hæc Sacramenta sunt maioris necessitatis, & proinde minoris prohi-

bitionis, Neque ex eo quod absoluat ab excommunicatione lata ab homine, ex glo. in d. Clem. Religiosi, in verbo, A Canone, de priuilegijs, & Angel. vbi supra, num. 9. etiam si sit sententia ipsius Papæ, vt ait idem Angel. num. 10. quia si voluisset intelligi, expressisset, arg. c. ad audiend. de decem.

36 Nono, Per excommunicatos intelliguntur solum excommunicati maiori excommunicatione, vnde qui absolueret a minori excommunicatione sine dicta licentia huius Canonis penam non incurrit, ex Angel. verbo excommunicatio, §. 5. casus 12. numero 8. Anton. 3. par. titu. 25. cap. 34. Syluest. verbo, excommunicatio. 7. numero 37. dubio 9. & Tabiena, verbo, excommunicat. §. casu 1. §. Decimo, Quia vt notat Panormit. in cap. intelleximus, Notab. 2. de iudic. nomine excommunicationis, communiter intelligitur excommunicatio maior, cum absolutio ab excommunicatione minori non reseruetur, sed ab ea absoluit quicunque peccatis mortalibus absolueret potest, de qua tamen re quid tenendum sit, latius in fine libri secundi, cap. vigesimo tertio, differuimus.

37 Decimo, Nomine Canonis intelligitur Canon quicunque, etiam a Papa promulgatus, vnde absolueno ab excommunicatione maiori lata a Canone, scilicet a Papa promulgato, quia ille propriè dicitur Canon, per excellentiam, (& idem de Extraneis ipsius) incurrit hanc censuram; Quod idem dicendum est, si absoluat a sententijs Episcopi, scilicet, excommunicationis, promulgatis per statuta Synodalia, vel Prouincialia ex Alphonso Viualdo in expositione Bullæ cenz. num. 144. & Caieta, verbo, absolutio, §. id satis insinuat. Id quod intelligi debet, vt diximus supra de Religioso, si enim parochus absque priuilegio, vel licentia ab excommunicatione Episcopi absoluat, licet peccet, in excommunicationem tamen aliquam non incidit, cum id nullibi in iure sit expressum, vt notat Viualdus vbi supra, numero 143. citans Caietanum pro hac re, in verbo Absolutio, cap. quarto, & in verbo, excommunicatio, capit. septuagesimo septimo, vbi tamen nihil de hac re dicit. Non tamen incidit, qui absoluit a peccato, propter quod incurritur dicta excommunicatio, dummodo non absoluat ab ipsa excommunicatione, sicut non incurrit absolueno ab excommunicatione lata ab homine, siue a Papa, siue ab alio, quia secundum DD. communiter si voluisset intelligere expressisset. Neque incurritur absolueno a suspensione, vel interdictio Canonis, quod satis probat textus d. Clem. Quia primo dixit de his, qui absoluant excommunicatos a Canone, & postea subiit; vel a Sententijs per statuta; & sic restringitur verbum Sententijs per verbum excommunicatos ex Angel. vbi supra, num. 1. r. & Syluest. cir. num. 38. dub. 10. & Tabiena, vbi supra, §. Vndecimo. Etiam si glo. in d. Clem. in verbo sententijs, & S. Anton. vbi supra contradicant. Absoluens autem a sententijs latis per statuta legatorum etiam Summa Rosell. & Tabiena vbi supra, §. Nono, putent non incurtere hanc censuram, quia cum sit constitutio penalis non debet extendi, verius tamen docent Angel. cit. nu. 12. S. Anton. cit. c. 54. Syluest. vbi supra, num. 36. dub. 8. citans Zenel. Laudun. Zabara. & Archid. incurtere, quia licet constitutio penalis extendi non debeat in dubio, secus tamen, vbi eadem ratio sit, & maior vt hic: quia statutum hoc Legati equiparatur Synodali in perpetuitate, arg. cap. fin. de offic. leg. & in efficacia præualeat, cum, vt ibi notat glo. in verbo, Statuta, Episcopus sit Legato inferior in sua prouincia; & ita sicut absoluens a Statuto Synodali Episcopi excommunicationem incurrit, ita etiam, & absoluens a Statuto Legati.

38 Vndecimo, ex Caieta. vbi sup. c. 64. absolueret a pena, & a culpa excommunicatum est reddere hominē mundū ab omni culpa, & sine dubio alicuius penæ, & propterea meritoriales præscripti excōciantur, si aliquē quicunque sit, absoluerint; fieri tamen potest, vt ex simplici absolutione Sacerdotis, quis ob contritionem intensam & confessionem, cōsequatur a Deo absolutionem a penā, & a culpa. Quia verò Religiosi dicere solebant se absolueret posse a culpa, & tota penā quasi concedendo indulgentiam plenariam per absolutionem, Pontifex, vt modum loquendi eorum coarceat, vt patet ex textu, sic absoluentes excommunicat.

39 *Undecima* excommunicatio Papalis habetur in *Clem.* capientes *Sane temerarios*, de penis, ubi excommunicat omnes Religiosos, & Clericos seculares, contra 6. primum. de sepulch. lib. 6. inducentes ad vouendum, vel iurandum, vel fide interposita, seu alias promittendum, de eligendo apud cor sepulchram, vel ut iam electam vltiori non mutent, nec ab alio: quam à Sede Apostolica, nisi in articulo mortis absolui possint.

40 Canonis huius materia est auaritia, tollens libertatem Sepulture; Quoad personas est particularis, solum ligans Religiosos, & Clericos seculares, de qua re legendi sunt *S. Anton.* 3. par. tit. 25. cap. 51. Syluest. verbo, excomm. 7. num. 49. §. Decimasexta. Tabiena verbo, excommunicatio, 5. casu 12. Caiet. verbo, excommunicatio, 4. 49. Nauar. in Man. cap. 27. num. 103. & Sebastianus Medices, par. 2. 1. Summa, tit. 9. quest. 78. num. 191. Qui auctores docent, Primo requiri ad eam incurrendam quod inducens sit Religiosus, vel Clericus secularis. Secundo, quod isti inducant ad vouendum, vel ad iurandum, vel ad promittendum quod eligat sepulchram apud Ecclesiam, quæ ad inducentes pertinet, seu ut electam vltiori non mutet; Quod procedit, siue promissio sit nuda, siue fide interposita, vnde, si quis motu proprio voueret, vel iuraret in aliquo loco eligere sepulchram, hoc licitum est, nec exinde incurritur aliqua pena. Tercio, qui inducit aliquem ad istam electionem, sed non ad vouendum, iurandum, aut promittendum, non incurrit hanc censuram; similiter qui inducit etiam ad vouendum, iurandum, aut promittendum, sed non apud Ecclesiam inducentis non incurrit.

41 Immo, qui inducit ad vouendum, iurandum, aut promittendum etiam apud Ecclesiam suam, sed non est secutus effectus, ut quia inductus illud non fecit, ad quod est inductus, scilicet non vouit, iurauit, aut promisit, non incurrit hanc penam; quia huiusmodi pena stricti iuris est, & verba debent intelligi cum effectu, maxime in hoc casu in quo agitur de pena spirituali, ex Syluest. Tabiena Caiet. & Nauar. ubi supra.

Quarto, requiritur temeritas in inducente, ut patet ex terminis verbo. *Sane temerarios violatores*, vnde qui ex ignorantia, putans se id facere posse, dictam constitutio nem transgredietur, non esset excommunicatus, ex Caiet. & Nauar. ubi supra.

42 *Duodecima* excommunicatio Papæ reseruata in iure, habetur in *Clement.* Grauis, de sentent. excomm. ubi excommunicat omnes Domini temporales, etiam nisi sint Prelati, temporale dominium habentes. (Secundum Paulum de Castro, & secundum gloss. ibi, in verbo Temporales) si essent Episcopi, qui in terris, vel locis eorum suppositis interdictis, cogunt aliquem quomodolibet Diuina officia celebrare, siue compulso sit persona Clericorum, siue eorum consanguineis. Item Secundo, qui voce præconis, aut sonitu cæcæ conuocant populum ad audiendam eadem officia Domini in tali loco, & hoc maxime, si aliquos sententia excommunicationis, vel interdicti innodatos euocauerint. Et Tercio, qui prohibent ne excommunicati publicè, aut interdicti ab Ecclesia eiciantur, quam diu Missarum solemnitas peraguntur, à celebrantibus moniti ut exeant. Et Quarto, excommunicati publicè & interdicti, qui in ipsis Ecclesiis nominati à celebrantibus, ut exeant moniti, remanere præsumpserint; Quorum omnium absolutio sedi Apostolicæ reseruatur.

43 Canonis huius materia est sacrilegium, quo offendentur Ecclesiastica libertas in clauum officio, claudendum cultum Diuinum excommunicatis, & interdictis. Quoad personas partim est particularis, partim vniuersalis; Natus primi casus ligant solos Dominos temporales dominium habentes, casus verò quartus communis est omnibus utriusque sexus excommunicatis publicè, vel interdictis. Quoad actiones continet quatuor.

Prima est, cogere celebrare in locis interdictis; quod intelligitur siue sit interdictum hominis, siue iuris ex gloss. in verbo, *Suppositis*, & DD. communiter. Quia si compellunt in loco non interdicto, locum non habet hæc pena; Et idem dicendum, si prædicta non faciant in terris, sed in terris alienis, tunc enim locum habebit hæc pena, ut colligi potest ex illis verbis, *In terris, vel locis eorum*.

Sin autem præcipiant subditis non excommunicatis, vel non interdictis in loco interdicto, incurrunt hanc penam, & dictio *Præsertim* stat pro *Maxime*. Intelligitur etiam hæc compulso quomodolibet, hoc est, siue sit compulso realis, siue personalis, directa, vel indirecta, puta se, vel consanguineos suos, in rebus, vel personis grauando.

Secunda est, euocare aliquos siue excommunicatos, & interdictos, siue non excommunicatos, nec interdictos, ad eadem officia diuina laudenda in loco interdicto, secus autem si in loco non interdicto. Et euocatio hæc intelligitur quod fiat voce præconis, vel sonitu campanæ, & eadem ratione si tuba, vel cornu fiat; Quia si secretè, aut per nuntium vocaret ad Diuina, non incurrit hanc penam.

Tercia est, Prohibere ne excommunicati publicè vel interdicti exeant ab Ecclesia dum Missarum solemnitas celebrantur, moniti ut exeant. Dicitur, *Excommunicati publicè*, quia ut notant, Syluest. & Tabiena locis inferius citandis, excommunicatum occultè publicè non vitamus, 6. q. 2. cap. 2. & cap. cum non ab homine, de sent. excomm.

Quoad officia Diuina in hoc Canone intellecta, gloss. in d. Clem. Grauis, in verbo Missarum, & Angelica, & Syluest. & Zabar. & Palud. dicunt solum intelligi Missarum solemnitas, tam in primo casu, & secundo, quam in tertio, adeo ut in alijs officijs Diuinis præter Missas non habet locum hæc pena, & consentit Caiet. quoad hunc casum tertium, sed tamè in primo, & secundo casu intelligi vult non solum Missa, sed etiam alia officia Diuina, & facit plurimum textus, ut patet legenti, cum dicat *Officia Diuina*, &c. absolute, officia verò diuina sunt non solum Missa, sed etiam alia, quæ ab Ecclesia celebrantur, ut Horæ Canonice &c. Et ad hunc casum satis est monitio generalis, ut exeant, vnde qui sic monitis exire prohibet, penam huius Canonis incurrit.

Quarta est, Remanere in Ecclesijs, si publicè sint excommunicati, aut interdicti, & nominatim moniti, ut exeant, vnde moniti ut exeant, non exeundo non incidunt, nisi nominatim moneantur, nec in hoc casu sufficit monitio generalis. Quæ omnia colliguntur ex gloss. dict. Clem. Grauis, de sent. excomm. Angelica, verbo, excommunicatio, 5. §. casus 15. Anton. 3. par. tit. 25. cap. 28. Syluest. verbo excommunicatio, 7. num. 51. excommunicatione Decimasextima. Tabiena, verbo, excommunicatio, 5. casu 13. Caiet. verbo excommunicatio cap. 42. Nauar. in Manual. cap. 27. no. 104. & Sebastianus Medice, in 2. part. Summa, tit. 9. q. 78. no. 106. ubi Angel. Syluest. & Tabiena docent hanc penam habere locum in cessatione à Diuinis posita in dictis terris, quando est cessatio Generalis, cum hæc vim interdicti habeat, Clem. 1. §. in cessationibus, de sent. excomm. secus si cessatio esset specialis. Et hæc de excommunicationibus Summo Pontifici in iure; id est, in Decretalibus, & Clementinis, reseruatis; Quamuis enim plures sint, ut patet ex cap. Achatius, 24. quest. 1. & capit. excommunicamus, de hæreticis, ubi excommunicantur hæretici; & ex cap. Felices, de penis, lib. 6. ubi fertur excommunicatio contra insequentes, vel persequentes Cardinales; & ex Clem. 1. de penis, ubi lata est excommunicatio contra capientes, bannientes, & percutientes aliquem Episcopum, hæc tamen nunc in Bulla cœnæ Domini ponuntur, ubi de eis latius à nobis dictum est.

De Excommunicationibus, quæ Summo Pontifici in Extrauagantibus iuri insertis reseruantur.

Cap. XXX.

SUMMARY.

Mortuos exenterantes ad eos conseruandos, aut eos membratim concidentes, aut in aquis coquentes, excommunicati sunt, ut non nisi a Papa absolui possint.

Y 3 Mor-

- 2 Mortuos exenterantes, vt excommunicationem incurrant, quæ requirantur.
- 3 Pro ingressu Monasteriorum, aut Religionis aliquid temporale dantes, aut accipientes, excommunicati sunt, & a solo Papa absoluerunt.
- 4 Moniales pauperes aliquid vigore consuetudinis pro ingressu petentes & accipientes, excommunicationem non incurrunt.
- 5 Pro ingressu Monasterij aliquid dantes, vel accipientes, excommunicati non sunt, dummodo pactio non interueniat.
- 6 Simoniam circa ordines, aut beneficia committentes, aut mediatores circa eam existentes, excommunicationem incurrunt, a qua solus Papa absoluit.
- 7 [Beneficij] nomine, etiam electiones, postulationes confirmationes, & quævis alie prouisiones Ecclesiarum, Monasteriorum, & dignitatem veniunt.
- 8 Mendicantes sine licentia Papæ ad ordines non Mendicantium, excepto ordine Carthusianorum, & etiam eos admittentes, in excommunicationem incidunt, a qua non nisi a Papa absolui queant.
- 9 Licentia generalis Papæ vt fratres Medicantes ad ordinem non Mendicantium transseant, non sufficit.
- 10 Affirmantes peccare mortaliter eos, qui credunt B. Virginem fuisse conceptam cum peccato originali, vel sine eo, excommunicantur, & a solo Papa absoluntur.
- 11 Affirmans ex simplicitate, & ignorantia peccare eos, qui credunt B. Virginem in originali peccato, vel sine eo conceptam fuisse, excommunicationem non incurrunt.
- 12 Promittentes, aut pacta facientes, dando aliqui temporale, pro aliqua gratia, vel iustitia obtinenda in Curia Romana, excommunicationem Papalem incurrunt.
- 13 Gregorij Papæ XII. constitutio circa promissiones & pacta pro gratia, aut iustitia obtinenda, quas actiones, & personas comprehendat.
- 14 Absoluentes ab aliquo istorum quique votorum, scilicet peregrinationis in Hierusalem, Romam, & Compstellam, nec non Religionis, & Castitatis an excommunicentur.

Prima excommunicatio habetur in Extrauaganti quadam Bonifacij VIII. sub Rubrica de sepulturis, quæ incipit, *Detestando*. vbi excommunicantur omnes etiam Pontifices exenterantes mortuos ad eos conseruandos, aut eos in frustra seu membratim concidentes, aut in aquis coquentes vt ossa caribus denudata deferant, & sepeliant in alio loco, & qui hæc fieri iubent, & absolutio Papæ referuatur.

2 Canonis huius materia vt notat Caiet. in verbo, excommunicatio, cap. 70. est crudelis immanitas in cadauera humana. Ad cuius penam incurrendam, vt notant. Angel. verbo, excommunicatio, §. casu 32. Anton. 3. par. tit. 25. ca. 64. Syluest. verbo, excommuni. 7. num. 79. excommunicatione, 41. Tabiena, verbo, excomm. 7. §. Secundus Caiet. vbi supra. Nau. in Man. ca. 27. num. 105. verif. Decima nona, & Sebastiano Medice par. 2. Summæ tit. 9. quæst. 78. numer. 134. requiritur.

Primo, vt hæc fiant corpori mortuo, vnde non incurrunt qui hæc viuo facerent:

Secundo, vt mortuus ille sit defunctus in terra vbi viget cultus Christianus, quia si fuisset mortuus in terra infidelium vbi non est Sacer locus ad sepeliendum, non caderent in penam prædicta faciendo.

Tertio, vt eo sine hæc faciant mortuo, vt tumulandum alio deferant vnde si id facerent ex odio, vel ad vindictam vel ad comedendum carnes, vel ex superstitione, vel ad scientiam acquirendam, vt in anatomijs patet, vel etiam ne fereant, non inciderent in penam prædictam, vnde vt notat Caiet. quem sequitur Nauar. qui vsque hodie corpora regalia (qui mos in Gallia obseruari solet) & exenterant,

& exenterant, vt multis diebus venerati sine fetore a populo possint, non incidunt in hanc penam, quia non exenterant, vt transferant ad alia loca, sed ne fereant; penæ autem extra proprios casus non sunt extendendæ, argum. capitul. odia, de reg. iur. libr. 6. & capitul. penæ, de penit. distinet. 1.

3 Secunda excommunicatio continetur in Extrauag. 1. de Simonia, quæ incipit, *Sane*, seu *Ne in vinea*. Vbi excommunicantur omnes singulares persona quæ dant, aut accipiunt aliquid temporale pro ingressu Monasteriorum seu Religionis, & non nisi a Papa absolui possunt.

4 Canonis istius materia est Simonia pro ingressu Monasteriorum; Et quoad personas est vniuersalis, continet autem duas actiones, scilicet, Dare vel accipere. Circa quam Constitutionem notandum est ex S. Anron. 3. par. tit. 25. ca. 67. Syluest. verbo, excommuni. 7. num. 81. excommunicatione 44. Caiet. verbo, excommunicatio, c. 73. Na. in Man. cap. 27. num. 106. & Sebastiano Medice par. 2. Summæ tit. 9. quæst. 78. num. 98. Quod Martinus V. statuit vt excommunicatio hæc non extenderetur ad Moniales, vt Anto. & Syluest. vbi supra testantur, & Felin. in cap. de Simoniace de Simonia, vt refert Zenzelinus de Cassanis, in d. Extrau. vbi ait se audiuisset a fide dignis, quod Vrbaan. V. non intendebat comprehendere Moniales pauperes, quæ consueuerunt aliquid recipere vigore consuetudinis. Quæ circa Moniales vt ait Caiet. petentes solitas dari dotes, & lecti. sterna, vestes, & huiusmodi & instantes ad hoc vt parentes puella faciant sicut alij (siue Monasterium egeat, sine non) non sunt excommunicatæ cum nulla hic interueniat pactio sed instantia vt faciant sicut alij. Si verò Monasterium egeat, ita vt non possit sustentare recipiendam abque penuria, possunt licite pacisci vt portet secum quod necesse est ad sui sustentationem, quoniam hoc nature ius exigit. Quæ omnia concedunt etiam Nauar. vbi supra, & Alphonsus Vialdus tit. de suspens. num. 45. licita esse, & tantes pro hac re Bullam & concessionem Clementis VII. vt habetur in compendio priuilegio verbo *Moniales* num. vlt. Et denique, vt Caietan. & Nauar. docent sicut in ceteris Simonijs ab Ecclesia punitis requiritur pactio, ita & in istis: adeo, vt dantes sine pacto, vel accipientes, aut ob consuetudinem, vel aliqua iura, ut sine præsumptione, bono animo, (quia bis repetit illa verba, *Eos qui præsumunt* simonia quantumcunque intentio dantium, & accipientium esset peruersa, sicut in ceteris Simonijs contingit, si non interueniat pactio, non incurrunt excommunicationem.

6 Tertia excommunicatio habetur in Extrauag. Pauli II. quæ incipit, *Cum detestabile*. de Simonia, vbi excommunicat omnes quacunque dignitate preditos, etiam si Cardinales, Patriarchales, Episcopales, Regales, Reginales, vel alia quavis Ecclesiastica, seu mundana dignitatibus præfulgeant, qui quomodolibet dando, vel recipiendo Simoniam commiserint, aut qui fuerint mediatores, vt ipsi sint in ordine, vel in beneficio, & a solo Papa absolui possunt.

7 Canonis huius materia est Simonia: Et quoad personas est vniuersalis, quoad actiones continet duas, scilicet, dare, & recipere. Ad quam excommunicationem incurrendam vt notant Angelica, verbo, excommunicatio §. casu 34. Anton. 3. par. tit. 25. cap. 65. Syluest. verbo, excommuni. 6. num. 80. excommunicatione 42. Tabiena, verbo, excommunicatio, 7. in princip. Caiet. verbo, excommunicatio c. 72. Nau. in Man. ca. 27. num. 106. §. vigesima prima, & Sebastiano Medices par. 2. Summæ tit. 9. quæst. 78. num. 195. Thomas Zerula, in sua praxi Episcopali, par. 1. verb. *Simonia*, dub. 7. 8. & 9. requiritur.

Primo, vt Simonia hæc sit in ordine, vel in beneficio, vbi nonnunc beneficij veniunt electiones, postulationes, confirmationes, quævis prouisiones Ecclesiarum, monasteriorum dignitatum, personatum, & officiorum: Item Prioratus, Guardianatus, & similia, quocunque nomine uocentur, quæ sunt Prælationes & officia pastoralia apud Mendicantes: in quibus tam dantes, quam accipientes, & qui mediatores sunt excommunicationem istam incurrunt.

Secundo requiritur, vt sit Simonia realis, & non sufficit mentalis, aut conuentionalis, ex Nauar. & Zerula vbi supra.

præſ. Ludouico Gomeſ. quæſt. 1. in princip. de iur. poſ. ſeſ. ubi ait Rotam in multis cauſis ita decidit. Et huic Cōſtitutioni ſimilis eſt alia Extrauagans Martini V. in Concilio Conſtantiſi; necnon alia Pij V. quæ incipit, *Cum prius*. Et ut *Simoniace prauitatis*, quæ eſt Conſtitutio V. eiusdem in ordine, ubi hanc Pauli I. Conſtitutionem inuolabiliter obſeruati mandauit, & delinquentes tam in ſacerdotum ordinum receptione, vel collatione, quam in beneficiorum aſſecutione alijs penis afficit; Alia ad hanc rem pertinentia apud Conc. Trid. ſeſ. 24. de reform. cap. 14. legi poſſunt.

8. Quarta excommunicatio habetur in Extrauag. Martini V. ſub Rubrica, de regularib. quæ incipit. *Viam ambitioſa*. ubi excommunicat cum reſeruatione omnes fratres Mendicantes, ſine ſpeciali Papa licentia tranſeuntes ad ordines, & Monasteria non Mendicantium, ut ibi ſint fratres, excepto ordine Cartuſianorum; & etiam admiſſentes eos.

9. Canonis huius materia eſt ambitioſus tranſitus de Regione ad Religionem; Et quoad perſonas eſt particularis, ſigat enim ſolos Fratres Mendicantes ex vna parte, & Monachos alios, exceptis Cartuſienſibus ex parte recipientium. Quoad actiones continet duas, recipi, & recipere, & tam recipi, quam recipientes ſine ſpeciali licentia Papæ ſunt excommunicati, nec ſufficit licentia generalis Papæ, ut patet ex textu, & docet Angel. verbo, excommunicatio, 5. caſu 33. Anton. 3. par. tit. 25. cap. 71. Sylueſt. verbo excomm. 7. num. 82. excomm. 45. Tabienſis, verbo excomm. 7. caſu 11. Caiet. verbo, excommunicatio, c. 74. Nauar. in Manual. c. 27. n. 106. §. 2. & Sebaſtianus Medices, par. 2. Summa, in q. 78. num. 124.

10. Quinta excommunicatio habetur in Extrauag. Sixti III. ſub Rubrica, De Reliquis, & venerat. Sanct. quæ incipit; *Grave nimis*, ubi excommunicantur omnes, qui aſſi fuerint in ſermonibus ad populum, vel alias quolibet modo affirmare, quod tenentes glorioſam Virginem Mariam eſſe ſine peccato originali conceptam, peccent mortaliter, vel eſſe hereticos; Et ſimiliter, qui idem aſſeruerint de tenentibus contrariam opinionem, nempe, quod ſit in originali peccato concepta; cum nondum, inquit, ſit a Romana Eccleſia, & Apoſtolice Sede deſiſum. Quam etiam Conſtitutionem obſeruandam præcipit Concil. Triden. in ſeſſione quinta, in Decreto de peccato originali, §. ult. Hanc etiam Conſtitutionem Pius V. in Extrauag. quæ incipit *Super Speculam*, quæ eſt 119. in ordine, innotauit, confirmauit, & approbavit.

11. Canonis huius materia eſt facilegea, ſeu præceptum affirmatio cuiuſdā ambigui in doctrina Chriſtiana circa conceptionem Beatæ Virginis; Et quoad perſonas in utroque caſu eſt vniuerſalis; Quoad actiones vero, in utroque caſu actio eſt præſumptioſa aſſeritio vnius, vel alterius partis, unde, qui ſine præſumptione, de ſimplici corde vnam, aut alteram partem aſſeruerit, hanc excommunicationem non incurrit, ut Caiet. verbo, excommunicatio, cap. 78. Nauar. in Manual. c. 27. nu. 107. §. vigelima quarta, & Sebaſtian. Medices par. 2. Summa, in q. 78. nu. 209. teſtantur; Qui vero eam incurrunt, non niſi à Romano Pontifice, excepto mortis articulo poſſunt abſolui.

12. Sexta excommunicatio eſt in Extrauag. Bonifacij Papæ VIII. ſub Rubrica, de ſentent. excommu. quæ incipit; *Excommunicamus*, ubi excommunicat omnes facientes promiſſionem, vel pactum temporalium pro aliqua gratia, vel inſtituta obtinenda in Curia Romana, & contra dantes, & recipientes aliquid paruum, aut magnum ex pacto, aut promiſſione ſecula, vel manifeſta facta etiam ſub generalibus verbis, & Papa reſeruat abſolutio. Et quamuis Paludan. 4. diſtinct. 18. quæſtio. 3. poſt artic. 3. §. ſequitur de caſibus, in fine, & Angelica, in verbo, excommunicatio, 7. caſu 25. & Sylueſt. in verbo, excommunicatio, 7. num. 82. Excommunicatione 46. dicant reuocatam fuiſſe per Clementem V. quod etiam docuerunt Ioann. Calderin. & Ioann. de Lignano ibidem, necnon Nauar. in Manual. cap. 27. numero 106. §. vigelima tertia, & in Comment. Extrauag. Gregorij XIII. quæ incipit. *Ab ipſo*. Nunc tamen renouata eſt Conſtitutio hæc cum omnibus ſuis penis, & cenſuris, &

etiam extenſa audientes qualecunque horum factorum, quæ prædiximus, & auxiliantes, conſilantes, vel fauentes à Gregorio Papa Decimotertio, anno Domini 1574. die octaua Nouembris per Extrauagantem incipientem, *Ab ipſo Pontificatus noſtri principio*, & eſt 28. Conſtitutio eiusdem in ordine, quæ ad longum explicat Nauarrus in Commentario de datis, & promiſſis pro iuſtitia, & gratia obtinenda, Quæ Gregorij XIII. Conſtitutio habet in Summa, excommunicationem incurrere eos, qui promiſſit, vel gratia obtinenda apud Sedem Apoſtolicam, promittunt, dant, vel accipiunt aliquid; immo, & ſcientes non reuelantes intra triduum; quin etiam viuentes ſic obſtentus, & auxilium, conſilium, vel fauorem in id præſtantes, nec ab alio, quam à Papa poſſunt abſolui, & omnia obtenta, eſſe inualida, & omnes perdere ipſo iure ſua beneficia, & officia, & infames ac inhabiles ad ea, & qua libet alia fieri. De cuius intellectu legendus eſt Nauarrus ubi ſupra.

14. Septima excommunicatio habetur in Extrauag. Sixti III. ſub Rubrica, de peniten. & remiſſion. quæ incipit. *Et ſi Dominici* ubi excommunicantur cum reſeruatione, qui ex privilegio Papæ Sixti III. abſolunt ab aliquo iſtorum quinque vtorum, ſcilicet, peregrinationis in Hieruſalem, & Romanam, & Compoſtellam, Religionis, & Caſtitatis, niſi in diſtis confeſſionibus ſit mentio illorum de certa ſcientia, cum derogatione illius Extrauagantis. Quæ Extrauagans hodie, ut notat Nauar. in Manual. cap. 27. num. 105. §. Decima octaua, nullius roboris eſſe videtur, cum ea confeſſionalia iam deſierint, ſed ſolum inde habetur, quod diſpenſatio quinque votorum in ea contentorum reſeruat Papæ, ad quod nullus textus ante hunc in libris iuris Pontificij habebatur, ut ait ibi Nauarrus, quod verò in eadem Extrauag. habetur, abſoluentes à caſibus in Bulla Cœnæ contentis, excommunicationem etiam à ſolo Papa abſoluendam incurtere, quamuis verum erat tempore Sixti III. nunc tamen falſum eſt, ut cap. 25. in Clauſula tertia expoſitione à nobis laus expoſitum eſt, & ſecundum hæc intelligenda ſunt, quæ docet Sebaſtian. Medices in Summa peccatorum, cap. 78. num. 4.

Præter has autem excommunicationes inueniuntur multæ alia, quales ſunt multæ, quæ dicuntur Ioannis XXII. & aliorum Summorum Pontificum, quæ non poſſunt eſſe vten tium conſenſu firmata, ex quo ut ignota, aut incerta fuerunt, aut ſunt, & potius particulares ſunt, & Religioſis per modum privilegij, ex aliquibus cauſis olim conceſſæ quæ nunc quodammodo ceſſare videntur, quæ legi poſſunt apud S. Anton. 3. par. tit. 25. cap. 70. Angel. verbo excommunicatio, 5. in fine, Sylueſt. verbo, excomm. 7. in fin. Tabienſis, verbo, excommunicatio, 7. Caiet. verbo, excommunicatio, 7. Cajeta. verbo, excommunicatio, poſt cap. 81. Martin. Ledefin. 2. 4. quæſt. 26. artic. 2. pag. 358. & Nauar. in Man. c. 27. num. 108. & deinceps ad finem, & Alphoſum Viualdum in ſuo Candelabro aureo, par. 1. tract. de excommunicatione, num. 129 & Coſmum Philarcum lib. 3. de officio Sacerdotis, cap. 30.

De Excommunicationibus Summo Pontifici reſeruat in Extrauagantibus recentioribus necdum iuri inſertis. Cap. XXXI.

S Y M M A R I U M.

1. Miniſtri quicunque Camere Apoſtolice rationem adminiſtrationis fideliter non reddentes, excommunicantur, & a ſolo Papa abſoluntur.
2. Papatum ambientes, cuiusque cauſa Simoniæ committentes excommunicationem incurrunt, & a ſolo Papa poſſunt abſolui.
3. Promiſſiones, ſtipulationes, aut pacta, quæ vulgo [Scōmeſſe] dicuntur.

dicuntur, aut aliquem alium cōtractum supra vita, aut morte, aut super futura creatione Summi Pontificis, excommunicationem Papalem incurrunt.

- 4 Duellum committentes, aut locum ad id concedentes, excommunicati sunt, eorumque absolutio Papae reservata est.
- 5 Ecclesias parochiales habentes, quarum provisio ad Papae dispositionem pertinet, non adimplentes iuramenta fideiussoria, si episcopis inferiores sint, excommunicationem Papae reservatam incurrunt.
- 6 Ecclesias, aut beneficia Ecclesiastica per confidentiam accipientes, vel retinentes, excommunicati sunt, & a solo Pontifice possunt absolui.
- 7 Inquisitorem, aut aliquem inquisitionis ministrum verberans, occidens, aut quouis modo perturbans, excommunicationem incurrunt, a qua non nisi a Papa absolui potest.
- 8 Penitentiariae officiales eis interdicta expedites, aut concedentes, excommunicati sunt, & a solo Papa absolvendi.
- 9 Moniales absque licentia ex causa incendij, aut infirmitatis, leprae, aut epidimiae concedenda, de clausura exeuntes, excommunicationem Papae reservatam incurrunt.
- 10 Mulieres cuiuscunque gradus, & dignitatis claustra Monialium, & Monachorum virtute Apostolicarum facultatum ingredientibus in excommunicationem Papalem incidunt.
- 11 Mulieres ingredientibus claustra Monialium, & Monachorum sine licentia, & praetextu facultatum Apostolicarum, an excommunicatae sint.
- 12 Abbates, & Abbatissae, & Conuentum superiores in Monasteria, & domus suas sub praetextu facultatum Apostolicarum mulieres ingredi facientes, vel permittentes excommunicationem incurrunt.
- 13 Praelati Regulares, aut Episcopi, quibus concessa est facultas ex officio ingrediendi monasteria Monialium, quibus in casibus ea uti possint.
- 14 Inferiores Episcopis, ex privilegio, aut consuetudine aliquid ex fructibus primi, vel ulterioris anni beneficii vacantis accipientes, in excommunicationem Papae reservatam incidunt.
- 15 Iudicem casuum, & gratiarum cum indulgentijs populo proponentes, ita ut cuiuscunque eas accipienti certa soluta pecunia licitum sit eligere Sacerdotem, & ab eo absolui, si inferiores episcopis sint, excommunicationem Papalem incurrunt.
- 16 Bannitum, vel homicidam ad Civitatem Romanam reuocantes excommunicati sunt, & a solo Papa absolui possunt.
- 17 Bannitos, aut homicidas in terris suis admittentes, post Sixti V. nouam Constitutionem, excommunicationem non incurrunt.
- 18 Christianos habitantes in terris occupatis a Turcis capientes in seruos, & eos cum bonis suis relinquere nolentes, excommunicati sunt, & a solo Papa absolvendi.
- 19 Iurare facientes illicita, aut impossibilia, aut Ecclesiasticae libertati, aut Concilij Tridentini decretis contraria, si episcopis inferiores sint, excommunicationem Papalem incurrunt.
- 20 Iuramentum illicitum ad sui obseruationem non obligat.
- 21 Duellum committentes diuersis summorum Pontificum Bullis, ac etiam Concilij Tridentini decretis, excommunicationem incurrunt, a qua non nisi a Papa poterunt absolui.
- 22 Bulla Clementis Papae VIII. contra pugnantes in duello edita, quas personas comprehendit,

23 Scripta, seu Manifesta ad duellum prouocantia in Bulla Clementis VIII. contra duellantes edita, quanam prohibita censentur.

24 Duellum committentes, si in ipso conflictu obierint Ecclesiastica sepultura priuantur, Civitates autem & loca, in quibus duellum permittitur, interdicto subiiciuntur.

25 Duellum tam priuatum, quam publicum & animae, et corpori noxium est, & a diabolo introductum, & inuentum.

26 Montium pietatis, & aliorum locorum piorum bona, census, aut iurisdictiones occupantes, quacunque dignitate praesulgeant, excommunicati sunt, & a solo Papa non nisi post restitutionem absolvendi.

1 Prima Excommunicatio habetur in Extrauagan. Pauli Papae III. quae incipit, *Cum sicut accepimus*, nonnulli, & est 46. in ordine eiusdem, ubi [Ministros quoscunque Reuerendae Camerae Apostolicae rationem administrationis fideliter, & integre, sub quibuscunque praetextibus, & coloribus non reddentes excommunicatione maiori excommunicat, a qua nisi per Romanum Pontificem pro tempore existentem, nisi in mortis articulo, absolui nequeant.] Contrafacientes praeter excommunicationis penam, etiam perituri, & falsi, necnon decupli cuiuslibet partitae crediti camerae omnes, seu non soluae irremissibiliter exigende, & dictae Camerae applicandae, necnon alias ad Summi Pontificis arbitrium penas ipso facto incurrunt. De reuisione autem & reditu huiusmodi coputorum interesse Camerae Apostolicae tangendum, extat Bulla Pij Papae IV. quae incipit, *Romanum decet*, & est 158. in ordine eiusdem, ubi etiam Bullam praedictam Pauli III. Confirmat, & innovat.

2 Secunda excommunicatio habetur in Bulla Pauli Papae IV. incipiente, *Cum secundum Apostolum*, edita 1558. decimo septimo Kalend. Ianuarij, & est constitutio 38. eiusdem in ordine. In qua [omnes, & singuli tam Clerici, quam laici viri, &que sexus, cuiuscunque dignitatis, honoris, auctoritatis sint, qui Paparum ambiunt, eiusque causa Simoniam committunt, aut viuente Summo Pontifice per se, vel alios, inconfulto eodem Pontifice, verbis scriptis, aut nuncijs cum aliquo de futuro Pontifice eligendo tractant, aut tentant, ipso iure, & facto, absque alia desuper ferenda sententia excommunicati maiori excommunicatione, & maledictione aeterna damnati sunt, & ab excoicatione, & maledictione huiusmodi per alium, quam per Summum Pontificem pro tempore existentem, praeterquam in mortis articulo absolui non possunt.] Incurrunt insuper respectu criminis Simoniacae hereseos, & lese Maiestatis in primo capite, ac priuationem omnis etiam Episcopalis, Archiepiscopalis, & Patriarchalis, ac cuiusvis alterius maioris, vel minoris dignitatis, ac Cardinalatus honoris, necnon Ducalis, Regalis, Reginalis, & Imperialis auctoritatis, & excellentiae, & omnium, ac singularum Ecclesiarum, ac officiorum, prout latius in praedicta Bulla habetur.

3 Similem Bullam edidit Gregorius Papae XIV. quae incipit, *Li Maluaggi*, anno 1590. Martij 20. in qua [omnes cuiuscunque gradus, status, dignitatis tam secularis, (etiam si Ducali, Regia, vel Imperiali, aut alia quavis mundana dignitate praesulgeant) quam Ecclesiasticae, (etiam si Episcopi, Archiepiscopi, Primates, Patriarche, vel Cardinales sint) sub excommunicationis poena ipso facto incurrenda prohibet, ne promissiones, stipulationes, conventiones, aut pacta (quae vulgo *Scammesse* dicuntur) aut contractum aliquem nominatum, aut innominatum faciunt super vita, aut morte, aut super futura creatione Summi Pontificis, viuente ipsomet Summo Pontifice, aut vacante Sede Apostolica. Quam etiam sententiam incurrunt permittentes huiusmodi tacite, vel expresse fieri in terris, ciuitatibus, locis & dominijs eorum, aut consilium, auxilium, aut fauorem in praedictis dantes, a qua non nisi a Summo Pontifice pro tempore existente, excepto mortis articulo, absolui possunt.] Plura de materia electionis Summi Pontificis legi possunt in Bulla Iulij Papae II. incip. *Cum iam diuino*, quae est secunda eiusdem in ordine. & in Bol-

la Pij IV. incipit. *In eligendis*, quæ est 81. eiusdem in ordine, in quibus latius de hac re agitur.

Tertia excommunicatio habetur in Extrauag. Pij Papæ IV. quæ incipit, *Esque*. & Constitutio 25. eiusdem in ordine, [vbi excommunicantur cum reservatione omnes cuiuscunque status & dignitatis tam Ecclesiasticæ, quam munda (exceptis Imperatore ac Regibus) in duello pugnant, aut aliquos ad id tentantes, & prouocantes, aut locum seu campum ad pugnandum dantes, seu concedentes, ac in illo stantes, & interfectes, ac certantes, comitantes, & comitiis præstantes, necnon consulentes, ac adhaerentes, & fautores, necnon chartas duelli subscribentes, aut affigentes seu publicantes, seu de illo se intromittentes.]

Similes Constitutiones antea fecerunt Iulius Papa II. ut patet in Extrauag. 9. eiusdem in ordine, quæ incipit, *Regis pacifici*, & Leo Papa X. in Extrauag. 29. eiusdem in ordine, quæ incipit, *Quam Deo*. & Clemens Papa VII. in Extrauag. 11. eiusdem in ordine, quæ incipit, *Consuevit*. & Iulius Papa III. in Extrauag. 36. eiusdem in ordine, quæ incipit, *Cum scit accepimus*. & postea eadem seu similem Constitutionem habes in Concil. Tridentino sess. 25. de reformatione cap. 19. & in Extrauag. 82. Gregorij Papæ XIII. quæ incipit, *Ad tollendum* cuius meminit Nauar. in Manual. ca. 27. num. 150. §. Quinquagesima nona. vbi Concilium Tridentinum etiam Imperatores, & Reges penam excommunicationis incurrere statuit, si in prædictis delinquant; Reservatio autem in sola Extrauaganti Pij Papæ IV. habetur vnde Imperatores, & Reges quamuis per Concilium Tridentinum excommunicentur, censura tamen quoad eos non est ibi Sedi Apostolicæ reservata. Sed de hac re plenius agemus infra in excommunicatione Clemētis Papæ VIII. in qua hæc Bullæ omnes renouantur, & ad alias personas, & actiones extenduntur.

Quarta excommunicatio habetur in Extrauag. Pij Papæ IV. quæ incipit, *Inter multiplices curas*, quibus ex pastoralis officij debito, & est Constitutio 87. eiusdem in ordine, [vbi omnes inferiores Episcopi prouisi de parochialibus Ecclesijs, seu earum perpetuis vicarijs, & alijs beneficijs Ecclesiasticis curam animarum habentibus, per obitum vacantibus, ad Papæ prouisionem & dispositionem spectantibus, & eadem a Papæ præstito iuramento, & obligatione de eisdem beneficijs infra certum tempus personaliter deseruiendis, obtinentibus, non adimplentes iuramenta fidei usque, Necnon illi, in quorum fauorem beneficia prædicta resignant, & dimittant; Et etiam illi qui ad id auxilium, consilium, vel fauorem directè, vel indirectè scienter præstant, excommunicationem incurrunt, a qua non nisi per Romanum Pontificem, excepto mortis articulo, absolui possunt.]

Quinta excommunicatio continetur in Extrauag. Pij Papæ IV. quæ incipit, *Romanum Pontificem*, & est Constitutio 109. eiusdem, & in Extrauag. Pij Papæ V. quæ incipit, *Imolabilis*, quæ est Constitutio 87. eiusdem, vbi omnes (Cardinalibus, & Prælatibus huiusmodi exceptis) accipientes aperte, ac occulte, vel retinentes Ecclesias, & beneficia Ecclesiastica quacunque in confidentiam, excommunicantur, & a Summo Pontifice tantum absoluantur. De qua re legendus est Nau. in Man. cap. 23. nu. 109. & deinceps, vbi hanc Pij V. Bullam explicat.

Sexta excommunicatio habetur in Extrauag. Pij V. incipiente, *Si de protegendis*, & est 83. eiusdem in ordine, in qua excommunicantur omnes, cuiuscunque dignitatis, & gradus sint, qui aliquem ex Inquisitoribus, Aduocatis, Procuratoribus, Notarijs, alijsue Ministris prædicti officij, vel Episcoporum id munus in sua diocesi, aut provincia obeditum, seu accusatorem denunciatores aut testes in causa fidei quomodocunque productum, vel euocatum occiderit, verberauerit, deiecerit, seu perterrefecerit, quique Ecclesias, & alias res sue publicas, seu priuatas officij aut ministerij expugnaverit, inuaserit, incenderit, expilauerit, aut libros, literas, auctoritates, exemplaria, regesta, protocolla, exempla, scripturas, aliaue instrumenta sue publica, seu priuata vbiunque posita combusserit, diripuerit, seu intulerit, seu ex incendio, & direptione, aut alio quocunque modo illa exportauerit, seu qui in conflagratione, ex-

pugnatione, aut direptione etiam inermis, siue capiendi, siue comburendi, siue supprimendi causa fuerit, siue res aut personas seruari, defendere prohibuerit, quique carcerem, aut aliam custodiam, seu publicam, seu priuatam effugerit, vinculum extraxerit, seu emisit, capiendum prohibuerit captiue eripuerit, receperit, occultauerit, seu facultatem effugiendi dederit, seu iusserit id fieri, qui cætum, concursus fecerit, siue ut aliquid prædictorum fieret, omnes ac commodaauerit siue alijs auxilium, consilium, aut fauorem publicè, vel occultè in quolibet prædictorum scienter præstiterit, licet nemo occisus, nemo verberatus, nemo extractus, emissus, vel ereptus: nihil expugnatum, nihil effractum, succisum, direptumque, nullum denique damnum re ipsa sit secutum, a qua censura, non nisi a Romano Pontifice absolui possunt.] Præter hanc penam alias etiam incurrunt; nam & rei sunt læsæ maiestatis, priuantur dominio bonorum suorum, filij eorum perpetuo sunt infames, & huiusmodi, ut ex dicta constitutione colligitur.

Septima excommunicatio habetur in Extrauag. Pij Papæ V. quæ incipit, *In omnibus rebus*. & est Constitutio 85. eiusdem. *Sommes vero* [vbi excommunicantur officiales Sacre Penitentiariæ, expedites, aut concedentes in sacra Penitentiaria interdictione eis per Bullam præfatam, aut accipientes aliquid etiam a sponte dantibus, aut alijs pro expeditionis celeritate, aut alio extraordinario labore, & absolutionem ab alio quam a Romano Pontifice (excepto mortis articulo) obtinere nequeunt.]

Octaua excommunicatio est in Extrauag. Pij Papæ V. quæ incipit, *Decoris*. & est centesima constitutio eiusdem, [vbi excommunicantur Moniales quorumcunque ordinum, etiam a Regali, vel Illustri prosapia ortæ, exeuntes de claustra, quacunque occasione, & prætextu, absque licentia ex causa magni incendij, aut infirmitatis lepræ, aut epidimie tantummodo concedenda; Quam etiam sententiam incurrunt eas concomitantes, aut receptantes laicæ, vel Ecclesiasticæ personæ quæcunque siue consanguineæ fuerint, siue non; Ac etiam superiores aliter exeundi licentiam concedentes, nec ab alio quam a Summo Pontifice (excepto mortis articulo) absolui valeant.]

Nonæ excommunicatio habetur in Extrauag. Pij Papæ V. quæ incipit, *Regularium*, & est 22. Constitutio eiusdem, [vbi excommunicatur cum reservatione, omnes mulieres cuiuscunque status, gradus, ordinis, conditionis, etiam si comitissæ, Marchionissæ, vel Ducissæ sint, ingredientes Claustra Monialium, & Monachorum, virtute facultatum Apostolicarum, quas reuocat; Prælatos vero, & Monachos eas introducentes, vel admittere præsumentes a Diuinis suspendit, & officijs, quæ in præsentia obtinent, priuat, & inhabiles in posterum ad illa, & alia omnia reddit.]

Circa quam Constitutionem Nauar. in Manual. cap. 27. nu. 150. §. Sexagesima prima, notat, Quod licet solum ingredientes Monasteria prædicta, vigore huiusmodi facultatum Apostolicarum excommunicati sint per Extrauag. prædictam, ait tamen Pium V. declarasse mentem suam fuisse includendi etiam ingredientes sine licentia. At certe ut recte notat Cosinus Philarchus lib. 3. de officio Sacerdotis, c. 30. casu 31. in fine Bullæ non solum ipsius Pij Papæ V. sed etiam Gregorij XIII. quam statim referam, non loquitur nisi de ingredientibus sub prætextu licentiæ; & penæ non sunt ultra proprios casus extendendæ, arg. cap. odia, de regul. lib. 6.

Similem Constitutionem edidit postea Gregorius Papa XIII. Anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo quinto Idibus Iunij, Pontificatus sui anno quarto, ut habetur in Extrauag. quæ incipit, *Vbi gratis*. & est 36. Constitutio eiusdem [vbi reuocat omnes facultates ingrediendi Monasteria, & loca Monialium, & virorum cuiuscunque ordinis, concessas quibuscunque personis, etiam ad Imperatorum, Regum, Reginarum, aliorumque Principum contemplationem, vel supplicationem. Eisdem inhibendo sub excommunicationis penâ ipso facto incurrèda, super qua a nemine nisi Romano Pontifice (præterquam in mortis articulo) absolutionis beneficium impertiri possit, ne ipsarum licentiarum prætextu, Monasteria huiusmodi quouis modo ingredi audeant. Abbatissis vero, nec non Abbatibus

Conuen-

Contentibus, ac alijs Monafteriorum ytrinſque ſexus ſuperioribus, & perſonis quocunque nomine voſſent diſtinctè præcipit ſub eadem excommunicationis pœna, nec nō priuationis dignitatum, beneficiorum, & officiorum ſuorum ac inhabilitatis ad illa, & alia in poſterum obtinenda, ne in Monafteria, Domos, & loca ſua, quenquam prætextu huiusmodi facultatum, & licentiarum ingredi faciant, vel permittant. Qui etiam ſub eiſdem pœnis ipſo facto incurrendis prohibet & interdicit omnibus & quibuſcunque perſonis Eccleſiaſticis, & ſecularibus ac etiam ordinū quorumcunque etiam Mendicantium regularibus, ne prætextu licentiarum ab Episcopis, vel ſuperioribus, quibus illas concedendi in caſibus neceſſarijs tantum ex decreto Concilij Tridentini tribuitur, ne Monafteria ipſa Monialium pro libito, ſed neceſſariis duntaxat vigentibus ingredi neue Moniales ſub eiſdem pœnis illos aliter admittere præſumant.]

13 Circa quam Conſtitutionem notat idem Nauarrus vbi ſuprà, quod licet non meminerit ingreſſus ſine facultate, credendum tamen eſt eandem mentem ei fuiſſe, quæ Pio V. ut ſuprà dictum eſt, & ita ſeruare dicit ſacram Penitentiam; ſed ut ſuprà diximus, ex verbis Bullæ nequaquam id colligi videtur. Quibus omnibus addo Gregorium Papam XII. in alia ſua Conſtitutione, quæ incipit, *Dubijs quæ emergunt* Anno Domini 1581. 23. Decembris, quæ eſt 75. eiſdem in ordine, declaratiſſe, [Prelatos quocunque Regulares, aut Episcopos, quibus tributa eſt facultas ex officio ingrediendi Monafteria Monialium, ea vti non poſſe, niſi in caſibus neceſſarijs, & a paucis, iſſeque ſenioribus, ac Religioſis perſonis Comitati. Et contrafacientes pro prima vice ingreſſu Eccleſiæ interdiciuntur, pro ſecunda a munere Pontificali, & a diuinis ſuſpenſi ſunt, deinceps verò ipſo facto abſque alia declaratione excommunicantur; Regulares verò omni officio, ac miniſterio privati excommunicationem ſimiliter incurrunt.] De hac re etiam ſimilia habentur apud Concil. Trident. ſeſſ. 25. de Regular. & Monialibus, cap. 5.

14 Decima excommunicatio habetur in Extrau. 106. eiſdem Pij V. quæ incipit, *Durum nimis*. [vbi excommunicantur ſingulares perſonæ accipientes priuilegio, aut conſuetudine aliquid ex fructibus primi, vel vltioris anni beneficij vacantis, nec ab alio quam a Romano Pœſtice, excepto mortis articulo abſolui poſſunt; Episcopi verò contrafacientes, tam diu a Pontificali officij exercitio ſunt ſuſpenſi, donec ſatiſfactione præuia illis per Sedem Apoſtolicam ſuſpenſio relaxetur; Capitula verò, & Collegia quæcunque Eccleſiaſtico interdicto ſubiacent.] & ſimilè Conſtitutionem habes in Extrau. 3. de elect. & Extrau. vnic. Ne Sede vacante, ut autem notat Nau. in Man. c. 27. num. 150. 8. Sexageſima quarta. Conſtitutio hæc non includit loca pia. De qua re plura legi poſſunt, in Conc. Trid. ſeſſ. 24. de reform. c. 14. vbi mandatur Episcopis, ut prauas conſuetudines Eccleſiarum Collegiarum, & Cathedralium, aliquid recipiendi in præuiſionibus beneficiorum tollant; & aboleant, quas omnes conſuetudines, & Conſtitutiones Pius V. vbi ſuprà renocat. Ceterum, ut notat Coſmus Philarchus lib. 3. de officio Sacerd. c. 30. Caſu 25. per hanc Pij V. conſtitutionem non præiudicatur fabricæ, Sacriſtiæ, & alijs pijs locis, aut operibus, nec etiam Capitulis, menſis, aut perſonis, quibus fructus beneficiorum vacantium, ante collationem, ſeu poſſeſſionis apprehenſionem, ex ſtatuto, conſuetudine, vel priuilegio ſunt applicati, prout in ſine eiſdem Conſtitutionis habetur.

15 Vndecima excommunicatio habetur in Extrau. Pij V. quæ incipit, *Quam plenum*. & eſt Conſtitutio eiſdem 99. [vbi excommunicantur omnes Episcopi inferiores, proponentes populo indicem caſuum, & gratiarum cū indulgentijs, ita quod cuiſcunque illas accipienti certa ſoluta pecunia licitū ſit quæ voluerit ſibi ſumere Sacerdotē, qui conſeſſione audita ipſum abſolvere valeat, non in eis tādū caſibus, in quibus ſimplex Sacerdos abſolvere poſteſt, ſed et in ijs, qui ſolis Episcopis reſeruati reperiuntur. Episcopi verò, & alijs Antitiſtes ecclī Cardinalatus honore præfulgeat, contrafacientes, ab ingreſſu, & perceptione fructuum ſuarum Eccleſiarū tādū ſuſpenſi ſunt, donec ſatiſfactione præuia

illis per Sedē Apoſtolicā ſuſpenſio relaxetur. Inferiores verò ab Episcopis, excommunicationē incurrunt, a qua niſi in mortis articulo conſtituti, ab alio quam Romano Pontifice abſolutionis beneficiū nequeant obtinere.] De hac re plura ſtatuit Conc. Trid. ſeſſ. 17. de Reform. ca. 9. & ſeſſ. 25. de Indulgentijs, & idē Pius V. Conſtitutione ſua trigēſima, quæ incipit, *Et ſi Dominici*.

16 Præter hæc excoicationes, reperiuntur alię Pœſtici Romæ olim reſeruatae vna Pij Papæ II. quæ incipit, *Ad retinēdas*. & eſt in ordine Conſtitutio octaua eiſdem, in qua excoicantur Legati, & Gubernatores, & alij, homicidam vel bāntum ad Ciuitatē reuocantes etiā per diem vñi, vel noctem etiā cū ſaluo conductu, nec ab alio quam a Romano Pontifice, excepto mortis articulo, abſolui poterant. Alia etiā excoicatio cū ſimili reſeruatiōe abſolutionis lata fuit a Paulo Papæ II. ut patet ex Conſtitutione 5. eiſdem, incipiente, *Viri Sanguineas*. [vbi excoicant Dominos ſubiectos Eccleſiæ Romæ in eorum diſtictu occidentes, aut vulnerantes, vel occidi, aut vulnerari facientes Patrem, aut filiū, fratrem, aut propinquū, vel aliās amicū, vel domeſticū, propter vindictam ſuam, vel ob amici, vel propinqui iniuriā.]

17 Aliam deinde Conſtitutionē ſimilē promulgauit Iulius Papæ II. ut patet ex Conſtitutione V. eiſdem, quæ incipit, *Cū homines*. [In qua excoicant Barones, Dominos, & Ciues Romanos Eccleſiæ ſubiectos, admittentes ſupradictos Bannitos, & homicidas in terris ſuis, recipientes, & remittentes, ſeu auxilium conſiliū, vel fauorē eiſdem præſtantes, & abſolutionē ſibi reſeruauit.] Quas oēs deinde Extrau. Pius Papæ V. cū titlū pœnis confirmauit, in Conſtitutione 13. ſua, quæ incipit, *Ex Superne*. Et poſtea has omnes innouauit, cōfirmavit & amplauit Gre. Papæ XIII. in Conſtitutione ſua 66. incipiente, *Tanta*. Quas demum Extrau. omnes Sixtus Papæ V. in Conſtitutione ſua 6. quæ incipit, *Hoc noſtri*. confirmauit cū pœnis in eis contentis præterquam excoicationis; quā excommunicationis pœnam, ne animarū perniciē potius quā ſalutem adferret, penitus ſuſtulit, & abrogauit.

18 Duodecima excoicatio habetur in Extrau. 56. Pij Papæ V. quæ incipit, *Licet oibus*. [vbi excoicant eos, qui Chentinos habitantes in terris occupatis a Turcis, capiunt, aut præter eorū voluntatem, et data mercede remigare cogunt, taleā imponunt, aut eorum bona diripiunt, aut eos libere cum liberis ſuis, coniugibus, & bonis abire nō permittunt. Nec tali excommunicatione, niſi a Romano Pontifice, præterquam in mortis articulo, abſolui poſſunt.]

19 Decimatercia excommunicatio habetur in Extrau. Gregorij Papæ XIII. quæ incipit, *Inter Apoſtolicas*. edita anno 1584. Nonis Septembris, & eſt Conſtitutio 103. eiſdem in ordine, vbi renouat Conſtitutionem quandam Nicolai Papæ III. & de nouo [ſingulares quæcūque perſonas, Episcopos inferiores, iurantes, aut iurare facientes illicita, impoſſibilia, damnoſa, vel Eccleſiaſticæ libertati, aut Decretis Concilij Tridentini aduerſantia, excoicant: Episcopos autem & alios quocunque, Pontificali dignitate præditos, ſuſpendita diuinis; Capitula verò, & Conuentus, eorūque Eccleſiæ & loca oīa interdicto Eccleſiaſtico ſupponit; & relaxationem ſuſpenſionis, & interdicti, necnon abſolutionem ab excoicationis ſiſta Sūmo Pontifici pro tempore exiſtenti reſeruatur, & talia iuramenta irrita, & nulla eſſe declarat, aliāſque pœnas tam iurantibus, quā huiusmodi iuramenta eiſdem gentibus inſigunt,] ut ex dicta Bulla colligi poſteſt.

20 Cauſa vero huius Conſtitutionis ſicut & illius Nicolai Papæ III. ea fuit, eo quod in nōnullis Eccleſijs erat conſuetudo, ut Prelati, & Canonici, in eorū Eccleſijs non admitterentur; Et quod officiales Ciuitatū, & terrarū ad officia nō reciperentur, niſi prius ſe ſtatuta, & conſuetudines ipſarū Eccleſiarū, aut Ciuitatū & locorū ſcripta, & nō ſcripta, & clauſa iurauerint ſeruatuſ. Quia verò in ſtatutis, & Conſuetudinibus prædictis interdum aliqua reperiēbantur, illicita, impoſſibilia, & Eccleſiaſticæ libertati & Concilij Trid. decretis obuiantia, ne ſub tali generalitate iurandi ſic iurantibus peccandi occaſio præberetur, cū iuramentum non fuerit inſtitutum, ut vinculum eſſet iniquitatis, prædicti Pontifices declararunt, talia iuramenta non ligare iurantes, quatenus mala & illicita ſunt, & Eccleſiaſticæ libertati, & Conc. Tri. cōtraria. Quæ et de cauſa Pij V. in Bulla

Bulla 47. eiusdem in ordine, quæ incipit, *De salute*, obligationes, iuramenta, & vota, a quibusvis personis, Vniuersitate, vel Collegio de fauoribus, & aliarum beneficiarum agitatione facta, tanquam a charitate Christiana aliena prohibet, irritat, & annullat.

¹¹ Decimaquarta excoicatio Papæ reseruata habetur in Bulla nouissima Cle. Papæ VIII. quæ incipit, *Illius vices*. anno Dominicæ incarnationis Millefimo quingentesimo nonagesimo secundo 16. Kalen. Septemb. contra pugnantes in Duellu, publicè, vel priuatè; Cuius Bullæ hæc summa est.

Primo renouat Bullâ quâdâ a Pio IV. de hac re editam, [contra quoscumque Principes, ac Domicellos, ac alios oēs permitteutes in suis dominijs, & terris duellu fieri, aut singulata certamina, aut diffidationes faciētes, ac ad id inuitantes, procurantes, auxiliu, consiliu, vel fauorē dantes, illis, que altantes, & intereētes, necnon chartas desuper subscribētes, aut publicantes, seu de illis se intromittētes. Quomnes, & singuli Imperatores, ac Regibus inferiores (si laici fuerint) maioris excommunicationis, & (si Ecclesiastici fuerint) vltra eam, etiā priuationis omnium dignitatum, beneficiorum & officiorum Ecclesiasticorū, inhabilitatisq; ad illa, & alia in posteru obtinenda penas eo ipso incurrunt, quibus nō nisi a Rom. Pont. absolui possunt.] Est autem hæc Bulla 25. in ordine eiusdem Pij IV. edita, anno incarnationis Dominicæ millefimo quingentesimo sexagesimo Idibus Nou. Pontificatus eiusdem anno 1.

Secundo, innouat decretū Conc. Trid. sess. 25. de refor. c. 19. vbi Conciliū statuit [vt Imperator, Reges, Duces, Principes, Marchiones, Comites, & quocūque alio noīe Domini temporales, qui locū ad Monomachiam in terris suis inter Christianos concesserint, eo ipso excoicati sint, ac lursidictione & dominio Ciuitatis, Castri, aut loci, in quo, vel apud quem Duellū fieri permiserint, quod ab Ecclesia obtinent, priuentur de facto, & si feudalia sint, directis Dominis sitim acquirantur. Qui verò pugnā cōmiserint, & qui eorū Patini vocantur, excoicationis, ac oīum bonorū suorū proscriptionis, ac perpetuæ infamiae penā incurrūt, & vt hominē dē iuxta sacros Canones puniri debent; Et si in ipso conflictu decesserint, perpetuū careāt Ecclesiastica sepultura. Illi et qui consiliū in cā Duelli tam in iure, quā in facto dederint, aut alia quacūque ratione ad id quēquā suaserint, necnon spectatores excoicationem incurrunt.]

Tertio, confirmat Bullâ Greg. XIII. quæ incipit, *Ad tollendū*. edita anno incarnationis Dominicæ 1582. Pōtificatus eiusdem anno vndecimo, vbi præfatus Pontifex [dictas Cōcilij Tridentini penas extendit aduersus omnes illos, qui non publicè, sed priuatim ex condicō statuto tempore, & in loco cōuēto Monomachiam commiserint, etsi nulli Patini, lociue ad id vocati fuerint, nec loci securitas habita, nullaque prouocatoriæ literæ, aut denunciationis chartulæ præcesserint; Quas etiam penas extendi contra locorū Dominos, si certamē ex condicō permiserint, aut (quantum in se fuerit) non prohibuerint; Nec non cōtra eos oēs, qui Duellū hūmō fieri mandauerint, instigauerint, auxiliū, cōsiliū, vel fauorē dederint, aut equos, arma, pecuniā, cōmeatū, & alia subsidia scienter subministrauerint, aut ex cōposito spectatores, vel socios sese quouis mō præbuerint, et si illi, qui ad locū destinātū pugnatū accesserint, impediti pugnā non cōmiserint, si per ipsos non steterit, quo minus illa committatur.] Est autem hæc Bulla 82. eiusdē in ordine.

Quarto, confirmat [omnes tres prædictas, hoc est, Pij IV. Conc. Trid. & Gregorij XIII. Constitutiones cum Censuris, penis, decretis, & extensionibus earundem, ac insuper easdem cōstitutiones, ac decretum locum habere vult vbique gentium & terrarum, inter quascūque personas, etiam armatas, & in castris, seu propugnaculis militantes, etiam in terris, & dominijs hereticorum.]

¹¹ Quinto, explicat in particulari personas, quæ prædictas penas incurrunt, & sunt istæ.

Primo, [Qui libet Miles, qui in bello publico, & forsan iusto iudicio contra alterum in aduersariorum exercitu militantem, siue aliās in hostium castris præsidij, aut terribiliter priuatis inimicitias & similitates publicæ causæ intermiscendo etiam Ducum permisso ex condicō ad singulare certamen descendit, aut illum prouocat.

Secundo [qui pactiones neunt de dimittendo certamine cum primum alteruter vulneratus fuerit, seu sanguinē effuderit, aut certas ictuum numeros vtrinq; illatus fuerit vel si conueniant, vt non singuli cum singulis, sed bini, terni, aut plures hinc inde pugnent.]

Tertio [locorum Domini, Magistratus, Præsides, locutētes, Militū, Duces, & Capitanei in castris, vel extra ea in alieno, vel hostili solo, qui cum militibus exercitus aduersariorum Monomachiam in quocūque casu per presentem, vel prædictas constitutiones prohibito permittit vel quantum in ipsis est, nō prohibent, aut post admissum crimen veniam & impunitatem concedunt.]

Quarto [Omnes, & singuli, qui suo, vel alieno nomine scripia Manifesta, seu Fides, vulgo appellata, in hac Bulla prohibita, aut libellos, Epistolas, earumve exēpla dictant, componunt, scribunt, mittunt, deferunt, diuulgant, affigunt, exemplant, typis imprimunt, subscribunt, intiment, vel etiam verbo denunciant, seu attestantur.]

²³ Scripta verò, quæ in hac Bulla prohibentur, sunt oīa illa scripta [Manifesta, seu Fides vulgo appellata, quæ vel expresse prouocant ad hūmō certamen, vel sunt quasi quædam preparatoria ad chartulas, seu libellos prouocatorios & ad Duellum, & illorū veluti radices, aut semina, vt plurimum lacessendi aliquem ad pugnā, & suscitandæ simulatæ, atque inimicitie materiam, & occasione præbēt, dū in illis per modū Epistolæ, libelli, aut publicæ attestationis & intimationis, siue per authentica documenta, siue per vnius plurimūve chirographi subscriptiones, aut relationes sub prætextu proprii, vel alieni honoris, & famæ, more militari, atque vt vulgo dicitur, Cauallesco, tuēdi, aut lædendi, siue ad illatæ, propulsatæue contumeliæ, aut iniuriæ probationem, seu tollendā illius suspicionem rei alicuius gestæ ad id pertinentis, vel verborum, aut responsionū series, & ordo narratur; vel ex simili abusu hac de causa aliquid tale adeo firmiter asseritur, aut negatur, vt qui contradixerit, is, siue nominatim, siue in genere mendacij arguatur, aut mentiri dicatur; Aut ad hunc effectū ex militari etiam consuetudine queritur, declaratur, aut respondetur, qua mēte, aut quo sensu quippiam eiusmodi, quod ad superius expressa spectet gestum, dictūue sit; vel offert se quispiam contra certam, vel incertam personam, vel generatim contra quemcūque ad probandum armis & verificandum etiam inito certamine, aliquid ita esse, aut fuisse, vel non fuisse.] Immo verò non solum prohibetur huiusmodi scripta, ad effectum, de quo superius dictū est, sed et [quocūque denunciations, narrationes, declarationes, & testificationes talium rerū supradicta quo quomodo concernentium, & ob huiusmodi causas in locis publicis, vel priuatis, vbi hominum multitudo conuenire solet, etiam si scripto factæ fuerint.]

Quinto [Qui alijs ad singulare certamen publicè, vel occulte inuēdum, vel ad prouocandum aliquem ad pugnā, siue ad huius generis scripta, quæ Manifesta quæque Chartulæ prouocatoriæ appellantur, scribenda, dictanda mittenda, deferenda, diuulganda, auxilium, cōsiliū, operam vel fauorem præstiterint, siue id suaserint, aut mandauerint; Quiuē in præmissis, vel eorum aliquo se quomodolibet intermiscuerint, etiam si neque pugna aliqua, nec certamen, aut effectus, nec accessus, aut actus ad pugnā proximus, neque expressa, & aperta prouocatio subsequuta fuerit, neque; scriptiones prædictæ, quæ Manifesta dicuntur, in publicū prodierint, aut cuiquā iūmatæ extiterint, si per eos non steterit, quo minus publicatio, aut denūciatio fieret.]

Sexto denique [omnes, & quicūque publicè, vel priuatim, palam, vel occulte, in quibuscūq; locis, modis, & foris, ac casibus, in hac Bulla, & alijs prædictis Constitutionibus] videlicet Pij IV. & Gregorij XIII. & Concilij Tridentini decretis [comprehensio, singulare certamen (quod Duellum vulgo dicitur) ex composito ineuites, necnon id scelus suadentes, aut prouocantes, opem, consiliū, vel fauorem præstantes, equos, arma, & comēatus præbentes, aut comitantes, vel circa chartulas, seu libellos, literas, nūcios, aut quacūque alia scripta huiusmodi quomodolibet peccantes, huiusque delicti socij, de industria spectatores, patini, fautores, defensores, quacūque Ecclesiastica, vel munda-

- mundana præfulgeant dignitate.
- 24 Hi omnes, ſi ſingulares perſonæ ſint cuiuslibet Communitatis, Vniuerſitatis, Collegij, aut Reipub. maiorē excoicationem ipſo facto incurrit, & ſi in ipſo conſpectu obſervant ſepultura Eccleſiaſtica perpetuò priuantur; Civitates verò Terræ, Oppida, vel Caſtra, & loca in quorū territorijs id faciunt ſcientibus, & tacite, vel expreſſe permittentibus, aut tolerantibus Dominis, aut Magiſtratibus, vel Senatu, aut populo, admiſſum fuerit, interdicto Eccleſiaſtico ſupponuntur. cuius interdicti relaxationem, aut excommunicationis abſolutionem, ab alio quam a Summo Pontifice pro tempore exiſtere, penitentia, & ſatiſfactione congruè peracta, niſi in mortis articulo conſtituti nequeant obtinere, & prætextu quarumvis facultatum, & indulgentiarum quibusvis perſonis tam Eccleſiaſticis cuiuſcuſque ordinis, aut Militiæ, ſtatus, gradus, aut conditionis exiſtentibus, quam laicis etiam Imperiali, Regali, vel alia mundana præeminentia inſignitis, per Sedem Apoſtolicam in genere, vel in ſpecie cōceſſorū; Quæ oīa quoad præmiſſa nemini ſuffragari poſſunt. Penes alijs tam ſpiritualibus, quā tēporalibus contra eos inſcriptis nihilominus in ſuo robore permanſuris.
- 25 Quæ Bulla tamen nonnullis paulo durior, & rigidior viſa ſit, maximè cū nō ſolū de Duello publico, ſed etiam de occulto tractet, ſi in criminis huius gravitatem, & deſteſtabilem hunc Duellorum uſum, fabricante Diabolo, introductum, & inventum, vt ex cuncta corporū morte animarū ſimul interitum, & perniciem lucretur, confideremus: ſimulque etiam diligenter cogitemus, Duellum priuatum nō minus cruentum, & animæ, & corpori noxium eſſe, quā quod publicè perpetratur, ſapienter admodum ſtatutum eſſe prudens quiſq; fatebitur, vt hoies, qui nimia indulgentia, & ſpe impunitatis, ac veniæ facilitate hætenus ad huiusmodi exiſtalia quædam, atq; enormia delicta perpetranda procliuiores extiterunt, ea ſublata, & præcluſa ab hijs abſtineant, & caueant in futurum, dum ſe ab alio quam a Romano Pontifice pro tempore exiſtere, excepto mortis articulo, abſolui non poſſe intelligant. Neque enim tam rigida eſt hæc conſtitutio, vt quidam arbitratur, cum, vt conſtat non niſi perſonas, & actiones in ea expreſſas cōprehendat, quæ ex condicto, & ad effectum committendi aut procurandi Duellum publicè, vel priuatum, aut alia in Bulla contenta, ſiunt, & exercentur. Quia verò omnia & ſingula tam quoad perſonas, quā quoad actiones in ea expreſſas, ſatis ex tenore verborum Bullæ maniſeſta ſunt, non eſt, quod in eius explicatione immoremur.
- Decimaquarta excommunicationis habetur in Conc. Trid. ſeſſ. 2. de reſor. c. 1. [vbi excommunicantur omnes Clerici, vel laici, quacunque dignitate, etiam Imperiali, aut Regali, præfulgeant, qui alicuius Eccleſiæ, ſeu cuiuſvis ſecularis, vel Regularis beneficij Monium Pietatis, aliorumq; pium locorum Iuriſdictiones, bona, cenſus, ac iura etiam feudalia, & emphyteutica, fructus, emolumenta, ſeu quacunque obventiones, quæ in miniſtrorum, & pauperū neceſſitates cōverti debent, per ſe, vel alios, vi, vel timore, inculſo, ſeu et per ſuppoſitas perſonas Clericorū, aut laicorū, ſeu quacunque arte, aut quocunque quaſito colore in proprios uſus convertere, illoſque uſurpare præſuſerint, ſeu impedire, ne ab ijs, ad quos iure pertinet, percipiatur: Nec priuſquā iuriſdictiones, bona, res, iura, fructus, & redditus quos occupauerint, vel qui ad eos quomodocunque, etiam ex donatione ſuppoſitæ perſonæ, peruenierint, Eccleſiæ, ejuſq; adminiſtratori, ſiue beneficiato integre reſtituerint, abſolui debent, & tunc a ſolo Romano Pontifice abſolutionem obtineant.] vbi etiam aliæ penæ appoſitæ ſunt.

De excommunicationibus ad clericos, de iure pertinentibus, quæ nulli reſervantur. Cap. XXXII.

S Y M M A R I U M.

- 1 Excommunicationis iuris quot caſibus Episcopis reſervetur.
2 Episcopus in locis, ubi ſunt populi diuerſarum linguarum,

ritur, alium prælatus ſibi vicarium & ſubſtitui conſtituere poteſt, & aliter ſe ingerens ipſo iure excommunicatus eſt.

- 3 Civitas, vel diaceſis, in qua Græci, & Latini ſunt, qualiter regenda.
4 Electus in ſummum Pontificem a paucioribus, quæ duabus partibus Cardinalium, & electionali de ſeſſe aſſentens, excommunicatus eſt, & omnes tamen pro Papa recipientes.
5 Sacerdotes, poſt monitionem, officium Vicecomitis, & Præpoſiti ſecularis, exercentes, excommunicantur.
6 [Sacerdotis] nomine an omnes in ſacris exiſtentes intelligi poſſint, & ſoleant.
7 Prælati, an Regnorum gubernatores, ſeu vicegerentes Principum in ſeculari iuriſdictione exercentia eſſe poſſint.
8 Archidiaconi, Decani, et alij dignitatem habentes, & omnes Sacerdotes legem civilem, vel Medicinam audientes, excommunicationem quando incurrant.
9 Capellania perpetua reputatur dignitas.
10 Clerici perſonatum habentes quinam cenſendi.
11 Clerici Eccleſiarum, & monachi Monaſteriorum domos operam, aut procurantes, vt quis eccleſiæ vacante ſtodiā uſurpet, excommunicationem incurrit.
12 Clerici Episcopis inferiores domos ad uſuram extendam locantes, aut uſurarios manifeſtos de terris ſuis expellentes, quando excommunicationem incurrit.
13 Clerici, qui terrarum, ſeu caſtrorum domini ſunt, alienigenas publicè ſœnebrem pecuniam in terris ſuis exercentes, permittant, excommunicationem incurrit.
14 Alienigena quis propriè cenſendus.
15 Oriundus dicitur is, qui ibi, vel in vico civitatis illius oritur.
16 Uſurarius manifeſti, quinam cenſendi.
17 Uſurarius, ſiue Chriſtianus, ſiue Iudeus ſit, in terris, aut civitatibus, ad ſenus exercendum, non eſt permittendus.
18 Tēpus trium menſium, intra quod Clerici de terris ſuis uſurarios expellere teneantur, a publicatione currere incipit.
19 Ignorans aliquem uſurarium, ſi domum ei locet, an ab excommunicatione excuſetur.
20 Uſurario domum ad habitandum locans, & non ad ſenus exercendum, in excommunicationem non incurrit.
21 Clerici in ſacris matrimonium contrahentes excoicationem incurrit, nec a talibus præſendi poteſt ignorantia.
22 Clerici, bona Eccleſiæ alienantes, vel ultra triennium locantes, aut hypothecæ, aut ſeudo ſubſcipientes, ipſi ſatiſ excoicantur, et talis alienatio, et locatio nulla, et irrita eſt.
23 Episcopi, ac ipſi ſuperiores ad Romanam Curiam venientes, & inde abſque Romani Pontificis licentia diſcedentes, excommunicantur.
24 Episcopi, & eorum ſuperiores ritum, aut habitum Regnorum permittentes, excommunicationem incurrit.

Post explicationem excoicationum, quæ Summo Pontifici reſervantur, de alijs itidem, quæ nulli reſervantur, agendum eſt, vbi hoc vnum ex Sylu. in verb. exco. 8. in principio Mar. Led. in 2. 4. q. 26 ar. 2. pag. 358. col. 2. conſiderandum eſt, quod de iure in ſolis duobus caſibus reſervatur excoicatio iuris Episcopo: Prior eſt, quando ipſe fert excoicationē in ſtatuto perpetuo Synodali, & ſibi abſolutionē reſervat: Secundus eſt, Qñ abſolutio eſt reſervata Papæ, & in caſu eam Episcopo ratione dignitatis concedit, quia eo caſu nullus inferior ſe poteſt intromittere, niſi ei cōcedatur, vel a iure, vt Abbati, vel ex privilegio, vt prælati Mendicanti, ex commiſſione Papæ, aut et Episcopi, ſicut ſimplici Sacerdoti. Excoicatio autē quæ fertur in iure cōi, & nulli reſervatur, relinquatur Ordinarijs abſolvenda. Quas omnes ut citius explicemus, eas, primum, quæ ad Clericos, & religioſos, deinde quæ ad laicos pertinent, offeremus.

- 1 Prima excommunicationis nulli reſervata ad Clericos pertinet.

tionem habetur in c. Quoniam, de officio ordin. [vbi dicitur, Quod vbi in Ciuitate, vel Diocesi vna populi sunt diuersarum linguarum, & rituum, Episcopus loci pro necessitate vigente, potest Catholicum Præsulem nationibus illis conformem sibi vicarium constituere per omnia sibi subiectum & obediendum; Qui verò aliter se ingesserit ipso iure excommunicatus est.]

Canonis huius materia est usurpatio Præfatus; Et quod ad personas est vniuersalis; quoad actiones vero ponit vnam, scilicet, aliter se ingerere, quam ex ordinatione Episcopi. Quem Canonem statuit Innoc. III. in Concilio Generali propter diuersitatem nationum in eadem Ciuitate vel diocesi, sæpe enim contingit vt in eadem Ciuitate sint Græci, & Latini, quo casu procedendum est per Episcopum loci, vt hic dicitur. De hac excommunicatione agunt Summa Athesius par. 2. lib. 7. tit. 2. casu 65. Angelica, verbo, excom. 7. casu 3. Anton. 3. par. tit. 2. casu 46. Syluest. verb. exco. 9. nu. 7. §. Tertia, Tabiena verb. excom. 5. casu 16. Caiet. verbo, excommunicatio, cap. 68. Nauar. in Manual. c. 27. nu. 114. §. Tertia, & Sebastianus Medices, par. 2. Summa tit. 9. q. 78. nu. 71.

Secunda excommunicatio habetur in cap. licet, de elect. [vbi excommunicatur ille qui electus a paucioribus quàm a duobus partibus Cardinalium in Summo Pontificem, assensu electioni de se factæ, & similiter omnes talem recipientes pro Summo Pontifice.]

Canonis huius materia vel est schisma, aut schismatis initium, vnde quauis non sit reseruata nisi habeat annexam hæresim, aut schisma, quo casu reponitur in Bulla cæne Domini. Quia tamen plurima alia circa Summi Pontificis electionem a Iulio Papa II. in Extrag. sua 2. incipit, cum tam diu. & a Paulo Papa IV. in Extrag. sua 38. quæ inc. Cum Secundum. & a Pio Papa IV. in Extrag. sua 81. inci. In eligendis. statuuntur, illuc lectorem remittimus. De prædicta vero excommunic. capitis licet. vide DD. ibi, & Athesius par. 2. lib. 7. tit. 2. casu 19. Angel. verbo, excom. 7. casu 2. Ant. 3. par. tit. 2. casu 48. & Syluest. verb. excom. 9. §. Secunda. Tabiena, verbo exco. 5. casu 4. num. 20. §. Decimonono. Caiet. verbo excommunicatio c. 9. & Nauar. in Manu. c. 27. nu. 114. vers. Secunda. & Sebastianus Medicem, p. 2. Summa tit. 9. q. 78. nu. 66.

Tertia excommunicatio nulli reseruata habetur in cap. Clerici, Ne clerici vel monachi. [vbi excommunicantur Sacerdotes, qui post monitionem, officium Vicecomitis, aut præpositi secularis habuerint.]

Canonis huius materia est sacrilegium, quo per indecens officium Sacerdotio iniuriatur facit ipse Sacerdos. Et quod ad personas, solos Sacerdotes comprehendit; Actiones vero duas continet, vna est, habere officium Vicecomitis aut præpositi seu præfecti secularis. Secunda est, post monitionem nolle se emendare. Quæ duæ actiones simul in eo concurrentes, ipsum excommunicatum reddunt. Circa quem Canonem notant Panorm. in d. capit. Clerici, nu. 8. & Angel. verbo, excommu. 7. casu 8. & Syluest. verbo, excom. 9. nu. 8. §. septima, vers. Primo in fine. Tabiena, verbo, excom. 5. casu 24. Quod nomine Sacerdotis includuntur omnes existentes in sacris, qui largo modo appellari possunt. Sacerdotes, argum. cap. 2. de cohab. Cler. & mulier. Quauis enim Constitutio hæc penalis sit, & ideo restringenda, habito tamen respectu, quod excommunicatio hæc non sit lata sententiæ nisi post monitionem, & quia excommunicatio est magis medicinalis, quam pœna, vt in capit. cum medicinalis, de senten. excommu. lib. 6. & quia Constitutio hæc ad decorem Ecclesiæ tendit, non debet verbum illud stricte sumi, argum. eorum quæ not. gloss. in caus. ciuitatis in verbo alios, de elect. li. 6. Quorum expositio licet satis subtilis sit, minus tamen vera est, quandoquidem, vt rectius docent Caiet. in Summa verbo, excommunicatio, c. 76. & Henricus lib. 14. de Irregularitate, cap. 5. num. 5. in annot. littera Q. soli Sacerdotes, si moniti retinent officium Præfecti secularis, aut Vicecomitis, excommunicantur, vt verba textus satis manifestant. Siquidem Alexander Papa III. ibi duo statuit, vnum contra omnes Clericos in sacris ordinibus constitutos, scilicet, ne iudicium sanguinis exerceant, & contra facientes hac pœna coercet, nimirum,

vt honore, & loco, id est, ex gloss. & Panor. officio, & beneficio priuentur; Alterum, contra Sacerdotes, scilicet, ne officium Vicecomitis, aut Præpositi secularis habeant hac appositione pœna, vt si moniti non se emendent, excommunicationi subiaceant. Vnde, licet primus casus omnes existentes in sacris comprehendat, hic tamen secundus solos Sacerdotes includit, & penam diuersam continet, in penis autem stricta interpretatio facienda est, arg. c. odia, de reg. iur. in 6. Nec obstat, quod in cap. 2. de cohab. Cleric. & mulier Sacerdotis nomine alij etiam in sacris constituti, scilicet, Diaconus, & Subdiaconus intelligatur, hoc enim ideo verum est, quia Eugenius Papa ita metem suam exposuit, dicens, Si quispiam Sacerdotum, id est, presbyter, Diaconus, vel Subdiaconus. Quo etiam modo Stephanus Papa 15. q. 5. cap. 1. cum, quem principio capitis Diaconum vocauit, in fine Sacerdotem appellat, quasi aliter ex vi nominis, & communi hominum intelligentia dicendum esset, nisi hi duo Pontifices se hoc modo nomen Sacerdotis accipere ipsi in locis explicassent. Vnde, cum Alexander Papa in casu primo, omnis in sacris constitutos intelligere se dicat, in secundo autem Sacerdotum tantum meminit, & ex verbis mens auctoris colligenda sit, dicendum consequenter est solos Sacerdotes in hac secunda parte Canonis excommunicari. Quam tamen excommunicationem, vt communiter tradunt Doctores, non incurrunt clerici in minoribus, quicquid contrarium sentiat Innoc. apud Syluest. vbi supra; quia isti cum possint ad seculum, redire, argum. c. Tuus, de apostat. & c. Ioannes, de Cleric. coniug. & Clem. fin. de vita & honest. Cleric. exercendo ista seipsos deponunt, renunciando implicite Clericatu; & his consentit Nauar. in Manual. cap. 27. num. 117. §. septima. & eum sequitur Sebastianus Medices par. 2. titu. 9. quæst. 78. nu. 179.

Aduertendum insuper est ex Panor. in cap. sed nec, nu. 8. & in cap. Clerici, num. 10. Ne Clerici vel monachi, & Syluest. & Tabiena, locis proximè citatis, & Caiet. verbo, excommu. cap. 76. & Bernardo Diaz in practica Crimin. Canon. capit. 56. & Nauar. in Manual. capit. 27. nu. 117. vers. septima, & Simone Maiolo, lib. 2. de Irreg. c. 3. nu. 13. & capit. 5. num. 15. Clericis interdictum esse, ne possint esse Vicereges, vel Vicecomites, vel Locumtenentes Principum secularium, in Iurisdictione seculari exercenda, nec Gubernatores Regni, vel administratores prouincia, tanquam officiales Principum secularium, id quod Maiolos vbi supra, etiam Cardinalibus interdictum esse putat, & citant d. c. sed nec, & d. capit. Clerici. Quod tamen intelligunt quando huiusmodi officium, seu Iurdictio sit aduentitia personæ; Nā si iurdictio temporalis annexa sit, vel de nouo annecteretur Ecclesiæ, dignitati (vt contingit in Episcopis, & alijs Prælatibus habentibus vtramque Iurisdictionem) tunc eam per se exercere poterunt, dummodo nō infligant penam mortis, aut truncationem membrorum, ex Panor. in d. c. Clerici nu. 9. Syluest. & Tabiena, vbi supra. Et idem dicendum est, si Iurisdictionem habeant iure proprio, puta ratione patrimonij: si quis enim Dominus temporalis efficeretur Sacerdos, Episcopus, seu Prælat, nō propterea perdit dominium seculare, sed illud exercere potest, quæadmodum alius Episcopus habens vtramque Iurisdictionem. Addit autem Henricus li. 14. de Irreg. c. 5. nu. 5. in annot. lit. Q. passim in Hispania Episcopos fieri proreges, aut Præsides Senatuum Regij; quæ sanè officia, nec Episcopi illi, vt pote viri docti, & pii, susciperent, nec Rex Catholicus illis imponeret, nisi ea licite administrare possent, accedente consensu Summi Pontificis, vnde hoc modo præfatos auctores, & intelligendos, & limitandos esse censerem, vt illis hæc officia interdicta esse velint, nisi in illis administrandis summi Pontificis adit assensus, qui pro sua auctoritate & prudentia huiusmodi officia illis interdiceret, eorumque vsum & exercitiū concedere potest. Vnum tamē est, quod ex communi omnium Doctōrum sententia tanquam certum haberi debet, Clericos, Episcopos, vel Cardinales, Consiliarios Principum secularium esse posse circa prudēs Reipublicæ regimen, & populorū in officio continendorū prouidentia, id quod præter Panor. Sylu. Tabiena. Diaz. Maiolum, & Henr. vbi supra, Baldus in Auth. Habita, c. Ne fi-

lius pro parte. Dom. in c. fin. d. 3. Ioan. And. in d. c. Clericis, & Ioan. de Anania, in c. Ad audientiam, verſ. Tertio quæritur, de homic. teſtantur; Cauere tamen debent, vt præſati auctores monent, ne conſulant in criminali cauſa etiam rerum abſoluendum, quando ex hoc immineret aſtori pena mortis, vel mutilationis membri in penam talionis. Coſulere quoque, ac leges condere ſine metu irregularitatis poterunt, etiam in quibus pena mortis, & ſanguis imponitur, quando non imminet caſus, propter quem efficitur lex, ſed ſit generaliter, licet poſtea caſus occurrat, vt quis interficiatur, quia tunc Clericus conſulens in certam perſonam non animaduertit, ſed ſolum prouidet, vt homines a delicto ſe abſtineant, vt Dom. Bernardus Diaz, Henriquez, & Maiolus vbi ſupra capit. 5. num. 16. pluribus tradunt.

8 *Quarta excommunicatio nulli reſeruata habetur in ca. Super ſpecula, Ne clerici, vel monachi, vbi excommunicantur Archidiaconi, Decani, Plebani, Præpoſiti, Cantores, & alij Clerici Perſonatum, habentes, & omnes Sacerdotes audientes Leges, vel Phyſicam, id eſt, Medicinam, niſi infra ſpatium duorum menſium audire deſtiterint.*

9 *Canonis*, huius materia eſt curioſitas Legum ciuiliū, & Medicinæ. Quoad perſonas, ligat Clericos ſeculares, aliquos quidē ratione ordinis, vt Sacerdotes; aliquos verò ratione beneficii, ſcilicet conſtitutos in dignitate Curata, vel non Curata, vnde Clerici ſeculares obtinentes beneficia, etiam ſi ſint Subdiaconi, modo non habeant dignitatem, vel perſonatum, non ligantur hoc Canone; niſi beneficia illa parochialia ſint Plebanie, habentes ſub ſe Capellam, vel Capellas, in qua vel in quibus Capellis inſtituantur Clerici perpetui, qui inde remoueri non poſſunt ſine cauſa rationabili, vt declarauit Bonifacius Papa VII. in cap. ſtatutum. Ne Clerici vel monachi, quia Capellania perpetua reputatur dignitas, ex gloſ. in d. cap. ſtatutum, in verbo, Capellas in addit. Contra verò Sacerdotes etiam beneficiū non habentes; Item habentes dignitatem, vel Perſonatum, quamuis non habeant niſi minores ordines, eam incurrūt, ſi audiant per duos menſes, & hoc etiā ſi non egrediantur

10 *ſuis terris, aut domibus, Clerici autem Perſonatum habentes, ſunt Primicerius, & Theſaurarius capit. Noſtris de conceſſion. præbend. Cancellarius, c. vnico, vt Eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione conferantur. Præcentor, & Succentor, capit. inter dilectos, de exceſſ. præl. Magiſter ſcholarum cap. Quanto, Ne prælati vices ſuas. Cuſtos, c. 1. & 3. de offic. cuſtod. Sacriſta capit. 1. de offic. Sacriſt. Archipreſbyter, cap. 1. 2. & 3. de offic. Archipreſb. Et idem in tellige de alijs perſonatibus qui ſecundum diuerſas conſuetudines habentur diuerſis in diuerſis Eccleſijs. Et denique per Clericos Perſonatus habentes intelliguntur etiam illi, qui ex quadam prærogatiua in Eccleſia honorificum ſtatum habent, etiam ſine iuriſdictione; in cuius ſignum ſpecificati ſunt Cantores. At verò docendo has artes extra domum ſuam, huius Canonis penam non incurrunt. Quæ omnia colliguntur ex Panor. in d. cap. ſuper ſpeculā. Summa Aſtenſi par. 2. lib. 7. tit. 2. caſu 29. Ang. verbo, excom. 7. caſu 7. Anton. par. 3. tit. 2. c. 5. Sylueſt. verbo, excom. 9. n. 12. §. Sexta, & Tabiena, verbo, excom. 5. caſu 22. Caic. verbo, excommunicatio, cap. 50. & Nau. in Man. c. 27. nu. 116. verſ. Sexta.*

11 *Quinto excommunicatio nulli reſeruata habetur in cap. Generali, de elect. lib. 6. [vbi excommunicantur Clerici Eccleſiarum, & Monachi Monasteriorum, & ceteræ perſonæ earundem Eccleſiarum, & locorum, dantes operam ſeu procurantes, vt quis Eccleſiæ vacantis cuſtodiam uſurpet. Immo Clerici, qui non opponunt, ſe talibus ſicut debent, nihil recipere debent de prouentibus ipſarum Eccleſiarum, ſive locorum, pro tempore quo præmiſſa ſine debita contradictione permiſerint,] vt patet ibidem, de qua re plura dicemus cum, de hoc Canone agemus, explicantes quando laici per eam incurrunt. Intelligitur autem hæc procuratio cum effectu ſubſecuto quoniam, vt acceſſoria ad tale fieri punitur. Hanc excommunicationem explicant Summa Aſtenſi, par. 2. caſu 53. Angel. verbo, excom. 7. caſu 15. vbi ait hanc procuracionem fieri opere, coſilio,*

perſuaſione, vel cooperatione, Ant. 3. par. tit. 2. c. 18. Sylueſt. verbo, excom. 9. num. 40. ver. Decima quarta, Tabiena, verbo, excom. 5. caſu 28. Cajet. verbo, excommunicatio, cap. 38. Nauar. in Manual. cap. 27. nu. 123. §. Decima quarta, de Sebaſt. Medice part. 2. tit. 9. quaſtione 78. numero 64. Doctores, in dict. cap. Generali.

12 *Sexta excommunicatio habetur in cap. uſurarum, de ſur. lib. 6. [vbi excommunicantur Clerici minores Episcopis, in quatuor caſibus; Primus eſt, ſi alienigenas, & alios non oriundos de terra ipſorum, publice fenebriem perſonam exercentes, aut exercere volentes, permittant in terris ſuis, vel domus conducere, uel conductas habere, ut alias habitare, ad hoc, id eſt, ad uſuram exercendam, ſi cundus eſt, ſi huiusmodi uſurarios manifeſtos intra tres menſes de terris ſuis non expellant, de cetero non admittunt. Tertius eſt, Quod non locent eiſdem domos ad ſeu exercendum. Quartus eſt, Quod non concedant quocunque alio titulo eiſdem domum ad exercendum ſeu.*

Canonis huius materia eſt uſurariæ prauitatis ſumma; Et quoad perſonas eſt particularis, ligat enim ſolum Clericos minores Episcopis. Continet autem quatuor actiones: prima eſt, permittere; ſecunda eſt, non expellere; Tertia eſt, locare domos; Quarta eſt, quocunque alio titulo concedere domos ad uſuram exercendam.

13 *Circa quem Canonem* Aduertendum eſt ex Palud. 4. diſtinctione 18. quaſtione 3. artic. 4. §. ſequitur, verſ. Quartus ſcenerat. Summa Aſtenſi part. 2. lib. 7. tit. 2. caſu 55. & 56. Angelic. verbo, excomm. 7. caſu 32. Ang. par. titu. 2. c. 49. Sylueſt. verbo, excomm. 7. num. 60. §. Trigesima prima. Tabiena, verbo excomm. 5. caſu 38. Caic. verbo, excommunicatio, c. 52. & Nau. in Man. c. 27. num. 136. §. Trigesima.

Primo Quod caſum primum, & ſecundum ſolum incurrunt Clerici qui ſunt Domini terræ, vnde dicitur in titu. *In terris ſuis*. Siquidem tam permittere, quam expellere, illius tantum eſt, qui habet poſteſtatem, & non ſingularis perſonæ; caſum verò tertium, & quartum quibet Clericus Episcopo minor incurrat, ſiquidem tam locare, quam quouis alio titulo concedere domos ad ſeu exercendum, ſingularis perſonæ eſſe poſeſt.

14 *Secundo* per alienigenas hoc loco intelligi eos, qui non ſunt de terris illius domini ad cuius territorium ſe transfert, ideo ſi uſurarius transfert ſe de vna terra ad aliam in iuſdem domini immediati, non habet locum hic Canon. Cum igitur Canon iſte ſit pœnalis non comprehendit illum, qui vel eius pater eſt ortus in illo dominio; adeo, vt Ioannes natus Romæ, filius Petri Peruſini, non comprehenditur inter alienigenas reſpectu Peruſij. Et Nota quod non eſt idem eſſe ſub eodem Domino, & ſub eodem dominio, quia aliquando ſub eodem Domino ſunt diuerſa dominia, diuerſorum titulorum, puta Regni Aragoniæ, Granatæ, Portugalliæ, Neapolis, ſub Rege Philippo III.

15 *Tertio* Oriundus dicitur, qui ortus eſt ibi, vel in vico ciuitatis illius, ſc. ad municipia. qui ex vico, vel etiam ſi pater eius inde originē duxit, ſc. eod. tit. Laſumpcio, §. illius. Vnde conſtitutio hæc non extenditur ad uſurarios indigenas, id eſt, inde genitos, quia non eſt tantum ſcandalum in iſtis, ac in illis; & quia minus ſcandalum eſt in expulſione alienigenæ, quam indegenæ; & quia magis conſueuerunt homines vereri inter ſuos exercere ſcenus, quam inter extraneos, & ideo magis prouidendum fuit de alienigenis, quam de indigenis.

16 *Quarto* Uſurarij de quibus hic agitur, debent eſſe manifeſti; ſcilicet, vel euidentia facti, vt cum uſurarius tenent menſam paratam ad pecuniam mutuandam cuiuslibet ſub uſuris, ſicut mulier in proſtribulo cuiuslibet patet, vel qui notorius eſt de iure, vt pote conuictus, & condemnatus de uſuris; vel qui conuinci poſeſt per argumenta, & alia adminicula; vel qui conſeſſus eſt coram teſtibus ſe uſurarium eſſe.

17 *Quinto*, ſatis eſt ad hanc penam incurrendam, quod uſurarius ſit Chriſtianus, vel Iudeus, ex Sylueſt. Angel. & Tabiena cit. & Gemin. in d. c. uſuratum, & Nau. vbi ſupra, & Sebaſtiano Medice par. 2. Summa, titu. 9. quaſt. 78. nu. 213. textus enim indiſtincte loquitur, & idem docent Cardan.

Card. in Clem. 1. de usur. & Bald. in quodam consilio, quod incipit, Inter Iudeos, & est communis DD. ut constat.

18 Sexto. Tempus trium mensium incipit currere a publicatione, ex glos. in d. c. usurarum, in verbo tres menses, & Sylvest. vbi supra, §. Tertio.

19 Septimo. ex glos. in d. c. usurarum, in verbo, Ad fenus. Sylvest. & Tabiena locis allatis, & Anton. vbi supra, si locans ignorat ipsum esse usurarium, probabilis ignorantia ipsum excusat, ex quo autem scit, debet illum expellere, quod verum est quando locauit ignoto, vel etiam noto, qui usuras exercere non consuevit.

20 Octavo. Requiritur ad hanc penam incurrendam, ut locet ad exercendum fenus actualiter, vel virtualiter, & idem si alio quocunque titulo eidem concedat ad fenus exercendum, scilicet si titulo pignoris commodati, depositi, & huiusmodi, in quibus non transfertur dominium; & idem si donet, aut vendat ad hoc, id est, ad exercendum fenus, quia tales sunt tituli, ff. pro donat. C. de usucap. pro donato, & pro empt. Nam verbum *Concedat* est verbum generale. Dixi *Ad fenus exercendum*, quia non sufficit locare ad habitandum, licet in alia domo fenus exerceat, quia textus dicit, *Ad fenus exercendum*, & constitutio est penalis, & consequenter restringenda.

21 Septima excommunicatio habetur in Clem. vnica, de consanguinit. & affinita. [vbi Clerici in ordinibus Sacris constituti matrimonium contrahentes, excommunicantur.]

Canonis huius materia est Sacrilegium matrimonium. Quoad personas est particularis cōplectit. n. solos Clericos in Sacris constitutos. Quoad actiones vero vnā tantum reperitur, scilicet: contrahere matrimonium Nec a talibus pratendi potest ignorantia. Quamuis, ut notant glos. in d. Clem. in verbo, *contrahentes* & Astenfis, par. 2. lib. 7. titu. 2. Casu 81. & Sylvest. verbo, excomm. 9. §. Quadragesima prima, versic. Nonno vbi esset probabilis ignorantia, ut in ordinato ad Sacros in amentia, vel dormitione, etiam eo casu quo character imprimitur, vel intra pubertatem, non esset locus huic penae. De qua re plura DD. citati, & Angel. verbo, excommu. 7. casu 41. Anton. 3. par. tit. 25. cap. 34. Tabiena verb. excommu. 5. casu 39. Caiet. verbo, excommu. cap. 47. Nau. in Man. c. 27. nu. 141. §. Quadragesima, & Sebast. Medices par. 2. Summa titu. 9. quaest. 78. nu. 120. tradunt & nos infra multa alia de laicis agentes adducemus.

22 Octaua excommunicatio habetur in Extrauagan. vnica. Pauli Papae II. sub titulo, De rebus Eccles. non alien. [vbi Clerici & religiosi, qui bona Ecclesiarum, vel alienant, vel ultra triennium, aut hypotecam, aut feudo, aut Emphyteusi subiungunt, vbi iure non permittitur, praeterquam quod talis alienatio, hypotheca, concessio, locatio, conductio, & infeudatio nullius sint momenti, tam alienantes, quam res, & bona praedia recipientes, ipso facto excommunicationem incurrunt.]

Canonis huius materia, ut ait Caiet. verbo, excommu. cap. 75. est Sacrilegium circa alienationem rerū Ecclesiarum; Quoad personas continet quoad hanc excommunicationis penam Clericos, & religiosos: Actiones vero duas continet, scilicet locare, & locata recipere. Vbi Caiet. & Sebastianus Medices, in Summa par. 2. titu. 9. q. 78. nu. 8. notant tres casus licitos esse.

Primus est, locationis, & conductionis intra triennium.

Secundus est, Emphyteusis habens tres condiciones, scilicet in casibus iure permisis; & de bonis solitis ab antiquo dari in Emphyteusim; & cum euidenti vtilitate Ecclesiae.

Tertius est, alienationis fructuum, qui seruando seruati non possunt, ut frumentum, vinum, & huiusmodi, in his enim tribus non incurrunt excommunicatio. Addunt autem Caiet. vbi supra, & Nauarr. in Manual. cap. vigesimo septimo, num. 149. §. Quinquagesima secunda, & numero 150. Extrauagantem hanc in paucis locuisse recepat, & consulenda est praxis; plura de hac alienatione bonorum Ecclesiarum statuit Concil. Trident. sess. 13. de reform. cap. 11. vbi statuit inter alia, ut nulla loca-

rio valeat anticipatis solutionibus in praedictum succedat.

23 Nonae excommunicatio habetur in Extrau. II. & Extrau. III. Ioannis Papae XXII. sub Rubrica de Maior. & obed. vbi Episcopi, ipsiusque superiores ad Romanam Curiam venientes si inde absque Romani Pontificis licentia discesserint, tam ipsi, quam illos receptantes excommunicati sunt.

24 Decima excommunicatio habetur in Extrauagan. Sancta Romana. Ioannis Papae XXI. sub titulo, De relig. domib. [vbi excommunicantur Episcopi, & eorum superiores, & alij Praelati quicunque, si ritum habitumue Fratrum Bifochorum, siue Beguinorum permittant.] Cuius etiam meminerunt S. Anton. 3. par. tit. 25. c. 45. & Caiet. verbo, excommunicatio, c. 5. & Sebastianus Medices par. 2. Summa, tit. 9. q. 78. nu. 25.

De excommunicationibus ad Religiosos in iure spectantibus, quae nulli referuantur.

Cap. XXXIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Religiosi omnes de claustris suis ad leges, aut Medicinam audiendam exeuntes quando excommunicationem incurrant.
- 2 Religiosi in proprijs monasterijs leges, aut Physicam audientes, vel legentes, in excommunicationem non incurrunt.
- 3 Religiosus exiens Monasterium causa honorandi amicum suum incipit lecturam de legibus vel de Medicina, excommunicationem non incurrunt.
- 4 Tempus non limitatum quoad suum principium, tunc principium habere censetur, quando prohibita transgressio incipit.
- 5 Religiosis nouae habitum assumptas, aut ordinem nouum sine Papae licentia adinuenientes, excommunicati sunt.
- 6 Habitum nouum accipiens, ut per se solitarius, tanquam beremita, in domo sua, vel alio degat, excommunicationem non incurrunt.
- 7 Religiosi habitum suum temere dimittentes, excommunicationem incurrunt.
- 8 Habitus dimisso temeraria ad boni viri arbitrium iudicari debet.
- 9 Habitum Religionis suae ex causa rationabili abscondens, nec peccat, nec excommunicatus est.
- 10 Habitum suae Religionis sine causa, vel ob causam malam abscondens, excommunicationem non incurrunt.
- 11 Habitum dimittens cum intentione eum non reassumendi quando peccet, & excommunicetur.
- 12 Habitus Monacho, etiam in lecto, & quouis alio loco annexus esse debet.
- 13 Habitum ex iocosa leuitate ad horam dimittens, nec excommunicationem incurrunt, nec mortaliter peccare censetur.
- 14 Habitum dimittens, ut melius dormiat, aut quiescat, vel ut pulices querat, aut pisces, in excommunicationem non incidit.
- 15 Habitum dimittens cum intentione reassumendi ob causam illicitam, quando peccet, & excommunicationem incurrunt.
- 16 Derelicta res esse non dicitur, nisi quando reassumit non intenditur.
- 17 Transiens a sua religione ad aliam etiam illicitè, habitum suae religionis temere dimittere non censetur.

- 18 Religiosi accedentes ad quouis studia literarum, sine Prælatorum suorum licentia, in excommunicationem incidunt.
- 19 Religiosi accedentes ad studia Theologiae sine licentia suorum superiorum excommunicationem incurrunt.
- 20 Abbas sine consensu conuentus licentiam suis exeundi ad studia dare non potest.
- 21 Regularis ad loca Religionis suae ubi est studium pergens, sine Prælati licentia, excommunicationem non incurrit.
- 22 Abbas vadens ad Scholas sine licentia superioris sui in excommunicationem non incidit.
- 23 Episcopus circa Monasteria non exempta, licentiam adeundi Scholas sine consensu superioris conuentus, dare nequit.
- 24 Religiosi administrationem, vel beneficia non habentes, qui noualium, aut alias decimas Ecclesiis debitas, & ad eos non spectantes, sibi usurpare praesumunt, excommunicati sunt.
- 25 Religiosi non soluentes decimas, dummodo alijs ut soluant, non prohibeant, excommunicationem non incurrunt.
- 26 Monachi ad Curias Principum sine licentia speciali suorum Prælatorum se conferentes, ut damnum aliquod suis prælatis, aut Monasterijs inferant, excommunicati sunt.
- 27 Religiosi intrantes Curiam Principum cum licentia Prælati, si ad damnificandum intrent, excommunicationem incurrunt.
- 28 Monasterium sine licentia Abbatum, intra septa Monasteriorum arma tenentes, excommunicationem incurrunt.
- 29 [Armorum] appellatione quae nam veniat intelligenda.
- 30 [Septa Monasterij] quoniam loca comprehendunt, aut significent.
- 31 [Arma tenere] quis dicendus sit, ad hoc ut in censurâ contra tenentes arma, incidere censeatur.
- 32 Beguinarum statum assumentes, aut assumptum sectantes aut eas admittentes excommunicati sunt.
- 33 Beguinae quoniam dicende sint, & de quibus rebus disputare solebant.
- 34 Religiosi, aut Religiosae matrimonium contrahentes, excommunicationem incurrunt.
- 35 Religiosi Mendicantes, absque Romani Pontificis licentia loca de nouo recipientes, quando excommunicationem incurrunt.
- 36 [Mendicantes] qui propriè dicendi sint.
- 37 Mendicantes loca noua acquirentes, aut vetera mutantes, quando incurrant excommunicationem.
- 38 Noua loca, seu domos nonas acquirere, quis censendus.
- 39 Religiosi a solutione Decimarum debitarum, aliquos retrahentes excommunicationem incurrunt.
- 40 Religiosi retrahentes a solutione Decimarum, ut excommunicationem incurrant, quae requirantur.
- 41 Religiosi contentibus suis conscientiam de soluendis decimis facere negligentes, si in tali negligentia praedicare praesumant, ipso facto excommunicationem incurrunt.
- 42 Religiosi, ut excommunicationem in tali negligentia praedicantes incurrant, quae requirantur.
- 43 Religiosi scienter contentibus suis conscientiam facere de soluendis Decimis omittentes ab officio praedicationis suspensi sunt.
- 44 Religiosi interdicti Ecclesiae Cathedrali, seu matricis non obseruantes excommunicantur.
- 45 Religiosi, ut excommunicationem in non obseruando in-

terdictum Ecclesiae matricis incurrant, quae requirantur.

46 Matrix Ecclesia, quoniam dicenda, & quare sic appellatur.

47 Metropolitana Ecclesia respectu interdicti provinciae, an Matrix dici possit.

48 Religiosi interdictum non seruantes, quod nec Matrix Ecclesia obseruat, licet excommunicationem non incurrant, alijs tamen poenis ligantur, & quoniam ille sint.

49 Religiosi Mendicantes, Ecclesiarum parochialium retores, pacem inter se factam violantes, excommunicati sunt.

Prima excommunicatio contra religiosos lata, & enuolui reseruata, habetur in cap. Non magnopere, & c. Super specula. Ne Clerici vel monachi; [ubi religiosi omnes tacite vel expresse professi, de claustris suis audiendum Leges, vel Physicam exeuntes, & intra duos menses ad claustrum non redeuntes, excommunicati sunt.]

Canonis huius materia est curiositas legum Civilium, & Medicinæ; Continet autem duas actiones subordinatas, scilicet exire claustrum, & audire per spatium duorum mensium. Ad cuius intelligentiam Notanda sunt ista ex Panor. in d. c. Non magnopere, & c. Super specula, Palud. 4. d. 18. quæst. 3. art. 1. vers. Quintus. Summa Aftenf. par. 2. lib. 7. titu. 2. casu 27. Angel. verbo, excommunicatio, 7. casu 6. Syluest. verbo, excom. 9. nu. 22. §. Sexta. Tabiena, verbo, excommu. 5. casu 22. Caietan. verbo, excommunicatio, cap. 50. Nauar. in Man. capit. 27. num. 116. §. Sexta, & Sebastiano Medices par. 2. Summa, titu. 9. quæst. 7. numero 113.

Primo ad hanc incurrendam requiruntur tria, Primo, ut exeant claustra Monasterij; Secundo, quod exeant intentione audiendi; & interueniat auditio, Tertio, quod intra duos menses non redeant ad claustrum. Vade si in proprijs Monasterijs, aut domibus audiunt, vel legunt dictas scientias, non ligantur his poenis, quia textus loquitur de exeuntibus Monasterium, & ideo loci habere non debet in non exeuntibus, sed studentibus, vel legentibus in claustro, cum constitutio hæc poenalis sit, & ideo non amplianda, sed restringenda, maxime cum causa impulsus huius Constitutionis fuerit ne, religiosi extra Monasteria vagarentur. Immo, ut ait Caiet. qui hæc audire extra claustrum, sic quod lectio quidem auditur extra claustrum, ipse si tamen habitant in suo claustro, non incurrunt hanc poenam; Quia isti non exeunt claustra, ut habitent extra claustrum, in qua significatione textus accipit, exire de claustro, ut patet ex hoc, quod duorum mensium spatium datur deundi ad claustrum.

Similiter, si quis claustrum non causa, & intentione audiendi has scientias interdixit, sed ex alia causa honeste rationabili, & permissa exiret, licet postea audiat istas scientias et ultra duos menses, nisi postea mutato animo statet extra monasterium propter istas scientias principaliter, non incurrit hanc poenam, ex Panor. in d. c. Non magnopere, nu. 9. Angel. cit. nu. 3. Syluest. vbi supra, nu. 22. & Tabiena, §. Tertio, Quia textus fundat se super exitu Monasterij cuius au-

ADDITIO.

Adde. Et in hunc locum facit simile, quod considerat Ant. Nald. in quæst. Pract. verbo, Monialis, num. 15. de ingrediente claustrum monialium, cum debita quidem licentia, & ex iusta causa, sed ibi notabiliter commorante ob colloquia vana seu alias illicita peragenda, qui non eua-deret censuram, contra claustrum violatam, a iure interdictam. Et aliud simile habes supra in bulla cœne Domini cap. 8. nu. 7.

sa audiendi has scientias, & pena non sunt extendenda. Si vero exiret causa audiendi has scientias, & illis studet, & non redat intra duos menses, penam huius Canonis incurret. Si vero exeat ea intentione, sed intra duos menses recurret ad claustrum, etiam si sepius eas scientias audierit, non erit excommunicatus; sicut nec excommunicatus erit si post exitum hac de causa mutato proposito audiat Theologiam, vel Canones etiam ultra duos menses, quia textus requirit regressum intra duos menses, respectum habuit ad effectum ipsum audiendi, vel ad perfectam propositi prioris, quae erat causa rati extra monasterium. Similiter non est excommunicatus qui egreditur Monasterium causa honorandi amicum suum incipientem lectionem de legibus, vel de Medicina, & audiat eum, si redeat intra duos menses.

Secundo Tempus horum duorum mensium excommunicatio DD. sententia incipit currere quoad religiosos, a tempore exitus de Monasterio causa audiendi has scientias prohibitas de Panorm. d. c. super specula, num. 8. & refert ad hoc Innoc. Petr. de Anchar. Abb. Card. & alios; & hanc sequuntur Angel. Syluest. Tabiena; Quia quando tempus non limitatur quoad suum principium, intelligitur sic habere principium, quando prohibita transgressio incipit, quod sane tempus quantum ad religiosos est in ipso exitu de Monasterio ad habitandum alibi, sine legitima causa, & licentia.

Secunda excommunicatio nulli reservata habetur in cap. unico, de religiosis domib. lib. 6. ubi excommunicantur primo omnes novum ordinem aut religionem adinvenientes, vel habitum religionis assumentes. Secundo excommunicantur omnes fratres Ordinis Mendicantium post Concilium Lateranense sub Innocentio Papa III. celebratum institutorum a Sede Apostolica non approbatorum, qui aliquid proprium ex Regula eorum habere non possunt, si aliquem ad professionem recipiant, vel si domum, vel loca de novo acquirant, aut domos, seu loca quae habent sine Sedis Apostolicae licentia speciali alienant.

Huius excommunicationis meminerunt Astenfis in Summa par. 2. lib. 7. tit. 2. casu 54. Ang. verbo, excomm. 7. casu 22. Syluest. verbo, excomm. 9. num. 45. §. vigesima. Tabiena, verbo, excomm. 5. casu 35. & Nau. in Man. cap. 27. num. 127. §. vigesima.

Sub hac tamen censura non comprehenduntur Fratres Praedicatores, & Minores qui post dictum Concilium instituti sunt; Sed neque Eremitarum Sancti Augustini, & Carmelitarum ordines, quorum institutio dictum Concilium Generale praecessit, ut in d. c. unico, in fine, habetur. Neque etiam incurritur haec pena ex eo quod aliquis, vel aliqua accipiat aliquid novum habitum, ut per se solitarius, quam Eremita, in sua domo vel in alio loco degat, ut notant praefati DD. post gloss. in d. c. unico, in verbo, Habitum. Et similis constitutio fere habetur in cap. unico, de excess. praefat. lib. 6. quoad Mendicantes nova loca acquirere ad habitandum, vel antiqua alienantes, vel mutant absque speciali Papae licentia. Haec tamen constitutio non tam ampla est, ac prior, neque transgressoribus penam excommunicationis imponit sicut illa, ut falsi putant Anton. par. 3. tit. 2. §. c. 60. & Caiet. verbo, excomm. c. 56.

Tertia excommunicatio nulli reservata habetur in cap. ut periculosa, Ne Clerici vel Monachi, lib. 6. [ubi excommunicantur omnes Religiosi, tacite, vel expressè professi aliquam Religionem approbatam, temere habitum suae religionis in Scholis, vel alibi dimittentes.]

Canonis huius materia est immoderata dimissio habitus, & quoad personas ligat solos religiosos; Actionem vero vnicam tantum punit, scilicet temerariam habitus dimissionem.

Circa quam sententiam notandum est ex Palud. in 4. d. 18. q. 3. art. 3. §. secundus extraneus. Summa Astenfis par. 2. lib. 7. tit. 2. Casu 56. Angel. verbo, excomm. 7. casu. 27. Syluest. verbo, excomm. 9. num. 51. §. Vigesima quarta. Tabiena, verbo, excomm. num. 5. casu 23. Anton. 3. part. titu. 25. cap. 53. Caiet. verbo, excommunicatio, c. 61. Nau. in Man. cap. 27. num. 131. §. Vigesima quarta, & Sebastiano Me-

dice, par. 2. Summa tit. 9. q. 78. nu. 87. **Primo** ad incurrendam hanc penam requiritur, ut *temere*, id est, sine causa rationabili habitum dimittat, quae causa arbitrio boni viri diiudicabitur; Nam aliquando dimissio habitus est sine peccato, & non temeraria, ut ex his quae infra dicemus manifestum erit.

Secundo, ut omnes casus & diuersas opiniones DD. afferamus & quid probabilius sit, ostendamus, distinguendum est inter obfessionem habitus, & habitus dimissionem; & quidem abscondendo ex causa rationabili nec peccat, nec incurrit hanc penam, nam ut habetur in c. Deus qui, de vita & honest. Cleric. permittitur ad vitandum scandalum, ut intus solum, & non exterius habitum deferat, & fatentur omnes DD. Si vero abscondat ex causa non rationabili vel illicita, tunc quidem certum est peccare; Immo Ioan. Andr. in d. cap. Deus qui, & gloss. in Clem. Quoniam, in verbo extrinseci de vita, & honest. Cleric. & Ioan. Andr. in Mercutial. super Regula inuide reg. iuris, lib. 6. tenet esse excommunicatum, quia in d. cap. Deus qui, permittitur, ut abscondatur ratione scandalum; ergo aliud dicendum esset, ubi nulla causa subesset; & hanc etiam opinionem tenet Angel. ubi supra, num. primo ante factum post factum verò tenet opinionem Panormi, quam paulo post referemus. Syluest. autem ubi supra, numero 53. §. Quarta, tenet etiam si ex rationabili causa abscondat incidere in hanc penam, nisi sit talis causa quae excuset etiam ex toto dimittentem; quia tollitur ratio, & utilitas d. cap. ut periculo fac. cum aequo vagari ac omnia possit facere portans habitum latenter, sicut non portans omnino Caiet. verò. & Nauar. ubi supra, & Domio. Bannes, in 2. 2. q. 12. art. 9. 3. dub. 2. Conclus. ultima, & Greg. de Valentia, tomo 3. disp. 1. quaest. 12. puncto primo volunt incurritur penam huius capitis, quando ita abscondit, ut non appareat, religiosus familiariter conuersantibus cum eo, ob rationem Syluestri ubi supra, & quia talis licet non dimittat habitum materialiter, (defert. n. habitum) dimittit tamen, inquit Caiet. formaliter habitum suae Religionis; quia dimittit ipsum, ut habitum, quo discerni potest, & cognosci, ut Religiosus talis Religionis: ubi verò ita occultatur habitus, ut tamen a conuersantibus secum quamvis non ab omnibus praeceantibus videatur quod sit Religiosus talis Religionis, tunc dicunt hi duo auctores, Caiet. & Nauar. quod non incurrit hunc Canonem, quia nec materialiter, nec formaliter suae Religionis habitum dimittit ex toto, quamvis secundum quid aliquantulum dimittere dici possit. At verò Panorm. in d. cap. Deus qui, numer. 4. de vita & honest. Cleric. & Tabiena, ubi supra, §. Primo, post Ioan. de Lign. & Zenzel. in d. Clem. Quoniam, absolute docent non incurrit hunc Canonem abscondendo. Non enim valet hoc argumentum Non licet sine causa; ergo incidit in penam huius capitis. Siquidem, ut patet ex d. cap. Deus qui innotat gloss. ubi aliud est ex toto dimittere aliud superius non portare; Nam permittitur in superiori dimissio, & tamen inferius, & subius tenetur portare, ut glossa, in d. cap. Deus qui, in verbo professi, docet, ergo non incurrit hunc Canonem, cum hic requiratur totalis dimissio; At verò, ut diximus, aliud est ex toto dimittere, aliud in superioribus tantum deferre, ut in casu nostro supponitur. Et haec opinio mihi verior videtur, tum ob rationem dictam; tum, quia cum sit constitutio poenalis, non debet extendi, saltem ad casum non habentem omnino rationem, argum. cap. odia, de regul. lib. 6. Ad hoc igitur, ut excommunicationem incurrat, necesse est, ut totaliter dimittat, & iura a DD. contrariae opinionis citata solum probant peccare cooperiendo sine causa, vel propter malam causam, nullo autem modo probant quod incurrat excommunicationem. Et hanc opinionem nostram tenet etiam Palud. ubi supra, docens licere habitum intus abscondere, & alio regere, ne agnoscat ob bonam causam, ut puta, quia equitat, & non vult agnosci cuius religionis sit, vult tamen, ut deferat habitum aliquem religiosum etiam exterius.

Quoad dimissionem verò habitus distinguendum etiam est, vel enim

Primo dimittit cum intentione non reassumendi, &

Z 3 tunc

tunc ſi dicitur in illo propoſito quouſque occurrat ratio ſcandalu, puta, quia extra Monafterium ſine habitu, aut apparet etiam in Monafterio coram ſecularibus, & ſic peccat mortaliter, & incurrit excommunicationem, ex Roſella & Sylueſt. vbi ſupra, num. 54. §. Quinto, & Tabiena, cit. §. Primo quicquid Angel, contrarium putet, in eo, qui manet in Monafterio, ſed male; quia talis vere eſt Apoſtata; Si vero mutaret propoſitum, & reaſſumeret habitum, antequam veniret caſus ſcandali, tunc ſine intra, ſive extra Monafterium eſſet, non incurreret ex Sylu. & Tabiena, locis proxime allatis; & eſt doctrina valde rationabilis. Vel

12. *Secundo* dimittit habitum cum intentione reaſſumendi illum, & tunc quidem etſi habitus adeo annexus eſſe debeat oſſibus Monachorum: quod in quocunque loco coſiſtentes, ſive in lectulo quieſcentes, conſtanter eo uti debeant, g. cap. Vidua, 20. quæſt. 1. & cap. Sanctimonialis, diſt. 23. vbi etiam gloſſa addit in lecto cum infirmitate; ſi tamen ſit cauſa rationabilis & iuſta dimittendi, tunc quidem, vt docent gloſſe in cap. ſi quis ex Clericis, in verbo, relatuſeſt, & in cap. Clerici in verbo, cauſa, de vita, & honeſt. Clerici & Palud. 4. diſt. 18. quæſt. 3. ar. 3. §. Secundus extrapagan. Angel. Sylueſt. Tabiena, & Nauar. & Caiet. vbi ſupra, non peccat, vt qui ex timore, & metu latronum dimittit, vnde gl. in d. c. ſi quis ex Clericis, & Palu. docent, quod dum quidam reprehenderetur a Papa ob diſmiſſionem habitus. Reſpondit hiſ verbis.

Tutus ut petereſt laici ſub imagine Roman.

Paſſiſt, vt ſinerem luxuriare com. am.

& idem docet Sylu. ſi quis cauſa infirmitatis, medicine, & huiſmodi dimitteret.

13. *Item*, quauis diſmiſſio ſit cum peccato, quia tamen quælibet talis diſmiſſio non ſit mortalis, non incurrit hanc cenſuram, & dant auctores exempla, puta, vt ait Palud. Si dimittit, ex iocoſa leuitate ad hoſtam, vt aptius lignum ſcindat, vel currat, vel lapidem proiciat, & idem docent Sylueſt. & Tabiena, quia vt ait Palud. non eſt veriſimile Papam in quibuſdam minutis tantum laqueum ponere noluiſſe, nec omni illicito apponitur ſententia excommunicationis, etiam in eodem genere in quo aliquid ſub ea ſententia cadit, ſicut ſi feratur pro ſuito, intelligitur pro notabili, quod ſit mortale, non autem pro modico, puta ſolidi vnus, aut duorum; aut forte multo plurius, ex Syl. & Domin. Bannes vbi ſupra, Concluſ. 1.

14. *Item* ex Joſeph. Andr. in d. c. vt periculosa Angel. Anton. Sylueſt. & Tabiena vbi ſupra, qui dimittit, vt dormiat, vel vt melius quieſcat, vel vt querat, pulices, vel propter balnea, vel propter piſcationem, vel ne in Sacris veſtibus gibbus appareat; Immo addit Caiet. quod dimittens habitum etiam per totum diem domeſtice manendo, non eſt excommunicatus, ſi hominum ſecularium conſpectui non ſe exhibeat: tum quia proprie inquit, non eſt temeraria diſmiſſio, tum quia ceſſat legis ratio expreſſa de materia euagationis hoc enim pro ratione Canonis in textu aſſignatur.

15. *Si* autem dimittat cum intentione reaſſumendi propter cauſam illicitam, puta propter aliquod quod de ſe eſt peccatum mortale, vel ſibi prohibitum a iure, vt facere tabernam, vel hiſtrionem vel ſimilia, tunc vel ſtat in illa diſmiſſione, quouſque occurrat ratio ſcandali exeundo monaſterium, ſeu in monaſterio coram multitudine laicorum, tunc quamuis quidam dicant, quod non incurrit, quibus fauet Sylueſt. vbi ſupra, nu. 53. §. Tertio, quia dimittere cum intentione reaſſumendi, non eſt proprie dimittere, ſed de diuortio. diuortium: nam dimittere eſt derelinquere, ſed res non dicitur derelicta, niſi quando non intendit reaſſumere; & ideo cum iſta ſit pena non debet extendi; Melius tamen dicendum eſt ſecunduſ Palud. vbi ſupra, quem ſequantur S. Anton. & Tabiena locis allatis, quod ſi alius dimittat habitum ex turpi cauſa, vt de nocte cundo ad lupanar incidit, cum hæc ſit vagatio extra Monafterium, etiam cum ſcandalo, quicquid Sylueſt. in d. §. Tertio, & Nauar. vbi ſupra, talem ab excommunicatione liberare conentur; Si vero dimittit ex cauſa illicita, & tamen non ſtat in illa cum ſcandalo, puta, in ſua camera dormit cum

meretrice, vel ſimile, tunc non videtur incurere, quia tunc adducere videtur vagationem ſcandalofam pro cauſa, quæ non eſt in hoc cauſa.

17. *Demum* hiſ omnibus addo, quod quamuis quis tranſeundo ad aliam Religionem, etſi irrationabiliter nateat, non temere tamen dimittit ſuæ religionis habitum, quia non eſt amplius ſuæ Religionis habitus, ſi tamen non tranſeundo ad aliam Religionem habitum alterius Religionis aſſumat, ſuum temere dimittendo, excommunicatus eſt, alioquin ſi ſuſta poneretur in textu illud pronomen ſuæ, quia talis eſt vere fugitiuus, quando id facit ſine licentia ſuperioris, aut hominis, cum ſit extra ſuum Monafterium, & ſe lat Abbati, & obedientie illius ſe ſubtrahat, maxime quia plerumque ratio huius legis in hoc cauſa æquæ, & forte melius militat, quam ſi habitus ſecularis aſſumeretur, vt per expertis Religionum, & ita expreſſe docet Sylueſt. vbi ſupra, nu. 54. §. Sexto, & Caiet. cit. cap. 61. & Nauar. in Manual. c. 27. nu. 131. & Domin. Bannes, vbi ſupra, quicquid contrarium ſentiant Angel. verbo, excom. 7. vbi ſupra, nu. 2. Tabiena, vbi ſupra, §. Secundo, Gemin. & Lap. Allegat. 34. quos ipſi citant.

18. *Quarta* excommunicationis habetur in cap. ex periculosa. Ne Clerici vel Monachi. lib. 6. vbi excommunicantur omnes Religioſi qui accedunt ad quæuis ſtudia literarum, niſi conceſſa prius licentia a ſuo Prelato cum conſilio maioris partis ſui Conuentus.

Canonis huius materia eſt curioſitas ſcholarum; Quoad perſonas ligat ſolum Religioſos; Et vnã continet actionem, ſcilicet, accedere ad quæuis ſtudia ſine præuicentia.

19. *Ad cuius* Canonis intelligentiam hæc notanda ſunt ex Palud. d. 18. q. 3. ar. 3. §. Secunda extrauagans. Summa Aſtenſis par. 2. lib. 7. tit. 2. cauſa 28. Angel. verbo, excom. 7. cauſa 27. num. 3. Ant. 3. par. tit. 25. c. 53. Sylueſt. verbo, excom. 9. nu. 53. §. vigefima quinta. Tabiena, verbo, excom. cauſa 23. §. Tertio. Caiet. verbo, excommunicatione, cap. 61. Nauar. in Manual. capit. 27. numero 133. §. vigefima ſexta. & Sebaſtiano Medice, par. 2. Summe, tit. 9. quæſt. 78. num. 167.

Primo, hæc intelligi, etiamſi accedant manuſcripta clauſtrum, etiam ad illa ſtudia, quæ non ſunt alias prohibita, nempe ſi accedant ad ſtudia Theologie, vel Canonis; Immo etiamſi licentiam habeant, ſi tamen habitum dimittant, ſunt excommunicati, vt ex prædicto cap. conſtat.

20. *Secundo*, Quod non ſufficit ſola licentia Prælati, vt patet ex textu. Rationem huius Conſtitutionis eam eſſe docet Caiet. vt ſic frequens, ac pronus Religioſorum animus ex hac honeſta cauſa, & occasione exeundi ad manendum extra clauſtrum reſtringeretur, dum plurius conſentius ad id requiritur; Et ut ait Palud. ſicut Abbas ſine aſſenſu Conuentus non poteſt rem notabilem ad tempus non modicum alienare, ita nec perſonas.

Tertio, Intelligendum eſt, quando vadit ad Scholas extra patriam, ex Palud. ſi enim ad Scholas eiufdem Ciuitatis ire velit, & ſtatim redire non necesse eſt, vt Abbas, ſeu Prælati ad eum licentiandum conuocet conuentum.

21. *Quarto*, Non incurrit qui vadit ad alia loca Religionis ſuæ, vbi eſt ſtudium, ex Caiet. & Nauar. quia iſti non accedunt proprie ad ſtudia ipſa (hoc eſt ad manendum in ſtudijs, quæ ſunt extra clauſtra) ſed potius mutant Conuentum & clauſtrum propter ſtudijs commoditatem in illo Monafterio.

Quinto, Non habet locum in Religionis, quorum licentia morandi non pender a Prælati ſui Conuentus, ſed a ſuperiori Prælati, vt in Ordinibus Mendicantium, in quibus ſufficit ſola licentia ſupremi Prælati, aut Provincialis ad manendum extra clauſtrum tam in ſtudijs, quam alibi; ex Palud. Caiet. & Nauar. id quod conſtat ſatis ex praxi, & conſuetudine.

22. *Sexto*, Abbas vadens ad Scholas ſine licentia ſui ſuperioris, & conuentus, non incidit in hanc penam, ex Arch. & Gemin. & Angel. & Anton. & Nauar. vbi ſupra, quia eſt Conſtitutio pœnalis, & ideo reſtringenda potius, quam ampliat.

plura d. & addit Nad. ita in praxi observatum fuisse, quicquid Sylvest. ubi supra, §. Primo, putat incurrere, nisi habeat licentiam Episcopi, & Conventus sui, si sit Monasterium non exemptum, sed contraria opinio communior est & verior, & quod dixi de Abbate, dicendum est etiam de alio superiore, qui tenet vicem Abbatis in suo Conventu, & est verè Prælati Monasterij.

23 *Septimo*, Episcopus etiam circa Monasteria non exempta, licentiam hanc dare non potest sine consensu Abbatis, sed eam dare debet Abbas, vel tenens vices eius, qui propriè dicitur suus Prælati, ita Archid. Anton. Tabiena, ubi supra, §. Sexto. Nam relationum illud suo respicit immediatum Prælatum Religiosi, & sic non Episcopi licentiam requirit Canonis textus, quicquid Sylvest. ubi supra, §. Secundo, contrarium sentit.

24 *Quinta* excommunicatio, nulli reservata habetur in Clem. 1. de Decimis, ubi excommunicantur omnes Religiosi administrationem, vel beneficia non habentes, qui novales, aut alias decimas Ecclesijs debitas, & ad eos non spectantes, sibi usurpare præsumunt; seu qui de animalibus familiaribus, seu pastorem suorum, vel aliorum animarum immiscutionem eorum gregibus, aut qui de animalibus, quæ in fraudem Ecclesiarum emuntur, tempore venditoribus, vel alijs, ab ipsius emenda trahunt, seu qui de terijs, quas alijs excolenda tradunt, decimas solvere non permittunt, aut prohibet, si post requisitionem factam ab eis, quorum interest, non desisterint, infra mensem, vel si de eis, quæ contra præmissa usurpare, vel retinere præsumperint infra duos menses Ecclesijs damnicatis emendam non fecerint competentem, nec absolvi debent, antequam satisfactio, nem condignam fecerint.]

25 *Canonis* huius materia est Sacrilegium, circa decimas Ecclesiarum; Quoad personas est particularis, comprehendit enim solos Religiosos non habentes administrationes, vel beneficia: Actiones verò sex continet, scilicet, *appropriare, usurpare, non permittere, & prohibere*; quæ actiones rationem præceduntialie verò dicitur, scilicet, *non desistere à præmissis intra mensem*: & *non facere competentem emendam damnicatis Ecclesijs intra duos menses* requiruntur solum post requisitionem; Vnde si Religiosus aliquis carès beneficia, vel administratione aliquam dictarum actionum fecerit circa decimas Ecclesiarum, & requisitus aliquam dictarum incurrerit, excommunicatus est, & non aliter. Ligat autem prædicta Constitutio etiam foeminas Religiosas, & Cistercienses, & Hospitalarios, non tamen ligat Scholares Clericos, aut laicos ex Glof. in d. Clem. 1. in verbis. Quicunque. Neque etiam extenditur præmissa Constitutio ad animalia, quæ per ipsorum Religiosorum donato, seu oblatos tenentur, dummodo illi Religiosis eisdem cum effectum donaverint, aut obtulerint se, & sua. Neque etià ligat Constitutio hæc eos, quibus decimæ debentur, vel seudo antiquas, vel ex privilegio; Immo, etià prædicti Religiosi non solvant decimas, si tamen non prohibent alijs, ut solvant, non ligantur hac censurâ, alias enim peiores essent conditionis, quam laici non soluentes. Quæ omnia colligantur ex glof. d. Clem. 1. Astenfi in Summa, par. 2. lib. 7. tit. 2. casu 88. Angel. verbo, excommunicat. 7. casu 37. Sylvest. verbo, excommunicat. 9. numero 72. §. Trigesima sexta, Tabiena, verbo, excommunicat. 5. casu 43. Caieta. verbo, excommunicatio, cap. 48. Nauar. in Manual. cap. 27. nu. 138. §. Trigesima septima, & Sebastiano Medice, par. 2. Summa, tit. 9. q. 78. nu. 138. Qui etiam docent, duos illos Menses currere ab usurpatione, vel retentione; mensem verò unum, de quo præmittitur, currere à requisitione, & sufficit una requisitio. Religiosi verò habentes administrationem, vel beneficium, in prædictis non incurrunt excommunicationem, sed suspensionem ab officijs, administrationibus, & beneficijs, ut colligi potest ex textu; & quia dubitari potest de satisfactione, sic suspensi indigent absolutione, vel saltem declaratione Iudicis super satisfactione.

26 *Sexta* excommunicatio nulli reservata habetur [in Clem. 1. §. Quia verò, de statu Monach. ubi excommunicantur simplices Monachi, & Canonici Regulares administrationem aliquam non habentes, qui sine licentia specia-

li suorum Prælatorum ad Curias Principum se conferre præsumunt, ut damnum aliquod suis Prælati, aut Monasterijs inferant.]

Canonis huius materia est Sacrilegium, contra Prælatum aut Monasterium; Quoad personas, ligat solum Monachos nigros aut albos, & Canonicos Regulares administrationem non habentes; Dicitur verò actiones complectitur, unam exteriorem, scilicet, conferre se ad Curias Principum; alteram interiorem, scilicet, cum intentione damnificandi Monasterium, vel Prælatum.

27 *Circa* eius intelligentiam observandum est ex glof. d. Clem. 1. Astenfi in Summa, par. 2. lib. 7. tit. 2. casu 93. Angelica, verbo, excommunicat. 7. casu 38. Anto. 3. par. tit. 2. §. 58. Sylvest. verbo, excommunicat. 9. numero 73. §. Trigesima septima. Tabiena, verbo, excommunicat. 5. casu 46. Caieta. in verbo, excommunicatio, c. 62. Nauar. in Manual. cap. 27. nu. 139. §. Trigesima sexta, & Sebastiano Medice, par. 2. Summa, tit. 9. q. 78. nu. 138. & numero 168. Ad hanc censuram incurrendam duo requiruntur,

Primo, quod quis intrauerit Curiam, nec sufficit exiisse claustrum,

Secundo, quod intrauerit quis causa damnificandi Monasterium, vel Prælatum; Vnde si intrauerit ob hanc causam, licet damnum non intulerit, siue quia non potius, siue quia penitus, ligatus est; Immo etiam si intrauerit cum licentia Prælati, si ad damnificandum intrauerit, excommunicatur. Nec obstat, quod in dicta Constitutione fiat mentio de administratione, & licentia, quia quando postea fertur sententia, ista non repetuntur, vnde etiam si habeat licentiam, vel administrationem, si tamen intrat causa damnificandi, excommunicatus est. Licentia verò, de qua hic fit mentio, debet esse specialis, ut patet ex textu, nec sufficit generalis, puta, quod possit ire quo velit. Per administrationem verò intelligunt DD. perceptionem fructuum temporalium, non spiritualium. Ideo autem omisit habentes administrationem, quia tales quandoque causa administrationum suarum necesse habent Curias Principum adire, si tamen causa damnificandi, intrauerint, incurrunt poenam huius Canonis, ut DD. tradunt.

28 *Septima*, excommunicatio nulli reservata habetur in Clement. 1. §. Quia verò, de statu Monach. ubi excommunicantur Monachi, qui sine licentia Abbatis suorum, petita scilicet, & obtenta secundum Paulum, arma intra septa Monasteriorum tenent.

Huius Canonis materia est habere instrumenta rixarum. Quoad personas est particularis, ligans solos Monachos, scilicet tam albos, quam nigros, secundum Paul. Antoninum, & Sylvest. & Tabien. locis infra citandis, quicquid Angelica, verbo, excommunicat. 7. casu 38. numero quarto, velit intelligi solum de Nigris, non tamen comprehendit alios ordines, scilicet Mendicantes, ex Tabiena, verbo, excommunicat. 5. causa quadragesima septima, nec Canonicos Regulares, ex glof. in verbo, Monachos, & Sebast. Medice loco inferius citando. Quoad actiones, duæ continentur, una tenere arma intra septa Monasterij, altera, tenere arma sine licentia Abbatis. Nomine vero armorum veniunt arma, quæ communiter sumi solent ad inuadendum, ut sunt gladij, lanceæ, & similia, & ad defendendum, ut galeæ, loriceæ, & similia; si verò essent talia quibus possent uti ut armis, vel ut instrumentis, sicut baculus, lapis, furca, & huiusmodi, tunc ut notat Tabiena, talia sumuntur significatum ab intentione deferentis, si enim tener ea ad usum pugne, & offensionis, veniunt nomine armorum, aliàs si in Camera, vel intra septa Monasterij Monachus habeat lapides ad alium usum, vel cultellum antiquatum ad coquinam, vel aliquod simile, non credo, quod

29 sit illi prohibendum, aliàs sic. Per septa verò Monasterij intelligitur clausura Monasterij, quam non licet egredi sine licentia, vnde extra tenens non incurrit hanc poenam; neque etiam si teneret in alio Monasterio non suo, ut tradunt DD. & patet ex textu, ubi dicitur *intra septa Monasterij*. Qui etiam DD. addunt, quod si Abbas persequeretur odio mortali suos Monachos, & illis imponeret intolerabilia, si alijs remedijs sibi prouidere non possunt, non incurrunt excommunicationem tenendo arma sine licentia

31 ad ſui deſenſionem. Denique qui veniet de foris, ad Monafterium cum armis, non animo rependi, aut ex obliuione, aut ex ignorantia iuris, nullo malo animo arma aliqua etiam in cella haberet, non eſſet excommunicatus, quia talis vere, & formaliter arma non tenet, ſcilicet cum intentione, cum tamen verbum *Tenentes* intelligi debeat cum effectu, & pœna huiusmodi non ſunt extendendæ, ſed potius reſtringendæ, capitulo odia, de reg. ur. lib. 6. vel latius tradunt gloſſ. in d. Clemen. prima, Aſtenſis in Summa p. 2. lib. 7. tit. 2. caſu nonageſimo quarto, Angel. verbo, excommunic. 7. caſu 38. numero 2. Anton. p. 3. tit. 25. cap. 59. Syl. verbo, excommunic. 9. §. Trigeſima octaua, Tabiena verbo excommunic. 5. caſu quadageſimo ſeptimo, Caiet. verbo excommunicatio, cap. 63. Nauar. in Man. cap. 27. num. 132. §. Trigeſima ſeptima, & Sebaſtianus Medices par. 2. Summa. tit. 9. q. 78. nu. 16.

32 Octaua excommunicatio nulli reſeruata habetur in Clemen. 1. de relig. domibus [vbi excommunicantur omnes ſtatu Beguinarum aſſumentes, vel aſſumptum ſectantes, & Religioſi quoquo modo eas admittentes, vel fouentes in illo ſtatu, & dantes ſuper hoc auxilium, conſilium, vel fauorem, vllō modo] i. directe, vel indirecte.

Canon iſtius materia eſt ſuſpectus ſtatu Beguinarum: Et continet duo perſonarum genera, ſcilicet mulieres, & Religioſos; Et tres actiones complectitur, quarū duas, ſcilicet, ſtatu illum de nouo aſſumere, vel aſſumptum ulterius ſectari pertinent ad mulieres; tertia uero pertinet ad Religioſos, ſcilicet præbere vllō modo auxilium, conſilium, vel fauorem, ſuper dicto ſtatu ſectando, vel aſſumendo;

33 vel eas admittendo. Sunt autem, vel fuerunt Beguinæ, vt ex textu colligitur, quædam mulieres nulli promittentes obedientiam, nec proprijs renunciantes, nec regulam aliquam ab Eccleſia approbatam proſequentes, habentes tamen habitū, qui dicebatur Beguinarum; Deſumma Trinitate aliquando diſputantes, & prædicantes circa articulos fidei, & Eccleſiæ Sacramenta, opiniones fidei Catholice contrarias inducentes, & ſimplices decipientes; quarū ſtatu ſecundum Paulum ideo reprobat, quia videtur noua Religio ſine Sedis Apoſtolice licentia conſtituta. Ex quo inferit, quod licet proſequerentur alicui obedientiam, & viuerent religioſe, & proprijs renunciant, non tamen ex hoc eſſent approbatæ, cum regulam non habeant approbatam. cap. 1. de relig. domib. libro 6. vnde hæc conſtitutio non comprehendit ſorores Tertij ordinis B. Dominici, aut B. Francisci cum habeant Regulam, & modum viuendi approbatum; Neque etiam comprehendit mulieres ſeſeiles, quæ promiſſa, aut non promiſſa continentia in ſuis hoſpitijs conuerſantes penitentiam agere volunt, & in humilitatis ſpiritu Domino famulari cupiunt, vt ex fine textus conſtat, etiamſi vrantur habitu ſimili habitu Beguinarum, ſecundum Franciſcum Zabar. in d. Clemen. prima; ex hoc enim non ſunt Beguinæ, ex quo cum eis non congregantur. Quæ omnia colliguntur ex ijs, quæ tradunt gloſſ. in d. Clemen. prima, & Aſtenſis in Summa par. 2. lib. 7. tit. 2. caſu 77. & caſu 78. & Angel. verbo, excommunic. 7. caſu 40. Anton. 3. par. tit. 25. cap. 61. Sylueſt. verbo excommunic. 9. num. 75. §. Quadageſima. Tabiena verbo excommunic. 5. caſu 48. Caietan. verbo excommunicatio, cap. 6. Mart. Ledefm. 2. 4. quaſtio. 26. art. 2. pag. 360. col. 1. & 2. §. Quadageſima. Nauar. in Manuali, cap. 27. num. 140. §. Trigeſima nona, & Sebaſtianus Medices p. 2. tit. 9. quaſtio. 79. num. 20. qui etiam citat Socin. in cap. contingit, verſic. Septuageſimo primo, de ſent. excom.

34 Non excommunicatio nulli reſeruata habetur in Clemen. vnica, de conſanguin. & affinit. [vbi excommunicantur omnes Religioſi, ideſt, tacite, vel expreſſe profeſſi Religionem approbatam, nec non Moniales profeſſæ, quæque Matrimonium contrahunt.]

De qua re legi poſſunt gloſſ. ibi, & Summa Aſtenſis, par. 2. lib. 7. tit. 2. caſu 81. Angelica, verbo excommunic. 7. caſu 41. Anton. par. 3. tit. 25. cap. 34. Syl. verbo, excommunic. 9. num. 76. §. Quadageſima prima, verſiculo Decimo. Tabiena, verbo, excommunicat. quinta, caſu 49. §. Quarto, Caietan. verbo excommunicatio, cap. 47. Mart. Ledefm. ſecunda quarta, quaſtio. 26. artic. 2. pag. 360. col. 2. §. Qua-

dragageſima. Nauar. in Manuali, cap. 27. num. 141. §. Quadageſima. & Sebaſtian. Medices par. 2. tit. 9. quaſtio. 78. num. 120.

35 Decima excommunicatio habetur in Clemen. Cupientes, de penis [ubi excommunicantur omnes Religioſi Mendicantes, tranſgreſſores Conſtitutionis Bonificij. Pape VIII. cap. vnico, de exceſſ. prælat. lib. 6. hoc eſt, eos, qui abſque Romani Pontificis licentia mentionem non faciunt, capitulico, de exceſſ. prælat. lib. 6. aut domos ad habitandum, vel loca quæcumque de nouo recipiunt, vel recepta mutant, vel ea venditionis, permutationis, donationis, aut cuiusvis alienationis titulo, quocumque, in alios tranſſerre præſumunt.]

Canonis huius materia eſt immoderata habitaculi acquiſitio, vel dimiſſio. Et quo ad perſonas ligat ſolos Religioſos Mendicantes, non autem alios Religioſos non Mendicantes; Quoad actiones uero ponit tres, una eſt, de nouo recipere; altera eſt, recepta mutare; Tertia eſt, illa in alium uſus alienare ſine Pape licentia.

36 Circa cuius Canonis intelligentiam obſeruanda ſunt iſta ex gloſſ. ibi, Summa Aſtenſis, par. 2. lib. 7. tit. 2. caſu 98. Angelic. verbo, excommunic. 7. caſu 44. Antonin. par. 3. tit. 25. cap. 60. Sylueſt. verbo, excommunic. 9. num. 85. §. Quadageſima quarta. Tabiena verbo, excommunic. 5. caſu 51. Caietan. verbo, excommunicatio, cap. 56. Mart. Ledefm. 2. 4. quaſtio. 26. art. 2. pag. 360. columna 3. §. Quadageſima quarta. Nauar. in Manuali, cap. 27. num. 144. §. Quadageſima tertia, & Sebaſt. Medice, par. 2. tit. 9. quaſtio. 78. numero 123.

Primo, Eos ſci Mendicantes, quibus niſtum tributum certa Mendicitas, & qui reditus, aut poſſeſſiones, ex Regula, vel Conſtitutionibus habere non poſſunt, argum. cap. unico, de relig. domib. lib. 6. (De qua tamen ſe Concil. Trident. ſeſſion. 25. de Regul. cap. 3. legi debet, ubi conceditur illis habere, & poſſidere bona immobilia, exceptis illis, qui dicuntur Fratres Sancti Franciſci Capucini, & Fratres Minores de obſeruantiâ) & comprehendit d. Clemen. etiam feminas.

37 Secundo, Canon iſte ſolum habet locum in duobus caſibus, Primo in locis de nouo acquirendis; Secundo, in locis acquiſitis ante Concilium Lugdunenſe dimittendis, vel alienandis, ut colligitur DD. præſati ex illo verbo, *Hæſtenu*, in capitulo unico, de exceſſ. prælat. libro 6. & ex illo verbo *Hæſtenu* in dicta Clemen. Cupientes, de penis. Vnde, quamuis incurant excommunicationem dimittendo, vel mutando loca capta ante Concilium Lugdunenſe, capta tamen poſt illud Concilium relinquendo, vel mutando non excommunicantur, prout determinatum fuit in quodam facto Bononiæ, de Fratribus Minoribus de obſeruantiâ, qui propter uentos, & ſeigns mutauerunt de uno loco, in alium.

Tertio, ſolum tranſgredientes dictas actiones tres, vel unam illarum, ex præſumptione, hanc pœnam incurunt, ut patet ex textu dicti cap. unico, de exceſſ. prælat. lib. 6. ubi tres ſupradictæ actiones, non nudæ, ſed affectu præſumptionis, inſolentur.

Quarto, Non comprehenditur hæc pœna, qui de licentia ſui ſuperioris habitaculum in eremo acquirat, aut mutat, ut ex dicto cap. unico, de exceſſ. prælat. libro 6. in fine colligitur.

Quinto, Canon iſte non prohibet nouum conuentum, aut domum de nouo capi, vel permutari ad alium finem, & uſum quam ad habitandum unde capio domunculatum, vel mutatio earum, quas Mendicantes capiunt ad locandum, ad ſtandum pro tranſitu, ſeu ad hoſpitandum, vel pro infirmitate, & huiusmodi non cadit ſub dicta prohibitione, ut colligitur ex d. cap. unico, de exceſſ. prælat. lib. 6. Syl. §. 6. Tab. §. Notandum, & Caiet. ubi ſup.

38 Sexto, Per nouas domos, ſeu loca, intelliguntur domus, & loca noua acquiſita cum ſua integritate poſt dictum Concilium, unde non prohibetur hic loca deſtructa reſtituere, niſi ipſa loca deſtructa deſtiterint eſſe de dominio Mendicantium, & poſtea ex nouo iure acquirantur, tunc enim idem eſt ac ſi ea de nouo acquirerent, & proinde hanc pœnam incurunt, Eodem modo, qui loca acquiſita augmen-

augmentat, non incurrit hanc penam, quia hoc non est novum locum acquirere; immo si inter locum habitum, & aditamentum factum, via vel rivulus mediat, & fiat pons, vel subterranea, quibus hinc inde transitur, non incurritur hæc pena, quia hic non sunt duo loca, sed unus tantum locus, maxime quando ibi vivitur sub vno Prælatu immediato; Ideoque si acquireretur vnum palatium magnum, de novo ad augendum Conventum, non est locus huic penæ, quia non acquiritur novus locustotus, & integer ad habitandum, sed locus antiquus augetur. Et quicquid de hac re olim fuit, nunc ex privilegijs Julij Papæ II. & Leonis Papæ V. licitum est nova loca acquirere, & mutare vetera, vt testatur Navar. vbi supra.

39 *Vndecima* excommunicatio nulli reservata habetur in Clem. Cupientes, de penis [vbi excommunicantur, qui aliqua proferte presumunt in sermonibus suis, vel alibi, vt ea audientes à Decimarum Ecclesijs debitum solutione retrahant.]

Canonis huius materia est nequitia Sacrilega retrahens debitores à solutione Decimarum: Quoad personas, est particularis, ligat enim solos Religiosos, hoc est tam Mendicantes, quam non Mendicantes, & glof. in dict. Clem. Cupientes, in verbo Religiosos, Anton. Sylvest. & Navar. locus inferius citandis, non autem Clericos seculares, nec laicos. Actionem verò vnā ponit, scilicet aliqua proferte, quibus audientes à solutione decimarum retrahantur.

40 *Ad* hanc igitur penam incurrendam, vt norant DD. & Summa Altensis, par. 2. libro septimo, tit. secundo, casu 99. Angelica, verbo, excommunicat. 7. casu 44. Anton. par. 3. tit. vigesimo quinto, cap. quinquagesimo quinto, Sylvest. verbo, excommunicat. 9. numero octuagesimo octavo, §. Quadragesima quinta. Tabiena, verbo excommun. 5. casu 44. Caiet. verbo, excommunicatio, cap. sexagesimo quinto, Martin. Ledesm. 2. 4. quæstio. vigesima sexta, art. secundo, pag. 360. colum. tertia, §. Quadragesima quinta, Navar. in Manual. cap. vigesimo septimo, numero centesimo quadragesimo quinto, §. Quadragesima quarta, & Sebastianus Medices, par. secunda, tit. 9. quæst. septuagesima octava, numero quinquagesimo quinto, & num. 169. hæc requiruntur:

Primo, vt sit Religiosus;

Secundo, quod illa dicantur siue in sermonibus, siue alibi, in privatis locutionibus hac intentione, vt retrahant audientes à solutione decimarum; secus, si alia intentione.

Tertio, quod illæ decimæ, à quarum solutione retrahere intendunt, sint debite Ecclesijs; secus autem, si debite essent alijs quibusvisque locis, vel personis privatis, quocumque modo, scilicet vel ratione privilegij, aut antiqui feudi, aut alio modo, & ratione.

Quarto, quod audientes sint obligati ad dictas Decimas soluendas, vnde si talia profertent audientibus non obligatis, cessat pena Constitutionis.

Quinto, vt hæc fiant cum præsumptione; secus igitur si futreptit, vel ignoranter, vnde aliquo istorum deficiente, non sunt excommunicati.

41 *Duodecima* excommunicatio nulli reservata habetur in Clem. Cupientes, de penis [vbi religiosi, qui scienter postposuerunt suis consentibus conscientiam facere de soluendis decimis ab officio prædicationis tandiu manent suspensi ipso facto, donec ipsis consentibus] (si hoc ipsum sibi dicendi commodè facultatem habuerint) [conscientiam fecerint; Quod si prædicare præsumpserint prædicta negligentia non purgata, ipso facto excommunicationem incurunt.]

Canonis huius materia est Sacrilegium duplex; Primum est, negligentia circa Decimas Ecclesijs debitas. Secundum est præsumptio postea prædicationis, antequam purgetur negligentia. Quoad personas, est particularis, ligans solum Religiosos non tamen ligat Clericos, aut laicos, immo nec Religiosos Monasteriorum, aut Rectores Ecclesiarum, qui aliquo iure decimas percipiunt, vt patet ex fine d. Clement. varias autem actiones succedentes conti-

42 net, vt constat partim ex dictis, & partim ex his, quæ inferius dicemus, manifestum erit; Nam

Primo requiritur, quod scienter negligent facere conscientiam consentibus sibi de soluendis Decimis debitis Ecclesijs, vnde, si ex obliuione, vel ignorantia dimittant, non incurunt.

Secundo, si requisiti à Prælati Ecclesiarum, vt conscientiam faciant illis, quorum confessiones audiunt, quod decimas soluere non omittant, adhuc negligent facere conscientiam consentibus sibi de huiusmodi Decimis soluendis suspensi sunt ipso facto, scilicet, ab officio prædicationis, & confessionis, vt ait Tabiena, donec consentibus sibi (si hoc ipsum sibi dicendi commodè facultatem habuerint) conscientiam fecerint. Et licet Caiet. verbo, excommunicatione, cap. sexagesimo sexto, & Navar. in Manual. cap. vigesimo septimo, numero centesimo quadragesimo quinto, §. Quadragesima quinta velint non prærequiri requisitionem à Prælati Ecclesiarum, ad hoc vt imputetur illis negligentia hæc secunda, alij tamen omnes, vt Paul. & Petr. de Anch. quos citant, ac sequuntur Anton. 3. par. ti. vigesimo quinto, cap. quinquagesimo septimo, Sylvest. verbo, excommunicat. 9. numero octuagesimo nono, §. Quadragesima sexta. Tabiena, verbo, excommunicat. 5. casu quadragesimo quinto. Martin. Ledesm. 2. 4. quæstio. vigesima sexta, art. secundo, pag. 360. colum. tertia, §. Quadragesima sexta, & Angel. verbo, excommunicat. 7. casu 44. docent, hanc requiri alias negligendo non incurunt hanc suspensionem.

Tertio, si ita suspensi ob negligentiam, antequam eam purgauerint, prædicare præsumunt, excommunicationem incurunt; quod si nunquam postea prædicant, ait Caiet. vbi supra, & bene non erunt excommunicati, cum pena non sint vltia casus suos extendenda. Quæ omnia satis evidenter ex ipso textu colliguntur.

43 *Notandum* autem est ex Anton. & Tabiena ubi supra, quod suspensio hæc durat, quousque faciant conscientiam prædictis de solutione hac decimarum, habendo commoditatem, adeo vt si postquam habuerint commoditatem faciendi conscientiam, non fecerint, incurunt excommunicationem, si prædicent; sin aut prædicent post istam suspensionem, non habita commoditate, non sunt excommunicati; requiritur enim, quod habuerint commoditatem & non fecerint conscientiam, & prædicent; Hac autem commoditas debet esse talis, quod non oporteat confessores multum discurre ad hoc, vt possint talem conscientiam facere, non enim tenentur eos sequi, si non sint in illo loco, si tamen non possunt sine magna vagatione, vel sine alia magna incommoditate, excusantur. Et vt notant Tabiena, & Ledesm. sufficit facere conscientiam principalibus domus, qui habent soluere, ut soluant secundum quod est consuetum, id est, quod dent totum, vbi consuevit dari totum, & partem, vbi pars, vbi verò nihil, sint tamen parati aliquid dare si exigantur decimæ.

44 *Decima tertia* excommunicatio nulli reservata habetur in Clem. 1. de sent. excom. [ubi excommunicantur omnes religiosi tam exempti, quam non exempti, cuiuscunque ordinis, & conditionis, qui interdictum, aut à Romano Pontifice, aut ab ordinario loci impositum non seruant, cū cathedralem Ecclesiam, matricem, vel parochialem loci, illud viderint, aut sciuerint obseruare. Quod etiam in interdictis, & cessationibus generalibus à Diuinis Provincialium Conciliorum status, ipsorum auctoritate promulgatis; Nec non in Cessationibus Generalibus à Diuinis ciuitatum, terrarum, & aliorum locorum, quas aliquando ex consuetudine, vel alijs, Capitula, Collegia, vel conuentus secularium, aut Regularium Ecclesiarum sibi vendicant, locum habet.]

Canonis huius materia est Sacrilegium in non seruando interdictum: Et quoad personas ligat solos religiosos, & hos omnes, siue sint Mendicantes, siue non Mendicantes; Clericos autem seculares non ligat. Vnam vero tantum actionem ponit, scilicet non seruare interdictum seu cessationem à Diuinis, quod seruat matrix Ecclesia.

45 *Ad* huius autem meliorem intelligentiam Notandum est

est ex glo. ibi, & Summa Astensis, par. 2. libro septimo, titu-
secundo, casu 73. Angel. verbo, excommunic. 7. casu 45. An-
ton. 3. par. titu. 25. cap. quinquagesimo sexto, Syluest. verb.
excommunicat. 9. numero nonagesimo. §. Quadragesima
septima, Tabiena, verb. excommunicat. 5. casu 52. Caieta.
verb. excommunicatio. cap. sexagesimo septimo, Martin.
Ledesm. 2. 4. quest. vigesima sexta, artic. secundo, pag. 360.
colum. tercia, §. Quadragesima septima, & Nauar. in Ma-
nual. cap. vigesimo septimo, numero centesimo quadra-
gesimo sexto, §. Quadragesima sexta. Alphonsus Vivaldo in
suo Candelabro aureo titu. de interdicto, numero cente-
simo octuagesimo septimo, & Sebast. Medice, par. 2. tit. 9.
q. 78. nu. 105.

Primo, ex parte interdicti, seu cessationis à Divinis re-
quiritur, quod sit generalis, & localis, hoc est, quod tota il-
la Civitas, seu terra, aut villa sit interdicta, seu cessare de-
beat à divinis; & hoc non solum si interdictum sit vali-
dum, sed etiam si sit nullum, aut ratione precedentis ap-
pellationis, aut alia de causa, ex Angel. Anto. Tabiena, Syl-
uest. vbi supra §. Octavo, & Nauar. cit. & Vivaldo, vbi su-
pra, numero 162. conclus. 3. Quia non pertinet ad eos de
validitate, vel nullitate interdicti iudicare. Non autem
habet locum hæc constitutio in interdicto, aut cessatione
speciali ex gl. in d. Clement. prima in verb. Generalibus, &
Vivaldo cit. conclusio. secunda. Si quidem hæc solum ser-
vantur in Ecclesijs, in quibus sunt inductæ, c. De electis, de
appellat.

Secundo, ex parte auctoritatis requiritur, quod vel im-
ponatur à Sede Apostolica, hoc est, à Papa ipso, & idem si
fiat per eius delegatum, argum. cap. Si Apostolicæ, de præ-
bend. libro sexto. Nam isti auctoritate Sedis Apostolicæ
solent interdicta imponere, & idem si sit positum à iure
communi; Nam Canon etiam ponit interdictum civitati,
quæ infecta fuerit Episcopum, vt ca. Felicis, §. Civitas, de
penis. libro sexto, ex Anton. Syluest. §. Secundo, & Tabie-
na, vbi supra in princip. Vel ab ordinario loci & idem di-
cendum in delegato ordinarij, dummodo tamen habeat
speciale mandatum ad interdicendum, quia tunc potius
est Minister, quam delegatus, argum. cap. fin. de officio de-
leg. & ipse committens facere dicitur, secus autem si man-
datum speciale non habeat. Vel à Concilio Provinciali,
aut illius auctoritate. Vel à Conuentu, Capitulo, vel Col-
legio Regulari, vel seculari ex consuetudine, vel alias hanc
potestatem habente; Quod idem docent Syluest. vbi su-
pra, numero 92. versic. Sed adverte, & Tabiena vbi supra,
§. Primo, procedere, si interdictum sit positum ab aliqua
persona particulari, quæ hoc posset ex speciali consuetu-
dine, si quidem consuetudo iurisdictionem ordinariam
date potest, c. cum contingat, de foro compet. quo casu lo-
cus esset huic penæ in cessatione, vel interdicto generali à
tali persona imposito.

Tertio, ex parte effectus, vt ait Caietan. requiritur, quod
huiusmodi interdictum, seu cessatio à Divinis, feruatur à
Cathedrali, scilicet vbi est Ecclesia Cathedralis, vel à Ma-
trice, id est, vbi deest Cathedralis, sed est matrix Ecclesiæ,
vel à Parochiali Ecclesia scilicet, vbi nec Cathedralis, nec
matrix Ecclesiæ est, sed parochialis. Matrix autem Eccle-
sia ex Ioann. Andr. in d. Clement. prima, quem refert, &
sequitur Ioann. Bachonus 4. distinctio. undecima, questio.
vnicæ, artic. quarto, hic intelligitur Baptismalis, seu maior
loci, quæ ideo dicitur Matrix, quia sicut mater generat, sic
illa per baptismum regenerat, & sic etiam Cathedralis in
Civitate per baptismum dici potest, etiam matrix Eccle-
sia; ideo autem hic exprimitur matrix Ecclesiæ, quia ali-
quando interdicuntur loca non habentia Ecclesiam Cathedra-
lem, quæ tamen habent matricem; Et hoc locum
habet etiam cum illa matrix Ecclesiæ religiosis non ser-
uantibus subest, quoad reliqua temporalia, vel spiritualia,
scilicet quoad presentationem, & collationem, aut quia
est vicaria eorum, siue non subest illis, cum generaliter lo-
quatur. Quod si in aliquo loco interdicto non sit aliqua
Cathedralis, nec matrix, quia forte est in alio loco non in-
terdicto, vt contingere potest, quando est interdicta villa,
vel castrum non habens inclusam Cathedralē Ecclesiā,
aut matricem, puta quia matrix Ecclesiæ est in alia terra,

non interdicta, vel Ecclesiæ plures sunt in villa, vel castris,
& nulla principalior, quia quælibet æqualiter suis paro-
chianis baptismum, & alia Sacramenta ministrat, tunc
quidem distinctione opus est, si enim omnes istæ servent
interdictum, tunc quidem religiosi etiam servare tenentur,
aliàs penam huius Canonis incurrunt; sin vero aliquæ ser-
uant, & aliquæ non servant, religiosi non servantes hanc
penam non incurrunt, quamvis parochia lis intra cuius fi-
nes situm est Monasterium, observet. Si quidem vt reli-
giosus penam hanc incurrat, necesse est, vt interdictum il-
lud, seu cessatio ab omnibus illis parochialibus obser-
vetur, vt gloss. in d. Clem. 1. in verb. Matricem, in fine Alpho-
sus Vivaldus, tit. de interdicto, numero centesimo sexage-
simo secundo, Conclus. 5. DD. omnes allati tradunt. Quan-
do autem interdicta est Provincia, vel Diocesis, si in aliquo
bus civitatibus, aut castris matrix Ecclesiæ servat interdi-
ctum in aliquibus non, locus erit penæ in illis locis tantum,
in quibus servatur, & non in alijs.

47 Quod si quæras, an quoad interdictum Provincie dicitur
Ecclesiæ Metropolitana Matrix, ita, vt illa servante in-
terdictum, religiosi totius Provincie scienter non servan-
tes hac pena ligentur? Respondet cum gloss. in d. Clem. 1.
in verbo Matricem, Ioanne Bachono, 4. dist. 1. quest. vili-
ca, artic. 4. in fine. & DD. allatis, quod non, per textum
huius Clem. dicentem, Cathedralē, vel Matricem, unde
figit interdicta Metropolitana Ecclesiæ non intelligitur
in eadem Matrix intelligi scilicet per totam Provinciam,
sed solum vbi Metropolitana est matrix; ita interdicta Ec-
clesiæ Metropolitana ligantur soli religiosi illi de Ci-
vitate Metropolitana, & non alijs.

48 Hic addo ex gloss. in d. Clement. 1. in verb. appellat. in
& in verb. subiacere, de sentent. excomm. & DD. cit. Quod
si sententia interdicti verè ligat, & matrix Ecclesiæ illam
non observat, religiosi non servantes, etsi pena huius Ca-
nonis non ligentur, hoc est non sint excommunicati, alijs
tamen penis sunt ligati, quæ habentur cap. fin. de excess.
prælat. in antiq. & cap. Auctoritate, & cap. Episcoporum,
de privileg. lib. 6. vbi habetur, quod Clerici, seculares, & re-
ligiosi sunt suspensi ab officio, & beneficio, & omni iurisdictio-
ne, & eis interdicitur ingressus Ecclesiæ, & sunt irregu-
lares, & ineligiblees, actiue, & passive, vt glossa in d. Clem. 1.
in verbo, observare, & Alphonsus Vivaldus, vbi supra, nu.
162. Conclus. Sexta, expresse tradunt. Sin autem sententia
interdicti verè non ligat impediende appellatione, vel alia
nullitate, & matrix Ecclesiæ illam servat religiosi non ser-
vantes ligantur hac pena, sed non alijs: Quando verò te-
net, & per Ecclesiam matricem servatur, ligantur utriusque
Quando verò nec tenet, nec servatur, neutri ligantur, qui-
do autem Ecclesiæ matrix servat, quia ipsa est specialiter in-
terdicta, non est locus huic penæ, quæ intelligitur de inter-
dicto generali, ad quod religiosi tenentur. Quando autem
Episcopus mandat servari interdictum, & capitulum man-
dat, aut facit contrarium potius Episcopo est obediendum.
Et hæc omnia intelligenda sunt, quando religiosi sciunt in-
terdicti à matrici, aut parochiali Ecclesiæ observari: Tunc
autem Religiosi intelliguntur scire observantiam interdi-
cti à matrici Ecclesiæ, quando viderint divina officia in
Ecclesiæ Cathedrali, aut matrici, aut parochiali celebrari
ianuis clausis, & voce submissa excommunicatis, &
interdictis, exclusis; vel alio sensu corporis percepimus, id
est, auditu illud observari, quod intellige auditu probabi-
li si quidem probabiliter ignorantes non ligantur; tunc
autem observare quis dicitur, quando abstinet animo il-
lud observandi. Addit autem Tabiena, fratres ordinis Pre-
dicatorum Congregationis Lombardia habere gratiam à
Leone Papa X. circa observationem interdicti, De qua re
plura legi possunt apud Concilium Tridentinum, Sess. vigesi-
ma quinta, de Regular. capit. duodecimo, vbi statuit, vt
censuræ, & interdicta, nedum à Sede Apostolica eman-
ta, sed etiam ab Ordinarijs promulgata, mandante Epi-
scopo, à Regularibus in eorum Ecclesijs publicentur, at-
que serventur.]

49 Decimaquarta excommunicatio nulli reservata habe-
tur in Extrav. de Treuga, & pace [vbi Sixtus Papa IV.
excommunicat Religiosos Mendicantes, & Ecclesiarum
paro-

parochialium Rectores, si pacem inter se factam violent, a qua tamen absolui non possunt, nisi de expresso consensu partis laeae, & praevia satisfactione debita. Sed quia Constitutio haec particularis est, & ad partes Germaniae, & praefertim ad oppidum Eslingen. Constant. Diocesis limitata esse videtur, communiter ab auctoribus omitti solet. Et haecenus de excommunicationibus ad religiosos spectantibus de iure communi nulli referuatis.

De excommunicationibus ad Laicos, eos praefertim, qui publicam personam gerunt, in iure spectantibus, quae nulli referuatur.

Cap. XXXIV.

S V M M A R I V M.

- 1 Principes, ac alij officiales, si tertio moniti à Praelatis iustitiam eis facere recusant, excommunicati sunt.
- 2 Rectores Civitatum, & officiales laici locorum, onera personalia, aut realia personis Ecclesiasticis imponentes, excommunicationem incurrunt.
- 3 Jurisdictio Praelatorum quae, & quando evacuatur solet à Dominis temporalibus.
- 4 Statuta contra libertatem Ecclesiasticam facientes, aut iam facta servari procurantes excommunicati sunt.
- 5 Statuta contra Ecclesiasticam libertatem observari facientes, an excommunicati sit, si ea ex libris eradat.
- 6 Rectores, & alij officiales Civitatis, in qua Summus Pontifex eligendus est, si quae eis praecipiuntur, non observent, in excommunicationem incidunt.
- 7 Persequentes, spoliantes aut gravantes personas Ecclesiasticas, aut eorum sanguineos, aut ecclesias, quia aliquem eligere nolunt, pro quo ipsi intercesserint, excommunicati sunt.
- 8 Gravamen per spoliū, seu persecutio iniusta, quanam dicenda.
- 9 Regalia, aut bona Ecclesiarum, vel Monasteriorum occupare, & usurpare praesumens, excommunicationem incurrit.
- 10 Masculinum à Canone prolatum puniente delicta feminas etiam comprehendit.
- 11 Absolutionem, vel revocationem alicuius censure per vim, aut metum extorquens, excommunicationem incurrit, talisque absolutio irrita, & nulla censetur.
- 12 Absolutionem à censura per vim extorquens, non secuta absolutione, in excommunicationem non incidit.
- 13 Casum fraudulenter fingens, ob quem index ad mulierem pro testimonio accipiendo personaliter vadit, excommunicatus est.
- 14 Praelatos, aut personas Ecclesiasticas ad submitteūdum Ecclesias, aut bona, aut iura earum laicis compellens in excommunicationem incidit.
- 15 Tempus modicum in iure quodnam censetur.
- 16 Domini temporales, subditis suis prohibentes, ne quid personis Ecclesiasticis vendant, ab eisue emanant, excommunicationem incurrunt.
- 17 Domini temporales sibi non subditis interdicentes, ne personis Ecclesiasticis aliquid vendant, non sunt excommunicati.
- 18 Domini temporales, & eorum officiales, Episcopis,

& Inquisitoribus, in pertinentibus ad eorum officia non obediētes, quando excommunicationem incurrant.

- 19 Episcopus, & Inquisitor, si in mandato discrepent, quid agendum.
- 20 Christianum quemcunque per assassinos interficiens, aut interfici mandans, excommunicatus est, etiam si mors inde subsecuta non sit.
- 21 Assassini quinam dicantur.
- 22 Repressalias contra personas Ecclesiasticas, vel bona earum concedentes, quando excommunicationem incurrant.
- 23 Repressalia quanam proprie dicenda, & censenda sint.
- 24 Inquisitores, eorumque commissarii super haeresi deputati, sub praetextu inquisitionis, ab aliquo pecuniam illicitè extorquentes, excommunicati sunt.
- 25 Pecuniae nomine, etiam omne id, quod pecunia aestimari potest, intelligi solet.
- 26 Potestates, Rectores, & alij officiales Communitatum, facientes, aut scribentes statuta, quibus usuras solvi, aut solutas non restitui praecipitur, excommunicationem incurrunt.
- 27 Principes, & Magistratus directè, vel indirectè subditos suos, aut alios cogentes, quo minus libere Matrimonium contrahant, excommunicati sunt.
- 28 Magistratus seculares, si ab episcopis requisiti eis in clausura Monialium conservanda non auxiliantur, in excommunicationem incidunt.

1 **P**rima excommunicatio ad Iudices, & personas publicas pertinet, habetur in cap. administratores, 23. quaestio. 5. [vbi excommunicantur omnes Principes, & officiales, qui tertio admoniti ab Episcopis, vel Ecclesiasticis Praelatis, iustitiam eis super eorum causis facere recusant.]

2 **S**ecunda excommunicatio habetur in cap. Non minus, & cap. aduersus, de immunitate eccle. [vbi primo, excommunicantur omnes Rectores, & Consules Civitatum, & alij officiales Laici quorumcunque Locorum, qui angarias & exactiones indebitas, id est, onera personarum, aut rerum Ecclesiasticarum, aut Ecclesiasticis personis imponunt, & eorum fautores. Secundo excommunicantur praedicti, qui iurisdictionem Praelatorum, & auctoritatem, quam habent in suis hominibus evacuare, quia tam isti, quam illi sunt excommunicati, si moniti non desistant, nec absolvi debent, donec competenter satisfecerint. Tertio, excommunicantur successores praedictorum officialium, nisi infra mensem excessum suorum praedecessorum purgaerint, & satisfecerint. Et hi duo Canones innouantur virtute Bullae Cœnæ Domini, ut diximus capitulo vigesimo secundo.]

Circa hunc Canonem observandum est ex Palud. 4. d. 18. quaestio. 3. Summa Astensis par. 2. libro 7. tit. 2. casu 10. Angel. verbo, excommunic. 7. casu 5. Anton. 3. par. tit. 25. cap. 26. Syluest. verbo, excommunic. 9. numero duodecimo, §. Quinta. Tabiena, verbo, excommu. 5. casu 18. Caiet. verbo excommunicatio, cap. 40. Martin. Ledesm. 2. 4. q. 26. art. 2. pag. 358. col. 3. §. Quinta, & Nau. in Man. c. 27. num. 115. §. Quinta.

Primo, Appellatione Iurisdictionis, quae evacuatur dicitur, venit iurisdictionis temporalis Praelatorum, quam, s. Praelati Ecclesiastici habent in temporalibus, quam Domini temporales purè evacuare frequenter videntur, adeo ut Praelati restent temporales Domini ferè solo titulo.

Secundo, Prærequiritur monitio, adeo, ut non ipso facto, sed nisi moniti desistant, excommunicationem incurrit, non ab ipso monitore, sed à iure hoc latam, scilicet tam ipsi Consules, & Rectores Civitatum, quam fautores eorum, ut in d. c. Non minus, habetur, & sufficit una monitio cum dilatione competenti, & excluditur appellatio, quia coriectione

etione Canonis non appellatur.

Quoad excommunicationem verò tertiam scilicet a successore incurrendam, requiritur lapsus mensis, ita, vt nisi intra mensem, scilicet à successione, & tempore regiminis computandum satisfecerit, excommunicatus est, vt in d. c. Aduersus habetur. Nec tamen delictum prædecessoris successoris præiudicat, quia iam est etiam proprium delictum successoris, si illud non emendat; ex quo enim ipsum non purgat in fra tempus sibi præfixum, iure præsumitur consentire, & quia successit in honore regiminis, etiam in onere excommunicationis succedere debet; & ideo si non purgavit, elapso tempore, sicut prædecessor, & ipse ei succedens excommunicatur.

Et hoc quod diximus de successore, quod non sit excommunicatus, nisi post mensem, intelligitur, quando antea successor iste, prædecessori suo non consensit; si enim successor hic prædecessori suo communicauit in crimine, statim fuit excommunicatus, sicut prædecessor eius, arg. cap. Nuper, de sent. excom. Illud autem pro quo talis Rector, vel successor satisfacere tenetur, antequam absolui debet, est de omni damno contingenti Ecclesie, aut personis prædictis ex tali exactione. Vt autem notant Naua. vbi supra, non incurritur poena hæc propter tributa omnino realia quæ Clerici debent ob sua bona, nec ob realia extraordinaria, quæ immediatè spectant ad eorum bona, vt ad reficiendum iter, vel callem, qui est ante prædium, vel domum suam, sed incurritur solum propter onera mere personalia, & mixta, quæ imponuntur personis, vt etiam annotant prius Panormitan. in dict. capit. Non ininus, de immunit. Eccles. & Tabiena vbi supra, §. Secundo, latius tradit.

Tertia excommunicatio habetur in c. Nouerit, de sent. excomm. [vbi excommunicantur primo, omnes facientes feruari statuta edita, & consuetudines, vel potius abusiones introductas contra Ecclesiasticam libertatem: Secundo excommunicantur omnes, qui dicta statuta non fecerint deleri de Capitularibus suis infra duos menses post scientiam eorum: Tercio excommunicantur ipsi statutarij, & scriptores Statutorum ipsorum: Quarto, Potestates, & Consules Rectores, & Consiliarij locorum, vbi prædicta statuta, & consuetudines editæ fuerint, vel obseruatæ: Quinto, omnes, qui secundum prædicta statuta iudicare præsumunt: Sexto, omnes, qui iudicata in formam publicam redigunt.]

Canonis huius materia est Sacrilegium, quo Ecclesiastica libertas per statuta, seu consuetudines offenditur: Et quoad personas duæ priores excommunicationes sunt vniuersales, duæq; continent actiones, scilicet facere feruari statuta, & consuetudines, quæ sunt contra libertatem Ecclesie; & non facere admoueri talia statuta de capitularibus suis, hoc est, libris, in quibus statuta scribuntur. In quare, quamuis Caiet. in verbo excommunicatio, cap. 31. potius in hanc sententiam inclinare videtur, quam expressè sequitur Nau. in Manual. cap. 27. num. 119. §. Decima. & fauet glossum in d. cap. Nouerit, in princip. tum in c. Gratiam, de sent. excomm. ut hæc duæ excommunicationes non sint, sed vna tantum, adeo, vt non satis sit facere obseruari statuta, si eradat ex libris, nec econtra sufficit non eradere intra duos menses, si non facit obseruari, vt incurrat excommunicationem, sed requiritur vtrumque scilicet, & facere obseruari, necnon facere deleri, cui opinioni satis fauent verba textus d. c. Nouerit, vbi dicitur [Excommunicamus eos, qui de cetero feruari fecerint statuta edita, & consuetudines introductas contra Ecclesie libertatem, nisi ea de capitularibus suis infra duos menses fecerint amoueri.] Alij tamen omnes, vt Aftenfis in Summa, par. 2. libro septimo, tit. 2. Casu 13. Angel. verbo, excommu. 7. casu 12. Palud. 4. dist. 18. quæst. 3. ar. 3. §. Quinto statutum. Syluest. verbo excomm. 9. num. 31. §. Decima. Tabiena, verbo excommunicat. 5. Casu 20. Martin. Ledesm. 2. 4. quæstione 26. articul. 2. pag. 358. column. 4. §. Decima, docent esse duas excommunicationes, ita vt una sit facere obseruari dicta statuta; Alia sit non facere deleri intra duos menses, quæ videtur communior opinio. In reliquis duabus excommunicationibus sunt sex genera personarum, scilicet, sta-

tutarij, scriptores statutorum; Potestates, Consules, Rectores, & Consiliarij locorum, vbi huiusmodi statuta edita, vel seruata fuerint. Quibus deinde in reliquis duabus vltimis excommunicationibus addite sunt duæ actiones, scilicet, iudicare secundum huiusmodi statuta, & scribere in forma publica huiusmodi indicata, quæ actiones à quibuscunque personis exerceantur, inducunt excommunicationem. Addunt autem præfati DD. cum S. Antonin. 3. parte tit. 2. §. cap. 17. Quod præfati non vident hanc sententiam, etiam si in fine statutorum ponant statutum, quod si quæ sunt instituta contra Ecclesiasticam libertatem, habeantur pro non scriptis, sicut communiter fieri solet, quia per hoc non satisficit dictæ Constitutioni, sed exigitur hæc statuta deleri de libris. Quibus omnibus addo, quod licet hæc excommunicatio quatenus conuenit cum excommunicatione decima quinta Bullæ Cennæ Domini seruata sit, quatenus tamen alias actiones, & personas complectitur, non est reseruata, de qua re latius dictum est in ca. 19. huius libri, & hoc sensu intelligi debet Nauar. in Manual. cap. 27. num. 120. versic. Vadeima.

Quarta excommunicatio nulli reseruata habetur in c. Vbi periculum, §. Præterea, versic. Quod si præmissa de elect. lib. 6. [vbi excommunicantur omnes Domini iudices, Rectores, alijque officiales Cinitatis illius, in qua Romani Pontificis electio facienda est, si ea non obseruetur, aut fraudè circa ea committunt, quæ sibi præcipiuntur obseruanda in morte Pontificis morientis in terra eorum. Quæ autem in prædicto euentu obseruanda sint, habentur in d. c. vbi periculum, de elect. lib. 6.]

Canonis huius materia est negligentia, & fraus circa seruanda in negotio electionis Papæ. Quoad personas est particularis, vt patet, ligat enim solos Dominos, Rectores, & alios officiales loci illius, in quo facienda est electio Papæ; Duas item complectitur actiones, scilicet, non obseruare seruanda; & committere fraudem in eis, aut circa ea, de qua re meminerunt Paludan. 4. dist. 18. quæstio. 3. artic. 2. Aftenfis in Summa, parte 2. libro 7. tit. 2. Casu 27. Angelica, verbo, excommunicat. 7. Casu 13. S. Antonin. parte 3. tit. 2. §. cap. 41. Syluest. verbo excommunicat. 9. numero 35. §. Duodecima. Tabiena, verbo, excommunicat. 5. Casu 26. Caietan. verbo, excommunicatio, cap. 54. Martin. Ledesm. 2. 4. quæstione 26. articulo 2. pagin. 358. column. 4. §. Duodecima, Nauar. in Manual. capit. 27. numero 121. §. Duodecima, Sebastian. Medices parte 2. tit. 9. quæstione 78. numero 68. De hac autem Summi Pontificis electione legendæ sunt Extrauagan. l. iij. II. quæ incipit, Cum tam diuino, quæ est 2. in ordine eiusdem, Extrauagan. Pauli Papæ IV. quæ incipit, Cum secundum, quæ est 38. in ordine eiusdem, & Extrauagan. Pij Papæ IV. quæ incipit In eligendis, quæ est 81. eiusdem in ordine.

Quinta excommunicatio nulli reseruata habetur in c. Sciant caneti, de elect. lib. 6. [vbi excommunicantur omnes, qui per se, vel per alios spoliando, seu alias iniuste persequendo, grauari præsumperint in beneficijs, seu in alijs bonis suis, Clericos, vel qualeslibet personas Ecclesiasticas, aut eorum consanguineos, vel Ecclesias, Monasteria, seu alia loca, pro eo quod rogati, seu alijs inducibus eum pro quo rogabantur, siue inducebantur, eligere noluerunt.]

Canonis huius materia est Sacrilegium, quo offenditur libertas Ecclesiastica, quantum ad liberum electionis opus; Et quoad personas est vniuersalis, & includit etiam Episcopos, ex gl. ibidem, in verbo, cuncti. Nec obstat, cap. Quia periculosum, de sent. excom. lib. 6. quia c. illud non loquitur de sententia excommunicationis, sed de suspensione, & interdicto: Quoad actiones vero, ponit, vnam, scilicet grauari vel spoliando, vel alijs iniuste persequendo.

Circa quem Canonem obseruandum est ex Angelo, verbo, excommunicat. 7. Casu 14. Anton. 3. part. tit. 25. cap. 21. Syluest. verbo excommunicat. 9. num. 38. §. Decima. Tabiena verb. excommunicat. 5. casu 27. Caiet. verbo, excommunicatio, cap. 34. Martino de Ledesm. 2. 4. quæstio. 26. articulo 2. pag. 358. column. 4. §. Decima, docent esse duas excommunicationes, ita vt una sit facere obseruari dicta statuta; Alia sit non facere deleri intra duos menses, quæ videtur communior opinio. In reliquis duabus excommunicationibus sunt sex genera personarum, scilicet, sta-

26. art. 2. pag. 358. col. 4. §. Decima tertia. Nauar. in Man. cap. 27. num. 12. §. Decima tertia. & Sebastiano Medice par. 2. tit. 9. quæstio. 78. num. 64. tractant. Qui etiam docent per vniuersos & singulos, comprehendit etiam mulieres, quia secundum Canones, masculinum prolatum a Canone crimina puniente femina s. comprehendit, cuius feminae non minus peccant, quam masculini licet, quandoque minus puniantur; arg. c. si quis suadente, 17. q. 4.

Primo, quod fiat grauiamen per spoliū, aut persecutio nem iniustam; scilicet, vel auferendo laicentem, vel vastando quocunque modo, vel inuadendo immobilia, vel rapiendo mobilia, per vim, & publicè, aut fraudando per dolum.

Secundo, quod huiusmodi grauiamen inferatur a se, vel ab alio, ob hanc causam, quia scilicet electores, seu electi, rogati, aut inducti, eligere noluerunt illum, vel illam, pro quo, vel qua rogabantur; unde si non fecissent ob hanc causam, sed propter aliam, aut si non fuissent rogati, & tamen intulerunt electoribus prædictum grauiamen, non incurrunt hanc penam, ex Tabiena, vbi supra.

Tertio, Grauiamen hoc inferri debet contra aliquem ex his quinque, scilicet, vel contra personam electricam, seu electricas, non autem laicas vel consanguineos dictarum personarum Ecclesiasticarum, & intelligitur de consanguineis usque ad septimum gradum consanguinitatis; grauiamen autem affines non incurrunt: vel contra ipsas Ecclesias vel Monasteria, vel alia loca pia. Et nomine personarum Ecclesiasticarum comprehenduntur etiam conuersi, templarii, vel hospitalarii, qui vt ait gloss. in d. cap. sciant cuncti, in verbo Ecclesiasticas, quamuis non sint Clerici, sunt tamen personae Ecclesiasticæ, arg. 17. q. 4. c. Quicquid.

Quarto, intelligitur, de electione, quæ fit a personis Ecclesiasticis, secus si fiat a laicis, & quod dicitur de electione, intelligitur etiam debet de presentatione, postulatione vel confirmatione, dummodo hæc fieri habeant ab Ecclesiastica persona, secus si patronus esset laicus; quia sermo hic solus est de Clericis, & personis Ecclesiasticis. Nec obstat quod constitutio hæc penalis sit, & proinde non extendenda ad presentationem, postulationem & confirmationem sed solum restringenda erit ad electionem de qua solum loquitur: Quia constitutio penalis, quatenus cõcerat fauorem Ecclesiæ, extendenda est ad alium casum quæ ex processum, dummodo casus, ad quem fit extensio concernat Ecclesiæ fauorem, maxime cum eadem utrobique ratio sit, ut in hoc casu contingit.

9. *Sexta* excommunicatio nulli reservata habetur in cap. Generali, de elect. lib. 6. vbi excommunicantur vniuersi & singuli qui Regalia, hoc est, collectam quæ fit nomine Regis, vel imperatoris, seu tributum quod debetur Regi, seu illa quæ capit Rex Ecclesia vacante, vt in Regno Francie, & Angliæ fieri consuevit, vbi Regalia vocantur iura Regis quibusdam Ecclesiis vacantibus competenti, quibus de prelati ordinatis, illa percipiunt prelati, & non Rex, aut custodiam seu guardiam vt in Ecclesia Parmensi, vbi laici debent custodire, donec Ecclesiæ sit prouisum vel aduocatus, seu defensionis titulum in Ecclesiis, Monasterijs, seu quibilibet alijs locis pijs, de nouo usurpando bona Ecclesiarum, Monasteriorum, aut locorum ipsorum, occupare praesument, quatinusque dignitatis honore praesulgeant.

10. *Canon* huius materia est sacrilegium, quo offenditur libertas Ecclesiastica in Ecclesiis vacantibus bonis: Et quoad personas est vniuersalis; Duas verò continet actiones, scilicet de nouo conari usurpare Regalia & custodiā in uacantibus Ecclesijs, Monasterijs, aut alijs pijs locis; aut occupare bona dictorum locorum: adeo, vt ad hanc censuram incurrendum non sufficiat usurpare aliquem dictorum titulorum, sine occupatione bonorum, nec satis est occupare bona, nisi usurpent aliquem dictorum titulorum de nouo; & dicuntur usurpare de nouo, qui non dum 40. annis possessionem illorum habuerunt: secus autem dicendum est de illis, qui vel ex fundatione vel ex antiqua consuetudine huiusmodi iura sibi vendicant, tales enim hanc penam non incurrunt, vt colligi potest ex ijs, quæ gloss. lib. 6. Paludan. 4. distinct. 18. quæstio. 3. artic. 3. Casu 27. Rich. 4. distinct. 18. articulo 11. quæstio. 5. Astenius in Summa, part. 2. lib. 7. tit. 2. Casu 52. Angel. verbo, excommunic. 5. Casu 15. Anton. 3. part. tit. 25. capit. 18. Syluest. verbo, excommunic. 9. numer. 40. §. Decima quarta. Tabiena, verbo, excommunic. 5. Casu 28. Caietan. verbo, excommunicatio, capitulo 38. Martin. Ledesm. 2. 4. quæst. 26. articulo 2.

pag. 358. col. 4. §. Decima quarta, & Nauar. in Manual. ca. 27. numer. 12. §. Decima quarta & Sebastiano Medices par. 2. tit. 9. quæstio. 78. num. 64. tractant. Qui etiam docent per vniuersos & singulos, comprehendit etiam mulieres, quia secundum Canones, masculinum prolatum a Canone crimina puniente femina s. comprehendit, cuius feminae non minus peccant, quam masculini licet, quandoque minus puniantur; arg. c. si quis suadente, 17. q. 4.

11. *Septima* excommunicatio nulli reservata habetur in c. unico, De his qua vi metusue causa fiunt, lib. 6. vbi excommunicantur, qui absolutionem, vel reuocationem quamcumque a sententia excommunicationis, suspensionis, vel interdicti per vim, aut metum extorserint, & talis absolutio, vel relaxatio ab excommunicatione, suspensione, vel interdicto est ipso iure nulla.

Canon huius materia est sacrilegium, quo offenditur Ecclesiastica libertas quoad opus absolutionis vel reuocationis censuram Ecclesiæ. Et quoad personas est vniuersalis; & duas continet actiones, quarum vna est, extorquere vii; secunda est, extorquere metu talem absolutionem vel reuocationem censuræ.

12. *Circa* quam excommunicationem notanda sunt ista ex gloss. lib. 6. Paludan. 4. distinct. 18. quæstio. 3. articulo 4. casu 11. Richard. 4. distinct. 18. articulo 11. quæst. 5. Astenius in Summa, part. 2. lib. 7. tit. 2. casu 47. Angel. verbo, excommunic. 5. Casu 18. Anton. 3. part. tit. 25. capit. 27. Syluest. verbo, excommunic. 9. numero 43. §. Decima septima. Tabiena, verbo, excommunicat. 5. Casu 32. Caietan. in Summa verbo excommunicatio capitulo 41. Martin. Ledesm. 2. 4. quæstio. 26. articulo 2. pag. 359. col. 1. §. Decima septima, & Nauar. in Man. capit. 27. numer. 125. §. Decima septima. Sebastiano Medice, in Summa peccatorum capit. quæst. 78. num. 2.

Primo, Quod absolutio, aut reuocatio hæc intelligi debet cum effectu, vnde si non sequatur absolutio seu reuocatio, puta quia iudex noluit absolvere, vel reuocare, non habet locum hæc pena, id est, non incurritur excommunicatio ista, etiam si vis, aut metus illatus sit.

Secundo, intelligitur solum de excommunicatione maiori, secus autem si de minori excommunicatione absolueret, tunc enim non incurritur pena hæc, quæ de absolutione a maiori excommunicatione intelligitur, argum. c. si quem, de sent. excomm. intelligitur tamen de omni suspensione, scilicet, siue ab officio, vel beneficio, vel ab ingressu Ecclesiæ.

Tertio, intelligitur non solum si excommunicatio, aut alia censura fuerit iusta, sed etiam si fuerit iniusta, qualiscunque enim fuerit, prohibet lex modum talem reuocandi, scilicet per vim, aut metum; Quamuis enim iniuste excommunicatus sit, humiliter tamen absolutionem petere debet, non per metum compellere.

Quarto, Intelliguntur hæc omnia procedere tam in censura lata ab homine, quam a iure.

Quinto, Procedunt non solum quando extorquet absolutionem a censura contra se lata, sed etiam quando lata esset contra alium, & ipse absolutionem vel reuocationem eius, per vim, aut metum extorqueret.

Sexto, Procedunt hæc omnia, siue faciat per se, siue per alium, argum. cap. Mulieres, de sent. excomm. quo casu & inferens metum, aut vim, & excommunicatus, suspensus, vel interdictus, incidit in excommunicationem hanc, si hoc mandauit illi, vel factum eius nomine ratum habuit, arg. cap. sciant cuncti, de elect. lib. 6. & cap. cum quis, de sent. excomm. lib. 6.

Septimo, Intelligitur de metu cadente in virum constan-tem, vt metus mortis, vel cruciatus corporis; Item si Praepositus aut baliuus faxiat omnia bona temporalia Episcopi quousq. eū absoluat, videtur iustus metus, ex Pal. vbi supra. sicut iustus metus est, qui est sub periculo maioris partis bonorum; Non autem sufficit quod extorqueat per vanum, aut paruū aliquem metum, vt DD. communiter tradunt, contra Caiet. & Medicem vbi supra, quando scilicet quis timere non deberet, talis enim metus non appellatur

Aa

latur

Et proprie metus, ff. eod. l. metus. Et multo minus incurret, quando Episcopus ex timore innato, & non illato absoluit, aut reuocat; Quia in tali casu vt recte notauit Caiet. nullus extorquet vi, aut metu, sed ipsemet Prelatus potius se torquet.

- 13 *Quarta* excommunicatio nulli reservata habetur in cap. Mulieres, de Iudicijs, lib. 6. vbi excommunicantur qui fingunt fraudulenter casum, propter quem Index aliquis vadat personaliter ad mulierem pro testimonio accipiendi.

Canonis huius materia est insidiari pudicitia mulierum; Et quoad personas est vniuersalis & vnam actionem ex parte fingentis, scilicet fingere talem casum; & aliam ex parte Iudicis continet, scilicet vt personaliter vadat. Vnde siue Index ipse sit, qui fingit talem casum, siue alius malo consentiens, si Index vadat personaliter, tam Index vadens, quam alius fictor & fraudator excommunicatus est; si autem Index non eat, licet casus fingatur, non est locus predictae pœnæ; immo si Index iuret, nesciens fictionem, aut eam improbare non potens, non incidit in predictam sententiam, quia Canon non excommunicat Iudicem simpliciter ex necessitate euentem sed fingentem causam eundi, dummodo sequatur effectus & pœnæ non sunt extendende; fictor tamen in predicto euentu est excommunicatus dummodo sequatur effectus, hoc est, si Index personaliter vadat ad mulierem; & intelligitur tam de Indice laico, quam Ecclesiastico. Sic glossibi, & Palud. 4. dist. 18. quæst. 3. art. 4. casu 12. Angel. verbo, excomm. 7. casu 19. Anton. 3. par. tit. 25. capit. 45. Syluest. verbo, excomm. 9. num. 44. §. Decima octaua. Tabiena, verbo, excomm. 5. casu 33. Caiet. verbo, excommunicatio, cap. 39. Martin. Ledesma, 2. 4. quæst. 26. artic. 1. pag. 359. col. 1. §. Decima octaua. Nauar. in Manual. cap. 27. num. 125. §. Decima octaua. & Sebast. Medices, par. 2. Summa, tit. 9. quæstio, 78. numer. 107.

- 24 *Nonæ* excommunicatio nulli reservata habetur, in cap. Hoc consultiſſimo, de rebus Ecclesiæ non alienandis, lib. 6. [vbi excommunicantur omnes cuiuscunque conditionis compellentes Prelatos vel Ecclesiasticas personas ad submittendum Ecclesias, subiiciendo bona immobilia vel ad supponendum iura Ecclesiarum laicis, vel ad recognoscendum seu profitendum se tenere ab illis laicis, tanquam a superioribus, vel ad statuendum eosdem laicos tanquam patronos, vel aduocatos Ecclesiarum, seu bonorum ipsarum in perpetuum, aut ad tempus non modicum absque Capituli sui consensu, & speciali Sedis Apostolicæ licentia. Similiter excommunicantur omnes laici, qui ex licentia Papæ, & consensu Capituli contractus inierunt de Ecclesiasticis immobilibus, vel inient in posterum, si aliquid plus quam importat natura contrahentium ipsorum, vel pactum in eis factum usurpauerint, vel exegerint si legitime moniti non destiterint, & usurpata restituerint.]

Canonis huius materia est sacrilegium, quo offenditur libertas Ecclesiastica compulsionem ad submittendum bona Ecclesiæ laicis; Et quoad personas est vniuersalis; Duas autem continet actiones, vna est compellere; altera est usurpare.

- 15 *Ad hanc* autem penam incurrendam requiritur.

Primo, quod bona illa sint immobilia, vel iura, quæ in immobilibus computantur.

Secundo, quod supponatur tanquam sint sua, vel recognoscatur ab eis.

Tertio, quod non sit submissio predictorum bonorum immobilium, vel iurium ad modicum tempus; quia si esset ad tempus modicum ex iusta causa cum consensu Capituli, aut licentia Papæ, non esset locus pœnæ; Dicitur autem tempus modicum decem annorum, vel aliud tempus ad arbitrium Iudicis.

Quarto, quod fiat sine licentia Capituli, vel Papæ.

Quinto, ad monitum requiritur trina nisi excuset facti necessitas. Quæ omnia colliguntur ex glossibi, & Rich. 4. dist. 18. art. 1. quæst. 5. in fine, & Summa Astens. par. 2. libr. 7. tit. 2. casu 57. §. 8. & 59. & Palud. 4. dist. 18. quæst. 3. artic. 3. casu 25. & casu 26. & Angel. verbo, excomm. 5. casu 21.

Anton. 3. par. tit. 25. cap. 19. Syluest. verbo, excommunicatio, num. 44. §. Decima nona. Tabiena, verbo, excomm. 5. casu 34. Caiet. verbo, excommunicatio, cap. 33. Martin. Ledesma, 2. 4. quæst. 26. art. 2. pag. 359. col. 1. §. Decima nona. Nauar. in Manual. capit. 27. numer. 126. §. Decima nona. & Sebastiano Medice, par. 2. Summa, tit. 9. quæstio, 78. numero 44.

- 16 *Decima* excommunicatio nulli reservata, habetur in cap. Eos qui, de immunit. Eccles. lib. 6. [vbi excommunicantur omnes temporale dominium habentes, qui subditis interdiciunt, ne Prelatis, aut Clericis, seu personis Ecclesiasticis quæcunque vendant, vel ab eisdem aliquid emant, nec ipsi bladum molant aut panes coquant, aut alia obsequia exhibere præsumant.]

Canonis istius materia est Sacrilegium, quo Ecclesiastica libertas offenditur in libera vitione, emptione, & obsequijs; Et quoad personas est particularis, ligat enim solos illos, qui temporale dominium habent; vna vero actionem continet, scilicet, interdiciere, subditis suis, ne Ecclesiasticis personis vendant & ceteris, secus autem, si predicta interdiciant non suis subditis vnde, ad hanc sententiam incurrendam duo requiruntur, scilicet; quod sic interdiciere habeant temporale, id est, dominium seculare, & quod predicta interdiciant subditis suis, vnde locum non habet in non Dominis, nec in Dominis, si alij non sibi subditi interdiciant, cum textus vtriusque mentionem faciat. Nec requiritur, quod de hoc faciant Statutum, aut sub pena inhibeant, sed satis est quod interdiciat suis subditis. Quod si fiat tale preceptum, aut Statutum, sicut in multis Ciuitatibus, & Dominijs Italiae teste Anton. quod prohibeat, ne quis donare, vendere, aut alienare possit rem immobilem alicui non subdito, aut non subeunti onera Communitatis & irritans donationem venditionem, vel alienationem non ligantur statuentes hac censura; quia non est contra libertatem Ecclesiasticam, nec censetur excommunicata persona Ecclesiastica, aut Ecclesiæ quo minus hominibus res illis donari aut vendi possint, cum in talibus Statutis non fiat mentio de Ecclesiis aut Ecclesiasticis personis, sed solum censetur Statutum hoc extendi ad laicos Iurisdictionis alienæ; & potest Index Ecclesiasticus ipsos compellere, ad quos pertinet, vt declarent, Statutum illud habere locum tantum quoad laicos, non autem quoad Ecclesias, aut personas Ecclesiasticas. De qua re latius agunt glossibi, Palud. 4. dist. 18. quæst. 3. art. 3. casu 14. Summa Aftenfis par. 2. lib. 7. tit. 2. casu 43. Angel. verbo, excomm. 7. casu 26. & Anton. 3. par. tit. 25. c. 17. Syluest. verbo, excomm. 9. numer. 50. §. 23. Tabiena, verbo, excomm. 5. casu 21. Caiet. in verbo, excommunicatio, capitulo 37. Martin. Ledesma, 2. 4. quæstio, 26. articulo 2. pag. 359. col. 1. §. 23. & Nauar. in Manual. 27. num. 130. §. 23.

- 18 *Vndecima* excommunicatio nulli reservata habetur in cap. vt inquisitionis, de heret. lib. 6. [vbi octo excommunicationes reperiuntur; Primò enim excommunicantur omnes Potestates Domini temporales, & Rectores, quibuscunque dignitatibus, vel officijs & nominibus censentur] & eorum officiales, & Balij, qui Diocesani, vel Episcopi, vel Inquisitores hereticæ prauitatis non obediunt in hereticorum, vel ipsorum credentium, vel defensorum receptorum, fautorum inuestigatione, captione, & custodia diligenti, cum ab eis fuerint requisiti. Secundo, omnes predicti Rectores, si predictas personas pestiferas non duxerint, vel duci fecerint sine mora, postquam fuerint requisiti, in potestatem seu carcerem Episcoporum, seu Inquisitorum, vel ad aliquem alium locum, de quo ipsi, vel aliqui ex ipsis mandauerint infra eorum Dominium vel Rectorem districtum, vbi per viros catholicos a prædictis Episcopis, vel Inquisitoribus, vel eorundem aliqui deputatos, sub arcta & diligenti custodia teneantur, donec eorum negotium per iudicium Ecclesiæ terminetur, sint excommunicati. Tertio, excommunicantur omnes superdicti Rectores, & eorum officiales & Nuncijs, si de heretici ab Episcopis, vel Inquisitoribus condemnatos, & eorum brachio derelictos non statim ceperint, & diligenter animaduersione debita puniant. Quarto, excommunicati sunt oēs superdicti Rectores, & officiales, si captos pro

pro crimine hæresis absque dictorum episcoporum, seu Inquisitorum, aut saltem alterius eorum licentia, vel mandato, a captione, vel carcere liberauerint. Quinto, excommunicantur omnes supradicti Rectores, ipsorumque officiales, si de crimine hæresis (cum sit merè Ecclesiasticum) cognouerunt quoquomodo, vel indicauerint. Sexto, excommunicantur omnes supradicti, si executionem pro huiusmodi crimine a Diocesani, vel Inquisitore iniunctam, promptè (prout ad eorum spectat officium) facere detrectent, vel Diocesani seu Inquisitoris iudicium, sententiam, seu processum, directè, vel indirectè impedire prætentant. Septimo, excommunicantur omnes supradicti, qui præfatis fidei negotio Episcopo, vel Inquisitori incumbeuti se opponere præsumpserint, vel ipsum aliquammodo impedire. Octauo, excommunicantur omnes, qui scienter in prædictis, vel aliquo prædictorum, auxilium, consilium, vel fauorem dederint.

Circa hunc Canonem obseruandum est.

Primo, quod septem priores excommunicationes, non contra omnes, sed contra officiales in crimine hæresis delinquentes, vt præfertur, latæ sunt; octaua verò contra omnes est. Quæ omnes, quantum est ex hoc Canone, sunt Episcopales; Dixi, quantum est ex hoc Canone, quia si in aliquo prædictorum delinquant, tanquam fauores, aut defendentes hæreticos, incidunt in excommunicationem primam Bullæ cænæ Domini, de qua diximus capitul. 4. & capitul. 5. huius libri, & ita à solo Papa absoluedi essent.

Secundo, prædicti omnes si semel in excommunicationem hæresis inciderint, & in ea per annum animo pertinaciter persistuerint, ex tunc velut hæretici condemnantur.

Tertio, quoad cognitionem, de qua in excommunicatione quinta mentio fit, dicendum est, quod siue cognoscant de crimine hæresis principaliter, puta, quia de causa principali cognoscentes hæreticum faciunt capi; siue incidenter, puta quia fecerant eum capi alia de causa, sed incidenter de hoc quæsierunt iuridicè, in hanc censuram incidunt.

Quarto, tunc solum incurrunt penam huius Canonis, quando aliquid faciunt animo impediendi officium; siue autem si impediunt animo offendendi aliquem, quia scilicet est inimicus suus particularis; sic namque excommunicati non essent, quamuis impediunt. In qua tamen re valde cauendum est, ne aliquem officialem impediunt, cum potius præsumendum sit animo impediendi tantum, ac venerandum officium, eiusque officiales id facere, quam vt priuatam, ac propriam aliquam iniuriam propulerint.

Quinto, Si Episcopus, & Inquisitor in mandato discordant, quia scilicet vnus mandat puniri per se condemnatum, alter verò relaxari per se absolutum, tunc est super sedendum, donec Papa consulatur. Quæ omnia colliguntur ex glossa in d. cap. vt inquisitionis Palud. 4. dist. 18. q. 3. art. 1. §. Non patet. casu 7. & sequentibus Summa Astenfis, par. 2. lib. 7. tit. 2. casu 3. Angel. verbo, excommunic. 7. casu 29. Anton. par. 3. tit. 25. cap. 6. & Syluest. verbo, excomm. §. num. 58. §. Vigesima octaua. Tabiena, verbo, excomm. §. casu 4. nu. 1. §. Decimo quarto. Caiet. in verbo excommunicatione. c. 1. p. 2. Martin. Ledesm. 2. 4. q. 26. art. 2. pag. 359. col. 3. §. Vigesima octaua. & Nauar. in Man. cap. 27. num. 135. §. Vigesima nona. & Sebast. Medice, par. 2. Sum. tit. 9. quæst. 78. num. 102. De hac re legenda est Constitutio Pij V. quæ incipit, *Si de protegendis*. quæst. 83. eiusdem in ordine, à nobis posita supra in cap. 3. 1.

Duodecima, excommunicatio nulli reseruata habetur in c. Pro humani, de homicid. lib. 6. vbi excommunicantur quicunque Princeps, Prælati (etiam Episcopi) seu quæuis alia Ecclesiastica, secularisue persona, quempiam Christianorum per assassinos interficiens, vel interfici mandans, (quamuis mors fortitan ex hoc non sequatur) aut eas receptantes, defendentes, vel occultantes. Et si fuerit Prælati, vel persona Ecclesiastica, depositionem à dignitate, ordine, honore, officio & beneficio; ultra excommunicationem, ipso facto incurrere.

Canonis huius materia est homicidium sacrilegum; Et quoad personas est vniuersalis; & continet actiones quinque, scilicet, Christianum per assassinos interficere; Mandare, etiam si non sequatur effectus; eos assassinos receptare, defendere, & eos occultare; & omnes sunt principales adeo vt mandantes, receptantes, defendentes, aut occultantes eos, excommunicati sint, etiam si non occiderint, aut occisi sint Christianum. Assassini verò dicuntur, vel serui quidam, qui subsunt dominio alicuius, & pro pecunia occidunt homines ad alicuius instantiam, secundum Archid. in d. c. Pro humani vel (vt alij volunt) sunt quidam infideles liberi, qui pro pecunia facile homines occidunt, non curantes si ipsimet etiam occidantur, verum parum refert, quod sint sub alicuius dominio, vel nō quod sint infideles, vel fideles, dummodo pro pecunia eis data hominis interficiant. De qua re plura legi possunt apud DD. in d. cap. pro humani, & Summistas in verbo, Assassini, & glossa in d. cap. pro humani. Rich. 4. dist. 18. artic. 1. 1. quæst. 5. Palud. 4. dist. 18. quæst. 3. art. 4. casu 3. 4. & 5. Summam Astensem, par. 2. lib. 7. tit. 2. casu 32. Angel. verbo, excomm. §. casu 3. 1. Anton. 3. par. tit. 25. c. 36. Syluest. verbo, excomm. §. nu. 59. §. Trigesima. Tabiena verbo, excomm. §. casu 37. Caiet. verbo, excommunicatio, c. 16. Mart. Ledesm. 2. 4. q. 26. art. 2. pag. 359. column. 4. §. Trigesima, & Nauar. in Man. ca. 27. num. 135. §. vigesima nona.

Decima materia excommunicatio nulli reseruata habetur in cap. Et si pignorationes, de iniurijs, & damno dato. vbi excommunicantur concedentes pignorationes, seu repræfalias contra personas Ecclesiasticas, vel bona ipsarum, vel generaliter concessas prætextu cuiuscunque consuetudinis ad easdem extendentes, nisi infra mensem a die concessionis reuocent. Est tamen hoc intelligendum, si sint personæ singulares, si enim sit Vniuersitas, Ecclesiastico subiaceat interdictioni.

Canonis huius materia est sacrilegium, quo offenditur libertas ecclesiastica quantum ad exemptionem a repræfalijs; Et quoad personas est vniuersalis; Et duas continet actiones, vna est concedere prædictas repræfalias; Alia est, illas extendere.

Circa quem Canonem hæc obseruanda sunt ex glossa ibi, & Rich. 4. dist. 18. artic. 1. 1. quæst. 5. Palud. 4. dist. 18. quæst. 3. artic. 3. casu 29. & 30. Astenfis, in Summa, par. 2. lib. 7. tit. 2. casu 49. Angel. verbo, excomm. 7. casu 33. Anton. 3. par. tit. 25. cap. 20. Syluest. verbo, excomm. §. numero 62. §. Trigesima secunda. Tabiena, verbo, excomm. §. casu 39. Caiet. verbo, excommunicatio, cap. 32. Martin. Ledesm. 2. 4. quæst. 26. artic. 2. pag. 359. col. 4. §. Trigesima secunda. Nauar. in Manual. c. 27. nu. 136. §. Trigesima prima. & Sebastiano Medice, par. 2. Summa, tit. 9. q. 78. nu. 170.

Primo, Quod concedere pertinet ad superiorem, seu Ciuitatem; ille vero, cui conceduntur, dicitur extendere, puta quia Ciuitas Bononiensis dedit repræfalias ciui suo contra Florentinos, quas ille ad Clericos extendit.

Secundo, Repræfaliæ dicuntur propriæ illarum, in quibus alius pro alio prægrauatur; vnde nonnulli dicunt, quod si captus sit Clericus principalis debitor, ratione cuius repræfaliæ sunt concessæ, cessat pena huius capitis, quia in hoc casu idem grauatur pro seipso, & sic cessat ratio textus; & quia penæ sunt restringendæ. Sic glossa in d. capitul. & si pignorationes, in verbo, prægrauatur. Astenfis, Tabiena, Caietan. Nauar. & Medices vbi supra. & est communis Canonistarum, quamuis Syluest. vbi supra, §. 1. velit, etiam tam concedentem repræfalias contra Clericum, aut res Clerici, quam extendentem penam huius Canonis incurrere; quia in hoc casu militat ratio textus, quæ est dignitas personæ Ecclesiasticæ, non autem aggrauatio vnus pro alio, & proinde, cum Constitutio hæc sit in fauorem ordinis Clericalis, latè interpretanda est; At certe prior opinio communior, & verior est, quia licet habenda sit ratio ordinis & dignitatis Clericalis in concedendis repræfalijs, ita, vt pro credito Clerici vnus Diocesis, non sint concedendæ aut extendendæ repræfaliæ contra Clericos alterius Diocesis, in qua sit debitor constitutus,

Aa 2 seu

ſeu pro credito alicuius laici vnius Diœceſis, contra laicos, & Clericos alterius Diœceſis, cum in his caſibus verè vnus pro alio grauetur: In caſu tamen propoſito, quò reſepſalæ conceduntur ſolum contra Clericum, aut bona Clerici debitoris, præmiſſis, ac ſeruatis ijs, quæ de iure præmittenda ac ſeruanda ſunt, ſi Clericus debitor principalis, aut bona eius tantum capiantur, non erit locus huic Canon, quia non ſunt propiè reſepſalæ, vt diximus, cum vnus pro alio non grauetur. In qua tamen re nihil ſine conſilio ſuperioris Eccleſiaſtici faciendum eſt.

- 24 *Decimaquarta* excommunicatio nulli reſeruata habetur in *Clement. Nolentes, de hæreticis. vbi excommunicantur omnes Inquiſitores, ſeu Commiſſarii ipſorum, vel Episcoporum, vel Capitulorum Sede vacante, ſuper hæreſi deputati, qui præ ex officio Inquiſitionis quocumque modo illicito pecuniam extorquent ab aliquibus, vel ſcienter attentant Eccleſiarum bona ob Clericorum delictum ſiſco Eccleſiæ applicare.*

Canonis huius materia eſt partim rapina, partim Sacrilegium; Quoad perſonas ligat duo genera perſonarum, ſcilicet, Inquiſitores, & Commiſſarios, vel Inquiſitorum, vel Episcoporum, vel Capitulorum ſede vacante, vbi etiã Commiſſariorum nomine veniunt vicarij, quia vicarij Commiſſarios agunt, & idem de ſubſtitutis eorum dicendum eſt, hi enim Commiſſariorum etiã nomine veniunt. Duas verò continet actiones, ſcilicet, extorſionem pecuniæ modo illicito prætextu officij Inquiſitionis, & applicationem bonorum Eccleſiæ ſcienter ad ſiſcũ Eccleſiæ, ob delictum Clerici, prætextu dicti officij, vbi

Prima actio, vt inducat pœnam iſtam, tres conditiones requirit; Prima eſt, vt ſit extorſio pecuniæ, & nomine pecuniæ venit omne id, quod pecunia æſtimari poteſt, vt vinum, frumentum & ſimilia.

Secunda eſt, vt illicito modo fiat, vnde non prohibet licitas exactiones ſed ſolum illicitas.

Tertia eſt, vt hæc exactio fiat prætextu officij inquiſitionis; vnde ſi extorqueant aliqua illicitè, ſed non prætextu dicti officij, licet peccent, hanc tamen pœnam non incurrunt.

Actio verò ſecunda, vt hanc pœnam inducat, requirit *Primo*, vt applicatio illa ſit bonorum Eccleſiæ, ſecus autem ſi ſit de bonis proprijs Clericorum; vnde, ſi Monachus præſſet Eccleſiæ, eorum quæ acquiſiuit intuitu perſonæ, fieri non poteſt applicatio iſta: quia hic non poteſt ſibi acquirere, ſed potius acquirat Eccleſiæ.

Secundo, vt fiat ſcienter, vnde in ignorante probabiliter locum non habet hæc pœna.

Tertio, vt fiat ſiſco Eccleſiæ, ſi ergò non licet applicare hæc ſiſco Eccleſiæ, multo minus ſibi ipſis, vel ſiſco ſeculari eadem applicare poſſunt.

Quarto, vt fiat prætextu dicti officij, Quibus addo ex dicto *Clement. Nolentes*, quod delinquentes in prædictis, vel in aliquo illorum, abſoluti non poſſunt ab excommunicatione ſic incurſa, præterquam in articulo mortis, donec illi; à quibus ſic extorſerint pecuniam, vel Eccleſiæ cuius bona conſiſcunt, plenè ſatiſfecerint, nullis priuilegijs, pactis, aut remiſſionibus ſuper hoc valituris, quod intelligitur, ſi habeant vnde ſatiſfacere queant, quia aliàs paupertas excuſat, argum. capituli cum tu, de uſur. Quæ omnia colliguntur ex gloſſ. ibi, & Summa Aſtenſi, part. 2. libr. 7. tit. 2. caſu 92. Angelic. verbo, excommunication. 7. caſu 4. Sylueſt. verbo, excommunic. 9. num. 81. §. Quadrageſima ſecunda. Sanct. Anton. par. 3. titu. 25. capit. 8. Tabiena, verbo, excommunic. 5. caſu 4. num. 18. §. Decimo ſeptimo. Caietan. verbo, excommunication. capit. 4. Martin. Ledesm. 2. 4. quaſtione 26. artic. 2. pag. 360. col. 2. §. Quadrageſima ſecunda. Nauar. in Manual. capit. 27. num. 242. §. Quadrageſima prima, & Sebaſtiano Medice part. 2. Summæ titu. 9. quaſt. 78. num. 100.

- 26 *Decimaquinta* excommunicatio nulli reſeruata habetur in *Clement. vnica, de uſur. vbi excommunicantur Poſteſtes, Capitanei, Rectores, Conſules, Iudices, Conſiliarii, aut alij officiales quarumcunque Communitatum, qui faciunt, ſcribunt, vel dictant Statuta, quibus præcipitur, quod uſura ſoluantur; aut quod ſoluta non reſtituantur,*

non repetuntur; vel qui ſcienter iudicare præſumpſerint ſecundum illa; (hoc eſt, quod uſura ſoluantur; vel quod repetite non reſtituantur) vel qui huiusmodi Statuta hæcenus edita de libris Communitatum ipſarum ſuper hoc potetatem habent) infra tres menſes non delinuerint; vel ſi ipſa Statuta, aut Conſuetudines vim Statuti habentes, quocummodo obſeruare præſumpſerint.

Canonis huius materia eſt uſurarum deſectatio, ligant ſex perſonas in illo nominatas, & ſex etiã actiones continet, vt legenti patere poteſt; quæ omnia ex ſe manifeſta ſunt; de qua re tractant gloſſ. ibi & Aſtenſis, in Summa, part. 2. libr. 7. tit. 2. caſu 82. & tribus ſequentibus. Ang. verbo, excommuni. 7. caſu 43. Anton. 3. part. tit. 25. capit. 29. Sylueſt. verbo, excommuni. 9. num. 82. §. Quadrageſima tertia. Tabiena, verbo, excommuni. 5. caſu 50. Caietan. verbo, excommunication. cap. 51. Martin. Ledesm. 2. 4. quæſt. 26. artic. 2. pag. 360. col. 2. §. Quadrageſima tertia. Nauar. in Manual. cap. 27. num. 143. §. Quadrageſima ſecunda, & Sebaſtiano Medices, part. 2. Summæ quaſtione 78. numer. 212.

- 27 *Decimaſexta* excommunicatio nulli reſeruata habetur in *Concilio Tridentino ſeſſ. 24. de reform. Matrim. cap. 9. vbi excommunicantur Principes, ac Magiſtratus cuiuscunque gradus, dignitatis, & conditionis ſint, qui quous modo directè, vel indirectè ſubditos ſuos, vel quoscumque alios cogunt, quo minus libere Matrimonium contrahant.*

28 *Decimaſeptima* excommunicatio nulli reſeruata habetur in eodem *Concilio Tridentino, ſeſſ. 25. de Regular. cap. 5. vbi excommunicantur Magiſtratus ſeculares, qui requeſiti ab Episcopis eis non auxiliantur, vt clauſura Sacramentalium, vbi inuolata eſt, conſeruentur, aut vbi exalata eſt, reſtituantur.*

Et quæ in hoc capite hæcenus dicta ſunt, ad laicos pertinent, qui publicam perſonam in Republica gerunt vt legenti manifeſtum eſſe poteſt, in ſequentibus eas ſolum excommunicationes afferemus, quæ partim ad laicos priuatam perſonam gerentes, partim ad omnes tam laicos, quam Clericos & Religioſos ſpectant.

De alijs excommunicationibus nulli reſeruatis, quæ partim laicis, partim Clericis communes ſunt.

Cap. XXXV.

S Y M M A R I V M.

- 1 *Magiſtri, & Scholares Bononienses, conuenientes hoſpitem de conducendo hoſpitio aliorum Magiſtrorum & Scholarum ſine eorum licentia, excommunicationem incurrunt.*
- 2 *Cardinalibus in conclau pro Papæ electione exiſtentibus, literas, aut nuntium mittentes, excommunicati ſunt.*
- 3 *Vocati, ſeu deputati ad dirigendas Moniales in electionibus faciendis, ſi non abſtinent ab his, quæ diſcordiam tu trire poſſunt, in excommunicationem incidunt.*
- 4 *Procurans vt conſeruator ſibi datus de alijs, quam de manifeſtis iniurijs ſe intromittat excommunicatus eſt.*
- 5 *Doctores, ſeu Magiſtri, qui religioſos habitu ſuo diuiſo legem, vel phyſicam audientes, ſcienter docent, aut in ſcholis retinent, excommunicationem incurrunt.*
- 6 *Sepultura Eccleſiaſtica, hæreticos, aut ſanctos eorum ſcienter tradentes, excommunicationem incurrunt, & quali ter abſoluenti.*
- 7 *Sequeſtrationem de beneficio eccleſiaſtico per triennium integrum non poſſeſſo impediens, an, & quãdo excommunicationem incurrat.*

8 Sepeliens scienter excommunicatum publicè, vel nominatim interdictum, uel usurarium manifestum, in cetero tempore interdicti, in casibus a iure non concessis excommunicatus est, & qualiter absolui possit.

9 Excommunicatus publicè, vel nominatim interdictus, quis censendus sit.

10 Interdictum a Diuinis, & Sacramentorum participatione sepultura ecclesiastica priuatur.

11 Sepultura Ecclesiastica quænam propriè dicenda sit.

12 Sepelire excommunicatum, interdictum, uel usurarium manifestum quis censetur, ut penas iuris incurrat.

13 Sepelire aliquem is dicitur, qui eam operam præstat, sine qua mortuus ille sepultus non fuisset.

14 Visitatores Monialium in pertinentibus ad officium eorum impedire præsumens excommunicationem incurrit.

15 Matrimonium in gradibus consanguinitatis, uel affinitatis prohibitis, uel cum Monialibus contrahentes, excommunicati sunt.

16 Matrimonium intra quartum gradum cum consanguinea uel affine scienter contrahens, sed ad id timore in uirum constantem cadente coactus, in excommunicationem non incidit.

17 Sponsalia cum consanguinea, uel affini contrahens, excommunicatus non est.

18 Incestuosas quasnam penas Gregorius XIV. de nouo inflixit.

19 Literas electi in Papam, antequam coronetur impugnans excommunicatus est.

20 Imperio vacante, qui nomen Imperatoris, uel alterius officij retinent, uel assumunt, quando excommunicationem incurrant.

21 Commentarios, libros, glossas, aut interpretationes suas speciales super Concilio Tridentini Decretis edere præsumens, excommunicationem incurrit, dummodo prælati non fuerit, tunc enim ei ingressus Ecclesiæ interdictus.

22 Teuorum, aut aliarum bestiarum ferarum agitationes exercens, aut fieri permittens in terris, & locis sibi subiectis excommunicatus est.

23 Agnus Dei per Romanum Pontificem benedictos depingentes, inficientes, minio notantes, uel aurum, aut colorem aliquem illis imponentes, excommunicati sunt.

24 Abortum procurantes in excommunicationem, & alias penas grauissimas incurrunt.

25 Bulla Sixti V. contra procurantes abortum edita, qualiter a Gregorio XIV. moderata, & ad terminos iuris communis reducta sit.

26 Abortum factus inanimati procurans, quamuis mortaliter peccet, in excommunicationem tamen non incidit, nec in irregularitatem.

27 Venena, aut pocula sterilitatis alicui propinans, ita ut generare non possit, excommunicatus, aut irregularis non est.

28 Clerici quibus in casibus brachio seculari tradi soleant.

29 Raptores mulierum, ac omnes illis consilium, auxilium, & fauorem præbentes, excommunicati, & infames, & dignitatis incapaces sunt.

30 Virgines, aut uiduas, aut alias mulieres inuitas, ad Monasterium ingrediendum, uel ad habitum suscipiendum, aut ad professionem emittendam cogens, quando excommunicationem incurrat.

31 Communicans scienter in crimine criminosum cum nominatim excommunicato, & ei consilium, auxilium, aut fauorem impendens, excommunicatus est.

32 Absolutus a sententia Canonis, uel hominis, ob periculum

mortis, aut aliud impedimentum, ab eo, qui regulariter eum absolueret non potuit, cessante impedimento, repræsentare se illi, a quo alias absolueretur erat, contemnens in eandem sententiam reincident.

Prima excommunicatio est in ea. 1. de locationibus, ubi excommunicantur Magistri, & scholares Bononiæ conuenientes hospitem, pro conducendo hospitio aliorum Magistrorum & Scholarum, in laesionem, uel impedimentum inhabitantium, nisi prius tempus conductionis sit elapsu vel nisi de consensu ipsorum Magistrorum, & Scholarum inquilinorum.

Hæc excommunicatio ad solam Bononiensem Ciuitatem pertinet. ut tradunt glossa ibi, Palud. 4. dist. 18. quest. 3. art. 3. casu 39. Astenfis in Summa par. 2. lib. 7. tit. 2. casu 26. Angelic. verbo, excommun. 7. casu 4. Anton. 3. par. tit. 25. cap. 39. Syluest. verbo, excommun. 9. num. 8. §. Quarta Tabiena, verbo excommun. 5. casu 17. Martin. Ledesm. 2. 4. quest. 26. art. 2. pag. 358. col. 3. §. Quarta. Nau. in Man. c. 17. num. 114. §. Quarta. & Sebast. Medices par. 2. Summa, tit. 9. q. 78. num. 27.

2. Secundæ excommunicatio nulli reseruata habetur in c. ubi periculum de elect. lib. 6. ubi excommunicantur omnes, qui mittunt scripturam, aut nuncium, uel loquuntur occulte Cardinalibus, aut alicui eorum, existentibus in conclau, pro electione Papæ.

Canonis huius materia est occasio differendi, uel turbandi electionem Summi Pontificis; Et quoad personas est uniuersalis; Et ponit tres actiones, Prima est, mittere scripturam; Secunda est, mittere nuncium; Tertia est, secretè loqui, quæ omnes actiones intelliguntur quoad eos, qui sunt extra Conclauem, unde non ligat Cardinales in Conclau existentibus, qui loqui possunt secretè et volunt. Sed neque qui loqueretur cum aliquo Cardinali existente in Conclau de electione Summi Pontificis ex consensu, & uoluntate omnium Cardinalium presentium, etiam secretè penam hanc incurreret, ut contingere posset, si ex eorum licentia Aduocati, uel Iurisperiti aut Religiosi, aut tabelliones, cum eorum aliquo loquerentur. Quibus addo, quod licet Gemini. ibi. & Archid. & Syluest. verbo, excom. 9. num. 34. §. undecima, vers. Primo. & Tabiena, verbo, excom. 5. casu 26. & Angel. verbo, excom. 7. casu. 13. dicant ad hanc penam incurrendam requiri, ut missio sit secreta, sicut & locutio, ex eo quod quando Statutum enumerat plura prohibita & ultimo prohibito qualitatem aliquam restrictiuam ad iungit illa qualitas restringens refertur ad omnia enumerata; Alij tamen ut Caiet. verbo excommunicatio, ca. 5. §. Martin. Ledesm. 2. 4. q. 26. art. 2. pag. 358. col. 4. §. undecima. Nau. in Manual. cap. 27. num. 121. §. undecima, & Sebast. Medices, part. 2. Summa, tit. 9. quest. 78. nu. 47. & fauet S. Anton. 3. par. tit. 25. cap. 40. post Palud. 4. dist. 18. quest. 3. art. 2. casu 5. & Summam Astensem par. 2. lib. 7. tit. 2. casu 22. re. Cuius docent, non requiri ad missionem scripturæ, uel nuncij, quod sit secreta, sed ad locutionem tantum.

3. Tertia excommunicatio nulli reseruata habetur in cap. Indemnitate de elect. lib. 6. ubi excommunicantur deputati, aut vocati ad dirigendas Moniales in electionibus Abbatissæ, uel Priorissæ, qui non abstinere ab his per quæ inter eas possit oriri discordia in electionibus, uel iam orta nutriri.

Canonis huius materia est occasio discordiæ in electione; Et quoad personas comprehendit omnes vocatos ad dirigendum Moniales in tali electione, siue sint uiri, siue feminae, siue laici, siue Clerici, siue religiosi sint, & solos sic vocatos complectitur & non alios; Unde non incurrit, qui interest electioni non accersitus ad dirigendum. Moniales in illa electione, quæuis esset causa discordiæ; Quantum ad actiones, comprehendit duas: una est, Non abstinere ab his, unde oriri possit discordia in faciendis istis electionibus. Altera est, Non abstinere ab his quibus nutriri possit discordia exorta super dictis electionibus faciendis. Quia autem textus solum meminit electionis faciendæ, ideo, qui discordias nutririt, aut excitaret post electionem factam, etiam si esset de numero vocatorum, non incurreret hanc penam; cum penæ uicta proprios casus

extendendæ non sint. Quæ omnia colliguntur ex gloss. libi. & Palud. 4. dist. 18. q. 3. art. 3. casu 38. Summa Astensis par. 2. lib. 7. tit. 2. casu 61. Angel. verbo, excommunic. 7. casu 16. Syluest. verbo, excommunic. 9. numer. 42. §. Decima quinta. Tabiena, verbo, excommunic. 5. casu 29. & Caietan. verbo, excommunicatio, c. 80. Martin. Ledesm. 2. 4. quæst. 26. art. 2. pag. 359. col. 1. §. Decima quinta. Nauar. in Manual. cap. 27. num. 124. §. Decima quinta. & Sebastiano Medice, par. 2. Summa, tit. 9. q. 78. nu. 69.

- 4 Quarta excommunicatio habetur in cap. Hæc Constitutio. de offic. deleg. lib. 6. ubi excommunicatur pars procurans ut conseruator sibi datur, de alijs quam de manifestis iniurijs se intromittat scienter, seu ad alia, quæ iudicalem indaginem, idest, inquisitionem exigunt, suam extendat potestatem.

Canonis huius materia est usurpata iudicialis vexatio per conseruationem a parte procuratum: Et quoad personas est particularis, solum enim ligatur pars, hoc est ille qui est pars in huiusmodi vexatione; unde, alij qui non sunt partes in iudicio, hoc procurantes, non incurrunt hæc penam; sed neque pars procurans incurrit hanc penam, nisi sequatur effectus, hoc est, nisi iudex Conseruator se intromittat de alijs quam de manifestis iniurijs scienter, vel ad alia quæ suam potestatem excedunt, iudicium suum extendat. Quia verò alia nonnulla hæc de re nuper a Concilio Tridentino sess. 14. de reform. cap. 5. statuta sunt illuc legorem remittimus. De hoc autem Canone legi possunt gloss. in d. cap. Hæc constitutio. Palud. 4. dist. 18. q. 3. art. 4. casu 10. Summa Astensis, par. 2. lib. 7. tit. 2. casu 63. Angel. verbo, excommunic. 7. casu 17. Anton. par. 3. tit. 25. cap. 37. Syluest. verbo excommunic. 9. num. 43. §. Decima sexta. Tabiena, verbo excommunic. 5. casu 31. Caiet. in verbo, excommunicatio, c. 60. Martin. Ledesm. 2. 4. q. 26. art. 2. pag. 359. col. 1. §. Decima sexta. Nauar. in Manual. c. 27. num. 125. §. Decima sexta. & Sebastiano Medice par. 2. Summa, tit. 9. quæst. 78. num. 51.

- 5 Quinta excommunicatio nulli referuata habetur in c. ut periculosa. Ne Clerici vel monachi. lib. 6. ubi excommunicantur omnes Doctores, siue Magistri, qui Religiosos habitu suo dimisso, legem vel Physicam audientes, scienter docere, aut in scholis suis retinere præsumpserint.

Ad hanc censuram incurrendam, ut ex contextu manifestum est, quatuor conditiones requiruntur, duæ ex parte Religiosorum, scilicet, quod audiant Leges, vel Medicinam & quod habitu dimisso audiant; Duæ aliæ requiruntur ex parte Doctoris, scilicet, ut scienter, & præsumptuose doceat, seu retineat tales Religiosos. De qua re tractant gloss. 101. Summa Astensis, par. 2. lib. 7. tit. 2. casu 37. Richard. 4. dist. 18. quæst. 5. art. 1. Palud. 4. dist. 18. quæst. 3. art. 3. §. Secundus extrauagans. Angel. verbo excommunic. 7. casu 27. num. 5. Anton. 3. par. tit. 25. cap. 38. Syluest. verbo, excommunic. 9. num. 56. §. Vigesima sexta. Tabiena, verbo, excommunic. 5. casu 23. Caiet. verbo, excommunicatio ca. 61. Martin. Ledesm. 2. 4. quæst. 26. art. 2. pag. 359. colum. 3. §. Vigesima sexta. & Nauar. in Manual. cap. 27. numer. 134. §. Vigesima septima.

- 6 Sexta excommunicatio nulli referuata habetur in cap. Quicumque, de hæret. l. b. 6. ubi excommunicantur omnes, qui scienter præsumpserint Ecclesiastica tradere sepultura, hæreticos, credentes, receptatores, vel fautores eorum: Nec absolui debent nisi proprijs manibus extumulent publice, & proiciant huiusmodi corpora damnatorum, & prædictus locus perpetuo priuatur sepultura.

Canonis huius materia est Sacrilegium, quo fit iniuria locis Sacris sepeliendo ibi hæreticos; Et quoad personas est vniuersalis; Vnam verò comprehendit actionem, scilicet, scienter tradere sepultura Ecclesiastica quatuor genera personarum, Dixi, scienter, quia probabiliter ignorans eos tales esse sepeliendo non ligatur hac pena; quia facti ignorantia probabilis vnumquemque excusat. Tradere verò sepultura Ecclesiastica est tumulare in cimiterio Ecclesiastico vel alibi, ad modum Christianorum, scilicet cum oratione, Cruce processione, secus, si extra locum Sacrum, & sine orationib. psalmis, & Cruce tumularet, talium enim corpora ab Ecclesiastica sepultura proijci debent, in fi-

gnam perpetuæ damnationis; Immo Archid. ait, quod iniungens talium cadauera in agro, incurrat hanc penam, si ea Christianorum more tumularet. Nec absolui debet nisi proprijs manibus cadauera eorum extumulet, quod intelligitur, quando ossa eorum ab aliorum ossibus discerni possunt; Nec sufficit alienis manibus id facere. Quæ omnia traduntur a gloss. ibi. Angel. verbo, excommunic. 7. casu 28. Anton. 3. par. tit. 25. cap. 38. Syluest. verbo, excommunic. 9. num. 58. §. Vigesima septima. Tabiena, in verbo excommunic. 5. casu 4. num. 18. §. Decimo quinto. Caiet. verbo, excommunicatio, cap. 45. Martin. Ledesm. 2. 4. quæst. 26. art. 2. pag. 359. colum. 3. §. Vigesima septima. Nauar. in Manual. cap. 27. numero 134. §. Vigesima octaua. & Sebastiano Medice, par. 2. Summa, tit. 9. q. 78. num. 192.

- 7 Septima excommunicatio nulli referuata habetur in Clem. unica, de sequestr. possess. ubi excommunicantur omnes, qui sequestrationem factam per ordinariam loci, de beneficio Ecclesiastico non possisso per triennium integram pacifice post sententiam diffinitiuam, contra possessorem apud sedem Apostolicam diutius in petitorio, vel possessorio promissa, impediunt, vel fructus sequestratos, qui supersunt oneribus tenentis sequestratum beneficium, occupare præsumpserint; A qua sententia nullatenus absoluantur, nisi usurpata restituant, & remoueant impedimentum.

Canonis huius materia est Sacrilegium, quolibet Ecclesiastica in Sedis Apostolicæ auctoritate offenditur in certo casu sequestrari: Et quoad personas, est vniuersalis. Et duas ponit actiones, scilicet, impedire huiusmodi sequestrationem; Et occupare fructus sequestratos adeo ut sequestrer secundum gloss. ibi in verbo, restituant, fructus ipsos in vtilitatem beneficij, v.g. in emptionem prædictorum pro ipsio beneficio, aut alio quouis modo, conueniente non possit. De qua re plura legi possunt apud gloss. ubi supra, & Angel. verbo, excommunic. 7. casu 35. Anton. par. 3. tit. 25. cap. 50. Syluest. verbo, excommunic. 9. num. 65. §. Trigesima quarta. Tabienam verbo, excommunic. 5. casu 41. Caiet. verbo, excommunicatio, cap. 43. Martin. Ledesm. 2. 4. quæst. 26. art. 2. pag. 359. colum. 4. §. Trigesima quarta. Sebastianum Medicem, par. 2. tit. 9. quæst. 78. num. 194. & Nauar. in Manual. cap. 27. num. 137. §. Trigesima tertia, ubi ait, sequestra huius temporis non ponit ab Ordinarijs de quibus agitur in hoc textu, sed ab ipsis Auditoribus Romæ auctoritate Papæ, & proinde hodie non incurritur hæc lata a iure, sed alia, quam fert iudex, qui sententiam decreuit: Et ideo hæc dixisse sufficiat.

- 8 Octaua excommunicatio nulli referuata habetur in Clem. 1. de sepult. ubi excommunicantur omnes, qui in cimiterijs tempore interdicti in casibus a iure non concessis, vel excommunicatos publice, vel nominatim interdixit, vel usurarios manifestos, scienter sepelire præsumunt. Nec prius absolui possunt, quam ad arbitrium Ordinarij, eis quibus præmissa fuerit iniuria irrogata, satisfactionem competentem exhibuerint.

Canonis huius materia est Sacrilegium locale; Et quoad personas est vniuersalis, siue enim laici sint, siue Clerici, siue exempti, siue non exempti, siue viri, siue mulieres, si excommunicatum publice sepeliant. Dicitur autem publice excommunicatus ille, vel nominatim interdictus, qui pro tali denunciatus est, ob Extraneam. Ad Evitanda. Sicut et usurarius manifestus censetur ille, qui non occulte vitas exerceat, nec de quo vertitur in dubium, an talis sit, puta quia contractus palliatos facit, sed qui sic vitas manifeste exerceat, ut sit, & habeatur manifeste pro usurario. Quoad actionem, vnam ponit, scilicet scienter sepelire aliquo horum quatuor modorum, qui hic nominantur, nimirum, sepelire quocumque tempore interdicti, nisi in casibus a iure permissis, vel sepelire publice excommunicatum, vel nominatim interdictum; vel usurarium manifestum. Dicitur, tempore interdicti, quia tunc prohibetur sepultura; Dicitur, nisi in casibus a iure concessis, quod dicitur propter Clericos, qui seruauit interdictum, quibus conceditur sepultura tempore interdicti, cum silentio, & ab eque pulsatione campanarum, & propter Religiosos, & alios

alios privilegiatos. De qua re plura suo loco dicemus. Dicitur *excommunicatum publicè*, quod intelligitur de excommunicatione maiori tam iuris, quam hominis; secus autem de excommunicatione minori. Quamvis enim excommunicati minori excommunicatione sic decedentes sepelendi non sint, secundum Innoc. in cap. Sacris, de sentent. excomm. huic tamen penæ locus non est, sicut neque loci est in excommunicatione maiori excommunicatione, si sit secretus & occultus; etiam si enim sepeliens sciret eum excommunicatum esse, hanc tamen penam non incurreret. Et quod de nominatim interdicto dictum est, intelligitur de interdicto a Divinis, & participatione Sacramentorum, tales enim secundum Innoc. & Hostiens. sepultura privatione puniuntur; secus autem si interdictus esset solum a temporaliali aliquo, vel spirituali exercitio, aut Iurisdictione Ministerij, vel officij, quia tales non sunt privati alijs Divinis, & consequenter nec sepultura.

Sed neque sepeliens tempore interdicti in casu a iure nõ concessio, vel publicè excommunicatum, vel nominatim interdictum, vel usurarium manifestum hanc penam incurrat, nisi scienter, & præsumptuose id faciat; unde qui probabiliter ignorans, talem esse excommunicatum, aut interdictum, aut usurarium manifestum, sepeliret; aut etiam id iure prohibuit non novit; aut quem sepeliuit, ab solum probabiliter credidit, puta, quia parochianus, vel penitentem ad sepulturam Ecclesiasticam portandum levare iubet, aut cautionem sufficientem dederit, non incurrat hanc penam, cum ad eam incurrendam requiratur præsumptio, temeritas, & scientia, quæ in eo, qui ius factum ignorat, desideratur, ut per se patet, & notant glossæ ibi in verbo scienter, & Anch. & Zabarel. & alij quos infra citabimus.

11 Quæ autem dicta sunt, intelligenda sunt de sepultura Ecclesiastica, hoc est, de loco sepultura, qui benedictus est & solemniter ad sepulturam usum ab Episcopo consecratus, siue sit cimiterium consecratum, siue Ecclesia consecrata vel non consecrata, modo in posteriori casu divina in ea facta sint; tunc enim eodem iure, quo Ecclesia consecrata, hæc vitur, argum. cap. penult. de immunit. Eccles. iuncto cap. fin. de consecr. Eccles. vel altar. d. Clement. 1. num. 4. & gloss. ibi, in verbo, cimiterijs, dicens, non esse locum huic penæ, si in campis, & locis privatis aliqui eos sepeliunt, etiam si locus esset contiguus Ecclesie, vel cimiterio, ex quo non est ad usum cimiterij per Episcopum benedictus. Et in his omnibus consentiunt DD. citati & Alse si in Summa, par. 2. l. 7. tit. 2. casu 76. Angel. verbo, excomm. 7. casu 36. Anton. 3. par. tit. 2. cap. 33. Sylvest. verbo, excomm. 9. num. 66. §. Trigesima quinta. Tabiena, verbo, excomm. 5. Casu 42. Caiet. verbo, excommunicatio, ca. 46. Martin. Ledesm. 2. 4. quæst. 26. ar. 2. pag. 360. colum. 1. §. Trigesima quinta. Nau. in Man. capit. 27. num. 137. §. Trigesima quarta, & Sebastianus Medices, par. 2. Summæ tit. 9. quæst. 78. num. 193.

12 Dubium esse potest, & est inter Doctores, quis dicatur excommunicatum, interdictum, vel usurarium sepelire, ut hæc penam incurrere dicatur; Et dubium esse potest.

Primo, de ijs, qui excommunicatum ad sepeliendum portant, non tamen sepeliunt, an sint excommunicati.

Secundo, de comitantibus.

Tertio, de fodientibus terram, de conficientibus, vel aperiuntibus sepulchrum.

Quarto de Ministris Ecclesiarum, in quibus excommunicatus sepelitur, qui patiuntur eum ibi sepeliri.

Quinto, de ijs Clericis, vel laicis, qui ferunt Cruces, ceceos, & huiusmodi ad ipsum funus, quas omnes dubitationes mouet glossa in d. Clem. 1. in verb. sepelire.

Sexto addi potest, de facientibus officium divinum, de pulsantibus campanas, & huiusmodi.

Ioannes Andreas, seu glossa ibi dicit, casum esse dubium, & Principis potius declarationem, quam glossantis opinionem exposcere: Et pro utraq; parte arguit: Quod enim illi solum excommunicationem incurrant, qui humo, tumulo, & excommunicatum condunt, ex eo probat glossa, quia sepelire est mortuum humo, aut tumulo condere: et

go solum humo, vel tumulo cadaver immitentes, excommunicantur: quandoquidem solum sepeliens hic excommunicatur. Præterea, pro hoc facit æquitas, ne ex vnius funere multitudo ligetur. Item, quia constat, quod portantes, & concomitantes, vel fabricantes sepulturam, & officiantes, si non sequeretur talis sepelitus, excommunicati non essent. Et denique Ecclesia nonnunquam prohibet in cimiterio sepeliri, ut in d. Clement. 1. de sepult. & in ca. Ad hæc, de privileg. in antiq. & capit. is cui, de sentent. excomm. lib. 6. Aliquando in cimiterio tumulari. & in c. Sacris, de sentent. excomm. Aliquando sepultura traditur ut in cap. Quia in omnibus, de vsur. & cap. 2. de hæc. lib. 6. Aliquando ad sepulturam admitti, capit. Quamquam, de vsur. lib. 6. & cap. Episcoporum, de privileg. lib. 6. Aliquando sepultura Clericos interesse, cap. super eo, de rapto. Aliquando corpora cum psalmis ad sepulturam duci, ca. placuit, 23. q. 5. Aliquando iubet sepultura carere, ut cap. 1. de torneamen. & c. omnis viri utque sexus. de pen. & remis. Aliquando præcipit extra cimiterium subterrari, ca. cum ad Monasterium, de statu monach. Aliquando permittit cum silentio tumulari, ut c. Quod in te, de pen. & remis. Cum ergo Ecclesia in hoc loco solum puniat sepeliensem non autem admittentem interessentem, vel cooperatam, (sepelire autem sit mortuum humo, vel tumulo condere,) videtur solos tumulantes ligare. Et Paulus etiam tenet solum tumulo imponentes ligari, non alios. Et idem expresse docent Caietan. & Nauar. ubi supra. Summa Angelica ubi supra, num. 5. tenet, quod solum tumulo imponentes, & mandantes, & præstantes auctoritatem, & Prælati non prohibentes dolose, sed permittentes sepelire, & officiales secundum morem sepultura. Stephanus autem vult, omnes prædictos ligari, & etiam concomitantes honoris, aut amicitie causa. Ioann. Calderin. in tract. de eccles. interd. ait, omnes de quibus superius dubitationes factæ sunt, incurrere, si cum officio Divino fiat sepelitus, quia in eo casu omnes sunt participes criminis, & eodem cooperantes, arg. cap. Nuper, de sent. excomm. & quia aliàs Constitutio hæc ludibrio esset, si unus solus sepeliens excommunicaretur, & reliqui omnes immunes essent.

In hac re mihi placet opinio Vgolini, Tabien. 2. de censur. Eccles. cap. 9. §. 6. num. 3. qui sic distinguit, vel enim hi omnes, de quibus dubitatum est, eas operas præstant, siue quibus mortuus ille sepultus non fuisset, & sic omnes incurrunt in excommunicationem; nam ab his propriè sepultum aliquem esse dicimus, sine quorum opera sepultus non esset; vel eas operas præstant, quibus non præstitis, sepeliri tamen posset excommunicatus mortuus, & tunc, quamvis peccent, in excommunicationem tamen non incurrunt: & consequenter, qui funus prosequuntur, qui crucis, ceceosque ferunt, qui de more psalmos canunt, non sunt excommunicati, quia hæc non sunt necessaria omnino ad sepeliendum, nec huiusmodi operis, quis sepelitur. Cuius rei argumentum est, quod Ecclesia, ubi interefferes sepultura, vel ad sepulturam corpora, psalmis recitandis prosequentes, prohibere, ac punire voluit, speciatim etiam de eis cavuit, ut in cap. super eo, de rapto. & c. placuit, 23. q. 5. unde, cum istorum hoc in loco non meminit, nec tales verè sepeliunt, excommunicati non erunt. Quia distinctione facta, & locus est æquitati, & tanta multitudo non excommunicatur, & lex ludibrio non habetur. Quibus addo, prædictos non solum non incurrere excommunicationem Clem. 1. de sepult. sed neque incidere in eam, quæ in eos a iure fertur, qui in damnato crimine cum aliquo communicant, ut habetur in cap. Nuper, & capit. si concubine, de sent. excomm. Ratio est: quia ad hoc, ut quis incurrat excommunicationem eo, quod in crimine cum aliquo communicat, duo sunt necessaria, vnum est, ut in crimine versetur; Alterum est, ut cum eo communicet, qui propter illud crimen excommunicatus iam est, ut notant Panorm. Felin. & DD. in d. cap. si concubine, & Zabarel. in Clem. 1. vers. Prædictis, de relig. domib. & idem Zabarel. in Clem. 1. quæstio. 25. de sepult. & Caietan. verb. excommunicatio, cap. 57. & Vgolin. ubi supra. At verò sepelientes, eo tempore quo excommunicatum sepeliunt, non sunt excommunicati, sed post donatam sepul-

turam excommunicato, quo tempore excommunicationis iam incursetur, quos diximus, cum excommunicatis illis in crimine non communicant, sed solum antea: & ideo nec in excommunicationem, dicit, cap. Nuper, inducunt.

- 14 *Nona excommunicatio nulli reservata habetur in Clement. Attendentes de statu monachorum. ubi excommunicantur omnes, qui visitatores Monialium, quarumcumque etiam Canoniarum Regularium in his, quae ad officium visitationis earundem pertinent, impedire praesumunt, nisi moniti resipiscant.*

Canonis huius materia est Sacrilegium, quia offenditur Ecclesiastica libertas in officio visitationis: Et quoad personas est universalis; Et una actionem continet, scilicet, praesumere impedire Visitatores Monialium in pertinentibus ad officium Visitatoris.

Ad hanc autem Censuram incurrendam tria requiruntur.

Primo, Quod impedimentum effectualiter praestetur.

Secundo, Quod monitio fiat posito iam impedimento, alias ligantur hac pena; Quare male faciunt Praelati, qui volentes visitare scribunt Monialibus, quod praeparant se certa die ad recipiendum visitationem ipsorum, & in eis literis faciunt admonitionem, quod nullus impediat, quae monitio non sufficit, sed fieri debet monitio, ut desistant ab incepto, seu illato iam impedimento, & sufficit una monitio etiam generalis.

Tertio, Quod monitio haec fiat per visitantem, singularis autem, vel alterius monitio non sufficeret. Monasteria vero exempta, quae immediate subsunt Pape, visitat Ordinarius auctoritate Apostolica; Non exempta vero, visitat Ordinarius auctoritate propria: Monasteria vero exempta quae habent alios superiores Ordinum, ut Camaldulensium, Cisterciensium, Mendicantium, & huiusmodi visitare debent Praelati eorum. Plura lege apud glossib. & Altem sem in Summa, par. 2. lib. 7. tit. 2. casu 90. Angel. verbo, excommun. 7. casu 39. S. Anton. par. 3. tit. 25. cap. 44. Sylu. verbo, excommun. 9. num. 74. §. Trigesima nona, Tabiena verbo, excommun. 5. casu 30. Caie. verbo, excommunicatio c. 44. Martin. Ledesm. 2. 4. quaest. 26. art. 2. pag. 360. col. 1. §. Trigesima nona. & Nauat. in Manuali, ca. 27. num. 140. §. Trigesima octava.

- 15 *Decima excommunicatio nulli reservata habetur in Clement. unica, de consang. & affinit. ubi excommunicantur Primo, omnes, qui scienter in gradibus consanguinitatis, vel affinitatis Constitutione Canonica interdictis; & Secundo, qui cum Monialibus matrimonium contrahunt.*

Canonis istius materia est Sacrilegium in contractu Matrimonij; Quoad personas est universalis; Quoad actiones una tantum est principalis, scilicet contrahere Matrimonium scienter, vel cum consanguineo, vel consanguinea in gradu prohibito, hoc est, infra quartum gradum consanguinitatis; vel in simili gradu affinitatis; vel contrahere scienter cum Moniali: Dixi, scienter, quia non ligat ignorantes, & intellige ignorantia facti probabili, & non affectata ex gloss. in dicta Clement. unica, in verbo scienter. Anton. parte tertia, titulo vigesimo quinto, capitulo 34. Sylu. verbo, excommun. 9. num. 76. §. Quadragesima prima, versic. primo. Tabiena, verbo excommun. 5. casu 49. num. 3. §. 2. & Caiet. verbo, excommunicatio, ca. 47. puta, quia probabiliter ignorabat, se esse consanguineos, vel affines, vel illam cum qua contrahunt, esse Monialem; quamvis Nauat. in Manu. cap. 27. nu. 41. §. Quadragesima, vers. quarta, ait, etiam ignorantiam causam excusare in conscientia, ne quis hanc poenam incurrat, affirmans se ita consuluisset in sacro Penitentiariae praetorio. Si vero ignorabant ius nescientes gradum, puta quartum, esse prohibitu non excusantur, arg. ca. ignorantia, de reg. iur. lib. 6. Quoad ignorantiam vero facti, si unus sciat, & alter ignorat, solus ligatur, qui sciebat. Quod si quis contraxit ignoranter, quavis postea sciat gradum prohibitum non incurrit hanc poenam, nisi contrahat de nouo: Quod procedit, etiam si postea cohabitaret, vel se cognoscant; quia licet peccent cohabitando, vel se inticem cognoscendo, non tamen faciunt contra hanc Constitutionem, quae punit contractum, & non incestum, ne-

que cohabitationem; cuius signum est, quia tales non debent se separare sine iudicio Ecclesiae, ex Angel. verbo, exco. 7. casu 41. nu. 1. Anton. Tabiena, & Syluest. ubi supra, nu. 77. versic. 2. & Nauat. ubi supra, vers. sexta, quicquid Caie. loco citato contrarium dicat. Qui vero scienter contraheret, cum consanguinea, vel affine intra quartum gradum, ad id coactus timore cadente in viro, constantem, non incurrit hanc poenam, ex Anton. ubi supra, Syluest. ubi supra, num. 78. vers. Quinto, & Tabiena, §. Tertio, & Nauat. vers. Octava, post gloss. in d. Clement. unica, in verbo, Matrimonialiter. Sicut non incurrit, qui credebatur contrahere cum consanguinea, vel affine, & tamen non erat, cum in veritate non faciat contra hanc Constitutionem, ex Syluest. ubi supra, num. 77. vers. Tertio, & Tabiena, cit. §. 2. Neque incurrit, qui sponsalia tantum contrahit, quia cum hoc sit reuale, restringendum est ex gloss. in d. Clement. unica, in verbo contrahere. Anton. ubi supra, Syluest. verbo, excommun. 9. num. 78. vers. 6. Tabiena, cit. §. Primo, Caie. cit. ca. 47. Nauat. vers. Quinta, & Sebast. Medice, par. 2. tit. 9. quaest. 78. num. 121. Neque sufficit solus coitus ad hanc poenam incurrendam, ex Caiet. ubi supra, dummodo non adsit contractus Matrimonialis, cum tamen contra contractus matrimonialis sufficit ad eam incurrendam, etiam si non consummariint. Denique non ligantur hac pena, qui licite contrahunt, hoc est, ex Summi Pontificis dispensatione, quia tunc cessat culpa, & consequenter poena, argum. cap. 2. de Constitut. & Syluest. ubi supra, num. 76. vers. primo. Et hoc consentit Astenfis in Summa, par. 2. lib. 7. tit. 2. casu 79. & casu 80.

Hanc excommunicationem, & alias poenas contra incestuosos praefatos Gregorius Papa XIV. in quadam Bulla, quae incipit, *Sicut antiquis* anno primo sui Pontificatus, incarnationis vero Dominicae Millesimo quingentesimo nonagesimo, Kal. Martij, confirmavit, adiciens quod deinceps super primis, aut secundi tantum consanguinitatis, seu affinitatis graduum, etiam mixtorum impedimentis cum quibusvis personis neque in contrahendis, ubi carnalis copula cum ipse, vel sine spe obtinendae dispensationis, etiam prole suscepta, vel diffamatio copulae interuenit, neque in sic pro tempore contractis, etiam scandalorum, inimiciarum, vel alio quouis praetextu, neque etiam cessantibus circumstantijs supradictis, nisi cum personis, scilicet cum magnis Principibus, & ex causis, scilicet, publicis a Concilio Tridentino session. 24. de reform. Matrim. cap. 5. permissis in contrahendis matrimonijs huiusmodi villo modo aut ipse, aut successores dispensare intendant; quod intelligendum est, nisi contrarium expresse in dictis dispensationibus exprimat.]

In virtute etiam Sanctae obedientiae, & indignationis suae poena districte praecipiendo interdicat, ne aliquis cuiuscunque status, gradus, ordinis, dignitatis, etiam Regij, vel Imperialis, summo Pontifici, vel ministris eius pro huiusmodi dispensationibus obtinendis quomodo libet intercedat, sciturus alioquin se in his omnino repulsum passurum. Et demum locorum Ordinarijs in virtute sanctae obedientiae praecipit, ut contra huiusmodi incestuosos, tam viros, quam mulieres, cuiuscunque status gradus, dignitatis, ordinis, & conditionis existant, iuxta sacrorum Canonum decreta procedant; ipsosque excommunicatos declarent, ac tanquam tales, & a Christi corpore, & Ecclesiae Dei unitate separatos, ingressu ecclesiarum prohibeant, & grauius puniant; atque Matrimonia per eos contracta dirimant, & irrita declarent, ipsosque inuicem separent.]

19 *Undecima excommunicatio nulli reservata habetur in Extrauag. quae incipit [Quia nonnulli, de sent. excomm. ubi excommunicantur impugnantes literas electi in Papam antequam coronetur; Cum per ipsam electionem canonice factum sibi ius Papatus acquisitum sit, & canonice electione confirmatus sit, & exercere possit officium suum ante coronationem, ut dist. 23. ca. In nomine Domini. vers. electus tamen.] Extrauagans haec tribuitur, ibi Clement. V. prout etiam eam tribuit eidem Nauat. in Man. ca. 27. nu. 147. §. Quadragesima septima. At vero Ioann. de Selua in tract. de beneficiis, par. 1. quaest. 2. dum meminit huius Extrauag. eam tribuit Clementi VI. Alij vero, ut S. Anton. par. 3. tit. 2.*

tit. 2. cap. 68. & Syluest. verbo excommuni. 9. nu. 95. §. Quinquagesima octaua. Tabiena, verbo exco. 7. §. Tertius casus. Caiet. in verbo excommunicatione, c. 28. & Mart. Ledelm. 2. 4. quest. 26. art. 2. pag. 360. col. 4. §. Quadragesima octaua, eam tribuunt Benedicto Papæ XI.

10. *Duodecima* excommunicatio nulli referuata habetur in Extrauagan. Ioannis XXII. quæ incipit, Si fratrum. Ne sede vacante, [vbi excommunicantur omnes cuiuscunque status, dignitatis ac conditionis fuerint, qui vacante Imperio, nomen Vicarij Imperatoris, vel alterius cuiuscunque officij retinent, assumunt, vel resumunt, nisi intra duos menses resipuerint.]

21. *Decimatercia* excommunicatio nulli referuata habetur in Extrauag. Pij Papæ IV. incipiente, *Benedictus Deus*, & est 96. eiusdem in ordine. [In qua ad vitandam peruersionem, & confusorem, quæ oriri posset, si vnicuique liceret, prout ei liberet, in decreta Concilij Tridentini Commentarios, & interpretationes suas edere; Apostolica auctoritate inhibet omnibus, tam Ecclesiasticis personis cuiuscunque sint ordinis, conditionis, & gradus, quam laicis quocunque honore, ac potestate præditis; Prælati quidem sub interdicti ingressus ecclesiæ, alijs verò quicunque fuerint, sub excommunicationis late sententiæ penis, ne quis sine auctoritate summi Pontificis audeat vellos Commentarios, glossas, annotationes, scholia, vllumue omnino interpretationis genus super ipsius Concilij Tridentini Decretis quocunque modo edere, aut quicquam quocunque nomine etiam sub prætextu maioris Decretorum corroboracionis aut executionis, alioque quæsito colore statuere. Quod si obsecutus aliquid in eis dictum, & statutum sit, eamque ob causam interpretatione, aut decisione aliqua egere visum fuerit, hoc totum sibi declarandum Summus Pontifex referuat.]

Circa hanc censuram aduertendum est, solum prohiberi Commentarios, glossas, interpretationes, scholia vllumue interpretationis genus super Concilij Tridentini decretis, hoc sensu, ita scilicet, vt quis libros aliquos commentarios, glossas, & interpretationes suas speciales edere præsumat, quibus verba Concilij, & sensum eius interpretetur & quid pro certo sentiendum, tenendumue sit sua priuata auctoritate determinet. Hoc enim ad solum summum Pontificem, & alias ab ipso constitutos super hac re perinet finaliter & sententialiter determinare, & pro certo, & indubitato statuere, quid de rebus, aut dubijs occasione verbo tum Concilij Trid. in dubium adductis, sentiendum sit. Id quod etiam ipsa sancta Synodus Tridentina, sess. 25. cap. vltimo, reuerenter agnouit, & demum Sixtus Papa V. post alios summos Pontifices in Constitutione quadam edita anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo septimo, XI. Kalend. Februarij, quæ incipit, *Immensa æterni dei*, statuit. Illic enim Congregationes XV. ex certo S. R. E. Cardinalium numero instituens, congregationem octauam in ordine, pro interpretatione, & executione Concilij Tridentini assignauit; Et quidem [eorum decretorum, quæ ad fidei dogmata pertinent, interpretationem summo Pontifici tantum referuat: Cardinalibus verò præfectis interpretationi, & executioni Concilij Trid. si quando in his, quæ de morum reformatione, disciplina, ac moderatione, & Ecclesiasticis iudicijs, alijsque huiusmodi statuta sunt, dubietas, aut difficultas emerferit, interpretandi facultatem [consulto tamen summo Pontifice] impartitur.] Non tamen hac Pij Papæ IV. Constitutione prohibentur Doctores, Lectores, aut Scriptores & alij, qui nonnuquam verba Concilij interpretantur, quin absque vlla censuræ incurfione, pie, reuerenter ac humiliter, in re dubia, & obscura sententias, & opiniones suas dicant, & quid magis confor me sit verbis eiusdem Concilij explicent, prout quotidie a doctissimis, & grauissimis viris obseruari videmus.

22. *Decima quarta* excommunicatio nulli referuata habetur in Extrauagante 47. in ordine Pij Papæ V. quæ incipit, De salute gregis. In qua omnibus, & singulis Principibus Christianis quacunque tam Ecclesiastica, quam mundana etiam Imperiali, Regia, vel quavis alia dignitate fulgentibus, quouis nomine nuncupentur, vel quibusvis Communitatibus, & Rebus publicis, sub excommunicationis, &

anathematis penis ipso facto incurrendis prohibet, & interdicat, ne in suis Prouincijs, & Ciuitatibus, terris, oppidis & locis, spectacula publica, vel priuata, vbi Taurorū, aliarumque ferarum bestiarum agitationes exercentur, fieri permittant. Militibus quoque cererisque alijs personis, ne cum tauris & alijs bestiis in præfatis spectaculis, ipsi tam pedestres, quam equestres congregari audeant; interdicat. Quod si quis eorum ibi mortuus fuerit, ecclesiastica careat sepultura. Clericis quoque tam regularibus, quam secularibus beneficia Ecclesiastica obtinentibus, vel in Sacris ordinibus constitutis sub excommunicationis pena ne eisdem spectaculis intersint, similiter prohibet. Et vota, obligationes, ac iuramenta desuper facta, aut in futurum fienda, cassat, & annullat.]

Causa huius Constitutionis eadem est, cum alia simili de duellorum prohibitione: sicut enim duellorum detestabilis vsus a diabolo introductus est, vt teste Concilio Trid. sess. 25. de refor. cap. 19. cruenta corporum morte animarum etiam perniciosam lucretur, ita etiam & agitatio taurorū, & aliarum bestiarum ferarum publica, vel priuata ad ostentationem virium suarum, & audaciæ facta admodum periculosa, & perniciofa est, cum exinde hominum mortes, membrorum mutilationes, animarumque pericula frequenter oriuntur, vt ibidem Pontifex affirmat.*

23. *Decima quinta* excommunicatio nulli referuata habetur in Constitutione 2. Gregorij Papæ XIII. in ordine, quæ incipit, *Omni certe studio*, edita anno Domini 1572. octauo Kalend. Iunij [in qua statuit, & ordinat ac sub excommunicationis pena ipso facto incurrenda prohibet, & interdicat, ne quisquam siue vir, siue mulier, secularis, aut Ecclesiastici etiā regularis ordinis illic sit, & quocunque gradu, conditione, statu, nomine, dignitate, & honore precelat, posthac in perpetuum Agnus Dei per Romanum Pontificem pro tempore existentem benedictos depingere, inscribere, minio notare, vel aurum, aut colorem aliquem illis imponere, aut quidpiam aliud superinducere, neque depingi, aut miniari facere, nec illos venales proponere, seu tenere quouis prætextu, qualibetue de causa audeat. Vt enim eos albos, & mundos Agnum illum purum, & innocentem representantes, qui occisus preciosissimo sanguine suo nos redemit, decenter, ac reuerenter a cunctis haberi, deserti, & custodiri præcipit.]

24. *Decima sexta* excommunicatio addi potest, & est illa, quam edidit Sixtus V. vt habetur in Bulla edita anno millesimo quingentesimo octuagesimo octauo, Quarto Kal. Nouembris, Pontificatus sui anno quarto, quæ incipit *Effrenatam*, contra procuratores abortum, in qua grauissimas penas statuit; cuius Bullæ, quantum ad præsens negotium spectat, hæc summa est.

Primo [omnes & quoscunque tam viros, quam mulieres cuiuscunque status, gradus, ordinis, ac conditionis sint, siue Regulares, siue seculares Clerici, aut quacunque mundana, aut ecclesiastica præminencia præfulgeant, qui post hanc Constitutionem, per se, aut per interpositas personas abortus, seu fetus immaturi tam animati quam etiam inanimati, formati, vel in formis electionem procurauerint, percussionebus, venenis, medicamentis, potionibus, oneribus, laboribusque mulieri pregnantis impositis, ac alijs etiā incognitis, vel maxime exquisitis rationibus, ita, vt re ipsa abortus inde secutus fuerit, ac etiam prægnantes ipsas mulieres, quæ scientes præmissa fecerint, penas omnes tam diuino, quam humano iure, ac tam per Canonicas sanctiones, & Apostolicas Constitutiones, quam ciuilia iura aduersus veros homicidas, qui homicidium voluntariū actū & re ipsa patrauerint, propositas & inflisas eo ipso incurrere statuit.]

Secum.

A D D I T I O.

* Adde. Hæc Constitutio Pij V. moderata fuit per Greg. XIII. die 25. Augusti 1575. & rursus etiam per Cle. VIII. cuius vtriusque moderationis formam præter Bullaria vide penes Roder. Quest. reg. to. 3. q. 68. art. 2. & Ant. Nald. in suis Quest. Pract. verbo, Ludus, in fine.

Secundo [si Clerici sint, ultra prædictas penas, omni privilegio Clericali, officijs, dignitatibus, & beneficijs Ecclesiasticis, quæ sic vacatura, Sedis Apostolicæ dispositioni perpetuo reservantur, ipso facto privantur, & in futurum inhabiles ad ea suscipienda redduntur, adeo, ut qui hoc delictum commiserint, non secus, ac ij, qui sua voluntate homicidium perpetraverint, iuxta Concil. Trid. Decreta, etiam si crimen hoc, nec iudicario ordine comprobatum nec alia ratione publicum, sed occultum fuerit, ad sacros ordines promoveri, aut in susceptis ordinibus ministrare villo modo possint, nec illis aliqua beneficia Ecclesiastica conferri possint, etiam si curam animarum non habeant, sed omni ordine, ac beneficio & officio perpetuo carere debent. Qui vero Clerici non fuerint, & talia perpetraverint, non solum pœnas prædictas incurrunt, sed etiam inhabiles ad ordines, & alia prædicta redduntur: Et qui foro Ecclesiastico subiecti, ut præfertur, deliquisse comperti sunt per iudicem Ecclesiasticum depositi, & degradati Curia, & potestati seculari tradendi sunt, quæ de eis illud capiet supplicium, quod contra laicos verè homicidas, per divinas leges, ac civilia iura est dispositum.]

Tertia [Eisdem pœnas extendit aduersus omnes eos, qui sterilitatis potiones, ac venena mulieribus propinauerint, & quo minus fetum concipiant, impedimentum præstiterint, ac ea faciendæ, & exequenda curauerint, sine quocunque modo in his consuluerint, ac mulieres ipsas, quæ eadem pocula sponte, ac scienter sumpserint.]

Quarta [Mandat omnibus iudicibus ordinarijs, & delegatis tam Ecclesiasticis, quàm secularibus, quibus cõtra criminu reos etiam quoad causas huiusmodi de iure, vel ratione delicti, aut personarum legitime competit iurisdicctio, ita tamen ut inter eos præuentionis locus sit; ut procedant, & procedere possint contra huiusmodi criminosos etiam per simplicem delationem, & denunciationem, ac ad illa probanda testes alijs de iure inhabiles, eorundem tamen iudicum arbitrio, habita ratione personarum & causarum & qualitatum illarum, & circumstantiarum quarumcunque admittant, & eos qui culpabiles fuerint, puniant.]

Quinto [ultra prædictas penas, omnes & singulos cuiuscunque sexus gradus, & dignitatis sic delinquentes, qui, vel quæ, vel uti principales, vel ut sociæ, consciaue ad tale facinus committendum opem, consilium, fauorem, potentiam, vel alia cuiuscunque generis medicamenta scienter dederint, ac etiam scribendo literas priuatas, vel apochas, vel alijs verbis, aut signis iuuerint, aut consuluerint, ipso facto excommunicat. A qua censura, a nullo alio quàm a Romano Pontifice, etiam virtute cuiuscunque Iubilæi, aut Cruciatæ sanctæ, aut vigore priuilegiorum Mare Magnu, vel aliorum quomodolibet nuncupatorum, quibusvis Congregationibus Regularium, aut Episcopis vigore Concil. Trid. concessorum, vel concedendorum, excepto mortis articulo absoluti possunt. Sicut neque cum ijs Clericis, qui huiusmodi delicta perpetraverint, etiam si eorum crimen occultum fuerit super irregularitate præmissorum occasione contracta per locorum Ordinarios, aut per alios quavis auctoritate fungentes, quàm per Romanum Pontificem pro tempore existentem, etiam in foro conscientie dispensari possit.]

25 *Post* huius Bullæ editionem exijt alia Constitutio moderatoria illius, edita a Gregorio Papa XIV. quæ incipit, *Sedes Apostolica*, Anno Dominicæ incarnationis millesimo quingentesimo nonagesimo primo, pridie Kalend. Iunij, Pontificatus eiusdem anno primo: In qua Bulla duo præcipuè statuit, & decreuit.

Primo [ut quilibet presbyter, tam secularis, quam cuiusvis ordinis Regularis ad Christi fidelium confessiones audiendas, & ad eas in prædicta Bulla Sixti V. specialiter per loci Ordinarium deputatus, plenam & liberam in foro conscientie tantum absoluedi habeat facultatem a peccato, & excommunicatione personas quasque quæ post Bullam Sixti V. deliquerunt, aut post hanc Gregorii XIV. Constitutionem in iisdem casibus deliquerint.]

Secundo [Quoad pœnas procurantium abortum fetus

inanimis, aut exhibentium mulieribus, vel fumentum venena sterilitatis, aut quocunque modo auxilium, vel consilium eis dantium in prædicta Bulla Sixti V. contentas, Constitutionem præfatam in ea parte, vbi de his agitur, ad terminos juris communis, ac Sacrorum Canonum, & Concilij Tridentini dispositionem, tam quoad præterita, quàm quoad futura perpetuo reducit, perinde ac si eadem Constitutio in huiusmodi parte nunquam emanasset, Quoad reliqua omnia, præter hæc duo hic expressa, in suo robore permanere vult dictam Sixti V. Constitutionem.]

26 *Circa* quas duas Constitutiones hæc breuiter in præfatarum annotanda sunt. Primò, Bullam Sixti V. quoad illa, quæ in §. 1. dicuntur, de procurante abortum fetus inanimati, penitus annullatam esse, & inanem, quoad irregularitatem, & alias penas, ita vt non sit irregularis, etiam si reipsa abortus inde subssecutus fuerit, ut patet ex §. 2. Bullæ Gregorij XIV. peccat tamen mortaliter, qui sic procurat. Dixi etiam si reipsa abortus sequatur, quia si non secutus fuerit abortus, etiam si peccauit mortaliter, non tamen antea incurrerebat penam aliquam in Bulla Sixti V. contentam, vt colligitur ex verbis illis ita vt reipsa abortus inde subssecutus fuerit in d. §. 1. contentis.

27 *Secundo*, qui venena, aut pocula sterilitatis alicui viro propinauit, ita vt non posset generare, non incurrat Bullam Sixti V. quicquid Petrus Gregorius in Synagoga iuris, par. 3. lib. 3. cap. 15. numero 10. putet penas contra procurantes abortum locum habere tam in viro, quàm in muliere. Id quod meo iudicio satis euidenter colligitur ex illis verbis §. 1. contentis, *Mulierem prægnantem*, &c. & ex illis, ac etiam prægnantes ipsas mulieres, vbi solum locum est Pontifex de ijs, qui huiusmodi fetum in muliere conceptum, impediunt, & quia penæ potius restringendæ sunt, quàm extendendæ extra proprium casum, arg. cap. 1. odia, de regul. iur. lib. 6. Sicut neque vir, aut mulier abstinent, vel retrahens ab emissionem seminis in copula causa generationis vitandæ, in Bullam præfatam Sixti V. aut per ea in ea contentis, incurrat, licet peccet mortaliter quicquid contradicat Petrus Gregorius vbi supra, vt ex doctrina eius ibidem colligitur. Ratio pro nostra opinione est, quia pro priè loquendo, hoc non est procurare abortum, & penæ non sunt ampliandæ, & quia ad penas prædictæ Bullæ incurrendas requirebatur, vt fetus esset saltem immaturus, vt ex illis verbis Bullæ constat. *Abortus, seu fetus immaturus*, &c. vbi autem non est emissio, & receptio seminis, ibi nec fetus est.

28 *Tertio*, Quamuis olim iuxta multorum Doctorum opinionem, Clericus brachio seculari tradit non debuit, nisi vel ob hæresim, vt cap. *Ad abolendam*, de hæres. vel ob falsificationem litterarum Summi Pontificis, vt c. *Ad falsarium*, de crimine falsi, vel ob calumniam quam quis suo Episcopo intulit, per cap. *Si quis Sacerdotum*, i. 1. q. 1. nunc tamen per Bullam Sixti V. tradit etiam debet propter abortum fetum animati, quæ pena per Bullam Gregorij XIV. non est abrogata; olim vero solum propter homicidium voluntarium ultra beneficij priuationem deponendus erat Clericus, & in Monasterium detrudendus, vt colligitur ex cap. *Cum non ab homine*, de iude. & cap. *Tua de penis*, vt latius tradunt Panorm. in cap. *cum contingat*, de foro competenti, per textum in cap. *Quæsitum*, de temp. ordin. & in cap. *Inquisitionis*, de accusat. & Bernard. Diaz in practica Canon. ca. 88. & alij quos ipse refert & sequitur. Reliqua in Bulla tam Gregorij XIV. quam Sixti V. per se satis manifesta sunt.

29 *Decima septima* excommunicatio nulli reservata habetur in Concilio Tridentino sessione 24. de reformatione. Martini. ca. 6. [vbi excommunicantur raptores mulierum, & omnes illis consilium, auxilium, & fauorem præbentes, & præterea perpetuo infames sunt, omniumque dignitatum incapaces; & si Clerici fuerint, de proprio gradu deponuntur.]

30 *Decima octaua* excommunicatio nulli reservata habetur in eodem Concilio Tridentino, sessione 25. de Regul. cap. 18. [vbi excommunicantur omnes, & singulæ personæ, cuiuscunque qualitatis, vel conditionis fuerint, & si Clerici]

Clerici, quàm laici, seculares, vel Regulares, atque etiam qualibet dignitate fangentes, si quomodoque coe-
gunt aliquam virginem, vel viduam, aut aliam quamcun-
que mulierem inuitam, præterquam in casibus in iure ex-
pressis, ad ingrediendum Monasterium, vel ad suscipien-
dam habitum cuiuscunque Religionis, vel ad emittendam
professionem; quique consilium, auxilium, vel fauorem de-
derint; quique scientes eam non spontè ingredi Monaste-
rium, aut habitum suscipere, aut professionem emittere;
quique quopis modo eidem actui vel præsentiam, vel cõ-
sensum, vel auctoritatem interposuerint. Sicut e contrario
excommunicantur, qui Sanctam Virginum, vel aliarum
mulierum voluntatem vel accipiendi, vel voti emittendi
quoquo modo sine iusta causa impediunt.]

31. Præter hos casus enumeratos, qui vel summo Pontifici,
vel nulli referuati sunt, duo alij casus sunt, qui aliquando
Papæ, aliquando Episcopo, aliquando autem nulli refer-
uati sunt, quos tanquam a comuni regula excommuni-
cationum reliquari deuiantes, in fine apposimus; Quo-
rum vnus in cap. Nuper, de sent. excom. habetur, ubi sci-
ent communicans in crimine criminoso cum nominatim ex-
communicato, ei consilium impendendo, auxilium, vel fauo-
rem, excommunicatus est; & absolui debet ab eo, a quo absol-
uendus est ille, cum quo in crimine participauit. Intelligitur
autem hæc excommunicationi subiecto, postquam alter
iam incurrit propter crimen illud excommunicationem,
impedendo ei ad illud consilium, auxilium, vel fauorem,
de quate plura diximus lib. 2. cap. 14. A qua absolui de-
bet is, qui ab altera absoluit, vnde, cui referuata est excom-

municatio prior, & hæc etiam referuata est, & si illa nulli
referuata sit, nec ista alicui referuatur, vt ex d. cap. Nuper,
gloss. & Pan. & alijs DD. ibi colligitur, Rich. 4. dist. 18. art.
11. q. 5. Palud. 4. dist. 18. q. 3. art. 4. casu 1. & Summa Asten-
si, par. 2. lib. 7. tit. 2. casu 1. Angel. verbo, excomm. 7. ca-
su 47. Anton. par. 3. tit. 25. cap. 35. Syluest. verbo, excom. 8.
num. 10. §. sciendum, versic. Primo. Caiet. verbo, excommu-
nicatio, cap. 58. & Nauarr. in Manual. capit. 27. num. 112.
§. Quarta.

32. Alter casus habetur in cap. Eos qui, de sent. excommu-
li. 6. ubi dicitur [Quod illi, qui a sententia Canonis, vel ho-
minis propter mortis periculum, vel aliud impedimētum
absoluti fuerunt ab eo, qui regulariter absolui non pote-
rat, si liberati, aut cessante impedimento, quàm cito com-
modè poterunt contempserint se præsentare illi, a quo re-
gulariter absolui erant, & satisfacere prout eis iniun-
getur ab eodem, sententiam excommunicationis ipso fa-
cto incurunt, & ab eo solo absolui poterunt, a quo absol-
uendi erant a prima excommunicatione.] vnde, vt constat
absolutio hæc Papalis, vel Episcopalis erit, si prima talis
erat, vel etiam nulli referuata erit, si prima illa nemini fue-
rit referuata. De qua re plura legi possunt apud gloss. &
DD. ibi, & Palud. in 4. dist. 18. q. 3. art. 4. casu 16. & casu 17.
Angel. verbo excomm. 7. casu 46. Ant. par. 3. tit. 25. cap. 47.
Syluest. verbo excom. 8. num. 2. §. sciendum est secundo,
Tabienam verbo excom. 5. casu 40. Caiet. verb. excommu-
nicatio, c. 69. Nau. in Man. cap. 27. num. 113. §. Quinta. &
Sebast. Medices, in Summa peccatorum Capitalium, qu.
78. num. 3. Et de excommunicationibus in particulari a iu-
re latis, hæc dicta sufficiant,

Finis Tertii Libri.

DE SUSPENSIONIS CENSURA

Liber Quartus.

P R A E L U D I U M.

Autores, qui de Suspensione tractant.

DE CENSURA hac Suspensionis tractant Theologi in 4. dist. 18. quamvis non ita latè, ac de excommunicatione, ubi Palud. quæst. 7. per totam quæstionem. & S. Thomas obiter de ea agit in 1. 2. quæst. 100. ar. 6. ad primum, & secundum, & par. 3. quæst. 64. artic. 6. ad secundum. & quæst. 82. artic. 9. in Corp. & in addit. ad 3. partem, quæst. 22. artic. 3. & artic. 5. ad secundum. Mart. Ledesmius, 2. 4. quæst. 26. art. 2. Sotus in 4. dist. 22. quæst. 3. art. 1. Barthol. Medina, lib. 1. in fin. confessor. cap. 1. §. 8. Gregorius de Valentia tomo 4. Disputa. 7. quæstio. 18. Puncto 1. Henricus Henriquez lib. 13. a cap. 3. usque ad 40. Canonista sparsim in iure Canonico, præcipue autem in cap. Apostolica, de exception. ubi Panormitanus, Decius, Felinus, & alij. Summa Confessorum lib. 1. tit. 1. q. 21. & q. 47. & lib. 3. tit. 29. q. 5. & q. 6. & tit. 33. q. 61. & q. 81. Astensis in Summa tit. 16 lib. 7. Antoninus par. 3. tit. 28. Nicolaus Ploue, in tractatu Sacerdotali, titulo de Suspensione. Ioan. Bernardus Diaz in Practica crimin. Canon. c. 28. & 122. Nauar. in Manuali c. 27. a numero 151. usque ad 164. Covarruvias in Clementi. si furiosus, par. 1. de homicidio. Simon Maiolus, lib. 3. cap. 19. Martinus Alphonsus Vivaldus in suo Candelabro aureo, par. 1. tit. de Suspensione. Bartholomeus Vgolinus de Censuris Ecclesiasticis, Tabula 4. Corona Confessorum, par. 3. c. 10. tit. de Suspensione. Cosinus Pbiliarcus, de officio Sacerdotis, par. 1. lib. 4. cap. 1. & 2. Thomas Zerula Episcopus Minorensis, in Trixi Episcopali, in verbo, Suspendio, Iacobus de Grassis, in lib. 4. Decisionum aurearum, ca. 25. Sebastianus Medicus, in Summa peccatorum Capitalium, tit. 9. q. 15. & seq. Cardinalis Poletus, lib. 1. in Institut. Sacerd. c. 12. & alij recentiores.

Suspensio Quid, & Quotuplex sit.

Cap. I.

S Y M M A R I U M.

- 1 Suspendio nomen, unde deductus sit.
- 2 Actum pendente tenere, quidnam propriè sit.
- 3 Suspendio ab officio, vel beneficio, nec ab illis omnino est suspensio, nec ea omnino habet.
- 4 Suspendio vox quot modis accipi solet.
- 5 Reges aliquando a sua potestate, & Magistratus a suis officiis laicis suspenduntur.
- 6 Suspendio prohibitionem exercitij spiritualis ex quacunque causa significat.
- 7 Clericus quo sensu sine culpa propria, sed non sine causa suspensus dicitur.
- 8 Suspendio triplex est; una quoad se tantum; Alia quoad alios tantum; Tertia, quoad se, & alios simul.
- 9 Suspendio quoad se tantum is dicitur, qui est in peccato mortali.
- 10 Suspendio quoad alios tantum quisnam censeatur.
- 11 Suspendio quoad se, & alios is dicitur, qui prohibetur celebrare, & alij eius celebrationi interesse vetantur.
- 12 Suspendio nomen propriè, & ut censura est, acceptum quid significet.
- 13 Suspendio definitio quanam sit.
- 14 Suspendio quare [censura] esse dicatur.
- 15 Suspendio quare [censura Ecclesiastica] appelletur.
- 16 Clerici soli suspensionis capaces sunt.
- 17 Suspendio censura, aut ordinis, aut iurisdictionis Ecclesiastica, aut beneficij exercitium prohibet.
- 18 Christianus quilibet excommunicari, solus autem Clericus suspendi potest.
- 19 Suspendio censura non nisi ob culpam incurritur.

- 20 Suspendio a iure lata non nisi ob culpam mortalem incurritur, ab homine vero lata etiam ob venialem incurrit potest.
- 21 Dubitans de culpa, aut de causa, ob quam fertur suspensio, si ante tali dubio, a prohibitis abstinere tenetur.
- 22 Interdictum generale propter culpam alienam imponi potest, suspensio autem non nisi ob propriam incurritur.
- 23 Suspendio non nisi ab habente potestatem publicam fieri potest.
- 24 Suspendio materia subiecta quanam, & quotuplex sit.
- 25 Suspendio aliquando ad tempus, aliquando in perpetuum fertur.
- 26 Suspendio in perpetuum lata non est depositio.
- 27 Suspendio aliquando a toto, aliquando a parte exercitij ordinis, aut beneficij excludit.
- 28 Suspendio alia ab homine, alia a iure fertur.
- 29 Suspendio aliquando ob culpam, aliquando propter contumaciam fertur.
- 30 Suspendio ex parte materia quotuplex sit.
- 31 Suspendio alia est absoluta, alia conditionata, & quidnam utraque sit.
- 32 Suspendio ex parte durationis, quotuplex sit.
- 33 Suspendio aliquando sine absolutione per solū lapsū tēporis cessat.
- 34 Suspendio an rectè in maiorem, & minorem ab auctoritate diuidatur.

VT materia hæc, quæ satis obscura, & difficilis est, clarior faciliore; reddatur, ante oia sciendum est, quod suspensio, si nominis interpretatione spectemus nihil aliud est, quam rem aliquam in suspensio, in pendenti, seu quod idem est, in dubio, & in incerto manere, ducto nomine in verbo Suspendo, quod sursum pendere significat; Hinc si nomen hoc suspensionis ad Ordinem, iurisdictionem, vel Beneficium applicetur, ista pendentia teneri denotat: Non tamen eo sensu, quod per hanc suspensionem teneatur pēdē

qui interfant, non possunt, vt exempli causa, Clerici existe-
tes in Ciuitate interdicta propter delictum laicorum tan-
tum, prohibentur publice celebrare, quia laici eorum ce-
lebrationi interesse non possunt, vnde clam ianuus clausis ce-
lebrare possunt, cap. fin. de sent. excomm. lib. 6. sic Clerici
peregrini, quamuis quoad se suspensi non sint in secreto
enim celebrare possunt, quoad alios tamen censetur, suspen-
si, quia in publico, antequam fidem certam per literas,
aut per testes fecerint de eorum ordinatione, celebrare ne-
queunt c. Tug. de Cler. peregrin.

11 Quid le, & alios simul suspensi sunt illi, qui prohibentur ipsi celebrare, & alij etiam eorum celebrationi interesse prohibentur, quo modo publici concubinarij suspensi sunt cum; & ipsi propter peccatum celebrare non possint, & populus eorum officijs interesse prohibetur. c. Nullus, & c. prater hæc, d. 5. 2. c. vestra, & ibi Pan. nu. 3. & c. fina. de cohab. Cler. & mulier.

12. *Tertio accipitur nomen suspensionis proprie, prout est Censura Ecclesiastica, qua ita homo celebrare prohibetur, & alius actus exercere, vt si cōtra suspensionem celebret, fiat irregularis, & si alia officia exerceat, depositionem, & alias penas mereatur, de quibus infra.*

14 *Dicitur Primo, Censura* qua ratione distinguitur ab irregularitate, depositione, degradatione, quæ non sunt proprie censuræ, vt patet ex cap. Quærenti, de verb. signific. sed priuationes, & inhabilitationes, quæ vel priuant officio, vel inhabilem omnino reddunt ad ordinem obtinendum, vel exercendum quamuis Innoc. in c. fin. de excess. prælat. & alij extenso suspensionis vocabulo eas nonnunquam suspensiones vocant. Differt etiam a peccato mortali, quia hoc est culpa, suspensio autem est Censura, id est, pena, peccatum autem mortale Censura non est, sed vt ait Nauarri in Man. cap. 27. nu. 152. antiquius omni Censura, qualis est Suspendio. Quo nomine etiam differt suspensio ab exilio, carcere, & priuatione beneficij, quæ pæne quidē sunt, censuræ tamen non sunt, cum solum tres Censuræ sint, Excommunicatio, Suspendio, & interdictum, vt in d. c. Quærenti, de verb. signific. habetur.

Bb

DU-2

- num. 2. gl. in c. is qui, in verb. in iure, de sent. excom. lib. 6. & Matol. lib. 3. de irreg. c. 19. nu. 23. versic. Decima quinta, & Sylvest. verbo Suspendio, quest. 5. in princip. & Alphonsus Viualdus in suo Candelibro, tract. de Suspendione, nu. 12. & Iacobus de Grassi lib. 4. Decis. aureat cap. 25. num. 2. & Couar. in Clement. Si furiosus, par. 1. §. 1. vers. Secundo est; nu. 2. de homicid. post Innoc. in c. si celebrat, de Cleric. excom. ministr.
- 16 *Dicitur Tertio, Quia Clericus, ut Clericus est, ut ostendatur subiectum proprium in capax huius censuræ; solus enim Clericus suspenditur, ut patet ex omnibus suspensionibus quæ in iure habentur, omnes enim in solos Clericos feruntur; & ubicunque in iure præcipitur, ut suspensio feratur, in solos Clericos ferri iubetur, ut in cap. Quoniam, & cap. a crapula, de vita & honest. Cler. & in c. Clericus, & in cap. si quis, de cohab. Cler. & mulier, & in c. 1. de Cler. conjug. & clarius, in c. Tuorum, de privileg. & cap. Dura, de crim. falsi, & in Extrau. unica, §. Alioquin, ex tunc, de Censib. vbi, qui contra ea faceret, si laici sint, ut excommunicentur, aut interdicto subijciantur, iubetur; Clerici autem ab officio, & beneficio suspenduntur. Deinde hoc ipsum omnes auctores communiter tradunt, ut glossa in c. Quicumque, in verbo *Ministros*, & ibi Gemin. de sent. excom. lib. 6. Innoc. in c. finali, num. 2. de excessib. prælat. Hostiensis, quem refert, ac sequitur Panorm. in cap. Dura, num. 9. de crim. falsi. Mandos. in Praxi commiss. commiss. 2. in verbo Ecclesiasticis Caiet. in Sum. in verbo suspensio, ait, Quoniam suspensiones ad Clericos pertineant, ipsi de se loquantur. Sylvest. & Summistæ, in verbo, Suspendio, Nau. in Manual. c. 27. num. 156. Felicianus in Enchiridio de censur. c. 1. de suspensione, & cap. 9. in fine, Burgas. tract. de irreg. & dispens. par. 6. de sent. interdicti num. 3. vbi ait, se nunquam legisse, quod laicus suspensus fuerit. Summa Corona in 2. par. de suspensione cap. 10. nu. 5. Tolet. lib. 1. Instructio Sacerdotum, cap. 13. Henriquez lib. 13. de excom. & suspens. c. 3. §. 2. Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 4. cap. 11. qui omnes expresse docent, Suspensionem ad Clericos proprie pertinere. Id quod etiam hac ratione confirmari potest; Suspendio enim ut est censura prohibet exercitium alicuius horum trium, scilicet, aut Ordinis, aut Iurisdictionis Ecclesiasticæ, aut Beneficij, quorum vnumquodque necessario supponit ordinem Clericalem, scilicet, primam tonsuram, eius enim susceptione in Clericorum numerum ascribuntur, ut habetur in cap. cum contingat, & glossa ibi, in verbo, ordo confertur, & ibi Panorm. num. 1. de etat. & qual. ordin. & facit cap. fina. & ibi glossa in verbo, Homini, & verbo tonsuram, de temp. ordin. lib. 6. & glossa in ca. 1. in verbo, Psalmista, dist. 21. adeo, ut quamvis alicuius Religionis approbatæ professus sit, si primam tonsuram non habeat, proprie Clericus non est, nec suspendi proprie potest; Non enim qui primam tonsuram nondum acceperunt, officij, aut beneficij Ecclesiastici capaces sunt, cum & officia Ecclesiastica ab ordine saltem Clericali dependant, arg. c. clericos, dist. 21. & cap. 1. dist. 25. & qui merè laici sunt, beneficia Ecclesiastica habere nequeunt, ut docet Panorm. in cap. cum adeo, num. 3. de Rescript. Cum igitur qui tonsuratus non est, omni ordine careat, & officij, & beneficij Ecclesiastici incapax sit, suspendi proprie non potest, ut pote qui Clericus non est, unde non recte Caiet. in Sum. in verbo, suspensio, suspensionem definiens, voce *Homini*, pro voce *Clerici* usus est.*
- 17 *Dicitur Quarto Quatenus Clericus est, in quo differt tum ab Excommunicatione, tum ab interdicto; quia per excommunicationem non separat quis a communione fidelium, quatenus Clericus est, sed quatenus Christianus est, unde, non solum Clericus, sed etiam quilibet Christianus excommunicari potest; cum tamen solum Clericus suspendi possit: eodemque modo cum quis a Divinis Ecclesiæ ex interdicto separetur interdicto quilibet fidelis subijciatur, cum Christiani omnes diuinorum sint capaces, suspendi verò solum potest Clericus. Deinde prohibitio facta Clerico de alio exercitio, quam quia Clericus est, proprie suspensio non est, unde suspensio facta Clerico aduocandi etiam in foro Ecclesiastico, non est Censura, de qua nunc agimus, quia talis aduocatio non est proprie officium Ecclesiasticum, ut notat Summa Corona vbi supra.*
- 19 *Dicitur Quinto, Propter suam culpam; Cum enim omnis censura sit poena, & poena non habeat locum, vbi non præcessit culpa, non potest aliquis vlla censura suspensionis affici nisi præcesserit culpa, ex Nauar. in Manual. cap. 27. nu. 151. & num. 133. vers. Sexto, & numer. 159. & tom. 1. consil. consil. 40. nu. 6. de temp. ordin. Caiet. in Sum. verbo, suspensio, Soto 4. d. 22. q. 3. artic. 1. & Summa Confessorum vbi supra, num. 11. Medina lib. 1. Instruct. Confess. cap. 11. §. 3.*
- 20 Henriquez lib. 13. de excom. & suspens. c. 34. §. 1. fauet Vgolin. Tab. 4. cap. 12. & satis est culpa venialis ad eam incurram, quando imponitur ab homine, ex Nauar. Caiet. Med. Henriquez & Sebast. Medice, quest. 15. & Tolet. lib. 1. Instruct. Sacer. cap. 3. vbi supra, sicut etiam hæc satis est pro excommunicatione minori; suspensio tamè a iure ob nisi ob peccatum mortale incurritur, ideoque, ut ait Henriquez loco citato, qui per ignorantiam (scilicet probabilis) iuris, aut facti, culpa mortali excusatur, hic iuris suspensio non incurrit. Qui vero de culpa propria, aut de causa, ob quam Iudex suspendit, dubitat, abstinere a prohibitis debet tanquam suspensus (nisi dubium rationabiliter deponat) quia talis etiam suspensio in vitroque foro ligat. Dixi ob culpam suam; quamvis enim interdictum generale etiam propter culpam alienam imponi possit, vbi dum populus pro culpa Domini habentis Iurisdictionem temporalem interdicto subiectus sit, suspensio tamen propriè sumpta, siue ab homine, siue a iure lata sit, absque propria culpa non incurritur, ut præfati auctores tradunt, & si censura propter errorem feratur, vbi nulla est culpa, inanis, & nulla erit.
- 23 *Dicitur Sexto, Ab habente potestatem; Quia punitio proximi auctoritate priuata fieri non potest, sed necessario faciendâ est auctoritate publica superioris; ideoque ille solus potest punire, ut in alijs penis, sic in censuris, qui super re ipsam legitimam potestatem habet.*
- 24 *Dicitur Septimo ab exercitio Ordinis, Iurisdictionis, vel beneficij; ut cognoscatur tota materia subiecta suspensionis, quæ est censura; suspensus enim ab Ordine, actum Ordinis exercere prohibetur, & suspensus a Beneficio impeditur, quo minus Beneficij fructus percipiat, & Iurisdictione suspensus, quæ ad Iurisdictionem spectant, exerceat nequit.*
- 25 *Dicitur Octavo In perpetuum, vel ad tempus ad ostendendos varios suspendendi modos, & variam efficaciam suspensionis, alia enim suspensio fertur ad tempus determinatum, vel indeterminatum; alia vero simpliciter, & absque vlla temporis determinatione, alia tertio in perpetuum sine vlla spe dispensationis; etenim, & suspensio in perpetuum ferri potest, ex Innoc. in cap. Ad hæc, nu. 4. de appell. Nau. in Manual. cap. 27. num. 162. Henriquez lib. 13. de excom. & suspens. cap. 3. §. 3. Vgolin. de cens. Eccles. Tab. 4. cap. 4. §. 2. num. 13. vbi notandum est, quod licet suspensio ratio in perpetuum fieri soleat, & sic in perpetuum lata, siue ab Officio, siue a Beneficio, multum participet et natura priuationis, seu depositionis ut notant Panorm. in c. 26. At si Clerici, numero septimo, de iudic. Ledesin. 24. questione vigesima sexta, articulo 2. tract. de suspens. in principio; & Toletus lib. 1. Instruct. Sacerd. c. 12. vera tamen priuatio seu depositio non est, sed retinet aliquid suspensionis;*
- Primo enim retinet nomen, & dicitur suspensio; Secundo, retinet etiam naturam suspensionis ratione intrinsecâ, ita, ut quamvis aliquis in perpetuum suspenderetur a beneficio, nec titulum, nec possessionem beneficij perderet, sed solum fructus, priuatus autem utrumque amittit, ex Panormitan. in cap. cum bonæ numero sexto, de etat. & qual. ordin. & consequenter sic suspensus, partem aliquam fructuum, pro necessaria sustentatione sua, bona conscientia retinere potest glossa in cap. cum Vintoniensis, in verbo aduocant, & ibi Panorm. num. 10. de elect. & glossa in Clement. vt ij, qui, in verbo, pars dimidia, de etat. & qual. Panorm. in cap. Apostolica, numero 7. de except. Similia Ma-*

Maiol. lib. 3. cap. 19. num. 10. de irreg.

Tertio, Suspensio vi sua reuocabilis est, priuatio autem iure ordinario reuocabilis non est, vt Doctores communiter affirmant.

Quarto, Suspensio veram censuram rationem retinet, priuatio autem vera censura non est, vnde si suspensus ab ordine in perpetuum celebraret efficeretur irregularis, & in potenda dispensatione irregularitatem etiam exprimere oportet, arg. cap. 1. de sent. & re iudic. lib. 6. & cum me dicinalis, de sent. exc. lib. 6. Specul. in tit. de dispens. auxita, vers. vt autem in hac materia. Simon Maiol. lib. 3. de irreg. c. 19. nu. 2. vers. Quarta extensio.

27 Dicitur Nono Quoad totum vel pro parte quia aliquando quis suspenditur a toto ordine, siue ab omnibus ordinibus, aut ab omnibus beneficiis, vel a toto exercitio aliquando ab aliquo vno certo beneficio, aliquando ab vno certo ordine, aliquando ab omni officio, aliquando a certa parte beneficii, vnde tanta vim habet suspensio, quantum sonant verba, & aliquando etiam maiorem, vt ex ijs, quae dicemus inferius manifestum erit.

28 Quoad diuisionem vero suspensionis, varias afferunt Doctores, nos hic visitatores solum afferemus.

Prima enim diuiditur ex parte causae efficientis, quod alia sit a iure, alia ab homine. Summa Astenfis par. 2. lib. 7. tit. 16. art. 1. q. 1. & art. 7. Angelica, verbo, suspensio, 1. in princip. Syluest. in verbo, suspensio, in princip. & q. 5. Tolet. lib. 1. instruct. Sacerd. c. 1. 2. Tabiena, verbo, suspensio, nu. 7. vers. Sexto. & num. 8. vers. Septimo. Martin. Ledefm. 2. q. 16. art. 2. tract. de suspens. Nauar. in Man. c. 27. num. 154. Henriquez li. 13. de excom. & suspens. c. 3. l. 3. Vgolin. Tab. 4. c. 1. & c. 3.

29 Secundo ex parte causae, propter quam fertur, & est duplex, vna propter culpam, id est peccatum, altera propter contumaciam, ex Summa Astenfi, vbi supra, par. 2. tit. 16. art. 2. Syluestro in verbo, suspensio, q. 4. Tolet. lib. 1. c. 13. & Vgol. Tab. 3. c. 12.

30 Tercio ex parte materiae, & est triplex vna est suspensio ab Ordine; Alia a Iurisdictione; Tertia a Beneficio: suspensio autem ab Officio duas priores continet.

31 Quarto ex parte modi suspendendi, & est duplex, vna est suspensio absoluta; altera conditionata. Absoluta secum trahit statim executionem, conditionata vero executione non trahit, nisi postquam accedat conditio, ex Syluestro vbi supra, q. 4.

32 Quinto ex parte durationis, & est triplex, vna est simpliciter sine vlla temporis mentione; Alia cum determinatione temporis, vsque ad annum, mensem, &c. aut quousque hoc vel illum fecerit. Tertia, cum exclusione temporis in perpetuum, & de hac superius diximus, quod cum depositione participet.

33 Sexto ex parte cessationis eius, & est duplex; vna est quae cessat sine absolutione per solum lapsum temporis; Altera per exercitium, vel omissionem alicuius actus. Quae omnes diuisiones ex his quae inferius dicemus manifeste erunt.

34 Reliquae diuisiones aut falsae, aut impropriae sunt, illa enim quae fit in suspensionem maiorem, & minorem omnino falsa est, cum in iure non reperiatur talis suspensio minor. Deinde suspensio est species distincta ab excommunicatione minori. Praeterea, excommunicatio minor prohibet passiuam receptionem Sacramentorum, cap. si celebrat, de Cler. excom. minor. suspensio autem proprie prohibet, ne Sacramenta ministret, aut sacra ex officio faciat, arg. cap. 1. §. fin. de sent. & re iudic. lib. 6. & cap. 1. §. fin. de sentent. excommunicat. lib. 6. & sic actiue tantum: vnde suspensus Sacramenta recipere potest: Item excommunicatio minor communis est omnibus fidelibus, suspensio Clericis tantum competit, vnde diuisio haec, quam sequuntur & afferunt Panorm. in cap. cum dilectus, num. 20. de Consuetud. & in cap. si celebrat, num. 4. de Cler. excommunicat. ministr. Alphonsus Vivaldus, in suo Candellabro aureo tit. de Suspens. numero 6. & numero 9. & Gregorius de Valentia, Tom. 4. Disput. 7. quaestio. 18. Puncto 1. & Syluest. verbo, suspensio, numero 1. falsa est, & merito 2. Nauar. in Manual. cap. 27. num. 152. Henriquez lib. 13. de excom. & susp. cap. 3. l. 3. & Vgolin. Tab. 4. capit.

quinto, refutatur. Illa etiam, qua suspensio diuiditur in eam, quae est quoad se tantum, vel quoad alios tantum, vel quoad se, & alios simul, quam affert Panorm. in cap. si celebrat, de excom. ministr. improprie suspensio, extensio suspensionis vocabulo, vt praefati auctores vbi supra tradunt.

De Ministro Suspensionis, & forma ferendi illam. Cap. II.

S Y M M A R I V M.

- 1 Excommunicare qui potest, etiam suspendere valet.
- 2 Ius commune in quemcunque clericum totius orbis suspensionem ferre potest.
- 3 Legatus Sedis Apostolicae personas in loco suae legationis existentes tantum suspendere valet.
- 4 Episcopus subditos suos extra territorium suum existentes suspendere nequit.
- 5 Episcopus alienum in sua dioecesi delinquentem, & manentem suspendere potest.
- 6 Prelatus quilibet iurisdictionem Ecclesiasticam fori exterioris habens subditos sibi suspendere valet.
- 7 Suspensionis sententiam qui ferat, clericus saltem tonsuratus esse debet.
- 8 Confessarius poenitentem proprie suspendere nequit.
- 9 Abbatis an clericos ecclesiarum sibi subditarum a beneficio suspendere possit.
- 10 Feminis suspendendi facultatem Papa concedere potest.
- 11 Suspensio in non sibi subditum lata nulla est, & irrita.
- 12 Religiosi ab ordinarijs locorum an, & quando suspendi possint.
- 13 Suspensio ferenda nulla certa verborum forma praescripta est.
- 14 Suspensio non nisi praemissa monitione ferri debet.
- 15 Suspensio in scriptis, & expressa causa ferenda est.
- 16 Monitio in sententijs generalibus a iure, vel ab homine, pro facto futuro latis, non est necessaria.
- 17 Iudices Ecclesiastici sine solennitatibus debitis suspensionis sententiam ferentes quas poenas incurrant.
- 18 Episcopus aliquem ab actu, qui illi solo iure ipsius suspendentis competit, sine debitis solennitatibus suspendit, poenas iuris non incurrat.
- 19 Episcopus parochum ab audiendis confessionibus sine scriptis suspendens, peccat, & poenas iuris incurrat.
- 20 Prelati regulares religiosos sibi subditos ab audiendis confessionibus sine scriptis suspendentes communiter non peccant, & quae sit ratio huius.
- 21 Religiosi potestatem audiendi confessiones a Papa, non nisi cum subordinatione ad superiorem religionis, accipere censentur.

1 Quae de ministro excommunicationis in primo libro dicta sunt, etiam suspensioni conueniunt; siquidem qui excommunicare potest hic etiam suspendere valet ex Summa Astenfi, par. 2. lib. 7. tit. 16. articulo septimo, in fine. Syluest. verbo Suspensionis. 1. numero 2. Tabiena, verbo suspensio, 1. numero 8. vers. Septimo. Nauar. in Manu. cap. vigesimo septimo, numero 159. Cosmo Philiarcho, de officio Sacerd. par. 1. lib. 4. capit. 1. Sebastiano Medice par. 2. Summa, tit. 9. quaestio. 17. Tolet. lib. 1. de instruct. Sacerd. capit. 13. Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 4. cap. 1. Henriquez l. 13. de excommunic. & suspens. cap. 3. §. 1. vnde breuiter Ius commune in quemcunque clericum totius orbis sententiam suspensionis ferre potest. Deinde auctor iuris scilicet Summus Pontifex, vel Concilium Generale id ipsum facere possit; Alij vero prelati generalem sententiam

tiam suspensionis in omnes ferre non possunt; sed solum
 3 in personas sibi legitime subiectas, unde Legatus Sedis
 Apostolicæ hanc sententiam in personas tantum in loco
 suæ legationis existentes ferre valet; Episcopi etiam in quæ
 cunque Clericum suæ Diocesis idipsum possunt; qui si-
 cut iurisdictionem limitatam habent quantum ad perso-
 nas, ita quantum ad territorium propriæ Diocesis, adeo,
 4 ut extra territorium positos etiam suos subditos suspen-
 dere nequeant, sicut nec excommunicare; unde, si generalis
 sententiam suspensionis contra omnes subditos in aliqua
 particulari re delinquentes proferat, non comprehenduntur
 subditi qui extra territorium deliquerunt, & manent.
 Quia licet subditi ratione personæ, & pro foro conscientie
 Episcopo proprio subiacent, pro foro tamen Exteriori Epi-
 scopo loci subijciuntur; Immo vero, nec comprehenditur
 subditus qui intra Diocesim manet, si in loco excepto delin-
 5 quat. Contra vero, cum ratione delicti Clericus illius
 Diocesis esse censetur in qua moratur, alienus in sua Die-
 cesi delinquentem, & manentem suspendere potest Episco-
 pus, non tamen si ab ea recessit nisi fuerit citatio præueni-
 6 tus. Et denique unusquisque prælatus habens iurisdictionem
 Ecclesiasticam in foro exteriori habet etiam potestatem
 ferendi sententiam suspensionis in personas sibi legiti-
 me subiectas, ut Generales ordinum, Provinciales, Ab-
 bates, & alij similes, quibus secundum suas Regulas com-
 petit iurdictio exterior, in suos subditos has sententias su-
 pensionis ferre possunt. Quæ omnia latius in materia ex-
 communicationis exposita sunt.

7 *Præ autem quis sententiam suspensionis in aliquem ferre possit, non solum iurisdictionem in foro exteriori habere debet, (qua ratione confessarius, ut diximus, proprie penitentem suspendere nequit, quamvis si homo acceptaverit, in penitentiam suspensionem, teneatur servare sub peccato non tamen transgrediendo irregularis erit;) sed etiam Clericus saltem tonsuratus esse debet; unde, licet Sylvest. in verb. Abbatissa, & verbo, suspensio. num. 2. ex Innoc. & Henriquez lib. 13. de excomm. & suspens. c. 35. §. 1. dicere videntur Abbatissam suspendere posse a beneficio Clericos Ecclesiarum sibi subditarum, si hoc sibi ex consuetudine sit concessum, arg. cap. Dilecta, de maiorit. & obed. C. omnis tamen Doctorum, & recepta sententia est, quam sequuntur gloss. in d. dilecta, in verbo, iurisdictionem, & Innoc. & Panorm. ibidem. Palud. 4. dist. 18. q. 2. art. 3. Conclus. 4. Alphonsus Viualdus in suo Candelabro, aureo, tractat. de suspensione, nu. 151. qui alios refert, & alij omnes hanc suspensionem proprie non esse, nec veram censuram, quia Abbatissa tum ex defectu ordinis tum ex defectu sexus, non est capax iurisdictionis Ecclesiasticæ, immo vero Innoc. in d. cap. dilecta, in fine, & Panorm. & Felin. ibi. nu. 4. dicunt, nec consuetudine, ut id possit fieri posse; quamvis consuetudine aliquæ Abbatissæ præscripserunt potestatem exercendi aliquos actus, qui in Clerico essent actus iurisdictionis, qui tamen in Abbatissa ipsa non sunt actus iurisdictionis, sed solum apparentiam quandam iurisdictionis habent. Neque contrarium ex d. dilecta, colligitur, illa enim suspensio potius simplex quædam prohibitio fuit, quam vera suspensio. Quia de causa Pontifex non iubet ei, ad quam rescribit, ut curet suspensionem servandam, sed solum ut Abbatissæ mandatis obtemperaret, nulla prorsus mentione suspensionis facta, cuius tamen mentionem fecisset, si suspensio valuisset, ut Innoc. ibidem animadver- tit, unde nec contravenientes eo loco dicuntur incurrisse irregularitatem, quam tamen incurrisissent, si suspensio illa ab Abbatissa facta vera suspensio, & censura Ecclesiastica*

10 fuisset. Potest tamen Papa etiam feminis facultatem suspendendi concedere, ut Palud. 4. d. 18. quest. 2. art. 3. Conclus. 5. §. Anton. 3. par. tract. de suspens. cap. de causa efficien- te. At nulla verbo excomm. num. 24. Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 1. cap. 2. §. 7. num. 5. Henriquez lib. 13. excomm. & suspens. cap. 35. §. 1. cum hoc solum sit de iure humano illis prohibitum, cui Papa præest, argu. c. proposuit, de concess. præbend.

11 *Deinde vero suspensio lata ab eo, qui iurisdictionem fori exterioris habet in personam non sibi subditam, nulla est irrita est, ut latius tradit Palud. 4. d. 18. q. 2. in 2. par. artic. 2.*

quo modo per Alexand. Papam in quodam privilegio, non incipit; *Nimis iniqua*, declaratum est, suspensiones latas per quoslibet Prelatos, contra Fratres Prædicatores, & contra Indulta privilegiorum ordinis, esse ipso facto irritas, & inanes; ex §. Anton. 3. par. tit. 27. cap. 4. & Tabiena, verbo, suspensio numero 14. vers. Decimo tertio. Evidens iudicium est de alijs ordinibus Religiosis, qui fere omnes exempti sunt a iurisdictione Ordinariarum, excepti casibus in quibus Religiosi etiam exempti Ordinariis subijciuntur, cuiusmodi aliqui in iure novo Concilij Trident. habentur. Alia quæ ad hanc rem pertinent ex dictis de excommunicatione manifesta sunt.

13 *Quoad formam autem, quamvis sententia suspensiva sicut & aliarum censurarum non habeat ullam determinatam formam, qua ferri debet, sed vim habet sub qua quæ forma proferatur, dummodo per verba sententiam latam experimentia feratur, ex Nau. in Man. cap. 17. num. 161. vers. Sexto; Henriquez lib. 13. de excomm. & suspens. c. 34. §. 3. Vgolin. Tab. 4. c. 14. Toletus lib. 1. Instruct. Sacerd. c. 13. & alij, in iure tamen solemnitates quædam in hac sententia proferenda requiruntur.*

14 *Prima est, ut præcedat monitio. In qua re, licet Panorm. in c. reprehensibilis, num. 3. & 4. de appell. & Tabiena, verbo, suspensio numero 8. vers. Septimo, & alij simpliciter dicant, ad ferendam sententiam suspensionis necessariam esse monitionem, multo tamen melius Innocentius. Ad hæc quoniam de appell. & in c. 1. de excess. prælat. & in c. 1. de sent. excomm. lib. 6. Summa Atonensis, par. 2. lib. 7. tit. 16. artic. 8. Nauar. in Man. c. 27. nu. 159. & 164. Vgolin. Tab. 1. c. 8. num. 2. Sylvest. verbo, suspensio, quædam. 4. & Sebastianus Medices, par. 2. Summa. tit. 9. q. 18. & communior opinio Canonistarum hoc limitat, ad eam solum suspensionem quæ fertur propter contumaciam, ita ut non habeat locum in ea quæ fertur propter crimen, seu delictum, arg. c. 2. de Constitut. lib. 6. & c. Quamquam, de censib. eod. lib. eo quod monitio respicit futurum, crimen autem sit quod præteritum est.*

15 *Secunda est, ut feratur in scriptis, & exprimatur causa propter quam fertur, & ut iudex requisitus exemplum sententiae in fra mensem tradat, ut habetur c. cum medicinalis, de sent. excomm. lib. 6. Summa Atonensis, Sylvest. & Nauar. vbi supra, num. 159. Henriquez lib. 3. de excomm. & suspens. c. 34. §. 3.*

16 *Circa has autem solemnitates tria præcipue observanda sunt:*

Primum est, Quod in suspensionibus, quæ feruntur in generali pro facto futuro, siue ferantur a iure siue ab homine non requiritur ulla monitio præter publicationem, qua fertur ipsa censura, ipsa enim habet locum monitionis; ut Exempli causa, si Episcopus dicat, Si Clericus tale quid fuerit, suspensus sit &c. illa est sufficiens monitio. Ratio est: Quia dum hæc sententia generalis sit, nullum respicit particularem, quem monere possit, ex Vgolin. de cens. Eccles. Tab. c. 18. in princip. nu. 2. & §. 1. post Palud. 4. dist. 18. q. 7. art. 3. Conclus. 10.

17 *Alterum est, circa secundam solemnitatem, ut scilicet iudices Ecclesiastici quæ prætermissa sententias excommunicationis aut suspensionis ferunt, has penas incurrant.*

Primo quidem, quod sint per mensem suspensi ab ingressu Ecclesiæ, & divinis officijs.

Secundo, tenentur ipsis suspensis, de expensis & interesse.

Tertio, puniendi sunt alijs penis condignis, & gravioribus ad terrorem aliorum, ut habetur in cap. cum medicinalis, de sent. excomm. lib. 6.

18 *Tertium est, ex Palud. vbi supra, Conclus. 10. quod notatu dignum, & utilissimum est, has penas non habere locum nisi quando Iudex Ecclesiasticus aliquem suspendit ab illo actu quod suo iure competit ipsi suspensio; si vero suspenderet ab actu qui illi competit iure ipsius suspendentis, scilicet ex commissione ipsius suspendentis, tunc nec incideret iudex iste in penas, neque peccaret. Ut exempli gratia, simplex Sacerdos non habens curam animarum, non potest confessiones iure suo audire; unde si Episcopus*

scopus commisit simplici Sacerdoti facultatem audiendi confessiones, & postea illum ab audiendis confessionibus etiam sine scriptis suspēdat, nec peccat Episcopus, nec in prædictas penas incurrit. Cuius rei hæc ratio est: quia suspensio hæc non est proprie suspensio, quæ est censura, sed inhibitiō, & reuocatio concessiōis iam factæ. Quare sicut Episcopus a principio simplici verbo facultatem audiendi confessiones committere potuit, ita etiam ex postfacto simplici verbo potest illam reuocare potest; & sicut simplici verbo potest illam in totum reuocare, ita etiam & in parte, & ad tempus vitando nomine suspensionis. Sin autem Episcopus parochum ab audiendis confessionibus suspenderet sine scriptis, grauius peccaret, & penas d.c.c. medicinalis, incurreret; quia est vera, & proprie dicta suspensio, & ei competit ex officio.

20 Et quod diximus de Episcopis, pari ratione dici potest de Abbatibus, & Prioribus Religionum; communiter enim non peccant Prælati Religiosorum suspendendo Religiosos sibi subditos ab audiendis confessionibus sine scriptis. Et quidem si illos suspendant ab audiendis confessionibus Religiosorum ipsorum, res est certa, quia confessiones eorum audire, non incumbit illi confessario, nisi ex commissione superiorum, ideoque totam potestatem, si velit, reuocare poterit nudo verbo, sicut dedit, & multo magis partem; Sin verò suspendat illum ab audiendis confessionibus quorumcunque, etiam laicorum, est maxima difficultas, eo quod potestas audiendi confessiones laicorum ipsius ex delegatione suorum superiorum non incumbit, sed ex Summi Pontificis delegatione. Quia in re licet Paludanus ubi supra, art. 3. Concluf. 10. parum dubitet, nec ita tuto affirmet, dicit tamen etiam tunc superiorem penas illas non incurtere; quia etsi Religiosus potestatem audiendi confessiones accipiat a summo Pontifice, illam tamen absolute, & simpliciter a Papa non accipit, sed cum subordinatione ad superiorem Religionis: immo post Conciliū Tridentinum, vt habetur Sessioe 23. de reform. ca. 15. etiam cum subordinatione ad Episcopos, ita vt nullus Religiosus confessiones secularium audire possit, nisi ab Episcopo per examen approbatus fuerit; nullus autē ab Episcopo approbari potest, nisi prius de vita, & moribus a superioris suo approbetur. Cum igitur facultas hæc non nihil pendeat a commissione superioris, probabilissimum est quod a Paludanus, superiores confessarios huiusmodi solo verbo suspendere possit.

De variis modis, quibus ferri solet suspensio. Cap. III.

S P M M A R I U M.

- 1 Suspendendi varij sunt modi, & quinam illi sint.
- 2 Suspensus ab ordine inferiori, etiam ab exercitio ordinum superiorum suspenditur.
- 3 Episcopus a collatione ordinis Diaconatus suspensus presbiteratum conferre nequit.
- 4 Cui quod minus est, non licet, nec ei quod maius est licere debet.
- 5 Suspensus ab officio prædicandi ab actibus Diaconatus, et ordinum superiorum suspensus non est.
- 6 Particulæ restrictiue [Tantum, solum] & [Duntaxat] quid in censuris posite significant.
- 7 Episcopus primam tonsuram illiterato cōferens a collatione primæ tonsuræ est suspensus.
- 8 Suspensus ab eo, in quo peccauit, a quibus censetur suspensus.
- 9 Suspensus a Diaconatu, quamuis Missam celebrare non possit, ab alijs tamen muneribus Sacerdotij non suspenditur.
- 10 Suspensus ab ordine inferiori, quamuis exercendo actū or-

dinis superioris peccet, irregularis tamen non est, & quæ huius ratio sit.

- 11 Irregularitas non nisi in casibus a iure expressis incurritur.
- 12 Prohibitio exercitij ordinis superioris in suspēso ab inferiori unde nasci censetur.
- 13 Suspensus ab ordine inferiori exercendo, uel cōferendo, ab inferioris exercitio, uel collatione non suspenditur.
- 14 Suspensus a collatione Diaconatus, ordines minores conferre potest.
- 15 Suspensus ab actione determinata, ab alijs actionibus, quæ illi non sunt annexæ, non suspenditur.
- 16 Suspensus ab altaris officio, reliqua Sacerdotij munera sine peccato exercere potest.
- 17 Suspensus ab altaris officio solemniter baptizare, & alia Sacramenta conferre potest.
- 18 Suspensus ab uno certo officio, ab alijs muneribus ei non annexis quare non censetur suspensus.
- 19 Suspensus ab aliquo, in quo plura fundantur, an ab alijs in illo fundatis sit suspensus.
- 20 Iurisdictio Ecclesiastica in ordine fundatur.
- 21 Fundamento sublato, quod supra fundatum erat, consistere non potest.
- 22 Executio rei fundatæ a substantia ipsius rei, non autē ab executione fundamenti dependet.
- 23 Operatio rei fundatæ ab operatione fundamenti non dependet.

V Arius ac multiplex suspendendi modus tum in iure tum ab homine reperitur, quia nobis prius repetendus, postea verò explicandus est.

Primus est simplex, & absolutus, explicato solo suspensionis nomine, tacito tamē a quo quis suspensus sit, vt cū suspensio sic fertur, *Suspendo te*, Quæ suspendendi forma habetur in c. cum bonæ, de etat. & qual. & in c. vt Clericorum, de vita & honest. Cler. & in cap. 1. de vsur. lib. 6. & in Clem. 1. §. ceterum, iuncta glossa in verbo, suspensionis, de priuileg. & in Extrauagan. 3. tit. eod.

Secundus est suspendo te ab ordine.

Tertius, ab ordine Pontificali.

Quartus, a Pontificalibus.

Quintus, a collatione ordinis.

Sextus, a collatione determinati ordinis.

Septimus, a Iurisditione.

Octauus, ab aliquo alio ordine particulari.

Nonus, ab officio.

Decimus, ab officijs diuinis.

Undecimus, ab aliquo particulari officio.

Duodecimus, a beneficio, vel beneficijs.

Decimus tertius, ab officio, & beneficio.

Decimus quartus, ab officio vel beneficio.

Decimus quintus, ab administratione Ecclesiæ in spiritualibus, & temporalibus.

Decimus sextus, a perceptione Sacramentorum.

Decimus septimus, a collatione Sacramentorum.

Decimus octauus, ab ingressu Ecclesiæ. De quibus omnibus in particulari in sequentibus late dicemus. In præsentiarum solum generalis quasdam Regulas ad prædictorum intelligentiam afferemus.

2 Prima igitur Regula sit, Suspensio ab ordine inferiori prohibet exercitium non solum illius ordinis, sed etiam omnium ordinum superiorum; ita vt suspensus a Diaconatu, nullum exercere possit actum Sacerdotalem; Quæ Regula non solum procedit in exercitio ordinis suscepti, sed etiam in collatione ordinis; unde Episcopus suspensus a collatione ordinis inferioris, verbi gratia, subdiaconatus, suspenditur simul a collatione superiorum, ita vt Diaconatum, vel presbiteratum conferre nequeat; sicut qui epistolam cantare non poterit, nec Euangelium canere valet. Quæ regula colligi potest ex glossa in cap. 1. in verb. ordinum, de temp. ordin. lib. 6. Hostiensium cap. 1. de

- ctus, de temp. ordin. in antiq. & Panor. in c. vel non est cōpos. nu. 5. eod. tit. & lib. Angelica, verbo, ſuſpenſio, 3. nu. 3. Summa Aſtenſi, part. 2. lib. 7. tit. 16. art. 1. q. 1. Summa Pifanella, verbo, ſuſpenſus, §. vlt. Tabiena, verbo, ſuſpenſio, nu. 5. verſ. Quarto, Sylueſt. verbo, ſuſpenſio, nu. 5. verſ. Et ſimiliter, ſi ſit a collatione, Henríquez lib. 13. de excom. & ſuſpenſ. ca. 3. §. 2. Alphonſo Vivaldo tit. de ſuſpenſ. nu. 137. & Coſmo Philarcho de officio Sacerd. lib. 4. par. 1. c. 1. Thoma Zerula, in praxi Epiſcopali, in verbo, ſuſpenſio §. ad ſecundum. Tolero lib. 1. Inſtruct. Sacerd. cap. 12. Vgo lin. de cenſur. Eccleſ. Tab. 4. cap. 6. §. 6. num. 3. & eſt communis Regula omnium Summiſtarum, & Canoniſtarum, & facit quod dicitur in l. Relegatorum, §. ſin. ff. de interd. vbi Vlpianus, ait, [Aliqui & vnus honor interdici, ſcilicet, poteſt, ſic tamen, vt ſi cui honore vno interdictum ſit, non tantum cum honorem petere poſſit, verum nec eos quoque, qui eo honore maiores ſunt; eſt enim per quā ridiculum, eum, qui minoribus pene cauſa prohibitus ſit, ad maiores aſpirare.] Ratio eſt; quia ſi quis indignus eſt ordine inferiore, indignior multo eſt ſuperiore, argum. l. qui indignus, ff. de Senator. & l. cui pacto, ff. de ſeru. expor. cui enim quod minus eſt, non licet, nec ei quod maius eſt, licere debet, arg. c. cum illorum, de ſent. excom. & ibi gloſ. in verbo minora, & c. cui licet, de reg. iur. lib. 6.
- 5 Hec tamē Regula ſic generaliter ab auctoribus poſita, nonnullas exceptiones, ſeu limitationes habet, Quorum
- Prima eſt, Quod ſuſpenſus ab officio prædicandi, etiam ſecundum illos qui tenent eſſe actum proprium ordinis Diaconatus, non eſt ſuſpenſus alijs actibus, nec Diaconatus, nec ordinum ſuperiorum. Sic Nauar. in Man. cap. 27. num. 163. verſ. Octauo, & fauet Angelica, verbo, ſuſpenſio, 3. numero 8. & ratio eſſe poteſt; quia quando quis ſuſpenditur ſolum ab officio prædicationis, videtur ſolum ſuſpendi ex defectu doctrinæ, vel ratione modi prædicandi, & ideo aliorum ordinum exercitium non impedit.
- 6 Secunda eſt, Quando ſpecialiter, & ſolum a minore Iudex ſuſpendere voluit, & id ſuſpendens manifeſto ſignificat, quod ſit quando ſuſpenſio ab ordine inferiori facta eſt cum particulari reſtrictiua, Tantum; Solum; Duntaxat, vel ſimili (Cum enim cenſura vis ex ſententis voluntate dependeat, arg. cap. cum voluntate, de ſent. excom. & l. cum quid, ff. ſi cert. pet.) ab eo tantum ſuſpenſus erit, a quo
- 7 Iudex voluit; quo modo, Epiſcopus, qui primam conſuram illiterato conferri, vt habetur cap. ſina. de temp. ordin. li. 6. a collatione tantum primæ conſuræ ſuſpenditur, non autem a collatione ordinum aliorum, vt notat gloſ. in d. c. ſina. in verbo, Duntaxat, quia id Pontifex ibi ſignificauit. Pari ratione, vbi quis ſuſpenditur ab eo, in quo peccauit, & ob eam rationem, vt cum dicitur, *vt in quo peccauit, in eo puniatur* illum ſolum ordinem exequi, aut cōſerre prohibetur, non maiores, quia per talem cauſam particularis aſſignationem ſuſpenſio illa coarctatur, arg. l. Regula. §. ſin. de in. & facti ign. iura namque que penam imponunt per verba indefinita, ad id tantum referuntur, cui, ex delicto iniuria facta eſt, arg. c. ſi compromiſſarius, de elect. li. 6. & quia ſuſpendens, hoc loquendi modo, ſe id velle ſignificare tacitus videtur.
- 8 Tercia eſt, Quando maius ſine illo minori haberi, & exerceri poteſt arg. cap. ex literis, verſ. communiter, de exceſſ. prælat. vnde licet ſuſpenſus a Subdiaconatu, vel Diaconatu, eo quod miſſæ ſacrum eorum ordinum functionibus adhibitis celebravit, ob eam rem a Miſſa celebranda ſuſpenſus ſit, non tamen ab alijs muneribus Sacerdotij ſuſpenditur; alioquin, quod vna via prohibetur, per aliam fieret, contra c. cum quid vna via, de Reg. iur. lib. 6.
- 10 Quarta eſt, Quod hæc Regula ſolum locum habet quantum ad impedimentum actuum ſuperiorum ordinum, vt non poſſint ſine peccato exerceri, nō autem quantum ad irregularitatem tranſgreſſori inducendam. Ratio eſt; quia ad iudicandum de peccato ſatis eſt ratio quedam indecentiæ; v. g. ſi quis non eſt aptus ad exercitium actus ordinis inferioris, multo minus aptus, & indignior erit ad exer-

- citium ſuperioris, & ideo ſi prohibetur ab actu inferiori, multo magis ab eo quod maius eſt impeditur. A diſtincandum autem de irregularitate, hoc non eſt ſatis ſed requiritur textus aliquis a iure expreſſus, cum nemo niſi in caſibus a iure expreſſis irregularis iudicandus ſit, cap. in qui, de ſent. excom. lib. 6. Arch. in cap. Apoſtolica, diſtin. 35. in princip. & in cap. excommunicatos, 1. q. 3. Felin. in caſu audientiam, in fine, de homicid. vnde Nicolaus Diony. de Peruſin d. cap. is qui, ait quod qui dicit aliquem eſſe irregularem, cauſam legis adducere debet. Simon Maiolus lib. 1. de irreg. cap. 2. num. 2. Que ratio confirmari poteſt, quia prohibitio exercitij ordinis ſuperioris in ſuſpenſo ab inferiori, non naſcitur formaliter ex vi ipſius ſuſpenſionis, neque videtur eſſe in reſpectu ad illum ordinem vera ſuſpenſio, ſed ſolum eſt impedimentum conſequens ratione indecentiæ, vt dictum eſt, eo quod indecens eſt, vt qui non poteſt actum inferiorem, ſuperiorem actum in illo ordine exercere poſſit, quicquid Simon Maiolus li. 3. de irreg. c. 19. nu. 17. verſ. Nona declaratio. & Sylueſt. in verbo, ſuſpenſio, q. 5. ſi verò ſit ab ordine Epiſcopali, ſine textu, aut ratione, hunc verbo irregularem eſſe velint, neque Tabiena, in verbo ordo, 3. quem ille citat, hoc affirmat, vlt. genti manifeſtum eſſe poteſt.
- 11 Secunda Regula eſt: ſuſpenſus ab ordine ſuperiori exercendo, ſiue conferendo, ab ordine inferiori exercendo, aut conferendo nullo modo ſuſpenſus eſſe cenſetur, vt auctores omnes in prima regula citati teſtantur, & id colligitur ex cap. ſignificauit, de corp. vitiat. ex quo tamen loco non recte colligi videtur. Ratio autem poteſt eſſe; quia nulla eſt indecentia, vt qui tanquam indignus repellitur ab ordine ſuperiori, admittatur in ordine inferiori. Ex qua regula inferitur, vt licet quis a collatione Diaconatus ſuſpenſus ſit, ordines tamen minores cōſerre poſſit, vt docet lo. Andr. quem reſert, ac ſequitur Panor. in cap. vel non eſt compos. num. 5. de temp. ordin. & qui a Sacerdotio ſuſpenſus eſt, alio Miſſam celebrante, Epiſtolam, aut Euangelium ex officio, & ſolemniter cantare poteſt, & ſic Diaconatus, vel Subdiaconatus munera licite exercere valet, ſecus tamen ſi ipſemet Miſſam celebraret, ex Vgolino Tab. 4. ca. 6. §. 6. nu. 2.
- 12 Tertia Regula eſt: ſuſpenſus ab aliqua actione determinata, nullo modo intelligitur ſuſpenſus ab alijs actionibus quæ non ſunt annexæ illi a qua eſt ſuſpenſus, id eſt in eodem ordine actionum, vt exempli gratia, ſuſpenſus ab officio prædicandi, Euangelium cantare poteſt, & ſuſpenſus ab altaris officio, reliqua Sacerdotij munera ſine peccato, aut irregularitatis nota exercere poteſt, ex gloſ. in cap. ſignificauit, in verbo, officium. & ibi Panor. nu. 2. de corp. vitiat. & colligitur manifeſte ex d. c. ſignificauit, vbi eadem preſbitero conceditur, vt Sacerdotij officium exerceat abſque altaris miniſterio. Quæ regula colligitur ex d. c. ſignificauit, & ex c. 2. & c. ſeq. de Cler. percoſſ. vbi a Miſſarum celebratione quis tantum ſuſpenditur, & Sylueſt. in verb. ſuſpenſio, num. 5. Nau. in Man. c. 27. nu. 160. verſ. Tertio dico, & num. 163. verſ. Quinto inferitur. Vgolin. Tab. 4. c. 6. §. 6. nu. 4. vnde ſic ab altaris officio ſuſpenſus, & ſolemniter baptizare, c. conſtat, de conſecr. diſt. 4. Sacramentum poenitentiae miniſtrare, arg. c. omnis vtriuſque ſexus, de poenit. & c. remiſſ. Extremam vnctionem conferre, Trid. ſeſſ. 14. cap. 6. ſponſas benedicere, arg. c. 1. & c. 3. de ſecund. nupt. & Trid. ſeſſ. 24. c. 1. de reform. matrim. Mortuos vſitatis cærimonijs ſepelire. Panor. in d. cap. ſignificauit, numer. 2. Aquam baptiſmalem, arg. cap. Tribus, & c. Sabbato Sancto, de conſecr. diſt. 3. & aquam benedictam qua fideles aſperguntur, conſecrare, & benedicere poteſt, arg. cap. Aqua, de conſecr. d. 3. hæc enim omnia Sacerdotis munera ſunt. Ratio huius Regule eſſe poteſt. Quia hic ceſſat ratio illa indecentiæ, & cauſa prohibitiua alterius; quod ſi eſſet cauſa aliqua cur vtræque actiones prohiberentur, ad iudicem vtramque actionem ex parte pertinere. Deinde ſicut ſuſpenſus ab vniuſoſſo officio, actione reliquis eiſdem functionibus licite exercere poteſt, ab officio determinato ſuſpenſus, ab alijs muneribus et non annexis non eſt ſuſpenſus.
- 13 Quarta Regula eſt quæ a plerique aſſignati ſolet, vt a

panorm. in cap. cum dilectus, num. 20. de consuetud. Angelica, verbo suspensio 3. num. 3. Syluest. verbo suspensio, num. 5. Tabiena, verbo suspensio, num. 4. v. f. Tertio, in qua communiter conveniunt Summis, aut saltem maior pars eorum, quod suspensus ab aliquo, in quo plura fundatur, consequenter ab omnibus suspensus est, quæ in illo fundantur, vt exempli gratia, in ordine fundatur Iurisdicção Ecclesiastica, & beneficium, cum sine ordine neutrius horum quisquam capax esse possit; deo inferunt præfati DD. suspensum ab ordine, consequenter a iurisdicção, & ab omni beneficio Ecclesiastico esse suspensum. Id quod duplici regula probari videtur, vna Naturali: quia sublato fundamento corrumpunt omnia, quæ super illud fundatur; Altera vero Canonistarum propria est: quia sublato principali tolluntur omnia accessoria, sed non e contra, arg. cap. cum quid prohibetur. & cap. accessorium, de reg. iur. lib. 6.

In hac tamē re duo dicenda esse verius existimo *unum* est, Quod id quod inferitur, vel assumitur tanquam exemplum, falsum est; Quamvis enim duæ illæ Regulæ allatæ vera sint, quantum ad ipsarum rerum substantiam, siquidem sublato fundamento, quod supra fundatum erat, consistere non potest; quantum tamen ad actus exercitium vera non sunt; quandoquidem manente substantia fundamenti, & substantia rei, quæ supra ipsum fundatur exercitium ipsius fundamenti; Si quidem, executio rei fundatæ ab executione fundamenti non dependet, sed a substantia ipsius rei: vnde quatuorvis homo, nec exerceat, nec exercere possit ipsius ordinis actum, actum tamen Iurisdicçãois exercere poterit.

Alterum est, Quod nec substantia ipsius Regulæ certa & fixa est, immo mihi valde dubia videtur, vt ex ratione allata manifestum est; Quia postquam manet substantia rei fundatæ, operatio ipsius nulla ratione ab operatione fundamenti dependet, & proinde quarta hæc, quæ passim ab auctoribus regula ponitur, aut non vera, aut non certa, & stabilis esse videtur.

De octo primis Suspendendi modis.

Cap. IV.

SYMMA RIVM.

- 1 Suspensio his verbis [Suspendo te] lata quid operetur, utria sunt Doctorum sententia.
- 2 Suspensio in iure simpliciter lata, de suspensione ab officio, & beneficio simul intelligi debet.
- 3 Genus de omnibus suis speciebus æque dicitur.
- 4 Suspensio ab homine simpliciter prolata, qualiter intelligenda, & quid in tali casu agendum sit.
- 5 Suspensio his verbis [Suspendo te ab ordine] lata omnem actum cuiusque ordinis prohibet.
- 6 Suspensio ab ordine an iurisdicçãois actum in ordine fundatum prohibeat.
- 7 Tonsura prima propriè ordo non est.
- 8 Iurisdicção Ecclesiastica quamvis sine ordine esse nequeat, usus tamen iurisdicçãois sine ordinis usu esse poterit.
- 9 Suspensus ab ordine an ab actu primæ tonsuræ censeatur suspensus.
- 10 Suspensus ab ordine an cum alijs in choro canere queat.
- 11 Suspensio ab ordine Pontificali solum actus proprios ordinis Pontificali prohibet.
- 12 Electus, & confirmatus episcopus, ante consecrationem actus iurisdicçãois exercere potest.
- 13 Suspensio a Pontificalibus solum actum apparatus Pontificalis, seu insignia Pontificalia prohibet.
- 14 Suspensus a Pontificalibus Missam priuatam celebrare non prohibetur.

- 15 Suspensio a Pontificalibus plura quam suspensio ab ordine Pontificali prohibet.
- 16 Iurisdicção ad apparatus Pontificalem non pertinet.
- 17 Suspensus a Pontificalibus an violando censuram irregularis efficiatur.
- 18 Suspensio a collatione ordinum, cuiuscumque ordinis collationem prohibet, non autem primæ tonsuræ, & quare.
- 19 Suspensio a collatione certi ordinis lata, illius tantum ordinis determinati collationem directe prohibet.
- 20 Suspensus a iurisdicçãoe, nec beneficia ecclesiastica conferre, nec censuras ferre potest.
- 21 Suspensus a iurisdicçãoe, a peccatis in foro conscientia ab solvere nequit.
- 22 Suspensus ab aliquo certo ordine quid facere, aut non facere possit.

Quod Primum suspensionis modum, qui his verbis, *Suspendo te*, fertur, non satis inter se conveniunt Doctores, quid hæc verba operentur. Quidam enim, vt Glossa in Clem. 1. §. ceterum. in verbo Suspensionis, de privileg. & ibi Ancha. num. 22. v. f. Duodecimo, & Zabar. num. 5. v. f. Septimo, & Felin. in cap. penult. in fine, de sentent. excom. hac forma verborum, suspensionem ab officio latam esse putant. Burgasius in tract. de irreg. par. 6. in tit. de sent. suspens. num. 25. quatuor alias refert hæc de re sententias. Quarum

Prima est, Altiſiod. quem etiam plerique sequuntur, in hac suspensione attendendam esse causam huius suspensionis; & inuenta causa, examinandos esse Canones & iura, & videndum, si qua suspensio in iure inveniatur lata, pro illa causa, & de illa intelligi debere hanc suspensionem: Quod si vel ignoretur causa, vel nulla inveniatur in iure suspensio, tunc ait, attendendam esse qualiter delicti, & secundam illam iudicandum. At certe, sententia hæc obscura est, & multos scrupulos, & perplexitates non paucas generat, quod est maximum malum, & denique dubia & incerta est.

Secunda est Antonij de Butrio in ca. At si Clerici, de iudic. dicentis; quando nihil in particulari exprimitur, intelligendam esse suspensionem ab officio, quæ sententia eadem omnino est cum altera illa quam glossa, & aliorum esse diximus. Quæ sententia nullum pro se fundamentum habet, nulla enim maior ratio est, cur hæc verborum forma intelligi potius debeat suspensio ab officio, quam a beneficio; vel cur potius a toto officio, quam a parte officij, vel ab vno ordine potius quam ab omnibus.

Tertia est Vincent. in ca. Quanto, de magistr. quem refert Ioann. de Lign. in cap. latores, de Cler. excom. ministr. & Addit. ad Panor. in cap. penult. in litera A, de sent. exc. Imola, in cap. cum dilectus, de consuetud. & Ioann. And. ibidem dicentium, intelligendam esse de vtraque, scilicet, de suspensione ab officio, & beneficio, & fauet Innoc. ex Syluest. in verbo suspensio, nu. 5. in fine. Innocentius enim nullam videtur differentiam ponere inter suspensionem simplicem, & suspensionem ab officio, & beneficio. & Paulud. 4. d. 18. q. 7. art. 3. conclus. 8. idem significat, ait enim, quod suspensus simpliciter, intelligitur ab omni officio, & beneficio suspensus, & nihil potest, quod homo prohibere potest, & ingerens se diuinus est irregularis. Nauar. in Manual. cap. 27. num. 170. licet non loquatur de suspensio, de interdicto tamen simpliciter, ait omnia illi vetari, quæ per interdictum prohibentur. Et hanc etiam sententiam ex recentioribus sequuntur Henriquez li. 13. de excom. & suspens. cap. 32. §. 1. & Vgol. de cens. Eccles. Tab. 4. c. 14. §. 1. & Cosmus Philarchus lib. 4. de officio sacerdotis, par. 1. cap. 1. de qua sententia quid ipse sentiam, ex sequentibus constabit.

Quarta est dicentium simpliciter suspensum a nulla re suspensum esse; Quia sententia incerta nomen sententia non meretur, Cidesent. quæ sine certa quant. proferatur, per totum, & h. cum ex pluribus, ff. de fideicommiss. lib. 1.

bert. Quę sententia nimis libera videtur, maxime cum in iure reperiantur sententię sic latę, vt ex dictis constat; dicere autem nihil operari huiusmodi sententias a iure latę absurdum esse videtur.

In hac igitur Doctotum varietate mihi videtur probabile;

Primo, vbiunque in iure Canonico, vt in cap. r. de vsu, lib. 6. vbi simpliciter suspenduntur Episcopi, qui vsuarius domos locant, habetur hac suspendendi forma, intelligi debet de suspensione ab officio, & beneficio simul; prout auctores Tertia sententia vbi supra docuerunt, dummodo contrarium aut ex verbis, aut ex intentione suspendentis non constet. In qua re plurimum prodest considerare, & precedentia & consequentia, ex illis enim, vt plurimum mens ferentis sententiam colligi potest: Quod si ex illis nihil certi colligi poterit, puto declarationem faciendam esse per sententiam Iudicis legitimi, qui igitur possit interpretari, vnde cum in Concilio Tridentino, sess. 24. de reformatione Matrimonii, cap. 1. parochus, vel quilibet alius Sacerdos, qui sine licentia proprii parochi alterius parochie sponso Matrimonio coniungere, aut benedicere ausus fuerit, ita simpliciter suspenditur; pro huius iuris declaratione, adenda erit Cōgregatio Cardinalium, qui interpretationi eiusdem Concilij præficiuntur; interim verò ab officio, & beneficio se suspensum esse credat. Ratio huius est: quia cum suspensio simpliciter prolata, genus sit, & genus æque de suis omnibus speciebus dicatur, absolute prolata vtramque speciem comprehendit, cum non sit ratio cur hanc potius quam illam contineat; sicut a simili constat de excommunicatione, quę simpliciter prolata non minorem solum excommunicationem, sed maiorem etiam comprehendit, vt in cap. penult. de sent. excom. Gregorius Nonus declarauit, & faciunt, quę tradit gl. in c. vnico, in verbo, suspensionis, de his, quę vi metueant. lib. 6. vbi suspensionis nomine simpliciter prolata, glossa indistincte de quauis suspensione intelligit, id est, siue ab officio, siue a beneficio, siue ab ingressu Ecclesie, & Gemin. ibi, nu. 6. & Philip. Franc. ibid.

Secundo, Si huiusmodi sententia feratur ab homine, hæc videntur posse, & debere seruari; Primo, vt examinentur verba præcedentia, & sequentia, vt diximus de sententia iuris. Secundo, quando ex illis nihil colligi potest, recuratur ad ipsum Iudicem pro declaratione, cui standum est. Terrio, si non habetur copia eiusdem Iudicis, quari potest a successore; interim ab vtriusque suspensum se existimare debet.

Secundus modus est, *Suspendo te ab ordine*; Qui suspensionis modus ex communi sententia prohibet omnem actum cuiusunque ordinis: Sic Sylu. verbo suspensio, nu. 5. & Henriquez lib. 13. de excom. & suspens. cap. 3. §. 2. & Corona Confessorum vbi supra, cap. 10. tit. de suspensione, num. 6. & Bernard. Diaz in præf. Canon. capit. 122. eo quod idem est simpliciter dicere, *Suspendo te ab ordine*, & dicere vniuersaliter *ab omni ordine*; vnde quicquid est, vel iure Diuino, vel iure Ecclesiastico, humano, vel consuetudine annexum alicui ordini, a suspensio ab ordine exerceri nequit. Circa hunc autem suspensionis modum dubia, quędam sunt soluenda.

Dubium primum est, An suspensio ab ordine prohibeat actum Iurisdictionis, aut aliarum rerum, quę in ordine fundantur; Panorm. in c. cum dilectus, nu. 29. de consuetud. Sylu. est. verbo, suspensio, num. 5. Angelica, verbo suspensio 4. nu. 3. Tabiena, verbo suspensio, nu. 4. vers. Terrio, & alij nonnulli partem affirmatiuam absolute tenent, *Contrarium* verò sententiam tenent expresse S. Thom. in addit. 3. par. quęst. 22. artic. 3. Caiet. verbo suspensio, Nauar. in Manual. cap. 27. numero 160. & Felicianus Episcopus Scalensis, in Enchir. de censur. cap. 11. Vgolin. de censur. Eccle. Tab. 4. capit. 6. §. 5. Cosmus Philarcus de officio Sacerd. par. 1. lib. quarto, capit. 1. Corona Confess. vbi supra, & Toletus lib. 1. instruct. Sacerd. cap. 12. Quę opinio mihi videtur esse verior, secundum ea, quę capit. 3. in Regula quarta dicta sunt, & probari potest; suspensio enim est pœna; in pœnis autem non est facienda largior interpretatio, sed strictior, argum. cap. odia, & cap. in penis, de

reg. iur. lib. 6. & l. interpretatione, ff. de pen. Nomine igitur ordinis intelligendus est solus ordo. Deinde ordo proprie dicitur a Iurisdictione, vt constat, vnde electus confirmatus ea, quę Iurisdictionis sunt, facere potest, non quę sunt ordinis, ex glo. in cap. Transmissam, in verbo, de talibus, de elect. ideoque suspensus ab ordine a Iurisdictione suspensus non est; diuersis enim non fit illatio, arg. l. Papinianus exuli, ff. de minor. Pignere, Iurisdictione, & beneficio, de quibus est questio, non fundantur in ordine proprie dicto, sed solum in ordine Clericali primæ tonsurę, qui non est proprie ordo secundum Theologos. Et denique licet prima tonsura sit ordo, & Iurisdictione fundatur in ordine, adhuc probabilior est secunda sententia. Quia etsi non possit esse Iurisdictione sine ordine, vsu tamen Iurisdictionis sine vsu ordinis, & independentem ab ordinis vsu esse poterit. Ex qua doctrina Vgolinus inferit, Sacerdotem ab ordine suspensum, excommunicatum ab excommunicatione absolueri posse, sed non solum ab excommunicatione, nec a peccato, cum illud sit Iurisdictionis, hoc ordinis, ex Zabari. in c. fin. nu. 12. de excess. pralat. Exponitur tamen Iurisdictione, quę ad ordinem exercendum omnino necessaria est; vt in Sacramento penitentię; licet enim Sacerdos ab ordine suspensus, etiam a Iurisdictione suspensus est, cum eam sine ordine exercere non possit.

Dubium secundum est, An suspensus ab ordine suspensus sit ab actu primæ tonsurę? Respondetur, eo quod prima tonsura non est proprie ordo, & suspensio est pœna, probabile est sub nomine ordinis in hac suspensione non intelligi primam tonsuram, ne faciamus in penitentem interpretationem, arg. cap. odia, & cap. in penis, de reg. iur. lib. 6.

Dubium tertium esse potest, An suspensus ab ordine alius in Choro canere possit? Pro qua re sciendum est, quod munus psallendi in Choro fuit olim distinctum ab alijs actibus ordinum minorum, & ipsius Clericalis tonsurę, fuit enim quidam distinctus gradus dictus Psalmistatus, cuius munus proprie fuit Psalmos in Choro canere, cap. dist. 21. & cap. perlectis, d. 25. Qui gradus desinit esse in vniuersa Ecclesia, & munus psallendi putatur esse constitutum gradu tonsurę Clericalis. *Ceterum*, quicquid sit de hac, cum neque Psalmistatus, neque Tonsura sint ordines, vrior videtur suspensum ab ordine licite posse canere Psalmos in Choro; Non potest tamen ea facere in Choro, quę ad alios ordines pertinent; exempli gratia, si Lectorem in Choro non soleant legi, nisi ab habente ordinem Lecturus, suspensus ab ordine lectiones in Choro legere non poterit.

Tertius modus est, ab ordine Pontificali suspendo te; Hęc censura, secundum communem sententiam solum prohibet actus proprios ordinis Pontificalis, Dixi, actus proprios ordinis Pontificalis, ad excludendos actus Iurisdictionis; & hoc etiam secundum illos, qui putant Iurisdictionem simpliciter pendere ab ordine, qui etiam volunt Iurisdictionem Pontificalem nullo modo ab ordine Pontificali pendere, quod certum est; tum, quia Iurisdictione Pontificali ab ordine Pontificali distinguitur, arg. cap. Transmissam, de elect. & c. Aqua, de consec. Eccle. vel altaris, tum quia ex communi praxi totius Ecclesie, electus, & confirmatus ante cōsecrationem vbiq; actus Iurisdictionis exercet. Vnde, Episcopus sic suspensus, nec ordines conferre, nec virgines consecrare, nec chrismata consecrare, nec Ecclesias, aut altaria consecrare, aut cōsimilia, quę ministerium consecrationis Episcopalis requirunt, facere potest; quę verò Iurisdictionis sunt, puta indicare, cognoscere de causis, instituire, excommunicare, corrigere, & cōsimilia, quę in Iurisdictione consistunt, & quę cōfirmatione consequuntur, exercere poterit, ex glo. in c. transmissam, in verbo, de talibus, & in d. c. Aqua, in verbo, Iurisdictionis.

Quartus modus est, suspendo te a Pontificalibus; Hęc suspensio adeo affinis est præcedenti, vt quidam putent esse eandem, cum tamen verò sit diuersa. Proprie autem, & dicitur hæc censura prohibere actum apparatus Pontificalis, scilicet, insignia Pontificalia, vt vsu baculi, mitre, pal-

pilliciam in illis, quibus pallium competit. Vnde manifestum est suspensionem hanc a precedenti differre, cum procedens directè exercitium ordinis Pontificalis prohibet; Si igitur suspensus, quamvis Missam priuam celebrare non prohibetur, aut alia facere sine ornamentis Pontificalibus, quæ ei ratione Sacerdotalis officij competunt, vt baptizare, penitentias dare, & huiusmodi; Missæ tamen Sacrum cum Mitra, & baculo celebrare non potest; Immo vero consecutus etiam suspensio hæc omnem actum ordinis Pontificalis prohibet; cum actus ordinis Episcopalis non debeant, nec soleant sine ipsis insignibus Pontificalibus exerceri, quæ de causa glo. in Extrauag. *Suscepit regimini*. in verb. *A Pontificalibus*, de elect. docet suspensionem a Pontificalibus, prohiberi etiam ab his, quæ sunt sibi alias vt Pontifici permixta, & a dependentibus ab eis, puta, ab ordinum celebratione, frontis chrismatione, basilicarum, seu virginum consecratione, & similibus; Quod si quis actus sit qui sine istis insignibus solet exerceri, ille non est prohibitus.

15. *Hæc sequitur primo*, Suspensionem hanc latiore esse precedenti, quia non solum prohibet exercitium ordinis Pontificalis, sed etiam in exercitio actuum aliorum ordinum apparatus Pontificalem prohibet, ita vt Episcopus suspensus a Pontificalibus Missam cum baculo, & mitra cantare non possit; Nec in Missa solemnem benedictionem solemnem dare potest, per illa verba, *Sit Nomen Domini benedictum*, facit. Ecce. & ibi gloss. in verbo, benedicere, Nicolaus Dionys. de Perusio, in c. 1. §. caueant, de sent. excom. in 6. Alphonsus Vivaldus vbi supra, num. 143. Econtra vero, si quis sit actus Episcopalis, qui sine hoc apparatu exercetur, hæc suspensio minor erit precedente, eo, quod non prohibet istum actum, quem præcedens prohibet.

16. *Inferitur secundo*, Hanc suspensionem non prohibere exercitium Iurisdictionis Episcopalis, & multo minus quæ præcedens, vt expresse docent Hostiensis, & Ioan. And. in cap. cum medicinalis, de sentent. excomm. lib. 6. quos refert, & sequitur Panorm. in cap. cum dilectus, num. 20. de consuetud. Tabiena, verbo Suspendio, nu. 4. verfic. Tercio, Angelica, verbo Suspendio 3. num. 3. Syluester verbo Suspendio, quæst. 5. Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 4. cap. 6. §. 6. num. 5. & alij ferè omnes. Ratio est: quia Iurisdictionis nullo modo pertinet ad apparatus Pontificalem, vt notant DD. in c. Transmissam, de elect. & in c. Aqua, de consec. Eccles. vel altar.

17. *Dubium* tamen est inter DD. An Episcopus suspensus a Pontificalibus, si celebret Missam, aut actus aliorum ordinum, qui non sunt Episcopi, cum apparatu Pontificali, sicut peccat violando suspensionis sententiam, & censuram, ita etiam efficiatur irregularis? De qua re, comodiore differendi locus erit in cap. 16. vbi ostenditur, in quibus casibus violatio suspensionis irregularitatem inducat.

18. *Quartus modus est*, Suspendo te a collatione ordinum. Hæc suspensio, vt ipsemet titulus declarat, exercitium vniuersi tantum actus ordinis Episcopalis, scilicet, collationis ordinum prohibet, vnde est multo strictior duab. Prohibet autem collationem vniuersaliter cuiuscunque ordinis, qui est proprie ordo, siue maioris, siue minoris; vt testatur Henríquez lib. 13. de excomm. & susp. c. 3. §. 2. Quoad collationem autem primæ tonsuræ, mihi probabilissimum est eam non prohibere, cum hæc proprie ordo non sit, sed dispositio quadam ad ordines; penæ verò non amplianda, sed potius restringenda sunt, arg. c. odia, & cap. in pen. de reg. iur. lib. 6.

19. *Secundus modus est*, Suspendio a collatione alicuius determinati ordinis. Quæ censura primo, & per se directè prohibet actum collationis illius ordinis determinati, de quo loquitur. In qua sententia vera est regula prima, quam in superiori capite attulimus ex cōmuni DD. opinione, vbi dicitur suspensum ab ordine inferiori, consequenter ab omnibus superiorib. ordinibus esse suspensum; Id quod non solum de exercitio, sed etiam de collatione ordinis verum esse censet; adeo, vt sicut suspensus a minoris ordinis exercitio tanquam a fundamento censetur a superioribus suspensus, ita etiam suspensus a collatione ordinis inferioris

suspenditur simul a collatione superiorum, vt auctores cōmuniter testantur. Ratio est: Quia sicut exercitium actus ordinis superioris dignius est exercitio actus ordinis inferioris, ita etiam, & collatio ordinis superioris dignior quodammodo censetur collatione ordinis inferioris; vnde rationabiliter suspensus ab executione, vel collatione ordinis inferioris, ab executione, vel collatione superioris suspensus esse censetur, propter maiorem superioris ordinis dignitatem.

20. *Septimus modus est*, Suspendio a iurisdictione. Hæc suspensio, vt ex dictis constat, nullo modo prohibet actus ordinum, sed solum actus Iurisdictionis, ex Nauar. in Manual. cap. 27. nu. 160. Feliciano Episcopo Scalensi, in Enchirid. de Censur. cap. 11. Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 4. ca. 6. §. 5. §. 7. Cosmo Philarcho, lib. 4. de officio Sacerd. par. 1. c. 1. & est communis DD. opinio, & colligitur ex ca. Transmissam, & glo. ibi, in verbo, de talibus, de elect. & ex cap. Aqua, & glo. ibidem, in verbo Iurisdictionis, de consecra. Eccles. vel altar. vnde sic suspensus, nec beneficia Ecclesiastica conferre, nec censuras ferre, nec iudicare, nec corrigere, nec iuramenta a vassallis recipere, electos confirmare,

21. nec alia consimilia facere potest, quæ in Iurisdictione consistunt; ideoque, nec excommunicatum aut a vinculo excommunicationis in foro exteriori, aut a peccatis in foro conscientie absolueret. Quæ omnia intelligenda sunt, vbi quis a iurisdictione vniuersaliter suspensus sit; Cum enim quis a sola parte aliqua Iurisdictionis suspendi possit, vt patet ex ca. graue, de præbend. & c. vnico, ne Sede vac. lib. 6. vbi suspenditur quis solum a collatione beneficiorum, c. 2. de translat. Episc. & in cap. provida, de elect. lib. 6. vbi suspenditur suspensio a confirmatione Episcoporum, & c. Nihil est, de elect. vbi etiam mentio est suspensionis a confirmatione inferiorum, hæc parte Iurisdictionis a qua suspensus est, excepta reliqua Iurisdictionis officia exercere valent, arg. c. Nonne, de præsumpt. & l. cum Prætor, ff. de iudic. & l. in agris, ff. de acquir. rer. dom. limitata enim cautela, limitatum producit effectum, & exceptio vnius, alterius inclusio est.

22. *Octauus modus est*, Suspendio ab aliquo ordine particulari: In qua suspensione obseruanda sunt duæ Regule prioris, quas superiori capite attulimus, sunt enim cōmuni Doctorum consensu comprobata, & certæ omnino sunt, ad eum tamen modum, quo ibi a nobis copiosius dictum fuit.

De tribus alijs Suspensionis modis.

Cap. V.

S U M M A R I U M.

1. *Suspensio ab officio latissima est, & quid nomine [officij] intelligendum.*
2. *Suspensio ab officio ab omnibus officiis, quæ vel ratione ordinis, vel iurisdictionis, vel administrationis Ecclesiasticæ competunt, suspendit.*
3. *Suspensus absolute ab officio ab ordine, & iurisdictione suspenditur, & quæ sit huius ratio.*
4. *Suspensus ab officio, nec Capitulare, nec in choro officiare potest.*
5. *Episcopus ab officio suspensus in apparatu Pontificali Romæ incedere potest, non autem in propria Diocesi, & quare.*
6. *Suspensus ab officio ab electione actiua, & passiva suspensus censetur.*
7. *Suspensus in vno loco ab officio omnia officia non solum in illo, sed etiam in quouis alio loco exercere prohibetur.*
8. *Suspensus ab officio excommunicato quantum ad exercitium officij equiparatur.*
9. *Suspensus ab officio ab obligatione recitandi horas Canonicas.*

cas liberatur.

- 10 Horas ad recitandas, vel ratione beneficii, vel ordinis, vel religionis quis obligari potest.
- 11 Suspendus ab officio horas omittens, fructus beneficii pro ratione omissionis amittit.
- 12 Suspendus ab officio, an vocem in Capitulo habeat, et pars negativa probabilior auctori videtur.
- 13 Suspendus ab officio, an etiam a beneficio suspendus sit.
- 14 Beneficium ad officium accessorium est, & propter officium tribuitur.
- 15 Suspendus ab officio, cum officiis interesse non possit, distractionibus quotidianis priuatur.
- 16 Suspendus simpliciter ab officio, siue a iure, siue ab homine a beneficio non est suspendus.
- 17 Suspendio quantumcunque diuturna sit, suspensio est, & non priuatio.
- 18 Suspendus ab officio propter contumaciam, nec absolutionem procurans, an beneficio priuandus sit.
- 19 Accessorium quando suum principale sequi dicatur.
- 20 Ius quod penam infert, restringendum est.
- 21 Mitius cum lege, quam cum ministro legis, quando agendum sit.
- 22 Suspendus ab officio nec sacramenta ministrare, nec officia diuina, vt Clericus exercere potest.
- 23 Suspendus ab officio sacramenta omnia, excepto ordine, recipere potest, & que huius sit ratio.
- 24 Suspendus ab officio, Missa sacrum facienti inseruire potest.
- 25 Suspendus ab officio indulgentiarum capax est, et mortuos in loco sacro sepelire potest.
- 26 Suspendus a diuinis officiis efficit, ne Clerici cum alijs in Choro Psalmos canere, aut diuinis officiis interesse possint.
- 27 Suspendio ab aliquo particulari officio, illius tantum officij prescripti exercitium prohibet.
- 28 Suspendus ab officio ordinis alicuius inferioris, ab exercitio etiam actuum ordinis superioris suspenditur.

1 **N**onus modus est, Suspendio ab officio; Per officium autem a quo quis suspenditur, intelligitur potestas Ecclesiastica alicuius rei Ecclesiasticae vel ab ordine, vel a iurisdictione; vel ab administratione Ecclesiastica proficiens, seu pendens, vt de ordine colligitur ex cap. perlectis, dist. 25. de iurisdictione, ex Rub. de offic. Vicar. & de offic. deleg. & de offic. ordin. & de administratione simplici, ex Rubr. de offic. custod. & Sacrist. & ex Extrau. Ambrosiae cupiditati, vers. Alienanti vero, de reb. Eccle. non alien. Est igitur suspendio haec ab officio latissima, vt Panorm. in capit. cum dilectus, numero vigesimo, vers. Nam considero, de consuetud. & Tabiena, in verbo Suspendio, numero 4. vers. Tertio testantur, non solum in se, quia multa continet, vt diximus, sed etiam comparatiue, quia multa plura comprehendit, quam pleraque aliae suspensiones.

2 **P**rimo enim ampla est ista suspensio propter multa a quibus suspendit, suspendit enim ab omnibus prorsus officiis, quae competunt vel ratione ordinis, vel ratione iurisdictionis, vel administrationis Ecclesiasticae, vt de ordine pater, cap. 1. §. fina. de iudic. lib. 6. vbi suspendus ab executione officij, dicitur esse irregularis, si diuinis in se ingerat: quod non esset; nisi suspendus ab officio ab ordine etiam suspendus esset; si enim ab ordine suspendus non esset licite diuina facere posset, & facit cap. 2. de Cler. excommu. ministr. De iurisdictione etiam patet ex gl. in c. cum dilectus in verbo, A suspendis, & ibi Innoc. num. 4. & Panormitan. num. 18. de consuetud. vbi id probat ex d. capit. cum dilectus, de consuetud. & ex d. c. cum in R. de elect. & ex textu a contrario, in ca. si celebrat, de Cler. excommunic. ministr. & ait hanc esse communem sententiam Doctorum,

& glo. in cap. Transmissam, in verb. de talibus, de elect. & in c. Aqua, in verbo iurisdictionis, de consecr. Eccl. vel. tar. Gemin. in cap. Quia Pontificali, num. 8. de offic. deleg. lib. 6. & in cap. vnicuique, §. cum vero, numero 3. Ne sedet, de iur. lib. 6. & Franc. ibidem. Angelica, verbo suspendio, num. 3. Rosella verbo suspendus num. 1. Syluest. verbo Suspendio, num. 5. vers. si vero sit ab officio. Tabiena, verbo Suspendio, num. 4. vers. Tertio, Henriquez lib. 13. de excommu. & susp. cap. 32. §. 1. Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 4. cap. 6. §. 1. qui etiam id docet de administratione Ecclesiastica, sed quia de hac dicemus in quintodecimo modo, ideo hic satis erit aduertere ex auctoribus citatis, suspensionem ab officio absolute, & ab officio ordinis, & iurisdictionis suspendi, ideoque vt notat Toletus lib. 1. instruct. Sacerdot. 14. sic suspendus ab officio, nec excommunicare, nec beneficium conferre potest, cap. Quia diuersitate, de consecr. prae. Et ratio id suadet, quia tam actus ordinis, quam actus iurisdictionis sunt, & vocantur officia, vnde celebrare dicitur esse officium Sacerdotis, & Henriquez ait sic suspensum ab officio non posse capitulare, & officiare in choro, & Syluest. & Angelica dicunt suspensionem ab officio, etiam a Pontificalibus suspensionem, quia cum sit suspensus ab omnibus officiis, in quorum exercitio vti potest Pontificalibus, consequenter suspensus est a Pontificalibus. Vnde valde probabile est, Episcopum ab officio suspensionem, incedere posse in apparatu Pontificali, quando nullum in eum Pontificalem exercet; exempli causa; Si Romae morderet in solemniori pompa in Pontificalibus. Dixi Romae, vt excludam Episcopum, ne in propria diocesi possit incedere, quia ibi incedere sic nequit, quin benedictio populo, vel aliquod officium exerceat; quamuis si ibi nullum officium exercere vellet, posset etiam vti huiusmodi apparatu, Panorm. in d. c. cum dilectus, num. 20. in fine, & Tabiena vbi supra, addunt suspensionem ab officio, etiam suspensionem esse ab electione actiua, & passiua, & de actibus videtur certa, & fauet Vgo. Tab. 4. c. 7. §. 3. non propterea fine, & c. §. 9. num. 1. & Toletus lib. 1. instruct. Sacerdot. 14. id de utraque docet. Ratio potest esse, quia ita eligi est officium quoddam, quod non omnibus competit: De passiuo vero electione, res dubia est, & verius est ab electione esse, non quia sit officium aliquod passiuum eligi, sed quia cum sit prohibitus exercere officium, eligi non potest ad id quod non potest exercere, & ideo ad beneficium eligi nequit, arg. c. si de Cler. excomm. ministr. vbi non excommunicatione ligatus eligi non potest, quoniam ad suspensionem eorum eligitur, a quorum perceptione Sanctis Patribus est priuatus.

7 **S**ecundo etiam suspensio haec amplissima est in ordine ad locum, quia in vno loco suspendus ab officio non solum prohibetur exercere omnia officia in illo loco, sed etiam quouis alio loco, sic glo. in ca. Quisquis Episcoporum, in verbo communicet 7. quae. 5. ca. si quis presbiter, in verbo alius Episcopus, 7. quae. 1. & in ca. 2. in verbo ab alio, 11. quae. 3. & glo. in cap. pastoralis, §. verum, in verbo Subtrahuntur, de appellat. & Panorm. ibi, num. 2. vbi et Ioann. Andr. idem tenere, & Decius ibidem, numero 9. qui ait hanc esse opinionem communem, & glo. in cap. recipientes, §. ceterum, in verbo in ipsa Ecclesia, de elect. lib. 6. & Summa Aftenis par. 2. lib. 7. tit. 16. ar. 1. q. 16. & Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 4. c. 6. §. 2. num. 4. Rationem huius dat glo. in d. cap. si quis presbiter, quia sententia facit ius quantum ad omnes vbiq; Io. Andr. rationem assignat, quia suspensio ab officio contingit propter ordinem, vnde ex quo ordo est suspensus, non potest alicubi ministrare diuina. Deinde suspensus ab officio equiparatur excommunicationi quantum ab exercitium officij, cap. 2. & §. de excommunica. ministr. vt notat glo. in d. cap. pastoralis vbi supra, excommunicatus autem in vno loco vbiq; eorum excommunicatus est, ex glo. in lex ea causa, de postul. Bartol. in l. cunctos populos, C. de Sum. Trin. de Cathol. num. 10. Panorm. in cap. postulat, num. 1. foro compet. & Marian. Socin. in cap. Sacris, num. 1. de sentent. excommunicat. Vgolin. vbi supra, rationem illam Ioan. Andr. assignat, quae omnium optima esse videtur. Addit autem hoc, quod diximus de suspensio ab officio,

cio, quod ubique sit suspensus, intelligi de officio, quod dependet ab ordine Sacramentali; Siquidem, si quis suspendatur ab officio, quod solet Clericis concedi, non tamen est ordinis cuiuspiam ex nouem, ut ipse loquitur, utpote, si suspendatur ab officio Sacristae, aut custodis, de quibus agitur in tit. de offic. Sacr. & in tit. de offic. custod. vel ab electione, quae nec ipsa ab ordine proficitur, arg. cap. in demeritis, de elect. lib. 6. iuncto cap. Noua quaedam, de penit. & remis. in hoc casu extra suspendentis territorium non erit suspensus, sed solum ab eo officio suspensus erit, cum suspensio hac potius facti, quam iuris sit. His addo, suspensum ab officio non liberari ab obligatione dicendi Horas Canonicas, sed ita teneri omnino ad eas recitandas, ac si suspensus non esset: quod intelligitur in privato, non enim poterit publice officiando in Ecclesia eas recitare, aut alium aliquem deputatum ordini in Horis recitandis exercere. Sic glo. in cap. penult. in verb. priuatus est, distinc. 28. & Archid. ibi, num. 4. & Felin. in cap. Apostolica, numero 15, de except. Paul. Fusc. lib. 1. de visit. & regim. Eccl. cap. 10. nu. 18. Vgolin. de censur. Eccl. Tab. 1. cap. 13. §. 13. & Tab. 2. cap. 8.

Ratio est, quia suspensio pena est, pena vero immunitatem non tribuit, argum. l. relegatorum, §. fin. cum l. seq. & ibi not. glo. fide interdictis, & relegatis, & quia alias ex sua malicia commodum reportaret, quod fieri non debet, arg. l. utaque fullo, ff. de furt. & arg. cap. Erit necesse, de donat. inter vir. & vxor. & denique quia ad Horas, quis obligatur vel ratione beneficii, vel ordinis, vel Religionis, ex Nauar. de orat. & Hor. Canon. ca. 7. per suspensionem vero, nec beneficio, nec ordine sacro, neque professione priuatur, ideoque manente suspensione, ad eas recitandas, si cur prius teneatur. Vnde suspensus ab officio, Horas omittens, fructus beneficii non facit suos, pro rata correspondente officio totius diei, vel parti officii, iuxta Bullam Pij V. quae incipit, *Ex primo Lateranensi*, quam refert Nau. in Man. c. 15. nu. 122.

Dubium tamen est, An suspensus ab officio habeat vocem in Capitulo? In qua re

Prima opinio affirmat, sic Dominicus relatus a Felino, in cap. Apostolica, de except. qui id probat, quia vox non pertinet ad ordinem, nec ab ordine dependet, ut patet, eo quod conuersi Laici ex consuetudine vocem in Capitulo habent, iuxta Innoc. in cap. 2. de institut. & glo. in cap. ex eo, in verbo electionibus, de elect. lib. 6. & quia Moniales habent vocem, ex glo. in Clemen. *Ut ij, qui*, in verbo *manipari*, de arat. & qualitat. vnde, & eligunt Abbates suas, & alias officiales sui ordinis; ideo vox non pendet ab ordine, cum feminae ordinis incapaces sint; & denique quia vox non est exercitium officiorum diuinorum. Quod si obijcias ex Clemen. *Ut ij, qui*, de arat. & qualita. Canonium ordine carentem non habere vocem in Capitulo. Respondeo, ibi non determinari vocem pendere ab ordine, sed solum in Canonici constitui, ut si non habeant ordinem, non habeant vocem in Capitulo, & hoc ne Canonici contemnant ad ordines promoueri.

Secunda vero sententia negat, quae communior est eamque tenent glo. in cap. cum dilectus, in verbo a suspensio, & ibi Panormitan. num. 20. de consuetud. & Felin. in d. cap. Apostolica, vbi notat duplicem esse viam defendendi hanc opinionem; vna est dicendo vocem pendere ab ordine, quae tamen via, ut ait, non est satis tuta, & refellitur argumentis allatis. Nec valet Responsio Panorm. ibi, dicentis, conuersis religiosorum, & Monialibus vocem concessam esse ex privilegio Religionis, ita, ut in non religiosis necessario pendeat ab ordine; Primo, quia contra hoc est, quod Religio non est ordo, & sic satis haberi videtur internum. Secundo, quia etiam conuersi Ecclesiae secularis habent vocem ex consuetudine, secundum glo. in cap. ex eo, in verbo electionibus, de elect. lib. 6. & communior opinio. Altera via est, dicendo nomine officii comprehendendi omne exercitium Clericale, seu omne exercitium Ecclesiasticum, vocem autem esse vnum ex Ecclesiasticis exercitiis, quare suspensus ab officio, etiam consequenter

a voce suspensus est; & haec opinio, ut est communior, ita etiam probabilior est, sicut etiam haec secunda via tutior est; cui tamen ego hanc limitationem addidem, scilicet, nisi vox competere ratione beneficii; Cum enim suspensio ab officio nullo modo suspendat a beneficio, ut inferius dicemus, sequitur necessario, si vox alicui ratione beneficii competere, quamuis ab officio suspensus sit, vocem tamen habebit; ut tamen limitatio haec clarior, & manifestior reddatur, subsequens dubium explicare oportet.

Dubium igitur sit, An suspensio ab officio, etiam suspensionem a beneficio includat? In qua re certum est, si suspensio ab officio fiat per particulam taxatiuam, seu restrictiuam, *Solum, Tantum, Duntaxat*, tunc solum suspendere ab officio, & non a beneficio, quia hoc voluit sententiae promulgatio; vires enim sententiae ultra proferentis intentionem non se extendunt, ex S. Anton. 3. par. tit. 27. ca. 4. versic. Item cum quatuor. Syluestro verbo suspensio, quarto. §. versic. Si iterum suspensio. Tabiena, verbo Suspensio, num. 5. versic. Quarto. Si vero suspensio fiat ab officio simpliciter, sine vlla restrictione, tunc res est valde dubia.

Prima opinio est Gulielmi in c. quia saepe, de elect. lib. 6. & in cap. praesentia, de offic. ordin. & in cap. latores, de Cler. excomm. ministr. & glo. in Clemen. Cupientes, in verbo Suspensi, prope finem, de penis, qui dubie satis rem hanc tractat, nec se explicat. At vero, in cap. latores, in verbo ab officio, de Cler. excomm. ministr. expresse ait suspensum ab officio, etiam a beneficio suspensum esse, & Palud. 4. dist. 18. quaest. 7. articl. 3. Conclusio. 3. Ratio est; quia beneficium est accessorium ad officium, & propter officium tribuitur, cap. fin. de Rescript. lib. 6. sublatum autem, seu prohibito principali tollitur, & prohibetur accessorium, arg. c. accessorium, de reg. iur. lib. 6. & l. oratio, ff. de spons.

Secunda opinio est Ioan. Andr. qui in cap. praeter, distinc. 32. & in Clemen. Cupientes, de penis, multa in vtramque partem affert, ex S. Anton. vbi supra, & Syluest. in verbo Suspensio, nu. 5. nec clare se explicat, haec tamen est mens eius, quantum ex eo colligi potest, suspensionem ab officio latam a iure, seu Canone, suspendere etiam a beneficio, latam vero ab homine non item.

Tertia est Hostiensis relata glo. in cap. 1. in verbo officii, de sentent. & re iudic. lib. 6. & in Clemen. cit. Cupientes, in verbo suspensi, prope finem, de penis, quam etiam opinionem sequitur Archid. in d. cap. 1. de sentent. & re iudic. lib. 6. quorum opinio omnino contraria priori, affirmat suspensum a iure ab officio non esse suspensum a beneficio; si vero sit ab homine suspensus ab officio, etiam a beneficio suspensus intelligitur; tum, quia ius, quod penam infert, restringi debet, argum. cap. statutum, de elect. lib. 6. & cap. ad audientiam, de decim. non autem hominis sententia, arg. ca. diuersis, de Cler. coniug. & alijs, quae citantur a glo. in d. Clemen. Cupientes, tum, quia mitius agitur eum lege, quam cum ministro legis, arg. l. Celsus, ff. de arbit.

Quarta opinio est Petri de Ancharano in d. Clemen. Cupientes, & Gasparis Calderini ibidem, ut referunt S. Anton. Syluest. & Tabiena vbi supra, & Summa Astenfis, par. 2. lib. 7. tit. 16. articl. 1. quaest. 12. qui eam approbare videntur, & Couar. 2. par. Sponsic. §. in princip. nu. 14. quorum opinio ad haec quatuor reduci potest; Primum est, si suspensio lata sit a iure propter crimen graue, tunc suspensus ab officio, intelligitur etiam suspensus a beneficio, arg. cap. si quis Sacerdotum, & cap. eos, dist. 81. Secundum est, si

A D D I T I O

* Adde, Quoad hanc quaestionem, nempe, quid importet suspensio ab officio, tot sententiae, quor hominum capita referantur per Sanch. tom. 1. de matr. disp. 51.

- est, si sit lata a iure propter infamiam, vel ob contumaciā, sic suspensus ab officio non est suspensus a beneficio, arg. c. presbiter, si a plebe, 2. quest. 5. Tertiū est, si suspensus sit ab homine ab officio propter crimen graue, tunc intelligitur suspensus etiam a beneficio. Quartum est si sit suspensus ab homine propter crimen leue, vel infamiam, vel contumaciā, tunc non intelligitur suspensus a beneficio inquam etiam sententiam inclinant Gregor. de Valentia tomo 4. Disput. 7. q. 18. puncto 1. & Iacobus de Grassijs, lib. 4. decis. aurear. c. 25. n. 8.
- 15 *Quinta opinio est Nauarr. in Manda. cap. 27. nu. 160.* dicentis duo consideranda esse in beneficio; *Primum est*, quod datur solum presentibus, & interessentibus, ut sunt distributiones quotidianæ, & ita suspensus ab officio, hoc ipso quod interesse non possit officijs, intelligitur suspensus etiam ab ipsis distributionibus, eo quod hæc non dantur, nisi presentibus, & laborantibus. *Alterum est*, quod datur etiam absentibus, ut sunt præbenda, & fructus præbenda, & omnes alij fructus, qui non pertinent ad distributiones & ita suspensus ab officio non est suspensus a beneficio, seu fructibus præbenda, & beneficij: Addit tamen Nauarrus vnā limitationem, dummodo inquit, sententia suspensionis non sit tam diuturna, ut tacite, vel expresse habeat vim priuationis; in hoc enim casu putat etiam suspensum a fructibus ipsius præbenda. Cui fauent ea, quæ habet Summa Astensis par. 2. lib. 7. tit. 16. art. 1. q. 12. citans Hostiensium. & Ludou. Lopez 2. par. Instru. c. 97. Coronae confess. tit. de suspensione nu. 6. & Iacobus de Grassijs, lib. 4. decis. cr. 25. nu. 7.
- 16 *In hac autem difficultate duo mihi videntur probabiliter dici posse; Primum est*, Suspensum simpliciter ab officio siue a iure, siue ab homine, non esse suspensum a beneficio, sic Henriquez lib. 13. de excom. & susp. cap. 32. §. 3. & Vgol. Tab. 4. cap. 6. §. 3. & Costus Philareus de officio Sacerdot. par. 1. cap. 1. lib. 1. & probari potest, tum quia penæ non sunt ampliandæ, argum. cap. odia, & cap. in penis, de reg. iur. lib. 6. & interpretatione, ff. de penis. Cum igitur suspensio hæc mentionem faciat solius officijs, non est extendenda ad beneficium; tum, quia & a iure, & ab homine aliquando fertur suspensio ab officio, aliquando a beneficio, aliquando ab utroque; sunt enim hæc tres suspensiones distinctæ, & tres distinctos habent effectus vna igitur alteram non includit; immo vero sunt species distinctæ suspensionis ab officio, & suspensionis a beneficio, vna verò species alteram non continet, nec vna lata censetur altera ferri; Tum, quia nomine officijs, non comprehenditur beneficium, nec e conuerso, ut patet ex diuersa consideratione vtriusque in iure Canonico: Si quidem de officio tractatur in tit. de offic. Archid. cum nonem seq. de beneficio autem in tit. de præbend. Tū quia si suspensio ab officio contineret suspensionem a beneficio; ergo pari ratione suspensio ab aliquo determinato officio, contineret suspensionem ab aliqua parte beneficij, quod tamen est absurdum. Tum quia si suspendens ab officio, a beneficio etiam suspendere vellet, id exprimeret quandoquidem id sæpe factum legimus, ut c. 2. de fideiuss. & in cap. tam literis, de testib. & in cap. 1. de secund. nupt. & in cap. Tuorum, de privileg. & in cap. a crapula, de vita & honest. Cler. & in cap. Quanto, de offic. ordinand. & in cap. Quisquis, de elect. & in cap. Quia sæpe, tit. eod. lib. 6. & in cap. exigit, de consuetud. lib. eod. Cum igitur id non exprimat, nec voluisse dicendum est.
- 17 *Alterum est*, limitationem illam Nauarr. & Iacobi de Grassijs vbi supra, non mihi vsque adeo probabilem esse: nam quantumcunque diuturna sit suspensio, sæpe tamen est suspensio, & non priuatio, ut cap. 1. dictum est, nec vim priuationis, sed suspensionis tantum habet, & consequenter nunquam continet suspensum a beneficio. Non est tamen negandum, quia si quis ob graue crimen suspendatur a iudice ab officio, in perpetuum, ita ut impediatur quo minus licite exercere possit officium beneficio annexum, tenetur talis beneficium illud resignare, ut docent Alphonsus Viualdus, tit. de Suspensione, numero 171 Conclus. 1. & Henriquez vbi supra, & ob tale delictum,

verbi gratia, parochus ob homicidium, sic suspensus beneficio priuari potest, arg. cap. ex tuarum, de purg. Canonum mo etiam ob contumaciā suspensus ab officio, & nolens a contumacia discedere, nec absolutionem procurare, beneficio priuandus est, arg. c. cum bonæ, de æta. & qual. Ni quam tamen in his casibus suspensio est priuatio, nec priuatione suspensionis, sed delicti viuo beneficio priuandus est.

- 19 *Ex his manifestum est, quid dicendum sit ad rationem primæ sententiæ, illud verum esse accessorium sequi suum principale, quando illa duo necessario se consequuntur, officium autem, & beneficium non ita se habent, quandoquidem officium sæpius sine beneficio habetur, ut experientia testatur, multi enim Clerici beneficio carent, & igitur non necessario sequitur, ut qui officium habet, beneficium habeat, ita neque e conuerso est, ut qui ab officio suspenditur, beneficium etiam suspensus sit, argum. l. i. fin. ff. de leg. 3.*
- 20 *Pari modo satis sit argumentis sententiæ Tertie, etenim ratio illa, ius, quod penam infert restringendum est eodem modo militat, etiam quando ab homine suspenditur, arg. l. cum quidam, ff. de liber. & posth. vnde, si quis de suspensione iuris concludatur, etiam & de suspensione ab homine lata probabit, arg. c. cum dilecta, de confirm. vbi videtur, quod tamen ab ipsis negatur.*
- 21 *Et alia etiam eorum ratio scilicet, mitius agitur cum lege, quam cum ministro legis, solum procedit, quando esse de mente disponens constaret; cuius contrarium in casu nostro contingit; nam sicuti, quod dicimus, velle sustinuit, argum. habeo, ff. de supell. leg. ita e conuerso, quod non dicimus, nec velle credimur.*
- 22 *Dubitum aliud est, An suspensus ab officio Sacramenta ministrare, & alia officia diuina facere possit? Respondetur cum, ut dictum est cap. 1. Suspensio tantum Clericos obligat, quatenus Clerici sunt, & Sacramentorum ministrant, & diuinorum exercitium munera Clericalia sunt, consequens est, ut sic ab officio suspensus, nec Sacramenta ministrare, nec diuina officia tanquam Clericus exercere possit, vnde communiter DD. affirmant, per suspensionem impeditur Clericum ne functiones Ecclesiasticas exercere possit, actus igitur, & non passiuè a Sacramentis, & diuinis faciendis suspensus prohibetur, vnde ea ministrare, aut diuina ex officio, & ut minister facere non valet; quia tamen ab eorumdem perceptione non repellitur, Sacramenta omnia recipere potest, excepto ordine, cum enim ordines in eum finem conferantur, ut quis Ecclesiasticas functiones deinceps exerceat, arg. c. 1. d. 25. quas tamen suspensus exercere prohibetur, consequens est, ordinem suscipere non posse, prohibito enim consequente, & antecedente prohibitum esse censetur, arg. l. oratio, ff. de spons. & prohibito vtu alieuius omne id prohibetur, per quod ad illud peruenitur, arg. cap. si celebret, & ibi Panorm. num. 3. de Cler. excomm. ministr. Alia igitur Sacramenta suscipere potest, ut Eucharistiam, dummodo non celebret, tunc enim quia celebrare prohibetur, cum id solum ut Ecclesie minister facere possit, argum. c. relatum, de consecr. dist. 2. & Trid. sess. 13. cap. 8. nec eam recipere valet, & idem de Sacramento penitentia, quod eam ratione suspensionis recipere non prohibeatur, testantur S. Anton. 3. par. tit. 24. c. 1. versic. Tertio modo dicitur, Syluest. verb. suspensus, nu. 1. in fine. Armilla, eod. nu. 10. Felicianus Episcopus Salensis, in Enchiridio de Censur. cap. 9. & cap. 15. Vgol. de censur. Eccles. Tab. 4. c. 5. §. 3. nu. 2.*
- 24 *Item Missæ sacrum facienti inferre potest, Dominici officijs interesse, Litanias, vel Responsorium de functionibus cantare, Psalmos, & Horas Canonicas cum alijs in Choro recitare, necnon Epistolam absque vestibus sacris canere, immo etiam solemniter actum ordinis minoris exercere valet, cum hæc omnia laicis permittantur, iuxta ea quæ tradunt Panorm. in cap. 2. num. 7. de Cler. excomm. ministr. & in cap. sine, num. 5. de excess. pralat. Sorus 4. dist. 21. q. 1. artic. 3. versic. Quintus casus est, Henriquez lib. 13. de excomm. & susp. cap. 32. §. 1. Vgol. Tab. 4. cap. 5. §. 3. nu. 2. & num. 6.*

25 Indulgentiarum etiam capax est, & si moriatur, in loco sacro sepeliri potest, Quorum omnium hæc ratio est, quia sacramenta sumere, officia divina audire, indulgentiarum participem esse, Clericis non conveniunt, quatenus Clerici sunt, sed ut membra privata sunt Ecclesie.

26 Decimus modus est, *Suspendi te à Divinis officiis*. Hæc suspensio efficit, ne Clerici possint cum alijs officiare in Choro cantando Psalmos immo, ut nec possint ipsi Divinis officiis interesse, aut ea audire secundum Hostiensem, Goffred. & Raym. quos refert Angelica, & sequitur in verbo, suspensio, 3. nu. 3. in fine. Summa Pisana. verbo, suspensio, in fine. Sylvest. verbo, suspensio, nu. 5. Addunt autem Angelica, Sylvest. & Corona Confessorum tit. de Suspensione, non. 6. non fore irregularem si solum interfit ut simplex laicus.

27 Undecimus modus est, *Suspendi te ab aliquo officio particulari*. Istæ suspensiones modum suspendit tantum ab actu illo particulari officij, suspensio enim præscriptos sibi terminos non transgreditur, ita ut reliqua facere liceat, præter id quod prohibitum est, ut senserunt Innoc. in cap. cum dilectus, num. 4. de Consuetud. Panor. in cap. Apostolicæ, num. 6. de except. Caiet. in Summa, verbo, suspensio, & Armilla eo. num. 4. Tabiena, verbo, interdictum, 1. num. 14. §. Decimotertio. Vgol. Tab. 4. ca. 6. §. 4. ut enim ait Henriquez lib. 13. de excomm. & susp. ca. 32. §. 1. Suspensio restringitur ex proprietate verborum, ad effectum

expressum. Quantum tamen ad officia ordinum spectat, si sit suspensio ab officio ordinis alicuius inferioris, intelligitur etiam suspendere ab exercitio omnium superiorum iuxta ea quæ cap. 3. regula prima dicta sunt. Quibus addi potest, ex Nau. in Man. cap. 27. num. 16. vers. Octavo infertur, suspensionem ab officio prædicandi, celebrando non peccare, & ait esse communem opinionem DD. in Clem. Cupientes, de penis, & multo minus peccat Evangelium in Milla cantando, ut constat.

16 Suspensione durante, fructus interim currentes in utilitatem ecclesie converti debent.

17 Suspensione dubia existente, fructus beneficii sequestrari debent.

18 Suspensione existente iniusta, vel dubia, quid interim de distributionibus quotidianis faciendum.

19 Suspendus ab uno aliquo beneficio, aliorum beneficiorum fructus consequitur.

20 Suspendus ab aliquo uno beneficio, alia beneficia extra illam ecclesiam consequi potest.

21 Suspendus à beneficio simpliciter, an à beneficijs, quæ alibi habet, suspensus censeatur.

22 Suspendere potest episcopus subditum suum ab omnibus beneficijs quæ alibi habet.

23 Suspendens à beneficio, a iure percipiendi fructus suspendit, quod ius clerico beneficiato inderet.

24 Suspendio à beneficio lata a iure ob causam generalem, de omnibus ubique beneficijs intelligitur.

25 Suspendio à beneficio lata a iure ob causam particularem, effectum habet solum respectu beneficiorum illius Ecclesie.

26 Suspendio lata ab homine intendente suspendere ab omnibus, effectum suum habet etiam extra territorium suspendentis.

27 Suspendio lata ab homine intendente tantum suspendere a beneficijs sui territorij, de illis solis intelligenda est.

28 Suspendus ab homine non declarante an de omnibus ubique beneficijs, vel solum de beneficijs supradictis, de beneficijs diocesis interpretari potest.

29 Suspendus uno loco ab officio, cur ubique suspensus est, non autem suspensus a beneficio.

30 Suspendus ab uno beneficio in uno loco, quando beneficium de nouo alinud acquirere valeat.

De Suspensione à Beneficio, seu à Beneficiis. Cap. VI.

S Y M M A R I U M.

- Beneficium Ecclesiasticum quidnam proprie sit.
- Suspensio à beneficio, seu à beneficijs, titulum, aut possessionem beneficii non tollit.
- Suspensio à beneficio, omnia spiritualia, & temporalia, ut prius agere potest.
- Suspensio à beneficio, eligere, excommunicare, & absolvere potest.
- Suspensio à beneficio, illius beneficii negotia agere nequit, & quare.
- Suspensio interim dum quis est à beneficio, à superiore economus, seu vicarius ad tempus assignari debet.
- Suspensio à beneficio, eligere, & vocem habere potest, dummodo vox ei ratione illius beneficii non competat.
- Suspensio à beneficio, cum ab officio non suspensus sit, in Ecclesia, à cuius beneficio suspenditur, celebrare, & officia divina exercere potest, & debet.
- Suspensio à beneficio efficit, ut illius fructibus priuatur.
- Fructuum beneficialium nomine, quænam intelligantur.
- Suspensio à beneficio, an distributiones quotidianas lucrari possit.
- Suspensio à beneficio propter delictum, quando potest se ex fructibus beneficii sustentare.
- Suspensio à beneficio ob contumaciam, nihil ex fructibus beneficii durante tali suspensione percipere potest.
- Suspensio à beneficio ob contumaciam, si ecclesiasticas officias, distributiones quotidianas accipere valeat.
- Suspensio à beneficio, à fructibus patrimonij sui non suspenditur.

1 **D**ecimus modus est, *Suspendi te a beneficio, seu a beneficijs*. Est autem beneficium Ecclesiasticum, ius quoddam perpetuum Clerico, canonicè inherens percipiendi fructus pecunia æstimabiles, necnon census, & emolumenta omnia alicuius Ecclesie, itemque iura hæc, & Ecclesiam tuendi, ut Vgol. Tab. 4. cap. 8. latius explicat. Hæc igitur suspensio.

2 **Primo** non suspendit neque tollit titulum, aut possessionem ipsius beneficii, ut communis DD. sententia testatur, & faciunt, quæ docet Panor. in cap. cum Vintoniensis, num. 10. vers. Tertio not. ex gloss. de elect. & in cap. cum dilectus, num. 20. vers. Quandoque quis suspenditur à beneficio, de Consuetud. & in cap. sicut ad extirpanda, nu. 4. vers. Tertia differentia, de cohab. Cler. & mulier. idem docent Gemin. in cap. cupientes, §. ceterum, nu. 3. de elect. lib. 6. ubi expresse affirmat, per suspensionem non priuari aliquem titulo beneficii, quod etiam tradunt Anchar. & Philip. Franc. in d. §. ceterum, & satis colligitur ex d. ca. cupientes, ubi habetur, suspensionem à beneficio per triennium, si intra id temporis ei se ingesserit, ipso iure priuatum esse beneficio, ergo per suspensionem antea priuatus non fuit. id ipsum tradunt Henriquez lib. 13. de excomm. & susp. cap. 32. §. 4. & Vgol. Tab. 4. cap. 8. §. 1.

3 **Secundo** Suspendio a beneficio, non impedit quo minus suspensus possit agere omnia spiritualia, & temporalia, ut expresse tenet gloss. in cap. cum Vintoniensis, in verbo, admiserant, de elect. Quod tamen glossæ dictum Panor. ibi num. 10. & in cap. Apostolicæ, num. 8. de except. limitat, procedere solum in illis omnibus quæ spectant ad officium, omnia enim alia quæ ad officium spectant exercere poterit, siue sint spiritualia, siue temporalia; cum enim ex eo, quod quis à beneficio suspenditur, non intelligatur suspensus ab officio, vel à iurisdictione, cõsequens est exercere posse quæ ad officium & iurisdictionem pertinent, vide Pan. in c. cum dilectus, nu. 20. de consuet. & eum sequi Tabiena, verbo, suspensio, nu. 3. vers. Secundo, & Toletus lib. 1. cap. 14.

- 4 cap. 14. inferunt, canonicum a suis beneficijs suspensum, posse eligere, cum hoc sit officij, & citant ad hoc d. ca. cum Vintoniensis, & cap. cum in cunctis, de elect. & Palud. 4. dist. 18. q. 7. art. 3. Concluf. 8. ait, suspensum tantum a beneficio, in nullo officio habere impedimentum plusquam ante, & ideo posse excommunicare & absolvere; De negotijs autem pertinentibus ad ipsum beneficium, a quo est suspensus, nihil potest, nec nomine proprio illius negocia gerere, ut ait Panorm. in d. ca. Apostolica, nu. 8. quandoquidem eius administratione caret, ex Panorm. in cap. pastoralis, §. verum, nu. 18. de appell. & in cap. veritatis, num. 16. de dolo & contumac. ut habetur in cap. 1. §. Qui vero, de elect. lib. 6. & in cap. cupientes, §. ceterum, tit. eod. lib. 6. ubi habetur, suspensum a beneficio, si intra illud tempus eis ingesserit, ipso iure privatum esse; non ergo seingere debet, non enim puniretur, si id posset arg. cap. Qui peccat, 23. q. 4. & l. Gracchus, C. de adul. Cum igitur sic a beneficio suspensus nomine proprio pro sua Ecclesia, & eiusdem rebus agere non possit, ut præter citatos docent gloss. in c. Apostolica in verbo contingeret retardari de except. & ibi Panorm. nu. 8. Decius & DD. & post hos Felin. in c. intelleximus, num. 21. de iudic. multum minus beneficium, a quo suspensus est, permutare poterit, ut dixit Ioan. And. quem refert & sequitur Gemin. in cap. cupientes, §. ceterum, num. 7. & Franc. ibi, de elect. lib. 6. unde ut tradit Panorm. in cap. pastoralis, §. verum, num. 8. de appell. beneficio huic suspensi, deputari debet æconomus per superiorem, aut vicarius ad tempus, iuxta ea quæ habentur in simili in c. peruenit, 2. de appell. & in cap. cum ex eo. de elect. lib. 6. & in c. fin. §. si autem dilapidator, de statu Monach. & Canon. reg. id quod expresse fatetur, Vgol. Tab. 4. cap. 8. §. 2. num. 2.
- 7 Tercio, Suspendio a beneficio non impedit, quo minus sic suspensus eligere possit, & habere vocem, ut expresse tradit gloss. in cap. cum Vintoniensis, in verbo, admiserant & ibi Panorm. num. 10. de elect. & gloss. in capitul. cupientes, §. ceterum, in verbo, Beneficijs, & ibidem Gemin. de elect. lib. 6. Oldrad. conf. 49. & 286. Panorm. in c. cum dilectus, num. 20. de Consuetud. & in cap. Apostolica, numer. 8. de except. citans ad hoc cap. cum in cunctis, §. fina. de elect. ubi id probatur, ex eo quod Pontifex separatim ponit suspensionem a potestate eligendi, & suspensionem a beneficijs, & Tabiena, verbo suspensi, nu. 3. vers. Secundo notandum, Nauar. in Manual. cap. 27. num. 163. vers. Sexto. Vgol. Tab. 4. c. 8. §. 9. Henriquez lib. 13. de excomm. & susp. c. 32. §. 4. Quod tamen dictum ut Na. Henriquez notant, verum est, respectu vocis seu electionis quæ aliunde competit, ut quia est patronus secus autem, si competit ei ratione beneficii illius, a quo est suspensus, tunc enim ut est suspensus a beneficio, ita etiam a voce, quæ ei ratione illius auctores qui dicunt suspensum a beneficio posse eligere, & habere vocem, & non posse eligere, nec vocem habere, illi enim in eligendi sunt de voce, quæ ob aliam causam, quam ratione beneficii suspensio competit; isti vero de voce, quæ suspensio ratione beneficii conuenit.
- 8 Quarto Suspendio a beneficio non extendit se ad officij vnde sic suspensus in Ecclesia, a cuius beneficio suspensus est, & celebrare, & alia omnia divina officia exercere potest, & debet, sicut antea potuit, & debuit sic gloss. in cap. cum Vintoniensis in verb. admiserant, & ibi Panormita, num. 10. de elect. & gloss. in cap. latores, in verbo ab officio de cler. excomm. ministr. & in cap. cupientes, §. ceterum, in verb. beneficijs, & ibi Gemin. Franc. & Anchar. de elect. lib. 6. Panorm. in c. Apostolica, num. 8. de except. & in cap. cum dilectus, num. 20. de consuetud. Henriquez lib. 13. de excomm. & susp. cap. 32. §. 4. Vgol. Tab. 4. capit. 8. §. 8. Ratio est, quia cum suspensio hæc in poenam eorum introducta sit, non debet in eorum releuationem aliquid operari quod sine dubio faceret si officium, quod oneris est sicut prius recitare non tenerentur; immo ut notant gloss. in d. cap. cupientes, ubi supra, & alij DD. si Ecclesiam officiare recitent, per priuationem beneficiorum compellere eos poterit Episcopus, si causam rationabilem non allegant, cur eis non inferant, argum. cap. inter quatuor

de Cler. non resid, quo tamen casu de ipsorum beneficijs Ecclesie deferri faciet, arg. ca. penult. de Cler. non resid. & c. peruenit 2. de appellat.

- 9 Quinto, Suspendio a beneficio pro effectu proximo habet, ut fructibus beneficii suspensum priuet, ut DD. communiter tradunt, sic Panormita in cap. cum Vintoniensis, num. 10. vers. Tercio not. ex gloss. de elect. & in ca. Apostolica, numer. 7. de except. & in cap. cum bona, num. 6. de atat. & qual. Gemin. numer. 3. & Philip. Franc. & Anchar. in cap. cupientes, §. ceterum, de elect. lib. 6. Tabiena, verbo, suspensio, num. 3. vers. Secundo. Henriquez lib. 13. de excomm. & susp. cap. 32. §. 4. Vgol. Tab. 4. capit. 8. §. 1. & §. 2. §. 6. Fructuum autem nomine intelliguntur emolumenta omnia, quæ ei ratione beneficii competunt, ut sunt pensiones adium, quæ locantur, fructus qui ex fundis beneficii percipiuntur, oblationes, quæ Ecclesiæ offeruntur, hæc enim de iure parochiali sunt, sicut etiam & decimæ, adeo ut Clericus alius, qui hoc ius non habet illas percipere non poterit, ex Panorm. in Rubric. paroch. num. 2. & num. 4. Zabari. in Clem. 2. num. 6. de iura & honest. Cleric. Vgol. Tabul. 4. capitulo 8. §. 2. numero 1.

Id quod procedit

Primo, siue quis ab homine, siue a iure a beneficio suspensus sit, argum. capit. cupientes, §. ceterum, de elect. lib. 6. ca. 1. eod. tit. & lib. Panorm. in cap. sicut ad extirpanda, num. 4. vers. Tertia differentia, de cohab. Cler. & mul. cum eadem omnino quoad hoc ratio sit in utroque casu.

Secundo procedit, siue Episcopus, siue Archiepiscopus, siue Patriarcha sit, qui a beneficio suspenditur.

- Tercio, etiam ubi pro pena suspensus sit, & eum deest, ob quod suspenditur, pœnituerit, adhuc enim fructibus beneficii carebit; alioquin ludibrio haberetur hæc suspensio, si ad arbitrium suspensio tolleretur, ut simili notat gloss. in cap. cupientes, §. ceterum, in verbo, suspensos, de elect. lib. 6. & expresse docet Vgol. Tabul. 4. capitulo 8. §. 6. numero 2. & est communis DD. sententia.

11 Dubium tamen inter DD. est An si suspensus a beneficio lucretur distributiones quotidianas, quæ tribui solent illis, qui diuinis officiis interfunt? In quare licet gloss. in Clem. 2. in verbo, suspensus, de vita & honest. Cleric. ibi Zabari. numer. 6. & Anchar. num. 3. & Decius in cap. pastoralis, §. verum, num. 7. de appell. Felin. in cap. Apostolica, numer. 13. de except. quos iefert, & sequitur Vgol. Tab. 4. capit. 8. §. 2. velint etiam istis distributionibus quotidianis privari; quia tamen ut notat Rota, quam refert & sequitur Paul. Fusc. lib. 2. de visit. & regim. Eccles. cap. 29. num. 10. distributiones istæ beneficii nomine non comprehenduntur, certum mihi videtur si interim durante suspensione officiant in Ecclesia, omnes illas distributiones, quæ non dantur intuitu beneficii, sed intuitu officij, illi qui diuinis officiis interfunt, accipere possint. Unde, si distributiones darentur solis beneficiariis, vel si alijs beneficiariis daretur maior portio distributionum, tunc suspensus iste a beneficio, accipere non posset illam partem distributionum, quæ daretur beneficiariis; Ratio est, quia suspensus a beneficio est suspensus ab omnibus fructibus competentibus ei ratione beneficii. Excipitur tamen vnus casus, quando scilicet augmentum istud distributionum quod datur ratione beneficii, necessarium esset ad simplicem sustentationem, & beneficiarius non haberet aliunde vnde viveret; tunc enim sicut poterit aliquid accipere ex fructibus beneficii, ita etiam augmentum hoc distributionum, quod ei ratione beneficii competit accipere poterit.

12 Sexto, Suspendus a beneficio propter delictum, si non habeat aliunde necessariam sustentationem, neque ex alio, vel indistincta quam possit exercere, neque ex bonis patrimonialibus, licet potest aliquid de fructibus beneficii accipere, & tantum quantum est necessarium ad simplicem sustentationem, facit ea. studeat, & ibi gloss. in verbo, ut tale beneficium, & in verbo, ut sus. dist. 50. & gloss. in ca. cum Vintoniensis, in verbo admiserant, in fine, de lib. Panorm. num. 19. de elect. & Bald. ibidem. Panorm. in cap. pastoralis.

foralis, §. verum, num. 16. de appell. & Decius ibidem, & idem Panorm. in cap. Apostolica, num. 7. de except. & ibi Felin. num. 12. idem Panorm. in repet. cap. cum eiles, num. 2. de testam. Gemin. in cap. si compromissarius, & ibi Archid. & Franc. de elect. lib. 6. Petr. Foller. in Praxi Crimi. Canon. par. 3. aud. cap. 3. num. 106. Vgol. Tab. 4. cap. 8. §. 7. num. 2. & Corona Confessorum. tit. de suspensione, nu. 6. & Alphonsus Viuald. in suo Candelabro aureo. tit. de Suspensione, num. 139. & Toletus lib. 1. cap. 14. Quorum omnium ea est ratio; quia dispensatue prouidet illis Ecclesia de aliquibus temporalibus, ne interim in opprobrium Cleri, & ordinis Clericalis mendicare cogantur, ex Pano. in d. §. verum, num. 16. de appell. & glos. in simili docet, in cap. pastoralis, §. verum, in verbo, Subtrahuntur de appell. & facit cap. diaconi, dist. 93. & glos. in capit. 1. in verbo, necessitate, 2. quæst. 1. & in Clement. 17. quæst. 1. in verbo, pars dimidia, de arat. & qual. & Trident. sess. 21. de reformatione, cap. 2. Dixi, si aliunde non habet necessitatem sustentationem; quia venotant Ioan. Andr. in addit. ad glos. in c. cum Vintonienfis, in verbo, ad miserant, & Pa. ibi, nu. 10. de elect. si t. lis suspensus a beneficio haberet patrimonium, vel aliud vnde vivere posset, tunc ex beneficio durante suspensione nihil habere deberet. Dixi etiam simpliciter tantum sustentationem percipere posse, quia non potest accipere pro decentia status, vt colligitur ex d. cap. stande, & glos. ibi, & DD. vbi supra, & communiter receptum est.

23. *Septimo*, Suspensus a beneficio ob contumaciam nihil omnino percipere potest ex fructibus beneficii durante tali suspensione & consequenter nec accipere poterit aliud aliquod augmentum distributionis, quod ei ratione beneficii competit. Sic Dominicus in cap. cum Vintonienfis, de elect. & facit cap. Quia saepe, iuncta glo. in verbo, beneficiis quibusque, de elect. lib. 6. & Clem. Vt ij qui iuncta glos. in verbo pars dimidia, de arat. & qual. & expresse Panorm. in cap. pastoralis, §. verum, num. 16. de appell. Vgol. Tab. 4. capitul. 8. §. 7. numero secundo, & Iacobus de Grassis, lib. 4. Deci. saur. cap. 25. num. 6. Ratio ex Panorm. est: quia suspensus ob contumaciam exire potest a suspensione quando vult; quandoque enim superiori obediens, liberabitur a suspensione. Si igitur ex animi obstinatione in sua contumacia & suspensione manere velit, nihil ex fructibus beneficii meretur. Nam saepe homines de cibo securi iustitiam negligunt, ca. Non omnis, §. q. 5. Quam etiam rationem assignat Panorm. cur excommunicato habenti beneficium non provideatur de alimentis, quia potest exire ab excommunicatione quando vult, petendo absolutionem. Quamuis si necessitas summa adesse, etiam sic suspensus subueniendum erit, vt de excommunicatione docet glos. in cap. pastoralis, §. verum, in verbo, Subtrahuntur in fine, & ibi Panorm. numer. 16. de appell. vt latius diximus lib. 2. ca. 13. Excipio autem in hoc casu distributiones quotidianas, quas etiam ob contumaciam suspensionem licite accipere posse puto, eo modo quo accipiunt non beneficiati, si in Ecclesia officii? Ratio est; quia distributiones istae nec cum beneficio coniunctae sunt, nec ratione & intuitu beneficii praesentibus dari solent.

24. *Octauo*, Suspensus a beneficio a fructibus patrimonij sui, quod sibi pro titulo assignatur iuxta formam traditam a Conc. Trident. sess. 21. de reformatione, cap. 2. non est suspensus, quandoquidem Ecclesiastici beneficii nomine beneficium hoc non comprehenditur, tum quia non pertinet ad Ecclesiam, tum quia illud non ab Ecclesia, sed ex patrimonio suo habet; tum quia patrimonium illud non est factum beneficium Ecclesiae, ideoque licet quodammodo in beneficij locum succedat, nec illud ad arbitrium alienare possit, beneficii tamen Ecclesiastici naturam, ob allatas rationes, non sequitur, vt merito propterea suspensus a beneficio, sicut alterius patrimonij fructus omnes, ita etiam & partis eius, quae pro titulo ei assignatur, sicut prius conseruitur. Pro qua re faciunt quae tradunt glos. in ca. Tuis, in verbo, de patrimonialibus, & glos. fina. & in c. de multis, in verbo, prouenientibus, de praebend. Pan. in ca. Apostolica, nu. 7. de except. & in c. peruenit, num. 12. de fideiuss. Felin. in c. Ecclesia Sanctae Mariae nu. 10. de Constituti & expresse

Vgol. Tabul. 4. capitul. 8. §. 7. numero 3.

16. *Nono*, Quoad fructus beneficii qui currunt tempore suspensionis, duo praecipue aduertenda sunt, *unum est*, Quod existente suspensione iusta, huiusmodi fructus in utilitatem Ecclesiae conuertendi sunt; distributiones vero eodem tempore currentes, quibus casibus eas non lucratur suspensus, alijs Clericis qui Diuinis officijs interfunt, accrescere debent, vt latius traditur a glo. in Clem. Vt ijs, qui, in verbo, pars dimidia, de arat. & qual. & ibidem Guiliel. de monte Lauduno nu. 4. arg. Instit. de leg. §. si eadem, & cap. si quis deinceps, 17. quæst. 4. & glos. in Clem. 2. in verbo, suspensus, de vita & honest. Cleri. & a Panorm. in cap. penult. de Cler. non resid. num. 1. & in cap. pastoralis, §. verum, num. 22. de appellat. *Alterum est*, Suspensione existente iniusta vel dubia, fructus beneficii sequestrandi sunt, & conferuandi, ex Felino, in capitul. Apostolicae, de except. ita, vt quando de eius iniustitia constiterit, ipsi suspensus restitui possint, cui in hoc casu debentur huiusmodi fructus, facit cap. super causa & ibi glos. in verbo, Beneficia, & Dominic. ibidem, 2. quæst. 5. Panorm. in cap. cum bono num. 6. de arat. & qual. Felin. in d. c. Apostolica num. 13. Vgol. Tab. 3. c. 8. §. 7. nu. 4. dummodo in mora non fuerit petendi absolutionem.

18. *De distributionibus autem carentibus tempore suspensionis iniustitiae, vel dubiae, distinguendum est*, vel enim suspensus non accipit distributiones propter suspensionem ab officio, eo quod cum non interfit officijs non videtur illas lucrari; vel loquimur de distributionibus quas non accipit ratione suspensionis a beneficio, cum tamen seruiat, iuxta modum supradictum; Si propter secundum, cum iste vere seruiat, hoc ipso quod suspensus inuenitur iniusta, dicendum est ei restituendas esse, quia sine culpa sua priuari non potest; Si vero propter primum, quia scilicet est suspensus ab officio, quamuis Dominicus in cap. contumaces, dist. 50. simpliciter asserat, non esse restituendas, etiam suspensione existente iniusta, propterea quod Ecclesia non seruit, unde etiam si non esset suspensus, hoc ipso quod non seruiret, non lucraretur eas, & faciunt quae tradit glos. in cap. contumaces Clerici, in verbo, Dignitatemque, dist. 50. Mihi tamen verior videtur opinio Felini, in cap. Apostolicae, num. 13. de except. affirmantis, quod si suspensus ab officio priusquam suspenderetur, frequenter Chorum, hoc ipso quod suspensus postea inuenitur iniusta, illi restitui debent distributiones omnes, quia cum consueuerit frequentate Ecclesiam, non ex culpa sua est, sed ex culpa Iudicis iniuste suspendentis, quod nunc etiam non frequenter uerit, sine culpa vero sua priuari non debet. Quo tamen casu, si iam alijs qui interim Diuinis inseruiuerunt, acquisita sint non a Canonicis, sed a beo qui eum iniuste suspendit, illas omnes recuperabit, arg. ea. Sacro, §. verum si contra, de sent. excom. & expresse Vgol. Tab. 3. c. 8. §. 7. num. 4. & nos latius de excommunicato iniuste, lib. 2. c. 4. ver. Decimo septimo, ex cōi DD. & recepta sententia docuimus.

19. *Decimo*, Suspensus ab vno aliquo beneficio, aliorum beneficiorum a quibus non est suspensus, fructus consequitur, vt habetur in cap. cupientes, §. ceterum, & in capitul. si compromissarius, versic. restringitur, de elect. lib. 6. & in capit. si Canonici, de offic. ordin. lib. 6. & capit. 2. de rebus Eccles. non alien. & tradit glos. in d. c. si compromissarius, in verbo, illius beneficii. Limitata enim causa, limitatum producit effectum, arg. l. in agris, ff. de acquir. rerum domin. & exceptio vnus alterius inclusio est, arg. cap. Nonne, de praesumpt. & licum Praetor, ff. de iudic. suspensus igitur ab aliquo in vno beneficio ab alijs suspensus non erit.

20. *Quibus addo*, sic suspensum ab aliquo tantum beneficio, seu a beneficijs alicuius Ecclesiae, alibi etiam beneficium consequi posse, seu ad beneficia, quae extra Ecclesiam illam sunt, eligi potest, vt docet Laurent. quem refert, ac sequitur Zabar. in Clement. 2. nu. 22. de arat. & qual. & idem dicant Summa Astensis, par. 2. lib. 7. tit. 16. art. 1. qu. 14. & Vgol. in Tab. 4. cap. 8. §. 6. num. 1. & colligitur ex cap. 1. §. fina. iuncta glos. ibidem, in verbo, beneficijs, & ex cap. cupientes, §. ceterum, & ibi glos. in verbo, Beneficijs, & capitul. si compromissarius, §. restringitur iuncta glos. in

Cc 2 verbo,

intendant suspendere Clericum, quia cum constat de voluntate Iudicis, illa seruanda est.

29 Dubium alterum esse potest, quare in vno loco suspensus ab officio, hoc est, simpliciter ab officio suspensus, ubique locorum suspensus sit, non autem suspensus a beneficio? Huius rationem Zabari in Clem. 2. num. 23. vers. Decimo nono, de etate & qualitate & Felin. in cap. Apostolica, num. 14. de except. eam esse dicunt, quod suspensus ab officio procedat a clauibus, quæ ubique locorum operantur, arg. cap. 1. de treuga & pace, suspensio autem a beneficio procedit a Iurisdictione, quæ territorium suspendentis non egreditur, arg. c. fina. de Constitut. lib. 6. Quam tamen rationem superius refutauimus, asserentes, posse iudicē subditum suum suspendere ab omnibus beneficijs, quæ habet etiam extra diocesim suam. Melius igitur respondet Vgolin. Tab. 4. cap. 8. §. 5. num. 2. rationem esse, quia suspensus ab officio simpliciter, propterea quod idem officium semper eū, ubique ab eo suspensus censetur, ita ut illud obire minime possit; At verò ius percipiendi fructus in vna Ecclesia, diuersum est a iure percipiendi fructus in alia Ecclesia, vnde, suspensus ab vno iure, id est, ab vno beneficio, ab alio non est suspensus, ex diuersis enim non sic illatio, arg. capit. 2. de translat. & I. Papinianus, ff. de minor. ob quam etiam rationem, ab vno ordine, vel ab vno officio suspensus, ab alio ordine, vel officio suspensus non esse superius docuimus.

30 Ex quibus inferitur solutio illius dubij, quod supra insinuauimus vers. Decimo; An scilicet suspensus a beneficio in vno loco, possit accipere de nouo aliud beneficium in alio loco. In qua re licet DD. dubij sint, & diuersimodè loqui videantur, siquidem gloss. in ca. latores, in verbo, ab officio, de Cler. excom. ministr. loquendo de suspensione hominis, simpliciter ait, posse, si sit suspensus solum a beneficio, quia Iudex non videtur intendere talem suspendere nisi quoad se, & in sua Diocesi, secus, si suspensus esset ab officio, quia tunc cum nullibi possit officiare, nullibi possit accipere beneficium quod datur propter officium, ca. fin. de Rescrip. lib. 6. & ibi gloss. in verbo, Datur, & Palud. 4. d. 18. quest. 7. art. 3. Conclus. 3. E contra verò, gloss. in capitul. per inquisitionem, in verbo, se indignum, in fine, de elect. affirmare videtur, suspensum a beneficio eligi non posse ad aliud beneficium durante suspensione, vbi Panormita. num. 8. hoc dictum glossæ restringit ad beneficia eiusdem Ecclesiæ, quasi secus sentiendum sit de alterius loci beneficijs. Ceterum, omittis alijs multis, putarem respondendum esse in hoc dubio, secundum illa dicta in tertia sententia dubij præcedentis, accommodando ea quæ dicta sunt de suspensione a beneficijs in alio loco habitis ad beneficia de futuro habenda, & ita procedendum iuxta singula dicta ab Ant. Pan. & alijs ibi fufius tradita.

De reliquis sex suspensionis modis.

Cap. VII.

S V M M A R I V M.

- 1 Suspensio [ab officio, & beneficio] quem effectum habet.
- 2 Suspensio [ab officio, vel beneficio] quid operatur.
- 3 Sententia incerta nomen sententiæ non meretur.
- 4 Suspensum se existimans, cum tamen verè non sit, contra sententiam faciendo peccat mortaliter, irregularitatem tamen non incurrit.
- 5 Administratio temporalis in qua re consistat.
- 6 Administratio spiritualis quid sit, & in quibus rebus posita sit.
- 7 Suspensus ab administratione in spiritualibus, Missam celebrare.
- 8 Suspensus a perceptione Sacramentorum, quamuis sacramenta sumendo grauiter peccet, irregularitatem tamen non incurrit, & quæ huius sit ratio.
- 9 Suspectio a collatione sacramentorum vera censura est, & quid prohibeat.

10 Suspensus a collatione sacramentorum, baptizando in necessitate sine solennitate, nec peccat, nec irregularis est.

11 Suspensio [ab ingressu Ecclesiæ] aliquando etiam interdum appellatur.

12 Suspensus ab ingressu Ecclesiæ extra Ecclesiam celebrando, irregularis non est.

13 Suspensus ab ingressu Ecclesiæ officia diuina in Ecclesia audire nequit.

14 Suspensus ab ingressu Ecclesiæ quando audiendo officia diuina in Ecclesia irregularitatem incurrat.

15 Autorizare quis censendus.

16 Suspensio ab ingressu Ecclesiæ celebrationem etiam in cimiterio prohibet, siue cimiterium contiguum Ecclesiæ sit, siue non.

17 Suspensus ab ingressu Ecclesiæ, ecclesiasticam suam iurisdictionem ubicunque exercere valet.

18 Suspensus ab ingressu Ecclesiæ, nec in cimiterio sepeliri potest, quamuis si in Ecclesia sepeliatur non tamen propterea Ecclesia polluta erit.

DECIMUS Tertius modus est, *Suspensio ab officio, & beneficio*: Hæc patet ex dictis in Nono, & Duodecimo suspendendi modis. Quibus vnum solum addo, suspensionem hanc omnium grauissimam esse quippe, quæ suspendit ab omnibus, a quibus censura hæc propriè dicta suspendere possit, scilicet ab Ordine, & Iurisdictione, quæ sub officij, & Beneficij nominibus continentur.

DECIMUS Quartus modus est, *Suspensio ab officio, vel beneficio*: De hac suspensione est magna quæstio inter Doctores quidnam prohibeat.

Prima opinio est gloss. in cap. a crapula, in verbo, vel beneficio, de vita & hon. Cler. & in ca. latores, in verbo, ab officio, & ibi Hostiens. de Cler. excom. ministr. & ibid. Panorm. num. 7. dicentium, sic suspensum abstinere debere ab vtroque, scilicet ab officio, & beneficio; hoc tamen affirmant, non tanquam certum, sed tanquam tutius. Quæ opinio probari ex eo potest, Primo, quia ubi dubitatur de validitate sententiæ quæ ea constructus tenetur, abstinere se debet, existente enim dubio faciendū est tutior interpretatio licet sit durior, arg. c. illud, de Cler. excom. ministr. Secundo, quia hoc modo suspendens, ab vtroque suspendere voluisse iudicatur, censuræ enim magis a voluntate proferentis, quàm a verbis dependet.

Secunda opinio relata a Burgasio, in tract. de irreg. par. 6. in tit. de Suspensione, num. 29. ex Taratanfia, intelligit tantum a beneficio.

Tertia est quorundam relatorum apud eundem in voluntate ipsius suspensi positum esse eligere, an voluerit ab officio vel a beneficio suspendi; Addunt tamen, eum, postquam semel elegerit alterutram, non posse illam mutare.

Quarta est Calderini in Cleme. Cupientes. de pœnis. quem refert, & sequitur Tabiena, in verbo, suspensio, n. 5. vers. Quarto, & Goffredi in c. Quanto. de magistris. vt refert Pan. in ca. latores, num. 7. de Cle. excom. ministr. S. Anton. 3. par. tit. 28. cap. 4. Rosel. verbo, suspensio, & Syl. eod. nu. 5. Na. in Man. c. 27. nu. 161. vers. Quarto. Maiol. li. 3. de irreg. c. 19. nu. 14. vers. Prima declaratio. Lud. Lopez 2. par. Instr. c. 97. vers. Vltimo. in fine. & Henric. li. 13. de exco. & susp. c. 32. §. 4. Alphonsi Vivaldi, in suo Candelabro aureo tit. de Suspensione. nu. 155. Vgol. Tab. 1. de cens. Ecclesiæ, ca. 20. §. 3. nu. 4. dicentium hanc suspensionem propter incertitudinem a neutro suspendere, & consequenter sic suspensum ad neutrum teneri. Quæ sententia quia cōis est, & mitior, mihi magis placet, præsertim cum sententia sine certa quantitate prolata non mereatur nomē sententiæ, vt C. de sent. quæ si ne cert. quant. profertur, l. 3. & huiusmodi sententia nūquā reperitur in iure, sed prouenit ex imperitia, vel inconsideratione Iudicis, vnde illi imputetur. Adde quod Censura ijs verbis exprimi debet, quæ explicet quæ censura quis afficiatur, qualis non est hæc, alternatiua enim nihil certi, aut determinati ponit; vnde vt incerta, nulla, & irrita censenda est. Antonius

de Butrio relatus a Panorm. ubi supra, hanc sententiam limitat, si de iudicis intentione constituerit, ipsa seruanda est; Quam limitationem admittendam puto, si enim constitentem iudicis fuisse, hac forma ab utroque suspendere tunc valebit sententia, sed quia communiter mens iudicis non cognoscitur nisi ex verbis, cum iudex id non expresserit, iudicandum potius erit id noluisse; si enim hoc voluisset, plane id dixisset, scilicet, *suspendo te ab officio, & a beneficio*; & ita cum constare non possit de mente iudicis, si aliquo modo exprimat, dicendum erit a neutro suspensum esse. & ita soluta est secunda ratio primæ opinionis.

Et pari modo ad primam responderi potest, negando hic dubium esse, an valeat, ex quo enim sententia alternatiue concepta sit, ut incerta, & nulla censenda est; argum. l. 3. C. de sentent. quæ sine cert. quant. profertur. Nec questio est, an interim abstinere debeat, si dubitet, quo modo interpretari oportet d. cap. illud, de Cler. excommun. ministr. Sed an valeat, & nos non valere dicimus sententiam hanc ratione incertitudinis.

Quibus addo, quod licet is, in quem lata est sententia, se suspensum existimat, & tamen contra suspensionem facit ex eo quod munera sibi prohibita contra conscientiam exercet, grauitur peccat, non tamen erit irregularis, ex Antonio de Butrio relato a Panorm. Maiol. Henriquez ubi supra, quos etiam sequitur Vgolin. in d. cap. 20. §. 3. num. 4. quia verè suspensus non est. Vnde, ut sine peccato ea munera obeat, opinionem illam deponere debet, quam facile deponere possit, etiam si ex coniectura aliqua putet iudicem de aliqua particulari intendere, satis enim suspensio est. Iudicem hoc non expressisse, unde non suspensio, sed ipsiusmet iudici hoc imputandum erit.

Decimus quintus modus est, *Suspensio ab administratione Ecclesiæ in spiritualibus & temporalibus*: Hæc suspensio, ut per se patet, prohibet omnem Ecclesiæ administrationem tam spiritualement, quam temporalem. Administratio temporalis consistit in potestate agendi in iudicio super iuribus & possessionibus rei quam quis administrat, & ita super ratione Ecclesiæ. Item, conueniendi in iudicio, & respondendi, & aliter disponendi etiam extra iudicium. De administratione fusc tractat Innoc. in c. ex literis, de probat. Habent autem huiusmodi administrationem temporalem Ecclesiæ, secundum Geminianum relatum a Tabiena, in verbo, Administratio, num. 1. omnes Clerici, qui habent aliquod beneficium in titulum, quodcumque illud sit & quantumcumque simplex, dummodò beneficium habeat certam aliquam dotem. Administratio autem spiritualis est potestas disponendi de rebus spiritualibus, & cõcernit tam ea, quæ sunt ordinis, quæ tamen in administrando alijs posita sunt, quam ea quæ sunt iurisdictionis. Vnde, taliter suspensus, nec potest administrare Sacramenta, nec conferre beneficia aut alia similia facere. Panorm. in cap. si quorundam, nu. 8. de solution. mouet questionem; An suspensus ab administratione in spiritualibus, si celebret Missam, efficiatur irregularis? ait Hostiensis tenere partem affirmatiuam per cap. 1. de sent. & re iudic. lib. 6. Ipse tamen cum Ioann. Andr. partem negatiuam tenet, & probat, quia suspensus ab ista administratione spiritualium non est suspensus ab officio, id est, ab ordine. & idem tenent Angelica, verbo suspensio, 3. num. 7. Syluester verbo, Suspensio, quæst. 5. non longe a fine. Alphonsus Vivaldus tit. de Suspensione, num. 167. & Henriquez lib. 1. 3. de excomm. & Suspens. cap. 32. §. 4. in fine, ex quo sequitur, cum non sit suspensus ab ordine, non solum non effici irregularis, ex Panorm. Angelica, & alijs, sed nec peccare celebrando. Simon Maiolus lib. 3. de irreg. ca. 19. num. 20. versic. Duodecima declaratio & Alphonsus Vivaldus ubi supra hoc dictum Panormitani limitat, nisi inquit, talis suspensus celebret solemniter, cum eadem auctoritate, & loco quem dignitatis administratio cõsuevit obtinere; quia tunc ea celebratio non solum est executio ordinis, sed administratio quædam officij & auctoritatis spiritualis, & ideo erit irregularis. Ego tamen simpliciter sequendâ puto Panorm. & aliorum sententiam, scilicet, sic celebrâtem siue priuatim (in quo etiam consensit Maiolus) siue solemniter, non fieri irregularem; Quia quomodocumque iste

celebrat, actus celebrandi non est positus in administratione spiritualium; Et si semel admittamus hunc actum esse administrationem, non video qua ratione aliquem actum ordinis, etiam priuatam celebrationem, ab hac censura excipere possimus; ideoque sententiam Panorm. sine tali limitatione veram esse puto, maxime, quia in penis debet fieri stricta interpretatio. argument. capitul. is qui, de sentent. excommunicat. libro 6. cum hoc nullo iure sit expressum.

Decimus sextus modus est, *Suspensio a perceptione Sacramentorum*: Hæc suspensio in re videtur cum excommunicatione minori conuenire; unde cum perceptio passiva non sit actus ordinis, vel iurisdictionis, vel beneficii, conueniens est hanc non esse suspensionem propriè dictâ, quæ est censura Ecclesiastica. Hinc Doctores communiter inferunt, quod licet sic suspensus Sacramenta sumendo grauitur peccat, non tamen efficiatur irregularis argum. cap. si celebrat, de Cler. excommun. ministr. sic Innoc. in ca. cum medicinalis, de sent. excommun. lib. 9. Hostiens. in d. cap. si celebrat, & ibi Panorm. num. 4. S. Anton. 3. par. tit. 28. cap. 4. versic. Item suspensus. Angelica, verbo, suspensio, 3. num. 3. Summa Pisanelle, verbo suspensus, Syluester, verbo, suspensio, num. 5. Tabiena, verbo, suspensio, num. 2. versic. Primo Nauar. in Man. cap. 27. num. 163. versic. Tertio inferunt Simon Maiolus lib. 3. de irreg. ca. 19. num. 16. versic. Tertia declaratio. Alphonsus Vivaldus in suo Caridellibro, tit. de Suspensione, nu. 153. & Couar. in Cleu. Si furiosus, 1. par. §. 1. num. 1. de homicidio, & Summa Confess. lib. 3. tit. 29. quæst. 5. versic. Quid si suspendit. Henriquez lib. 1. 3. de excomm. & suspens. cap. 32. §. 5. Ratio est, quia perceptio Sacramentorum nec officium diuinum est, nec actus aliquis ordinis, unde & laici etiam Sacramenta percipiunt.

Decimus septimus modus est, *Suspensio a collatione Sacramentorum*: Hæc suspensio quoniam prohibet actum ordinis, qui est Sacramenta conferre, est suspensio propriè dictâ, & si quis solemniter exerceret actum ordinis conferendo Sacramenta fieri irregularis.

Dubium tamen est de quibusdam Sacramentis, quæ etiam conferri possunt a non habentibus ordinem. An si sacerdos ea conferat sine solemnitate, peccet aut efficiatur irregularis, ut si baptizet puerum in necessitate sine solemnitate. In qua re primo certum est, non incurrere irregularitatem per hanc Sacramenta collationem, propter defectum solemnitatis, ratione cuius non facit ex officio, sed ita quam quilibet laicus, ex Innoc. & Hostiens. in ca. cum medicinalis, de sentent. excommun. lib. 6. Angelica, verbo Suspensio, 3. num. 3. Summa Pisanelle verbo suspensus, Syluester, verbo, suspensio, quæst. 5. Simon Maiolus lib. 3. de irreg. cap. 19. num. 16. versic. Quarta declaratio. Nauar. in Man. ca. 27. num. 63. versic. Quarto inferunt, & Couar. in Clemen. Si furiosus 1. par. §. 1. nu. 1. versic. Tertio, de homicidio. Vivaldus ubi supra num. 157. De peccato autem res est magis dubia; videtur tamen simpliciter dicendum nec peccare, si hoc faciat in necessitate, sicut nec peccat laicus: Extra casum vero necessitatis peccaret, quia etiam laicus in tali casu peccaret; & Clericus suspensus non est melioris conditionis quam sit laicus.

Decimus octauus modus est, *Suspensio ab ingressu Ecclesiæ*: Hæc suspensio aliquando fertur sub nomine suspensionis, aliquando verò sub nomine interdicti; & quamvis verba variantur, censura tamen eadem omnino est, & eundem effectum habet; Vocatur autem prohibitio hæc ab ingressu Ecclesiæ interdictum, in cap. Sacro, de sent. excomm. lib. 1. Ingressum Ecclesiæ per mensem unum nouerit sibi interdictum. & in capitul. Is cui de sentent. excommun. lib. 6. ibi Is, cui est Ecclesiæ interdictus ingressus. At vero in cap. cum medicinalis, de sentent. excommun. lib. 6. appellatur suspensio, ibi. Per mensem unum ab ingressu Ecclesiæ, & diuinis officijs nouerit se suspensum. & in cap. Is cui, de sentent. excomm. lib. 6. ibi Sane sicut excommunicatus, sic ab officio, vel ingressu Ecclesiæ lata suspensio. & hoc ipsum docet Nauar. tom. 1. Confil. confil. 1. de verb. signific. nu. 1. lib. 5. Habet autem suspensio hæc varios effectus.

Primo enim prohibet exercitium soletane cuiusvis ordinis

dimis intra Ecclesiam, ut habetur expresse in cap. is cui, de sentent. excomm. lib. 6. & facit transgressorem irregularem, ut ibidem exprimitur. Palud. 4. distinct. 18. quest. 7. artic. 3. Conclusi. S. Anton. 3. par. tit. 27. ca. 2. vers. Item nota Angelica, verbo, suspensio, 3. num. 5. Summa Pisanelle, in verbo suspensus. Nauar. in Manual. cap. 27. nu. 75. vers. Duodecimo & cap. 27. num. 170. vers. Sexto dico. Steph. Costa in repet. cap. is cui, num. 1. de sentent. excomm. lib. 6. & ibidem Gemin. Corona Confess. tit. de suspens. num. 6. Alphonsus Vivaldus ubi supra. nu. 158. & 140. Iacobus de Grassijs lib. 4. decis. ca. 25. num. 4. Cou. ubi supra, vers. Quarto. Summa Confess. in addit. libri 3. titu. 29. quest. 5. (quamvis contrarium, lib. 3. titu. 29. quest. 5. antea docuerit) & Henriquez lib. 13. de excommuni. & suspensio, 32. §. 1. in fine. Ratio est, quia interdictum principali censetur interdictum & omne consequens ex eo; cum igitur Ecclesia Dei principaliter facta sit gratia diuini cultus, & ut in ea diuina celebrantur, consequens est, ut ubi quis suspenditur ab ingressu illius, etiam a celebratione diuinorum in ea suspensus sit.

Secundo, Non prohibet ista suspensio celebrationem extra Ecclesiam, unde extra eam celebrando, puta sub domo aliqua, aut tentorio, aut oratorio aliquo priuato, cum altari portatili non erit irregularis. ex Palud. 4. distinct. 18. quest. 7. artic. 3. Conclusi. 1. gloss. in cap. is cui, in verbo, in ea & Steph. Costa ibidem, n. 17. & seq. de sentent. excomm. lib. 6. S. Anton. 3. par. tit. 27. cap. 2. vers. Item nota. Angelica, verbo, suspensio, 3. num. 4. Syluestro, verbo, suspensio, qu. 5. Corona Confess. tit. de suspensio, num. 6. Alphonsi. Vival. ubi supra, num. 158. & 140. Iacobus de Grassijs, lib. 4. decis. cap. 25. num. 4. Henriquez lib. 13. de excomm. & suspensio, cap. 32. §. 1. Nauar. in Man. cap. 25. num. 75. vers. Duodecimo. Couar. in cap. alma mater, par. 2. §. 1. nu. 3. de sentent. excomm. lib. 6. Armilla, verbo, suspensio, §. 8. & gloss. in cap. ubi in verbo, Ecclesia, de offic. ordin. lib. 6. & idem docet Ioa. Calder. in suo trac. de Eccl. interdict. in 2. memb. vers. Nunc redeo ad casum. Ratio est, quia causa limitata, limitatum producit effectum, arg. l. in agris, ff. de acquir. rerum domin. & ita cum poena hæc limitata sit respectu loci, scilicet intra Ecclesiam celebrando, nihil operabitur, si extra illam celebratio fiat, quod maxime procedit in penalis, argum. cap. statutum, de elect. lib. 6. & ea. odia, & cum penis, de reg. iur. lib. 6. De vno tamen dubitari solet, An ille, cui est interdictus Ecclesie ingressus, si celebrat in Ecclesia non consecrata, sit irregularis, sed de hoc infra la tius agemus.

Tercio, Prohibet hæc suspensio, ne suspensus audiat officia diuina in Ecclesia, ex Ioann. Andr. quem refert & sequitur S. Anton. 3. par. tit. 27. cap. 2. vers. Item talis. Angelica, verbo, suspensio, 3. num. 5. Summa Astenfis part. 2. lib. 7. tit. 8. art. 3. in principio. Syluestro, in verbo, suspensio, qu. 5. Corona Confess. tit. de suspensione, numer. 6. Nauar. in Manual. ca. 27. num. 170. vers. Sexto. in fine. Couar. in cap. alma mater, par. 2. §. 1. numer. 3. vers. poterit tamen is, de sent. excomm. lib. 6. Steph. Costa in c. is cui, de sent. excomm. lib. 6. nu. 6. & seq. duob. Henriquez lib. 13. de excomm. & susp. cap. 32. §. 2.

Dubium tamen inter DD. est, an si talis audiat officia diuina, incurrat irregularitatem? ceterum, communis DD. sententia est, quod licet sic audiendo officia diuina in Ecclesia, mortaliter peccet, non tamen erit irregularis, ex Io. Andr. Angelica, Couar. Steph. Costa, Corona Confess. & Iacobo de Grassijs, ubi supra quod tamen Angelica & Syluestro limitant, nisi ipse celebret, quasi utens officio suo sicut prius, secundum Gemin. in d. cap. is cui, de sentent. excomm. lib. 6. Stephanus Costa limitat, nisi auctorizaretur in audiendo, iuxta illa etiam quæ habentur per Inno. 8. & Ioan. Andr. in cap. tina, de excess. prælat. lib. 6. pro quo facit textus ibi, si prius. Per quæ verba datur intelligi quod non quilibet auditio, aut executio officij diuini facta per suspensum, inducit irregularitatem, sed requiritur ad hoc ut hæc faciat scienter, quasi ex officio agens, sicut prius ex gloss. in cap. cum medicinalis, in verbo, sicut prius, & ibi Steph. Costa, §. fina, num. 95. de sentent. excomm. lib. 6. & facit etiam quæ episcopus in Concilio, 1. quest. 3. & cap.

15. 1. in §. sciturus, de sentent. & re iudic. lib. 6. Is autem censetur autorizare, qui iubet coram se Missam, aut officia diuina celebrari ex Host. & DD. in cap. Tanta, de excess. prælat. Marian. Socin. in capit. ad audientiam, numer. 25. de homicid. Couar. in cap. alma mater, part. 1. §. 6. numer. 9. in fine, de sentent. excomm. lib. 6. vnde Steph. Costa ubi supra, numer. 85. addit, quod si Clericus sic suspensus interesset diuinis, non auctorizando, sed simpliciter audiendo ex causa deuotionis non efficeretur irregularis. Pro qua re est glossa notabilis in Clem. 2. in verbo, celebrati, de priuileg. quam sequuntur eam commendantes Panor. in ca. Illud, num. 8. de Cler. excomm. ministr. Franc. in cap. 1. de sentent. & re iudic. lib. 6. col. 3. Gonsaluis a Villadiego de irreg. cap. 2. colum. 3. Quibus omnibus addo ex Innoc. in cap. sacro de sentent. excomm. & Archid. in ca. 2. de offic. deleg. lib. 6. quos refert & sequitur Steph. Costa in cap. is cui, num. 6. de sentent. excomm. lib. 6. & S. Anton. in 3. part. tit. 27. capit. 2. vers. item talis, & faciunt quæ docet Nau. in Man. cap. 27. num. 33. vers. Nonno, de excommunicato, & num. 170. vers. 6. de suspensio ab ingressu Ecclesie. Henriquez lib. 13. de excomm. susp. capit. 12. §. 2. quod sic suspensus non solum intrare potest Ecclesiam transeundo eam pro factis suis, tempore quo non celebratur officia diuina, sed etiam eam ingredi potest, & in ea orare, & horas illic recitare tempore, quo officia diuina non celebrantur in ea, secundum Calderin. in tract. de Eccl. interd. memb. 2. vers. Nunc queritur. Gemin. Antlia. Dominic. Franc. & Steph. Costa, in cap. is cui, numer. 7. de sentent. excomm. lib. 6. vers. 12. & Henriquez, in loco proxime citato, Angelicam, verbo, suspensio, 3. num. 6. Couar. in cap. alma mater, par. 2. §. 1. nu. 3. vers. poterit tamen de sentent. excomm. lib. 6. & iura quæ videntur huiusmodi ingressum prohibere, intelligi debent ut ait Costa, de ingressu publico, & tempore celebrationis, ut ille rubore confusus interea penitentiam agat de peccato, ne accedat in conspectu hominum ad orandum in dicta Ecclesia, ex quo illi in genere ingressus Ecclesie interdictus sit. De qua re latius lib. 5. c. 9. agemus.

Quarto, Suspensio hæc ex Palud. in 4. d. 18. quest. 7. art. 3. Conclusi. 1. & fauet gloss. in cap. is cui, in verbo, cæmeterio, de sentent. excomm. lib. 6. prohibet etiam celebrationem in cæmeterio, siue cæmeterium sit contiguum Ecclesie, siue non, id quod colligit Paludan. ex eo quod talis suspensus prohibetur sepeliri in cæmeterio, & quia alias ut ait gloss. facile illuderetur censuræ. Quorum opinio licet valde probabilis sit mihi tamen non minus probabilis videtur contraria, quia Canon solum loquitur de celebratione in Ecclesia, & non de celebratione in cæmeterio, unde non est ampliandus, maxime cum aliquando econtra aliqui permittantur celebrare in Ecclesia sed non in ea sepeliri, ut infra dicemus, & quia Pontifex de celebratione loquendo solum meminit celebrationis in Ecclesia, de sepultura vero agens, & Ecclesie, & Cæmeterij mentionem fecit.

Quinto, Non prohibet suspensio hæc exercitium Iurisdictionis, vnde, sic suspensus. Iurisdictionem Ecclesiasticam vbicunque exercere valet, & ita excommunicare, & priuatim ab excommunicatione absolueret, eligere, aut conferre beneficia potest, & similes actus facere, qui ad Iurisdictionem Ecclesiasticam pertinent ex gloss. in cap. sacro in verbo, interdictum, in fine, & Panor. ibi, num. 10. de sent. excomm. & idem Panor. in cap. ab excommunicato, num. 15. in fine, de rescript. Franc. in cap. cum medicinalis §. si quis, de sentent. excomm. lib. 6. Syluestro in verbo, suspensio, q. 5. Nau. in Man. c. 27. numer. 161. vers. Quarto dico. Cou. in cap. alma mater, p. 2. §. 1. nu. 3. vers. sub hac verò, de sent. excomm. lib. 6. Henriquez lib. 13. de excomm. & susp. cap. 32. §. 2. & est communis & recepta sententia Doctorum.

Sexto, Prohibet etiam suspensio hæc sepulturam Ecclesiasticam, tam in Ecclesia, quam in Cæmeterio, ut habetur expresse in cap. is cui de sentent. excomm. lib. 6. & ibi Steph. Costa, num. 7. & num. 8. Summa Astenfis, par. 2. lib. 7. tit. 8. art. 3. in principio. Summa Pisanelle, verbo suspensus, Couar. in cap. alma mater, part. 2. §. 1. numer. 3. verbo. Hic

Hic autem interdictus. Henriquez lib. 13. de excomm. & susp. c. 32. §. 2. Quod intelligitur, nisi penituerit inter ea, ut habet tex. c. is cui. si enim penituerit, poterit intra eam sepeliri, ubi Io. Andr. Franc. Costa. & DD. communiter docent, & eos secutus Couat, ubi supra, posse in articulo mortis interdictum hoc remitti a quocunque Sacerdote, arg. c. fin. de sepult. & sufficere quod quis decesserit cum signis contritionis, & penitentiae, ut non obstante interdicto sepeliri possit in Ecclesia, absque alia solempni interdicti reuocatione, aut relaxatione; quamuis vt Ioan. Andr. & Steph. Costa in d. c. is cui, notant, etiam si signa contritionis post mortem apparerent, requiritur tamen sententiae huius absolutio post mortem, arg. c. A nobis, 2. de sent. excomm. Nota tamen, quod si taliter suspensus etiam impenitens in Ecclesia sepeliretur, Ecclesia tamen non propterea polluitur, ut suo loco dicitur. Et de varijs modis suspensionis haec tenus dictum sit.

De duratione Suspensionis

Cap. VIII.

SUMMARIUM.

- 1 Suspensionis modi varij sunt, & quinam, & quot.
- 2 Suspendio per mensem lata eodem die, & momento incipit quo fertur.
- 3 Annus, mensis, & hebdomada quo tempore ordinario inchoari soleant.
- 4 Mensis, si capio iam mensem, quis per mensem suspendatur, qualiter numerari debeat.
- 5 Annus, a signato die quo lata est sententia numeratur, ubi quis per annum suspensus sit.
- 6 Suspendio per duos, aut tres menses, & illis nondum elapsis in aliam suspensionem duorum, vel trium mensium incidens, quamdiu suspensus censetur.
- 7 Suspendio per annum, aut mensem, si eo tempore interueniat bissextus dies, an ille dies etiam tanquam distinctus computandus sit.
- 8 Annus bissextus quare sic appellatus.
- 9 In bissexto biduum, quasi pro vno die computatur.
- 10 Temporis numeratio duobus modis fieri potest secundum iuris peritos, & quinam illi sint.
- 11 Dies bissextilis aliter in materia fauorabili, quam in odiosa, an computandus.
- 12 Dies bissextilis semper pro die distincto computari debet.
- 13 Suspendio ad certum & determinatum tempus lata, elapso tempore cessat.
- 14 Suspendio [donec quis satisfaciatur] lata, facta satisfactione statim cessat, nec aliam requirit absolutionem, sed solum iudicis declarationem.
- 15 Suspendio [donec satisfaciatur] post factam satisfactionem ante iudicis declarationem celebrans non est irregularis.
- 16 Suspendio [donec peniteat] vera censura est, & transgressor irregularitatem inducit.
- 17 Suspendio ad indeterminatum tempus lata tamdiu durat quamdiu suspendenti placuerit.
- 18 Suspendio simpliciter absque ulla temporis mentione lata, tamdiu durat, quousque ab habente facultatem relaxetur.

Quemadmodum in superioribus dictum est, suspensio varijs modis ferri potest; ita etiam in ordine ad tempus, tum a iure, tum ab homine, his praesertim quinque modis fieri consuevit.

Primo quidem ad aliquod certum, & determinatum

tempus; vt exempli gratia, per mensem, vt in c. facto, de sententia, excomm. per duos, aut tres menses, c. 1. de Cl. venatore, & c. praterea, de Cleric. per cussore. Per sex menses, Clem. 2. de vita, & honest. Cleric. & Extrau. Cum ad sacrosanctam, §. ceterum, de sententia, excomm. Per duos annos, capit. Praesentium, de clerico percuss. & Clement. 1. §. si quis autem, de statu monach. Per tres annos ca. 2. §. tractus, de reb. Eccles. non alien. lib. 6. Clem. 1. §. penult. de haeret. Clem. 2. de penis & capit. cum in cunctis, §. finalis, de elect.

Secundo fertur ad tempus aliquod indeterminatum, pendens ex voluntate ipsius suspensi, vsque ad aliquem actum faciendum ab ipso suspenso, vt quousque peniteat, arg. cap. Osus, de elect. quousque satisfaciatur, cap. exigit, de censib. lib. 6. quousque ordinetur, arg. Clem. Vt ij, qui de aetat. & qualitat.

Tertio ferri potest ad tempus indeterminatum pendens ex voluntate alterius, vt proprii Episcopi qualis suspensio habetur in Conc. Trident. sess. 23. de reform. c. 8. & etiam in c. tam literis, de testib. & in cap. dilectus, de temp. ordin. ubi ad arbitrium Papae fertur suspensio sub hac formula: *nec mereatur indulgentiam, seu gratiam nostram obtinere, vel donec de illo aliter disposuerimus*, vt in cap. literas, de temp. ordin. vel quousque indulgentiam valeat promereri, vt in c. Nihil, de elect.

Quarto fertur simpliciter absque ulla temporis facta mentione, cap. 2. de solution. & cap. 2. de offic. iudic. deleg. lib. 6.

Quinto fertur cum exclusionem temporis, vt quando fertur in perpetuum, seu quod idem est, sine spe veniae, aut dispensationis, vt in c. 1. §. fina. de elect. lib. 6. & c. 1. de temp. ordin. lib. 6. de quibus omnibus in sequentibus breuiter agendum est.

Quoad primum, si suspensio feratur per mensem, vt menses, quamuis nonnulli, quoad tempus quo incipere deberet suspensio, dubitauerunt, existimantes non incipere die quo lata est, sed consequenti proximo, eo quod dies termini non numeratur in termino, argum. cap. 1. & ibi gloss. in verbo proponitur, de restitut. spoliat. libro 6. & lafon in l. 1. num. 20. ff. si quis cau. Communior tamen & recepta sententia est, eodem die & momento incipere, quod lata est, argum. eorum, quae habentur in cap. Anteriorum, & ibi gloss. in verbo dierum, & verbo a recitatione, 2. q. 1. §. 6. & gloss. in cap. prouida, in verbo annum continuum, & addit ibi, de elect. lib. 6. & gloss. in cap. 1. in verbo proponitur, in fine, de restitut. spoliat. & facit cap. statum, de peg. lib. 6. & cap. Biduum, 2. q. 1. §. 6. & cap. cupientes, §. ceterum, vers. Ex tunc inchoandum, de elect. lib. 6. Bald. in l. 1. ff. si quis cau. Vgolin. Tab. 4. cap. 15. num. 2. cuius ratio est: quod censura Ecclesiastica secum executionem fertur, vt habetur in cap. pastoralis, §. verum, de appell. & primo de suspensio, quae censura Ecclesiastica est, statim obligabit. unde, quod initio dictum est, solum locum habebunt ijs, quae secum executionem non trahunt.

Pari ratione de mense, & anno dicendum est, ubi tamen annotandum est, quod licet annus ordinario tempore inchoari soleat Kalendis Ianuarij, & Mensis primo eiusdem mensis die; hebdomada vero die Domini: Quia tamen necessum sapienter est, vt alio tempore haec omnia inchoari debeant, vt exempli gratia, si quis anno, aut mense caput delictum commisit, ob quod per annum, aut mensem ab homine, vel a iure suspendatur, non statim, ac Iudex, & iur. voluit, hic suspenderetur, si initium anni, vel mensis celebrationis expectanda essent, ideo factum est, vt & annus, & mensis, & hebdomada in huiusmodi casibus quocunque temporis momento inchoentur, ex Bald. in l. de diuisione, num. 1. & Alex. num. 2. & lafon num. 7. ff. solut. maritum, qui annus, mensis, atque hebdomada, eo quod, vt res emens postulat, extraordinario tempore inchoantur, emens annus, mensis, & hebdomada non inchoantur, vt per alios Vgolin. Tab. 4. c. 15. §. 3. tradidit.

Dissentiant tamen inter se DD. qualiter numerari debeat mensis, si capto iam mense quis in censuram incidat, & quot dies pro mense computari debeant. In qua re aliqui triginta & vnum dies; alij viginti & octo dies, pro mense

se quolibet numerari volunt, quorum auctores numerantur a Baldo, in l. eos, §. si autem, num. 9. de appellat. & Philipp. Franc. in cap. Quam sit, §. electus, & Gemin. ibi, num. 2. & glo. ibidem, in verbo, Mensum, & Addit. ibi, de elect. libro 6. Ceterum, his omissis, communior, & receptior opinio est, quod in huiusmodi casibus computari debeat mensis ex communi opinione, & populari modo computandi, scilicet a die signato illius mensis in quo lata est suspensio, ut verbi gratia, a primo, secundo, vel tertio, usque ad eundem in ordine diem mensis sequentis. Hinc fit, ut mensis iste aliquando maior sit, aliquando minor, ita glo. in cap. Quam sit, in verbo Mensum, & Ioann. Monach. num. 5. & Ioan. Andr. de elect. lib. 6. Guil. de monte Lauduno, in Extravag. Suscepti regiminis, num. 31. Ne Sede vacante. Alexand. lib. 3. consil. 42. num. 13. & lib. 5. consil. 14. num. 4. Vgolin. Tab. 4. cap. 15. §. 3. si ergo exempli gratia, decimo Maij die per mensum quis suspensus est, decimo Iunij die suspensio hanc terminabitur, qui tamen ultimus dies completus esse debet, nec sufficit, quod incipit sit, ex Vgolin. vbi supra, §. post Dyn. Rayn. Bald. Petr. Cyn. & Alexand. quos refert, & sequitur Iason. in l. si cui legetur, numer. 13. ff. de leg. 1. & Archid. in cap. si annum, de iudic. li. 6. De hac re legi possunt, quae tradit Nau. tom. 1. conf. 6. de eta. & qual. ordin. & laius conf. 18. de praben.

Item etiam dicendum est de computatione anni, ut numeretur a signato die mensis huius anni in quo lata est sententia, usque ad eundem in ordine diem eiusdem mensis anni sequentis.

Dubium tamen est, An si quis per duos, aut tres menses suspensus sit, & illis nondum elapsis incidat in aliam suspensionem duorum, vel trium mensum, aut maioris, vel minoris temporis, quando huius secundae suspensionis tempus currere incipiat? In hac re nonnulli quos refert Zab. in Clem. 2. de Magistr. existimant suspensionem secundam non incipere statim post commissum delictum, sed tunc, cum suspensionis primae tempus elapsum sit, ut si iterato delicto etiam pena iteretur, arg. l. quicumque, C. de seru. fugit. & quia alias vnum ex delictis aliquando non puniretur, maxime, si prima suspensio hodie, & secunda, die sequenti inciperet, cum tamen delicta inulta esse non debeant, arg. c. 1. de penis, iunct. gl. & l. ita vulneratus, ff. ad leg. Aquil.

Communis tamen sententia est, ut ait glo. in Clement. 1. in verbo sequentes, de Magistr. & Zab. ibidem, in verbo, Si quis, num. 2. vers. Secundo quarto, & Imola ibi, num. 13. posterioris suspensionis tempus statim post commissum delictum incipere facit, d. l. ita vulneratus, ff. ad leg. Aquil. & l. Senatus, in fine, ff. ad Turpil. & Ioan. Andr. quae refert, & cum distinctione sequitur Panormit. in cap. cum in cunctis, §. si a. nu. 7. de elect. in prima parte distinctionis, & Vgolin. Tab. 4. cap. 15. §. 2. Ratio est, quia nisi is, qui censuram fert, explicet nolle se, ut tempus secundae suspensionis currat, durante tempore suspensionis primae, (in quo casu certum est tempus posterioris, non nisi finito tempore primae suspensionis currere, cum hoc a suspendentis voluntate dependeat, arg. cap. cum voluntate, de sentent. excomm. & l. non omnis, ff. si cert. petat. in quo casu vera est prima opinio) Ieo ipso, quod censura omnis secum executionem trahat, ut dicitur in cap. pastoralis, §. verum, de appellat. suspensio hanc secunda, statim post secundam transgressionem inchoatur. Nec hoc mirum esse debet; quandoquidem, eodem tempore, eadem censura, siue excommunicationis, siue suspensionis, aut interdicti quis ligari poterit, & ita sicut delictum, sic quoque poena iteratur, quae suspensio secunda facit, ut licet postea a priori suspensione absolatur, adhuc tamen secunda coniungitur, arg. cum pro causa, de sent. excomm.

Difficilius maior est inter DD. An si quis per annum, aut mensum suspensus sit, & eo tempore interueniat bissextus, dies ille intercalaris in suspensione numerari debeat, tanquam dies distinctus nec ne? & consequenter an suspensus celebrare possit in die finis anni, quando suspensus esset per annum, aut in illo die intercalari, quando suspensus esset per mensum, & dies ille ultimus esset mensis, pro qua re breuiter annotandum est ex glo. in ca. Quasi-

uit, in verbo, Qui duo, de verb. signific. Syluest. & Taberna, in verbo, Bissexus. Dur. Ration. diuino, offic. lib. 8. c. 3. & alij, annum esse spatium, quo Sol suum cursum conficit, quem 365. diebus, & sex fere horis peragit, & dicitur fere, propter quaedam momenta, quae adduntur ad ipsas sex horas; Quae sex horae de quarto in quartum annum, sine computatione aliqua reseruantur, & faciunt in quatuor annis ultra praefatum numerum 365. dierum 24. horas, quae coadunatae faciunt vnum diem naturalem, qui super abundat omni quarto anno, qui dies dicitur dies intercalaris, seu bissextus; Intercalaris quidem, quia interseritur, seu intercalatur illi mensi, scilicet mensi Februarii tanquam breviori post dies 23. Bissextus autem, eo quod bis sedetur & statuitur in vna litera Calendarii, hoc est, bis pronunciamus illo anno sexto Calend. Martij, ubi interponitur ille dies, scilicet in 24. Februarij. His ita praenotatis, inter DD. controuertitur, an dies ille intercalaris in suspensione numerari debeat, tanquam dies distinctus, nec ne, ita, ut liceat eo die celebrare, nec ne, in qua re variae sunt DD. opiniones.

Prima est glo. in cap. 2. in verbo Anno, distinct. 55. & in cap. Quasiuit, §. fin. in verbo, Qui duo, de verb. signific. dicentis, annum in huiusmodi rebus, semper computandum esse numero 365. dierum, & consequenter in bissexto licet celebrari posse ultimo die anni, vel mensis. Quod probat primo a simili: Quia libertas promissa seruienti per annum acquiritur hoc ipso quod quis seruit per dies 365. ut habetur in l. cum haeres, §. Stichus si heredi, ff. de statu liber. Secundo probat ratione; quia saltem in penis non est facienda ampla interpretatio, arg. c. pena, de penit. distinct. 1. & c. odia, & cap. in penis, de reg. iur. lib. 6. Suspensio vero pena est, non ergo computare debemus annum, ut contineat vnum diem amplius. Contra hanc tamen videtur esse textus d. ca. Quasiuit, §. fin. de verb. signific. ubi simpliciter dicitur, in bissexto biduum, quasi pro vno die reputari, & in l. cum bissextus, ff. eod. & in l. 3. ff. de minorib. §. minorem, ubi dicitur, diem intercalarem cum praecedenti numerari.

Secunda est glosse iuris civilis, in l. 2. ff. de diuersis, & temporal. praescript. & Hugonis, quae etiam placet ibi Batt. & in d. l. cum bissextus, ff. de verb. signific. ut refert Panormitanus in cap. Quasiuit, num. 4. de verb. signific. dicentium numerationem temporis fieri posse duobus modis, vno modo per species ipsius temporis, ita scilicet, ut terminus statuatur per numerum annorum, vel mensum, v.g. per annum biennium, per duos, aut tres menses; & sic dicunt diem intercalarem vna cum die praecedenti quasi pro vno die computari, nec esse diem distinctum, si bissextus tunc accidat, vnde totus annus vel mensis bissextus compleri debet, ut quis a suspensione absolatur, & celebrare possit; Alio modo per individua temporis, ita scilicet ut terminus statuatur per numerum dierum, v.g. suspendo te per decem, aut viginti dies; & sic dies intercalaris computatur, ut dies distinctus a praecedenti, quia verè dies ille est dies distinctus, sicut quilibet alius dies anni, vel mensis; Vnde si vel decem, vel viginti dies abierint, verè absolutus

A D D I T I O.

* Adde. Notabilis est hac decisio, & quae saepe in praxi solet euenire; & ideo semper est memoria commendanda. Huic autem quaestioni affinis est & alia, de qua Suar. to. 5. disput. 29. sect. p. vers. Sexta dubitatio: nempe quid dicendum, si quis reus non seruaret tempus integrum suspensionis, a iure assignatum ob culpam, ex qua iam fuit damnatus, sed illa tantum per aliquot menses seruata, impatientius illius penitentiae violat eam suspensionem, ministrando ut prius in ordine, teneatur iterum inchoare illam tanquam si nunquam ipsam antea seruasset; & dicendum esset negatiue: pro quo & facit ratio illa communis, quod in odiosis non solet fieri cumulario temporis, vel quantitarum, de qua re Ant. Nald. in Quasi. Pract. verbo, Tempus, in princ. & verbo, Quantitas, ibidem in princ.

tus est a suspensione, etiam si dies bissextilis non esset.

- 11 *Tertia est Panorm. in d. cap. Quæsit, num. 4. de verb. signific. dicentis; Quod aut terminus statuitur per numerum dierum, puta, quod feriat, vel iter suspensus per quadraginta dies, & tunc tam in favorabilibus, quam in odiofis dies bissextilis pro distincto die a præcedenti computatur, ut dixit glossa in secunda parte divisionis suæ, ut videtur colligi ex l. 2. ff. de diuersis, & temporal. præscript. Aut terminus statuitur per numerum annorum, aut mensium & tunc distinguendum est inter materias odiosas, & favorabiles, ut in odiosis dies intercalaris numeretur tanquam distinctus a præcedenti, sicut verè est dies distinctus, quo modo locum habebit in ista materia suspensionis, quæ est penalis, & in materia feruitutis, de qua in d. l. cum hæres, §. Stichus, ff. de statu liber. & notat glossa in cap. si propter, in verbo, primi anni, de Rescrip. lib. 6. & licet Bart. in expositione illius legis velit legem illam non loqui de anno bissextili, sed de anno communi, ut tamè Panorm. ubi supra notauit, hoc gratis dicitur a Bart. & diuinare videtur, quia lex illa simpliciter & absolute loquitur, & consequenter vniuersaliter determinat annum 365. diebus in feruitute. In materia verò favorabili diem bissextilem cum præcedenti quasi vnum cum eo numerandum esse putat, arg. l. 3. ff. de minorib. §. minorem, & cum eo consentiunt Sylva & Tabiena, verbo Bissexus.*

- 12 *In hac igitur questione simpliciter dicendum puto, siue statuitur terminus per numerum annorum, & mensium; siue per numerum dierum, dies intercalaris non computandus erit tanquam vnus dies cum præcedenti, sed numerandus erit pro die distincto, quandoquidem dies ille est verus dies, sicut quilibet alius dies anni, & mensis, & hoc ratione illa, qua videtur gl. ubi supra, quia cum suspensio sit pena, restringi potius, quam ampliari debet, arg. ea. penæ, de penit. distinct. 1. & cap. odia. & cap. in penit. de reg. iur. lib. 6. unde suspensus per annum, elapsis 365. diebus, aut per mensem Februarii, elapsis 28. diebus statim sine peccato, aut irregularitatis nota celebrare possit, etiam si bissextilis, seu intercalaris ille dies adhuc superstit, cum dies ille verè dies sit 366. anni, & 29. mensis; & sic expresse docent glo. in d. c. 2. dist. 35. & d. cap. Quæsit, ubi supra, & consentit Panorm. in materia odiosa, quos sequuntur Syluest. & Tabiena ubi supra, & idem Syluester in verbo, suspensio, quæst. 5. in fine, & expresse in hac materia irregularitatis id docet Angelica, in verbo Bissexus. Henriquez lib. 13. de excommunic. & suspens. cap. 35. §. 2. Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 4. cap. 15. §. 1. num. 3. & Bern. quem ipse Aftenis in Summa, par. 2. lib. 7. tit. 16. art. 1. quæst. 17. refert & sequitur. & glo. in d. cap. Quæsit. Quoad loca verò citata, in quibus dicitur duos dies pro vno computari, intelligi debent, quantum ad terminum numerationis anni, seu mensis, ut annus anno, & mensis mensi connectatur, eo quod dies ille intercalaris est pars anni, vel mensis præcedentis, & nullo modo numerari potest cum anno, vel mense futuro. Similiter responderi potest, iura illa locum habere quantum ad iudicia, non autem quantum ad cursum Solis, aut Lunæ, cum verè facta sit vna circulatio Solis, aut Lunæ; sicut etiam certum est, iura illa non habere locum quantum ad contractus, ut constat expresse in l. 2. ff. de diuersis, & temporal. præscript. Et denique dicendum est non habere locum in penalibus, ut ex dictis manifestum est.*

- 13 *Vltimo, circa hunc primum suspendendi modum annotandum est, suspensionem istam, ne momento quidem tempore durare post lapsum temporis constitui, sed eo ipso quod elapsum est tempus, cessare, ex glo. in Clem. 1. in verbo Donec, de Decimis, & Innoc. in ca. cum bonæ, de ætat. & qual. ordin. Corona Confess. tit. de Suspensione, num. 8. & Iacobus de Grassijs, lib. 4. decis. cap. 25. num. 14. & Alphonsus Vivaldo, tit. de Suspen. num. 180. ante lapsum autem istius temporis, si lata sit a iure, non potest tolli, nisi a Summo Pontifice, eo quod diminueret tempus est in iure dispensare, ut latius infra dicemus, cum de absolutione suspensionis agatur. Si verò lata sit ab homine, poterit ante lapsum temporis tolli ab eo, a quo posita est communiter,*

vel a superiori, aut ab eo, qui succedit in dignitate eius, licet enim reputatur eadem persona ex Nauar. in Manual. cap. tit. 27. numer. 162. vers. Septimo dico. & Henriquez lib. 13. de excommuni. & susp. cap. 35. §. 2. de qua re infra agemus.

- 14 *Circa secundum modum suspendendi notandum est, suspensionem illam, quæ fit, donec satisfaciatur, etsi facta satisfactione statim cesset, nec aliam requirit absolutionem, ut suo loco dicemus, declarationem tamen Iudicis super satisfactione facta requirit, sic glo. in Clem. 1. in verbo donec, de decimis. Gemin. in cap. 2. in fine, de censib. lib. 4. Ripa, in cap. 1. num. 25. vers. sed tenenda, de indic. Tabiena, verbo irregularitas, 4. in princip. Corona Confess. ubi supra, & Iacobus de Grassijs loco proxime citato Vgolin. Tab. 4. cap. 4. §. 2. num. 5. maxime, ubi suspensus denunciatus fuerit; Quæ declaratio ad hoc inferuit, ut ne scandalizetur populus, si celebrantem, & diuina faciente videtur, ut tueri se possit contra aduersarium, si suspensionem ei obijceret, & ad hoc facit cap. 2. de purgat. Canon. & presbiter si a plebe 2. quæst. 5. Quibus ad id potest ex Felino, in cap. 1. num. 5. & 7. de iudic. etiam si huiusmodi suspensus celebraret ante declarationem Iudicis, post factam tamen debitam satisfactionem, non efficitur irregularis, quia suspensio hoc ipso tollitur, quod satisfactio facta sit, ut in dictis declaratio ad tollendam suspensionem non requiritur, sed solum ut de satisfactione facta publice constet. Et idem cum Felino tradit Dominicus ab eodè relatus, quod etiam sequitur Vgolin. ubi supra, Tab. 4. c. 4. §. 2. nu. 4. quod quid Syluester loco inferius citando, & Tabiena, citatum irregularem esse dicant.*

- 16 *Dubium tamen est in hoc secundo modo, de illa suspensione; Donec peniteat; An ista suspensio sit vera censuræ Ecclesiastica, & quæ irregularitatem transgressori inducat, an solum sit suspensio iuris diuini, quæ exiens in peccato mortali a celebratione prohibetur? Prima opinio est Syluestri, in verbo irregularitas, quæst. 27. Tabiena, verbo irregularitas 4. in princip. & num. 5. vers. Quarto. Summa Maior. lib. 3. de irreg. cap. 19. num. 16. vers. Quinta declaratio post Specul. in tit. de dispensat. §. iuxta, vers. item quando dicitur, & vers. in suspensis autem distinguitur. Alphonsus Vivaldo, in seq. Candelabro aureo, tit. de suspensione, num. 160. dicentium hanc esse suspensionem solum iuris diuini, unde non efficitur quis contraueniendo irregularis. Quod probant ex conditione quam sibi habent nexam, quæ in solum Deum refertur, cui solum de penitentia nostra constare potest.*

Contrariam verò sententiam tenent Nauar. in Man. cap. 25. num. 77. vers. Decimo quinto, & ca. 27. num. 154. vers. octauo dico, vbi asserit, veram esse censuram Ecclesiasticam. & Iacobus de Grassijs, lib. 4. decisio, cap. 25. num. 12. & fauet Corona Confess. ubi supra, tit. de Suspen. numerum 8. Idemque pluribus affirmat Couar. Clem. Si furiosus, par. 1. §. 1. nu. 5. de homicid. & probat Nauar. quia sub ista forma Donec peniteat, inuenitur in iure lata suspensio ab ingressu Ecclesiæ, ut in cap. si qui sunt, & ibi glossa in verbo emendent, dist. 82. suspensio autem ab ingressu Ecclesiæ, non est iuris diuini, sed iuris Ecclesiastici, unde concluditur, eum si taliter suspensus ante penitentiam celebrat extra Ecclesiam, non violare suam suspensionem, quæ est iuris Ecclesiastici, violare tamè illam, quæ est iuris diuini. Ex quibus etiam sequitur, eum si ante penitentiam in Ecclesia celebret, effici irregularem, quia violans suspensum ab ingressu Ecclesiæ irregularis est, ut habetur in c. c. de senten. excommunic. lib. 6. His addo, suspensio res conueniens in hoc secundo modo contentas, durare pro voluntate ipsius suspensis, non quod absolute suspensus sit quando sibi placet, sed quod in eius potestate sit exercere vel per quem liberetur a suspensione, faciendo id quod in ipsa suspensione continetur, scilicet penitendo, vel alium similem actum faciundo.

- 17 *Circa Tertium modum nulla est difficultas. Cum enim suspensio relicta sit in voluntate alterius, scilicet Pontificis aut Prælati, tamdiu suspensus erit, quamdiu ipsi Pontifex aut Pontifici placebit. Illud tamen annotandum est, Prælatos pro sua meta voluntate non debere diuinas prece-*

de istam suspensionem, præsertim ex odio, ad assumendam vindictam, sed debere in hoc se prudenter gerere, tamdiu hominem suspensum detinere, quamdiu ad eius correctionem expedire iudicauerint; quandoquidem censuræ non sunt Ecclesiæ gladius ad iniurias priuatas vltiscendas, sed solum gladius medicinalis iuxta ea, quæ habentur in cap. cum medicinalis, de sentent. excommun. lib. 6. & nouissime Synodus Tridentina sess. 25. de reform. cap. 3. admonuit.

18. Quoad Quartum, & quintum suspendendi modos, notandum solum est, suspensiones has tamdiu durare, quousque ab habente facultatem relaxentur, nec alio modo tolli posse, quam per solutionem aut relaxationem. Differunt tamen hæc duæ, quod prior tota manet in latitudine suspensionis; posterior vero (vt supra diximus) nonnihil de natura priuationis, seu de positionis participat; vnde fit, vt posterior communiter non nisi per Sedem Apostolicam relaxari possit, & per hanc etiam difficile relaxatur, vnde etiam consequens est, eam non nisi ex grauissima causa ferri debere, & ob eam tantum, quæ de positionem mereatur.

De Appellationis effectu in hac materia suspensionis. Cap. IX.

S V M M A R I V M.

1. Appellatio tam ante, quam post sententiam suspensionis fieri potest.

2. Appellatio ante sententiam suspensionis facta, illam annullat, & inuvalidam facit.

3. Appellationis natura est, vt vbi interposita fuerit, acta postea facta annullent.

4. Appellatio præcedens sententiam quibus in casibus sententiam sequentem non suspendat.

5. Appellatio frustratoria iudicis auctoritate non suspendit.

6. Appellationis remedium ad innoxios saluandos a iure introductum est.

7. Appellatio post latam sententiam facta suspensionem ab officio, & ingressu Ecclesiæ non suspendit.

8. Suspensiones, quæ sunt de materia merè spiritali, per sequentem appellationem non suspenduntur.

9. Suspendit a beneficio per sequentem appellationem impeditur.

10. Beneficium non est quid merè spirituale.

11. Suspendit a Pontificalibus, an per sequentem appellationem impedita sit.

12. Suspendit, quoties dubium est an res sit spiritalis, necne, an per sequentem appellationem suspendatur.

13. Suspendit ab ingressu Ecclesiæ, & officijs diuinis, an aliquo casu per sequentem appellationem impeditur.

14. Appellatio sequens censuram, quæ effectum coniunctum habet suspendere non potest.

15. Sententia semel suspensa, valide interponi potest appellatio, ita vt elapso termino suspensionis nulla sit sententia.

16. Quoniam de appellatione nonnulla dicta sunt in materia excommunicationis, quæ etiam suspensioni accommodari possunt, ideo breuiter solum quid appellatio in ordine ad suspensionem operari possit, ostendendum erit; & quia appellatio hæc, aut ante sententiam suspensionis, aut post eam interponi potest, de vtriusque dicemus.

17. Primo igitur appellatio, quæ sententiæ suspensionis præcedit, communiter non tam ipsam suspensionem sequentem suspendit, quam illam annullat prorsus, & inuvalidat, argum. cap. Ad hæc quoniam, de appell. & cap. cum coniungat, de offic. deleg. cap. per tuas, de sentent. excommun.

& cap. solet, tit. eod. lib. 6. & in cap. venerabilibus, eod. tit. & lib. Quibus in locis, licet sermo sit de excommunicatione tantum, idem tamē iudicium est de alijs censuris, arg. cap. Quarenti, de verb. signific. & expresse docent gloss. in cap. licet, in verbo, excommunicationis, de sentent. excommun. lib. 6. Panorm. in cap. Ad hæc quoniam, num. 1. de appella. Tabiena, verbo suspensio, num. 9. vers. 8. Angelica, in verbo suspensio 3. numero 10. Syluest. verbo, suspensio, questione 3. Vgolin. Tab. 1. cap. 2. §. 23. numero 9. Eadem enim ratio in his omnibus censuris est, quæ ratio ex intrinseca natura ipsius appellationis desumitur, cuius hæc natura est, vt vbi interposita fuerit, ita manus iudicis liget, a quo appellatur, vt in illa causa progredi non possit, & si progreditur, acta communiter pro infectis habentur, ex eo, quod appellatione huiusmodi iurisdictionis vltus impeditur, atque suspenditur, vt dixit Romanus Pontifex in cap. si a Iudice, & ibi notat Gemin. num. 3. & ibidem etiam Franc. & DD. de appell. lib. 6. Dixi communiter, & non dixi semper, quia dantur aliqui casus, in quibus gesta post appellationem valida sunt, & consequenter appellatio præcedens sententiam sequentem non suspendit.

18. Vnus est, quando conceditur iudici, vel in iure, vel ex speciali mandato principis, vt in causa progrediatur postposita appellatione, vt in Concil. Trident. sess. 23. de reforma. c. 18. vers. Deinde, & sess. 25. de regular. c. 13. & sess. 24. de reform. cap. 10. & alibi sæpè, id quod latius tradunt Felin. in cap. intelleximus, de iudic. num. 18. & in cap. significauerunt, num. 19. de except. & Vgolin. de cens. Eccle. Tab. 2. cap. 16. §. 7. num. 3. Et licet ista Clausula, omni appellatione remota vel Appellatione remota, vel cum negatione audientia, & alia similes non sint semper talis efficaciar, vt omnino prohibeant appellare, neque vt gesta post appellationem semper sint valida, istud tamen saltem operantur, vt sententia post appellationem prolata, non sit omnino ipso iure nulla, sed potius annullanda; vnde quousque declaretur, sententiæ & censuræ standum est. Vbi tamen notandum est, quod cum Clausula hæc Appellatione remota ab inferiore ipso Principe addi non possit, argum. eorum, quæ dixit gloss. in cap. fin. in verbo Figura, de hæret. lib. 6. & inquit Salicet, & Imola, relati a Felino in cap. significauerunt, num. 20. de excep. ideo inferiores Romano Pontifice, aut Concilio Generali, vt Episcopi, ratione hac censuram aliquam ferre non possunt, vt ait Felin. vbi supra; nam nec causas appellatione remota delegare poterunt.

19. Alter casus est, Quando appellatio est prorsus frustratoria & improbabilis ita, vt per iudicem ad quem sit appellatio, statim repellenda sit, quem casum notat Syluest. verbo suspensio, num. 3. & facit cap. cum appellationibus, de appell. lib. 6. futilis enim appellatio iudicis iurisdictionem non suspendit, vt colligitur ex d. c. cum appellationibus, & idem colligitur ex cap. pastoralis, §. verum, iuncta glo. in verbo casu, & expresse Panorm. ibi, §. verum, num. 14. vers. Quoad primum, de appell. vbi citat ad hoc d. c. cum appellationibus, & c. Non solum, de appell. lib. 6. Idem tradunt Marian. Socin. senior. in ca. Nulli, num. 40. vers. Decimo quæro, de sentent. excommun. & Anchar. in cap. solet, num. 3. de sent. excommun. lib. 6. & Vgol. Tab. 1. cap. 13. §. 18. num. 13. & denique id constat ex cap. 2. de appell. vbi dicitur, Remedium appellationis a iure introductum ad innoxios subleuandos, alicui a religionis, & ordinis obseruantia exorbitanti, in sua nequitia patrocinium exhibere non debere. & idem testatur Angelica in verbo, suspensio, 3. num. 10. vbi etiam citat Ber. & Hostiens. in ca. pastoralis, de appellat.

20. Secundo, Appellatio interposita post latam sententiam suspensionis, aliqua habet certa, aliqua dubia. Certum autem est, & ab omnibus concessum, huiusmodi appellationem saltem in aliqua materia non suspendere censuram istam, vt patet ex cap. Ad hæc quoniam, de appellat. quo in loco, quamuis sermo proprie sit de interdicto communiter tamen a DD. idem iudicatur de aliquibus suspensionibus, & expressius, & magis in particulari id habetur in cap. is cui, §. fina. de sent. excommun. lib. 6. vbi in specie determinatur.

terminatur, has duas suspensiones, scilicet, ab officio, & ingressu Ecclesie etiam per appellationem sequentem minime suspendi, & gloss. ibi. in verbo sequentem, & Steph. Costa, num. 13. Si Anton. 3. par. tit. 28. cap. 4. vers. Item nota. Summa Pisanelle, in verbo suspensus, vers. utrum suspensio, Angelica, verbo suspensio 2. nu. 1. Sylu. verbo suspensio, quest. 3. Summa Confess. in addition. libri tertij, tit. 29. Alphonsus Viualdus in suo Candelabro titol. de suspensione, numer. 135. Tabiena in verbo suspensio, num. 9. versic. 8.

8. *Notandum* autem est ex glo. in d. cap. is cui. in verbo sequentem, de sentent. excommuni. lib. 6. præter illas duas suspensiones ibi allatas, esse etiam alias suspensiones, quæ sunt de materia merè spirituali, quæ per sequentem appellationem non suspenduntur, & hoc propter identitatem rationis; unde subdit, ibi glossa, suspensiones, quæ suspenduntur a rebus merè temporalibus suspendi per appellationem sequentem; nam si iudex a temporalibus suspenderet, puta ingressu alicuius possessionis, appellando ab eo, suspendendo effectum sententiæ, argum. l. Non tantum, ff. de appellat. suspensiones autem, quæ a rebus merè spiritualibus suspenduntur, & quæ animam ligant, per sequentem appellationem non suspenduntur. Quod idem docent Innoc. & Panorm. in ca. Ad hæc quoniam, num. 1. de appell. & Hostiensis, ut refert glo. vbi supra, & sequitur Tabiena in verbo suspensio, num. 9. versic. Octauo. Ang. verbo suspensio 2. num. 1. Sylu. verbo suspensio, q. 3. & Alphonsus Viualdus vbi supra.

9. *Dubium* tamen primum est, An suspensio a beneficio per sequentem appellationem suspendatur?

Prima opinio est Hostiensis, relati a glo. in d. cap. is cui, in verbo sequentem, de sentent. excommuni. lib. 6. dicentis suspensionem a beneficio per sequentem appellationem fieri posse; vno modo suspendendo a beneficio; Alio modo suspendendo a fructibus ipsius beneficii: Si fiat primo modo, non suspenditur per sequentem appellationem, quia beneficii est quid spirituale; Si secundo modo, per appellationem sequentem suspenditur, quia fructus beneficii sunt aliquid temporale & concordant Angelica, verbo suspensio 2. num. 1. Sylu. in verbo suspensio, num. 3. & Tabiena in verbo suspensio, num. 9. versic. Octauo.

Secunda opinio est Innoc. & Panorm. in c. Ad hæc quoniam, num. 1. de appell. & Ioan. Andr. in cap. is cui, & glossa ibi, in verb. sequentem, de sentent. excommuni. lib. 6. dicentium suspensionem a beneficio per appellationem sequentem suspendi immo Panorm. addit hanc sententiam semper menti tenendam esse, & mihi placet, quæ facile suaderi potest. Primo, quia textus, d. cap. is cui, restringit se ad illas duas tantum & ad summum locum tantum habet in alijs merè spiritualibus; sed beneficium non est quid merè spirituale, unde, beneficium dicitur spirituale, tantum spiritibus annexum, Secundo, quia cum odiosum sit & penale sententiam per sequentem appellationem non suspendi, restringi, non ampliari debet, arg. cap. odia, & c. in pen. de reg. iur. lib. 6. & cap. pen. de pen. dist. 1. Tertio, Quia suspensio a beneficio ex communi sententia, ut diximus, c. 1. & c. 6. non suspendit titulum ipsius beneficii, qui est spiritualis, sed suspendit a perceptione fructuum, qui sunt merè temporales.

11. *Dubium secundum est*, An suspensio a Pontificalibus, seu ab usu Palij, suspendatur per sequentem appellationem? Panorm. in cap. Ad hæc quoniam, num. 1. de appellat. putat suspendi, & affert pro se Hostiensem, in d. cap. Ad hæc quoniam, & Innoc. in cap. 1. de sentent. excommunic. lib. 6. & probari potest, quia ut diximus cap. 4. hæc suspensio primo & per se, seu directè suspendit ab usu illius apparatus Pontificalis, & consequenter suspendit ab omnibus illis actibus, qui sine huiusmodi apparatu Pontificali fieri non possunt; At verò apparatus iste aliquid temporale esse censetur. Suspensio igitur hæc per sequentem appellationem suspenditur quoad hanc temporalitatem; Suspensio autem hæc temporalitate consequenter etiam suspenditur suspensio illa consecutiva, nimirum ab actibus ordinis. Mihi videtur valde probabile suspensum a Pontificalibus post appellationem exercendo actus proprios Ponti-

ficis cum omni solemnitate, non effici irregularem, de qua re latius agemus in sequentibus. Hoc autem Notandum est post factum, ut Episcopum, qui post huiusmodi suspensionem celebrasset non ita facili iudicemus fore irregularem.

12. *Dubium tertium est*, De illis suspensionibus, de quarum materia dubium est; an sit spiritualis vel temporalis; An stante tali dubio appellatio sequens illam suspendere intelligatur, ita ut post illam appellationem celebrare possit. In qua re Innoc. in cap. Ad hæc quoniam, de appellat. respondet in dubijs partem tutiorem esse eligendam, id est, quæ a celebratione abstinendum. Ceterum hæc responsio primo mihi videtur esse consilij tantum, non necessitatis, nam in dubio melior est conditio possidentis. Secundo, putato, ut plurimum ante factum tutius esse ut homo abstineat, post factum autem nunquam iudicarem irregularem, re existente dubia; & quando multum interesset ultius suspensio, si validitas suspensionis, tunc ne abstinendo a celebratione sibi præiudicaret, putarem absque vilo scrupulo celebrare posse, & aliquando etiam forte debere, maxime si ex eo quod non celebraret, sequeretur graue scandalum.

13. *Dubium quartum est*, An suspensio ab ingressu Ecclesie, & officijs diuinis aliquo casu per appellationem sequentem suspendi possit; Exempli causa, si iudex qui tollit hanc sententiam ipsam ad tempus suspendat; An appellatio interposita, quando sententia manet suspensa per iudicem, ita suspendat ipsam sententiam, ut elapso termino per quem fuerat a iudice suspensa, adhuc suspensa maneat?

Prima sententia est, non posse suspendi per appellationem in hoc casu, sic Laur. Vinc. & Tancred. quos refert glo. in cap. Ad hæc quoniam, in verbo interdictum, lib. 6. cap. Dilectus, §. Quia, in verbo suspendendum, de appellat. Calderinus relatus a Panorm. in cap. Ad hæc quoniam, num. 4. & in cap. dilectus, num. 22. de appellat. & Innocentius in cap. cum inter, de consuetud. quam etiam sententiam sequitur Bald. in licum alij, C. de cura furios. & in l. i. col. 2. vers. & circa hoc fuit dubium, C. si a non competend. & Vgohus de consur. Eccl. Tab. 1. cap. 9. §. 1. nu. 10. & probant, primo ex cap. is cuius fine, de sentent. excommuni. lib. 6. vbi absolute dicitur, Suspensionem ab ingressu Ecclesie, & ab officijs diuinis per appellationem sequentem non suspendi. Quod si quis respondeat, Capitulum illud locum habere, quando sententia non est suspensa; Contra. Secundo est, quia illud ca. indifferenter, & simpliciter loquitur, & quamuis censura sit suspensa, quantum ad effectum, quantum tamen ad substantiam manet. Non igitur per appellationem suspendi potest. Tertio, quia iudex suspendens censuram a se latam, non per hoc intendit præiudicare sibi, ergo non suspendit illam in tantum, ut appellatione exinde fieri possit inuvalida.

Secunda opinio est, asserentium appellationem interpositam infra terminum, in quo censura suspensa est, valde esse. Sic gl. in d. c. Ad hæc quoniam, in verbo interdictum, & in cap. Dilectus, in verbo suspendendum, de appellat. quamuis multum intricatè, & dubie in hac re procedat, tandem tamen in hac potius sententiam inclinat, citans etiam pro hac quendam Guilhel. Naso, eadem tenet Ioan. de Lignano relatus a Panorm. in d. cap. Ad hæc quoniam, num. 5. in questione singulari, quam mouet super hac materia occasione cuiusdam interdicti, quod suspendebatur a iudice, post cuius suspensionem fuit appellatum; quæ disputatio habetur in eius tractatu de Ecclesiastico interdicto, eandem etiam defendunt Ioan. Andr. & Card. quæ etiam Panorm. vbi supra refert, ac sequitur, vbi ait esse communem, & Angelica, in verbo interdictum, §. num. 4. Tabiena, in verbo interdictum, §. 1. Quæ sententia satis evidenter colligi videtur ex cap. Dilectus, de appellat. vbi reprehenditur quidam Decanus Alcisiodorensis, qui suspenderat sententiam interdicti a se latam, & parte infra terminum prædictæ suspensionis appellante, prædictus Decanus non detulerat appellationem, sed illa non obstante processerat in causa. In toto igitur contextu illius cap. apparet non ob aliam causam prædictum Decanum a Pontifice reprehendi, quam quia appellationem prædictam non detulerat. Supponit ergo, Pontifex appellationem illam fuisse

se validam. Deinde, quia licet appellatio sequens non potest suspendere censuram, quando illa habet effectum coniunctum, quando tamen effectum coniunctum non habet, suspendere potest. Exempli gratia; si aliquis suspensus esset ab ingressu Ecclesiae sub conditione, sine villo dubio antequam adueniat conditio, valide appellare potest, & non alia est ratio, cur hoc possit, nisi quia tunc censura non est coniuncta cum effectu; posteaquam autem conditio aduenit appellare amplius non potest, quia censura habet effectum coniunctum, sed eadem omnino est ratio siue censura ab initio non habeat effectum coniunctum, siue ex post facto id est, per suspensionem Iudicis, postquam semel habuit effectum. Ergo sicut illa, quae ab initio non habuit effectum coniunctum suspendi poterat, ita & ista, quae ex post facto effectum non coniunctum seu suspensum habet suspendi potest; & consequenter sicut illa appellatio interrupta valida est, & haec similiter valida erit.

Ex quibus constat, quid ad prioris opinionis rationes respondendum sit. Nam d. cap. is cui, loquitur ubi sententia non est suspensa: Quae responsio non tollitur vi argumenti secundi, quando quidem sicut sententia sub conditione lata, interposita appellatione sic suspenditur, ut adveniente conditione non obliget, argu. cap. praeterea, & ibi d. not. de appell. eo quod conditio nihil ponit in esse; arg. l. si quis sub conditione, ff. si quis omis. cau. test. unde si haberet res a se adhuc sententia lata non esset, ideoque quasi ante sententiam lata appellatio intercesserit sententia reddatur nulla, arg. c. per tuas, de sent. excom. in antiq. & c. soler, eod. tit. lib. 6. ita etiam, & suspensa semel sententia, valide interponitur appellatio ita ut elapso termino suspensionis nulla reddatur; Nec tamen iudex sibi prauidet, eo quod eam suspendendo semel, voluntarie iuri suo renunciare videtur, dando parti libertatem ut intra terminum praefixum appellet, si id ei, quavis ratione expedire videat.

De Interruptione Suspensionis per iudicis auctoritatem. Cap. X.

S P M M A R I U M.

- 1 Suspensionis effectus, sicut & excommunicationis, ad tempus suspendi, & interrumpi potest.
- 2 Censuras ferendi potestas, quamvis iuris diuini sit, quod tamen hos, vel illos effectus censura habeant, iuris est humani positum.
- 3 Interdicti quibusdam festis licite diuinis interesse possunt.
- 4 Papa censuram quamcumque ita suspendere potest, ut eam transgrediens irregularitatem non incurrat.
- 5 Excommunicationis effectus non nisi a Papa suspendi potest.
- 6 Iuris communi omnes, excepto Papa, subiecti sunt.
- 7 Interdictum a se latum Episcopus suspendere potest, ut sic celebrari possit sine peccato.
- 8 Interdictum personale, & suspensio quae illi simillima est suspendi possunt.
- 9 Excommunicatus, necnon interdictus ante penitentiam absolui possunt.
- 10 Interdictum, sicut nec peccatum mortale, aliquem extra Ecclesiam non ponit, sed id solum facit excommunicatio.
- 11 Censura Ecclesiastica ad nulum & voluntatem ferentis ligat.
- 12 Suspendio seu interruptio censurae, an censuram ipsam secundum substantiam, an vero secundum effectum tollat.
- 13 Censura substantia per interruptionem non tollitur, sed solum effectus eius ad tempus suspenditur.
- 14 Censura tunc habet quod per appellationem omnem suspensionem possit, sicut per iudicis auctoritatem potest.

15 Appellatio ex sua natura censuras omnes suspendere possit nisi Ecclesia aliter statuerit.

VT autem res tota manifestior reddatur, dubia quaedam examinanda sunt. Quorum

Primum est, An censura per Iudicis auctoritatem suspendi, seu ad tempus interrumpi possit: ita ut illa non obstante licite intra illud tempus celebretur? In qua re aliqua certa sunt, aliqua vero incerta.

Primo quidem certum est effectus censurae suspendi posse, ut de excommunicatione habetur in ca. Quoniam multis i. quest. 3. & in cap. cum in dubijs, & in cap. cum voluntate & in ca. responsio, de sentent. excommunic. in antiq. & in cap. soler, eod. lib. 6. ubi nobis cum excommunicato versari aliquando permittitur, quamvis excommunicatio vi sua id prohibeat, & de interdicto idem colligitur ex c. Quod in te, de penit. & remiss. & in cap. Non est vobis, de spons. & in cap. per mittimus, de sent. excommunic. in antiq. & in cap. fin. de sentent. excommunic. lib. 6. ubi licet tempore interdicti diuina fieri, & ministrari prohibentur ex causa tamen quaedam permittuntur fieri, & ratio est, quia censura omnes quoad suos modos, & effectus iuris positum. Quamvis enim potestas ferendi censuras iuris diuini sit, quod tamen aut per excommunicationem quis communionem Sacramentorum, & hominum praeiuratur, aut per suspensionem a functionibus Ecclesiae arceatur, aut per interdictum a Diuinis repellatur, iuris positum est, ut de excommunicatione tradit Sorus 4. distinc. 22. quest. 1. artic. 1. versic. Ex his autem iura utem positum ab habente potestatem tolli, aut mutari potest, aut etiam suspendi, ut ex dictis constat, dum cum excommunicatus ex causa versari liceat, aut eam interdictis, & suspensis, (dummodo denunciati non sint) in Sacramentorum, & diuinorum usu participare concessum sit, argum. Extrat. Admiranda scandala. Immo etiam si denunciati essent, in necessitate Sacramentum baptismi, & etiam penitentiae ab ipsis sumere non prohibentur, ut communis DD. opinio testatur, & colligitur ex Conc. Trid. sess. 14. c. 7. de casuum reservat.

Secundo certum est, effectum censurae suspendi posse etiam respectu habito ad eum qui censura irretitus est; est enim excommunicato permittum, ut se teneatur, si oppugnetur, capit. cum inter, & cap. fin. de except. in antiq. & in cap. r. de rescript. lib. 6. id quod non solum in profanis verum est, sed etiam in diuinis manifestum est ex cap. Alma mater, de sentent. excommunic. lib. 6. ubi interdictis ipsis permittum est quibusdam festis, ut licite diuinis interesse possint.

Tertio certum etiam est, Summum Pontificem suspendere posse censuram quamcumque ad eum modum, ut ipsis sine villo irregularitatis, aut alterius poenae metu, Sacramenta sumere, aut ministrare liceat. Ratio est, quia tanta censura quoad hos effectus iuris positum est, ex Panorm. in c. si vere, de sent. excom. quam etiam ipsa met irregularitas, argum. capit. is, qui de sentent. excommunic. lib. 6. omnis enim irregularitas a iure positum est; & consequenter a summo Pontifice, qui iuri communi praest, argum. capit. proposuit, de concess. praeb. tolli, aut suspendi potest omnis huiusmodi effectus, ut probatur argum. eorum quae habentur in procm. Decret. in antiq. & lib. 6. & in capit. final. de Constitut. & latius traditur ab Innocent. in capit. Ad monasterium, de Regular. & Panormitan. in capit. Nonnulli, numer. 1. de sentent. excommunic. & Felin. in ca. 1. nume. 11. de Constitut. & a gloss. in Clem. unica, in verbo, pro infectis, de immunit. Eccles. & a gloss. in capit. Ad haec quoniam, in verbo, interdictum, de appell. ubi ait Papam permittere posse in Ecclesia interdicta speciatim, ut diuina licite celebrentur.

Quarto, ex communiori sententia, excommunicationis censura suspendi non potest ab alio inferiori iudice, ut notat Decius in ca. Ad haec quoniam, numer. 5. de appell. & facit quod tradit gloss. in c. presenti, in verbo, declaramus, de sent. excommunic. lib. 6. ubi ait excommunicationem non

posse suspendi scilicet ab inferiori iudice, & Angelica, in verbo, excommunicatio, 2. nu. 5. Tabiena, verbo, excom, 2. nu. 9. vers. Nono, ubi ait, excommunicationem aut totaliter tolli, aut totaliter ligare, ita ut reiciat in aliam numero, non specie, qui absolutus cum reincidentia fuit, ex eo scilicet, quia non se praesentat, vel quia non satisfact, vel quia non se preparat, ut lib. 2. de excomm. capit. 15. latius expositum est.

6 De interdicto autem, & suspensione dissentio est inter auctores, solet autem tractari haec quaestio a DD. de interdicto, quia vero idem DD. existimant suspensionem in hac re similem esse interdicto, ideo breviter eam hic examinare oportet. Et quidem Calderinus, & Ioan. de Lignano in praedicta disputatione ut refert Panorm. in capit. Ad haec quoniam, num. 5. de appell. Interdictum per Episcopum suspendi non posse docuerunt, ea ratione ducti, quod effectus interdicti ab interdicto separari non possit, hoc est, actus primus, id est, sententia, seu vinculum, a secundo actus id est ab effectu separari non potest, quandoquidem censuram istam secum trahunt executionem, & consequenter removere non potest effectum remanente substantia seu quod idem est, sententia ipsa eandem etiam opinionem sequitur Vgol. de censur. Eccles. Tab. 1. cap. 9. §. 1. num. 9. hac ratione motus, quod tam effectus suspensionis, seu interdicti, quam ipsamet suspensio seu interdictum, quoad modos iuris positiui sunt, ex Panorm. in cap. si vero, de sentent. excomm. num. 8. cui iuri subiiciuntur alij omnes excepto Papa, & ideo in eis dispensare, aut effectum eorum suspendere nequeunt.

7 Alij tamen, ut glos. in cap. Ad haec quoniam, in verbo, interdictum, & in cap. Dilectis filijs, §. Quia vero, in verbo, suspendendum, & ibidem Panorm. & Decius, & Card. & Ioan. Andr. ut refert Panorm. in d. cap. Ad haec quoniam, numer. 4. & in d. ca. dilectis, num. 2. 2. & Butr. & Imola, relati a Decio, in cit. cap. Ad haec, num. 5. Angelica verb. interdictum, 8. nu. 3. Tabiena verb. interdictum, 1. §. 1. Navar. in Man. cap. 27. num. 165. & num. 183. Couar. in cap. Alma mater, par. 2. §. 2. num. 4. de sentent. excomm. lib. 6. Henriquez lib. 13. c. 47. §. 1. & Sotus 4. dist. 22. qu. 3. art. 1. Concl. 3. vers. Atqui illud docent. Episcopum interdictum a se latum suspendere posse, ut sic celebrari possit sine peccato; quia sicut potest illud in totum tollere, arg. l. iudicij soluitur, ff. de iudic. ita a fortiori potest illius effectum durante sententia interdicti suspendere; ut Ioan. Andr. argumentatur. Quorum opinio mihi magis placet, existimo enim tum a iure tum a iudice interdictum, si quod suspendi posse; Quod evidenter colligi videtur ex cap. Dilectis, de appell. ut recte Pan. ibi. ponderavit, siquidem Decanus ille qui suspenderat interdictum a se latum, non reprehenditur a Pontifice in hoc, sed solum in eo quod non detulerit appellationi interpositae post talem suspensionem. Ex quo textu duo inferuntur, unum est, non male fecisse suspendendo interdictum, quia ob hoc non reprehenditur; Alterum est, praedictam suspensionem, vere suspendere effectum ipsius interdicti, ita ut appellatio consecuta vim suam habeat, ut teneat sententiam in suspensio. Deinde id probatur ex cap. Alma mater, de sentent. excomm. lib. 6. ubi interdictum generale loci in quatuor anni festiuitatibus suspenditur, ut latius dicemus in materia interdicti; potest igitur sententia hac suspendi. Et denique hoc ipsum ex communi praxi Ecclesiae confirmari videtur; videmus enim saepe censuras istas suspendi a praetatis, ut patet de suspensione interdicti per Decanum Altissiodorensis in d. cap. Dilectis, de appell. Item de illa suspensione facta Bononia, tempore Ioannis de Lignano ubi supra, ex quibus constat sententiam interdicti etiam in aliquo casu suspendi posse. Idem etiam tenet expresse Hostiensis relatus a Ioan. de Lignano, ubi supra, de sententia suspensionis, & alij omnes superius allati. Nec valent quae in contrarium afferuntur, falsum enim est effectum a sententia separari non posse, cum id ex oium consensu auctoritate summi Pontificis fieri possit, quandoquidem censuram oes, eaque effectus a iure positiui humano proficiuntur, et quod inferior res id facere possunt, & experientia testatur, & ex multorum DD. sententia, & ex ipso iure in d. ca. Dilectis, colligitur.

8 Dubium secundum est, An interdictum personale suspendi possit, & hoc magis ad rem facit, quia interdictum personale est magis affine suspensioni, de qua tractatur. In qua re Pandorm. in cap. Ad haec quoniam, num. 6. de appell. respondet cum distinctione, si quis enim est personaliter interdictus propter propriam culpam, tunc, inquit, interdictum hoc per suspensionem non potest suspendi; si autem sit interdictus propter culpam alienam, tunc interdictum hoc suspendi posse putat, quod idem docuit in cap. vi. privileg. de privilegijs Iunoc. affirmat. Quod probatur quia interdictus ob culpam propriam, ex quo non potest esse extra Ecclesiam, non potest igitur hoc interdictum suspendi, quia per hanc suspensionem esset intra Ecclesiam & sic simul esset intra, & extra Ecclesiam.

Hic tamen non obstantibus, existimo dicendum simpliciter, omne interdictum personale suspendi posse; & consequenter suspensionem, quae est similis interdicto personali, suspendi etiam posse. Id quod Hostiensis, ea ratione probat, quia iudex potest simpliciter tollere in totum interdictum personale etiam latum propter culpam ipsius interdicti, unde a fortiori ipsum ad tempus suspendere valet. Deinde non valet fundamentum Panorm. Nam primo supponit hunc interdictum non poenituisse, & ideo eius censuram non posse suspendi, quia non poenituit quod est falsum; nam potest poenituisse. Secundo, excommunicatus potest absolui ante poenitentiam, ergo & interdictus, ergo a fortiori interdictum ad tempus suspendi potest, & hoc etiam personale interdictum sit, & latum ob culpam propriam, in qua permanet; multa enim accidere possunt, quae iustissime valeant iudicem inducere ad suspensionem itam temporariam constituendam potius, quam simplicem eius relaxationem, vel observantiam. Tercio, falsum est etiam quod ait Panorm. interdictum antequam poeniteat, esse extra Ecclesiam; quandoquidem nec peccatum mortale ponit hominem extra Ecclesiam, nec sententia interdicti, solum enim excommunicatio hominem extra Ecclesiam ponit; Non ergo sequitur suspensio ad tempus interdicti & homine in crimine, aut contumacia ob quam est interdictus, permanente eundem esse simul intra, & extra Ecclesiam. Quod igitur interdictum personale suspendi possit & ex dictis constat, & expresse docent Sotus 4. distinct. 22. quaest. 3. artic. 1. Concl. 3. vers. Atqui illud, & Syluest. verbo, interdictum, 3. §. 8. vers. 3. Tabiena, verb. interdictum, 3. vers. Secundo, & vers. Tertio. Angelica, verbo, interdictum, 8. numer. 3. Navar. in Manual. capit. 27. num. 165. vers. Secundo, quod excommunicatio, & numer. 183. vers. Decimo sexto. Couar. in cap. Alma mater, par. 2. §. 2. numer. 4. de sentent. excomm. lib. 6. ubi ex professo contra Panorm. docet, interdictum personale ob culpam propriam latum, manente interdicto in contumacia, ab Episcopo ad tempus suspendi posse, & etiam permittere posse, ut sic interdictus a se celebrare possit officium divinum sine nota irregularitatis, dummodo talem permissionem concedat ex causa, & ad tempus, ne videatur privilegium dare adveniens ius commune celebrandi tempore interdicti. & Henriquez etiam hanc nostram sententiam defendit lib. 13. de excomm. & interdicto, c. 47. §. 1. & colligitur ex glos. in cap. praefato, in verb. declaramus, in fine, de sen. excomm. lib. 6. & a fortiori suspendi potest interdictum latum in locum, ne interrim celebrans iudicetur irregularis, quod intelligi etiam ad tempus, ab eo, qui id tulit, id quod receptum esse docet Couar. ubi supra, cum glo. Ioan. Andr. Antonini, Cardin. Imola Franc. & Decio in ca. Ad haec quoniam, de appell. Quorum omnium haec ratio est: quia Censura Ecclesiastica ligat ad nutum & voluntatem Iudicis eam ferentis, cap. veniens, 2. de testib. & c. significasti, de eo, qui dux. in matrimonium, & facit c. Dilectis, §. Quia vero, de appellat.

12 Dubium tertium est, An per istam suspensionem, seu interruptionem censuram tollatur ad tempus ipsa censura secundum substantiam, an solum secundum effectum? Omnis disputationibus DD. existimo duo haec probabiliter dici posse:

Primum est, ex Ioan. de Lignano ubi supra, & fauere Tabienae, in verbo, interdictum, 1. §. 1. valde probabiliter, ipsam

De Violatione Suspensionis.
Cap. XI.

S V M M A R I V M.

- 1 Suspensionis censura duobus præcipue modis violari potest, & quinam illi sint.
- 2 Communicare cum suspensio ab officijs diuinis licet, sicut cum excommunicatis, quousque denunciati sint.
- 3 Parochiani a suis parochis suspensis, aut personaliter denunciatis, quousque denunciati sunt, Sacramenta petere possunt, nec parochus ministrando ea in hoc casu peccat aut irregularis est.
- 4 Communicans cum suspensio denunciato in actibus humanis, ad summum veniale tantum peccatum committit.
- 5 Communicans cum suspensio denunciato in actibus sacris, & in illis, a quibus est suspensus, mortaliter peccat.
- 6 Communicans cum suspensio denunciato, etiam in diuinis, censuram aliquam suspensionis minoris non incurrit.
- 7 Missam audiens a suspensio denunciato, secluso scandalo, non peccat, si illum ad celebrandum non induxerat.
- 8 Violans sententiam suspensionis per exercitiū actus, a quo quis suspensus est, mortaliter peccat.
- 9 Suspensus a minoribus, quamuis actum eius, a quo suspensus est, exerceat solemniter, non peccat mortaliter ex genere suo.
- 10 Indecentia maior est actum ordinis superioris, quam inferioris, in suspensione exercere.
- 11 Violans scienter suspensionem ab ordine, vel officio, deponendus est in perpetuum.
- 12 Violans suspensionem ignoranter, an, & quando penam mereatur.
- 13 Ignorantia quænam censeatur in totum, vel in parte a peccato excusare.
- 14 Violans scienter suspensionem excommunicari debet.
- 15 Suspensus actum aliquem exercens, qui ad potestatem solius ordinis spectat, actum illū valide exercet, & quænam huius ratio sit.
- 16 Violans suspensionem in multis casibus irregularis efficitur.

ET quoniam suspensionis censura, sicut & alia, duobus modis violari potest, vno modo ab ipso met suspensio per exercitiū actus illius, a quo est suspensus; Alio modo ab eo qui non est suspensus per communicationem seu participationem cum suspensio, in eo actu, a quo erat suspensus, idē de vtriusque breuiter dicendum est.

Et primo quidem de hoc posteriori agendum est, de quo non est magna difficultas: Quamuis enim tam de Clerico suspensio ab officijs diuinis, quam etiam de suspensio a Sacramentorum administratione, & de personaliter interdicto, Concilium Constantiense & iura non satis explicit, an liceat cum huiusmodi participare in Sacris & Sacramentis quando denunciati publice & nominatim non sint; quia tamen hoc scitu necessarium est, & aliqua ratione ex eodem Concilio colligitur, & magis explicatur in Concil. Basl. & Lateran. sub Leone X. Sess. 11. dum dicitur, *Præterea cuiusque censura aut sententia a iure, vel ab homine &c. exitimo certum, quicquid olim iure antiquo, etiam occulte suspensio in Sacramentis vitandi erant nunc tamen iure nouo licite cum eis participare nos posse sicut etiam cum excommunicatis non denunciatis, cum in his eadem omnino militet ratio, ad vitandum nimirum scandala, & pericula multa, & vt hac ratione timoratis conscientijs subueniatur.*

3. A parochia igitur suspensio, aut personaliter interdictio, si denū

Dd 2 ciat

ipsam substantiam censuræ tolli ad tempus, ad eam modum, quo tollitur sententia excommunicationis quando absoluitur cum reincidentia, seu quando quis absoluitur in articulo mortis a simplici confessorio cum obligatione præsentandi se superiori; per talem enim absolutionem vere tollitur censura, quæ tamen eadem specie redit, si homo non se præsentet superiori, quando commodè potest, vel non faciat illud, quod ei iniunctum est, quando absoluitur cum reincidentia.

Contra hoc tamen dictum obijci potest, quia sequetur durante suspensione censuræ hominem non posse simpliciter absolui ab ista censura, eo quod censura tunc non est. Cui respondetur primo, Non esse inconueniens aliquod, si dicamus, hunc, durante suspensione censuræ, non posse simpliciter absolui. Secundò, Dici potest, ipsum verè absolui posse, sicut absolutus cum reincidentia, antequam reincidentat, potest simpliciter absolui; & hoc casu ista absolutio, hoc operatur vt censura quæ post istud tempus debebat redire, non redeat, & vt homo qui erat liber solum ad tempus, maneat perpetuo liber ab huiusmodi Censura.

13. Alterum est, Aequè probabile, & fortè probabilius esse, non tolli substantiam censuræ, sed solum effectum eius ad tempus suspendi. Sic Innoc. in cap. cum inter de Consuetud. Pandem. in cap. Ad hæc quoniam, num. 5. & in cap. Diebus, numer. 22. de appell. & Ioan. Andr. & alij ab eo relati. Couar. in cap. alma mater, par. 2. §. 2. num. 4. de sent. excomm. lib. 6. & pro hac re faciunt quæ traduntur in eum & plantare, §. Quod si templarij, de priuileg. & ff. de precarijs, l. sed si manente, & ff. de peculio, l. peculium, §. si ero.

Contra hanc tamen sententiam duo obijci possunt.

Primo, hoc videri contra naturam ipsius censuræ, de in tinfeca enim ratione censuræ est, vt trahat secum executionem vnde habet vt neque per sequentem appellationem suspendatur. Igitur poterit manente censura suspendi executio.

Secundo, Quia maior est vis appellationis in suspendendo effectum sententiæ, quam potestas iudicantis post latam sententiam, vt patet, quia appellatio suspendit infamiam secutam ex sententia, vt l. furti, ff. de his qui notant. infam. quam tamen infamiam Iudex suspendere non potest quia sequatur condemnatum de furto, l. Non potest, ff. de furti. sed appellatio suspendere non potest effectum sententiæ censuræ, ergo minus ipse Iudex, hoc enim non dependet a potestate sua, sed ex iuris dispositione. Quod argumentum dubium fecit Panormitanum in d. cap. Ad hæc quoniam, num. 5. de appellat. quamuis postea in cap. dilectus, num. 22. tit. eodem expressè hanc nostrā assertionem defendit, & facile solui possunt quæ in contrarium allata sunt.

14. Ad primum enim respondetur, Non esse de intrinseca ratione censuræ, vt secum trahat executionem, nec esse de ratione censuræ, vt per appellationem non suspendatur, sed hoc totum ex iuris dispositione provenit: Vnde, si iura non prohibuissent, appellatio suspenderet omnem Censuram. Construerunt autem iura censuras non suspendi per appellationem, & suspendi per Iudicis Auctoritatem, vt hac ratione homines, censuras & Iudices Ecclesiasticos magni facerent, & magis timerent.

15. Ad secundum etiam facilis est responsio: nam dici potest, appellacionem ex sua natura posse suspendere censuras, nisi Ecclesia aliter statuerit. Deinde esto, appellatio in ordine ad aliquos effectus plus possit, quam potestas iudicis, vt in exemplo allato de infamia sequente damnatum de furto, in Suspensione tamen effectus censuræ, plus potest Iudex, quam appellatio, vt constat; Quia antequam censura sit suspensa per iudicem appellatio non potest legitime interponi, & si interponatur, nullum habet effectum postquam autem censura per Iudicem suspensa sit, tunc valde interponi poterit appellatio. Suspendio igitur Iudicis vim, & robur dat appellacioni, & consequenter plus poterit Iudex, quam appellatio.

ciatus publicè & nominatim non fit, licetè ſubtus petere poſſet, ut ſolemniter etiam ſepeliat defunctum, & ut ei Sacramenta miniſtret; nec parochus ſerogatus, & inductus peccat, nec irregularis efficitur; & valet abſolutio peccatorum à ſic ſuſpenſo impenſa, ex Henríquez lib. 13. de excomm. cap. 5. §. 5. & cap. 33. §. 3. & Tolet. lib. 1. inſtr. Sacerd. cap. 14. verſ. Tertius, quicquid Sorus in 4. diſt. 1. quaest. 5. art. 6. Concluſ. 8. & diſt. 18. q. 3. art. 3. Concluſ. 1. in fine, contrarium inſinuare videatur, exiſtimans Concilium Conſtant. nihil indulſiſſe pro ſuſpenſis, ſed tantum pro excommunicatis, quod tamen falſum eſt, ut ex dictis conſtat.

4 *Si autem ſic ſuſpenſus denunciatus ſit, tunc quidem ſi quis cum eo in actibus humanis participet, aut non peccat, ut notat Henríquez vbi ſuprà, lib. 13. cap. 5. §. 5. aut ad ſummum veniale tantum peccatum committit iuxta ea, quæ tradunt Martin. Ledefm. 2. 4. quaest. 26. art. 2. in tract. de ſuſpenſione in fine, & Nauar. in Manual. cap. 27. num. 163. verſ. Nono inferitur Alphonſus Vivaldus in Candelabro ſuo aureo, titu. de ſuſpenſ. num. 170. & Coſmus Philarchus de officio Sacerdotis par. 1. lib. 4. cap. 1. Toletus vbi ſuprà. Et ratio eſt; quia etiam participatio cum excommunicato in actibus humanis communiter ſolum veniale eſt, & ideo multo minus mortale erit cum ſuſpenſo in iſtis participare.*

5 *Qui vero ſic ſuſpenſus in actibus Sacris, & in illis, à quibus eſt ſuſpenſus non vitat, communiter & ex genere ſuo mortaliter peccat, ut Ledefm. Nauar. Alphonſus Vivaldus, Coſmus Philarchus, Toletus, & Henríquez vbi ſuprà teſtantur. Ratio eſt; quia per hanc communicationem notabilis iniuria irrogatur non ſolum ipſi cenſuræ, & iudici, à quo eſt lata, ſed etiam ipſi actui ſacro & diuino. Et patet à ſimili; Siquidem cum excommunicato in Sacris participans mortaliter peccat; ergo etiam cum ſuſpenſo; quantum enim ad hoc, non multum differt excommunicatus à ſuſpenſo; ſic tamen cum illo in diuinis illicitè participans non incurrit cenſuram ullam ſuſpenſionis minoris, aut participantis in crimine, ut Henríquez lib. 13. de excommunic. cap. 5. §. 5. & cap. 33. §. 3. notauit, quia hoc nullo iure exprimitur, nec datur villa ſuſpenſio minor, quæ participans incurrit, ut diximus cap. 1. in fine. Quæ omnia vera eſſe docet Toletus, & Henríquez quando quis induxit ſic ſuſpenſum ad officij diuini celebrationem aut*

7 *ab eo recipit Sacramenta, quādo ſuſpenſus erat Sacerdos ab officiis diuinis, aut à Sacramentorum adminiſtratione; ſiquidem, qui ſecluſo ſcandalo à ſuſpenſo ſic denunciato Miſſam audit, aut ſimul cum illo intereſt Miſſæ, & alijs diuinis officijs, non videtur peccare, ſi illum nullo modo induxit, quia inquit nullum de hac re extat iuris præceptum, quo cum eo participare prohibetur. De illo autem, qui participaret cum ſuſpenſo in exercitio actuum minorum ordinum, vtrumne mortaliter, an venialiter peccet, ex his manifeſtum erit, quæ paulò inferius dicemus, vbi, an implet ſuſpenſus mortaliter, vel venialiter peccet, examinabitur.*

8 *De violatione autem prioris, quæ ipſemet ſuſpenſus ſuam ſuſpenſionem tranſgreditur, hæc quinque breuiter dicenda ſunt.*

Primum eſt, Qui violat ſuſpenſionem per exercitium actus, à quo quis ſuſpenſus eſt, peccat mortaliter ex genere ſuo, arg. cap. 2. de maior. & obed. Ledefm. 2. 4. quaest. 26. art. 2. in tract. de ſuſpenſione in principio, Nau. in Manual. cap. 27. num. 163. verſ. Octauo dico, Henríquez lib. 13. de excommunic. & ſuſpenſ. cap. 33. §. 1. Tolet. lib. 1. Inſtr. Sacerd. cap. 14. & Ratio eſt; quia violat præceptum Iudicis, & Eccleſiæ in re graui. Et quia maximum malum in Eccleſia Dei eſſet, ſi homines cenſuras Eccleſiæ violare aſſueſcerent. Quod tamen ex eodem Henríquez limitandum eſt de denunciatis de ſuſpenſione; ut enim diximus, parochus non denunciatus de ſuſpenſione, inductus, & iure compulſus ab ouibus ſuis, dum Sacramenta in fauorem ſubditorum miniſtrat, nec peccat, nec irregularitatem vllam incurrit.

9 *Addi autem * Nauar. vbi ſuprà, etiam ſuſpenſum ab aliquo ordinum minorum peccare mortaliter, ſi exerceat*

actum à quo ſuſpenſus eſt, id quod probat ex ca. 1. de ſen. excomm. lib. 6. & cap. 1. de ſen. & re iudic. lib. 6. ſubditum. hoc intelligendum eſſe, ſi hic actus exerceatur ſolemniter, & tanquam ex officio. Si enim exerceatur tanquam à laico non erit peccatum mortale id quod locum habet nō ſolum in exercitio actuum ordinum minorum, ſed etiam in ipſo exercitio cantandi Epistolam. Ceterum valde dubito, an vnquam ſuſpenſus à minoribus, & exerceat actus, à quibus eſt ſuſpenſus, etiam ſolemniter, peccet mortaliter. Ratio autem, quæ me mouet, & dubium reddit, hæc eſt; Quia nullus eſt actus ordinum minorum, qui non ſoleat frequenter per laicos exerceri, etiam cum omni ſolemnitate. Vnde tunc ſolum peccatum mortale eſſe iudicarem, ſi in aliqua Eccleſia conſuetudo eſſet, ut exercitia minorum ordinum non niſi à Clericis, vel cum aliqua ſolemnitate, ſcilicet cum ſuperpelliceo, vel alia ſolemnitate exerceantur, tunc enim Clericus horum ordinum actus, cum huiusmodi ſolemnitate exerceat, mortaliter peccaret. Quibus addo, non ſolum eſſe peccatum mortale exercitium ordinis à quo quis formaliter, & directè ſuſpenſus eſt, ſed etiam à quo eſt ſuſpenſus conſequenter ad eum modum, quo cap. 3. in prima Regula, & cap. 4. in ſexto, & octauo modo ſuſpendendi diximus, & Ratio eſt; quia maior indecentia eſt huiusmodi celebrare in ordine ſuperiori, quàm in inferiori. Illud tamen aduertendum eſt, quod licet hoc ex genere ſuo peccatum mortale ſit, poteſt tamen aliquando eſſe veniale, ſicut contingit in omni alio peccato mortali ex genere; maximè autem hoc veniale eſſe poteſt, & imperfectione actus, ut conſtat.

11 *Secundum eſt, Scilicet inter violans ſuſpenſionem ab officio, vel officio, præſertim celebrando, in perpetuum ab officio, & beneficio deponendus eſt, arg. e. vi Clericorum, de vita & honeſt. Cleric. & c. Clerici & c. latores, de Cler. excomm. miniſtr. & DD. ibi. Id quod maximè locum habet in eo, qui celebrat, ex cap. latores, & ibi gloſa verbi Deponas, & Panor. ibidem num. 1. de Cler. excomm. miniſtr. quia hæc grauiffima eſt omnium ſuſpenſionum, propter actus celebrandi dignitatem: Vnde eſt maximè omnium ſcandalofa; & quamvis per accidens occulta eſſet, & conſequenter non ita grauis, adhuc tamen valde grauis eſt, & ſtatim, ac ſciretur, graue ſcandalum excitaret. In violatione autem aliarum ſuſpenſionum, quamvis ſæpè poſſit, & debeat eadem poena infligi: nonnunquam tamen mitius agi poſſet. Addidi autem, ſcienter violans, quia ſi quis ignorantèr ignorantia inuincibili eam violaret, non mereretur hanc poenā, ex gloſ. iuncta additione in c. Clericorum, in verb. deponatur, de vita & honeſt. Cler. & cap. Apoſtolicæ, de Cleric. excomm. miniſtr. ſi autem ignorantia culpabilis eſſet, non tamen vſque adeo crassa & affectata, ut ſcientiæ æquiualeat, tunc quidem mitius cum eo agendum erit, iuxta moderationem d. cap. Apoſtolicæ, iuncta gloſ. ibidem in verbo probabilis.*

13 *Quod ſi quæras, quanam ſit iſta ignorantia quæ in totum, vel in parte excuſat? Reſpondeo ſatis eſt, ſi inuincibiliter ignoraret ſe ſuſpenſum eſſe, ſiue ignorantia iuris, ſiue facti ignorantia ſit: ſi vero ſe ſuſpenſum ſciat, quamvis inuincibiliter ignoraret ſe & ſuſpenſum quemcumque grauiter peccare celebrando, aut etiam putaret ſe licetè celebrare poſſe; hæc tamen ignorantia non excuſaret, quia diſtincte poteſt eſſe inuincibilis; ex eo enim ipſo, quod ſuſpenſum nouerit, ad quid teneatur vi talis ſuſpenſionis ſcire tenetur, quandoquidem id facile ſcire poterit.*

A D D I T I O.

* Adde, Verum non diſcederem in praxi ab opinione Nauarri; neque obſtat, quod eiſmodi menia Ordinum Minorum ſoleant communiter etiam per laicos exerceri, quia hæc non tollit inobedientiam in re graui, quam ſe ſuſpenſus exhibet erga ſuperiorem eccleſiam, & ſic non exiit culpa peccati mortalis.

14 *Tertium est*, Scienter violans suspensionem excommunicandus est, ut colligitur ex ca. 2. de Cler. excom. ministr. id quod locum habet, si per contemptum & superbiam suspensionem violat, ut in d. cap. 2. expresse habetur: ex eo autem quod scienter quis & aduertenter eam violat, certe excusare se nequit, quin eam per superbiam, & contemptum violat.

15 *Quartum est*, Suspendus actum aliquem exercens, qui ad potestatem solius ordinis spectat, actum illum valide exercet, ut si ministrat Sacramentum etiam ordinis, aut Missam celebrat: quia Papa hac impedire non potest, quominus facta valeant eo quod ratione Characteris indelebilibus fiant ex Henriquez lib. 13. de excommunic. & susp. ca. 33. §. 1. post Palud. in 4. d. 18. qu. 7. artic. 3. Conclus. 6. & Conclus. 9. ubi ait, Episcopum, qui iure suo confirmat, vel ordinat, a minorum ordinum collatione suspensum, nihilominus confirmando & ordinando verum characterem imprimere: Addit autem hoc verum esse in eo, qui hac facit iure suo; si enim Papa committat Abbati confirmare & conferre ordines minores, & postea eum ab utroque suspendat, talis, inquit, ordinando vel confirmando nullum characterem confert; immo nihil agit plusquam delegatus a delegante suspensus, qui excommunicatio nihil agit, Male tamen addit Conclus. 5. & Conclus. 9. Episcopum a Papa suspensum a collatione primæ tonsuræ, eam conferendo nihil agere. Ceterum denunciatus de suspensione ab administratione Sacramentorum, si a peccatis mortalibus absolutus, non valet absolutio: quia præter potestatem ordinis Sacerdotalis, requiritur Iurisdictio, ut optime tradit Henriquez lib. 13. cap. 5. §. 5. & cap. 33. §. 1. & §. 2. ubi addit non fuisse, ut nominatim denunciatus sit, si toleratus sit publico errore vulgus id enim cõceditur in fauorem aliorum, qui cum sic suspensio participant.

16 *Quintum est*, violans suspensionem in multis casibus irregularis efficitur, ut latius infra dicitur. Prius tamen referende sunt suspensiones, quæ in iure communi latæ sunt, quas omnes ad tria capita reducam. Primò enim afferam suspensiones omnes quæ in iure contra Episcopos, & alios prælatos maiores latæ sunt. Secundo eas adducimus, quæ contra Iudices Ecclesiasticos, contra Capitula, & Collegia, necnon contra Religiosos feruntur. Tertiò denique suspensiones contra simplices Clericos latas exponemus.

De Suspensionibus contra Episcopos, & Prælatos Maiores in iure relatis. Cap. XII.

S Y M M A R I U M.

- 1 Episcopi, & Prælati maiores suspensionem, aut interdictum virtute cuiusunque constitutionis, mandati, vel sententie non incurrunt, nisi specialiter exprimantur.
- 2 Officium Episcoporum, & superiorum, aliorum officij communius, & generalius est.
- 3 Officium Episcoporum in quibus præcipue consistat.
- 4 Cardinales suspensionem non incurrunt, nisi eorum specialiter mentio fiat.
- 5 Cardinales etiam non Episcopi, Pontificale officium in Ecclesiis suis Titularibus exercent.
- 6 Episcopi, ut suspensionem, vel interdictum incurrant, satis est quod feratur suspensio propter aliquid, quod Episcoporum proprium est, quamvis eorum mentio non fiat per hoc [Episcopi] nomen.
- 7 Episcopos confirmare, & consecrare, ad inferiores Episcopos non pertinet.
- 8 Episcopi, & ipsorum superiores excommunicationem a iure, vel ab homine latam incurrunt, etiam si eorum mentio specialiter non fiat.

9 Fratres ordinis Prædicatorum ad Episcopatum promoti, & munus consecrationis, priusquam libros ordini resignent, recipientes, a ministerio Pontificalium eo ipso suspensi sunt.

10 Archiepiscopi, quorum consecratio ab omnibus suffraganeis non est facta, an ab executione officij suspensi sunt.

11 Episcopi olim sine cõsensu & præsentia episcoporum Provincialium, & Metropolitanorum consecrati, ab officio episcopali suspendebantur.

12 Episcopi, & superiores prælati cognitioni negotiorum & causis electionum Episcopatum se introuitentes, quando, & quomodo suspensi sunt.

13 Ordinans clericum alienum sine literis dimissorijs ordinarij, a collatione ordinum per annum est suspensus.

14 Ordinans in aliena diocesi sine licentia ordinarij loci ab exercitio Pontificalium per annum suspensus est.

15 Ordinans in aliena diocesi de licentia ordinarij loci personas eidem ordinario non subiectas per annum ab exercitio Pontificalium suspenditur.

16 Episcopi titulares in loco exempto degentes ordinantes, etiam prima tonsura, sine licentia ordinarij loci, per annum a Pontificalium exercitio suspensi sunt.

17 Ordinans Sacerdotem indignum a collatione ordinis suspensus est.

18 Episcopus, aut alius infans, vel illiteratus, aut alterius diocesis homini primam tonsuram, sine licentia, per annum a collatione clericalis tonsuræ suspensus est.

19 Ordinans aliquem eodem die, vel duobus continuatio ieiunio, duobus ordinibus sacris, ab amborum collatione, ad arbitrium Papæ suspensus est.

20 Ordinans solemniter penitentem, vel bigamum, a celebratione per annum suspensus est.

21 Ordinans religiosum non professum, suspensus est per annum a collatione ordinum illorum, quos contulit.

22 Ordinans aliquem accepto ab eo iuramento, vel promissione, quod ab eo super provisione non molestabitur, a collatione ordinum per triennium est suspensus.

23 Ordinans inuitum, a celebratione Missæ per annum est suspensus.

24 Ordinans Monachum sine proprii Abbatis licentia ab aliorum episcoporum communione alienus est, seu ipso iure suspensus.

25 Bulla Sixti V. noua circa clericorum ordinationem, quæ, & quot in se contineat.

26 Bulla noua Sixti V. solum de erroribus, & delictis post eiusdem promulgationem in collatione ordinum commissis intelligenda.

27 Episcopus Italus, tam Italum, quam Ultramontanum sine literis dimissorijs ordinarij ordinans, suspensus est.

28 Episcopi neque cum promotis per saltum, nec quo ad temporum interstitia hodie dispensare possunt.

29 Episcopus aliquem minus habilem, aut defectum habentem, post adhibitam debitam diligentiam ordinans, penas per Bullam Sixti V. irregularitas non incurrunt.

30 Ordinans alienum sine dimissorijs proprii ordinarij, & a collatione primæ tonsuræ, & ab executione omnium munerum Pontificalium, eo ipso suspensus est, & ab ingressu Ecclesiæ interdictus.

31 Episcopus ex prædicta Bulla transgressione suspensionem incurrunt, si postea temerè se in prohibitis ingerat, a regimine ecclesiæ, & fructuum beneficiorum perceptione suspensus est, a solo Papa absolendus.

32 Episcopus circa delicta occulta, & censuras, ac irregularitates ex hisdem provenientes, hodie post Bullam Sixti V. in varijs casibus ibi consentis, dispensare non potest.

- 33 *Episcopi, etiam Cardinales beneficia confidenti in Simoniacam accipientes ab ingressu Ecclesie suspensi sunt.*
- 34 *Episcopi etiam Cardinales, aliquem Ecclesiam cathedralem obtinere parientes, contra Bullam Pij IV. ab ingressu Ecclesie suspensi sunt.*
- 35 *Ordinans seu confirmans indignum aetate, scientia, vel moribus, potestate confirmandi primum successorem illius caret, & a perceptione proprii beneficii suspensus est.*
- 36 *Beneficia praesertim curata indignis conferentes, a collatione beneficiorum ea vice suspensi sunt.*
- 37 *Episcopi, eorumque superiores vacantium dignitatum, vel ecclesiarum bona occupantes, ab ingressu Ecclesie suspensi sunt.*
- 38 *Privilegia omnia de occupandis bonis ecclesiarum vacantium hodie renocantur.*
- 39 *Episcopi, eorumque superiores circa permutationem, & re-signationem beneficiorum peccantes, ab ingressu Ecclesie suspensi sunt.*
- 40 *Episcopi post sex menses a Concilio Provinciali, Abbates, & clericos sibi subditos non convocans, gesta quoque Concilij illis non referens, ab officio per duos menses suspensi sunt.*
- 41 *Episcopus in visitatione ultra debitum aliquid accipiens, quando suspensus censetur.*
- 42 *Episcopus non visitans, & tamē a terris, & ecclesiis procuratorem tempore visitationis debitam accipiens, quando suspensionem incurrit.*
- 43 *Episcopus carnaliter cognoscens eam, quam ante ordinationem in concubinam habuit, ab ordine suspensus est.*
- 44 *Episcopus incendiariis poenam relaxans, per annum ab officio episcopali suspensus est.*
- 45 *Episcopus contra Simoniacos procedere negligens ab officio per duos menses est suspensus.*
- 46 *Episcopus [Talmud] Judaeorum non faciens comburi an suspensionem incurrat.*
- 47 *Praelati commentaria, glossas, & scholias super Concilio Tridentino, decretis edentes, ab ingressu Ecclesie suspensi sunt.*
- 48 *Episcopi, eorumque superiores, usurariis manifestis non oriundis, sed alienigenis, ad senu exerceendum domos locantes, quousque eos expellant, sunt suspensi.*
- 49 *Usurariis manifestis, alienigenis domus sub titulo pignoris, commodati, aut depositi, concedi non potest.*
- 50 *Episcopi contra iustitiam, praetextu odij, gratiae, vel amoris in causa heresis procedere omittentes, per triennium ab officio suspenduntur.*
- 51 *Episcopi, eorumque superiores Magisterijs, seu Doctoratus gradum, nisi sub certa limitatione, per sex menses sequentes a dictorum graduum collatione suspensi sunt.*
- 52 *Episcopi, eorumque superiores etiam si sint Cardinales populo Indicem casuum, & indulgentiarum, ob solutionem certa pecunia publicantes, ab ingressu Ecclesie, & perceptione fructuum suarum ecclesiarum suspensi sunt.*
- 53 *Episcopi, eorumque superiores, qualiter ad visitanda limina Apostolorum Petri, & Pauli sub pena suspensionis obligantur.*
- 54 *Alienantes bona ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum locorum piorum sine Summi Pontificis licentia, ab ingressu Ecclesie suspensi sunt.*
- 55 *Episcopi, & alij, quando ob admissionem resignationum beneficiorum, eorumque collationem seu suspensionem incurunt.*

A Nequam Suspensiones has in particulari afferamus, Praemittendum est, Episcopos, & Praelatos maiores nunquam incurtere ipso iure suspensionem, aut inter-

dictum vitium cuiusvis constitutionis, mandati, seu sententiae nisi specialiter exprimantur, ut habetur expressum in cap. Quia periculosum, de sentent. excommunic. lib. 6. ad dictum Caldeus in tract. de interdictis pa. 1. membr. 1. num. 8. nec iuris, nec hominis sententias incurtere Episcopos, nisi specialiter exprimantur. Quod verum est & iuris, evidenter colligitur ex d. capitul. Quia periculosum, ubi non fit mentio Constitutionis, quae ad ius pertinet, & sententia, & Mandatum est hominis, & idem significat glo. in d. cap. Quia periculosum, in verbo, Constitutionis, & in verbo Sententia & in verbo Mandati. Idem habetur in c. si compromissarius. §. huiusmodi quoque poena de elect. libro 6. & ibi glo. in verbo, De iure, & in capitul. compromittentes, §. iterum, in verbo, suspensos, eod. titu. & lib. Palud. 4. dist. 18. quaest. 7. artic. 1. Tabiena, in verbo, suspensi, num. 8. vers. Septimo, in fine. Simon Maior, de Irregular. lib. 3. cap. 19. num. 26. Alphonsus Vivald. in suo Candelabro aureo, tit. de suspensione, num. 168. & Cosmus Philatechus de officio Sacerdot. par. 1. lib. 4. cap. 1. Nauarr. in Man. cap. 27. num. 161. vers. Quinto dico, Vgolin. Tab. 4. cap. 8. §. 3. num. 2. cuius rei rationem glo. in d. c. si compromissarius, §. huiusmodi, in verbo, de iure hanc esse existimat, quia spiritualia sine temporalibus diu esse non possunt, quia habent se ut conuex. 1. quaest. 3. cap. si quis obiecit & ca. Saluator, & esset verendum Episcopos mendicare, arg. cap. ad supplicationem, de renunciat. Quae tamen ratio non valet, cum etiam in Clericis inferioribus locum habeat; quandoquidem & ipsos mendicare non decet, ut habetur in Cone. Trid. sess. 21. de reform. c. 2. & ne id contingeret, ibi prospexit.

Verior igitur ratio est, ne hac occasione Pontificalis officij executio facile impediretur, Quia enim officium Episcoporum & superiorum communius & generalius est, & plures grauentur si illud frequenter impeditur contingeret, ut Innocentius Papa IV. in d. cap. Quia periculosum, de sentent. excommunic. lib. 6. annotauit, optimo consilio idem Pontifex statuit, ne Episcopi, & eorum superiores in suspensionem, aut interdictum inciderent, nisi ipsorum expressa mentio haberetur. Quia Constitutione Papa non tam Episcopis ipsis, quam ipsorum subditis providere voluit. Constituit enim ipsorum officium in Chrismatione, Ordinum collatione, Ecclesiarum, & altarium Consecratione, unde magnum periculum esset in frequenti ipsorum suspensione, id quod locum habet non solum in ipsis Episcopis, sed etiam in eorum superioribus, scilicet in Archiepiscopis, Patriarchis, & Primatibus, ex glo. in d. cap. Quia periculosum, in verbo, superioribus, & in verbo, de Episcopis Innoc. & DD. ibi, de sentent. excommunic. lib. 6. Item, in Cardinalibus locum habet privilegium hoc, non solum si Cardinales Episcopi sint, ex Gemin. in d. capit. Quia periculosum, num. 4. Ancha, & Philip. Franc. ibi, & Vgolin. Tab. 4. cap. 17. §. 7. num. 12. sed etiam si Episcopi non sint, ut iudem DD. testantur, quandoquidem, & ipsi exercere habent Pontificale officium in suis Ecclesiis Titularibus, ut habetur in c. His, quae de maior. & obed. & superiores etiam sunt Episcopi, licet non ordine, dignitate tamen, quam maxime respiciat privilegium hoc, ut communiter tradunt Doctores. Procedit etiam privilegium hoc a quocunque Constitutione huiusmodi, Sententia, aut Mandatum emanet, etiam a Papa, vel a Legatis a latere, aut alio quouis Ecclesiastico Iudice feratur, & siue suspensio ab officio, siue a beneficio lata sit, ut habetur in cap. si compromissarius, §. huiusmodi quoque, de elect. lib. 6. & not. glo. ibi, in verbo, de iure, & Anchar. num. 3. & eadem glo. in cap. Quia periculosum, in verbo, officij, de sentent. excommunic. lib. 6. Vgolin. ubi supra.

Illud tamen advertendum est, quod ad hoc, ut Episcopi incurrant suspensionem, vel interdictum, non est necessarium ut specialis mentio eorum fiat per hoc non est Episcopi, aut aliud simile sed satis est si ex sensu, & contextu Canonis & sententiae colligatur comprehendit Episcopos, ut si feratur suspensio propter aliquod proprium Episcoporum, tunc enim idem est, ac si essent expressi Episcopi, ut in c. si quis ordinaverit, de Simon. fertur suspensio contra eum, qui ordinavit aliquem sub promissione, de non petendo ab ip-

so prouisionem; Ordinare autem est solius Episcopi; & proinde suspensio hac Episcopos concernit, quamuis illos non nominet.

7 Deinde, etiam si suspensio aliqua feratur, que suspendat ab aliquo actu proprio Episcoporum suspensio illa Episcopos concernit, ut in cap. prouida, de elect. lib. 6. suspenduntur a Consecratione, & Confirmatione Episcoporum per annum continuum Indices Ecclesiastici, qui post recessu appellationis reiecte ad curiam in causis electionum Episcoporum, non inquisito an prauitas Simoniaca intercesserit, sic electum Confirmant, vel Consecrant; Confirmare autem, & Consecrare Episcopos, non pertinet ad inferiores Episcopos; & ideo quamuis fiat mentio Iudicium tantum, Decretum illud in Episcopis, & eorum superioribus locum habet.

8 Quibus omnibus addo ex glo. in cap. Quia periculosum in verbo suspensionis, de senten. excomm. lib. 6. & Palud. 4. d. 18. quest. 7. art. 1. priuilegium hoc, ne scilicet Episcopi, & ipsorum superiores suspensionis, aut interdicti censuras incurrant, nisi expressa mentio de eis fiat, non extendi ad excommunicationem, quin eam incurrant, siue ab homine, siue a iure feratur, etiam si ipsorum mentio speciatim non fiat, ut etiam glo. c. 1. in verbo Prælati, de homic. lib. 6. testatur, & est communis DD. sententia. His ita premisis suspensiones ipsas contra Episcopos latas asseremus, quæ omnes commodè ad quatuor præcipuè capita reduci possunt.

PRIMUM CAPVT.

Ex parte ipsius promotionis, & Consecrationis Episcopalis, & ita Episcopi incurrunt suspensionem ex sua promotione in his casibus sequentibus.

9 Primus est, Fratres Ordinis Prædicatorum promoti, vel assumpti ad Episcopatus, uel alias prælaturas, si prius recipiant unius Consecrationis quam resignent Ordini libros, & alia quæ habent tempore suæ promotionis, eo ipso sunt ab executione Pontificalis ministerij suspensi, ut habetur in quodam priuilegio Clementis IV. quod incipit *Proidentia*, ut refertur a S. Anton. 3. par. tit. 28. de suspensione, cap. 4. & Viualdo ut, de suspens. num. 65. seu Clementis V. ut refertur a Syluestro, verbo *Suspensio*, Casu 38. Quam suspensionem Burgasius in tract. de Irregul. par. 6. tit. de sent. suspens. nu. 13. ait postea ad omnes Claustrales etiam non Mendicantes extensam fuisse; non tamen refert a quo Pontifice, aut quo tempore facta fuit, nec unde illam accepit, unde valde dubito de hac re.

10 Secundus est, Archiepiscopi quorum ordinatio, seu consecratio ab omnibus Suffraganeis non est facta, ab executione officij suspensi sunt, cap. Archiepiscopus, dist. 66. ubi dicitur, quod talis ordinatio est irrita, id est, ex glo. in verbo irrita, irrita est, quoad officij executionem, qui loquendi modus antiquissimus est in Canonibus. Non enim intelligi potest, quod substantia ordinationis sit irrita, id est, non conferat ipsum ordinem, ex eorum uni omnium consensu. Hoc tamen casus iam in usu non est, unde communiter ab auctoribus in recensendis Censuris prætermittitur.

11 Tertius est, Episcopi consecrati sine consilio, & præsentia Metropolitanæ, & sine consensu Episcoporum Prouincialium saltem per litteras præstito, suspensi sunt ab officio Episcopali, c. Non debet, & cap. Episcopus, dist. 65.

SECUNDVM CAPVT.

Ex parte collationis ordinum, & ita incurrunt Episcopi suspensionem in his casibus.

12 Primus est, Indices Ecclesiastici, id est, Episcopi, & superiores Prælati, qui se intramittunt de cognitione negotiorum in causis electionum Episcoporum, quando antea ad Papam est appellatum, aut qui confirmationem, aut consecrationem conferunt electis post talem electionem; & si-

militer si partibus recedentibus, ab appellatione eam conferant, nisi prius inquirant an partes aliqua prauitate interueniente a dicta appellatione recesserunt, per annum continuum a confirmatione, & consecratione Episcoporum suspensi sunt, capitulo Prouida, de electio. libro sexto.

Vbi Notandum est ex glo. in d. cap. prouida, in verbo In quo. Palud. 4. d. 18. quest. 7. art. 1. casu 4. Angelica verb. suspensio 1. casu 12. num. 13. Syluestro verb. suspensio, c. 6. versic. Duodecimo. Alphonso Viualdo ut, de suspens. nu. 119. Tabiena verb. suspensio, num. 7. versic. Sexta. casu 10. Quod si huiusmodi Episcopi post prædictam appellationem solum confirmant Episcopum, a sola confirmatione Episcoporum suspensi sunt; Sin autem confirmant & consecrant, sic sunt ab utraque suspensi, si vero neutrum fecerint, licet in causa processerint, a neutro suspensi sunt. Deinde, ut notat Palud. suspensi solum sunt tales Episcopi a confirmatione, & consecratione Episcoporum, unde non obstante tali suspensione, Abbates confirmare, & consecrare, & Abbatibus benedicere possunt; quia dicitur ibi, ut in eo, in quo peccauerint, puniantur.

13 Secundus est, Episcopus ordinans Clericum alienum sine litteris dimissorijs ordinarij a collatione ordinum per annum suspensus est, & postquam suspensio fuerit manifesta poterunt subditi sui absque ipsius licentia a vicinis Episcopis ordines recipere, cap. Nullus, & c. eos, de temp. ord. lib. 6.

Quæ sanè pœna iusta est, ut sicut ipse alienos, sine licentia ordinauit; sic & sui sine eius licentia ordinatur, ex glo. ibi in verb. Taliter. Idem statuitur in Concil. Trid. Sess. 23. de reform. cap. 8. ubi etiam additur, quod Clericus sit ordinatus a susceptorum ordinum executione, quamdiu proprio ordinario videbitur expedire, sit suspensus. Hunc eundem casum ponunt S. Anton. 3. par. tit. 28. de suspensio, cap. 4. & Summa Astenfis, par. 2. lib. 7. tit. 16. art. 7. casu 29. Henricus lib. 13. de excomm. & suspens. cap. 38. §. 1. Vgolin. Tab. 4. cap. 3. Palud. 4. d. 18. quest. 7. art. 1. casu 1. & Michael de Palacio in 4. d. 5. & 6. disp. 1. ad 7. Tolet. lib. 1. ca. 15. Circa quem casum Notandum est.

Primo, ex Palud. cit. Quod ex eo quod non distinguitur quem ordinem contulerit, Sacrum, vel non Sacrum, dicendum est non solum ab ordine quem contulit, sed etiam a collatione omnis ordinis suspendi, iuxta ea, quæ diximus cap. 4. in quinto modo, & notat gloss. in d. cap. eos, in verbo ordinum.

Secundo cum in d. c. eos, sermo sit de Episcopo ordinante Clericum alienum supponit eum esse Clericum saltem tonsuratum; unde si primam tantum tonsuram laico alterius diœcesis conferat, non incurrit Episcopus suspensionem a collatione ordinum, sed solum a collatione primæ tonsuræ, arg. cap. Nullus, de temp. ordin. lib. 6. Et quauis Trident. ubi supra explicat hoc de ordinante simpliciter, & non restringit se ad ordinantem Clericum, ut propterea dubitari possit, an saltem ex virtute decreti huius, Episcopus conferens alieno primam tonsuram a collatione omnium ordinum suspensus sit, & consulenda sit congregatio Cardin. qui Concilio Trident. interpretando præciuntur; Nihilominus tamen valde mihi probabile est, iuxta ea, quæ diximus hunc non nisi a collatione primæ tonsuræ suspensum esse, etiam si glo. in d. cap. eos, in verbo ordinare, & in ca. Nullus, in verb. Homini, de temp. ord. lib. 6. contrarium insinuat.

Tertio ex S. Anton. per d. cap. eos, reprobat opinionem dicentium quod quis ordinare possit alienum sub spe rati-habitionis, quod maxime obseruandum est post Concil. Trid. quicquid Maior. lib. 3. de irreg. c. 23. num. 10. & libro 4. c. 2. nu. 9. contrarium doceat.

14 Tertius est, Episcopus in aliena diœcesi ordinans sine expressa licentia ordinarij loci, ab exercitio Pontificalium per annum suspensus est, ex Trident. Sess. 6. de reform. cap. 5. & Sess. 14. de reform. cap. 2. & sic ordinatus ab executione ordinum sic susceptorum suspensus est, ad proprii arbitrium prælati.

15 Quartus est, Episcopus in aliena diœcesi ordinans, etiam

- de licentia ordinarij loci, si tamen ordinet personas eidem ordinario non subiectas, eandem suspensionem incurrit ex Trid. Sess. 16. de reform. cap. 5. & sess. 14. de reform. cap. 2.
- 16 Quintus est, Episcopi Titulares, id est, qui habent Titulum in diocesi, in quocunque loco etiam exempto, & nullius diocesis, aut etiam in Monasterio exempto degentes, si quem promoueat, ad quemcunque ordinem etiam ad primam tonsuram pretextu cuiusvis priuilegij, etiam familiaritatis, sine licentia ipsius proprii ordinarij, ab exercitio Pontificalium, per annum suspensi sunt. ex Concilio Trident. Sess. 14. de reform. ca. 2. Henriquez lib. 13. de excommunic. & suspens. cap. 38. §. 2. Nauar. in Manual. cap. 23. num. 18. versic. Tertio. Simon Maiol. lib. 3. de irregul. capitul. 23. numero 10. & libro 4. capitulo 2. numero 9. & Alphonsus Vivaldus, titulo de suspensio. numero 125.
- Vbi Notandum est, quod quantum ex verbis huius cap. 2 colligi potest, non habet locum Constitutio illa Conc. Trident. Sess. 23. de reform. cap. 9. vbi conceditur Episcopis vt possint familiares suos post tres annos promouere, dummodo beneficium re ipsa illis conferant.
- 17 Sextus est, Episcopus ordinans Sacerdotem indignum, & qualem non liceat esse, a collatione ordinis est suspensus. cap. si qui Episcopi. 1. quest. 1.
- Vbi Notandum est, solum loqui de ordinante Sacerdote, vnde si ordinaret Diaconum, vel Subdiaconum, non haberet locum ista suspensio. Deinde solum suspenditur a collatione ordinis Sacerdotalis, ex gloss. ibidem. in verbo illi.
- 18 Septimus est, Episcopus, vel cuiusvis alius conferens primam tonsuram infanti, nisi forte religionem intraret, seu illiterato, vel alterius diocesis homini, sine superioris licentia, vel coniugato, nisi etiam religionem volenti intrare, (matrimonio non consummato) vel volenti ad Sacros ordines promoueri, prout Canones in aliquo casu concedunt. cap. coniugatus. de conuers. coniug. a collatione Clericalis tonsurae duntaxat per annum est suspensus, vt habetur in cap. final. de temp. ordin. lib. 6.
- & notant Palud. 4. d. 18. quest. 7. art. 1. casu 2. S. Anton. 3. par. tit. 28. de suspens. cap. 4. Syluester verb. Suspensio, qu. 6. versic. Tertio. Alphonsus Vivald. tit. de Suspensione, nu. 53. Henriquez lib. 13. de excommuni. & suspens. ca. 38. §. 2. Is autem infans dicitur, qui nondum expleuit primum septennium, ex glo. in d. cap. final. in verbo infanti, de temp. ordin. lib. 6. Illiteratus autem dicitur, quoniam sermo est de primæ tonsuræ collatione, is qui est ita omnino illiteratus, vt legere, & scribere nesciat. Ad receptionem enim primæ tonsuræ etiam per Conc. Trid. Sess. 23. de reform. c. 4. non requiritur maior scientia.
- 19 Octauus est, Ordinans aliquem eodem die, vel duobus continuato ieiunio, duobus ordinibus Sacris, ab amborum collatione suspensus est, quousque dispensationem, & absolutionem a Sede Apostolica obtineat. vt habetur in capit. literas, de temp. ordin.
- Et hoc etiam si de mandato Archiepiscopi, vel Metropolitanis fecisset cap. dilectus. eod. tit. & lib. Henriquez vbi supra, cap. 38. §. 3. in fine. Simon Maiol. lib. 4. de irreg. ca. 11.
- Id quod etiam locum habet in ordinatione regularium, ex Conc. Trid. Sess. 23. de reform. c. 13. vbi priuilegia omnia concessa de hac re quibuscunque regularibus, si quæ vnquam concessa sunt, expressè reuocantur.
- 20 Nonus est, Ordinans solemniter penitentem, vel bigamum scienter per annum a celebratione suspensus est. cap. Nullus. dist. 55.
- Angelica, verbo Suspensio, 1. nu. 3. & Tabiena verbo Suspensio, num. 7. versic. Sexto, casu 2. Summa Astensis, par. 2. lib. 7. tit. 16. art. 7. casu 40. Sylu. verbo Suspensio, §. 6. Henriquez lib. 13. de excommuni. & suspens. cap. 38. §. 3. casu 3. Alphonsus Vivaldus, titulo de suspensione, numero 54. & num. 55.
- 21 Decimus est, Ordinans religiosum non professum, sine

ex religione, quæ solet emitte professionem, sine ex religione, quæ non solet illam emitte, siue ex quocunque ordine aut congregatione Clericorum secularium viuientium in communi more religiosorum, per annum a collatione illorum, ordinum quos huiusmodi personas contulit, suspensus est, vt habetur expresse in Bulla Pij V.

Quæ est Constitutio 74. eiusdem in ordine, in qua decretum Concilij Trid. Sess. 21. de reform. cap. 2. de non promouendis Clericis secularibus sine titulo, & beneficio extenditur ad religiosos, quæ Bulla solet communiter circumferri impressa in Concilio nouiter circa finem, & eius meminerunt Nauar. in Man. cap. 27. num. 158. versic. Decima sexta. Alphonsus Vivald. titulo de Suspensione, num. 103. & Cosmas Philiacus de offic. Sacerdotis, par. 1. lib. 4. capit. 2. casu 19.

Fr. Hieronymus a Sorbo Capucinus in compendio priuilegij in verb. Ordinis Sacri, in fin. & incipit præfata Bulla Pij V. Romanus Pontifex Sacrorum. edita 1568. Idib. Oblat. A qua Pij V. Constitutione Gregorius XIII. in Bulla anno 1582. Clericos, & religiosos Societatis Iesu non emissæ professione, ad titulum sufficientis literaturæ Iesu non emissæ potius declarauit eos in prædicta Pij V. Constitutione non comprehendi, & etiam antea Paulus III. anno 49. eisdem simile priuilegium concessit, ex Henriquez lib. 10. de Sacram. ordin. c. 17. §. 3. in annot. litera T. & lib. 13. c. 37. §. 1. & Fr. Hieronymo a Sorbo vbi supra.

22 Undecimus est, Ordinans aliquem accepto ab eo inramento, vel promissione, quod ab eo non molestabitur super eius prouisione, per triennium a collatione ordinum est suspensus, c. si quis ordinauerit. de simonia.

Et licet, vt notat Palud. 4. dist. 18. quest. 7. art. 2. casu 15. non exprimat Episcopus, quia tamē nullus est ordinator maxime Sacrorum ordinum, in quibus ordinans tenetur prouidere ordinato, nisi Episcopus, ideo Episcopus est ibi suspensus, huius etiam casus meminerunt Nauar. in Man. cap. 27. num. 159. versic. Decima quinta. Martin. Ledes. 2. 4. qu. 26. ar. 2. in tract. de suspens. casu 15.

23 Duodecimus est, Ordinans inuitum per annum a celebratione Missæ suspensus est, cap. 1. & 2. dist. 74.

Summa Astensis 2. par. lib. 7. tit. 16. art. 7. casu 41. Angelica verbo Suspensio 1. num. 4. & verbo ordo 3. nu. 24. Syluester, verb. Suspensio, quæst. 6. versic. 3. Tabiena, verb. Suspensio, num. 7. versic. Sexto, casu 3. Alphonsus Vivald. titulo de Suspensione, num. 52. Henriquez lib. 13. de excommuni. & suspens. c. 38. §. 3. Id quod intelligi debet, vt notat Summa Angelica, si id faciat præter iuris dispositionem; Nam si quis haberet beneficium requirens ordinem, & Episcopus, vel inuitum cogeret ad recipiendum ordinem etiam sub pena priuationis beneficii, & hunc inuitum ordinaret suspensionem prædictam non incurreret, vt colligitur ex c. Queris a nobis. & glo. & DD. ibi de ætat. & qual. Ratio est, quia ex quo iste vult beneficium non est simpliciter inuitus, sed secundum quid.

24 Decimus tertius est, Episcopus ordinans monachum sine licentia proprii Abbatis, ipso iure a communione aliorum, nempe Episcoporum, alienus dicitur, & communione plebis diocesis suæ contentus esse debet.

Quod videtur ad suspensionem quandam pertinere, dist. 58. c. fin. Angelica, verbo Suspensio, num. 6. Tabiena, verb. eod. num. 7. versic. Sexto, casu 5. Henriquez lib. 13. de excommuni. & suspensio. c. 38. §. 1. Alphonsus Vivald. titulo de Suspensione, nu. 79. qui ait idem dicendum esse, si alios religiosos maxime mendicantes ordinaret.

25 Quoniam verò multa, quæ in iure antiquo, necnon in Concilio Tridentino circa Clericorum ordinationem tractata sunt, per nouam Sixti V. Constitutionem, quæ incipit Sanctum, & Salutare sub anno incarnationis Dominice millesimo quingentesimo octuagesimo octauo, Nonis Ianuarij, Pontificatus verò eiusdem anno tertio quare ad huius rei ampliore explicationem libuit Bullæ summæ, seu Compendij, ad finem huius capituli adiungere.

Proposito igitur Sacerdotum antiquæ legis typo, & doctorum dignitate commendata, postquam ostendisset in ordinibus conferendis non adhiberi eam diligentiam, ut

et ordinandum Natales, etatem, vires, ac morum, probitatem, Sanctitatem, scientiam, & alias qualitates, in Sacris ordinationibus requisitas per Sacros Canones, vel Apostolicas Constitutiones, aut Conciliorum Generalium decreta, pastores omnes, & Prelatos, quibus hoc incumbit, ad deinceps in huiusmodi promotionibus maxime inuigilandum hortatur. Ut autem in posterum id diligentius præstent, statuit, & ordinavit [ut si in posterum Antistes aliquis Episcopali, Archiepiscopali, Primatiali, vel etiam Patriarchali dignitate præfulgens, aut Abbas ad primam tonsuram minoresque ordines suis subditis conferendos a Sede Apostolica auctoritatem habens, quemcumque secularem vel cuiusvis ordinis, aut militie regularem ex aliquo crimine, vicio, aut defectu seu alias inhabilem, vel irregularem existentem, vel extra tempora a iure statuta, vel absque veris dimissorijs sui ordinarij literis, aut per saltum vel futurus, aut quo ad seculares sine titulo sufficiens beneficij, vel patrimonij, aut antequam per Sacri Generalis Tridentini Concilij decreta primæ tonsuræ, aut coque ordinis præscriptam, aut non servatis temporum interstitijs, ut aliquis vnicuique die, seu continuatis diebus ad plures ordines Sacros, vel post unum ordinem susceptum sine causa rationabili antequam tempus ab eodem Concilio Tridentino præfixum elabatur, ad altum ordinem promoveatur, sine dispensatione, aut indulto Apostolico, Clericali Characterem non legitime insignierit, aut ad ordines minores, vel Sacros, ut præfertur, vel alias male promoveatur, siue id scienter, siue ignoranter fecerit, nisi debita diligentia adhibita iustus error, & probabilis facti ignorantia eum excuset, a collatione quorumcumque ordinum atque adeo ipsius tonsuræ, & ab executione omnium munerum Pontificalium eo ipso suspensus, & ab ingressu Ecclesie interdictus existat, aliisque grauioribus penis arbitrio Summi Pontificis pro tempore existentis puniatur.] hoc primum est, quod Pontifex in dicta Bulla statuit.

Secundo decreuit, quod si quis præter huiusmodi suspensionem, & interdictum in præmissis se temerè ingesserit, etiam a regimine & administratione suæ Ecclesie, seu Monasterij, & perceptione fructuum mensis eiusdem, ac quorumcumque beneficiorum per eum in titulum, vel Commendam, seu alias obtentorum Suspensionem eo ipso incurrat, cuiusque interdicti, aut suspensionis relaxationem, aut penarum remissionem ab alio, quam a Roman. Pont. pro tempore existente nequeat obtinere.]

Tertio statuit, ut personæ sic male promouentes, etiam in foro conscientie a reatibus, & excoisibus præfatis, etiam si crimen occultum fuerit, a nullo nisi a Romano Pontifice, excepto mortis articulo absolui, aut dispensari possint; adeo ut stante hac Constitutione, nec a quoquam seculari, vel cuiusvis ordinis regulari presbitero, vel prelato quavis auctoritate fungente, nec per quæcumque iubilæ, & indulgentias etiam plenissimas, & extraordinarias a Summis Pontificibus præcedentibus, aut succedentibus, in anno iubilæ, aut alio quouis tempore, & Cruciata Sanctæ, vel quocunque alio titulo, modo, & forma in genere, vel in specie derogatorijs Clausulis concessas, sed neque vigeant prætextu facultatum, aut Privilegiorum Mare Magni, aut alias quomodolibet nuncupatorum quibusvis ordinibus, Congregationibus, aut personis regularibus, aut Episcopis per Concilij Tridentini decreta, aut officio Sacre Penitentiariæ Apostolicæ, vel Minoribus, aut etiam Muon Penitentiarijs Curie Romanæ, quomodolibet concessorum, absolui, aut dispensari queant.

Quarto adijci, ut qui absolutionem, & dispensationem petat, etiam si delictum fuerit occultum, non per officium Sacre Penitentiariæ, sed a summo tantum Pontifice pro tempore existente in utroque foro absolutionem petere teneantur, alioquin ipsæ concessionem & absolutionem, etiam cum Clausula, quod dictæ Constitutionis tenor, & alia prædicta habeantur pro expressis, nullæ proferantur, & irritæ ac inane sint, ac nemini penitus suffragentur.

Quinto ordinavit, quod si quis Antistes, vel Abbas, seu quilibet eorum, his præmissis, & ceteris omnibus, quæ in ipsius tonsuræ, & ordinum collatione observare debet, personæ habiles, & idoneas, sed tamè recepta ab ijs, qui-

bus tonsuram, aut ordines conferret, pecunia, pretio, vel præmio, Simoniace in futurum insigniuerit, vel promoueat, Volumus, ut præter alias censuras, & penas contra Simoniace ordinantes, & ordinatos a Sacris Canonibus, & Constitutionibus Apostolicis aliis inflicta, & irrogatas, quibus nequaquam derogare intendit, etiam omnia, & singula supradicta in sic promouentibus, & promotis locum habeant. Decernitque præfentes literas sub quibusvis concessionibus, facultatibus, & gratijs, etiam in casibus quibuscumque Sedi Apostolicæ quomodolibet, etiam in Bulla Cene Domini reſervatis, etiam sub nomine Iubilæi plenarij, vel Cruciata Sanctæ, absoluedi facultatem quibusvis personis generaliter, vel specialiter tribuentibus, minime comprehendendis, sed semper ab illis exceptas esse, & censeri, sublata facultate quibuscumque Iudicibus, & Commissarijs, & Auditoribus Palatii Apostolici, & S. R. E. Cardinalibus, in præmissis vniuersis, & singulis aliter iudicandi, & interpretandi; & irritum & inane esse, quicquid secus super his a quoquam quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter, contigerit attentari.

Sexto quoad obligationem huius Bullæ in prædictis vult eam [post quindecim dies a publicatione illius, eos, qui sunt in Vrbe, qui verò extra eam, & citra Montes intra quatuor menses, qui demum ultra montes erunt, intra octo menses a die publicationis huiusmodi computandæ, perinde efficere & acere, ac si eorum cuilibet personaliter intimata fuisset.]

26 Ut autem Bulla hæc facilius intelligatur, nonnulla breuiter annotanda sunt, quorum

Primum est, Constitutionem hanc solum intelligendam esse de erroribus, & delictis in collatione ordinum ommissis post legitimam & sufficientem eius promulgationem, non de defectibus antea commissis, ut colligitur ex verbis illius Bullæ. In posterum.

27 Secundum est, siue Episcopus Italus, seu Citramontanus ordinet Italum, & Citramontanum, siue Ultramontanum; vel Episcopus Hispanus, aut Ultramontanus Italum, & Citramontanum ordinet sine literis dimissorijs sui ordinarij, incurrit suspensionem, ut colligitur ex illis Bullæ verbis: Ne quemquam promoueant sine eorum ordinarij literis dimissorijs. Vbi neminem sic ordinantem sine sui ordinarij literis excipit.

28 Tertium est, Quamvis olim cum promotis per saltum, si non minitruerint, Episcopi ex legitima causa dispensare poterant virtute Concilij Tridentini Session. 23. de reform. cap. 14. in fine. & etiam dispensare poterant quo ad temporum interstitia, ut colligitur ex eodem Concilio Tridentino Sess. 23. de reform. cap. 11. & cap. 13. nunc tamen facultas hæc eis in vtroque casu sublata est, ut ex verbis huius Bullæ manifestum est. Hoc tamen quod in secundo casu de temporum interstitijs diximus, intelligi debet, ut dispensare non possint sine causa rationabili, quæ si adfit, non obstante hac constitutione dispensare valent, ut ex Bullæ verbis colligitur.

29 Quartum est, Episcopus, qui debitam diligentiam adhibuit, quo minus ordinaret aliquem minus habilem, aut aliquem defectum in hac Bulla expressum habentem, eiusdem Bullæ penas non incurrit; puta si quis ordinandus accedat cum falsa informatione, puta, quia testes falsi dixerint, aut cum aliquo ex defectibus in Bulla contentis. Sicut enim ipsemet Papa, ut homo posset per falsos testes decipi, & male informari; ita etiam & Episcopus decipi potest, quæ deceptio et ad culpam non erit ascribenda dummodo prius debitam in hac re diligentiam adhibuerit.

30 Quintum est, olim Episcopus ordinans Clericum alienum sine literis dimissorijs sui ordinarij suspensus erat a collatione ordinum, virtute cap. Eos qui, de temp. ordin. lib. 6. id est, ex glossa ibidem in verbo ordinum, a collatione minorum, & maiorum; nunc autem etiam a collatione ipsius tonsuræ, & ab executione omnium munerum Pontificalium eo ipso suspensus est, & ab ingressu Ecclesie interdictus.

31 Sextum est, Episcopus, qui ex aliqua ex causis prædictis suspensionem incurrit, si temerè, & spreta huiusmodi suspensione

suspensione, & interdictio in praemissis se ingerat, etiam a regimine suae Ecclesiae, & perceptione fructuum beneficiorum obtemperare eo ipso suspensus est, cuius suspensionis relaxationem solus Papa conferre potest. Is autem temere facere censetur, qui actum sibi a iure prohibitum scienter sub colore fraudulento facit. Unde si ex inadvertentia aut aliqua vehementi passione, aut alia iusta causa excoisante inductus, aliquem cum aliquo ex dictis defectibus ordinaret, non incurret dictas penas, quia tunc non temere, nec per contemptum fecisse censetur, ut colligitur ex doctrina S. Thomae in 2.2. quaest. 53, art. 3. ad 2. Ang. Sylu. & Tabienas in verbum Temere. Nauar. in Manu. cap. 27. num. 155.

32. *Septimum est.* Episcopus olim virtute concessionis Concilij Irid. Sess. 24. de reformatione, cap. 6. dispensare potuit in foro conscientiae circa occulta, quaecunque delicta, & censuras, ac irregularitates ex eisdem provenientes. Sicut etiam superiores Religionum poterant olim cum suis fratribus in omni irregularitate dispensare, excepto hominidismo voluntario, & Bigamia, ut habetur in compendio Privileg. verbo, Absolutio quoad fratres. Quae tamen absoluendi, & dispensandi facultas, etiam si delicta occulta fuerint, tam Episcopis, quam superioribus religionum, in casibus hic expressis sublata est, excepto mortis articulo, ut ex verbis Bullae istius legenti manifestum esse poterit.

Octauum est. Quod licet personae habiles, & idoneae ordinentur servatis cunctis praemissis in tonsura, & ordinis collatione observandis, si tamen Simoniam aliquam in praedictis ordinibus, & tonsura conferendis, aut recipiendis commiserint, praeter alias penas contra sic delinquentes a sacris Canonibus, aut Constitutionibus Apostolicis inflatas, etiam penas omnes huius Bullae incurret, si qui dem Simoniacae ordinantes a collatione quorumcunque ordinum, atque adeo ipsius tonsurae, & ab executione munerum Pontificalium eo ipso suspensi, & ab ingressu Ecclesiae interdicti sunt; ordinati autem Simoniacae, ab executione ordinum susceptorum, & ab omni spe, & facultate ascendendi ad alios superiores perpetuo sunt suspensi.

Et licet ea omnia, quae in hac Bulla Sixti V. noviter statuta sunt, per aliam Clementis VIII. constitutionem reuocata sint, hoc tamen, quod contra Simoniacos decretum est, in suo robore manet, ut in fine libri huius dicemus.

TERTIVM CAPVT.

Est ex parte dispensationis, & tractationis beneficiorum, & ita Episcopi incurrunt suspensionem ipso iure in his casibus.

33. *Primus est, Episcopi etiam S. R. Ecclesiae Cardinales accipientes beneficia per Simoniacam confidentiam suspensi sunt ab ingressu Ecclesiae per Bullam Pij IV. de confidentiis, quae incipit Romanum Pontificem, editam anno 1564, & est constitutio 109. eiusdem in ordine, ubi notandum est, ex eo quod dicitur, Per Simoniacam confidentiam, penam hanc non habere locum nisi in confidentia, quae sit verè Simoniacae. Unde si solum sit Simoniacae per presumptionem fori exterioris, hanc suspensionem verè non incurrunt.*

34. *Secundus est, Cardinales, Episcopi, & alij Praelati, qui aliquem patiuntur obtinere cathedram, id est, cathedrallem Ecclesiam, aut gradum consequi contra formam traditionis a Pio IV. in Bulla quae incipit, in Sacrosancta, ab ingressu Ecclesiae suspensi sunt.*

35. *Tertius est, Episcopus confirmans indignum aetate, sciētia & moribus, potestate confirmandi primum successorem illius caret, & a perceptione proprii beneficii suspenditur quousque fuerit restitutus. cap. Nihil est, de elect. Angelica, verbo, suspensio 1. numer. 7. Henriquez lib. 13. de excommunic. & susp. cap. 39. §. 2. Alphonsus Vival. tit. de susp. num. 97.*

36. *Quartus est, Episcopi, & alij praelati dantes beneficia praesentim curata personis indignis, & quae in loco residere,*

& curam per seipsas exercere non possunt, a collatione beneficiorum ea vice suspensi sunt.

Ut colligitur ex cap. cum in cunctis, §. Clerici, vers. Episcopus, & cap. Nihil est, de elect. & ca. Quia nonnulli, de elect. non resid. & cap. Graue nimis, de praeb. & Concl. Tridentin. sess. 7. de reformatione. capitul. 3. iunctis glossis, & DD. ibidem.

37. *Quintus est, Episcopi, & superiores vacantibus dignitatibus, prioratibus, personatibus, vel Ecclesiis quibuscunque sibi subiectis, seu ad collationem, praesentationem, ordinationem, vel custodiam pertinentibus eorundem, qui bona earum morientibus rectoribus, vel ministris in ipsis inuentis, vel vacationis tempore obuentis, quae in utilitatem eorum expendi debent, vel futuris successoribus reperiari, occupare, aut in usus suos conuerti praesumunt, nisi de speciali privilegio, vel consuetudine tam praescripta legitime, seu alia rationabili causa hoc eis competere dignoscatur, ab ingressu Ecclesiae tamdiu sunt suspensi, quousque de praedictis restitutionem fecerint. cap. fin. de offic. ord. lib. 6. Palud. 4. dist. 18. q. 7. art. 1. casu 5. Angelica, verbo, suspensio 1. casu 20. Tabienas, verbo, suspensio, num. 7. vers. Sexto, casu 18. & Martin. Ledesma. 2. 4. quaest. 26. artic. 2. in tract. de Suspens. casu 8. Nauar. in Manual. cap. 27. num. 157. vers. octaua. Henriquez lib. 13. de excommunic. & suspens. cap. 39. §. 4. Alphonsus Vival. tit. de Suspens. num. 59. & Colmus Philarchus de officio Sacerdoti, par. 1. lib. 4. cap. 2. casu 7. Tolet. lib. 1. cap. 1. §. 5. Circa hunc casum aduertendum est. Quod olim Episcopi, & alij praelati multi in nonnullis Ecclesiis, ex privilegio, statuto, vel consuetudine fructus praedictos, vel secundi, aut alterius cuiuscunque sequentis anni beneficiorum vacantium integrè sibi vendicabant; Quia vero lex inde Ecclesiae debitis suis seruitiis fraudari coepit, Ioannes Papa XXII. in Extrauag. quae incipit, Suscepti regimini. De electione, & electi potestate, inter Extrauagantes eiusdem, quae etiam Extrauagans reperitur inter Communes, sub titulo *Ne sede vacante* statuit, ne tales ex quocunque privilegio, consuetudine, vel statuto de dictis fructibus perciperent, ultra summam, quae in solutione decimarum quolibet beneficium taxari solet, vel hac dimissa, ultra totale residuum fructuum, idque in regionibus, ubi decimarum beneficij sunt taxata; In illis vero Ecclesiis, & partibus, in quibus decimarum taxatio non est facta, ultra medietatem fructuum recipientes, & infra mensem illis, ad quos spectat, cum effectu non restituentes, si Episcopi, vel superiores praelati fuerint, eo ipso a Pontificalibus, & ingressu Ecclesiae suspensi sunt, statim Capitulum, vniuersitas, vel Collegium interdicto se nouerint (donec praedicta cum integritate restituerint) iubacere. Si vero persona aliqua singularis Ecclesiastica, vel mundana id fecerit, excoicationem ipso facto incurrat, a qua sine restitutione praemissa praeterquam in mortis articulo minime absoluitur. Et quamuis in dicto casu finali, de offic. ordin. in 6. & in dicta Extrauag. *Suscepti regimini* expressum fiat, id eis liceat, &c. volunt tamen nonnulli huiusmodi privilegia, per Bullam Pij V. quae incipit, *Durum nimis*, editam anno 1570. pridie Kalend. Iunij, & est constitutio 106. eiusdem, in ordine, ubi praedictam Ioannis XXII. constitutionem renouat, & confirmat, easdemque penas contratracientibus imponit, esse reuocata; & ita non valent, nisi post dictam Bullam sint concessa. Si quidem Pontifex illi expresse reuocat, & abolet omnia, & quaecunque privilegia, consuetudines, & statuta quauisconque ecclesiasticis, Cathedralium, & Metropolitanarum, ac maiorum, nec non collegiarum, in quibus vacantibus ipsarum Ecclesiarum dignitatibus, canonicatibus, praebendis, portionibus, beneficiis, & officiis, fructus etiam, quotidianas distributiones ex eis primo ab ipsa vacatione anno, aut longiore, vel etiam breuiori tempore prouenerint, mentis Episcopalis, seu capitularis aliove loco integrè, vel partim remaneant, seu applicentur, aut in communes vias cedant, seu inter alios Canonicos, & personas Ecclesiae, seu Capituli diuidantur; & contrauenientibus easdem penas, quas*

Joannes XXI. imponit. In fine vero dictæ Bullæ duo addunt. Primum est, quod non obstante hac sua constitutione [Vbiunque huiusmodi fructus, & distributiones fabricarum, vel Sacristiarum, aut alterius p[ro]p[ri]i loci v[er]sibus ultra semel tempus reperiuntur concessi, horum duntaxat dimidia, pars ipsi Sacristiæ, vel fabricæ, aut pio loco deinceps tribuatur, alteram verò beneficiati prædicti integrò percipiant.] Secundum est [Quod per hanc suam Bullam non intendit illis præiudicare capitulis, Collegijs, mensis, aut personis sanctis, & distributiones inter vacationem beneficiorum, & eorum collationem, siue possessionis apprehensionem provenientes ex statuto, consuetudine, vel privilegio huiusmodi percipientibus, vel retinentibus, quominus ipsi illos interim, ut antea exigere valeant, & habere.] Ex quibus constat, quid olim iure antiquo, & quid post hanc novam Pij V. constitutionem liceat,

39. *Sextus est, Episcopi, & superiores in permutationibus, & resignationibus beneficiorum non servantes statuta per Innocentium VIII. in quadam Bulla, quæ incipit, [sic bonus pastor] ab ingressu Ecclesiæ suspensi sunt.* Est autem hæc Bulla XIII. in ordine eiusdem Innoc. VIII. sub Data Quinto Kalend. Octob. anno incarnationis Domini Milleesimo quadringentesimo nonagesimo primo, vbi statuit, ut resignationes beneficiorum, quæ vigore licentiarum resignandi beneficia extra Curiam obtinent, fiant in loco distante per duas dietas legales a Curia Romani Pontificis. Adiciens quod nullus huiusmodi licentiarum, & facultatibus concessis, & concedendis a sede Apostolica quandoque in posterum nullatenus vi valeat, nisi dum, & quando beneficia Ecclesiastica, quæ obtinent simpliciter, vel ex causa permutationis verè, & non ad aliorum commodum fictè resignare intendit: Contrafacientes verò, tam infra duas dietas ab v[er]be, etiam quàm extra illas fictè, & in fraudem resignantes, & personarum resignationes huiusmodi recipientes, & admittentes, ac notarij inde rogati, & testes intervenientes eiusdem fictionis, & fraudis non ignari si Episcopi, & superiores, interditi ingressus Ecclesiæ; si verò alij ab eisdem fuerint, excommunicationis sententiam eo ipso incurrunt, sed de hac re latius alibi dicemus. Interim plura de modo, & forma publicandi beneficiorum resignationes, & iurium cessationes legi possunt in Bulla Pij III. Constit. 1. quæ incipit, *Sanctissimus*, & in Bulla Pij V. quæ incipit *Officium*, quæ est 42. in ordine, & in alia eiusdem, quæ incipit *Quantum*, quæ est 38. in ordine, & in alia eiusdem, quæ incipit *Sanctissimi*, quæ est 132. in ordine, & in Constitutione 87. Gregorij XIII. quæ incipit *Humano iure iudicio*.

QUARTVM CAPVT.

Ex parte aliorum defectuum; & ita Episcopi suspensionem incurrunt in his casibus.

40. *Primus est, Episcopi, qui post Concilium Provinciale, infra sex mensium spatia non convocant omnes Abbates, presbiteros, clericos, & plebem vniuersam suæ diocesis, referentes eis omnia gessæ in Concilio Provinciali, bimestrem excommunicationem, id est, suspensionem ab officio duorum mensium incurrunt. capitul. final. distinctione 18.* Et ibi glossa in verb. excommunicationis, si quidem excommunicationis non imponitur ad tempus, sed suspensio, & exponunt Angelica, verbo, *Suspensio* 1. casu 1. Tabiena, verbo *Suspensio*, num. 7. vers. sexto, casu 1. Syluest. verbo, *Suspensio*, §. 6. vers. 1. Henriquez lib. 13. de excommunicatione, cap. 38. §. 3. casu 4. & Alphonsus Viuald. tit. de suspensione, num. 90.

41. *Secundus est, Episcopus, qui in visitatione aliquid accipit in pecunia, vel victualibus, quod ultra ratione visitationis suæ debetur, nisi restituat duplum infra mensem Ecclesiæ à qua id accepit, suspensus est ab ingressu Ecclesiæ quousque de duplo huiusmodi grauata Ecclesiæ plenè satisfaciatur, nulla ei in hoc danti remissione, liberalitate, seu gratia valutura, ut habetur in c. exigat. de censib. lib. 6. Palud. 4. d. 18. q. 7. art. 1. casu 6. Angelica in verbo, visitatio*

1. casu 21. Tabiena, verbo, *Suspensio*, num. 7. vers. sexto, casu 19. Syluest. verbo eod. vers. 21. Alphonsus Viuald. tit. de suspensione, num. 105. Henriquez lib. 13. de excommunicatione, & suspensione, c. 39. §. 4. casu 5. inferiores autem sic visitantes, & exigentes pecuniam, aut munera ab officio, & beneficio suspenduntur quousque satisfaciatur, vbi tamen notandum est, non incurrere dictam penam, si quis acciperet aliquid quod liberaliter ei tempore visitationis donatur. arg. cap. quidquid. 1. q. 1. De qua etiam re multa præclara statuit Concilium Trid. sess. 24. de reformatione, c. 3.

42. *Tertius est, Episcopus, qui quando non visitat, accipit a terris, & Ecclesijs indicis procuratorem sibi debitam tempore visitationis, eandem omnino suspensionem, & penas incurrat, ut in d. capitul. exigat. de censib. lib. 6. habetur.*

43. *Quartus est, Episcopus carnaliter cognoscens eam, quam ante ordinationem in concubinam habuit, ab ordine est suspensus. ut habetur in capit. Habuisset, distinct. 33. Quo loco ponitur vox depositionis Sacerdotij, p[ro]p[ter] suspensionem ad tempus, ex glossa ibi in verbo, deposito. Quæ suspensio potius ferenda est, quam lata, ut ex contextu illius cap. colligitur. & similis loquendi modus habetur in cap. Quoniam 21. quæst. 2.*

44. *Quintus est, Episcopus relaxans incendiarijs penam contentam in capitul. p[ri]mum, 23. quæstione octaua, ab officio Episcopali per annum est suspensus. ut ibidem habetur.*

45. *Sextus est, Episcopus negligens procedere contra Simoniacos, per duos menses ab officio suspensus est. cap. Quidquid 1. quæstio. 1. Vbi ponitur nomen excommunicationis, pro suspensione, ex glossa ibi in verbo, excommunicationi, & similis loquendi modus habetur, in cap. fin. distinct. 8. & ibi glossa in verbo, excommunicationis, & distinct. 86. cap. Tanta. & 101. quæst. 3. cap. vno, in fine, similis pena Episcopis imponitur in cap. eos, distinct. 32.*

46. *Septimus est, Episcopus, si non facit comburi Talmud, iuxta edictum Inquisitorum edictum iussu Iulij III. ab ingressu Ecclesiæ suspensus est.*

De qua tamen suspensione non immerito dubitant aliqui viri graues an practicetur, non solum ex eo, quod paucissimis in locis Christianorum huiusmodi libri inueniuntur, sed etiam quia Episcopi negligentes in comburendis libris hereticorum, censuras aliquas non incurrunt. Huius edicti meminit Laertius Cherubinus de Nurfia iuriconsulatus in Rubricis ad Bullam, & Constitutionem 46. in ordine, Iulij III. quæ incipit, *Cum sicut*, quod edictum se legisse testatur. Multi autem Pontifices exierunt, qui sæpius impium illud Talmud nuncupatum, & alia similia detestanda volumina, & scripta Iudeorum comburi præceperunt, ut videre licet in Bulla 1. Innocentij Papæ III. quæ incipit *Impia Iudeorum*, anno Domini millesimo ducentesimo quadragésimo tertio, septimo Idus Maij: Et in Bulla Iulij III. quæ incipit, *Cum sicut*, anno Domini Milleesimo quingentesimo quinquagesimo quarto, die 29. Maij. Et in Bulla 73. Gregorij XIII. quæ incipit, *Antiqua Iudeorum*, anno incarnationis Domini, Milleesimo quingentesimo octuagesimo primo, Kal. Iupij. Et in Bulla nouissima Clementis Papæ VIII. quæ incipit, *Cum Hebræorum malitia*, anno incarnationis Domini, Milleesimo quingentesimo nonagesimo secundo, pridie Kalend. Martij; vbi Iudeis ipsis sub grauissimis penis præcipit, ut huiusmodi libros comburant, aut locorum ordinarijs, seu Inquisitoribus hæreticæ prauitatis tradant, & consignent; Christianis vero etiam sub excommunicationis maioris latæ sententiæ eo ipso incurrendæ penæ, præcipit, ne huiusmodi libros, & scripta retinere, habere, legere, edere, typis, excudere, seu imprimere, describere, vel exemplare, aduehere, emere, vendere, donare, commutare, aut alias quomodolibet distrahere, vel alienare præsumant.

47. *Octauus est, Suspensi sunt ab ingressu Ecclesiæ Prælati, qui sine auctoritate Summi Pontificis, commentarios,*

glossas, interpretationes, scholia nullumque interpretationis genus super Concilio Trid. decretis edunt, ex Bulla Pij IV. super confirmatione eiusdem Concilij.

Quæ constitutio edita fuit 5. anno eiusdem Pij IV. 1563. septimo Kalend. Februarij, & incipit *Benedictus Deus*, & est constitutio 96. Pij IV. de qua tamen suspensione dubium esse possit, an comprehendat Episcopos, & alios maiores Prælatos, cum istos neque sub speciali nomine Episcoporum exprimat, neque alio modo, sed solum hoc prohibet Prælati sub interdicto ingressus Ecclesiæ, alijs autem sub pena excommunicationis.

48. *Nonus est*, Episcopi, & maiores, qui usurarijs, manifestis non oriundis, sed alienigenis locant, vel quocunque alio titulo concedunt domos ad exercendū fenus, vel permittunt eos conducere domos in suis terris, vel alijs ibi habitare (quod intelligendum est, ad exercendū fenus) vel eos non expellunt de suis terris intra tres menses, suspensi sunt, quousque eos expellant. cap. usurarium. de usur. lib. 6. Angelica, verbo, Suspendio 1. casu 22. Tabiena, verbo Suspendio, num. 7. versic. 6. casu 20. Syluest. verbo, Suspendio. §. 6. versic. 22. Alphonsus Vivaldus tit. de Suspensione, numer. 60. In qua suspensione non parum miror silentium DD. omnium. Cum enim Canon non exprimat a quibus rebus sit suspensio huiusmodi Episcopi, & multum referat hoc cognoscere, nullus tamen DD. aliquid de hac re dicit Henriquez lib. 13. de excomm. & susp. cap. 38. §. 3. casu 5. ait suspendi a iurisdictione spirituali. Mihi videtur istam suspensionem esse ab officio, & beneficio simul, id quod etiam innuere videtur Gulielmus Durand. in suis commenciariis super hoc caput, & pater, quia, ut diximus in cap. 4. in explicatione primi modi suspensionis, ubi simpliciter suspensio fertur, intelligitur regulariter suspensio ab officio, & beneficio, ut latius ibi docuimus, ubi etiam varias DD. auctoritates, & rationes attulimus, & præter ibi dicta, ratio quæ me mouet est, quia in eodem cap. pro alijs personis Ecclesiasticis, & secularibus fertur sententia excommunicationis, pro communitatibus, & collegijs fertur sententia interdicti, quæ sunt pene grauissimæ: ergo etiam & hæc Episcoporum suspensio intelligenda esse videtur de suspensione grauissima. Deinde si Episcopi per mensem prædictam suspensionem sustineant, imponitur eis grauior pena, ut scilicet eorum terra interdicta subiacet; Quod si prior suspensio Episcoporum intelligeretur tantum de suspensione ab officio, aut a beneficio tantum, Canon postea aggravando penam melius addidisset aliam grauiorem suspensionem, quæ ad ipsos Episcopos magis pertineret. Cum igitur Canon recurrat ad interdictum, videtur nomen suspensionis prius positum omnem suspensionem, quam ferre poterat, comprehendisse. Vbi notandum est ex glo. in d. c. usurarium. in verbo, Titulo, de usur. lib. 6. nec posse huiusmodi usurarijs concedi domum sub alio titulo quocunque, puta pignoris, commodati, depositi, precarij, & huiusmodi, & hoc maxime quando constaret velle eos domum conducere ad fenus exercendum, & in dubio præsumitur pro fenore exercendo velle illam conducere, & colligitur ex eo quod dicitur, *Non licet illo modo habitare*.

50. *Decimus est*, Episcopi, qui contra iustitiam, & conscientiam prætextu, odij, gratiæ, auoris, vel commodi temporalis omittunt procedere in causa hæresis, ubi procedendum erat, vel eodē obrectu & prætextu prauitatem ipsam, vel impedimentum officij sui alicui imponunt eamque super hoc præsumperint quo quomodo vexare, per triennium ab officio suspensi sunt; alij verò, id est, ex glo. ibi in verbo Alij, scilicet inquisitores, vel substituti ab eis, vel ab Episcopis, vel Capitulis vacante Sede, eo ipso excommunicationis sententiam incurrunt, a qua non nisi a Summo Pontifice, præterquam in mortis articulo, & tunc satisfactione præmissa, absolui possunt. Vt habetur in Clement. prima, de hæretic. Angelica, verbo Suspendio 1. casu 35. Tabiena, verbo Suspendio, numero 7. versic. Sexto, casu 33. Nau. in Man. ca. p. 27. num. 100. Henriquez lib. 13. de excomm. & susp. c. 38. §. 3. Alphonsus Vivaldus in tit. de Suspensione, num. 91.

51. *Vndecimus est*, Episcopi, & superiores conferentes gradum Magistrij, seu Doctoratus, nisi sub certa limitatione, per sex menses sequentes a collatione eorundem graduum suspenduntur, Clement. eum sit, de Magistris. Angelica, verbo, Suspendio 1. casu 34. Syluest. verbo, Suspendio, quest. 6. versic. Trigesimo quarto. Tabiena, verbo Suspendio, num. 7. versic. Sexto, casu 32. Henriquez lib. 13. de excomm. & susp. cap. 38. §. 3. Alphonsus Vivaldus tit. de Suspensione, num. 93. facultas tamen concedendi gradus data a Rege, quia secularis est, non suspenditur proprie, ex Henriquez ubi supra, & Nau. in Man. cap. 27. num. 153. versic. primo dico.

52. *Duodecimus est*, Episcopi, & eorum superiores, etiam si Cardinalatus honore præfulgeant, populo indicem casuum gratiarum, & indulgentiarum, quo certo pretio soluto absolui possint, & dispensari in multis reſeruatis, ac indulgentias acquirere publicantes, vel concedentes, vel huiusmodi indicem vbiunque reperit non dilacerantes, penitusque delentes, ab ingressu Ecclesiæ, & perceptione fructuum suarum Ecclesiarum tamdiu suspensi sunt, donec satisfactio præuia illis per Sedem Apostolicam suspensio relaxetur, ut constat ex Bulla Pij V. 99. in ordine, quæ incipit, *Quam plenum* edita anno Dominicæ incarnationis millesimo quingentesimo sexagesimo nono, quarto Non. Ianuarij Pontificatus eiusdem anno quarto. Cuius etiam meminit Alphonsus Vivaldus in suo Candelabro auctoritatis de suspensione, num. 115. Quam verò penam inferret ab Episcopis hæc facientes incurrant, exposuimus lib. 3. c. 31. excommunicatione vade decima.

53. *Decimus tertius est*, ille, quem ponit Sixtus Papa V. in Bulla sua de visitandis liminibus Apostolorum, edita anno 1585. 13. Kalend. Ianuarij, Pontificatus sui anno primo, in Bulla, quæ incipit, *Romanus Pontifex* In qua decretum, ut omnes Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, Episcopi, per vniuersum orbem constituti, etiam si Cardinalatus honore præfulgeant statuis quibusdam item poribus, personaliter, ac per seipsos Beatissimorum Apostolorum Petri, & Pauli limina visitent, aut si impediti sint legitime, per certum nuncium ad id speciale mādātum habentem de gremio suorum Capitulorum, aut alium in dignitate Ecclesiastica constitutum, seu alias personatum habentem, aut si huiusmodi hominem Ecclesiastica dignitate, & personatu præditum non habeant per Decretum Sacerdotem, & si Clero careant, omnino per aliquem alium presbiterum secularem, vel regularem spectatæ probitatis, & religionis bene de omnibus instructum, hoc ipsum adimpleant. Tempus autem quo hoc debitum visitationis officium fieri debet, est, ut omnes Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, & Episcopi Itali videlicet, vel ex Italia insulis, vnde in Italiam commodius trajici possent, veluti Siciliæ, Sardiæ, Corsi, & alij adiacentium Prouinciarum Italiae, ac etiam Dalmatiæ, & Græcarum, quæ de regione ipsius Italiae, & Sionis oris sunt, tertio anno; Germani verò, Galli, Hispani, Belgæ, Bohemi, Vngari, Poloni, Angli, Scoti, Hiberni, & ceteri omnes, qui in Europa sunt citra mare Germanicum, & Balticum, ac omnium insularum maris Mediterranei, quarto anno; Et qui intra Europæ fines suis his prouincijs remotiores, ac etiam Africam littoribus nostris aduersi, ac Insularum maris Oceani Septentrionalis, & Occidentalis Europæ, & Africa citra continem mentem, vni Orbis, tam qui nunc sunt, quam qui ad Catholicam fidem per misericordiam Dei aliquando redierint, quinto anno; Asiatici verò, & qui extra Asiam, & in alijs nominatis Orientalibus, Meridionalibus, Occidentalibus, & Septentrionalibus tam in insulis, quam in continentibus, & denique in quibuslibet mundi partibus decimo anno nec suscipiant, & Deo concedente perficiant, idemque infidelium tertio quoque quarto, quinto, & decimo anno repetant, & obseruent. Hæc autem annorum spacia a temporis suscepti muneris consecrationis, vel Palijs traditionis, aut translationis ad aliam Ecclesiam incipiant. Et ne longius differatur, statuit quod tempus qualecunque excursum ab eui ex supra dictis Præfatis, qui siue morte præuentus, siue alia quacunque de causa ob non finitum tempus ei præscriptum, dicta Limina non visitauerit, ita illius successori

cessori effluxisse, & excurrere intelligatur, ut termino ipso iuxta prædicta completo debitam tunc visitationem quam primum conficere teneatur. Qui verò iam sunt ordinati, aut Polium a Sede Apostolica susceperunt, aut ad aliam Ecclesiam translati sunt, prout cuique distantia locorum, & temporum intervalla præscripta sunt, ad prædicta omnia observanda a die publicationis præsentis constitutionis omnino teneantur. Iubemus igitur in virtute Sanctæ obediencie prædictis omnibus Antistitibus præsentibus, & futuris, ut visitationem prædictam sibi, suisque Ecclesijs adeo viles, ac necessarias iuxta præscriptam formulam omnino conficiant. Si verò quod absit, non egerint, eos ab ingressu Ecclesie, ac etiam ab administratione tam spiritualium, quam temporalium, nec non à perceptione fructuum suarum Ecclesiarum, à Capitulis eorum omni exceptione, & mora cessante, interim libere exigendum, & in opus fabricæ, seu ornamentorum Ecclesiæ emptione, prout maior exegerit necessitas, infundendum, ipso facto tamen diu suspensos esse volumus, donec à contumacia resipiscunt relaxationem suspensionis huiusmodi à Sede prædicta meruerint obtinere. Non obstantibus Privilegijs quibuscunque, &c.

⁵⁴ *De antiquis esse potest ille, qui habetur in Extrav. Ambrosio de reb. Eccl. non alien. ubi Paulus Papa II. ait, Quod alienantes bona Ecclesiarum, Monasteriorum, locorum, priorum quorumlibet in consilio Romano Pontificis, si Pontifici, vel Abbati præfulgeat dignitate ingressus Ecclesiæ eis penitus interdictus sit. Et si per sex menses immediate sequentes, sub interdicto huiusmodi animo (quod absit) perseveraverint indurato lapsis mēibus eisdem regimine, & administratione suæ Ecclesiæ, vel Monasterij, cui præsidet in spiritualibus, & temporalibus, sint eo ipso suspensi. Inferiores verò prælati, Commendatarii, & aliarum Ecclesiarum rectores, beneficia, vel administrationem quomodolibet obtinentes, Prioribus, præpositis, & capitulis, dignitatibus, personaribus, administrationibus, officiis, Canonicatibus, præbendis, aliisque Ecclesiasticis cum cura, & sine cura, secularibus, & regularibus beneficijs quorum res, & bona alienarunt duntaxat ipso facto privati existant, illaque absque declaratione aliqua vacare censentur, ita ut solum collatoribus personis idoneis liberè de iure conferri possint, nisi aliàs dispositioni Apostolicæ sedis sint specialiter, aut generaliter reservata; nihilominus alienatæ res, & bona huiusmodi ad Ecclesias, monasteria, & loca pia, ad quæ ante alienationem huiusmodi pertinebant, liberè revertantur. Hæc Paulus Venetus Papa II. anno 1468, Pontificatus sui anno quarto, cuius etiam meminit Alphonsus Vialdus titu. de suspensione, numer. 72, de qua plura diximus lib. 3. cap. 3. excommunicatione octava, Qui casus licet religiosis, & alijs Clericis conveniat, quia tamen Episcopis etiam competit, hoc in loco a nobis appositus est.*

⁵⁵ *Decimus quintus habetur in Bulla Pij V. quæ incipit, Quæta Ecclesiæ, edita 1568, Calen. Aprilis, Pontificatus sui anno tertio, & est Constitutio 58. eiusdem in ordine ubi statuit, ut Episcopi, & alij facultatem habentes eorum duntaxat resignationes beneficiarum recipere, & admittere possint, qui aut senio confecti, aut valetudinarij, aut corpore impediti, vel vitati, aut Crimini obnoxij, censurisque Ecclesiasticis irretiti, aut nequeunt, aut non debent, Ecclesiæ, vel beneficio inferuire: seu qui vñ aliud vel plura beneficia obtinuerint, vel quos ad aliud contigerit promovere, religionem quoque ingressuri, vel matrimonium contracturi, si statim postea id se ipsa exequatur, denique eum quis ex alijs causis acciderit, qui constitutione felicis recordationis Innocentij Papæ III. de dimittendis Cathedralibus Ecclesijs edita continentur. Qui et ob capitales inimicitias nequeunt, vel non audent in loco beneficii residere securi. Sed nec horum ullus Sacro ordini mancipatus, nisi religionem ingressurus valeat illo modo beneficii, vel officij Ecclesiastici resignare, nisi aliunde ei sit, quo in vita possit, comode sustentari. Ad hæc beneficiarum, & officiorum permutationes admittere, quæ Canonicis Sanctionibus, & Apostolicis Constitutionibus permittuntur. Cuius autem Episcopi, & alij prædicti, itaque oēs electores, præsentatores, & patroni tamen Ecclesiastici, quam laici*

quicunque sint, ne verbo quidem aut nutu, vel sig. o. tunc in huiusmodi beneficijs, & officijs successores, ab ipsis resignantibus, aut alijs eorum significatione vel hortatu designentur, aut de his assumendis promissio inter eos, vel et intentio qualiscunque intercedat, Præcipimus insuper & interdiciamus, ne ipsi Episcopi aut alij collatores de beneficijs, & officijs resignandis prædictis, aut suis, aut admittentibus consanguineis, affinis, vel familiaribus, et per fallacem circuitum multiplicaturum in extraneos collationum audeant providere, quod si secus, ac etiam quicquid præter, vel contra formam prædictorum fuerit a quocunque temere attemptatum, id totum ex nunc vires, & effectum decernimus non habere. Qui verò contra fecerint, ut in eo in quo deliquerint, puniantur, a beneficiarum, & officiorum collatione, nec non electione, præsentatione, confirmatione, & institutione, pro ut cuique cõpetierit, tamen diu suspensi remaneant, donec remissione à Romano Pontifice meruerint obtinere, & qui talia beneficia, seu officia receperint, eos prædictis penis volumus subiungere nihilominus in eos, qui sic suspensi conferre, eligere, præsentare, confirmare, vel instituere ausi fuerint, excommunicationis sententiam ipso facto promulgamus, quibus nullus alius quàm ipse Romanus Pontifex siue absolutionis, siue relaxationis gratiam (excepto mortis articulo) valeat impertire. Constitutio autem Innocentij Papæ III. cuius hic mētio fit, habetur in cap. Nisi cum prædictis de renunciat. ubi sex causas assignat ex quibus Episcopi petere, & Papa consuevit concedere cedendi licentiam, & sunt istæ: *Conscientia criminis; Debilitas corporis; Defectus scientiæ; Malitia plebis; Grave scandalum; Irregularitasque persona.* Quas causas omnes præfatus Innocentius Pontifex ibidem latius explicat. Quæ sex causæ his versibus comprehendipossunt;

Debilis ignarus, malè conscius, irregularis,

Quem mala plebs odit, dant scandala, cedere possit.

De huiusmodi autem fallaci circuitu multiplicaturum collationum in extraneos, quæ Papa Pius V. ubi supra prohibet extat Bulla Innocentij Papæ VIII. quæ incipit, *Sicut bonus pastor*, edita anno Dñice incarnationis millesimo quadringentesimo nonagesimo primo, quinto Calendas octobris Pontificatus sui anno octavo, & est Constit. 13. eiusdem ordine.

De Suspens. contra iudices Ecclesiasticos, religiosos, & Capitula, seu conventus in iure latis. Cap. VIII.

SUMMARIVM.

- ¹ *Iudices Ecclesiastici sententiam excommunicationis sine debita iuris monitione ferentes ab ingressu Ecclesiæ per mensem suspensi sunt.*
- ² *Iudices Ecclesiastici censuram aliquam sine scriptis, aut sine causæ expressione ferentes ab ingressu Ecclesiæ, & ab officijs divinis per mensem sunt suspensi.*
- ³ *Iudex Ecclesiasticus ordinarius, vel delegatus contra iustitiam, vel conscientiam parti litiganti iniuriam faciens per annum ab executione officij est suspensus.*
- ⁴ *Iudices conservatores sedis Apostolicæ scienter se immittentes in cognitione aliarum causarum, quæ de manifestis iniurijs, per annum ab officio suspensi sunt.*
- ⁵ *Abbas subditis suis laicis tonsuram, aut minores conferens aut literas dimissorias concedens, ab officio, & beneficio per annum ipso iure est suspensus.*
- ⁶ *Abbas, aut Prior supra se Abbatem non habens in ordine monachorum nigrorum in habitu, & pertinentibus ad honestatem vestitus delinquens, per annum à beneficiarum collatione est suspensus.*
- ⁷ *Monachi inferiores nigri in vestitu delinquentes ab omni administratione per annum suspensi sunt.*
- ⁸ *Abbas, aut Prior ordinis S. Benedicti venationi, aut occupationi etiam rose interessentes à collatione beneficiarum per biennium suspensi sunt.*

Ec 9 Mona-

- 9 Monachi inferiores ordinis S. Benedicti, si venationi clamorose praesentes sint, per biennium ab administratione, quam habent, suspenduntur.
- 10 Praelati religiosorum occasione excessuum suorum subditorum aliquid recipientes, quando, & quamdiu sint suspensi.
- 11 Religiosi quicunque praesidentes Monasterijs, iura, redditus, aut possessiones loci alicui ad vitam, vel ad certum tempus concedentes, quando suspensionem incurrant.
- 12 Fratres Praedicatores, perturbantes fratres Minores circa officium Inquisitoris contra haereticos, & econtra, ab executione ordinum sacrorum quousque suspendantur.
- 13 Fratres Praedicatores, & Minores ante annum probationis elapsam aliquem ad professionem admittentes à receptione quorumcunque ad professionem sui ordinis suspensi sunt.
- 14 Religiosi non professi ad sacros ordines promoti, à susceptione ordinum suspensi sunt.
- 15 Religiosi absque licentia, & literis dimissionis proprii Praelati sacris initiati, ab exercitio ordinum sic susceptorum suspenduntur.
- 16 Monachi ad sacrum aliquem ordinem in apostasia promoti, ab ordine sic suscepto ad arbitrium Papae sunt suspensi.
- 17 Religiosi à Rectoribus Ecclesiarum requisiti, penitentibus suis scienter de solvendis decimis conscientiam facere omittentes, ab officio praedicationis suspensi sunt.
- 18 Praelati religiosorum ex administratione eucharistiae, extremae unctionis, vel Matrimonij solemnizatione, aliquid acquirentes, quando suspensionem incurrant.
- 19 Praelatus religionis non satisfaciens damno ex subditorum suorum detractioe illato suspensus est.
- 20 Praepositi, Priores, & alij religiosi mulieres intra monasteria introducentes à divinis suspensi, & beneficijs privati sunt.
- 21 Regulares in suspensiones, & alias censuras in Clericos simpliciter latus non incurrunt.
- 22 Vite genus regularium à Clericorum secularium vita plurimum distat.
- 23 Regulares deterioris conditionis, quam sint Clerici seculares, esse non debent.
- 24 Capitula, Conventus, Collegia, & singulares eorundem personae, bona à defunctis praelatis Ecclesia relicta, vel vacationis tempore obvenientia, occupantes, aut dilapidantes, ab officijs, & beneficijs, quousque ea restituant, suspenduntur.
- 25 Capitula, & Collegia Ecclesiarum, aut Monasteriorum Episcopos, ipsius maiores, aut minores in Curia promotos, absque literis sedis Apostolicae de tali promotione factis, recipientia, quamdiu à beneficiis suorum perceptione suspendantur.
- 26 Capitula, aut Conventus, ob receptionem personarum utriusque sexus ad religionem, passus, pecunias, aut res alias potentes, aut exigentes, ipso iure suspenduntur, & à solo Papa absolvi possunt.
- 27 Capitula, & Conventus beneficia conferentes contra Constitutionem Pij V. de modo admittendi resignationes beneficiarum editam eo ipso à divinis suspensi sunt, & à Summo Pontifice tantum absolvi possunt.

Primus casus, quo iudices Ecclesiastici suspensionem incurrunt, est, si ferant excommunicationis sententiam non permitta debita iuris monitione, vel non adhibitis debitis testibus, per quos si opus fuerit probari possit, & hoc etiam si sententia aliàs iusta sit, & sunt per mensem ab ingressu Ecclesiae suspensi, cap. sacros, de sent. excomm. Palud. 4. d. 18. q. 7. art. 1. casu 12. Summa Astenfis par. 2. li.

7. tit. 16. artic. 7. casu 2. Angelica, verbo, suspensio, 1. casu 12. Tabiena, verbo, suspensio, numer. 7. vers. 6. casu 13. Syluester, verbo, suspensio, 8. 6. vers. 14. Martin. Ledesm. 2. 4. quest. 26. in tract. de suspens. casu 5. Nauar. in Manual. ca. 27. nu. 156. vers. Quinta. Alphonsus Vivald. tit. de suspensione, num. 70. Cosinus Philarchus de offic. Sacerd. part. 1. lib. 4. capit. 2. casu 4. Henriquez lib. 13. de excomm. & susp. cap. 39. §. 4. vbi ait, non includi Episcopum sic excommunicantem, aut suspendentem, cum eorum non sit mentio specialis, cap. Quia periculosum, de sent. excomm. lib. 6. Ant. 3. par. tit. 28. cap. 4.

Secundus est, iudices Ecclesiastici sententiam excommunicationis, suspensionis, aut interdicti sine scriptis, vel sine causae expressione, ferentes vel si requisiti non tradunt copiam scripturae intra mensem, ab ingressu Ecclesiae, & divinis officijs per mensem suspensi sunt ut habetur in capitulo, cum medicinalis, de sentent. excommunicat. libro 6. Palud. 4. distinct. 18. quest. 7. art. 2. casu 14. Summa Astenfis part. 2. lib. 7. tit. 16. artic. 7. casu 3. Angelica, verbo, suspensio, 1. casu 15. Syluester verbo, suspensio, quest. 6. §. 15. Tabiena, verbo, suspensio, numer. 7. vers. 6. casu 13. Nauar. in Manual. cap. 27. num. 156. vers. 6. Cosinus Philarchus de offic. Sacerd. part. 1. lib. 4. capit. 2. casu 11. Alphonsus Vivald. tit. de suspens. numer. 71. Henriquez lib. 13. de excomm. & susp. capit. 36. §. 4. vbi ait, quod si interim exequatur sententiam, suspensio referatur Papae, ut etiam docet S. Anton. 3. par. tit. 28. de suspens. cap. 4. & colligitur ex d. cap. cum medicinalis in fine. Circa quam suspensionem advertendum est ex Palud. 4. dist. 18. q. 7. artic. 3. conclus. 10. quod ut iudex Ecclesiasticus hanc censuram incurrat, requiritur, ut suspendat ab eo, quod competat ipsi suspendi iure suo, unde si suspenderet ab eo, quod competat iure ipsius suspendentis, scilicet ex commissione ipsius suspendentis, et si non servaret hanc formam, in censuram suspensionis non incurreret, ut latius in cap. 2. exposuimus. Quae etiam poena non tangit Episcopos, ex S. Ant. vbi supra, & Tolet. lib. 1. c. 13.

Tertius est, iudex Ecclesiasticus ordinarius, vel delegatus non Episcopus, qui contra iustitiam, & conscientiam facit iniuriam parti litiganti in iudicio, amore, odio, vel muneribus ab alijs receptis, per annum ab executione officij est suspensus cap. cum aeterni, de sent. & re iudic. lib. 6. Vt vbi gratia, si debes mihi centum, & convenio te coram iudice Ecclesiastico, tu praemio corruptis iudicem, ita ut quamvis videat iustitiam meam, tamen contra me iudicet, iudex per annum ab officio suspensus est adeo ut infra illum se ingerat divinis officijs, irregularis sit, à solo Papa dispensandus. Palud. 4. dist. 18. q. 7. art. 2. casu 13. Summa Astenfis, par. 2. lib. 7. tit. 16. art. 7. casu 11. Angelica, verbo, suspensio, 1. casu 19. Tabiena, verbo, suspensio, nu. 7. vers. 6. casu 17. Syluester, verbo, suspensio, q. 6. vers. 14. Decimo nono Alphonsus Vivald. tit. de suspens. num. 74. Cosinus Philarchus vbi supra, casu 8. qui addit esse etiam suspensionem à divinis, cum subdatur, Quod si infra illum annum ingerat se divinis sit irregularis, a qua non nisi à Papa liberari possit. & Tolet. lib. 1. cap. 15. Martin. Ledesm. 2. 4. q. 26. in tract. de suspens. art. 2. casu 10. Nauar. in Manual. ca. 27. nu. 157. vers. Decima S. Anton. 3. par. tit. 28. de suspens. capit. 4. vbi notandum est, quod ad hanc penam incurrendam multa requiruntur.

Primum est, quod non sit Episcopus, ex glossa ibi in verb. Ordinarius. cum huiusmodi penam non incurrant nisi eorum mentio fiat. cap. Quia periculosum de sent. excomm. lib. 6. & ca. si compromissarius §. Huiusmodi, de elect. lib. 6. Lo. des. & Nauar. vbi supra.

Secundum est, Quod ille talis faciat iniuriam, vel inferat gravamen contra iustitiam, & conscientiam, ex glossa ibi in verb. Et contra. vbi notat haec duo sic copulata requiri, ut locum habeat poena.

Tertium est, quod inferat illud gravamen in iudicio, & quod sit iudex quia si sit meus executor, vel arbiter non incurrat hanc penam ex glossa in verb. in iudicio. Angelica Syluester, Ledesm. Nauar. Henriquez vbi supra, cum ibi solam caueatur de ordinatio, vel delegatio, & ita cum haec sit poena non est amplianda, sed restringenda. c. odia, & cap. in p. c. m.

penis, de reg. iur. lib. 6. & cap. penae, de penit. dist. 1.

Quartus est, quod faciat illam iniuriam per gratiam, vel iudicem. Dicitur autem fieri per gratiam, & fordes, id quod sit preces, precio, timore, vel odio, ex glo. ibi in verb. *vel per fordes*.

Quartus est, Iudices conservatores sedis Apostolicæ scienter se intrinquentes, ut cognoscant de alijs causis quam de manifestis iniurijs, nisi sit eis specialiter cum clausula commissum, ut etiam de alijs possint cognoscere, & se intrinquentes (cuius clausula plures huiusmodi gratiae ante Conc. Trid. concedebantur; post illud autem statutum est sess. 14. de ref. cap. 5. ut ratio concedatur) per annum ab officio suspensi sunt, ut habetur in capit. Hæc constitutiones, §. ut autem, de offic. delegat. lib. 6. Palud. 4. dist. 18. q. 7. ar. 2. casu 3. S. Ant. 3. par. tit. 28. de susp. c. 4. Angelica, verbo, suspensio, casu 17. Sylvest. verbo, suspensio, §. 6. vers. 17. Tabiena, verbo, suspensio, num. 7. vers. 6. casu 1. Martin. Ledef. 2. q. 26. art. 2. in tract. de suspens. casu 9. Nau. in Man. ca. 27. num. 157. vers. Nona. Henriquez libr. 13. de excom. & susp. c. 39. §. 4. Cosinus Philarchus ubi supra casu 6. Alph. Viualdus tit. de suspens. num. 80. Tolet. lib. 1. c. 15.

Quidam Religiosos autem, suspensionem incurrunt ipso iure in quibusdam casibus.

Primus est, Abbas etiam regularis subditis laicis totum, aut minores ordines conferens, aut eisdem literas dimisso, ut ab alijs ordinentur, concedens, ab officio, & beneficio per annum ipso iure suspensus est, ut habetur in Concilio Trid. sess. 23. de reform. c. 10. At vero suis regularibus primam tonsuram, & minores in suo Monasterio, & Ecclesia propria conferre potest arg. c. Quoniam, dist. 69. & c. cum contingat, de ata. & qualib. & c. Abbates de privileg. lib. 6. & fact. Concil. Trid. in d. c. 10. vers. *Qui regularis subditis sibi non sit*. Simon Maiol. lib. 3. cap. 23. nu. 12. vers. Quia ratione, & lib. 4. c. 2. num. 10. vers. Nec ista omnia. Possunt tamē Abbates invitati in claustris aliorum exemptionem, iure suo tonsuram, & minores conferre, nec incurrunt hanc penam, etiam non requisiti Diocesano, ex sententia Lap. Hostiensis & Ioan. Andree, qui refert Gemin. in d. cap. Abbates, vers. Quid si Abbas. Simon. Maiol. libr. 3. de iur. cap. 23. num. 12. Et quamvis infra annum probationis, nec quidem primam tonsuram dare debet, eo quod hoc anno probationis pendente, habentur quasi pro non subditis quoad ordines suscipiendos, id quod inducitur est, ne fiat fraus legi, si illi postea claustrum derelinquerint ex Ioan. Andr. in cap. Abbates, in verbo, conuolauerunt, de privileg. lib. 6. Gemin. & Lap. ibidem, si tamen tonsuram conferat nouitio, peccat, sed non fit suspensus, ex Henriquez libr. 13. de excom. & susp. c. 3. §. 2. quicquid Maiol. lib. 4. c. 2. nu. 11. in fine contrarium insinuat. Quod si talis nouitius a monasterio recedat, non gaudet privilegio tonsuræ, ut Henriquez ubi supra notauit.

Secundus est, Abbates, & Priores, qui non habent supra se Abbatem in religione monachorum nigrorum, si delinquant in habitu, & pertinentibus ad honestatem vestitus, id est, si foculares non corrigiatis, & altos, aut caputia non fida portare presumpserint, per annum a beneficiis collatione suspensi sunt Clem. 1. §. si quis autem, de statu monach. ubi Nota glo. in verb. *Nigrorum*, hanc suspensionem non habere locum in Monachis Cisterciensibus, qui solum habitum superiorem nigrum gestant, inferiorem vero album; unde colligimus Monachos nigros vocari illos qui vitumque habitum nigrum gestant; quales sunt Benedictini, ex Tabiena, verbo, Suspensio, nu. 7. vers. 6. casu 1. Sylvest. verbo, eod. vers. 33. Henriquez libr. 13. de excom. & susp. c. 4. §. 3. casu 4. Alphonsus Viualdo tit. de susp. nu. 94. & nu. 95. Durante autem tempore suspensionis Abbates, vel Priores, collatio eorundem beneficiorum a Priorem claustralem cum consilio, & consensu maioris partis capituli, seu conventus deuoluitur.

Tertius est, Monachi inferiores in eodē ordine excedentes in vestitu, ut dictum est, suspenduntur per annum ab omni administratione quam habent; Quod si nullam habeant, eo ipso per annum inhabiles ad omnem administrationem, & Ecclesiasticum beneficium obtinendum redduntur. Clem. 1. §. si quis autem, de statu monach. Tabiena, &

Sylu. ubi supra. Angelica, verbo, suspensio, casu 34.

Quartus est, Abbates, & Priores, qui non habent supra se Abbatem ex eodē ordine Benedictinorum, si venationi, vel aucupationi clamorosa, vel alijs cum canibus, aut auiibus, ex proposito intersint, per duos annos a collatione beneficiorum suspensi sunt, & collatio beneficiorum durante hoc tempore ad Priorem, & conventum pertinet. Clem. prima, §. si quis autem, de statu monach. ubi notandum ex glo. iisdem, quod si venatio sine canibus, & aucupatio sine auiibus fiat, scilicet cum retibus, vel laqueis, aut tali venationi interfuerint casu, non erit locus huic penæ.

Quintus est, Monachi inferiores eiusdem ordinis si intersint venationi ex proposito ad eum modum, quo diximus per biennium ab eadem administratione si quam habent suspensi sunt; quod si nullam habeant, eo ipso per biennium inhabiles ad omnem administrationem, & beneficium Ecclesiasticum obtinendum efficiuntur, ex d. Cle. 1. §. si quis autem. Tabiena, ubi supra Alphonsus Viualdus, cit. nu. 95.

Sextus est, Religiosi aggrauantes, vel fraudantes Ecclesias circa decimas eis debitas, easque sine causa rationabili, aut privilegio sibi usurpantes, si requisiti per illos, quorum interest, non desunt infra mensem, vel de usurpatis, vel retentis infra duos menses, non satisfaciunt, ab officijs, administrationibus, & beneficijs suis, donec destiterint, & satisfecerint, suspensi sunt; Quod si religiosi huiusmodi administrationes vel beneficia non habeant, eo casu quo alij supradicti suspensionis ipsi sententiam excommunicationis incurrant, a qua non nisi præmissa satisfactione absolui possunt. Clem. 1. de Decimis. S. Anton. 3. par. tit. 28. de suspensione, ca. 4. non longe a fine. Angelica, verbo, suspensio, casu 31. Tabiena verb. eod. nu. 7. vers. Sexto, casu 29. Henriquez li. 13. de excom. & susp. c. 40. §. 3. & Alphonsus Viualdus tit. de susp. nu. 100. ubi est obseruandum, quod ad hanc suspensionem incurrendam ponitur ibi una conditio, scilicet *ut sint requisiti ab ipsis Religiosis Ecclesiarum*; unde quousque ab illis requisiti fuerint, in hanc censuram non incidunt. Eandem censuram incurrunt religiosi, si non permittant solui decimas de animalibus familiarium, & pastorum suorum, quod intelligendum est, postquam fuerint requisiti, si non destiterint, & satisfecerint, ut in d. Cle. 1. habetur. Addit etiam S. Ant. post Ioan. Andr. in glo. in verb. Donec se credere quod sufficiat iudicis declaratio super satisfactione, nec sit necessaria absolutio quoad suspensionem; ad excommunicationem vero requiritur absolutio post condignam satisfactionem.

Septimus est, Prælati religiosorum, ad quos occasione excessuum religiosorum suorum, (ut statim dicam) aliquid quoquo modo peruenerit, nisi de eo satisfecerint Ecclesijs & personis damnificatis infra mensem postquam requisiti fuerint, usque ad debitam satisfactionem suspensi sunt. Excessus autem tres sunt præcipui, qui omittuntur a religiosiis quando intersunt testamentis; Primus est, si retrahant ipsum testatorem a legatis faciendis Matricibus Ecclesijs. Secundus est, si retrahant eosdem a debitis restitutionibus faciendis. Tertius est, si procurent legata, vel debitas vel mala ablata incertorum Dominorum, erogari sibi, vel alijs singularibus personis sui ordinis, vel ipsis conuocibus in præiudicium aliorum quorum intersunt, ut habetur in Clem. Religiosi, §. quibus etiam, de privileg. Henr. 4. li. 13. de excom. & susp. c. 40. §. 4. ubi ait, non prohiberi regulares inducere motientes, ut sponte legent aliquid suo Monasterio, dum indiget, aut reducere ad memoriam proprias necessitates de qua re legi possunt Nau. in Man. c. 26. nu. 26. & Viu. tit. de susp. nu. 75. Hæc autem suspensio, ut notat glo. in d. Cle. Religiosi i. verb. suspensionis, intelligitur ab officio.

Octauus est, Religiosi quicunque præfidentes Monasterijs, Prioratibus, Ecclesijs, & administrationibus quibuscumque si iura redditus, vel possessiones eorundem monasteriorum, Prioratuum, Ecclesiarum, & administrationum alicui ad vitam eius, id est, ex glo. ibi in verb. Eius recipientis, vel cedentis, seu ad certum tempus pecunia etiam inde recepta, quouis modo concesserint, nisi duo concurrant, si necessitas, aut utilitas Monasteriorum, Prioratuum, Ecclesiarum, aut administrationum huiusmodi id exposcat, & tunc eam consensu Conuentus, si Conuentum habeat, aut li

Ec 2 Con-

Conuentum non habent, de consensu Prælati superioris, ab officio suspensi sunt nec aliter facta valet concessio, vt habetur in Clement. prima, de rebus Eccles. non alien. S. Anto. 3. par. tit. 28. de suspensione, c. 4. circa medium. Angelica, verb. Suspendio, i. casu 36. Tabiena, verb. Suspendio num. 7. vers. Sexto, casu 28. Syluest. verb. Suspendio, quæst. 6. vers. Trigesimo. Alphonsus Vivald. tit. de Suspendi. num. 7. Cosinus Philarchus de officio Sacerd. par. 1. libro 4. cap. 2. casu 13. Martin. Ledesm. 2. 4. q. 26. tract. de susp. art. 2. casu 14. Nauar. in Man. cap. 27. num. 157. vers. Decima quarta. Henriquez lib. 13. de excomm. & suspens. cap. 40. §. 1. Excipiuntur ibidem duo casus, scilicet locationes, & venditiones reddituum, vel fructuum ad modicum tempus, de quo modico tempore vide gloss. ibi in verb. ad modicum tempus. Mihi tamen valde probabile est hoc tempus breue esse triennale, iuxta Extrauag. Pauli II. quæ incipit. *Ambitiosa*. de reb. Eccles. non alien. vt etiam insinuat Henriquez vbi supra.

22 *Nonus est*, Fratres Prædicatores si perturbare præsumserint officium Inquisitoris contra hæreticos, per Fratres Minores exercitatum; & idem de Minoribus perturbantibus officium Inquisitoris per Prædicatores exercitatum ipso facto ab executione ordinum Sacrorum suspensi sunt, quousque vel per Sedem Apostolicam, vel per ipsum Inquisitorem cuius officium perturbant, absoluantur, vt habetur in quodam privilegio concessio a Clemente IV. quod incipit *Paupertas* altissima, & refertur a S. Anton. 3. par. tit. 28. de suspens. cap. 4. Tabiena, verb. Suspendio num. 7. vers. Sexto casu 36. Syluest. verb. eod. vers. 38. & 39. Henriquez lib. 13. de excomm. & suspens. capit. 40. §. 3. Alphonsus Vivaldo in Candelabro, tit. de suspensione, num. 100. & alijs.

23 *Decimus est* Fratres Prædicatores, & Minores recipientes ad professionem aliquem in ordine suo ante probationis annum elapsam, sunt ipso facto a receptione quorumlibet ad professionem eiusdem ordinis suspensi, & pena grauiori puniendi nec tenet professio, capitulum. Non solum de regular. lib. 6; S. Anto. 3. par. tit. 28. de suspens. c. 4. Summa Astensis, par. 2. lib. 7. tit. 16. ar. 7. cas. 37. Angelica, verb. suspensio, i. casu 28. Syluest. verb. suspensio, q. 6. vers. 28. Tabiena, verb. Suspendio, n. 7. vers. Sexto, casu 26. Mar. Ledes. 2. 4. q. 26. art. 2. tract. de suspens. casu 12. Nauar. in Man. capit. 27. num. 157. vers. Duodecima. Henriquez lib. 13. de excomm. & susp. cap. 40. §. 2. Alphonsus Vivald. tit. de suspens. num. 104. & Cosinus Philarchus de officio Sacerd. par. 1. lib. 4. cap. 2. casu 9. Tolet. lib. 1. cap. 15. Et secundum gloss. in d. c. Non solum, in verb. Suspendi, Superior qui non peccauit ab ea absolueret potest quod etiam fatetur Astensis cit. argum. cap. Nuper, de senten. excommunic. in antiq. Que suspensio ex eodem Astensi, & alijs nonnullis ad omnes Medicantes extenditur, in cap. Constitutionem de regul. lib. 6. & ita sentit Henriquez vbi supra.

24 *Vndecimus est*, Religiosi non professi si ad Sacros ordines promoueantur, a suspensione ordinum suspensi sunt ex Bulla Pij V. quæ incipit *Romanus* Pontifex. Super extensione, decreti Concilij Trid. Sess. 21. de refo. c. 2. a qua tamen suspensione immunes sunt religiosi Societatis Iesu per Bullam Greg. XIII. editam, anno 1582. ex Henriquez lib. 13. de excomm. & suspens. 37. §. 1.

25 *Duodecimus est*, Religiosi absque licentia & literis dimissorijs proprii Prælati Sacris initiati, ab yu ordinu Sacrorum sic susceptorum suspensi sunt, argu. Extrau. Cum ex Sacrorum Pij II. Nauar. in Man. cap. 25. num. 70. & ca. 27. num. 155. vers. Tertia. Henriquez lib. 13. de excomm. & suspens. c. 40. §. 1.

26 *Decimustertius est*, Monachi ad Sacrum aliquem ordinem in apostasia promouiti, quantumlibet fuerint suo Abbati reconciliati, & ad ordinem redierint, ab ordine tamen sic in apostasia recepto sunt suspensi, quousque per sedem Apostolicam dispensentur, c. fin. de Apostatis. S. Anton. 3. par. tit. 28. de suspens. cap. 4. quicquid Henriquez lib. 13. cap. 30. §. 1. talem irregularem, non autem suspensum esse velit vbi obseruandum est, ad hanc penam incurrendam requiri vt in Apostasia talis ordo sacer receptus sit; si enim Monachus non verè apostatasset, sed ex vna reli-

gione ad aliam transisset, & suscepto ordine in secunda religionem ad primam postea rediret, poterit etiam in prima religionem nuntiare in ordine sic suscepto, ca. ex parte, & ibi gloss. in verb. Ad nigros de temp. ordin.

27 *Decimusquartus est*, Religiosi qui postquam a Recloribus Ecclesiarum requisiti fuerint, scienter omittunt facere conscientiam suis poenitentibus de soluendis decimis, a predicationis officio tamdiu suspensi sunt, donece eas si commode poterint, conscientiam fecerint. Clement. Cupientes, de poenis. S. Anton. 3. par. tit. 28. de suspens. c. 4. Angelica, verb. Suspendio, i. casu 32. Tabiena, verb. Suspendio, num. 7. vers. Sexto, casu 30. Syluest. verb. Suspendio, quæst. 6. vers. Trigesimo secundo. Alphonsus Vivald. tit. de Suspensione, num. 76. Henriquez lib. 13. de excomm. & suspens. ca. 40. §. 3. Excipiuntur tamen religiosi illi qui habent ius exigendi decimas ex d. Clem. Cupientes, & ibi gloss. in verb. percipientium.

28 *Decimusquintus est*, Prælati Religiosorum qui ex administratione Eucharistie, extremæ Vnctionis, vel matrimonij solemnizatione cum benedictione nuptiali, aut quacunque absolutione indebita aliquid acquirerint, nisi postquam requisiti fuerant, infra mensem restituerint, vicque debitam satisfactionem suspensi sunt. Clem. religiosi de priuileg. vt notant Angelica in verb. Suspendio, i. casu 36. Tabiena, verb. Suspendio, num. 7. vers. Sexto, casu 34. Syluest. verb. Suspendio, quæst. 6. vers. 36. Alphonsus Vivald. tit. de Suspensione, num. 75. & fauet Henriquez lib. 13. de excomm. & suspens. ca. 40. §. 4. ia fine. Alij tamen hanc suspensionem & fortasse melius omittunt, cum in d. Clem. solum excommunicentur religiosi subditi, qui Sacramenta hæc sine speciali licentia presbiteri parochialis Clerici, aut laici administrant, vt in parte prima d. Clem. constat vbi nulla mentio sic suspensionis. De qua re egimus lib. 3. c. 29. ex communicatione decima, vers. Quarto.

29 *Decimus sextus est*, Suspenditur religiosus Prælati, nisi dampno satisfaciatur, quod aliquis ex suis subditis intulit detrahendo Prælati in concione, prædicando indiscretas indulgentias, detrahendo laicos ne ad parochiam accedant, absolendo sine privilegio a reseruatis Episcopo, vel Papæ. Clement. religiosi §. Quibus autem, de priuileg. & Henriquez lib. 13. de excomm. & suspens. c. 40. §. 4. & fauet Nauar. in Man. c. 25. num. 142. vers. Tertio peccant.

30 *Decimus septimus est*, Præpositi, Priores, & omnes religiosi qui introducant mulieres intra monasteria a Diuini suspensi sunt, & beneficijs priuati, & ad illa, & ad alia omnia inhabiles redduntur, ex Bulla Pij V. quæ incipit *Regulatum*. Alphonsus Vivald. tit. de Suspensione, num. 118. de qua re legenda sunt, quæ diximus lib. 3. capit. 31. excommunicatione nona.

Quoad Suspensiones autem in iure contra Clericos latus, aduertendum est, quod hæc Gem. in cap. 1. sententia, num. 3. de sent. excomm. lib. 6. existimet regulares in suspensiones, & alias censuras in Clericos simpliciter latus incidere; verior tamè & communior opinio est quam latius probat, & tueri, Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 4. cap. 11. §. 2. regulares in censuras non incidere, quæ simpliciter in Clericos late sunt, tum quia ex communis modo loquendi, qui seruandus est, arg. cap. cum dilectus de consuetud. religiosi non dici solent Clerici, argu. Clem. 1. de priuileg. maxime in penis, quæ restringendæ sunt, cap. odia, & c. in penis, de reg. iur. lib. 6. tum etiam, quia vbi ius ipsum regulares comprehendere velit, eos nominare solet, vt in Clem. Quoniam, de vita & honest. Cler. tum quia aliud vitæ genus est regularium, aliud Clericorum secularium & separatim de ipsis in tit. de regul. & in tit. de statu monach. agitur. Tum etiam quia si Clerici seculares in eas penas non incidunt, quæ in regulares late sunt, vt sensit gloss. in Clem. 1. in verb. religiosi. de priuileg. & fauet Nauar. in Man. cap. 25. num. 142. vers. Tertio peccat neque a contrario regulares in penas Clericorum includere debent de deteriori conditione ipsi Clerici sint, argu. l. fin. §. fin. ff. de leg. 3. de qua re Vgolin. vbi supra latius agit. Vnde merito suspensiones religiosorum ad illas, quæ Clericos concernunt, distinctis capitibus apponimus.

De suspensionibus contra simplices Clericos latis propter receptionem ordinum. Cap. XIV.

S P M M A R I V M.

- 1 Ordinati ab Episcopo heretico, schismatico, excommunicato, vel deposito, ordinis suscepti executionem non habent.
- 2 Episcopalem consecrationem ab Episcopis hereticis, schismaticis, excommunicatis vel depositis recipiens, a solo Papa dispensari potest.
- 3 Episcopalem consecrationem ab Episcopo extra Ecclesiam ordinato accipiens, in ordinibus susceptis nullo unquam tempore ministrare valet.
- 4 Excommunicatus suspensus aut interdictus quis post Concilium Constantiense vitandus.
- 5 Ordinatus per vim, & metum in virum constantem cadentem, ab hereticis, aut schismaticis, quando suspensionem incurrat.
- 6 Ordinatus ad Episcopum Simoniaci scienter non tamen Simoniaci, ab ordine suscepto suspensus est.
- 7 Ordinatus ordine Sacro ab Episcopo, qui renunciauit Episcopatu, cedente loco, & dignitati, ab ordine suscepto suspensus est.
- 8 Episcopi renunciantes tantum loco ordines, sicut prius, quare conferre possint.
- 9 Ordinatus a pseudoepiscopo, sed tamen tolerato, quando ab exercitio ordinis suscepti suspensus censetur.
- 10 Ordinatus ab alieno Episcopo sine proprii dimissionis, ad proprii Episcopi arbitrium suspensus est.
- 11 Ordinatus ante legitimam aetatem ipso iure suspensus est.
- 12 Ordinatus Minoribus ante legitimam aetatem, quamvis peccabat, antiquo tamen iure suspensus non erat.
- 13 Tempus ad ordines minores suscipiendos praescriptum non est, & quare.
- 14 Bulla Pij II. circa ordines suscipiendos multis olim fuit ignota.
- 15 Ordinatus ante aetatem accedente aetate adhuc manet suspensus, quousque censura relaxetur.
- 16 Ordinatus Sacro aliquo ordine sine titulo an suspensus sit.
- 17 Ordinatus Sacris absque titulo an ex Bulla Pij V. suspensus sit.
- 18 Patrimonium loco tituli sufficit, ut quis ad ordines promoveri possit.
- 19 Titulus intelligi potest tam ille qui praesens habetur, quam qui postea habendus est.
- 20 Vicaria temporalis, & alia beneficia manualia, & amovibilia, titulus dici non possunt.
- 21 Ordinatus Sacri extra tempora a iure statuta, ab eorum executione suspensus est.
- 22 Tempora extra, quae Sacri ordines sine Papae licentia recipi nequeunt, quanam sint.
- 23 Ordines duos Sacros eodem die recipiens, absque dispensatione Papae, ab executione posterioris suspensus est.
- 24 Ordines duos Sacros duobus diebus continuus, & immediatis recipiens, a posteriori suspensus est.
- 25 Ordines Minores, ac Subdiaconatum eodem die recipiens, ab executione Subdiaconatus suspenditur.
- 26 Ordinatus per saltum, ab ordine superiori ad quem per saltum promotus est, quousque suspensus maneat.
- 27 Cum ordinato per saltum an Episcopus dispensare possit & quando.

Ec 3 28 Matri-

De suspensionibus contra Iudices Ecclesiasticos, &c. Capitula, conuentus, collegia, & singulares earundem personae, si defuncto prelato Ecclesiae Cathedralis, vel regularis, vel Collegialis, occupant, inter se diuidant, subspiciant, dilapident, dissipent bona ad ipsos Praelatos relicta, vel vacationis tempore obuentia, ab officiis, & beneficiis quibuscunque suspensi sunt, donec plene restituant Ecclesiae, vel successoribus quicquid de bonis perceperint supradictis, c. Quia saepe, de elect. lib. 6. Palud. 4. dist. 8. quest. 7. art. 2. casu 2. Angelus in verb. suspensio, 1. casu 16. Syluester, verb. suspensio, quest. 6. versic. 16. Tabiena, verb. suspensio, num. 7. versic. Sexto, casu 14. & Martin. Ledes. 2. 4. q. 26. art. 2. in tract. de suspens. casu 7. Nauar. in Man. cap. 27. num. 156. versic. Septima. Alphonsus Viald. tit. de Suspensionibus, nu. 44. Toleratus lib. 1. c. 35. Henriquez lib. 13. de excomm. & suspens. c. 39. §. 4. casu 4. Vbi Notandum est.

Primo, reuocari etiam omnia priuilegia, Constitutiones, & consuetudines in contrarium, vt ex d. c. Quia saepe conit.

Secundo, locum etiam habet in redditibus Sigilli, & in quo libet alio prouentu, & emolumento, vt declaratur in Clem. statutu, de elect. & intellige, quando praelatus principalis decedit, ex Angelica, Syluestro, & Tabiena cit. & gloss. in d. cap. Quia saepe, in verb. Vacantibus.

Tertio, ex Palud. extenditur haec suspensio non solum ad beneficia, quae habet in illa Ecclesia, sed etiam ad ea, quae habet in alijs, quia suspensus est ab officio, & beneficiis quibuscunque, & idem docet gloss. in d. c. Quia saepe, in verb. Beneficiis quibuscunque.

Quarto, suspensio haec solum intelligitur de Ecclesijs Collegiatis, in alijs enim non habet locum haec Constitutio, ex gloss. in d. cap. Quia saepe, in verb. Collegiatis. Sed illa, quae habetur in cap. praesenti, de offic. ordin. lib. 6. Si etiam constitutio huius c. Quia saepe non extenditur ad extraneos, & qui non sunt de collegio, ex gloss. ibi in verb. earundem.

Quinto, Si totum Capitulum in hoc delinquit, licet totum incurrat suspensionem, non tamen vacare debent interim officia diuina in Ecclesia, sed ex fructibus ipsorum suspensionum conducendi sunt Clerici, a quorum quibus habentur, in cap. peruenit. 2. & ibi gloss. in verb. assignes, de appellat. & gloss. in cap. Cupientes. §. ceterum, in verb. Beneficiis, de elect. lib. 6. & facit c. cum ex eo, §. porro, & gloss. in cap. Quia saepe, in verb. officio, de elect. lib. 6.

Decimus munus est, Capitula, & Collegia Ecclesiarum, aut Monasteriorum, & alij, qui Episcopos, ipsius aut maiores, aut minores in Romana Curia, aut promotos, aut consecratos, aut Benedictionis munus consecutos absque Sedis Apostolicae literis de huiusmodi promotione recipiunt, aut eidem obediunt, tamdiu a beneficiis suorum perceptione suspensi sunt, donec super hoc eiusdem Sedis gratiam meruerint obtinere. Extrauag. 1. de elect.

Viginti est, Conuentus, & Capitula in receptione personarum utriusque sexus ad religionem, aut ante, aut post illam, quoscunque passus, prandia, seu cernas, pecunias, locata, aut res alias, etiam ad usum Ecclesiasticum, seu quemvis pium usum alium deputatas, vel deputandas, directe, vel indirecte perentia, vel exigentia, ipso iure suspenduntur, & a solo Pontifice absoluntur. Clem. Sa. ne, de Simonia. Alphons. Viald. in suo Candelabro aureo, tit. de suspensione, num. 45. de qua re plura a nobis lib. 3. c. 39. excomm. 2. dicta sunt.

Viginti primus habetur in Bulla Pij V. quae incipit, Quanta Ecclesia, edita 1568. Kal. Aprilis, & est 58. eiusdem in ordine, in qua Capitula & Conuentus, quibus ob transgressionem Bullae praedictae circa non admittendas beneficiorum resignationes est interdicta facultas conferendi beneficia seu officia, vel confirmandi, eligendi, praesentandi, & instituendi quemquam in ipsis, & nihilominus ea omnia, vel aliqua, sic potestate priuati faciunt, eo ipso a Diuina suspensi sunt, & a solo Papa absoluntur. Quem autem modum, & quam formam obseruare debeant in admittendis beneficiorum resignationibus, & quo modo violatur praedicta constitutio, explicauimus supra de hac re agentes hoc ipso libro, c. praecedenti, in fine.

- 28 *Matrimonium de preſenti contrahentes & ante carnis copulam Sacris ordinarij facientes, an ſuſpenſi ſint.*
 29 *Ordinatione cuius aliquid omiſſum eſt ab illo ordine donec quod omiſſum eſt ſuppleatur, eſt ſuſpenſus.*
 30 *Bulla Sixti V. quid de nouo circa ordinum ſuſceptiones ſtatuerit.*
 31 *Bulla Sixti V. circa ordinum ſuſceptionem paucis ab auctore explicatur.*

Multi caſus in iure ſunt, quibus clerici ſimplices ſuſpenſionem propter ordinum receptionem incurrunt, quorum aliqua ſunt ex parte ipſius ordinantis, & ex hoc
 1 *Primus eſt, Ordinarij ab Epilcopo heretico, ſchiſmatico, excommunicato, vel depoſito, Ordinis executionem non recipiunt argum. capituli primi, & capituli fraternitati, de ſchiſmati & S. Anton. 3. par. tit. 28. de ſuſpenſ. cap. 4. Summa Aſtenſis, 2. part. lib. 5. tit. 3. art. 2. & 3. & lib. 7. tit. 16. art. 7. caſu 17. Angeſica, verbo, ſuſpenſio, i. caſu 8. Sylueſtr. in verbo, irregularitas, q. 7. Tabiena verbo, irregularitas, 4. num. 6. verſ. Quinto, & verb. ſuſpenſio, nu. 7. verſ. Sexto, caſu 8. Nauar. in Manual. cap. 25. num. 69. Alphonſ. Viuald. tit. de ſuſpenſ. nu. 108. Simon Maiol. lib. 4. de irreg. cap. 22. nu. 1. & facit text. in cap. gratia. 1. quaſt. 1. quia nemo dat, quod non habet. Excusat autem iſtos rum ab executione ordinum; tum à receptione, vel probabilis ignorantia facti, vel ſi probabiliter ignorabant. Epilcopum eſſe huiusmodi, ex S. Anton. & alij cit. poſtquam autem habitus ſufficiens notitia, quod Epilcopus ordinator talis eſſet, ordinatus ab ordinum uſu abſtinere debet quouſque obtineat diſpenſationem, vel relaxationem.*

2 *Circa quam diſpenſationem notandum primo eſt, quod ſi quis ab huiusmodi hereticis, ſchiſmaticis, & alijs ſupra dictis Epilcopalem conſecrationem receperit, ſive per ignorantiam quamlibet ſive cum ſcientia, a ſolo Papa diſpenſari poteſt ex Hoſtienſi, S. Anton. Maiolo vbi ſupra, num. 2. Alberico in verbo, ſchiſma, poſt med. Summa Confeſſ. de etat. ord. q. 37. vt reſert Maiolus, qui addit, quod ſciens ſic conſecratus nunquam diſpenſabitur ignorans autem ſic, & facit ad hæc cap. Quia diligentia, & ibi gloſ. in verbo, ſuſceperit, de elect. & 9. quaſt. 1. capit. ordinationes, Raym. Goſſ. ed. & Alberic. in verbo, ordinatus, i. ad finem Eodemque modo qui ſcienter a talibus alios ordines recipiunt, ex ignorantia craſſa, & ſupina quæ communiter æquiualeat ſcientie ex Hoſtienſi, S. Ant. & Maiol. a ſolo Papa diſpenſantur; ſi autem ignorantes probabiliter hos ordines ſcilicet, Sacerdotium aut ordines inferiores a talibus receperint, poſt dignam poenitentiam ab Epilcopo præiuxta cauſa cognitione, diſpenſari poterunt, argum. cap. 1. & 2. de ordin. ab eo qui renunc. Epilcop. Sylueſtr. in verbo, irregularitas, q. 7. gloſ. in cap. ſin. in verbo, diſpenſatione, de apoſtat.*

3 *Obſeruandum Secundo, quod ſi quis ſcienter ordinetur ab eo Epilcopo qui extra Eccleſiam vltimam manusimpoſitionem, id eſt Epilcopalem benedictionem, & conſecrationem ſuſceperit, nunquam toleratur miniſtrare in ordinibus ſuſceptis ex Raym. Goſſ. ed. & S. Anton. vbi ſupra, & facit cap. ordinationes, 2. quaſt. 1. ſi autem ignoranter ignorantia non uſque adeo craſſa & ſupina, ſecundum Hoſtienſi. & Anton. per diſcretum prælatum cum eo in ordinis exercitio diſpenſari poteſt, argum. cap. 1. & 2. de ordin. ab eo qui renunc. Epilcop. ſi vero quis ordinetur ab eo qui ſuſceperit conſecrationem Epilcopalem in Eccleſia, id eſt, antequam hereticus, ſchiſmaticus vel excommunicatus efficeretur, ſed tamen cum ordinatur ab Eccleſia diuiſus eſt, tunc ſive ignoranter ſive ſcienter ab eo ordine tur, toleratur quidem ex diſpenſatione in ſuſceptis ordinibus miniſtrare, ex Raym. Goſſ. ed. & Anton. vbi ſupra, ſed ad ſuperiores aſcendere non debet, niſi magna eſſet neceſſitas. Probabile tamen mihi eſt, poſſe Epilcopum cum eo diſpenſare vt ad ſuperiores aſcendat. Sic etiam qui ſacros ordines ab hereticis, vel ſchiſmaticis ſuſciperet, ſed tamen ipſum Sacerdotium a Catholico Epilcopo, quia hæc vltima manus impoſitio in Eccleſia accipitur, diſpenſari cum eo poterit ad ordines exercendos, ſed tamē*

ad aliora, vt puta Epilcopatum, & ſimilia, non niſi vt te Eccleſie neceſſitate aſcenderet, gloſ. in c. quod ordinatur verbo, eod. 2. q. 1. Alberic. & Maiol. vbi ſupra.

4 *Obſeruandum Tertio, Poſt Conc. Conſtantienſi, & Baſil. & conſtitutionem Martini V. Ad euitanda ſcandala. quod ordinatus ab excommunicato, ſuſpenſo, vel interdicto non ſpecialiter denunciato licet exercere poteſt actus ſui ordinis, quia in dicta conſtitutione conceditur cum huiusmodi innodatis prædictis cenſuris participare actiue, & paſſiue in Sacramentis & in excommunicato additur alia conditio, niſi ſit excommunicatus ex publica Clerici percuſſione. Quod idem de ordinato dicendum eſt.*

Difficultas eſſe poteſt, quid dicendum ſit de ijs, qui per vim, & metum, qui cadere poſſunt in vitium conſtantem ordinentur ab hereticis aut ſchiſmaticis? In qua re quicquid Simon Maiol. lib. 4. de irreg. cap. 22. num. 4. tales irregulares putet, ſi tamen iſti tales poſt ſuas ordinationes non interſuerint cum hereticis conſcientibus Sacramenta, ſicorum communioni non participauerint, ſed eorum Conciliabulis abrenunciaverint, ſi ad Eccleſiam redeſerint, tolerantur in ordinibus ſic ſuſceptis miniſtrare; nec irregulares ſunt ex Sylueſtro verbo, irregularitas, quaſtione 7. ſi vero per menſem integrum poſt ordinationem cum prædictis hereticis manſerint, ab executione ordinum ſuſpenſi ſunt vt ex cap. conſtat multos, 1. q. 1. colligitur. Et ratio fundata eſt in quadam præſumptione, quia ex quo poſtea per menſem cum eis permaſerint, videtur iam omnis ratio violentie ceſſaſſe, & ita liberè permaſiſſe.

6 *Secundus eſt, Ordinatus ab Epilcopo Simoniaci ſciens, non tamen Simoniacè ordinatus, ab ordine ſuſcepto ſuſpenſus eſt, ſi quis a Simoniacis, 1. q. 1. S. Anton. 3. par. tit. 28. de ſuſpenſ. ca. 4. Sylueſtr. verbo ſuſpenſio, quaſt. 7. verſ. primum. Alphonſus Viualdus tit. de ſuſpenſ. num. 33. Simon Maiol. lib. 4. de irreg. cap. 23. Henriquez lib. 13. de excommu. & ſuſp. cap. 37. §. 4. & hoc in deſeſtationem Simonie. Ratio ex S. Anton. eſt, quia tales ſunt priuati executione ordinis quia quod non habent, dare non poſſunt. Daibertum, 1. q. 7. Ceterum vt rectè notat S. Anton. Sylueſter Henriquez vbi ſupra, qui ordinati ſunt a talibus ex ignorantia probabili facti, nec viliam ipſi in ordinatione Simoniam commiſerant, ſicut a culpa mortali exculantur ita etiam a poena ſuſpenſionis, (quicquid contrarium ſentiant Viualdus cit. num. 34. & 35. & Maiol. d. cap. 23.) & hoc quauis poſtea factum reſcierint, vt ſi quis eo neceſſitate ordinetur a tali, & pater, aut amicus pro ipſius ordinatione pecuniam dederit Epilcopo, aut tertio mediatori, non eſt ſuſpenſus quia culpa aliena ei nocere non debet, maxime cum inſcius fuerit talis Simonia; ſed neque ex eo incurrit ſuſpenſionem, aut irregularitatem, quod poſt ordinationem ſciens amicum eius nomine promiſiſſe, aut dediſſe pecuniam ratificet; quauis enim ex tali praua inſtigatione peccet, non fit ſuſpenſus, quando nullo ſigno externo induxerat apicem, vt eſſet cauſa Simoniacæ ordinationis, ex Nau. in Manual. cap. 25. num. 68. in fine. qui alios citat, & Henriquez lib. 13. de excommu. & ſuſp. cap. 37. §. 4. Addit autem S. Anton. vbi ſupra, quod ignorantia iuris non excuſat ordinatum a Simoniacis, quia ſuſpenſionem incurrat, & idem docent Sylueſter, vbi ſupra, & Viualdus cit. nu. 34. Et iuxta hæc intelligitur illud, quod Paulus Papa II. in Extrau. quæ incipit, Cum deſteſtibile de Simonia, ait, vbi ſtatuit omnes Simoniacos cuiuscuque dignitatis, aut ſtatus ſint, præter excommunicationem, quam incurruunt, Si Simoniacè ordinati fuerint, etiam a ſuorum ſine ordinum executione ſuſpenſi. Quo etiam ſenſu exponenda eſt Bulla Sixti V. quæ incipit, Sanctum, & ſoluitur, quoad ea quæ in fine illius contra Simoniacè ordinantes & ordinatos ſtatuit quæ quoad hæc clauſulam per aliam Bullam Clementis VIII. quæ incipit, Romanum Pontificem decet, non eſt reuocata.*

Tertius eſt, Ordinatus aliquo ordine ſacro ab Epilcopo, qui renunciauit Epilcopatu, id eſt cedente loco, & dignitati, ſuſpenſus eſt ab ordine ſuſcepto, vt habetur in c. 1. de ordin. ab eo, qui renunc. Epilcop. S. Anton. 3. par. tit. 28. de ſuſpenſ. cap. 4. Palud. 4. d. 25. ar. 3. quaſt. 1. Angeſica verbo, irregularitas, §. 3. 1. Tabiena, verbo, irreg. 4. nu. 7. verſ. Sexto.

Sexto, Navar. in Manual. cap. 2. num. 24. i. versio. Terno, Solo. 4. dist. 25. qu. 1. art. 3. Alphons. Vivald. tit. de suspens. num. 114. Henriquez lib. 1. de excomm. & susp. cap. 39. §. 1. qui etiam addit hoc vetum esse, quamvis ordinetur a tali de facultate sui Episcopi, & si ignoraret ab huiusmodi Episcopo fuit ordinatus; non tamen ignorantia crassa, cum ipso Episcopo dispensare possit, ut in d. c. 1. habetur, si vero scienter, aut ignorantia crassa, & supina, ex eo quod non conceditur Episcopo huiusmodi dispensatio, soli Papæ videtur reservata, ubi notandum est in d. c. 1. sermonem esse ex parte ordinati, si recipiat ordinem Sacrum; ex parte vero ordinantis si cessit loco & dignitati simul; unde qui a tali Episcopo ordinatur minoribus, vel ab Abbate non Episcopo, cum licentia proprii, ut ait Henriquez, nec peccat, nec suspensus est, ordinans vero Episcopus, licet peccet, nullam tamen censuram incurrit; sine licentia vero proprii a tali minoribus accipiens, quamvis deponi deberet arg. cap. Episcopum 9. quæstio. 2. potest tamen Episcopus cum eo dispensare, immo irregularis non est, ut ait Taberna. ubi supra. Episcopi autem renunciantes loco tantum, & non dignitati, quia remanent Episcopi, omnes ordines conferre possunt, sicut prius si rogati fuerint a proprio Episcopo loci, aliis non, & ordinatus a tali sine licentia proprii est irregularis; secus autem si de facultate proprii accipit ordines sacros, ut præfati auctores testantur.

9. Quartus est, Ordinatus a pseudoepiscopo, id est, ab Episcopo non Canonice electo, sed tamen tolerato, si quidem maneat in illa Ecclesia, in qua ordinatus est, potest ibi exercere ordines susceptos; si autem ad aliam Ecclesiam transierit quandoque hoc fecerit, ab illius ordinis exercitio suspensus est, capitulo, si qui Clerici 1. quæst. 1. Ratio est, quia vetè etiam in Ecclesia propria debet esse suspensus, sed ad evitandum scandalum, quod ex eius suspensione nasceretur, cum Episcopus in illa Ecclesia toleratus fuerat, permittitur sic ordinato ministrare in illa Ecclesia, quæ ratio scandalum in alia Ecclesia cessat.

10. Quintus est, Ordinatus ab alieno Episcopo sine literis dimissionis sui Episcopi, ad proprii Episcopi arbitrium suspensus est, tum per antiquos Canones, dist. 7. cap. 1. iun. c. cap. Salomonæ, dist. 63. tum per Conc. Trid. sess. 6. de reform. cap. 5. & sess. 23. de reforma. cap. 8. Simon Maiol. lib. 4. de irreg. c. 5. Henriquez lib. 1. de excomm. & suspens. cap. 38. §. 1. Angelica, verbo, irregularitas, §. 3. 2. Alphons. Vivald. tit. de suspens. num. 126. Palud. 4. dist. 18. qu. 7. art. 1. casu 9. qui vnum casum excipit, scilicet, si quis ordinetur ab alieno sub rati habitatione, putans suum prelatum ratum habiturum. Non audeo tamen hunc casum Paludani post Conc. Trid. admittere; unde etiam si sub ista rati habitatione esset ordinatus, non tamen deberet actum ordinis exercere, quousque proprius eius Episcopus ratum haberet. In particulari autem Ultramontani ab Episcopis Italicis etiam minoribus, sine Papæ, vel proprii Episcopi vbi sunt oriundi, vel in cuius diocesi sunt beneficiati, licentia ordinati; abique spe dispensationis iure antiquo suspensi erant, ut habetur in ca. 1. de temp. ordin. lib. 6. & testatur S. Ant. 1. par. tit. 28. de suspens. c. 4. Angelica, & Henriquez ubi supra.

Ex parte etiam ordinati ordinatus suspensionem in his casibus incurrit. Quorum

11. Primus est, Ante legitimam ætatem ordinatus ipso iure suspensus est ex quadam Extravagant. Pij Secundi, & intelligitur de ordinatis sacro aliquo ordine ante ætatem, incipit autem Extravag. Pij I. Cum ex sacrorum, qua caput est, promotum ad ordines sacros ante legitimam ætatem, aut ab alienis Episcopis absque literis dimissionis, vel extra tempora, ipso iure suspensum esse, & si in eisdem ordinibus ministraverit, irregulare effici, cum quo solus Papa dispensare valeat, si tamen delictum fuerit occultum, potest Episcopus dispensare, ex Trid. sess. 24. de reform. c. 6. Huius Extravag. meminere Gonsalvus a Villadiego in tractat. de irregu. caput. de suspensione, Sylvest. in verbo irregularitas, q. 10. Navar. in Manual. cap. 25. num. 70. & in cap. accepta, de reitut. spoliat. oppo. 8. nu. 3. 4. Conar. in Clem. si tutorius, par. 1. §. 1. numer. 4. Rebuffin tract. de beneficiis, par. 2. tit. de Clericis ad sacros ordines male

promotis, gloss. 4. Simon Maiol. lib. 1. de irregu. c. 30. nu. 9. Henriquez lib. 1. de excomm. & susp. ca. 38. §. 1. & Anton. de Corduba in Summa Casuum Conscientie, casu 144. Alph. Vial. in suo Candelabro aureo par. 1. tractat. de Sacram. ordinis, num. 37. & Cardinalis Borromæus in Conc. III. Provinciali Mediolan. tit. de Sacramento ordinis. Quæ Extravagans confirmata est per regulas Cancellariæ Innocentii VIII. Alexandri VI. Clementis VII. & Pij V. Reg. 22. ut præfati auctores docent. Quam etiam Sixtus V. in sua Bulla, quæ incipit, *Sanctum, & salutare* 1588. Nonis Ianuarii; & Clemens Papa VIII. in alia sua Bulla nouissima quæ incipit, *Romanum Pontificem decet* 1595. pridie Kal. Martii renouarunt, & confirmarunt. Dixi intelligendum esse de ordinibus sacris, quia licet sic minores accipiendo ante legitimam ætatem peccet, non tamen est ipso iure suspensus, sed suspendendus per sententiam, cap. vel non est compos. de temp. ordin. Navar. in Manual. cap. 25. nu. 70. & tom. 2. consil. consil. 128. numero 15. de sen. ex comm. Alphonsus Vivald. tit. de suspens. num. 100. Cosmus Philarchus de officio Sacerd. par. 1. lib. 4. c. 2. casu 14. Toletus libro 1. cap. 15. Aetate vero per Conc. Trid. sess. 23. de reform. cap. 17. pro subdiaconatu designatur annus 22. pro Diaconatu 25. pro presbyteratu 25. qui anni omnes non exacti, sed inchoati sufficiunt, Reliquis vero minoribus ordinibus nullum penitus tempus præfixit, quasi plus momenti habendum sit in literatura, & moribus, quam in ætate, & faciunt, quæ notat glo. in Clement. Generalem, glo. ult. de ætat. & qualis de qua etiam re tractant Scholastici DD. 4. d. 25. Navar. in Manual. cap. 27. num. 116. Maiol. lib. 1. ca. 30. num. 8. de irreg. Henriquez lib. 1. de excomm. & suspens. c. 38. §. 2.

Ut autem præfata Pij II. Constitutio, quæ est sexta eiusdem in ordine, omnibus innotescat, eam ad verbum apponere visum est, quæ ita se habet.

Pius Episcopus servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam. Com ex Sacrorum ordinum collatione character inuisibilis animæ imprimitur, Sacra mysteria dispensentur, & ipsarum cura tribuatur animarum; in eorum susceptione excessus graues, tanto magis plectendi sunt, quanto ex illis maiora in mentibus fidelium scandala generantur. Cum itaque (sicut dignorum relatione, non nisi molestè accepimus) nonnulli Clerici extra tempora a iure statuta; quidam ante ætatem legitimam; aliqui vero sine dimissionis literis, contra sanctiones Canonicas, se faciunt ad Sacros ordines promoueri; Nos eorundem temeritatem tali castigatione reprimentes, ut alijs in posterum committi di similia aditus præcludatur auctoritate Apostolica; hac Constitutione perpetuo valitura, statuimus, & ordinamus; Quod omnes & singuli, qui absque dispensatione Canonica, aut legitima licentia, siue extra tempora a iure statuta, siue ante ætatem legitimam, vel absque dimissionis literis, etiam Citramontanis (præterquam si in hoc ultimo casu, per Cameram Apostolicam, iuxta illius stylum ordinati fuerint) Qui stylus non est hodie in Camera Apostolica, ut D. Laercius Cherubinus de Nursia in dictæ Bullæ annotationibus testatur, (& ad aliquem ex Sacris ordinibus se fecerint promoueri) a suorum ordinum executione ipso iure suspensi sint, & si huiusmodi suspensione durante in eisdem ordinibus ministrare præsumperint, eo ipso irregularitatem incurrant. Præterea, ultra alias penas in tales generaliter a iure inflictas, beneficijs Ecclesiasticis possint iure priuari. Volumus autem, quod præfata nostra constitutio in Romana Curia existentes post quindecim dies; absentes vero Italicos, post duos menses; alios vero Ultramontanos, post sex menses, ab ipsius in audientia Contradictarum & Cancellariæ Apostolicæ publicatione, & affixione ligare incipiat. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statutorum ordinationis, & voluntatis, infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignatione omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se noverit incursum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno ab incarnatione Dominica millesimo quadringentesimo sexagesimo primo, quintodecimo Kalend. Decembris, Pontificatus nostri anno quarto. Haec tenor verba Bullæ

Circa

14. Circa hanc autem Constitutionem Pij. II. duo mihi dicenda videntur; *Primum* est, Multis locis ac fere vique extra Urbem predictam Extrau. ignorat esse, vt Nauar. & Couar. & Maiol. vbi supra testantur; & si ad aliquorum notitiam peruenit, id a paucis annis accidit post impressa opera Nauarri, & Couar. vnde puto, vbiunque adhuc est ignorantia inuincibilis excusantur, qui ante etatem Sacris ordinantur, vt Nauar. in Man. cap. 27. nu. 155. & in repet. d. cap. accepta. oppos. 8. nu. 35. de restitut. spol. testatur, & colligi potest ex verbis Extrauagan. quia textus habet, *Qui praeiumpserint*. quae verba significant dolum, secundum doctrinam Cardin. in Clem. 1. de priuileg. quaestio. 38. & 39. Vnde confessarij vbiunque inueniunt in toto Clero ignorantiam inuincibilem, poterunt in hac re dissimulare.
15. *Alterum* est, ex Couarr. & Rebuff. vbi supra, hanc suspensionem durare etiam post aduentum etatis, ita vt taliter ordinatus non possit vnquam celebrare actum sui ordinis, donec censura haec relaxetur, & consequenter si ante relaxationem, vel dispensationem istam ordo exerceatur etiam post etatem induci irregularitatem, vt notant Toletus lib. 1. c. 15. & Henriquez lib. 13. de excomm. cap. 38. §. 1. lygera. Fin. in annotatione, cum contrarium insinuat, c. 35. §. 4. Quam opinionem tunc de satis defendit Couar. & vt audiui a fide dignis in Curia practicatur; Et nisi praxis Curiae ita obseruet, mihi videtur satis rigida sententia, & non vsque adeo certa; vnde non audeam iudicare irregularem eum, qui lectis aliorum Q. D. libris abstinuit ab exercitio sui ordinis vsque ad legitimam etatem, & postea putans id sibi licere, bona fide ordinem exerceat, vt notat Nauar. d. accepta. nu. 35. Hieronymus a Sorbo Capucinus in Compendio priuileg. Mendicant. in verb. ordines Sacri. verb. Item Notandum secundo, Thomas Zerola in sua praxi Episcop. par. 1. verb. Dimissio. dub. 4. vers. Tertium, Toletus lib. 1. c. 15. & tandem fateri videtur Couar. vbi supra, nu. 4. in fine, & faciunt, quae in simili voluerunt gl. in c. solet. in verb. in offic. de sent. excomm. lib. 6. & Cardin. in Clem. 1. de priuileg. quaestio. 38. ignorantia autem caussa, & affectata non excusabit ab irregularitate, arg. c. eos, de temp. ordin. in 6. & Toletus vbi supra.
15. *Secundus* est, Ordinatus sine titulo aliquo ordine Sacro, pleniusque videtur esse suspensus per Concil. Trident. Sess. 21. de reformat. capitulo secundo. Vbi confirmat, & innovat antiquorum Canonum penas contra ordinatos sine titulo; ita expresse sensit Simon Maiol. lib. 4. de irregular. cap. 15. iure autem antiquo ordinatus sine titulo suspensus erat, capitulo. Neminem, & capitulo. Sanctorum, distinct. 70. vbi talis ordinatio dicitur irrita, & nulla, ex Concil. Chalced. act. 15. Can. 6. Nauar. tomo 1. conf. consil. 1. in q. 16. numer. 4. 5. de constitut. & consil. 47. numer. 3. de temp. ordin. vbi expresse etiam docet Tridentinum penas praefatorum Canonum, *Neminem*, & *Sanctorum*, quae per capitulum cum secundum de praebendis, sublata erant innovasse. Ceterum ego, istorum duorum opinionem falsam esse puto, quia secundum communioem sententiam, & declarationem Congregationis Concilij, & vsum Penitentiarij, ordinatus sine titulo non est suspensus; neque etiam Tridentinum innovat poenam illam suspensionis in d. ca. Neminem, & cap. Sanctorum, distinct. 70. iure antiquo latam contra ordinatos absque titulo, quae poena iam ante Trid. per alios Canones, scilicet illi c. Episcopus, qui est Alexander III. & alterum, qui est Innocentij III. in capitulo cum secundum Apostolum, de praebendis, sublata fuit; sed solum innovat penas horum duorum Canonum recentiorum, *Episcopus*, & *cum secundum Apostolum*, in quibus in poenam ordinatoris statutum est, vt Episcopi eos, quos sine titulo, aut beneficio, de quo necessaria vita percipiant, ordinaverint, suis sumptibus alere teneantur, donec de beneficio eis providerint, prout in d. c. Episcopus, & c. cum secundum, de praeb. in antiquo. & c. si Episcopus, eod. tit. lib. 6. & ca. accepimus, de etat. & qualitat. in antiquo. & latius tradunt Alphonsus Vivaldus titulus, de Suspensione, numero 28. in fine. Henriquez libro 13. de excommunicat. & suspens. capitulo 37. §. 2. vbi alios pro hac sententia referunt, & idem fateri Maiol. libro 4. de irregular. capitulo 3. numero 8.

17. Ex recentioribus autem nonnulli in scriptis suis docuerunt, sic ordinatos sine titulo esse suspensos solum per Bullam Pij. V. editam in 1568. quae incipit, *Romanus Pontifex*, vt praefatus Pontifex supponens Clericos seculares per Concil. Trident. Sess. 21. de reformat. c. 2. esse suspensos si sine titulo ordinantur, eandem poenam ad Clericos religiosos ante professionem Sacris initiatos extendit; vnde inferunt Pij. V. ita Concilium Trid. intellexisse, eiusque decretum ad religiosos postea extendisse. Alij tamen, & meo iudicio verius docent, sic sine titulo ordinatos, neque per dictam Pij. V. Constitutionem esse suspensos, vnde aliqui respondent, quod licet Pius V. Concilium Triden. sic intellexerit, non tamen consequens est, tales suspensos esse; Si quidem non ex Cathedra declaravit, sic intelligendum esse Concilium, sed solum tanquam Doctor priuatus suam in hac re opinionem edidit, vnde nec auctoritas eius plus in hac valet, quam auctoritas alterius priuati Doctores valere solet. Ego autem cum alijs responderem, & rectius, Non adhuc certum esse, aut constare nobis Pium V. ita Concilium Triden. intellexisse, quia in illa Bulla primo statuit, vt religiosi ante professionem Sacris initiati poenam suspensionis incurrerent, cum nondum firmum titulum beneficii regularis habeant; & deinde subdit, vt incurrant alias penas in Tridentino contra Clericos seculares statutas, significans huiusmodi Clericos seculares sine titulo ordinatos, non esse suspensos.

18. Illud porro obseruandum est, quod loco tituli quae non habet, Concilium Trid. vbi supra statuit, patrimonium assignari posse sufficiens ad sustentationem vitae eius, qui promouetur; sed hoc passim concedi non debet, sed solum promoueri ad patrimonium, vel pensionis titulum possunt, quae necessitas, vel commoditas Ecclesiae ordinari iusserit, vt in Trid. Sess. 21. de reformat. cap. 2. habetur, quod patrimonium, vel pensio deinceps sine licentia Episcopi alienari, aut extinguere, vel remitti non potest, donec beneficium Ecclesiae sufficiens adeptus sit; vel aliunde habeat, vnde vivere possit, & resignatio aliter facta nulla, & irrita est. Et quicumque sic ordinatus certa Ecclesia a se habet, ubi in ordine suscepto deferuitur tenetur, vt idem Concilium Trid. Sess. 21. capitulo 16. de reformat. statuit. Titulos enim de iunctum sibi reddit eum, qui ordinatur; vnde possidet titulum non debet sine ministerio ordinis, qui in eo obtinendo recipiunt; ideo fauore tituli quis admittitur ad illos ordines, quibus reijceretur, si titulum illum non haberet, arg. cap. ex tenore. & ibi glossa in verb. prohibere, de temp. ordin. in 6. Maiol. lib. 4. de irreg. cap. 15. numero 2. vbi etiam addit, titulum non solum intelligi illum, qui praesens habetur, sed & qui postea habendus est; Ideo quando ad obtinendum dignitatem Sacri ordinis praexiguntur, vt puta Episcopatus, obtineri non potest, nisi ab eo, qui iam sex menses subdiaconatu fuerit constitutus; certe sic nominatus, vel postulatus promoueri potest ad eum titulum quem habuit, sufficiens enim titulus de futuro, glo. in cap. Officiarius glossa magna, distinct. 71. Vicaria autem temporalis, & omnia alia beneficia manualia, & amouibilia, titulus dici non possunt, sed si Vicaria sit perpetua, habetur pro titulo recte, & ibi Panor. in c. Michael & glossa in ca. constitutus, in verbo, perpetuus vicarius, & ibi Panor. in c. constitutus, in verbo, presbiter, Anton. de Butrio conf. 19. Maiol. lib. 4. de irreg. c. 15. numero 3.

Ex parte vero temporis, in quo quis ordinatur, incutitur suspensio in his casibus:

21. *Primus* est, Si quis extra tempora a iure constituta aliquem sacrum ordinem recipit, ab eius executione suspensus est, c. san. & ca. cum quidam, de temp. ordin. vbi relaxatio istius suspensionis Summo Pontifici reservatur; postea vero hanc relaxationem Gregorius IX. vt habetur in cap. consultationi, tit. eod. Episcopis concessit, ex glossa in verbo poteris. S. Anton. 3. par. tit. 28. de suspens. cap. 4. lib. 4. ca. 14. vbi autem ad altiores ascendat, a solo Papa dispensatio petenda est, Tabien. in verbo, irregularitas, numero 7. vers. Sexto. Syluest. verbo, irregularitas, quaestio 10. Summa Confess. de etat. ordin. quaestio 36. A. bene in verbo, ordo, in verbo, dispensatio, vers. Officiarius, per c. de se.

de Sacram. non iterand. & licet olim inter veteres Canoni-
stas fuerit controuersia, quod promou extra tempora nō
essent ipso iure suspensi; hodie tamen omni dubio caret,
præsertim ob declarationem Extrau. Pij II. *Cum ex sacro-*
rum cuius supra mentionem fecimus, & sic suspensi si ce-
lebrant, sunt irregulares a solo Papa absoluiendi, ex Tabie
na, & Maiolo locis proximè citatis. Nauar. in Man. capit.
27. numer. 155. versicul. Tertia, & tom. 1. conf. conf. 40. de
temp. ordin. num. 4. Martinus Ledesma. 2. 4. quæst. 26. artic.
2. in tract. de susp. casu 3. Covar. in Clemens. si furiosus, §.
1. numer. 4. de homicid. Bernard. Diaz in praxi Canon. ca-
pitul. 2. Syluest. in verbo, irregularitas, §. Decimo quæri-
tus, qui allegat regulas Cancellariæ Innoc. VIII. & Alexā.
VI. Rom. Pontif. quam etiam extrauagantem seruati præ-
cepit Leo X. in suis regulis Cancellariæ in reg. 22. incip.
Item de Clericis extra tempora, & Paulus Papa III. in suis
regulis, in reg. quæ etiam incip. *Item de Clericis*, quæ est
in 14. in ordine. Tempora verò, extra quæ huiusmodi sacri
ordines recipi non possunt sine specialis Sedis Apostolicæ
privilegio sunt singula Sabbata quatuor temporum, Sab-
batum ante Dominicam in passione, & Sabbatum San-
ctum, cap. ordinationes, distin. 75. & cap. de eo autem, de
temp. ordin.

23 *Secundus est*, Recipiens eodem die duos ordines sacros
absque dispensatione Papæ ab executione posterioris sus-
pensus est, cap. literas, de temp. ordin. Nauar. in Manual.
cap. 25. nu. 71. vers. Octauo Simon Maiol. lib. 4. de irreg.
c. 11. & citat Specul. in tit. de dispens. §. iuxta, vers. item re-
cipiens, Alphonsus Viuald. tit. de suspensione, num. 47.

24 *Tertius est*, Recipiens duos sacros ordines duobus die-
bus continuis, & immediatis, est etiam a posterioris suspē-
sus, in quo solus Papa dispensat, cap. literas, & cap. dile-
ctus, de temp. ordin. neque excusatur, si etiam continuat
sejunctim usque ad secundum diem, vna enim dies dicitur
etiam si quis Sabbato vnum ordinem acceperit, & conti-
nuato sejuncto alium die sequenti; hic enim plures ordines
vna die accepisse iudicatur capitulo literas, de temp. or-
din.

25 *Quartus est*, Recipiens eodem die Minores ordines, &
præter eos etiam Subdiaconatū, siue ordinato ipso aduer-
tente, & sciente, siue ignorante, ab ipso met subdiaconatu
suspensus est, cap. 2. de eo, qui furtiuè ordin. suscepit,
Alberic. in verbo ordo, 2. Nauar. in Manual. cap. 25. num.
71. vers. 8. Maiol. lib. 4. de irreg. cap. 1. r. nom. 1. quod si qui
hanc suspensionem incurrerit religionem ingrederetur,
poterit non solum Abbas cum eo dispensare, vt in susce-
ptis ordinibus ministrare, sed etiā vt ad superiores ascen-
dat, cap. 2. & cap. innotuit, de eo, qui furt. ord. suscepit. Syl-
uest. in verbo, irregularitas, quæst. 3. Maiol. vbi supra, nu.
2. qui addit hoc procedere, etiā si duos ordines sacros vno
die acceperit; religiosus enim factus a superioribus dispen-
sari poterit, ex sententia Hostiens. quem refert Alberic. in
verbo ordo, 2. Est autem obseruandum ex Nauar. & Viual-
do vbi supra, si alicubi sit consuetudo, vt quis recipiat eo-
dem die vltimum minorem, vel omnes, & simul subdia-
conatum, qui sic reciperet in hanc censuram non incide-
ret, & refert Nauarrus pro hoc, licet falsò. S. Anton. 3. par.
tit. 14. ca. 16. §. de tempore ordinationis, in fine. Si quidem
hic auctor ibi solum ait. omnes ordines Minores eodem
die dari non posse, nisi consuetudo illius Ecclesiæ hoc ha-
beat, quia tunc potest; nec videtur talis consuetudo per
Concilium Tridentinum sess. 23. de reform. cap. 13. abro-
gata. Sin autem non sit talis consuetudo, nec ordinatus
religionem ingredi voluerit, nō poterit Episcopus cum eo
dispensare, vt notant Maiol. vbi supra, & facit, c. innotuit,
de eo, qui furt. ord. suscepit, argumento a contrario sensu dedu-
cto. Alij tamen volunt posse Episcopū dispensare, vt in mi-
noribus tantum ministrare possit, sic glo. in c. 2. in ver. per-
mittas, de eo, qui furt. ord. suscepit, Ray. in tit. de etat. ord.
vers. vlt. S. Ant. 3. par. tit. 28. de suspensione, c. 4. Sylu. vbi su-
pra, quod intelligitur, nisi lata prius fuisset excommunica-
tionis sententia contra sic recipientes; si enim lata fuisset
contra sic recipientes excommunicatio, & nihilominus re-
ceperint, non poterit cum eis dispensari, nisi per Papam,
vt in d. c. innotuit, & ibi glo. in princip. & eadem glo. in c. 2.

in verbo, si voluerit, de eo, qui furt. ordin. suscepit, id quod
procedit, etiam si religionem ingrederentur, imino vt ad-
dit S. Ant. ex Hostiens. etiam Papa de facili cum huiusmo-
di non dispensat. Nan. in Man. cap. 25. num. 70. vers. Sex-
to, ex parte fauere videtur, quamuis hic auctor de solis or-
dinibus factis sic susceptis loquatur, vide Sotum 4. d. 25.
q. 1. art. 3. ante finem.

Ex parte etiam ordinationis incurritur suspensio in cer-
tis casibus ipso iure, quorum

26 *Primus est*, Promotus per saltum, id est, promotus ad or-
dinem superiorem, non recepto prius ordine inferiori sus-
pensus est ab illo ordine superiori, ad quem per saltum
promotus est, quousque ordinem inferiorē recipiat, quæ
prætermittit, cap. sollicitudo, dist. 52. & cap. vnic. de Cler.
per saltum promotus. vbi ex misericordia ministrare per-
mittitur is, qui se per saltum promotum esse nescit, sed du-
bitat. S. Ant. 3. par. tit. 28. de suspens. c. 4. Host. in Summa. in
tit. de Cler. per saltum prom. §. 4. Summa Astensis, par. 2.
tit. 4. art. 3. Arch. Dom. & Prapof. in d. c. sollicitudo, dist. 52.
Pan. in d. c. vnic. de Cler. per saltum prom. Not. vlt. Syluest.
verbo, irregularitas, in §. vndecimo quæritur. Bernard. Diaz
in præct. Canon. cap. 20. Alberic. in verbo, ordinatus, 2. So-
tus 4. d. 25. quæst. 1. artic. 3. ante finem. Tercius casus.
Nauar. in Man. cap. 25. num. 71. & cap. 27. numer. 242. &
tom. 1. consil. consil. 36. num. 1. & consil. 40. nu. 1. de temp.
ordin. Felician. de irreg. cap. 10. Maiol. lib. 4. de irreg. c. 12.
Alphons. Viuald. tit. de suspens. num. 48. Henriquez lib. 13.
de excomm. & suspens. cap. 35. §. 4. & cap. 36. §. 1. de qua re
Concilium Trident. sess. 23. de reform. capit. 14. loquens
ait; *Cum promittis per saltum, si non ministraverint Episco-
pus ex legitima causa possit dispensare*; Quod intelligitur
vt congregatio Cardin. censuit 1588. de omnibus ordini-
bus, siue maioribus, siue minoribus. Intelligitur etiam ex
Henriquez vbi supra, capit. 35. §. 4. in annota. in littera Q.
etiam si suspensio illa esset publica, cum Concilium eo in
loco absolute loquatur; Demum Nauar. in Manual. c. 25.
num. 71. & Alphonsus Viuald. tit. de suspens. num. 48. do-
cēt Episcopum dispensare posse antequam ministret, dū-
modo sic promotus omittum ordinem suscipiat; ante-
quam vtatur tali dispensatione; si vero ante dispensatio-
nem ordine suscepto vtatur solus Papa dispensat, & hoc
siue scienter, siue ignoranter ministraverit; ita vt mini-
strans in ordine suscepto ante dispensationem semper in-
diget Papæ dispensatione ad hoc, vt ad maiores ascendat
ex Maiolo lib. 4. de irreg. cap. 12. num. 2. nisi in occultis,
& non deductis ad forum contentiosum ex Concil. Trid.
sess. 24. de reform. cap. 6. quod tamen dictum adhuc limi-
tat Nauar. in Man. c. 27. nu. 242. vers. Sexto dico, vbi vult
solum Papam dispensare posse cum eo, qui ante dispen-
sationem scienter, ordine omisso, vel accepto vtatur, ad hoc
vt maiorem ordinem sumere possit, non autem quando
ignoranter ministraverit; vt autem in suscepto ministret,
omnes existimant Episcopum dispensare posse, siue igno-
rante, siue scienter ante dispensationem suscepto ordine
usus fuerit, at certe opinio Maioli, verbo Concilio Trid. in
d. sess. 23. de reform. c. 14. magis conformis esse videtur, vt
latius lib. 7. cap. 10. num. 40. dicemus.

28 *Secundus est*, Contrahentes matrimonium de præfenti,
& ante carnis copulam se facientes ad sacros ordinari, ali-
ter quam a sacris canonibus concedatur, quamuis chara-
cterem recipiant, sunt tamen suspensi, ita quod nec etiam
post mortem vxoris poterūt in illo ordine ministrare nec
ad alios ascendere, nec aliquod officium, aut beneficium
Ecclesiasticum obtinere, & matrimonium nihilominus
sit contractum ob hoc non dissoluitur, quod intelligitur,
eum tales in seculo remanentes hoc agāt: si enim religio-
nem inierit eamque proficiantur, per talem professionem
soluitur matrimonium, Extrau. Ioan. 22. *Antiqua*, de voto
& voti redempt. cap. Nullus, de temp. ordin. lib. 6. S. Anto.
3. par. tit. 28. de suspens. cap. 4. ad medium. Sotus 4. distin.
29. q. 1. artic. 3. in fine. Syluest. verbo ordo, §. 5. 7. Alphons.
Viuald. tit. de suspens. num. 106. Henriquez lib. 14. de ex-
commun. & suspens. cap. 39. §. 1. & a fortiori, qui post matri-
monium consummatum sacris initiatur, nisi iure conce-
dente, suspensus est.

29 *Tertius eſt*, Is in cuius ordinatione eſt aliquid omiſſum ab illo ordine, donec ſuppleatur, quod erat omiſſum, ſuſpenſus eſt, glo. in cap. 1. in verſo. permitti, de Sacram. non iterandis, & citat pro hac ſententia cap. ſollicitudo, diſ. 52. Hæc tamen ſuſpenſio non mihi videtur uſque adeo certa; primo, quia in eo cap. Innocentius Papa III. de hac ſuſpenſione conſultus nihil ad illa reſpondet. Secundo, quia illud cap. ſollicitudo, diſ. 52. cui gloſſa innititur, non loquitur de eo in cuius ordinatione aliquid omiſſum eſt, ſed de eo, qui per ſaltum promotus eſt; unde ex eo capite ſumi non poteſt aliud argumentum niſi a ſimilibus quod ſicut in cuius ordinatione omiſſus eſt aliquis ordo integer, ab ordine ſuſcepto ſuſpenſus eſt, quoſque ordo ille, qui fuerat prætermiſſus ſuppleatur; ita etiam is, in cuius ordinatione aliquid eſt omiſſum, manet etiam ſuſpenſus, quouſque illud adimpleatur, ubi tamen obſeruandum eſt hoc dictum gloſſæ non habere locum, niſi ubi aſſuere ſubſtantialia ordinationis; Nam ſi quid ſubſtantiale deſuiſſet, ſuſpenſus non eſſet, cum nemo ſuſpendi ab eo poſſit, quod non habet.

30 *In fine huius capituli aduertendum eſt*, qualiter quæ hæc ætatis dicta ſunt, intelligi debent ſecundum ius antiquum, nam Anno incarnationis Domini, M. lxxv. quingenteſimo octuagenteſimo octauo, Nonis Ianuarij, quæ incipit; *Sanctum, & ſalutare*. ſtatutum eſt [ut quicunque Clericus ſive regularis, ſive ſecularis, ex aliquo crimine, vitio, aut defectu, ſeu aliâs inhabilis, vel irregularis exiſtens, vel extra tempora a iure ſtatuta, vel abſque veris dimiſſorijs ſui ordinarij literis, aut per ſaltum, vel furtiue; aut quoad ſeculares ſine titulo ſuffi. iſtis beneficij, aut patrimonij, aut ante ætatem per ſacri Concilij Tridentini decreta, ſeſſ. 23. primæ conſtatæ, aut cuique ordini præſcriptam, aut nõ ſeruatæ temporum interſtitijs, ita, ut aliquis vnicuique die, ſeu cõtinuatæ diebus ad plures ordines ſacros, vel poſt vnum ordinem ſuſceptum ſine cauſa rationabili antequam tempus ab eodẽ Concilio Tridentino præfixum elabatur, ad alium ordinem promotus ſit, ſine diſpenſatione, aut indulto Apoſtolico, talis Clericus poſt dictæ Bullæ promulgationem ad ordines minores, vel maiores, ſic ut præſertur malè promouetur, ab executione, miniſterio, & exercitio ordinum ſuſceptorum, & ab omni ſpe, & facultate aſcendi ad alios ſuperiores perpetuo ſuſſeſus eſt; & ſi in eis miniſtrare præſumpſerit, irregularis efficitur, & omnibus, & quibuſcunque in titulum commendæ, aut aliâs obſtentis dignitatibus, officijs, & beneficijs Eccleſiaſticis cum cura, & ſine cura, quomodocunque qualificatis ſecularibus, vel cuiusvis ordinis, aut militiæ regularibus, & etiam ſi Clericus Regularis fuerit, actiua, & paſſiua voce, ipſo facto priuatur, & ad illa, & alia ſimilia, vel diſſimilia in poſterum obtinenda in perpetuum inhabilis, & incapax eſt; & huiusmodi dignitatum, officiõrum & beneficiõrum ſic pro tempore vacantiũ diſpoſitio ſummo Pontifici, ac ſedi Apoſtolice perpetuò reſeruatur, ſed neq; Clerici ſic malè inſigniti, ſeu ordinati a reatibus, & exceſſibus præſatis, a quoquam abſolui, præterquam in mortis articulo, nec cum eis ſuper irregularitate propter præmiſſa contracta, etiam ſi crimen penitus occultum fuerit, virtutè alicuius indulti, aut priuilegij, aut Maris Magni, aut indulgentiæ plenariæ, aut Iubilæi, aut Cruciatæ ſanctæ quibuſvis ordinibus, Congregationibus, aut perſonis Regularibus, aut Episcopis per decreta Concilij Tridentini, aut officio ſacræ Penitentiariæ Apoſtolice, vel Minoribus, aut etiam Maiori Penitentiarijs Curie Romanæ, conceſſæ, diſſeſari valeant. Immo verò, qui huiusmodi abſolutionem, & diſpenſationem petunt ſemper quamvis delictum adhuc occultum extiterit, nõ per officium ſacræ Penitentiariæ, ſed a ſummo tantum Pontifice in vtroque foro abſolutionem petere tenentur; & aliqui ipſæ conceſſiones, & abſolutiones, etiam cum clauſula, quod dictæ conſtitutionis tenor, & alia prædicta habeantur pro expreſſis, prorsus nullæ, irritæ, & inualidæ exitant, ac nemini penitus ſuffragantur.

31 *Ad cuius Bullæ facilitatem intelligentiam, ſecondum eſt*. Primo, conſtitutionem hanc, ut ſuperius annotatum eſt ſolum loqui de delictis in receptione ordinum, poſt legitimam eius publicationem comiſſis, non autem de illis

qui olim ante illam comiſſi fuerunt, ut colligitur ex illa particula Bullæ, *Post hæc*; unde ſi quis ante d. Bullam in aliquâ cenſuram, aut irregularitatem ob malam ordinem ſuſceptionem incidit, etiam nunc ab eo abſolui, & diſpenſari poteſt, qui ante dictam Bullam eum abſolvere, & in irregularitate diſpenſare poterat, unde ſi delictum, vel cenſura ex eo proueniens fuerit ſecreta, poterit Episcopus, aut alius ab eo ſpecialiter designatus, iuxta Conc. Trid. ſeſſ. 24. de reform. c. 6. abſolvere, & diſpenſare, ſicut poterat, & Bulla hæc nunquam emanaret.

Secundo, ſive Ultramontanus ordinetur ab Italo, ſeu Ultramontano; ſive econtra Italus ordinatus ſit ab Hiſpano, Gallo, aut Ultramontano ſine literis dimiſſorijs ſui ordinarij, ſuſpenſionem incurrit, ut colligitur ex illa particula Bullæ, *Ne quemquam promoueat ſine eorum ordinarij literis dimiſſorijs*; & ex illa particula: *Quemcumque ſeculari, vel cuiusvis ordinis, aut militiæ regulari, quæ ſunt clauſulæ generales, & comprehendunt quoscumque ſeculares, & regulares, ut conſtat.*

Tertio, Quamvis olim per Conſtitutionem Pij II. in ordine ſextam, quæ incipit, *Cum ex ſacrorum*, ſub data quinto decimo Kalend. Decembris anno incarnationis Domini, Milieſimo quadringenteſimo ſexageſimo primo, Pontificatus autem eiſdem anno quarto, quæ Conſtitutio nunc in Bullario vnâ cum alijs habetur, ſolum ſuſpenſi erant, qui ordinabatur ordine ſacro ſine dimiſſorijs, vel ante legitimam ætatem, vel extra tempora; Hodie tamen pena hæc, etiam ad ordinatos minoribus ordinibus exten- ditur, ut ex illis Bullæ verbis. *Ad minores maioresque ordines rite promouere, & ex illis; Minoresque ordines, & ex illis; Aut ad ordines maiores, manifestum eſt.*

Quarto, ſic malè promoti ad minores, vel maiores ordines, non ſolum ſuſpenſi ſunt ab executione, & miniſterio ordinum ſuſceptorum, ſed etiam carent omni ſpe, & facultate aſcendi ad illos ſuperiores, & ultra irregularitatem quam incurrit, ſi præſumpſerint in eis miniſtrare, ſoli Papæ reſeruatum, omni titulo, ac beneficio priuatur.

Ceterum hæc Bulla Sixti V. per aliam poſterioreſem Clementis Papæ VIII. quæ incipit *Romanum Pontificem*, dictæ anno incarnationis Domini Milieſimo quingenteſimo nonageſimo quinto, pridie Kalend. Martij, ad terminum Sacrorum Canonum, ac Conſtitutionis felicitis Memorie Pij Papæ II. quæ incipit, *Cum ex ſacrorum ordinum*, ſub data, videlicet, quinto decimo Kalend. Decembris, Pontificatus ſui anno quarto, & ad diſpoſitionem Decretorum ſacri Tridentini Concilij reducitur eſt, exceptis illis, quæ in dicta Bulla Sixti V. contra Simoniacos ordinantes, & ordinatos iure nouo ſtatuta erant, quæ per præſatam Bullam Clementis VIII. non ſunt reuocata, ut ex dictæ Bullæ modificatione, quam inferius in fine huius libri apponemus, manifestum erit. Hanc autem Sixti V. Conſtitutionem hoc in loco, tam etiam c. 12. inferuimus, ut ſi qui forte ſinguli contra dictæ Bullæ tenorem deliquerint, & conſequenter in illius penas inciderint, antequam illa reuocata fuerint, cognito errore reſpiciant, dignamque de præteritis peccatis penitentiam agant, & huiusmodi exceſſum abſolutionem, & irregularitatem diſpenſationem a Sede Apoſtolica ex petant, & obtineant.

De ſuſpenſionibus contra Clericos in iure latis ratione exercitii ordinis recepti, aut electionis Beneficiorum, & aliorum delictorum. Cap. XV.

S V M M A R I V M.

- 1 Miſſam incompletam ſine cauſa graui omittens, a corpore & ſanguine Chriſti ſuſpenſus eſt,
- 2 Miſſam inchoatam ut quis relinquat, quenam cauſæ poſſint.

3 Miſſam

- 3 Missam celebrans, & in ea non communicans, a communione per annum suspensus est.
- 4 Nuptias secundas benedicens ab officio, & beneficio an ipso iure suspensus sit.
- 5 Vsurarios manifestos ad communionem altaris, vel ad sepulturam Ecclesiasticam recipiens, quando, & quousque ab executione officij sit suspensus.
- 6 Celebrantes, vel celebrare facientes in locis ab homine, vel iure interdictis, ab ingressu Ecclesie sunt suspensi, ad arbitrium illius cuius sententiam contempserunt.
- 7 Clerici etiam exempti, & religiosi, ad Sacramenta, vel sepulturam Ecclesiasticam, aut ad officia diuina publice excommunicatos denunciatores admittentes, aut etiam interdictos, ab ingressu Ecclesie suspensi sunt.
- 8 Matrimonia clandestina, aut contra Ecclesie interdicta contracta matrimonia, Sacerdos parochialis prohibere contemnens, aut regularis eis presentem se exhibens, per triennium ab officio suspensus est.
- 9 Matrimonio sponfos alterius parochie, parochianus, aut alius Sacerdos secularis, vel regularis, sine illorum parochi licentia coniungens, ipso iure suspensus est.
- 10 Religiosus, quamuis olim benedicens, aut solemnizans nuptias excommunicatus erat, nunc tamen solam suspensionem incurrit.
- 11 Clerici scienter eligentes Episcopos, aut alios prelatos, & beneficiatos contra formam Cap. Cum in cunctis, de elect. per triennium ab Ecclesiasticis beneficijs sunt suspensi.
- 12 Clerici eligentes aliquem sine concorditer, siue discorditer, si tamen electionem ipsam electo presentare infra octo dies distulerint, suspensi sunt a beneficijs per triennium.
- 13 Obiciens aliquid contra electum ad aliquam dignitatem, vel personatum, si in probatione deficiat, a beneficijs per triennium est suspensus.
- 14 Ecclesiam sibi commissam pro alienis debitis grauans, ab administratione spiritualium, & temporalium suspenditur.
- 15 Praelati non Episcopi, Ecclesias sibi commissas, aut bona, & iura ipsarum, sine consensu Capituli, & Sedis Apostolicæ licentia speciali, laicis subijcentes, per triennium ab officio, & temporalium administratione suspensi sunt.
- 16 Clericus consentiens electioni de se factæ per abusum potestatis secularis, sit ineligibilis.
- 17 Occupantes, aut dilapidantes bona Ecclesie vacationis tempore obuenientia, ab officio, & beneficijs sunt suspensi.
- 18 Occupantes bona, & census Mortis pietatis, aut alterius locipij, vel Ecclesie, beneficijs omnibus priuantur, & excommunicationem Papalem incurrunt.
- 19 Mortuum laicum, aut eius scapulas palla altaris obuoluens quamdiu ab ordine censetur suspensus.
- 20 Iuramentum sponte de tenendo schismate præstans, a sacris ordinibus, & dignitatibus suspensus est.
- 21 Conceptionem B. Virginit in Cōcionibus popularibus, aut alibi, ubi populus utriusque sexus concurrat, ita affirmans, ut contrariā partē refellat, quas penas incurrat.
- 22 Ordinatus sacris absque patrimonio, aut beneficio, cū patre de non petendo alimenta, vel prouisionem ab Episcopo ordinante, ab ordine suspensus est, ad Papæ arbitrium.
- 23 Ordinatus sacris cum patrimonio promisso, cum occulto patre ante ordinationem, quod postea patrimonium non repetet, ab ordine ad Sedis Apostolicæ arbitrium est suspensus.
- 24 Clerici notorii Concubinarij, aut fornicarij, ab ingressu Ec-

clesie, donec peniteant, suspensi sunt.

- 25 Clerici notorii fornicarij, aut concubinarij, post peractam penitentiam ordines exercere possunt.
- 26 Visitatores non Episcopi, quando in visitatione exigentes aut recipientes pecuniam, aut munera ab officio, & beneficio suspensi sunt.
- 27 Regulares, an in visitationibus suis aliquid accipiendo ultra ea, quæ sibi ex constitutionibus, & consuetudinibus religionum suarum competunt, suspensionem incurrant.
- 28 Clericus virgata, aut partita veste publice utens, quas penas iure antiquo incurrerat.
- 29 Bulla Sixti V. de habitu, & tonsura per Clericos, seu milites beneficia, vel pensiones obtinentes deferendis, quid in se contineat.
- 30 Clericus ad duellum prouocans, vel illud acceptans, quas penas tam iure antiquo, quam nona Concilij Tridentini, & Clementis Papæ VIII. Constitutione incurrat.

Quoad usum igitur, & exercitium ordinum incidunt Clerici suspensionem in his casibus.

- 1 Primus est, Qui sine graui causa omittit Missam incompletam, suspensus est a corpore, & sanguine Christi capitulo Nihil, septima quæstione prima, & clarius in c. Nullus Episcopus, de consec. dist. 1. grauis autem causa post inchoatum Canonem communiter non est, nisi aut repentinus morbus grauis, aut tanta mentis alienatio, ut non possit sine periculo in ipsa Missa progredi, cap. illud, & cap. Nihil, 7. quæst. 1. qui Canones ex Toletano 7. cap. 2. & Toletano vndecimo, cap. 13. & 14. desumpti sunt Maiol. lib. 3. de irregular. cap. 16. num. 4. Quando autem in defectum Sacerdotis celebrantis substituendus sit alius, qui Missam inchoatam perficiat, in tract. de Sacram. Eucharistiae dicitur. Causæ leuiiores possunt esse satis ad relinquendam Missam ante inchoatum Canonem morbus leuior; item si quis publice excommunicatus Ecclesiam ingrederetur, & nollet exire, tunc enim debet Sacerdos ab altaribus discedere, & Missam relinquere, ut latius in tract. de excom. dictum est.
- 2 Secundus est, Quicumque Missam celebrans in ea non communicat, a communione per annum est suspensus, ut habetur in cap. Relatum, de consec. dist. 2. S. Thom. in 3. par. q. 82. art. 4. Bernard. Diaz in pract. Canon. cap. 38. Simon Maiol. lib. 3. de irreg. c. 16. num. 2.
- 3 Tertius est, Qui benedicit secundas nuptias ab officio, & beneficio suspensus est, c. primo, de secun. nuptijs, & hec suspensio videtur Papæ reservata, dicitur enim ibi, ut talis ad Sedem Apostolicam destinetur Host. Panorm. ibi. Bernard. Diaz. lib. de pract. Can. cap. 68. Maiol. lib. 3. de irreg. cap. 15. Couar. in epitome 4. decretalium, par. 2. cap. 8. §. 1. num. 2. Syluest. verb. Nuptia, §. 1. Tabiena in verb. impedimentum, 14. nu. 5. vers. Quarto, Specul. coniug. par. 1. art. 13. in fine. Henriquez lib. 13. de excom. & susp. c. 39. §. 3. vbi obseruandum est, quod quamuis aliqui velint hanc penam suspensionis inferri a Canone ipso iure, alij tamen rectius notant Host. Ant. Panorm. in d. cap. 1. Couar. Bernard. Diaz. Speculum coniug. & Henriquez vbi supra. Hentic. in c. vir autem, de Secun. nuptijs. Pal. 4. d. 42. q. 3. art. 1. concl. 4. Petr. Ledes. in addit. 3. par. S. Thomæ q. 63. art. 2. in fine. penam hanc solum ab homine inferendam esse, quæ expositio communior, & verior est; Quod vero attinet ad reservationem, & missionem Sacerdotis ad Sedem Apostolicam pena hæc ablata est, & diminuta per Ioannem XXII. in quadam Extrau. quæ non habetur in iure, refertur tamen a Couar. Spec. coniug. & Petr. Ledes. locis citatis. vbi Speculum testatur Episcopo commissum esse, ut dispensare valeat.
- 4 Quartus est, Qui manifestos vsurarios ad communionem altaris, vel ad Ecclesiasticam sepulturam admittunt, vel in Missa eius recipiant oblationem, antequam satisfecerint, vel de satisfactione idoneam dederint cautionem, ab execu-

executione officij ſuſpenſi ſunt, donec ad ſu Episcopum arbitrio ſatisfaciant. capitulo Quia in omnibus, de vi. & cap. ult. in cod. lib. 6. ubi etiam religioſi hanc poena comprehenduntur. Pal. 4. d. 18. q. 7. art. 2. caſu 10. Henriquez lib. 13. de excom. & ſuſp. c. 38. §. 3. Tabiena, verb. Suſpenſio, nu. 7. verſ. Sexto, caſu 35. Angenica, verb. Suſpenſio 1. caſu, 37. Syl. verb. Suſpenſio, quaſtio. 6. verſic. 37. Vivald. tit. de ſuſpenſ. num. 49.

6 *Quintus eſt*, Quicumque Clerici celebrant, vel celebrare faciunt in locis interdictis a iure, vel ab homine, ab ingreſſu Eccleſiae ſuſpenſi ſunt, quouique ad arbitrium illius, cuius ſententiam contempſerint, ſatisfaciant. c. Episcoporum, de priuileg. lib. 6. Pal. 4. d. 18. q. 7. art. 2. caſu 8. Angelica, verb. Suſpenſio, verſ. Sexto, caſu 21. Quae ſuſpenſio etiam omnes religioſos comprehendit, & intelligenda eſt iuxta moderationem ea. Alma mater, de ſent. excom. lib. 6. & iſti etiam praeter hanc ſuſpenſionem in multis caſibus incurunt irregularitatem, vt in tract. de interdicto dicemus.

7 *Sextus eſt*, Omnes Clerici etiam exempti, & Religioſi admittentes ad Sacramenta, ad Eccleſiaſticam ſepulturam, ad officia diuina publice excommunicatos denunciandos, vel interdictos, ab ingreſſu Eccleſiae ſuſpenſi ſunt, donec ſatisfaciant ad arbitrium illius, cuius ſententiam contempſerunt, capitulo Episcoporum, de priuileg. lib. 6. Pal. 4. d. 18. q. 7. art. 2. caſu 8. Angelica, & Tabiena locis proximè allatis. Martin. Ledefm. 2. 4. quaſt. 26. art. 2. tract. de ſuſpenſione, caſu 11. Nauar. in Man. c. 27. num. 157. verſ. Undecima. Coſmus Philarchus de officio Sacerdot. par. 1. lib. 4. c. 2. caſu 10. & Alphoſus Vivald. tit. de ſuſpenſ. num. 81. Vbi obſeruat, dum eſt ex gloſſa in d. c. Episcoporum, in verb. ingreſſum, aliquos velle cenſuram iſtam non pertinere, niſi ad priuilegiatos, quam ſententiam tenent multi Doctores ex Angelica, & Tabiena, vbi ſupra, eamque ſequuntur Ledefm. Vivald. & Nauar. vbi dicunt hanc eſſe communem opinionem; vnde propter auctoritatem tot, & talium DD. puto hanc doctrinam, tanquam iuriorem poſſe aliquando praestari, quamuis mihi videatur apertè e contra textum, ibi enim expreſſe dicitur, Clerici ſeculares aut regulares quicumque exempti, seu priuilegiati, quae dictio *Quicumque* non eſt reſtrictiua, ſed ampliatiua, vt includat etiam priuilegiatos, quod ſi dicat, vt exponit ibi gloſſa, multo magis ſi non ſunt exempti, & ita Pal. vbi ſupra in gloſſa ſententiam inclinare potius videtur. Quod ſi queras, quae ratione iurè praestari poſſit illa opinio, ſi ita aperte textui contradicat? Reſpondeo, propter communem DD. opinionem poſſe nonnunquam mitigari textus Canonum, & conſuetudo fundata in hac opinione rigidiorem Canonis expoſitionem poterit abrogare.

8 *Septimus eſt*, Sacerdos parochialis, qui matrimonia clandestina (quamuis nunc ſint irrita) vel contra Eccleſiae interdicta contra matrimonia prohibere contempſerit, aut quilibet etiam regularis, qui eis intereſſe preſumpſerit, per triennium ab officio ſuſpenſus eſt, c. cum inhibito. §. fin. de clandestina deſponſat. & Concl. Triden. in ſeſ. 24. de reſorma. matrim. c. 1. dictam Conſtitutionem Innocentij III. in Conc. Lateranen. ca. 51. confirmat Bernar. Diaz. lib. pract. Canon. cap. 67. Cou. in par. 2. Sponſal. c. 6. in princ. num. 13. verſic. Tertio. Henriquez lib. 13. de excomm. & ſuſp. ca. 39. §. 3. vbi Diaz. & Henriquez tales ſuſpenſos eſſe dicunt. Couar. autem ſolum per triennium ſuſpendendum eſſe vult, ſed verior eſt opinio prior, dicitur enim ibi, *Suſpendatur*, quae eſt ſignum lata ſententiae, ſecundum ea, quae ſuo. 1. de excomm. cap. 11. docuimus, A qua ſuſpenſione ante lapſum triennij Episcopus abſoluere non poteſt, vt latius Bernard. Diaz. Cou. & Henriquez, contra Hoſtienſ. & Cardin. & Praepoſ. probant. vbi enim terminus ſuſpenſionis adiectus eſt (vt in d. cap. inhibito. §. fin. apponitur) Episcopus intra illum a tali ſuſpenſione abſoluere nequit, iuxta ea, quae tradunt glo. in Clement. 1. §. verum, in verb. excommunicationis, & ibi Imol. de har. Praepoſ. in Summa 50. diſtinct. colum. 2. Felin. in capit. Nuper, de ſentent. excomm. Panormitan. in capit. Quam ſit graue, de exceſſ. praelat. & hoc maxime cum conſtitutio illa a Concilio Generali condita ſit; Episcopi vero contra Concilia di-

ſpenſare nequeunt, vt communis habet DD. ſententia in c. ar. ſi Clerici, §. fin. de iudic.

9 *Ottauus eſt*, Parochus, vel alius Sacerdos quicumque, ſive ſecularis, ſive regularis ſit, etiam ſi ſibi ex priuilegio, vel immemorabili conſuetudine licere contendat alterius parochie ſponſus ſine illorum Patrochi licentia Matrimonio coniungere, aut benedicere auſus fuerit, ipſo iure tam diu ſuſpenſus manet, quamdiu ab ordinario eius parochia, qui matrimonio intereſſe debebat, ſeu a quo benedictio ſuſcipienda erat abſoluatur ex Trident. ſeſ. 24. de reſorma. matrim. cap. 1. Alphoſus Vivald. tit. de ſuſpen. num. 127. Henriquez lib. 13. de excomm. & ſuſp. cap. 38. §. 2. Vbi obſeruandum eſt, quod religioſus olim benedicens, aut ſolemnizans nuptias excommunicatus erat, vt habetur Clem. 1. de priuileg. At verò, ne pro vno peccato incorratur duplex poena, per Tridentinum vbi ſupra per ſuſpenſionem a Concilio Trid. latam tollitur praedicta excommunicationis, ex doctrina Decij in c. de cauſis, de offic. deleg. & Henriquez vbi ſupra in annota. in litera E. & habetur expreſſe in declaratione Cardin. ſuper Concilio Trident. quicquid Nauar. tom. 2. conſil. conſil. 1. de penis, lib. 5. falſo putet religioſum in hac re offendentem ipſo iure vtiſque poenam ſuſpenſionis, & excommunicationis incurere. Secundo obſeruandum eſt, Non exprimi, neque ex antecedentibus, vel conſequentibus colligi poſſe, a qua re ſit iſta ſuſpenſio: Mihi probabile videtur tanquam mitius ſit, eſſe intelligere, quod ſuſpenſus ſit ab officio, praeterquam cum ſuſpenſio iſta propter uſurpationem alieni officij lata ſit, de qua re conſulenda eſt declaratio a Congregatione Cardin. qui ſuper Concilio Trid. eiusque dubijs interpretandis praestantur; interim tamen tutius eſt, vt etiam a beneficio, quam ab officio ſuſpenſum eſſe credat.

Quoad Suſpenſiones, quae ratione beneficiorum incurantur.

11 *Primus eſt*, Clerici, ſeu Canonici eligentes ſcienter tam Episcopos, vbi conſuetudo id habet, quam alios Praelatos, & beneficiatos contra formam Cap. ioli, Cum in cunctis, de elect. per triennium a beneficijs Eccleſiaſticis ſuſpenſi ſunt ex d. c. cum in cunctis. §. fin. de elect. Palud. 4. diſtinct. 18. quaſt. 7. art. 2. caſu 1. S. Anto. 3. par. titu. 28. de ſuſpenſ. capitu. 4. Angelica, verbo Suſpenſio 1. caſu 6. Sylueſt. verb. ſuſpenſio, quaſt. 6. verſic. 6. Vivald. titu. de ſuſpen. num. 66. Tabiena verb. Suſpenſio, verſic. Sexto, caſu 6. Martin. Ledefm. 2. 4. quaſt. 26. art. 2. tract. de ſuſpen. caſu 2. Nauar. in Man. c. 27. nu. 155. verſ. Secunda. Henriquez lib. 13. de excomm. & ſuſpen. c. 39. §. 2. & alij, & intelligitur tam de beneficijs habitis, quam habendis in illa Eccleſia ex Palo. & Anton. & facit cap. ſi compromiſſarius. de elect. lib. 6. & pro illa vice tantum eligendi poſteſtate ipſo iure priuati ſunt. Forma autem cap. Cum in cunctis eſt, vt ad quocumque beneficia eligendi aetatem debitam, & requiſitam habeant, & praeterea vt ſint moribus, & doctrina probatiſſimi in electione Episcoporum, ſeu Archiepiscoporum requiruntur praeterea vt ſint de legitimo matrimonio nati, quod licet in plerisque alijs beneficijs ſit neceſſarium, ſi tamen ad alia beneficia illegitimi eligantur, non inducit hanc ſuſpenſionem. Circa hanc autem cenſuram obſeruandum eſt.

Primo ex Ledefm. Nauar. Henriquez, & Paludan. vbi ſupra, quod licet hae cenſura comprehendat omnes eligentes illegitimum Episcopum, non tamen comprehendit eligentes quemquam ad aliam dignitatem non Episcopalem; nec comprehendit laicos, vt Imperatores, & Reges, qui praestant aliquos illegitimos ad Episcopos nec comprehendit Cardinales eligentes illegitimos Summos Pontifices: Ratio eſt, quia hae ſolum loquuntur de Clericis eligentibus Episcopos, & poena non ſunt extendenda; argument. 1. interpretacione, ſi. de penis & capitul. poena, 2. de penis. diſtinct. 1. & capit. odia. de reg. iur. lib. 6.

Secundo Episcopus in eam indigni electionem conſentens pro illa vice poſteſtate conferendi beneficium priuatur, ſi ad illum pertinebat collatio, ſi autem ad alium pertinebat collatio, priuatur poſteſtate confirmandi priuam ſucceſſorem, & a perceptione proprii beneficij ſuſpen-

di debet, d. cum in cunctis, §. final. & ibi glos. in verb. cōferendis, & c. nihil est de elect.

Tertio ex Palud. 4. d. 18. q. 7. art. 2. casu 1. §. Anton. Nau. Ledesin. & Henriquez locis proxime allatis, & Summa Astensis, par. 2. lib. 6. tit. 16. artic. 7. casu 16. Angelica, verb. Suspendio, 1. casu 16. Tabiena, verb. eod. verb. sexto, casu 24. electores arbitri seu compromissarii, ad quos ex concessione aliorum deuoluta est potestas eligendi, quod precipue contingit quando electores sunt discordes, si eligant indignum contra formam istius cap. cum in cunctis, eandem suspensionem incurrunt: Eandem penam incurrunt ipsi electores, qui compromiserunt, si electioni contra formam Capituli predicti facta a compromissariis consentiant, quia tenentur contradicere nō tangit tamen hæc suspensio Episcopos, nec intelligitur nisi in electionibus Episcoporum, & superiorum, secus de electionibus inferiorum, cap. Si compromissarii, de elect. lib. 6.

Quarto ex eodem Palud. intelligitur de sola electione, ex sola enim nominatione indigni contra formam predicti cap. cum in cunctis non secuta vera, & reali electione, non incurritur pena suspensionis a beneficiis, nec priuatur potestate eligendi, c. perpetuo, de elect. lib. 6. An verò si suspensio accipere possint distributiones si officiant, constat ex his quæ diximus c. 6. cum tractauimus de suspensione a beneficiis.

Secundo est Clerici eligentes aliquem siue concorditer, siue discorditer facta sit electio, si infra octo dies, vel saltem postquam commode poterunt, distulerint præsentare electionem ipsam electo omnes qui in hoc culpabiles extiterint a prosecutione electionis exclusi, & suspensi sunt per triennium continuum a beneficiis, (quod communiter intelligitur de beneficiis, quæ habent in illa Ecclesia) & si infra hoc tempus ausi fuerint se propria temeritate, vel alio quocumque colore ingerere, illis ipso iure perpetuo sunt priuati, vt habetur in cap. Cupientes, §. ceterum, de elect. libro sexto, Palud. 4. d. 18. q. 7. art. 2. casu 1. §. Anton. 3. par. tit. 18. de suspensio. 4. vlt. medium. Summa Astensis, par. 2. lib. 7. tit. 16. art. 7. casu 15. Angelica, verb. Suspendio, casu 23. Syluest. verb. eod. verb. 25. Alphonsus Vivald. tit. de suspensio. num. 96. Henriquez lib. 13. de excomm. & suspensio. cap. 33. §. 2. & intelligitur ex Tabiena de electoribus in Ecclesijs Cathedralibus, vel regularibus, & sic priuatis, Episcopos ea beneficia, si vellet de nouo conferre non potest, ex glo. ibi in verb. perpetuo.

Tertio est, Qui aliquid obiecerit contra electum ad aliquam dignitatem vel personatum, si in probatione defecerit, a beneficiis Ecclesiasticis per triennium est suspensus, & si interim de illis se intrinsecus, illis in perpetuum est priuatus nullam super hoc de misericordia. dispensatione spem, aut fiduciam habiturus, nisi manifestissimis constiterit documentis, quod ipsum a calumnie vitio causa probabilis & sufficiens excularet, ca. statim, §. fin. de elect. libro 6. Palud. 4. d. 18. q. 7. art. 2. casu 1. Summa Astensis, par. 2. lib. 7. tit. 16. art. 7. casu 14. Angelica, verb. Suspendio, casu 24. Syluest. verb. Suspendio, q. 6. vers. 24. & Alphons. Vivald. tit. de suspensio. num. 122. Tabiena, verb. Suspendio, vers. 2. §. 2. Quod intelligitur de beneficiis, quæ habentur in illa Ecclesia, non de alijs, ex Summa Astensis, Angel. Tabiena, tit. & glo. ibi verb. beneficijs, iuxta c. si compromissarius de elect. lib. 6. Intelligitur etiam hanc penam locum habere, siue criminis aliquid obiectum fuerit, siue defectus, cum generaliter loquatur ex glo. in d. c. statim, §. fin. in verb. defecerit.

Quarto est, Qui Ecclesiam sibi commissam pro alienis debitis grauat, aut literas alicui, vel sigillum alicui concedit, quibus possint Ecclesie obligari, ab administratione temporalium, quam spiritualium suspensus est ipso iure, c. si quorundam de solutionibus, Palud. 4. d. 18. q. 7. art. 2. casu 6. Summa Astensis, par. 2. lib. 7. tit. 16. art. 7. casu 13. Angelica, verb. Suspendio, 1. casu 10. Syluest. verb. Suspendio, q. 6. vers. 2. Decimo. Alphonsus Vivald. tit. de suspensio. num. 46. Tabiena, verb. eod. vers. 2. §. 2. dat Palud. exemplum, si quis accipiat motuum nomine Ecclesie, & obsequet Ecclesie sigillo, cum tamen verè expendat pecuniam

illam non in utilitatem Ecclesie, sed propinquorum, vel amicorum, & idem videtur si eam expendat pro seipso in casu illicito, & non pro utilitate Ecclesie, quia etiam in hoc casu est debitum alienum ab Ecclesia, licet non ab ipso. Addit etiam Paludan. quod obligatio non valet si potest probari in foro exteriori, Si tamen confitetur verum fuisse illud mutuum in utilitatem Ecclesie, statim confessioni eius nisi probetur contrarium, & sic possunt literæ nocere Ecclesie. Deinde ex Astensis, Angel. Syluestro, & Tabiena, decretum hoc solum ligat inferiores Episcopos, vt enā docet ibi Ioan. And. Potest autem suspensio hæc, vt iidem auctores tradunt, per Episcopum proprium relaxari, sed non debet facere nisi prius indemnem reddat Ecclesiam, de verb. signific. capitulo, cum olim, nec tenetur Ecclesia huiusmodi debita soluere cap. si quis presbiterorum, de reb. Ecclesie, non alien.

Quinto est, Prælati non Episcopi, qui Ecclesias sibi commissas seu bona Ecclesiarum, aut iura ipsarum, sine consensu sui Capituli, & Sedis Apostolicæ licentia speciali, laicis subijciunt, aut submitunt, recognoscenda ea ab ipsis sicut a superioribus se tenere, vel ipsos aduocando, per triennium ab officio, id est, executione officij, & ab administratione temporalium secundum Ioann. Andr. *Suspensi sunt*, Et Clerici qui hoc scientes non denunciat superiori, a perceptione beneficiorum quæ in illa Ecclesia sic supposita obtinēt, triennio suspensi sunt. Hoc consilium, de reb. Ecclesie, non alienandis, lib. 6. Angelica, verb. Suspendio, 1. casu 18. Syluest. verb. Suspendio, q. 6. vers. 18. Alphons. Vivald. tit. de suspensio. num. 81. Tabiena, verb. Suspendio, vers. 2. §. 2. casu 16. Palud. 4. d. 18. q. 7. art. 2. casu 7.

Sextus est, Clericus consentiens electioni de se factæ per potestatis secularis abusum, sit ineligibilis, & eligentes prima vice potestate electionis priuati sūt, capitulo, Quisquis de elect. Angelica, verb. Suspendio, 1. casu 7. Tabiena, verb. eod. vers. 2. §. 2. casu 7. Syluest. verb. Suspendio, q. 6. vers. 2. §. 2. casu 7. Alphons. Vivald. tit. de suspensio.

Septimus est, Quilibet de Capitulo, Collegio, vel Conuentu occupantes inter se diuidentes, furripientes, dissipantes, dissipantes, consumentes bona Ecclesie Cathedralis, Collegiæ, vel Regularis, vacationis tempore obuenientia, vel post mortem Prælati inuenta, quæ in utilitate ipsarum Ecclesiarum impendi, vel futuris successoribus reservari debeant, tamdiu ab officio, & beneficijs quibuscunque suspensi manent, donec restituerint, quicquid acceperint, capitulum. Quia saepe, de elect. lib. 6. Palud. 4. d. 18. q. 7. art. 2. casu 2. Angelica, verb. Suspendio, 1. casu 16. & alij quos retulimus c. 13. casu 18.

Oktauus est, Quicumque alicuius Ecclesie, beneficij, mōtis pietatis vel alterius loci pii iurisdictiones bona, census, ac iura etiam feudalia, & emphyteutica, fructus, emolumenta, seu quascunque obventiones, quæ in ministrorum, & pauperum necessitates conuertuntur, occupant per se, vel alios, vi, vel timore incusso vel per interpositas personas, siue Clericorum siue laicorum, & qui huius fraudis fabricatores, seu consentientes fuerint, præter excommunicationem Papalem, etiam priuationem omnium beneficiorum, & inhabilitationem tum ad illa, tum ad quæcunque alia incurrunt, & a suorum ordinum executione, etiam post integram satisfactionem, & absolutionem, sui ordinarij arbitrio suspensi sunt, ex Conc. Trid. sess. 22. de reform. cap. 11.

Quoad Suspensiones quas incurrunt Clerici ex alijs defectibus;

Primus est, Qui mortuum laicum, aut eius scapulas obvoluit palla altaris, vel palla quæ data est Diacono in mensa Domini, si sit Diaconus, per tres annos, & dimidiū, si vero presbiter per annos decem, & dimidiū ab ordine suspensus manet, vt habetur in c. Nemo per ignorantiam, iuncta glos. in verb. mortuū, & in verb. Anathemate, de consecrat. d. 1.

Secundus est, Qui sponte iuramentum de tenendo schismate iuratus Sacris orationibus, & dignitatibus suspensus est, c. 1. de schismaticis.

Tertius est, Qui in concionibus popularibus, vel vbicunque promiscua virorum, & mulierum multitudo conuenire solet, de huius controuersie (immaculata scilicet conceptionis B. V.) alterutra parte disputare, rationibus, vel Doctorum

etorum auctoritate, alteram sententiam asserendo, & contrariam refellendo, aut impugnando, vel de hac ipsa questione cuiusvis pietatis, aut necessitatis pretexto, vulgari sermone scribere, vel dictare presumit, a Divinis, si in Sacris Constitutus sit, & omni gradu, & dignitate ipso iure suspensus, & privatus est, & ad eadem, vel similia munera obtinenda, vel obtenta, perpetuo inhabilis redditur per Bullam Pij V. incip. Super specula, editam 1570. 17. Decemb. Alphons. Vivald. tit. de Suspensione nu. 116.

21. *Quartus est*, Qui absque patrimonio, aut beneficio ad Sacros ordines promouetur, cum pacto, ut ab Episcopo videtur, alimenta, aut provisionem non petat; vel ex simili pacto cum patrono beneficii presentatus, promittit ei se nihil ab eo petiturum, si ei concedat beneficium, ad cuius titulum initietur ab ordine suspensus est, donec a Sede Apostolica dispensetur, & penult. de Simonia. Nau. in Man. c. 27. qu. 158. vers. Decima quinta Martin. Ledesin. 2. 4. q. 26. art. 2. in tract. de suspens. casu 15. Simon Maiol. lib. 4. de irreg. cap. 3. num. 8. Cosmus Philarchus de offic. Sacerd. par. 1. lib. 4. cap. 2. casu 3. & Alphonsus Vivald. tit. de suspens. nu. 17. & Toletus lib. 1. instruct. Sacerd. cap. 15. Henriquez lib. 13. de excommunic. & suspens. c. 37. §. 1. & facit Conc. Trid. sess. 21. de reform. cap. 2. & tenetur Episcopus qui eum Sacris initiavit, vel eius successor, dare alimenta pauperi, quem sine titulo beneficii, aut patrimonij ordinavit, secundum de preben. c. accepimus, de erat. & qual. & c. si Episcopus de preben. lib. 6.

23. *Quintus est*, Qui ad Sacros ordines promouetur, cum patrimonij, vel alimonia promissis, aut donatis ab aliquo cum occulto pacto ante dictam ordinationem facto, quod talem alimonia, aut patrimonium post ordinationem non repetet, eodem modo ab ordine suspensus est, ex Naua in Man. c. 27. nu. 158. vers. declaratio prima, Martin. Ledesin. ubi supra. & mihi videtur valde probabilis, cum sit similis precedenti, quamvis Toletus lib. 1. cap. 15. contrarium sentiat, non esse suspensum. Qui vero absque pacto simonia co initiatur Sacris cum facto patrimonio (ut quia occulte renuntiavit ante ordinationem, in favorem parentis, aut amici, qui ei bona donaverat) suspensus non est peccat tamen mortaliter, ut docent Alphonsus Vivald. tit. de suspens. nu. 28. & num. 31. Henriquez lib. 13. de excomm. & suspens. c. 37. §. 2. in annot. litera G. ubi ait omnes lectores Theologie, & iurisperitos Academiae Salmantini Complut. & Tolet. ita tenere, quicquid Barth. Medina lib. 1. instruct. cap. 11. §. 8. contrarium insinuat de eo, qui post ordinationem patrimonium alteri donat.

24. *Sextus est*, Clerici notorii fornicarii, vel etiam publici concubinarij ab ingressu Ecclesiae, donec poeniteant, suspensi sunt, si qui sunt, distinct. 81. Palud. 4. d. 18. q. 7. art. 2. casu 11. S. Anton. 3. par. tit. 28. de suspens. 2. Angelica, verb. suspensio, 2. casu 4. Tabiena, verb. eod. vers. Sexto casu 4. Naua in Man. c. 25. num. 77. & cap. 27. num. 154. Martin. Ledesin. 2. 4. q. 26. art. 2. in tract. de suspens. casu 1. Maiol. lib. 5. de irreg. c. 27. nu. 1. Henriquez libro 13. de excommunic. & suspens. capitu. 36. Alphonsus Vivaldus, tit. de Suspens. num. 19. & Cosmus Philarchus lib. de offic. Sacerd. dotis par. 1. lib. 4. cap. 2. casu 1. Iacobus de Graff. lib. 4. de cis. cap. 25. num. 26. Toletus lib. 1. cap. 15. & fauent Archid. in c. prater haec, dist. 32. Ioan. And. & Hostiens. in c. vestra, de cohab. Cler. & mul. Panorm. in c. si celebrat, num. 5. de Cler. excom. ministr. & Syluest. in verb. Clericus, 2. quest. 8. vers. Queritur Secundo, & in verb. concubinarijs, num. 4. & hoc siue sit notorium iuris, siue facti; Dicitur autem *notorium iuris*, cum quis confitetur in iudicio, vel conuincitur de crimine; *Notorium vero facti* est, cum crimen in populo ita manifestum est, quod nulla possit tergiversatione celari, & Nau. Maiol. Vivald. & Toletus ubi supra addunt, si t. les ante poenitentiam peractam celebrent, fieri irregulares. At certe si auctoritate Concilij Tridentini consideremus sess. 25. de reform. cap. 14. non videtur quod tales incurrant suspensionem nisi post novam iudicis motionem, & sententiam contra eos latam. Vnde Conar. in Clement. Si furiosus par. 1. §. primo. num. 5. de homicid. expresse docet non esse irregularem, & alios multos in hanc sententiam referre, & probat; Quia hic casus nullibi

in iure expressus est; irregularitas autem non nisi in casibus iure expressis contrahitur, ca. ls qui de sent. excom. lib. 6. in quam etiam sententiam tandem inclinat Iacobus de Graffis ubi supra. Immo aliqui, ut Barth. Medina lib. 1. instruct. confess. c. 1. §. 8. Sotus 4. d. 1. q. 5. art. 6. ad 2. & d. 3. q. 1. art. 9. Cosmus Philarchus lib. 3. cap. 9. dicunt hanc suspensionem non esse amplius in usu. Vnde etiam celebrata ratione violationis censuræ irregularis non erit, quamvis aliunde irregularis sit, ut lib. 7. c. 12. dicimus.

25. *Dubium* solum esse potest an huiusmodi post peractam poenitentiam possint legitime exercere actum ordinum? Cui responderetur, quantum est ex parte suspensionis potest, quia etiam stante iure antiquo eo ipso, quod peregerat poenitentiam, cessat omnis suspensio, de qua re legi potest. Naua, locis cit. cap. 25. & c. 27.

26. *Septimus est*, Visitatores, qui non sunt Episcopi, si in visitatione exigant, vel recipiant pecuniam, aut munera, aut etiam a non visitatis exigunt procuracionem, vel accipiunt, nisi infra mensem restituat duplum eidem Ecclesiae, a qua acceperunt, ab officio & beneficio suspensi sunt, quousque Ecclesiae gravata satisfecerint, cap. exigis, de censib. lib. 2. ex to Palud. 4. d. 18. q. 7. art. 2. casu 5. Summa Astensis par. 2. lib. 7. tit. 16. artic. 7. casu 5. Angelica verb. Suspensio, 1. casu 21. Sylu. verb. Suspensio, q. 6. vers. 21. Alphonsus Vivald. tit. de suspens. nu. 105. Tabiena verb. eod. vers. Sexto casu 19. Henriquez lib. 13. de excomm. & suspens. c. 39. §. 4. in fine. Hoc autem Palud. ubi supra, ad eos solos visitatores restringit, qui iure suo ordinatio visitant; id quod colligi potest ex c. Romana, de censib. lib. 6. Nam praedicta Constitutio Gregorij X. in c. exigis, est executiva Constitutionis Innocentij Papae IV. in c. Romana. Vnde sequitur visitatores delegatos ad visitandum non incurrere hanc censuram, etiam si aliquid accipiant, vel exigant, & fauet gloss. in d. c. exigis, in verb. visitationis, ubi expresse ait hanc censuram in alijs procuracionibus, quae debentur legatis, vel Nuncijs Sedis Apostolicae, vel quae debentur ratione consuetudinis, vel ratione pacti in fundatione, vel cons. canon. ne possit, locum non habere.

27. *Queri* tamen potest, An Regulares aliquid accipientes, ultra ea quae sibi competunt secundum Constitutiones, vel consuetudines suarum religionum in hanc censuram incidunt? Quidam, ut ait Palud. excipiunt religiosos, ea ratione ducti quod in d. c. Romana. §. fin. cuius illa est executiva, & vallatua eximuntur regulares, ubi dicitur *Sacerdos super hoc rationabilibus, & approbatis religiosorum consuetudinibus, & regularibus institutis*, verum ut recte notat Palud. cit. non minus, sed forte magis incurrunt regulares. Non enim in d. c. Romana. eximuntur Regulares simpliciter, sed solum eximuntur in hoc, ut possint accipere id, quod eis competit ex laudabili religionis consuetudine; unde si prater hoc accipiant munera, vel pecunias exigant, hanc etiam censuram incurrunt.

28. *Octavus est*, Quicumque Clericus virgata, vel partita veste publice utens, si beneficiatus sit, per sex menses a perceptione fructuum beneficiorum quae obtinet, eo ipso suspensus est; si vero beneficiatus non fuerit in Sacris tamen ordinibus citra Sacerdotium constitutus, per idem tempus eo ipso inhabilis ad beneficium Ecclesiasticum obtinendum efficitur, Idem quoque de Clericis alijs, qui nec beneficia ti sunt, nec in Sacris, scilicet constitutis in minoribus ordinibus, qui cum ipsa tonsura gerunt praedictas vestes virgatas, vel partitas, suspenduntur inquam, & inhabilitantur, ut per sex menses beneficia Ecclesiastica obtinere non possint. Habentes vero dignitatem, personam, beneficium curatum, nec non ceteri in Sacerdotio constituti, ac religiosi quilibet, si huiusmodi vestes ferant, aut infulam, seu pileum linei publice portent in capite, eo ipso a perceptione fructuum beneficiorum, quae obtinent per annum suspensi sunt, Clem. de vita & honest. Cleric. Angelica, verb. Clericus, 2. §. 4. & verbo, suspensio, 1. casu 29. Syluester, verbo, Clericus, 2. §. 4. & verbo, suspensio, q. 6. vers. 29. Tabiena, verbo, Clericus, 2. §. 9. & verbo, suspensio, vers. Sexto, casu 27. Martin. Ledesin. 2. 4. q. 26. art. 2. in tract. de suspens. casu 13. Naua in Man. c. 27. num. 157. vers. Decima tertia. Alphonsus Vivald. tit. de Suspens. num. 109. Cosmus Philarchus, de officio Sacerd. par. 1.

par. 1. lib. 4. cap. 2. casu 12. Tolet. lib. 1. instruct. Sacerd. cap. 15. Henriquez lib. 13. de excom. & suspens. ca. 39. §. 3. Bernard. Diaz in pract. Canon. capit. 69. Nota tamen, quod si Clericus viuit aliqua ex vestibus sibi prohibitis iureto, & subus alias vestes ita, quod in publicum non apparet, non incurrit hanc penam: & idem si viuit talibus vestibus domesticis, puta in studio, vel loco simili, vel ex aliqua rationabili causa ad breue tempus, vt pro celebratione nuptiarum alicuius propinqui, vel pro celebratione sui Doctoratus, vel alijs similibus de causis, non incurrit hanc penam, vt colligitur ex d. Clem. 2. in illis verbis *præterquam ex rationabili causa*, & in particulari notant ibi Cardin. q. 3. Anchi. ibi secundo nota, referendo ad hoc Zenzel. & Imol. ibidē, col. 2. vers. Quæro quid, qui præterea notat post Zenzel, quod si Clericus propter paupertatem desert vestes prohibitæ, non incurrit hanc penam. Bernard. Diaz Ledesm. Nau. Henriquez, & Tolet. vbi supra.

Circa hanc materiam legenda est Constitutio Sixti V. que incipit *Cum Sacrosanctam*, anno 1588. Quinto Idus Ianuarij, Pontificatus sui anno quarto, de habitu, & tonsura per Clericos, seu milites beneficia, vel etiam pensiones obtinentes, deferendis; In qua omnibus, & quibuscunque Clericis, non solum in sacris sed etiam in minoribus ordinibus constitutis, & Clericali tantum tonsura insignitis, & nedum beneficia Ecclesiastica quacunque etiam simplicia, nunc & pro tempore obtinentibus, & in illis, vel ad ea ius habentibus, verumetiam pensiones super quibusvis fructibus, redditibus, aut proventibus, quarumvis Patriarchalium, Primatialium, Metropolitanarum, Cathedralium, & aliarum quarumcunque Ecclesiarum, seu Abbatialium, Capitularium, & Conuentualium &c. prædicae, aut bona Ecclesiastica loco pensionum sibi assignata, etiam quacunque concessione seu dispensatione Apostolica percipientibus, etiam coniugatis, (præsertim si iisdem Clerici coniugati iuxta Constitutionem Bonifacij VIII. in cap. 1. de Cleric. coniug. in 6. in Concil. Trident. innouatam sess. 23. de reformat. c. 6. privilegijs Clericalibus vt velint) tam in Romana Curia degentibus, quam extra vbi libet gentium, & locorum Constitutis, mandata, vt ipsi, & eorum quilibet, quamvis exempti existant, & quouis privilegio vel immunitate gaudeant, tonsuram, & habitum Clericalem, vestes scilicet talares assumant, & iugiter deferant, Alioquin quibuscunque dignitatibus, administrationibus, officijs, præbendis ac beneficijs pensionibus fructibus, & prædijis bonisque Ecclesiasticis privati sint sine alia citatione monitione, aut iudicis decreto, ita vt beneficia, & pensiones vacare censentur, & cessare, & libere alijs conferri possent, nec quicquam ulterius ad huiusmodi fructuum, & pensionum solutionem eis faciendam teneretur, nec censuras aliquas, aut penas ob non solutionem incurrit. Milites autem quarumvis Militarum sub regula approbata Canonice institutarum, & alij officiales Rom. Curiae, qui non vt Clerici, sed potius tanquam milites iuxta privilegia eis concessa, habentes beneficia, fructus & pensiones vt supra, siue Clerici fuerint, siue non, sub huiusmodi mandato de habitu, & tonsura Clericali deferendo non comprehenduntur, sed vt debent Regulari habitu militum quam profecti sunt proprio & conuenienti, sub prædictis penis &c.

Ex qua Bulla non imponitur Clericis aliqua noua censura Ecclesiastica, solum infligitur pena priuationis beneficiorum, proventuum, fructuum, & pensionum, si in assignato habitu non incedant. Et solum obligat Milites beneficia, vel pensiones &c. habentes, & quoscunque Clericos, etiam in prima tonsura eadem habentes etiam si exempti sint; Clericos autem in minoribus non habentes beneficia, aut pensiones non comprehendit. De hac re plura videti possunt in iure Canonico, in titulo de vita & honest. Cleric. in Decretalibus, Sexto, & Clementinis, & DD. ibi, & in Summis, in verb. Clericus, & in Summa confess. lib. 3. tit. 8. q. 1. Martino Nauar. in Manuali capitulo 25. num. 4. & Alphonsio Vivaldo in expositione dictæ Bullæ Sixti V. & alijs.

Notum est, Clericus qui prouocat ad duellum, vel acce-

ptat, quicquid aliqui dicant esse suspensum, alij tamen rectius, vt Sylue. vers. vndecimo in verbo suspensio Angelica in verbo, suspensio, 1. casu 11. & Tabiena, verb. eod. ver. Sexto, casu 10. talem suspensum esse velint alij tamen & rectius, vt Mart. Ledesm. 2. 4. q. 16. art. 2. in tracta. de suspens. casu 4. Nauar. in Manual. cap. 27. num. 156. ver. Quarta. Alphonsus Vivald. tit. de suspens. num. 68. Toletus lib. 1. c. 13. in fine, & Henriquez lib. 13. de excom. & suspens. ca. 39. §. 3. docent, *Non esse suspensum sed suspendendum*, & colligitur ex cap. 1. de Clericis pugnant. in duello, vbi textus habet, *de iuris merito est deponendus*; & nunc noua constitutione Concilij Trid. session. 25. de reform. ca. 19. est excom. munitus, & per nouam Bullam Clementis VIII. que incipit *Illius vices*, anno incarnationis Dominice Millesimo quingentesimo nonagesimo secundo 15. Kalendi. Septembris editam, a solo Papa, excepto mortis articulo, absoluitur. Addunt alij plures suspensiones iuris, quæ vix vsu ceciderunt, vnde satis sit istas tanquam præcipuas, & frequentiores breuiter enumerasse.

Quibus Casibus suspensio irregularitatem transgressori inducat.

Cap. XVI.

SUMMARIVM.

- 1 Violatio suspensionis aliquo in casu irregularitatem inducit.
- 2 Violatio quæcunque sententiæ ad irregularitatem incurrendam non sufficit.
- 3 Irregularitas non nisi exercitio actus proprii alicuius ordinis, quo violatur suspensio ab illo actulata, inducitur.
- 4 Suspensio, quæ a confessario in foro penitentis infligitur, quamuis seruari debeat, contrahendo tamen non incurritur irregularitas.
- 5 Violans suspensionem ex defectu corporis, aut animæ fluenter, nouam irregularitatem non incurrit.
- 6 Irregularis celebrando, nouam irregularitatem non incurrit, & quæ huius sit ratio.
- 7 Violans suspensionem, qua quis iure tantum suspendentis est suspensus, irregularis non efficitur.
- 8 Suspensus a collatione beneficiorum, etiam si illa conferat, irregularitatem non incurrit, & quare.
- 9 Irregularitas non nisi ex violatione censure per solemne exercitium ordinis incurritur.
- 10 Subdiaconus ab officio Subdiaconatus suspensus, Epistolâ sine manipulo canens irregularis non est.
- 11 Violatio suspensionis etiam per solemne exercitium actus alienius ordinis minoris, irregularem aliquem non reddit.
- 12 Ordinem aliquem minorem, aut etiam primam tonsuram suspensione durante conferens irregularis est.
- 13 Violatio suspensionis per actum ordini iure etiam humano, vel Ecclesiæ præcepto competentem, irregularitatem inducit.
- 14 Officiare in choro, dicendo solemniter [Deus in adiutorij]. &c. [Capitulum, Collectam &c.] iure humano ordinis Sacerdotalis officia propria sunt.
- 15 Purificatio mulierum post partum, Nuptias, aut Aquâ benedicere solemniter ab excommunicatione absolueret, Sacerdotis officia sunt.
- 16 Episcopus suspensus solemniter benedicens per hæc verba [Sit nomen Domini benedictum.] irregularis est.

- 17 Epistolam cum manipulo cantare, ex consuetudine Ecclesie, ordinis Subdiaconatus actus proprius censetur.
- 18 Consuetudo particularis irregularitatem inducere non potest, ubi consuetudo uniuersalis non inducit.
- 19 Subdiaconus suspensus ab officio, seu ordine, porrigendo Sacerdoti, vel Diacono calicem præparatum, etiam sine manipulo irregularis efficitur.
- 20 Suspensus ab officio prædicandi, vel ab officio Diaconatus, etiam si prædicet, irregularis non erit.
- 21 Prædicationis actus etiam solemniter cum benedictione petita, & superpellico, ex dispensatione Episcopi laico competere potest.
- 22 Suspensus ab aliquo ordine an ascendendo ad ordinem superiorem irregularis sit.
- 23 Suspensus ordinatus, & celebrans Missam cum Episcopo ordinante irregularis non efficitur.
- 24 Episcopatus secundum Canonistas communiter ordo esse censetur.
- 25 Episcopus per characterem Episcopalem nullam potestatem nouam in ordine ad corpus Christi veram recipit.
- 26 Pontificalium appellatione quænam intelligi possint.
- 27 Solemnitas triplex in actibus sacris reperitur, & quid una quæque sit.
- 28 Solemnitas, quæ, & qualis esse debeat ad hoc, ut actum sacram cum ea exercens, irregularitatem incurrat.
- 29 Suspendio a Pontificalibus duo genera actuum respicit.
- 30 Suspendio [Donec peniteat] an exercendo actum, a quo est suspensus ante penitentiam, irregularis sit.
- 31 Irregularitas absque exercitio actus ordinis, ex eo quod quis in suspensione ultra annum manet, non incurritur.
- 32 Suspensus, seu interdictus ab ingressu Ecclesie, actum ordinis solemniter in Ecclesia exercens, irregularis efficitur.
- 33 Suspensus ab ingressu Ecclesie, exercendo actum ordinis in Ecclesia non consecrata, quando sit irregularis.
- 34 Suspensus Diaconus ab ingressu Ecclesie, Euangelium cantans extra Ecclesiam, irregularis est, si Sacerdos Missam intra Ecclesiam celebrat, & quæ sit huius ratio.
- 35 Sacerdos cantans Missam intra ecclesiam, admittendo Diaconum suspensum ab ingressu ecclesie ad cantandum euangelium extra ecclesiam, non sit irregularis.
- 36 Rationis paritas ad irregularitatem incurrendam non sufficit, etiam si satis sit ad inducendum peccatum.
- 37 Sacerdos celebrans extra ecclesiam, si Diaconus, cui est interdictus ingressus ecclesie Euangelium in ecclesia cantet, irregularis erit Diaconus non Sacerdos.
- 38 Sacerdos celebrando extra ecclesiam, admittendo Diaconum, cui est interdictus ecclesie ingressus, ut cantet Euangelium intra ecclesiam, non est irregularis.

Anquam casus afferam, quibus irregularitas transgressione suspensionis incurritur, nonnulla breuiter tanquam certa supponenda sunt, quorum

Primum est, violatio suspensionis aliquando, & in aliquo casu, irregularitatem inducit, & de hoc nemo dubitare potest, ut colligitur ex c. 1. de sent. & re iud. lib. 6. & cap. cum medicinalis, de sent. excomm. lib. 6. & ex Extrau. Pij II. quæ incipit, Cum ex sacrorum. relata a Rebuffo in tract. de beneficiis, tit. de Clericis ad sac. s. ordines ma-

lè promotis, & ex multis alijs iuribus;

Secundum est, non omnis violatio suspensionis irregularitatem inducit, ut communiter omnes concedunt de suspensione a beneficio, & expresse Palud. 4. dist. 18. q. 7. art. 3. conclus. 2. citans ad hoc cap. cum in cunctis, de elect. & cap. 1. & cap. cupientes, & cap. Generali, de elect. lib. 6. & cap. 2. de rebus Eccles. non alienand. Innoc. in ca. nisi cum pridem de renuncia. Specul. in tit. de dispensat. §. iuxta, & veritem nota quod suspensus Iud. inquisit. in verb. suspensio, §. vlt. Sylu. in verbo suspensio, q. 5. verif. si vero sit a beneficio, Simon Maiol. lib. 3. cap. 19. numer. 14. vnde videndum est, quibus casibus hæc violatio irregularitatem inducat.

Primo igitur ex multorum DD. sententia non inducitur irregularitas, nisi exercitio actus proprii alicuius ordinis violetur suspensio lata ab illo actu. Hanc regulam expresse tradunt Felin. in cap. Apostolica, de except. Panorm. in cap. cum dilectus, de consuetud. S. Anton. 3. par. tit. 28. de suspens. cap. 4. in fine. Palud. 4. dist. 18. q. 7. art. 3. conclus. 2. Sylu. in verbo suspensio, verif. Quinto Angelica, verbo suspensio, nu. 1. Tabiena, verbo suspensio, verif. Secundo. Nauar. in Manual. c. 27. num. 163. Maiol. lib. 3. de irreg. cap. 19. num. 4. & Toletus lib. 1. instruct. Sacerd. cap. 14. Quæ doctrina euidenter colligitur ex omnibus iuribus in quibus exprimitur violationem suspensionis inducere irregularitatem: vbiunque enim hoc dicitur in iure ferri per est sermo de suspensione ab aliquo actu ordinis, & violationem suspensionis violatio irregularitatem inducat, debet esse suspensio propriè dicta, quæ est censura lata propter crimen, vel contumaciam, & suspendens ab eo, quod alicui iure suo competit.

Vnde inferitur primo, quod suspensio, quæ infligitur a confessario in foro penitentiali, cum non sit vera censura Ecclesiastica, quamvis seruari debeat, contraveniendo tamen non inducit irregularitatem, glos. in cap. is qui, in verbo in iure, de sent. excomm. lib. 6. Ancharan. in cap. 1. §. caueant, de sent. excomm. lib. 6. & ibi Nicolaus Dionisij, de Perusio, fallentia quarta. S. Anton. 3. par. tit. 29. de irreg. 1. §. 1. Tabiena, verbo suspensio, verif. Nono. Ioan. Andria cap. is qui, de sent. excomm. lib. 6. Angelica, verbo suspensio, 3. nu. 2. Specul. tit. de dispensat. §. iuxta, num. 3. 2. Nauar. in Manual. c. 27. nu. 151. & tomo 2. consil. consil. 4. de penis, nu. 4. Maiol. lib. 3. de irreg. c. 19. nu. 2. & Henriquez lib. 13. de exc. & suspens. c. 3. §. 2. in annot. littera K. Alphons. Vindict. tit. de suspens. nu. 15.

Inferitur secundo, quod si quis violet suspensionem factam ex defectu corporis, vel animæ, quæ potius, & verius est irregularitas, quam suspensio, non incurrit nouam irregularitatem, sic Specul. in tit. de dispensat. §. iuxta, in suspensionis a Canone circa finem. Panorm. in cap. si celebrat, num. 4. verif. suspensus vero propter defectum, de Cleric. com. ministr. & Innoc. ibidem. Ioan. Andr. in cap. final. de con. lib. Cleric. & mul. Archid. in cap. Apostolica, dist. 16. Angelica, in verbo suspensio 3. nu. 6. Sylu. in verbo irregularitas q. 27. non procul a fine. Tabiena, verbo irregularitas 4. in principio. Iudicial. Inquisit. in verbo suspensio, §. 1. Maiol. lib. 3. de irreg. c. 9. n. 17. verif. octaua declaratio, quæ sensu ait intelligi debere Rot. decisio. 362. in antiqu. quæ dicit suspensum a Canone celebrando non fieri irregularem.

Ideo quamuis hanc suspensionem violauerit, non egerit noua, & distincta dispensatione, neque in obtinenda dispensatione facere debet mentionem huius violationis, ut patet ex praxi Curie Romanæ, ex Specul. vbi supra. Innoc. in d. cap. si celebrat, nu. 3. de Cler. excomm. ministr. vbi id dicit de irregulari ob defectum corporalem, aut illegitimitatis, & de irregulari ob crimen notorium. Nauar. in Manual. c. 27. nu. 194. & tomo 1. consil. consil. 40. num. 2. de tempore. din. & consil. 6. num. 4. de conuers. coniug. corpus illationis rationem reddit in d. capit. 27. Quia irregularitas non est vera suspensio, nec censura Ecclesiastica, vnde celebrans illa irretitus nullam violat censuram, nec aliquid aliud, cuius violatio nouam infligit irregularitatem, & illa non incurritur, nisi in casibus a iure expressis.

Inferior Tertiū, si quis violat suspensionem, qua suspensus est ab eo, quod ei non competit iure suo, sed iure suspensio, non fieri irregularem ut optime notat Palud. 4. dist. 18. quest. 7. artic. 3. conclus. 10. Quo loco ne detur alicui occasio errandi, notandum est hoc solum habere locum, quando quis suspenditur tantum ab eo quod sibi competit iure suspensio, si enim per se suspensatur ab eo quod sibi simpliciter competit iure suo, & consequenter ab eo quod sibi competit iure suspensio, irregularis est; quia talis actus coniunctus est cum eo, qui illi competit iure suo.

Ex quibus inferitur errare Maiolum lib. 3. de irreg. cap. 19. num. 2. versio. Secunda extensio, & num. 8. versio. Decima quarta extensio, dum dicat tam suspensum a collatione beneficiorum, quam suspensum ab ordinibus si cōferat beneficium effici irregularem; Cū enim collatio beneficij nullius ordinis actus sit sed solum iurisdictionis, ita, ut Episcopus etiam non consecratus beneficia conferri possit, sequitur necessario neque inducere irregularem; cum ex hactenus dictis, irregularitas non nisi exercitio actus ordinis incurrat possit.

Secundo, Ad inducendam irregularitatem non satis est quod modo transgredi suspensionem exercitio actus ordinis, sed preterea requiritur, ut hic ordo solemniter exercatur, sic Naua. in Manual. c. 27. num. 153. ubi etiam addit hanc esse communem DD. sententiam; & colligitur ex eam medicinalis, & caueant autem, de sent. excom. lib. 6. ubi dicitur violatores illos suspensionis ab ingressu Ecclesie, si tunc effici irregulares, si cōtingit eos exequi officia Diuina sicut prius. Quo loco obseruandum est, verba illa *Sine prius* id est, ex glossa ibi, tanquam ex officio agens, id quod colligit glossa, ex capit. si quis Episcopus in Concilio 11. q. 3. Agere autem ex officio est solemniter agere, ex cōmuni consensu DD. vnde concedunt communiter Doctores Subdiaconum suspensum ab officio Subdiaconatus, si cantet Epistolam sine manipulo, non esse irregularem, ut S. Anton. 3. par. tit. 29. de irreg. cap. 1. §. de Subdiaconatu, & tit. 2. de suspensione, cap. primo, in fine. ait Sacerdotem suspensum ab officio, dicēdo officium priuatum eum vno, vel altero non effici irregularem, & Palud. 4. dist. 18. q. 4. versio. Quinque effectus, ait Sacerdotem in necessitate baptizantem in excommunicatione sicut laicus, non fieri irregularem. Quia omnia aliter verificari non possunt, quam dicendo in genere, exercitium ordinis non solemniter irregularem non inducere, & latius tradit Naua. in Manual. c. 27. nu. 163.

Tertio, De exercitio ordinum minorum non ita certo constat inter DD. An aliquando irregularitatem inducat. Omnis autem multorum sententia mihi omnium probabilissima videtur sententia * Felini relata a Tabiena verbo, suspensio, nu. 3. quam sequitur Tabiena ibi, & clarius num. 10. & Guil. Duraud. quem refert, & sequitur S. Anton. 3. par. tit. 29. de irreg. c. 1. §. de Subdiaconatu, & alij apud Syluestrum verbo, irregularitas, num. 15. Palud. 4. dist. 18. q. 7. art. 3. conclus. 2. violationem suspensionis a minoribus ordinibus etiam per solemnem exercitium actus non inducere irregularitatem, contra Naua. in Manual. cap. 27. nu. 163. Coronam Confess. tit. de suspensione, num. 4. & Vivaldum tit. de suspensio, num. 141. & Maiolum lib. 3. de irreg. cap. 19. num. 4. Hostiens. & Ioan. Andr. de Cler. excom. c. 2. Anchar. in c. 1. §. caueant. de sent. excom. lib. 6. Specul. tit. de dispensat. §. iuxta, versio. Hoc etiam nota. Innoc. in c. fina. de excess. prelat. quod intellige semper exceptis casibus cōtentis in Bulla Sixti V. quae incipit, *Sacrum, & salutare*, ut supra, quae tamen Sixti V. Bulla per aliam Clem. VIII. quā in fine huius libri apponemus, quoad omnia in hoc §. contenta, ad terminos iuris antiqui, & decreta Concilij Tridē tū reuocata sunt. Ratio nostra est, quia isti ordines communiter exerceri solent etiam a laicis cum eadem prorsus solemnitate nec vnquam possumus aliquam solemnitatem distinctam Clericorum propriam in istis actibus inuenire. Et quamuis multi excipiant vnum casum, scilicet, si alicubi ordines isti non nisi per Clericos exerceri solerēt; quia si tunc exercitium huiusmodi ex officio esse videatur, ut proinde consequenter irregularitatem inducat; De hac ta-

men te ego valde dubito, etenim cum vniuersalis Ecclesie confirmatio Clericis, & laicis officia hac indistincte committere soleat, non puto consuetudinem aliquam par uularem huius, aut illius loci; irregularitatem inducere posse.

Obseruandum tamen est, diuersam rationem esse in horum ordinum collatione, ac in ipsorum executione; etenim non solum collatio ipsorum ordinum minorum (qui verē, & proprie ordines sunt) sed etiam collatio primae tonsurae Clericalis, mihi irregularitatem inducere videtur; quia hi omnes actus sunt eiusdem ordinis Episcopalis, & actus illius solennes; Et quamuis ex priuilegio competant alijs, qui Episcopi non sunt, illis tamen non competunt ex officio, sed solum Episcopis; Neque hoc mirum videri debet, nam eodem modo irregularis erit Episcopus benedicēdo virgines, Ecclesias, vel altaria consecrando, & alia similia faciendo.

Quarto, Suspensionis violatio non solum irregularitatem inducit per actum iure diuino competentem ordini alicui, sed etiam per actum competentem ordini iure humano, vel ex praecepto Ecclesie, vel ex vniuersali consuetudine. Palud. 4. dist. 18. q. 7. art. 3. conclus. 2. Specul. in tit. de dispensat. §. iuxta, versio. item nota quod suspensus. Angelica, verbo, suspensio, 3. num. 8. S. Anton. 3. par. tit. 29. de irregulartate, cap. 1. de Subdiaconatu, fauet Naua. in Manual. cap. 27. num. 163. Maiol. expresse lib. 3. de irreg. cap. 19. num. 4. versio. Nona, ut exempli gratia, in choro inter officium dicere solemniter, *Deus in adiutorium*, aut dicere *Capitulum praesertim in laudibus, et vespertis dicere collectam*, & alia similia iure humano, vel ex consuetudine sunt propria ordinis Sacerdotalis & tamen ista omnia iure humano introducta sunt, & consequenter iure humano ipsi Sacerdotio annexa sunt. Addit Armilla in verbo interd. clū, nu. 64. Sacerdotis etiam officium esse, *purificationem mulierum post partum*. Idem communiter docet Doctores de officio benedictionis nuptiarum; Idem de benedictione Aquae; Idem de absolvente solemniter ab excommunicatione cum psalmis, & orationibus, & cum stola, & alijs de quibus 11. q. 3. c. Debent. vnde vnusquisque a Sacerdotio suspensus hac officia tanquam ex officio agens, irregulartatem sic faciendo incurrat, ex Ioan. Andr. post Innoc. in cap. fin. de excess. prelat. Specul. tit. de dispensat. §. iuxta, versio. quid de benedicente & versio. Quid de absolvente. Maiol. ubi supra. Vgolin. de censu. Eccles. Tab. 1. cap. 14. §. 1. num. 5. Idem erit de Episcopo, qui suspensus solemniter benedicit, per illa verba, *Sit nomen Domini Benedictum*, de qua agitur in cap. Abbates, de priuileg. lib. 6. & Clem. 2. de priuileg. erit enim irregularis, ita expressim scripsit Nicolaus Dionisij de Perulio scriptor, & eruditus, & antiquus in cap. 1. §. caueant, de sent. excom. lib. 6. quem refert, & sequitur Maiol. lib. 3. de irreg. cap. 19. num. 4. & expresse docet Vgol. cir. num. 3. & facit quae tradit glossa in cap. Ministrare, in verbo, Benedictione, 26. q. 6. Hoc modo munus cantandi Epistolam quod propriū est ordinis Subdiaconatus, ex consuetudine Ecclesie limitatū est, ut Subdiaconi propriū sit, cum manipulo illam cantare, sine manipulo aut licet cuius Clerico illā cantare. Hinc omnes communiter concedunt Subdiaconū cantantem Epistolam sine manipulo, non effici irregularem si in suspensione eam sic cantet, ut

A D D I T I O.

* Adde. Et quod suspensus, exercens etiam solemniter actum ordinum minorum, non incurrat irregularitatem, praeter relatos ab Auctore, tenet nouissime Auila de censuris pag. 418. versio. 2. opinio est negatiua, par. 7. disput. 9. sectio. 2. dub. 3. Quinimo eandem etiam sequitur Naua. in Manual. c. 17. num. 244. versio. Dixi aliquid alicui certo ordini, quamuis contraria prius tenuisset in eo. Manual. capitul. vigesimo septimo, numer. 163. versio. Octauo dico.

ter, vt S. Anton. 3. part. tit. 29. de irreg. cap. 1. §. de Subdiaconatu, vbi ait, si alicubi sit consuetudo, vt non cantent vilo modo Epistolam nisi Subdiaconi neque cum manipulo, neque sine eo, tunc Subdiaconus suspensus a Subdiacono etiam sine manipulo cantet, irregularis erit; Ratio est, quia cum ibi non soleant cantare Epistolam nisi Subdiaconi, eo ipso quod aliquis Epistolam cantat, gerit se tanquam Subdiaconum, & ex officio agit, & ideo irregularis efficitur.

18 Ex quo dicto infero ego hoc aliud, quod si alicubi consuetudo esset, vt etiam simplex Clericus Epistolam cum manipulo cantaret, tunc Subdiaconus a suo ordine suspensus illam cantans etiam cum manipulo, non erit irregularis; Ratio est, quia quod Subdiaconus illam cantet ex officio, est iuris humani, & consuetudinis, ergo non habet maiorem auctoritatem hoc quam consuetudo, ergo pari iure consuetudo contraria eadem auctoritatem habebit. Nihilominus tamen ego adhuc in vtroque casu magnam habeo difficultatem scilicet, & in illo dicto S. Antonini, & in altero dicto quod ex illo intuli, valde enim dubito, an consuetudo particularis in hoc casu inducere valeat irregularitatem, vbi ex consuetudine vniuersali non inducitur, & contra ad non inducendam irregularitatem, vbi ex consuetudine vniuersali inducitur; Et quoniam in penis facienda est restrictio, & in privilegijs ampliatio, ideo probabilius est consuetudinem particularem nullo modo irregularitatem inducere posse, vbi consuetudo vniuersalis non inducit, & contra consuetudinem particularem posse non inducere irregularitatem, vbi consuetudo vniuersalis illam inducit, quia non inducere irregularitatem est fauor, inducere vero irregularitatem est odium odia autem restringi, & fauores conuenient ampliari, & c. in penis, de reg. iur. lib. 6.

19 Illud autem ex S. Anton. 3. par. tit. 29. de irreg. cap. 1. §. 2. aduertendum est, quod Subdiaconi suspensi a suo officio seu ordine, si quando Epistolam cantant sine manipulo, (quod illis non obstant suspensione, siue irregularitate licet) si tamen exercent alium actum seu exercitium ordinis Subdiaconatus proprium scilicet, portigent Sacerdoti, vel Diacono calicem preparatum, tunc sine dubio irregulares erunt, & videtur esse communis opinio DD. & expresse Cosmas Philarchus lib. 4. cap. 12. numer. 614 docet.

20 Ceterum dubium esse potest, An suspensus ab officio predicandi, vel etiam ab officio Diaconatus, si predicet, irregularitatem incurrat? In qua re quicquid Naua, in Manual. cap. 27. num. 163. vers. octauo inferitur, & Gregorius de Valentia tom. 4. disp. 7. q. 18. puncto 1. dub. 3. affirmant talem fieri irregularem, ex eo quod predicatio saltem ex consuetudine coniuncta est cum ordine Diaconatus; contraria tamen opinio, & communior, & verior est, hinc irregularitatem contraveniendo non fieri, vt expresse docent Angelica, in verbo, suspensio, 3. nu. 8. & in Clem. cupientes de penis, notant Paul. & Calderin. Simon Maiol. lib. 3. de irreg. cap. 19. num. 21. Alphonsus Viuladus tit. de suspensione, num. 163. Toletus lib. 1. instruct. Sacerd. cap. 14. & Henriquez lib. 13. de excomm. & suspens. cap. 32 §. 5. Non enim apparet, vnde probari possit predicationis connexio cum Diaconatu; Nam neque communiter & passim Diaconi predicant, neque ad predicandum admittuntur, vbi est copia Sacerdotum, qui predicare sciunt, & apud ipsum Romanum Pontificem admittuntur ad sermones seu Homilias habendas in solemnioribus diebus intra Missarum solennia finito Euangelio non solum Diaconi,

21 sed etiam Subdiaconi. Quibus addo quod religiosi ferè omnes ad predicandum mittere solent etiam Clericos simplices; & quamuis conuenientissimum sit, vt predicatio non exerceatur nisi per homines in sacris constitutos, maxime cum in primitiua Ecclesia ipsimet Apostoli per se exercendum officium predicandi sibi referuassent, in defectu tamen istorum etiam actus predicandi solemniter, etiam cum benedictione petita, & superpelliceo* competere potest laico ex dispensatione Episcopi, vt notat Henriquez vbi supra: in defectu tamen Sacerdotum, & existentium in ordinibus sacris puto melius esse predicationem committi

ti simplici Clerico probro, & docto, quam malo, vel ignaro Sacerdoti. Quod vero Maiol. vbi supra lib. 3. de irreg. cap. 19. nu. 21. vers. Decimatertia, & Alphons. Vival. tit. de susp. nu. 163. dicant suspensum ab ordine, aut officio Clerici fieri irregularem si predicet, quando huic annexum est officium predicandi, aut prelegendi, puta, quando officium predicandi annexum esset Archidiaconatus, Prioratus, Archierobiteratus, seu Plebanatus, falsum omnino est, vt recte monet Henriquez lib. 13. de excomm. & suspens. cap. 32 §. 5. in annot. littera K. quia talis annexio est omnino per accidens, vnde nulla ratione irregularitatem incurrit, qui in suspensione ab ordine predicandi munus exercet.

22 Quinto, Dubium maius, & difficilius est de suspensio aliquo ordine, an hoc ipso quod ascendit ad ordinem superiorem efficiatur irregularis? Exempli gratia, An Subdiaconus suspensus a Subdiaconatu si fiat Diaconus sit irregularis?

Ratio dubitandi est duplex, vna quia ascendendo ad ordinem superiorem exercere videtur officium ordinis inferioris, a quo est suspensus, vt iste Subdiaconus accedens ad recipiendum Diaconatum gerit se pro Subdiacono; siquidem presentat se inter Subdiaconos, & in habitu, & apparatu Subdiaconi, & ideo videtur esse irregularis. Alia ratio est quia vix ascendere potest ad ordinem superiorem, quin exerceat illum ordinem, a quo suspensus est. Nam Subdiaconus promouendus ad Diaconatum inuigilare solet, vt cantet Epistolam; ergo irregularis erit. Contrarias in cap. Alma mater par. 2. §. 3. num. 5. vers. Septimo, & seq. de sent. excomm. lib. 6. ait suspensum ab aliquo ordinem minorum ascendente ad alium ordinem minorem non effici irregularem, suspensum vero ab aliquo ordine sacro ascendente ad alium ordinem sacrum fieri irregularem; & dat rationem diuersitatis, quia ascendendo ad alium ordinem minorem non exercet actum proprium ordinis minoris iuxta canonicam solemnitate, at vero ascendendo ad aliquem ordinem sacrum solemniter exercere debet actum inferioris ordinis, a quo est suspensus, vel actum illius ordinis, quem recipit: vt verbi gratia, promotus ad Subdiaconatum, vel Diaconatum, legi postea Ecclesiasticis vestibus indutus Epistolam, vel Euangelium ea solemnitate, qua solet in solemnium Missarum celebratione legi, & suspensus a Diaconatu promotus ad Sacerdotium, eodem die dicit Missam simul cum Episcopo, & cum illo consecret, vt notant Syluest. in verb. Eucharistia, 2. quaest. 4. S. Thom. 4. d. 13. quaest. 1. articu. 2. quaest. 2. & 3. par. 9. §. 2. art. 2. Palud. 4. d. 13. q. 4. ar. 2. Cum Covar. consentit Simon Maiol. lib. 4. de irregul. c. 34. nu. 1. & 2. vbi absolute dicit, suspensum vel interdictum ordinem suscipi tem effici irregularem.

Hic tamen non obstantibus, existimo huiusmodi suspensum hoc ipso quod recipit ordinem, superiorem non effici irregularem, etiam si promoueat ad quemcunque ordinem sacrum. Id quod Zerula par. 2. sua praxis Episcop. verbo irregularitas dub. 2. de accipiente Subdiaconatum, vel Diaconatum in aliqua censura Ecclesiastica concedit. Idemque fatetur Fr. Hieronymus a Sorbo Capucinus in suis annotationibus ad compendium privilegiorum Fratrum Mendicantium, in verbo, Ordines sacri. Neque enim uerum est vniuersaliter istum in sua ordinatione debere necessario exercere actum alicuius ordinis, vt patet ex pra xi, siquidem multoties ordinantur triginta, aut plures Subdiaconi, & Diaconi, & sic omnes Epistolam aut Euangelium non cantant; neque ex eo quod hic incedit in apparatu inferioris ordinis, a quo est suspensus, efficiatur irregularis, quia appa-

A D D I T I O

* Adde. Similiter, & laici cantores in plerisque ecclesiis dum choro interfunt, consueuerunt superpellicem induere; maxime vero, qui ceteris cantoribus tanquam magistri superintendunt.

apparatus simpliciter, & in se consideratus, non dicitur exequi alicuius actus. Et quamvis suspensus a subdiacono accederet ad altare cum sacerdote cum toto suo apparatu, si tamen in illa missa nullum exerceat officium sui ordinis, irregularis non erit.

Solum igitur superest difficultas de eo, qui promouetur ad sacerdotium, quia concelebrat simul cum episcopo celebrante; in qua re quicquid couar. & Maior. ubi supra, Nauar. tom. 2. consil. consil. 4. de cleric. excommunic. ministr. Thomas Zerula, & Fr. Hieronymus a Sorbo ubi supra, velint hunc irregularem fieri; loquendo tamen cōfor miter ad principia superioris a nobis in hoc libro, capit. 3. in regula primæ declaratione posita, adhuc dico probabilissimum esse, sacerdotem hunc irregularem non fieri. * Distinguitur enim ibi suspensus ab aliquo ordine inferiori, consequenter ab ordine superiori suspensus esse; ubi annotamus hoc quidem habere locum quantum ad peccatum propter naturalem quandam indecentiam, non habere tamen locum quantum ad irregularitatem; cuius rei rationem ibi latius exposuimus; & huic opinioni nostræ fauere videtur Barth. Medina, de instruct. confess. lib. 1. ca. 1. §. 8. ubi asserit ordinatum ante tempus, & celebrantem missam cum episcopo ordinante, irregularem non esse, quia ecclesia reputat pro prima missa illam ratam, quam quis per seipsum postea celebrare solet, & idem docet Henr. niquez lib. 14. de irreg. c. 3. §. 6. in fine.

Secundæ difficultas inter auctores est de episcopo a pontificalibus suspensus an celebrando missam in apparatu pontificali efficiatur irregularis. Hanc questionem disputarunt DD. Innoc. Philip. Franc. Gemin. & Anchar. in c. cum medicinalis, de sent. excomm. lib. 6. & alij, in qua re tres sunt auctorum sententiæ.

Primæ asserentium esse irregularem, sic Ioann. Caldetina tractatu de ecclesiast. interdict. memb. 2. quæst. 3. quæ incipit, sed si cui Gemin. in cap. cum medicinalis, §. si quis autem, num. 5. de sent. excomm. lib. 6. Angelica, verbo suspensio, num. 3. & Nauar. in Manual. cap. 27. numero 363. vers. Ex quo inferitur primo. Maior. lib. 3. de irreg. cap. 19. num. 5. & nu. 6. Alphonsus Viualdis tit. de suspens. nu. 146. & fauet Palud. 4. d. 18. q. 7. artic. 3. conclus. 2. Ratio est, quia episcopatus est ordo, ut Canonum interpretes communiter concludunt, & gloss. in proem. decret. libro 6. in verbo episcopus, & citat cap. clericos, d. 21. & Nauar. in Manual. cap. 22. nu. 18. & fauet Trid. sess. 23. de ordin. cap. 4. & Cano. 6. & 7. celebrare autem in apparatu pontificali, est exercere actum proprium ordinis episcopalis; exercēs autem actum ordinis a quo quis suspensus est, irregularis est; ideoque episcopus a pontificalibus suspensus, sic celebrando irregularis efficiatur.

Secundæ docet episcopum a pontificalibus suspensum, si celebrat, non fieri irregularem, sic Innoc. in cap. cum medicinalis, in verb. A diuinis, de sent. excomm. lib. 6. Ioan. Mo nach. & Specul. in tit. de irregul. capit. Quid sit irregularitas, col. 12. vers. Quid si episcopus. S. Anton. 3. par. titu. 28. de suspensione, cap. 4. ultra medium, qui etiam citat Hostiensem, Syluest. verbo suspensio, quæst. 5. versic. cum autem suspensio, qui citat etiam pro hac sententia Rosellam, Archid. Host. Vueruecium, & Guil. Durand. Panorm. in c. cum dilectus, de consuetud. Couar. in Clem. si furiosus, par. 1. §. 1. vers. Secundum, de homicid. Thomas Zerula in sua practica episcopali, in verbo Irregularitas, vers. Decimo octauo, & in verbo suspensio, dub. 6. & Iacobus de Grassijs, lib. 4. decis. cap. 25. num. 3. Qui id probant primo, quia pontificalia non sunt de substantia ordinis, celebrationis, aut officij nam sine eis quodlibet officium fieri potest. Secundo, quia hoc nullo iure reperitur expressum, ut suspensus a pontificalibus celebrando fiat irregulais. Nullus autem irregularis efficiatur, nisi ubi id iure cautum habetur, ut dicitur in cap. is qui, de sent. excomm. lib. 6. quæ opinio mihi videtur venior, etiam si concedamus episcopatum esse verum, & proprium ordinem, quia ad huc celebrare missam cum apparatu pontificali non est actus proprius episcopalis, cum per characterem episcopalem excommunicati Theologorum, & Canonistarum sententia, episcopus nullam recipiat potestatem nouam in ordine ad cor-

pus Christi verum, sed solum in ordine ad corpus mysticum Christi.

Tertia sententia est, quæ non absolute vnam aut alteram opinionem affirmat, aut negat, sed distinctione quadam vititur pontificalium, ad hoc ut sciatur, an ex eorum usu, & exercitio irregularitas incurrat, sic Bartho. Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 1. capit. 14. §. 1. num. 2. ubi ait, quod si nomine pontificalium ornamenta pontifici accipiamus, ut baculum, mitram, & id generis, quibus vtuntur dum celebrant, sic suspensus diuina faciens illis vtendo irregularis non erit, cum huiusmodi ornamenta, officia diuina non sint, ut constat; suspensus vero ut irregularis sit, officia diuina exequi debet, arg. cap. 1. de sent. & re iud. lib. 6. capit. 1. de sen. excomm. lib. 6. Sin vero nomine pontificalium, muneribus pontificum propria accipiamus, vt sunt ordines conferre, baptizatos confirmare, ecclesias, aut virgines consecrare, & huiusmodi, sic a pontificalibus suspensus irregularis erit, etiam si ornamentis illis non adhibitis hæc munera obeat; quia talis diuina facit, & ex officio; diuina vero faciens ex officio in suspensione irregularis est, c. §. 1. sciturus, de sent. & re iud. lib. 6. & c. cū medicinalis, §. caueant, de sent. excomm. li. 6. vt autem hæc opinio, quæ omnium optima est, melius intelligatur, & etiam plenior tum huius difficultatis, tum aliarum, quæ de solemnitate contingere possunt, expositio habeatur, tria breuiter obseruanda sunt.

Primum est, In actibus sacris triplicem solemnitatem considerari posse.

Primæ est, solemnitas, quæ est propria alicuius actus, nõ quatenus talis actus est, sed ut est actus talis ordinis determinatissimè ut idem prorsus actus sine solemnitate non sit proprius alicuius ordinis, sed possit per quemcunque exerceri; cum illa vero solemnitate efficiatur actus proprius alicuius ordinis determinati, & consequenter cum eadem exerceri non possit, nisi ab habente talem ordinem; vnde hæc solemnitas coniuncta actus dicitur determinare ipsam actum ad talem ordinem, ut baptizare sine solemnitate pertinet ad quemcunque non modo clericum, sed etiam laicum in necessitate immo ad mulierem ex communis sententia DD. & ad infidelem, cum solemnitate vero est actus proprius ipsius sacerdotis; idem dicendum de cantu Epistolæ.

Secundæ solemnitas est propria alicuius actus sacri prout talis actus est, quia actus ille facit, prout talis actus est, sine illa solemnitate licet exerceri non potest; & consequenter siue cum illa solemnitate, siue absque vlla solemnitate, actus ille semper ad eundem ordinem pertinet, ut solemnitas, & apparatus sacerdotis in dicenda missa, apparatus diaconalis in cantando euangelio apparatus pontificalis in actibus propriis ipsius ordinis pontificalis, ut in collatione ordinum, in confirmando &c. & hæc solemnitas addita actui, sicut illi determinationem aliquam non addit; ita etiam ab actu separata determinationem suam illi non tollit.

Tertia solemnitas nullo modo est propria ipsi actui, sed merè

ADDITIO.

* Adde. Et bene nota doctrinam istam, quam alibi huc usque non vidi, nempe, suspensum ab ordine aliquo inferiori, consequenter suspensum esse a superiori; non propterea tamen effici irregularem si exerceat illum ordinem maiorem; sed sic peccat quidem; quia ad inducendam culpam sufficit illa indecentia vtendi ordine superiore permanendo in suspensione a minori ordine; non tamen ad inducendam irregularitatem, pro qua requiritur expressa dispositio iuris, qualis non inuenitur in hoc casu, sed tantum in casu quo quis suspensus ab aliquo ordine, exercet eundem ordinem, & facit pro hac doctrina, quod prohibitio principalis plus operari debet, quam secundaria, & consecutiu; ad late notata per Ant. Nald. in Quæst. Pract. verbo, Qualitas, nu. 6.

merè accidentaliter illi additur, & hæc multiplex esse potest; Quædam enim consistit in maiori apparatu musico, ut fieri solet in solemnioribus anni diebus; Quædam consistit in maiori apparatu Clericorum, ut in eisdem solemnioribus anni diebus solent plures Clerici cum maiori apparatu officia exercere; Quædam denique est, quæ additur actui ratione maioris dignitatis personarum, ut Episcopi, & Abbates initiati Missam cantare solent cum maiori apparatu, scilicet Pontificali, qui apparatus in ordine ad actum Sacrificandi extrinsecus omnino est, ut per se patet.

28 *Secundum est*, Quando quis suspenditur a prima solemnitate, non suspenditur simpliciter ab exercitio ipsius actus, sed solum ab exercitio eius solemnini, seu cum illa solemnitate; unde quantumcunque suspensus actum illum sine solemnitate exercere potest, & in hoc exercitio non peccat mortaliter, & consequenter irregularis non est. Suspendio autem a secunda solemnitate, siue fiat sub nomine ipsius solemnitatis, siue sub nomine actus, vel ordinis cui propriè competit solemnitas illa, simpliciter prohibet exercitium illius actus, ita ut talis suspensus neque cum illa solemnitate neque sine ea, actum talem exercere possit; Unde consequenter si durante suspensione actum illum exerceat, siue cum illa solemnitate, siue absque illa, & peccat mortaliter, & irregularis efficitur. Suspendio verò a solemnitate tertia, quarum ad omnia illa tria relata, siue fiat sub nomine solemnitatis, siue sub ratione actus, aut ordinis, solum prohibet ipsam solemnitatem, ita ut suspensus licet exerceat actum, & actum prout est talis ordinis proprius, & cum solemnitate propria illius actus, siue hæc tamen solemnitate accidentali, ut quando quis suspenditur ab officiis solemnibus, a Missa cantata, & huiusmodi aliis modis. Unde si quis transgrediretur hanc suspensionem exercendo solemnitatem sibi prohibitam, quamvis peccet mortaliter, irregularitatem tamen non incurrit; Quia ex violatione censurarum, & suspensionis in specie, ut initio huius capituli diximus, non incurrit ullam irregularitatem, nisi exercitio actus prohibiti per suspensionem; Sed in hac suspensione nullo modo prohibetur actus, sed tantum solemnitas, quæ omnino extrinseca est actui, & proinde per violationem istius suspensionis non incurritur irregularitas.

29 *Tertium est*, Nomen Pontificale, ut cap. 4. diximus propriè ipsum apparatus Pontificium significat; Episcopus autem, seu Pontifex duo genera actuum exercere potest; Primum est eorum actuum, qui non competunt illi, quatenus est Sacerdos, Diaconus, vel Subdiaconus; Alterum est eorum, qui competunt ei quatenus est Episcopus, ut conferre ordines, & similia, & utrumque genus actuum exercere potest episcopus cum suo apparatu Pontificali. Hinc fit, ut suspensio a Pontificalibus hoc utrumque genus actuum respiciat, & diuersos operatur effectus in ordine ad vnum genus, & in ordine ad alterum. Nam suspensio a Pontificalibus, quatenus respicit actus, qui sunt proprii Episcopi, pertinet ad suspensionem ab apparatu secundi generis, & a solemnitate secunda superius in primo, & secundo Notabili dicta: Unde simpliciter prohibet exercitium actuum episcopaliū, ut episcopus eos, neque cum apparatu Pontificali, neque sine illo exercere queat: Eadem vero suspensio a Pontificalibus in ordine ad alios actus pertinet ad suspensionem a solemnitate tertia superius dicta; & sic nullo modo prohibet substantiam illorum actuum, neque apparatus proprium in illorum exercitio requisitum, sed solum prohibet accidentalem hanc solemnitatem apparatus Pontificalis in illis actibus. Ex quibus omnibus sequitur, quod episcopus suspensus a Pontificalibus, si exerceat actum aliquem proprium episcopi, siue cum apparatu Pontificali, siue absque illo, & peccat mortaliter, & efficitur irregularis: Sin autem exerceat aliquem actum alium non proprium episcopi, sed alterius ordinis sine apparatu Pontificali, nec peccat, nec irregularis est, sed cum apparatu Pontificali peccat quidem, irregularis tamen non erit.

30 *Septimo*, De suspensio *donec peniteat*, Dubium est, an sit irregularis, si ante penitentiam exerceat actum, a quo est suspensus. Cuius dubij solutio pendet ex his, quæ cap. 8.

diximus, An scilicet suspensio hæc, *donec peniteat*, sit vera suspensio, quæ est Ecclesiastica censura. Et quantum non nulli videntur dictum est, hanc veram censuram non esse putauerint, sed solum esse suspensionem iuris diuini per quam peccator actus ordinis exercere prohibetur, *donec peniteat*; Nos tamen eo in loco probauimus veram censuram Ecclesiasticam esse, quia in cap. si qui sunt, dist. 81. fertur suspensio ab ingressu Ecclesiæ sub hac forma, *donec peniteat*. Suspendio autem ab ingressu Ecclesiæ vera censura est. Unde si ante penitentiam exerceat actum ordinis extra Ecclesiam non erit irregularis, si vero intra Ecclesiam actum ordinis exerceat, irregularis erit. Supponitur igitur quod hæc suspensio, *donec peniteat*, sit vera censura Ecclesiastica; Respondetur ad difficultatem propositam, eum qui ante penitentiam transgreditur hanc suspensionem, simpliciter fieri irregularem, sic Taberna verbo suspensio, num. 10. versio. Nono. Nauar. in Manuali cap. 27. num. 77. & cap. 27. num. 154. Couar. in Clementi si furiosus par. 1. §. 1. num. 5. de homicid. ubi alios refert. Maiol. lib. 5. de irreg. cap. 37. num. 1. ubi ait, Notorium finitorem ante penitentiam celebrantem esse irregularem, et si contrarium lib. 3. de irreg. cap. 19. num. 16. versio. Quarta declaratio, docuerit. Hæc autem sententia nostra, ex eo probari potest; Quia si sub ista forma, *donec peniteat*, fertur suspensio ab ingressu Ecclesiæ, sine vilo dubio, qui ante penitentiam celebrat intra Ecclesiam, erit irregularis; quandoquidem suspensio ab ingressu Ecclesiæ transgressorem reddit irregularem, ut habetur in cap. si cui de sent. excomm. lib. 6. At verò non est maior ratio de suspensione ab ingressu Ecclesiæ, quam de alijs si suspensiones per exercitia ordinum violentur. Ergo cum suspensio hæc *donec peniteat*, a quocunque ordine, & actu Sacro suspendat, transgressorem efficit irregularem.

31 *Octauo*, Simon Maiolus lib. 3. de irreg. cap. 19. numer. 2. versio. Decima quinta, & Alphons. Vivald. ut de suspensio. num. 147. putant ex suspensione incurri posse irregularitatem absque vilo prorsus actuum ordinum exercitio, hoc ipso quod aliquis manet ultra annum in suspensione simpliciter, & indeterminatè lata, & citat cap. cum bonæ de arat. & qual. iuncta glossa, *verum* quia neque textus illius Capituli tale quid dicit, neque glo. in verb. *suspensio*, & in verb. *postmodum* dicit talem esse irregularem, sed solum esse inhabilem ad beneficia, irregularitas autem per se primo non respicit beneficium, sed actus ordinis, & ex eo quod inhabilem reddit ad ordines, consequenter etiam inhabilitat ad beneficia, ideo nullo modo dicendum videtur sine exercitio actuum, quempiam irregularem effici posse.

32 *Nono*, De suspensio, seu quod idem est, de interdicto ab ingressu Ecclesiæ, certum est, si intra Ecclesiam exerceat solemniter actum ordinis sit irregularis, ut expresse habetur in cap. si cui, & ibi glossa in verbo in ea, & ibi Steph. Colla. num. 1. de sentent. excomm. lib. 6. & glo. in c. episcoporum, in verb. ingressum, de priuileg. lib. 6. Palud. 4. dist. 18. quæst. 7. artic. 3. conclus. 1. S. Anton. 3. par. tit. 27. de interdicto, cap. 2. versio. Item nota. Angelica, verb. Suspendio, 3. num. 4. & 5. Summa Pisanel. in verb. Suspendio, Specul. in tit. de dispens. §. iuxta, versio. Quid si quis Suspenditur, Nauar. in Manuali cap. 25. num. 75. & cap. 27. numero 170. versio. Sexto dico. Maiol. lib. 3. de irregul. cap. 10. numero 7. Couar. in cap. alma mater, par. 6. §. 1. num. 3. de sent. excomm. lib. 6. & etiam Henriquez lib. 13. de excomm. & suspens. cap. 3. §. 2. sed si extra Ecclesiam, puta sub domo, vel tentorio, vel in domo priuata ingerat se diuinis, non est irregularis, ex glossa & DD. allatis. Et ratio est, quia dictum limitationis secundum suam limitationem intelligi debet; limitatur autem hæc pœna cum scilicet celebrant in Ecclesia; ergo non habet locum si extra Ecclesiam celebratur, maxime cum in penis benignior interpretatio faciendi sit, arg. c. in penis, & c. odia, de regul. iur. lib. 6. & interpretatione, ff. de pœn. Circa quam materiam multa dubia moueri possunt.

33 *Dubium primum sit*, An si suspensus, seu interdictus ab ingressu Ecclesiæ exerceat actum ordinis intra Ecclesiam non consecratam, quæ magis propriè dicitur Basilica, quæ

Ecclesia, cap. 1. & ibi glo. in verb. Dedicanda. de relig. do-
mib. fiat irregularis? Huic difficultati respondet Calder-
trach. de interdict. memb. 2. versic. Nunc queritur affirma-
tione, & probat ex cap. fin. de consecrat. Eccles. vel altar. &
cap. penult. de immunit. Eccles. quibus locis Ecclesia non
consecrata equiparatur consecrata, ignota glo. in d. cap.
penult. in verb. admittitur. Quae sententia mihi etiam vide-
tur probabilis, dummodo Ecclesia constructa sit auctori-
tate episcopi, cap. Nemo Ecclesiam, de consecrat. dist. 1. S.
Anton. 3. par. tit. 27. de interdicto, cap. 2. versic. Item no-
ta Steph. Costa in cap. is cui, num. 20. de sent. excommuni-
cat. lib. 6. Henriquez lib. 13. de excommuni. & suspens. cap. 32.
§. 2. Quod debet intelligi, dummodo Ecclesia sit publica,
& quae proprie vocari possit Basilica, seu oratorium publi-
cum auctoritate episcopi constructum, quia in privato o-
ratorio, seu Capella, quamvis auctoritate episcopi con-
struatur, non licet cuiquam celebrare sine pena irregula-
ritatis, ex S. Anton. & Henriquez ubi supra, quia tale o-
ratorium proprie Ecclesia non est, quod tamen Henriquez
limitat, dummodo non sit oratorium designatum ab epi-
scopo in perpetuum pro celebratione, tunc enim qui in eo
celebrat, irregularem fore putat.

Dubium secundum sit, An Sacerdos cantante Missam
intra Ecclesiam, si Diaconus, vel Subdiaconus ab ingressu
Ecclesiae suspensus Evangelium, vel Epistolam extra Ec-
clesiam cantet, talis Diaconus, vel Subdiaconus efficiatur
irregularis? Calder. ubi supra respondet affirmatiue; Quia
in Missa istae singulae sunt tanquam 4 artes, scilicet cantatio
Evangelij, vel Epistolae, & reliquum Missae, quod dicitur a
Sacerdote, ex quibus partibus illa, quae dicitur a Sacerdote
est principalissima, vnumque omnes hae partes officium
constituunt. Unde a parte principali Missa denominatur
cantata intra Ecclesiam, & sic officium Diaconi, vel Sub-
diaconi, quamvis sit extra Ecclesiam exercitatum, a parte
tamen principali trahitur ad conditionem Ecclesiae, &
huius officio cooperati sunt in actu sibi prohibito; Quia igitur
illi cantauerunt in Missa, quae facta est intra Ecclesiam,
dicuntur violasse suam censuram, seu suspensionem, &
consequenter dicuntur irregulares, quia accessorium se-
quitur naturam sui principalis. Reg. accessorium, de regu-
jur. lib. 6. pro qua opinione faciunt multa iura citata a Cal-
derino, c. unico, de consecra. Eccles. vel altar. lib. 6. c. si cini-
tas, de sen. xcom. lib. 6. & ff. de acqu. rer. dom. in l. Adeo,
§. fin. & expresse docet S. Anton. 3. par. tit. 27. de interdicto,
c. 2. vel item nota in fine.

Dubium tertium sit, An Sacerdos, qui cantat Missam intra
Ecclesiam ex hoc quod admittit scienter Diaconum,
vel Subdiaconum suspensos ab ingressu Ecclesiae ad can-
tandum Evangelium, vel Epistolam extra Ecclesiam, fiat
irregularis? Calderin. & S. Anton. ubi supra, vers. presbyter
vero. Syll. verbo interdictum 6. quaest. 6. Steph. Costa, in
cap. is cui, num. 21. & seq. de sent. excommuni. lib. 6. irregula-
rem esse putant; quia iste Sacerdos participat cum Dia-
cono, vel Subdiacono suspeso in crimine criminoso, id quod
probant ex cap. Nuper, & cap. si concubinae, de sent. excom-
muni. Ideoque irregularis efficitur. Qui duo Canones, meo iudi-
cio, nihil omnino faciunt ad eorum intentionem proban-
dam. Unde respondeo, talem Sacerdotem non esse irregu-
larem, etiam si eisdem admittit ad cantandum Evan-
gelium, vel Epistolam intra Ecclesiam.

Primo quidem, quia licet concederemus esse participa-
tionem in crimine criminoso, adhuc tamen non sequitur,
istum esse irregularem, quia participatio in crimine crimi-
noso ad summum potest pro prima vice inducere in ean-
dem censuram, qua in nodatus est ille cum quo participa-
tur, ut evidenter colligitur ex d. cap. Nuper. & c. si concu-
binae. Et enim, irregularitas haec incurrere non potest, nisi ex
violatione censurae; At vero Presbyter iste nondum erat
censura in nodatus, & per huiusmodi participationem ad
summum incurrat censuram suspensionis. Ergo per hanc
irregularis effectus non potest, nisi postquam exercuit actum
in suspensione.

Secundo, Quia de censura suspensionis nullo iure reperti-
tur participantem cum suspensum in crimine criminoso in-
currere hanc suspensionem; iuraque, quae de tali parti-

cipatione loquuntur, de excommunicatione solum lo-
quuntur, ut ex Canonibus cit. & maxime ex c. si concubi-
nae patet.

Tertio, Quia adhuc participatio ista presbyteri huius
nullo modo est participatio in crimine criminoso, ut pa-
tet ex d. cap. si concubinae, si quidem participare in crimi-
ne criminoso ex natura sua est, cum quis innovatus est ali-
qua censura propter aliquod crimen, cum illo participare
post latam sententiam censuram in eodem crimine, ut ex ip-
sa vi nominis apparet; Nam participare in crimine crimi-
noso, est participare in crimine cuius ille criminofus est, ut
in d. cap. si concubinae, dicuntur excommunicari maiori
excommunicatione Clerici, qui postquam concubinae co-
rum excommunicatae fuerant; propterea quod ab ipsis
non discederent, iterum se cum huiusmodi concubinis
coniunxerunt, & sic cum illis in eodem crimine partici-
pauerunt, propter quod illae excommunicatae fuerant: At
vero in casu proposito Diaconus, vel Subdiaconus suspen-
sus ab ingressu Ecclesiae, admissus a Sacerdote ad cantan-
dum Evangelium, vel Epistolam, non fuerunt suspensi
prius propter tantum ipsius Evangelij, vel Epistolae: Ergo
Sacerdos, qui illos admittit, non dicitur cum illis in crimi-
ne criminoso participare; & proinde neque ex hoc capite
Sacerdos ille fit irregularis. Notandum vero est non fru-
stra a nobis dictum esse, Sacerdotem istum ex natura rei
non participare in crimine criminoso, quia aliquando
participatio haec potest esse in crimine criminoso, eo quod
scilicet quis suspensus est, quia nescit legere Epistolam; tunc
enim Sacerdos admittens illum cantantem in crimine crimi-
noso participare diceretur.

Obijciunt tamen nonnulli, c. significavit, de sentent. ex-
communi. ubi aperte dicitur, Clericos participantes scienter
cum excommunicatis excommunicatione maiori in-
fari, incurrere eandem excommunicationem maiorem,
ergo pari ratione participans cum suspensum, si participet
in sacris suspensus etiam erit. Haec tamen ratio non va-
let; Primo, quia licet hoc esset simpliciter statutum de ex-
communicato, adhuc tamen locum non habebit in su-
spenso; quia licet paritas rationis sufficiens sit ad inducen-
dum peccatum, non tamen est semper sufficiens ad inducen-
dum censuram. Secundo, Non constat inter Doctores
hoc esse simpliciter constitutum de ipsa excommunica-
tione; si quidem d. c. significavit, a plerisque intelligitur de
participante in sacris in crimine criminoso; Ab alijs vero
intelligitur de excommunicatione, quae lata fuit non solum
contra reos illos, sed etiam contra omnes participantes;
& ita multo minus habebit locum in alijs censuris.

Dubium quartum sit, An si Sacerdos celebrat Missam
extra Ecclesiam, & Diaconus, vel Subdiaconus, cui est in-
terdictus ingressus Ecclesiae, Evangelium, vel Epistolam
cantet intra Ecclesiam Diaconus, vel Subdiaconus exin-
de irregularis sit? Calderin. S. Anton. in d. vers. Presbyter
vero. Syll. verbo interdictum 6. q. 6. & Steph. Costa ubi su-
pra, talem fieri irregularem affirmant, & ratio est, quia
Diaconus, vel Subdiaconus iste vere intra Ecclesiam exer-
cet actum, ubi prohibetur illum exercere, c. is cui, de sent.
excommuni. lib. 6. Quae sententia mihi etiam vera esse vi-
detur, & multo verior, quam si Sacerdote celebrante in-
tra Ecclesiam isti cantassent Epistolam, vel Evangelium
extra Ecclesiam; quia in hoc posteriori casu cum vere actum
suum exercuerint extra Ecclesiam non incurrunt irregula-
ritatem, nisi consequenter, ex eo quod accessorium trahi-
tur a principali in priori ante casu, id est, de quo nunc
loquimur, cum vere & formaliter transgrediatur suam sus-
pensionem, exercendo actum intra Ecclesiam multo cer-
tius efficitur irregularis, ut de se manifestum est.

Dubium quintum sit, An Sacerdos, qui cantat Missam
extra Ecclesiam ex eo quod scienter admittat Diaconum,
vel Subdiaconum suspensum ab ingressu Ecclesiae ad can-
tandum Evangelium, vel Epistolam intra Ecclesiam, effi-
ciatur irregularis? Respondent Calderin. S. Anton. & Steph.
Costa ubi supra, & bene non esse irregularem, ut patet ex
his, quae in dubio 3. diximus; & quia Sacerdos iste non est
ipse suspensus, nec participat in crimine criminoso, &
proinde nullo modo irregularis est; & quia dignum non
est

est quod principale, vel dignius, ad accessorium, vel minus dignum trahatur, & satis est, quod nullibi in iure hoc expressum sit.

De Absolutione Suspensionis. Cap. XVII.

S Y M M A R I V M.

- 1 [Absolutionis, relaxationis] & [dispensationis] voces qualiter inter se differant.
- 2 Suspensiones quædam, absque ulla relaxatione, absolutione, vel dispensatione cessant.
- 3 Suspendio lata [Donec quis satisfaciat] satisfactione facta absolutione non indiget.
- 4 Excommunicatio lata sub ea conditione [Donec satisfeceris] absque absolutione non tollitur.
- 5 Suspendus [Donec satisfecerit] facta satisfactione, iudicis declaratione indiget de præmissa satisfactione.
- 6 Satisfecisse quis dicitur, ubi plene, & non ex parte creditori satisfecerit.
- 7 Minima non curari, quo sensu verum esse censeatur.
- 8 Suspendus ob contumaciam, quæ in delictum non transit, cessante contumacia, ipso iure absolutus est.
- 9 Iudex aliquem suspendens donec coram eo compareat, statim, ac comparuerit, absolutus est.
- 10 Suspendio ad certum tempus, vel usque ad aliquam actionem lata, ante lapsum illius temporis, vel antequam fiat illa actio, a nullo, nisi a Papa tolli potest.
- 11 Dispensare in iure solus conditor iuris potest, aut is, cui conditor committit.
- 12 Suspendio in iure simpliciter lata ob contumaciam, ab Episcopo, vel vices eius gerente absolui potest.
- 13 Suspendio per Synodalem constitutionem lata, & a Papa approbata, per Episcopum relaxari potest.
- 14 Suspendio in iure simpliciter ob delictum lata, & nulli reservata, per Episcopum tolli, & relaxari potest.
- 15 Suspensiones omnes iuris ferè propter crimen latae sunt.
- 16 Excommunicatio non solum medicina, sed etiam pœna gravissima est.
- 17 Suspendio, & pœna, & medicina est, & quare vocetur pœna spiritualis.
- 18 Suspendio in iure in perpetuum lata, per Episcopum tolli non potest.
- 19 Episcopus sibi subditos in sua diœcesi, a quibus suspensionibus post Concil. Trid. absolvi possit.
- 20 Concilium Trident. veterem Episcoporum auctoritatem quoad potestatem absolvendi a suspensionibus non restringit.
- 21 Occultum crimen quoddam dicendum sit.
- 22 Crimen, quando ad forum contentiosum deductum esse censeatur.
- 23 Episcopus an ex eo, quod crimen deductum sit ad forum contentiosum, cum citatione partis, & eius depositione, perdat potestatem absolvendi ab illa censura.
- 24 Absolvere a suspensione hominis communiter ille solus potest, qui tulit sententiam, aut successor eius in dignitate.
- 25 Superior reum absolvendum regulariter ad iudicem, qui sententiam tulit, remittere debet.
- 26 Superior, quibus in casibus licite sententiam inferioris relaxare potest.

- 27 Suspendus, quibus in casibus non a ferente sententiam, sed a summo Pontifice absolvi queat.
- 28 Prælati Regul. subditos sibi a censuris absolvi possunt.
- 29 In absolutione suspensionis iuramentum aliquando de facto mandatis Ecclesie exigi debet.
- 30 Forma consuetæ Ecclesie de exigendo iuramento in absolvendo a censura quænam sit.
- 31 Mandatum quod absolvendo a confessoris iniungendum est, quale esse oporteat.
- 32 Iuramentum quando ab eo, qui absolvendus est, exigi non debeat.
- 33 Absolutionis forma a suspensione quænam sit.
- 34 Absolutionis forma, nec in suspensione, nec in alijs censuris, cum certis aliquibus verbis determinata est.
- 35 Absolutionis forma talis esse debet, ut explicet, a qua censura absolutio fiat.
- 36 Absolutio suspensionis aliquando ad cautelam concedi potest, & solet.
- 37 Absolutio ad cautelam in suspensio quænam operetur.

A Nec omnia observandum est, Doctores communiter in hac materia suspensionis vti solere hac triplici voce, Absolutionis, Relaxationis & Dispensationis. Felinus item in cap. Apostolicæ. de excep. putat absolutionem esse propriè esse, quæ quis soluitur a censura iusta, vel etiam qua absoluitur ad cautelam. Relaxationem verbè eam esse vult, qua soluitur a censura iniusta; quod probat ex cap. Odoardus, de solut. ubi cum sermo sit de iniusta censura lata, videtur Gregorius I. X. Papa hac voce Relaxationis. Dispensationis autem nomen locum habet in ea suspensione, quæ cum feratur in perpetuum, habet quoddammodo naturam depositionis, seu privationis, ut notant Guilielm. Dur. in Specul. tit. 2. §. Nunc ostendendum, & S. Anton. 3. p. tit. 28. de suspens. ca. 4. non longe a fine. His igitur præsuppositis.

1 Primo certum est apud omnes Doctores (excepto Decio in cap. 1. num. 8. in secunda lect. de iudic.) non omnem suspensionem necessario egere aliquo istorum trium; sunt enim aliquæ suspensiones, quæ absque ulla absolutione, relaxatione, vel dispensatione cessant ex se, ita gloss. in Clem. 1. in verbo Donec, de Decimis. Panor. in c. fin. num. 4. de iur. trim. contract. contra interd. Eccles. & in cap. ad aures, p. 3. de Simonia, ubi etiam refert pro hac re Ioan. And. & Innoc. in cap. cum bonæ, de arat. & qual. Ripa, in cap. 1. num. 13. & Felin. num. 7. vers. Secundus casus, & ibi Andreas Alciat. Notat. 5. de iudic. Covarr. in cap. alina, noster 1. par. §. 11. num. 5. vers. de absolutione ab excommunicationis sententia, de sentent. excommunicat. lib. 6. quod alios etiam citat Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 4. cap. 4. §. 2. num. 1. & denique communis hæc, & recepta est DD. sententia, ex Covar. ubi supra, ut etiam fatetur Decius de Huiusmodi autem sunt suspensiones illæ omnes, quæ pœna ad certum, & determinatum tempus latæ sunt, pœna ad annum, biennium, triennium, &c. si enim suspensus, statim atque tempus elapsum est, ipso iure absolutus est, nec alia opus est absolutione, sic gloss. in Clem. 1. in verbo Donec, & ibi Anchar. num. 15. de decim. & glo. in cap. facto, in verbo per mensem, & ibi Marian. Socin. nov. p. de sentent. excomm. Innoc. in ca. cum bonæ, vers. vel autem, & ibi Panor. num. 5. de arat. & qual. idem Innoc. in cap. scitur, num. 2. de cohabita. Cler. & mul. Bartol. Medina. lib. 1. instr. confess. cap. 1. §. 8. Alphons. Vitalit. de susp. num. 180. Cosmus Philarchus, de offic. Sacror. par. 1. lib. 4. cap. 1. Corona Confess. tit. de suspens. num. 1. Toletus lib. 1. ca. 16. Vgolin. ubi supra, §. 2. num. 3. etiam ad tempus prohibitum, post tempus illud permissum esse censetur, arg. l. Imperator, ff. de postul. Id quod procedit, siue quis a iure, siue ab homine suspensus sit, ex Felino cap. 1. num. 7. de iudic. nec ulla opus est declaratione, ut scilicet absolutus esse declaretur, ex Innocent. in d. ca. cum bonæ, num. 2. vers. ubi autem, de arat. & qual. & Ripa cap. 1. num. 25. vers. Secundus casus, de iudic. Panor. in d. cap.

d. cap. cum bonz. num. 5. vers. Quandoque quis est suspensus ad tempus.

¶ Pari modo sunt aliquæ suspensiones latæ usque ad aliquam exceptionem; scilicet, donec peniteat, donec satisfecerit. Quo casu licet Innoc. in cap. cum bonz. nu. 1. & Ioan. Andr. quem ibi refert, & sequitur Panorm. nu. 5. de acta. & qualiter inuere videantur, etiam facta satisfactione requiritur absolutio, communis tamen DD. opinio est, facta satisfactione non opus esse alia absolutione, sic glo. in cap. Nullo Missam, in verbo Audiatur, dist. 32. & eadem gl. in c. si qui sunt, in verbo emendent, dist. 81. & glossa in c. Quia sepe, in verbo Donec, & ibi Ancharan. vers. Septimo. & Gem. numer. 7. de elect. lib. 6. & glossa in cap. fin. in verbo Quousque, de offic. ordin. lib. 6. & in cap. Exigit, in verbo Quousque, de censib. lib. 6. & ibidem Anchar. & Gem. & glo. in Clem. 1. in verbo Donec, de Decim. idem sensit Innoc. sibi contrarius, in cap. sicut, de cohab. Cler. & mulier. & etiam Panorm. in cap. 1. nu. 6. & Felin. num. 7. & Ripa, num. 25. de iudic. & Panorm. in cap. ad aures, numer. 3. de Simon. glossa in cap. cum tu, in verbo Donec. & ibi Panorm. nu. 6. de iur. glossa in cap. Non est, in verbo Donec ibi fuerint & ibi Panorm. num. 7. de Sponsal. Angelica, in verbo suspensio 4. in princip. Syluest. verbo suspensio, quæst. 8. vers. Primum. Tabiena, verbo Suspensio, nu. 1. vers. Decimo. Summa Aftenfis, par. 2. lib. 7. tit. 16. art. 9. Alphonsus Viualdus tit. de suspens. num. 180. Corona Confess. iur. de suspens. num. 8. Cosinus Philarchus de officio Sacerd. par. 1. lib. 4. cap. 1. Iacobus de Grassijs lib. 4. decif. cap. 25. num. 14. Gregorius de Valentia tomo 3. dispu. 7. quæst. 18. puncto 1. Tolerus lib. 1. instruct. Sacerd. cap. 16. Vgolin. de censur. Eccl. Tab. 4. c. 4. §. 2. num. 4. Couar. in cap. alma mater, par. 1. §. 1. nu. 5. vers. de absolutione ab excommunicationis sententia, de sen. excom. lib. 6. Qui omnes inter alia, in hoc distinguunt putant excommunicationem ab interdicto, & suspensione, quod excommunicatio maior lata sub ea conditione donec satisfeceris, non tollitur aut dissolvitur absque absolutione etiam secuta satisfactione; suspensio autem, vel interdictum sub ea conditione latum, donec aliquis satisfecerit, vel peniterit, facta satisfactione, aut adveniente conditione ipso facto relaxatur, nec alia indiget absolutione, adeo, ut siue sit suspensus a iure, siue ab homine, statim atque satisfecerit, nulla alia interveniente absolutione divina celebrare poterit, ut notat Felin. in c. 1. nu. 7. & Domin. ab eodem relatus, de iudic. cuius differentie rationem assignat, Vgolin. vbi supra, cap. 4. §. 3. num. 2. quia per excommunicationem maiorem ei iuratur quod extra Ecclesiam communionem, ut habetur in cap. Qui merito. & cap. omnis Christianus 11. quæst. 3. & ideo excommunicatus precipis dicitur; sicut igitur quis in initio in Ecclesiam sine opera Ministri recipi non potest, arg. ca. Debitum, de baptismo; ita, nec ab ea exclusus, sine opera Ministri eiusdem Ecclesie in eandem iterum recipi debet; & sicut ramus ab arbo re praecisus iterum inferi eidem arbori sine hominis opera non potest, ita nec excommunicatus in Ecclesiam sine ministro introduci potest. Quæ ratio in suspensione, & interdicto cessat, cum per has censuras extra Ecclesiam quis eiectus non sit; sola igitur facta satisfactione requiritur iudicialis declaratio de præmissa satisfactione, & penitentia peracta, ut expresse docent gloss. in dicta Clement. 1. in verbo Donec, de Decim. & Iacobus de Grassijs, Vgolinus, & alij supra sic enim cessabit omne scandalum, cum viderint sic suspensus officia divina, ut prius celebrantem, & ipsamet suspensus ex tali declaratione se tueri possit contra aduersarium si ei suspensionem obijciat. Tunc autem satisfecisse quis dicetur, vbi plenè creditori satisfecerit, arg. l. 1. ff. qui satisfacere cogant. Dixi plenè, quia si decem debeat, & minimum quid reliquum factum sit, quod soluat, adhuc suspensus erit, ut notant gloss. in cap. Quia sepe in verbo plenè, & ibi Anchar. de elect. lib. 6. & Vgol. de cens. Eccl. Tab. 3. cap. 4. §. 2. num. 7. adhuc enim verum est dicere ipsum non soluisse decem, quæ debebat, & sicut per decem dies suspensus absolutus non est, nisi præterita omnino decimi diei hora postrema, ita, nec hic, nisi & vno nummo, quod reliquum fuerat, soluto, quod intelligitur, nisi creditor ei,

quod reliquum est, remitteret, tunc enim absolutus censetur.

7 *Nec obstat, quod vulgo dicitur, minima* non curari, argum. l. Scio, ff. de integrum restit. Quia id solum verum est, vbi non est eadem ratio in minimo, & in magno, ut in casu proposito contingit; Nam sicut verum est ex illis decem nullis soluis eum decem non soluisse; ita verum est, eundem illa decem non soluisse, vbi vnus etiam nummus deest.

8 Eodem modo, qui ob contumaciam suspensus est, quæ in delictum non transit, cessante contumacia ipso iure absolutus est, ex Innoc. in cap. cum bonz. vers. Si vero expressit, de acta. & qualiter, & in cap. sicut, num. 2. de cohab. Cler. & mul. & Felin. in cap. ex literis, num. 36. de constitut. & Decius ibid. num. 16. vers. Quarta conclusio. Vnde Clericus ob contumaciam suspensus, præstita obedientia, celebrare potest absque alia suspensionis relaxatione, ex Inn. & Fel. vbi sup. cessante enim contumacia, & eius pena cessare debet, arg. c. cum cessante, de appell. Dixi, quando contumacia non transit in delictum, tunc enim ipso iure non liberatur, sed opus est absolutione, arg. c. ex tua, de Cleric. non resid. puta, si Clericus sit contumax in non residendo in beneficio suo, sic Panorm. in cap. ex literis, num. 10. & ibi Fel. nu. 41. de constitut. Follet. in praxi Crimin. Canon. in 3. p. iud. cap. 33. num. 89. Vgol. vbi supra, cap. 4. §. 2. nu. 2. vnde si iudex aliquem suspendat, donec coram eo compareat, statim ac comparuerit, absolutus est, quæ omnia ex communi DD. sententia confirmata sunt, ut propterea longiori explicatione non indigeant.

10 Secundo, Certum est apud multos auctores has ipsas suspensiones, quæ ut diximus, latæ sunt ad certum tempus, vel usque ad aliquam actionem, aut cessationem ab aliqua actione, antequam labatur illud tempus, vel antequam fiat illa actio, vel antequam ab illa actione cessetur, si sint latæ in iure, a nullo potius absolui possunt, nisi a Papa, ut colligitur ex his, quæ tradunt glo. in cap. Cupientes, & Ceterum, in verbo Suspenso, de elect. lib. 6. & in Clem. 1. §. verum, in verbo excommunicationis, de heret. Palud. 4. d. 8. quæst. 7. artic. 3. Conclu. 11. Angelica, in verbo Suspensio 4. num. 1. Syluest. verbo Suspensio, quæst. 8. vers. Tertium. Tabiena, verbo Suspensio, vers. Vnde decimo. Vgol. de cens. Eccl. Tab. 4. cap. 4. §. 1. num. 1. Henriquez lib. 13. de suspens. cap. 35. §. 2. Tolerus lib. 1. instruct. Sacerd. c. 16. Ratio est: Quia absolute istos ante lapsum temporis, est dispensare in iure, cum iura velint expresse illi manere suspensum, usque ad illud tempus; Dispensare vero in iure nemo potest, nisi conditor iuris, vel cui conditor commississet. Quam etiam rationem ita confirmat Palud. Quia alioquin lequeretur istum absolutum ab inferiori statim post absolutionem suam reincidere in eandem suspensionem, quod patet: Quia iste, ut supponitur fuit absolutus ab inferiori; ergo si hæc absolutio est valida, iam sublata est suspensio, & tamen intra volunt istum manere adhuc ulterius suspensum; ergo redibit suspensio, quæ sublata prius erat.

12 Tercio, De suspensione lata in iure simpliciter, si quidem lata sit propter contumaciam, absolui potest ab Episcopo, & ab eo, qui vices eius gerit, sic glo. in Clem. 1. §. verum, in verbo Excommunicationis, de heret. Panorm. in cap. tam literis vestris, num. 3. de testibus, & in cap. 2. num. 5. de solutione, & citat Innoc. in cap. 1. de excess. prælat. Palud. 4. d. 18. quæst. 7. artic. 3. Conclu. 1. S. Anton. 3. par. tit. 26. de Suspensione, cap. 4. prope finem. Syluest. verbo Suspensio, quæst. 8. vers. Tertium. Barth. Medina lib. 1. instruct. Confess. c. 11. §. 5. Cosinus Philarchus de officio Sacerd. par. 1. lib. 4. cap. 1.

ADDITIO.

* Adde. Et quod minima curentur a iure in plerisque casibus, quamvis & hoc quandoque fallat, vide, quæ congerit Ant. Nald. in suis Quæst. Pract. verbo, Minimum, per totum.

cap. 1. & Gregor. de Valentia tomo 4. disp. 7. quæst. 18. pñcto 1. Angelica in verbo Suspendio 4. nu. 1. Tabiena, verbo Suspendio, §. Vndecimo. Aretius, & Felin. in d. capit. 2. de solution. Nauar. in Manua. ca. 27. num. 162. vers. Septimo dico. Henriquez li. 13. de exco. & suspens. c. 35. §. 2. Et a quacunque suspensione absolueret potest Episcopus absolueret etiam possunt cessarij presentati ordinum Mendicantium ex Bart. Medina, vbi supra, & consequenter alij, qui gaudent privilegijs eorum. Vbi obseruandum est, hoc habere locum nisi Papa, vel ius referuasset hanc absolutionem Sedi Apostolicæ; tunc enim a nullo alio absolui potest, quando autem non est reseruata, tunc eo ipso videtur concessa, sicut de excommunicatione expresse statutum est in c. Nuper, de senen. excommu. Quæ sententia aperte probatur videtur, ex cap. ex literis, de Constitut. vbi expresse habetur penam simpliciter inflictam propter contumaciam tam a iure, quam ab homine, si non exprimitur, quod sit perpetua, esse temporalem; vnde non debet ulterius durare, quam quousque a contumacia cesset. Ratio etiam id postulat: quandoquidem pena propter contumaciam inflicta, per se primo, & præcipue respicit cessationem ipsius contumaciæ, & ad illam ordinatur, ergo postquam quis a contumacia discesserit, a pœna illa liberari debet; & hoc ipsum tenent Vincent. Hugo, Goffred. Innoc. Bern. & Io. & Hostien. ex S. Anton. vbi supra. Idem iudicium faciendum est, quando constitutionem Synodalem inferioris continentem pœnam propter contumaciam Papa approbavit, aut confirmavit, ex S. Anton. Syluest. Nauar. Henriquez, Philarcho, & alijs argum. cap. ex frequentibus, de institut.

Ratio est: Quia non plus operatur confirmatio constitutionis inferioris per superiorem facta, quam ipsius superioris Constitutio, vnde, cum hæc ita cessat, & illa etiã cessare debet, & ab ista, sicut ab illa Episcopus, dummodo ab solutio alteri reseruata non fuerit, absolueret poterit.

14 Quarto, De suspensione in iure simpliciter lata propter delictum, maior est inter auctores difficultas; In qua re

Prima sententia est Panorm. in cap. tam literis, num. 34. de testibus, & cap. 2. num. 5. de solutio, & Nauar. in Man. cap. 27. num. 162. & Felin. in d. capit. tam literis, & in cap. Nuper, de sent. excommu. Qui omnes cum Angelica, in verb. Suspendio 4. num. 1. Sylu. verbo Suspendio, q. 8. vers. Tertium, Cosmo Philarcho, lib. 4. de offic. Sacerd. cap. 1. Gregor. de Valentia, tomo 4. disput. 7. q. 18. puncto 1. & Tabiena, verbo Suspendio, §. Vndecimo, docent hanc suspensionem non posse per Episcopum tolli, sed per solum Summum Pontificem, vbi etiam Nauarrus addit hoc ipsum a Panorm. vbi supra, efficaciter esse probatum; Probat autem hoc Panorm. locis cit. Quia pœna suspensionis simpliciter apposta propter delictum intelligitur esse perpetua, vt in l. Seruus, C. de pœnis, vbi pœna carceris simpliciter lata dicitur debere durare in perpetuum. Cum igitur hæc sententia eandem vim habeant, sunt tales, ac si in perpetuum late fuissent. Vnde certum est secundum istos, nullum posse ab his sententijs absolvere, nisi qui potestatem habet supra ius; Siquidem penam iuris perpetuam relaxare, est in iure dispensare, in quo solus Papa dispensare valet. Quod si obijcias cap. Nuper, de sent. excommu. vbi statuitur de excommunicatione, quod hoc ipso quod conditor Canonis non sibi reseruat absolutionem, eam concedere videtur alijs; ergo pari ratione de suspensione dicendum est. Respondet Panorm. locis cit. d. cap. Nuper, solum habere locum in excommunicatione, non autem suspensione, quia exco. municatio non est pœna, sed medicina, nec est perpetua, sed fertur quodammodo sub conditione tacita, donec satisfecerit; Vnde, inquit, Episcopus eam relaxando cum satisfactione, nihil noui facit contra ius, sed potius ius commune exequitur, quia ius non vult eum manere in excommunicatione, quando satisfecerit; In suspensione verò aliter se res habet, quia suspensio est pœna, quæ simpliciter lata intelligitur perpetua; ideoque si Episcopus tentaret absolueret, faceret contra ius commune dum remittere, vellet pœnam auctoritate iuris inflictam; Non potest autem

inferior tollere pœnam impositam per superiorem, arg. cap. si quem pœnituerit, §. Notandum, 2. q. 3. Hanc etiam Panormitani sententiam amplexatus est. Vgolini de censur. Eccles. Tab. 4. cap. 4. §. 1. num. 1. vers. Prima igitur regula, vbi ait hanc sententiam non solum veram esse, sed suspensionem iure communi lata est, sed etiam vbi Synodalia liqua, seu Diocesana constituta sit ob aliquod delictum. Quare qui in suspensionem incidit latam per statuta Episcopi Arimini, ab Episcopo suo Imolæ absoluti non possunt. Eandem etiam sententiam veram esse putat Henriquez lib. 13. de excommunic. & suspens. cap. 35. §. 2. in suspensione, quæ fertur a iure in pœnam præteriti delicti adulterio grauioris, tunc enim Episcopum ab ea suspensione absolueret non posse putat, sicut nec in huiusmodi delictis adulterio maioribus dispensare valet, arg. cap. si Clerici, §. de adulterijs, de iudic. si tamen delictum sit adulterium, aut minus adulterio, etiam notorium, tunc in suspensione ob huiusmodi delictum lata absoluet Episcopus, id quod etiam docuit Henriquez post Nau. & Panorm. vbi supra, qui etiam hanc distinctionem de suspensione ob delictum adulterio maius, vel minus, lata adducunt;

Secunda sententia est glos. in Clem. 1. §. verum, in verbo Excommunicationis, de hæret. & Innoc. in cap. 2. de solution. & fauent Felin. in d. cap. Nuper, de sent. excommunic. & in capit. pastoralis, §. præterea, de offic. ordin. Palud. 4. d. 18. d. 7. ar. 3. Conclus. 1. Alphonsus Vinald. in l. Candelabro aureo, ut de Suspend. num. 180. dicentibus suspensionem in penam impositam sine temporis præmissione posse per Episcopum tolli, & relaxari, sicut & excommunicationem, dummodo eam Canonis conditor alteri non reseruauerit. Quam etiam sententiam ipsi met Panormit. in d. cap. tam literis, numero tertio, de testibus, & in cap. secundo, de solut. numero quinto, concedit communiter a DD. esse approbatam. Et hæc opinio mihi videtur non solum probabilior, sed etiam simpliciter vera; Primo quidem, quia teste Panorm. communior est. Secundo, quia minor, & benignior est. Tertio a simili de excommunicatione, omnis enim excommunicatio, quæ non est reseruata, ab Episcopo tolli potest, capitul. Nuper, de sentent. excommunicat. ergo etiam, & suspensio. Quamuis enim ibi solum agitur de excommunicatione, ratio tamen, quæ in excommunicatione ibi redditur, etiam in suspensione locum habet, etiam fatetur Panormitan. de suspensione lata ob contumaciam, ergo etiam & d. cap. Nuper, dispositio in suspensione quacunque locum habere debet, argum. ea cum electa, de confirm. vii. vel inutil. & l. illud, ff. ad l. Aquil. Quarto, quia iura aliquando expresse reseruunt hanc censuram, & suspensionem Summo Pontifici, vt ea cum quidam, cap. literas, c. dilectus, de temp. ordin. Aliquando autem iura non reseruunt, sed dicendum non est, quando reseruunt, hanc reseruationem esse fructuariam, sed quod verè in virtute illius reseruationis, sententia hæc maneat reseruata. Ergo non reseruando, videntur eam alijs inferi-

5 ribus concedere. Quinto, quia omnes ferè suspensiones inferuntur, vt ex dictis constat, propter crimen late sunt, & notatæ simpliciter feruntur. Sexto, quia argumentum contrarium Panormitani meo iudicio nihil probat; Nam pœnas in iure simpliciter latas propter crimen esse perpetuas non aliunde probat, quam ex illa lege civili citata; Quæ lex etiam si vniuersaliter loqueretur de pœnis, adhuc tantum locum non haberet in pœnis spiritualibus, quarum duratio ex iure Canonico pendet, & non ex lege civili; Sed in l. Canone habetur expressum de pœnis spiritualibus, & pœnæ potius restringenda, quam amplianda sunt, c. de pœnis, & cap. in pœnis, de regul. iur. lib. 6. Deinde lex illa civilis non loquitur vniuersaliter de omni pœna, sed de pœna carceris, neque loquitur de pœna in iure lata, sed de pœna lata per sententiam hominis; de qua ibi est sermo. Præterea, non constat hunc esse sensum illius legis, quem putat Panormit. ibi enim solummodo sermo est de sententia pœnæ carceris lata sine temporis præmissione, quam partem illam sine temporis præmissione glossa ibidem ait in sententia

16. tenia fuisse expressam. Nec denique valet dictum illud Panormitan. quo ait excommunicationem non esse penam, sed medicinam; Quamvis enim verum sit esse medicinam, est tamen nihilominus pena, & gravissima pena, & ita est pena, ut non esset medicina, si non esset pena; Ad eum modum quo cunctus chirurgici in tantum medetur, in quantum lecat, & pena afficit. unde solent communiter DD. excommunicationem vocare poenam omnium gravissimam, quae est in Ecclesia, sic S. Augustinus in lib. de corrept. & gratia, capitu. 15. & refertur 24. quest. 3. capitul. corripantur, & ibi glo. in verb. Maior. & idem S. August. lib. 1. contra adversar. legis & prophet. capitul. 17. & tract. 27. ad capitul. 6. Ioann. & habetur 11. quest. 3. capitul. Nihil. Sotus 4. distin. 22. quest. 1. articu. 1. versicul. Est ergo. Immo maximam poenam esse tradit idemmet Panormitan. in capitul. cum sit generale, nume. 9. de foro compet. & in capitul. olim inter, numer. 10. de testit. spoliar. & in capitul. postulati. nume. 5. de iudicis. & latius diximus lib. 1. de excommunicat. capitulo 3. §. vnde cetero. Immo verò comparando poenas istas spirituales Ecclesiasticas penis temporalibus & secularibus, dicunt excommunicationem comparari deportationi, ut

17. Bertin. l. 2. de publi. iudic. Et denique suspensio & poena, & medicina est, sicut & interdictum; unde omnes istae vocantur poenae spirituales; quia nimirum ordinatae sunt ad salutem spirituales suae illius, qui innodatur suae aliorum; & etiam neruus Ecclesiasticae disciplinae appellantur, capitul. cum inter, de consuetud. & Clement. 1. de sentent. excommunicat. & Concil. Trident. sess. 25. capitul. 3. de reform. eo quod homines maxime in officio continent, & totam disciplinam Ecclesiasticam in viridi observatione conservant.

18. Quinto. De suspensionibus in iure latis in perpetuum, vel sine spe veniae, & huiusmodi modis, qualis est illa, quae habetur in capitul. 1. §. fina. de elect. lib. 6. & illa, quae habetur capitul. 1. de temp. ordin. lib. 6. & aliae similes, certum est Episcopum non posse ab illis absolvi, nisi in casibus statim dicendis; ratio est; quia cum iura velint hanc poenam esse perpetuam, tolli non potest hac perpetuitas illi, nisi per dispensationem in ipso iure, in iure autem solus Papa dispensare valet.

19. Sexto. Post Concilium Tridentinum in sessione 24. de reformat. capitul. 6. potest Episcopus sibi subditos in sua Diocesi absolvi in foro interiori ab omni prorsus suspensione iuris, quantumcumque reservata Sedi Apostolica, & consequenter etiam si sit lata in perpetuum, dummodo crimen sit occultum, & res non sit deducta ad forum contentiosum, & dummodo etiam non descendat ex homicidio voluntario. Quod idem etiam concedit Vicariis Generalibus ipsorum Episcoporum; immo verò Congregatio Cardin. censuit ab Episcopo posse non tantum Vicario Generali, sed etiam Pccnitentiario, aut Vicario ad id specialiter deputato, committi absolutionem dicti cap. sexti: si autem procedat ex delicto non occulto, servandum est ius commune, ex Henriquez li. 13. de excom. & susp. cap. 3. §. 3. & Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 4. ca. 4. §. 1. num. 1.

20. Circa hanc autem Concilij Constitutionem tria praecipue observanda sunt;

Primum est. Non esse mentem Concilij villo modo restringere veterem Episcoporum auctoritatem, sed solum illam ampliari, unde a quibuscumque suspensionibus poterant Episcopi ante Concilium absolvi in foro exteriori, ab iisdem etiam & iam possunt, & a quibus nullo modo antea absolvi poterant, ab illis modo possunt tantum in foro interiori.

Secundum est. Duo illa verba Concilij Ex delicto occulto, & Nondum deducta ad forum contentiosum non idem significare. Nam occultum vocatur crimen, quod non est notorium, etiam si ab uno, vel altero scitur; Quia vero ab uno, vel altero scitur, deduci potest ad forum contentiosum, ideo quamvis sit occultum, potest tamen esse deductum ad forum contentiosum. Deductum autem ad forum contentiosum dicitur esse crimen, quod ad iu-

dicem delatum est; & valde probabile est, praeter hoc requiri etiam ut sit intimatum parti, quia saepe crimina multa deferuntur ad iudicem, quae tamen per multum temporis postea a Iudice non intimantur parti, vel propter defectum testium, vel propter aliam causam, unde colligo, quod quamvis Episcopus non debeat absolvi eum, cuius crimen ad se, vel ad suum forum delatum est, sed expectare si forte probetur; si tamen post aliquod tempus viderit actorem non progredi in probatione, existimo Episcopum posse in foro interiori absolvi.

23. Tertium est magis dubium, An scilicet eo ipso quod crimen semel deductum est ad forum contentiosum etiam cum citatione partis & eius depositione, Episcopus perdat facultatem omnino absolviendi postea ab illa censura? In qua re probabiliter omnino dicendum esse puto, si posteaquam crimen est deductum ad forum contentiosum, reus vel confiteatur in iudicio, vel de illo convincatur, vel etiam per sententiam damnetur, non posse Episcopum amplius absolvi a censura Papali incurta propter illud crimen: sin autem reus ita bene se defendat, ut liberetur per sententiam, & declaretur innocens, puto simpliciter Episcopum tunc absolvi posse: quia haec deductio ad forum contentiosum ita est per sententiam finita, ut non sit amplius in iudicium deducenda, & ita est finita ut reus nullum detrimentum passus sit in fama sua, unde taliter manet crimen occultum, sicut antea fuit, ut latius lib. 7. cap. 7. num. 12. dicemus.

24. Septimo. A suspensione hominis, nullus omnino absolvi potest, sicut neque ab alijs censuris ab homine latis ordinariis & licitis, nisi ille ipse, qui tulit sententiam, aut successor eius in dignitate, hic enim reputatur eadem persona. Palud. 4. dist. 18. quest. 7. art. 3. Conclus. 1. S. Anton. 3. part. tit. 28. de suspensione, cap. 4. in fine, & Summa Aften. par. 1. lib. 7. tit. 16. artic. 9. Angelica, verbo, suspensio, 4. num. 1. Sylvest. verbo, suspensio, §. 8. Tabiena, verbo, eod. §. vnde cetero. Armilla, verbo eod. num. 22. Nauarr. in Man. cap. 27. num. 162. Henriquez lib. 13. de excom. & suspens. cap. 35. §. 2. Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 4. cap. 2. Cosmus Philarchus lib. 4. de officio Sacerd. par. 1. cap. 1. Gregorius de Valentia tom. 4. disp. 7. q. 18. puncto, 1. & Toletus lib. 1. cap. 16. Superior etiam ut praefari auctores testantur, absolvi potest, quod verum est in rigore loquendo communiter tamen non debet absolvi suspensum a suo inferiori, nisi de illius conscientia, qui tulit sententiam, ut colligitur ex c. cum ab Ecclesiarum, & ibi glo. in verbo Non relaxes. de offic. ordin. Communiter enim superior remittere debet reum absolviendum ad ipsam eundem Iudicem, qui tulit sententiam, ea ad reprimendam, de offic. ordin. Quod si superior aliter aliquem absolvat, quamvis absolutio teneat, ex glo. in d. c. cum ab Ecclesiarum, in verbo, non relaxes, & communi DD. sententia, communiter tamen sic absolviendo peccat. Excipio solum Summum Pontificem, qui tanquam supremus pastor, & Princeps totius Ecclesiae, simpliciter irrequisito inferiore, ex plenitudine potestatis absolvi potest, quamvis non soleat hoc facere, & laudabile sit, & Ecclesiae utile id non facere.

25. Iuxta. de offic. ordin. Communiter enim superior remittere debet reum absolviendum ad ipsam eundem Iudicem, qui tulit sententiam, ea ad reprimendam, de offic. ordin. Quod si superior aliter aliquem absolvat, quamvis absolutio teneat, ex glo. in d. c. cum ab Ecclesiarum, in verbo, non relaxes, & communi DD. sententia, communiter tamen sic absolviendo peccat. Excipio solum Summum Pontificem, qui tanquam supremus pastor, & Princeps totius Ecclesiae, simpliciter irrequisito inferiore, ex plenitudine potestatis absolvi potest, quamvis non soleat hoc facere, & laudabile sit, & Ecclesiae utile id non facere.

26. Sunt tamen duo casus, in quibus superior sententiam inferioris licite relaxare possit; unus est. Quando inferior sententiam tulit sine solemnitate requisita in capit. cum medicinalis, de sentent. excommu. lib. 6. tunc enim si reus ad Iudicem superiorem recurrit, statim potest, & debet ab illo absolvi.

Secundus est. Quando interposita appellatione a sententia Iudicis inferioris ad superiorem, appellationis Iudex remittit reum ad Iudicem, qui tulit sententiam, ut ab illo absolvaatur; tunc enim si ille, qui sententiam tulit, absolvi recusat, potest Iudex appellationis illum statim absolvi, iuxta ea quae habentur in cap. ad reprimendam, de offic. ordin. & cap. per tuas, de sent. excom. in antiq. & in cap. venerabilibus, §. porro, & §. fina. eod. tit. lib. 6. & Pan. in c. cum ab excommunicato, numer. 14. de Res.ript. In absolviendo autem rationem hanc superior observare debet; si enim manifestò constet sententiam iniustam fuisse, simpliciter, & statim absolvi debet, ob cit. capit.

Gg vena.

venerabilibus, & cit. cap. ad reprimendam. Sin vero iuste censura hac innodatum fuisse constituit, debet illi sub iuramento precipere, vt suo iudici competenti satisfaciatur, & sic eum absoluat, vt in d. c. ad reprimendam, præcipitur; Quod si nullam fuisse manifestum constet, nullam esse statim declarabit, argumen. capitul. venerabilibus, de sentent. excommun. §. sanè si certum est, libr. 6. si vero dubitetur, vel statim præstita cautione ad cautelam absoluat, vt habetur in d. capitul. venerabilibus, §. sed si ex causa, & §. potest quoque, & capitul. solet eod. titul. libr. 6. & in capitulo per tuas, de sentent. excommun. in antiq. Vel prius, an nulla sit censura, nec nò, cognoscat, & tunc vt causa postulabit, post eius cognitionem, aut nullam declarat, aut eum absoluat, vt habetur in capitulo cum contingat, de offic. deleg. & Denique ubi manifestò constat sententiam valere, tunc ad iudicem, a quo sententia lata fuit absoluedum remittat, vt habetur in d. capitul. venerabilibus, §. sanè si certum est, quamvis & ab ipso absolutio tributa valeat, ex gloss. ibi, in verbo, Nec debet, vers. ubi autem superior, in d. §. sanè, & fauet gloss. in capitulo cum ab Ecclesiis, in verbo, Non relaxes, de offic. ordin. & Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 1. capitul. 4. §. 2. numer. 5. eo quod per appellationem ei iurisdicção tributa sit, & ad eum causa transfertur, argumen. capitul. Romana, §. si vero vocatis, & capitul. Non solum, & capitul. si a iudice, de appell. libr. 6. & Panormitan. in d. capit. ad reprimendam, numer. 9. de offic. ordin. & in capitulo pastoralis, §. verum, numer. 2. de appell. Quis autem superior dicendus sit, & appellationis iudex, abundè satis in lib. 2. de excommun. exposuimus, ubi de causa efficiendi absolutionis ab excommunicatione differuimus; quæ enim ibi de excommunicatione dicta sunt, etiam de absolutione suspensionis, intelligenda sunt.

Dixi, Ordinarie, Quia vt Toletus libr. 1. in stru. Sacerd. capitul. 16. notat, si suspensio referuata non sit, etiam si ab homine sit, poterit Episcopus, vel eius vicem gerens absolvere, siue talis sit inflicta propter contumaciam, siue propter poenam. Id quod mihi etiam non solum probabile, sed etiam verum videtur in sententia generali hominis secundum ea, quæ libr. 2. capitul. 19. numer. 5. & capitul. 20. numer. 2. de sententia generali excommunicationis ab homine lata diximus.

27 *Octauo, Summis notant tres casus, in quibus suspensio restitui, & absolui non potest a suo suspensore, sed necessario indiget auctoritate Summi Pontificis; quos casus ponunt Angelica, in verbo, suspensio, 4. numer. 3. Syluester verbo, suspensio, quæst. 8. in fine. Alphons. Vivald. tit. de suspensione, numero 181. Tabiena, verbo, suspensio, versicul. Duodecimo. Henriquez lib. 13. de excommun. & suspens. §. 2.*

Primus est, si Clerici, vel Regulares propter exhibitionem Sacramentorum hæreticis, denunciatis, aut propter receptionem elemosinarum, vel oblationum ab eis, vel propter traditionem Ecclesiasticæ sepulture, ab Ordinarijs eorum priuati sint officio, sic priuati non ab Episcopo priuante sed a solo Papa restitui possunt, vt habetur in capitulo excommunicamus, 1. §. credentes, de hæreticis. At certe vt rectè notat Nauar. in Manual. capitul. 27. numer. 162. hic casus non loquitur, de suspensis ab officio, sed de depositis. Vt autem notat Bernard. Diaz in sua Praxi Canon. Crimin. capitul. 107. Clericis Regularibus in his delinquentibus adiungitur alia poena, videlicet, vt sua privilegia sibi non obseruentur in illa Dicece in qua talia præsumpserint perpetrare. Quod tamen intelligi debet de illis solis, qui delinquant, non de tota Religione, secundum Ant. ibi, quem refert, ac sequitur Anan. ibi.

Secundus est, si quis a proprio Episcopo esset, degradatus, ca. ex tua, de Cleric. non resid. Sed hic casus, vt etiam aduertit Nau. ubi supra, cum de degradato loquatur, non pertinet ad suspensionem, vt patet.

Tertius est, Qui verè pertinet ad suspensionem. Quando aliquis existens culpabilis in collatione beneficiorum, conferendo illa indignis, vita, moribus, & doctrina, & semel, ac iterum monitus a Concilio Prouinciali, adhuc

post secundam monitionem inuentus fuerit culpabilis, & ideo ab ipso Concilio suspensus sit a collatione beneficiorum, talis restitui non potest auctoritati conferendi beneficia nisi per Papam, aut proprium Patriarcham, capitul. Graue nimis de præbend. Quo loco nomine Patriarchæ, intelliguntur quatuor illi antiquissimi Patriarchæ, vt ibi dicitur; Vnde res valde dubia est, an hoc habeat locum in alijs Patriarchis nouiter & postea constitutis; & probabile est cum sit fauor, extèdi posse ad alios, cum illi etiam verè sint Patriarchæ, & integram potestatem Patriarchalem habeant. Quibus addo, hoc etiam locum habere etiam si Episcopus ipse a Concilio esset suspensus; Sin vero Metropolitanus in hoc delinqueret, non debet per Concilium Prouinciale suspendi, sed solum denunciari superiori, scilicet Summo Pontifici, aut Patriarchæ, vt in d. capitul. Graue, versic. Metropolitanus vero delictum habetur.

28 *Nono, Magister Generalis ordinis Prædicatorum, & singuli Priores, tum Prouinciales, tum Conuentuales, & eorum Vicarij, in locis, & Conuentibus sibi subiectis, fratribus sibi subditis, necnon & alijs fratribus eiusdem ordinis interdum ad eos declinantibus vndeunque impetiri possunt beneficium absolutionis a suspensione, excommunicatione, vel interdicto, quas sententias incurserunt in ipso ordine, vel ante ingressum eius; immo etiam & alijs laicis, qui ipsam ordinem velint ingredi, nisi adeo esset excessus enormis, vt meritò esset Sedes Apostolica consulenda, vt testatur S. Anton. 3. par. tit. 28. de suspens. capitul. 4. prope finem. & Tabiena, verb. suspensio, numer. 4. versicul. Decimo tertio Quod priuilegium illis concessum fuit per Bonifac. & Alexand. Romanos Pontifices, vt habetur in quodam Priuilegio, quod incipit. Viriue. Item prædicti prelati dispensationem obtinere possunt a sui confessoribus super suspensione, & irregularitate quare contraxissent ex eo, quod sententias suspensionis, & interdicti, sine scriptis, ex incautela protulissent, ex S. Ant. & Tabiena, ubi supra, vt habetur in priuilegio quod incipit. Exigentibus, a Clemente Papa concessio.*

29 *Decimo, in absolutione suspensionis sæpè exigendum est iuramentum de stando mandatis Ecclesiæ, iuxta formam Ecclesiæ consuetam, vt habetur in capitulo Super eo, 2. & capitul. Venerabili, de sent. excommun. ex quibus solis Canonibus, vt notat ibi Panormitan. post Ioan. And. quem citat, colligitur in absolutione suspensionis requiri iuramentum.*

30 *Forma autem Ecclesiæ consuetudine illa est, quæ habetur in capitulo Ex tenore, de sentent. excommunic. & duo continet, vnum est, quod iurare debetille, qui absoluedus est, parere mandato Ecclesiæ, vel mandato ipsius absoluentis, vel mandato superioris, ad quem mittitur.*

Secundum continet mandatum, quod iniungendum est illi, qui absoluitur, quod mandatum est multiplex. Primo enim in virtute iuramenti præstiti iniungendum est illi, ne de cetero audeat committere illud ipsum crimen. Secundo, Quando crimen, propter quod incursa est suspensio, vel alia censura, concernit tertiam personam, est etiam ei iniungendum vt parti offensa satisfaciatur, vt habetur in capitulo Porro, & capitul. parochianos, de sentent. excommunic. Tertio, ex vi eiusdem iuramenti potest, & communiter debet eidem iniungi aliqua moderata & rationalis poena, vt ex ea discat non facilius se in delinquendo, vt colligitur ex capitulo Ex tenore, & capitul. granem, de sentent. excommunicat. & obseruat communis praxis Ecclesiæ. Hoc autem præcipue locum habet, quando crimen propter quod incursa est censura publicum & notorium est. Cum enim huiusmodi peccata offendant, & scandalizent Ecclesiam, necessum est, vt aliqua satisfactio eidem Ecclesiæ fiat. Quibus addo, quod quando quis ante absolutionem hæc omnia prestare posset, tunc opus non est iuramento villo; si enim hæc omnia præstet, nequaquam absoluitur, non est quod iuret, nisi forte, vt iuret non amplius illud committere.

33 *Undecimo*, Forma absolutionis a suspensione hanc communiter, vel non dissimilis ab ista assignatur a Doctoribus: *Ego te absoluo a vinculo suspensionis, quam incurristi ob talem causam*, & restituo te executioni tuorum ordinum, vel officiorum, & si suspensio erat ab aliquo determinato ordine, vel officio dicendum erit, *restituo te executioni talem ordinis, vel officii*; sin autem quis a beneficio suspensus sit, et si DD. nihil dicant de absolutione ab hac suspensione, hanc tamen commode adhiberi poterit, ut notat Vgol. de cens. Eccles. Tab. 4. cap. 16. *Absolue te a vinculo Suspensionis, in quam incurristi ob talem causam*, & restituo te ad tuum beneficium. Et postremo addenda est invocatio Sanctissime Trinitatis, dicendo: In Nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Hinc formam expresse ponunt S. Anton. 3. par. tit. 28. de suspensione, capitulo 4. prope finem. Sylvest. verbo, absolutio, 6. num. 2. & verbo, suspensio, quæst. 8. versicul. Secundum Tabienam, verbo, absolutio 3. num. 12. Nauarr. in Manual. capitul. 27. numer. 161. versiculo Sexto dico. Vgol. cit. & Toletus libro 1. capitulo 16. ubi Nauarr. addit, quod si suspensio dubia sit, dicendum erit, *si teneris aliquo vinculo Suspensionis, a quo te possum absolue-*

34 *ubi tamen observandum est*, quod licet hæc forma communiter tradatur a DD. ea tamen non est necessaria, neque illa alia forma determinata cum certis aliquibus verbis, sed satis erit quæcunque verba proferre, dummodo Iudex significet absolue illum a suspensione; ut si dicatur, *solo te remoueo*, seu *co suspensionem tuam*, remitto, aut tollo tibi suspensionem tuam, ex S. Anton. Sylvestro, & Tabiena, locis proximè citatis, & eod. Tabiena, in verbo, suspensio, 4. num. 2. & Vgol. cit. §. 1. Immo vero etiam si reo suspensio expresse petenti absolutionem a sua suspensione Iudex responderet, *absoluo te*, intelligendum est absolutum esse a suspensione; Nec minus puto absolutum fore, si reo sic suspensio, & absolutionem a suspensione petenti, Iudex responderet, *fiat, quod petis*. Idem si index, præsertim persona insignis, nihil responderet, sed solum illi sic petenti absolutionem a suspensione, *manu benedictionem impartiretur*. Quibus addo, Quotiescunque habemus aliquod externum signum, quo vel exprimitur, vel insinuetur quoquo modo absolutio, iudicandum erit in fauorem ipsius suspensi, ut intelligatur absolutus. Et ratio est: quia absolutio a suspensione, & ab alijs censuris non est sacramentalis, & consequenter non indiget ex natura sua, & intussecè aliquo verbo.

35 *Notandum tamen est*, quamvis hoc, quod hæcenus diximus verum in rigore sit, non tamen debent facile iudices quæcunque forma verborum vii pro suo beneplacito, quin saltem explicent se absolue ab hac suspensione, vel illa; & hoc primo, quia id postulat communis praxis iudiciorum, & Ecclesia communiter formam supradictam obseruat; Secundo, Quia alias sæpe magnæ quæstiones, & contentiones nascerentur super valore ipsius absolutionis. Tertio autem eam ob causam exprimenda est invocatio Sanctissime Trinitatis, ut homines cum reuerentia, & honore accipiant absolutionem, & censuras, & Prelatos Ecclesiæ reuereri assueant.

36 *Undecimo*, Absolutio suspensionis aliquando concedi solet ad cautelam, sicut & absolutio excommunicationis, ex Ancharano in capitul. solet, numer. 5. versicul. ad Quartum. & Gemin. ibidem §. in Secunda, numer. 11. versicul. eod. & Philippo Franco ibid. versicul. Quarto, & communis sententia DD. ut enim hoc habetur de excommunicatione, capitul. Solet, & in capitul. venerabilibus, de sentent. excommunicat. lib. 6. & in capitul. per tuas, tit. eod. in antiqua etiam idem de suspensione colligitur ex capitul. venerabilibus, de sentent. excommunicat. & ex capitul. Apostolicæ, de except. & latius tradit Vgol. de cens. Eccles. Tabul. 4. capitul. 21. §. 1. numer. 9. Quod si petas quidnam operetur absolutio ad cautelam in suspensio; non enim videtur operari posse illum effectum, quem operari possit ad excommunicationem? Respondeo, absolutionem ad cautelam duo præcipue operari; vnum est, Quod tollit

centuram, & facit, ut homo legitime in iudicio agere possit; & ratione huius effectus necessaria est in excommunicato, non autem in suspensio, quia excommunicatus, cum sit priuatus communionem aliorum, non potest agere in iudicio, neque Iudex illum audire valet. Secundum est, Quod absolutio hæc operari potest hoc, ut homo possit exercere sua officia; vel etiam iurisdictionem, vel actus ordinum, si ab eis erat suspensus: unde existente lite super valore suspensionis, vel eius nullitate, non debet vilo modo se illis ingerere, ne si censura postea declaretur valida, vel irregularis inueniatur, si suspensio erat ab ordine, vel reus violatæ suspensionis; ideoque si sine periculo officia sua, ut prius exercere velit, absolutionem ad cautelam prius quaerere debet.

APPENDIX HUIUS CAPITULI. & totius libri.

Ubi frequens mentio, tum in libro hoc, maxime capitulo 12. numero 25. & deinceps, capitulo 14. numero 30. & capitulo 16. numero 11. tum etiam lib. 6. capitulo 12. numero 9. & libro septimo, capitulo 10. numero 29. 36. 38. & 40. facta sit Constitutionis cuiusdam Clementis Papæ VII. qua rigorem alterius, Bullæ Sixti V. moderatur ad meliorem eorum omnium, quæ in præcedentibus, & sequentibus habentur notitiam & intelligentiam; necessarium visum est, vtriusque Constitutionis verba, in fine libri huius inferere, prout in hac ultima Clementis VIII. Constitutione continentur; Titulus autem & tenor est huiusmodi.

S. D. N. D. CLEMENTIS

DIVINA PROVIDENTIA

PAPÆ VIII.

CONSTITVTIO MODERATORIA

Bullæ fel. rec. SIXTI PAPÆ V. contra Clericos male promotos, ac in Episcopos in ordinum collatione peccantes.

CLEMENTIS EPISCOPVS SERVVS

Servorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam.

OMANVM Pontificem decet ea, quæ ob iustas causas interdum statuta sunt, cum ipsa rerum experientia suadet moderari, & immutare, prout in Domino salubriter conspiciat expedire. Alias sane emanarunt literæ, fere Sixti Papæ V. Prædecessoris nostri contra Clericos male promotos, ac in Episcopos in ordinum collatione peccantes, tenoris infra scripti, videlicet.

Sixtus Episcopus, Servus Servorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

Sanctum, & salutare sacri ordinis Sacramentum ab ipso Domino, & Salvatore nostro Iesu Christo institutum, beatique Apostolis, & eorum legitimis successoribus singulari diuinæ bonitatis munere traditum, ita ad Dei Omnipotentis gloriam salutemque animarum sanctorum, ac religiosè administrari decet, ut quæ vel ex typo, & figura veteris legis, vel alias ex multis sanctorum Patrum

Gg 2 prou-

providentia, circa ordinandum natales, ætatem, vitam ac morum probitatem, sanctitatem, scientiam, & alias qualitates in sacris ordinationibus requisitas per sacros Canones, vel apostolicas Constitutiones, aut generalium Conciliorum decreta, salubriter statuta fuerunt, ea iuxta observentur. Nam si in veteri testamento tam multa de integritate, & munditia Sacerdotum & ministrorum Altaris, deque eorum præstantia & dignitate legimus, de quibus dixit Dominus per Malachiam Prophetam, Labia Sacerdotis custodient scientiam, & legem requirunt ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum est: certe multo maior ratio & diligentia adhibenda erit in promouendis tam inferiorum graduum Clericis, quam etiam presbyteris, qui ad consummationem Sanctorum in opus ministerij, in ædificationem Corporis Christi constituuntur; prout de his ipsis, & divino verbo, & Beatorum Apostolorum præceptis, ac simul Sanctorum Patrum statutis sæpissime traditum est. Quare nos pro ea, quæ nobis a Domino iniuncta est, cunctarum Ecclesiarum cura, & sollicitudine, ipsos Pastores & Præsules Ecclesiarum, quorum proprium munus est personas idoneas Clericali militiæ ascribere, & ad minores, maioresque ordines rite promovere, auctoritate nostra duximus admonendos, ut in exequendo hac in parte suo Pastoralis officio attentius posthac invigilent, Canonicas sanctiones, ut patet, observent, ac ut nemini detur offensionis occasio, neque eorum ministerium vituperetur studeant vitare ea omnia scandala, & absurda, quæ ex vitiosa & minus Canonica Clericorum ordinatione cernimus cum magno animi nostri dolore frequentius exoriri.

Cum enim multi, etiam interdum inhabiles & indigni, non vocati sancta Dei vocatione, sed potius Satanae dolis decepti, prætextu devotionis & pietatis, rem quidem sacram & divinum munus, intempestive tamen & inordinate affectantes, seu temporale aliquod commodum, aut lucrum sibi proponentes, vel nimia simplicitate & imperitiâ, malitiâque aut fraude ad suscipiendum Clericalem characterem, aliosque ordines, ante ætatem legitimam, vel a non suo Episcopo aut non præiuncto debito exanone & approbatione, sine aliâ minus rite, vel etiam temere se ingerant; Debent sane Episcopi paternâ charitate & prudentia eorum saluti, qui sæpe nesciunt, quid petant, melius etiam, quam ipsi semet postulant, & salubrius consulere, nec tam quid flagitent, quam quid expediat considerare; summa verò diligentia providere, tum in alienâ diocesis subditis ordinandis, nec quemquam promoveant sine eorum Ordinarij literis dimissorijs, tum in recognoscendis ipsis literis, ne falsò, aut ab aliquo, qui auctoritatem illas concedendi non habeat, confectæ sint, tum denique in examinandis natalibus, ætate, vita moribus, scientia, idoneitate, titulo, & reliquis qualitatibus, ne quid in suâ, vel alienâ diocesi, personis ad Clericalem honorem, & Ecclesiasticos ordines promouendis desideretur eorum, quæ ex præscripto sacrorum Canonum requiruntur.

Ut igitur Præsules Ecclesiarum intelligant, si in re tam gravi & tanti momenti culpa, aut negligentia peccaverint, se non modò in tremendo Dei iudicio, verum in hoc quoque seculo Rom. Pontifici suæ villicationis rationem fore reddituros; Præsentis Constitutione perpetuo statuimus, & ordinamus, ut si in posterum Antistes aliquis Episcopali, Archiepiscopali, Primatiali, vel etiam Patriarchali dignitate præfulgens; aut Abbas ad primam tonsuram minoresque ordines suis subditis conferendos a Sede Apostolica auctoritatem habens, quemcumque secularem, vel cuiusvis ordinis, aut militiæ regularem, ex aliquo crimine, vitio, aut defectu, seu aliâ inhabilem, vel irregularem existentem, vel extra tempora a iure statuta, vel absque veris dimissorijs sui Ordinarij literis, aut per saltum, vel furtive, aut quoad seculares sine titulo sufficientis beneficii, vel patrimonij, aut ante ætatem per facti generalis Tridentini Concilij decreta primæ tonsuræ, aut cuique ordini præscriptam, aut non servatis tempo-

rum interstitijs, ita ut aliquis unico die, seu continuatione diebus, ad plures Ordines Sacros, vel post unum ordinem susceptum sine causa rationabili antequam tempus ab eodem Concilio Tridentino præfixum elabatur, ad alium ordinem promoveatur, sine dispensatione, aut indulto Apostolico, Clericali characterem non legitime insignierit, aut ad ordines minores, vel Sacros, ut præfertur, vel alias male promoveret, siue id scienter, siue ignoranter fecerit, nisi debita diligentia adhibita iustus error & probabilis facti ignorantia eum excuset, ut in quo deliquit, in eo puniatur, a collatione quorumcumque ordinum, atque adeo ipsius tonsuræ, & ab executione omnium munerum Pontificalium eo ipso suspensus, & ab ingressu Ecclesiæ interdictus existat, aliisque gravibus penis nostris, & pro tempore existentis Roman. Pont. arbitrio puniatur.

Quo si preta huiusmodi suspensione, & interdicto in præmissis se temere ingesserit, etiam a regimine, & administratione suæ Ecclesiæ, seu Monasterij, & a perceptione fructuum mensis eiusdem, ac quorumcumque beneficiorum per eum in titulum, vel commendam, seu alias obtentorum suspensionem, eo ipso incurrat, eisque interdicti, aut suspensionis relaxationem, aut penarum remissionem ab alio, quam a Rom. Pont. pro tempore existente, nequeat obtinere.

Et nihilominus fel. rec. Pij II. & aliorum Rom. Pont. nostrorum prædecessorum, qui per suas Constitutiones, aut in Cancellaria Apostolica publicatas Regulas contra huiusmodi Clericos male promotos, diversas penas inflixerunt, vestigijs inhærentes, eosdem Clericos posthac male promotos ab executione, ministerio, & exercitio ordinum susceptorum & ab omni spe, & facultate ascendendi ad alios superiores perpetuo suspensos declaramus; & si in eis ministrare præsumperint, illos sic irregulares effectos, omnibus & quibuscumque per eos in titulum, commendam, aut alias obtentis dignitatibus, officijs, & beneficijs Ecclesiasticis cum cura & sine cura, quomodocumque qualificatis, secularibus, vel cuiusvis ordinis militiæ regularibus; ac etiam si ipsi Clerici regulares fuerint, actua & passiva voce ipso facto privamus, & ipsi priuatos atque ad illa & alia similia vel dissimilia in posterum obtinenda in perpetuum inhabiles & incapaces esse decernimus & declaramus; dignitatum, officiorum & beneficiorum huiusmodi, sic pro tempore vacantium, dispositionem nobis, & Apostolicæ Sedi perpetuo relictantes.

Ut autem homines, qui nimia indulgentia & spe impunitatis ac veniæ facilitate, hactenus fuerunt ad huiusmodi facinora procliviores, ea sublata & præclusa ab his abstinere, & caveant in futurum tam absolendi, quam dispensandi, facultatem in casibus superius expressis, etiam in foro conscientie nobis & successoribus nostris, duntaxat, auctoritate & tenore præmissis, perpetuo reserquamus; Inhibentes ne a quoquam seculari, vel cuiusvis ordinis regulari Presbytero, vel Prælati quavis auctoritate fungente, nec per quæcumque lullia, & indulgentias, etiam plenissimas & extraordinarias per nostros prædecessores, aut nosmetipsos, vel successores nostros, anno lullai, aut alio quovis tempore & Cæcitate Sanctæ, vel quocumque alio titulo, modo, & forma, Motu proprio, & Consistorialiter, seu ad quorumcumque Principum, Regum, aut Imperatoris instantiam, eorumque contemplatione, & intuitu, cum quibuscumque amplissimis in genere, vel in specie derogatorijs clausulis concessa, vel in posterum concedenda, nec vigore aut prætextu facultatum, aut privilegiorum Mare magnum, aut alias quomodolibet nuncupatorum, quibuscumque ordinibus, Congregationibus, aut personis regularibus, aut Episcopis, per decreta Concilij Tridentini, aut officio sacre Pœnitentiariæ Apostolicæ, vel minoribus, aut etiam Maiori, Pœnitentiarijs nostris, & Roman. Pontif. pro tempore existentis, vel aliâ quomodolibet pro tempore concessorum, Personæ, sic ut præfertur, delinquentes, tam scilicet Anstites, seu Abbates promouentes, quam Clerici

Clerici malè insigniti seu ordinati a reatibus, & excessibus præfatis absolui, præterquam in mortis articulo possint, aut debeant, nec cum ijs super irregularitate propter præmissa contracta, etiam si crimen penitus occultum fuerit, quovis modo valeat dispensari.

Verum enim verò quia gravioribus morbis fortiora sunt adhibenda remedia; & iuxta personarum, locorum, ac temporum qualitates leges sunt immutandæ, penæque aggravandæ & emolliendæ; cum huiusmodi peccatu in Satana suggerente, hominumque fragilitate assentient; videatur iam ad culmen vitiorum ascendisse, & in præcipiti esse: Ideo, ut homines saltem penæ timore, proprii honoris confusione, a peccato deterreantur, novum huic veneno antidotum cogimur præparare. Ac propterea volumus, ut qui absolutionem & dispensationem huiusmodi petent, semper, quamvis delictum adhuc occultum extiterit, non per officium Sacre Penitentiariæ, sed a nobis & pro tempore existente Rom. Pontifice in utroque foro absolutionem petere teneantur: alioquin ipsæ concessionibus & absolutiones, etiam cum clausula, quod præsentis Constitutionis teneor & alia prædicta habeantur pro expressis, prorsus nullæ irritæ & invalidæ existant, ac nemini penitus suffragentur.

Ceterum si quis Antistes, vel Abbas, servatis quidem cunctis præmissis & ceteris omnibus, quæ in ipsius tonsuræ & ordinum collatione observari debent, personas habiles & idoneas, sed tamen recepta ab ijs, quibus tonsuram, aut ordines conferet, pecunia, pretio, vel præmio simoniacè in futurum insigniuerit, vel promoverit: volumus, ut præter alias censuras, & penas contra simoniacè ordinatos & ordinatos a sacris Canonibus & Constitutionibus Apostolicis alias inflictas & irrogatas, quibus nequaquam derogare intendimus etiam omnia & singula prædicta in sic promouentibus & promotis locum habeant: Decernentes præsentis literas sub quibusvis concessionibus, facultatibus, & gratijs, etiam in casibus quibuscunque Sedi Apostolicæ quomodolibet, etiam in Bulla Cæsar Domini reservatis, etiam sub nomine Iubilæi plenarij, vel Cruciatæ sanctæ, absolviendi facultatem quibuscunque personis generaliter, vel specialiter tribuentibus, minime comprehendendi; sed semper ab illis exceptas esse & censeri: sicque in præmissis universis & singulis per quoscunque Iudices, & Commissarios, etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, & S. R. E. Cardinales, sublata eis & eorum cuilibet quavis aliter iudicandi & interpretandi facultate in quavis causâ & instantia iudicari & definiti debere, ac irritum & inane quicquid secus super his a quoquam quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter attentari. Non obstantibus Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac in Concilijs etiam generalibus editis, ceterisque contrarijs quibuscunque. Ut autem præsentis literæ omnibus innotescant, mādams illas ad Valvas S. Ioannis Lateranen. & Principis Apostolorum de Vrbe Basilicarum, & in acie Campi Floræ, affigi & publicari, & post quindecim dies qui in Vrbe sunt, qui verò extra eam & citra Montes intra quatuor menses, qui deinceps ultra Montes erunt intra octo menses a die publicationis huiusmodi computant, perinde affigere & arcere ac si eorum cuique personaliter intimatæ fuissent, ac earundem præsentium literarum exemplis, etiam impressis, Notarij publici manu subscriptis & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ obfignatis, eandem fidem in iudicio & extra illud abhiberi quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostri statuti, ordinationis, declarationis, priuationis, reservationis, inhibitionis, voluntatum, decretorum & mandati infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Dat. Romæ, apud S. Petrum Anno incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo octavo, Nonis Ianuarij, Pontificatus Nostri Anno Quarto. Nos

animaduertentes in dictis literis nihil fecisse, quo ad ea, quæ in ordinu collatione servanda sunt, disponi, ultra id quod in sacris Canonibus, & in Concilijs Tridentini decretis, ac aliorum Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum Constitutionibus dispositum fuit, sed diversas penas, & censuras Ecclesiasticas contra Episcopos, & alios Prelatos in ordinum collatione peccantes, & similiter contra Clericos tam seculares, quam cuiusvis ordinis, instituti, & militiæ regulares malè promotos constitui, absolutionemque & dispensationem Sedi Apostolicæ referuari, & aliàs sicut in præfatis literis continetur; Considerantesque tam promouentes, quam eos, qui ad dictos ordines promouentur, sæpe censuris, & penis huiusmodi, ob illarum multipliciter in eorum perniciem animarum varijs modis illaqueari, nonnullos ex Prelatis, & Episcopis in cõferendis huiusmodi ordinibus nimis scrupulosè procedere, multosque metu penarum, & censurarum præfatarum ab ordinum collatione prorsus deterteri, adeo ut Clericorum, & Sacerdotum numerus propterea aliquibus in locis valde imminutus sit, omnium in præmissis securitati, ac animarum saluti, paterna charitate prospicere volentes: Motu proprio, & ex certa scientia nostris, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, hac nostra perpetuò valitura Constitutione, supradictas literas ad terminos sacrorum Canonum, ac Constitutionis rec. me. Pij Papæ II. etiam prædecessoris nostri, quæ incipit, Cum ex sacrorum ordinum sub dat. videlicet, Quintodecimo Kalend. Decembris, Pontificatus sui Anno Quarto, cuius tenorem præsentibus pro expresso haberi volumus, & ad dispositionem decretorum sacri Tridentini Concilij restringimus, & reducimus, nec non censuras, & penas in eisdem Sixti literis contra quoscunque, præterquam contra Simoniacè ordinantes, & ordinatos, inflictas, quas volumus in suo robore permanere (alijs etiam penis & censuris per eosdem Canones, ac Constitutionem Pij II. Conciliumq. Tridentinum iniunctis salvis & firmis remanentibus) moderamus & abolemus. Decernentes sic & non aliter per quoscunque Iudices, & commissarios quavis auctoritate fungentes etiam eiusdem Romanæ Curie Cardinales, & causarum Palatij Apostolici Auditores, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, ubique iudicari, & definiti debere, irritum quoque & inane quicquid secus super his a quoquam quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, ac quibusvis alijs Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrarijs quibuscunque. Volumus autem, ut præsentium transumptis, etiam impressis, manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius Prælati, vel personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ obfignatis, eadem prorsus fides in iudicio, & extra illud habeatur, quæ eisdem præsentibus heberetur si forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ restrictionis, moderationis revocationis, abolitionis, decreti, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo nonagesimo quinto, pridie Kalend. Martij Pontificatus Nostri Anno Quinto.

L. Card. Produt.

M. Vostrius Barbanius.

A. de Alexijs.

Gg 3 Quia

Quia verò quæ in hac Bulla Sixti V. contenta sunt, superius exposita, & maxima ex parte reuocata sunt per hanc nouam Clementis VIII. Constitutionem, vt ex eiusdem tenore constat, solùm in hoc loco annotare placuit hæc duo, quæ sequuntur, Quorum

Primum est, Quod licet omnia, quæ in præfata Bulla Sixti V. de malè promouendis Clericis, & Episcopis in ordinibus conferendis delinquentibus continentur, excepto vno casu scilicet, Simonie, tam in tonsuræ, aut ordinum collatione, quàm in eorundem receptione, commissæ, ad terminos Sacrorum Canonum, ac Constitutionis Pij Papæ II. quæ incipit, *Cum ex Sacrorum ordinum*, & ad dispositionem Decretorum Sacri Tridentini Concilij reducta sint, qui tamen in penas præfate Bullæ Sixti V. antequam hæc Clementis VIII. Constitutio edita, & promulgata fuisset, incidissent, a prædictis penis virtute huius posterioris Clementis VIII. Constitutionis, non liberantur, sed earum absolutionem, & dispensationem a Summo Pontifice petere & obtinere tenentur, haud secus ac si Bulla hæc Clementis VIII. edita non fuisset. Quamuis enim censuras, & penas in eisdem Sixti literis contra sic delinquentes inflictas moderetur, & aboleat in futurum, antea tamen incurfas neque tollit, neque earum absolutionem, aut dispensationem moderatur, vt ex ipsius Bullæ verbis manifestum est.

Secundum est, Quod censuræ, & penæ omnes in præfatis Sixti V. literis contra quoscunque Simoniacè ordinaros, & ordinaros inflictas, nõ obstante hac Clementis VIII. Constitutione, in suo robore permanent, vnde si quis Antistes, vel Abbas tonsuram, aut ordines conferat personis alioquin habilibus, & idoneis, recepta ab ijs, quibus tonsuram aut ordines conferret pecunia, precio, vel præmio Simoniacè, a collatione quorumcunque ordinum atque

adeo ipsius tonsuræ, & ab executione omnium munerum Pontificalium eo ipso suspensus, & ab ingressu Ecclesiæ interdictus est. Et si spreta huiusmodi suspensione, & interdicto in præmissis se temere ingerat, etiam a regimine, & administratione suæ Ecclesiæ, seu Monasterij, & a perceptione fructuum mensis eiusdem, ac quorumcunque beneficiorum obtentorum eo ipso suspensus est, eiusque interdicti, aut suspensionis relaxationem, aut penarum remissionem a solo Pontifice pro tempore existente obtinere valet. Sicut autem Simoniacè scienter ordinaros ab executione ordinum susceptorum, & ab omni spe ascendendi ad alios superiores perpetuo suspensus est, & si in eis ministraverit, etiam si Minores tantum sint, quod nouum est per hanc Sixti V. Bullam, sunt irregulares, & a præfatis censuris absolui, aut ab irregularitate propter præmissa contracta, etiam si crimen penitus occultum fuerit, ab alio quam a Papa dispensari nequit, immo nec Episcopus virtute Concilij Tridentini, aut Prelatus Regularis vigore aut preterito cuiuscunque privilegij cum eo dispensare valet, vt ex dicta Bullæ verbis manifeste colligitur. Deinde sic ordinati & irregulares effecti, si Clerici seculares sint, quibuscunque beneficijs Ecclesiasticis, & dignitatibus, & officijs obtentis, in verò Regula res sint, actiua etiam & passiva voce ipso facto priuati sunt, & ad illa, ac alia similia, vel dissimilia in posterum obtinenda in perpetuum inhabiles sunt, ac dignitatum, officiorum & beneficiorum huiusmodi, sic pro tempore vacantium dispositio Sedi Apostolicæ perpetuo reservatur. Quæ omnia ex verbis præfate Bullæ Sixti V. manifesta sunt. Quas autem penas alias sic Simoniacè ordinati incurrunt, latius lib. 7. cap. 12. no. 17. & seqq. ostendimus. Hæc interim de Bullæ vtiuique intelligentia, & suspensionis materia, necnon de totò hoc libro dicta sufficiant.

Finis Quarti Libri.

DE INTERDICTO ECCLESIASTICO.

355

Liber Quintus.

P R A E L V D I V M.

Autores de Interdicto tractantes.

De Censura hac Interdicti Theologi Scholastici sparsim tractare solent, si quidem de ea breuiter agunt Richard. 4. dist. 7. art. 5. quæst. 1. Palud. 4. dist. 18. quæst. 8. Ioannes Bachonus, 4. dist. 11. quæst. vnica, art. 4. Dominicus Sotus 4. dist. 2. quæst. 3. art. 1. Martin. Ledesm. 2. 4. quæstio. 26. art. 2. Henriquez lib. 13. cap. 41. & sequentibus, Gregorius de Valentia tomo 4. Disput. 7. q. 18. puncto 2. Canonistæ, in varijs locis iuris. Summistæ, in verbo interdictum, vt Summa Pisanella, Angelica, Syluest. Tabiena, Summa Confessorum lib. 3. titulo 33. quæst. 219. & deinceps, Astensis, lib. 7. tit. 16. S. Antoninus, 3. par. tit. 27. Caieta. in verbo Interdicti violatio. Bernardus Diaz in praxi Canonica, c. 121. Martin. Nauar. in Manuali, cap. 27. a nu. 164. Couar. in cap. Alma mater, par. 2. de sen. excom. lib. 6. & lib. 2. variar. resol. cap. 8. nu. 10. Barthol. Medina, lib. 1. Instru. Confess. cap. 11. §. 13. Simon Maiol. lib. 3. de Irregularitate, c. 20. & 23. M. Antonius Cucchius, lib. 4. Instit. furis Canonici, tit. 12. Joseph Angles, in floribus 4. Sententiarum, par. 2. in quæstione de Excommunicatione, art. 6. Martinus Alphonsus Viualdus in suo Candelabro Aureo, par. 2. in tractatu de Interdicto. Iacobus de Grassis, lib. 4. suarum Decisionum Aurearum, cap. 26. Bartholom. Vgolius in tract. de Ecclesiasticis (ensuris, Tabula 5. Cosinus Philarchus, de officio Sacerdotis, par. 1. lib. 4. cap. 3. & 4. Marcus Antonius Berarducius in sua Corona Confessorum, par. 3. cap. 10. tract. de interdicto. Thomas Zerula in sua praxi Episcopali, par. 1. & 2. in verbo, Interdictus. Toletus in sua Summa nuper edita, lib. 1. cap. 18. & Sebastianus Medices in Summa peccatorum Capitalium, tit. 9. a quæstione 3. ad decimam, & alij Recentiores.

Quid, & Quotuplex sit Interdictum.

Cap. I.

SUMMARIVM.

- 1 Interdictum quot modis accipi solet.
- 2 Interdictum secundum iuris peritos, vel est restitutorium, vel exhibitorium, vel prohibitorium.
- 3 Interdicti nomen a verbo [Interdico] deducitur, & quæ huius ratio sit.
- 4 Banniti, seu exules, quo sensu [Interdicti] dicuntur.
- 5 Interdicti vox secundum Canonistas duobus modis accipi solet.
- 6 Interdictum, quod censura Ecclesiastica est, quare sic appellatum est.
- 7 Interdicti definitiones variæ ab auctoribus asseruntur.
- 8 Interdictum a reliquis censuris, & a cessatione a diuinis, qualiter distinguatur.
- 9 Interdicti definitio tria hæc exprimere debet, scilicet prohibitionem officiorum diuinorum Sacramentorum, & sepulcræ.
- 10 Interdictum, in locale tantum, personale tantum, & locale, & personale simul diuiditur.
- 11 Interdictum locale tantum, seu loci quidnam sit.
- 12 Interdictum personale tantum, quodnam dicendum.
- 13 Interdictum aliud Generale, aliud speciale esse potest.
- 14 Interdicti diuisiones qualiter inter se differant; & unde sumantur.
- 15 Interdictum personale generale, vel speciale quodnam censeri debeat.
- 16 Interdictum locale tribus præcipue modis ferri potest, & quinam illi sint.

- 17 Interdictum ciuitatis, castri, seu villæ, improprie ab Angelo interdictum speciale appellatur.
- 18 Interdictum persone singularis rectius suspensio, quam in interdictionem appellatur.

Quoniam verò interdicti nomen ambiguum est, varia eius acceptio in primis exponenda erit, vt si res ipsa melius intelligi possit; solet autem quatuor modis accipi:

Primo, amplissime, pro solemniter dicto Prætoris aliquid fieri præcipientis, siue præceptum illud prohibitorium sit, siue alterius modi; vnde gloss. in Clem. 1. de foro compet. in hoc sensu. Interdictum esse dixit solemnem, & formatam quandam verborum conceptionem, qua Prætor aliquid fieri iubebat, vel prohibebat, quod tunc maxime faciebat, cum de possessione, vel quasi possessione inter aliquos contendeatur; ita vt hoc sensu Interdictum sit, quasi inter duos dictum Prætoris, quo inter Reum, & Actorem aliquid dicendo constituit, aliqui diubens, aut prohibens fieri, vt habetur Instit. de interdict. circa princ. & ff. eod. Secundum quam acceptionem Interdictum in iure civili diuiditur in tria, scilicet, vt aliud sit Restitutorium, aliud Exhibitorium, aliud Prohibitorium; vt cum Prætor prohibet ædes extrui in loco, in quo Actor eas petebat extrui; aut cum iubet aliquid restitui, quod Reus per exceptionem defendebat ab eo non esse restituendum. Quæ nominis acceptio, vt amplissima est, ita etiam, & impropria est.

Secundo accipitur strictius pro solo interdicto, seu dicto Prætoris prohibitorio deducto nomine a verbo *Interdico*, quod significat prohibeo; vt interdico tibi ingressum domus meæ, aut interdico te ingressu, id est prohibeo, vt habetur in Instit. de interdictis. §. exhibitoria, vers. sunt tamen. Zabara. in cap. fin. num. 7. de excess. prælat. vt inter recentiores rectè annotauit Alphonsus Viualdus in Candelabro tit. de Interdicto, num. 1. contra Syluestram verbo, Interdictum, in princip. qui Interdictum, quasi inter duos

duos dictum, dici noloit. Quamvis autem Imperator in d. §. exhibitoria, attenta priori vobis huius significatione, hoc est, si interdictum quasi inter duos dictum sumatur, omnia illa tria nimirum, siue prohibitoria, siue restitutoria, siue exhibitoria, interdicta vocari velit, quia tamē propinquior & notior, & magis viciata deductio est *ab interdicendo*, ideo magis proprie dicitur interdictum illud, quod est tantum prohibitorium; si quidem interdicere proprie significat prohibere, ac vetare, ne aliquid fiat: quo sensu exules, Banniti vulgo nominati; interdicti dicuntur, quoniam in patriam reditus ipsis prohibitus est, arg. l. relegatorum, ff. de interdictis & relegate. Et a lege prohibitus ne bona sua alienet, interdictus dicitur, arg. l. is, cui bonis, ff. de verb. oblig. Et etiam prohibitus postulare, & officium suum exercere interdictus nominatur, in l. moris, & l. fin. ff. de poen. & l. Imperator, ff. de postu. Et hæc duæ acceptiones sunt propriæ Iuriconsultorum, de quibus latius Con. in cap. alma mater, par. 2. §. 1. num. 1. de sent. excommuni. lib. 6. Sotus 4. d. 22. quæst. 3. artic. 1. Vgolin. de cens. Eccles. Tab. 5. cap. 24. §. 2. Henriquez lib. 13. de excommuni. & interdicto, cap. 4. §. 1. Sylueff. verbo Interdictum, 1. in principio, Tabiena, verbo interdictum, 1. num. 3. versic. 2. Angelica, verb. interdictum, 1. in princip. Panorm. in cap. pastoralis, num. 14. de causa posses. & propriet. Specul. tit. de interd. §. Quia verò, vbi ponit nouem interdicta publica, & triginta octo priuata glo. in Clem. vnica, de foro compet. vbi ponit 36. & eadem glossam Clemen. 1. de sepult. vbi alia plurima interdicta ponit.

Deinde in iure Canonico Interdicti vox duobus aliis modis sumi potest;

Primo, pro prohibitione Iudicis Ecclesiastici, seu iuris Canonici; & hoc modo non aliter differt a secunda acceptione Legistarum, nisi quod ibi sermo sit de prohibitione Prætoris, hic verò de prohibitione iudicis, seu iuris Ecclesiastici; & hoc modo accipitur hæc vox, 17. q. 4. c. Miror. & c. significasti, de offic. Archid. & c. cum illorum, de sentent. excommuni. & in Rubrica sub tit. de matrimonio contract. contra interdict. Eccl. maxime cap. 2. & 3.

Secundo accipitur pro sententia iuris, vel Prælati Ecclesiastici prohibentis alicui diuina officia, Sacramenta, vel sepulturam Ecclesiasticam in penam delicti, vel contumaciæ, siue illius, qui interdictus, siue in penam alicuius alterius; Quæ prohibitio eam ob causam recte *Interdictum* appellatur, quod per ipsum diuina Ecclesiæ, vel hominibus, qui eius vinculo confecti sunt, vel in locis, in quæ latum est prohibentur; & huiusmodi prohibitionem transgrediens excoctio alicuius actus ordinis, ad eum modum quo infra dixerim, irregularis efficitur. Et hæc est maxime propria nominis huius acceptio, ex accommodatione iuris Canonici, & DD. interpretatione, & secundum hanc significationem, interdictum vna ex tribus censuris Ecclesiasticis dicitur, vt patet ex c. *Quærenti*, de verb. signific. de qua acceptione hoc in loco agemus.

Quod eius definitionem variæ afferuntur ab auctoribus definitiones, Vgolinus enim, vt a recentioribus exordiamur, de cens. Eccles. Tab. 5. c. 18. Interdictum in genere sumptum sic definit [Interdictum Ecclesiasticum est censura Ecclesiastica, qua diuinorum Ecclesiæ vsus prohibetur, seu diuina Ecclesiæ prohibentur, quatenus diuina sūt] Palu. in 4. d. 18. quæst. 8. circa quartum principale, arr. 1. & Sum. Confess. lib. 3. tit. 33. quæst. 220. ita definiunt [Interdictum est censura Ecclesiastica in penam contumaciæ, vel offensæ lata, arcens præcipue populum, ne communicet Sacramentis.] Summa Astensis, par. 2. lib. 7. tit. 16. ar. 1. sic definit [Interdictum est priuatio quoad Ecclesiasticam, per sententiam iuris, seu Iudicis facta.] S. Anton. 3. par. tit. 27. de interdicto, c. 1. ita definit [Interdictum est separatio a certis Sacramentis, & omnibus officijs diuinis, & Ecclesiastica sepultura.] Quam definitionem sequitur Tabiena, verbo, Interdictum, 1. num. 3. vers. Secundo, in fine, Sylueff. verbo Interdictum, 1. num. 2. & Sotus 4. d. 22. quæst. 3. ar. 1. qui eam colligitur ex c. Non est vobis, de spons. & ex c. Quod in te, de poenit. & remiss. At Nau. in Manuali, capit. 27. num. 164. Martin. Ledesm. 2. 4. quæst. 26. ar. 2. in tract. de Interdicto. Couar. in cap. alma mater, par. 2. §. 1. num.

2. vers. Potest autem, de sentent. excommuni lib. 6. Alphonsus Viuald. tit. de Interdicto, numer. 3. Iacobus de Grassi lib. 4. Decis. cap. 26. num. 1. Cosmus Philarcus, de officio Sacerd. par. 1. lib. 4. cap. 3. Corona Confess. tit. de Interdicto, num. 7. & Sebast. Medices, in Summa, par. 2. tit. 9. q. 3. Toletus lib. 1. c. 18. Henriquez lib. 13. de excommuni. & interdicto, cap. 4. §. 1. sic definiunt; Interdictum Ecclesiasticum est Censura Ecclesiastica, qua prohibentur diuina officia, & Sacramenta, & Ecclesiastica sepultura actiue, & passiuè. Alij aliter definiunt, qui tamen omnes verbis potius, quam re differunt.

Dicitur autem primo Censura Ecclesiastica tanquam genus immediatum, quo genere differt, vt ait Palud. a Legibus interdictis, & vt ait Martin. Ledesm. cum quo consentiant Nannar. & Henriquez, a cessatione a Diuinis, quæ non est Censura Ecclesiastica, sed prætermisso quodam diuinorum officiorum. Cetera verò, quæ in dicta definitione apponuntur, ostendunt quid per interdictum intubetur, & quomodo ab excommunicatione, & suspensione differat, quæ licet in genere conueniant (quia Excommunicatio, Suspendio, & Interdictum censuræ Ecclesiasticæ sunt, cap. Quærenti, de verb. signific.), in alijs tamen inter se differunt: Quia Excommunicatio priuat ab omni, aut certa communicatione, in quantum communio est, vnde nobis non solum diuina, sed etiam quæ non sunt diuina adimit; Interdictum verò a diuinis tantum nos separat, Suspendio impedit in toto, aut in parte, exercitium officij, aut beneficij Ecclesiastici, quod suspensus habet, vnde Clericos tantum impedit, quo minus Ecclesiasticas functiones exercere valeant; Interdictum verò prohibet Sacramenta, officia diuina, & sepulturam; siue incumbat ex officio ea administrare, vel audire, aut dicere, siue non.

Dicitur secundo, prohibens diuina officia, Sacramenta, & sepulturam, vt significetur proprius, & formalis effectus Interdicti.

Dicitur tertio actiue, & passiuè. Quia suspensio communiter non prohibet Sacramenta saltem passiuè, sed actiue tantum, nec Ecclesiasticam sepulturam, nisi illam, quæ est ab ingressu Ecclesiæ; Interdictum verò prohibet, ne quis officiorum diuinorum, Sacramentorum, & sepulturæ Ecclesiasticæ particeps sit, tam actiue, quam passiuè.

Dicitur quarto a Palud. in penam contumaciæ, vel offensæ ad significandam causam quare solet poni Interdictum; Quæ tamen particula non mihi videtur necessaria, siquidem nullo modo per eam distinguitur Interdictum a reliquis Censuris, cum omnes Censuræ ferri possint propter hanc causam. Est tamen necessarium in definitione mihi hæc exprimere, scilicet, prohibitionem officiorum diuinorum, & Sacramentorum sepulture. Parum autem refert, siue dicamus prohibitionem Sacramentorum absolute, siue limitate prohibitionem aliquorum sacramentorum, quia interdictum ex sua natura habet prohibere omnia Sacramenta; ex particulari verò, & rationabili concessione Ecclesiæ, ne huiusmodi Censura efficiatur alicui causæ damnationis concessa sunt aliqua Sacramenta, vt Baptismus, & Penitentia, de qua re suo loco dicemus. Sed de definitione hæc tenus.

Diuiditur autem Interdictum communiter in locale tantum & personale tantum, sic Angelica, in verbo Interdictum, 1. numero 1. Tabiena, verbo Interdictum, 1. versic. Tertio, Summa Astensis, par. 2. lib. 7. tit. 16. ar. 1. Sotus 4. d. 22. quæst. 3. artic. 1. conclus. 1. Couar. in capit. alma mater, par. 2. §. 1. numer. 6. de sentent. excommuni. lib. 6. Corona Confess. tit. de Interdicto, num. 1. Iacob. de Grassi lib. 4. cap. 26. num. 2. Maiol. lib. 3. de irreg. cap. 20. num. 1. Henriquez lib. 13. de excommuni. & interdicto, cap. 4. §. 3. Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 5. cap. 5. & colligitur ex capit. si sententia, & cap. si Ciuitas, & cap. præsentem, de sent. excommuni. lib. 6. cuius diuisionis ea est ratio; quia tria hæc officia diuina, Sacramenta, & sepultura, per Interdictum prohibentur ne alicubi fiant, quod ad locum pertinet, aut ne a quopiam suscipiantur, aut administrantur, quod ad hominem spectat. Addunt autem nonnulli tertium membrum, scilicet, quod Interdictum sit mixtum, id est continens simul locale, & personale sicut Tabiena, vbi supra, & expre-

de Syluester, verbo Interdictum, 1. quæstio. 2. Alphonsus Vinald. tit. de interdicto, nu. 119. Gregorius de Valen-
tino, 4. disput. 7. quæst. 18. puncto 2. Barth. Medina lib. 1.
Instruct. Confess. cap. 1. §. 13. & Sebast. Medices, parte 2.
Summa, tit. 9. quæst. 4. Tolerus lib. 1. cap. 18. Mart. Ledes-
ma 2. 4. quæst. 2. in tract. de interdicto, & Nauar. in Man-
ual. cap. 17. num. 166. Et quamuis hoc membrum sub alijs in-
cludatur, nec a duobus precedentibus distinctum sit; non
est tamen inconueniens huiusmodi distinctio, ut sic scia-
mus, quando sit interdictum simplex, quando vero mi-
stum.

11. *Interdictum locale* seu loci est, quando solus locus, ver-
bi gratia, Civitas interdicatur, ne ibi officia a Civibus, aut
exterior audiantur, aut celebrentur, per hoc autem non in-
terdicitur persona, quia extra locum illum, unusquisque
exceptis illis, qui causam interdicti de decunt, officia ce-
lebrent, & Sacramenta sumere possunt.

12. *Interdictum personale* est, quo interdicitur populus, aut
aliqua eius persona, non autem locus, & tunc persona in-
terdicitur, ut ibi officia audire, aut administrare Sacramen-
ta valeat. Interdictum mistum est, quod fertur in locum,
& personas simul, scilicet, in locum cum populo laico, aut
Clero, aut in tales, vel tales personas, quod Nauar. in Man-
ual. cap. 17. num. 166. Henriquez ubi supra, cap. 4. §. 3. To-
lerus lib. 1. Instruct. Sacerd. cap. 18. & Vgolin. de censur. Ec-
cles. Tab. 3. cap. 12. §. 1. nu. 2. de ambulationum appellant,
quod solus hic forma ferri, *Interdicimus Ioannem, &
locum ubi est, vel fuerit, quando ibi fuerit*, sub qua forma la-
tam est interdictum in cap. Dilectis filiis, de appellat. &
ca. Non est vobis, de sponsal. Et de hoc interdicto inquan-
tum locale iudicandum est per regulas Interdicti localis;
inquantum vero personale, per Regulas personalis, ex Na-
uar. & Henriquez ubi supra.

13. Alia distinctio est, Interdictum aliud Generale est, aliud
speciale, & hoc loquendo tam de Interdicto loci, quam per-
sonæ. Sic Palud. 4. dist. 18. quæst. 8. §. circa quantum princi-
pale, vers. quantum ad tertium. Summa Ateensis, parte 2.
lib. 7. tit. 6. art. 1. Summa Pisanella, in verbo interdictum,
1. Syluest. verbo interdictum, 1. quæstio. 3. Tabiena verbo
interdictum 1. num. 4. vers. Tertio. Sotus 4. dist. 22. quæst.
3. art. 1. Conclus. 2. Martin. Ledesma 2. 4. quæst. 26. art. 2. in
tract. de interdicto. Nauar. in Manual. cap. 17. num. 166.
Coudrin c. Alma mater, par. 2. §. 1. num. 9. de sent. excom.
lib. 6. Alphons. Vinald. tit. de interdicto, num. 119. Corona
Confess. tit. de interdicto, numero 1. Iacobus de Grassi. ubi
supra, cap. 26. num. 3. Henriquez lib. 1. 3. de excommuni. &
interd. cap. 4. §. 3. Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 3. cap. 6.

14. Hæc autem secunda distinctio, differt a priori, quod illa de-
sumitur penes passim; hoc est, penes id, quod dicitur In-
terdictum; ista vero penes modum interdicti, ex Ioan-
Calderino in tract. de Interdicto, Memb. 2. Huius distinctio-
ni nonnulli addunt tertium membrum, scilicet, particula-
re, seu singulare, ut hoc distinctum sit a speciali. Sic S. Ant.
3. par. tit. 17. de interdicto, cap. 2. Angelica, verbo Interdi-
ctum 1. num. 1. & numero 11. & verbo interdictum 2. in
princip. Cosmus Philarchus de Officio Sacerd. par. 1. lib.
4. cap. 3. Vnde, exemplificant, ut Interdictum Generale lo-
ci sit, cum interdicitur Regnum, vel Prouincia, vel Diocesi-
sis. Speciale, cum interdicitur Civitas, Castrum, Villa. Sin-
gulare, cum interdicitur certa Ecclesia, vel Capella, vel cer-
ta Ecclesia, vel Capella. Personale autem Generale interdi-
ctum est, cum interdicitur vniuersaliter populus totius
Regni, Prouinciæ, Civitatis, Castrum, Villæ. Personale Spe-
ciale est, cum interdicitur pars aliqua populi, puta, aliquod
determinatum Collegium, vel Vniuersitas aliqua inclusa
in illo populo, puta studium Papæ, & huiusmodi, vel Ca-
pulum. Si singulare, cum interdicitur aliqua certa, vel in-
certa persona, certa, ut quando designatur proprio nomi-
ne, aut circumlocutione æquivalenti; Incerta, ut cum in-
terdicitur quisquis hoc, aut illud fecerit. Ita Angelica in
verbo interdictum 1. num. 1. num. 7. & num. 11. de tribus
membris interdicti personalis, & in verbo interdictum
2. in princip. de tribus alijs membris interdicti localis. A
quo non parum differt S. Anton. ubi supra, qui interdi-
ctum Generale illud esse vult, quod fertur contra Regnum,

Prouinciæ, Civitatem, Castrum, aut villam, quantum ad
interdictum loci, & quod fertur in Vniuersitatē, vel Col-
legium, quantum ad interdictum personæ. Speciale vero
interdictum esse dicit, cum interdicitur aliqua Ecclesia, ac
etiam cum interdicitur omnes Ecclesiæ vnius Civitatis,
vel Prouinciæ. Singulare autem interdictum esse putat, cum
interdicitur alicui personæ singulari officia diuina, & Ec-
clesiastica Sacramenta, vel vniuersaliter, vel particulariter
quoad omnia, vel aliqua officia, vel Sacramenta. Qua ra-
tione interdictum hoc singulare, soli personali interdicto
accommodat, & interdictum speciale, & generale alio mo-
do definit, quam Angelica, ut constat. Ceterum supplemē-
tum relatum a Syluestro in verbo interdictum 1. numero
7. Rosella, verbo interdictum 1. in princip. & num. 4. So-
tus, Martin. Ledesma, Nauar. Henriquez hanc sententiam An-
tonini, & Angelici resellunt, afferentes interdictum singula-
re, seu particulare, idem esse cum speciali, loquendo tam
de interdicto loci, quam personæ. De qua re, ne agamus
potius de nomine, quam de re, Duo mihi probabiliter di-
ci posse videntur.

16. *Primum est*, Interdictum locale tribus modis ferri pos-
se, vel primo generaliter, ut cum interdicitur totum Re-
gnum, tota Prouincia, tota Civitas, totum Castrum. Secun-
do, potest ita ferri, ut interdiciantur plura particularia lo-
ca, puta, plures Ecclesiæ, plures Capellæ. Tertio, ut interdi-
catur vna tantum Ecclesia, seu Capella. Eodemque modo
interdictum personale ferri potest, vel primo generaliter,
ut comprehendat totum populum Regni, Prouinciæ, Ci-
uitatis, Castrum, seu Villæ; vel Secundo, ut solum interdica-
tur aliqua pars hominum, scilicet aliquod Collegium, vel
aliqua Vniuersitas inclusa in populo Civitatis, Prouinciæ,
seu Regni; vel Tertio, interdici potest aliqua singularis
persona, siue determinata, siue indeterminata.

17. *Secundum est*, siue Interdictum primum, ex relatis voce-
mus generale; secundum speciale; & tertium particulare,
seu singulare, siue duo posteriora confuso nomine, modo
specialia, modo particularia appellemus, parum refert
existimo, potest enim unusquisque pro sua voluntate, hoc
aut illo nomine appellare; Quamuis si consideremus iura,
& modum loquendi Canonum, saltem in locali Interdi-
cto, non inuenimus speciale a singulari distinctum; Vnde
non ita proprie, Angelus ubi supra, Interdictum Ciui-
tatis, Castrum, aut Villæ; interdictum speciale appellauit, cum
secundum iura introductum illud potius Generale dicen-
dum sit, ut in sequenti capite dicitur.

18. His omnibus addi potest interdictum personæ singula-
ris a plerisque potius vocari suspensionem, quam interdi-
ctum, ut notant Caldero, in tract. de Eccles. interd. memb.
1. num. 7. Palud. 4. dist. 18. quæst. 8. circa quantum princi-
pale, vers. Quantum ad secundum. S. Anton. 3. par. tit. 27. de
interd. cap. 1. vers. Differt autem, Syluest. verbo inter-
dictum 1. num. 5. Tabiena verbo interdictum 1. §. Prime,
vers. Tertio. & §. Quarto, Coudrin c. Alma mater, par. 2. §. 1.
num. 2. de sent. excom. lib. 6. cum alijs.

De Interdicto Locali. Cap. II.

S Y M M A R I U M.

1. *Interdictum locale illud est, quod solum locum interdicit.*
2. *Interdicto locus proprie non afficitur, & quare.*
3. *Interdicto locali illius loci populus proprie non afficitur.*
4. *Interdictum loci hoc vim habet, ut interdicti censeantur homines in ordine ad illum solum locum.*
5. *Interdicto loco, qui culpabiles non sunt, alibi diuina officia facere, & audire possunt.*
6. *Interdictum locale, & personale, qualiter inter se differant.*
7. *Interdictum personale, ita personas ligat, ut nec ibi, nec alibi diuina possint audire, extranei vero in illo loco possunt.*

- 8 Interdictum generale loci quid.
- 9 Interdictum parochia interdictum generale locale est.
- 10 Interdictum generale loci duo genera locorum continet, scilicet, locum sacrum, & profanum.
- 11 Interdictum particulare loci quodnam censendum.
- 12 Cimitas, in qua una tantum Ecclesia est, si hac interdicta sit, interdictum speciale est, non generale.
- 13 Interdictum speciale erit, non generale, etiam si omnes Ecclesie alicuius loci, Castri, Regni, aut totius mundi interdiciantur, & quare.
- 14 Interdictum generale pro debito pecuniario per ordinarium, aut delegatum sine speciali Papa licentia ferri non potest.
- 15 Interdicta Ecclesia, interdiciuntur etiam Capella eiusdem, quae ei contigua sunt, necnon cimiteria contigua.
- 16 Interdicta Ecclesia, quare Capella contigua interdicta sunt, non autem, quae ei contigua non sunt.
- 17 Contigua dicuntur ea, quorum extrema simul sunt.
- 18 Cimiteria quae habentia parietem intermedium, an contigua censenda sint.
- 19 Ecclesie duae totales, & independentes una ab altera, quamvis essent contiguae, quare una interdicta non sit etiam altera interdicta.
- 20 Interdicta Ecclesia, cui contiguum est cimiterium, & post illud cimiterium aliud illi contiguum, an, & quando interdictum sit utrumque cimiterium.

Interdictum locale, ut ex dictis constat, & nomen ipsum ostendit, est illud, quod solum locum interdicit.

Circa quem loquendi modum, aduertendum est; Quod licet locus ipse dicatur subiecti interdicti, proprie tamen locus interdicti non afficitur; Quia cum locus sit res, quaedam inanimata, proprie capax non est Censura, & poenae Ecclesiasticae, ex Palud. 4. dist. 18. q. 8. art. 3. §. Quantum ad vigesimum, Innocen. in cap. tanta, num. 5. de excess. prelati, Summa Confess. lib. 3. tit. 3. q. 3. art. 2. §. 1. Immo vero neque locali interdicti populus loci illius per se afficitur; quandoquidem interdicti loco, populus ipse in se non censetur interdictus, nam potest populus loci illius interdicti in alio loco non interdicti, & officia diuina dicere, & audire, & Sacramenta dare, & recipere, exceptis illis, qui culpabiles sunt, causamque interdicti loci, dederunt; tales. n. & interdicti quibus locali in sua persona afficiuntur; Vnde, si interdicta sit Ecclesia propter culpam, & personam Episcopi, ipse etiam Episcopus dicitur interdictus, ut colligitur ex c. si sententia, de sen. excom. lib. 6. Sed proprie interdictum loci hanc vim habere censetur, ut loco interdicti interdicti censentur homines, inordinate ad illum locum tantum, & non ad alium; ita ut in illo loco, nec homines illius loci, nec alienigenae exercere possint diuina officia; aut participare in Sacramentis, aut Ecclesiastica sepultura passim, vel actiue, in alio vero loco non interdicto etiam illius loci habitatores, ut incolae, qui culpabiles non sunt, in illis tribus supradictis actiue, & passim participare possunt. Sic Angelica, in verbo interdictum 2. in princ. Martin. Ledes. 2. 4. quest. 26. art. 2. tract. de interd. Nauar. in Manual. cap. 27. num. 167. Couar. in cap. Alma mater, par. 2. §. 1. num. 6. de sentent. excommunic. lib. 6. Henriquez lib. 13. de excom. & interd. cap. 42. §. 1. Sotus 4. dist. 22. quest. 3. art. 1. Conclus. 1. Quae doctrina vera est, ut notat Angelica cit. non solum in interdicto generali loci, sed etiam speciali alicuius loci, ut extra illum locum, qui non sunt culpabiles, haec omnia facere possint.

Hinc inferitur primo non recte glossam in cap. Si sententia, in verbo Domini, de sentent. excommunic. lib. 6. & Innocen. & Hostiensis quos refert Angelus ubi supra, hanc doctrinam limitasse, dum voluerint, d. cap. si sententia, solum habere locum in interdicto locali, quod latum est propter delictum Domini, vel Rectoris, ut scilicet in hoc casu homines illius loci, qui non erant culpabiles, & causa interdicti, interesse possint diuinis, & alia facere extra il-

lum locum; sin autem interdictum loci latum esset propter delictum populi, tunc populus loci illius, nec ibi, nec alibi possit diuina officia facere; aut Sacramenta dare, vel sumere, aut sepulturam eligere, etiam, qui non est in culpa; Quae restrictio, nec Angelo ibidem placet, & mihi saluta esse videtur, quandoquidem auctores allati absoluit, & simpliciter docent, personas loci interdicti, qui non sunt culpabiles, alibi diuina facere, & audire, & cetera ut prius agere posse, parum ergo, aut nihil refert, siue ob delictum Domini, aut Rectoris, siue ob delictum populi, locus interdictus fuerit; semper enim, qui culpabiles non sunt, & diuina facere, & Sacramenta dare, & accipere, & Ecclesiasticam sepulturam alibi eligere possunt; cum enim in d. cap. si sententia, illi, qui non fuerint causa interdicti, permittuntur alibi diuinis interesse, qui vero culpabiles erant, eisdem interesse prohibentur, pari ratione hoc verum erit etiam, quando interdictum ob delictum populi fertur, ut etiam docet S. Anton. 3. par. tit. 27. de interd. cap. 3. in fine, vers. Item interdicto loco. nunquam enim totus populus culpabilis est, & proinde, qui tunc etiam culpabilis non erit, diuinis alibi interesse poterit. Neque valet, quod pro se afferunt Innoc. & Hostiensis capit. ut privilegia, de privilegio. Quia ut notat Angelus, caput illud magis loqui videtur de interdicto personali, seu quando populus est interdictus, quam de interdicto loci.

Interitur Secundo, duplex discrimen inter interdictum locale, & personale.

Primum est, Quod interdictum locale, non includit populum, id est personas eius, nisi ne in illo loco audiant diuina, aut Sacramenta sumant, vel administrent, aut ibi peccantur, quod intellige ut supra, de personis, qui non sunt culpabiles, qui extra illum locum omnia facere possunt, sicut prius in illo autem loco, nec habitatores loci illius, nec exteri, diuina facere, vel audire possunt, nec sepeliri, aut Sacramenta sumere.

Secundum est, Interdictum personale, non comprehendit locum, ita tamen personas ligat, ut nec ibi, nec alibi audire diuina possint, extranei vero possunt in illo loco audire, & celebrare diuina, etiam iannis a partis cum locus ille non sit interdictus, sed tantum persona, vitatis tamen habitatoribus loci, ex S. Anton. 3. par. tit. 27. de interd. cap. 3. circa medium, versic. Item cum interdictum populus, & versic. Item si interdicatur populus, Summa Ateni, parte 2. lib. 7. tit. 16. artic. 1. quest. 4. in fine, Angel. verbo Interdictum 1. num. 1. Sotus 4. dist. 22. quest. 3. art. 1. Conclus. 1. Martin. Ledes. 2. 4. quest. 26. art. 2. tract. de interdictis. Nota 3. Nauar. in Man. cap. 27. num. 167. & nu. 173. Tolet. lib. 1. Instruct. Sacer. ca. 18. Henriquez lib. 13. de excom. & interd. cap. 42. §. 1. Compend. Mendicantium in verbo interdictum 3. §. 13. & facit text. cap. 1. de vniu. lib. 7. & alij, quicquid Couar. in cap. Alma mater, par. 2. §. 1. num. 7. vers. Secundo, de sentent. excommunic. lib. 6. de hac re dubius esse videatur.

Quia vero Interdictum locale duplex esse diximus, Generale, & Speciale; quid utrumque sit, breuiter explicandum est. Interdictum igitur Generale loci est, quo interdicitur locus aliquis vniuersalis, continens in se plura loca particularia, ex Paluda. 4. dist. 18. quest. 8. §. circa quartum principale, versic. Quantum ad tertium, Summa Ateni, p. 2. lib. 7. tit. 16. art. 1. Ioan. Bachono in 4. d. 11. quest. vnic. art. 4. dub. 4. Soto 4. dist. 22. quest. 3. art. 1. Conclus. 1. Ledes. 2. 4. quest. 26. art. 2. tract. de interd. Nauar. in Man. cap. 27. nu. 166. Couar. in cap. Alma mater, par. 2. §. 1. nu. 9. de sentent. excommunic. lib. 6. Henriquez lib. 13. de excom. & interd. ca. 41. §. 3. Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 5. capit. 6. & colligitur ex cap. cum in partibus, & ibi glossa in verbo, Nomine terre, & ibi Panorm. num. 1. de verbis significat. vel ut alij definiunt. Interdictum Generale est illud, quo interdicitur vniuersitas localis, hoc est, quando aliquis locus plura in se loca continens ita interdicitur, ut in nullo locorum contentorum officia diuina celebrari possint, ut quando interdicitur Regnum, Ciuitas, Prouincia, Episcopatus, Terra, Castrum, Villa, immo, etiam quando interdicitur Parochia, est generale interdictum, ut expresse docent Ledes. Nau. Henriquez, & Vgolin. locis pro-

quod allatis. Alphonsus Vivald. num. 119. quicquid Felin. in cap. San. 2. num. 3. de offic. deleg. & Couar. in cap. Al. ma mater, par. 2. §. 1. num. 9. de sent. excomm. lib. 6. Gregorius de Valenna, tom. 4. disp. 7. quæst. 18. puncto 2. vult Interdictum Parochia esse speciale, id quod notantur, quia eo ipso, quod locus vniuersalis censetur, non potest pro debito pecuniario Parochia interdicti sine licentia expressa Summi Pontificis, vt colligitur ex Constitutione Bonifacii VIII. Extrau. quæ incipit, *Proinde*, de sentent. excomm. vt falso Felin. cit. docet. Parum enim refert, vt notant Panorm. in d. cap. cum in partibus, num. 1. & Tabiena, verbo Interdictum 1. num. 4. vers. Tertio. Ad hoc quod Interdictum loci generale dicatur, quod locus sit parvus, aut magnus, dicitur enim generale, quia nulla pars illius loci excluditur; vnde, ad generale Interdictum requiri existimo, vt duo locorum genera interdiciantur, seu vt locus ille vniuersalis duo genera locorum contineat, scilicet Ecclesiam, seu locum sacrum, aut dedicatum cultui Diuino, & locum profanum; Quia de causa Interdictum Parochia dicitur generale, quia tali Interdicto non solum prohibetur celebratio intra Ecclesiam, sed etiam extra Ecclesiam in tota parochia.

11 *Interdictum autem speciale, seu particulare loci est illud quo interdicitur aliquis locus particularis non continens in se alia loca, scilicet, sacra, & profana; Nam quamuis interdiceretur locus continens intra se plura loca etiam sacra, erit tamen Interdictum speciale, vt quando interdicitur Ecclesia, intelliguntur interdicta etiam Capellæ, quæ sunt intra Ecclesiam. Immo Interdictum etiam speciale, seu particulare erit, quamuis interdiciantur plura loca sacra tantum, non profana, vt quando interdiciuntur plures Ecclesiæ; Item, quando interdiciuntur omnes Ecclesiæ Ciuitatis, quia semper licitum erit celebrare diuina extra Ecclesiâ ipsius Ciuitatis, ex Nauar. in Man. cap. 27. numero 166. Martin. Ledesm. 2. 4. quæst. 26. art. 2. tract. de interd. Henriquez lib. 13. de excomm. & interd. c. 41. §. 3. Vgol. Tab. 5. cap. 6. Couar. in cap. Alma mater, par. 2. §. 1. num. 9. de sentent. excomm. lib. 6. post Syluestrum, in verbo Interdictum, 1. quæst. 3. & S. Anton. 3. par. tit. 27. de interd. ca. 1. §. speciale Interdictum, & Calderin. in tracta. de Eccles. interd. memb. 2. fol. 3. colum. 7. & Alphonsus Vivaldo titu. de Interdicto, num. 120. tandem licet timide, & dubitanter in hanc sententiam inclinat.*

12 *Ex quibus sequitur Primo, Quod si Ciuitas vnâ tantum Ecclesiam habeat, & illa interdiciatur, non erit Interdictum generale, sed speciale ex Couar. loco proxime citato, & Calderin. & Henriquez vbi supra, ob rationem allatam, quia extra eam licet celebrare, quicquid Palud. in 4. d. 18. q. 8. art. 4. vers. Quantum ad tertium, falso putet, quod si Villa, aut Castum vnam tantum habeat Ecclesiam, & illa supponatur Interdicto, quod sit generale.*

13 *Sequitur Secundo, quod etiam si omnes Ecclesiæ alicuius loci interdicerentur, puta Parochia, Castri, Ciuitatis, Episcopatus, Provincia, Regni, immo, etiam totius mundi adhuc Interdictum hoc speciale dicitur, non generale, sic Ioann. Calderin. tract. de Interdictis, memb. 2. versic. sed quero. Philip. Franc. in cap. præfati, versic. in Glos. in verbo Generaliter. Anchar. ibi, num. 2. vers. Secundo quæro, & Gemin. numero 2. vers. sed Interdicta Ecclesiarum, de sentent. excomm. lib. 6. S. Anton. 3. par. tit. 27. de interd. cap. 2. versic. speciale Interdictum. Tabiena, verbo Interdictum 1. num. 4. vers. Tertio. Ledesm. 2. 4. quæst. 26. artic. 2. tract. de interd. Nauar. in Man. cap. 27. num. 116. Henriquez lib. 13. de excomm. & interd. cap. 41. §. 3. Vgol. Tab. 5. cap. 6. Couar. in cap. Alma mater, par. 2. §. 1. num. 9. de sentent. excomm. lib. 6. satis enim est, quod extra Ecclesiâ illas in iisdem locis officia diuina celebrari possint, scilicet in priuato oratorio, aut alibi, vt Interdictum dicatur speciale, parumque, aut nihil facit ad Interdictum generale multitudo Ecclesiarum interdictarum, nisi etiam alia loca simul interdiciantur. Quia sanè distinctio Interdicti generalis a speciali, diligenter notanda est, & vtilis, facit enim ad multa, & maxime ad Constitutionem Bonifacii VIII. Extrau. *Proinde* de sentent. excomm. vbi cauetur, quod pro debito pecuniario non debeat ferri Interdi-*

ctum generale per Ordinarium; aut Delegatum sine speciali licentia Pape. Facit etiam, quod quamuis olim non liceret tempore generalis Interdicti submissa voce celebrare sine privilegio, de quo in cap. cum in partibus, de verb. signif. hodie tamen iure non licet, vt habetur in cap. Alma mater, de sentent. excomm. lib. 6. facit denique moderno tempore, quia multi habent privilegia, quod tempore generalis Interdicti possunt audire, percipere, vel celebrare diuina, quæ tamen omnia non habent locum in Interdicto speciali, seu particulari, vt Panorm. in c. cum partibus, numer. 1. de verbor. signif. Tabiena, verbo Interdictum 1. num. 4. vers. Tertio, & Couar. in cap. Alma mater, par. 2. §. 1. num. 9. de sent. excomm. lib. 6. notantur. His ita positis de Interdicto generali, & speciali loci, pro viriisque Interdicti cognitione, & meliori intelligentia, dubia quædam examinanda sunt; Et quidem de Interdicto particulari in hoc capite agemus, in sequenti deinceps de Generali Interdicto loci tractaturi.

15 *Quoad Interdictum ergo speciale loci, quo interdicitur aliqua Ecclesia, vel aliqua Ecclesiæ, ad modum quo dictum est, huiusmodi Interdictum particulare comprehendit sub se omnes capellas eiusdem Ecclesiæ, vel earundem Ecclesiarum, quæ ei, vel eis sunt contiguae, necnon cimiterium vel cimiteria, quæ contigua sunt, ita vt ibi nec officia diuina celebrari, nec Ecclesiastica sepultura homines donari possint, ex Palud. 4. dist. 18. quæst. 8. in art. primo principali, §. Quantum ad 3. Conclus. 3. Summa Astensis, parte 2. lib. 7. tit. 16. art. 1. quæst. 4. Angelica, verbo Interdictum 2. num. 7. Tabiena verbo Interdictum 1. num. 9. §. 8. versic. Quinto Notandum. Summa Pisanelle, verbo Interdictum 3. Nau. in Man. cap. 27. num. 167. Martin. Ledesm. 1. 4. qu. 26. artic. 2. tract. de Interdicto, ver. Tertio considerandum. Alphonsus Vinal. tit. de Interdict. num. 166. Coimus Philarchus de officio Sacerd. lib. 4. capit. 3. Iacobo de Grass. lib. 4. cap. 26. num. 4. Corona Confess. tit. de Interdicto, nu. 3. Tolet. lib. 1. cap. 18. Henriquez lib. 13. de excomm. & interd. ca. 42. §. 4. vers. Quarto. Vgol. in de cens. Eccle. Tab. 5. cap. 10. in princip. num. 2. & colligitur expresse ex cap. Si ciuitas, de sentent. excomm. lib. 6. Dixi, si sint contigua. Quia si capella, vel cimiterium non essent contigua Ecclesiæ interdictæ non intelligerentur interdicta, quamuis Ecclesiæ, ad quæ pertinent, esset interdicta; Ratio prioris est, quia Capellæ huiusmodi Ecclesiæ interdictæ partes sunt; & quia rationem accessorij habent huiusmodi capellæ, & cimiteria contigua; proinde principali Interdicto, etiam hæc quæ accessoria sunt, interdicta erunt, arg. accessorium, de reg. iur. in 6. Ratio posterioris est, quia neque partes sunt Ecclesiæ interdictæ, nec ei accessoria sunt ideoque vna interdicta, altera interdicta non erit, & a fortiori interdicta vna Ecclesiæ, non censetur interdicta altera Ecclesiæ, quantumuis ei vicina, & cohærens sit.*

17 *Contigua verò vocantur ea, quorum extrema sunt simul, vt docet Aristot. 5. physic. tex. 26. & notat glos. in cap. vnico, in verbo Contiguum, de consecr. Eccles. vel altar. li. 6. & in cap. si ciuitas, in verbo Contiguus, de sent. excomm. lib. 6. Palud. 4. d. 18. quæst. 8. in articulo primo principali, §. Quantum ad tertium. Conc. 3. Tabiena, in verbo Interdictum 1. §. 8. versic. Quinto, seu clarius, vt ipsum nomen indicat, contigua sunt, quorum extremitates se inuicē contingunt. vnde, vt præfati auctores testantur, & colligitur ex d. cap. vnico, de consecr. Eccles. vel altar. si inter Ecclesiam ex vna parte, & capellam, vel Cimiterium ex alia parte, non sit nisi paries intermedius, erunt contigua, quia ylium Ecclesiæ est suus paries, qui est simul cum terra, capellæ, vel Cimiterij, & vniuersæ superficies est simul, cum nihil solidum sit medium: Quod si intra parietem Ecclesiæ, & Cimiterium, seu intra parietem Capellæ, & Ecclesiæ esset intermedius aliquis locus siue plenus, siue vacuus, vt ait Tabiena, cit. esse Veronæ inter Ecclesiam maiorem Fratrum Prædicatorum, & aliam quædam paruum Ecclesiam, quantumuis parvus sit locus intermedius, non essent contigua, quia non se tangunt, & ita interdicta Ecclesiæ, illa non essent interdicta.*

18 *Est tamen non parua difficultas, An quando sunt duo Cimiteria, quæ habent parietem intermedium, illa sint conti-*

* contigua, nec ne, & consequenter an interdicta Ecclesia, & priori Cœmeterio * contigua Ecclesiæ interdictum censetur aliud Cœmeterium, quod est post parietem, & ita an interdicto vno Cœmeterio, & alterum etiam interdictum intelligatur? In qua difficultate Tabiena vbi supra putat hæc Cœmeteria non esse contigua, ideo vno interdicto, non esse interdictum alterum, quod probat, quia paries intermedius, neutrius Cœmeterij pars est, Cœmeterium enim non continet parietem, sicut Ecclesia, vel Capella, quia paries Ecclesiæ, vel Capellæ est pars eius. Ego autem in hac re non facile crederem hæc Cœmeteria non esse contigua; Quamuis enim Cœmeterium non requirat parietem tanquam partem sui, quando tamen Cœmeterium habet parietem, tunc paries est pars ipsius Cœmeterij, vt constat, quia etiam intra parietem ipsius Cœmeterij fieri possunt, & solent fossæ ad sepulturam. Deinde ex alio capite defendi potest, interdicto vno Cœmeterio non interdictum esse & alterum; Quia scilicet sunt duo Cœmeteria per se totalia, & vnum ab altero non dependet; vnde si illa duo Cœmeteria ita se haberent, quod vnum sit pars alterius, tunc interdicto vno, interdicatur etiam, & alterum. Et hoc mihi videtur necessario dicendum attenda dispositione d. cap. si Ciuitas, de senten. excomm. lib. 6. vbi constituitur quod interdicta Ecclesia, interdicatur etiam Capella illi contigua, & Cœmeterium illi contiguum; quia nimirum Capella hæc, & Cœmeterium illud sunt aliquid ipsius Ecclesiæ cui sunt contigua. Vnde, si essent duæ totales Ecclesiæ, & independentes vna ab altera, quamuis essent contiguae, vna interdicta, non esset altera interdicta, vt diximus. Idem dicendum, si post Ecclesiam succedat Cœmeterium contiguum, & post illud, Cœmeterium aliud illi contiguum, interdicta Ecclesia interdictum esset vtrumque Cœmeterium, si pertinet ad eandem Ecclesiam, quia pro vno habentur, non autem si alterum ad aliam Ecclesiam pertineat.

A D D I T I O.

* Adde. Et quod Cœmeteria dicantur contigua, etiam si habeant parietem intermedium, constare potest ex eo, quod si sunt distincta, necessario distingui debent, vel fossato, vel sepe, vel pariete, aut alio simili, per quod differentia, seu distinctio constituatur inter vnum, & alterum; & tunc paries ille, vel quauis alia res, diuidens vnum ab altero censi debet pars extrema alterutrius Cœmeterij, & sic dicenda erunt contigua, quia ipsorum extremitates se inuicem contingunt; secus vero esset, si quid extraneum, aut alienum, puta, locus ad iter habendum, aut quid simile interponeretur inter vnum, & alterum; & est simile de facto in continenti; quod dicitur esse illud, quod sit nullo actu extraneo interposito, de quo late Abb. consil. 100. num. 2. 1. par. Consiliorum.

De Interdicto Generali loci. Cap. III.

S Y M M A R I V M.

- 1 Interdicta Ciuitate, suburbia etiam, & continentia edificia interdicta sunt.
- 2 Suburbiorum, & continentium edificiorum nomine quid intelligatur.
- 3 Continentia edificia quanam censenda.
- 4 Interdicta Ciuitate, an edificia contigua, vel adhærentia suburbij interdicta sint.
- 5 Interdicta ciuitate, aut regno, an interdicta sint suburbia, quando ad aliam ciuitatem, aut regnum pertinent.
- 6 Interdicta ciuitate, quæ ad vnum dominum pertinet, an interdicta sint continentia edificia ad alium dominum pertinentia.

- 7 Interdicta ciuitate ab Episcopo illius, an interdicta sint suburbia, quæ ad alium Episcopum, & aliam diocesis pertinent.
- 8 Interdicto relaxato quoad ciuitatem, vel castrum, intelligitur amotum quoad suburbia illius.
- 9 Suburbia partes sunt ciuitatis, nec plus facere licet in suburbij interdictis, quam in ciuitate interdicta.
- 10 Interdicta ciuitate Cathedralis Ecclesia interdicta etiam censetur.
- 11 Interdicta ciuitate, ciues, & habitatores eius interdicti non censentur.
- 12 Interdicta ciuitate, si postea augeatur ciuitas, pars aucta etiam interdicta erit.
- 13 Interdicta ciuitate destructa, adhuc locus ille interdictus manet.
- 14 Ecclesia destructa, si restituatur, consecrari debet, & quæ huius ratio sit.
- 15 Ecclesia destructa cessant indulgentiæ illi concessæ, & quare.
- 16 Præuilegia Ecclesiæ concessa, etiam destructa illa, remanent, & quæ huius sit ratio.
- 17 Interdicta terra alicuius domini, plures terras habentis, an omnes interdictæ sint, vel aliquæ tantum.
- 18 Interdicta terra alicuius domini, comprehenduntur omnes illa, in quibus exercet iurisdictionem temporalem.
- 19 Interdicta terra domini alicuius, interdictæ sunt omnes illæ terræ, quas dictus dominus in feudum, & emphyteusim habet.
- 20 Interdicta terra alicuius, interdicuntur terræ omnes, quæ ad eum ratione dotis uxoris pertinent.
- 21 Interdicta alicuius terra, intelliguntur omnes terræ, in quibus dominus ille habet vsum fructum.
- 22 Interdicta terra Domini alicuius, interdicuntur omnes terræ, quæ dicto domino adhæserunt in crimine, propter quod latum est interdictum.
- 23 Interdicta terra domini alicuius, an, & quando interdicta sit terra, quam dominus ille communem cum alio habet.
- 24 Interdicta terra pignorantis, an comprehendatur terra pignoratæ.
- 25 Interdictis terris domini alicuius, non comprehenduntur terræ, quas postea de nouo acquirit.
- 26 Interdicta terra, si eam dominus vendat, aut alio modo amittat, aut alienet, an adhuc interdicta maneat.
- 27 Fluvius idem est, quamuis aquæ de nouo semper succedant.
- 28 Interdictum generale loci, quinam seruare tenentur.
- 29 Interdictum generale loci exempti etiam, & religiosi seruare tenentur.

1 **A**ntea quid Interdictum Generale sit, exposuimus: Nunc autem qualiter intelligi debeat, declarandum est.

Primo igitur Interdicta Ciuitate intelliguntur etiam interdicta suburbia, & continentia edificia, vt habetur expresse in cap. si Ciuitas, de senten. excomm. lib. 6. Quo in loco Pontifex ait se latè interpretari, seu ampliare nomen Ciuitatis, vt etiam extendatur ad ea, quæ sunt extra muros, cum alioquin Ciuitas propriè significet solū id, quod muros ambitu continetur, non autē illud, quod extra positum est, vt patet ex d. cap. si Ciuitas, & l. 2. ff. de verb. significat, & quod de Ciuitate dicitur, similiter de Castro, & Villa intelligendum est, vt in d. cap. si Ciuitas, habetur & DD. communiter tradunt, licet propter hæc suburbia non habeant Summa Astensis, par. 2. lib. 7. tit. 16. art. 1. S. Anton.

Anton. 3. par. tit. 27. de interdicto, ca. 4. vers. Item si interdicatur locus. Angelica, verbo, interdictum, 2. nu. 3. Summa Pisanelle, verbo, interdictum, 2. Syluester, in verbo, interdictum, 2. nu. 5. vers. Quartum. Tabiena, verbo, Interdictum, 2. nu. 5. Duodecimo. Nau. in Manual. capit. 27. numer. 167. Martin. Ledesm. 2. 4. questione 26. artic. 2. tract. de interdicto. Notab. 3. Couar. in cap. Alma mater, par. 2. §. 1. num. 8. vers. Septimo, de sent. excomm. lib. 6. Cosmus Philarchus de officio Sacerd. par. 1. c. 3. li. 4. Corona Confessorum tit. de interdicto num. 3. Toletus libr. 1. instruct. Sacerd. cap. 18. Hentiquez lib. 13. de excom. & interdicto. ca. 42. §. 4. Vgolin. de censur. Eccles. Tabul. 5. capitul. 21. §. 1. post Palud. 4. dist. 18. quæst. 8. art. 1. Conclus. 3. Causa verò propter quam facit Pontifex hanc tam latam odiorum interpretationem, singulariter notanda est, nimirum, ne eludatur & frustratoria fiat sententia interdicti, & ne suo fine, effectus, & observatione careat; si enim interdicta Civitate suburbia interdicta non essent, possent in suburbij celebrari omnia divina officia, vnde, possent etiam totus populus Civitatis in suburbij celebrare, ibique ad Divina audiendi omnes facile concurrerent. Quam etiam rationem Pontifex in cap. si sententia, in fine, de sen. excomm. lib. 6, & in cap. cum inter, de consuetud. id antiqu. insinuat. Ex qua Constitutione, hac generalem regulam colligere possumus: Quotiescunque si non fieret lata interpretatio in odij & penis, sententia esset frustratoria, id est, nullum con sequeretur effectum, semper facienda est lata interpretatio.

Dubium primum esse potest in hac materia, quid Suburbiorum, & continentium ædificiorum nomine intelligatur? Cum Respondetur, Suburbia ea esse, quæ communi nomine *Burgis* dicuntur, id est ædificia extra, & prope Civitatem, in quibus domus sunt contigua vna ad alteram, ita ut faciant aliquam viam unam, vel plures, ut colligitur ex Geminiano, in d. cap. si Civitas, & S. Anton. 3. par. tit. 27. de interdicto, capit. 3. §. Item si interdicatur locus, Syluestro, verbo, interdictum, 2. vers. Quartum. Corona Confessorum tit. de interdicto, num. 3. Vgolin. Tab. 5. capit. 21. §. 1. id quod nomen ipsum significat, est enim suburbium, quasi sub Vrbe constitutum, hoc est aggregatio ædium plurium proxime post Urbem existentium. Addeunt aliqui aliam conditionem, ut scilicet faciant viam, quæ ducat recta ad portam Civitatis, ut notat S. Anton. citat. verum cum ex situ, & qualitate loci nonnunquam contingat, ne faciant viam rectam, quæ ad portam Civitatis ducit, parum aut nihil refert, puto solum ædium, satis enim est quod sint prope Civitatem. Aliqui etiam aliam conditionem addunt, nimirum, ut sint intra ultimam portam, seu intra ultimū vallum aut fossam, quæ tamen conditio mihi non videtur necessaria, quia multa sunt suburbia, quæ nec aliquam portam, nec vallum aliquod habent.

Continentia ædificia sunt domus sparsim hic, illicve prope civitatem constructæ, & urbana prædia, quæ nec villam, nec suburbium faciunt, nec servata contiguitate, aut ordine aliquo in diversis locis ædificantur ex Gemin. Anchar. & Philip. Franco, in d. cap. si Civitas, S. Anton. & Vgolin. ubi supra. Quatenus autem continentia ædificia aut suburbia extenduntur, ad hoc ut interdicta Civitate, ipsa etiam interdicta esse censeantur nisi aliunde constet iudicis, seu boni viri arbitrio discernendum erit, qui hoc ipsum ex situ loci, ex communi loquendi usu, & consuetudine, & ex alijs æstimabit, ex gloss. in d. cap. si Civitas, in verbo, continentibus de sentent. excomm. lib. 6. & l. 1. de l. ædificia, & l. vt Alphenus, & l. qui in continentibus, ff. de verbo. signif. Angelica, verbo, interdictum, 2. num. 4. Syluest. verbo, interdictum, 2. §. 4. Tabiena, verbo, interdictum, 1. num. 13. §. Duodecimo. Couar. in cap. Alma mater, par. 2. §. 1. num. 8. in fine vers. Quæ verò dicantur, de sentent. excomm. lib. 6. Summa Aftenis, par. 2. lib. 7. tit. 16. art. 1. Hentiquez lib. 13. de Excomm. & interdicto, capit. 42. §. 4. Vgolin. Tab. 5. capit. 21. §. 1. & Corona Confessorum tit. de interdicto, nu. 3. Qui auctores omnes addunt iudicem in arbitrandum quousque extendatur hæc continentia, debere attendere ad rationem d. c. si Civitas, in quo ideo declarantur interdicta continentia sub interdicto Civitatis,

ne sententia fiat frustratoria, vnde, tantum debet extendere hæc continentia, ut populus non possit communiter illuc concurrere ad officia Divina, & Angelica, & Syluester dicunt, sibi videri extendi posse per unum milliæ; quorum opinio videtur satis probabilis, quicquid Hentiquez ubi supra maiorem distantiam requirat; satis enim est, ut tantum distet, ut valde laboriosum sit illuc ire, nec populus passim eo convenire potest.

Quæritur ulterius Calder. in tract. de Eccl. interdicto. membr. 2. num. 26. an ædificia contigua, vel ad hærentia suburbij, & continentibus ædificijs comprehendantur etiam sub interdicto Civitatis? Cui Respondetur, quod domus illæ, quæ sunt contigua, vel ad hærentes, aut valde propinquæ suburbij, id est Burgis, sint etiam interdictæ, quia sunt pars ipsorum suburbiorum. De illis verò, quæ ad hærent ædificijs continentibus, Respondeo secundum ea quæ Angel. & Syluest. cit. tradunt, si ultra mille passus distant; probabile est non contineri. Quod autem diximus de suburbij, & continentibus, ædificijs Civitatis, intelligitur etiam de suburbij, & continentibus ædificijs Villæ, Castri aut alterius cuiuscunque loci, quomodocunque vocetur, vt ex d. c. si Civitas, & DD. ibi colligitur.

Dubium secundum est, An si interdicatur Regnum, aut Provincia, & extra unam Civitatem sint unum, vel plura suburbia, aut continentia ædificia, quæ ad aliud Regnum, aut ad aliam Provinciam pertineant, quæ sunt in continentibus Regnorum, aut Provinciarum; An scilicet tunc interdicto Regno illo, aut Provincia illa, intelligantur etiam interdicta suburbia, seu ædificia continentia, quæ sunt in aliqua Civitate illius Regni pertinentia ad aliud Regnum, aut Provinciam? Ioan. Calderin. S. Anton. Syluester, & Tabiena, locis superius allatis, dicunt suburbia ista interdicta esse propter rationem d. c. si Civitas; & quia ibi sit absolute mentio suburbiorum, non determinando ad quam Civitatem, siue ad quod Regnum, aut quam Provinciam illa pertineant. In hac autem difficultate ego duo hæc probabiliter dici posse existimo;

Primum est, si sit interdicta Civitas, quamvis suburbia pertineant ad aliam Civitatem, vel ad aliud Regnum, aut aliam Provinciam intelligantur etiam interdicta, & hoc bene probant rationes allatæ.

Secundum est, si non interdicatur Civitas, sed Regnum, aut Provincia, tunc quidem probabilior mihi videtur contraria sententia, ut suburbia non sint interdicta, quia in hoc casu cessat ratio d. capituli, si Civitas. Siquidem, ibi extenditur nomen Civitatis ut comprehendat etiam suburbia, ne sententia efficiatur frustratoria id est, ne communiter omnes homines Civitatis Divinis inter sint; in hoc autem casu, quando interdicatur Regnum, non efficitur illo modo sententia frustratoria, quia satis est, quod totum fere Regnum illud interdictum feruet, & sic non efficitur frustratoria; Vnde, sicut parum refert, si interdicta Civitate aliqui de Civitate ad Divina celebranda vel audienda extra Civitatem, & suburbia eant; ita etiam si aliqui de toto Regno violent interdictum, non ideo sententia efficitur frustratoria.

Dubium tertium est, An interdicta Civitate intelligantur interdicta suburbia alterius Domini; & quæstio solùm est quando Civitas ad unum Dominum pertinet, & suburbia ad alterum, & Civitas interdicatur ob delictum Domini Civitatis. Respondeo etiam suburbia alterius Domini esse interdicta, ex Couar. in cap. Alma mater, par. 2. §. 1. numer. 8. in fine, versicul. Quartum. Quia dispositio d. capituli, si Civitas, non se restringit ad suburbia, quæ sunt eiusdem Domini, vel alterius, sed simpliciter & absolute loquitur. Et quia militat ratio d. capituli, si Civitas, in hoc casu, ad eundem modum quo si Civitas illa pertineret ad diversos Dominos, & media pars ad unum, & alia media pars ad alium Dominum pertineret; & tamen in eo casu propter delictum unius Domini tantum, tota intelligeretur interdicta. Neque hoc mirum videri debet, cum interdictum etiam feratur in innocentem; & quia alijs sententia frustratoria esset.

Hh

7 Dubium

Dubium quartum est. An si Civitas pertineat ad unam Diocesim, & suburbia ad aliam, & sic interdictum hominis (nam de interdicto iuris conitatur ex dictis) latum ab Episcopo Civitatis intelligatur interdicta suburbia, quae ad alterum Episcopum pertinent? Ratio dubitandi est: quia Episcopus Civitatis nullam (ut supponitur) in suburbia Iurisdictionem habet, ergo non videtur illa interdicere posse. Ioann. Calderin. in tract. de Eccles. interd. memb. 2. vers. Circa quod, & vers. Sed nunquid S. Anton. 3. part. tit. 27. cap. 3. in fine, versio. Item si interdicatur locus, Syluester verbo interdictum, 2. versio. Quartum, & Tabiena verbo interdictum, 1. §. Duodecimo, & alij nonnulli putant quod si loquamur de iure scripto, non sint interdicta illa suburbia, si tamen attendamus rationem dicap. si Civitas, posset dici esse interdicta, non quidem ab homine, sed a iure, arg. cap. Nuper, de sentent. excomm. Quam etiam sententiam sequuntur Ioan. Ande. & Gemin. in d. cap. si Civitas, nu. 1. versio. Quare quia textus, vult. Mihi tamen magis placet eorum opinio, qui dicunt, etiam ex iure scripto suburbia interdicta esse, habemus enim expresse in iure, scilicet, in d. cap. si Civitas, nomine Civitatis etiam comprehendit suburbia, ergo ex vi ipsius iuris scripti dicendum erit ista interdicta esse, & ita expresse sentiunt. Archid. quem refert, ac sequitur Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 5. cap. 21. §. 1. num. 2. Tabiena, in verbo interdictum, 1. §. Duodecimo, & fauet Couar. in cap. Alma mater, par. 2. §. 1. num. 8. in fine, versio. est tamen intelligenda responsio, de sent. excomm. lib. 6. Palud. expresse in 4. dist. 18. quaest. 8. art. 1. principali, §. Quantum ad primum. Conclusio. 3. ubi hanc regulam tradit: Si principalis locus est interdictus a iure, tunc totum est interdictum a iure; Sin autem principalis locus est interdictus ab homine, accessorios est interdictus ab homine.

Quod si queras, si suburbia sint interdicta in hoc casu ex vi iuris, quis relaxare potest interdictum suburbiorum? Respondet Palud. cit. ipsum interdicentem, etiam si inferior sit Episcopo, relaxare posse, Ratio est, quia interdictum hoc fertur a iure, & consequenter ad interdictum hominis, quia vero sublato principali remouetur accessorium, (quandoquidem accessorium, ut habetur in cap. accessorium, de reg. iur. lib. 6. sequitur conditionem principalis) inde est, quod relaxato, vel amoto interdicto quoad Civitatem, vel Castrum, intelligitur amotum quoad suburbium, etiam si amovens erat talis, qui non potuisset amovere interdictum iure principaliter positum, puta inferior Episcopus: quia sicut hoc ipso quod homo interdixit Civitatem, consequenter interdicta erant suburbia; ita hoc ipso quod relaxat interdictum Civitatis, consequenter intelligitur relaxat interdictum suburbiorum, quaedam enim transiunt cum Universitate, quae alias non transirent.

Dubium quintum est. An ita stricte intelligantur interdicta suburbia, sicut interdicta Civitas? Respondetur eodem prorsus modo interdicta esse, nec quicquam amplius in illis licere, quam in Civitate licet. Ratio est, quia d. ca. si Civitas facit suburbia partem Civitatis, dum vult nomen Civitatis ad illa extendi.

Dubium sextum est. An interdicta Civitate, Cathedralis Ecclesia interdicta etiam censetur? Ioann. Staphileus in tract. de literis gratiae & iustitiae, & refert Couar. in cap. Alma mater, par. 2. §. 1. nu. 4. versio. Sed ob viuos, de sent. excomm. lib. 6. inuenerit videtur partem negativam, arg. cap. Quamvis, §. quanquam, de praebend. lib. 6. Vgolin. autem in Tab. 5. cap. 21. §. 5. num. 1. etiam in hoc casu interdictam Cathedralis esse putat, quae etiam sententia mihi placet, quia alias sententia redderetur frustratoria, si interdicta Civitate in Ecclesia Cathedrali divina celebrari possent contra cap. si sententia, & cap. si Civitas, de sent. excomm. lib. 6. Addo tamen, Ecclesiam Cathedralis in interdicto speciali loci non includi, unde, quamvis interdictum in totius Diocesis, & in omnes Civitates Ecclesias latum esset, Ecclesia tamen Cathedralis non censetur interdicta, sic Vgolin. ubi supra, & Henriquez lib. 13. de Excomm. & interdict. §. 1. citans Syluestrum & Rosellam, & Cou. loco proxime citato, qui pro hac refert Io.

Staphil. ubi supra, & alios plurimos, arg. d. c. Quamvis, de praebend. lib. 6.

Dubium septimum est. An interdicta Civitate, ciues & habitatores eius interdicti sint? Respondetur ex commun. DD. sententia non comprehendendi, nisi qui culpabiles sunt, & causam interdicti dederunt, Sic Palud. 4. dist. 18. quaest. 8. in quarto art. principali, §. Quantum ad vigesimum. S. Anton. 3. part. tit. 27. de interdicto, cap. 3. in fine, versio. item interdicto loco Summa Aftenfis, par. 2. lib. 7. tit. 7. artic. 1. quaest. 3. Calderin. tract. de interd. memb. 2. col. 4. fol. 3. Fel. in c. Rodolphus, col. 1. de re script. Syluest. verbo interdictum, 2. versio. Sextum Martin. de sent. 2. 4. quaest. 26. art. 2. tract. de interd. Notab. 3. Nauar. in Man. cap. 27. numeri 167. Cou. in cap. Alma mater, par. 2. §. 1. num. 6. versio. His denique elucis, & numeris, versio. Quarto, de sentent. excomm. lib. 6. Feder. de sent. consil. 288. ubi late hanc rem tractat. Henriquez lib. 13. de Excomm. & interd. cap. 42. §. primo. Vgolin. de cens. Eccles. Tab. 5. cap. 20. §. secundo, num. 6. & cap. 21. §. 7. numeri. Felicianus Episcopus Scalensis in Enchirid. de censur. cap. 7. de interdicto. Burgasius de i. reg. & dispensat. part. 6. de sent. Interdicti, num. 46. & colligitur expresse cap. si sententia, §. ceterum, & ibi Gemin. num. 4. & Anchor. num. 3. & gloss. ibi. in verbo, si sententia, & in verbo interdicti, de sent. excomm. lib. 6. & Panor. in cap. Non est vobis, num. 8. de sponsa. unde, extra Civitatem qui culpabiles non sunt & Sacramenta sumere, & divinis interesse, & in Ecclesia licite sepeliri possunt.

Dubium octavum est. An interdicta Civitate, si postea augeretur Civitas, pars aucta interdicta sit? Respondetur etiam partem illam interdictam esse, augmentum enim eius natura est, cuius est res, quae augetur, & pluribus tradit Philip. Prob. in addit. ad Ioan. Monac. in cap. Quinquaginta, num. 4. & seq. de elect. lib. 6. & idem dicendum est si Ecclesia interdicta aucta sit, aut etiam paulatim per partes restructa sit, ita ut ex priori nulla pars remanserit; si autem eadem esse, quae prius existimatur, arg. l. proponatur, §. de iudic. & l. Quid tamen, §. plane si per partes, & in §. in quibus, & quibus modis vestitus est, amittit, ubi si adiecta sint per partes, vel tota nova facta sunt, sicut enim & navis, eadem esse existimatur, ut ibi dicitur, & ideo vestitus eius eam non amittitur, ut habetur in tit. l. Quid tamen, & ideo ob paritatem rationis, idem in casu nostro dicendum erit, arg. cap. cum dilecta, de consue. vel. vel inutil.

Dubium nonum est. An destructo loco, seu Civitate interdicta, eo ipso interdictum tollatur? Ratio dubij est: quia Ecclesia, semel destructa funditus, & iterum constructa, non censetur eadem Ecclesia, ex Goffred. in Summa, de Eccles. edific. in fine, unde iterum consecrari debet, ex Panorm. in cap. proposuisti, de consecr. Eccles. vel altar. Cum igitur non sit eadem Ecclesia, interdictum censetur sublatum. Deinde destructa Ecclesia, revocata censetur indulgentia illi concessa, ex Palud. 4. dist. 20. quaest. 4. artic. 1. principali, §. Quantum ad tertium. Conclusio. 4. & Navar. in comment. de Iubilaeo. Notab. 3. 1. num. 26. ergo a fortiori interdictum sublatum esse debet, cum interdictum sit poena, indulgentia fauor, arg. cap. iudicia, de reg. iur. lib. 6.

Contraria tamen opinio mihi verior esse videtur, quam sequitur Vgolin. de cens. Eccles. Tab. 5. cap. 21. §. 6. quod destructa Civitate, seu Ecclesia, adhuc locus ille interdictus manet, sicut etiam interdicto homine, etiam post mortem interdictus est. Ratio est: quia interdicta Civitate adhuc locus manet, etiam si destruantur aedes, unde et in tali interdicto locus interdictus sit, ita ut nec in aedibus nec extra aedes sub dio, aut tentorio divina fieri possint, manente loco Civitatis, interdictum manet, etiam destructis aedibus. Eodemque modo destructa Ecclesia, quia remanet locus, sub nomine Ecclesiae interdictus, (nihil enim aliud est Civitas, aut Ecclesia interdicere, quam divina eo in loco prohibere, ubi Civitas, aut Ecclesia est) destructa, si restituitur consecrari debet, quia non est eadem Ecclesia.

Ecclesia; At verò interdicta Ecclesia non interdicuntur parietes, sed ne in loco concluso ipsis parietibus, diuina fiant, prohibetur; vnde cum interdictum inhaereat loco, & locus idem manet, etiam destructis parietibus, & alijs constructis, adhuc manet interdictum idem, ob identitatem loci, qui interdictus. Neque obstat, quod de indulgentia dictum est; ideo enim destructa Ecclesia tolluntur indulgentiae, quia cessat causa concessionis earum; ea enim de causa conceduntur alicui Ecclesie indulgentie, ut Christi fideles eam magis frequentarent, ibique diuina facerent, vel audirent, quibus cessantibus ex destructione Ecclesie, merito cessant indulgentie illi concessae, arg. capit. cum cessante, de appell. At verò destructa Ecclesia interdicta, non cessat causa interdicti, quae est, ne in loco ubi Ecclesia, aut Civitas est, diuina fiant, remanet enim locus, cui interdictum inheret & ideo interdictum manet; sicut privilegia concessa Ecclesiae, etiam destructa illa, remanent, quia concessa esse censentur in loco, in quo Ecclesia fuit, vnde, sicut locus remanet, ita etiam resecta Ecclesia, privilegia sua retinet, ut docent Alexand. in l. inter stipulantes, §. sacra, in fine, & ibi Iason, num. 30. vers. Quid autem de Ecclesia funditus destructa, ff. de verb. obligat. & Felinus capit. cum dilecta, vers. destructo, numer. 97. de Rescriptis, & est communis DD. opinio, ut Alexand. ubi supra testatur.

Secundo in hac materia de interdicto vniuersali loci, nonnullae aliae difficultates esse possunt, quarum

Prima sit, Quomodo intelligatur interdictum quo interdictur terra alicuius Domini, & quaestio solū est, quando Dominus ille, cuius terra interdicta est, plures habeat; si enim vnam tantum terram habeat, dubium non est, quanam interdicta sit, illa enim interdicta erit, & hoc quacunque ratione illam habeat, ex quo de alia intelligi non possit, arg. l. nominatim, ff. de liber. & posthum. alioquin sententia esset frustratoria, arg. c. si sententia, vers. cū verò, de sent. excomm. lib. 6. & facit l. Quoties, ff. de rebus dub. sola igitur difficultas est, quando plures terras habeat & interdicuntur terrae illius, quanam interdicta censentur; in qua re, ut optime notauit Vgolin. de censur. Eccles. Tab. §. cap. 21. §. 4. & obscurè, & confusè locuti sunt DD. maxime Ioan. Andr. in Nouella, Anchar. Gem. & Philip. Franc. in c. si sententia, §. ceterum de sent. excomm. lib. 6. & Summa etiam, quos inferius referemus, quorum dicta ut clariora reddantur, & certa ab incertis distinguantur, ad certa capita reducenda sunt.

Primum est, si plures terras habeat vario iure, & apparet, quam, aut quas Iudex interdiciere voluit, tunc illa, vel illae interdictae erunt, quocunque iure, aut ratione illam, aut illas teneat, & hoc apud omnes certum est, arg. cap. cum voluntate, de sentent. excomm. lib. 6. & l. non omnis, ff. si cert. per.

Secundum est, si plures terras habeat, & non satis appareat, quam, aut quas Iudex interdiciere voluit, tunc si in vna ex illis absolutum dominium habeat, non autem in alijs, probabile valde est, illam solū interdici in qua dominium absolutum habeat, non alias, arg. l. cum queritur, ff. de statu hom. si autem in pluribus absolutum dominium habeat, si commodè adiri possit Iudex, consulendus erit, an voluerit omnes illas interdiciere, an aliquas tantum, & statim erit dicto Iudicis; Quod si adiri commodè nequeat, quicquid Vgolin. ubi supra, in hoc casu nullas omnino interdictas esse putet, ob sententiae incertitudinem, communior tamen & verior opinio est omnes illas terras, quae simpliciter & absolute sunt propriae illius Domini, hoc interdicto comprehendendi; ut colligi potest ex Syluestro, verbo, interdictum, 2. vers. Secundum. Cum enim non sit maior ratio vnius, quam alterius, aut omnes, aut nullae interdictae erunt; quia verò frustratoria planè & inutilis sententia esset, si nullae sub tali interdicto comprehenderentur, contra mentem, & intentionem iuris, & iudicis, cap. si sententia, vers. cum verò, de sent. excomm. lib. 6. dicendum erit, omnes interdictas censeri, ne aliquo sententia illud deretur.

Tertium est, si ex interdicti forma constet, omnes alicuius Domini terras interdixisse, ut habetur in Extrau. Super-

gentes, de Consuetu. tunc quidem certum est, primò tali interdicto comprehendendi omnes terras, quarum dominium absolutum habet.

Secundo, etiam comprehenduntur omnes illae, in quibus habet dominium iurisdictionale, id est, in quibus exercet iurisdictionem temporalem, arg. cap. si ne, 2. de offic. deleg. ex S. Anto. 3. par. tit. 27. de interd. cap. 3. Tabiena, verbo, interdictum, 1. §. vndecimo Angelica, verbo, interdictum, 2. numer. 1. Syluest. verbo, interdictum, 2. numer. 3. Henriquez lib. 13. de excomm. & interd. ca. 42. §. 2. Palud. 4. distin. 18. qu. 8. circa quartum principale, §. Quantum ad vigesimum. Alph. Vivald. ti. de interdicto, nu. 178.

Tertio comprehenduntur etiam omnes illae terrae, quas dictus Dominus habet in feudum, vel emphyteusim, & hoc propter dominium vile quod habet in illas terras, & facit cap. 1. de postul. prael. S. Anton. expresse, & Angelica, Tabiena, Syluest. Henriquez & Alphons. Vivald. ubi supra, contra Rhodonensem & Summam Confess. lib. 3. tit. 33. quaest. 22 §. qui putant non extendi ad feuda, quia praeter sunt restringendae, sed contra eos est text. d. c. 1. in verbo, Terram.

Quarto, Intelliguntur etiam omnes terrae, quae pertinent ad eum ratione dotis uxoris, quia maritus constante matrimonio est dominus dotis uxoris, ff. de auro & argento legato, l. Quintus, & arg. l. doce ancillam, C. de rei vind. & in inst. princip. Quibus licet alienare, vel non S. Anton. Tabiena, Syluest. Alph. Vivald. Henriquez ubi supra, Calder. tract. de interdict. memb. 2. num. 29.

Quinto intelliguntur etiam Terrae, in quibus Dominus ille habet vsum fructum. Ioan. Andr. & Geminian. in ca. si sententia, de sentent. excomm. lib. 6. Angelica, verbo, interdictum, 2. numer. 1. Syluest. Henriquez ubi supra; quicquid Calderin. cit. in hoc contrarium senserit, sed male, ut notat Tabiena, verbo, interdictum, 1. §. vndecimo, in fine, quia vsum fructus in multis casibus est pars dominij, ff. de vsum fruct. l. 4.

Sexto comprehenduntur etiam omnes Terrae quae dicto Domino adhaeserunt in crimine propter quod latum est interdictum, ita gloss. in ca. 1. in verbo, Terram, de postul. praelat. & Innoc. & Hostiensis ibi relati a Syluestro, cit. & Angel. in verbo, interdictum, 2. num. 1. Summa Pisanell. verbo, interdictum, 2. in princip. Palud. 4. distin. 18. quaest. 3. circa quartum principale, §. Quantum ad vigesimum, & videtur expresse colligi ex d. c. 1. de postul. praelat. ubi interdictum quoddam Papae in Terras Regis Francorum latum, a Cardinali Summi Pontificis legato declaratum fuit, ut comprehenderet Terras quae dicto Regi adhaeserunt, cuius Cardinalis declarationi statim in illo capite. Vbi observandum est, quod licet ibi mentio tantum fiat Terrarum, quae adhaeserunt dicto Domino, & non exprimitur quod adhaeserunt in crimine, vnde videri potest aequè bene intelligi posse de Terris, quae aliquo modo pertinebant ad dictum Regem siue tanquam ei commendatae, siue aliquo alio modo; Tamen aequè bene, vel meo iudicio melius intelligi potest de Terris, quae Regi in crimine adhaeserunt, tum propter auctoritatem Doctorum, quos supra retulimus, qui omnes ita intelligunt tum etiam, quia hoc videtur esse adhaerere alicui.

Secunda difficultas esse potest, de Terra quam aliquis Domini

A D D I T I O.

Adde. Et quod hac terra, quae pro indiviso possideretur a duobus dominis, non debet censeri interdicta, si fuerint interdictae terrae alterius illorum dominorum, facit simile de habente partem inferiorem domus communem cum fratre, quia si ille delinqueret, & ob penam domus veniret demolenda, non deberet pars illa inferior sic delinquentis destrui, quia rednndaret in damnum partis superioris domini innocentis, tenuit Rot. decis. 217. num. 4. par. 1. in nouiss. Item habens rem communem cum pupillo fruitur privilegio ipsius pupilli, scilicet, ne res suae praescribantur, si communem, ff. quemadmodum, servit. amitt. cum similibus multis.

Hh 2

Dom. nus communem cum alio habet, an hac simul cum aliis Terris eiusdem Domini interdicta censetur? Hinc difficultati communiter respondent DD. vi Gemin. in cap. si sententia, de sentent. excomm. lib. 6. Calderin. tract. de interdicto, memb. 2. numero 3. o. S. Anton. 3. par. tit. 27. de Interdicto, cap. 3. Angelica, verbo, Interdictum, 2. num. 2. Syluester in verbo Interdictum, 2. vers. Secundum, Alphonsus Vivaldo, tit. de Interdicto, nu. 178. Tabiena, verbo, Interdictum, 2. §. vndecimo, distinguendo; vel enim Terra hac est indiuisa, & ab utroque Domino indiuisa possidetur, & sic terra hac interdicta non censetur, ne Dominus innocens propter delinquentem puniatur, arg. ca. fina. 1. quest. 4. vel Terra diuisa est in partes, & unusquisque habet vnā certam partem, & sic tota illa pars, quae pertinet ad illum Dominum, cuius terrae sunt interdictae, interdicta est, arg. cap. fina. de praebend. lib. 6. & arg. l. Quintus, ff. de auro & argento legat. Quod si dicas, hac ratione interdictum huius partis terrae frustratorum erit, quia omnes eius habitatores poterunt interesse Diuinis in altera parte terrae; Respondeo, etiam si hoc verum sit, erit tamen nonnulla pena illius Domini, quod in parte terrae quae ad eum pertinet, non celebrentur officia Diuina; vnde quantum sit frustratorium quantum ad populum, quantum tamen ad Dominum frustratorium non erit.

24 Tertia difficultas esse potest de terra alicui pignoriata, an intelligatur interdicta quando interdiciuntur terrae pignoris, an quando interdiciuntur terrae illius, cui pignoriata est? Cui Respondeo

Primo, Quando interdiciuntur terrae pignoris, tunc certum est interdictam esse, quia dominium huius terrae manet penes pignoris, vnde dicitur esse terra ipsius pignoris.

Secundo, Quando interdiciuntur terrae illius, cui pignoriata est, tunc intelligendum est, si enim feratur interdictum sub hac forma, *Interdicimus terras talis personae*, nempe illius, cui pignoriata est terra, tunc talis terra pignoriata non est interdicta, quia hac terra non potest dici esse illius vi modo: si autem feratur sententia sub hac forma, *Interdicimus terras, quas possidet, quas tenet*, vel similibus modis, tunc etiam terra pignoriata sub hac sententia continetur; siquidem is, cui res aliqua pignoriata est, dicitur habere possessionem ipsius pignoris, ff. Qui satisfare coguntur, l. sciendum, §. creditor, facit ca. cum Bertoldus, de sentent. & re iudic. Felin. in cap. ex tenore, nu. 21. de Rescript. Rota decis. 8. num. 2. in antiq. de elect. Angelica, verbo, interdictum, 2. nu. 1. Syluester, in verbo, interdictum, 2. vers. Secundum, Alphonsus Vivaldo, tit. de Interdicto, nu. 178. Vgol. de censur. Eccles. Tab. 5. ca. 2. §. 4. & facit l. ferui, ff. de vscap. & communis opinio DD.

25 Quarta difficultas est, An si interdictis terris alicuius Domini, acquirat alias terras de nouo, interdicta sint terrae illae, quas de nouo acquirit? Respondetur cum Palud. 4. dist. 18. q. 8. art. primo principali, §. Quantum ad primū Conclus. 5. & art. quarto principali, §. Quantum ad vigesimum, in fine Summa Aftenfi, par. 2. lib. 7. tit. 16. art. 1. qu. 2. S. Anton. 3. par. tit. 27. de interdict. cap. 3. Angelica, verbo, interdictum, 2. nu. 6. Summa Piranel. verbo, Interdictum 2. in princip. Syluestro, verbo, interdictum, 2. versicul. Secundum, Alphonsus Vivaldo, tit. de interdicto, numer. 178. Summa Confessorum lib. 3. tit. 33. qu. 226. Tabiena, verbo Interdictum, 1. §. Vndecimo. Gemin. in cap. si sententia, §. ceterum, num. 6. Anchar. ibidem, vers. Sexto. Franc. ibidem, vers. Sexto tangit, de sentent. excomm. lib. 6. non esse interdictas, nisi lator, interdicti expressisset ne dum terram habitam, sed etiam habendam. Ratio est; quia sententia non respicit futura, arg. cap. Quia nonnulli, & ibi glos. in verbo, ad futuras, de Rescript. & arg. Clem. literas tit. eod. vbi etiam gratiae non extenduntur ad futura; ergo multo minus poenae ad futura extendi debent, facit l. Non potest, ff. de iudicijs, & l. Damnum, ff. de damno infecto, & hac videtur esse communis DD. sententia, & fauet Vgol. de censur. Eccles. Tab. 5. ca. 2. §. 2.

26 Quinta difficultas est, An Domino Alienante aliquam terram interdictam, quam prius bona fide possedit, v.g. vendat, donec, aut alio modo amittat, terra sic alienata

remaneat interdicta? Respondeo cum Paludan. Summa Aftenfi, S. Anton. Angel. Tabien. Syluestro, Summa Confessorum, Alphonsus Vivaldo, Anchar. & alijs DD. in superius dub. relatis & Henriquez lib. 13. de excomm. & interdict. cap. 42. §. 2. terram sic alienatam, interdictam remanere, Ratio est; quia interdictum onus est, quod loco inheret, & ideo ad quemcumque transit cum re ipsa, scilicet terra sic alienata, arg. cap. ex literis, de pignori. Et quia interdictum simpliciter latum in locum non tollitur nisi per sententiam superioris, & idem significat Vgol. Tab. 5. §. 1. qui pro hac etiam sententia refert Calderin. tract. de interdict. memb. 2.

27 Circa has tamen duas difficultates vltimas videtur esse difficultas, quia in interdicto generali personarum, ut infra dicemus, hoc ipso quod aliquis de nouo incipit esse de populo interdicto, efficitur interdictus, & contra hoc ipso quod definit esse de populo interdicto, definit esse interdictus, ergo idem dicendum est de loco, aut filium reddenda est ratio disparitatis. Respondeo tamen cum Palud. 4. dist. 18. quest. 8. art. primo princip. §. Quantum ad secundum post Conclusionem quartam, vers. Sed hic notandum, si parem esse rationem interdicti locali, & personalis generalis in hac re; Quia in interdicto generali personali interdiciuntur omnes personae, quatenus inueniuntur, quatenus faciunt vnum populum; populus autem idem manet quamuis aliqui de nouo ad illum accedant, & aliqui ab illo recedant; & dat exemplum in flumine & aqua; Quamuis enim aquae semper fluant, & semper de nouo succedant, semper tamen dicitur idē fluuius, in interdicto autem locali generali interdiciuntur multi loca singulariter & non quatenus inueniuntur sub vno Domino; vnde interdictum generale loci afficit vnumquemque locum per se, quare licet Dominus mutetur, quia tamen locus non mutatur, ideo locus ille remanet interdictus. Vnde licet Vivaldo vbi supra, ob rationem aliam in contrarium dubius sit, tamen in hac eadem sententia inclinatur, & quae communem esse affirmat.

28 Sexta difficultas esse potest, Quam generale interdictum loci feruare teneatur? In qua re

Primo certum est, Personas subiectas illi, a quo latum est interdictum ad illud seruandum obligari.

Secundo obseruari debet etiam ab eo, qui illud tulit, alioquin illud violando, grauiter peccat, ex Calderin. tract. de interdict. h. 2. Syluestro verbo, interdictum, 2. vers. Vigesimo, & Vgol. de censur. Eccles. Tab. 5. capitulo 6. §. 1.

Tertio, obseruari debet non solum ab habitatoribus eius, sed etiam ab exteris, qui eo conueniunt, ut habetur in cap. licet, vers. ad ca. tamen, de priuilegijs lib. 6. & communis DD. opinio testatur, quia interdictum inheret ipsi loco, ideoque illuc aduenientes, a Diuinis inde avertuntur.

Quarto, obseruari debet non solum a laicis illius loci, arg. c. 3. §. Quod si, & c. priuilegia, de priuilegijs in antiq. & cap. licet, eod. tit. lib. 6. verum etiam a Clericis, argum. cap. Non est vobis, de Sponsal. & cap. Quod in te de pen. & remiss.

29 Dubium solum est de exemptis, & etiam de relictis, qui ferē omnes sunt exempti ab ordinarijs per priuilegia Apostolica. Nihilominus tamen dicendum est, etiam alios teneri ad obseruandum huiusmodi interdictum, quatenus ab ordinario latum sit, ut habetur expresse in cap. Ab exortitate, de priuilegijs li. 6. & Clem. Ex frequentibus de loc. excomm. & Conc. Trid. sess. 2. de Regularib. cap. 12. testatur Henriquez lib. 13. de excomm. & interdict. cap. 42. §. 4. vbi expresse docet generale interdictum Episcopum extendi ad Ecclesias vrbis, aut suburbij exemptas religionum, & ordinis Militaris S. Ioannis, & ait id ita obsequium esse Salmanticae, ex Sapientum consultatione, & priuilegium facit Trident. vbi supra cap. 12. quia generaliter loquitur, & cap. 22. derogat priuilegijs Religionum quoad hac, & etiam Mari magno, in particulari meminit militie Hierosolymitanae, & idem docent Nau. in Manual. cap. 27. numer. 190. & Alphonsus Vivaldo, tit. de interdicto, num. 162. & num. 187. Et certe d. c. 12. Trid. tenet Clem.

Clemen. Ex frequentibus. cit. hoc ipsum satis exprimitur, ubi præcipitur religiosis, ut obsequerentur interdicta omnia, quæ observantur ab Ecclesia Cathedrali, vel ab Ecclesia Matrice, vel ab Ecclesia parochiali; & hoc non solum si interdictum hoc latum sit à Sede Apostolica, sed etiam ab ordinarijs locorum, & à Concilijs provincialibus; & quoscunque contrafacientes eo ipso excommunicatos esse decrevit dicta Clementina. Adde tamen, Quod si aliqua religio post Concil. Tridentini, & dictæ Clement. Ex frequentibus. Constitutionem, super hac re à Summo Pontifice speciale privilegium haberet, aut etiam laici tale privilegium obtinerent, non tenebantur ad huiusmodi interdictum servandum; argum. cap. fin. de sent. excomm. lib. 6. & cap. licet, de privileg. lib. 6. Quam facultatem solus Papa concedere potest, ut docent gloss. in c. Adhæc. 5. & ibi Panorm. de appell. & Quintil. Mandos. in tract. Signatur. grat. de licent. quas refert, ac sequitur Vgolin. de cens. Eccles. Tabul. 5. §. 2. num. 1. & de generali interdicto loci hæc dicta sunt, plura enim legi possunt lib. 3. capit. 33. excommunicatione decima tertia, ubi dictam Clementinam, Ex frequentibus, de sentent. excomm. latius explicamus.

De interdicto Personali. Cap. IIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Interdictum personale quidnam sit, & quod duplex.
- 2 Personæ omnes in quocunque interdicto expressæ, sic ea sententia ligantur, ut nullibi Divinis interesse possint.
- 3 Interdicto generali populi qualiter singuli censentur interdicti.
- 4 Interdicti generaliter, licet quamdiu sunt de populo illo, interdicti sint, si tamen desinant esse de illo populo, hoc ipso desinunt esse interdicti.
- 5 Domicilium in alterum locum voluntariè transferens, quæ adhibere maneat interdictus.
- 6 Bannitus in perpetuum in alium locum non interdictum desinit esse de populo interdicto.
- 7 Interdicto de populo existens, si ingrediatur religionem, post professionem desinit esse interdictus, & quare.
- 8 Interdicto populo, qui de nouo veniunt, & de populo illo sunt, interdicti etiam censentur.
- 9 Interdicti generaliter quoniam dicendi.
- 10 Interdicti specialiter quoniam sint.
- 11 Interdicti nominatim quoniam habendi.
- 12 Interdicto generali ligantur omnes illi, qui sunt de populo interdicto, etiam si innocentes sint.
- 13 Interdicto generali ligantur etiam absentes, qui de illo populo sunt.
- 14 Interdicto generali comprehenduntur etiam Nobiles, & Duces, si membra sint populi interdicti.
- 15 Interdicto generali populi non ligantur personæ Ecclesiasticæ.
- 16 Interdicto generali populi non est interdictus locus.
- 17 Interdicto alterutro populo, an qui ciues sunt, utriusque populi, etiam ipsi interdicti sint.
- 18 Ascribi potest quis in aliquam Civitatem, & populum, varijs modis, & quoniam illi sint.
- 19 Interdicto populo, an interdicti sint habitantes ibi ad tempus pro suis negotijs, si non sint de illo populo.
- 20 Interdicto universitate, etiam qui studiorum gratia ibi commorantur, interdicti sunt.
- 21 Interdicto generali populi non censentur interdicti infantes ratione carentes, & quæ huius ratio sit.
- 22 Infantes in Ecclesia tempore interdicti sepeliri non possunt, & quare.
- 23 Interdicto populo Civitatis, an, & quando habitantes in suburbij illius interdicti censentur.

- 24 Interdictum contra Clerum latum Ecclesiam, quæ ad Clericos interdictos pertinet, non comprehendit.
- 25 Interdicto Clero, populus ad illam Ecclesiam pertinens non intelligitur interdictus.
- 26 Interdicto Capitulo, seu Collegio Clericorum, omnes etiam absentes ad Capitulum pertinentes sunt interdicti.
- 27 Interdicto Clero alienius loci, comprehenduntur omnes habitantes primam tonsuram, dignitates, & beneficia.
- 28 Interdicta familia alicuius, etiam includitur Clericus eiusdem familiae.
- 29 Interdicto Clero, an comprehendantur religiosi.
- 30 Interdicto Collegio Doctorum, solum Doctores laici Collegij, non autem Clerici interdicti sunt.
- 31 Persona singularis qualiter interdicti possit, & solet.
- 32 Interdictus ab exercitio actus Subdiaconatus actum Diaconatus exercere nequit.

Est autem interdictum personale, quo personæ tantum & non loca interdicuntur, quod bifariam dividitur: Quoddam enim est generale, aliquam hominum universitatem interdicens, nempe populum, ciues, incolæ, Collegium, Clerum; ut enim communiter tradunt Scriptores; propter peccatum Regis totus populus Regni, aut propter delictum domini, totus populus Civitatis, aut Castri interdicti potest; Quoddam verò est speciale, aliquam certam, vel incertam personam, vel aliquas certas, vel incertas personas interdicens, ut interdicens eum, vel eos, qui hoc, aut illud fecerint, aut facient; & hoc ob delictum personæ, aut personarum, quæ vel ex nomine, vel alia circumlocutione interdicuntur, imponitur. Circa hoc ergo interdictum personale.

Primo, ac principaliter dicendum est, Quod personæ omnes expressæ in ipso interdicto, siue generaliter, siue singulariter, tali sententia ligantur, ita ut non solum cum alijs in populo in communi, sed etiam nec seorsum, aut ibi, aut alibi interesse possint Divinis, aut ea celebrare, ut habent expressè in cap. si sententia, de sentent. excomm. lib. 6. Palud. 4. dist. 18. quæst. 8. in art. 1. principali, §. Quantum ad secundum, Conclus. 1. S. Anton. 3. par. tit. 27. de interdict. cap. 3. Summa Aftenfis, par. 2. lib. 7. tit. 16. art. 1. quæst. 4. Tabiena, verbo, interdictum, 1. §. Quarto. Mart. Ledesin. 2. 4. q. 16. tract. de suspens. art. 2. Notab. 3. Navar. in Manual. cap. 27. num. 167. Cottar. in cap. alma mater, par. 2. §. 1. num. 6. versic. Quod si personæ, de sent. excomm. lib. 6. Sotus. 4. dist. 22. quæst. 3. art. 1. Conclus. 1. Simon Maiol. lib. 3. de irreg. ca. 20. in princip. Alphons. Vuald. tit. de interdicto, num. 170. Henriquez libr. 13. de excomm. & interdict. cap. 42. §. 2. Vgolin. de Censur. Eccles. Tab. 5. cap. 12. §. 1. & DD. in d. cap. si sententia, versic. Non debent alicubi, ut Gemin. nu. 4. Franc. Notab. 4. ubi observandum est, quod licet interdicto generali populi non interdicantur singuli tanquam personæ singulares, sed tanquam pars populi solum, prohibentur tamen singuli singulariter interesse Divinis. Cuius rei rationem affert Calderin. tract. de interdicto memb. 2. num. 30. quia interdicto prohibentur quædam actiones, actiones verò sunt singulatum suppositorum, & non universitatis, ideoque quamvis interdictum cadat super singulos, quatenus sunt unum aliquod in universitate, hoc ipso tamen quod eos afficit, impedit, ne etiam singulariter Divinis interesse possint. Quæ ratio desumpta est ex verbis d. c. si sententia.

Notandum etiam est, differentiam esse inter interdictos generaliter, & specialiter, seu particulariter interdictos; quod generaliter interdicti licet quamdiu sunt de illo populo interdicto, non possint interesse Divinis, neque in locis ipsius populi interdicti, neque in alijs locis, ita ut quocunque vadant, secum deferunt suam sententiam: si tamen ita se transferant ad alium locum, ut omnino domicilium mutant, & desinant esse de illo populo, hoc ipso desinunt esse interdicti, propter rationem iam dictam; Quia generale interdictum populi cadit super eos singulos, quatenus faciunt universitatem. Specialiter autem interdicti

H h 3. Qi.

et, quo cunque vadunt commutando domicilium, & definendo esse de populo interdicto, & incipiendo esse de alio populo, semper manent interdicti, quousque absoluantur; Quia interdictum speciale, seu particulare afficit personas in se, & non quatenus sunt aliquid populi, Ex quibus sequitur, in interdicto speciali parum referre mutationem loci, aut populi in generali autem interdicto multum referre mutationem populi, mutationem vero solius loci parum aut nihil, nisi quatenus redundat in mutationem populi. Quam doctrinam tradunt Calderia, tract. de interd. membr. 2. num. 33. S. Anton. 3. par. tit. 27. de Interd. cap. 3. versio. item si aliquis, Summa Astenfis par. 2. lib. 7. tit. 16. att. 1. q. 5. Angelica, in verbo, Interdictum, 1. nu. 1. in fine. Tabiena, verbo, interdictum, 1. §. Decimo, Syluest. verbo, Interdictum, 2. §. 9. Rosella verbo, Interdictum, 1. §. 6. Alphons. Viuald. tit. de Interd. num. 170. & numer. 185. Henriquez lib. 13. de excomm. & interd. capit. 4. §. 2. & Pal. 4. dist. 18. quest. 8. in art. 1. principali. §. Quantum ad secundum, in fine ubi etiam aliam rationem affert, quia alias sequeretur, quod si successiue succederet alius populus, iste populus, qui succedit, non esse interdictus, quod est falsum; quia populus qui succedit est idem numero populus qui precessit. Sicut enim est vna numero aqua quamuis continuè varietur, & quæ accedit reputatur eadem, & quæ recedit diuersa; sic in populo interdicto, quicumque incipit esse de nouo de hoc populo, hoc ipso fit interdictus sine noua sententiæ prolatione; & e contra, quando definit de nouo esse de populo, definit esse interdictus; Quia si aliter esset, tunc si populus, ad quem talis de nouo accedit esset interdictus, ipse esset ligatus duplici verbo, interdictum, contra intentionem ferentium qui volebant ligare illos qui non erant: Addit etiam ibidem Pal. quod etiam mortuis omnibus primis de populo qui interdictus erat, & alijs subrogatis, immo etiam qui nascuntur ex interdictis primis, reputantur huiusmodi interdicti, sicut si essent nati, & de populo illo, tempore quo latum erat interdictum; Quia vniuersitas in quantum huiusmodi interdicti, & non persone singulares, nisi per accidens. Quod autem dicitur in cap. si sententia, §. siua. de sent. excomm. lib. 6. Quod singuli extraeuntes de populo interdicto non admittuntur ad Diuina, hoc est, quia non recedunt animo illam populum deserendi; tunc enim verum est quam diu sunt de populo interdicto, sunt interdicti, non autem postquam definunt esse de populo interdicto. Et hoc, quod diximus, locum habet etiam si omnes mutati sint, qui erant tempore interdicti lati, iuxta ea quæ notat glo. in cap. si sententia, in verbo, Non compertis, de sent. excomm. lib. 6. dummodo, per partes mutati sint. Habet enim se interdictum generale hominum, sicut interdictum generale loci; at posito interdicto vniuersali loci, non modo in Ecclesijs tunc constructis, verum etiam & in ijs, quæ deinceps construuntur diuina prohibita sunt, vt docet Panorm. in ca. cum in partibus, num. 1. vers. Et est ratio, de verb. significat. Ceterum si vniuersus populus interdictus alicuius loci totus extinctus sit, nemine superstiti, qui postea eo ad habitandum venerint, interdicti non erunt, ex Vgolin. de censuris Eccles. Tab. 5. cap. 20. §. 3. num. 2. Ratio est: quia ex eo populo, & vniuersitate non sunt, quæ prorsus interij. Etenim, etsi nauis per partes resecta eadem nauis esse, censetur, non tamen eadem esse dicitur, si dissoluta tota sit, & iterum reficiatur; sicut etiam nec domus omnino collapsa, si iterum construatur, vt dicitur in l. quid tamen, §. in nauis, ff. quibus modis usufructus amittatur, & Collegium esse delisse dicitur, sublati omnibus ex eo, vt ait glo. in l. si cur, §. fin. in verbo, Nomen Vniuersitatis, ff. quod cuiusque Vniuersitatis nomine. Vnde extincta Vniuersitate tota Vniuersitas, quæ eo venerit ad habitandum, interdicta non erit.

5 Ex quibus DD. superius allati communiter inferunt.

Primo Quod qui voluntarie se transfert, & domicilium in alium locum, vt efficitur de populo alterius loci, definit esse interdictus. Quia cessat in eo causa efficiens, & conferuans. Sic Ioan. Calderin. Palud. S. Anton. Angelica, Tabiena, Syluester, & Henriquez locis proximè citatis, & Couar. in capit. Alma mater, par. 2. §. 1. numer. 6. versicul.

Quod si persona, de sent. excomm. lib. 6. & lib. 2. var. re. solut. cap. 8. num. 9. & 10. Alphons. Viuald. cit. num. 170. & Corona Confess. tit. de interdicto §. Nota decimo, quæ quid Astenfis in Summa par. 2. lib. 7. tit. 16. art. 1. quest. 5. falso putet talem interdictum etiam manere, donec sententia circa eum relaxetur: cuius sententia vera est, quando talis in culpa fuerat, aliorum vero quando inculpabilis fuerat.

6 Secundo, Idem dicendum est de eo, qui coacte transfert domicilium, vt est ille, qui est deportatus, vel qui relegatur, aut bannitur in perpetuum, quia hoc ipso quod in perpetuum separatur ab alio populo, non censetur esse amplius de illo populo; Quod verum est quando non fuit in culpa vel specialiter interdictus; secus autem si ad tempus bannitur, ex Ioan. Calder. & Tabiena ubi supra, S. Anton. 3. par. tit. 27. de Interdicto, cap. 3. Angelica, in verbo, interdictum, 1. numer. 3. Vgol. Tab. 5. c. 20. §. 4. Syluestro, verbo, interdictum, 2. §. Decimum, Alphons. Viuald. cit. nu. 171. Quia adhuc censetur de populo illo, l. relegati, ff. de interdict. & relegatis.

7 Tertio, Existens de populo interdicto si aggradiatur Religionem post professionem definit esse interdictus, quia per professionem solemnem in religione approbata definit esse de populo, & consequenter post emissam professionem ad ordines omnes promoueri poterit, etiam si populus ille maneat interdictus; ante professionem vero tunc consilium est, vt non ordinetur, ex Ioan. Calderino, S. Anton. Tabiena, ubi supra, Syluest. verbo, interdictum, 2. §. 11. Anchar. & Gemin. in capit. si sententia, de sent. excomm. lib. 6. Fede, de Sen. conf. 32. Angelica, verbo, interdictum, 1. num. 10. Maior, lib. 3. de irregul. cap. 20. num. 1. Vgolin. Tab. 5. cap. 20. §. 4. num. 2. Alphons. Viuald. cit. numer. 172. Summa Corona, cit. Notab. 10. Quibus addo, quod licet etiam per susceptionem ordinis præsertim sacri, homo definat esse de populo tamen existens de populo interdicto ad ordines promoueri non potest, quia ordinaretur contra interdictum, & consequenter fieret irregularis, sed necesse est, vt prius definat esse de populo interdicto, vt postea ordinari valeat.

8 Quarto, Interdicto populo, seu Vniuersitate aliqua, si alij de nouo veniant, & fiant de populo interdicto, interdicti sunt, sicut & alij, quia facti sunt membra, & pars illius corporis, & communis, & ideo debent eodem iure censeretur, argum. cap. 1. dist. 12. Ioan. Calderin. tract. de interdicto, membr. 2. Palud. 4. dist. 18. q. 8. in art. 1. principali, §. Quantum ad secundum, conclus. 1. S. Anton. 3. par. tit. 27. de interdicto, cap. 3. Angelica, verbo, interdictum, 1. num. 2. Tabiena, verbo, interdictum, 1. §. Decimo, Henriquez lib. 13. de excomm. de interdicto, cap. 4. §. 2. Ioan. Andr. in cap. si sententia, de sent. excomm. lib. 6. & Anchar. & Franc. ibi, Panorm. in c. Quoniam, num. 1. de offic. ordin. Vgol. cit. §. 3. nu. 1. Alphons. Viuald. cit. num. 185. Nec obstat, quod præcesserat sententia, quia lata fuit contra vniuersitatem, vel populum, qui non mutatur nouis populis superuenientibus, sicut nec flumini, nouis aquis sibi succedentibus.

9 Secundo principaliter in hoc personali interdicto, nonnulli dicuntur esse generaliter interdicti, alij specialiter, seu particulariter, alij vero nominatim.

Generaliter interdicti sunt illi omnes, qui in interdicto generali populi, vel Vniuersitatis comprehenduntur, & sunt aliqui, seu pars ipsius populi, vel Vniuersitatis, & causam interdicti non dederunt, prout auctores communititer tradunt. Addidi, & causam interdicti non dederunt, siquidem, vt dicantur interdicti generaliter, necessarium est, vt non sint culpabiles in illo delicto, ob quod interdictum latum est, tunc enim interdicti essent specialiter & non generaliter, ex communi Doctorum consensu.

10 Specialiter autem interdicti sunt isti;

Primo, Illi, qui specialiter interdicuntur, vt quando interdictum familia, familia enim non facit vniuersitatem, nec vnum quid propriè, aut collegium. Hoc autem interdictum familie esse speciale clare docet Palud. 4. dist. 18. q. 8. in art. 1. principali §. Quantum ad primum, Concl. 1. in fine, & §. Quantum ad secundum, Conclus. 2. in fine.

Secundo, Quicumque in generali interdicto erant culpabiles, illi omnes intelliguntur specialiter interdicti, sic Calderin. tract. de interdicto, memb. 2. num. 33. & S. Anton. 3. par. tit. 27. de suspensione, cap. 3. vers. Item si aliquis, Tabiena, verbo interdictum 1. §. Decimo, & alij superiores relati. Et hoc locum habet, siue hoc interdictum generale fuerit locale, siue personale, semper enim, qui culpabiles erant, specialiter interdicti sunt. Id quod de generali interdicto loci expresse colligitur ex cap. si sententia, de sent. excomm. lib. 6. Martino Ledesm. 2. 4. quæst. 16. art. 2. tract. de Suspensione Notab. 3. Soto 4. d. 22. quæst. 3. art. 1. Concl. 1. Angelica, in verbo interdictum 2. S. Anto. 3. par. tit. 27. cap. 3. vers. Item si aliquis, Tabiena, verbo interdictum 1. §. Decimo Nauar. in Man. cap. 27. num. 167. ergo id multo magis locum habebit in interdicto generali personali.

Tertio, interdicti specialiter, seu singulariter dicuntur illi, qui in propria persona, id est, sine socijs interdicti fuerint.

11 *Nominatim* autem interdictos Innoc. in capit. in Lateranensi, de præben. putat illos omnes esse, de quibus constat, quod sint interdicti. Hinc Calderinus vbi supra, tract. de interdicto, memb. 1. num. 10. infert, interdicto aliquo Communi, seu Vniuersitate aliqua, vel populo, singulos quos constat de Vniuersitate, aut populo illo esse, etiam nominatim interdictos censeri, saltem post sententiam denunciationem, quandoquidem constat hos omnes interdictos esse; Nam in huiusmodi interdictis inueniuntur duæ circumstantiæ indubitabiles, quæ vicem nominis proprii gerunt, una est, istos esse de hoc populo; altera est, hunc populum esse interdictum. Alij tamen ab eodem Calderino relati dicunt illud Innocenij dictum intelligi solum de illis, qui fuerint culpabiles, quorum dolo, culpa, vel fraude latum est interdictum, vel qui consilium, aut fauorem præbuerunt. Quæ tamen utraque sententia, penam hanc, non modo sine necessitate, sed etiam sine probabili ratione, vel iuris auctoritate, mihi nimis ampliare videtur; Nā si Calderini sententiam sequamur, etiam generaliter interdicti, nominatim erunt interdicti: si autem sequamur alteram, specialiter interdicti, etiam nominatim interdicti erunt. Solum igitur *Nominatim* interdictus ille censetur, qui expressus est, aut nomine proprio, aut demonstratione, aut circumlocutione sufficienter designante personam illam determinatam, ut habetur in calice ex quadam, & ibi gloss. in verbo Demonstratio, de testib. & attestatio. aut qui iudicij æquipollentibus designatibus certam personam exprimitur, arg. c. Tua nos, & ibi gloss. in verbo, æquipollentibus, de consang. & affinit. & notat Tabiena, in verbo interdictum 1. §. Quarto.

12 *Tertio* principaliter Quoad eos, qui interdicto generali ligantur, aliqua certa sunt, aliqua verò controuersia.

Primo enim certum est, huiusmodi interdicto generali ligari illos omnes, qui & sunt de populo illo, & apud illum habitant, etiam si sint innocentes, immo etiam si contradixerint illi delicto, etiam mulieres, qui nihil sciuerunt: id quod colligi videtur ex cap. si sententia, de sent. excomm. lib. 6. & expresse ibidem tradit Dominicus, & idem habet Ioan. Andr. in cap. si sententia, vbi reprehendit quosdam Religiosos affirmantes hoc interdicto generali non comprehendendi innocentes, contra quos docet innocentes etiam interdicto ligari posse, idque iure expressum esse docent, in cap. Non est vobis, de sponsal. & in d. capit. si sententia. Quam etiam doctrinam probant Ioan. Calderin. vbi supra, Tabiena, in verbo interdictum 1. §. Decimo, S. Anton. 3. par. tit. 27. de interdicto, cap. 3. vers. Item de absent. Angelica, verbo interdictum 1. numer. 6. Syluest. verbo interdictum 2. §. 18. Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 5. cap. 20. §. 2. Nauarr. in Manuali, capitulo 27. numero 168. & Henriquez libro 13. de excommunicat. & interd. capitulo 42. §. 2. Simon Maiol. libro 3. de irregular. capitulo 20. numero 1. in fine, & Armilla, verbo interdictum, numero 16.

13 *Secundo*, eodem interdicto, ligantur etiam alij, qui sunt de illo populo licet absentes sint, sic Ioan. Andr. in d. capit. si sententia Calderin. vbi supra. S. Antonin. Syluest. verbo

interdictum 2. §. 12. & Tabiena, Henriquez, & Maiol. locis proximè allatis. Et probari potest; tum, quia absentes sunt de illo populo interdicto, & populus ille interdictus est, & proinde ipsi etiam interdicti sunt; tum, quia si isti redierint ad suum populum, & ad cohabitandum illic, sine dubio interdicti essent, non minus ac illi, qui sunt de illo populo praesentes; cum tamen per istam cohabitationem non reciperent villam nouam conditionem propter quam deberent esse interdicti, quàm prius non habebant; ergo eodem modo interdicti sunt, quamuis non accedant, nec cohabitent.

14 *Tertio*, viri Nobiles, & Titulares, ut Duces Marchiones Comites, Barones, & similes, si sint membra populi interdicti, etiam ipsi interdicto populi ligantur; Quia licet sint membra nobilia, sunt tamen vera membra, & eiusdem corporis pars, sic Calderin. tract. de interdicto, memb. 2. S. Anton. 3. par. tit. 27. cap. 3. in fin. Tabiena, verbo interdictum 1. §. 8. Syluest. vbi supra, §. 14. Alphonsus Vivald. tit. de interdict. num. 165. Henriquez lib. 13. de excommu. & interdict. cap. 42. §. 2. Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 5. cap. 20. §. 2. An verò huiusmodi viri sint membra illius populi nec ne, ex hoc cognosci potest, quod vel subeant eadem onera, quæ populus ille, vel participant de honoribus, vel muneribus publicis, sicut alij, qui sunt de populo. Immo etiam si isti viri Nobiles essent per privilegium exempti ab oneribus, vel ab honoribus, adhuc non desinunt esse de populo, quia hoc ipso quod per privilegium sunt exempti manifestè conuincitur eos esse de populo illo, & solum liberos esse ab ijs rebus, a quibus sunt per privilegium exempti. Id quod procedit etiam si ab omnibus tam rerum, quàm personarum oneribus exempti sunt; Nam exemption illa ad personam, ac res profanas respectum habet, non autem ad Diuina, nisi contrarium de mente interdicens constet, ex Calder. tract. de interdicto, membr. 2. versiculo sed quid si existens de populo, & Philip. Franco, in capit. si sententia, §. cum verò, Notab. 1. de sentent. excommu. lib. 6. Vgolin. de censuris Eccles. Tab. 5. capitulo 20. §. 2. Excipio vnum casum, scilicet, quando per Privilegium, aut per Consuetudinem præscriptam isti facti essent omnino sui iuris, ita ut in nullo participarent cum populo, nec a populo illo penderent, quia tunc nullo modo sunt de populo, & consequenter non sunt cum illo interdicti, ut ex DD. allatis colligitur.

15 *Quarto*, certum est, Clerum, & personas Ecclesiasticas sub interdicto generali populi non comprehendendi, & de Clero id habetur expresse, in capit. si sententia, & ibi gloss. in verbo Econuerso, de sentent. excommu. libro 6. Ratio est manifesta: quia Clerus non est pars populi, gloss. vbi supra, & Decius in capitulo 1. de præben. De alijs personis Ecclesiasticis colligitur ex identitate rationis, quia isti non sunt pars populi, sic DD. communiter, Ioan. Calderin. de Eccles. interdict. memb. 2. S. Anton. 3. par. tit. 27. de interdicto, capitulo 3. circa med. Angelica, verbo interdictum 1. numer. 1. Tabiena, verbo interdictum 1. numer. 9. §. clauo. Martin. Ledesm. 2. 4. quæst. 16. artic. 2. tract. de interdict. versicul. Tertio considerandum. Nauar. in Manuali, cap. 27. numer. 167. Couar. in capitulo Alma mater, par. 2. §. 1. numer. 7. de sentent. excommu. lib. 6. vbi ait esse communem DD. Henriquez lib. 13. de excommu. & interd. capitulo 42. §. 3. & Vgolin. de censur. Eccles. Tabul. 5. cap. 20. §. 5.

16 *Quinto*, certum est, interdicto populo, vel Vniuersitate loci, non esse interdictum locum ipsum, unde ex communi omnium DD. sententia possunt Clerici, qui sunt in illo populo interdicto, celebrare omnia officia diuina; solum est dubium, an possint ea celebrare absque moderatione capitulo Alma mater, de sentent. excommu. lib. 6. id est, an possint ea celebrare apertis ianuis, alta voce, pulsatis campanis. Calderin. tract. de interd. memb. 2. num. 33. & Tabiena, verbo interdictum 1. §. Nono. dicunt Clericos de iure scripto hoc posse, quia nullo iure reperitur prohibitum, non debere tamen hoc facere propter periculum, ne homines interdicti inuitati pulsæ campanarum, videntes ianuas apertas, inde occasionem sumant violandi interdicti, sique paruipenderetur censura Ecclesiastica, & diuini

quod imperetur neriis Ecclesiastica discipline, quod consilium valde rationabile est, antequam placet, quamvis Angelica, in verbo interdictum 1. num. 1. talem moderationem non approbet.

- 17 *Dubium* autem est primo de illis, qui sunt ciues duarum Ciuitatum, vel pertinent ad duos diuersos populos; ut sunt communiter illi, qui cum sint de aliquo populo; & ut plurimum degunt cum illo populo; honoris tamen gratia acciscuntur ad alium populum, quomodo precipui quique Principes totius Italiae sunt asciti in Ciues; & Nobiles Venetos; An huiusmodi interdictio alterutro populo, ipsi censendi sint interdicti? In qua re communior opinio videtur esse; quod tales sint interdicti. sic Calderin. tract. de interdicto, memb. 2. numero 39. Angelica, verbo interdictum 1. num. 4. Tabiena, verbo interdictum 1. §. Decimo. Rosella, verbo interdictum 1. num. 8. & alij, quos ipsi citant, quorum ratio est, quia qui sentit commodum, etiam & incommodum particeps esse debet, cap. Qui sentit, de regul. iur. lib. 6. Alij vero, ut Syluester, verbo interdictum 2. numer. 13. Henriquez lib. 13. de excommuni. & interd. cap. 42. §. 2. dicunt, tales interdictos non esse, nisi fuerint in culpa. Ratio est, quia non potest quis simul esse interdictus, & non interdictus; At vero, cum iste sit ciuis duorum Ciuitatum, non est maior ratio, quod cum populo interdicto censendus sit interdictus, quam cum populo libero liber ab interdicto dicatur. Nec valet ratio Calderini in contrarium, si quidem, optimè in eum retorqueri potest, ut qui sentit incommodum, etiam & commodum sentiat; unde cum iste sentit incommodum populi liberi ab interdicto, etiam & libertatis commodum sentire debet.
- 18 *Ceterum*, meo iudicio, hæc Doctorum dissensio facile distinctione hac facta reconciliari poterit; Duobus namque modis in alium populum, seu in aliam Ciuitatem ascribi quis potest; vno modo honoris tantum gratia, & pro ceremonya, ut communiter puto esse de ijs, qui in ciues Venetos ascribuntur; & tunc quia nullum omnino, vel ferè nullum ex hac ascriptione commodum reportant, nullo modo incommodum interdicti sentire debet: Alio modo ita ascribuntur in alium populum, ut inde notabiles utilitates, & commoda reportarent, ut qui cum hac ascriptione mutarent sedem, & habitarent in loco, in quo ascripti sunt, ibique particeps honorum, & dignitatum essent; & de his res valde dubia mihi videtur, & valde probabile est ligari interdicto ipsius populi, in quem ascripti sunt, quia magis esse videntur de illo populo, cui sunt ascripti, quam de suo populo in quo nati sunt. Quod si quis esset, qui medio quodam modo se haberet, id est, participaret aliquid honoris, & commodi, aut etiam incommodi, de huiusmodi probabilis est Syluestri sententia, quia non amittitur, & fauorem populi non interdicti, cuius est pars.
- 19 *Dubium* secundum esse potest de habitantibus in populo, vel Vniuersitate interdicta, qui non sunt de illo populo, aut Vniuersitate, sed solum ibi habitant ad tempus, pro suis negotijs, an hi intelligantur interdicti, interdicto illo populo, cum quo habitant. Respondetur ex communi DD. sententia non esse interdictos. sic Ioan. Calderin. vbi supra. S. Anton. 3. par. tit. 27. de interdicto, cap. 3. versicul. item si talis. Syluester, verbo interdictum 2. versicul. Decimum tertium. Tabiena, verbo interdictum 1. §. Decimo. in fine. Angelica, verbo interdictum 1. num. 4. Henriquez lib. 13. de excommuni. & interd. cap. 42. §. 3. Nau. in Man. cap. 27. num. 167. versic. Et quando interdictus sit solus populus. Felicianus Episcopus Scalensis in Enchiridio de Censuris, capit. 7. Simon Maiol. lib. 3. de irregul. capit. 20. numero 2. Vgolin. de Censur. Eccles. Tab. 5. capit. 20. §. 3. num. 3. & colligitur ex cap. si sententia, §. cum vero, vers. Singulares ex eo persone, de sentent. excommuni. lib. 6. & Anchar. ibi. Populo enim loci interdicti, singulares ex eo personas Pontifex interdictas esse dicit. ergo secus, si non sint ex eo populo. Excipio tamen eos, qui essent culpabiles, isti enim essent interdicti. Ratio est, quia in interdicto generali populi illi, qui sunt culpabiles, pro specialiter interdictis habentur, ut supra dictum est, arg. cap. si, §. illis

etiam, de sent. excomm. lib. 6. & c. penult. §. si, de priuilegiis lib. 6. & cap. Quod nonnullis, de priuilegiis in antio. Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 5. ca. 20. §. 4. num. 1. in fine, & ad interdictum speciale parum refert esse de illo populo, vel de alio; Qui vero non sunt culpabiles, generaliter interdicuntur; interdictum autem generale cadit super vniuersos, & non supra singulos, nisi quatenus sint pars aliquæ vniuersi; At vero isti, qui non sunt de populo, seu de Vniuersitate interdicta, non sunt pars ipsius populi, vel Vniuersitatis, ideoque de populo interdicto esse non censentur.

20 *Hinc* inferi Vgolin. vbi supra, quod sicut qui studiorum gratia alicubi commorantur, interdicta Vniuersitate, etiam quia sunt, interdicti sunt, quamuis tempore interdicti iam presentes non adsint; ita e contrario discipuli, qui studiorum gratia Bononiæ commorantur, interdicto Bononiensi populo, interdicti ipsi non erunt, atque ideo officij Diuini interesse, & Sacramenta suscipere poterunt; Si tamen locus interdictus esset, in eo Diuina audire non possent, sed extra.

21 *Dubium* tertium est de amentibus, & pueris, qui nodum habent vltimæ rationis, quales sunt communiter illi, qui non habent septimum annum completum; An isti generaliter interdicto populi includantur?

Prima opinio est asserentium non esse interdictos, si non sint doli capaces, secus, si sint capaces doli. sic Angelica, verbo interdictum 1. num. 5. Rosella, verbo interdictum 1. num. 8. Syluester, verbo interdictum 2. versic. Decimum septimum. Corduba in Summa quæst. 60. Concl. 3. Alph. Viuald. tit. de interdicto, num. 141. Gregorius de Valentia tomo 4. quæst. 18. Disputa. 7. puncto 2. Tabiena, verbo interdictum 1. §. Decimo, in fine, Syluest. verbo interdictum quæst. 17. nu. 18. Summa Aftenfis, par. 2. lib. 7. tit. 16. art. quæst. 8. Couar. in c. Alma mater, par. 2. §. 4. nu. 5. de sentent. excomm. lib. 6. & Henriquez lib. 13. de Excommuni. & interd. c. 42. §. 3. qui omnes hanc sententiam acceperunt ex Ioan. de Deo, quem citant, & sequuntur, & probant, quia non sunt doli capaces; ergo, nec culpabiles, & consequenter non merentur hanc penam.

Secunda opinio est Nauar. in Man. cap. 17. numer. 168. in fine. Simon. Maiol. lib. 3. de irregul. cap. 20. num. 2. Vgolin. Tab. 5. ca. 20. §. 2. & Cosmi Philarchi de Officio Sacerdot. par. 1. lib. 4. cap. 3. & Summa Coronæ tit. de interd. nom. 3. dicentium, interdicto populo hos omnes esse interdictos, & probant, quia interdictum etiam innocentes ligare potest.

Mibi autem magis placet opinio prima, maxime quia minor; puto autem hanc sententiam defendendam esse hæc via, non quia isti sunt innocentes, & inculpabiles, quia ut rectè docuit Nau. innocentes interdicto ligari possunt, sed quia sunt incapaces culpæ, rationeque carent, & eorum actus, si inter sint officijs Diuini, non sunt actus humani, immo nec liberi, nec ex electione; hi siquidem nulli sentiunt, nec percipiunt quod officia diuina dicantur, vel cessant; Vnde sicut isti penas legum secularium non incurrunt, ita neque penas Ecclesiasticas incurrere videntur; Cui doctrinæ fauet S. Thom. 2. 2. q. 10. art. 1. 2. vbi ait, infans non differre ab animali irrationali. Quæ de causis infans, quem secum deferit mater, aut pædagogus non excluditur a Missa in interdicto loci generali, quia scilicet non magis videtur moraliter præsens Missæ modo humano, quam brutum animal. Sicut etiam ob eandem rationem infans licet admittitur ad Claustrum Monialium, vt notant Corduba, casu 60. puncto 2. & Henriquez lib. 13. de excommuni. & interd. ca. 42. §. 3. in annotationibus in littera S. vbi citat etiam Nau. non obstante excommunicatione lata a Concilio Trid. sess. 25. de Regula. cap. 5. contra in

22 transes Claustra & septa Monialium. Sepeliri tamen non possunt isti infantes in Ecclesia tempore interdicti, quia sepultura prohibitio aliam rationem habet, quæ non deducitur ab aliqua cognitione prohibitionis eius actus, sed tantum ex eo quod Ecclesia tempore interdicti nulli corpus, seu cadaver admittat, officia verò diuina prohibentur, ne quis ea audiat, aut celebret, quæ ratio aliquam eius actus cognitionem prærequirit. Sic Couar. in c. Alma mater, p. 2. §. 4. nu. 5. vers. Duodecimo, de sent. excomm. lib. 6. Henri.

Henriquez lib. 13. de Excommu. & interd. c. 12. §. 3. Vgol. de censur. Eccle. Tab. 5. c. 9. in principio, & Gregor. de Val. & Corduba locis allatis.

23 *Dubium quartum* est de illis, qui habitant in suburbijis, an censendi sint interdicti, populo Ciuitatis, cui adiacent suburbia, interdicti? Respondeo cum Calderino tract. de interdicto, memb. 2. Syluestro, verbo interdictum, 2. num. 15. vers. Decimum quartum. Tabiena, verbo interdictum 1. num. 9. §. 8. vers. Tertio Norandum. Alphonso Vualdo titu. de interd. nu. 184. Vgol. de censur. Eccle. Tab. 5. ca. 10. §. 2. si isti non sint de populo Ciuitatis, sed sui iuris, vel de alio populo, non censentur interdicti cum populo Ciuitatis. Ratio est euidens: quia non sunt pars populi, nec cum eo viuunt; Sin autem sint de populo Ciuitatis, vtique interdicti erunt, populo interdicto. An vero isti sint de populo ciuitatis, vel sui iuris, vel de alio populo, cognoscitur potest maximè ex hoc, si participant de honoribus, & oneribus ciuitatis, vel alterius populi, vel si habeant sua partia onera, & suos honores.

24 *Quarta principaliter*, circa interdictum latum contra Clerum, siue interdicatur Clerus totius ciuitatis, siue alicuius parochie, siue interdicatur nomine Cleri, siue nomine Capituli, siue nomine Collegij Clericalis, aliqua etiam certa sunt, aliqua verò dubia.

Primo autem certum est, hoc interdictum non comprehendit ipsam Ecclesiam, quæ ad huiusmodi Clericos interdictos pertinet, vnde alij Clerici licite celebrant in illa. Sic glo. in c. si sententia, in verbo in Clerum, de sentent. excomm. lib. 6. & idem docent Ioan. Calderin. cit. & Couar. in cap. Alma mater, par. 2. §. 1. num. 7. vers. Primum, quod interdictum Clero, de sent. excomm. lib. 6. Tabiena, verbo interdictum 1. num. 9. §. 8. Octauo, vers. Quarto notandum. Henriquez lib. 13. de excommu. & interd. cap. 42. §. 4. vers. Quinto. Nau. in Man. ca. 27. num. 167. Martin. Ledesma. 2. 4. quæst. 26. art. 2. tract. de interd. vers. Tertio, in fine, & Syluester, verbo interdictum 2. §. Octauum. Alphons. Vuald. titu. de interd. nu. 160. Cosmus Philarchus, de officio Sacerd. par. 1. lib. 4. cap. 3. Summa Corona titu. de interdicto, Notab. 8. Toletus lib. 1. instruct. Sacerd. ca. 18. & colligunt ex cap. per exemptionem, de priuileg. lib. 6. vbi priuilegium exemptionis concessum Clericis alicuius Ecclesie non extenditur ad ipsam Ecclesiam, ergo multo minus extendi debet interdictum. Ratio est, quia priuilegium est fauor, interdictum est pena.

25 *Secundo*, interdictum Clero, non intelligitur interdictum populus pertinens ad illam Ecclesiam, sicut nec interdictum populo censetur Clerus interdictus; Vnde vno horum interdicto alter ad diuina officia, & Sacramenta est admittendus, vt habetur ex cap. si sententia, de sent. excomm. lib. 6. & DD. citatis.

26 *Tertio*, interdictum Capitulo, vel Collegio Clericorum, certum est intelligi interdictos omnes, & singulos, qui ad Capitulum, seu Collegium pertinent, etiam si abentes sint, & etiam si dignitatem in illa Ecclesia habeant, quos sic interdictos quocunque tempore, a loco sequitur hoc interdictum; ex Maiolo lib. 3. de irregu. cap. 20. num. 1. post Angel. in verbo interdictum 1. numer. 7. qui pro hoc refert Ioann. Andr. & Gemin. in d. cap. si sententia, additque interdictum hoc comprehendere tam Clericos, quam laicos, qui sunt de illo Collegio. Excipio Episcopum, tū quia communiter in vfu loquendi Canonum, & Conciliorum Episcopus contra distingui solet a Capitulo & Clero: tum quia vt diximus in materia de suspensione, Episcopi non incurrunt suspensionem, aut interdictum, nisi de illis expressa mentio habeatur, vt habetur in cap. Quia periculoso, de sent. excomm. lib. 6.

27 *Quarto*, interdictum Clero alicuius loci, comprehenduntur omnes Clerici illius loci, etiam qui habent solam primam tonsuram vsque nō solum ad Sacerdotes, sed etiam ad beneficiatos, & habentes dignitates. Post Concilium autem Trid. Sess. 13. de reform. cap. 6. puto tonsuratos, & existeres in minoribus non censi interdictos, nisi sint eiusmodi, vt gaudeant priuilegio Clericali: Ad hoc autem priuilegium gaudendum requirit Tridentinum, vt incedant in habitum, & tonsuram, & alicui Ecclesie inferuiant, vel per Epi-

scopum, ad studendum in Seminario Clericorum, aut in aliqua Schola, vel Vniuersitate destinati sint. Hoc eodem interdicto Cleri non comprehenditur Episcopus ob dicta.

28 *Quinto*, comprehenduntur Clerici sub interdicto familiarum, vnde si interdicatur familia alicuius, etiam includitur Clericus eius familie, vt expresse docet Rhodonenfis communiter receptus a Summis, & ab Angelo, in verbo interdictum 1. num. 8. Summa Astens. par. 2. lib. 7. tit. 16. art. 1. quæst. 1. Rosel. verbo interdictum, num. 14. Syl. verbo interdictum 2. num. 17. vers. Decimum sextum. Tabiena verbo interdictum 1. num. 9. §. Octauo, in fine, & citat Innoc. Summa Confess. lib. 3. tit. 3. quæst. 244. Alphons. Vuald. titu. de interd. numer. 168. Summa Cort. n. it. eod. m. Notab. 9. Simone Maiolo, lib. 3. de irreg. c. 20. num. 1. & citat Armillam, in verbo interdictum, num. 11. Henriquez lib. 13. de excommu. & interd. cap. 42. §. 3. vers. Quarto. Vgol. de censur. Eccle. Tab. 5. c. 20. §. 5. nu. 2. & citat Felicianum, de censur. ca. 7. Ratio esse potest, quia familia nō facit Vniuersitatem, sed interdictum familie cadit super singulos, qui sunt de prædicta familia, ergo & supra Clericos, qui sunt de prædicta familia; vnde Clericus dictæ familie non desinit esse interdictus, eo quod recedat ab ea familia, & qui de nouo venit in eam familiam interdictam, non fit interdictus, ex Palud. 4. d. 18. q. 8. in ar. primo principalis. §. Quantum ad primum, Concl. 5. in fine, & §. Quantum ad secundum, Concl. 4. in fine, & Henriquez vbi supra, & est communis DD.

29 *Dubium primum* est, An interdictum Clero, comprehendatur Religiosi? Geminianus in cap. si sententia, de sent. excommu. lib. 6. ait, quod Clero interdicto, veniunt etiam Clerici seculares, & Regulares, tam mares, quam feminæ conuersi & conuersæ, quia omnes istæ personæ iam desierunt esse de populo, ergo sunt de Vniuersitate Ecclesiastica, & consequenter pertinent ad Clerum, & Couar. in ca. Alma mater, 2. par. §. 1. num. 8. §. Quinto, de sent. excomm. lib. 6. ait hanc esse communem, & citat Ioan. Calderin. tract. de interd. memb. 2. & S. Anton. 3. par. tit. 27. de interd. cap. 3. & idem habent Nau. in Man. cap. 27. numero 167. post Martin. Ledesma. 2. 4. quæst. 26. art. 2. in tract. de interdict. vers. Tertio est considerandum. Cosmus Philarchus de officio Sacerd. par. 1. lib. 4. cap. 3. Alphons. Vuald. titu. de interd. nu. 159. Thomas Zerula in Praxi Episcopali, parte 2. verbo interdictum, in fine. Sebast. Medices, par. 2. Summa, tit. 9. quæst. 5. Toletus lib. 1. instruct. Sacerd. ca. 18. Alij vt Syluest. verbo interdictum 2. num. 17. & Angel. verbo interdictum 1. num. 9. dicunt hos non comprehendere, nisi habeant aliquam dignitatem; puto autem ipsos loqui de dignitate seculari. Tabiena, verbo interdictum 1. numer. 9. §. Octauo. Maiolo lib. 3. de irregu. cap. 20. numer. 6. & citat Specul. in cap. si Canonici, in princip. de offic. ordin. lib. 6. Henriquez lib. 13. de excommu. & interd. cap. 42. §. 3. Vgol. de censur. Eccle. Tab. 5. §. 5. num. 3. absolute docent Religiosos non intelligi sub interdicto Cleri; Et hi omnes cum Angel. & Syluestro tandem assignant hanc Regulam generalem, in fauoribus nomen Cleri extendi ad Regulares, & Moniales, quāuis sint nouitii, & subinde interdictis laicis, non interdiciuntur Regulares etiam nouitij; in pœnis autem, & odiosis Clericorum appellatio solos seculares complectitur, non autem Claustrales, nec Conuersos, nec Nouitios, sicut e contra interdictis Religiosis, non includuntur Clerici seculares, contra Martinum Ledesma. 2. 4. quæst. 26. artic. 2. tract. de interd. vers. Tertio considerandum est. Nauar. in Man. cap. 27. num. 167. Ego in hac re dicerem considerata esse diligenter verba interdicti, & quidem si feratur sub nomine clerici, existimo non includi regulares; cum hi communiter sub nomine Cleri, aut Clericorum non veniant; sin autem feratur sub nomine personarum Ecclesiasticarum; putarem regulares comprehendere; Quia omnes personæ, quando se a populo seculari separauerunt, & se diuino cultui, aut seruitio Ecclesie dedicauerunt, immo et qui dedicauerunt se seruitijs priorū locorū, cū quibusdā conditionibus, oēs vocantur personæ Ecclesiasticæ, tū quia sūt sub speciali cura & protectione Ecclesie; tum, quia eorū labores ad Ecclesiam tendūt vtilitatem

- 30 Quoad interdictum autem Doctorum, quo scilicet, interdiciuntur Doctores Ciuitatis, aut Collegij, dubium secundum est, an intelligantur etiam Clerici Doctores? In qua re certum est comprehendi omnes Doctores laicos Ciuitatis, & Collegij. De Clericis autem, Tabiena in verbo interdictum 1. num. 9. §. octauo. in fine. Armilla, verbo interdictum, num. 11. Simon Maiol. lib. 3. c. 20. num. 11. Alphonsus Vinal. ritu. de interdicto, num. 169. Henriquez lib. 13. de excomm. & interd. cap. 42. §. 3. versic. Quinto. dicunt etiam interdici, nisi aliunde de intentione constet: Alij tamen vt Angel. verbo interdictum 1. num. 9. Rosella verbo interdictum 1. num. 15. Syluest. verbo interdictum 2. num. 17. & Vgolin. de censur. Eccles. Tab. §. §. 5. num. 3. interdictos esse negant: Quia hoc interdictum comprehendit Doctores, vt faciunt aliquam Vniuersitatem, seu communitatem; Clerici autem Doctores non possunt esse de Vniuersitate, vel Collegio laicorum, & hæc sententia mitior & verior esse videtur.
- 31 Vltimo circa interdictum singulare aduertendum est, personam singularem dupliciter interdici posse; vno modo simpliciter, non specificando vnā rem magis, quā alteram, & sic huic singulari personæ interdicta sunt illa omnia, & singula, quæ ex natura interdicti prohibentur. Alio modo, ita vt personæ huic interdiciatur aliqua determinatè expressa, vt cum illi interdicitur ingressus Ecclesiæ, aut si alicui interdiciatur exercitium vnus, aut alterius ordinis. Qui duo interdiciendi modi inter se differunt, eo quod prior naturam potius interdicti, posterior verò naturam potius suspensionis participet, adeo, vt verbum illud interdicti in posteriori modo expressum, verbo prohibendi æquipolleat, vadè, si Petrus interdicitur simpliciter, omne quod per interdictum prohibetur, illi est prohibitum, si verò interdicitur a ministerio altaris tantum, omne aliud efficere potest, si autem interdicitur ab ingressu Ecclesiæ, omnia diuina ei prohibentur intra eandem Ecclesiam, quia includuntur in prohibitione ingressus illius, potest tamen diuina in domo, aut alio in loco extra Ecclesiam audire, ex Ledesm. 2. 4. q. 26. ar. 2. de interd. No. tab. §. & interdictus ab vno actu, seu ab actu vnus ordinis, actus ordinis inferioris exercere potest actus aut maior, actus ordinis superioris exercere non potest. Tab. v. Interd. n. 14. §. Decimotertio. Simon Maiol. li. 3. de irreg. c. 20. nu. 4. Ant. in c. vel non est, de tēp. ord. Armilla, verbo interdictum, nu. 20. arg. c. solitudine, de appell. sic interdictus
- 32 ab exercitio actus. Subdiaconatus, aut interdictus ne promoueatur ad ordinē Subdiaconatus, nec exercere potest actum Diaconatus, nec ad Diaconatū promoueri potest. Et denique sic interdictus ubique locorum interdictus est, ne illi prohibita ante absolutionem exerceat. de qua re plura diximus cum de suspensione, & latius eam explicat Henriquez lib. 13. de excomm. & interd. c. 43. §. 1. & §. 6.

De effectu interdicti localis, & personalis.
Quid circa Diuina officia licitum,
aut illicitum. Cap. V.

S Y M M A R I U M.

- 1 Interdictum omne hanc vim habet, vt a Diuinis prohibeat.
- 2 Interdicto prohibentur officia diuina, Sacramenta, & sepultura Ecclesiastica.
- 3 Missa semel in hebdomada, ad Eucharistiam pro infirmis conficiendam, non obstat quouis interdicto, iure antiquo celebrare potuit.
- 4 Officia diuina per interdictum prohibita, quænam sint.
- 5 Differentia inter ius antiquum, & nouum quoad Missæ celebrationem quænam sit.
- 6 Missa semel in hebdomada non solum in locis generaliter interdictis, sed etiam in Ecclesiis specialiter interdictis

olim celebrari potuit, & etiam sapius ex causa vngenti.

7 Glossæ error circa celebrationem Missæ semel in hebdomada celebrandæ, refellitur.

8 Missa semel in hebdomada celebranda in illis solum Ecclesiis licita, in quibus Eucharistia pro infirmis seruari solet, non in alijs.

9 Missa semel in hebdomada celebranda per quos Clerici fieri potest.

10 Officia diuina, cuiuscunque interdicti tempore, ad bonos obligati, priuatim recitare possunt, & tenentur, alij fructus respondentes pro rata omissionis amittunt.

11 Interdicti tempore, duo, aut tres simul officium, & bonos recitare possunt.

12 Interdictum quid propriè circa officium prohibeat.

13 Interdicti generalis tempore, in Ecclesiis conuentualibus Clerici bini, vel terni excommunicatis, & interdicti exclusis, ianuæ clausis, bonos recitare possunt.

14 Interdicti specialis tempore an Clerici bini, aut terni bonos simul recitare possint.

15 Interdicti generalis tempore cur Religiosis primum vt officia diuina celebrare possint, concessum sit.

16 Interdicti generalis loci tempore quare Episcopi sit concessum, vt diuina officia licitè celebrare possint.

17 Templarijs, & Hospitalarijs, qui per Villas, & Ciuitates ad eleemosinam colligendam mittebantur, vt officia diuina interdicti generalis tempore celebrare semel in anno, conceditur.

18 Clericis secularibus etiam vt interdicti generalis loci tempore diuina officia celebrare possint, cum certa moderatione, iure nouo concessum est.

19 Priuilegia omnia, quæ cap. Alma mater, præcesserant, quatenus dicto c. contrariantur, per Bonifacium VIII. renouata sunt.

20 Cap. Alma mater. de solo interdicto generali, & non de speciali loci intelligendum.

21 Officia diuina tam in Ecclesijs secularibus, quam in Monasterijs, & Hospitalibus auctoritate Episcopi erectis, interdicti generalis tempore celebrari possunt.

22 Officia diuina generalis interdicti tempore, etiam extra Ecclesias, vt prius seruatis quatuor conditionibus possunt celebrari.

23 Officium diuinum, interdicti generalis tempore, qualiter [voce submissa] celebrandum.

24 Officium diuinum tempore generalis interdicti [exclusis excommunicatis, & interdictis] celebrari debet, & etiam laicis omnibus, qui priuilegio carent.

25 Particula [Præsertim] in cap. Alma mater, quos comprehendat.

26 Laici priuilegio carentes, cuiuscunque interdicti tempore a toto officio diuino, ac qualibet parte notabili illius excluduntur.

27 Missa sicca officium diuinum est, ad quam laici tempore interdicti non admitti debent.

28 Puer doli capax officia diuina tempore interdicti audire nequit.

29 Laici priuilegiati interdicti tempore ad officia diuina audienda admittuntur.

30 Priuilegium concessum Collegio, vel Conuentui audiendi diuina tempore interdicti, ad familiares non extenditur, scus autem si personæ singulari sit concessum.

31 Priuilegium concessum personæ particulari de Missa audienda tempore interdicti, ad familiares eius, qui eandem interdicti dederunt, non extenditur.

32 Familiares laici priuilegiati diuina audire non possunt tempore

- tempore interdicti, quando non sunt cum eo, qui hoc pri-
uilegium habet.
- 33 Sacerdos clericum non habens, qui ei in celebratione Missae
interficiat, famulum laicum assumere potest.
- 34 Clerici non omnes ad diuina officia tempore interdicti ad-
mittendi.
- 35 Clerici extranei, & religiosi ad officia diuina in eorum Ec-
clesiis, seu Monasterijs audienda, & etiam facienda ad-
mitti possunt.
- 36 Missa non solum conuentualis, sed etiam quolibet alia pe-
cuniaris, & priuata, interdicti tempore dici potest.
- 37 Laici, quamuis interdicti tempore diuinis interesse ne-
queant, in Ecclesia tamen priuatum orare possunt.
- 38 Officium commendationis animarum tempore interdicti
licitum est, & quare breuis ratio sit.
- 39 Confessio generalis quam facere solent laici Sacerdoti, &
absolutio generalis interdicti tempore licite fieri possunt.
- 40 Laici, qui Confraternitates habent litantias, & alias pre-
ces, interdicti tempore publice cantare possunt.
- 41 Angelica saluatio tempore cuiuscunque interdicti siue
generalis siue specialis licita est.
- 42 Laici de populo, vel loco interdicto in die Parasceues Cru-
cem adorare, & osculari possunt.
- 43 Prædicatio verbi Diuini tempore cuiuscunque interdicti
licita est.
- 44 Lectio, & declaratio Psalmorum, vel Evangeliorum cu-
iuscunque interdicti tempore licite fieri potest.
- 45 Purificatio mulierum officium, an, & quatenus interdi-
cti tempore fieri possit.
- 46 Officium defunctorum, an, & qualiter pro defunctis in die
sepulture, & alijs temporibus, interdicti tempore dici
possit.

Phis, quæ superius exposita sunt, interdictum om-
nium vim hanc habere constat, vt a diuinis prohibeat,
nullum enim interdictum est, siue locale, siue personale
sit, quod hæc non prohibeat, vt de personali colligitur in
cap. si sententia, de sent. excomm. lib. 6. & de locali habet
in cap. si ciuitas, & cap. si de sent. excomm. lib. 6. & in
cap. Episcoporum, de priuileg. lib. 6. & in Clem. penult. de
sent. excomm. Ideoque, vt DD. communiter tradunt, siue
in locum, siue in personam interdictum latum sit, nec in
illo loco diuina, nec ab illa persona interdicta, alicubi di-
uina de more exerceri poterunt. Maioris autem claritatis
gratia. Doctores omnia diuina prohibita, ad tria genera
reuerunt, scilicet, ad Officia Diuina, ad Sacramenta, &
ad Si. p. litum Ecclesiasticum; aliqui verò, vt Vgolin. de
cenfur. Eccles. Tab. 5. cap. 5. §. 2. num. 2. quartum addidit,
nimirum, aditum in Ecclesiam. Quæ omnia facile proba-
ri possunt, nam de Sacramentis id colligitur ex cap. Non
est vobis, & ibi Panorm. num. 5. de sponsal. & cap. Quod
inter de peccat. & remiss. & in c. Responsio, de sent. excomm.
De Officijs diuinis idem habetur in cap. & in iuribus citatis,
& in cap. ex rescripto, de iureiur. & cap. 3. §. Quod si, & in
cap. vi priuilegia, de priuileg. in antiqu. & in cap. Episco-
porum, & in cap. licet, de priuileg. lib. 6. & in cap. si senten-
tia, & in cap. Alma mater, de sent. excomm. lib. 6. De sepul-
tura Ecclesiastica colligitur etiam ex cap. Quod in re, de
peccat. & remiss. & in cap. 3. §. Quod si, & cap. vi priuilegia,
de priuileg. in antiqu. & in cap. Episcoporum, eod. tit. lib. 6.
& in cap. si ciuitas, de sent. excomm. lib. 6. & tradit Couar.
de his omnibus in cap. Alma mater, par. 2. §. 1. num. 10. de
sent. excomm. lib. 6. & DD. communiter Vgolinus vbi su-
pra, & Henriquez lib. 13. de excomm. & interd. cap. 44. §. 1.
Angelica, verbo interdictum 5. Summa Pisanelle verbo
interdictum 4. in princip. Tabiena interdictum 5. num. 6.
Sotus 4. dist. 12. q. 3. art. 1. Concl. 4. vers. Igitur extra illa.
Mart. Ledesm. 2. 4. q. 26. art. 2. tract. de interd. in princip.
Nauar. in Man. c. 27. nu. 171. De ingressu in Ecclesiam col-
ligitur ex c. ex rescripto, de iurei. & ex c. si cui, de sent. ex-
comm. lib. 6. Quæ effectus strictius iure antiquo prohibebatur,

quàm nouo, vt ex his, quæ infra dicemus manifestum erit.

Quia verò res hæc longior paulo futura est, quàm vt vno
capite explicari possit, in hoc capite, quid circa Diuina of-
ficia licitum, & illicitum sit, explicabimus.

Primo igitur principaliter per omne interdictum gene-
rale, vel speciale locale vel personale, vel mixtum, iure an-
tiquo omnia prorsus officia diuina modis omnibus pro-
hibebantur, cap. ex rescripto, de iureiur. ita, vt nec ea cele-
brare, nec audire licebat, capit. Quod in re, de penit. & re-
miss. & cap. Non est vobis, de sponsal. Et solum ex omni-
bus officijs permittitur officium Missæ, semel tantum
in hebdomada, & hoc ad cõficiendam Eucharistiam pro
infirmis, vbi habetur in c. permittimus, de senten. excomm.
Quia tamen periculum erat, ne si diu cessarent officia di-
uina, pullularent hæreses, & magna in deuotio populorū,
necnon infirma animarum damna sequerentur (vt conti-
git Urbini, tempore Martini IV. Pontificis, vbi per trigin-
ta, & quadraginta annos interdictum steterat, ita vt fa-
cta relaxatione, homines illius loci eb diuturnam factio-
rum delictu, presbiteros Missam celebrantes, Mis-
sæque ceremonias deriderent, vt testantur glof. Ioan. And.
in cap. Alma mater. in verbo insurgunt, de sent. excommu-
lib. 6. & Simon Maiol. lib. 3. de iurei. ca. 26. numero 2. Tri-
gestes enim Urbinate Guidoni Montefeltro fauebant,
qui bellum Sedi Apostolicæ mouit, vniuersamque Flami-
niam, quam Romandiolam dicunt, ab Ecclesia seduxit.
Quam tamen historiam Alphonsus Viualdus, tit. de inter-
dicto, num. 183. figmentum vocat: Bonifacius VIII. no-
uo iure, vt habetur in d. ca. Alma mater, concessit tempore
generalis interdicti, vt officia diuina cum quadam mode-
ratione celebrari possent.

Officia verò diuina, quæ per interdictum prohibentur, hæc
sunt, Missæ, etiam si ea, id est, sine consecratione Sacramen-
ti, cum sit de annotatis in Missali, & ita interpretatur con-
suetudo, ex Syluestro verbo interdictum §. quæst. 3. in fine.
Summa Corona, tit. de interdicto, numer. 7. Horæ Can-
onicæ siue officij maioris, siue officij B. Virginis, De fun-
ctorum, & alia officia, vt benedictiones, & consecrationes
quarumcunque rerum. vnde communiter tradunt Do-
ctores, per interdictum regulariter prohiberi omnia exer-
citia cuiuscunque ordinis maiori deputata, vt Subdiacono pro-
hibetur, ne solemniter cantet Epistolam cum manipulo, &
Diacono, ne cantet Euangelium, Sacerdoti, ne dicat Mis-
sam, aut officiet Horas in Chore, Episcopo, ne conferat or-
dines etiam minores, consecrer Abbates, Virgines, & ca-
lices, quia hæc omnia exercitia in officia diuina annu-
merantur; Sic Anchar. in cap. fina. de sent. excomm. lib. 6.
Palud. 4. dist. 18. quæst. 8. in artic. 4. princip. §. Quantum ad
decimum septimum. & S. Anton. 3. par. tit. 27. de interd.
cap. 4. Summa Aftenfis, par. 2. lib. 7. tit. 16. art. 4. Angelica,
verbo interdictum 5. & verbo interdictum 6. Pisanelle,
verbo interdictum 4. Syluester, verbo interdicti n. 5. Ta-
bierna, verbo interdictum 5. Sotus 4. dist. 12. quæst. 3. art.
1. Concl. 4. Mart. Ledesm. 2. 4. q. 26. art. 2. tract. de in-
terd. vers. sed Quares, Nauar. in Man. cap. 27. num. 171. &
num. 172. Alphons. Viuald. tit. de interdicto, num. 154. Co-
uar. in cap. Alma mater, par. 2. §. 1. num. 2. & §. 4. de senten-
excomm. lib. 6. Simon Maiol. lib. 3. de iurei. cap. 26. nu.
8. Henriquez lib. 13. de excomm. & interd. cap. 44. §. 1.
Vgol. de cenfur. Ecclesiast. Tabul. 5. cap. 8. in princip. & ca.
13. & alij omnes.

Hinc inferitur primò differentia inter ius antiquum, &
nouum quoad Missam celebrandam, quod iure veteri Mis-
sam semel in hebdomada celebrare licebat, idque causa
consecrandi Eucharistiam pro infirmis ex cap. permitti-
mus, de sent. excomm. Iure autem nouo singulis diebus in Ec-
clesijs, & Monasterijs Missæ celebrari possunt cum qua-
druplici hac moderatione; primò, vt celebraretur voce sub-
missa, secundo ianuis clausis; tertio nō phylatis campanis;
quarto exclusis excommunicatis, & interdictis, capitulo
fina. §. adiungimus, de sent. excomm. lib. 6. & nec Missa illa,
quæ in d. capitulo permittimus semel in hebdomada con-
cessa fuit, nec hæc quæ quotidie celebrari permittitur iure
nouo, d. cap. Alma mater, nisi his conditionibus seruatis,
fieri potest.

- 6 *Circa* Missam verò illā, quæ iure antiquo semel in hebdomada celebranda permittitur, observandum est primò, huiusmodi Missam licitam semper fuisse, & esse, non solum in locis generaliter interdictis, sed etiam in Ecclesiis specialiter interdictis, ex Martin. Ledesm. 2. 4. quæst. 26. art. 2. tract. de interd. §. sed quæres. vers. sequitur secundo. Henriquez lib. 13. de excomm. & interd. cap. 44. §. 3. & Nauar. in Man. cap. 27. nu. 173. vers. Nono dico. ubi etiam extendit concessionem dicti cap. permittimus. vt non solum semel, sed etiam iterum, ac sepius celebrari possit Missa in hebdomada ad conficiendam Eucharistiam pro infirmis, si necessitas postulaverit, id quod etiam testantur Hostiensis ibidem. & Alphonsus Vivaldus titu. de interd. nu. 222. & probari potest; quia intentio dicti cap. permittimus, est, vt Eucharistia pro infirmis nunquam desit; Quia verò communiter sufficiens numerus hostiarum cōsecrari potest semel pro tota hebdomada, ideo Gregorius Papa IX. ibi determinavit, vt semel in hebdomada Missa celebraretur. Principale ergo quod statutum est, quod Eucharistia semper habeatur, & quod nunquam desit; minus autem principale est, vt semel in hebdomada celebraretur. Quia verò hoc est privilegium favorabile, ideo cōvenientissime fit dicta ampliatio, vt in necessitate Missa plusquam semel in hebdomada celebrari possit. Dixi in necessitate, quia extra necessitatem fieri non potest.
- 7 Ex quibus colligo errare glossam initio d. cap. permittimus, ubi ait, dispositionem illius cap. hodie nihil valere, eo quod in d. cap. Alma mater, concessum est Clerici quotidie Missam celebrare. In qua re errat, quia etiam hodie locum habet; siquidem, in virtute d. ca. permittimus, licitum est celebrare in Ecclesiis specialiter interdictis, quod tamē non licet in virtute d. ca. Alma mater, quia cap. Alma mater, & Syluester, verbo interdictum, §. num. 1. §. primum, solum de locis generaliter interdictis loquitur, vt notant Angelica, verbo interdictum 6. num. 1.
- 8 *Secundo* observandum est, hanc Missam semel in hebdomada, solum licitam esse in illis Ecclesiis, in quibus communiter Eucharistia pro infirmis sequari solet, & non in alijs, vt in Ecclesijs parochialibus, & Monasterijs Monialium, & Religiosorum exemptorum, quæ pro suis domesticis Eucharistiam servare solent. Quod verò Palud. in 4. distinct. 18. quæstio. 8. in artic. 4. principalis, §. Quantum ad decimum quartum. & Henriquez lib. 13. de excomm. & interd. cap. 44. §. 3. Alphonsus Vivald. titu. de interd. numer. 223. & Nauar. cap. 27. numer. 173. dicant, Missam hanc dici posse non solum per Clericos, qui sunt proprii Ministri prædictarum Ecclesiarum, sed etiam per alios Clericos ex commissione Ministrum illius Ecclesie, quia quod per alios faciunt, per seipsos facere videntur, ff. de adm. tut. l. ita gessisse; mihi non placet, aduersari enim videtur expresse verbis d. cap. permittimus, ubi permittitur Ministris Ecclesiarum, seu (vt ait glossa) Rectoribus Ecclesiarum, vt Missam celebrare possint. Potest tamen opinio Paludani in casu necessitatis admitti, scilicet, si Minister Ecclesie dicere nō posset illam Missam, aut propter ægritudinem, aut propter aliquam aliam causam urgentem, tunc enim satius erit, si per alium Missam celebrari faciat, quam vt desit Eucharistia; & in his omnibus cum Nauar. & alijs consentit Vgol. Tab. 5. c. 10. in princ. & fauet Syluester ubi supra, nu. 1. §. Secundum, qui tamen specialiter interdictus esset, Missam hanc celebrare non posset; & de Missa hac satis sint.
- 10 *Secundo* principaliter quoad officia Divina, tempore cuiuscunque interdicti siue localis, siue personalis, obligati ad Horas, privatim eas recitare possint, & debent, siue ad eas teneantur ex Voto speciali, siue ratione beneficii, siue ratione ordinis Sacri; adeo, vt si quis teneatur ratione beneficii ad officium maius, vel ratione pensionis ad horas B. Virginis, non solum peccabit mortaliter omitendo officium, vel totum, vel partem aliquam notabilem, vel aliquam Horam, sed etiam non facit fructus suos respondentes pro rata dictæ omissionis; iuxta nouissimam Bullam Pij V. super hac re editam, quæ incipit, *Ex primo Lateranensi*, quam refert Nauar. in Manu. cap. 25. num. 122. quæ Bulla æque locum habet tempore interdicti, ac quolibet

alio tempore, Et idem docent Vgol. de censur. Eccl. Tab. 1. c. 13. §. 13. & Tab. 5. c. 13. in princ. & Nauar. in Man. cap. 27. nu. 175. in fine. & faciunt, quæ tradit gl. in c. 2. in verb. psumpserit. & in c. illud, in verb. officia, de Cler. excomm. ministr. & glo. in c. presbyterum, in verbo, priuatus est, dist. 28. Hostiens. in Summa, tit. de sent. excomm. circa finem, §. Consuevit, & illud quærit Angelica, verbo interdictum 6. num. 40. Syluester, verbo interdictum, §. quæst. 5. ver. Nono, Couar. in c. Alma mater, par. 1. §. 3. num. 8. de sent. excomm. 6.

11 Quibus addo ex caput, Quod in te, de penit. & remiss. & Hostiens. ibidem, & Nauar. in Man. cap. 27. num. 175. & alijs, non solum vnumquemque singulariter, sed etiam duos, aut tres simul posse tempore interdicti recitare Officium, & Horas, tam domi, & in cubiculo, quam extra in aperto campo, & domi ianuis non solum clausis, sed etiam apertis, dummodo ita dicatur, vt ab alijs facile non audiantur, & ad tollendos scrupulos addit Nauar. parum referre, etiam si ea voce diceretur, quæ ab aliquibus transiitibus audiri possit, & casu eadem tradunt Host. in d. caput, Quod in te. Nich. Plouius tract. de interd. Reg. 31. Syluest. verbo interdictum, §. q. 5. Calderin. tract. de interd. fol. 10. Couar. in c. Alma mater, par. 2. §. 2. nu. 7. vers. Sed & olim, de sent. excomm. lib. 6. & Henriquez lib. 13. cap. 44. §. 3. Alphons. Vivald. de interd. num. 288. Quæ sententia mihi probatur, quia parum pro nihilo reputatur. Et quoniam id iurē tradat Nauar. eo in loco de locis generaliter interdictis, Sylu. tit. v. interd. 4. n. 7. q. 5. & Angelus, v. interd. 6. n. 1. vult, et tpe specialis interdicti hæc licita esse, cū ea tñ conditione, vt ab alijs audiri non possint, nisi casu, & per modum transitus; Alioquin si ab alijs serio, & ex proposito audiret, violaretur interdictum, et tñ officium extra Ecclesiam diceretur.

12 nā et extra Ecclesiam eo modo dicere nō licet. Vnde, ex natura interdicti propriè circa officium duo prohibentur, vni est officiare ipsā Ecclesiam, seu officiatum ipsius Ecclesie, quod officia dicuntur in Ecclesia, et si nullus esset præfatus; Altera est, officiatum populi, siue intra, siue extra Ecclesiam fiat.

13 *Tertio* principaliter, ex eod. c. Qd in te, de pen. & remiss. cetum est tempore generalis interdicti, vt in Ecclesijs conuentualibus clerici bini, vel terni ex cōcatis & interdictis excludis, ianuis clausis, Horas canonicas nō quidē cantant, sed legere voce ita submissa possint, vt extra nō audiantur, vt et tradunt Sylu. v. interd. §. q. 5. Tab. v. interd. §. §. primo Couar. in c. Alma mater, p. 2. §. 2. nu. 7. vers. Sed & olim de sent. excomm. li. 6. Henric. 13. de excomm. & interd. c. 44. §. 3. Circa illam verò conditionem, quæ dicitur *Clausis ianuis*, Nauar. in Man. c. 27. nu. 175. & cum secutus Alph. Vivald. tit. de interd. num. 230. 231. & 232. putant eam inrigore non omnino semper seruandam esse; Nam

Primo ait, posse tpe generalis interdicti Clericum vnumquemque per se solum recitare officium in Ecclesia ianuis apertis, dummodo ita submissa recitet, vt a nullo audiantur.

Secundo ait, posse duos, aut tres Clericos separatim a fratre quocunque huius, q. est in Ecclesia diuinos, vel tñ remitte diffini, aut voce ita submissa, horas recitare vt a nemine audiantur.

Tertio ait, posse a fortiori duos, aut tres Clericos separatim in aliqua Capella Ecclesie dicere suas Horas clausis ianuis ipsius Capellæ, quauis sint apertæ ianua ipsius Ecclesie, cōtra Host. lo. And. & Card. in d. c. Quod in te, & probat hæc cōtra, quia hæc non aduersantur intentioni Canonis prædicti. Intentio, n. d. c. Quod in te, ubi precipitur officium voce submissa, & ianuis clausis recitari, est, vt ab alijs non audiantur, bene saluatur intentio Canonis. Quæ Nauar. doctrina mihi valde probabilis videtur, & post factum cōsulēda, ante factū tñ dissuadēda, tñ, quia verbis ipsius Canonis aduersari videtur; tñ, quia facile posset generare scandalum, ex hoc ipso quod fiat contra verba Canonis; tñ, quia, qui sic recitat, alicui periculo se exponit, vnde Vgol. Tab. 5. c. 8. §. 3. hanc Nauarri sententiam non probat.

14 *Insuper* aduertendū est, quod licet quantum ex d. c. Quod in te colligi potest, hoc solum permittitur est tēpore interdicti generali: si tñ in rigore loquamur adhuc aliqui saluē potest factū ea oia quæ Nauarrus cōcedit in Ecclesia tempore generalis interdicti, putant et sine violatione interdicti fieri posse.

posse tempore specialis interdicti. Ratio, quæ eos monet, est, quia pari modo saluatur principalis intentio tum illius Canonis, tum aliorum quia officia a nullo audiuntur; & deinde, quia si hoc secundo modo recideret, nec officia Ecclesie, nec officia populi, & ita non violatur interdictum. Quorum opinio licet ob rationem allatam speciem veritatis habere videatur, nullo tamen modo in praxi tutam esse existimo, cum dictum c. Quod in te, solum loquatur de interdicto generali, & in odiosis, & penalis restrictio potius quam ampliatio facienda est, maxime cum diuersa ratio sit interdicti generalis, & specialis.

15. *Quarto* principaliter. Hæc omnia, quæ diximus, nimirum, quod tempore generalis interdicti loci, omnia diuina officia celebrari possint, primo in fauorem vitæ Regularis concessa sunt Religiosis, id est Regularibus, vt colligitur ex c. Quod in te de pen. & remiss. Permissum autem iurilicet iure antiquo Monachis Prædicatoribus, & Minoribus, vt scilicet in loco generaliter interdicto Missarum solemniter celebrare possent super altare viaticum, ianuis clausis, excommunicatis, & interdictis exclusis, voce submissa, vt habetur in c. In his, de priuileg.

16. *Quod* idem etiam Episcopis iure antiquo concedebatur. Quod nonnullis de priuilegiis quibus etiam ob Episcopalis dignitatis auctoritatem concessum est, seruatis predictis conditionibus, vt non solum per seipsos, sed etiam per aliquem alium Sacerdotem, Missam celebrandam esse statuerent, vt in c. fin. de priuileg. lib. 6. habetur. Quod tamē priuilegium Episcoporum, & Monachorum in Ecclesia specialiter interdicta locum non habet, ex lo. Cald. & Villadiego. de Interd. c. 5. nu. 1. Syluestro verbo, Interdictum, §. qu. 5. verfic. Quintum. & Con. in c. Alma mater, §. 2. nu. 7. verfic. poterant, de sent. ex lib. 6. Henriquez lib. 1. §. de exc. & Interd. c. 4. §. 6. & Couar. ait esse commune, & fauet gloss. in d. Alma mater, in verbo, Interdictum, de sent. ex lib. 6. cū Angel, verbo, Interdictum, 6. num. 1. quicquid in hac re contrarium sentiat Hostiensis in cap. Quæ sunt, de his quæ sunt a maiori parte Capituli qui voluit idem licere etiam in speciali interdicto loci aut persone.

17. *Simile* priuilegium ipso iure concedebatur Templariis, & Hospitalariis, qui per Villas, & Ciuitates ad Eleemosinam colligendam, & alios ad suam fraternitatem admittendos mitterantur. His enim Religiosis per mittebatur, vt in qualibet Ciuitate, Villa, aut Castro vna tantum Ecclesia continuaretur, in qua officia diuina celebraretur, excoicatus, & specialiter interdictis exclusis semel in anno, ob iuendum eorum aduentum etiam publice apertis ianuis, alta voce, & admissio populo generaliter interdicto, vt colligitur ex c. om. & plantare, §. Quod si templarij, & c. vt priuilegia, §. illud, de priuileg. Palud. 4. d. 18. q. 8. in artic. 4. princip. §. Quantum ad tertium decimum. Sūma Astens. 2. par. lib. 7. ut. 16. art. 3. q. 4. Couar. in c. p. Alma mater, p. 2. §. 2. nu. 8. verfic. Et, & templarij, de sent. ex lib. 6. Henriquez lib. 1. §. de exc. & Interd. c. 4. §. 6.

18. *Quæ* priuilegia nunc iure nouo conceduntur Clericis secularibus etiam primam tonsuram habentibus, ex Toleto lib. 1. Instruct. Sacerd. c. 20. Vt constat ex cap. Alma mater, §. adiungimus, de sent. ex lib. 6. Vbi conceduntur Clericis omnia diuina officia tempore generalis interdicti loci, quæ extra tempus interdicti fieri solent, cum hac tñ moderatone, quæ in his quatuor conditionibus consistit, quarum

Prima est, vt Missæ, & diuina officia voce submissa dicantur.

Secunda est, vt clausis ianuis.

Tertia est, vt non pulsentur campanæ ad officia.

Quarta est, vt excludantur excoicati, & interdicti. Quibus quatuor seruatis, & Missa, & alia officia diuina in Ecclesijs, vt prius celebrari quotidie possunt. Immo vero, Clerici his quatuor seruatis non solum officia diuina celebrare possunt, sed etiam debent alias si officiis non interfuerint in Ecclesijs, distributiones amittunt, sicut perderent interdicto non extante, si officiis diuinis non adessent, vt in d. §. adiungimus, habetur, & expresse docet Syluester verbo, Interdictum §. qu. 1. §. Primum.

Quænam Constitutionem, eiusque pleniorē intelligantur, quædam breuiter annotanda sunt.

19. *Primo*, quidē quod priuilegia omnia, quæ præcesserint d. c. Alma mater, Bonifacij VII. sunt reuocata per d. c. Alma, in fine, quod intelligi in d. c. Alma, in verbo, Cōcessis, ait, priuilegia quatenus sunt contraria d. c. Alma mater. Vnde, gl. Prædicatorum, & Minorum, & aliorū priuilegiatorum, quibus concessum erat, vt in terris festiuitates suas celebrare possent tempore interdicti, interdum vsque ad octauas, reuocata esse addit etiam reuocata esse priuilegia Templariorum, & Hospitalariorum, quibus in eorum locupdo aduentu semel in anno aperiebatur vna Ecclesia in loco tpe interdicti, c. vt priuilegia, de priu. Alia vero priuilegia quæ post d. c. Alma, a Summis Pontificibus concessa sunt, non reuocantur, etiam si contraria sint d. c. Alma, vt enim ait glo. fin. in d. c. Alma, Constitutio c. Alma mater, priora priuilegia respicit, non posteriora, cum Pontifex legem suis successoribus imponere non possit, vnde consilida sunt priuilegia sequentia, eorumque tenor attendendus est, vt quid liceat, aut non liceat intelligi possit, iuxta ea quæ tradunt Tabiena, verbo, Interdictum, §. Vndecimo. & Henriquez lib. 13. de exc. & Interd. c. 4. §. 6. in fine.

20. *Secundo*, Constitutio hæc solum loquitur de interdicto generali, non de speciali loci, ex gl. in d. c. Alma mater, in verb. Ecclesijs, de sent. ex lib. 6. Anch. Dom. Franco, & alijs ibidem, lo. Andr. Ant. Card. Abb. in c. Quæ sunt, de his quæ sunt a maiori parte Cap. Calderino, tract. de Eccles. in terd. memb. 2. fol. 3. col. 1. Gonsalo a Villadiego, in tract. de Interd. cap. de interd. col. 3. An. 3. p. tit. 27. de Interdicto, c. 4. in princ. verfic. l. i. nota. Angel. verbo, Interdictum, 6. num. 1. Sylu. verbo, Interdictum, §. qu. 1. Tab. verbo, Interdictum, §. 1. & §. 8. Nau. in Man. c. 27. nu. 173. Cou. in c. Alma mater, p. 2. §. 4. nu. 1. de sent. ex lib. 6. vbi citat Felin. in c. Apostolica, nu. 3. de except. Feder. consil. 70. Rotam in nou. 436 & alios. Vnde * in Ecclesia specialiter interdicta hæc non licent, sed tantum in Ecclesijs, quæ intra locum generaliter interdictum sita sunt.

21. *Tertio*, Hæc Constitutio eadem officia celebrari permittit, non solum in Ecclesijs secularibus, sed etiam in Monasterijs, & in Hospitalibus, dummodo auctoritate Episcopi recta fuerint, in fauorabilibus. n. Ecclesijs appellatione Hospitalia quoque comprehenduntur, præsertim, vbi mens ipsius Constitutionis hanc interpretationem ob eandem rationem admittit, vt expresse testantur Cou. in c. Alma mater, p. 2. §. 4. nu. 2. verfic. Quarto, de sent. ex lib. 6. & Vgo. de censur. Eccles. Tab. §. c. 8. §. 5. nu. 2. & faciunt quæ tradunt Fel. in c. De quarta, de præscript. Curt. iunior, consil. 20. Rebuff. in tract. Nominationum, q. 1. §. nu. 12. & colligi potest ex Clem. Per litteras, de præb. & idem dicendum de Monasterijs Monialium, in illis enim seruatis quatuor predictis, officia celebrari possunt, vt expresse tradunt Sylu. verbo, Interdictum, §. qu. 1. & Couar. in d. c. Alma mater, par. 2. §. 4. nu. 2. verfic. Quinto, de sent. ex lib. 6. & Vgolin. Tab. §. c. 8. §. 5. nu. 2. Et quamuis Cou. vbi supra, nu. 1. verfic. Secundo, secutus Cald. Anch. & Francum, velit extra Ecclesias, & Monasteria diuina officia celebrari non posse etiā predictis quatuor seruatis, rectius tñ docet Vgolinus cit. vbiq. locorum diuina, vt prius, seruatis quatuor præmissis, fieri posse, quia conceditur ibi seruatis illis quatuor, vt officia sicut prius celebrantur, sicut igitur extra Ecclesias, officia prius celebrari poterant, ita etiam & nunc fieri poterunt.

Nec obstat, quod in d. c. Alma mater, dicitur in Ecclesijs, & Monasterijs, quia Canon solum meminit eius, quod frequentius, & ordinatè antea fieri solebat, quo casu non excluduntur loca extraordinaria, in quibus antea, & nunc diuina fieri potestunt, arg. l. 1. cum ibi not. C. de rapt. viigin.

Quar-

ADDITIONO.

* Adde. Et tu dicas, rationem huius optimā esse, eo quia cum officia diuina celebrantur in eodem loco, vbi sunt alii quot ecclesiæ specialiter interdictæ, poterunt audiri in illis non interdictis, & sacramentalitatem in eisdem suscipi, & per consequens cessat ratio dispositionis c. Alma mater, de quo sæpius hic in deuotio, nempe populorum, & huiusmodi alia.

3. *Quarto*, circa illam conditionem in voce submissa aduertendum est, hanc conditionem ita intelligi debere, ut recitantes, ea voce, & tono officium dicant, ut ab ijs audiatur, qui officio interfunt, ex Angel. verbo, inter d. 6. nu. 1. Alphon. Vivaldo, tit. de Interd. num. 228. & 229. Nau. in Manu. ca. 27. nu. 174. Henriquez lib. 13. de exc. & Interd. c. 46. §. 1. & Vgol. Tab. 5. c. 8. §. 5. nu. 1. alias ait. Henriquez amittunt distributiones, nisi officium in tono fiat in choro, ita ut mutuo bene se audiant, vox tamen ita moderata esse debet, ut non possit facile, & communiter extra Ecclesiam audiri; unde, non violaretur hæc conditio, si ea voce Missa, aut officia dicerecerentur, ut etiã ab aliquo curioso obseruatore audiri possent extra foras, hoc enim non obstat, si contingat sic ab aliquo audiri, cum id sit præter intentionem dicentium, ideoque hoc casu non peccabunt, nec penam iuris incurrunt.
24. *Quinto* aduertendum est, alteram conditionem excommunicatis, & interdictis exclusis latius intelligi quam verba ipsa prima frõte sonare videntur; siquidem, hæc solum significare videntur, ut excludantur in excoicati & interdicti, nec aliquid dicitur de exclusione aliorum, cum tñ in rei veritate ex eõ sententia Doctorum, omnes laici qui privilegio carent, excludi debeant, folique Clerici admittendi sint: sic glossa in c. Alma mater, §. adieimus, in verbo, Interdictis de sent. exc. libr. 6. & ibidẽ Gem. Anch. & Franc. Feder. de Sen. cons. 70. num. 2. vers. Secundus casus. S. Ant. 3. par. tit. 27. de Interd. c. 4. circa princ. §. Item nota. Angel. verbo, Interd. 6. nu. 3. in fine, Tab. verbo, Interdictum, §. n. 16. §. 15. Nau. in Man. ca. 27. nu. 174. Sylu. verbo, Interd. §. q. 1. vers. Tertium. Cou. in c. Alma mater, part. 2. §. 4. nu. 4. vers. octauo, de sent. exc. libr. 6. Alphonfus Vivaldus tit. de Interd. nu. 225. Henriquez lib. 13. de Exc. & Interd. ca. 46. §. 4. nu. 1. & colligitur ex c. licet, de privileg. libr. 6. & argu. c. Quoniam Episcopi, de priu. lib. eod. quia quod per privilegium vim conceditur, alteri denegatum comprobatur si enim liceret laicis etiã nulla censura irretitis diuina ex vi d. c. Alma mater, aut iuris cõis, audire, non necesse haberet id privilegio impetrare, arg. l. 1. & ibi not. glossa ad municip. at privilegio id conceditur arg. cit. ca. licet, ergo cõi iure non permittitur illis. Deinde, si laicis permitteretur, ut generalis loci interdicti tempore diuina audire possent, nõ iuberetur, ut ianuæ clauderentur, quæ ideo claudi iubentur, ne laici ingrediuntur, sed neque prohiberentur pulsari campanæ, aut præciperentur diuina officia voce submissa celebrari, si laici interesse liceret; nec denique Ecclesia fratres Minores puniret, recipientes fratres, ac sorores tertij ordinis ad diuina, ut habetur Clem. 3. de sent. excomm. si laicis permitteretur, ut interdicti generalis loci tempore diuinis interessent.
25. *Nec* repugnat, quod in d. c. Alma mater, §. adieimus, de sent. exc. libr. 6. dñ. excommunicatis, atque interdictis exclusis, quasi secus sit, si nõ sint excoicati, aut interdicti, quia ut notat Vgol. vbi supra, valeret argumentum, nisi aliud iure cautum esset, sicut hic cauetur, ut sensu glossa in c. vni co, de erat. & qual. lib. 6. & in Clem. 1. in verbo, obseruare, de sent. excommunic. & facit Clem. 2. de sent. exc. vers. Aut qui, ut patet ex particula illa *Præsertim*, quæ particula significat laicos omnes excludi debere a diuinis officiis, & præsertim eos, qui excommunicationis, aut interdicti censura ligati sunt.
26. *Sexto* aduertendum est laicos tempore cuiuscunque interdicti non solum excludi, ut diximus, ab ipsis officiis diuinis integris, sed et a qualibet parte officiorum, intellige, Notabili, ita, ut neque admitti possint ad audiendã Missã, neque ad faciendam oblationem in medio Missæ, neque ipsi etiã extra Ecclesiam tradi potest pax eo tempore quo in Missa traditur, neque aperienda est eis aliqua fenestra, aut foramen faciendum, ut uidere possint in Missa Sanctissimũ Sacramentum, ut colligitur ex Clem. 1. de sent. exc. vbi reprehenduntur Religiosi, eo quod in Ecclesiæ valuis fenestras, & foramina facerent, idẽ docent Nau. in Manu. cap. 27. nu. 174. Henriquez lib. 13. de excomm. & Interd. cap. 46. §. 1. vbi ait videre Corpus Christi eleuatũ esse partẽ Missæ, quam audire laici interdicti tempore non possunt, & Vg. de censur. Eccles. Tab. 5. cap. 8. §. 4. num. 2. & Angelica, verbo, Interdictum, 6. nu. 1. Summa Astenf. 2. par. lib. 7. titu.

16. articulo, 3. quæst. 4. Immo, nec admitti possunt laici ad Missam, quam uocant siccam, ex Syluestro verbo, interdictum, §. num. 5. q. 3. in fine, & Nau. in Manual. c. 27. num. 177. quia etiam Missa quamuis sicca, est officium diuinũ. Nec solum a Missa sed etiã ab alijs officiis diuinis audiendis, ut ab Horis Canonicis, alijsque benedictionibus, & consecrationibus, quæ a Clericis fiunt, excluduntur laici omnes, et si cæci, aut surdi sint, ex Vgol. Tab. 5. cap. 8. §. 4. numero 2. non solum intra, sed etiam extra Ecclesiam audiendis, quæ de causa iubentur voce submissa dici, ne audiantur, & claudi ianuæ iubentur, ne a laicis conspiciantur, sed neque perforati possunt ianuæ, ut extra positi uideant Corpus Christi, ut diximus, quauis laici ea intentione perforantes, non peccent mortaliter, ut tradit Henriquez libr. 13. de exc. & Interd. c. 46. §. 1. Immo nec puer doli capax officia diuina tempore interdicti audire potest, non tñ prohibentur infantes septennio minores, ex Couar. in cap. Alma mater, par. 2. §. 4. nu. 3. vers. Duodecimo, de sent. exc. libr. 6. & nos supra docuimus, quicquid Syluester, & alij ibi citant, & Vgol. loco proxime a nobis allato Tab. 5. c. 8. §. 4. nu. 2. contrarium de infantibus affirmant.

29. *Septimo*. Quamuis regulariter laici omnes diuinis officiis interesse prohibeantur, ut dictum est, qui tamen privilegium habent, (dummodo tamẽ causam interdicti non dedint, ex Toledo lib. 1. c. 20.) illis licet interesse possunt, ut habetur in capit. is qui de sent. excomm. libr. 6. & in cap. licet, de priuileg. libr. 6. & cui singulari personæ per privilegium conceditur, ut tempore interdicti celebrare, uel audire diuina possit voce submissa, & seruatis ceteris conditionibus, quibus supra, etiam secum familiares suos cum illo ad audiendum ea, vel celebrandum admittere potest, tales enim familiares gaudent privilegio concessio ab homine, d. c. licet, §. 1. de priuileg. libr. 6. & a fortiori gaudent privilegio, & permissione iuris, d. capit. Alma mater, §. adieimus, ex S. Anton. 3. par. tit. 27. de Interdicto, c. 4. §. Item, si in tali Ecclesia, Angelica, verbo, Interdictum, 6. nu. 4. Syluestro, verbo, Interdictum, §. qu. 1. vers. Quamvis, Summa Corona tit. de Interdicto, in fine. Cosmo Philarcho, de officio Sacerd. par. 1. lib. 4. cap. 3. Alphonso Vivaldo, tit. de Interdicto, num. 314. Tabiena, verbo, Interdictum, §. Decimoquinto, Nauar. in Manual. cap. 27. numero 18. Vgol. in Tab. 5. cap. 8. §. 4. numero 2. intelligitur autem de familiaribus illis qui eum de morte comitati solent, ex Anchar. in d. capit. licet, Nauar. & Vgol. concessum autem est hoc, ne alioquin privilegium inutile redderetur; multi enim viri principes & Nobiles, ut sunt Duces, Marchiones, Reges, & huiusmodi privilegium istud habentes, Ecclesias non a dirent, nec diuinis interessent, si de morte comitati id non possent, esset siquidem ab eorum dignitate alienum; non sunt tamen plures assumendi, quam eum comitati solent, ut sic fraus omnis euitetur, ex glossa, penult. in d. c. licet, & Summa Astenf. par. 2. lib. 7. tit. 16. art. 1. q. 3.

30. *Dixit*, quando privilegium concessum sit singulari personæ, puta Episcopo, Regi, Duci, Baroni, quia secus est in familiaribus alicuius Conuentus, aut Collegij; quamuis etiam Collegij, aut Conuentus privilegium habeat audiendi diuina tempore interdicti, familiares tñ, & domestici eius non sunt admittendi, nisi sint privilegiati, ut in d. c. licet, habetur, & præfati auctores testantur; Ratio autẽ huius distinctionis est; quia in primo casu, privilegium aliquando reddetur inutile, nisi id etiam concederetur, quod esse non debet, arg. c. In his, de priuileg. In secundo autem casu cõuenientius potest per se Collegium celebrare diuina sine familiaribus, & ideo privilegium est restringendum, ne aliquot vilipendi contingeret sententiam interdicti, arg. ca. vi privilegia, in fine, de priuileg.

Si Quæras; An casu quo in Conuentu essent tres tantum, & duo essent infirmi, nunquid tertius cum familiaribus celebrare posset? Quamuis Archid. dubitet, verius tamen docent Hostiens. in c. Quod nonnullis, de priuileg. & Ioan. Andr. in d. c. licet, quos referunt, & sequuntur Summa Astenf. par. 2. lib. 7. tit. 16. art. 1. q. 10. & Angelica, verbo, Interdictum, 6. nu. 7. Syluester, vbi supra, posset, ne privilegium inutile esset, ad instar eius quod de persona singulari dicitur in d. c. licet, & tenet glossa penult. ibi.

11 Hoc tamen quod diximus de familiaribus, non debet intelligi de illis qui causam aliquam dederunt interdicto, vel ad perpetrandum delictum, cuius occasione interdictum latum fuit, auxilium, consilium, vel fauorem dederunt, ut in d. c. licet, habetur, & docent Astenfis, Angelica, ubi supra, verbo, Interdictum, 6. nu. 8. & Summa Corona tit. de interdicto, in fine Tolerus li. 1. c. 20. Neque etiam interesse possunt familiares huiusmodi diuinis officiis, quando non essent cum eo, qui hoc privilegium habet, ut colligitur ex d. c. licet, vers. Ad audiendum cum ea, a contrario sensu, ut notant Anchar. Gemin. & Franc. ibi, & Vgol. Tab. 5. c. 8. §. 4. nu. 2. cessante enim causa privilegij, etiam privilegium cessare debet, arg. c. cum cessante, de appellat. & c. accessio, de reg. iur. lib. 6.

33 Ex qua doctrina inferunt DD. quod si Sacerdos Clericum non haberet, qui ei inferuieret in celebratione Missae, posset assumere famulum laicum, qui ei inferuiat; Nec refert an famulum illum laicum receperit, ante interdictum, aut postea, & etiam in eius locum si agrotaret, vel abesset, alium etiam mere laicum assumere possit. Qui casus ruti, ac in illis sepe contingere potest. Sic Ioan. Cald. tract. de Eccles. interd. mem. 6. Anchar. in c. si de sent. ex lib. 6. & Franc. ibi, §. Ant. 3. p. tit. 27. de Interd. c. 4. vers. Item si in tali Ecclesia. Sylu. verb. Interdictum §. q. 1. vers. Quatum, Tab. v. interdictum, §. 8. 15. Nau. in Man. c. 27. nu. 181. Cou. in c. Alma mater, p. 2. §. 4. nu. 5. vers. vnde decimo. Apho. Vivald. tit. de interd. nu. 221. Toler. lib. 1. c. 20. Vgo. Tab. 5. c. 8. §. 4. nu. 3. cum. n. in d. c. si, §. ad iudicium, Clericis permittitur sit, ut diuina interdicti huius tempore faciant, iure etiam omnia concedi censentur sine quibus diuina facere nequeant; Vnde si talis Sacerdos nec habeat, nec commode conducere poterit Clericum, utique laici familiaris opera, ut poterit, dummodo in talis laicus non sit aliquo modo causa interdicti, aut interdictus ipse, aut de populo interdicto non sit, aut alia de causa inhabilis ad hoc prestandum, puta sit excommunicatus, interdicti enim, & excoicati semper sunt a diuinis excludendi, ut Cou. ubi supra notauit, & sequitur Henric. lib. 1. 3. de exc. & interd. cap. 46. §. 6. ubi tñ addit laicum, qui nullam causam dedit interdicto nec pars est populi generaliter interdicti, licet absq; privilegio Missae, vel officia diuina audiat, nō peccare mortaliter, sedulo cōtemptu, & scdalo, quia pceptum primatō imponitur Clericis, de qua re inferius quid sentiendū sit latius ostendetur.

34 Quinto, Quoad Clericos aduertendum est, non omnes aduendos esse ad diuina tempore interdicti. Primo enim admitti non debent Clerici, qui aliquo modo fuerint culpabiles, & causa interdicti, eo quod isti sunt specialiter interdicti.

Secundo, Non debent admitti Clerici coniugati, quod intelligi in Ecclesia Latina in qua prohibiti sunt Clericis coniugium post ordines Sacros, & ante ordines Sacros, si qui contrahant matrimonium et cum vnica, & Virgine, nec isti dimittendi sunt, quicquid Clerici coniugati nō gaudent privilegio Clericali nisi duplici illo de quo est sermo in c. vnico, de Cler. coniug. li. 6. nimirū Canonis, si quis suadente diabolo, 17. quæst. 4. & fort. ex cōi sent. DD. in d. c. vnico, de Cler. coniug. lib. 6. immo, post Conc. Trid. sess. 23. de Reformatione, 6. neq; hoc duplici privilegio gaudent, quis habuit, & tonsuram gessit, nisi de mandato Episcopi alicui Ecclesie deferuant; Inter quæ duo privilegia coniugatis Clericis concessa nō numeratur hoc, ut tempore interdicti diuinis interesse possint; Vnde, quoad hoc, tanq; laici habendi sunt, & sicut illi a diuinis excludendū est Cou. in c. Alma mater, p. 2. §. 4. nu. 4. vers. Decimo, de sent. ex lib. 6. & Vgo. Tab. 5. c. 8. §. 5. nu. 5. in fine, Toler. lib. 1. Infr. Sacerd. c. 20. & Nau. in Man. c. 27. nu. 174. qui tñ bene addit, quod ubi esset consuetudo præscripta, qualis fertur in Arago. nia, ut Clerici coniugati admittantur ad diuina, ibi posset admitti, argum. cap. fina. de Consuetud. etiam si per errorem iuris introducta esset.

35 Dubium tñ est, An his exceptis, alij omnes Clerici tam maiores, quā minorum ordinum, et primæ tonsuræ, admitti possint; In qua re Arch. voluit non esse admittendos Clericos extraneos venientes ad loca generaliter interdicta, sed tantum illos qui sunt illius Ecclesie, aut Religiosos, qui

sunt illius Conuentus, seu Monasterij, ubi officia diuina celebranda sunt; quā sententiam probat ex c. Alma mater, §. ad iudicium, de sent. ex lib. 6. ubi dicit, Canonici, & Clerici Ecclesiarum admittendos esse quali secus esset de Clericis Ecclesiarum aliarum, & Cald. de Eccles. Interd. memb. 6. nu. 64. ut refert Gemin. in d. c. Alma mater, tenet quod post factum non essent irregulares, sed ante factum non auderet consilium, quod quis admitteret Religiosos, vel Clericos extraneos, & Gem. ipse, ante factum vult consulendum esse Papā, quā Archidiaconi suam Nau. in Man. c. 27. nu. 174. testatur suo tpe fuisse obseruatam in Gallia, ubi pauca fuerunt interdicta. Contrariam tamen sententiam cōiter tenent DD. virtute d. c. Alma mater, admitti posse quoscunque extraneos Clericos & Religiosos, tum ad officia diuina in eorū Ecclesijs, seu Monasterijs audienda, tum et facienda. Sic Ioan. Andr. & Calder. & Gem. citati, & Franc. in d. c. Alma mater, & ibidem Anchar. q. 3. Fed. conf. 70. & 87. & 92. quos referunt, & sequuntur Angel. v. Interd. 6. nu. 3. Cou. in c. Alma mater, p. 2. §. 4. nu. 4. vers. Nono, & Nau. in Man. c. 27. nu. 174. ubi ait hanc sententiam cōiter practicari in Castella, ubi feruntur infinita interdicta, & in Lusitania, ubi feruntur pauciora. Idem tenent Sylu. verbo, Interdictum, §. qu. 1. vers. Tertium, Tab. v. Interdictum, §. 8. 8. Ant. 3. p. tit. 27. de Interd. c. 4. in princ. vers. Item nota, Felicianus Episcopus Scalensis in Ench. de Censura, 7. quæ refert, & sequitur Vgo. Tab. 5. c. 8. §. 5. nu. 5. Quæ opinio, ut cōiurata etiam mihi verior esse videtur, quæ & probari potest.

Primo, quia in prohibitione ex eo quod prohibentur officia diuina in Ecclesijs, intelliguntur prohibita tā Clericis ipsarum Ecclesiarum, quam alienigenis; ergo, & in concessione simpliciter facta, quæ conceditur officia in Ecclesijs, intelligi dēnt concessa tā Clericis extraneis, quā Clericis ipsarum Ecclesiarum, præsertim cum prohibitio sit odiosa, & concessio fauorabilis sit, ut propterea multo magis extendatur concessio ad Clericos extraneos, quā prohibitio. Secundo, quia alias sequeretur, Moniales, quæ non habent Capellanum proprium suæ Ecclesie, immo & Religiosos, qui non habent proprium Capellam, tempore interdicti generalis loci diuinis officiis esse priuatos.

Tertio, quia d. c. Alma, seruatus quatuor conditionibus prædictis, celebrari permittit officia diuina, sicut prius, at verò tunc dubio procul quilibet Clericus tonsuratus, etiam extraneus, admittendus erat, ergo & modo. Et deniq; quia diuina officia celebrari permittuntur tempore huius interdicti non Clericorū gratia, sed ob cultū diuinū, & ne Ecclesie suis obsequijs priuentur, ut in d. c. Alma mater, habetur; At verò dubium esse non potest, quin diuinus cultus magis augeatur, si Clerici extranei admitti fuerint ad diuina faciendā, & audiendā. Nec valet ratio Archidiaconi, siquidē, verba illa restringuntur ad distributiones quotidianas quæ Clericis, & Canonici ipsius Ecclesie debentur, nō aut ad diuinorum audicionem, & celebrationem, ut legenti verba textus perspicuum esse poterit. His tamen omnibus adderem, verā esse posse Archidiaconi sententiā, ubi contraria aliqua consuetudine præscripta esset, ne Clerici extranei admittantur, ut in Gallia sic teste Nauarro, illic enim consuetudini loci standum erit, arg. c. fin. de Consuetud.

36 Nono aduertendum est ex Ioan. Andr. & Cald. tract. de Eccles. interd. memb. 6. nu. 74. S. Anton. 3. par. tit. 27. de interd. c. 4. circa princip. vers. Item tam Canonici. Angel. verbo, interdictum, 6. nu. 9. Tab. verbo interd. §. 8. octauo. Cou. in c. Alma mater, p. 2. §. 4. nu. 3. vers. Sexto, de sent. ex lib. 6. Sylu. verb. Interd. §. q. 1. vers. Secundum, contra Ioan. Monaldum, virtute d. c. Alma mater, tempore interdicti dici poterit nō solū Missa conuentualis, ut loquuntur, sed etiam qualibet alia Missa peculiaris, & priuata. Ratio est; Quia ibi permittuntur Missæ, & officia diuina, sicut prius, seruatis quatuor conditionibus prædictis; Cum ergo Pontifex non se restringat ad Missam conuentualē, nec nos restringere debemus. Addit autem Ioan. Andr. sibi videri, neque Ioan. Monaldum contrarium sensisset, quamuis in contrarium ab auctoribus citetur.

37 Decimo, Sciendū est, quod licet c. Alma mater, solum loquatur de interdicto generali loci, idem tñ est iudiciū de interdicto generali populi, ut constat ex his, quæ in superiori

capue diximus, in Tertio dicto princ. §. Quinto, ut proinde laici ad officia diuina admitti non debeant tempore talis interdicti, quando officia a Clericis dicuntur. Ad id tamen, quod licet interdicti huius tempore laici, ut dictum est, diuinis interesse nequeant, in Ecclesia tamen esse non prohibentur, ibique preces priuatas fundere, etiam si interdicti sint, ubi diuina non sunt, ex Angelica, verbo Interdictum, 6. num. 14. ubi citat Monald. Rhodon, idem tenent Syluester, verbo, Interdictum, §. quest. 5. num. 7. vers. Tertium, Tabiena, verbo, Interdictum, 6. §. Decimo sexto. Nauar. in Manua. cap. 27. nu. 176. Maiol. lib. 3. cap. 20. numero 10. Vgolin. de Censur. Eccles. Tabul. §. capit. 8. §. 4. num. 4. quod intellige nisi eis interdictus esset Ecclesia ingressus.

38 *Quinto* principaliter, Circa alia, quae non ita proprie pertinent ad officia diuina, quaedam licita sunt, quaedam verò illicita.

Primo licitum est officium commendationis animarum quod morientibus legi solet, sic Ioan. Calderin. tractat. de Eccles. interd. memb. 6. num. 93. & Cardinalis relatus à Syluestro, verbo, Interdictum, §. quest. 4. vers. Sextum, & ipse met Syluester ibi. Angelica verbo, Interdictum 6. num. 26. Nauar. in Manua. cap. 27. nu. 176. Henriquez lib. 13. de excomm. & interd. cap. 44. §. 2. Vgolin. Tab. §. capit. 8. in princip. num. 3. & S. Anton. 3. part. tit. 27. de interd. capit. 4. in fin. Alphons. Vivald. tit. de interd. num. 224. probat hoc Angel. ubi supra, quia hoc officium est annexum absolutioni faciendae in poenitentia; absolutio autem infirmorum licita est, ergo & hoc officium; Verum haec ratio non ita efficaciter probat interdictum suum, quia non constat hoc officium esse ita annexum absolutioni, alias sequeretur ei qui in poenitentia non est absolutus, hoc officium legi non posse.

Ceterum, quicquid sit de hac ratione, doctrina mihi valde probabilis est precipue propter tot DD. auctoritatem, & sine dubio legi poterit etiam ei cui non est data absolutio, si solum petijt absolutionem, vel dedit signa, & etiam in casu, quo non dedit signa vel non petijt poenitentiam. Ratio Nauar. & Alphonsi Vivaldi est, quia non est officium diuinum; At vero ratio, quae me magis mouet est, quia officium commendationis animarum, in quo recitare solent Litanie, Psalmi poenitentiales, Passio Christi, & Euangelium, multum confert animae, & salutem spirituali ipsius infirmis, ubi non est probabile Ecclesiam velle in illo vltimo deservire de statuere infirmum periclitantem, & moriturum; notat tamen Henriquez. Sacerdotem non debere dicere *Dominus vobiscum*, quia hoc ad officium Diaconi pertinet.

39 *Secundo*, Confessio generalis quam solent laici facere Sacerdoti, & absolutio generalis, licet tempore interdicti fieri possunt; Sic expressè Calderin. & Nauar. ubi supra. Angelus autem verbo, Interdictum 6. num. 20. & Henriquez ubi supra, & Syluester verbo, Interdictum, §. quest. 6. vers. Tertia. Alphons. Vivald. cit. num. 224. non aliter hanc licitam esse putant quam ipsummet Sacramentum poenitentiae, unde solum illis personis haec licet, quibus licet poenitentia. Mihi tamen, magis placet sententia Calderini, & aliorum, quia ista confessio generalis nullo modo pertinet ad Sacramentum poenitentiae, nec ipsa ad officium diuinum pertinere videtur.

40 *Tertio* Laici, qui habent Confraternitates, possunt tempore interdicti publice cantare Litanias, seu rogationes, & Psalmos & laudes Dei, & B. Virginis, & aliorum Sanctorum, etiam in ipsis Ecclesijs suis in loco interdicto, sic Calderin. tract. de interd. Eccles. memb. 6. nu. 82. Tabiena verbo, Interdictum, 6. §. Decimo sexto. Nauar. in Manua. cap. 27. nu. 176. Felicianus Episcopus Scalenus in Enchiridio de censuris, cap. 7. Henriquez lib. 13. de excomm. & interd. cap. 44. §. 1. vers. Secundo Simon. Maiol. lib. 3. de irregular. cap. 20. numero 10. Alphons. Vivald. cit. num. 224. Vgolin. Tab. §. capit. 8. in princip. num. 3. Qui etiam docent hoc licitum esse Clericis, & Regularibus siue cum cantu, siue absque cantu dummodo id faciunt sicut laici, id est, siue ea solennitate qua solent uti, quando ex officio faciunt primo siue Crucis eleuata, gestatione; Secundo siue gestatione stola, ac superpellicei; Tertio, siue pedine procedendi;

Quarto, siue Dominus vobiscum. Unde, non licet Sacerdoti in diebus Litaniarum, qui praecedunt Ascensionem Domini, & in festo S. Marci Euangelistae in Processione cum superpelliceo, & praecedente Cruce, aut in alijs processionibus cantare solemniter Litanias tempore interdicti, cum hoc ad officium diuinum, & Sacerdotis pertineat, ut notat Henriquez ubi supra.

41 *Quarto* licita est Angelica saluatio tempore cuiuscunque interdicti, siue generalis, siue specialis, quae fieri solet in die, videlicet mane, meridies, & vespere sic Calderin. ubi supra, numero 93. Angelica, verbo, Interdictum, §. num. 7. quest. 5. vers. Sextum. Nauar. in Manua. cap. 27. nu. 177. Couar. in capit. Alma mater, par. 2. §. 4. num. 5. vers. Decimo tertio, de sentent. excommunic. lib. 6. Henriquez lib. 13. de excomm. & interd. cap. 44. §. 2. vers. Quarto. Vgolin. Tabul. §. capit. 8. in princip. nu. 2. de qua te infra latius,

42 *Quinto*, Laici de populo, vel loco interdicto licite possunt in die Parasceues ad Crucem accedere, eamque adorare, & osculari iuxta vniuersalem Ecclesiae consuetudinem, quia huius adoratio non est officium diuinum, sed simplex oratio. Sic Calderin. ubi supra, memb. 6. num. 90. Nauar. in Manua. cap. 27. nu. 176. Henriquez lib. 13. cit. ca. 44. §. 2. vers. Tertio. Vgolin. Tab. §. capit. 8. in princip. num. 2. Idem mihi dicendum videtur de Clericis, si nihil amplius faciant quam laici facere solent id est, si absque vilo officio etiam ipsi ad Crucem accedant, osculentur, aut adorant. Immo cum per d. cap. Alma mater, concessa sint, ut diximus, tempore generalis interdicti loci omnia officia, ut prius possunt Clerici priuatum iuxta moderationem d. cal. alma mater, prius celebrare officium; & deinde siue priuatum, siue apertis ianuis, & publice crucem adorare, & adorandam proponere.

43 *Sexto*, licita est praedicatio verbi Diuini tempore cuiuscunque interdicti, sic S. Ant. 3. part. tit. 27. de interdicto, c. 4. ante finem. Angelica, verbo, interdictum, 6. num. 11. Tabiena, verbo, interdictum, 6. §. Quarto. Alphons. Vivald. cit. nu. 223. Cosmus Philarchus de officio Sacerdot. lib. 4. c. 3. Thom. Zerula in Praxi Episcopali, verbo, Interdictum, Toletus lib. 1. cap. 20. Martin. Ledesma 2. 4. quest. 16. artic. 2. tract. de Interdicto, §. sed quares. vers. Non tamen prohibetur. Nauar. in Manual. cap. 27. nu. 76. Henriquez lib. 13. de excomm. & interd. cap. 44. §. 2. vers. Quinto. Vgolin. Tabul. §. capit. 8. in princip. num. 3. & colligitur, ex cap. Responsio, de sent. excomm. An autem ipsemet interdictus possit praedicare pendet ex illa alia quaestione, An praedicatio sit actus proprius alicuius ordinis determinati, de qua Henriquez, ubi supra, talem praedicare posse affirmat, & nos latius docuimus in tract. de suspensione, cap. 16. in quarto.

44 *Secundo* principaliter, in fine, Pari ratione licita est etiam lectio, & declaratio psalmorum, Euangeliorum, & aliorum librorum Sacrae Scripturae non solum illa quae fieri solet in solis sermonem Latino, sed etiam illa quae populariter sermone vulgari fieri consuevit propter identitatem rationis, quia huiusmodi lectio similis est concioni, & a fortiori licita erit lectio in Mensa, qualis esse solet communiter in mensis Religiosorum, & pralatorum.

45 *Septimo*, Quoad officium purificationis mulierum post partum, aliqui dicunt non licere, ut Calderin. quem refert ac sequitur S. Antonin. 3. part. tit. 27. de interdicto, capit. 4. ante finem; Angelica, verbo, Interdictum, 6. num. 15. & citat Hostiensium Tabiena, verbo, Interdictum, 6. §. Quarto. Maiol. lib. 3. de irregular. cap. 20. num. 8. & Vgolin. Tabul. §. capit. 8. in princip. num. 4. Alij licere putant, ut Syueit. verbo, Interdictum, §. num. 6. quest. 4. vers. Quintum. Nauar. in Manual. cap. 27. nu. 176. Henriquez lib. 13. de excomm. & interd. c. 44. §. 2. vers. Secundo. Qui tamē auctores re ipsa sensu non differunt, siquidem prioris sententiae auctores id licere negant cum stola, & ornatu Sacerdotali, & solemnibus psalmorum introductione, eo enim mulierem introducere ad officium diuinum peccat, & ordinem Sacerdotalem, at verò sine tali solennitate, & absque stola poterit Sacerdos facta illi solum confessione generari eam ad Ecclesiam introducere, ut Deo gratias ibi, ut moris est, agere possit, quo solo sensu auctores vltimi pat.

partem affirmatiuam tenent, vt legenti manifestum esse poterit.

¹ *Octauo*, officium defunctorum non solum pro ipsa sepultura, quā do mortuus sepeliendus est, sed neque die tertio, septimo, trigesimo, & alijs consuetis, neque villo die potest publice fieri. Ratio est: quia est officium diuinū sic cōtest publicē fieri. Ratio est: quia est officium diuinū sic cōtest publicē fieri. Ratio est: quia est officium diuinū sic cōtest publicē fieri.

Quid circa Benedictiones, & actus Iurisdictionis tempore interdicti licitum, aut illicitum sit. Cap. VI.

S V M M A R I V M.

- ¹ *Benedictio Aquae de iure communi tempore interdicti prohibita est, & quare.*
- ² *Asperio Aquae benedictae an, & qualiter tempore interdicti fieri possit.*
- ³ *Benedictio fontis pro baptismo in Sabbato Sancto fieri solita, iure antiquo tempore interdicti prohibetur.*
- ⁴ *Benedictio Chrismatis in die Iouis Sancti, quare permissa est tempore interdicti, non autem benedictio fontis in Sabbato Sancto.*
- ⁵ *Benedictio Chrismatis in die Iouis Sancti, sine solemnitate in iuxta moderationem Cap. [Alma mater] facienda est.*
- ⁶ *Benedictio Calicis Corporalium, Altarium, Ecclesiarum, Paramentorum, & similium, qualiter interdicti tempore licita sit.*
- ⁷ *Benedictio peregrinorum interdicti tempore licita est.*
- ⁸ *Benedictio mensis omni tempore licita est.*
- ⁹ *Benedictio nuptiarum interdicti tempore prohibetur.*
- ¹⁰ *Episcopi, & alij Praelati interdicti tempore, populo solemniter benedicere non possunt.*
- ¹¹ *Iurisdictionis actus, puta, excommunicare, suspendere, interdicere, absolvere, & alij similes, interdicti tempore etiam ab interdicto exerceri possunt.*
- ¹² *Absolutio excommunicationis cum psalmo Miserere solemniter fieri solita, interdicti tempore prohibetur, & quare.*
- ¹³ *Testamentum facere, & alios contractus inire etiam interdictus facere potest.*

Quod Benedictiones, quaedam licite sunt, quaedam autem illicitae.

¹ *Prima* enim Benedictio aquae de iure communi prohibita est tempore interdicti. Ratio est: quia Aqua non benedicitur sine officio diuino, cap. Aquam, de consecrat. dist. 3. & Calderin. tract. de Eccles. interd. memb. 6. num. 96. & Innoc. ab eo relatus. S. Anton. 3. parte, tit. 27. de interd. cap. 4. ante finem. Nauar. in Manua. cap. 27. num. 174. Syluest. verbo, Interdictum, 5. nu. 6. quæst. 4. versic. Quintum. Alphonsus Vinald. tit. de Interdicto, num. 225. Tabiena, verbo, Interdictum, 6. §. Tertio. Armilla, verbo, Interdictum, numer. 63. & verb. Benedicere num. 6. Maiol. lib. 3. de irreg. cap. 20. num. 8. Henriquez lib. 3. de excom. & interd. c. 44. §. 1. vbi aduertendum est, quod cum prohibitio Benedictionis aquae nascatur ex officio diuino, cum quo fit, ex eo quod in cap. Alma mater, concedantur omnia officia di-

uina, consequenter concessa intelligitur Benedictio aquae tempore generalis Interdicti loci, iuxta moderationem d. c. Alma mater, vnde Syluest. vbi supra, de hac re vniuersalem Regulam tradit; Benedictio omnis, quæ cum officio fit, pari modo conceditur cum d. cap. Alma mater, moderatione.

² *Sola* difficultas est. An Sacerdos postquam aquam cum predicta moderatione priuatim benedixerit, poterit illa publice populum aspergere? In quare, si loquamur de solempni asperione, quæ fieri solet cum Antiphona, *Asperges* &c. & oratione seu collecta, certum est ex communi DD. sententia non licere: tum, quia est aliquid ordinis Sacerdotis talis sic aspergere, tum, quia est diuinum officium: si verò loquamur de asperione quæ fieret sine vlla solemnitate, præsertim si non solum sine Antiphona, & oratione, sed etiam sine superpelliceo, & stola, certum est mihi licere, quia ex omissione superpellicei, & stolæ desinit esse actus ordinis, & ex omissione orationis, & Antiphonæ desinit esse officium Diuinum: vnde non apparet quo titulo prohibitum sit, sic aspergere populum.

³ *Secundo*, Benedictio fontis pro Baptismo, quæ fieri solet in Sabbato Sancto, iure antiquo est prohibita, ex Palud. 4. distinctione 7. quæst. 3. artic. 2. Conclus. 3. S. Anton. 3. part. tit. 27. de interdicto, cap. 4. ante finem. Syluestro, vbi supra. Nauar. in cap. 27. numero 278. fauere videtur, & expressè Couarr. in cap. Alma mater, parte 2. §. 5. numero 6. versic. De cimotertio, de sent. excom. libro 6. Henriquez libro 13. de excom. & interd. cap. 44. §. 1. Vgolin. Tab. 5. cap. 7. §. 4. numero 4. Ratio est: quia habet officium diuinum, idque valde solempne erit licita cum moderatione c. Alma mater, tempore generalis interdicti loci.

Quod si obijciatur licitam etiam esse de iure antiquo benedictionem Chrismatis in die Iouis Sancti, eo quod Chrisma est necessarium non solum ad Sacramentum Confirmationis, sed etiam ad Sacramentum, in quo Sacerdos vngit Chrismate verticem baptizati, & proinde si pro Baptismo licet consecrare Chrisma, multo magis licebit benedictio fontis Baptismalis. *Respondeo* disparem esse rationem, eo quod Chrisma assumi non possit ad vsum Baptismi, & Confirmationis, nisi sit illius anni, capitulo, si quis de alio, de consecr. dist. 4. ideoque necesse est, vt singulis annis renouetur. De fonte autem Baptismi nullum extat præceptum, vt sit illius anni, & proinde non est necessarium benedici fontem, quandoquidem ad hoc satis esset fons quamuis non benedictus, Chrisma vero necessario benedici debet.

Tertio, Benedictio chrismatis, non tam permittitur, quā licita, & permissa esse declaratur, in cap. Quoniam, de sent. excom. li. 6. & ibi glo. fina. idque ex eo, quod Chrisma necessarium est ad Baptismum, & etiam, vt sit illius anni, facienda tamen est Chrismatis benedictio iuxta moderationem d. capitul. Alma mater, vt notant Calderin. citat. nu. 91. cum Ioan. Monaldo, Ioan. And. Host. S. Ant. 3. part. tit. 27. de Interd. c. 4. ante finem. Angelica, verbo, Interdictum, 6. numero 28. & citat. Archid. Syluest. verbo, Interdictum, 5. quæstione 4. versic. Quintum. Tabiena, verbo, Interdictum, 5. §. 3. & verbo, Interdictum, 6. §. Tertio. Nauar. in Manuali, capitulo 27. nu. 178. & Couarr. in cap. Alma mater, parte 2. §. 2. numero 7. de sent. excom. libro 6. & §. 5. numero 6. versic. Decimotertio. Mart in. Ledelm. 2. quæst. 26. articulo 2. tract. de Interdicto, §. sed quæres. Simon. Maiol. lib. 3. de Irreg. cap. 20. numero 8. Henriquez lib. 3. de excom. & interd. capitulo 45. §. 1. in fine. Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 5. capitulo 7. §. 5. numero 2. Quod licet non posse iure scripto tant bene probati, cum specialiter dicatur, in d. capitul. Quoniam, licere benedici Chrisma, est tamen valde probabile, ex eo quod solum conceditur, quatenus est necessarium ad Baptismum, sed solemnitas illa non est necessaria; ergo probabile est illam non concedi; maxime cum interdictum minus quam fieri potest, laedi debeat, ne Ecclesiastica censura ne ipsa dissoluatur, arg. c. Episcoporum, de privileg. lib. 6. & Clem. prima, de sent. exc. Quibus addi potest benedictionē hanc Chrismatis ad officium diuinum pertinere, officia vero diuina celebrari debent iuxta moderationē d. ca. Alma mater, &

proinde ianuis clausis, submissa voce, laicis, & excommunicatis, & interdictis exclusis confici debet, & est communis DD. sententia.

7 *Quarto*, Benedictio Calicis, Corporalium, Altarium, Ecclesiarum, Paramentorum, Abbatum, Abbatissarum, candelarum in festo Purificationis, vel oliuarum in festo Palmarum, Campanarum, & huiusmodi non est licita Episcopis, aut Abbatibus tempore interdicti, nisi secundum moderationem d. capituli, alma mater ex Calderino ubi supra, S. Anton. 3. parte tit. 27. de Interdicto, capitulo 4. ante finem. Federic. de Senis conf. 3. numero 9. Syluest. verbo, Interdictum, 5. questione 2. vers. Tertium, in fine, & questione 3. vers. Quintum. Tabiena, verbo, Interdictum, 6. §. Tertio. Anchar. & Franc. in d. cap. Alma, §. adijcimus, numero 7. Nauar. in Manuali, cap. 27. numero 177. Vgolin. Tabul. 5. capitul. 8. §. numero 3. Alphons. Viuald. numero 225.

8 *Quinto*, Benedictio peræ, & baculi petegrinorum licita est, ex Summa Astenfi parte 2. lib. 7. tit. 16. artic. 3. questione 3. & Guliel. & Rhodono, & Angelica, verbo, interdictum, 5. numero 2. Syluest. verbo interdictum, 7. numero 6. questione 4. vers. Quintum Summa Confessorum, libro 3. tit. 23. quest. 247. Tabiena, verbo, Interdictum 6. §. 3. in fine. Henriquez libro 13. de excom. & Interd. capitulo 44. §. 1. vers. primo. Naua. in Manuali, capitulo 27. num. 172. Summa Pisanella, verbo, Interdictum, 4. §. Nunquid tempore interdicti. Et idem dicendum est de benedictione vestium volentium intrare in Religionem, aut assumere habitum tertij ordinis B. Francisci, ex Angelica, cit. Ratio est: quia non sunt actus ordinis, & quia non videntur hæc prohiberi, unde videntur concessa, quam etiam rationem reddit Syluester ubi supra.

9 *Sexto*, Benedictio Mensæ omni iure licita est tempore interdicti, ex Summa Pisanella, verbo, Interdictum, 4. §. Quid de benedictione mensæ. Angelica, verbo, Interdictum, 6. nu. 18. Syluestro, in verbo, Interdictum, 5. q. 4. vers. Quintum. Tabiena, verbo, Interdictum, 6. §. Tertio. Naua. in Manuali, cap. 27. nu. 172. Henriquez li. 13. de excom. & interd. c. 44. §. 1. vers. primo, & Calderin. cit. qui alios refert S. Anton. cit. c. 4.

10 *Septimo*, Benedictio nuptiarum non est licita, vt in seq. capite dicemus.

11 *Octauo*, Episcopi, & alij Prælati tempore interdicti non possunt solenniter benedicere populo, cum baculo, & apparatu Pontificali & versic. *Adiuuorium nostrum*, & c. sic Calderin. de Eccles. interd. memb. 5. numero 93. S. Antonin. 3. par. titulo 27. de Interd. cap. 4. ante fin. Syluester, verbo, Interdictum, 5. questione 4. vers. Quintum. Tabiena, verbo, Interdictum, 6. §. Tertio. Nauar. in Manuali, cap. 27. numero 177. Angelica, verbo, Interdictum, 5. numero 2. Vgolin. Tab. 5. cap. 8. §. 5. numero 4. & citat. Zabari. in Clem. si. na. numero 9. vers. Sexto quæro, & Anchar. numero 3. de priuileg. Ratio est: quia talis benedictio actus est ordinis Pontificalis, dist. 95. cap. ecce. De simplici verò benedictione, quam solent facere Episcopi, & Prælati itinerando, si quidem illam faciant extra pompam solemnem, & sine apparatu Pontificali, certum est non esse prohibitam nec puto de hac re dubitari posse. De illa verò, quam facere solent incedentes in apparatu, in solempni pompa, seu Processione, res est magis dubia, & ante factum sanum est consiliu Calderini, vt Episcopi abstineant ad maiorem securitatem; Mihi tamen videtur non esse prohibita, quia cum fiat sine baculo, & versiculo, non videtur esse diuinum officiu, nec actus ordinis Pontificalis.

12 *Secundo* principaliter, Quoad actus Iurisdictionis, quales sunt excommunicare, suspendere, interdicere, absolue- re, & alij similes, ex communi DD. sententia dicendum est, illos non esse prohibitos tempore interdicti, & proinde interdictus, ea que iurisdictionis sunt, tam fori Ecclesiastici, quam non Ecclesiastici libere, & licite exercere valet, vt colligitur ex cap. Tanta, & ibi Panorm. numero 1. & numero 5. de excess. prælat. Syluest. verbo, Interdictum, 5. numero 5. q. 3. vers. sciendum, & numero 9. questione 6. §. Tertia, & questione 4. vers. Primum. vers. de absolutione. Tabiena, verbo, Interdictum, 6. numero 1. vers. Idem si ex-

ceat ea. Nauar. in Manuali, cap. 27. nume. 176. Couar. in cap. alma mater, parte 2. §. 1. num. 3. sub h. c. vero definitio ne ubi id expresse docet de eo, cui est interdictus ingressus Ecclesie, & idem de isto tenet glossa, in c. sacro, in verbo, interdictum, de sent. excom. & idem Couar. in d. c. Alma, par. 2. §. 2. nu. 2. ver. Ad cuius, de sent. excom. lib. 6. Simoe. Maiol. lib. 3. de irreg. c. 2. o. num. 5. vers. In hac tamen et & citat Armil. verbo, interdictum, num. 58. Henriquez lib. 13. de excommunic. & interd. cap. 43. §. 4. & Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 5. cap. 5. §. 2. nu. 3. Ratio est, quia neque sunt officia diuina, neque sunt actus ordinis, cum ab Episcopo electo, & nondum in consecratio fieri possint.

13 *Solum* dubium esse potest de illa absolutione excommunicationis, quæ fieri solet solemniter cum psalmo *Miserere*, & alijs orationibus, eo quod ista videntur habere coniunctum diuinum officium, & consequenter videtur esse actus ordinis; In qua re Calderin. tractat. de Eccles. interd. memb. 6. cum Innoc. Hostiensis, & Tabiena & Vgolin. cit. putant non esse licitam tempore interdicti, eo quod talis excommunicatio solemniter, aut absolutio solemniter videtur esse actus ordinis, & facit Henriquez cit. & hæc mihi videtur tutior. & verior opinio quicquid Syluester ubi supra quærit, 67. §. Tertia, de hac re dubitare videtur. Hinc sequitur interdictum posse esse in iudicio, vt actio ex Innoc. in cap. venerabili, in verbo, ad cautelam, de senten. excommuni. & Felino in cap. intelleximus, num. 1. & ibi Panorm. nu. 14. de iudi. Vgolin. cit. Item potest testamtu facere, & ex testamento capere, & contractus initi, quia hæc non sunt prohibita interdicto, quin etiam in loco interdicto fieri possint, vt etiam quæ iurisdictionis sunt, ex Simone Maiolo, & Vgolin. ubi supra, & Henriquez in d. §. vers. primo.

Quæ Sacramenta tempore interdicti permilla, vel prohibita sint.

Cap. VII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Baptismus tempore cuiuscunque interdicti nullo excepto iure antiquo quare solis parulis concessus.*
- 2 *Baptismus iure nouo tempore interdicti licite adultis infirmis, & sanis administrari potest.*
- 3 *Baptismus tam paruulorum quam adultorum, an tempore interdicti solemniter cum Catechismis, et exorcismis fieri possit.*
- 4 *Baptismus tam paruulorum, quam adultorum in Ecclesia specialiter interdicta licite administrari potest.*
- 5 *Baptismus an a personis specialiter interdictis licite administrari possit.*
- 6 *Confirmatio non solum tempore interdicti generalis loci, sed etiam in Ecclesia specialiter interdicta tam paruulis, quam adultis, cum solemnitate consuecta dari potest.*
- 7 *Penitentia Sacramentum tempore interdicti, egrotantibus ad mortem iure antiquo concessum est.*
- 8 *Penitentia Sacramentum tempore interdicti, propter proximam eius necessitatem, iure nouo sanis etiam est concessum.*
- 9 *Penitentia Sacramentum interdicti tempore, excommunicatis, non nisi in mortis articulo conceditur.*
- 10 *Penitentia Sacramentum durante interdicto, illis quorum culpa, dolo, vel fraude latum est interdictum, non conceditur.*
- 11 *Penitentia Sacramentum, an, & quomodo interdicti tempore, illis qui consilium, vel auxilium dederunt ad delictum perpetrandum, ob quod latum est interdictum, concessum sit.*

Penit-

- 12 Penitentiæ ad Sacramentum qualiter personæ specialiter interdicta admittende sint.
- 13 Penitentiæ Sacramentum iure antiquo, interdicti tempore recipientibus signum Crucis, & peregrinis, administrari potest.
- 14 Penitentiæ Sacramentum illis, qui semel in hebdomada celebraverant, concessum fuit iure antiquo.
- 15 Penitentiæ Sacramentum, quibus mulieribus partui propinquis, interdicti tempore, antiquo iure concessum fuerit.
- 16 Eucharistia non solum iure antiquo, sed etiam nouo infirmis in probabili periculo mortis existentibus tempore interdicti administrari potest.
- 17 Eucharistia damnatis ad mortem, interdicti tempore administrari valet.
- 18 Eucharistia quibus mulieribus prægnantibus interdicti tempore dari possit.
- 19 Eucharistia, an, & quando obsessis ab hostibus, vel intrantibus mare ad nauigandum, ministrari queat.
- 20 Sacerdotes Eucharistiam conficientes eam sumere tenentur, alias grauitur peccant, & quare.
- 21 Sacerdotes non celebrantes, & alij Clerici seculares de manu aliena Eucharistiam recipientes, tanquam laici, sub specie tantum panis communicare debent, & tempore interdicti eam non minus ac laici sumere prohibentur.
- 22 Religiosi, & Moniales, an tempore interdicti in suis Ecclesiis Eucharistiam licite sumere possint.
- 23 Corpus Christi, tempore interdicti, in quantum viaticum, & noua aliter concessum censetur, & qua ratione dicatur viaticum.
- 24 Eucharistiam an licite sumant laici illi, quibus ex privilegio Sedis Apostolicæ concessum est, ut interdicti tempore diuinis interesse possint.
- 25 Eucharistia omnium Sacramentorum diuinissimum.
- 26 Eucharistia a tempore interdicti ad infirmos, cum consuetudine solennitate, id est, cum gestatione luminarium, & alijs ceremonijs deferri debet.
- 27 Campanæ pulsatio, dum Eucharistia deferretur ad infirmum, quare fiat.
- 28 Eucharistia tempore interdicti coram alijs astantibus infirmo ministrari potest.
- 29 Vnctionis extremæ Sacramentum tempore interdicti laicis administrari nequit.
- 30 Vnctionis extremæ Sacramentum Clericis secularibus in loco generaliter interdicto conferri non potest.
- 31 Viaticum quare Clericis, & alijs laicis in articulo mortis tempore interdicti concessum sit, non Vnctio.
- 32 Vnctio extrema, an, & quibus religiosus tempore interdicti conferri possit.
- 33 Vnctio extrema in festiuitatibus nominatis in cap. [Alma mater] interdicti tempore ministrari nequit, & quare.
- 34 Ordines tempore interdicti generalis, vel specialis loci conferri, aut recipi non possunt.
- 35 Ordinis Sacramentum interdicti tempore ab Episcopo, qui interdictum decreuit, celebrari nequit.
- 36 Interdicto populo, Clerici, qui illic habitant, tum in loco illius populi, tum alibi ordinari possunt.
- 37 Interdicto loco, laici, qui culpabiles non fuerint, alibi ordinari possunt, secus autem si sint culpabiles.
- 38 Ordines, an in loco interdicto, saltem urgente necessitate, conferri possint.
- 39 Ordines interdicti tempore, an in Sabbato Sancto conferri valeant.
- 40 Sponsalia tempore interdicti loci, & in loco interdicto licite fieri possunt.

- 41 Benedictio solemnis nuptiarum tempore interdicti fieri nequit.
- 42 Matrimonium tempore interdicti contractum, etiam ab ipsi interdictis personaliter validum est.
- 43 Matrimonium in ecclesia parochiali specialiter interdicta valide, etsi non licite, contrahi potest.
- 44 Matrimonium quo sensu in cap. [Capellanus de ferijs] quocunque tempore contrahi posse dicitur.
- 45 Matrimonij Minister sunt ipsimet contrahentes, non parochus.
- 46 Benedictio nuptiarum, quando vnus, vel vterque coniugum sit interdictus, si fiat in loco non interdicto, an, & quando licita.
- 47 Benedici an possint nuptiæ in festiuitatibus, de quibus agitur in cap. [Alma mater] de sentent. excommunic. lib. 6.
- 48 Benedici nuptiæ an possint in festiuitatibus Pentecostes, & Corporis Christi post Concil. Trid.

Cum per Interdictum Sacramenta prohiberi dictum sit, nunc de singulis Sacramentis in particulari explicandum est, quid olim, & nunc in illis conficiendis, administrandisque permiffum, aut prohibitum sit.

Primo igitur Baptismus tempore cuiuscunque interdicti nullo excepto concedebatur pro paruulis, ut habetur expresse in cap. Non est vobis, de Sponsal. & cap. Quod in te, de penit. & remiss. & ibi glo. in verbo concedimus, & cap. Responso, & ibi glo. in verbo præter baptismum, de sentent. excommunic. in antiq. & cap. Quoniam, de sentent. excommunic. lib. 6. & glof. communiter recepta in cap. fin. verbo Sacramentis, de sentent. excommunic. lib. 6. Palud. in 4. dist. 18. q. 8. in articulo 4. princip. §. Quantum ad vndecimum. S. Anton. 3. parte, titulo 27. de Interdicto, cap. 4. ante medium. Angelica, verbo Interdictum, 6. numero 27. Summa Pisane, verbo Interdictum, 4. §. vtrum tempore interdicti. Syluest. verbo Interdictum 5. numero 9. verfic. fallit tamen, Tabiena, verbo Interdictum, 5. §. Secundo, Martin. Ledesmi. 2. 4. q. 26. art. 2. in tract. de interdicto. §. Sed quæres, Sotus 4. dist. 22. quæstio 3. articulo 1. Conclus. 4. Nau. in Manu, ca. 27. numero 178. Couar. in capit. alma mater, par. 2. §. numero 7. de sentent. excommunic. lib. 6. Henriquez lib. 13. de excommunic. & interdicto. c. 45. §. 1. Vgolin. de cens. Eccles. Tab. 5. cap. 7. §. 4. num. 1. Alphons. Vivaldi. titulo de interdicto, num. 199. Cosmus Philarchus, de offic. Sacerd. par. 1. libro 4. ca. 3. Summa Corona titulo de interdicto, num. 6. Mar. Anton. Cucchius lib. 4. Instit. iuris Canon. tit. 12. Tolet. lib. 1. c. 20. Ratio est, quia baptismus in re paruulis ad salutem simpliciter necessarius est, ita ut nullum omnino aliud remedium habeant. Et hoc non solum habet locum si paruulus infirmetur, sed etiam si salus sit: tum quia in Canonibus citatis absolute conceditur baptismus paruulis; tum quia paruuli propter ætatis teneritudinem facile mori possunt.

Deinde verò postea concessus fuit baptismus etiam adultis non obstante interdicto, ut habetur in cap. Quoniam, de sentent. excommunic. libro 6. Panorm. in d. cap. Non est vobis, de sponsal. & omnes auctores superius allati, & Burga. de sententia interdicti, numero 49. par. 6. de irreg. & dispens. & hoc propter periculum moriendi, & maximam vtilitatem quæ adultis re ipsa sumpto baptismo consequuntur. Quamuis enim adultis baptismus in re non sit necessarius simpliciter ad salutem, cum saluari possint per solum votum baptismi, si non possint vere, & re ipsis ministrari, ut habetur in Concil. Trident. sess. 6. cap. 4. & 6. & latius tradunt Doctores Scholastici, in 4. dist. 4. & S. Thom. 3. parte q. 68. articulo 2. & latius probant Sotus libro 2. de natura & gratia, cap. 12. Bellar. libro 1. de baptis. cap. 5. & alij passim: est tamen illis adhuc valde necessarius, & utilis, eo quod baptismus in voto non operatur remissionem peccatorum, nisi præsentem veram contritionem, vera autem contritio sine Sacramento non ita facile haberi solet. Quia verò in d. cap.

d. capitul. Quoniam, simpliciter conceditur baptismus adultis, & non restringitur ad auctos infirmos, ideo licet adultis infirmis, ac sanis administrari poterit; vt enim Henríquez vbi supra notat, adultus licet contritione iustificari possit, habet tamen ius ad efficacius remedium baptismi; loquitur autem de adulto simpliciter, & absolute.

3 *Dubium* tamen esse potest, An baptismus tam paruulorum, quam adultorum qui, vt dictum est, tempore interdicti permittitur, fieri possit solemniter, cum catechismis, exorcismis, vñctione chrismatis in vertice publicè, & apertis ianuis? *Cui Respondeo*, cum in iure simpliciter permittatur, & sine vlla moderatione, videtur etiam permitti cum solemnitatibus consuetis. ita Calderin. de Interd. memb. 2. versic. Sed nunquid, & Anchar. in capit. sin. numero 6. versic. Restat videre, & Franc. in gloss. in verbo, Sacramentis, de sentent. excomm. libro 6. Angelica, verbo Interdictum 6. numero 27. S. Anton. Tabiena, Syluester, Martin. Ledesin. Nauar. Henríquez, & Vgolin. locis proximè citatis, & Gonsalvus a Villadieg. de irreg. cap. de interdicto, & probatur horum DD. sententia, tum quia solemnitates istæ sunt accessorie ad baptismum, accessorium autem sequitur naturam sui principalis: tum quia quando aliquid simpliciter permittitur, intelligitur permittum cum ijs omnibus, cum quibus de iure exerceri solet, argum. l. si quando, C. de officio testam. tum, quia vbi Canon aliquid fieri permittit tempore interdicti, & vñctum ordinem seruari non vult, id exprimit, vt de Missæ Sacro, & diuinis officijs habetur in capit. Quod in te, de penit. & remiss. & in cap. alma mater, de sentent. excomm. libro 6. cum ergo nihil de baptismo dicat, morem solitum obseruandum esse statuit, argum. l. precipimus, C. de appel. & l. iubemus, C. de testam. Et de vñctione chrismatis in vertice, colligitur ex d. cap. Quoniam. Posse autem fieri publicè, & apertis ianuis, & præsentibus alijs, præterquam quod id affirmant DD. colligi etiam potest, tum ex eo quod simpliciter permittitur, nulla facta limitatione, tum ex eo quod aliquæ personæ necessario admittendæ sunt: Nam primo admittendus est ipse baptizandus; Secundo patris, seu susceptores interesse poterunt, & debent, cum hi etiã ad baptismum requiruntur, iuxta ea quæ tradit Concilium Trident. Sess. 24. de reform. Matrim. cap. 2. Præterea si sit puer qui baptizandus est, admittenda erit ipsa obstitrix, & cum in iure nullibi exprimantur istæ personæ, consequenter nō minus admitti possunt reliqui omnes, & expresse testatur Vgolin. Tab. 5. c. 7. §. 4. nu. 4.

4 *Dubium* aliud est, An huiusmodi baptismus paruulorum, & adultorum, fieri possit in Ecclesia specialiter interdicta. In qua re Ioan. Monaldus in cap. præfati, de sentent. excomm. partem negatiuam tenere videtur, quem re fert Anchar. in cap. si Ciuitas numero tertio, versic. Quinto, de sentent. excomm. libro 6. vnde consequenter affirmat irregulares esse eos, qui in Ecclesia specialiter interdicta baptizant. Contrariam sententiam docent Ioan. Calderin. in tract. de Eccles. interd. memb. 2. versic. Sed nunquid. Anchar. in d. cap. si Ciuitas, numero 3. Tabiena, verbo Interdictum §. 2. Syluest. verbo interdictum, §. quæst. 7. nu. 9. versic. Prima. Angelica, verbo Interdictum, 6. num. 27. S. Anton. 3. par. titulo 27. de interdicto, cap. 3. in princip. Couar. in cap. Alma mater, par. 2. numero 7. versic. Hæc vero Sacramenta, de sentent. excomm. libro 6. vbi ait esse communem opinionem Vgolin. Tab. 5. capitulo 7. §. 4. num. primo, & c. 10. §. primo, numero 1. qui omnes docent baptismum fieri posse in Ecclesia specialiter interdicta, neque irregulares esse, qui in ea baptizant, addunt tamen honestius esse baptismum alibi celebrare, si cōmodè id fieri possit. Posse autem licitè fieri probat, & bene, quia in iure simpliciter permittitur iste baptismus sine vlla restrictione, vt in cap. Quoniam, de sentent. excomm. lib. 6. & in cap. Non est vobis, de sponsal. & cap. Quod in te, de penit. & remiss. ergo nec nos illum restringere debemus ad Ecclesiam nō specialiter interdictam. Non debere autem fieri probant ex eo quod in alia Ecclesia honestius hæc sunt, nisi esset aliqua incommoditas. idem etiam docet Burgas. de sentent. interdicti, num. 27. cum sequen. par. 6. de irreg. & dispens.

vt refert Vgolin. supra, c. 10. Ego verò existimo non solum posse, sed etiam eque honestè fieri posse in Ecclesia specialiter interdicta, quia in iure simpliciter conceditur sine vlla restrictione; ergo etiam in Ecclesia specialiter interdicta, & quia eadem prorsus auctoritate iuris sit in Ecclesia specialiter interdicta, atque in Ecclesia generaliter interdicta, æque honestum est vtrumque. Ratio est, quia cum baptismus soleat administrari tantum in Ecclesijs parochialibus, magna esset incommoditas & confusio si ad aliam Ecclesiam eundem esset; maxime cum baptismus, nisi necessitas id prohibeat, aut alicuius principis viri filius baptizandus sit, in Ecclesijs proprijs tribui debeat, vt habetur in Clem. unica, de baptismo.

5 *Dubium* alterum esse potest, An huiusmodi baptismus conferri possit a personis specialiter interdictis? In qua re vnum certum est, alterum verò dubium. Certum enim est in necessitate posse quamcunque personam etiam specialiter interdictam, etiam denunciata conferre Sacramentum baptismi sine solemnitate, ex Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 1. cap. 13. §. 27. & Tab. 5. cap. 13. §. 1. Quia in hoc casu conferri etiam posset ab excommunicatis, hæreticis, & paganis. Dubium est solum, An Clericus, vel Sacerdos baptizans extra necessitatem possit solemniter baptizare, si ipse sit specialiter interdictus; Et mihi probabile est non posse, eo quod ad satisfaciendum necessitati satis est sine solemnitate baptizare.

6 *Secundo*, Quoad Sacramentum Confirmationis, dicendum etiam est Sacramentum hoc tempore interdicti generalis loci, immo etiam in Ecclesia, seu loco specialiter interdicto tam paruulis, quam adultis ministrari posse, cum solemnitate consueta, & hoc de iure antiquo, vt colligitur ex cap. Responso, §. præterea, de sentent. excomm. in antiquo, & ca. Quoniam, eo d. titulo libro 6. & Panor. in d. cap. Responso, numero 5. & in cap. Quod in te, numero 6. de penit. & remiss. Paluda. 4. distin. 18. quæst. 8. in articulo 4. princip. §. Quantum ad vñdecimum, S. Anton. 3. par. titulo 27. de interd. cap. 4. ante medium, versic. Item tempore interdicti. Angelica, verbo interdictum, 6. numero 21. Syluest. verbo interdictum §. numero 9. quæst. 7. versic. Secunda. Tabiena, verbo interdictum §. 5. Quarto, Nauar. in Manua. cap. 27. numero 178. Couar. in ca. Alma mater, par. 2. §. 2. numero septimo, versic. idem de confirmatione de sentent. excomm. libro 6. Alphons. Vivalci. cit. nu. 200. Cosm. Philarch. de officio Sacerd. par. 1. lib. 4. cap. 3. Summa Corona, titulo de interdicto, num. 9. Barth. Medina de instruct. confess. libro 1. cap. 11. §. 13. Anton. Cocchius vbi supra. Henríquez libro 13. de excomm. & interd. cap. 45. de primo, Vgolin. Tab. 5. c. 7. §. quinto, & c. 10. §. primo. Quia Sacramentum hoc ad complementum quoddam baptismi pertinet.

7 *Tertio*, Quoad Sacramentum Penitentiae. Certum est primo iure antiquo * concessum fuisse morientibus, id est egrotantibus ad mortem, seu existentibus in articulo mortis, qui est, quando iudicio medici periri desperata est vita, vt habetur in c. Non est vobis, de sponsal. & cap. Quod in te, de penit. & remiss. & glo. ibi, Paludan. 4. distin. 18. quæstion. 8. in articulo 4. principali, §. Quantum ad vñdecimum. Henríquez lib. 3. de excomm. & interd. cap. 45. §. 1.

8 *Secundo* certum est iure nouo, concessum etiam esse senis, idque propter summam Sacramenti huius necessitatem ortam

A D D I T I O.

* Adde. Et quod iure antiquo penitentiam quibusdam tantum personis sanis misericorditer indulgeretur tempore generalis interdicti, patet ad litteram in c. quod in te in fine, de penit. & remiss. ibi, Recipientibus autem signum crucis non negamus quo minus eis eorum uerentiam crucifixi penitentia, cum postulauerint, imitatur, quod & alijs peregrinis potest misericorditer indulgeri, hæc ibi.

- ortam ex prouitate, & facilitate hominum ad peccatum, vt habetur in cap. alma mater, §. Quia vero, de senten. exco. libro 6. vbi Sacramentum hoc, tempore generalis interdicti conceditur tam sanis, quam agrotis, & notant gl. in verbo Sani, & Anchar. numero 9. & Franc. vers. vltimo not. & Gemin. numero 5. Panormit. in cap. Quod in te, de penit. & remiss. S. Anton. 3. par. titu. 27. de interdicto. capitulo 4. ante med. Angelica, verbo Interdictum, 6. numero 19. Tabiena, verbo Interdictum §. 5. Quinto. Martin. Ledesm. 2. 4. questione. 16. artic. 2. tract. de interdicto, §. sed queres. Nauarr. in Manual. cap. 27. num. 178. Couarr. in cap. alma mater, parte 2. §. 3. numero 1. de senten. excommunicat. lib. 1. §. de excommu. & interdicto. capitulo 4. §. 1. Vgolin. Tab. §. cap. 7. §. 6. numero 6. Alphonsus Viualdus, tit. de interdicto, numero 201. Cosmus Philarchus de officio Sacerd. parte 1. lib. 4. cap. 3. Corona Confess. tit. de interdicto. no. 9. Antonius Cucchius vbi supra. Toletus lib. 1. instruct. Sacerd. c. 20.
- 9 *Excipiuntur* tamen primo excommunicati, qui non adiunguntur ad penitentiam, nisi in articulo mortis, & quatuor Angelica, Syluester, & Tabiena, vbi supra, quos sequitur Armilla, verbo interdictum, num. 45. velint hoc solum locum habere in illis excommunicatis ob delictum, propter quod interdictum latum est, non in alijs excommunicatis, seu aliam ob causam excommunicatis; Vgolinus tamen de omnibus excommunicatis hoc procedere putat, cuius ego sententiam amplexandam potius existimo, tum quia d. cap. alma mater, l. qui tor de excommunicatis simpliciter, ergo debet simpliciter intelligi, tum, quia si aliud Pontifex voluisset, id exposuisset. Ratio potest esse, quia absolutio ab excommunicatione non nisi solemnibus adhibitis precibus tribui solet, argum. cap. A nobis, 2. de senten. excommunicat. quæ interdicti huius tempore adhiberi non debent, ex Panormit. in cap. fin. num. 5. de excess. prelat.
- 10 *Secundo* excipiuntur illi, quorum culpa, dolo, vel fraude latum est interdictum.
- 11 *Tertio*, excipiuntur illi, qui auxilium, consilium, fauorem dederunt ad delictum perpetrandum, propter quod latum est interdictum. Isti enim absolui non possunt in penitentia, nisi prius satisfaciant; vel si hoc non possunt, idem saltem cautionem dent de satisfaciendo; aut si hoc non possunt, saltem iurent se quam primum poterint satisfacturos, & daturos, consilium, auxilium, & fauorem ad huiusmodi satisfactionem faciendam per eum, vel per eos, ad quem, seu ad quos pertinet, & se pro posse suo fideliter in hoc laboraturos, vt in d. cap. Alma mater, habetur.
- 12 *Hic* adde, quod licet in d. cap. Alma mater, solum sermo sit de interdicto generali loci, ex quo tamen cum prædictis conditionibus admittuntur ad penitentiam Sacramentum, qui fuerint causa interdicti, qui que consiliu, auxilium, aut fauorem dederunt ad delictum committendū, cuius occasione ipsum interdictum latum est, qui omnes (vt ex supradictis constat) in sua persona specialiter interdicti sunt; colligi potest exinde etiam personas specialiter interdictas admitti posse ad Sacramentum penitentiae, & quidem si culpabiles fuerint, non nisi cum supradictis conditionibus admitti debent, si verò non sunt culpabiles simpliciter admitti possunt, quicquid Vgolin. sine vlla firmitate contrarium insinuet Tab. §. cap. 15. §. 3. numero 2.
- 13 *Si* etiam in antiquo tempore interdicti recipientibus signum crucis, & peregrinis Sacramentum hoc administrari poterat, vt ex c. Quod in te, in fine, de penit. & remiss. habetur, quod locum habet, etiam si personæ istæ nec proficiantur, nec in periculo mortis constitutæ fuerint, ex Panormit. in d. c. Quod in te, num. 6. Tabiena verbo, interdictum, §. 5. Quinto, & Couarr. in cap. alma mater, par. 2. §. 2. num. 7. vers. Præter hæc olim, de sent. excomm. lib. 6. contra glossam fin. in d. c. Quod in te.
- 14 *Item* eodem iure antiquo concedebatur hoc Sacramentum penitentiae, illis qui semel in hebdomada celebrati fuerant, iuxta cap. permissimus, de sent. exco. quia existens in peccato mortali celebrare non debet, nisi præmissa con-

fessione, habita copia confessoris, ex Concil. Trid. sess. 13. c. 7. & Can. 11. etenim vbi aliquid conceditur, & id concessum esse creditur, sine quo haberi cõcessum non potest, arg. l. 2. & ibi DD. ff. de iurisd. omni. iudic. & c. paterca, & ibi Pan. no. 3. de offic. deleg.

- 15 *Immo* etiam, & mulieribus, quæ sunt propinque patris, quando secundum suas conditiones probabiliter imminet mortis periculum, antiquo iure Sacramentum hoc cõcedi poterat, ex Panorm. in ca. Quod in te, nu. 8. de penit. & remiss. & Tabiena, verbo Interdictum §. 5. Quinto, & de penitentia hæc sint satis.
- 16 *Quarto*, Circa Sacramentum Eucharistiæ Certum est Eucharistiæ iure antiquo, & etiam a fortiori iure nouo, infirmis in probabili mortis periculo existentibus interdicti tempore administrari posse, vt habetur in cap. Quod in te, de penit. & remiss. vbi non tam cõceditur, quam declaratur concessam esse Eucharistiæ sub concessione penitentiae, sed morientium; Nam penitentia morientium non solum comprehendit Sacramentum penitentiae, sed etiam viaticum, vt DD. ibi exponunt, & gloss. ibi, in verbo concedimus, & gloss. in cap. Non est vobis, in verbo penitentiae morientium, & Panorm. ibi numero 8. de sponsal. & glo. in cap. Alma mater, in verbo Sacramentis, de sent. excomm. libro 6. & ibi Anch. numero 7. Palud. 4. distinctione 18. questione 8. in art. 4. princip. §. Quantum ad vndecimū. S. Anton. 3. parte titulo 27. de interdicto, ca. 4. ante medium. Angelica, verbo interdictum, 6. numero 21. Syluest. verbo interdictum §. num. 9. vers. Quarta, Tabiena, verbo interdictum §. 5. Sexto, Sotus 4. distinct. 22. quæsti. 3. articulo 1. Conclus. 4. Martin. Ledesm. 2. 4. questione 26. articulo 2. tractat. de interdicto, §. sed queres. Nauarr. in Manuali, cap. 27. numero 178. Couarr. in cap. alma mater, parte 2. §. 2. numero 7. & §. 3. numero 1. de sent. excomm. libro 6. Alphonsus Viualdus titulo de Interdicto, numero 202. Cosmus Philarchus, de officio sacerdot. parte 1. libro 4. cap. 3. Toletus libro 1. capitulo 20. Henriquez, lib. 12. de excommunicat. & interdicto. cap. 4. §. 2. Vgolin. Tab. §. cap. 7. §. 6. num. 4. & idem habetur in cap. permissimus, de sent. excommu.
- 17 *Dubium tamen est primo*, An etiam damnatis ad mortem tempore interdicti ministrari poterit Eucharistiæ? Responderi posse, ex communi DD. sententia Calderini tract. de Eccles. interdict. fol. 11. col. 4. Anchar. in cap. fin. numero 7. versiculo viso, de Baptismo, & Franc. ibi, de sent. excomm. lib. 6. S. Anton. Angelic. Tabiena, Henriquez, & Vgolin. vbi supra Couarr. in d. c. alma mater, par. 2. §. 3. nu. 3. & libro 2. var. resol. cap. 1. numero 11. Syluest. verbo interdictum, §. quæstione 7. numero 9. vers. Quarta. Alphonsus Viuald. tit. de interdicto, num. 205. & facit Clem. cum secundum, & ibi gloss. in verbo penitentia, de penit. & remiss. fauet Nauarr. in Manuali, cap. 25. numero 23. vers. vndecimo. Ratio est, quia verè sunt morientes, & sunt verè in articulo mortis, & conforme est d. capit. Non est vobis, de sponsal. & cap. Quod in te, de penit. vbi hoc Sacramentum morientibus conceditur, & non restringitur ad morientes ex infirmitate, sed ad morientes simpliciter, cum ergo verba Canonis istius conueniant, etiam dispositio illis conuenire debet, arg. l. 4. §. toties, ff. de damno infecto a contrario sensu.
- 18 *Dubium secundum est*, An dari possit mulieribus prægnantibus tempore interdicti Sacramentum Eucharistiæ? Prima opinio negat, vt Ancharan. in cap. Alma mater, & Ioannes Andr. & Cardin. in cap. Quod in te, de penit. & remiss. vt refert Couarr. loco inferius citando. Ratio est, quia istæ non sunt morientes, rarum est enim istas mori in partu. Secunda sententia est Panormit. in d. capit. Quod in te, numero 8. & in cap. pastoralis, §. 1. de offic. ordin. Angelica, verbo interdictum, §. qu. 7. numero 9. versic. Quarta, Alphonsus Viuald. cit. num. 206. fauet Tabiena, verbo interdictum, §. 5. Quinto, & §. septimo, in fine, Couarr. in ca. Alma mater, par. 2. §. 3. num. 2. de sent. excomm. lib. 6. Henriquez lib. 13. de excomm. & interdicto. cap. 4. §. 2. Vgolin. Tab. §. cap. 7. §. 6. num. 2. qui distinguunt in hac re, si quidem inspicitur debet natura, & conditio prægnantis, & examinanda res est iudicio petitorum in ea re. Sunt enim aliquæ mulieres

heres ita conſtitutæ, vt in partu ſubeant probabiliffimum mortis periculum; Aliæ verò e contra vix ſubeant aliquod periculum, vnde prioribus dari poteſt Euchariftia, poſterioribus autem non poteſt.

19 *Dubium tertium eſt*, An dari poſſit Euchariftia obſeſſis ab hoſtibus, vel intrantibus mare ad nauigandum? Reſpondent auctores proxime citati, cum S. Anton. 3. p. titulo 27. de interd. cap. 4. circa medium, iuxta priorem diſtinctionem Panormitani, quod ſi apparer probabile, aut certum periculum mortis, dari poteſt illis, ſin minus, non poteſt illis miniſtrari.

20 *Dubium quartum eſt*, An in qualibet Eccleſia exiſtente in loco interdicto, miniſtrari poſſit Euchariftia Clericis illius Eccleſiæ, quibus per Cap. Alma mater, conceſſum eſt omnibus officiis diuinis intereſſe, & illa celebrare? In hac re vnum certum eſt, & ab omnibus conceſſum, nimirum, quod Sacerdotes, qui Miſſam celebrant ſive in illa, ſive in alia Eccleſia, non ſolum Euchariftiam licite ſumere poſſunt, ſed etiam debent, quia tenentur conſummare ſacrificium, alias grauitur peccant, vt habetur in cap. Relatum, & capit. Competimus, de conſecr. diſtinct. 2. & S. Thom. 3. parte quaſtione 80. articulo 12. ad 1. S. Anton. 3. p. titulo 27. de interd. capitulo 4. circa medium. Couar. in capit. Alma mater, par. 2. §. 5. numero 6. verſic. Duodeciſimo, de ſentent. excommunicat. libro 6. Nauar. in Manuali, capitulo 17. numero 179. Vgolin. Tabul. 5. capitulo 7. §. ſexto, numero quarto, quod vñq; adeo verum eſt, vt plerique putent hoc eſſe iuris Diuini, eo quod ſit de integritate ſacrificij.

21 *Alterum verò valde dubium eſt*, An ſcilicet Sacerdotes non celebrantes, & ſimiliter alij Clerici ſeculares Euchariftiam tempore interdicti ſumere poſſint? In qua re Calderin. valde dubitat tractat. de Eccleſ. interd. memb. 6. verſic. viſo, & tandem in partem negatiuam inclinat, quia id videtur iure cõmuni prohibitum, ſolum enim permittitur dari Euchariftia tempore interdicti morientibus, & Miſſam celebrantibus: in prohibitis autem, quod expreſſe permiſſum non eſt, prohiberi cenſetur, itg. Clem. 1. §. poro, de verb. ſignific. fauet Panormit. in cap. Quod in te, numero 2. de penit. & remiſſ. vbi ait nihil mutatum eſſe quo ad Euchariftiam, per cap. Alma mater, vnde ſicut in antiquo huiusmodi Clericis Euchariftia conceſſa nõ fuerat, ita nec modo conceditur, eandem ſententiam ſequuntur Anchar. in d. cap. Alma mater, num. 8. & Philippus Franc. ibidem, in fine, & S. Anton. 3. parte cit. Tabiena, verbo Interdictum, §. ſexto, Alphoſus Vinaldus, tit. de Interdicto, num. 207, & numero 251. & Nauar. in Manuali, capitulo 17. numero 179. verſic. Et ſic non poteſt dari ſolis. Couar. in ca. alma mater, par. 2. §. 3. numero 1. & §. 5. numero 6. verſic. Duodeciſimo, de ſentent. excom. libro 6. Henricus libro 13. de excomm. & interd. capitulo 45. §. 2. Vgolin. Tab. 5. capitulo 7. §. 6. numero 5. Quorum omnium ratio eſt, quia Euchariftia ex vi ipſius interdicti prohibita eſt, ergo non alia ratione licite Clericis miniſtrari poterit, quam in caſibus iure expreſſis, ſcilicet Miſſam celebrantibus, & omnibus morituris, & in c. Alma mater, non conceditur Clericis Euchariftia, ſed ſolum officium diuinum. Alij vero, vt Gemin. in d. c. Alma mater, & Sylueſter in verbo Interdictum, §. num. 9. verſic. Quarta, & Angelica, verbo Interdictum, 6. numer. 22. ad finem, dicunt Clericis eiſdem Eccleſiæ, præſertim Sacerdotibus etiam nõ celebrantibus, poſſe concedi corpus Chriſti, quia eis videtur permitti, ſicut aſſiſtere officiis diuinis, ita etiam Euchariftiam ſumere. Et ſane hæc opinio eſt magis pia, & fauorabilis, nec poteſt aliter probari, quam dicẽdo priuilegia eſſe ampliando, prior tamen ſententia videtur iuſtior, & vt ait Calderinus iuri ſcripto conformior, dum enim Clerici etiam Sacerdotes Euchariftiam de manu aliena recipiant, tanquam laici, ſub ſpecie tantum panis communicant, vnde vel laici cenſendi ſunt quoad hoc, ideoque nõ magis quam laici eam ſumere poſſunt. Ad quod ceſſant rationes, quibus ductus Bonifacius Papa VII. in d. capitulo Alma mater, præcepit, vt officia diuina Clerici, vt prius facerent, quamuis enim Clerici non celebrantes Euchariftiam non ſumant, non tamen excuſant inde uotio populi, nec hære-

ſes paſſulabunt, nec Eccleſiæ ſuis debitis obſequijs ſtandant, vt conſtat, & proinde, & d. cap. Alma mater diſpoſitio ceſſare debet, Paludanus autem in 4. diſtinctione 18. q. 8. in art. 2. principali, Concluſ. 7. neutram ſententiam defendere audeat, ſed ſolum a. Papam ſuper hac re conſultum eſſe, maxime quoad communionem tempore Paſchatis.

22 *Dubium quintum eſt*, De Religioſis, & Monialibus, an tempore interdicti poſſint illis in eorum ſaltẽ Eccleſiis Euchariftia miniſtrari? Calderinus in dicto tract. de Interdicto memb. 6. & Palud. & S. Anton. Tabiena, Coſtar. & alij plerique Doctores teſtantur religioſos tempore interdicti communiter ſolere Euchariftiam ſuis religioſis fratribus, & ſororibus dare, an verò hoc licite fiat, Calderinus dubitat, immo ait eſſe contra ius ſcriptum, in interdictis enim quod non inuenitur expreſſe permiſſum, ſubiacet regule prohibitiue, vt probant auctores citati ex capitulo conſult. 1. 2. quaſtione 5. & capitulo 2. de tranſact. & Clement. prima, §. poro, de verb. ſignific. Cum ergo per interdictum prohibeatur adminiſtratio Sacramentorum, certis caſibus, & Sacramentis exceptis, vt eſt expreſſum in d. capitulo Alma mater, & ſimiliter ſit permiſſum Corpus Chriſti in quantum dicitur viaticum, cap. Quod in te, de penit. & remiſſ. & non aliter, viaticum autem dicitur reſpectu morientium, conſequenter iſtis non cenſetur conceſſa Euchariftia, Palud. 4. diſtinctione 18. quaſtione 8. in articulo 2. princip. Concluſ. 7. ait conſulendum eſſe Summum Pontificem, Nauar. in Manuali, capitulo 27. numero 178. ſimpliciter affirmat hoc non licere. Couar. in capitulo Alma mater, parte 2. §. 3. numero primo, de ſentent. excommunicat. libro 6. ait omnes fere Religioſos, & Religioſas priuilegium habere, vt Euchariftiam recipiant, & deo, ſaltem iſs, qui officiis intereſſe poſſunt, & idem dicunt Henricus libro 13. de excomm. & interd. capitulo 7. §. 6. numero 5. & ita excuſant religioſos virtute talis priuilegij a Sede Apoſtolica obtenti, quod priuilegium conſtat ex Compedio Priuilegiorum mendicantium, in verbo Communia re, §. 8. & Eugenius IV. conceſſit Cisterciensibus, eſſe Henricus vbi ſupra. Qui etiam Eugenius IV. in quodam priuilegio incipiente, *Eſſi quilibet perſonas*, anno Domini 1436. Patribus Congregationis noſtræ Caſinenſis, alijsq; dicit Luſitane de Padoua conceſſit [Quos ſi contingant ciuitates, terras, vel loca, in quibus Monasteria, ſive loca dictæ Congregationis exiſtant, Eccleſiaſtico eſſe ſuppoſita interdictis, ipſi tamen dictæ Congregationis Prelati, Monachi, Conuerſi, Commiſſi, ac Capellani, nec non laici qui infra ſep̄ta ipſorum locorum pro tempore habita uentura præſentæ Congregationis Monachi ad id deputati ſanctis clauſis, interdictis excluſis, & ſubmiſſa voce Miſſas, & alia diuina officia audire, & celebrare, ac eccleſiaſtica Sacramenta licite miniſtrare, & ſuſcipere valeant,] Hæc enim ſunt Bullæ verba. Innocentius enim IV. conceſſit ſimile priuilegium Prædicatoribus, ex Tabiena, verbo Interdictum 3. §. Decimo. Feliciano de interdicto, c. 7. & inquit Medina, l. 1. inſtruct. c. 1. u. §. 13. in fine, & Henricus vbi ſupra, teſtatur Paulum III. anno Domini 1594. conceſſiſſe priuilegium Societati Jeſu, vt Sacerdos Societatis Jeſu dare poſſit communionem etiam carentibus omni priuilegio, quia receptio priuata Sacramenti, non cenſetur officium. Sic conſulti, viſo diligenter eo priuilegio, & expreſſam materiam de priuilegio, vt ipſe ait, & Claudius, verbo Interdictum, §. primo. Angelus, in verbo Interdictum 6. numero 22. Sylueſter, verbo Interdictum 5. num. 9. verſic. Quarta, & alij putant cum Geminiano ſimpliciter licere. In hac re ego dicerem religioſos non minus excuſari conſuetudine, quam huiusmodi priuilegio; vnde cum plerique Doctores teſtentur religioſos a multis antea hoc conſueuiſſe, mihi probabiliffimum eſt, etiam illos, qui non habent priuilegium, virtute talis diuina conſuetudinis cognitæ, & permiſſæ, licite eam miniſtrare poſſe.

24 *Dubium ſextum eſt*, An laicis illis, quibus ex priuilegio Sedis Apoſtolice conceditur, vt tempore interdicti diuinis intereſſe poſſint, iſdem licitum ſit communicare? Reſpondeo cum diſtinctione, ſi enim priuilegium particulare con-

re concessum sit alicui personæ, aut familiæ, aut etiam Monasterio, seu Religioni, tunc quidem ex communi DD. sententia, quam sequitur Syluester, verbo Interdictum §. questione 7. versic. Quarta, nisi in privilegio explicetur de participatione Sacramentorum, vel in specie de Eucharistia, communicare non possunt, quia Eucharistia nomine officiorum diuinorum non venit, sed Sacramentorum nomine, unde dispositum in vno non potest in alio locum habere separatim enim separata debet esse natura, atque ratio, argumen. l. fin. ff. de calum. Sin autem sit privilegium vniuersale toti Ecclesiæ concessum, quale est illud, de capitulo Alma mater, de sentent. excommuni. libro 6. vbi certis diebus, laicis permissum est, ut Diuinis interesse possint, res magis dubia est, an in illis festis diebus licet poterit populus communicare. In qua re duæ sunt opiniones DD.

Prima enim quæ, & communis est DD. ait, nec his diebus Eucharistiam bene valentibus laicis tribui posse, sic Ancharan. in dicto capitulo Alma mater, numero secundo, versic. Quarto vltimus, & Gemin. ibidem, in §. in festiuitatibus, num. 7. & Philip. Franc. vers. vltimo not. & Archid. ibi, ex Angelica, loco inferius citando. Ioan. Andr. de Bono, in tract. de Ecclesiæ interdicti. numero 142. Angelica, verbo interdictum 6. numero 23. Syluest. verbo interdictum §. numero tertio, questione secunda, versic. Tertium, fuit Tabiena, verbo interdictum §. numero secundo, §. primo. Couarr. in capitulo Alma mater, parte secunda, §. numero 6. versic. Decimo, de sentent. excommuni. libro 6. Hugolin. Tab. §. cap. §. 8. 1. Ratio est: quia in dicto capitulo Alma mater, §. in festiuitatibus, solū permittitur officia diuina de more celebrari, at vero Sacramenta, & officia diuina sunt diuersa, & vt diuersa ponuntur, tum in capitulo si sententia, tum etiam in dicto capitulo Alma mater, de sent. excommuni. libro 6. & in capitulo Episcoporum, de priuilegiis, libro 6. at vero a separatis, & diuersis non scilicet, argum. l. Papinianus exuli, ff. de minor. & quia cum Pontifex ibi de Sacramenti agat in priori parte, de officiis autem diuinis agat in posteriori, qua scilicet ratione facienda sit, nec aliquid de Sacramentis innovari his diebus, restat, vt sicut iure veteri non liceret laicis bene valentibus Eucharistiam tempore interdicti præbere, nec etiam istis diebus festis, illis tribui licebit. Immo vero nec tempore paschalis illi tribui poterit, vt notat Hugolin. cit. ob impedimentum hoc interdicti, quo laicis prohibetur Eucharistia ministrari, pro vt etiam Ancharan. & Gemin. in dicto capitulo Alma mater, & S. Anton. 3. parte, titulo 27. capitulo quarto, versic. notandum, docent.

Secunda opinio est Federic. consil. 1. 1. num. 6. Palud. 4. dist. 18. quest. Bartic. 2. princip. Conclus. 7. vbi Federic. id affirmat licere, quia hoc est privilegium fauorabile principis, concessum toti Ecclesiæ, & ideo ampliandum, & Palud. licet puer consulendum Papam, hanc tamen putat probabilem, & inclinat Syluest. vbi supra, & aliqui recentiores hanc tanquam mitiorem, probabilem esse docent; Cui etiam accommodari potest, d. cap. Alma mater, tum propter illa verba quibus dicitur, in §. in festiuitatibus vltio Prefati diebus participationem permittimus diuinorum, quo loco nomine Diuinorum, non solum officiorum, sed etiam Sacramentorum participatio intelligi potest, maxime quando absolute ponitur, vt hoc loco, cum Eucharistia, sit diuinorum diuinitissimum, Tum secundo, propter illa verba, Quod illi, propter quorum excessum interdictum huiusmodi est prolatum, al. ar. nullatenus appropinquent, ex quibus inferri potest, ergo alijs, qui non sunt culpabiles, al. tan appropinquare possunt. Et licet communior DD. sententia, exponat de appropinquatione ad faciendam oblationem, vt dicitur de usurarijs, & meretricibus, quod non faciunt offertorium, ea, quia in omnibus, de usur. Nihil tamen obstat dicere de appropinquatione ad communionem, quæ magis proprie vocatur appropinquatio ad altare. Et certe licet hæc secunda opinio sit probabilis, prima tamen, & tutior est, & meliora pro se argumenta habet, & in praxi sequenda, quia lex quamuis dura seruan-

da est, vt non extendatur plusquam extensa sit, & facile solui possunt rationes, quas pro se opinio posterior affert: immo vero etiam dictis in prima opinione satis diluuntur.

26 *Dubium septimum est*, An tempore interdicti, quando Eucharistia deferretur ad infirmos, deferri possit cum consueta solemnitate, id est, cum gestatione luminarium, cum sono campanularum, & cum recitatione psalmorum, & cum apparatu Sacerdotis, & Christi fidelibus cum luminaribus ipsam Eucharistiam comitantibus? Respondeo cum Calder. tract. de Ecclesiæ interdicti. memb. 6. Ancharan. in cap. Alma mater, numero 8. Franc. ibidem, de sent. excommuni. lib. 6. Federic. de Senis consilio 70. num. 3. S. Anton. 3. parte tit. 27. de interdicto, cap. 4. circa medium. Angelica, verbo interdictum 6. num. 21. Syluest. verbo Interdictum §. numero 9. versic. Quarta exceptio. Tabiena, verbo Interdictum §. 8. Septimo, & Nauar. in Man. c. 27. num. 579. Couarr. in cap. Alma mater, parte 2. §. 2. numero 7. vers. Tametsi Eucharistia, de sent. excommunic. lib. 6. Henriquez lib. 1. 3. de excommuni. & interdicti, cap. 4. §. 2. Hugolin. Tab. §. cap. 7. §. 6. numero 6. Cosmo Philarcho de offic. Sacer. par. 1. lib. 4. cap. 3. & Alphonsus Vivaldo, tit. de interdicto, num. 203. & posse, & debere Eucharistiam ita deferri; Ratio est, quia quando aliquid in iure permittitur, tunc intelligitur permissum prout iura disponunt, & vsus obseruat; Cui ergo simpliciter permittitur sit Eucharistia infirmis, vt de more fiat, permittitur. Et quia id maiorem pietatem, & reuerentiam erga hoc Sacramentum ostendit. Et de gestatione luminarium disponit ius, in cap. Sanæ cum, de celebrat. Missar. & de sono campanellæ obseruat communis Ecclesiæ vsus, quæ campanæ pulsatio ideo fit, dum Eucharistia ad infirmum deferretur, vt fideles admonerentur ad Christum ibi adorandum, & Sanctissimum Sacramentum conuenerent. Solum enim prohibetur pulsatio campanarum tempore interdicti ad Missam, & officia diuina, ne fideles ad ea audienda conueniant, illisque intersint. Idem dicendum est de recitatione Psalmorum, quia & ita obseruat Ecclesiæ consuetudo, & supra ostendimus licitum esse tempore interdicti recitare Psalmos, præsertim cum in gestatione Eucharistia, psalmi non recitentur per modum officij, sed tantum per modum diuinæ laudis; Adde quod

28 communiter voce ita submissa recitari solent, vt vix auditis ab alijs possint. Potest etiam tunc astantibus alijs Eucharistia ministrari, vt coram alijs, qui assistunt infirmo, aut coram ijs, qui Eucharistiam comitantur, & alijs quibuscunque; Quia hoc ipso, qd permittitur Eucharistia infirmo, intelligitur permittitur secundum formam ordinationis, tum iuxta conditionem ipsius infirmi; eius autem conditio requirit, vt habeat aliquos astantes, & præfentes a quibus adiuvetur, sicut Sotus 4. dist. 22. quest. 3. art. 1. & Alphonsus Vivaldo, cit. numer. 208. Possunt etiam, qui assistant infirmo, immo, & debent Eucharistiam aspicere, & adorare, & in transitu debent omnes genoflectere, & adorare; Quia vt præfati DD. notant, tempore interdicti non prohibetur aspectus Eucharistia, nec eius adoratio, nisi in ipsa Missa. Potest enim Sacerdos, qui Eucharistiam ad infirmum detulit, in redditu ad Ecclesiam facere populo, qui ipsum comitatus est, confessionem generalem, hæc enim licita est tempore interdicti, & etiam Eucharistiam populo adorandam ostendere, etiam coram interdictis, & cum illa benedicere populo, ex Nauar. in Manuali, cap. 27. numero 179. Alphonsus Vivaldo, Cosmo Philarcho, Henriquez libro 13. cap. 4. §. 2. in fine, & alijs citatis.

29 *Quinto*, Quoad Sacramentum extremæ vñctionis.

Primum est, hoc Sacramentum tempore interdicti cuiuscunque administrari non posse laicis, vt constat ex cap. Non est vobis, de sponsal. & cap. Quod in te, de peniten. & remission. Ancharan. in cap. Alma mater, nu. 12. Paludan. 4. distinct. 18. questio. 8. artic. 2. principal. Conclusio. 5. S. Anton. par. 3. tit. 27. de interdicti, cap. 4. circa medium. Angelica, verbo Interdictum 6. numero 25. Tabiena, verbo Interdictum §. 8. Decimo. Nauar. in Manuali, cap. 27. numero 179. Martin. Ledesma 2. 4. quest.

quant. 2. art. 2. tract. de interdicto, §. sed quare. Couar. in cap. Alma, par. 2. §. 2. num. 7. de ſentent. excomm. lib. 6. & citat Calderin. Ioan. Andr. & Cardin. & alios. Alphons. Viuald. cit. de Interdicto, num. 2. 10. & Cosmo Philarcho, de officio sacerdot. lib. 4. cap. 3. summa Corona, tit. de interdicto, num. 9. Toletus lib. 1. cap. 20. Henriquez lib. 13. de excomm. & interdicto. 4. §. 4. Vgol. Tab. §. capit. 7. §. primo, & cap. §. 1. & c. 10. §. primo, Quia sacramentum hoc non est necessitatis.

30 *Secundo*, dubium est de Clericis secularibus, an ſaltem in loco generaliter interdicto illis conferri poſſit, quibus, ut infra dicam, conceditur Eccleſiaſtica ſepultura; In qua re omnes auctores citati, & Panor. in d. cap. Quod in te, num. 9. de penit. & Couar. cit. & §. 5. nu. 6. verſic. decimo, expreſſe docent, nec iſtis alio tempore conferri poſſe, neque in illis feſtiuitatibus, de quibus in cap. Alma mater. Ratio eſt, quia cum tertium ſit eſſe ſimpliciter prohibutum hoc Sacramentum, nec vltio iure inuenitur iſtis concedi Eccleſiaſtica qui interdictum ſeruauit, d. c. Quod in te, dicendum erit, nec illis vnctionem hanc eſſe coeſſam, ut etiam tenet Sylueſt. verbo interdictum, §. num. 8. verſic. Septimo quartum, & citat Io. Andr. & Cald.

31 *Quod* ſi queras quare poſius conceditur viaticum, qua ſacra vnctio? Panor. in d. ca. Quod in te, numero 9. de penit. & remiſſi. reſpondet, quia per ipſam vnctionem, tunc deuenitur ad Sacramentum, & ſi ipſa participatione cum infirmo, tunc efficitur Sacramentum; ſed Corpus Chriſti eſt, antequam Sacramentum exhibetur, ſeu portetur ad infirmum. Et etiam quia maior familiaritas contrahitur in extrema vnctione, vbi dicuntur multe orationes, quam in exhibitione Corporis Chriſti, Tabiena vbi ſupra, verbo Interdictum §. 5. Decimo, ait id eſſe, quia ſic ſcriptum eſt. Melius meo iudicio dici poteſt, id eſſe, quia non eſt tanta neceſſitatis, ac vtilitatis vnctio hec, ac eſt Sacramenti corporis Chriſti ſumptio. Palud. autem 4. diſt. 18. q. 8. in artic. 2. princip. Concl. ſ. licet putat Clericis conferri poſſe, quia eo ipſo quod ijs conceditur ſepultura Eccleſiaſtica, que eſt vtilis corpori, intelligi debet etiam illis conſeſſa extrema vnctio, que eſt vtilis animæ; ſed hæc ratio parum, aut nihil valet, & eam poſius tanquam opinionem aliorum recitat, quam quod ipſemet eam veram eſſe credat; ſiquidem in d. c. Quod in te, priuſquam dixerat Pontifex, quod vnctio, & ſepultura omnibus interdictis, permittit poſtea Clericis ſeruauitibus interdictum, loci ſepulturam, ergo extremam vnctionem ipſis ab eo denegatam interpretari debemus, arg. c. Nonne, de præſumpt. & c. cum Preſtor, ff. de iudic. & Panor. vbi ſupra, quod etiam ſentire videtur Palud. cit.

32 *Dubium* m. i. eſt de Religioſis, an ipſi ſaltem Sacramentum hoc conferri poſſit. In qua dubitatione Ioan. Andr. Calderin. Sylueſt. Tabiena, Nauar. Alphons. Viuald. Vgol. & S. Anton. & Couar. cit. etiam illis negandam eſſe vnctionem docent, ſicut, & alijs Clericis, & hoc ob rationes eadem: Quia Sacramentum hoc omnibus videtur denegatum, nec alicubi Religioſi exempti leguntur; Quibus addo, quod vbi Eccleſia quidpiam contra communes iuris Regulas Religioſis concedere velit, id exprimere ſolet, arg. cap. vt priuilegia, de priuileg. & d. cap. Quod in te, de penit. & remiſſi. At nulum priuilegium ipſis concedatum quoad hoc legitur. Palud. vbi ſupra, ſicut de Clericis, ita etiam de Religioſis docet, licere illis hanc conferri, Henriquez lib. 13. de excomm. & interdicto. cap. 4. §. 4. ait, Religioſos habere priuilegium recipiendi vnctionem, ſicut etiam, & communionem, & citat conſpectum Miſſorū in verbo vnctio, §. 1. & Claudium, in verbo Extrema vnctio, aitque dari poſſe etiam ijs, qui intra ſeptra Collegij, aut domus infirmatæ fuerint, nõ requiſito parochō. Cuius opinio, ſuppoſito huiusmodi priuilegio Religioſis conſeſſo, vera eſt; alijs verò, ſi tale priuilegium non habeant, vnde conſulenda ſunt priuilegia Religioſis a Sede Apoſtolica hac in re conſeſſa.

33 *Tertio*, dubium eſt, An ſaltem in illis feſtiuitatibus, de quibus in capitul. Alma mater, licitum ſit hoc Sacramen-

tum vnctionis extremæ, Reſpondeo ex communi Dilecti ſententia, & etiam Couar. in d. capitul. Alma mater, parte 2. §. 5. numero 6. verſic. Decimo, de ſent. excomm. libro 6. & Vgol. Tab. §. cap. 8. §. 1. Alphons. Viuald. tit. de interdicto, nu. 2. §. 3. & aliorum non eſſe licitum; Quia in illis feſtiuitatibus conceduntur ſolum officia diuina, non Sacramenta; At vero extrema vnctio Sacramentum eſt; Quis enim Federic. conſil. 1. 1. & Sylu. verbo Interdictum §. 5. num. 3. contrarium ſentiant, quia eſt priuilegium Principis in publicum fauorem, & communem toti Eccleſiæ, & conſequenter ampliandum; Hæc tamen opinio mihi videtur eſſe falſa, & eſt contra communem DD. conſeſſum, nec ratio ſatis firma pro ea re aſſertur; ſiquidem eadem ratione ampliare poſſemus ad omnia Sacramenta, cum tamen nulla ibi mentio ſit Sacramentorum. Optandum tamen eſſet, vt per ſedem Apoſtolicam, ſicut conſeſſa eſt poenitentia cum viatico pro morientibus, ita etiam concederetur vnctio, quæ licet non ſit adeo neceſſaria, ut illa alia Sacramenta, quæ diximus; eſt tamen valde vtilis de ſæpe neceſſaria: frequenter enim contingit, vt ægrotuſque moriatur ſine extrema vnctione damnetur, qui ſi illam recepiſſet ſaluaretur, fieri enim poteſt, vt quis poſt conſeſſionem, & communionem, in peccatum mortale incidat, & ignoret ſe eo peccato teneri, vnde non poterit illud noua conſeſſione expiare; poteſt etiam fieri, vt conſeſſionem, & communionem non ritè peregerit, & hoc ipſum ignoret; quæ ſane omnia reliqua peccatorum ſunt, & hoc Sacramentum tolluntur, niſi quis obicem ponat, ex quibus emendat eſt fieri aliquando poſſe, vt quis per hoc Sacramentum ſaluetur, qui alioqui planè damnandus erat, vt docet Calderin. Bellarminus de Sacram. extremæ vnctionis, cap. 8. ammaduerſit.

34 *Sexto*, Quoad Sacramentum ordinis, aliqua certa ſunt, aliqua verò incerta.

Primo certum eſt, perſonas interdictas promoueri non poſſe ad ordines.

Secundo etiam certum eſt, perſonas interdictas non poſſe conferre ordines. Quæ duo manifeſta ſunt, conſidera- nim Sacramentum ordinis cum alijs Sacramentis eſſe prohibutum interdictis, & non repetitur alibi conſeſſum.

Tertio certum eſt, in loco interdicto ſiue generaliter, ſiue ſpecialiter, & denunciato, non poſſe ordines recipi, aut conferri, vt patet ob rationem allatam, & DD. communiter teſtantur, ſic Palud. 4. diſt. 18. q. 8. in artic. 1. princip. Concluſ. 6. S. Anton. 3. part. tit. 27. de Interdicto, cap. 4. cit. ea medium. Anchar. in cap. Alma mater, num. 12. de ſent. excomm. lib. 6. Calderin. de Eccleſiaſt. interdicto, memb. 6. hanc & Præpoſ. col. 3. & Panor. in cap. Non eſt vobis, numero 8. de ſponſal. Angeli. verbo interdictum, 6. nu. 3. Sylueſt. verbo interdictum §. 5. nu. 9. verſic. Sexta. Tabiena verbo interdictum §. 5. Nonno, Nauar. in Manual. cap. 17. num. 179. in fine. Couar. in cap. Alma mater, par. 2. §. 5. nu. 4. verſic. Secundo, de ſentent. excommunicat. libro 6. vbi ait hanc eſſe communem opinionem; Alphons. Viuald. tit. de Interdicto, numero 2. 1. Henriquez libro 13. de excommuniat. & interdicto. cap. 4. §. 4. quarto, Vgol. de ſent. Eccleſ. Tabul. §. cap. 7. §. ſecundo, & cap. 10. §. primo, Probat Paludan, quia cum ordines, non niſi in Miſſa ſolemniter dentur, & Miſſa non debeat ſolemniter celebrari, ideo neque ordines in loco interdicto celebrari debent, etiam in hiſ diebus feſtiuis, qui in cap. Alma mater, §. in feſtiuitatibus, de ſent. excommunicat. lib. 6. excipiuntur, nec in Sabbato Sancto, ex Paludan. citat. & Couar. in d. §. 5. num. 4. verſic. Tertium, & communi DD. ſententia, quod etiam addit ex eorum DD. opinione, Sacramentum hoc non poſſe miniſtrari tempore interdicti, adhuc ianuſ clauſi, & interdictis, & excommunicatis excluſis, quia iure antiquo hoc fuit prohibitum, & in iure nouo non eſt conſeſſum; Nam d. capit. Alma mater, ſolum permittit officia diuina ſolemniter illis diebus celebrari, & extra illa tempora conſtitutio illa pertinet ad officia diuina, non ad rem tempore interdicti Sacramentum ordinis celebratum poſſit.

possit ab Episcopo, aut Abbate, qui ipsum interdictum decreuerint; siquidem & ipsi etiam interdictum loci seruate tenentur, vel illud tollere, aut suspendere, alioquin irregulares erunt, cap. ult. de priuilegiis lib. 6. & notant Ioan. Calderin. de Ecclesiis interdictis, memb. 5. Couar. in cap. alma mater, par. 2. §. 3. num. 4. vers. Sextum, de sent. excomm. lib. 6. Henriquez libro. 13. de excomm. & interd. capitulo 45. §. 4.

Quarto certum etiam est, In generali interdicto populi, Clericos etiam solum primam tonsuram habentes, qui habitant in illo populo, posse tamen in ipso loco illius populi, tam alibi ad ordines promoueri; Ratio est quia interdictum populi non ligat Clericos; Nec interdictum populi afficit locum. Clerici ergo in illo ipso populo possunt ordinari, sic expresse Calderin. vbi supra. S. Anton. cit. cap. Syluest. & Tabiena citatis in locis, vbi licet Syluester solum concedat, quod Clerici illius loci extra locum illum promoueri possint, id tamen quod diximus, verius est, ob rationem allatam, vt constat. Quibus addo etiam laicos, qui sunt de alio populo non interdicto, promoueri posse ad ordines in loco populi interdicti, sicut ibidem ad officia, & ad Sacramenta alia admitti possunt, vt ex dictis constat, non autem laici illius populi.

37. Dubium est, An loco existente interdicto, laici eiusdem loci ad ordines alibi promoueri possint? Respondet ex communi DD. sententia vbi supra, si non fuerint culpabiles, posse, quia vt diximus cap. 2. interdictum loci non afficit personas nisi in ordine ad illum locum; si vero fuerint culpabiles, non posse nec ibi, nec alibi promoueri, quia vt diximus cap. 4. etiam in interdicto generali loci, personæ culpabiles sunt specialiter interdictæ. Aduertendum autem est, quod Calderin. S. Anton. Syluest. Tabiena, & alij volunt, quod si locus sit interdictus non propter delictum Principis, aut Rectoris, sed propter delictum Vniuersitatis & populi, populum ipsum nec ibi, nec alibi diuinis interesse, aut Sacramenta recipere posse, & consequenter nec ordines recipere possint secundum illos; verum vt diximus cap. 2. in principio, siue interdictum feratur propter delictum Principis, siue ob delictum populi, semper innocentibus sunt æque immunes. Et quamuis in cap. si sententia, de sent. excomm. lib. 6. solum ferat de interdicto lato propter delictum Principis, vel Rectoris, ibi tamen non statim aliquid cum exclusionem interdicti lati ex delicto populi; vnde, quod ibi dicitur de innocentibus, locum etiam in interdicto lato ex delicto populi habere poterit.

38. Dubium etiam est, An saltem in necessitate possint ordines in loco interdicto, & precipue in interdicto generali conferri? Panor. in cap. Non est vobis, nu. 8. de sponsal. Rosel. verbo, interdictum, 2. numer. 8. Gonfalus a Villa diego in tract. de irregul. cap. de interdicto, putant conferri posse, & fauer Angel. cap. verbo, interdictum, 6. num. 38. vbi ait sine necessitate nec Clericos, nec laicos ibi ordinari posse, insinuans posse urgente necessitate. Henriquez vbi supra, lib. 13. cap. 45. §. 4. ait esse probabile, & propendit Couar. ca. Alma mater, par. 2. §. 3. num. 4. vers. Quinto, in fine, de sent. excomm. lib. 6. & expresse Alphonsus Viualdus tit. de interdicto, num. 2. 1. ait probabilissimum & omnino verum esse. Quod probant a simili; sicut enim ex eo quod concessus est Baptismus tempore interdicti, & Confirmatio, licet etiam consecratur Chrisma, eo quod est necessarium, tum ad Baptismum, in quo vertitur, tum ad Confirmationem; in qua frons Chrismate signatur, vt expresse habetur in cap. Quoniam, de sent. excomm. lib. 6. & etiam tempore interdicti licitum est celebrare plures Missas, pro communicandis infirmis indigentibus; ita paritate ratione, ex eo quod concessum est Sacramentum Penitentiae, & Eucharistiae saltem infirmis, si sit penuria Sacerdotum, qui hæc ministrant, licet ordinabuntur Sacerdotes noui, cum hæc Sacramenta per alios quam per Sacerdotes ministrari non possint. Alij verò, vt Syluest. verbo, interdictum, §. quæst. 7. vers. Sexta, Couar. vbi supra, hanc venientem esse putant, & Vgolin. Tab. §. cap. 7. §. 2. num. 2. conferri posse negant. Ratio est; quia est actus ordinis Episcopalis, & quia nullibi habetur expresse hanc ne-

cessitatem esse causam sufficientem ad hoc faciendum, sicut inuenitur expresse de consecratione Chrismatum. In hac igitur DD. controuersia duo probabiliter mihi dici posse videntur: *Primum est*, Ratio contingere posse talem necessitatem, quia facile prouideri poterit alijs modis de Sacerdotibus, si Episcopus loci interdicti, vel ipsemet exeat, & in loco non interdicto suos Clericos ordinet, vel eos mittat ad alios Episcopos vicinos ordinandos, vel conducat alios Sacerdotes externos.

Secundum est, Si contingeret casus veræ necessitatis ita vt non posset aliter prouideri de Sacerdotibus poterit hoc fieri id est, conferri possunt ordines in loco interdicto, vt si in loco interdicto ob pestem, quæ diu durauit, mortui essent fere omnes Sacerdotes, nec esset alius locus præter illum interdictum, licitum erit Episcopo alios ibi Sacerdotes initiare.

39. Dubium aliud esse potest, An in Sabbato Sancto possint conferri ordines tempore interdicti? Ratio dubitandi est; quia festiuitas Paschalis secundum alios inchoatur a Missa Sabbathi Sancti, in festiuitate autem Paschali licita sunt officia diuina omnia, immo ordinatio videtur esse pars quadam officij ipsius Sabbathi Sancti, ergo & ipsa permiffa est. *Respondeo* tamen non licere, quia ordinatio hæc Sacramentum est, Sacramenta verò illis etiam in festiuitatibus non permittuntur, ex Paludan. 4. dist. 18. quæst. 8. in articulo 2. princip. Conclus. 6. & Couar. in cap. Alma mater, par. 2. §. 3. num. 4. vers. Tertium, de sentent. excomm. lib. 6.

40. *Septimo*, Circa Sacramentum Matrimonij.

Primo, certum est sponsalia licite fieri posse tempore interdicti loci, & in loco interdicto; Quia hæc non sunt Sacramenta, sed simplex promissio futurarum nuptiarum, & ideo non prohibentur sponsalia, sicut prohibentur Sacramenta. Sic Vgolin. Tab. §. cap. 7. §. 3. nu. 2.

41. *Secundo* certum etiam est, solemnem Benedictionem nuptiarum, id est, sponsi, & sponsæ, vt habetur in Missali Romano, tempore interdicti fieri non posse. Sic Io. Cald. de Ecclesiis Interdictis, fol. 12. colum. 2. quem refert, ac sequitur Couar. loco inferius a nobis citando. Hostiensis, quem refert, ac sequitur Anchar. in cap. Alma mater, numer. 10. vers. Item dicto tempore interdicti. & Franc. ibi, in glossa, in verbo Sacramentis. Palud. 4. dist. 18. quæst. 8. in art. 2. principali, Conclus. 4. S. Anton. 3. part. tit. 27. de Interdicto, cap. 4. circa medium. Summa Aitensis par. 2. lib. 7. tit. 16. art. 3. quæst. 6. Angelica verbo, Interdictum, 6. numer. 30. Syluest. verbo, Interdictum, §. numer. 9. vers. Quinta. Tabiena, verbo, interdictum, §. 5. Decimotertio. Armilla, verbo, interdictum, §. 53. Nauar. in Manual. cap. 27. numer. 179. Couar. in cap. Alma mater par. 2. §. 2. numer. 7. vers. Matrimonij autem Sacramentum, de sentent. excomm. lib. 6. Alphons. Viuald. tit. de interd. numer. 209. & 253. Summa Corona, tit. eod. num. 9. Cosmus Philarchus de Officio Sacerd. par. 1. lib. 4. cap. 3. Barth. Medina, libro 1. Instruct. confess. cap. 11. §. 13. Thom. Zerula in Praxi Episcopali, verbo, interdictum. Henriquez lib. 13. de excomm. & interd. capit. 45. §. 3. Vgolin. de censur. Ecclesiis Tab. §. capit. 7. §. 3. num. 4. & capit. 8. §. 5. nu. 3. Quia benedictio hæc a Sacerdote præcibus adhibitis, & tempore Missæ fieri debet præsentibus laicis, saltem sponso & sponsæ, arg. & cap. 1. & cap. 3. de secund. nupt. cum ergo Benedictio hæc officium diuinum sit, & actus ordinis Sacerdotalis, laici verò tempore interdicti interesse non possint Missæ & diuinis officijs, consequens est Benedictionem hanc tempore interdicti tribui non posse. Vnde, recte infert Vgolinus, errasse Couar. vbi supra dicentem tempore interdicti, solemnem hanc Nuptiarum benedictionem, ianuis clausis, interdictis, & excommunicatis exclusis sine periculo irregularitatis fieri posse. Quia cum benedictio hæc actus Sacerdotalis sit, & officium diuinum, cui laici interesse non possunt, Sacerdos eos benedicens, interdicti censuram violando irregularis erit.

42. *Tertio*, Matrimonium tempore interdicti contractum etiam ab ipsis interdictis specialiter & personaliter, validum est, sic glo. in cap. Alma mater, in verbo, Sacramentis.

KK de

de sent. excomm. lib. 6. Anton. Cacechius lib. 4. Institut. iuris Canonici. tit. 1. 2. & omnes auctores citati pro superiori dicto, & expresse Covarr. Henriquez, Vgolin. & Cosmus Philarchus. ubi Cou. & Henriquez addunt, quod quamvis per Ecclesiam, aut iudicis sententia prohiberetur contrahi Matrimonium tempore interdicti; adhuc tamen si alias legitime contraheretur, validum erit. Ratio est, quia Matrimonium est contractus, contractus autem tempore interdicti semper legitime fieri potest.

43. *Quarto.* Quamvis omnes DD. in secundo dicto allati absolute dicant permitti Matrimonium, seu posse Matrimonium in tempore interdicti contrahi in loco interdicto, immo etiam in Ecclesia parochiali (in hac enim fieri solet) specialiter interdicta, ut addit Henriquez ibi; Meo tamen iudicio, non ita intelligi debent, quasi velint Matrimonium hoc interdicti tempore licite contrahi posse, sed ita, ut valide contrahi possint, si contrahatur; & certe si attentè legantur, non aliud dicere voluerunt, ut subtiliter, & verè animaduertit Vgolinus Tab. 5. cap. 7. §. 3. num. 1. Si quidem auctores illi omnes sequuntur sententiam glossæ in cap. Alma mater, in verbo Sacramentis, de sent. excomm. lib. 6. Glossa verò non ait, licite contrahi Matrimonium tempore interdicti, sed contractum Matrimonium tenere, sicut etiam contractum ab excommunicatione maiori excommunicatione, ea significasti, de eo qui dux in Matrim. quam polluit per adult. At verò certum est excommunicationem non licite, sed valide tantum contrahere, peccat enim sic contrahens, utendo communicatione in hominum sibi per excommunicationem prohibita. Sunt igitur auctores illi omnes ad sensum glossæ, quam sequuntur, exponendi, ut solum velint valide contrahi posse tempore interdicti, non tamen licite, et si Syluester etiam hac voce (licite) utatur. Ratio, quæ me mouet, hæc est: quia ubi aliquid generaliter prohibetur, quod expresse non est exceptum, subiacet Regule prohibitionis, argum. Clement. 1. §. porro, de verb. significat. At tempore interdicti prohibentur Sacramenta ministrari, & non excipiuntur, nisi hæc Sacramenta, videlicet, Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, & penitentia, ut colligitur ex cap. fin. vers. Nulla, & ibi gl. in verbo, Sacramentis, de sent. excomm. lib. 6. & c. Non est vobis, de sponsal. & c. Q. 1. in te, de pen. & remiss. & c. Quamvis, de sent. excomm. lib. 6. Cum ergo nullibi hoc Sacramentum Matrimonij exceptum sit, nec consequenter permissum esse dicendum est; si enim Ecclesia id voluisset, utique hoc de Sacra. nemo Matrimonij, sicut de alijs quatuor alijs expressi fer.

44. *Quod si dicas,* exemptum esse Matrimonium in ea Capellanus, de ferijs, ubi dicitur, *Matrimonium quocunque tempore contrahi possit*, & ideo etiam tempore interdicti contrahi potest. *Respondet* id dici, ut ait Vgol. quoad consuetudinem, non autem quoad ius scriptum; vel melius dicitur, id verè esse, quoad validitatem Matrimonij, non autem quoad licitè quocunque tempore contrahi possit, & maxime post Concilium Trident. sess. 24. de reform. matrim. cap. 1. ubi requiritur *presentia Parochi, vel alterius Sa-*

45. *cerdotis, de Parochi, aut Ordinarij loci licentia*, adeo ut licet Parochus propriè huius Sacramenti Minister non sit, sed ipsimet contrahentes: quia tamen eius presentia omninò necessaria est, ut propterea quodammodo dici poterit hoc Sacramentum ministrare, & tempore interdicti Parochi Sacramenta ministrare prohibentur, valde probabile est, Sacramentum hoc licite contrahi non posse tempore interdicti, nec Parochum, habito utriusque contrahentium consensu, posse illos coniungere, dicendo, *Ego vos coniungo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Amen.* pro ut Concilium fieri præsumit; præsertim si id faciat in habitu Sacerdotali, cum hic actus proprius sit ordinis Sacerdotalis.

46. *Dubium* etiam est, An licita sit Benedictio nuptiarum, quando uterque coniugum, vel alter tantum sit interdictus, si fiat in loco non interdicto? *Respondet* ex Ioann. Calder. & Hostiens. quos refert, ac sequitur Tabiena, verbo in eccl. tit. 5. §. Decimo tertio, si ambo coniuges sint interdicti, nullo modo posse nuptias benedici; Ratio est, quia si perfonæ interdictæ participes essent officij Diuini

& benedictionis; Si verò sponsus sit interdictus, & sponsa, adhuc neque benedici possunt nuptiæ, siue sponsus sit interdictus specialiter & denunciatus, siue generaliter, quia est de populo interdicto denunciato; Ratio est: Quia cum benedictio nuptiarum fiat utriusque personæ, si sponsus interdictus participaret de benedictione; Si vero sponsa interdicta sit, & non sponsus, tunc si sponsa specialiter interdicta, non possunt nuptiæ benedici, quia interdictus specialiter quocunque vadit, trahit secum interdictum suum; si verò sit interdicta generaliter tanquam una de populo, tunc adhuc distinguendum est, quia hæc Benedictio faciendæ est ante contractum Matrimonij, per verba de præsentis, ut prædicti DD. Cald. & Host. testantur in aliquibus locis fieri solere, & sic neque benedici possunt, quia mulier adhuc manet interdicta; vel faciendæ est Benedictio post contractum per verba de præsentis, sicut de iure fieri debet, ut colligitur ex cap. consuetudini, de sponsal. & sic benedici possunt nuptiæ, quia per contractum Matrimonium de præsentis mulier foris forum, munera, & honores viri sui, & consequenter denit esse de populo parentum suorum, & incipit esse de populo sui mariti, ergo desinit esse de populo interdicto.

47. *Dubium* aliud est, An in illis solemnitatibus, & festiuitatibus, de quibus in c. Alma, §. in festiuitatibus, & alijs, mulieribus specialiter priuilegiatis, possint nuptiæ publice solemniter benedici? *Respondet* ex communi DD. sententia, quantum est ex parte interdicti posset, quia Benedictio hæc non est Sacramentum, sed officium Diuinum, omnia autem officia diuina publice permittuntur in prædictis festiuitatibus; Ceterum repugnat aliquibus ex prædictis festiuitatibus ex alio capite, ex eo scilicet quod in illis prohibita est solemnitas nuptiarum. Hinc antiqui DD. ex quatuor festiuitatibus commemoratis in d. cap. Alma mater, in vna tantum licere posse hanc Benedictionem docuerunt, scilicet in Assumptione B. Virginis, quia in illis alijs tribus nuptiæ alio Ecclesiæ præcepto sunt prohibite, veluti tradit Gratianus 33. quest. 4. & habetur in cap. Capellanus, de ferijs. Sic tradunt Calderin. Host. & alij rebus Syluestro, verbo interdictum 3. questio. 2. numer. 3. vers. Tertium, S. Anton. 3. par. tit. 27. de interdicto, cap. 4. non medium. Couar. in c. Alma mater, par. 2. §. nu. 6. vers. Vis decimo Freder. Conf. 1. 1. Anchor. Franc. & alij in d. Alma mater, Vgol. de censur. Eccl. Tab. 5. §. 10. nu. 2. post Concilium verò Trid. dicendum est, idem licere in festiuitate Pentecostes, eo quod Concilium sess. 24. de reform. matrim. c. 10. abstulit prohibitionem nuptiarum pro tempore Pentecostes; Idem etiam dicendum est, licere in festo Sanctissimi Corporis Christi, ut nouissime omnino docuit Aphons. Viual. tit. de interdicto, nu. 253. & nu. 254. Et de Sacramentis hæc tenus.

Quid circa sepulturam tempore interdicti licitum, aut veritum sit.

Cap. VIII.

S V M M A R I V M.

1. *Sepulturam, quinam tempore interdicti, non directè, sed accessoriè tantum prohibitam esse, conueniunt.*
2. *Sepultura quid propriè sit, & quid ea prohibeatur.*
3. *Sepultura tempore cuiuscumque interdicti, personis, vel locis interdictis prohibetur.*
4. *Sepultura laicis, in Ecclesijs, & Cemeterys loci interdicti durante interdicto loci prohibetur.*
5. *Sepultura tempore interdicti generalis loci excommunicatis, & interdictis prohibita est.*
6. *Sepeliri Clerici tempore interdicti generalis loci quinam, & quo modo possint.*
7. *Clerici coniugati, tempore interdicti in Ecclesijs, aut Cemeterys sepeliri non possunt.*

- 8 Clerici excommunicati, & interdicti privilegio sepulturae concessio Clericis tempore interdicti non guadent.
  - 9 Sepeliri possunt privilegiati tempore interdicti, hoc tamen privilegium solus Papa concedere potest.
  - 10 Sepultura solemniter cum officio, an in festiuitatibus, de quibus mentio fit in c. [Alma mater.] licita sit.
  - 11 Sepultura benedictio cum ad officium diuinum pertineat, licita erit in festiuitatibus cap. [Alma mater.]
  - 12 Sepeliri an possint Clerici in Ecclesia specialiter interdicta.
  - 13 Sepeliri possunt tam Clerici eiusdem Ecclesiae, quam aliter in Ecclesia interdicta, ex auctoris sententia.
  - 14 Sepeliri debent Clerici in Ecclesia interdicta specialiter, absque officio Missae, absque cantu, & campanarum pulsatione, & quae huius sit ratio.
  - 15 Sepeliri possunt Religiosi, non secus ac Clerici in Ecclesia specialiter interdicta.
  - 16 Privilegiatus ut tempore interdicti audire possit officia diuina, etiam in loco sacro sepeliri potest.
  - 17 Parochiani interdicta Ecclesia parochiali, ubi sepeliendi.
  - 18 Interdicto populo Clerici illius populi, in Ecclesiis, & cœmeterijs sepeliri possunt.
  - 19 Laici, durante interdicto, ubi sepeliendi.
  - 20 Interdicti personaliter, seu culpabiles morientes, ubi sepeliendi.
  - 21 Sepulchra extra locum sacrum tempore interdicti, quinam relaxato postea interdicto in loco sacro sepeliendi.
  - 22 Sepulchra in loco sacro tempore interdicti, contra interdictum Ecclesiae, an, & quando exhumandus sit.
  - 23 Mortuaria, seu funerals, & oblationes, an, & quando ab interdictis defunctis tempore interdicti Clericis accipere liceat, & pro eis orare.
- P**rimo olim, qui tempore interdicti sepulturam non directè, sed consequenter, & accessorie tantum prohibitam esse putarunt, vt Ioan. Calderin. tract. de Ecclesiis Interdict. memb. 6. num. 15. S. Anton. 3. par. tit. 27. de interdicto, cap. 4. ante medium, & fauet Tabiena, verbo, interdictum, §. num. 12. §. vndecimo. Volunt autem prædicti DD. prohibitam esse accessorie, vel sub prohibitione ipsorum Officiorum Diuinorum, vel sub prohibitionem Sacramentorum. Et quamuis loquantur solum de interdicto generali, idem tamen & multo magis dicendum est de interdicto speciali. Potest autem nō omnino male dici, sub vtriusque coniunctim comprehendis sub Officijs quidem Diuinis, quatenus finis ad Ecclesiam deferri non debet nisi cum officio, nec sine officio sepeliri, c. Qui diuina, §. q. 2. Vnde fit, vt neque tempore interdicti extra Ecclesiam cū officio sepeliri possit. Prohibetur etiam sepultura sub prohibitionem Sacramentorum quatenus vel sepultura eget benedictione & asperatione aquae Benedictae, qui sunt actus Sacramenti ordinis, vel quatenus ipsa benedictio sepulturae, latè sumpto vocabulo Sacramenti, vocatur Sacramentum; Vnde fit, vt aliquo modo sub vtriusque prohibita sepultura sit; Nostamen de ea particulariter clarioris doctrinae gratia dicemus, cum etiam de ea particularis mentio fiat in cap. Quod in te, de pœnit. & remiss. & in cap. 3. §. Quod si, & in cap. vt privilegia, de privileg. in antiq. & in c. Episcoporum, tit. eod. lib. 6. & in c. si Civitas, de sent. excomm. lib. 6. Est autem sepultura locus ab Episcopo consecratus, in quo Christi fidelium corpora sepeliuntur; vt Cœmeterium, & Ecclesia consecrata, arg. c. is, cui, §. Talis quoque, de sent. excomm. lib. 6. Syluest. & Tabiena, & alij, in verbo sepultura. Immo etiam & Ecclesia non consecrata talis est, dummodò ibi diuina fiant, arg. c. pen. de immunit. Eccl. & c. si de consec. Eccl. vel altar. Quibus addo ex Alph. Viu. tit. de interdict. nu. 149. Quod quoniam prohibetur sepultura Ecclesiastica, id intelligendum est non solum cū defunctorum cadauera in loco sacro sepeliuntur, sed etiam quando in loco non sacro, sed cum pompa funerali Ecclesiastica sepeliuntur. Quibus suppositis aliqua certa sunt, quaedam verò controuersa.

Primo igitur certum est, tempore interdicti cuiuscunque generalis, aut specialis, personalis, aut localis si simpliciter latum sit interdictum, prohiberi Ecclesiasticam sepulturam, vel illius personis, vel in illis locis, quae interdicuntur. Dixi, si sit latum simpliciter, quia interdictum simpliciter latum trahit secum omnes effectus; quando autem interdictum non fertur simpliciter, sed solum ab aliquo determinato actu, verbi gratia, ab officio Sacerdotali, ab officio prædicandi, &c. tunc interdictum huiusmodi non secum trahit omnes effectus interdicti, sed illum solum effectum specialiter expressum, vt communis DD. sententia constituat.

Secundo certum est, interdicto loci prohiberi laicis sepulturam in Ecclesijs, & Cœmeterijs illius loci, quod intelligendum est de Cœmeterijs per Episcopum benedictis, vel consecratis non autem de Cœmeterijs deputatis ad sepulturam sine benedictione Episcopi, in illis enim possunt homines sepeliri, iuxta ea quae tradunt gl. in Cle. 1. in verbo Cœmeterijs, de sepult. S. Anton. 3. parte, tit. 27. de interdict. c. 4. ver. Ratio: & citant cap. Nemo, de consecr. d. 1. & Ioann. Andr. & Tabiena, verbo interdictum, §. §. vndecimo Henriquez lib. 13. de excomm. & interdict. capit. 44. §. 4. Vgol. Tab. §. cap. 8. §. 3. in fine, & Syluester, verbo, interdictum, §. §. 8. vers. Secundum.

Tertio certum est, sepulturam Ecclesiasticam tempore interdicti generalis loci prohiberi excommunicatis, & interdictis capit. in nostra, de sepult. arg. cap. Episcoporum, de privileg. lib. 6. & c. is, cui de sent. excomm. lib. 6. & Clem. 1. de sepult. Item laicis omnibus non privilegiatis quantum nulla censura ligati sint, arg. cap. Quod in te, de pœnit. & remiss. Palud. 4. d. 18. qu. 8. in art. 2. principali, Conclus. 10. & in articulo 4. principali, §. Quantum ad sextum decimum, & citat Innoc. in cap. vt privilegia, de privileg. Summa Astensis, par. 2. lib. 7. tit. 16. art. 3. in princip. S. Anto. 3. parte tit. 27. cap. 4. Angelica, verbo, interdictum, 6. num. 31. Tabiena, verbo, interdictum, §. numer. 12. §. vndecimo. Nauar. in Man. cap. 27. num. 176. Couar. in cap. Alma mater, par. 2. §. 4. nu. 5. vers. Duodecimo de sent. excomm. lib. 6. Henriquez lib. 13. de excomm. & interdict. cap. 44. §. 4. Vgol. Tab. §. ca. 9. in princip. num. 2. & hoc siue laici adulti sint, siue infantes, ex Henriquez & Vgolino, post Coga ubi supra, & fauet Nauar. in Manual. capit. 27. numer. 168. in fine. Nam cadauer adulti, sicut & infantis, æque expertis rationis est, & eadem est vtriusque ratio; Ecclesia vero tempore interdicti prohibet admittere cadauer carentis privilegio.

Quarto certum est, quod Clerici omnes, qui interdictum seruauerunt, nec ei causam dederunt, Quantum est ex parte interdicti, non obstante generali interdicto loci, sepeliri possunt in Ecclesijs, & Cœmeterijs, de iure quidem antiquo, cum silentio, id est non solum sine pulsu campanarum sed etiam sine vilo officio, cap. Quod in te, de pœnit. & remiss. & Syluest. verbo, interdictum, §. qu. 8. vers. Quartum. Tabiena, verbo, interdictum, §. num. 1. & num. 12. §. vndecimo, Angelica, verbo, interdictum, 6. nu. 31. Palud. 4. d. 18. qu. 8. in articulo 4. princip. §. Quantum ad sextum decimum, §. Ant. 3. par. tit. 27. de interdicto, cap. 4. §. Ratio. Nauar. in Manual. cap. 27. numer. 76. Sotus 4. d. 12. q. 3. ar. 1. Conclus. 4. vers. Tertius Cou. in cap. Alma mater, par. 2. §. 2. num. 7. vers. Clericis, de sentent. excomm. lib. 6. Henriquez lib. 13. de excomm. & interdict. capit. 44. §. 4. Alphons. Viuald. tit. de interdicto, num. 213. Summa Corona tit. eod. num. 10. Vgol. Tab. §. 2. & expresse colligitur ex d. ca. Quod in te, ubi conceditur Clericis, qui interdictum seruauerunt, neceius causa fuerunt, vrin Cœmeterio Ecclesiae sepeliri possent, de consuetudine autem licet Clericos modo etiam intra Ecclesiam sepelire, (quod olim solis Episcopis, & viris insignibus concedebatur, cap. Nullus, 13. q. 2. Alphons. Viuald. cit. numer. 177.) & nouo iure, cap. Alma mater, sepeliri possunt etiam cum Officio, dummodò officium fiat cum moderatione, d. cap. Alma mater, scilicet, ianuis clausis, voce submissa, & absque pulsatione campanarum &c. Quod ex eo probatur: quia cum ista moderatione cōceduntur omnia prorsus officia, ergo & Missae officium, & alia diuina officia, & officia mortuorum recitari possunt.

sunt. Quod si sepeliendi sint extra Ecclesiam, scilicet in Cæmeterio, si Cæmeterium sit extra Ecclesiam in loco aperto, cadaver defuncti officium erit intra Ecclesiam, & postea in Cæmeterio cum silentio sepeliendum est, & orationes quæ in ipso actu sepeliendi dici solent, vel prius in Ecclesia, vel postea dici possunt. Addit tamen Vgol. & bene, ubi supra, §. 2. num. 2. quod si interdictum aliquod generale loci latum esset, sublata moderatione d. cap. Alma mater tunc quidem ad ius antiquum d. cap. Quod in te, redendum esset, & consequenter simplex sepultura sine recitatione officij Clericis concederetur. Regula igitur generalis est, ut tempore interdicti generalis loci sepultura Ecclesiastica Clericis concedatur. Quod procedit non solum si ordines maiores habeant, sed etiam si primam tonsuram solummodo habeant, argum. capit. cum contingat, & DD. ibi, de ætat. & qual. ordin. Procedit etiam tum in Clericis secularibus tum etiam in Religiosis; Cum enim Pontifex privilegium hoc simpliciter Clericis concedat, & simplex, & indefinita oratio vniuersalis vim habeat, ex Barr. in l. Qui ædificium, ff. de seruit. Urban. & in l. si pluribus, ff. de leg. 2. & in favoribus nominis Clerici extenditur ad Regulares, & Moniales, quamvis sint novitij, ut diximus cap. 4. in dicto 4. dub. 1. consequenter privilegium Clericis concessum ipsius etiam concedi censetur. Item procedit hæc Regula in Clericis, quamvis verbo depositi essent, non enim ut ait Vgolin. in d. §. 2. num. 1. post gloss. in c. 2. in verb. Privilegio, de penis, lib. 6. Syluest. verbo, degradatio, num. 8. vers. Sexto, & Tabiena; eodem §. Primo, privantur isti privilegio Clericali.

7 Dixi, quantum est ex parte ipsius interdicti, quia Clerici coniugati etiam si non sint bigami, non gaudent hoc privilegio d. cap. Quod in te. Hi enim duo tantum privilegia Clericorum habent, fori & Canonis, 17. q. 4. si quis suadente Diabolo, & hoc ob cap. vnic. de Cler. coniug. libri 6. Navar. in Manu. lib. cap. 27. num. 176. Couar. in capit. Alma mater, par. 2. §. 4. num. 4. vers. Decimo, de sent. excom. libri 6. Alphons. Viuald. titu. de Interdicto, num. 214. post Sotum in 4. dist. 22. q. 3. art. 1. Conclus. 4. nisi forte aliqui ex consuetudine gaudent privilegio sepulture, ut in Aragonia, ex Nauar. in Man. c. 27. n. 174. & 176. Henricus lib. 13. de excom. & interdict. cap. 44. §. 4. Vgol. Tab. §. cap. 9. §. 2. Neque etiam excommunicati, & interdicti gaudent hoc sepulture privilegio etiam in loco non interdicto; Neque qui ob aliquod delictum commissum sepultura privantur, ut sunt torneamentarii, quibus ob terrorem interdicti Ecclesiastica sepultura, capit. 1. de torneam. & gloss. in cap. Nullus, 13. q. 2. Neque Clerici artem ioculatoriam exercentes, cap. vnic. de vita, & honest. Cler. lib. 6. Neque Clerici, ut laici incedentes, si ter moniti non respiciant, c. in audientia, de sent. excom. Neque actualiter depositi hoc privilegio gaudent, ut habetur in cap. degradatio, de penis, libri 6. Syluest. Tabiena, & Vgo. locis proximè citatis.

9 Quinto certum est, Privilegiatos quoscumque, ut Ecclesiastica sepultura tempore interdicti tumulari possint, licet sepeliri possent, quod tamen privilegium a solo Papa concedi potest cum hac ratione iuri communi derogetur, cui omnes Summo Pontifice excepto, subiiciuntur, arg. cap. 1. & cap. fina. de Constitut. & cap. proposuit, de concess. præb. ut rectè Vgolin. Tab. §. cap. 9. §. 3. ino. r. & 3. annotavit. Tale privilegium concessum est Templariis, ut qui eorum fraternitati fuerint ascripti, apud ipsorum Regularem Ecclesias, vel aliorum non interdictas, tempore interdicti sepeliri possint, ut habetur in ca. ut privilegia, de privileg. Quod intelligendum est de ijs conscripitis, seu oblati, qui mutato habitu seipsos perpetuo dederint Monasterio, vel absque habitus mutatione, se, & sua bona, vel omnia, vel secundum aliquos, maiorem bonorum partem Monasterio dederunt inter vivos, retento sibi quamdiu vixerint in seculo usufructu. Nec requiritur, ut confratres isti assumant habitum Religiosorum, sed mutent secularem, vel sumant eorum habitum sine professione, arg. ca. consulti, de Regular. ut latius Palud. 4. d. 18. q. 8. in art. 4. princip. §. Quantum ad sextum decimum, & Couar. in cap. Alma mater, par. 2. §. 2. num. 8. de sent. excom. lib. 6. exponunt, & fauet Navar. in Man. cap. 27. num. 181.

10 Dubium primum est, An in illis diebus festiis, quibus iuxta cap. Alma mater licitum est tempore interdicti generalis loci celebrare publice officia divina, licebit etiam in Ecclesiis, & Cæmeterijs sepelire laicos mortuos, etiam cum officio sepulture, id est, mortuorum? Quæres controuersa est apud DD. & duæ sunt opiniones, una negativa, quæ est gloss. in Clem. 1. in verbo a iure, de sepult. & Zarbar. ibi, q. 9. Card. Imola. Abb. Io. Vanchelius, & Bonifac. colum. 3. & Anch. num. 5. vers. Quinto not. ibidem. Ioan. And. Domin. Franc. Gemin. num. 8. in cap. Alma mater, in §. in festiuitatibus, Federic. Confil. 111. num. 6. Gonsalus à Villadiego de irreg. c. de interdicto, quos refert Couar. loco inferius citando, Palud. 4. d. 18. q. 8. in art. 2. princip. conclus. 10. dum dicat nihil immutari quoad sepulturam in capit. Alma mater. Vgolin. Tab. §. cap. 9. §. 1. Qui Imola, Gonsalus & Vgol. contendunt in his festiuitatibus neque officium sepulture, seu mortuorum fieri posse, etiam si corpus extra Ecclesiam seu locum sacrum sepeliatur, cum hoc officium pertineat ad diuinorum officiorum celebrationem. Hanc autem eorum opinionem, quam Feder. & Franc. cit. tutiorem, & Couar. communiorē vocant, probare contendunt, primo, quia in defunctis cellat ratio, propter quam conceditur viuientibus participatio officiorum diuinorum in d. ca. Alma mater, quæ est, ut fideles inducantur ad spem reconciliationis, quæ reconciliationis spes in defunctis locum non habet. Sed hæc ratio parum probat: nam a quæ valet in defunctis, ac in viuis, non quod defuncti hanc spem reconciliationis habere possint, sed quia viuentes, ex eo quod vident defunctis concedi hanc reconciliationem, etiam in vita sibi multo facilius illam sibi concedendam fore sperabunt, & procurabunt. Secundo probant, quia in cap. cum & plantare, §. Quod si templarij, de privileg. & cap. ut privilegia, §. illud. in eod. conceditur Templariis, ut in eod. in anno tempore interdicti aperire possint ianuam Ecclesie, & celebrare officium, ubi tamen expresse cauetur, ne tunc mortui sepeliantur in loco sacro, ergo eodem modo interpretari oportet d. cap. fin. §. in festiuitatibus, de solis viuientibus, ut diuini officij interesse possint, non autem ut mortui Ecclesiastica sepultura tumulari possint. Sed hæc ratio multo minus eorum probat intentum, nam primo ut constat ex gloss. in d. ca. cum & plantare, §. Quod si templarij, in verbo, defunctorum, de privileg. quamvis eo die anni alij non admittantur ad sepulturam, fratres tamen horum templariorum nisi excommunicati, aut interdicti sint, ad sepulturam admitti possunt. Nec mirum est, si alij excludantur, quia hoc privilegium non est concessum in fauorem aliorum, sed solum in fauorem ipsorum fratrum templariorum, unde satis est quod ipsi in quorum fauorem factum est privilegium, ad sepulturam admittantur; At vero, privilegium d. ca. Alma mater, in fauorem totius populi Christiani concessum est, ergo pari ratione quilibet de populo gaudebit illo privilegio, & ad sepulturam poterit admitti. Secundo, cum Pontifex in d. ca. cum & plantare, concessisse, ut semel in anno apertis ianuis in fauorem templariorum officia diuina celebrari possent, consequenter iuxta eam Regulam cui communicamus viuis, possumus communicare & defuncto, citant quod super, 24. q. 2. tunc potuissent omnes ad sepulturam admitti, nisi Papa expresse prohibuisset. Unde cum in d. ca. Alma mater, non sit talis prohibitio, consequenter ex vi concessionis officiorum diuinorum, etiam sepultura concessa intelligitur. Ex eo ergo cum & plantare, potius contraria sententia probatur.

11 Secunda & verior opinio est, afferentiu his diebus Christiani fideles sepultura Ecclesiastica donari posse; Sic Caldey. de Eccles. interd. memb. 6. vers. Item queritur. Anch. ibi contrarius, in cap. Alma mater, num. 2. versic. Sed hic indenter, de sent. excom. lib. 6. S. Ant. 3. par. tit. 27. de interd. c. 4. ante medium. Angelica, verbo, interdictum, 6. num. 35. Syluest. verbo, interdictum, §. 2. versic. Quartum, & Tabiena, verbo, interdictum, §. nu. 12. §. vnde c. 10. Rotula verbo, interdictum, 2. num. 12. immo Feder. ubi supra, Confil. 111. fatetur Clericos officiendo in istis festiuitatibus circa laicos non fieri irregulares. Navar. in Man. cap. 27. nu. 181. in fine, ubi ait hanc opinionem tanquæ fauorabilem.

notem seruandam esse. Couar. in capit. Alma mater, par. 2. § 5. num. 6. versic. Octauo, de sent. excomm. lib. 6. vbi ait hanc opinionem benigniorem & iure & equitate defendi posse. Simon Maior, lib. 3. de Irreg. cap. 23. nu. 8. in hanc potius inclinat sententiam, & expresse Henriquez lib. 13. de excomm. & interd. cap. 44. § 5. & cap. 47. § 4. Alphons. Visuald. tit. de interdicto num. 250. Quorum opinio intelligi debet, nisi laici fuerint specialiter, aut nominatim interdicti, aut causam dederint interdicto, aut consilium, auxilium vel fauorem praeberint ad delictum, propter quod interdictum latum sit, ex Anton. Angel. & Alphons. Visuald. cit. Quae sententia probatur, tum, quia priuilegium hoc iuris, tanquam fauorabile, amplè interpretandum est; tum quia cui communicamus viuo, etiam mortuo communicare possumus, cap. Sanè. 1. 24. quæst. 2. Sed in istis festiuitatibus viuentes admittuntur ad omnia diuina officia intra Ecclesiam, ergo & mortui ad officium & sepulturam admitti possunt; tum, quia sepultura vel prohibitio est quatenus pertinet ad officium, quatenus scilicet sepultura non debet fieri nisi cum officio, c. Quia diuina, 13. quæst. 2. vel quatenus sepultura pertinet ad Sacramenta, eo quod sepultura benedictio, amplè sumptio vocabulo Sacramenti, Sacramentum vocari possit. Sed neutrum horum impedit quo minus his diebus laici sepeliri possint vt constat. Non enim impediunt officia diuina, quia hæc concessa sunt, ergo & sepultura, quæ præcipue pertinet ad officium diuinum. Neque Sacramenta impediunt, quia benedictio sepulture proprie est officium, non Sacramentum, nisi valde improprie. Cum igitur in istis festiuitatibus concessa sint officia diuina, etiam sepultura concessa erit, ob quas rationes ego hanc veriorē sententiam esse censco.

12 *Dubium secundum est*, An Clerici etiam in Ecclesia specialiter interdicta sepeliri possint? In qua re variae sunt DD. opiniones. Quidam enim simpliciter negant, sic Innocentius in cap. fina. de excess. præl. & Ioann. Andre. in capit. Quod in te, de penit. & remiss. & Summa Astensis, part. 2. lib. 7. tit. 16. artic. 3. in princip. Quia in dicto cap. Quod in te, cum conceditur Clericis sepultura, bis fit mentio generalis interdicti, & nulla prorsus fit mentio specialis interdicti, illa ergo concessio solum habet locum in interdicto generali, non in speciali. Ideo autem conceditur in interdicto generali loci, ne cum omnia loca interdicantur, Clerici sepeliantur in loco profano, quod non contingit in speciali interdicto, tunc enim in Ecclesia non interdicta sepeliri possunt.

Alij, vt Panor. in d. cap. Quod in te, nu. 10. de penit. & remiss. Rosella, verbo, interdictum, 2. num. 10. Angelica, verbo, interdictum, 6. num. 32. Syluest. verbo, interdictum, 5. num. 10. quæst. 8. versic. Quintum. Tabiena; verbo, interdictum, 5. num. 12. § Vndecimo, Couar. in capit. Alma mater, par. 2. § 2. num. 7. versic. Clericis, de sent. excomm. lib. 6. Henriquez lib. 13. de excomm. & interd. ca. 44. § 4. dicunt, existentes speciali interdicto alicuius Ecclesie, Clericos illius Ecclesie sibi sepeliri posse, alienos vero non posse. Ratio est: quia alij Clerici, qui non sunt de illa Ecclesia habent suas Ecclesias non interdictas, in quibus sepeliri possunt, & proinde in Ecclesia specialiter interdicta sepeliri non debent, Clerici vero illius Ecclesie ibi sepeliri possunt, quia æquitas postulat, ne a suis Ecclesijs Clerici excludantur. Alij vt Hostiensis in cap. fina. de excess. præl. vniuersaliter tenent Clericos quoscunque tum illos, tum alterius Ecclesie, in Ecclesia interdicta sepeliri posse, & eandem sequi videtur Palud. 4. dist. 18. q. 8. in art. 2. princip. Conclus. 10.

13 *In hac re tria mihi videntur probabiliter dici posse.*

Primum est, Clericos eiusdem Ecclesie ibi sepeliri posse, ita communis opinio DD. habet, & facit cap. vt priuilegia, de priuileg.

Secundum est, In rigore etiam Clerici alieni in eadem Ecclesia sepeliri possunt, & hoc non solum vbi reliquæ Ecclesie specialiter fuerint interdictæ, sed etiam si non essent. Ratio est: quia nullo iure inuenitur prohibitum aut concessum magis propriæ Ecclesie Clericis, quam alienis. Deinde vt diximus capit. 5. vbi de diuinis officijs egimus,

mus, in Quarto dicto principali, in dubio post Notab. 8. sicut in prohibitione a sepultura in locis sacris, intelligitur prohibita tam Clericis ipsarum Ecclesiarum, quam alienigenis, ita in concessione sepulture Clericorum, intelligi debet concessa tam Clericis alienigenis, quam ipsius Ecclesie proprijs; maxime, cum hoc sit beneficium principis & fauorabile & ideo amplè interpretandum, arg. c. eum dilecti, de donat. & l. beneficium principis, ff. de const. Et confirmatur: quia prohibitio est odiosa, concessio est fauorabilis, ergo multo magis extendi poterit concessio ad Clericos alienigenas, quam prohibitio, arg. c. odia, de reg. iur. lib. 6. præsertim cum supra docuimus hoc idem dicendum esse de officijs diuinis, quæ sunt principale, ergo & de sepultura, quæ est accessoria, argum. capit. accessorium, de reg. iur. lib. 6. Deinde, quia ratio huius concessionis est ordo Clericalis, at hæc æquè in alienigenis, ac in Clericis eiusdem Ecclesie militat, ergo, tam illi, quam isti in Ecclesia specialiter interdicta sepeliri possunt. Item, quia multi sūt Clerici qui nullius Ecclesie sunt, vt sunt promoti ad titulum patrimonij, & qui nullius Ecclesie seruitio destinati sunt, quos tamen durum est excludere a sepultura in Ecclesia interdicta, erga quam deuotionem habent, & vbi ante latum interdictum sepulturam elegerunt. Et denique, id probat Host. quia generale interdictum tantum valet quoad omnes Ecclesias, quantum speciale, quoad aliquas, argum. l. si duo in fine, ff. de administr. tut. si ergo interdictum generale non impedit sepulturam Clericorum etiam alienorum, nec speciale impedire debet.

Nec obstat, quod in d. ca. Quod in te, solum mentio fiat generalis interdicti, & non specialis, Quia hoc ideo fit, quia vt plurimum fertur generale interdictum, non speciale; at vbi legislator aliquid statuit de casu frequentiori, idem de casu minus frequenti decreuisse censetur, argum. l. vnicæ, iuncta gloss. in verbo, sponsam, C. de rapt. viig. & DD. ibi.

14 *Tertium est*, Quamuis Clericus alienus in Ecclesia specialiter interdicta sepeliri possit, vt diximus, honestius tamen est, vt in Ecclesia non interdicta sepeliri se faciat, si commodè eo deportari possit, & non longè abesset ab Ecclesia aliqua non interdicta, sic enim maior reuerentia Ecclesiasticæ censuræ, deferretur, & eius exemplo alij ad interdictum magis timendum prouocarentur. Quibus omnibus addendum est, Clericos in Ecclesia specialiter interdicta sepeliendos esse, absque officio Missæ, & absque cantu, & absque pulsatione campanarum, Quia cap. alma mater, nihil concedit pro eo tempore, sed solum pro interdicto generali, vnde quoad interdictum speciale loci manet dispositio iuris antiqui c. Quod in te, de penit. & remiss. & ita tradunt Palud. 4. dist. 18. q. 8. in art. 2. princip. Conclus. 10. Cou. in c. Alma mater, par. 2. § 2. nu. 7. vers. Clericis, de sent. excomm. lib. 6. & Henriquez lib. 13. de excomm. & interd. c. 44. § 4.

15 *Dubium tertium est*, An quæ dicta sunt de Clericis circa sepulturam, procedant etiam in religiosis? *Respondeo* affirmative ex Palud. 4. d. 18. quæst. 8. in articulo 2. princip. Conclus. 10. & Tabiena, verbo interdictum, 5. num. 12. § Vndecimo, in princip. Ratio est: quia vt ante dictum est, priuilegium Clericorum est fauor, fauores autem Clericorum ad religiosos extenduntur, sicut videmus in iure plerosque fauores Clericorum expresse ampliatis ad Religiosos. Et circa materiam interdicti, de qua nunc est sermo, prius concessa sunt hæc priuilegia Religiosis, quam Clericis secularibus, vt colligitur, ex ca. vt priuilegia, & c. in his, de priuileg. & cap. Quod in te, de penit. & remiss. & præterea in cap. alma mater, concessum est tam in Ecclesijs Clericorum, quam in Monasterijs Religiosorum fieri omnia officia diuina sicut prius, cum certa tamē moderatione, vnde quæ de Clericis dicta sunt, pari ratione de Religiosis dicenda erunt.

16 *Dubium quartum* esse potest, An priuilegiatus vt interdicti generalis tempore officia diuina, audiat, & Sacramenta suscipiat, ad sepulturam Ecclesiasticam admitti, & in loco sacro sepeliri possit? Vgo. Tab. 5. c. 9. § 3. n. 2. negat, eo quod sepultura, nec officiū diuinū est, nec Sacramentū. Alij tamen oēs, quos viderim, talē ad sepulturam admitti posse affirmant,

mant, siue sint privilegiatus solum super auditione diuinorum, non facta mentione Sacramentorum, siue sit privilegiatus super participatione Sacramentorum tantum & a fortiori si privilegiatus sit, tam super Sacramentorum sumptione, quam diuinorum auditione. Ratio est: quia cui communicamus, uiuo etiam mortuo communicare debemus, argum. cap. fauē, l. 24. quest. 2. & cap. ex parte, 2. de sent. & in ipsum docent Ioan. Calder. & Anchar. in cap. Alma mater, num. 15. de sent. excomm. lib. 6. S. Anto. 3. par. tit. 27. de interd. cap. 4. circa medium, Angelica, verbo, Interdictum, 6. num. 36. Syluest. verbo, Interdictum, 5. quest. 8. num. 10. vers. Sextum. Tabiena. verbo, Interdictum, 5. num. 12. §. Vndecimo Feder. de Sen. Consil. 186. Henriquez lib. 13. de excom. & de interd. cap. 4. §. 5. Qui omnes docent privilegium pro officijs concessum extendi debere ad sepulturam, quippe quæ præcipue pertinet ad officium diuinum, & quia fauor principis late interpretandus est, & sequitur ex doctrina superius a nobis tradita.

17. *Dubium quintum est*, An Ecclesia parochiali specialiter interdicta, vel tota parochia generaliter interdicta, parochiani illius parochiæ sepulturam eligere, & de facto in alia Ecclesia non interdicta extra suam parochiam sepeliri possint? Huius difficultati respondent communiter DD. vt S. Anton. 3. par. tit. 27. de Interdicto, c. 4. post medium, Syluest. verbo, Interdictum, 5. quest. 8. versicu. Quintum, prope finem. Tabiena. verbo, Interdictum, 5. numer. 12. §. Vndecimo, in princip. Rosella. verbo, Interdictum, 2. nu. 12. post Paludan. in 4. dist. 18. quest. 8. in art. 4. præcip. §. Quantum ad sextum decimum, citantes etiam Innoc. in cap. ut privilegia, de privileg. cum distinctione, si enim interdictum latum sit propter delictum populi, id est, in penam laicorum temporalem, quæ eis infligitur, etiam si non deliquerint ipsi populi parochiæ, sed eorum Dominus, aut Rector temporalis, aut saltem totus populus non deliquerit, sed pars tantum, tunc parochianos nec in Ecclesijs interdictis, nec alibi sepeliri posse dicunt: Sin autem Ecclesia interdicta sit propter delictum Clericorum tantum ad eos puniendos, tunc quidem parochianos alibi sepeliri posse concedunt, pro quo facere videtur cap. si sententia, de sentent. excomm. lib. 6. vbi expresse habetur, *Interdictio Clerici non comprehendit populum, neque etiam e conuerso*. Ex quo loco colligunt plerique DD. quod quando interdictum in penam populi, vel Rectoris temporalis latum est, non possunt qui de illo populo sunt, neque ibi, neque alibi participare Diuinis. Ceterum, meo iudicio nihil tale statuitur in illo cap. si sententia, solum enim qui sunt de illo populo prohibentur participare Diuinis, quando non solum locus, sed etiam populus in penam Domini, vel populi interdictus est: Quandocumque ergo solus locus interdictus erit, qui culpabiles non existunt, alibi sepeliri possunt.

18. *Dubium sextum est*, An existente interdicto personali generali populi, Clerici qui in illo populo sunt, in Ecclesijs aut Cæmeterijs sepeliri possint? Respondet ex communi DD. consensu, posse, quia ut antea dictum est, sub interdicto populi, non comprehenditur locus, neque Clerici.

19. *Dubium septimum est*, Vbi nam sepeliri debeant Laici tempore interdicti? Respondet Calderinus tract. de Eccle. interd. membr. 6. par. 2. Norab. 8. posse, & debere sepeliri; cautum enim iure est, ne defunctorum corpora inhumata iaceant, cum sit contra pietatem humanam, argum. cap. placuit, 23. q. 5. & docent S. Anton. 3. par. tit. 27. de interd. cap. 4. ultra medium, Syluest. verbo, Interdictum, 5. q. 8. vers. Tertium. Tabiena. verbo Interdictum, 5. num. 12. §. Vndecimo. Henriquez lib. 13. de excomm. & interd. ca. 4. §. 4. Non tamen ut præfati auctores tradunt in loco sacro sepeliantur; sed si locus sit interdictus, extra locum illum in campo aliquo, aut etiam in Cæmeterio per Episcopum deputato, non tamen benedicto, & consecrato, sepeliantur, idque absque funere Ecclesiastico & officio dummodo viui personaliter interdicti non fuerint, nec causam interdicti dederint, arg. ca. si sententia, §. ceterum, vers. Qui culpabiles, a contrario sensu, de sentent. excomm. lib. 6. & faciunt quæ tradit glossa in Clement. prima, in ver-

bo, Cæmeterijs, de sepult. quam sequitur Vgol. de censur. Eccles. Tabul. 1. cap. 9. §. 4.

20. *Dubium octauum est*, de Personis morientibus tempore interdicti generalis, vel specialis, supposito, quod persone culpabiles fuerint, aut specialiter interdictæ? Respondet huiusmodi moriantur cum penitentia, potuerint, & debuerint in articulo mortis absolui per Sacerdotem, cum nulla censura in eo articulo referata sit, & consequenter in Ecclesia, aut Cæmeterio & loco sacro sepeliri poterunt, si non verò cum penitentia moriantur, vel etiam cum signis penitentiae, sed sine absolutione Sacerdotali, tunc quidem si signa penitentiae ostenderint, etiam post mortem absolui possunt, si tamen ante mortem absoluti non essent, non debent in Ecclesia sepeliri, sed extra, ex Syluestro, in verbo, Interdictum, 5. q. 8. vers. Primum, si autem signa penitentiae non dederint, aut erat persona huiusmodi, de qua probabile sit quod perisset penitentiam & absolutionem, & sic etiam post mortem absolui potest, aut erat talis vir, ut probabiliter credatur non periturum penitentiam & absolutionem, & sic extra locum sacrum sepeliendus erit, præsertim si constet eum in penitentem fuisse, & oblatum, & si esset interdictus propter contumaciam.

21. *Dubium nonum est*, An sepulti extra locum Sacrum tempore interdicti, relaxato postea interdicto ad locum sacrum transferendi sint? Respondet, si in morte apparuerint signa penitentiae, dummodo non fuerint culpabiles, exhumari possunt, & de nouo ad locum sacrum transferri, ibique sepeliri. Sic Innoc. in cap. Tanta, de excess. prælat. qui citat, cum illorum, de sent. excom. idem tenet Host. in d. c. Tanta, & allegat c. A nobis, 2. de sent. excom. & Glossa in Clem. 1. in verbo eis, quibus, de sepult. quæ Innoc. & Host. citant idem docet Panorm. in cap. Quod in te, nu. 10. in fine, de penit. & remiss. qui etiam ad hoc citat Innoc. & Io. And. consentiunt etiam Calderin. tra. de Eccle. interd. membr. 6. p. 2. nu. 14. Palud. 4. d. 18. q. 8. in art. 4. principali, §. Quantum ad sextum decimum, qui citat d. cap. cum illos, de sent. excomm. S. Anton. 3. par. tit. 27. de interd. cap. 4. ultra medium, Angelica, in verbo, interdictum, 6. nu. 33. Syluest. loco citato, in dubio octauo, Tabiena. verbo, interdictum, 5. nu. 12. §. vndecimo, & Vgol. de censur. Eccle. Tab. 1. c. 9. §. 4. & Summa Astensis, par. 2. lib. 7. tit. 16. ar. 3. in principio, Nahu in Man. c. 27. nu. 176. Henriquez lib. 13. de excom. & interd. c. 4. §. 5. qui ait sic in praxi obseruari. Summa Corona, tit. de interdicto, num. 10. Alphonsus Vivaldi, tit. de interdicto, num. 176. Hinc colligo tempore localis interdicti caute aduertendum esse, ut defuncti sine signis penitentiae separatim sepeliantur ab illis, qui cum signis penitentiae mortui sunt, quia hi ultimi tantum sunt postea ad loca sacra transferendi.

22. *Dubium nonum est*, An si quis contra interdictum Ecclesiæ tempore interdicti sepultus sit intra Ecclesiam, vel Cæmeterium, & antequam inde extrahatur, tollatur, vel relaxatur interdictum, exhumandus sit, & alibi sepelendus? Respondet, si sic sepultus in Ecclesia, vel Cæmeterio esset interdictus, & non dedit signa penitentiae, præsertim cum dare potuisset, exhumandus erit quam primum, si nomen cadauer eius ab alijs distingui poterit, arg. cap. de sepult. talis enim non est dignus sepultura Ecclesiastica. Dixi, si cadauer eius ab alijs distingui possit, alias exhumandus non erit, ne innocentes, & non præfati ab Ecclesiasticis mul. cū nocentibus, & præfatis Ecclesiastica sepultura priuentur, sin autem non interdictus sepultus sit in Ecclesia, aut Cæmeterio tempore localis interdicti, tunc Doctores communiter concedunt post relaxatum interdictum non esse amplius exhumandum quia tunc res ad eum statum deuenit, a quo incipere potuit, c. placet, de conuers. coniug. & l. Quia ad eum, ff. ad legem Aquil. ita Glossa in Clem. 1. in verbo eis, quibus, de sepult. & citat Innoc. & Host. in c. de excess. prælat. & glossa in c. si Ciuitas in verbo, sepeliri, de sent. excom. lib. 6. & glossa in c. A nobis, 2. in verbo forma sequitur, de sen. excom. in antiq. Palud. 4. d. 18. q. 8. in art. 4. princip. §. Quantum ad sextum decimum, S. Anton. 3. par. tit. 27. de interdicto, cap. 4. post medium, Angelica, verbo, interdictum, 6. nu. 33. Syluest. in verbo, interdictum, 5. quest. 8. vers. Primum. Tabiena, verbo, interdictum, 5. num.

num. 12. §. vnde dicitur, Nauar. in Manual. ca. 27. num. 176. Henriquez lib. 13. de excom. & interd. cap. 44. §. 5. Vgol. Tab. 5. cap. 9. §. 4. & cap. 11. §. 1. num. 14. Quamuis enim ibi sepultus sit contra præceptum Ecclesiæ, multa tamen fieri prohibentur, quæ facta tenent, & maxime, quia cessante interdicto cessare debet, & prohibitio argum. capit. cum cessante, de appellat. & ita praxis obseruat, vt Henriquez vbi supra notauit.

3. *Dubium vnde dicitur est, An tempore interdicti licitum sit Clericis accipere mortuaria, siue funerealibus & alias oblationes etiam ab interdictis defunctis, & pro illis orare?* Sic Respondet, si mortui sint cum signis penitentiae posse. Sic Calderin. tract. de Eccles. interd. memb. 6. par. 2. Innoc. in cap. Tanta, de excessu. prælat. Paluda. 4. d. 18. q. 8. in artic. 4. principali. §. Quantum ad sextum decimum. S. Anton. 3. par. tit. 27. de interd. ca. 4. vltra medium. Angelica, verbo interdictum 6. numer. 37. Tabiena, verbo interdictum 5. numer. 12. §. vnde dicitur, Syluest. verbo interdictum 5. §. 8. ver. 7. Nauar. in Manual. cap. 27. num. 174. Henriquez lib. 13. de excom. & interd. cap. 44. §. 5. Vgol. Tab. 5. cap. 11. §. 4. num. 2. & citant pro hoc cap. Quicunque intra, 11. q. 2. At verò si penitentes non sint, nec pro eis orandum est nec eorum mortuaria recipienda sunt, arg. ca. fin. dist. 88. ex Paluda. Anton. & Syluest. cit. ceterum Ioann. Andr. in Clem. 1. de sepult. non ita simpliciter hoc concedere audeat, sed distinctione opus esse affirmat: Aut enim, inquit, Clerici ista accipiunt tempore interdicti pro sepultura defuncti, restituta contra interdictum, & sic illicite accipiunt, quia præsumuntur participes delicti; immo etiam non ipsi Clerici, sed alij contra voluntatem eorum sepelirent in loco sacro contra interdictum, adhuc Clerici ista recipere non possunt, quia participare videntur in crimine; sin verò mortui sepeliuntur extra Ecclesiam, non violaretur interdictum, & sic Clerici mortuaria licite accipere possunt. Et quamuis hæc Io. Andr. opinio in foro iudiciali locum habere possit, in quo statut præsumptionibus; in foro tamen conscientie, vbi cessat omnis præsumptio, locum non habebit. Vnde dicendum est, si quis tempore interdicti reclamantibus verè Clericis in Ecclesia sepeliatur, poterunt Clerici absque vilo scrupulo mortuaria accipere; Quia ex aliorum delicto non debent Clerici deterioris conditionis fieri, cessante ex parte ipsorum omni dolo, & fraude,

an pulsari queant.

- 9 Campanæ tempore interdicti ad concionem, seu prædicationem pulsari possunt.
- 10 Campanæ pro literarum Apostolicarum, aut aliarum publicarum scripturarum ostensione interdicti tempore pulsari poterunt.
- 11 Campanæ pro gestatione Sacramenti Eucharistiæ ad infirmos interdicti tempore pulsari possunt.
- 12 Campanæ ad festi sollemnitate populo significandam, non obstante interdicto, pulsari valent.
- 13 Campanæ pro quacunque alia re, quæ ad officium diuinum, sepulturam, & similia non pertinet, interdicti tempore pulsari possunt.
- 14 Campanæ pro omnibus officiis diuinis, non obstante interdicto, in festiuitatibus commemoratis in c. Alma mater pulsari possunt.
- 15 Ingressus in Ecclesiam cui prohibitus est, in Ecclesiam, quando diuina officia non celebrantur, ingredi potest.
- 16 Excommunicatus quare Ecclesiam ingredi non prohibetur.
- 17 Interdictus ne Ecclesiam ingrediatur, non solum in Ecclesiam interdictam consecratam, sed etiam in non consecratam, tempore, quo celebrantur officia diuina, ingredi prohibetur.
- 18 Interdictus ne Ecclesiam ingrediatur, in Ecclesia diuina facere nequit, in festis concessis in cap. Alma mater.
- 19 Interdictus cui est ingressus in Ecclesiam, Sacramenta in ecclesia ministrare nequit.
- 20 Interdictus ne in ecclesiam ingrediatur, alteri diuina facienti in ecclesia, neque ut clericus, neque ut laicus inservire potest.
- 21 Interdictus cui est, ingressus ecclesiæ, nec Sacramenta sumere, nec orationes priuatas ibi, tempore diuinorum facere potest.
- 22 Episcopus interdictus ne in ecclesiam ingrediatur, Missam extra ecclesiam celebrare potest.
- 23 Interdictum de non ingrediendo ecclesiam, non ecclesiæ, sed personæ inhaerere censetur.
- 24 Interdictus ne in ecclesiam ingrediatur, si durante interdicto moriatur, nisi penituerit, neque in ecclesia, neque in cimiterio sepeliri potest, & quæ huius ratio sit.
- 25 Interdictum de non ingrediendo ecclesiam, in articulo mortis, per quemcunque Sacerdotem siue generale, siue personale fuerit, relaxari potest.
- 26 Interdictus ne in ecclesiam ingrediatur, honorum, quæ ab ecclesia publice, aut priuatim fiunt, particeps est, & quænam huius sit ratio.
- 27 Indulgentiarum, an, & quando capax est is, cui ingressus in ecclesiam est prohibitus.
- 28 Indulgentiæ illis tantum profunt, qui illud faciunt, pro quo indulgentiæ conceduntur.

Quod pulsationem campanarum hæc communiter ab auctoribus traduntur.

Primo enim certum est, non posse pulsari campanas ad horas Canonicas dicendas, aut ad Missarum solemnias celebrandas, etiam si clausis ianuis, & voce submissa horæ recitentur, & Missa celebretur, vt colligitur ex cap. Alma mater, §. adijcimus, de sent. excom. lib. 6. & DD. ibi. Calderin. de Eccles. interd. par. 1. §. sed nunquid. S. Anton. 3. par. tit. 27. de interd. cap. 4. prope finem. Panorm. in c. Quod in te, num. 4. de penit. & remiss. Ioan. And. Dominic. Ancharan. num. 6. Franc. in d. ca. Alma mater. Angelica, verbo interdictum 5. nu. 7. §. Sexto. Syluest. verbo interdictum 5. q. 5. ver. primam, & Sextam. Tabiena, verbo interdictum 6. num. 5. §. Quarto. Gonfala Villadiego, de irreg. cap. 2. de interdicto. Nauar. in Manual. cap. 27. num. 177. Couar. in cap.

Quid circa pulsationem Campanarum tempore interdicti liceat, & quid ei, cui aditus in Ecclesiam interdictus, prohibetur sit. Cap. IX.

SUMMARIUM.

- 1 Campanæ ad horas Canonicas dicendas, vel ad Missarum celebrationem interdicti tempore pulsari non possunt.
- 2 Campanæ Clericorum ad horas Canonicas notificandas, quamuis deinceps officia diuina non recitentur, pulsari nequeunt, secus autem de laicorum campanis dicendum est.
- 3 Campanarum loco, alijs instrumentis, vt in triduo pasche si, interdicti tempore pulsare non licet.
- 4 Campanæ pro sepultura Clericorum quando pulsari poterunt tempore interdicti.
- 5 Campanæ ad salutationem Angelicam ter in die tempore interdicti pulsari possunt.
- 6 Campanæ pulsatio ad salutationem Angelicam vnde desumpta, & quinam huius institutores fuerint.
- 7 Campanæ in aduentu Prælati, aut Principis, non obstante interdicto pulsari possunt.
- 8 Campanæ pro reliquiarum ostensione tempore interdicti

cap. Alma mater, par. 2. §. 4. num. 5. vers. Decimo tertio, de sent. excomm. lib. 6. Henriquez lib. 13. de excomm. & interd. cap. 46. §. 1. Vgol. de censur. Eccles. Tab. 5. c. 8. §. 2. Id quod procedit primo, siue intra Ecclesiam sint siue extra eam, longeque ab Ecclesia remotæ sint, alioquin fraus fieret contra cap. Quanto, de priuileg. & c. cum quid vna via, de regul. iur. lib. 6. Ratio est, quia earum pulsatio non ideo prohibita est, quod in Ecclesia sint, sed ne ipsæ ad officia diuina pulsantur, & ideo siue intra Ecclesiam sint, siue extra, ad officia diuina notificanda pulsari prohibentur. Secundo, eadem ratione nec parua campanula pulsari debet, qua conuocari solent Clerici ad horas dicendas. Tertio neque licet Sacristæ cum signo campanulæ conuocare hunc aut illum Sacerdotem ad Missam celebrandam, tum, quia prohibitum est pulsari campanas, c. Quod in te, de penit. & remiss. tum quia fieri potest, vt a vicinis audiantur. Sic Calderin. & alij vbi supra. Quarto procedit etiam in pulsatione campanæ tempore elevationis Eucharistiæ, neque enim tempore interdicti pulsari potest campana in signum elevationis SS. Corporis Christi in Missa, ex Couar. Vgolino, & alijs vbi supra.

2. Secundo, pulsari non possunt campanæ Clericorum, & Ecclesiarum pro singulis horis Canonicis, vt pro Tertia, Sexta, Nona, & huiusmodi notificandis, quamuis deinceps officia diuina tunc non recitentur, quia præsumeretur factum in fraudem ad horas recitandas, & homines inde scandalum paterentur, ex Calderin. vbi supra Anchaz. in cap. Alma mater, nu. 6. de sent. excomm. lib. 6. Vgol. cit. Dixi, Campanas Clericorum, quia campanæ laicorum etiam ad horas istas notificandas pulsari possunt, ex S. Anton. & Tabiena locus proxime allatus; Immo verò si laici Clericorum campanas pulsarent sine consensu eorum ad istas horas notificandas, excusarentur Clerici cessante fraude & dolo, vt notant Ioannes de Deo, relatus ab Angelo verbo interdictum §. num. 7. quem ipse sequitur, & Sylu. verbo interdictum §. num. 7. qu. 5. vers. Sextum, vbi addit contra Calderin. etiam Clericos posse pulsare suas campanas ad horas notificandas, quod dictum vt verum sit, intelligi debet, cessante omni dolo & fraude, ad commune populi vtilitatem, qui in suis exercitijs regitur pulsu istarum campanarum, vt experientia testatur; Quæ sanè opinio Syluestri mihi in foro conscientie videtur probabilior, cum sententia Calderini in presumptione fundata sit, & cum Syluestro consentiunt Nauar. in Man. c. 27. num. 177. vers. Duodecimo, in illis verbis aut. notificandum horas Cou. vbi supra, & Vgo. Tab. 5. c. 8. §. 2. & significat Henriquez lib. 13. de excomm. & interd. c. 46. §. 1. in fine.

3. Dubium tamen est, An alijs instrumentis loco campanarum pulsare liceat, vt fit triduo ante Pascha? Henriquez vbi supra, videtur affirmare hoc esse licitum, dum velis strepitum lignei instrumenti, vel tubæ euocari posse ad officia. Rectius tamen docet Vgol. cit. id non licere, dummodo per ea tunc diuina faciendæ esse significetur laicis. Ratio est, quia censentur loco campanarum; subrogatum autem eius naturam sumit, in cuius locum subrogatur, argu. l. si eum, §. qui iniuriarum, & ibi not. Iasac DD. ff. si quis caur. & idem docet Couar. in d. cap. Alma mater, par. 2. §. 4. nu. 5. vers. Decimo tertio, in verbo Cymbalorum, de sent. excomm. li. 6. ideo autem mentio campanarum solum fit, quia hæc sunt communia instrumenta, quæ de more ad diuina pulsantur, quæ etiam de causa Toletus lib. 1. ca. 20. docet, nec organa pulsari posse.

4. Tertio, pulsari non possunt campanæ pro sepultura Clericorum, nisi in festiuitatibus illis, de quibus infra dicitur. Sic S. Anton. 3. par. tit. 27. de interd. cap. 4. ultra medium. Angelica, verbo interdictum 6. num. 31. Tabiena, verbo interdictum §. num. 12. §. Vndecimo. Henriquez lib. 13. de excomm. & interd. cap. 44. §. 4. & colligitur ex capitulo Quod in te, de penitent. & remiss. Quod enim ibi dicitur cum silentio, non est intelligendum de silentio officij funeralis, quia cum conceditur quod maius est, scilicet dicere Missam, & horas submisit, etiam officium funeralis concedi censetur, vt auctores citati Anton. Angel. Tabien. Henriquez, & alij notant, sed de silentio campanarum.

Quarto, pulsari possunt campanæ omnes ter in die ad salutationem Angelicam, cuius meminit gloss. in verbo Zabazala, in Clemen. 1. de iudicis. ita Calderin. vbi supra num. 97. S. Anton. 3. par. tit. 27. de interd. ca. 4. ante finem. Angelica, verbo interdictum §. numero 7. Syluestro, verbo interdictum §. quæst. quinta, vers. Sextum. Tabiena, verbo interdictum 6. num. §. 5. Quarto. Nauar. in Man. cap. 17. num. 177. Henriquez lib. 13. de excomm. & interd. cap. 46. §. 1. Couar. in cap. Alma mater, par. 2. §. 4. nu. 5. vers. Decimo tertio, qui alios refert, de sent. excomm. lib. 6. Toletus lib. 1. instruct. Sacerd. cap. 20. Ratio est, quia saluatio illa gloriose Virginis, nec officium diuinum est, nec officio diuino, aut ordini annexa. Vbi obiter aduertendum est ex Henriquez lib. 13. cap. 12. §. 4. hunc morem pulsandi ter ad precem Angelicam, sumi ex Psal. 54. Vespere mane, & meridie narrabo. Theodoricus autem Archiepiscopus Colonienfis censetur esse primus, qui instituit, vt mane recitaretur; Et Gagninus in vita Ludouici Xij. Regis Galliarum refert, quod hic Rex instituit, recitari in meridie, quod confirmauit Calixtus Papa III. vt refert Platina in vita eius. Et Ioannes Papa XXI. qui vocari solet XXI. instituit dici vespere in memoriam incarnationis. Refert autem Christophorus Verucchinus Capucinus, in Compendio suarum Meditationum, in fine meditationis decime septimæ, quæ est de incarnatione Christi, Patres Capucinos ex institutione S. Bonauenturæ, bis in die, videlicet, vespere, & mane, ad salutationem Angelicam campanas pulsare; vespere quidem in memoriam salutationis Angelicæ, quandoquidem creditur B. Virginem tunc temporis ab Angelo salutatam fuisse; Mane autem, eo quod circa illud tempus a B. Virgine recessisse Angelus Gabriel creditur. Huius etiam pulsationis campanarum etiam mentionem faciunt Pan. seu potius Anton. De Butr. in c. 1. num. 4. de offic. custod. inter opera ipsius Panormitani, & Sandoval. de offic. Eccl. par. 2. c. 4.

5. Quinto, pulsari possunt campanæ in aduentu Prelati Ecclesiastici, necnon in aduentu Principis secularis, aut aliorum insignis personarum, ex S. Anton. Tabiena, & Henriquez locis citatis, & Syluestro, verbo interdictum §. 9. §. 5. vers. Sextum.

6. Sexto, pulsari etiam possunt pro ostensione reliquiarum ex S. Anton. 3. par. tit. 27. de interd. ca. 4. ante finem. Tabiena, verbo interdictum 6. §. Quarto. Nauar. in Man. c. 27. num. 177. Henriquez lib. 13. cap. 46. §. 1. post Calder. de Ecclesiis interd. memb. 6. num. 96.

7. Septimo, pulsari possunt campanæ ad prædicationem verbi Dei, ex S. Anton. Tabien. Syluestro, Nauar. Henriquez cit. Couar. in d. cap. Alma mater, par. 2. §. 4. nu. 5. vers. Decimo tertio, de sent. excomm. lib. 6. Ratio est, quia prædicatione licita est tempore interdicti, & non est officium diuinum, vt supra diximus.

8. Octauo, pulsari possunt pro ostensione literarum Apostolicarum, vel etiam aliarum literarum publicarum, ex S. Anton. & Sebast. vbi supra.

9. Nono, pulsari possunt pro gestatione Sacramenti Eucharistiæ ad infirmos, sic S. Anton. 3. par. tit. 27. de interd. cap. 4. circa medium. Angelica, verbo interdictum 6. numero 21. Tabiena, verbo interdictum §. 5. Septimo. Nauar. in Man. cap. 27. num. 179. Henriquez lib. 13. de excomm. & interd. c. 45. §. 2.

10. Decimo, pulsari possunt pro festo, ad significandam populo festi solemnitatem, Ang. verbo interdictum §. nu. 7.

11. Vndecimo, pulsari possunt pro quacunque alia re, quæ non pertinet ad officium diuinum, sepulturam, & similia ex Angel. verbo interdictum §. numero 7. Tabiena, verbo interdictum 6. §. Quarto. Nauar. in Man. cap. 27. num. 177. Couar. in d. cap. Alma mater. cit. Henriquez libro 13. cap. 46. §. 1.

12. Duodecimo, pulsari possunt campanæ etiam pro omnibus officijs diuinis, sepultura, & huiusmodi in festiuitatibus illis, de quibus habetur, cap. Alma mater. Flora de hæc pulsatione campanarum videri possunt apud Anton. de Butrio, in d. c. 1. de offic. custodis, vbi ait campanam dici Campaniam, vbi primo vsus eius fuit inuentus. Et de pulsatione campanæ hæc tenet.

Quod

Quam fertur in penam delicti, ita respicit ipsam penam, ut tamen pena subordinetur culpæ: unde, hoc ipso quod in morte dantur signa penitentiae, praesumitur cessare culpam, & consequenter etiam censetur cessare pena. Habet autem hoc potius locum in morte, quam in vita, quia in vita semper habere potest remedium absolutionis, ut autem de penitentia innotescat Ecclesiæ, recurrendum ad eam est pro absolutione; si verò interdictum sit latum propter contumaciam, & in morte apparuerint signa penitentiae, etiam in loco sacro sepeliri poterit. Ratio est, quia hoc ipso quod praebentur signa penitentiae, cessatur a contumacia; siq. verò quis moriatur sine penitentia, aut signis penitentiae, tunc quidem in loco sacro sepeliri non potest, ut colligitur ex d. c. is cui, de sent. excomm. lib. 6. Quia eo ipso quod in morte non dat signa penitentiae, praesumitur obstinatus in sua contumacia. Addit autem Io. And. in d. c. is cui, de sent. excomm. lib. 6. hoc interdictum in articulo mortis, per quemcunque Sacerdotem relaxari posse, & est communis DD. opinio; Quod idem dicendum est de omni interdicto personali, ut ex dictis manifestum est.

26 *Septimo*, Sic interdictus bonorum, quæ ab Ecclesia publice, aut privatim fiunt, particeps est, sic Couar. in cap. Alma mater, par. 2. §. 1. num. 4. de sent. excomm. lib. 6. & Vgol. de censur. Eccl. Tab. 5. cap. 16. §. 4. num. 2. Ratio est, quia ut diximus, hic Ecclesiæ communionem non privatur, sed solum, ne Sacramenta sumat, Divinis, dum fiunt, interstet, aut si Clericus sit, ne illa faciat in Ecclesia prohibetur unde pro interdictis etiam sic mortuis (dammodo penitentes fuerint) & oblationes recipere, & pro eis orare possumus, ut docet Innoc. in c. finali, de excessu. prelat. & latius a nobis in fine capitis praecedentis ostensum est.

27 *Dubium* solum est, An sic interdictus capax sit indulgentiarum? Huic Respondet Vgol. ubi supra, cum distinctione, si enim speciatim interdictus sit ob contumaciam, a qua non discessit, sic capax esse non potest; si verò ob penam interdictum latum sit, si ea facere possit, quæ forma indulgentiarum requirit, sic eas consequi valet, alias non potest unde, si ad indulgentiam consequendam requirantur peccatorum confessio, & Eucharistiæ susceptio, tunc quia hic in Ecclesiam ingredi nequit, nec Sacramenta sumere valet, indulgentias lucrari nequit; quandoquidem ut communiter tradunt DD. quos sequitur Felin. in Sermon. de indulgentia plenaria, num. 15. indulgentiæ illis tantum profunt, qui faciunt illud, pro quo indulgentiæ conceduntur. Et de his hæc tenus.

De Subiecto, ac Ministro interdicti.

Cap. X.

S V M M A R I V M.

- 1 Interdicere potest quicumque excommunicare, & suspendere valet, & econverso.
- 2 Interdici passivè aliquid duobus modis potest.
- 3 Interdici non omnis homo, sed solus Christianus potest.
- 4 Interdici Christianus omnis, etiam innocens valet.
- 5 Interdici a iure, vel ab homine Papa nequit, & quare.
- 6 Amentes a natiuitate, & pueri usum rationis non habentes, sub interdicto generali personali non comprehendantur, & quæ vera huius rei ratio sit.
- 7 Interdici possunt non solum personæ singulares, sed etiam Universitates, Collegia, & Capitula.
- 8 Privilegium a Papa habens, ne interdici, aut excommunicari possit, a sententijs excommunicationis, aut interdicti Ordinarij sui non eximitur, nisi Rex sit, vel Regina, vel Regum filius, aut Religiosus ex eo ordine, & loco, cui privilegium hoc concessum est.
- 9 Conventus, & loca pia per Sedem Apostolicam a iurisdictione Ordinariorum exempta, sub interdictis Ordinariorum non continentur.

10 Interdici directè, aut indirectè quidnam sit.

- 11 Ordinarij locorum, quibusnam in casibus per Concilium Tridentinum, contra Religiosos exemptos, non obstantibus suis privilegijs, procedere possint.
- 12 Exemptus a Papæ potestate, ne ab eo interdici possit, nec in singulari, nec in communi, aliquis esse non potest, & quare.
- 13 Interdicere quilibet potest personas sibi subditas, quæ eas iurisdictionem spirituales fori exterioris habent.
- 14 Papa qualibet loca, & quascunque personas totius orbis Christiani interdici potest.
- 15 Legatus, & Nuncius Apostolicus quæ loca, & personas interdici queat.
- 16 Delegatus Papæ, aut alterius quosnam interdici poterit.
- 17 Subdelegatus tantum aliquando potest, quantum delegatus.
- 18 Episcopus electus, & confirmatus, quamvis non consecratus, loca, & personas sue Diocesis interdici potest.
- 19 Episcopus an Clericos, & Ecclesiam sine consensu capituli interdici possit.
- 20 Episcopus iurisdictionalia contra Capitulum ex consuetudine præscribere potest.
- 21 Prelati inferiores Episcopis iurisdictionem ordinariam fori exterioris habentes sibi subditos interdici possunt.
- 22 Generalis Religionis, & superiores Monasteriorum sibi subditos interdici possunt.
- 23 Capitulum an, & quibus in casibus interdictum alii ferre possit.
- 24 Concilium Generale, vel Provinciale interdicti sententiam valide ferre potest.
- 25 Canonici quinam, & quibus in casibus interdictum imponere possint.
- 26 Femina, quamvis Abbatiſſa, vel Prioriſſa sit, Ecclesiam tamen, aut Clericos Monasterio subiectos, interdici nequit, & quare.
- 27 Iurdictio spiritualis de facto, & de iure communi Civilem ordinem supponit.

1 *Communis* est DD. sententia, quod quicumque excommunicare potest, etiam suspendere & interdici potest, & è cōverso; Et similiter qui excommunicari potest, etiam suspendi, & interdici poterit, & è cōverso, hæc tria sub censura Ecclesiastica continentur in ca. Quærent de verb. signific. sic summa Aſſenſus par. 2. lib. 7. tit. 16. §. 7. ante finem. Angelica, verbo interdictum 3. in principio Syluest. verbo, interdictum 2. num. 3. Tabiena, verbo interdictum 2. num. 3. §. Secundo. Nau. in Man. c. 17. m. 158. Vgol. de cens. Eccl. Tab. 5. c. 1. Henriquez lib. 13. de excomm. & interd. c. 50. §. 1. & Sebast. Medices, par. 2. Summa tit. 9. q. 7. Toletus lib. 1. instruct. Sacer. c. 9. qui omnes docent eos, qui excommunicare, aut excommunicari possunt, etiam interdici, & interdici posse.

2 *Quoad* subiectum verò seu personam, quæ interdictum aduertendum ante omnia est, aliquid passivè interdici posse duobus modis; vno modo, ut interdici sit solum privari officijs Divinis, & alijs prohibitis in interdicto, & hoc modo latè accepto interdicti vocabulo, non solum homines, sed etiam res inanimatæ, ut sunt loca, interdici possunt, id est, officijs Divinis privari possunt; Alio modo, ut interdici, sit passivè affici ipsa censura interdicti, & obligari ad eam sententiam servandam, & ad penam irregularitatis, si non obstante interdicto, Divina celebraverint, & hoc modo solæ personæ capaces sunt interdicti passivè, & hoc etiam duobus modis vno modo in seipſis, ut in interdicto personali contingit, & sic quocunque vi dicitur ferunt secum suum interdictum, & ubicunque celebraverint, interdicuntur.

irregulares efficiuntur; Alio modo in ordine ad locum, vt in interdicto locali fit; & sic solum obligantur ad obseruandum interdictum in illo loco; vnde extra illum locum sine vilo peccato, aut irregularitate Diuina celebrare possunt. Et quia ex his, quæ de excommunicationis subiecto lib. 1. c. 8. diximus, ea omnia, quæ ad interdictum pertinent, facile intelligi possunt, hoc in loco materiam hanc paucis tantum explicare necessum erit.

Primo igitur, Non omnis homo capax est interdicti, sed solum Christianus; Ratio est, quia infideles neque Ecclesie, neque eius Canonibus, Censuris, & penis Ecclesiasticis subiecti sunt, arg. c. Multi 2. q. 1. & c. gaudemus, de diuort. Qui enim foris sunt, nihil ad nos. 1. Corinth. 5. & Concil. Trid. sess. 14. de Sacram. Penitentiae, c. 2.

Secundo, omnis Christianus, etiam innocens interdicti potest arg. cap. si sententia, de sent. excomm. lib. 6. Sotus 4. d. 22. q. 3. art. 1. Conclus. 3. & ad 1. & 2. Nau. in Man. capit. 27. num. 168. Couar. in cap. Alma mater, par. 2. §. 1. num. 4. de sent. excomm. lib. 6. & lib. 2. var. resol. cap. 8. num. 10. Hentiquez lib. 13. de excomm. & interdict. ca. 50. §. 1. Quamuis enim vt infra dicemus interdictum ferri non possit, nisi propter delictum, non tamen necessarium requirit delictum in eo; qui interdictus, sed vel in illo, vel in alio, vnde, & vnus, & multi possunt pro alio interdicti; vt enim communis DD. sententia tenet, propter vnus culpam, nempe illius, qui Dominus, aut Rector est loci, seu Ciuitatis interdicti potest Ciuitas, aut locus, & ob Regis delictum totum Regnum, vel etiam plura Regna interdicti possunt, vt colligitur ex cap. Non est vobis, de sponsal. & d. cap. si sententia, & latius c. fecidit, de iur.

Tertio, certum est, Papam non subiacere interdictis a iure laicis; Lex enim legislatorem, aut supremum Principem non obligat, quantum ad vim coercitiuam, & partem penalem, sed solum quantum ad vim suam directiuam, Censuræ autem ad coercitiuam pertinent, & est communis doctrina omnium in materia de legibus, & certa.

Quarto, Dubium est de Amentibus a Natiuitate, & de pueris nondum habentibus vsum rationis, nec perfectum, nec imperfectum, vt sunt verbi gratia, ante quinquennium & vt plurimum ante septennium, An isti de facto continentur sub generali interdicto personali sui populi, & an de possibili capaces sint huius penæ? Et quidem Nau. in Man. cap. 27. num. 168. in fine, putat istos non solum esse capaces, sed de facto sub sententia generalis interdicti populi comprehendendi; Quod probat, quia interdictum ligat etiam innocentes, isti autem non videntur aliud exculari posse quam ex innocentia. Alij tamen, vt Angelica verbo interdictum 1. n. 5. & Ioannes de Deo, ab eo relatus, & Syluest. verbo interdictum 2. §. 17. nu. 18. Rosella, verbo interdictum 1. num. 8. Couar. in ca. Alma mater, par. 2. §. 4. num. 5. ver. Duodecimo, de sent. excomm. lib. 6. Hentiquez lib. 13. de excomm. & interdict. cap. 42. §. 3. docent, hos de facto sub huiusmodi interdicto non comprehendendi; De possibili vero nihil dicunt. Mihi autem valde probabile videtur etiam de possibili istos penæ huius non esse capaces, non quidem ex eo capite, quia sunt innocentes, sed ex alio capite, quia cum isti rationis, & doli capaces non sint, consequenter neque præcepti, aut prohibitionis; ergo consequenter videtur dicendum, eos capaces non esse penæ ad id ad præcepta; sicut nec in foro seculari penas legum ciuiliu incurrunt. Adde, quod hoc ipsum, quod est officij diuini interesse, in huiusmodi personis non est actus humanus, ergo nec præmij, nec penæ capaces sunt, iuxta, eaque diximus c. 4. §. 3. dub. 3.

Quinto, Non solum singulares personæ, sed etiam Communitates, & Collegia, Capitula, Conuentus, Vniuersitates, & totus populus interdicti possunt, immo propriè magis interdicuntur istæ Vniuersitates, & Communitates, quam singulares personæ, & in hoc multum differt interdictum ab excommunicatione, cum Vniuersitas in communem excommunicari DD. sententia, excommunicari non possit, c. Romana, §. in Vniuersitatem, & c. si sententia, de sent. excomm. lib. 6. Palu. 4. d. 18. quæst. 2. principali, in q. 1. titula 2. ar. 1. c. 3. Hentiquez lib. 13. de excomm.

& interdict. cap. 25. §. 4. & cap. 50. §. 1. & alij multi.

Sexto, Personæ singulares priuilegiatæ per Sedem Apostolicam, ne excommunicari, aut interdicti possint, non intelliguntur exemptæ a sententijs ordinarijs, sed possunt non obstante tali priuilegio ab eis interdicti, & excommunicari, nisi sint Reges, vel Regina, aut eorum filij, cap. Ne aliqui, de priuileg. lib. 6. & ibi Ioan. Andr. & Anchar. Item S. Anton. 3. par. tit. 25. ca. 75. in fine. Syluest. in verbo interdictum 3. quæst. 4. versic. Secundum. Marcus Antonius Cucchijs lib. 4. institut. iur. Canon. tit. 12. Alphons. Vinald. de interdicto, num. 193. Henriquez lib. 13. de excomm. cap. 25. §. 5. Vgolin. de Censur. Eccles. Tab. 1. ca. 2. §. 12. nu. 5. & hoc etiam si essent personæ Religiosæ, vt in d. cap. Ne aliqui, habetur, intelligendo de priuilegio personali, id est ratione personæ, non autem ordinis, seu Religionis, ex gl. in d. ca. Ne aliqui, in verbo Ratione, de priuileg. lib. 6. Vnde Religiosus aliquis priuilegium habens ne excommunicari, aut interdicti possit, non obstante tali priuilegio suæ personæ concessio ab Ordinario interdicti, & excommunicari potest; secus autem, quando priuilegium conceditur ratione loci Religiosi, v. g. Monasterij, aut Ordinis, quale priuilegium habent Religiosi Mendicantes, vt Ordo Prædicatorum, Minorum, Societatis Iesu, ne excommunicari possint aut alia censura iterum ab Ordinarijs, aut legato, nisi super hoc specialem licentiam, & auctoritatem Papæ habeant, quæ faceret mentionem de ipso ordine; adeo, vt si ferrent sententias contra eosdem irritæ essent, & inanes, & idem de ordine S. Benedicti dicendum est, ex priuilegio Eugenij IV. incipiente. *Est ex debito*. Anno Domini 1434. Kal. Martij, de qua re vide S. Anton. 3. par. tit. Henriquez lib. 7. de indulg. c. 24. §. 2. & lib. 13. c. 24. §. 1. & Compend. priuileg. ord. Minorum. in verbo exemptio, vbi latè de hac re agitur.

Septimo, Conuentus, & omnia loca pia per Sedem Apostolicam exempta a iurisdictione ordinarij, & Religiosi omnes eodè modo exempti ratione Religionis, non autem personæ, non continentur sub interdictis ordinarij. Quia per hanc exemptionem omnis iurisdictione ordinarij subtrahuntur. Quod in tantum est verum, vt non solum ipsi, & eorum loca directè, sed neque indirectè interdicti possunt, c. Quantum, de priuileg. & facit Syluest. vbi supra, vers. Primum.

Directè autem interdicti est ipsosmet interdicere, vel eorum loca; indirectè est interdicere alios ratione ipsorum, vt v. g. interdicere eos, qui eorum Ecclesias frequentant, qui cum illis negotiantur, qui ab illis emunt, aut qui eis vendunt, qui molunt eis frumentum, qui eis panem coquant, &c. vt in d. ca. Quanto, habetur. In tantum autem non possunt huiusmodi personæ interdicere directè, vt si de facto interdicant, sententia est nulla, arg. ca. si duobus, de appellat. ca. cum dilectus, de relig. domib. & Clem. frequens, de excess. prælat.

Exempti tamen casus, in quibus Concilium Tridentinum, non obstantibus suis priuilegijs, dat Ordinarijs potestatem, vt tãquam delegati, vel legatis Sedis Apostolicæ contra quoscunque etiam religiosos exemptos procedere possint, vt Sess. 5. c. 2. & Sess. 24. de ref. capit. 4. vbi prohibet Regularis prædicare absque Episcopi approbatione, & sess. 6. de reform. ca. 3. degens extra Monasterium si delinquat, ab ordinario puniri potest, & Sess. 7. de reform. c. 7. t. 4. & 15. confirmat Clem. Quia cõtingit, de relig. dom. vbi etiam exempti in quibusdam casibus, coram ordinarijs locorum conueniri possunt. Nau. in Man. c. 25. nu. 13. & Henriquez lib. 13. de indulg. c. 24. §. 2. in annot. litera O. vbi alia multa loca Concilij citat.

Ostendo, Quicumque quomodolibet exempti sine in singulari ratione personæ, siue in communi ratione loci, aut Ordinis, & quocunque quamuis amplissimo priuilegio suffulti, ne possint interdicti, non eximuntur a iurisdictione Papæ, quo minus ab eo interdicti possint. Nã sicut a Dei potestate neminem Romanus Põtifex eximere potest, ita nec a se, qui ipsius Dei personam in terris gerit, vt habetur in c. 2. de translat. prælat. vt docent Ioan. Andr. quem refert, ac sequitur Panorm. in cap. cum instantia, nu. 6. de censib. & Rebuff. in praxi benef. versic. seu si venerabili Fratri Form.

Form. nou. prouif. declar. Vgolin. Tab. 1. ca. 2. §. 1. 2. num. 1. 1. & Henriquez lib. 1. 3. de excomm. & interd. cap. 2. §. 5. in annot. litteta G. Sed neque immunes sunt ab interdictione latitis in Bulla cenae Domini, vt habetur expresse in istis nouissimis Bullis cenae Domini, ante finem, & de subiecto interdicti haecenus:

13 *Quid Ministrum autem interdicti*

Primo, Communis Regula est DD. omnem Praelatum, & Iudicem habentem Iurisdictionem fori exterioris spirituales sine Ecclesiasticam, siue Ordinariam, siue Delegatam interdiciere posse eas personas, & ea loca in quibus Iurisdictionem habet; cap. cum inter, de consuetud. cap. cum ab Ecclesiarum, de offic. Ordin. Sorus, 4. dist. 22. q. 3. art. 1. Conclus. 2. Et denique, qui ordinaria potestate excommunicare potest, hic etiam interdiciere potest; eamque facultatem viro Clerico aliqua censura non impedito delegare; vt auctores initio huius capituli allati testantur; & Henriquez lib. 1. 3. de excomm. & interd. cap. 5. §. 1. & Alphonsus Viualdus titulo de Interdicto: numero 124.

14 *Secundo*, Papa interdiciere potest quascunque personas; & quaecunque loca, etiam totum Orbem Christianum, si causa id postulet; cum Iurisdictionem fori exterioris in omnes personas, & omnia loca habeat, arg. c. Tanta de excess. praelat. Palud. 4. dist. 18. q. 8. in art. 4. principali. §. Quantum ad quintum Syluest. in verbo, Interdictum, 3. q. 3. Tabiena; verbo, Interdictum, 2. nu. 3. §. 2. Henriquez lib. 1. 3. de excomm. & interd. cap. 5. §. 1. Alphonsus Viualdus vbi supra, num. 125.

15 *Tertio*, Legatus, & Nuncijs Sedis Apostolicae interdiciere potest, cap. Nouit, de offic. legat. Palud. 4. dist. 18. q. 8. in art. 4. princip. §. Quantum ad quintum S. Anton. 3. part. tit. 27. de interd. cap. 2. in fine. Tabiena; verbo, Interdictum, 2. nu. 3. §. 2. Secundo. Henriquez loco cit. §. 1. versic. Tertio. Alphonsus Viualdus vbi supra num. 126. quod intelligitur in personas, & loca tantum suae legationis, & hoc non solum si in literis suae Commissionis id exprimitur, seu addatur Clausula haec. *Contra delictos per censuram Ecclesiasticam compellendo, seu compescendo*, atq. ca. Querenti, de verb. signific. sed etiam si simpliciter legatus constituitur, nec apponatur talis Clausula, ex S. Anton. Tab. Henriquez vbi supra, & fauet Viualdus nu. 127. qui cum hoc concedat de subdelegato, a fortiori idem de Legato concedere debet.

16 *Quarto*, Delegatus eiusdem Sedis Apostolicae, cap. Sanè, 2. de offic. deleg. potest interdiciere personas, & loca, quarum, seu quorum causa ei delegata est, necnon & alias personas, ex quibus causa cognitio pendet. S. Anton. Palud. Tabiena Alphonsus Viualdus locis proximè citatis. Et pari modo delegati aliorum Praelatorum idem possunt iuxta terminos suae delegationis.

17 *Quinto*, Subdelegatus, id est, delegatus à delegato potest etiam interdiciere, cap. ex literis de offic. deleg. S. Anton. & Tabiena; vbi supra, & Alphonsus Viualdus num. 127. Potest etiam hic tantum, quantum ipse delegatus, quia delegatus potest delegare, & delegando dat subdelegato totam suam Iurisdictionem.

18 *Sexto*, Episcopus etiam solum electus, & confirmatus, licet non sit consecratus interdiciere potest suos subditos, & loca suae Diocesis; Quia interdiciere non est actus Ordinis, sed Iurisdictionis, cap. Transmissam, de elect. Palud. 4. dist. 18. quaest. 8. in art. 4. princip. §. Quantum ad Quintum S. Anton. 3. parte tit. 27. cap. 2. in fin. Syluest. verbo Interdictum, 3. quaest. 3. Tabiena; verbo, Interdictum, 2. §. Secundo Alphonsus Viualdus cit. num. 128. & 129. Henriquez lib. 1. 3. de excomm. & interd. cap. 5. §. 1. Immo etiam interdiciere potest personas per Sedem Apostolicam privilegiatas, ne possint interdici, si privilegium sit concessum tantum ratione personae, nisi fuerint Reges, Reginae, aut eorum filij, qui sic privilegiati fuerint, aut nisi in filios speciales à Papa recepti sint, cap. 1. de verb. signific. li. 6. Natur. in Manual. cap. 27. nu. 164. versic. Octauo. & Alphonsus Viualdus titulo de Interdicto, nu. 196. vt ex praedictis constat; personas autem privilegiatas & exemptas ratione ordinis interdiciere nequit, vt diximus.

19 *Dubium* est apud DD. An Episcopus interdiciere possit

Clericos, & Ecclesiam, sine consensu Capituli? Ratio dubitandi ex cap. 1. de excess. praelat. desumitur; vbi Pontifex prohibet, ne Clericos sine iudicio Capituli Episcopi suspendant, aut eorum Ecclesias interdicta subiciant. & faciunt pro hoc ca. Nouit, & cap. Quanto, de his, quae sunt à maiori parte Capituli, & certe tota difficultas in intellectu horum Canonum, maxime vero d. c. i. consistit, quod à diuersis diuersimode exponitur:

20 *Prima* enim expositio est Innoc. in d. cap. 1. de excess. praelat. & ibi Panorm. num. 2. Palud. 4. dist. 18. quaest. 2. in art. 4. principali, §. Quantum ad Sextum. S. Anton. 3. part. tit. 27. de interd. c. 2. in fine. Syluestri verbo, Interdictum, 3. quaest. 3. Viualdus cit. num. 128. Tabiena; verbo, Interdictum, 2. §. Secundo. Henriquez lib. 1. 3. de excomm. & interd. cap. 5. §. 1. Qui intelligunt capitulum de interdictis ferendis in perpetuum, aut in longum tempus, tunc enim existimant Episcopum non debere (vt S. Anton. Tabiena; Syluest. Viuald. & Henriquez loquuntur) aut non posse, vt Palud. cum Innoc. docent. Clericos, aut eorum Ecclesias interdiciere, sine consensu Capituli.

Secunda est eorundem, maxime Inno. Palud. & Alphonsus Viualdi qui etiam intelligunt de interdictis ferendis, quando Episcopus procedit contra aliquos ex officio, siue praesentes, siue absentes tunc enim quia cum maiori maturitate, sicut etiam in priori casu, procedendum est, requiritur consilium Capituli.

Tertia est, vt Calderinus in tract. de interd. memb. 4. num. 54. refert, Hostiensis, qui intelligit de interdictis ferendis, quando Episcopus procedit ad correctionem Canonico- rum, & Clericorum, & maxime vt sic eorum contumaciam comprimat; tunc enim Canonicos ipsius Capituli Iurisdictioni subiacentes, non nisi ex consensu Capituli interdiciere valet, iuxta formam cap. Interfragabili, de excess. de offic. Ordin. & capitul. cum contingat, de fori compet.

Quarta est eiusdem Hostiensis; qui intelligit de interdictis ferendis quando Episcopus cum Capitulo habet omnia communia etiam Iurisdictionem; vt cum Episcopus non constituit, aut destituit sine consilio Capituli, nec alia facit, quae ad Iurisdictionem pertinent, tunc enim interdiciere non potest sine consilio Capituli. Addit tamen Hostiensis in his casibus etiam sententiam solius Episcopi esse iurisdictionem, quia quamuis iure prohibeatur hoc facere, nullum- men iure declaratur factum esse irritum.

Quinta est Calderini vbi supra; qui intelligit hoc casum- pliciter & vniuersaliter prout iacet, & verba sonant, quantum est ex vi iuris communis, & iuris scripti, vt Episcopus non possit interdiciere Ecclesias, nec Clerum sine consensu ipsius Capituli, & facit cap. Episcopus nullus, 13. quaest. 7. & faciunt, d. capitul. Nouit, & capitul. Quanto, in his quae sunt à praelat. Immo addit Calderinus, hoc non solum habere locum in Episcopo, sed etiam in omni Praelato habente sub se Capitulum & idem docet quoad hoc vltimum Palud. citat. §. Quantum ad Sextum. Cum Calderinus consentiunt gloss. in d. cap. 1. in verbo, Capitulum Panormitan. ibi, & Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 5. cap. 1. §. 1. qui id docent verum esse de iure scripto, vt sine consensu Capituli Clericos suspendere, aut interdiciere non possit. Addunt tamen Panormitan. Calderin. & Vgolin. hodie Episcopos ex consuetudine praescripisse Iurisdictionem contra Capitulum, vt sine consensu Capituli quascunque censuras ferre possint, & Clerum, & Ecclesias interdiciere, & praescriptio & consuetudo valet, vt experientia, & quod quotidianum declarat, arguant. capitul. 5. de consuetud. lib. 6. Nemo enim Episcopus hodie est, qui per se Iurisdictionem non exerceat. Quorum expositio maior, & sententiarum haec quinta & vltima mihi videtur maior, & textui conformior & quod ab Episcopo praedicatur; post hanc locum habere possunt prima, & secunda: Tertia verò & quarta non videntur mihi commode aptari posse textui. Quibus omnibus addo cum Vgolino vbi supra, absque controuersa Episcopum sine consensu Capituli in laicos censuram quamcumque ferre posse, id quod iuri scripto, & experientiae conforme omnino est.

21. *Septimo*, Prælati inferiores Episcopis habentes Iurisdictionem spirituales ordinariam fori exterioris interdicere possunt sibi subditos, cap. cum inter, de consuetud. & c. cum ab Ecclesiis, de offic. ordin. & ibi gloss. in verb. *Ecclesiastica sententia*, ubi notat quinam sint illi prælati, videlicet esse Abbates, & Prælatos Ecclesiarum Collegiarum, qui licet sub sint Episcopis, sunt tamen Iudices Ordinarii in plebe sua. Idem docent Palud. 4. distinct. 18. q. 8. in art. 4. princip. 6. Quantum ad quintum, & §. Quantum ad sextum S. Anton. 3. part. titulo 27. de interd. cap. 2. in fine. Sylvest. verbo interdictum, 3. q. 3. Tabiena, verbo interdictum, 2. §. Secundo. Sotus, 4. dist. 22. quæst. 3. art. 1. Conclus. 2. Alphonsus Viuald. num. 130. Henriquez lib. 13. de excommunicatione, & interd. cap. 51. §. 1. ubi ait tales in suo territorio interdicere possunt, siue ex iure, siue ex consuetudine, siue ex privilegio hanc Iurisdictionem habeant immo, etiam & Abbates seculares qui habent Iurisdictionem quasi Episcopalem. Et Innoc. in d. cap. cum inter, de consuetud. idem posse Decanos affirmat, quod probat ex cap. Dilectis, de appellat. An autem isti interdicere possint Clerum, & Ecclesiam sine consensu Capituli, dicendum est, ut supra de Episcopis diximus.

22. *Eodem modo* Generalis Religionis interdicere potest subditos sibi, qui tamen, ut notat Henriquez ubi supra, in consuetudine non habet, ut Oppidum aut Castrum interdicat, nec si esset consuetudo in oppositum, est admittenda, nisi in illud habeat spirituales Iurisdictionem, ex Soto, & Henriquez ubi supra. Sic etiam Priores, & Guardiani, & superiores Monasteriorum subditos suos interdicere possunt ab audiendis diuinis aut Confessionibus ex Henriquez lib. 13. cap. 24. §. 3. & capit. 51. §. 1. locum tamen, aut personam simpliciter interdicere nequeunt, & fauet Palud. cit.

23. *Octavo* Capitulum de iure communi non potest interdicere, quia nullam habet Iurisdictionem ordinariam. Excipitur tamen

Primo casus vacationis Sedis Episcopalis quo casu tota Iurisdictione deuoluitur ad ipsum Capitulum, paucis exceptis ex Henriquez lib. 13. de excom. cap. 24. §. 1. in fine, & facit ad hoc, cap. His quæ, & ibi gloss. fina. & cap. cum olim, & ibi gloss. in verbo, *Capitulum*, ubi docet in quibus non deuoluitur Iurisdictione ad Capitulum, de maior. & obed. & cap. ad abolendam, in princip. & ibi gloss. in verbo, *Sede vacante*, de heret. & c. penul. & vlt. de supplen. neglig. prælati, lib. 6. & cap. cum nullus, & ibi gloss. in verbo, *Capitulum*, de temp. ordin. lib. 6. & d. 65. cap. vlt. & d. 23. c. In nomine Domini, & 7. q. 1. cap. Pontifices, ut refert gloss. in d. cap. His quæ. Palud. 4. d. 18. q. 8. art. 4. princip. 5. Quantum ad quintum. Hostien. in d. cap. ad abolendam S. Anton. 4. part. tit. 17. de interdicto, cap. 2. in fine. Tabiena, verbo, *Interdictum*, 2. §. secundo. Alphonsus Viuald. num. 131. & num. 135 Henriquez lib. 13. capit. 24. §. 1. & cap. 51. §. 2. Nunc autem mortuo Episcopo vicarius a Capitulo eligendus est, qui Iurisdictionem exerceat, ex Concil. Trident. sess. 24. de reformatione. c. 16. Excipitur *secundo* casus specialis privilegii Sedis Apostolicæ, scilicet ex privilegio concessa sit Capitulo talis Iurisdictione. Excipitur *tertio* casus Consuetudinis præscriptæ, scilicet Capitulum vllam Iurisdictionem præscripsit ex consuetudine in oppida sibi subiecta, ut Capitulum Ecclesiæ Salernitanensis in oppida Valdeperæ, de la Valdobra, ut Henriquez in d. c. 51. §. 2. testatur. Idem docet Summa A. Henrici, par. 2. lib. 7. tit. 16. art. 7. in fine.

24. *Nono*, Communitas etiam quædam habet Iurisdictionem interdicendi, ut Concilium Generale, Prouinciale, & Episcopale, ut Henriquez cit. & communis DD. sententia testatur.

25. *Decimo*, Dubium est de Canonicis, an ipsi interdicere possint, & intelligitur maxime de Canonicis Ecclesiæ Cathedralis. In qua re hæc communiter ab auctoribus traduntur.

Primo Certum est, neque singulares Canonicos seorsim, neque plures Canonicos simul posse interdicere Ecclesiæ Episcopo subiectas, sine consensu ipsius Episcopi, & aliorum Canoniorum, ut habetur in c. Quæstuit, de ijs quæ

sunt a maio. par. cap. Palud. 4. d. 18. q. 8. in art. 4. principali, §. Quantum ad Sextum. Angelica, verb. interdictum, 3. num. 2. Tabiena, verbo, *Interdictum*, 2. §. Secundo. Alphonsus Viuald. num. 132. & si de facto interdicant, neque teneatur Episcopus interdictum illud seruare, neque permittere debet ab alijs seruari, ut Cælestinus III. in d. ca. Quæstuit, expresse determinauit, & statuit.

Secundo, si Canonicus aliquis Episcopale ius habeat in aliqua Ecclesia, illam interdicere potest, ex gloss. in d. cap. Quæstuit in verbo, *Ecclesiam*.

Tertio si Canonicus præbendam aliquam habet, cui Ecclesia est annexa, ut in cap. extirpanda, §. si verò, de præbend. in qua de consuetudine Iurisdictionem fori exterioris spirituales exercet, iuxta cap. super eo, de præbend. libro 6. illam interdicere potest, ex Calderino tract. de Eccle. interd. memb. 3. nu. 55. & Palud. 4. d. 18. q. 8. art. 4. princip. 5. Quantum ad Sextum. Tabiena, verbo, *interdictum*, 2. num. 3. §. Secundo in fine, & Alphonsus Viuald. cit. numero 133.

Quarto, si Canonicus de consuetudine præscripta exercet Iurisdictionem spirituales fori exterioris in terram seu territorium ipsius præbendæ ipsam territorium, & terram interdicere potest, sic Calderin. & Tabiena, cit. contra Paludanum in d. §. Quantum ad Sextum.

Quinto, Canonicus ex præscripta consuetudine exercet Iurisdictionem super aliquos homines, seu personas, super quas habet aliquam prælationem, verbi gratia, quia sunt, vel habitant in eius præbenda, tunc omnes, & singulos illos homines interdicere potest, ut notat Calderin. & Palud. ubi supra, & consentit Innoc. in c. Quæstuit, de ijs quæ sunt a maio. parte cap. Addit etiam Pal. in d. §. Quantum, ad sextum, non posse consuetudine induci, ut pro communibus factis Ecclesiæ Collegiæ, vel Canonicorum, vel Ecclesiæ simul, & Canonicorum, quilibet Canonicus interdicat, aut excommunicet homines Ecclesiæ, quia cum de factis communibus agatur, communi sententia opus est, & idem expresse docent Calder. cit. & Innoc. in d. c. Quæstuit, non enim quilibet de Capitulo est dominus hominum Ecclesiæ, sed vniuersitas, Pari ratione puto non solum seorsim singulos, sed neque aliquos, tres, aut quatuor &c. simul posse interdicere, sed necessario requiritur maior pars suffragiorum ad interdicendum.

26. *Vndecimo*, Femina interdicere non potest, etiam si Abbatissa, vel Priorissa sit, & etiam si Ecclesias Monasterio subiectas habeat quia non est capax Iurisdictionis spiritualis tum ratione sexus, tum quia non est capax Ordinis Clericalis spiritualis autem Iurisdictione saltem de facto, & de iure communi Ordinem Clericalem supponit, sic S. Anton. 3. part. tit. 27. de Interd. capit. 2. in fine. Tabiena, verbo, *Interdictum*, 2. nu. 3. §. secundo. Henriquez lib. 13. de excom. & interd. c. 51. §. 1. Vgolin. Tab. 1. cap. 2. §. 7. Felin. Panorm. & Innoc. in c. dilecta, de maior. & obed. & idem Panorm. & DD. in capit. Noua. de penit. & remiss. & Syluest. in verbo, *Interdictum*, 3. q. 3. & Alphonsus Viualdus tit. de Interdicto, nu. 134.

De causa dispositiua, & Forma ferendi sententiam interdicti. Cap. XI.

S Y M M A R I V M

- 1 *Interdictum*, non nisi ob causam, & culpam grauem ferri debet.
- 2 *Interdictum* extensiuè pena grauior est, quam excommunicatio, quamuis intensiuè lenior sit.
- 3 *Culpa*, & causa grauis ad ferendum interdictum qualis esse debeat.
- 4 *Censuræ Ecclesiasticæ* neruus sunt disciplinæ Ecclesiasticæ.

LI Inter-

- 5 Interdictum in particulari ob alterius culpam nemo poteſt.
- 6 Interdictum, vt valide in Collegium, aut Vniuerſitatem feratur, vt ſinguli culpabiles ſint, non eſt neceſſum.
- 7 Interdictum generale loci, vel perſonarum, ob vnius delictum, non niſi ex ſpeciali Papæ licentia, & tunc quo ordine, & modo ferendum.
- 8 Delictum Principis populi, ſeu Reſtoris Ciuitatis habentis Iuriſdictionem temporalem cauſa ſufficiens eſt, vt Ciuitas, ſeu locus interdicatur.
- 9 Delictum Episcopi cauſa ſufficiens eſſe poteſt, vt Eccleſia Cathedralis, & tota etiam Diceceſis interdicatur.
- 10 Delictum principalium membrorum Ciuitatis, ſeu Vniuerſitatis, cauſa ſufficiens eſſe poteſt interdicens Ciuitatem.
- 11 Delictum magnæ partis Ciuitatis, cauſa ſufficiens eſt ad Ciuitatem, vel populum interdicens.
- 12 Delictum perſonæ priuata, an, & quādo ſufficiens ſit cauſa, interdicens Ciuitatem, vel populum.
- 13 Innocentes quare ſacri Canones interdicti poſſe, ſtatuerint.
- 14 Cauſa ferendi interdictum duplex eſſe poteſt, delictum ſcilicet, & contumacia.
- 15 Delictum, & contumacia quidnam ſit.
- 16 Contumacia peccatum duplex eſſe poteſt, & quid vtrumque ſit.
- 17 Interdictum pro contumacia Domini, aut Episcopi loci, aut pro debito pecuniario, contra Ciuitatem, Prouinciā aut Territorium, ſine ſpeciali Sedis Apoſtolice licentia, ferri non poteſt.
- 18 Legatus Papæ pro debito pecuniario interdictum ferre nequit in locum, aut Ciuitatem aliquam ſuæ Legationis.
- 19 Interdictum ſpeciale loci pro debito pecuniario ferri poteſt.
- 20 Interdictum contra parochiam pro debito pecuniario ferri nequit, & quæ huius ratio ſit.
- 21 Interdictum generale perſonale pro pecuniario debito ferri valide poteſt.
- 22 Interdictum loci longo tempore decerni non debet, & quamobrem.
- 23 Forma, ac modo ferendi interdictum qualiſnam ſit.
- 24 Monitio, vt interdictum ab homine feratur, neceſſaria eſt, non autem ſi feratur a iure, & quare.
- 25 Interdictum non niſi in ſcriptis ferri debet.
- 26 Interdictum, non niſi expreſſa eius cauſa, ferendum.
- 27 Exemplar ſcripturæ, & cauſæ ob quam interdictum fertur, parti petenti a Iudice tradi debet.
- 28 Effectus interdicti a iudice pro ſuo orbitrio limitari poſſe.
- 29 Interdictum, vt obliget, parti intimandum, & publicandum eſt.
- 30 Publicatio interdicti contra Ciuitatem, Populum, aut Vniuerſitatem laici, qualiter fieri debeat, vt obliget.
- 31 Interdictum generale ab Episcopo latum, etiam ad exemptos extenditur, non tam ex ſententia ipſius hominis, quam ex iuris communis diſpoſitione.
- 32 Promulgatio ſententiæ interdicti, ad eius obligationem omnino eſt neceſſaria.

P Aludanus 4. diſtin. 18. q. 8. in art. 4. principali. 6. Quantum ad 4. de cauſa ferendi Interdicti agens exiſtimat omnino difficile eſſe perſtringere quam ob cauſam Interdictum poni poſſit, cum hoc ſit de officio Iudicis, quorum officium latiſſimum eſt. Et certe res hæc dif-

ficilior redditur ex eo, quod cum ex communi DD. ſententia interdictum contra innocentes ferri poſſit, alicui videri poſſit, interdictum non egere cauſa. Ceterum vt recte docet Sotus. 4. d. 22. q. 3. art. 1. Concluſ. 3. & veritas ipſa comprobatur, ad interdictum requiritur non ſolum cauſa, ſed etiam grauis, & digna, cum ſit grauis pœna. Id quod ex triuſſeca ratione pœnæ colligitur. Quia omnis pœna, quatenus pœna eſt, punitio, & vindicta eſt culpæ, vnde conueniens eſt, vt tam grauis pœna non niſi ob grauem cauſam feratur. Cum enim locus, & populus interdicti poſſit, adeo, vt in tali interdicto etiam innocentes comprehendantur, ex Nauar. in Manual. cap. 37. num. 168. Couar. in cap. Alma mater, par. 2. §. 1. num. 4. de ſent. excomm. lib. 6. & lib. 2. var. reſol. c. 8. num. 10. Soto. 4. d. 22. q. 3. art. 1. Concluſ. 1. & ad 1. & 2. Tolet. lib. 1. Inſtruct. Sacerd. cap. 29. & Henriquez lib. 1. de excomm. & interdict. cap. 50. §. 1. pœna huius interdicti extenſiue grauior eſt, quam excommunicatio, quamuis intenſiue leuius ſit arceri a ſacris audiendis per interdictum, aut ſuſpenſionem, quam excommunicatio, iuxta ea quæ tradunt S. Thom. in addit. 3. par. q. 22. artic. 5. ad 2. & Henriquez loco proximè citato, §. 2. in annot. litera l. ideoque ex genere ſuo requirit peccatum grauius quam ſit peccatum inobedienciæ ob quod ferri ſolet excommunicatio, vt Sotus, & Henriquez vbi ſupra teſtantur. Graue autem in hac materia vocatur, non ſolum illud quod eſt peccatum mortale, ſed etiam illud, quod pluribus nocet, quamuis non grauius ſingulis noceat. Ratio autem cur graue debeat eſſe delictum, colligitur tum ex cap. Quæſitum, de ijs quæ ſunt a maior. par. Capit. tum ex cap. cum medicinalis, de ſent. excomm. lib. 6. tum ex Concil. Tridentino ſeſſ. 25. de reform. cap. 3. tum ex SS. Patribus, ne cenſuræ Eccleſiaſticæ, quæ debent eſſe neruus Eccleſiaſticæ diſciplinæ, & gladius Eccleſiaſticæ poteſtatis, & iuſtiæ, viſcant, ſi ex leuibus cauſis ferantur, & hoc maxime locum habet, quādo interdictum in multos fertur.

Quia vero nonnunquam aliqua perſona in particulari interdictum, aliquando vero multi, ideo de vtriſque dicendum eſt. Et quidem cum quis ſingulariter ſeu ſpeciatim interdictum, tunc neceſſario culpa præcedere debet in eo, qui interdictum, alterius enim culpa quis in particulari puniri non debet, argum. l. Sancimus, C. de penis & totum eod. Cod. Ne filius pro patre, vnde ſi is qui interdictum fertur coram Deo innocens ſententia interdicti contra eum prolari verè non ligatur, vt ex ijs quæ tradunt Richard. 4. d. 18. articuli. 3. quæſt. 3. ad 1. Henriquez lib. 13. de excomm. & interdict. cap. 50. §. 2. & Vgolin. Tab. 5. cap. 12. §. 1. colligitur. Quando autem ſimul interdicuntur multi ſeu generaliter, vt cum interdicuntur Populus, Collegium, Vniuerſitas, &c. ſiue ſpecialiter, vt quando interdictum ſingulari, tunc qui ad non neceſſario requiritur culpa in ſingulis qui interdicuntur, immo rariſſimum eſt ſingulos eſſe culpabiles, ſed propter culpam aliquorum plures innocentes ſimul cum illis interdicuntur.

Obſeruandum autem eſt, non ſatis eſſe culpam omnique ad ponendum interdictum generale loci, vel perſonæ, ſeu quolibet interdictum multorum, non enim ob vnius priuati delictum Ciuitas tota, aut totus populus interdicti debet, vt notat Ioan. Monach. in cap. 1. de viſ. lib. 6. & poſt eum idem docent Henric. in c. in quibusdam, de penis. Chomaſin in pragmat. Sanct. tit. de Interdictis, verbo priuata, & Summa Confeſſor. lib. 3. tit. 33. quæſt. 231. in fine. Sebaſt. Medices par. 2. Summa. tit. 9. quæſt. 8. niſi id ſpeciali licentia Papæ fiat, quæ magna cum diſcultate concedi ſolet, & in hunc modum; vt primo interdictum decernatur in Eccleſiam parochialem aduerſus, & ſimul in alteram Eccleſiam parochialem, vel collegiatam; Deinde crescente malitia, & contumacia in duas Eccleſias collegiatas, vel duo monaſteria; Tertio deinceps non reſiſcente contumacia, tota Diceceſis ſupponitur interdicti; & adhuc illius corde indurato, Cathedralis Eccleſia interdicatur, ex Ioann. Siaphilæo, de licentia gratiæ, & iuſtitia Florent. 156. colum. 2. quem reſert, & ſequitur Couar. in cap. Alma mater, par. 2. §. 1. num. 4. reſol. ſed ob vnius priuati, de ſentent. excomm. lib. 6. q. 2. c. 2.

dores docent Cathedralē Ecclesiā non censi interdictam, etiam si in totius Diocesis; & in omnes ciuitatis Ecclesias interdictum latum sit, prout latius cap. 3. dub. 6. num. 1. expofuimus, arg. c. Quamuis, §. Quamquam, de preb. lib. 6. ubi habetur Ecclesiā Cathedralē appellacione Ecclesiārum Ciuitatis, aut Diocesis, in literis ad beneficium Ecclesiasticū non contineri. Id quod locum etiam habere putant Compofcellanus in c. capitulum de Rescriptis, Oldrad. consil. 183. Staphil. cit. fol. 61. Felin. in capit. In nostra Coroll. 39. de Rescriptis, & in cap. postulat, num. 4. tit. cond. & Ioan. de Selua, de benefic. par. 3. q. 1. r. qualitate 21. in qualibet odiosa dispositione, qualis est materia Interdicti, de qua nunc agitur.

Ad hoc igitur ut pro alterius culpa, & delicto Vniuersitas, seu locus interdicatur, necessario requiritur culpa aliquorum ex his.

Primo Delictum Principis, Populi, vel Rectoris Ciuitatis, habentis iurisdictionem temporalem, cap. Non est vobis, de sponsal. & cap. Sane, 2. & ibi Felin. de offic. deleg. & cap. ubi periculum, §. prater, de elect. lib. 6. & cap. si sententia de sent. excomm. lib. 6. & Extrauag. Super gentes, de conductu, S. Thom. in addit. 3. par. quest. 22. art. 5. ad secundum. Angelica, verbo, Interdictum, 3. num. 3. Tabiena, verbo, Interdictum, 3. num. 1. Syluest. verbo, Interdictum, 3. quest. 5. versic. Primum. Sotus 4. dist. 22. qu. 3. artic. 1. Conclus. 3. Couar. in cap. Alma mater, par. 2. §. 1. num. 4. de sent. excomm. lib. 6. Henriquez libr. 13. de excommunicat. & interd. cap. 50. §. 3. Vgol. Tabul. 5. capit. 20. §. 1. nu. 1. & Tolet. libro 1. capitul. 19. Id quod rationaliter sit, eo quod pena eorum, qui subiecti sunt, ad ipsorum Dominos, & Rectores redundat; Vnde & Domini gratius puniuntur, ex eo quod non solum in seipsis, sed etiam in subditis suis puniuntur, ut docet Gratian. in cap. Ecclesia, §. item peccato ciuium, 1. quest. 4. & glof. in Extrauag. Dierum crescente malitia, in verbo, Quomodo libet, de penit. Sotus 4. d. 22. quest. 3. art. 1. in solut. arg. primi. Vgol. c. & colligitur ex d. c. si sententia, vers. Dummodo & ipsi, de sent. excomm. lib. 6. Praterquam quod talibus Rector, aut Dominus subiectorum clamore a conuincia sua recedet, ex Feliciano in Enchirid. de Censur. ca. 9. de interdicto.

Secundo, Delictum Episcopi potest esse sufficiens ad supponendum Interdictum Ecclesiā Cathedralē, & aliis Ecclesiis ei subiectis, necnon ad interdicendum Capitulum, & Clerum; Immo si causa sit grauis, etiam ad interdicendum Populum & Ciuitatem, & totam Diocesim. Quod patet a simili: Si enim sufficit delictum Rectoris secularis, etiam & delictum Praelati Ecclesiastici satis erit. Id quod procedit, etiam si Episcopus eo in loco iurisdictione tantum spirituale & Ecclesiasticam habeat, ex Archid. in cap. si sententia de sent. excomm. lib. 6. Dominici, ibi, & Gemin. ibidem, §. ceterum, num. 8. ubi alios idem sententias refert. Item Felin. in cap. Sane, 2. nu. 2. & Decius. Notab. de offic. deleg. Couar. in ca. Alma mater, par. 2. §. 1. num. 4. de sent. excomm. lib. 6. Vgol. Tab. 5. capit. 20. §. 1. num. 2. qui tres vltimi hanc communiorē opinionem DD. esse testantur; Quamuis Cardin. in d. cap. Sane, 2. & Panorm. num. 7. & Vincent. quem citat, & Henriquez libr. 13. de excommunicat. & interd. capitul. 50. §. 3. velant, textum illum procedere, quous Episcopus iurisdictionem simul temporalem illius loci habeat, sed prior opinio magis communis est.

Tercio, Delictum principalium membrorum aliquorum Ciuitatis, vel Vniuersitatis, ut delictum Consulum, Conferuatorum, Baluorum, Consiliariorum, Vniuersitatis, & quocunque nomine vocentur eorum qui Communitatem gubernant, causa sufficiens esse potest, ut Ciuitas interdicatur. Id quod inde probatur, quia ferri potest pro delicto Rectoris, ergo, & pro delicto itorum.

Quarto, Delictum magnae partis multitudinis popularis est etiam sufficiens causa ad interdicendum Populum, Ciuitatem, vel Vniuersitatem, quia magna pars popularis multitudinis, paucis Consiliariis, seu Magistratibus aequiparetur.

Quinto, Delictum cuiuscunque personae privatae ali-

quando potest esse sufficiens causa ad interdicendum Populum, vel Vniuersitatem, vel locum, scilicet in hoc casu tantum, quando eius delictum redundat in delictum Principis, Rectoris, aut membrorum Ciuitatis, aut magnae partis multitudinis, ut ex dictis constat, & habetur in Constitutione Concilij Basileensis Sessione 20. Anno Domini Millesimo quadringentesimo trigesimo quinto; Quod quidem Concilium, quoad illa omnia quae circa censuras Ecclesiasticas, materiam fidei, & causas beneficiales habet approbatum, & confirmatum fuit per Nicolaum V. In quo Concilio statutum est, quod nulla Ciuitas, Oppidum, Castrum, Villa, propter culpam, aut causam cuiuscunque personae privatae, auctoritate quacunque ordinaria, vel delegata interdici possit, nisi his tribus concurrentibus.

Primum est, quod talis persona prius excommunicetur, aut denunciatur excommunicata in Ecclesia.

Secundum est, quod auctoritate Iudicis Ecclesiastici, Domini, seu Rectores vel officiales locorum requisiti sint, ut huiusmodi personam excommunicatam ex loco, vel Ciuitate eiciant.

Tertium est, quod post huiusmodi requisitionem infra biduum si vere, & cum effectu eiciant, aut ad satisfactionem compellant; hoc casu, quia iam delictum priuatae personae redundat in delictum Principis, vel Officialium Ciuitatis, non eicientium talem personam, ferri potest Interdictum generale loci, seu Ciuitatis. Idem ad verbum habetur in Constitutione 16. Leonis X. in Bullario, quae Constitutio incipit, In eminenti. Anno Domini 1516. 15. Cal. Septembris, post medium Bullae. Ex quibus constat, quanta cum maturitate concilij Ecclesiasticum Interdictum ferendum sit.

Ex his, quae diximus duo inferuntur, **Vnum est**, quae de causa Sacris Canonibus statutum sit, ut etiam innocentes interdictio affici possint, quae duplex esse potest, ea quae valde rationalis, & honesta;

Prima est, ut omnibus inferioribus, & subditis clamantibus, & conuerentibus, & instantibus apud Dominum, seu Rectorem, tandem Dominus loci respiciat.

Secunda est, ut cum propter suum delictum Dominus, & Capita Ciuitatum, & locorum se puniri etiam in suis subditis videant, eorum saltem causa, & afflictione commoueat.

Alterum est, causam ferendi interdictum duplicem in vniuersum assignari posse, nimirum, delictum, & contumaciam, quae duo in hac materia, & similibus ita distinguuntur, non quod vnum necessario excludat alterum, (Nā & contumacia ipsa delictum est, & aliquid delictum est contumacia) sed quia delictum in hac materia dici solet peccatum praeteritum, in quo non amplius persistitur; Contumacia vero dicitur peccatum quodcumque post debitam monitionem perseverans, vnde contumacia est delictum respiciens futurum.

Potest autem duplex esse peccatum contumaciae; Vnum, quod ad nullum aliud peccati genus reduci potest, sed est vera contumacia, id est, inobedientia contradicens praepcepto superioris, quod est quando materia quae a superiori praecipitur, neque est bona in se, neque mala, sed indifferens. Aliud verò genus, & peccatum contumaciae est, quod coniunctum est cum aliquo alio peccato, scilicet quando materia, quae praecipitur, aut prohibetur a superiori, per se, & ex sua natura est bona, vel mala, & fugienda, vel sequenda. Siue ergo contumacia sit sola, siue coniuncta cum alio peccato propter illam ferri potest interdictum, dummodo tamen, ut superius de delicto diximus, contumacia ipsa sit grauis non solum ex parte ipsius contumaciae, quia scilicet omnino contradicitur Praelato, eiusque imperium contemnitur, sed etiam grauis sit, ex parte obiecti, quia scilicet in re graui contemnitur obedientia Praelati & superioris; Vnde communis est DD. sententia pro graui tantum contumacia, & delicto interdictum ferri debere, siue id personale fuerit, siue locale, prout in te communi factum legimus; de personali habetur in cap. Felicis, §. fin. de penis, libr. sexto, ubi interdictum subicitur Vniuersitas, quae persecutores Cardinalem quouis modo

adiiuit. & in cap. Quinquaginta, de censib. lib. 6. eadem pena affigitur, quando a personis Ecclesiasticis portoria, aut vectigalia exigit. & in cap. 1. de usur. lib. 6. ubi permittit usurarios manifestos, & in Clement. Si quis suadente, de penis, ubi grauius in suum Episcopum deliquit. Idem de interdicto locali habetur in cap. ubi periculum, §. praterea, de elect. lib. 6. ubi interdictum locus ob non seruata debitam formam in electione Summi Pontificis, Et in c. Non est vobis de sponsal. quia Rex filijs uxores non restituit. Et in cap. Sane, 2. de offic. deleg. Quia delegato Papae non obtemperatur. Et in Extrauaganti, Super gentes, de Consuetud. quia Legatus Apostolicæ Sedis non recipiebatur, & idem de alijs multis ostendimus in seq. cap. Sicut ergo Lex, non nisi ob graue delictum, aut contumaciam interdictum fert, ita nec homo, qui est Lex animata, interdictum aliquod nisi pro graui contumacia, & delicto ferre debet.

- 17 Hinc etiam constat quam rationabiliter a Bonifacio VIII. constitutum sit in Extrauag. *Proinde attendentes*, de sent. excomm. in communibus, quæ etiam est Constitutio prima eiusdem in Bullario, ne pro contumacia Domini, aut Episcopi, loci alicuius in detinendo res alienum, & debito pecuniario non soluendo quacunque auctoritate ordinaria, vel delegata interdicti possit aliqua provincia, Ciuitas, Castrum, Locus, Territorium sine speciali licentia Sedis Apostolicæ, literis patentibus expressis, qui non nisi raro, & cum difficultate id alijs committit, & aliter latum interdictum irritum & inane sit, quocunque pacto, vel conditione non obstante. Quam Bonifacii VIII. Constitutionem confirmauit postea Clemens Papa VII. anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo trigesimo Nono Calend. Iunii, Pontificatus sui anno septimo, ut constat ex Constitutione 35. eiusdem in Bullario, incip. *Licet ea quæ*, de qua re legendi sunt Panorm. in ca. cum in partibus, de verb. signific. Gemin. in cap. presenti, nume. 2. de sent. excomm. lib. 6. & ibidem Ioan. Andr. Domin. & Philip. Franc. Calderin. tract. de Eccles. interd. memb. 1. numer. 2. 1. Palud. 4. dist. 18. quæst. 8. artic. 4. princip. §. Quantum ad quartum, S. Anton. 3. par. tit. 27. capit. 3. §. Eui pro pecuniario debito. Angel. verbo, Interdictum, 1. num. 3. Tabiena verbo, Interdictum, 3. nu. 1. in fine. Sylu. verbo, Interdictum, 3. quæst. 5. versic. Secundum, Felin. in cap. Sane, 2. de offic. deleg. Sorus 4. dist. 22. quæst. 3. art. 1. Conclus. 3. Navar. in Man. cap. 27. num. 163. Cou. in cap. Alma mater, par. 2. §. 1. num. 3. de sent. excomm. lib. 6. Henriquez lib. 13. de excomm. & interd. ca. 50. §. 3. ubi ait Collectorem subsidij, & Commissarium Cruciatæ in Hispania habere talem commissionem & licentiam a Papa. Alphons. Viuald. tit. de Interdicto, nu. 194. Thomas Zerula in sua Praxi Episcopali, in verbo, Interdictum, dub. 6. par. 1. & verbo, eodem, par. 2. in fine, Toletus lib. 1. cap. 19. Vgol. Tab. §. c. 1. §. 1. num. 2. Ex quibus patet, neque Legatum a latere, pro huiusmodi causa ferre posse Interdictum tale, nisi de speciali Papæ licentia in literis patentibus. Constat etiam, quod si pro non soluto debito pecuniario, quæ res communiter est magni momenti, prohibetur ferri huiusmodi interdictum, multo minus pro rebus leuioribus ferendum est. Et sicut pro non soluto debito pecuniario Domini, Rectoris ciuitatis, aut Episcopi ferri non potest, ita nec pro debito Officialium, incolarum, & habitatorum loci ferri queat.

- 39 Circa hanc autem Extrauag. *Proinde attendentes*, Bonifacii VIII. aduertendum est, omnes DD. citatos excepto Couarruuias, docere illam tantum procedere de Interdicto generali loci, de quo solo ibi mentio habetur, ut scilicet pro huiusmodi debito pecuniario ferri non possit interdictum generale loci, pro quo tamen debito, speciale interdictum loci, verbi gratia, in Ecclesiam aliquam vnus est plurius vnus Oppidi, aut Ciuitatis ferri posse putant, non obstante d. Extrauaganti. *Proinde attendentes*, Vnde solus Couarruuias est, qui Extrauagantem illam de interdicto speciali loci intelligit, existimans nec aliquam specialem Ecclesiam pro debito pecuniario interdicti posse, quod ex eo probat, quia sunt, inquit, vbique Iudices seculares & Regij, qui facile possunt quemlibet

cogere ad soluendum debitum pecuniarium absque inopetenti periculo, & damno quod prouenit ex his interdictis. De qua re duo mihi dicenda videntur, *Primum est*, Si loquamur an debeat, seu conueniens sit ut interdictum speciale ponatur pro debito pecuniario, sic verum est quod Couarruuias affirmat, eo quod alia via debitum hoc facile exigi poterit. *Alterum est*, Si loquamur de nullitate talis Interdicti, si de facto feratur, sic falsum esse puto, quod idem auctor affirmat, Quia nullum omnino verum est in d. Extrauag. quod accommodari possit ad Interdictum speciale.

- 20 Quod vero Toletus & Nau. cit. specificant, neque interdictum parochiæ ferri posse pro debito pecuniario, mihi verum esse videtur, & iuri conforme, quia omne interdictum generale non solum in d. Extrauag. *Proinde attendentes*, prohibetur, sed etiam irritatur, interdictum autem parochiæ generale est, ut superius exposuimus.

- 21 Addit denique Calderin. cit. memb. 1. num. 22. prædictam Extrauag. habere locum etiam in interdicto generali personali, cum interdictum Populus, Communitas, Ciues, Incole, sub istis, vel similibus appellationibus, idque ait non quidem haberi ex verbis ipsius Extrauag. sed ex eius mente, & legislatoris intentione, & pro lesuæque opinionem multos Canones citat, legesque civiles, 1. quæst. 1. capit. Marcon, & capit. intelligentia, de verb. signific. & licet, ff. de leg. & idem conueniunt, §. aptanda, ff. de petit. here. sed de hac re idem dicendum censio, quod de sententia Couarruuias dictum est, id quidem bene dicit si de conuenientia loquamur, sin autem de verbis Extrauagant. agatur, falsum esse puto. Quod autem dicitur ex mente Canonis colligi, quia ratione verum sit, valde dubito; quandoquidem Canon de interdicto generali loci tantum loquitur; penæ vero restringendæ potius sunt quam ampliandæ.

- 22 Illud Vltimo aduertendum est, quod monent Sorus 4. d. 22. quæst. 3. art. 1. Conclus. 3. & Henriquez lib. 13. de excomm. & interd. capit. 50. §. 2. Interdictum loci non debere longo tempore decerni, quia cedit in damnum populi, & quorundam inopotentium, & in diuini cultus detrimento, minuitque plurimum deuotionem hominum si prolixum sit; Immo etiam & Clerus ipse infirmior, pigriorque fit ad Diuina celebranda, prout Summus Pontifex in cap. Alma mater, de sent. excomm. lib. 6. asseruit.

Quoad Formam autem & modum ferendi Interdictum, hæc breuiter ex DD. colliguntur.

- 23 Primo enim Quamuis nulla certa, & determinata verborum forma in iure expressa sit, quæ ad sententiam Interdicti ferendam necessarii requiruntur, ea tamen debent omnino adhibenda sunt, quibus & interdictum ferri significatur, & in quos, siue in hominem, siue in locum, & an in personam particularem, aut hominum Vniuersitatem, an in locum particularem, ut in hanc, vel illam Ecclesiam, aut in locum Vniuersalem, ut in Parochiam, Viciam, Castrum, Ciuitatem, Regnum, & huiusmodi, ferri manifestum sit, arg. capit. si sententia, & capit. si Ciuitas, de sent. excomm. lib. 6. vnde quibuscunque verbis exprimitur actus interdicendi, persona, aut locus, qui interdictum, & causa, propter quam interdictum, satis est, ut sententia legitima sit. Solent autem DD. hanc formam, vel huiusmodi communiter assignare; *Nos talem personam, vel gratia, Petrum, vel talem Vniuersitatem seu Populum, verbi gratia, Populum Bononiensem, vel talem Ecclesiam, vel Ciuitatem, Castrum, aut Regnum, propter talem causam supponimus Ecclesiastico Interdicto, arg. ca. cum patribus, de verbo, signific. & additur communiter, Ecclesiastico, et Summa Confess. lib. 3. tit. 3. §. 232. & S. Ant. & Tabiena, ad differentiam Interdicti legalis. Hanc ponunt Palud. 4. d. 18. q. 8. in art. 4. princip. §. Quantum ad octauum, S. Anton. 3. par. tit. de Interdicto, c. 5. in princ. Angelica, verbo, Interdictum, 3. nu. 5. Tabiena, verbo, Interdictum, 3. nu. 1. Sylu. verbo, Interdictum, 3. q. 7. Armilla verbo, Interdictum, 2. 24. Sor. 4. d. 22. quæst. 3. art. 1. Conclus. 3. versic. Debet præterea Henriquez lib. 13. de excomm. & interd. c. 50. §. 4. Vgol. Tab. §. ca. 22. Alph. Viuald. tit. de Interdicto, n. 196. Toletus lib. 1. ca. 19.*

Secundo, Quamuis nulla monitio præcedens necessaria sit quando a iure, vel ab homine fertur propter excessum, seu delictum commissum, iuxta ea quæ docuimus de suspensione libro præced. c. 2. & latius tradunt Innoc. & alij, quos S. Anton. Tabiena, & Syluester, quæst. 6. vbi supra referunt, ac sequuntur, & hoc siue speciale, siue generale sit, loci, aut personæ, quia ipsa iuris cognitio pro monitione habetur; Quoties tamen ab homine fertur ob contumaciam, præsumitur monitionem requirit, sine qua contumax quis esse nequit, arg. c. reprehensibilis, de appellat. & c. cum medicinalis, de sent. excom. lib. 6. Palud. in d. art. 4. principali. 5. Quantum ad septimum. S. Anton. Tabiena, & Henriquez locis proxime citatis Angelica, verbo, Interdictum, 3. num. 4. Summa Aftenfis. par. 2. lib. 7. tit. 16. art. 8. Sotus vbi supra, Alphons. Vivald. tit. de interdicto, nu. 192. & Summa Confess. lib. 3. tit. 3. quæst. 23. 1. vnum addo ex Vgolino, Tab. 3. c. 20. §. 1. num. 4. vbi Vniuersitas ob alterius culpam interdictitur, non ipsam Vniuersitatem prius adnotandam esse, sed eam cuius culpa interdictum ferendum est. Is enim, qui contumax est, admoneri debet, vt a contumacia discedat, Vniuersitas autem ipsa contumax non est, & idem de interdicto loci ob alicuius culpam ferendum, dicendum est.

Terio, censura hæc fit & reliquæ ferri debet in scriptis, vt habetur in capitul. cum medicinalis, de sentent. excom. lib. 6. & omnes auctores citati testantur. Syluest. d. quæst. 7. Alphons. Vivald. tit. de Interdicto, num. 143. & num. 190.

Quarto, In iisdem scriptis exprimi debet causa, propter quam sententia Interdicti fertur, ex d. cap. cum medicinalis, & DD. citatis.

Quinto, Exemplar huius scripturæ infra mensem a Iudice, si requisitus fuerit, parti petenti tradi debet, d. c. cum medicinalis. Quod si Iudex Ecclesiasticus in sententia Interdicti ferenda contra aliquod horum trium fecerit, ab ingressu Ecclesiæ, & a Diuinis officiis per mensem suspensus est, Quod si infra mensem quo suspensus est, officia diuina protequeatur sicut prius, irregularitatem incurrit, super qua non nisi per summum Pontificem dispensari poterit, vt in d. c. cum medicinalis, habetur.

Sexto, Possit Iudex pro libera voluntate limitare effectum Interdicti, puta ab ingressu tantum Ecclesiæ, vel a sepultura, vel ab horis, vel a Missa cum cætu. Potest etiam Iudex pro voluntate sua ab Interdicto excipere, & subijcere aliquos, quos nominauerit, & etiam pro tempore quo vult, vt quoad Dominum terræ ibi, fuerit, & huiusmodi, arg. cap. Non est vobis, de sponsal. S. Anto. 3. par. tit. 27. de Interdicto, c. 5. in princip. Syluest. verbo, Interdictum, 3. q. 7. Summa Confess. lib. 3. tit. 3. quæstione 232. Tabiena, verbo, Interdictum, 3. num. 1. Henriquez lib. 1. 3. de exc. & Interd. ca. 51. §. 4. Interdictum verò iuris semper declarat effectus, quos habet.

Septimo, Interdictum, vt obliget intimandum est parti, & publicandum, quod si Interdictum sit contra singularem personam, cõter intimanda est sententia ipsi personæ, quod si persona non compareat, satis est, vel in Iudicio publicari, vel in Ecclesia, vel ad fores domus ipsius interdicti pro consuetudine Iudiciorum; post quam publicationem, cõter non datur in foro exteriori allegatio ignorantie, nisi si sufficienter probetur. Sio verò interdictum feratur in Ciuitatem, vel in Populum, vel in Vniuersitatem, publicatio sententiae non est faciendâ singulis, sed satis est fieri in locis consuetis Iudiciorum, ex S. Anton. 3. p. cit. c. 5. in princip. & Tabiena, verbo, interdictum, 3. §. Primo, nu. 2. & Alphons. Vivald. tit. de interdicto, nu. 287. & nu. 288. & Toledo lib. 1. c. 19. qui ait satis esse intimare Ecclesiæ Matri, arg. cap. 1. de postulat. præla. quam alie sequuntur. Postquam promulgationem licet aliqui adhuc ignorent sententiam, & consequenter inuincibiliter ignorando excusentur a peccato in foro interiori, & ab irregularitate, & alijs penis, quam primum tamen postea habuerint notitiam, cessare debent ab omnibus Diuinis; Immo, etiam si solum viderent ruinam, & famam de sententia, saltem propter securitatem cessare debent, quousque certiores redduntur.

Item, si vident, aut sciunt vicinos suos, aut Ecclesiam Cathedralē, vel Matricem recepit, & obseruare sententiam, (quamuis fortassis alie parochie illam non feruerit), alie omnes Ecclesiæ, etiam Religiosorum, tam exemptorum quàm non exemptorum, eam seruare debent, siue interdictum illud a Sede Apostolica, siue ab Ordinario loci latum sit, quibuscumque non obstantibus, & non seruando, excommunicationem incurrunt ipso facto. Clemen. 1. de sent. excom. Conc. Trident. sess. 25. de Regul. ca. 12. Tabiena, verbo, Excommunicatio, 5. casu 52. & verbo, Interdictum, 3. nu. 2. §. 1. Nau. in Man. c. 27. nu. 146. Henriquez lib. 1. 3. de excom. & interd. c. 50. §. 3. in fine.

Et si quis arguat, Episcopum contra exemptos nullam sententiam ferre posse; Resp. Ta. vbi sup. post Host. & Io. And. quos citat, id verum esse de sententia speciali, tunc enim eos talis sententia non ligaret; secus autem, quando sententia interdicti generalis est, tunc enim etiam ad exemptos extenditur, non tam ex sententia hominis, quam ex iuris ipsius communis dispositione, cui Regulares subijciuntur.

Hæc autem promulgatio sententiæ ita necessaria est, vt etiam si ego certissime sciam Iudicem sententiam scripsisse, immo etiam si dictante Iudice egomet scripserim, quousque Iudex illa promulget, ad nihil teneor, vt ex his, quæ communiter ab auctoribus in materia de legibus traduntur, manifestum est.

De Interdictis in iure latis. Cap. XII.

S V M M A R I V M.

- 1 Interdictum generale triplici ex causa in iure latum reperitur, & quanam causæ illæ sint.
- 2 Impediens ne Legatus, vel Nuncius Sedis Apostolicæ officium suum in Regno, Ciuitate, aut loco sibi subiecto exequi possit, & peccat, & Regnum, aut Ciuitas, et alia loca eius interdicto supposita sunt.
- 3 Episcopum iniuriōse, vel temerè percutiens, capiens, banniens, occidens, aut hæc fieri mandans, territoria eius interdicta sunt.
- 4 Dominus quilibet, Rectores, & Officiales loci, in quo moritur Papa obseruari non faciens, quæ ex iure obligantur, & peccat, & locus, & Ciuitas interdicuntur.
- 5 Episcopus, & alij tam superiores, quam inferiores Ecclesiastici, qui per mensem in excommunicatione, vel suspensione contra eos lata, quod usurarios alienigenos nō expellant, permanent, post mensem terræ ipsorum interdictæ sunt.
- 6 Ciuitas, aut Vniuersitas, quæ pedagia, & alia similia a personis Ecclesiasticis pro rebus suis exigit, interdicta est, quousque restituat, & satisfaciat.
- 7 Ciuitas, quæ Episcopum iniuriōse capit, percutit, aut occidit, aut hæc fieri mandat, interdicta est.
- 8 Ciuitas quæquis præter Urbem, quæ causa est aliquo modo, vt Cardinalis aliquis occidatur, vel percutiatur, ipso facto interdicta est.
- 9 Clerici tam seculares, quam Regul. qui aliquem compellunt, aut fide interposita ad eligendam sepulturam in eorum Ecclesia inducunt, quando interdictæ censeantur Ecclesiæ eorum, & quousque.
- 10 Hæreticus qui scienter in sepultura sacra reconditur, & exhumandus est, & locus ille in perpetuum quoad sepulturam interdicuntur.
- 11 Interdictus an sit populus loci, quando locus generaliter propter delictum Vniuersitatis, aut populi interdicuntur.
- 12 Vniuersitas concedens represalias, seu pignorationes contra personas Ecclesiasticas, aut bona earum, quando interdicta censeatur.

- 13 *Vniuersitas personis Ecclesiasticis Decimas, Tallias, & Collectas imponens, aut eas ab illis exigens, ipso facto interdicta est, & a solo Papa absolui potest.*
- 14 *Vniuersitas Collegia, aut Capitula, quae a Sententijs Ordinationibus, & Mandatis summi Pontificis ad futurum Concilium Generale appellant, interdicta sunt.*
- 15 *Capitulum Sede uacante, infra annum a die vacationis alicui dimissorias concedens, quando interdictum consecutur.*
- 16 *Capitulum, quod aliquid abstulit contra Extrauag. unicane sede vacante, quousque interdicto Ecclesiastico subiiciatur.*
- 17 *Iudex Ecclesiasticus censuram sine scriptis, vel sine monitione, aut non expressa causa ferens, ab ingressu Ecclesiae suspensus est.*
- 18 *Episcopatum, Abbatiam, vel aliam dignitatem de manu laici recipiens, ab ingressu Ecclesiae est suspensus, seu interdictus.*
- 19 *Episcopus, & alij superiores, necnon Abbates, & alij Regulares, aut seculares aliquid de redditibus Ecclesiae uacantis vsurpantes, quousque interdicti sint.*
- 20 *Alienans non legitime bona Ecclesiae, siue Abbas, siue Episcopus sit, interdicatur ab ingressu Ecclesiae.*
- 21 *Metropolitanus qui Suffraganeum, & Suffraganeus antiquior residens, qui Metropolitanum ultra annum non residens, ad Papam intra tres menses non defert, ab ingressu Ecclesiae est interdictus.*
- 22 *Visitor, qui in uisitatione aliquid ultra licitum accipit, ab ingressu Ecclesiae interdicatur.*
- 23 *Utare interdictum quemlibet in diuinis officijs, Sacramentis, aut alijs similibus nemo nisi post denunciationem, aut specialem declarationem tenetur.*
- 24 *Interdictum quodcumque a iure, vel ab homine promulgatum seruare nemo tenetur, nisi specialiter, & expresse a Iudice promulgatum fuerit.*
- 25 *Interdictum nemo seruare tenetur, si ille, in cuius gratiam ac fauorem latum est, illud non custodiat.*
- 26 *Interdictus qui est, quamuis denunciatus non sit, interdictum tamen illud seruare tenetur.*
- 27 *Interdictum alij seruare tenentur, quamuis ille, ob cuius delictum positum sit, illud non obseruet.*

Cum in superioribus dictum sit, interdictum omne generale, vel speciale loci, aut personae esse, ideo in hoc capite suo ordine sententias omnes interdicti in iure latae recensito & Primo quidem de Interdicto generali, & speciali loci; deinde uero de Interdictis generalibus, & specialibus personarum dicemus.

- 1 *Primo igitur interdictum generale loci in iure latum reperitur ex triplici causa. Prima est culpa Domini temporalis Secunda est culpa Episcoporum, & Clericorum, seu personarum Ecclesiasticarum. Tertia est culpa ipsiusmet Ciuitatis, seu ciuium. Ex culpa Domini temporalis, in his casibus fertur, & incurritur interdictum iuris.*
- 2 *Primus est, Quando Dominus Regni, Castri, Ciuitatis, Oppidi, aut alicuius loci impedit ne Legatus, vel Nuncius Apostolicus exequi possit officium suum in suis locis, tunc eius Regnum, Ciuitas, Terra, & quaelibet loca ei subiecta tamdiu sunt eo ipso Ecclesiastico supposita Interdicto quamdiu in huiusmodi contumacia Dominus loci persistit, ut expresse habetur in Extrau. Super gentes, de Consuetu. inter communes, Angelica, verbo, Interdictum. 4. Martin. Ledesm. 2. 4. q. 26. art. 2. tract. de Interdicto, Vgolin. Tab. 5. c. 3. num. 6. Syluest. verbo, Interdictum, 4. quaest. 1. §. 7. Alphons. Vivald. tit. de Interdicto, nu. 13. Sebast. Medices, par. 2. Summa, tit. 9. q. 8. Toletus lib. 1. cap. 2. §. Primus.*
- 3 *Secundus est, Quando quis, quemcumque Episcopum in*

inuiosè, vel temerè percutit, caput, seu bannit, occidit, aut haec fieri mandat, aut ab alijs facta rata habet, vel consilium facienti dat, vel eundem scienter defendat, aut focum eius sit, tunc Terra ipsius (dummodo ultra vnam Diocesim non contineat) vique ad condignam satisfactionem interdicta est; & locus etiam, ubi Episcopus captus detinetur, interdictus est, quamdiu durat detentio, ut habetur cum multis alijs circa hanc materiam in Clem. 1. de pœnis §. Terra quoque ipsius. Martin. Ledesm. 2. 4. q. 26. art. 2. cit. & Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 5. cap. 3. num. 6. S. Anton. 3. part. tit. 27. de Interdicto, cap. 2. in princip. vers. Sexto. Tabiena verbo, Interdictum, 2. nu. 1. vers. Sexto. Angelica, verbo, Interdictum 4. in princip. vers. Sextus. Syluest. vbi supra, q. 1. §. 5. & §. 6. & Alphons. Vivald. tit. de Interdicto, numero 12.

4 *Tertius est, Quando Dominus aliquis, Rectores, vel Officiales Ciuitatis, in qua moritur Summus Pontifex, de in qua facienda est electio Romani Pontificis, iuxta ea quae habetur in cap. vbi periculum, de elect. lib. 6. non faciunt ea inuolabiliter obseruari absque vlla fraude, & dolo quae in d. c. constituta sunt, tunc locus, & Ciuitas ipso facto interdicta est, ut ibidem habetur, §. Praeterea, vers. Ciuitas, Palud. 4. dist. 18. q. 8. artic. 1. princip. Quantum ad primum, Conclus. 5. S. Anton. 3. part. tit. 27. de Interd. cap. 2. in princip. vers. Quarto. Angelica, verbo, Interdictum, 4. in princip. vers. primus. Syluest. vbi supra, quaest. 1. §. 1. Tabiena, verbo, Interdictum, 2. numero 1. vers. Quarto. Sotus, 4. dist. 22. q. 3. art. 1. Conclus. 3. ante finem. Toletus lib. 1. c. 2. §. Quartus. Vgolin. Tab. 5. c. 3. nu. 6. Alphons. Vivald. tit. 8.*

5 *Secundo, ex delicto Episcopi, & Clericorum Interdictum generale loci inuenitur latum; Quando Episcopus, Archiepiscopus, & alij tam superiores, quam inferiores Ecclesiastici per mensem suum inueniunt sententiam excommunicationis, vel suspensionis contra ipsos in iure latam, eo quod manifestis vsurarij alienigenes conducunt, vel alio titulo concedunt domus ad venus exercendum, eo quod non expellunt, post mensem enim omnes terrae ipsorum interdictae sunt, quamdiu iidem vsurarij in eis commorantur, ut habetur in capitulo primo, de vsu lib. 6. iuncta glossa in verbo, sustinuerint. Palud. 4. dist. 18. quaest. 8. artic. 1. princip. §. Quantum ad primum. Conclus. 1. vbi notat terras laicorum non esse interdictas, sed interdicendas, S. Anton. 3. part. tit. 27. capitulum secundo, in princip. vers. Secundo. Tabiena, verbo, Interdictum, 2. numero 1. vers. secundo. Angelica, verbo, Interdictum, 4. in princip. vers. 1. Quartus Vgolin. Tabien. 5. cap. 3. nu. 4. Alphons. Vivald. numero 10.*

Tertio, ex culpa Ciuitatis seu Communitatis Interdictum generale loci, fertur in his casibus.

6 *Primus est, Quando ciuitas, seu Vniuersitas, aut Collegium delinquit exigendo a personis Ecclesiasticis, aut Ecclesijs Pædagia, Gnidagia vel alia per se, vel per alium, de rebus suis exportandis, vel importandis, quas non casu negotiationis deferunt. Terra ipso facto interdicta subiacet, donec acceptum totum restituerit, ac pro delicto huiusmodi compenier satisfecerit, capitulo, Quamquam, de censib. libro sexto. Palud. 4. dist. 18. quaest. 8. artic. 1. princip. Conclus. 2. S. Anton. 3. part. tit. 27. de interd. cap. 2. in princip. vers. Tertius. Syluest. verbo, Interdictum, 4. q. 1. §. 3. Tabiena, verbo, Interdictum, 2. in princip. vers. Prima. Sotus 4. dist. 22. quaest. 3. art. 1. Conclus. 3. ante finem. Martin. Ledesm. 2. 4. quaest. 26. art. 2. tract. de Interd. Nauar. Manual. cap. 27. num. 169. Vgolin. Tabul. 5. cap. 3. num. 5. in princip. Alphons. Vivald. tit. de Interdicto, numero 6. Summa Corona tit. eod. nu. 5. Toletus lib. 1. c. 2. §. Secundus.*

7 *Secundus est, Si Ciuitas Episcopum iniuriôsè, vel temerè ceperit, percusserit, bannierit, occiderit, vel haec fieri mandauerit, vel ab alijs facta rata habuerit, vel loca fuerit facientis, aut dederit consilium, vel fauorem, vel scienter defenserit, ipsa interdicta est, ut habetur in Clement. prima, de pœnis §. Ciuitas. do nec satisfecerit. S. Anton. 3. part. tit. 27. de interd. cap. 2. in princip. vers. Sexto. Angelica, verbo, Interdictum, 2. in princip. vers. Sextus. Tabiena, verbo, Interdictum, 2. in princip. vers. Sextus. Tabiena, verbo, Interdictum, 2. in princip. vers. Sextus.*

verbo Interdictum. 2. in princip. versic. Sexto. Martin. Le-
delm. 2. 4. quæst. 16. artic. 2. tract. de interdicto. Nauar. in
Man. c. 27. num. 169. Vgol. Tab. 5. c. 3. nu. 6. Syluest. vbi su-
pra q. 1. §. 5. Alphon. Vival. cit. nu. 12. Toletus lib. 1. c. 21. §.
Quintus.

9 *Tertius est*, Civitas quævis præter Urbem, quæ consen-
tit dando consilium, auxilium, vel favorem occidentibus,
vel percutientibus Cardinalem Sanctæ Romanæ Eccle-
siæ, vel quæ infra mensem delinquentes huiusmodi prout
enormitas facientis exigeret, & ei facultas affuerit, non
panitent, ipso facto interdicta est. capitulo Felicitis, de pœ-
nit. libro sexto. Palud. 4. dist. 13. quæst. 8. art. 1. princip. Con-
clus. 4. S. Anton. 2. par. tit. 27. de Interdicto, capit. 2. in prin-
cip. versic. Quinto. Angelica, verbo Interdictum, 4. in prin-
cip. versic. Secundus. Syluest. cit. quæst. 1. §. 2. Tabiena, ver-
bo Interdictum, 2. in princip. versic. Quinto, Vgol. Tab. 5.
c. 3. nu. 6. Alphon. Vivald. cit. nu. 11. Toletus lib. 1. c. 21. §.
Tertius.

Secundo, Interdictum speciale loci in iure latum reperit-
tur in his casibus:

9 *Primus est*, Quando Clerici siue Saculares, siue Regu-
lares inducunt aliquem ad vouendum, iurandum, vel fide
interposita, seu alias promittendum, vt in eorum Ecclesia
eligat sepulturam, vel semel electam ulterius non immu-
ret, si postea in eorum Ecclesia, vel Cœmeterio hunc sepe-
lite præsumperint, tunc, si infra decennium Ecclesiæ vbi
de iure sepeliendus erat, omnia quæ occasione sepulture
habuerunt, & etiam ipsum cadauer, si petatur, ipso facto,
eorum Ecclesiæ, & Cœmeterio eousque interdicuntur, quo-
usque facta fuerit prædictorum omnium plenaria restitutio
vbi habetur in cap. animarum, de sepulturis, li. 6. Palud.
4. d. 18. quæst. 8. art. 1. in princip. §. Quantum ad tertium,
Conclus. 1. Angelica, verbo Interdictum 4. in princip. ver-
sic. Quintus. Syluest. verbo Interdictum 4. qu. 3. §. 2. Mar-
tine. 2. 4. quæst. 16. artic. 2. tract. de interdicto. Nauar. in Ma-
nual. c. 27. nu. 169. in fine. Alphon. Vivald. cit. num. 19. &
Toletus lib. 1. cap. 21. in fine. Vbi aduertendum est, quod
licet aliqui velint hoc c. intelligi si in Ecclesia fuerit sepe-
litas, quod tunc Ecclesia cum Cœmeterio contiguo interdi-
cta sit; scilicet autem, si vel in contiguo Cœmeterio, vel in Cœ-
meterio non contiguo fuerit sepultus, quasi tunc solum
Cœmeterium interdictum sit, non autem Ecclesia: Alij ta-
men, & rectius, quos sequitur Palud. cit. dicunt in differen-
ter, quod in quocunque illorum sepeliatur, vtrumque il-
lorum, id est, Ecclesia, & Cœmeterium ipsorum inducen-
tium interdictum subiicitur, quia hic vtrumque per se interdi-
citur. Quibus etiam addendum est ex eodem Palud. quod
si quis sine dolo, & fraude & obligatione alium inducat
ad eligendum, vel mutandum sepulturam, non ipsum obli-
gans ad non mutandum locum, non habet locum hæc Co-
stitutio. Sin autem ipsemet curatus hanc inductionem faci-
at, apud quem de iure tumultus erat, nec Ecclesia, nec
Cœmeterium erunt interdicta, ex Palud. vbi supra, cum
hæc Constitutio in favorem parochorum facta sit, cui pa-
rochus renunciare potest.

10 *Secundus est*, Quando hæreticus traditur scienter Eccle-
siæ sepulture, locus ille in perpetuum interdicatur (quo
ad sepulturam, ita, vt nullus ibi in perpetuum poterit sepe-
lire) quantum autem ad alia, locus ille non censetur inter-
dictus. Cuiusque, de hæret. lib. 6. Palud. 4. d. 18. q. 8. art.
1. princip. §. Quantum ad tertium. Conclu. 2. Tabiena, ver-
bo Interdictum, 2. nu. 2. versic. Primo, in Casu 7. Qui am-
bo docent, reconciliationem nihil valere, nec Episcopum
posse hoc interdictum removere; quia quando dicit *Per-
petua*, removere videtur dispensationem inferiorum, & fa-
uer. Alphon. Vivald. cit. nu. 91.

11 *Tertio*, Interdictum generale personale in his casibus la-
tum est in iure;

11 *Primus est*, amplissimus, vt a multis refertur, qui tamen
non est vique adeo certus; Quædo locus est interdictus ge-
neraliter propter delictum Vniuersitatis, seu populi, tunc
totus populus illius loci generaliter interdictus est. Hunc
casum ponit Syluest. verbo Interdictum, 4. num. 2. & facit
glos. in cap. si sententia, in verbo Domini, de sent. excom.
lib. 6. & Angel. in verbo Interdictum 2. in princip. refert

Innoc. & Hostiensem dicentes, quando locus est genera-
liter interdictus propter delictum populi, tunc illius loci
homines non posse nec ibi, nec alibi interesse diuinis; quod
est ipsosmet homines esse interdictos. Et fundant se in d.
cap. si sententia, vbi dicitur, Quando locus est interdictus
propter delictum Principis, vel Rectoris, posse homines il-
lus loci, qui non sunt culpabiles alibi interesse Diuinis;
vnde isti inferunt, ergo, quando locus est interdictus pro-
pter delictum ipsius populi, non possunt alibi interesse Di-
uinis. Mihi verò magis probatur sententia Nauar. in Ma-
nual. c. 27. nu. 167. scilicet, personas loci interdicti, quæ non
sunt culpabiles, siue interdictum latum sit propter deli-
ctum Principis, siue propter delictum populi, nunquam
esse interdictas, & consequenter posse alibi Diuinis inter-
esse. Id quod ex d. ca. si sententia colligi potest, vbi dicitur:
*Quando interdictum locale est ex delicto Domini, persona, qua
non sunt culpabiles, non sunt interdicta*; ergo neque in in-
terdicto lato ex delicto populi sunt interdictæ; Quia v-
trouque par est ratio innocentium, ergo par ius vtrouque
erit.

12 *Secundus est*, Quando vniuersitas concedit represalias,
seu pignorationes contra personas Ecclesiasticas, vel earū
bona necnon quādo easdem represalias quantumcunque
generaliter concessas ab alijs, cuiusvis consuetudinis præ-
textu, quæ potius abusus est, ad personas Ecclesiasticas, ea-
rumque bona extendit, tunc enim nisi prædicta Vniuersitas
concessionem, vel extensionem huiusmodi reuocauerit in
tra mensem a die concessionis, vel extensionis computan-
dum, ipso iure in interdictum incidit, vt habetur in cap.
vnicuique, de iniurijs, libro sexto. Palud. 4. d. 18. q. 8. in ar. 1. prin-
cipali, §. Quantum ad secundum. Conclus. 3. S. Antonin. 3.
par. tit. 27. de Interdicto, c. 2. in princip. versic. Tertio. An-
gelica, verbo Interdictum 4. num. 1. versic. Quartus. Syluest.
verbo Interdictum 4. quæst. 1. §. 8. Alphon. Vivald. citat.
num. 9. Tabiena, verbo Interdictum, 2. in princip. versic.
Tertio. Nauar. in Manual. cap. 27. nu. 136. Henriquez. libro
13. de excommunicat. & interdicto, cap. 43. §. 5. versic. Tertio,
& Vgol. Tabul. 5. cap. 3. numero 5. Represaliæ verò sunt,
quando Dux, aut Iudex (postquam monuit Rempub. fa-
tisfacere læsis, nec illa satisfacit) concedit licentiam gene-
ralem, vt in recompensam rapiant bona a quocunque il-
lius Civitatis.

13 *Tertius est*, Quando Communitas, seu Vniuersitas im-
ponit, exigit, vel recipit a personis Ecclesiasticis Decimā,
Tallias, Collectas; seu quando bona Ecclesiarum, aut per-
sonarum Ecclesiasticarum in Ecclesijs deposita arrestaue-
rit, occupauerit, vel arrestari, aut occupari fecerit, seu de-
derit in his consilium, auxilium, vel favorem scienter, ipso
facto interdicta est, nec nisi de speciali mandato Sedis A-
postolicæ absoluitur, non obstantibus quibuscunque pri-
uilegijs, per Constitutionem Bonifacij VIII in c. Clericis.
de immunit. Eccl. lib. sexto. Quod tamen interdictum cum
tota illa Constitutione, & Declarationibus, & alijs ex ea
consecutis, reuocatum fuit per Clement. vnicam, de im-
munit. Eccles. S. Anton. 3. par. tit. 27. de interdicto, in princip.
versic. Sexto in fine. Angelica, verbo Interdictum 4. nu. 1.
versic. Primus, & alij. Syluest. vbi supra, q. 2. versic. Secundo.
Alphon. Vivald. cit. num. 17.

14 *Quartus est*, in Bulla Cænæ Domini in nouissimis Bullis
nostri temporis in Canone secundo, vbi interdicuntur V-
niuersitates, Collegia & Capitula, quo ique modo vocet-
tur, quæ a Sententijs, Ordinationibus, & Mandatis Roma-
ni Pontificis appellant ad futurum Concilium Generale,
& ij etiam quorum consilio, & favore fuit appellatum.
Alphon. Vivald. cit. nu. 15.

15 *Quintus est*, Interdicatur Capitulum, quod Sede vacan-
te intra annum a die vacationis concedit alicui Dimissio-
rias ad ordines, præterquam in vno casu, quando scilicet
aliquis est ordinandus ratione beneficij accepti, vel acci-
pendi; Quod intelligendum est, si illud beneficium talem
ordinem requirat, vt habetur in Concil. Trident. sess. 7. de
form. cap. 10. Henriquez lib. 13. de excommunicat. & in-
terdicto, cap. 43. §. 5. versic. Secundo. Alphon. Vivald. citat. nu-
mero 18.

16 *Sextus est*, Capitulum quod aliquid abstulit contra Ex-
trau.

trau. vnic. Ne Sede vac. donec ablatum restituerit, Interdicto Ecclesiastico subijciuntur. ex d. Extrau. & Vgol. Tab. 5. c. 3. nu. 5.

Quarta, Interdictum personale particulare, seu speciale in iure latum reperitur in his casibus: Quorum

17 *Primus* habetur in capitu. cum medicinalis, de sentent. excommunic. libro 6. vbi iudex Ecclesiasticus, qui sententiam cuiuscunque Censuræ propriè dicta pronunciat sine scriptis, vel in scriptis quidem, sed sine monitione, aut nõ exprimendo causam, vel qui parti petenti non concedit intra mensem exemplar scripturæ, suspensus est ab ingressu Ecclesiæ. Henriquez lib. 13. de excomm. & interd. c. 43. §. 5. vbi ait Regularem posse abque scriptis proferre Censuram contra suos.

18 *Secundus* habetur in c. si quis deinceps, l. 6. q. 7. vbi interdictum ab ingressu Ecclesiæ, qui Episcopatum, Abbatiam, vel aliam dignitatem de manu laici recipit.

19 *Tertius* habetur in capitulo Præsenti, de offic. Ordin. libro sexto, vbi Episcopus, ipsius maior, necnon Abbates, seu alij Regulares, aut Seculares, qui sibi aliquid usurpant ex redditibus dignitatis vacantis, aut Ecclesiarum subditarum, interdicto ab ingressu Ecclesiæ puniuntur, quousque de prædictis restitutionem fecerint. Henriquez l. 13. de excomm. & interd. c. 43. §. 5.

20 *Quartus* habetur in Extrauag. vnica, de reb. Eccles. non alien. vbi Episcopus, aut Abbas, qui bona Ecclesiæ non legitime alienat, ab ingressu Ecclesiæ suspenditur, seu interdictum. Vgol. Tab. 5. c. 3. nu. 2.

21 *Quintus* habetur in Concil. Trid. sess. 6. de reform. cap. 1. vbi interdictum ab ingressu Ecclesiæ Metropolitanus, qui Suffraganeum, & Suffraganeus antiquior residens, qui Metropolitanum ultra annum non residentem, nõ defert ad Rom. Pontificem intra tres menses, vel per nuncium, vel saltem per literas.

22 *Sextus* habetur in Concil. Trident. Sess. 24. de reformat. cap. 3. vbi renouatur interdictum latum in cap. exigit, de Censib. libro sexto, quo suspenditur, seu interdictum ab ingressu Ecclesiæ Visitator, qui in visitatione aliquid accipit ultra ea, quæ in d. c. ei conceduntur, vt latius in dicto Concilio continetur.

23 *Aduertendum est* autem, neminem teneri ad vitandum quemlibet interdictum in Officijs Diuinis, neque in Sacramentis, aut alijs, nisi post denunciationem, seu declarationem specialiter, & expresse factam per iudicem Ecclesiasticum. Immo vero sub nulla Censura prohibemur in humanis cum vilo viro interdicto participare, in diuinis vero tam Laicus, quam Clericus talem vitare tenentur, quamuis præceptum hoc per se, & directè potius Clericis impositum sit, vt colligitur ex c. Non est vobis, de spons. vbi dicitur, *Ne celebratis, nec aliquem celebrare permittatis*; Henriquez lib. 13. de excomm. & interd. c. 43. §. 7. in annot. litera C. Sin vero tota communitas, vt populus, aut Collegium, de interdicto personali denunciatur, quilibet qui est pars, & culpabilis, saltem Communitatis eius, censetur quasi nominatim interdictus. Quod si quidam sint tantum generaliter interdicti, vt fautores, aut receptatores Petri, aut si diuersus iudex interdicat participantes in communi, hos non tenemur vitare (sicut nec vitare tenemur notoriè excommunicatos) aut si idem iudex ferat excommunicationem contra participantes, nec tamen illos nominet, requiritur enim, vt participantes nominentur, ad hoc vt eos vitare teneamur.

24 *Similiter*, Nemo interdictum quodcumque generaliter promulgatum a iure, vel ab homine seruare tenetur, nisi fuerit promulgatum specialiter, & expresse a iudice contra certam aliquam personam, Collegium, Vniuersitatem Ecclesiæ, aut certum locum. Quæ omnia habentur expresse ex iure nouo instituta in Extrau. *Ad euandanda scandala* in Concilio Basiliensi, & Cõstantiensi sub Martino V. vt refertur apud Felium, in cap. Rodolphus, nu. 5. de re scriptis. Anton. 3. par. tit. 27. de interdicto, c. 6. ante finem. Tabiena, in verbo interdictum, 2. numero 1. in fine. Martin. Ledesm. 2. 4. q. 26. art. 2. tract. de interdicto. Sor. 4. d. 22. q. 3. art. 1. Conclu. 3. ver. Estque notandum. Nauar. in Manual. cap. 27. nu. 187. Vgol. Tab. 5. cap. 6. §. nu. 2. & cap.

17. §. 2. num. 2. Tolet. lib. 1. cap. 21. Henriquez lib. 13. de excomm. & interd. c. 43. §. 7. Cuius Extrauagantis ratio duplex causa fuit; *Vna*, vitatio scandalorum; *Altera* conscientiarum quietatio, & tranquillitas, vt ex d. Extrau. colligitur. Item, nec interdictum seruare tenetur, qui a Romano Pontifice licentiam, aut priuilegium habet, arg. cap. fin. de sen. excomm. lib. 6. & ca. licet, de priuileg. lib. 6. quam licentiam, quodque priuilegium solus Papa dare potest, ex glossa c. Ad hæc, 5. in verbo interdictum, & ibi Panormitan. de appell. Neque etiam seruare tenetur quis, vbi interdictum suspensum est, arg. d. c. fin. §. in festiuitatibus vero, de sentent. exco. lib. 6. In tali tamen suspensione forma suspensio nis diligenter consideranda est, ne contra interdictum quid fiat; si enim simpliciter suspendatur, Diuina omnia ibi, vt prius fieri poterunt, si ad quædam, ea tantum sent; & si vsque ad certum tempus, conuque, & non vterius diuina officia celebrari poterunt, arg. d. §. in festiuitatibus vero, & arg. c. Non est vobis, de sponsal. Nauar. in Manual. 17. nu. 183. Alphonsus Viualdis tit. de interdicto, num. 257. Vgol. Tab. 5. c. 6. §. 2. nu. 3.

25 *Præterea*, Interdictum nemo seruare tenetur, vbi ab eo non seruatur, cuius gratia latum ipsum est, vt habetur in cap. Petitis, de priuileg. & ibi communiter DD. S. Anton. 3. par. tit. 27. de interdicto. cap. 3. in princip. Tabiena, verbo interdictum 3. num. 8. §. Septimo. Alphons. Viuald. cit. num. 188. in quo casu, si plurium gratia interdictum promulgatum sit, requiritur, vt maior pars eorum interdictum violet, & animum perseverandi habeat, ex Panorm. in d. capit. petitis, numer. 2. de priuileg. id quod ex actibus eorum percipi potest, ad hoc, vt alij impune interdictum violent.

26 *Excipitur* tamen semper ipse interdictus, sine enim specialium, siue per Vniuersitatem quis interdictus sit, & quis denunciatus nõ sit, seruare tamen interdictum debet, cum ei nullo modo per d. Extrauag. *Ad euandanda scandala*, subueniatur. Immo, etiam si is, ob cuius crimen, vel delictum positum est, illud non obseruet, nihilominus tamen alij obseruare debent, vt rectè Alphons. citat. nu. 188. docet.

A D D I T I O.

* Adde. Et nunc iure nouissimo interdictum fertur in Ciuitates, terras, oppida, vel castra, & loca, in quibus expresse, vel tacite permittunt ipsorum domini, magistratus, senatus, vel populus duellum admitti, ex constit. Clem.incip. *Illius vices*, &c.

De Suspensione interdicti, & quibus modis id fiat. Cap. XIII.

S Y M M A R I U M.

- 1 Interdictum Generale loci, quibus festis diebus in iure suspensum reperitur.
- 2 Interdictum generale loci in festiuitatibus commemoratis in cap. Alma mater, nec tollitur, nec in totum, seu ad omnem effectum suspenditur.
- 3 Ordines, aut Extrema Vnctio in festiuitatibus, c. Alma mater, conferri non possunt.
- 4 Interdictum generale loci, in festiuitatibus, c. Alma mater, pro prima tantum die earum, non autem pro sequentibus suspenditur.
- 5 Officia diuina, quæ in quibusdam festiuitatibus tempore interdicti generalis loci permittuntur, a primis vespertis sum diem festum antecedentibus, incipiunt.
- 6 Festum Corporis Christi, a primis vespertis diei antecedentis incipere censetur.
- 7 Festa Resurrectionis, Pentecostes, & Natiuitatis Do-

- mini, quoad eorum officia, a Missa vigiliis eorum interdicuntur.
- 8 Officia festiuitatum ca. Alma mater, non solum secundas vespertas earum, sed etiam Completorium comprehendere censentur.
- 9 Completorium tempore interdicti generalis loci suspensi quo tempore, & hora recitandum.
- 10 Missa, & officia diuina, non solum de festo proprio, sed etiam quolibet alia tam publica, quam priuata, in festiuitatibus c. Alma mater, celebrari possunt.
- 11 Nuptiae in festiuitatibus Pentecostes, Corporis Christi, & Assumptionis B. Virginis, tempore interdicti generalis loci benedici possunt.
- 12 Sepeliri possunt laici etiam cum officio solemniter in festiuitatibus, c. Alma mater, & quae huius sit ratio.
- 13 Laici in festiuitatibus c. Alma mater, etiam interdicti, officijs diuinis interesse possunt.
- 14 Laicorum interdictorum oblationes in festiuitatibus cap. Alma mater, in Missa accipi non debent.
- 15 Laici interdicti, quamuis in festiuitatibus cap. Alma mater, officijs diuinis interesse possint, altari tamen appropinquare prohibentur.
- 16 Interdictum generale loci, a primis vespers in festo corporis Christi, & per totam eius octauam suspensum est.
- 17 Interdictum generale loci, an in festiuitate Conceptionis B. Virginis, & per totam eius octauam, nunc, ut olim, cenatur, suspensum.
- 18 Officia omnia diuina, 200. annorum antiquitatem non excedentia, per Bullam Pij V. de officio Romano reuocata sunt.
- 19 Interdictum generale loci, an per aduentum Regis in locum illum suspensum sit.
- 20 Interdictum generale loci, an in festo omnium Sanctorum, & in die Commemorationis omnium defunctorum sit suspensum.
- 21 Interdictum per privilegium speciale suspendi potest quae a Summo Pontifice Religiosis concedi solet.
- 22 Privilegia omnia cuius ordinis Religiosorum de celebrandis officijs diuinis tempore interdicti concessa, an, et quatenus per cap. Alma mater reuocata sint.
- 23 Privilegia quae prius concessa, per cap. Alma mater, reuocata censentur.
- 24 Privilegia Religiosorum, quibus Religiosi in festis Sanctorum sui ordinis, & per octauas eorum, non obstante generali interdicto loci, in suis Ecclesijs, excommunicatis duntaxat exclusis, diuina officia celebrare possunt, an per Concilium Tridentinum reuocata sint.
- 25 Concilium Tridentinum sess. 25. de Regular. cap. 12. & 22. privilegia quaedam generalia tantum, non specialia reuocata.
- 26 Legatus a latere privilegium celebrandi tempore interdicti, an, & quatenus concedere possit.
- 27 Interdictum suum, non solum Episcopus, sed etiam prelati inferiores suspendere possunt.
- 28 Interdictum personale, ab Ecclesiastico iudice, vel quoad omnes eius effectus, vel quoad aliquos tantum pro arbitrio suo suspendi potest.
- 29 Interdictum quoad tempus, quantum ad aliquem, vel omnem effectum suspensum, redit, quamuis qui causam eius dederunt, satisfecerint.
- 30 Interdicti sententia suspensa, an appellatio valida interponi possit.

Interdictum tribus praecipue modis suspendi potest; Primo, Generali privilegio; Secundo, Privilegio speciali, seu particulari; Tertio sententia Iudicis Ecclesiastici, de quibus singulis breuiter in hoc capite dicendum est.

Primo, Generale interdictum loci Generali privilegio inuenitur suspensum in his quatuor anni festiuitatibus, scilicet, Natiuitate Domini, Resurrectione Domini, Pentecoste, & Assumptione B. Virginis, ut habetur cap. Alma mater. §. in festiuitatibus, de sent. excom. lib. 6. [Quibus festiuitatibus prout prius] campanae pulsantur, & officia diuina voce alta, & ianuis apertis solemniter celebrantur, excommunicatis prorsus exclusis, non interdictis, quibus ob reuerentiam dictarum solemnitaturn, (ut ipsi interdicti ad humilitatis gratiam, & reconciliationis effectum facilius inclinentur) praefatis diebus participatio diuinorum permittitur, sic tamen, quod illi, propter quorum excessum interdictum huiusmodi prolatum est, altari nullatenus appropinquent, ut in d. §. habetur. Dixi *Interdictum generale loci*; si quidem interdictum particulare his festiuitatibus non suspenditur, ut ex textu d. c. Alma mater, & glossa ibi, in verbo Ecclesijs. Nauar. in Manuali, c. 27. nu. 173. versic. Nono dico. Covar. in cap. Alma mater, par. 2. §. 4. nu. 1. qui multos alios citat, & Marco Antonio Cucchio, lib. 4. Institut. iuris Canon. tit. 12. Alphonsus Vinaldo titu. de Interdicto, num. 255. & alijs colligi potest. Circa quam suspensionem nonnulla annotanda sunt.

Primum est, In his festiuitatibus non tolli interdictum, sic enim omnia Sacramenta administrari possent hoc tempore, quod falsum est, ut infra dicemus, sed tantum suspenditur arg. eorum, quae tradunt glo. in c. vt privilegia, in verbo Semel in anno, & ibi Panorm. nu. 3. de privileg. Nauar. in Manu. cap. 27. num. 158. Henriquez lib. 13. de excom. & interdict. cap. 47. §. 2. Vgol. Tab. 8. §. 12. num. 1. Immo, nec suspenditur in totum, id est, non quantum ad omnem effectum; nam in d. §. in festiuitatibus, expresse prohibetur, ne interdicti, qui dederunt causam, vllatenus appropinquent altari, quae particula, qualiter intelligenda sit, inferius dicemus.

Secundum est, Ex communi Canonistarum sententia in iisdem festiuitatibus non possunt confecti ordines, neque etiam extrema vnctio morientibus, ex Covar. in ca. Alma mater, par. 2. §. 5. vers. Decimo, de sent. excom. lib. 6. Vgol. Tab. 5. capit. 8. §. 11. Quia tunc solum permittuntur officia diuina, non Sacramenta; Quid autem de alijs Sacramentis sentiendum sit, abunde satis, cap. 6. a nobis expositum est.

Tertium est, In his festis interdictum solum suspenditur pro prima die earum, non autem pro duobus alijs consequentibus, vnde prima solum die licite celebrantur diuina officia, ut prius ex communi DD. opinione. Sic Archid. quem refert, ac sequitur Syluest. in verbo interdictum §. q. 2. num. 3. vers. Secundum. S. Anton. 3. par. tit. 27. de interdicto, capit. 4. §. Item nota. Tabiena, verbo interdictum §. numero 2. §. primo, ante finem. Nauar. in Manuali, c. 27. nu. 182. vers. Decimo quinto. Henriquez, lib. 13. de excom. & interdict. cap. 47. §. 2. Vgol. Tab. 5. cap. 8. §. 9. Et patet, quia privilegium hoc concessum est ob salutarem Christi ortum, & ob gloriosam eiusdem resurrectionem, & aduentum Spiritus Sancti, quae vno die facta sunt, ut scripturae testantur; at vero limitata causa, limitatum producit effectum, arg. c. cum cessante, de appell. Et quia reliqui duo dies sequentes de octaua sunt, & officium de octaua fit, non de die, immo in Natali officium fit de alijs Sanctis, & est communis opinio DD. quicquid Sotus 4. d. 22. q. 3. art. 1. Conclus. 4. & Alph. Vinal. tit. de interdicto, nu. 237. 238. 239. & seqq. contrarium sine vlla efficaci ratione, vel auctoritate doceant.

Quartum est, Quoad inchoationem diuinorum Officiorum, quae permittuntur, docent communiter DD. inchoari a primis vespers antecedentibus ipsum diem festum, sic gloss. in cap. Alma mater, §. in festiuitatibus, in verbo Assumptionis, de sentent. excommunic. lib. 6. & citatur in margine Archid. & idem docent Gemin. Philip. Franc. & Anchar. ibidem, num. 3. Ioan. Andr. ibi. Calderin. de Eccles. interdict. memb. 6. vers. viso de effectu. colum. 8. S. Antonin. 3. par.

3. par. tit. 27. de interd. cap. 4. §. item nota. Sylu. verbo interd. tit. 5. q. 2. nu. 3. ver. secundum. Atmilla verbo interd. tit. 4. q. 3. nu. 3. ubi ait esse communem. & Felicianus Episcopus. opus Sc. Iulii in Enchiridio. de censuris. ca. 7. Vgolin. Tab. 5. c. 8. §. 7. Nanar. in Man. c. 27. nu. 184. etenim in primis vespers incipiunt officia diuina, ex gl. in c. 2. de feriis, & in c. Quod die, dist. 75. ubi dicitur *Dominicum diem Resurrectionis & vespers Sabbati iniunctum habere*, & idem colligitur ex Clem. vnicuique in fine. ver. Q. u. autem in primis vespers, de reliq. & Ven. Sanctior, ubi festum Corporis Christi incipere dicitur a vespers antecedentis diei, & est communis opinio, quam etiam sequitur Sotus ubi supra, quicquid Io. Mona. c. quem refert, non tamen sequitur diem festum, verbo interd. tit. 6. nu. 18. falso putauerit diem festum inchoari tantum ipsomet die festo illucescente, & mane, & vespers comprehendit, iuxta illud Gen. 1. *Factum est vespere, & mane dies unus*; cuius opinio falsa est: etenim licentia his diebus ea de causa concessa est, ut officia diuina in eis celebrentur, officia vero illa cum sint duplicia, a vespers antecedentis diei inchoantur.

Ceterum Palud. 4. dist. 18. q. 8. art. 2. principali, Conclu. 7. singulariter præ ceteris notat, quod licet officium solennitatis communiter incipiat a primis vespers, ut iam dictum est, in his tamen festis Resurrectionis, Pentecostes, & Natiuitatis, officium inchoari putat a Missa Vigiliæ, id est, die præcedenti, quem sequitur Tabiena, verbo interd. tit. 5. nu. 2. §. Primo ante finem, id quod etiam Alphonsus Vivaldus ubi supra, num. 242. & rationabile, & iuri consonum esse arbitrat, Probari potest de singulis. Primo, de festo Resurrectionis, quia Missa Vigiliæ Sabbati Sancti antiquitus consuevit dici sub vespers, ut patet ex collecta eius, in qua dicitur, *Deus, qui hanc Sacramentum nobis*, unde illa Missa pertinet ad noctem Paschalem, non autem Paschalis ad ipsius Paschæ festiuitatis pertinet. Deinde omnes concedunt officium solennitatis cuiusque inchoari a primis vespers, vespers autem Sabbati Sancti intra Missam dicuntur, & cum eadem protius collecta Missa in eadem festiuitate, & vespers includitur, & par honor utrique tribui debet, & de festo Paschæ, idem cum Paludano, & Tabiena sentiunt Sotus 4. d. 22. q. 3. art. 1. Concl. 4. Polanchus in Directorio Confess. c. de interd. ante finem. Henriquez lib. 13. de excomm. & interd. c. 47. §. 3. id quod de festiuitate Paschali mihi etiam videtur certum, & indubitatum. Et similiter de Missa Vigiliæ Pentecostes idem probat Palud. ubi supra, quia in Vigilia Missæ Pentecostes dicitur eadē præfatio, que dicitur in ipsomet die Pentecostes, ergo & illa Missa pertinet ad festiuitatē Pentecostes. De Natali Domini probat, quia Missa Vigiliæ, & simul officium a laudibus est duplex, quod non fit in alijs Vigilijs, ergo & officium ipsius Vigiliæ a laudibus cum Missa pertinet ad festiuitatem Natalis. Cuius sane opinio, quam Polanchus, & Henriquez ubi supra sequuntur de festis Pentecostes, & Natiuitatis Domini, mihi etiam valde probabilis videtur, non tamen adeo certa est, sicut de festo Paschalis, & facit, quia cum sit priuilegium Principis, & fauorabile, potius ampliandum, & late interpretandum erit, quam restringendum, arg. Reg. odii, de regul. lib. 6. In Assumptione vero B. Virginis solennitas inchoatur a primis vespers.

Quintum est, Quamuis Gloss. in cap. Alma mater, §. in festiuitatibus, in verbo Assumptionis, de sent. excomm. lib. 6. & Ioannes Andr. & Anchar. ibidem Calderin. tract. de interd. memb. 6. §. Viso de effectu, colum. 8. existiment, suspensionem interd. in his festiuitatibus terminari ipso die festiuitatis, vespers iam peractis argum. tex. in cap. 2. de feriis ubi dicitur, *De vespers in vespers celebrabis Sabbata vestra*. Alij tamen omnes, ut Archid. quem refert & sequitur Angelica, verbo interd. tit. 6. numero 18. Domin. & Franc. in d. capitul. final. de senten. excomm. lib. 6. Geminia, ibidem numero 9. Federic. de Sen. Consil. 111. num. 6. Gonsal. de Villadiego de irregul. capitul. de interd. colum. 5. Syluest. verbo interd. tit. 5. question. 2. numero 3. ver. secundum Couar. in cap. Alma mater, par. 2. §. 5. numero 5. ver. final. Sexto, de senten. excomm. lib. 6. Nauar. in Manual. ca.

pit. 27. num. 184. Fray. Medina, lib. 1. instr. Confess. cap. 11. §. 13. Henriquez lib. 13. de excomm. & interd. cap. 11. §. 3. tertio. Alphonsus Vivaldus, tit. de interd. numero 246. Corona Confessorum, tit. de interd. numero 8. Ioseph Angles, in Florib. 4. sent. par. 2. in quest. de excommunicatione, articulo 6. Difficult. 2. Concl. 1. Vgolin. Tab. 5. cap. 8. §. octauo, docent non solum secundas vespers diei, sed etiam Completorium eius festi altæ voce ianuus apertis, & pulsatis campanis celebrari posse, idemque docet Palud. 4. dist. 18. question. 8. articulo secundo, principali Concl. 7. & est communis opinio. Ratio est, quia Completorium festi duplicis est pars officij illius diei, unde etiam ipsum dicitur duplex, & officium cuiusque diei in Completorio terminatur. Cum igitur licita sint quæcunque officia diuina, toto illo die apertis ianujs, & voce altæ, multo magis Completorium quod ad diem illum pertinet, & hoc maxime, quia cum sit beneficium principis, late interpretandum erit, ut etiam Completorium ipsius diei festi comprehendat, argum. ca. cum dilecti, de donat. & in 1. Beneficium, ff. de constit. princip. Quibus addo, quod licet in Matrice citius, quam in alijs Ecclesijs finitum sit Completorium puta hora 3. post meridiem, & repetatur interd. cum pulsu campanæ, & ceteris nihilominus in alijs Ecclesijs etiam regularium hora solita, puta hora 5. post meridiem, seu hora diei 24. cantare Completorium cum prædictis solennitatibus, ut Consuetudo interpretatur, & Henriquez Medina, & Vivaldus ubi supra testantur. Nec his obstat, quæ ex ca. 2. de feriis, pro contraria sententia afferuntur, illud enim in veteri lege obseruatum fuit, tunc autē festos dies mutatus est. Deinde dici potest cum Archid. quem refert, ac sequitur Angel. verbo interd. tit. 6. nu. 18. vespers illis etiam Completorium comprehendit, & facit c. fin. dist. 92. & ibi glo. ubi totum officium diuinum in Matutinum, & vespertinum diuiditur.

Sextum est, In his festiuitatibus licet honestius, & iustius sit, saltem quantum ad principalem Missam, quæ in Ecclesia celebratur, ut de ipso festo proprio dicatur, quia id est indutum in honorem illarum solennitatum, & ideo de eis celebrandum, nihilominus tamen alia quæcumque officia diuina tam publica, quam priuata, tam ordinaria, quam extraordinaria, siue coniuncta sint cum benedictionibus, siue absque benedictionibus fiant, publice celebrari possunt. Quia tunc generaliter dicit, *Missæ celebrantur, & alia diuina officia dicuntur, sicut prius*. Sic glo. in d. Alma mater §. in festiuitatibus, in verbo, sicut prius. Anton. 3. par. tit. 27. de interd. c. 4. Tabiena, verbo interd. tit. 5. nu. 2. §. Primo ante finem. Martin. Ledesm. 2. q. 2. quæst. 26. art. 2. tract. de interd. Calderin. de Eccles. interd. memb. 6. fol. 12. colum. 4. Anchar. in d. capit. Alma mater, & Franc. & Couar. 2. par. §. 5. num. 5. ver. final. Septimo. Nauar. in Manual. cap. 27. num. 175. Alphons. Vivaldus, de interd. numero 247. & num. 248. Vgolin. Tab. 5. capitul. 8. §. 19. num. 1. & ita obseruat consuetudo. Vnde consequenter his diebus potest Episcopus in illis consecrare, Abbates, Abbatissas, Calices, Ecclesias, Virgines, Corporalia, & alios apparatus Altaris, Vela, & alia similia, ex d. Anton. ubi supra. Syluest. ubi supra, ver. final. Tertium. Alphons. Vivald. cit. num. 249. & Tabiena, Nauar. cap. 27. Manual. num. 186. Couar. in d. cap. Alma mater, par. 2. §. 5. num. 6. ver. final. Nono. Anchar. & alijs, de senten. excomm. lib. 6. Angelica, verbo interd. tit. 6. num. 18. Federic. Consil. 111. Calder. de Eccles. interd. memb. 6. Item benedictio poterit Sacerdos his diebus aquam, & aque populi aspergere, ut præfati auctores testantur.

Possunt etiam in Assumptione B. Virginis, & Pentecostes, & festo Corporis Christi fieri benedictiones nuptiales, quæ pertinent ad officium. S. Antonin. 3. par. tit. Tabiena ubi supra, & alijs. Soto 4. d. 22. quæst. 3. art. 1. concl. 4. Couar. in c. Alma mater, par. 2. §. 5. num. 6. ver. final. Vnde cimo, de senten. excomm. lib. 6. Anchar. & Franc. in Syluester post Hostiensem, in verbo interd. tit. 5. quæst. 2. Federic. Consil. 111. Henriquez lib. 13. de excomm. & interd. cap. 47. §. 4. Alphons. Vivaldo, tit. de interd. num. 254. Vgolin. Tab. 5. capitul. 8. §. 10. numero 2. non tamen

men in festis Natiuitatis, & Resurrectionis, cū id iure prohibetur sit in Conc. Trident. Sess. 24. de Reform. Matrim. cap. 10.

11. Possunt etiam his diebus sepeliri mortui etiam Laici cū solenni officio sepultura, quia sepultura, vt superius diximus, non aliter tempore interdicti prohibita est, quam ratione officij, vel ratione benedictionis Cemetery, in his autem festiuitatibus licitum est omne officium diuinū, quale est officium sepulturae, & omnis benedictio. Sic Calderin. de Eccles. interd. memb. 6. Anchar. in d. cap. Alma mater, §. in festiuitatibus, num. 2. & Couar. ibi par. 2. §. 5. num. 6. verfic. Octauo. Angelica, verbo interdictum 6. num. 35. S. Anton. 3. par. tit. 27. de interdicto, cap. 4. Syluest. vbi supra, verfic. Quartum. Alphonsus Vialdus cit. num. 250. Nauar. in Man. c. 27. num. 181. Henriquez lib. 13. de excommuni. & interd. c. 47. §. 4. Quod intelligi debet ex S. Ant. & Ang. nisi aliud obstat, puta, quia sunt specialiter, aut nominatim interdicti; aut quia fuerunt in culpa, aut quia ad hoc dederunt consilium, auxilium, vel fauorem, propter quod interdictum latum sit.

13. Septimum est, In his festiuitatibus interdicti etiam laici ad participationem diuinorum admittuntur, hoc est, officij diuini interesse possunt, hoc enim interdictis permittitur in d. c. Alma mater, §. in festiuitatibus, de sen. excommuni. lib. 6. Dummodo tamen ij, ob quorum excessum interdictum latum est, altari nullatenus appropinquent. Hoc autem quod est altari non appropinquare, nonnulli interpretantur de sumptione Eucharistiae, vt non liceat istis, qui culpabiles erant, Eucharistiam dare, id quod verum est, non tamen existimo hunc esse horum verborum sensum, quia interdictū suspensum est solum quoad officia diuina, non autem quoad Eucharistiam; & quia ibi agitur de ijs interdictis, qui adhuc in contumacia, & peccato perseverant, vt colligi potest ex illis verbis, vt ipsi ad humilitatis gratiam, & reconciliationis affectum facilius inclinentur. Constat autem tales non posse Christi corpus accipere, & proinde non oportet illi huius rei expositione ad eos excludenda.

14. dos ibi eius sumptiones; Alij vero communiter exponunt, vt Tabiena, verbo interdictum §. nu. 2. verfic. Primo. Henriquez lib. 13. de excommuni. & interd. cap. 47. §. 2. Polanc. in Direct. Confess. cap. de Interdicto, & Corona Confessorum, par. de interdicto, num. 8. de Offertorio in Missa, scilicet ne oblationes eorum accipiantur in Missa, quae expositio vera est de interdictis viuus, non penitentibus; oblationes enim eorum, qui cum poenitentia mortui sunt, licite accipi possunt, vt cap. 7. in fine, ex communi DD. sententia diximus. Item intelligitur de loco altaris, vt verba sonant, ne scilicet altari appropinquent; Quamuis enim eis permittitur vt diuinis intersint, dum tamen orandi causa ad Ecclesiam his festiuitatibus veniant eis altari appropinquare prohibetur: id quod ob eam rem fit, quo rubore perfusi a contumacia discedant, arg. ca. 1. de except. lib. 6.

15. Item, & ad Ecclesiae valuas quis aliquando ponitur, vt penum luat, arg. cap. in capite, dist. 50. Sic Henriquez li. 13. cū inter alias huius loci expositiones hanc etiam affert, & Vgol. Tab. §. cap. 8. §. 12. numero quarto, hanc genuinam, & propriam horum verborum expositionem esse dicit. Quam etiam expositionem secutus est Alphonsus Vialdus, cit. de interdicto, num. 235. & fauet Cosmus Philarchus, par. 1. de officio Sacerdot. libro 4. cap. 3. casu 13. Item Henriquez vbi supra vult intelligi ne Clerici, qui culpabiles erant Missam his diebus celebrarent, aut in ordine sacro ministrarent.

17. Item secundo, Generali Priuilegio suspensum est interdictum in festiuitate Corporis Christi, & per totam eius octauam, vt in quatuor praedictis; Quae suspensio facta est per Martinum V. solum pro die festiuitatis Corporis Christi, eam autem postea Eugenius Papa IV. in quadam Excommunicatione, quae incipit, *Excellentissimi*, ad octauam, vsque diu extendit, vt notant S. Anton. 3. par. tit. 27. de interdicto, cap. 4. Angel. in verbo interdictum 6. numero 26. Syluest. verbo interdictum 3. quæst. 2. Tabiena, verbo interdictum §. numero 2. §. primo. Martin. Ledesm. 2. 4. quæst. 26. art. 2. tract. de interd. Nauar. in Manual. c. 27. numero

183. Couar. in cap. Alma mater, par. 2. §. 5. numero 2. verfic. primum, de sent. excommuni. lib. 6. Mar. Anton. Cucchius lib. 4. Institut. iuris Canon. tit. 12. Barthol. Medina, lib. 1. in tract. Confess. cap. 11. §. 13. Alphonsus Vialdus tit. de interdicto, nu. 243. Corona Confess. vbi supra, num. 8. Cosmus Philarchus loco citato, casu 13. Toletus lib. 1. cap. 20. Henriquez lib. 13. de excommuni. & interd. cap. 47. §. 4. & Vgol. in Tab. §. cap. 8. §. 6. num. 2. Quibus diebus eadem fieri possunt, & eodem modo, quo in praedictis quatuor festiuitatibus expositum est; Est enim mens Pontificum eodem modo in hac festiuitate, & per totam eius octauam suspendere interdictum, sicut suspenditur in cap. Alma mater, de sentent. excommunicat. libro 6. cui priuilegio accedunt multa, quae de hac solemnitate statuta decisa fuere in Clement. vnica, de reliqu. & Ven. Sanct. vbi glossa in verbo reuelatum, praedixit hanc Martini V. & Eugenij IV. Concessionem.

17. Item tertio, Generali Priuilegio suspenditur interdictum in festiuitate Conceptionis B. Virginis, & per totam eius octauam per quandam Bullam Leonis X. vt habetur in Compendio Priuilegiorum Ordinis Mendicantium in verbo Conceptio, §. 11. & in verbo Interdictum 2. §. 8. & huius etiam meminerunt Nauar. in Manual. cap. 27. numero 182. & num. 186. Alphonsus Vialdus tit. de interdicto, num. 243. & 256. Cosmus Philarchus lib. 4. de officio Sacerdotis, cap. 3. in fine. Toletus lib. 1. cap. 20. Couar. in cap. Alma mater, par. 2. §. 5. num. 2. verfic. Secundo, de sentent. excommunicat. lib. 6. Henriquez lib. 13. de excommuni. & interd. cap. 47. §. 4. Difficultas tamen est, An vbiq; vel in certo aliquo loco valeat haec suspensio, Couar. cit. putat solum habere locum in Hispanijs, Nauar. & Toletus docent solum valere in illis Ecclesijs, in quibus dicitur officium Conceptionis, ordinatum per Protonotarium nomine Leonardum Nogarolum, & Missa eiusdem, quae incipit, *Egredimini*, vbiunque officium hoc, & Missa dicuntur, & non alibi. Quae sententia non differt fortè a sententia Couar. quia fortè in solis Ecclesijs Hispaniae dici solet hoc officium. Et nunc post Bull. Pij V. de offi. Romano recitando (quae incipit, *Quod a nobis*, & est 72. in ordine eiusdem, edita 1568. septimo Idus Iulij, Pontificatus sui anno 3.) reuocata sunt omnia antiqua officia, quae 200. annorum antiquitatem non excedunt, & consequenter reuocatum est hoc officium, quod ex concessione huius priuilegij probabiliter non excedit antiquitatem Leonis X. nisi fortè, vel per eundem Pium V. aut alium suum successorem de nouo concessum sit hoc officium in Ecclesijs Hispaniae. Henriquez autem vbi supra, docet etiam ex consuetudine concedi, vt generaliter liceat quoduis aliud officium, sicut in alijs festiuitatibus, & Missas, quae ad festum non pertinent, dicere, & celebrare, quia textus dicit, *vt Missa celebrentur, & alia officia diuina, sicut prius*, id quod etiam Nauar. in Manuali, cap. 27. numero 186. seipsum retractans tandem fatetur, nec compendium priuilegiorum vbi supra, mentionem alicuius officij, aut Missae particularis facit.

19. Item quarto, Nonnulli, vt Ioannes Staphylaeus in tract. de literis gratiae, & iustitiae fol. 157. colum. 1. & Couar. in c. Alma mater, par. 2. §. 5. num. 4. verfic. Quinto, de sent. excommunicat. lib. 6. Henriquez lib. 13. de excommuni. & interd. cap. 47. §. 4. & Vgol. in Tab. §. cap. 8. §. 6. num. 2. addunt interdictum generale loci suspendi etiam in aduentu regis in aliquam Ciuitatem, quae interdicta est saltem in die aduentus, vel altero sequenti, non tamen quoad totum tempus, quo Rex in aliqua Ciuitate manserit, cum id admodum graue esset, & in dispendium Censurae Ecclesiasticae. Sed vt rectè notant Henriquez, & Vg. hoc nullo priuilegio, aut iure communi cautum est, vnde solum fundari videtur in quadam rationabilitate, & decencia Regiae dignitatis, vt cum summa sit festiuitas & letitia communis in aduentu Regis, decens est relaxari, seu suspendi interdictum; Et certè probabile est, non esse mentem Papae in hoc casu communem eorum letitiam impedire.

20. Addit quinto Palud. 4. d. 18. q. 8. in artic. 2. principali. Couar.

Concluſ. 7. ſe vehementer cupere, vt interdictum Generale etiam ſuſpendatur in feſto omnium Sanctorum, & in die commemorationis omnium Defunctorum. Quia, inquit, maxime decens eſt, vt in feſto omnium Sanctorum ſuſpendatur, cum illa feſtiuitas dicata ſit Deo, B. Virgini, & Sanctis omnibus, vt pater ex eius officio. In commemoratione verò omnium Defunctorum, idem conueniens eſt, quia peccata viuentium impedire non debent ſuffragia defunctorum, præſertim cum defuncti iam ſint conſtituti in alio foro, & in grauiffimis penis, maxime verò ſuffragia tam vniuerſalia, & tam magna, quæ in toto orbe ſunt, & fauet Alphoſus Viualdus ut. de interdicto, num. 244. citans Armillam, verbo interdictum, num. 14. & Episcopum Scalenſem, de interdicto, capit. 7. Addit etiam idem Palud. quod lex quamuis dura, ſeruanda ſit, vt non extendatur, pluſquam extenſa ſit.

21 *Secundo* Principaliter ſuſpenditur Interdictum ſpeciali privilegio, ſive illud poſitum ſit in iure, ſive non. Hoc autem privilegium primo, & communiter & ordinariè concedi ſolet per Sedem Apoſtolicam, vt multa fuerunt olim privilegia conceſſa Religioſis, & Episcopis circa celebrationem tempore interdicti, vt expreſſe colligitur ex cap. cum & plantare, §. Quod ſi Templarij, & ex cap. vt privilegia, & ex cap. Quod nonnullis, de privilegio. Multa etiam conceduntur privilegia Templarijs, & Hoſpitalarijs; multa etiam conceſſa ſunt Religioſis, quæ non habentur in iure, ſed referuntur a S. Antonin. 3. par. tit. 27. de interdicto, capit. 5. ante finem. Tabiena, verbo interdictum 3. numero 11. §. Decimo, quæ licet ab ipſis referantur conceſſa ordini Predicatorum, per communicationem tamen privilegiorum Mendicantium factam, valent etiam alijs Religioſis, vt laicè oſtendit Henriquez li. 13. de excommunicat. & interdict. capit. 48. §. 1. quæ privilegia Religioſorum conſulenda ſunt, & referantur in Compendio Mendicantium, verbo communicatio, & verbo interdictum.

22 *Advertendum* autem eſt omnia privilegia, quæ cuius ordinis, ſub quacunque forma, vel tenore conceſſa ſunt antiquitus ante Conſtitutionem Bonifacij VIII. in cap. Alma mater, reuocata ſunt per §. ultimum, dict. capit. Alma mater, ſi aliquo modo aduerſantur diſpoſitioni dict. cap. Alma mater, vt notant Tabiena, verbo Interdictum 3. num. 12. §. vndecimo. & Henriquez libro 13. de excommunicat. & interdict. capit. 48. §. 1. Et quamvis gloſ. ſina. dict. capit. Alma mater, dicat errare fratres Predicatores, & Minores, & alios privilegiatos in eo, quod dicant poſſe ſe certis ſuis feſtiuitatibus celebrare tempore interdicti, interdum viſque ad octavas; quia ſcilicet privilegia, quorū virtute hoc faciunt iam reuocata ſunt per dict. cap. Alma mater. Veruntamen certum eſt poſt Sixtum IV. hoc dictum gloſæ non eſſe verum; Nam Sixtus IV. in quodam privilegio, quod incipit, *Regimini*, vt reſert Tabiena, loco proxime allato, conſtituit, & de nouo conceſſit Fratribus Predicatoribus omnia privilegia antiquitus eis conceſſa per præcedentes Romanos Pontifices circa celebrationem tempore interdicti, quæ conceſſio per communicationem privilegiorum valet etiam alijs Religioſis.

23 *Notandum* inſuper eſt, in dict. capit. Alma mater, ſolum reuocari privilegia conceſſa prius de actuè celebrando tempore interdicti, ſi ſint contraria dict. capit. Alma mater, non tamen irritat privilegia poſterius data, neque etiam quæ prius data fuerant, ſi non ſint contraria diſpoſitioni dicti capit. Alma mater, nec quæ data ſunt de audiendo, ſeu de interſendo officijs diuinis paſſiue, vt notant Tabiena, verbo interdictum 3. num. 12. §. vndecimo, verſic. Quartum, patet. Armilla, verbo interdictum, §. 41. Henriquez lib. 13. capit. 48. §. 1. vt colligitur ex illis verbis, capit. Alma mater, in fine, vbi ait, *Sufficere debet vt tempore interdicti Religioſi, & alij celebrent, iuxta moderationem dict. capit. Alma mater*, non autem dicit ſufficere, vt interſint modo præmiſſo, id eſt, iuxta eandem moderationem dict. capit. Alma mater. vt ſubtiliter deducit Tabiena cit. contra Palud. 4. diſtin. 18. quæſt. 8. art. 2. principali, Concluſ. vndecima, vnde inferit Tabiena, privilegia

quæ gaudet Cruce ſignati per Inquiſitores virtute privilegij. Innoc. IV. quod incipit *Malitia huius temporis*, vt poſſint interſe Diuinis officijs tempore interdicti, & cetera illius privilegij non eſſe reuocata per dictum c. Alma mater, & addit idem ſenſiſſe Ioannem Calderin. in quodam conſilio, quod fecit Fratri Paulino de Forluio, quod ſervatur Bononiæ in ſerinio Inquiſitorum: quod reſertur ſibi viſiſſe, & legiſſe. Addit idem Tabiena, nō reuocari per d. c. Alma mater, privilegium Honorij IV. quod incipit *Meritis veſtre Religionis*, conceſſum ordini Predicatorum, quo conceditur non reuocari privilegia Predicatorum literis impetratis, aut impetrandis a Sede Apoſtolica, niſi Ordinis, & privilegiorum eius ſpecialis mentio de verbo ad verbum in huiusmodi literis fiat. Quale etiam privilegium Eugenius Papa IV. in quodam ſuo privilegio, incipiente, *Ex munſto nobis*. Anno Dominiæ incarnationis Milieſimo Quadringenteſimo Trigeſimo ſexto, Quinto Idus Iulij, Pontificatus ſui anno ſexto, Congregationi Caſinenſi, alijs S. Iuſtinæ de Padua, ordinis S. Benedicte cōceſſit in quo Statuit, ordinat, & decernit, quod quæcunque literæ Apoſtolicæ, etiam Motu Proprio, ſub quacunque expreſſione verborum, aut Clauſularum derogatoriæ conſectæ, aut in futurum conſiciendæ, quæ Indulgentijs, Privilegijs, Gratijs, Immunitatibus, Exemptionibus, & Conceſſionibus huiusmodi dictæ Congregationi hæctenus conceſſis, & in futurum concedendis, in toto, vel in parte obuiant, niſi appareat euidentiffimè, & apertiffimè, quod ſumus Pontifex, qui pro tempore fuerit, præſatis Indulgentijs, & Privilegijs in toto, vel in parte velit derogare per literas Apoſtolicas facientes ſpecielem mentionem de verbo ad verbum ex certa ſcientia de huiusmodi privilegijs, ac ſiſſa Congregatione, expreſſerit; quod iſdem Privilegijs, Indulgentijs, & Conceſſionibus intendit derogare: Inſuper in iſdem literis nominatim, & ſingulatim expreſſa fuerint omnia nomina Monasteriorum dictæ Congregationis; nullius ſint roboris, vel momenti. Non obſtantibus Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, ceterisque contrarijs quibuscunque. Et ſimile privilegium Societati Jeſu conceſſerunt Paulus III. in Bulla Societatis Jeſu anno 1549. & Gregorius XIII. in alia, vt reſert Henriquez lib. 13. de excom. & interdict. cap. 48. §. 1.

24 *Difficultas* autem eſt. An privilegia Religioſorum, quibus nonnulli Religioſi poſſunt in feſtis Sanctorum ſui ordinis & per octavas eorum, etiam ſi ſit generale interdictum loci, in ſuis Eccleſijs, & Oratorijs diuina officia celebrare, excommunicatis duntaxat excluſis, quo etiam tempore conceditur, vt in ſuis Eccleſijs admittere valeant alios Regulares, aut Seculares Sacerdotes ad celebrandum publice; perinde ac licet in quatuor feſtis, per cap. Alma mater, reuocata ſint per Concil. Trident. ſeſſio. 25. de Regular. cap. 12. & 22. vbi præcipitur ſub generali Clauſula Regularibus, *Vt obſeruent interdicta poſita ab Episcopo, non obſtantibus eorum privilegijs etiam Magni, & conſiſſi ordini Militari Sancti Ioannis*. In qua re Nauar. in Manuali vulgari docuit Concilium non habere locum in feſtis Sanctorum ordinum Mendicantium, ſequens diſpoſitionem Bullæ Pij V. quæ incipit, *Eſt Mendicantium*. Poſt Bullam verò Gregorij XIII. quæ incipit, *In tanta* memoria annullando, quæ erant contra Concilium Tridentin. in Manuali Latino, capit. 27. numero 199. tenens diſpoſitionem Pij V. eſſe contra Concilium Trident. affirmat ſepre dicta privilegia Regularium, cum ſint contra ius commune, per Concilium Tridentin. vbi ſupra reuocata eſſe. Alij tamen, vt Fr. Medina, lib. 1. Inſtruct. Confeſſ. ca. 11. §. 13. Henriquez lib. 13. de exc. & interdict. ca. 48. §. 1. Emanuel Rodríguez in expoſit. Bullæ Cruciatæ, §. 3. numero 16. & Hieron. a Sorbo Capucinus in comment. ad Colleſtorem in compend. privileg. Mendicant. in verbo Interdictum 3. in principio, docent dicta privilegia per Concilium Tridentin. reuocata non eſſe, nec eſſe contra Concilium Tridentin. & Gregorium XIII. ſolum reuocaffe conceſſiones Pij V. & ſuorum antecęſſorum, quæ erant contra Concilium, & non erant in vſu; alijs verò conceſſiones omnes, & privilegia

illegia, quæ non sunt contra Concilium Trid. & sunt in v. confirmantur, & denuo cõcessit Gregorius, sicut, & Pius. V. cuiusmodi est priuilegium quo Regulares in festis sanctorum sui ordinis suspendunt interdictum in suis Ecclesiis, vnde ad Concilium Triden. Respondent, Regulares teneri ad obseruanda interdicta Apostolica & Ordinario tenentur, sicut etiam obseruant; quandoquidem qui statim finem Missæ noua, aut finito completorio sui festi, iterum ponunt, & replicant interdicta Apostolica, vel Ordinariorum (prout faciunt Religiosi) nec Concilio Trident. repugnant, & interdicta Ordinariorum suorum plenè obseruant. Qui enim ex priuilegio speciali (quale est hoc Religiosorum) suspendit ad tempus, & quantum ad vnum effectum, interdictum positum ab Ordinario (prout faciunt Religiosi) hic simpliciter dicitur eo etiam tempore seruare interdictum. Concilium autem Triden. locis citatis non reuocat priuilegia specialia, sed quædam generalia, quæ in quibusdam Religionibus haberi videbantur, quæ concedebant, vt non obligarentur ad vlla interdicta seruanda, etiam ab Ecclesia matrice seruarentur; Qualia habere se asserunt Fratres Milites D. Iohannis Hierosolimitani Hospitalis ex concessione Anastasi IV. Alexandri III. & IV. Urbani III. Clementis III. & IV. & Gregorij IX. vt refert collector priuilegiorum ordinis Mendicantium, in verbo Interdictum, l. 1. §. 26. & 27. Credebant enim præfati Milites, virtute priuilegiorum à prædictis Summis Pontificibus illis concessorum, non teneri se ad seruanda interdicta aliqua ab Ordinarijs locorum lata, etiam si Matris Ecclesiæ seruaret, credentes intelligi etiam de interdicto generali, cum tamen vt in Salmantina Vniuersitate declaratum fuit, priuilegia eorum intelligi solum debeant de interdicto speciali seu particulari, scilicet, quod Ecclesiæ Fratrum S. Iohannis Hospitalis Hierosolimitani ab Ordinarijs locorum specialiter interdicti nequeant, vt ex tenore priuilegiorum constat, & testatur Collector priuilegio rui supra. Non enim potest Ordinarius loci, aut Cardinalis, aut Auditor Rotæ immediatè Ecclesiæ ordinis militaris S. Iohannis, aut aliorum Regularium interdicere, nisi dū generale interdictum decernat in locum, in quo sitæ sunt Ecclesiæ ipsorum, vt latius ostendit Henriquez lib. 13. de eccl. & interdict. c. 48. §. 3. in fine post Collectorem, vbi supra.

26 Non solum Papa, sed etiam Legatus à Latere concedere potest priuilegium celebrandi tempore interdicti, & suspendere interdictum, quam potestatem, siue habeat Legatus ex vi ipsius legationis, siue ex speciali concessione in literis legationis expressam, certum est primo posse Legatum dare priuilegium quo suspendantur interdicta ipsius, & successorum eius, & Episcoporum, & aliorum Prælatorum, qui sunt sub eius legatione, vt expressè docent Laudanus, & Angelica, verbo interdictum, §. num. 5. & Summa Astenfis, part. 2. lib. 7. tit. 16. artic. 9. in fine, & Syluest. verbo, interdictum, §. num. 10. & Tabiena, verbo interdictum, §. num. 7. §. sexto. Henriquez lib. 13. de excom. & interdict. cap. 48. §. 3. & Alphons. Viuald. tit. de interdicto, nu. 195. Certum etiam est secundò, Priuilegium legati valere non solum pro tempore legationis, sed etiam post expirationem legationis, nisi specialiter a successore reuocetur, ex præfatis DD. Tertio docet priuilegio legati etiam suspendi posse interdicta à Sede Apostolica lata, & desumunt argumentum a c. Dilectus filius, 2. de Rescrip. quod certe non videtur id probare, vnde puto rem pendere ex forma concessionis legationis, quæ sit ipsi legato.

27 Tertio Principaliter suspendi potest Interdictum per iudicis sententiam. Et quidem

Primo certum est, suspendi posse per sententiam Summi Pontificis, quia Papa cõcedere potest priuilegium tam speciale, quam generale, quod est maius; ergo etiam suspendere potest per sententiam, quod est minus.

Secundò etiam certum est Legatum Sedis Apostolicæ suspendere posse interdictum, vt constat, quia etiam ipse, vt dictum est, concedere potest Priuilegium; vnde etiam interdicta saltem per sententiam suspendere potest, quæ per Priuilegium concedere valet.

Tertio etiam potest Episcopus interdictum suum sus-

pendere sic Laudan. Tancred. & Vincent. quos refert Angelica, verbo, interdictum, §. num. 3. & num. 7. argum. cap. Ad hæc quoniam, de appellat. S. Anton. 3. part. tit. 27. de interdict. c. quinto, ante finem. Innoc. in cap. vt priuilegia, de priuileg. Syluest. verbo, interdictum, §. num. 8. & Summa Confessorum, lib. 3. tit. 3. quaestio. 233. qui omnes docent Episcopos suspendere posse Interdictum suum locale.

Quarto, Idem mihi dicendum videtur, vt multi dicunt, etiam de Prælati inferioribus Episcopis, quod satis colligitur ex capit. Dilectis filiis, de appella. vbi quidam Decanus Alisiodorensis Ecclesiæ refertur confessus esse coram Sede Apostolica, se suspendisse quoddam interdictum a se latum; Et præterea, idem Decanus appellatione per partem interposita, tempore huiusmodi suspensionis progressus est in causa; & ibi reprehenditur in eo quod in causa sit progressus, non autem reprehenditur in eo quod suum interdictum suspendit. Non ergo male fecit suspendendo suummet interdictum locale; Immo, quod maius est, approbatur ibi meo iudicio satis aperte ista suspensio, quia in tantum reprehensibilis dicitur ille Decanus, quod post appellationem in causa processerit, in quantum appellatio fuit valida; appellatio autem illa aliudè valida esse non potuit, nisi quia fuit interposita, quando sententia interdicti suspensa erat; ergo suspensio illa interdicti sui legitima omnino fuit.

28 Quoad Suspensionem autem interdicti personalis idem omnino dicendum est, quod libro superiori capit. 10. dub. 2. de sententia suspensionis diximus; Potest enim interdictum personale a Iudice Ecclesiastico vel simpliciter & omnino suspendi quoad omnes eius effectus, vel quamdiu ei videbitur, & in ordine ad illos effectus, qui ei videbuntur, vt DD. communiter tradunt. Sic Palud. 4. dist. 18. quaest. 8. in art. 2. principali. Conclus. 8. & 9. Sylu. verbo, interdictum, §. 5. Sotus 4. dist. 22. quaest. 3. art. 1. Conclus. 3. vers. Atqui illud, vbi expresse docet cum Innoc. & Hostiensis, quos refert, posse iudicem illud suspendere, vel in vnum diem vel ad longius tempus, & causa alicuius officij celebrandi, aut defuncti sepeliendi, &c. Idem docent Nau. in Man. c. 27. nu. 18; Alph. Viuald. tit. de interdicto, nu. 257. Toletus, lib. 1. c. 22. & Cou. in c. Alma mater, part. 2. §. 2. num. 4. de sentent. excomm. lib. 6. vbi docet contra Pan. in c. Ad hæc quoniam, de appellat. & in ca. vt priuilegia, de priuileg. etiam suspensi posse huiusmodi personale interdictum ad tempus quamuis latum esset in culpam propriam eius, in qua permanet, cum multa accidere possint, quæ iustissime mouere iudicem valeant ad suspensionem illam interdicti temporariam constituendam potius, quam simplicem eius relaxationem, vel obseruationem. Idem docent Decius, in d. cap. Ad hæc quoniam, vbi Panormitanum refellit, & Henriquez lib. 13. de excomm. & interdict. cap. 47 §. 1. vers. Quarto, & capit. §. 1. §. 4. Ratio est: quia censura Ecclesiastica regulariter ligant ad nutum, & voluntatem Iudicis eas decernentis, eueniens, 2. de testib. & cap. Significasti, De eo qui dux. in matrim. quam poll. per adult. Monendi tamen sunt huiusmodi iudices & Prælati, ne ex quauis causa facile suspendant interdictum, sed ex causa graui, & ne ad longum tempus illud suspendant; ne priuilegium dare aduersus ius commune, seu in iure dispensare videantur, vt recte Coua. vbi supra annotauit.

29 Quibus addo secundum eisdem DD. quod interdictum, dum ad tempus suspenditur, quantum ad aliquem, aut omnem effectum, redit, quamuis qui causam dederunt, plene satisfecerint, vt in particulari Henriquez vbi supra, c. §. 1. §. 4. tradit.

30 Dubium solum restat, An quamdiu sententia interdicti manet (suspensa, interponi possit appellatio valida? Cui ex communi DD. sententia respondet, posse ad eum modum quo libro preced. capitul. 9. in fine, de sententia suspensionis latius docuimus, & probant Summa Astenfis, part. 2. lib. 7. tit. 16. art. 9. quaest. 4. S. Anton. 3. part. tit. 27. de interdict. cap. 5. & Summa Confess. lib. 3. tit. 3. quaest. 233. Alphonsus Viuald. tit. de interdicto, nu. 299. Quibus addo vnum quod hæcenus à nullo vidi animaduertit: quod

M m ad hoc

ad hoc, ut appellatio ista valida esse possit, necessario requiritur, ut interdictum suspensum sit quantum ad omnes effectus eius; Si enim suspensum esset quoad aliquos effectus tantum, etiam plures, immo etiam quoad maiorem partem, dummodò tamen quoad unum tantum effectum maneat, appellatio interposita erit nulla, & irrita; Quod probari potest: nam totum fundamentum, in quo Doctores fundant valorem appellationis tempore quo sententia manet suspensa, hoc solum est, quia tempore huius suspensionis sententia hæc æquiparatur conditionali, ut docere videntur Summa Confess. ubi supra, & Summa Pisanelia, verbo, Interdictum, 1. §. ult. quamdiu autem ponitur conditio, sententia pro illo tempore non habet coniunctum effectum; At vero quando interdictum manet etiam quoad unum solum effectum, non æquiparatur conditionali, & habet illum saltem effectum coniunctum, & proinde non potest tunc valide appellari. Quæ doctrina diligenter annotanda est, eo quod rarissime Interdictum aliquod quoad omnes effectus suspensum esse legitur.

De Peccato, & Penis violentum Interdictum. Cap. XIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Laici transgrediendo interdictum an mortaliter, vel venialiter peccent.
- 2 Laici transgrediendo interdictum quibus in casibus mortaliter peccent.
- 3 Laicus transgrediendo personale interdictum, quamvis mortaliter, aut venialiter peccet, irregularitatem tamen non incurrit.
- 4 Laici, Regulares, Monachi, seu Moniales violentes interdictum, peccant mortaliter, irregulares tamen non efficiuntur, & quæ utriusque sit ratio.
- 5 Clerici Seculares, vel Regulares sacris initiati, interdictum personale, vel locale violentes, mortaliter peccant.
- 6 Ignorantia quænam Clericos ab omni peccato interdictum violentes excuset.
- 7 Clerici violentes interdictum beneficiis omnibus privandi sunt.
- 8 Clerici interdictum violentes in perpetuum sunt deponendi.
- 9 Clerici in loco interdicto divina celebrantes, nec ad beneficia Ecclesiastica, & dignitates eligi, nec eligere valent.
- 10 Clerici interdictum transgredientes ad Ecclesiasticam dignitatem postulari non possunt.
- 11 Celebrans, vel celebrare faciens in loco generaliter interdicto interdictus est ab ingressu Ecclesie.
- 12 Clericus interdictum loci non servans ab officio, & beneficio suspensus est.
- 13 Religiosi interdictum generale non observantes, ubi Cathedralis, aut Matrix ipsorum Ecclesia illud observat, ipso iure excommunicati sunt.
- 14 Domini terrarum, qui in locis interdictis aliquem Divina facere compellunt, & mortaliter peccant, & ipso facto excommunicationem incurrunt.
- 15 Fratres Minores recipientes alios in suis Ecclesiis ad officia divina tempore interdicti, quando excommunicati sunt.
- 16 Sepeliens mortuos in loco sacro tempore generalis interdicti loci, præterquam in casibus à iure permissis, quous-

que excommunicatus sit & à quo absolvendus.

- 17 Clericus interdictus moriens quando sepultura Ecclesiastica privandus sit.
- 18 Clericus quodcumque interdictum exercitio ordinis sacri violans irregularis efficitur.
- 19 Officiorum Divinorum nomine quænam intelligantur.
- 20 Interdictus actum ordinis sacri solemniter in quocunque loco exercens, irregularitatem incurrit.
- 21 Clericus non interdictus actum proprium ordinis sacri in loco specialiter, vel generaliter ab homine, vel à iure interdicto exercens, irregularitatem à solo Papa dispensandam incurrit.
- 22 Diaconus Evangelium, Subdiaconus Epistolam solemniter cantans, vel Sacerdos Missam celebrans in loco interdicto, irregularis efficitur.
- 23 Responsoria, vel Psalmos, & Horas in loco interdicto cantans quando fiat irregularis.
- 24 Aquam benedicens, aspergendo populum cum versiculo [Asperges,] in loco interdicto, irregularis est.
- 25 Missam audiens, & officia divina in loco interdicto, licet peccet, irregularitatem tamen non incurrit.
- 26 Clericus tempore generalis interdicti loci, unam, aut plures ex conditionibus positæ in c. [Alma mater,] omittens, an interdictum violare censetur.
- 27 Interdicti transgressor est, qui officia divina recitando, unam ex conditionibus positæ in c. [Alma mater,] tempore generalis interdicti loci omittit.
- 30 Violans moderationem aliquam cap. [Alma mater,] & cum eadem violatione postea celebrans, irregularis efficitur.
- 31 Clericus violans aliquam conditionem c. [Alma mater,] animo, ut officia divina celebrentur, nulla divinorum celebratione scita, irregularis non est.
- 32 Clericus, alijs celebrantibus, campanas pulsans tempore interdicti, quare irregularitatem non incurrat.
- 33 Campanas pulsans, ita ut causa sit cur alij tempore interdicti officia divina celebrent, irregularis est.
- 34 Celebrans coram interdictis, aut interdictos publice ad officia divina, vel sepulturam in loco non interdicto admittens, quamvis irregularis non sit, ab ingressu tamen Ecclesie interdictus.
- 35 Interdictus cui est ingressus Ecclesie, in Ecclesia, vel Cimiterio contiguo celebrans irregularis efficitur.
- 36 Celebrans in Ecclesia, vel Cimiterio pollutis, nec suspensus, nec irregularis est.

Primo, Quoad laicos, Doctores non ita conveniunt qualiter transgrediendo peccent, Nam Innocent. in cap. Tanta, num. 2. de excess. prælat. relatus à S. Anton. 3. part. tit. 27. de Interdicto, cap. 4. ante finem, indistinctè affirmat graviter peccare. & S. Anton. ubi supra, bis ait esse peccatum mortale, si scienter aliquid contra Interdictum faciat laicus, quia est contra obedientiam Ecclesie, citans ad hoc cap. si qui sunt, dist. 81. Sic etiam Archid. apud Sylvest. verbo, interdictum, 6. §. 7. & Ioseph. Angles in floribus, 4. Sent. part. 2. in quæst. de excommunicatione, art. 6. Difficult. 3. Conclus. 3. Idem Sylvest. ubi supra, & Angelica, verbo, Interdictum, 7. num. 9. indistinctè putant hoc non esse peccatum mortale, nisi in quatuor casibus positæ in Clement. 1. de sepult. & Clem. Graus, de sent. excommunic. & præterea quando hoc facerent in contemptum Ecclesie. Quatuor autem casus in d. Clem. Graus, sunt cogentes interdictos officia divina celebrare, seu in locis interdictis aliquem celebrare; Item evocantes interdictos, aut excommunicatos, visæadem officia audiant; Item prohibentes ne sic excommunicati, aut interdicti de Ecclesiis exeat

- violari interdictum a Clericis, quando actum aliquem ordinis exercent in loco interdicto, vt Miſſam, aut aliud officium diuinum quodcumque de more celebrent, vt ſi generalis interdicti loci tempore hæc faciāt pulſatis campanis, ianuſ Eccleſiæ apertis, alta voce, laus ad diuinam officia admiſſis; aut etiam ſi quis interdictus hæc eadem faceret, etiam cum moderationibus iſtis, de quibus in cap. Alma mater, de ſent. excomm. li. 6. Et quidem de interdicto perſonali res tam certa eſt, vt nec probatione indigeat. De locali etiam patet, Quia locali interdicto directe & per ſe prohibetur Clericis Diuinorum celebrationis; vnde ſi in loco interdicto celebrent, vel etiam in loco, in quo poſſunt, nõ tamen cum illa moderatione, ad quam tenentur, transgrediuntur præceptum Eccleſiæ in re grauī, & etiam per actum in ſe grauem. Excusantur tamen iſti ex ignorantia inuincibili, probabili, ſeu iuſta ab omni peccato, vt docent Henriquez lib. 13. de excomm. & interd. c. 46. §. 3. & Couar. in cap. Alma mater, part. 2. §. 2. num. 3. Hæc autem, de ſent. excomm. lib. 6. qui tamen loquitur de excuſatione ab irregularitate, ſed de opinione Henriquez non eſt dubitandum; ignorantia verò crassa, & ſupina non excuſat, vt latius dictum eſt cum de excommunicatione diſcerimus, & DD. communiter aſſerunt. Et de peccatis violentum interdictum hætenus.
- 7 *Quarto*, Clerici violentes interdictum merentur aliquas poenas, alias ipſo facto incurrunt.
- Prima* pena, quam merentur, eſt ſpolatio ab omnibus beneficijs, quæ habet, vt habetur inſp. poſtulaſtis. §. Quæſiſtis, de Cler. excomm. miniſtr. Palud. 4. diſt. 18. quæſt. 8. art. 4. principali, §. Quantum ad decimum octauum. Summa Confeſſ. li. 3. tit. 33. quæſt. 267. S. Anton. 3. par. tit. 27. de Interd. c. 4. ante finem. Summa Altenſis, 2. part. lib. 7. tit. 16. art. 6. Angelica, verbo Interdictum, 7. nu. 4. Sylu. verbo, interdictum. 6. qu. 3. verſic. Primum. Henriquez lib. 13. de excomm. & interd. cap. 46. §. 3. Vgolin. Tab. 5. capit. 1. §. 1. numer. 8.
- 8 *Secunda eſt* Pena de poſitionis perpetua, cap. Clerici, de Cler. excomm. miniſtr. Quam de poſitionem Panorm. ibi. numer. 1. notat debere eſſe ab officio, & beneficio, & facit gloſ. in d. cap. Clerici in verbo *Moniti*, item de Sacerdote ſic violante Interdictum celebrando, expreſſum eſt deponendum eſſe ab officio, ſeu ordine Sacerdotali, in ca. latores, & ibi gloſ. in verbo *Deponas*, & Panorm. nu. 1. de Cler. excomm. miniſtr. Hæc tamen pena in duobus caſibus meretur diſpenſationem, & mitigationem.
- Primus eſt*, ſi violans interdictum cum primum fuerit per Eccleſiam monitus, vt deſiſtat, deſiſtit, vt habetur in d. c. Clerici, iuncta gl. ibi. in verbo, *Moniti*, de Cler. excomm. miniſtr.
- Secundus eſt*, ſi tam magnus numerus Clericorum in hoc delinquat, vt peringat ad quadraginta, vt habetur in d. cap. latores, tunc enim ſolum in perpetuo deponuntur, qui auctores, & capita delicti fuerunt.
- 9 *Tertia eſt*, celebrans in loco interdicto, aut diuina ibi faciens, nec ad beneficia Eccleſiaſtica, & dignitates eligi poſteſt, aut eligere, ca. Is qui, §. is vero, de ſent. excomm. lib. 6. & ibi gloſ. in verbo, *ineligibilis*, & in verbo, *cum alijs*. Summa Confeſſorum lib. 3. tit. 33. quæſt. 267. Innoc. in c. 1. num. 3. de poſtul. prælat. & in cap. ſina. de exceſſ. prælat. numero 5. Alphons. Viuald. tit. de Interdicto, num. 147. & num. 159. & Summa Corona tit. eod. num. 11. S. Anton. 3. par. tit. 27. de interd. c. 4. ante finem. Summa Altenſis, part. 2. lib. 7. tit. 16. art. 6. Angelica, verbo, interdictum, 7. num. 2. Sylueſt. verbo, interdictum, 9. q. 2. verſ. Secundum. Tabiena, verbo, interdictum, 6. num. 1. in princip. Sotus 4. d. 22. q. 3. art. 1. Concluſ. 5. Nauar. in Man. cap. 27. num. 1. 7. §. Decimonono. Henriquez lib. 13. de excomm. & interd. cap. 46. §. 3. Vgolin. Tab. 5. cap. 11. §. 1. numero 2. Panorm. in ca. poſtulaſtis, nu. 5. de Cleric. excomm. miniſtr. & Henric Bohic. in cap. ſina. num. 5. de exceſſ. prælat.
- 10 *Quarta eſt*, Quod nec poſtulari ad dignitatem Eccleſiaſticam valet, arg. c. 1. de poſtul. prælat. gloſ. pen. in d. cap. is qui, de ſent. excomm. lib. 6. Angelica, cit. nu. 3. Tabiena, Sotus, Henriquez & Vgolin. vbi ſuprà, nu. 3.
- 11 *Quinta eſt*, celebrans, vel celebrare faciens in loco ge-
- neraliter interdicto, vltra ea quæ de iure cõceduntur, et ſi exemptus ſit, interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ incurrit, quouſque ad arbitrium eius ſatisfecerit, cuius interdictum violauit, c. Episcoporum, de priuileg. li. 6. & ad arbitrium Episcoporum, ſi violat interdictum iuris, Palud. 4. d. 18. q. 8. art. 3. principali. Concluſ. 1. S. Anton. 3. par. tit. 27. de interd. c. 4. ante finem, Angelica, verbo Interdictum 7. num. 5. Sylueſt. verbo, Interdictum 6. quæſt. 1. verſ. Tertium. Tabiena, verbo Interdictum 6. in princip. Vgolin. Tab. 5. cap. 11. §. 1. nu. 5. Et quamuis aliqui velint hoc ſolum habere locum in Clericis priuilegiatis, alij tamen vt gloſ. ibi. in verbo, Ingreſſum, rectius intelligunt vniuerſaliter de omnibus Clericis etiam non priuilegiatis. Quorum opinio textui conformior eſt, ibi enim expreſſe dicitur, *Clerici ſeculares, & regulares quantumcumque exempti, &c.* Quo loco verbum illud, *Quantumcumque* non eſt reſtrictiuum, ſed potius ampliatiuum, vt ſit ſenſus, Clerici ſeculares, ſed potius amplius etiam exempti melius eſſet dicere, Clerici ſeculares, vel Regulares exempti. Eandem interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ penam, ad arbitrium eius, cuius ſententiam violauit, & ad arbitrium Episcoporum, ſi interdictum iuris violat, incurrit, qui etiam in loco non interdicto, coram tamẽ publicẽ denunciato interdicto celebrat, vt in d. ca. Episcoporum, de priuileg. lib. 6. habetur.
- 12 *Sexta eſt*, Clericus, qui non ſeruauit interdictum loci ab officio, & beneficio ſuſpenſus eſt, cap. ſina. de exceſſ. prælat. & gloſ. & DD. communiter ibi, & Summa Confeſſ. lib. 3. tit. 33. q. 267. Angelica, verbo, Interdictum 7. nu. 7. Sylu. verbo, Interdictum 6. q. 3. §. Primum. Marcus Anto. Cuchius, lib. 4. Inſtitut. Iuris Canonici, tit. 12. & Vgolin. Tab. 5. cap. 11. §. 1. num. 4. & ſic ſuſpenſus ea, quæ iuriſdictionis ſunt, exerceſe non poſteſt, ex Pan. Anchut. & DD. communiter, in d. c. ſina. Palud. 4. d. 18. q. 8. art. 4. principali, §. Quantum ad decimum octauum. Sylueſt. verbo, ſuſpenſio, nu. 5. Couar. in cap. Alma mater, part. 2. §. 2. num. 2. verſ. Secundo ex præmiſſis, de ſent. excomm. lib. 6. vbi docet communem eſſe DD. ſententiam, ſuſpenſum ab officio conſequenter iuriſdictione priuari, quæ ei ratione officij competit, & Vgolin. vbi ſuprà. Quæ doctrina quamuis probabilis admodum ſit ob communem DD. ſententiam, quam colligunt ex d. cap. ſina. de exceſſ. prælat. vbi declarantur omnes inſtitutiones irritæ, & deſtitutiones & excommunicationes factæ per Episcopum quendam Colibienſem poſt violatum ab eo interdictum; ex eo tamen c. nõ ita, cõtõ colligitur priuari hominem omni iuriſdictione, ſed ſolum annullari omnes illos actus iuriſdictionis, qui facti erant ab illo Episcopo, ea occaſione, vt puniret eos, qui noluerunt violare Interdictum, & præmiaret eos, qui illud violarent, vt ex d. cap. ſina. conſtat; tum, quia ibi expreſſe eſt ſermo de inſtitutionibus, deſtitutionibus, & excommunicationibus ea occaſione factis, tum, quia ibi Gregorius Papa IX. Episcopo Bracarenſi præcipit, vt ſuſpendat ab officio omnes tranſgreſſores illius interdicti; Cum igitur tunc ſuſpendendi erant per ſententiã, conſequenter nõ erant ipſo iure ſuſpenſi ab officio, ſuper quo eſt iuriſdictione.
- 13 *Septima eſt*, Religioſi interdictum generale non obſeruantes, vbi Cathedralis, aut Matrix Eccleſia ipſorum illud obſeruauit, ipſo iure excommunicati ſunt, vt habetur in Clement. 1. de ſent. excomm. Palud. 4. d. 18. q. 8. articulo 3. principali, Concluſ. 4. Angelica, verbo, interdictum 7. nu. 8. Tabiena, verbo interdictum, 3. num. 2. §. Primo, ante finem. Sylueſt. verbo, interdictum, 6. q. 3. verſ. Secundum. Vgolin. Tab. 5. cap. 11. §. 1. num. 9. Alphons. Viuald. tit. de interdicto, num. 162. & Summa Corona, tit. eod. num. 11. Ioseph Angles in Florib. 4. Sent. in q. de Excomm. artic. 6. Difficult. 3. Concluſ. 1. Quouſque autem pateat hæc pena, docent Angelica, cit. & Nau. in Man. cap. 27. num. 146. & DD. ibi.
- 14 *Oſtina eſt*, Domini terrarum, qui in locis interdicto ſubiectis aliquem Diuinam celebrare cogunt, mortaliter peccant, & ipſo facto excommunicati ſunt, vt habetur in Clement. 2. de ſent. excomm. & DD. ibi. Nauar. in Man. cap. 27. nu. 16. §. ſe primo, & cap. 27. num. 104. Alph. Viuald. tit. de interdicto, nu. 275.
- 15 *Nonna eſt*, Fratres Minores, qui in ſuas Eccleſias ad Di-

una officia interdicti tempore tertij ordinis Sancti Francisci fratres, forefve recipiunt, itidem in excommunicationem ipso iure incidunt. Clement. 3. de sentent. excomm. glo. & Doctores, ibi, & Vgol. cit. num. 11.

16. *Decima est*, In loco facto Interdicti generalis loci tempore mortuos, in casibus non permittis sepeliens, ipso facto in excommunicationem incidit, quia absolui nequit, nisi prius ad arbitrium Ordinarij illis, quibus ob id iniuria interrogata est, omnino satisfecerit, ut habetur Cle. 1. de sepul. glo. & DD. ibi. Vgol. Tab. 3. cap. 11. §. 1. nu. 13. Alph. Viuald. tit. de Interdicto, nu. 276.

17. *Undecima est*, Clericus interdictus decedens, Ecclesiasticam sepultura priuatus est, ut habetur in cap. is cui, de sentent. excomm. lib. 6. Angelica, verbo, interdictum, 7. num. 12. & Syluest. verbo, interdictum, 6. q. 2. §. Quintum. Henric. q. 2. lib. 13. de excomm. & interdict. cap. 46. §. 3. in fine. Alph. Viuald. tit. de Interdicto, num. 213. & nu. 276. & 175. quod intelligitur nisi moriens penituerit ut in d. ca. is cui, dicitur, & hoc procedit, siue a iure, siue ab homine interdictus fuerit, ex glo. in d. capit. is cui, in verbo, interdictus.

18. *Dodecima est*, Clericus Interdictum quodcumque exercitio aliorum ordinis facti violans, irregularis est, ut colligitur ex c. 1. de sent. & re iudic. lib. 6. & cap. cum medicinalibus, c. 1. de sent. & cap. is, qui, §. is verò, de sent. excomm. lib. 6. Innoc. & DD. in cap. fina. de excess. prelat. Calderini de Eccl. interdict. memb. 6. idem Innoc. in d. c. cum medicinalibus. Panorm. in cap. 2. num. 4. & in cap. illud, num. 8. de Cleric. excomm. ministr. Henric. in cap. vit. eod. tit. & lib. Palud. 4. d. 18. quæst. 8. in art. 3. princip. per totum, & art. 4. princip. §. 1. Quantum ad decimum septimum Summa Confess. lib. 3. art. 3. q. 267. Idem Innoc. in cap. Tanta, 7. num. 1. de excess. prelat. Summa Aftenfis. par. 2. lib. 17. tit. 16. art. 6. Summa Confess. lib. 3. tit. 33. q. 2. & seq. Rich. 4. d. 13. q. 1. art. 4. S. Anton. 3. par. tit. 27. de interdict. cap. 4. ante finem. Syluest. verbo, Interdictum, 6. q. 2. Tabienas, verbo, Interdictum, 6. per totum. Angelica, verbo, Interdictum, 7. num. 1. Nicol. Ploius tract. de Interdict. reg. 29. & in trac. de irreg. reg. 45. & seq. Sorus 4. d. 22. quæst. 5. art. 1. Concl. 5. Citer. verbo, Interdicti violatio, in princ. Simon. Maiol. lib. 3. de irreg. cap. 20. & 23. Nauar. in Man. cap. 17. num. 244. Couar. in cap. Alma mater, par. 2. §. 2. num. 2. & num. 3. de sent. excomm. lib. 6. Alphonsus Viuald. tit. de Interdicto, num. 146. & num. 258. & seq. Summa Corona tit. 6. num. 1. Joseph Angles in Florib. 4. Sent. par. 2. in qua de excomm. art. 6. Difficult. 5. Concl. 1. Toleus lib. 1. cap. 20. Vgol. Tab. 3. cap. 11. num. 1. §. 1. vbi Couar. hanc Regulam tradit, ut quis irregularis propter officij diuini celebrationem iudicetur, aduertere oportet, an actus illo pertineat ad ordinem aliquem Ecclesiasticum, aut diuinorum celebrationum, quam etiam tradit Syluest. verbo, Interdictum, 6. quæst. 1. §. 1. Primum Diuinarum autem nomine ex eodem Syluest. cit. & Palud. vbi supra, in art. 3. princip. conclus. 5. veniunt Missæ, Horæ Canonice, Exequiæ, Benedictiones solennes, & huiusmodi, de qua te dicenda sunt illa omnia que lib. preced. cap. 16. de Irregularitate quæ ex violatione suspensionis incurritur diximus. Ex qua doctrina hæc colligitur.

19. *Primum est*, Interdictus actum ordinis facti in quocunque loco siue interdicto, siue non interdicto, solemniter exercens irregularis efficitur, est communis DD. sic Angel. verbo, Interdictum, 7. num. 1. & Syluest. verbo, interdictum, 6. q. 2. vers. Secundum, & etiam ad hoc capis qui, & cap. is cui, de sent. excomm. lib. 6. & cap. Cum aternis, de sent. & re iudic. lib. 6. & Alphons. Viuald. cit. numer. 260. & Summa Corona, vbi supra, num. 1. & hoc siue denunciatus sit interdictus, siue non cum Extravagant. Martini V. Ad eundem, si uolens, ipse interdictus nullo modo suscipiatur.

20. *Secundum est*, Non interdictus actum ordinis facti proprium in loco specialiter, vel generaliter, ab homine, vel a iure interdicto, exercens, irregularis efficitur, & a solo Papa cum eo dispensatur, capis qui, §. is verò, de sentent. excomm. lib. 6. & DD. omnes vbi supra, & Gemini. Anchar. Franc. ibidem, glo. in cap. Episcoporum, in verbo, iure,

de priuileg. lib. 6. Panorm. in cap. postulasti, numer. 5. de Cleric. excomm. ministr. Henric. Bohic. in cap. fina. nu. 14. de excess. prelat. Richar. 4. d. 13. q. 1. art. 4. & alij, ut Palud. 4. dist. 18. q. 8. in art. 3. princip. Concl. 1. Alphonsus Viuald. tit. de Interdicto, numer. 264. & præterea suspensus est ab ingressu Ecclesiæ, donec satisfaciatur ad arbitrium Iudicis, qui tulit sententiam Interdicti, vel ad arbitrium Episcopi si sit Interdictum iuris, ut diximus supra in pœna quinta, & procedit, siue Clericus secularis sit siue regularis, Causa enim generaliter loquitur; procedit etiam si exemptus simpliciter sit, ob illa verba *Nisi super hoc priuilegiatus existat* quæ habentur in d. ca. is, qui, §. is verò quæ verba priuilegium particulare ad hoc requiri significant, ne celebrans irregularis reddatur, quod quidem priuilegium iure communi exempti non habent, arg. c. Episcoporum, de priuileg. lib. 6. & Clem. 1. de sentent. excomm. in v. Vgol. vbi supra Tab. 3. capit. 11. §. 1. numer. 1. subtiliter annotauit.

21. *Hinc Diaconus vel Subdiaconus Euangelium, vel Epistolam solemniter cantans in loco interdicto, irregularis* item incurrit Sacerdos in eodem loco celebrans Missam; aut aliquod Sacramentum ministrans, itidem irregularis est, sicut etiam quories aliquid quod proprium est Sacerdotis ibidem exercet. Episcopus etiam ibidem ordines maiores, vel minores, aut primam tonsuram conferens, (& idem de Abbate conferente ordines minores, aut primam tonsuram) irregularis efficitur, cum hæc vel Episcopalis ordinis sint, vel saltem a solo Sacerdote tribui soleant, argum. cap. cum contingat, de arat. & qual. ordin. Simon. Maiol. lib. 3. de irreg. cap. 23. num. 7. Specu. in titulo de dispensat. §. iuxta, versic. Sed quæro utrum is, & Ioan. And. in addit. ad Specul. lib. 1. Federic. de Sen. conf. 231. & etiam Palud. 4. dist. 8. quæst. 8. art. 2. princip. Concl. 6. ordines igitur sic conferens, etiam clausis ianuis, & excommunicatis, & interdictis exclusis, iuxta formam cap. Alma mater, §. ad iudicemus, de sentent. excomm. lib. 6. & etiam si id faciat in illis festis ibi permittis irregularis est, quia eo tempore, & ea forma seruata permittuntur tantum officia diuina non autem Sacramenta; Sed neque si imminet necessitas, ordines conferre potest, ex Syluest. verbo, Interdictum, 7. num. 9. §. Sexta. Couar. in cap. Alma mater, part. 2. §. 3. num. 2. versic. Quinto, de sent. excomm. lib. 6. Vgol. Tab. 3. capit. 11. §. 1. num. 1. Qui epo vltimi auctores idem procedere docent, etiam si ipse Episcopus interdictum tulerit; Is enim illud seruare tenetur, vel illud tollere, aut suspendere, alioquin irregularis erit, arg. c. vit. de priuileg. lib. 6. Calder. de Eccl. interdict. memb. 3.

22. *Item irregulares sunt, qui assistentes Episcopo, dum ordines in loco interdicto, confert, Diaconi, vel Subdiaconi munus vestibus sacris induti exercent, ex Couar. tit. num. 5. versic. Deest* morantur enim actus tempore interdicti ordinis sacro conuenientes, ideoque sunt irregulares.

23. *Sic etiam irregulares sunt, qui interdicti tempore Diaconatum, vel Subdiaconatum sumunt in loco interdicto, multoque magis qui presbiter ordinatus est, ut Couar. & Vgol. vbi supra, tradunt, quorum tamen opinio quoad hoc quod vltimo tradunt nobis non placet, ut latius in libro præced. capit. 16. Dub. 5. de suspensione docuimus.* Exercent igitur actum ordinis sacri, si id faciat solemniter, siue presbiter, siue Diaconus sit, siue Subdiaconus, in loco interdicto generaliter, vel specialiter, irregularis efficitur; Secus autem vbi exercere actum non deputatum ordini sacro, ut cantans responsoria, vel recitans Psalmos & horas diurnas, vel nocturnas, legens Euangelia, quod quilibet potest in terra interdicta, sicut & predicare, cap. responso, de sentent. excomm. non enim hæc faciens erit irregularis, ex Host. & Veruec. quod refero, ac sequitur Syluest. verbo, interdictum, 7. quæst. 4. versic. Primum quod intellige, si non faciat officio principaliter, id est, ex officio suo, ut Clericus solemniter officiendo Ecclesiam, vel populum, & inchoando, vel perficiendo, ut est hebdomadarius, qui dicitur agere ex officio suo, cum hoc sit proprium Sacerdotis, tunc enim esset irregularis, secus si hæc faceret ut laicus, etiam in Choro.

24. *Sic etiam irregularis est, qui aquam benediceret, M m 3 asper-*

aspergendo populum, cum versiculo, *Asperges*, in principio Missæ, & etiam qui benediceret Calices, Paramenta, Corporalia, Candelas in festo Purificationis, oliuas in die palmarum, cum hæc Sacerdotum sint, ideoque nec ab interdicto, nec à non interdicto, in loco interdicto, nisi secundum moderationem ca. Alma mater, de sent. excomm. lib. 6. sine irregularitate fieri possunt, ex Syluest. verbo, interdictum, §. quest. 4. §. Quintum. Tabiena verbo, interdictum, §. num. 4. §. Tertio. Alphonsus Vivaldo tit. de interdicto, num. 224. & 277.

27. *Quibus* addo ex Syluest. verbo, interdictum, §. quest. 4. §. Primum in fine. Tabiena verbo, interdictum, §. num. 1. ante finem. Simone Maiolo, lib. 3. cap. 20. num. 7. vers. Audito etiam Missæ. Vgolin. Tab. §. cap. 1. §. 1. num. 1. Nau. in Manuali, cap. 27. num. 187. & Alphonsus Vivaldo tit. de interdicto, num. 274. Quod licet audiens Missam, & officia divina in loco interdicto, male faciat & peccet, irregularitatem tamen non incurrit, dummodo interfit solum ex deuotione, non contemnendo; si tamen ex contemptu, & auctorizando audiat, ut quia Prælati aliqui iubeat coram se diuina celebrari, irregularis erit, ut Syluest. Tabiena, Maiol. cit. & glos. in Clem. Archiepiscopo, in verbo, *Celebrari*, de privileg. docent, & etiam Panor. in cap. fin. num. 6. de excess. prælat. quem sequitur Alphonsus Vivaldus ubi supra, nu. 274. Vnde, maxime cauere debent Prælati, ne tempore excommunicationis, suspensionis, vel interdicti, coram se celebrari faciant, aut celebrationi interfint, quia ut Panor. & Tabiena, cit. notant, videntur tunc auctorizare.

28. *Dubium* esse potest circa hoc secundum dictum, An scilicet Clericus, qui tempore generalis interdicti loci, vnam, aut plures ex quatuor illis conditionibus positis in cap. *Alma mater*, omittat, interdictum nihilominus violare dicatur, & consequenter irregularis fiat? Exempli gratia Diuina officia celebrat, pulsatis tantum campanis; aut ianuam Ecclesiæ tantum clausis; aut voce alta tantum; aut exclusis tantum excommunicatis, & interdictis. Hanc questionem tractarunt Ioann. Calderin. tract. de Eccles. interd. memb. 6. à numer. 75. ad 78. in clusione, Ioan. Andr. Anchar. num. 3. Gemin. num. 3. & Philip. Franc. in cap. Alma mater, §. ad iij. de sent. excomm. lib. 6. Zab. in cap. Permittimus, de sentent. excomm. in antiq. Syluest. verbo, interdictum, §. quest. 5. versic. Primum. Tabiena, verbo, interdictum, §. num. 2. §. Primo in princip. Armilla, verbo, Interdictum, num. 43. S. Anton. 3. patt. titulo 27. de Interdicto, capitulo 4. in princip. Couar. in capitulo Alma mater, par. 2. §. 4. numer. 6. versic. Decimo quarto, de sent. excomm. lib. 6. Alphonsus Vivald. ubi supra, num. 264. & num. 266. Vgol. Tab. §. cap. 1. §. 1. nu. 2. Ex quibus hæc colligi possunt.

29. *Primum* est. Transgressor interdicti censetur, qui vnam ex prædictis conditionibus tempore generalis interdicti loci prætermittit, officia diuina recitando; & in hac re omnes conueniunt. Ratio est: quia ex prima institutione interdicti isti actus officiorum diuinorum simpliciter prohibiti sunt, & per Ecclesiam non sunt concessi nisi cum illa quadruplici moderatione; & consequenter aliquam ex illis conditionibus violans, & omittens transgressor est interdicti.

30. *Secundum* est. Quod penam irregularitatis in quo tamen DD. cit. non ita conueniunt, sed tua in hac re dicunt.

Vnum est. Si ille ipse, qui violauit moderationem aliquam ex prædictis, cum eadem violatione postea celebret, tunc irregularem eum esse putant etiam si pulsatis tantum campanis celebret, aut etiam si alta tantum voce celebret. Sic Hostien. Ioan. Andr. Syluest. S. Anton. Tabiena, Couar. Vgolin. cit. Henriquez lib. 14. cap. 7. §. 3. & Ioan. Calder. qui addit, quod licet ista dura videantur, sufficit tamen ita scriptum esse, argum. cap. in memoriam, dist. 19. Et Ratio est: quia quodlibet horum expresse prohibetur in d. c. Alma mater. Et quamuis nonnulli recentiores in suis scriptis hoc dictum falsum esse putent, eo quod ex pulsatione campanarum tantum non incurritur irregularitas, cum hæc non sit actus ordinis sacri, cuius etiam sententia est

Alphonsus Vivaldus, tit. de Interdicto, num. 266. Vnde volunt, quod si quis pulset campanas, nec tamen ianuam aperiat, & ideo nullus intrat Ecclesiam, nec interest Diuinis, quamuis ipse, qui pulsauit, celebret, non tamen fore irregularem; Et quod maius est, existimant non fore irregularem etiam si aperiat ianuam, & celebret, si nullus ingrediatur, & Diuinis interfuit; Immo addunt, quod si quis in Ecclesia sita in solitudine Missam celebraret alta voce, non esset irregularis, si nullus audiat, unde totam rationem prohibitionis in hoc sitam esse putant, ne laici interfuit, hæc tamen recentiorum sententia nec mihi placet, & omnino falsa est; Quia non solum per Ecclesiam Clericis prohibetur, ne præsentibus laicis, atque audientibus, diuina faciant, verum etiam ipsis Clericis prohibetur, ne contra formam hanc celebrent, quo minus etiam audiri possint, ut in cap. Quod in te, de penit. & remiss. habetur, ubi dicitur: *Et ecce ita demissa diuina fiant, quod exterius audiri non possint.* Ex quibus constat, Diuina officia non solum celebranda non esse, ubi a laicis audiuntur, sed nec etiam sic celebrari posse, ut laici audire possint. Negatiua enim illa non præposita verbo *Possint* omnem potentiam denegat. Quam etiam sententiam manifeste satis docuisse videtur Gregorius de Valentia, tom. 4. Disp. 7. Questio. 18. puncto 2. Notat, 3. ubi asserit interdicto, duo prohiberi. Vnum primum, & quasi per se, videlicet, ne illi, quorum est administrari diuina officia, administrent illa. Alterum secundum, & consequenter, ne scilicet, alij possint illis officiis interfuit, aut illa participare. Et quamuis sola pulsatio campanarum, aut sola apertio ianuarum non sint actus alicuius ordinis sacri, quorum exercitio solum incurrit irregularitas superius diximus: quia tamen celebratio Missæ, aut alicuius alterius actus ordinis sacri exercitium, cum violatione alicuius illarum quatuor conditionum ab istiusmodi sit, consequenter irregularis efficitur Clericus, qui vel vnus ex illis quatuor celebrando Missam, aut ordinis sacri actum exercendo, interdictum violauerit.

31. *Alterum* quod hi DD. tradunt, est: Clericus, qui verè & de facto aliquam prædictarum conditionum violat, puta, aperit ianuam, aut pulsat campanam, & ingrediuntur laici, & hæc eo animo facit, ut officia celebrentur, si tamen nulla diuinorum celebratio sequatur, et si Archid. hunc irregularem esse putet, Alij tamen ut S. Anton. Syluest. Tabiena, & Vgolin. rectius docent, in hoc casu nullam irregularitatem incurrit. Ratio est: quia ut omnes præfati doctores, & Anchar. in d. capitul. Alma mater, §. ad iij. numer. 6. & Franc. ibi tradunt, irregularitas actum perfectum requirit, §. quest. 1. cap. fina. vel ut alij, quia irregularitas non nisi alicuius actus ordinis sacri exercitio incurritur.

32. *Tertium*, quod dicunt, est, Clericus qui alijs celebrantibus campanas pulsauerit, vel Ecclesiæ ianuam aperuerit, tunc etiam si ipse non celebret, irregularis tamen efficitur, ut Calder. Ioan. Andr. Anton. Syluest. & Tabiena, affirmant. Ratio eorum est: quia participat in crimine criminioso. Facit c. si concubina, de sent. excomm. Quorum dictum omnino falsum esse puto id quod etiam docet. Couar. ubi supra.

Primo quidem, quia nullo iure habetur expressum participantem in hoc casu in crimine criminioso effici irregularem; irregularitas autem non incurritur, nisi quatenus iure expressa est, cap. is qui, de sentent. excomm. lib. 6. Archid. in cap. excommunicatis, §. 1. quest. 3. Felin. in cap. ad audientiam, in fine, de homicid. Simon. Maiol. lib. 1. de irreg. c. 2. nu. 2. §. Sexta. Nicolaus Dionysius de Perusio, in d. c. is qui, dicebat, quod qui dicit aliquem esse irregularem, casum legis adducere debet.

Secundo, Quia participans in crimine criminioso, non incurrit nisi illam penam, quam incurreret primus criminiosus, ut patet aperte in dict. capitul. si concubina, & tradit Henriquez lib. 14. §. 3. cap. 4. hoc autem loco nihil tale est, & si quæ pena incurrenda esset, esset pena interdicti, & non irregularitatis.

Tertio, Quia ut rectè arguit Couar. irregularitas non incurritur nisi exercitio actus ordinis sacri contra interdictum; at verò campanas pulsare, vel ianuam aperire tem-

potest interdicti ad officia diuina, alicuius ordinis sacri actus proprii non sunt, immo possunt per laicos agi, & quotidie aguntur, ideoque ex his irregularitas, non contrahitur.

33. Adde tamen cum eodem Couarr. Quod si quis auctoritate publica, vel priuata usus, vel campanas pulset, vel ianuam aperiat, & ab alio celebrentur diuina, quasi ipse auctoritatem præbeat tempore interdicti diuinorum officiorum celebrationi, hac ratione irregularis erit, vt habet communis DD. opinio, Innoc. & Panor. in cap. finali. nu. 6. de excess. prælat. Gonsalus a Villa diego, tract. de irreg. cap. de interdicto. Tabiena, verbo, interdictum, 6. num. ante finem, etiam si Henriquez lib. 14. cap. 7. §. 4. contrarium sentiat, eo quod non sit actus ordinis sacri nec in iure exprimitur esse irregularem; sed cum idem auctor, §. 3. concedat excommunicatum, vel alia censura ligatum auctorizando, officia diuinam coram se celebrari faciat, esse irregularem, cum tamen hoc non sit actus ordinis sacri, nec in iure expressum, pari ratione concedere debet, esse irregularem in casu proposito, aut rationis disparitatem assignare. vide Alphons. Vivald. Couarruiz sententiam amplexus est titu. de Interdicto, num. 266. Quæ autem in hoc dubio dicta sunt, de interdicto generali loci accipienda sunt; Interdictum enim speciale loci violatur, etiam si, seruatis illis quatuor conditionibus, in loco interdicto diuina fiant, neque enim ea forma adhibita, diuina ibi fieri possunt, gloss. in cap. alma mater, §. ad iudicium, in verbis Ecclesiis, & ibi Franc. de sentent. excomm. lib. 6. Naua. in Manuali, cap. 27. num. 17. versic. Nono. Contar. in c. Alma mater, par. 2. §. 5. nu. 2. versic. Tertio, de sent. excomm. lib. 6. Paul. Fusc. lib. 2. de visit. & regim. Eccles. cap. 32. num. 4. Tabiena, verbo, interdictum, §. num. 2. §. Primo. Syluest. verbo, Interdictum, §. q. 1. versic. Primum Vgolin. Tab. §. c. 10. nu. 5. & cap. 11. in princ. nu. 2. in fine, ideoque illis omnibus seruatis celebrans, aut actum ordinis sacri exercens contra prohibitionem interdicti, nisi in casibus a iure concessis, irregularis efficitur.

34. Tertium principale, quod colligitur ex dictis, est, Quod licet celebrans coram publicè interdictis a iure, vel ab homine, vel recipiens publicè interdictos ad diuina officia, vel sepulturam Ecclesiasticam, vel ad Sacramenta; dummodo hæc in loco non interdicto faciat, non est irregularis, est tamen interdictus illi ingressus Ecclesiæ, donec satisfaciatur ad arbitrium eius, cuius sententiam contempnit cap. Episcoporum, de priuileg. lib. 6. Palud. 4. d. 18. q. 8. art. 3. principali, Conclus. 2. & 3. Richard. 4. d. 13. art. 4. quæst. 1. Anton. 3. part. tit. 27. de Interdicto, c. 4. Summa Aftenfis, part. 2. lib. 7. tit. 16. art. 6. Angelica, verbo, interdictum, 7. nu. 5. Syluest. verbo, Interdictum, 6. quæst. 2. §. Tertium. Tabiena, verbo, Interdictum, 6. nu. 2. §. Primo. Alphonsus Vivaldus, tit. de Interdicto, num. 272. & Summa Corona tit. eod. num. 11. Quia nullibi iure cautum est hunc irregularem esse, & pœna non sunt amplianda.

35. Quartum est, Cui interdictus est solus ingressus Ecclesiæ, si celebrat in Ecclesiâ, vel cœmeterio contiguo, irregularis est, cap. is, cui, de sentent. excomm. lib. 6. si verò ingreditur diuinis extra Ecclesiâ, puta sub dio, vel tentorio, irregularis non esset, ex gloss. in d. cap. is, cui, in verbo, in via, si verò celebrat in oratorio, ita vt non sit Ecclesiâ, non erit irregularis, si verò sit Ecclesiâ, sed nondum consecrata, quæ proprie dicitur basilica, est irregularis, quia satis est, quod sit Episcopi auctoritate fundata, ex Syluest. verbo, Interdictum, 6. quæst. 5. Naua. in Manuali, cap. 25. num. 75. & cap. 27. num. 170. & Couarr. in cap. Alma mater, par. 2. §. 1. num. 3. de sentent. excomm. lib. 6. Alphons. Vivald. cit. num. 272. si autem suspensus esset non solum ab ingressu Ecclesiæ, sed etiam a diuinis, tunc vbiunque diuina celebraret, irregularis esset, cap. cum medicinalis, §. fin. de sentent. excomm. lib. 6. Palud. 4. d. 18. q. 8. art. 3. principi. Conclus. 7. Tabiena, verbo, Interdictum, 6. nu. 1. in fine. Syluest. verbo, Interdictum, 6. q. 5.

36. Quintum est, celebrans in Ecclesiâ, vel cœmeterio pollutus, vel quodcunque aliud diuinum faciens, nec suspensus est, nec irregularis, cap. is qui, de sent. excomm. lib. 6. Palud. 4. d. 18. q. 8. art. 3. princip. Conclus. 5. Richard. 4. d.

13. art. 4. quæst. 1. Summa Confess. lib. 3. tit. 33. quæst. 252. Scot. 4. d. 13. q. 2. art. 2. in fine, Sorus. 4. dist. 13. q. 2. artic. 3. Naua. in Man. c. 25. num. 83. Summa Aftenfis, part. 2. lib. 7. tit. 16. artic. 6. Tabiena, verbo, Interdictum, 6. num. 2. §. Primo, in fine. Henriquez lib. 13. capit. 51. §. 5. & lib. 14. capit. 7. §. 3. Alphons. Vivald. titu. de Interdicto, nu. 265.

De Absolutione, seu Relaxatione Interdicti, & Ministro illius. Cap. XV.

S Y M M A R I V M.

- 1 Absolutio, seu relaxatio interdicti ab homine, vel a iure simpliciter lati, aliqua forma verbali fieri debet.
- 2 Interdictum ad tempus, vel vsque ad aliquam actionem, vel actionis cessationem latum, elapso tempore, seu facta actione, eiusue cessatione, ipso facto tollitur sine alicuius absolutione.
- 3 Interdictum ante lapsum temporis, vel exercitium, aut cessationem actionis, sola absolutione Summi Pontificis, relaxari, & tolli potest.
- 4 Interdictum a nullo citrà Papam, sola intentione relaxari potest, sed sicut verbo fertur, ita verbo relaxandum est.
- 5 Interdictum, propterea quod ab eo non seruatur, qui illud tulit, sublatum non censetur.
- 6 Ignorantia reuocationis interdicti violatores ab irregularitate excusat.
- 7 Interdictum Generale loci ad cautelam relaxari non potest.
- 8 Interdictum speciale loci an ad cautelam relaxari possit, & quare.
- 9 Interdicto speciali loci durante, ibi officia diuina celebrari non possunt.
- 10 Interdictum speciale personale ad cautelam relaxari potest, dummodo sic interdictus penituerit.
- 11 Interdictum generale personale quare ad cautelam relaxari poterit.
- 12 Interdictum improvidè latum sine difficultate relaxandum est.
- 13 Interdictum generale, si persona principalis, ob quam latum est, satisfaciatur, relaxari debet.
- 14 Interdictum iuris, si nulli reservatum sit, ab Ordinario relaxari potest.
- 15 Interdictum alicui reservatum, ab eo solo, aut alio, de illius mandato absolendum est.
- 16 Interdictum iuris Sedi Apostolica, vel alteri reservatum quando per Episcopum, aut eius ad id specialiter deputatum Vicarium absolui possit.
- 17 Excommunicatio contra personas singulares, & interdictum contra Vniuersitatem ob idem delictum in eodem Canone latum, si illa reservata sit, an hoc etiam reservatum censetur.
- 18 Lex de duobus disponens, & vnum reservans, alterum non, illud alterum liberum relinquere censetur.
- 19 Interdictum hominis, ab eo solo, a quo fertur, relaxari debet, & non a superiori, absque eius consensu.
- 20 Interdictum a suffraganeis suis latum, Archiepiscopus regulariter tollere nequit.
- 21 Interdictum ab inferiori indebitè latum, superior relaxare potest, & debet.
- 22 Parochus ab interdicto & suspensione, quare sicut ab excommunicatione iuris, aut generali hominis, nulli reservata, absolvere non possit.

23 Interdi-

- 23 Interdictum quodcumque personale speciale, Sacerdos qui libet in articulo mortis relaxare potest.
 24 Interdictus ab ingressu Ecclesie, si in articulo mortis paniteat, in loco sacro sepeliri potest.
 25 Interdictus nominatim, mortuus in interdicto, quando post mortem absolui poterit.
 26 Interdictum relaxans, partes vocare, & instrumentum de stando mandatis Ecclesie exigere debet.

Cum maxima sit inter suspensionem & interdictum in multis conuenientia, quæ de absolutione a suspensione dicta sunt, huic etiam accommodari possunt: ut autem certior, & facilius huius rei doctrina habeatur, hæc breuiter ex DD. tradi possunt.

- 1 *Primum est.* Quoties a iure, vel ab homine latum est interdictum simpliciter, & non ad tempus, & cum aliqua conditione, tunc licet non sit tradita specialis forma absolutionis necessarii seruanda, ut tamen oportet aliqua forma verbali, (quandoquidem sicut verbis fertur, ita verbis tolli debet, argum. cap. 1. de reg. in antiq. & nihil tam naturale, ff. eod.) satis autem erit dicere, *Absoluo te a vinculo interdicti, seu absoluo te ab interdicto seu remoueo, vel reuoco interdictum*, vel alia verba adhibere, quibus interdictum tolli significatur. sic Summa Confess. lib. 3. tit. 33. q. 269. S. Anton. 3. part. tit. 27. de Interdicto, cap. 5. Summa Astenfis, par. 2. lib. 7. tit. 16. art. 9. Angelica, verbo, Interdictum 8. in princip. Syluest. verbo, Interdictum, 3. quest. 9. vers. Primum. Tabiena, verbo, Interdictum, 3. numer. 4. S. Tertio, circa medium. Armilla, verbo Interdictum, num. 31. Felicianus Episc. Scalesi in Enchirid. de censur. capitul. 21. de Interdicto. Vgolin. de censur. Eccles. Tab. 5. capitul. 23. numer. 1. & Henriquez lib. 13. de excommunic. & inter. cap. 50. §. 4. Alphonsus Vivaldus titu. de Interdicto, nu. 293.
- 2 *Secundum est.* Interdictum latum ad tempus, vel usque ad aliquam actionem, vel cessationem actionis, puta *Ex quo ad annum, vel donec satisfecerit, restituerit, vel donec a contumacia cessauerit, vel donec talis tibi morietur*, vel huiusmodi, elapso illo tempore, vel facta restitutione, vel satisfactione illa, vel deposita contumacia illa, ipso facto tollitur interdictum, sine alicuius absolutione, & licet post hoc celebratur, & hoc intellige siue ab homine, siue a iure latum fuerit, ut probatur in cap. Dilecti filij, & Panorm. ibi, num. 10. de appellat. gloss. in, cap. Non est vobis, in verbo, Donec, & Panorm. ibi, nu. 7. de sponsal. Summa Astenfis, par. 2. lib. 7. tit. 16. artic. 9. Angelica, verbo, interdictum 8. in princip. Syluest. verbo, Interdictum, 3. quest. 9. vers. Secundum. Tabiena verbo, Interdictum, 3. quest. 9. vers. Tertio, ante fin. Marc. Antonius Cucchius, lib. 4. Institut. iuris Canonici, titu. 1. Burgas. de sent. interdicti, num. 17. de irreg. & dispensat. part. 6. Felicianus Episc. Scalesi in Enchirid. de Censur. cap. 20. Vgolin. Tab. 5. cap. 4. num. 3. & cap. 23. numer. 3. Henriquez lib. 13. capitul. 47. §. 1. & capitul. 50. §. 4. & Alphonsus Vivaldus titu. de Interdicto, num. 291. & numer. 293. velatius lib. 4. cap. 17. num. 5. exposuimus.
- 3 *Tertium est.* Interdictum ante lapsum temporis, vel exercitium, aut cessationem actionis, non aliter quam per relaxationem & absolutionem tolli potest; Quod si fuerit in terdictum iuris, relaxari antea non potest nisi per Sedem Apostolicam. Tabiena, verbo Interdictum, 3. num. 9. §. 8. in fine. Tolerus lib. 1. cap. 22. ut de suspensione diximus lib. preced. cap. 17. §. Secundo. Quia qui antea absolueret, dispensaret in iure, quod non potest Episcopus: Quod autem de Sede Apostolica diximus, intelligitur etiam secundum aliquos, nec improbabiler, de legatis a latere.
- 4 *Quartum est.* Interdictum a nullo citra Papam sola intentione relaxari potest, sed sicut verbo fertur, ita verbo relaxandum est. Neque per hoc relaxari censetur interdictum, quod Papa alicui licentiam det celebrandi in Ecclesia a se specialiter interdicta, sed solum suspenditur interdictum pro illo casu ex Innoc. & Hostien. & Bernar. quos citant Summa Astenfis part. 2. lib. 7. titu. 16. art. 9. quest. 3.

Syluest. verbo, Interdictum, 3. quest. 9. vers. Primum. Henriquez lib. 13. de excomm. & interdicti, cap. 50. §. 4. Alphonsus Vivaldus titu. de Interdicto, num. 295.

5 *Sed neque tollitur interdictum, propterea quod ab eo non seruatur, quia illud tulit; si autem profertur interdictum non seruando illud, intendat illud eo ipso relaxare, & id verbis exprimat, dicendo verbi gratia, Vbi non obseruatur interdictum, tunc intelligo illud relaxare, tunc si ipse illud non obseruat, relaxatum est, ex Calderin. tract. de interdicti. memb. 5. in fine, ibi, sed ubi profertur, & Syluest. verbo, interdictum, 3. quest. 9. vers. Primum, & Tabiena verbo, interdictum, 3. num. 8. §. Septimo. Henriquez lib. 13. de excomm. & interdicti, cap. 50. §. 4. & Alphonsus Vivaldus ubi supra, num. 295. quicquid Vgolin. Tab. 5. cap. 23. nu. 2. contrarium sentiat, eo ductus argumento, quod interdictum verbis aliquibus id significantibus tollendum sit, quæ in casu proposito non adfuerunt, cum eo loquendi modo significat solum se illud tollere velle, non autem de facto tollere. Cuius opinio falsa est, & ratio friuola; siquidem cum censura hæc, sicut & alia vim suam habeant ad nutum, & voluntatem iudicis eam profertentis, argum. cap. veniens, 2. de testib. & capit. significasti, de eo qui duxit Matrim. quam possit, & latius probat Couar. in calum. mater, par. 2. §. 2. num. 4. de sentent. excomm. lib. 6. ludec hæc verba profertentis, satis exprimit intentionem suam esse, ut interdictum hoc nemine in liger, dummodo ipse illud non seruet; Vnde censura hæc conditionalis esse videtur, & ligare consuevit iudicatur, quousque qui eam tulit, ipsam obseruet, quæ sublatâ conditione, & ipsa etiam censura interdicti cessabit. Adde tamen cum præfatus DD. quod ubi profertur hoc non dixit, licet mente gereret illud relaxare, ubi ipsemet illud non seruauerit, non censetur sublatum interdictum, eo quod ipse illud non seruet: quia sicut verbo fertur, ita verbo tolli & relaxari debet, ut ca. 1. de reg. iur. Quod verum est præterquam in Papa, qui legibus non subiacetur, ff. de legib. l. Princeps. Vnde sola mente reuocare potest. Ignorantes autem quod esset reuocatum, quamuis violantes interdictum peccarent, irregularitatem tamen & alias iuris penas non incurrerent, ex Cald. Sylu. Tabiena, & Henriquez ubi supra.*

7 *Quintum est.* Interdictum generale loci ad cautelam relaxari non potest, cap. Præfati, & ibi gloss. de sent. excomm. lib. 6. & ibi Franc. & Gemm. qui alios refert; Innoc. in cap. Ad hæc quoniam, num. 3. de appell. Angelica, verbo, Interdictum, 8. num. 2. Summa Astenfis, part. 2. lib. 7. tit. 16. art. 9. Syluest. verbo, Interdictum, 3. quest. 9. num. 14. vers. Tertium. Tabiena, verbo, Interdictum, 3. num. 3. §. 2. Marcus Anton. Cucchius lib. 4. Institut. iuris Canonici titu. 2. in fine. Nauarr. in cap. cum contingat, de Rescrip. Remedio 6. num. 2. Couar. in cap. Alma mater part. 2. §. 1. num. 5. vers. Præter hæc, de sentent. excomm. lib. 6. Henriquez lib. 13. de excomm. & interdicti, cap. 29. §. 5. & capit. 51. §. 4. Vgol. de censur. Eccles. Tab. 5. cap. 2. §. 1. numer. 9. in fine. Speciale autem interdictum loci ex communi DD. sententia bene potest ad cautelam relaxari, sic Ioan. Monach. quem Ioan. Andr. Domin. & Perus. cum communi sequuntur, contra Archid. idem tenent Rota Decis. 436. vtrum interdictum quæ in noue impressis Rubrica est, de sentent. excomm. Felin. in cap. Apostolica, num. 3. de except. Nicol. Miles, in Repetitorio, in verbo, Interdictum. Calder. de Eccles. Interdicto, pag. 8. memb. 2. vers. sed quero secundum Petrum Anchar. Franc. & Gemm. in dict. cap. Præfati, & Nauarr. & Couar. locis proxime allatis, & Syluest. & Tabiena, in hanc sententiam potius inclinant, & Vgol. ubi supra. Henriquez lib. 13. capitul. 29. §. 5. in fine, & ita obtinet vsus Curie Romanæ, ut Felinus testatur, & Ratio esse potest, quia cap. Præfati, de sentent. excomm. lib. 6. loquitur de generali Interdicto loci, quod scilicet ad cautelam relaxari non potest, secus ergo de speciali Interdicto in aliquam Ecclesiam, vel locum; Perfertim, quia in speciali interdicto loci alia ratio est, quam in generali, ut colligi potest ex his, quæ tradidit gl. in d. c. Præfati, in verbo, Declaramus. Hæc autem mihi magis probatur, quia in interdicto speciali loci periculum inelle potest, diuina enim ibi nulla ratione fieri possunt, ut habetur cap.

cap. is qui, §. *fin.* de sent. excomm. lib. 6. At verò in Interdicto generali proposito, & diuina fieri possunt voce solomni, & Sacramenta magis necessaria administrari quænt, vt habetur in cap. Alma mater, de sentent. excomm. lib. 6. & ideo speciale ad cautelam relaxari potest, non generale. Quicquid autem sit de speciali quantum ad locum, certum est interdictum speciale personale ad cautelam relaxari potest: quia absolutio ad cautelam fit, vt persona participare possit Sacramentis, & diuinis officiis interesse, quæ omnia specialiter interdicto denegantur, donec absoluat. sic DD. omnes vbi supra. Quod tamen Angelica, verbo Interdictum, §. num. 2. limitat dummodo sic persona interdictus peniteat, & relaxatio expediens sit, ex Syluest. cit. aliis non; Quia sic relaxatio causam daret peccandi, nisi forte in casu sicut cum absoluitur inuitus ab excommunicatione, quando nimirum excommunicatio non prodest excommunicato, & nocet communicati, tunc enim absolui potest inuitus, ex Panor. in ca. Apostolica, de excep. & Angelica, verbo Absolutio, §. 6. Septimo. Et quod diximus de interdicto speciali personali, quod scilicet absolui possit ad cautelam, dicendum est de interdicto generali personali, scilicet quando fertur in Vniuersitatem, & Collegium hominum, sic enim latum, etiam ad cautelam relaxari potest, vt nota est Gemin. Anchar. & Franc. in d. cap. *Presenti*, & Vgolin. vbi supra, etenim, & in hoc interdictum aliquid inesse potest, vbi homines interdicto subiecti sunt, vt dictum est, quibus Sacramenta denegantur, donec absoluantur, maxime quando culpabiles sunt, vt superius diximus.

12. *Secundum est*, Quando sententia interdicti improvide lata est, sine difficultate relaxanda est, arg. capit. *Grave gerimus*, de offic. ordin. & cap. cum medicinalis, de sentent. excomm. lib. 6. Et si quis pro contumacia, vel alia causa interdictus sit, & offert se ad iustitiam de his, pro quibus interdictus est, iudex qui eam tulit, ne in sententia debeat absolui eam poterit, etiam si pars aduersa obstaculum appellationis, ne absoluat, interponat, recepta cautione, quod iuris parebit aequitati, arg. capit. *Qua fronte*, de appell. ex Palud. 4. dist. 18. quæst. 8. in art. 4. princ. §. *Quantum ad Decimum nonum*. S. Anton. 3. par. tit. 27. de Interdicto, cap. 5. post medium. Summa Confess. lib. 3. tit. 33. quæst. 269.

13. *Terrium est*, Quando est interdictum generale, si principalis persona, vel principales persone propter quam, vel quas latum est interdictum, offerunt satisfactionem, illi admitti debent, & relaxari debet interdictum; si verò satisfactio offerant alie persone, quæ non sunt principales, sed dederunt fauorem, consilium, aut auxilium, tunc quidem acceptanda est satisfactio hæc, & iniungenda est penitentia, non tamen relaxandum est interdictum. Pal. 4. dist. 18. quæst. 8. art. 4. princ. §. *Quantum ad Decimum nonum*. S. Anton. 3. par. tit. 27. de Interdicto, cap. 5. ante finem. Syluest. verbo Interdictum, §. num. 15. §. 9. vers. *Quantum ad nonum*. q. 1. & Tabiena, verbo Interdictum, §. num. 5. 4. Quarto. Henriquez lib. 13. de excomm. & interdicto, cap. 50. §. 4. Alphonius Viald. tit. de Interdicto, num. 164. & num. 360. Ratio est, quia manet adhuc causa principalis ipsius Interdicti.

Quod Ministrum autem absolutionis, sed relaxationis interdicti, hæc colliguntur ex DD.

14. *Primo*, Interdictum iuris si non sit expresse reseruatum, relaxari potest ab Ordinario ipsius Interdicti, cap. Nuper, de sent. excomm. vbi dicitur, *Hoc ipso quod conditor iuris sui sententiam non reseruat, alius eam relinquit*, & Arch. quem refert, ac sequitur Franc. in cap. si Civitas, in gloss. 1. de Gemin. ibi num. 1. de sentent. excomm. lib. 6. Anchar. in Cem. vnica, num. 12. vbi alios refert, de rebus Eccles. non alien. Syluest. verbo Interdictum, §. num. 16. quæst. 7. 10. 8. Primus. Tabiena, verbo Interdictum, §. num. 9. §. 8. 12. quæst. 7. Art. 1. Conclus. 3. vers. *Quin verò*, Angel. verbo Interdictum, §. in princip. Summa Astenfis, par. 2. libro 7. tit. 16. art. 9. in princip. Marcus Antonius Cucechius libro 4. Institut. iuris Canon. tit. 12. Alphon. Viald. tit. de Interdicto, num. 298. Tolerus lib. 1. cap. 22. Henriquez libro

15. de excomm. & interdicto, cap. 53. §. 3. Vgolin. Tab. 5. cap. 4. Excipitur tamen, vbi ad tempus certum ratum sit, quia tunc ante illud absoluere non potest Ordinarius, ex Syluest. & Vgolin. cit. & facit glo. in cap. cupientes, in verb. *Suspensio*, §. ceterum, de elect. lib. 6. Dicit, *Quando nulli est reseruatum*, quando enim reseruat, non nisi per eum cui reseruat, relaxari potest, aut per eum, cui mandauerit, vt ex d. c. nuper colligi possit.

16. *Secundo*, Quando interdictum iuris est reseruatum. Sed Apollonius, vel alii, de iure quidem antiquo a nullo prius absolui poterat in quocunque casu, nisi in articulo mortis; iure tamen nouo Concilij Tridentini Sess. 24. de reform. cap. 6. relaxari potest per Episcopum, aut eius Vicarium ad id specialiter deputatum, quoties crimen occultum est, & ad forum contentiosum non deductum, quod intelligitur in foro conscientie, vt potest in omni suspensione occulta etiam reseruata, quamvis Concilium hoc non ita exprimat de interdicto, vt docet Henriquez lib. 13. de excomm. & interdicto, c. 51. §. 3.

17. *Tertio*, Quando in eodem Canone fertur excommunicatio contra singulares personas, & interdictum contra Vniuersitates propter idem delictum, si excommunicatio reseruata sit, nulla tamen facta mentione interdicti, non censetur reseruatum interdictum consequens & annexum, vnde ab Ordinario tolli, & relaxari potest interdictum, quamuis sibi Papa absolutionem excommunicationis reseruauerit. Sic gloss. in Clem. 1. §. verum, in verbo, excommunicationis, de hæret. Philip. Franc. in cap. si Civitas, & Gemin. ibi num. 15. de sentent. excommunicat. lib. 6. & Ioan. And. quem refert Franc. & Gemin. & alij, & Tabiena, verbo Interdictum, §. num. 9. §. octauo. Tolerus libro 1. cap. 22. & Vgolin. Tab. 5. cap. 4. num. 2. Quicquid Archid. quem refert, ac sequitur Syluest. verbo Interdictum, §. num. 16. quæst. 10. in hoc casu velint consequenter etiam reseruatum esse interdictum, ea ratione moti, Quia quoties vitium nascitur ex vna eademque radice, consequens est vt eadem lege tollatur, C. de nupt. si libertam. Sed contraria opinio, vt communior est, ita etiam, & verior: quia lex disponens de duobus, & vnum reseruans alterum non, illud alterum liberum relinquere videtur, argum. ca. Nuper, de sentent. excommunicat. Et quia in penis nullo modo faciendi est ampliatio. Vnde ordinarius eius, qui interdicto subiectus est, interdictum tollere potest.

19. *Quarto*, Interdictum hominis solum potest, & debet relaxari ab eo, a quo latum est & non ab alio; & quamuis a superiore ipsius tolli queat, non tamen debet nisi praua satisfactio, & de consensu eius, qui illud tulit, cap. Cum ab Ecclesiis, de offic. ordin. Archid. quem refert, ac sequitur Franc. in ca. si Civitas, vers. in Gloss. 1. de sentent. excomm. lib. 6. Anchar. in Clem. vnica, num. 12. de rebus Eccles. non alien. Summa Confessorum, lib. 3. tit. 33. quæst. 269. Summa Astenfis par. 2. lib. 7. tit. 16. artic. 9. Angelica, verbo Interdictum, §. in princip. Syluest. verbo Interdictum, §. num. 16. quæst. 10. Tabiena, verbo Interdictum, §. num. 9. §. octauo. S. Anton. 3. par. tit. 27. de interdicto, cap. 5. post medium. Sotus 4. dist. 22. quæst. 3. artic. 1. Conclus. 3. vers. *Atqui illud*, Vgolin. Tab. 5. cap. 2. Marc. Anton. Cucechius lib. 4. Institut. iuris Canon. tit. 12. Alphon. Viald. tit. de Interdicto, num. 297. Immo neque Archiepiscopus relaxare valet Interdictum a suis Suffraganeis latum, nisi vbi hoc illi ex præscripta consuetudine competit, c. Romana, de sent. excomm. lib. 6. & facit ca. venerabilibus, eod. tit. & lib. iuncta gl. ibi, & est communis DD. sententia, Tabiena, verbo Interdictum, §. 5. Quinto, Syl. cit. q. 11.

21. *Quinto*, Si inferior aliquem indebitè interdixerit, non seruata forma, c. Cum Medicinalis, de sentent. excomm. lib. 6. tunc iudex superior, ad quem recurritur, non solum potest, sed etiam debet statim relaxare interdictum, nec tenetur villo modo deferre interdicti, vt habetur expresse in d. c. Cum medicinalis.

22. *Sexto*, Mihi omnino verum videtur, quod habet Henriquez lib. 13. de excomm. & interdicto, c. 51. §. 3. Quod licet parochus ex tacita commissione absoluere possit ab excommunicatione iuris, aut generali hominis, si non refertur,

- seruetur ab interdicto tamen & suspensione eidem absol-
vere non conceditur, quicquid aliqui contrarium affir-
maret sicut ab excommunicatione, ita etiam ab istis cen-
suris. Ratio discriminis est: quia ideo conceditur facultas ab-
soluendi ab excommunicatione, eo quod absolutio eius
ad receptionem Sacramenti omnino praequiratur, ab-
olutio vero suspensionis & interdicti non est necessaria an-
te absolutionem a peccatis: Per Bullam autem cruciatæ
conceditur confessario electo privilegium absoluendi ab
interdicto personalis, & alijs censuris, ut Henriquez ubi su-
pra testatur.
- 23 *Septimo*, In articulo mortis absolui, & relaxari potest
quodlibet interdictum personale, praesertim verò speciale,
seu particulare per quemcunque Sacerdotem: quia hæc
est Ecclesiae pietas, ut nullum omnino delictum, nullam
censuram voluerit in articulo mortis non posse absolui, ut
colligitur ex Concil. Trident. Sess. 14. de Sacram. penit. c. 7.
Nau. in Man. c. 26. nu. 26. & c. 27. nu. 27. Henriquez li. 13.
de excom. & interd. c. 51. §. 3.
- 24 *Octavo* interdictum ab ingressu Ecclesiae, si in articulo
mortis peniteat, in loco sacro sepeliri potest, cap. is cui, de
sentent. excommunic. libro 6. Et quia ibi non requiritur
confessio, vel absolutio, sed solum penitentia, penitere
autem dicitur qui dat signa penitendae in illo articulo,
ideo qui solum signa dedit penitentiae, puto sic sepeliri
posse.
- 25 *Nono*, Quamuis nominatim interdictum & mortuus in
suo interdicto, in loco sacro sepeliri non possit, sub pena
excommunicationis lata sententia, ut habetur in Clemen.
1. de sepult. Si tamen signa penitentiae dederit, ab interdi-
cto post mortem absolui potest, & postea in loco sacro se-
peliri; Id quod colligi potest ex regula quadam Panor-
m. in capitul. A nobis, 2. numer. 8. de sentent. excommuni. ubi
ait, omnia, quae principaliter pertinent ad corpus posse post mor-
tem applicari ipsi defuncto; Sed sepultura, & consequenter
relaxatio interdicti ad effectum sepulturae principaliter per-
tinet ad corpus, cum ex signis penitentiae datis in morte
praesumamus quantum ad animam, sic interdictum abso-
lutum a Deo; potest igitur post mortem absolui ut sepelia-
tur. Hæc tamen absolutio post mortem, non nisi ab eo fi-
eri potest, ad quem de iure in vita absolueret pertinebat, ut
in c. A nobis, 2. habetur.
- 26 *Decimo*, Ante absolutionem aut relaxationem interdi-
cti praecedere debet satisfactio partis, unde relaxans inter-
dictum vocare debet partes, ut eas componat, ubi id opus
erit. Et praemittenda erit nonnumquam ante absolutio-
nem cautio iuratoria, id est, iuramentum de stando man-
datis Ecclesiae, vel saltem cautio ad eum modum, quo in
fine tract. de absolutione suspensionis latius expositum
est, ex Alphonso Vivaldo tit. de interdicto, num. 146. &
alijs. Et hæc de interdicto sufficiant.

De violatione Ecclesiae, & quibus casibus fiat. Cap. XVI.

S Y M M A R I U M.

- 1 Violatio, seu pollutio Ecclesiae, qua in re similis sit interdi-
cto loci.
- 2 Violatur Ecclesia per effusionem iniuriosam sanguinis hu-
mani intra Ecclesiam.
- 3 [Effusionis] vox abundantiam significat.
- 4 Effusio sanguinis humani ut polluat Ecclesiam, peccatum
mortale esse debet.
- 5 Vulnus sine sanguinis effusione in Ecclesia inflictum, Ec-
clesiam non polluit, nisi &c.
- 6 Effusio sanguinis aliorum animalium praeter hominum,
violationem Ecclesiae non inducit.
- 7 Occisio ante Ecclesiam facta, etiam si occisus postea in Ec-
clesiam delatus sit, Ecclesiam non polluit.
- 8 Effusio sanguinis desuper in tecto, aut infra sub specu, aut

- loco subterraneo Ecclesiae, illam non polluit.
- 9 [Ecclesiae] nomine, tam non consecrata, quam consecrata
Ecclesia intelligitur.
- 10 Effusio sanguinis, ut celebrationem in Ecclesia impediat,
publica esse debet.
- 11 Effusio sanguinis, aut seminis facta abhinc multis diebus,
quomodo hodie & non antea, celebrationis officiorum
diuinorum impedire possit.
- 12 Homicidium voluntarium mortale intra Ecclesiam fa-
ctum Ecclesiam polluit.
- 13 Homicidium casuale Ecclesiam non violat.
- 14 Effusio sanguinis ob fidem Catholicam occisi, aut vulne-
rati in ecclesia eam polluit.
- 15 Percussio mortalis in Ecclesia facta, licet extra eam mi-
riatur, Ecclesiam polluit.
- 16 Sententia mortis contra aliquem in ecclesia lata, tam
non polluit, dummodo mortis executio extra illam
fiat.
- 17 Seminis humani effusio illicita intra ecclesiam illam pol-
luit.
- 18 Seminis aliorum animalium praeterquam hominis effusio,
ecclesiam non polluit.
- 19 Matrimonialis coitus in ecclesia ecclesiam pollueret cen-
setur.
- 20 Mollities, & Sodomia intra ecclesiam commissae illam pol-
luit.
- 21 Pollutio voluntaria indirecte in somno ecclesiam non vio-
lat.
- 22 Excommunicatus denunciatus intra ecclesiam sepultus,
ecclesiam polluit.
- 23 Infidelis intra ecclesiam sepultus, ecclesiam polluit.
- 24 Catechumenus ante baptismum in ecclesia sepultus eccle-
siam pollueret non censetur.
- 25 Filius fidelium ante baptismum mortuus, in loco sacro
sepeliendus sit.
- 26 Filius infidelium in ecclesia sepultus ecclesiam polluit.
- 27 Ecclesia per episcopum publice excommunicatum conse-
crata polluta censetur.
- 28 Polluta ecclesia, pollutum est Cimiterium contiguum,
sed non e contra.
- 29 Missam in ecclesia polluta celebrant, quamuis mortaliter
peccet, irregularis tamen non est.
- 30 Festus, in quibus suspenditur de iure interdictum loci, in
ecclesia polluta celebrare non licet.
- 31 Ecclesia consecrata polluta a quo, & qualiter reconcilia-
da.
- 32 Ecclesia solum benedicta & polluta, a quo, & qualiter
conciliari debeat.
- 33 Ecclesia an consecrata, vel benedicta sit, quomodo cognosci
poterit.

Quoniam pollutio, seu violatio Ecclesiae similis est in-
terdicto loci in hoc, quod in Ecclesia benedicta pro-
hibentur celebrari Missae, & alia officia diuina sub pecca-
to mortali, si illius violatio publica sit, ideo breuiter causa
illos ponere oportet, quibus Ecclesia violatur, qui causa
a iure feruntur, cum ab homine nunquam imponi so-
leant.

1 *Primus est*, Quando effunditur iniuriose sanguis homi-
nis viuentis intra Ecclesiam capit. Ecclesiis, dist. 63. & cap.
Ecclesiis, de consecr. dist. 1. & capit. propositus de consecr.
Eccles. vel altar. Palud. 4. dist. 18. quest. 8. in art. 1. princip.
§. Quantum ad quartum. Conclus. 1. Host. in Summa tit.
3. titulo de consecr. Eccles. vel altar. numero 5. Et an sit
iteranda Summa Confess. lib. 3. tit. 24. quest. 1. §. Summa
Athenis par. 2. lib. 6. tit. 29. art. 3. S. Anton. 3. par. tit. 1. 2. 3.
6. §. de violatione Ecclesiarum. Angelica, verbo, Consecra-
tio

eratio Ecclesie, numer. 4. Pisanello, verbo, consecratio. 2. Sylvest. verbo, consecratio, 2. quest. 5. versic. Secundus casus Tabiena verbo consecratio, 2. numero. 4. §. Tertio. Ioan. Bachon. 4. dist. 10. quest. 2. art. 3. Sotus 4. dist. 13. quest. 2. art. 3. circa medium. Martin. Ledesmi. 2. 4. dist. 26. articulo 2. tract. de irreg. in fine. Nauar. in Manual. capit. 27. num. 156. Henriquez lib. 9. de Missa, cap. 27. §. 5. Alphonsus Vinaldus titulo de interdicto, num. 54. Summa Corda, titulo eodem, numero 6. Iacobus de Grassijs, libro secundo de Decretis capit. 48. numero 11. & numer. 22. Cosinus Philarchus de officio Sacerdotis par. 1. libro 4. capitulo 4. & Thomas Zerula in Praxi Episcopali, par. 1. in verbo, Pollutio Ecclesie. Franciscus Victoria in Summa, numero 99. Sebast. Medices, par. 2. titu. 9. quest. 10. & alij Tolemus libro quinto instruct. Sacerd. capit. 8. In eo quod dicitur, quod sit *Effusio*, denotatur, quod debet esse in abundantia, effusio enim hoc loco abundantiam significat, ex Tolemo & alijs vbi supra, & Panor. in cap. *proposuisti*, de consec. ecclesie, & glossa in cap. *cum illorum*, in verbo *effusionem sanguinis*, de sent. excomm. quicquid Alphonsus a Castro, lib. 1. cap. 7. Carol. 2. de potest. leg. pœnal. velit, ex quovis modica effusione sanguinis Ecclesiam pollui, nisi forte una, aut altera tantum gutta effunderetur, tunc enim neque secundum illum Ecclesia polluitur. Ex modica igitur sanguinis effusione non polluitur Ecclesia, nec reconciliatione indiget vt DD. præfati testantur. Immo si quis forte cum aliquo in Ecclesia contendens pugno eum percollet in naribus, & fluere sanguis (vt contingere solet in arsis pœcorum) etiam in magna quantitate, non polluitur Ecclesia, vt Victoria, Sotus & Iacobus de Grassijs vbi supra, nu. 25. Thomas Zerula vbi supra citans etiam Panor. in cap. *proposuisti* numer. 3. de consecrat. Ecclesie vel altaris. Ioann. Sylua. tract. de beneficijs par. 1. quest. 6. nu. 18. & citatur.

Debet etiam hæc effusio esse *Iniuriola*, seu iniuriæ fieri ita vt sit mortalis culpa; Quia non sufficit naturalis effusio sanguinis a naribus, aut ex ore, aut ob aliquem euentum factum, puta ob casum, aut lapsum lapidis, aut regulæ per se de Ecclesia cadentis, etiam si eum occideret. Sed nec ita quæ propter iustam defensionem sui sit; nec quæ loquor & recreatione, subintelligit, iusta, & licita facta est; Quæ tamen vt recte Marr. Ledesmi. & Nauar. vbi supra, dicunt, in Ecclesia raro fieri potest; nisi forte ad pia representanda, argum. cum decore, de vita & hon. Cler. & caput. Debet deimunit. Eccles. lib. 6. Neque ex Alphonsio Castro, lib. 1. cap. 7. de potest. leg. pœn. si chirurgus, dum vulnus curat in Ecclesia, aut venam incidit, effundat sanguinem inculpate. Neque sufficit effusio sanguinis facta per furiosum, aut attemtem, ebrium, aut infancem vsu rationis carentem. Secus tamen si quis seipsum vulneraret, dum modo sane mentis esset, ex Gem. in ca. vnico, de consec. Ecclesie lib. 6. quem refert, ac sequitur Syl. vbi supra.

Debet etiam *effundi sanguis*; Quia vt notat Sylvest. Ledesmi. Nauar. Vivald. numero 57. Iacobus de Grassijs articulo 14. vbi supra, & fauet Panor. in d. cap. *proposuisti*, non sufficit vulnus sine sanguinis effusione, etiam si terat carnes, & confringat ossa. & facit glossa in cap. vnico, de consec. Ecclesie lib. 6. Vnde in d. cap. vnico, & in cap. *finis*, articulo in antiquo fit mentio de *sancti sanguinis effusione*, & hoc tenet Ioan. Bachon vbi supra. Id quod intelligendum est, vt verum sit, eo modo, quo inferius num. 8. dicemus, scilicet, nisi postea opus fuerit vulnus illud sceto a perire, tunc enim si occasione illius sanguis in abundantia exiret, Ecclesia polluta erit.

Effundi debet sanguis *hominis*, quandoquidem effusio sanguinis aliorum animalium non inducit violationem Ecclesie, ex Ledesmi. Vivaldo numero 58. & Nauar. citato post glossa in ca. vnico, in verbo, *Sanguinis*, de consec. Ecclesie lib. 6.

Debet etiam effusio hæc sanguinis esse *hominis*, *viuentis*; Vnde si quis ante Ecclesiam occideret, mox intra Ecclesiam intraret, occisor vero aut alius mortuum esse non credens, corpori adhuc calido plagam infligit, ex qua sanguis fluit, non polluitur Ecclesia, vt colligi potest ex Henriquez vbi supra.

supra, quicquid contrarium putet Bachon. citat.

8. Præterea Effusio hæc sanguinis fieri debet *intra Ecclesiam*; Non enim sufficit si extra Ecclesiam fiat, etiam desuper in tecto, aut infra sub specul, aut loco subterraneo, ex glossa in d. capit. vnico, lib. 6. Vnde si quis alibi extra Ecclesiam vulneratus, ad Ecclesiam confugiens, illic multum sanguinis effunderet, non pollueretur Ecclesia; Contra vero si quis intra Ecclesiam vulneratus, antequam ad terram sanguis decurreret, vt puta quia in scutella colligitur, exiret, nihilominus qui intra Ecclesiam effusionis sanguinis causa facta est, polluitur Ecclesia, & reconciliatione indiget. glossa in d. cap. vnico, in verbo *Sanguinis*, de consec. Ecclesie lib. 6. Paludan. Bachon. Sylvest. Summa Confessorum, cit. quest. 152. Iacobus de Grassijs numero 23. Vivald. numero 63. & 64. Cosinus Philarchus vbi supra Toletus libro 5. capitulo 8. vbi supra. Sic etiam si quis percussisset aliquem in Ecclesia, cauendo tumorem, vnde postea opus sit vt aperiatur ferro Ecclesia est polluta, quia percussio iniurio facta fuit in Ecclesia; Non enim est de essentia pollutionis Ecclesie, vt sanguis in ea exeat, sed satis est, quod facta sit talis percussio in ea, & quod postea exinde exeat sanguis in quantitate secus vero, si quis verberaret aliquem in Ecclesia causando luorem, tunc enim Ecclesia polluta non erit, ex Thoma Zerula in par. 1. suæ Praxis Episcopalis, in verbo, *pollutio Ecclesie*, citans etiam Afflict. in Constitutione, *Si quis aliquem*, Rub. 12. num. 3. versiculo *Secundo quaro*, vt superius numero 5. dictum est. Ecclesie autem nomine hic intelligitur. Ecclesia tam consecrata, quam non consecrata, argum. capit. fin. de consec. Ecclesie, & ibi glossa in verbo, *non consecrata*. Ledesmi. Nauar. cit. Alphonsi. Vivald. numero 56. & Sebast. Medices, par. 2. Summa, titu. 9. quest. 10. quamuis quoad reconciliationem magna sit differentia, quia consecratam Ecclesiam reconciliare debet Episcopus cum aqua a se, vel a b alio Episcopo benedicta; non consecratam vero potest solus Sacerdos cum aqua benedicta a se reconciliare, cap. *Aqua*, de consec. Ecclesie, & glossa in cap. *finis*, in verbo, *lanetur*, de consec. Ecclesie vel altaris.

10. Quibus omnibus addo, quod ad hoc vt talis effusio sanguinis impediat celebrationem in Ecclesia, debet esse publica talis violatio, si enim sit occulta nec opus est Missas, & diuina officia suspendere, neque Ecclesiam reconciliare, glossa in ca. vnico, in verbo, *pollutio*, de consec. Ecclesie lib. 6. Hostiensis in Summa, vbi supra Ioan. Bach. 4. d. 10. q. 2. art. 3. in fine. Richard. 4. dist. 13. q. 1. art. 4. Summa Astenfis vbi supra art. 3. in prin. Syl. verbo, *Consecratio*, 2. q. 5. versic. Tertius. Tabiena verbo, *Consecratio*, 2. numero. 4. §. Tertio. Alphonsus a Castro lib. 1. de potest. leg. pœnal. c. 15. Concl. 3. in fine. Nauar. in Manual. c. 27. num. 156. Sotus 4. d. 13. q. 2. art. 3. versic. Et est hic notandum. Henriquez lib. 9. de Missa, cap. 27. §. 5. Cosinus Philarchus, & Thomas Zerula vbi supra & Iacobus de Grassijs num. 11. Toletus lib. 5. instruct. Sacerd. c. 8. Ioan. Andr. quem refert Syl. vbi supra, & colligitur ex c. significasti, in verbo *publice*, de adulterijs. Fiunt autem hæc publicæ, vel ex publica confessione eorum, qui fecerunt, vel ex facti euidencia. Et hoc intelligo veram non solum in effusione sanguinis, aut seminis sed etiam in alijs casibus sequentibus, quibus polluitur Ecclesia; quod pater ratione Ioann. Andr. quia, inquit, Ecclesia non iudicat de occultis. Vnde, si Sacerdos scit per confessionem Ecclesiam esse pollutam sanguinis, aut seminis effusione, potest ibi celebrare, argum. capit. cum non ab homine, de senten. excomm. Palo. vbi supra, Concl. 2. quicquid Hostiensis in Summa, lib. 5. tit. de pœnit. & remiss. num. 5. §. in quo tenetur, in fine. Et Summa Astenfis, par. 2. lib. 6. titu. 29. art. 3. in principi. & Summa Confess. lib. 3. tit. 24. quest. 154. velint tutius esse, vt hoc reuellet Episcopo in genere, dicens, Talis Ecclesia eget reconciliari, quorum opinio nulla ratione sequenda est.

11. Addi potest ex Panor. in c. significasti, num. 2. de adult. & Nau. vbi supra, nu. 256. in fine, & Sebast. Medice vbi supra q. 12. contingere posse, vt effusio sanguinis, vel seminis facta abhinc decem diebus, hodie incipiat impedire Missarum, & diuinorum celebrationem, & non ante, vt si ipsi

qui fecerunt, nunc delictum manifestent, aut si facta sit, tunc videntibus duobus, & usque nunc facientibus, iam vero publicantibus, ita ut fama gignatur, sic enim licet non ex tunc, ex nunc tam impediet, unde quod Thomas Zerula Episcopus Minoritis in sua Praxi Episcopali par. 1. in verbo, *Pollutio Ecclesie*, Notab. 5. affirmat ex Alphonsio de Castro lib. 2. de lege, penali, c. ult. in fine, scilicet, si aliquid horum, quibus polluitur Ecclesia interuenit hodie & ignoratur, & post octo dies venerit ad notitiam, si interim ibi fuerit celebratum, non opus est reconciliatione, quia unica sola celebratione dicitur Ecclesia reconciliata, nec in praxi tutum, & contra communem DD. consensum, & omnino falsum est.

- 12 *Secundus est*, Per homicidium mortale intra Ecclesiam perpetratum, sic Paludan. Host. Summa Astenf. Ioan. Bachon. Nau. Ledes. Sotus, Henriquez ubi supra, in casu 1. & Sylu. cit. q. 5. vers. Primus. Tabiena, cit. 5. Quartus, Angelica, cit. nu. 4. vers. Secundus. Vivald. Iacobus de Grassi. Philarchus Zerula, Corona Cofesi. Victoria ubi supra. Quod intelligitur, etiam si sanguinis non effundatur, ut puta si ibi suffocaretur, aut ibi vulneratus ad mortem, exiret, antequam sanguis emanaret, aut si occideretur cum terrore ad collum, aut si potestas ibi hominem suspendat, nullo sanguine fuso, ex glossa in cap. unico, in verbo, *sanguinis*, de consec. Eccles. lib. 6. Palu. Bachon. Sylu. Tab. Vivald. nu. 64. & 66. Cosinus Philarchus, Iac. de Grassi. nu. 23. ubi supra.
- 13 *Dixi, Homicidium mortale*: Non enim polluitur per homicidium casuale puta cum lapis casu de superioribus cadens ibi hominem vulneret, aut occidat, aut si quis fulmine percussus ibi moreretur. Neque sufficit si quis furiosus in amicitia seipsum, aut alium ibi interficiat, quia non est homicidium mortale, ubi deest voluntas, arg. Clem. si furiosus, de homicid. secus tamen, si quis sine mentis compos, seipsum vel alium in Ecclesia animo irato occidat, si sit publicum.
- 14 *Neque violatur*, cum quis se defendendo cum moderamine inculpate tutelae alium occidit, ex Ang. Syluest. & Tab. Victor. nu. 99. Viu. nu. 62. Summa Corona nu. 6. ubi supra. Item, cum quis sanctus ob fidem Catholicam in Ecclesia occiditur, quicquid Summa Confess. lib. 3. tit. 24. qu. 153. Pan. ubi supra, & aliqui alij velint Ecclesiam non pollui, quasi Ecclesia talis sanguine, & morte consecratur potius, quam violatur, verius tamen est pollui, ex glossa in c. unico, in verbo, *sanguinis*, de consec. Eccles. lib. 6. Io. And. Summa Astenf. Palu. Ang. Sylu. Tab. Nau. Viu. n. 65. & Iacobi de Grassi. nu. 24. ubi supra, quia licet passiva effusione sanguinis illius honoretur & sanctificetur Ecclesia, ca. Quamuis, dist. 21. ex iniqua tamen & activa effusione polluitur, & magis iniuriatur secundum illud, *Actio displicuit, passio grata fuit*, & ideo Ecclesia reconcilianda est, non tamen laquandus est locus ubi sanguis effusus est, ut glossa Angel. Syluest. & Tabiena, notant. Dixi *intra Ecclesiam perpetratum*. Quae particula intelligenda est sicut in primo casu, unde si quis in Ecclesia lethaliter percutitur, & extra Ecclesiam moriatur, Ecclesia violatur, quia verè in Ecclesia factum est homicidium; secus tamen si extra Ecclesiam percussus sit, & postea ad Ecclesiam fugiens multum sanguinis effundat, ibique moriatur, quia non est factum homicidium in Ecclesia. Similiter si quis supra tectum Ecclesiae occidatur, aut sub Ecclesia, non violatur Ecclesia, quia verè non est factum homicidium intra Ecclesiam, sed extra ex Summa Astenf. ubi supra, art. 3. q. 2. & 3. Io. Bachono, qu. 2. art. 3. Ang. cit. nu. 5. Sylu. cit. Tab. ubi sup. 8. Quinto, & glossa in c. unico, in verbo, *sanguinis*, de consec. Eccles. Quod si quis extra Ecclesiam existens cum sagitta percuteret existentem in Ecclesia & moriatur intra, vel extra Ecclesiam polluitur Ecclesia, eo quod in Ecclesia facta est percussio iniuriosa, ex Tabiena, cit. 8. Sexto, si verò feratur sententia mortis contra aliquem in Ecclesia, non violatur Ecclesia, si executio mortis extra illam fiat, ut docet Nau. in Man. c. 27. n. 256. cum Led. ubi supra. Existens autem in Ecclesia, si hominem extra Ecclesiam positum occidat, non exinde polluitur Ecclesia ex Ledes. cit. Nau. num. 256. vers. *Aut mortis*. Vivald. num. 67. Et quod in superiori casu de pollutione publica diximus in hoc etiam casu intelligendum est, sicut in casibus sequentibus.

- 17 *Tertius est* Quando semen humanum illicitè effunditur in Ecclesia, cap. *Ecclesius*, dist. 68. & c. *Ecclesius* de consec. 1. Pal. 4. d. 18. q. 8. art. 1. princ. 9. Quantum, Concl. 2. Host. in Summa lib. 3. tit. de Consec. Eccles. 8. Et an sit iteranda, nu. 6. vers. si verò ita. Summa Confessorum lib. 3. tit. 24. qu. 150. & q. 154. Summa Astenf. par. 2. li. 6. tit. 29. artic. 3. in princip. Ioan. Bachon. 4. d. 10. q. 2. art. 3. S. Ant. 3. p. tit. 12. 6. Angelica, verbo, consecratio Ecclesiae nn. 6. vers. Sextus. Sylu. verbo, consecratio, 2. q. 5. 8. Tertius. Tabiena, verbo, consecratio, 2. nu. 8. 6. Septimo Martin. Led. 2. 4. q. 26. art. 2. tract. de irreg. in fine. Sotus 4. d. 13. q. 2. art. 3. Navarra. Man. c. 27. nu. 257. Henriquez lib. 9. de Missa. c. 27. 8. 5. Alphonsus Vivaldus tit. de Interdicto, nu. 68. Franciscus de Victoria, in Summa, nu. 99. Summa Corona tit. de Interdicto, num. 6. Iacobus de Grassi, lib. 2. Decret. 4. 8. num. 26. Cosinus Philarchus lib. 4. de officio Sacerdot. p. 1. cap. 4. Marcus Antonius Cucchi, lib. 2. Institut. Iuris Canonici, tit. 13. Thomas Zerula Episcopus Minoritis, in par. 1. suae Praxis Episcopalis, in verbo, *pollutio Ecclesiae* & habetur etiam in c. fina. de consec. Eccles. vel Altar. & c. Significasti, de adult. Dixi *Semen humanum* ad excludendum semen aliorum animalium, & ad includendum utrumque sexum, tam viri, quam mulieris, Clerici, aut laici, fideles, aut infideles; Item, siue sit per adulterium, siue per simplicem fornicationem, ex glossa in d. c. Ecclesius, in verbo, *semine*, dist. 68. & in cap. Ecclesius in verbo, *semine*, de consec. dist. 1. & glossa in c. unico, in verbo, *seminis*, de consec. Eccles. lib. 6. & DD. ubi supra.
- 19 *Immo etiam polluitur Ecclesia per coitum matrimoniale*, scilicet, si vit cognoscat uxorem in Ecclesia excommunicatori DD. sententia, sic Palud. Sylu. Ang. Tabiena Tolletus Nau. Summa Confess. qu. 154. Summa Corona, Alphons. Vivald. nu. 72. Cosinus Philarchus, & Iac. de Grassi nu. 26. & Summa Pisan. verbo, consecratio, 2. 5. 8. Henriquez & Sebast. Medic. post Ioan. And. & glossa in d. c. Ecclesius, de consec. dist. 1. & in cap. unico, in verbo, *seminis*, de consec. Eccles. lib. 6. quamvis Archid. Vgol. Alex. de Alen. part. 2. quaest. 147. membr. 2. & alij, quos refert glossa in d. c. unico, contrarium putant non pollui actu matrimoniali, & Ioan. Bach. inclinat, & dubitat Sotus ubi supra. Quorum DD. opiniones inter se conciliari possunt, si dicamus actum seu coitum matrimonialem publicum, qui est illicitus & sacrilegus, & contra reuerentiam loci sacri polluitur illum verò, qui casu necessitatis fit, & qui licitus est, & irreuerentiam tollit, non polluit, ut si coniuges longo tempore in loco sacro obsidentur, & illicita seminis emissionem sibi timent de incontinentia, petendo & reddendo debent in Ecclesia, crederem non violari Ecclesiam, ut expresse Sylu. & Henric. Rich. 4. d. 3. 2. art. 3. quæ. & Alpha. Castro lib. 1. de potestate legis penalis, c. 7. faterentur, quamvis in hoc etiam casu Palu. illam putat pollui. Ratio Syluestri est quia si non violat effusio sanguinis facta ad consecrationem vitæ corporalis, secundum Innoc. & alios, quare violabit effusio seminis ad consecrandam vitam spirituales; minime quando non fuit publicus iste coniugum congressus. Item polluitur per quancunque seminis emissionem illicitam, ut per molliorem secum, aut per vitium Sodomiticum cum alia persona, siue vir sit, siue femina. Polluitur tamen in somnis etiam voluntaria indirecte in causa mortali non violat, secundum omnes, glossa in d. cap. Ecclesius in verbo *semine*, de consec. d. 1. Pal. Astenf. Sylu. Tab. Nau. Alphonsus a Castro Io. Bach. Henriquez & alios, contra Angelicam, ubi supra, qui falso vult etiam nocturna pollutione in somnis pollui, talis enim emissio non habet animum secum aliquam loci irreuerentiam. Ad hoc aliqui, ut Astenf. & Sylu. quod debet esse effusio magna, quia propter modicam humectationem non polluitur Ecclesia; sed iudicio meo magis consideranda est voluntaria effusio seminis, quam quantitas ipsius; praterquam quod modica humectatio non dicitur effusio seminis, quia tamen reuertunt cap. Ecclesius, dist. 68. & cap. Ecclesius, de consec. dist. 1. & cap. fina. de consec. Eccles. effusio enim abundantiam significat, ut diximus, ut autem talis effusio seu emissio seminis Ecclesiam polluat debet esse publica, & oculis eorum non violat, ut DD. omnes superius allati testantur.

¶ Quartus est, Quando in ea sepelitur aliquis excom-
municatus denunciatus, ca. consilium de consecr. Eccles. Ho-
stiensis vbi supra, nu. 7. Palud. Concl. 6. Summa Consecr.
lib. 3. tit. 2. quæst. 150. Astenfis d. art. 3. q. 3. Angelica; ver-
bo, Consecratio, 2. nu. 6. Syluest. Consecratio, 2. q. 3. versic.
Quartus, Tabiena, verbo, Consecratio, 2. q. 3. septimo in fi-
ne. Anton. 3. part. tit. 12. capit. 6. 8. de violatione Ecclesia-
rum. Mart. Ledesin. & Nauar. Henriquez locis proxime
allatis. Vivald. nu. 73. Franc. Vict. nu. 99. Cosmus Philiar-
chus, Thomas Zerula, Iacobus de Grassi, num. 3. 1. Sebast.
Medice, vbi supra, quæst. 10. Toletus lib. 5. capitul. 8. Dixi
excommunicatus denunciatus, secus enim si denunciatus non
esset. Immo vt notat Palud. quamvis is cui est interdictus
ingressus Ecclesie si moriatur hoc interdictum ei ante non
debetur Ecclesie, vel Cœmeterio sepeliri, nisi per aliquem;
non tamen ibi sepulchrum facit locum pollutum, cum non sit
excommunicatus. Et sic intelligit cap. is, cui 3. de senten-
tia excomm. libro 6. Item interdictus simpliciter si sepeli-
tur in loco sacro, non propterea censetur locus ille pollu-
tus, cum hoc non sit iure expressum, & pena potius re-
stringenda sunt quam amplianda, cap. odia, de regul. iur.
lib. 6.

¶ Quintus est, Quando aliquis infidelis in Ecclesia sepe-
litur, vt habetur in cap. Ecclesiam, 1. & 2. de consecr. dist.
1. Host. Angel. Syluest. Nauar. Ledesin. Alphos. Vivald. nu.
74. Cosmus Philiarchus, Thomas Zerula, & Anton. Cuc-
chius, Toletus, & Henriquez locis allatis, Palud. vbi su-
pra, Conclusione quinta. Et in hoc casu quinto, sicut in
quarto, si Ecclesia erat consecrata, reconcilianda est, & pre-
dictorum corpora projicienda, si discendi possint ab alijs,
alioquin si discendi non possint commode, melius est ipsa
relinqui vna cum ossibus fidelium, quam ossa ipsorum fi-
delium vna cum infidelium ossibus exhumari; & Ratio
est quia infideles dum viuunt, ab Ecclesia eijsendi sunt, er-
go & mortui qui quibus non communicamus viuus, nec
mortui. Non sunt tamen radendi patietes, & tigna vt no-
tant Panot. & Syluest. vbi supra, quia per abrasionem pa-
rietum violaretur consecratio, & non esset reconcilianda
solum, sed etiam resecranda. Illud verò ca. Ecclesiam,
& Ecclesia nondum consecrata, quo casu radendi essent
parietes, & sic intelligendi sunt Astenfis, Ios. Andr. Ledesin.
& Nauar. Vivald. Cosmus Philiarchus. Anton. Cucchius,
& alij, vbi supra. Sin autem Cathecumenus in Ecclesia,
vel in Cœmeterio ante Baptismum sepeliatur, licet fieri non
debeat, non tamen polluitur Ecclesia, aut Cœmeterium,
quoniam non reputatur quoad hoc infidelis, sed creditur
habuisse baptismum flammis, sicut nec de illo, qui in suo
sanguine baptizatur, & tanquam martyre sepelitur; Quam-
uis in tractatu de matrimonio quando dicitur cultus di-
spartitus dimittit matrimonium, ibi accipitur fidelis cum
infideli, id est, baptizatus cum non baptizato etiam fidele.
¶ Ad id etiam Paludan. Quod filius fidelium mortuus ante
baptismum non solet sepeliri in loco sacro, nisi mater
moriatur in partu. Nulli enim datur Ecclesiastica sepul-
tura nisi de quo creditur quod tunc, vel quandoque intra
bit in requiem Ecclesie triumphantis, non tamen pollui-
tur locus, si puer ibi sepeliatur, quia licet non sit fidelis, non
est tamen proprie Genilis, vel infidelis, ex quo est filius fi-
delium. Puer autem filius infidelium tumulatus bene pol-
lueret, sicut si esset magnus. Quando autem mater mo-
ritur in partu exitum mortui, vel qui statim ante bap-
tismum moritur, consecratus est, vt sepeliatur cum ea, licet scia-
mus ipsum damnatum, quia reputatur quasi pars viscerum,
& pro honore matris Christianæ coniunguntur in sepul-
tura, quasi fuerit coniuncti, & nunquam separati in vita,
& in morte, & ideo non polluitur locus, idem docent Hu-
go, & Goffred. quos refert Hostiens. in Summa, lib. 3. titul.
de consecr. Eccle. nu. 8. quamvis ipse dubius sit quid in hoc
casu agendum sit.

¶ Sextus est, Quando Ecclesia consecratur, aut Cœme-
terium benedicitur per Episcopum publice excommuni-
catus, argumēt. capituli, consilium de consecr. Eccles.
Paludan. in d. articulo primo princip. 8. Quantum ad quar-
tum, Concl. 4. Panormitan. & Hostiens. in d. capitul.
consilium de consecr. Eccle. nu. 8. Syluest. cit. quæst.

quinta, 8. Quintus. Tabiena. vbi supra, 8. Septimo, in fi-
ne. Astenfis vbi supra articulo tertio, quæstio. 3. Nauar. in
Manual. capitul. 27. numero 258. Ledesin. Summa Con-
secr. citat. quæst. 150. Vivald. numero 76. Cosmus Philiar-
chus, Thom. Zerula & Henriquez locis citatis, Rationem
reddunt Panormitan. & Host. quia si sepultura corporis
excommunicati polluit ipsum locum, a fortiori cum con-
secrationis officium per eorum os, & manus peragitur, qui
publice excommunicati sunt. Et quia ea quæ consistunt
in exterioribus consecrationibus, & benedictionibus facta
per huiusmodi si publice excommunicatum, ante reconcilia-
tionem per fideles exerceri non debent. His addo ex Host.
& Pal. cit. Quod si publice excommunicatus ibi celebrat,
vel sepeliatur, non propter hoc necessaria est reconciliatio, vt
habetur ex responso Honorij Papæ III. in c. A Nobis, de
Sacram. non iterand.

28 His omnibus addo ex Paludan. citat. Concl. 3. Astenfi
vbi supra, quæst. sext. Summa Consecr. quæst. 157. Vivald.
numero 78. 79. 80. & 81. Anton. Cucchius, Cosmo Philiar-
chus, Iacobus de Grassi, num. 29. Thomas Zerula, Sebastiano
Medice, part. 2. titul. 9. q. 11. Toletus lib. quinto Instruct.
Sacerd. capitul. 8. & alij, Quod quando Ecclesia polluitur
quoquo modo, eo ipso intelligitur polluta Cœmeterium,
& capella contigua, sicut de interdicto superius annotatū
est, quia Cœmeterium consecratum eodem privilegio
gaudet, quo & Ecclesia consecrata, argum. cap. consilium
de consecr. Eccles. & ibi gloss. in verbo, Cœmeteria, de Consecr. Eccles.
Vnde, nisi prius reconcilientur, non debet ibi aliquis se-
peliri, aut Missa celebrari; Polluto autem Cœmeterio,
non propterea polluta censetur Ecclesia, quia magis di-
gnum trahit ad se minus dignum, non e contra. Quod si
Cœmeterium contiguum non fuerit, sed eorum extre-
ma ad inuicem separata, & idem si duo Cœmeteria ad
inuicem medio pariete separata sunt, licet de vno ad alter-
um transeat per ostium, pollutio vnius, non inficit al-
iud, c. vnico, de Consecr. Eccles. lib. 6. Palud. & Astenfis v-
bi supra.

29 Qui verò in Ecclesia publice violata missam celebrat,
aut alia diuina officia peragit, aut sepelit defunctum,
quamuis peccet mortaliter, nisi virgente necessitate id
fiat de licentia Episcopi ex Sancti Thom. 3. part. quæst. 83,
art. 3. q. 2. irregularis tamen, aut suspensus non efficitur,
quia pollutio Ecclesie non est proprie censura Interdi-
cti. Sic Paludan. 4. d. 18. quæst. 8. art. 3. princ. Concl. 5.
Angelica, verbo, Consecratio Ecclesie, numero octauo,
Syluest. verbo, interdictum, 6. quæst. 2. §. Secundum, ver-
ficul. Secundo limitatur, & in verbo, Consecratio, 2. q.
nona, Tabiena, verbo, Consecratio, 2. §. Nono. Richar.
4. d. 13. art. 4. quæst. 1. Scot. 4. d. 13. quæst. 2. art. 2. vers. Cir-
ca primum sciendum. Sotus, 4. d. 13. q. 2. art. 3. ad secundū,
versic. Rursus etiam adnotandum Summa Astenfis, par.
2. li. 6. tit. 29. art. 3. q. 4. Summa Consecr. q. 156. Cosmus Phi-
liarchus, Iacobus de Grassi, nu. 28. Summa Pisanella, ver-
bo Consecratio, 2. §. 10. Sebast. Medice, par. 2. tit. 9. q. 12. To-
letus li. 1. c. 2. 1. & lib. 5. c. 8. Henriquez lib. 9. de Missa, c. 27.
§. 7. & lib. 13. de excomm. & interd. c. 5. §. 5. & habetur ex-
presse in cap. is, qui de sent. excomm. lib. 6. Vnde falsò Lapsus
quem citant, ac sequuntur Angelica, cit. & Sylu. in ver-
bo, Consecratio, 2. quæst. 9. & Vivald. num. 86. docent, ce-
lebrantem in Ecclesia polluta suspensum esse ab ingressu
Ecclesie, afferentes pro se cap. Episcoporum, de priuileg.
lib. 6. nam illud c. loquitur solum de eo qui celebrat, aut ce-
lebrare facit in loco interdicto, non autem de celebrante in
Ecclesia polluta & violata. Et in festis quibus iure suspen-
ditur interdictum loci, non licet in loco, seu Ecclesia viola-
ta celebrare, argum. eorum quæ tradunt gl. in c. Turrim,
in verbo, Ad reconciliationem, de priuileg. Villadiego de ir-
regul. c. 4. nu. 10. & expresse Henriquez lib. 13. c. 5. §. 5. in
fine.

31 Quoad reconciliationem verò Ecclesie pollute, dili-
genter aduertendum est, an Ecclesia consecrata fuerit,
nec ne; Et quidem si consecrata fuerit a proprio loci E-
piscopo tantam, vel de eius licentia per alium Episcopum
reconciliari debet, cū aqua ab Episcopo benedicta quæ vi-
num cum cinere admixtum habeat, cap. Proposuit, & c.

Nn Aqua,

Aqua, de conſecr. Eccleſ. & cum verbis, quæ in Pontificali habentur; Papa tamen, non autem Episcopopus, ut præſat DD tradunt, hanc Eccleſiæ conſecrati reſconciliationem ſimplici Sacerdoti committere poteſt, ſed cum aqua per Episcopopum benedicta. Quo modo intelligi debet Victoria, cum num. 99. cit. dicat, cuique Clerico hoc committi poſſe. Vnde Leo X. conceſſit Prælatiſ ordinis Minorum, ut Eccleſias ſuas pollutas reconciliare poſſent, aqua per ipſos Prælatos benedicta; ſi Episcopopus, qui illam benedixit diſter ultra duas dietas, ut habetur in Compend. Mendic. verbo, Benedicere, §. 14. Henriquez ubi ſupra lib. 9. ca. 27. §. 6. & lib. 13. c. 5. §. 9. vbi ait Dietam continere viginti miliaria, ſeu leucas ſeptem, & facit c. Nonnulli, & ibi gloſ. in verbo, *Ultra duas dietas*, de Reſcript. Si verò Eccleſia conſecrata non fuerit, ſed tantum benedicta, poteſt a ſimplici Sacerdote per aſperſionem aquæ luſtralis, reconciliari cap. ſi Eccleſia, & ibi gloſ. in verbo, *Lauetur*, de Conſecr. Eccleſ. Toletus lib. 5. c. 8. Aſtenſis in Summa, par. 2. libr. 6. tit. 29. art. 3. q. 4. Sylueſt. verbo, Conſecratio, 2. q. 8. Tabiena, verbo, Cōſecratio, 2. §. octauo. Sotus. 4. d. 13. q. 2. arg. 3. ad arg. ſecundum, §. *Quocirca violata Eccleſia*. & Iacobus de Graſſ. lib. 2. Decis. cap. 48. nu. 10. qui duo vltimi addunt hinc doctrinam notatione dignam, nimirum hanc ob cauſam, ſolere Eccleſias conſultò non conſecrari, ſed benedici, ne ſcilicet dum violantur, expectandus ſit Episcopopus.

33 Quando autem conſecrata ſit, vel non conſecrata, apparere ſolet ex aliqua ſcriptura, vel ex aliquo instrumento dotationis, vel ex libris Eccleſiæ, vel ex columna, vel tabula aliqua marmorea, vel ex crucibus rubeis pictis ad parietes Eccleſiæ, & huiusmodi, aut etiam ſi appareat vnus reſtis de viſu, vel auditu, ſecundum aliquos, quia cum in hoc caſu non tractetur de aliquiſ præiudicio, huiusmodi ſemiplenæ probationes ſufficiunt, ſic Innocent. in expoſitione ad Rubricam tituli, de Conſecr. Eccleſ. vel altari. Panor. in cap. fin. tit. eod. Summa Conſeſſ. lib. 3. tit. 24. q. 1. & ſ. 150. Summa Piſanella, verbo, Conſecratio, 2. §. 2. Angel. verbo, *Conſecratio Eccleſiæ*, num. 3. Ioan. Bachonius 4. d. 10. queſt. 2. art. 2. Sylueſt. verbo, *Conſecratio*, num. 3. queſt. 2. Tabiena, verbo, eod. numer. 2. verſ. *Primo*, & Thomas Zerula Episcopopus Minorienſis, par. 1. ſuæ Præxiſ Episcopopaliſ, in verbo, *pollutio Eccleſiæ*, Notab. 3. Et de hac re haſtenus dictum ſit.

De Ceſſatione a Diuinis, Quid ſit, & qualiter differat a cenſuris Eccleſiaſticiſ. Cap. XVII.

S Y M M A R I U M.

- 1 Ceſſatio a Diuinis interdicti loci ſimilis eſt,
- 2 Ceſſatio a Diuinis qualiter a Doctribus deſiniatur,
- 3 Ceſſatio a Diuinis qualiter ab excommunicatione, & irregularitate diſtinguatur.
- 4 Ceſſatio a Diuinis quomodo ab interdicti loci differat.
- 5 Ceſſatio a Diuinis eſt quid facti, & omnes tam innocentes, quam nocentes reſpicit.
- 6 Ceſſatio nunquam a iure, ſed ſolum ab homine imponitur.
- 7 Ceſſatio a Diuinis poſt appellationem decreta, ipſo iure non annullatur.
- 8 Ceſſatio a Diuinis Cēſura Eccleſiaſtica pprie dicta non eſt,
- 9 Celebrans in loco interdicti ſuſpenſus eſt, & irregularis.
- 10 Ceſſatio a Diuinis, & interdicti, an, et quomodo æquiparetur in Clem. 1. de ſent. excom.
- 11 Ceſſationem ſpecialem violans regularis excommunicationem non incurrit.
- 12 Irregularitatem ad contrahendam paritas rationis non ſufficit, niſi in iure exprimat.
- 13 Ceſſatio a Diuinis generalis non eſt idem, quod interdicti

ſimilitè ſumptum.

- 14 Ceſſatio a Diuinis, duplex eſt, Generalis, & ſpecialis, & quid vtraque ſit.

Ceſſatio a Diuinis admodum ſimilis eſt Interdicti loci, adeo, ut nonnulli viri docti exiſtimare videantur ceſſationem a Diuinis, eſſe idem quod antiquum interdictum, ſeu interdictum ſtriſtiſſimum, in quo ſolum excommunicatum eſt licuiſſe conferre Sacramenta neceſſaria in articulo mortis, ut ſunt baptiſmus, penitentiæ, & Eucharistiæ ſeu viaticum, ut colligitur ex capit. *Non eſt vobis*, de ſponſal. capit. *Quod in te*, de penit. & remiſſ. & c. *Permittimus*, de ſent. excommuni. adiutis autem Sacramentum etiam Penitentiæ, & Eucharistiæ (niſi virgente præcepto diuino) interdictum ſtriſtiſſimum olim prohibebat, ex Tabiena, verbo, Interdictum, 1. §. Quinto. Henriquez libro 13. de excommuni. & interdicti. 25. §. 1. De hac autem materia ceſſationis agitur in c. *Dilecti filii*, de appellat. & in ca. *Irregularitatis*, de offic. Ordin. in antiq. & in ca. *Si Canonici*, & c. *Quamuis*, de offic. Ordin. libro 6. & Clem. 1. de ſent. exc.

Varie autem deſinitur a DD. Nam Panor. in d. capit. dilecti filii, numero 18. de appellat. & Sylueſt. verbo Interdictum, 1. q. 1. in fine. Couar. in cap. Alma mater, par. 2. §. 2. numero primo, de ſent. excom. libro 6. Sotus 4. diſt. 22. qu. 3. articulo primo. Alphoſus Viualdus in ſuo Candelabro, par. 3. tract. de ceſſatione a diuinis, numero primo, & DD. communiter eam deſiniunt in huc modum; [Ceſſatio eſt ſuſpenſio organorum id eſt, Miniſtrorum prohibito, ne laudes diuinas, & Sacramenta miniſtrent, aut celebrent, in locum aliquem, ſeu Eccleſiam decreta.] Siquidem per huiusmodi ceſſationem eo in loco, neque Sacramenta miniſtrant, neque Sacrificia offerri, neque officia diuina celebrari poſſunt. Alij vero, ut Nauar. in Man. ca. 27. numero 188. & Marín. Ledefm. 2. 4. qu. 26. articulo ſecundo, poſt tract. de Interdicti Henriquez libro 13. cap. 52. §. primo, & Iacobus de Graſſ. libro 4. Decis. cap. 28. numero ſecundo, & Toletus libro primo, capit. 13. eam breuius, ad eundem tenorem ſenſum, ſic deſiniunt, *Eſt quedam deſiſtentia ab officiis Diuinis, & Sacramentorum adminiſtratione*. Addunt autem ab alijs illa particula, *in locum decreti* quia non datur ceſſatio perſonalis, ſed tantum localis.

Differat autem ceſſatio a cenſuris Eccleſiaſticiſ, & etiam ab irregularitate, Excommunicatione enim priuat directè omni communionem, & conſequenter priuat Sacramentum. Suſpenſio priuat actum, ſeu facultatem Ordinis, vel iuriſdictionis vel vtriuſque Ordinis quidem, ne miniſtrent, iuriſdictionis, ne ſententiam ferat, ne eligat, ne eligatur, ne abſoluat ab excommunicatione, & vtriuſque, ſi ab omnibus ſuſpendatur. Irregularitas priuat a ſuſceptione, vel adminiſtratione Ordinum, prout Ordines ſunt: Ceſſatio autem a Diuinis eſt ipſa deſiſtentia; Vnde, licet deſiſtentia hæc ceteras Cenſuras conſequatur, ut patet conſideranti, non tamen ita proprie & directè, ſicut conſequitur ceſſationem a Diuinis, quæ formaliter in ipſa deſiſtentia conſiſtit.

Differat etiam ab Interdicti generali loci in multis. Primo quia ceſſatio a Diuinis, & Interdictum, generale, tanquam diuerſa, & diſtincta in iure ponuntur.

Secundo, quia ceſſatio a Diuinis, eſt quid facti, id eſt, non eſt aliud quam ipſa deſiſtentia, & pro omnibus imponitur, nec in hoc magis reſpicit delinquentes, quam ipſo innocentes, neque locum ipſum afficit, hoc eſt, non reddit locum ipſum in interdictum; At vero interdictum generale eſt quid iuris, & immediate prohibet celebrare, & officia diuina eo in loco exercere.

Tertio, ceſſatio nunquam imponitur a iure, ſed ab homine; interdictum vero quid iuris eſt, interdum ipſo iure imponitur, ex Soto 4. d. 22. q. 3. art. 2. Concluſ. 1. Sylueſt. verbo, interdictum, 1. q. 1. in fine. Henriquez lib. 13. c. 52. §. 1. Toletus lib. 1. cap. 23. Couar. in capit. Alma mater, par. 2. nu. 1. de ſent. exc. lib. 6.

Quarto, Ceſſatio a Diuinis poſt appellationem decreta non ſit nulla ipſo iure, cum ad factum pertinet, & in

& in facto consistat, facta vero infecta esse non possunt, unde, non obstante appellatione, nihilominus a diuinis cessatur; Interdictum autem, cum ad iuris effectus pertineat, nullum est ipso iure, si post appellationem decernatur, argum. cap. Ad hac quoniam, de appella. & c. is, cui, §. ult. de sent. exco. lib. 6. Cou. vbi supra.

Quinto, Cessatio non est Censura proprie dicta; Interdictum autem Censura est capit. Querenti, de verb. signific. Sexto, celebrans in loco interdicto, incurrit irregularitatem ex eo quod violat interdictum, per interdictum enim violatum efficitur quis suspensus, cap. fin. de excess. prelat. suspensus vero celebrans irregularis efficitur, ca. 1. de sent. & re iudic. lib. 6. & cap. cum medicinalis, §. fina. & cap. is qui, §. is vero, de sent. exco. lib. 6. Panorm. in cap. dilectis filijs, numer. 18. 19. & 20. de appell. Syluest. verbo, Interdictum, §. q. 4. §. Primum. Tabiena; verbo, Interdictum, §. in princip. Couar. in c. Alma mater, §. 2. num. 3. de sent. exco. lib. 6. Prædicta intellige de eo, qui ministrat in Ordine sacro solemniter, quem habet, & a cuius executione suspensus est, & qui celebrauerit tempore interdicti generalis, quod in Ecclesia Matrice seruatur, si enim in ea non seruatur, irregularis non esset, vt notant Couar. in ca. Alma mater, §. 2. num. 3. vers. Hæc autem irregularitas, de sent. exco. lib. 6. & Vgolin. de censur. Eccles. Tab. §. cap. 6. §. 2. nome. §. & Federic. consil. 23. 1. Qui vero celebrat, vel ministrat contra cessationem a diuinis, non fit irregularis, glof. in cap. si canonici, in verbo, Cessare, de offic. Ordin. lib. 6. Palud. 4. dist. 18. q. 8. art. 3. princip. Concluf. 4. Panor. in cap. dilectis filijs, num. 18. & 19. de appell. Anton. Imola, & Franc. ibi, Bonifac. in Clem. 1. colum. penult. num. 60. de sent. exco. Summa Pisanelia, verbo, Cessatio, §. 1. Syluest. verbo, interdictum, 1. q. 1. in fine, vbi ait ita communiter sentire DD. in cap. interfragabili, ceterum, §. de offic. Ordin. & ibi Innoc. & idem Syluest. in verbo Cessatio, §. 5. in fine, vbi ait Sum. Rosell. & Sum. Pisan. idem sentire. Soras 4. d. 22. q. 3. art. 2. vers. De penis autem & Martin. Ledesm. 2. 4. quæ. 26. art. 2. post tract. de Interdicto, Frat. Medina, lib. 1. Instrum. Confess. ca. 1. §. 14. Tabiena, verbo, Interdictum, 1. §. Sexto, in fine. Cosinus Philarchus, de officio Sacerd. par. 1. lib. 4. c. 4. Marc. Anton. Cucchijs lib. 4. Institut. Iuris Canon. titu. 13. Jacob. de Graffijs, lib. 4. de off. cap. 23. num. 2. Gregor. de Valentia, tomo 4. Disput. 7. quæst. 19. Panctio 4. Toletus lib. 1. cap. 23. Nau. in Man. cap. 17. nu. 188. Henriquez lib. 1. 3. cap. 52. §. 1. & c. 54. §. 3. & Couar. in cap. Alma mater, §. 2. par. 2. num. 3. de sent. exco. lib. 6. quamuis dubius magis in hanc partem propendeat. Ratio est: quia, vt habetur in c. is qui, de sent. exco. lib. 6. irregularitas non incurritur nisi in casibus a iure expressis; iure autem hoc non cauetur nisi in violatione interdicti, quod est censura Ecclesiastica, & ideo pena hæc ad cessationem a Diuinis, eiusque violationem extendenda non est, vt sententia communis DD. confirmat; Et quidem quoad violentam cessationem specialem, res est in confesso apud omnes; Quoad vero cessationem generalem ab eo indictam, qui poterat interdicere, nonnulli, vt Ioan. Calderin. de Eccl. Interd. fol. 2. colum. 4. Anchar. & Franc. in c. si canonici, post Ioan. Andr. ibi, de offic. Ordin. lib. 6. Innoc. in cap. Non est vobis de sponsal. & ibi Preposit. & Felin. in cap. interfragabili, §. ceterum, de offic. Ordin. in antiq. Gonfalus a Villa diego, tract. de irregu. cap. de interdicto, colum. ult. S. Anton. 3. part. tit. 27. de interdicto, cap. 3. ante medium Angelica, verbo, cessatio, in princip. & Simon. Maiol. lib. 3. de irreg. cap. 20. num. 11. vers. Hæc autem, & fauet Palud. 4. dist. 18. q. 8. art. 3. princip. Concluf. 4. existimant, violentam cessationem Generalem a Diuinis incurrit irregularitatem, eo quod in Clement. 1. de sent. exco. cessatio generalis a Diuinis, & interdictum æquiparantur. Ceterum alij omnes DD. quos superius enumerauimus, nec violentam cessationem generalem irregularem esse docent; Neque enim in d. Clement. 1. æquiparantur quoad omnia, sed solum quoad effectum incurrendi sententiam excommunicationis; Agitur enim ibi contra Regulares exemptos, qui non seruunt interdictum, aut cessationem generalem a Concilio Prouinciali facta vel a Cathedrali, aut Ecclesia Matrice seruata; ad

ditque huiusmodi regulares eam non seruantes ipso iure excommunicationem incurrit, licet cessatio generalis a capitulo Ecclesie Cathedralis, aut a solo Episcopo imponatur; Quam tamen excommunicationem non incurrit Regularis, si cessationem specialem violent, vt expresse Angel. vbi supra. nu. 1. & Cucchijs testantur. Immo Mendicantes, dñi violant cessationem generalem non incurrit excommunicationem, quia speciali privilegio eximuntur, vt Henriquez lib. 13. c. 54. §. 3. testatur, post Syluest. verbo, Cessatio, 1. q. 4. in fine. Cum igitur in d. Clem. æquiparentur solum quoad penam excommunicationis in ordine ad Regulares & penæ non sint extendendæ, consequens est, vt nec cessationem generalem violans irregularis efficiatur maxime, cum hæc non nisi in casibus a iure expressis incuratur c. is qui, de sent. exco. lib. 6. vnde, neque verum est quod Couar. vbi supra addit, paria esse hæc duo, etiā quoad irregularitatem contrahendam, vbi quis diuina officia publice, & ianuæ apertis celebraret in loco, vbi cessatio generalis imponitur: non enim satis est ad irregularitatem contrahendam paritas rationis, sed opus est, vt iure exprimat, arg. c. is qui, de sent. exco. lib. 6. ideoque Nicolaus Dionysius de Perusio in d. cap. is qui, dicere solebat, quod qui dicit aliquem esse irregularem, casum legis adducere debet, vt Simon Maiol. lib. 1. de irreg. c. 2. nu. 2. testatur.

Hinc inferitur primo falli eos, inter quos sunt S. Anton. 3. part. titu. 27. tract. de interdicto, c. ante medium Angelica, verbo, Cessatio, in prin. & Syluest. verbo, Cessatio, nu. 1. & Sorus, 4. d. 22. q. 3. art. 1. Concl. 4. qui arg. d. Clement. 1. de sent. exco. lib. 6. existimant cessationem a Diuinis generalem idem esse quod antiquum Interdictum, seu Interdictum strictissimum, & Alphonsus Viualdus in suo Candelabro, par. tertia, tract. de Cessatione a diuinis, nu. 5. fauet. Quorum opinio satis ex dictis refutatur, præterquam quod in interdicto generali manet communiter diuina officia aliquo modo, & pro aliquo tempore, sicut priuatio supponit manere subiectum cum aptitudine secundum locum, & tempus; Cessatio autem est totalis ommissio, seu negatio officiorum.

Inferitur secundo, Cessationem a Diuinis duplicem esse, vnam generalem, alteram specialem: Generalis est illa, quæ in loco Vniuersali imponitur vt in Regno Castro, Ciuitate Villa, immo & in Parochia, ex Ledesm. 2. 4. quæ. 26. art. 2. post tract. de interdicto, Nauar. in Manual. ca. 27. num. 188. & Henriquez lib. 1. 3. cap. 52. §. 1. Specialis est illa, quæ in loco particulari ponitur, puta in vna, vel pluribus Ecclesijs.

De causis extrinsecis, & intrinsecis cessationis, & conditionibus ad illam ritè ferendam requisitis.

Cap. XVIII.

SUMMARIVM.

- 1 Cessatio a Diuinis quid facti est, nec ipso iure incurritur.
- 2 Cessatio a solo homine imponi potest, non tamen a quocumque.
- 3 Cessationem a Diuinis Episcopus iure proprio, & ordinario imponere potest.
- 4 Cessationem a Diuinis Collegium, seu Capitulum Sede vacante imponere valet.
- 5 Cessationem a Diuinis capitula, & Collegia ex privilegio seu consuetudine præscripta, an, & quomodo imponere possint.
- 6 Cessationem a Diuinis Concilia Prouincialia, & Episcopalia ponere possunt.
- 7 Cessationem a Diuinis quis iure ordinario relaxare valeat.
- 8 Cessationem a Diuinis, Episcopus ad tempus, vel ad vnum locum suspendere potest, non tamen pro vno officio, & quæ huius ratio sit.

Nu 2 cessa-

- 9 Cefſatio a Diuinis quam ob cauſam poni ſoleat.
 10 Cefſatio a Diuinis lumen vnicuique ad repellendas iniurias Eccleſiæ factas appellatur.
 11 Forma verborum in cefſatione imponenda quam ſit.
 12 Cefſationis imponenda cauſa iuſta, rationabilis, & mani- feſta eſſe debet.
 13 Cefſatio a Diuinis, vt ritè, ac debito modo imponatur, quæ conditiones requirantur.
 14 Cefſatio quando indicenda eſt, omnes de Capitulo, etiam abſentes vocari debent.
 15 Cefſationis cauſa, inſtrumento publico, ſeu literis patentibus publico ſigillo munitis, maniſeſtanda eſt.
 16 Cefſatio a Diuinis, an deficientibus requiſitis conditionibus ſeruanda.
 17 Cefſatio a Diuinis an ſeruanda ſit, quando is, propter quem cefſatur, eam non ſeruat.
 18 Argumentum a contrario ſenſu validum eſt, quando con- trarium in iure non exprimitur.
 19 Cefſatio a Diuinis an tolli poterit ab eo, qui nullam po- ſuit, ſi elapſo menſe ad arripiendum iter ad Curiam Ro- manam, partes adinuicem conueniant.

Quod Cauſam efficientem, illud imprimis ex cõmu- ni DD. conſenſu certum eſt, nullam cefſationem a Diuinis iure ipſo incurri, aut imponi propter quodcuq; cri- men; quod eſt maximum diſcrimen a ceteris cenſuris, quæ paſſim ipſo iure imponuntur, ideoque communiter dici ſoler. Cefſationem eſſe quid facti eo quod non incur- ritur ipſo iure, ſed ſolum iure conceditur facultas, vt eam Iudex decernat, quando expedire viſum fuerit. Sic Panor. in cap. Dilectis filiis num. 18. de appellat. Sylueſt. verbo, interdictum, l. q. 1. in fine. Couar. in cap. Alma mater par. ſecunda, §. ſecundo numero primo, de ſenten. excom. nu- nic. libro 6. Sotus, 4. d. 22. q. 3. Articulo 2. Concluſ. 1. To- leſt. libro primo, c. 23. Henriquez lib. 13. ca. 42. §. 1. & c. 54. §. 1. A ſolo autem homine imponitur, non tamen a quo- cunque, ſed ab habente ad id auctoritatem, vel a conſue- tudine.

2 Et qui ſc. Episcopus eam iure, & officio proprio, & or- dinario imponere poteſt ex gloſ. in c. ſi Canonici, in ver- bo, Cefſare de offic. Ordin. libro 6. vbi aſſerit Canonicos Sede vacante eam imponere poſſe, quia ſuccedunt in Iuriſ- dictione Episcopi Ordinariam, ergo ſignificat Episcopum eam auctoritate propria & ordinaria imponere poſſe; & eſt communis DD. Soti, 4. d. 22. quaest. 3. Articulo 2. Con- cluſ. 3. Couar. in ca. Alma mater, par. ſecunda, §. ſecundo, numero 6. de ſenten. excomm. lib. 6. Tolet. libro primo, Inſtruct. Sacerd. capitulo 23. Henriquez libro 13. capitulo 54. §. primo, poſt Sylueſt. verbo. Cefſatio, in princip. & ſi- gnificat Palud. 4. diſt. 18. quaest. 8. Articulo tertio, princip. Cõcluſ. 4. vbi notat quod vbi dubium eſt, an Prælatuſ im- ponere voluerit Cefſatione, vel interdictum, præſumitur potius interdictum ponere voluiſſe, ex Couar. cit. Idem quod Episcopuſ, poteſt etiam quilibet poteſtatem Episcopalem habens.

4 Secundo. Quamvis Capitulum viuente Episcopo eam imponere non poſſit, & ſi eam imponat ſine Episcopi cõ- ſenſu, Episcopuſ eam tanquam inuvalidam reuocare, & tollere poteſt; arg. cap. irreſragabili, §. ceterum, de offic. Ord. Sotus, 4. diſt. 22. quaest. 3. articulo 2. Concluſ. 3. Sede ta- men vacante Capitulum, ſeu Conuentuſ, ſeu Collegium tam Regularium, quam ſecularium Eccleſiarum eam po- nere poteſt.

5 Tertio, eam imponere poſſunt Capitula, & Conuentuſ prædicti, quando id ex priuilegio, vel conſuetudine præ- ſcripta habent; in quo tamen caſu requiritur Episcopi, ſeu Prælati conſenſuſ alias cefſationem illam Episcopuſ tolle- re poteſt; & inſuper etiã conuocari oportet omnes Cano- nicos & abſentes etiam, qui commode venire poſſunt, vo- candi ſunt, vt maior pars Capituli cõſentiat decerni Cef-

ſationem. Quæ omnia colliguntur ex c. irreſragabili, ce- terum, de offic. Ord. in antiq. & c. ſi canonici, & c. Quam- uis, eod. tit. lib. 6. Card. in Clem. 1. de ſenten. exco. Soti, 4. d. 22. q. 3. articulo 2. Concluſ. 3. Couar. in c. Alma mater, par. 2. §. 2. nu- 6. de ſenten. exco. lib. 6. Tolet. li. 1. c. 123. §. 1. Quarto, Henriquez lib. 13. c. 54. §. 1.

6 Quarto. Concilium Prouinciale, & Episcopale cefſatio- nem a Diuinis indicare poſſunt, argu. Clem. 1. de ſenten. exco. Card. ibi, in §. Quod etiam, & Bonifac. in d. Clem. 1. nu. 43. vt reſert, ac ſequitur Couar. vbi ſupra.

7 Qui interdictum iure ordinario relaxare valet, etiam Cefſationem relaxare poteſt, ſcilicet, qui eam tulit, aut ſuperior illius aut ſucceſſor in dignitate, & officio; Immo, etiam poteſt auctor, vt Episcopuſ, aut Iudex delegatus, & ad tempuſ, vel ad vnum locuſ, puta, pro vna Ciuitate Ec- cleſiæ, aut Monasterio ſuſpendere, vt notat Henriquez lib. 13. ca. 54. §. 2. vbi aſſerit prædictum fuiſſe Salmantice an- no 1584. poſt multorum ſapientum conſultationem; Non tamen ea ſuſpendere poteſt pro vno tantum officio, puta pro Miſſa noua, aut pro ſepultura, ſed hoc a ſolo Papa ſci- ri poteſt; Ratio eſt, quia cefſatio, ſicut, & excommunica- tio ita habet a iure determinatum effectũ, vt omnes eius effectus ſint connexi, vt idem Henriquez notat lib. 13. cap. 32. §. 1. & c. 54. §. 2. Quare, ſi Episcopuſ concedat, vt occul- tẽ in vno Monasterio, aut Capella dicatur Miſſa, conſeſſio hęc ipſo iura extenditur, vt tunc ibidem etiam fieri poſ- ſint alia officia.

9 Vtrum autem Eccleſia cefſatione a Diuinis ob iniuriæ ſuſcepit propulſionem, quæ Eccleſia, vel aliquis de Ec- cleſiâ ſit aſſectus; ex Summa Piſanella, in verbo, Cefſatio, in principio, & Soto, loco inferius citando; cefſatque a can- tibus ſuis leuitiæ, & laudis Diuinæ, iuxta illud Pſalm. 136. In ſalutibus in medio eius ſuſpendimus organa noſtra. Sicut enim Iſraeliticuſ populuſ in Babyloniâ captiuuſ ductuſ, quibus in templo ſacrificabat, ſuſpenderit, & petentibus Ba- byloniciſ, vt quæ in templo conſueuerant, canerent, reſpon- derunt; Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena; ita Eccleſia in vltimis anguſtiis coacta, cefſatione a Diuinis afflictionem ſuam ſignificat. Et meritiũ; Quos e- nim iure, & ordine, ac alijs cenſuris vincere corrigere, & ad pœnitentiam inducere non poteſt ſaltem hoc tamen genti doloris ſenſu rebelles vult exterreri; vnde cefſatio hęc a Clemẽte Papa V. Lumen vnicuique ad repellendas ini-urias Eccleſiæ factas, appellatur, Clem. 1. de ſenten. exco. prope fine, Soti, 4. d. 22. q. 3. articulo 2. Concluſ. 2. Henriquez lib. 13. ca. 51. §. 2. Qui finis ſi adſit, & cauſa legitima, non minus expe- dit cefſatio, quam interdictum, aut alia Eccleſiæ Cenſura.

11 Forma vero verborum qua imponenda eſt cefſatio, ſimi- lis eſt forme interdicti loci, nimirum, Nos ob talem cauſam, Ciuitatem, Villam aut Eccleſiam talem a Diuinis officijs ceſſa- re præcipimus &c. ante quam tamen præcedere debet moni- tio, vt ſciatur, an a contumacia diſcedere velit.

12 Sed, & cauſa, ob quam imponenda eſt, iuſta, rationa- bilis, & maniſeſta eſſe debet, nec ſatis eſt probabili ratio- ne, & coniectura colligi factam fuiſſe offenſam; Neque contumacia, aut offenſa quolibet ſatis eſt, ſed grauior multo contumacia, & iniuria notoria requiritur, quæ quæ ad imponenduſ interdictum adhuc beri ſolet, quæ etiam cauſa in literis fidem facientibus exprimenda eſt, ex Soto, 4. d. 22. q. 3. articulo 2. Concluſ. 3. Henriquez lib. 13. cap. 52. §. 1. Summa Conſel. lib. 3. tit. 3. q. 221. & Summa Aſſenſi, par. 2. lib. 7. tit. 16. articulo 8. & colligi poteſt ex cap. irreſragabili, §. ceterum, de offic. Ordin. antiq. & c. ſi canonici, & c. Quam- uis, eod. titu. libro 6. vnde nec pro penſione ſubtracta, nec pro alia minima offenſa cefſatio imponi debet, ſed pro- pter grauem iniuriam, vt quia ſunt ſtatuta contra Eccle- ſiæ libertatem, aut quia imponuntur Clericis talluſ, aut quia detinetur canonicuſ, vel electuſ per poteſtatem ſecu- larem, & huiuſmodi ex Aſſenſi vbi ſupra.

13 Vt autem Ritè, & debito modo cefſatio imponatur, de- cem requiruntur conditiones, vt colligunt Summa Aſſen- ſiſ, par. 2. lib. 7. titu. 16. articulo 8. Angelica, verbo, Cefſatio, num. 3. Sylueſt. verbo, Cefſatio, num. 2. qu. 1. Tabiena, ver- bo, interdictum, l. num. 7. §. Sexto Sotus, 4. d. 22. q. 3. arti- culo 2. Concluſ. 3. Henriquez lib. 13. cap. 52. §. 2. & Marten

Antonius Cucchius lib. 4. Institut. Iuris Canon. tit. 1. §. 10a. Andr. & DD. communiter in c. si canonici, & c. Quamuis, de offic. Ordin. lib. 6.

Prima est, vt imponens Cessationem habeat potestatem a iure, vel consuetudine, vt eam ferre possit in illum locum.

Secunda est, vt quando Cessatio est indicenda, vocentur omnes de Capitulo, vel de Conuentu, etiam si abfint. Ratio est: quia eodem modo inducenda est Cessatio, quo electio est facienda: Cum igitur ad electionem faciendam omnes, qui interesse possunt, & debent, etiam abfint vocandi sint, aliter nulla esset electio sic etiam ad imponendam Cessationem, vt de electione habetur in cap. Coram dilecto, & c. Quia propter, de elect. Syluest. verbo, electio, 1. num. 6. q. 5. & de Cessatione, in c. Quamuis, de offic. Ordin. lib. 6.

Tertia est, vt de causa cessandi diligenter, tractetur, priusquam cessetur.

Quarta est, vt fiat deliberatio, & hoc per maiorem partem Capituli, seu Conuentus: siquidem, in d. c. Quamuis, cessatio equiparatur electioni, certum autem est, electionem faciendam esse cum maiori parte; Quo fit, vt si ex Capitulo, vel Conuentu vna pars concorder in Cessationem, & alia contradicat, ita, vt sit indifferens, indici non possit Cessatio; vnde, accedere debent duæ partes necessarii, nec satis est, vt sit maior pars, sed debet esse sanior, sicut in electione, cap. Quia propter, & ibi glossa verbo, Sanior, & c. Ecclesia vestra, de elect. Syluest. verbo, Electio, 1. num. 1. r. q. 9. Reliqua etiam ad electionem necessaria hic applicanda sunt.

Quinta est, vt offensa, & causa, propter quam cessant, manifesta, & notoria sit: vnde non satis est quod probabilibus rationibus agatur contra illum, contra quem volumus cessari, sed debet esse manifesta, & notoria causa, ob quam imponitur, arg. l. Negantes, C. de action. & oblig. Nec contrarium consuetudine introduci potest quia esset Ecclesiis onerosum, argum. cap. Consuetudines, & c. cum venerabilis, de Consuetud. Angelica, verbo, Cessatio, numero tertio, Syluest. verbo, eod. q. 1. & Henriquez lib. 13. c. 13. §. secundo.

Sexta est, Quod causa sit rationabilis, arg. c. irrefragabilis, ceterum, de offic. Ordin.

Septima est, Quod ante cessationem instrumento publico, vel patentibus literis authentico sigillo munitis causa cessationis manifestetur.

Offensa est, Quod illud instrumentum, vel literæ tradantur ei, contra quem cessatur.

Nota est vt ille moneatur, & requiratur an velit ante cessationem emendare offensam, quod si noluerit, poterunt Cessationem indicare.

Decima est, vt intra mensem a die cessationis, tam cessationem imponens, quam is contra quem cessatur, per se vel per procuratores sufficienter instructos, iter arripiant ad Sedem Apostolicam, & continuatis diebus quam cito commode poterunt se Apostolicæ Sedi representent, vt causa cognita Summus Pontifex de remedio prouideat, ne Ecclesia diu in tali afflictione permaneat, vt ex cap. Quamuis, & DD. ibi de offic. Ordin. lib. 6. & Summistis colligitur.

Quæres tamen primo, An seruanda sit cessatio a Diuinis, vbi non seruantur prædictæ conditiones? Respondeo quod non; & similiter si pars quæ cessationem posuit, eam non seruauit, nec alij eam seruare tenentur, Angelica, verbo, Cessatio, numero tertio, in fine, & Syluest. verbo, Cessatio, quæst. prima, in fine, qui pro hac sententia referunt Io. Monach. & Goffred. in c. si Canonici, de offic. Ordin. lib. 6. & est communis sententia.

Quæres secundo, An econtrario seruanda sit cessatio a Diuinis, quando is propter quem cessatur, eam non seruauit? Respondeo quod sic; Quia text. in cap. Quamuis, de offic. Ordin. libro 6. solum ait seruandam non esse, quando is, qui eam tulit, prædictas conditiones tam in cessando, quam in remittendo seu mittendo ad Sedem Apostolicam non seruauit, ergo a contrario sensu, si is, contra quem cessatur, iter non arripiat, nihilominus seruari debet cessatio; Quod argu-

mentum a contrario sensu validum est, quando contrarium in iure non exprimitur. Ratio esse potest: quia alias pars per suam contumaciam irritaret actum Iuridicum Ecclesiæ, & partis læsæ & commodum ex peccato suo reportaret; & id expresse docent Syluest. verbo, Cessatio, q. 2. & Sotus, 4. d. 2. q. 3. art. 2. post Conclusionem tertiam, §. Hinc autem quidam.

Quæres tertio, An si elapso mense ad arripiendum iter ad Curiam Romanam, partes adinuicem conueniant, poterit cessatio tolli ab eo qui illam posuit? Respondeo cum Soto vbi supra, Tolet. libro primo, capitulo 23. & Henriquez lib. 13. de excom. cap. 5. §. 2. §. secundo, in fine, posse, nec opus erit adire Summum Pontificem; Ratio est: quia mens, & intentio Summi Pontificis in ca. Quamuis, de offic. Ordin. lib. 6. ea sola fuit, vt quam cito prouideretur Ecclesiæ, & damnis quæ ex huiusmodi cessatione eueniret, si Ecclesia diu sine Diuinis cessaret; Cum igitur inter se partes conueniant, non est quod Romanum Pontificem adeant, sed statim citra iussu Pontificis cessatio tolli potest auctoritate eius, qui eam posuit.

Quid tempore Cessationis circa officia Diuina, & Sacramenta licitum sit; Et de penis iniuste cessantium, & dantium causam iustæ cessationis. Cap. XIX.

S Y M M A R I V M.

- 1 Academia Salmanticensis quedam circa officia diuina, & Sacramenta tempore cessationis a Diuinis notatu digna decreuit.
- 2 Cessatione durante, officia diuina in Ciuitate, aut loco ubi ea posita est, celebrare non licet.
- 3 Eucharistiæ Sacramentum, qualibet hebdomada semel, non obstante cessatione, a sacerdote cum vno solo ministro confici, & consecrari potest.
- 4 Horas Canonicas, an bini, vel terni simul tempore cessationis a Diuinis recitare possint.
- 5 Horas Canonicas Episcopi, & Regulares, vt simul cum alijs recitare possint tempore cessationis, priuilegium habent.
- 6 Cessatio a Diuinis, in festis illis, in quibus suspenditur interdictum, Generale etiam suspensum censetur.
- 7 Sacramenta Baptismi, & confirmationis cum solitis solemnitatibus, cessationis generalis tempore conferri possunt.
- 8 Penitentię Sacramentum tam sanis, quam infirmis, cessationis tempore ministrari valet.
- 9 Eucharistię Sacramentum infirmis dari, & portari cum solemnitate cessationis tempore potest.
- 10 Extreme unctionis Sacramentum cessationis generalis tempore nulli dari potest.
- 11 Ordo cessationis tempore, nisi graui urgente necessitate, conferri nequit.
- 12 Matrimonium, licet cessationis tempore contrahi possit, benedici tamen nequit.
- 13 Sepultura Ecclesiastica, non solum Sacerdotibus, sed alijs etiam Clericis in Cemeterio cessationis tempore dari potest.
- 14 Laici cessationis tempore sepultura Ecclesiastica non sunt donandi.
- 15 Priuilegia, & Bullę concedentes facultatem audiendi Missam tempore interdicti, tempore cessationis etiam generalis non valent.

- 16 Campana ad Concionem, & ad Salutationem Angelicam cessationis tempore pulsari possunt.
 17 Cessationem iniuste imponentium pena quoniam sint.
 18 Actio contra iniuste Cessationem imponentes Ecclesie concessa est, & quo nomine actio hac appellanda sit.
 19 Cessationis iuste causam dantes, ad omnia damna, & interesse Clericis, & Canonicis Ecclesie, in qua cessatum est, tenentur.
 20 Cessationem generalem iustam Religiosi violantes quando excommunicationem incurrant.

1 **C**irca officia Diuina, & Sacramenta tempore Cessationis a Diuinis, Senatus Academiae Salmaticensis anno Domini Millesimo Quingentesimo Quinquagesimo Sexto, nonnulla notatu digna decreuit, vt refert Frater Barth. Medina, lib. 1. Instruct. Confess. c. 11. §. 14. quae a nobis breuiter examinanda sunt, ad sensum, & sententiam aliorum DD. vt sic quid probabiliter saltem in hac retinendum sit, statuamus.

2 **Primum est**, Quod durante cessatione non licet celebrare officia Diuina in Ciuitate, vbi haec cessatio est, sed omnes Ecclesie cessant omnino. Id quod certum est, quod quidem cessatio inducit omnino suspensionem diuinorum officiorum, vt superius dictum est, & expresse notant Nauarr. in Manuali, capitulo 27. numero 189. Alphons. Viuald. tract. de Cessatione, numero 6. & numero 14. Couar. in capitulo Alma mater, part. secunda, §. quarto, numero 7. versic. Primum enim, de sent. excomm. libro 6. Henriquez libro 13. c. 52. §. primo. Vnde, nec seruata quadruplici moderatione d. cap. Alma mater, de sent. excomm. libro 6. licebit Missam, & horas in tono a multis coram alijs dicere, etiam voce submissa, ianuis clausis, non pulsatis campanis, & excommunicatis, & interdictis exclusis. Quae doctrina meo iudicio optimè probatur ex c. si Canonici, §. si autem, de offic. Ordin. lib. 6. vbi habetur [Eum], cuius culpa cessatio indicta fuerit, teneri canonicis, & clericis ad id, quod eorum interest, ex eo quod omnino cessantes a celebratione diuinorum officiorum, distributiones quotidianas amiserint, aut sane non acquisierint, quae non nisi interuentibus Diuinis officijs dari debent, & solent, vt habetur in capitulo vnico, de Cleric. nō resid. lib. 6. & Concil. Trident. Sess. 21. de Reforma capitulo 3. & sess. 22. de Reforma capitulo 3. & Sess. 24. de Reforma. c. 12. quas tamen tempore interdicti generalis cantantes in choro lucrantur per capitulo Alma mater, §. adijcimus praeterea de sentent. excommunic. libro 6. Quod si Canonici, & Clerici tempore cessationis a Diuinis possent officia Diuina celebrare, etiam seruata forma d. §. adijcimus, nulli dubium esset, quin distributiones quotidianas lucrari possent, & consequenter is, cuius culpa cessatio indicta fuit, non teneretur Canonicis, & Clericis, quorum interest, damna satisfacere, prout in d. c. si Canonici, §. si autem, statuitur, vt Couar. vbi supra, numero 7. versic. Tertio, & versic. Quarto, & Henriquez libro 13. cap. 53. §. secundo, docte subtiliterque animaduertunt. Ratio esse potest: Quia ante Constitutionem d. capitu. Alma mater, penitus interdicta fuit celebratio diuinorum officiorum tempore Cessationis, argum. cap. Non est vobis, de sponsal. cui iuri veteri nullibi derogatum est, cum cap. Alma mater, de interdicto generali tantum agat, non de cessatione a Diuinis, vnde tempore cessationis celebrari non possunt diuina officia etiam cum illa quadruplici moderatione ca. Alma mater.

3 **Secundum** Vniuersitatis Salmant. decretum est, Quod solus Sacerdos cum vno ministro secrete celebrare potest in Ecclesia, ad Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum renouandum octauo quoque die. Circa quod decretum aduertendum est, Quod non solum in cessatione generali loci, sed etiam speciali ex consuetudine, (quae tempus cessationis ad ius antiquius, in c. Non est vobis, de sponsal. reducit) non licet Sacerdotibus quotidie celebrare, etiam clā

cum vno ministro, sed in quavis Ecclesia, vel Monasterio solum licet qualibet hebdomada fieri vnam Missam pro renouanda Eucharistia. Hoc autem dictum non tam iure probatur de cessatione a Diuinis quam aquirate, & ex paritate rationis, quam DD. hoc quod de interdicto sine generali, siue speciali dicitur, ad tempus etiam cessationis tam specialis, quam generalis extendunt, vt reuerenter conferuentur species Eucharistiae sine putrefactione. Adit tamen Henriquez l. 13. de excom. & interd. cap. 52. §. 2. quod licet sufficiat vnus solus Minister, qui inferuat Sacerdoti celebranti, nihilominus tamen interesse possunt duo, maxime quia Socherus Papa iubet in Missis adesse saltem duos, quibus Sacerdos dicat, Dominus vobiscum. Hoc quoque de consecrat. dist. 1.

4 **Tertium** dictae Vniuersitatis decretum est, Quod in recitatione Horarum soli recitent, nō autem duo simul, exceptis ijs, qui sunt priuilegiati, vt expresse affirmat Viualdus, vbi supra, numero 14. Hoc tamen Alijs iurisignorum videtur; Sicut enim iure antiquo licebat per capitulum, Quod in te, de penit. & remiss. tempore interdicti generalis, ante Constitutionem capitis Alma mater, de sentent. excomm. libro 6. Clericis in Conuentualibus Ecclesijs, binis & binis, vel tribus simul, Horas Canonicas voce submissa recitare, ianuis clausis, excommunicatis, & interdictis exclusis, ita etiam priuilegium hoc iuris tanquam fauor ex paritate rationis merito per DD. ad cessationem extenditur, vt prout de Clerici duo, vel tres simul possint priuatim sine capitulo, & voce submissa, clausis ianuis horas Canonicas recitare, cum huiusmodi officij Diuini recitatio ad publicum officium pertinere non videatur, vt Henriquez libro 13. cap. 53. §. 2. in fine testatur. Adit autem exceptis ijs, qui sunt Priuilegiati, Quia, & Episcopi, & Regulares sere omnes priuilegium habent, vt sicut tempore Interdicti, sic etiam & tempore Cessationis Missam, & Horas Canonicas duo, vel tres simul celebrare possint, vt de Episcopis patet in cap. Quod nonnullis, de priuilegijs antiqu. & in cap. fin. eodem tit. lib. 6. & docent Ioan. Andr. in cap. dilectis, de appellat. Summa Astensis part. 2. libro 7. titulo 16. articulo 3. versic. Nota etiam. Vbi ait Episcopi sine irregularitatis nota, durante cessatione celebrare in ea Ecclesia, vel alibi, & citat ad hoc cap. irrefragabili, §. ceterum, de offic. Ordin. Tabiena verbo, Interdictum, l. 1. num. 7. §. Septimo, in fine Couar. in ca. Alma mater, part. secunda, §. quarto, numero 7. versic. Hinc patet, de sent. excomm. libro 6. Henriquez libro 13. cap. 51. §. 3. Quod sine priuilegio cum sit iuris communis, ample interpretandum est. De Regularibus etiam idipsum satis manifestum redditur ex cap. vt priuilegia, cap. Quod nonnullis, & c. in his, de priuilegijs, & c. Quod in te, de penit. & remiss. & ex priuilegijs Sixti IV. Clementis IV. & Leonis X. vt habetur in compend. Medicamentum, verbo, interdictum, l. 3. §. 1. & 23. & Henriquez libro 13. ca. 53. §. 3. in annotationibus in litera Q. Quibus addo ex Couar. in cap. Alma mater, part. secunda, §. quinto, numero 3. versic. Quarto, de sent. excomm. libro 6. & eodem Henriquez vbi supra, §. 3. in fine, Quod in festis illis, in quibus suspēditur interdictum generale, suspenditur etiam Cessatio generalis non tam ex concessione d. cap. Alma mater, (quod nihil concedit pro tempore cessationis) quam ex consuetudine, & sapientum, & Doctorum auctoritate, qui hoc ample interpretantur. Vnde Salmantica anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quarto, consultis Doctoribus tum Theologis, tum Iurisperitis, & alijs asserentibus id esse certum, practicum est in festo Corporis Christi, non obstat cessationi; & ita sicut tempore generalis interdicti officia diuina solemniter celebrari possunt, ita etiam, & tempore cessationis, maxime cum celebratio haec temporaria sit, & ad hos dies festos restricta, vt propoterea his diebus transactis vis ipsius cessationis, vt antea redeat, quicquid Viualdus vbi supra, nu. 6. contradicat.

4 **Quartum** Salmanticense decretum est, Quod conferri possunt Sacramenta Baptismi paruulis, & adultis cum solemnitate, & Catechismo, & Sacramentum Confirmationis: Item consecrari potest Chistina, & oleum eucharisticum, ac si nullum esset de cessatione praecceptum. Haec

consentiant communiter DD. & expresse Couar. in capit. Alma mater, par. 2. §. 4. num. 7. versic. vtrunque tamen sit, de sentent. excomm. lib. 6. Henriquez lib. 13. capit. 53. §. 1. & cap. 53. §. 4. vbi docent, eadem Sacramenta cum debita illorum reuerentia, & solemnitate, quae conceduntur tempore Interdicti, absque villa restrictione licere tempore cessationis. Hec autem omnia tempore interdicti licere superius ca. 7. latius ostendimus. Quod autem de Consecratione Chrismatis dictum est, intelligi debet de Chrismate quod est necessarium pro Sacramento Confirmationis, & ad ritum Baptismi, & idem de oleo baptizandorum. Sicut enim haec licite consecrantur in feria quinta hebdomadae Sanctae in loco etiam specialiter interdicto; ita etiam si permaneat cessatio in hebdomada Sancta, licebit Episcopo haec eadem consecrare, vt de consecratione istorum tempore Interdicti, habetur in cap. Quoniam, de sentent. excomm. lib. 6. & testatur Nauarr. in Manual. capit. 27. numer. 178. & loco citato a nobis fusius expositum est.

3 Quintum decretum est, Sacramentum Pœnitentiae tam sanis, quam infirmis conferri potest. Idem docent Couar. in capit. Alma mater, par. 2. §. 4. num. 7. versic. vtrunque tamen, de sentent. excomm. lib. 6. & Henriquez lib. 13. ca. 53. §. 4. & in annot. in litera Z. Quamuis enim iure antiquo non concedebatur sanis tempore interdicti, iure tamen nouo capit. Alma mater, & ibi gloss. in verbo, Sani de sentent. excomm. lib. 9. conceditur tempore Interdicti; quae cōcessio extenditur ad tempus Cessationis secundum praxim vulgo receptam, ex Couar. & Henriquez vbi supra, maxime in ijs, quae non pertinent ad ordinariam Diuinorum officiorum celebrationem. Ratio esse potest: quia noluit Ecclesia pia Mater filios suos tam salutari & necessario salutis remedio priuare, cum non ita facile aditus quilibet contritionem habere soleat, qui tamen cum Sacramento hoc contritus & iustificatus erit; sic enim pie interpretanda est pia Matris sententia.

9 Sextum eiusdem Vniuersitatis decretum est, Quod Sacramentum Eucharistiae solum infirmis dari possit; & portari cum solemnitate ad infirmos, cum pulsū campanulae dummodò non recitent officium Diuinum. Ratio horum omnium est: quia dum conceditur Pœnitentia infirmis, eisdem etiam conceditur Eucharistia per modum viatici, vt habetur in cap. Quod in te, de poenit. & remiss. & ibi gloss. in verbo, Concedimus, & eadem gloss. in ca. Non est vobis, in verbo, Pœnitentia morientium, de sponsal. Et dum ad infirmos deferretur, praedicta solemnitas conceditur, quia talis solemnitas pertinet ad reuerentiam Christi in Eucharistia contenti, & quia cum aliquid permittitur, intelligitur prout decet vsus obseruari; Non sunt tamen recitanda officia diuina, cum haec ad illum actum non pertineant & aliis prohibentur pro illo tempore; possunt tamen recitari Psalmi, & priuatae orationes a Sacerdote cum alijs; & in reditu ab infirmis Eucharistiam populo ostendere potest, vt eam adorent, vbi mos fuerit, sicut haec etiam tempore interdicti fieri possunt, vt in c. 7. diximus, & expresse docet Henriquez lib. 13. c. 53. §. 4.

10 Septimum decretum dicte Vniuersitatis est, Quod non potest dari alicui Sacramentum extremae Vnctionis. Quod intelligitur etiam Clericis Presbiteris, sine expresso priuilegio, vt nec licuit, nec liceat nunc tempore Interdicti. Dixi, sine expresso priuilegio, Nam Religiosi habent priuilegium recipendi, vt significant Tabiena, verbo, Interdictum, §. 6. Decimo, in fine. Compend. Mendicantium, in verbo, Viaticum. Henriquez lib. 13. cap. 45. §. 4. & cap. 47. §. 4. in annot. in litera Y. & cap. 53. §. 4. in annot. in litera M. & infirmar. Nauar. in Man. cap. 27. numer. 179. Addit Henriquez 1. in d. cap. 53. nec ordinem conferri posse tempore cessationis 2. a Diuinis, & est communis, cum nulla necessitas sit conferendi hoc Sacramentum maxime hoc tempore quo a Diuinis cessatur, nisi in casu necessitatis, quando deficerent Sacerdotes, qui Sacramenta necessaria hoc tempore ministrarent.

12 Octauum decretum est, Quod Sacramentum Matrimonij tempore Cessationis fieri potest, dummodò interueniat Parochus, aut alius Sacerdos de eius licentia; Benedictio-

nes tamen nuptiales, aut velationes fieri non possunt. Ee in hoc consentiunt communiter auctores cum enim sit contractus, valide tunc temporis contrahi potest, sicut & tempore Interdicti, vt in cap. 7. diximus, & fatetur Henriquez lib. 13. c. 53. §. 4.

13 Nonum praefatae Vniuersitatis Decretum est, Quod sepultura Ecclesiastica dari potest Clericis Sacerdotibus in Coemeterio, non autem intra Ecclesiam. Hec autem limitatio quoad solos Clericos Sacerdotes, non placet Henriquez lib. 13. cap. 53. §. 4. quia capit. Quod in te, de poenit. & remiss. generaliter loquitur de Clericis, Clericorum autem nomine etiam tonsurati continentur, vt capit. 8. docuimus & communis DD. sententia confirmat; Vnde, sicut iure antiquo tempore Interdicti, ita etiam, & tempore cessationis, non solum Clerici Presbiteri, sed etiam habentes primam tonsuram sub silentio, & absque officio funerali sepeliri possunt; Dixi, iure antiquo tempore interdicti, Quamuis enim nunc iure nouo per cap. Alma mater, de sentent. excomm. lib. 6. concessum sit officium funerale pro Clericis tempore generalis interdicti, seruata quadruplex capitis illius moderatione, non tamen extenditur d. capit. Alma mater, ad tempus cessationis, & ideo seruandum erit quoad hoc ius antiquum contentum in capit. Quod in te, de poenit. & remiss. Dicitur a DD. Salmant. Quod sepeliri possunt in Coemeterio, non intra Ecclesiam, quia de Coemeterio expressum est iure antiquo, in d. capit. Quod in te, Addunt tamen Angelica, verbo, Interdictum, §. 2. & Hostiens. & Henriquez lib. 13. de excomm. & interdict. capit. 53. §. 4. in annot. in litera D. posse Clericos sepeliri in Ecclesia etiam specialiter interdicta quando non esset alia

14 non interdicta. Quoad laicos verò conueniunt DD. laicos Ecclesiastica sepultura tempore cessationis donari non posse, id quod Henriquez vbi supra §. 4. in annot. in litera C. verum esse docet, etiam si laicus haberet Bullam, aut Priuilegium sepulturae pro tempore Interdicti, & fauet Couar. in capit. Alma mater, par. 2. §. 4. num. 7. versic. Hinc patet, & §. 5. num. 6. versic. 8. de sentent. excomm. libro 6. siquidem priuilegia, quae homini priuato conceduntur, stricte interpretanda sunt, tanquam odium iuris, seu iuri communi contraria. In festis autem cap. Alma mater, licet sepultura cum officio etiam laicis, ex Henriquez lib. 13. cap. 53. §. 3. in fine.

15 Decimum, Vniuersitatis Salmanticensis decretum est, Quod Priuilegia, & Bullae Apostolicae concedentes potestatem audiendi Missam si sint tantum quoad interdictum non valent tempore cessationis etiam generalis. Quod si Bullae loquantur etiam de tempore cessationis a Diuinis, ostendere prius debent priuilegium viris Doctis, & literatis, vt sciant quousque priuilegia se extendant, & an reuocata sint per Bullam cruciatę, aut alio modo, ne alias excedant formam Priuilegij, & vt omnia obseruent ex consilio sapientum prout debent, ne peccent. Quo dsi priuilegium habeant audiendi, vel dicendi Missam in aliqua domo, aut loco particulari, non nisi Missam vnā in die audire, vel celebrare possunt. Quod dictum intelligitur de habente priuilegium priuatum, tale enim est tanquam odium iuris stricte interpretandum in casu expresso; & in hoc etiam consentiunt Nauar. in Manual. cap. 27. numero 189. Couar. in cap. Alma mater, par. 2. §. 4. numer. 7. versic. Nec tamen erit, vbi alios refert, de sentent. excomm. lib. 6. & Henriquez lib. 13. cap. 53. §. 3. in annot. in litera P. & §. 6. Alphonsus Viuald. tit. de Cessatione, num. 15. & Iacobus de Graffis lib. 4. Decis cap. 28. num. 3. Toletus libro 1. cap. 23. quamuis enim priuilegium iuris tanquam fauor, ample interpretandum sit; priuilegium tamen priuatum, tanquam eiusdem iuris odium, stricte interpretandum est, vt praefati auctores testantur. His addi potest ex eodem Henriquez lib. 13. cap. 53. §. 5. in annot. in litera P. & litera Q. licitum esse pulsare campanas ad concionem, & ad ea, quae non sunt officia diuina, vt ad salutationem Angelicam, & pro aduentu Regis in Ciuitatem, etiam tempore Cessationis, & facit quod in simili tradit Couar. in cap. Alma mater, par. 2. §. 5. numer. 4. versic. Quinto, de sentent. excomm. lib. 6. post Ioann. Stapileum de literis Gratiae, & Iustitiae, fol. 157. colum. 1. Et de his quae tempore

pore cessationis licita, vel illicita sunt, hæc dicta sufficiant.

- 17 Quoad penas vero iniuste cessationem imponentis communis DD. sententia est, sic iniuste cessantes, eo quod non seruauerunt condiciones superius cap. 18. traditas, & similiter quando causa propter quam cessarunt non est reperta canonica, & sufficiens, siue sit Episcopus qui cessauit, siue Canonici, tenentur restituere omnia damna illata, & interesse seu lucrum cessans læsis, vt Canonici, qui parati erant assistere officijs, & per iniustam cessationem impediuntur, restituere debent distributiones; & similiter alijs Clericis satisfacere tenentur pro stipendijs Missarum, & officiorum, quæ lucrati essent, nisi impediti fuisset. Quod si sic iniuste cessans beneficiarius fuerit, non acquirit sibi pro eo tempore fructus, sed eos restituit Ecclesiæ, in qua cessatum est, ad arbitrium superioris, vt in utilitatem Ecclesiæ illius, & diuini cultus, cui debitum seruitium ablatum est, aut in pauperum necessitatem conuertantur, immo etiam ultra prædicta tenentur satisfacere Ecclesiæ pro iniuria irrogata ei ad arbitrium superioris, & etiam alteri parti sumptus restituere; Quæ omnia colliguntur ex ea, si Canonici, de offic. Ordin. lib. 6. Et quauis, d. cap. si Canonici, loquatur solum de Capitulo Canonicorum sic iniuste cessationem imponentium, secundum Geminianum tamen ibi, & Angelicam, in verbo, Cessatio, num. 1. & Syluest. verbo, Cessatio, num. 4. qu. 3. & qu. 4. idem erit dicendum de alijs, qui cessationem iniustam imponunt, & in his etiam præter Angelicam, & Syluest. cit. conueniunt Summa Atenfis, par. 2. lib. 7. tit. 16. art. 8. Tabiena, verbo, Interdictum, num. 7. §. Sexto. Sotus, 4. d. 22. q. 3. art. 2. in fine, vers. Tenentur præterea. Toletus lib. 1. c. 23. vers. Septimo, & Henriquez libro 13. de excom. & interd. capit. 5. §. 3. & est communis DD. opinio, & doctrina. His addo, quod datur Ecclesiæ, cui cõperit hæc restitutio, actio contra huiusmodi iniuste cessantes; quæ actio, quia non est in iure expressum in quo genere actionis sit, merito dicitur *Conditio ex lege ff. de condic. ex leg. vnica, & tradit glossa, in cap. cum liberum, in verbo, Beneficia, de sepult. in antiq. & gloss. in c. si canonici, in verbo, restituent, de offic. Ordin. lib. 6.*
- 19 Quoad dantes causam cessationis iustæ, communis est DD. opinio, Quod qui dederunt causam iustæ cessationis, post monitionem tenentur ad omnia damna, & interesse Clericis, & Canonici illius Ecclesiæ, in qua cessatum est, & ad aliquam satisfactionem æstimandam arbitrio superioris, scilicet Papæ, & in diuini cultus augmentum conuertendam, ex d. c. si Canonici, de offic. Ordin. lib. 6. Summa Atenfis, par. 2. lib. 7. tit. 16. art. 8. Angelica, verbo, Cessatio, num. 2. Syluest. verbo, eod. q. 3. Soto, 4. d. 22. qu. 3. art. 2. vers. Tenentur præterea. Toletus lib. 1. c. 23. vers. Septimo, & Henriquez libr. 13. c. 52. §. 3. in fine, Anton. Cucchi lib. 4. tit. 13.
- 20 Aliq. pena etiam constituitur contra eos, qui iustam cessationem a Diuinis violant, scilicet excommunicatio, cum hac tamen differentia, si enim cessatio sit particularis etiã si sit Ecclesia Matrix, eam violans non incurrit excommunicationem, siue secularis sit, siue Regularis. Ratio est: quia violatio censurarum excommunicationem inducit, cessatio autem particularis a Diuinis non equiparatur Interdicto, ob cuius violationem incurritur excommunicatio: Sin autem cessatio generalis sit, imposita ab Ordinario loci, vel a Sede Apostolica, vel a Concilio Provinciali, aut ab alio quocunque auctoritatem habente, si eam seruet Ecclesia Cathedralis, vel Matrix, seu Parochialis loci, Religiosus etiam exemptus eam violans ipso facto excommunicatio nem incurrit, vt habetur in Clem. 1. de sent. excom. Sylu. verbo, Cessatio, q. 5. Angelica, verbo, Cessatio, in princ. Soto, 4. d. 22. q. 3. artic. 2. vers. de penis autem. Marco Antonio Cucchio libr. 4. Instit. Iuris Canonici tit. 13. & Henriquez lib. 13. de exc. & interd. ca. 54. §. in nullo tamen casu irregularis efficitur, vt latius in c. 17. ex communi DD. sententia comprobauimus.

De Pena Degradationis, seu Depositionis, & Curia seculari traditionis, Quid sint, & a quo pænæ istæ infligantur. Cap. XX.

S Y M M A R I V M.

- 1 Iuris Canonici, & Civilis circa delicta puniendi quodam discrimen.
- 2 Penæ Canonicae quomodo ad penas Civiles comparentur.
- 3 Degradatio, suspensio, & depositio, aliquando pro eodem accipi solent.
- 4 Suspensio priuationem legitimæ executionis ordinis, vel officium, cum spe dispensationis importat.
- 5 Depositio priuationem executionis legitimæ officiorum, & beneficiorum simpliciter, & ex toto importat.
- 6 Degradatio, & legitimæ executione officiorum, & beneficiorum, & utroque priuilegio Clericali priuat.
- 7 Degradatio qualiter ab irregularitate distinguitur.
- 8 Degradatio quid proprie sit.
- 9 Degradationis pena soli Ecclesiastici coerceri solent.
- 10 Degradatio est duplex, Verbalis, & Actualis, & quid utraque sit.
- 11 Degradatio verbalis, & actualis qualiter inter se differant.
- 12 Depositus solum verbaliter priuilegio Canonis fruitur.
- 13 Depositus verbaliter tantum gaudet priuilegio fori.
- 14 Depositus tantum verbaliter, Iurisdictioni Ecclesiæ subiacitur.
- 15 Depositus solum verbaliter, quibus in casibus, sine Iudicis præuia declaratione, per Iudicem secularem puniri possit.
- 16 Degradatus actualiter, utroque priuilegio tam fori, quam Canonis priuatur.
- 17 Depositio verbalis certum numerum Episcoporum requirit, non actualis.
- 18 Degradandi potestas ad Episcopum, eiusque superiores olim pertinebat, hodie autem etiam Vicarius generalis Episcopi Clericos deponere potest.
- 19 Episcopus, an electum in Episcopum, qui renunciat Episcopatu, deponere possit.
- 20 Episcopus ordinatum Subdiaconum a Papa deponere nonquit.
- 21 Episcopus, ordinatum ab inferiore de licentia Papæ an deponere possit.
- 22 Degradandi potestas an Iurisdictionis, vel ordinis sit.

1 Circa has, aliasque penas iure Canonico contra delinquentes inflictas, ante omnia diligenter obseruandum est discrimen inter ius civile, & ius Canonicum circa delicta puniendi: Nam quædam sunt crimina capitalia, ob quæ iure civili imponitur pena Capitis; Quædam vero non capitalia, quæ pænâ pecuniaria puniuntur, de quibus habetur in l. 2. ff. de publicis iudicijs. Iure vero Canonico ob nullum crimine etiam enorme, pænâ capitis aut sanguinis imponitur, cum non ab homine, de Iudic. & capit. sententiam. Ne Clerici vel Monachi, & tradit Io. Bernard. Diaz in Pract. Crim. Canon. c. 133.

2 Penæ vero Canonicae hæc sunt. Excommunicatio, Suspensio, Interdictum, Cessatio a Diuinis, Degradatio, Depositiõ, & Curia seculari traditio, quæ pænæ secundum Spe.

- lencia tomo 4. Diſputar. 7. Quæſt. 19. Puncto 4. Seba. Medic. par. 2. Summa, titulo 9. Quæſtio. 24. Toletus libro 1. c. 17. & Henriquez libro 13. cap. 55. §. 3. Quod tamen limitandum eſt ex Panor. in d. c. *ad abolendam*, & alijs cit. niſi poſt verbale ſequatur incorrigibilitas, quia tunc licet percuti poteſt, & abſque alia traditione comprimi poſſet per
13 iudicem ſeculare. Eademque ratione ſic verbaliter deſcriptus gaudet privilegio fori, vt locis citatis DD. docent, quod intelligitur niſi ſit incorrigibilis, ſiquidem inueteratus, & incorrigibilis Clericus poteſt ipſo iure comprimi a iudice ſeculari abſque alia degradatione actuali.
- 14 *Illud* tamen obſervandum eſt, quod cum Clericus verbaliter ſolum deſcriptus ſit de Iuriſdictione Eccleſiæ, ex Panor. in cap. *ex parte*, numero 3. de Cler. coniug. poteſtas hæc ſuper deſcripto incorrigibili exerceri non poteſt a Iudice ſeculari; niſi Iudex Eccleſiaſticus declarat eum incorrigibilem, quem etiam declarare poteſt illo non citato ne fugiat. Quæ etiam doctrina traditur a Panor. in cap. *Cum non ab homine*, numero 29. poſt Cardin. ibi, de iudic. & Innocent. in capitulo. 1. de homicid. libr. 6. & Aret. in d. cap. *Cum non ab homine*, colum. 5. & Felin. ibidem, colum. 5. & ad eodem Felin. in cap. *Rodulphus*, colum. 3. §. de Reſcript. Dom. in ca. *Nec licuit*, d. 17. Bernard. Diaz in Pract. Crimin. Canon. ca. 131. in fine. Simone Maiolo, libro 4. de Irreg. c. 16. num. 4. Gregorio Tholoſano in Syntagm. libr. 31. ca. 30. numero 6. & Alphonſo Vivaldo, loco citato, nu. 31. & 32.
- 15 *Sunt* tamen quædam crimina ob quæ (vt inſcripti aut doctores tradunt) poſt verbalem depoſitionem, ante realem degradationem, Clericus ſic deſcriptus, etiam ſine prævia Iudicis declaratione, puniri poterit per Iudicem ſeculare, vt ſi eſſet aſſiſſus, faciens aliquem Chriſtianorum interfici per aſſiſſinos, vel mandans, in cap. *Arſi Clerici*, de iudic. colum. 32. num. 129. Ioan. Lupus in tract. de libertate Eccleſiaſtica, quæſt. 9. & latius Arnald. Albert. in Repet. in ca. *Quoniam*, in colum. 148. verſic. *Oſtendit*, & *ultimo fallit*, cum 11. colum. ſeq. Ioan. Bernar. Diaz in Pract. Crim. Canon. cap. 91. & faciunt quæ docet Covar. in Clem. Si fuſioſus, par. 2. initio reſcript. numero 9. de homicid. & expreſſe Henriquez libro 13. cap. 55. §. 3. Idem ſi eſſet reus læſæ maiestatis, aut alijs criminibus enormibus ſe immiſceret.
- 16 argum. eorum quæ tradunt gloſ. in cap. *Perpendimus*, in verbo, *Cogantur*, & ibi Panor. num. 6. & 7. & alijs, quos refert, de ſent. exc. Quorum opinio cautè, & non niſi vbi periculum eſſet in mora, practicanda eſt. At verò degradatus realiter, vtrunque privilegium Clericale tam Fori, quam Canonis amiſit.
- 17 *Tertio*, Depoſitio verbalis certum numerum Episcoporum requirit, non ſic actualis degradatio, vt notant Panor. in cap. *Qualiter*, & *quando*, numero 10. de accuſat. & Gemin. in cap. 2. de penis, libro 6. Tabiena, verbo, Degradatio, in princip. Sylueſt. verbo Degradatio, numer. 1. in fine, & nos in ſec. uentibus vtriuſque formam trademus.
- 18 *Hæc autem* deponendi, vel degradandi poteſtas ad Episcopum iure antiquo pertinebat, vel eius ſuperiores, non autem ad Episcopum inferiores, cap. 2. de penis, libro 6. & facit gloſ. in cap. *cum*, & *plantare*, §. in *Eccleſiis*, vero, in verbo, *pleno iure*, de privileg. Summa Aſſenſ. par. 2. libro 7. titulo 17. articulo ſecundo, Alphonſus Vivald. tract. de depoſitione, & degradatio. numero 9. Toletus libro 1. capitulo. 17. & Henriquez libro 13. capitulo. 55. §. 2. in Annot. in litera G. Immo vero nec a Cardinali Legato a latere deponi poteſt Episcopos ſuæ prouinciæ, niſi id ſpecialiter in ſuo privilegio contineatur vt colligunt DD. ex cap. *inter corporalia*, §. *Sicut ergo Episcoporum*, de tranſlat. Episcop. & expreſſe tradit Summa Aſſenſ. par. 2. libr. ſeptimo, titulo 17. articulo. 2. & conſtat ex Conc. Trident. ſeſſ. 24. de Reformat. capitulo quinto. Multoque minus poſſit Legatus Miſſus non Cardinalis Episcopum deponere. Addit tamen Summa Aſſenſ. vbi ſupra præbiterum tam a Legato, dummodo ſit Episcopos, quam etiam ab Episcopos deponi poſſe, concurrentibus alijs, quæ ad eius depoſi-

tionem requiruntur, nimirum, ſi adſit legitima cauſa, iſis ordine ſeruato, & reo de crimine conuicto. Dicitur tamen in antiquo ſolum Episcopum, cuius ſue ſuperiores deponere poſſe, quia hodie ex declaratione Concilij Tridentini ſeſſ. 13. de Reform. cap. 4. etiam Vicarius Generalis Episcopos in ſpiritibus verbaliter Clericos deponere poſſe, vt etiam annotant Alphonſus Vivald. vbi ſupra, numero 9. Toletus libro 1. ca. 17. Quæ autem crimina depoſitionem, vel degradationem inducant, cap. ſequenti dicemus.

- 19 *Dubium* verò eſſe poteſt, an Episcopos deponere poſſit electum in Episcopum, qui renunciauit Episcopatu, & retinuit beneficium primum? Reſpondet Summa Aſſenſ. par. 2. libro ſeptimo titulo 17. articulo ſecundo, quæſtio. 2. poſt Ioan. Andr. quem refert. & Alphonſus Vivaldus loco ſuperius allato numero 19. non poſſe, & hoc in memoriam priſtinæ dignitatis, ff. de Decurion. leg. vi. & maxime facit pro hæc cap. *inter corporalia*, §. *Sicut enim Episcopos*, verſic. *Vnde cum non ſit*, de tranſlat. Episcopos, cum tamen ſit eius ſubditus, poterit eum iudicare, argument. 20 cap. *ad ſuplicationem*, de renunciat. Sicut etiam ordinatum Subdiaconum a Papa, Episcopos quamvis eum iudicare poſſit, cum ſit ſubditus ſuus, deponere tamen nequit, ſed cauſam inſtructam ad Papam mittere debet, ſic gloſ. in ca. *Pertuas*, in verbo, *Subdiaconatus*, vbi Panor. in numero 1. ait eſſe communem DD. de maior. & obed. & ibi Vinc. Hoſt. Ber. & DD. in cap. *cum in diſtribuendis*, & ibi Innoc. qui ait, nec poſſe perpetuo ſupendi ab illo Ordine per inferiorem. & Ioan. Andr. de temp. ordin. & Summa Aſſenſ. par. 2. libro 7. titulo 17. articulo 2. quæſt. 3. & Alphonſus Vivald. vbi ſupra, numero 20. Ratio eorum eſt: quia ſi non poteſt ordinari per inferiorem ſine licentia Papæ, vt in d. capitulo. *cum in diſtribuendis*, de te mp. ordin. a fortiori nec deponi poteſt; Quam ſententiam Panor. d. cap. *per tuas* æquiorẽ eſſe dicit, & ſeruandam ob reuerentiam Romani Pontificis, ipſe tamen contrariam opinionem cum gloſ. in cap. *ſilium veſtrum*, in verbo, *Non habet*, 1. quæſt. de Vgolin. ſequitur, deponi poſſe ab Episcopos non ſolum a beneficio ſed etiam ab ordine, ex delicto ſuperueniente; Crimen enim priuat quæ docet Covar. in Clem. Si fuſioſus, par. 2. initio reſcript. numero 9. de homicid. & expreſſe Henriquez libro 13. cap. 55. §. 3. Idem ſi eſſet reus læſæ maiestatis, aut alijs criminibus enormibus ſe immiſceret.
- 21 *Sed* dubitari poteſt de eo, qui de licentia Papæ recipit ordinem ab inferiore, an hic ab eodem deponi poſſit? Reſpondet Hoſtienſ. & Panor. in d. capitulo. *per tuas*, in ſecundo de maior. & obed. & Fel. ibidem, & notat in margine illius loci, poſſe; Quia priuatus eſt primo privilegio; ſiquidem recipiendo ordinem ab inferiore, ille privilegio renunciaſe videtur, arg. c. *cum renunciat*, §. 2. de elec. nemo ſeipſum excommunicare poteſt, ita nemo ſeipſum deponere valet, gloſ. in capitulo. *Nunc autem*, in verbo, *Marcellinus*, diſt. vigefima prima & eſt communis DD.
- 22 *Secundum eſt*, Poteſtatem deponendi a beneficio, & reo Eccleſiaſtico eſſe poteſtatem Iuriſdictionis, deponere verò ab ordine pertinere ad poteſtatem ordinis, ex comuni DD. ſententia, in c. *Tranſmiſſam*, & ibi gloſ. in verbo, *de talibus*, de election.

De criminibus depositione, seu degradatione dignis. Cap. XXI.

S Y M M A R I V M.

- 1 Depositionis pena varia est, & variis ex causis infertur.
- 2 Depositionis non nisi ob crimen graue fieri debet, aut solet.
- 3 Crimen quodcumque mortale depositionem non inducit.
- 4 Deponendus quis non est, nisi ob publicum, & notorium crimen.
- 5 Deponendus quis non est, nisi ob crimen in iure specialiter expressum.
- 6 Depositionis varia crimina ab auctoribus, tam antiquis, quam recentioribus enumerantur.
- 7 Dilapidator bonorum ecclesiasticorum deponendus est, & quis, et talis habendus.
- 8 Simonia notoria causa sufficiens est depositionis.
- 9 Deponendus est Clericus Presbyter, aut Diaconus de fornicatione notoria, scandalo, & continuata conuictus.
- 10 Fornicatorijs Presbyteris, aut Clericis, varie pene in iure imponuntur.
- 11 Concubinitus diu continuatus, & notorius, causa sufficiens est depositionis.
- 12 Ebrriatibus, aleis, & iocis inhonestis deserviens Clericus, post admonitionem non se emendans, deponi meretur.
- 13 Clericus adulationibus vacans.
- 14 Item usurarius.
- 15 Vel publica incontinentia laborans.
- 16 Sine examine promotus.
- 17 Sceleris criminis ordinans.
- 18 Aut relicta propria Ecclesia, sine Ordinarij licentia pinguior accipiens, deponendus est.
- 19 Clericus Episcopo inobediens.
- 20 Aut crimen in Ecclesia vniuersali scandalum fouens.
- 21 Aut pecunia aliquem in Ecclesia supplantans.
- 22 Vel exercitium cure in aliena Ecclesia sine licentia usurpans deponi meretur.
- 23 Episcopus, aut Clericus ad iudicium laicum confugiens.
- 24 Aut sine licentia Episcopi altare erigens.
- 25 Aut una cum Iudeis blaneis utens.
- 26 Aut raptor puerorum.
- 27 Vel in locis priuatis sine licentia Episcopi celebrans deponendus est.
- 28 Accusatus Clericus de crimine grauissimo, & interim pendente accusatione promotus deponendus est.
- 29 Sacerdos culpa sua parochianum suum sine baptismo mori permittens.
- 30 Aut ob notabilem insufficientiam deponendus est.
- 31 Clericus per assiduos quempiam Christianorum interfici faciens, aut eos receptans, vel defendens deponi meretur.
- 32 Clericus excommunicatus aut interdictus celebrans & monitus non desistens deponendus est.
- 33 Deponendus quis non est, nisi ob maximum crimen.
- 34 Crimen maximum depositione dignum quodnam sit, Iudex iuxta ea, quae in iure exprimuntur, arbitrari debet.
- 35 Crimina atrocia dicuntur ea, quae ex legibus duodecim tabularum descendunt, & ob quae in iure civili pena capitalis imponitur.
- 36 Deponendus quis statim ob crimen graue non est, nisi sit incorrigibilis.
- 37 Incorrigibilis an quis sit ex quatuor praeceptis cognosci potest, & quoniam ea sint.

- 1 In hac re variae ponuntur Regulae a DD. Quia tamen varia est depositionis pena; quandoque enim quis deponitur ab administratione propter defectum scientiae, sicut Episcopus deponitur, causa de iure & qualitate. Quandoque quis ob negligentiam in regimine deponitur, ut deponitur Abbas, ca. Si quis Abbas, 18. q. 2. non de huiusmodi depositione hic agitur sed de ea solum, quia quis ab officio, beneficio, & ordine deponitur. Haec autem depositio non nisi ob crimen graue fieri debet, aut solet; Quoniam autem sit hoc crimen, inter se DD. non conveniunt. Quidam n. dicunt, ob quodcumque crimen mortale seu capitale Clericum deponendum esse, loquendo de rigore iuris sic Goffred. in summa tit. de cohabit. Cleric. & mulier. & probat ex cap. Si Episcopus, dist. 50. & capit. Si Diaconus, d. 81. sed ut recte notat Panorm. in capit. At si Clerici, num. 34. de iudicijs, non debet quis attendere multum ad Canones antiquos, quia illi de facili imponebant penam depositionis. Nam ut valde singulariter inquit textus in c. Fraternalitatis tuae, dist. 34. [nostri temporis aetas, quia non solum merita, sed etiam corpora defecerunt, censuram illius distinctionis, & antiquorum Canonum non patitur in omnibus manere.]
- 2 Alij, ut referunt gloss. 8. l. dist. cap. 1. in verbo & damnatione, & gloss. in Summa, 14. q. 8. in verbo, de ultima vero, & Hostiens. in Summa, lib. 5. tit. de accusat. §. Quis sit effectus, ver. Tradunt autem, num. 14. & Panorm. in d. cap. At si Clerici, num. 34. de iudic. pro regula tradunt, quod omne crimen mortale inducit depositionem, nisi casus in iure sit exceptus. Sed neque vera est haec regula, quia odia, & pene restringenda sunt ca. odia, de reg. iur. lib. 6. non ergo addere debemus nos penam depositionis, sic enim pene ampliarentur.
- 3 Ut autem certi aliquid statuamus, regulas sequentes, ex communiore, & saniori DD. sententia apponam.
- 4 Prima est, Ob nullum crimen, nisi publicum, vel notorium sit, deponi quispiam debet, quae regula colligitur ex capitul. ex tenore, & capit. finali, de temp. ordin. & notant Panorm. vbi supra, & Summa Astenfis, pat. 2. lib. 7. tit. 17. artic. 6.
- 5 Secunda est, Propter nullum delictum deponendus est aliquis nisi in iure specialiter exprimat. Hanc regulam probant gloss. 8. d. & 15. q. 8. in Summa, cit. & Hostien. & Pan. locis proxime allatis. Alex. de Imola, in l. scimus, circa princip. Cod. de iure delib. l. 1. column. penult. C. de transact.
- 6 Quod si queras, quoniam sint haec crimina, propter quae in iure imponitur depositio? Responder gloss. in Summa, 15. q. 8. hoc non esse a Canone expressum, Hostiens. vbi supra, multa enumerat, sed nimis confusae, & sine textu, & auctoritate. Astenfis, in distinct. artic. 6. & cum secutus Alphonsus Viualdus, tract. de Depositione, & Degradatione num. 1. enumerant 106. sed multa ab eis recensita non ita bene ex sacris Canonibus colliguntur, unde praecipua crimina, ob quae quis deponendus est, haec sunt, quae iure exprimuntur.
- 7 Primum est, dilapidator bonorum Ecclesiasticorum, ca. Apostolicos, 12. q. 2. Et si sit de dilapidatione suspectus, dari ei debet vir providus & honestus in adiutorem, ut habetur in cap. Venerabili fratri, & ibi gloss. in verbo, Suspectus, & in verbo, Coadiutorem, de offic. iudic. deleg. & facit cap. Licet Heli §. Quia vero, de Simonia, cui suspecto de dilapidatione, & ipius coadiutori, interdicti debet omne alienationis genus, talis Panorm. in d. capit. Venerabili, numero 4. vbi ait, quod talis datio Coadiutoris Episcopi, ad solum Papam pertinet, & colligitur ex can. vnico, de Cler. agrot. lib. 6. vbi plura de hac re traduntur. Qualiter autem probetur dilapidator, vide per Specul. in tit. de inquisit. §. Tertio, & in §. Quid si reus. Dilapidator autem bonorum Ecclesiae est praelatus, res Ecclesiasticas alienans, & male expendens. Bald. in capitulo 1. §. fancimus, quo tempore miles. Angelica, Syluest. & Tabiena, in verbo, dilapidator.
- 8 Secundus est, ob Simoniam notoriam, c. De hoc autem, & cap. Ea quas, iuncta gloss. in verbo, periculum ordinis, de Simonia.

Ter-

- 9 *Tertium est*, Clericus presbyter, aut Diaconus deprehensus in fornicatione, perituro, furto graui, aut homicidio, deponendus est, dñi. 81. cap. *presbyter*, & cap. *si quis episcopus*, sed quia cap. *presbyter*, d. 82. contrarium dicit, scilicet, non esse deponendum, nisi deo communis DD. sententia est, ex glos. in cap. *Maximianus*, in verbo, *remoueat*, & in cap. *si quis episcopus*, dist. 81. Goffred. in Summa, in titulo de cohab. Cler. & mul. & Panorm. in cap. *At si Clerici*, num. 35. & 36. & Anton. ab eo cit. quod ob simplicem fornicationem quis deponi non debet, quia ut ait Gregorius dist. 59. in cap. *Quia sanctitas tua*, pauci sine vitio incontinentia reperiuntur. Quod si ipsa fuerit admodum qualificata, vt notoria, scandalosa, aut diu continuata, tunc licet videatur digna depositione, relinquatur tamen arbitrio Iudicis, vt quam penam velit, contra talem imponat. Cum enim in-
10 *Panorm. num. 35.* relinquatur Iudicis arbitrio consideratis circumstantijs, scandalo, & consuetudine patrie, apponat penam quandoque depositionis quandoque suspensionis ab officio, & beneficio, argu. cap. *Quam sit graue*, de excess. prelat. quandoque prius moneat, quandoque sine monitione priuet, ex quo constat de delicto, videtur enim data ei optio quam penam apponere velit, ex quo varias penas, & modos procedendi a iure reperimus traditos, ex glos. in cap. *Fraternitatis*, in verbo, *Pro fessura*, d. 34. argu. cap. *De causis*, & illis etiam, de offic. deleg. & glos. in Summa, 21. q. 2. in verbo, *Quia vero*, & in cap. *Arripula*, in verbo, *Vel beneficio*, de vita & honest. Cleric. & Panorm. in d. cap. *At si Clerici*, nu. 36. de iudic. semper tamen partem benigniorem sequatur.
- 11 *Quartum est*, concubinitus diu continuatus, & notorius, & perseverans post monitionem; Item stuprum virginis, veletiam cum filia spirituali, facit pro hoc ca. si quis Episcopus, & ibi glos. in verbo, *deponatur*, & ca. *virginibus*, & cap. *si qua monacharum*, & cap. *si quis rapuerit*, 27. q. 1. & cap. *omnes*, & cap. *si quis Sacerdos*, & cap. *Non debet*, 30. q. 1. Panorm. in cap. *At si Clerici*, numero 35. & de Iudicij, Nauarr. in Manual. cap. 27. num. 248. & Henriquez li. 13. de excom. & interdict. ca. 55. §. 5. maxime si Clericus in factis fuerit.
- 12 *Quantum est*, Clericus ebrietatibus, aleis, & alijs iocis inhonettis deferuens, si monitus non desinat, deponendus est, dist. 35. cap. 1. & ibi glos. in verbo *aut desinat*, & c. *Nulli*, dist. 42.
- 13 *Sextum est*, Clericus qui adulationibus, & proditiombus vacare deprehenditur, c. *Clericus*, 1. d. 46.
- 14 *Septimum est*, Clericus vsurarius etiam deponendus est d. 47. c. 1. & 2. & c. *si quis Clericorum*, ead. d. & c. *Quoniam*, 14. q. 4.
- 15 *Octauum est*, Clericus publica incontinentia laborans, c. *Maximianus*, dist. 8.
- 16 *Nonum est*, Qui sine examine promouentur, dist. 24. c. finali.
- 17 *Decimum est*, Qui scienter criminosos ordinauit, c. *Tantis*, dist. 81.
- 18 *Vndecimum est*, Qui relicta propria Ecclesia absque Prælati licentia pinguorem acceperit, 7. q. 1. c. *si quis presbyter*.
- 19 *Duodecimum est*, Clericus Episcopo suo inobediens, quic in insidias, contumeliam, vel conuitia in proprium Episcopum contulerit c. *si quis Sacerdotum*, 11. q. 1.
- 20 *Decimum tertium est*, Qui publice crimen aliquod in vniuersalis Ecclesie scandalum fouet, c. *fin.* 2. q. 1.
- 21 *Decimum quartum est*, Qui pecunia aliquem in Ecclesia supplantat, ita vt ipse in locum eius Simoniaci successe-
rit, c. *Presentium*, 7. q. 1.
- 22 *Decimum quintum est*, Exercitium curæ in aliena Ecclesia sine licentia vsurpans, c. *Nullum*, 9. q. 2.
- 23 *Decimum sextum est*, Episcopus, aut Clericus ad Iudicium Imperatoris confugiens, c. *si quis presbyter*, 11. q. 3. & c. *si quis Episcopus*, 23. q. 8.
- 24 *Decimum septimum est*, Qui sine licentia Episcopi altare in Ecclesia consecrata erigit, c. *Nullus presbyter*, de cons. d. 1.
- 25 *Decimum octauum est*, Clericus viens vna cum Iudeis balneis, medicinis, & huiusmodi, c. *Nullus eorum*, 28. q. 1.
- 26 *Decimum nonum est*, Clerici raptores puerorum, & con-
sentientes eos, & c. *de puellis*, 3. q. 2.
- 27 *Vigesimum est*, Celebrans in locis priuatis sine licentia Episcopi c. *Clericus*, de consec. dist. 1.
- 28 *Vigesimum primum est*, Qui accusatus de aliquo graui-
simo crimine, pendente accusatione promouetur, glos. in c. *Tantis Daniel*, in verbo, *obrepit*, d. 81. iuncto c. *omnes*, de accusat.
- 29 *Vigesimum secundum est*, Sacerdos permittens culpa sua parochianum suum mori sine baptismo, de consec. d. 4. c. *Quicumque*.
- 30 *Vigesimum tertium est*, Clericus ob notabilem insuffi-
cientiam, c. *fin.* de erat. & qualit. ordin. & glos. in ca. 1. in ver-
bo, *insufficientem*, de Renunciat. lib. 6.
- 31 *Vigesimum quartum est*, Faciens per assassinos quem-
piam Christianorum interfici, aut eos receptans, vel de-
fendens, vel abscondens, capitul. *Pro humani*, de homicid. lib. 6.
- 32 *Vigesimum quintum est*, Clericus interdictus, & excom-
municatus celebrans, monitus non desistens, c. *Clerici*, & ibi glos. in verbo, *Moniti*, de Cleric. excom. ministr. Et quan-
uis alla adduci possunt, hæc tamen præcipua sunt, quæ et
iure Canonico colliguntur.
- 33 *Tertia est*, Nullus deponendus est nisi ob maximum
crimen; colligitur ex 6. q. 7. capitul. *inuentum*, ubi non pri-
uatur quis beneficio nisi ob maximum crimen, & ca. *Tu*,
de penis, dicitur, *Clericum non debere deponi nisi pro par-
ticulari, vel alijs magnis sceleribus*, & fæuer glos. in cap. *fin.* in
verbo, *supplicauit*, 1. q. 3. Panorm. in c. *At si Clerici*, §. 1. na.
34. Cepoi. consil. 1. Anchar. consil. 26. Summa Ateensis, 2.
lib. 7. tit. 17. art. 6. Nau. in Man. c. 27. nu. 248. Henriquez
lib. 13. c. 55. §. 5.
- 34 *Quod si quæras*, quæ sint maxima crimina quoad præ-
sens? Respondeo cum Panor. ubi supra, non posse dari cer-
tā Regulam, sed informare debet Index animi suum,
ex ijs, quæ in iure exprimuntur; arg. l. Non possunt, ff. de
leg. & Constit. quia de similibus ad similia procedi po-
tuit. Notandum tamen est ex eodem Panorm. quod Index
non ita facile iudicare debet secundum Canones an-
tiquos, quia illi de facili imponebant penam depositionis,
& iam fere in desuetudinem abierunt.
- 35 *Addo autem ex glos. in l. 1. c. de requir. reis*, & l. 1. ff. de
& glos. in l. Ad ea, ff. de reg. iur. crimina atrociora vocant
ea quæ ex legibus 12. tabularum descendunt, & obque
imponitur pena capitis, vt verbi gratia furtum magnum,
vel aliud graue damnum in prædium alterius, vel ho-
minum publicæ, homicidium adulterium, & huiusmodi & sic
cap. 1. dist. 81. maxime, quando crimen illud est notorium,
publicum, & scandalosum, arg. c. *Non debet*, & ibi glos. in
verbo, *in conscientiam*, 30. q. 1. Item si delictum sit con-
tinuatum seu iteratum sæpius, arg. cap. *presbyter*, & ibi glos.
in verbo, *captus est*, d. 81. & glos. in c. *primus*, in verbo, *si
emendauerit*, de Cler. percuss. Item si sit enorme, capitul. de
penis. Nauarr. in Manual. cap. 27. num. 248. Panorm. ubi
supra. Henriquez ubi supra. Item si habet in se infamiam
iuris arg. cap. *inter dilectos*, de excess. prelat. & Ioan. An.
in cap. 1. de accusat. lib. 6. in nouella, ubi vult, quod cum
Episcopus ex hoc poterit deponi, allegat Iudices, C. de
dignit. lib. 12. & l. infamia, C. de Decur. lib. 10. Panor. in cap.
At si Clerici, nu. 31. & 34. & allegat l. 2. §. miles, ff. de his qui
not. infam. & d. c. inter dilectos, & quod leg. & not. in cap.
quærelam de iniur.
- 36 *Quartus est*, Non statim ob tale crimen maximum de-
ponendus est nisi sit incorrigibilis, arg. cap. *cum non ab
omni*, & ibi Panorm. nu. 28. de iudic. Summa Ateensis, 2.
lib. 7. tit. 17. articulo 6. Syluest. verbo, *degradatio*, quæ
Simon Maiol. lib. 5. de irreg. cap. 29. nu. 4. Ad cognoscen-
dum autem quis dicatur incorrigibilis, varios modorum
dunt DD.
- 37 *Primo*, si reuertitur ad priora delicta, & in eis perse-
rat, vel in alijs æque grauibus.
- 38 *Secundo* est incorrigibilis, si assignatum locum pœni-
tæ deferat fugiendo.
- 39 *Tertio*, Si quis ter monitus non desistat a criminibus
præteritis, vel alijs similibus.

Quarto etiam in modo confitendi delictum suum, potest reus talia verba dicere per quae appareat eum esse incorrigibilem, quia forte non ostendit se se penitere de delicto, sed potius dolere, quod non fuerit perfectius peccatum; Quae omnia colligi possunt ex Panorm. in cap. cum non ab homine, nu. 19. & Decio ibidem, colum. ult. cum non ab homine, & Cardiu. in quodam consilio, ut refert Felin. in cap. Rodolphus, colum. 25. de rescriptis. Ioan. Bernard. Diaz in pract. Crimin. Canon. c. 131. & Simone Maiolo lib. 5. de irreg. c. 26. num. 4.

De modo, & forma procedendi in depositione, degradatione, & traditione Curiae seculari. Cap. XXII.

S Y M M A R I V M.

- 1 Ecclesia privilegijs suis Clericos proteruos, & incorrigibiles fouere non intendit.
- 2 Episcopus consecratus, & de crimine depositione digno conuictus, a duodecim Episcopis olim deponi poterat.
- 3 Episcoporum depositio hodie Summo Pontifici reservata est.
- 4 Episcopus non consecratus, sed tantum electus, & confirmatus, a quot Episcopis olim deponi poterat, & hodie deponendus sit.
- 5 Episcoporum cause criminales minores in Concilio Provinciali tractandae, & definiendae sunt.
- 6 Sacerdos, ut ab officio, beneficio, vel ab ordine deponatur, quis Episcoporum numerus requiritur.
- 7 Sacerdos, ut degradari possit, sex Episcopi, ultra proprium Episcopum, tam antiquo, quam iure nouo sive necessarij.
- 8 Expensis proprijs Episcopi ad alicuius degradationem venire debent.
- 9 Degradare constitutum in minoribus proprijs Episcopus sine alijs Episcopis potest.
- 10 Degradatus quilibet siue in sacris fuerit, siue in minoribus tantum, sit infamis.
- 11 Depositus verbaliter adhuc Clericaliter vivere tenetur, necessarium bi archio seculari tradendus.
- 12 Degradatio Clericorum quot modis, & qualiter fieri debet.
- 13 Degradatio actualis coram Iudice seculari facienda.
- 14 Iudex Ecclesiasticus pro degradato apud Iudicem secularem efficaciter intercedere debet.
- 15 Degradari, & iudici seculari tradi, ob quas causas aliquis debeat.
- 16 Haereticus relapsus, & impenitens, degradandus, & foris seculari tradendus est.
- 17 Fallarius literarum Apostolicarum degradari, & iudici seculari puniendus tradi debet.
- 18 Clericus contra proprium Episcopum conspirans, aut homicida, an, & quando degradandus sit.
- 19 Degradandus an sit Religiosus Abbatem, aut Prouincialem suum occidens.
- 20 Degradandus an sit Clericus in sacris existens regulariter ob homicidium qualificatum, dummodo incorrigibilis non sit.
- 21 Sodomita Clericus, aut Religiosus, an, & quando degradandus, & brachio seculari tradendus.
- 22 Privilegium an causa sufficiens sit, ut Clericus degradari,

& Curiae seculari tradi possit.

- 23 Schismaticus Clericus an degradari, & Curiae seculari tradi mereatur.
- 24 Homicida si Clericus sit, an, & quando degradandus sit.
- 25 Degradatus actualiter, si Sacerdos sit, consecrando peccat, verè tamen consecrat, sicut etiam Episcopus veros ordines post degradationem confert.
- 26 Clericus in sacris post degradationem matrimonium validdè contrahere nequit.
- 27 Clericus in sacris post degradationem Horas Canonicas recitare tenetur.
- 28 Degradatus, cum officio & beneficio priuatus sit, an beneficij prioris fructibus alendus sit.

1 **C**um Ecclesia non intendat privilegijs suis Clericos fouere proteruos, & incorrigibiles, statuit Celestinus Papa III. in ca. cum non ab homine, de iudic. Clericos incorrigibiles ab Ecclesiastico iudice primo verbaliter deponendos esse; ne tamen ad talem depositionis sententiam temere procedatur, modum quendam praescripsit, diligenter & cum maxima maturitate obseruandum. Ut autem res tota explicetur clarius, aduertendum est, vel agi contra Episcopum; aut contra Sacerdotem; aut contra Diaconum, aut Subdiaconum; aut contra Clericos in minoribus constitutos. Deinde vel agitur criminaliter, vel ciuilitur; De quibus omnibus quid dicendum, aut agendum, & quomodo procedendum sit, in sequentibus dictis ostendemus. Quorum

2 **P**rimum est. Si contra Episcopum consecratum criminaliter agatur, & crimen, de quo conuictus est, dignum sit depositione, olim iure antiquiori Metropolitani illius Prouinciae cum alijs duodecim Episcopis ultra Metropolitanum conueniebant, qui duodecim à Metropolitano eligebantur, vel ab ipso reo, si electos à Metropolitano suspectos habebat, ut notant glos. in Summa, 3. quaest. 8. & clarius ibi Archid. Can. Duodecim. 5. quaest. 4. & in cap. Scirote, 6. quaest. 3. & 6. quaest. 4. cap. 1. 2. 3. & 4. & 9. questio. 3. cap. Saluo, Innoc. in cap. graue, numero 4. de praebend. Panor. in cap. Non potest, nume. 5. de sent. & re iud. Alphons. Viuald. cit. numero 15. Gregor. Tholos. lib. 3. t. Syntag. cap. 30. numero 9. & videtur probari in cap. Felix Episcopus, 15. quaest. 7. & olim poterat Episcopus ab illis deponi, ut notat Panorm. ubi supra, ex cap. 6. quis Episcopus criminaliter, 6. quaest. 4. dummodo maior pars ex designatis Episcopis in sententiam depositionis consentirent, erant enim Iudices assessores, non ordinarij, ex glos. in Summa, 3. quaest. 8. Panorm. in d. capit. Non potest, numero 18. Albertin. de Cathol. assert. quaest. 9. & Henriquez libro 13. cap. 55. §. secundo.

3 **D**ixi iure antiquiori, quia etiam iure antiquo, quamuis cognoscere poterant vique ad conclusionem cause, tamen definitio reservata fuit summo Pontifici, ut colligitur ex cap. accusatus, cap. discutere, c. Quamuis & c. Multum, 3. quaest. 6. Innoc. hoc insinuat in cap. Quod sicut, de elect. numero 4. & Archid. in cap. Si quis episcopus criminaliter, 6. quaest. 4. & Panorm. in cap. Non potest, numero 5. & numero 14. de sent. & re iudic. & ibidem Felin. & Henriquez libro 13. cap. 55. §. 2. & nunc nouo iure Concil. Trident. tam cognitio causarum criminalium grauiorum contra Episcopos, quam earum conclusio Summo Pontifici reservatur, ut habetur in Concil. Trident. Sess. 24. de Reformat. capitul. 5. & docet idem Henriquez, ubi supra, & congregatio Cardin. interpr. Conc. anno 1585. Octobris 3. Quae autem dicantur cause grauiiores, tradunt Iul. Cla. in Prac. Crim. in principio numero 9. Menoch. de arbit. libro 2. Centur. 3. Casu 266. & Lelius Iordanes, in libro de maioribus Ecclesiae causis, capitulo 1. & 2. Quod si causa eiusmodi sit, qua necessario extra Romanam Curiam sit committenda; nemini prorsus ea committi potest, nisi Metropolitanis, aut Episcopis a Papae ligendis. Haec autem commissio & specialis esse debet, & manu ipsius summi Pontificis signata, & sententia definitiva eidem reservari debet.

debet, ut in d. cap. 5. ſeſſ. 24. habetur. Minores vero criminales cauſa epiſcoporum in Concilio tantum Provinciali, vel a deputandis per Concilium Provinciale cognosci, & terminari debent.

- 4 Quando autem agitur contra Epiſcopum non conſecratum, ſed tantum electum & conſecratum, ſufficit iure antiquo numerus ſex Epiſcoporum, ex Archid. 3. quaest. 8. in Summa. ſuper glo. Summae, & Panorm. in d. cap. Non poteſt, numero 9. de ſent. & re iudic. & facit cap. illud, diſt. 23. His omnibus addo, quod etiam in cauſis grauioribus criminalibus, cum cauſa contra Epiſcopum per Papam delegatur, quamuis Henrquez lib. 1. 5. de excomm. & inter d. cap. 55. §. 2. velit requiri duodecim Epiſcopos, cum Metropolitanum, prout iure antiquo requirebantur, tam in deſiſitione ab ordine, quam in deſiſitione ab Epiſcopatu, ſive criminaliter, ſive civiliter agatur, & fauet gloſ. 3. quaest. 8. in Summa, alij tamen, ut Archid. in 3. quaest. 8. in Summa, ſuper gloſ. Summae, & in cap. illud d. 23. & Innoc. in cap. graue, numero 4. de praebend. & Panorm. in c. Non poteſt, numero 9. de ſent. & re iudic. rectius docent, quod quamuis hoc ſit honeſtum, propter excellentiam dignitatis Epiſcopalis, non eſt tamen neceſſarium, ſed conſideranda eſt forma Commiſſionis; quare, ſi vnus ſolus delegatus eſſet a Papa, quia hic repreſentat perſonam Papae, argum. l. 1. ff. de offic. eius, & cap. Sanè, de offic. deleg. hic ſolus ſufficit ad deſiſitionem, argum. cap. per principalem, iuncta gloſ. ibi, in verbo, ad nos, 9. quaest. 3. Sin autem plures delegati ſint cum poteſtate deponendi, non requiruntur omnium concordia, ſed iudicio ſtatutorij plurimorum; Si quidem maior pars delegatorum in hoc cauſa perſonam delegantis repreſentat, ita ut ipſis delegatis condemnantibus, vel abſoluentibus, ipſemet Papa delegans condemnante, vel abſoluiſſe ceneatur, niſi appelletur; Sin autem diſcordant pari numero, tunc quidem deſinitio a ſolo Papa dependet, argum. cap. final. de ſent. & re iudic. & ff. de re iudic. duo ex trib. & l. duo iudices, & Panorm. in ea. Non poteſt, num. 14. de ſent. & re iudic.

- 5 Cauſa vero criminalis minores in Concilio Provinciali tractari & deſiniri poſſunt, non exiſtentibus ibi duodecim Epiſcopis iure antiquo requiſitis, quia conſtat Concilium Provinciale ex numero minorum Epiſcoporum conſiſtere.

Nec obſtat, quod ad cognoscendam cauſam Epiſcoporum requirantur duodecim Epiſcopi, quia illud ad ſummum procedit in cauſis maioribus, quando procedunt ſecundum ius antiquum, & quando commiſſio cum eodem numero ſit.

- 6 Secundum eſt, Cum agitur contra Sacerdotem, diſtinguendum eſt, vel enim agitur de deſiſitione quoad beneſicium, vel ad aliam penam; vel quoad deſiſitionem ab ordine; In primo cauſa non requiruntur numerus ille Epiſcoporum, ut notant gloſ. 15. quaest. 7. in Summa Innocent. graue, num. 5. de praebend. Panorm. in c. Non poteſt, numero 10. de ſent. & re iud. quia, ſi idem dicendum eſſe, etiam ſi agatur contra Abbatem, vel alios Prelatos inferiores, ſeu Clericos inferioris gradus, ut probatur 18. quaest. 2. cap. Si quis abbas, iuncta gloſ. & 16. quaest. 6. cap. Epiſcopo; Si vero agitur ad ſententiam deſiſitionis ab ordine, ſeu de gradationis, tunc requiruntur ſex Epiſcopi, ultra Epiſcopum proprium; in deſiſitione vero Diaconi, vel Subdiaconi, ultra proprium Epiſcopum, requiruntur tres alij Epiſcopi, c. Si quis timidus, c. Felix, & c. Si autem, 15. quaest. 7. & cap. 2. & ibi gloſ. in verbo, Canonibus, de penis, lib. 6. & Ioan. Andr. in Nouell. Archid. poſt Vgol. in cap. Scitote, 6. quaest. 3. Panorm. in cap. Non poteſt, numero 10. de ſent. & re iudic. & facit cap. 1. & ibi gloſ. in verbo, Canonibus, de heret. libro 6. Tolet. libro primo, cap. 17. Henrquez lib. 1. 3. c. 55. §. 2. Sylueſt. verbo, Degradatio, num. 1. Summa Aſſenſis, par. 2. libro 7. titulo 17. articulo ſecundo; Gregor. Thoſolanus libro 3. Syntagm. iuris, cap. 31. num. 9. Alphons. Vivald. titulo de Deſiſitione, numero 16. & nona Conſtitutione Conc. Trid. ſeſſ. 13. de Reform. capit. 4. in caſibus, in quibus tot Epiſcoporum praesentia haberi nequit; aſſumere poteſt Epiſcopus totidem Abbates, ſummiſtra & baculi ex privilegio Apoſtolico habentes, qui ſibi aſſiſtant, aut

illis deſicientibus, totidem perſonas alias in Eccleſia dignitate conſtitutas, additque Concilium poſſe Epiſcopum per ſeipſum etiam procedere ad actualem degradationem ab ipſis ordinibus, & gradibus Eccleſiaſticis, adhibitis abſentibus praedictis, ut latius Concilium ibi declarat. 1. illud vero obſeruandum eſt ex Ioan. Andr. in cap. 2. de penis, lib. 6. Panorm. in cap. Non poteſt, numero 10. de ſent. & re iudic. praedictum numerum Epiſcoporum requiri ubi agitur de degradatione in ordine ad actum, hoc eſt, in examinatione, quando Epiſcopus tendit ad deſiſitionem actualem, ſecus autem ſi ſiſtere vellet in verbalis deſiſitione, & citat Panorm. cap. At ſi Clerici, & cap. cum non ab homine, de iudic. ubi ſolum ſit mentio de proprio Epiſcopo, & cap. poſtulaſti, de foro comp. & facit ca. 2. de penis, lib. 6. ubi in deſiſitione verbaliter ſiſtenda facit mentionem de Epiſcopis, in actuali vero dicit duntaxat de proprio Epiſcopo; Si quidem degradationis actualis eſt executio verbalis, & in executione non requiritur tanta ſolemnitas, quod etiam docet Sylueſt. verbo, Degradatio, num. 1. in fine.

- 8 Quorum autem expenſis veniant iſti Epiſcopi ad locum Iudicij, Archid. in cap. 15. q. 7. & Panorm. in cap. Non poteſt, numero 9. de ſent. & re iudic. dicunt, quod expenſas proprias faciunt ad hoc cum ab omni, de vita & honore Clerici, & cum ſit de Simon.

- 9 Tertium eſt, Quoad degradationem pro conſtitutione in minoribus, ubi ſcit proprius Epiſcopus ſine alijs Epiſcopis, ut colligitur ex cap. 2. de penis, lib. 6. & cap. ſi autem, in d. cap. ſeq. 15. quaest. 7. Panorm. in c. Non poteſt, numero 11. de ſent. & re iudic. & Henrquez lib. 13. cap. 55. §. 2. Tolet. lib. 1. cap. 17. requirunt tamen praesentia Capituli, ut in cap. Epiſcopus nullus, 15. quaest. 7. habetur, & tradunt gloſ. in d. cap. 2. in verbo, Praesentia & Panorm. in d. cap. Non poteſt, alia ſententia verbalis deſiſitionis eſt ipſo iure nulla, ut in d. cap. Epiſcopus nullus, dicitur, & gloſ. in cap. 2. in verbo, teneatur, de Conſuetud. lib. 6. Sufficit tamen quod de conſenſu Capituli adſint aliqui Canonici puta duo, vel tres, qui repreſentent totum Capitulum, poſt Archid. in d. cap. Epiſcopus nullus, & Panorm. in d. cap. Non poteſt, num. 11. de ſent. & re iudic. In mo. vero hodie Epiſcopus & etiam iure antiquo ex conſuetudine praescripta ad cauſas iſtorum ſine praesentia Capituli, & valet conſuetudo, arg. cap. 1. & ibi gloſ. in verbo, Non eſt, de conſuetud. lib. 6. & eadem gloſ. in cap. 2. in verbo, praesentia, de penis, lib. 6. & Panorm. in cap. Non poteſt, numero 12. de ſent. & re iudic. Toletus lib. 1. cap. 17. & Henrquez lib. 13. cap. 2. & etiam valet conſuetudo ex eodem Panorm. ubi ſolus deponat Clericos in minoribus conſtitutos, qui illud capit. 3. de Conſuetud. lib. 6. loquitur indiſtincte, & idem tenet Archid. in d. cap. Epiſcopus nullus, & facit ca. 2. de penis lib. 6. ubi ſolum ſit mentio de Epiſcopo in deſiſitione Clericorum minoris ordinis, & idem tenet Sylueſt. verbo, Degradatio, quaest. 1. & quaest. 8. Gregor. Thoſolanus, lib. 3. Syntagm. iuris, cap. 30. num. 9. Couar. in Q. 12. nos, num. 4. de teſt. Alphons. Vivald. in tract. de Deſiſitione & degradatione, numero 12. & num. 17. Thomas Zerula in ſua Praxi Epiſcopali, par. 1. & par. 2. in verbo, Degradatio Quia Concilium Tridentinum ſeſſ. 13. de Reform. capit. 4. nihil in hoc expreſſe determinauit, & ideo nunc etiam iuri antiquo ſtandum eſt. Notant tamen Couar. & Vivald. ubi ſupra, hanc degradationem actualem quinque moribus receptam eſſe in his, qui in minoribus ordinibus inſigniti ſunt. Nihilominus tamè in Pontificali Romano, in titulo, De ordine degradandi Clericos, ſit mentio, & apponitur forma non ſolum degradandi Clericos exiſtentes in Minoribus, ſed etiam eos qui primi in reſtaurata accepert. Quae omnia multo magis procedunt actuali.

ADDITIO.

Adde. Et quod in cauſa haereſis ſolus epiſcopus poſſit degradare, vide in c. 1. de heret. in 6. Et idem ſi eſſet peccata immutandus.

actu de gradatione, ad eius enim executionem non requiritur vilius Episcoporum numerus, aut Canonico-
rum sed solus Episcopus proprius eum ex iuctorizat. Et sic de-
positus in omnibus casibus praedictis hoc est, siue sit Epi-
scopus qui deponitur, siue Sacerdos, siue Diaconus, siue
Sobdiaconus, siue in minoribus constitutus, si deponatur
ab ordine, si infamis, ex Panorm. in cap. cum te, num. 10.
de sentent. & re iudic. cum talis depositio non nisi ob gra-
ue crimen fieri debeat; neque ministrantur ei sumptus
de Ecclesia, quia male meriti debeat egestate publica la-
borare, & depositi, l. bona fides, & Summa Astensis, par. 2.
lib. 7. tit. 17. art. 4. q. 2. & 3.

11 *Quartum est.* Quamvis si verbaliter depositus quis fue-
rit, nondum tamen statim degradandus est, dummodo
se corrigere voluerit, immo tenetur adhuc Clericali vi-
vere, & Ecclesia tueretur eum, & Clericali privilegio gau-
deat, & glossa in capitul. ad abolendam, in verbo, *Prærogati-
va*, & ibi Panorm. num. 10. de heret. & Summa Astensis,
par. 2. lib. 7. tit. 17. articulo 3. Innoc. in capitul. *Ex parte*,
de Cler. coniug. & glossa in cap. *Dilectum est*, in verbo, *Secu-
lariter*, dist. 81. Sin vero adhuc incorrigibilis maneat, tunc
quidem actualiter degradandus est. Hec autem degrada-
tio actualis duobus modis fieri potest; vno modo secun-
dam cap. *Degradatio*, de penis, lib. 6. quando scilicet, l. i.
de iur. iur. non adit, sed tamen cum quadam solemnitate
destruitur degradandus indutus sacris vestibus, & manibus tenens
vas, aut instrumentum, vel ornamentum ad suum
ordinem spectans, ac si in suo officio deberet solemniter
ministrare, adducitur ad praesentiam Episcopi; & auferun-
tur illi omnia data in ordinatione, incipiendo ab vltimo
gradatu vsque ad vltimum datam in prima tonsura; deia

12 gradatu vsque ad vltimum datam in prima tonsura; deia
decondetur, vel raditur caput illius, ne tonsura, seu cleri-
catus vestigium remaneat in eo; & Er potest episcopus
in degradatione huiusmodi, verbis aliquibus vi ad terro-
rem, illis oppositis, quae in collatione ordinis prolata sunt,
dicendo presbitero, haec vel similia verba in remotione
planeta: Auferimus tibi vestem Sacerdotalem; & te hono-
re Sacerdotali priuamus; sique in remotione reliquorum
in signum similibus verbis vtiens: In ablacione vero vlti-
mi, quod in collatione ordinis fuit primum, infra scripto
vel alio simili modo pronunciet, siue dicat: Auctoritate
Dei omnipotentis Patris, & Filij, & Spiritus sancti, ac no-
stra, tibi auferimus habitum clericalem, & deponimus, &
degradamus, spoliamus, & eximus te omni ordine bene-
ficio, & privilegio clericali. J. Hec Bonifacius Papa VIII.
in capitul. degradatio, de penis, lib. 6. Sum. Pisan. in ver-
bo, *Degradatio* principio & Syluest. verbo, eod. numer. 1.
Toletus lib. 1. Instru. Sacerd. capit. 17. & Summistae com-
muniter.

13 *Alio modo fieri potest degradatio actualis, praesente Iu-
dice laico, ita vt Iudex Ecclesiasticus coram eo inuilem
causam insignis propriis ordinum exutum tradat conse-
quenter iudici seculari cum protestatione, quod recipiat
eum in forum laicum; intercedere tamen debet efficaciter
propterea capitalem penam in eum exerceat, & sic conse-
quitur Curiae seculari traditus, vt habetur in ca. *Novimus*, de
verb. signific. & ibi Panorm. num. 8. & Host. in Summa lib.
5. tit. de heret. §. *Qua pena feriatur*, num. 9. vbi Panorm.
post Abbatem ait, quod Iudex Ecclesiasticus monebit iu-
dicem secularem ad pietatem, dicendo, quod ille est ima-
go Dei, & reducet sibi ad memoriam multos, qui post de-
fectu atrocitae egerunt penitentiam, vt in Petro Apostolo,
qui negauit Christum, & postea meruit principatum in
Apostolos, & in Maria Magdalena, & similibus.*

14 *Quod si dicatur cum Hostiensis talem intercessionem esse
potius vocalem, & coloratam, quam effectiualem, quan-
do quidem quicquid dicatur, ad hoc fit ista traditio, vt
panatur morte. Respondet Panormitan. vbi supra, hoc
falsum esse, cum in d. ca. p. *Novimus*, de verb. signific. di-
catur, efficaciter intercedendum esse; vnde licet Ecclesia pu-
nere possit eum pena iudicis, non tradendo eum iudici
seculari, quia tamen delictum est ita graue, Ecclesia non
vult eum amplius in foro suo retinere; enim autem degra-
dat ad ceterorum terrorem. Quia vero post degradatio-*

nem hanc non est amplius de foro suo, & consequenter
ad Ecclesiam non spectat amplius poenam et imponere;
ideo intercedit pro eo apud Iudicem proprium.

15 *Quintum est.* Tres praecipue casus numerare solent DD.
pro quibus quis degradari solet, & Curiae seculari tradi,
glossa in cap. ad abolendam, in verbo *relinquatur*, & ibidem
Panorm. num. 11. de heret. & idem Panormitan. in cap.
At si clerici, §. 1. num. 37. de iudicijs, & Hostiens. in Sum-
ma lib. 5. tit. de heret. §. Qua pena feriatur, numer. 10. S.
Anton. 3. par. tit. 28. de suspens. capitul. 4. in fine. Summa
Astensis, par. 2. lib. 7. tit. 17. art. 3. Summa Pisanella in ver-
bo degradatio, Syluest. verbo, eod. numer. 4. quest. 2. Ta-
biena verbo, eod. num. 4. §. Tertio. Gieg. Tholosanus in
Syntagm. iuris lib. 31. capitul. 30. numer. 10. & Alph. in
Vitald. tract. de depositione & degrad. num. 21. Lucas de
Penna de priuile. Scholast. lib. 12. Cod. in leg. 1. Toletus
lib. 1. ca. 17.

16 *Primus casus est heresis, vt habetur in cap. Ad abolen-
dam, & excommunicamus, l. §. damnati, de heret. in antiq.
& capit. 1. tit. eod. lib. 6. Hoc tamen intelligi debet de
haeretico relapso, vel saltem impenitenti, cap. *Super eo*, &
cap. *accusatus*, de heret. lib. 6. Nam simpli cit r haeretico
necesse relapsus admittitur ad penitentiam, capitul. pen-
nit. de heret. in antiq. duobus concurrentibus, vt notat
Panorm. in d. cap. ad abolendam. numer. 6. scilicet quando
incontinenti, & sponte redire vult ad penitentiam; secus
autem si ex interuallo, & non sponte, sed metu poenae, vel
probationum, tunc enim eis non est credendum, nec par-
cendum, ex Panorm. ibi, & in capit. *excommunicamus*, l.
num. 10. de heret. vbi ait, quod qui traditi iam sunt Cu-
riae seculari, & priuati omni privilegio per degradationem
actualem, tunc non est locus penitentiae, quia non videntur
venire sponte nec incontinenti. Et quamvis nondum
relapsus & ad penitentiam rediens detrudi debeat in car-
cerem, vt ibi perpetuo peniteat, vt in cap. penult. de here-
t. in antiq. Hodie tamen per cap. *vt commissi*, de heret. lib.
6. poena illa mitigari, & mutari potest in aliam ad arbi-
trium Iudicis, quod etiam notat Syluest. vbi supra, quest.
2. sed si relapsus fuerit, sine audientia Curiae seculari tradi-
tur cap. *accusatus*, de heret. lib. 6. vnde semel tantum lapsi
non autem relapsi ad penitentiam admittuntur, ex Pan.
in d. cap. *At si clerici* num. 37. de iudic. & in cap. *excom-
municamus*, l. numer. 10. de heret. in antiq. & faciunt ad
hoc cap. *super eo*, & cap. *accusatus*, de heret. lib. 6. Ratio au-
tem curius antiquum talem perpetuo carceri tradendum
statuit ea est ex Hostiens. vbi supra quia si haberet liberum
aditum, & exitum, timendum esset, ne alios corrumperet.*

17 *Secundus casus est in falsario literarum Domini Papa,
e. ad falsariarum de crimine falsi, glossa in cap. si quis Sacer-
dotum, in verbo, *max*, l. 1. q. 1. Nec obstat cap. *Novimus*, §.
finali, de verb. signific. Nam secundum communem opi-
nionem DD. est specialis casus, sic expresse Panorm. in ca. *At
si clerici*, §. 1. num. 37. de iudic.*

18 *Tertius casus est contumelia, vel iniuria illata in Episco-
pum proprium, cap. si quis Sacerdotum, l. 1. q. 1. sed intelli-
gendus est textus de Clerico incorrigibili; ex glossa ibi in
verbo, *max*, l. 1. quest. 1. & in ca. *si qui sunt*, in verbo, *vituperatores*, l. 2. q. 7. & in cap. *Novimus*, in verbo, tradatur, de
verb. signific. Panorm. in d. ca. At si clerici, num. 37. vbi ait
esse communem DD. Nam cum ob homicidium non tra-
datur Clericus Curiae seculari eum non ab homine, de lu-
dic. durum nimis esset dicere ob simplex eum cum tra-
di, & idem tradit Panorm. in d. ca. At si clerici, num. 37. ex glossa, in
d. eum non ab homine, de iudic. vnde cum in Curia
Romana quidam Sacerdos interfecisset Sacristam S. Petri
Sacerdotem vt sic capere posset bona Sacristiae, requi-
sito peritorem consilio super hoc, consuluerunt, quod non
debeat propter hoc tradi Curiae seculari ad occidendum
secundum iura; sed poni in perpetuum carcerem, vel
caueam, ibi sustentandum pane doloris, & aqua angustiae;
Papa tamen Martinus V. de plenitudine potesta-
tis illum degradatum fecit tradi Curiae seculari, & sic
fuit occisus, vt S. Anton. 3. par. tit. 28. de suspensione, cap.
4. in fine, & Syluest. in verbo, degradatio, numer. 4. quest.
2. versicul. Tertio, & Bernard. Diaz in Practica Crim.*

Canon. c. 90. testantur. Quo etiam in loco idem Bernard. Diaz refert Episcopum Parisiensem Franciscum Poncher anno Domini 1530. degradasse Sacerdotem quandam ad valvas Ecclesie Maioris Parisiensis, eumque Curie seculari tradidisse quem susceptum iudex secularis damnauit, primo ad penam abscissionis manus ante ianuam Collegij Heduenfis; & deum vt viuis combureretur in platea Sancti Iohannis Engreua, prout factum fuit. Quam penam passus est eo quod occiderat animo depradandi Rectorem cuiusdam oppidi non longè distantis, habitantem in dicto Collegio Heduenfi, cuius ille famulus fuerat & vices in parochia gerebat.

19 Huius tertij casus occasione querit Alphonsus Vinaldus tract. de depositione & degradatione. num. 25. An sit Clericus ob conspirationem in suum proprium Episcopum, vel ob iniuriam illi factam degradandus sit; ita etiam & Religiosus idem faciens contra Abbatem, Priorem, Guardianum, aut Generalem suum, degradari mereatur? Cui dubitationi respondet affirmatiue, eo quod Religiosus magis tenetur obedire superiori suo, eumque reuereri, quam Clericus secularis Episcopum suum maioremque Iurisdictionem Generalis, seu Prælati Regularis in suos Religiosos, quam Episcopus in suos Clericos habet. Cuius opinio confirmari potest ex Io. Bernardo Diaz in Practica Crim. Canon. c. 90. vbi refert Archiepiscopum Hispanensem Cardinalem anno Domini Millesimo quingentesimo trigesimo sexto, in mense Iulio, in Ciuitate Hispanensi, virtute Apostolicæ Commissionis ei factæ a Paulo Papa III. quatuor Religiosos Monasterij ordinis Sancti Augustini eiusdem Ciuitatis degradasse publice, eoque statim Curie seculari tradidisse, qui omnes furca suspensi sunt, eo quod diabolica fraude decepti Fratre Iohannem de las casas in sacra Theologia Magistrum, Prouincialem suum occiderunt. Immo idem Vinaldus vbi supra num. 23. refert, Religiosum quandam annis præteritis Romæ capitali penæ affectum fuisse, quod Monialem quandam violauerat.

20 Hic autem non obstantibus, Bernardus Diaz vbi supra cap. 90. & cap. 132. post Anan. in cap. 1. de Cleric. pugnante in duello, quasi in fine, & Anton. & Aretin. in cap. cum non ab homine. col. 9. in fine, de iudic. Decium in cap. At si Clerici, col. 2. ver. Et prædictam, de iudic. Arnald. Alber. in c. Quoniam, col. 124. veris, Nihilominus tamen, de heret. lib. 6. quos refert, existimat existimantes in sacris ordinibus, maxime si Sacerdotes sint nec ob homicidium, aut aliud quantumcūque grave delictum etiam qualificatum actualiter degradari, & Curie seculari tradi debere, nisi sequuta incorrigibilitate, aut in casibus in iure expressis; Panormitani vero in cap. At si Clerici, in princip. de iudic. Post Petrum de Anchar. in repet. regulæ, Ea quæ, 19. q. 2. de reg. iuris, & in consil. 138. sententiam, dicentis committentem enorme homicidium, aut aliquod aliud immane crimen debere deponi, & tradi statim Curie seculari, non expectata incorrigibilitate, solum locum habere vult in Clericis prius tonsuræ, sic enormia homicidia perpetrantibus cum illi non ita proprie *Christi Domini* appellari possint, Quæ sane opinio satis communis est, & benignior, quamvis contraria illa Panormitani & Ancharani nonnunquam in praxi obseruetur, maxime accedente Summi Pontificis auctoritate, & criminis immanitate id exigente, præsertim si contingat aliquod magnum scandalum inde consequi, vt ex allatis exemplis manifestum est.

21 Quartus postea casus appositus est, in quo quilibet Clericus, vel Religiosus statim degradandus, & Curie seculari tradendus est, scilicet quando talis vitium Sodomie exercuerit. Et quidem vitium hoc tum contra naturam sit, maxime detestandum est; violatur enim ipsa societas quæ cum Deo nobis esse debet, cum eadem natura, cuius ille auctor est libidinis peruersitate polluitur. Quod crimine adeo immane est, vt Deus illud igne de celo misso vindicauerit, & quinque Ciuitates Sodomiticas consumpsit, ob quod etiam infantibus, ac mulieribus subuersarum Ciuitatum parcere noluit. Genes. 19. & Alexander Papa III. in Concilio Lateran. vt habetur in capitul. Clerici, de excess. prælat. statuit, vt hoc crimen committentes, Si Clerici fue-

rint, deiciantur a Clero, vel ad agendam penitentiam in monasteria detrudantur: si laici, excommunicationi subdantur. & a ceteris fidelium sunt penitus alieni. Et in Authentici non luxur. contra naturam, capite prius iubentur. Quas penas tam per sacros Canones, quam per ius civile contra huiusmodi impositas, Leo X. in Concilio Lateran. anno Domini millesimo quingentesimo decimo quinto tertio. Nonas Maij. Pontificatus sui anno secundo, vt colligitur ex Constitutione 11. eiusdem quæ incipit, *Superna*. Et Pius V. in Constitutione 5. quæ incipit, *Cum primum*, committentes huiusmodi crimen. Si laici fuerint, curia seculari puniendi: tradi si vero Clerici fuerint, omnibus ordinibus degradandis, similique penæ coercendo: statuit. Et in Constitutione sua 70. quæ incipit, *Horrendum*, de Clericis tale crimen committentibus, agens, inter alia hæc habet; *Omnes & quoscunque præbiteros, & alios clericos seculares, & Regulares cuiuscunque gradus & dignitatis, tam diuini rebus exercentes, omni privilegio clericali, omni officio, dignitate, & beneficio Ecclesiastico presentis Canonis auctoritate priuamus*. Ita quod per Iudicem Ecclesiasticum degradari potestati statim Curie seculari tradantur, qui de illis idem capiat supplicium, quod in laico: hoc in exitu deuolutus, legitime reperitur sanctionibus constitutum. De qua re legi possunt Ioann. Bernard. Diaz in sua Praxi Canon. capitul. 8. Nauar. in Manual. cap. 27. numer. 249. Alphons. Vinaldus suo Candelabro aureo, par. 3. tit. 6. de depositione, & degradatione, num. 22. Simon Maiolus lib. 5. de irregul. ca. 43. & Thomas Zerula in sua praxi Episcopali, par. 2. in verbo, Sodomia, & Iacobus de Grassijs lib. 2. Decision. ca. 90. & alij.

22 Dubium est, An ob fortilegium tradendus sit aliquis Curie seculari? Anton. affirmat propter cap. admoneant, 16. q. 7. sed melius docet Panorm. in cap. At si clerici, num. ca. 37. & num. 38. de iudic. textum illum intelligi de veritabili depositione, non autem de actuali, quæ est in ordine ad traditionem Curie seculari. Nam verbum hoc *Degradari* in pœnalibus & odiosis debet strictè sumi pro degradatione verbalis, ex Pan. cit. numer. 38. & Felin. in cap. Quiliter, & quando, in fine, de accusat. Syluest. verbo degradationis, numer. 2. & Diaz in Pract. Crimina. Canon. ca. 132. & pro hoc facit cap. si quis episcopus, 26. q. 5. vbi Clerici consulentibus Aruspices, & sortilegos imponitur pena deheretionis, qui tamen veniunt pari pœna puniendi, & tamen se potest, quia in d. cap. Admoneant, laici ob fortilegium precipitur excommunicari; & ideo non est probabile quod præcipiatur Clericus tradi seculari Curie ad mortem.

23 Dubium est, An quis ob schisma deponendus sit, & Curie seculari tradendus; Bonaguida vt refert Ioann. And. in c. cum non ab homine, de iudic. affirmat, propter c. De Legibus, 23. q. 5. & fauet Ioan. Andr. cit. sed melius docet gloss. fina. in d. c. cum non ab homine, & Pan. in c. At si clerici, num. 38. de iudicij, caput illud intelligi de schismate incorrigibili, & non aliis.

24 Dubium est, An ob homicidium tradi quis debeat Curie seculari? Respondeo cum Panormitani in cap. At si de pici, numer. 39. de iudic. & Petro Ancharano, quem ipse refert Toletus lib. 1. Instruct. Sacerd. capitul. 17. in fine, & alijs, quod ob homicidium simplex deponendus tantum est verbaliter, argum. capitul. cum non ab homine, de iudic. Quod si homicidium sit ita qualificatum, vt transeat in aliam speciem criminis grauiorem, puta, homicidium Sacerdotis, assassinamentum, prodicionem, cum spoliatio bonorum, parricidium, matricidium, vel si homicida contumaciatus, tunc quidem habita ratione criminis, & scandalij, degradandus & tradendus est Curie seculari. Ratio est primo: quia pœnæ debent commensurari, & ad æquum delictis: si igitur ob simplex homicidium deponitur simpliciter, ob qualificatum modo prædicto Curie seculari tradendus est, & ideo occidens Sacristam S. Petri a Martino V. iustus est Curie seculari tradi, vt supra dictum est. Secundo, Quia vbi in iure Canonico non reperiatur aliquam penam, & tamen delictum est grauissimum, recurrendum est ad pœnas legis ciuilis; Aliquando enim ob grauissima crimina non reperitur certa pena

pena in Canonibus diffinita, sed in Legibus sic, ut contra illos, qui templum Dei effugerunt, combusserunt, spoliaverunt, & Sacerdotes occiderunt, vel parentes, vel patriam prodiderunt. Contra tales enim fuisse penam de iure constitutum sunt. Nam quandoque damnatur ad bestias quandoque igne obduruntur, quandoque per frusta scinduntur, ut assasini, *l. famosi*, §. *capitalium*, de penis. l. 3. §. *legis Corneliae*, ad leg. *Cornel. de parricid.* Cum igitur laicus forte socius ob huiusmodi crimina comburitur, damnatur ad bestias, vel infusus culeo iactatur in profundum maris, vel per frusta diuiditur: certe tantam dissimilitudinem inter Clericos & laicos taliter delinquentes inducere esset absurdum: unde tales merito per Episcopum degradandi sunt, & Cuius seculari tradendi, ut latius Pan. in c. *Ar. si Clerici*, num. 41. de iudic. tradit, & fauet Alphons. Vivald. ut. de depositione & degrad. num. 23.

25 *Deum est*, An actualiter degradatus celebrans confectet, vel ordines conferre possit? Respondeo cum S. Tho. 3. p. q. 82. art. 8. Palud. 4. d. 13. q. 1. art. 2. Conc. 5. Ric. 4. d. 13. q. 1. doto 4. d. 13. q. 1. art. 8. Panor. in c. *Non potest*, num. 1. de sent. & re iudic. Summa Astensis par. 2. lib. 7. ut. 17. art. 1. Angelica, in verbo, degradatio, num. 3. Sylu. verbo, eod. num. 9. q. 7. Tabiena, verbo, eod. nu. 3. §. *Secundo* Archid. de consecr. d. 4. cap. *ostenditur*, Henriquez lib. 13. ca. 55. §. 3. Alphons. Vivald. ubi supra, nu. 36. & n. 43. & 44. Cosmo Philiarcho de officio Sacerd. par. 1. lib. 4. c. 5. & Sebast. Medice par. 2. tit. 9. q. 24. Toletus lib. 1. c. 17. quod verè consecrat, quicquid gloss. in cap. *accedens*, in verbo, *presbitero* dist. 50. & alij nonnulli contrarium dixerint, sed malè; Quia character, super quo fundatur consecrati potestas, est indelebilis, etiam post mortem; unde Clericus resuscitatus non est ordinandus, ex glo. in c. 2. in verbo, *numquam* 3. l. q. 7. & Panor. ubi supra. Et eodem modo dicendum est ex DD. in 4. d. 29. quod licet peccet ordines conferendo, non tamen ordinis executionem confert, si tamen ordinis verum ordinem confert.

26 Item si matrimonium contraheret, si esset in sacris, matrimonium non teneret, ut docent Summa Astensis, 2. par. lib. 7. tit. 17. art. 4. q. 4. & Alphons. Vivald. ubi supra, num. 34. qui numer. 35. affirmat Matrimonium contractum hodie coram Sacerdote degradato, cui parochus concessit interfessendi licentiam, iuxta Conc. Trid. Sess. 24. de refor. Matrim. c. 1. verum ac validum esse, fauore Matrimonij, & ordinis Sacerdotalis, quem ipse retinet.

27 Quibus addo ex iisdem DD. quod sic degradatus, si sit in sacris, tenetur ad horas Canonicas, cum ca. *Dolentes*, de cele. Miss. omnibus ordinatis sacris horas recitare precipiat, hic autem adhuc characterem retinet, nec ab his, quae oneris sunt per degradationem liberatur, sic Angelica, verbo, Degradatio, nu. 4. & Sylu. verbo, eod. q. 8. Tabiena, verbo eod. §. *Secundo* Gigas de pensionibus, q. 64. Felicianus Episcopus Scalensis, tit. de depositione & degrad. cap. 25. vers. *Potri* depositus. Alphons. Vivald. tit. eod. nu. 40. Covar. lib. 3. variat. resolu. c. 13. nu. 8. vers. *Duodecimo* circa medium, & in cap. *Alma mater*, par. 1. §. 3. nu. 8. ubi refert pro hac re Albert. de Ferrar. in tract. de Horis Canon. q. 12. & 13. Sebast. Medices, ubi supra, q. 24. Io. de Li-goano in Clem. *Dignum*, de celebr. Missar. q. 3. & Decium in c. *Intelleximus*, de iudic. & alios. Cosmus Philiarcho de officio Sacerd. par. 1. lib. 4. c. 5. Petrus Cenedus p. 2. collectancarum ad ius Canonicum, collectan. 65. n. 5. & Gre-

gorius de Valentia tom. 4. disp. 7. q. 19. punct. 4. & Sotus lib. 10. de iust. & iure, q. 3. art. 3. circa medium. Nau. in lib. de orat. cap. 21. num. 17. vers. *Decimoquarto*, qui duo ultimi cum Alphons. Vivaldo ubi supra num. 46. docent irregularem, depositum, & degradatum dummodo non sit excommunicatus licite posse officiare cum alijs in choro, & Henriquez lib. 13. c. 55. §. 3. cum Angel. Sylu. & Tabiena, docent, sic degradatum dicere debere horas, sine eo quod dicat, *Domine vobiscum* & similia pertinentia ad dignitatem ordinis; immo etiam & degradatus beneficium retinens, quamdiu illud retinet licet non fuerit in sacris, ad horas recitandas obligatur, ut praefati auctores tradunt, & hoc ratione beneficii ut constat. Unde sequitur falsum esse quod Toletus lib. 1. Instruct. Sacerd. c. 17. docet contra omnes Summistas & Theologos, degradatum non teneri ad horas canonicas recitandas, ea ratione persuasus; Quia recitatio haec non est de iure diuino sed a Papae, & ideo cum sic degradatus sit extra forum Papae, non videtur teneri amplius. Ad dictum ca. *Dolentes*, respondet, loqui solum de his, qui vsum Clericalem habent. Quia ratio parum valet, siquidem extra forum Papae non est, & characterem retinet, & solum foro seculari traditur ad puniendum; eo quod Ecclesia poena sanguinis aliquem coercere non solet, & cap. *Dolentes*, absolute & indistincte loquitur, ergo nec nos distinguere debemus; Neque mens Papae aut Ecclesiae est, talem ab hoc onere liberare, ut communiter tradunt Doctores, unde tandem Toletus ipsemet fatetur quod secutus sit recitare, & certe vnus opinio contra communem tuta conscientia vix defendi potest, nedum in praxi sequenda est.

28 An vero sic depositus & degradatus, cum sit officio & beneficio priuatus, alendus sit fructibus beneficii, non ita conueniunt Doctores, siquidem Felin. in cap. *ex parte*, de accusat. quem refert, ac sequitur Cona. lib. 3. variat. resolu. in cap. 13. nu. 8. vers. *Duodecimo*, plane existimant huic minime exhibenda esse alimeta ex Ecclesiae redditibus. At verò Alphonsus Vivaldus ubi supra, numer. 41. licet hanc opinionem ex rigore iustitiae veram esse putet, sibi que imputet, quod culpa sua, & beneficio, eiusque fructibus priuatus sit; nihilominus tamen ex pietate, & per modum Eleemosinae poterunt ei necessaria ad victum ministrari, ne aut fame pereat, aut cum dedecore status Ecclesiastici mendicari cogatur, ut ibidem affirmat; cui sententiae plurimum fauet id, quod S. Hieronymus ad Rusticum Narbonensem Episcopum scribit, & refertur in cap. *Diaconi*, sint, dist. 93. his verbis. *Mendicant infelix in plateis Clericus, & seruu operi mancipatus, publicam a quolibet poscit alimoniam, qui ex eo magis despicitur a cunctis, quo miser & desolatus iuste putatur ad hanc ignominiam deuenerisse*, & expresse docet Pan. in c. *Pastoralis*, §. *verum*, num. 16. de appellat. Plura de hac re apud auctores legi possunt, haec interim de his censuris, alijsque poenis praedictis dixisse sufficiat.

A D D I T I O.

* Ad hanc eandem sententiam comprobendam inducitur Auila de censur. fo. 242. parte 4. de degradat. dub. 3. conclus. 2.

Finis Quinti Libri

DE IRREGVLARITATE

Liber Sextus.

P R A E L V D I V M.

Authores de Irregularitate tractantes.

De Irregularitate tractant Theologi, ut S. Thomas in 4. distinct. 25. quæst. 2. & 3. & 12. quæst. 20. art. 5. ad quartum, & 2.2. quæst. 64. art. 7. ad tertium, & quæst. 108. art. 4. ad secundum, & in additionibus ad 3. partem quæst. 39. & Scholastici Doctores in 4. distinct. 25. agentes de Sacramento ordinis, & distinct. 27. ubi Richard. Scotus, Paludanus, Durandus, & alij conueniunt, & idem Richardus in 4. dist. 18. art. 4. quæst. 4. & artic. 7. quæst. 5. & artic. 13. casu 5. Gabriel in Canonem Missæ lect. 9. litera.... Dominicus Sotus lib. 5. de iustitia & iure, q. 1. artic. 9. & in 4. distinct. 25. quæst. 1. art. 2. Martin. Ledesm. 2.4. quæst. 26. art. 2. fol. 363. & deinceps. Ioseph Angles in floribus. 4. sent. par. 1. in tract. de Sacramento ordinis, artic. 4. & in quæst. de essentialibus Matrimonij, art. 4. Henricus Henriquez lib. 4. per totum. Gregorius de Valentia tomo 4. disp. 7. q. 19. Canonistæ in multis locis, & præsertim in c. Nisi cum pridem, de renunciat. & ibi Innocent. Anton. de Butrio, Panormit. & alij, & in titulo de Homicidio, & in titulo De Corpore uitiatis, & in titu. Qui filij sint legitimi. in Decretali Sexto, & Clementinis, & in Decreto Gratiani in multis locis, maxime dist. 26. & deinceps. Gundisalvus de Villadiego in tract. de Irregularitate, Summis in verb. Irregularitas. Ubi Summa Pisanelle, Angelica, Syluest. Tabiena, Caiet. Summa Confessorum, fratris Ioannis de Friburgo, lib. 2. tit. 1. & lib. 3. tit. 3. & tit. 29. & tit. 33. quæst. 41. 42. & quæst. 81. & alibi passim. Summa Astensis, par. 2. lib. 6. tit. 6. Nicolaus de Ploue in tractatu Sacerdotali, titulo de Irregularitate. 3. Antonin. par. 3. titulo 29. alijs 28. in quibusdam impressionibus. Nauar. in Manuali, cap. 27. a num. 191. & deinceps. & in consilijs maxime tomo secunda, sub titulo de Homicidio, & titulo De sentent. excommuni. Couarruias in Clement. Si furiosus. De Homicid. Alphonsus de Castro multa sparsim De Irregularitate tradit lib. 2. de potest. legis penalis. Barth. Medina lib. 1. instruct. confess. cap. 1. § 9. 10. 11. & 12. Anton. de Corduba in Summa quæst. 26. 34. 37. & 41. Ioannes Pedrazza in Summa lib. 2. cap. 4. Simon Maiol. in libro de irregul. & impedimentis Canonis. Alphonsus Viualdus in suo Candelabro, par. 3. tract. de irregul. Cosmus Medices in Summa par. 2. tit. 9. a quæst. 25. & 36. Iacobus de Grassis in suis Decisio. par. 1. lib. 4. cap. 27. Summa Corona Confessorum par. 3. tract. de irregul. Cosmus Philib. chus de officio Sacerdotis par. 1. lib. 4. a capite 6. ad finem. Thomas Zerula in sua praxi Episcopali in verbo, Irregularitas, Toletus lib. 1. instruct. Sacerd. a capite 24. ad 31. & alij recentiores.

De nomine, definitione, diuisione, & differencia Irregularitatis a Censuris.

Cap.

I.

S V M M A R I V M.

- 1 Irregularitas Censura Ecclesiastica non est, ut quidam fatentur affirmant.
- 2 Irregularitatum cognitio Clericis, eorumque Confessarijs, pro utroque foro necessaria est.
- 3 Irregularitatis nomen unde deductum sit.
- 4 Regulare quidnam sit.
- 5 Canonici, seu Clerici Regulares quinam sint, & quare sic appellati.
- 6 Canonici seculares, seu Canonici simpliciter, quinam sint.
- 7 Canonicas feminas patres olim mulieres Religiosas appellare consueuerunt.
- 8 Dies Regulares, seu festa regularia quæ, & cur sic nominata.
- 9 Irregularitatis nomen apud Theologos, & Canonistas quid significet.
- 10 Irregularitas, quibus verbis in iure canonico inducitur.
- 11 Irregularitas origo quanam sit.

- 12 Clerici diuinis obsequijs mancipantur, & in sortem Domini vocantur.
- 13 Deus Sanctus est, illique hostia Sancta offerenda.
- 14 Ecclesia, sicut ipsa pulchra est, & sine macula, ita ministros tales habere debet.
- 15 Ministri Ecclesie, a rebus huius seculi in altiorum locum sublati sunt.
- 16 Irregularitatis definitio quanam sit.
- 17 Irregularitas cur impedimentum canonicum dicatur.
- 18 Irregularitas omnis ex iure canonico instituitur.
- 19 Tonsura prima proprie ordo non est, sed dispositio quædam præiuncta ab ordinibus.
- 20 Irregularitas qualiter a censuris Ecclesiasticis differt.
- 21 Irregularitas qualiter ab excommunicatione distinguitur.
- 22 Irregularitas, & excommunicatio minor quomodo inter se distinguantur.
- 23 Irregularitas, & suspensio, quomodo inter se differant.
- 24 Irregularitas qualiter ab interdicto distinguitur.
- 25 Irregularitas licet ordinum suspensionem, & executionem impediatur, factum tamen tenet.
- 26 Irregularitas qualiter ab Auctoribus diuidi solet.
- 27 Irregularitates omnes ad duo capita reducuntur, & quanam ea sint.

Quædam

Quoniam irregularitas censura Ecclesiastica non sit, vt falso putant nonnulli, vt Sotus 4. dist. 3. quest. ar. 4. ante finem, & dist. 22. quest. 3. art. 1. & Barthol. medio. 1. quest. 96. art. 4. & lib. 1. Instrucl. Confess. capit. 11. §. 9. Michael Salon in 22. Quest. 64. artic. 8. Controuersia 4. alij dum vocem hanc censuræ ad genus irregularitatis extendunt, quod in solam penam delicti contrahitur; neque eius cognitio ad eam necessaria est omnibus confessantibus, qui pariter absoluantur a peccatis irregulares ac non irregulares, ex Caiet. in verbo, Irregularitas, in principio, & Nau. in Man. cap. 27. num. 191. Martin. Ledesm. 2. 4. q. 26. art. 2. in tract. de irregul. in princip. post Card. in Clem. Dadum, §. ac deinde, quest. 8. de sepult. Quia tamen eius notitia saltem Clericis, & ijs qui ad Clericatum aspirant, illorumque confessantibus valde utilis immo etiam & necessaria est pro vtroque foro, & frequenter non parua circa eam difficultates occurrunt, de ea, post tractatum de censuris, & alijs penis Ecclesiasticis, (maximè cum multæ irregularitatis species in penam delicti a iure Canonico interdictæ sint) ad complementum huius operis dicemus.

Irregularitatis autem nomen patum Latinum est; compositum enim ab *Ir*, & *Regula*, quasi regula priuata, seu a Regula deuiana, Græce enim dicitur *ἀνατομία*; Nam *ἀνατομία* Regula significat; Vnde sicut in iure est, quod a iure ciuili deuium est, in iure, ff. de legib. ita irregulare dicitur, quod a iure Canonico, hoc est, sine debita regula, & contra Ecclesiæ regulam est; Regulare vero illud appellatur, quod est secundum regulam, irregulariter, ff. de petit. hered. vt latius tradunt glossæ in Rubr. de reg. iur. lib. 6. l. id. lib. 6. Etymolog. cap. 16. & refertur in capit. Canon. dist. 3. Compar. in Clem. Si furiosus, in princip. num. 1. de homicid. Simon Maiol. lib. de irreg. ca. 1. nu. 2. & Henriquez lib. 14. de irreg. c. 1. §. 1. Hinc olim Canonici, qui in communi vitam ducebant, & prope Ecclesiā habitabant, regulamque D. Augustini exactissime seruabant, Canonici regulares, seu Clerici Regulares appellabantur, vt in cap. Quod Dei timorem, §. licet autem, & cap. in singulis, §. Hoc ipsum, de statu Monach. & Canon. Regul. ad differentiationem illorum Canonicorum, qui communem hanc vitam Regulam omittentes, Canonici simpliciter, seu Canonici seculares nominantur. Quam nominis acceptiōnem & significationem non aduertens Ludouicus Viues, super D. Aug. lib. 3. Ciuit. c. 15. Canonicos Regulares ambiguo appellat, quod bis vno nomine vocentur, ne non semel Regulares putentur.

Hæc etiam voce nonnunquam obiter vsi sunt Patres, vt Concilium septimum Generale cap. 14. & refertur in cap. Quoniam, dist. 69. & D. Chrysost. in sermone, quo scribit, & docet, non decere *Canonicas feminas*, id est, Regulares, cum viri cohabitare, & D. Aug. 3. Ciuit. ca. 15. vbi ait. *Regularis solus defectus non nisi Luna sine contingit*, & apud Plinium lib. 34. hist. cap. 8. *Metalla, quæ facile artifice obsequuntur, regularia dicuntur*; & apud Ecclesiasticos scriptores, quidam dies dicuntur *Regulares*, quia seruant regulam inuariabilem, a qua deficiunt dies irregulares, vnde quædam festa dicuntur *regularia*, & *irregularia*, mobilia, & immobilia, vt videre est apud Guil. Dorand. in Rationali Diuino, offic. tit. de Anno Solari, & tit. de anno Lunari. Magis autem proprie irregularitatis nomen a Iuris Canonici interpretibus, & Theologis passim pro impedimento Canonico accipitur, quo prohibentur nonnulli iuxta regulam a iure Canonico præscriptam, vel ordines suscipere, vel in susceptis ministrare. Regula namque iuris Pontificij ad ordines Ecclesiasticos pertinet, omnes adiungitur, qui non sunt specialiter prohibiti. Qui igitur prohibiti sunt extra Regulam sunt, & irregulares appellantur, ipsamque impedimentum irregularitatis nominatur, capitul. 1. de sentent. & re iudic. lib. 6. & capitul. cum medicinalis, §. fin. & cap. is qui, de sentent. excomm. lib. 6. & alibi passim.

Ad hanc autem irregularitatem declarandam ius antiquum varijs loquendi modis utebatur, vt iuse probat, & ostendit Simon Maiol. lib. 1. de irreg. ca. 1. num. 5. & post eum Henriquez lib. 14. de irreg. capit. 1. §. 1. & Alphonsus Viualdus in Candelab. part. 3. tract. de Irregularitate, nu.

2. vt ad sacros ordines ne permittas accedere, & non audeas promouere, cap. præcipimus, dist. 34. & in cap. si cuius vxor, ead. dist. dicitur; ad ministerium Ecclesiasticum admitti non potest; & suscepto ministerio perfrui non potest, & in cap. si quis de laicis, ead. dist. 34. dicitur; in Clericum nullatenus admittatur, & in cap. curandum, ead. dist. dicitur; ad sacros ordines non aspiat. & in cap. si laici, ead. dist. 34. dicitur; ad ministerium Ecclesiasticum nullo modo adducatur, & in cap. si quis, de laicis, §. Quod ei igitur, dist. 34. dicitur; impedimentum præstat, quo minus ad sacros ordines peruenire valeat. & in cap. Clericus inuidens, dist. 46. dicitur; Non promouetur, & in cap. Quoniam, dist. 47. dicitur; docetur a Clero, & sit alienus a Regula, & in capit. continens, distinct. 88. dicitur, a clericalibus officij cogantur abstinere, & alios multos loquendi modos attert Maiol. vbi supra, qui tamen non ita proprii sunt irregularitatis.

11 Quoad eius verò originem, vt eam obiter explicemus, quadruplex ratio assignari potest; duæ quidem desumptæ ex parte Ministri Ecclesiæ in ordine ad Corpus Christi verum; alia verò duæ ex parte Ministri in ordine ad Corpus Christi mysticum, quod est Ecclesia.

12 *Primaria ratio est*; Quia Clerici, & alij Ministri Dei obsequio mancipati sunt, & iuxta nominis etymologiam, in sortem Domini vocantur, cap. Cleros, dist. 21. & cap. Clericus, & cap. cui portio, & cap. Duo sunt generis, 12. quest. 1. & cap. cum secundum, de præbend. ipse autem Dominus, Sanctus, innocens, & impollutus est, ad Hebræos cap. 7. Cum igitur pars toti respondere debeat, Sanctissimi Domini Sanctissimum Ministrum esse oportet.

13 *Secundaria ratio est*; Quia non solum ipsemet Dominus Sanctus est, sed etiam illa, quæ illi offertur, hostia Sancta, & munda esse debet. Exod. 12. Erit autem agnus absque macula, masculus, anniculus, & Levit. 22. fere per totum. Vnde etiam Minister, qui se Deo obtulit, Sanctus esse debet, iuxta illud Sancti estote, quia ego Sanctus sum Dominus Deus vester. Levit. 19. 20. 21. & 1. Petr. 1. & Levit. 21. dicitur, Homo de semine tuo per familias suas, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo, nec accedet ad ministerium eius; si cæcus fuerit, si claudus &c. quæ omnia Sanctus Greg. in lib. Pastoral. capitul. 11. relatus in capitul. Hinc etenim, dist. 49. interpretatur in Ecclesiæ Ministris, inesse oportere.

14 *Tertiaria ratio est*; Quia Ecclesia ipsa quæ est fidelium congregatio, pulchra est, non habens maculam, neque rugam. Cant. 4. & Ephes. 5. & facit, 2. de immunit. Eccles. lib. 6. Vnde & Ministri eius tales esse debent.

15 *Quarta ratio est*; Quia Ministri Ecclesiæ Christi a rebus huius seculi in altiore locum sublati sunt, & in eos tanquam in speculum ceteri oculos conijciunt, & ex eis sumunt, quod imitentur. Vnde 2. Corinth. 6. de illis dicitur, Vos estis templum Dei cuius &c. Propter quod exite de medio eorum, & separamini, dicit Dominus &c. & 1. Timoth. 3. dicitur, oportet Episcopum esse irreprehensibilem, &c. & Tit. 1. Si quis sine crimine est, &c. Hinc illud S. Hieronymi Epist. 83. quæ est ad Oceanum, & refertur dist. 25. capitul. vnum orarium, §. Nunc autem. Tali eligatur Dei Minister, cuius comparatione ceteri ex ex dicantur.

16 Irregularitas variè definitur a DD. Nam Lapsus in Clero, si furiosus, de homicid. definit, esse impedimentum Canonico proveniens in Clerico ex violatione censura Ecclesiastica, vel ex alia notabili inobedientia. Alij vt Marian. Socin. in cap. sententiam, Ne clerici vel Monachi, ex sententia DD. in cap. ad audientiam, de homicid. sic definit, Irregularitas est ius impedimentum promotionis, vel executionis ordinis, iure Diuino, & Canonico inductum, propter aliquem defectum, inobedientiam, vel negligentiam. Angel. in verbo irregularitas, 1. in princip. ait, Irregularitas est impedimentum, seu repulsio executionis Diuini officij seu Sacramenti, ex Canonica institutione proveniens, argum. capit. fina. de temp. ordinand. Henriquez breuiter sic definit lib. 14. de irreg. cap. 1. §. 2. Est impedimentum, quod directè & immediatè prohibet recipere ordines, aut aliquem accipiorum usum. quam etiam definitionem tradit Grego. de Valentia, tom. 4. Disput. 7. quest. 19. punct. 1. Communis aliorum

aliorum omnium definitio hæc est [Irregularitas est Canonici impedimentum, ex facto, vel defectu proveniens, quo quis ad Ecclesiasticos ordines promoveri, & iam promotus in iisdem ministrare prohibetur.] Sic Specul. in tit. de disp. § iuxta, in princip. Ioann. Andr. & Archid. in ca. 1. de sent. & re iud. lib. 6. Hostien. in cap. 2. de Cler. excomm. ministr. Gonsal. a Villadiego, de irregul. in principio Sylu. verbo Irregularitas, in princip. Tabiena, verbo Irregularitas 1. num. 1. Anton. 3. par. ut. 29. de irreg. cap. 1. Sotus 4. distinct. 25. quæst. 1. art. 1. Summa Corona, par. 3. tit. de irreg. num. 3. Barth. Medina lib. 1. Instruct. confess. ca. 11. § 9. Sebast. Medic. par. 2. tit. 9. quæst. 25. Nicol. Plovius, tract. de irregul. in princip. Albertus Trotius de vero, & perfecto Clerico, lib. 2. cap. 20. Couar. in Clemen. Si furiosus, in princip. num. 1. de homicid. Nau. in Man. capit. 27. num. 191. & Martin. Ledesm. 2. 4. quæst. 26. art. 2. in tract. de irreg. Alphonsus Viualdus in suo Candelabro par. 3. tit. de irreg. num. 5. & Cosmus Philarchus de officio Sacerd. par. 1. lib. 4. ca. 6. quamvis hi quatuor ultimi addunt duas adhuc particulas, nimirum [Irregularitatem directe impedire ordinem susceptionem, vel executionem, etiã post factam penitentiam.] Siman vero Maiolus lib. 1. de irregul. c. 1. num. 1. ait difficile esse veram irregularitatis definitionem asserere. Hæc autem ultima definitio, ut communior est, ita etiam nobis videtur verior & accommodatior, & sic explicatur.

Primo enim dicitur impedimentum, quia irregularitas ex genere suo non est vinculum, aut censura, aut sententia, vel poena, sed est inhabilitas quedam, multæ enim irregularitates licet non sine causa contrahantur, ut ex bigamia, vel iusta occisione contrahuntur propter indecentiam, non tamen ex culpa contrahuntur, ut fatetur Sotus lib. 1. de iust. & iure, quæst. 6. articulo 5. ad primum, ideoque ex genere suo non est vinculum, censura, sententia, aut poena, quia hæc ex vi, & conditione sua oriuntur, aut infliguntur ob delictum, & culpam & ideo ut infra dicitur, absolutio propriè est a censuris, vinculis, & sententijs; at vero cum irregularitas tollitur, non dicitur quis propriè ab ea absolvi, sed dispensari.

Secundo dicitur Canonicum, quia omnis irregularitas ex iure Canonico instituitur, ut infra dicitur, quicquid Marian. Socin. cit. contrarium falso existimaverit.

Tertia dicitur ex facto, vel defectu proveniens, ut explicentur duo præcipua capita, ex quibus omnes irregularitates oriuntur, nimirum, aut ex delicto, quod in præsentia vocatur factum, aut ex aliquo defectu, id est, quæ absque culpa contrahitur.

Quarto dicitur Quo quis prohibetur promoveri. Etiam promotus ministrare, ut sic explicetur, in quo consistat vis, & conditio irregularitatis, scilicet in hoc, quod ideo quis irregularis est, quia est inhabilis ad ordines Ecclesiasticos recipiendos, & ad servandum in illis, in quo distinguitur

19 a censuris, sententijs & alijs, ut infra dicemus. Per ordines autem in hac definitione non intelligitur, prima tonsura, quæ secundum veritatem, & communiorum Theologorum opinionem, contra Canonistas non est ordo, sed dispositio ad ordines; & hoc si propriè & strictè loquamur, quamvis in iure Canonico puto intelligi etiam primam tonsuram per ordines, ita ut irregularis simpliciter ad ordines, irregularis esse videtur ad ipsam primam tonsuram accipiendam. [Est igitur irregularitas, inhabilitas quedam Canonico iure constituta ad Ecclesiasticos ordines recipiendos, & ad ministrandum in ordinibus susceptis.]

20 Qualiter autem irregularitas a censuris differat, non ita bene tradunt DD. Nam Sylvest. in verbo Irregularitas, num. 1. & Tabiena, verbo eod. in princip. dicunt distinguere a suspensione, quia includit eam, & aliquid amplius addit, ita ut omnis suspensus sit irregularis, non tamen contra, eo quod per suspensionem prohibetur, quis in ordinibus susceptis ministrare, non tamen prohibetur ad ordines promoveri, irregularis autem, & ad ordines promoveri, & in susceptis ministrare prohibetur. Hos autem reprehendit Nau. in Man. cap. 27. num. 191. vers. Secundo, quia ut diximus, suspensio est censura, irregularitas autem censura non est. Item irregularitas tam laicis,

quam Clericis convenit; Suspendio vero poena est Clericorum tantum. Speculator autem referente Navar. ubi supra, vers. Tercio, vult omnem excommunicatum, suspensum & interdictum esse irregularem, non tamen omnem irregularem excommunicatum esse, suspensum, aut interdictum. Quam etiam differentiam Navar. ibi reprehendit, quia excommunicatio, suspensio, & Interdictum, sunt Censura Ecclesiastica: Irregularitas autem ex sua natura censura non est, item excommunicatus non est irregularis eo ipso, quod sit excommunicatus, sed quia dum excommunicatus est priuatus est participatione activa, & passiva Sacramentorum, ideoque dum in excommunicatione manet, non potest promoveri ad ordines, vel in susceptis ministrare; quamprimum autem absoluitur ab excommunicatione & ordines suscipere, & in susceptis ministrare potest; Qui vero est irregularis, etiam post peractam penitentiam, & obtentam absolutionem a Censuris, & ab omnibus peccatis, adhuc inhabilis est ad ordines recipiendos, & ad ministrandum in susceptis, donec per dispensationem inhabilitas illa ab habente potestate tollatur. Idem dicendum est de Suspensione, & Interdicto; dum enim quis suspensus, aut interdictus est, prohibetur ordines suscipere, vel in illis ministrare, non tamen irregularis est, quatenus suspensus, aut interdictus est, quia statim se a suspensione, & interdicto absoluitur, manet aptus ad ordines recipiendos, & ad servandum in illis.

21 Differt igitur irregularitas ab excommunicatione, quia excommunicatio est censura, vel vinculum a iure, vel iudice impositum, quo quis tanquam ligatus prohibetur a participatione activa, & passiva Sacramentorum, & omnibus Ecclesiasticis suffragijs, & communi hominum confortio priuatur, & hoc ob contumaciam: At vero irregularitas solum est inhabilitas quedam ad ordines suscipiendos, vel ad ministrandum in illis etiam absque ulla contumacia, immo nonnunquam absque culpa contracta.

22 Differt etiam ab excommunicatione Minor, quia licet priuatur omni passiva Sacramentorum receptione, at vero irregularis recipere potest absolutionem a peccatis, ex Causa in verbo Irregularitas, in princip. Armilla, verbo eo. §. 86. Nau. in Man. cap. 27. num. 191. in fine. Martin. Ledesm. 2. 4. quæst. 26. art. 2. in tract. de irreg. in princip. & Henriquez lib. 1. c. 1. §. 1. in annot. in litera C. & §. 2. immo & omnia Sacramenta præter ordinem, ut Henriquez ubi supra, §. 2. docet.

23 Differt a suspensione, quod suspensio semper ex aliquo delicto contrahitur siue mortali, siue veniali, & est censura, vel sententia, vel vinculum a Iudice, vel iure impositum, vel ob contumaciam, vel saltem in poenam delicti præcedentis, quo vinculo ligatus, vsum ordinum exercere prohibetur: Irregularitas autem nec semper ex delicto contrahitur, nec censura est, ut diximus, nec imponitur ab hominibus, sed a iure, per solum Papam, ob decentem De cultum, ut ordinati, & ministri divini cultus sint sine macula, & defectu. Item suspensio communiter non priuatur toto officio, sed quodam vsum illius; & si quando priuatur toto officio, id agit non ut habitus in perpetuum, sed ut dispositio ad tempus, & in persona tantum Ecclesiastica, & elapso eo tempore tollitur, aut saltem per absolutionem; At Irregularitas per se priuatur susceptione ordinis, & per modum habitus priuatur vsum, & aliquando superueniens Irregularitas non priuatur vsum ordinum, ut si Sacerdoti sine eius culpa amputata sit manus, est irregularis ne celebret, sed audire potest confessiones, quia non prohibetur de re tui vsum ordinum, sic Villadiego, de irregul. col. 39. Navar. in Manu. ca. 29. num. 191. & num. 200. vers. Septimo dico. Felicianus, de irreg. cap. 6. Henriquez lib. 7. de Indulg. cap. 13. §. 6. in annot. in litera R, & lib. 14. de Irreg. cap. 1. §. 2. de irregul. non per contritionem, aut absolutionem, sed per dispensationem tollitur, arg. Conc. Trident. Sessio. 24. de reform. cap. 6. Henriquez lib. 7. c. 13. & lib. 14. cap. 1. ubi supra.

24 Differt etiam ab Interdicto, quia Interdictum est censura a iure, vel ab homine imposita, qua quis prohibetur Sacramenta aliqua recipere, vel conferre, & officijs Divinis interesse, & sepultura Ecclesiastica sepeliri, vnde in, ut excom.

excommunicatus, suspensus, aut interdictus, quia prohibitus est exercere vsum ordinum, ideò, dū aliqua harum censurarum ligatus est, ordines recipere non potest, quia ordo quando recipitur, propter vsum, & officium eius recipitur; Irregularitas autem nec priuat receptionem Sacramenti alicuius præter ordinem, nec prohibet officii diuini interesse, nec sepultura Ecclesiastica donari, sed solum per se, & directe, & primariò impedit susceptionem ordinis, vt ordo est, nec semper impedit omnem vsum ordinis cum tamen excommunicatio, suspensio, aut interdictum solum indirecè & secundario ordinis susceptionem impediatur, ex eo quòd qui aliqua cēsurā ligatur, eo ipso quòd priuatur passiuā Sacramentorum susceptione, eo nequaquam priuatur ad tempus, scilicet dum censura ligatus sit, receptione ordinum.

Ex quibus etiam colligitur, quomodo distinguatur irregularitas a depositione, & degradatione, quia hæc duæ pœnæ sunt sententiæ inflictæ in penam delicti, quibus Clericus priuatur in perpetuum, & toto vso ordinum.

25 His omnibus addi potest ex Soto 4. dist. 25. q. 1. artic. 3. vbi ex his igitur, & Henriquez lib. 1. c. 1. §. 2. quòd licet irregularitas Ecclesiasticos impediatur ordines, si tamen a viro baptizato recipiantur, factum tenet, & solum priuatur vso; quòd si iura nonnunquam dicant non valere ordinationem irregularis, vt dist. 70. c. 1. & 2. intelligi debent quoad vsum, & exercitium ordinis in irregularitate, aut ab irregulari sui cepti.

26 Diuiditur variè a DD. Quidam enim multas enumerant sine vilo planè ordine, vt Angel. verbo irregular. 1. S. Anton. 1. par. tit. 29. de irreg. cap. 1. Maior. lib. 1. de irreg. cap. 3. Alij, vt Summa Astensis, par. 2. li. 6. tit. 6. & seq. reducant omnes genus irregularitatis ad duodecim irregularitates, quas vocant Apostolicas, 1. Timoth. 3. Alij, vt Sylu. in verbo irregularitas, num. 3. omnes ad tres reducit, scilicet ex delicto, ex defectu corporis, & ex defectu Sacramenti, & ponit 23. casus & eandem diuisionem facit Sotus 4. dist. 25. q. 1. art. 2. & hos secutus Polancus in fine Directorij, c. de irregul. Tabiena, in verbo irregularitas, 1. num. 1. ad nouem capita reducit. Alij, vt Martin. Ledesm. 2. 4. q. 26. ar. 2. intrac. de irreg. & Nau. in Man. c. 27. nu. 192. Henriquez lib. 1. c. 1. §. 4. Alip. Vual. vbi supra, in princ. Greg. de Valentia tomo 4. disp. 7. q. 19. puncto 2. & Cosmus Philarchus de officio Sacerd. par. 1. lib. 4. c. 6. irregularitates omnes ad quinque species reducant, quæ ex quinque defectibus nascuntur, scilicet, Sacramenti, Corporis, Animæ, lenitatis perfectæ, & delicti.

27 Ceterum meo iudicio, & breuius, & melius reduci possunt omnes ad duo capita, prout superius dictum est. Primum enim i Quædam sunt, quæ contrahuntur absque vlla culpa, & dicuntur contrahi ex aliquo defectu. Secundo, aliæ contrahuntur ex delicto, & dicuntur contrahi ex facto proprio. Rursus irregularitates omnes, quæ sine culpa contrahuntur, ad quinque capita reduci possunt; Nam Primo, Quædam contrahuntur ex defectu Sacramenti. Secundo, ex aliquo defectu Corporis. Tertia, ex aliquo defectu Animæ. Quarto, ex defectu libertatis. Quinto ex defectu perfectionis. Quæ autem irregularitates ex delicto contrahuntur, & ob quæ delicta, suis locis ostendemus.

Regulæ quædam generales ad irregularitatum notitiam vtilis, ac necessaria. Cap. II.

S Y M M A R I V M.

- 1 Irregularitatum cognitio ardua, difficilis, & perplexa est.
- 2 Irregularitas vt incurratur, subiectum capax esse debet.
- 3 Femina irregularitatis capax non est, & quæ eius ratio sit.
- 4 Femina ad imaginem Dei, an, & quo sensu creata sit.

5 Femina Christi vicem, & personam representare nequit.

6 Femine, quo sensu regulares, aut ordinari posse, dicuntur.

7 Donum prophetiæ concessum mulieribus in lege veteri Sacramentum non erat.

8 Baptizatus, qui non est, pro eo tempore irregularis non est, & quare.

9 Irregularitas omnis iure tantum humano Pontificio est instituta.

10 Irregularitates multe iure Pontificio institutæ, ex lege veteri, & Naturali originem trahunt.

11 Irregularitas, quo sensu originem a iure naturæ trahere dicatur.

12 Cum homicida voluntario, quo sensu iura Papam dispensare non posse affirmant.

13 Apostolorum Canones, & decreta iuris humani sunt, non Diuini.

14 Irregularitas non nisi in casibus iure expressis incurritur.

15 Irregularitas an censendus sit, qui de irregularitate dubius est.

16 Lex iusta, tam in foro interiori, quam exteriori obligat.

17 Irregularitas ob delictum sola voluntate, et mente commissum non incurritur.

18 Homicida mentalis irregularitatem non incurrit.

19 Irregularitas ob delictum occultum exterius commissum quamuis probari non possit, incurri poterit.

20 Bullæ concedentes facultatem dispensandi in irregularitatibus mentalibus, quo sensu intelligenda sint.

21 Irregularitas, non solum ad ordines suscipiendos, & eos exequendos inhabilem reddit, sed etiam ad beneficium obtinendum.

22 Beneficium propter clericale officium datur.

23 Inhabilis ad celebrandum, beneficium curatum habere nequit.

24 Irregularitas post beneficium obtentum incurra, ipso iure beneficiarium beneficio illo non priuat.

25 Irregularitas dignitatibus, et Prælaturis regularibus priuat.

26 Irregularis, ante obtentam dispensationem ordines sumens, vel exercens, irregularitatem nouam non incurrit, et quæ huius ratio sit.

27 Ordinem susceptum ob irregularitatem exercere prohibitus, an, et quando superiorem sumendo, irregularitatem incurrat.

28 Homicidium, et membri abscissio hominem irregularem reddit, sicut etiam quælibet corporis deformitas.

29 Missam celebrare prohibitus ob membri mutilationem, an, et quæ alia officia Ecclesiastica exercere possit.

30 Irregularitas vt incurratur ob crimen, non satis est conatus, & desiderium illud perpetrandi.

31 Cessante causa irregularitatis, cessat irregularitas.

32 Irregulares sunt, qui post peractam penitentiam ordinis executionem non habent.

33 Bullæ potestatem absoluedi a censuris concedentes facultatem dispensandi, in irregularitatem non concedunt.

1 Quamuis irregularitatum cognitio difficilis, & perplexa sit, nihilominus tamen ad clariorem, & faciliorem huius rei explicationem regulas quasdam generales ex DD. collectas, & communi omnium consensu approbatas, præmittemus, per quas & iudex alienam discutere conscientiam circa incurSIONem irregularitatis facile possit, & vnusquisque pro bono, & tranquillitate conscientiæ suæ, his perlectis, & diligenter consideratis, documenta quæ-

ta quedam generalia habeat, ex quibus an irregularis ſit, necne diſcernere queat. Quatum

2. *Prima eſt.* Ad hoc vt incurrat irregularitas, ſubiectū capax irregularitatis eſſe debet, vt colligi poſeſt ex Soto 4. d. 25. q. 1. art. 2. in princ. & Marian. Socin. in cap. ſententiam, par. 5. q. 14. & Maiolo lib. 1. cap. 28. num. 1. & num. 7. Ratio eſt: quia cum irregularitas ſit impedimentum ſubiectum eius impeditur, capax eſſe debet, priuatio enim ſupponit habitum, vnde Sotus vbi ſupra docet, quod mulier ſiue bigama ſit, ſiue homicida, non eſt irregularis, qui ppe quæ vt non eſt ordinis capax, ita nec irregularitatis; Et quidem feminam irregularitatis incapacem eſſe docent S. Thom. 4. diſt. 25. q. 2. art. 2. & habetur in additio. 3. partis, quæſt. 39. art. 1. Marian. Socin. in cap. ſententiam in 5. par. quæſt. 14. in fine. Ne Clerici, vel Monachi, & facit cap. Noua, & ibi Panormit. de penit. & remiſſ. & idem Panorm. in cap. dilecta, num. 5. de maior. & obed. & facit cap. ſina. d. 32. Sotus 4. d. 25. q. 1. art. 2. & Maiol. li. 1. Irreg. cap. 28. num. 1. Tabiena, verbo irregularitas, 4. in principio. Summa Corona par. 3. tit. de irreg. nu. 4. verſ. Quarto. Alphon. Viald. par. 3. cap. 3. vbi late rem hanc prolequitur. Toletus lib. 1. Inſtr. Sacerd. cap. 24. Cuius incapacitatis ratio eſt, quia ordinis aſſumptio gradum ſuperioritatis denotat; cum tamen femina *ſub viri poteſtate eſſe debeat*. Gen. 3. & S. Auguſt. in lib. qq. Gen. 153. & reſertur in c. eſt ordo naturalis, 33. q. 5.
4. *Neque ipſa ad imaginem Dei creata eſt,* ex S. Ambroſio in 1. Corinth. 11. & reſertur in cap. Mulier 2. & S. Auguſt. in qq. vet. & noui teſtam. cap. 106. & habetur in cap. Hec imago, 33. q. 5. & gloſ. in cap. Dilecta, in verbo Inſiſtenti, de maior. & obed. & Simone Maiolo lib. 1. de irreg. ca. 28. numer. 2. Quod tamen dictum vt verum ſit, non debet intelligi quantum ad id, in quo principaliter ratio imaginis conſiſtit, ſcilicet, quatum ad intellectualem naturam; vnde Gen. 1. cum dixiſſet, *Ad imaginem Dei creauit illum ſcilicet, hominem, ſubdidit, Maſculum & feminam creauit eos*. Sed quantum ad ſecundariam quandam rationem imaginis Dei, quæ in viro inuenitur, & non in muliere, quia ſcilicet vir eſt principium mulieris & finis, ſicut Deus eſt principium, & finis totius creaturæ, vnde cum Apoſt. 1. Corinth. 11. dixiſſet, quod *Vir imago, & Gloria Dei eſt, mulier autem gloria viri eſt*, oſtendit, quare hoc dixerit, ſubdens, *Non enim vir ex muliere eſt ſed mulier ex viro; Etenim, vir non eſt creatus propter mulierem, ſed mulier propter virum*, vt optime S. Thomas in Summa par. 1. quæſt. 93. art. 4. ad 1. & cum ſecutus Alphonſus Vialdus in ſuo Candelab. par. 3. cap. 3. num. 7. oſtendunt. Deinde verò ordines illi ſoli competunt, qui vice Chriſti ad altare accedere, & miniſtrare poſſunt: mulier verò adeo a miniſterio Sacrorum ordinum excluditur, vt nec ad altare liceat illi deſeruire Sacerdoti celebranti, etiam ipſa neceſſitate urgente, ex Archid. in capitulo. Hoc quoque, de Conſecr. diſtinct. 1. & ad altare accedere prohibetur, vt preſbitero miniſtret, cap. 1. in fine, de cohab. cler. & mul. Maiol. cit. num. 6.
5. *Neque Chriſti perſonam, aut vicem referre poſeſt;* ſicut enim per virum originale peccatum intrauit in mundum & non per feminam, vt tradit S. Thom. 3. par. d. 12. artic. 4. ad finem. & ideo Chriſtus aſſumpſit ſexum maſculinum, vt perfectum, & actiuum; ita quicumque Chriſti vicem reſentare debet, proportionatus eſſe debet perſonæ Chriſti; quæ ſanè proportio, & ſimilitudo in ſolo ſexu maſculino eſt, per quem humanæ naturæ reparatio fieri debet, & non per femineum, vt latius ibi S. Thom. & Sotus 4. diſt. 25. q. 1. art. 2. tradunt, vnde ſi mulier de facto ordinetur nihil ſit, cum ipſa characteris incapax ſit, ex S. Tho. in addit. 3. par. quæſt. 39. artic. 1. Soto cit. & Maiolo libro 1. de irregul. cap. 28. numero 5. S. Anton. 3. par. tit. 29. de irreg. cap. 6. verſ. Hermaphroditus, glo. in cap. Diaconiſſam, in verbo ordinari 27. quæſt. 1. & omnes auctores conſentiant.
6. *Nec obſtat, quod a S. Chriſtoſtom. in Hom. quod femina regulares cum Clericis non cohabitent, Regulares vocentur, quia ideo eas appellat, quod miniſterio Monialium erant aſcriptæ, & in capitulo Diaconiſſam 27. quæſtione 1. in-*

habetur Diaconiſſæ ante annum quadrageſimum ordinar, non quod ordinis capaces ſint, ſed quia miniſtræ, & Abbatiffæ erant, ſeu, vt ait S. Thom. in addit. 3. par. quæſt. 39. art. 1. poſt glo. ibi, quia in aliquo actum Diaconiſſæ participabant, quia ſcilicet legebant homilias, vel Euangelium in Choro. Quo etiam modo in cap. Mulieres, d. 32. vocantur *Presbiteræ*, quia ſcilicet vt S. Thom. S. Anton. & Sotus vbi ſupra docent, in rebus Eccleſiæ miniſtræ erant; præſbiter enim idem eſt, quod ſenior eligebantur enim ex viduis ſeniores in miniſterium rerum Eccleſiæ, vnde in eodem Canonone cauetur, ne tanquam ordinatæ conſtituantur; vnde cum Cataphrigæ hincertoris nocti occaſionem, mulieres ordinari poſſe aſſerunt, eorum error in Concil. Laod. cenſ. can. 11. damnatus eſt, vt in d. ca. Mulieres habetur. Donum autem prophetiæ conceſſum mulieribus in lege veteri, non Sacramentum fuit, ſed donum Dei. De qua etiam, de qua Iudic. 4. habetur, Iudex fuit, & præſuit, ſed in temporalibus, non in Sacerdotalibus, ſicut & non poſſunt mulieres temporaliter dominari, ſic S. Thom. & Sotus vbi ſupra.

8. *Eodem modo non baptizatus, quia non eſt capax ordinis pro eo tempore non eſt irregularis, vt patet ex toto tit. de Cleric. non baptizato, maxime capitulo primo, & ſecundo, & additur ratio: quia baptiſmus eſt lanua Sacramentorum, ex Conc. Trident. ſeſſ. 14. de Sacramen. Penit. c. 2. de c. veniens, de preſbiter. non baptiz. Nau. in Man. c. 27. num. 205. verſ. Tertio. Simon. Maiol. lib. 3. de irreg. c. 7. in princ. Henriquez lib. 14. c. 1. §. 2. in annot. litera T.*

9. *Secunda eſt.* Omnis irregularitas iure tantum hummo Pontificio conſtituta eſt. Sic Innoc. num. 8. Anton. numer. 19. & ibi Panormit. num. 19 de Renunciati. in ca. Niſi cum pridem, & idem Innoc. in ca. ad audientiam, de homicid. & ibi DD. & idem Innoc. in cap. ſi celebrat, numero 2. de Cler. excommunic. miniſtr. Archid. in cap. Apoſtolicæ, diſt. 36. in princip. & in cap. excommunicatos 11. quæſt. 3. Fel. in d. cap. ad audientiam Gonſal. a Villadiego, de irregul. princip. Imola, & DD. in Clement. ſi furioſus, de homin. S. Anton. 3. par. tit. 29. de irreg. cap. 2. §. fin. in princip. Sva. verbo irregularitas, in fine. Nau. in Man. cap. 27. numero 194. verſ. Quinto. Couar. in Clem. ſi furioſus, in princip. num. 2. de homicid. & Henriquez lib. 14. de irreg. cap. 3. §. Angelica, in verbo irregularitas, in princip. & Durand. 4. diſt. 27. quæſt. 4. num. 8. & colligitur expreſſe ex capis qui, de ſent. excommun. lib. 6. vbi dicitur, *quod nemo irregularis conſendat, niſi ſit in iure expreſſum, & idem in archid. 4. diſt. 25. quæſt. 1. art. 2. Concl. 2. & 3. & ideo Nicol. Dionyſius de Peruſio, in d. cap. is qui, dicebat, quod qui aliquem dicit irregularem eſſe, caſum legis adducere debet. Alphonſus Viald. de irregul. numer. 5. Summa Corona. tit. eod. num. 2. & Gregorius de Valenzia tom. 4. Diſput. 7. quæſt. 19. puncto 1. verſ. Eſtigitur. Toletus lib. 1. Inſtr. Sacerd. c. 24. Qui quid falſo contr. a omnes Marian. Socin. in ca. ad audientiam, q. 3. velit quædam irregularitates eſſe de iure diuino.*

10. *Addo tamē multas irregularitates iure Pontificio conſtitutas, ex lege veteri, & Naturali originem traxiſſe, & Eccleſiam ad legis veteris imitationem itas in ſtituiſſe. De lege veteri conſtat ex Leuit. 21. vbi quædam irregularitates ex vitio corporis fuiſſe conſtat, vt ſi quis haberet maculam ſi cæcus claudus, &c. & Deuter. 23. Eunuchi, Caſtrati, Manſeres, & de Scorto nati ad Eccleſiam, & diſtinctum eorum peragendum non admittuntur. 1. Paralipom. 22. & 23. David tanquam irregularis ob defectum perfectæ lenitatis, quia in bellis multum ſanguinem fuderat, templum Domini edificare prohibetur. De lege Naturali probatur ex 1. quæ tradunt S. Thom. 1. 2. quæſt. 95. artic. 2. & Medina ibi, & Sotus lib. 1. de iur. & iure, quæſt. 5. artic. 2. Quædam enim deducuntur ex principiis naturalibus, tanquam Concluſiones ex ſuis principiis, vt v. g. Principium naturale eſt, *Quod tibi vis fieri, alteri feceris*. Item, *quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris*. Homicidium tibi vides, ſimiliter tuum, ſimiliter adulterium, ergo iſta ne feceris alteri. Quod ſit, vt præcepta Decalogi in ipſis naturæ principiis latet. Quædam verò deducuntur ex naturæ principiis, non tanquam Concluſiones, ſed tanquam determinaciones quædam*

dam aliquorum communium; Nam naturæ principium est Bonum esse præmiandum, malum verò puniendum; Hinc lex humana homicidium suspendio, hæresim incendio, &c. sic diversa crimina diuersis punit modis; non enim lex naturæ præcipit quod tali pœna, vel tali puniatur, sed lex humana; quæ autem sunt primi generis, vt recte notat S. Thom. vbi supra, partim ex lege naturæ, partim ex lege humana vigorem habent, quæ autem secundi generis sunt, ex sola lege humana vigorem habent. Vnde cum irregularitates omnes secundi generis sint, originem tamen a iure naturæ trahunt, quatenus in æquitate naturalis fundantur. In quem sensum Arist. lib. 6. Polit. cap. 7. & lib. 7. c. 9. voluit non quoslibet assumendos esse ad Sacerdotium, sed eos qui honorem Deo deferre possent; adeo, quod Romulus, teste Dion. Halicarnass. lib. 3. bibliothecæ, statuit ad Sacerdotium ex Nobilibus assumendos esse; & teste Tito Livio, Decade prima, li. 2. apud Ægyptios non licebat Regibusque Sacerdotio imperare.

11. *Dices*, Si irregularitas trahat originem a lege Naturæ: ergo non est dispensabilis, & glossa in cap. sicut dignum, §. Clericos, in illis verbis, *Et cum tali nunquam dispensatur*, de homicid. significare videtur, Papam non posse dispensare cum homicida voluntario, quia est de iure diuino, citans illud 2. Reg. 7. & 1. Paralip. 22. & 28. de Davide, *Non edificabit nobis Templum, quia vir sanguinis est*. & Marian. Socin. in c. ad audientiam, q. 3. de homicid. & fauere videtur c. fin. de temp. ordin.

Respondet; Quamuis irregularitas originem trahat a lege naturæ, quatenus fundatur in æquitate naturali, non tamen proprie dicitur ius naturæ: Alioquin enim leges omnes quatenus leges sunt, hoc est, quatenus æquitati naturali consonant, leges essent naturales, quod tamen dicendum non est. Quoad gloss. verò Respondeo cum Host. & Panorm. ibi, in c. cap. sicut dignum, numero 12. in cap. ad audientiam, numer. 4. de homicid. quod iura, & DD. qui affirmant cum homicida voluntario non dispensari, intelligi debent, quod difficulter solet Papa cum tali dispensare; non autem quod sit omnino dispensabile homicidium voluntarium. Vnde vt notat Panorm. in veteri testamento reperitur dispensatum cum Phinees nepote Aaron, qui licet duplex homicidium commisit, scilicet tamen postea permissum fuit administrare diuina. Num. 25. & M. ses occidit Ægyptium, Exodi 2. & tamen fuit Sacerdos, Psal. 98. *Moses & Aaron in Sacerdotibus eius*, & moneta Pontificalia exercebat, consecrans Aaron, & filios eius Leuitas in Sacerdotes. Exodi 28. & 29. & Leuitic. 8. & exerat altaris, & consecravit. Exod. 40. & Apostolus Paulus homicida fuit consentiens neci B. Stephan protomartyris. Act. 7. & tamen postea in Apostolatam assumptus est, Act. 13. 17.

12. *Quoniam* irregularitas ex lege naturæ originem trahit, & irregularitates multæ in lege veteri fuerint, & multæ ex Canonibus Apostolorum & eorum epistolis desumptæ sunt; nihilominus tamen irregularitates omnes iure tantum humano Pontificio institutæ sunt, vt recte docet Couar. vbi supra, quia Apostolorum Canones, & decreta iuris humani sunt; & lex vetus quoad Cerimonialia, & iudicialia per Christi mortem expirauit, & abrogata est, ex S. Thoma 1. 2. quæst. 103. art. 3. & DD. omnibus in cap. vnico, de purificatione post partum. Vnde si aliqui do dicant Doctores aliquas irregularitates de iure Diuino esse aut falsum dicunt, aut intelligendi sunt ita docuisse, quia habent originem ex lege veteri, ex cuius imitatione illas instituit Ecclesia; sicut etiam Decimæ, a nonnullis Canonistis, vt ab Innoc. in cap. Parochianos, de Decim. & alij PP. apud Gratian. 16. quæstio. 1. dicantur esse de iure Diuino, quia ad imitationem legis veteris illas Ecclesia instituit, de qua re plura legi possunt apud gloss. in cap. 1. in verbo, Decimarum, de Decim. lib. 6. & S. Tho. in 2. 2. q. 87. art. 1. & Caiet. ibi.

13. *Tertio* est irregularitas nunquam incurritur, nisi in casu iuris Pontificio statuti & expressi, & habetur in cap. in quo, & ibi DD. de sentent. excommunic. lib. 6. Palu. 4. dist. 35. quæst. 3. artic. 2. Conclus. 2. Summa Confess. lib. 3. titol. 35. quæst. 5. versic. Quid si quis. Barth. Medina, lib. 1. in fit.

Confess. cap. 1. §. 10. Alphons. Vivald. tit. de irregul. num. 19. Iacobus de Grass. lib. 4. Decis. cap. 27. numer. 3. Cosmus Philarchus de officio Sacerd. par. 1. lib. 4. cap. 6. Notab. 1. Toletus lib. 1. instruct. Sacerd. cap. 24. Nauar. in Man. cap. 27. num. 194. versic. Quinto. Couarr. in Clem. Si furiosus initio, numer. 3. de homicid. Simon Maiol. lib. 1. de irregul. cap. 2. num. 2. versic. Sexta. Henriquez lib. 14. de irregul. cap. 1. §. 3. Tabiena, verbo irregularitas 1. num. 3. §. Secundo, ante finem. & est communis DD. opinio. Ratio est, quia cum irregularitas sit iure Pontificio inducta, consequens est, vt nulla alia irregularitas sit, nisi quæ eodem iure exprimitur.

15. *Circa* hanc tamen Regulam difficultas esse potest, eo quod in c. Ad audientiam, de homicid. habetur, censendum esse irregularem, qui de irregularitate est dubius, & idem dicitur in cap. Significasti 2. de homicid. eo quod in dubijs pars tutior eligenda sit, Ergo non solum vbi est expressa irregularitas in iure, sed etiam vbi dubium est, contrahitur irregularitas. Panorm. in cap. ad audientiam, numero secundo. & ibi Socin. num. 46. de homicid. & ibi Hostien. & Sylu. in verbo Homicidium 3. num. 2. quæst. 1. & Tabiena, verb. irregularitas 1. num. 4. §. Tertio. & Simon. Maiol. lib. 1. de irregul. cap. 2. nu. 3. §. Septima. Alphonsus Vivald. vbi supra num. 20. & num. 21. & Cosmus Philarchus cit. lib. 4. capitul. 6. Notab. 2. cum alijs multis, vt hanc contrarietatem iuris concordent; Respondent d. ca. is qui, de sentent. excommunic. libro 6. & Doctores dicentes non incurri irregularitatem, nisi in iure sit expressum, intelligi procedere in foro iudiciali, & exteriori, quod scilicet Iudex, & Magister, seu Doctot in foro iudiciali non debent aliquem irregularem in dubio indicare, prohibendo ei ordinis susceptionem, aut administrationem; At verò, cap. ad audientiam, & cap. Significasti 2. de homicid. & similia iura, procedere putant in foro conscientie, tunc enim in hoc dubio debet talis se irregularem reputare, & abstinere a susceptione ordinum, vel administratione, argum. cap. illud, de Cleric. excommunic. ministr. Verum Respondit, & distinctio hæc, & falsa est, & displicet tum Na. in cap. Si quis autem, de penit. distinct. 7. numer. 35. tum Couarr. in Clem. Si furiosus, vbi supra, numero 3. de homicid. Quia textus ca. is qui, etiam in foro conscientie, & cap. ad audientiam, & cap. significasti 2. in foro exteriori procedunt, Nam omnis lex iusta non solum in foro exteriori obligat, sed etiam in foro interiori. Cum igitur dicta iura absolute loquantur, absolute & in vitroque foro obligabunt, iuxta ea quæ tradunt S. Thom. 1. 2. quæst. 66. art. 4. & Sotus lib. 1. de iust. & iure, quæst. 6. artic. 4. Nauar. & Couar. vbi supra. Verus igitur sensus d. ca. is qui, est, vt inter recentiores post Couarruiam docet Gregorius de Valentia, tom. 4. Disput. 7. quæst. 19. puncto secundo, Notab. 3. caput illud, procedere de iure, cetera verò iura, cap. ad audientiam, & cap. Significasti 2. procedunt vbi est dubium de facto; Hoc est, Quando est dubium, an in aliqua specie sit inducta irregularitas iure Pontificio, tunc dicendum, & iudicandum est, non esse irregularitatem constituendam in eo casu, nisi sit in iure Canonico expressum, At verò vbi certi sumus irregularitatem induci in certa specie peccati, & ex certa causa, & tamen dubij sumus de facto, hoc est, an Petrus commiserit factum, vel non, ob quod incurritur irregularitas, ita vt non de iure, sed de facto dubium sit, tunc quidem tutior pars in vitroque foro eligenda est, vt scilicet Petrus irregularem se censeat, licet videatur durior, quia in hac parte nullum subest periculum & fauet gloss. in cap. vnico, in verbo æstimare, de scrutin. in ordin. fac. Nam bonarium mentio est timere culpam, vbi culpa minime reperitur, distinct. 5. caput. fina. & cap. secundo, de obseru. ieiun. Idem dicendum est, vbi agitur vt quis ab altaris ministerio abstinere, vel a contractu matrimonij, vel ab alio actu exercendo, in quo exercendo subesset periculum peccati, tunc enim eligenda est pars securior, arg. cap. ad audientiam, & cap. significasti 2. de homicid. & ca. iuuenis, de sponsal. & Innoc. in cap. cum tu, de testib. Notandum tamen est, dubium debere esse aliqua ratione probabili fundatum, vel coniectura; quia nō satis est, si sit purus conscientie scrupulus, qualem habere solent homi-

nes

nes scrupulosi, qui passim scrupulis vexari solent. Ex quibus constat tractatum irregularitatis esse difficilem, & vtilem. Difficilem, quia propter irregularitates oportet ferre totum ius Canonicum pertrahere; vtile vero, quia cuncta iura scire oportet, & casus, ut quis conscientiam dirigat, & informet.

17. *Quarta est*, Canonica lex imponens ob aliquod delictum irregularitatem, non ligat eum, qui mente tantum delinquit. Sic Alex. de Ales. par. 4. quest. 24. memb. 5. art. 3. §. 4. Anton. 3. par. titulo 29. de irreg. cap. 2. in princip. Syluest. verbo homicidium, 3. quest. 1. vers. Tertia; Tabiena, verbo irregularitas 1. numero 3. §. Secundo, post medium. Nauar. in cap. Magna, num. 23. de penit. dist. 1. & in Man. cap. 27. num. 193. Martin. Ledesmi 2. 4. quest. 26. artic. 2. tract. de irreg. in princip. versicul. Sed antequam. Couar. in Clement. Si furiosus, initio primae partis, num. 4. versic. Rursus, & initio partis secundae, numero primo, versic. Voluntarium, & num. 5. versic. Primo, de homicid. & Albert. Trotius libro 2. de vero & perfecto Clerico, cap. 20. num. 5. Simon Maior libro 5. de irreg. cap. 48. numero 4. versic. Sed quia Barthol. Medina lib. 1. instruct. Confess. cap. 11. §. 10. Alphonsus Vivaldi tract. de irreg. nu. 18. Greg. de Valentia tom. 4. disput. 7. quest. 19. puncto 2. versic. Tertium. Iacobus de Grassi lib. 2. decis. cap. 62. nu. 5. Sebast. Medices, par. 2. Summa, in t. 9. questione 26. Henriquez libro 14. de irregular. capitulo 3. §. 2. & idem intellige de omnibus alijs legibus humanis, quae ex communi sententia minime puniunt actus pure interiores mentis. Ratio est.

Primo, quia lex humana non ligat, aut punit eos actus, quos nec cognoscit, nec cognoscere potest.

Secundo, Quia proprium est Dei immediate operari in animam.

Tertio, ex Hierem. 17. *Primum est cor hominis, & inscrutabile, & cogitationis pignus, & de penis, & caput cogitationis, de penitus, dist. 1. & glo. in cap. si aliquis, in verbo, ut homicida, & ibi Goffred. & Panor. num. 3. de homicid. ubi docent homicidam pure mentalem, non effici irregularem, quando quidem nulla datur irregularitas mentalis, unde licet quis animo deliberato alicuius occisionem conceperit, si tamen nihil aliud sequatur, irregularis non erit.*

19. *Addo* tamen, quod licet illud propter quod imponitur irregularitas, sic occultum, id est, non possit probari, si tamen in aliquem actum, vel signum exterius prodijt, incutitur irregularitas. De qua re licet olim controuersia fuerit inter DD. modo tamen post Conc. Trid. Sess. 24. de ref. ca. 6. res certa est, siquidem ibi datur facultas Episcopis dispensandi in irregularitate proveniente ex delicto occulto; & talis est modo praxis ecclesiae, ut in talibus petatur dispensatio, illisque concedatur, unde Castro libro 2. de lege penali, in fine, in ultima editione propter Conc. Trid. ubi supra palinodiam cantant. Ex quibus patet, quod quando aliquae Bullae, & indulgentiae dicunt, quod concedunt facultatem dispensandi in irregularitatibus mentalibus, nullam concedunt facultatem, ut ait Martin. Ledesmi ubi supra dicens Summos Pontifices id non dicere, sed quastores hunc loquendi modum adinuenisse, melius tamen respondent Corduba lib. 5. de indulg. q. 43. dub. 3. & Couarr. in Clem. Si furiosus, in princip. nu. 4. vers. Rursus, in fine, de homicid. & Henriquez lib. 13. de Sacram. penitentiae, c. 14. §. 4. in annota. in littera Y. huiusmodi Bullas intelligendas esse, non de dispensatione ab irregularitate pure mentali, sed de ea, quae licet ab actu exteriori procedat, occulta tamen est iuxta ea, quae superius dicta sunt.

21. *Quinta est*, Quamuis irregularitas primo reddat hominem inhabilem ad ordines tum suscipiendos, tum etiam ad eorum executionem, praesertim a celebratione Missae, nisi urgeret scandalum cum periculo vitae, aut grauis damni, ex Nauar. in Manuali, capit. 27. numero 139. Corduba, lib. 1. tractat. casuum conscientiae, quest. 41. & 142. Alphonsus Castro, libro 2. de lege penali, capitulo vlt. Conclus. 2. Frat. Ludonico Lopez par. 2. instruct. capitulo 93. in fine, & Henriquez lib. 14. de irreg. capitulo 2. §. 5. Cosmo Philiarcho de officio Sacerdotis, parte 1. libro 4. capit. 6.

Notab. 7. Secundario tamen prius, eum beneficijs, hoc est, inhabilem reddit ad beneficium obtinendum, unde si collatio beneficii facta irregulari ipso iure nulla sit, nec tutum acquiri, nec fructus facit suos. Est communis DD. sententia. Dicitur in reg. 1. de regul. iuris, libro 6. Innoc. in capitul. cum nostris, de concess. prebend. Felin. in capitulo 2. de Rescriptis. Nic. Miles, in Repertorio, in verbo irregularis ut homicida. Lambertin. de iure patrona. lib. 2. par. 1. quest. 9. artic. 4. Paul. Parif. consil. 136. numero 40. lib. 4. Rebuff. in tractat. de pacif. possess. numero 226. Nauar. in Manuali, capitul. 27. num. 251. versicul. Septimo dico, de consil. 44. in nouis, alias consil. 35. in antiq. Couarr. in reg. peccatum, de reg. iur. par. 2. §. 8. numero 6. versic. Ad idem tendit, & in capitul. Alma mater, par. 1. §. 7. numero 1. de sentent. excomm. lib. 6. & in Clem. Si furiosus, parte 2. §. 3. num. 6. & 7. de homicid. Corduba, de casib. conscientiae, quest. 41. Frat. Ludonico Lopez par. 2. instruct. capitulo 93. §. verum. Thomas Zerula in sua Praxi Episcopali, p. 2. in verbo Irregularitas, dub. 4. & dub. 8. Gregor. de Valentia, tom. 4. disput. 7. questio. 19. puncto 3. §. 5. in fine, & Henriquez lib. 14. de irregul. cap. 2. §. 5. Ratio est, quia irregularis iure Canonico priuatur susceptione ordinum, vel eorum usu & executione; sed eodem iure beneficia dari non possunt, nisi suscipiendis ordinibus Ecclesiasticis, ergo eodem iure inhabilis est ad beneficium obtinendum.

22. *quandoquidem beneficium datur propter officium* Clericale, cap. vlt. de Rescript. lib. 6. Et denique, quia inhabilis ad vnum, inhabilis etiam censetur ad eum necessarium nexum, argumen. capitul. Translatio, de Constitut. & facit glossa in capitulo studeat, in verbo, ut tale beneficium, dist. 50. quicquid contrarium voluerit Fraces. in reg. 1. de reg. iur. lib. 6. Quam sane regulam, & doctrinam diligenter aduertere debent ij, qui beneficia accipiunt, eo maxime, quoniam in litteris Apostolicis absoluuntur ab excommunicatione, & alijs Censuris, cum tamen in illis nulla mentio fiat de irregularitate, quae res distincta est a censura. Hoc autem, quod diximus irregularem inhabilem esse ad beneficia obtinenda; procedit etiam in pensionem, in enim Nauar. tomo 2. consil. consil. 35. in antiq. alias consil. 44. in nouis, versicul. Sexto, & Thomas Zerula in sua Praxi Episcopali, par. 2. in verbo Irregularitas, dub. 8. notant, irregularem non potest obtinere pensionem Ecclesiasticam plusquam beneficium simplex, adduntque hoc in sequari de stylo Curiae, & Zerula etiam ait Rotam sic docuisse.

23. *Addo* tamen hanc regulam non procedere, quando irregularitas talis est, ut licet impediatur usum vnius ordinis, non tamen impeditur usum alterius ordinis iam suscepti, & talis defectus sine culpa contractus est; in hoc enim casu potest is habere beneficium, sed tamen beneficium tale, quod non requirit maioris ordinis usum, quam illius quo exercere potest, & videtur casus expressus, capitul. 2. de cleric. agrot. ubi ei, cui abscissi fuerunt duo digiti, & per manus sine culpa, permittitur conferri beneficium non requirens celebrationem, non autem requirens illam, in docet Nauar. in Manuali, capitulo 27. numero 271. ubi ait Clerico, qui perdidit aliquod membrum, ex quo pectus sit sine culpa inhabilis ad celebrandum, si eandem non fiat inhabilis ad alium usum ordinum, scilicet ad celebrandum in choro, vel audiendas confessiones, & huiusmodi, concedi posse beneficium simplex, non autem oratorum, Et his similia tradunt etiam Alphons. Vivaldi, ubi supra, num. 29. Cosmus Philiarcho loco cit. Notab. 7. de Greg. de Valentia tom. 4. disput. 7. q. 19. puncto 2. vers. 1. dicendum.

24. *Sexta est*, Nulla irregularitas, quae contrahitur ex quocunque casu, vel delicto etiam enormi, post beneficium obtentum, priuat beneficiarium beneficio ipso iure, sed est priuandus per sententiam. Ratio est, quia si quae irregularitas hoc efficit, maxime illa, quae promanat ex homicidio, cum ea sit maxima, argumen. capitulo Miror, dist. 50. sed haec non priuat ipso facto beneficiarium beneficio iam possessio ante sententiam, text. in capitulo Clericis Ne Clerici, vel Monachi, in verbo priuatur, ergo nulla irregularitas. Et quidem de homicida voluntario docet

homicida voluntario id docent DD. communiter, Innoc. in cap. cum nostris, num. 6. de concess. prebend. Anania, & Felin. in cap. inquisitionis, column. 1. de accusat. & idem Felin. in can. 2. column. 3. & in cap. sciscitatus, column. 1. de script. Bald. in l. cum fratre, C. de his quibus vt indig. Referit. Bald. in princip. volumin. 1. Præposit. Philip. Decius consil. 166. in princip. volumin. 1. Præposit. in cap. in singulis, in verbo, sententia, 2. Capella. Confessio in suis singularibus, in verbo, sententia, 2. Capella. Theologia, 207. Nauar. in Manual. cap. 27. num. 25. 1. vers. Sexto. Conar. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 3. num. 7. vers. verum ad huius Conclusionis intellectum, de homicid. Bernard. Diaz in Pract. Crim. Canon. cap. 88. Corduba, in tractat. de casibus conscientie, q. 41. Frar. Ludou. Lopez par. 2. Instruct. Confessio, c. 3. vers. verum & Henriquez lib. 14. de Irreg. cap. 3. §. 5. Cosmus Philarchus de offi. 10 Sacerd. par. 1. lib. 4. cap. 16. Notab. 7. Gregor. de Valentia, tom. 4. Disputat. 7. quest. 19. Puncto 3. §. 5. in fine, quamvis falso Barbat. in cap. cum non ab homine, column. 2. de iudic. contra communem DD. sententiam, teneat committentem homicidium ipso facto priuatum esse beneficio, per tex. quem dicitur ad hoc formalem, in cap. ex literis, de excess. prelat. ex quo tamen loco non colligitur priuatio de facto, sed solus post sententiam, vt patet legenti textum istum. Immo vero DD. communiter ita ampliant hanc nostram Regulam, vt velint homicidam voluntarium, & consequenter irregularem, antequam sit beneficium priuatum per sententiam, posse interim adhuc pendentem accusationem renuntiare beneficio in fauorem tertij Ferrar. Cautela 44. Gloss. in Reg. Cancell. 27. Rebut. in tract. de pacif. poss. num. 261. Felin. in cap. inquisitionis, column. 3. de accusat. & Rota in antiqu. decis. 5. de sent. & re iudic. Ludou. Gomez in reg. de anath. poss. quest. 2. numero 3. Chassane. in Confessio. 4. num. 22. Philippus Probus in additionibus ad Ioan. Monachum, in cap. Alma mater, de sent. excomm. lib. 6. Conar. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 3. num. 7. de homicid. Efficit beneficium per superuenientem irregularitatem non perditur ipso iure, ita nec pensio antea quesita per eam tollitur ex Nau. tom. 1. consil. citato.

25. *Septima est*, Irregularitas præterquam quod priuat hominem ordinis susceptione, executione, & beneficijs, prout in superioribus regulis expostum est, priuat etiam dignitatibus, & Prælaturis Regularibus, cap. 1. & ibi gloss. in verbo, *Prælationem*, & capitula. & ibi gloss. in verbo, *Sedis Apostolicæ*, de filijs presbit. & cap. *In quibusdam*, de penis, & ibi Panor. Simon Maiol. lib. 1. de Irreg. c. 2. §. vndecima, na. 7. Prohibetur autem clericis, non censetur prohibitus fieri Monachus seu Regularis, ex Panor. in d. cap. in quibusdam, nu. 1. & Maiol. vbi supra. Alphon. Viuald. tract. de Irreg. nu. 35. & nu. 26.

26. *Octaua est*, Irregularis suscipiens, vel exercens ordines Ecclesiasticos ante obtentam dispensationem, quamvis mortaliter peccet, nouam tamen irregularitatem, non incurrit. Innoc. in cap. si celebret, num. 3. de cler. excomm. Summa Confessio lib. 3. tit. 29. quest. 3. in fine. Alben. in verbo, crimen, circa finem. Syluest. verbo, Concubinitus, q. 4. Tabiena, verbo, Irregularitas, 4. nu. 5. §. Quarto, vers. Duodecima conclusio, Martin. Ledesim. 2. 4. q. 26. artic. 2. in princip. vers. Regula tertia. Nauar. in Manual. c. 27. num. 193. & numer. 194. §. Tertio. Simon. Maiol. lib. 1. de Irreg. cap. 2. numer. 8. §. Duodecima. Alphon. Viuald. tract. de Irreg. nu. 32. Summa Corona, tit. eod. nu. 22. Notab. 4. Jacob. de Graff. lib. 4. Decis. cap. 27. num. 6. Cosmus Philarchus lib. 4. cap. 6. Notab. 3. Gregor. de Valentia tom. 4. Disputat. 7. quest. 19. Puncto 2. in fine. Quod vero peccet mortaliter, patet: quia est inobediens præceptis Ecclesiæ in re grauiissima, arg. cap. fina. de temp. ordin. & ca. Inquisitionis, de accusat. Quod vero irregularitatem non incurrit, præter auctoritatem tot DD. vbi supra, variæ rationes adduci possunt.

Prima est, Quia Irregularitas nec Suspendio est, nec Censura Ecclesiastica, vt ex his quæ cap. 1. dicta sunt, manifestum est: & ita celebrans illa irreuitus, non violat aliquam Censuram, nec aliquid aliud, cuius violatio nouam Irregularitatem inducat.

Secunda est, Quia Stylus Curie Romanæ habet, vt de

priori Irregularitate concedatur dispensatio, non autem de posteriori.

Tertia est, Quia hoc nullibi in iure est expressum, Irregularitas autem non nisi in casibus a iure expressis incurritur, cap. 1. qui, de sent. excomm. lib. 6. Quæ Regula locum habet in omnibus Irregularitatibus, quando quidem rationes in omnibus militantes, & Innoc. vbi supra expresse affirmat procedere in Irregularitatibus procedentibus ex defectu corporali, ex illegitimitate, ac criminis notorietate.

27. *Nona est*, Quicumque ob Irregularitatem prohibetur exercere ordinem susceptum superiore illo etiam suscipere prohibetur, ita, vt suscipiendo illum peccet, non tamen illum suscipiendo irregularitatem incurrit, nisi ordinis inferioris actum in eius susceptione exerceat. Prior pars est communis & certa, eamque tradunt Simon Maiol. lib. 1. de Irreg. cap. 2. nu. 1. §. vigesima prima, & Alphon. Viualdus tract. de Irreg. num. 30. & facit Conc. Trid. Sess. 23. de reform. c. 11. & seq. vbi ordo superior prærequirit præcessisse ordinis præcedentis exercitum, & ratio est ipsamet indecentia rei, qui enim exercere nequit ordinem inferiorem ob aliquam causam, & defectum, indecens plane est, vt ad superiorem ascendat. Posterior autem pars patet ex ijs quæ diximus in lib. de Suspensione, cap. 3. & cap. 16. quia nullibi expressum est, suspensum aut prohibitum ab exercitio ordinis inferioris, ascendendo ad superiorem effici irregularem, cum tamen Irregularitas non nisi in casibus a iure expressis incurritur, *capitulis qui de sent. excommunicat. lib. 6.* Neque in superiore suscipiendo necessaria est ordinis suscepti administratio in habitu, & apparatu proprio, ita vt necessario actum ordinis inferioris solemniter exerceat, vt ibidem latius demonstrauimus. Facit ad hoc Regula tertia, quia vt ibi ex communi omnium DD. consenta diximus, in dubio probabilis iuris, in neutro foro dandum esse hominem de irregularitate, quia cum sit odium iure humano positum, restringi debet ad casum indubitatum, & iure expressum, vnde cum nullibi expressum sit, prohibitum ab exercitio ordinis inferioris, susceptione superioris fieri irregularem, neque vllò iure exprimitur, vt quis in dubio se reputet irregularem, & præterea communis DD. opinio habet in dubio probabilis iuris, in neutro foro iudicandum quempiam irregularem esse; probabilis admodum est hæc Regula nostra, & mihi certa; maxime, cum in dubio melior sit conditio possidentis innocentiam suam, & libertatem ab irregularitate, iuxta ea quæ tradit Henriquez post alios, quos refert lib. 14. de Irreg. c. 3. §. 3.

28. *Decima est*, Non solum homicidium reddit hominem irregularem, sed etiam abscissio membri, ex Clemen. 1. de homicid. Immo, quæcunque corporis deformatio, aut impedimentum etiam secretum impediens, vel minus ruit reddens celebrationem, hominem irregularem facit. Panor. in cap. 2. de Cleric. agrot. Tabiena, in verbo, Corpore vitiatum, numero tertio, §. secundo, Simon Maiol. libro primo, cap. 2. in princip. Regula prima; & seq. Alphon. Viualdus tractat. de Irregul. numero trigesimo primo, & idem si signat scandalum, aut periculum scandali: Qualis autem debeat esse turpitudinis, vel deformitas, Episcopi iudicio relinquuntur, Archid. dist. 55. in princip. Panor. in cap. 2. de Cleric. agrot. Innoc. in cap. significauit, de corpore vitiat. Tabiena & Maiol. cit. Quoad Religiosos autem arbitrium est penes eorum superiores, ex Tabiena, Maiolo, cit. & Angelica, in verbo, corpore vitiatum, numero 5. quoniam tamen opinionem quoad hoc, quod de Religiosis docent, falsam esse puto, vt latius cap. 7. Regula quinta, vbi de hac re agetur, dicemus. Beneficiarijs autem agrotis, & senio confectis, secundum iura adiutores ascribuntur, vt patet toto tit. de Cleric. agrotante.

29. *Vndecima est*, Omnis mutilatio, vel debilitatio superueniens, per quam Missæ Sacrificium exerceri non potest ab eo, qui iam promotus est, non impedit quin reliqua munera Ecclesiastica, excepto Missæ Sacrificio exercere, & obire possit, vt sunt, Prædicatio verbi Dei, Confessionum audientia, & similia, *capitulis presbiterum*, de Cleric. agrot.

Pp

agrot.

- argot. & Tabiena, verbo, corpore vitiatu, nu. 3. §. Secundo. Sylvest. verbo eod. q. 2. Naua. in Manual. c. 27. nu. 252. vers. contra tamen. Maiol. lib. 1. c. 2. nu. 1. vers. Quinta. Alphons. Viuald. tract. de Irreg. nu. 29. Cosmus Philarchus lib. 4. ca. 6. in fine Greg. de Valent. Tomo 4. Disp. 7. Quæst. 19. Puncto 2. in fine. Quod intelligi debet secundum eos. de in DD. quando defectus, aut debilitatio culpa sua non aduenit, si enim culpa sua aduenit, non poterit etiam hegexercere.
- 30 *Duo uicima est*, Ut incuratur irregularitas, non satis est conatus, vel desiderium criminis perpetrandi, ob quod illa incurritur, sit Cou. in Clem. Silfuriosas, par. 2. in princip. nume. 1. de homicid. & omnes DD. citati Regula quarta. Quia in materia penali non sunt extendenda pena; Unde si quis vulneret, non tamen occidat, aut mutilet, etiam si miraculose uiuat vulneratus, non erit irregularis, ex Soto lib. 5. de iust. & iure, q. 1. art. 9. ante medium. Fr. Medin. lib. 1. cap. 1. §. 10. & alij in regula 4. allatis.
- 31 *Decima tertia est*, Cessante causa irregularitatis cessat irregularitas. Sic expresse Ioan. Andr. & Bern. in ca. cum inter Canonicos de elect. Simon Maiol. lib. 1. de irreg. cap. 2. num. 5. §. Nona, & facit c. statumimus, §. His omnibus, & c. Neophytus. d. 61. vbi S. Ambrosius nondum baptizatus in Episcopum fuit electus, & ait *electionem meam id est ordinationem meam occidentales Episcopi indicio, orientales exemplo probantur*, & habetur epist. 82. ad Vercellenses, vt Leo I. & Ioa. Damascenus, quibus abscisse manus fuerunt, miraculo postea restituti sunt, & ita cessauit impedimentum illorum, vt refert Simon Maiol. lib. 1. de irreg. c. 2. num. 6. & cap. 14. num. 4. ex Sabellico lib. 5. & Andr. Ebor. tit. de castit. & tit. de mirac. Alphons. Viuald. tract. de irreg. nu. 24.
- 32 *Decima quarta est*, Quicunque post peractam penitentiam ordinis executionem non habent, vetè sunt irregulares. facit cap. Nisi cum pridem, §. 1. de renunciat. & Specul. titulo de dispensat. §. iuxta. versic. sunt quoque irregulares vbi ponit 18. casus, in quibus post peractam penitentiam quis manet irregularis. Nau. in Manuali, capitul. 27. num. 191. & Martin. Ledesm. 2. q. 26. art. 2. tract. de irreg. in prin. qui duo hanc particulam etiam in definitione irregularitatis posuerunt, quam etiam ponit Alphons. Viuald. tract. de irreg. nu. 5. & Cosmus Philarchus lib. 4. c. 6. in principio.
- 33 *Decima quinta est*, Potestas absoluendi a peccatis, & a censuris omnibus non se extendit ad dispensandum in irregularitate. Vnde quando in Bullis & Iubileis datur facultas absoluendi ab omnibus censuris, non datur facultas dispensandi in irregularitate. Sic Mart. Ledesm. 2. q. 24. quæst. 26. artic. secundo tract. de irreg. in princip. versicul. Quarta regula est. Nauart. in Manuali, capitulo 27. numero 194. versic. Quarto & numero 254. versic. Decimo dico. Alphons. Viuald. tract. de Irreg. numero 33. Iacob. de Grassijs, libro 4. capitulo 15. numero 27. Thomas Zerula in sua Praxi Episcopali part. 2. in verbo, Irregularitas dub. 7. Cosmus Philarchus de officio Sacerd. part. 1. libro 4. capitulo 6. Notab. 6. Domin. & Alex. in cap. Miror. d. 50. Villadiego tractat. de irregularit. column. 43. Ratio est: quia appellatione censuræ non venit irregularitas, ca. Quarenti, de verb. signif. & quia a censuris absoluitur, in irregularitate vero dispensatur, quæ duo diuersa sunt. His igitur Regulis expofitis, ad irregularitates ipsas explicandas veniamus.
- pellat.
- 5 *Bigamus incontinens esse censetur.*
- 6 *Bigamus viduitatis, & incontinentie hortator non inducatur.*
- 7 *Bigamus propter defectu Sacramenti irregularis habetur.*
- 8 *Matrimonium a Christo in lege Evangelica in Sacramentum institutum est.*
- 9 *Bigamie irregularitas ex duobus capitibus oritur, & quoniam illa sint.*
- 10 *Vxorum pluralitas lege Evangelica prohibetur.*
- 11 *Bigamie irregularitas in lege veteri non erat.*
- 12 *Matrimonium in lege veteri Sacramentum non fuit.*
- 13 *Vxorum pluralitas per verba de presenti citra consummationem bigamie irregularitatem non inducit.*
- 14 *Sponsalia iterata citra copulam, aut cum copula irregularitatem non causat.*
- 15 *Matrimonium ratum, sed non consummatum cum duobus irregularitatem non facit.*
- 16 *Adulteria iterata, & fornicationes plures irregularitatem non inducunt, & quæ huius sit ratio.*
- 17 *Coitus contra naturam, & extra vas debitum, ad contrahendam bigamie irregularitatem non sufficit.*
- 18 *Bigamie varieg species ab auctoribus enumerantur.*
- 19 *Vxorum pluralitas simul, non solum iuri scripto, sed etiam iuri naturali aduersatur.*
- 20 *Bigamus an iure diuino, vel humano irregularis sit, variæ sententiæ Doctorum afferuntur.*
- 21 *Apostoli, non solum Apostoli, sed etiam Ecclesia refutantes, & pastores fuerunt.*
- 22 *Iuris Diuini quænam esse censeantur.*
- 23 *Bigamus an sit, qui ante baptismum duas uxores, aut viduam, aut corruptam duxerit.*
- 24 *Femina ante baptismum corrupta inter virgines post baptismum consecrari non potest.*
- 25 *Lex Pontificia qualiter infideles obliget.*
- 26 *Baptismus irregularitatem ex Bigamia contractam non tollit.*
- 27 *Bigamus quare irregularitatem ex homicidio contractam tollat, non autem eam, quæ ex Bigamia contrahitur.*

De Bigamie Irregularitate.

Cap. III.

S Y M M A R I V M.

- 1 *Bigamie irregularitas antiqua est, & ex Apostolorum decretis originem trahens.*
- 2 *Bigamia vox quid significet, & unde deducta.*
- 3 *Bigamia qualiter ab auctoribus definitur.*
- 4 *Bigamie irregularitas quare ab ordinum susceptione re-*

1 *Inter alias irregularitates vna ex antiquioribus, & expulsum Apostolorum decretis originem trahens est Bigamia, prout colligitur ex 1. Timot. 3. vbi prohibetur quæ ad Dei ministerium accedere, nisi vnus tantum vxor fuerit; quo loquendi modo, non excludit eos, qui nullam omnino vxorem duxerunt, sed qui plures quam vnâ duxerint, adeo, vt necesse sit, vt vel nullius vxoris vit fuerit, vel vnus tantum, vt optime Innocentius Papa I. epist. 3. cap. primo, & habetur in c. Proposui, & ibi glo. in verbo, *sed propter incontinentiam*, dist. 82. & S. Hieron. in epist. 83. ad Oceanum, & habetur in capitulo primo, & ibi glossa in verbo, *Vnus*, dist. 26. & Greg. Tholosanus in Syntagmate Iuris, par. 2. lib. 9. cap. 26. no. 11. Summa Confess. lib. 3. tit. 3. §. 1. & 3. interpretantur. Vnde, si quis plures, quam vnâ vxore expertus sit, quasi bigamus ab ordinibus excludi debet.*

2 *Est autem Bigamia, si vocem ipsam interpretemur, id est quod binæ nuptiæ, deduciturque a voce *γᾱμος*, id est nuptiæ, seu a verbo *γαμέω*, id est nubere; vnde Monogamio, dicitur vnus vxoris vir, scilicet, qui vnâ tantum vxorem habet, vel habuit; Ex gl. in capitulo primo, in verbo, *Monogamum*, d. 26. Bigamus verò, duarum vxorum vir, hoc est, qui duas habet, vel habuit vxores, ex gl. in c. Vnâ, in verbo, Bigamus, d. 26.*

3 *Definitur autem Bigamia a nonnullis, defectu ex fœdatis nuptijs proueniens. Sic Palud. 4. d. 27. quæst. 4. articulo primo, Goffred. in Summa titulo de Bigamis, Gabr. 4. d. 27. q. 3. articulo 1. Tabiena, verbo Bigamia, in princip. Cosmus Philarchus libro 4. capitulo 7. Gregor. de Valentia tomo 4. disput. 7. q. 19. puncto 3. q. 1. Definitio multi in*

placet, quandoquidem conterritibilis non est cum suo deficiente, cum multis alijs modis, quam ex secūdis nupijs proueniat bigamia, sicut ex sequentibus apparebit; Rectius ergo definitur ab Hostiensii in Summa, libro primo, titulo de bigamis non ordin. num. 1. & Couar. in Clem. si furio. de bigamis. f. 2. nu. 1. de homicid. & Ioan. Montagna. in tractat. de irreg. Bigamiae in princ. Irregularitas defectu Sacramenti prouenientis arg. cap. Acutius, d. 26. Ioan. Bachon. 4. d. 2. q. 3. art. 1.

Irregularitas autem hęc Bigamiae, ex defectu multiplicis ordinis susceptione repellit.

Primo quidem, propter ordinis prerogatiuam, sic gloss. in Summa, d. 26. in verbo, sequitur. Summa Confess. libro tertio, titulo tertio, quaest. 2. Alphonsus Viualdus tract. de irreg. numero 20. Sebast. Medices, parte 2. Summe, titulo 4. quaest. 29. & Host. in Summa libro primo, tit. de temp. ordinis. Secunda Regula, numero 15. & Simon Maiol. libro primo, de irreg. capit. 3. numero secundo, & colligitur ex ea. Qui sine d. 26. ubi dicitur, Qui iterum coniungitur, culpam quidem non habet coniugati, sed prerogatiua eximitur Sacerdoti, qui locus ex S. Ambr. lib. 10. epist. 82. ad Verceilenses, desumptus est.

Secundo, Propter signū incontinentiae, cum vxore mortuam duxerit, ex gloss. & Host. ubi supra Mart. Ledesmi. 24. quaest. 26. artic. 1. tract. de irreg. in princip. & Dur. 4. d. 27. quaest. 4. nu. 6. & Innocent. 1. epist. 3. cap. 1. & habetur in ca. postulasti, dist. 32. & Greg. Tholosanus, in Syntagm. iuris, part. 2. libro 16. cap. 10. num. 8. & Summa Confess. lib. 3. tit. 3. quaest. 2. Alphons. Viuald. ubi supra, numero 20. Sebast. Medices, part. 3. tit. 9. quaest. 29. Cum enim in Ecclesia ministris maxima spiritualitas apparere debeat, ex eo quod spiritualia administrant, & spiritualia docent, & in spiritualibus occupari debent, spiritualitati autem maxime repugnat concupiscentia, per quam totus homo caro efficitur, non debet, aut deest, ut aliquod signum concupiscentiae permanentis in ei appareat, quod tamen apparet in bigamis; qui una uxore contenti esse noluerunt; quam etiam rationem affert Sotus 4. d. 27. q. 3. art. 1. Conclus. 1.

Tertio, Ex eo quod non potest esse uirginitatis, ac continentiae adhortator, qui coniugia ipse frequentari, sic gloss. & Host. ubi supra, Specul. tit. de dispens. in ux. tueri. Defectus Summa Confess. lib. 3. tit. 3. quaest. 2. Alphons. Viuald. ubi supra, nu. 19. Sebast. Medices, part. 2. tit. 9. q. 29. Maiol. l. 1. de irreg. c. 3. nu. 2. & habetur in c. vna, d. 26. ex Ambros. lib. 1. de offic. c. ult. & Greg. Tholosanus ubi supra.

Quarto, Propter defectum Sacramenti, sic gloss. & Host. & Ledesmi, & S. Thom. in addit. 3. part. quaest. 66. art. 1. Rich. 4. d. 27. art. 4. q. 1. Palu. ead. dist. quaest. 4. art. 4. Concl. 1. Dur. 4. d. 27. quaest. 4. num. 5. Ioan. Bachon. 4. dist. 5. quaest. 3. art. 2. Gabr. 4. d. 27. quaest. 3. art. 1. S. Anton. 3. part. tit. de irreg. cap. 3. Summa Confess. lib. 3. tit. 3. quaest. 2. Summa Aftensis, part. 2. lib. 6. tit. 7. quaest. 1. ubi etiam affert primam, & secundam rationes supra allatas. Syluest. uerbo, bigamia, in princip. Tabiena, uerbo, eod. nu. 1. Sotus 4. dist. 27. quaest. 4. art. 1. Conclus. 1. Nau. in Manual. ca. 17. num. 195. ubi has omnes rationes enumerat. Couar. in Clem. si furiosus, part. 1. §. 2. nu. 1. de homicid. Simon Maiol. lib. 1. de irreg. c. 3. numero 3. Alphons. Viuald. ubi supra, num. 18. Cosmus Philarchus lib. 4. ca. 7. Greg. de Valenna tomo 4. Disput. 7. Quaest. 19. Puncto 3. Sebast. Medices, part. 2. Summe, tit. 9. quaest. 29. Toletus lib. 1. cap. 26. & Henriquez lib. 2. de Sacram. Matrim. cap. 6. §. 9. & lib. 14. de irreg. cap. 4. §. 1. & hęc communior ratio est: quam etiam reddit Bellarm. lib. 1. de Sacram. Matrim. capit. 9. in fine; Et enim inconueniens, ut qui ordinem susceptione Minister Sacramentorum constituitur, defectum aliquem Sacramenti in se patiat. Quod autem talis Sacramenti defectum patiat, ex eo patet: quia Matrimonium a Christo Domino in lege Euangelica in Sacramentum institutum est. Concil. Trid. sess. 24. de Matrim. in princip. Ephesi. Ratio autem Sacramenti exposita, ut sit significatiuū: Coniugium Matrimonium Sacramentum sit, significat v-

nionem Christi cū Ecclesia; Quae Christi vnio cum te dupliciter habeat, vel cum anima tantum, per fidem, & charitatem, quae significatur per Matrimonium in ratum, & non consummatum; vel cum Ecclesia per assumptionem carnis, quae significatur per Matrimonium consummatum; tunc certe Matrimonium Sacramentum erit, & simul perfecte significabit, quando non solum vnio erit per animorum consensum, sed etiam per copulam maritalem, & carnis communionem, ut eleganter Innocentius III. in ca. Debitum, de Bigamis, ostendit. Ex quibus constat Bigamos, ex defectu Sacramenti ordinari sacris non posse non quidem quasi eorum matrimonium Sacramentum non sit, sed quia perfecta Sacramenti significatione caret. Qui enim Monogamus est significat Christum ita esse vnium vnus coniugis vitum, ut numquam alteram habuerit; qui autem bigamus est, significat quidem Christum esse vnū vnus, quod ad Sacramentum sufficit, sed non significat ita esse vnus Ecclesiae sponsum, ut non fuerit alterius, & ideo non perfecte significat vnionē Christi cū vna Ecclesia.

Vnde patet, Bigamiae Irregularitatem ex duobus praecipue capitibus oriri posse.

Vnum est, ex multiplicitate vxorum quae poligamia, seu vxorum pluralitas duobus adhuc modis intelligi potest, vel simul, vel successiue; Simul, id est, ut idem vir simul habeat plures vxores, vnam de iure, alteram de facto, sicut priscis illis Hebraeis licuit vxorum pluralitas ex diuina dispensatione, ut docent Innocent. III. in c. Gaudemus, de diuorcijs; quae tamen in Lege Euangelica prohibetur, immo contra tales tanquā suspectos de fide procedi potest, quasi male sentientes de Sacramentis Ecclesiae, ut tradit Sotus 4. d. 3. q. 1. art. 2. post Dominic. & Lapum, in c. accusatus, §. Sane de haeret. lib. 6. & habetur in Iudiciali Inquisitorum, in verbo hereticus. nu. 22. ut testatur Simon Maiol. lib. 1. de irreg. c. 3. num. 11. successiue, ita ut mortua priore coniugē ducat secundam, & mortua secunda, ducat tertiam &c. quae nunc licita est, iuxta illud 1. Corint. 7. Mulier, si dormierit vir, cui vult nubat, tantum in Domino, & habetur in c. aperiant, §. 1. q. 1. ubi S. Hieron. in apologia ad Pammachium contra Iovinianum ait: Non damno bigamos; immo nec trigamos, & si dici potest octogamos, & ibi. in c. Quod si dormierit.

Alterum est, ex eo quod licet vnica sit non tamen sit virgo, sed corrupta; ex quo duplici capite irregularitas contrahitur, cum in vtraque perfecta Sacramenti significatio desit, quandoquidem Christus vnica tantum assumpsit Ecclesiam ex omnibus gentibus collectam c. acutius, d. 26. & non solum vnā, sed etiam immaculatam assumpsit, Ephesi. 5. Ex defectu igitur tum perfectae huius significationis, tum ob alias causas, merito bigami ad sacros ordines, tanquam Irregulares, accedere prohibentur.

Ex hac autem Bigamiae explicatione, & maxime ex hac ultima ratione, nonnulla inferuntur, pro meliori huius Irregularitatis intelligentia, non tamen scitu vilia, quā necessaria.

Primum est, Hanc Bigamiae irregularitatem in lege veteri non extitisse ex Soto 4. d. 27. q. 3. art. 1. §. Bigamus. Alphons. Viuald. tract. de irreg. nu. 16. quamuis nonnulli contrarium affirmant: quia in lege veteri Summus Sacerdos esse non poterat, nisi habuisset vnica vxorem virginem, & non repudiatam; ut aiunt Innoc. & Host. in c. Nescitis priorem, §. persona, se renunciat. Quia irregularitas hęc prouenit ex defectu perfectae significationis unionis Christi cū Ecclesia; At vero apud veteres Matrimonium non fuit Sacramentum, ergo apud veteres non fuit defectus huiusmodi significationis. Preterea, cum in Matrimonio triplex bonum reperitur, Proles, Fides, & Sacramentum, in statu naturae, matrimonium in officium naturae institutum fuit post lapsum vero in remedium concupiscentiae; in lege vero gratiae in Sacramentum significatiuum vnionis Christi cum vna Ecclesia; Et denique licet apud veteres Patres Polygamia fuerit ex diuina dispensatione in vfu, non tamen expolygamia simpliciter oritur irregularitas ista, sed ex Sacramento Matrimonij, quia sicut diximus matrimonium quod in lege gratiae in Sacramentum institutum est, significatiuum est vnionis Christi cum vnica Ecclesia, cui

bigamia, siue ex polygamia, siue aliunde procedat, reputatur.

- 13 *Secundum est*, Pluralitas vxorum per verba de presenti contra consummationem, irregularitatem bigamiae non inducit, sic S. Thom. in addit. 3. par. q. 66. art. 1. ad 3. Gabr. 4. dist. 27. quest. 3. art. 1. Notab. 1. Soto 4. dist. 27. quest. art. 1. Bigamus. Summa Corona tract. de irreg. numer. 6. & Alphons. Vivald. tit. eod. nu. 21. Marcus Anton. Cucchius lib. 1. Instit. iuris Canon. titulo 5. Ioseph. Angles in florib. 4. Sent. par. 1. in questio. de essentialib. Matrim. art. vlt. contra Magistrum Sent. qui in 4. dist. 27. tenet, solos consensu de presenti in duo matrimonia contra copulam constituere bigamum, cuius contrarium docent auctores praedicti, cum Hostiensis in Summa, lib. 1. tit. de bigamis non ordin. num. 2. §. Quis dicitur bigamus, & Innoc. III. in capit. *Debitum de bigam.* Ratio praeter determinationem factam ab Innoc. est, quia cum non adit commissio carnis in huiusmodi matrimonio, non perfecte significatur assumptio, & vnio humanitatis cum verbo Diuino.
- 14 *Tertium est*, Iterata sponsalia contra copulam, aut etiam cum copula irregularitatem non inducunt, ex Soto, vbi supra, ob eandem rationem.
- 15 *Quartum est*, Matrimonium ratum, sed non consummatum, cum duabus irregularitatem non inducit, sic Simon Maiol. lib. 1. de irregul. cap. 3. num. 10. vbi etiam ait, quod si quis cum vna coetaxerit, a qua postea solus est, & aliam ducat non efficitur irregularis, quia nulla apparet carnis diuisione.
- 16 *Quintum est*, Iterata adulteria, fornicationes iteratae, aut concubinae plures, irregularitatem non inducunt, & hoc siue cum virginibus, siue viduis fiat, vt colligitur ex cap. quia circa, de bigam. S. Thom. in addit. 3. partis. q. 66. art. 1. ad 2. & Sylvest. verbo Bigamia, num. 1. Palud. 4. dist. 27. q. 4. art. 1. Gabr. 4. dist. 27. q. 3. art. 1. Notab. 1. Soto 4. dist. 27. q. 3. art. 1. §. Bigamus. Simone Maiol. lib. 1. de irreg. cap. 3. nu. 3. & 10. vbi citat pro hoc Ioan. de Fauens, antiquissimum Decretorum glossatorem, in c. si quis viduam, dist. 50. Marco Anton. Cucchio li. 1. Instit. iur. Canon. titulo 5. Sebast. Medice. par. 2. tit. 9. q. 28. Ratio est, quia ad irregularitatem contrahendam, non satis est quaecunque carnis commissio, sed quae est cum ijs, cum quibus contractum est matrimonij Sacramentum de iure, vel de facto, fornicaria autem coniunctio non significat vnionem Christi cum Ecclesia.
- 17 *Sextum est*, Coitus contra naturam, & extra vas naturae debitum, non sufficit ad irregularitatem bigamiae efficiendam, vt ex dictis manifestum est, & expresse tradit Alph. Vivald. vbi supra tract. de Irregularitate bigamiae, num. 25.
- 18 *Quoad diuisionem eius* variae bigamiae species ponuntur, aliqui enim duplicem bigamiam ponunt, veram scilicet & interpretatiuam; Alij vero triplicem, addunt enim duabus prioribus tertiam, nimirum similitudinariam: Nos sic diuidemus in duas species, scilicet, in *Bigamiam secundum rei veritatem*, & secundum *iuris fictionem*. Bigamia secundum veritatem rei est, cum quis duo vera, & valida matrimonia contraxit, non solum rara sed etiam consummata intellige successiue, & diuersis temporibus; Nam pluralitas vxorem simul, non solum aduersatur iuri scripto (vt pater in cap. Gaudemus, de diuort. & Matth. 19. Qui fecit hominem ab initio, masculum & feminam fecit eos; & Adhaerebit vxori suae; & erunt duo in carne vna.) significans Deum voluisse Matrimonium esse coniunctionem vnus cum vna non vnus cum multis, & Conc. Trident. Sess. 14. de reform. mat. rim. can. 2.) sed etiam iuri naturali, tum ex parte mulieris, vt certum est apud omnes, nunquam enim vna mulier pluribus nubere potuit, tum ex parte viri, vt docent Innoc. in d. cap. Gaudemus, & Theologi plerique in 4. dist. 33. vbi Soto art. 1. Conclus. 2. art. 2. & Bellam. lib. 1. de Matrim. cap. 10. quicquid Durand. 4. d. 33. quest. 1. & Alphonsus Episcopus Abulensis, in cap. 19. Matth. q. 30. putent non repugnare ex parte viri, sed falluntur: quia Gen. 3. Adam dixit *hoc nunc os ex ossibus meis*: & erunt duo in carne vna Matth. 19. & quia A-

rist. lib. 8. Ethic. ca. 12. expresse docet, pluralitatem vxorij iuri naturae aduersari; tum, quia zelotypia multarum vxorum reddit in incommodum liberos, & eorum promotionem; tum, quia non ita bene conferatur amicitia, & fœdus viri in coniugem; tum, quia commodus vir generi rationi operam dabit circa vnam quam circa multas, vnde plura apud auctores citatos. Quod autem bigamia huiusmodi perfecte significationi vnionis Christi cum vna Ecclesia repugnet, manifestum est, & habetur tum ex omnibus citatis, tum ex c. Debitum, de bigamis non ordin.

20 *Dubium primum est*, An huiusmodi Bigamus sit irregularis iure Diuino, vel iure canonico. Quidam, vt Mar. Nocin. in cap. Ad audientiam, de homicid. & alij, vt refert Innoc. in c. Nisi cum pridem, §. persona vero, de renouatione existimant esse de iure Diuino, quia 1. Tim. 3. praecipitur, vt presbiter sit vnus vxoris viri, q. d. si vxoratus sit saltem sit vxoratus cum duobus. Alij tamē omnes vt Inn. in d. c. d. si cum pridem, §. persona vero, & ibi Host. & Panor. nu. 19. Petr. de Anchar. consil. 123. S. Thom. in addit. 3. p. q. 66. art. 5. Palud. 4. d. 27. art. 5. in fine. Rich. 4. dist. 27. art. 4. quest. 4. Summa Aftenfis, par. 2. lib. 6. tit. 7. q. 3. Dur. 4. dist. 27. q. 4. num. 8. Gabr. 4. d. 27. quest. 3. art. 3. post dubium quodam. S. Anton. 3. par. tit. 29. de irreg. cap. 3. in fine. Host. summa lib. 1. tit. de bigam. non ordin. §. vir. Soto 4. dist. 27. quest. 3. art. 1. Martin. Ledesmi. 2. 4. q. 68. art. 4. Sylvest. verbo bigamia, q. 6. Tabiena, verbo bigamia, num. 6. §. Septimo. Nauar. in Manual. cap. 27. numer. 197. §. Quinto. Henríquez lib. 1. de Sacram. Matrim. ca. 6. §. 11. & lib. 12. de irreg. cap. 1. §. 3. & cap. 4. §. 1. Simon Maiol. lib. 1. ca. 51. num. 14. & Alphonsus Vualdus tract. de Irregul. num. 10. §. 3. & 31. Gregor. de Valentia tomo 4. Disput. 7. questione 19. Poncio 3. docent esse solū de iure positiuo, quia vnus enim constitutus hanc a Apostolis edita sit, non tamē inde consequens est, vt sit de iure diuino, vt enī error tradit Soto vbi supra, Apostoli non solum erant Apostoli, verum etiam Ecclesiae Rectores, & Pastores, sicut modus est Summus & reliqui Pontifices, vnde quatenus Apostoli verebantur spiritu prophetico, quo Sacram. scriptum condebant; sed quatenus Pastores, & Ecclesiarum praesides statuabant aliquas leges, vt Act. 15. & dabant consilia, vt 1. Corint. 7. Praeceptum Domini non habeo consilium autem do, & alia quae debebant ministros Dei, & Ecclesiae tuerentur, qualis est hoc de quo agitur, vt scilicet Dei Sacramentorum minister vnus tanquam vxoris vir esset, vt sit vnionem Christi cum vnica sua Ecclesia representaret; quod etiam modo ibidem dixit, Episcopum debere esse hospitalem, pudicum, non violentum &c. non tamen haec omnia de iure diuino sunt. Illa igitur solum dicuntur esse iuris Diuini, quae a Christo instituta sunt, vel ad necessitatem & naturam Sacramentorum, vel quae ad fidem pertinent & dei mysteria supra rationem naturalem instituta; De cetero vero Sacramenti ordinis non est, vt susceptor non sit bigamus quod ex eo patet: quia si aliquis bigamus ad ordines accedat, characterem accipit, vt S. Thom. Summa Astenfis, Soto, & alij vt Gemin. in capitulo alteracionum. 2. de bigam. libro sexto Archidiacon. dict. cap. de Specul. in tit. de dispens. §. iuxta, uers. de defectu, & uers. & scias, Simon Maiol. lib. 1. de Irregul. cap. 3. numero decimo tertio, Rota Decisio. 447. de bigam. in nouis, testatur, quos sequitur Henríquez libro 14. de Irregul. ca. 4. uers. Ita uero, & colligitur ex cap. Quicunque penitus, dist. 50.

23 *Dubium secundum est*, An qui bigamiam contraxit ante Baptismum ducendo duas vxores, aut etiam viduam, vel corruptam ab alio, & postea baptizatus, sit irregularis? Ratio dubij est: quia irregularitas est impedimentum iuri Canonico inductum, infideles autem non baptizati, legibus Canonice non sunt subiecti; Ecclesia enim non iudicat de his, qui foris sunt, 1. Corint. 5. Item, quia omnia crimina per baptismum delentur, per Baptismum enim renouatur homo, & omnis macula colpe, & pena conuicti per illum tollitur, ergo multo magis bigamia, quae aliquando sine crimine contrahitur. Item, si quis ante baptismum occidat hominem, per baptismum tollitur talis macula.

glaritas. In hac re duo sunt *DS. Hieron.* *1. Timoth. 3. & Epist. 83.*
Prima est S. Hieron. in Tit. 1. & 1. Timoth. 3. & Epist. 83.
ad Oceanum, vnde defendat Carcerium Episcopum Hisp.
quia duas vxores habuerat, excusat primo, quia non habuit
quas simul; Secundo, quia Apostolus nomine vxoris intel
ligit Ecclesiam, vt sit prapostus vni tantum Ecclesie; Ter
tio, non esse bigamum, qui alteram duxit ante baptismum
per quem factus est nouus homo ex vocet, & refertur in
cap. distinctione 26. vnus inquit, [vxoris virum, id est, mo
nogamum post Baptismum;] si enim & ante coniugē habuit
que obicit, non ei imputatur, cui prorsus nouo homini,
que obicit, nec alia, quae ante fuerunt, iam obfunt,] & in
cap. oportet, 28. q. 3. quod desumitur ex eodem S. Hieron.
in 1. Timoth. 3. dicitur [Oportet Episcopum vnus vxoris
esse virum, verum hoc post baptismum. Ceterum, si ante
baptismum habuit vnā, & post baptismum habuerit al
iam, non est reputandus bigamus; cui prorsus in nouata
per baptismum omnia vetera sunt dimissa,] & fauere vi
deatur cap. 1. dist. 3, ex Canonibus Apostolorum, can. 17.
Glo. ord. & Lira in 1. Timoth. 3. Ioan. Maior, 4. dist. 27.
quod & vers. dubitatur. Iac. Almain. 4. d. 2. 5. q. 1. & Henricus
a Gandauo ab eodem citatus, & Lindanus in 1. Ti
moth. 3.

Secunda, & verior opinio est afferentium irregularem esse qui ante baptismum duas uxores simul, aut successiue duxerit, immo si vnam ante baptismum habuerit, & ea mortua aliam post baptismum duxerit, nec eam tolli per baptismum ita S. Augustinus lib. de bono coniug. cap. 18. & Innocentius epist. 12. cap. 2. relati a Gratiano in ca. acutus, & cap. deinde, & S. Ambrosius lib. 1. de offic. cap. ult. & referat per eodem Gratiano in cap. vna, dist. 26. & in cap. acutus, §. q. 3. Canoniste communiter in c. Gaudemus, de divorcijs. S. Thom. in addit. 3. par. q. 66. art. 4. Palud. 4. dist. 17. q. 4. art. 5. Conclus. 1. Rich. ead. dist. art. 4. q. 2. Ioan. Ba. hon. 4. dist. 2. §. q. 3. art. 3. Gabr. 4. dist. 27. q. 3. art. 3. dub. 4. Summa Pisanelij in verbo, Bigamia, Angelica verbo eod. m. 6. Summa Confess. lib. 3. tit. 3. quest. 11. Marc. Anton. Cuchius lib. 1. Infit. Iuris Canon. tit. 5. Syluest. verbo eod. num. §. q. 4. Tabiena, verbo eod. num. §. 5. Sexto, Sotus, 4. dist. 27. q. 3. artic. 2. Martin. Lede fm. 2. 4. q. 68. articulo 4. S. Anton. 3. par. tit. 19. de Irreg. capitulo 3. Couar. in Clem. Si furiosus, parte 1. §. 2. numero 5. de homicid. Ioann. Arbores libro 2. Theosophia, capitulo 16. Claudius Spencerus libro 2. de continentia, capitulo 2. Simon Maiol. libro 1. de Irreg. capitulo 33. numero 3. Henriquez lib. 2. de Matrim. capitulo 6. §. 9. Speculum coniug. parte 1. articulo 50. Alphonsus Vinaldis tract. de Irreg. numero 29. Summa Corona, tit. eod. numero 6. Cosmus Philarchus de officio Sac. cerd. parte 1. libro 4. capitulo 7. Gregorius de Valentia, tomo 4. Disput. 7. quaestione 19. Puncto 3. Ioseph. Angles in Floribus 4. Senten. parte 1. in quaestione de essentialib. Matrim. articulo ult. & Sebast. Medices, parte 2. titulo 9. quaestione 17. Toletus lib. 1. capitulo 19. Ratio est: quia baptismus soluit culpas, non soluit coniugia, vnde cum ex ipso coniugio sequatur irregularitas, per baptismum non tollitur. Item, quia hic non agitur de delicto, sed de defectu Sacramenti Matrimonij in significando, semper enim ve nim est, tale dem diuissae carnem suam in plures. Ioseph. Angles hanc rationem non ineptam assignat: quia etiam Matrimonium infidelium non fit Sacramentum conferens gratiam, est tamen sacrum quoddam signum, significans vnionem inter Christum & Ecclesiam, & ex consequenti habet bigami defectum significandi hanc vnionem; & ita post conuersionem remanent irregulares. Item, sicut femina ante baptismum si sit corrupta, & post baptismum consecrari velit inter virgines, id fieri non possit, capitulo 24. consensu distinctione 26. & capitulo acutus, 28. quaestione 3. S. Thomas Sotus, Gabr. Tabiena, & alij cit. & hoc quia est corrupta: sicut etiam qui ante baptismum duas duxit uxores, vel corruptam, bigamus, & irregularis est.

31. Nec valent quae pro contraria opinione afferuntur: quamuis inter: lex Pontificia infideles non obliget, quamdiu fo uisunt, si tamen ad fidem veniant, & ordines suscipere velint, non admittuntur, si habuerint impedimenta, & tunc Canonice imposita. Et quamuis per baptismum tot

laptur omnia crimina quod culpā, & Dei offensam, quia tamen non tollit coniugia, neque bigamiam ex coniugio contractam tollit cum baptisimus instituitur sic ad tollendum peccatum, non autem ad tollendum irregularitatem, immo nec tollit culpas quoad forum exterius, aut punitionem iudicalem, ex Coua. vii supra, & libro secundo, v. var. resol. capitulo 10. numero 4. Neque etiam tollit defectus matrimonij conjugalis, quos antea infidelis patiebatur: Vnde, nec istum defectum significationis tollit, per baptismum enim nec carnis indiuisionem, nec virginitatem recuperauit. Adde, quod cū prerogatiua sit Sacerdotis, quod ad illud unius vxoris utri assumantur, infideles bigami carnem suam in plures diuidendo, se prerogatiua hac priuauerunt.

7 *Quod* vero dicitur, quod non sit irregularis qui ante ba-
ptismum iuste, uel iniuste occiditur: Responderetur leges
Ecclesiasticas imponentes irregularitatem eius, qui hominem
occidit, de illis solum loqui, qui occidit post ba-
ptismum acceptum, vt cap. si quis uiduam, distinet. 50. &
cap. aliquando. & cap. si quis post baptismum, distinet. 51.
Ratio differentie esse potest: quia Irregularitas ex homici-
dio proueniens solum oritur ex illo horrore, quo afficitur
is, qui inoffense, uel iuste alium occidit, qui horrorem
per baptismum sublatum, sit, consequenter, & irregularitas
ratione homicidij contingens, per baptismum tollitur, ex
Panormi in cap. Gaudemus, de inort. Innoc. in cap. prebibi-
torem, de homicid. Paluda. 4 d. 4. quest. 1. Scot. 4. dist. 33. q.
secunda, §. de secundo Ioan. Maior. 4. dist. 27. quest. 6. Al-
main. 4. d. 25. quest. prima, & dist. 33. quest. 2. Hostiens. in
Summa, titulo de homicid. §. quia poena. Syluest. verbo, Ir-
regularitas, q. 18. Couar. in Clemen. Si furiosus, §. secundo,
numero quinto, de homicid. Ioseph Angles ubi supra in
fine. Richard. 4. d. 27. art. 4. q. 2. in fine, & est communis om-
nium fere DD.

Cap. IV.

S V M M A R I V M.

- 1 *Bigamia secundum iurisdictionem quidnam sit.*
- 2 *Bigamus est, qui plures simul duxit uxores, unam legitime, alteram de facto, easque cognovit.*
- 3 *Bigamus est, qui duas sanguineas, aut affines duxerit si eas cognovit.*
- 4 *Bigamus est, qui duas duxit uxores successive, & eas cognovit.*
- 5 *Bigamus an sit, qui matrimonium cum multis inualide contrahit, & eas cognoscit.*
- 6 *Matrimonium nullum in duobus casibus bigamiam de iure causat, & quinam illi sint.*
- 7 *Matrimonium nullum, secuta copula, in utroque irregularitatem causat.*
- 8 *Matrimonium de facto contractum quoad contrahendam irregularitatem, sicut contractus de iure ponderatur.*
- 9 *Bigamus est, qui viduam ab illo corruptam per matrimonium consummatum cum illo duxit, & eam cognoscit.*
- 10 *Bigamus est, qui repudiatam iuste, vel iniuste duxit, si eam cognoscit.*
- 11 *Bigamus est, qui aliquam ab alio quam a se corruptam, etiam per simplicem fornicationem, duxit, siue scienter, siue inscienter, dummodo eam cognoscit.*
- 12 *Bigamus cur sit, qui uxore ab alio prius cognitam duxit, non autem si ipsemet plures extra matrimonium cognovit, & virginem ducat.*

- 13 *Matrimonium a femina tanquam a termino ad quem, & nomen, & ſignificationem accipit.*
- 14 *Bigamus, & irregularis an ſit qui uolucatricem, vel comediarum aſpiciem, etiam virginem ducit.*
- 15 *Bigamia cur potius ex matrimonio conſumato, quam non conſumato contrahatur.*
- 16 *Bigamus non eſt, qui corruptam duxit, ſi ea mortua ante carnis copulam poſtea aliam virginem ducat, & cognoscat.*
- 17 *Bigamus non eſt, qui feminam, quam ipſe prius per fornicationem violauit, in uxorem ducit, & quæ huius ſit ratio.*
- 18 *Bigamus eſt, qui virginem duxit, ſi illam poſt adulterium ab ea commiſſum ſcienter cognoscit.*
- 19 *Bigamus eſt, qui uxoris adulterium ignorans eam poſt adulterium cognoscit.*
- 20 *Bigamus an ſit, qui pendente accusatione de adulterio uxoris ad mandatum iudicis debitum uxori corruptæ reddidit.*
- 21 *Conſecrari cur poſſit in Episcopum, qui poſt uxorem habuit concubinam, nō autem conſecrari inter virgines valet, quæ corrupta fuit.*
- 22 *Bigamus, & irregularis eſt, qui poſt votum ſolemne caſtatis matrimonium de facto cum virgine contrahit, & eam cognoscit.*
- 23 *Bigamia ut contrahatur, neceſſaria eſt conſummatio Matrimonij.*
- 24 *Bigamus & irregularis nō eſt, qui liber ab omni voto, matrimonium cum femina ſolemne votum caſtatis habente contrahit, eamque cognoscit.*

Altera Specie Bigamiæ eſt ſecundum iuris fictionem, quæ eſt, non quod ſecundum rei varietatem ſint duo matrimonia legitimè contracta, & conſumata, ſed quia Ius Canonicum ſtatuit, ut tanquam duo matrimonia conſumata habeantur, ita ut qui ſic contraxerunt, tanquam bigami ab ordinibus arceantur, licet non ſint duo matrimonia ſecundum rei veritatem. Hæc autem bigamia ſecundum iuris fictionem varios habet modos, ut ex ſequentibus conſtabit.

1 *Primus eſt, Cum quis eodem tempore, & ſimul plures duxit vxores & eas cognouit, quarum una eſt legitima, altera tantum de facto, & colligitur cap. Nuper, & c. ſina. de bigam. Alphoſ. Viuald. tract. de Irreg. num. 4. Summa Corona tit. eod. nu. 6. Summa Confeſſ. lib. 3. tit. 3. q. 10. uerſic. Tertius.*

2 *Secundus eſt, Dum quis duas vxores de facto duxit ſiue ſimul, ſiue ſucceſſiue, & neutra de iure, ut cum quis duas conſanguineas, vel affines duxit, vel ſi ſit aliquod impedimentum dirimens matrimonium, requiritur tamen, ut vtramque cognoscat, ad hoc ut bigamus ſit, nunquā enim matrimonium iuris, aut facti cauſat bigamiam uerā, aut ſecundum iuris fictionem, niſi fuerit aliquāliter conſummatum cap. Debitum, de bigam. Palud. 4. diſtinctione 27. quaſtione quarta, articulo ſecundo. §. Primus, Gabr. 4. diſtinctione 27. quaſtione tertia, articulo 1. Notab. 2. §. Bigamia ſimilitudinaria, & eſt communis DD. ſententia, in 4. diſtinctione 27. & ibi Sotus. quaſtione tertia, articulo primo, ante Cōcluſ. 1. Couar. in Clem. Si furioſus, §. ſecundo, numero ſecundo, de homicid. Marc. Anton. Cucechius libro primo, Inſtitu. Iuris Canon. titulo 5. Toletus libro primo, capitulo vigeſimo ſexto. Vnde ſi quis legitimo matrimonio acciperet virginem, quam non cognoscit, & ea mortua accipiat ſecundam, & eam cognoscit, uel contra, non erit bigamus. Item ſi quis duceret mulierem virginem ab alio ductam, ab eo tamen nō cognitam, & ipſe eam cognoscat, non erit bigamus: quia non diuiſit carnem in plures, nec illa, nec ipſe, d. cap. Debitum, de bigam.*

3 *Tertius eſt, Cum quis ſucceſſiue duas vxores duxit, v.*

nam de iure, & aliam de facto, ut ſi verbi gratia, viuentis legitima coniuge, cum ſecunda contraxit, & eam cognouit, argum. d. ca. Nuper, de bigam. Coſmus Philarchus ubi ſupra, libro quarto, capitulo 7. Gregor. de Valentia c. Puncto 3. Alphoſ. Viuald. Summa Corona locis proximè allatis. Summa Confeſſ. libro 3. titulo 3. quaſt. 10. uerſic. Secundus.

4 *Circa hos tres modos conueniunt omnes DD. in 4. diſtinctione 25. aut diſtinctione 27. maxime in prima, & tertio modis, de ſecundo autem modo nonnulli dubij ſunt. Nam Nauarr. in Manuali, capitulo 27. numero 195. circa finem, ait Clericum in minoribus conſtitutum, vel laicum contrahentem matrimonium inualidè, id eſt, quod propter aliquod impedimentum eſt nullum, non effici irregularem, & conſil. 1. de bigam. libro primo, per totum, & idem docent Henriquez libro ſecundo, de Sacram. matrim. capitulo 6. §. 9. in fine, & Coſmus Philarchus, de officio Sacerd. parte prima, libro quarto capitulo 7. Gregor. de Valentia tomo 4. Diſput. 7. Quaſtione 19. Puncto 3. & Sebaſtianus Medices, parte 2. Summa, titulo 9. quaſt. 28. & Naua. ait ſic definitum eſſe in Penitentiaria, & canonizationem: quia non eſt ponenda bigamia, vel irregularitas niſi ubi eſt iure expreſſum, cap. is qui, de ſent. excli. 6. Non autem inuenitur quod matrimonium nullum cauſet bigamiam niſi in duobus caſibus;*

5 *Primus eſt, quando eſt nullum propter votum ſolemne Ordinis, vel Religionis, c. Nuper, & cap. ſina. de bigam. & capitulo primo. Qui clerici vel vouentes, & faciunt eum capitulo Decernimus, diſtinct. 28. & ca. Quotquot, 27. quaſtione 1.*

6 *Secundus eſt, quando eſt nullum propter ligamen, ut in contrahente cum repudiata, capitulo primo, de bigam. Quorum opinio conſirmari poteſt: quia pena ſunt teſtim. gendæ, codia. de reg. iur. lib. 6. & quia in matrimonio iuto, & nullo, non deſt ſignificatio.*

7 *Alij tamen docent ex matrimonio nullo contrahi irregularitatem, ſecuta copula in viroque matrimonio, & ponunt caſum illum ſecundum, Sic Palud. 4. diſtinctione 27. quaſtione quarta articulo 2. in fine, & articulo tertio, in fine, & articulo quarto, poſt Cōcluſ. 5. Rich. 4. diſtinctione 27. articulo quarto, quaſtione 3. Hoſt. in Summa, libro primo, titulo de bigam. non ord. num. tertio, §. Quot ſunt ſpecies, verſic. Quarto. Panorm. in cap. Super eo, numero quarto de bigam. Summa Aſtenſis, parte ſecunda, libro 6. titulo 7. quaſtione ſecunda, verſic. Tertius caſus. Ioan. Bachon. 4. diſtinctione 25. quaſtione 3. articulo 3. S. An. 3. par. titulo 29. de irreg. capitulo 3. Dur. 4. diſtinctione 27. quaſtione quarta, numero 7. Gabr. 4. diſtinctione 27. quaſtione 3. articulo 1. Norab. 2. §. Bigamia ſimilitudinaria, articulo 3. dub. 2. Angelica, verbo, Bigamia, numero 7. Summa Piſanella, verbo, Bigamia, in principio. Syueſt. verbo, eod. numero 1. Tabiena, verbo, Bigamia, numero ſecundo, §. primo. Sotus. 4. diſtinct. 27. q. 3. art. 1. Concluſ. 2. in fine, & in reſponſa ſecundum Martin. Ledefm. 2. 4. q. 26. articulo 2. in tract. de Irreg. non longe a princip. Couar. in Clem. Si furioſus, §. 2. numero 2. uerſic. ſecundo, de homicid. ubi ait, non reſerre ad irregularitatem ex bigamia contrahendam, quod matrimonium ſit iure validum, vel nullum, ſed ſatis eſſe coniugalem affectum, ut communis, inquit DD. conſenſus colligit in cap. Nuper, & cap. vnde bigam. & 4. diſtinctione 27. Marc. Anton. Cucechius, libro 1. Inſtitu. Iuris Canon. titulo 5. Gregor. de Valentia, tomo 4. Diſput. 7. quaſtione 19. Puncto 3. Joſeph. Angles in Floribus, 4. Sent. parte prima, in quaſtione de eſſentialibus Matrimonij, articulo ultimo Sebaſt. Medices parte 2. Summa, titulo 9. quaſtione 30. Simon. Maiol. libro primo, de Irregul. capitulo 33. numero 3. & idem ſatis expreſſe docet S. Thom. in addit. 3. part. quaſtione 66. articulo 1. ad primum, & articulo 5. ad primum, & gloſſ. in ca. ſuper eo, in verbo, in bigamis, & in cap. Nuper, in verbo, iuris effectus, de bigam. immo ipſemet Nauar. paulo ante, numero 195. verſic. Qualis eſt etiam contrahens, ubi cum omnibus DD. allatis ex matrimonio ob aliquod impedimentum nullo, bigamiam contrahi fatetur. Et hæc opinio, ut eſt communior omnium DD. ita mihi videtur verior, & in praxi ſequenda.*

Quædam. Ex quo enim bigamia ortum habet ex statuto Ecclesiæ, illud quod apparet matrimonium esse in foro Ecclesiæ, licet sit nullum, etiam iudicio Ecclesiæ, bigamia causata vt enim recte Palud. Gabr. & alij docent, Ecclesia quæ bigamiam instituit, iudicat de factis apparentibus, sicut de existentibus; vnde omne matrimonium quod existens verum causaret bigamiam, etiam publice in facie Ecclesiæ contractum, causat, licet verè matrimonium ob aliquod impedimentum occultum sit nullum, Ecclesia enim interpretatur pro matrimonio, vnde ad contrahendam bigamiam etiam in foro conscientie, sufficit matrimonium in foro Ecclesiæ.

Nec valet ratio in oppositum allata; Nā vt optime docet Richard. 4. distinctione 27. articulo 4. questione 3. ad primum, inuenitur in iure in simili, quod contrahens cum duobus de facto, & ambas cognoscens, sit irregularis. Si quidem, certum est, quod inuenitur expressum, quod contrahens cum vna de iure, & alia de facto, & ambas cognoscens, est irregularis, vt in cap. Nuper, §. cap. ult. de bigam.

Capitulum 1. Quiclerici vel videntes, & alibi sæpe, quod verum non esset nisi contractus de facto quoad incurritur irregularitatem, ponderaretur, vt contractus de iure. Sotus in 4. distinctione 27. questione 3. articulo 1. Conclusio 2. non solum ait esse duo interpretata matrimonium, sed etiam hunc casum arguendo declaratum, quamuis non clare docuimus, in cap. Presbiterum distinctione 28. ubi presbiter Orientalis declaratur irregularis, quod mortua prima vxore contraxit cum secunda, de facto quidem, sed non legalibus nuptiis. Quamuis igitur in matrimonijs nullis non desit significatio coniunctionis Christi, & Ecclesiæ, & ita verè non sit bigamus, propter affectum tamè intentionis cum opere subsequuto, id est, secuta copula, secundum Ecclesiæ interpretationem duo matrimonia censentur, & tanquam bigamus reputatur, argumen. cap. Nuper, §. capitulo fina. de bigam. non ordin.

Quartus est, Cum quis viduam duxit ab alio viro corruptam per matrimonium consummatum cum illo, cap. si quis viduam, distinctione 50. & cap. Seriatim. distinctione 32. capitulo si quis viduam, 1. & 2. distinctione 34. & hic secundus eam cognouit; secus autem si viduam illam non cognita fuerit a primo marito, sed virgo relicta aut ipse eam non cognouit capitulo Debitum, de bigam. Summa Confess. libro 3. titulo 3. questione 10. versio. Quartus, Sebast. Medices parte 2. Summæ titulo 9. questione 28. & DD. omnes superius citari. Ratio huius est: quia licet talis non contraxit verè duo matrimonia quia tamen ex parte femine duo ferunt, Ecclesia talem, vt bigamum reputat. Quia licet in vnitare, & coniunctione Christi, & Ecclesiæ sit vnitare ex vtraque parte, Christi enim vna est sponsa, scilicet Ecclesiæ, & Ecclesiæ vnus est sponsus, nempe Christus; ita in promouendo ad sacros ordines requiritur, vt vnicum sit matrimonium consummatum solum, tam ex parte viri, quam ex parte vxoris.

Quintus est, Qui repudiatam in iure, vt quia in adulterio deprehensa est; vel iniuste, scilicet ex odio, duxerit, & eam cognoscit, bigamus est, quod intelligitur, dummodo sic repudiata fuerit cognita a primo viro, vel adultero, & cum hoc ab isto secundo qui eam duxit, cap. seriatim, dist. 32. cap. si quis viduam, dist. 50. & cap. Qui in aliquo dist. 51. & cap. 1. de bigam. non ordin. & cap. si quis viduam, 1. & 2. dist. 34. Palud. 4. dist. 27. quest. 4. art. 2. Gabr. 4. dist. 27. q. 3. art. 1. Notab. 2. Sotus, 4. d. 27. quest. 3. art. 1. Conclusio 3. Couar. in Clem. Si furiosus, §. 2. nu. 2. vers. secundo, de homicid.

Sextus est, Cum quis duxerit uxorem, quæ tamen non est virgo, sed corrupta ab alio, quam a se, & hoc etiam per simplicem fornicationem, quamuis nec vidua, nec repudiata fuerit, dummodo eam cognoscit, bigamus efficitur, & irregularis, cap. seriatim, dist. 32. & cap. curandum, & cap. precipimus, dist. 34. & cap. debitum, de bigam. & ca. 1. de Cler. conig. lib. 6. Quod intelligitur siue iocenter talem duxerit, siue in iure erat, credens bona fide fuisse virginem, & de qua communis erat opinio, quod esset uirgo, & est communis opinio, DD. in d. e. curandum, & Cardin. in Clem. Cum ex eo, de sent. ex com. Henric. in c. 1. de bigam.

S. Thom. in addit. 3. part. q. 66. art. 3. ad 3. Palud. 4. dist. 27. q. 4. art. 1. Rich. 4. d. 27. art. 4. q. 1. ad 3. Ioann. Bachon. 4. d. 25. q. 3. art. 3. Summæ Astensis, par. 2. lib. 6. tit. 7. quæstion. 2. & quæstion. 9. post Host. in Summ. tit. de bigam. §. circa hoc, vers. septimo S. Anton. 3. par. tit. 29. de irreg. c. 3. Angelica, verbo, Bigamia, num. 4. Pisanello, verbo eod. in princip. Gabr. 4. d. 27. q. 3. art. 1. Notab. 2. Syluest. verbo, Bigamia, nu. 1. Martin. Ledesin. 2. 4. q. 26. art. 2. tractat. de irreg. non longe ab initio. Soti 4. d. 26. q. 3. art. 1. Conclusio 4. Couar. in Clem. Si furiosus, §. 2. num. 2. vers. Tercio. Maior. lib. 1. de irreg. c. 33. nu. 4. vers. Ex qua, in fine Gregor. Tholosani in Syntag. iuris, p. 2. lib. 16. cap. 10. num. 8. Sebastiani Medices, par. 2. tit. 9. q. 28. & Alphonsa Castro, lib. 2. de potest. legis penalis, cap. 14. Conclusio 1. Corol. 1. & expresse gloss. in c. Nemo ad sacrum, dist. 32. Cuius rei rationem S. Thom. ubi supra assignat, quia irregularitas non est pena inflicta pro culpa, sed propter defectum significationis Sacramenti, ideo etiam præter uoluntatem contrahi potest. Et quod in his tribus modis dicitur de contrahente cum vidua, repudiata, & corrupta, procedit, etiam si matrimonium sit aliqua de causa nullum, est enim bigamus si ipse eam cognoscit, ex communi DD. sententia, vt docet Couar. cit. d. vers. Tercio.

12. Dubium autem non paruum est, cur diuisio, & corruptio viri cum alijs extra matrimonium, non efficiat eum bigamum, sicut efficitur bigamus si ducat uxorem ab alio cognitam prius, cum eadem ratio videretur in vno, & altero casu, immo maior in corruptione viri cum magis nocere sibi deberet culpa propria quam aliena? Respondeo, quod quamuis quantum ad culpam, & penam debitam culpe plus noceat vnicuique corruptio propria, quam aliena, quantum tamè ad irregularitatis penam aliter se habet; Cuius rei rationem nonnulli eam esse dicunt, quod vir significat Ecclesiam, quæ in parte recessit a Christo adulterando, & recedendo a fide, & sic in viro corrupto non deest huiusmodi significatio Sacramenti, At verò vxor significat Christum, qui semper fuit virgo & nunquam dimittit Ecclesiam. Sic quidam Decretista, vt ait S. Thom. in addit. 3. part. questione 66. articulo 3. & hoc expresse sentit Hugo antiquus glossator, vt docet Host. in Summ. libro primo. tit. de bigam. non ordin. §. Quare bigamus, numero 6. Sed hæc responsio falsa omnino est: non enim uir Ecclesiam, & sponsa Christum, sed Christum sponsus, & Ecclesiam sponsa significat, vt patet Ephes. 5. vbi Apostolus ait, [viri diligite uxores vestras, sicut Christus dilexit Ecclesiam; hæc uir caput est mulieris, sicut Christus Ecclesiæ, & 2. Corinth. 11. Despondi uos vni viro virginem castam exhibere Christo.] Alij Respondent: quia Ecclesia nunquam fuit adultera inuicta, nec nisi vni sponso; sed sponsus Ecclesiæ aliquando habuit Synagogam quasi concubinam, & ideo nihil deperit significationis Sacramenti propter sponsi corruptionem, vt fit in corruptione sponsæ, & ita respondere videtur Hostiensis vbi supra, sed malè, tum quia hac ratione copula fornicaria esset Sacramentum vniouis Synagoge cum Deo, quod est absurdum; tum quia Synagoga non fuit concubina, sed vera sponsa & vxor Christi, vna enim eademque fuit antiquorum fides, & nostra, & vnica Ecclesia vnde in Hierem. 3. Ezech. 16. & Osee. 2. mentio fit sponsationis Messie, & Synagoge. Ratio igitur, & communior, & verior est, quia irregularitas hæc contrahitur ex defectu contractus in Sacramento Matrimonij actus autem contrahendi, seu contrahentis matrimonium, scilicet consensus ille, non cadit super seipsum, sed super alterum coniugem, vnde vitium corruptionis extra matrimonium factum nullum ponit defectum in Sacramento ex parte eius in quo est corruptio, sed ex parte alterius, quia scilicet consensus contrahentis matrimonium non cadit super seipsum, sed super alterum; Quare cum Matrimonium sit motus quidam & actio, actio autem, & motus specificatur non a termino a quo sed a termino ad quem, inde est, quod cum matrimonium viri terminetur ad feminam, (matrimonium enim ab ipsa femina tanquam a termino ad quem, & nomen & significationem accipit, non e conuerso, quæ causa est, vt dicatur matrimonium, non patrimonium) contrahens cum corrupta irregularis efficitur.

ciunt. Et pari ratione, si mulier capax esset irregularitatis, corruptio viti extra matrimonium eam faceret irregularem, ipse vero non esset irregularis, quia terminaretur eius corruptio ad feminam tanquam ad terminum ad quem eo modo quo tunc corruptio ex parte mulieris transfertur in virum, qui cum capax sit irregularitatis, exinde irregularitatem contrahit sic S. Thom. in addit. 3. part. q. 66. art. 3. Palud. 4. d. 27. q. 4. art. 4. Conclus. 3. Rich. ead. dist. art. 4. q. 1. ad 3. Summa Confess. lib. 3. tit. 3. quest. 4. Summa Astensis, part. 2. lib. 6. tit. 7. q. 1. Sotus, 4. d. 27. q. 3. art. 1. post Conclus. 4. Syluest. verbo, Bigamia, nu. 2. q. 1. Tabiena, verbo eod. nu. 3. §. Quarto. Cou. in Clem. Si furiosus, part. 1. §. 2. nu. 3. de homic. Anton. in c. Debitum, num. 9. de bigam. non ordin. Henric. an. 1. de bigam. colum. 4. Simo Maiol. li. 1. de Irreg. c. 33. nu. 4. & Sebast. Medices, par. 2. Summe, tit. 9. quest. 19.

14 *Dubium* aliud est, An qui duxit uxorem repudiatam ab alio, vel eam quæ cum meretricibus commoratur, licet sit virgo, vel qui duxit ioculatricem, vel comediantem, aut fabularum actricem licet sit virgo, irregularis sit? *Respondet* cum Nau. in Manuali, cap. 27. nu. 197. vers. Quarto, quandoque femine istæ ducuntur virgines, maritus eas ducens non est bigamus, aut irregularis, quia non ducit uxorem corruptam, repellitur tamen ab ordinibus tanquam vilis persona, & infamis, ducens uxorem vilem, & infamem, cap. si quis viduam, 2. & ibi glossa dist. 34. Palud. 4. d. 27. q. 4. art. 2. vers. Secundus modus, & S. Anton. 3. part. tit. 29. de Irreg. c. 33. Cosinus Philarchus de officio Sacerd. part. 1. lib. 4. c. 7. Sic etiam qui duxit concubinam, vel ancillam, licet ancilla virgo sit, vt ex d. c. si quis viduam, 2. & gl. ibi colligitur.

15 *Dubium* item est, Quare Bigamia in matrimonio non consummato irregularis, & bigamum non facit, sicut in consummato? *Respondet* cum Rich. 4. dist. 27. artic. 4. q. 1. ad 3. & Summa Astensis, part. 2. lib. 6. tit. 7. q. 1. in fine: quia grauior est defectus significationis in matrimonio consummato, quam non consummato; plus enim ponderandi sunt defectus in rebus iam consummatas, quam in his, quæ nondum ad suam consummationem peruenerunt, matrimonium enim ratum tantum non significat unionem Christi cum Ecclesia per carnis assumptionem, sicut matrimonium consummatum significat, ex cuius significationis defectu Bigamus contrahens, & actum consummans, ab ordinibus suscipiendis repellitur.

16 *Dubium* etiam est, An si quis ducat uxorem etiam corruptam, moritur tamen ante carnis copulam, & deinde ducit virginem, & eam cognoscit, sit Bigamus? *Respondet* non esse, quia non diuulsi carnem suam in plures, nec cum corrupta consummavit, sicut nec bigamus censetur, qui ab alio ductam, sed minime cognitam desponsauit, & eam cognouit, capit. Debitum, de bigam. Hostien. Summa, lib. 1. tit. de bigam. non ordin. vers. Circa hoc, ante finem, §. octauo.

17 *Dubium* vitem maius est, An sit Bigamus, & irregularis, qui feminam, quam ipse prius per fornicationem uiolauit, duxit in uxorem.

Prima opinio dicit esse irregularem, quia non solum adiutandam bigamiam requiritur, quod sit unica, nec carnis suam in plures diuulsi, sed etiam quod sit uirgo tempore quo contrahitur matrimonium; unde siue a se, siue ab alio prius corrupta fuerit, deest ratio sacramentalis significationis; sponsa enim significat Ecclesiam, quæ est virgo non habens maculam neque rugam. Ephef. 5. & c. Debitum, de bigam. Hinc opinioem tenent Hostien. in Summa, lib. 1. tit. de bigam. §. circa hoc, vers. Sexto. Summa Astensis in hac potius inclinatur, part. 2. libro 6. tit. 7. quest. 2. gloss. in cap. Nem. ad sacrum, in verbo, Virgo, dist. 32. & eadem gloss. in cap. Mutuum, in verbo, Concubinam, dist. 33. quam glossam secuti sunt Host. ubi supra, & idem Host. Ioann. Anchir. Anton. & Imola, in capitulo Sanæ, de Cleric. coniug.

Secunda quæ communior, & uerior est, irregularem esse negat, sic gloss. in cap. Debitum, in verbo, dimisit, de bigam. & in cap. Sanæ, in verbo, Virginem, & ibi Panorm. num. 4. de Cleric. coniug. & gloss. in c. Qualis, in verbo De-

sponsata, 30. q. 5. & in cap. unico, in verbo, Contraxerunt, de Cleric. coniug. lib. 7. Anton. & Anchar. ibi et tit. in c. Tata, Qui filij aut legit. Tancr. & Goffred. in Summa tit. de bigam. §. Item quid si quis, & Raym. vt refert. Host. cit. Barth. Brich. in q. Dominicali, quæ incip. Qui cognouit virginem, Ioan. Andr. sibi contrarius in c. Cuius co. de Cler. coniug. lib. 6. Cardin. Zabarin. in c. Tanta, quest. vlt. qui fil. sint legit. Capella Tholosana in Decis. quest. 19. S. Thom. in addit. 3. part. quest. 66. art. 3. ad 2. le. Pechon. 4. d. 25. quest. 3. art. 3. S. Anton. 3. part. tit. 29. de Irreg. cap. 3. Angelica, verbo Bigamia, numeri 5. Summa Pisanella verbo eod. §. Qui virginem, Syluest. verbo, Bigamia, num. 1. vers. Septimo. Villa diego tract. de Irreg. q. de bigamia, Albert. Totius lib. 2. de Clerico perf. do. cap. 11. num. 3. Ioan. de Friburgo in Summa Confess. lib. 3. tit. 3. quest. 4. Sotus 4. d. 27. q. 3. art. 1. Conclus. 4. in fin. Nauar. in Mantu. cap. 27. nu. 195. vers. Secundo dico. Ceuar. in Clem. si furiosus, part. 1. §. 1. nu. 3. de homicid. Summa Corona tit. de Irreg. num. 6. Alphonsus Vuald. tit. eod. num. 5. Marc. Anton. Cuchus lib. 1. Institut. Iuris Canon. tit. 5. & Henriquez lib. 2. de Sacram. Matrim. cap. 6. §. 10. Simo Maiol. lib. 1. de Irreg. c. 33. nu. 5. Rationem dant nonnulli, quia vitium præcedens per subsequens matrimonium purgatur, sic gloss. in d. cap. qualis 30. quest. 5. & in d. cap. vlt. de cler. coniug. lib. 6. Panormitan. in d. capit. sanæ, 1. & C. uari. cit. sed vt notat Summa Pisanella, hæc ratio non est vniuersaliter vera, si enim de floratio facta fuisset ab uxore, per sequens matrimonium cum deflorata non fit aliqua legitimatio, d. c. Tanta, Qui fil. sint legit. vlt. ergo & efficacior est ratio gl. in d. c. Debitum & in d. cap. sanæ, 1. & S. Thom. & aliorum, quia non diuulsi carnem suam in duas, nec illa in duos, cum ab vno tantum cognita sit, unde benigne interpretando, dicitur virginem duxisse uxorem, quia se ipso corruptam in uxore duxit, illa enim nulli nisi viro proprio corporis sui potestatem tradidit, Et contraria quæ requirunt, quod debet esse uiro tempore contrahendi, aut verificanti eo modo quo diximus, aut vt docent DD. cum gloss. intelligantur quoad effectum, vt non dicatur corrupta, aut cognita ab alio.

18 *Septimus* est, si quis vnicam, & virginem duxerit, & post adulterium ab ea commissum, eam carnaliter cognoscit, bigamus & irregularis efficitur, capitul. si cuius uxorem, & capitul. laici, dist. 34. & in hoc conueniunt omnes, quod eam cognouit scienter postquam adulterium commisit.

19 *Dubium* tamen est, An sit bigamus, & irregularis si ignorans uxoris adulterium eam post adulterium cognoscit?

Prima opinio est Innoc. in cap. Inquisitioni, de sentent. excom. Ioan. Bachon. 4. d. 25. q. 3. art. 3. Palatij 4. d. 27. dist. 4. dicentium in hoc casu irregularem non esse, quod ignorans inuincibiliter adulterium uxoris, eam postea cognoscit, nimis enim durum est, vt quis sine culpa sit puniatur huius iuris sententia videtur esse Gregorius Tholos. in Syntagm. iuris, par. secunda, lib. 16. capitul. 10. numero 8.

Secunda opinio est gloss. in cap. si cuius uxorem, in verbo, admitti, dist. 34. Panorm. in cap. super eod. nu. 8. de bigam. ubi etiam refert Vgol. Laur. Rayman. Sum. tit. de bigam. §. Item pone. Abb. & Petr. & Ioan. Andr. & idem Panorm. in cap. 3. nu. 1. & DD. de adult. Hostien. in Summa tit. de bigam. §. Quot sunt species, num. 3. in fine, & §. circa hoc multa, vers. Secundo queritur, & vers. Tercio queritur. Ioan. de Friburgo in Summa Confess. lib. 3. tit. 3. quest. 4. quest. 1. vers. Sexto Summa Astensis, part. 2. lib. 6. tit. 7. quest. 2. quest. 1. stituncula 10. Angelica, verbo, Bigamia, nu. 2. Syluest. verbo eod. num. 1. vers. Sexto Tabiena, verbo eod. §. Tertio. Nau. in Mantu. ca. 27. num. 195. vers. Secundo dico. Cou. in Clem. si furiosus, §. 2. numer. 3. de homicid. S. Anton. part. tit. 29. cap. 3. Simo Maiol. lib. 1. de Irreg. c. 33. nu. 6. & omnium Canonistarum. Et ex Scholasticis S. Thom. addit. 3. part. quest. 66. artic. 3. ad 4. Paludan. 4. dist. 27. quest. 4. artic. 2. vers. Tercius modus. Rich. 4. d. 27. quest. 1. Gabr. 4. d. 27. q. 3. artic. 1. Notab. 2. vers. Secundo contrahitur. Soti. 4. dist. 27. q. 3. artic. 1. Conclus. 5. Mantu. Le.

Leclercq. 2. 4. q. 26. art. 2. tract. de Irregul. non procul ab ini-
tio, & Henriquez lib. 2. de Sacram. matrim. cap. 6. §. 10. Al-
phonf. Vivaldi tract. de Irreg. num. 6. Marci Antonij Cuc-
chi lib. 1. institut. Iuris Canonici titulo 5. Alphonf. a Ca-
stro lib. 2. de potest. legis. per. 1. cap. 14. Conclus. 1. Coroll.
2. & Sebastiani Medicis, part. 2. Summae, titu. 9. quaest. 28.
Tolera lib. 1. ca. 26. qui omnes docent irregularem esse. In
quor. licet prima opinio, quantum est ex iure Canonico,
non sit probabilis, quia in cap. si cuius, dist. 34. dicitur,
esse irregularem eum, qui cognoscit uxorem, quae eviden-
ter erat adultera. Item in ca. si laici, d. 33. dicitur maritum
esse irregularem si cognoscat uxorem, quae est in adulterio
deprehensa; unde constat ista cap. loqui solum de marito
cognoscente adulteram uxorem sciens, non ignoranter,
ideoque non satis efficaciter probatur secunda opinio ex
istis cap. Nihilominus tamen secunda horum Doctorum
opinio sequenda est; unde sensus istorum capitulorum vi-
detur hic esse, quod iudicio Ecclesiae ab ordinibus mari-
tus repellere non possit, nisi quando eius vxor probetur adul-
tera. Attamen, hoc non obstante, maritus in conscientia ab
ordinib. abstinere debet, etiam si vxoris adulterium alijs
non sit notum, & etiam si ipse ignoranter cognoverit eam
post adulterium eius, dummodo ipse sciat postea vxore
fuisse adulteram, & post adulterium a se cognitam fuisse
adulteram, quod si talis qui ignoranter cognovit vx-
orem post adulterium, postea ordinetur, charactere recipi-
et executionem ordinum, quam diu iusta & probabi-
liter ignorantia excusatur, argum. cap. 1. in fine, & cap. 2. de
ordin. ab Episc. qui renuntiavit, postquam autem veritatem
repperit, ab executione tanquam irregul. & bigamus abstin-
ere debet, vt notat Host. vbi supra, quem sequitur Sum-
ma Aftenfis, part. 2. lib. 6. tit. 7. q. 4. & facit cap. veniens, de
presb. non baptiz. & consentit Ioann. Bachon. 4. d. 25. q. 3.
art. 4. circa medium, & expresse Marcus Anton. Cucchius,
lib. 1. Institut. Iuris Canon. tit. 5. Ratio huius est, quia irre-
gularitas haec non tam ex culpa, quam ex facto contrahit-
ur, & constat hic defectum esse Sacramentalis significa-
tionis cum vxor carnem suam inter plures adulterando
diuisit. Sicut etiam erit bigamus, qui contrahit cum cor-
rupta, quamvis ipse virginem esse credidit, dummodo ca-
postea cognoscat, vt dictum est supra. Addit autem Ho-
stiensis vbi supra, in d. 6. Quor. sunt species, in fine indu-
citur esse hoc ius ad tertendum contrahentes, & Panor.
in cap. super eo, num. 8. de bigam. cum Hostiens. citat ait
penultimum esse promovere conjugatum etiam mortua
vxore, cum secundum Quidium, *Castia sit, quam nemo ro-
gat*. Et Pal. vbi supra, & Tabiena, verbo, Bigamia, §. Ter-
tio, ex hac doctrina colligit, multos esse bigamos, qui hoc
ignorant, & aliquando sine peccato.

20 *Dubium aliud est, An maritus accusans uxorem de ad-
ulterio, & pendente accusatione, & matrimonio ita liti-
gioso, ad mandatum Iudicis soluit debitum vxori cor-
ruptae, sit bigamus, & irregularis?* Glof. in c. si cuius vxorem,
in verbo, admitti, dist. 34. dubius est, & vtramque pariem,
tam negatiuam, quam affirmatiuam aequae probabilem
parat; & quidam apud Summam Confess. lib. 3. titu. 3. q.
9. & Palatius 4. dist. 27. disput. 4. dicunt, non esse irregula-
rem, quia in hoc casu potius cognoscitur ab vxore, & pati-
tur, dum cogatur reddere debitum ex mandato Eccle-
siae, quam agi, & cognoscit eam. Alij tamen omnes do-
cent esse irregularem. Sic Glof. in d. c. si cuius vxorem, post
multa dicta in hoc dubio, in fine videtur in hanc partem
inclinare, & expresse S. Thom. in addit. 3. part. q. 66. art. 3.
ad 4. Palud. 4. d. 27. q. 4. art. 2. vers. Tertius modus. Ioann.
Bachon. 4. d. 25. q. 3. art. 3. Gabr. 4. d. 27. q. 3. art. 1. Notab.
2. §. Secundo contrahitur, Sorus 4. d. 27. q. 3. art. 1. Concl. 5.
& Henriquez lib. 2. de Sacram. Matrim. capitul. 6. §. 10. Ex
Summis & Canonistis. Host. in Sum. lib. 1. tit. de bigam.
§. Circa hoc multae vers. Nono queritur. Summa Confess.
vbi supra, in hanc potius sententiam inclinat, & Innoc. in
capit. Inquisitioni, num. 1. de sent. excomm. Summa A-
ftenfis, part. 2. lib. 6. tit. 7. quaest. iuncula 10. Angelica, verbo,
Bigamia, num. 1. Summa Pisanella, verbo, eod. §. Quod si
maritus. S. Anton. 3. part. tit. 29. de irreg. cap. 9. Syluest. ver-
bo, Bigamia, numero 1. Tabiena, verbo, eod. §. Tertio. Si

mon Maiol. lib. 1. de Irreg. c. 33. num. 6. Alphonf. Vivaldi
tract. de Irregul. num. 6. Anton. Cucchi lib. 1. Institut. Iuris
Canon. tit. 5. Couar. in Clem. Si furiosus, par. 1. §. 2. num. 3.
de homicid. Albert. Trot. libro 2. de Cleric. perfecto, c. 11.
Capella Tholof. q. 258. Quia hic non requiritur quod sit
peccatum, sed significationis defectus. In hac re ego hac
dicenda putarem;

Primo quamvis Host. Summa Aftenfis, & Palud. velint
non peccare in hoc casu non reddendo debitum vxori a-
dultera, quam scit talem, licet non possit probare, quia vx-
orem repellit per exceptionem omnia ex adulterio; & quia
Iudex non compelleret ad redditionem debiti si hoc sciret;
Alij tamen, vt Goffied. Raym. Pisanella, Summa Confess.
Gabr. & alij rectius docere videntur, teneri reddere debi-
tum, quia non debet eam possessione corporis sui vsque
ad sententiam spoliare, cap. fina, 1. c. 1. cum hoc ei ab Ec-
clesia praecipuum sit, quamvis ei per hoc pareatur prauidi-
cium b. gamie, ita vt non possit ad ordines promoveri.
Quamvis dictum Host. & aliorum sustineri possit, quando
maritus offert se statim probaturum commissum adulte-
rium, vt infra octo dies, vel circa, arg. c. Solet, de sent. exc.
libro 6.

Secundo, si reconciliat sibi adulteram non quoad tho-
rum, sed solum quoad domum, & cohabitationem, non
sit bigamus; Quia sine carnali copula nunquam contra-
hitur bigamia, ex Palud. & Gabr. cit.

Tertio, Quamvis haec irregularitas ex solo facto sine deli-
cto incurratur, probabile tamen est maritum sic ad prece-
ptum Iudicis vxori debitum reddentem excusari ab irre-
gularitate, probabilis autem est reddi irregularem, cum
irregularitas etiam contra voluntatem contrahi possit, &
ideo sequenda est communis opinio in praxi.

Quarto, Maritus cognoscens uxorem postquam corru-
pta est, irregularis est, non solum si volens ipsa sit adulte-
rata, sed etiam si violenter, vel dolo, vel fraude decepta,
corrumpatur, quia putauit adulterum ad se uenientem esse
virum suum, ut expresse tradunt Simon Maiol. lib. 1. de
Irreg. c. 33. nu. 7. & Alphonf. Vivaldi tract. de Irreg. bi-
gamiae, num. 7. Quamvis enim ult. passa adultera non sit,
cap. Illae autem, 32. q. 5. quia tamen in irregularitate factu
inspicitur, non voluntas, satis est si accedat maritus ad vx-
orem quomodocumque corruptam, sicut virgo vim pas-
sa non est consecranda, vt ibi docet Maiol. & latius eod.
lib. 1. cap. 29. §. vim pati, num. 35. & citat S. Thom. 4. d. 38.
q. 1. art. 4.

21 *Quaeritur*, Cum consecratio Episcopi maior, & dignior sit
quam consecratio uelationis virginum, quare potest con-
secrari in Episcopum non solum qui vxorem habuit, sed
etiam qui post vxorem habuit concubinam, cap. Habuif-
se, dist. 33. & c. Fraternitatis, dist. 34. sed si quae corrupta
fuerit ante baptismum, vel post sponte, vel vi, cum pecca-
to, vel sine, non potest inter sacras vii gines consecrari, ca.
Acutius, dist. 26. & acutius, 28. q. 3. & cap. Ille autem, 32.
q. 5. S. Thom. in addit. 3. part. q. 66. art. 4. Palud. 4. d. 27. q. 4.
art. 4. Conclus. 5. Ioann. Bachon. 4. d. 25. q. 3. art. 4. in fine. Ga-
br. 4. d. 28. q. 3. art. 3. dub. 3. in fine. Host. in Summa, lib. 1.
titu. de bigam. §. circa, hoc ver. sic. Quinto queritur, Sotus
4. d. 27. q. 3. art. 2. Syluest. verbo, consecratio, 3. num. 2. q. 1.
Simon Maiol. lib. 1. c. 29. num. 35. & cap. 33. nu. 7. & glof. in
cap. Acutius, in verbis consecrari, dist. 26. *Respondeo*, cum
glof. in d. ca. acutius, Host. & Bachon. & Vg. Ioa. & Gof-
fred. Quia Sacra uirgo significat Ecclesiam triumphan-
tem non habentem maculam, neque rugam, & ideo vir-
gines uitam angelicam imitantur, in quibus nulla est cor-
ruptio, ex S. Ang. l. b. de uirgin. Episcopus vero significat
Ecclesiam militantem, in qua sunt boni cum malis, & cor-
rupti cum incorruptis. Est & alia ratio ex Host. & Bacho.
Quia in consecratione virginis consecratur uirgo Christo
sponsa; Unde cantatur; *Veni sponsa Christi*; At vero Chris-
tus, qui matrem virginem elegit, & carnem incorruptam
assumpsit, & semper virgo permanit, & uirgines diligit,
& eligit, coniugium violatae respuit, & sit hoc ad virginum
ordinem specialiter commendandū. Episcopus vero spe-
cialiter consecratur Ecclesiae quae indifferenter omnes ad-
mitit, & nemini gremium claudit, nisi ibi defectus Sacra-
menti

mentu interuenit. Huc accedit & alia ratio ex eodem H. ſt. Quia coſuetudo approbata maiorem caſtitem requirit in vxore carnali, quam in marito; id eſt, ſæpius acci- dit, quod maritus prouocat ad diſortium ob cauſam adulterij ab vxore commiſſi, & magis inde ſcandalizatur populus, quam e contra. Melior ratio eſt S. Thom. Palud. Gabr. & Maiol. Quia velum, integritatem ſignificat virginalẽ; Si autem corrupta velaretur, falſa eſſet ſignifica- tio; ſed in corrupto ſi ordinatur, poteſt eſſe vera ſignifica- tio; ſi fuit vnus vxoris vir, ſecundum ea, quæ ſuperius di- cta ſunt. Sed plura de hac re alibi.

- 22 *Oſtenditur eſt*, Cum quis poſt votum ſolemne caſtitaris, quale eſt in ſuſceptione ordinum Sactorum, vel in profes- ſione religionis approbata, contrahit matrimonium de fa- cto cum vnica femina, & eam cognoscit, Hunc modum ponunt gloſ. in capit. ſuper eo, in verbo, in Bigamis, de Bi- gam. Rich. 4. diſt. 27. art. 4. quaſt. 1. Palud. ead. diſt. q. 4. art. 2. §. Quartus modus. Gabr. 4. d. 26. q. 3. art. 1. Notab. §. 1. Bi- gamia ſimilitudinaria. Sotus 4. d. 27. q. 3. art. 1. Concluſ. 6. Martin. Ledefm. 2. 4. q. 26. art. 1. tract. de irreg. in princip. Gloſ. & Panor. in cap. 1. & 2. Q. ii Clerici vel vouent. Sum- ma Confeſſ. lib. 3. tit. 3. quaſt. 10. verſic. *Septimus*. Summa Aſſenſis, part. 2. lib. 6. tit. 7. q. 1. Summa Piſanella, in verbo, Bigamia, in principio. Angelica, verbo eod. num. 7. Sylueſt. verbo eod. nu. 1. S. Anton. 3. part. tit. 25. de Irreg. c. 3. Nau. in Man. cap. 27. num. 195. verſ. Secundo dico Maiol. lib. 1. de irreg. c. 3. num. 7. Alphons. Vivald. tract. de Irregul. nu. 12. & 13. Coſmus Philarchus de officio Sacerd. part. 1. lib. 4. cap. 7. Summa Corona tract. de Irregul. num. 6. Iacob. de Graſſ. lib. 4. cap. 27. num. 38. Greg. de Valentia, Tomo 4. Diſp. 7. quaſt. 19. ponctio 3. & Thomas Zerula in ſua pra- xi Episcopali part. 2. in verbo Bigami. Quicquid. Tabiena in verbo, Bigamia, num. 2. §. Secundo; & Henriquez lib. 2. de Sacram. Matrim. cap. 6. §. 10. & lib. 14. de irreg. c. 4. §. 1. in annot. litera A id negant contra communem DD. ſen- tentiam. Hic autem modus octauus dici ſolet Bigamia ſimilitudinaria, nos autem, & hunc & reliquos modos vo- camus Bigamias ſecundum iuris fictionem, ius enim inter- pretatur hunc duo matrimonia contraxiſſe, nimirum, prius ſpirituale cum Chriſto, & poſterius carnale cum femina, etiam ſi de iure validum non ſit. Et quidem licet Henri- quez velit hunc modum non conſtituere irregularem, nec dici bigamiam aliquem ex hoc modo, quia nullo iure habet, Tabiena tamen vbi ſupra, tandem fatetur iſtum fieri irregularem etiam Eccleſie interpretatione, & colligi po- teſt ex c. Nuper, & c. A nobis, de bigam. non ordin. & c. 1. & 2. Qui Clerici vel vouentes, vbi id habetur de initiis or- dinibus factis, & de religioſis, & virginitatem profeſſis ha- betur in cap. Quotquot, 27. q. 1. Quotquot virginitatem pollici ſunt præuicari ſunt, profeſſione contempta, inter bi- gamos, id eſt, qui ad ſecundas nuptias tranſierunt, haberi debebunt. Ad id autem Maiol. quod Monachus vxorem ducens, non ſolum, vt bigamus, ſed etiam vt hereticus eſt irregulatis, poſt Bald. in l. Nemo clericus, C. de ſacroſ. Ec- cleſ. Et quod diximus, procedit, etiam ſi contrahat cum vna que ſit virgo: etſi enim Archid. & Summa Piſanella velint id ſolū verum eſſe, quando contraheret cum corru- pta: alij tamen expreſſe docent, irregularem & bigamum eſſe, etiam ſi virginem duxerit, eamque cognouerit, vt Ri- chard. Palud. Gabr. Summa Aſſenſis, Sylueſt. & Mart. Ledefm. Nauar. & Maiol. Alphons. Vivald. Summa Corona. Coſm. Philarch. Gregor. de Valentia, & Panor. in capit. 2. nu. 5. Qui Clerici vel vouentes, quorum opinio & com- muniſ, & verior eſt. Non enim reperitur id quod Arch. & Piſan. dicunt, ſcilicet, vt matrimonium ſit contractum cum vidua, vel corrupta. Nam d. capitul. Quotquot, 27. quaſt. prima, generaliter loquitur de ijs, qui poſt ſolemne votum, caſtitaris contrahunt, nec diſtinguit, an contraxe- rit cum virgine, vel corrupta. In hac autem bigamia, ſicut in alijs ſupradictis, requiritur conſummatio Matrimonij, vt præfati DD. & Palud. 4. diſtinction. 27. diſputat. 4. tra- dunt.
- 24 *Dubium* tamen eſt, An ſi quis liber ab omni voto con- trahat matrimonium cum femina habente ſolemne votū caſtitaris, ſit irregulatis, ſi eam cognoscit? Simon Maiol.

ex præfatis DD. poſt Felician. de Irreg. cap. 6. hoc dubium reſt. lib. 1. de Irreg. capi. 33. nu. 8 vbi ait eſſe irregularem, quia perinde eſt, ac ſi ipſe haberet votum ſolemne caſtita- tis, idemque docet hos ſecutus Alphonsus Vival. tract. de Irreg. nu. 4.

Verum cum id non ſit iure expreſſum, non videtur eſſe irregulatis, aut bigamus. Quia d. capi. Quotquot, 27. que- ſtion. 1. tantum loquitur de contrahentibus matrimonio poſt ſolemne votum caſtitaris, non autem de ijs, qui con- trahunt cum feminis habentibus votum ſolemne caſtita- tis; Hæc enim interpretatio benignior eſt, pœnæ autem reſtringendæ ſunt potius quam ampliandæ c. odia de reg. iur. libro 6. & hanc ſententiam inter recentiores ſequuntur etiam Henriquez lib. 2. de Sacramen. Matrim. c. 6. §. 10. in fine.

De Pœnis Bigamorum. Cap. V.

S Y M M A R I V M.

- 1 Bigamia licet nonnunquam ſine peccato contrahitur, bi- gamis tamen variæ pœnæ a iure Canonico imponuntur.
- 2 Bigamus omni priuilegio clericali an, & quando priuatus ſit.
- 3 Bigamus in ſacris conſtitutus, aut profeſſum percutiens, excommunicationem incurrit.
- 4 Bigami in minoribus conſtituti, conſuram, & habitum de- ricalẽ deferre prohibentur.
- 5 Bigamus Religionem ingreſſus, conſuram monachalem deferre poteſt.
- 6 Bigami Epistolam in Eccleſia legere non poſſunt.
- 7 Bigamus, ſi ordinatus ſit, characterem ſolum, non ordinis executionem accipit.
- 8 Bigamus, Episcopi Vicarius in ſpiritualibus eſſe nequit.
- 9 Bigamus alicuius beneficii Eccleſiaſtici capax non eſt.
- 10 Clericus in minoribus etiam, qui cum vnica & virgine contrahit, beneficia Eccleſiaſtica, & dignitates per- dit.
- 11 Clericus in minoribus Matrimonium ratum ſolum contrahens, beneficia omnia amittit.
- 12 Clericus in minoribus Matrimonium in occulto contra- hens ſtipendijs Eccleſiaſticis priuatur.
- 13 Clericus in minoribus Matrimonium contrahens, etiam ſi ob aliquem defectum ſit nullum, beneficia perdit.
- 14 Clericus in minoribus vxorem ducens, priuatur beneficijs ſuis, etiam ſi vxor Religionem ingrediatur.
- 15 Clericus in minoribus, ſponſalia de futuro contrahens, be- neficia ipſo facto non perdit.
- 16 Clericus in ſacris Matrimonium contrahens, beneficia ipſo facto non perdit, ſed per ſententiam priuari po- teſt.

Quamuis Bigamus non peccet aliquando, & Biga- mia conſequenter nonnunquam ſine peccato con- trahatur, variæ tamen pœnæ iure Canonico biga- mis impoſitæ ſunt. Quorum

- 1 Prima eſt, & generalis, Quod nudatur omni priuilegio Clericali, vt deſinit Gregorius X. in c. vnico, de bigam. lib. 6. & ibi glo. in verb. Bigamus, & in omni verbo, omnes priuile- gio. & eadem gloſ. in capitu. vnico, in verbo Vnicuique, & in verbo, Virginibus, de Cler. coniu. libro ſexto, ita, vt nec Ca- nonis 17. quaſtion. 4. capit. ſi quis ſuadente, nec fori priuile- gio capitul. 2. de foro compet. libro 6. gaudeat. Item per- dit priuilegium immunitas, vnde vexari poteſt vexationi- bu.

bus in persona, & rebus. C. de Episc. & cler. l. 1. & 2. & l. generalis. & c. de vita & honest. Cleric. Item tradunt Palud. 4. dist. 2. q. 4. art. 3. Concl. Gabr. ead. dist. 3. art. 3. dub. 1. Summa Palud. verbo, Bigamia, in fine. Summa Angelica, verbo, eod. nom. in c. 1. & 2. Sylvest. verbo eod. nu. 8. q. 8. Summa Confe. lib. 3. tit. 3. q. 13. Summa Aftenfis, part. 1. lib. 6. tit. 7. q. 5. Tabiena, verbo, Bigamia, nume. 4. §. Quid. Qui omnes hanc penam intelligunt de solis consecrationis minoribus ordinibus, & dant hanc Regulam; Quicunque potest dimittere Clericatum, vel statum, quo habet privilegium Clericale, si incidat in bigamiam (quā ipsi vocant bigamiam interpretati) perdit privilegium Clericale, sicut Acolythus, & novitius Religiosus. Si autem sit talis conditionis, quod non potest statum illum dimittere, & propter quod meretur privilegium clericale, ut constitutus in sacris, & professus, qui sub octavo bigamie in sol. (qui ab illis bigamia similitudinaria dicitur) comprehenditur; statu illo manente, manet privilegium, donec degradatur curie seculari. Per nullam ergo bigamiam constitutus in sacris, aut Religionem professus perdit hoc privilegium clericale, non tamen admittitur ad ordines, vel ordinis executionem, vnde c. unico, de bigamis, lib. 6. ubi dicitur, *Adiungendus est obortio seculari, & cap. unico, de cleric. coniug.* lib. 6. de solis bigamis existentibus in minoribus intelligi debent, non autem de Religiosis professis, aut in ordinibus sacris constitutis, vnde Gem. in d. cap. unico, de bigam. lib. 6. infert, quod constitutio penalis non extenditur de casu vero ad casum fictum, quando casus fictus non fingitur idem esse quod omnem effectum, quem habet casus verus, sicut est in proposito, ut patet in cap. Nuper, & cap. a nobis, de bigam. in antiq. & consequenter percutiens bigam. in antiq. & consequenter bigamiam similitudinariam hoc est, professum, vel in sacris constitutum, excommunicationem incurrit, non autem qui bigamiam in minoribus existentem percuteret, ut latius lib. 3. cap. 27. vers. *Declaro tertius*, exposuimus. Dixi, *Bigamiam existentem in minoribus*, si enim esset coniugatus, qui cum unica, & virgine contraxisset, si deferat habitum, nec canonis, nec fori privilegium perderet, ca. unico, de Cler. coniug. lib. 6. & ibi glossa verbo, Clerici, quod post Concil. Trid. Sess. 23. de Reform. cap. 6. procedit, dummodo Clericus ille coniugatus alicuius Ecclesie servitio, vel ministerio deputatus, eidem Ecclesie serviat, vel ministret, & habitu Clericali, & tonsura utatur, secus autem, si Clericus iste cum pluribus, aut cum vidua, aut cum corrupta, etiam quam virginem esse credebat, contraheret, tunc enim bigamus esset, & omni privilegio Clericali nudaretur ex glossa in cap. unico, in verbo, *virginibus*, de cleric. coniug. lib. 6.

4 *Secunda est*, Quod privantur tonsura Clericali, ut habetur in cap. unico, de bigam. lib. 6. ubi sub pena excommunicationis sententia ferenda prohibentur tonsuram vel habitum clericalem deferre; idem docent Palud. Gabr. & alii citati supra, & Alphonsus Viualdus tract. de Irregul. Bigamie, num. 28 & Sylvest. ubi supra, quest. 8. in fine, ait peccate mortaliter si deferat, quod patet: cum id prohibetur sic illi sub pena excommunicationis, & hanc penam, sicut & primam Palud. & Gabr. intelligunt de bigamo in minoribus constituto; nam constitutus in sacris, & Religiosus, non perdit privilegium Clericale, nec perdit tonsuram. Addunt etiam Palud. Gabr. & Tabiena, quod si bigamus inter Religionem portare potest tonsuram Monachalem, quæ non est via ad ordinem, plusquam conuersorum, & cum percutiens est excommunicatus, & se habet solum sicut conuersus in Religione approbata, & sic intelligitur cap. Quisquis, d. 84. ubi dicitur, *quod habet solum laicalem communionem*, id est, conuersorum; vnde sicut conuersi, tonsuram monachalem de terra possunt.

6 *Tertia est*, Quod prohibentur deferre habitum Clericalem precise, & quo utuntur Clerici ad sui ordinis, aut consecrationis, aut benedictionis facturi, ut Superpellico, Corona, Dalmatica; Hinc ut Palud. & Gabr. ubi supra notat, nec Epistolam legere possunt, etiam sine Superpellico, & colligitur ex d. cap. unico, de bigam. lib. 6. & fa-

ciunt ea, quæ a Concilio Trid. Sess. 23. de Reform. cap. 17. traduntur.

7 *Quarta est*, Non possunt citra dispensationem ad aliquem ordinem promoueri; immo nec Corona ipsis dari potest. Si enim non possunt uti antiqua Corona, vel ordine prius habito, multo minus possunt nouam accipere, quia frustra acciperet, cum prohibitis sint deferre, nisi in Religionem, ubi multi non Clerici, habent Coronam. Alphons. Viuald. ubi supra, nu. 28. Quod si de facto ordinetur, accipit quidem characterem, ordinis tamen executionem non recipit, & de bigamis, de big. non ordin. Alph. Viuald. ubi supra, num. 27. & ordinator priuandus est potestate, & officio, cap. super eo, de bigam. non ordin. nisi cum eo fuerit dispensatum. Si enim vxoratus sit, etiam si virginem duxerit, eamque cognouerit, non solum ab ordinibus sacris suscipiendis repellitur, cap. coniugatus, & cap. vxoratus, de conuers. coniug. & cap. 2. de cleric. coniug. & ibi Panorm. num. 2. sed etiam a minoribus, & etiam a prima tonsura, ex glossa in c. coniugatus in verbo, ad sacras, de conuers. coniug. & cap. Nullus Episcopus, de temp. ordin. Maiol. lib. 1. de irreg. c. 34. nu. 1. Henriquez lib. 14. de Irreg. c. 4. §. 1. immo nec Vicarius Episcopi in spiritualibus esse potest, ex Panorm. in c. 2. nu. 2. de Cleric. coniug. & DD. in cap. 1. de Cleric. coniug. lib. 6. & Sylvest. verbo, laicus, quest. 3. Maiol. cit. nu. 8. & Henriquez ubi supra, Fel. in c. decernimus, num. 6. de iudic. & Iacobus Sbrozzius de Vicario Episcopi, quest. 3. 1. sed tantum Assessores, & in temporalibus Vicarius; Quanto magis bigamus ab huiusmodi ordinibus minoribus suscipiendis, aut etiam a prima tonsura repelli debet, quæ omnia procedunt quæ ad Latinos vxoratos, nam Græcorum alia ratio est, de quibus alio in loco commodius agendum erit.

9 *Quinta est*, Non est capax alicuius beneficii Ecclesiastici nec secularis; nec Regularis, ex Palud. 4. d. 27. quest. 4. art. 3. Concl. Gabr. 4. dist. quest. 3. art. 3. dub. 1. & Alphonsus Viualdus tract. de Irreg. Bigamie, num. 28. talia enim non laico, sed Clerico conferuntur. Cum enim bigamus indignus sit omni ordine, & clericatu, ut dictum est, etiam indignus est Beneficio, quod datur ordinatis. Immo, cum beneficium datur propter officium quicunque indignus est ordine & officio, per consequens & beneficio indignus est, & hoc non solum durante matrimonio, sed etiam postea, donec mereatur dispensationem. Quibus addo, quod nec Clericus qui contraxit cum unica, & virgine ad ordines minores, aut ad beneficia habenda admittitur, cap. 1. & cap. 2. de Cler. coniug. sed eo ipso quod matrimonium contrahit etiam ratum, statim perdit beneficia quæcunque Ecclesiastica, etiam simplicia, & dignitates Ecclesiasticas, cap. 1. & ibi glossa in verbo, *relinquenda*, & Panorm. §. 5. & idem Panorm. in c. 2. nume. 2. & cap. Quod a te, & ibi glossa in verbo, *privandi*, & Panorm. num. 1. & cap. Diuersis fallacijs, & ibi Panorm. nume. 1. & cap. cum decorem, & ibi glossa in verbo, *dimissis*, & ibi Panorm. de Cleric. coniug. Vgolin. in capitulo. Quicunque, dist. 77. Maiol. lib. 1. de irreg. cap. 34. numero 1. & 4. & numero 5. Nauarr. in Manual cap. 25. hom. 120. vers. vndecimo, ubi ait esse sententiam omnium Hæstiensium Summa, lib. 3. tit. 1. de Cler. coniug. nu. 1. §. Quidam penam. Collect. in cap. 1. de cleric. coniug. Decretis Capellæ Tholosane 239. Bernard. Diaz in pract. Camin. Canon. cap. 74. circa medium: Quod procedit.

11 *Primo*, etiam si non sequatur copula, ut norant DD. in ca. 1. de Cleric. coniug. ubi Panorm. §. Diaz ubi supra, Nau. & Henriquez cit.

12 *Secundo* etiam si occultum sit eum esse vxoratum, Panorm. in d. c. cum decorem, & Maiol. cit. nec suffragari potest contraria consuetudo, ex Panorm. & Maiol. cit. ob malum exemplum, & seruandum quod ex hoc surgeret, ut ille Ecclesiasticis stipendijs viueret, qui sub seculi milita, nepe Matrimoniali uiueret.

13 *Tertio*, etiam si Matrimonium contractum, ob aliquem defectum extrinsecum, veluti consanguinitatis, aut affinitatis non valeat, Panorm. in c. 1. nu. 7. de Cler. coniug. lo. And. in ca. Ioannes, tit. eod. Roman. consil. 365. & consil. 83. col. 3.

- lum. 3. vers. dubitatur primo. Hyppol. conf. 70. volum. 1. co-
lum. 3. incipiente scientiarum omnium. Stephan. in Deci-
sione 239. Capelle Tholosana, in additione. Decius cōsil.
166. volum. 1. Barthol. Brixien. in quæst. decima, quæ in-
cip. Clericus quidam. Diaz, & Nauar. vbi supra, quicquid
Henriquez in hoc casu, contrarij dicat. Dixi quando Ma-
trimonium esset nullum ob defectu extrinsecum, si enim
fuit nullum ob defectum consensus, tunc ex Panorm. in d.
cap. 1. nu. 7. de cleric. coniug. & Nauar. in Manu. ca. 25. nu.
120. non perdit beneficia, & fauet Alphonsus Vivald, tra-
ctat. de Irregul. bigamiae, nu. 8. quorum dictum Bernard.
Diaz vbi sup. cap. 74. in fine, verum esse putat solum quā-
do defectus consensus fuit in Clerico; puta, quia Clericus
fuit faciosus, vt exemplificat Panorm. cit. sin autem defe-
ctus consensus fuit tantum in muliere, quia per vim fuit
compulsa contrahere, ipso Clerico pure, & libere consen-
tiente; aut quia mulier non erat sane mentis, nulla est ra-
tio quare non perdat beneficia; sicut quando contrahit
cum consanguinea, & fauet Imola in Clemen. Gratia, de
Rescript. & post eum Præposit. d. 32. prope finem.
- 14 *Quarto*, etiam si vxor Monasterium ingredi vellet etiam
antequam esset cognita, & fieri Religiosa, maritus tamen,
qui cum beneficiatus esset, eam duxit, ita omne ius benefi-
cij perdidit, vel beneficia recuperare non possit, ne inde
lucrum capiat, vnde pœnam meretur DD. in capitul. 1. de
Cleric. coniug. Ioan. de Imola. in Clemen. Gratia, de Rescrip-
tis. Præposit. in cap. placuit, dist. 32. Barthol. Brixien. in di-
cta quæst. 10. Panorm. in ca. 1. nu. 5. de Cleric. coniug. Diaz, &
Maiol. vbi supra, si tamen alicuius vxor transire velit ad
Religionem, vir facillime obtinere poterit beneficium po-
stea; at vero beneficia prius obtenta non reuinebit etiam
vxore religionem profitente. Ratio differentia potest esse,
quia cum beneficiatus transiret ad nuptias, reddidit se indi-
gnum beneficijs, ita quod ad ea redire, aut in eis perseue-
rare non potest, sed hic cum vxoratus esset absque benefi-
cij, vxore volente Religionem intrare, ipse consentit, sit
dignus beneficijs renuncijs seculo; vnde, merito habet
locum contrarium ius, quia militat ratio contraria.
- 15 *Quinto*, si huiusmodi clericus in minoribus constitutus,
tantum contraxit sponsalia de futuro, non perdit benefi-
cia ipso facto, ex Panorm. in cap. 1. nu. 5. de Cleric. coniug.
Diaz vbi supra, cap. 74. in fine. Nauar. in Manual. cap.
25. num. 120. Rota Decis. 21. Quemadmodum enim per
adeptionem secundi beneficii non vacat primum, nisi quis
sit plene translatus ad secundum, eum in cunctis, & cap.
commissa, de elect. lib. 6. ita nec per contractum sponsalia-
rum, cum adhuc non sit plene translatus. Et quia sponsa
non est proprie vxor, sed promissa.
- 16 *Sexto*, Constitutus in sacris contrahens matrimonium
per verba de presenti, non perdit beneficium ipso facto,
sed priuari potest per sententiam, sic gloss. in cap. 1. in ver-
bo dimittere, & Ioan. Andri. in cap. Ioannes, de Cleric.
coniug. & Nauar. in Manual. cap. 25. num. 120. quamuis Pa-
norm. in d. cap. 1. nu. 7. & 8. de Cleric. coniug. contrarium
affirmit. Ratio diuersitatis est; quia ratio priuationis bene-
ficii in Clerico tonsurato, aut in minoribus constituto, vt
ex cap. Quod a te, & cap. Diuersis fallacijs, de Cler. coniug.
colligitur est quia talis non potest deferre vxori, & be-
neficijs; sed in constituto in sacris cessat hæc ratio, cū ma-
trimonium nō teneat, & compellatur dimittere vxorem;
quia vero per tale matrimonium licet nullum, etiam si cū
virgine contraxit, priuatus sit ordinis executione, etiā per
sententiam, merito priuandus est beneficio, nisi cum eo,
tam in ordinis executione, quam in beneficii retentione
post condignam pœnitentiam dispensetur, cap. sanè, &
ibi gloss. in verbo, ex indulgentia. & Panorm. ibi, nu. 3. de Cleric.
coniug. & potest Episcopus cum eo dispensare, vt in d.
c. sanè, & gloss. & Panorm. ibi, habetur. Et de penis bigamiae
hactenus.

Quis in Bigamia dispense.

Cap. VI.

SUMMARIUM.

- 1 *Papa in omni bigamiae specie ad omnes ordines dispensare potest.*
- 2 *Papa, nec contra ius diuinum, nec contra ius naturæ dispensare valet.*
- 3 *Papam cum bigamis contra Apostolum dispensare non so-
lere, quo sensu dictum sit.*
- 4 *Papam cum bigamis ex potestate absoluta dispensare pos-
se, non autem potestate ordinaria, asserentes ab auctoritate
resistantur.*
- 5 *Cardinales an, & quomodo cum bigamis dispensare possint.*
- 6 *Episcopi an, & quomodo in Bigamia dispensare valeant.*
- 7 *Episcopus cum bigamo ad sacros ordines Diaconatus, &
Sacerdotij dispensare non potest, & quare.*
- 8 *Subdiaconatus, licet antiquitus ordo fuerit, non tamen or-
do sacer habebatur.*
- 9 *Papa solus cum bigamo, qui post votum solemne castita-
tis matrimonium consummauit, dispensare potest.*
- 11 *Episcopus, cum bigamo, tum ad exequendum, tum ad sus-
cipiendum ordines Minores dispensare valet.*
- 12 *Episcopus, quo sensu cum bigamo ad tonsuram suscipien-
dam dispensare prohibetur.*
- 13 *Abbas, vel alius Prælati Episcopo inferior, cum biga-
mo de iure communi dispensare non potest.*
- 14 *Abbas an cum Monachis suis, qui bigamiam contraxe-
runt, ex privilegijs suis, ad ordines, & dignitates di-
spensare possint.*

Quoad dispensationem autem in hac irregularitate hæc
dicenda sunt.

- 1 *Primum est*, In omni specie bigamiae Papa dispensare
potest ad omnes ordines; etiam Pontificales. Ratio est:
quia Irregularitas omnis iure Canonico inducta est:
Quamuis enim Papa dispensare non possit contra ius Na-
turæ, nec contra ius Diuinum, quia potestas sua viroque
iure inferior est, & verumque tanquam fundamentum
supponit; quia tamen bigamum ordinari, nec contra
ius Naturæ est, nec contra ius Diuinum, sed sola ordina-
tio Apostolica est, quia Apostolus 1. Timoth. 3. instituit
quam Pastor & Prælati Ecclesiæ, ne bigami ordinaren-
tur; neque de essentialibus ordinis est, quod aliquis non
sit bigamus, quod patet ex hoc, quia si aliquis bigamus
ad ordines accedat, characterem accipit; Ideo Papa Pe-
tri successor & æqualem, seu potius eandem cum eo au-
thoritatem habens, cum omni bigamo, ad omnia totaliter
& vniuersaliter, etiam ad omnes ordines, beneficia, &
dignitates etiam Pontificales dispensare potest. Vnde &
Lucius Papa, cum Archiepiscopo Panormitano, qui bi-
gamus erat, dispensauit. Quæ doctrina communis est om-
nium tum Theologorum, tum Canonistarum, vt Gloss. in
capit. Lector, in verbo, Fiat, distinction. 34. Sancti. Thom.
in addit. 3. part. quæstion. 66. articulus. 5. Richard. 4. distict.
vigesima quarta articulus. quarto, quæstion. quarta, Palud.
ead. distict. quæstion. quarta, articulus. 5. Conclus. 2. Ioan.
Bachon. 4. distict. vigesima quinta, quæstion. tertia, arti-
culo quarto, Scot. 4. distict. 3. quæstion. secunda. 8. de se-
cundo. Gabr. 4. distict. 27. quæstion. tertia, articulus. 1.
tatio post dubium quartum. Soti 4. distict. 27. quæstion.
tertia, articulus. tertio, Conclus. 1. Martin. Ledesm. 24. quæst.
68. articulus. quarto, Henriquez libr. 2. de Sacram. matrim.
capitulum. sexto, §. 1. Hostiensin Summa lib. 1. tit. de bigam.
§. vii.

Summa Confess. lib. 3. tit. 3. quest. 12. in fine. Summa Astenfis. par. 2. lib. 6. tit. 7. q. 6. Summa Pisanella. verbo bigamia. §. penult. Angelica. verbo eod. num. 8. S. Annon. 3. part. tit. 19. de Irregul. cap. 3. Sylu. verbo bigamia. q. 6. & q. 7. Tabiena. verbo eod. num. 6. §. Septimo Naua. in Man. cap. 27. num. 197. vers. Quinto dico. Alberti Troij. lib. 2. de clericis perfectis. cap. 11. num. 6. Ioan. Montagna. tract. de bigamia. q. 7. Ioan. Arborei. lib. 2. Theophrasti. cap. 16. Couarr. in Clem. si furiosus. §. 2. num. 4. de homicid. Simon. Maioli. lib. 1. de irreg. capit. 33. numer. 14. Cosmi Philarchi de offic. Sacerd. par. 1. lib. 4. cap. 7. Alphonsi Viualdi. tract. de Irreg. Bigamia. nu. 32. & 33. Greg. de Valentia Tomo 4. Disput. 7. Questio. 19. Puncto 3. Thomae Zerula in sua Praxi Episcopi. part. 2. in verbo. Bigami. Sebastiani Medices. part. 2. Summa. tit. 9. quest. 31. Quamuis enim Papa non possit facere de bigamo non bigamum. quia tamen bigamum non promoueri est de statuto & ordinatione Ecclesie. ideo potest cum eo dispensare. sicut potest homicidam ordinare. licet non possit facere quod non fuerit homicida. quia talem existentem non promoueri. est sola Ecclesie ordinatio & decretum.

Quod vero dicitur. in c. Super eo. de bigam. non ordin. In legem contra Apostolorum dispensare non licet. & in c. Nauar. tit. eod. cum bigamis non liceat dispensari. Intelligi debet. quod licet non possit Papa dispensare in his. quae sunt de iure Naturali. & quantum ad ea quae sunt de necessitate Sacramentorum. & fidei. in alijs tamen quae sunt de institutione Apostolorum. quatenus Prelati. & Rectores erant Ecclesie. (qualis est bigamia. ut supra dictum est) potest dispensare Pontifex Summus. qui eandem potestatem constituit. & destituit nunc in Ecclesia habet. quia tunc Apostoli habuerunt. & par parem obligare non valent. Illud autem. Non licet cum bigamis dispensare. non impossibilitatem. sed difficultatem tantum. dispensandi denotat. quia in bigamia non nisi in necessitate. aut magna. & ardua pro causa Papa dispensare solet. aut debet. ut DD. omnes cum S. Thoma ubi supra communiter docent.

Nec placet quod in hac materia Henr. in c. 1. de bigam. non ordin. colum. 5. & Ioann. Staphil. de literis gratia. & alij. colum. vit. dicunt. posse quidem Summum Pontificem cum bigamo dispensare ex potestate absoluta. non autem ex potestate ordinaria. Quem etiam loquendi modum habet Gregorius de Valentia. ubi supra. cum dicat. Papam in vera bigamia non solere. neque etiam posse sine magna causa potestate ordinaria dispensare. Nam ut recte Naua. in Man. ca. 27. num. 197. vers. Quinto dico. & Couarr. in Clem. si furiosus. §. 2. num. 4. de homicid. potestas haec ordinaria est. cum lege sit data. & constituta. non autem absoluta. siquidem in humano Principe potestas absoluta. ad tyrannidem potius. quam ad legitimam & rationabilem potestatem spectare videtur. ut docet Couarr. ubi supra. & lib. 3. var. resol. c. 6. num. 8. tradidit.

Secundus est. Quamuis in iure nihil reperiatur de potestate Cardinalium quoad dispensationem cum bigamo. quia tamen de iure. & consuetudine habent aequam amplam. & nonnunquam plenior potestatem in omni dispensatione quam Episcopus. sicut Episcopus potest in sua diocesi. sic Legatus a latere potest in tota sua Legatione. non solum Presbiter. aut Episcopus. sed etiam Diaconus Cardinalis. ex Palud. 4. d. 27. q. 4. art. 5. Concluf. 3. Quamuis enim non possit ordines conferre. quod est ordinis. quia tamen potest conferre beneficia. consequenter dispensare potest. quod est iurisdictionis. Summus autem Penitentiarius. cum omnibus de mundo ad minus. tantum potest. quantum Episcopus cum illis de sua Diocesi. Episcopi autem Cardinales in suis titulis. & terminis Legationis possunt sicut Episcopi. cum in suis subditis. alia nihil. nisi quantum eis specialiter committitur. Presbiteri autem Cardinales in Titulis. & Legationibus suis. qui possunt minores ordines conferre. possunt forte quoad eos cum bigamis. sicut & Episcopi. dispensare. ita tamen. quod isti duo. scilicet Episcopi. & Presbiteri. quando sunt Legati in omnibus habent posse minus in sua prouincia. quam Episcopus in sua Diocesi. Similiter & hoc habet Diaconus Car-

dinalis Legatus. Simplex autem Diaconus Cardinalis. non Legatus. non videtur aliquid habere circa hoc. Hec ex Paludano ubi supra. quibus etiam consenti Henriquez lib. 14. de irregul. cap. 18. §. 2. At vero Nauar. consil. 1. num. 5. de homicid. ait. Papam suis Nuncijs. & Legatis a latere facultatem dispensandi in bigamia non concedere.

Tertium est. Circa potestatem Episcopi. & in hac re non ita consentiunt DD. potest autem esse difficultas tum circa ordines maiores. tum circa ordines minores.

Quoad ordines maiores. S. Thom. in addit. 3. part. q. 66. art. 5. ait. Episcopum secundum aliquos dispensare posse cum Bigamo Religioso facto. circa ordines maiores. ne scilicet detur ei occasio vagandi extra Monasterium. quod dictum ipse non refutat. nec nominat Doctores. qui illam opinionem tenuerunt. & intelligitur dictum illud tam quoad Sacerdotium. quam quoad Subdiaconatum. aut Diaconatum. Cui fauet Henriquez lib. 2. de Sacram. Matrim. cap. 6. §. 1. & lib. 14. de Irregul. cap. 20. §. 2. ubi ait Episcopum cum professo dispensare posse. ut initietur Sacerdotio. si a suo Prelato subijciatur Episcopo. Verum Palud. 4. dist. 27. q. 4. art. 5. Concluf. 4. vers. Tertio. Gabr. 4. ead. dist. q. 3. art. 3. post. dub. 4. in fine. & Sotus 4. dist. 27. q. 3. art. 3. Concluf. 2. dicunt hanc opinionem nunc more. & vsu non seruari in bigamia vere & proprie dicta. vel de vero marito corrupta. Vnde communis DD. opinio est. Episcopum non posse dispensare ad factos ordines Diaconatus aut Sacerdotij. sed neque Subdiaconatus. in bigamia vera. vel interpretativa. hoc est. neque in prima specie bigamiae verae. neque in septe primis modis bigamiae a nobis superiori capite positis. Sic Hostiensis in Summa li. 1. titu. de bigam. non ordin. §. vlt. in fine. Summa Confess. lib. 3. tit. 3. quest. 12. Summa Astenfis par. 2. lib. 6. tit. 7. q. 7. Summa Pisan. verbo. Bigamia. §. penult. Angelica. verbo. eod. num. 8. Syluest. verbo. eod. q. 7. Tabiena. verbo. eod. num. 6. §. 7. Sotus ubi supra. Naua. in Man. ca. 27. num. 197. §. Sexto dico. Simon Maioli. lib. 1. de Irregul. ca. 33. num. 14. Alphonsus Viuald. tract. de Irregul. bigam. nu. 34. Summa Corona tit. eod. nu. 22. Cosmus Philarchus par. 1. lib. 4. cap. 7. Gregor. de Valentia. tom. 4. Disput. 7. Questio. 19. Puncto 3. Thomas Zerula in Praxi Episc. par. 2. in verbo. bigami Sebastiani Medices. part. 2. Summa. tit. 9. q. 31. Ratio esse potest. quia Irregularitas haec bigamiae ab Apostolis inducta est. ac per manus ab vniuersali Ecclesia obseruata. Vnde cum nullo iure expressum sit. Episcopis commissam esse dispensationem eius. probabile valde est. soli Papae id reservatum esse. Dixi. neque Subdiaconatus. quia etsi in capitul. Lector distinct. 34. habeatur. quod si quis viduam in uxorem acceperit. in Lectoratu permaneat. aut si necessitas fuerit. Subdiaconus fiat. ut tamen notat Sotus post alios. maxime glossa in capitul. super eo. in verbo. Sacros. de bigam. non ordin. licet Subdiaconatus ordo tunc fuerit. non tamen habebatur ordo sacer. & facit capitul. A multis. De etate. & qualitate. & capitulo Miramur. de sacris non ordin. & Canon. Nullus. distinct. 60. quia tamen nunc ordo Sacer. citra ab omnibus habetur. eique annexum est continentiae votum. solus Papa in eo dispensat. cum per tale votum homo cultui Divino mancipatus sit. non est tamen improbabilis opinio Paludani. 4. distinct. 27. quest. 4. articul. 5. Concluf. 4. Gabr. 4. distinct. 27. questio. 3. articul. 3. post. dub. 4. & Henriquez lib. 2. de matrim. capitul. 6. §. 1. quod in ampla regione. ut India. si vrgeret magna necessitas. & penuria esset ministrorum. Episcopus ex tacita quadam commissione Papae. & benigna iuris interpretatione ad Subdiaconatum dispensare posset. argument. capituli. Lector. distinct. 34. Et multo magis probabile est dispensare posse cum bigamo qui ordines male susceperat. ut in illis ministrare possit. quandoquidem respectu iam ordinati. est potius suspensio ab officio. quam Irregularitas. ex Soto. 4. dist. 22. q. 3. artic. 1. vers. Differunt autem primo. Henriquez lib. 2. de Sacram. Matrim. c. 6. §. 11. Greg. de Valentia Tomo 4. Disput. 7. q. 19. Puncto 3. & citant Nauar. in Man. cap. 27. num. 197. vers. Sexto. & Maioli. lib. 1. de Irregul. ca. 33. num. 14. ubi tamen Maioli. nihil tale habet. & Nauar. potius loqui vide-

tur de uſu ordinum minorum ſuſceptorum. Et idem Hen-
riquez lib. 14. de Irreg. c. 20. quauis dubius, uirtute Con-
cilij Trid. ſeſſ. 24. de reſor. capit. 6. concedens facultatem
Epiſcopis, ut diſpenſare poſſint in omni Irregularitate pro-
ueniente ex delicto occulto, ait Epiſcopum diſpenſare poſſe
in bigamo ſeptimi modi, ſcilicet cum eo, qui uxore pro-
prium cognouit, quam ignorauit feciſſe adulterium, ſi po-
ſtea reſiciens, facto diuortio, uelit ordinari, quia Concil.
Trid. non limitat ad Irregularitatem ex crimine proprio,
quod etiam Palud. 4. diſt. 27. q. 4. art. 5. Concluſ. 4. verſic.
Quinto. Gab. 4. d. 17. q. 3. art. 3. dub. ult. in fine, & Tabie-
na in uerbo, bigamia, nu. 6. §. ſeptimo, antea docuerunt,
Nam licet publicum, & occultum nihil faciant ad biga-
miam, ſecus tamen ad diſpenſationem. Quorum opinio
tatis probabilis eſt, & colligi poteſt ex Conc. Trident. ubi
ſupra, in praxi tamen uix tuta eſt, nec meo iudicio ſe-
quenda.

10 *Quantum* uero ad bigamiam ſimilitudinariam, ſeu
octauum bigamiae modum à nobis in præcedenti cap. ex-
poſitum, communis DD. ſententia eſt, quod ſi Clericus
contraxit in ſacris cum corrupta, aut ſi de iure contraxit
cum una, puta antequam eſſet in ſacris, & de ſect. eam
alia poſt ordinationem, aut profeſſionem in Religione ap-
probata, ſolus Papa diſpenſat, argu. c. 29. *Nuper*, de Bigam.
Sin autem exiſtens in ſacris, ut Religionem profeſſus, con-
traxit cum uirgine, & alia uxorem tunc in habitu laicali,
aut in minoribus non habuerit, Epiſcopus diſpenſare
poteſt, tunc ut in ſacris miniſteret, cum etiam, ut ad ul-
teriora promoueretur. Sic gloſ. in cap. *Super*, 2. in uerbo, ex
indulgentia, & ibi Panor. num. 1. & nu. 3. de Cleric. con-
iug. & gloſ. in cap. *primum*, in uerbo, *diſpenſatione*, & Panor.
in cap. 2. num. 5. Qui Clerici uel uolent, ubi gloſ. ait cap.
Nuper, de bigam. quod contrarium ſignificat, intelligi de-
bere de eo, qui primo in laicali habitu habuerit uxorem,
& poſtea in ſacris aliam accepit, talis enim tanquam biga-
mus reputatur propter intentionem cum opere ſubſe-
cuto, & ideo cum illis Epiſcopi diſpenſare non poſſunt.
Cum gloſ. & Panor. conſentiunt Cardin. Præpoſit. Palud.
4. d. 27. q. 4. art. 5. Concluſ. 4. verſic. Quarto. Gabr. 4. ead.
diſt. art. 3. dub. ult. in fine. Angelica uerbo, bigamia, num.
9. Sylueſt. uerbo, eod. q. 7. in fine. Tabiena, uerbo, eod. nu.
6. §. ſeptimo. Nau. in Man. ca. 27. num. 197. verſ. ſeptimo.
Cofmus Philarchus de off. Sacerd. part. 1. lib. 4. cap. 7.
Greg. de Valentia ubi ſupra Thomas Zerula loco citato,
in uerbo, Bigami. Notab. 3. qui alios refert. Toletus lib. 1.
c. 26. & Henriquez lib. 2. de Matrim. cap. 6. §. 11. & lib. 14.
de Irreg. cap. 20. §. 2. & citat pro hoc Concil. Trident. ſeſſ.
24. de Reſor. cap. 6.

11 *Quod ordines* Minores, Summa Piſanella, in uerbo,
Bigamia, §. penult. abſolute docet, Epiſcopum in hac irre-
gularitate diſpenſare non poſſe, & Angelica, uerbo, eod.
num. 8. expreſſe ait, non poſſe diſpenſare in minoribus.
Henric in cap. 1. de bigam. Ludouic. Gomeſius in tract.
Brenium, nu. 29. & Conar. in Clem. ſi furioſus, §. 2. num. 4.
de homicid. uolunt diſpenſare non poſſe, ſi bigamiam con-
traxit poſt Clericatum ſuſceptum, item nec poſſe niſi ma-
xima ſubſit cauſa diſpenſandi. Nauar. in Manual. cap. 27.
nu. 197. verſ. Sexto dico. Alphons. Vivaldus tract. de Irreg.
bigamiae, nu. 34. & Gregorius de Valentia tomo 4. Diſput.
7. quaſt. 19. Puncto 3. ſolum admittere uidentur diſpenſa-
re poſſe, quoad uſum ordinum minorum ſuſceptorum,
non autem ut de nouo accipiat fundamentum eſt ex cap.
unico, de bigam. li. 6. Alij tamen omnes uolunt poſſe Epi-
ſcopum ſimpliciter diſpenſare, tum ad exequendum, tum
ad ſuſcipiendum ordines minores. ſic S. Thom. in addit. 3.
part. q. 66. art. 5. Palud. 4. d. 27. q. 4. art. 5. Concluſ. 4. Dur.
ead. diſt. quaſt. 4. nu. 8. Gabr. 4. diſt. 27. q. 3. art. 3. dub. ult.
Ioan. Bachon. 4. diſt. 25. q. 3. art. 4. Sotus 4. d. 27. q. 3. art. 3.
Concluſ. 2. Hoſtienſis in Summa lib. 1. tit. de bigam. non
ordin. §. ult. & Summa Aſtenſis part. 2. lib. 6. tit. 7. quaſt. 7.
Sylueſt. uerbo, bigamia, q. 7. Tabiena, uerbo eod. num. 6.
§. ſeptimo, & Henriquez lib. 2. de Sacram. Matrim. cap.
6. §. 11. & lib. 14. de Irreg. ca. 20. §. 2. Joſeph Angles in Flo-
rib. 4. ſent. part. 1. in quaſt. de eſſentialibus Matrimonij, in
fine. Thomas Zerula in Praxi Epiſcop. par. 1. in uerbo, Ir-

regularitas, dub. 17. & par. 2. in uerbo, Bigami, diſt. 2. &
colligitur ex cap. lector, diſt. 34. ubi bigamus permittitur
permanere in Lectoratu, & etiam aſcendere ad Sacerdotium,
conatum, qui illis temporibus inter ſacros ordines non
computabatur. Rationem dat Sotus: quia cum per ordi-
nes minores homo non ſimpliciter Diuino cultui, & ſa-
cris mancipetur, merito Epiſcopus in illis diſpenſare po-
teſt.

12 *Ad illud* cap. unic. de Bigam. lib. 6. Reſpondetur, illi
prohiberi conſorciū ſi nulla cauſa rationabilis diſpenſan-
di adſit, quæ ſi adſit, nihil impedit, quo minus in eis Epi-
ſcopus diſpenſare queat.

13 *Quantum eſt*, Nullus Abbas, uel alius Præſatus inferior
diſpenſare poteſt de iure cum bigamo, ſiue in Monache-
rio, ſiue ante, de iure, uel de facto contraxit, etiam ſi alij
irregularitatibus plus poſſet quam Epiſcopus, argum. cap.
cum illorum, de ſent. excomm. Quod ſi haberet potestatem,
quod poſſet diſpenſare in hiis, in quibus Sedes Apo-
ſtolica non eſt conſulenda, tunc poſſet ea, quæ in hac
Epiſcopus poſſit ſi Palud. 4. d. 27. quaſt. 4. art. 5. Concluſ.
5. Gabr. 4. diſt. ead. q. 3. art. 3. dub. ult. Tabien. uerbo, bi-
gamia, num. 6. §. ſeptimo. Nauar. in conſil. 2. de conſil.
coning. lib. 3. & conſil. 1. de homicid. num. 5. lib. 5. & Hen-
riquez lib. 2. de Sacram. Matrim. cap. 6. §. 11. & ibi 14. de
Irreg. ca. 18. §. 2. Quia uero Religioſi omnes nunc magna
habent privilegia ea conſulenda ſunt, ut ex ijs, quid poſ-
ſint, & non poſſint certius colligunt. Addunt autem Palud.
& Gabr. quod licet Abbas diſpenſare fortassis poſſit cum
bigamis ad ordines, non tamen quoad dignitates ſuſci-
piendas, & hæc de Bigamiae irregularitate dicta ſufficiunt.

De Irregularitate ex defectu corporali.

Cap. VII.

S Y M M A R I U M.

- 1 Irregularitas ex defectu corporali proueniens, quatuorplex ſit.
- 2 Vitiati, aut diminuti corpore, irregulares in iure dicuntur, & cenſentur.
- 3 Lex uetus, & ſacerdotium uetus, Legis, & Sacerdotij no-
ui teſtamenti figuratiua fuerunt.
- 4 Miniſtri ſacrorum etiam apud Ethnicos corpore integri,
nullamque maculam habentes eſſe debuerunt.
- 5 Corpore vitiati quinam cenſendi.
- 6 Vitium quodeunque corporis, executionem ordinis impe-
diens, uel in ſignem deſormitatem inducens, irregula-
rem habentem efficit.
- 7 Vitium notabile corporis, an idem operetur poſt ordinis ſu-
ſceptionem, quod antea operabatur.
- 8 Corporis defectus inhabilem reddens ad Sacerdotium, ad
Subdiaconatum, & Diaconatum ineptum ſemper non
efficit.
- 9 Defectus membri magni & apparentis, deſormitatem ma-
gnam inducens, irregularitatem inducit.
- 10 Membrum magnum irregularitatem inducens, quod-
nam cenſetur.
- 11 Membrum paruum, & occulto ſponte, & ſine cauſa inſta-
tuatum, irregularis eſt.
- 12 Caſtratus ſe, etiā cauſa caſtitatis, peccat, & irregularis eſt.
- 13 Dentes membra propriè non cenſentur.
- 14 Membrum occulto, notabilem deſormitatem exterius non
generante, priuatus, ſi ex culpa propria non procedat,
irregularis non eſt.
- 15 Membrum, aut partem membri ſine cauſa ſibi amputans
quare irregularis.
- 16 Dubius, an ob deſormitatem, uel debilitationem irregula-
ris ſit, iudicio Epiſcopi ſi aſe debet.

1 Secunda

Secunda species irregularitatis, quæ ex aliquo defectu corporis contrahitur, varia & multiplex est, quam nos facilius & clarior doctrinæ gratia in quatuor membra dividemus.

Primum est de irregularitate proveniente ex aliquo corporis defectu.

Secundum de irregularitate ex aliquo morbo, vel infirmitate corporis.

Tertium, de patientibus defectum Natalium.

Quartum, de irregularitate ex defectu ætatis cōtingente, hæc enim omnes irregularitates ad hoc caput reducuntur, de quibus omnibus suo ordine agemus, primum autem in hoc capite, & sequenti absolvemus.

Ex corporis defectu regulares sunt omnes habentes aliquem corporis defectum, qui in iure dicuntur vitari, aut diminui corpore, vt constat ex toto tit. de corpore vitiat. & capit. illiteratos, dist. 36. & dist. 55, per totum. Huius irregularitatis figura præcessit in veteri testamento, vt constat Levit. 21. vbi omnis qui habuerit maculam de semine Aaron sacerdotis, eccedere prohibetur ad offerendas hostias Domini, aut partes Deo suo; vbi etiam multa corporis vitia numerantur, quibus omnibus minister veteris testamenti carere debuit; nec immerito, cum lex illa & Sacerdotium illud figurativum erat Sacerdotij novi testamenti, vt etiam videre est apud Aegysip. lib. 1. de exilio Hierosol. ca. 29. Quis mos etiam apud Ethnicos observabatur; siquidem M. Sergius in Prætorio a sacris deiectus est, eo quod manibus ac pedibus debilis esset, vt auctor est Papius lib. 7. Natur. Histor. capit. 28. Immo ab ætate Romuli hic mos apud Romanos erat, nā eos solos Sacerdotes ipse elegit, qui & genere excellentes, & virtute præstantes, nec tamē inopes aut corpore vlla ex parte trunco fuissent, vt refert Dionys. lib. 2. Roman. antiquit. vnde Seneca libro 4. Declamatorum, Declam. 2. non solum apud Romanos sed etiam apud alias gentes eam legem fuisse scribit, vt sacrorum Ministri corpore integri essent, nullam maculam habentes, quique nulla possint corporis foeditate notari. Et idem apud Persas vix receptum fuisse tradit Alex. ab Alexand. lib. 6. Dierum Genial. ca. 14. Id quod etiam in novæ legis Ministris, ob maiorem & ipsius legis, & Sacerdotij dignitatem, & excellentiam observari debere sacri Canones & Summorum Pontificum decreta sanxerunt.

Corpore autem vitari in hac materia dicuntur illi, qui vel debilitati sunt, vel mutilati. Debilitatus autem dicitur ille, qui habet quidem omnia membra, sed tamen aut vnum aut plura inefficacia, & inutilia habet, vt verbi gratia, si quis habeat oculum cæcis, aut manum aridam, crus contractam, & similia. Mutilatus vero is est, qui aliquo corporis membro, necessario ad vsum ordinum caret, vt v. g. manus, vel oculo. ex Hostiens. in Summa lib. 1. tit. de corpore vitiat. §. 1. Summa Confess. lib. 2. tit. 1. quæst. 42. Summa Astensis part. 2. lib. 6. tit. 2. §. 1. Angelica, in verbo corpore vitiat, in princip. S. Anton. 3. par. tit. 29. de irreg. cap. 5. Sylvest. verbo eod. num. 1. Tabiena, eod. num. 1. Simon Maiol. lib. 1. de Irreg. cap. 14. num. 1. Quicumque igitur vel caret aliquo membro corporis ad vsum ordinum necessarium; vel etsi habeat illud membrum, ad vsum tamē ordinum habet impeditum; vel denique defectum aliquem corporis deformem habet, qui in populo irreuerentiam, horrorem, scandalum, vel offensionem gigneret, irregularitas huius generis erit, & quoad ordines, & quoad beneficia. Quoad ordines quidem, arg. c. 3. Quid in aliquo dist. 51. tam propter inhabilitatem ad officium exequendum; tum, propter deformitatem, ac scandalum tollendum; tum, quia indignum est illud offerre Deo, quod homo dedignatur, vt ait S. Hieron. in cap. 1. Malach. & refertur cap. fin. dist. 49. ordinati enim in quadam dignitate præ alijs constituti sunt, & ideo in eis ex quadam honestate requiritur non solum caritas morum, sed etiam integritas, & sanitas membrorum, vt idonei ad actus ordinum exequendos inveniuntur. Quoad beneficia vero, quoniam beneficium datur propter officium Clericale, cap. ult. de Rescript. lib. 6. unde si, vt quicumque ad ordines fuerint inhabiles, etiam inhabiles erunt ad beneficium quod ordo ille requirit, vt superius cap. 2. in regula quinta latius exposuimus. Vt au-

tem scire possimus quodnam corporis vitium irregularem faciat, sequentes Regulas afferemus.

6 Prima regula: Quodcumque corporis vitium, vel ordinis executione impediens, vel insignem deformitatem inducens, irregularem habentem efficit. Quæ Regula colligitur ex Levit. 21. cuius moralitatem late, doctè quoque explicat S. Gregorius lib. 1. Pastor. cap. 11. & refertur in cap. Hinc etenim, d. 49. eandem tradunt S. Thom. in addit. 3. par. q. 39. art. 6. Palud. 4. dist. 25. art. 3. qu. 3. Rich. ead. dist. artic. 5. quæst. 2. Gabr. 4. distinct. 25. quæst. 1. articulo 2. in fine. Sotus ead. dist. quæst. 1. articulo 3. Concl. 2. Martin. Ledesm. 2. 4. quæst. 26. artic. 2. tract. de Irreg. Henriquez lib. 14. de Irreg. capit. 8. §. 1. & §. 4. Hostiens. in Summa lib. 1. tit. de corp. vitiat. §. Et quæ impediunt. Summa Astensis, par. 2. lib. 6. tit. 2. 1. quæst. 1. Gonsalus a Villadiego in tract. de Irreg. capit. de corp. vitiat. S. Anton. 3. par. tit. 29. de Irreg. capit. 5. Albert. Trotius lib. 2. de vero & perfecto Clerico cap. 16. Couar. in Clem. Si furiosus, par. 1. in principio, nu. 5. de homicid. Nauar. in Man. ca. 27. nu. 200. Simon Maiol. lib. 1. de Irreg. cap. 14. nu. 2. Iacobus de Graffis lib. 4. cap. 27. nu. 39. & seq. Ioseph Angles in Florib. 4. Sent. par. 1. in quæst. de Sacram. ordinis, art. 4. Exemplum primi generis est, si quis oculis priuatus sit, aut vñ linguæ aut si digitis careat, quibus hostiam frangere impeditur, aut si sit adeo tremulus, vt calicem absque periculo effusionis eleuare nequeat. Posterioris vero, amputatio nē si, aut insignis macula in oculo, aut aliquis alius defectus qui magnam facit deformitatem in quacunque corporis parte, vel membro, quo personæ claritas obscuratur; Quamvis enim huiusmodi membrorum vitium aut mutilatio non obstat substantiæ Sacramenti, quo minus verè suscipiatur, est tamen contra præceptum Ecclesiæ, vt Richar. Summa Astensis, & Sotus vbi supra expresse testantur.

7 Dubium est circa hanc Regulam, An eadem sit ratio de habentibus defectum corporis quoad ordines suscipiendos, & quoad exercitium actus in ordinibus receptis antequam talis corporis defectus contingeret? Respondeo ex cōmuni opinione DD. S. Tho. 3. par. quæst. 82. art. ult. ad 3. S. Anton. 3. par. tit. 29. de Irreg. c. 5. in princip. Panorm. in c. 2. de Cler. egrot. Marian. Socin. in capitu. ad audientiam, nu. 21. de homicid. Gonsalus a Villadiego tract. de irreg. ca. de corpore vitiat. Sylvest. verbo, corpore vitiat, q. 2. Tabiena verbo eod. nu. 2. §. Primo, in fine. Martin. Ledesm. 2. 4. q. 26. art. 2. tract. de Irreg. post initium. Nau. in Manual. cap. 27. num. 200. vers. Sepimo dico. Simon Maiol. lib. 1. de Irreg. c. 14. num. 8. & Henriquez lib. 14. de Irreg. cap. 8. §. 4. dispartem lōgè rationem esse; Nam quoad ordines suscipiendos, eo ipso iure quo quis inhabilis est ad ordines suos exercendos, etiā nec promoueri debet, & sic promotus deijcitur; Quādo autem post ordines susceptos superuenit talis defectus, si non per hoc redditur nimis deformis, potest exequi illa officia, ad quæ non impeditur propter illum defectum, puta si factus Sacerdos, amisit visum, aut impeditur in his digitis qui sunt necessarij ad hostiæ eleuationem, & fractionem, quamvis Missam celebrare non possit, aut alias in altari ministrare, poterit tamē omnia alia ministeria exercere, v. g. & confessiones audire, cōcionari, funeralia agere, vel actus Diaconi, & Subdiaconi facere; arg. cap. 2. de Cleric. egrot. Cosinus Philarchus de officio Sacerd. par. 1. lib. 4. cap. 8. Summa Corona tract. de Irreg. num. 4. vers. Sexto. Alphons. Viuald. tit. eod. num. 139. Non tamen priuabitur eo ipso beneficio suo, si sine culpa sua in talem defectum inciderit ne addatur afflictio 7. q. 1. cap. cum percussio, sed dabitur ei adiutor, si tale beneficium sit, cui ipse deseruire non possit, cap. 3. & ibi. Pan. nu. 1. de Clerico egrot. & S. Ant. vbi supra. Maiol. cit. cap. 14. num. 13.

8 Dubium aliud est, An si quis ineptus, & inhabilis sit ad Sacerdotium ob defectum aliquem corporis, quia scilicet caret membro aliquo corporis necessario, ad Diaconatum, vel Subdiaconatum, vel ad minores ordines promoueri possit? Respondeo cum Panormitan. in capit. exposuisti, numer. 2. de corpore vitiat. & Maiol. lib. 1. de Irreg. cap. 14. numer. 14. in fine, talem admitti posse ad il-

De defectibus corporis in particulari. Cap. VIII.

S Y M M A R I U M.

- 1 Monstruosi omnes irregulares sunt, & qui ut tales censeantur.
- 2 Digito sex habens, an, & quando irregularis sit.
- 3 Gigantes, vel Pygmei, an, & quando irregulares sint.
- 4 Gibbosi, an, & quando irregulares sint, iudicio Episcopi relinquuntur.
- 5 Oculis orbatu irregularis est.
- 6 Cæcus post receptum Sacerdotium effectus, an a Papa dispensari possit ut Missam celebret.
- 7 Cæcus, licet celebrare non possit, confessiones tamen audire concionari, & Iurisdictionalia exercere valet.
- 8 Oculo uno orbatu, alium tamen integrum habens, an irregularis sit.
- 9 Oculos maculatos habens, si exinde nimia deformitas sequatur, irregularis est.
- 10 Macula in oculo quando irregularitatem inducat.
- 11 Oculum unum grossiorem altero habens, vel utrumque prominentem, quando irregularis sit.
- 12 Oculos distortos habens, quando irregularis sit, iudicio Episcopi relinquuntur.
- 13 Lippus quis censeatur, & quando irregularis sit.
- 14 Naso carentes irregulares sunt, & a solo Papa dispensantur.
- 15 Labia formaliter membra non sunt, quare tamen eis carentes irregulares sint.
- 16 Dentium defectus irregularem aliquem non efficit.
- 17 Surdus, & qui nullo modo audire potest, iure Canonico irregularis est.
- 18 Manu utraque, vel una tantum carens, iure naturali ab ordinum susceptione, & executione impeditur.
- 19 Manus tremulas habens, ita ut periculum sit in tenendo calice, irregularis est.
- 20 Faciei defectus an, & quando hominem irregularem efficiat.
- 21 Mutus, & lingua carens iure naturali ab ordinum susceptione impeditur.
- 22 Claudus, & cruribus, vel pedibus carentes, an, & quando irregulares censeantur.
- 23 Crura distorta habens irregularis non est.
- 24 Hermaphroditus, seu Androgynus irregularis est.
- 25 Mulier celebranti nec in necessitate inferuire potest.
- 26 Dispensare in irregularitatibus ex defectu corporis prouidentibus solus Papa potest.

Quantum ad quædam particularia, & determinata corporis vitia, quid dicendum sit, facile colligi potest ex dictis, ut tamen certior huius rei notitia habeatur, de singulis corporis membris sigillatim agendum est.

Monstruosi igitur omnes scilicet qui plura capita, plures manus, plures pedes habent solito irregulares sunt, argu. cap. Qui in aliquo, dist. 50. & c. Quoniam de officio ordinis. Si enim deformitas omnis notabilis satis est ne quis promoueri debeat ex Panormi. in cap. 2. numer. 4. de Clerico agrot. tum multo magis monstruosus ordinari nequit, cum monstra inter liberos non computentur quoad successiones, nec in patria potestate recipiuntur, l. Non sunt, ff. de statu hominum. Ad monstra etiam pertinent illi, qui etiam si habeant omnia membra, inter ea tamen maxima disparitas est, quæ deformitatem producit ex Simone Maiolo, lib. 1. de Irreg. cap. 13. numer. 2. & Alphonso Vinaldo tract. de Irreg. num. 131. Habens autem sex digitos non est irregularis ex Maiolo ubi supra, numer. 3. & Tabiena, in verbo

capite, sed iniustus puta si ab inimicis per insidias aut vim aut etiam sic ita natus, aut puer in cunabulis vitia amiserit, aut aliud membrum oculum non generans deformitatem, talis siquidem promoueri potest, & in susceptis ministerare cap. si quis a medicis, c. Eunuchus, cap. si quis promoueri, dist. 53. Rich. 4. dist. 2. Hostiensis in Summa lib. 1. tit. de corpore vitiat. §. Et quæ impediunt, Summa Astensis, part. 2. lib. 6. tit. 2. quæst. 4. & quæst. 5. Summa Pisanella, in verbo, vitiatu corpore, §. Quid de mutilatis, S. Anton. 3. part. tit. 29. de Irreg. cap. 5. Angelica, verbo, corpore vitiat. au. 1. Gib. 4. dist. 5. quæst. 1. art. 2. in fine. Syluest. verb. corpore vitiat. quæst. 4. Tabiena, verbo eod. num. 2. §. Primo. Mart. Ledesm. 2. quæst. 26. art. 2. tract. de Irreg. Nau. in Manu. cap. 17. nu. 199. vers. Tertio dico. Couat. in Clem. Si furio. sup. part. initio relect. num. 6. de homicid. Simon Maiol. lib. 1. de Irreg. cap. 1. §. num. 4. Toletus lib. 1. c. 25. & Henriquez lib. 14. de Irreg. cap. 8. §. 7. Et clarè colligitur ex capitulis ex parte, 1. & 2. de corpore vitiat. Sin verò casu in tale aliquod lapsus sit, tunc auctores ubi supra distinguunt, si enim de operâ rei licite, puta, si dolando ligna amputauit sibi partem digiti minimi, nec a susceptione repellitur, nec a susceptis deicitur, cap. Qui partem dist. 55. si vero rei illicitè operâ dabit, & casu membrum amiserit occulatum, aut partem eius, a promotione repellitur, licet misericorditer, id est, ex dispensatione Episcopi toleretur in susceptis, si membrum, aut pars membri modicam deformitatem generaret. Neque necessarium est ex Host. S. Anton. cit. & Nauar. in Min. cap. 27. num. 200. Gregorio de Valeria Tomo 4. Disput. 7. Quæst. 19. Puncto 3. §. 2. Alphonsus Vinald. tract. de Irreg. num. 172. Toletus lib. 1. ca. 25. & gl. in cap. Eunuchus, in verbo, in persecutione, dist. 55. eos qui castrati sunt ab hostibus, aut alio modo, testiculos suos, & paluerizatos secum in bursa deferre, ut possint celebrare, quasi tunc intelligantur habere omnia sua membra, quia defectus illius membri nec deformitatem, nec debilitatem inducit.

Quædam has igitur duas vitimas Regulas DD. communiter dicunt, quod in eo qui sibi membrum, aut partem eius amputat, causa irregularitatis est leuius, siue sit magnum siue paruum, siue apparet, siue non apparet; si tamen langior non fuit causa incisionis; caro enim putrida resecanda est, quæst. 5. cap. 1. & 24. quæst. 3. capitulo, Resecanda. In alijs verò qui sine culpa sua, ab alijs, vel casu fortuito mutilantur, irregularitatis causa est deformitas in membris apparentibus, vel debilitas in apparentibus, & non apparentibus.

Quantum ad Vbiunque incidit dubitatio sit notanda deformitas, vel debilitatio quæ faceret irregularem, standum est iudicio Episcopi, cap. 2. & ibi Anton. & Cardin. & Panormi. num. 1. & idem Panormi. in cap. 1. num. 5. & Innoc. in capitul. significauit, de corpore vitiat. Archid. in princip. distinct. 5. Hostiens. in Summa lib. 1. tit. de corpore vitiat. §. Et quæ impediunt. Summa Astensis part. 2. lib. 6. tit. 2. quæst. 4. in fine. Summa Pisanella post Goffred. in verbo, vitiatu corpore, §. Quid de mutilatis, ante finem. Summa Angelica, in verbo, corpore vitiat. num. 5. S. Anton. 3. part. tit. 29. de Irreg. cap. 5. in fine. Syluest. verbo corpore vitiatu, num. 2. quæst. 1. Tabiena in verbo, eod. num. 3. §. Secundo. Martin. Ledesm. 2. quæst. 26. art. 2. tract. de Irreg. Nauar. in Man. ca. 27. num. 200. vers. Sexto dico. Couat. in Clem. Si furiosus, part. 1. initio relect. nu. 5. versic. Prior Regula, de homicid. Simon Maiol. lib. 1. de Irreg. cap. 2. in princip. versic. Tertia. & Henriquez lib. 14. de Irreg. capit. 8. §. 1. Summa Corona tract. de Irreg. num. 4. versic. Sexto. Jacob. de Grass. lib. 4. cap. 27. num. 46. Quod verò Angelica, Tabiena, & Maiol. ubi supra dicunt, posse superiores Religionum cum Religiosis exemptis dispensare, & iudicare de tali defectu non rectè dicitur, quia ut ait Syluest. ille non habet ordines conferre sed Episcopus; nunquam autem artifex inferior, vel non superior iudicat de materia, quæ quam superior operatur, vel formam inducit, si aut qui dicit lapides ad domum compaginandum non iudicat quales esse debent, sed hoc accipit a compaginato, re, & per se exequitur, ut ille iubet.

- verbo corpore vitiatum, num. 2. §. Primo. Summa Confess. lib. 2. titu. 1. Quest. 44. nisi talis defectus pariat deformitatem, quæ iudicio Episcopi, ut diximus, relinquatur. Vnde & tales inter liberos computantur. Non sunt liberi, si de statu hominum. Quod intelligitur siue in pedibus, siue in manibus sex digitos habeant, cum digiti membra non sint. Et idem dicendum quando habent eos coniunctos dummodo ex hoc non sit impedimentum in usu membri, ex Tabiena, cit. & Syluest. verbo, eod. num. 4. quest. 3. si quis vero superfluos digitos haberet, vel alterum altero logiorum, & circa periculum possit amputare superfluitatem, non erit irregularis; quandoquidem superfluitas hæc digitorum nullam monstruositatem continet, cum physicorum ratione ex seminis abundantia id fiat; & quia digiti membra non sunt, & tales inter liberos connumerantur; Ideoque licet possint sibi eum superabundantem abscindere sine periculo irregularitatis, dum tamen nullum vitæ periculum incurrant, neque maior deformitas suboritur, tunc enim non licet, glo. in cap. Qui partem, in verbo digiti, dist. 5. Syluest. cit. num. 4. quest. 3. Maiol. lib. 1. de Irreg. cap. 14. num. 15. & Henriquez lib. 14. de Irreg. c. 8. §. 3. Id quod verum est, quando digitus ille superfluum liberum Eucharistiæ usum non impedit, ut qui duplicatum pollicem, vel indicem haberet; si enim nihil obfectioni Eucharistiæ obsit, ut puta duplicatis auricularibus, aut duplicatis solum pedum digitis, ad quosunque ordines promoueri poterit. Host. & Panorm. in ca. cum de tua, num. 3. de corp. vidat. S. Anton. 3. part. titu. 29. cap. 5. Alber. in verbo, vitiatum. Maiol. lib. 1. de Irreg. c. 14. nu. 15.
3. Huc pertinent illi, qui irregulares sunt ob defectum, vel excessum debite naturæ, ut sunt Gigantes, vel Pygmaei, quorum si talis sit defectus, qui pariat deformitatem, ita ut ridiculo si sint erunt irregulares alias admitti possunt, ex Maiolo, lib. 1. de Irreg. cap. 13. nu. 9. & Henriquez lib. 14. de Irreg. c. 8. §. 3. & Alphonsio Vivaldo tract. de Irreg. nu. 133.
4. Idem dicendum est de Gibbosis, & alijs habentibus alios huiusmodi defectus; relinquatur autem arbitrio Episcopi, ut videat, si talis sit deformitas, ut repellantur ab ordinibus suscipiendis, ex Maiolo, lib. 1. de Irreg. cap. 19. num. 1. Alberic. in verbo, vitiatum corpore, Summa Confess. lib. 2. tit. 1. quest. 44. Pisanelia, verbo eod. S. Anton. 3. part. tit. 29. de Irreg. c. 5. Angelica, verbo corpore vitiatum num. 4. Syl. eod. num. 5. q. 6. & alij. Iacob. de Grassi, lib. 4. Decis. cap. 27. nu. 44. Toletus lib. 1. c. 25.
5. Quoad oculos, cum certum sit oculos membra esse, consequens est Irregulares esse eos, qui oculis orbiati sunt, ca. fina. dist. 55. quod non solum verum est, quando oculus est erutus, aut effusus, sed etiam quando eo est orbatus, ex glo. in cap. 2. in verbo, in visu, de verbo signific. lib. 6. Immo qui in totum cecus est, vel oculis priuatus iure naturali videtur esse impeditus, quia aut non potest, aut non sine maximo periculo celebrare valet. Quod si quis iam Sacerdotio initiatus fiat cecus, celebrare non potest, ex S. Thom. 3. part. quest. 82. art. 10. ad 3. Soto 4. dist. 13. quest. 1. art. 10. ad 3. Summa Pisanelia in verbo vitiatum corpore, Syluest. verbo corpore vitiatum, quest. 6. Tabiena, verbo eod. num. 2. §. Primo Summa Aitensi, part. 1. lib. 4. titu. 13. artic. 1. & par. 2. lib. 6. tit. 2. 1. quest. 6. Maiol. lib. 1. de Irreg. cap. 20. numero 1. & 2. & Alphonsio Vivaldo tract. de Irreg. numero 139. Nonnulli tamen dicunt Papam aliquando dispensare ut quis in totum cecus factus post receptum Sacerdotium in eo celebraret, ut Sotus ubi supra qui ait se vidisse cecum a Papa dispensatum, si modo alius Sacerdos, aut vir expertus adsit celebranti; & Henriquez lib. 14. de Irreg. capit. 8. §. 2. in annot. litera M. ait se vidisse quosdam dispensatos; Quod si verum sit, dicendum est, illos non fuisse cecos, ita, ut nihil omnino viderent; & consequenter ut non possent absque periculo celebrare; semel autem cecus effectus, si visum recuperet etiam miraculose non prohibetur suis ordinibus defungi, quasi cessante irregularitate ut de Abbate quodam, cui nomen Speer erat, refert S. Greg. lib. 4. Dialog. cap. 10. & de alijs idem refert Maiol. ubi supra, ubi numero 2. docet, quod licet cecus effectus consecrare non possit, nec alia ministeria exercere

durante cecitate, in quibus visus opus est, alia tamen peragere potest, ut confessiones audire, prædicare, & beneficium retinere, dato ei coadiutore, argum. cap. 2. & Panorm. ibi de Cleric. aggror. & Rosell. in verbo, vitiatum, in primo, Alphonsio Vivaldo tract. de Irreg. num. 139. & Sebast. Medici, p. 2. tit. 9. quest. 3. 2. ut de venerabili Beda legitur, qui licet cecus effectus esset, mirabilem tamen in concionando se præbuit, ex Nauclero in anno Domini 700. vnde teste eodem Maiolo, si quis cecus causa prædicationis promoueri velit, potest Papa dispensare, ut & Sacerdos, & Episcopus fiat, etsi enim ob defectum oculorum Sacerdotium in Sacramentis, & sacrificijs exercere nequeat, attamen confessiones audire, concionari, & Iurisdictionalia exercere valet; ut contigit Roberto Scoto ceco a puerili ætate, qui Parisijs Theologiam perdidit adeo insigniter, ut Romæ creatus Sacerdos, & Archiepiscopus Arnacano in Hyberniam & Legatione pro Iulio III. fuerit perfunctus, ex Surio in anno Domini 1551. & Maiolo citato. Item qui vno oculo caret est irregularis, ut auctores citati testantur, quia est membro corporis diminutus.

8. Quod si queratur, an qui caret visu vnius oculi, habet tamen alium oculum integrum, & sanum, irregularis sit? Respondetur non esse irregularem, sic Nauar. in Manu. cap. 27. num. 199. vers. Quarto dico, & Henriquez lib. 14. de Irreg. c. 8. §. 2. Gregor. de Valentia tom. 4. Disputat. 7. qu. 19. Punct. 3. §. 2. Quia cum addit oculus, etsi visu caret, non est corporis membro diminutus; & facilius cum eo dispensatur, qui habet oculum sinistram integrum, quam cum eo qui habet tantum oculum dextrum, quia sinister oculus est magis vilis, & decens ad Canonem Missæ legendum; qui enim oculo illo careret, canonem oculo dextro aspicere non potest sine indecentia, cum oporteret se vertere versus populum, si vero orbatus esset oculo sinistro, & legere posset oculo dextro sine ulla indecentia, ad ordines admitti potest, cessat enim ratio irregularitatis, cum nec careat membro necessario, nec sit deformitas; Et a fortiori admittendus esset, quod nihil videret oculo dextro circa deformitatem tamen cum sinistro optime videret, ex Nauar. in Manu. cap. 27. num. 199. vers. Quarto dico, & Henriquez lib. 14. de Irreg. c. 8. §. 2. & Simon Maiol. lib. 1. de Irreg. c. 20. num. 4. vers. Ille quoque, & Rebuff. in præxi benefice, ut de dispensat. cum corpore vitiatum. Alphonsio Vivaldo tract. de Irreg. nu. 142. & Summa Corona tit. eod. num. 4. vers. Sexto.

9. Item qui maculatos habent oculos, si sit nimia deformitas, erunt irregulares, cum de tua, de corpore vitiatum. Summa Pisanelia, in verbo corpore vitiatum, §. vtrum claudus, vers. cecum Angelica, in verbo, corp. vitiatum, num. 2. Syluest. eod. quest. 6. Tabiena, eod. num. 2. §. Primo. Idem de habentibus maculam vel albuginem in oculis, ex Alphonsio Vivaldo tract. de Irreg. num. 145. Toletus lib. 1. capit. 25. & quamuis Angelica, Tabiena, & Rosella, in verbo, vitiatum corp. velint talem irregularitatem tolli per ingressum Religionis; contrarium tamen verius est, quod nec Religiosus & professus factus, nisi per Papam dispensatus sit, potest promoueri, ex Innoc. in cap. cum de tua, de corpore vitiatum Aitensi, par. 2. lib. 6. tit. 2. 1. quest. 6. Syluest. in verbo, corpore vitiatum, quest. 6. Maiol. lib. 1. de Irreg. cap. 20. num. 6. Alphonsio Vivaldo tract. de Irreg. num. 146. & Henriquez lib. 14. de Irreg. capit. 8. §. 2. Facilius autem est dispensatio eius, qui Religionem ingressus est quam eius, qui secularis clericus fieri vult, arg. d. cap. cum de tua, de corpore vitiatum, & DD. cit. An vero sit notabilis defectus, iudicabit Episcopus, si enim non sit, irregularis non erit censendus, si autem fuerit, a solo Papa dispensabitur. Illa autem macula in oculo Irregularem efficit, quæ sine subtili inspectione offert se videntium conspectui, alioqui, si primo intuitu ea macula non appareat, non est habenda in consideratione ad impedimentum promotionis sic Iac. Aluar. quem refert Panorm. in cap. cum de tua, in fine, de corpore vitiatum, & Petrus de Samp. quem refert, & sequitur Aitensis in Summa, part. 2. lib. 6. tit. 2. 1. quest. 6. & Maiol. lib. 1. de Irreg. cap. 20. num. 6. in fine. Ioseph Angles in Florib. 4. Sent. vbi supra. Iacob. de Grassijs cit. num. 4. & 43. Huc etiam reducuntur qui habent vnum oculum grossiorem altero, vel vitium.

vitiumque prominentem, huiusmodi enim non sunt irregulares, nisi sit nimia deformitas, ex glossa in capit. cum de uita, in verbo, visum fuerit, & ibi Panorm. num. 3. de corpore uitiatis. Summa Aftenfis, par. 2. lib. 6. tit. 2. quæst. 4. & citat Goffe, & Bernar. Rosella in verbo, uitiatus corp. Synon. verbo, corpore uitiat. quæst. 6. Maiol. li. 1. de Irreg. cap. 30. nu. 6. vers. Hic confine est, & facit l. Qui clauum, in princ. d. d. d. d. d. & Henriquez lib. 14. c. 8. §. 2. de qua deformitate annotabilis sit, nec ne, iudicabit Episcopus.

12. Idem dicendum de eis, qui habent oculos distortos, quos vocamus Strabones, de qua deformitate iudex erit Episcopus, an sit notabilis, ita ut promotionem impediatur, ex DD. proxime citatis.

13. Idem etiam iudicandum de lippis, & eis, qui palpebris carent; lippus autem dicitur, qui oculos lacrymantibus habet perpetuo; Non tamen lippitudo omnis impedit promotionem, sed ea sola, quæ nimis aciem habet distillatione, & patet sententia, & quæ horrorem inspicientibus affert oblique subtili inspectione, unde res tota ab arbitrio Episcopi dependet, ex Maiolo lib. 1. de irreg. cap. 20. num. 5. & Henriquez ubi supra. Alphonsus Vivaldo tract. de irreg. cap. 1. §. 4.

14. Quoad Defectus Nasi, certum est carentes naso esse irregulares, carent enim membro venustissimo, cuius priuatio magnam inducit deformitatem, per quam persona clauis obsecratur; unde idem de hoc quod de mutilato dicendum est, & a solo Papa dispensantur. Tabiena verbo, dispensatio, num. 13. vers. Decimo septimo. Maiol. lib. 1. de irreg. cap. 22. num. 2. Alph. Vivaldo tract. de Irreg. num. 152. & Henriquez lib. 14. de Irreg. cap. 8. §. 3. Habentes autem nasum distortum, vel nimis grandem, vel breuem, an sint irregulares iudicio Episcopi relinquatur, an sit deformitas quæ scandalum pariat.

15. Item licet labia formaliter membra non sint, quia tamen formam & speciem dant corpori, & sine quibus corpus forme esset, consequenter qui labijs caret, aut ea notabiliter deformia habet, irregulares sunt; & ij maxime qui labia corrola habent, ita ut cibum, aut liquida uix ore continere possint; unde tales nec ad Sacerdotium, nec ad sacros ordines promoueri possunt; ob maximum periculum in Eucharistia summptione, in quo etiam defectu iudicabit Episcopus quid agendum sit, ex Maiolo lib. 1. de Irreg. cap. 23. Alphonsus Vivaldo tract. de Irreg. num. 153. & Henriquez ubi supra.

16. At vero defectus dentium nullum irregularem constituit, dentes enim in iure non dicuntur membra corporis. Innocentius cap. significauit, & in cap. expositi. de corpore uitiatis. Panorm. in cap. ex parte, 1. numer. 5. tit. eod. Summa Confessio lib. 2. tit. 1. q. 42. circa medium. Bart. in l. is cui, ff. de ed. d. d. Socin. in cap. sententiam, 4. parte principi. q. 31. Ne Clerici vel Monachi, & Maiol. li. 1. de irreg. cap. 24. num. 1. Alph. Vivaldo tract. de Irreg. num. 154. & Henriquez lib. 14. de Irreg. cap. 8. §. 2. in fine, ubi in annot. littera S. docet proinde euellentem pugno dentem alienum non fieri irregularem.

17. Quoad defectus aurium. Dicendum est, Surdus, & qui nullo modo audire potest, iure Canonico irregularis est, ideo nec promouendus est, & promotus deijci debet. Aliter vero tantum aure surdus; item surdaster, difficultat audiens, non est irregularis, ex Maiol. lib. 1. de Irreg. cap. 25. numer. 1. & Alphonsus Vivaldo tract. de irreg. num. 146. Jacob. de Graff. lib. 4. cap. 27. numer. 51. dummodo vitiumque habeat aurem. Qui vero utraque aure priuatus est, vel una tantum, aut parte notabili auriculæ, irregulares est, quia est membro corporis diminutus, ex Maiolo, li. 1. de irreg. cap. 25. num. 5. & fauer glo. in cap. Singula, in verbo, Oculi, distinctio. 89. unde & eius defectus notabilis irregularem hominem efficit, sicut & mutilatus in membro visibili irregularis est, id quod maxime procedit quando eam amiserit dando operam rei illicite, in duello, cum sponte sibi eam præciderit, aut in penam culpæ illa priuatus sit, ex Nau. in Man. cap. 27. numero 222. vers. Secundo. Maiol. lib. 1. cap. 25. num. 5. Alphonsus Vivaldo tract. de Irreg. numero 158. & Henriquez lib. 14. capitulo 8. §. 3. Quia tamen per viam priuatus sit auribus, vel una auricu-

la ab hostibus, iusta ratione admitti, & excusari posset ab irregularitate, ut Maiol. Henriquez, & Vivaldo. num. 159. tradunt.

18. Quoad Defectus manuum: Qui utraque, vel altera manu carent, iure naturali impediti sunt ab ordinum suspensione, & executione. Item qui habent in manibus deformitatem notabilem, sunt irregulares; Sin vero nullo modo hostiam contrahere, vel frangere, vel in manibus tenere possunt, iure naturali impediti sunt. Sic etiam qui habent manus inarticulatas, & inefficaces ad celebrandum, sunt irregulares, is enim dicitur catere membro, qui habet illud inefficax, arg. c. Sicut virgeri, 1. qu. 1. & Maiol. li. 1. de Irreg. cap. 14. nu. 5. Item habentes manus tremulas, ut periculum sit in tenendo calice, irregulares sunt, quando autem tale periculum sit, iudicabit Episcopus, ex eod. Maiolo, num. 9. & Specul. ab eo citatus, & Tolet. libro 1. Instruct. Sacerd. cap. 25. Item qui carent pollice, vel indice irregulares sunt; immo pollice carentes sunt iure naturali impediti. Illi vero, qui uno digito, vel pluribus carent si deformitatem habent notabilem, irregulares sunt, ut sunt, illi quibus crucis signum, aut benedictio datur, ad Sacramentum Eucharistie tractatur. Alberic. in verbo mutilatus, & in verbo uitiatus. Rosella in verbo homicidium, 3. q. 3. vers. Quartum. Maiol. lib. 1. ca. 14. num. 12. Si tamen nullam deformitatem habent, non erunt irregulares. Item qui ungues in totum carent, irregulares sunt, vel ob deformitatem notabilem, vel ob periculum, aut difficultatem contrahendi hostiam, vel frangendi, aut tenendi calicem; Sin autem nec sit deformitas, nec periculum in celebrando, non sunt irregulares, quia ungues non sunt membrum, ut colligitur ex cap. fina. de corpora uitiatis. Et denique illi, qui plures solito digitos habent, si deformitatem notabilem habeant, sunt irregulares, qui vero duos, aut tres digitos coniunctos habent, Episcopi iudicio relinquuntur, ex DD. citatis.
20. Quoad Defectus faciei, in qua præcipue cernitur claritas personæ, Si talis sit defectus, qui nimium turpem, & deformem reddit, irregularitatem efficit, Syluest. verb. homicidium, 3. q. 3. vers. Tertium. Tabiena, verbo, Irregularitas, 3. num. 27. vers. Vigesimo sexto. Maiol. lib. 1. de Irreg. cap. 21. num. 1. Alphonsus Vivaldo, Tract. de Irreg. num. 148. & Henriquez lib. 14. c. 8. §. 2. Quod si habeat os distortum, vel cicatricem in facie, id relinquatur iudicio Episcopi, ut iudicet an notabilem pariat deformitatem, Color autem fuscus, aut niger in vultu, & color corii, qui Regio morbo laborant, qui morbus croceo colore totum corpus, sed præcipue faciem suffundit non facit irregularem, ex Maiolo cit. num. 2. Vivaldo, num. 148. & Henriquez d. §. 2. Montagna vero morbus, qui & Liehen dicitur, qui totam faciem sædo furore occupat, & solo osculo inficit, & fædus, & horridus est, & morbus incurabilis, & apparens, irregularem facit, Maiol. & Henriquez ubi supra, post Specul. in cap. si forte, num. 5. de elect. lib. 6. per cap. penult. de Cler. agrot.
21. Quoad Defectus linguæ, Qui mutus est, & lingua caret, nec vilo modo loqui potest, iure naturali impeditus est; Sic etiam qui linguæ usum perdidit, aut non potest se explicare, irregularis est ne promoueri possit, & propter impossibilitatem perdit ordinis executione, ex S. Thom. 3. par. q. 82. art. 10. ad 3. Scotus 4. dist. 13. art. fina. ad 3. Tabiena, verbo, corpore uitiat. num. 2. §. Primo, in fine. & Maiol. lib. 1. de irreg. cap. 26. nu. 2. Alphonsus Vivaldo Tract. de irreg. num. 162. & Jacobo de Graff. lib. 4. c. 27. nu. 50. & Henriquez lib. 14. c. 8. §. 2. Qui vero impeditioris sunt linguæ, aut blesi, ut Moses, aut balbi, ut Demosthenes, qui calculis sub lingua positus, R. litteram postea didicit, non sunt irregulares, Maiol. num. 3. Jacob. de Graff. lib. 4. c. 27. num. 50. & Henriquez ubi supra, nisi forte notabilem difficultatem in loquendo haberent. Et qui ob apoplexiam, vel alium morbum linguæ usum amiserant, postea morbo cessante non erunt irregulares. De quo defectu iudicabit Episcopus, sicut de alijs, ex Vivaldo citat. numero 163.
22. Quoad eos, qui claudi sunt, Dicendum est, quod si quis ita cruribus, vel pedibus careat, ut nullo modo accedere possit

poſſit ad altare, iure naturali impeditus eſt. Item ſi nullo modo pedibus ſuis ſtare poteſt, iure naturali impeditus eſt; Si vero ſtare poteſt, aut accedere ad altare, & ita claudus natus eſt, vel ſine culpa ſua ſic factus eſt, ſi non pariat notabilem deformitatem, ex cauſa vrgenti diſpenſari poteſt, dummodo talis ſit defectus, vt ſine baculo, aut ligneo pede ad altare accedere queat. Sienim altaris ſcalas per ſe aſcendere nequeat irregularis eſt, c. Nullus Episcopos, de Conſecr. diſt. 1. & ibi glo. in verbo, cū baculo, & eadem glo. in cap. ſi quis in infirmitate, diſt. 55. Summa Piſanella, in verbo, vitiatuſ corp. §. virum claudus Angelica, verbo, corpore vitiat, num. 3. S. Anton. 3. par. titu. 29. de Irreg. c. 5. Sylueſt. verbo, corpore vitiat, quaſt. 5. Tabiena, eod. §. Primo, in fine. Nauar. in Man. cap. 27. nu. 199. Simon Maiol. lib. 1. de irreg. cap. 18. num. 2. Iacob. de Graſſ. lib. 4. cap. 27. num. 44. Tolet. lib. 1. cap. 25. & Henriquez lib. 1. ca. 8. §. 1. Cum religioſis vero, falſo docet Hoſt. quem reſert ac ſequitur Aſtenſis, par. 2. li. 6. tit. 21. quaſt. 2. & Roſella verbo, vitiatuſ corp. Maiol. lib. 1. cap. 18. num. 3. poſſe Episcopum diſpenſare, vt cum pede ligneo celebrent, ex Sylueſt. verbo, Vitiatuſ corp. q. 10. Non ſunt tamen irregulares ij, qui habent crura diſtorta, cū veſtituſ tale corporis vitiū commodē tegere poſſit.

24. *Quoad Defectum ſexus*, Conſtat hunc facere irregularem, maxime ſi ſit Hermaphrodituſ, ſeu Androgymuſ, c. Si teſtes, 4. quaſt. 2. & 3. §. Hermaphrodituſ, & ibi Archid. & gloſ. Sin vero magis vergat in ſexum femininum, * nec characterem ordinis ſuſcipit, cum ſit incapax ordinis; Vnde Chriſtuſ B. Virginem omnium Sanctiſſimam ad ordines non eligit: Immo mulier adeo excluditur a miniſterio ordinum Sacrorum, vt nec celebranti ſeruare poſſit vte gente neceſſitate, ex Archid. in c. Hoc quoque, de conſecr. diſt. 1. Maiol. lib. 1. de irreg. c. 18. num. 6. prohibetur enim accedere ad altare, vt preſbitero miniſtreſ, ca. 1. in fine, de cohab. Cleric. Si vero magis incaleſcat in virum, quā in feminā, ſi ordines ſuſcipit, imprimatur character, ſed perpetuo ſuſpendi poteſt ab ordinum executione. Si vero incaleſcat æquē ſexus virilis, & muliebris, recipere non poteſt characterem, quia nec vir, nec femina dici poteſt Summa Aſtenſis, par. 2. lib. 6. tit. 26. in fine S. Anton. 3. par. titu. 29. de irreg. cap. 6. §. Hermaphrodituſ. Nauar. in Man. ca. 27. num. 203. verſic. Decimo quinto, Iacob. de Graſſ. lib. 4. cap. 27. num. 49. Sebaſt. Mediceſ, par. 2. tit. 9. quaſt. 32. Toletuſ lib. 1. cap. 25. Maiol. lib. 1. cap. 27. numer. 3. & Henriquez lib. 1. de irreg. c. 8. §. 6. Tabiena, verbo, corp. vitiat, num. 5. in fine. Vivald. num. 136.

26. *Quoad Diſpenſationem in hiſ omnibus irregularitatibus*, etſi Gloſ. in cap. Significauit, in verbo Noſtra, de corpore vitiat. & Hoſtienſ. in Summa tit. eod. & Aſtenſis par. 2. lib. 6. tit. 21. quaſt. 5. Tabiena, in verbo, corpore vitiat, §. Primo, Sylu. eod. q. 10. Villadiego de Irreg. col. 49. & Maiol. lib. 1. de irreg. cap. 14. num. 15. velint Episcopum poſſe in iſtis diſpenſare; Alij tamen vt Innoc. in d. c. ſignificauit & ibi Panorm. num. 2. & Staſyl. de literis gratiar. & iuſtit. par. 2. fol. 139. Nauar. in Man. cap. 27. num. 200. verſic. octauo dico, Martin. Ledefm. 2. 4. quaſt. 26. art. 2. tra. de irreg. Couar. in Clem. ſi fuiſſet, par. 1. initio Reſc. num. 7. de homicid. Gregor. de Valentia Tomo 4. diſp. 7. Quaſt. 19. Pundio 3. §. 2. Coſmuſ Philarchuſ de officio Sacerd. par. 1. lib. 4. cap. 8. Alphoſ. Vivald. Traſt. de irreg. num. 174. Sebaſt. Mediceſ, par. 2. tit. 9. quaſt. 32. & Henriquez li. 14. c. 8. §. 2. & §. 4. rectuſ docent ſolum Papam diſpenſare; immo Staſyl. & Couar. docent, Papam rariſſimē diſpenſare in hac irregularitate proueniente ex vitiō corporis, maxime quando eſt aliqua apparens, manifeſta & notabilis deformitas. Poteſt tamen Episcopuſ, quando reſ eſt dubia, iudicare quiſ defectuſ, vel deformitas ſit talis, vt irregularitate inducat. Quod vero in d. c. ſignificauit, dicitur, *Auſtoritate noſtra frenuſ, & tua*, quaſi inde inferri velint, poſſe Episcopum auctoritate etiam ſua diſpenſare in hac irregularitate, ex Panorm. ibi, num. 2. & Couar. cit. intelligitur de diſpenſatione Episcopuſ auctoritate Apoſtolica preſtitā, ac ſibi delegatā, Quaſi diceret, *auctoritate noſtra*, ſubintellige, & per conſequenſ, *tua*, & ideo tibi commiſſa, quia etiam *tua* dicitur, quia nec alijs committere poteſ, vt

exponit Panorm. Vnde, ſalluntur qui docent poſſe Episcopum diſpenſare cum Religioſo, immo poſſe ſuperiorem ſi defectuſ poſt profeſſionem acciderit, vt clauduſ celebret cum pede ligneo, vt ex dictis conſtat, nec vilo modo in praxi ſequenda eſt eorum opinio.

De irregularitate ex morbo, vel infirmitate corporis proueniente. Cap. IX.

S P M M A R I U M.

- 1 Irregularitates ex morbo, vel infirmitate corporis prouenientes quatenus ſint.
- 2 Morbuſ, aut infirmitaſ, quæ horrorem, deformitatem, aut ſcandalum generat, irregularem efficit.
- 3 Capitiſ dolor, ſeu vertigo, quando irregularitate inducat.
- 4 Febreſ continuæ, & vehementeſ patienti, an, & quando irregulariſ cenſendū.
- 5 Morbo Gallico, aut alio contagioſo laboranſ, quādo irregulariſ ſit.
- 6 Capilli, aut barba carenſ, an, & quando irregulariſ ſit, iudicio Episcopuſ relinquitur.
- 7 Leproſuſ, nec ad ordines aſſumi, nec vti inter alioſ celebret admitti debet.
- 8 Leporam habenti beneficiuſ Parochialeſ ſuperuenientiſ alij quem beneficio non priuat.
- 9 Scabiēſ multa, & iugis irregularitate inducit, & ex qua cauſa ut plurimum naſcitur.
- 10 Paralyticuſ nec ad ordines promoueri, nec promotuſ leſe ſcepſiſ miniſtrare debet.
- 11 Morbuſ caducuſ, ſeu [Comitialiſ] irregularem efficit, & unde ſic dictuſ ſit.
- 12 Morbuſ caducuſ an ceſſauerit, quando cognuſci poſſit.
- 13 Morbuſ omniſ apparens, & incurabiliſ irregularitatem inducit.
- 14 Demoniacuſ, & Energumenuſ, irregulariſ eſt, & poſſetuo a ſuſcepſiſ, & ſuſcipiendiſ ordinib. excluditur.
- 15 Vinuſ bibere, aut retinere non valenſ, ad Sacerdotiuſ promoueri non poteſt.
- 16 Miſſa Sacrificiuſ, in ſola panis conſecratione, etiam ſi Papæ diſpenſatione, adminiſtrari nequit.

Varias Irregularitateſ, ob morbum, & infirmitatem corporiſ prouenienteſ enumerat Simon Maiol. lib. de Irreg. Nam irregulareſ ait eſſe, qui frequenter capitiſ dolorem patiuntur, vt lib. 2. cap. 23. Idem docet de iſi, qui chigram in manib. aut podagram pedib. patiuntur lib. 2. cap. 21. Idem de illiſ aſſerit, qui peſte, vel morbo aliquo contagioſo laborant, lib. 2. cap. 20. Et etiam qui morbo Gallico laborant irregulareſ eſſe tradit lib. 2. ca. 16. vbi etiam idem tradit de eiſ, quib. capilli capitiſ in totum exciderint, vel barba, ex toto excidit ob ſalciam, vel ſindinem, citanſ ad hoc cap. Sacerdoteſ, diſt. 10. Immo etſi capilli exciderint a barba ob morbum, vel cauſam, irregulartatem contrahi docet. Que tamen omnia promouendi & abſque dictione, aut iuriſ expreſſione aſſeruntur: In iure namque expreſſum non eſt, prædictoſ irregulareſ eſſe; quare reſ aliet, a nobiſ explicanda erit id quod clariuſ doctrine cauſa in ſequentib. dictiſ præſtandum erit.

Primo, igitur Regula cōmunis eſt, quam tradit S. Tho. 4. diſt. 9. art. 4. qu. 3. ad 3. & 3. p. qu. 82. art. 1. vbi ad ſeriuuſ morbuſ, aut infirmitaſ, quæ horrorem, deformitatem, aut ſcandalum generat, & promotionem, & ſuſcepſiſ ordinuſ executionem impedit; Item ſi morbuſ inducit ineptitudinem, vel impoſſibilitatem ad vſum ordinuſ, tunc eo morbo laboranſ naturali iure ad ordines impedituſ eſt, quæ

namque nihil in iure expressum sit. Ratio est: quia necessarium non fuit in iure exprimeretur, quoniam sic laborantes iure naturali impediti sunt; Cuius enim irregularitas iure Canonico inducitur, & consequenter auctoritate Papae dispensabilis: sicut et, qui iure naturali impediti sunt ob aliquem corporis defectum, & inhabiles prorsus ad usum ordinum, irregulares non sunt, sed iure naturali impediti, in quibus nec Papa dispensare valet, ut verbi gratia mutus, vel lingua carens; aut una, vel utraque carens manus aut qui crucibus, vel pedibus priuatus est, ita, ut ad altare accedere non possit, vel ibi stare: ita planè morbus ineptum reddens ad ordinum usum, iure naturali laborantem impedit, ita ut nulla in eo dispensatio esse poterit, quamdiu tale impedimentum durat, & hoc, quamuis in iure nihil fuerit expressum. Ex qua regula colligitur, quodnam ad inducendam irregularitatem sufficiens sit impedimentum, & quid de morbis a Maiolo positis sentiendum sit.

Secundo, Capitis dolor, siue vertigo, si inducat periculum in celebrando, vel omnimodam impossibilitatem, tunc iure naturali impedimentum est ad ordines, vel suscipiendum, vel susceptos exercendos, quamuis nihil in iure expressum sit, ubi verò quis in totum liberatur, nulla restat irregularitas, quo sensu intelligendus est Iacobus de Grassi, lib. 2. cap. 27. num. 48.

Tertio, Qui patiuntur febres continuas, & tam vehementes, quae mentis alienationem inducunt, aut Podagram, vel Chiragram, quae manuum aut pedum usum ita impediunt, ut nec Sacramentum tractare, nec ad altare stare valeant, durantibus morbis istis, iure item naturali impediti sunt ad ordines sumendos, vel exercendos; cessantibus autem huiusmodi morbis, cum nullum sit impedimentum, nulla est irregularitas, quia nihil de istis in iure expressum est. Qui verò iam promouus esset, non excluditur ab omnium ordinum administratione, sed eorum tantum, qui impediunt Chiragra vel podagra exerceri non possunt, ex Maiolo, lib. 2. cap. 21. numer. 2. Quae verò de febre diximus, de continua intelligenda sunt; in febribus enim leuibus, aut etiam Quartanis, quae sua habent quietis intervalla, nihil obstat, quo minus quis promoueri possit, si liberum usum corporis permittant, ea praesertim hora, aut die qua vacat febris. Monet tamen Maiol. lib. 2. cap. 22. num. 1. ne promouus celebret sine coadiutore assistente, qui si febris inualuerit, succurrere possit, & ministeria, si opus fuerit, persicere, arg. cap. Nihil, & ca. illud, 7. quæst. 1. semper autem in his, & alijs morbis relinquatur arbitrio Episcopi, ut videat quis morbus impediatur ne promoueri possit, arg. promouus officia solita exercere, argum. c. 1. & ibi Innoc. & Panorm. in fine, de corpore vitiat. & c. 2. & 3. de cleric. agrot.

Quarto, Qui morbo Gallico, vel alio morbo contagioso laborat, si ita vehemens sit, ut causet vicera, deformitatem notabilem, vel scandalum, vel horrorem, erunt irregulares. Quod si tantum causet internos cruciatus, cum articulorum inflatione, membrorum, ac nervorum contractione, sine illo extrinsecus vicere, dummodò omnis ab sit deformitas, non causabit irregularitatem, nisi forte ex criminis notorietate proveniat, puta ex torpi libidine, tunc enim isti sicut alij infames irregulares erunt, vnde difficultate admittendi erunt huiusmodi ad ordines.

Quinto, si cui capilli ex capite, vel ex barba in totum ex ciderint, nihil est in iure expressum, quare recurrendum est ad Regulam iuris generalem; Si enim ista contingant ex aliquo facto infamiae, puta ex lascivia, & libidine, tunc inducunt irregularitatem ob illam infamiam vnde oriuntur, cum infames iure Canonico irregulares sint. Sin verò non proveniant ex aliqua infamia, tunc quidem si hec aliquid notabilem deformitatem inducunt, aut scandalum, aut horrorem, irregulares efficiunt propter deformitatem, & scandalum. Quae res arbitrio Episcopi relinquatur iudicis, quando talis sit deformitas, ut vel promotionem, vel susceptorum ordinum executionem impediatur.

Sexto, leprosus nullo modo ad ordines assumi debet, nec quidem, vti inter leprosos celebrare possit, sin autem promouus fuerit, non debet coram sanis celebrare, quamuis

si non sit nimia deformitas, posset in occulto priuatim celebrare. Coram leprosis autem, qui habere debent propriam Ecclesiam, & presbiterum, potest publice celebrare, & ministrare eis Sacramenta, nisi forsitan tam grandis lepra foret, ut vel manus, vel labia corrola essent, aut alia membra impedita haberet, per quae celebrare decenter non posset, ita ut ultra horrorem, & deformitatem, periculum sit maximum effusionis sanguinis. Quia omnia colliguntur ex cap. cum percussio, cap. De rectoribus, & cap. tua nos, & ibi glossa de cleric. agrot. & glossa in Summa, 7. quæst. 1. in verbo, Quod autem viuentem. S. Thom. 4. d. 9. art. 4. quæst. 3. ad 3. & 2. par. quæst. 82. art. fin. ad 3. Summa Pisanelle, in verbo, leprosus §. fin. & in verbo vitiatum corp. §. 3. S. Anton. 3. par. ut. 29. de irreg. cap. 5. Summa Confessorum, lib. 2. tit. 1. quæst. 43. Summa Afferens par. 1. lib. 4. tit. 1. 3. art. 2. in princip. Angelica, in verbo corpore vitiatum, num. 9. & in verbo leprosus, num. 6. Syluest. verbo, corpore vitiat. quæstione 6. Tabiena, cod. nu. 4. §. Tertio. Alberic. in verbo, leprosus Gubel. & Vg. in cap. Hinc etenim, distinct. 49. Specul. in tit. de dispensat. §. iuxta, versu. Item percussor. Martin. Ledesmi. 2. 4. quæst. 26. art. 2. tract. de Irreg. Naua. in Mai. ca. 27. num. 201. vers. Decimotertio. Maiol. lib. 2. de irreg. cap. 18. num. 1. & 2. Iacob. de Grassi. lib. 4. cap. 27. num. 47. Sebast. Medic. p. 2. tit. 9. quæst. 32. & Henriquez lib. 1. 4. cap. 8. §. 8. Ex quibus addo, quod si habenti beneficium parochiale, & promotum in Sacerdotium, talis morbus leprae contingat, non est priuandus beneficio suo, sed interdicens ei illi omnis administratio, si hæc duo concurrant, scandalum populi, & plebis abominatio; & dari debet ei coadiutor, assignata ei congrua sustentatione, ca. de rectoribus, de Cleric. agrot. Aut si opportunius videatur, remoueri potest a beneficio & alius eius loco institutus, reseruata congrua portione leproso ad victum, & vestitum, ex Rosella, & Angelica, cit. in verbo leprosus, & Maiol. lib. 2. cap. 18. num. 2. & colligitur ex d. cap. tua nos; sin autem beneficium ita tenue sit, quod vtrique non sufficiat, tunc Panorm. in capitul. de rectoribus, numer. 6. de Cleric. agrot. ait, quod prelati infirmus ex aequitate preferendus est, & ad providendum coadiutori compelli debent parochiani, & facit quae habentur in ca. omnis Christianus, & ibi glossa in verbo, vacuus, de Consecr. distinct. 1. Cessante autem lepra, & ordines suscipere, & susceptos exercere potest.

Septimo, Scabies multa, & iugis, cum sit similis & affinis leprae, quae non sine suspitione luxuriae hominem inuadere solet, quia ex eadem causa plerumque, quae lepra, scilicet ex atra bili origine ducit, ut scribit Hiero. Gabuccin. de Comitial. morb. lib. 2. fol. 53. & difficulter excutitur, quia liberum usum manuum impedit, & Sacramenti correctionem, irregularem constituit, ita ut nec promoueri, nec in susceptis ordinibus ministrare permittat, ex Maiolo lib. 2. de irreg. cap. 18. num. 4. & Henriquez lib. 1. 4. ca. 8. §. 8. quorum opinio vera est, quando nimiam secum deformitatem afferret, alias impedimentum tantum esset, temporaneum, non autem irregularitas. Nec sine maxima causa admittendi erunt tales ad ordines, ex Spec. titu. de dispensa. §. iuxta, versu. Item in veteri, & faciunt Levit. 21. Deuter. 28. & cap. Hinc etenim, dist. 49. & Greg. lib. 1. Pastor. cap. 11.

Octavo, laborantes paralyti, vel apoplexia irregulares sunt, siue dissoluta sint manus, siue pedes, siue lingua, siue alia quaelibet pars corporis, ex Maiolo, lib. 2. cap. 24. num. 1. & citat S. Thom. 3. part. quæst. 82. artic. 5. & Tabiena, verbo, corp. vitiat. num. 4. §. Tertio. & Henriquez lib. 1. 4. ca. 8. §. 8. & de Paralyti probatur ex cap. vlt. de Cleric. agrot. De Apoplexia verò probatur, quia si paralyti irregulares essent, eo quod vnum tantum membrum dissoluit, quanto magis Apoplexia, quae totum corpus, omniaque eius membra ita corripit, ut vel inutilia reddantur, vel mors subsequatur; nimia enim cogitatione, aut somnolentia, vel crapula, vel etiam aliquando ex nimia frigiditate apoplexia procedit, vnde talis nullo modo promoueri debet, nec promouus administrare debet, sicut nec paralyticus; vna enim est vtriusque impedimenti ratio. Hæc tamen si post promotionem huiusmodi morbi contingant, dandus est

duſ eſt coadiutor, ſeruato illi honore; cap. ſina. de Cleric. agrot.

- 11 *Nono*, Morbus caducus, qui aliquando dicitur morbus Comitialis, eo quod hac agitudine laborantes in agendis Comitibus maxime detegi ſolent; aliquando morbus Hercules, quod Herculem vexarit; aliquando vero Epilepſia vocatur, quaſi membrorum, maxime autem capitis correptione, & contractio, irregularem efficit, ita vt nec promoueri quempiam patiat, quamuis homo ſemel tunc hoc malum paſſus ſit, & iam omnino ſanus eſſe videatur & hoc ob periculum in morbum illum incidendi poſtea, & propter morbi illius horrorem; Qui enim eo laborant, cadendo rugitum emittre ſolent; qui rugitus inde naſcitur, quod ſtipitis venis diſſilis eſt aeris reſpiratione ex Hieron. Gabuccin. lib. 1. fol. 10 & 16. & ſeq. & lib. 2. fol. 45. de Comitiali morbo. Spumam etiam per maximam ex ore mittere ſolent, quia pulmo valde afficitur nimia interni motus vehementia. Sin autem iam promotus in hunc morbum incidit, & per Vertiginem & Syncopem ſape in terram cadat, omnino abſtinere debet à celebratione Miſſe, propter periculum, ne in conſecratione deficiat. Si raro id contingat, ſed ſpumas euomat, & cum clamore, & confuſione vocis, præſumitur demoniacus, de quo infra, & priuari debet vſu ordinis. Si autem raro, & ſine eiectione ſpumæ, & vocis confuſione, & appareat plenè liberatus, ad ſuſceptos ordines exercendos reſtitui poterit, dummodò aſſiſtentem ibi Sacerdotem habeat, qui ſi caſus contingerit poſt ceptum Canonem ſuccurrere, & perficere poſſit. Quæ omnia colliguntur ex cap. *Communiter*, & ibi gloſ. in verbo *De ijs*, diſt. 33. & cap. *In tuis literis*, & cap. *Nuper*, 7. q. 2. & cap. *Cum inter Canonicos*, de elect. & faciunt cap. *Ilud*, & cap. *Nihil* 7. quaſt. 1. Summa Piſanella in verbo *viſiatus corp.* §. *Quid de furioſis*, S. Anton. 3. par. ti. 29. de irreg. cap. 5. in fine. Summa Aſſenſi, par. 1. lib. 4. tit. 13. artic. 2. quaſt. 3. Angelica, verbo *corp. viſiatus nume.* 7. Sylueſt. 10, verbo eod. quaſt. 8. Tabiena eod. num. 4. §. *Tertio Martin.* Ledefm. 2. 4. quaſt. 26. art. 2. tract. de irregul. Nau. in Man. cap. 27. num. 20; verſ. *Decimo quarto.* Alberic. & Roſella, in verbo *viſiatus corp.* Maiol. lib. 2. cap. 16. nume. 3. & 4. Alphonſo Viualdo tract. de irreg. num. 177. & num. 181. & numer. 183. Iacob. de Graſſ. lib. 4. cap. 27. num. 47. Sebaſt. Medic. par. 2. tit. 9. quaſt. 32. Toletus lib. 1. cap. 25. & Henriquez lib. 14. cap. 8. §. 8. Qui etiam auctores, eadem planè iſdem in locis de furioſis, & amentibus, & lunaticis tradunt, & colligitur ex cap. *Matitum*, & ca. *communiter*, & cap. *Clerici*, & cap. *viſque adeo*, diſt. 33. Angelica, cit. num. 8. & Maiol. lib. 2. cap. 15. & Henriquez lib. 14. ca. 8. §. 9. Nimirum, quod iſtis dari debet coadiutor, quando talis morbus conti gerit poſt beneficium, aut ordinem ſuſceptum. Quanto autem tempore debeat expectari ad probandum tales vtum liberati ſint, & qualiter, quamuis alibi in iure aſſignentur triginta dies, vt cap. *Nuper*, 7. quaſt. 2. aliquando vero aſſignetur tempus vnus anni, vt cap. *communiter*, diſt. 33. Menſis quidem vt cognoscatur an ſit Comitialis, vel demoniacus, annus vero, an ſit perfectè liberatus, communis tamè DD. quos reſulimus opinio eſt, tempus probationis arbitratum eſſe, penſatis conditionibus morbi, & perſonæ, & dignitatis, ſæperque Episcopos iudicium Medicorum in hac re ſequi & inquirere debet. Addunt etiam præſati DD. maxime Ledefm. Nau. Henriquez. Viualdus nu. 88. Iacobus de Graſſ. & Sebaſt. Medices, ſolum Papam in irregularitatibus huius capituli diſpenſare, argumen. capitul. At ſi Clerici, §. 1. de iudic. immo nec in illis ſine maxima, & virgenti cauſa diſpenſat.

- 13 *Decimo*, Omnis morbus apparatus & incurabilis vt phthiſis, peſtis ſeu peſtilentia irregularem ita facit, vt nec promoueri poſſit, nec in ſuſceptis miniſtrare, qui ea laborat, maxime cum periculum ſit, ne habitu, aut ſectore alios inſiciat, arg. cap. *Ex parte*, de Cleric. agrot. Specul. in c. Si forte num. 5. de elect. lib. 6. Maiol. lib. 2. ca. 20. & Henriquez lib. 14. cap. 8. §. 8. Sic etiam tuſſis, quæ non tutam Sacramenti ſuſceptionem reddit, irregularem efficit, illa durante. Quibus omnibus addo, quod quandoquoque infirmitas ceſſat, ſiue naturaliter, ſiue miraculoſè, ceſſat etià irregu-

laritas; Quod etiam dico de ceſſatione defectus membri alicuius, qui prius fecerat irregularem, arg. cap. cum ceſſante de appellat. & tradit Maiol. lib. 2. c. 13. num. 4. & lib. 5. cap. 5. num. 15.

- 14 *Vndecimo*, Dæmoniæ, & energumæ etiam qui ſemel hoc genus vexationis paſſus eſt, id eſt, ex demonis agitatione in terram alliditur, irregularis omnino eſt, & perpetuo a ſuſceptione ordinum, & executione ſuſceptorum excluditur, cap. *Matitum*, c. *communiter*, & cap. *Clerici*, diſt. 33. Gloſ. & Archi. ibi. Alberic. in verbo *viſiatus corp.* & Piſanella, verbo eod. §. *Quid de dæmoniaco.* Summa Conſell. lib. 2. tit. 1. quaſt. 45. Sebaſt. Medic. par. 2. tit. 9. quaſt. 32. Toletus lib. 1. cap. 25. S. Anton. 3. par. tit. 29. de irreg. 5. in fine Summa Aſſenſi, par. 1. lib. 4. tit. 13. art. 2. quaſt. 2. Angelica, in verbo *corpore viſiatus*, num. 8. Sylueſt. eod. quaſt. 8. Tabiena, eod. num. 4. §. *Tertio Martin.* Ledefm. 2. 4. quaſt. 26. art. 2. tract. de irreg. Nau. in Man. cap. 27. num. 203. verſ. *Decimo quarto.* Henriquez lib. 14. ca. 8. §. 8. Maiol. lib. 2. cap. 17. num. 2. & Alphonſ. Viuald. tract. de irreg. num. 184. Iacob. de Graſſ. cit. num. 47. Qui vero poſt promotionem energumæ factus eſt, ſi perfectè liberatus ſit, poterit Episcopos diſpenſare vt mittere in ſuſceptis, ceterum a ſuſceptione altioris ordinis prohibetur d. c. Clerici. Qui autem non eſt energumæ, ſed ſe eſſe ſimulat, promoueri non poterit, pei inde ac ſi eſſet demoniacus eſſet, vt iuſſit Sexta Synodus Generalis Conſtantinop. Can. 60. & docent Simon Maiol. lib. 2. ca. 17. in fine. & Alphonſus Viuald. tract. de irreg. num. 187.

- 14 *Quod ſi dicas* in d. c. *Communiter*, diſt. 33. Energumæ qui poſt annum conualuere permittuntur ordinari, & in ſuſceptis miniſtrare vnde ſequi videretur irregularem hanc non eſſe perpetuam? *Reſpondeo* cum Maiolo, lib. 2. cap. 17. num. 4. textum illum loqui de eo, qui poſt promotionem per annum ſteterit ſine vlla vexatione, vnde permittitur in ſuſceptis miniſtrare, quandoquidem iudicabatur digniſſimus, & perfectè liberatus. Quamuis etiam dici poſſit intelligi de eo, qui videbatur energumæ, ſed tamen verum non erat. Ceterum, quoad tempus expectationis, dicendum eſt vt paulo ante diximus §. *Nono*. Addit autem Maiol. lib. 2. cap. 17. numer. 4. irregularem hanc ad ſolos ſacros ordines pertinere; Nam ad minores facile poterit promoueri ille, qui ex iudicio peccatorum phyſicorum, & Episcopos, liberatus a demone iudicatur, & idè docent Archid. & Lau. in d. cap. *Clerici*, & ibi gloſ. diſt. 33. propter illa verba *Sacri regiminis*. Maleficiarius autem in ſolis gentilibus, licet inhabilis ſit ad matrimonium, non tamen ineptus eſt ad ordines, cum ob eam cauſam caſtoret ſit, vt tradunt Maiol. lib. 2. c. 17. num. 6. & Henriquez lib. 14. c. 8. §. 8. in annot. litera F.

- 15 *Duodecimo*, Qui vinum bibere, aut retinere non poſſant quin illud euomant, non tam irregulares ſunt, quam iure naturali impediti, quo minus ad Sacerdotium promoueri poſſint propter periculum, cum Sacerdos communicare debeat. Et quamuis nihil in iure de iſtis expreſſum ſit, hoc tamen communiter tradunt DD. vt Gloſ. in cap. *Apſtoli*, in verbo *Nec eſſe*, 2. q. 7. Piſanella in verbo *viſiatus corpore*, §. *Quid de dæmoniaco*, & in verbo *ordinandus*, §. 18. Alberic. in verbo *ordinandus* verſ. 18. S. Anton. 3. par. tit. 29. de irreg. cap. 5. Sylueſt. verbo *corpore viſiatus*, nu. 7. Tabiena, verbo eod. nu. 4. §. *Tertio*, in fine. Martin. Ledefm. 2. 4. quaſt. 26. art. 2. tract. de irreg. Nau. in Man. cap. 27. num. 204. verſ. *Decimo octauo.* Maiol. lib. 2. cap. 25. & 26. Iacob. de Graſſ. lib. 4. cap. 27. nu. 51. Sebaſt. Medic. par. 2. tit. 9. quaſt. 32. Toletus lib. 1. cap. 25. Nec in hoc diſpenſari poteſt auctoritate humana, ſi ſequamur communem Theologorum ſententiam aſſerentium non poſſe Papam diſpenſare, vt ſacrificium Miſſæ ſola panis, & non vini conſecratione peragatur; Dixi ad Sacerdotium, quia rectè promoueri poſſunt ad ordines Minores, ad Subdiaconatum, & Diaconatum, cum iſti communione ſub ſpecie panis tantum, & non vini accipiant, & ita docet Nau. ubi ſuprà. Et idem digendum de ceteris qui vinum patiuntur. Interim enim dum taliter laborant, iure naturali impediti ſunt, non autem iure Canonico irregulares ſunt, vt pluribus tradit Maiol. lib. 2. cap. 26.

De irregularitate illegitimorum.

Cap. X.

SYMMARIUM.

- 1 Illegitimi, & legitimi, quoniam censendi.
- 2 Illegitimi, tam ad ordines, quam ad beneficia, iure Canonico irregulares sunt, & quare.
- 3 Illegitimus, quamvis irregularis sit, patris tamen iniquitatem portare non censetur.
- 4 Illegitimi, ut plurimum paternæ incontinentiæ imitatores & male morigerati esse solent.
- 5 Illegitimi fuere viri insignes multi, & quoniam.
- 6 Illegitimorum variae species recensentur.
- 7 Naturales filij quoniam dicendi.
- 8 Noni quoniam censendi, & unde sic nominati.
- 9 Spuri quoniam sint, & quare sic appellati.
- 10 Mangeres quoniam dicendi sint.
- 11 Mangeres, etiam in veteri lege, ab altaris ministerio excludebantur.
- 12 Illegitimè natus quibus modis legitimari potest.
- 13 Illegitimè natus, & per subsequens matrimonium legitimus factus, eo ipso absque ulla dispensatione ad omnes ordines promoveri potest.
- 14 Illegitimi etiam per subsequens Matrimonium legitimati aut super defectu Natalium auctoritate Apostolica dispensationem consecuti, ad Cardinalatum inhabiles sunt.
- 15 Illegitimè natus, ut per subsequens matrimonium legitimus fiat, quid requiratur.
- 16 Filij nati ex coitu fornicario etiam domi minimè cohabitante concubini, per subsequens parentum matrimonium legitimi sunt.
- 17 Clivus in Minoribus ad matrimonium contrahendum inhabilis non est.
- 18 Filius susceptus ex Concubina, Monacho intra annum probationis, per subsequens matrimonium sit legitimus.
- 19 Filius ex concubina habens, quamvis alter parentum contrahat matrimonium cum alio, vel cum alia, post conceptum filium, si tamen defunctis eorum coniugibus, inter se matrimonium contrahant, proles prius concepta, sit legitima.
- 20 Filij, si nati sint ante, siue post contractum matrimonium parentum, per subsequens illud matrimonium sunt legitimi.
- 21 Filij per subsequens matrimonium legitimi fiant, etiam si parentes, genere, & divitijs impares sint.
- 22 Matrimonium in articulo mortis, aut in ætate decrepitate contrahi potest.
- 23 Legitimatio filiorum per subsequens matrimonium multum reipub. prodest.
- 24 Matrimonium ex defectu consensus in principio nullum, postea convalidatum, filios antea natos legitimare potest.
- 25 Matrimonium a furioso, cessante furore, contractum validum est, & filios antea susceptos legitimare potest.
- 26 Christianus cum non baptizata matrimonium legitime contrahere nequit.
- 27 Quis ex coitu incestuoso, quamvis parentes postea ex Papa dispensatione inter se contrahant, non sit legitimus.
- 28 Illegitimus, ut per subsequens matrimonium parentum sit legitimus, satis est matrimonium ratum, quam-

vis non sit consummatum.

- 29 Illegitimus, ut per subsequens matrimonium parentum legitimetur, satis est, quod tempore conceptionis, vel Nativitatis proles, parentes habiles sint ad contrahendum inter se matrimonium.
- 30 Filius ex fornicatione natus, & ante subsequens parentum matrimonium inter se ordinatus per matrimonium illud postea contractum legitimatur, ita ut sine ulla dispensatione in susceptis ministrare, vel ad aliores ascendere possit.
- 31 Filij nati ex matrimonio nullo ob impedimentum dirimens quando legitimi censeantur.
- 32 Fides bona mortis prioris coniugis prolem secundi matrimonij, vivens prioris coniuge, legitimam facit.
- 33 Proles suscepta ex matrimonio nullo ante sententiam de nullitate latam, lite pendente, legitima erit.
- 34 Proles, quæ ex matrimonio contra interdictum Ecclesiæ contracto suscipitur, legitima est.
- 35 Filij nati ex matrimonio ab infidelibus iuxta ritum eorum valde contracto, sed iure Canonico prohibito, concursu eorum parentibus ad fidem, sunt legitimi.
- 36 Natalium defectus occultus, etiam si filius publice pro legitimo habitus sit, irregularitatem inducit.
- 37 Illegitimus ordinatus, an, & quando peccet, & irregularis sit.
- 38 Illegitimus ad ordines promotus, celebrando postea, irregularitatem novam non incurrit.
- 39 Filij expositi, an eo ipso quod expositi sint, irregulares habendi sint.
- 40 Hæreticorum filij an irregularitate ex defectu Natalium proveniente irregulares sint.
- 41 Filij coniugatorum, qui post parentum professionem in religione approbata factam, aut post ordinem sacrorum susceptionem generantur, an, & quando irregulares sint.
- 42 Filij presbiterorum, & aliorum Clericorum præter alias penas, irregularitatem etiam incurunt.
- 43 Filij presbiterorum tam Græcorum, quam Latinorum, & ad ordines, & ad beneficia inhabiles sunt.
- 44 Pena filijs imposita ad fratres collaterales non extenditur.
- 45 Filij legitimi presbiterorum, quamvis ad omnes ordines sacros ascendere possint, omnes tamen dignitates, aut quæcunque beneficia in Ecclesiis ubi eorum patres habent, aut habuerunt, obtinere non possunt.
- 46 Nepotes ex filijs immediate in beneficijs avorum succedere possunt.

Quemadmodum filij legitimi dicantur illi, qui ex matrimonio legitimo nati sunt: ita illegitimi appellantur, & sunt illi omnes, qui extra legitimum matrimonium procreantur, qui propterea iustis de causis, iure Canonico irregulares sunt tam ad ordines, quam ad beneficia, cap. cum in cunctis, & capitul. innotuit, de elect. & capitul. 1. & c. fi. de fil. presbit. Cuius irregularitatis multiplex ratio esse potest:

Vna est: Quia cum ordinati in quadam dignitate, & eminenti statu præ alijs constituentur, ideo ex quadam honestate requiritur in eis claritas quædam, quamvis non de necessitate Sacramenti, attamen de necessitate præcepti. Et quia claritas hominis non parum ex origine vitiosa obscuratur adeo ex illegitimo thoro nati a susceptione ordinum repelluntur, nisi cum eis dispenseretur, tamen autem est eorum dispensatio difficilior, quanto eorum origo turpior est. Unde illegitimus non dicitur absolute filius, nec de familia, domo, seu cognatione parentis, quæ sunt nomina iuris, non natura, nec de figurata & insignia parentum, nec secundum iura hæreditatis possunt.

3 *Alia cauſa eſt*, ob deſolationem ſceleris paterni? Nec per hoc filius portat iniquitatem patris, quia irregularitas contrahi poteſt ſine peccato.

4 *Tertia ratio eſt*, quia tales plus quam alij, vt in pluribus ſolent eſſe imitatores patris incontinentie, & male morigerati, eo quod a parentibus non ita ſolliciti ſicut legitime nati inſtruantur, capit. Si gens, diſtinct. 56. Et quauis aliquando reperiantur huiusmodi viri valde induſtrij, & virtuoſi, & ex hoc reddantur laudabiles magis, capitul.

5 Nunquam, diſt. 56. tamen iura adaptantur ſecundum ea quæ vt in pluribus accidunt. Vnde quampures, quia virtute fuerunt inſignes ad ordines & dignitates promoti ſunt; Nam inter Summos Pontifices fuerunt Ioannes X. & Clemens VII. Et Card. fuerunt Laurentius Cibo primus Card. Hippolytus Medices, Franciſcus Borgia Valentinus, Petrus Ferricus Hiſpanus Archiepiſc. Tirazon. Gabriel Rangonius Epicoſcopus Albæ Regalis; At inter Epicoſpos Hæricus Epicoſcopus Leodiſis Imperij Princeps, Ioannes Matthæus Gibertus Epicoſcopus Veronenſis & alij. Quæ omnia colliguntur ex diſt. 56. per totum. ex gloſ. in cap. 2. in verbo *deſectus*, de filiis preſbit. lib. 6. S. Thom. addit. 3. par. quaſt. 39. art. 5. Rich. 4. diſt. 25. art. 4. quaſt. 3. Hoſtienſis in Summa, lib. 1. tit. de filiis preſbit. 8. Quæ ſi cauſa prohibitionis. Summa Conſeſſ. lib. 3. tit. 29. quaſt. 1. Summa Aſtenſi. par. 2. lib. 6. tit. 22. art. 3. quaſt. 6. S. Anton. 3. par. tit. 29. de Irreg. c. 4. Gabr. 4. d. 25. q. 1. art. 2. Concluſ. 10. Soto. 4. diſt. 25. art. 1. Soto. 4. diſt. 25. quaſt. 1. art. 3. Concluſ. 1. Paleor. in lib. de Spur. & Noth. Maio. li. 1. de Irreg. cap. 4. num. 1. 2. & 3. & Henriquez li. 14. ca. 8. §. 10. & alij Summiſtis, vt Piſanella, in verbo, illegitimus, §. 1. Sylueſt. eod. num. 1. Bernard. Diaz Prac. Crimin. Canon. capit. 4. Præpoſ. in cap. 2. diſt. 56. Joſepho Angles, in Florib. 4. Sent. in quaſt. de Sacram. Ordinis, art. 4. Iacob. de Graſſijs, lib. 4. Decif. cap. 27. num. 32. & num. 55. & num. 56. Alphoſo Vualdo Tract. de Irreg. num. 111.

6 *Illegitimi* verò filij diuiduntur in quatuor ſpecies, ex gl. in cap. Nifi cum pridem, §. Perſonæ verò, & Panorm. ibi, de renunciat. Hoſtienſ. in Summa, lib. 1. tit. de filiis preſbit. Summa Aſtenſi. par. 2. lib. 6. tit. 22. art. 2. Couar. in par. 2. de ſponſal. cap. 8. §. 4. & Henriquez lib. 1. de Sacram. Matrim. cap. 20. §. 3. & Gregorio Thoſoſano, in Synagmat. iuris, par. 2. lib. 10. ca. 3. num. 15. & num. 16. Summa Conſeſſ. lib. 3. tit. 19. quaſt. 1. Alphoſo Vualdo, Tract. de Irreg. num. 100. Alij enim dicuntur Naturales; Alij Nothi Alij ſpurij; Alij denique Manzeres dicuntur.

7 *Naturales* filij iure ciuili dicuntur, qui ex viro ſoluto, & concubina vnica domi retenta naſcuntur, l. pen. & fina. ff. de concub. iuncta l. ſi quis officium, ff. de ritu nupt. gloſ. in cap. per venerabilem, in verbo, Non naturalibus. Qui filij ſint legit. Dicuntur autem Naturales, quod ſola natura eos genuit, non honeſtas coniugij ex Iſidoro lib. 6. Etym. cap. 5. & reſertur cap. fina. 31. quaſt. 4. Iure autem Pontificio vltimus requiritur ad hoc vt Naturalis filius quis dicatur, quod natus ſit ex his parentibus, qui tempore conceptionis, vel Natiuitatis matrimonium contrahere poterant. Immo, Speculat. in tit. de ſuc. ab inteſt. §. 1. vetſi. Nunc de naturalibus, quem reſert, ac ſequitur Panorm. in cap. Per venerabilem, num. 31. Qui filij ſint legit. & fauet Oldrad. conſi. 196. volunt tria requiri ad hoc, vt filij dicantur propriè Naturales;

Primo quod ſint nati ex ſoluto, & ſoluta, ita quod inter eos eſſe matrimonium potuiſſet.

Secundo, quod ex concubina retenta in domo, quaſi loco vxoris.

Tertio, Quod ſit vnica concubina; Nam ſi quis habens plures concubinas ſuſcepit ex eis filios, iſti non merentur dici Naturales propter effrenatam libidinem parentum; quod videtur eſſe de mente text. Authen. Quib. mod. nat. eſſe. ſu. §. ſi aliquis autem deſuuctus.

8 *Nothi* verò dicuntur ij, qui nati ſunt ex viro coniugato, & quacunque alia concubina, aut femina ſoluta, ſeu vt ait Hoſt. poſt gloſ. cit. qui ex adulterio nati ſunt, ſic dicti a *Nothæ* id eſt, infamia, quæ multum infamat hominem. Id autem diſcriminis eſt in Iure Ciuili inter hos duos, quod Naturalis poteſt ſuccedere in bonis patris ab inteſtato in

duabus vncijs, ſi alij filij non exſtent, nec conior legiti-
C. de nat. lib. Authen. Licet pater, & in bonis matris ſoc-
cedit cum legitimis filiis. C. de Senatuſcon. Or. l. ſi qua. §.
vlt. Nothus autem non item, ex gl. & Panorm. in d. cap. 8.
Nifi pridem, §. perſonæ, de renunciat. Præterea Iure Ciuili
pater non tenetur alere filium nothum. Authen. Quibus
modis nat. eſſe. legit. §. ſi quis verò, & Authen. Ex com-
plexo, C. de inceſt. nupt. ſecus tamen eſt de Iuris Canonici
aſſignate, cap. cum haberet, & ibi gloſ. in verbo, ſecun-
dum facultates, & Panorm. ibi, num. 10. vbi varios caſus
ponit, in quibus pater non tenetur alere filium ſuum. De
eo qui dux in matrim. quæ poll. per adult. Denique diſ-
t. Nothia Naturalibus, quod Nothi nati ſunt ex ma-
tre non ita cuſtodita, neque domi retenta, ſicut Natura-
les.

9 *Spurij* dicuntur illi, qui incertum patrem habent, quæ
omniſi d. id eſt ſpurſim concepti. Inſtit. de Nupt. §. ſi ad-
uerſus, ita vt patrem oſtendere nequeant propter incerti-
tudinem, vel ſi oſtendunt, talem tamen oſtendunt quem
nominare neſciunt, ſi de ſtatu hom. l. vulgo, vel vt alij vo-
lunt, ſpurij dicuntur, qui ex coitu damnato naſcuntur. De
natus vero coitus dicitur, quotieſcunque femina ponit
aliqua lege humana propter coitum, vt ſunt nati ex il-
pro, ex rapto, ex facilegio, inceſtu, aut femina coniugata.
Dicitur autem ſpurius a ſpurcitia incontinentie, & iſti
non tenentur pater alere quantum ad ius ciuile ſpectat, ſe-
cūs vero de aſſignate iuris Canonici cui ſtatut. ex gloſ. &
Panorm. in d. cap. cum haberet, de eo, qui dux in matrim.
quam poll. & gloſ. in cap. Tanta, in verbo, repellendus, &
ibi latè Panorm. Qui filij ſint legit. Diſſerunt autem a Na-
turalibus, quod ſpurij propriè dicuntur illi, qui ex his pa-
rentibus nati ſunt, qui coniugium contrahere nō poterant
tēpore Natiuitatis, vel conceptionis; Naturales vero, qui
nati ſunt ex his parentibus, qui Natuuitatis, vel conce-
pſi tempore in matrimonium contrahere poterant. Alij ſpu-
rios dici putant, quaſi ſine patre, & hoc propter eius incerti-
tudinem, vnde Romani quaſi Hieroglyphicè *Spurio*, diu-
bus literis ſignificabant, S. P. id eſt, ſine patre, quos Graeci
dicunt *ἀπατρες*.

10 *Manzeres* verò dicuntur, qui ex viro ſoluto & ſcortor, ſeu
meretrice, vel alia quacunque femina fornicaria naſcun-
tur. Meretrices autem ſeu ſcortum propriè dicuntur illæ, quæ
palam libidinem exercens, quaſi ſum facit, cuiusque turpi-
tudo publicè venalis eſt. cap. Meretrices, diſt. 32. quaſt. 1.
4. Item illa, quæ multorum libidini parei, l. palam, ff. de iur.
nupt. Nec reſert, an ſit in lupanati, canpona, aut alio lo-
co, vel taberna proſtituta. De quibus omnibus repetitur
hi verſus, apud gloſ. in c. Nifi pridem, §. Perſonæ verò
in verbo, Manzeres, de renunciat.

Manzeribus ſcortum ſed macha Nothi dedit ortum;

Vt ſeges a ſpica ſpurus ſic eſt ab amica.

Sunt Naturales, qui nobis ſunt ſpeciales.

De quibus omnibus latius agunt Couar. in Epit. lib. 4. De
cretal. par. 2. cap. 8. §. 4. & Gregorius Thoſoſano in Syn-
tagmate iuris, par. 2. lib. 10. ca. 3. qui omnes prohibiti ſunt
ordinari ob cauſas ſuperius allatas, & merito ob hanc
perſonarum indecentiam, vt enim ait Ariſt. 7. Polit. cap. 7.
Reipub. inſtitutor, non ſolum quid liceat, ſed etiam quid
debeat contemplari debet; Id quod multo magis dicen-
dum eſt in lege noua ob Miniſtrorum dignitatem & ex-
cellentiam, cum etiam nullus horum in veteri lege mini-
ſter altaris eſſe poterat, ſecundum illud Deut. 23. Non in-
gredietur (inquit) *Manzer*, hoc eſt, de ſcorto natus, in Ec-
cl. ſiam Domini, uſque ad decimam generationem. Quam
ingreſſum in Eccleſiam non alio ſenſu interpretantur au-
ctores, quàm ne officijs Eccleſiaſticis fungantur, in perpetuum;
decimus enim numerus pro perpetuo accipitur. ſi
quamuis ibi ſoli Manzeres excludi videantur, idem tamē
ne quocunque illegitimo intelligitur, vt docent Caietan. ad
Deut. 23. & Anton. Fonſeca Luſitanus in additione ad
Caietanum ibi, & Maiol. lib. 1. de Irreg. ca. 4. num. 1. & col-
ligitur ex cap. Nifi cum pridem, §. Perſonæ, gloſ. & Panorm.
de renunciat. & c. per venerabilem, in fine, qui filij ſint legit.
Hiſ igitur ſic in vniuerſis expoſitis, reliqua, quæ ad hanc
materiā ſpectant, propoſitis quibūdā dubijs abſoluantur.

12. Dubium primum est, An filius illegitimè natus aliqua ratione fieri possit legitimus? Respondetur posse tribus modis.

Primo per subsequens Matrimonium.

Secundo, dispensatione Papæ & Principis secularis.

Tertio per ingressum Religionis. De quibus omnibus suo ordine in sequentibus agemus, ut colligitur ex c. conquectus, & cap. Tanta, qui filij sint legit. ubi id habetur de primo membro, & gloss. & DD. ibi. De secundo etiam habetur in cap. per venerabilem, tit. eod. & res est manifestata. De tertio habetur in cap. 1. de filiis presbit. & cap. 1. dist. 56. & de his omnibus latius id ostendunt Palu. 4. dist. 4. q. 3. art. 2. Ioan. Bich. 4. d. 15. q. 6. art. 2. S. Anton. 3. par. tit. 19. de Irreg. c. 4. Sum. m. ite, in verbo, filius, in verbo, illegitimus, & verbo, legitimus.

13. Dubium secundum est, An filius illegitimè natus, & factus legitimus per subsequens matrimonium, eo ipso absque ulla dispensatione possit ad omnes ordines promoueri? Respondetur posse, sic gloss. in cap. Tanta, in verbo legitimus, ubi filij sint legit. & in cap. ex tenore, in verbo, legitimus, & ibi Panorm. num. 8. tit. eod. Maiol. lib. 1. de irreg. cap. 4. num. 14. & Henriquez lib. 1. de Sacram. Matrim. c. 20. §. 2. Item talis promoueri potest ad Ecclesiasticas dignitates, ex Maiol. cit. Immo etiam ad Episcopatum promoueri potest sine ulla dispensatione, fauet gloss. in cap. innotuit, verbo, coniugata, de elec. Host. in Summa, lib. 1. tit. de filiis presbit. num. 6. & in cap. ex tenore, Qui filij sint legit. & in c. videtur, qui matrim. accus. possunt. Goffred. & Syluest. verbo, illegitimus, q. 3. & hoc ne fauet Matrimonij restringatur, Summa Confess. lib. 3. tit. 19. q. 10. & Summa Pisan. in verbo, illegitimus, §. Quid si nato. Quicquid Raym. & Pan. in c. ad extirpandis, num. 11. de filiis presbit. quos sequitur Maiol. lib. 1. c. 4. nu. 14. velint requiri dispensationem.

14. Excepit tamen Cardinalatum, ad hunc enim non censetur legitimus, ex Henriquez li. 1. de Sacram. Matrim. c. 10. §. 2. & Sixto V. in Proprio motu Anno Dom. 1595. tertio Nonas Decembr. incipiente, Postquam, ubi dicitur, Qui Cardinales creandi erunt, legitimus, & honestus sine exco. natalibus, neque ulla prorsus labe, aut illegitimitatis natalium suspitione quouis modo laborent, sed omni macula, & impuritate careant, alioquin ad tam eminentem dignitatis gradum penitus inhabiles, & illius incapaces sint, & esse censentur. Quicquid circa consuectas, quod licet sit tanta vis, & efficacia Sacramenti Matrimonij quod Apostolo teste [Ephes. 5.] Mignum est in Christo, & in Ecclesia, ut qui antea genti erant ex soluto, & soluta, inter quos rite Matrimonium consistere poterat, post illud contractum legitimi habeantur, in nonnullis tamen Prouincijs, & Dominijs, nobilitatis priuilegijs non gaudent, nec ad secularia officia, honores, & dignitates, neque ad nobilitatem feudorum, & statuum successiones admittuntur: quodque multo magis indecorum videretur, & ab Apostolice Sedis dignitate alienum, si huiusmodi illegitimi persequens Matrimonium, ut prefertur, legitimati, in Cardinales assumantur, ac Cardinalatus celsitudo, & splendor, qui dignitati Regiæ comparatur, facile deprimi, & maculari, aut quodammodo in obscurari possit: Ideo ut puriori dignitati puriores Natales respondeant, quoscunque illegitimè natos, quorumuis, etiam Magnorum Principum, etiam Ducali, aut maior, etiam Regiæ, & Imperiali auctoritate fulgentium filios, quocunque gradu, dignitate, & preeminencia præditos, etiam genitos ex soluto, & soluta, inter quos tunc Matrimonium consistere poterat, ac postea per subsequens Matrimonium, etiam rite & solemniter in facie Ecclesiæ contractum, vel alijs legitimatos, & quomodolibet habitatos, & natalibus repositos ac quorumuis honorum capaces effectos, etiam si cum eis, ut hanc ipsam dignitatem obtinere valeant, desuper defecta Natalium facies expresse, & in specie auctoritate Apostolica quomodolibet dispensatum, nihilominus prædictæ Cardinalatus dignitatis prorsus incapaces, & ad eam obtinendam perpetuo inhabiles decernimus, ac declaramus.

15. Dubium tertium est, Quid requiratur ad hoc, ut filius il-

legitimè natus fiat legitimus per subsequens Matrimonium? Respondetur ex communi DD. sententia, gloss. in cap. Innotuit, in verbo coniugata, de elec. Panorm. c. Ad extirpandas, num. 1. de filiis presbit. & in ca. Tanta, nu. 14. Qui filij sint legit. Host. in Summa, lib. 1. tit. de filiis presbit. nu. 6. S. Ant. 3. par. tit. 29. de Irreg. c. 4. vers. Primo modo. Summa Pisanella, in verbo illegitimus, §. Quid si nato. Angelica, verbo, filius, num. 10. Syluest. verbo, illegitimus, q. 3. Tabiena, verbo filius, numer. 4. §. Tertio. Couar. in Epit. 4. Decretal. par. 2. cap. 8. §. 2. num. 1. Palu. 4. dist. 4. q. 3. art. 2. Concluf. 3. Summa Aftenf. par. 2. lib. 6. tit. 22. art. 3. q. 4. Maiol. lib. 1. de Irreg. cap. 4. num. 14. & Henriquez li. 1. de Sacram. Matrim. cap. 20. §. 3. requiri ut tempore generationis quo filius est genitus, parentes inter se contrahere possent matrimonium, si consensus affuisset. Si enim tunc habent aliquod impedimentum quo per leges Ecclesiasticas sint inhabiles ad matrimonium contrahendum, licet semoto illo impedimento postea contrahant, non fit legitimus filius ante generatus per Matrimonium subsequens; si vero tempore generationis parentes contrahere possent matrimonium, fit legitimus filius si postea contrahant. Ex qua communi DD. doctrina multa inferuntur.

16. Primo, Filij nati ex coitu fornicario etiam domi minime cohabitante concubina per subsequens parentum matrimonium legitimi sunt. Ratio est: quia inter hanc concubinam & virum tempore generationis matrimonium contrahi potuit, gloss. in cap. innotuit, verbo, coniugata, de elec. Panorm. in ca. Tanta, num. 14. Qui filij sint legit. Ioan. Andr. in Reg. sine culpa, de Reg. iur. lib. 6. Couar. in Epit. cit. cap. 8. §. 2. num. 4.

17. Secundo, Filij prædicti legitimi sunt, etiam si filij nascantur ex copula carnali, quam cum eorum matre matre Clericus in minoribus ordinibus constitutus habuit, & hoc etiam si eo tempore aliquod beneficium simplex Ecclesiasticum habuit. Sic Io. Andr. in Reg. sine culpa, de Reg. iur. lib. 6. Zabari. in cap. Tanta, q. 4. Qui filij sint legit. Couar. in Epit. cit. cap. 8. §. 2. num. 5. Maiol. lib. 1. de Irreg. cap. 4. numer. 15. & fauet Syluest. verbo, illegitimus, quest. 4. & expresse in verbo, Legitimus, quest. 8. Quia Clericus in minoribus constitutus non est inhabilis ad Matrimonium.

18. Tertio, Filius susceptus ex Monacho, & concubina, vel ex Monacha, intra annum probationis per subsequens Matrimonium fit legitimus. Quia tempore conceptionis parentes inter se Matrimonium contrahere poterant. Philip. Franc. in c. Tanta, quest. 3. Qui filij sint legit. Maiol. lib. 1. de Irreg. c. 4. num. 15. & Couar. cit. num. 5.

19. Quarto, Habens filios ex concubina, licet alter parentum contrahat matrimonium cum alio, vel cum alia, post conceptum filium, si defunctus eorum coniugibus, inter se contrahant matrimonium, proles, quæ concepta, erat primo tempore, quo soluti erant, fit legitima, non obstantibus nuptijs intermedijs. sic Hostiensis in Summa, lib. 1. tit. de filiis presbit. num. 6. Panorm. in c. Tanta, num. 3. Qui filij sint legit. Ioan. Andr. in Reg. sine culpa, de reg. iur. lib. 6. Summa Aftenf. par. 2. lib. 6. tit. 22. q. 4. Alberic. in verbo illegitimus. Summa Pisanella, verbo eod. versicul. Quid si nato Summa Confess. lib. 3. tit. 19. q. 10. & citat Raym. & Goffred. Angelica, in verbo, filius, nu. 10. Tabiena, verbo eod. nu. 4. §. Tertio. Syluest. verbo illegitimus, q. 3. S. Ant. 3. par. tit. 29. c. 4. vers. Primo modo. Preposit. in c. Tanta, q. 7. Qui filij sint legit. Couar. in Epit. 4. Decret. par. 2. c. 8. §. 2. nu. 15. Maiol. lib. 1. c. 4. nu. 16. & Bar. in l. cum mihi decem ff. de solu. & Bal. in l. pen. ff. soluto matrim. Greg. Tholosa. in Syntagmate iuris, p. 2. li. 10. c. 4. nu. 3. citans l. Dini Constantinis, & l. cum quis, & l. Nuper, de Nat. li. Alph. Viual. tract. de Irreg. n. 115. satis enim est, ut filius fiat legitimus per subsequens Matrimonium, quod tempore conceptionis parentes erant habiles ad Matrimonium contrahendum.

20. Quinto, Filij huiusmodi per subsequens Matrimonium fiunt legitimi, siue sint nati Matrimonio ipso nondum contracto; siue eis conceptis, & adhuc in vtero existentibus Matrimonium contrahatur, Matrimonium enim subsequens copulam illam, seu Natiuitatem cohonestat.

R r

stat,

- stat, cum eo tempore habiles sint ad Matrimonium. Ioan. Andr. in c. Tanta, Qui filij sint legit. quem referat sequitur Couar. cit. par. 2. c. 8. §. 2. nu. 7.
- 21 *Sexto*, Filij tales per subsequens Matrimonium legitimantur, etiam si parentes sint genere, & diuini impares. Hoc enim nihil refert ad Matrimonium ratione cuius filij censentur legitimi, ex Couar. cit. c. 8. §. 2. nu. 9.
- 22 *Septimo*, Filius etiam fit legitimus etiam si Matrimonium contractum sit ab infirmo in articulo mortis, vel in etate iam decrepita cum concubina, cum enim coniugium, hoc licitum sit & legitimum, ergo & eius causa etiam proles legitima erit. Et quia Canones generaliter, dicunt illegitimum legitimari per sequens Matrimonium, siue hoc, siue illo tempore fiat, modo verum contrahatur Matrimonium. Io. Andr. in Reg. siue culpa, de Reg. iur. libr. 6. Panorm. in capitul. 2. numer. 5. de frigid. Couar. cit. cap. 8. §. 2. nu. 10.
- 23 *Ottavo*, Filij tales legitimi sunt, ipsis etiam parentibus tempore contractus coniugatis repugnantibus, cum hanc legitimisationem ius concedat in fauorem Matrimonij, cui parentes renunciare non possunt; immo nec ipsi filij, interest enim Reipub. hanc legitimisationem fieri, sic Couar. vbi sup. §. 2. capitul. 8. §. 2. numer. 12. arg. ca. inter cetera, 22. quæst. 4.
- 24 *Nono*, si a principio Matrimonium fuit nullum, vel ex defectu consensu, vel ex defectu forme præscriptæ a Conc. Trident. Sess. 24. cap. 1. de Reform. Matrim. & interim generetur filius, si postea conualident Matrimonium, vel ex pleno consensu adhibito, vel ex integra forme præscriptæ obseruatione, filius ille fit legitimus conceptus ante Matrimonium conualidatum; satis enim est, quod parentes tunc habiles fuerint ad Matrimonium sic Maiol. lib. 1. ca. 4. nu. 19.
- 25 *Decimo*, Si furiosus contraxit Matrimonium, & genuit filium, & postea cessante furoris perseverat in consensu, sicut conualidatur Matrimonium, sic etiam filius ille genitus fit legitimus. Zabar. in capitul. Tanta, qu. 9. in nouiss. scriptis, Qui filij sint legit. & Maiol. lib. 1. de Irreg. capit. 4. numer. 19.
- 26 *Undecimo*, Si Christianus contrahat cum non baptizata, & filius ex illis generetur, & postea baptizetur mater, & conualidetur Matrimonium, filius tamen non fit legitimus. Sic Host. Ioan. Andr. & Panorm. in ca. Tanta, nu. 14. Qui filij sint legit. Syluest. verbo, Legitimus, qu. 8. Tabiena, verbo, filius, num. 4. §. Tertio. Couar. in Epit. 4. Decret. par. 2. c. 8. §. 2. nu. 6. Ratio est: quia tempore Conceptionis, aut Natiuitatis Matrimonium contrahi non poterat, eo quod mater baptizata non erat. cap. Causæ 28. qu. 1. Quicquid Gaspar. de Calderino & Zabar. in ca. Tanta, qu. 8. Qui filij sint legit. & Maiol. lib. 1. cap. 3. nu. 19. velint, legitimari ex conuersione eius ad fidem, satis enim esse putant, quod impedimentum illud non erat perpetuum. Quorum opinio falsa est: quia Matrimonium in hoc casu non potest retrahi ad tempus generationis. Ad hoc. n. vt fictio operetur vim suam, oportet, vt habeat extrema habilia, scilicet tempus ad quod, & tempus a quo, vt not. in l. Si is, qui pro emptore, ff. de usu cap.
- 27 *Duodecimo*, Qui ex coitu incestuoso, puta ex affinitate, vel consanguinitate scienter geniti sunt, & postea Papa dispensat, & per illam dispensationem parentes Matrimonium contrahunt, filius per subsequens Matrimonium non fit legitimus. Ratio est: quia tempore generationis parentes non erant apti ad legitimum Matrimonium contrahendum. Sic Pan. post Vincent. quem citat in cap. Tanta, nu. 14. Qui filij sint legit. Syluest. in verbo, Legitimus, qu. 8. Philip. Franc. quæst. 5. & Zabar. in d. ca. Tanta, qu. 10. Maiol. lib. 1. cap. 4. nu. 20. Gregor Tholosanus cit. par. 2. libr. 10. cap. 4. nu. 4. Potest tamen Papa facere vt sua prouiso, & dispensatio inducat plenum effectum, etiam quoad præterita, & ita potest Papa tollere impedimenta, quæ erant tempore conceptionis, ex DD. cit.
- 28 *Dubium quartum est*, An illegitimus, vt fiat legitimus, per subsequens Matrimonium, satis sit, vt inter parentes eius Matrimonium sit contractum, seu ratum, etsi non postea consummatum? *Respondeo*, satis esse quod sit Matrimonium ratum, etiam si non sit consummatum; Quia, re est Matrimonium, & Canones absolute dicunt filium fieri legitimum per subsequens Matrimonium. Non tamen sufficiunt sponsalia per futurum contractum, quia non tota Matrimonium, sed tantum futuri Matrimonij promissio, & hoc maxime post Conc. Tr. Sess. 24. de Reform. Matrim. c. 1. vt tradit Maiol. lib. 1. c. 5. nu. 9. quod tamen Alphonsus Vivald. limitat nu. 118. nisi postea legitimum contrahatur Matrimonium, tunc enim per illud legituratur.
- 29 *Dubium quintum est*, Quodnam tempus generationis considerari debeat, vt filius fiat legitimus per subsequens Matrimonium, tempus ne Conceptionis, an tempus Natiuitatis? In quo dubio duæ sunt opiniones: Vna affirmat requiri tempus Conceptionis, id est, vt tempore quo concipitur filius, parentes sint habiles ad Matrimonium, negat esse si tempore partus & Natiuitatis, parentes habiles sint ad Matrimonium: Vnde si vir coniugatus præteritam reddiderit mulierem solutam, quæ peperit eo tempore, quo hic coniugatus solutus est ab vxore mortua, & postea simul contrahunt, ille partus virtute huius Matrimonij non erit legitimus. Sic Salicet. Cynos, Paulus, & alij, quos refert Couar. in Epit. par. 2. cap. 8. §. 2. nu. 2. & gl. in ca. 2. in verbo, Concepti fuerunt. Qui filij sint legit. Maiol. lib. 1. cap. 4. nu. 14. & citat Bern. & Zabarin. Tanta, qu. 11. tit. eod.
- Secunda* tamen opinio, quæ communior & verior est, docet satis esse tempus conceptionis, vel Natiuitatis, hoc est, quod vel tempore conceptionis, vel Natiuitatis proles, parentes sint habiles ad contrahendum inter se Matrimonium. Sic Couar. cit. & refert Hostiens. Ioan. Andr. Card. Anton. Idem docent Archid. & Vg. §. 9. in princip. Summa Confess. lib. 3. tit. 19. qu. 10. Angelica, verbo, filius, nu. 10. vbi ait esse communem opinionem DD. in ca. Tanta, Qui filij sint legit. & Syluest. verbo, filius, qu. 7. qui ait esse communem. Tabiena, verbo, eod. nu. 4. §. Tertio Henriquez lib. 1. de Sacram. Matrim. c. 20. §. 3. & Alph. Vivald. Tract. de Irreg. nu. 112.
- 30 *Dubium sextum est*, An si filius, qui ex fornicatione natus est, ante Matrimonium subsequens promouetur ad ordines, fiat legitimus, si postea parentes contrahant Matrimonium; an verò egeat dispensatione vt celebrare possit in ordinibus susceptis aut ascendere possit ad ordines superiores? Maiolus lib. 1. c. 4. nu. 6. ex Archid. in ca. Olaus dist. 56. & Alphonsus Vivaldus Tract. de Irreg. nu. 123. dicunt, quod Matrimonium aufert illegitimitatem, non tamen irregularitatem ex illegitimitate contractam in susceptione ordinum. Quæ sententia licet probabilis sit, probabilior tamen est sententia contraria, quæ docet tollere irregularitatem, quia iure communi iste filius fit legitimus per subsequens Matrimonium, eo quod tempore Conceptionis erant habiles ad Matrimonium contrahendum. Ergo iure communi fit habilis ad celebrandum, & ad ordines superiores ascendendum. Tum, quia non est iure expressum itum esse irregularem, cum factus sit legitimus per subsequens Matrimonium. Tum, quia ex hoc quod promotus sit ad ordines ante Matrimonium contractum inter parentes, non incidit in aliquam nouam irregularitatem, sed solū peccauit mortaliter, ex eo quod recepit ordines sine dispensatione, quando erat illegitimus. Ergo factus legitimus per subsequens Matrimonium, eo ipso caret omni irregularitate; Quæ omnia patenti ex cap. 2. in Regula octaua.
- 31 *Dubium septimum est*, An filij nati ex Matrimonio nullo ob aliquod impedimentum dirimens, vel annullans, puta, quia contractum est inter consanguineos, vel affines legitimi censentur? *Respondeo* esse legitimos non solum quando vterque coniux ignorat impedimentum, sed etiam quando vnus scit, impedimentum, alter vero ignorat, dommodo contractum sit Matrimonium in facie Ecclesiæ. Quia ius Canonicum in fauore Matrimonij propter virtutem vel alterius tantum coniugis ignorantiam, pro legitimo habet filios durante ignorantia vtriusque, vel alterius coniugis susceptos, arg. eorum quæ habentur in c. cum inter, ibi gloss. in princip. & Panorm. nu. 2. & ca. Referentis, ibi gloss. in verbo ignorantiam, & ibi Panormitanus nu. 10.

vol id docet cum de probabili ignorantia facti, cum etiam
 iuris & facti, & c. peruenit, & ibi glos. in verbo, Si est ita,
 & ibi Panorm. in cap. 1. 2. & 4. & c. ex tenore, & ibi glos. in
 verbo, ignoramus, & in verbo, legitimus, & ibi Panorm. nu.
 3. & num. 9. qui filij sunt legit. & idem Panorm. in cap. fin.
 nu. 4. de clandest. de spons. S. Anton. 3. part. titu. 29. de irreg.
 cap. 3. in princip. ubi citat R. lyner. & d. c. cum inter. Tabie
 na, verbo, filius, numero 5. §. Q. iarto. Couar. in Epit. par.
 2. cap. 8. §. 1. nu. 2. & §. 3. num. 1. Simon Maiol. lib. 1. cap. 5.
 nam. 1. post S. Thom. in addit. 3. part. q. 68. art. 1. His ergo
 duobus concurrentibus, scilicet, si matrimonium sit bona
 fide contractum, & si celebratum sit in facie Ecclesie, ex
 Matrimonio nullo nati, puta propter impedimentum af-
 finitatis, aut consanguinitatis, aut quia contraxit cum eo,
 quod nesciebat aliam habere uxorem, censentur legitimi.
 Potuit enim iuxta Ecclesiam habita ratione bone fidei v-
 trumque contrahentium, vel alterius tantum, prolem sic
 suscipiam, siquam legitimam approbare. Ratio est: quia
 si bona fides reddat tutum in conscientia rei alienae posses-
 sorem dummodo tempore à lege statuto possederit, reg.
 possid. & reg. pro possessore, de reg. iur. lib. 6. & cap. vlt.
 de prescript. in antiq. Is autem dicitur bone, vel male fi-
 deri possessor, qui sit rem, quam possidet, suam, vel non
 suam esse, l. bona fides, ff. de verb. signific. Ergo pari ratio-
 ne coniuges, qui in possessione Matrimonij alterutrum sunt,
 ob bonam fidem prolem legitimam suscipiunt. Dixi, Si
 Matrimonium contractum sit in facie Ecclesie; Si enim
 iam contraxissent quia presumitur dolus, & fraus, pro-
 les eorum non erit legitima; Nam dolus & fraus, quæ
 inesse videntur eis, qui clandestine contrahunt, non de-
 bentis, vel eorum filijs patrocinari. glos. in cap. Referen-
 te, in verbo ignorantiam, & ibi Panorm. num. 1. & idem
 Panorm. in c. ex tenore, num. 5. & 9. Qui filij sunt legit. &
 c. cum inhibito, & ibi Panorm. num. 4. de clandest. de spons.
 Immo hodie post Concil. Trident. Sess. 24. de Reform.
 Matrim. cap. 1. taliter contracta matrimonia sunt nulla &
 consequenter proles illegitima erit. Neque enim potest
 quicquam illius capitis ignorantiam prætere, etiam si
 miles, mulier, rusticus, vel idiota sit, qui alias prætere
 possent ignorantiam in alijs. Qui in prouincia, ff. de ritu
 nup. vt post alios tradit Maiol. lib. 1. c. 5. nu. 1. & nu. 3. Di-
 xit, *His duobus concurrentibus*, nimirum quod matrimonij
 contractum sit bona fide, & in facie Ecclesie; Si enim
 ambo coniuges sciebant impedimentum, etiam si contra-
 xerunt in facie Ecclesie, nemine contradicente proles erit
 illegitima, ex Panorm. in cap. ex tenore, num. 5. Qui filij
 sunt legit.

32. *Hinc inferitur primo*, Quod si quis, vel quæ, post coniugis
 demortui habitam notitiam, secundas nuptias permittit
 iudicis adest, proles ex secundis nuptijs suscepta, etiam vi-
 uente priore coniuge, erit legitima, & promoueri potest
 sine ulla dispensatione; Quoniam bona fides ex relatione
 prioris coniugis demortui, prolem secundi Matrimonij
 facit legitimam. Sic Maiol. lib. 1. cap. 5. nu. 8. post Zabari. in
 c. per venerabilem; §. videbatur, opposit. 4. & q. vlt. in no-
 uis scriptis. Qui filij sunt legit.

33. *Inferitur secundo*, Quod proles suscepta ex Matrimonio
 nullo ante sententiam de nullitate latam, lite pendente,
 legitima erit, litis enim pendente super Matrimonio non
 impedit, quin proles suscepta antequam Matrimonium
 declaratur nullum, sit legitima, ex Panorm. in c. cum inter,
 num. 4. Qui filij sunt legit. & Maiol. lib. 1. c. 5. num. 7. Ratio
 est, quia videntur perseverare in quasi possessione Matrimo-
 nij, sicut & in alijs rebus; & quia lite pendente super
 impedimento non debet suspensio exercitium matrimo-
 niale, cap. 2. vt lite pend. Non debet ergo pena illegitimi-
 tatis prodire ex eo quod legitime factum est. Immo ve-
 ro suscepta proles post latam sententiam de nullitate Ma-
 trimonij, pendente tamen decedendo ad appellandam co-
 clesiam, & interposita appellatione legitima erit; cum in hoc
 casu perinde sit, ac si non fuisset iudicatum, argum. cap.
 Quoad consultationem de appellat. & cap. venientes, de
 re iur. & cap. Non solum. de appellat. lib. 6. Zabari. in ca.
 cum inter, questio. 1. in nouis scriptis. Qui filij sunt legit.
 Couar. in Epit. part. 2. cap. 8. §. 1. num. 7. & Maiol. lib. 1. ca.

5. num. 7. & num. 1. qui etiam alios refert.

34. *Inferitur tertio*, Quod proles, quæ suscipitur ex Matrimo-
 nio contracto contra interdictum & prohibitionem
 Ecclesie, verbi gratia si fiat thori separatio etiam de con-
 sensu coniugum, & Episcopo approbante, & prohibente
 eis sub pena excommunicationis ipso facto incurrenda,
 ne copulentur, & ipsi contravenientes commisceantur,
 proles nata erit legitima. Panorm. in cap. 1. num. 1. 4. & 6.
 & in cap. 2. numer. 5. de matrim. contracto contra interd.
 Eccles. Zabari. in ca. cum inter, q. 2. Qui filij sunt legit. Bar-
 tholom. Brix. in suis QQ. quest. 55. Alberic. in verbo, Ille-
 gitimus, quos citat & sequitur Simon Maiol. lib. 1. cap. 5.
 num. 5. & num. 6. Ratio est: quia nati ab excommunicatis
 non ex hoc sunt illegitimi; immo etiam si parentes ob co-
 tumaciam excommunicati fuerint, pendente lite super Ma-
 trimonio, & per sententiam fiat separatio, ea contumacia
 parentum non potest præiudicare filijs, sed erunt legitimi
 quoad ordines, & reliqua omnia.

35. *Dubium octauum est*, An filij nati ex matrimonio ab in-
 fidelibus contracto, quod secundum ritum eorum vali-
 dum est, & iure tantum Canonico prohibitum, legitimi
 sint, si illi coniuges ad fidem conuertantur. Respondeo le-
 gitimos esse. Ratio est: quia vt ait Innocentius Papa III. in
 cap. Gaudemus, de diuortij, Baptismus coniugia non di-
 mit, sed scelerat soluit. Et quia lex Canonica non astringit
 infideles, unde solum consideratur ius Diuinum, cap. De
 infidelibus, de consang. Panorm. in ca. vlt. num. 3. & DD.
 ibi, Qui filij sunt legit. Couar. in Epit. part. 2. capitulo 8 §. 1.
 num. 2.

36. *Dubium nonum est*, Quando defectus Natalium est oc-
 cultus, & filius illegitimus habetur publicè pro legitimo,
 an sit irregularis? Respondeo. Quicquid aliqui negent, dic-
 tum tamen est esse irregularem. Sic Sylue. verbo, irregu-
 laritas. q. 20. & Nau. in Man. ca. 25. nu. 69. vers. Quarto, &
 cap. 27. num. 201. vers. Non dico. Toletus lib. 1. Instruct.
 Sacerd. cap. 25.

37. *Dubium decimum est*, An si illegitimus ordinetur per
 ignorantiam peccet, & sit irregularis? Respondeo.

Primo, si sit ignorantia probabilis ordinantis, & ordina-
 ti, uterque excusatur; postquam autem ordinatus certus
 factus fuerit impedimenti, abstinere tenetur ab executione
 ordinis suscepti, donec dispensationem obtineat, quæ
 illi non est neganda, argum. capitul. Nisi cum pridem, §.
 personæ, de renuncia. & Episcopus cum eo dispensare po-
 test ad vsum ordinis suscepti, sic Innoc. & Panorm. in d. cap.
 Nisi cum pridem, §. personæ, num. 6. post glos. ibi, in ver-
 bo, Regulariter, & verbo, culpa, & in verbo, & causa.
 Panorm. in cap. 1. de filijs presb. num. 4. ubi ad hoc citat cap.
 2. de ordin. ab Episc. qui renunciauit, Episc. C. de testam. l.
 1. de offic. Presb. l. 3. Albericus in verbo, illegitimus. & Sum-
 ma Pisanelle, verbo eod. §. 2. S. Ant. 3. part. titu. 29. de Ir-
 reg. cap. 4. vers. Item dum quis ignorat. Summa Confess.
 lib. 3. tit. 19. q. 1. Maiol. lib. 1. cap. 7. numero 1. Nauarr. tom.
 1. consil. consil. 3. num. 2. de stat. & qual. Toletus lib. 1.
 Instruct. Sacerd. cap. 25. & Henriquez lib. 1. 4. de Irreg. ca.
 8, §. 10. Feder. consil. 168. in fin. & Alexand. consil. 49. l. 4.
 Non tamen potest Episcopus cum eo dispensare vt pro-
 moueatur ad vltiores, vt ait Henriquez cit. in annot. in
 littera H.

Secundo, si promotus sciens se illegitimum, passus est se
 ordinari, non obtenta prius dispensatione, peccauit mor-
 taliter, & est suspensus ab executione ordinis suscepti, ca.
 fina. de temp. ordin. Panorm. in capit. 1. nu. 4. de filijs presb.
 Syluest. verbo, Irregularitas, quest. 20. si tamen ante ob-
 tentam dispensationem sciens ordinetur, non incidit in no-
 uam irregularitatem, ex Rebuffo in Praxi benefic. in trac.
 de Dispensat. super defectu Natalium, nu. 13. & ex com-
 muni DD. sententia in cap. fina. de Cleric. excom. ministr.
 cum hoc iure non sit expressum; etiam si Maiol. lib. 1. 4. c.
 33. irregularitatem de nouo fieri putet, sine ratione, aut
 textu. Ordinans verò sciens irregularitatem, & illegitimum
 suspenditur a potestate ordinandi, c. cum Vintoniensis,
 de elect. Maiol. lib. 1. cap. 7. num. 2.

Tertio, Qui non habuit ignorantiam, nec veram scien-
 tiam de sua illegitimitate, sed tantum erat dubius ex ma-

tris fortē attestatōne, dicētis illum esse illegitimum, si habeat conscientiam quod teneatur credere matri asserenti, nec potest eam deponere, eo ipso quod credit se esse illegitimum, irregularis est, nec ante obtentam dispensationem licite promoueri potest, cum agere non possit contra conscientiam suam. Quod si dubitatio adueniat postquam promotus est, nec potest deponere conscientiam quod matri propter aliquas circumstantias credere teneatur, tunc ad cautelam petere debet dispensationem cap. accedens, de purgat. Canonica, & facit cap. per tuas, de probat. & c. afferre, de præsumpt. Panorm. in cap. 1. numer. 5. de filiis, presb. Maiol. lib. 1. cap. 7. num. 3. Et denique probabiliter dubitans an sit legitimus, abstinere debet & ab ordinibus suscipiendis, & a susceptis exercendis, donec causa decidatur: alius, tam ordinans, quam ordinatus, peccant, exponendo se periculo ex Maiol. lib. 1. cap. 7. nu. 4. & communis est DD. opinio, Summa Pisanel. in verbo, Illegitimus, §. sed nunquid.

Quarto, licet Maiol. lib. 1. cap. 7. num. 3. dicat, ante ordines susceptos tutius esse credere se esse illegitimum, post ordines verò credere se esse legitimum; Dicendum tamen est cum Host. & Panorm. in cap. 1. num. 5. de filiis presb. & Addit. ibi, in litera B. & facit. text. sing. in l. fina. §. ult. ff. de prob. vbi non statuit dicto matri dicentis esse spurium, & text. sing. in l. miles, §. de functo, ff. de adul. & C. de testam. l. neque professio, & not. in cap. officij, de pœnit. & remiss. Summa Pisanel. in verbo, Illegitimus, §. sed nunquid. Angelica, verbo, adulterium, num. 5. Syluest. eod. dub. 2. nu. 4. Sotus, 4. lib. de iust. quæst. 7. art. 2. ad 2. Nauarr. in Man. cap. 27. num. 20. i. versic. Non dico, & tom. 1. consil. 1. de filiis presb. Couar. par. 2. sponfal. cap. 8. §. 3. numero 8. & Henriquez lib. 1. de Sacram. Matrim. cap. 2. §. 2. & lib. 14. de Irregul. cap. 8. §. 10. Quod in hoc casu non tenetur filius credere matri etiam cum iuramento asseueranti se esse illegitimum, etiamsi mater sit in articulo mortis; & proinde talis licite promoueri potest ad omnes ordines & illos exercere; maxime si tempore quo conceptus, aut natus est ex coniugata, mater cum marito vitam conjugalem agebat. Satis enim est, quod sit in possessione legitimi filij, & quod publica fama sit se legitimum esse, quæ plurimū in hac re probat, quandoquidem vnusquisque ius & possessionem habet ad bonum nomen ex publica fama. vnde cum non teneatur credere matri, licite credit se esse legitimum, & habilem tum ad ordines suscipiendos, tum ad susceptos exercendos.

³⁸ *Dubium undecimum est*, An illegitimus promotus ad ordines, si celebret, incidat in nouam irregularitatem, ex hoc quod celebrat? *Respondetur* non incidere, quia non est textus qui id dicat. sic Maiol. lib. 1. cap. 2. num. 8. & fauet Innoc. in cap. si celebret, de Cler. excommu. ministr. vnde ad impetrandam dispensationem, non est necessum, vt fiat mentio quod celebrauerit, cum non sit expressum in iure quod inciderit in nouam irregularitatem sed satis est quod fiat mentio quod sit illegitimus. sic Rebuff. in praxi benefic. tract. de dispensat. super defectu Natalium num. 13. Neque sit suspensus celebrando ante dispensationem in defectu Natalium, neque eo ipso quod sit ordinatus manet suspensus, vt falsò putat Sotus, 4. dist. 25. q. 1. artic. 3. conclus. 1. Ratio nostra est: quia nō est in iure expressum quod in censuram aliquā incidat, sed solum peccat mortaliter, vel celebrando, vel ordines recipiendo: quia eo ipso quod est irregularis, prohibitus est recipere ordines, vel in susceptis ministrare, vnde illegitimus recipiendo ordines, non prius obtenta dispensatione peccat mortaliter, & rursus si celebrat ante dispensationem obtentam, peccat mortaliter, quia inciderit in nouam aliquam irregularitatem, vel quia incurrit suspensionem; sed quia eadem irregularitate qua prohibetur ordines suscipere, quia illegitimus est, prohibetur etiam in susceptis absque dispensatione ministrare; cum irregularitas, vt dictum est, sit impedimentum ad ordines recipiendos, & ad vsum ordinum susceptorum.

³⁹ *Dubium duodecimum est*, An filij expositi, eo ipso quod expositi sunt, irregulares sint? Ratio dubitandi est, quia filij legitimi, & ex legitimo matrimonio nati non solent expo-

niti, sed potius hi, qui ex fortuitis, & fornicarijs congressibus nascuntur, ergo expositi haberi debent pro illegitimis, in hac re.

Prima opinio est dicentium esse irregulares, dum eorum parentes ignorantur; tum, quia haberi debent pro legitimis; tum, quia est vehemens suspicio eorum patris esse infames, tum, quia in dubio habendi sunt potius pro illegitimis, eo ipso enim quod expositi sunt, videntur contineri a parentibus; tum, quia saltem, vt incogniti repelli debent ab ordinibus. Sic Angel. in l. liberorum, ff. de iur. qui not. infamia. Iason in leg. Nec professio. C. de testam. Alciat. in l. 3. de præsumpt. præsumpt. 1. num. 12. Maiol. 1. capitul. 1. 1. numer. 2. & numero 3. & Alphonsus Vivaldus tract. de Irregul. numero 123. Couar. in Epist. ad lib. 4. Decretal. 2. part. cap. 8. §. 3. & in Clem. Si furiosus, par. 1. in princip. numero 9. de homicid. vbi ait: Consulere expositis non promoueri, promotos verò non prohiberi ab ordinum vfu, propter auctoritatem DD. quos infra citabimus.

Secunda opinio dicit non esse irregulares, sic Ananiam 1. de infantibus expositis, num. 11. Felin. in ca. cum deputati, de iudicijs, in fine. Bermondus Choueronius in comment. ad tit. de concub. in verbo, qui etiam filios, num. 90. Gabriel Paleotus in tract. de filijs notis, cap. 63. num. 3. vbi ait hanc opinionem esse communiter receptam, & ait sic sensisse Barbarum & alios in d. ca. cum deputati, & fauet Petr. Anchar. in ca. 1. de infant. expositis, quamuis hic dubius esse videtur; Quæ sententia mihi videtur esse prior de rigore iuris; Quia non est iure expressum expositos esse irregulares, & nemo est dicendus irregularis nisi sit in iure expressum; cap. is qui, de senten. excommu. lib. 6. Item, quia legitimi aliquando exponi solent ob parentum inopiam, & ignauiam. Et quia benignior pars in penis, & odij sequenda est. Et hoc intelligo loquendo de expositis solum ea ratione quæ expositi sunt, sic enim nō debent haberi pro illegitimis, aut irregularibus, & huic opinioni fauit Gregor. Papa XIV. Anno Dom. 1591. data Bulla in gratiam Confraternitatis pro expositis, vbi decernit, vt habeantur pro legitimis, & puri sanguinis ad omnes prebendas, vt testatur Henriquez lib. 14. ca. 8. §. 10. in not. in litera K. qui licet existimet infantes expositos respectu futuri, id est, ad hoc vt ordinentur, habendos esse pro illegitimis; de præterito tamen, hoc est, iam promotos in dubio censeri vult legitimos, eo quod melior est conditio possidentis, & ne de parentibus præsumatur peccatum, vt quod genitus sit ex Matrimonio saltem præsumpto cum bona fide alterius parentis, nec eo iure quæsitio, in quo ne mini nocet ministrando in presbiterio) priuandus est. Nilominus tamen quia in dubio saltem ante factum paratior sequenda est, & periculum peccandi vitandum est; ideo in praxi, quando non constat de parentibus vtrorum, non sunt temerè ordinandi, quia parentes eorum ignoti sunt, si tamen constet esse legitimos ordinari possunt. Et notat Henriquez vbi supra, facta semel diligentia de natalibus, in tali dubio dispensare potest Episcopus, vt si expositus præsumatur legitimus, & initietur etiam presbiteratu, & obtineat etiam beneficium curatum, cum Episcopus in omni casu occulto, maxime quando est dubium facti, dispense, & his fauent Cou. vbi supra in d. num. 9. & Vivald. num. 124.

⁴⁰ *Dubium decimum tertium est*, An filij hæreticorum sint irregulares ista irregularitate, quæ est ex defectu Natali. Maiol. lib. 1. cap. 46. numero 5. affirmat, & probat ex exp. Quicunque, §. hæretici, de heret. lib. 6. & ca. statutorum felicitis, eod. titu. & lib. vbi dicitur, *Filij hæreticorum, & credentium hæreticis, vel fautorum, vel receptatorum promoueri non posse ad beneficia Ecclesiastica, vel ad officia publica* & consequenter inhabiles sunt ad ordines, quia ordines pertinent ad officia publica, & Summa Corona tract. de irreg. numero 4. vers. Septimo. Item Nauar. in Manu. c. 27. nu. 205. §. Tertio dico. Alphons. Vivald. tract. de irreg. nu. 60. & seqq. Cosmus Philarchus de offic. Sac. pa. 1. lib. 4. c. 9. & Greg. de Valen. tom. 4. Disp. 7. q. 19. puncto 3. §. 3. tales irregulares esse docent, hanc tamen irregularitatem inter eas, quæ procedunt ex defectu animæ, annumerant.

Ceterum

Ceterum hæc sententia non est certa; Nam in cap. citatis, solum dicitur eos esse inhábiles ad Ecclesiastica beneficia, publicæ officia, & per officia publica, quales sunt Magistratus Reipublicæ, non videtur intelligi ordines in materia penali, & odiosa. Item nemo dicendus est irregularis nisi in iure sit expressum, non est autem in iure expressum, huiusmodi filios esse irregulares, & huius sententiæ est Toletus lib. 1. cap. 2. §.

Quod si dicas esse infames, & eo ipso esse irregulares; Hoc non valet; Quia licet reputentur infames ad officia publica, non tamen inde sequitur esse inhábiles ad ordines, quia infames, qui ob infamiam irregulares habentur, sunt illi, qui ex proprio delicto in iure dicuntur infames, vel iure, vel facto, ut inferius suo loco dicetur. Si quis tamen opinione Nau. Maioli & aliorum sequi velit, consequenter dicere debet capita ab eis citata quoad irregularitatem, non extendi nisi ad secundam generationem, id est, filios, & nepotes ex linea paterna, ex linea verò materna extendi tantum ad filios, non nepotes, ut dicitur in d. c. statutum, & auctores citati notantur. Quibus addo, quod si isti filij dicantur irregulares, solum comprehenduntur illi filij, quorum parentes probati fuerunt in heresi obijisse, aut probentur quod obierint credentes hæreticis vel fautores, vel receptatores hæreticorum ut ex cap. citatis colligi potest, & ex p. essis verbis Toletus ubi supra affirmat. Immo verò sequendo Nauarri, & Maioli sententiam, si huiusmodi filij dicantur irregulares, requiritur ad hæc eorum irregularitatem, ut eorum parentes probentur (Sic enim loquitur cap. statutum, de hære. lib. 6.) obijisse in prædicto delicto; Per verbum autem Probentur intelligitur quod fuerint condemnati in iudicio tanquam hæretici, vel fautores, vel receptatores, vel quod ipsi fuerint confessi in iudicio tale delictum; aut quod notorium fuerit eos in tali delicto obijisse; Sin autem eorum pater, vel mater fuerit Ecclesiæ reconciliatus, nec filij, nec nepotes ordinari prohibentur, ut in d. c. statutum, habetur.

41 Dubium decimum quartum est; Quid dicendum sit de filiis coniugatorum, qui post parentum editam professionem in religione approbata, vel ordinum Sacrorum suspensionem, generantur; verbi gratia duo inter se contrahunt matrimonium, & antequam natus est filius pater, vel Religio proficetur, vel Sacrum Ordinem suscipit, an proles, quæ postea nascitur, legitima sit, nec ne?

Respondet primò, si isti genti sint ab his qui post ratum & non consummatum matrimonium in aliqua Religione approbata professionem emisserant, in hoc casu, siue aliter coniuge relicto in seculo in professionem consentiente, siue reclamante, illegitimi sunt filij postea ex his nati. Ratio est; quia per professionis emissionem dirimitur Matrimonium ratum, ita ut non amplius potestas sit coniugis in seculo relicto repetendi alterum, cap. 2. & ibi gloss. in verbo, remanere, & c. ex publico, de conuers. coniug. & Conc. Trid. Sess. 24. Can. 6. Vnde & proles, extra matrimonium postea nata erit illegitima.

Respondet Secundo, si filij isti generentur ab his, qui post ratum, & non consummatum Matrimonium Ordines Sacros extra Religionem susceperunt, si infamia, & iniuria vxoris promotus sit, proles postea nata legitima erit, & ad ordines promoueri potest, ut colligi potest ex S. Tho. in addit. 3. par. quest. 53. art. 3. Palud. 4. d. 37. q. 1. art. 1. Conclus. 2. & 3. Rich. ead. dist. artic. 1. q. 2. Soto, 4. d. 38. q. 1. artic. 2. Conclus. 3. Panorm. in cap. 2. nume. 2. de conuers. coniug. Summa Aftensi par. 2. lib. 6. art. 3. quest. 5. ubi etiam refert pro hac opinione Raym. Summa Pisanelle verbo illegitimus, §. Pone quod aliquis. S. Anton. 3. par. tit. 29. de Irreg. cap. 4. in fine. Maiol. lib. 1. cap. 4. num. 8. & 9. Ratio est; quia Matrimonium in hoc casu ut DD. cit. docent, non dirimitur, immo potest vxor cogere virum suum Subdiaconum, aut Diaconum, vel Presbiterum ad consummationem Matrimonij, ut est expressum a Ioanne XXII. in Extrau. que incipit. Antiqua, de voto. Vnde in fauorem proles dicendum est quod sit legitima. Quod si vxor consensit quoad vir ordinaretur, vel sciens non contradixit, tunc filius illegitimus est, & indiget dispensatione, ex Summa Aftensi, Summa Pisanelle, & S. Ant. cit. ca. Seriatim, dist. 3. 2.

& cap. Episcopus dist. 77. quomodo intelligendi sunt Goffred. Bern. & Innocent. in c. literas, de filijs presb. & Hostiens. in Summa, lib. 3. tit. de conuers. coniug. nu. 6. versic. Sed quid si maritus.

Respondet Tertiò, si isti genti sint ab ijs, qui post Matrimonium ratum & consummatum, vel Ordinem Sacrum susceperunt, vel in Religione approbata solemniter professi sunt, si quidē uterque profiteatur, proles tanquam ex coitu incestuoso nata omnino illegitima erit; Quod si altero proficiente, alter in seculo remaneat, tunc distinguendum est; vel enim coniux in seculo relicta est suspecta de incontinentia, & eo casu, etiam si de illius licentia alter coniux professionem emisserit, si postea sit periculum incontinentiæ, potest eum repetere, & uti Matrimoniali copula; vnde ex his gentis erit legitimus cap. 1. de conuers. coniug. Cuius ratio est; quia in istis conuersionibus coniugatorum validandis, requiritur decretum Episcopi, qui non admittit talem separationem, nisi vel ipsa quoque subeat Religionem si sit iuuenis, vel suspecta; Ceterum si relicta in seculo non est suspecta incontinentiæ, satis est, ut in seculo, manens continentiam perpetuam voueat; Nam cum periculo incontinentiæ secundum Canones non debet relinqui in seculo, sed simul proficere in Religione. Quæ omnia probantur ex c. Agathosa, & c. si vir & vxor, cap. Quia Agathosa. 27. q. 2. & gloss. ibi, & cap. Quidam, capit. cum his, & capitul. significauit, de conuers. coniug. gloss. & DD. ibi & Scholasticis 4. distinctione 37. Vbi tamen hoc vnum diligenter aduertendum est, Quod si absque Episcopi decreto alter coniugum Religionem ingressus solemniter profiteatur, nec coniux viri restitutionem per decennium postulet, quia per id tempus nascitur presumptio, quod Episcopi consensus, & decretum interuenerit, omnia solemniter acta censentur, & illi amplius maritus non conceditur; ideoque quicquid post hoc decennium nascitur ex eis censetur illegitimum, ut latius tradit Maiol. lib. 1. ca. 4. nu. 6. & 7. post Tiraquel. de præscript. in gloss. Decem annos, versic. 22.

42 Dubium decimum quintum est; Circa filios presbiterorum & aliorum Clericorum: Vbi sciendum est, huiusmodi præter irregularitates, quæ communes sunt omnibus illegitimis, adhuc alias penas ipso iure incurere, in tanti criminis detestationem Præterea dubium esse potest, tum circa filios Sacerdotum Latinorum, tum Græcorum: & possunt esse legitimi, vel illegitimi: Latini enim legitimos habere possunt filios ex matrimonio ante ordines sacros susceptos; illegitimi verò erunt omnes generati ab existente in ordine facto, ex Maiolo lib. 1. de Irreg. cap. 6. num. 2. Alphonsus Vualdo Tract. de Irreg. num. 116. & 117. & communi DD. consensu, & sententia. Græcorum verò filij legitimi sunt etiam post ordines sacros suscepti ex vxore ante ducta: etsi enim Ecclesia Romanæ Græcis non permittat, ut post ordinis sacri susceptionem Matrimonium contrahant, Matrimonij tamen ante contracti usum illis, etiam Sacerdotibus, permitti, possunt enim Matrimonio ante ordinis sacri susceptionem contracto uti, vnde filij eorum erunt legitimi, qui ex vxore ante ducta post ordines sacros susceptos, genti sunt, ut tradit Sanct. Thom. in addit. 3. par. q. 53. art. 3. quem sequuntur Soto 4. d. 38. qu. 1. art. 1. & Maiol. lib. 1. cap. 4. num. 12. Id quod verum est in Sacerdotum filijs, Nam Græcorum Episcoporum filij ex vxore ducta ante Episcopatum obtentum, suscepti post adeptum Episcopatum, illegitimi sunt, quia nec ipsi Græci adepti Episcopatu, vxore prius ducta uti possunt, ut ex presse decretum est in Sexta Synodo Constantinop. Can. 12. Illegitimi verò Græcorum filij erunt, si qui ab Episcopo post adeptum Episcopatum genti sunt, tum, qui ex Matrimonio contracto post ordinis sacri susceptionem, vel ex coitu fornicario procreantur: Non enim Græcis permittit Ecclesia Romana, ut post ordinis sacri susceptionem vxores accipiant.

43 De illegitimis igitur filijs tum Græcorum, tum Latinorum dicendum est, huiusmodi non solum inhábiles esse, & irregulares ad ordines, sicut alij omnes illegitimi immo odiosius excluduntur, quam reliqui, & cum maxima difficultate dispensatur cum eis, & cum maiori formula, R r 3 verborum,

verborum, & Panorm. in capit. per venerabilem, Qui filij ſint legit. Sed etiam inhabiles ſunt ad beneficia; De quibus Clemens Papa VII. in Bulla ab ipſo edita anno Dominice incarnationis 1533. Nonis Iunij, Pontificatus ſui anno 7. quæ incipit, [Ad Canonum conditores,] & eſt 36. eiſdem in ordine, Sic ait; Statuimus, & ordinamus, quod de cetero filij prebiterorum ex fornicatione nati Eccleſias Cathedrales, etiam Metropolitanas, ac Monaſteria, quibus eorum Patres præſuerunt, ſeu illa, & illas dignitates, etiam Maiores, & principales, perſonatus, adminiſtrationes, & officia, etiam curata, & electiva, & alia quæcunque beneficia Eccleſiaſtica cum cura, & ſine cura, ſecularia, & quorumvis ordinum regularia, quæ prebiteri, & Clerici, ac Religioſi eorum Patres in Titulum, vel Commendam, ad adminiſtrationem ad tempus, ſeu in perpetuum aliquando obtinuerunt, nullo unquam tempore quoquo modo obtinere poſſint.) Et in Concilio Trid. ſeſſ. 25. de Reform. cap. 15. dicitur: (Non liceat filiis Clericorum qui non ex legitimo nati ſunt Matrimonio in Eccleſijs, ubi eorum patres beneficium aliquod Eccleſiaſticum habent, aut habuerunt, quodcunque etiam diſſimile beneficium obtinere: nec in dictis Eccleſijs quoquo modo miniſtrare, nec penſiones ſuper fructibus, beneficiorum, quæ parentes eorum obtinent, vel aliàs obtinuerunt, habere.

44 *Quæres*, An hæc locum etiam habeant in parentibus reſpectu filiorum, ſimiliter in collateralibus, ut ſicut quis filius non poteſt habere Eccleſiam patris, ſic in aſcendenti- bus, nec pater Eccleſiam filij, & in collateralibus, nec frater Eccleſiam fratris? Hoſtienſis & ipſum recitans Arch. in cap. Apoſtolica, 8. quæſt. 1. volunt etiam in iſtis procedere: Primò, quia ratio eſt, ne detur ſucceſſio hæreditaria in beneficijs; quæ ratio ita procedit in filiis reſpectu parentum, ac in parentibus reſpectu filiorum. Secundò, quia ſicut eſt turpitudine filium prebiteri miniſtrare in Eccleſia, ubi etiam pater miniſtravit etiam & patrem miniſtrare in Eccleſia ubi filius miniſtravit, & facit ad hoc l. Nam & ſi parentibus, & l. ſeq. ff. de inoffic. teſtam. & in Auct. Vt cum de ap. pel. cog. ſ. aliud quoque. *Contraria* tamen & verior ſententia eſt Alan. & Vinc. quos reſert, ac ſequitur Panorm. in c. Ex tranſmiſſa, nume. 3. de filiis preb. & Ioan. And. in cap. In pœnis, de reg. iur. lib. 6. Ratio eſt: quia cum hoc pœnale ſit, nec in iure appareat prohibitum, & pœnæ reſtringenda potius ſint, quàm amplianda, non oportet ad collaterales ſaltem extendere, unde collaterales ſibi inuicem ſuccedere poſſunt, eſt enim ratio prohibitionis, quia nunquàm frater putatur tantum affici erga fratrem, ut ſtudeat illi parare hæreditatem; & præter citatos id docent gloſ. in d. ca. Apoſtolica, in verbo, prebendas, & Maiol. lib. 1. cap. 6. nu. 13. unde teſte Platina in vita Pauli I. Stephanus II. & Paulus I. fratres in Pontificatu ſibi inuicem ſucceſſerunt, & Leandro patri Epifcopo Hiſpalenſi B. Iſidorus ſucceſſit.

45 *Quoad legitimos verò*

Dico primo, eos non prohiberi ad omnes ordines ſacros aſcendere, ex gloſ. in Summa diſt. 56. in verbo, prebiterorum. Hoſt. in Summa lib. 1. tit. de filiis preb. nu. 5. §. Qui filij prebiterorum. Summa Aſtenſi. par. 2. lib. 6. tit. 22. art. 3. Summa Piſanella, in verbo, illegitimus. §. Quid de filiis Sacerdotum. S. Anton. 3. par. tit. 29. de iureg. cap. 4. in fine. Summa Conſeſſ. lib. 3. tit. 19. quæſt. 6. Maiol. lib. 1. ca. 6. nu. 2. & facit cap. Oſius Papa, diſt. 56. Nam & Gelafius I. Sylverius I. & Theodorus I. Summi Pontifices, Epifcoporum filij fuerunt, & Agapitus I. & Felix III. Summi etiam Pontifices, prebiterorum filij fuerunt, & Deusdedit Papa filius Subdiaconi fuit.

Dico ſecundo, Tales filij habere poſſunt quodcunque beneficium, aut dignitatem diſſimilem in Eccleſijs ubi eorum patres habent, aut habuerunt beneficia, vel dignitates, unde in Eccleſia, in qua pater eſt Epifcopus, poteſt legitimus eius filius eſſe Canonicus, vel Diaconus, etiam vi- uente patre, & in officio ſuo in eadem Eccleſia manere, c. Ad hæc, de filiis preb. & DD. cit. & gloſ. in cap. conſtitutus, in verbo, perpetuus, tit. eod. Item pater & filius diuerſos Canonicatus, vel dignitates in eadem Eccleſia habere poſſunt ex Hoſt. & Panorm. in d. cap. Ad hæc, num. 3. ut ſi

pater ſit Epifcopus, filius poteſt eſſe Archidiaconus, vel econtra; Hoc tamen intelligendum eſt, dummodò non ſit tales dignitates, vel beneficia, quæ ad inuicem repreſentantur, ut ſunt v.g. Epifcopatus, & Vicarius eius perpetuus, perſonatus, & eius Vicarius perpetuus, hæc enim ſcimus repreſentant; Vnde, ſi pater ſit Epifcopus, filius eius in eadem Eccleſia Vicarius perpetuus eſſe non poteſt; & econtra, ſi filius ſit Epifcopus, eo loco pater perpetuus Vicarius eſſe nequit; Nam ſi patre exiſtente Epifcopo filius ſit eius Vicarius perpetuus, apparet in eo turpitudine quæ dicitur, ex repreſentatione paterna, cum Vicarius Epifcopum repreſentet. Item, ſi pater perſonatum poſſederit, filius non poteſt eius vicarium poſſidere, ca. Michael, de filiis preb. & ibi DD. Goſſed. Hoſt. Bernard. quos reſert, ac ſequitur Alberic. in verbo, illegitimus, & Summa Piſanella, verbo eod. §. Quid de filiis? Hoſt. in Summa, lib. 1. tit. de filiis preb. nu. 5. §. Qui filij prebiterorum, verſic. Item ſi pater Summa Conſeſſ. lib. 3. tit. 19. qu. 3. Summa Aſtenſi. par. 2. lib. 6. tit. 22. q. 1. S. Anton. 3. par. tit. 29. cap. 4. in fine. Maiol. lib. 1. cap. 6. nu. 5. & alij.

Dico tertio, ſi pater ſit Vicarius non ad vitam, ſed ad tempus, filius & pater inuicem ſuccedere poſſunt immediate, cap. conſtitutus, iuncta gloſ. ibi, in verbo, perpetuus de filiis preb. Maiol. cit. Et ſi pater ſit Archiepiſcopus, filius poteſt eſſe ipſius Epifcopus Suffraganeus, & comprouincialis, vel econtra; non tamen poterit eſſe Suffraganeus perpetuus in adminiſtratione Archiepiſcopatus; quia eo modo referret perſonam patris, quod iure prohibetur.

Dico quarto, Huiusmodi filij non poteſt provideri de Eccleſijs aut paternis beneficijs immediate, ſive per reſignationem, ſive per obitum, ſive per aliam quamlibet vacationem cap. Ad abolendam, cap. ad extirpandas, & cap. Quoniam, de filiis preb. & DD. cit. Summa Conſeſſ. lib. 3. tit. 19. quæſt. 6. & Maiol. lib. 1. cap. 6. num. 4. & hoc tum ob indecentiam; tum ne detur ſucceſſio hæreditaria in beneficijs. Quæ omnia hæcenus dicta, non ſolum vera eſſe tradit Maiol. cit. num. 6. in filiis exiſtentium, in facis, ſed etiam eorum, qui in minoribus ordinibus conſtituti ſunt, unde Acolytus dimittens beneficium ob Matrimonium contractum, vel quamlibet aliam cauſam, filius eius in eo immediate inſtitui, non poteſt, tum ob eandem rationem, tum quod iura non diſtinguant inter ordines maiores, & minores quoad ſucceſſionem beneficiorum.

Dico quinto, Huiusmodi filij mediate, id eſt, ſi interceſſoriter tertiã perſona, patri ſuccedere poſſunt, tunc enim non ſuccedit patri, ſed illi perſonæ immediate. Hoſt. in Summa cit. Panorm. in cap. ad extirpandas, numero 5. de filiis preb. Aſtenſi. in Summa par. 2. lib. 6. tit. 22. art. 3. quæſt. 6. Summa Piſanella, in verbo illegitimus, §. Quid de filiis. Maiol. lib. 1. cap. 6. num. 11. quod verum eſt, etiam ſi media illa perſona non poſſederit beneficium de iure, ſed de facto tantum, titulo aliquatenus colorato, & etiam ſi titulus poſtea fuerit declaratus nullus per ſententiam, hoc enim modo filius, qui immediate patri ſuccedere non potuit, virtute iſtius mediæ perſonæ de facto poſſidentis, ſuccedere poteſt.

Quod ſi petas, an hæc, quæ dicta ſunt hæcenus procedant etiam locumque habeant in parentibus reſpectu filiorum, aut fratrum? *Reſpondeo* quod non, ut ſuprà, dictum eſt, unde frater fratrem in beneficio ſuccedere valet, cum in iſſi ceſſet ratio prohibitionis, quia frater non putatur tantum affici erga fratrem, ut ſtudeat illi parare hæreditatem, gl. in cap. Apoſtolica, in verbo, prebendas, 8. q. 1. & Arch. ibi. Maiol. cit. nu. 13. & alij.

46 *Dico ſexto*, Nepotes ex filiis immediate in beneficijs auctorum ſuccedere poſſunt ex communi DD. ſententia, gloſ. in d. cap. Apoſtolica, & Archid. ibi. Goſſed. & Ray. quos reſert, ac ſequuntur Hoſt. in Summa lib. 1. tit. de filiis preb. nume. 5. §. Qui filij prebiterorum, verſic. ſed nanquid. Summa Conſeſſ. lib. 3. tit. 19. quæſt. 8. Summa Aſtenſi. par. 2. lib. 6. tit. 22. art. 3. q. 2. & Summa Piſanella, in verbo, illegitimus, §. Quid de filiis, in fine. Panorm. in cap. ad extirpandas, num. 8. de filiis preb. S. Anto. 3. par. tit. 27. capit. 4. in fine, gloſ. in capit. 1. in verbo, filios, diſſimiles, 56. & Maiol. lib. 1. cap. 6. num. 14. & Summa Conſeſſ. lib. 3. tit. 19.

tit. 19. q. 8. & hoc ipsum late probat Nauar. tom. 1. consil. 8. q. 9. & 10. de filiis presbit. in vltima editione. Vnde Gregorius Magnus Felici IV. proauo suo successit, vt doctores plerique Greg. Hom. 38. Ratio huius est; quia cum hec potius odiosa sit, restringenda est, maxime cum lex hoc non dicat de nepotibus, sicut de filiis expressit. Id quod procedit etiam si nepotes isti legitimi parentes haberent illegitimos, in beneficijs enim auctorum succedere possunt ex Maiol. cit.

De Dispensatione illegitimorum, & valore eius. Cap. XI.

S V M M A R I V M.

- 1 Natalium defectus, varijs modis tollitur.
- 2 Matrimonium subsequens illegitimum iure humano, in quoque foro, ad omnes ordines, & dignitates legitimum facit.
- 3 Religionis ingressus, & solemniter professio in ea, quamuis irregularitatem omnem quoad ordines etiam sacros tollat, non tamen habilem ad dignitates reddit.
- 4 Sixti V. Constitutio contra illegitimos edita, qualiter a Gregorio XV. moderata fuerit.
- 5 Papa illegitimus, quoad omnem ordinem, beneficium, & dignitatem Ecclesiasticam, ubique terrarum legitimare potest.
- 6 Papa, an illegitimus, quoad successionem in terris sibi non subditis, legitimare possit.
- 7 Matrimonium an legitimum sit, & an proles inde suscepta quoad successionem legitima sit, Papa declarat.
- 8 Illegitimam ad ordines minores, & beneficia simplicia Episcopus legitimare, seu dispensare potest.
- 9 Episcopus sibi non subditum legitimare nequit.
- 10 Episcopus sibi subditum, ad personatum, & dignitatem legitimare non potest.
- 11 Episcopus illegitimus, vt beneficium Paternum simplex immediate obtineat, dispensare non valet.
- 12 Legitimus ab vno Episcopo ad ordines minores, & beneficium simplex, beneficia talia & ordines in alterius Diocesi obtinere potest.
- 13 Episcopus illegitimus, vt Canonatum obtineat, post Concilium Trid. legitimare non potest.
- 14 Episcopus cum illegitimo ad praelaturam Regularem dispensare nequit.
- 15 Imperator, aut princeps secularis superiorem non agnoscens, quamuis sibi subditum quoad honores, & officia secularia legitimare non tamen quoad Ecclesiastica, vel spiritualia.
- 16 Dispensatio, cum iuris relaxatio sit, strictè interpretanda est.
- 17 Legitimus simpliciter a Papa, intelligitur legitimatus solum quoad honores, & ordines minores, & beneficium simplex, etiam si in Rescripto dicatur, quod clericali possit.
- 18 Papa dum in dispensatione dicit, Legitimamus Petrum quoad omnia, ad ordines tantum, & beneficium simplex dispensare censetur.
- 19 Dispensatus a Papa cum clausula, Ad omnes ordines, ad quid dispensatus censetur.
- 20 Dispensatus ad certum ordinem, non censetur dispensatus ad ordinem illo superiorem, sed inferiorem.
- 21 Dispensatus ad ordines, ad beneficium dispensatus non censetur.
- 22 Dispensatus ad dignitates ad beneficia dispensatus non est.

- 23 Dispensatus a Papa ad Sacerdotium, ad Ecclesiam parochialem dispensatus non censetur.
- 24 Dispensatus a Papa ad præbendam beneficium, ad beneficium curatum habitatus non est.
- 25 Dispensatus a Papa ad beneficium simpliciter ad curatum dispensatus non censetur.
- 26 Dispensatus a Papa ad omnes ordines, & beneficium Ecclesiasticum, ad personatum, vel Rectoriā, ad quam per electionem procedi solet, non dispensatur.
- 27 Dispensatus ad dignitates, ad Ecclesiam cathedralem, & dignitates eius non est dispensatus.
- 28 Dispensatus ad ordines per hoc ad dignitates Ecclesiasticas dispensatus non est, sicut nec habitatus ad dignitates Ecclesiasticas, ad Episcopatum habitatus est.
- 29 Dispensatus ad Episcopatum ad Archiepiscopatum habitatus non censetur.
- 30 Legitimus ad omnes ordines, etiam Episcopatum, ad Episcopatum habitatus non censetur, si sit filius canonici, etiam non existentis in sacris, & quæ huius ratio sit.
- 31 Dispensatus illegitimus a Papa, vt non obstante defectu Natalium beneficium curatum non obtineat, virtute illius duo beneficia simul habere non potest.
- 32 Dispensatus a Papa, vel episcopo super beneficio incerto, eo consecuto, aliud sine dispensatione obtinere nequit.

Varijs modis defectum hunc Natalium tolli posse tradunt, DD. vt S. Thom. in addit. 3. par. q. 68. art. 3. Palud. 4. d. 4. r. q. 3. art. 2. & 3. Rich. ead. dist. art. 2. q. 3. Ioan. Bachon. 4. dist. 25. quest. 6. art. 2. Sot. 4. d. 4. r. q. vnica, art. 4. Conclus. 3. Host. in Summa, libr. 1. tit. de filiis presbit. num. 8. §. Quis possit dispensare, & libr. 4. tit. Qui filij sint legit. num. 9. §. Qualiter. Summa Confess. lib. 3. tit. 19. quest. 2. Summa Afferis, par. 2. lib. 6. tit. 22. art. 4. Summa Pisanel. la. in verbo, illegitimus, §. Quis potest dispensare. Angelica, in verbo, Legitimus, & in verbo, ordo, 3. num. 12. & seq. S. Anton. 3. par. tit. 9. de Irreg. cap. 4. Syluest. in verb. Illegitimus, quest. 5. & 6. & verbo, legitimus. Tabiena, in verbo, filius, num. 5. §. Quarto, & in verbo, beneficium, 2. §. Quarto decimo. & seq. Nauar. in Man. c. 27. num. 20. v. Decimo dico. Martin. Ledesm. 2. 4. q. 26. artic. 2. tract. de Irreg. post princip. Couar. in Epit. 4. Decret. par. 2. cap. 8. §. 8. Ioseph Angles in Florib. 4. Sen. in quest. de Sacram. Ordinis, art. 4. Iacob. de Grass. lib. 4. cap. 27. num. 57. & 58. Alphons. Vivald. tract. de Irreg. num. 112. & num. 125. & par. 3. capitul. 2. & Henriquez libr. 1. de Sacram. Matrim. capitul. 10. §. 2. & lib. 14. de Irreg. capit. 8. §. 10. & Simon Maiol. lib. 1. cap. 8. §. 10. tollitur autem præcipue tribus modis.

Primo per subsequens matrimonium, quando scilicet solius generis filium de soluta, postmodum in facie Ecclesie cum ea contraxit, cap. 1. & cap. Tanta. Qui filij sint legit. id quod etiam legibus civilibus concessum est, vt §. vit. Institut. de nupt. & in l. cum quis, C. de natural. liber. & in Authent. Quibus mod. naturales efficiantur legitimi, §. si quis igitur, collat. 7. Hic autem legitimandi modus non se extendit ad natos ex adulterio, c. Tanta, & ibi Panorm. num. 8. Qui filij sint legit. Rich. & Sotus c. 16.

Secundo per Religionis ingressum, qui modus extenditur ad quoscunque illegitimos, cum DD. communiter post gloss. in cap. 2. in verbo, Religionis, & ibi Panorm. in fine, de apostat. & Angelica, in verbo, Irregularitas, 2. num. 1. & Syluest. verbo, Irregularitas, q. 28. vers. secundo, dicant absolute hanc irregularitatem tolli per professionem in Religione approbatam.

Tertio, Per dispensationem Papæ, qui modus legitimandi potest se extendere ad quoscunque illegitimos, ex Rich. vbi supra. Est autem legitimatio restitutio quædam natalium, quæ absque coniugio natis extra causam ingenuitatis conceditur, ex Couar. in Epit. 4. Decret. par. 2. c. 8. §. 8. num. 1.

num. 1. seu accommodatus, legitimatio est habitus, quem ad actus legitimos, ad quos illegitimus fuit inhabilis. Et quamvis Couar. vbi supra, & eum secutus Henriquez lib. 1. de Sacram. Matrim. cap. 20. §. 2. dicant legitimatorem ad dispensationem differre, quorum opinio in rigore vera est, nos tamen in presentiarum legitimatorem & dispensatorem pro eodem sumimus, iuxta ea, quae tradunt Panorm. in cap. per venerabilem, num. 22. Qui filii sint legit. & Maiol. lib. 1. cap. 8. num. 12.

2. *Primo* igitur, quamvis nonnulli dubij esse videntur, dicendum tamen est per subsequens matrimonium, iure humano Ecclesiastico illegitimus in viroque foro fieri legitimum, etiam ad omnes ordines sacros, & honores Ecclesiasticos, immo & ad Episcopatum, iuxta ea quae tradunt gloss. in cap. Tanta, in verbo, legitimi, & ibi Panorm. num. 7. Qui filii sint legit. Couar. in Epit. 4. Decret. par. 2. cap. 8. §. 1. num. 24. Maiol. lib. 1. cap. 4. num. 14. & Henriquez lib. 1. de Sacram. Matrim. cap. 20. §. 2. & nos latius dub. 2. capit. 10. docuimus, vbi tamen hoc in Cardinalatu falsum esse diximus, ob nouam Sixti V. Constitutionem, Et sic legitimatus succedit in feudo patris, ex Panorm. in d. cap. Tanta, num. 7. & ad omnia tam primogenia, quam feudalia, sicut alij admittendus est, ex eodem Couar. vbi supra, & Henriquez, qui addit sic legitimatum praeferi in successione primogenij filio secundo, qui ex eisdem parentibus legitimo matrimonio iam contractis natus est. Dixi, ex eisdem parentibus, quia si antequam contrahat cum ista, duxit aliam ex qua genuit legitimum primogenitum, non succedet hic filius per secundum Matrimonium legitimatus, licet sit maior natus, cum alter sine culpa sua non sit primogenitura priuandus.

3. *Secundo*, Per Religionis ingressum, & solemnem professionem in Religione approbata emissam Irregularitas omnis ex illegitimitate proveniens purgatur, quoad omnes ordines non solum minores, sed etiam sacros, gloss. in c. finali, in verbo, Sedis Apostolicae, in fine, de filiis presb. & colligitur ex cap. 1. tit. eod. & ex gloss. in cap. 1. in verbo, Sedis Apostolicae, de fil. presb. lib. 6. & cap. 1. dist. 6. Palud. 4. dist. 41. q. 3. art. 2. Conclus. 2. Summa Confess. lib. 3. tit. 19. quaest. 2. S. Anton. 3. par. tit. 29. de Irreg. cap. 4. circa med. Syluest. verbo, Illegitimus, q. 6. Angelica, verbo, ordo, 3. num. 13. Tabiena, verbo, ordo, 4. post medium. Iacob. de Graff. lib. 4. cap. 27. num. 54. Nauar. in Manual. cap. 27. num. 201. versic. Decimo dico. Alphons. Viuald. tract. de Irreg. num. 126. Cosmus Philarchus lib. 4. cap. 8. Gregor. de Valentia tomo 4. Disp. 7. quaest. 19. Puncto 3. §. 2. Ioseph Angles in Florib. 4. Sent. in quaest. de Sacram. ordinis, artic. 4. qui addit hoc intelligi quoad ordines suscipiendos; Non enim tollitur quoad executionem, & administrationem, in ordinibus susceptis. Nam si Sacerdos irregularis Religionem ingrediatur, eius irregularitas etiam facta professione, nisi per dispensationem, non tollitur. Non tamen legitimatus propterea censetur quoad praeturas obtinendas, aut in illo, aut in alio Monasterio, ut colligitur ex d. cap. 1. de filiis presb. & ibi Panorm. num. 6. Philip. Franc. in cap. indemnitate, super gloss. in verbo, Canoniam, & ibi Archid. de elect. lib. 6. Card. in Clem. Attendentes, in q. 1. de statu monach. Felio. in cap. Meminimus, col. 5. versic. Quæro nunquid, de accusat. Palud. vbi supra. Maiol. lib. 1. cap. 10. num. 3. Neque curam animarum iure ordinario, Abbatiam regularem, vel secularem siue per electionem, siue per commissionem habere potest, cap. legi. 16. q. 1. & Panorm. in d. cap. 1. num. 6. & alij DD. & Gabr. Paleot. de nothis, ac spuris cap. 57. num. 4. vbi vult huiusmodi non posse esse Priorem, Abbatem, aut Vicarium Episcopi, sine dispensatione Papae, vel alterius ad id potestatem habentis, id quod etiam docet Alphons. Viuald. vbi supra, & par. 1. cap. 2. citans Panorm. in cap. 1. & gloss. in cap. fin. de filiis presb. & alios, vbi latè de hac re tractat. Norandum tamen est, supradicta procedere in his dignitatibus, vel officiis, quae dantur in titulum, vel commendam perpetuam, vel in vsum Iurisdictionis praetoriae; Nam nudis administrationibus Hospitalium praestari poterit illegitimus Religionem professus, & etiam habilis sit ad pensiones obtinendas, & denique ad administrationem sim-

plicem de quo posset ad nutum eimoueri, & promoueri posset, dummodo curam non habet, ex Panorm. in cap. 1. de filiis presb. & Gonfessio, quem refert, & sequitur Palud. de Nothis ac spuris, cap. 58. & Maiol. lib. 1. cap. 10. num. 4. Ex quo enim promouetur ad sacros ordines administrationem non curatam sine vlla alia dispensatione habere poterit. Immo etiam ut Paleot. cit. cap. 58. ne. 8. & Maiol. cit. testantur, capax est in his praesentandi ex patronatu quod etiam docet Roch. Curr. tract. de iure patron. versic. competens, quaest. 2. Quamvis enim ipse praetura incapax sit, bene tamen iuris praesentandi praetor capax esse poterit. Et sicut illegitimus Abbas, aut Prior esse nequit, ita neque Monialis illegitima Priorissa, vel Abbatisa sine dispensatione fieri potest.

4. *Circa* hunc autem illegitimorum ingressum in Religionem obseruandum est, quod licet Sixti V. in Constitutione sua contra illegitimos, quae incipit, Cum de omnibus Ecclesiasticis anno 1587. edita; & in alia sequenti Constitutione declaratiua filius, quae incipit, Ad Romanum spectat Pontificem anno 1588. facta, prohibuerit, illegitimos quosque admitti in Religionem, aut admissos, ad honores, & dignitates promoueri; Postea tamen Gregorius Papa XIV. anno 1590. moderando supradictas Sixti V. Constitutiones, in sua Constitutione, quae incipit, Circumspecta Romani Pontificis prouidentia. Ut illegitimi omnes, praetores, & futuri, tum ad professionem recipi, tum etiam ad honores, & dignitates & officia religionis assumi possint, permissis dummodo tamen filius illegitimus in Religione, in qua patris siue ante, siue post natiuitatem dicti filij, professus fuerit, ipso patre vivente non admittatur; & in super facultates ac Privilegia Religionibus concessa dispensandi cum illegitimis, reuoluit; habent enim Religiosi facultatem quoad dispensare possunt cum huiusmodi ad omnes dignitates, & officia Religionis, ut patet ex S. Anton. 3. par. tit. 29. de Irreg. cap. 4. versic. Tertius modus, vbi refert Privilegium Alexandri III. quod incipit, Depositiones, & alterum Ioannis XXII. & latius id ostenditur in Compendio Privileg. Mendicant. in verbo, Dispenfatio, §. 12. & §. 13. Quod si quis illegitimè natus, eligeretur superior non habita prius dispensatione, electio esset nulla, cap. innotuit, & cap. cum vintoniensis, de elect. Quibus omnibus addo ex Palud. 4. dist. 41. quaest. 3. art. 2. Conclus. 2. quod legitimatus ad ordines sacros per professionem in Religione approbata, non propterea censetur legitimatus quoad successionem, ut succedere possit pro eo qui succederet, si ipse esset legitimus. Cide Sacrosanct. Ecclesijs. l. Deo nobis, cum hoc stricti iuris sit, & ideo strictè interpretandum. Quod si quis a Nuncio dispensatus sit ad omnes dignitates, cum sit laicus, & postea fiat Regularis, non censetur dispensatus ad beneficia, & honores Religionis, ex Nauar. tomo 1. Confil. 2. nu. 2. Qui filii sint legit. & Henriquez lib. 1. de Sacram. Matrim. cap. 20. §. 2.

5. *Tertio*, Papa, quoad omnem ordinem, beneficium, & dignitatem Ecclesiasticam ubique reitratum legitime potest, cap. per venerabilem, & ibi Panorm. & DD. qui filii sint legit. Host. in Summa lib. 1. tit. de filiis presb. numer. 8. Quis possit dispensare, & lib. 4. tit. Qui filii sint legit. Qualiter, num. 9. & 10. Summa Confess. lib. 3. tit. 19. Quaest. 4. Palud. 4. d. 41. quaest. 3. art. 3. Conclus. 2. S. Anton. 3. par. tit. 29. cap. 4. versic. Secundo modo. Ioan. Bachon. 4. d. 5. quaest. 6. art. 2. Summa Pisanelle, in verbo, illegitimus, lib. 4. cap. 27. num. 57. Alphons. Viuald. Tract. de Irreg. num. 127. Cosmus Philarchus lib. 4. cap. 8. & Gregor. de Valentia Tomo 4. Disp. 7. Quaestio 19. Puncto 3. §. 2. Toletus lib. 1. c. 25. & communis DD. Ratio est: quia legitimare, non est aliud quam impedimentum iuris Canonici sibi amouere, & a penis Canonum quibus ligatus & impeditus est, eum absolueret. Cum ergo impedimentum hoc iure Canonico inductum sit, Papa aliud tollere potest. Immo verò ut praefati DD. tradunt, Papa non solum ad actus legitimos spirituales, sed etiam ad successionem bonorum parentum, & ad omnes actus legitimos seculares in terris Ecclesiae temporaliter subiectis legitimare potest.

6. *Dubium* solum est, an Papa legitimare eum qui iam po-

tenet quoad successum inem, in terris Papa non subditis. In qua re varie sunt DD. sententiae; Qui iam enim dicunt, quod ex eo, quod aliquis legitimus a Papa in spiritualibus videtur etiam per quandam consequentiam legitimus quoad temporalia, quod id successionem scilicet, & Dignitates, ne sit absurdum, & quasi in iustitiosum, ut legitimus ad spiritualia, illegitimus ad temporalia censetur. Quam opinionem tenet Goff. ed. in Summa sua, & facit eam venerabilem. Qui filij sint legit. Alij dicunt, quod legitimus quoad spiritualia, censetur legitimus quoad id alios honores seculares inherentes personae, puta, quod possit esse Iudex, vel Delegatus, & habere alias dignitates legitimis interdictas, non autem quoad hereditatem; Ratio diversitatis esse potest: quia in primo casu non tractatur de praedictio alterius; Sed in secundo sic, quia auferatur hereditas venientibus ab intestato, & addunt hoc de facto tenuisse in Regno Francie, quia primogenitus Comitis Flandrie legitimus per Papam non successit in Comitatu, sed alius minor, qui erat legitimus, unde docet, Papam legitimare non posse in terris alienis quoad successionem hereditariam, quia esset praedictio alii heredi legitimo illi. Et hanc sententiam sequuntur glossae in cap. per venerabilem, in verbo, Habeat potestatem, Qui filij sint legit. & Laurentius, Vincentius, & Tancredus, quos refert glossa. Item docent Angelica, in verbo, Legitimationem, i. & S. Anton. 3. par. tit. 29. cap. 4. vers. Secundo modo. Sotus 4. dist. 4. q. v. unica, art. 4. Conclus. 3. vers. Secundus modus. & Henriquez lib. 1. de Sacram. Matrim. c. 20. §. 1. Alij vero, ut Ioan. Andr. quem refert, & sequitur, Panorm. c. venerabilem, num. 12. Qui filij sint legit. Host. lib. 4. tit. eod. §. Qualiter, nu. 11. (ubi non solum docet Papam id posse, sed etiam solum Papam legitimare posse) Atenfis, par. 1. Summa, lib. 8. tit. 3. art. 4. q. 1. Ioan. Bachon. 4. dist. 23. q. 6. art. 2. in fine. & Summa Confess. lib. 3. tit. 19. Quest. 15. Summa Pisanelle, in verbo, Illegitimus, §. vlt. Spirit. verbo, Legitimatus, q. 4. & Couarr. in Epit. 4. Decret. par. 2. cap. 8. §. 8. num. 1. docent haec, quae infra dicemus. Quorum.

Primum est, Quod Papa in terris sibi non subditis legitime potest quantum ad actus spirituales.

Secundum est, quantum ad dignitates, & officia publica, in quibus nulli sit praedictio, ut quod sit Iudex Ordinarius, vel Delegatus.

Tertium est, Quod si ex Matrimonio nullo ob aliquem essentialem defectum, puta ob defectum consensus inter parentes, proles illegitima nascatur, non potest Papa prolem illam legitimare; Cum enim non possit consensum, qui est de essentia illius, supplere, prolem exinde natam legitimare non potest, quamvis enim fingere possit consensum itante dubio, cap. is qui, de sponsal. & in l. 1. C. de rei uxoris act. dicitur, quod princeps fingit consensum ubi non est; illud tamen solum verum est in pocius, non in Sacramentalibus, in quibus nihil potest Papa quoad essentiam eorum, ubi enim pro forma veritas consensus exigitur, fictio nihil potest.

Quartum est, Quoad prolem editam ex Matrimonio nullo, ob aliquod impedimentum iure Canonico oppositum, puta contractum in aliquo gradu consanguinitatis, vel affinitatis prohibito iure Canonico, vel ex aliquo alio impedimento, tunc distinguendum est, vel enim agitur quantum ad successionem respectu iuris quaerendi, ut quibus legitimatur parte vivente, si constet de mente Papae, quod velit eum legitimare quoad successionem, verè enim legitimat, & restituit quoad eam. Potest enim Papa facere, ut matrimonium illud validum sit, ex tunc, sicut ex nunc, id est, ut censetur validum non solum ex hoc tempore quo dispensat, sed etiam ab instanti in quo primo contractum est, & consequenter ut legitimeretur proles procedens ab eodem tempore. Papa enim legitimum efficiens matrimonium ut ex tunc, hoc est, ac si a principio fuisset legitime contractum, legitimare censetur prolem ex illo matrimonio susceptam ante illam approbationem, si eius mētio facta sit ei, & id in legitimatione exprimitur, ut eruditè & subtiliter Palud. Panorm. & Couarr. vbi supra, c. 8. num. 12. & 13. disputant. Dixi si hoc expri-

mat; Nā si exprimat aliqua, ad quae legitimat, nō propter hoc intelligitur legitimare ad alia, nisi quando sunt minor, & non sunt in alterius praedictio, sicut sunt si legitimat ad dignitates, per consequens, quod possit esse conferuator, & huiusmodi; Sed non propter hoc parentibus succedat, & quamvis simpliciter, & quoad omnia legitimaretur, nisi successionem exprimeret, adhuc intelligeretur salvo iure alterius, & per consequens non extenderetur ad successum inem; secus tamen si diceret se legitimare etiam quoad successionem. Hinc etiam veritatem docet Philip. Franc. in c. Tanta, q. 5. & Zabar. ibid. q. 10. Qui filij sint legit. & Simon Malol. lib. 1. c. 4. num. 20. & 21. ubi dicunt, quod legitimo Matrimonio prius nullo propter aliquod impedimentum, non censetur filij legitimati, nisi Papa id exprimat; additque Maioliam Curiam observare hunc stilum, ut ponatur Clausula, quod proles suscipiatur declaratur valida. Vel Secundum agitur de successionem respectu iuris quaerendi, ut puta, de legitimando filio post mortem patris ad succedendum illi, quando legitimo est ius ius acquisitum, & tunc duo mihi dicenda videntur, *Primum est*, Quod in terris sibi non subditis Papa non debet nisi ex magna causa dispensare, maxime cum ius ad alterum devolutum esse videatur.

Secundum est, quod cum potestas Imperatoris, & a fortiori aliorum Principum sit a Deo mediante Papa, & omnis Iurisdictio temporalis a spirituali dependeat, si Imperator, aut alius temporalis Dominus in ius terris hoc possit, probabiliter dici potest cum Sylvestro ubi supra, quod, etiam Papa de plenitudine potestatis id poterit ex causa, etiam in terris alienis, puta, quia ille deberet legitimare, & non vult, vel nō potest de facto aut de iure, ob aliquod impedimentum, puta, si denunciatus esset excommunicatus, & priuatus omni sua Iurisdictio. & praesertim quando ad Papam recurratur pro hoc, ut illum legitimet, quia simili causa non extante, hoc non posset immediate de iure, quia praedictio Domino sine causa.

Quod si de facto contrarium tenuit in Regno Francie. Respondet Sylvest. hoc non fuisse quia Papa id non potuerit, sed quia non expressit voluntatem suam quantum ad successionem, vel ex alia causa. Quod etiam hoc non tenetur in practica, non est, quia Papa non possit, sed quia non vult, aut quia non expedit, aut quia non occurrere solet iusta & rationabilis causa. Et ad hanc potestatem Papae probandam facit Clem. unica, de immunit. Eccles. & ibi gloss. in verbo, pro infectis, ex quo loco Panorm. in cap. per venerabilem, num. 23. Qui filij sint legit. & Maiol. lib. 1. c. 4. num. 21. colligunt, tantum esse Papae potestatem circa ea quae sunt iuris positivi (quale est legitimatio proles) ut sua provisio inducat plenum effectum, & vim habeat in reuocanda constitutione praeterita & effectus inde secutos, adeo quod excommunicatio vigore alicuius Constitutionis illa postea reuocata, sic volente Papa, non indigeat absolutione; & pari ratione, cum efficere possit ut Matrimonium sit legitimum, ac si a tempore contractus legitimasset illud, nihil mirum, si ex causa ardua, & ad utilitatem fidei Christianae, & Reip. pertinet, legitimare poterit eum, qui Principi seculari est subiectus, etiam quoad bona, & munera temporalia obtinenda, ac si ab initio legitimus fuisset. & ita sicut si tunc legitimus fuisset in hereditate successisset, ita etiam virtute talis legitimatiois & nunc etiam succedere possit, ut Couarr. post alios, in dicta Epit. 4. Decret. par. 2. c. 8. §. 8. nu. 16. tradit.

Quintum est, ubi quonque est dubium, an Matrimonium aliquod legitimum sit, nec ne, & Papa id legitimum pronunciauerit, illa proles erit legitima quoad successionem & alia omnia tam temporalia, quam spiritualia in utroque foro, ex Host. in Summa, lib. 4. §. Qualiter, numer. 11. Qui filij sint legit. Panorm. in cap. Quod nobis numer. 3. tit. eod. Summa Pisanelle, in verbo, illegitimus, §. vlt. circa med. & Couarr. cit. & ratio est: quia iudicium rei spiritualis ad Ecclesiasticum Iudicem pertinet, ex Nauar. tom. 2. conf. 1. Qui filij sint legit. & Soto 4. dist. 4. q. v. unica, artic. 4. conclus. 3.

Quarto, Episcopus legitimare, seu dispensare potest ad ordines minores tantum, & beneficium simplex sine cura; non

ra; non autem ad ordines maiores, nec ad beneficium curatum, nec ad personatum, aut dignitatem, capit. 1. & ibi glos. in verb. per Sedem, de filiis presb. lib. 6. Archid. dist. 56. in cap. presbiterorum. Host. in Summa libr. 1. tit. de filiis presb. numer. 8. Panorm. in cap. Nimis, numer. 2. de filiis presb. Summa Astenf. par. 2. lib. 6. tit. 22. art. 4. quæst. 1. Summa Pisanella, verbo, Illegitimus, §. Quis potest dispensare. S. Anton. 3. par. tit. 19. cap. 4. vers. Secundo modo. Syluest. verbo, Illegitimus, quæst. 5. Ioan. Bachon. 4. dist. 25. q. 6. art. 2. Nauar. in Man. cap. 27. num. 201. vers. Decimo dico. Martin. Ledesm. 2. 4. quæst. 26. art. 2. tract. de Irreg. Sotus in 4. d. 25. quæst. 1. artic. 3. Conclus. 1. Tabiena, verbo, beneficium, 2. num. 16. §. Quarto decimo. Paleor. de Nothis ac spuris, cap. 57. num. 6. Maiol. lib. 1. cap. 8. numer. 8. & 9. Toletus lib. 1. cap. 25. Iacob. de Grassi lib. 4. cap. 27. num. 57. Vinald. tract. de Irreg. num. 127. Cosm. Philarchus, lib. 4. capit. 8. Greg. de Valentia tom. 4. Disputat. 7. quæst. 19. Puncto 3. §. 2. Henriquez lib. 14. capit. 8. §. 10. & Rich. 4. d. 25. art. 4. q. 3. Palud. 4. dist. 41. q. 3. art. 3. Conclus. 1. Quod intelligitur.

Primum, siue sit genitus ex soluto & soluta, seu ex coniugato & soluta seu ex presbitero, seu Religioso & soluta, ex glos. in c. 1. in verbo, defectu, de filiis presb. lib. 6. Ioan. Bachon. & Tabiena locis proximè allatis. Quia licet quoad hæc fiat distinctio quoad successiones, & in diffcultate dispensandi, quanto enim turpius est origo, tanto difficilius est dispensatio ex S. Thom. in addit. 3. par. q. 39. art. 5. & Rich. 4. d. 25. art. 4. quæst. 3. quantum tamen ad facultatem dispensandi quoad ordines minores, & beneficium simplex, non est differentia ponenda, quia cum hi omnes æquè vitio alieno laborent, æquè venia digni sunt. C. de natural. lib. 1. legem. & c. fraternitatem, dist. 44. Et quia ut ait Philip. Franc. in c. is qui, de filiis presb. lib. 6. quem sequitur Tabiena, cit. potestas dispensandi concessa alicui, cuius effectus non in ipsum, sed in alium deriuatur, debet latè interpretari.

9 *Secundo* intelligitur de subditis, ex Palud. 4. dist. 41. q. 3. art. 3. Conclus. 1. Quia non subditum nemo potest solvere, vel absolueret, sicut nec ligare: Vnde, cum legitime sit a pœna iuris absolueret, nullus Episcopus non sibi subditum legitime valet, vnde non subdito spurio Episcopus non potest dare beneficium, nec minorum ordinum executionem, nisi a suo Episcopo prius fuerit legitimatus.

10 *Tertio* intelligitur quoad beneficia simplicia, non autem quoad curata, quia in personatu, aut dignitate etiam sine cura Episcopus dispensare non potest, glos. in cap. 1. in verbo, beneficium, de filiis presb. Tabiena, verbo beneficium, 2. §. Decimo quarto, qui ait esse communem Doctor, Paleor. lib. de Nothis ac spuris, cap. 56. num. 6. Maiol. lib. 1. c. 8. num. 10.

11 *Quarto* intelligitur de beneficio simplici, quod tale est, super quo Episcopus aliàs dispensare possit, c. 1. & ibi glos. in verbo Tale, de filiis presb. quia dispensare non potest Episcopus, ut beneficium paternum immediatè obtineat glos. cit. in verbo tale, Vincent. in c. ex tua, & ibi Panorm. de filiis presb. in antiq. & idem Panorm. in c. Nimis, numer. 2. tit. & libr. eod. Goffred. in Summa, tit. de filiis presb. §. circa aliud. & Conc. Trid. Sess. 25. de Reform. c. 15. Item, si beneficium simplex sit tale, quod habeat Ecclesiam curatam annexam, Episcopus ad illud legitime, seu dispensare non potest, glos. in cap. 1. in verbo, Tale. & ibi Gemin. de filiis presb. lib. 6. Panorm. in cap. Nimis, numer. 2. de filiis presb. in antiq. & Tabiena, in verbo, beneficium, 2. §. Decimo quarto, in fine. Item, si sit beneficium, quod ex priuilegio, consuetudine, vel statuto requirat sacrum ordinem, quia cum in tali ordine dispensare nequeat Episcopus, ergo nec in beneficio quod illum ordinem requirit, glos. in cap. 1. in verbo, Tale, de filiis presb. Archid. in d. cap. 1. & allegat ff. de legib. l. sed & si res, & c. is cui, de præbend. lib. 6. & cap. accedens de purg. Canon. Panorm. in cap. Nimis, numer. 2. de filiis presb. in antiq. Item, si in Ecclesia sit statutum iuratum, & per Papam confirmatum, ut nullus illegitimus ibi promouetur, non poterit Episcopus ad tale beneficium dispensare. Ioan. Monac. & Ioan. And. & Ge-

min. in cap. 1. de filiis presb. lib. 6. Tabiena, in verbo, beneficium, 2. numer. 17. §. Quinto decimo, secus si solum esset statutum non iuratum, vel non confirmatum, quia tunc posset contra proprium statutum dispensare, iuxta notata in c. licet Canon. de elect. lib. 6.

12 *Quinto*, intelligitur quod dispensatus, seu legitimatus ab vno Episcopo (nempe ad minores, & beneficium simplex) censetur habilis & idoneus, ut talia beneficia simplicia obtinere possit in Diocesi alterius Episcopi. Summa Confess. lib. 3. tit. 19. quæst. 15. in fine Palud. 4. dist. 41. q. 3. art. 3. Conclus. 1. Syluest. in verbo legitimus, quæst. 7. ver. primum, Pan. in c. cum olim, 1. de Cleric. coniug. Maiol. 1. c. 8. num. 8. & num. 9. & Henriquez lib. 14. c. 8. §. 10. in fine, quia hoc est de iurisdictione Ecclesiastica, & in nullius præiudicium. Quibus addo ex Palud. cit. quod si Episcopus scienter suo subdito illegitimo conferat ordines, vel beneficium simplex, eo ipso dispensare videtur.

13 *Dubium est*, An Episcopus dispensare possit cum illegitimo, ut habeat Canonicatum, cum Canonicatus sit beneficium simplex? Archid. & Gemin. in cap. 1. de filiis presb. lib. 6. Host. in Summa lib. 1. tit. de filiis presb. §. fina. num. 9. vers. circa hoc notandum, ubi Canonicatus vocat beneficium simplicia Panorm. fauere videtur in cap. fina. num. 2. de filiis presb. in antiq. Summa Astenf. par. 2. lib. 6. tit. 22. art. 4. q. 13. Tabiena, verbo, Beneficium, 2. §. Decimo quarto. Glos. in cap. 1. in verbo Beneficium, & ibi Domin. de filiis presb. lib. 6. dicunt posse, quia in d. cap. 1. permittitur ei dispensare in beneficio non habente curam animarum: Item quia cum non videtur expresse prohibitum, censeatur permissum, dist. 50. in Summa, cap. Miror. Ceterum Ioan. Monach. in d. cap. 1. tenet non posse, & idem tenet Simon Maiol. lib. 1. c. 8. num. 10. & Henriquez lib. 14. c. 8. §. 10. in fine. Que opinio post Conc. Trid. omnino certa est, cum enim iuxta Conc. Trid. omnes Canonici Cathedralium annexum habeant ordinem Sacrum saltem Subdiaconatus, dicitur enim ibi, Sess. 24. de Reform. cap. 12. quod omnes Canonici sint in sacris constituti; sicut Episcopus dispensare nequit cum illegitimo circa ordinem sacrum, ita nec circa Canonicatum Ecclesiæ Cathedralis, secus verò ante Concilium; & nunc etiam potest dispensare ad Canonicatum Ecclesiæ Collegialis, ut testatur Henriquez ubi supra, nihil enim innovauit Concilium circa Ecclesiam Collegialem in hac re.

14 *Dubium est*, An Episcopus dispensare possit cum illegitimo ad prælaturam Regularem? Quidam dicunt quod cum talibus Religionem ingressis Episcopus dispensare possit, ut promoueantur in Abbatis, non autem in Episcopos. Et ad c. fin. de filiis presb. dicunt, quod intelligitur de remanentibus in seculo, ut in Summa Confess. lib. 3. tit. 19. q. 2. At certe neque in c. 1. neque in c. fin. de filiis presb. fit hæc distinctio. Vnde, nec nos distinguere debemus, sed de officio, præf. l. 3. & c. ad audientiam, de decim. & c. expresse docent Palud. 4. dist. 41. q. 3. art. 2. Conclus. 1. Summa Pisanella, in verbo, illegitimus, §. Quæ dispensatio, & Syluest. verbo illegitimus, q. 6. Quomodo autem Prælati Regulares cum huiusmodi professis dispensare possint in priuilegiis suorum, docent Ioan. Bachon. 4. dist. 34. q. 6. art. 2. & S. Ant. 3. par. tit. 29. c. 4. circa medium, & superius a nobis expositum est.

15 *Quinto*, Imperator, aut alius Princeps secularis non solum scens superiorem legitime potest sibi subditum, quod honores, actus, & officia secularia, non tamen quoad Ecclesiastica, vel spiritualia; vnde nec ad ordines, nec ad beneficia quempiam legitime valet, glos. in c. 1. dist. 41. & Hugo, & Archid. ibi. & idem Hug. in 35. q. 7. in prin. & communis DD. sententia, in c. per venerabilem, qui filii sint legit. Palud. 4. dist. 41. q. 3. art. 3. Conclus. 3. S. Anton. par. tit. 29. cap. 4. vers. Terrius modus. Syluest. in verbo legitimus, numer. 6. vers. Et autem notandum. Nauar. tom. 2. conf. 2. numer. 1. qui filii sint legit. Summa Confess. lib. 3. tit. 19. quæst. 15. Couarr. in epit. 4. Decret. par. 2. d. 8. §. 8. numer. 18. & 20. Simon Maiol. lib. 1. capit. 8. num. 1. Immo verò etiam si princeps in Rescripto dicat se legitime quoad spiritualia, non valet, quia ad id non habet potestatem, sed neque legitime potest quoad temporalia.

ha etiam in terris suis filium Sacerdotis, vt consuluit Si-
guald. confil. 127. quem refert, ac sequitur Maiol. lib. 1. c.
8. num. 2.

16 *Secundo* Quoad v. litem, & interpretationem dispen-
sationis harum omnium illegitimorum, Aduertendum est
penultio, dispensationem esse strictè interpretandam, cum
ita relaxata quadam iuris, arg. eorum, quæ habentur in
cap. Quod dilectio, de consang. & affin. & c. fin. de filiis
presb. lib. 6. siquidem recessus a iure communi est odio-
sus, odia verò restringenda sunt non amplianda, cap. odia,
de reg. iur. lib. 6. Secundò, Rescriptum interpretandum
est iuxta facultatem concedentis. Quibus suppositis, in
hac materia hæc dicenda mihi videntur.

17 *Primum* est, Simpliciter legitimatus à Papa, intelligitur
legitimus solum quoad honores, & ordines minores, &
beneficium simplex, etiam si in rescripto dicatur, quod
possit Clericali. Quamuis enim in materia fauorabili no-
mine Clerici veniant omnes in quacunque dignitate po-
sint, & privilegium Clericis tributum simpliciter, com-
prehendit omnes Clericos cuiuscunque ordinis, seu digni-
tatis sit, nam si Episcopus, ergo Clericus, vt late tradunt
Summa Confess. lib. 3. tit. 19. quæst. 12. Panorm. in cap. 3.
in 1. Notab. de postul. præl. & in Rubr. de vita & honest.
Clericorum. 8. & num. 9. & in cap. Non dubium, num. 3. &
ibi Felis. Notab. 2. de sentent. excommuni. & idem Panor.
in cap. cum tibi, num. 3. & 4. de verb. signif. In mare-
ta tamen odiosa, nomine Clericorum, nec Episcoporum, cap.
in fidei fauorem, de heret. lib. 6. & ca. Quia periculosum,
de sent. excommuni. lib. 6. nec Clerici in dignitate consti-
tuitur, aut Canonici Ecclesiarum Cathedralium veniunt, ex
Panorm. in Rubr. de vita & hon. Clericorum. 10. nec per
verba, vt Clericali possit, conceditur vt promoueri possit
ad ordines sacros, vt colligitur ex gloss. in cap. literas in ver-
bo ordinari, & ibi Panor. num. 6. de filiis presb. Tancred.
Gloss. & Innoc. vt ibi refert Panorm. Archid. in c. 1. de
filiis presb. lib. 6. Idem Panorm. in cap. si quisquam, num.
6. de coh. Cler. & mulier. Specul. tit. 2. §. vlt. in princip. &
in fine. & Ioan. Andr. in addit. ad Specul. de filiis presb.
Hustien. in Summa, lib. 1. tit. de filiis presb. §. Quis possit
dispensare, vers. Quid si dispensetur. Summa Altensis par.
2. lib. 6. tit. 22. art. 4. quæst. 6. Tabiena, verbo Clericus, 1.
§. Tertio. Summa Confess. lib. 3. tit. 19. quæst. 12. Maiol. lib.
1. cap. 8. num. 4. & 5. Quorum omnium hæc est ratio, quia
dispensatio iuri communi detrahit, & ideo per interpre-
tationem est restringenda, cum sit odiosa, vnde Ioan. Mo-
nachus in cap. 1. de filiis presb. lib. 6. facit hinc Regulam,
dispensatio strictè interpretanda est, dummodo aliquid,
quantiuncunque modicum operetur, arg. cap. Quod di-
lectio, de consang. & affin.

18 *Secundum* est, Dum Papa in dispensatione dicit, *legiti-
mus Petrum, quoad omnia*, intelligitur ad minores or-
dines tantum, & beneficium simplex, sic Maiol. lib. 1. c. 8.
num. 6. & Henriquez lib. 1. cap. 8. §. 10. Nisi aliud mēs
Pape colligatur, quod etiam voluerit eum ad sacros posse
promoueri, Quia fat est dispensationem, quæ est res odio-
sa habere aliquem effectum, & restringenda est, & Clau-
sula, seu verbum, *Quoad omnia*, intelligitur quoad hono-
res, & famam.

19 *Tertium* est, Dispensatus à Papa cum Clausula, *Ad om-
nes ordines*, si tempore concessio- nis dispensationis, ad or-
dines minores promotus sit, ad hoc vt privilegiū aliquid
operetur, & non reddatur elusorium, concessio extendi-
tur ad ordines sacros; Sin autem ad aliquos ordines gra-
dus promotus non sit, restringitur concessio ad omnes mi-
nores tantum, ex Panorm. in cap. literas, num. 6. de filiis
presb. & Maiol. lib. 1. cap. 8. num. 6.

20 *Quartum* est, Dispensatus ad certum ordinem, non cen-
setur dispensatus ad ordinem superiorem illo sed ad infe-
riorem illo sit, ex Maiol. lib. 1. c. 8. num. 7.

21 *Quintum* est, Dispensatus quoad ordines, non propte-
rea dispensatus censetur ad beneficium, sic Panor. in c. li-
teras, num. 6. in fine, de filiis presb.

22 *Sextum* est, Dispensatus ad dignitates non censetur ex-
tensè dispensatus ad beneficia. Innoc. in cap. dilectio, 3. de
presb. Felis. in c. veniens, col. 1. de accus. & Maiol. lib. 1. c. 9. no. 1.

23 *Septimum* est, Dispensatus à Papa quoad omnes ordi-
nes, etiam Sacerdotium, non exinde intelligitur habilita-
tus ad Ecclesiam parochialem, seu curatam. Panorm. in
c. 1. nu. 6. & in c. literas, nu. 6. in fine, de filiis presb. Archid.
in c. 1. de filiis presb. lib. 6. & Couat. in Epit. 4. Decret. par. 2.
c. 8. §. 8. num. 5. & Maiol. lib. 1. cap. 9. num. 1. post spec. in
tit. de dispensat. §. iuxta, vers. contrahitur autem. Nam ius
commune dispensat cum Religioso in factis, & tamē per
id non potest præfici cura.

24 *Octauum* est, Habilitatus, seu dispensatus à Papa quoad
beneficium præbendam, vel aliud, non intelligitur ha-
bilitatus quoad beneficium curatum, ex Panorm. in cap.
fina, num. 7. de præbend. per text. c. pro illorum, tit. cod.
Maiol. lib. 1. c. 9. num. 2. & colligi videtur expressè, ex dict.
cap. pro illorum, vbi dicitur, *quod nisi fiat expressè mentio
de cura, non venit beneficium curatum*, & est communis
opinio omnium modernorum DD. vt fatetur Panor. cit.
quicquid Ioan. Andr. & aliqui alij antiqui contrarium di-
cant, per illam dictionem, *vel aliud*, quasi voluerit Papa il-
la Clausula comprehendere curatam. Sed falso, quia di-
ctio, *Alius*, facit positionem eiusdem qualitatis cum præ-
cedentibus, vt not. in c. Sedes, de Rescript. Debet ergo in-
telligi mandatum de præbendali beneficio, vel alio simi-
li: Curatum autem non est simile, cap. cum in illis, de præ-
bend. lib. 6. Nam maior idoneitas, & maior ætas requiri-
tur in beneficio curato, quam in præbendato, & alijs sim-
plicibus.

25 *Nonum* est, Habilitatus à Papa ad beneficium simplici-
ter, non censetur habilitatus ad curatum. Panorm. in c.
vlt. num. 3. de præb. Felis. in c. postulasti, col. 6. vers. cit. a
glossam 2. de Rescript. & colligitur ex d. c. vlt. iuncto prin-
cipio capitis cum fine eiusdem; vbi Papa mandans pro-
uideri de beneficio, non adiecit qualitatem simplicitatis,
sed interpretando mandatum suum dicit, quod iussio vi-
detur emanasse pro simplici beneficio. Ratio esse potest:
Quia in literis impetrans ad beneficia, debemus facere
strictam interpretationem, vt in c. Quamuis de præb. lib.
6. Item quia maior idoneitas requiritur in curato, quam
in simplici; ideo nisi expressè, fiat mentio de cura, tanquā
de mandato, & dispensatione generali, non venit benefi-
cium curatum; argum. cap. cum in illis, de præbend. lib. 6.
Calderin. confil. 14.

26 *Decimum* est, Dispensatus à Papa, vt ad omnes ordines
promoueat, & beneficium Ecclesiasticum, etsi intelli-
gatur dispensatus ad curatum, seu parochiale, non tamen
promoueri exinde poterit ad personatum, vel Rectoriam
ad quam per electionem procedi consuevit, seu vt alij lo-
quuntur ad Prælaturam, & dignitatem, cap. fina, de præb.
& ibi Panorm. num. 2. & idem Panorm. in c. literas, nu. 6.
de filiis presb. Specul. tit. 2. §. vlt. vers. Quid si dispensatum
est. Gloss. & Hostien. in Summa lib. 1. tit. de filiis presb.
§. vlt. vers. Quid si dispensetur cum tali. Summa Altensis,
par. 2. lib. 6. tit. 22. art. 4. q. 7. & q. 8. Summa Pisana, ver-
bo, illegitimus, §. penult. S. Anron. 3. par. tit. 19. cap. 4. ver. f.
Tertio fit dispensatio. Syluest. in verbo, beneficium, 3. nu.
15. quæst. 12. & in verbo, Illegitimus, num. 7. q. 5. Tabiena
in verbo, beneficium, 2. num. 18. §. Decimosexto. Maiol.
lib. 1. c. 9. num. 2. & 3. Summa Confess. lib. 3. tit. 19. q. 13.
& Alphons. Vivald. 3. par. Candelabri sui, cap. 2. nu. 7. Pa-
pa enim non censetur voluisse præiudicare electoribus.

27 *Vndecimum* est, Habilitatus ad dignitates, non intelli-
gitur habilitatus ad Ecclesiam Cathedrali. & dignita-
tes eius, cap. Quamuis, 1. & ibi gloss. in verbo, Non exten-
dit. lib. 6. Rota decil. 45. & decil. 407. vbi ait ita obseruari
in Curia Romana. Maiol. lib. 1. c. 9. num. 6.

28 *Duodecimum* est, Habilitatus ad ordines, non per hoc
censetur habilitatus ad Dignitates Ecclesiasticas, nec ha-
bilitatus ad ordines, & dignitates Ecclesiasticas quacun-
que, per hoc censetur habilitatus ad Episcopatum, quic-
quid Henriquez lib. 1. c. 8. §. 10. contrarium dicat. Hanc
autem sententiam nostram tenent gloss. in cap. 2. in verbis
Dignitatum, de præbend. lib. 6. & colligitur ex cap. Di-
lectus tuus, & ibi Panorm. expressè, num. 2. de concess. præ-
bend. & item Panorm. in cap. cum Vintoniensis, num.
8. de elect. Oidrad. Confil. 14. Roman. confil. 338. Tabie-
na,

na, verbo, beneficium, 2. §. vigesimo, num. 24. & Syluest. in verbo, legitimus, q. 7. vers. Quartum, & Summa Astenſis, par. 2. lib. 8. tit. 38. art. 4. quest. 3. Maiol. lib. 1. cap. 9. num. 4. Ratio decidendi hunc casum est, ex glos. in d. cap. 2. & Panorm. in d. cap. dilectus, quia Episcopatus non est simplex dignitas, sed culmen dignitatum, ut in cap. penult. de prae-bend. Et quia dispensationes sunt odiosae, & ideo restringenda, cap. Quod dilectio, de consang. & affinit. & c. 1. & 2. de filiis presb. lib. 6. Id quod contigisse fertur in persona Ioannis Andreæ, qui cum legitimatus fuisset ad omnes dignitates à Ioanne Papa XXII. non tamen ab eo impetrare potuit, ut ad Episcopatum legitimaretur, ut ipsemet de se scribit in addit. ad Socul. in tit. de filiis presbit.

29 *Decimum tertium est*, Habilitatus ad Episcopatum non per hoc est habilitatus ad Archiepiscopatum, sic Felin. post Innoc. in cap. veniens, de accusat. Panorm. in c. cum. Vintonienſis numer. 8. de elect. & in cap. Dilectus filius, num. 1. de concess. prae-bend. & citat alios, & idem dicit esse, si dispensatum sit respectu Archiepiscopatus, non cesset dispensatum in Patriarchatu, & sic deinceps. Taberna. in verbo, beneficium, 2. numer. 24. §. Vigesimo. Maiol. lib. 1. cap. 9. num. 6. Generalia enim verba in istis dignitatibus non sufficiunt ad ista ex Syluest. in verbo, legitimus, q. 7. vers. Quartum. Est enim hoc Episcopalis, & superiorum dignitatum privilegium, ut summa cum difficultate illegitimi ad eas admittantur, & non nisi per Papam id expresse dispensantem, ex Paleot. in de North. & Spurijs c. 57. nu. 6. & nu. 7. Maiol. cit. num. 7.

30 *Decimum quartum est*, Legitimatus ad omnes ordines etiam Episcopatum, non censetur habilitatus ad Episcopatum, si sit filius Canonici, etiam non existentis in sacris. Sic Maiol. lib. 1. c. 9. num. 12. Ratio est: quia si narratum fuisset, eum esse filium Canonici, difficultius obtinuisset, quia maior requiritur dispensatio, cum de tua, de corp. vivat. id quod procedit primo in Episcopatu, etiam diverso ab Ecclesia, in qua pater fuit Canonici: Nā in eadem Ecclesia non est dubium, quin non dispensaret Papam, quia nulla permittitur administratio sic legitimatis in Ecclesia, in qua Patres administrant ex Conc. Tri. Sess. 25. de Reform. cap. 15. & hoc etiam si persona media interveniret, arg. ea. cum decorem, de filiis presb. tum, quia exinde insurgeret detestatio, quod impudico patri filius in dignitate praesentetur, quia populus ob memoriam huius turpitudinis a frequentatione Ecclesiae retraheretur, arg. cap. vestra, de coh. ab. Cler. & mulier. tum, quia pater lederetur in conscientia propter peccati olim commissi memoriam, quae reficere sibi ministerio filij, siue publice siue occulte fuerit filius, arg. c. Mulier, 1. §. q. 1. Host. in Summa, lib. 1. tit. de filiis presb. §. Qui filij presbiterorum in principio. Procedit secundo, in omni filio cuiuslibet beneficiati legitimo, quia pat. turpitudine videtur, per easdem rationes, quas refert Pan. in d. c. cum decorem.

31 *Decimum quintum est*, Si Papa cum aliquo illegitimo dispenseret, ut non obitante vilo defectu Natalium possit ad beneficium curatum promoveri, praetextu illius dispensationis non potest habere simul duo beneficia, cap. 1. §. ille verò, de filiis presb. lib. 6. Et si postea is, cum quo sic prius dispensatum fuit, impetret a Papa, ut duo vel plura beneficia curata habere possit, tacito praedicto defectu, non valet hoc secunda dispensatio, aut gratia, cap. fina. de filiis presb. lib. 6. Summa Astenſis, p. 2. lib. 6. tit. 22. artic. 4. quest. 2. Summa Pisanelle, verbo, Illegitimus, §. Quis potest dispensare. S. Ant. 3. par. tit. 29. c. 4. in fine. Cou. in epit. 4. Decret. par. 2. c. 8. §. 8. numer. 5. Et idem est de eo cū quo Episcopus dispensat, ut possit ad ordines minores, & simplex beneficium promoveri, secundum Ioan. Andr. quem refert, ac sequitur Summa Astenſis vbi supra.

32 *Decimum sextum est*, Dispensatus a Summo Pontifice, vel Episcopo super beneficio incerto, eo consecuto cum effectū, aliud abque dispensatione obtinere nequit. Sic Fracus in c. 1. num. 12. de filiis presb. lib. 6. quem refert & sequitur Iacobus de Grassi, lib. 4. Decise. 27. num. 58. Ratio est: quia dispensatio, cum sit materia exorbitans, stricte intelligenda est, & non potest extendi ad alia beneficia, nisi expresse sit dispensatum.

De Irregularitate ex defectu ætatis.

Cap. XII.

S Y M M A R I U M.

- 1 Aetatis defectus iure Canonico irregularitatem inducit.
- 2 Aetas quæ cuique ordini ante Clementinas præscripta.
- 3 Aetas ad ordines sacros, quænam per Clementinas constituta sit.
- 4 Aetas ad sacros ordines quænam per Concilium Tridentinum præscripta sit.
- 5 Ordinatus ante legitimam ætatem, an censuram aliquam de novo incurrat, variæ recensentur Doctorum sententia.
- 6 Ordinatus ante legitimam ætatem, ante Bullam Pij II. ipso iure suspensus non erat.
- 7 Ordinatus ante legitimam ætatem, ante Bullam Pij II. ab usu ordinum sic susceptorum, interim dum legitimaretur ætate, impeditus fuit.
- 8 Ordinatus ante legitimam ætatem ad ordines sacros per Bullam Pij II. [Cum ex Sacrorum.] ipso facto suspensus est.
- 9 Ordinatus Minoribus ante legitimam ætatem, & in eis ministrans, an suspensus sit.
- 10 Tonsuram primam ante legitimam ætatem suscipiens, non peccat mortaliter, & quænam ætas legitima ad eam præscripta sit.
- 11 Ordinatus Sacerdos ante legitimam ætatem, an celebrando & consecrando cum Episcopo novam irregularitatem incurrat.
- 12 Irregularitas ex defectu ætatis proveniens, quibus modis tollitur.
- 13 Episcopus, neque ut quis ante legitimam ætatem ordinetur, neque ut actus ordinum susceptorum exerceat, dispensare valet.
- 14 Prelatus regularis cum sibi subditis ante ætatem ordinatis, virtute privilegiorum suorum, dispensare nequit.

Propter ætatis defectum a Canonibus merito, & iustis de causis irregularitas constituta est; Quamvis esse potest, quia indecens & indecorum est, ut qui sibi nihil adhuc prodesse possunt, alijs dignitate, & honore præfulgeant, ea. Indecorum, de ætat. & qual. ord. Aliter est, Quia si ad officia temporalia, & secularia minores annis viginti non admittuntur, cap. cum vigesimo, de offic. deleg. l. causa legis, ff. de arbitris, & l. cum legibus, eod. Specul. in suo auro Repert. de offic. deleg. vers. Qui & cuius ætatis, & patet ex eo, quod scribit Sueton. de Augusto dicens, Iudices a vigesimo quinto anno elegerunt, quænam maturius, quàm solebant. Maiol. lib. 1. c. 3. §. 1. num. 3. Quanto magis ad officium Ecclesiasticum per assumptionem ordinis. Ideoque ex defectu ætatis irregularitas sunt omnes non habentes ætatem legitimam, quæ secundum Canones ad singulos ordines requiritur.

2 Et quidem secundum Canones varijs ordinibus præscripta fuit ætas præscripta; Ante Clementinas enim, ætas primam tonsuram erat septennium completum, text. & glos. in cap. fina. verbo, infanti, de tempor. ordin. lib. 6. & glos. in cap. de ijs, in verbo, infans, dist. 28. & cap. in fagulis, & ibi glos. in verbo, si ab infans, dist. 77. qui vero ante eam confert, per annum est suspensus a collatione tonsuræ, c. fina. de temp. ordin. lib. 6. Quicunque sit ille, qui potest primam tonsuram dare, nisi forte Religione intraret, in d. c. fin. habetur, infans enim quæ ibi, & alijs locis citatur, ponitur, septem annorum intelligitur, ex gl. ibi, & Palud. 4. d. 25. q. 2. artic. 2. conclus. 1. & alij communiter, & sic, l. si infans, C. de iure delib. Ad tres verò ordines minores priores a septennio vsque ad duodecimum annum, text. post.

pus deputatur, in d. ca. in singulis, & ibi glos. Reliquorum vero ordinum varij faciunt termini; Nam Zosimus Papa Acolythis & Subdiaconis annum quartumdecimum, & post hunc annum lapsum etiam Diaconatum permittit, d. ca. in singulis, dist. 77. vt existimat Maiol. lib. 1. cap. 30. vbi. Rat ecce alius videtur sensus illius capituli, vt patet ex emendatis libris impressis cum emendatione Greg. XIII. & glos. ibi in verbo; Quatuordecim annis, vbi vult illos annos quatuordecim computandos esse a tempore septennij, de respiciere tantum subdiaconatum; ita vt ab accessu adolecentie vsque ad vigesimo annum fiat acolythus, & Subdiaconus, vt patet ex cap. Quicunque, d. 77. maxime cum Zosimus iunior sit Syricio, cuius est d. capit. Quicunque, ita vt intelligendus sit Zosimus ordinasse iuxta ea que paulo ante Synodus de hac re statuerat, sicut etiam de sexta Synodus can. 15. que refertur in cap. Subdiaconus, dist. 77. ordinauit, ne Subdiaconus ante vigesimo annum completum in ex glos. ibi, ordinaretur, & idem tradunt Palad. 4. dist. 25. question. 2. articulo 2. Conclusio 6. & Summa Astenfis part. 2. lib. 6. tit. 25. art. 1. q. 1. Diaconus autem non nisi anno vigesimoquinto completo fieri poterat, vt habetur in cap. Placuit, & cap. Episcopus, & capit. In veteri lege, d. 77. Presbyter vero, vel Episcopus non nisi trigesimo anno completo potuit ordinari, dist. 78. per totum, & glos. in cap. Quicunque, in verbo exinde, dist. 77. Palad. & Summa Astenfis vbi supra, quod si presbyter aliquando promouebatur anno vigesimoquinto, id non nisi vigente necessitate fiebat, c. si triginta, d. 78. & c. presbyter, & hoc regulare, dist. 78.

¶ Vero in Clemen. Generale, de etate & qualitat. ordin. mutata est etas. Nam ad Subdiaconatum sufficiebat annus decimus octauus inchoatus, ex glos. ibi, in vero in d. ca. rursus, ad Diaconatum vigesimus, intellige etiam inchoatus. Ad presbyteratum annus vigesimus quintus, similiter inchoatus. Ad Episcopatum autem semper videbatur prescriptus annus trigessimus, vt ex dist. 78. & cap. cum in cunctis, de elect. qui annis trigessimus completus esse debet, dist. capit. cum in cunctis, & ibi glos. in verbo, exegit.

¶ Nunc vero vbiunque Concilium Tridentinum receptum est, ad Subdiaconatum requiritur annus vigesimus secundus, ad Diaconatum annus vigesimus tertius, ad Presbyteratum vigesimus quintus annus, sess. 23. de Reform. capit. 12. Sufficit autem vt isti anni sint inchoati, licet non completi, ex Maiolo, lib. 1. cap. 30. numero 8. Nauar. in Manual. cap. 25. numero 1. 6. Henricus lib. 10. de ord. cap. 19. §. 2. Reliquis vero ordinibus minoribus nihil per Concilium Trident. statutum est, vnde intelligere debemus, circa eos standum esse iuri antiquo, arg. l. precipimus. C. de appell. l. & c. a nobis, 2. a contrario sensu, de sent. excom. ita, vt tunc glos. in d. Clement. Generale, in verbo, promouetur minorum ordinum sit maior infantia, in his enim ordinibus plus momenti habendum esse censuit Concilium in literatura, & moribus, quam in etate, vnde sess. 23. de Reform. cap. 4. requirit præter etatem iam dictam, ad primam tonsuram, vt legere, & scribere sciat, ad alios Minores, vt saltem linguam Latinam sciat, cap. 1. Ad beneficia vero simplicia habenda, requirit cap. 6. etatem quatuordecim annorum, & satis est annum esse inceptum, ex declaratione Card. & notat Henriquez vbi supra, quia nihil noui Concilium de hoc statuit. Quæ omnia quoad etatem a Concilio Tridentino sess. 23. locis cit. statuta, locum etiam habent in omnibus Regularibus. Quamuis. n. illi iure antiquo inspecto, in minori etate ordinari poterant propter disciplinas, quibus in Claustis imbuuntur, capit. Monachus, d. 77. quibus ad probitas morum supplebat etatem, post Tridentinum tamen sess. 23. de Reform. cap. 12. omnia requisita in Clericis secularibus requiruntur etiam in illis, non obstantibus privilegijs Pij V. ei concessis, siquidem per Gregorium XIII. derogata sunt, teste Nauarro, in fine sui Manualis, & hoc ipsum docet Maiol. l. c. 30. n. 7.

¶ Dubium primum est, An si quis ante legitimam etatem ordinetur, nouam irregularitatem, aut aliquam censuram incurrat; in qua re variæ fuerunt sententiæ. Quidam

enim olim dixerunt, non esse irregularem, quia ordinatus ante legitimam etatem, non est ipso iure suspensus, sed suspendendus, cap. vel non est compos, de temp. ordin. & Archid. Cardin. a Turrectem. & Preposit. in ca. Placuit, dist. 77. & Henric. in ca. consulationi, colum. 4. de temp. ordin. Albert. Tronius, lib. 2. de vero & perfecto Clerico, cap. 17. S. Anton. 3. part. tit. 14. capit. 16. §. 13. de etate ordinandorum: Et ideo etiam si peccet mortaliter eos ordine exercendo ante legitimam etatem, irregularitatem tamen non incurrit. Alij vero dixerunt, talem esse suspensum, ipso iure ante legitimam etatem, negabant tamen fieri irregularem etiam si eos ordines ante etatem exerceat, quia hac suspensio non ob crimen, sed ob defectum a iure statuta est, sic Cardinalis in Clemen. Generale, question. 5. & 6. de etate & qualitat. ordin. & Villadiego tract. de irregularitat. capitu. de suspensione, colum. 2. His tamen non obstantibus, in hac difficultate tria mihi dicenda videtur.

¶ Primum est, Ante Bullam Pij II. ordinatus ante legitimam etatem non fuit ipso iure suspensus, sed suspendi poterat, vt ex d. cap. vel non est compos de temp. ordi. colligitur, quæ & olim erat communior opinio, vt ex dictis constat. Præter quos etiam eandem docuerunt Anton. de Butrio, in d. cap. vel non est compos, & Francisc. Zabar. vt refert S. Anton. vbi supra. Tabiena in verbo, etas, numer. 1. & verbo, ordo, 3. num. 3. §. Secundo. Maiol. lib. 1. cap. 30. num. 9. versicul. Quæ quidem questio. Nauar. in Manual. capit. 25. numero 70. versu. Dixi, & citat Maior. 4. dist. 24. question. 5.

¶ Secundum est, Quamuis olim sic ordinatus ipso iure suspensus non erat, impeditus tamen erat ab usu ordinum sicceptorum interim, dum legitima carebat etate, sed non per nouam aliquam irregularitatem, aut suspensionem, sed per illam eandem antiquam, qua quis irregularis est interim dum legitimam etatem non habet, siquidem, vt cap. 1. diximus, in explicatione definitionis ipsius irregularitatis, omnis irregularis inhabilis est ad ordines recipiendos, & ad usum ordinum receptorum, accedente autem legitima etate, quia cessat impedimentum, potest in suscepiis ministrare absque dispensatione, ex lac. de Graff. lib. 4. cap. 27. numero 22. Couar. & Greg. de Valentia locis infra citandis; dummodo non antea ministraverit quam etatem compleuerit.

¶ Tertium est, Nunc post Bullam Pij II. que incipit, Cum ex sacrorum, renouatam per Regulas Cancellariæ Innocentij VIII. & Alexandri VI. & Clementis VII. Regul. 22. ordinatus aliquo sacro ordine ante legitimam etatem, aut ab alieno Episcopo absque literis dimissionis, vel extra tempora iure statuta, ipso iure, seu ipso facto suspensus est: & inde fit, vt si celebrat, vel scienter actum aliquem sacri ordinis proprium in suspensione faciat, in nouam irregularitatem incidit a solo Papa dispensabilem: omnis enim suspensus actum ordinis sacri proprium faciens, in nouam irregularitatem incidit, vt latius in lib. de suspensione ca. 16. expositum est. Huius autem Constitutionis meminerunt Consalus a Villadiego, tract. de irregul. cap. de suspensione, colum. 3. Syluest. verbo, irregularitas, quest. 10. Sotus 4. dist. 25. quest. 1. art. 2. in fine. Ioan. Bernard. Diaz in Prac. Crim. Canon. cap. 22. vbi etiam docet, Leonem X. præcepisse seruari hanc Extrau. vt habetur in Regula 22. Cancellariæ, que incip. Item de Clericis extra tempora. Et Paul. III. in suis Regulis, in Regul. que etiam incip. Item de Clericis, que est 24. in ordine, & Sixtus V. in Bulla que incipit. Sanctum, & salutare. Petr. Rebuff. in tract. de beneficijs, part. 2. tit. de Clericis ad sacros ordines malè promotis glos. 4. Nauar. in Manual. capit. 25. numero 24. versu. Quinto, & in Repet. cap. accepta, de restitut. spoliat. opposit. §. numero 34. & tom. 1. consil. 6. nu. 1. & consil. 19. numero 5. & consil. 23. numero 4. & consil. 30. numero 3. & consil. 35. numero 1. & consil. 40. numero 1. & num. 4. & consil. 48. num. 1. de temp. ordin. Couar. in Clem. Si curiosus, par. 1. §. 1. num. 4. de homicid. Maiol. lib. 1. cap. 30. num. 9. & Iacob. de Graff. lib. 4. cap. 27. numero 23. vbi Nauar. & Couar. notant, tam in foro exteriori, quam interiori excusari ab irregularitate eum, qui bona fide, & probabili ignorantia ministravit in ordine sacro suscepto, & etiam

& etiam bona fide illum ſuſcepit, putās id ſibi licere, alioquin nec miniſtraturus in illo ordine, nec ordinem illum ſuſcepturus, qui id colligit ex d. Extrauag. Cum ex ſacro- rum ordinum, ubi ponitur verbum *Præſumpſerint*, & faciunt quæ tradunt gloſ. in cap. ſolet, in verſo, in officiis, de ſenten. excommuni. lib. 6. & Cardin. in Clemen. 1. de privileg. que. 38. & 39. Immo addit Nauar. in d. cap. accepta. oppoſ. 8. nu. 35. quod qui temerariè ſuſcepit ordinem ſed bona fide, facta penitentiā illius malæ ſuſceptionis putans iam id ſibi licere, in eo miniſtrauit, ab irregularitate exenſatur, quia pena hæc irregularitatis ſolum imponitur ei, qui præſumpſit miniſtrare, quamvis enim in pena ſuſpenſionis, quæ imponitur ob inordinatam ſuſceptionem, non ponderetur præſumptio, in imponenda tamē irregularitate ponderatur præſumptio, & quia vt ait Pan. in ca. paſtoralis, §. verum, de appell. irregularitas eſt pena contemptus, ideoque qui celebrat neſciens ſe excommunicatum eſſe, non eſt irregularis: & Domin. in cap. is cuius, §. 1. de ſen. excommuni. lib. 6. docet irregularitatem non contrahi ſine dolo. Et Maior. ubi ſupra, notat, quod hodie virtute C. inc. Trid. ſeſſ. 24. de Reſorm. c. 6. ſi fuerit occultata talis irregularitas ab ipſo Epilcopo qui non fuerit ſciēter particeps eiusdem culpe, diſpenſari poſſit, & reſert. Catech. Neap. lib. 4. cap. 12.

9 *Dubium ſecundum eſt*, An ſi quis ante legitimam ætatem ordines Minores ſuſcipiat, & in eis miniſtret, ſit ipſo iure ſuſpenſus, & nouam irregularitatem incurrat? *Reſpondeo* iure antiquo nec ſuſpenſum eſſe, nec irregularitatem nouam incurſurum, Ratio eſt; quia in cap. vel non eſt compos, de temp. ordin. non ſit mentio de ordinibus minoribus; Non eſt autem diſcedendum a iure antiquo, niſi quatenus illi per nouum ius derogatur, argum. l. præcipimus, C. de appellat. Bulla verò Pij 11. ſolum loquitur de ordinibus ſacris ante legitimam ætatem ſuſceptis, ex Nauar. in Manual. cap. 25. nu. 70. & Tomo 1. conſil. 19. numero 5. & conſil. 25. num. 4. & conſil. 48. nu. 1. Erit tamen peccatum mortale conſerre, aut ſuſcipere ordines minores ante legitimam ætatem, quia ſit contra prohibitionem Eccleſiæ, unde conſequens eſt, quod ſi quis ordines minores ſuſcipiat ante legitimam ætatem, eſſat in eo irregularitas hæc per elapſum temporis completa ætate. Dixi, iure antiquo, quia hodie per Bullam Sixti V. incip. *Sanctum*, & *ſalutare*, contrarium dicendum eſt, quam Conſtitutionem reuolimus ſupra lib. 4. c. 12. quæ tamen per aliam poſtteriorem Clementis VIII. Conſtitutionem, quam in fine libri 4. poſuimus, quoad hanc partem reuocata eſt, & ideo nunc iure antiquo, vt prius, ſtandum eſt.

10 *Dubium tertium eſt*, An ſuſcipiens primam conſecratam ante legitimam ætatem, peccet mortaliter? *Reſpondeo*, Qui ſuſcipit, non peccat mortaliter, quia cum ad primam conſecratam legitimam ætas ſit ſeptennium completum, ante quod tempus puer raro vlum rationis habet, conſequens eſt in eo non erit peccatum mortale. Qui verò talem ſciēter ordinat, a peccato mortali non excuſatur, facit enim contra Eccleſiæ prohibitionem, cap. ult. de temp. ordin. lib. 6. Quod ſi dicas, primam conſecratam non eſſe ordinem imprimētem characterem, vel gratiam conferentem, & protinde nō erit peccatum mortale, eam ante ſeptennium conſerre: *Reſpondeo*, parū reſerre quod non ſit ordo; ſatis enim eſt, quod ſit prohibitio Eccleſiæ, & quis inſanū ante ſeptennium conſecratam primam conſecrat, quam qui violat, mortaliter peccat.

11 *Dubium Quartum eſt*, An ſi quis ante legitimam ætatem ordinetur Sacerdos, eo ipſo nouam irregularitatem incurrat, quod cum Epilcopo conſecrat, & ſit ſuſpenſus. In qua difficultate quicquid Nau. tom. 2. conſil. de Cleric. excommuni. conſil. 4. & Capuccinus in annot. ſuper verbo, Ordines ſacri, affirmatiuam partem teneant; Nos tamen partem negatiuam cum alijs veriorem eſſe putamus, prout latius in lib. de ſuſpenſione, c. 16. §. Quintum, demonſtratum eſt.

12 *Dubium Quintum eſt*, A quo, & quo modo tollatur irregularitas hæc ex defectu ætatis proueniens? *Reſpondeo* tolli dupliciter. Primo per diſpenſationem; Secundo per lapſum temporis, ſcilicet, cum peruenerit quis ad legitimam

ætatem: tollebatur enim olim irregularitas hæc ipſo temporis lapſu ante Bullam Pij 11. quia cum ordinatus ante legitimam ætatem non eſſet ipſo iure ſuſpenſus, conſequenter abſque vlla alia abſolutione debebat eſſe irregulariter temporis elapſum. Nunc verò poſt editam Bullam Pij Secundi ordinatus ordine ſacſo ante legitimam ætatem, quia eſt ipſo iure ſuſpenſus, abſoluti prius debet a ſuſpenſione per eum, qui poſſit eam tollere, & ſublata ſemel ſuſpenſione, & temporis ætate completa ceſſat irregularitas, dummodo ante legitimam ætatem non exercuerit actum ipſius ordinis ſacri proprium, ex Gregor. de Valletia tom. 4. Diſputation. 19. puncto 3. §. ſecundo, & alijs in ſta citandis. Si enim actum aliquem talem exercuerit, cũ nouam irregularitatem incurrit, non ſolum abſoluti debet a ſuſpenſione, ſed etiam poſt completam ætatem indiget diſpenſatione Papæ, ad hoc, vt vel ad ordinem ſuperiorem aſcendere, vel in ordine ſuſcepto miniſtrare poſſit. Et poſt Bullam Sixti V. quæ incip. *Sanctum*, & *ſalutare*, in hoc dicendum eſt de ordine, Minore quod de maiore, in hoc caſu.

13 *Addi* quando per diſpenſationem tollitur, eam a Papa faciendam eſſe, ſiquidem in hac irregularitatis ſpecie ſolus Papa diſpenſat: ideo, vt Epilcopus nec diſpenſare poſſit, ne quis ante ætatem legitimam ordinetur, nec vt actus ordinum ſuſceptorum exerceat, prout communis DD. opinio tradit, Sic gloſ. in Clem. Generalem, in verbo, Anno, de etat. & qual. Sylueſt. verbo, etat. queſt. 1. verſic. Tertium. Martin. Ledefm. 2. 4. qu. 26. art. 2. in tract. de irreg. Nau. in Manu. cap. 27. num. 102. Simon Maior. lib. 1. c. 30. nu. 10. Capuccinus in annot. comp. privileg. Mendicant. in verbo, ordines ſacri. Toletus lib. 1. cap. 25. & Henriquez lib. 1. c. 8. §. 5. quauis cap. 20. §. 3. inſinuat videtur Epilcopum diſpenſare poſſe impleta ætate, ſed intelligi debet quando non exercuerit actum ordinis ſacri ſuſcepti: quauis vt diximus ſublata tunc ſuſpenſione, nō opus eſt alia diſpenſatione ab irregularitate, ſed ceſſat irregularitas abſque alia declaratione, iuxta ex quo tradit gloſ. in c. cum medicinalis, in verbo, Per menſem, de ſentent. excommuni. lib. 6. & tradit Capuccinus ubi ſuprà. Sed

14 neque Prelatus cum ſuis Religioſis ſic ante ætatem legitimam ordinatis diſpenſare poteſt virtute privilegiorum ſuorum, quibus per Concilium Trident. ſeſſ. 23. de Reſorm. c. 12. derogatum eſt, ex Nana. in Man. c. 27. num. 202. verſic. Duodecimo, & Capuccino, & Gregorio de Valentia ubi ſuprà. Nec reſert quod Pius V. Bullam edidit, in qua ſtatuit, vt Regulares vi poſſint facultatibus ſibi conceſſis etiam in ijs, quibus eſt derogatum per Concilium Trident. quia Bullam hanc Gregorius XIII. per aliam Bullam contrariam abrogauit, in qua ſtatuit, vt decreta Trident. Concilij obſeruentur etiam in ijs, quæ ad Regulares pertinent, quam Bullam ponit Nauar. in Manuali ad finem. Unde, nec Regulares modo ante legitimam ætatem ordinari poſſunt, & ſi ordinentur, per ſolum Papam a ſuſpenſione incurſa abſolui poſſunt. Nec denique per Bullam Cretatæ nec per alia Iubileæ datur facultas ab hac irregularitate abſolendi, ſeu potius in ea diſpenſandi, ex Nauar. in Man. c. 27. nu. 254. verſic. Decimo dico, & Tomo 1. Conſil. 35. nu. 2. de temp. ordin. & Capuccino ubi ſuprà.

De Irregularitatibus ex aliquo defectu animæ prouenientibus.

Cap. XIII.

S Y M M A R I U M.

- 1 *Amētes per peccatum iure Canonico non tam irregulares ſunt iure naturali impediti, & quare.*
- 2 *Animæ habituum bonorum, & malorum, virtutum, & vitiorum ſuſceptiuæ eſt.*

3 *Amētes*

1. Amentes perpetuo, si baptizati sint, licet tam iure naturali, quam Divino ordinari non debeant, si tamen ordinantur, characterem recipiunt.

2. Illiteratura, & scientiæ defectus, quomodo probari possit.

3. Illiterati quinam iure Canonico censendi sint.

4. Scientiæ, quæ, & quanta ad singulos ordines exercendos requiratur.

5. Scientia quæ, & quanta ad Episcopatum, tam iure antiquo quam nouo necessaria sit.

6. Illiteraturæ defectus per Concil. Trident. in singulis ordinibus assignatus, an irregularem faciat.

7. Papa in defectu literaturæ an, & qualiter dispensare possit.

8. Neophyti iure Canonico irregulares sunt, & quanam huius irregularitatis constituendæ ratio sit.

9. Neophytus quisnam propriè dicendus sit.

10. Episcopus cum filio infidelis, in infantia baptizato, ad ordinem sacros, & beneficia dispensare potest.

11. Tertia Irregularitatis species in ordine ea est, quæ ex aliquo defectu anime procedit, in qua specie Nauar.

in Manual. cap. 27. numero 205. enumerat amentes, & non baptizatos, hereticos fautores hereticorum, receptatores,

aut credentes hereticis, & apostatas a fide, & fauer Hen-

riquez lib. 1. 4. de Irregul. cap. 8. §. 1. Sed dicendum est,

perpetuo amentes non esse iure Canonico irregulares, sed

impeditos iure naturali, quia cum vsum rationis non ha-

beant, actus ordinum exercere non possunt, & ita humana

uoluntate ad ordines dispensari non possunt, quando

carentes perpetuo vsum liberi arbitrij, incapaces ordinis sūt

et Soto 4. distin. 25. question. 1. articulo 2. in princip. Item,

non baptizati non sunt iure Canonico irregulares, sed iure

Divino excluduntur ab ordinibus, quia cum characterē bap-

tismi non habeant, characterem aliquem ordinis suscipere

non possunt. Heretici autem non collocantur in hoc ge-

neris irregularitatis, de quo in præfationum loquimur so-

lum enim hic agitur de irregularitate, quæ ex aliquo de-

fectu anime absque delicto contrahitur.

2. Quæ vero anima susceptiva est habitum bonorum, ma-

læ, virtutum, & victorum, 1. Ethic. vltim. & 6. Eth. 7.

& S. Thom. 1. 2. question. 5. 1. & sacri Canones in ordinan-

dis requirunt habitum fidei, & scientiæ, & alios multos, ex

quorum habituum defectibus inveniuntur diuersæ irre-

gularitates, de his anime defectibus qui irregularitatem

causant, post prædictos corporis defectus agendum est;

Quæ omnes irregularitates ex defectu anime absque de-

licto provenientes, ad duo capita reduci possunt. Aliqui

enim dicuntur irregulares ob defectum literaturæ, & illi-

teratos, distin. 3. 6. & cap. fin. de temp. ordin. lib. 6. Alij

dicuntur irregulares, quia Neophyti, id est, recentiter ad fi-

dem conuersi per baptismum receptum, quasi recentiter

Christi, & Ecclesiæ insiti, capi. 1. & 2. dist. 48. & capi. Neo-

phytus, distin. 6. 1. Antequam vero de his agamus, soluen-

da est difficultas circa amentes.

possunt, non sunt statim promouendi. Quantum tamen tempus expectandum sit, Episcopus arbitrari debet, sicut etiam qui post ordinationem in amentiam inciderit, ad ministrare non potest, antequam Episcopi accedat iudicium, de recuperamento; argumen. capit. communiter, distin. 3. & Archid. ibid. Roella, & Alberic. in verbo, vi-tatus. S. Anton. 3. part. tit. 29. de irreg. c. 5. Simon Maiol. l. 2. c. 13. num. 5.

4. Quoad irregularitatem autem ex defectu scientiæ multa de literaturâ cuique ordini necessaria in sacris Canonibus, & Concilijs, maxime autem in Concilio Tridentino reperiuntur, vt distin. 36. 37. 38. per totam distinctionem, & 16. question. 1. capit. Sic videt. & capit. fin. de erat. & qual. vbi Panorm. numer. 2. docet praxim probandi illiteraturam, & scientiæ defectum, scilicet si probetur aliquem nunquā legisse libros scientiæ, nec vnuquam intrasse Scholas, vel Doctorem, & magistrum aduulisse, & cap. fin. de temp. ordin. lib. 6. Trident. sess. 23. de reform. capit. 4. §. 1. 13. & 14. Hostiens. in Summa lib. 1. titu. de temp. ord. §. Et cui numero 18. versic. Quarta Regola, Summa Astens. part. 2. lib. 6. titu. 9. Specul. in titu. de dispensat. §. iuxta versicul. Et scias S. Anton. 3. part. titu. 13. capit. 3. §. Quantum ad quartum Nauar. in capit. Si quando, de Rescript. Excep. 13. Maiol. lib. 1. capit. 32. Syluest. verb. Clericus, 2. §. 1. & verbo, ordo, 4. question. 2. & Alphonf. Visual. tract. de irregular. num. 90. & Summitis. Quæ tamen irregularitas vt melius explicetur, dubia quadam circa eā breuiter sunt proponenda.

5. Dubium primum est, Quid in iure Canonico intelligatur per illiteratos, qui dicuntur esse irregulares; Respondet Nauar. in Manual. capit. 27. numero 205. & in capit. Si quando, de Rescript. excepti 13. quod ante Concilium Tridentinum communis opinio DD. erat, eum dici illiteratum, qui nescit Latine legere, scribere, & construere, refert Hugot. & Archid. Domin. Tutrecem. Ioan. Andr. Panorm. Felin. Cardin. Innoc. & alios. Nunc vero post Trident. sess. 23. de Reform. capit. 4. irregularis est, etiam ad primam tonsuram, qui nescit legere & scribere, & ad quatuor minores, qui solum linguam Latinam non intelligit, & ideo illiteratus dicitur in iure, qui non nouit linguam Latinam arte, vel vfu; quia qui nescit Latine legere, & scribere, aut linguam Latinam non intelligit, nescit literas, in quibus omnia Ecclesiastica, & Diuina officia conscripta sunt, ad quæ officia faciendâ Clerici ordinantur vnde non sufficit vt literaturam competentem dicatur quis habere, quod sciat legere, & scribere lingua vulgari, nisi etiam sciat Latine legere, scribere, & intelligere, vt recte notant Rebuff. in lib. de pacifi. possessor. Nauar. in d. c. si quando.

Dicendum igitur est, quod siue ante, siue post Concil. Tridentinum illiteratus, qui ob defectum literaturæ irregularis dicitur, is est qui Latine legere, & scribere nescit, aut qui linguam Latinam arte, vel vfu non docuit, quoniam qui sic ignarus est, dicitur esse absque literis, vt colligi potest ex capitulo. fin. de erat. & qual. ordin. & capit. fin. de temp. ordin. lib. 6. & hæc literaturâ sufficit, vt quis irregularis non sit ob defectum literaturæ in iure requisitâ, literaturâ vero quâ Trident. ad singulos ordines requirit, est literaturâ quæ iure naturali requiritur, vt quisque sciat bene ea, quæ ad suum officium pertinent, vt illud recte, & debito modo facere, & exercere queat, vt recte Alphonf. Visual. tract. de irreg. num. 93. post alios annotauit.

6. Dubium secundum est, Quæ, & quanta scientiæ, & literaturâ requiratur ad singulos ordines exercendos? Respondet cum Soto, 4. d. 25. q. 1. articulo 4. Conclus. 3. Nau. in cap. Si quando, de Rescript. excepti 13. num. 4. Maiol. lib. 1. cap. 32. num. 3. & Henriquez lib. 14. c. 8. §. 11. Hoc iudicandum esse ex diuersa ratione ordinis, Dignitatis, & oneris suscepti: minor enim, aut maior scientiâ requiritur pro ratione minoris, aut maioris ordinis, in vnoquoque enim ea est necessaria, quæ requiritur, vt officiū & actū ordinis illius recte exerceat. Quæ res licet olim non ita facilis explicata erat, hodie tamen ex Concil. Trident. sess. 23. de Reform. per singulos ordines, magis explicate definitum est. Nam ad primam tonsuram requiritur, vt confirmatus sit, &

St 2 fidei

fidei rudimenta, & legere, & scribere sciat, vt ca. 4. habetur. Ad Minores vero ordines vsque ad Acolythatum, vltra predicta, & testimonium de literatura, ac moribus per parochum, & Scholam, magistrum, capit. 5. requiritur, vt saltem linguam Latinam intelligant. Pro maioribus vero sacris, & Subdiaconatu videlicet, & Diaconatu requiritur vt probe in minoribus versati sint, & bonum testimonium habeant, ac & literis, & ijs, quæ ad ordinem exercendum pertinent, instructi sint capit. 13. Ad presbyteratum autem aliquanta scripturæ intelligentia exigitur. Sunt, n. duæ presbyteri functiones, vna præcipua supra corpus Christi verum; altera Secundaria supra corpus Christi mysticum. Prima conuenit in vniuersum omnibus Sacerdotibus; Secunda vero non nisi parochis. Igitur quando quis ad solam priorem actum ordinatur presbyter, vt vsu venit inter Religiosos, qui animarum curam non habent, & qui non docentis, sed plangentis potius officium habent, 7. question. 1. cap. Hoc nequaquam, & 16. quest. 1. c. Monachus non docentis non videtur alia scientia necessaria, quam vt mysterium Sacramenti, quod percipere, & tractare debet, intelligat, in cuius rei scientia, & intelligentia, diligenter per Episcopum in ordinibus suscipiendis examinandi sunt, ex Concil. Trident. sess. 23. de Reform. capit. 12. Qui vero in parochum, & pastorem ordinatur, ea scire debet, quæ plebi cognita sunt necessaria ad salutem, & ad Sacramenta ministranda, ex capit. 14. vt scilicet docere sciant subditos suos fidei articulos, & Decalogum, & peccata ordinaria, quæ ei per confessionem deteguntur, & vt poenitentibus salutaria consilia prætare valeant. Etenim vt Malach. 2. dicitur, debet *papulus de ore sacerdotis legem requirere*. Ad Episcopatum vero requirebatur olim, vt vtrumque testamentum sciret, vt per sacram scripturam, & suos edocere, & alienos confutare posset, cap. omnes, distin. 38. & facit 1. Petri 3. Hodie vero ex Concil. Trident. sess. 22. de Reform. capit. 2. requiritur, vt sit in aliqua Vniuersitate studiorum Magister, vel Doctor, aut Licentiatum in sacra Theologia, vel in iure Canonico, vel quod publico alicuius Academiæ testimonio idoneus ad alios docendos probatus sit; Quod si Regularis fuerit, a superioribus suæ Religionis similem fidem habeat.

8. *Dubium tertium est*. An defectus literaturæ, quam in singulis ordinibus constituit Concil. Trident. sess. 23. vbi supra, faciat irregularem, ita vt nec ordinari, nec in susceptis ministrare possit? Nauar. in Manual. cap. 27. nu. 205. affirmare videtur, Nihilominus tamē negatiua pars verior esse videtur, vt docet Henriquez lib. 1. c. 8. §. 11. in annot. littera A. in qua re hæc mihi dicenda videntur.

Primum est. Qui sine predicta scientia ordines suscipit, mortaliter peccat, quia in re graui inobediens est præceptis Ecclesiæ: sicut etiam peccat, qui tales ordinat.

Secundum est. Qui absque scientia hæc ordines suscipit, Sacramenti characterem recipit; quia scientia, de Sacramenti essentia non est Hostiens. in Summa lib. 1. tit. de tempor. ordin. §. Et qui, nu. 18. in Regula 4. versicul. sed nunquid. Summa Astenf. part. 2. lib. 6. tit. 9. question. vltim. Maiol. lib. 1. cap. 12. nu. 11. Alberic. in verb. ordo. 3. paulo ante finem Innoc. & Ioan. And. in cap. eum in cunctis, de elect. Diaz in Pract. Crim. Can. c. 18.

Tertium est. Defectus omnis scientiæ, quam Concilium requirit, irregularitatem non inducit; Quia Conc. solum dicit, quod ij, qui promouendi sunt ad hos, vel illos ordines, hoc, vel illud sciant, non tamen addit, si secus fiat, eos esse irregulares. Item Concilium ait, vt qui primam tonsuram suscipit, rudimenta fidei sciat, & tamen dicendum non est, eum esse irregularem, si nesciens fidei rudimenta ordinatur. Et denique quia idem Concilium, & Canones antiqui requirunt in Episcopis, & presbyteris multam scientiam, & tamen dicendum non est irregulares eos esse, si absque illa, quam Canones requirunt, scientia ordinentur.

Quartum est. Si sint omnino ignari, vt officium in ordine susceptum exercere nequeant, erunt irregulares, contra ius enim naturæ est, vt quis exerceat officium, quod ignorat.

Dubium Quartum est. An Papa in defectu literaturæ dispensare possit? Simon Maiol. lib. 1. cap. 12. nu. 1. 2. 3. non posse, quia est iuris diuini, quod ordinandus habeat literaturam, & citat Innoc. in c. Dilectus, de temp. ordin. vbi tamen Innocentius de solo Episcopo, & non de Papa locutus est. Card. de Turrecrem. in cap. si in laicis, distin. 38. Felin. in cap. inquisitioni, de sent. excom. Domin. & Philip. in capit. fin. de temp. ordin. lib. 6. Ioan. Bernart. Diaz in Pract. Crimin. Canon. capit. 18. *Dicendum tamen est* quod possit ex causa urgenti, cum irregularitas hæc re Canonico inducitur sit. Et saltem indirecte in hoc defectu dispensare potest, quia dispensare potest in defectu gratiæ, vt quis ordinatur ad primam tonsuram ante septennium, & ad quatuor ordines Minores, sic Nauar. in Manual. capit. 27. num. 205. Alphonsus Vivald. tract. de irregularitat. 97. & Greg. de Valentia tomo 4. Disp. 7. quest. 19. puncto 3. §. 3. Quia vero de iure naturæ, & diuino est, qui ordines recipit, sciat Latine legere, si in Ecclesia Latina, aut Græce, si in Ecclesia Græca ordinatur, & intelligat, vt recte possit officium suum exercere, hinc fit, vt solus iste literaturæ defectus irregularitatem inducat iure naturali, & diuino adeo vt Papa dispensare non possit, vt prius illiteratus ordinatur, & ministrat in eo ordine, cuius officium requirit, vt Latine aliquid legatur vel recitetur, quales sunt ordines maiores, & qualis est ordo Lectoris, cuius officium est Psalmos, & Prophetias legere, & ordo Exorcistæ, cuius est exorcismos Ecclesiæ recitare ad demones expellendos. Cui huiusmodi enim penitus illiteratis Papa dispensare nequit, videtur enim contra ius naturæ, vt quis officium exerceat, quod ignorat, vnde si cum omnino illiterato Papa dispenseret, hoc est solū ad tempus, vt discat. Et in hoc sensu, scilicet, in penitus illiterato locuti sunt DD. citati pro contraria opinione, & constat ex gloss. in cap. præcipimus, in verbo *ignorantem literat*, distin. 34. & in cap. illiteratos, in verbo *illiteratos*, distin. 36. solus autem Papa, non Episcopus, in hac irregularitate dispensare valet.

10. *Quoad Neophytos autem*, constat eos irregulares esse, dist. 48. per totum distinct. & dist. 59. cap. si officia, & cap. Hoc ad nos, & cap. ordinatos, & distin. 61. cap. Sacerdotes, cap. In Sacerdotibus, cap. Non negamus, & cap. Minimus, & cap. Miserum, & cap. Neophytos. Host. in Summa, lib. 1. tit. de temp. ordin. §. Et cui, numer. 30. in Quarta decima regula. Summa Confess. lib. 3. tit. 14. per totum Summa Astenf. part. 2. lib. 6. tit. 16. S. Anton. 3. part. tit. 3. cap. 1. §. Quantum ad vltimum. Syluest. verbo, ordo, 4. question. 2. versic. Nec Sexto. Nauar. in Manual. capit. 27. num. 205. Couarr. in Clemen. si furiosus, part. 1. §. 2. nu. 7. de homicid. Maiol. lib. 1. capit. 32. Alphons. Vivald. tract. de irregul. num. 47. & seqq. Cosmas Philarchus, part. 1. lib. 4. ca. 9. Greg. de Valentia tomo 4. disp. 7. quest. 19. puncto 3. §. 3. Toletus lib. 1. cap. 25. & Henriquez lib. 1. cap. 4. §. 7. Cuius irregularitatis triplex ratio assignari potest.

Prima est. Ne elatus in superbiam incidat in laqueum diaboli 1. Timoth. 3. & ca. Quoniam, dist. 48. existimans quod fides, & Religio Christiana plurimum eo indigeat.

Secunda est. Quia alios docere nequit, quia ipse nouit didicisse, vnde Innocentius Papa, vt habetur in cap. Miserum, d. 61. ait in epist. 12. *Miserum est etiam magistram fieri, qui nunquam discipulus fuit*.

Tertia est. Quia alijs sese conformare non valet, qui statum Ecclesiæ regende non est expertus, vt enim ait gloss. in princip. dist. 48. in verbo, *prohibentur*. Momentaneus Sacerdos nescit habere humilitatem, obseruare modos potest, sonarum, vel se contemnere, non se inuauit, non se inuauit se correxit, non pauperibus erogauit.

11. *Dubium est inter Doctores*. Quis dicendus sit Neophytus. Quidam enim vt Staphil. in tract. de litteris gratis, & iust. & Mandol. in Praxi signature iustitiæ, & gratis, dicere videtur Neophytum esse illum, qui ex Iudeis, vel Saracenis, vel Paganis progenitoribus, genus ducit, quamuis sit infans a tempore Natiuitatis suæ baptizatus, addantque cum isto solutum esse dispensari ad ordines, & beneficia. Sed verior, & communior opinio est, quam sequuntur, Nauar. in Manual. ca. vicesimo septimo.

14 *Uxoratus au, & quando ad ordines sacros promoueri possit.*

1 *Quarta irregularitatis species, quæ absque delicto contrahitur, ea est, quæ ex defectu libertatis procedit, cuius speciei irregularitates ad quatuor genera commodè reduci possunt.*

Primo enim alij sunt irregulares, quia sunt seruituti subiecti;

Secundo, alij, quia obligati sunt ad ratiocinia;

Tertio, alij, quia sunt obligati Curie seculari, & in iure dicuntur Curiales;

Quarto, alij quia sunt obligati vinculo Matrimonij: Qui omnes, licet in iure Canonico dicantur irregulares, sunt tamen aliquo modo iure naturali impediti, & inhabiles ad ordines, siquidem hi omnes, quamdiu alligati sunt aut vinculo seruitutis, aut ratiocinij, aut Curie, aut Matrimonij, non sunt sui iuris, sed alterius potestatem habentis in illos, vnde quamdiu sic alligati sunt, iure naturali impediti sunt, quo minus ordinibus uti possint; ideoque ius Canonicum optimo consilio statuit, ne ad ordines promoucantur; soluti autem a vinculo, si ex alio defectu irregulares non sint, habiles sunt ad ordines. De hac re agitur dist. 54. per totum, & alibi, vt ex his, quæ infra dicemus, manifestum erit.

2 *Primo igitur seruitus quamuis non impedit alicuius ordinis susceptionem de facto (si enim ordinetur, vere ordinem suscipit) impedit tamen cuiuslibet ordinis susceptionem de iure. Iura enim tales ordinari prohibent, nisi prius libertati redditus fuerint, vel nisi sit de consensu dominorum. Serui autem hoc in loco intelliguntur ij, qui cuiusvis alterius obsequijs subiecti sunt, siue vt mancipia in bello capta, vt colligitur ex dist. 54. per totum, & 12 q. 2. ca. libertatis, vsque ad cap. Aurum, & toto tit. iuris, de seruis non ordin. S. Thom. in addit. 3. part. quest. 36. art. 3. Rich. 4. dist. 25. art. 5. q. 1. S. Bonau. ead. dist. art. 2. q. 4. Thom. de Argē. tina. q. 1. ca. art. 3. Concluf. 3. Ioan. Bachon. quest. 4. Soto, 4. dist. 25. q. 1. artic. 3. Concluf. 3. Gabr. 4. dist. 25. q. 1. artic. 2. Concluf. 10. Martin. Ledesm. 2. 4. quest. 26. art. 2. in tractat. de Irregular. post princip. Hostiensis in Summa. lib. 1. tit. de seruis non ordin. Summa Confess. lib. 3. tit. 16. & tit. 17. Summa Astens. pa. 2. lib. 6. tit. 20. q. 1. Summa Pisanel. verbo, seruus, 2. Summa Angelica, verbo ordo, 3. num. 10. & verbo, seruitus, num. 4. S. Anton. 3. p. tit. 29. c. 6. Sylu. verbo, ordo, 4. quest. 2. vers. Nec nono, & verbo, seruus, numer. 3 §. secundo. Nauar. in Manual. capit. 27. num. 203. versicul. Decimo sexto. Maiol. lib. 1. c. 35. Ioseph Angles, in Florib. 4. Sept. par. 1. in quest. de Sacram. ordinis, art. 4. Gregor. de Valentia Tomo 4. Disput. 7. Quest. 19. Puncto 3. §. 2. in fine. Tolet. lib. 1. c. 25. & Henriquez lib. 14. c. 5. §. 5. Ioan. Bern. Diaz in Pract. Crimin. Canon. cap. 17. Cuius constitutionis, & irregularitatis varia, & multiplex ratio est.*

3 *Vna est, seruilis uilitas, & Clericalis dignitas, per tales enim Sacerdotij dignitas obscuratur, & diminuitur auctoritas, vt docet S. Basil. epist. 8. ad Eusebium Episcopum Samosatensem, & c. Admittuntur, d. 54.*

Alter a est impotentia sui; Nam in susceptione ordinis, homo diuinis officiis mancipatur, & ideo debet esse iuris sui, vt libere possit seruitio Ecclesie vacare: Seruus autem quia non est sui iuris, sed domini sui, (vt enim Polit. cap. 3. dicitur, Seruus est res animata possessa) non potest se Ecclesie ministerio mancipare, cum nemo dare possit, quod suum non est.

Ideoque ad ordines promoueri nequit, nisi herus eum manumittere voluerit, vt enim ait Leo I. epist. 1. & refertur ca. 1. dist. 54. Debet esse immunis ab alijs qui diuinæ militiæ est aggregandus, vt a Castis Dominicis, quibus nomen eius ascribitur, nullius necessitatis vinculis abstrahatur. [Vnde fit, vt etiã ad ordines minores sine Domini licentia ordinari non possit; Quod si sciente Domino, & non contradicente promouetur ad ordines maiores, vel minores, eo ipse manet liber. c. Si seruus sciente, dist. 54. Tolet. vbi supra, & alij. Si verò vel Domino igno-

Scilicet 3. ran-

De Irregularitate proueniente ex defectu libertatis. Cap. XIV.

S Y M M A R I U M.

- 1 Irregularitates ex defectu libertatis prouenientes ad quatuor capita reducuntur, & quænam illa sint.
- 2 Seruitus cuiuslibet ordinis susceptionem de iure impedit, & quænam serui sint censendi.
- 3 Serui quare iure Canonico ab ordinum receptione sunt exclusi.
- 4 Serui domino sciente, & non contradicente ad ordines maiores, vel minores promoueri, eo ipso liberi manent.
- 5 Seruus ordinatus sacris, si restituitur domino suo, a Domino verberari non potest.
- 6 Obligati ad ratiocinia ab ordinum receptione sunt exclusi, & quænam huius rei sit ratio.
- 7 Obligatio ad ratiocinia quidnam, & quænam sit.
- 8 Obligati ad ratiocinia quando ad ordines promoueri licite possint.
- 9 Curiales ab ordinum receptione arcentur, & quænam tales proprie censendi sint.
- 10 Curiales quibus de causis ab ordinibus arceantur.
- 11 Curiales quando licite ad ordines promoueri possint.
- 12 Penales ab ordinibus suscipiendis excluduntur, & quis feudatarius proprie dicendus.
- 13 Penales, & Emphyteusis qualiter inter se conueniant, & differant.

rante, vel contradicente ordinetur, manet ſeruus; quod intelligendum eſt in ordinibus Minoribus, & ſeruire teneatur Domino etiam in actibus temporalibus exercendis, ſicut prius, c. Nulli, & c. ex antiquis, d. 54. Syl. verb. ſeruitus, quæſt. 6. & Rich. ubi ſupra. Si verò neſciente Domino, aut contradicente, ordinetur factis ab Epifcopo ſciente eum eſſe ſeruum, tenetur Epifcopus ſatisfacere Domino, reddendo duplo pretio, ut ſeruus liber fiat, c. Si ſeruus abſente, d. 54. Item ſi ordinetur factis neſciente Domino, & ignorante Epifcopo, præſentatus tamen ab aliquo patrono ſcienter, tunc patronus præſentans, tenetur ſatisfacere Domino in duplum, c. ex antiquis, d. 54. Item, ſi ordinetur neſciente Domino, aut contradicente ſciente tamen Epifcopo, & patrono præſentante, utique ſcilicet Epifcopus, & patronus, tenetur Domino in duplum ſatisfacere. Ut ſeruus liber fiat, c. Si ſeruus abſente, diſt. 54. Quod ſi Domino neſciente, & ignorante Epifcopo, ſeruus ipſe ſe ingeſſerit ad ſacros ordines, ultra peccatum mortale quod committit, tenetur ſe redimere, pretio ſoluto Domino, ſi habuerit peculium. Si vero non habet, nequaſi ipſum redimit, manet ſub ſeruitute Domini, & in poteſtate eius, ut ſeruiat illi in actibus, & obſequijs ſpiritualibus honeſtis, non autem in ſeruitijs inhoneſtis, & indecentibus ordinem ſuum: ut verbi gratia ſi ſit Sacerdos, celebrando pro Domino, ſi Diaconus, vel Subdiaconus, Horas, & alias preces pro eo dicendo, c. frequens, d. 54. & toto tit. de ſeruis non ord. Quod ſi cõtumaciter hoc facere teneatur, deponi debet, c. Nullus, de ſeruis non ordin. Si vero paratus eſt hoc facere, ſed Dominus nollit eum honeſte pro curate, tunc ſecundũ Hoſtienſ. & Aſtenſem ubi ſupra, prudens Iudex hoc arbitrabitur, conſiderata perſonarij qualitate, & patrimonij modo, argum. ff. ubi pupillus educ. debeat. l. 1. 2. 3. & 5. Non enim pſallere poſſet, niſi ſuſtentationem ſufficientem haberet; ab illo autem habere debet, c. ſeruit. c. extirpandæ, de præben. Si verò Dominus nihil habeat, vel non habeat unde ſibi ſufficiat, tunc Epifcopus ei providere debet, qui minus caute ipſum ordinavit, arg. c. Diaconi. 95. Poſteſt autem Dominus repetere ſeruum ſuum ipſo inſcio, aut contradicente ordinatum, infra annum, & non ultra, qui annus non eſt computandus, ut exiſtimat Hugo, a tempore ordinationis, ſed a tempore ſcientiæ Domini, ut Laurent. Raym. Goſſred. Hoſt. Aſtenſ. Rich. S. Anton. Summa Piſanella, & gloſ. in ca. ſi ſeruus ſciente in verbo, *ut ſeruus ann. d. 54.* teſtatur, & facit cap. Si quis incognitus, 17. q. 7. Quod ſi ſeruus ſic ordinatus, reſtituatur Domino ſuo, non habet Domino manus in eum injicere, argum. cap. ſi quis ſuadente, 17. q. 4. Hoſt. Aſtenſ. Piſan. & Innoc. in ca. de ſerutorum, de ſeruis non ordin. Nec Matrimonium contrahere poteſt poſtea ſeruus, ſeu Clericus ille propter votũ, quod intelligitur caſſe in ſuſceptione ordinis ſacri, arg. c. Quidam, de conuſ. coniug. Alijs autem Clericalibus priuilegijs, non gaudebit, capitul. Ioannes, de Cler. coniug. Et idem eſt de alijs omnibus generibus ſerutorum, aut aliquo vinculo ſeruitutis aſſectis, argum. capit. frequens, diſt. 54.

6 *Secundo*, Circa obligatos ad ratiocinia idem fore dicendum eſt, de quibus eſt titulus in corpore iuris, per totum titulum. Dixi autem idem fore de iſtis, ac de ſeruis dicendũ eſſe: non enim omnino par virtusque ratio eſt: Nam huiusmodi homines ſimpliciter liberi ſunt: ex alia verò parte cum eis conueniunt, quia ſicut ſeruus, irregularis eſt propter defectum ſeruitutis in proprios Dominos: ita etiam, & qui obligati ſunt reddere rationem Dominis, ab Eccleſia prohibentur ordines ſuſcipere quamuis ſi ordinentur, nihil obſtat quo minus officia ſua adminiſtrare poſſint, niſi ab Eccleſia hoc illis interdictum fuerit: iſti enim potius dicuntur impediri quo minus ordines ſumant, quam quod vere irregulares ſint; Quia cum irregularitas ex ſua natura perpetua ſit, & ſe habeat per modum habitus, obligatio autem ad ratiocinia reddenda, utique temporanea ſit, erit hoc potius impedimentum dicendum: reddita enim ſemel ratione Dominis quibus obligati ſunt, & planè liberi ab officio, & a reddenda ratione, & ab omni quaſtione de dolo in adminiſtratione, habiles ſunt ad ordines, ſi ex alio aliquo defectu non ſint irregulares.

Fieri namque poteſt, ut quia, vile, aut turpe officium geſſerint, tanquam infames, ſint irregulares: Et fieri etiam poteſt, ut tanquam iudices aliquem morti ad iudicauerint, ut propterea ex alio capite ſint irregulares. Ratio autem huius impedimenti triplex eſt, vna propter indecentiam. Secunda eſt quia cum huiusmodi cognoſcantur a Dominis ſuis ad reddendam rationem Eccleſia turparetur, & infamaretur. Tertia eſt, quia probabile eſt huiusmodi homines fugere ad Eccleſiam non tam ob amorem, & deſiderium miniſtrandi Deo, quam ut effugiat ratiocinia, quæ reddere tenentur, & ideo ordinandi non ſunt.

7 *Obligatio* autem ad ratiocinia eſt, qua quis obligatur ad reddendam rationem adminiſtrationis rei publicæ aut priuatæ: ſunt enim ratiocinia, alia publica, alia priuata; Publica ſunt illa, quibus obligantur officiales ex adminiſtratione aliqua ad Rempublicam, pertinet, ut Theſaurarij, vel Deputatij aeris publici, ut patet c. de Epif. & Cler. officiales, & tales ordinandi non ſunt, donec rationem reddiderunt, & ab illa obligatione abſoluantur. Item, qui obligantur aliqua obligatione iuramenti, vel pacti, vel ſpondij ad officium publicum, ſive honeſtum, ſive turpe, dicuntur obligati ad ratiocinia, ut Advocati, Procuratores, Magiſtratus, Iudices; Priuata ſunt illa quibus obligantur aliqui ex adminiſtratione rerum pertinentium ad priuatos ex officio legis, vel iudicis; & hi in duplici differentia poſſunt.

8 *Quidam* enim obligati ſunt alicui per ſonæ ſeculari non muerabili, quia ſcilicet geſſerunt adminiſtrationem eius, ut Curatores, Procuratores, Tutores, tales enim promoueri non debent niſi finito officio adminiſtrationis, 1. 1. q. 1. cap. 1. & 2. & Ne Clerici vel monachi, cap. 1. & 2. ſumma, verò adminiſtratione, ſi adhuc ſit obligatus ad ratiocinium, & mouetur ei quaſtione de dolo, promoueri non poteſt ante deciſam litem, argum. cap. Tantis, diſt. 51. & ibi Archid. & gloſ. in verbo, *obreſſit*, debet tamen taxari tempus infra quod quaſtione decidatur, argum. cap. lator, qui ſi ſint legit. & c. de ingen. manum. l. diſſimulatio, quo tempore lapſo, ſi nil releuans ab actore deductum fuerit, ſicut reus conuenitus abſolui poteſt, ita quoque promoueri poteſt argum. cap. Magnus, diſt. 54. & c. vnico, & ibi gloſ. in verbo, ratiocinia, de obligatis ad ratiocinia. Maior. l. 2. c. 1. nu. 4. Quod ſi Epifcopus infra hoc tempus ſciteret eum promoueri, pro ipſo tenebitur, quoniã ordinando eum, abſoluſſe videtur ei negociandi facultatem, unde ſibi imputare debet, ex Panor. in cap. vnico, num. 7. de oblig. ad ratiocinia. Similiter, etiam ſi quaſtione ei non moueretur, ſed in præſenti eſt, ut moueatur, aut manifeſtum ſit eum de dolo teneri, debet Epifcopus eum ab ordinibus repellere, aut ſi interim promoueatur, deponendus eſt, c. vnico, & ibi gloſ. in verbo, ratiocinia, de oblig. ad ratiocinia. Tolet. lib. 1. c. 30. unde non ſunt ordinandi executores reſtaſentorum, tutores pupillorum, & huiusmodi ad reddito ratiocinio.

Alij ſunt, qui perſonarum miſerabiliũ, ſcilicet viduarum, pupillorum, pauperum, Eccleſiarum, aut cauſarum piarum negotium in ſe ſuſceperunt, & hi niſi aliquid aliud Canonicum impedimentum obſtat, etiam adminiſtratione pendente promoueri poſſunt, ex communi DD. ſententia, arg. cap. 1. Ne cler. vel monachi, c. peruenit, diſt. 86. & cap. iudicatum, diſt. 89. & 16. q. 1. cap. Monachi, Hoſtienſ. in Summa, libr. 1. tit. de oblig. ad ratiocinia, nu. 5. Quis obligatus, & Summa Aſtenſ. part. 2. lib. 6. tit. 19. q. 2. Summa Piſanella, in verbo, obligatus, in princ. p. S. Anton. 3. part. tit. 29. de Irreg. cap. 6. §. Terrio Angelica in verbo, ratiocinia, nu. 1. Sylueſt. eod. q. 3. Tabiena, verbo eod. nu. 2. §. Primo. Ioa. Bern. Diaz in Præſt. Crim. Canon. cap. 55. Matol. lib. 2. c. 1. nu. 8. Qui vero obligati ſunt vel Reſponſi, aut priuata perſonæ, ſine vlla adminiſtratione, v. g. ex mutuo, ex conducto, ex depoſito, emptione, aut huiusmodi contractibus adminiſtratione carentibus, nõ ſunt impediti ab ordinibus ex hoc capite, ut eſt communis opinio, ex Maior. ubi ſupra, nu. 9. & facit l. quiſquis emens, c. de Epif. & Clericis, & gl. in c. præterea, in verbo, functionibus, d. 51. Panor. in cap. vnico, nu. 10. de oblig. ad ratiocinia.

Ter.

Tertio, Curiales ab ordinibus arcentur, ca. 1. 2. & 3. dist. 5. Host. in Summa lib. 1. tit. de oblig. ad ratiocinia, §. 1. & qualiter hoc Summa Astenf. part. 2. lib. 6. tit. 18. Summa Pisan. in verbo, ordinandus, §. 1. 5. Angelica, in verbo, Curiales, S. Anton. 3. par. tit. 29. de Irreg. c. 6. Alberic. in verbo ordinandus, §. 1. 5. Syluest. verbo ordo, 4. q. 2. vers. Nec Secundo, Tabiena, verbo ordo, 4. Maiol. lib. 2. c. 5. Toletus l. 1. dist. 2. Sacerd. c. 30. & Henriquez lib. 14. cap. 5. §. 5. Curiales autem in hoc loco dicuntur ij, qui quacunq; ex causa Curie seculari obligati sunt, siue in perpetuum, siue ad tempus, siue honestum, siue inhonestum manus exercuerint, & siue ex vi iuramenti, pacti, aut stipendij, in aliquo officio Curie secularis maneant, unde ex hoc capite non sunt impediti ab ordinibus officiales Episcoporum aut Ecclesiarum, sed neque etiam Curiales illi qui aniles, & Curias principum secularium sequuntur obsequij, & famulatus gratia, dummodo nullus nexus, nullaue obligatio eos ad Aulam, & Curiam obsequia attraheret. Et quidem homines qui officia honesta exercebant quamdiu sic obligati sunt promoueri prohibentur, postquam vero a Curia liberati sunt, ordinari possunt; in quo genere sunt Iudices, Aduocati, Tabelliones, dummodo causas ratiū cumiles, & pecuniarias tractauerint, si enim aut sanguinis vindictam fecerint, aut participes fuerint, ex alio capite manent irregulares. Qui vero officia sua, ut sunt milites, qui potestatibus obediendo, vel sub vexillis alicuius praestito iuramento, aut alias, militando, sanguinem humanum effuderunt, vel officia turpia, & inhonesta exercebant, ut sunt Histiones, Mimici, Scenici, Circatores, Saltatores, & qui theatra libi, spectaculis obligati, & attriti fuerant, hi si alioquin ex alio capite tanquam infames irregulares sunt, cum infamia haec ab Ecclesia, & viris Ecclesiasticis eliminanda sit, arg. c. Clericum, d. 46. & c. 1. Donare, & in gl. in verbo, Histionibus, & in verbo, Talibus, d. 86. cum his etiam ab uilitate nulla dignitatis etiam secularis porta patere debeat. C. de dignitat. l. 2. lib. 1. & latius tradit Maiol. lib. 2. c. 5. nu. 17.

Quarto, Curiales igitur merito ab ordinibus repelluntur ob varias, & iustas causas.

Prima est, Quia ut constat, aliqui eorum sunt viles persone, & sepe sunt irregulares ex officio suo, c. Aliquando, & c. praeerea, dist. 51.

Secunda est, Quia Ecclesia plurimum molestatur, & multa incommoda patitur, propter tales quando curia ipsorum domina eos repeteret, ca. designata, & c. praeerea, dist. 51.

Tertia est, Quia contra eas praesumitur quod reuertentur ad pristinos mores, & ad consuetas secularitates.

Quarta est, Quia etiam praesumitur contra eos quod non transeant voto Religionis ad Clericatum, sed ut fugiant ratiocinia Dominorum suorum. Quas rationes, & alias tradunt glo. initio d. 5. in verbo, Adiecit. Hostiens. in Summa, lib. 1. tit. de oblig. ad ratiocinia, §. vlt. Astenf. part. 2. Summa, lib. 6. tit. 18. q. 3. Raym. tit. de Curial. Summa Pisan. verbo, ordinandus, §. 1. 5. Alberic. verbo, ordinandus, §. 1. 5. S. Anton. 3. par. tit. 29. cap. 9. Maiol. lib. 2. c. 5. num. 3. & alij. Tales igitur ob causas dictas nec ad ordines admittendi sunt, nec ad Religiosorum familias temere suscipiendi erant, capit. vnico, d. 5. 3. & facit c. Monasterijs, 19. quest. 3.

Illud vero diligenter aduertendum est, quod etiam in illis casibus in quibus ob ratiocinia reddenda predicti ab ordinibus excluduntur, si tamen idoneum fideiussores exhibeant, qui causam ratiocinij in se assumunt, nota iam lites, vel rationem administrationis habita reddere velit; vel denique bonis cedat, dummodo talis bonorum cessio, non cedat in dedecus Ecclesiae, ordinari non prohibentur. Vnde quem refert, ac sequitur Panor. in cap. vnico, nu. 10. de oblig. ad ratiocinia. Archid. in capit. praeerea, d. 51. Maiol. lib. 2. c. 1. nu. 14. & 15. Et haec quae iam dicta sunt, procedunt de promouendis ad ordines, si enim post promotionem ad ordines accedant huiusmodi obligationes, ab illis liberantur, quasi incapaces ipso iure huiusmodi obligationis, ex glo. in c. si seruus sciente in verbo, sed non a curia, d. 5. & ante eam Hugo, lib. 1. & idem Hugo, in c. prae-

terea, d. 51. Maiol. lib. 2. c. 5. nu. 4.

12 Huc etiam reducuntur feudatarij; est autem feudatarius ille, qui alterius rem immobilem instrumento confecto, & iuramento praestito de seruitio personali Domino reddendo accipit. Hic igitur ab ordinibus suscipiendi merito repelluntur, eo quod homagium, seu iuramentum fidelitatis de seruitio personali Domino praestando impedit Ecclesiae ministerium. unde vel feudum relinquere debet, quando ipsis inest relinquendi facultas, vel quando ea res, pependit ex Domini directi voluntate, licet eius accedere debet, ut ad ordines promoueri possit; Na ut Imola & alij in cap. 1. de feudis tradunt, non est liberum semper feudatario, irrequisito Domino feudum relinquere, feudatarius vero & Clericus simul esse non potest, ob repugnantiam quae nascitur, ut tam feudo, quam Ecclesiae seruiat, duobus videlicet contrarijs Dominis. Luc. 16. ubi obi-

13 ter notandum est discrimen inter Feudum, & Emphyteusim; Quamuis enim utrumque in hoc conueniant, quod tam feudatarius, quam Emphyteuta Dominum utile, cedens vero feudum, seu Emphyteusim, Dominum directum retineat; Differunt, tamen, quia Emphyteuta certam pensionem, feudatarius vero seruitium personale praestito homagio Dominis reddit, arg. ca. potuit, de locato, iuncto c. 1. de feudis, de qua re latius agit Maiol. lib. 2. cap. 5. nu. 5. & 6.

14 Quarto, Vxoratus ad sacros ordines promoueri non potest nisi coniuge etiam Religionem aliquam approbatam proficiente, c. coniugatus, & c. vxoratus, de coher. coniug. Quod ideo statutum est, ne coniux in seculo manens, periculum fornicationis incurreret. Sed neque ad ordines minores promoueri potest coniugatus, prout Bonifacius Papa VIII. in c. Nullus Episcopus, de temp. ordin. libr. 6. decreuit, licet in hoc Archidiaconus in cap. Quicumque, dist. 77. oppositum senserit, post quem, decretum est in iure Canonico, id quod diximus, ut patet ex d. cap. Nullus Episcopus. Olim etiam Clericus in Minoribus Constitutus, si vxorem duceret, gaudebat privilegio fori, si tonsuram, & habitum Clericalem gereret, prout idem Bonif. Papa VIII. in cap. 1. de Cleric. coniug. lib. 6. constituit, Sed hodie post, Concil. Trid. Sess. 23. de reform. ca. 6. & capitul. 17. nullus quantumuis primam tonsuram habeat, gaudet privilegio hoc fori, nisi iuxta Concil. decretum, beneficium Ecclesiasticum habeat, aut Clericalem habitum, & tonsuram defrens, alicui Ecclesiae ex mandato Episcopi inseruiat, vel in seminario Clericum, aut in aliqua Schola, vel Vniuersitate, de licentia Episcopi versetur. In Clericis vero coniugatis, iubet Concil. Trid. ubi supra, cap. 6. ut seruetur constitutio Bonifacij Papae VIII. quae incipit, Clerici, de Cler. coniug. li. 6. nimirum, ut ij soli Clerici coniugati, qui cum vna, & virgine contraxerint, si alicui Ecclesiae inseruiant in ministerio Ecclesiae ab Episcopo deputati, & Clericali habitu, & tonsura videntur, fori privilegio gaudeant ceteri vero per istos non gaudent. Quod si quis vel per Episcopi incuriam, vel per obreptionem ad ordines Minores promotus sit, vxore castitatem non vouente, quamuis characterem accipiat, ordines tamen quos contra Ecclesiae prohibitionem acceperit, exercere non poterit, arg. c. Nullus Episcopus, de temp. ordin. libr. 6. & Vg. in cap. Episcopus, d. 77. Maiol. lib. 1. capit. 34. num. 1. vers. Sed si.

De irregularitate ex defectu lenitatis, seu ex homicidio iusto proueniente. Cap. XV.

S Y M M A R I V M.

- 1 Defectus lenitatis, seu homicidium iustum irregularitatem inducit.
- 2 Homicidium iustum, quare irregulare aliquem faciat.
- 3 Homicidium, & membri mutilatio, seu abscissio, quoad incurrendam irregularitatem equiparantur.
- 4 Homicidium mentale, irregularitatem non causat.
- 5 Mutilatio membri, idem non est, quod membri debilitatio, quoad irregularitatem causandam.

Irre-

- 7 Irregulari faciens alterum, an ipſemet ſemper irregularis ſit.
- 8 Occiſio, aut mutilatio hominis cuiuſcunque etiam pagani, Banniti, vel excommunicati, irregularitatem inducit.
- 9 Occidens ſortum animatum in utero matris, irregularis eſt & quando ſortus animari incipiat.
- 10 Homicidium ante ſuſceptum baptiſmum committens, irregularis non eſt.
- 11 Membri nomine quid iure Canonico intelligatur.
- 12 Pollice, vel indice carens an ſit irregularis.
- 13 Digitiſ propriè membrum corporis non eſt.
- 14 Membrum illud propriè dicitur, quod proprium, & peculiarem actum ab alijs partibus corporis diſtinctum habet.
- 15 Membrum, & pars membri inter ſe plurimum diſtant.
- 16 Pollex, index, & digitiſ medijs neceſſarij ſunt ad honeſtè, & decore celebrandum.
- 17 Auriculam alteri amputans, irregularis non eſt, ſecus tamen ſi aurem amputet.
- 18 Mammillam feminè abſcindens, irregularis eſt, & quare.

Quia irregularitatis ſpecies ſine peccato cōtracta eſt, quæ ex defectu lenitatis, ſeu manſuetudinis procedit; dicitur autem defectu lenitatis, ex hoc quod quis occidit, vel mutilat, ideoque ſic occidentes, vel mutilantes hominem, irregulares ſunt. Quia verò occiſio, vel mutilatio hæc nonnunquam peccando committitur, talis irregularitas alterius ſpeciei eſt, & ex delicto naſci conſetur, de qua inferius agetur; Nonnunquam autem occidit, aut mutilat quis abſque vilo peccato, & hæc irregularitas ea eſt, quæ ex defectu lenitatis contrahi dicitur, de qua in præſentiarum diſputatur; ita ut quicumque iuſte, & ſive peccato vel hominem occidit, vel membrum abſcindit, irregularis ex hoc capite habetur, adeò, ut nec ordinari permittatur, nec in ſuſceptis ordinibus miniſtrare, ut colligitur ex cap. Clericiſ, & capitulo, ſententiarij ſanguinis ne Clerici vel monachi, & capitul. penult. de homic. cap. 1. de Cleric. pugn. in duello, cap. in Archiepiſcopatu, de raptor. & Clem. ſi furioſus, de homicid. & cap. Minor. & cap. Clericum, & ca. De hiſ Clericis, diſt. 50. S. Tho. 2. 2. qu. 40. art. 2. & in addit. 3. part. q. 3. art. 4. Summa Confeſſ. lib. 2. tit. 1. Palud. 4. diſt. 2. 5. qu. 3. art. 2. Rich. ead. diſt. art. 5. quæſt. 3. & Thom. de Argentina, 4. diſt. 2. 5. q. unica, art. 3. Concluſ. 3. Scot. ead. diſt. articulo 1. 5. ſequuntur etiam duo Ioann. Bachon. ead. diſt. q. 7. Gabr. 4. diſt. 2. 5. qu. 1. art. 2. Concluſ. 10. Martin. Ledefm. 2. 4. qu. 26. art. 2. tract. de Irregul. Soto. 4. diſt. 2. 5. quæſt. 1. articulo 3. Concluſ. 4. Henriquez libr. 14. capit. 10. Hoſtienſ. in Summa, libr. 5. tit. de homicid. Summa Aſenſi, par. 2. lib. 6. tit. 14. art. 3. 4. & 5. Summa Piſanella, verbo homicidium, 2. 3. & 4. S. Anton. part. 3. tit. 29. de Irreg. cap. 2. Angelica, & Sylueſt. & Tabiena, in verbo, homicidium. Nauar. in Manual. c. 27. num. 206. Couarr. in Clem. Si furioſus, par. 2. de homicidio. Maiol. libr. 2. cap. 6. & lib. 4. cap. 48. & cap. 50. Iacob. de Graff. lib. 2. Decif. cap. 62. & ſeqq. Joſeph Angles in Florib. 4. Sent. part. 1. in quæſt. de Sacramen. ordin. art. 4. Coſmus Philarchus de officio Sacerd. par. 1. libr. 4. cap. 10. Alphons. Viuald. tract. de Irreg. nu. 303. Summa Corona, tit. eod. num. 7. Gregor. de Valentia tomo 4. diſp. 7. quæſt. 19. Puncto 3. 5. 4. Seb. Medices, in Summa part. 2. tit. 9. quæſt. 34. Tolet. libr. 1. cap. 27. Cuius irregularitatis ratio deſumpta eſt ex S. Thoma, & Rich. vbi ſupra. Quia ordines omnes referuntur ad Euchariſticæ Sacramentum, in quo repræſentatur paſſio Chriſti qui fuit miſſimus, & qui ſanguinem ſuum pro hominibus fudit, & cū percutiebatur, non comminabatur: unde miniſtri altaris Chriſtum repræſentantes, potius parati eſſe debent proprium ſanguinem fundere, quam aliorum; Sacerdos autem homicida magis repræſentat interfectores Chriſti, quam ipſum Chriſtum, & proinde quæcunque occiſio hominis, aut membri mutilatio, facientem conſtituit irre-

gulacem, ob defectum manſuetudinis, quæ reperiri debet in Miniſtro Chriſtum repræſentante; ut autem materia hæc, quæ copioſa eſt, & varias difficultates continet, citius explicetur, dubia quædam proponenda, & ſolvenda ſunt. Quorum.

Primum dubium eſt. Quid requiratur ad hanc irregularitatem ſic in vniuerſum incurrendam? **Reſpondeo.** Ad eam incurrendam requiri, ut actu fiat hominis occiſio, vel membri mutilatio, ſeu abſciſſio: in hac enim materia quoad irregularitatem æquiparantur homicidium, & membri abſciſſio. Clem. vnica, de homic. & ibi glo. in verbo, mutilat. & gloſ. in cap. is qui, in princip. de homicid. libr. 6. de Alex. de Ales. part. 4. q. 24. membr. 5. art. 3. 5. 4. & cap. 1. de Cleric. pugnante in duello, cap. penult. de homicid. Palud. 4. diſt. 2. 5. q. 3. art. 2. Concluſ. 1. Summa Piſan. verbo, homicidium, 4. 5. ſina. S. Anton. 3. part. tit. 29. capit. 2. in princip. Angel. verbo, Homicidium, 5. q. 3. Sylueſt. verbo, Homicidium, 5. q. 3. Tabiena, verbo irregularitas, 1. 5. Sexto. Soto 4. diſt. 2. 5. q. 1. art. 3. Concluſ. 4. Couarr. in Clem. Si furioſus, part. 3. in princip. num. 8. verſ. Deinde, de homicid. Quia cum anima omnia membra viuificet, in membro aliqua pars demitur vite, ut ait Soto. vñ & mutilatio, ſeu quod idem eſt, abſciſſio membri, tanquam partiæ homicidium conſetur, & vtræque ſive occiſio hominis, ſive membri abſciſſio, irregularem conſtituit. Dixi autem quod actu debet committi talis abſciſſio, vel occiſio. Quia ſi ſolamente fiat, non inducit irregularitatem quia lex promotionis factum requirit, 1. 5. q. 1. cap. fin. Toletus libr. 1. cap. 27. Immo ſi quis percuſſerit, & vulnerauerit, lacerauerit, ſanguinem effuderit, & denique quicquid perpetuus fuerit, niſi ſequatur mors, aut abſciſſio membri directè, vel in directè, huius ſpeciei irregularitatem non incurrit. Ratio eſt: quia irregularitas non incurritur niſi vbi in iure exprimitur, circa caſus verò prædictos nullum ius reperitur: Et contra verò ſi quis abſque vlla ſanguinis effuſione occidatur, ut ſi ſtrangulatione, vel dato veneno hominem occidatur irregularis efficitur.

Secundum dubium eſt. Quid in iure intelligatur per mutilationem? An ſcilicet ſatis ſit ad illam irregularitatem debilitari membrum alterius ex vulnere, aut percuffione, aut incifione neruorum, ita ut reddatur ineptum membrum ad ſuum ordinem? Ratio difficultatis eſt, quia paria videtur, non eſſe, & inutile eſſe, cap. 2. de tranſlat. epiſc. & facit lex ſina. & ibi gloſ. Cad. l. Flau. de Plag. ſicut paria ſunt vxori non habere maritum, vel habere inutilem; Et paria ſunt Eccleſiam non habere prælatum, & habere inutilem, d. cap. 2. de tranſl. epiſcopor. Prima opinio eſt ulferentium ſufficere ad irregularitatem, ita debilitare membrum alterius. Sic Panorm. in c. cum illorum, num. 8. de ſent. excom. Angel. in verbo, Homicidium, 5. q. 5. Sylueſt. verbo, Homicidium, 3. q. 3. verſ. Tertium. Maiol. libr. 5. cap. 50. nu. 7. Iacob. de Graff. lib. 2. Decif. cap. 62. num. 3. hoc maxime, quando ita debilitatur, ut non poſſit commode tractare Sacramentum, qui omnes fundant ſe in Clem. Si furioſus, de homicid. vbi dicunt, *detruncare, & mutilare* poni tanquam diuerſa, quaſi detruncare ſit penitus abſcindere: Mutilare verò ſit membrum debilitare, ut impediatur eius uſus, & officium. Secunda, & verior opinio docet, non ſufficere hoc ad irregularitatem incurrendam, ſed per mutilationem in iure intelligi debere amputationem membri; quia membrum debilitatum non debet eſſe membrum, arg. cap. ſicut vrgeri, 1. q. 1. & quia licet membrum debilitatum ſit quaſi inutile quoad operationem, valet tamen ad decorem, & ornatum corporis: Et quia in penis maior interpretatio, & ſtrictior facièda eſt, c. o dia, de reg. iur. lib. 6. Mutilatio autem propriè, & ſtrictè ſumpta eſt amputatio membri. ex gloſ. in c. accuſati, in verbo, debilitatus, & ibi Panor. num. 3. vbi citat. Clem. 1. de homicid. & c. 1. Qui Clerici vel vouent. de accuſat. & ſic hanc ſententiam tenet ipſemet Panorm. ſibi contrarius in c. De diacono, num. 9. Qui Clerici, vel vouent. & c. Porro, numero primo, de cleric. pugn. in duello. Gloſ. in diſt. capit. de Diacono. Felin. in cap. inter cetera, colum. 1. verſ. Aduerte quia hæc, de Reſcript. Calderin. Cardin. & Præpoſ. in d. c. De Diacono. Cardin. in Clem. Si furioſus, q. 31.

qu. 1. de homicid. Gonsal. à Villadiego. tract. de irregul.
ca. de percussore, colu. 1. Stephan. Aufret. in Capel. Tho.
Jolan. 207. Angelica; Homicidium, §. 5. §. 5. Tabiena, ver-
bo, irregularitas, §. num. 27. §. vigesimo sexto, ante finem.
Sotus lib. 5. de iustic. & iure, qu. 2. artic. 1. Conclus. 3. Nau.
in Manual. cap. 27. num. 207. Conar. in Clem. Si furiosus.
part. 3. in princip. relect. num. 9. Henriquez lib. 14. ca. 8. §.
4. in fine. Sebast. Medice, part. 2. ut. 9. q. 34. & Cosmo Phi-
liarcho de officio Sacerd. par. 1. lib. 4. cap. 11. Toledo lib. 1.
cap. 27. §. Mutilari, versic. Secundo. Quod vero dicunt in
d. Clem. Si furiosus, & quædam diversa ponit verone, & Mu-
tilare, falsum omnino est, siquidem in codicibus nostris,
& cum correctione Gregor. XIII. impressis, non habent
nisi hæc duo, *Mutilare*; & *occidere*. Cum igitur textus
sequitur semper mortem, aut membri mutilationem, id
est abscissionem ad irregularitatem contrahendam, & ir-
regularitas non nisi in casibus a iure expressis incurritur,
dicendum est ex membri debilitatione irregularem nul-
lum effici.

7. *Terium dubium est*, Quid dicendum sit de Regulari-
tate, quam aliqui in hac materia, & in hac irregularitate tra-
dunt; nimirum, An si quis percutiendo alterum faciat
eum irregularem, & sit ipse etiam irregularis? Quidam
docent hanc Regulam esse veram, quia percutiendo fa-
cere alteri inhabilem, perinde est, ac si membrum illi ab-
scideret. Sic Bonifacius in d. Clem. 1. de homicid. colu. 6.
quem refert Nauar. in Manual. cap. 27. num. 207. & fauet
Sylvest. verbo, Homicidium, §. quest. 3. versic. Tertium,
ad finem. Maiol. lib. 1. cap. 2. numero 10. versic. Decima
nona, & lib. 5. cap. 50. numer. 4. & citat Guliel. de Laud. in
suo Sacramentali. Alphons. Viuald. tract. de irregul. num.
35. Alij tamen vt Nauar. cit. num. 207. & Henriquez lib.
14. cap. 8. §. 4. in fine, & colligitur ex doctrina præceden-
tis dubij, rectius docent non esse veram, quia pene restrin-
gendæ sunt; g. per mutilationem, vt diximus, intellige-
dænt amputationem membri; Vnde non sufficit ita debili-
tare membrum, vt sit ineptum ad vsu ordinem, neque
paterit falsus ex percussione lædatur, vt notabilem de-
formitatem habeat in facie, vel alio membro corporis, ita
vt ob scandalum, turpitudinem, aut horrorem promoue-
re non possit, dummodo non abscissum sit membrum.
Ad id etiam Nauar. quod generans filium ex for. Matrimo-
nium, facit alium irregularem, cap. 1. de filiis presb. &
tamen ipse ob hoc irregularis non est.

8. *Quartum dubium est*, An ad hanc irregularitatem con-
trahendam sufficiat mors, aut mutilatio hominis cuiuscun-
que, etiam Sacraei, vel Pagani, Banniti, vel excommunicati?
Respondet sufficere, sic Palud. 4. distin. 25. questio. 3.
art. 2. Conclus. 2. S. Anton. 3. part. tit. 29. de irregul. cap. 2.
§. Homicidium opere, & voluntate. Sylvest. verbo Ho-
micidium, §. quest. 2. versic. Primum Nauar. in Manual. c.
27. num. 209. Sotus 4. distin. 25. q. 1. artic. 3. Conclus. 4.
& colligitur ex c. clericum, distin. 50. & cap. petitio. de ho-
micid. Joseph Angles in Florib. 4. sent. part. 1. qu. de Sa-
cram. ordinis, art. 4. Alphons. Viuald. Tract. de irregu. nu.
203. Cosinus Philarchus vbi supra, c. 1. & Sebast. Medice
question. 34. Toler. lib. 1. in fin. Sacerd. cap. 27. versic.
Sine crimine. Immo sufficit, quod occidat foetum anima-
tum in utero matris, qui si masculus est, solet animari in-
tra quadagesimum diem, si femina, intra diem octuagesi-
mum. Si vero dubius sit, an occiderit foetum, quando fuit
animatus, vel inanimatus, debet se habere tanquam irregu-
lari, quia in dubijs tutior pars est eligenda, & cum certu
sit, quod occiderit foetum, & dubium sit an fuerit anima-
tus, vel non tutior pars est putare foetum fuisse animatum.
Iuxta ea quæ tradunt Palud. 4. d. 25. quest. 3. art. 2. Concl.
3. in fine. S. Anton. 3. part. tit. 29. cap. 2. §. Homicidium ope-
re. Angelica, in verbo, dubium, num. 2. Sotus 4. dist. 25. q.
1. art. 3. Conclus. 4. Nau. in Manual. ca. 27. num. 192. Cou-
in Clem. Si furiosus, part. prima, in princip. num. 3. de ho-
micid. & Henriquez lib. 14. c. 3. §. 4. Secus autem sentien-
dum est de eo, qui in utero mutilauerit per indignatio-
nem, & mortui non inanimati ex Palud. 4. distin. 25. quest.
3. art. 2. Conclus. 1. & Nauar. in Manual. c. 27. num. 210. &
177. & Henriquez lib. 14. c. 1. §. 1. & Iacobo de Grass. lib.
1. cap. 62. num. 15. & Summa Corona Tract. de irregu.

7. talis enim irregularis non erit, cum non sit hominis oc-
cisio, aut humani membri abscissio, quicquid Maiol. li. 5.
c. 20. n. 8. contrarium sine textu, aut ratione affirmaverit.
10. *Quintum dubium est*, An si quis antequam esset bap-
tizatus exercendo Iudicis officium occidit, vel mutilat, sit
irregularis? Quidam dicunt esse irregularem; existimant
enim homicidium absque peccato commissum ante ba-
ptismum efficere irregularem, nec irregularitatem hanc
tollit per baptismum; Sicut, & bigamia ante baptismum
contracta efficit irregularem, quæ tamen irregularitas per
baptismum non tollitur. Sicut etiam si quis ante bap-
tismum priuatus sit membro, vel si quis paganus fuit illegi-
time natus, sit irregularis, ergo cum irregularitas hæc co-
trahatur ex defectu lenitatis absque delicto, contrahitur
ante baptismum, nec baptismus tollitur; Secus autem di-
cendum esse volunt, vbi homicidium ex peccato accide-
rit tunc enim irregularem efficit, tollitur tamen irregula-
ritas illa simul cum peccato per baptismum. Sic gloss. in c.
si quis viduam, in verbo, post baptismum, vbi Archid. Do-
minic. & alij. dist. 50. & gloss. in cap. aliquando, in verbo,
ad Sacerdotium, dist. 51. & gloss. in cap. Deinde, in verbo,
inter peccata, dist. 26. & ibi Archid. & Præposit. Hostien.
Ioan. Andr. Ant. & Anchar. in c. Gaudemus, de diuort.

Alij rectius docent, hanc irregularitatem non contra-
hi ante baptismum, Ratio est, quia nulla est irregularitas
nisi sit in iure expressa, cap. is qui de sentent. excommuni-
lib. 6. iura vero quæ occidentibus, vel mutilantibus irregu-
laritatem imponunt, clare loquuntur de ijs, qui occidunt,
vel mutilant post baptismum, distin. 51. Calder. Panor. in
d. cap. Gaudemus, Innoc. in capit. presbiterum, de homi-
cid. Palud. 4. distin. 4. q. 1. Scot. 4. dist. 33. quest. 2. §. de Se-
cundo Ioan. Muor. 4. d. 27. quest. 6. Almain. 4. distin. 25.
quest. 1. Hostien. Summa, lib. 5. tit. de homicid. §. Qua
pena, numero 5. Summa Confess. lib. 2. tit. 1. qu. 21. S. An-
ton. 3. part. cap. 2. in fin. Sylvest. verbo, Homicidium, §. qu.
2. vers. primum. Angelica, verbo, Homicidium, §. in prin-
cip. Summa Pisanelle verb. Homicidium, §. 2. Tabiena,
verbo, Homicidium, §. Sexto. Martinus Ledesm. 2. 4. q.
26. art. 2. tract. de irregu. pag. 364. Sotus distin. 16. qu. 2.
art. 3. Conclus. 3. vers. Tertius casus, d. 25. q. 1. art. 3. Cō-
clus. 4. Nauar. in Manual. cap. 27. num. 209. Conar. in Cle-
Si furiosus, part. 1. §. 2. num. 5. de homicid. & Henriquez
lib. 14. ca. 3. §. 7. & cap. 17. §. 2. vt de bigamie irregularita-
te, supra dictum est, & Joseph Angles in Florib. 4. sent. p.
1. quest. de Sacram. ordinis, art. 4. Cosm. Philarch. lib. 4. c.
11. Summa Corona tract. de irregu. nu. 7. Seb. Medices in
d. q. 34. Toler. lib. 1. cap. 27.

11. *Sextum dubium est*, Quid intelligatur nomine membri,
quando in iure Canonicum ponitur irregularitas muti-
lanti, seu præcipienti alteri membrum? Questio hæc
cum utilis sit, & maxime necessaria ad multorum intelli-
gentiam, quæ in hac materia de irregularitate tractantur,
diligenter explicanda est. Vbi ante omnia obseruandum
est, corpori humano concessa esse a natura varia genera
partium. Primi generis sunt, quæ tantum pertinent ad de-
corem, & ornatum corporis humani, vt sunt capilli capi-
tis mentum, barba. Secundi generis sunt, quæ non tantum
pertinent ad integritatem, & consistentiam totius integri,
verum etiam proprium, & distinctum officium, & opera-
tionem ab alijs habet in corpore humano, vt oculus, pes,
manus, auris, nasus, &c. Tertijs generis sunt, quæ non solū
ad ornatum, & decorem corporis pertinent, sed etiam ad
eiusdem integritatem, & perfectionem spectant, ita ta-
men, vt non habeant propriam, & per se distinctam ope-
rationem ab alijs, sed cōiunctam, & accessoriam cum aliqua
parte præcipua, vt digiti pedis, & manus. His suppositis
concoris, & communis omnium opinio est, partes primi
generis non esse mēbra, vnde si quis alteri euelleret omnes
capitis capillos, vel barbam in totum, aut etiam dētes ali-
cui excuteret, non redderetur irregularis; Sicut contra, in
eo consentiunt omnes, quod partes secundi generis sunt
mēbra, adeo, vt soleant uocari mēbra præcipua, & conse-
quenter qui alteri vnū oculū erueret, aut vnā aurē ampu-
taret, aut mēbrū, vel pedem mutilaret, irregularis erit, quia
vt constat, quilibet oculis, aut quilibet auris distinctū per se
officium habet, sicut quilibet manus, aut quilibet pes.

Sola

Sola difficultas eſt de partibus tertij generis, an includantur nomine membri, ita vt abſcindens digitum, dicatur mutilaſſe membrum, & irregularis ſit. In qua re Caiet. 2. 2. q. 65. art. 1. & Sorus, lib. 5. de iuſtitia, & iure, q. 2. artic. 1. & 4. d. 25. q. 1. art. 3. Concluſ. 4. & Palud. 4. d. 25. q. 3. art. 2. Conclu. 1. aſſerunt huiusmodi partes verè eſſe mèbra, & amputata vel præciſa inducere irregularitatem; & id probant: Primo, quia membrum iuxta communem ſermonem idè eſt, quod pars, ex qua integratur totum corpus, huiusmodi autè ſunt digiti, & mèbra acceſſoria. Secundo, quia membrum dicitur, quod habet proprium officium, per ſe diſtinctum in corpore humano: Digitus autem eſt huiusmodi: digitus enim depingimus, ſcribimus, & pulſamus inſtrumenta Muſica, & notas Muſices indicamus. Tertio, quia in his ſtandum eſt iuri Canonico, in iure autem non ſolum numerantur inter mèbra, quæ habent actum, & officium diſtinctum ab alijs, ſed etiam illa, quæ habent actum, & officium acceſſoriũ, vt Eunuchi, cui teſticulari abſciſſi ſunt, in iure vt patet ex diſt. 55. & titu. de corpore vitiaſi ſunt irregulares, ex defectu membrorum, & tamen partes illæ non habent proprium, & per ſe diſtinctum officium, ſed acceſſorium.

12 *Alij*, vt Sylueſt. in verbis, Homicidium, 3. qu. 5. verſic. Quartum, Maiol. lib. 5. c. 50. num. 2. & Toletus libr. 1. inſtruct. Sacerd. cap. 27. Notab. 3. quam vis negent digitum eſſe membrum, & conſequenter dicant mutilantem digitum non eſſe irregularem hoc tamen limitant; niſi quis mutilauerit illos digitos, quibus Euchariſtia cõrectatur: quia enim pollex, & index neceſſarii ſunt ad debitum, & decens altaris miniſterium, qui alicui pollicem, vel indicem abſcinderet, irregularis redderetur. Ratio eſt quia cū in mutilatione tota culpa ſit in mutilante; non autem in mutilato, quia hic patitur iniuriam, alter verò inſert, minorque cauſa ſufficit in mutilante ad incurrendam irregularitatem, quam in mutilato; Sicut mutilatus parte neceſſaria ad debitum altaris miniſterium, vt pollice, vel indice eſt irregularis; ita & mutilator pollicis, vel indicis irregularis erit.

13 *Alij* verò docent nullam ex partibus tertij generis eſſe membrum, neque ſimpliciter, neque in iure, in ordine ad irregularitatem; ideoque mutilantes alteri digitum docent non eſſe irregulares. Sic gloſ. in c. 3. in principio, de homicid. lib. 6. & Card. in Clem. vnica, titu. eod. Panorm. in cap. de Diacono, num. 10. Qui clerici vel vocunt, & in cap. cum illorum, num. 8. de ſentent. excommunic. & Bartolin. l. 2. ff. de iudijs publ. & in l. Non ſunt liberi, ff. de ſtatu homin. vbi concludit, quod ſtante ſtatuto, quod ſiquis amputauerit membrum aliquod, non habet locum, in amputante digitum. Bald. in l. Seruus, ff. de ſeruſ fugitiuis, & in l. Reos, C. de accuſat. colum. tertia, & in l. data opera, in 12. coll. C. Quia cuſt. non paſſunt, verſic. In corpore, Aſtoſt. lib. 1. de part. animal. cap. 5. & lib. 4. Meteor. ca. vltim. & colligitur ex l. Idem Oſſibus, ff. de edi. edict. vbi clarè dicitur, quod habens amputatum vnum digitum, habet abſciſſam partem membri, non membrum, & in d. l. Non ſunt liberi, ff. de ſtatu hom. dicitur, quod habens plures ſolito digitos, non dicitur habere plura ſolito mèbra. Tabiena, verbo, irregularitas. 3. §. vigefimoſexto. Felio. in ca. Ego N. de iureiur. colum. 2. & in cap. cum illorum, de ſent. excommu. Angel. Homicidium, 5. qu. 6. Nau. in Manual. cap. 27. num. 206. verſ. ſecundo dico Couar. in Clem. Si fuſioſus, par. 3. in princip. num. 8. de homicid. vbi alios multos refert. Iac. bus de Graſſ. lib. 2. cap. 62. num. 4. Coſmus Philarchus de officio Sacerd. par. 1. in 4. c. 11. Greg. de Valentia. to. 4. Diſp. 7. q. 19. Pun. 3. §. 4. & Henriquez lib. 14. c. 8. §. 1. Qui omnes docent illam partem corporis propriè dici memb. ſi, quæ habet ſuum proprium, ac peculiarem actum ab alijs diſtinctum, vt ſunt manus ad palpandum, pedes ad ambulandum, oculi ad videndum, aures ad audiendum, nares ad odorandum, lingua ad loquendum, & hoc ipſum inſinuat Apoſtolus 1. Cor. 12. dicens, *Membra corporis non habere eundem actum.* & dat exemplum in oculo, & pede, & idem habet Rom. 12. & refertur in cap. ſingula, diſtin. 89. vt docet, & latè tradit Michael Salon, in 2. a. S. Thom. quaſt. 65. art. 1. Controuerſia 4.

14 Et probari poteſt horum opinie; quia cum hoc inſignalis ſit, reſtringi debet, & in proprio ſenſu interpretari, et vero vt præſat. DD. teſtantes; digitus, & alia huiusmodi mèbra acceſſoria, quæ alijs mèbris inferuntur, vt digitis, qui inferiuntur manibus, dentes qui inferiuntur linguis, & ori, propriè mèbra non ſunt; ideoque eorum abſciſſio irregularitatem non inducit, ob quam rationem ipſemet Sorus vbi ſuprà, cum alijs quos ſuperius enumerauimus, docent, debilitatem alterius membrum non eſſe irregularem, quia cum irregularitas ſit res pænalis, & imponatur mutilantibus, reſtringi debet ad id, quod eſt propriè mutillare, ſeu abſcindere non autem ad debilitationem, & enervationem membri.

15 Nec valent quæ aſſerunt in contrarium: Nõ enim quia in communi ſermones, & abuſiue pars nonnunquã membrum appellatur, ideo irregularis erit qui digitum abſcindit, qui eſt pars manus; quia in pænalibus itrida faciendã eſt interpretatio, in ſignificatione autem propria, digitus non eſt membrum, ſed pars membri, vt notat Panorm. in cap. cum illorum, num. 8. de ſent. excomm. vnde, abſcindens digitum, non erit irregularis.

Differunt ſiquidem inter ſe plurimum pars, & membrum, & plus ad membrum, quàm ad partem requiritur: quicquid enim componit totum, eſt pars, membrum tamen verè, & propriè non erit, niſi ſi pars habens officium proprium, & diſtinctum ab alijs. Neque valet argumentum ſecundum, ſiquidem depingere, ſcribere, & huiusmodi, eſt propriè officium manus, quæ quaſi inſtrumento coniuncto ad hæc præſtanda vitur digitis. Immo etiam pars digiti indicat, & tamen Caietanus, & communis ſententia DD. fatetur, ex abſciſſione partis digiti, non incurri hanc irregularitatem.

Similiter tertium ſoluitur; quia ex tali abſciſſione teſticulorum incurritur irregularitas, non quia abſcinderet membrum, ſed quia ex culpa abſcinderetur, quæ eſt alia, ſpecies irregularitatis ab hac, de qua nũc agimus, & quia in iure decretum eſt, vt abſcindens ſibi partem digiti, aut ſeipſum caſtrans, aut in abſciſſionem teſticulorum conſentens, aut culpabiliter cauſam abſciſſionis præbens, ſit irregularis, capit. qui partem, diſtin. 51. & capit. 1. de corpore vitiaſi, non ſic autem ſtatutum eſt, vt qui abſcinderet alteri digitum, vel teſticulos, irregularis ſit, vnde, not. qui teſticulis caret, quia iuſta ex cauſa paſſus eſt illos abſcindi irregularis erit, cum teſticuli mèbra non ſint, vt docent Nau. in Manual. cap. 27. num. 206. verſic. ſecundo dico Henriquez lib. 14. c. 8. nu. 1. & nos latius ſupra cap. 4. in Reg. 3. & 4. docuimus.

16 *Pars* ratione ſoluitur quæ a Sylueſtro, & Maiolo aſſeruntur; quamuis enim qui caret tribus digitis, verbi gratias pollice, indice, & medio irregularis ſit, ob maximum defectum eius partis, quæ neceſſaria eſt ad honeſtè, & decore celebraudum, non tamen inde conſequatur eſſe irregularem fore eum, qui hos tres digitos abſcideret, ex Coua. & Fr. Mich. Salon, vbi ſupra, tum, quia indigui verè & propriè mèbra non ſunt; ita ſunt tantum irregulares illos conſtituit, qui membrum alteri abſcinderet, quia qui illos abſcinderet, non habet eam deformitatem, nec defectum, ideoque irregularis ex hoc capite non erit, ſicut mutilatus.

Nec hoc mirum eſſe debet, vt mutilatus maneat aliquando irregularis, mutilans verò non; Nam ipſum et Sorus, & Sylueſt. ac alijs ferè omnes concedunt, eum, cuius manus debilitata eſt, & enervata, eſſe irregularem, cum tamen ille, qui debilitauit, & enervauit, ſi non abſcinderet, non ſit irregularis. Eſuperius diximus; non eſſe ſtatum irregularem, qui alteri non irregularem reddidit, vt Nauar. in Manual. cap. 27. numero 207. & Henriquez libr. 14. cap. 8. §. 4. varijs exemplis probant, vt qui alium ſepraſum ſecit, qui philtis alium in amentiam vertit, qui faciem alterius notabiliter deformauit, qui filium illegitimum generauit, Sacerdos, qui bigamus matrimonio coniungit, quæ pro neceſſaria vitæ ſuæ deſenſione alterum mutilauit, quæ alterius pollicem abſciderit.

17 Hinc inferitur primo, non eſſe irregularem eum, qui in ricalia alteri amputat; quamuis enim auris propriè mem-

nam sit, auricula tamen id est, cartilago illa, quæ est circa aurem, non est membrum, cum necessaria non sit auditui, sed est potius tutela, & ornamentum auris, ex Nauar. in Manual. cap. 27. num. 22. vers. septimo inferitur. C. in Clem. Si furiosus par. 3. initio Relect. numer. 8. de homicid. & Henriquez lib. 14. cap. 8. §. 3. et si Maiol. lib. 1. cap. 25. numero quinto, contrarium insinuat, cuius opinio vera esse potest, quando in pœnam culpæ abscissus, vel perforata esset, vt Nauar. & Henriquez vbi supra, fatentur, tunc enim tanquam infamis, irregularis censendus erit.

18 Inferius secundo, irregularem esse eum, qui mammillam feminæ abscinderet, ex Baldo, in l. data opera, C. Qui accens. non possunt, num. 75. quamvis Couart. in Clem. Si furiosus, par. 3. initio, nu. 8. vers. Secundo, de homicid. & Henriquez lib. 14. c. 8. §. 3. sub dubio contrarium dicant, sed male, quia vt constat, quilibet mammilla in femina, habet officium per se distinctum, sicut quilibet oculus, aut quilibet auris, vt superius exposuimus.

De Variis modis occisionis, & mutilationis, & irregularitatibus inde prouenientibus. Cap. XVI.

S V M M A R I V M.

- 1 Homicidium, quot, & quibus modis fieri possit, & soleat.
- 2 Baptismo omnis indecentia, & horror ex occisione, vel mutilatione iusta, vel iniusta, omnisque irregularitas inde procedens, abluuntur.
- 3 Erga ad hereticos comburendos asserens quando irregularis est.
- 4 Index proferens mortis, aut mutilationis sententiam, ac alij officiales, irregulares sunt.
- 5 Irregularitas ex sola animi intentione ad aliquem occidendum, non incurritur.
- 6 Minister mortis sententiam scribens, an, & quando secuta morte irregularis sit.
- 7 Accusator alicuius, secuta morte, aut mutilatione, irregularis.
- 8 Delatores delictorum, cum sint quasi accusatores privati, secuta morte, vel mutilatione irregularitatem incurunt.
- 9 Testis sine sponte, siue ex iudicis præcepto coactus in causa sanguinis, irregularis efficitur.
- 10 Actor contra reum, aduersarius, procurator, & sollicitator fiscalis, secuta morte, vel mutilatione sunt irregulares.
- 11 Iurisperitus, & quiuis alius Doctor consultus super facto contingenti, & in iudicium deducto, quando irregularis censendus.
- 12 Executor omnis vindictæ sanguinis, & alij ministri similes, irregulares sunt.

¶ Variis Variis modis aliquem occidere, aut mutilare contingit, aliquando enim cooperando, aliquando erequando, aliquando consulendo, aliquando etiam se defendendo, huiusmodi committi solent, de his omnibus, & similibus modis inquirendum est, quando, & qualiter etiam sequatur irregularitas. Quia verò & a Laicis, & a Clericis hæc fieri possunt, in primis de Laicis, deinde de Clericis gloriæ doctrinæ gratia differemus.

In vniuersum autem tradi solet hæc Regula, quam etiam probant Martin. Ledesma. 2. 4. q. 26. ar. 2. tractat. de Irreg. pag. 364. & Nauar. in Man. c. 27. n. 209. Cosmus Philareth. lib. 4. de offi. Sacerd. c. 1. §. 1. Tolerus lib. 1. Instr. p. Sac. c. 27. Not. 4. [Omnis, & solus ille, qui post baptismum occidit, aut mutilat hominem in casu licito, aut causam propter quam præbet, vt talia fiant, vel citius fiant, extra in-

culpabilem necessitatem vitæ defendendæ, irregularis est.] Quæ Regula tam Laicis, quam Clericis conuenit, & sic intelligenda est. Dixi post baptismum. Quia vt superius dictum est, baptismus abluuntur in decetia, & horror ex occisione, vel mutilatione iusta, vel iniusta, & solis baptismi pœna hæc irregularitatis ex homicidio proueniens ab Ecclesia imponitur, vt ex cap. si quis viduam, distin. 79. conitat. Dixi hominem ad includendum quemcumque hominem tam fidelem, quam infidelem, & ad excludendam mutilationem cadaveris, aut deformationem fetus nondum animati; vnde Minister iustitiæ, qui cadaver in frusta diuidit, & dilacerat, aut comburit, si nihil cooperatus est circa hominem viuum, non est irregularis, ex Nauar. in Man. c. 27. nu. 210. & 217. & Henriquez lib. 14. cap. 12. §. 1. Dixi in casu licito quia in illicito causatur irregularitas alterius speciei scilicet ex delicto, Dixi, aut causam propinquam præbet, quia non sufficit ad irregularitatem hanc incurrendam, quod quis sit causa remota mortis, aut mutilationis, qualis est, qui vendit, aut conficit gladium, aut funem, quibus per sententiam iudicis iugulatur, aut suspēditur reus. Angelica, verbo, Irregularitas. 1. §. 20. vers. Quarta. Tabiena, eod. 1. §. Tertio, vers. Quarta. vnde qui facit gladium, arma, sclopum, funes, vel huiusmodi, aut vendit ea arma, aut aconitum in genere, ad vsus ad quos sunt instrumenta, non est irregularis, quia est causa remota mortis, sicut nec irregularis esset, qui venderet bello etiam iam in dicto, aut donat ante prælium iustum, secus autem esset si in particulari venderet, aut conficeret, vt reus occideretur, vel mutilaretur. vnde, qui dat, vendit, aut subministrat pugnantibus cæpto iam prælio arma offensiuæ, vt gladium, lanceam, sclopum, aut imminente tempore mutilationis, aut iugulationis autoritate publica, funes, aut gladium, quo reus suspenditur, & occiditur, venderet, irregularis esset. Item qui ligna ministrat igni, quo quis viuus comburitur per sententiam iudicis damnatus irregularis est, quia verè hi omnes cooperantur propinque ad mortem. Sed si ligna illa non sunt cooperata ad combustionem eius, puta quia iam mortuus erat, quando ligna attulit, vel antequam accenderetur ignis in illa materia, non erit irregularis, ex Summa Confess. lib. 2. tit. 1. q. 24. & Palud. 4. d. 25. q. 3. art. 2. Conclus. 2. in fine. Felin. in cap. sicut dignum, §. Hi quoque, de homicid. Card. in Clem. Si furiosus, ad fin. de homicid. & Specul. tit. de dispensat. §. iuxta, nu. 45. Socin. in c. ad audientiam, nu. 62. de homicid. & S. Anton. 3. par. tit. 29. de Irreg. cap. 2. §. Homicidium opere, & Henriquez lib. 14. cap. 3. §. 8. & cap. 12. §. 4. Maiol. lib. 5. c. 48. §. 4. num. 5. Summa Astens. par. 2. lib. 6. tit. 14. art. 4. q. 4. Angelica, verbo, Irregularitas, 1. num. 18. Tabiena verbo, Irregularitas, 1. nu. 18. Tabiena verbo, Irregularitas, §. 23. Viuald. tract. de Irregul. num. 278. & num. 279. & Fr. Medina, lib. 1. Instr. cap. 1. §. 10. qui asserit asserentem ligna & falces ad comburendos hereticos non esse irregularem, si ligna ab alijs applicentur, quia videtur causa remota, nec agit vt minister iustitiæ, sed ob indulgentias, & zelum fidei, cuius oppositum verius & commune est, nisi excusetur, quia ignorat suis lignis fuisse combustum viuū, vt notat Henriquez lib. 14. c. 3. §. 8. in annot. in littera E. si autem de hoc dubitatur, melius est tenere certū, & se reputare irregularem, ex S. Ant. vbi supra, post Palud. 4. dist. 25. q. 3. art. 2. Conclus. 3. in fine. vnde Maiolus, & Viualdus vbi supra addunt, viros illos religiosos, qui luminaria, & sacras imagines post damnatos deferunt, vt in mortis articulo eos ad salutem instruant, cauere debere, ne ex suis luminaribus ignem accendi concedant, vnde damnatus comburatur. Dixi vel citius fiant qui enim est causa non solum occisionis, aut mutilationis irregularis est, sed etiam qui est causa accelerandi mortem, aut mutilationem, vt si reo dicat, pone caput super lignum, seu cippum, (obi quod citius ponit, quam alias poneret, & citius decollatur) vel ascende scalam. Item qui incitat, & rogat satellitem, vt acuatur gladium, funes præparet, & apte accomodat alia instrumenta, vt ita cum minori dolore mors acceleretur. Item qui tortorem monet, vt cito faciat, vt securim præparet, & semel & non sæpius feriat, aut plura ligna igni admouet, quibus viuus hereticus citius comburitur, & denique

nique qui aliquid facit, aut dicit etiam ex pietate, unde acceleretur alicui mors, vel mutilatio; esto, quod omnino alias mori aut mutilari debuit, est irregularis, ex S. Anton. 3. par. tit. 26 de irregul. cap. 5. §. Homicidium opere. Sylvest. verbo, homicidium 3. quest. 2. vers. Tertium Taberna, verbo, irregularitas, 3. num. 14. §. Decimo tertio. Nau. in Manuali, capit. 27. num. 217. versicul. Decimo Tertio, & Martin. Ledesma. 1. 4. quest. 26. art. 2. tract. de irregul. pag. 364. colum. 2. in fine. Simon Maiol. lib. 2. capit. 10. num. 3. & lib. 5. capit. 48. §. 4. numer. 3. & Henriquez lib. 14. cap. 12. §. 3. ubi in annot. litera H. addit, quod si Religiosus obtinuit a Iudice, ut citius terminaret licem criminalem, sit irregularis. Dixi extra necessitatem vitæ tuendæ, quia hæc ab irregularitate excusat, ut infra dicemus, Ex qua Regula sic declarata, multa inferuntur.

4. Primo Inferitur, Iudicem proferentem sententiam mortis, vel mutilationis, nec non afflorem, esse irregulares, pater: quia hi sunt causa propinqua homicidij, vel abfissionis membri, & maxime Iudex qui velut prima, & præcipua causa est, quæ imperio suo mouet, & compellit alios, & sponte suscepit officium, cui annexa est obligatio etiam iurata occidendi cum opus est, & cuius intentio est tollere malefactores de Repub. tanquam medium per se ordinatum ad pacem Reipub. c. Si quis viduam, & ibi gloss. in verbo. Si quis, c. Sepe princeps, & c. His a quibus, 23. q. 8. & capit. Clerici, & cap. sententiam sanguinis, Ne Clerici vel Monachi. Host. in Summa, lib. 5. de homicid. §. Quæ pœna, numer. 5. Summa Confess. lib. 3. tit. 1. quest. 21. Summa Astenfis, par. 2. lib. 6. tit. 14. art. 4. Sylvest. verbo Homicidium, 3. q. 2. versic. primum. S. Anton. 3. par. tit. 29. c. 2. §. 1. in fine. Angelica, verbo, Homicidium, 5. in princip. Martin. Ledesma. 2. 4. q. 26. art. 2. tract. de irregul. pag. 364. colum. 3. Nau. in Manuali, capit. 27. num. 212. Simon Maiol. lib. 2. c. 6. num. 3. Ioseph Angles in Florib. 4. Sent. question. de Sacram. ordinis, art. 4. Iacobus de Grass. lib. 2. c. 27. num. 18. 19. & seq. Summa Corona, tract. de irregul. num. 7. Vivald. tit. eod. num. 232. & num. 303. Seb. Medic. in Summa par. 2. tit. 9. q. 34. Cosmus Philarchus par. 1. lib. 4. c. 1. §. 2. Toletus lib. 1. in tract. Sacerd. capit. 27. Henriquez lib. 14. c. 12. §. 2. & est communis sententia. Idem de afflorem qui dictauit sententiam, & quolibet alio Ministro qui sententiam exequitur, aut sententia formā extendit, aut extensam legens in iudicio, Notarius item sententiam scribens, aut qui signat scriptam a famulo, & suo sigillo facit authenticam, aut sententiam pronunciat, aut testimonia testium scribit, aut legit quando publicantur pro tali occasione, aut mutilatione irregularis est, & etiam alij omnes qui informant iudicem de causa, vel processu secuta morte vel mutilatione, sunt enim hi omnes cooperatores iudicij, Socus autem morte, aut mutilatione non secuta irregulares sunt, Host. & Socin. in c. ad audiendam, memb. 4. versic. Secundo queritur de homicid. Maiol. lib. 2. c. 6. num. 6. & 8. Henriquez lib. 14. cap. 12. §. 2. nec ulla est de his dubitatio.

5. Dubium, tamen est: An predicti ex sola officij assumptione hanc irregularitatem incurant, re nondum sortita effectum, nec dum iudicio pronunciat. Quidam affirmant quod sic Spec. tit. de dispensat. §. iuxta, versic. Sed quid de Iudice Summa Astenfis, par. 2. lib. 6. tit. 14. artic. 4. q. 3. S. Anton. 3. par. tit. 29. c. 2. §. 1. in fine. Summa Confess. de homicid. q. 23. lib. 2. tit. 1. Maiol. lib. 2. c. 6. num. 3. ubi id expresse docet de Iudice, & numer. 4. ubi id docet de Tabellione, additque quod ex ipsa officij assumptione est sola dispensatio Episcopalis, id quod etiam docet S. Anton. cit. secuta vero morte, & mutilatione est Papalis. Alij tamen ut Host. in c. Significasti, 2. de Homicid. & Socin. in capit. sententiam, Ne clerici vel Monachi. membro 4. q. 4. Hu. cap. si quis post, distin. 51. Nau. in Man. c. 27. num. 211. in fine fauet, & expresse Henriquez lib. 14. c. 12. §. 1. negant, & hoc est verius, quia communis opinio DD. est, irregularitatem non incurri ex sola animi intentione, sed ex solo actuali homicidio, & mutilatione; unde, qui tentauit occidere hominem, aut infixit lethale vulnus, a quo tamen est per miraculum sanatus est, irregularis non erit, ut Sotus lib. 5. de iust. q. 1. art. 9. ante medium. Fr. Medina lib. 1. in

struc. c. 1. §. 10. Henriquez lib. 14. c. 3. §. 6. & §. 8. & Malu. Salon. 2. 2. in q. 64. art. 8. Controu. 1. Conclus. 1. testatur. 6. Dubium aliud est, An quicumque minister scribens sententiam mortis, aut mutilationis sit irregularis, secuta morte, aut mutilatione? Respondet, Si talis scribit, aut transcribit, sententiam tanquam officialis iudicis, (quomodo Notarius non sit) aut dictat literas, quibus iubetur fieri deformatio, irregularis erit, sicut & priuatus vir, qui mandante priuato Domino literas scribit pro mortis, aut mutilationis sententia, irregularis est, morte secuta, vel mutilatione. Qui vero famulus scribendo non insinuat tanquam causa moralis mortis aut mutilationis, licet materialiter, & per accidens transcribit dictatam a iudice, aliofore, vel Notario sententiam, aut qui iussu protulit Processum notarij, aut attulit equum iudici associato reum mortis, irregularis non est. Summa Astenfis, par. 2. lib. 6. tit. 14. art. 4. S. Anton. 3. par. tit. 29. c. 2. ante si. Henriquez lib. 14. c. 12. §. 1. Sicut minister viuarj qui facit contraclum, & scribit rationem dati & accepti, obnoxius est restitutioni: nec si solum scribat in libro rationem dati & accepti, sine eo quod faciat contractum, sed solum per accidens numerat pecuniam; talis enim non insinuat moraliter in damnum iniustum alterius, ut teneatur restitutioni, nec de tali ministro conqueritur mutuatarius læsus, ex Palud. 4. distin. 15. q. 2. art. 5. versic. De seruiente Adrian. in 4. in tract. de restit. qu. 1. §. sed quid si bona fide. & Henriquez lib. 14. c. 12. §. 2. in annot. litera O.

Secundo Inferitur, accusatorem alicuius, secuta morte, aut mutilatione, irregulare esse, quia cooperator est ipsius iudicij, c. sententiam, & c. Clerici. Ne Clerici vel Monachi. Socin. in d. c. sententiam. Specul. tit. de dispensat. iuxta. Nau. in Manuali, c. 27. num. 212. Martin. Ledesma. 4. q. 26. art. 2. tract. de irregul. pag. 364. colum. 3. Covar. in Clemens. Si furiosus, par. 2. §. 5. num. 1. de homicid. Maiol. lib. 2. c. 7. num. 4. & Henriquez lib. 14. cap. 12. §. 8. & communis opin. DD. si enim Iudex, ut dictum est, irregularis est, qui cogitur punire nocentem, & iustitiam administrare, 2. fortiori accusator irregularis erit, etiam in casu, quo accusatio meritoria sit, & publica puniō.

8. Item delatores delictorum, cum sint quasi quidam accusatores priuati, irregulares sunt morte, aut mutilatione secuta, ut si quis viro deferat adulterium vxoris, ob quod sequitur occisio, aut mutilatio, ex Maiolo lib. 5. ca. 48. §. 1. num. 7. & Henriquez lib. 14. c. 12. §. 8. & facit cap. sicut. 1. §. Qui vero, de homicid. Secus tamen si ex lenitatis, aut vulgi loquacitate retulit rumorem, nec putauit, aut intendit ideo inferendam mortem, ut iidem auctores ubi supra tradunt. Sicut nec irregulares erunt delatores delictorum, quæ facta non sunt, sed vt futura metus subest, eo animo, vt Magistratus delicto faciendo obuiet, & non vt de eo supplicium sumat, ex Maiol. lib. 2. c. 7. num. 4. Neque irregularis est delator, qui deluit ad iudicem eumdem, quod non meretur occisionem, aut mutilationem, et si postea iudex sic delatum iniussit, aut alia de causa aliunde ad eum delata mutilet, aut occidat, modo non teneatur illud credere probabiliter euenturum ex Rich. 4. dist. 25. art. 5. q. 4. ad quintum, & Nau. in Manu. cap. 27. num. 214. quia non dat causam propinquam aut sufficientem talis occisioni. Siquidem in hoc casu mutilatio, aut mors illa non prouenit ex illa delatione, sed aliunde, in hac autem materia non satis est ista aliunde consequi, sed quod ex tali causa sequatur, id est, ex tali causa data; quo fit vt si quis caput sit a iudice, & statim occidatur ab alio quam a iudice, vel Iudice sed aliam ob causam, ita vt non fuerit alter mortis ex dicto iudicis, tunc Iudex non erit irregularis ex occisione facta ab alio, nec hic delator, si a iudice alia de causa mutiletur.

9. Tercio Inferitur, Testem siue sponte, siue ex iudicis precepto coactum in causa sanguinis esse irregulare; quia est principalis cooperator, cum super eius testimonio sententia firmetur, unde dicto suo insinuat in mortem, & hoc etiam si sint multi testes, quia ab vnoquoque illorum pendet veritas totius iudicij, & sententia, arg. c. sent. Ne clerici vel Monachi. Spec. tit. de dispensat. §. iuxta, versic. item iudicij, & Socin. in d. c. sententiam, memb. 4. versic. Secundo queritur.

10. *Quæro* Inferitur, Adorem contra reum agentem, ad-
uocatam, procuratorem, & follicitatorum fideles, item
qui iudicæ de causa & processu informat, aut processum
summat ad faciliorem Iudicis instructionem, aut qui in
fauorem fisci elicit dubia, contrarietates, exceptiones, aut
nullitates, irregulares esse, secuta morte, vel mutilatione,
secundum glof. & DD. in cap. aliquantos, seu vt alij textus
habent, in cap. aliquando, d. 5. l. Panor. in cap. sententiam,
Ne deroi vel Monachi. Hostien. in ca. ad audientiam, de
homicid. Athes. in Summa part. 2. lib. 6. tit. 14. art. 4. Syluest.
verbo Homicidium, 3. quest. 2. vers. primum. Na. in Man.
cap. 12. Martin. Ledesmi. 2. 4. q. 26. art. 2. tra. 2. de i. reg.
p. 364. colum. 3. Angelicam, verbo, Homicidium, 5. in
princip. Maioli. lib. 2. c. 9. num. 1. & 2. & Henriquez lib. 14. c.
12. §. 3. & §. 10. Item Iuriscōsultus, aut quicuis alius Doctor
15. 1. consultus super facto contingenti, & in iudicio deducor
2. & rogatus quæ pena de iure tali delicto debeat, si
respondeat deberi vindictam sanguinis, vel mutilationis,
irregulares erit, si exinde Index eum occidi, aut mutilari
faciat, arg. d. c. sententiam, & Specu. tit. de dispensat. §. iux-
ta, vers. Sed queritur quando. Maioli. lib. 2. cap. 9. nu. 6. &
Henriquez lib. 14. c. 12. §. 10. Quod etiam procedit nō so-
lum in consultore contra reum, sed etiam in consultore
pro reo, si exinde absoluitur reus, & occidi, aut mutilari
faciat accusatorē, ex eo quod accusator pena talionis pu-
nitur, quia ad consilium eius reus accusatoris penam talionis
obicit. Panor. mitan. in capitu. Clericis, numero 10. Ne
deroi vel Monachi. Host. in cap. ad audientiam, de homi-
cidi. 4. Tabiena, verbo, irregulares, 2. §. Decimo Maioli.
lib. 2. capitu. 9. numer. 7. & Henriquez lib. 14. capitu. 12.
§. 10. Consultores verò, qui diuersas scriptorum sententias

12 *Quinto* Inferitur, Executores vindictæ sanguinis, & omnes comites, satellites, milites iustitiae, lictores, quos vulgus Birros, & Bargellos vocant, esse irregulares, capit. sententiam, Ne Clerici vel Monach. Spec. tit. de difpen. §. iuxta, verficul. item litigiosus. Maiol. libr. 2. capit. 10. numer. 1. & 2. & Henriquez libr. 14. capit. 12. §. 2. Inter executores autem numerantur ministri torruræ, ligantes, & trahentes funem, vt rei confessionem extorqueant. Item deferentes instrumenta parata ad exercendam vindictam sanguinis, vt funes, malleos, gladios, cippos, scalas; Item qui scalam faciunt, aut gladium acut, vt illo statim iuguletur reus, aut membrum eius abscindatur, argum. capit. quæstion. & seq. 23. quæst. 4. Syluest. verbo, Homicidium, 3. quæst. 2. verficul. secundum. Tabiena, verbo, irregularitas, 3. numer. 26. §. vigesimo quinto Maiol. libr. 2. capit. 10. numer. 2. & Henriquez libr. 14. capit. 12. §. 2. Naua. in Manual. capit. 17. numer. 217. verficul. vndecimo. Frar. Medina libr. 1. Intruct. capit. 11. §. 10. Item irregulares sunt nuncij, mandatarij, cursores in causa sanguinis deputati, sunt enim hi omnes cooperatores iudicij sanguinis. Specul. d. §. iuxta. verficul. item litigiosus. Maiol. lib. 2. cap. 10. numer. 6. & Henriquez libr. 14. capit. 12. §. 10. Item illi omnes, qui de familia Prioris pedestres, aut equestres comitantur malefactorem cum ducitur ad mortem, cum vadant ad defectionem si oporteret. Syluest. verbo, Homicidium, 3. quæst. 2. verficul. secundum. Tabiena, verbo, Irregularitas, 2. §. vigesimo, & verbo, irregularitas, 3. §. vigesimo quarto, Naua. in Manual. capit. 17. numer. 217. §. vndecimo, & Henriquez libr. 14. capit. 12. §. 2. (non tamen populus qui ad spectandum accedit) Item præco qui reū præcedit, & causam mortis proclamat. Henriquez vbi supra. Item, qui satellites monet, vt cautè & tuto reum deferant, & custodiant, ne fugiat, ex Maiolo, libr. 2. capit. 10. numero 4. & Henriquez libr. 14. capit. 12. §. 2. Sicut etiã qui ducentibus furem dicit, vt claudat os eius, ne clamet, ex Syluest. verbo, Homicidium, 3. quæst. 7. verfic. Quinti. Anglicæ, verbo, Irregularitas, 1. §. 3. irregularis est, qui id limitant, dummodo mors probabiliter fuisset impedita, aliàs non. S. Antoninus autem 3. par. titu. 29. §. 1. in fine, & Irregularitas, 2. §. Decimo octauo, post Veruec. & Gnil. & Aftensem, in Summa, part. 2. libr. 6. titu. 14. articu. 8. quæ. 21. simpliciter tenent, quod sit irregularis, quia iuuat ducentes dando consilium, vel persuadendo, quorum opinio in praxi tutior est. Item qui videns latronem fugientem clamat, aut fonitum dat campanæ ad conuocandum populum, ex quibus captus postea occiditur, irregularis est. Tabiena, verbo, irregularitas, 2. §. Decimo nono. Maiol. libr. 2. capit. 10. numero 5. Item, qui pulsat campanam vt conuocetur populus, quando reus ducitur ad mortem, si id faciat, vt reus secutur ducatur ad mortem, secus autem si solummodo pulset ad signum, & publicum exemplum, ex Maiol. libr. 2. cap. 10. numero 5. His in vniuersum ex prædicta regula illius, dubia quædam in sequentibus dissoluenda sunt.

S V B M A R I V M.

Te 2 Occi-

- 2 Occidere licet iniustum inuasorem cum moderamine inculpatæ tutelæ, etiamsi inuasor talis in peccato mortali sit moriturus.
- 3 Occidere licet iniustum inuasorem cum moderamine inculpatæ tutelæ, ut se defendat, ne membrum aliquod sibi abscindatur.
- 4 Occidere licet sine incurfu irregularitatis inuasorem iniustum, ne graue vulnus ab eo recipiat.
- 5 Defensio sui cum moderamine inculpatæ tutelæ, tam Clericis, quam laicis, iure naturæ competit.
- 6 Occidere licet innocentem, ne quis ab eo iniuste occidatur vel mutiletur.
- 7 Moderamen inculpatæ tutelæ quidnam sit, & quando tale censendum.
- 8 Aggressorem præuenire, an verò expectare teneat primum ictum ad hoc, ne excedam modum.
- 9 Clementina, [Si furiosus de homicid.] an nouum ius condatur, vel solum antiquum declaratur.
- 10 Clementina, [Si furiosus de homicid.] an reuocata, vel mutata sit per Concilium Tridentinum.
- 11 Occidens inuasorem, ut vitam suam defendat, in casu, quo satis esset eum vulnerare, irregularis est.
- 12 Occidens inuasorem cum moderamine inculpatæ tutelæ ad sui defensionem, etiamsi id faciat ex odio, irregularis non est.
- 13 Occidens parantem sibi insidias, ut eum interficiat, irregularis non est.
- 14 Defendens se ab inuasore, si vocet socium, ut ipsum inueniat, & socius inuasorem occidit, primus ille non sit irregularis.
- 15 Occidens inuasorem fugientem irregularis est.
- 16 Occidens inuasorem, quando mortem, aut membri abscissionem fugiendo euadere posset, irregularis est.
- 17 Clericis, religiosis, & infimæ sortis hominibus, fuga ignominiosa non est.
- 18 Occidens inuasorem ad vitam suam defendendam irregularis non est, etiamsi sua culpa se in hanc necessitatem ingesserit.
- 19 Adulterium ex sua natura ad homicidium adulteri non ordinatur.
- 20 Adulter, quando irregularis efficiatur, si exinde mors, aut mutilatio sequatur.
- 21 Occidens, aut mutilans aggressorem patris, fratris, aut alterius consanguinei, aliter mortem eius vitare non valens, irregularis non est.
- 22 Occidens, aut mutilans aliquem ob bonoris, aut bonorum suorum defensionem, an sit irregularis.
- 23 Honorem, aut famam suam defendendo cum alterius occisione, quando irregularis efficiatur.
- 24 Vita proximi, quando rebus temporalibus proximi præponenda sit.
- 25 Raptorem bonorum suorum cum moderamine inculpatæ tutelæ, quando occidere liceat.
- 26 Occidens furem nocturnum, an & quando reus homicidij censeatur.
- 27 Occidere hominem ad recuperanda bona sua, quando inuasor aliter capi nequeat, an licitum sit.
- 28 Monacho infamia non est ab hoste fugere.
- 29 Homicidium, aut mutilatio ab homine carente usu rationis facta irregularitatem non inducit.
- 30 Infantia quousque durare censetur.
- 31 Doli capax qui non est, occidendo hominem, irregularis non efficitur.
- 32 Furiosus, hominem occidendo, irregularis non est.
- 33 Dormiens, hominem occidendo, irregularitatem non incurrit.

- 34 Ebrius, hominem in ebrietate occidens, irregularis non est.
- 35 Ebrius culpa sua, & voluntariè factus, an & quando hominem occidendo, irregularitatem incurrit.
- 36 Actus in somno contingens peccatum est eo modo, quo actus exterior in executione peccatum iudicari solet.
- 37 Imaginatio in vigilia, cum omnino certa non sit, raro censetur.

A Nequam dubia proponamus, præmittenda sunt nonnulla, quæ ad rem hanc cognitu necessaria sunt.

Primum est, Certum esse ex Clem. si furiosus, de homicid. non incurri irregularitatem, si quis occidat, vel muliet defendendo vitam suam ab iniusto inuasore, cum moderamine inculpatæ tutelæ, & communis est omnium recentiorum sententia, Nauar. in Manual. cap. 27. num. 211. Couarr. in Clem. si furiosus, part. 3. §. vnico, num. 1. de homicid. Sotus, lib. 5. de iustit. q. 1. art. 8. & 4. dist. 16. q. 2. art. 1. vers. Duæ priores Caiet. in 2. 2. q. 64. art. 7. Frat. Michaelis Salon, in 2. 2. q. 64. art. 8. Controversia 2. in princip. Petr. Nauar. de restitut. tomo 1. cap. 3. num. 364. Frat. Medina libr. 1. Instruct. Confess. cap. 11. §. 10. Maior. lib. 5. cap. 48. in princip. num. 6. Ioseph. Angles in Florib. 4. Sent. quest. de Sacram. ordinis, art. 4. Iacobus de Grassi lib. 2. ca. 65. num. 1. Henriquez lib. 14. cap. 10. §. 2. Martin. Ledesma 2. 4. quest. 26. art. 2. tract. de Irreg. pag. 364. colum. 3. Syluest. verbo, Homicidium, 3. q. 4. & in verbo, Bellum, 2. q. 6. Cuius ratio est: quia ius naturale hoc dicit, ut quisquis potius vitam propriam, quam vitam proximi tueatur, id quod certum est, quando aliter vitam suam tutari non possit, quam proximum occidendo, vnde in l. 1. ff. de iustit. & iure, §. vim, dicitur, vim vi repellere licet, & cap. 3. de sentent. et commun. & l. is qui aggressorem, & l. si quis percussorem, C. de sicarijs. Id quod eleganter Cicero in orat. pro Milone his verbis expressit. *Est, inquit, hæc Iudices non scripta, sed nata lex, quam non didicimus, accepimus, legimus, verum ex natura ipsa arripimus, hausimus, expressimus, ad quam non docti, sed facti, non instituti, sed imbuti sumus, ut si via nostram aliquas insidias, si in vim, in tela aut latronum ad inimicorum incidisset, omnis honesta ratio esset expedienda salutis. Silent enim inter arma leges, nec se spectari iubent, cum ei, qui spectare velit, ante iniusta pena luenda sit, quam iniusta reperenda.* Hactenus Cicero.

Quod dictum procedit primo, etiamsi sic se defendens sciat iniustum inuasorem esse in peccato mortali, & in eo moriturum, ut tradunt Maior. 4. dist. 15. q. 20. Sotus lib. 5. de iustit. qu. 1. art. 8. Couarr. in Clem. si furiosus, part. 3. §. vnico, numer. 1. de homicid. Petr. Nauar. tom. 1. lib. 3. de Restit. nu. 333. Quicquid Gerson in tract. de Eucharistia. Abulens. super Matth. c. 5. q. 109. & Gonsalvus à Villadiego, tract. de Irreg. cap. de percussore, velint in hoc caso non licere inuasorem occidere pro vita propria tuenda, eo ducti argumento, quia vnusquisque tenetur vitam spiritualem proximi propriæ temporali anteferre: cum ergo aggressor periclitetur in vita spirituali, & æterna damnatione, si in tali statu occidatur, lege, & ordine charitatis tenebitur aggressor permittere se occidi, nec aggressorem occidere posset, cum in extrema necessitate animæ constitutus sit. Que ratio facile diluitur: Tunc enim vitæ tenetur pro spirituali vita proximi ponere, quando ipse est in extrema necessitate spirituali, ut si videam mulierem volentem recedere à fornicario non posse, nisi me opem illi ferat, aut sciam aliquem decipi ab hæretico, nec posse illum ab ea deceptione liberari, nisi meâ doctrina, tunc teneor cum periculo vitæ mulierem illam iuuare, ut recedat à fornicario, & simplicem illum docere, ne ab hæretico decipatur: In casu autem nostro aggressor ille non est in extrema necessitate spirituali absolute, sed voluntariè, & ex malitia sua, defistendo. n. ab aggressionem, quod est in facultate eius, cessabit omnino illa necessitas, idcirco non teneor cum periculo

vite meæ, vitam eius saluare, & illi non mihi imputabi-
tur peccatum & mors, non solum corporis, sed etiam ani-
mæ, si non conteratur, aut ab aggressore ex malicia pro-
pria desistere noluisset. Sic Cuiet. in 2.2. quæst. 64. art. 7. So-
lus lib. 3. de iustit. quæst. 1. art. 8. vers. laborat Civitas. Petr.
Nau. de Restitut. tom. 1. lib. 2. cap. 3. num. 335. & Mich.
Salon. in d. q. 64. art. 7. Controversia 1. Conclus. 3. ad 2. A
de quod etiam impetitus non est de sua gratia certus, &
ita non tenetur se in discrimen conijcere.

Secundo procedit, quando non solum alium occidit ad
necessariam vite propriæ defensionem, sed etiam, vt se
defendat, ne aliquod membrum sibi abscindatur, neque
enim in hoc casu occidendo iniustus irregularis erit. Sic
Cardin. quem refert, ac sequitur Conar. in Clem. Si furio-
sus, par. 3. §. vnicuique, num. 2. de homicid. Sylvest. verbo, Ho-
micidium. 3. quæst. 4. vers. primus. Rosella. Homicidium
4. num. 1. Nauar. in Man. cap. 27. nu. 211. & Petr. Nauar.
tom. 1. lib. 2. cap. 3. de Restitut. num. 347. §. Quæstio. & nu.
363. Alphons. Viuald. tract. de Irregul. num. 224. Mich. Sa-
lon. in 2.2. quæst. 64. artic. 8. Controversia 1. Conclus. 1. &
Henriquez lib. 14. cap. 10. §. 2. & §. 3. quicquid Lapis in Clem.
Si furiosus, quem sequitur & refert Matol. lib. 5. cap. 48.
in principio, num. 7. & Gonzalus a Villa diego tract. de Ir-
reg. cap. de percussore colum. 14. falsò putent eum in hoc
casu fore irregularem. Ratio autem pro nostra opinione
est, quia, vt diximus, mors, & mutilatio membri æquipo-
lent, & ius naturale hoc dicere videtur; Cum enim sepe
ex membri abscissione sequatur mors, licet enim erit iniustus
rem occidere, ne membrum sibi amputetur. Hoc autem,
quod diximus, intelligitur, dummodò non excedat modera-
men inculpate tutelæ, si enim excederet, tunc erit irre-
gularis, cum talis defensio esset culpabilis, arg. l. r. C. Vnde
vi, & cap. vt famæ, §. vit. de sentent. excomm. un. & cap. si-
gnificasti, 2. vbi glo. & DD. de homicid. & præfati aucto-
res tradunt, & colligitur ex Clemen. Si furiosus, de homic.
vbi dicitur *Mortem aliter vitare non valens*; unde qui occi-
deret percussorē ab eo fugientem, est irregularis, id quod
etiam tradit gloss. in cap. si perfoiciens, in verbo legibus,
de homicid. quia talis excedit moderamen inculpate tu-
telæ.

Tertio procedit, quando quis occidit iniustorem, ne re-
cipiat ab eo graue vulnus, vel deformem, vt enim Mich. Sa-
lon. in 2.2. quæst. 64. art. 8. Controu. 1. Conclus. 1. & alij re-
centiores, & docti existimant, non erit in hoc casu irregu-
laris; Quia sic se defendens verè vitam tueri dicitur, cum
omnia hæc ad vite consistentiam pertineant, vt constat;
& tenet Alph. Viuald. vbi supra, nu. 226.

Quarto procedit non solum in laicis, sed etiam in Cleri-
cis, & Religiosis, ex Petro Nauar. tom. 1. de restitut. lib.
2. cap. 3. num. 245. §. secundo, & Mich. Salon. in 2.2. quæ-
st. 64. art. 7. Controversia 1. Conclus. 2. §. Tertio. & Panorm.
in cap. 1. num. 2. de vita & honest. Cleric. Iacob. de Graff.
lib. 2. cap. 65. num. 9. Quia priuilegio naturali propriæ de-
fensionis, & vim vi repellendi omnes homines gaudent,
cuiusque status, & ordinis sunt, nec eo aliqua lege hu-
mana expropriantur, unde & laico contra Clericum, & Cle-
rico contra laicum licita est defensio sui; Neque exinde
excommunicatio vlla incurritur, nec vlla irregularitas.

Quinto procedit etiam in iniustore innocente, ita scilicet,
vt horum sit occidere innocentem, si me iniadat: vt si
puer, aut freneticus, vel amens, vel dormiens, me occi-
sus est, nec aliter saluus esse possum, nisi occidendo ipsum
occidens non ero irregularis, vim enim illam repellere li-
cet, cum non sit iniuste illata. In pari enim causa innocen-
tis, mihi magis teneor, sic Cordub. li. 1. r. qq. q. 38. sub 4. ra-
tione 2. opinionis, vers. sed vt semel appellans illum iniu-
stum iniustorem ex parte causæ, licet non ex parte subie-
cti iniudens. Iniudens enim in hoc casu non peccat, nec
est iniustus, ac causa iniusta est; sine causa enim sum occi-
dendus, idem colligitur ex Sorol. lib. 5. de iust. quæst. 1. art.
7. in fine corp. & Petro Nau. tom. 1. de Rest. lib. 2. ca. 3. nu.
347. §. ultimo colligo.

Secundum quod præmittendum est, pertinet ad modera-
men inculpate tutelæ; requiritur enim, vt defensio sit in
culpata; sicut enim qui alium occidit, aut mutilat ad ne-

cessitatem sui corporis defensionem, quando aliter vitare
illa non possit, neque peccat, neque irregularis est, vt dixi-
mus, ex Clem. Si furiosus, de homicid. & cap. 1. de homi-
cid. vbi Panormita. numer. 4. ita qui non ex proposito, sed
ad necessariam sui defensionem hominem interficit, non
seruato moderamine inculpate tutelæ, & homicida est, &
irregularis, ex Panorm. in colim. 1. nu. 19. & Innoc. ibi. de
restitut. spoliat. & in c. significasti, 2. num. 5. & numer. 9. de
homicid. vbi docet multa attendenda esse, vt defensio di-
catur inculpata.

Primo, tempus, scilicet, vt faciat incontinenti, id est, vt
occisio, aut mutilatio aggressoris fiat in ipso actu aggres-
sionis, & defensionis, & non postea interueniente aliquo
intervallo, & postquam cessauit aggressio, vt habetur in
d. c. significasti, 2. de homicid. & Alexand. lib. 1. cons. 76.
109. & 119. & Mich. Salon. 2.2. quæst. 64. art. 7. Controu.
1. Conclus. 3. Quod intelligitur, nisi timere tur secunda per-
cussio, quia tunc esset defensio percussionis. Vnde si aggres-
sor sentiens se deficere viribus, desistat, vel fugiat, vel du-
rante rixa dicat quacunque de causa vt desistat nec se vel-
le amplius rixari, non potest tunc aggressus illum occide-
re, quia cessauit iam violentia, nec est tunc necessaria talis
occisio ad propriam defensionem, nec eum occidere po-
test propter illatam violentiam, quia hoc iam non est de-
fensio, quæ licet, sed punitio, quæ ad solum iudicem spe-
ctat.

Secundo, fieri debet causa defensionis, & non animo vl-
ciscendi, unde, si poterit impedire ictum alterius, & non
impediuit immo percussit lethaliter, excessit fines meræ
defensionis necessariæ.

Tertio considerandus est animus aggressoris, in qua re
attendi debent circumstantiæ, vt qualitas armorum, &
status vtriusque; Si enim vnus fortis aggreditur fortiori
cum pugio non debet fortius resistere cum gladio, ex
quo potest sine eo repellere iniuriam. Item si veniebat cū
baculo & iste potens erat resistere cum baculo, non debet
capere ensẽ.

Quarto ait tunc seruati moderamen, quando id sit quo
omni iniuria repelli non poterat: Non enim alicui impu-
tatur, quod facit, si aliter defendere se non poterat, & ini-
uriam repellere, arg. l. sciendum, §. qui cū aliter, ff. ad leg.
Aquil. & Bart. in l. r. C. vnde vi. Et tandem concludit dari
non posse certam Regulam, quando quis steterit in me-
ris finibus defensionis, aut excederit modum, sed hoc re-
linquendum est arbitrio iudicis prudentis habita ratione
qualitatis personarum, actuum, & verisimilis periculi im-
minentis.

Sola difficultas est, An possim aggressorem meum præue-
nire, an verò expectare debeam primum ictum, ad hoc
ne excedam modum? Frat. Mich. Salon. in 2.2. quæstio 64.
art. 7. Controu. 1. Conclus. 3. vers. Secunda conditio, ex-
presse docet præuenientem, & homicidam, & irregularem
esse, cum talis occisio non sit verè defensio, & propulsatio
iniuriæ, sed præuentio, quæ non conceditur. Alij tamen, vt
Panorm. in colim. 1. in fine, de restit. spoliat. & gloss. in l.
si ex plagis, §. tabernarius, ff. ad l. Aquil. & Bart. ibidem &
Sorol. lib. 5. de iust. quæst. 1. artic. 8. vers. At verò. Nauar.
in Man. cap. 15. num. 3. & Petr. Nau. lib. 2. de restitut. cap.
3. num. 348. & 349. & Henriquez lib. 14. cap. 10. §. 4. Iaco-
bus de Graff. lib. 2. cap. 65. num. 6. & 7. Alphons. Viuald.
tract. de Irreg. num. 215. docent posse prius percutere, &
asserunt exemplum de muliere, quæ inuenit pugionem
sub puluinaribus, vt a marito dormiens occidatur; & hoc,
quia forte postea non erit locus defensionis; In hoc enim
casu censetur quis potius repellere iniuriam, quàm infer-
re; Quorum opinio mihi etiam verior videtur, quoties ve-
risimilia præcedunt indicia, & actus manifesti, quod ille
intendit offendere & alter nisi præueniendo se defende-
re postea probabiliter non posse putat. Id quod prudenti
& arbitrio boni viri, habita ratione circumstantiarum,
relinquo His præmissis.

Dubium primum sit, An Clementina Si furiosus, de homi-
cid. condonat nouum ius, an solum declarat antiquum,
quod est dicere, An priusquam Clementina hæc edi-
ta sit, irregularitas incurrebatur, si quis occideret, vel
mutil-

mutilaret inuaforem ob vitæ propriæ defensionem?

Prima opinio est dicentium nouum ius condidisse, & ita ante eam incurrisse irregularitatem in hoc casu; Sic S. Thom. 2.2. quæst. 64. art. 7. ad 3. Palud. 4. dist. 25. q. 3. artic. 2. Concluf. 3. Alexander de Ales. in Summa, part. 3. quæst. 34. memb. 2. art. 2. §. 2. Summa Confess. lib. 2. tit. 1. qu. 12. & 21. sensisse videntur, cum dicant irregularem esse, qui occidit ob vitæ propriæ conseruationem cum moderamine inculpate tutelæ, & Richard. 3. dist. 37. art. 3. quæst. 2. ad secundum, & expresse Caiet. in d. quæst. 64. art. 7. in fine. & Mich. Salon. ibi, quæst. 64. artic. 8. Controuersia 2. Concluf. 1. qui duo dicunt S. Thomam vbi supra, nunquā dicere voluisse Clericum occidentem aliquem etiam in sui defensionem esse irregularem, si suo tempore extitisset illa Clementina, aut ius illos excipiens, tunc tenent Marr. Ledefin. 2. 4. q. 26. art. 2. tract. de Irreg. pag. 364. Colum. 3. & fauet Sotus lib. 5. de iust. quæst. 1. art. 8. ad 3. Maio. lib. 5. c. 48. in princip. nu. 6. & citat Specul. tit. de dispens. §. iuxta, vers. Circa homicidium.

Secunda opinio est asserentium declarari tantum ius antiquum, non autem ius nouum condidisse, & consequenter ante eam, nullam irregularitatem ob huiusmodi occisionem, vel mutilationem contractam fuisse. Panorm. in cap. Sicut dignum, numer. 14. de homicid. & Sotus vbi supra, satis in hanc sententiam inclinant, & expresse Nauar. in Manu. cap. 27. nume. 211. Petr. Nauar. lib. 2. de restitut. capit. 3. numer. 365. & Henriquez lib. 14. cap. 10. §. 2. & hæc opinio videtur, verior quia Clementina, si furiosus, si mihi loquitur de eo, qui se defendit ab inuafore, atque loquitur de amente, infante & dormiente. Sed isti ante hanc Clementinam, non incurrebant irregularitatem, ergo nec se defendens ab inuafore. Et quia Clementina, nō dicit, Statuimus, sed Consensimus, & facit gloss. ibi, in verbo, idem, vbi ait Barth. Brax. & Host. & Clementem IV. & Curiam sic tenuisse. Item, quia huiusmodi defensio est de iure nature, vt diximus, vnde non est dicendum ius nouum cōditum fuisse. Item, quia irregularitas, ex omnium DD. sententia, non incurritur nisi in iure expressum sit; nullo autem iure antiquo reperitur, irregularem esse, qui ad propriæ personæ defensionem occidit. Sed & iura, quæ pro sententia S. Thomæ & aliorum asseruntur, vt cap. De his Clericis, 1. & 2. dist. 50. intelligenda sunt, quando non est seruatum moderamen inculpate tutelæ, sed absque alterius occisione, & mutilatione Clericus se defendere, & vim repellere potuit, vt pater; cum ibi dicatur, vt talis agat penitentiam, quam certe non oporteret facere, si seruato debito moderamine defendendi occidisset.

Dubium secundum est. An Clementina, si furiosus, reuocata, vel mutata sit per C. mo. Trid. Sess. 14. de refor. c. 7. Ratio dubitandi est, quia ibi habetur opus esse dispensatione in hoc casu; Dicit enim Concilium; Si vero homicidium non ex proposito, sed casu, vel vim repellendo, vt quis se a morte defenderet, fuisse commissum narratur; Quam ob causam ad Sacrorum ordinum, & altaris ministerium, & beneficia quacunque, ac dignitates, iure quodammodo dispensatio debeat, qua dispensatio committitur ordinario. Si ergo dispensatio debetur, contrahitur irregularitas, quia aliter quid opus est dispensatione? Quæ sanè Concilij definitio multorum recentiorum mentes sollicitauit, vt veram eius expositionem darent; Cum & d. Clementina, & commun. DD. sententiæ videatur aduersari. Simon Maiol. lib. 1. ca. 2. numero 10. §. vigesima. & lib. 5. cap. 48. numero 10. & 11. existimat Tridentinum reuocare d. Clem. aut saltem illi aliquid addere, & ideo esse irregularem, qui pro inuitabili sui defensione occidit, donec cum eo dispensetur. Alij tamen vt Petr. Nauar. lib. 2. de restit. cap. 3. num. 367. Henriquez lib. 14. c. 10. §. 2. & Frat. Mich. Salon. in 2. 2. q. 64. ar. 8. controu. 2. Concluf. 1. rectius docent; Tridentinum nihil ibi innovasse, neque enim quod iuris naturalis est Concilium mutare voluit. Vnde ad locum Concilij duobus modis responderi potest.

Prima quidem dici potest, Concilium intelligendum esse, quando non est seruatus modus inculpate tutelæ, sed aliqualis culpa processit, & sic opus est dispensatione & sic Congregatio Cardin. qui præpositi sunt Decretis Triden.

Conc. interpretandis, respondit anno Dom. 1588. primo Octobris, & satis clarè colligi videtur ex ipsomet Conc. cum enim Concilium eodem modo loquatur de homicidio prædicto, & de casuali, planè loqui videtur, vbi quis moderamen exceperit, & in aliqua culpa fuit; constat enim homicidium casuale, si nullam omnino culpam latam, aut leuem contineat, non inducere irregularitatem; & ita cum eodem modo de vtroque loquatur Concilium consequens esse videtur, vt accipiendum sit, vbi quis debet moderamen in sui defensione non seruauit.

Secundo responderi potest, Concilium loqui de irregularitate, quoad forum exterius, quando scilicet dubitatur an inuafus modum inculpate tutelæ exceperit, & quando contra illum obijciatur quod exceperit moderamen, & ita de homicidio ab aliquo accusatur, tunc enim & ad omnem scrupulum remouendum, & ad maiorem cautelam, nec non ad omnem scandalum, & dubium penitus tollendum, ab omnibus ordinibus eorumque ministerio, necnō a beneficijs, & dignitatibus consequendis arcendus erit, donec causa ipsa coram ordinario, vel viciniori Episcopo, aut Metropolitano discutatur, adeo, vt si opus sit cum eis dispensetur; & hæc responsio cōformis, & consentanea latæ est verbis Concilij vbi supra; ideoque Concilium addidit particulam illam; Quodammodo quia scilicet, si non reueras, quando non fuit ex celis in defensione, attamen in foro exteriori, & in dubio, ad omnem scrupulum tollendum, & ad maiorem cautelam dispensatio quodammodo debetur.

Dubium tertium est. An si quis occidat inuaforem, vt vitam suam defendat in casu quo satis esset illum vulnerare, aut mutilare, vt se defenderet, irregularis sit? *Prima opinio* est Armillæ in verbis, irregulatus §. 41. qui negat esse irregularem & citat Cardin. in d. Clem. Si furiosus, de homicid. & Tabiena, verbo Irregularitas, 2. §. 26. in fine, quia quantum ad irregularitatem parificatur occisio, & mutilatio. *Secunda* & verior opinio dicit esse irregularem sic syluest. verbo, Homicidium, 3. quæst. 4. versic. primum, Maiol. lib. 5. capit. 48. in princip. numero 6. Frat. Medic. na lib. 1. Institut. Confess. capit. 11. §. 10. Cosmus Philarchus de officio Sacerd. part. 1. lib. 4. capit. 11. §. 3. & Alphons. Viuald. tract. de Irreg. num. 225. & Henriquez lib. 14. c. 10. §. 3. qui addit esse verum, nisi præmissa diligenter occidat per accidens, & præter intentionem. Ratio est: quia talis excedit moderamen inculpate tutelæ, cum ad propriam vitam sustentandam sufficeret illum mutilare, & non occidere.

Dubium quartum est. An si quis ad sui defensionem occidat inuaforem cum moderamine inculpate tutelæ, id tamen facit ex odio, sit irregularis? *Respondio* non esse irregularem. Quia Clem. Si furiosus, de homicid. generaliter loquitur, & odium cordis intentum non facit, vt contrahatur irregularitas, si reuera quis inuaforem occidat ad tuendam vitam suam, peccat tamen. Couart. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 5. numero 2. de homicid. & Henriquez lib. 14. capitulo 3. §. 4. litera O. & capit. 10. §. 2. & Petr. Nauar. lib. 2. de Restit. capit. 3. numer. 337. sicut nec inquisitor iuste damnas reum, & simul admittens odium contra eum incurrit excommunicationem, quicquid Nauar. in Man. c. 27. nu. 226. velit hunc fore irregularem, sed falsò, vt diximus, quia actus interior irregularem non facit.

Dubium quintum est. An sit irregularis, qui paratim sibi infidias, vt eum interficiat, ipsum occidit? Nauar. in Manual. capit. 15. numer. 3. significare videtur esse irregularem & fauet Fr. Mich. Salon. in 2. 2. quæst. 64. artic. 7. Controuersia 1. Concluf. 3. Communior tamen opinio est, quam sequuntur Sotus lib. 5. de iust. quæst. 1. artic. 8. Petr. Nauar. libro 2. de restitut. capitulo 3. numero 370. & Couar. in Clement. Si furiosus, par. 3. §. vnico. numer. 3. versicul. Secundo, de homicid. Gloss. in capit. 3. de Homicid. in verbo legibus secularibus. Balin l. multis. C. de liber. caus. & in l. leges, ff. de locat. & glo. in l. 1. C. Vnde & Henriquez lib. 14. c. 10. §. 4. & citat Cordub. lib. 4. q. 1. ar. 2. dub. 1. & Simanch. Villa. & alios non esse irregularem. Quia verè talis est inuafor; sed vt rectè notat Couar. & Pet. Nauar.

Nauar. in huiusmodi euentu considerandum est periculum, quod ex insidijs imminerebat, si enim tale sit periculum, ut nisi occidat, ipse postea occidatur, sine dubio irregularis non erit. Cum enim nullum aliud remedium sit saluandum vitam, vera est defensio; Quare Nauar. vbi supra, lib. 2. de Restit. cap. 3. num. 350. ait, licitum esse talem veneno, aut alio modo occidere, si tunc etiam licitum esse docet post Cordub. quem citat, conuertere venenum in propinantem, cum non sit aliud remedium. vnde Cicero in oratione pro Milone, ait, *Non potestis obliuisci iudices, insidiatorem iure interfici posse*. Sin autem aliter insidias eius vitare potest, occidendo irregularis erit.

14. Dubium sextum est, An si quis vt se defendat ab inuasore, vocat socium, vt ipsum iuuat in defendendo se, & Socius occidit inuasorem, iste primus exinde irregularis red datur? *Respondetur* cum Nauar. in Manual. cap. 27. numero 212. vers. secundo & conf. 12. num. 3. de homicid. non esse; Quia eodem iure quo seipsum defendit ab inuasore, vocare potest socium, aut socios, vt iuuetur ab eo, vel eis, contra inuasorem, quando alias se defendere non potest. Si enim neque irregularis est, qui proprijs armis se defendere non valens ab aggressore, dat illa alteri qui his adiutus inuasorem occidit; Quia eodem in propria vite defensione cum moderamine inculpatæ tutelæ aggressorem occideret, vtique eodem per seipsum occidendo non incurreret, nec per alium occidendo incurreret, arg. cap. penult. de homicid. Nauar. cit. Martin. Ledesin. 2. q. 26. art. 2. tract. de irreg. pag. 364. col. 3. & Henriquez lib. 14. capit. 10. §. 4. si vero quis daret alteri arma vt proximus illis se defenderet, si ille occidit inuasorem, dans arma erit irregularis, Syluest. verbo; Homicidium, 3. q. 6. vers. Quintum, & Angelica, verbo; Irregularitas, num. 15. Nau. in Man. ca. 27. nu. 112. vers. Tertio, & Henriquez lib. 14. ca. 10. §. 4. in annot. littera K. Ratio est: quia dando illi arma est iusta causa mortis, & non dat illa ad necessariam sui defensionem, prout requirit Clem. Si furiosus, de homicid.

15. Dubium septimum est, An qui aggressorem fugientem occidit, irregularis sit? *Respondetur* irregularem esse, etiam si post grauissimum vulnus infixum sibi fugientem occideret, quia iam non esset defensio, quæ est licita, sed vindicta, quæ non permittitur personæ priuatæ, ex Mich. Salon. in 2. q. 64. art. 7. controuers. 1. Conclus. 3. §. vnde sit tertia conditio.

16. Dubium octauum est, An occidens, aut mutilans inuasorem irregularis sit, quando fugiendo posset mortem, aut abscissionem membri euadere? Quoad laicos, Quidam distinguunt: Nam vel est talis persona vt esset ei dedecus fugere, & tunc non tenetur fugere, sed potest percutere ad repellendam iniuriam: fauent Sotus, lib. 5. de iust. q. 1. art. 8. ante finem. & Alphons. Viualdus tract. de Irreg. numer. 220. vel non est talis persona vt esset sibi verecundia fugere, & eo quod aggressor sit praestantior persona, & tunc debet fugere. Bart. in l. 1. c. Vnde vi. absolute docet non tenetur fugere. Idem tenent Cepola consil. 76. & Bald. lib. 3. consil. 11. & Zacharias in annot. ad cap. olim, 1. de restit. spoliat. Quia fuga est iniuria. I. apud Labonem, ff. de iniur. & quia periculum est in fuga, ergo licitum est percutere ad iniuriam propulsandam & idem docent Angel. & Salicet. in d. l. 1. c. vnde vi & Felin. in cap. Suscepimus, de homicid. Ceterum communis opinio DD. est, quod si vir nobilis fuga (quamuis minus honorifica) aut clamore potest euadere periculum mortis, occidendo inuasorem euadat peccatum: si tamen aut occidat, aut mutilat, est irregularis; Quia excusatur quis tantum ab irregularitate in Clem. Si furiosus, de homicid. occidendo, vel mutilando, quando aliter vitam suam tueri non potest: at vero hic vitare potest fugiendo, & non tam agit pro vitæ, quam honoris defensione: iniqua verò commutatio est, ob tutelam honoris proprij vitam alteri adimere. Sic gloss. in d. Clem. Si furiosus, in verbo, *Non valens*, de homicid. & gloss. in Summa 23. q. 8. verbo, *Hactenus*. Panorm. in c. olim, 1. num. 17. de restit. spoliat. Cardin. in d. Clem. Si furiosus, q. 26. Alex. vol. 1. consil. 111. quod incip. visis, & vt oportet considerari, & volum. 7. consil. 119. Angelica, verbo; Homicidium, 3. num. 2. Syluest. verbo; Homicidium, 1. qu. 2. §. Sextum.

versus. Quarto, & citat Petr. quest. 9. §. Tertium. S. Anto. 3. part. tit. 29. de Irreg. cap. 2. §. Homicidium facto. Taberna verbo, Irregularitas, 2. §. ult. Nau. in Man. c. 27. numer. 211. Couar. in Clem. Si furiosus par. 3. §. unico, num. 4. de homicid. Petr. Nau. lib. 2. de restit. cap. 3. num. 370. Iacob. de Graff. lib. 2. cap. 65. num. 10. & 11. Petrus de Arragon. 2. 2. qu. 64. art. 8. dub. 1. Conclus. 2. Greg. de Valentia Tomo 3. Disput. 5. Quest. 8. Puncto 2. Toletus lib. 1. Instruct. Sacerd. cap. 27. vers. *Tutus*. Maiol. lib. 5. ca. 48. in princip. numer. 6. vers. Quatum. Fr. Medin. lib. instruct. cap. 11. §. 10. Henriquez lib. 14. cap. 10. num. 3. & Frat. Mich. Salon in 2. 2. q. 64. art. 7. Controuersia. 1. Conclus. 3. §. Quarta conditio. Hoc autem intelligendum est, quando nullum sequeretur periculum ex fuga, quia si fugere posset, sed fugienti periculum imminere posset, puta casuræ, vel uelocioris cursus inimici insequentis, qui audacior factus ob fugam potest fugientem a tergo vulnerare, & ad terram deiecere, & occidere, tunc non fugiens propter prædicta, nec aliter euadere potens, si occidat, irregularis non erit. Immo vero si dum considerat, possit ne fugere, vel clamare, videat se exponi graui periculo, inuasorem illum opprimentem, non est, quod in his considerandis se occupet, sed inuasorem licite occidere potest: Quia semper est melior ratio patientis iniuriam; Sic Zenzelinus, quem Bonifacius in Clem. Si furiosus, num. 75. de homicid. Nau. tom. 2. consil. 11. nu. 6. de homicidio, & Alphonsus Viualdus tract. de Irregul. nu. 217. sequuntur.

17. Quoad Clericos verò communis opinio DD. est, quod tenentur fuga euadere periculum occisionis; Quia illis fuga ignominiosa non est, gloss. in cap. suscepimus, in verbo, *ligauerunt*, & in verb. *interimeretur*, & ibi Pan. numer. 4. de homicid. vbi ait Clericum in hoc casu non solum irregularem esse, sed etiam homicidam, si occidat quia excessit Ecclesiasticam mansuetudinem, volendo potius proximum occidere, quam fugam capere, & idem Panorm. in cap. significasti, 2. numer. 9. de homicid. & cap. 2. de vira & hon. Cleric. num. 2. Cardin. in Clem. Si furiosus, q. 25. & q. 26. & ibi Couar. par. 3. §. unico num. 4. de homicid. Sotus, lib. 5. de iust. q. 1. art. 8. ante finem corporis Syluest. vbi supra, & verbo, excommunicatio, 6. q. 6. Petr. Nau. lib. 2. de Restit. cap. 3. nu. 389. Greg. de Valentia, tomo 3. Disp. 5. q. 8. Puncto 4. & alij citati & colligitur ex d. Clem. Si furiosus, vbi dicitur, *Si aliter mors vitari non poterat*. Et idem dicendum est de Religiosis, necnon de plebeio infimæ sortis, qui nullam prorsus honoris iacturam in fugiendo faceret. Hoc tamen quod de Clericis diximus, intelligendum est, si fuga talis non sit periculosa; si enim fuga illa induceret periculum mortis propriæ, vel ex eo, quod inimici astarent a tergo, vel quia ipse aggressor facilius fugientem secutus, & ex fuga maiorem audaciam, & animum caperet, & eum occideret, hoc casu irregularis non esset, si omnia fuga inuadentem occideret ex Felino, in cap. suscepimus, de homicid. Cardin. in d. q. 26. Syluest. verbo Homicidium, 1. quest. 9. vers. Tertium, & Homicidium, 3. qu. 4. vers. secundum. Hyppolit. consil. 23. num. 44. & Cou. in d. Clem. Si furiosus, par. 3. §. unico, num. 4. & alij citati. Immo Panormitan. in d. cap. 2. numer. 2. de vira & hon. Cleri. & Ioannes de Ligna. in tract. de iusto bello, & Henriquez libro 14. capitul. 10. §. 4. in annot. littera H. docent, quod si Clericus celebrans inuadit iuste dimittit celebrationem & si defendendo se, occidit inuasorem potest incontinenti redire ad altare, & Missam perficere, & idem docent Syluest. verbo, Bellum, 2. numero 5. questio 3. & Iacob. de Graff. libro 2. capitulo 65. num. 9. Addit autem Alphonsus Viualdus tract. de Irregul. numer. 221. alium casum, in quo Clericus, aut Religiosus irregularis non esset, quando inuasorem occideret, cum tamen fugere posset, quando scilicet fuga illa ignominiosa esset statui Ecclesiastico, aut toti Religioni. Quamuis enim teneatur potius fugere, quam se defendendo inuasorem occidere, vel mutilare, quando per talem fugam inferret solum dedecus, & ignominiam suæ propriæ, atque particulari personæ, & famæ; si tamen per talem fugam ignominia, & infamia irrogaretur toti Religioni, vel Ecclesiastico statui, vt quia in habitu scandaloso, & flagranti delicto

cto occulto inuentus fugiens. Ciuitatem totam scandalizaret, ſuumque ordinem inſanaret, tunc cum præſato Viualdo valde probabile eſſe cenſeo, quod cum tanta totius ordinis, aut Eccleſiaſtici ſtatus iactura fugere nõ tenetur, nec occidendo inuaſorem irregularis erit, præponderare namque videtur in hoc caſu commune bonum Religionis occiſioni, aut mutilationi hominis cuiuscuq; priuati.

- 18 *Dubium nonum eſt*, An irregularis ſit, quando quis ſua culpa ſe ingeſſerit in hanc neceſſitatem, vt ad defendendam vitam ſuam opus ſit occidere inuaſorem? Exemplum eſt de eo, qui alterum ignauit accuſat, vel ad ſingularem pugnam prouocat opprobrijs. Exemplum etiam eſt in adultero, qui a matrico deprehenſus in adulterio, vt vitam ſuam defendat, occidit alium volentem ſe occidere. Item furatur quis bona alterius, & poſtea volendo deſiſtere a furando, occidit Dominum bonorum illorum volentem ipſum interficere. Item iuit quis ſcienter ad bellum iniuſtum, poſtea verò vt propriam vitam defenderet, occidit militem contra ſe venientem. Item ſi quis procurauit rixam, aut ingreſſus eſt domum alienam cauſa faciendi aliquid mali, & poſtea vt vitam ſuam defendat interficit volentem ipſum interficere. Item ingeſſit ſe quiſpiam volendo eripere reum a miniſtris iuſtitiæ, vel impedire ne capiat ab eis, & poſtea opus eſt, vt ſe defendat a miniſtris volentibus ipſum occidere, & defendendo ſe occidit aliquem. In his omnibus caſibus.

Prima opinio ait non eſſe licitum in hoc caſu inuaſorem occidere, & occidendo eſſe irregularem, ſic Nauarr. conſil. 32. de homicid. & idem Nauar. in Man. cap. 15. nu. 7. & cap. 27. numer. 238. vbi ait opinionem ſuam placuiſſe Pio V. & ita declarafſe contra quẽdam adulterum cum in facta Penitentia caſus ille controuertetur. Roſella, verbo, Homicidium, 4. numero 2. Maiol. libr. 5. cap. 48. in princip. nu. 8. & §. 3. num. 15. & Sylu. verbo, Homicidium 3. q. 4. verſ. Tertium. & citat Aſtenſ. libr. 1. tit. 25. ar. 2. Summa Corona part. 3. tract. de Irreg. num. 13. & par. 4. tract. de Sacram. Ordinis num. 21. Coſmus Philarchus de officio Sacerd. par. 1. lib. 4. cap. 11. §. 3. Thomas Zerula in ſua Praxi Episcopali verbo, Irregularitas, dub. 6. Ratio eorum eſt: quia tale adulterium, & reliqua exempla ſunt de ſe illicita, & via quẽdam ad homicidium perpetrandum, & ideo præuideri poterant, & debuerunt ab occidente huiusmodi effectus, vnde nihil mirum ſi irregularis ſit, & homicida ſi quis voluntarie ſe ingeſſerit in ea, in quibus ſolet eſſe periculum mortis, vel mutilationis alterius.

Secunda opinio eſt dicentium non eſſe irregularem. Sic Sorus libr. 5. de iuſtitia quæſt. 1. art. 9. verſic. In tertia autem conſeſione. Caſtro libr. 2. de lege penali, cap. 14. verſicul. Hic tamen a dmonio, ante finem capituli. Couar. in Clem. ſi furioſus, par. 2. §. 4. num. 9. verſic. Tertio ad idem, de homicid. Petr. Nauar. libr. 2. de Reſtit. cap. 3. num. 362. & nu. 363. Frat. Barthol. Medina, in 1. 2. quæſt. 73. art. 8. verſicul. Tertia Regula Henriquez libr. 1. c. 3. §. 4. & capit. 10. §. 4. Aſphonſ. Viuald. de Irreg. num. 212. qui etiam citat Victo- riam, & Canum. in publica leſtura 1. 2. q. 73. ar. 8. & Mancium 2. 2. q. 64. ar. 8. & alios Mich. Salom. 2. 2. q. 64. art. 7. Controuerſia 1. Concluſ. 2. verſ. Secunda pars. & ar. 8. Controuerſia 3. §. An qui adhibuit, verſic. Ex his opinionibus, & Tabiena, verbo, Irregularitas, 2. numero 3. vigefimo nono. Armilla eod. nu. 42. Qui id probant, quia Clem. ſi furioſus, generaliter loquitur, quod non eſt irregularis, qui defendendo ſe occidit, nec pōderat iuſtitiam, ſeu peccatum, ſed tantum ponderat quod aliter mortem vitare non poterat, vnde Tabiena vbi ſuprà docet, quod nunquam incurritur irregularitas, ſiue iuſte, ſiue iniuſte quis occidat, quando aliter mortem vitare non poteſt propriam argum. d. Clem. ſi furioſus. Præterea, falſum eſt fundamentum Nau. d. ca. 15. num. 7. tale ſcilicet adulterium eſſe

- 19 vitam ad homicidium? Quia adulterium non ordinatur ex natura ſua ad homicidium adulteri, poteſt enim maritus adulteræ ignorare adulterium; poteſt etiam quamuis ſciet, ignorare, & non occidere; Immo verò ſi ordinetur ad occiſionem alicuius, ea eſet occiſio adulteri, nõ autem villo modo ordinari videtur ad occiſionem mariti adulteræ. His addo, pacum aut nihil referre, quod ſe quiſpiam

in hanc neceſſitatem, culpabiliter, vel ſine culpa ingeſſerit; Quia maritus adulteræ, aut qui iniuria eſt affectus nõ propterea acquiſiuit ius per peccatum adulteri, aut iniuriantis, vt cum ſua priuata auctoritate occidat, ſed ſolum habet ius ad repellendam illam iniuriam, & contumeliæ ordine iuris, neque ipſemet adulter culpabiliter ſe ingeſſendo in hanc neceſſitatem amiſit ius naturale tuendi vitam ſuam etiam occidendo ſuum inuaſorem, cum moderamine inculpate tutelæ. Cum igitur iura, que concedunt licere vim vi repellere, non diſtinguant, fuerint aggreſſus in culpa, vel non fuerint, dederint occasionem, vel non dederint, ſed in diſſerentem in vniuerſum loquantur, & in tali periculo conſtitutus naturalem appetum habeat ſe conſeruandi, ſibi potius, quàm aggreſſori proſpicere, ac provide re tenetur, & licet prima opinio probabilis ſit, hæc tamen ſecunda communior, & verior mihi videtur, eo quod ne ſunt potius reſtringendæ, quàm ampliandæ, & quia vt diximus, Clem. ſi furioſus, generaliter loquitur de quocunq; ad deſenſionem, virg ſuæ occidente iniuſto; quæ opinio tunc præſertim vera erit, quando is qui ſe in illud periculum ingeſſerit, & ad domum alienam adulterandi gratia acceſſerit, nõ aduertit mortis periculum, que in illis caſibus poſſet accidere, non enim ſatis erit mors incuta ex opere illicito, caſualiter omnino & præter intentionem occidentis, ad irregularitatem inducendam in caſu quo aut vitam ſuam amittere, aut alterum neceſſario occidere debet.

Ad Nauarrum autem, & declarationem Pij V. Henriquez libr. 14. cap. 3. §. 4. in annot. litera P. & Thomas Zerula, in ſua Praxi Episcopali part. 1. in verbo, Irregularitas, dub. 7. reſpondent, declarationem illam fuiſſe tanquam a Doctore priuato pro foro exteriori. Quamuis ſi auctore legatur Nauarrus eo in loco, alius eſt ille caſus a Pio V. declaratus, alius autem hic de quo nunc agitur; Hic enim ſolum dicimus adulterum irregularem non eſſe, ſi maritum adulteræ occidat, ne ab eo adulter ipſemet occidatur; Pius V. autem ſolum docuit Clericum illum adulterum irregularem fuiſſe, qui in cauſa extitit homicidij adulteræ, ob adulterium cum ea commiſſum, qui caſus longe diuerſus eſt ab hoc noſtro in præſenti, vt nihil mirum, ſi in caſu a Pio V. Clericus ille ſi regularis iudicatus ſit.

- 20 Si quis autem horum auctorum opiniones inter ſe conciliare voluerit, hac ratione non improbabili ter id præſta re poterit, hac præmiſſa diſtinctione; Si enim ad vni prius iudicium, inſpectis rei ſingulis circumſtantijs, adulter aduertit periculum mortis ſubſecuturæ, tunc quidem, vt voluit prima opinio, irregularis erit, ſi mors ſubſecuta ſit, etiam ſi ſit ad vitæ propriæ deſenſionem, quia ſcilicet voluntarie, & aduertenter ſe ingeſſit ad actum periculoſum, ex quo probabile erat mortem ſubſecuturam; Sin autē hoc non aduertit, nec vlla ratio, probabilis, aut periculum erat talis effectus, tunc irregularis non erit, vt docet ſecunda opinio, cum ad irregularitatem hanc incurrat, nõ ſaus ſit mortem caſualiter omnino, & præter intentionem eius ſecutam eſſe. Quod ſi adulter dubitat, an periculum hoc aduertit, nec ne, tunc quidem tutor erit prima opinio, vt ſe irregularem reputet, maxime cum adulterum actus illicitus de ſe ſit, & ſufficienter nonnunquam directus ad mortem inferendam, in attentione maiorum procliuitate, & conſuetudine interficiendi adulteros, & ſuas vires, & lege ſeculari in certis caſibus patri, ac marito permittente, eas, & adulteros occidere impunè, argum. patri, & l. Marito, ff. ad legem Iuliam de adulterijs, & l. Gricchus, C. eod. & pro hac facit capit. Ad aures, de etat. & qual. ordin.

- 21 *Dubium decimum eſt*, An ſi quis occidens, aut mutilans aggreſſorem patris, fratris, aut alterius conſanguinei, vel proximi innocentis, aliter mortem eius vitare non valens irregularis ſit? In qua re ſunt duæ opinionēs.

Prima dicit eſſe irregularem, ſic gloſ. in Clem. ſi furioſus, in verbo, ſuum, de homicid. & ibi Cardin. quæſt. 28. & glo. 17. quæſt. 8. in Summa, in verbo, Hæſtenus. Penormitan. in capit. olim, 1. numer. 18. de eſt. ſpouſat. & in cap. 2. numer. 3. de vita & honeſt. Cleric. & in cap. ſic dignum, numer. 14. de homicid. Innoc. in cap. ſi vero, tit. 1.

mod. & ibi Panoritan. numer. 1. de senten. excomm. vbi
ait percutientem Clericum ob defensionem suorum, non
incurrere excommunicationem, incurrere tamen irregu-
laritatem nisi faciat ob defensionem propriam. Angelica,
verbo, defensio, §. 3. & verbo, Homicidium, §. 3. Rosella
verbo, Homicidium, §. 4. num. 1. & Sanct. Anton. 3. par. tit.
2. de Irreg. cap. 2. §. Homicidium factum. & citat Io. Andr.
& idem Anton. 3. par. tit. 4. c. 3. §. 2. circa medium. & Syl-
vest. verbo, Homicidium, 1. quest. 9. versic. Quartum. &
verbo, excommunicatio, 6. quest. 9. in princip. & citat In-
noc. Martin. Ledes. 2. 4. quest. 26. art. 2. fol. 364. col. 4. Nau.
in Man. cap. 27. numer. 2. 3. vers. Quarto. Maiol. lib. 5. cap.
4. in princip. numer. 9. vers. Quinta declaratio. Tabiena,
verbo, irregularitas, 2. §. vigesimo quinto, & §. vigesimo se-
ximo. Medina lib. 1. instruct. Confess. cap. 1. §. 10. & Fra.
Mich. Salom. in 2. 2. quest. 64. art. 7. Controversia 2. Hen-
ricus lib. 4. ca. 1. §. 2. & Sebast. Medices, par. 2. tit. 9. quest.
3. §. Decimo. Tolet. lib. 1. instruct. capit. 27. versic. Turis.
Fundamentum est, quia tunc solum concedere videtur
Clerico si furiosus, se homicid. non esse irregularem quan-
do aliter motem propriam vitare non potest, nisi occi-
dendo inuadentem; secus ergo dicendum est in occisione
proximi a morte proximi.

Secunda opinio docet non esse irregularem; Sic Maior.
4. dist. 15. quest. 30. Coua. in Clem. Si furiosus, par. 3. §. vni-
ca. num. 5. de homicid. & Fortunius l. vi. vim, ff. de iustiti-
& iure, solum. 9. versic. Sed aduerte. vt refert idem Co-
uar. Petr. Nauar. lib. 2. de Restit. ca. 3. num. 4. 9. Iacob. de
Graff. lib. 2. cap. 65. numer. 15. Alphons. Vival. Tract. de Ir-
reg. num. 23. §. 8. & rauter Henriquez lib. 14. ca. 1. §. 3. versic.
Temo. & facit l. 5. §. item Diuus, ff. de ficiarijs. Vbi dicitur
homicidium illud esse impunitum, quod quis ad defen-
sionem propriam, vel suorum commiserit, aut ad propul-
sionem iniuriam a se, vel a suis; & quia in capit. si vero, 1.
de senten. excomm. non incurrit excommunicationem
qui percutit Clericum ad suorum iustam defensionem,
nam ex tuncorum, secundum communem DD. senten-
tiam ibi, & c. d. de senten. excomm. lib. 6. vbi Pon-
tif. docens licitum, esse defendere proximum ab iniuria,
& morte inferenda, etiam cum occasione aggressoris, vi-
tutis ratione, Quia vim vi repellere licet. Quae ratio
que militat in defensione proximi, & ex parte, ac defen-
sione sui. Fundamentum aliud pro hac opinione potest ef-
fe, quia pater, vxor, & filius, vt ait Henriquez, reputantur
quasi una persona cum defendente; sit preterea, quia non
est credibile fieri irregularem eum, qui iure naturali, & ex
lege charitatis obligatur defendere proximum innocen-
tem, praesertim si defendat Regem, Principem, patrem,
matrem, vxorem filium, fratrem, Dominum, Episcopum,
vel alium huiusmodi hominem, vel vrbem, vel Rempub.
Ob que omnia licet prima opinio sit communis, tutior, &
in praxi consulenda, & sequenda; Hec tamen opinio se-
cunda mihi valde probabilis esse videtur: Quia non vide-
tur credibile, vt ego teneat lege charitatis, & naturali de-
fendere alium cum tanto detrimento, scilicet, reddendo
me inuadibili ad ordines recipiendos. Quod si dicas hanc
irregularitatem incurri abique culpa; Respondeo ita esse,
sed non videtur incurri, quando ego non omnino volun-
tate occido, sed iure naturali & precepto charitatis co-
actus. Vnde aliud est, quando quis occidit ex officio etiam
iustitiae, quod officium voluntarie assumpsit, vt Iudex, vel
quicumque alius publicus iustitiae minister occidit, aliud
quando coactus iure naturali, & lege charitatis.

34. Dubium undecimum est. An qui ob honoris, vel bono-
rum suorum defensionem, aliquem occidit, vel mutilat, ir-
regularis sit; v. g. inuaditur quis iniuste ab alio, vt bonis
suis spoliatus, nec potest illa defendere nisi occidendo, vel
mutilando inuadentem, an occidendo, vel mutilando sit ir-
regularis? Item in honoratur quis, nec potest honorem
suum tueri, nisi alterum mutilat, vel occidat, an incurrat
hoc casu irregularitatem?

Prima & communis opinio ait esse irregularem, sic Pa-
noritan. in cap. sicut dignum numer. 1. 4. de homicid. & cap.
1. numer. 3. de vita & honest. Cleric. Anton. 3. par. tit. 4.

cap. 3. §. vlt. in fine. & iusu. 29. cap. 2. §. Homicidium factum.
Angelica, verbo Homicidium, 3. numer. 1. Syluest. verbo,
Bellum, 2. §. Septimo numero 12. versic. Et notandum, &
verbo, excommunicatio, 6. §. 4. Casu 9. in fine. Tabiena, ver-
bo, Irregularitas, 2. §. vigesimo quinto, & §. vlt. Armilla,
eod. num. 4. 1. Nau. in Manu. cap. 27. numero 23. Martin.
Ledes. in 2. 4. quest. 26. artic. 2. tract. de Irreg. pag. 364. col-
lum. 4. Maiol. lib. 5. cap. 48. in princip. numer. 7. Mich. Sa-
lom. in 2. 2. quest. 64. art. 8. Controversia 2. Chosmus Phi-
liarchus lib. 4. c. 1. §. 3. Summa Corona Tract. de Irreg.
numero 15. Sebast. Medice. par. 2. Summe. tit. 9. quest. 34. §.
Decimo. Greg. de Valentia, Tomo 3. Disput. 5. Questio 8.
Puncto 4. & Petrus de Arragon 2. 2. quest. 64. art. 8. dub.
1. Fundamentum est, quia irregularitas huius speciei est
quodcumque homicidium, aut mutilatio etiam iusta, nisi
in casibus a iure expressis: Sed in iure non est casus nisi in
vitae propriae defensionem, ergo citra hunc casum occidens
aut mutilans in defensionem honoris, aut bonorum fortu-
narij, irregularis est: Et quia in hoc casu non teneor iure
naturali, aut lege charitatis bona tueri, vel honorem cum oc-
cissione alterius.

Secunda opinio docet, non esse irregularem; Sic Sotus
lib. 5. de iustit. quest. 1. artic. 8. vlt. medium in hanc po-
tius opinionem inclinat, & expressit: Fortunius in l. vi. vim,
ff. de iustit. & iure, quem refert, & sequitur Cou. in Clem.
Si furiosus, par. 3. §. vnico, numero 6. de homicid. & Petr.
Nau. lib. 2. de restit. cap. 3. num. 4. 8. & fauet Caiet. in 2. 2.
quest. 64. artic. 7. & expresse Henriquez lib. 14. cap. 3. §. 7.
& cap. 1. §. 3. Ratio pro hac opinione est: quia natura di-
ctat licitum esse, cuique vim vi repellere; qui igitur vim vi
repellendo bona propria, vel honorem tutatur, nihil mi-
nus intendens quam inuadentem occidere, cum homici-
dium respectu huius sit omnino per accidens, & per se
tantum sit tutatio honoris, & rerum, non videtur irregu-
laris. Praeterea, Quia iure Ciuili, & Canonico licitum est
Domino inuadentem bonorum suorum interficere, si aliter
bona tutari non potest, vnde in l. duodecim tabularum ha-
betur, Si in manus isto furto deprehensus fuerit fur, & si qui-
dem hoc nocte contingat, aliter non valens bona sua tutari, vel
interdum, ita tamen, vt se telo defendat, impune occidit,
& idem habetur in l. furem, ff. ad l. Cornel. de ficiarijs, &
in l. 4. ff. ad leg. Aquilam Quae leges tum a Cic. in orat. pro
Milone, tum a Quintiliano lib. 5. de Orat. cap. 12. referuntur.
Quod etiam in iure Canonico videtur comproba-
tum Nam in cap. tu. clim. 1. de restit. spoliat. Innoc. III. ait
Cum quidam Domino ignorante possessionem esset ingressus, &
procurator Domini inuadentem, vim vi repellendo eliceret, ab-
soluendus est procurator ille, nec ad satisfactionem tenetur,
nisi defendendo ius Domini forsitan modum excesserit &
aperius in cap. d. lecto, de senten. excomm. lib. 6. vbi
Innoc. IV. probat factum Decani Aurelian. quo licet, at
ipsi Decano, si Balianus, eum iniuste bonis suis spoliare in-
tendebat, vim vi repellendo se tueri. Et hoc, quo diximus, non
solum in Laicis, sed etiam in Clericis locum habet; Si qui-
dem principiu illud Naturale, vim vi repellere licet, etiam
in illis bona sua tutantibus procedit: Quibus addo, quod
ita occidens in necessariam defensionem bonorum, & ho-
noris, non solum euadit penas in homicidas latus, sed etiam
in foro conscientiae non peccat. Si enim peccatum esset
occidere talem raptozem, certe iustissima leges hoc non
permitterent. Vnde percutiens Clericam vt honorem
suum, vel bona defendat, non est excommunicatus, vt
auctores etiam primae sententiae fatentur.

Ob qua, & alia, quae tum in huius opinionis, tum prioris
sententiae confirmationem afferri possent argumenta, v-
tramque opinionem probabiliter defendi posse puto, &
inter se conciliari, facta distinctione tum honoris, tum re-
rum ablatarum. Duplex enim honor est, vnus qui ex spiri-
tuali bono resultat, siue ex parte intellectus, vt sapientia,
prudencia scientia, & c. siue voluntatis, vt virtutes, & ra-
tione horum vir veretur apud sapientes, tum apud om-
nes insipientes honorabilis dicitur, & est. Alter, qui ex cor-
porali bono procedit, vt ex viribus, valetudine, pulchritu-
dine; pro tuendo honore primi generis, cum aliter eum
tueri nequeat quam occidendo, aut mutilando, nec pec-
cat.

cat, nec irregularis erit, & sic intelligitur secunda opinio. Pro tuendo autem honore secundi generis, licet aliquando non peccat occidendo, irregularis tamen erit, nisi cum necessarius esset honor ille, vel utilis ad alia bona consequenda. Forma enim, & nomine sanitatis, virium, pulchritudinis assequi potest officia, & alia necessaria bona, a quibus impediretur talis sanus, propriique honoris ablatione iniusta, occidens igitur vel pro honore primo modo, vel etiam secundo modo, cum sit necessarius ad alia bona consequenda nec peccat nec irregularis erit, habita ratione personarum, cum hoc ipsum natura dictare videatur: ut enim Proverb. 22 dicitur, *Melius est nomen bonum, quam diuitia multa.* Et iterum, *Ecclesiastici. 41. Curam habet de bono nomine hoc enim magis permanebit tibi, quam mille thesauri pretiosi, & magni.*

24. Quoad bona vero fortunę itidem distinctione opus est, si enim res, quę aufertur, parui momenti sit, aut sine mutilatione, vel occisione tutari, aut recuperari possit, vera erit opinio prima, lege enim charitatis eo in casu tenebitur quis vitam proximi bonis suis temporalibus anteferre; si autem res illę magni momenti essent, aut necessariz actu ad vitę sustentationem, hoc est, quod illis sublati immineret periculum vitę, tunc eas defendendo, & occidendo cum moderamine inculpate tutelę non incurritur irregularitas, ut auctores secundę sententię docuerunt, & expresse Sotus, Petr. Nauar. & Henriquez vbi supra, & etiam Tabiena, verbo, Irregularitas, 2. §. vigesimo quinto, & Maiol. lib. 5. cap. 48. in princip. num. 7. & Mich. Salón, 2. 2. quęst. 64. art. 7. Controu. 2. Conclus. 1. Quia in hoc casu non tam res ipsas, quam vitam suam defendere dicitur; propria verò vita ordine charitatis præferenda est vitę proximi. Id quod intelligi debet non solum de eis rebus, quę ad præstatam vitę cõseruationem, sed etiam quę ad statum, & decentem vitę cursum agendum sunt necessariz. Res enim proprię, ut ait Caiet. 2. 2. quęst. 64. art. 7. pertinent ad vitam, & virtutem, & felicitatem consequendam, quę hominis curę sunt commissę, at vita inuaforis in eo casu, cum non sit in articulo necessitatis quam vitare non valeat, non est curę proximi commissa, ideoque sine illo peccato, aut irregularitatis nota res suas defendens etiam occidendo iniustum raptorem occidere potest.

25. Neque valet, quod obijciatur ab auctoribus primę sententię, teneri scilicet hominem lege, & ordine charitatis vitam proximi bonis temporalibus anteferre, cum tamen præfert bona qui vitam proximi admittit ob res suas tutandas. Respondetur enim, tunc solum lege charitatis proximi vitam corporalem rei meę familiari præferendam esse, quando ille in necessitate est constitutus, nec in sua est potestate periculum euadere; secus autem quando ex malitia, & voluntaria iniquitate in eo periculum constituitur. Deinde dispar longe est vtriusque ratio; quia vnicuique imminet cura non solum in vniuersali, sed etiam in particulari tuendi vitam propriam, & ea etiam omnia quę in adminiculum vitę proprię concessa sunt; qualia sunt bona fortunę; cura verò vitę proximi, vnicuique tantum incumbit in communi. Potest igitur quis raptorem bonorum suorum cum moderamine inculpate tutelę occidere, quando non datur casus particularis tuendi vitam proximi, maxime cum sponte se tali periculo committere velint.

26. Nec obstat, quod Exod. 22. dicitur, *quod is, qui nocturnum furem occiderit, non erit reus homicidij; si vero occiderit orto iam sole, imputabitur ei ad homicidium;* & idem habetur in ca. si perfodiens, de homicid. vbi significatur, quod si discerni potest ad furandum venire, non ad occidendū, occidi non posset. Respondetur enim ex Caietan. in d. art. 7. & Petr. Naua. numer. 402. quod textus ille tanquam pertinet ad legem iudicialem ideo damnat eum homicidij, quia cum non constaret, an fur ille expelli potuerit, & bona recuperare absque eius morte, est præsumptio contra occidentem quod exceßerit moderamē inculpate tutelę; quia dum fur diurnus est, iure præsumunt leges aliud remedium saluandi, vel recuperandi res furto sublatas, quàm occidendi fuisse. Nos autem hic agimus in foro cõ-

scientiæ, in quo cognita veritate cessat præsumptio. 27. Nec similiter cap. Interfecisti, de homicid. obstat, vbi dicitur, *Te, tuque liberando.* ex quo loquendi modo innuatur non licere poram rerum defensionem occidere, nisi cum simul admiscetur personę periculum, & damnum. Respondetur enim primo, quod licet olim in omnibus codicibus tum apud Burchardum, tuorem, & Decretale Gratiani, 13. quęst. 2. cap. fin. ex quo d. cap. ante cisti, desumptum est, tum in penitentiali Romano, desuerunt illa verba & capi poterat; nunc tamen ex editione Gregoriana, quę emendatior est verba hæc addita sunt. Quolatis datur intelligi Concilium Autelianense, ex quo est acceptus ille Canon, & prædictum cap. Interfecisti, solum iudicare homicidam, quando cum occidit, qui aliter capi poterat, id quod nos fatemur, sic enim moderamen inculpate tutelę exceditur, & irregularis occidendo efficiatur. Secundo particula illa, *Te tuque liberando,* ut ibi exponit Felin. & Caiet. 2. 2. quęst. 64. artic. 7. Couarr. in Clem. Si furiosus, 3. part. §. vnico, numero 6. vers. Sed & de homicid. intelligi debet distinctionē, ut sensus sit, *Te, tuque defendendo, & inuaforem occidendo homicida non est, si aliter capi non poterat.* Quia verò hæc expositio nonnullis fortassis non placeat, quā contraria verbis textui, melior est expositio Petr. Nauar. lib. 2. de Restit. cap. 3. nu. 406. quod copulatiue sumatur, prout verba significant. Siquidem copulatiue sumpta propositio veritatem prædicatū de singulis, & coniunctione tamen, ut cum dico omnis homo est animal, sensus enim est, & hic homo est animal, & hic est animal; sic ergo copulatiue sumpta, *Te, tuque liberando,* sensus est, si interfecisti te liberando, non peccasti, & si interfecisti tua liberando non peccasti, si intellege, si aliter inuaforem capi non poterat, copulatiue propositio, non terminos tantum; si enim terminos tantum coniungeret, ut auctores primę sententię volūt, quasi alterum non feceretur, sequeretur quod ob solam vitam tuendam non liceret occidere, nisi etiam simul res cum vita defenderetur, quod est ab omni ratione alienum. Addi potest & alia, nec incommoda expositio horum verborum, *Te tuque liberando* cum enim bona fortunę media sint ad vitę sustentationem, statum, & honoris, sicut vita fundamentum est omnium bonorum, ita est & eorum tutrix; Ideoque & in id est vitam tuam, id est, quę ad vitam, & decentem statum pertinent defendendo, cum moderamine inculpate tutelę non peccasti, nec irregularis efficiaris.

28. Nec demum obstat quod in c. suscepimus, de homicid. obijciunt, vbi duo fratres comprehenderunt latrones volentes illos de nocte exsoluere, cosque fortiter ligauerunt, quę abijisset vnus ad consulendum Abbatem, alio in eorum custodia manente; interim qui mansit occidit illos, qui volebant vincula confringere, timens ne ab eis occideretur vbi consultus Alexander Papa III. docet illos fuisse irregulares, *Quoniam* (inquit) *expediebat potius potius tamcam relinquere pallium, & reum sustinere iacturam, quam pro cõseruandis vultibus rebus, & transitorijs tam acriter alios exardescere.* Respondetur enim, fratres illos exceßerit moderamen, cum potuerint res suas alio modo recuperare, immo iam recuperauerant, unde potius vindicare volebant, quàm defendere, prout denotat verbum illud *exardescere.* Deinde frater ille, qui remansit, cum iam res suas saluas haberet, fugere potuit, quāprimū vidit illos vincula confringentes, cum monachis infamia non sit ab hoste fugere. Hæc eo latius profecuti sumus, quod nonnullos eius opinionis esse accepimus, ut existimarent hæc secundam opinionem nulla ratione sustineri posse.

29. Dubium duodecimum est, Quid sentiendum sit de homicidio, aut mutilatione facta ab homine carente vitationis, an efficiat irregularem? Respondetur: Quamuis nullum requiratur peccatum ad incurrendam irregularitatem, quę ex homicidio procedit, requiritur tamen, ut operationes illę, a quibus oritur irregularitas, sint humanę, ex iudicio rationis, & nō ex sola sensuualitate procedentes. Cum enim homo irregularitatem incurrit non quatenus sensitiuus, sed quatenus rationalis, necessarium est ad eam incurrendam, ut operationes illę, propter quas in-

3. De dormiente vero, si sit similis furioso, dicendū etiam
 esse irregularem non esse, si dormiens hominem occidat,
 quia hic intellectus, & ratione caret, vt habetur in Clem.
 Si furiosus, de homicid. vbi Couar. §. par. in princip. num.
 1. Maior. lib. 5. cap. 48. in princip. num. 1. & citat Socin.
 in c. ad aud. etiam. in 5. quest. principalis. q. 1. 2. & Henri-

Secundum est, Qui ex culpa sua ebrius redditur, si vere non aduerit prædictum periculum, aut si aduerit, diligentiam debitam adhibuit, vt periculum prædictum euitaret, tunc in ebrietate hominem occidendo irregularitatem non incurrit; Qua in hoc casu mors sequitur abiq; voluntate ipsius, & abiq; vilo vsu rationis, & ita cum homicidium nullo modo sit intentum, nec voluntatis sibi irregularis occidendo in ebrietate non erit sic Per. Nau. Henriquez & Toletus vbi sup. c. 27. & c. 29. ver. obserua primo.

16 Hinc ſequitur, quid dicendum ſit, ſi quis culpa ſua incidit in amentiam, vel culpa ſua ſomnum capit, & poſtea in furore, vel in ſomno aliquem occidit, an ſit irregularis? Quamvis enim communiter dormiens non ſit irregularis, ex d. Clem. Si furioſus, de homicid. & DD. ibi, ſi tamen vigilans aduertit ſe conſueviſſe in ſomno arma capere, & homines offendere, & non adhibuit debitam diligentiam ut huiusmodi periculum evitaret, (puta includens ſe cubiculo obſerato) ſi dormiens aliquem occidat, irregularis erit, & gravius peccat, & clarius ſit irregularis, qui ſomno vitur, ut inſtrumento liberae malitiae ad executionem mali ab ipſo vigilante excogitati, & deliberati, ita ut per ſomnum, tanquam inſtrumentum, exequatur ſcelus praecogitatum. Tunc enim actus in ſomno contingens peccatum eſt eo modo, quo actus exterior eſt peccatum in executione; Sic enim peccatum inchoatur in vigilia, & consummatur per inſtrumentum ſomni exequutivum. Quo ſenſu vera erit opinio Palu. 4. d. 3. 2. quaest. 1. art. 3. Concluſ. 3. & Caie. 2. 2. quaest. 1. 50. ar. 4. in fine, Qui enim in vigilia irascitur, & dat operam ſomno, ut aliquem occidat dormiens, aut qui vigilans homicidium procuravit, nec perficere potuit, & ea cogitatione dormiens in ſomno aliquem occidit, cum non adhibuit diligentiam debitam, ut occiſio illa vitaretur, ſed ſomno potius uſus eſt tanquam inſtrumento, quo ſolitus eſt alios offendere, occidendo in ſomno, vere homicida eſt, & ut talis caſtigandus, & irregularis iudicandus, cum homicidium illud ſibi voluntarium, & praevium ſit; Sin autem in vigilia optabat occidere aliquem, & ſciat etiam ſe ſolitum in ſomnis arma capere, & abiit cubitum cum ira, & forti imaginatione illius, ſi tamen debitam diligentiam adhibuerit, praecavendo ne dormiens ali cui noceret, ſecuta morte irregularis non erit, Quia huic homicidium non imputatur tanquam voluntarium; & 37 quia illa imaginatio in vigilia non eſt omnino certa, nec cauſa propinqua vel efficax homicidii, raro enim ſolet contingere, & ex altera parte, adhibita eſt diligentia, ne accideret, unde non ſufficit ad irregularitatem cauſandam, ut expreſſe docent Villadiego tract. de Irreg. ca. 6. de perculſore. colum. 1. 3. Marian. Socin. in cap. ad audientiam, num. 24. de homicid. Caſtro libr. 2. de lege penali, cap. 14. verſic. prima principalis Concluſio. Covarr. in Clem. Si furioſus, par. 3. in princip. nu. 6. de homicid. Nau. in Man. ca. 27. nu. 230. in fine. & Henriquez lib. 14. c. 15. §. 7. Petrus de Arragon. 2. 2. q. 64. art. 8.

De Irregularitatibus Clericorum ex Homicidio, vel mutilatione provenientibus. Cap. XVIII.

S Y M M A R I U M.

- 1 Clericus quocunque modo cooperator ſit ad homicidium, vel mutilationem, ſecuta morte, vel mutilatione, irregularis eſt.
- 2 Clericus ſanguinis cauſae, non praemiſſa proteſtatione, ſe immiſcere prohibuit eſt.
- 3 Proteſtatio, quam pro rebus ſuis clericus in cauſa ſanguinis praemittere debet, quando facienda.
- 4 Clericus denunciatus praemiſſa proteſtatione, ſed animo ficto, ſecuta morte, irregularis non eſt.
- 5 Proteſtatio humana ex animo conformi ei, quod dicitur in verbis, fieri debet, aliter tamen facta irregularitatem non inducit, & quare.
- 6 Clericus, ſi cauſam civilem ad iudicem deferat, an neceſſario praemittere debeat proteſtationem, ut evitet irregularitatem.
- 7 Clericus reum capiens, cumque iudici tradens, ſi prius proteſtatus non ſit, ſecuta morte irregularis efficitur.
- 8 Clericus, cuius domum ſur nocte ingreſſus eſt, ſi ab eo vulneratus ſit, ita ut poſtea ab alijs captus ſit, & iudici

- delatus, ſecuta morte, non eſt irregularis.
- 9 Clericus videns furem cum rebus ſuis fugientem, ſuo clamore ab alijs accurrentibus occidatur letro, etiamſi proteſtatione praemiſſa, irregularis efficitur.
  - 10 Clericus aliquem accuſans de furto, vel iniuria alteri lata, ſecuta morte alterius, etiam praemiſſa proteſtatione irregularis erit.
  - 11 Clericus accuſatus, ſi ſe defendendo mors alterius ſequatur, an & quando irregularitatem incurrat.
  - 12 Clericus crimen proditionis patriae ad iudicem ſeculare deferens ſecuta morte irregularis non eſt, dummodo proteſtationem praemittat.
  - 13 Ius Eccleſiaſticum ius divinum non deſtruit, ſed perficit.
  - 14 Proteſtatio ad vitandam irregularitatem neceſſaria non eſt, quando clericus crimen ad iudicem Eccleſiaſticum deſert.
  - 15 Inquiſitores fidei, tradendo hereticum brachio ſeculari etiamſi pro eo non intercedant, irregularitatem non incurrunt.
  - 16 Iuriſdictionem clerici temporalem habentes, iudices ſeculares in cauſa ſanguinis abſque irregularitate conſtituere poſſunt.
  - 17 Iuriſdictionem temporalem habentes clerici delegare alicui etiam ſpecialiter ſuper cauſa ſanguinis poſſunt abſque incurſa irregularitatis.
  - 18 Iuriſdictionem temporalem habens clericus, ſicut princeps ſecularis ferre poteſt legem, qua aliquid ſub pena mortis prohibetur, nec tamen morte ſecuta irregularis erit.
  - 19 Clericus praesentiam ſuam exhibens ubi quis pena mortis mulſtatur, an & quando irregularis efficitur.
  - 20 Clericus, religioſus & beneficiarius ex curioſitate, & ſine iuſta cauſa intereſſentes, ubi exercetur pena ſanguinis, peccant.
  - 21 Clericus, & alij, quando ex curioſitate intereſſe conſecutur executioni ſanguinis.
  - 22 Clericus cauſam ſanguinis nec cognoscere, nec diſſuadeere poteſt.
  - 23 Episcopus delinquentem aliquem in carcerem conſuevit, ubi breui ob carceris ſqualorem, aut ciborum ſubſtitutionem moritur, irregularis eſt.
  - 24 Carcerem meliorem iudex reo dare non tenetur, quam ſi carcer communis.
  - 25 Confeſſarius, vel Theologus à iudice interrogatus de crimine aliquo, an mortem mereatur, necne, an & quando reſpondendo affirmatiue irregularitatem incurrat.
  - 26 Confeſſarius dicendo iudici, ſe non poſſe illum abſolvere, niſi reum morte puniat, ſecuta morte non eſt irregularis, & quae huius ſit ratio.
  - 27 Clericus adiuvans chirurgum, vel Medicum ad laſſum ſecundum aegroti membrum irregularis non eſt.
  - 28 Chirurgis, & Medicis membra abſcindentibus, quot Eccleſia irregularitatem non imponit, ſicut iudicibus iuſte reos punientibus impoſuit.

1 Q uamvis quae haecenus dicta ſunt, ad Laicos ſpectant, poſſunt tamen fieri omnia etiam Clericis accommodari, quocunque enim modo clericus cooperator iudicij fuerit, vel ut iudex, vel ut accuſator, vel alio modo extra cauſas ſibi à iure conſeſſos, ſecuta morte, vel mutilatione, irregularis erit. Quia vero nonnulli cauſas ſunt, quae magis proprie clericos attingunt, ut ſi mors ſequatur, ex eo quod clerici res ſuas apud iudicem ſecularem perant, aut ex bello iuſto, in quo clerici nonnunquam ad ſe ſolent de his omnibus in hoc capite, & ſequenti agendum nobis erit.

An equum verò dubia proponamus. Sciendum est, clericis prohibitum esse immiscere se causa sanguinis c. Clerici, & sententiam sanguini. Ne clerici vel Monachi, quod intelligitur non præmissa protestatione; Siquidem, in cap. Prælati de homicid. lib. 6. Bonifacius Papa VIII. aperte definit licitum esse clericis absque ulla irregularitate apud Iudicem secularem querelam proponere de malefactoribus suis, & debitam satisfactionem & penam petere etiam in causa criminali, & causa sanguinis, id est, in criminibus dignis poena mortis, dummodo id faciant hæc præmissa protestatione, quod ad vindictam seu penam sanguinis non intendant, id est, mortis, seu mutilationis poenam, sed ad satisfactionem damni, & punitionem malefactorum. Hoc autem ius Canonicum concessit, ne clerici vel in suis personis, vel in bonis suis, impune a secularibus vexarentur. Hæc autem protestatione præmissa, irregularis non erit, etiam si postea iudex ad mortem, vel mutilationem delinquentis procedat, immo, etiam si certis iudicem mortem accusato illaturum, ex Felin. & Ioan. Andr. & Panorm. in c. postulasti, nume. 3. de homicid. Summa Confess. libro 2. tit. 1. quæst. 46. & Couar. in Clem. si furiosus, par. 2. §. 5. nume. 1. versio. Quarto, de homicid. & Sacin. in cap. ad audientiam, numer. 54. de homicid. & Angelica, verbo, Homicidium, 2. nu. 6. & Sylue. verbo Homicidium, 2. quæst. 8. Tabienas, verbo, irregularitas, 3. §. 8. & S. Anton. 3. par. tit. 29. cap. 2. §. Homicidium, quicquid Vincent. ut refert Panorm. contrarium in hoc casu senserit, Summa, Corona, tit. de Irreg. nume. 7. Cosmus Philarchus de officio Sacerdot. par. 1. lib. 4. cap. 11. §. 4. Ratio est: quia alias daretur materia trucidandi clericos, & bonis suis spoliandi, ut recte Panorm. ubi supra, ex querelans, de homicid. lib. 6. colligit. Et quamvis S. Auto. Angelica, & Sylue. ubi supra, hoc dictum limitent, ut scilicet possit Clericus res suas præmissa protestatione apud Iudicem secularem petere solum, quando non poterat alia via eas recuperare, secus autem quando alia via possit eas recuperare, ut tamen recte notant Tabienas, ubi supra, & Henriquez lib. 14. cap. 1. §. 4. in annot. litera M. etsi hæc limitatio vera esse possit quoad peccatum, quoad irregularitatem tamen falsa est, satis enim est sic haberi in d. cap. prælati, de homicid. lib. 6. non esse irregularem si præmissa protestatione res suas petat; quod, ut diximus, procedit, siue alia via res suas habere possit, siue non; & siue dubitet quod interficiatur, siue sciat.

Negue est necessum, ut protestatio, quam pro rebus suis Clericus in causa sanguinis præmittit, simul fiat dum accusat, sed satis est eam iudici proponere, antequam sententiam proferat, ut optime & subtiliter Couar. in Clem. si furiosus par. 2. §. 5. nume. 1. versio. Quarto, de homicid. & Henriquez lib. 14. cap. 1. §. 5. tradunt. Quod si crimina, quæ penam mortis, aut mutilationis merentur, absque præmissa protestatione denunciant Clerici, subsecuta poena mortis, aut mutilationis in denunciatis, irregularis sunt, quibus omnibus addo, quod licet Clericus, in Sacris denunciatis oblitus sit præmittere protestationem iuris, & consequenter irregularis sit, & usu officij priuetur, & facile dispensationem obtinebit, non tamen propterea peccasse mortaliter censetur, ut Caiet. in verbo, Irregularitas, in princip. & Henriquez lib. 14. cap. 12. §. 4. in fine, animaduertant; nec Nau. in Man. cap. 27. nu. 213. in fine, it. num. 226. in fine dicit peccare mortaliter, sed solum ait peccare. His breuiter annotatis.

Primum dubium est, An si Clericus denunciat protestationem præmissa, sed ficto animo, id est, protestatur se non velle vindictam nec intendere causam sanguinis, sed solum suæ iniuriæ satisfactionem, & tamen reuera intendit, & desiderat penam mortis, aut mutilationis, sit irregularis?

Prima opinio dicit esse irregularem. Sic Host. in Summa lib. 5. tit. de homicid. §. Quia poena feriat, numero 3. versio. verum circa hanc materiam Summa Confess. lib. 2. tit. 1. quæst. 46. Summa Astenfis, par. 2. lib. 6. tit. 14. artic. 3. S. Anto. 3. par. tit. 29. ca. 2. §. Homicidium casualem, item si Clericus, Summa Confess. lib. 2. tit. 1. quæst. 46. Angelica, verbo, Homicidium, 2. §. 6. Sylue. verbo, Ho-

miciidum, 2. quæst. 8. & Homicidium, 3. quæst. 1. versio. Sextum, Nauarr. in Man. cap. 27. num. 226. versio. Duodecimo, & citat pro se Ioan. Andr. Dominicus, & Pernsin. in cap. prælati, de homicid. lib. 6. Maior. lib. 5. cap. 48. §. 6. numer. 4. Alphon. Viuald. tract. de Irreg. num. 233. Summa Coronat. tit. cod. num. 7. versio. limitant Doctores, Sebast. Medic. par. 2. tit. 5. quæst. 34. §. Decimo tertio. Ratio est: quia ficta protestatio non est verè protestatio, ergo perinde est ac si protestationem non præmitteret. Item, quia Clericus sic accusans ratam habet animo & consensu poenam mortis in accusando, at qui ratam habet mortem alterius, si sit Clericus, est irregularis, cum ratihabitio retrorahatur, & mandato comparetur, ff. de vi, & vi armata, l. 1. §. Quoties.

Secundus, & verior opinio ait, non esse irregularem, sic Felin. in cap. postulasti, de homicid. & ibi Anan. quos refert, ac sequitur Couar. in Clement. si furiosus, par. 2. §. 5. numer. 1. versio. Sexto, faner Sorus, lib. 5. de iust. quæst. 1. artic. 9. in fine, ubi absolute tradit, Clericum petentem rei suæ restitutionem præmissa protestatione non esse irregularem, & expresse Tabienas, verbo, Irregularitas, 3. §. Octauo, & Martin. Ledesm. 2. 4. quæst. 16. artic. 2. tract. de Irregul. pag. 365. col. 3. & Iacob. de Grass. lib. 2. cap. 62. numer. 41. qui falso dicit talem in foro interiori esse irregularem, & Cosmus Philarchus par. 1. lib. 4. cap. 11. §. 4. Cordub. addit. ad Sotum, in Relect. de regem. Secreto, memb. 4. qu. 3. Conclus. 5. quem refert, ac sequitur Henriquez lib. 14. ca. 3. §. 4. in annot. litera O. & cap. 11. §. 5. Ratio est: quia poena sunt restringendæ; & quia nemo est habendus irregularis, nisi sit in iure expressum, at hoc non est in iure expressum. Immo, contrarium habetur in iure, siquidem in cap. prælati, de homicid. lib. 6. Pontifex ait non incurri irregularitatem, si Clericus accuset præmissa protestatione; & actus interior non est sufficiens ad causandam irregularitatem; sed neque probabile est, Ecclesiam, ob oculi mentis intentionem, velle quem tam grani pena irregularitatis damnare. Hoc tamen ut notat Philarchus intelligi debet, quando iuste fit, nam iniuste denunciatus, secuta morte, vel mutilatione, irregularis est etiam si protestationem præmiserit.

Quod si dicas cum Nauarr. fictam protestationem non esse protestationem; Responderetur, quamvis proprie loquendo non sit protestatio quia protestatio humana debet esse ex animo conformi ei quod dicitur in verbis; tamen in communi hominum acceptione vera protestatio censetur, dum actu exteriori cum denunciatione malefactoris protestetur, & ius prædictum solum requirere videtur protestationem exteriorem; & Ecclesia non punit actus internos; ergo nec punit irregularitatem malum illum affectum, ut enim optime docet Cosmus Philarchus ubi supra non sufficit quæcunque complacentia, & voluntas poenæ ad irregularitatem; Siquidem accusatio ad hoc tendit ut puniantur delicta, & Ecclesia tradens Curia seculari cum prædicta protestatione, ideo facit, ne delicta maneant impunita, & ne detur occasio delinquendi; Sed satis est, quod principalis & formalis intentio accusantis non sit poena sanguinis, licet sit quod iustitia locum suum habeat & delicta non maneant impunita, & sic protestatio non est mendax ficta aut fraudulenta. Quod verò dicant Clericum ratam habentem homicidium alterius esse irregularem, quando est nomine suo factum, & iste, ut supponitur, approbat penam mortis. Responderetur, esse in hoc casu opiniones diuersas DD. & verior opinio negat in hoc casu incurri irregularitatem, quia non est expressum in iure, de qua re in sequentibus agemus.

Secundum dubium est, An Clericus, si causam civilem deferat ad Iudicem secularem, necessario præmittere debeat protestationem, ut euitet irregularitatem? Ratio difficultatis est: quia aliquando contingit, ut causa civilis delata ad Iudicem secularem, fiat transitus ad causam criminalem, in qua accusatus morte punitur. Responderetur cum Richard. 4. dist. 25. art. 5. quæst. 3. ad quintum. Panorm. in c. postulasti, nu. 1. & nu. 5. de homicid. & glo. in c. prælati in verbo iustitia, de homicid. lib. 6. & glo. in ca. Maximilianus, in verbo, Consilium, 23. quæst. 3. Specular. tit. de dispensat.

spensat. §. iuxta, vers. Et sunt hæc. Nauar. in Man. cap. 27. nu. 114. vers. Quinto. Marin. Ledesm. 2. 4. quæst. 26. art. 2. tract. de irreg. pag. 365. colum. 3. Armilla, verbo irregularitas. §. 2.1. Maior. lib. 3. capitul. 7. numer. 3. Summa Corona tract. de irreg. numer. 7. vers. Notandum tamen. & Henriquez lib. 14. cap. 11. §. 5. & cap. 12. §. 8. & Couar. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 5. numer. 3. vers. Octauo, & vers. Nonno, de homicid.

Primo, Ex iure communi, quando causa est civilis tantum, aut de leui delicto accusat, quod non est dignum pena mortis, aut mutilationis, non tenentur Clerici protestationem ullam præmittere in denunciando, nec irregulares erant, si abique protestatione denunciant, secuta morte illata per Iudicem iustitie limites excedentem; vel ob aliquam contumaciam delinquentis vel ob aliquod aliud crimen in delincente deprehensum, de quo nullo modo cogitavit Clericus dum denunciaret.

Secundo, si Clericus civiliter accusans prævidet probabiliter delinquentem periculum incurtere penæ sanguinis, tunc requiritur protestatio ne fiat irregularis, quia est periculum probabile penæ sanguinis, cui periculo denuncias obuiare debuit. Quod procedit, etiam si in animo haberet quod non occideretur, aut mutilaretur ille accusatus: Sicut enim actus interior, seu animus prauus non inducit irregularitatem, ut dictum est; ita nec ab ea quemquam liberat, cum actus exterior ad homicidium tendens irregularem agentem constituat, ex Couar. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 5. numer. 2. vers. Septimo, de homicid. & hoc tam in foro iudiciali, quam in foro conscientie; in hoc enim qui est irregularis in foro exteriori, est etiam in interiori, & e contra. Quare glo. in c. prælati, in verbo protestando expresse, de homicid. lib. 6. Cosmus Philarchus lib. 4. ca. 11. §. 4. & Maior. lib. 2. c. 7. numer. 3. iuagent, ut denuncians, de hac sua protestatione publicam scripturam confici faciat, ad maiorem cautelam, argum. c. ex diligenti, in fine, de simonia.

Tertium dubium est, An si Clericus reum capiat, & iudici tradat, secuta morte, vel mutilatione, irregularis sit? Respondetur, si non præmiserit protestationem, irregularis erit; secus vero, si eam præmiserit. Sic Franc. & Vanchelins, in ca. prælati, de homicid. lib. 6. Socin. in ca. ad audiendum, nu. 52. & 53. de homicid. Angelica, verbo Homicidium, 2. numer. 6. Summa Confess. lib. 2. tit. 1. quaest. 47. Summa Corona, tit. de irreg. numero 7. versic. Notandum tamen. Couar. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 5. numer. 3. vers. Decimo, de homicid. & Henriquez lib. 14. cap. 12. §. 8. Maior. lib. 2. cap. 7. numer. 1.

Quartum dubium est, An Clericus, cuius domum fuit ingressus nec etc, cumque vulneratus, si postea fuit à sociis illius Clerici captus, & ad iudicem ductus sit, & iudex mittat ad eundem Clericum petens, ut exponat si qua de fure prædicto sciret inter signa, qui Clericus furis, & rerum ablatarum signa iudici mittit se super facto furis illius nihil amplius intermittere, subsecuta morte, aut mutilatione furis irregularis sit? Ratio est, si cultus est: quia Clericus iste videtur causa mortis illius, & testis furi, quod non licet Clerico in causa sanguinis cap. testimonium, 11. quæst. 1. & cap. sententiam, ne Clerici, vel Monachi. Respondetur clericum hunc nullo modo irregularem esse, quamuis non præmiserit protestationem quia tunc solum requiritur protestatio hæc, quando ipsemet clericus reum denunciat apud iudicem secularem; in hoc autem casu ipse cum non denunciaret, sed socij eius. Sed neque clericus iste inductus est tanquam testis contra reum, quia non accessit ad præsentiam iudicis quod fit in criminalibus in Auct. de testibus, §. Quoniam, in fine, collat. 7. Nec per hoc quod clericus inter signa tradidit, conuictus est aliquis de furto. Non enim eo ipso est fur, quod animo furandi domum intravit, ff. de furtis, l. vulgaris, §. Qui furtum. Vnde cum nullo modo sit causa mortis secuta, aut ad plurimum valde remota, & insufficiens, non erit irregularis, ut colligitur ex cap. Tua nos, §. Ad ultimum, & ibi glo. in verbo Nonius, & ibi Panormitan. numer. 8. de homicid. Summa Astenfi par. 2. lib. 6. tit. 14. artic. 8. quæst. 4. Syluest. verbo Homicidium 3. quæst. 5. versic. Sextum Maior. lib. 2. capitul. 7.

num. 3. & Henriquez lib. 14. cap. 12. §. 8. in fine.

Quintum dubium est, An clericus videns furem fugientem cum rebus sibi furto sublati, si clamer, & vocet vicini, & ipsi venientes furem occidant, etiam contra protestationem clamantis, irregularis sit? Ratio difficultatis est, quia si detulisset eum apud iudicem secularem, & iudex eum occidat contra protestationem eius, non fit irregularis, ut diximus; ergo pari ratione nec si vicini eum occidant contra eius protestationem. Respondetur cum Panor. in cap. significasti, 2. numer. 12. de Homicid. Angelica, verbo Homicidium 2. numer. 4. Summa Confess. lib. 2. tit. 1. quaest. 48. Syluest. verbo Homicidium 2. §. 17. & Nauar. in Man. 27. numer. 236. versic. vigesimo quarto. Couar. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 5. numer. 3. versic. octauo, de homicid. & Henriquez lib. 14. ca. 12. §. 3. irregularem esse secuta morte, aut mutilatione furis. Quia protestatio nihil iuuat, si fiat ad alios, quam ad iudicem, qui non præsumitur tam facile leges & iura violaturus, nec in flagranti occisurum contra protestationem, ideo in eo casu clericus protestationem præmittens, secuta morte non erit irregularis. Quia vero aduertere debuit sic clamans, quod prius homines concurrentes contra furem, vix solent ab occisione rei se temperare, secuta morte etiam contra protestationem suam irregularis erit.

Sextum dubium est, An clericus accusans aliquem de furto, vel iniuria non sibi, sed alteri illata, vel testis aut advocatus sit accusatoris in causa criminali, præmissa protestatione, irregularis sit, secuta morte, aut mutilatione alterius? & præiens dubitatio est quado hæc facit pro aliqua persona priuata, & quæ sibi consanguinitate coniuncta non est. Respondetur irregularem esse si dereliciat ob alterius causam tantum, aut testis sit, seu testimonium præbeat, vel advocatus sit accusantis, siue præmittat protestationem, siue non immo, quamuis graui metu ductus denunciat. Sic Nauar. in Man. cap. 27. numer. 213. in fine. Couar. in clement. Si furiosus, par. 2. §. 5. numer. 4. & numer. 5. de homicid. vbi refert Felin. in cap. postulasti, de homicid. & glo. in capitul. testimonium 11. quaest. 1. Panormitan. & Felin. in ca. de cetero, de testib. & Villadiego tract. de irreg. cap. de percussore, & expresse Henriquez lib. 14. ca. 11. §. 4. Cosmus Philarchus lib. 4. cap. 11. §. 4. Summa Corona, tract. de Irreg. numer. 7. versic. Et quamuis. & Sebast. Medice, par. 2. ti. 9. quæst. 34. §. De imo iustitio, & est communis opinio ut notat Couar. vbi supra. Ratio est: quia cap. prælati, de homicid. lib. 6. solum locum habet cum accusatio proponitur pro iniuria ipsi Clerico accusanti illata.

Septimum dubium est, Quid dicendum sit de Clerico accusato aut si sit advocatus accusati? Respondetur ex Couar. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 5. nu. 5. vers. Duodecimo, de homicidio.

Primo si Clericus accusatus sit in causa sanguinis, & defendendo se, petat absque protestatione præmissa, accusatorem calumniantem puniri, & accusator ex talionis pena per iudicis sententiam occidatur, irregularis erit: Si autem se defendens non petat accusatorem pena talionis puniri, sed solum negat quod accusator sibi obijcit, quamuis accusator postea tanquam calumniator a Iudice occidatur, irregularis Clericus non erit, etiam si nulla protestatione usus sit.

Secundo, Clericus accusatus defendendo se, si præmissa protestatione, petierit accusatorem puniri morte per talionem, secuta eius morte, irregularis non erit.

Tertio, Clericus advocatus rei accusati, si petat puniri vi talionis morte accusatorem, secuta morte per Iudicem sententiam, irregularis erit, etiam si protestationem præmiserit, ut notat Panorm. in capit. sententiam, numer. 15. de Clerici vel Monac.

Quarto, Clericus advocatus rei accusati, si solum petendo defendat accusatum, non petendo punitionem calumniatoris, irregularis non erit, etiam si nulla protestatione sit usus, si per iudicis sententiam accusator postea occidatur, ut etiam fatetur Panorm. vbi supra, de Licio, & Clerico in minoribus, siquidem defensio accusati per se non tendit ad mortem accusatoris, nec ad eam ordinatur sed solum ad ipsius accusati innocentiam tuendam, & solum

solum damnatur accusator, ex eo quod per calumpniam alterum in iudicium sanguinis iniuste detulerit. Quæ omnia ex Couar. vbi supra colliguntur.

12. *Quoniam dubium est*, An Clericus, si crimen proditionis patriæ, vel crimen aliud contra Rempub. Regem, aut Principem ad iudicem secularem deferat præmissa protestatione, irregularis sit? Et idem dubium est, si deferat crimen homicidij intentatum contra aliquem innocentem, & præsertim si hoc homicidium sit contra parentem suum, fratrem, vel cognatū &c. protestetur se deferre eo animo, ut delicto imminenti, & futuro possit obuiari, & non ut de reo supplicium sumatur, sit irregularis, si facta inde inquisitione mors, aut mutilatio delinquentis sequatur.

Prima opinio dicit incurrere irregularitatem, fundamentum est, quia in cap. Prælati, de homicid. lib. 6. solum permittitur Clericis in causa sanguinis denunciare protestatione præmissa, in causa & iniuria propria, hoc est, pro iniurijs sibi factis, vel rebus, & bonis suis, v.g. pro iniuria facta suo maritimo, vel seruo, vel famulo, vel saltem suis cognatis, vel propinquis, scilicet pariteribus, & fratribus suis, (hi enim omnes, sui dicuntur, ex Panor. in cap. de cetero, num. 7. de testib.) non autem pro iniuria facta alteri personæ, sic Felin. in cap. postulasti, de homicid. vbi ait esse communem sententiam DD.

Secunda opinio dicit, non esse irregularem si in prædictis casibus præmissa protestatione denunciat malefactoribus, etiam ob defensionem alicuius alterius tertij innocentis. Ratio est, quia nimis durum esset Clericos sic accusantes protestatione præmissa incurrere irregularitatem, quia & iure naturali, & lege charitatis accusare tenentur in prædictis casibus. Non ergo in irregularitatem incurrunt. Non enim censetur Ecclesia velle eos inhabiles facere ad vsum Clericalem propter officium charitatis ex lege naturali debitum, & ob opus vnde pax, & quies Reipub. & Ecclesie consequi solet, sic Caiet. in 2. 2. quæst. 3. artic. 7. Sotus, lib. 1. de iust. q. 5. art. 1. ad 4. & in relec. de regen. secreto. memb. 2. q. 3. ante conclus. 3. Martin. Ledesm. 2. 4. qu. 26. art. 1. fol. 364. colum. 4. Nauar. in Man. cap. 18. numer. 54. & cap. 24. num. 11. & cap. 27. num. 213. in fine, & in ca. inter verba, 1. qu. 3. coroll. 57. 58. Couar. in Clem. Si furiosus, par. 2. num. 4. de homicid. Maiol. lib. 2. cap. 7. numer. 4. vers. Delatores Polanc. in Direct. Conf. tit. de Irreg. Iacob. de Grass. lib. 2. cap. 62. num. 34. Cosmus Philarchus lib. 4. cap. 1. §. 4. Summa Corona, tit. de irreg. num. 7. vers. Notandum tamen Henriquez libr. 14. cap. 3. §. 7. & in annot. littera R. vbi docet malum imminens in futurum, tum priuatum, tum commune præmissa protestatione denunciari posse, & cap. 11. §. 4. vbi ait, id posse fieri pro rebus propinquantibus, quæ reputantur quasi propriæ. Baones in 2. 2. quæst. 3. art. 7. & ibi S. Thom. & in Quodlib. 1. quæstio. 8. artic. 16. ad 1. & Mich. Salon in 2. 2. quæst. 68. artic. 1. Conuenerit 3. Et secundum hos omnes DD. est Regula generalis, non incurrere irregularitatem, quando quis tenetur dispensare lege naturali, & lege charitatis, ob rationem dictam. Aliud verò est de iudice, qui sit irregularis, etiam si ex officio & iustitia occidat, quia voluntariè suscepit illud officium, & non ex lege aliqua præcipiente.

13. Ad rationem verò primæ opinionis Respondet Caiet. vbi supra quod ius Naturæ, Diuinum, & Ecclesiæ, ita se habent, quod, sicut gratia perficit naturam, & non destruit illam, ita ius Ecclesiasticum perficit ius Diuinum, & non destruit illud: vnde sicut nullum præceptum Diuinum est contra præceptum iuris naturæ, ita nullum præceptum Ecclesiæ est contra præceptum iuris Diuini. Cum igitur tam rationalis natura, quam charitatis lex mandet, ut non solum Reipub. sed etiam innocentibus, & propinquis subueniamus, consequens est, ut nulla Ecclesiæ lex intelligatur mandare oppositum. Ideoque quamuis Ecclesiastica lex aliquid prohibeat Clericis, quod aliàs licitè fieri posset, nunquam tamen prohibet eisdem aut alijs ad quod aliàs lege naturali, & charitatis tenetur. Et ideo quamuis prima opinio probabilis sit, & satis conformis iuri communi Canonico, & in praxi tutior, hæc tamen secunda mihi

videtur communior, probabilior, & magis consona equitati, & satis tuta, quæ in praxi observari possit sine scrupulo, maxime cum pœnæ restringendæ sunt potius, quam ampliandæ.

14. *Nonum dubium est*, An necessaria sit protestatio ad evitandam irregularitatem, quando Clerici crimen deferunt ad Iudicem Ecclesiasticum? Respondeo nullam tunc protestationem requiri, quia Iudex Ecclesiasticus, non potest imponere pœnam sanguinis, vnde protestatio hac solum necessaria est, quando denunciant, aut accusant in causa sanguinis malefactores apud iudicem secularem, & ita si Clericus denunciaret hæreticos apud Inquisitores fidei, non teneretur facere prædictam protestationem nec erit irregularis si postea hæreticus denunciatus, & conuictus apud Inquisitores tradatur curiæ seculari, & comburatur, sic Henriquez libr. 14. cap. 1. §. 5. post Felin. in cap. postulasti, de homicid. vbi Felin. hoc dicit in genere, quod quando causa incipit in iudicio Ecclesiastico, & finitur in iudicio seculari, siue cum causa incipit coram Iudice Ecclesiastico & finitur apud iudicem secularem, non requiritur protestatio. Ex qua Felini doctrina soluitur quæstio illa, de qua Maiol. lib. 2. cap. 7. num. 4. olim interrogatum se fuisse scribit, Nimirum, An Clericus deferens ad Episcopum incestuosum diffamatum, aut ad alio crimine suspectum, ut canonicè corrigeretur, & si Episcopus testes examinar, si acta furtim sublatæ, & delata ad Iudicem secularem fuerint, & incestuosus ille postea hac de causa morte multatus sit, irregularis sit? Respondet & bene, nec deferentem nec testes ex actis coram Episcopo fuisse irregulares, secus si iudicem secularem adissent.

15. *Decimum dubium est*, An Inquisitores fidei irregulares fiant tradendo hæreticum brachio seculari, si non intercedant apud Iudicem secularem pro eo ut mitius se gerat erga illum? Respondeo esse si consideretur solum ius commune; sic Couar. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 5. nu. 6. vers. Decimo quarto de homicid. ait fore irregularem nisi pro eo intercedat, id quod satis manifestè colligi videtur ex c. Nouimus, de verb. signific. vbi habetur, quod iudex Ecclesiasticus tradendo brachio seculari aliquem, intercedere debet pro eo, quod est dicere quod protestationem faciat in tradendo eum brachio seculari, vnde Felin. & Henric. in cap. ad abolendam, de hæret. citati a Couar. docent facta hac intercessione, seu protestatione irregularem non esse secundum ius Canonicum commune, quos etiam sequitur Armil. §. 24. Ceterum Medina lib. 1. Instruat. confess. cap. 11. §. 10. Polanc. in Direct. Confess. tit. de irreg. & Henriquez libr. 14. cap. 12. §. 5. & Maiol. lib. 2. cap. 9. num. 8. & cap. 10. num. 5. & lib. 5. cap. 48. §. 2. num. 9. & Tabiena, verbo irregularitas, 2. §. Nono & §. Decimo quinto. Alph. Vival. tract. de Irreg. num. 137. Thom. Zerula Episcopus Minorensis, in sua Praxi Episcopali, part. 1. in verb. Hæretici, dub. 12. Cosmus Philarchus lib. 4. cap. 11. §. 6. & Angelica verb. Homicidium, 1. numer. 24. tradunt speciali iuris fauore & privilegio, encores fidei & illorum consultores absque culpa, & periculo irregularitatis simpliciter damnare posse hæreticos, & per sententiam declarare incurrisse pœnas auctoritate Pontificum, & legum impositas, & expresse Polanc. Medina Philarchus & Henriquez addunt, non fieri irregulares etiam si absque protestatione eos comburendos iudici seculari tradant, & solum prohibentur ipsimet inquisitores, & alij prælati exequi sententiam sanguinis, in capitulo sententiam sanguinis, Ne clerici, vel Monachi, & capitul. 3. eod. tit. lib. 6. Immo Tabiena, Maiol. & Henriquez vbi supra tradunt, quod postquam Inquisitor hæreticæ prauitatis aliquem damnatum iudici seculari puniendum tradidisset, & iudex secularis tentaret differre executionem, posset apud iudicem instare sub graui comminatione, ut hæreticum illum comburat, abique vlllo periculo irregularitatis, & Maiol. vbi supra id probat ex Bulla quadam Pauli III. 19. Aprilis, anno 1557. quæ habetur in iudicial. Inquisit. in decreto 4. vbi præfatus Pontifex ad omnem dubitationem, & scrupulum tollendum decreuit, quod quicumque Clericus, vel Regularis, Episcopus, vel Cardinalis, aut quouis alius, qui interesse solet in congrega-

tionibus ſacri officij inquisitionis, vbi tractatur de aliqua cauſa, in qua veniat imponenda poena ſanguinis, nec ex conſilio, nec ex voto dato in dicta congregatione fiat irregularis.

16 *Vndecimum dubium eſt.* Quid dicendum ſit de Episcopis, & alijs Clericis habentibus Iuriſdictionem temporalem. An poſſint abſque irregularitate Iudices, & Magiſtratus conſtituere, qui inquirant delicta, vt ea puniant ſecundum leges? *Reſpondeo* ex capitul. ſina. Ne Clerici vel Monachi. lib. 6. Summa Confeſſ. lib. 2. tit. 1. quaest. 53. S. Anton. 3. par. tit. 29. de irreg. cap. 2. §. 1. Summa Aſtenſis, par. 2. lib. 6. tit. 14. art. 4. q. 1. Angelica, verbo, Homicidium, 1. nu. 10. Sylueſt. verbo, Homicidium, 3. q. 5. verſ. primum. Tabiena, verbo, irregularitas, 2. §. Quarto. Couar. in Clem. Si furioſus, pa. 2. §. 5. numero 8. de homicid. Maiol. lib. 2. capite. 6. numer. 1. & Henriquez lib. 14. cap. 12. §. 6. Coſmus Philarchus lib. 4. cap. 1. §. 4. & §. 6. Quod licet Clericis cauſas ſanguinis agitare non liceat, ſi tamen temporalem iuriſdictionem habeant, poſſunt, & debent conſtituere Iudicem ſecularem, qui audiat cauſas præcipue ſanguinis, cui poſſunt, & debent præcipere quod faciat vnicuique iuſtitiã. Et ſi Iudex ille quarat ab eis, quid agi debeat de aliquo, qui meretur poenam ſanguinis, abſtinere debent ab omni conſilio, verbo, ſcripto, iuſſu, aut mandato ipſi Iudici faciendõ, ex quo Iudex reum occidendũ tradat: ſed tamen in tali euentu reſpondere poſſunt, quod conſulat peritos: ſi enim propter prælati alicuius reſponſionem directam, vel indirectam, Iudex ille intelligat, quod debet eum ſanguine punire, puta, quia Episcopus dixit, malum eſſe hoc faciũs eſſe impunitum, ſi Iudex illum occidat; vel mutilet, erit irregularis, ſicut Iudex ſerens ſententiam; Sin verò ex tali reſponſione, ſcilicet, quando reſpondet querenti in particulari cauſa occurrente, dicendo conſulte peritos, vel hoc conſilium non pertinet ad nos, vel nobis non licet interficere quẽquam, vel nõ poſſum ſuper hoc conſulere, vel ſimilia, & Iudex qui petit conſilium concludit in ſe, dicendo, ſi non mereretur, diceret abſolute, quod non; Sed quia meretur, ideo non vult reſpondere, ne fiat irregularis: etiam ſi ex tali reſponſione Iudex eum occideret, aut mutilaret, non erit irregularis Episcopus, quia non eſt in culpa, nec cauſa mortis illius. Vnde Tabiena vbi ſuprà, dat hanc Regulam generalem, quando quis querit conſilium, an propter tale delictum quis mereatur mortem, ſine in generali, ſine in ſpeciali, & non imminet tunc cauſa in præſenti, reſpondere poſſet veritatem ſine nota irregularitatis; ſi verò tunc immineret, debet reſpondere quod conſulat peritos & faciat ſecundum quod ipſa volunt, aliàs eſſet irregularis. Quam Regulam deſumpſit ex Panorm. in cap. Ex literis, num. 5. de exceſſ. prælat. vbi addit, quod quando ex ſola ſua reſponſione non ſequeretur mors puta, quia omnino Iudex eſt diſpoſitus ad illum decapitandum, & iſte fuit interrogatus a quodam alio, quæ pena debeatur pro illo delicto, & ille reſpondit, quod pena capitis, ex hoc non fit irregularis: quia non eſt ſecuta mors ex illa ſua reſponſione; & eadem habet Sylu. verbo, Homicidium, 3. q. 5. verſic. Quartum.

Poteſt etiam talis prælatuſ Iuriſdictionem temporalem **17** habens delegare alicui etiam ſpecialiter ſuper aliquo maleficio, puta homicidio, in ſua Iuriſdictione commiſſo, vt inſcripta veritate iuſtitiã exequatur & quamvis ipſe delegatus poſtea exequatur, & occidat, non propterea prælatuſ ille irregularis erit, ſi ſina. Ne cler. vel Monach. lib. 6. Angelica, verbo, Homicidium, 1. numer. 10. S. Anton. & Sylueſt. cit. & Couar. in Clem. Si furioſus, par. 2. §. 5. num. 8. de homicid. & gloſ. in capit. ſina. in verbo, Hoc. Ne cler. vel Monach. lib. 6. Summa Aſtenſis lib. 6. par. 2. tit. 14. art. 4. quaest. 1. & Sylueſt. verbo, homicidium, 1. quaest. 7. verſ. Secundum. Quicquid Henriquez lib. 14. cap. 12. §. 6. verſicul. Nec debet Episcopus, neget poſſe Episcopum delegare vnam cauſam criminalem ſine irregularitate; citans pro ſe Nau. tom. 2. conſil. vlt. num. 2. de homicid. qui tamen id non dicit, ſolũ enim eo in loco Nauait, quod licet committere poterit generaliter Iuriſdictionem criminalem, non tamen dicere poteſt Commiſſario, qui condemnauit iam reum malefactorem ad mortem, vt maneat illum occi-

dat, quia ſic ſine dubio eſſet cauſa, vt reus ille citius occideretur. Vnde alius eſt cauſa noſter, alius cauſa ille a Nauatropoſitus, vt conſtat.

18 *Poteſt etiam Prælatuſ Iuriſdictionem temporalem habere, ſicut & Princeps ſecularis legem & ſtatutum condere, quo aliquid ſub pena mortis prohibetur, nec tamen fit irregularis, ſi Iudex ea lege ductuſ aliquem poſtea occidat, quia poſtea homo non inſert penam, ſed Lex, & quia in certam perſonam non animaduertit. Sic Archid. in cap. officia, 23. q. 5. S. Anton. 3. par. tit. 29. §. 1. in fine. Sylu. verbo, Homicidium, 3. quaest. 7. verſic. Nonum, & Henriquez lib. 14. c. 12. §. 6.*

19 *Dodecimum dubium eſt.* An clerici exhibendo præſentiam ſuam, vbi executioni mandatur poena mortis, irregulares ſint? *Reſpondeo* cum glo. in c. Sententiam, in verbo, Sanguinis, & Innoc. & Panormitan. ibi, num. 6. Ne clerici, vel Monachi, & eodem Panor. in ca. ex literis, num. 2. de exceſſ. prælat. Angelica, verbo, Homicidium, 1. numer. 23. Summa Aſtenſis, par. 2. lib. 6. tit. 14. art. 4. q. 2. Sylueſt. verbo, Homicidium, 3. q. 5. verſic. Tertium Tabiena, verbo, irregularitas, §. Quinto. Nauar. in Man. cap. 27. numer. 14. verſ. Quinto. Martin. Ledef. 2. 4. q. 26. art. 2. tract. de Irregul. p. 64. colum. 4. Alphons. Vivald. tract. de Irregul. 274. & num. 27. & Summa Confeſſ. lib. 2. tit. 1. quaest. 53. Summa Corona, tit. de Irregul. num. 15. & Maiol. lib. 2. c. 6. numer. 12. & Henriquez lib. 14. cap. 12. §. 7. Quotcuque clerici in ſacris, Regulares, & alij beneficiarij, & alij quicunque clerici licet non ſint in ſacris, interſunt ſententiæ, aut executioni poenæ mortis, quaſi auctoritate, conſilium, auxilium, fauorem, aut operam præſtantes, irregulares ſunt, vt ex cap. ex literis, de exceſſ. prælat. & cap. ſententiam. Ne Clerici, vel Monachi, colligi poteſt, & tales cenſentur prælati Iuriſdictionem temporalem ibi habentes, ſiquidem præſentia ſua opem, & auctoritatem præſtare videntur negotijs Iudicum ſuorum. Sic enim Clerici qui interſunt ad cuſtodiam eius, qui puniunt poena mortis, ne ab ea liberetur, irregulares ſunt.

20 *Dixi temporalem Iuriſdictionem ibi habentes, nam Episcopus, & Clerici ſi extra propriam Iuriſdictionem interſint, vbi exercetur poena ſanguinis, nullam præſtando auctoritatem, irregulares non ſunt, peccant tamen, vt noſte Nauar. Ledef. & Henriquez vbi ſuprà, & vt Panorm. in d. cap. ex literis, numer. 2. Aſtenſis, Angelica, Sylu. Tabiena, & Maiol. cit. & Summa Confeſſ. lib. 2. tit. 1. q. 25. & Vivald. vbi ſuprà, num. 176. addunt, grauiter, id eſt mortaliter ſi adſint ex cauſa iniuſta, puta curioſitate, *Crueliter enim eſt, qui letuſ ad ſpectacula mortis vadit, ex Greg. lib. 3. Dialog. cap. 37.* quod Nauar. & Henriquez limitant ad Clericos ſacrorum ordinum, & Religioſos, & beneficia-rios, ſecus autem ſi ex iuſta cauſa adſint, puta, vt audiant conſeſſionem rei, & affociant eum ne incidat in deſperationem, & conſolentur, & horrentur ad patiẽtiam, prout in multis locis obſeruat; Ideo verò peccare mortaliter Clericos interſeſſendo executioni ſanguinis docent, quia faciunt contra cap. ſententiam ſanguinis. Ne Clerici, vel Monachi. Nonnulli tamen ſolum putant eſſe veniale, nec aliud colligi ex illo textu. Sed altera opinio communior eſt, & tutior.*

21 *Non autem aſſiſtere ob curioſitatem cenſetur ille, qui tantum animo videndi furem, vel cognoscendum decapitandũ aſſiſtit, vel qui, vt audiat quare ſuſpẽdatur, addeſt ſed qui tantum addeſt, vt aliquam pulchram mulierem occidendam videat, vel vt verba aliqua ab executoribus iocose ſolita dicat, audiat, aut aliud ſimile, ex Alphons. Vivaldo loco proximè allato, num. 177.*

22 *Decimum tertium dubium eſt.* An cap. ſententiam ſanguinis Ne Clerici vel Monachi, locum habeat in Clericis qui Iuriſdictionem temporalem non habent. *Reſpondeo* cum Panormitan. & communi DD. ibi, caput illud omnes Clericos comprehendere, id quod verba illa *Nulluſ Clericuſ* & illa *Nec quiſquam clericuſ* manifeſtant; vnde nulluſ Clericuſ cognoscere, vel dictare ſententiam ſanguinis poteſt, ſed neque literas ſcribere, aut dictare pro vindi-cta ſanguinis poſſunt, ſi enim aliquid horum fecerit, ſecuta morte, vel mutilatione irregularis erit. Immo, ſi

Clericus in causa sanguinis nihil omnino faciat ut Iudex, aut Tabellio, sed aliqua simpliciter scribat, ut puta testium dicta recipiat, etiam in forma non Authentica, si sequatur mors, vel mutilatio, irregularis erit, tanquam cooperatore Iudicis, ex Ioan. And. & Marian. in c. sententiam, item de Iudicijs, ex Ioan. And. & Marian. ibidem, num. 13. ne bro. 4. versic. Quinto quatuor. & Pan. ibidem, num. 13. ne Clerici, vel Monachi, Maiol. lib. 2. cap. 6. num. 7. & Henricus, quod lib. 14. capit. 12. §. 2. Item Clericus assistens Principi, quod lib. 14. capit. 12. §. 2. Item Clericus assistens Principi, vel Iudici, si deferantur literae Principi, vel Iudici, quibus continetur, ut aliquem capiat, & ad mortem damnet, vel mutilet, Iudex verò aut Princeps ignatus eorum, quæ in literis continetur, has literas Clerico suo tradit, eique iterum, ut eas aperiat, & legat, eas aperiendo, & legendo, secunda morte, vel mutilatione irregularis erit, ex Ioan. Andr. Innoc. Host. & Marian. & Pan. in d. cap. sententiam, num. 14. qui dicunt ita responsum fuisse per Clementem Papam IV. & Maiol. lib. 2. cap. 6. num. 9. & Henriquez lib. 14. cap. 12. §. 2. in anno. litera N. Quia ex lectura sua secutum fuit homicidium, & prestitit auxilium, seu opem ad mortem ipsius.

Nec prodest, si dicat se ignorasse tenorem, quia ut ait Panorm. debuit literas sibi primò legere, aut saltem quam cito pervenit ad captionem, subtrahere debuit, & literas Domino reddere, & dicere, quod tales literas legere non erat officij sui. Sicut etiam Clericus mittens literas ad Iudicem Criminalium, quibus illum moneat, roget, aut mandet, ut aliquem expresso certo delicto in carcerem tradat, ex quo captura, vel incarceratione illo comperto de facto, mors, aut mutilatio sequitur, irregularis est, ex Host. quem refert, ac sequitur Sylvest. verbo. Homicidium 3. quæst. 5. vers. primum & Simon. Maiol. lib. 2. c. 6. num. 10. & Henriquez lib. 14. c. 12. §. 10. Quod procedit sine suo, siue alieno nomine illas scribat, scilicet ut scriba, vel secretarius, est enim cooperator, arg. d. c. sententiam. Et multo magis irregularis erit Clericus, qui accusator est in causa sanguinis, non premissa protestatione, capitul. praelatis, de homicid. lib. 6. aut alio modo causa sit mortis, aut mutilationis, ut ex dictis constat. Sic etiam irregularis est Clericus, qui consilio, aut auxilio causa est, ut citius terminetur criminalis, & notabiliter acceleretur mortis, aut mutilationis executio, ut notat Henriquez lib. 14. c. 12. §. 7. ubi addit excusari ab irregularitate, qui faceret, aut diceret aliquid pium, ut si carnifici dicat permittitur tibi facere officium tuum, quia ego feci officium meum in confessione vel exhortatione. Sed nec irregularis erit secundum eundem qui parum cooperatur, cum non confetur causa mortalis & propinqua causa influens, (quia parum pro nihilo reputatur,) unde Sotus lib. 5. de iust. qu. 1. art. 9. circa medium irridet scrupulum illius Confessarii, qui cum reu querenti ad patibulum comitaretur, & casu lumentum eius, qui ad patibulum ducebatur, depulisset, inde scrupulum irregularitatis concepit, quod sua causa properantius ad mortem venerat, sed neque irregularis esset, qui reum non potentem incedere nisi agere & difficile, ex pietate, & absque ulla intentione mortis, vel mutilationis eius, ad incedendum eum iuaret. Nec si fideliter diceret, properemus cito, aut qui ob vitandum dedecus impetrat a Iudice, ne reus ducatur per plateam, & domum uxoris, aut parentum quamvis per accidens ex breviori via sequatur aliqua acceleratio mortis, ex Henriquez ubi supra, §. 7. Nec denique si reo dicat, ut ascendant alterum gradum scale, aut in expertum lictorem doceat modum, quod dandum est nodus fusi, aut voluendus cippus (parum est enim quod docet) ut nec qui docet artem, & modum diligendi, ut videm Henriquez libro 14. capit. 10. §. septimo, tradit.

Decimum quartum dubium est. An Episcopus delinquentem aliquem in carcerem coniiciens ubi breui moritur ob nimiam carceris humiditatem, fetorem, vel squalem, vel alimentorum subtractionem, irregularis sit? *Respondetur* ex communi opinione irregularem esse, si breui ob prædictas causas moritur sic Ioan. de Lignan. in Clem. 1. de penit. & remiss. quem refert, ac sequitur Panorm. in c. cum non ab homine, num. 3. r. de iudicijs, & in cap. Novimus nuntius. 4. de verb. signific. Zaba. in Clem. 1. de ho-

mucid. Specul. in tit. de dispensat. §. iuxta, versic. Quid si aliquis tenet servum. S. Anton. 3. part. tit. 29. de Irreg. cap. 2. §. ult. in fine Marian. Socin. in cap. ad audientiam, num. 57. post Panorm. & Anan. de homicid. & in capitul. de cetero, tit. eod. quos refert, ac sequitur Couar. Clem. 1. part. 2. §. 5. numer. 7. de homicid. Angelica, verbo, Irregularitas, 1. num. 21. Sylvest. verbo, homicidium, 3. quæst. 5. versic. Decimum, & quæst. 7. ver. Duodecimum, Tabiena, verbo, Irregularitas, 2. §. octavo. Maiol. libro 5. cap. 48. §. 3. numero 12. & Henriquez libro 14. capit. 3. §. 7. & capitul. 15. §. 4. Per breue tempus aliqui ut Cardinal. in Clem. 1. de penit. & remiss. quæst. 7. & Laud. ibi, & Ioan. Bernard. Diaz in Pract. Crim. Can. capit. 129. Panormit. in cap. presbiterum, numer. 3. & facit capit. continebatur, de homicid. decem dies intelligunt, si tamen transactis his diebus moritur, docent Episcopum irregularem non esse, Alij paucos menses intelligunt, & Sylvest. ubi supra, quæst. 7. extendit ad sex vel octo menses. Sed prima videtur communiter & certior, secunda nimis extendit, & meo iudicio res hæc arbitrio viri prudentis relinquenda est, considerata circumstantijs loci, temporis, personatum, & criminis. Quamvis enim propter asperitatem carceris, & tenuitate in ciborum vita sit attenuanda, non tamen taliter quominus possit sustentari, Nam in d. cap. Novimus, de verb. signific. dicitur, quod debet sustentari pane delictis: non ergo consumi, & occidi debet, unde Panorm. notat, quod panis, & aqua debent administrari incarcerato, in tanta quantitate, ut verisimiliter ex his natura sustentari possit. Addo tamen duo.

Primum est, si carcer ille non sit plus aptus ad mortem, quam carceres communes esto ibi moriatur, non erit irregularis secuta morte. Quia sicut quis licet potest aliquem in carcerem detrudere ad agenda penitentiam, sic etiam ob delictum potest Episcopus, vel Praelatus aliquem in carcerem conjicere, ut ibi penas peccati soluat: Nec tenetur Iudex reo meliorem carcerem dare, quam sit carcer communis.

Secundum est, si illa penitentia, aut pena canonica sit, per Canones, Legem, vel Religionis Constitutiones præscripta, quibus certæ errorum pena imponuntur, si Episcopus, vel Praelatus Regule suæ Legis observator penam imponat, etiam si delinquens per illam penam moriatur non efficitur irregularis, tunc enim executor solus est Legis, & Regule, ut Tabiena, verbo, Irregularitas, 2. §. octavo. Maiol. lib. 5. capit. 48. §. 3. numer. 12. & Henriquez lib. 14. cap. 15. §. 4. arg. cap. Quid culpatur, 23. quæst. 1. rectè annotantur.

Decimum quintum dubium est. An Confessarius, vel Theologus, aut alius interrogatus a Iudice, num qui huius vel illius criminis reus est, mereatur penam mortis, irregularis sit secuta morte, vel mutilatione? Panormitan. in cap. ex literis, num. 5. de excess. praelat. Summa Astenfis p. 2. lib. 6. tit. 14. art. 4. qu. 1. Angel. verb. Homicidium, 1. num. 11. & verbo, Irregularitas, 1. m. 4. Sylvest. verbo, Homicidium, 3. q. 5. vers. Quartum. Rosella verbo, Homicidium 4. nu. 9. Tabiena, verbo, Irregularitas, 2. §. Decimo; Maiol. lib. 2. c. 9. nu. 6. & 7. & Henriquez lib. 14. c. 16. §. 4. Jacob. de Graff. lib. 2. c. 64. nu. 6. Alph. Via. tract. de Irreg. num. 256. Summa Corona tit. eod. nu. 7. versic. Et quamvis Cosmus Philarchus lib. 4. c. 11. §. 4. Respondent irregularem esse si casus interrogatus a Iudice sit de presenti aliquo reo, & delicto deducto in iudicium, non tamen esse irregularem si casus interrogatus a Iudice non sit de presenti aliquo reo. Alij verò absolute docere videntur non esse irregularem quia tantum declarat veritatem, & quid Iudex ex officio, & de iure facere teneatur. Ego in hac re claritatis gratia hæc quatuor dici posse existimo;

Primum est, Quotiescunque quis interrogatur in genere de aliquo delicto, aut malefactore, respondet id quod ex iure fieri debet in genere ut expleti causa si rogetur quis an ob tale crimen quis mereatur mortem, & responderet, mereri, secuta morte in aliquo non incurrit irregularitatem; & ita Concionatores, & Doctores concionando, & legendo in genere, ut Iudices suum officium exequantur, & improbos de bitis penis coerceant, & castigant, nullam irregularitatem

V u 2 incur-

incurrunt. Neque componentes libros, & tractatus, & Commentarios, vel Conſilia criminalia, quibus inſtrunt alios pro futuris caſibus de infligendis poenis corporalibus, de modo & forma procedendi & iudicandi irregulares ſunt etiam ſi Iudices eorum ſententiam ſequentes, vindictam ſanguinis exerceant. Sicut nec Clericus interdictum eſt ferre leges, & ſtatuta, aut Principi conſulere, vt certis delictis poenam mortis, aut mutilationis infligat, hoc enim ſine vlla irregularitatis nota facere poſſunt, vt notat Innoc. in cap. ad audientiam, de homicid. Specul. tit. de diſpenſat. §. iuxta, verſ. Quid ſi iudex. Archid. in cap. officia, 23. q. 5. & idem Archid. & fauet gloſ. in c. omnis, in verbo vt qui eodem diſt. 3. & gloſ. in c. ex literis, in verbo, conſultit, de exceſſ. prælat. Hoſtienſ. in cap. ex literis, de exceſſ. Panorm. in c. 1. de furt. S. Anton. 3. par. tit. 29. cap. 2. §. 1. in fine, fauere videtur. Sylueſt. verbo, Homicidium, 3. q. 7. verſ. Nonum. Maior. lib. 2. c. 9. num. 9. & 10. & Henriquez libr. 14. cap. 12. §. 6.

Secundum eſt, ſi quis interrogatur a Iudice, vel Principe, An hic reus in particulari, ſuſpendendus, vel decapitandus ſit, tunc declarare poteſt veritatem, ſeu cautè eo modo quo dicemus, ſine eo quod irregularitatem incurrat: Non tamen reſpondere poteſt, quod ſit ſuſpendendus, vel decapitandus, vel ſuſpendatur, vel decapitetur, vel malum eſt ſi hic impunitus euadat, & hoc eſt quod Panorm. Angel. Sylueſt. & alij relati dicunt. Nam ia d. c. ex literis, de exceſſ. prælat. Episcopus Albigenenſis cenſetur irregularis, quia de fure quodam præſentialiter accuſato, ad iudicem dixit, malum eſt quod fur ille euadat, non eſt bonum vt impunitus permaneat, ex cuius Episcopi verbis Iudex illum, ſuſpenderit.

Tertium eſt, ſi Confeſſarius, aut alius clericus interrogatur a Iudice in particulari, An iſte reus ſuſpendendus, aut decapitandus ſit, nec ne; tunc reſpondere debet in genere vt faciat officium ſuum, vel in genere dicat quod fures, & homicidæ ſecundum leges poena mortis puniuntur, quo modo reſpondendi non incurritur irregularitas, quamuis Iudex faciendo officium ſuum, illum poena mortis puniat. Quia tunc reſponſio nō eſt in particulari adhibita, vt hic reus decapitetur, vel ſuſpendatur, ſed ſolum in generali facta eſt declaratio iuris, & eius, quod ſecundum leges fieri debet.

Quartum eſt, Clericus ſic interrogatus à Iudice in particulari. An hic reus ſit ſuſpendendus, reſpondere debet, vt conſulat alios, aut leges inſpiciat, vel ſuum officium faciat ſecundum leges. Similiter ſi interrogetur quid agendum ſit de eo, qui probatus eſt fur, aut homicida, reſpondeat, vt conſulat Iuriſperitos. ſic Angel. Sylueſt. Henriquez & alij citati communiter. Quæ omnia procedunt ex ita cauſis ſacri officij Inquiſitionis; Nam neque Inquiſitores mandantes comburi hæreticos, nec eorum conſultores ex voris in iudicio ſanguinis, irregulares ſiunt, vt ſuperius dubio decimo expoſitum eſt.

Decimum ſextum dubium eſt, An ſi Iudex dicat Confeſſario nolle ſe poena mortis punire reum, qui vere ſecundum leges mortem meretur, Confeſſarius irregularis ſit, ſi Iudici dicat, nō poſſe ſe ei abſolutionem impendere, niſi reum illum morte puniat; Quidam irregularem eſſe putant in hoc caſu, quia in particulari dicit, vt Iudex reum morte puniat. Alij tamen & rectius, quos ſequitur Henriquez libr. 14. cap. 12. §. 4. in annot. in litera R. cap. 16. §. 4. in annot. litera S. docent non eſſe irregularem, quia tantum declarat quid ex officio, & de iure facere tenetur Iudex. Nam ſi Iudex reuera mortaliter peccat non condemnando reum poena mortis quam meretur, Confeſſarius ex officio ſuo tenetur abſolutionē illi denegare, quia Iudex non habet propoſitū faciendi quod debet: & credibile non eſt quod Eccleſia irregularitatem imponat Clerico, ex officio ſuo declaranti penitenti iudici id, ad quod Iudex ex officio eſt obligatus. Quare dicendum eſt, aliud eſſe ſi Confeſſarius dicat, ſuſpēde illum, vel interfice illum, ſic enim cooperator eſſet cum Iudice ad mortem malefactoris; aliud verò eſſe ſi dicat, fac officium, quod debes, vel ego non poſſum te abſolvere niſi feceris quod leges præcipiunt, vel niſi punias reum poena ſecundum leges debita.

Denique ſi reſpondendo declarat tantummodo & obligationem quam habet Iudex ex officio ſuo, non incurrit irregularitatem, licet poſtea Iudex moueatur ad puniendum reum poena mortis. Si tamen reſpondendo aliquo modo ſit cauſa, vt Iudex exequatur poenam mortis, tunc irregularitatem incurrit, quia illud non eſt declarare ius, & obligationem quam habet Iudex, ſed eum mouere ad poenam mortis exequendam, & vna cum eo ad poenam mortis cooperari. Neque irregularis eſt Confeſſarius, qui reo conſulit conſentire in ſententiam mortis iuſtam, aut in conſeſſionem delicti debitam, & ne iniuſta appellatione differat fieri in ſe executionem; At ſi appellatione iure conceſſam conſular omittere, eſſet cauſa accelerationis, & irregularis, vt notat Henriquez d. §. 4.

Decimum ſeptimum dubium eſt, An Clericus, qui adiuvat chirurgum, vel Medicum ad iuſte ſecundum ægroti membrum, ſit irregularis? Ratio dubij eſt, quia iſ, qui adiuvat Iudicem in exequenda iuſta poena mortis, aut mutilationis membri, eſt irregularis: ergo & qui adiuvat chirurgum, vel Medicum. Reſpondetur tamen iſtum Clericum non eſſe irregularem, ſic Nau. ia Man. cap. 27. num. 217. §. Decimo tertio verſ. An autem, & tom. 2. conſil. 18. de homicid. & Henriquez libr. 14. cap. 11. §. 1. Et diſpar ratio eſt huius, & illius caſus; Nam ſententia Iudicis eſt ad vindictam, & punitionem malefactorum, vnde ius Canonici conſtituit, vt Iudices mortis poenam imponentes, & iuuant, res enim ſint irregulares, quia non imitantur Chriſtum iuſtem & manſuetum, cum potius crudeles ſint. At verò chirurgus, vel Medicus, non ſecat membrum ad vindictam, vel punitionem alicuius delicti, ſed ex pietate & miſericordia, & ad ſalutem ægroti; & iure Canonico non eſt impoſita irregularitas hæc chirurgis, vel Medicis, niſi ſit in culpa, & ex culpa eorum moriatur ægrotus; & ideo ſicut chirurgus, vel Medicus irregularitatem Eccleſia non impoſuit, ſic nec Clerico, qui adiuvat chirurgum, vel Medicum irregularitatem imponit, ſed ſolum prohibet, ne ipſemet ſecare poſſit.

De irregularitatibus Clericorum ex morte vel mutilatione in bello iuſto ſecuta, prouenientibus. Cap. XIX.

S V M M A R I V M.

- 1 Bellum, vt licitum ſit, quæ conditiones requirantur.
- 2 Clericis propria manu in bello iuſto pugnare prohibitum eſt.
- 3 Clerici etiam in ſacris conſtituti ad ſuam propriam deſenſionem occidentes, aut mutilantes, ſi aliter vitam ſuam tueri nequeant, irregularitatem non incurrunt.
- 4 Prælati Eccleſiaſtici res eccleſiæ defendere tenentur.
- 5 Clerici pugnantes, & occidentes ad deſenſionem Regis in bello iuſto irregulares non ſunt.
- 6 Clerici hortantes milites in genere vt pugnent, occideant, vel mutilatione ſecuta, irregulares non ſunt.
- 7 Clericus in bello iniuſto pugnans, aut fauorem, vel auxilium præſtans, ſecuta morte, vel mutilatione, irregularis eſt.
- 8 Clericus bello iniuſto ſi interſit ad pacem componendam vel ad conſeſſiones audiendas, ſecuta morte, non eſt irregularis.
- 9 Clericus hortans, aut conſulens alteri, vt pro fide Chriſti moriatur ſecuta morte, irregularis non eſt.
- 10 Clericus hortans, aut conſulens alteri, vt pro reipub. aut patriæ deſenſione moriatur, morte ſecuta, irregularitatem non incurrit.

- 11 Clericus in bello iusto arma quae habet, militi non habenti tradens, si deinde miles pugnando occidit aliquem, quod irregularis efficiatur.
- 12 Clericus militi arma praebens, ut se, & bona sua tueatur, dummodo alicuius occisionem in particulari non intendat, secuta morte, irregularis non est.
- 13 Clericus una cum alijs in bello iusto cum armis existens, secuta morte alicuius, an, & quando irregularis erit.
- 14 Papa datus clerico facultatem eundi ad bellum iustum, & pugnandi, eo ipso cum illo dispensare censetur, ne irregularis occidendo fiat.
- 15 Papa cum homicidia iusto solus dispensat.
- 16 Prælatus regularis per privilegia religionum cum sibi subditis in homicidio iusto dispensare potest.

Quamvis bellum licitum sit, si fiat ab habente auctoritatem indicendi, & cum causa iusta & proportionata fini, & recta intentione, & denique adhibita moderatione in damno hostibus inferendo, ut communiter auctores tradunt, Clericis tamen, ijs maxime, qui in sacris constituti sunt, propria manu in bello iusto pugnare prohibetur, ut ex cap. Clerici, & cap. Quicumque, 23. q. 8. constat, quod idem in cap. ex multa, §. de Clericis, de voto. Innocentius Papa III. declaravit. Qui vero in minoribus tantum ordinibus constitutus, & beneficio Ecclesiastico carens, in bello iusto pugnat, nullo modo peccat, cum sit in statu imperfecto Clericatus, & neuter horum, id est, nec existens in sacris, nec in minoribus, erit irregularis, si pugnet in bello iusto, dummodo non occiderint, aut mutilaverint quemquam, etiam si in eo bello plures occisi, aut mutilati ab alijs fuerint. Pan. in c. petitorio, nu. 3. de homicidio. Summa Confess. lib. 2. tit. 1. q. 49. & q. 50. S. Anton. 3. part. tit. 29. cap. 2. §. fin. Syluest. verbo, Homicidium, 3. q. 6. vers. Sextum. Tabiena, verbo, Irregularitas, 3. §. vigesimo primo. Conclus. 6. Navar. in Man. cap. 27. nu. 215. vers. Sexto. Couar. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 3. nu. 2. vers. Duodecimo, de homicidio. Maiol. lib. 5. c. 49. num. 3. Henriquez lib. 14. c. 13. §. 1. Immo vero qui in sacris constituti sunt, etiam si occidant, aut mutilent ad suam propriam defensionem, irregulares non erunt, si aliter vitam suam tueri non possunt. Panorm. in cap. petitorio, num. 2. de homicidio. S. Anton. ubi supra. Syluest. d. q. 6. vers. Sextum. Tabiena, verbo, Irregularitas, 1. §. 21. Conclus. 1. & 6. Henriquez lib. 14. cap. 13. §. 7. & capitulo 10. §. 3. in fine, & est communis opinio Doctorum. Neque incurrit irregularitatem si in bello iusto hortentur milites, & officium suum faciant, ut patriam, aut fidem defendant, ut iustitiam tueantur, ut fortiter se gerant, dummodo ipsi Clerici non pugnent, Sic Pan. in c. petitorio, num. 3. de homicidio. S. Anton. 3. p. tit. 29. c. 2. §. finali. Syluest. verbo, Homicidium, 3. q. 6. vers. Sextum. Tabiena, verbo, Irregularitas, 3. §. 21. Conclus. 4. Navar. in Man. c. 27. nu. 215. & 217. Couar. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 3. num. 2. vers. Duodecimo, de homicidio. Martin. Ledesin. 2. 4. q. 26. art. 2. tra. de Irreg. pag. 364. colum. 3. & Henriquez lib. 14. c. 13. §. 7. & cap. 12. §. 10. & c. 13. §. 1. & gloss. in c. sciscitatus, in verbo, prodire, 7. q. 1. & citat. capit. regitur, & c. ut pridem, 23. quæst. 8. & hoc etiam post S. Th. 2. 2. quæst. 40. art. 2. ad 2. probat Henriquez d. c. 13. exemplo Iosue 6. additque posse Clericos etiam cum armis defensionis, ut thorace, clypeo & galea munitos præesse exercitui, & præire cum vexillo crucis, quod etiam docuit Maiol. lib. 5. cap. 49. num. 2. ubi ait, posse deputari Commissarios exercitus, & habere officium prouisoris, nempe ut militibus ministrant sumptus, & annonam, & etiam consilium præbeant circa res bellicas, quale officium habuit Gulielmus Durati, qui Speculator dictus est, in bello, quod Martinus IV. gesserat aduersus Ciuitates Romandiolæ, quæ ab Ecclesiæ ditione defecerant, & tamen postea Episcopus Mimatensis factus est; Non tamen licitum est eis pugnare in bello, neque dicere possunt militibus in bello, occidite, percutite, facite tela in hunc, aut illum, sine irregularitate, si exinde aliquis occidatur, aut mutiletur,

quia hoc esset mouere propinquæ milites ad executionem mortis.

Possunt etiam Prælati Ecclesiastici, immo tenentur ob defensionem rerum Ecclesiæ, vel fidei inuocare brachium seculare, & hortari non quidem, ut occidant, mutilent, aut vulnerent, quia hoc esset directè ad homicidium prouocare, sed ut Ecclesiam liberent, & terram ab infidelibus occupatam reducant ad Christum Regem, super quo Ecclesia facit magnas remissiones, & si hinc inde aliqui occidantur, non imputatur Prælato ad irregularitatem, immo peccaret, nisi contra tales se opponeret. ex Summa Confess. lib. 2. tit. 1. quæst. 49. Asteni in Summa, par. 2. lib. 6. tit. 24. art. 8. quæst. 6. S. Anton. 3. part. tit. 29. capit. 2. §. Homicidium, Syluest. verbo, Homicidium, 3. quæstio. 5. vers. Secundo, & Tabiena verbo, Irregularitas, 2. §. 24. & verbo, Irregularitas, 3. §. 21. Conclus. 4. Maiol. lib. 5. capit. 49. num. 1. Navar. in Man. cap. 27. numer. 217. & Henriquez lib. 14. cap. 12. §. 10. in fine, & cap. 13. §. 1. in fine, & facit c. postulasti, de homicidio, & cap. Maximianus, 23. quæst. 3. & ubi gloss. in verbo, consilium in fine, & c. de occidendis, 23. q. 5. & c. igitur, & c. Scire, & c. Omni, & c. Hortatu, & c. ut pridem, 23. q. 8.

Dubium primum est, An si Clerici pugnent, & occidant ad defensionem Regis, vel Principis in bello iusto, vel ad defensionem patris, vel cognati quem vident occidendum ab hostibus, incurrant irregularitatem? In hac re diuisi sunt auctores inter se, sicut supra, capit. 17. dub. 10. in simili casu diximus, quando quærebatur, An irregularitas incurritur in his casibus, in quibus iure naturali, & lege charitatis obligatur quis innocentem ab iniustore defendere; Nam eadem ratio est illius casus, & presentis Cai. 2. 2. quæst. 40. artic. 2. & Navar. in Man. capit. 27. numer. 215. docent in hoc casu non peccare, incurrit tamen putant irregularitatem. Alij tamen ut Couar. in Clem. si furiosus par. 2. §. 3. numer. 2. vers. Sed si quis in bello iusto, de homicidio. ubi refert Panorm. & Anan. in cap. petitorio, de homicidio, & idem Couar. par. 3. §. vnico, nu. 5. & Henriquez lib. 14. cap. 11. §. 2. & §. 3. & cap. 12. §. 9. in fine, & cap. 13. §. 1. docent irregularem non esse quoties urgente præcepto pugnet pro defensione patriæ, nempe quando aduertit quod aliàs vrbs capietur, aut patria euerteretur ab hostibus, vel exercitus deleteretur, nisi ipsi pugnent; Sin autem id periculum cessaret, pugnare eis non licet, quamuis necessarium esset ad consequendam victoriam de inimicis, nisi ex parte victoria speretur pax, & bonum vniuersalis Ecclesiæ, & fidei Catholice. Eodem modo qui ad necessariam defensionem parentum, vxoris, aut filiorum, in bello iusto aliquem occideret, irregularis non erit, cum hæc personæ in ea necessitate perinde habentur ac si essent vna persona cum ipso, & iure naturali, & lege charitatis teneatur eos defendere in tali casu, Et hæc opinio mihi magis placet, tum, quia ex eo quod non incurritur irregularitas in defensionem vitæ propriæ, Clem. si furiosus, de homicidio, argui potest a maiori non incurri in defensione Reipub. in casu necessitatis; tum, quia videtur omnino Irrationabile quod quis priuatur officio suo faciendo id, ad quod aliquando ex præcepto, & ex iure naturæ tenetur. Quam ob causam implemet Caiet. cum S. Thom. 2. 2. quæst. 33. art. 7. docet, non fieri Clericum irregularem, qui teneat proditorem patriæ, & Reipub. aut malum imminens in futurum, facta protestatione, etiam si inde sequatur mors, cum nullum præceptum Ecclesiasticum Legi naturæ, aut præcepto Diuino repugnet. Tum, quia non incurritur irregularitas, ex aliquo actu Clerici, nisi quia est inconueniens statui Clericali; at hic actus in hoc casu non est inconueniens, cum potius iure naturali, & Diuino debitus sit, ut diximus.

Nec obstat fundamentum Navar. & Caiet. quod scilicet Clem. si furiosus, de homicidio, excipit tantum casus propriæ defensionis, non alios casus; & quia irregularitas incurritur potest sine peccato. Hoc inquam nõ obstat, quia Lex humana debet rationabiliter intelligi, ut Caiet. ind. art. 7. docet, & incurritur irregularitas sine culpa, vel ex solo defectu qui non est voluntarius, vel ex actu voluntario qui fit ab eo quia ad illum actum exercendum nõ est aliàs

Vu 3 obliga-

obligatus ex iure naturali, & qui est statui Clericali inconueniens, qualis tamen non est iste de quo controuertitur, vt ex dictis manifestum est.

6 *Dubium secundum est*, An Clerici hortantes milites in genere, vt pugnent, irregulares sint, morte, vel mutilatione secuta? *Respondetur* non esse, si solum hortentur in genere, vt pugnent, vt vincant, vt bellent, Sic Martin. Ledes. 2.4. quæst. 26. art. 2. in trac. de irreg. pag. 364. colum. 3. Nauar. in Man. cap. 27. num. 215. & Henriquez lib. 14. capit. 12. §. 10. in fine, & cap. 13. §. 1. & capit. 16. §. 4. & Covar. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 3. num. 2. de homicid. & Tolemus lib. 1. Instruct. Confess. capit. 17. in fine. id quod verum est, non solum ante belli conflictum, in quo etiam consentiunt Innoc. & Host. in capit. Quod in dubijs, de penis, & Henric. in cap. petitio, de homicid. & Syluest. in verbo, Bellum, §. 3. Secundo, sed etiam in ipso belli iusti conflictu, vt Coua, vbi supra recte annotauit contra Innoc. Host. Syluest. & alios & colligitur ex d. cap. petitio, de homicid. vbi Pelagius presbiter, etsi presens esset in bello iusto cum ipsis militibus, & pugnauerit, non tamen eum irregularem iudicauit Honorius Papa III. dummodo propria manu neminem interfecerit, & tamen vix potest quis in præliis, & pugna conflictum exire, quin in eo bello socios ad strenuè & fortiter præliandum hortetur.

7 *Nec contra hoc est cap. Quod in dubijs*, de penis, quod astruere videtur irregulares esse Sacerdotes adhortantes milites ad pugnam. Siquidem vt recte notant glo. in cap. petitio, in verbo, *remouet*, de homicid. & in d. cap. Quod in dubijs, in verbo, *ingit*, & Cosmus Philarchus lib. 4. cap. 1. §. 5. in fine capillud. *Quod in dubijs*, intelligitur solum de bello iniusto, Clericus enim in bello iniusto pugnat, aut præstans fauorem, vel auxilium, vel consilium, siue timorem incutiat aduersariis, siue non, siue interficiat, siue non, dummodo inde secuta fuerit mors hostis, aut membri mutilatio, etiam per alios, irregularis erit, cap. sicut dignum. §. vlt. de homicid. & DD. ibi, & Panorm. in cap. petitio, & ibi Panorm. num. 3. de homicid. Marian. Socin. in cap. ad audientiam, num. 90. de homicid. Gonsalus a Villadiego, tract. de Irreg. capit. de homicidia, colum. 4. Summa Astenfis, par. 2. lib. 6. tit. 14. art. 8. quæst. 6. S. Anton. 3. par. tit. 29. cap. 2. §. vlt. Syluest. verbo, Homicidium, 3. quæst. 8. versic. Sextum. Tabiena, verbo, Irregularitas, 3. §. 20. & §. 21. Conclus. 3. Nauar. in Man. cap. 27. num. 224. versic. Decimo. Covar. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 3. nu. 2. versic. Quod si bellum iniustum sit, de homicid. Maiol. lib. 5. cap. 49. num. 3. & Henriquez lib. 14. capit. 13. §. 3. Quia dat operam rei iniustæ, quam vitare tenetur, & hoc verum esse docet Maiol. vbi supra etiam si Clericus sine armis præsentiam suam, vel assentientiam exhibeat, dummodo aliquis occidatur, aut mutiletur. Excusabitur tamen ab irregularitate Clericus in bello iniusto, vt præfati auctores vbi supra, & Panorm. in d. cap. petitio, num. 3. de homicid. Syluest. verbo, Homicidium, 3. quæst. 6. versic. Quartum, & citat Innoc. & Host. Tabiena, verbo, Irregularitas, 3. §. 21. Conclus. 13. Mart. Ledes. 2.4. quæst. 26. art. 2. de Irreg. pag. 364. colum. 2. Nauar. in d. cap. 27. num. 224. & Henriquez lib. 14. cap. 13. §. 3. tradunt, dummodo non inter sit bello iniusto, vt faueat sed ob aliquam bonam causam, puta vt pacem componat confessiones audiat, quamuis ex hoc per accidens augeatur animus militum, & timor incutiat in inimicis, quia dat operam rei iustæ, & licitæ.

9 *Dubium tertium est*, An si quis alium hortetur, vel consulat alteri vt pro fide Christi, vel pro Ecclesiæ Romana moriatur, irregularis sit, morte secuta? *Respondetur* cum Panorm. in cap. ad audientiam, num. 5. de homicid. Summa Confess. lib. 2. tit. 1. quæst. 9. S. Anton. 3. par. tit. 29. capit. 2. §. Homicidium, Angelica, verbo, Homicidium, 1. num. 15. Syluest. verbo, Homicidium, 1. quæst. 8. versic. octauum. Tabiena, verbo, Irregularitas, 2. §. Decimoquinto. Rosella, verbo, Homicidium, 2. num. 3. Coua. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 5. num. 6. de homicid. Henriquez lib. 14. cap. 16. §. 4. & Innoc. & Host. non esse irregularem. Quia hic non est causa mortis illius a persecutore, sed ardens charitatis, qua quis mortem, & tormenta contemnit pro Christo, & Sancta Ecclesia.

10 *Dubium quartum est*, An qui hortatur, vel consulit, vt quis moriatur pro patria, aut Reipub. defensione, secuta morte, sit irregularis? Innoc. & Hostien. vt referunt, ac sequuntur Anto. Angelica, & Tabiena, in locis proximè dubio tertio allatis, significare videntur esse irregularem si sciet eum verisimiliter moriturum, & mors sequatur, scilicet si consulens hoc non æstimabat. Alij tamen vt Panorm. in cap. ad audientiam, num. 5. de homicid. Syluest. verbo, Homicidium, 1. quæst. 8. versic. octauum, in fine, & Henriquez lib. 14. cap. 16. §. 4. & fauet Angelica, saltem in defensione patriæ, quamuis non in defensione proprii iuris, docent non esse irregularem, tum, quia bonum commune præferri debet privato, & bonum totius melius est, quæ partis, tum quia solum consulit actum virtutis, vt scilicet quis vitam suam exponat probabili periculo pro defensione Reipub. & hæc opinio est verior.

11 *Dubium quintum est*, An Clericus in bello iusto arma, quæ habet apud se, præbeat militi non habenti vt pugnet, & deinde miles pugnet, & occidit, irregularis sit? *Respondetur* ex Nauar. in Manual. cap. 27. num. 215. versic. septimo. Henriquez lib. 14. cap. 12. §. 4. & communi DD. irregularem esse, si præbet, vt alter mortem alterius exequatur, v.g. si præbendo arma dicat, cape arma, & occide illum vel istum, vel dicat, vt scilicet in illum iaceat in particulari, vel si miles petat arma, vt aliquem occidat, & Clericus illi arma subministrat. Nomine autem armorum veniunt non solum balistæ, sclopiæ, enses, & huiusmodi, sed etiam lapides, & fustes, si de verbo, significat, armorum, Summa Astenfis, par. 2. lib. 6. tit. 14. art. 8. quæst. 24. scilicet pro machinis, scilicet de lapidibus, ex quibus sunt domus, ex Tabiena, verbo, Excommunicatio, 6. §. 1. & verbo, Irregularitas, 3. §. 21. Conclus. 14. in fine, & Angelica, verbo, Irregularitas, 1. §. 15.

12 *Tota* verò difficultas est, si præbeat militi, vt se, & bona sua defendat. Item, si præbeat solum in genere, intelligendo, vt miles suum officium faciat. Angelus, in verbo, Irregularitas, 1. num. 15. quamuis dubius tandem tamen ait esse tutius, vt habeatur irregularis si in bello iusto minime balistam, ense, vel lanceam alicui, vt se, & sua defendat tantum quamuis non credat illum, aliquem velle occidere, & citat Hostien. in cap. sententiam, de Clerici vel Monachi, & expresse S. Anton. 3. par. tit. 29. & 2. §. vlt. Summa Astenfis, vbi supra, art. 8. quæst. 24. Summa Confess. lib. 2. tit. 1. quæst. 5. 1. & idem docet Syluest. verbo, Homicidium, 3. quæst. 6. versic. Quintum, & citat Hostien. Veruec. & Arch. & Tabiena fauet, verbo, Irregularitas, 3. §. 21. Conclus. 14. dummodo, inquit hæc præbet in ipso conflictu, scilicet, si ante progressum mutaret. *Mibi* tamē magis placet opinio Martini Ledes. 2.4. quæst. 26. art. 2. tra. de Irreg. pag. 364. colum. 3. ad medium. Nauar. in Man. cap. 27. num. 215. Cosmi Philarchi lib. 4. cap. 1. §. 5. & Henriquez lib. 14. cap. 12. §. 4. non incurri irregularitatem in hoc casu, dummodo non intendat occisionem alicuius in particulari, quamuis intendat occisionem hostium in generali: Quia perinde est hortari militem, vt pugnet, vt vincat, vt bellet, atque præbere illi arma solum, vt pugnet, vt se, & bona sua in bello iusto defendat, vt autem supra dub. 2. contra Iano. Host. & Syluest. diximus, non incurritur irregularitas, si hortentur in bello iusto milites, vt pugnent, vt vincant, ex sententia glo. Naua. Ledes. Couar. Henriquez & aliorum, ergo nec incurritur, etiam si præbeant arma, vt pugnent, & vincant, & se, & sua, & bellum iustum contra hostes tueantur, id quod etiam Angelica, verbo, Homicidium, 1. §. 27. absolute, & simpliciter concedit. Talis enim concessio armorum vt docet Nauar. cit. non est propinqua causa occisionis alicuius in particulari, vt auctores illi falso arbitrantur, sed per accidens huius est, quod hic, vel ille postea his armis occidatur.

13 *Dubium sextum est*, An Clericus vna cum alijs existens in bello iusto cum armis defensivis, & offensivis, & aliqui in eo bello vulnerantur, & occiduntur, ignoratur tamen a quibus occisi sint, an a Clerico, vel alijs, celsendus sit Clericus in tali casu irregularis? *Respondetur* cum Angel. verbo, Irregularitas, 1. num. 6. & 11. & S. Anton. 3. par. tit. 29. cap. 2. §. 11. & Syluest. verbo, Homicidium, 3. quæst. 6. versic. sextum.

& Tabiena, verbo Irregularitas, §. 1. r. Concluf. 7. 8. & si certus fit quod ipse nullum occiderit, irregularis non est, quamvis alii occiderint, fin autem dubius fit, an aliquem occiderit, & magis credit se neminem occidisse, non debet se reputare irregularem, ut docent Henriquez libro 1. cap. 3. §. 4. & Tabiena cit. Concluf. 8. fin autem maneat omnino dubius, ita ut non habeat maius indicium ad unam partem, quam ad aliam, tunc tutior pars eligenda est, ut præfati auctores, S. Anton. Syluest. & Tabiena, & Polanc. in Directorio, c. de irregularitate, tradunt, & se irregularem reputare debet, arg. cap. ad audientiam, de homicid. & c. illud, & c. Apostolica, de Cler. excom. ministr. Eodem modo si in eo bello aliquem vulneravit, non tam occidisse, aut mutilavit, si postea occisus sit ab alijs, irregularis erit, si animum occidendi habuit, sed si non habuit animum occidendi, arg. cap. significasti, 2. ibi, & percuissor, ex S. Ant. Sylu. & Tabiena ubi supra, Concluf. 9. quod intelligitur, dummodo vulnus eius non fuerit mortale, tunc enim si illud inflixit sine animo occidendi, & vulnus illud ab eo inflictum distingui potest ab alijs, etiam occisus ab alijs, non erit irregularis, si verò sic vulneratus occidatur ab alijs, & ipse occidendi voluntatem non habuit, discerni tamen non potest, si vulnus ab eo inflictu sit mortale in dubio irregulari iudicatur, arg. cap. significasti, 1. de homicid. ibi, Quod si discerni. ut S. Anton. Syl. & Tabiena cit. Concluf. 1. r. notant.

14. Dubium septimum est, An si Papa det alicui Clerico licentiam, ut eat ad bellum iustum, & propria manu pugnet contra hostes, eo ipso dispensare censeatur cum eo, ne irregularis fiat, si in eo bello manu propria hostes interficiat? S. Anton. 3. par. titu. 17. cap. 2. §. vlt. ver. Nota tamen. Sylu. verbo Homicidium 3. q. 6. ver. sextum, & Maior. lib. 5. ca. 49. num. 5. dicant esse irregularem, cum in tali concessione, solum concessa censeatur licentia utendi armis ad se defendendum, non autem ad occidendum, etiam Pagano, & S. Anton. citat pro se Ioann. de Lignan. Syluester refert pro hoc Archid. Alij tamen ut Calderin. in ca. peritio de homicid. quem refert, & sequitur Panorm. capit. 2. num. 5. de vita, & honest. Cleric. Tabiena, verbo Irregularitas, §. 1. r. Concluf. 1. Couar. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 1. num. 2. ver. 12. Duodecimo, in fine, qui ait esse communem opinionem omnium, de homicid. Fr. Medina, lib. 1. in struct. cap. 11. §. 1. r. Polanc. in Directorio, c. de irregularitate, §. vt autem. Cosmus Philarchus lib. 4. de officio Sa-

cerd. cap. 1. r. §. 6. & Henriquez lib. 1. ca. 11. §. 4. verius docent, non esse irregularem, quia Pontifex, qui est supra humanas constitutiones, cum eo dispensat dando ei licentiam, ut pugnet in bello iusto sine incurfione irregularitatis. Sicut, inquit Medina, si Papa venderet alicui beneficium Ecclesiasticum, consequenter dispensaretur alter in pœnis Simoniacis.

15. Quoad dispensationem verò in hac quinta specie irregularitatis ex defectu lenitatis, de qua a capit. 15. huc usque tractatum est, sciendum est contra Caietanum in Summa, verbo Irregularitas, solum Papam dispensare, tam ad sacros ordines, quam ad minores, non autem Episcopum sic Nauar. in Man. c. 27. num. 194. §. 7. & nu. 218. Martin. Ledesm. 2. 4. quæst. 26. art. 2. de irreg. pagin. 364. col. 4. Alphons. Viuald. tract. de irreg. num. 323. Cosmus Philarchus lib. 4. c. 11. §. 8. Gregor. de Valentia, tom. 4. disput. 7. q. 19. puncto 3. §. 4. in fine. Thomas Zerula in sua praxi Episcopali par. 1. verb. Irregularitas. §. 8. Summa Confess. libr. 2. tit. 1. q. 64. Petrus de Arragon. 2. 2. q. 64. art. 8. in fine. & Michael Salon, ibi Controuers. 4. in fine.

16. Quoad Regulares autem, Prælati per priuilegia Religionum, (in quibus conceditur generaliter dispensatio in omni irregularitate exceptis irregularitatibus bigamiæ, & homicidij voluntarij) dispensare potest cum subditis suis, quando quidem sub nomine excepti homicidij voluntarij (in quo non dispensat Prælati) non comprehenditur irregularitas, quæ sine vlla culpa procedit ex solo defectu lenitatis ob iustam occasionem, ut Polanc. in Directorio, c. de Irregularitate. §. Notandum, & Martin. Ledesm. 2. 4. q. 26. art. 2. de irreg. pag. 366. col. 2. Nauar. in Man. ca. 27. num. 240. ver. Tertio nota Caietan. in Summa, verbo Irregularitas, in fine. Alphons. Viuald. tract. de irregularitate, num. 327. ubi ait, sic fuisse resolutum Romæ in sacra Pænitentia in facti contingentia. Thom. Zerula ubi supra, & fauet S. Tho. 1. 2. quæst. 88. art. 6. ad 3. ubi ait, quod iudex, qui occidit latronem, vel miles, qui occidit hostem Reipublicæ, secundum D. August. lib. 1. de lib. arbitr. capit. 4. non appellantur homicidæ. Ioannes Chapanillus de Ca. sibus reservatis, c. 3. q. 3. in fine. Henriquez, lib. 1. c. 9. §. 3. & c. 19. §. 4. annotant, quicquid Arrag. & Salon locis citatis contradicant. Et de irregularitatibus, quæ ex aliquo defectu, sed sine delicto contrahuntur, hæc sint satis.

Finis Sexti Libri.

DE IRREGVLARITATIBVS EX DELICTO PROVENIENTIBVS.

Liber Septimus.

Authores de Irregularitate tractantes vide in præludio Libri Sexti.

De Irregularitate ex Homicidio voluntario iniusto proveniente. Cap. I.

S Y M M A R I V M.

- 1 Homicidium quidnam proprie sit.
- 2 Abortum causans antequam partus animatus sit, nec homicida, nec irregularis est.
- 3 Partus, si masculus sit, die quadagesimo, si vero femininus, octuagesimo die animatur.
- 4 Homicidium iniustum contra septimum Decalogi preceptum est.
- 5 Homicida omnis, vel mutilator iniuste post baptismum irregularis est.
- 6 Homicidium voluntarium, vel casuale, etiam si occultum sit, irregularitatem inducit.
- 7 Mutilans seipsum, quamuis id recta intentione faciat, irregularis est.
- 8 Homicidium iniustum, & iustum qualiter inter se differant.
- 9 Homicidium iniustum duplex est, voluntarium, & Casuale.
- 10 Voluntarium quidnam sit, & quis voluntarie agere censetur.
- 11 Voluntas qualiter in actum homicidij tam directe, quam indirecte ferri possit.
- 12 Casualis effectus duplex est, scilicet, simpliciter, & secundum quid, & quid uterque sit, & quomodo ab effectu fortuito differat.

Inter alia multa delicta, quibus in iure Canonico Irregularitas imposita est, merito annumeratur homicidium, seu mutilatio illicita, cum per huiusmodi homicidium vita hominis sublata sit; definitur enim homicidium corporis humani animati occisio, ut docet S. Aug. lib. 19. contra Faustum, cap. 23. & refertur in ca. Homicidium; de pen. dist. 1. & idem S. Aug. lib. 1. de lib. arbitrio, c. 4. & habetur in c. si homicidium, 23. q. 5. unde qui corpus mortuum percuteret, aut corpori inanimato caput, aut membrum abscinderet, nec homicida verè esset, nec irregularis, etiam si animum haberet eum occidendi, si eum viuum comperisset, ut latius docent Arch. in cap. periculosè, de pen. dist. 1. & cap. ult. 15. quest. 1. & Felin. in ca. sicut dignum, de homicid. & DD. in cap. sicut ex litera, & in cap. si aliquis, tit. eod. Tabiena, verbo Irregularitas, 3. §. ult. Mart. Ledesm. 2. 4. quest. 26. art. 2. pag. 365. col. 1. Albert. Troius lib. 2. de vero, & perfecto Clerico, c. 20. num. 7. & Conar. in Clem. Si furiosus, par. 2. in princip. num. 1. de homicid. & Ludouic. Carrer. in pract. crimin. tit. de homicidio, §. 1. num. 2. 1. & 22. & alij omnes, quos ca. 16. libri præcedentis ad hoc propositum enumerauimus. Quæ etiã de causa, qui causat facere abortiuum antequam partus sit animatus quocunque modo talis abortus procuraretur, siue cum herbis, siue quibuscunque medicinis, talis nec ho-

micida est, nec irregularis censetur, quamuis grauius peccet, ut expresse tradunt S. Thom. 2. 2. quest. 64. ar. 3. ad 2. & Scholastici 4. dist. 31. DD. & glos. in cap. si aliquis, in verbo, ut homicida. & DD. & glos. in cap. sicut ex litera, in verbo viuificatus, de homicid. DD. & glos. in cap. Consultuisti, in verbo per abortum 2. quest. 5. & DD. in cap. Quod verò, & cap. Moyses, 32. quest. 2. Cardin. in Clem. 1. quest. 12. de homicid. Summa Astens. par. 2. lib. 6. tit. 14. art. 8. quest. 1. 1. & 12. Zacharias in annotationibus ad Pa. norin. in cap. Questum, de tempor. ordin. Alber. Troius lib. 2. de vero, & perfecto Clerico, cap. 14. num. 6. Ludouic. Carrer. vbi supra, §. 1. num. 24. & Couar. in Clem. si furiosus, par. 2. §. 3. num. 1. de homicid. Alphons. Viuald. tract. de irreg. num. 230. & 231. Cosmus Philarchus de officio Sacerd. par. 1. lib. 4. cap. 11. §. 1. Et quamuis variant auctores, quando partus sit animatus * siquidem Arist. lib. 7. hist. animal. cap. 3. & 9. & Plinius lib. 7. cap. 6. putat in femineo partu animam die nonagesimo infundi, & Auicenna lib. 9. de natura animal. cap. 3. vult marem animari trigesimo die, S. Augustinus autem animari vult diebus quadraginta sex; communis tamen DD. opinio est, scetui mascululo infundi animam die quadagesimo, id quod etiam fatetur Arist. & Plinius, quod intelligitur post susceptum semen, & S. Augustinus exponi potest de formatione placentia & apparenti in 46. diebus, sicut & Auicenna intelligi potest de die 30. nimirum a tempore, quo femina sentit grauedinem, coagulato iam semine, quod contingere solet octo, aut decem diebus elapsis post concubitum; feminae verò infunditur die octuagesimo, ut venot opinio tradit.

Illud autem aduertendum est, per homicidium hoc in loco intelligi occisionem hominis, prout est contra iustitiam proximo debitam facta, scilicet, ut est delictum contra quintum Decalogi præceptum, commissum; & hoc modo homicidium committi potest opere, vel mandato, vel consilio, vel auxilio & fauore, vel cooperatione aliqui, vel permissione, vel approbatione, & complectitur quocunque ministros, aut officiales, quorum actiones ipsi facere in homicidium, vel membri abscissionem dirigitur, de quibus omnibus agendum est. Vbi etiam ut supra diximus, per mutilationem intelligitur membri alicuius abscissio; per membrum autem intelligitur, id quod habet officium in corpore per se separatum ab alijs; per homicidium verò intelligitur occisio iniusta cuiuscunque hominis, siue pagani, siue Iudæi, siue excommunicati, siue baptizati, ut de pagano habetur in cap. Clericum, dist. 50. & de his Clericis, dist. ead. & de excommunicatis habetur in cap. excommunicatorum, 23. quest. 5. vbi licet excommu-

A D D I T I O.

* Adde. In dubio autem, id est, non apparente, an factus sit masculus, vel femina, tunc post quadraginta dies fetus censendus est animatus anima rationali. Et ideo causans abortum in fœtu post tempus illud animato dicitur homicida, & irregularis, & ita seruari in sacra penitentia testantur omnes.

si videatur ab homicidio, qui occidunt excommunicatum, id tamen intelligitur solum quoad peccatum, si id faciant zelo Catholice fidei, ut ibi Urbanus Papa II. docet: ab irregularitate tamen non excusantur, ut Maiol. lib. 5. capit. 48. in princip. num. 1. & communiter DD. tradunt.

Regula generalis igitur in hac materia est, irregulares sunt quotquot sunt homicidae, vel mutilatores iniuste occidentes, vel mutilantes, id est, quotquot vel mortem inferunt, vel membrum amputant contra quintum Decalogi preceptum, dummodo is, qui occidit, vel mutilat id faciat post baptismum, ut habet communis DD. opinio. Notandum tamen placet, quod Nauar. in Man. cap. 27. num. 219. & Martin. Ledesin. 2.4. quaest. 26. artic. 6. tract. de irregul. pag. 365. colum. 1. dicunt irregularitatem esse eam, qui concutit vel causam finalem ad homicidium. Si enim intelligunt proprie causam finalem, sic certum est, quod is, cuius gratia homicidium aut homicidium committitur, non est irregularis dummodo non concurrat aliquo modo ex illis, qui his verbis numerantur.

Iustus, consilium, consensus palpo, recursus.

Participans, Mutuus, non obstant, non manifestans.

Neque enim exemplum ab eis allatum, de eo scilicet, qui promittit premium, aut receptionem deformati, verum & proprie de causa finali intelligi potest, cum hic ponitur consilio, & consensu, tanquam causa efficiens moraliter loquendo, quam in genere causae finalis, ad huiusmodi homicidiorum, aut mutilationem concurrere censetur.

Intelligitur etiam haec Regula, non solum quando homicidium publicum, & manifestum est, sed etiam si sit occultum, dummodo sit voluntarium, vel casuale in ijs casibus quibus homicidium casuale hanc irregularitatem inducit, ut infra dicemus: quantumvis enim occultum sit, semper impedit ne promoueri possit, argum. eorum, quae tradunt glo. & DD. in cap. ex tenore, & cap. fin. de tempor. ordin. & glo. & DD. in cap. inquisitionis, de accusat. Sylu. in verbo Homicidium 3. quaest. 8. vers. Quartum. Maiol. lib. 5. cap. 48. in princip. num. 2. & Concil. Trid. Sess. 14. de reform. cap. 7. & Sess. 24. de reform. cap. 6. Nauar. in Man. cap. 27. numero 194. versicul. Sexto, & versicul. Septimo, & num. 239. versicul. Secundo. Martin. Ledesin. 2.4. quaest. 26. artic. 2. de irreg. pag. 366. colum. 1. S. Anton. 3. par. tit. 29. ca. 2. §. penult. Covar. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 3. num. 4. de homicid. & Henriquez lib. 1.4. cap. 3. §. 2. & cap. 5. §. 2. Cordub. lib. 1. quaest. 35. & casu 41. quicquid Alphonsus a Castro lib. 2. de potest. leg. p. 8. cap. ult. versicul. Tertia principalis Conclusio falso putat, nullam in hac specie contrahi irregularitatem ex homicidio occulto, quod probatur non potest aliter, quam ex ipsius homicidae confessione.

Et denique intelligitur non solum quando quis alterum occidit, aut mutilat, sed etiam quando seipsum mutilat, quia cum nemo membrorum suorum Dominus sit, irregularis est, qui seipsum mutilat, quamvis id recta intentione fiat: sicut, qui seipsum castrat, ad melius seruandum castitatem, cap. si quis abscidit, & cap. Hi qui, distin. 5. §. 5. & facit, quae tradunt S. Thom. 2.2. quaest. 64. artic. 5. Sylu. in verbo Homicidium 1. quaest. 1. Martin. Ledesin. 2.4. quaest. 26. artic. 2. de irreg. pag. 364. colum. 4. Nauar. in Man. cap. 27. numero 192. §. Tercio, versicul. Seipsum. Maiol. lib. 5. cap. 48. in princip. num. 5. Alphonsus Vinald. tract. de irregul. num. 201. Summa Corona, tit. eod. num. 9. Cosmus Philarchus lib. 4. cap. 11. §. 2. Sebast. Medicus par. 2. tit. 9. quaest. 34. §. 1.

Haec autem irregularitas ex homicidio iniusto differt a superiori, illa enim dicitur irregularitas ex defectu lenitatis, haec ex delicto homicidij; Illa contrahitur ex morte alteri illata, vel mutilatione abique ulla culpa, ut contrahitur iudex per sententiam mortis, aut mutilationis, & miles, qui in bello iniuste occidit: haec vero semper contrahitur cum peccato: Illa est facilius ad dispensandum, haec vero difficilius multo, ut notat Nauar. in Man. cap. 27. num. 218. quamvis post Conc. Trid. Sess. 24. de Reform. cap. 6. in illa Episcopus dispensare non possit, in hac autem poterit,

si homicidium occultum sit. Et licet utraque irregularitas ex homicidio contracta satis antiqua sit, haec tamen antiquior est, quae ex voluntario homicidio nascitur; nam Exod. 21. proponitur his verbis: *Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias, ab altari meo velles eum, ut moriatur.* Cuius verba transcribit Concil. Trident. Sess. 14. de Reform. cap. 7. id quod etiam apud Gentiles in usu fuit, qui ut auctor est Seneca lib. Declam. cap. 1. homicidas a Sacerdotio expellebant quem refert Maiol. lib. 5. cap. 48. in princip. num. 1. eosque Concilium Trid. Sess. 14. de Reforma. cap. 7. ab omni beneficio, etiam simplici, & ab omni ordine, & officio Ecclesiastico excludit, & hoc tam in foro interno, quam externo, quamvis occultissimum sit, ut ex d. ca. 7. iuncto cap. 6. Sess. 24. de Refor. colligit Maiol. ubi supra.

Homicidium vero iniustum, ex quo irregularitas iure Canonico contrahitur, est duplex, vnum dicitur *Voluntarium, alterum Casuale*; Rursus voluntarium aliud est simpliciter, & directe: aliud secundum quid, indirecte, seu reductiue; Similiter Casuale, aliud simpliciter, & directe: aliud secundum quid, seu indirecte.

Illud dicitur *Voluntarium* ex Arist. 3. Ethic. capit. 1. & S. Thom. 1.2. quaest. 6. artic. 1. quod procedit ab aliquo principio intrinseco seipsum mouente: sicuti violentum est illud, quod procedit a principio extrinseco, nihil conferente passio. Hinc constat actum voluntarium esse illum, qui in se est ab agente intentus, non potest autem esse intentus, nisi cognitus, ideoque in effectibus moralibus erit, & dicitur effectus voluntarius simpliciter, & directe, qui simpliciter, & absolute intenditur ab agente. Is vero secundum quid, & indirecte voluntarius dicitur, qui licet non sit intentus ab agente in seipso, intentus tamen est in sua causa. Potest enim voluntas ferri in actum homicidij tam directe, quam indirecte; Directe quidem, & per se fertur voluntas in homicidium, quando quis habet animum occidendi, ut qui intendit occidere Petrum, & haec est vera, & propria malitia, & peccatum homicidij; Indirecte vero & secundum quid fertur voluntas in homicidium, quoties fertur in id, ex quo immediate, & per se sequitur homicidium, ut ad propinationem veneni, mors: ad percussione[m] pregnantis, abortus: ad gravem percussione[m] in capite, aut iuxta cor, mors: ad applicationem ignis homini viuo, eius combustio & interitus, applicans enim causam, quae naturali vi est causa mortis, moralis causa mortis censetur. Quamvis enim ex eo quod voluntas non feratur directe, sed indirecte in homicidium, minuatur aliquantulum culpa, ex S. Thom. quaest. 64. artic. 8 & Covar. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. primo, num. 1. de homicid. non tamen exinde tollitur irregularitas: ut verbi gratia quamvis voluntas directe, & per se feratur ad percussione[m], propinationem veneni, percussione[m] pregnantis, & non ad occisione[m], aut abortum, si ex ea propinatione, aut percussione sequatur mors, culpa non ita grauis est, ac esset si directe occisione[m], aut abortum intendisset, nihilo minus tamen incurritur irregularitas: satis enim est, quod illud directe voluit, & intendit, unde immediate, & per se homicidium sequitur. Quoad rationem vero peccati, ut sciamus quantum fuerit indirecta, aut directa minus voluntas ad occidendum, considerare oportet modum percutientis, & instrumentum quo illatum est vulnus, ex eo scilicet quod, vel instrumentum aptius erit, vel qualitas vulneris magis propinqua ad homicidium, quod ex ipso vulnere immediate subsecutum est: ex hoc enim sumitur praesumptio voluntatis, sed magis indirecte, vel minus ad ipsam occisione[m].

Casuale autem simpliciter est ille effectus, qui nec in se nec in sua causa est intentus ab agente, qui potius dici debet fortuitus, quam casualis effectus: Casualis enim effectus dicitur respectu agentium sine cognitione, fortuitus vero effectus dicitur respectu agentium, qui cum cognitione operantur, & sic est casuale homicidium. Casualis effectus secundum quid, is est, qui aliquo modo est intentus, non quidem in se, sed in aliqua causa, & circumstantia. Quae omnia colliguntur ex doctrina S. Thom. 1.2. quaest. 20. artic. 5. & 2.2. quaestio. 64. articulo. 8. & Caietan. & alijs inter;

ne prelibus, & ibi Palud. 4. d. 2. §. 1. q. 3. artic. 2. & Couar. in Clem. Si furiosus. par. 2. in principio. num. 2. de homicid. & alij DD. communiter. Et hac de irregularitate ex homicidio voluntario in vniuersum dicta sunt, nunc de singulis eius modis agendum est.

De Irregularitate ex opere, & mandato, proueniente. Cap. II.

S Y M M A R I U M.

- 1 Homicidium iniuste committere quis censetur.
- 2 Occidens hominem excommunicatum iniuste, irregularis est.
- 3 Concurrens, ut causa propinqua mortis, aut abscissionis membri, irregularis efficitur.
- 4 Iudex, Prætor, ac alij officiales iustitie, ad homicidium iniustum concurrentes, irregulares redduntur.
- 5 Percutiens mulierem pregnantem, si sequatur abortus factus animati, irregularis est.
- 6 Mandans alicui ut seipsum, vel alium occidat, vel mutilet, secuto effectu, irregularitatem incurrit.
- 7 Mandans alicui ut aliquem verberet illicite, quamuis expresse prohibeat, ne occidat, vel mutilet, irregularis est, si mandatarius excedens mandatum percutiendo alterum occidat.
- 8 Mandans licite alium percuti, aut verberari, irregularis non est, si mandatarius excedens mandatum mutilet, aut occidat.
- 9 Dominus si seruo, aut pater filio dicat, caue ne occidas Petram, non tamen reuertaris domum, donec aliquid noni de te audiam, si cuncta morte, irregularis est.
- 10 Prælati, aut iudex dicens militibus, ite, & adducite mihi tale, viuum, aut mortuum, secuta morte illius per manus militum, irregularis efficitur.
- 11 Mandans alicui homicidium, qui alias illud commissurus erat, an, & quando secuta morte irregularis sit.
- 12 Mandans aliquem occidi, aut mutilari, irregularis est, si ipsemet mandatarius occidatur.
- 13 Mandans homicidium fieri, si reuocet mandatum suum an, & quando irregularis sit, si postea mandatarius occidat.
- 14 Mandati reuocatio, ut mandantem ab irregularitate excuset, qualiter mandatario nota esse debeat.
- 15 Mandator, quousque mandatum reuocat, in priori crimine quod mandauit, perseverare censetur.
- 16 Adulterium uxoris mariti deferens, si mors adultera sequatur, an, & quando irregularis erit.

1 Inter alios modos, quibus homicidium iniuste committitur, aut mutilatio, is est, qui facto, & opere exercetur, de quo hæc breuiter dicenda sunt.

Primo. Quicumque occidit, vel membrum abscindit homini viuenti siue fidei, siue infidei, siue excommunicato, siue bannito irregularis est, non solum huius speciei, quando id sit iniuste, sed etiam illius alterius, quæ ex homicidio iusto promanat, ut ex dictis constat.

3 *Secundo.* Quicumque ad homicidium iniustum, vel iniustam membri abscissionem concurrat, ut causa propinqua, irregularis est; erit autem causa propinqua, ex Nauar. in Man. c. 27. nu. 220. & Mart. Ledesim. 2. 4. q. 26. art. 2. de irregul. pag. 365. col. 1. & Henriquez lib. 1. c. 16. §. 1. dictum, vel factum alicuius sufficienter directum in tales effectus inde secutos, vel saltem, ut citius sequantur.

4 *Tertio.* Iudices, Prætores, & alij Ministri, & Officiales iustitie, concurrentes in homicidium iniustum, vel membri abscissionem iniustam tanquam causa propinqua sunt, ir-

regulares huius speciei; unde Iudex, qui preteritum publicæ auctoritatis occidit illicite, vel ob causam leuiorem, quæ iniuste ad mortem, vel ad gravem penam, ex qua res, iniuste mutilatur, sit irregularis huius speciei, ex Nauar. cap. 27. num. 225. vers. undecimo, & Henriquez lib. 1. c. 14. §. 5. & qui in bello iniusto pugnat, si aliquis occidatur omnia ex se factis sunt manifesta, & communiter ab omnibus asseruntur.

5 *Quarto.* Qui percutit mulierem pregnantem, vel dat ei aliquid, ut faciat abortum, si ex huiusmodi percussione, vel rei datione illa abortitur, irregularis est, si factus animatus fuerit, secus tamen si nondum animatus fuerit. Quod si dubium sit an ex illa datione, vel percussione secutus sit abortus, vel ex alia causa, vel an fetus animatus fuerit, nec ne, tunc irregularis censeri debet, argumen. cap. ad audientiam, de homicid. Specul. tit. de Disputa. §. iuxta, versicula item qui homini Summa Pisanelle, verbo Homicidium, 4. vers. Quid si quis. Sum. Astenf. par. 2. lib. 1. tit. 14. art. 8. quest. 1. 2. S. Anton. 3. par. tit. 29. c. 2. §. penult. Angelica, verbo Homicidium 1. num. 7. Martin. Ledesim. 2. 4. quest. 26. art. 2. de irreg. pag. 365. col. 1. Nauar. in Man. c. 27. nu. 223. vers. 6. Maiol. lib. 5. cap. 48. §. 1. nu. 4. Alphons. Viuald. tract. de irreg. num. 230. & 231. Cosmus Philarchus, lib. 4. capitul. 1. §. 1. Toletus lib. 1. instruct. Sacerd. capit. 29. §. Viuum, & Henriquez lib. 1. cap. 15. §. 6. Qui vero medicinas, aut venena sterilitatis præbuit, ita ut nec homo generare, nec mulier prolem concipere possit, irregularis non erit; sicut, nec qui abortum ante animationem procurat, ut præfati auctores Nauar. Ledesim. Angel. Anton. & Henriquez ubi supra, & Tabiena verbo irregularitas §. 3. decimo quarto, & §. decimo quinto testantur, quicquid Maiol. lib. 5. cap. 48. §. 1. num. 3. & 4. falsò dicat irregularem esse, qui sterilitatem procurat, etiam si fetus non sit animatus, & solum differentiam ponit in hoc, quod si fetus animatus fuerit, a solo Papa dispensatio petenda sit, si vero animatus non erat, Episcopus dispensare poterit, vtrum ut diximus, si fetus animatus non fuerat, nulla incurrit irregularitas.

Quoad Irregularitates ex mandato prouenientes hæc statuenda sunt.

6 *Primo.* Præcipiens, seu mandans alicui, ut alium, vel seipsum occidat, mutilet, præcipiter, immergat, aut aliquid simile, secuto effectu, irregularis est, etiam si alter parendo rem stultissimam facit. Ratio est, quia sic mandans veri causa est illius effectus. Sic Specul. tit. de dispens. §. iuxta, vers. sed si aliquis, & ibi Jo. And. in addit. & Simon Maiol. lib. 5. cap. 48. §. 2. num. 7. & facit cap. Henricus, de Cler. p. go. in duello.

7 *Secundo.* Præcipiens aliquem verberari, vel percuti illicite, quamuis expresse in hibeat, ne occidat, vel mutilet, irregularis est, si mandatarius excedens mandatum percutiendo, vel verberando, alterum occidat, ut habetur in c. fin. de homicid. lib. 6. Innoc. & Panorm. in cap. ad audientiam, numero 6. de homicid. Alberic. verbo Homicidium 2. vers. Quid si mandauit Summa Astenf. par. 2. lib. 6. tit. 14. art. 8. quest. 26. Summa Pisanelle, verbo homicidium 2. vers. Quid si mandauit. S. Anton. 3. par. tit. 29. de irreg. cap. 2. §. 1. Angel. verbo Homicidium 2. §. 10. Syluest. verbo Homicidium 1. questio. 7. vers. Tertium. Tabiena, verbo irregularitas 2. §. secundo. Martin. Ledesim. 2. 4. questio. 26. art. 2. de irreg. pag. 365. colum. 4. Nauar. in Man. capit. 27. num. 233. & num. 240. & consil. 27. de homicid. Jacob. de Grassi lib. 2. cap. 64. num. 8. Alphons. Viuald. tract. de irreg. num. 260. & Couar. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 1. numero 2. de homicid. Maiol. lib. 5. cap. 48. §. 4. & 5. & si Henriquez lib. 1. cap. 14. §. 1. contrarium insinuat. Cuius ratio datur in d. cap. fin. quia in culpa fuit, & hoc euenire posse debuerit cogitare, unde mandans alicui ut verberet Titium, vel cum eo rixetur, prohibendo ne occidat, si mandatarius Titium occidat, utique tam mandans, quam mandatarius irregularitatem incurrit, ex Tabiena, verbo irreg. 2. §. 12. Maiol. lib. 5. cap. 48. §. 2. num. 5. Et idem dicendum est, si quis mandet illicite alium capi, monendo ne occidat, & tamen mandatarius capiendo occidit, Rano

yrriquo casus est, quia vt ait Couar. vbi supra, tale homicidium est indirecte mandatum voluntarium, fertur enim voluntas in id, ex quo immediate mors secuta fuit, & ideo irregularis est, voluntas enim indirecte fertur in homicidium, propter illam culpam, quam habuit mandator, non precauendo, quod ex huiusmodi percussionibus, & adibus, solcat mors immediate, & vt plurimum contingere. Non enim excusatur ex eo, quod non habuerit animam occidendi, sicut nec excusatur, qui malo animo ense alterum percuteret in capite, aut iuxta cor, nolens eum occidere, si ex vulneris morte sequatur, vnde Couarru. vnum modum dignum addit, quod cum homicidium istud sit voluntarium, indirecta scilicet occidendi voluntate commissum, & non casuale, qui potestatem haberet dispensandi in irregularitate ex homicidio casuali contracta, non posset in hoc casu dispensare, vnde pari ratione non potest dispensari cum hoc irregulari, virtute Concilij Trid. Sess. 24. de reform. c. 6. Eadem ratione mandans capere iniustam possessionem Castri, aut beneficii cum strepitu armorum, vel balistarum, bombardarum, secuto homicidio sit irregularis, ex Specul. tit. de dispensat. §. iuxta, ver. sed queritur quando innoc. & Panorm. in cap. ad audientiam, num. 5. de homicid. Summa Astenf. lib. 2. tit. 1. questio. 6. Maiol. lib. 7. cap. 48. §. 2. num. 4. & Henriquez lib. 14. cap. 16. §. 1. & pater ex dictis.

Dubium tamen est, An idem dicendum sit, si quis licite mandet alium percuti, vel verberari, v.g. si Magister, vel Pater, vel Dominus correctionis, & disciplina causa Discipulum, Filium, aut Seruum percuti, aut verberari mandet, & mandatus excedens mandatum mutili, vel occidat? Sylu. in verbo Homicidium, l. q. 7. vers. Quartum, ait mandatum esse irregulare. Verum contraria opinio est communis, scilicet in hoc casu non esse irregularem, sic glo. in cap. final. in verbo culpa, de homicid. lib. 6. Tabiena, verbo irregularitas, §. secundo. Nauar. in Manca. 27. num. 233. vers. vigesimo, vbi ait opinionem Syluestri esse periculosa. Martin. Ledesma. 2. q. 16. art. 2. de irreg. pag. 365. col. 4. Maiol. lib. 5. cap. 48. §. 2. num. 5. Alphonsus Viualdus tract. de irreg. num. 260. & sic intelligi potest. Henriquez vbi supra lib. 14. cap. 14. §. 2. & clarè cap. 16. §. 1. in annota. littera G. dum dicat irregularem non esse, qui licite mandat accipere possessionem castri, aut beneficii, secuta morte. Ratio est, quia irregularitas hæc non incurritur nisi ex delicto, vnde cum percussio, aut verberatio sit licite facta a mandante, non incurritur irregularitas hæc, si mandatus excedat mandatum. Quando vero mandans illicitè mandauit percussionem, aut verberationem puta in vindicta, & iniuriam, tunc incurritur irregularitas, quantumvis dicat, & moneat ne mutilet, aut occidat, quia dedit operam reillicitæ, scilicet vindictæ, & probabiliter ex verberatione, & alijs circumstantijs aduertere debuerat posse sequi talem effectum homicidij, vel mutilationis, ex Summa Confess. lib. 2. tit. 1. q. 6.

Tertio, Non solum præcipiens expresse, sed etiam tacite aliquem occidi, aut mutilari, secuto effectu, immo etiam si in se beat ne occidat, aut mutilet, secuto tamen effectu, irregularis erit; vt v.g. si pater læsus iniuria dicat filio, aut Dominus seruo caue, ne occidas Petrum, qui mihi iniuriā inuoluit, non tamè reuertaris domum meam, donec aliquid noui de te audiam, & filius, aut seruus postea illum occidat, vel mutilet, irregularis est mandans, sicut & mandatus, sic Panorm. in cap. ex literis, nu. 3. de excess. prælat. Angelica, verbo excommunicatio 1. nu. 34. Tabiena, verbo irregularitas 2. §. Tertio, & verbo excommunicatio 1. Casa 1. §. 36. Couar. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 1. num. 3. de homicid. Ludouic. Carrer. in pract. crimin. tit. de homicid. §. circa, nu. 37. qui ait esse communem opinionem, Marian. Socin. in capit. ad audientiam, num. 74. de homicid. Nauar. in Manuali, c. 27. nu. 233. vers. vigesimo. Alphons. Viuald. tract. de irreg. num. 255. Maiol. lib. 5. cap. 48. §. 2. num. 8. Henriquez lib. 14. cap. 14. §. 2. & cap. 16. §. 1. & Bar. in l. si quis mihi bona, §. sed quid si mandauit, ff. de acquir. hered. Decius, consil. 234. ad finem. Hippol. consil. 132. col. 1. Anania consil. 59. ad dit. ad Panorm. in d. c. ex literis. Qui omnes volunt his verbis contineri mandatum tacitum,

de offendendo illum, a quo pater, vel dominus accepit iniuriam, & ideo imputantur mandanti illicitè, quia debuit cogitare tale quid euenire posse.

Quarto, Prælati, aut Iudex dicens militibus, quos misit ad capiendum reum; Ite, & adducite illum ad me, viuum aut mortuum, si milites illum reum occidant, vel mutilent, irregularis efficitur, sic Maiol. lib. 5. cap. 48. §. 2. num. 8. & Henriquez lib. 14. cap. 16. §. 2. Quia verba illa ad minimū præstiterunt animum militibus, vt talia perpetrarent. Hoc tamen intelligendum censeo, quando reus ille nec fugit, nec resistit vi, & armis militibus tentantibus capturam; Immo etiam si fugeret, dummodo non resisteret vi, & armis; si autem resisteret armis ne caperetur, sicuti milites non valentes aliter capere eum, nisi occidant, aut mutilent non erant rei homicidij, vt potè quibus iure id permittitur ita nec iudex aut Prælati homicidij reus erit, nec irregularis. Eodem modo irregulares sunt, vt notat Maiol. vbi supra, qui propositis edictis præmium promittunt, si quis reum aliquem viuum, vel mortuum attulerit, aut aliquod eius membrum quod saepenumero fit.

Dubium est, Quid dicendum sit, quando quis mandat fieri homicidium ei, qui aliàs erat facturus; & idem dicendum de eo, qui consulit homicidium ei, qui aliàs facturus erat? Respondeo cum Couarru. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 2. num. 1. de homicid. vel mandatus erat aliàs facturus, vel non; si non, tunc certum est mandantem irregularem esse, secuto effectu; si sic, tunc vel ex mandato citius occidit, vel non; si sic, tunc erit irregularis, cum sit causa propinqua accelerationis, vt patet ex communi DD. sententia; si non, tunc irregularis non erit, & est communis opinio ex Couarru. vbi supra, & faciunt, quæ tradunt glof. in c. sicut dignum, §. Qui verò, verbo prouocasset, de homicid. & glof. in cap. Nuper, §. in secunda verò, in verbo consilium, de sentent. excommuni. Panorm. in simili casu, cap. ex literis, numero 5. de excess. prælat. Tabiena, verbo irregularitas, 2. §. Quarto, in fine. Syluest. verbo Homicidium, 3. qu. 5. versiculus. Quartum. Henriquez libro 14. capitulo 16. §. 4. versiculus. At si iudex, & optimus text. in lege saepe, ff. de verb. signific.

Dubium aliud est, An mandans aliquem occidi, vel mutilari, irregularis sit, si ipsemet mandatus occidatur? Respondeo esse irregularem, argum. c. fin. de homicid. lib. 6. Summa Confess. lib. 2. tit. 3. q. 7. Sylu. verbo Homicidium 1. q. 7. vers. Quartum. Nauar. in Manca. 27. nu. 233. Maiol. lib. 5. cap. 48. §. 2. num. 4. & Alphons. Viuald. tract. de irreg. nu. 259. Ratio est, quia mandans homicidium dat operam rei illicitæ sic mandando, & ita nihil refert, si præter eius intentionem accidat, mors mandatarij, cogitare enim debuit talia contingere posse.

Dubium maius est, An si mandans homicidium, aut mutilationem fieri, reuocat mandatum suum, irregularis sit, si postea mandatus occidat, vel mutilet? Respondetur, si occidat, aut mutilet antequam nota sit mandatario reuocatio, tunc mandans est irregularis; Sin autè occidat postquam nota est ei reuocatio mandati, tunc mandans non est irregularis, quia facta reuocatione, & innotescente mandatario, si occidit, aut mutilat, id non facit ex alterius mandato. Sic communis DD. opinio Sic Summa Confess. lib. 2. tit. 1. quest. 6. S. Anton. 3. par. tit. 29. de irregular. cap. 2. in princip. Summa Pisanelle, verbo Homicidium 2. versiculus. Quid si quis mandauit. Tabiena, verbo irregularitas 2. §. 14. Syluest. verbo Homicidium 1. quest. 7. versiculus. Tertium. Summa Astenf. par. 2. lib. 6. tit. 14. art. 3. quest. 1. Nauar. in Manca. 27. numero 233. vers. vigesimo. Martin. Ledesma. 2. q. 16. art. 2. de irreg. pag. 365. colum. 4. Maiol. lib. 5. cap. 48. §. 2. numero 3. Fr. Lopez par. 1. Instr. cap. 63. Alphons. Viuald. tract. de irreg. num. 252. & 257. Summa Corona, tit. eod. num. 10. & Henriquez lib. 14. cap. 16. §. 2. Ratio prioris partis est, quia antequam mandatum reuocet, verè censetur causa illius homicidij, aut mutilationis. Ratio secundæ partis est, quia qui reuocauit mandatum, nullo modo videtur causa illius homicidij. Vnde qui non potuit mouere mandatarium (vt si longè distet) aut eum, qui periculum patitur (puta in tantum cuius aborsum fieri mandauit matri) sit irregularis, secuto homicidio, quamuis

uis peniteat facti, ut qui postquam iecit sagittam in aliquem, penitet antequam feriat, non excusatur ab irregularitate. Et qui bibit multum vinum eo animo, ut ebrius impune occidat, sit irregularis occidens, quamvis in eo intervallo, antequam ebrietate capiatur, doleat, & confiteatur. Satis enim est effectum in causa non impedibili fuisse voluntarium, ut docet, subtiliterque Henriquez ubi supra argotavit. Et quæ in hoc dubio sunt dicta, procedunt, sine mandataris statim post mandatum occidat, siue post longum tempus, parum enim, aut nihil refert, quod post paruum, aut longum tempus occidat, aut mulet; quoniam enim id facit, non facta reuocatione mandati, aut non manifestata illi, semper mandans est irregularis, secuto effectu, ut præfati auctores communiter tradunt, quia semper factum hoc committi censetur a mandatario causa ipsius mandantis, donec mandatum suum reuocauerit, & illud mandatario notum fecerit.

14 *Quod si querat*, Quomodo nota esse debeat reuocatio mandataris? *Respondet*, id fieri posse, vel expresse, scilicet, si expressis verbis, vel per epistolam, vel per nuncium monuerit mandatarium, ut cesset a tali facto; vel tacite, nimirum, si mandans reconcilietur ei, cuius homicidium mandauit, vel cum eo reconciliatus sit, & amicitiam, aut affinitatem contraxit, & hoc notum sit mandataris. Syluest. verbo Homicidium 1. quæst. 7. versic. Tertium, Tabiena, verbo Irreg. 2. §. primo. Summa Confess. lib. 1. tit. 1. quæst. 6. Alphons. Vival. tract. de irreg. num. 257. vel si mandans re integra, & infecta moriatur, arg. cap. relatum, & capit. gratum, de offic. deleg. Palud. 4. dist. 17. q. 4. art. 3. Concl. 7. Angelica, in verbo Mandatum, & Henric. lib. 1. c. 16. §. 2. & capit. Mandatum, C. m. d. Satis enim est tacite reuocasse mandatum suum, dummodo reuocatio constet mandataris, ut diximus, nec tenetur monere eum, qui periclitatur, ut notat Henriquez cit. et si Maiol. lib. 5. c. 48. §. 2. nu. 3. velit teneri ad monendum occidendum, quando verisimiliter credit mandatarium nolle desistere ab homicidio propter reuocationem, quia cum adhuc maneat mentis corruptio ipsius mandataris, non videtur sufficienter reuocasse mandatum in hoc casu, nisi etiam moneatur occidendum, quæ opinio sine dubio tutior est, illa tamen Henriquez est communis DD. quando autem monet occidendum, nullo modo personam mandataris nominare debet, ut recte notat Tabiena, verbo Irregularitas 2. §. decimo tertio.

15 *Hoc autem quod diximus de mandante*, non solum procedit, quando mandataris a principio acceptauit mandatum, sed etiam quando repudiavit mandatum, & postea mutata sententia exequitur mandatum, quod prius repudiauerat, semper enim mandator, quousque reuocat mandatum, in priori crimine, quod mandauit perseuerare censetur, & ideo secuto effectu, irregularis erit, ut notant Bal. in l. 1. C. de seru. fugit. col. 2. ad finem. Innoc. in c. ad audientiam, de homic. Maiol. lib. 3. c. 48. §. 2. nu. 2. & additio. ad Pan. in c. ex literis, de excess. prel. Alph. Vival. tract. de irreg. num. 254.

16 *Quanto*, Deferens marito adulterii uxoris, ob quod maritus uxorem occidit, vel in adulterio deprehensa, vel extra, si ad arbitrium viri prudentis talis delatio sit causa propinqua illius mortis, erit irregularis. E contra vero si per leuitatem, & loquacitatem id dixerit, contrarium dicendum est non esse irregularem, ex Maiolo li. 5. c. 48. §. 2. nu. 7. Qui hoc idem docet de eo, qui desert a mantium perfidiam, id est, amatori dixit, amantiam ei fidem non seruare; vel contra. Itemque docere videtur Alphons. Vival. de irreg. num. 261.

De Irregularitate ex illicito consilio proueniente. Cap. III.

S Y M M A R I U M.

1 *Consulens illicitè homicidium, aut membri abscissionem, irregularis est.*

2 *Dubium cum sit, an quis ob consilium præstitum, homicidium commiserit, necne, qui consuluerit, sit irregularis.*

3 *Consulens alteri, ut occidat, vel mutilet, si is cui consilium datum sit, occidatur, consulens irregularis efficitur.*

4 *Irregularis est, si ob eius consilium secutum sit homicidium, etiam si consilium reuocauerit.*

5 *Consulens homicidium monere tenetur eum, cuius homicidium consuluerit, ut sibi caueat, aliàs secuto effectu, irregularis efficitur.*

6 *Consulens homicidium, & consilium suum reuocans, quando excusetur ab irregularitate, etiam secuto effectu.*

7 *Consulens pium præbentes, ex quo præter intentionem homicidium sequitur, irregularitatem non incurrit.*

8 *Consulens alteri, ut se mori pro fide Christi, aut Ecclesie exponat, secuta morte irregularis non est.*

9 *Consulens alteri ne hostes fugiat, si exinde alter occidatur, an & quando ab irregularitate excusetur.*

10 *Consulens transeuntium fluuium rapacissimum ut descendat, si exinde descendens submergatur, ab irregularitate quando sic consulens excusatur.*

11 *Consulens alicui ut patrem suum periclitantem defendat, irregularis non erit, quamvis is cui consilium sit datum interficiatur.*

12 *Consulens alicui ut bona sua tueatur, si alter se defendendo occidatur, quando ab irregularitate sic consulendo excusatur.*

13 *Consulens alicui omnino parato inferre graue damnum, ut potius minus damnum faciat, secuto damno minus irregularis consulendo non erit.*

14 *Consulens non homicidium, sed aliud aliquid unde verisimiliter homicidium sequi poterat, eo secuto, irregularis efficitur.*

Quantum verò ad irregularitatem ex consilio illicito, & illicito prouenientem, hæc ex communi DD. sententia dicenda sunt.

1 *Primo* Quicumque consilium illicitè homicidium, aut membri abscissionem, irregularis est, argum. ca. si quis viduam, dist. 50. & cap. sicut dignum, §. Clericos, de homicid. & c. 2. de Cleric. pug. in duello, quod intelligitur secuto effectu. Summa Confess. lib. 2. tit. 1. quæst. 6. Summa Asten. par. 1. lib. 6. tit. 24. art. 3. quæst. 1. Summa Pisanello, verbo Homicidium, 2. in princip. Syluest. verbo Homicidium 1. quæst. 8. Tabiena, verbo Irregularitas 2. §. Decimo. Nau. in Manual. 27. num. 22. Marun. Ledesin. 2. 4. quæst. 26. art. 2. de irreg. pag. 365. colum. 4. S. Anton. 3. par. tit. 29. capit. 8. Alphonsus Vivaldus tract. de irreg. num. 249. Summa Corona, tit. eod. num. 1. Sebastianus Medices, par. 2. tit. 9. §. 34. §. 1. & communis DD. Quia consilium se habet, ut causa efficiens moralis. Et quia secundum omnes tenetur qui ad penam criminis commissi ex Couar. in Clement. Siliarios, par. 2. §. 2. num. 1. de homicid. Unde sit, ut quando

2 *cumque dubium sit, an quis ob consilium præstitum homicidium commiserit, necne hoc casu qui consulens irregularis erit, quia in dubio nemo præsumitur delictum commissurus, merito ff. pro socio. Couar. cit. §. 2. num. 1. vers. Sed si quis* Quamuis ut recte notat Henriquez lib. 1. cap. 16. §. 3. in tali dubio vir prudens vii poterit coniectura, interrogando eum cui consilium dedit, si enim alter dicit se nec ad substantiam facti, nec ad illius accelerationem motum esse ex consilio, consulens irregularis non erit; Sin autem non esset facturus homicidium, nisi ipse consilium dedisset, tunc certum est consultorem esse irregularem, & secuto effectu, ex Host. & Panor. numero 5. in cap. ex literis, de excess. prel. Felin. in cap. sicut dignum, num. 12. & DD. communiter, in cap. ad audientiam, de homicid. ubi Socin. num. 70. & Albert. Tror. libro 2. de vero, & perlicito Clerico, cap. 2. num. 7. & Couar. in d. §. 2. num. 1. Immo verò, licet alter facturus esset homicidium sine eius consilio,

fit, si tamen ex eius consilio ex iniquo factus, factus sit deterior, aut non alio modo homicidium perpetraverit, et irregularis propter homicidium in de secutum. arg. ca. si irregularis, §. Qui verò, de homicid. Conar. in Clement. si furiosus, par. 2. §. 2. num. 1. verò. Et igitur, de homicid. & Henriquez lib. 14. cap. 16. §. 3. & faciunt, quia traduntur ab Innoc. & DD. communiter, in c. Naper, de sentent. excomm. & à Syluest. verbo, excommunicatio, 8. num. 12. verò. Tercio, & verbo, excommunicatio, 10. quæst. 4. verò. Quartum, dum dicant tale consilium sufficere ad incurrendam iuris Canonici excommunicationem; præstat ut autem consilium suadendo, rogando, mandando, instruendo, vel visitando inde securam ostendendo, ex Syluest. d. quæst. 4. verò. Quartum, & Henriquez lib. 14. cap. 16. §. 3.

Dubium tamen est, An si ille, cui datum est consilium, occidat, vel mutilet, non occidit alium, sed ipsemet vice versa occiditur, irregularis sit dans consilium? Ratio difficultatis est, quia consuluit in mortem illius, sed in morte alterius. Vnde nullo modo censetur causa mortis istius, nec factus, nec consilio, nec præcepto Innoc. in c. Ad audientiam, nu. 4. & 5. de homicid. & Hostiens. dicit, quod si venisset ille poterat occidi ab iniusto, tunc est irregularis, quia debebat cogitare hoc posse euenire, secus si cessasset illa præsumptio, seu verisimilitudo, puta, quando ille, cui datum fuit consilium, erat illo longe fortior. *Communior* autem & verior opinio est, in omni euentu consultorem esse irregularem, si occidat is, vel mutiletur, cui datum est consilium, ut alium occideret, vel mutiletur, sicut supra diximus de mandante, quando mandarius occiditur, vel mutiletur. Sic Ioan. Andr. in c. fin. de homicid. lib. 6. Panor. in cap. ad audientiam, nu. 6. de homicid. Summa Confess. lib. 1. tit. 1. quæst. 7. Summa Astensis, par. 2. lib. 6. tit. 14. art. 3. quæst. 2. Summa Pisanelle, verbo, Homicidium, 2. §. 2. in fine. Angelica verbo, Homicidium, 1. num. 12. Cardin. in cap. ad audientiam, num. 3. de homicid. Ancha. Dominici, & Franc. in cap. fin. de homicid. lib. 6. Felin. in c. 1. de offic. deleg. nu. 23. & in c. si c. dignum, de homicid. Sylu. verbo Homicidium, 1. quæst. 8. verò. Quintum, Tabiena, verbo, Irregularitas 2. §. Duodecimo. Albert. Trotius li. 2. de verò & perfectio Clerico, c. 2. 1. nu. 9. Ludovic. Carer. in Prac. Caim. de homicidio, §. circa, num. 140. Martin. Ledesin. 2. 4. quæst. art. 2. de Irreg. pag. 365. col. 4. Nau. in Man. c. 27. num. 233. Conar. in Clem. si furiosus, par. 2. §. 2. num. 1. verò. Quod si ex prauo, de homicid. Maiol. lib. 5. c. 48. §. 2. num. 4. Marian. Socin. in cap. ad audientiam, num. 80. de homicid. & Henriquez lib. 14. cap. 16. §. 1. & §. 3. quidquid Specul. tit. de dispens. §. iuxta, num. 43. verò. Quid si aliquis consuluit, contrarium velit, cuius opinionem Maiol. vbi supra, & merito, periculosam appellat.

Dubium grauius est, An ad euitandam hanc irregularitatem sufficiat consilium semel datum reuocare? Ratio difficultatis est: quia, vt diximus, hoc fati est in mandante, dummodo reuocatio expresse, vel tacite nota sit mandataria. *Respondet* tamen cum communi opinione, non sufficere reuocare prius datum consilium, etiam si id manifestet ei, cui consilium dedit, sic Summa Confess. lib. 2. tit. 1. quæst. 6. in cap. ad audientiam, num. 3. de homicid. Syluest. verbo, Homicidium, 1. quæst. 7. verò. Tertium, fauet Tabiena, verbo, Irregularitas, 2. §. Quattodecimo & expresse Angelica, verbo, Homicidium, 1. num. 14. Martin. Ledesin. 2. 4. quæst. art. 2. de Irreg. pag. 365. col. 4. Nau. in Man. cap. 27. num. 233. Maiol. lib. 5. capitul. 48. §. 2. num. 33. Summa Astensis, par. 2. lib. 6. tit. 14. artic. 3. quæst. 1. Alphons. Vivald. tract. de Irreg. numer. 258. Summa Corona, tit. 1. tot. numero 11. & Henriquez lib. 14. capitul. 16. §. 5. qui omnes docent consulente esse irregularem, etiam post reuocatum consilium, si sequatur homicidium, propter prius consilium datum. Ratio diuersitatis inter mandantem, & consulente est, quia mandans in mandando vim, & obligationem imponere videtur mandatario, adeo, vt quicquid agit mandatarius, in gratiam ipsius mandantis agere videtur, vnde ad hanc obligationem tollendam satis est quod reuocet mandatum prius factum, & illud mandatum non manifestet, postquam reuocationem si mandatarius postea occidat, non imputabitur mandanti, cum non in

gratiam eius occiderit; At verò consilium est in fauorem eius, cui datur, vnde consulens quasi veneno voluntatem eius infecit, ideoque non satis erit ei, qui consulit homicidium, reuocare consilium, sed conari debet precibus importunis, & contrario consilio, & suadione, ne consilium a se datum mandetur executioni. Quod si hoc illi persuadere nequeat, tunc Maiol. lib. 5. capit. 48. §. 2. num. 3. Syluest. Angelica, Astensis, Alphonsus Vivaldus, & Henriquez vbi supra, bene docent teneri monere eum, cuius homicidium consuluit, vt sibi caueat, alias irregularis erit secuto effectu. Non tamen reuelare debet nomē personæ cui consilium dedit, sed bono modo seruata eius fama inimicum moneat, vt sibi caueat, quo facto, irregularis non erit, etiam si postea consequatur effectus. Quod si illi, contra quem datum est consilium, de periculo monere non potest, secuto effectu irregularis erit, vt notat Henriquez vbi supra capitulo 16. §. 5. vnde Clericus, qui mulieri adulterę pregnantī, vt crimen celaret, consulit, vt alium eret cetera remedia ad expellendum scelerem iam viuentem, irregularis erit, si ipsa postea pariat abortum, quantumvis ipsemet Clericus penitentia ductus dixerit postea mulieri ne id faceret, significans ei esse graue peccatum. Quia licet satis fuerit dissuasisse verbo, & animo ad euadendum postea subsequutum peccatum, ad effectum tamen euadendi irregularitatem non sufficit illi dissuasisse malū consilium, nisi impediat efficaciter ne abortum procuret, vt notant Nauar. in Manual. capitulo 27. numero 233. in fine. Cordub. Casti 173. §. 6. Frat. Ludovic. Lopez par. 1. Instruct. capitulo 63. & Henriquez libro 14. capitulo 16. §. 2. et si §. 5. eiusdem capitis sibi contrarius, id negare videatur.

Dubium tamen in hac re potest esse, An consulens, qui reuocauit consilium, & satis probabiliter credidit hoc sufficere, (credidit enim sic reuocato consilio mortem non subsequutam) irregularis sit, si subsequatur homicidium? *Respondetur*, si bona fide putauit sufficere reuocationem non erit irregularis etiam si sequatur homicidium, argum. capitul. sicut tuis, de simonia, & 1. quæst. 4. capitul. quia præfatus. Sin verò aliqua ratione dubitauit, aut dubitate debuit non sufficere reuocationem, tenetur indicare ei, contra quem consilium datum est, vt sibi caueat, alias secuto homicidio irregularis erit, sic Innocen. quem referunt, ac sequuntur Summa Pisanelle, verbo, Homicidium 2. §. Quid si aliquis consuluit. S. Anton. par. 3. tit. 29. cap. 2. §. 2. Syluest. verbo, Homicidium, 1. quæst. 3. verò. Tertium, Tabiena, verbo, Irregularitas, 2. §. Decimoquarto. Maiol. lib. 5. capitul. 48. §. 2. num. 3. & Henriquez lib. 14. capitul. 16. §. 2. Et sicut de mandante dictum est; ita etiam in consulente dicendum est, qui consulit alicui vt aliquem occideret, etiam si hic non statim, sed longo tempore interposito, memor tamen consilij interficiat, consulens irregularis erit, quia debebat consilium reuocare, & si putabat illud non obtemperaturum in reuocatione debebat hoc intimare illi, contra quem consuluit, vt sibi caueret, alias irregularitatem non euadit. ex Innoc. in c. ad audientiam, num. 2. de homicid. quem refert, ac sequitur Panor. in cap. ad audientiam, num. 7. de homicid. Tabiena, verbo, Irregularitas, 2. §. Decimo tertio. Syluest. verbo, Homicidium, 1. quæst. 8. verò. Sextum, Specul. tit. de dispensat. §. iuxta, verò. sed quæritur quando. Maiol. lib. 5. c. 48. §. 2. nu. 2. & Henriquez lib. 14. c. 16. §. 3. Alphons. Vivald. tract. de Irreg. num. 252.

Secundo, Prebentes consilium pium, ex quo preter intentionem homicidium, vel membri abscissio sequitur, siquidem actus non sit ordinatus in talem effectum, nec a consiliario intentus irregularitatem non incurrunt, vt docet Maiol. lib. 5. c. 48. §. 2. nu. 9. & varia exempla ad hoc propositum afferunt.

Primo, in eo qui dat consilium in rebus fidei, vt scilicet se exponat indubitatè morti, pro Christi honore, pro Fide, vel pro Statu Ecclesię, talenim non sit irregularis, euasi si mors inde sequatur, ex Innocen. in cap. ad audientiam, num. 9. de homicid. & communi, quia Christus pro nobis mortem subiit, & Sancti Martyres pro Christo, pro Fide, & Ecclesia moriui sunt, Summa Confess. lib. 2. tit. 1.

- q. 9. du n. m. Aſtenſi. par. 2. lib. 6. tit. 14. art. 3. q. 10. Alberic. verbo. Homicidium. 2. Summa Piſa. verbo. homicidium. 2. §. Quid ſi ſuadet. Angel. verbo. homicidium. 1. num. 14. Sylueſt. verbo. eod. 1. q. 8. verſ. octauum. Tabiena. verbo. Irregularitas. 2. §. Decimo quinto. S. Anton. 3. par. titu. 29. c. 2. §. 2. Maiol. lib. 2. c. 48. §. 2. num. 9. Coua. in Clem. Si furioſus. par. 2. §. 4. num. 6. de homicid. & Henriquez lib. 14. c. 16. §. 4. Summa Corona. tit. de Irreg. nu. 11.
- 9 *Secundo* exemplificant in eo. qui cum videt Petrum fugientem manus hoſtium. qui eum conabantur occidere. conſulat ei ne fugiat. exiſtimans hoſtes qui illum inſequuntur. ob ſuam præſentiam non eum occiſurum. puta. quia amici ſunt. vel affines ipſius conſulentiſ. vel quia conſulens eſt vir grauiſ auctoritatis apud hoſtes Petri. tunc enim ſi contingat oppoſitum. quod illi. nihilominus Petrum occidant. qui fecit ſiſtere Petrum non erit irregularis: ſecus autem ſi conſulens nec amicus. nec affinis. nec vilius auctoritatis erat apud hoſtes Petri. tunc enim mors Petri imputatur conſulenti. & erit irregularis. Specul. tit. de diſpenſ. §. iuxta. verſ. Quid ſi aliquis mori. Summa Confeſſ. lib. 2. tit. 1. quaſt. 1. 1. Summa Aſtenſi. par. 2. lib. 6. tit. 14. art. 3. q. 5. Summa Piſa. verbo. homicidium. 2. verſ. Quid de illo. S. Anton. 3. par. tit. 29. §. 2. in fine. Sylueſt. verbo. homicidium. 1. quaſt. 8. verſ. Nonum. Tabiena. verbo. Irregularitas. 2. §. 17. Maiol. lib. 5. cap. 48. §. 2. num. 9. Summa Corona. tract. de irreg. numer. 11. & Henriquez lib. 14. ca. 16 §. 4.
- 10 *Tertio*. ſi quis tranſeunti fluuium rapaciſſimum equo. vel iumento debili. & equus in medio fluminis ſubſiſtit. vnde ſit. vt ipſe ſit in periculo euidenti ſubmerſionis. dicat. deſcende. & melius pertranſibis. putans verè illum tutiſſis euafurum. etiamſi poſtea deſcendens vi fluminis fuerit ſubmerſus. qui conſuluit. vt deſcenderet. non erit irregularis. ſic Specul. tit. de diſpenſat. §. iuxta. verſ. ſed pone ruſticus ſuper aſino. Maiol. lib. 5. c. 48. §. 2. num. 9. & Henriquez lib. 14. c. 16 §. 4.
- 11 *Quarto*. Qui conſulit alicui. vt patrem ſuum periclitantem defendat. etiam cum periculo vite ſuæ quando ad id præcepto tenetur. Immo. & qui conſulit alicui. vt exponat ſe periculo pro virtute quadam. vt pro amici deſenſione. quem hoſtes occidere tentant. irregularis non erit. quamuis. cui conſilium dedit. interficiatur. ex Henriquez lib. 14. capi. 16 §. 4. hoc enim licitum eſſe communis Theologorum ſchola docet. vt S. Thom. 3. diſt. 29. q. 1. art. 5. ad 3. & ibi ſcholastici DD. & latè Sotus lib. 5. de iuſt. qu. 1. art. 6. Concl. 3. Et apud Gentiles celebrantur exempla Damonis & Pythiae. Piladis. & Oreſtis. quæ etiam a noſtris laudantur. Ambr. lib. 3. Offic. capit. 1. 2. Hieron. in capit. 7. Michæ. S. Auguſt. de Amicit. cap. 10. & lib. 4. Confeſſ. cap. 6. Lactant. lib. 5. Diuin. iuſtit. cap. 18. S. Thom. lib. 1. de regim. Princip. cap. 10. & lib. 4. cap. 22. & Sotus vbi ſuprà. & alij.
- 12 *Quinto*. ſi cōſulens alicui. vt pro iure ſuo. aut bonis tutiſſis periculo ſe exponat. quando ſunt res magni momenti. & ad vitam ſuſtentandam neceſſariæ. & ille ſe exponat periculo. & occumbat. ſiquidem non cogitabat conſulens probabiliter illum moriturum. non erit irregularis. vt latius docuimus cap. 17. dub. 1. libri præced. & expreſſe tradunt Summa Aſtenſi. par. 2. lib. 6. tit. 14. art. 3. q. 9. & citat Innoc. & Hoſt. in cap. ad audientiam. de homic. Summa Confeſſ. lib. 2. tit. 1. quaſt. 8. & Summa Piſanella. verbo. Homicidium. 2. §. Quid ſi mandauit. & citat Innoc. & Hoſt. & Maiol. lib. 5. cap. 48. §. 2. num. 9. qui tamen docent fore eum irregularem. ſi veriſimiliter credidit eū ibi moriturum. quod etiam dicunt Sylueſt. verbo. Homicidium. 1. quaſt. 8. verſ. octauum. Tabiena. verbo. Irregularitas. 2. §. Quintodecimo. & Henriquez lib. 14. cap. 16 §. 4. quia qui ſic conſuluerat. præuidit ſecurum talem effectum. ſed certè intelligi debent hi auctores. vel quando res pro quibus tuendis ſe periculo exponit. ſunt parui momenti. vel quando aliter tueri eas poſſet. vel intelligi debent ſolum velle quod ſic conſulens ſit irregularis. forte irregularitate ex homicidio iuſto proueniente. non enim in caſu noſtro conſulens aliquod peccatum committit.
- 13 *Sexto*. conſulens homini omnino parato inferre graue

malum. vt faciat potius minus malum. ad euitandum. maius. vt ſi parato occidere Clericum adulterum in delicto deprehenſum. conſulat & rogat. vt potius contentus ſit facere excedum. aut mutilatum. quàm quod eum occidat etiamſi eum mutilet. conſulens irregularis non erit. nec excommunicatus. quia non peccat in hoc bono conſilio. nec conſilium eius inſluit moraliter. vt fiat mutilatio. ſed ne fiat homicidium. nec conſulit malum. ſed proponit tantum materiam minoris mali. vt eum a maiori malo retrahat. quod eſt licitum. vt pluribus tradunt Ioan. Diedo. lib. 3. de libert. Chriſtiana. in fine. Caietan. tom. 1. Opus. trac. 31. reſponſione 13. dub. 3. & 2. 2. quaſt. 95. artic. 3. in quinta cauſa duelli. in fine. & in Summa. in verbo. Tyrannis. verſ. Reſpondetur. Sotus lib. 6. de iuſt. quaſt. 1. artic. 5. Adrianus Quodl. 1. art. 3. ad octauum. litera P. & Quodl. 3. art. 2. §. His præmiſſis. litera G. & Quodl. 9. art. 3. princip. litera E. Barth. Medina. in 1. 2. quaſt. 15. artic. 1. Nauar. in Manual. capitul. 14. numer. 40. verſ. Decimo tertio. & ca. 17. numer. 263. Speculum Coniug. par. 1. artic. 15. dub. 5. vbi id probat varijs Sacræ Scripturæ exemplis. & Henriquez libro 14. capit. 16. §. 4. in fine. & cap. Neſci. in fine. & ibi gloſſ. in verbo. Minimis. diſtinct. 13. & facit capitul. Conſidera. 22. quaſt. 1. & cap. Hi. qui. de paganis. & ibi gloſſ. expreſſe. in verbo. potius. 26. quaſt. 2. & cap. ſi quod venius 33. qu. 2. & alibi ſæpè. de qua re nulla eſt apud auctores difficultas.

14 *Tertio*. Qui non conſulit homicidium. ſed aliquid inde ſequitur homicidium. ſi veriſimiliter potuit æſtimare. quod inde ſequeretur mors. irregularis eſt. vt qui ſuadet iactum machinæ. vel baliſtæ. vel quod eat ad iniuſtam. Caſtri. aut beneficii capiendam poſſeſſionem. quod non poterit de facile capi ſine morte hominum. & ſic morſecuta eſt. Sin autem non potuit æſtimari. nec erat veriſimile. quod mors ſequeretur. tunc quidem licet conſulens rem licitam. ſubſecuta morte. irregularis non ſit. conſulens tamen rem illicitam. ſemper irregularis erit. ſi mors inde ſubſequatur. argum. cap. continebatur. de homicid. & ca. finali de homicid. lib. 6. Summa Piſanella verbo. Homicidium. 2. §. Quid ſi non conſuluit. citans per hoc Innoc. qui in cap. ad audientiam. numer. 1. de homicid. id expreſſe docet. Summa Confeſſ. lib. 2. tit. 1. q. 6. & S. Anto. 3. par. tit. 29. c. 2. §. 2. circa medium. & Henriquez lib. 14. c. 16. §. 1. & Pan. in ead. audientiam. de homic. Summa Corona tract. de Irreg. num. 11.

De Irregularitate ex Permiſſione. Coopératione. & Ratiſhabitione. vnde ſequitur homicidium illicitè factum. Cap. IV.

S Y M M A R I V M.

- 1 Mutus. & tacens. ex ſola taciturnitate ſimpliciter irregularis non eſt.
- 2 Non obſtans homicidio. quamuis commodè poterat. ſi priuatus fuerit. ſecuto homicidio. irregularis non eſt.
- 3 Omiſſio. quæ contra iuſtitiam eſt. ſecuto homicidio. irregularitatem inducit.
- 4 Index. vel gubernator non obſtans homicidio iniuſte ſecuto effectus. irregularis efficitur.
- 5 Medicus. qui publico. vel priuato ſtipendio cōductus. officium ſuum non exequitur. ſecuta morte infirmi irregularis eſt.
- 6 Medicus medicinas non bonas dans. ſecuta infirmi morte. irregularis efficitur.
- 7 Medicus tempore peſtis. aut grauiſ neceſſitatis ad medicandum ex iuſtitia compelli poteſt.
- 8 Impediens malitioſe volentem defendere innocentem. ſecuta morte innocentis. irregularis eſt.

1. *Nullum homicidium cuiusque iniusto prestans, eo secundo irregularis est.*
2. *Miles omnes in bello iniusto, si exinde mors, aut alicuius membri mutilatio sequatur irregularis sunt.*
3. *Armatus assistens alicui homicidio, quamvis arma non educat, nec operatur, si tamen opem ferre paratus sit, secundo effectus, irregularis est.*
4. *Conspicio se mutuo iuvantes, secundo homicidio, non solum qui occidit, sed etiam ceteri omnes, irregularitatem incurrant.*
5. *Voluerat in communi rixa a pluribus, & ex uno solo valere mortuus, an, & quando, unus, vel omnes irregularis sint.*
6. *Percussus a pluribus, & exinde mortuus, an omnes irregularis sint.*
7. *Concurrentibus multis ad homicidium, an, & quando omnes secundo effectus, irregularitatem incurrant.*
8. *Percussus iniuste, sed leuiter, si propter illam percussione ex propria culpa percussus, aut medici, aut chirurgi imperitia moriatur, an, & quando percussus irregularis sit.*
9. *Quamvis habens homicidium iniustum irregularis non est.*
10. *Quamvis habens homicidium iniustum irregularis non est.*
11. *Quamvis habens homicidium iniustum irregularis non est.*
12. *Quamvis habens homicidium iniustum irregularis non est.*
13. *Quamvis habens homicidium iniustum irregularis non est.*
14. *Quamvis habens homicidium iniustum irregularis non est.*
15. *Quamvis habens homicidium iniustum irregularis non est.*
16. *Quamvis habens homicidium iniustum irregularis non est.*
17. *Quamvis habens homicidium iniustum irregularis non est.*
18. *Quamvis habens homicidium iniustum irregularis non est.*
19. *Quamvis habens homicidium iniustum irregularis non est.*
20. *Quamvis habens homicidium iniustum irregularis non est.*

Syluest. in verbo, restitutio, 2. §. 1. & Sotum lib. 4. de iust. quest. 7. art. 3. ante finem. aliqui tenentur defendere se, & alios non solum lege charitatis, sed etiam iustitiae, Reges enim, & alij superiores lege iustitiae tenentur defendere se & suos subditos, & contra, subditi suos superiores argum. cap. Regum, cap. administratores, 2. 3. quest. 5. & cap. Ego, de iure iur. praesertim feudatarij eorum, cap. de forma, 22. quest. 5. ubi pulchre declarantur quae in fidelitate obseruanda sunt. Item Iudex Dominus circa vassallos, pater, maritus, tutor, curator, praedagogus, parochus, custos viarum, & alij similes, & e contrario vassallus, seruus, filius, pupillus, minor, famulus, mancipium parochianus, custoditus, suos superiores defendere tenentur, ex Alphonsi vbi supra, num. 289. & alijs. Sic etiam testis iam presentatus, si omitat fateri veritatem, aduocatus, & procurator, si deserat causam ceptam, peccant contra iustitiam, vt notant Pan. in c. 1. num. 9. de restit. spoliat. Naua. Syluest. & Henriquez vbi supra.

4. *Hinc Iudex, vel Gubernator non obstitans, & per iniustam omissionem innocentes non defendens (si id potest sine graui damno suo moraliter concurrat contra iustitiam, & sit irregularis, si quis iniuste occidatur, aut mutiletur. Idem de alijs ministris iustitiae, qui ex officio tuentur. Sic etiam irregulares sunt illi, qui ex officio, & proprio iuramento assumpserunt custodiam viarum, vt viatores tuto possint itinerari, si dolose quendam occidi, aut mutilari permittant. Et similiter qui ex promissione se obligauit ad defendendum (quod intelligitur de promissione mercenaria, si enim esset liberalis tantum oblatio defendendi, seu iactatoria, non esset irregularis) alij vero, quod diximus, non defendentes, quia ex officio, & promissione mercenaria obligati sunt, non defendentes, cum ad defendendum teneantur, sunt in culpa, & concurrere censentur moraliter contra iustitiam ad homicidium, seu mutilationem, & ideo irregulares erunt, ex Maiolo, lib. 5. cap. 48. §. 5. num. 3. & 4. Intelligitur autem defensio in hac materia, non quidem, vt penitus teneantur eripere a morte, sed vt faciant quantum in ipsis est, adiuvando verbo, vel facto ne occidantur, tunc enim cum sint sine culpa, consequenter irregulares non erunt. Idem dicendum de alijs personis, quae ex subiectione defendere tenentur suos superiores, vt sunt filij serui, vassalli, vt diximus; Et contra Dominus & parentes tenentur suos inferiores defendere, immo Dominus qui nouit famulos, aut seruos, aut pater filios, velle vindicare eius iniuriam, si non contradixit, sed dolose tacuit, secundo homicidio, irregularis erit, quia ex officio tenebatur efficaciter prohibere, ex Conar. in Clem. Si furiosus par. 2. §. 2. num. 8. vers. Quarto, de homicid. Maiol. lib. 5. c. 48. §. 5. num. 4. & Henriquez lib. 14. capitul. 12. §. 7. Sic etiam irregularis est pater, vel maritus, qui filium, vel vxorem contemnit, & debita alimenta non administrat, est homicida, si filius, aut vxor moriatur, & idem de Domino si omitat alere secum. Item aduocatus, vel procurator assumptum patrocinium Rei dolose deserens, si reus ob defectionem damnetur & morte puniatur, irregularis erit etiam si ob eius ignauiam, vel imperitiam occidatur. Hostiens. in cap. 1. de postulat. Specul. titu. de aduocato, §. vlt. Maiol. lib. 2. cap. 9. num. 2. & lib. 5. ca. 48. §. 5. num. 4. Idem dicendum de teste qui productus, vel legitime citatus dolose tacet veritatem, vnde postea reus morte puniatur ex Maiolo, & alijs, vbi supra.*

5. *Medicus etiam qui publico, vel priuato stipendio conductus, officium suum non exequitur, si quis eius negligentia, vel ignorantia moriatur, sit irregularis, talis enim dicitur a medico occidi, argum. cap. Absit. distin. 50. & homicidia illa dicuntur quodammodo illi voluntaria, fauente Summa Astenfis, par. 2. lib. 6. tit. 14. art. 8. quest. 14. Summa Confess. lib. 2. tit. 1. quest. 3. in fine. Sylue. verbo, Homicidium, 2. versio. Decimo tertio, & verbo, Medicus, q. 1. vers. Secundo, & verbo, restitutio, 3. q. 5. vers. Secundum. Armil. verbo, Medicus, num. 2. & verbo, Homicidium, q. 6. Maiol. lib. 5. c. 48. §. 5. num. 4. Tolerus lib. 1. Instruct. Sacer. cap. 29. vers. Rursus tertio, & versio. Idemque dicendum & Henriquez lib. 14. c. 12. §. 7. Sicut enim gubernator nauis, qui ab initio curam nauis suscepit, si postea ex eius negligentia,*

Quantum ad Permissionem materia satis vniuersalis est, nec in ea cetera Regula dari potest, quando quis exinde irregularitatem incurrat, nec ne;

1. *Primo enim Mutus & tacens, ex sola taciturnitate simpliciter, & absolute sumpta, non sit irregularis, secuta mutilatione, vel homicidio, cum moraliter in effectum illum non concurrat.*

2. *Secundo. Nec quicunque non obstitans, secundo homicidio, irregularis erit, si enim Petrus vir priuatus videt aliquem occidi, & per negligentiam ignauiam, aut quia non vult se rebus alienis immiscere, illum non defendit, non propterea habendus erit irregularis, etiam si tuto, & commode occisum defendere potuisset. Summa Astenfis par. 2. lib. 6. titu. 14. art. 8. quest. 9. Summa Pisanel. verbo, Homicidium, 4. §. penult. S. Anton. 3. part. tit. 29. cap. 2. in principio. Angel. verbo, Homicidium, 1. num. 17. Maiol. lib. 5. c. 48. §. 5. num. 2. & Henriquez lib. 14. c. 12. §. 7. & est communis opinio. Vt autem clarior multorum casuum solutio in hac materia habeatur, et si viderimus difficile sit eam Regulam assignare, nos tamen hanc non improbabilem fuisse censemus.*

3. *Regula: Quotiescunque omisso seu permissio est solum contra charitatem, & non contra iustitiam, non incurritur irregularitas, licet omisso illa peccatum sit; Sin vero omisso sit contra iustitiam, quia quis vel ex officio, vel ratione stipendij, vel ratione obligationis ex iuramento factae, alium a morte, vel mutilatione defendere tenetur, tunc incurritur irregularitas ex homicidio secuto, ob illam omissionem. Que doctrina colligitur ex S. Thom. 2. 2. q. 62. art. 7. ad 3. Summa Confess. lib. 2. tit. 1. quest. 32. & q. 33. Angel. verbo, Homicidium, 1. num. 17. Summa Astenfis par. 2. lib. 6. tit. 14. art. 8. q. 9. Syluest. verbo, Homicidium, 1. quest. 10. vers. Primum, & Homicidium, 3. q. 5. vers. Quin. num. Naua. in Man. c. 27. n. 231. & nu. 232. vers. Decimo nono, & c. 24. nu. 18. Cou. in Clem. Si furiosus, p. 2. §. 2. nu. 7. de homicid. Maiol. lib. 5. c. 48. §. 5. nu. 3. Alph. Viuald. tract. de Ireg. nu. 285. & nu. 286. Summa Corona tira eod. nu. 14. Toletus lib. 1. instruct. Sacerd. c. 29. vers. Rursus tertio, & Henriquez lib. 14. c. 12. §. 7. Specul. tit. de disp. §. iuxta, vers. Quid si potui, & Maian. Socin. in ca. ad audiendam de homicid. Vt enim recte notat Naua. in Man. c. 24. num. 18. & in cap. Non in inferenda, num. 14. 23. quest. 3. post*

gentia, vel eam deferendo, vel eam committendo alicui imperito, dicitur causa mortis omnium eorum, qui in naufragio moriuntur, & eorum mortes merito illi imputantur, ita & medico mortes hominum pari ratione imputantur, si eorum curam non habet, & exinde moriantur. Quod etiam verum est, etiam si medicus eos deferat, quia mercedem ei non soluant; nam post conualescentiam, vel mortem eorum potest sumptus, & stipendia petere, & obtinere, gl. in princip. d. 83. in verbo, inferas. Nau. in Man. c. 25. num. 64. vers. Septimo, Maiol. lib. 2. c. 12. num. 4. & libr. 5. c. 48. §. 5. nu. 4. & Henriquez lib. 14. c. 12. §. 7. Nec valet ratio Nau. in Man. cap. 27. numer. 23. 1. vers. Decimo nono, quod scilicet non astringitur Medicus ad perseverandum in cura; Quia sicut gubernator navis, qui ab initio non tenetur curam navis suscipere, post curam tam susceperat tenetur eam conservare, & non deferere; ita Medicus qui semel curam infirmi suscepit, perseverare tenetur, quia contractus, qui ab initio sunt voluntarii, ex post facto sunt necessarii. Nec excusatur ex eo, quod alij Medici advocari possint, quia nisi ipse alium &que bonum advocet, tenetur in cura perseverare; Et a fortiori ad id tenetur, quando sit vovs tantum Medicus in villa, aut Castro, & alius haberi non possit; ut enim notat Henriquez in d. §. 7. in annot. l. ita. S. sit tacite contractus inter infirmum, & Medicum, qui capit curare, ratione cuius in cura perseverare tenetur. Immo vero si non reperitur alius medicus in Castro, & ipse requisitus negligeret adire aliquem infirmum, & ex eius inhumanitate infirmus moreretur, irregularis erit, etiam si curam eius nondum inceperat, ex Maiolo lib. 2. cap. 12. num. 4. & libr. 5. cap. 48. §. 5. num. 4. Nec excusabitur ex eo pretextu, quod egrotus volebat confiteri peccata sua iuxta preceptum capit. cum infirmitas, de penit. & remiss. Non enim ob hoc debet medicus, infirmum deferre, ex Sylvest. verbo, Medicus, quest. 3. vericuli. Secundum Maiol. & Henriquez ubi supra, sic nec excusabitur si aeger noluit ei obedire; Quamvis enim in hoc casu egrotus peccet nolendo recipere medicamenta opportuna, unde si moriatur non medico, sed sibi ipsi culpa imputanda est, quia tamen in hoc casu medicus inuitum curare tenetur, in culpa erit, si inuito egroti medicamenta non dederit, ex gloss. in princip. dist. 83. in verbo, inferas. & Maiol. locis citatis, sicut inuitum extrahere posset de domo ruituras, arg. cap. 1. pietas, 23. quest. 4. Sic etiam irregularis erit Medicus, dando medicinas non propitias, ex Innoc. in cap. tua nos, col. 1. de homicid. & ibi Panormit. §. ad ultimum, num. 4. Summa Confess. lib. 2. tit. 1. quest. 35. Secus autem si ipse medicamenta rite ordinaverit, sed Aromatarius aliquid noxium intermiscuerit, tunc enim solus aromatarius secuta morte irregularis erit, ex Panor. in d. §. ad ultimum, num. 4. Summa Astenf. part. 2. lib. 6. tit. 14. artic. 8. quest. 15. Summa Confess. lib. 3. tit. 34. qu. 36. Maiol. lib. 2. cap. 12. nu. 2. Immo vero cum Episcopus, aut Iudex tempore pestis, aut urgente alia necessitate compellere possit Medicos ex iustitia ad medicandum, si quis eius negligentia tunc periret, irregularis esset iuxta ea quae tradit Henriquez lib. 14. cap. 12. §. 7. in annot. l. ita. R. Sic etiam chi.urgi, & venae sectores, id est, Phlebotomantes, si ob eorum imperitiam, vel negligentiam mors, aut mutilatio sequatur, irregulares erunt, cum & ipsi etiam aliquando Medici vocentur iuxta ea quae notant Alexand. lib. 1. consil. 15. num. 11. col. vlt. Summa Confess. lib. 2. tit. 1. qu. 1. 35. Sylvest. verbo Homicidium, 2. vers. Decimo quarto, & Maiol. lib. 2. c. 12. nu. 2. & Summa Astenf. part. 2. lib. 6. tit. 14. art. 8. qu. 17.

3. Pari ratione irregularis erit, qui malitiose defendere volent innocentem impedit consilio, aut per vim; quia contra iustitiam facit, nisi bono animo amicum diuerit, ne periculis se obijceret, v. si pater, vel mater, vel alius consanguineus, seu amicus vellet retrahere, timentes ne ipse adiuvando occidatur, quia tale consilium non est contra iustitiam, sed ex amore vitandi periculum amici. Tabiena, verbo, Irregularitas, 2. §. Decimo sexto. Maiol. lib. 5. cap. 48. §. 5. num. 3. S. Anton. 3. part. tit. 29. capit. 2. in princip. Henriquez lib. 14. cap. 12. §. 7. Irregularis etiam est, qui ligat dolose arma, eique surripit, ne occidendus se defendere possit. Et qui noctu per loca periculosa incedes cum lumine, si illius lumen quis ioco, vel dolose extinguat, illique praeceptum ruat, irregularis erit, ex Maiol. cit. Sic etiam qui lumine immersus ramum manu apprehenderet unde salvari posset, si quis ramum illum abscinderet, & alter mergatur, abscindens ramum homicida, & irregularis erit. Item si quis fixas excitans, postea in periculo positus mortis currat in domum tuam, & tu ei ostium occludas, ut sic ab inimico facilius occidatur, irregularis eris ex illo dolo, quia obicem posuisti salutis eius; secus autem si ostium occluseris, ut rixam evitares, & ne in domum tuam totus rixantium impetus rueret, tunc enim non erit talis irregularis sine dolo cauendo sibi, ex Maiolo lib. 5. c. 48. §. 5. nu. 3. Et idem dicendum de illo, de cuius turbata voluntate processit homicidium, nisi prohibuit, & impediuit quantum in se fuit, puta si parentes eius, qui verberatus est, conveniant, & dicant quod volunt iniuriam eius vindicare, qui iniuriam passus est non contradicat expresse, & impedit quantum in se est, irregularis erit secuto homicidio, argum. cap. Petrus, de homicid. Host. in capit. ad audientiam, tit. eod. Summa Astenf. part. 2. lib. 6. tit. 14. artic. 8. qu. 10. Angelica, verbo, Homicidium, 1. §. 20. Couar. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 2. vers. Secundus, de homicid. & Sylvest. verbo, Homicidium, 1. quest. 10. vers. Tertium talis etiam contra iustitiam facit. Et idem dicendum si quis videt alios tractare de vindicando, & non impedit, semper enim videndum est an contra charitatem, vel contra iustitiam peccet non impediendo, ad hoc ut irregularis, necesse est, si exinde ab alijs occidatur, vel mutiletur. Sicut enim vi in c. Quarta, de excom. & gloss. Panor. & alij ibi colligitur, non quicunque non defendit Clericum cum, possit, excommunicatus est, sed qui habet potestatem publicam, aut priuatam iure familiae in ipsum percussorem, aut alio quouis modo ex iustitia & officio defendere tenetur; Et idem erit in eo, qui de dolose definit obviare periculis Clericum: nam ex eo dolo cum posset commode Clerico iniuriam auertere, excommunicatus erit, propter manifestam percussoris culpam ex Inno. Pan. & Henric. in d. cap. Quarta, & Ludovic. Carriero in Prac. Crimin. tit. de homicid. §. 4. num. 19. & §. 63. & Couar. loco inferius citando; ita etiam quoad irregularitatem dicendum erit, unde Couar. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 2. num. 7. de homicid. ait, quod in quibuscunque casibus Canon ille lo cum habet in excommunicatione, in iisdem etiam innotetur irregularitas, propter eandem rationem, & auctoritatem, & facit text. in cap. sicut dignum, §. illi etiam, de homicid. id quod Vivaldus tract. de Irreg. num. 288. docere videtur. Ex quibus omnibus colligitur, quid sentiendum sit de non manifestante mortis tractatum; Sylvest. verbo, Homicidium, 1. q. 10. & Ioan. Andr. & Panor. quos citat & Angelica, verbo, Homicidium, 1. §. 19. volunt scientem tractari de aliquo homicidio, nisi eum, in quo fit machinatio moneat, irregularem esse; Qui tamen intelligendi sunt, vel quando potest admonere sine periculo aliquo vitae propriae, & bonorum: vel quando malo animo, & cum teneretur ex iustitia & officio propalare, non admonet, ex Nau. in Man. cap. 27. num. 23. 2.

9. Quantum ad homicidium & irregularitatem, quae est illicito auxilio, & cooperatione proveniunt, dicendum est hanc irregularitatem incurtere quicumque est simul cum alio causa homicidij iniusti, aut mutilationis iniusti, & qui favorem, auxilium, & opem dederit, ar. c. sicut digni §. qui vero, & §. Clericos, de homicidio, quod intelligitur, quando vel qui auxiliatur, vel cooperatur homicidio, aut mutilationi, sit causa propinqua illius effectus, ita scilicet, ut sine eius auxilio, vel ope delictum non fuisset perpetratum vel quando quis vere cooperatur delinquenti, vel denique, quando ex auxilio prestito homicida aut actor est effectus, vel citius homicidium committit, ut ex d. c. sicut dignum, colligitur, & tradit Couar. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 2. nu. 2. de homicid. Quae omnia intelligenda sunt de auxilio in actu proximo, non autem remoto: vnde, qui ei quem scit occisurum alium, tradit gladium, erit irregularis, secus autem si nesciat, etiam si occidat, quia tunc est causa remota,

11. Hinc inferitur primo, milites omnes in bello iniusto, immo exercitum totum esse irregularem, si aliquis occidit, aut mutilat in illo bello iniusto, vt communiter tradunt auctores, quos sequitur Summa Corona tit. de Irregularitate. Pari ratione hanc irregularitatem incurrunt, qui in bello iniusto auctoritatem dant homicidio iniusto, & qui subministrant arma, vt fiat bellum, aut homicidium iniustum; non tamen qui dant in genere ad omnes usus. Similiter, qui dant pecuniam ad bellum iniustum, aut pugnam aliquam iniustam, sic etiam, qui accusant, iudicant, testificantur iniuste, & qui produnt aliquem iniuste, vt occidetur.

12. Secundo, Qui armatus afficit alicui homicidio, nec educit arma, nec operatur paratus tamen ferre opem, irregularis est, ex Felino in cap. sicut dignum, de homicidio. Couar. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 2. num. 3. vers. Quatenus de homicidio, & Henriquez lib. 14. & cap. 14. §. 2. & facit cap. comminabatur, de Clerico, percussus, quia ex presentia illius, aliter animatur, & acrior ad pugnam efficitur, unde auxiliari videtur nocenti. Sic etiam qui volentem occidere comitatur, vt eum defendat, est diffuadeat illi ne occidat, & defendendo ei comitatur, quousque ille occidat aduersarium, irregularis est, quia licet diffuaserit occidere, eo ipso tamen quod armatus homicidium comitatus sit, tutatus est vitam homicidæ, eique animum adiecit, & ita auxiliatus est in morte alterius, vt bene notat Henriquez lib. 14. cap. 16. §. 1. post alios, Maiol. lib. 5. ca. 48. §. 4. nu. 1. & Sum. Alesius par. 2. lib. 6. tit. 14. art. 8. q. 6. Specul. tit. de dispensat. §. iuxta, vers. Quid si aliquis vadit. Tabiena, verbo, Irregularis, §. 2.

13. Tercio, Quando multi ex communi consilio se mutuo incitant, vel iuuant, tunc non solum ille, qui occidit, aut mutilat est irregularis, sed etiam ceteri omnes, arg. cap. sicut dignum, §. illi autem, & §. Qui vero. Innoc. & DD. in cap. significasti, 2. de homicidio. Couar. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 2. num. 3. vers. primus casus, de homicidio, & Henriquez lib. 14. c. 14. §. 2.

14. Quarto, Quando vnus a pluribus in rixa subito contingit, non premisso consilio vulneratus est, & in occiso reputatur vnicuique lethale vulnus, si constet quis id intulerit, in hac casu, si qui vulnus illud lethale intulit, tenebitur de homicidio, ceteri de percussione. Ita Melia, §. sed si feruit, ff. ad leg. Aquilam, & l. si in rixa, ff. de fidei. unde ille solus irregularis erit, ceteri vero vt ab homicidio, ita etiam ab irregularitate excusantur. DD. communiter, in cap. significasti, 2. de homicidio. Ludouic. Carrer. in Pract. Crim. tit. de homicidio, §. 2. num. 68. & 75. & §. circa, nu. 446. Couar. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 2. nu. 3. vers. Secundus casus, de homicidio. Henriquez lib. 14. ca. 4. §. 3. Quando autem dubium est, quis vulnus illud inflixerit, tunc maius dubium est, an omnes sint irregulares, quam questionem mouent glossa in cap. Quiescamus, in verbo, sed quoniam omnes, c. 42. & Specul. tit. de dispensat. §. iuxta, §. 2. & Hostiensis in Summa, lib. 5. tit. de homicidio. Summa Alesius, par. 2. lib. 6. tit. 14. art. 8. q. 6. quæst. 5. non tamen soluant, sed vnumquemque iuxta conscientiam relinquendum esse volunt, addentes tamen esse in tali dubio se homicidas, & consequenter irregulares reputare, cum nullum sit in hac parte periculum, in alia vero esse potest periculum, & idem docet Marian. Socin. in cap. ad audientiam, nu. 46. de homicidio, & Nicol. Plouius, de Irreg. Regula 18. Alij vero, & rectius docent, omnes esse irregulares, non solum in foro conscientie, sed etiam in foro exteriori, sic glossa in ca. quatuor, in verbo, Quicumque eorum, 23. quæst. 8. & in cap. cupientes, §. ceterum, in verbo, Qui culpabilis, de elect. lib. 6. Barthol. Boetius, in q. d. omnia, §. 1. Ioan. Andr. Goffred. & Anan. num. 22. Card. colum. penult. Anton. Panorm. in ca. significasti, 2. de homicidio. Summa Confess. lib. 2. tit. 1. quæst. 3. t. Albert. Trottus, lib. 2. de verò & perfecto Clerico, capit. 26. num. 6. Couar. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 2. num. 3. vers. Quoad irregularitatem, de homicidio, & facit Henriquez libro 14. capit. 14. §. 3. qui horum DD. sententiam veram esse docet, quando, vt ait Couar. constat omnes illos percussisse occisum, & quando non fecerint debitam diligentiam, vt scirent quis vulnus illud lethale inflixit:

nam post debitam diligentiam factam, qui inciderit in equilibrio, & nihil certi habere potest, tunc illi ab irregularitate ita munens in conscientia esse putat, dummodo prædicte dubium deponat, quia in dubio æquali melior est conditio possidentis, unde addit, quod si omnes ita dubitant, & neminem certo remordet conscientia potest quisque se liberum existimare, quando vnus in alterius animum non inflixit consilio, aut auxilio, quæ limitatio sine dubio contraria est communi opinioni DD. vt ipsemet factetur, & contra eam est communis illa Regula Canonistarum, quia initio libri præcedentis, cap. 2. Regula 3. tradidimus, scilicet, in dubio facti tutiorem partem eligendam esse, vnde potius irregulare in reputet, quæ Regula, vt ibi diximus, & in foro conscientie, & in foro exteriori procedit, ita, vt in vtroque foro pars tutior eligenda sit & consequenter omnes in casu proposito irregulares habendi sunt, neque enim in possessione innocentie sunt, cum omnes culpabiles sint in percussione iniusta. Adde tamen ex Goffred. Hostiensis, & Alesius. Quod si aliquis vnus certus esset se non lethali ter vulnerasse, nec animo occidendi percussisse, aut venisse, nec alios ad occidendum prouocasse, hic ne de occiso teneatur, nec ordinari prohibetur, et si alij percusserint, & occiderint.

15. Quinto, Quando vnus est a pluribus percussus, & tandem ex vulneribus illis moritur, nec constet eum potius ex vno, quam ex alio vulnere mortuum esse, tunc omnes teneantur de homicidio, & irregulares sunt, argum. ca. significasti, 2. vers. Quod si discerit, & Card. Anan. & Felin. ibi num. 10. de homicidio, & c. 11. §. 2. quæ. 5. & Alex. consil. 15. lib. 1. Ludouic. Carrer. in Pract. Crim. tit. de homicidio, §. 2. num. 59. Couar. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 2. num. 4. vers. Quarta, de homicidio.

16. Sexto, Quando plures concurunt, non tamen se mutuo incitant, aut iuuant, sed vnus primus percussit, deinde alius superueniens occidit, si primus solum leuiter percussit, etiam animo occidendi, & debilitauit, & nihil in animum secundi influxit, solus secundus qui occidit irregularis erit, non primus, cap. significasti, 2. de homicidio, & Henriquez lib. 14. cap. 14. §. 2. si tamen primus lethali ter percussit, aut eo sine debilitauit & denouit, vt alter superueniens occideret, aut id verisimiliter præcogitare debuit euenturum, licet alter superueniens occidat, vterque irregularis erit, quia vterque est vna causa moralis mortis. ca. significasti, 2. de homicidio, & Ioan. Andr. & Panormitan. ibi. Villadiego tract. de Irreg. cap. de percussore, colum. 3. Syluest. verb. Homicidium, 2. vers. Decimo sexto, & verbo, Homicidium, 3. quæst. 7. vers. Secundum, Tabiena verbo Irregularitas, §. 6. Nono Nauarr. in Manual. capit. 27. numer. 223. vers. Octauo. Couar. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 2. numero 4. vers. Tertia, de homicidio. Maiol. lib. 5. capit. 48. §. 4. num. 6. & Henriquez lib. 14. capit. 14. §. 2. in fine. Item, si primus non sufficiens fuit ad occidendum, nec secundus etiam fuit sufficiens, sed tamen secunda percussio simul cum prima sufficiens causa mortis fuit, vterque est irregularis, quia vtriusque percussio inuit percussio alterius, vt homicidium sequeretur. Idem dicendum est, quando prima percussio fuit causa, vt citius moreretur ex secunda percussione, aut causa fuit ne fugeret percussus, & sic non fugiendo occisus est a superuenientibus, vt communiter tradunt DD.

17. Dubium solum est, An si quis iniuste percussit, leuiter tamen, & non mortiferè si propter eam percussione vel ex negligentia medici, aut Chirurghi imperitia, vel culpa, & in alio regimine ipsius percussus, sequatur mors, irregularis sit percussus? Quam difficultatem alij ad homicidium casuale, alij ad hanc homicidij voluntarij rationem trahunt, de qua parum refert, dummodo rei veritas innoscat, an hoc loco, aut alibi tractetur. In qua sunt due opiniones contrarie, vna ait esse irregularem, & intelligant, etiam si percussus non habuerit animum occidendi, sed vulnerandi. Ratio est, quia cum mors secuta sit ex vulnere, & non secuta fuisset, si vulnus illud inflictum non fuisset, percussus causa satis propinqua mortis esse videtur, quod verò non fuisse adhibita diligentia in medicamine vulne-

ris, volunt eſſe per accidēs reſpectu mortis, percuſſionem verò ſeu vulnus directè, & per ſe ad mortem pertinere putant, & per conſequens irregularis erit ſic percutiens, Sic Henricus in cap. *ſignificasti*, 2. de homicid. Ludovicus Carrer. in Prac. Crimin. de homicid. §. 6. numerus 22. S. Anton. 3. part. tit. 29. de Irreg. capit. 2. in princip. & citat. Laudun. in cap. Petrus, de homicid. & Petr. Anchar. Sylueſt. verbo, Homicidium, 2. quaest. 2. Tabiena, verbo, Irregularitas, 3. §. Sexto, poſt medium, & citat. Roſellam verbo, Homicidium, 3. §. 8. Natar. in Man. cap. 27. num. 223. verſ. octauo, in fine, Martin. Ledefm. 2. 4. quaest. 26. art. 2. de Irreg. pag. 365. colum. 2. in princip. Maior. lib. 5. cap. 48. §. 4. nu. 6. Alphonſ. Vivald. tract. de Irreg. nu. 241. *Alia* opinio negat eſſe irregularem ſic Hoſtienſ. in Summa, lib. 5. tit. de homicid. §. Qua pena. verſ. item ſecus, & Caiet. 2. 2. q. 64. art. 8. in princip. in ſua Regula 2. & Sotus lib. 5. de iur. quaest. 1. art. 9. ante medium, & fauet potius huic opinioni quam præcedenti Henriquez lib. 14. capit. 14. §. 4. & expreſſe tradit Mich. Salon. in 2. 2. quaest. 64. art. 8. in princip. poſt Angelicam, verbo, Homicidium, 2. §. 12. & Toletus lib. 1. inſtruct. Sacerd. capit. 29. ante finem. Ratio eſt; quia illa percuſſio non eſt cauſa immediata mortis; & certè, quamvis prima opinio videatur communior, hæc tamen ſecunda videtur rationi magis conſentanea, cui etiam plurimum fauet cap. *Exhibita*, de homicid. iuncta gloſ. ibi, in verbo, *corruens*.

In hac re hæc mihi probabiliter dici poſſe videntur;

Primo ſi vulnus illatum adeò leue erat, vt pullo, vel modo medicamine percuſſus poſſet ſanus, & liber euadere, tunc quidem ſi venenum aliquod leui illi vulneri loco medicaminis adhiberetur, tunc ſanè percuſſor non erit iudicandus irregularis, quia ex veneno potius, quam ex vulnere percuſſus mori iudicatur.

Secundo, ſi vulnus leue fuerat, & medicus facile illud curare poſſet, vt tamen aliquid lucri acquireret, curationem prolongauit, vnde poſtea vulnus creſcere incepit, & ita vulneri ſuperuenit febris; & idem dicendū quando vulnus initio facile curari poſuiſſet, ſi inſirmus debitam ſui curam habuiſſet, ex cuius negligentia ſuperueniens febris mortem inferret, tunc quidem cum mors ſequens medico potius, aut malo regimini agroti, tanquam cauſa efficeretur, & propinqua, quam vulnerati imputanda ſit, ab irregularitate excuſabitur vulnus illud leue inferens, tunc enim mors hæc non ex vulnere, niſi valde remote, ſed ex alijs hiſce cauſis extrinſecis immediate & ſufficienter ſequi cenſetur.

Tertio, ſi vulnus initio leue fuerat, quod tamen poſtea temporis ſucceſſu, etiam adhibita debita diligentia medicis, & aliorum, ſuccreſcere cepit, cui cum ſuperueniret febris, mors addita fuit, percutiens irregularis erit, ſatis enim eſt, quod dederit operam rei illicitæ, ſcilicet iniuſte percutiendo, & cauſa ſufficiens fuerit, vnde mors ſubſecuta ſit, & hoc etiam ſi occidendi animum non habuerit, erit autem homicidium hoc caſuale in tali eventu, vnde qui in homicidio caſuali diſpenſandi facultatem habet, cum eo in hoc caſu diſpenſare poteſt.

Quarto, licet vulnus leue fuerit, & ſine animo occidendi inſictum, & facile curari poſſet, quia tamen non inuenit percuſſus Medicum, aut Chirurgum, a quo ſanaretur, aut non niſi poſt longum tempus, in quo vulnus incepit eſſe mortale, ſecuta morte, percutiens irregularis erit quia ſine eo iniuſto vulnere mors, aut acceleratio eius non eſſet ſecuta, & ad irregularitatem ex homicidio caſuali incurrendā illi imputari debet, quod operam rei iniuſta, & illicitè percuſſioni dederit. Plura tractare non eſt huius loci, cum huius rei examen ad prudentum, & Medicorum iudicium ſpectet, vt ſciatur, quādo ex vulnere inſicto mors ſecuta ſit, nec ne, tanquam ex cauſa propinqua, & ſufficiente, vt exinde irregularis iudicetur, vel ab ea prudentium conſilio adhibito excuſetur, habita ratione vulneris, & qualiſcunque inſtrumentum, & aliarum circumſtantiarum.

17 *Quantum* ad ratiſhabitionem homicidij illiciti, aut abſiſſionis membri, An ſcilicet ſi Petrus ratum habeat homicidium Ioannis iniuſte factum a Paulo, nomine tamen Petri, irregularis ſit: & dubium eſt, non quidem ſi Petrus

iunxerit, aut conſuluerit, aut iocitauerit, ſed ſolum quando poſt factum ſciat homicidium illud nomine ſuo commiſſum eſſe, ratum illud habet, id eſt approbat illud nunc, vel ſigno aliquo exteriori, in qua re duæ ſunt auctorum opiniones;

Primæ dicentium eſſe irregularem, quoties homicidium perpetratum erat nomine ipſius, qui ratum habet, ſecus autem ubi non eſſet commiſſum nomine ratum habentis ſed alterius. Sic Felin. in cap. ſicue dignum, colum. 4. de homicid. Albert. Tronius, lib. 2. de vero & perfectio Clerico, ca. 12. Ludovicus Carrer. in Prac. Crim. §. c. 12. nu. 196. Nicol. Plouius, de Irreg. Reg. 26. & Sylueſt. verbo, Homicidium, 1. quaest. 7. verſ. Quintum, ubi ait eſſe irregularem in conſcientia, Roſella, verbo, Homicidium, 2. num. 5. Maior. lib. 5. cap. 48. §. 6. num. 1. & 5. & Natar. in Man. cap. 27. num. 233. verſ. vigefimo & conſil. 19. num. 2. de homicid. *Primò*, quia ratiſhabito retrahitur, & mandato comparatur. Reg. Ratiſhabitionem, de Reg. in lib. 6. tit. enim Ratiſhabito facti nomine noſtro, geſti comprobatio Reg. Ratum, de Reg. iur. lib. 6. fed madans homicidium eſt irregularis, ergo etiam & ratum habens. *Secundò*, Quia ratum habens percuſſionem clerici nomine ſuo factam irregularis eſt, ſicut is qui percuſſit, cap. cum quis de ſen. ex com. lib. 6. Ergo & ratum habens homicidium ſuo nomine factum irregularis erit.

Secundæ tamen & verior opinio docet, non contrahi irregularitatem ex ſola ratiſhabitione homicidij ab alio commiſſi, ſuo tamen nomine; fauet gloſ. in cap. ſi quis viduum in verb. *aut conſilio*, diſt. 50. Specul. tit. de diſpenſat. §. iuxta, verſ. Sed quid ſi agentis Archid. in cap. omnes, 17. q. 4. Angelica, verbo, Homicidium, 2. num. 7. Hoſtienſ. in Summa, lib. 5. tit. de homicid. §. Qua pena feriatur, verſ. Sed & propter ratiſhabitionem; Tabiena, verbo, Irregularitas, 2. §. Septimo. Covar. in Clem. Si furioſus, part. 1. §. 1. numer. 4. de homicid. Alphonſ. Vivald. tract. de Irreg. 299. & num. 301. Henriquez lib. 14. cap. 16. §. 2. & probari poteſt, *Primò*, quia pene ſunt reſtringendæ, & quia irregularitas non incurritur niſi in caſibus a iure expreſſis, ſi quis, de ſentent. ex com. lib. 6. In iure autem non habetur ratiſhabitione incurrit irregularitatem. *Secundò*, quia ad irregularitatem incurrendam neceſſaria eſt actualis culpa homicidij, cap. ſi aliquis, de homicid. At vero ratum habens homicidium, quod nec præcepit, nec conſuluit, licet peccet peccato mentis & voluntate, non tamen peccat peccato homicidij actualis. Sola autem voluntas non ſufficit ad conſtituendam irregularitatem in eo caſu, quo in exteriori actum non fuerit deductus; nec etiam in eo, quo actus exterior ab eo animo procedere non potuit, nec cauſam deducere, qualis eſt hic caſus noſter, de quo agitur.

Nec valent quæ in contrarium afferuntur: Ad primum enim Reſpondeatur, Regulam illam iuris non eſſe vniuerſaliter veram, vt optime tradunt gloſ. in cap. 1. in verbis *procurauerint*, & ibi Panor. mit. num. 10. de conuerſ. §. 1. & maxime in illis caſibus, in quibus neceſſarium eſt, vt ſpecialia mandatum, vel ſpecialis expreſſio, & conſtitutio iuris. Vnde licet ex mandato contrahatur irregularitas, non tamen idem erit in ratiſhabitione, cum de mandato hoc ſit in iure expreſſum, non autem de ratiſhabitione. Ratiſhabito igitur, & mandatum æquiparatur, quoad percutatum, non autem quoad irregularitatem. Et quicquid de hac re ſit fallunt Sylueſt. & Maior. in eo, quod docent ſatis eſſe ad iſtam irregularitatem incurrendam, ſi quicquid habeat homicidium nomine ſuo factum ſolo actu interiori, ſcilicet conſentiendo, vel delectationem capiendo quod factum ſit, Conveniunt enim omnes hoc actum non eſſe, niſi verbis, aut nutu, aut aliquo corporis ſigno exteriori declararet ratum ſe habere homicidium nomine ſuo factum, v. g. ſi præmium det afferenti nuntium de homicidio ſuo nomine factum, vel ſigno, aut verbis offendat ſe laetari de illo homicidio, & vt rectè docet ſecunda opinio, nec talis expreſſio ſufficit ad irregularitatem incurrendam.

19 *Ad ſecundum* Reſpondeatur hoc expreſſum eſſe de communicatione, non autem de irregularitate, cum tamen

men hic, non nisi in casibus iure expressis incuratur. Per
trea, magna est inter excommunicationem, & irregulari-
tatem differentia; excommunicatio enim fertur in per-
sonas Clericum ob iniuriam ipsi percusso, & ordini
Ecclesiastico illatam, hæc vero iniuria inferitur etiam per
rauhabitionem eius percussione, que nomine ratum ha-
bens fuerit illata, ideo que recte in d. cap. cum quis, de
sentent. excomm. lib. 6. excommunicatio statuitur ad-
uersus ratum habentem percussione Clerico illatam;
secus autem quoad irregularitatem, quæ in hac materia
homicidij actum occisionis, vel mutilationis membri, cul-
pa prævia contingente, requiritur, qui scilicet actus non co-
tingit vere per rauihabitionem, nec vera culpa ratum ha-
bens actum occisionis præcedit, ubi obiter aduertendu
est, quod ad hoc, ut excommunicatio loquatur habeat, requi-
ritur quod ratificatio illa sit expressa facta; si enim solo
interiori cordis consensu ratum habuerit, excommunica-
tio non erit, cum excommunicatio non nisi ob actum ex-
pressum incuratur. Ratificatio tamen hæc tam in ma-
teria excommunicationis, quam in homicidio eius nomi-
ne facto, erit peccatum mortale, vel veniale, ratione actus
mortalis, aut venialis. Nam delectatio de culpa mortali
est mortale peccatum, sicut & delectatio de actu veniali
culpa venialis est, ex communi Theologorum opinione,
iuxta ea, quæ traduntur a S. Thom. 1. 2. q. 74. art. 8. & 2. 2.
q. 1. art. 4. & Caiet. ibi; & in Summa verbo spectacula,
& Nauar. cap. inter verba, 1. q. 3. colum. 46. Con. in Cle-
ment. Si fuorius, par. 1. num. 6. de homicid. Maiol. lib. 5. c. 48. §.
6. num. 3. & alijs.

De Homicidio Casuali. Cap. V.

S Y M M A R I U M.

- 1 Homicidium casuale quidnam sit.
- 2 Casuale duplex est, aliud voluntarium, aliud involunta-
rium, & quid utrumque sit.
- 3 Irregularitas ex homicidio casuali proveniens, an ex pec-
cato mortali tantum, an etiam ex veniali incuratur.
- 4 Culpa lata, levis, & leuissima quid, & quamam consen-
da.
- 5 Homicidium casuale mortale solum irregularitatem indu-
cit.
- 6 Irregularitas grauior pena est, quam excommunicatio
minor.
- 7 Voluntarium etiam in peccato veniali reperitur.
- 8 Homicidium casuale quando irregularitatem causet.
- 9 Dans operam rei licite, & omnem adhibens diligentiam,
ne sequatur homicidium, eo secuto, non est irregularis.
- 10 Dans operam rei licite, debet tamen non adhibens di-
ligentiam ne sequatur homicidium, eo secuto, sit irregu-
laris.
- 11 Diligentia ad evitandum homicidium, & irregularita-
tem inde provenientem, que, & quanta esse debeat.
- 12 Dans operam rei licite, aut sibi prohibita, quamvis om-
nem operam adhibeat, ne sequi possit homicidium, an,
& quando eo secuto, irregularis sit.
- 13 Homicidium ex illicito opere quot modis sequi possit.
- 14 Dans operam rei illicitæ, ne irregularis sit ex homicidio
inde secuto, quid requiratur.
- 15 Irregularitas per homicidium non contrahitur, quoties il-
lus aliquo modo voluntarium non sit.
- 16 Argumentum a contrario sensu in materia irregularita-
tis, & censuratum quando validum.
- 17 Discrimen quodnam sit inter datum operam rei licite, &
& illicitæ, quoad irregularitatem.

¶ In superioribus dictum sit, homicidium aut vo-
luntarium, aut casuale, absolutis ijs omnibus, que

ad voluntarium pertinent, de casuali hoc in loco agen-
dum est; ubi ante omnia sciendum est, Homicidium ca-
suale esse illud, quod præter intentionem, & voluntatem
occidentis coniungit; siquidem Philosopho teste 2. Phys.
tex. 49. & 50. effectus casualis proficisci dicitur a causa
præter intentionem agentis, quæ casus dicitur, Casus, vn-
de sicut effectus casualis, & accidentalis sita causa eius ca-
sualis, & accidentalis erit; Quamvis melius causa, & effe-
ctus huiusmodi fortuitus dicitur, quàm casualis, cū pro-
cedat ab agente ex proposito, & per electionem; effectus
verò casualis propriè loquendo est ab agente non ex pro-
posito, nec per electionem, ut Arist. ubi supra exposuit. Hoc
verò casuale est duplex, Alterum nullo modo intentum,
nec in se, nec in causâ; unde nullo modo est voluntarium
& consequenter sine peccato, cum peccatum esse nō pos-
sit, nisi sit voluntarium, ut S. August. lib. de vera Relig. ca.
14. & lib. 1. Retract. cap. 13. & 15. & lib. 4. Questionum, q.
24. ad cap. 15. Numerorum, & refertur, & in cap. Merito,
15. quest. 1. testatur, & S. Thom. 2. 2. quest. 64. ar. 8. S. Au-
gustinum secutus luculenter expresse, dū affirmet casua-
lia, in quârum huiusmodi, non esse peccata: Cui consequens
est, homicidium hoc casuale non producere irregularita-
tem, quæ ut communis DD. sententia docet, peccatum nec-
cessariò præsupponit. Alterum casuale est voluntarium,
non quidem directè, sed indirectè, non enim volitum est
in se neque propriè in causa, sed quodammodo, ut loquitur
Caietan. 2. 2. quest. 64. ar. 8. Cuius ratio est: quia non
potest esse homicidium casuale, quod inducat irregularita-
tem, nisi saltem sit indirectè voluntarium, & cum pec-
cato, Hoc autem habet se, sicut effectus proveniens ab ali-
qua causa nō propriè sumpta, sed ut remouens prohibes;
unde ille, qui non remouet ea, ex quibus sequitur homici-
dium, si remouere debeat, erit quodammodo homicida
voluntarius, & de casuali hoc modo accepto disputatur
in præfati, circa quod dū præcipue difficultates, quæ ad
exactam huius rei notitiam acquirendam pertinent, ex-
plicandæ sunt.

Prima Difficultas est, An irregularitas ex homicidio ca-
suali proveniens incuratur ex peccato mortali tantum,
an verò sufficiat peccatum veniale? Paræ sunt DD. de hac
re sententia; nam glos. in cap. significasti, 1. in verbo, prius
seuisset, de homicid. ait sufficere culpam leuissimam: quæ
glosse opinionem Canonistæ non admittunt, vniuersali-
ter, sed distinguunt, si enim detur opera rei licitæ, vel cul-
pa & negligentia est in committendo, vel in omittendo;
si in committendo, tunc dicunt etiam culpam leuissimam
sufficere ad inducendam irregularitatem, quâdoquidem
culpa leuissima in committendo (id est, si non cogitave-
rit id, quod vir acutissimus cogitare potuisset) est culpa le-
uis, ex glos. in leg. Cornelia. ff. ad Silian. & glo. in cap. con-
suluit, in verbo, Homicidij, 2. quest. 5. & Cou. de sponsa,
par. 2. cap. 6. §. 3. num. 13. in omittendo autem non satis est
culpa leuissima ad causandam irregularitatem, sed requi-
ritur leuis: est enim malus crimen, quod in facto commit-
titur, quàm quod in omissione perpetratur, ex S. Thom. 1.
2. quest. 79. art. 1. Hanc distinctionem, & doctrinam com-
muniter tradunt Canonistæ, & Summistæ, ut Panorm. in
cap. Questum, nume. 3. de penit. & remiss. ubi ait culpam
leuissimam in homicidio non inducere irregularitatem;
intelligi in omittendo, de hoc enim loquitur capi. Quasi-
tum, & Villadiego de Irreg. capit. de percussore, colum. 7.
Angelica, verbo Irregularitas, 1. num. 3. & 20. Syluest. ver-
bo, homicidium, 2. in princip. in Regula 4. & §. 23. Tabie-
na, verbo Irregularitas, 1. §. Quarto, & Irregularitas, 3. §.
primo. Couar. in Clem. Si fuorius, part. 2. §. 4. nu. 9. de ho-
micid. & Maiol. lib. 5. cap. 48. §. 3. num. 2. Alphons. Vivald.
tract. de Irreg. num. 265. & num. 266. Summa Corona, tit.
eod. num. 16. & 17. dans autem operam rei illicitæ, etiam
ex negligentia leuissima irregularis est, ex opinione isto-
rum. Quid autem Canonistæ per culpam latam, leuem, &
& leuissimam, intelligant, optimè explicant Syluest. ver-
bo, Culpa, quest. 1. & Nauar. in Man. cap. 17. nu. 178. La-
ta culpa est incircumspecta deuiatio ab ea diligentia, quæ
communiter habent homines eiusdem professionis, ut si
librum tibi commodatum extra domum, aut in scamno
reli-

reliqui, & sublati est, est enim hæc negligentia lata, eo quod homines tunc professionis hoc non fecissent, scientes ibi librum periculose locari, Leuis vero est, quam regulariter homines diligentes suæ professionis eustant, & qualis est eius, qui librum aliquem in suo cubiculo ostio tamen non clauso, relinquit. Leuissima, quam homines diligentissimi vitare solent, & qualis est eius, qui librum commo datum intra cubiculum relinquit, quod clauis obserauit, non tamen manu, an bene obseratum esset, tentauit. Cum igitur ista negligentia, vel culpa, leuis, & leuissima, possint contingere sine vlla culpa mortali, aut veniali, ut constat conuenienter fateri debent isti auctores, incurri posse irregularitatem ex homicidio casuali, sine vilo peccato mortali, aut veniali, quod est absurdum quia ut dictum est, irregularitas non incurritur, quin sit aliquis consensus in homicidium ratione cuius peccatum sit mortale, aut veniale, unde reiecta hæc Canonistarum & Summistarum opinio, inter Theologos qui res omnes ex solidis, & firmis principiis, & rationibus colligunt, duæ aliæ sunt sententiæ, quarum.

Vna est, afferentium incurri ex peccato veniali, sic Caiet. 2. 2. quæst. 64. art. 8. & verbo, irregularitas, Conradus, 1. 2. q. 73. art. 8. Petrus de Arragona, 2. 2. q. 64. art. 8. Corduba, in Summa, quæst. 37. & Toletus in Summa in struc. Sacerd. lib. 1. cap. 29. Notab. 1. tum quia excommunicatio minor est maior poena quam sit Irregularitas; & excommunicatio vero minor ex solo peccato veniali incurritur, ergo & irregularitas, tum quia satis est vt ex homicidio contrahatur irregularitas, quod sit aliquo modo voluntarium; At si quis peccat venialiter in non remouendo causam, homicidium illud secutum est aliquo modo voluntarium, quia alioquin non esset peccatum veniale; cum peccatum veniale eo ipso quod sit peccatum, est voluntarium; Et hanc sententiam colligunt aliqui recentiores in scriptis suis, ex c. continebatur, cap. ad audientiam, & cap. Tunc nos, & cap. sicut ex literarum, de homicid.

*Alter*æ, quæ & communior & verior est, docet incurritur tantum ex peccato mortali, sic Sotus lib. 5. de iustit. qu. 1. art. 9. in fine. Nauar. in Man. cap. 27. no. 25. 2. vers. octauo dicto. Frat. Michael Salon in 2. 2. quæst. 64. art. 8. Controuersia 3. in fine, & Henriquez lib. 1. 4. cap. 3. §. 1. & cap. 15. §. 1. & §. 7. in fine Francisc. Suarez in q. 71. art. 4. S. Thomas part. 3. disp. 31. sect. 6. dub. 6. & Petrus Nauar. lib. 2. de restitut. cap. 1. dub. 6. Coroll. 2. num. 69. Gregorius de Valentia, tomo 4. Disp. 7. qu. 19. Puncto 3. §. 5. & Ioannes Chapeanillus de casibus reseruatis, ca. 10. casu 10. quæst. 1. in fine, & probatur, quia irregularitas ex culpa contracta, cui sit poena grauis priuans vsu, & susceptione ordinum, non nisi ob culpam grauem & mortalem imponenda est. Deinde, vt notant Panorm. in cap. pastoralis. §. verum, num. 15. de appellat. & Nauar. vbi supra, irregularitas semper præsupponit contemptum, contemptus autem semper est peccatum mortale. Præterea, irregularitas non est imponenda nisi expresse habeatur in iure, cap. is, qui, de sentent. excommuni. lib. 6. nullibi autem in iure imponitur irregularitas ob culpam contracta, nisi pro culpa graui, vt pro celebratione in excommunicatione, & similibus, & semper dicitur homicidium illud esse culpabile, ex quo incurritur irregularitas, quod vt ait Sotus, intelligitur, culpabile mortaliter, non enim solent leges punire actus leues, & imperfectos, culpa vero venialis est leuis, & imperfecta in genere culpæ, & peccati, deoque verisimile non est tam grauem poenam, qualis est irregularitas, pro veniali culpa imponi à iure, cum poena proportionata debeat esse culpa.

Næque valent rationes pro contraria sententia; Quæritur enim excommunicatio minor priuat receptione Sacramentorum omnium quæ non priuat irregularitas, quia tamen irregularitas priuat actiua & collatiua potestate, necnon omni vsu & exercitio ordinum, & etiam receptione beneficiorum, censetur poena grauior, quam excommunicatio minor. Præterquam quod excommunicatio minor facillè soluitur, multique ab ea absolueri possunt irregularitas vero difficiliter soluitur, & vt plurimum à solo Papa; Immo Sotus, 4. dist. 1. quæst. 5. artic. 8. Cõclus. 8. in fine, ait irregu-

laritatem grauiorem esse, quam sit excommunicatio maior, sed vt recte notat Henriquez lib. 1. 3. c. 1. §. 3. in annotationibus, hic hoc docet, pæus est.

Ad alterum Respondetur, quod licet in peccato veniali repetitur voluntarium, hoc tamen adeo leue, & imperfectum est, tam in genere voluntarij, quam in genere culpæ, vt pro tali voluntario, poena tam grauis, qualis est irregularitas, non sit imponenda. Et in locis citatis semper præsupponitur culpa & negligentia mortalis, vt legem textus illos manifestum esse poterit: nam Clericus ille, de quo in cap. continebatur, peccauit mortaliter, ludendo cum laicis, ioco satis indecenti, vt pater. Et presbiter ille, verberando famulum indistincte cum cingulo, non remouendo cultellum, non erat immunis a peccato mortali, vt in d. cap. ad audientiam, iuncta glossa ibi, in verbo, corrigere, habetur. Et monachus ille chirurgum exercens, de quo in cap. Tunc nos, multum deliquit, id est, mortaliter, exercendo alienum officium, & maxime tam periculosum, quale erat apertio tumoris in gutture. Sicut etiam monachus ille carnalis, de quo in cap. sicut ex literarum, metio sit, mortaliter deliquit, mulierem pregnantem cum qua contraxerat consuetudinem in honestam, abortiri faciens ex eo quod per zonam illam arripuerit, dum inhonestè cum ipsa luderet veller.

Secunda Difficultas est, Quando incurritur irregularitas ex homicidio casuali? In hac re obseruanda sunt tres Regule, quarum duæ priores pertinent ad homicidium casuale proneniens ex opere licito tertia vero ad idem spectat, quando datur opera rei illicitæ, & colliguntur ex S. Thom. 2. 2. quæst. 64. art. 8. Caiet. ibidem & Soto lib. 4. de iustit. quæst. 1. artic. 9. Summa Altensis par. 2. lib. 6. tit. 14. art. 6. Sylu. verbo Homicidium, 2. in princip. Tabiena, verbo irregularitas, 3. §. prima, Couarr. in Clem. Si furiosus, par. 1. §. 4. num. 1. & seq. de homicid. Frat. Mich. Salon in 2. 2. q. 64. art. 8. Controuersia 3. & Henriquez lib. 1. 4. cap. 15. §. 1. S. Anton. 3. par. tit. 29. cap. 2. §. Homicidium casuale, & gl. in cap. Sicut dignum §. Clericos, in verbo, consilium, de homicid. & gl. in c. De his, dist. 50.

Prima est, Quando quis dat operam rei licitæ, & adhibet omnem diligentiam quam adhibere debet, ne homicidium sequatur etiam si tunc subsequatur, non est irregularis, & colligitur ex cap. Lator, cap. Dilectus filius, cap. ex literarum, cap. significasti, 1. cap. Ioannes, & cap. fina, de homicid. & cap. Hi qui, capit. Sape, & cap. si duo fratres, dist. 50. Ratio est: quia tale homicidium est omnino inuoluntarium, & sine vlla culpa.

Secunda est, Qui dat operam rei licitæ, non tamen omnem curam adhibet, quam adhibere debet, ne sequatur homicidium, irregularis est, si homicidium sequatur, & colligitur ex cap. presbiterum, & cap. ad audientiam, de homicid. nam vt voluntarium sit indirecte, satis est quod omiserit id, quod tenebatur non omisisse, & consequenter peccat mortaliter, ex Caiet. vbi supra, art. 8. vers. Ad proprias autem conditiones.

Circa quas duas Regulas aduertendum est, vt ait Caiet. non ita intelligendas esse, quod requiratur Summa & exactissima diligentia qualem adhibuisset vir diligentissimus, & maxime circumspectus, sed satis est, quod talem adhibuerit diligentiam, qualem considerata rei qualitate & personarum, & negotiorum, & temporis, ad viri prudentis arbitrium adhibere debuisset, l. 1. ff. de iure delib. quæ sit, vt si postea appareat aliquid fuisse omisum quod diligentissimus, & perspicacissimus tantum non omisisset, ob cuius omissionem secutum est homicidium, non dicitur irregularis, argum. eorum, quæ docent Panorm. in c. Questum, num. 3. de penit. & remiss. Syluest. verbo, Homicidium, 2. in princip. Regula 4. Tabiena, verbo, Irregularitas, 1. §. Quinto, & verbo, Irregularitas, 3. §. Sexto, & in his Regulis duabus consentiunt omnes DD. nec in illis aliqua difficultas esse poterit.

Tertia est, Qui dat operam rei illicitæ, vel saltem sit prohibita, etiam si adhibeat diligentiam sufficientem, ne sequatur homicidium, vel mutilatio, si tamen homicidium, aut mutilatio subsequatur, irregularis erit. Circa hæc verba Rego-

Regulam non ita consentiunt auctores; Aliqui enim existimant vniuersaliter veram esse, adeo, vt quicunque dat operam rei illicitæ, si ex illo opere sequitur homicidium, quod irregularis sit, & fauet S. Thom. in addit. 3. par. quest. 77. art. 4. ad 3. & 1.2. quest. 73. art. 8. & 2.2. quest. 64. art. 8. Quibus in locis statuere videtur hanc Regulam generalem, Quod qui dat operam rei illicitæ, est irregularis, si sequatur homicidium, quam etiã colligunt Iurisperiti ex cap. Dilectus filius, & cap. Ex literis, 2. de homicidio, à contrario sensu. Ibi enim Innocentius Papa III. definit quosdam casus non imputari ad irregularitatem, quia in illis debatur opera rei licitæ; ergo colligunt isti, à contrario sensu, si datur opera rei illicitæ, imputabitur ad irregularitatem, & hanc sententiam sequuntur Syluester verbo, Homicidium, 2. in princip. Regula tertia, & quest. 1.2. & 18. Conradus in 1.2. quest. 73. artic. 8. Caiet. in 2.2. quest. 64. art. 8. Cosmus Philarchus lib. 4. cap. 1. §. 7. Alphonsus Vindictæ tract. de Irreg. num. 248. Summa Corona tit. eod. num. 16. & est cõmunis inter Iuristas, & Summistas. Ratio est: Quia si is, qui dat operam rei illicitæ non sit irregularis, nisi deficiat in debita diligentia, & eodem modo datur operam rei licitæ non est irregularis, nisi deficiat in debita diligentia, sequeretur nullum esse discrimen inter occidentem dando operam rei illicitæ, & occidentem dando operam rei licitæ, quod est absurdum. Alij verò docent Regulam hanc vniuersaliter, & absolute sumptam esse falsam, id est, non sufficere ad incurrendam irregularitatem, quod sit subsecutum homicidium ex opere illicito, sed necessarium esse, quod opus illud, vel sit ex se, & sua natura homicidium saltem probabiliter, & vt plurimum mortis, aut mutilationis; vel periculosum, aut prohibitum ex iure Divino, vel humano, adeo, vt hæc necessario requirantur, nimirum, quod opus illud sit illicitum, periculosum, vel ab operante fieri prohibitum. Sic Sotus lib. 5. de instit. quest. 1. artic. 9. Alphonsus à Castro, lib. 2. de lege pœnali, cap. 4. paulo ante finem. §. Hic tamen ad moneo Socin. in cap. ad audientiam, num. 49. de homicidio. Franc. in cap. vit. de Homicidio. lib. 6. Gonzales à Villadiego, tract. de Irreg. cap. de percussore, colum. 3. Nauar. in Man. cap. 27. num. 21. vers. Tercio inferitur vbi requiritur vt sit causa propinqua sufficienter directa respectu talis effectus. Cordoba, in q. de ignorantia, quest. 26. Couar. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 4. nu. 10. de homicidio. Barth. Medina in 1.2. quest. 73. art. 8. Frat. Michael Salom, in 2.2. quest. 64. art. 8. controuersia 3. Henriquez lib. 1.4. c. 15. §. 1. & 2. Petrus Naua. lib. 2. de test. cap. 1. dub. 6. Coroll. 2. num. 69. Gregor. de Valentia tomo 2. disput. 6. quest. 3. puncto 3. & tomo 3. disput. 5. quest. 8. puncto 5. & tomo 4. disput. 7. quest. 19. puncto 3. §. dub. 1. Petrus de Arragona, 2.2. q. 64. art. 8. dub. 2. & Toler. lib. 1. instruct. Sacerd. cap. 29. vers. Secundo. Notab. 2. Quest. sententia, vt communior, ita verior est, & simpliciter sequenda ad multorum scrupulos deponendos, quæ vt melius intelligatur.

13. Notandum est, Homicidium duobus modis sequi posse ex opere illicito;

Primo modo, ex opere illicito, & prohibito, quia sit de se, & natura sua periculosum ad homicidium, vel mutilationem, sic prohibitum est Clericis mittere Bombardam ad arcem, aut sagittam, aut lanceam in exercitu, & officium Chirurghi cum incisione, vel adustione. Est quoque ipsius prohibita venatio aprorum, & vrsorum, & aliorum animalium, quæ dentibus vnguibus, aut alio modo vitam in periculum afferre possunt. Et ita qui exercet opus hoc modo illicitum & prohibitum, quia periculosum ex se, & natura sua, vt plurimum ad homicidium vel mutilationem, quæ tamenque diligentiam adhibeat secuto effectu erit irregularis. Ratio est: quia eo ipso quod tale opus exercet, quod ex se, & sua natura periculosum est ad homicidium, vel conseruet illud homicidium indirecte saltem, & quasi in sua causa, ex illa Regula, Qui causam damni dat, &c. Nec tollitur talis consensus implicitus, & indirectus per diligentiam quæ adhibetur, si opus sit ex sua natura periculosum, quia diligentia nostra non mutat rerum naturas.

Alio modo sequi potest homicidium ex opere illicito,

& prohibito, non eo titulo, quia sit de se periculosum ad homicidium, sed aliunde, nimirum, vel quia non decet talem statum, vel quia est in iniuriam tertij, vel alio modo, quo modo prohibita est Clericis venatio clamorosa, & cum strepitu etiam animalium mansuetorum, quia non decet statum Clericalem; prohibetur etiam furtum, & adulterium, quia sunt in aliorum iniuriam; unde, qui exercet opus hoc modo prohibitum, dummodo non sit periculosum, si adhibet omnem prudentem diligentiam ne mors, aut mutilatio sequatur, si fortuito sequatur, non erit irregularis. Ratio est: quia irregularitas hæc non incurritur nisi ex peccato homicidij, opus autem illicitum, & non ex se ordinatum, aut periculosum committens, euasi faciat opus illud, ex quo sequitur homicidium, non censetur committere peccatum homicidij, quia exercens illud nullo modo vult homicidium, nec in se, vt constat, cū non intendat illud, nec in causa sua, aut indirecte, vt patet, quia tunc dicitur quis velle homicidium in causa, quando vult opus quod habet in se periculum homicidij, aut quando ex parte operantis potuit, & debuit prohiberi, & non erat prohibitum; At verò in casu nostro, quamuis opus ex eo titulo sit illicitum, quia prohibitum, non tamen est ex se periculosum; & ex parte operantis adhibita est omnis diligentia ne accideret homicidium; unde cum homicidium hoc nullo modo voluntarium sit, nullo modo ex fortuito & casuali homicidio subsecuto incurritur irregularitas. Cū igitur irregularitas sit odium, & pœna, & consequenter restringenda, dicendum est in hac materia solum actum illum dici illicitum, quantum ad irregularitatem incurrendam pertinet, qui prohibitus fuit ratione huius periculi ad mortem, vel mutilationem; adeo vt si non ratione huius periculi, sed alia ex causa prohibeatur, talis prohibitionis transgressio nullam omnino culpam homicidij facta debita diligentia habebit, quæ tamen necessaria est, vt homicidium huius speciei, ad irregularitatem alicui imputetur, vt Cou. & alij DD. docti, subtiliter que scripserunt. Ex quibus, & hæc nostra opinio satis explicata & comprobata est, & rationes aduersæ facile soluantur, & iura omnia recte & verè explicari possunt.

14. Ad rationes in oppositum, Respondeo, tunc Regulam illam veram esse.

Primo, quando datur opera rei illicitæ, ex qua communiter sequitur mors, vt si Clericus admoueret ignem machine bellicæ in populi frequentia, aut arcem expugnaret, aut vacaret venationi, quæ sit telis, & ferocibus armis, ex quibus operibus communiter foret mors sequi, tunc enim cum det operam rei illicitæ, & periculosa: & ei prohibita: etiam si adhibeat omnem diligentiam secuta morte, imputabitur ei ad irregularitatem; ceterum, si daret operam rei illicitæ, quæ non erat periculosa, si adhibeat debitam diligentiam, secuta morte irregularis non erit, quia mors hæc nullo modo ei voluntaria est, nec directe, nec indirecte.

Secundo, Dans operam rei illicitæ, in qua directe, vel indirecte vult homicidium, est irregularis, si sequatur.

Tercio, Dans operam rei illicitæ, si sit negligens in cauendo homicidio est irregularis si sequatur. Et sic intelligenda est Regula, vt vera sit, sicut etiam intelligitur S. Thomas in locis citatis. Quamuis enim videatur loqui in vniuersum de quacunque re illicita, si tamen attente consideretur solum loquitur, quando datur opera rei illicitæ quæ de se periculosa est, aut quando non adhibetur debita diligentia. Quia ex eodem S. Thom. irregularitas non contrahitur per homicidium, nisi sit aliquomodo directe, vel indirecte voluntarium, vbi autem opus ex se non est periculosum & alioquin adhibetur debita diligentia, homicidium subsecutum nullo modo censetur voluntarium. 15 Argumentum verò a contrario sensu, infirmum est, cum sit quasi arguere ab opposito antecedentis ad oppositum consequentis; & maxime argumentum hoc in materia irregularitatis non valet, cum hæc non incurritur nisi exprimat in iure, collectio vero a contrario sensu non est expresse iuris decisio.

Quoad textum verò citatos respondeo, clericum illum, de quo loquitur cap. Dilectus filius, excusari ab irregularitate,

ritate, tunc quia dabat operam rei licitæ; tunc, quia omnem diligentiam adhibuit, siquidem ascendit illum equum, & currebat consilio Medici & sanitatis gratia, & omnem paciter diligentiam adhibuit, ne quem in eo cursu obuiam haberet, & occideret. Et Monachus ille, de quo mentio fit in capitu, ex literis, 2. excusatur ab irregularitate, non tam quia faciebat rem licitam, quam quia non faciebat rem periculosa, deponere enim campanam in loco, in quo non credebatur aliquem transire, existere, aut venire, unde nihil ex his textibus pro adversa sententia colligi potest.

17 Ad rationem quam afferunt, Respondetur, discrimen maximum esse inter eum qui dat operam rei licitæ, & illum qui dat operam rei illicitæ, dans enim operam rei licitæ, ac nullo modo ei prohibetur, quæcunque illa sit, modo debitam diligentiam adhibeat, excusatur ab irregularitate; Dans vero operam rei illicitæ, quicquid sit de diligentia, quam adhibet, si res illa non sit periculosa hominibus, non est irregularis, si vero sit periculosa, efficitur irregularis, ex Couarr. in Clemen. Si furiosus, par. 2. §. 4. num. 10. de homicid. Mich. Salon, 2. 2. quæst. 64. art. 8. Controuersia 3.

Corollaria ex supradictis Regulis deducta. Cap. VI.

S Y M M A R I U M.

- 1 Equum ferocem equitans & omnem diligentiam adhibens si casu aliquis ab equo occidatur, clericus equitans non est irregularis.
- 2 Magister percutiens discipulum, si in percussione non excedat, etiamsi exinde mors sequatur, irregularis non erit.
- 3 Pulsans campanas, aut eas tollens, si quis casu absque culpa eius occidatur, non est irregularis.
- 4 Pulsans campanas in signum quod aliquis a ministris iustitiæ occidendus sit, irregularis non est.
- 5 Lapidem ludendo mittens in aliquem, si is a lapide fugiens in alterum lapidem caput offendat, & culpa medici moriatur, irregularitatem non incurrit.
- 6 Clericus cum laico ludens, si exinde quis occidatur, irregularis efficitur.
- 7 Clericus in sacris chirurgi officium cum aduisione, vel incisione prohibitum est, & quare.
- 8 Mediens ut de morte infirmi non teneatur, quæ requirantur.
- 9 Monachi, & Clerici in sacris, artem chirurgiæ cum aduisione, vel incisione exercentes, si mors inde sequatur, quamcunque diligentiam adhibuerint, sunt irregulares.
- 10 Monachus, aut clericus artem chirurgiæ an in necessitate licite exercere valeant, absque irregularitate.
- 11 Clericus in sacris, nec non monachis, qualiter artem chirurgiæ exercere liceat.
- 12 Medicinam, aut potionem dantes absque medici consilio, subsecuta morte, irregulares sunt.
- 13 Agonizantem infirmum zelo pietatis adductus in aliud latus vertens, secuta morte citius, quando irregularis censendus.
- 14 Sagittam a vulnerato extrahens, si mors inde citius sequatur, irregularis est.
- 15 Clericus cum femina prægnante ludens si exinde casu abortio fetus animati contingat, irregularis erit.
- 16 Clericus prægnantem ad se venire faciens, secuto abortu, quando irregularis censendus.
- 17 Clericus venationi periculosa operam dans, secuta morte irregularis est, etiamsi omnem diligentiam adhibeat.

- 18 Venatio quam clericis beneficiariis, aut monachis prohibita sit.
- 19 Vrsum leonem, aut aliud animal indomitum inuentum domum tenens, subsecuta morte alicuius, irregularis efficitur.
- 20 Parentes, & nutrices, in lecto infantes tenere prohibentur propter mortis periculum, quod exinde contingere solet.
- 21 Parentes sub excommunicationis pena infantes apud se in lecto tenere multis in locis prohibentur.
- 22 Clericus arborem alienam egdens, an si casu exinde aliquis occidatur, irregularis sit.
- 23 Monachus campanas tempore prohibito pulsans, an si casu aliquem occidat, adhibita debita diligentia sit irregularis.
- 24 Monachus contra superioris obedientiam mercando, irregularis non est, si post debitam diligentiam aliquem casu occidatur.
- 25 Monachus Franciscanus equitando contra regulam suam peccat.
- 26 Inducens socium, ut intret vineam alienam causa furti, irregularis non est, etiamsi socius a custode vineæ occidatur.
- 27 Tectum reficiens, & inde tegulas deiciendo aliquem occidens, quando irregularis censendus.
- 28 Mittens puerum pro asportanda aqua ad fuentem secuta morte puer, irregularis efficitur.
- 29 Lapidem ludendo proiciens in aliquem, aut scelopum explodens, si is in quem lapis conijcitur, ne percutiam fugiens cadat, & moriatur, quando irregularis censetur.
- 30 Lapidem in Petrum proiciens, si Petrus alterum impelat sine dolo & alter occidatur, irregularis efficitur non Petrus, sed qui lapidem in Petrum proiecit.
- 31 Perterre faciens virum meticulosum, aut mulierem prægnantem ioco, secuta morte, vel abortu fetus animati, irregularis est.
- 32 Irregularitas ex homicidio casuali proneniens, non solum quoad ordines suscipiendos, sed etiam quoad susceptor, impedit.

EX his quæ in superioribus Regulis dicta sunt, plura inferri possunt.

- 1 Primo inferitur, non esse irregularem eum, qui equitans equum ferocem, & debitam diligentiam adhibens, si casu ille casu aliquem occidat, etiamsi Clericus fuerit qui equum illi insidet, ut colligitur ex cap. significasti, 1. & cap. dilectus filius, de homicid. Ratio est: quia dat operam rei licitæ, & absque culpa eius occisus est aliquis, maxime si crediderit equum bene duci freno, & ipse met equitare non verit Angelica, verbo, Irregul. §. 17. Summa Astensis, par. 2. libro 6. tit. 14. articulo 6. quæstione 10. Couarr. in Clemen. Si furiosus, par. 2. §. 4. de homicid. num. 5. versicul. posterior.
- 2 Secundo inferitur, quod Magister percutiens discipulum, si non excedat in percussione, etiam si ex ea mors subsequatur, non erit irregularis. Ratio est: quia moderate & absque culpa verberando, dat operam rei licitæ, ut patet cap. 1. & c. cum voluntate, de sent. ex comm. & cap. presbiterum, de homicid. & quia talis percussio communiter non solet esse causa homicidii. Dixi, si non excedat in percussione, quia si excedat modum, & mors inde sequitur post paucos dies, v. g. octo, ut colligitur ex cap. conturbatur, & Panor. in ca. presbiterum, de homicid. est irregularis ob culpam in excedendo modum. Et idem dicendum est de tempore longiori, dummodò re ipsa constaret, vel Medicorum iudicio, mortem ex illa percussione contingere, ut Panor. in d. c. presbiterum, numero 3. Quia in hoc casu licet daret operam rei licitæ simpliciter loquendo, quia tamen non

non adhibuit debitam diligentiam praeuendo talem exitum, subiecta morte irregularis efficitur, vt Panor. & DD. in d. c. *presbiterius*, communiter notant, vbi iudicatur irregularis, quia periculosè percussit, nimirum in loco periculoso, id est, in capite, vnde presbiter ille non adhibuit diligentiam, licet daret operam rei licitae, simpliciter, & obliuiscere loquendo, sic Syluest. verbo, Homicidium, 2. q. 2. Tabiena, verbo, Irregularitas, 3. §. sexto. Nauar. in Man. c. 27. numer. 23. vers. vigesimo secundo. Maiol. lib. 5. ca. 48. §. 3. numer. 12. Coua. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 4. numer. 5. de homicid. Summa Corona tit. de Irreg. numer. 16. Regula 3. & Henriquez lib. 14. c. 15. §. 3. & facit l. praecepto, ad leg. Aquil.

Tertio infertur, quod pulsans campanas, aut eas tollens, si casu absque eius culpa aliquis occidatur, non erit irregularis, cap. *ex literis*, 2. & cap. *Ioannes* de homicid. Ratio est: quia dedit operam rei licitae, & debitam diligentiam adhibuit. Sin vero pulsatio campanarum esset illicita, puta quia pulsaret ad seditionem & arma, si exinde in illa pugna quis occidatur, irregularis erit, quia dedit causam huic auctori, & praeuere debuit simile quid euenturum. Coua. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 4. n. 5. vers. Tertio, de homicid. Nauar. Man. c. 27. nu. 23. vers. 23. Maiol. lib. 5. ca. 48. §. 3. nu. 11. Tabien. verbo, Irregularitas, 3. §. Decimo nono, Syl. verbo, Homicidium, 2. q. 10. Cosmus Philarchus lib. 4. c. 18. §. Regula 3. Summa Corona tract. de Irreg. numer. 16. Regula 1. Addit autem Coua. vbi supra, non esse irregularem, qui campanam pulsauerit in signum, quod aliquis sit a ministris iustitiae occidendus, quod idem docet Maiol. lib. 2. c. 10. nu. 4. Clericus vero id faciens, vel heri concedens, peccat, si campana sit consecrata, vt constat ex Cōc. Mediolan. I. sub Pio IV. celebrato per R.R. Card. Borromeum, p. 1. tit. de Eccles. & earum, cultu, in fine.

Quarto infertur, Rectè iudicari non esse irregularem illum, qui *exhibita*, de homicid. qui misit ludendo lapidem in alium, & is a lapide fugiens, & dum proci dens in alterum lapidem caput offendens, culpa Medici mortem elerit. Quia qui misit lapidem dedit operam rei licitae, (studium enim ille inter pueros licitus fuit) nec aliquam culpam habuit, quam ipse praeuidere potuit, vnde homicidium casu contingens ei non imputatur: sin autem culpam habuisset, quia scilicet lapidem ita grauem misit, vt non fugienti vultus posset periculosum inferri, irregularis esset, qui lapidem mitteret. Innoc. Pan. & DD. ibi, & Couar. in Clem. Si furiosus, p. 2. §. 4. numer. 6. de homicid.

Quinto infertur, Quam rectè Clericus cum Laico ludēs cuius ludus consuetudo erat, vt obtinens ludum equitaret socium, & cum laico ludum obtinuisset, profluit super Clericum equitatus eum qui falce illius Clerici qua fuerat accinctus, vulneratus, & post paucos dies mortuus, irregularis iudicatus est; in c. *continebatur*, cum tamē Clericus cum alio Clerico ludens, quem ille alius Clericus ad terram proiciens, a cultello quem ad latus habebat, grauius vulneratus, & mortuus, excusatus sit, ab irregularitate cap. *Lator*, de homicid. cum tamē eadem ratio in vtroque casu esse videatur: siquidem, in priori casu dabat operam rei licitae ludendo cum laico, quod non licebat, arg. cap. *laicos*, 2. q. 7. vel si licitum fuisset, non adhibuit debitam diligentiam; quia cum sciret falcem, & ludi conditionem, non remouit a se falcem, & sic in culpa fuit; in secundo autem casu ludebat cum clerico, & ludo licito, nec aliquid mali probabiliter futurum de cultello illo putabat, vnde hic in culpa non fuit, sed aliter qui potius ingessit, se proiciens illum ad terram, sic gloss. in c. *continebatur*, in verbis *Roman Pontificis*, de homicid. Summa Astenfis, par. 2. lib. 6. tit. 14. art. 6. q. 3. Angelica, Homicidium, 2. §. 9. Syl. Homicidium, 2. §. 3. & 4. Cosmus Philarchus, lib. 4. c. 11. §. 7. vers. *Tertia Regula*. Toletus lib. 1. Instruēt. Sacerd. cap. 27. vers. *Non casu*. Coua. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 4. nu. 8. de homicid. vbi notat Coua. ex d. c. *Lator*, probari palestre ludum licitum esse etiam Clericis. Immo addit, ludos casu exerceantur vitium, & vitium tunc Clericis etiam in sacris constitutis licere, quoties hi ludi non sunt communi hominum iudicio ad mortem, vel vulnera periculosa, iuxta ea quae notant DD. in c. 1. & c. 2. sententiam san-

guinis, ne Clerici, vel Monachi, & in cap. 1. de torneamentis. Quae omnia ex duabus Regulis prioribus colliguntur.

Sexto infertur resolutio illius Quaestionis, qua quaeritur: An Laici, Clerici, & Monachi, Chirurgiae, vel Medicinae operam dantes, irregulares sint, si inde sequatur homicidium? sciendum enim est, Clericis in sacris constitutis, prohibitum esse officium Chirurgi cum aduisione, vel incisione, in c. *sententiam* sanguinis, ne Clerici vel Monachi. Qui textus etiam si loquatur tantum de constitutis in sacris, vt constat, dum nominet solum Subdiaconos, Diaconos, & Sacerdotes, tamen Pan. ibi num. 21. & Syn. verbo, Medicus, q. 2. & verbo, Homicidium, 2. q. 12. Tabiena, verbo, Irregularitas, 3. §. vndecimo, & verbo Medicina, §. Tertio. Maiol. lib. 2. c. 12. nu. 7. Coua. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 4. numer. 3. de homicid. Petrus de Arragon. 2. 2. q. 64. art. 8. dub. 2. in argum. 1. & citat Paulum Parisium, centul. 96. li. 4. & Henriquez lib. 14. c. 11. §. 1. extendunt ad existentem in minoribus si sit beneficiatus, & idem de Monachis manifestum est, ex cap. *Tua nos*, de homicid. his enim prohibetur officium Chirurgiae, etiam si periti sint in arte Chirurgiae, ob periculum mortis, quod exinde euenire solet. At verò Laici in arte Chirurgiae periti, & Clerici in minoribus, qui beneficium non habent, licitum est officium Chirurgiae exercere cum aduisione, vel incisione, vnde, iuxta nostram sententiam superius positam sequitur, Laicos, & Clericos in minoribus non beneficiatos, artem Chirurgiae cum aduisione, vel incisione, necnon Medicinae artem exercentes irregulares non esse, si obseruans illius artis preceptis, mors subsequatur, sed licet ad ordines promoueri possit. Quamuis enim Clemens Papa III. in c. *Ad aures*, de arat. & qual. ordin. consulit Medico, ne ad ordines promoueatur, id tamen non ea de causa consuluit, quia mors ex illius artis exercitatione subsecuta sit, sed ex dubitatione de aliqua negligentia commissa in illius artis exercitio; vnde mouet, ne promoueatur, si conscientiam laesam haberet alicuius culpa, quasi libere permittum iure sit ad ordines sacros promoueri, vbi artem Medicam absque culpa exercuerit, etiam si casu aliquo fortuito mors aliunde subsecuta sit.

Ut autem Medicus non teneatur de morte infirmis, tria praecipue sunt necessaria; *primum* est, vt sit peritus in arte illa, & professione. *Alterum* est, vt adhibeat omnem diligentiam secundum artis praescripta. *Tertium* est, vt admoneat infirmum, vt praeueat ab his, quae sibi sunt nocumeto futura, text. in cap. *Tua nos*, de homicid. & ibi Pan. num. 3. Host. in Summa, lib. 1. tit. de arat. & qual. ordin. §. ordo Angelica, Homicidium, 2. §. 18. Syluest. Homicidium, 2. §. 11. Tabiena, verbo, Medicina, §. 2. & verbo, Irregularitas, 3. §. vndecimo. Coua. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 4. nu. 2. de homicid. Immo verò, si aliquis Laicus Chirurgus peritissimus, aliqua ex causa, quae non respiceret imperitiam artis, sed poenam aliunde inflatam, prohibitus esset à Iudice ad tempus vti Chirurgi officio, & is non obstante prohibitione hac, secretò eadem arte vteretur, & ob aliquam aduisionem, vel incisionem permissimè factā culpa aegroti, mors secuta sit, non erit irregularis. Haec enim transgressio illicita praecipui Iudicis non pertinet ad culpam homicidij casualis, cum prohibitio haec illi facta non sit propter homicidij periculum; vnde, quamuis peccet faciendo contra iudicis praecipuum, irregularis non erit, etiam si aliunde mors subsequatur, ex Coua. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 4. numer. 10. vers. Tertio, de homicid. & Henriquez lib. 14. cap. 11. §. 1.

Econtra verò, Monachi, & Clerici in sacris, necnō in minoribus existentes beneficia, cum illis prohibitū sit exercere artem Chirurgiae cum aduisione, vel incisione, propter periculum homicidij, si mors inde sequatur, irregulares erunt, quantamcumque diligentiam adhibuerint, & hoc ratione operis illiciti sufficienter in talem effectū uidentur. Quo fit, vt vtrumque necessarium sit, scilicet, quod inciderint, vel combusserint, & quod mors inde subsecutur; si enim non inciderint, vel combusserint, aut si combusserint, vel inciderint, non tamen ex illa incisione, vel combustione subsecuta sit mors, sed aliunde, scilicet ex malo regimine, aut alia de causa, irregulares non erant.

Hinc

Hinc coſtat, quàm rectè Monachus, qui tumorem pietatis cauta ferro aperuit, in c. Tua nos, de homicid. ab Inno ceno Papa III. irregularis, iudicatus ſit, quamvis omnem diligentiam adhibuit, monendo feminam illam, ut a vento cauere, & ipſa vento ſe exponens, mortè obierit; Quia dedit operam arti Chirurgicè illi prohibere ob periculum homicidij, quod ſolet frequenter exinde ſequi, maxime, quando quis non eſt in arte peritus, qualis præſumitur Monachus communiter non eſſe, ut rectè docet Cou. in Cle. Si furioſus, par. 2. §. 4. nu. 3. de homicid. quamvis enim verè ſit peritus in arte, in foro tamen exteriori præſumitur non eſſe ſatis peritus, & hic ſenſus eſt illius ca. Tua nos, de homicid. In cuius expoſitione fallitur Sotus, lib. 5. de iuſt. q. 1. art. 9. ante finem, primo in eo quod ait Monachum illum non fuiſſe irregularem. Quod falſum eſſe conſtat; ſiquidem Innocentius Papa III. ibi vult cum illo facile diſpenſandum adhibita poenitentia, & ſatisfactione, quia curabat ex pietate, non ex quaſitu, qui verò diſpenſatione eger, irregulatus eſt. Secundo errat in eo Sotus, quod velit illum fore irregularem, ſi lucri gratia officium illud exercuiſſet, ſecuta morte, exiſtimans prohiberi Monachis & Clericis hoc officium, ſolum ob lucrum; Quia ut diximus officium Chirurgiæ cum incifione, vel aduſione non eſt illis prohibitum ob lucrum, ſed generaliter etiam ob pietatem, eo quod eſt officium periculolum, ut rectè docent Ioan. Andr. & Panor. ubi ſupra in c. Tua nos, nu. 5. de homicid. & alij, quos refert, ac ſequitur Nau. in Man. capit. 27. num. 222. verſ. Quarto. vnde & Monachus ille, cuius mentio fit in d. cap. Tua nos, iudicatur a Papa irregulatus, non quia dabat operam rei illicitæ & prohibita ſimpliciter, ſed prohibita illi, quia periculola, vulnus enim illud, quod illi feminæ intulit in gutture ad curandam tumorem, fuit opus ex ſe periculolum, & ideo ſubſecuta morte, quamvis culpa etiam mulieris, induxit irregularitatem.

10 Quando autem Clericus, aut Monachus verè peritus eſſet, & vrgeret neceſſitas, nec alius laicus peritus adeſſet, qui id facere poſſet, ſi clericus hac vrgente neceſſitate officio hoc Chirurgi in caſu aliquo particulari vreretur, excuſaretur fortaliſ a prohibitione iuris & ab irregularitate, etiam ſi mors aliunde ſubſequatur, ut docet Henriquez lib. 14. c. 11. §. 1. cuius ſententia probabilis eſt; non enim exiſtimandum eſt velle Eccleſiâ, ut in tali neceſſitate obliget ſuum præceptum, vnde ſicut tunc in homicidio caſu ſi excuſator a culpa & voluntario, ita etiam excuſatur ab irregularitate.

11 Et quæ hæcenus diximus de Clericis, & Monachis, intelligitur ſolum de exercitatione chirurgiæ cum aduſione, vel incifione, ſiquidem Clericis etiam in ſacris conſtitutis, & Monachis licitum eſt exercitium artis Medicinæ, dummodò nec incifio, nec aduſio, nec etiam probabile periculum mortis interceſſerit, & hoc maxime erga perſonas miſerabiles, & cognatas perſonas, arg. c. 1. & 2. de poſtul. quibus ſic eis facultas poſtulandi, ſeu aduocandi, pro huiusmodi perſonis. Vnde ſi Monachus, vel Clericus exercet Medici artem, & peritus eſſet tanquam alter Medicus peritus, & abſque eius culpa, caſu infirmus & egrotus moreretur, non eſſet ſi irregularis ex Cardin. in c. Tua nos, col. 1. de homicid. Cona. in Clem. Si furioſus, p. 2. §. 4. nu. 3. de homicid. quia daret operam rei licitæ, Nam ut conſtat, ex c. Ad aures, de ætat. & quali. Pontifex conſulit ne promoueatur ad ordines, qui habet conſcientiam laſam alicuius culpæ, & negligentia, hinc ſignificans promoueri poſſe, ubi artem Medicam abſque culpa exercuit, & idem docent Nau. in Man. c. 25. nu. 111. verſ. Clericus verò, & Henriquez lib. 14. c. 11. §. 1. in annot. litera F. nullo in re prohiberi Clericis, ut arte Chirurgiæ, vel Medicinæ viâ tur abſque incifione, vel aduſione, & Pa. in c. ſententiam ſanguinis, nu. 22. Ne Clerici, vel Monachi, potius in hanc ſententiam inclinat, quia inquit, non ita contingit periculum mortis directè in Phyſica, ſicut in chirurgia, quæ per aduſionem, vel incifionem fieri ſolet.

12 Septimo inferitur, dantem Medicinam, aut potionem, abſque Medici conſilio, aut contra eius prohibitionem, alicui egrotanti, ſi inde mors ſubſequatur, eſſe irregularem, quia rei ſibi prohibita & periculola, ex qua mors ſubſequi

ta eſt, operam dedit, ſic Inno. & DD. in c. Tua nos, & Marian. Socin. in ead. audientiam, nu. 32. de homicid. Summa Confeſſ. lib. 2. tit. 1. q. 39. & 41. & Cou. in Clem. Si furioſus par. 2. §. 4. nu. 3. verſ. Ex his etiam, de homicid. & Henriquez lib. 14. c. 15. §. 5. & alij.

13 Oſtendo inferitur, cum qui egrotum agonizantem modo pietatis, & compaſſionis ad ductus in aliud latum veni, ut moriatur, vel mors eius acceleretur, fore irregularem. Circa hoc autem aduertendum eſt, non ſanctur locum eſſe Pelagium, lib. 1. de planctu Eccleſiæ, c. 48. dum abſolute docet voluentem in aliud latum, etiam ſine culpa, irregularem eſſe, vnde conſulit Clericis abſtinere omnino à officio Infirmarij: Ceterum cõmunis opinio DD. eſt, eo qui ex officio, aut ex Prælati obedientia inferunt egrotis, non incurere irregularitatem, niſi acceleretur mors egroti ex aliquo facto ipſorum notabili, ob eundem, aut notabile eorum negligentiam. ſic Aſtenſis in Summa par. 2. lib. 6. tit. 14. ar. 3. q. 4. & art. 8. q. 18. & Summa Confeſſ. lib. 2. tit. 1. q. 10. S. Anr. 3. par. tit. 29. de Irreg. c. 2. §. 1. homicidium, verbo, in fine, & §. Homicidium caſuale, in fine. Angelica, verbo, Homicidium, 2. num. 14. Speculatio diſpenſ. §. iuxta, verſ. Quod ſi alius infirmum. Villac. trac. de Irreg. c. de percuffore, col. 5. Marian. Socin. in ead. audientiam, nu. 32. de homicid. Sylueſt. verbo, Homicidium, 2. q. 15. Tabiena, verbo, Irregularitas, §. 12. & 13. Caiet. 2. 2. q. 64. art. 8. Sotus, lib. 5. de iuſt. q. 1. art. 9. Natum Man. cap. 27. nu. 228. verſ. Decimo quinto, & nu. 229. verſ. Decimo ſexto. Cou. in Clem. Si furioſus, par. 2. §. 4. nu. 2. verſ. Pari ſanè ratione, de homicid. Summa Piſanella, verbo, Homicidium, 2. §. penult. Martin. Ledem. 2. 4. q. 1. art. 2. de Irreg. pag. 365. col. 3. Alph. Vival. trac. de Irreg. num. 246. & nu. 247. Summa Corona tit. eod. verſ. Quarta regula. Maiol. lib. 5. c. 48. §. 1. nu. 2. & §. 4. nu. 4. & Henriquez lib. 14. c. 15. §. 5. & ca. 16. §. 3. in fine. Quæ autem ſi culpa notabilis, & acceleratio, iudicat peritis artis. Id quod procedit non ſolum in eo, qui hoc facit, ſed in eo etiam qui id iubet, rogat, aut conſulit, ut faciat. Extra iudicandum eſt, quid ſit dicendum in ſequentibus caſibus; ſi quis inferuens egrotum, eum ex vno latere verit in aliud, ita ut mors eius acceleretur, quia vel apoſtema frangitur, vel anhelitus impeditur, vel quia ex eo motu ſuffocatur. Id, ſi qui ad iram prouocant egrotum, vel ei malum nũcium dant, aut ad triſtitiã excitant, vel verbis aſperioribus commouent, aut perturbauerit. Item, ſi aut vinum, aut aqua, vel aliquid cibi egrotum dederit, ad preces eius, aut conſolatorius, præterquam Medici. Item, ſi egrotum ſine vellet, dco ſurgere, vel cubiculo egredi, aut domo exire, & inde acceleretur mors. In his omnibus & alijs ſimilibus caſibus ſi non ſit evidens, aut notabilis negligentia, qualis eſſet ſi aliquid ſcienter contra præcepta Medici egrotum porrigeret, aut qualis eſſet notabilis motus quo egrotus ad iram, vel triſtitiã commoueretur, & qualis eſſet ſi cuſtodi mi vocaret minorem, vel porrigat ei vinum, aut aquam aut non bene cuſtodiret infirmum, & qualis eſſet ſi cuſtodi phrenetici, vel furioſi dimittat eum, ut ipſe iret ad ludendum in platea, vel aliàs daret operam rei illicitæ, aut ex nimia crapula, vel ebrietate vigilare non potuit, & egrotus vel ſe præcipitaret, vel alium in phrenetico occideret, non eſt cur irregularitas timeatur, maxime, quando hæc ſunt ex obedientia ſuperioris, aut ex pietate, & charitate erga infirmum, & abſque vlla intentione nocendi infirmo; Quia ad hoc, ut ſit homicidium voluntarium, indirectè, & conſuale, non ſufficit ex opere commiſſio, aut ex quacunque minima negligentia mortem ſubſecutam eſſe, ſed neceſſarium eſt, aliquam notabilem culpam in committendo, aut negligentiam in omittendo fuiſſe, ex qua indirectè aut voluntarius & peccatum mortale ſit. Quod ſi infirmum aut peritus artis de propria culpa dubius ſit, & bona fide & intentione id fecit, puta, verſat infirmum, ne anguſtetur, ut quietius dormiat, emollit lectum, miniſtrat aliquod cibum, aut potum, poteſt ad viri boni arbitrium omnes ſerapulos deponere, & ſe non putare irregularem, quia in dubio, ſine dolo exiſtens, non eſt culpandus de irregularitate. Nec magis prohibetur Sacerdos curam infirmorum agere, quam laicus, ut rectè Caiet. & Henriquez ubi ſupra.

cap. 15. §. 5. in annot. litera M. docent, ubi autem Sacerdos
est perplexus, maxime dum agonizet infirmus, tutum
consilium est, quod dicat laico infirmario, vis officium
suum exequatur, juxta Medici præscriptum, & infirmi
necessitatem.

14. *Novus infertur, Irregularem esse eum, qui a vulnerato
sagittam extrahit, si non sit Medicus, aut Chirurgus artis
peritus, si ex hoc ipse vulneratus citius moriatur, quod ve-
rum est, quando extrahens sagittam culpam commisit in
extrahendo, eo quod non servavit modum ab huius artis
peritis præscriptum, dedit enim operam rei sibi illicitæ, &
periculosa, ideoque si culpam commisit, irregularis erit,
ob irregularitatem non incurrit. Specu. titu. de dispensa.
laura, versicul. si autem aliquis sagittam. Naua. in Man.
cap. 27. numer. 2. 19. Couar. in Clement. Si furiosus, par. 2.
§. 4. numer. 3. in fine, de homicid. Maiol. lib. 5. capit. 48. §.
4. numer. 3. Martin. Ledesma. 2. 4. quæst. 26. ar. 2. de Irregu.
pag. 365. colum. 3.*

15. *Decimo infertur, Quod si Clericus, aut Monachus cum
femina prægnante ludat, etiam si affinis, vel consangui-
nea sit, quantumvis modeste cum ea ludat, & siue ex
causa honesta, aut inhonesta cum ea salter, aut choreas
ducere, censetur irregularis, si casu contingat abortio fe-
tus animam ex eo lusu, quia lusus ille cum femina prægnan-
te periculosus est saltem frequenter occasionem præbens
abortioni, & talis ludendi levitas Clerico & Monacho in-
digna est, & illicita propter periculum abortionis; secus
autem si Laicus, puta maritus, frater, affinis, aut persona
concordia ludat, & ludus sit levis, tunc enim si casu sequar-
etur abortio, irregularis non erit, quia levis ludus, ut choreas
ducere modeste, etiam cum muliere prægnante, non est
prohibitus Laicis, sicut Clericis, & Religiosis, & ideo non
imputatur abortus Laico, qui Monacho, aut Clerico im-
putaretur, sic Panor. in cap. sicut ex literarum, & ibi Pan.
numer. 6. de homicid. Angelica verbo, Homicidium, 2. §.
5. Sylvest. verbo, Homicidium, 2. §. vndecimo, Tabiena,
verbo, Irregularitas, 3. §. 14. Nauar. in Man. cap. 27. num.
236. §. vigesimo quarto, & Couar. in Clement. Si furiosus
par. 2. §. 4. numer. 4. & numer. 10. vers. Quinto, de homicid.
Maiol. lib. 5. ca. 48. §. 3. numer. 8. Cosmus Philarchus, libro
4. cap. 11. §. 7. vers. Tertia Regula. Summa Corona, tit. de
Irregu. numer. 17. Petrus de Arragona, 2. 2. quæstio. 64.
articul. 2. ad 2. quicquid Henriquez lib. 14. capit. 15. §. 5.
4. vers. Clericum, aut Monachum Irregularem in hoc ca-
su non esse, si caute ludat, aut salter cum prægnante; qui
salutem; cum enim concedat esse illicitum propter pericu-
lum, etiam fatendum est irregularem esse Clericos, & Mo-
nachos, ita cum prægnante saltantes, si sequatur abortus,
quia dant operam rei illicitæ, & prohibita; ex eo quod sit
actus ad abortionem periculosus; sicut etiam Laici, secu-
to abortu irregulares essent, si incaute cum prægnantibus
ludant, ob periculum abortus. Et hac de causa Clericus,
qui ad se venire facit prægnantem per loca periculosa, ut
perfecta domus, aut per fenestram, si illa cadens motia-
tur, aut abortiat, irregularis est, secus verò si introducat
per viam planam, puta per ostium, & idem contingat;
quia licet utrumque opus sit illicitum, & ex utroque se-
cundum sit abortus, vel mortis, prius tamen est periculosum,
& sufficienter ordinatum ad abortum, vel mortem, non
autem posterius, sic Sylvest. verbo, Homicidium, 2. §. 7. ci-
tans Gabel. Laudun. Tabiena, verbo, Irregularitas, 3. §. 14.
Nauar. in Man. cap. 26. numer. 235. vers. vigesimo tertio, &
Henriquez lib. 14. c. 15. §. 4.*

17. *Vndecimo infertur, Quod si Laicus incumbens venationi
periculosa, qualis est ea, quæ fit armis, adhibeat suffi-
cientem diligentiam ne sequatur homicidium, & tamen
sequatur, non est irregularis, quia illi non est prohibitum
venari; Clericus verò in sacris constitutus, prædictæ vena-
tionis incumbens, irregularis erit secuto homicidio, etiam
si diligentiam omnem adhibeat, ne sequatur, quia est illi
prohibitum, sic venat. S. Antonin. 3. par. tit. 29. capitul. 2.
§. 4. Angelica, verbo, Homicidium, 2. §. 13. Sylvest. verbo,
Homicidium, 2. §. Quinto. Socin. lib. 1. consil. 38. Alphons.
de Castro, libro 2. de potest. leg. penal. capitul. 14. versicul.
Nec refert, & Cætan. 2. 2. quæstio. 64. articul. 8. Nauar. in*

Manual. capitul. 27. numer. 235. versicul. vigesimo secun-
do. Couar. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 4. numer. 10. vers.
Quarto, de homicid. Henriquez libro 14. capitul. 15. §. 3.
Qui tres vltimi auctores merito cum Soto lib. 5. de iust.
quæst. 1. articul. 9. quibus censent Petrus de Arragona,
2. 2. quæstio. 64. articulo 8. dub. 2. Coroll. 3. hoc quod cxi-
mus solum verum esse docent, quando Clericus daret
operam venationi, quæ illi prohibetur, quia de se est peri-
culosa.

18. *Sciendum enim est, Clerico beneficiario, aut sacris ini-
tiato, & Monachis, aliquam venationem prohiberi tan-
quam periculosa, ut est venatio aprorum, & ea quæ cla-
morosa est, & fit cum armis, c. Qui venatoribus, & seq. &
c. Esau. & ibi glos. in verbo, piscatores, dist. 86. & capitul. 1.
& 2. & ibi glos. & Panorm. de clerico venatore, & de hoc
venationis genere procedunt, quæ hæcenus dicta sunt.
Alia venatio prohibetur istis solum ob honestatem, & sta-
tus decentiam, ut venatio cuniculorum, & animalium
mansuetorum, ac avium captio, sine strepitu & clamore
neque enim status eorum permittit, ut his se frequenter
exerceant, & ita Monachis nigris prohibetur venatio si-
quens dum fit ex proposito, & cum canibus simul & avi-
bus, Clem. Ne in agro, de statu Monach. Si tamen raro, &
recreationis causa id faciant, non peccat, dummodo abest
scandalum, ex Sylvest. verbo, venatio, & Henriquez vbi
suprà, cum alijs multis, quos refert, quod intelligo, quan-
do cum silentio, & modestia id faciant, & tempore non
prohibito, si enim id facerent in Quadragesima, graviter
peccarent, sicut etiam si alijs temporibus ieiuniorum id fa-
cerent, argum. cap. Quid prodest, & cap. An putatis, dist.
86. & cap. si nulla, 23. quæst. 8. & Sylvest. vbi suprà. Vnde
si clericus venationi huius generis operam daret, etiam
tempore interdicto, ut diximus, & etiam contra Prælati
præceptum, si nulla alia culpa accedat, sed debitam dili-
gentiam præmittat, & casu occideret hominem, quem pu-
tabat feram, aut si se exercens in Balista sagittam in volu-
crem dirigens, casu incidat in hominem, aut si Clericus
porcos de agro pulsus lapidem iaciat, & puerum inter-
ficiat, præmissa debita diligentia, irregularis non erit, ar-
gum. cap. Clerico, & glos. ibi, dist. 50. & Sylvest. verbo, Ho-
micidium, 2. §. Quinto & Tabiena, verbo, Irreg. 4. §. 19. in
fine. Henriquez lib. 14. ca. 15. §. 3. Quia ut recte docet Co-
uar. vbi suprà, vbi venatio interdicta est propter honesta-
tem solum, si nulla alia culpa in ipso actu contingit, quam
quod det operam rei interdictæ, irregularis non erit. Non
enim culpa illa venationis illicitæ ad homicidium perti-
net, sed tantum ad transgressionem præcepti de non ve-
nando constituti, quæ non sufficit ad irregularitatem ex
homicidio casuali sine alia culpa subsecuto. Ex quibus co-
stat Caietani dictum 2. 2. quæst. 64. articul. 8. vbi ait, cleri-
cum mortaliter venationi vacantem ab homicidio culpa
excusari, quando nobilis Laicus venationi vacans ab ho-
micidio culpa excusatur, quia scilicet adhibita est omnis di-
ligentia, ne cuiquam noceret venatio, falsum esse, nisi cum
distinctione prædicta subintelligatur; Si enim clericus ve-
nationem exercet, quæ non est ex se prohibita tanquam
periculosa, sed propter decentiam status, sic verum affic-
mar; Sin autem venatio illa prohibita sit tanquam pericu-
losa homicidio, sic falsum est, tunc enim Laicos adhibita
diligentia, ab irregularitate homicidio iniusti casualis ex-
cusatur, cum hic omni culpa careat, hæc autem non nisi
ex culpa contrahitur; Clericus verò etiam omni diligen-
tia adhibita irregularis censendus erit, secuto homicidio,
cum sit culpabilis, ut subtiliter post Nauar. in Manu. capit.
27. numer. 237. vers. 27. Frat. Mich. Salon in 2. 2. q. 64. art. 8.
Controversia 3. annotavit, & ex doctrina in superiori ca-
pite a nobis tradita evidenter deducitur.*

19. *Duodecimo infertur, Irregularem esse eum, qui habet
Vulvum, Leonem, Canem, si aliquod ex his animalibus ho-
minem occidat; quod intellige, si non caute, & bene liga-
ta hæc animalia teneat, aut si ea ligata in via, vel in in-
tere aut in alio loco publico custodierit, ex Innoc. in cap.
ad audientiam, de homicid. & Summa Confess. lib. 2. tit.
1. q. 28. Summa Affens. par. 2. lib. 6. tit. 14. ar. 6. q. 9. S. Arr.
3. par. tit. 29. c. 2. §. Homicidium casuale. Summa Pisanel.*

Yy la,

- la, verbo, Homicidium, 3. §. 2. Angelica, verbo, Homicidium, 2. §. 16. Syluest. verbo, Homicidium, 2. versic. 24. Tabiena, verbo, irregularitas, 3. §. 18. Specul. tiru. de dispens. §. iuxta, Quid si aliquis tenet ceruum. Summa Confess. lib. 2. tit. 1. quest. 28. Nauar. in Man. cap. 27. num. 227. versicu. Decimo quarto, Conar. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 4. nu. 10. versic. Quarto, de homicid. Henriquez lib. 14. cap. 1. §. 3. in fine. Maiol. lib. 5. cap. 48. §. 3. nam. 13. Toletus lib. 1. Instruct. Sacerd. cap. 29. in fine. Si enim ea caute, & bene ligata custodierit, nec in via, vel loco publico, sed in priuato, tunc si casu aliquem occidant, ab irregularitate excusatur, cum sit absque omni culpa, vt prefati DD. tradunt.
- 20 Decimo tertio infertur, Parentes, & nutrices, tenentes infantes in lecto irregulares esse si nocte in fornibus dum dormiant, suffocentur, cum hoc eis prohibitum sit propter probabile periculum homicidij, quod inde euenire solet, vt cap. consuluisti, 2. quest. 5. vbi Stephanus V. id prohibet in vniuersis omnibus parentibus, & in cap. Quæstium, de pœnit. & remiss. Clemens III. id in speciali Sacerdotibus Græcis prohibet, & est communis DD. Panorm. in d. cap. Quæstium, & facit cap. De infantibus, de his qui fil. occidunt. Summa Confess. lib. 2. tit. 1. q. 57. Summa Pisanella, verbo, Homicidium, 3. §. 6. fina, Angelica Homicidium, 2. §. 15. Syluest. verbo, Homicidium, 2. §. 23. Tabiena verbo, irregularitas, 3. §. Sexto, & §. 14. Nauar. in Man. ca. 27. num. 236. versic. vigesimo quinto. Maiol. lib. 5. cap. 48. §. 3. nu. 9. Henriquez lib. 14. cap. 1. §. 7. Alphons. Viuald. tract. de irreg. num. 243. Summa Corona, tit. eod. nu. 17. in Regula quarta Cosinus Philarchus lib. 4. cap. 11. §. 7. Regula tertia. Toletus lib. 1. Instruct. Sacerd. cap. 29. Notab. 1. Ioannes Chapanillus, de casibus referuatis, Casu 10. Quod procedit, vbi probabile periculum talis euentus præcaueri poterat, & negligentes fuerint in præcauendo. Siquidem, vt plurimum tenere infantes in lecto, statim offert periculum oppressionis, ideoque nisi debitis circumstantijs honestetur, est illicitum & periculosum, quia est contra curam debitam vitæ proximi. Sin autem honestetur ex iustis causis, & debitis circumstantijs, puta quia lectus est extensus, & infans satis distat a pariete, vel nutrice, & nutrix consuevit semper se inuenire in eodē loco, aut situ, quo se incipiendo dormire posuit, aut implacabilitas infantis hoc exigat, vel si parentes tam inopes sint, vt ob commodum infantis ita reponant, vt in frigore foueant, excusari videtur ab homicidio, & irregularitate, si casu infans suffocetur, quia non est rationabile his concurrentibus periculum timere. Vnde in cap. consuluisti, 2. quest. 5. non absolute præcipitur parentibus, ne tenellos infantes in lectu proprijs collocent, Sed admonendi sunt, & protestandi.
- 21 ne cum aliquo periculo, aut negligentia eos sic ponant. Si igitur ex circumstantijs consideratis nulla periculi ratio iuperfuerit, certe euentus similiter casualis omnino censetur, nec quicquam omnino voluntarij etiam indirecte habebit, & proinde nec ad homicidium, nec ad irregularitatem imputabitur. Addunt tamen Tabiena, in d. §. 14. Maiol. Viuald. & Henriquez vbi supra, quod si adesset censura excommunicationis, vt communiter fulminatur ab Episcopis in suis Diocesis contra eos, qui culpabiliter suffocant infantes in lecto, (constat enim experientia multos pueros suffocari) tunc nullo modo possunt apud se tenere. Talis excommunicatio referuata habetur in Concilio Prouinciali Mediolanensi, §. par. 2. tit. de Baptismo, §. Graue, & Concilio Prouinciali Mediolan. VI. tit. de baptismo §. Grauiissimo, & in Episcopatu Saouone, vt refert Alphons. Viuald. tract. de irreg. numer. 243. vbi prohibetur, ne infantes, qui nondum ætatis suæ annum expleuerunt, in lecto teneantur, & in Synodo Casinensi Sessione 3. tit. de secularium reformatione, cap. 7. decreto V. cui nos interfuimus, idem sub eadem pena prohibetur, ne ante triennium expletum in lecto teneantur, vbi errore impressoris Triennium pro annum habetur. Quem impressoris errorem hic annotare volumus, ne quis talem prohibitionem, tanquam nimis rigidam, & insolitam reprehenderet, sic enim in nostro libro manuscripto, Idcirco sub excommunicationis pena, & alijs arbitarijs, præcipimus,

- ne infantes ante annum expletum, in lectis dum dormiunt, tenere præsumant, habetur, lata namque fuit illa excommunicatio propter periculum suffocandi paruulos, vt constat, quod quidem periculum post annum expletum, ante triennium cessat, vt experientia docet.
- 22 Decimo quarto infertur, Non esse irregularem clericum qui arborem alienam cadendo casu occidit aliquem, adhibita omni diligentia ne mors alicuius sequatur, Quia licet in hoc peccet Clericus quod arborem alienam cadat, quia tamen non est periculosa res, nec ex se ad alicuius mortem ordinata magis, quam si arborem suam cederet, quoniam est irregularis, nisi sequatur mors ex defectu diligentie, adhibita, vt communiter tradunt DD. Sotus lib. 5. de iust. quest. 1. art. 9. vltra medium. Nauar. in Man. cap. 27. num. 237. versic. vigesimo sexto. Barthol. Medina, in 1. 2. quest. 73. art. 8. §. Tertia Regula, Henriquez lib. 14. cap. 1. §. 3. Michael Salon in 2. 2. questio. 64. artic. 8. Controuersia 1. quicquid Sylue. verbo, Homicidium, 2. §. 18. & Maiol. lib. 5. cap. 48. §. 3. num. 11. putent irregularem esse, si cederet lignum alienum, secus si arbor esset sua: quæ opinio omni caret probabilitate, vt prefati auctores tradunt. Eodem modo non erit irregularis, si cadat arborem contra obedientiam superioris.
- 23 Decimo quinto infertur, Non esse irregularem Monachum, si pulsando campanam tempore prohibito adhibita debita diligentia casu aliquem occidat, ex eo quod tintinnabulum cadat. Sic Sotus, Nauar. Medina, Salicis proximi citatis, contra eundem Syl. vbi supra. Quauis enim pulsando tempore sibi prohibito peccet contra obedientiam, quia tamen non est res periculosa, aut ad mortem ordinata, non erit irregularis si casu quispiam occidatur.
- 24 Decimo sexto infertur, Non esse irregularem clericum, vel Monachum qui mercando aliquid contra superioris obedientiam, casu inopinato, facta debita diligentia aliquem occidit, licet enim peccet sic mercando, non est tamen res periculosa, vel ad mortem ordinata, ex Nauar. in Man. cap. 27. num. 237. versic. Vigesimo septimo, & Henriquez lib. 14. cap. 1. §. 3. contra Sylu. verbo, Homicidium, 3. q. 1. §. Sexta.
- 25 Decimo septimo infertur, Non esse irregularem Monachum Franciscanum, qui equitando casu inopinato puerum occidit. Et enim peccat contra Regulam suam equitando, non est tamen res periculosa, vel ordinata ad mortem, dummodo diligentiam debitam adhibeat, ex Nauar. in Man. cap. 27. num. 238. §. Vigesimo octauo, & Barthol. Medina, in 1. 2. quest. 73. ar. 8. §. Tertia Regula. Henriquez lib. 14. cap. 1. §. 4.
- 26 Decimo octauo infertur, Non esse irregularem eum, qui inducit locum, vt intret vineam alienam causa funi occidatur focus a cane, vel custode vineæ, ex Henriquez lib. 14. cap. 1. §. 3. & Mich. Salon in 2. 2. qu. 64. art. 8. Controuersia 3. contra Nauar. in relect. de furto, num. 24. contra opinio tunc solum vera erit, quando probabiliter inducitur nouit tale factum esse opus periculosum homicidij, & eo fine suauis, vt ille morti exponeretur, tunc enim, cum ex illa inductione sequatur mors, & cum consensu inducentis, est homicidium simpliciter volitum ab inducente, & consequenter homicidio secuto irregularis est, qui aliu ad opus illud illicitum, & periculosum ex mala intentione induxit. Pari ratione, si quis maderet famulo vt rapiat feminam in suam libidinem, & famulus rapiendo aliquem occidit, mandans non est irregularis, quia tale mandatum non est ordinatum sufficienter ad mortem, sic Henriquez lib. 14. cap. 1. §. 3. Quod limitatur, quando non erat periculum probabile homicidij ex tali rapto, secus autem si periculum aliquod erat homicidio ex illo opere illicito, quod mandator ex qualitate personarum, loci, & actus, cogitare debuit, tunc enim irregularis erit mandator, vt recte Conar. in Clem. Si furiosus, p. 2. §. 1. nu. 2. versic. Sic sane, in fine, de homicid. annotauit. Et qui fabrum lignarium fecit incedere per tectum, vt illud componat, non erit irregularis, si ille expertus forte cecidit, & mortuus est, ex Syluest. verbo, Homicidium, 2. §. Nono. Henriquez lib. 14. c. 15. §. 4. Angelica, verbo, Homicidium, 2. §. 8.

27. De monito infertur, Irregularem esse eum, qui reficiens rectum, & inde deiciens regulas, aliquem occidit nisi verbis monuit, aut signum posuit, ut transientes sibi caveant ab ictu regularum, sic Tabiena, verbo, Irregularitas, 3. §. 19. Nauar. in Man. cap. 27. numer. 235. vers. 22. Maiol. lib. 1. cap. 48. §. 3. num. 10. Henriquez lib. 14. capit. 15. §. 4. post §. Ant. 3. par. tit. 29. cap. 2. §. Homicidium casuale. Cosmus Philarchus lib. 4. c. 1. §. 7. Regula 1. Summa Corona trac. de Irreg. num. 16. Regula 1.

28. Vigesimo infertur, Irregularem esse eum, qui puerum pro alportanda aqua misit ad flumen, aut puteum discooperam qui suffocatus est. Nauar. in Man. cap. 27. numer. 236. vers. vigesimo quinto, & Henriquez lib. 14. capit. 15. §. 4. Nam mittens praecogitare debuit de verisimili periculo. Pari ratione irregularis est, qui mittit puerum ad aquandum equum, etiam si moneat eum, ut caveat a flumine, si puer flumen intret, & submersus sit, quod intelligitur, quando probabiliter praecogitare debuit fore periculum, ut contingere solet. Summa Confess. lib. 2. tit. 1. quæst. 26. Summa Astenfis par. 2. lib. 6. tit. 14. art. 8. quæst. 8. §. Ant. 3. par. tit. 29. cap. 2. §. Homicidium casuale. Angelica, verbo, Homicidium, 2. §. 22. Sylu. verbo, Homicidium, 2. §. 27. Tabiena, verbo, Irregularitas, 3. §. 1. & §. 7. & Maiol. lib. 5. cap. 48. §. 3. num. 14. Albericus, verbo, Homicidium, 6. in fine, & citant Hostiens. Cosmus Philarchus lib. 4. cap. 11. §. 7. Regula 2.

29. Vigesimo primo infertur, Irregularem esse eum, qui ludendo lapidem projicit in aliquem, aut scloppum in aliquem explodit, si is, in quem lapis conjicitur, nec percussus est, fugiens cadat, & moriatur; quod intelligitur, quando fugiens timebat sibi de gravi malo sibi infligendo nisi fugeret; & quando projiciens grauius percuteret, vel iactus potuisset grauem percussione facere, nisi alius fugisset, qui tunc projiciens tenetur de homicidio, tunc enim noxus, & periculosus est ludus etiam in pueris, secus autem si fugiens timebat solum de percussione leui, & percussus, & projiciens intendit solum leuiter percutere; vel si projiciens a longe lapidem misit, & terrefecit hominem eo modo, qui non solet perturbare, aut nocere, tunc enim licet alius timens fugeret, & corruens iniret, projiciens irregularis non esset. Innoc. & Hostiens. & Panorm. in cap. ex libita, numer. 4. & §. de homicid. Summa Astenfis par. 2. lib. 6. tit. 14. art. 6. quæst. 4. Angelica, Homicidium, 2. §. 11. Sylu. verbo, Homicidium, 2. §. 21. Hugut. in cap. seppe, dist. 50. Alberic. verbo, Homicidium, 6. Summa Confess. u. eod. quæst. 19. & 27. Tabiena, verbo, irregularitas, 3. §. Quarto. S. Anton. par. 3. tit. 29. c. 2. §. 3. Maiol. lib. 5. c. 48. §. 3. num. 4. Alphons. Vitald. tract. de Irreg. num. 267. & Henriquez 30 lib. 14. cap. 15. §. 3. Eodem modo qui projicit lapidem in Petrum, & Petrus alterum impellit, sine dolo, & alter occiditur, irregularis efficitur non Petrus, sed qui lapidem projicit in Petrum. Item, si Ioannes lapidem in Petrum iniicit, Petrus autem declinante ictu lapis percussit Paulum, si Paulus occidatur, irregularis est, Ioannes qui proiecit lapidem, non Petrus qui ictum declinauit; & si Paulus qui occisus est, Clericus fuerit, Ioannes & excommunicatus, & irregularis erit. Hugut. in cap. Seppe, dist. 50. Summa Confess. lib. 2. tit. 1. quæst. 27. Summa Astenfis par. 2. lib. 6. tit. 14. art. 6. quæst. 8. S. Anton. 3. par. tit. 29. cap. 2. §. 3. Angelica, verbo, Homicidium, 2. §. 19. Sylu. verbo, excommunicatio, 6. num. 6. §. Sciendum est quarto, vers. Secundo ubi citat & sequitur Alan. & Hostiens. quoad casum praedictum de excommunicatione, quia dat operam rei illicitæ, & hoc non sine diabolica suasionem, & verbo, Homicidium, 2. §. 16. Nauar. in Man. capit. 27. numer. 236. vers. vigesimo quinto, Tabiena, verbo, Irregularitas, 3. §. 2. Maiol. lib. 5. capit. 48. §. 3. num. 5. & 6. & Henriquez lib. 14. capit. 15. §. 3. qui duo vltimi idem docent quod Sylu. tam de excommunicatione, quam de irregularitate. Sin autem ictus lapidis directus fuisset in nauem, vel quadrupedem, non autem in hominem, & fortuito hominem occiderit, vel mutilarit, non incurritur irregularitas, cum actio licita sit, & nullo modo ex se ad hominis occisionem periculosa, ut colligitur ex glo. in c. Clerico, dist. 50. Sylu. Homicidium, 2. §. Quinto. Tabiena, Irregularitas, 3.

§. 19. Maiol. lib. 5. c. 48. §. 3. num. 5. Alphons. Vitald. tract. de Irreg. nu. 270.

31. Vigesimo secundo infertur, Irregularem esse eum qui ioco perterrefacit virum meticulosum aliquo motu subitaneo, si ipse eo metu percussus se precipiet, aut mutiletur, ex Maiol. lib. 5. capit. 48. §. 3. num. 8. & Henriquez lib. 14. capit. 15. §. 3. exemplum esse potest in circularere, aut alio deferere serpentes, aut angues, quos subito motu ostendat, ut merum incutiat, & ob id mors, aut mutilatio contigerit, & iure civili extraordinaria poena punitur, pro modo culpæ, vlt. ff. de extraord. crimin. cuius culpæ ratione inducitur irregularitas, ut praefati auctores tradunt. Item iuuenes lasciuientes, si vesicam turgidam porci subito rupiant, aut aliquid aliud, unde subitus ille fragor, & crepitus mulieri praegnantem abortus dederit, si hoc fecerint causa perterrefaciendi, irregulares sunt, si scire poterunt eam mulierem praegnantem fuisse, cum sint in dolo, & causam sufficientem abortus dederint, sic Innoc. Abbas & Vinc. Maiol. lib. 5. capit. 38. §. 3. num. 8. Summa Corona tract. de Irreg. numer. 16. Regula 2. & Henriquez lib. 14. capit. 15. §. 3. & faciunt quæ tradit Caiet. 2. 2. q. 64. artic. 8. in fine, maxime considerata seminarum natura, quæ admodum timida est, quamuis Angelica, verbo, Homicidium, 2. §. 12. & Sylu. verbo, Homicidium, 2. §. 22. & Tabiena, verbo, Irregularitas, 3. §. 14. contrarium in hoc vltimo exemplo doceant in pueris, qui ludendo id faciunt sine dolo, & ignorantia probabili talis euentus futuri & fauet Maiol. ubi supra, & est rationabilis opinio, cum dent operam ludo licito, & dolo careant. Et ex his casibus facile colligitur, quid in alijs similibus iudicandum sit.

32. Adde etiam hæc, quæ de homicidio casuali dicta sunt, intelligenda esse non solum, ut irregulares constituantur quoad ordines suscipiendos, sed etiam quoad susceptos, ut expresse docent Panormitan. in cap. Dilectus, num. 3. & Ioan. Andr. quem Panorm. ibi citat, & Anan. & idem Panorm. in cap. Significasti, 1. de homicid. & Couar. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 4. numer. 11. in fine, de homicid. quicquid gloss. in capitulo. Dilectus, in verbo, Nec actus, & Felin. in capitulo. presbiterum, numer. 3. de homicid. velint impedire solum quoad ordines suscipiendos, non autem quoad susceptos.

De dispensatione in irregularitate ex Homicidio voluntario, vel casuali proueniente. Cap. VII.

S Y M M A R I U M.

- 1 Dispensatio in irregularitate ex homicidio post Concilium Trid. a quo facienda.
- 2 Irregularitas ex homicidio iniusto proueniens baptismo tollitur.
- 3 Papa in omni irregularitate ex homicidio voluntario etiam notorio dispensare potest, & quæ huius sit ratio.
- 4 Papa cum homicida voluntario difficulter, & etiam additis quibusdam conditionibus dispensare solet.
- 5 Homicidium duplex est, aliud voluntarium, aliud casuale.
- 6 Voluntarium quidnam censendum.
- 7 Casuale quid & quoduplex sit.
- 8 Casuali in homicidio alia est ratio quoad culpam, alia vero quantum ad facultatem dispensandi in eo.
- 9 Dispensare potest Episcopus in omni irregularitate ex delicto occulto proueniente, excepto homicidio voluntario.
- 10 Dispensare non potest episcopus circa irregularitates ex delicto ad forum contentiosum deducto.
- 11 Tempus datum pro ordinibus suscipiendis, pendente lite circa delictum irregularitatem inducens, quodnam sit.
- 12 Episcopus inquisitus, ordines conferre, & alia Pontificalia exercere potest.

- 13 Dispensare non potest Episcopus in irregularitate ex homicidio manifesto procedente.
- 14 Dispensare non potest Episcopus ad ordines minores, aut ad beneficium simplex obtinendum cum homicida voluntario occulto, aut manifesto.
- 15 Delictum publicum irregularitatem causans, in quo Episcopus non disensat, ut sit, quid requiratur.
- 16 Homicidium voluntarium etiam occultum irregularitatem inducit.
- 17 Alphonsi de Castro, & Couarrunja opinio de homicidio occulto, eiusque dispensatione, quae nam sit.
- 18 Lex Canonica, & humana actum humanum pure internum non comprehendit, & quae huius sit ratio.
- 19 Crimina graua, & depositione digna quanam sint.
- 20 Dispensare potest Episcopus in irregularitatibus ex homicidio casuali prouenientibus ad ordines minores, & simplex beneficium.
- 21 Dispensare potest Episcopus cum homicida casuali ad beneficium curatum retinendum.
- 22 Dispensare potest Episcopus in irregularitate ex homicidio causa defensionis propriae uitae etiam culpabiliter perpetrato.
- 23 Dispensare potest Episcopus in delictis occultis solum in sua diocesi, circa subditos suos.
- 24 Dispensare possunt Praelati regulares cum suis subditis regularibus in homicidio casuali, virtute privilegiorum suorum.

Quamuis olim dispensatio non parua inter DD. erat circa dispensationem huius irregularitatis, quia tamen hodie, maxime post Concilium Tridentinum, materia haec faciliior, clariorque facta est quid circa hoc sciendum sit, breuiter in sequentibus exponemus.

Primo igitur irregularitas haec per baptismum tollitur; Quamuis enim nonnulli, quos superius libro cap. 3. dub. 2. & cap. 15. dub. 5. regulimus, existimauerint irregularitatem ex homicidio iusto, & absque culpa prouenientem non tolli per baptismum, quos latius illis in locis confutauimus; omnes tamen irregularitatem ex homicidio iniusto, & culpabili procedentem, baptismum deleri docuerunt & docent glossae in cap. Deinde, in verbo, inter peccata, dist. 26. ubi ait, omne irregularitatem ex proprio delicto prouenientem tolli in baptismo. Et expresse in cap. Si quis viduam, in verbo, post baptismum, dist. 50. ait homicidium voluntarium & culpabile, & irregularitatem inde prouenientem per baptismum tolli, & Archid. & Domin. ibi. & Vg. Tancred. & Ioan. Calde. quos refert, ac sequitur Panorin. in cap. Gaudemus, numer. 17. de diuoritijs. Innoc. in capit. presbiterum, de Homicidio. Henric. in d.c. Gaudemus Hostiens. in Summa lib. 5. tit. de homicidio. §. Qua pena. num. 5. Palud. 4. dist. 4. q. 1. artic. 1. vers. Quarto, Summistae communiter Summa Pisanelle, verbo Homicidium, §. 1. in fine, & S. Anton. 3. par. tit. 29. cap. 2. §. ult. in fine. Angelica, verbo, Homicidium, §. in princip. Syluest. verbo, Homicidium, §. 3. quest. 8. de officio. primum, & verbo, Irregularitas, qu. 28. vers. primo. Tabiena, verbo, Irregularitas, §. in princip. Nau. in Man. c. 27. num. 219. vers. Tertio. Mart. Ledes. 2.4. qu. 26. art. 2. de Irreg. pag. 364. col. 4. Couarr. in Clem. Si furiosus, par. 1. §. 2. num. 5. de homicidio. Maiol. lib. 5. cap. 51. num. 11. Henriquez lib. 14. cap. 17. §. 2. & Tolerus lib. 1. instruct. Sacerd. cap. 29. in princip. Ratio est; quia irregularitas haec solū oritur ex illo horrore occisionis, quia horrore tollitur per baptismum, dū homo, qui prius erat quasi lupus Saulo similis, per regenerationem baptismi deposita feritate sit ovis mansuetus, & mutatur in virum alterum & planē homo nouus efficitur, arg. c. 1. dist. 26. & c. ferrum & ibi glo. in verbo, quod non fuit, dist. 50. & consequenter Irregularitas ratione homicidij coniungens, siue homicidium peccatum fuerit, siue non, tollitur per baptismum.

Secundo Papa in omni Irregularitate ex homicidio voluntario etiam, notorio dispensare potest, ut communis DD.

opinio testatur; sic Innoc. & Host. Anan. & Pan. in ca. sicut dignum, num. 12. & idem Pan. in c. continebatur, nu. 3. & in cap. ad audientiam, nu. 4. ubi Socin. num. 95. de hom. & Hostiens. in Summa lib. 5. tit. de homicidio. §. fina. Summa Confess. lib. 2. tit. 1. quest. 62. Summa Aftenis, part. 1. lib. 6. tit. 14. art. 9. Sanctus Anton. 3. par. tit. 29. capitul. 2. §. ult. in fine. Summa Pisana, verbo, Homicidium, §. 2. Angelica, verbo, Homicidium, §. 1. Syluest. verbo, Homicidium, §. 3. q. 8. vers. Secundum, & verbo, Irregularitas, qu. 28. vers. Tertio. Tabiena, verbo, Irregularitas, §. in princip. Valadiego tract. de Irreg. ca. ult. Albert. Trotius, tract. de vero & perfecto Clerico lib. 2. cap. 26. Ludouicus Gomez in tract. expectatiuarum, num. 88. Nau. in Man. ca. 27. num. 239. Mart. Ledes. 2.4. qu. 26. art. 2. tract. de Irreg. pag. 364. col. 2. Couarr. in Clem. Si furiosus, pa. 2. §. 3. num. 3. de homicidio. Maiol. lib. 5. cap. 51. numer. 2. & 3. & Henriquez lib. 14. c. 17. 18. & 19. Ratio est; quia irregularitas homicidij voluntarij, sicut & omnis alia irregularitas, solo iure humano introducta est, ex Innoc. & alijs, in cap. ad audientiam, de homicidio. Palu. 4. dist. 25. q. 3. art. 2. Conclusi. 3. Syluest. verbo, Irregularitas, qu. 28. vers. Tertio, ubi ait esse communem DD. Couarr. in Clem. Si furiosus, par. 2. §. 3. num. 3. de homicidio, & Henriquez lib. 14. ca. 1. §. 3. Mich. Salom. in 2.2. q. 64. art. 8. in princip. Alph. Viuald. tract. de Irreg. nu. 10. 14. & num. 212. & 213. Etiam si glossae in capitulo, sicut dignum, §. ult. in verbo, consilium, & ibi Panorin. num. 12. & idem Panorin. in ca. ad audientiam, & ibi Mart. Socin. 3. qu. principali, dicant contrarium, existimantes irregularitatem hanc esse de iure Diuino, propter illud 1. Paralip. 22. & 28. Non aedificabis mihi domum, quia vir sanguinis es. Quorum fundamentum falsum est, nec enim quaeque in scripturis dicuntur, de iure Diuino sunt, & inde perfabilia, sed ea solum, quae Deus praecipit, vel qui scripturas scripserunt a Deo immediate tanquam praecipitum diuinum Ecclesiae tradendum susceperunt. Illud verò de Salomone templum aedificaturum figura fuit manifestum Christi, & Ecclesiae Christianae, quae in pacis vnione, concordia, & charitate fundata est, Ephes. 4. Adde etiam quod ipse Salomon homicida fuit, nam & Adoniam, & Iorab, & Semei, & alios interfecit, ut patet 3. Reg. 2. Et quantum in lege veteri prohibitum fuisset, illud tamē iudiciale fuit, pertineas ad illum populum, post Christi verò passionem ceremonialis, & iudicialis legis illius cessant, nisi quantum Ecclesia illa prohibeat.

Nec obstat cap. Miror, dist. 50. ubi Ioannes Papa VIII. insinuare videtur non posse dispensari cum homicida; siquidem vel intelligi debet textus ille de Praelatis inferioribus, & non de summo Pontifice, vel ut communiter praefati DD. tradunt, intelligitur Papam difficultate, & non si ex magna causa cum homicida voluntario dispensare solere, nisi cum eo, qui Religiosus sit, vel esse velit, vel nullum homicidium voluntarium sit omnino secretum, saltem ut in susceptis ordinibus ministrare possit. Immo Gomez vbi supra, & Ioannes Staphileus de huius gratia & iustitia fol. 193. col. 2. & Couarr. loco proxime citato docent, Papam quandoque quidem dispensare cum homicida voluntario etiam publico, quoad altaris ministerium, hoc tamen addito, quod intra triennium minime altari ministrare. Neque etiam post illud triennium permittit, ut in loco perpetrati delicti ministret, sed in alio tantum, ad scandalum emendandum. Quae etiam dispensatio post Conc. Trident. sess. 14. de reform. c. 7. & sess. 24. de reform. c. 6. difficilior efficitur, cum dicatur ibi, quod nullo modo cum eo dispensetur. Quo sensu intelligi debet Summa Confess. lib. 2. tit. 1. cap. 62. ubi ait, circa homicidium voluntarium nunquam inuenitur cum aliquo dispensatum, sed potius depositio cui aspera penitentia, hoc est, non dispensetur facile cum tali, & non nisi iniuncta aspera penitentia.

Tertio sciendum est pro intelligentia Concilij Trident. sess. 14. capitul. 7. & sess. 24. capitul. 6. homicidium aliud esse voluntarium, seu ex proposito, per industriam, aut per insidias commissum; aliud casuale. Volontarium dicitur illud, quod est cognitum, & intentum, vel per industriam, vel per insidias, vel voluntate, & ex proposito factum, vel in causa propinqua, & ordinata ex se ad mortem.

tem, quale est v.g. porrigere alicui venenum lethiferum; aut ferre ensē punctum circa praeordia, vel circa caput etiam casum. Et hoc modo intelligitur Trid. Sess. 14. de Re-
 for. cap. 7. in prima parte, vbi statuitur, vt nunquam dispe-
 sentur cum homicida voluntario, & Sess. 24. de Reform. ca-
 9. vbi prohibetur Episcopo ne dispensare possit in homici-
 dio voluntario. *Casuale* verò est duplex, vno modo, quan-
 do omnino sequitur praepter aliquam culpam & praepter om-
 nem intentionem, & de hoc non agitur in praesentiarum.
 Alio modo dicitur casuale, quod tamen est voluntarium
 in causa, & solum est volitum indirecte, & dicitur casuale
 prout distinguitur contra voluntarium, tale enim casuale
 non solet dici voluntarium, quia non est directe volitum.
 Et in hoc casuale homicidio, alia est ratio quoad culpam,
 alia verò quantum ad facultatem dispensandi in eo: Nam
 quantum ad culpam, satis est, si sit intentum in sua causa
 ordinata ad illud, vel ex natura rei, vel saltem, vt plurimū
 hoc est, homicidium casu factum, tunc culpa imputatur,
 etiam si sequitur ex aliqua causa, ex qua vel semper, vel vt
 plurimum solet accidere; At verò quantum ad facultatem
 dispensandi in homicidio casuale, diuersa est ratio, satis
 enim est, vt homicidium sit casuale quomodo cunque, ad
 hoc vt Episcopus in eo dispensare possit, ideo enim casuale
 dicitur quia opponitur voluntario directe. Et de hoc in-
 telligitur Conc. Trid. Sess. 14. de Reform. c. 7. in parte vlti-
 ma, vbi postquam dixit, non dispensetur ad ordines in homi-
 cidio voluntario, subdit, si vero homicidium non ex propo-
 sito, sed casu, &c. intelligit enim Concilium homicidium casu-
 ale, quod est voluntarium solum indirecte, & in causa si
 fuerit etiam Sess. 24. de Reform. capit. 6. vbi datur facultas
 Episcopis, vt dispensare possint in irregularitate proveniente
 ex delicto occulto, etiam ex homicidio casuale nondum dedu-
 cto ad forum contentiosum. Ex quibus sequitur, quod si ali-
 quis occidit hominem, non intendens occidere; Item si quis
 mandat alicui vt verberet, vel percutiat ita, vt non occidat
 illam, si mandatarium occidat, est homicidium casuale dis-
 pensabile ab Episcopo. Nau. in Man. c. 27. nu. 240. & cōsil.
 27. de homicid. Henriquez lib. 14. cap. 19. §. 3. in annot. lite-
 ra E. Item, si quis facit aliquid, vnde secuta est mors, non
 tamen fecit animo inferendi mortem, incurrit irregulari-
 tatem ex homicidio casuale proveniente. Sic etiam si quis
 defendat se, & se defendendo alium occidat, excedendo
 moderamen inculpatae tutelae, solum homicidium dispen-
 sabile, & irregularitatem inde proveniente incurrit, ex
 Nau. in Man. c. 27. nu. 240. & cōsil. 8. de homicid.
 9. *Quarto*, Episcopus dispensare potest in omnibus irregu-
 laritatibus provenientes ex quocunque delicto occulto
 in foro conscientiae, excepto homicidio voluntario etiam
 occultissimo ex Trid. Sess. 24. de refo. c. 6.
 10. *Quinto*, Episcopus dispensare non potest circa irregu-
 laritates propter delictum deductum ad forum contentio-
 sum, ex Conc. Trid. Sess. 24. de Reform. cap. 6. quod intel-
 ligitur de durante. Vnde, si quis vel denunciatus fuerit Iu-
 dici de aliquo delicto graui quod irregularitatem inducit
 vel de eodem inquisitus sit, vel etiam de tali delicto accu-
 satus dispensare non potest Episcopus, sed solus Papa, vt
 pendente denunciatōne, inquisitione aut accusatione, pro-
 moueri possit, argum. cōmipotentis, & ibi glo. de accusat.
 & arg. c. Tantis, dist. 81. & Specul. tit. de dispens. §. iux-
 ta veritatem denunciatus, & veritatem accusatus. Maiol. li-
 3. cap. 17. num. 3. & Henriquez lib. 14. capit. 17. §. 3. in text.
 & in annot. litera H. & cap. 18. §. 1. in fine & cap. 20. §. 4.
 Quod intelligitur ex Maiolo, de delicto post baptismum
 commissio, & de quo non penituerit; tunc enim delictum
 vix potest deleri, non debet impedire quo minus promo-
 ueri poterit, ex gloss. in princ. dist. 49. in verbo, si adhuc, sed
 & ille, qui neque inquisitur, neque accusatur, sed ei in mo-
 dum exceptionis tale crimen obijciatur, promoueri nō de-
 bet, nec enim eo dispensare potest Episcopus, donec super
 exceptione fuerit plane discussum. Quod intelligo de gra-
 uissimo quod inducit irregularitatem, de quibus crimi-
 nibus infra dicetur, vt docet Maiol. vbi supra, c. 17. nume-
 19. arg. cap. si forte, de elect. lib. 6. & tempus datum ad li-
 tem terminandam, in ordinibus suscipiendis, pro Episco-
 pis est semper, pro alijs ordinibus Episcopo inferioribus

anon expectatur, infra quod tempus, si denunciatio, in-
 quisiō, accusatio, vel exceptio nō expediat, poterit Epi-
 scopus talem ordinare; vt notat glo. in ca. Tantis, in ver-
 bo, obrepit, dist. 81. & citat. Authen. de sanct. Episcop. §. 3.
 Collat. 9. & glo. in cap. omnipotentis, in verbo, Nuntian-
 tur, de accusat. & idem docet Maiol. vbi supra, nu. 9. Hae
 autem procedunt in promouendis, at in promotis secus est.
 Nam Sacerdos, aut alius etiam accusatione, vel exceptio-
 ne pendente, ordines suos exercere potest: Non enim alius
 obest, donec per Iudicem, ante, vel post sententiam inter-
 12 dicatur cum hoc iure non sit prohibitum. Et ideo Episco-
 pus suspectus, inquisitus, vel accusatus potest ordines con-
 ferre, & alia Pontificalia exercere, & Sacerdos munera Sa-
 cerdotalia peragere, si illis inhibitu non fuerit, quod ta-
 men Maiol. lib. 3. c. 17. num. 10. & Henriquez lib. 14. c. 17.
 §. 3. in annot. litera L. bene limitant, nisi accusatio esset de
 delicto enormi, & cum scandalo; tunc enim Iudex prohi-
 bere potest sic infamatum ne in ordinibus susceptis mini-
 ster arg. cap. ex tuarum, de purg. Canon. Indiciali Inqui-
 sitionum in verbo, purgatio, §. 1. Quod si reus medijs etiam
 deprauatis causam viciet, & absolutus sit, ita vt cessat ratio
 deducti criminis ad forum contentiosum, tunc delictum
 censetur occultum, & in quo dispensare potest Episcopus
 virtute Conc. Trid. Sess. 24. de Reform. capit. 6. vt tradunt
 Alphonsus Viualdus tract. de Excommunicatione, num.
 42. vbi ait grauissimos Doctores Salmanticenses ita cen-
 sisse; & Henriquez lib. 14. cap. 20. §. 4. citans ad hoc Nau.
 in Man. cap. 27. num. 241. vers. primo, in fine, vbi fauere vi-
 detur huic sententiae. Addunt autem Maiol. lib. 3. cap. 17.
 num. 10. & Henriquez lib. 14. ca. 17. §. 3. in annot. litera H.
 quod si delictum, de quo accusatur, aut denunciatur tale
 sit, in quo Episcopus praueinendo potest dispensare, tunc
 quidem etiam causa pendente poterit Episcopus in irregu-
 laritate illa dispensare, Papa verò in quocunque delicto
 etiam ad forum contentiosum deducto quantumuis enor-
 mi dispensare potest, vt quis non obstat accusatione de-
 lecti pendente, iniiciatur sacris, aut beneficium obtineat, &
 vt sic dispensato nihil noceat exceptio per accusatōre op-
 posita, vt Specul. in tit. de accusat. §. 1. Zabai. in cap. vlt. do
 schismat. Burgas. de irreg. tit. de dispensat. par. 2. Conclus.
 4. num. 13. Maiol. lib. 3. c. 17. num. 10. & Henriquez lib. 14.
 c. 17. §. 3. in annot. litera H. & c. 18. §. 1. in fine tradunt.
 13 *Sexto*, Episcopus dispensare non potest in irregularita-
 tibus ex homicidio manifesto provenientes, vt colligi-
 tur ex Conc. Trid. Sess. 24. de Refo. c. 6. & est communis
 DD. opinio, & certa.
 14 *Septimo*, Episcopus post Conc. Trid. dispensare non po-
 test in irregularitatibus provenientes ex homicidio vo-
 luntario occulto, aut manifesto, neque ad ordines Mino-
 res, neque ad simplex beneficium obtinendum, vt colligi-
 tur ex Conc. Trid. Sess. 14. de Reform. c. 7. & Sessio. 24. de
 Reform. c. 6. Nau. in Man. cap. 27. num. 194. vers. Septimo
 & num. 240. vers. Quarto. & Tomo 2. cōf. 17. numer. 3. de
 homicid. Maiol. lib. 3. c. 48. in princ. num. 11. in fine & §.
 3. num. 18. Frat. Lud. Lopez 2. par. instruct. c. 93. circa me-
 dium. & Henriquez lib. 14. cap. 19. §. 1. & in annot. litera
 D. Alph. Viual. tract. de irreg. num. 325. Summa Corona
 tit. eod. num. 22. Cosinus Philarchus lib. 4. c. 11. §. 8. Greg.
 de Valentia, tom. 4. disp. 7. q. 19. puncto 5. §. 5. Petrus de
 Arragon. 2. 2. q. 64. art. 8. in fine. Toletus lib. 1. instruct. Sa-
 cerdot. cap. 31. & expresse habetur in d. Sess. 14. ca. 7. vbi di-
 citur. Nullo tempore ad sacros ordines promoueri possit, nec
 illi aliqua Ecclesiastica beneficia, etiam si eorum non ha-
 beant animarum, conferri liceat; sed omni ordine, ac benefi-
 cio, & officio Ecclesiastico perpetuo careat, ergo carebit vsu
 etiam ordinum Minorum. Vnde sequitur falli Mart. Le-
 desm. 2. 4. q. 26. art. 2. de Irreg. pag. 366. colum. 2. cum ve-
 lit Episcopum dispensare posse cum isto ad beneficiū sim-
 plex, & citat cap. 2. de elec. pag. in duello. Nam vt notat
 Nau. in Man. cap. 27. nu. 240. vers. Quarto. & Henriquez
 lib. 14. cap. 19. §. 1. in annot. litera E. in fine caput illud 2. de
 Cler. pag. in duello, solum agit de homicida casuale, & fa-
 uet Angelica verb. Homicidium §. num. 4. Et cū quicquid
 hac re senserint DD. antiqui iam post Concil. Trid. res est
 certa. Et pari ratione deceptus est Fr. Medina lib. 1. cap. 11.

- §. 12. vt Henriquez vbi ſuprà notat, dum dicat Episcopum diſpenſare poſſe ad Minores, non obſtante Conc. Trident. Seſſ. 14. c. 7. eo quod Trid. ibi ſolùm ait, *Nullo tempore ad ſa-
croſ ordines promoueri poſſit*, quaſi velit poſſe ad minores
ab Episcopo diſpenſari. Siquidem Concilium paulo poſt
ſubdit, *omni ordine careat*, ergo & ordinibus minoribus ca-
tere debet, cum hi verè ordines ſint, & Sacramentum. Vn-
de Panorm. in cap. 2. num. 7. de cleric. pugn. in duello, di-
bius eſt, an iure antiquo Episcopus diſpenſare poterat ad
minores, & potius in partem negatiuam inclinari, & ex-
preſſe negat Innoc. vt ibi notat Pan. & Con. in Clem. Si fu-
rioſus, par. 2. §. 3. nu. 5. de homic. ait, nullibi, probari quod
Episcopus in homicidio voluntario ad minores diſpenſa-
re poſſit, non ſolùm, vt non initiatur minoribus de nouo,
ſed etiam, vt nec in ſuſceptis miniſtret.
- 15 *Dixi, ex delicto, ſeu homicidio voluntario occulto, aut ma-
niſeſto*; Siquidem non ſatis eſt factum eſſe publicum, ſed
oportet, vt delictum propter quod incurritur irregularitas
ex homicidio, ſit occultum, vel maniſeſtum, vt latius in c.
13. dicemus. Vnde quamuis hoc parum refert, quoad ho-
micidium voluntarium, cum in nullo poſſit Episcopus diſ-
penſare, in alijs tamen delictis id plurimum refert, vt ibi-
dem latius exponemus, cum in occultis diſpenſare poſſit,
non in maniſeſtis.
- 16 *Dixi, poſt Concilium Trident.* Quia ante Tridentinum
diſſentio erat inter DD. circa homicidium voluntarium
occultum, & eius diſpenſationem. Nam Caſtro libr. 2. de
potest. leg. pœn. cap. vlt. in Concluſ. 3. (qui tamen in vlti-
ma editione id retractat ob Conc. Trid. Seſſ. 14. de Refor.
cap. 7.) docuit irregularitatem proueniētē ex homicidio
occulto omnino, & per ſe non indigere etiam diſpenſatio-
ne Episcopi; ea ratione ductus, quia delictum ita occultū
non videtur ſubijci punitioni, & legibus Eccleſiæ; ne alio-
quin reus cogeretur prodere crimen ſuum occultum ex-
tra confeſſionem, aut ceſſare a celebratione Miſſæ cum
ſcandalo, & infamia ſui, contra Regulam S. Thom. 2. 2. q.
61. ar. 2. ad 2. Quam ſuam ſententiam probare conatur ex
c. Ex tenore, de temp. ordin. Ad caput verò ſina. tit. eod. &
c. inquisitionis, de accuſat. quæ videntur contrarium dice-
re. Reſpondet, loqui in homicidio, ſeu delicto occulto per
accidens, hoc eſt, quando crimen non eſt omnino occul-
tum, ſed in iudicio paucis ſaltem teſtibus probari poſſit.
Eandem ſententiam etiam tenuerunt Archid. cap. De his,
2. diſt. 50. & Angelica, verbo, Homicidium, §. 1. Alij ve-
rò omnes verius tradunt ex huiusmodi homicidio occul-
to omnino contrahi irregularitatem, & indigere diſpenſa-
tione, ſic gloſ. in cap. ſin. in verbo, *Homicidij*, de temp. ord.
& in cap. inquisitionis, in verbo *Si homicidium*. Anchar. in
Regula peccati venia. de reg. iur. libr. 6. colum. 3. Innoc. in
c. Dilectus, de temp. ordin. Panorm. in cap. ſin. num. 3. de
temp. ordin. & in c. inquisitionis, num. 3. de accuſat. Sylue.
Homicidium, 3. quaſt. 8. verſ. Quartum, in fine. Corduba,
in Summa, quaſt. 41. dub. 1. Man. in Man. c. 27. num. 194.
verſ. Septimo, & num. 239. verſ. Secundo. Martin. Ledef.
2. 4. q. 26. art. 2. de irreg. pag. 366. colum. 1. Sotus 4. diſt. 6.
quaſt. 2. art. 3. verſ. Duæ priores Couar. in Clem. Si furio-
ſus, par. 2. §. 3. num. 4. de homicid. Maiol. libr. 5. in princip.
nu. 2. & Henriquez libr. 14. c. 19. §. 1. & c. 20. §. 4.
- 17 *Differunt* tamen hi DD. quoad diſpenſationem in tali
homicidio occulto; nam Ancharan. & Innoc. vbi ſuprà vo-
luerunt Episcopum poſſe diſpenſare in homicidio occulto
quoad miniſterium altaris, & ordinum ſuſceptorum tan-
tum, non autem ſuſcipiendorum. Panorm. verò, in cap. At
ſi Clerici, §. 1. nu. 5. de iudic. in c. ex tenore, de temp. ordin.
& Angelica, verbo, Homicidium, §. 1. exiſtimant ſi di-
ſpenſatione indigeat, poſſe Episcopum in eo diſpenſare ab-
ſolute, hoc eſt, tam quoad ſuſcipiendos, quàm quoad ſuſce-
ptos; non enim vllam reſtrictionem addunt. Immo Cou-
ar. in Clem. Si furioſus par. 2. §. 3. nu. 4. verſ. Hoc ipſum euiden-
tius, in fine, de homicid. exiſtimat poſſe Episcopum diſpen-
ſare cū homicida voluntario occulto, non obſtante Conc.
Trid. Seſſ. 14. ca. 7. vnde ait Concilium, intelligi ſolùm de
homicidio occulto per accidens, & non occulto, omnino,
& per ſe, adeò vt Concilium prohibeat ſolùm Episcopis
ne diſpenſare poſſint quoad ordines ſuſcipiendos, in ho-

micidijs, quæ licet ſint occulta, poſſunt tamen probari, nec
ſunt omnino occulta.

18 *Ceterum* hæc Caſtri opinio ante Conc. Trident. vt ex di-
ctis conſtat, improbabilis erat; Quamvis enim Lex Cano-
nica, & humana nullo modo comprehendat actum homi-
nis purè internum, ex eo quod Lex humana tantum puni-
tes actus quos vel cognoscit, vel cognoscere poteſt, actus
autem internos Lex non cognoscit, nec cognoscere poteſt.
Si tamen actus ille, ob quem imponitur irregularitas, in
aliquem actum, vel ſignum exterius prodijt, quauis actus
ille exterius ſit occultus, punitioni Eccleſiæ ſubijcitur. Pro
concordia verò textuum c. ex tenore, & cap. vlt. de temp.
ordin. & cap. inquisitionis, de accuſat. qui videntur ſubij-
uicem contrarij, ſciendum eſt, quædam eſſe crimina gra-
uia, & enormia, & de poſitione digna ab ordinis miniſte-
rio, vt v. g. periurium, adulterium, falſi crimen. Simonia in
beneficio acquirendo commiſſa, de quibus in ca. *At ſi cle-
rici*, §. vlt. de iudic. & cap. *Tua*, de pœnis, & hæc ſi occulta
ſint, non efficiunt eorum auctorem irregularem; & de his
intelligitur d. c. ex tenore, de temp. ordin. vbi dictum eſt,
non eſſe quenquam prohibendum a miniſterio ordinis ſu-
ſcepti, nec a promotione ad alios, ſi crimen occultum ſit,
id eſt, nondum in iudicium deductum per probationem,
nec notorium, nec publicum, id quod etiam in d. cap. ſin.
de temp. ordin. expreſſe habetur, id quod procedit, ex Con-
c. in Clement. Si furioſus, par. 2. §. 3. verſ. Hoc ipſum euiden-
tius, de homicid. etiam hæc crimina non eſſent omnino
occulta, ſed duobus, aut tribus teſtibus probari poſſent, mo-
do non ſint notoria, nec in iudicio probata. Alia verò cri-
mina ſunt enormia, & de poſitione digna, propter quæ eſſi
ſint occulta, & probari nequeant, ipſo iure incurritur irre-
gularitas, ita vt nec ordines de nouo ſumere, nec in ſuſce-
ptis miniſtrare poſſit, eo quod ius Canonicū ita expreſſit,
vt eſt homicidium voluntarium etiam occultum; immo
aliqui idem dicendum putant de Simonia in ordine, vt glo-
ſ. in c. *Nefci cum pridem* in verbo, *Sed duntaxat*, in fine, de re-
nunciat. & eadem gloſ. in c. inquisitionis, in verbo, *Homi-
cidium*, de accuſat. & Couar. in Clem. Si furioſus, par. 2. §. 3.
num. 4. verſ. Hoc ipſum euiden-
tius, de homicid. At certe de
ſimonia occulta id non habetur iure aliquo expreſſum;
quamvis enim ſimoniacus in ordine etiam occultus, ipſo
iure ſuſpenſus ſit, ex gloſ. in c. *Reperiuntur*, in verbo, *Ana-
thematis*, 1. q. 1. & gloſ. in c. *Tanta*, in verbo, *omnis peccator*
& ibi Inno. num. 1. de Simonia, de qua relatiuſ in ſequen-
tibus c. 12. num. 19. agemus; vt tamen talis irregularis ſit,
nullibi in iure expreſſum eſt; irregularitas autem non naſci-
tur in caſibus iure expreſſis incurritur, c. *Is qui*, de ſent. excom-
lib. 6. At verò de homicida occulto ius Canonum id ſu-
tis expreſſit, c. *ſin. de temp. ordin.* iuncta gloſ. in verbo, *Ho-
micidij*. Poſtquam enim enumeraret, quædam crimina,
quæ non impediunt ordinis ſuſceptionem, aut ſuſceptæ ex-
cutionem poſt pœnitentiam, *ni ſi notoria eſſent, aut in iudicio
comprobatæ*, c. *excepit* ſtatim Gregorius Papa IX. *reuo-
candi*; Homicidium ergo etiam occultum, irregularitatem
inducere, ſatis maniſeſte docet, prout Doctores commu-
niter tradunt. Cum igitur Lex Canonica inducens irre-
gularitatem ob actum homicidij, non diſtinguat inter homi-
cidium occultum, & publicum, ſed ſimpliciter imponen-
do irregularitatem homicidio includit etiam illud quod
eſt omnino occultum, dummodo ſit externum, vt Couar.
vbi ſuprà d. verſ. *Hoc ipſum euiden-
tius*; rectè contra Alpho-
ſum a Caſtro inferri ita & nos contra eūdem Couar. num.
colligimus, quod eo ipſo quod Concil. Trid. prohibet Epi-
ſcopis ne in homicidio voluntario diſpenſent, Seſſ. 14. de
Refor. c. 6. intelligitur Concilium eis prohibere, vt non ſo-
lum in homicidio publico, ſed neque etiam in occulto di-
ſpenſare queant, ſicut in Seſſ. 14. de Refor. c. 7. prohibuit,
vt qui ſua voluntate homicidium perpetraverit, etiam ſi cri-
men id nec ordine iudiciario probatum, nec alia ratione im-
plicum, ſed occultum fuerit, nullo tempore ad ſacros ordines
promoueri poſſit. Vnde ſicut poſt Conc. Trid. certum eſt, ex
homicidio occulto externo incurri irregularitatem ita etiam
certum eſt debet poſt idem Conc. Episcopos cum homi-
cidio voluntario maniſeſto, vel occulto diſpenſare nō poſ-
ſe; & quidem Sylueſt. verbo, Homicidium, §. qn. 8. verſ. *Quar-*

Quantum, in fine, & Tabiena, verbo Irregularitas, §. 5. 1. ante prefatum Concilium docuerunt Episcopum dispensare cum eo non potuisse, & post idem Conc. Nau. in Man. c. 27. num. 194. vers. Septimo, & num. 239. vers. Secundo, & num. 240. vers. Quarto, & Maiol. lib. 5. c. 48. initio, num. 1. 1. in fine, expresse testantur Episcopos, nec homicidij manifestis, nec occultis beneficia simplicia, nec ordines, nec officia Ecclesiastica conferre posse; Siquidem Pape semper hęc dispensatio reservatur, ex Trid. Sess. 14. c. 7. & Sess. 24. c. 6. Quare licet Alphonsus Vivaldus tract. de irreg. num. 3. 2. 5. velit hanc communem esse tenendam, malè tamen addit opinionem Couarruię practiciari posse.

10. *Decimo* in irregularitatibus prouenientibus ex homicidio casuali, id est, voluntario indirectè, potest Episcopus dispensare ad ordines Minores; & beneficium simplex obtinendum, facit cap. Henricus, de cleric. pug. in duello. & Host. & Pan. ibi, nu. 3. 4. & 7. Innoc. in c. 2. de Cler. excom. munit. Pan. in c. continebatur, n. 3. & in c. ad audientiam, nu. 4. de homicid. Hostien. in Summa lib. 5. titu. de homicid. §. Summa Astenfis, par. 2. tit. 14. art. 6. quæst. 2. Angelica, verbo Homicidium §. num. 2. & num. 4. Syluest. verbo Homicidium, §. 9. 8. versic. Quintum, & versic. Sextum, Tabiena, verbo Irregularitas, §. in princip. Martin. Ledesin. 2. 4. quæst. 26. art. 2. de irreg. pag. 366. col. 2. Nau. in Manu. c. 27. num. 240. vers. Quarto, Maiol. lib. 5. c. 48. §. 3. num. 18. ubi id limitat de homicidio occulto, ex Trid. Sess. 24. ca. 6. Siquidem in casu manifesti, quantumvis careat culpa, semper egebit Declaratoria per commissionem Pape committendam Episcopo, vel alteri delegato, cum plena cognitione, ex Conc. Trid. Sess. 14. de reform. c. 7. Cou. in Clem. Si furiosus, p. 2. §. 3. num. 6. de homicid. Cosmus Philarcus lib. 4. cap. 1. §. 8. Ioannes Chapanillus de casibus reservatis, ca. 3. q. 3. dub. 8. §. Secundo, & cap. 10. quæst. 3. & Henriquez lib. 14. cap. 19. §. 2. ubi docet Episcopum iure antiquo dispensare potuisse cum homicida casuali culpabili etiam publico, in vtroque foro, ut in minoribus susceperit ministraret, quod etiam docuit Cou. ubi supra: addit secundo, Henriquez iure antiquo dispensare potuisse Episcopum, ut reciperet Minores, & denique tertio, idem Henriquez lib. 14. c. 9. §. 3. & cap. 17. §. 5. & in annot. litera M. & c. 19. §. 2. & in annot. litera X. docet, nouo iure Conc. Triden. Sess. 14. de reform. c. 7. & Sess. 24. de reform. c. 6. Episcopum in homicidio casuali in vtroque foro dispensare posse ad ordines Minores, etiam in casuali publico, & sic exponit Nau. in Man. cap. 27. num. 240. vers. Quarto, ad sacros vero ordines dispensat, si homicidium casuale sit occultum, Sess. 24. cap. 6. quod verò Sess. 14. ca. 7. de reform. habetur: *ut ad sacros dispenseret*, intelligitur in homicidio casuali, si delictum publicum sit, id quod, re consultata cum sapientibus, in praxi docet esse receptum. Quibus omnibus addo ex Panor. in c. 2. nu. 3. de Clerico pug. in duello, & Decio in c. At si Clerici, §. 1. num. 16. de iudicijs, & Nauar. in Manu. c. 27. nu. 240. vers. Quarto, & tomo 2. cõf. 45. in Nouis, alias tom. 1. in antiquis. cõf. 13. de officio iudic. cordin. versic. Secundo, Vivald. tract. de Irreg. nu. 3. 19. Thomas Zerula par. 2. in verbo dispensatio, §. 3. Bart. Medina, lib. 1. in tract. Confess. c. 1. §. 12. Episcopum dispensare posse ad retinendum beneficium curatum, quod ante homicidium obtinuerat, non verò beneficium curatum de nouo obtineat.

11. *Novo*, Episcopus dispensare potest in irregularitate proueniente ex homicidio causa defensionis proprię vitę per petratæ, sed culpabiliter, quoniam scilicet aggressus aggressorem occidit excedendo, moderamen inculpate tutelę, unde iniunctum, & volitum homicidium commisit, & colligitur ex Conc. Triden. Sess. 24. de reform. cap. 7. ubi dicitur, *posse Episcopum dispensare cum eo, qui occidit in defensionem vite sue*. Per quod apparet Concilium non loqui de illo homicida, qui occidit ob inuitabilem necessitatem defendendi, vita, quia talis nullatenus est irregularis, ex Clem. Si furiosus, de homicid. Sed de illo homicida, qui eger dispensatione, & per consequens de eo, qui in se defendendo excessit moderamen inculpate tutelę, talis enim sit irregularis, quantumvis non ea irregularitate, quę est in dispensatione nisi a Papa, ergo illa, quę ab Episcopo dispensari potest,

test, & ita expresse docent Greg. de Valentia, tomo 4. disp. 7. q. 19. puncto 3. §. 3. Toletus lib. 1. Instruct. Sacerd. ca. 3. 1. Nau. in Man. c. 27. nu. 239. versic. Secundo, ubi ait, ita dictum fuisse in Sacra Penitentiaria, ob prædictum locum Concilij Trid. & tomo 2. cõf. 36. in Nouis, alias in antiquis cõf. 8. de homicid. idemque tradit Henriquez lib. 14. cap. 10. §. 2. & cap. 19. §. 3. qui ambo affirmant posse dispensare etiam in sacris, id est, ut in susceptis sacris ministraret, aut de nouo sacris iniunctur, quod intelligitur, quādo constat excessisse mortaliter in defensione sui, si enim reus sit occultus, & constet excusatum a peccato mortali in defensione, non eget vlla dispensatione, aut declaratoria sententia; quādo autem dubium est, an mortaliter excesserit moderamen in defensione, potest, & debet iudex dispensare; id quod colligi potest ex illis Concilij verbis *iure quodammodo dispensatio debetur*; Episcopo autem dispensationem negante, ut mitteret in susceptis, dum delictum sit occultum, causa ipsa committitur Metropolitanis, aut Episcopo viciniore, ut in dubio declaret.

23. *Decimo*, Quę a Conc. Trid. Sess. 24. c. 6. conceduntur, ut Episcopi in delictis occultis, exceptis irregularitatibus, quę ex homicidio voluntario proueniunt, dispenserent intelligenda sunt, ut ita dispensare solum possint in Diocesi sua, ut ibi Conc. ad 1. siquidem extra Diocesim, & territorium non conceduntur hæc Episcopis, sicut nec exercere Pontificalia, iuxta Conc. Trid. Sess. 6. de reform. c. 5. aut excommunicare extra territoria sua possunt, ut recte Henriquez lib. 14. c. 20. §. 5. annotauit; additque Concilium in d. c. 6. quod hæc solum possunt circa subditos suos; unde & Monachos non exemptos, aut Moniales non exemptas sicut absolueret etiam cum eis dispensare potest Episcopus, cum hi sibi subditi sint iure communi. Et quāuis Monachos exemptos in sua Diocesi habitantes nec absolueret, nec cum eis dispensare valet, si tamen a Prælati suis subijciantur Episcopis in eum finem, ut dispenserentur, tunc quidem cum eis dispensare possunt, cum Regulares omnes iure communi subiecti sint Episcopo, in cuius Diocesi degunt; adeo, ut licet ob priuilegia Regularibus concessa, Episcopus in odiosis Iurisdictione in illos uti nequeat, in causa tamen fauorabili Episcopo loci a proprijs Prælati subijci possunt. Debet autem per seipsum Episcopus dispensare in casibus prædictis, in quibus potest, nisi id velit Vicario specialiter deputato committere, ut ex dicto Concil. Sess. 24. de reform. c. 6. colligitur, & faciunt quę a Nauar. tom. 1. cõf. 1. num. 88. de constitut. & tomo 2. cõf. 1. cõf. 1. de priuilegijs in Nouis, alias in antiquis. cõf. 1. §. nu. 1. de sent. ex com. & Henriquez lib. 14. cap. 19. in fine, & alijs traduntur.

24. *Vndecimo*, Quamuis Petrus de Arragona, 2. 2. q. 64. art. 8. in fine, & Michael Salon ibidem, Controuerfia 4. in fine, dubij sint, an superiores, seu Prælati Religiosorum dispensare possint cum subditis suis Regularibus in homicidio casuali, virtute suorum priuilegiorum, & in eam partem potius inclinent, quod non possint; Alij tamen docent huiusmodi priuilegiatos, quibus concessum est dispensare cum irregularibus in omni irregularitate, excepta ea, quę ex homicidio voluntario, & bigamia contrahitur, virtute illius priuilegij dispensare posse in irregularitate contracta per homicidium casuale, quamuis culpabile etiam mortale, siue dando operam rei licitę, siue debita adhibita diligentia, siue dando operam rei illicitę. Sic expresse Caiet. 2. 2. quæstio. 64. art. 8. in respons. ad 3. & in Summa, verbo Irregularitas. Anton. de Corduba in Summa, quæst. 34. Alphons. Vivald. tract. de irreg. num. 3. 19. citans etiam Didacum de Perez in Rubrica, De Homicidio, tit. 1. §. lib. 8. ordinan. Ioann. Chapanillus lib. de casib. refer. cap. 10. quæst. 3. in fine. Henriquez lib. 14. c. 9. §. 3. litera A, ubi ait, Regulares in Hispania ita practicare, ut etiam Magistrum Penam 2. 2. fauent etiam Maiol. lib. 6. de irreg. cap. 5. 1. num. 12. & Couar. in Clem. Si furiosus par. 2. §. 3. in fine, de homicid. Et quidem, cum Episcopus dispensare in ea possit, ut diximus, nihil mirum, si Prælati Religionum, qui Episcopalem, aut quasi Iurisdictionem Episcopalem habent, id possint cum suis subditis, maxime cum hoc in fauorem Religionis redundet, cui certum est Summos Pontifices

in concessione huiusmodi privilegiorum, favere plurimum voluisse. Quae omnia ex privilegijs eisdem concessis manifesta esse possunt, quae legi possunt in compendio privilegiorum. Mendicant. in verbo, Absolutio ordinaria quoad fratres, num. 49. Vbi Martinus V. concessit Monachis S. Benedicti vallis oleris, ut a suis superioribus, super omni irregularitate, etiam in illis casibus, in quibus Papa sibi vicem referuat (in morte videlicet, & in membrorum truncatione, & enormi sanguinis effusione) valeant dispensare, dum tamen aliquid horum trium non sit notorium, & hoc propter scandalum. Quae concessio postea extensa, & communicata fuit omnibus alijs Monasterijs eorum, & in verbo Dispensatio, nu. 24. vbi Ant. Corduba expresse docet, posse Praelatos dispensare in homicidio casuali, & idem docet Cappucinus in annotatione eiusdem loci. Simile privilegium concesserunt, Sixtus IV. & Iulius II. Fratribus ordinis Minorum, ut habetur ibidem, in verbo Dispensatio, nu. 9. & nu. 12. & nu. 21. Et Eugenius Papa IV. Patribus Congregationis nostrae Casinensis concessit, ut cum omnibus & singulis Monachis, Nuntijs, tam praesentibus, quam futuris, super irregularitatibus quibuscunque, & quomodoocunque contractis, homicidio, seu membri mutilatione propria manu commissis, aut falsificatione literarum Apostolicarum, & bigamia, duntaxat, exceptis semel tantum dispensare possint; super irregularitatibus vero, si quis ex censuris excommunicationis, suspensionis, aut interdicti, vel earum aliqua Divina celebrando officia (dum tamen non in contemptum clauum) forsitan incurrere contingerit, quoties opus fuerit, valeant similiter dispensare; Ita ut omnes, & singuli, cum quibus super irregularitatibus supradictis dispensari contingerit, ad omnes sacros ordines promoveri valeant, & in ordinibus susceptis ministrare. De qua re plura legi possunt in Compendio Privilegiorum, & alijs vbi supra.

De Irregularitate ex iteratione Baptismi contracta. Cap. VIII.

S Y M M A R I U M.

- 1 Baptismi iteratio tam iure divino, quam humano est prohibita.
- 2 Baptismi iteratio irregularitatem inducit, & quae huius ratio sit.
- 3 Rebaptizanti, & rebaptizato scienter, irregularitas iure Canonico imposita est.
- 4 Rebaptizanti, & rebaptizato scienter ius civile poenam capitis imponit.
- 5 Baptismi iteratio, non solum ascensum ad ordines superiores, sed etiamceptorum usum impedit.
- 6 Baptismi iteratio, siue publica, siue occulta sit, irregularitatem inducit.
- 7 Baptismi iteratio quando censetur occulta.
- 8 Ignorantia duplex est, una iuris, altera facti; & quid utraque sit.
- 9 Infans rebaptizatus irregularitatem non incurrit, & quare.
- 10 Ignorantiam facti probabilem quis habere censetur.
- 11 Baptizans filios infidelium, aut filios expositos, an iustam ignorantiam pretendere possit.
- 12 Cap. qui bis, de consecr. dist. 4. quanta sit auctoritatis ad causandam irregularitatem.
- 13 Ignorantia iuris in rebaptizante, vel rebaptizato ab irregularitate non excusat.
- 14 Ignorantia iuris in rebaptizantibus, an in aliquo inculpa esse possit.
- 15 Ignoranter rebaptizatus, & postea secundum illum baptismum ratum habens an sit irregularis.
- 16 Rebaptizans, aut rebaptizatus ex metu mortis incusso, an sit irregularis.

- 17 Coactio absoluta, & conditionata quoniam dicenda.
- 18 Lex humana communiter ad sui observantiam cum metu in virum constantem cadente non obligat.
- 19 Baptismum primum sicut recipiens, & verè secundum, non est irregularis.
- 20 Rebaptizans cum conditione, quem certo scit esse baptizatum, an sit irregularis.
- 21 Baptizans debitam diligentiam adhibere tenetur, ut quis, neque baptizatus fuerit, sciat.
- 22 Baptizans cum conditione non praemissa debita diligentia peccat mortaliter.
- 23 Baptizans cum conditione, nulla adhibita prius diligentia de prioris baptismi veritate, irregularis est.
- 24 Baptizans cum conditione, verè rebaptizare censetur.
- 25 Irregularitas ex baptismi iteratione, in odium, & detestationem hereticorum imposita est.
- 26 Rebaptizanti ministrans ex officio, irregularis.
- 27 Sacramenta confirmationis, & ordinis iterans, irregularis non est.
- 28 Irregularitas, ex baptismi iteratione potius, quam confirmationis, quare incurritur.
- 29 Irregularitas ex rerum Sacramentalium iteratione non incurritur.
- 30 Baptismum ad mortem differentes, irregulares sunt.
- 31 Dispensare in irregularitate ex baptismi iteratione procedente, solus Papa potest.

1 Secundum crimen, ex quo incurrit irregularitas est, de Baptismi iteratio; Quae sane iteratio baptismi tam iure Divino, tam iure positivo prohibita est; Divino Iam. 3. Nisi quis renatus fuerit, &c. Sicut. n. in vita animali, ut optime ibi dicitur. Nicodemus cap. 3. Impossibile est iterato hominem in uterum matris intrare posse; Ita per baptismum vita spiritualis semel suscepta, iterum suscipi nequit, & Ephes. 4. Vna fides quum baptisma. Iterum positum prohibetur, ut patet ex toto tit. De baptismo, & eius effectu, & de Consecr. dist. 4. Saepius ex S. Thom. 3. par. q. 66. art. 9. & 4. dist. 6. & Scholasticis ibi. & Summis in verbo Baptismus. Cuius rei variae assignantur rationes. Una est, quia baptismus imponit characterem indelebilem.

Secunda est, quia datur contra peccatum originale, quod semel tantum contrahitur.

Tertia est, quia per baptismum homo configuratur morti Christi, Christus autem semel mortuus est.

Quarta est, quia est regeneratio spiritualis, quae semel facta est, sicut & animalis generatio, ex S. Thom. 3. par. q. 66. art. 9. Palud. 4. d. 6. quaest. 4. art. 1. Conclus. 1. Rich. 4. d. 6. art. 4. q. 1. Summa Aftenfis, par. 1. li. 4. tit. 3. art. 8. & alijs communiter.

Immo, tam ingens est iniuria, quae fit baptismi Sacramento, quando iteratur, ut scienter rebaptizans, & scienter rebaptizatus, non solum mortaliter peccent, sed etiam vitae, quae irregularis efficiatur, ca. 2. de Apostat. & c. Aftros, dist. 98. & cap. Qui in qualibet, 1. quaest. 7. & cap. Qui bis, c. quos, c. Non licet, 2. c. Reptizare, de consecr. dist. 4. Specialiter de dispensat. §. iuxta, versic. item rebaptizatus. Summa Confess. li. 3. tit. 24. quaest. 7. Panorm. in c. 2. nu. 2. de Apostat. Palud. 4. dist. 6. quaest. 4. art. 1. Conclus. 1. Scot. 4. d. 6. q. 8. Gab. 4. dist. 9. art. 3. dub. 8. quaest. 1. secundae. Sotus 4. d. 3. quaest. unica, art. 9. ante finem, & dist. 25. q. 1. art. 3. Summa 3. par. tit. 14. cap. 13. §. 12. & tit. 29. de Irreg. cap. 6. §. Iterata susceptio. Marun. Ledelm. 2. 4. q. 26. art. 2. de Irreg. pag. 366. col. 4. Nau. in Man. c. 27. num. 246. Couar. in Clem. Si furiosus, par. 1. initio, num. 8. de homicid. Sylva. verbo Irregularitas, q. 4. & verbo baptismus, §. 9. 3. Angelica, verbo baptismus, 7. §. 9. & verbo Irregularitas, §. 24. Summa Fabiana, verbo baptismus, 4. §. 6. Tabiena, verbo irregularitas, 4. §. 7. Summa Aftenfis, par. 1. lib. 4. tit. 1. art. 6. q. 1. Alph. Vinald. par. 1. tit. de baptismo, num. 46. & tract. de irreg. num. 39. Summa Corona, tit. eod. nu. 19. §. Quarta. Sebast. Medices, par. 2. tit. 9. q. 3. §. 1. Cosmus Philanthus

chas. lib. 4. cap. 14. Gregor. de Valent. tom. 4. disp. 7. quæst. 3. §. 5. vers. Quattum. Tolet. lib. 1. Instru. Sacer. cap. 28. Thomas Zerula in sua Praxi Episcopali. par. 1. vers. irregularitas. dub. vnde cimo. Maiol. lib. 3. c. 14. num. 1. & Henriquez lib. de Baptismo. cap. 31. §. 1. & lib. 14. capit. 4. §. 3. & Franciscus Suarez in 3. par. disp. 31. sect. 6. Ratio vero, cur Ecclesia irregularitatis penam huiusmodi viris imposuit, secundum Richard. 4. dist. 6. art. 4. quæst. 2. est baptismi reuerentia, & detestatio iniuriam Sacramentum.

Adde, quod iure civili tam rebaptizanti, quam culpa sua rebaptizato, pena capitis imponitur, l. 2. C. Ne Sanctū baptismum iteretur & hæc quæ diximus, ex communi omnium DD. sententia certa sunt, alia vero quia controuersa sunt in sequentibus dubijs exponemus.

Dubium primum est. An hæc irregularitas impediat solum ascensum ad ordines superiores, an etiam ordinum susceptorum usum? Ratio difficultatis est, quia cum Irregularitas simpliciter dicta, utrumque impedimentum includat, & DD. communiter dicant ex hoc peccato incurri irregularitatem, in sinuare videntur exinde impediri, quo minus, aut in suscipiis ministrant, aut ordines de nouo accipiant. In hac re Franciscus Suarez vbi supra, dub. 1. affirmat solum impedire ascensum ad ordines superiores; & ratio eius est, quia in ca. 2. de apostat. solum prohibetur Acolythis ille ad ordines superiores ascendere, pœnæ autem restitgendæ sunt, & ad verba legis præcisa limitanda. Et quia Nauar. in Man. cap. 27. num. 191. ait aliquas irregularitates impedire solum acceptionem ordinum, & non usum susceptorum; ob quas rationes ait partem affirmatiuam sufficienter persuaderi. Alij tamen, ut Martinus Ledesma. 1. 4. q. 7. art. 9. dub. 2. & Maiol. lib. 3. de irreg. cap. 14. nu. 3. versic. Eadem quoque irregularitas, docent, nec susceptos ordines exercere nec alios de nouo suscipere posse sine dispensatione. Quæ sententia mihi videtur probabilior & communior. Et ad hoc facit, c. confirmandum, iuncta glo. ibi in verbo Rebaptizati. dist. 50. & c. Dictum, de consecr. dist. 5. iuncta glo. ibi in verbo Amplius, vbi ait, tales licet habeant vestem Clericalem, non tamen fore Clericos intelligi, quantum ad usum ordinum, & hoc ipsum docent Hostiensis & Panorm. in cap. 2. de apostat. num. 2. & Angelica, verbo irregularitas §. 24. dum affirmant tales secundum Canones, si Clerici sint, deponendos esse, si Laicos excommunicandos, quibus verbis procul dubio volunt non posse in suscepris ministrare, & in cap. Qui bis. & cap. Eos quos, de consecr. dist. 4. penitentia septem annorum, immo & quibidam per totam vitam imposita est, & glo. in ca. de apost. in verbo Non valebit, expresse docet, tales in suscepris ministrare non posse, nisi post actam debitam penitentiam. Quæ omnia satis clarè meo iudicio probant etiam usum ordinum susceptorum illis prohiberi. Quid quod ipsemet Suarez vbi supra, §. Circa rebaptizatum, dist. 1. versic. affirmat irregularitatem hanc colligi ex Epist. Felici III. cap. 5. ut haberetur in cap. Qui in qualibet, l. q. 7. ubi aperte declaratur, hanc irregularitatem non solum a susceptione, sed etiam ab usu ordinum impedire. Quamuis igitur prohibitio usus ordinum non ita clarè ex cap. 2. de apost. colligitur, quia tamen teste ipsomet Suarez aperte ex d. ca. Qui in qualibet l. q. 7. deducitur, dicendum erit irregularitatem hanc, etiam usum ordinum susceptorum impedire.

Dubium secundum est. An irregularitas hæc incurratur propter rebaptizationem, solum quando delictum est publicum, an etiam quando est occultum? Scot. 4. dist. 6. quæst. 8. ait, utroque modo incurri, cum hac tamen differentia, quod si crimen sit publicum, solus Papa dispensat, si vero occultum sit, Episcopus dispensare valet. Cum Scoto sentit Sotus 4. d. 3. artic. 9. in fine, in eo quod dicit contrahi irregularitatem siue publicam, siue occultam sit, quamuis in eo differat, quod vult Episcopum in neutro casu dispensare posse, sed solum Papam. Alij vt Panorm. in cap. 2. de apost. num. 1. & Syluest. verbo irregularitas, quæst. 4. & Franciscus Suarez in par. 3. tract. de bapt. disputa. 31. sect. 6. dist. 1. docent nullam irregularitatem contrahi, quando delictum est occultum. Communis tamen, & recepta sen-

tentia est, irregularitatem contrahi siue crimen publicum sit, siue occultum, ut docent Scotus, & Sotus vbi supra, & Henriquez lib. 14. cap. 4. §. 5. & cap. 20. §. 3. Nam c. Qui in qualibet, l. q. 7. & c. Qui bis, & c. eos quos, de consecr. dist. 4. non distinguunt inter eum, qui publice, vel occultè delinquit, ergo nec nos distinguere debemus, maxime cum in materia morali standum sit vsui, & consuetudini communi, quæ est optima legum interpretis: hanc verò communem & receptam esse sententiam, ipsemet Suarez vbi supra, vel inuitus fateri videtur. Nec obstant verba d. cap. 2. vbi Papa Alexander III. ait, *Ad superiores ordines promoueri (si publicum est, quod proponitur) non valebit, nisi ad Religionem transire voluerit; si vero occultum est, promoueri poterit*, quasi velit Pontifex promoueri posse absque dispensatione, si crimen occultum sit. Sensus enim est, quod cum aliàs Acolytho illo, qui rebaptizanti ministerium præbuit, si delictum publicum fuerit, nullo modo dispensandum esset, nimirum ab Episcopo, sed a solo Papa; si tamen Acolythus ille ad Religionem transire voluerit, permittit Pontifex, ut fauore Religionis ipsius, circa eum valeat dispensari, scilicet ab Episcopo; secus autem si Religionem intrare noluerit, tunc enim si delictum publicum fuerit, non poterit Episcopus cum eo dispensare: Sin verò delictum occultum fuerit, etiam si noluerit Religionem intrare, poterit Episcopus cum eo dispensare, ut sic excessum suum postea dignis penitentiae fructibus expiare possit. Et hunc sensum genuinum illius capitis esse puto. Et certè Episcopum cum eo dispensare posse, si delictum occultum sit, colligitur euidenter ex Concil. Trident. Sessio. 24. de Reformat. capit. 6. occultum autem censetur, quamuis rebaptizatio fuerit publica, si ratio culpæ sit occulta, argu. eorum, quæ tradit Nauar. in Man. cap. 27. num. 255. ut si occultè excommunicatus celebret publice coram populo, sit irregularis ex occulto delicto, ex Nauar. in Man. cap. 27. numer. 241. §. 1. in fine. immo si Clericus iuste accusatus sit de rebaptizatione, vel excommunicatione, sed iam euasit, eo quod se defendit per falsos testes, occulta censetur irregularitas, & cum eo Episcopus dispensare potest, ut docet Henriquez lib. 14. capit. 4. §. 5. & cap. 20. §. 3. vers. At si reus.

Dubium tertium est. An sicut irregularitas hæc contrahitur ex rebaptizatione scienter facta, ut expositum est, ita etiam contrahatur quando quis ignoranter baptizat, aut baptizatur? Antequam verò sententias DD. affertam, sciendum est, duplicem esse ignorantiam, alteram facti, alteram iuris. Ignorantiam iuris is habere dicitur, qui ignorat ius irregularem facere rebaptizantem, vel rebaptizari. Ignorantiam facti is habet, qui legitime ignorat se esse baptizatum. His suppositis de utraque ignorantia dicendum est; & in hoc dubio agemus de ignorantia facti. In quo

Prima opinio est dicentium, quod si quis per ignorantiam facti ignorans se esse baptizatum rebaptizetur, est irregularis; & intelligunt etiam quando ignorat probabiliter. Sic Rich. 4. distinct. 6. art. 4. quæst. 2. l. alud. 4. dist. 6. q. 4. art. 1. Conclus. 2. S. Anton. 3. par. tit. 14. cap. 13. §. 12. Syluest. verbo Baptismus §. quæst. 3. & Goffred. ut refert Angelica, loco inferius citando. Maiol. lib. 3. ca. 14. num. 1. 3. & 4. Alphons. Vuald. tract. de irreg. num. 40. Quorum fundamentum est, c. Qui bis, de consecr. dist. 4. quod caput desumptum est ex penitentiali Theodori Archiepiscopi Cantuariensis. Quoad rebaptizantem verò ignorantia facti, si ignorantia sit probabilis, docent irregularem non esse. Quod si queratur, quare rebaptizans in tali casu non sit irregularis, cum pro eo facto illicito magis debeat puniri agens, quam patiens: Respondent, quod hoc ideo est, quia non inuenitur in iure cautum, quod baptizans, qui probabiliter nescit baptizatum, fiat irregularis, sicut inuenitur de ipso rebaptizato, in dicto cap. Qui bis, & pœnæ non sunt extendendæ.

Secunda opinio, quæ & verior, & communis est, ait, non esse irregularem rebaptizatum, aut rebaptizantem, quando adest probabilis ignorantia facti, quando verò culpabilis adest ignorantia, incurritur irregularitas. Sic Scot. 4. dist. 6. quæst. 8. Bachon. 4. dist. 6. quæst. 2. art. 2. Gabr. 4. distinct. 6. quæst. 2. art. 3. dub. 8. Sotus 4. dist. 3. quæst. vnicæ, art. 1. ante

feri potest, ut quis inuincibilem habeat ignorantiam ipsius iuris diuini rebaptizationem prohibentis, etsi enim fundetur in Euangelio, non est tamen ita per se notum, quin plebeus, & rusticus, seu idiota illud preceptum inuincibiliter ignorare possit. Quacunque ergo ratione contingat hanc ignorantiam esse inuincibilem, excusabit a culpa & consequenter etiam ab irregularitatis pena, cum hac non nisi ob culpam imposita sit. Ideo autem DD. citati communiter damnant irregularitatem eum, qui baptismum iterat ex ignorantia iuris, quia ea iuris diuini ignorantia vix in aliquo presumitur inculcata. Qui vero sciens iure Diuino prohiberi rebaptizationem, etiam si ignotet irregularitatis penam iure Ecclesiastico imponi, irregularis efficitur, si rebaptizet, aut rebaptizetur.

Dubium quintum est. An si quis ignoranter rebaptizetur & illud secundum baptismum ratum habeat, postquam scit se rebaptizatum esse, sit irregularis? Huic etiam quaestioni DD. communiter respondent esse irregularem. Sic Richard. 4. dist. 6. art. 4. quaest. 2. Palud. 4. d. 6. quaest. 4. art. 1. Concl. 2. in fin. Summa Confess. lib. 3. tit. 24. q. 7. S. Anton. 3. par. tit. 14. ca. 13. §. 12. & tit. 29. de irreg. cap. 6. §. 3. Angelica verbo irregularitas, §. 2. Summa Aftenfis, par. 1. lib. 4. tit. att. 6. quaestio. 2. Summa Pisanella, verbo Baptismus, 4. §. Syluest. verbo Baptismus §. q. 3. & verbo irregularitas, q. 4. Maior lib. 3. cap. 14. num. 3. & 6. Couar. in Clem. Si simul, par. 1. in princip. num. 8. de homicid. & Alph. Viuald. tract. de irregul. numer. 41. Hec tamen communis opinio non est admodum certa, quia in iure non exprimitur hanc irregularitatem, & penam non sunt extendendae; Immo mihi videtur omnino falsa, ut recte docent Henriquez lib. 14. cap. 4. §. 3. & Franc. Suarez in 3. par. S. Thom. de Sacram. disputa. 31. Sect. 6. ante finem. Ratio est, quia subiecta rathabitione, & consensus non est causa facti praeteriti, neque actionem, vel potius passionem voluntarium aut culpabilem reddit, sed solum est peccatum de nouo commissum, cui nulla est irregularitas in iure imposita. Sicut supra diximus c. 4. irregularitatem non contrahit ex rathabitione, qui enim casu hominem occidit, & absque omni culpa, sicut nec tunc est irregularis, ita neque postea, si viso effectu gaudeat, & ratum habeat, cum rathabitione illa homicidium prius factum non reddat voluntarium, cui est irregularitas imposita, sic ergo est in praesenti.

Dubium sextum est. An qui metu mortis incusso ab alio rebaptizatur, vel rebaptizatur, sit irregularis? In qua re vnu certum est, quod si quis coactus absolute, id est per vim & attractionem rebaptizetur, aut rebaptizetur, ut narratur de Episcopo, cui nomen fuit, *Habet Deum*, quem Arriani ligatis manibus, & pedibus, inuitum rebaptizarunt, ut refert Victor Episcopus Vticensis per seculum. Vuandalica, lib. 3. & simile refert Cyprianus Epist. 19. ad presbiteros Carthagenenses, de venerabili femina, cui nomen, *Bo-na*, quae tentis manibus coacta est sacrificare, lingua hac verba exclamante. *Non feci, vos fecistis.* talis inquam, coactio exterior non facit irregularem, ex glos. in c. eos quos, in verbo seu coactos, & Innoc. in d. cap. eos, ut refert, & sequitur Syluest. verbo irregularitas, quaest. 4. in fine. Maior lib. 3. cap. 14. num. 3. & Alphonsus Viualdus, tractat. de irregul. nu. 42. Quod tamen dictum bene limitat Franciscus Suarez in 3. par. S. Thom. de Sacram. Disputa. 31. Sect. 8. in fine, quando qui sic rebaptizatur non habet intentionem, si enim talem intentionem haberet, peccaret peccato rebaptizationis, & ideo irregularis erit; & merito: quia nec ille eam habere debet, nec ad hanc vlla ratione cogi potest.

Quando autem non est talis coactio absoluta, sed conditionata, puta, quando ponitur hac conditio, si non paratus rebaptizari, statim occideris, tunc glo. in c. eos quos, in verbo seu coactos, de consecrat. dist. 4. & Inno. & Sylu. Alphonsus Viualdus, & Maior locis proximè allatis, etiam in tali metu cadente in vitium constantem, irregularem esse volunt, quia magis est eligenda mors, quam consentire rebaptizari, & facit Couar. in Clem. Si furiosus, par. 1. in princip. numer. 8. in fine, de homicid. post Angel. verbo irregularitas, §. 26.

Contraria tamen opinio verior est, non esse irregularem, si solum per talem metum grauement cogatur ad receptionem exteriorum ablutionis, dummodo non habeat intentionem, ut rebaptizetur, sed neque peccabit non resistendo, si exterius non significat se consentire, cum hac ratione nihil agere, sed pati potius censetur. sic Henriquez lib. 14. c. 4. §. 3. & §. 4. & Francisc. Suarez in d. Disputa. 31. Sect. 6. in fine. post S. Anton. 3. par. tit. 29. de irreg. ca. 6. §. 3. Communis enim opinio est, leges humanas non obligare, quando metus cadit in virum constantem, & sine dubio talis est metus, cum dicitur, occidam te, nisi rebaptizeris, vel rebaptizes; quamuis enim tunc quis rebaptizet externa prolatione verborum, aut externa receptione ablutionis rebaptizetur, dummodo non ad sit interna intentio nec verè rebaptizat ille, aut rebaptizatur iste, quia si fide & non serio rebaptizat, nec iste verè rebaptizatur, cum incapax sit, ut denuo baptismum recipiat: sicut nec qui fide primum baptismum recepit, & verè secundum baptismum recipit cum intentione, irregularis est, quia hic verè non est rebaptizatus. Cum igitur in hoc casu neuter peccet, consequenter nec irregularitatem ob peccatum impositam incurrit. Hoc autem quod diximus, intelligi debet, quando non fieret in contemptum Ecclesiae, & opprobriū Religionis Christianae, tunc enim obligatio est moriendi potius, quam ut quis rebaptizet, aut se rebaptizari permitat; quamuis etiam tunc forte excusabitur ab irregularitate, etsi non excusetur a culpa: unde solum vera est Syluestri & aliorum opinio, quando quis aut intentionem rebaptizandi, aut iterum baptismum recipiendi haberet, aut leui metu inductus hoc faceret.

Dubium septimum est. An si quis certò sciat aliquem esse baptizatum, rebaptizet eum sub conditione, dicendo, *Si es baptizatus, ego non te rebaptizo, si non es baptizatus ego te rebaptizo*, sit irregularis? In hac re aliqua certa sunt, aliqua verò controuersa.

Primo enim certum est, teneri hominem adhibere debitam diligentiam, ut sciat, an quis baptizatus fuerit, nec ne, qua facta, si adhuc dubium sit, baptizare potest cum conditione illa, *Si baptizatus es, ego non te rebaptizo, si non es baptizatus ego te rebaptizo*, & talis nec peccat, nec vllam irregularitatis penam incurrit, cum mens eius sit non rebaptizare baptizatum, sed non baptizatum baptizare, & verè non rebaptizat: Immo & qui post debitam diligentiam dubius manens baptizat absque conditione, non sit irregularis, ex Nau. in Man. cap. 27. num. 246. vers. Secundo, & Henriquez lib. 14. c. 4. §. 4. & Syluest. verbo irregularitas, q. 4. in fine; quia non dicitur iteratum, quod dubitatur factum, arg. ca. Solemnitates, de consecr. dist. 1. & cap. si nullam, de consecr. dist. 4. & cap. veniens, de presbit. non baptizato. Greg. de Valen. To. 4. disp. 7. quæst. 19. punct. 3. §. 5. vers. Quartum.

Secundo certum est, peccare mortaliter, qui sine defectu aliquem cum tali conditione baptizant, non prius quam tenes an baptizatus fuerit, ex communi DD. consensu, & tradit expresse Catech. Romanus in tract. de baptismo, in ca. de effectibus baptismi in fine.

Dubium solum est, An in casu proposito incurrat irregularitas, quando quis temerè, & nulla diligentia adhibita, aut certò sciens aliquem esse baptizatum sub conditione rebaptizat? In qua re sunt duae opiniones.

Prima est dicentium non incurri in tali casu irregularitatem, & intelligitur hac opinio etiam si non haberet intentionem rebaptizandi: (si enim talem intentionem haberet, & sciens aliquem prius baptizatum rebaptizet, non est dubium quin irregularis sit) intelligitur etiam procedere in foro exteriori, ita ut nec in foro exteriori censendus sit irregularis. sic Nauar. in Man. cap. 27. num. 246. qui concedit tamen eos peccare, etiam si bona fide fecissent; eandem sententiam tenent Palac. 4. d. 6. q. 8. col. 3. & Henriquez lib. 2. de baptismo, c. 3. §. 1. & lib. 14. c. 4. §. 4. Alph. Viuald. tract. de irreg. num. 43. & pa. 3. ca. 14. num. 57. Cosmus Philarchus lib. 4. ca. 14. & Francisc. Suarez in 3. parte S. Thom. de Sacram. disputa. 31. Sect. 6. dub. 4. & dub. 5. & pro hac sententia refert Maior lib. 3. de irreg. c. 14. numer. 5. sed falsò: hic enim auctor dilectus verbis eo in loco contrariam

trariam sententiam tenet, Fundamentum horum auctorum est, cum quia talis non intendit rebaptizare, cum sub ea conditione rebaptizet, actus autem agentium non operatur ultra intentionem eorum, l. Non omnis, ff. de reber. Et quia conditio adiecta suspendit actum, Tum, quia pena hæc irregularitatis solum imponitur, quando sine conditione rebaptizat, & pro solo actu consummato, & perfecto rebaptizationis, cum tamen hic actus imperfectus sit, Tum, quia hic non est imitator hæreticorum, cum sub tali conditione rebaptizet; & quia non videtur in iure expressum.

Secunda sententia est dicentium esse irregularem, qui sic baptizat: sic Franciscus a Victoria in Summa eius, in quartum, §. 3. de materia baptismi. Sotus 4. dist. 3. q. v. unica, art. 9. in Responsione ad quartum. Corduba, in Summa, quest. 37. Maiol. lib. 3. c. 14. nu. 5. ubi hæc habet verba: [Propterea Sacerdos sciens puerum in necessitate fuisse baptizatum domi, si ille postea deferatur ad Ecclesiam, ut fruentur ritus solemnes, non potest eum ea Clausula (scilicet si non es baptizatus, ego te baptizo) eum baptizare; quinimmo si hoc faciat, efficitur irregularis.] Quæ verba retuli, eo quod Henriquez, & Suarez hunc auctorem pro prima sententia adducunt, sed male, ut constat, & eandem sententiam habent Martin. Ledesma, l. 4. q. 7. art. 2. dub. 3. & Thomas Zerula Episcopus Minoricensis, in sua Praxi Episcopali par. 1. in verbo irregularitas, dub. 12. Immo, hæc sententia expresse habetur in Catechismo Romano nuper edito ad parochos iussu Pij V. in tract. de baptismi, c. de effectibus baptismi in fine, his verbis [Non desint, qui nullum scelus admitti posse arbitrentur, si quemvis sine defectu, cum adiunctione illa baptizent: Quare si infans ad eos deferatur, nihil prorsus querendum putant, an is prius ablatus fuerit: Sed statim ei baptismum tribuunt. Quia etiam quamvis exploratum habeant, domi Sacramentum administratum esse, tamen sacram ablutionem in Ecclesia, adhibita solemniter, cum adiunctione, repetere non dubitant. Quod quidem sine sacrilegio facere non possunt, & eam maculam suscipiunt, quam Divinarum rerum scriptores Irregularitatem vocant. Nam ea Baptismi forma ex Alexandri Tertij Papæ auctoritate, in cap. De quibus dubium, de baptismi, & eius effectu, in illis tantum permittitur, de quibus, re diligenter perquisita, dubium relinquatur, an Baptismus rite susceperint, aliter verò nunquam fas est, etiam cum adiunctione Baptismi alicui iterum administrare.] Hactenus Catechismus Romanus; In quibus verbis meo iudicio, hæc secunda opinio satis manifeste declaratur, & simul refellitur aduersæ sententiæ fundamentum; Quandoquidem cum iure expressum sit, non esse licitum baptismum reiterare sine sacrilegio, & irregularitatis pena; & etiam expressum sit, non licere sub conditione rebaptizare, nisi quando adhibita diligentia debita dubium sit, an sit baptizatus, nec ne; consequenter expressum est, eum, qui cum eadem conditione baptizatum, quem certo scit baptizatum esse, grave sacrilegium committere, ut etiam primæ sententiæ auctores fatentur, & contra Ecclesiæ statutum, immo contra Divinum præceptum baptismum reiterare, ac proinde irregularitatem hanc, quæ ob culpam imponitur, incurrit. Adde quod certum est baptismum non esse reiterandum, ac certum etiam est, eum, qui sub conditione rebaptizat, verè rebaptizare, sicut enim conditionata voluntas est voluntas 3. Ethic. Sic etiam conditionatum baptismum est baptismum. Immo cum ipsemet Suarez ubi l. 1. præ, dub. 6. ex communi DD. sententia hanc Regulam ponat, quod ubi ignorantia facti non excusat a culpa mortali, non excusat ab irregularitate; a fortiori concedere debet, quod cum conditio hæc adiecta non excuset a temeritate, & culpa sacrilegij eum, qui cum ea conditione, aut verbis expressa, aut mente concepta baptizatum, quem sine defectu, aut certo scit esse baptizatum, nec excusare ab irregularitatis pena, sicut enim illa culpa est simpliciter talis in sua specie, & eiusdem rationis cum rebaptizatione scienter facta, ut ipsemet fatetur; ita etiam & in casu proposito, culpa eiusdem rationis erit, ac propterea irregularitatem, non minus quam illa inducet. Sed præterea

sic baptizatum rebaptizans, intentionem sufficientem rebaptizandi habere conuincitur, cum enim alias prius baptizatum rebaptizat, nisi ut denotet eidem baptismum imponenda; unde etiam quoad hoc satis conuenit cum hæreticis in ipso facto, etiam si in animo forte non conueniat, 25 quod satis est. Quamvis enim irregularitas hæc præcipue imposita sit in odium, & detestationem hæreticorum, non tamen est imposita solum hæreticis, sed omnibus hæreticis in rebaptizatione imitatoribus; immo etiam imposita est hæc pena propter Sacramenti reuerentiam, & ita cum sic sub conditione rebaptizans, sacrilegium committit, ut Catechismus Romanus ubi supra docet, & ipsemet Suarez facit, consequenter irregularitatis penam, huiusmodi sacrilegij inflictam incurrit. Ex quibus etiam refellitur fundamentum Henriquez ubi supra, qui putat iure Canonico tantum esse irregularem, quando sine conditione rebaptizat, cum tamen, ut ex Catechismo Romano, Sotus, & alijs ubi supra manifestum sit, illam baptismi formam in illis tantum permitti, de quibus re diligenter perquisita dubium relinquatur an baptismum rite susceperint; aliter verò nunquam fas est, etiam cum adiunctione Baptismi alicui iterum administrare.

His omnibus addendum est, irregularitatis pena non solum officio rebaptizantem, & rebaptizatum, eo modo quo expositum est, sed etiam qui sic rebaptizant ex officio ministrat, ut de Acolythis, seruante Sacerdoti rebaptizanti de orationibus respondente colligitur ex cap. 2. de Apostat. Maiolo lib. 3. de irreg. c. 14. num. 5. & Summa Corona tract. de irreg. nu. 19. vers. Quarto. Ratio autem huius est, cooperatio ad iteratum baptismum; Quamvis enim Acolythus non concurrat proximè ministrando aliquid substantiale, quia tamè ministrat illi actioni moralis, ad totam illam actionem cooperari censetur, sicut cooperatur sacerdoti, qui Sacerdoti offerenti ministrat. Et a fortiori Diaconi, vel Subdiaconi officio fungentes in rebaptizatione, irregulares erunt, ut Maiol. lib. 3. c. 14. num. 5. annotant; Hoc tamen non debet extendi, ut extendit ibi Maiolus ad paternos, seu compadres, qui scienter ad sunt in baptismi iterato, cum hoc in iure non sit expressum, & pena non sunt extra casum a iure expressum extendenda; sed potius restringenda, codici de reg. iur. lib. 6.

Dubium octauum est, An qui iterat alia Sacramenta Characterem imprimentia, sit irregularis; ut v. g. confirmatum, vel ordinatum reconfirmet, vel reordinet, vel si confirmatus, aut ordinatus se iterato confirmari, vel ordinari permittat.

Prima opinio affirmat, sic Rich. 4. dist. 7. art. 6. qu. 1. & Ioan. Maior ibi in fine distinct. H. iust. in Summa lib. 1. tit. de Sacram. non iterandis, §. vi. nu. 12. in fine. Summa Confess. lib. 3. tit. 24. quest. 7. Archid. in cap. 1. dist. 68. & in c. Qui bis, de consecra. dist. 4. & in c. Dictum, de consecra. dist. 5. & fauet gloss. ibidem, in verbo Amplius. S. Anton. 3. par. tit. 29. de irreg. cap. 6. §. 3. Napan. in Man. cap. 27. cum. 247. Albert. Trotus lib. 2. de vero & perfecto Clerico, c. 9. Iacobus de Grassis, lib. 4. cap. 27. num. 15. Alphons. Vival. tract. de irreg. num. 44. Cosinus Philarchus lib. 4. cap. 14. & Maiol. lib. 3. ca. 15. qui omnes parem faciunt confirmationis, ordinis, ac baptismi iterationem, quoad irregularitatem incurritendam, & fundant se in d. c. Dictum, de consecra. dist. 5. ubi eodem modo prohibetur confirmationis, quo baptismi iteratio, & eadem pena pro utroque delicto imponitur, scilicet, ut qui ita delinquit, *Non secundo, sed solum Deo sub habitu Regulari, vel Clericali Religiosissima muletur.*

Secunda opinio docet non esse irregularem, sic Scotus 4. dist. 7. qu. 1. §. Palud. 4. dist. 7. q. 2. art. 1. Conclus. 3. Gab. 4. dist. 7. quest. vnica, ar. 3. dub. 5. Palacius 4. dist. 7. disput. 4. Sotus 4. dist. 7. qu. vnica, ar. 5. Martin. Ledesma, l. 4. q. 7. art. 5. dub. 1. Sebastian. Medices in Summa par. 2. tit. 9. qu. 35. vers. Primo. Summa Corona tract. de irreg. nu. 19. vers. Nota quod. Henriquez lib. 3. de Confirm. capitul. 4. §. 2. & Francisc. Suarez in 3. par. S. Thom. de Sacram. disput. 28. sect. 1. & sect. 2. Summa Astenf. par. 1. lib. 4. tit. 1. artic. 6. questio. 2. in fine. Angelica verb. irregularitas, §. 24. & S. Anton. 3. par. tit. 14. capit. 14. §. 4. ubi ait, quod qui igno-

De Irregularitate contracta ex delicto violandi Censuras Ecclesiasticas.

Cap. IX.

S V M M A R I V M.

- 1 Excommunicatus maiori, suspensus, vel interdictus, officia diuina solemniter exercens, irregularis est.
- 2 Violans Ecclesie censuras, ut irregularitatem incurrat, quæ requirantur.
- 3 Officia diuina, quorum exercitio irregularitas causatur quæ censenda.
- 4 Censura irretitus, & actum ordinis sacri solemniter exercens irregularitatem incurrit.
- 5 Episcopus censura irretitus, & Pontificalia exercens irregularis est.
- 6 Missam celebrans si excommunicatus sit maiori, aut alia censura irretitus irregularis efficitur.
- 7 Diaconus censura irretitus, Euangelium solemniter cantans irregularis est.
- 8 Baptizans solemniter aliqua censura irretitus irregularis efficitur.
- 9 Baptizans tanquam laicus, omisiss solitis ceremonijs, etiam si excommunicatus sit, irregularis non est.
- 10 Iurisdictionis actum in excommunicatione exercens irregularitatem non incurrit.
- 11 Suspensus à beneficio, si quis iurisdictionis sunt exerceat, irregularis non est.
- 12 Diuina officia in excommunicatione audiens irregularis non est.
- 13 Sacramentum quodcumque, excepto ordine, censura innodatus, recipiens irregularis non efficitur.
- 14 Diuina officia solemniter exercens, se verè censura ligatum existimet.
- 15 Excommunicatione minori ligatus officia diuina solemniter exercens irregularis non est.
- 16 Excommunicatus qui non est, celebrando coram excommunicatis denunciatis irregularis non efficitur.
- 17 Excommunicato, aut aliqua alia censura innodato inferniens irregularis non est, quamuis ipsemet censura innodatus sit, nisi &c.
- 18 Censura irretitus, quamuis ipsemet officia diuina non celebrat, si tamen celebrationi auctoritatem præstet, irregularis erit.
- 19 Extraneus, [Ad euitanda,] nihil utilitatis censura irretitus affert.
- 20 Degradatus, aut depositus actum ordinis sacri solemniter exercens irregularitatem non incurrit.
- 21 Suspensus ab ordine superiori, actum ordinis inferioris exercens irregularis non est.
- 22 Ignorantia probabilis alicuius censuræ actum ordinis sacri exercentem solemniter ab irregularitate excusat.
- 23 Ignorantia probabilis, sicut à peccato, ita ab irregularitate ex peccato incurrenda excusat.
- 24 Excommunicatio contra pensionarium non soluentem pensionem lata, quando valida censetur.
- 25 Locantes bona Ecclesiastica ultra triennium, an celebrantes irregularitatem incurrant.
- 26 Celebrantes in casu, quo credant se ad censuræ alicuius observationem non teneri, an sint irregulares.
- 27 Excommunicatum se sciens, ex aliqua amen causa id non animaduertens, contra censuram faciens irregularis non est.
- 28 Celebrans per ignorantiam iuris, sciens se censuræ irretitus

- titum irregularitatem incurrit,
 29 Dubitans, an censura, nec ne, irretitus sit, si dubium praesens deponat, celebrando ab irregularitate excusatur.
 30 Dispensatio ab irregularitate ex violatione censuræ incurſa, an & quando ad Papam, vel Episcopum spectet.
 31 Dispensatio Regularium ab irregularitate ex violatione censuræ incurſa, à Prælati fieri poteſt.

Quoniam multa, quæ ad præſens inſtitutum ſpectant, copioſè ſatis in materia de ſuſpenſione, & interdicto expoſita ſunt, ſatis erit in præſentiarum pauca, quæ ſuperſunt, ſummatim afferre: ex quibus tamen quando, & quibus in caſibus, irregularitas omnis, quæ eſt ex delicto violandi cenſuras Eccleſiæ, incurritur, manifeſtum erit.

- 1 *Primo* igitur, omnis excommunicatus excommunicatione maiori, vel ſuſpenſus, vel interdictus, ſi facit officia Divina, exercendo ſolemniter actum ordinis ſacri, quem habet, irregularis eſt ſi ſcienter, vel ſcire debens id præſter, id quod de ſuſpenſo colligitur ex cap. 1. de ſenten. excomm. lib. 6. & c. 1. de ſent. & re iudic. lib. 6. & latius expoſuimus in materia de ſuſpenſione cap. 16. & de interdicto habetur in c. is cui, de ſent. excomm. lib. 6. & copioſius expoſuimus in materia de interdicto c. 13. in pœna duodecimana. & de excommunicatione, colligi poteſt ex cap. Si quis Episcopus. 2. 1. q. 3. & tradit DD. communiter ut Innoc. in cap. 1. num. 4. in verbo, irregularitatem, & ibi Gemin. §. ſi quis autem, num. 4. verſ. Quarto. Franc. & Anchar. ibi, in d. §. ſina. de ſent. excomm. lib. 6. Panor. in cap. 2. numero 7. & ibi Marian. Socin. nume 6. de Cleric. excomm. min. ſtr. & Felin. in capit. Apoſtolice, numer. 17. de except. Henric. Bohic. in cap. fin. num. 9. de Cler. excomm. min. ſtr. Palud. 4. diſtin. 18. quæſt. 4. verſ. Quintus effectus. Gab. 4. diſt. 18. quæſt. 2. artic. 3. Summa Aſtenſ. par. 2. lib. 7. tit. 10. quæſt. 1. & citat Rodon. S. Anton. 3. par. tit. 29. de irreg. cap. 1. in princip. & reſert S. Thom. & alios. Tabiena, verbo irregularitas, 4. in princip. qui etiam reſert S. Tho. & alios DD. & in verbo, ſuſpenſio, nume. 3. & num. 10. & reſert Felin. Soc. 4. diſt. 22. quæſt. 3. artic. 1. Concluſ. v. ubi ait, Notanda eſſe capitula decernentia irregularitatem, quia non loquuntur niſi de Clericis, qui ſunt in ſacris, & celebrant, vel officia diuinorum ordinum exequuntur. & 4. diſt. 25. quæſt. 1. artic. 3. verſ. Quintus caſus. Couar. in c. alma mater, par. 1. §. 6. num. 9. verſ. Decimo, de ſent. excomm. lib. 6. Toletus lib. 1. inſtruct. Sacerd. cap. 30. Alph. Viſual. tract. de excomm. nume. 35. & Henriquez lib. 14. c. 7. §. 1. & hæc communior & benignior ſententia eſt.
- Tertio*, Ex his multa inferuntur.
- Primo* inferitur, irregularem eſſe Episcopum, qui excommunicatus, ſuſpenſus, aut interdictus, Chriſma conſecrat, aut baptizatos conſecrat, aut ordines conſecrat etiam minores, Abbates, aut virgines Deo dicatas, Eccleſias, aut altaria conſecrat, aut Eccleſias, araſue pollutas reconciliat, aut ſolemnem benedictionem tribuit, aut precibus, & iſtibus ſolemnibus adhibitis, qui habentur in cap. cum aliquis, 1. quæſt. 3. excommunicatum abſoluit, ut de hac ſolutione expreſſe ſcribit Innoc. in cap. ſina. nume. 3. de Zabar numero 12. de exceſſ. prælat. Anchar. in cap. 3. caueant, & ibi Philip. Franc. de excomm. ſenten. lib. 6. Et de ſolemnibus benedictione, quæ ab Episcopis tantum tribui poteſt, ea ſcilicet adhibita forma, *Sit Nomen Domini benedictum*, de qua agitur in cap. Abbates, de priuileg. lib. 6. & Clem. 2. eod. docet Anchar. vbi ſuprà, nu. 3. Quorum omnium ratio eſt: quia hæc propria ſunt Episcoporum arg. c. Quod ſicut, §. præterea, de elect. & c. Quanto, de conſuetud. & glo. in c. Transmiſſam, verſ. de talibus, de elect. & gloſ. Extrau. Suſcepti regiminis, in verbo, Pontificalibus, de elect.

- 2 *Secundo*, Multa neceſſaria ſunt, ut ſic cenſuras Eccleſiæ violans irregularitatem incurrat, prout ex dictis conſtat, quæ omnia explicanda ſunt.

- 3 *Primum* eſt, ut ſic excommunicatus, ſuſpenſus, aut interdictus faciat aliquod officium Diuinum; Per officia vero Diuina, intelliguntur actus annexi ordini Clericali, quales ſunt, Sacramenta adminiſtrare, celebrare Miſſam, legere Epistolam, vel Euangelium publice in Eccleſia, benedicere aquam, oleum, & alios fructus terræ, cum precibus, & cærimonijs ad id ab Eccleſia inſtitutis.

Secundum eſt, ut faciat illud opus Diuinum ſolemniter; tunc autem officia hæc fieri dicuntur ſolemniter, quando ſunt a Clerico illis cærimonijs, & veſtibus, quæ competunt ei ex officio, & ordine, quem habet. Vnde non ſufficit, ſi faciat alios actus, qui non ſunt officia Diuina; ſi cut non ſufficit, ſi faciat aliquod opus Diuinum more laici.

Tertium eſt, ut exerceat actum ordinis ſacri; Quamuis enim nonnulli, ut Innoc. in cap. ſina. num. 1. verſ. in officio, & ibi Panor. num. 5. de exceſſ. prælat. & idem Pano. in cap. 2. num. 10. de cler. excomm. min. ſtr. Anchar. in c. cum medicinalis, num. 2. & Philip. Franc. ibi, §. caueant,

de ſenten. excomm. lib. 6. Angelica, verbo, irreg. §. 46. Sylueſt. verbo, irregularitas, nume. 1. §. quæſt. 13. Nauat. in Man. cap. 27. num. 163. verſ. octauo, & Maiol. lib. 3. cap. 21. num. 5. Cosmus Philarchus, lib. 4. cap. 13. Summa Corona, tract. de irreg. num. 21. & Vgolin. de Cenſur. Eccleſiaſt. Tab. 1. ca. 14. §. 1. num. 1. velut incurri irregularitatem etiam ſolemnis exercitio minorum ordinum; Alij tamen verius docent incurri ſolum, dum quis actum ordinis facit ſolemniter exerceat, ut in materia ſuſpenſionis expoſuimus, cum nullus actus ordinum Minorum ſit, qui non a laicis cum eadem ſolemnitate, qua a clericis fieri ſolet, exerceri poſſit; & hanc ſententiam expreſſe tenent Palud. 4. diſt. 18. quæſt. 4. verſ. Quintus effectus. & quæſt. 7. art. 3. Conclu. 2. Rich. 4. diſt. 18. artic. 7. quæſt. 5. Gab. 4. diſt. 18. quæſt. 2. artic. 3. Summa Aſtenſ. par. 2. lib. 7. tit. 10. quæſt. 1. & citat Rodon. S. Anton. 3. par. tit. 29. de irreg. cap. 1. in princip. & reſert S. Thom. & alios. Tabiena, verbo irregularitas, 4. in princip. qui etiam reſert S. Tho. & alios DD. & in verbo, ſuſpenſio, nume. 3. & num. 10. & reſert Felin. Soc. 4. diſt. 22. quæſt. 3. artic. 1. Concluſ. v. ubi ait, Notanda eſſe capitula decernentia irregularitatem, quia non loquuntur niſi de Clericis, qui ſunt in ſacris, & celebrant, vel officia diuinorum ordinum exequuntur. & 4. diſt. 25. quæſt. 1. artic. 3. verſ. Quintus caſus. Couar. in c. alma mater, par. 1. §. 6. num. 9. verſ. Decimo, de ſent. excomm. lib. 6. Toletus lib. 1. inſtruct. Sacerd. cap. 30. Alph. Viſual. tract. de excomm. nume. 35. & Henriquez lib. 14. c. 7. §. 1. & hæc communior & benignior ſententia eſt.

Tertio, Ex his multa inferuntur.

Primo inferitur, irregularem eſſe Episcopum, qui excommunicatus, ſuſpenſus, aut interdictus, Chriſma conſecrat, aut baptizatos conſecrat, aut ordines conſecrat etiam minores, Abbates, aut virgines Deo dicatas, Eccleſias, aut altaria conſecrat, aut Eccleſias, araſue pollutas reconciliat, aut ſolemnem benedictionem tribuit, aut precibus, & iſtibus ſolemnibus adhibitis, qui habentur in cap. cum aliquis, 1. quæſt. 3. excommunicatum abſoluit, ut de hac ſolutione expreſſe ſcribit Innoc. in cap. ſina. nume. 3. de Zabar numero 12. de exceſſ. prælat. Anchar. in cap. 3. caueant, & ibi Philip. Franc. de excomm. ſenten. lib. 6. Et de ſolemnibus benedictione, quæ ab Episcopis tantum tribui poteſt, ea ſcilicet adhibita forma, *Sit Nomen Domini benedictum*, de qua agitur in cap. Abbates, de priuileg. lib. 6. & Clem. 2. eod. docet Anchar. vbi ſuprà, nu. 3. Quorum omnium ratio eſt: quia hæc propria ſunt Episcoporum arg. c. Quod ſicut, §. præterea, de elect. & c. Quanto, de conſuetud. & glo. in c. Transmiſſam, verſ. de talibus, de elect. & gloſ. Extrau. Suſcepti regiminis, in verbo, Pontificalibus, de elect.

Secundo inferitur, Irregularem eſſe Sacerdotem, qui excommunicatus maiori excommunicatione, ſuſpenſus, vel interdictus Miſſam celebrat, Chriſti corpus, & ſanguinem conſecrat, Gemin. in capit. 1. §. caueant, & ſi quis autem, de ſenten. excomm. lib. 6. aut ut Hebdemadarius officiat in choro, dicens orationem cum *Domino nobiſcum*, ex Richard. 4. diſtin. 18. art. 7. quæſt. 5. in fine. Summa Aſtenſi par. 2. lib. 7. tit. 10. quæſt. 3. Sylueſt. verbo, interdictum, §. quæſt. 4. verſ. primum. Innoc. in capit. ſina. in princip. de exceſſ. prælat. Specul. titu. de irregul. colum. 10. Maiol. lib. 3. cap. 19. num. 7. cap. 21. num. 6. Nauat. in Man. cap. 27. num. 163. & num. 244. Henriquez lib. 14. cap. 7. §. 1. Vgolin. Tabula 1. capit. 14. §. 1. nume. 5. & Cosmus Philarchus lib. 4. capit. 13. aut aquam ſolemniter benedicit, cap. aquam, de conſecr. diſt. 3. Summa Aſtenſi. Nau. Henriquez & alij citati ſuprà. Cosmus Philarchus vbi ſuprà, aut veſtes, fruges, oliuas, carnos, paramenta, nuptias benedicit, aut mulierem poſt partum in Eccleſiam introducat cum precibus adhibitis, ex Maiolo lib. 3. cap. 21. nume. 5. & Vgo. vbi ſuprà. Ratio eſt: quia huiusmodi functiones omnes ad Sacerdotes pertinent ex officio, & ab illis ſolum peraguntur.

Tertio inferitur, Irregularem eſſe Diaconum, qui aliqua cenſura irretitus Euangelium indutus, Dalmatica & Manipulo cantat, ſicut etiam Subdiaconus cenſura aliqua innodatus, ſi Epistolam cum manipulo cantet, ex Paulo, in fine. num.

num. 5. de excess. praelat. & cap. 2. num. 4. de cler. excomm. ministr. irregularis erit, ideique docent Palud. 4. dist. 18. quest. 4. verbi. Quintus effectus Rich. 4. dist. 18. art. 7. qu. 1. Gub. 4. dist. 18. quest. 2. art. 3. Franc. in capit. 1. §. ca. 1. de sentent. excomm. lib. 6. Summa de sentent. 2. par. lib. 7. tit. 10. quest. 1. & quest. 2. Angel. verbo Irregularitas, §. 40. Syluest. verbo, Interdictum, §. quest. 4. Irregularitas, §. 40. Syluest. verbo, Irregularitas, quest. 12. & 13. Tabern. verbo, Irregularitas, 4. in princip. & S. Anto. 3. part. 1. de Irreg. cap. 1. §. 1. Nauar. in Man. cap. 27. num. 163. Martin. Ledesm. 2. 4. quest. 26. art. 5. de Irreg. pag. 366. col. 4. Maiol. lib. 3. cap. 2. 1. num. 5. Henriquez lib. 1. 4. cap. 7. §. 1. & §. 4. Vgolin. Tab. 1. cap. 14. §. 1. num. 6. & idem si ca. 1. & patenam ad altare deferat, hoc enim munus est subdiaconi, vnde & hae ei dantur in ordinatione, & ita expressse testantur S. Ant. & Vgol. vbi supra.

¶ Quarto inferitur, Irregularem esse, qui Sacramentum, aliquod solemniter administrat, vt qui solemniter Baptizant, qui Extremam Vnctionem administrat, etiam si solennes preces non a dhibeat, ac superpelliceo, stolaque ornatus de more non sit; nam a Laico, ab eoque, qui Sacerdos non est, nulla ratione Sacramentum hoc administrari valet, Rich. 4. dist. 18. art. 7. quest. 5. in fine. Sic etiam qui Sacramentum penitentiae administrat, quicquid in hoc Rich. vbi supra contrarium senserit, quod Sacramentum hoc non solemniter exercetur, cuius opinio falsa omnino est, vt recte docet Palud. 4. dist. 18. quest. 4. verbi. Quintus effectus. Nam absolutio penitentis in foro conscientiae, sicut & Missae celebratio, siue publicae, siue privatim fiant, actus ordinis Sacerdotalis sunt, nec a quouis qui Sacerdos non est, fieri possunt. Item Sacerdos, qui Eucharistiam iam consecratam in censura administrat, est irregularis iam consecratio huius Sacramenti actus sit ordinis Sacerdotalis. S. Francisco Suarez disputat. 72. Sect. 4. in partem tertiam Dicit Thomae. Eodem modo irregularis erit excommunicatus, suspensus, vel interdictus Sacerdos, qui officiat Ecclesiam solemniter in Matutinis, Vesperis vel alijs Horis, ex Palud. Richardo, & alijs, vbi supra, & Innoc. in cap. 1. de excess. praelat. & Specul. tit. de irreg. colum. 10. & alijs communiter. Item irregularis erit interdictus, qui sepeliret solemniter cum officio in loco non interdicto, & non sacro, aut si interdictus ingressu Ecclesiae celebrat interdictam, cum excommunicatus, & interdictus non minus iure prohibentur exercere actum ordinis sacri, quam suspensus ab officio, vt notat Henriquez lib. 14. cap. 7. §. 1. Immo etiam Clericus scienter violans interdictum speciale loci ministrans in ordine sacro (nisi id fiat in casu permissio, vt si octavo die celebrat ad renouandam Eucharistiam, cap. permittimus, de sentent. excomm. & Nauar. in Man. cap. 27. num. 179. & Cosmus Philarchus lib. 4. c. 13. Summa Corona tract. de Irreg. num. 21. Sebast. Medices, par. 2. tit. 9. quest. 3. in fine, Toler. lib. 1. de instruat. Sacerd. ca. 30), sit irregularis, aut si in Ecclesia specialiter interdicta, eum die Paschae celebrat, cum speciale interdictum nullo festo suspendatur.

¶ Quinto inferitur, Irregularem non esse, qui presbiter excommunicatus, suspensus, vel interdictus baptizat tantum laicus in articulo mortis, aut alio tempore extra necessitatem illam, dummodo baptismum, caerimonijs, precibusque solennibus omisis, administrat, vt laicus, Specul. tract. de irregul. colum. 12. versic. Quid si excommunicatus, vel suspensus baptizet. Anchar. in capitul. cum medicinalis, num. 2. de sentent. excomm. lib. 6. Richard. 4. dist. 18. artic. 7. quest. 5. versic. Ille etiam Irregularis Summa Astenf. par. 2. lib. 7. tit. 10. questio. 3. Syluest. verbo, Irregul. numer. 15. quest. 13. Vgolin. Tab. 1. capitulo 14. §. 1. numer. 20. Neque irregularis erit qui excommunicatum absoluit omisis solemnitatibus, quae habentur in capitulo cum Aliquis, 11. quest. 3. & in capitul. A nobis, 2. de sentent. excomm. cum sine illis absolvere sit iurisdictionis. Neque irregularis erit qui omisit, Dominus vobiscum, Matutinas, aut Vespertinas preces recitat, ex Richa. 4. dist. 18. artic. 7. questio. 5. Sicut nec irregularis erit Diaconus qui Euangelium sine Dalmatica, aut Subdiaconus qui Epistolam sine Manipulo cantat, eo modo quo

Clericus in minoribus cantare possit. Neque irregularis erit Censura irretitus qui ea, quae ordinis sacri non sunt, exercet; Vnde, cantans Responsorium, vel dicens Psalmos, aut Officium non officiendo principaliter Ecclesiam, sed vt quilibet alius Laicus, irregularis non erit: Et idem in benedicente mensam, quod non est deputatum certo ordini sed de consuetudine exercetur indistincte etiam a non ordinato. Innoc. in capitul. Tanta, num. 5. & num. 3. & Pan. ibi, numer. 5. de excess. praelat. & idem Panorm. in capitul. 2. numer. 3. de Cler. excomm. ministr. & Philip. Franc. in cap. 1. §. caueant, & ibi Anchar. num. 3. de sentent. excomm. lib. 6. Henric. Bohic. in cap. fina. num. 4. de Cleric. excomm. ministr. Rich. 4. dist. 18. artic. 7. quest. 5. Summa Astenf. par. 2. lib. 7. tit. 10. quest. 3. Syluest. verbo, interdictum, §. qu. 4. Henriquez lib. 14. cap. 7. §. 4. Cosmus Philarchus lib. 4. c. 13. Vgo. Tab. 1. c. 14. §. 1. num. 14. Neque irregularis erit, qui sepeliret defunctum absque officio etiam in Ecclesia specialiter interdicta, vt notat Henriquez post alios vbi supra.

¶ Sexto inferitur, Irregularem non esse, qui censura quacunque irretitus ea, quae Iurisdictionis sunt, exercet, cum aliud sit actus Iurisdictionis, aliud actus ordinis sacri exercere, & irregularitas solum ordinis vsum, vel suspensionem impediatur, vt communiter tradit DD. & expressse Nauar. in Man. cap. 27. numer. 191. & Vgol. Tab. 1. cap. 14. §. 1. num. 15. testantur; vnde si excommunicet, aut excommunicatum absoluat, absque stola, & solemnitate ca. A nobis, 2. de sentent. excomm. & cap. cum aliquis, 1. 1. quest. 3. iudicet, sententiam ferat, visitet, castiget, praesentet, eligat, aut electum confirmet, irregularis non erit. sic Panorm. in cap. fina. num. 5. de excess. praelat. Ancha. in ca. 1. numer. 2. & Franc. ibi, §. caueant, de sentent. excomm. lib. 6. Syluest. verbo interdictum, §. quest. 4. Martin. Ledesm. 2. 4. quest. 26. art. 2. de irreg. pag. 366. col. 4. Nauar. in Man. cap. 27. numer. 244. Cosmus Philarchus lib. 4. cap. 13. Henriquez lib. 14. cap. 7. §. 1. & Vgolin. Tab. 1. cap. 14. §. 1. num. 15. Et multo minus irregularis erit suspensus a beneficio, aut etiam suspensus a temporalibus si officia temporalia exerceat cum hac officia Diuina non sint, irregularitas autem non nisi ob exercitium diuinorum cum solemnitate incurritur, vt saepius dictum est.

¶ Septimo inferitur, Non esse irregularem eum, qui censura irretitus diuinis interest, dum sunt, eademque audit; Quia diuinis interesse, & ea audire, tam laicorum est, quam Clericorum, & in capitul. cum medicinalis, & cap. is, cui. de sentent. excomm. lib. 6. & alibi, solum irregularitatem incurere dicuntur, qui diuina officia exequentur, & non qui audiunt, ex gloss. in Clem. 2. verbo, Celebrari, de privileg. Gemin. in d. cap. is, cui. num. 2. & ibi Anchar. nu. 2. & Franc. in cap. cum medicinalis, §. caueant, de sentent. excomm. lib. 6. Panormitan. in cap. illud, numero 8. de Cleric. excomm. ministr. & Innoc. in cap. fina. & Panorm. de excess. praelat. & Vgol. Tab. 1. cap. 14. §. 1. num. 21. Cosmus Philarchus lib. 4. capitul. 13. Sebast. Medic. part. 2. tit. 9. quest. 3. versic. Nono, & Henriquez lib. 14. capitul. 7. §. 4. quamuis enim hic peccat, irregularitatem tamen non incurrit.

¶ Octauo inferitur, Irregularem non esse, qui censura quacunque innodatus Sacramentum aliquod, excepto ordine, recipit, & hoc etiam si speciatim a susceptione Sacramentorum suspendatur, lex Innoc. in cap. cum medicinalis, num. 3. & ibi Gemin. in §. si quis autem, num. 6. & Philip. Franc. ibi, §. fina. de sentent. excomm. lib. 6. Henriquez lib. 14. cap. 7. §. 4. & Vgol. Tab. 1. cap. 14. §. 1. nu. 22. & colligitur ex c. fina. de Cleric. excomm. ministr. vbi excommunicatus minori excommunicatione, & consequenter priuatus passiva Sacramentorum communione, excusatur ab irregularitate. Ratio est: quia Sacramentorum susceptio tam ad Laicos, quam ad Clericos pertinet. Dixi, excepto ordine, Quia suscipiens ordinem in excommunicatione irregularis est, quod intelligo verum, si in susceptione alicuius ordinis sacri actum exercuerit, iuxta ea quae lib. 4. c. 16. latius exposuimus; vt notauit Vgol. Tab. 1. ca. 14. §. 1. nu. 22. alias ex sola susceptione ordinis irregularis non est.

¶ Nono inferitur, Irregularem non esse, qui vere censura

Z z 2 lig-

- ligatus non eſt, licet ſe irregritum exiſtmet, & officia diuina ſolemniter celebrat, cum hoc iure cautum non ſit, arg. cap. iſi qui de ſent. excomm. lib. 6. & ita expreſſe docent Fede. de Senſ. conſil. 13. & Panor. in cap. 6. vero. 2. num. 7. de ſent. excomm. & Felin. ibi. & Vgolin. Tab. 1. cap. 14. §. 1. num. 24. ſicut nec excommunicatus eſt, qui laicum percuſit, quem tamen Clericum eſſe putauit, vt iſdem auctores tradunt, requiritur enim veritas Clericatus ad incurrendam excommunicationem, cap. ſi quis ſuadente diabolo. 17. q. 4. & etiam veritas cenſura, vt quis diuina officia exercendo irregularitatem incurrat.
15. *Decimo inferitur*, Non eſſe irregritum eum, qui minori excommunicati ſue ligatus diuina officia ſolemniter exercet, vt colligitur in cap. ſi celebret de Cleric. excomm. miniſt. Alphoſ. Vivald. tract. de excomm. num. 3. 5. Sebaſt. Medic. cit. 9. q. 5. Nec irregritus eſt, qui in Eccleſia polluta celebrat, cap. iſi qui de ſent. excomm. lib. 6. Quia pollutio non eſt cenſura, aut interdictum iuris Henr. quez lib. 14. ca. 7. §. 3. Coſm. Philarch. lib. 4. cap. 13. in fine. Quia etiam de cauſa, nec irregritus erit, qui violat ceſſationem à Diuinis, vt tradunt Nauar. in Manual. cap. 27. num. 188. verſ. vigefimo, Coſmos Philarchus lib. 4. cap. 13. in fine, & nos latius ſup loco expoſuimus, quia non eſt cenſura, Neque etiam irregritus erit laicus violando interdictum locale, quamuis peccet. Sylueſt. verbo, interdictum. 6. q. 7. Nauar. in Manual. 2. nu. 187. verſ. Decimo octauo, & qu. 243. verſ. octauo, & Henr. quez lib. 14. cap. 7. §. 3. Martin. Ledelm. 2. 4. q. 26. art. 2. de irreg. pag. 367. colum. 1.
16. *Vndecimo inferitur*, Non eſſe irregritum, qui cum ipſe excommunicatus non ſit, celebrat coram excommunicatis, etiam ſi ſint nominati denunciati, peccata tamen mortaliter, cap. iſi qui de ſent. excomm. lib. 6. Matian. Socin. in cap. ſacris, num. 128. de ſent. excomm. Couar. in c. Alma mater, part. 1. §. 6. nu. 9. verſic. Qui vero nulla de ſent. excomm. lib. 6. Palud. 4. diſt. 18. q. 4. verſ. Quintus effectus. Henr. quez lib. 14. cap. 7. §. 3. Vgolin. Tab. 1. cap. 14. §. 1. num. 25. Multoque minus irregritus erit Clericus non interdictus, vel non excommunicatus, & non ſuſpenſus, etiam ſi ſcienter celebret in loco non interdicto, ſed tamen coram perſonis ab homine, vel à iure interdictis, vel recipiat publice interdictos ad officia diuina, Sacramenta, vel ſepulturam, vt præſati auctores tradunt, & Sylueſt. verbo, Interdictum. 6. q. 2. verſ. Tertium. Nauar. in Manual. cap. 25. num. 93. verſ. & qui Miſſum. Alphoſ. Vivald. tract. de excomm. num. 38. eſt tamen interdictus illi Eccleſiæ ingreſſus, donec ſatis faciat ad arbitrium eius, cuius ſententiam contempnit, etiam ſi exemptus eſſet, & pretextu exemptionis præſumit ſe excommunicatos, aut interdictos admittere, ex c. Episcoporum, de priuileg. lib. 6. & ſi ſic interdictus poſtea celebrat, aut officia diuina ſolemniter exercet, irregritus eſſe glo. in d. c. Episcoporum, in verbo ingreſſum, & glo. in in cap. iſi qui, verbo, Notatis, de ſent. excomm. lib. 6. Sylueſt. verbo, interdictum. 6. q. 2. verſ. Tertium. Palud. 4. diſt. 18. q. 4. verſ. Quintus effectus. Henr. quez lib. 14. cap. 7. §. 3. & Vgolin. Tab. 1. cap. 14. §. 1. num. 25. Couar. in cap. Alma mater, part. 1. §. 6. num. 9. de ſent. excomm. lib. 6. qui alios refert, & nos lib. 2. cap. 15. num. 6. expoſuimus.
17. *Duodecimo inferitur*, Irregularitatem non eſſe, qui cenſura innodatus, excommunicatus, ſuſpenſus, aut interdictus inferuit, dum celebrat, ex Henr. quez lib. 14. cap. 7. §. 4. & Vgol. Tab. 1. cap. 14. §. 1. num. 25. poſt Innoc. in cap. ſina. num. 5. de exceſſ. prælat. cum hoc non ſit iure expreſſum, arg. cap. iſi qui, de ſent. excomm. lib. 6. Quod intelligitur, niſi miniſter in ordine ſacro, cantans Euangelium, aut Epistolam ſolemniter. Peccat tamen, qui ſic excommunicatus, interdictus, aut ſuſpenſus inferuit, vt communiter tradunt DD. in cap. ſacris, de ijs, quæ vi, met cauſa ſunt, & notant Nauar. in cap. 1. §. laboret, num. 18. de penit. diſt. 6. & Vgolin. vbi ſuprà.
18. *Dubium autem eſt*, An qui cenſura irregritus diuina ipſe non facit, ſed ſolum auctor eſt, vt alius ſe præſente diuina faciat, irregritus ſit, eo quod præſtat auctoritatem celebrationis? Reſpondetur ex communi DD. ſententia irregritatem eſſe ſe auctorizando, ſic gloſſ. in Clem. 2. in verbo, Celebrari, de priuileg. & Anchar. ibi, numer. 4. & cap. illud,

in fine, & ibi Panor. num. 8. & Marian. Socin. num. 19. de Cleric. excomm. miniſt. & in cap. ſina. de exceſſ. prælat. Henric. Bohic. in cap. ſina. numero 9. de Cleric. excomm. miniſt. Gemin. in cap. cum medicinalis, §. cauere, num. 5. & ibi Philip. Franc. de ſentent. excomm. lib. 6. Villadego. tract. de irreg. cap. 2. col. 3. Sylueſt. verbo, irregularitas, queſt. 13. verſ. Quartum. Nauar. in Manual. cap. 27. numer. 244. verſic. Aut audit auctorando. Martin. Ledelm. 2. 4. queſt. 26. artic. 2. de irreg. pag. 366. col. 4. Simon Maiol. lib. 3. cap. 21. num. 6. Couar. in cap. Alma mater, part. 1. §. 6. num. 9. verſic. ſed & præter iſta, de ſentent. excomm. lib. 6. Alphoſus Vivald. tract. de excomm. num. 39. Sebaſtianus Medices, part. 2. tit. 9. queſt. 35. in fine. Coſmos Philarchus, part. 1. lib. 4. cap. 13. Henr. quez lib. 14. cap. 7. §. 3. & Vgolin. Tab. 1. cap. 14. §. 1. num. 24. Quod procedit, ſiue prælati, & Dominus aliqua cenſura ligatus, celebrare faciat coram ſe ligatum, aut non ligatum; ſiue ipſe ligatus non ſit, & tamen excommunicatus, ſuſpenſus, aut interdictus coram ſe celebrare facit, ex Nauar. & Ledelm. vbi ſuprà. Et quæ dicta ſunt hæc, quod cenſura irregritus, & actum ordinis ſacri ſolemniter exercens irregritus ſit, procedunt, etiam ſi ſic excommunicatus, aut alia cenſura innodatus, nec notorius, nec de 19. nunciatus fuerit; Nam Extraneus. Ad euitanda, nihil utilitatis aſſert ipſis cenſura irregritus, nec quicquam in eorum vilitatem ſtatuit, vt optime docent Couar. in cap. Alma mater, part. 1. §. 6. num. 9. de ſent. excomm. lib. 6. & Vgolin. Tab. 1. cap. 14. §. 1. num. 25. & latius ſuo loco expoſuimus, vnde Panor. in cap. ſina. de exceſſ. prælat. prælatos monet, ne tempore excommunicationis, ſuſpenſionis, aut interdicti, diuina coram ſe celebrari faciant, aut celebrant, niſi interſint, quia tunc videntur auctorizare, & promouere irregritates redduntur.

20. *Dubium aliud eſt poteſt*, An ſi depoſitus, vel degradatus celebret, aut actum aliquem ſolemniter ordinis Clericali deputatum faciat, irregritus ſit? Reſpondeo non eſſe, quia irregritas non incurritur, niſi ſi in iure expreſſa, cap. iſi qui de ſent. excomm. lib. 6. nulli autem habetur hunc eſſe irregritatem: ſic Summa Aſtenſis, part. 1. lib. 7. tit. 10. queſt. 5.

21. *Dubium item eſt*, An Clericus ſuſpenſus ab aliquo ordine ſuperiori ſit irregritus, exercendo actum deputatum ordinis inferioris? Reſpondeo non eſſe, quia ſuſpenſio à ſuperiori, non intelligitur ſuſpenſio ab ordine inferiori, vt diximus in materia ſuſpenſionis, & communiter tradunt auctores.

22. *Quarto Aduertendum eſt*, ad irregritatem hanc et violantia de cenſura Eccleſiaſtica incurrendam requirit, vt ſcienter officium diuinum ſolemniter exercat in excommunicatione ſuſpenſione, vel interdicto: ſi quis enim per ignorantiam probabiliter, ſcilicet ignorans inuoluntate ſe excommunicatum, ſuſpenſum, aut interdictum eſſe celebrat, irregritus non erit, vt colligitur ex c. Apoſtolica de Cleric. excomm. miniſt. & ibi gloſſ. in verbo, probabiliter, & Panor. in lib. 10. Summa, & idem Panor. in cap. ſina. numer. 5. de exceſſ. prælat. Innoc. in cap. cum medicinalis, num. 4. de ſentent. excomm. lib. 6. Henric. Bohic. in cap. ſina. num. 1. de Cleric. excomm. miniſt. & Marian. Socin. in cap. per tuas, nu. m. 15. & in cap. cum illorum, num. 9. & in cap. ſacro, num. 107. de ſentent. excomm. & Innocent. in cap. cum medicinalis, num. 4. & Gemin. ibi. cauere, num. 5. & Anchar. num. 2. de ſentent. excomm. lib. 6. Palud. 4. diſt. 18. queſt. 4. verſic. Quintus effectus. Alphoſo de Caſtro, lib. 2. de poteſt. lehis pœnal. cap. 14. in fine. Couar. in cap. Alma mater, part. 1. §. 6. num. 9. verſic. Decimo, de ſentent. excomm. lib. 6. Alphoſo Vivald. tract. de excomm. num. 35. Coſmo Philarcho lib. 4. cap. 13. Sylueſt. in verbo, irregularitas, queſt. 13. verſ. Quintum. Nauar. in Manual. cap. 27. num. 244. Martin. Ledelm. 2. 4. q. 29. art. 2. pag. 266. col. 4. Henr. quez lib. 14. ca. 7. §. 1. Vgolin. Tab. 1. ca. 14. §. 1. nu. 12. Ratio eſt: quia talis ignorantia excuſat à peccato, & conſequenter ab irregritate, cum irregritas iſta non niſi pro peccato præterito infligatur.

23. *Hinc Coſmos Philarchus*, vbi ſuprà, inferit non eſſe irregritatem eum, qui probabiliter credit ſe cenſura non ligari,

gati, dat exemplum in eo qui celebrat post appellationē a sententia, qua declaratur eum incidisse in excommunicationem pendente appellatione, vt docent Felin. in capit. Rodolphus. de Rescript. prop. finem. gloss. in cap. soler. in verb. In effect. de sentent. excomm. lib. 6. Quamuis enim appellatio ab excommunicatione lata, illam non tollat, aut suspendat, & propterea illa non obstat seruanda sit, appellatio tamen a sententia qua declaratur quis in excommunicationem incidisse, excommunicationem illam dubiam relinquit, sicut prius erat, vnde non est irregularis ille, qui vel ante excommunicationem latam appellat, vel qui post declarationem appellat, si fidens appellationi celebrat ea pendente, etiam si declaratur male appellasse, vt Nauar. in Manual. cap. 23. num. 104. ante finem annotauit.

24. Si etiam si feratur excommunicatio contra pensionarium non soluentem pensionem tempore debito, si pensionarius post lapsum terminum non soluit pensionis celebrationem, antequam ille, cui debetur pensio, declaret se velle eum esse excommunicatum, probabiliter credens, quod illum excusatum habebit ob impotentiam, vel eius benignitatem, & quod nolit eum esse excommunicatum. Nauar. & Philarchus vbi supra, talem irregularem non esse admittunt. Quod tamen dictum, vt verum sit, intelligi debet iuxta ea, quae lib. 1. cap. 1. in num. 20. & cap. 16. nu. 8. in simili casu diximus.

25. Eadem ratione non sunt irregulares, qui celebrant ex eo, quod credunt aliquam censuram non esse receptam, vel non esse amplius in usu, vt est illa contra locantes bona Ecclesiastica ultra triennium, ex Caiet. verbo, Excommunicatione, cap. 75. Nauar. in Manual. cap. 27. num. 150. Cosmo Philarcho, lib. 4. cap. 13. Nec illi etiam, qui celebrant ex eo, quod credunt se in illo casu non teneri ad illius censuram observationem, quia scilicet, sic reuelarent peccatum suum omnino occultum, cum honore & vite periculo, quod legem naturalem euitare tenerent. Hi omnes praedictis probabilibus rationibus celebrantes, non continentur Ecclesiasticam censuram, & consequenter, non sunt irregulares, cum irregularitas haec ob solum censuram contemptum incurritur, vt diximus, & faciunt quae in similibus casibus tradit Nauar. in Manual. cap. 27. numer. 138. §. Trigesima. gloss. vers. Tertia, & numer. 141. §. Quadragesima. vers. Quarta, & nos lib. 1. cap. 18. num. 35. & num. 36. laus expositum. Quae omnia intelligenda sunt de ignorantia, seu credulitate probabilis, si quis enim sibi potius blandiens, leui, & vana ratione mouetur ad celebrandum, non euitat irregularitatem, sicut neque culpam ob talem ignorantiam transiit effugit, vnde irregularis erit, si habens notitiam excommunicationis per solam famam, celebraret, si modo rerum comperit postea, dummodo fama firmiter quorundam, qui fide digni sunt, talis enim non habet probabilem ignorantiam, vt colligitur ex cap. illud, & ibi Panor. numero 4. & gloss. in cap. Apostolica, in verbo, Ignorantia probabilis, & ibi Panor. Syluest. verbo, irregularitas, q. 1. vers. sextum. Vgolin. vbi supra. Quamuis vbi probabilis sit, nec ne, ex facto iudex arbitrabitur, & in dubio iuramento stabitur, arg. ca. si vero, 2. & ibi gloss. in verbo, propria manu, & ibi Panor. & Felin. de sent. excomm. semper enim requiritur contemptus, & peccatum, ad hoc, vt censura ligatus celebrando irregularitatem incurrat, cum hac ob culpam, & delictum imposita sit, vt notant Innoc. & DD. in ca. 1. §. sciturus, ibi in gloss. de sent. & re iudic. & facit c. laeores de Cleric. excomm. m. §. ibi, praesumpserit.

27. Pari modo irregularis non erit, etiam si se excommunicationem nouerit, si tamen ratione quapiam id non animaduertens contra censuram facit, vt pote perurbatione aliqua animi, ex Adriano in tract. de Clauibus. artic. 3. vers. Septima exceptio, lib. 4. & Vgolin. Tab. 1. cap. 14. §. 1. num. 12. & idem, si non recordatur.

28. Celebrans autem per ignorantiam iuris, irregularis erit, hoc est, si hanc irregularitatem incurrendam satis est, si sciat se excommunicationem, suspensionem, vel interdictum esse, licet ignoret ius, hoc est, quamuis ignoret irregularitatem incurrit, si quis excommunicatus, suspensus, vel interdictus celebraret, vt DD. communiter tradunt, quos sequi-

tur Sotus, 4. dist. 3. quaest. vnica, art. 9. in fine, & dist. 22. qu. 1. artic. 2. in fine, vers. Secundo argumentum: tenetur enim habere huius rei notitiam, & ideo crassa, & supina est ignorantia, quae non excusat a peccato, aut irregularitate ex delicto imposita, vt notat Henriquez lib. 14. ca. 7. §. 2.

29. Qui vero dubitat, an censura irretitus sit, nec ne, si deponat practice dubium, celebrando excusatur ab irregularitate, sicut etiam excusatur si dubitans propendeat se non esse censuram irretitum, vt idem Henriquez vbi supra nota uit, qui etiam in d. capit. 7. §. 1. cum Thoma Zerula in sua Praxi Episcop. par. 1. verbo, Irregularitas, dub. 15. & par. 2. verbo Irregularitas, dub. 9. post Iosephum Angles in florib. 4. sent. tract. de susceptione Eucharistiae, ar. 4. difficult. 4. & Anton. de Corduba in Summa Casuum conscientiae, quaest. 142. & Nauar. in Manual. capit. 27. numero 239. tradunt, Sacerdotem excommunicatum, si propter vitandum mortis periculum, aut graue etiam infamiae damnum aut scandalum celebraret, aut Sacramenta in necessitate administraret, a peccato, & irregularitate excusari: Quia ad irregularitatem hanc incurrendam requiritur contemptus, & huiusmodi non praesumitur adesse, quando adest necessitas: de qua re legi possunt, quae diximus lib. 1. cap. 18. num. 41. & 42. & lib. 2. cap. 3. num. 27. & 28. Ratio est: quia in necessitate cessat contemptus, & quia necessitas legem non habet. Deinde quia concurrentibus duobus praecipuis incompossibilibus potius tenetur homo adimplere diuinum, quam humanum; At vero praecipuum de vitando scandalo, & propria infamia, est diuinum, & naturale, praecipuum autem de abstinendo, seu de non celebrando tempore excommunicationis, aut alterius censurae propter incursum irregularitatis, est tantum positium humanum, eo quod omnis irregularitas, vt patet, est de iure positio Ecclesiastica; praevalet ergo praecipuum primum, illudque seruare tenemur, hac tamen lege, & conditione, vt prius conteratur, & si fieri potest animo obediendi Ecclesiae confiteatur. Quicquid Sotus, Cou. & alij, vt in d. cap. 3. annotauimus, contradicant.

30. Quinta, Dispensatio huius irregularitatis olim soli summo Pontifici reservata fuit, vt notant Innoc. in cap. 1. de sent. & re iudic. lib. 6. & Franc. ibi, & idem Innoc. in cap. 1. in fine, & ibi Franc. §. caueant. & Gemin. ibi, de sent. excomm. lib. 6. Panor. in cap. Clerici, num. 2. & ibi Marian. Socin. num. 8. de Cleric. excomm. ministr. & idem Marian. Socin. in cap. officij, num. 172. & in cap. per tuas, nu. 15. & num. 22. de sent. excomm. Paludan. 4. distinct. 18. quaest. 4. vers. Quintus effectus, & Syluest. verbo, irregularitas, quaest. 13. vers. primum, in fine, Sotus 4. dist. 25. quaest. 1. artic. 3. ante finem, vers. Quintus casus. Nauar. in Manual. capit. 27. numer. 245. vers. Tertio dico. Martin. Ledesm. 2. 4. quaest. 26. artic. 2. de irreg. pag. 366. colum. 4. Alphons. Vivald. tract. de Excomm. nu. 40. Sebastianus Medices par. 2. tit. 9. quaest. 35. Grego. de Valentia Tomo 4. disput. 7. quaest. 19. puncto 3. §. 5. vers. Tertium Cosmus Philarchus lib. 4. cap. 13. Summa Corona, tract. de Irregul. numer. 22. Henriquez lib. 14. cap. 7. §. 5. & Vgolin. Tab. 1. cap. 14. §. 1. numer. 27. immo etiam & modo si procedat ex delicto publico, aut quamdiu manet deductum ad forum contentiosum, quamuis vno tantum teste probetur; vbi autem ex delicto occulto procederet irregularitas haec, Episcopus in ea dispensare poterit, ex Concil. Trident. Sess. 34. de Reformat. capit. 6. Paulo Fulco, lib. 1. de visit. & regim. Eccles. capit. 29. numer. 5. Nauar. in Manual. cap. 27. num. 194. vers. Septimo Vgolin. Tab. 1. cap. 14. §. 1. numer. 27. & communi consensu DD. post Concil. Trident. vbi supra.

31. Quoad regulares vero, irregularitatem ex violatione censurae Ecclesiasticae incurrentes, sciendum est, posse cum eis a suis Praelatis virtute suorum privilegiorum, in huiusmodi irregularitate dispensari, vt patet ex Compendio Privilegiorum Mendicantium, in verbo, Absolutio ordinaria quoad fratres, numero 40. & in verbo, Dispensatio, numero 9. 12. & 21. Et in particulari Papa Eugenius III. Anno Domini millesimo quadringentesimo.

Domini millesimo quadringentesimo trigesimo primo. Quinto Kalend. Iulij, Pontificatus sui anno primo, Prælati Congregationis Casinensis, alias S. Iustini concessit, & futuros Monachos, Nuntios, Conuersos, & Commis-
sos, à quibuscunque excommunicationum suspensionum, & interdictorum, sententijs, alijsque pœnis Ecclesiasticis à iure, vel ab homine auctoritate Apostolica, vel quauis alia generaliter, vel specialiter promulgatis, & quarum absolutio esset etiam Sedi Apostolicæ generaliter, vel specialiter reseruata, quoties opus fuerit, absolueri valeant, Ac etiam vi super irregularitatibus quibuscunque, & quomodocunque contractis (homicidio, seu membri mutilatione propria manu commissis, aut falsificatione literarum Apostolicarum, & bigamia duntaxat exceptis) semel tantum cum supradictis dispensare possint. Super irregularitatibus verò, ex censurarum supradictarum, vel earum aliqua violatione, diuina officia celebrando (dum tamen in contemptum clauium non celebrauerint) quoties opus fuerit, similiter dispensare valent: ita vt omnes, & singuli cum quibus super irregularitatibus supradictis dispensari contigerit, vt premititur, ad omnes sacros ordines promoueri, & in ordinibus susceptis liberè ministrare valeant.

De Irregularitate ex delicto malè exercendi, & accipiendi ordines contra- cta Cap. X.

S U M M A R I V M.

- 1 Ordines sacros quibus caret, ac si eos haberet, indebitò exercens, irregularis est.
- 2 Ordine, quo quis caret, per ludum, aut ad representandam festiuitatem vtens, irregularis non est.
- 3 Clericus non Subdiaconus, Epistolam solemniter cum manipulo cantans irregularitatem incurrit.
- 4 Baptizans solemniter, si sacerdos non sit, irregularis est.
- 5 Sacramenta Pœnitentiæ extrema, vel Pœnitentiæ, solus sacerdos ministrare potest.
- 6 Laicus ministrans in ordine sacro, quem non habet, irregularis non est.
- 7 Laicus solemniter baptizans, quamuis peccet, irregularitatem tamen non incurrit.
- 8 Laicus Sacerdotem se fingens, & serio absolvens a peccatis irregularis non est.
- 9 Laicus, more, ac modo, quo ex officio prædicatio exerceri solet, prædicans, irregularis non est.
- 10 Ordinem sacrum secundum substantiam recipiens, omiſſis quibusdam accidentarijs, ordine sic suscepto vtens, antequam omiſſa suppleat, peccat, suspensus tamen, aut irregularis non est.
- 11 Ordinis ex vſu non suscepti irregularis factus, a quo dispensandus.
- 12 Excommunicatus maiori ordinem sacrum scienter suscipiens, irregularis est.
- 13 Excommunicatus minori recipiendo ordines peccat, irregularitatem tamen non incurrit.
- 14 Irregularitas, ob solam iuris expressionem, & non ob rationis paritatem incurritur.
- 15 Ignorantia probabilis facti, non iuris, excommunicatum ab incurſu irregularitatis ob ordinis sacri suspensionem excusat.
- 16 Delictum, quando censetur occultum, vt Episcopus in irregularitate, ex indebita ordinis suspensione incurſa, dispensetur.
- 17 Ordinatus ab Episcopo Excommunicato maiori, & ab exe-

cutione suscepti ordinis suspensus est, & peccatum tale committit.

- 18 Consecratio calicis tamdiu manet, quamdiu eius forma perseverat.
- 19 Absolutio Sacramentalis, & ordinis Sacerdotalis, & iurisdictionis actus est.
- 20 Ordinatus scienter, aut ignoranter ab Episcopo excommunicato maiori, a quo dispensandus.
- 21 Ordinatus per merum grauem, & cadentem in vitium constantem ab Episcopo excommunicato maiori, sicut a culpa, ita etiam a pena excusatur.
- 22 Ordines omnes Minores vno eodemque die, vel tamen et illis simul cum Subdiaconatu suscipiens, irregularis est.
- 23 Mendicantes virtute suorum priuilegiarum duos ordines sacros eodem die suscipere nequeunt.
- 24 Ordines sacros contra Episcopi prohibitionem sub excommunicatione lata sententiæ suscipiens, irregularis est.
- 25 Ordines omnes quatuor Minores eodem die suscipiens irregularis non est, nisi &c.
- 26 Ordines Minores, & Subdiaconatus eodem die simul præscripta consuetudine, sine irregularitate, recipi possunt.
- 27 Ordinatus ab Episcopo, qui loco, & dignitati renunciat, irregularis est.
- 28 Ordine sacro ante legitimam ætatem, vel extra tempora Canonica, vel absque literis dimissorijs ordinatus, ipso facto suspensus est.
- 29 Tempora Canonica pro suscipiendis sacris ordinibus festiuita, quænam sint.
- 30 Dimissorias literas quis dare possit.
- 31 Dimissorias literas Capitulum infra annum a die votatus Ecclesiæ, dare nequit.
- 32 Dimissorijs pro literis Episcopus nihil accipere potest.
- 33 Dimissorijs pro literis quando, & quid Notarij Episcoporum accipere possunt.
- 34 Ordinatus sine dimissorijs Episcopi, sed tamen cum eiuſdem sententiæ, suspensus, aut irregularis non est.
- 35 Dimissorias literas quibus in casibus Capitulum concedere valeat.
- 36 Dispensare quis potest cum ordinato sacris ante legitimam ætatem, vel extra tempora, vel sine literis dimissorijs.
- 37 Ordinatus furtiuè, irregularis est.
- 38 Ordinatus an sit qui furtiuè se ingerit, prohibente Episcopo, ne quis se ingerat, & dicente se non intendere ingrentem se furtiuè ordinare.
- 39 Ordinatus per saltum, & ab ordinis suscepti executione, & a promotione ad altiores suspensus est.
- 40 Ordinatus per saltum, si in superiori suscepto non ministrauerit, ab Episcopo dispensari potest.
- 41 Episcopus per saltum promotus irregularis, & suspensus est ab ordinis omiſſi collatione.
- 42 Ordinatus, absque eo quod prius Sacramentum confirmationis suscepit, quamuis mortaliter peccet, irregularitatem tamen non incurrit.

¶ **Q**uod ad irregularitates ex indebito vſu, & executione dinum prouenientes, Communis DD. sententiæ est, quod omnis Clericus ministrans scienter & serio in aliquo ordine sacro, quem non habet, tanquam si esset ordinatus, sit irregularis, & colligitur ex cap. 1. & 2. de Cleric. non ordin. ministr. Summa Confess. libr. 1. tit. 22. q. 44. Martin. Ledes. 2. 4. q. 26. ar. 2. de Irreg. pag. 366. colum. 3. Nau. in Man. cap. 27. nume. 242. verfic. Septimo. Soto. 4. dist. 25. quæst. 1. art. 3. Sebast. Medice par. 2. tit. 9. quæst. 31. verfic. octauo. Summa Corona tract. de Irreg. no. 19. verfic. Tertio.

Tertio, Gregor. de Valentia tomo 4. disput. 7. Quest. 19. Puncto 3. §. 1. versic. Quarto, Cosmo Philarcho lib. 4. cap. 1. nam 6. Toledo lib. 1. Instruct. Sacerd. c. 28. versic. Quarto, Henriquez lib. 4. cap. 6. §. 1. Maiol. lib. 4. ca. 13. & Sylu. verbo irregularitas, quest. 12. Tabiena, verbo, Irregularitas, quest. 12. Anglica, verbo, irregularitas nu. 38. S. Ant. 3. par. tit. 29. de Irreg. cap. 1. §. 1. Summa Aftenf. par. 1. tit. 6. tit. 14. art. 3. & Specul. tit. de dispens. §. iuxta, versic. Item non ordinatus. Dixi *Scienter* quia si bona fide, per ignorantiam probabilem facti, putans se esse ordinatum, ministraret, non esset irregularis; fiet tamen irregularis, si per ignorantiam affectatam, vel etiam ministraret. Item, si per ignorantiam iuris, id est, sciens se non esse ordinatum ministraret, quantumvis ignoret ius, scilicet, incurrit irregularitatem, irregularis efficitur. Dixi *Scienter*, quia si iocose id faciat, per ludum, aut ad festiuitatem representandam non est irregularis, vt Martin. Ledesm. Nau. Sotus. Henriques. Syluest. Tabiena & reliqui docent, & facit ca. illud, §. 1. qu. 1. Quidam autem, vt Hostiens. & summa confess. de Cleric. non ordin. quest. 3. Alberic. verbo, ordinatus, 2. & Summa Pisanella, verbo, ordinatus, 3. §. 1. Anglica, & Syluest. & Tabiena, vbi supra, & Maiol. cit. num. 7. docent esse peccatum ioci gratia sic ministerium Ecclesiasticum exercere, qui auctores intelligendi sunt, quando aut id faceret, ad derisionem fidei Catholicae, aut ex malitia aliqua, non etiam ex lenitate aliqua, cum sit irreuerentia quaedam rerum sacrarum secus autem, si id faceret, vt historiam aliquam Sacram, & piam representaret, quod tamen non nisi raro, & habita licentia, & ex consilio boni viri, ne aliquis res sacræ contemptu, & derisui habeantur. Dixi *in aliquo ordine sacro*; quia si in Minoribus ministraret, quos non habet, non fit irregularis, vt praefati DD. tradunt; cum in Minoribus etiam cum solemnitate vestium soleat Laici ministrare, & cap. 1. de Cleric. non ordin. ministr. intel. ligitur solum de initiato sacris, vt Doctores citati scribunt. Dixi *Si ministraret, tamquam si esset ordinatus illo ordine* quia si ministraret more, & modo quo laicus, vt contingere possit in exercitio ordinum Minorum, non fit irregularis, vt omnes praefati auctores testantur.

Hinc fit primò, vt quicumque Clericus non Subdiaconus Epistolam solemniter cantat cum manipulo; aut qui non est Diaconus Euangelium solemniter cum Dalmatica cantat, fit irregularis; secus autem si absque Manipulo, aut sine Dalmatica Epistolam, aut Euangelium in Ecclesia cantet, etiam si intendat cantare quasi ex officio, & solemniter. Quod intelligitur, quando Clericus id faceret sine privilegio; Nam vt refert Nau. in Man. cap. 27. num. 242. versic. Septimo, Fratres Medicantes olim ex privilegio habuerunt vt acolythus Epistolam cum Manipulo canerent, sed quia videtur obitare Conc. Trid. Sess. 23. de reformatione, vbi constitutum est, ne ministeria Ecclesiastica exercerent, nisi per constitutos in ipsis ordinibus, ex praegonata verborum colligi videtur, si copia fuerit eorum, qui in Subdiaconatus ordine constituti sunt, non licere ulterius inferiores ad id ministerium admittere, vt notauit Maiol. lib. 4. cap. 13. num. 3. Vnde Fratres Praedicatores in Generali Capitulo Bononiæ anno Domini 1564. id suis vetarunt vt Passarel. de privileg. Minim. c. 28. & Henriquez lib. 14. c. 6. §. 1. in annot. litera L. testantur.

Secundo fit, vt qui sine ordine presbyterij baptizat ea solemnitate, qua presbyter solet baptizare, irregularis fit, etiam si Diaconus Cardinalis esset, & etiam si urgente necessitate sic baptizaret, argum. c. 1. & ibi gloss. de Cler. non ordinato ministr. Palud. 4. d. 5. q. 2. art. 1. Concl. 2. Mart. Ledesm. 2. q. quest. 26. art. 2. de irreg. pag. 366. col. 4. Nau. in Man. c. 27. num. 242. versic. Septimo, Michael de Palatio, in 4. d. 5. & 6. disput. 1. ad Septimum, & Palud. 4. d. 5. q. 2. art. 1. Concl. 2. Gabr. 4. d. 6. art. 2. Concl. 2. Syluest. verbo, Baptismus, 3. in principio; Cosmus Philarchus lib. 4. c. 12. num. 6. Maiol. lib. 4. c. 13. nu. 3. & Henriquez lib. 14. c. 6. §. 2. quia Sacramentum hoc solemniter administrare, ad solos Sacerdotio insignitos pertinet; Secus autem si in necessitate, vel extrâ necessitatem, non adhibitis baptismi certum cuius solemnibus baptizaret.

Tertio fit, vt quicumque Clericus non Sacerdos scilicet au-

diat confessiones, fingens se Sacerdotem, & absolvere presumat serio, a peccatis, erit irregularis, tunc Nau. in Man. cap. 27. num. 242. versic. Septimo, Maiol. lib. 4. c. 13. nu. 5. & expresse Henriquez lib. 14. c. 6. §. 2. & colligitur ex cap. 1. de Cleric. non ordin. minit. Et idem si Sacramentum Extreme Vnctionis ministraret, cum ministrare Sacramentum Poenitentiae, vel Extreme Vnctionis, actus sit proprius Sacerdotis, vt constat ex Concil. Trid. Sess. 14. c. 6. de Sacram. Poenit. & cap. 3. de Sacram. Extreme Vnctionis. Itē Clericus non Sacerdos si Missam celebrare attenter, non solum est irregularis ex Scoto, 4. d. 13. q. 2. art. 1. versic. Restat ergo, in fine, sed etiam brachio seculari tradendus est, vt statuit Paulus Papa IV. anno Domini 1557. Decreto 5. die 20. Maij. & anno 1559. die Decima septima Febr. Decreto 7. vt referunt Iudic. Inquisit. & Maiol. lib. 4. cap. 13. num. 1. vbi etiam docet irregularem esse Diaconum, qui publice benedicit, vt Sacerdos, sicut etiam irregularis erit Sacerdos, qui benedicit vt Episcopus, cum illis verbis, *Sic nomen Domini benedictum*, & fauet c. Ministrare, 26. q. 6. & ibi gloss. Cardinalis tamen nondum Episcopus ex privilegio proprio benedictionem publicam dare potest Doct. in c. licet, de elect. Iacobat. tract. de Concil. l. 1. tit. de Cardin. & par. versic. Item aliud privilegium. Simon Maiol. lib. 4. c. 13. nu. 2.

Dubium tamen est, An potius Laicus ministrans in ordine sacro, quem non habet, fit irregularis?

Prima opinio docet esse irregularem, Calderin. in c. 2. de Cleric. excom. ministr. Palud. 4. d. 5. q. 2. art. 1. Concl. 2. Syluest. verbo, Irregularitas, quest. 12. Tabiena, verbo, irregularitas, 4. in princip. S. Anton. 3. par. tit. 29. de Irreg. cap. 1. in princip. Nau. in Man. ca. 242. versic. Septimo, in fine Sotus 4. d. 25. q. 1. art. 3. post Conclusionem 4. Maiol. lib. 4. cap. 13. nu. 4. Franciscus Suarez, de Sacramento Baptismi, Disp. 3. Sect. 4. partis tertiae. & Gregor. de Valentia, tomo 4. disput. 4. q. 2. puncto 1. Cosmus Philarch. lib. 4. c. 12. nu. 6. & fundant se in c. 1. de Cler. non ordin. ministr. vbi dicitur generaliter. *Si quis baptizauerit, aut aliquod Divinum officium exercuerit non ordinatus, propter temeritatem nunquam ordinetur.*

Secunda opinio dicit non esse irregularem. Sic Angelica, verbo, Irregularitas, num. 38. in fine Rosella verbo, irregularitas, 2. in princip. Directorium lib. 3. tit. 8. S. Anton. in Summa capit. 1. Tabiena verbo, Irregul. 4. nume. Secundo, tandem docet hanc opinionem esse veriorē, & Henriquez lib. 2. de baptismo, c. 29. §. 1. & lib. 14. c. 6. §. 1. Panorm. in d. c. 1. qui semper exemplificat in Clericis, & non in Laicis, & hæc videtur esse verior, quia iura videntur solum imponere irregularitatem hanc Clericis. Nec obstat fundamentum contrarie opinionis, quia textus ita generaliter loquentes intelligi debent iuxta titulum sub quo ponuntur, ponitur autem hic textus sub titulo, De Clerico non ordinato ministrante; immo hoc ipsum deducit Tabiena, vbi supra, verbo, irreg. 4. num. 2. §. 1. in fine, ex d. c. 1. de Cler. non ordin. ministr. eo quod ibi dicitur, *Abijciatur de Ecclesia*; quod pertinere videtur ad existētes in Ecclesia per ordines, & in cap. 2. de Cler. non ordin. ministr. dicit expresse de ordinato. Nec valet quod responderet Franciscus Suarez vbi supra, saltem in Codicibus antiquis, non legi, *De clerico non ordinato ministrante*, sed de non ordinato ministrante, & ita in septem manuscriptis codicibus legi, prout in Gregoriana editione notatur. Et quia textus ille, seu Decretalis ista antiquior sit, quam rubrica illius tituli, vt proinde textus per titulum non debeat restringi, praesertim, inquit, cum casu quodam, & ex inadvertentia verbum illud facile excidere potuerit. Quia quicquid olim in aliquibus codicibus legebatur, nunc in omnibus, etiam in castigatioribus editionibus Gregorianis, tum in titulo, tum in Summa expresse ponitur, *De clerico non ordinato ministrante*, eo quod hic titulus receptor, & verior sit. Et quia Decretalis antiquior sit titulo, nihilominus tamen titulus appositus sensum Decretalis explicat; Et sicut in titulo precedente, & etiam in subsequentibus, de Clericis solis agitur, ita etiam in hoc titulo de illis solis agitur. Et quod addit verbum illud ex inadvertentia, & casu omisum esse, hæc nostram potius, quam eius opinionem confirmat; si qui

siquidem facile accidere potuit, ut verbum illud De clerico ex scriptorum quorundam incuria omitteretur, unde nunc in omnibus exemplaribus & ab omnibus expositioribus, Hostiensis, Panormitani, & alij apponitur.

7 Unde Laicus baptizans solemniter non fit irregularis, ob rationem dictam, quia textus loquitur de Clericis, & pœna sunt restringenda, & iura quæ hanc irregularitatem imponunt solum loqui videntur de Clericis, & docet Angelica, Rosella, ubi supra, S. Anton. in Summa, de secessant, hoc enim colligitur ex doctrina eorum & fauet Bernardus. Diaz in Prac. Crim. cap. 12. ubi ait, nullam penam adhuc constituisse Ecclesiam contra Laicos exercentes actum ordinis. Couar. in Clem. Si furiosus, par. 1. §. 1. nu. 1. vers. primum, de homicidio. Henriquez ubi supra, li. 2. de baptismo, c. 29. §. 1. etiam si Palud. 4. dist. 5. q. 2. art. 1. Conclus. 2. & dist. 22. q. 3. Conclus. 2. contrarium dicat, ob dictum c. 1. de Cleric. non ordin. ministr.

8 Simili ratione, si laicus fingens se Sacerdotem serio absoluat a peccatis, non erit irregularis, cum hoc non fit in re expressum, sic Palud. 4. d. 17. quest. 3. art. 1. Conclus. 1. & d. 22. q. 3. Conclus. 2. S. Anton. 7. par. tit. 17. c. 1. §. 1. Sylvest. verbo confessor, 1. in princ. Victoria in Summa, in 4. Sent. §. 144. & Armilla, verbo, Absolutio, §. 9. Martin. Ledesma, 2. 4. q. 7. art. 3. dub. ult. Henriquez lib. 2. de bapt. c. 29. §. 1. in annot. litera H. Quicquid solus, 4. d. 18. q. 4. art. 1. & Nauar. in Man. c. 27. num. 242. vers. Septimo in fine, & Maiol. lib. 4. cap. 13. num. 5. & Gregor. de Valentia, tomo 4. disp. 7. q. 10. Puncto 1. falsus etiam pro se Palud. in 4. d. 17. q. 3. art. 1. Cosinus Philarchus lib. 4. cap. 12. numer. 6. contrarium dicant, talis tamen grauius puniendus erit, in mo etiam & Curia seculari tradendus, ut statuit Paul. Papa IV. anno 1559. die 17. Febr. ut refert Iudic. Inquisit. Decret. 67.

9 Multoque minus irregularis erit prius Laicus prædicando more, & modo quo ex officio solet exerceri prædicatio, cum non pertineat per se ad ordinem factum, nec in iure expressa sit hæc irregularitas, arg. cas. qui, de sentent. excomm. lib. 6. & docet Henriquez lib. 13. c. 32. §. 5. & lib. 14. cap. 6. §. 1. in fine, & latius in materia de suspensione, cap. 16. docuimus, quicquid Nauar. in Man. cap. 27. nu. 163. vers. octauo, contrarium sentiat.

10 His addo, omnia prædicta solum locum habere in eo, qui Clericus fuerit, & ministratur solemniter in ordine sacro non suscepto, talis enim irregularis erit, si secus autem dicendum erit, ubi suscepit quidem ordinem factum secundum substantiam illius ordinis, sed tamen aliqua omisit accidentalia, hic enim si ministrat in illo ordine, antequam suppleat, quæ omisit, grauius peccat, non tamen erit suspensus, aut irregularis, Angelica, verbo, Irregul. num. 39. Sylvest. verbo, Irregularitas, q. 12. vers. Quinto, & Nauar. in Man. cap. 27. num. 242. vers. Septimo, arg. cap. 1. de Sacram. non iterand. & Henriquez lib. 14. c. 6. §. 1.

11 Cum prædictis autem, qui exercebant actum ordinis facti irregulares facti sunt, ut ascendant ad altiores ordines Papa dispensat, ut videtur in susceptis ministrant, proprius Episcopus dispensare poterit, ex Host. Goffred. Innocent. in c. Dilectus, num. 3. de temp. ordin. Summa Confess. lib. 3. tit. 22. q. 44. & Panorm. c. 2. de Cler. non ordin. ministr. num. 3. Sylvest. verbo, Irregularitas, q. 12. in fine. Angelica, verbo, Irregul. num. 38. & Maiol. lib. 4. cap. 13. num. 3. Toleto, lib. 1. instruct. Sacerd. c. 18. vers. Quarta.

Quantum vero ad irregularitates ex indebita ordinum suspensione procedentes attinet, hæc breuiter statuenda sunt.

22 Primo, Qui sciens, vel per ignorantiam crassam, aut affectatam ignorans se esse excommunicatum maiori excommunicatione, vel suspensionem, vel interdictum interdicto generali, vel specialia iure, vel ab homine, ordines sacros suscipit, communiter a DD. dicitur esse irregularis, c. 1. de eo qui furtiuè ordines suscep. & c. c. illorum, de sen. excom. Angelica, verbo, Irregularitas, nu. 22. Sylvest. verbo, Irregularitas, q. 2. Tabiena, verbo, Irregul. 4. §. Quinto. Maiol. lib. 4. ca. 34. num. 3. & 4. Nauar. in Man. c. 27. nu. 241. Mart. Ledesma, 2. 4. q. 26. art. 2. de Irregul. pag. 366. col. 2. Henriquez lib. 14. c. 6. §. 4. Gregor. de Valentia, tomo 4. Disp. 7. q. 19. Puncto 3. §. 5. vers. Secundum delictum. Cosinus Phi-

liarchus lib. 4. c. 12. num. 1. Summa Corona tract. de Irregul. num. 20. Tolet. lib. 1. cap. 30. Immo aliqui etiam id docent tam de ordinibus minoribus, quam de maioribus, ut expressse Tabiena ubi supra, & Henriquez cit. & Nauar. in Man. c. 25. num. 72. vers. Decimo, & Sylvest. verbo, Irregul. q. 13. vers. Tertium, quia iura, & DD. non distinguunt inter ordines maiores, & minores, & de excommunicatione maiori id colligi videtur ex d. c. 1. & c. cum illorum.

13 Dixi, excommunicatum excommunicatione maiori, quia si excommunicatus minori excommunicatione, recipiat ordines, peccat, cum prohibeatur ab omni Sacramentorum suspensione non tamen fit irregularis, c. si celebrat, de Cle. excom. ministr. & Nauar. in d. cap. 27. nu. 241. & Gregor. de Valentia ubi supra. Immo nec excommunicatus irregularis est ordines solummodo, nisi actum ordinis Sacri exerceat. Dixi, communiter DD. velle non solum excommunicatum maiori, sed etiam suspensionem simpliciter aut interdictum simpliciter, aut ab officio, vel a suspensione ordinis, aut talis ordinis, si ipso recipiat fieri irregularis, qualis est suspensus, non ordinis facti exerceat videtur actum ordinis facti, cum vultibus & paramentis eius ordinis facti vult, sic enim docent Angelica, & Sylvest. verbo, Irregul. q. 2. & Maiol. lib. 4. ca. 34. num. 1. & 2. & Couar. in c. Alma mater, par. 2. §. 3. num. 5. de sentent. excom. lib. 6. Hoc tamè existimo esse falsum nam c. 1. de eo qui furtiuè ordines suscep. loquitur solum de excommunicato, non autem de suspens. vel interdicto, & cap. cum illorum, solum agit de excommunicato ob Clerici percussione, si irregularis autem non ob paritatem rationis, sed solum propter iniquam expressionem incurritur, cas. qui, de sentent. excom. lib. 6. & c. 1.

14 latius in materia de suspensione c. 16. dictum est, suspensus ab ordine non fit irregularis nisi exerceat solemniter actum ordinis facti, ipsa autem ordinis facti suspensione, non semper exerceat solemniter actus ordinis facti, ut ibi expressum est, & ideo sola suspensione ordinis facti in suspensione, vel interdicto, non efficiuntur irregulares, cum id nullo iure sit expressum, & pœna irregularitatis in hac casum expressum non extenditur, id quod expresse docet Henriquez lib. 14. cap. 6. §. 4. Dixi, qui sciens, aut per ignorantiam crassam ignorans se excommunicatum maiori ordines recipit, qualis esset eius, qui sub c. de excommunicatione ad certum diem citatus, non compareret eo die, & postea tamen nesciret, se esse excommunicatum, quia ignorantia facti inuincibilis seu probabilis, excusat, ut v. g. si ignoret probabiliter se excommunicatum esse, hæc tamen ignorantia non habebit, ubi fama, vel rumor fuerit de sua excommunicatione. Ignorantia vero iuris non excusat, hoc est, qui sciens se excommunicatum esse recipit ordines, qui minus ignorat per hanc incurrit irregularitatem, irregularis tamen erit, arg. ca. cum illorum, & DD. ibi, de sentent. excom. Sylvest. verbo, Irregularitas, quest. 2. Alberici, verbo, Excommunicatione, 1. col. 4. circa finem. Specul. tit. de dispensat. §. in xtra, vers. quod. item excommunicatus. Maiol. lib. 4. cap. 34. nu. 5. Cordubas tract. de ignorantia, q. 27.

15 Cum hoc autem irregulari dispensare potest Episcopus si ingressus Monasterium ibi laudabiliter per aliquod tempus vixerit, ut ex cap. de eo qui furt. ord. suscep. colligitur, & Abbas cum Monachis suis, arg. ca. illorum, de sen. excom. Angelica, verbo, Irregul. num. 22. Sylvest. verbo, Irregul. q. 2. Post Concilium vero Trident. Sess. 24. de Reformatione, cap. 6. si delictum sit occultum, simpliciter poterit Episcopus in foro conscientie dispensare. Tunc autem delictum censetur occultum, quando etiam si sit publica ordinum suspensio, delictum tamen excommunicationis, propter quod indebitè suscipit ordinem, fuerit occultum prout stylus Pœnitentiæ obseruat, ex Nauar. in Man. cap. 27. numer. 241.

17 Secundo, Qui sciens ordinatur ab Episcopo excommunicato maiori excommunicatione, suspensus, vel interdicto, vel deposito, vel degradato, hæc ordines & characterem suscipiat, peccat tamen mortaliter, & est suspensus ab executione susceptorum ordinum & efficitur quodammodo, seu improprie irregularis. Angelica, verbo, Irregularitas, num. 30. Sylvest. verbo eod. quest. 7. Tabiena, verbo

by Irregularitates, 4. §. Quinto. Sotus, 4. diff. 2. §. quest. 1. art. 1. Miron. Ledesin. 2. 4. quest. 26. art. 2. de irreg. pag. 366. col. 1. Nau in Man. cap. 27. nu. 241. versic. Q. rito. Maio. lib. 4. cap. 25. Henriquez lib. 14. cap. 6. §. 6. Gregor. de Valentia, tom. 4. Disp. 7. Quest. 19. Puncto 3. §. si. Sebastian. Medic. par. 2. tit. 9. quest. 35. versic. Sexto Summa Coronatus tract. de Irreg. num. 20. Cosmus Philarchus lib. 4. cap. 2. num. 2. Tolet. lib. 1. c. 30. versic. Tercio. post Summam Confess. lib. 3. tit. 22. quest. 37. Hoc tamen intelligitur in Extrauag. Martini V. quæ incipit, *Ad euandam*, de illis Episcopis, qui excommunicati, suspensi, aut interdicti sunt & tanquam tales nominatum denuntiati, aut notori Clerici percuissores, hos enim solos euitare tenemur. Et eodem modo nura, quæ dicunt incurrere irregularitatem, si quis ordinatur ab Episcopo Simoniaci, heretico, vel schismatico, intelligenda sunt de eo, qui est, vt talis nominatus denuntiatus, vt Angelica, Syluest. & alij docent. Quod verò talis ordinatus or dñe suscipiat, ex eo probari potest: quia sicut in Repub. ciuili debet esse potestas, quæ commune bonum in singulis distribuat; pari ratione in Ecclesiastica Repub. dari debet potestas quæ bonum spirituale in singula membra secundum diuerfos gradus, officia & ministeria distribuat: Quæ potestas confertur Episcopis per Episcopalem consecrationem, cuius potestatis signum in ipsis existit, scilicet character quidam, per quem significatur concessa illis potestas in corpus Christi mysticum, Sic utigitur consecrato semel calice; tamdiu manet consecratio, quamdiu eius forma perseuerat; ita similiter concessa semel Episcopis potestate circa omnia Pontificalia per consecrationem, perpetuò illis potestas illa remanet. Vnde fit or dñem vere suscipi a quocunque Episcopo excommunicato, suspensio, interdicto, deposito, aut degrada to, quandoquidem in illo potestas conferendi ordines perseuerat; Nec mirum, cum teste S. Augustino tract. 3. in 10. potestas conferendi ordines, & Sacramenta ministrandi, non ex bonitate conferentis, sed ex Christi potestate depe deat; Vnde malitia Ministri Christi potestatem non tollit, ita nec tollit effectum. Id quod certum est in omnibus Sacramentis excepta pœnitentia; Cum enim absolutio Sacramentalis actus sit non solum ordinis Sacerdotalis, sed etiam Iurisdictionis, quam Iurisdictionem ab Ecclesia recipit, adeo cum à præfatis Iurisdictionem hanc tollat, absolutio nem valde impendere nequit; collatio verò ordinis, actus est solius ordinis, non Iurisdictionis, & proinde non obstat Censuræ quacunque, ordines conferre poterit. Peccatamen, vt diximus sic conferendo, & recipiendo ordines, quia cum Episcopi tales a collatione ordi nup suspensi singulos contra Ecclesiæ præceptum conferentes grauitè delinquant, sicut etiam qui ab huiusmodi recipiunt ordines, cum eorum peccato communicet, grauitè peccat, & in statu mortalis peccati ad Sacramentum accedit. Quod verò sic ordinatus sit suspensus, & largo modo seu improprie irregularis, ex eo colligitur, quia cum Episcopi tales illorum ordinum executionem non habeant, consequenter nec illam alijs conferre poterunt, argum. c. grata, & cap. statumus, 1. quæst. 1. & cap. Daibertum, 1. q. 7. & facit Innocentius epist. 1. 8. cap. 3. & refertur in c. Arrianos, 1. quæst. 1. dicens, Clericos ab Arrianis ordinatos non esse recipiendos, scilicet ad ordinum executionem, & communiter tradunt DD. vbi supra.

10. Potest autem Episcopus cum sic ordinato dispensare, si ignorantia non erat causa, & hoc tam in ordinibus susceptis, quam suscipiendis; cum scienter verò sic ordinatus fuisse Papa, vt colligitur ex c. fina. de ordin. ab Episcopo, qui renuncia. Episc. Summa Confess. lib. 3. tit. 22. quest. 37. Angelica verbo, Irregularitas, num. 30. Syluest. eod. quest. 7. Nauæ, & Ledesin. Cosmus Philarchus vbi supra. Et idem dicendum de ordinatis à Simoniacis, cap. statumus, 2. & cap. si à Simoniacis, 1. q. 1. & etiam de ordinatis ab hereticis, & schismaticis, c. fraternitati, de schismat. Angelica, Syluest. vbi supra qui cum Tolet. loco citato recte hoc limitat de hereticis, & schismaticis nominatis, iuxta Concilium Constantiense, & Extraua. Martini V. *Ad euandam*. Miron. Ledesin. Sotus, Nauar. locis cit. & Henricus 2. lib. 14. c. 6. §. 7. & communiter DD.

21 *Qui* verò ab huiusmodi Episcopis ordinatur per huiusmodi gradum, & cadentem in virum constantem, vt excusatur a culpa iuris humani & ab excommunicatione participationis in crimine, ita etiam a pena irregularitatis, sic Goffred. & Host. quos referunt sequuntur Anglica, verbo 3. Irregularitas, no. 30. Syluest. verbo eod. q. 7. Tabiena, verbo Irregularitas. 4. §. Quinto. Greg. de Valencia. Tomo 4. Disput. 7. q. 12. Puncto 3. §. 5. Nau. in Man. cap. 27. num. 247. vers. Quarto, & Henríquez lib. 14. ca. 6. §. 6. quicquid Maior. lib. 4. ca. 24. num. 2. & c. 25. num. 2. contrarium sequat. Quibus omnibus addo, si delictum in capibus praecedentibus fuerit occultum, Episcopus per Concilium Trident. Sess. 24. de Reformat. capitul. 6. in foro conscientiae dispensare poterit, vt notauit etiam Henríquez lib. 14. caput. 6. §. 7. in fine.

22 *Tertio*, qui vno, & eodem die omnes ordines Minores,
vel vnum ex illis simul cum Subdiaconatu suscipiunt, sunt
irregulares, cap. 2. de eo qui fuit, ord. suscep. & a fortiori
irregulares erunt, qui plures ordines sacros eodem die sus-
cipiunt, ex cap. fina. tit. eod. Summa Confess. lib. 3. tit. 22.
quæst. 15. & q. 16. Greg. de Valencia Tomo 4. disp. 7. q. 19.
Puncto 3. §. Schaff. Medic. par. 2. tit. 9. §. 35. vers. Qui-
nto. Summa Corona tract. de irreg. num. 20. Cosmus Phi-
liarchus lib. 4. cap. 12. num. 4. Tolet. lib. 1. cap. 10. Alphoni.
Vivald. tract. de Superfl. num. 47. Navar. in Mann. l. cap.
27. num. 241. vers. secundo Martin. l. eodem. 2. 4. q. 26. ar.
2. de irreg. pag. 366. col. 2. & Angelica, verbo, irregulari-
tas num. 13. Quod in aliquid, sine hoc faciat vno die ve-
ro, vel nullo, sicut cum quis die Sabbati fuit Diaconus,
& continuato ieiunio, in Dominica mox sequenti initit
Sacerdos, & paratur enim dies vno scilicet, arg. ca.
litteras, de tempor. ord. Angelica, vbi supra, & Henriquez
23 lib. 14. cap. 6. §. 5. immo nec licet Mendicantibus virtute
suum primum gradum duos ordines sacros eodem die sus-
cipere, cum privilegia hæc Conc. Trid. Sess. 23. de Re-
form. c. 13. reuocata sint.

24 Multoque magis, si Episcopus sub excommunicatione late sententię precipiet, ne quis simul eos susceperit, ex violatione censurę accipiens illos, esset irregularis ex Angel. verbo, irregularitas, num. 23. Syluest. cod. q. 3. Tolet. lib. 1. cap. 30. & Henriquez lib. 14. cap. 6. §. 5. in fin. In quā irregularitate, quamvis Episcopus quoad vsum aliorum ordinum prius susceptorum dispensare poterit, in se susceptorum tamen, & multo minus, vt ad maiores ascendat, dispensare nequit, nisi Religionem ingredi voluerit, tunc enim non iure suo, sed auctoritate Papę dispensare valet arg. cap. 1. & ibi glos. in verbo, Misericorditer, & cap. 2. & ibi glos. in verbo, permittas, & cap. 3. & ibi glos. in verbo, Non debet, & in verbo, licentia, de eo qui furt. ordin. suscepit. Angel. & Syluest. vbi supra, alias si l. Papa dispensat, vt Cosmus Philarchus lib. 4. cap. 12. num. 4. & Toletus li. 1. instruct. Sacerd. cap. 30. vbi sic. Quarto, notantur, & fauet Nau. in Man. cap. 27. num. 241. vers. Secundo. vnde, quod habet Greg. de Valentia, Tomo 4. Disp. 7. q. 19. Puncto 3. §. 5. Episcopum concedere posse vsum ordinum sic susceptorum, vt verum sit, iuxta predictam limitationem scilicet, si Monasterium ingredi velint, intelligi debet. Abbas autem, & superior cum subditis suis dispensare potest vt ad maiores etiam ascendat, ex Angelo. & Syluestro locis citatis, & Maiolo lib. 4. cap. 11. num. 2. arg. capit. 2. de eo qui furt. ordin. suscepit.

25 Non est tamen irregularis, qui eodem die omnes quatuor ordines Minoris suscipit, arg. cap. 2. & ibi glo. in verbo, Minores, de eo qui fuit. ord. in. suscipit. & glo. in ca. de eo, in verbo, ad minores, de tempor. ord. in. & glo. in c. Innouit, in verbo, ordines, de eo qui fuit. ord. in. suscipit. Quia licet prohibeantur simul conferri, constituitur tamen iudicio episcopi ingruente necessitate, ex Concilio Trid. Sess. 23. de Reform. cap. 11. nec imponitur pena irregularitatis suscipiendi illos. Si tamen prohiberi Episcopus ne quis sub pena excommunicationis lata sententia, omnes, vel plures ordines Minoris eodem die suscipiat, ex violatione sententia Excommunicata illos accipiens irregularis erit, ex glo. in cap. Innouit, in verbo, ordines, de eo qui fuit. ord. in. suscipit. licet enim conferre eos possit, tamen aliquem ad duos

duos Minores, vel plures eodem die promouere nolit, nō compellitur, immo de iure in his etiam interſtitia temporum ſeruanda ſunt, cap. In ſingulis diſt. 77. & Conc. Trid. Seſſ. 23. de Reform. c. 11.

- 26 An verò excuſari poſſit, qui eodē die ſuſcipit quatuor ordines minores, aut vnum Minorem, & Subdiaconatum, ſi alicubi eſſet talis Conſuetudo præſcripta ſuſcipiendi ſimul Minores, & Subdiaconatum, dubitant DD. & quidem Maior. lib. 4. cap. 1. r. num. 1. docet talem Conſuetudinem abrogari per Conc. Trid. Seſſ. 23. de Reform. c. 11. vbi iubet, omnes tam Minores, quam Maiores, ſeruatis certis temporum interſitijs conferri. Ceterum, conſuetudo concedit ſimul conferri quatuor Minores, immo & cum Minoribus Subdiaconatum, ſic Nauar. in Man. cap. 25. num. 71. verſ. octauo, & c. 27. num. 241. verſ. ſecundo. Martin. Ledefm. 2. 4. q. 26. art. 2. de Irreg. pag. 366. col. 2. Coſmus Philarchus lib. 4. cap. 12. nu. 4. Vivaldus, in d. nu. 47. & Henriquez lib. 14. cap. 6. §. 5. & Nauar. vbi ſuprà citat S. Anton. 3. par. tit. 14. cap. 16. §. 13. qui tamē ſolum docet conſuetudinem facere, vt omnes ordines Minores eodem die conferri poſſint, quod idem docet Sylueſt. verbo ordo, 2. q. 7. verſic. Tertium, non autem id docent de Minoribus, & Subdiaconatu, quamuis, vt diximus, id verum ſit, ſolet enim Episcopus ſexta conferre tonsuram, & Minores, ne præ multitudinem impediatur ſequenti Sabbatho, in quo iſdem, & alijs conferat Subdiaconatum, aut Maiores, in quo ſeruatur ius antiquum, cap. 2. de eo qui ſurt. ord. ſuſcep. cui non derogat Trid. Seſſ. 23. de Reform. c. 11. vt Nauar. in d. c. 25. num. 71. Henriquez lib. 14. cap. 6. §. 5. in annot. litera C. & Alphons. Vivald. in Candelabro pa. 1. de Sacram. ordinis, n. 39. & Fr. Hieronymus a Sorbo in Compendio priuilegiorum Mendicantium, verbo, ordines facti, in annot. tradunt, ſi quidem per Concilium Trid. conſuetudines antiquæ non tolluntur, niſi quando id expreſſe declarat, vt Seſſ. 23. de Reform. c. 6. & cap. 9.
- 27 Quarto, Qui ordinatur ab Episcopo, qui loco, & dignitati renunciauit, eſt irregularis, cap. 1. de ord. ab Episc. qui renunc. Episc. Immo qui ſic ordinatus eſt etiam cum licentia ſui ſuperioris, ſciens, aut ſcire debens eius renuntiationem, eſt irregularis, quod intelligitur de ordinibus ſacris, ex Summa Conſeſſ. lib. 3. tit. 22. q. 26. Angelica, verbo, irregularitas, num. 31. Sylueſt. verbo, eod. q. 8. Nauar. in Man. cap. 27. num. 241. verſ. Tertio, Martin. Ledefm. 2. 4. q. 26. art. 2. de Irreg. pag. 366. col. 2. Soto 4. d. 25. q. 1. art. 3. poſt Concluſ. 4. Maior. lib. 4. cap. 10. num. 5. & 6. Summa Corona trac. de Irreg. num. 20. Greg. de Valentia, tomo 4. Diſp. 7. quaſt. 19. puncto 3. §. 5. Coſmus Philarchus, lib. 4. c. 12. num. 3. Sebaſt. Medices, par. 2. tit. 9. quaſt. 35. verſic. ſexto. Tolerus lib. 1. c. 30. & Henriquez lib. 14. ca. 6. §. 6. ſecus autem ſi ordinetur tantum Minoribus, quia etiam non Episcopi Minores conferunt, vt probatur cap. Abbatibus, de priuileg. lib. 6. & ibi glo. in verbo, Quasi Episcopale. Quoad verò ordines Sacros, cum eo qui ignoranter, non ignorantia craſſa eos ſuſcepit, Episcopus diſpenſare poteſt, cū ſcienter recipiente eos, ſolus Papa, ſi vero ordinetur ab eo qui ſolum loco renunciauit, non autem dignitati, quia ſic remanet Episcopus, ſi ex licentia ſuperioris, aut Episcopi ſui proprii quis ab eo recepit ordines, non eſt irregularis, ſi verò non interceſſerit proprii Episcopi licentia, ſit irregularis, cap. 1. de ord. ab Episc. qui renunc. Episcopat.
- 28 Quinto, Qui aliquo ſacro ordine ante legitimam ætatem, vel extra tempora Canonica, vel abſque literis dimiſſorijs ordinatur, ipſo facto ſuſpenſus eſt ab executione ordinum ſic ſuſceptorum, quod ſi vitur ordine ſuſcepto, irregularis efficitur, vt habetur in Extr. Pij II. quæ incipit, Cum ex ſacrorum. Et idem hodie per Bullam Sixti V. quæ incip. Sanctum & ſalutare, de ordine minori ſic ſuſcepto, dicendum eſt: ſed hæc Conſtitutio per aliam Clementis VIII. poſtერიorem Bullam ad terminos ſacrorum Canonum, & prædictæ Conſtitutionis Pij II. Cum ex ſacrorum, reducta eſt; Tēpora verò Canonica ſtatuta, ſunt quatuor tempora, Sabbathum ante Dominicam Paſſionis & Sabbathum Sanctū, c. ordinationes, diſtin. 75. & cap. de eo autem, de temp. ordin. literas autem dimiſſorias nemo niſi
- 30 proprius Episcopus, ſeu prælatus concedere poteſt.

Proprius autem Episcopus dicitur,

Primo, Episcopus originis;

Secundo, Episcopus benefici;

Tertio, Episcopus domicilij, vt colligitur ex c. cum nullus, de temp. ord. lib. 6. vnde Prælati inferiores huiusmodi Reuerendas non niſi ex priuilegio concedere poſſunt. Immo nec Capitula Eccleſiarum infra annum a die vacantis, non obſtante quacunque conſuetudine, vel priuilegio in contrarium eas concedere poſſunt, ex Tride. Seſſ. 7. de Reform. cap. 10. quod etiam locum habet in eo qui ſuccedit in locum Episcopi; aliter & capitulum interdictum, & ſuſpenditur ſuccedens, ordinatus autem a beneficio, & ordine ad beneplacitum futuri prælati ſuſpenſus eſt, ex Conc. Trid. Seſſ. 7. de Reform. cap. 10. & Seſſ. 23. de Reform. c. 11. Quibus addo episcopos niſi poſſe pro literis dimiſſorijs accipere, nec directè, nec indirectè, aliter potius grauiſſimè, mas cōtra Moniacos latas incurritur; Notarij verò Episcoporum ſi nullum habeant conſtitutum ſalarium, decimam tantum vnus aurei partem pro labore accipere poterunt, ex Conc. Trid. Seſſ. 23. de Reform. cap. 11.

34 Quod ſi queratur, An ſi quis ordinetur ſine literis dimiſſorijs proprii Episcopi, ſed tamen cum eius licentia, ſuſpenſus, vel irregularis ſit? Reſpondetur ſaltem in foro conſcientiæ non eſſe. Cuius rei ratio eſt: quia Concilium Trid. vbi ſuprà, vult, vt quis ordinetur, vel cum literis dimiſſorijs, vel de licentia proprii Episcopi, & prælati, de qua re prælati legi poterunt apud Maior. lib. 4. c. 5. & c. 20. & 21.

35 Quod ſi Sedes Episcopalis ultra annum vacauerit, aut quis ratione obtenti, vel obtinendi beneficij arctatus ſit ad ordines ſuſcipiendos, his quidem duobus caſibus capitulum, vel ſingulares ordinari ſuccedentes Dimiſſorias iuridicè concedere poſſunt ex Conc. Tri. Seſſ. 7. de Reform. c. 10. Quibus Maior. vbi ſuprà c. 5. num. 5. & c. 20. num. 9. addit tertium caſum quando ſcilicet Sedes Apoſtolica vacauerit, tunc enim probabile eſt ſuccedentes in Iuriſdictione non prohiberi concedere Dimiſſorias, cum de ea ſede Conc. Trid. vbi ſuprà non loquatur, ſaluo ſemper ſedis Apoſtolice iudicio.

36 Quoad diſpenſationem autem huius irregularitatis ſemel incurſæ, aduertendum eſt, quod ſi ſic ordinatus antequam a prædicta ſuſpenſione abſoluatur, celebrauerit, et in ordine ſacro miniſtrauerit, erit irregularis & a ſolo Papa diſpenſari poteſt, vt communiter tradunt auctores Nauar. in Man. c. 25. nu. 70. Ant. de Corduba, in Summa, q. 144. & Alphons. Vivald. par. 1. tract. de Sacram. ord. num. 37. & alij, de qua re legenda ſunt quæ diximus lib. 4. c. 14. num. 1. ſi tamen delictum fuerit occultum, tam in dicta ſuſpenſione, quā in irregularitate inde ſecuta, poterit Episcopus per ſe, vel per Vicarium ad hoc ſpecialiter deputatum diſpenſare, ex Conc. Trid. Seſſ. 24. de Reform. cap. 6. Nec obſtat Conſtitutio nona Sixti V. quæ incipit, Sanctum & ſalutare, in qua ſtatutum fuit, vt etiam ſi delictum occultum eſſet, Episcopus, per Decreta Concilij Tridentini nec ab illa ſuſpenſione abſoluere, nec ſuper tali irregularitate diſpenſare poſſet: quia hæc tanquam nimis rigida, & dura, per aliam poſtერიorem Clementis Papæ VIII. Bullam, quæ incipit, Romanum Pontificem decet, quam in fine libri 4. poſuimus, ad diſpoſitionem decretorum ſancti Tridentini Concilij reducta eſt.

37 Sexto, Qui ſurtiuè, id eſt, ignorante, nec examine Episcopo, aut approbante ſe ordinationi ingerit, & ordinem accipit, irregularis ſeu potius ſuſpenſus eſt, cap. 1. de eo qui ſurt. ord. ſuſcep. Summa Conſeſſ. lib. 3. tit. 22. q. 15. Summa Corona, tract. de Irreg. num. 19. verſ. Tertio, Maior. lib. 4. c. 8. & c. 9. & Henriquez lib. 14. cap. 6. §. 5. & ita nec ordinibus prius ſuſceptis, aut eo ordine ſic accepto vti poterit, nec ad ſuperiores aſcendere permittitur, arg. c. innotuit, de eo qui ſurt. ordin. ſuſcep. Summa Conſeſſ. de nota. ordin. q. 13. & ſeq. Maior. vbi ſuprà. In hac autem re adhibenda eſt diſtinctio; ſi enim Episcopus prius in generali dicat, ſi quis ſurtiuè ſe ordinationi ingerat inter alios approbatorum multitudinem, aut forte mutato nomine, ſi alicuius approbati nomē acceperit, ſit excommunicatus, nec intendo eum ordinare, & quis ita ſurtiuè accedat ad ordinationem, verè ordinatur, cum adſit materia, & ſur-

ma, nec deest sufficiens intentio, dum enim in particulari facto ignoret Episcopus cum defectum ordinandi, recedere censetur a conditione posita in generali, & habet intentionem absolute applicatam huic, quæ intentio satis est ad ordinem, sic tamen ordinatus irregularis est, nec in ordine suscepio ministrare, vel ascendere ad superiorem poterit sine dispensatione Papæ, nisi ad Religionem transire voluerit, tunc enim Episcopus cum eo dispensare valet arg. cap. fina. de eo qui fuit ordin. suscep. Si verò Episcopus ex communicationem non præmisit, cum ipsis Episcopis simpliciter dispensare poterit, & idem de Abbate dicendum est, ut patet ex cap. 1. & 3. de eo qui fuit ordin. suscep. & Angel. verbo, Irreg. num. 23. Syluest. eod. q. 3. Bernard. Diaz in Pract. Crimin. Canon. c. 21. Maiol. lib. 4. c. 8. semper autem habebit locum caput 6. Sess. 24. de Refor. Conc. Trid. quando delictum erit occultum, ut scilicet Episcopus in foro conscientie dispenset. Quod licet olim verum fuit, hodie tamen post Bullam Sixti V. incip. *Sanctum & salutare*, nec Episcopus, nec Abbas dispensare valet. Quæ tamen Sixti V. Bulla, per aliam posteriorem Clementis VIII. quâ in fine libri 4. posuimus, quoad hanc causam, iustis de causis reuocata est. Quæ omnia locum habent etiam in Regularibus, qui ab Episcopo examinantur, & approbati debent ex Concil. Trid. Sess. 23. de Refor. cap. 12. non obstantibus literis dimissorijs suorum prælatorum, quæ ab ordinatore recognosci debet, alioquin fuerit se ingerentes ordinationi sunt irregulares, argum. c. fina. de eo qui fuit ordin. suscep. Et tam in secularibus, quâ in regularibus faciendum est examen & ab eo, qui dimissionis concedit, si ordinandus sit pœns & ab eo qui ordinatur, si sit absens, ut constat ex Conc. Triden. Sess. 23. de Refor. c. 3. & 7. & c. si Episcopus, de præb. lib. 6. Maiol. lib. 4. cap. 9. num. 5.

9. Septimo, Quicumque per saltum siue scienter, siue ignoranter omisso aliquo ordine intermedio superiorem suscipiunt, vel ex laico immediate sit presbiter, sunt irregulares, seu suspensi ab executione ordinis suscepti, & indigent dispensatione, ut in susceptis ministrant, omisso suppleant & ad altiores promouebantur, c. vnicuique, de Cleric. per saltum, promoto, & facit c. sollicitudo, dist. 52. Syluest. verbo, Irregularitas, q. 1. Host. in Summa, tit. de Cleric. per saltum promotus, §. 1. Bernard. Diaz, in Pract. Crimin. Canon. cap. 20. Nauar. in Man. cap. 27. num. 242. vers. Sexto. Martin. Ledesma. 24. quæst. 26. ar. 2. de Irreg. pag. 366. col. 3. Sotus 4. dist. 15. quæst. 1. art. 3. post Conclus. 4. §. Tertius. Sebast. Medices par. 2. tit. 9. q. 3. vers. Septimo. Alphons. Viuald. tract. de Suspens. nu. 48. Summa Corona tract. de Irreg. num. 19. vers. Tertio. Greg. de Valentia Tomo 4. Disp. 7. q. 19. puncto 3. §. 5. Cosmus Philarch. lib. 4. cap. 12. num. 5. Tho. Zerula in praxi Episcopali par. 1. in verbo Dimissio, tit. 8. §. 4. & par. 2. verbo Irregularitas, dub. 3. Maio. lib. 4. cap. 12. num. 1. & 2. Henriquez lib. 14. c. 6. §. 3. Vnde, non bene locuti sunt Archid. in d. c. sollicitudo, dist. 52. Angel. verbo, Irregularitas, num. 36. Tabiena, verbo, Irreg. 4. §. Secundo, Conclus. quinta. dicentes talem non esse suspensum ipso facto, nec esse irregularem nisi actu suspendatur, & deinde ministret; Nam ut alij DD. citati tradunt, & colligitur ex d. c. vnicuique, de Cler. per salt. promot. committitur Episcopis dispensatio circa eos qui in suscepto indubitate ordine ministraverunt, vnde ipso iure sic promoti per saltum suspensi erant.

10. Circa dispensationem verò ut colligi potest ex Concil. Trident. Sess. 23. de Reform. c. 14. si non administravit in ordine superiori recepto per saltum, Episcopus dispensare potest, ut ordinem prætermisum suo tempore recipiat, (quæ suppletio ordinis, aut ritus omisso, fieri debet per tempora ordinum, & cum solita solemnitate, c. 1. de Sacram. non iterand. ex Henriquez vbi supra & etiam ut ad ordinem superiorem ascendat, quamvis delictum esset publicum, & ut in ordine prætermisum, ac etiam per saltum suscepto ministret; quicquid Thomas Zerula vbi supra, dub. 3. vult, Episcopum dispensare non posse, si delictum esset publicum; cum enim Concilium Trid. vbi supra, cap. 14. non distinguat inter publicum, & occultum, sed absolute facultatem ei tribuat, ut cum eo, dispenset, qui in or-

dine superiori per saltum suscepto non ministraverit, nec nos distinguere debemus, maxime cum res hæc fauorabilis sit, & ideo potius amplianda quam restringenda, arg. c. odia, de reg. iur. lib. 6. Si verò dispensatione non obtemperaverit, siue in suscepto maiori, siue in prætermisum inferiori, solus Papa dispensabit, scilicet, ad maiorem ordinem suscipiendum, cum enim existens suspensus ministraverit, factus est irregularis, c. cum medicinalis, de sent. excomm. lib. 6. id quod licet Nauar. in Man. cap. 37. num. 242. vers. Sexto. solum procedere velit, quando id scienter fecit, Maiolus tamen lib. 4. de Irreg. cap. 12. num. 2. id etiam verum esse putat, quando ignoranter fecerit, quandoquidem Concilium eo loci absolute docet Episcopum dispensare non posse cum eo, qui sic per saltum promotus ministraverit, nulla facta distinctione de administrante scienter, vel ignoranter; & fauet Syluest. verbo, dispensatio, quæst. 10. vers. Septimo. & verbo, Irregularitas, q. 1. Ceterum, ut rectè docet Thomas Zerula vbi supra, & tadem fatetur Maiolus, si irregularitas hæc ex delicto occulto processerit, Episcopus cum eo dispensare poterit virtute capitis 6. Conc. Trid. Sess. 24. de Refor. Ad utendum verò accepto, siue scienter, siue ignoranter ministraverit Episcopus dispensat, sicut etiam ut prætermisum suscipiat, ut præfati auctores testantur. Habet autem præfati Concilij Decretum Sess. 23. cap. 14. de Reform. non solum locum in omissione ordinum Minorum, sed etiam Maiorum, prout Congregatio Cardin. 1588. respondit, & nos lib. 4. cap. 14. num. 26. diximus. Quæ omnia procedunt solum secundum iura antiqua, nam per nouam Bullam seu constitutionem Sixti V. quæ incip. *Sanctum & salutare*, sub anno incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo octuagesimo octauo, Nonis Ianuarij, plene sic delinquentes & ordinati a reatibus & excessibus præfatis absolui, præterquam in mortis articulo, aut cum ijs super irregularitate exinde contracta, etiam si crimen penitus occultum fuerit, ab alio quam a Romano Pontifice dispensari non possunt. Sed ut diximus, rigorem huius Bullæ Clemens Papa VIII. in alia sua Constitutione posteriori, quæ incipit, *Romanum Pontificem decet*, pro sua solita Clementia, & pietate paterna temperavit, & in hac parte ad dispositionem Decretorum Sacri Tridentini Concilij reduxit.

41. Adde tamen, Episcopum per saltum promotum, qui scilicet omisso ordine Diaconatus, presbiter factus est & Episcopus consecratur, fieri irregularem, & suspensum a collatione ordinis omisso; quod si omisso Sacerdotij ordine Episcopus consecratur, nullum ordinem sacrum conferre potest, sicut neque aliqua eorum, quæ Pontificalia dicuntur, exercere, cum status & ordo Episcopalis fundamentum habeat in ipso ordine Sacerdotali ex Maiolo lib. 4. ca. 12. num. 3. Syluest. verbo, ordo, 2. quæst. 1. & ordo, 5. quæst. 5. Raym. in tit. de form. consecrat. vers. Quid si Clericus, vbi ait omnes DD. ferè idem sentire Pisanella, verbo, ordinatus, 2. §. 2. quicquid Host. Gessied. & Panorm. in c. vnicuique, de Cler. per salt. promotus, & Canonistæ falsò dicant consecrationem Episcopalem valere sine Sacerdotio, quam opinionem Theologi communiter damnant, & refellunt.

42. An verò irregularis sit, qui omisso Sacramento Confirmationis ordinem suscepit? Respondetur non esse, quicquid Maiol. lib. 4. ca. 12. num. 9. contrarium dicat, propter Conc. Trid. Sess. 23. de Refor. c. 4. Ceterum, quamvis peccent mortaliter, ob d. cap. 4. non tamen ibi, aut alibi apud DD. habetur metio huius irregularitatis. Adde, quod nec iure Divino, nec Ecclesiastico, ut ait Sot. 4. d. 7. artic. 8. in fine, est præceptum suscipiendi hoc Sacramentum; nõ Ecclesiasticum, arg. c. Spiritus sanctus, de Consecr. dist. 5. Nõ Divinum, sic enim Ecclesia non diceret fideles non teneri ex aliquo præcepto, sic Sotus vbi supra, & S. Thom. 4. d. 7. quæst. 1. art. 1. quæst. iuncula 2. & part. 3. quæst. 72. art. 1. ad tertium, & ar. 8. ad quartum, Adrianus in 4. in materia de Confirm. arti. 1. Victoria in Summa. num. 47. Angel. verbo, Confirmationis Sacramentum, num. 1. Richard. 4. d. 7. art. 12. Nauar. in Sum. cap. 22. num. 9. Henriquez lib. 14. ca. 6. §. 3. Suarez in 3. par. S. Thom. Disput. 38. Sect. 1. vide etiam

etiam S. Thom. in addit. 3. par. quæst. 35. artic. 4. Plura de his Suspensionibus, & Irregularitatibus legi possunt in tractatu de Suspensione, cap. 12. 13. 14. & 15. nunc hæc breuiter attingisse sufficiat.

De Irregularitate, quæ contrahitur ex delicto, cui iure annexa est infamia. Cap. XI.

S Y M M A R I U M.

- 1 Infamia, quare homines ab ordinum susceptione, vel executione excludit.
- 2 Infames quinam censendi.
- 3 Infamia triplex est, alia, iuris alia facti; tertia canonica; & quid unaquæque sit.
- 4 Infamia, & a iure, & ab homine ob delictum imponi potest.
- 5 Infamis, & infamatus quis censendus, & qualiter hæc duo inter se differant.
- 6 Infames siue iure civili, siue canonico effecti, irregulares sunt.
- 7 Infames ex proprio delicto quinam censendi.
- 8 Infames ex crimine alieno quinam sint.
- 9 Infames ex officiis, & obligatione quinam dicendi.
- 10 Duellum committentes, tam de iure, quam de facto, infames sunt.
- 11 Raptores mulierum perpetui infames sunt.
- 12 Infamia omnis baptismo tollitur, & quare.
- 13 Infamiam omnem Papa tollere potest.
- 14 Infamis factus a iudice, a quo in pristinum restitui possit.
- 15 Infamia quæcumque siue iuris civilis, siue iuris canonici, a Papa tolli potest.
- 16 Infamia facti, non nisi per factum omnino contrarium tollitur.
- 17 Infamatus, seu in iudicio publice accusatus, per canonice criminis purgationem in integrum restituitur.
- 18 Infamia canonica, per cordis contritionem, absque ulla dispensatione tollitur.
- 19 Penitentia publica irregularitatem inducit, & quæ huius sit ratio.
- 20 Penitentia triplex olim in usu fuit in ecclesia, scilicet, secreta; publica; & publica & solemnitas.
- 21 Blasphamis quanam pena imposita sint.

1 **I**nter alia multa delicta, ob quæ merito homines ab Ecclesiasticis ordinibus suscipiendis, & susceptis arceri solent, est infamia, ut notant DD. in c. accedens, de accusat. & c. accusatum, de Simonia, & c. Qui in aliquo. distin. 51. Ratio est: Quia ut in Reg. Infamibus, de Regul. iur. li. 6. habetur, *infamibus porta dignitatum patere non debent*; ordo autem Ecclesiasticus honor, & dignitas est, cap. 1. de oblig. ad ratiocinia, & c. admittuntur, dist. 54. & l. officiales, C. de Episcop. & Cleric. cum etiam infames iure civili a dignitatibus temporalibus repellantur, C. de dignit. leg. 2. lib. 12. & c. inter dilectos, de excess. prælat.

2 Infames autem dicuntur in hac materia, quorum nomen mortibus, & vita est reprobaturum; sicut econuerso fama est illæste dignitatis status, vita ac moribus comprobatur, & in nihilo diminutus. glo. in c. vestra, in verbo, Notorium, de cohab. Cler. & mulier. & glof. in c. infames, §. porro, in verbo, infamia, 3. quæst. 7. ff. de var. & extraord. cognit. l. cognitionum, §. exultatio. Summis ita in verbo, Infamia. S. Ant. 3. par. tit. 29. de Irregul. c. 6 in fine. quæ famæ definitio Theologis quibusdam non placet, de qua re alibi differendum erit.

3 Infamia verò triplex est, una dicitur *infamia iuris*, alia *facti*; tertia verò *Canonica* vocatur.

Infamia iuris est, cum quis committit delictum, cui a iure imposita est infamia, & per sententiam condemnatur, aut in iudicio reus ipse crimen illud confessus est, cap. Qui in aliquo. dist. 51.

Infamia facti est, cum quis committit delictum, vel factum ita manifestum, ut apud homines bonos, & graues reputetur infamis omnipotens, de accusat. Distinguuntur autem infamia facti ab infamia iuris, quod infamia iuris incurritur propter delictum, cui ex ipso iure per sententiam infamia imponitur & reus vel conuincitur in iudicio, vel confitetur, Infamia verò facti incurritur propter delictum, aut, factum quod apud homines graues, & bonos infame censetur. Vnde infamia iuris requirit sententiam condemnationis; infamia verò facti non requirit sententiam in iudicio, sed solum, ut delictum, vel factum sit publicum, seu notorium.

Infamia canonica incurritur ob quodcumque crimen mortale, argum. capit. omnes verò, 6. quæst. 1. & 3. q. 5. præceptum.

4 Rursus infamia duplex est, vel enim est inflata a iure, vel a iudice; Infamia a iure incurritur ob delictum, quod a iure infamia ponitur, Infamia verò a iudice incurritur propter delictum, quod per sententiam iudicis infamia ponitur. Vnde, si quis incidit in delictum, cui a iure imposita est infamia, & illud delictum sit in iure probatum, & per sententiam condemnatum, tunc ille dicitur infamis in iure. Si verò incidit in delictum, cui a iure non est imposita infamia, sed a iudice, nimirum supremo, qualis est Imperator, Rex, vel Princeps, imponitur infamia, (Princeps enim supremus sicut constituit leges imponens infamiam, ita forte potest sententiam punientem infamiam delictum, cui alias a iure infamia non est imposita) tunc reus ille dicitur infamis a iure.

5 Sciendum præterea est, aliud esse, aliquem *infamatum* esse, aliud autem esse *infamem*. Infamis dicitur, cum cunctis in quod incidit aliquis, vel est confessum in iudicio, vel de eo convictus quis est, vel est notorium in ciuitate, vel collegio, vel vicinia, vel loco, vel est a iudice tanquam infame punitum, & damnatum. Infamatus autem dicitur, cum quis est publice accusatus de aliquo crimine infami, sed nondum est, vel convictus illius criminis, vel crimen illud confessus, nec crimen illud notorium est notorietate facti.

6 Præterea, infamia iuris alia est iuris Canonici, alia iuris Civilis; Infames iuris Civilis, siue per sententiam iudicis, siue ipso facto contrahatur, nisi restituti fuerint in integrum ab illo qui potest, sunt ipso iure irregulares & priuati actibus legitimis, & repelluntur non solum ab ordinum susceptione sed etiam ab accusatione, & restitutione, etiam post peractam penitentiam de illo crimine, pro quo facti sunt infames. Cuius ratio est: quia ea propter quæ iura Civilia & Canonica cōcorditer iudicant aliquem esse infamem, reddunt eum opprobriosum, & vilem in reputatione hominum, quamuis egerit penitentiam. Vnde in c. inter dilectos, de excess. prælat. dicitur, *Personis omnibus & indignis porta dignitatis patere non debent*, ex Rich. 4. dist. 2. §. art. 6. q. 1. Summa Astensis par. 2. lib. 6. tit. 27. q. 1. Angelica, verbo, infamia, num. 8. & verbo, Irregularitas, num. 29. Sylu. verbo, Infamia. q. 5. & verbo, Irregularitas q. 6. Maiol. lib. 3. c. 1. num. 3. Infames iuris Canonici etiam irregulares sunt & denique infames facti, pari ratione repelluntur ab ordinibus, ut præfati auctores testantur, & colligitur ex c. infames, 6. q. 1. Quæ verò persone infames sint, habetur in d. c. infames, 6. q. 1. & ff. de ijs qui notantur infam. per multas leges, & præsertim l. 1.

7 Infames verò multipliciter existunt in iure, tum ex facto & delicto proprio; tum ex delicto & infamia patetum; tum etiam aliquando absque delicto, ex officio infamati, aut statu & obligatione hominis.

Ex delicto proprio infames sunt, prout colligi potest ex cap. infames, 3. q. 7. & cap. infames, 6. quæst. 1. & c. illudem causa & q. & alijs capit. iuris, sequentes. Qui operas suas locarunt ad pugnandum cum belijs in arena; Item qui

quale fuit conuicti sunt; Qui muliebria passi sunt, & non per vim; Item Apostatae fidei statuta Ecclesiastica contemnentes; Sacrilegi; Sepulchrorum violatores, inceptor, homicida, pernicii, id est, qui fidem datam, vel promissionem violant. Qui in iudicio mendacium iuramentum confirmant: Raptores, malefici, venefici, belli defensores, adulteri, haereticis fautores, receptatores, defensores haereticorum, credentes Haereticis; Schismatici, blasphemus, usurarii, duellum offerentes, vel acceptantes, Simoniaci, vlturarii, duellum offerentes, vel acceptantes, omnes denique criminibus capitalibus irreti, & in cri- mine notorio de positione digni existentes. Item infames sunt, qui ducunt uxores viles, & abiectas, vel meretrices, ceteras repadiatas, locultrices, saltatrices, scenicas, &c. Si quis viduam, d. 34.

Infames sunt ex crimine alieno personae coniunctae, vt filias, & nepos per lineam masculinam haereticis damnati, & in haerese morientis, aut de crimine lese maiestatis dam- natus, matre vero haeretica solus filius, non autem nepos contra iur infamiam iuris, c. statutum 2. de her. lib. 6. & c. si quis, d. 1. Maiol. lib. 3. c. 1. nn. 4. & lib. 5. c. 47. nu. 5. Hen- riquez lib. 4. c. 5. §. 4. quamuis si occulta fuerit haereticis, aut in ratione infecta pater decessit non est infamis, aut irregu- laris, si post crimen lese maiestatis restitutus est per Regem ad famam, non est irregularis, aut si parens bra- chio seculari traditus respuit, & reconciliatus obiit, Aut si ante crimen patris haeretici, qui pertinax decessit, natus quiescit, non est irregularis, vt Henriquez vbi supra, & Cal- denius de haereticis, conf. 3. docent, quicquid Castro lib. 1. de potest. legis penal. c. 7. contradicat. Item, irregularis & infamis est, qui ex meretrice matre, quamuis coniugata natus est dummodo notorium sit meretricium matris, & infamiam iuris incurrit.

Infames, etiam sunt ex officiis, & obligatione, serui, Cu- riales, & qui artem aliquam, & officium vile exercent, vt sunt Mimici, Histriones, Scenici, loculatores, carnifices, Ma- cellarii, Tabernarii, Cauponarii, Aurigae, & similes. Item Alenores, item condemnati tutele, & huiusmodi, de qui- bus legendus est Maiol. lib. 3. cap. 1. per totum.

Quod duellantes vide Conc. Trid. Sess. 25. de Reform. cap. 9. qui tam de iure, quam de facto sunt infames.

Quod Raptores mulierum vide Conc. Tri. Sess. 24. de reform. matrim. cap. 6. qui etiam perpetui sunt infames. Homines siue de iure, siue de facto infamia notati, duran- te infamia non sunt ordinandi, sicut neque durante accu- satione de crimine, & pendente causa ad ordines admit- tendi sunt.

Quod dispensationem vero, sciendum est, infamiam aliquando tolli, & in integrum restituitur quis fama sua. Et quidem baptismo tollitur omnis infamia, arg. eorum que tradunt gloss. & DD. in c. sine poenitentia, de Consec. dist. 4. vbi gloss. in verbo, in baptismo. Syluest. verbo, ba- ptismus, c. 2. & Tabiena, verbo, baptismus, §. 8. octauo, Maiol. lib. 3. c. 1. nu. 4. Ratio est, quia per baptismum tol- luntur peccata, & ea que sequuntur ex peccatis, sub ratio- ne qua peccata sunt. Et ideo cum infamia consequatur peccatum, sub ratione peccati, per baptismum tollitur.

Item Papa infamiam omnem tollere potest, etiam eam, que per iurisdictionem irrogata est, ex Rich. 4. dist. 2. §. 1. Summa Astenfis par. 2. lib. 6. tit. 17. qu. 2. arg. cap. Epaphemium. §. Hinc colligitur, 2. q. 4. Syluest. verbo, Infamia, q. 12. Maiol. lib. 3. c. 1. nu. 15. & Henriquez lib. 14. cap. 1. §. 3.

Si quis autem est infamis, a Iudice restitui potest in inte- gram per sententiam Iudicis eiusdem, qui sententiam tu- lit, vel superioris eius. Si fit infamia iuris, tolli potest a Pa- pa, vt diximus, siue fit infamia iuris Canonici, siue iuris Ci- uilis, si fit infamia iuris Ciui- lis, tolli potest per principem secularem, a Laico, eumque in integrum ad omnes digni- tates & officia restituere potest, ex Richar. & Astenfi vbi supra, & Panor. in c. cum te, de sent. & re iudic. Syluest. verbo, Infamia, q. 1. Henriquez vbi supra. Quod si fit in- famia iuris Canonici, solus Papa dispensat, nisi quod Epi- scopus dispensando super delicto ad quod sua facultas ex- tenditur (vt quod non est grauius adulterio) accessorie

abolit infamiam, ex Nauar. in Man. c. 27. nu. 204. & Hen- riquez lib. 14. c. 5. §. 3. Si fit infamia facti, tunc non tollitur nisi per factum omnino contrarium, vnde sicut per factum erat infamis apud homines graues, & bonos: ita etiam apud homines bonos, & graues recuperat factio contrario & mutatione vite: quare si quis in longinquam regionem migrans acquisiuit bonum nomen, ibi, deletur prior infamia, ex Rich. 4. d. 25. art. 6. q. 3. Summa Astenfis, 2. part. lib. 6. tit. 27. q. 4. Maiol. lib. 3. cap. 1. nu. 15. Henriquez lib. 14. c. 5. §. 3. Si vero infamatus sit, hoc est, in iudicio publice ac- cusatus, restituitur in integrum per canonicam purgatio- nem criminis, c. si quis, & ca. ex tuarum, de purgat. Can. post quam purgationem non est ab ordinibus repellendus, licet eius fama sepe in opinione hominum remaneat lesa, ex Richar. & Astenfi vbi supra, interim tamen, dum infamia durat non est ordinandus.

Infamia vero Canonica, qua incurrit diximus per quod- cunque peccatum mortale, per cordis contritionem, & pe- nitentiam, absque vlla dispensatione tollitur, vt DD. com- munitur tradunt, & Nau. in Man. c. 27. num. 204. quia, omnis res per quascunque causas componitur, per eandem dissoluitur cap. 1. de reg. iur.

Ad hoc caput etiam reuocari possunt irregularitates prouenientes ex poenitentia publica: Qui enim publicam, & solennem poenitentiam ob delicta egerunt, irregulares sunt, non solum vt non promoueantur, sed etiam vt depo- nantur, c. ex poenitentibus, dist. 50. Syluest. verbo, irregula- rities, qu. 17. S. Anton. 3. par. tit. 29. de irreg. ca. 6. in prin- cip. Maiol. lib. 3. c. 2. & cap. 3. Sebastianus Medices, par. 2. tit. 9. q. 35. ver. Secundo. Ratio autem cur tales promouen- di non sunt, est, quia non sunt digni suscipere vasa Sacra- mentorum, qui dudum fuerunt vasa vitiorum, cap. Illud, dist. 50. Non enim imponitur talis poenitentia nisi pro cri- mine vulgatissimo, & enormi, quod totam ciuitatem com- mouet 26. q. 7. cap. vlt. Cuius scandalii ratione, merito ab Ecclesiasticis ordinibus repelluntur. Piger quam, quod ta- les, reprehendere non possunt alios delinquentes, cum ipsi pro grauissimis peccatoribus communiter habentur.

Sciendum est enim, triplicem fuisse olim poenitentiam in vsu in Ecclesia: vna erat secreta, quae in Confessione Sa- cramentali a Sacerdote iniungebatur: Alia publica, ob peccatum non tamen publicum. Tertia publica, & solen- nis, quae cum certa quadam forma, & solennitate verbis, ob crimen publicum, & scandalosum imponebatur, de qua in ca. In capite, dist. 50. habetur, quae tantum ab Epi- scopo, vel de eius mandato imponitur, nec vt testatur S. Anto. vbi supra, imponebatur clerico nisi deposito. Ex his tribus, prima solum hodie in vsu est, non autem duae poste- riores, etiam si media illa deberet imponi, de licentia ta- men, & voluntate ipsius poenitentis, vt peregrine- tur, vt ingrediatur ad tempus aliquod Monasterium, quae sane poenitentia, vt olim ita hodie laudabilis est, ex Conc. Trid. sess. 14. ca. 5. irregularitas autem haec non incurritur nisi ex hac tertia poenitentia publica, & solenni.

Circa quam aduertendum est, in quibusdam Ecclesijs, ob crimina notoria, vt blasphemiam, & similia, imponi po- nitentiam quandam, quae publica, & solennis esse videtur: siquidem ad fores Ecclesiae in loco eminenti cum diade- mate in capite, acceris in manu accensis, poenitentes, dum officia Diuina celebrantur, toti populo exponuntur, vt pro- inde huiusmodi merito dici possunt Palud. 4. d. 14. qu. 6. & q. 7. S. Anton. 3. par. tit. 14. capit. 17. in fine, & tit. 29. cap. 6. Alberic. verb. ordinandus, numer. 14. Maiol. lib. 3. capit. 2. & 3. haec interim sint satis: contra blasphemantes au- tem variæ poenae aduersus Summis Pontificibus edite sunt scilicet a Leone X. in Concilio Lateranensi nouissimo, vt habetur in Constitutione 11. eiusdem, quae incipit, *superua*, & a Iulio III. in Constit. 42. eiusdem incipiente, *In mul- tis*, & a Pio V. in Constitutione 5. eiusdem, quae incipit, *Cum primum*, immo tales sunt infames.

De irregularitate, quæ contrahitur ex delicto enormi, notorio, & digno depositione. Cap. XII.

S Y M M A R I U M.

- 1 Crimen aliud [enorme] aliud [Mediocre] aliud leue est.
- 2 Crimen [Enorme] irregularitatem inducit secundum antiquos auctores, etiam si occultum sit.
- 3 Crimen [Mediocre] quodnam censendum, & quando irregularitatem cauſet.
- 4 Crimen [leue] quodnam dicendum.
- 5 Crimen [Enorme] quodnam dicendum ex ſententia auctoris.
- 6 Crimen [Notorium] quodnam, & quodplex sit.
- 7 Crimen [Manifestum] quale censendum.
- 8 Crimen [Notorium] ut aliquod sit, quid requiratur.
- 9 Crimen [Infame] ut sit, quid requiratur.
- 10 Crimen Depositione dignum] quodnam censendum.
- 11 Crimen quodcunque infamiam inducens irregularitatem cauſat.
- 12 Crimen [Enorme] depositione dignum irregularitatem inducit.
- 13 Crimen [Notorium] per facti euidenciam, ante iudicis ſententiam, vel confessionem rei in iudicio factam; irregularitatem inducit.
- 14 Crimen quodcunque enorme, dummodo occultum sit, irregularitatem non inducit, nisi in iure sit expreſſum.
- 15 Homicidium voluntarium occultum irregularitatem cauſat.
- 16 Hæreticus, an poſt peractam penitentiam, & abſolutionem ab excommunicatione, irregularis sit.
- 17 Simoniacus in ordine, & beneficio ipſo iure excommunicatus eſt.
- 18 Simoniacus occultus excommunicationem incurrit, etiam si ob ingreſſum religionis ſimonia commiſſa fuerit.
- 19 Simoniacus in ordine, quamuis occultus, ipſo iure ſuſpenſus eſt.
- 20 Concubinaris notorius, an, & quando irregularis sit, & quis ut talis habendus.
- 21 Concubinaris notorius ipſo iure ſuſpenſus non eſt, nec celebrando irregularitatem nouam incurrit.
- 22 Sodomie crimen exercere quis dicendus.
- 23 Sodomie crimen quando irregularitatem inducat.
- 24 Religioſus Monasterium exiens gratia audiendi Leges, aut Medicinam, an sit irregularis.
- 25 Dispensare quis poteſt in irregularitate ex delicto notorio, & depositione digno.

Quod Irregularitates, quæ ex hoc capite proueniunt, variæ Regulæ ab auctoribus ponuntur, & quidem Summa Confeſſ. lib. 3. tit. 29. q. 3. S. Anton. 3. par. tit. 29. de irreg. c. 6. & Sylueſt. verbo, irregularitas, q. 14. & Panorm. in c. ſina. de temp. ordin. Alphoſus Viualdus tract. de irreg. num. 103. 104. & 105. facta diſtinctione criminis, in Enorme, Mediocre, & Leue, ponunt tres Regulas, quas ponemus in ſequentibus.

1 *Prima eſt*, Crimen enorme, ut homicidium, ſimonia, hæreſis, inducit irregularitatem, ita ut impediatur promouendum, & deſiciat promotum, etiam poſt penitentiam, ſiue occultum, ſiue manuſcriptum.

2 *Secunda eſt*, Crimen mediocre, ut adulterium, furtum, ſacrilegium, periurium, falſum teſtimonium, ſi occultum ſit, nec impedit promouendum, nec deſicit promotum,

nec indiget diſpenſatione, ſed ſatis eſt penitentia ſacramentalis, arg. cap. ex tempore, & cap. ult. de temp. ordin. ſed ſi maniſeſta ſint, inducunt irregularitatem. Maniſeſta uero erunt, vel per ſententiam in iudicio latam, vel per confessionem parit in iudicio factam, vel per euidenciam rei quæ nulla poſſit tergiverſatione celari. Addunt autem quod ſi huiusmodi crimina ſint maniſeſta per confessionem partis extrajudicalem, non inducunt irregularitatem, ceterum ſi Clericus ſit, deponendus erit, & ſuſpendi a officio, & beneficio, cap. Quid ſit græue, de exceſſ. prelati. Quod ſi per famam, vel probationem conſeſſi deſiciat crimine, iudici debet purgatio Canonica, in qua ſi deſiciat deponendus erit. cap. ſignificasti de adulteriis. Et denique addunt in huiusmodi in edictis notorijs de interdictis, factis, epiſcopum in tali irregularitate diſpenſare poſſe.

4 *Tertia eſt*, Crimen leue, quod dicitur eſſe illud mortale quod de ſe non inducit depositionem, niſi ex conſuetudine poſt admonitionem, ut ludus alex, ebrietas cap. 1. diſt. 33. ſtreptus in ſynodo, cap. in loco. 5. q. 4. eſus carum in eccleſijs prohibitis, coſectam Eucharistiæ non aſſumere, ſimplex fornicatio, percuſſio, & huiusmodi, ſiue occulta, ſiue maniſeſta ſint, non inducunt irregularitatem, c. vltra, de cohabit. Cler. & mulier. Quæ ſanæ Regulæ, maxime prima, ſi vera eſſet, admodum dura eſſent, ſic enim dicendi eſſet quamplurimos eſſe irregulares quam plurimos enim beneficia obtinere, & poſſidere in ſtatu damnationis, pro te ſuſcepta ab exiſtentibus in irregularitate, quod tamen non ita facile, aut temere aſſertum eſt.

5 *Præquam* uero aliquid certi ſtatuerimus in hac re, explicare oportet, quod ſit crimen enorme, quod crimen notorium, & quod depositione dignum. *Enorme* crimen eſt, utpote homicidium voluntarium, vel cauſale, præcedente culpa in tale homicidium ſufficienter ordinata: ſimiliter ſimonia in ordine, & beneficio, Sylueſt. in verbo, crimen q. 2. ſecundum Goſſet. quem ſequitur Alphoſus Viualdus ubi ſupra, num. 103. addit crimen hæreſis, quod tamen abſolute dictum non uidetur verum, ut infra dicemus. *Crimen notorium* ſecundum gloſ. in cap. ult. de bo. notoria, de temp. ordin. & in cap. vltra, in verbo, notorium, de cohabit. cleric. & mulier. eſt triplex, vel quatuor, quod crimen a reo conſeſſum eſt in iudicio; vel ſecundo, per ſententiam iudicis in iudicio; vel tertio, quando adeo maniſeſtum, & patens eſt, ut nulla poſſit tergiverſatione celari. Notorium primo, & ſecundo modo dicitur notorium iuris, tertio autem modo dicitur notorium facti. Quod ſi reus extra iudicium fateatur ſe commiſſiſſe delictum, conſeſſio illa communiter non parit præiudicium contentiſiſe extra iudicium, ut colligitur ex S. Anton. 3. par. tit. 29. de irreg. c. 6. §. 7. Sylueſt. verbo, Irregularitas, qua. 12. Martini. Ledesm. 2. 4. qua. 26. de irreg. arc. 2. pag. 367. col. 1. & gloſ. in Sum. 1. 5. qua. 8. in verbo, de crimine. Coſmo Philarcho lib. 4. c. 15. Tolet. lib. 1. cap. 28. Gregor. de Valentinia, tomo 4. diſp. 7. q. 19. puncto 3. §. 5. in fine. & Henricus lib. 1. cap. 5. §. 1.

7 *Illud autem* crimen dicitur ita eſſe maniſeſtum, quod nulla poſſit tergiverſatione celari, cuius ſcilicet reus eſt populus, & inſcriptioni non eſt locus, capitul. ſina. de temp. ordin. hoc eſt, quod totus populus, vel maior pars populi, vel tota viciniæ, vel collegium, vel Monasterium, vel aliquis alius locus, ut eſt capitulum, vel maior pars viciniæ, Collegij, Monasterij, capituli vel loci ſcit. Vtrum uero ad hoc requiratur ut viciniæ, Collegium, vel locus conſtet numero decem perſonarum, in hoc ſunt opinionibus, de qua re legendi ſunt Angel. in verbo, Notorium, num. 1. Sylueſt. eod. qua. 4. Nauar. in Man. capit. 25. num. 7. verſic. vndecimo. Coſinus Philarchos lib. 14. cap. 13. la qua tamen re ſciendum eſt, Aliud eſſe loqui de crimine notorio, aliud de infami; Si enim loquamur de Notorio ad hoc ut ſit Notorium, ſatis eſt, ut maior pars viciniæ, Collegij, vel loci ſcit, hoc eſt, quod plures perſonæ, quæ efficiunt maiorem partem illius loci, tanquam ſingulares perſonæ uiderint illud crimen committi.

Vnde non ſatis erit ſi unus, vel duo ex illis uiderint, & ceteri omnes ex illo, vel illis audierint; hoc enim licet inducat infamiam criminis, non tamen con-

degitiam facti. At vero quando plures, qui omnes maiorem partem loci efficiunt tanquam singulares persone, crimen ex visu sciunt, tunc verè ita manifestum dicitur ut nulla tergiversatione celari poterit. Exempli gratia, si in vicinia, ubi sunt decem persone, sex, vel septem, vel quinque videant Clericum percuti ab alio, tunc percussio illa que videant Clericum simul habitare cum Concubina, vel eam tanquam uxorem tractare, tunc concubiniarius ille dicitur Notorius. Sin autem de crimine infamiam loquamur, tunc quidem ad hoc ut crimen infamiat inducat infamiam, non est necesse ut crimen sit Notorium vel per sententiam, vel per propriam confessionem in iudicio, vel per evidentiam facti (quibus tribus modis crimen dicitur Notorium) sed satis est ut apud bonos, & graves viros infamia noteatur, quod contingere solet etiam crimen non sit notum multis ex visu, vel ex certa scientia, sed ex solo sermone accepto a tribus, vel duobus immo etiam ab uno teste fide digno.

10. Crimen in iure depositione dignum est Adulterium, & cetera peccata carnis eo maiora; Item homicidium, blasphemia, peritium, Sacrilegium, maleficia, hæresis, simonia, & alia peccata adulterio graviora; Item concubiniarius diu continuatus, siue fornicatio diu continuata, stuprum virginis, incautus etiam cum filia spirituali, & similia, de quibus legendi sunt Doctores in cap. præter hoc. d. 2. & in cap. 7. dist. 8. & glof. in Summa 1.5. q. 8. & c. vlt. de temp. ordin. Navar. in Man. cap. 27. num. 24.8. vers. fecundo Martio. Ledesma. 2.4. quæst. 26. artic. 2. de Irregularitate. Quibus expofitis, hæc Regula tanquam cetera, ex communi DD. consensu, in hac materia statui possunt.

11. *Prima est*, Ex quocunque crimine inducente infamiam, si illa sequatur, incurritur irregularitas ratione infamiae, ut in superiori capite dictum est, unde Clericus offerens, vel acceptans duellum, irregularis est, c. potro, & ibi Pan. num. 1. de Cleric. pugn. in duello. & Conc. Trid. Sess. 2. cap. 19. de Reform. & Bulla Clem. VIII. quæ incipit, *Illius* 1592. XVI. Kal. Septemb.

12. *Secunda est*, Ex quocunque delicto, enormi, & depositione digno si sit Notorium, & manifestum, contrahitur irregularitas, sic Martio. Ledesma. 2.4. quæst. 26. artic. 2. de irregularitate, pag. 367. col. 1. Navar. in Man. cap. 27. num. 24.8. vers. Tertio Cosinus Philarchus, lib. 4. cap. 1.5. Gregorio de Valentia, tom. 4. disp. 7. quæst. 1.9. puncto 3. §. 5. in fine. Toletus lib. 1. cap. 28. & Henriquez lib. 1.4. cap. 1. §. 2. in fine, & cap. 5. §. 1. & 2. & colligitur ex cap. fin. de temp. ordin. & in hac re consentiunt Doctores communiter, qui dicunt utramque conditionem requiri, ad hoc ut crimen illud irregularitatem inducat, scilicet, ut sit enorme, & depositione dignum, & Notorium, quibus duabus conditionibus concurrentibus, contrahitur irregularitas, quæ non tollitur etiam per penitentiam, & vitæ emendationem, sed indiget dispensatione non solum ut quis promovere possit ad ordinem maiorem, sed etiam ut in susceptis ministrare possit.

13. *Dubium* tamen est, An crimen Notorium per evidentiam facti irregularitatem inducat ante sententiam iudicis, vel confessionem rei factam in iudicio? In qua re.

Prima opinio docet, nullum crimen, licet depositione dignum, & quantumvis notorium, inducere irregularitatem, antequam sit notorium in iudicio, vel per confessionem rei, vel per sententiam iudicis, excepto crimine homi- cidi. Sic Gerson. Cancell. Paris. quem refert, ac sequitur Petrus de Aliaco Cameracensis, in quadam Synodali Homilia, super Euang. Designavit Dominus & alios. Septuaginta duos, ut testatur Gabr. 4. dist. 1.3. quæstion. 1. artic. 3. ubi 4. quam opinionem ipse in fine illius dubij putat cavere notari.

Secunda tamen opinio, quæ est communis omnium antiquorum, docet omne crimen si sit notorium per evidentiam facti, & depositione dignum, inducere irregularitatem, etiam priusquam sit notorium in iudicio. Et sanè licet prima sententia sit probabilis, secunda tamen est sequenda, quia est communis omnium, & vult Gabr. ubi supra facit, ubi etiam antiquos DD. refert, quam etiam secutus

est Cosinus Philarchus loco proxime allato citans Pano. in cap. vestra, de cobab. Cler. & mulier. Si tamen aliqua posset tergiversatione celari, aut excusari, debet præcedere monitorium.

14. *Tertia est*, Ex nullo crimine quantumvis enormi, dummodo occultum sit, contrahitur irregularitas, nisi in iure expressum habeatur, & siue ante siue post peractam penitentiam. Quæ Regula est contra primam Regulam S. Anton. Sylvest. Panorm. ubi supra, & Maiol. lib. 5. cap. 12. nu. 3. qui putat colligi posse sententiam S. Antonini, & aliorum, ex Conc. Trid. Sess. 24. de Reform. cap. 6. Intelligitur autem hæc nostra Regula de criminibus, quibus ipso facto non est a iure imposita irregularitas si enim a iure imposita sit irregularitas, tunc crimen illud, quantumvis sit occultum, inducit irregularitatem, etiam post peractam penitentiam illius, quia est homicidium etiam occultum, ut colligitur DD. ex cap. Mitro, dist. 50. & patet ex Concil. Trid. Sess. 24. de Reform. cap. 6. & latius ubi supra docuimus, & hæc Regulam tertiam confirmant glof. cap. fina. in verbo, primum, in fine, dist. 25. & in cetero bescantur in verbo, Secretorum, dist. 32. & colligitur ex cap. ex tenore, & glof. ibi, in verbo, utatur, & ex cap. vlt. & glof. ibi, in verbo, Homicidij, de temp. ordin. Cordub. de quæst. q. 3.5. & Casu 4. qui refert Innocent. Hostiens. Turresem. Archid. & alios, Martio. Ledesma. 2.4. quæst. 26. artic. 2. de Irregularitate, pag. 367. col. 1. Navar. in Man. cap. 27. num. 24.8. vers. Tertio, qui refert Barthol. Brixienf. Henriquez lib. 1.4. cap. 5. §. 1. & §. 2. Gregorio de Valentia, tom. 4. disp. 7. qui 1.9. puncto 3. §. 5. in fine, Cosinus Philarchus, lib. 4. cap. 1.5. Ratio est, quia ex nullo crimine contrahitur irregularitas nisi in iure exprimitur, cap. is, qui, de sent. excomm. lib. 6. Sed in iure exprimitur tantum homicidium voluntarium occultum, ergo etiam tantum illud in nullo crimine occulto quantumvis enormi incurratur irregularitas, & consequenter patet: quia exceptio firmat Regulam in contrarium, arg. ca. 2. de contag. leproforum, & d. c. is, qui. Vnde ex hac Regula sequitur, duo esse necessaria ad hanc irregularitatem incurrendam, primum est, ut crimen sit notorium, secundum est, ut sit crimen depositione dignum, quale est omne enorme, id est, de quo in iure constitutum sit quod puniatur depositione, vel quod puniri sic debeat, & si alterum horum defuit, non incurritur irregularitas, ut superius in Regula 2. ex communi DD. consensu exposuimus. Sententia vero S. Antonini, & aliorum, innuit tantum auctoritatem eorum, qui non possunt prohibere irregularitates constituere. Ex quibus multi casus decidi possunt, Quorum

16. *Prima est*, de hæresi; An scilicet hæreticus post peractam penitentiam, & receptam absolutionem ab excommunicatione, adhuc maneat irregularis? In quo dubio, est Angelus, in verbo, Irregularitas, num. 28. & Sylvestr. verbo eod. q. 5. absolute dicant esse irregularem, & probant ex cap. Saluberrimum, §. q. 7. quos sequitur Navar. in Man. cap. 27. num. 20.5. vers. Terno, dico, & citat cap. si quis omnem, 1. quæ 7. & cap. Quicumque, §. hæretici, & cap. statutum, 2. de hæret. lib. 6. Nihilominus tamen dicendum est cum Cosmo Philarcho, lib. 4. cap. 1.5. & alijs, quod ob crimen hæresis secundum se, & simpliciter sumptum, non incurratur irregularitas. Dixi, secundum se, simpliciter, Quoniam multis modis ob hæresim aliquis sit irregularis.

Primo enim, omnis hæreticus est ipso iure excommunicatus, (quod procedit, dummodo non sit omnino occultus) ut in die Cænæ Domini singulis annis legitur; Vnde, si in excommunicatione celebretur irregularis; ceterum hoc non ex hæresi, sed ex violatione Censuræ Ecclesiasticæ promanât.

Secundo si hæresis sit notoria: cum enim huiusmodi crimen sit depositione dignum, erit irregularis, ex Regula Secunda nobis tradita; Porro autem hæreticorum vide apud Bernardin. Diaz in Pract. Crim. Canon. capitulo 107.

Tertio si ex hæresi subsequatur infamia, erit irregularis, est enim hæreticus infamis, ut patet ex Regula nostra prima, & habetur in cap. excommunicationis, §. credentes,

de heret. & c. Alieni, 2. q. 7. & c. diffinitus, 4. quest. 1. Quae omnia locum etiam habent in Schismaticis, & apostatis à fide, ut patet ex toto tit. de Schismaticis, & latius tradit Maiol. lib. 3. c. 1. & lib. 5. c. 46. Quotiescunque enim quis ad Iudaismum, vel Paganismum post baptismum est conuersus, licet iterum ad Christianam religionem reuertatur, manet irregularis, si laicus erat, ut ordines non possit suscipere. *Prebiteros*, dist. 50. & si ordinatus erat, quoad utrum est irregularis. Syluest. vbi supra, Toler. lib. 1. Instruct. Sa. dard, c. 28. In qua irregularitate solus Papa dispensat, Syluest. verbo, Irregularitas, q. 5. Martin. Ledesm. 2. 4. q. 26. artic. 7. de Irregul. pag. 367. col. 1. Nau. in Man. cap. 27. num. 205. vers. Quarto.

Quarto si sit haereticus occultus, non est irregularis post penitentiam, & absolutionem ab excommunicatione, quia in iure non est expressum, & patet ex Regula tertia à nobis tradita.

17 *Secundum est*, de Simoniaco; In quo casu, quamuis S. Anton. 3. par. tit. 29. de Irreg. cap. 6. Syluest. in verbo crimē, q. 2. & Maiol. lib. 5. cap. 45. sentiant esse irregulares, ex eo fortassis quod Simonia inter enormia crimina computetur, & ex prima Regula eorum, quae docet, ex quocunque crimine enormi, quantumvis occulto, incurri irregularitatem; Hoc tamen ita generaliter dictum falsum est, ut ex dictis constet; In materia verò de casu proposito, hac dicenda sunt ex communi DD. sententia.

Primum est, Simoniacus in ordine etiam minore, vel beneficio, incurrit ipso iure excommunicationem, Extravag. 2. de Simonia. Nauar. in Manual. cap. 23. numer. 111. vers. Tertio dico, & c. 25. num. 68. vers. Secundo; cap. 27. nu. 106. vers. vigesima prima. Vnde si celebraverit ante obtentam absolutionem excommunicationis, irregularis erit violando Censuram Ecclesiasticam. Et hoc, quod diximus procedit primo, in simoniaco quantumvis occulto, dummodo non sit mentalis tantum, sed qui in actum quemcumque exteriori prodierit. Procedit secundo, de simoniaco reali hoc est, quando simonia ex utraque parte est completa, ex dato nimirum temporali, & suscepto spirituali, vel annexo spirituali, in qua simonia locum habent poenae Extravag. 2. de Simonia, secundum communem DD. sententiam, ut tradit Couar. in Regula peccatum, de reg. iur. lib. 6. par. 1. §. 8. num. 7. post Nauar. in Manual. cap. 23. num. 106. & cap. 27. num. 106. vers. vigesima prima, quod etiam praxis Curiae Romanae obseruat.

18 *Secundum est*, Excommunicationis poena procedit etiam contra eos, qui simoniam commiserunt in ingressu religionis quantumvis, simonia sit occulta, ad modum explicatum, ut colligitur ex Extravag. 1. de Simonia.

19 *Tertium est*, Quoad penam suspensionis contra Simoniacos; In qua re certum est, Simoniacum in ordine, ipso iure suspensum esse, quantumvis occultus sit, ut patet ex Extravag. 1. de Simonia, & cap. teperiuntur, cap. eos qui, 1. q. 1. Innoc. & DD. in cap. Tanta, & Panorm. in capit. per tuas, 2. num. 5. de Simonia. Host. in Summa, tit. de Simonia, §. quā pena. Nauar. in Manual. c. 23. num. 111. vers. Sexto. Couar. in Clem. Si furiosus, par. 1. §. 1. num. 7. de homicid. Alphons. Vinald. tract. de suspens. num. 36. & Henriquez libro 14. cap. 5. §. 1. qui hoc intelligit de eo, qui sua culpa sic ordinem recepit, & ideo si talis ministrat in ordine, erit irregularis. Sin autem bona fide ordinatus sit (dū pater pro filio in scio dedit pecuniam Episcopo, aut mediatori) non impeditur ab ordinum usu, nec est irregularis, ut testatur Henriquez vbi supra, & libr. 14. capit. 6. §. 7. cum hic bona fide verum ordinem recipit.

Quartum est, Circa Simoniacum in beneficio; in qua re dissentiant DD. Nam S. Thom. 2. 2. quest. 100. art. 6. ad primum, & Caiet. ibi, & Sotus, lib. 9. de iustit. quest. 8. art. 1. & Panorm. in c. accusatum, num. 4. & in cap. infinuatum, nu. 1. de Simonia. Vinaldus vbi supra, num. 25. & 26. & alij docent, Simoniacum in beneficio, si publica sit Simonia, suspensum esse ipso iure, quoad se, & quoad alios; si verò secreta sit, suspensum esse ipso iure, quoad se, non quoad alios; unde volunt hi DD. siue Simonia publica sit, siue secreta, red dere hominem ipso iure suspensum. Alij verò ut Innocent. in cap. Tanta, de Simonia, & Nauar. in Manual. cap.

23. numer. 111. vers. Tertio dico, dicunt non esse suspensum ipso iure, & per consequens peracta eius penitentia potest iuta conscientia ministrare absque periculo irregularitatis, quod probant, quia contraria sententia nullo modo veteri aut nouo probatur. Ceterum iuxta ea quae superius à nobis tradita sunt, dicendum est, si crimen Simoniae notorium sit, reddat Simoniacum irregularem, quia Simonia est crimen enorme, & depositione dignum, argum. cap. final. 1. quest. 7. & expresse in cap. De hoc, de Simonia, & capit. cum super, de confessis, & late tradit Bernard. Diaz Pract. Crim. Canon. cap. 85. & sequitur ex Regula secunda nostra superius tradita; Si verò sit occultus, non est irregularis post penitentiam, & absolutionem ab excommunicatione cum hoc in iure non sit expressum, & sequitur ex Regula nostra tertia; Sin verò ante dictam absolutionem celebrat, erit irregularis, quia celebrat in excommunicatione, & ideo irregularis erit violando Censuram Ecclesiasticam, & a solo Papa dispensatur. Couar. in Clem. Si furiosus, par. 1. §. 1. num. 7. de hoc, vbi alios refert.

20 *Tertius est*, De Concubinato; In qua re certum est, illicitum concubinarium occultum non esse suspensum, irregularem, ut omnes DD. inferius citandi tradunt, si verò Notorius sit, ita ut nulla possit tergiversatione celari, tunc quidem secundum eoldem communiter tradunt hunc post peractam penitentiam non esse irregularem, quia docent suspensum esse solum quousque penitentia, ideoque post penitentiam celebrando non effici irregularem. Publici autem seu notorii concubinarij, (ut tradit Leo Papa X. in Bulla de Concordatis inter Sedem Apostolicam, & Regem Franciae in Concilio Lateranensi, sess. 11. §. 16. Quarto decimo Kal. Ianuarij, & habetur in Bulla Conc. Constitutione eiusdem in ordine XVI. quae incipit, In eminenti.) intelligendi sunt non solum ij, quorum concubinatus per sententiam, aut confessionem in iure factum, sed per rei euidentiam, quia nulla possit tergiversatione celari, notorius est, sed etiam qui mulierem de incontinentia, solutam, & dissolutam tenent, & per suum superiorem amittunt, ipsam cum effectu non dimittunt, solum quiescunt, an irregularis sit, si ante penitentiam celebrat, in qua re Innocent. & Ioann. Anst. in cap. si celebrat, de Cleric. et. commun. ministr. Cardin. in cap. vestra, de cohabit. Cler. & mulier. Nicol. Plovius, de Irreg. c. 41. Couar. in Clem. Si furiosus, par. 1. §. 1. numer. 5. in fine, de homicid. docent non esse irregularem, cum id nullibi in iure sit expressum, consulti tamen Couarruias, ut talis petat à Papa dispensationem.

Alij verò docent, talem esse suspensum quoad se, & quoad alios, in qua tamen Episcopus ante celebrationem dispensare potest, sin autem ante penitentiam celebrat, irregularem esse a solo Papa dispensabilem, eo quod talis ipso iure suspensus sit, tam quoad se, quam quoad alios ante peractam penitentiam, ad quod citant cap. per hoc, d. 32. & c. si qui sunt, d. 81. Palud. 4. d. 27. q. 4. & citat c. vestra, de cohabit. Cler. & mulier. vbi Panorm. numer. 7. probat ipso iure suspensum esse, ex d. cap. prater hoc, vbi dicit text. ex auctoritate Dei, & Beati Petri interdictum fuisse, ut Missam non cantet, & c. additque non esse dispensabilem inter haec verba, Suspendo te ab officio, & c. interdicto tibi officium, sed per prima verba intelligitur suspensio, adeo quod celebrans efficitur irregularis, ut probatur ex c. q. de sent. & re iud. lib. 5. & c. 1. de sent. ex comm. lib. 6. & per ista secunda verba, quia vbi refert quid per equum sita fiat, licet ex quadā de testi, & c. facit lex, non potuit de leg. Idem docent Aluar. Pelagius de planctu Eccles. lib. 27. col. 4. Villadiego de Irreg. cap. de suspensione, colum. 3. Summa Confess. lib. 3. tit. 29. q. 3. S. Anton. 3. par. tit. 28. de suspens. cap. 3. Syluest. verb. Concubinaris, q. 4. Ioan. Bernard. Diaz in Prac. Crim. Canon. c. 73. Archid. in cap. si sent. & re iudic. lib. 6. Henric. in cap. si celebrat, de Cler. et. commun. ministr. col. penult. & Nau. in Man. c. 25. nu. 76. vel. Decimo quinto. Simon. Maiol. lib. 5. cap. 37. num. 2.

Alij Tertio docent, quod quicquid sit de veritate huius rei, licet an Clericus concubinarius notorie, suspensus erat iure antiquo, nec ne, (quae suspensio intelligenda erat de officio, & beneficio) nunc tamen nec suspensio illa

de Canones illi in usu sunt, sed per contrariam consuetudinem abrogati sunt, ita ut tales nisi post monitionem, & iudicis sententiam seu suspensionem, virtute illorum celebratione irregulares non sint, sic Franciscus à Victoria in Summa, de Sacram. Eucharistia, q. 93. Adrian. Papa VI. in 4. in materia de Eucharistia, dub. per. 3. vlt. *questio*. Michael de Palatio, in 4. d. 5. & 6. disput. 3. vlt. *questio*. Sot. in 4. d. 1. q. 5. art. 6. in resp. ad 2. Cocl. 3. Dominicus Sot. in 4. d. 1. q. 5. art. 9. Barthol. Medina 1. *per*. In contrarium, & d. 13. q. 1. art. 9. Barthol. Medina in Summa in 4. d. 3. q. 5. punc. 3. paulo ante finem. Franciscus Suarez, in 3. parte in tract. de Sacram. disputat. 18. sect. 1. Henriquez in Summa, lib. 9. de Sacrificio Missae, c. 25. §. 12. Cosm. Philarchus de off. Sacerd. par. 1. lib. 3. c. 9. & lib. 4. cap. 13. in fine. Ioseph. Anglin Floribus 4. Sent. q. 7. de Missa Eucharistia, Difficultate 5. Thom. Zetula Episcopus Minoritis in sua praxi Episcopalis, p. 1. in verbo, concubiniarius. Tolet. lib. 1. instr. Sacerd. c. 15. vers. *Nota tertio*, qui omnes docent, tales non esse ipso facto suspensos, & Canones antiqui in usu amplius non esse, & nos latius in lib. 3. de Sacramentis in communi, c. 8. art. 7. ad 2. & lib. 4. de censura suspensionis, c. 15. nu. 24. explicauimus. Id quod Conc. Trid. Sess. 5. de reformatione, c. 14. satis aperte declarauit, dū renouando penas ab antiquis Canonibus contra huiusmodi concubiniarios institutas, statuit, [Vt si a superioribus moniti, non respiciant, tertia parte fructuum, obventionū, ac proventuum, beneficiorum, & pensionum ipso facto priuati sint; Et si in delicto eodem perseverantes, secundae monitioni non paruenerint, tunc à beneficiis, & officiis suspendantur, quod si nec adhuc se emendauerint, excommunicatio nisi gladio plectantur. Clerici vero beneficia Ecclesiastica, aut pensiones non habentes iuxta delicti perseverantia, & qualiter, suspensione ab ordine, ac inhabilitate ad beneficia obtinenda puniatur. Episcopi vero si à synodo Provinciali ad moniti se non emendauerint, ipso facto sint suspensi.] Haec tenet Concilium. Quibus omnibus addo ex Cosmo Philarcho locis allatis, quod licet suspensio ipso iure ab eis incurrere in usu amplius non sit, & consequenter celebrantes non efficiunt irregulares ob contemptum Ecclesiasticae censuræ, quæ est reseruatæ Papæ, nihilominus tamen concubiniarii notorii irregulares verè sunt, ratione enormitatis, & notorietatis delicti; sed celebrantes, non efficiunt noua ratione irregulares, & hæc sententia, vt communior, ita & verior est, & colligitur ex Regula secunda à nobis tradita.

22. *Quarta*. De crimine Sodomie, In qua re Couar. in Clem. si quis fornicat, p. 1. §. 1. num. 6. de homic. vult Sodomitam, quamuis occultum, etiam peracta penitentia suspensionem esse ab executione ordinis, & ideo interim celebrantem irregulare esse ea irregularitate, quæ à solo Papa fit delictibus, & refert pro hoc Anton. in c. Nisi cum pridem, §. de renuntiat. & in c. vlt. de temp. ordin. & Hostiens. & Ioan. Andr. lib. 1. & Marian. Soc. in c. ad audientiam, nu. 27. de homic. Ratio eius est: quia est crimine grauissimum, iuxta ea quæ tradit S. Tho. 2. 2. q. 154. art. 11. Ceterum dicendum est, quod licet Sodomie crimen enormissimum sit, vt habetur in c. adulterij, 32. q. 7. exinde tamē dummodo sit occultum, non contrahitur irregularitas, aut depositio, vt probatur ex Regulis 2. & 3. à nobis traditis, & expressè tradunt Nauar. in Man. c. 27. nu. 249. Cosm. Philarchus, lib. 4. c. 15. & Greg. de Valentia, o. 4. disp. 7. q. 19. punc. 3. §. 5. in fine. Et quia grauius delictum est hæres mentalis, licet grauissimum delictum est odium Dei, & tamen hæc delicta nullam inducunt irregularitatem, nec depositionem. Præterea irregularitas non contrahitur nisi sit in iure expressa; huius autem criminis non reperitur talis pena in iure. Et denique, quia cum satis frequens sit hoc vitium, nemo tamen petit dispensationem illius, vt tradit Nauar. in Manual. cap. 27. num. 249. qui alios refert, & Henriquez lib. 1. c. 5. §. 1. secus autem, si esset Notorium, tunc enim irregulare constituitur, vt patet ex Regula nostra secunda, & docet Henriquez vbi supra.

23. *Notandum* autem est, Pium V. anno 1568. edidisse Bullam contra Clericos Sodomie crimen exercentes, quæ legitur apud Nauar. in Man. cap. 27. num. 249. & 250. &

Maior lib. 5. c. 43. in qua Bulla habetur. [omnes & quoscunque Presbyteros, & alios Clericos seculares, & Regulares, cuiuscunque gradus, & dignitatis, prædictum crimen exercentes, enim privilegio Clericali, & omni officio, dignitate, & beneficio Ecclesiastico præsentis Canonis auctoritate priuamus; Ita quod per Iudicem Ecclesiasticum degradati potestati seculari statim tradantur.] In cuius Bullæ explicationem hæc breuiter annotanda sunt;

Primo, eam non intelligi de laicis, vt ex contextu illius manifestum est.

Secundo, intelligitur solum de exercente crimen illud, hoc est, qui quasi ex usu continuato id exercet, arg. eorum quæ tradit Panorm. in cap. 1. num. 38. de iudic. qui locus male citatur à Nauar. vbi supra, in num. 24. vnde, non sufficit quod semel, aut bis, aut ter in prædictum crimen incidat, sed, vt cum usu quodam continuato hoc crimen committat, ex Nauar. & Henriquez vbi supra, quis autem dicens sit exercere huiusmodi crimen, arbitrio boni & prudentis viri relinquitur, argum. l. 1. ff. de iure deliberandi.

Tertio, intelligitur de coitu, siue cum masculo, siue cum femina, extra vas naturale; quia hoc crimen siue cum masculo, siue cum femina ex communi DD. sententia dicitur Sodomia; requiritur tamen vt copulam Sodomiticam consummet; Non dicitur autem aliquis consummare copulam nisi semen emittat, arg. capit. extraordinaria, 35. q. 2. & cap. fin. de sponsal. & Nauar. in Manual. cap. 27. nu. 250. vers. Quinto.

24. *Dubium* autem est. An pœna huius Bullæ incurrantur ipso facto in foro conscientie ante vllam sententiam latam in Iudicio? Nauar. in Manual. cap. 27. num. 250. vers. Quarto, & vers. Quinto, dubius est, & potius in hoc inclinat, quod incurrat in foro conscientie, quæ sententia ad modum dura & rigorosa est; vnde mihi probabilior videtur opinio Henriquez lib. 1. c. 5. §. 1. in annot. litera F. non incurri in foro conscientie ante sententiam nouam Iudicis; Nisi quod notandum sit si crimen hoc fuerit Notorium, vno ex illis tribus modis prædictis, aut fuerit infamia notata, tunc inducit irregularitatem ipso iure ante vllam sententiam Iudicis, non quidem propter Bullam præfatam, sed ex iure communi; Quia hoc crimen cum sit depositione dignum, statim atque Notorium est irregularitatem inducit. Deinde cum omnis infamiae, vt diximus, sit ipso iure irregularis, & hoc crimen admodum nefandum & infame sit, eo ipso quod infamia est illius apud multos & graues viros, inducit irregularitatem, sicut reliqua crimina infamiae, & hac de causa dubius fuit Nauar. in hac re; sicut etiam est Cosm. Philarchus, lib. 4. capit. 15. quandoquidem negari non potest Sodomitam Clericum fieri irregularem in foro conscientie ante sententiam Iudicis, si notorius aut infamia notatus fuerit; Et quod de irregularitatis pœna diximus, procedit etiam in alijs pœnis, siquidem priuatio beneficii etiam nouam Iudicis sententiam requirit. De qua re legendus est Nauar. vbi supra qui dubitat, sit ne prædicta Pij V. Bulla recepta in foro conscientie, & in partem negatiuam inclinare videtur.

25. *Præter* has irregularitates ex delictis præfatis prouenientes, reperiuntur nonnullæ aliæ ex delictis alijs venientes, vt si quis Religiosus gratia audiendi Leges aut physicam hoc est, artem Medicam, Monasterium exierit, nisi infra duos menses redierit, nonnulli irregularem illum esse docent, vt Angelica, verbo, Irregularitas, num. 56. Syluest. verbo eod. quæst. 22. Sotus, 4. distin. 25. quæst. 1. art. 3. post Conclus. 4. §. Ex his igitur, versicul. Tertium, Maior. lib. 3. cap. 5. num. 8. & Toletus lib. 1. capit. 28. qui id colligunt ex capit. final. Ne Clerici vel Monachi. Eodem modo, si quis Archidiaconus, Decanus, Plebanus, Præpositus, Cantor, aut alius Clericus Personatum gerens, & habens, necnon & quicumque Presbyter, si Leges, vel Physicam, hoc est, artem Medicam audierit, nisi intra duos menses destiterit, irregularem esse putant ob d. capit. final. Ne Clerici, vel Monachi. At certe in d. capit. final. habetur, solum, quod tales ipso facto sint excommunicati, vt colligitur ex capit. Non magnopere, & ibi gloss. final. & dict. capit. final. Ne Clerici vel Monachi, vt

rectè Henriquez lib. 14. cap. 4. §. 6. annotauit. Et quod ibi dicitur, *Totius ſpem promotionis amittant*, intelligi poteſt de promotione ad dignitates Religionis, vt notat glo. fin. & faciunt verba præcedentia, vbi dicitur, *Quod reuerſi in Choro, Capitulo, Menſa, & ceteris, vltimi fratrum exiſtant.*

26 Quoad diſpenſationem vero in hiſ irregularitatibus, Dicendum eſt, quod in irregularitatibus ex delicto notorio, & deſolutione digno prouenientibus, ſi delictum illud ſit Adulterium, vel quodcunque aliud minus Adulterio, tunc quidem Episcopus diſpenſare poterit dummodò quis ante diſpenſationem obtentam non celebrauerit, quia ſi celebrauerit, tunc Papa ſolus diſpenſare poteſt, & non Episcopus; ſi autem delictum illud grauius adulterio fuerit, tunc ſolus Papa diſpenſat, etiam ſi quis ante obtentam diſpenſationem non celebrauerit, vt notat Henriquez lib. 14. cap. 19. §. 2. & cap. 2. §. 4. poſt Martin. Ledefm. 2. 4. quæ. 26. artic. 2. de Irreg. pag. 367. col. 1. Maiol. lib. 5. ca. 51. nu. 4. Greg. de Valentia tom. 4. diſp. 7. q. 19. Puncto 3. §. 5. in fine. Coſmus Philarchus li. 4. c. 15. & Toletus. li. 1. Inſtruc. Sacerd. cap. 28.

Quibus modis tollatur Irregularitas. Cap. XIII.

S Y M M A R I U M.

- 1 Irregularitas quot, & quibus modis tolli poſſit.
- 2 Baptiſmus, quamnam irregularitatem tollere poſſit.
- 3 Bigamia irregularitatem baptiſmus non tollit, ſicut nec eam, quæ ex defectu Natalium naſcitur.
- 4 Religionis profeſſio irregularitatem tollit.
- 5 Religionis ingreſſu quid iure communi intelligatur.
- 6 Nouitius religionis priuilegijs gaudet, quamuis illius membrum non ſit.
- 7 Votum ſimplex in ſocietate Ieſu religioſum verè conſtituit.
- 8 Religionis profeſſio non omnem tollit irregularitatem.
- 9 Religionis profeſſio quamnam irregularitatem tollat.
- 10 Religionis profeſſio habilem ad dignitates non conſtituit.
- 11 Irregularitas quæcunque diſpenſatione tolli poteſt.
- 12 Delictum occultum quodnam cenſendum.
- 13 Delictum Notorium vt dicatur, quid requiratur.
- 14 Prælati Regulares qualiter cum ſibi ſubditis in irregularitatibus diſpenſare poſſint.
- 15 Prælati Regulares in bigamia, & homicidij voluntarij irregularitatibus cum ſibi ſubditis diſpenſare nequeunt.

1 **H**ætenus qua ratione irregularitates incurritur oſenſum eſt, nunc quibus modis tollantur, exponendum erit. Et quidem communiter docent Angelica, verbo, Irregularitas, 2. Sylue. verbo eod. q. 18. Tabiena, verb. eod. 5. Maiol. lib. 5. c. 51. Iacobus de Graſſ. lib. 4. c. 27. nu. 72. Toletus lib. 1. c. 31. & Henriquez lib. 14. ca. 17. tribus modis tolluntur, per Baptiſmum, per Religionis ingreſſum & per Diſpenſationem.

2 Per baptiſmum quidem tollitur omnis irregularitas, quæ ex proprio delicto contrahitur; Item, quæ contrahitur ex infamia proueniente ex proprio facto, ſeu delicto, quia baptiſmus omnia delicta tollit, & quæ ex delicto conſequitur, Sylu. verbo, Baptiſmus, 6. quæſt. 2. Tabiena, verbo, Baptiſmus, 8. §. octauo, & Henriquez lib. 14. c. 17. §. 3. poſt gl. in c. Deinde, in verbo, inter peccata, diſt. 26. Tollit etiam non ſolum irregularitatem, quæ procedit ex homicidio voluntario culpabili, aut mutilatione prius facta, vt omnes DD. fatentur, ſed eam etiam, quæ procedit ex homicidio iuſto, & licito, quale facit Iudex, aut Miles in bello iuſto, ex Angel. verb. irregul. 2. in princip. Sylu. verbo, Baptiſmus, 6. q.

1. & verbo, Homicidium, 1. qu. 8. verſ. primum, & verbo Irregularitas, quæſt. 28. verſ. primo, Tabiena, verbo, Irregularitas, 5. in princip. Maiol. li. 5. c. 51. nu. 11. & Henriquez lib. 14. ca. 17. §. 2. & la tius ſuo loco demonſtrauiſus, quorū ratio eſt; Non quia hæc irregularitas contrahitur ex delicto, tollitur per baptiſmum, cum in hoc caſu nullam nem irregularitatem ex homicidio quocunque contrahi aut ſaltem non imponit irregularitatem homicidii, niſi poſt baptiſmum occidentibus, quicquid glo. in c. ſi quiduidam, in verbo, poſt baptiſmum, diſt. 50. & aliqui pauci contradicant. Sunt tamen multi caſus irregularitatum, quos baptiſmus non tollit; Non enim auferit irregularitatem ex bigamia prouenientem, nec eam, quæ ex defectu natalium naſcitur; vnde, tam bigami, quam illegitimi, etiam baptizati irregulares manent. Sed neque eas irregularitates auferit, quæ ex defectu, aut vitio corporis procedunt, ſi tales ſint, vt inhabiles efficiant ad miniſtrandum, vel ſuperſit grauis deformitas, vt patet in cæco, muto, ſurdo, & ſimilibus.

4 Secundo tollunt irregularitates Religionis ingreſſu, & profeſſione, vt præſati auctores, vbi ſuprà, tradunt, & expreſſum eſt in Authent. De Monach. in princip. collat. 1. Circa quam materiam, notandum eſt, iure communi & antiquo, per ingreſſum Religionis intelligi profeſſionem factam in aliqua Religionis approbata: Siquidem iure communi & antiquo ingreſſus Religionis dicitur profeſſio ſus Religionis approbata, eo quod per profeſſionem Religioſus in corpus Religionis admittitur, & illius membrum efficitur; Nouitius autem quamuis Religionis priuilegijs gaudeat in multis, non tamen in Corpus Religionis admiſſus eſt, tanquam membrum illius, donec profeſſionem emiſerit. Quibus hoc vnum addo, quod ſpeciale eſt in Societate Ieſu, in qua, cum per tria vota ſimplicia facta poſt biennium probationis, iuxta ipſius Societatis conſtitutiones, verè & propriè quis Religioſus efficitur, etiam per ea tollitur irregularitas, non quidem iure communi, & antiquo, ſed iure nouo, quo ſic vouentes verè & propriè Religioſi ſunt, vt patet ex peculiari Conſtitutione Gregorij Decimi Tertij, quæ eſt 102. eiusdem in ordine, incip. *Alcendente Domino* §. *Et quamuis*, edita anno 1584. octauo Kalend. Iunij. In qua hoc ipſum de ijs qui in ſocietate tria illa vota ſimplicia poſt Nouitiatum emiſerunt, declarauit, probauit, & definiuit, conſutatis etiam locutionibus, quæ contra obijci poſſent, ac pœna excommunicationis lata ſententiæ, necnon inhabilitatis ad quæſus officia, & beneficia ſecularia, & quorumuis ordinum Regularia, eo ipſo abſque alia declaratione incurrenda, in dicta ijs qui contradicant; Inſuper reſeruata ipſi Sedi Apoſtolicæ abſolutione ab huiusmodi, vt latius in dicta conſtitutione habetur.

8 Dubium autem eſt, An per ingreſſum Religionis tollatur omnis irregularitas? In qua re Nonnulli putant tolli omnem irregularitatem, quia in Authent. cit. dicitur, omnem irregularitatem tolli per ingreſſum Religionis. Alij, vt glo. in cap. 2. de apoſt. in verbo, Religionis, ait non tolli omnem irregularitatem, ſed eam ſolum, quæ non prouenit ex proprio delicto, vt in cap. 1. de fil. preſb. ait, vt prouenerit poſſit ad ordines ſine diſpenſatione, ſed non de dignitate, vel Prælatione ſine diſpenſatione, cap. in de filiis preſb. & fauet Hoſt. in ca. 2. de Apoſtat. & expreſſe Thomas Zerula, par. 2. Praxis Episcop. verbo, irregularitas, Notab. Vndecimo. Quidam vt glo. Bern. in cap. 2. de Apoſt. dicunt nullam tolli, ſed ſolum eſſe cauſam, vt facilius diſpenſationem obtineant. Verior autem & communior in hac re opinio eſt, ſolum illam irregularitatem poſt profeſſionem Religionis approbatam tolli, quæ in iure expreſſa eſt, ſic Panorm. in c. 2. num. 6. de apoſtat. Angelica, verbo, Irregularitas, 2. num. 1. Sylueſt. verbo, Irregularitas, q. 28. verſ. Secundo. Maiol. lib. 5. cap. 51. num. 11. & Henriquez lib. 14. cap. 17. §. 2. In ceteris autem quæ in iure non exprimentur, facilius tantum diſpenſatio per Religionis profeſſionem habetur.

9 Quod ſi quæras, quamnam irregularitas ſit in iure expreſſa, quæ tollitur per Religionis ingreſſum; Reſpondeo, ſolum

colli eam, quæ non provenit ex propria culpa, aut proprio defectu, neque ex defectu aliquo corporis, vel animæ; tollitur enim ea, quæ ex defectu Natalium provenit, vel quæ ex infamia contracta est ob delictum parentum. Quod verò tollitur per Religionis ingressum irregularitas illa, quæ ex defectu Natalium procedit, communis DD. sententia docet glo. in cap. fina. in verb. Sedis Apostolicæ, de fin. l. presbyr. Rich. 4. dist. 25. art. 4. quæst. 3. Sotus 4. d. 25. q. 1. art. 3. Conclus. 1. & citat. ca. primum de filiis presbyr. & cap. 1. dist. 56. & ibi glo. Nauarr. in Man. cap. 25. num. 69. vers. Quarto, ubi ait ius commune ad omnes ordines etiam sacros dispensare cum intrante Religionem, quod etiam expresse docet glo. in ca. 1. in verb. Maiores de filiis presb. lib. 6. & idem Nau. in Man. cap. 27. num. 201. vers. Decimo. ubi citat Palu. 4. dist. 43. sed male, nam id docet d. 41. q. 3. art. 2. Conclus. 2. Couar. in Clem. Si furiosus, par. 1. §. 2. num. 6. de homicid. Maior. lib. 1. c. 10. num. 2. & lib. 5. c. 51. num. 1. 3. Henriquez lib. 1. c. 17. §. 2. in fine. Rebuff. in pra. xibenefic. tit. de dispensat. in defectu Natalium, num. 44. & num. 66. & citat Archid. & Oldrad. & alios, & colligitur ex c. 1. de filiis presbyr. & ca. 1. d. 56. Notandum verò est, hanc irregularitatem per ingressum Religionis ex iure communi tolli solum quoad ordines suscipiendos, non autem quoad Dignitates, Prælaturas, administrationes, aut officia habenda, ut habetur in cap. 1. de filiis presbyr. & glo. in c. fin. tit. eod. Solent tamen Religiones habere privilegia, ut Regulares subditi defectum Natalium habentes promoveri possint ad officia, administrationes, Prælaturas, ac Dignitates in ipsis Religionibus habendas. Irregularitas verò, quæ oritur ex vitio corporis per ingressum Religionis non tollitur, quando vel impedit celebrationem, vel hominem deformem reddit.

11 Tertia irregularitas tollitur per dispensationem: In qua re certum est, Papam tollere posse omnem irregularitatem, quia irregularitas iure Canonico inducta est, & in ius Canonicum Papa plenariam habet potestatem, Episcopi etiam, & Prælati Regulares in quibusdam etiam dispensare possunt, & in omnibus etiam ex licentia Papæ poterunt. In particulari verò Episcopi ex Concil. Trid. Sess. 24. de Reform. c. 6. dispensare possunt in omnibus irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs ad forum contentiosum deductis.

12 Dubium verò est, Quid in hoc Decreto intelligatur per delictum occultum; Quæ difficultas necessario explicanda est, ut sciamus, quæ irregularitates ex delicto occulto contractæ sint, in quibus Episcopus dispensare possit. Respondetur ex Maiolo, lib. 5. cap. 51. num. 4. Nau. in Man. c. 27. num. 255. & Henriquez lib. 1. c. 20. §. 4. Delictum occultum dici non solum quod est per se occultum, sed etiam quod licet de se probabile sit per testes, non est tamen notorium, vel famosum; sicut enim obviatur scandalo, quod Concilium in hoc loco intendit. Unde dicendum est, ubi accipi delictum occultum, ut distinguitur contra Notorium, & proinde quatenus sit duobus, vel tribus, aut quatuor personis notum, dicitur tamen occultum, quamdiu non est Notorium. Est igitur occultum omne delictum, quod non est Notorium, vel per confessionem criminis factam in iudicio, vel per sententiam iudicis, vel per facti ipsius evidentiam in Civitate, Populo, Collegio, Vicinia, vel Loco, ex Nauarr. ubi supra, & cap. 25. numer. 73. vers. Undecimo, & Sylvest. in verbo Lex q. 13. vers. Decimotertio, in fine.

13 Notandum tamen est, non satis esse, ut delictum dicatur Notorium, quod actus, qui est delictum, sit notorius, sed delictum ipsum debet esse Notorium; Exempli gratia si excommunicatus celebrat, cuius excommunicatio est occulta, quamvis celebret notoriè, & publice, non tamen dicitur delictum illud, quod est celebrare in excommunicatione, notorium esse; Quod enim celebret est quidem notorium, non tamen est notorium, quod celebrat in excommunicatione existens, ut Nau. in Man. ca. 27. nu. 241. & nu. 255. vers. Duodecimo, rectè annotavit. Quibus addo ex Nau. tom. 1. consil. 2. de sent. & re iudic. in nouis, & Thom. a Zerula, par. 2. in verbo irregularitas, dub. 5. non

dici irregularitatem publicam, & indissolubilem ab Episcopo, eo quod socius meus confessus est, me commisit delictum, modo nihil contra me probatum sit.

14 Prælati etiam Regulares cum suis Religiosis antequam in quibusdam irregularitatibus, quæ proveniunt ex delicto, dispensare possunt, ex Papæ vero privilegijs habent amplam facultatem, ut cum sibi subditis in cunctis irregularitatibus ex delicto occulto proveniente dispensent, Claud. in compend. privileg. societ. lesu. verbo Prælati, §. 3. & verbo dispensatio, ad finem & simile privilegium concessum est Prædicatoribus a Pio V. & Minimis, & Caronicis Regular. S. Salvatoris a Julio II. & Cisterciensibus a Gregorio XIII anno 74. Idemque privilegium habent Minimi etiam pro externis, ut docet Henriquez lib. 14. cap. 9. §. 3. ubi citat Rema practica. Immodum Regularibus concessum sit, ut in quacunque irregularitate dispensare valeant, excepta ea, quæ provenit ex bigamia, & homicidio voluntario (sub quo intelligitur excepta dispensatio mutilatoris) possunt dispensare cum homicida casuali culpabili, nec in irregularitate, quæ procedit sine villa culpa ex solo defectu lenitatis, v.g. cum Milite, cum Iudice, ubi iustam occasionem, quæ non intelligitur nec in homicidij exceptis, per homicidium enim exceptum, solum intelligitur factum iniustum, quod prohibetur in quinto præcepto Decalogi, a.g.c. si homicidium, 23. q. 3. quod de sumptum est ex S. August. lib. 1. de lib. arbit. ca. 4. ut expresse tradit Henriquez lib. 14. ca. 9. §. 3. & c. 19. §. 5. ubi in d.c. 9. addit, quod si prælati Regulares ex privilegio priori speciali possint cum homicida voluntario dispensare non derogatur illi, dum in alio privilegio excipitur dispensatio irregularitatis ex homicidio voluntario. Cum eo autem qui intrare vult Religionem, potest Prælati dispensare, si censuras Ecclesiasticas violaverit, ut idem auctor testatur, citans privilegia multorum summorum Pontificum; sicut etiam ex privilegio Sixti IV. potest dispensare in foro conscientie in irregularitate homicidij, quando homo certus non est, quod occiderit, aut fuerit mandator, & causa sine qua non fieret homicidium.

Solutio quorundam dubiorum circa modos prædictos. Cap. XIV.

S Y M M A R I U M.

- 1 Absoluendi facultas per Jubilæum, aut Bullas, a quibuscunque casibus, censuris, penis, & sententijs, concessa, an facultatem dispensandi in irregularitatibus Papæ reservatis ex delicto tribuat.
- 2 Dispensatio in irregularitate ad absolutionem a peccatis non est necessaria.
- 3 Absoluendi facultas a censuris, non autem dispensandi in irregularitatibus, per Jubilæum quare concessa.
- 4 Dispensatio, res maior, & difficilior est, quam absolutio.
- 5 Dispensari ab irregularitatibus qualiter possint Episcopi, quæ non sunt Papæ reservata.
- 6 Dispensandi facultas concessa ordinario a Papa si res ita se habeat, ut petatur, an morte Papæ expiret.
- 7 Gratia, & privilegium, morte concedentis non expirant.
- 8 Dispensandi facultas concessa ordinario, an se extendat ad irregularitates ex obliuione inuincibili prætermissas.
- 9 Dispensationem, aut absolutionem ab irregularitate, vel censura petens, qualiter se gerere debeat.
- 10 Irregularitas, an tacite, & sine ulla verbis tolli a quoquam possit.
- 11 Dispensare censetur Episcopus, aut prælati in irregularitatibus.

ritatibus, in quibus ipſe de iure communi poteſt, eo ipſo quod ſcienter aliquem ordines, aut ad ordines recipiendos mittat.

- 12 **D** iſpenſare creditur Episcopus in irregularitate, in qua ex conſuetudine, vel privilegio diſpenſare poteſt, eo ipſo quod ſcienter aliquem ad ordinem, vel beneficium promouet.
- 13 Diſpenſatio tacita per ſolam diſſimulationem facta, in foro contentioſo non valet, ſi ab Episcopo, aut alijs inferioribus Papa fiat.
- 14 Diſpenſatio quidam ſit, & qualiter definiatur.
- 15 Diſpenſare non cenſetur quis in irregularitate, in qua quis poteſt, eo ipſo quod irregularitatem aliquem ignoranter ordinet.
- 16 Diſſimulatio, & tolerantia ſuperioris in irregularitate poſt ordines ſuſceptos, effectum diſpenſationis non inducit.
- 17 Diſpenſationis in materia, an, & quando valeat argumentum a maiori ad minus, vel de ſimili, ad ſimile.
- 18 Forma verborum ſub qua irregularitas tolli, debet nulla certa præſcripta eſt, & quænam adhibita valeat.
- 19 [Abſolutionis] an [Diſpenſationis] verbo utendum ſit, in tollenda irregularitate.
- 20 Diſpenſatus in una irregularitate ob unam cauſam contracta, in ceteris irregularitatibus contractis ob alias cauſas diſpenſatus non cenſetur.
- 21 Diſpenſatus in uno, ad ſequentia eius diſpenſatus etiam cenſetur.
- 22 Diſpenſatus in irregularitate ad ordines recipiendos, an ad beneficium illis ordinibus conueniens diſpenſatus intelligatur.
- 23 Irregularitas ex ætatis defectu proueniens, ſolo temporis lapſu tollitur.
- 24 Irregularitas ex infamia contracta, temporis lapſu, vel loci mutatione tolli poteſt.
- 25 Infamia contra aliquem in iudicium deducta, qualiter probari debeat.
- 26 Episcopus, qualiter cum ſuis ſubditis, pro irregularibus accuſatis, procedere debeat.
- 27 Serui matrimonio coniuncti, aut morbo vexati, eo ipſo quod ab his vinculis, & defectibus liberi effecti ſunt, irregulares amplius non ſunt.
- 28 Debilitatus membris, ſive per medicinam, ſive per miraculum ſanus factus ſit, ſine alia diſpenſatione ordines ſuſcipere poteſt.

Primum dubium eſt, An quando per Iubileum, vel Bullas aliquas conceditur facultas a Papa abſolendi a quibuſcunque Caſibus, Cenſuris, Pœnis, & Sententijs, intelligatur etiam conceſſa facultas diſpenſandi in irregularitatibus Papæ reſeruatis ex delicto. In qua re duæ ſunt DD. ſententiæ.

Prima eſt affirmantium, irregularitatum quædam eſſe Cenſuras, & Pœnas Eccleſiaſticas, quæ in pœnam peccati imponuntur, ut cum excommunicatus celebrat, aut ſuſcipit ſacros ordines, arg. cap. 1. de ijs, qui ſunt ordin. ſuſcep. & propter alia complura peccata; Alias verò eſſe, quæ incuruntur citra culpam, & peccatum, ob defectum ſignificationis, ut ob bigamiam, vel ob homicidium iuſtum, & hæc irregularitates verè non ſunt, cum non habeant rationem pœnæ, ſed ſunt merè inhabilitates, quæ diſtinctione irregularitatum facta, docent, quod quando in Bulla Cruciatæ, & alijs Bullis, aut privilegijs datur facultas Confeſſarijs ut abſolvere poſſint ab omnibus cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis, abſolvere poſſunt ab irregularitatibus prioris generis, illis, quæ ex delicto contrahuntur, non autem ab illis ſecundi generis, quæ abſque culpa & delicto, ſed ſolum ex defectu ſignificationis contrahuntur. Sic Sorus, 4. d. 22. q. 3. art. 1. Barth. Med. in 1. 2. quæſt. 96. artic. 4. & in

inſtit. Confeſſar. lib. 1. c. 11. §. 9. ubi tamen addit, Vicarios Episcoporum contrarium in praxi obſervare. Cordubæ Indulg. q. 43. dub. 4. & Frat. Michael Salon in 2. 2. quæſt. 64. ar. 8. Controuerſia quarta, ubi ait, Canum illius etiam opinionis fuiſſe. Ratio eorum eſt, quia illis verbis generalibus, Ab omnibus Cenſuris, & alijs pœnis Eccleſiaſticis comprehenditur irregularitas illa, quæ eſt pœna, & ex delicto contrahitur. Nec obſtat ſiquiunt hi Doctores, quod facultas datur ad abſoluendum a Peccatis, Cenſuris, & Pœnis, per quod verbum Abſolendi non comprehenditur facultas diſpenſandi ab irregularitatibus, a quibus non abſolvimus, ſed diſpenſamus in illis; Reſpondent namq; hi DD. id verum eſſe in illis irregularitatibus, quæ non ſunt pœnæ ob delictum contractæ; At verò irregularitates illæ, quæ propter delictum contrahuntur, cum ſint pœnæ, abſolvuntur, & verbum Abſolendi commune eſt Peccatis, Cenſuris, & Pœnis.

Secunda opinio docet non comprehendere irregularitates, ſic Nauar. in Man. ca. 27. num. 194. verſ. Quarto, & reſert pro hac re Villadiego in ſuo tract. de irregularitate, & 165. Nauar. c. 27. num. 254. verſic. Decimo dico, ubi citat Dom. & Alexand. & idem Nauar. 1. conſil. 35. nu. 2. de tempor. din. & conſ. 3. nu. 3. de ætat. & qual. ordin. & to. 2. conſil. 18. num. 3. de Simonia, & Martin. Ledefm. 2. 4. q. 26. art. 2. de irreg. pag. 67. col. 1. in fine. & fauet ipſemet Sorus lib. 5. de iuſtit. q. 1. art. Maiol. expreſſe li. 4. c. 5. nu. 7. Henric. lib. 14. cap. 17. §. 4. Vivaldus de irregularitate, nu. 337. tract. de Graſſ. lib. 4. c. 27. num. 81. Coſmus Philarchus lib. 4. c. 6. Thomas Zerula, par. 1. ſeq. Praxis Episc. verbo irregularitas, dub. 13. Toletus lib. 1. inſtit. Sac. c. 31. Alphonsus Vivald. tract. de irregul. nu. 331. & Joann. Chaparrus in tract. de Caſibus reſeru. par. 1. c. 4. difficul. 5. & hæc opinio communior, & verior eſt, & in praxi ſequenda, non enim habet praxim, & ſtylus Curie Romanæ, ut per huiusmodi facultates abſolendi conceſſas a Peccatis, Cenſuris, Pœnis, & Sententijs, comprehendatur facultas diſpenſandi in irregularitate. Ratio eſſe poteſt: Quia diſpenſatio in irregularitate non eſt neceſſaria in foro poenitentis, cum ab omnibus peccatis abſolui quis poterit, ſine hoc quod tollatur irregularitas.

Quod ſi dicas abſolui etiam quis poteſt a peccatis, ſine hoc quod abſolatur a ſuſpenſione; ergo ſicut datur facultas ad abſoluendum a ſuſpenſione, ſic etiam ad diſpenſandum in irregularitate? Reſpondetur, diſparem eſſe rationem: Quia licet ſæpe quis abſolui poſſit a peccatis, ſine hoc quod abſolatur a ſuſpenſione, quia tamen aliquando contingit ut quis ſuſpenſus ſit a paſſiva participatione Sacramentorum, ideo facultas ad abſoluendum ab omni Cenſura, conducit ad forum poenitentis, ut quis a peccatis abſolatur; Et hæc ratio eſt, cur datur facultas ad abſoluendum ab omni Cenſura in foro poenitentis, non autem ad diſpenſandum in irregularitatibus.

Quibus adde falſum eſſe, quod tradit contraria opinio, verum Abſolui commune eſſe Peccatis, Cenſuris, & Pœnis; ſiquidem, diſpenſatio eſt res maior, & difficilius quam abſolutio, arg. c. cum illorum, iuncta glo. in verbo Minoræ, de ſenten. excom. Dominic. in c. Miror, diſtinct. 36. de reſcriptis de irregul. par. 6. tit. de Schismaticis, numero 19. Henriquez lib. 14. cap. 17. §. 4. at cenſura tollitur per abſolutionem, irregularitas verò tollitur per diſpenſationem. Et denique hanc ſecundam ſententiam comprobaffe videtur anno 1566. & Sixtus V. & Clemens VIII. anno 99. & 97. in ſuis Iubileis, dum poſt generalem Clauſulam abſolendi a Cenſuris, & Pœnis Eccleſiaſticis, exceptione huiusmodi appoſuerunt, ne diſpenſare poſſint Confeſſores in illa irregularitate; Immo etiam ipſemet Frat. Mich. Salon vbi præ, teſtatur hanc eſſe communem opinionem Canoniſtarum, & Medina ubi ſupra docet, Vicarios Episcoporum hanc ſententiam obſervare in praxi.

Illud autem obſervandum eſt ex Maiolo, lib. 2. c. 2. nu. 12. & lib. 5. c. 5. nu. 7. quod ab omnibus irregularitatibus etiam manifeſtis Papæ non reſeruatis, atque etiam Papæ reſeruatis, ſi tamen occultæ ſint, ſicut ipſi Episcopi, & ſimiles abſolvere poſſunt ſubditos ſuos & diſpenſare ex Conc. Trident. Seſſ. 24. de reform. capit. 6. ita ſane ſi ipſi eorum abſol-

absolutione, aut dispensatione ab aliqua censura, vel irregularitate, eligere sibi possunt confessorum, qui eos absoluant, & dispensabunt illis, in quibus ipsi Episcopi cum suis subditis possent, ex S. Anton. in suo defecerunt, cap. 2. si enim ipsi Episcopi non possent ab illis absolui, & dispensari, non satis prouisum, & consultum periculo animarum eorum fuisset, ut docent Syluest. in verbo Confessor, r. q. 9. Angelica, verbo Confessio 3. nu. 7. & Tabiena, verbo Absolutio 1. num. 37. §. Decimo septimo, vers. Ad maiorem declarationem, cum Episcopis, & alijs Prælatibus data sit facultas eligendi Confessorem propter periculum animarum, arg. c. fin. de pen. & remiss. & cap. quia periculosum, de sent. ex com. lib. 6.

Secundum dubium est, Quid dicendum sit, si Papa committat Ordinario, vel discreto Confessario, ut dispense veritate cognita, si ita est ut petitur, & moriatur Papa post factam Ordinario commissionem, re integra, hoc est, nondum facta dispensatione, iuxta Conc. Trid. Sess. 22. de reform. c. 5. an commissio illa expirat morte Papæ? Maiol. lib. 5. c. 51. num. 6. docet hanc commissionem non expirare, & citat Syluest. verbo dispensatio, q. 6. & Armillam in verbo, gratia, num. 4. & 5. & Feder. de Sen. conf. 78. & fauet Henricus lib. 14. cap. 17. §. 7. At verò, Nauar. in Man. cap. 27. num. 23. vers. nono. & in ca. Placuit, num. 162. & 163. de penit. dist. 6. oppositum affirmat, ubi opum refutat id, quod docet Maiol. quem tacito nomine eius refellit, eiusque opinionem vocat periculosam, & sanè, opinio Nauar. in verior est, & sequenda: Nam aliud est loqui de Mandata, & commissione, aliud vero de Gratia, & privilegio concessio. Mandatum enim & commissio semper expirant morte mandantis, vel committentis. Mandatum, C. de mandatis l. Et quia, ff. de iurisd. omnium iud. etiam si sit iudicialis, c. Relatum, & ibi gl. in verbo contestata, de offic. iud. dic. deleg. Gratia verò & Privilegium non expirant morte concedentis, ut v. g. Gratia facta alicui testandi, vel audiendi Confessiones, vel prædicandi, vel non residendi, non expirat morte concedentis, ut expirare solent Commissiones, & Mandata; & hoc est, quod docet communis opinio, Angelica, in verbo Gratia, num. 2. & expressè Syluest. in verbo Gratia, quest. 2. hanc nostram sententiam defendit Tabiena, verbo Gratia, §. Sexto, & facit c. Si cui, de prebend. lib. 6. At verò commissio qua committitur alicui ut cognita veritate dispense cum aliquo, non est Gratia facta ei, sed facta illi cum quo est dispensandum, & proinde hac commissio expirat morte committentis, si nondum facta sit dispensatio, quoniam si facta esset, non reuocatur per mortem committentis.

Tertium dubium est, An, si Papa committat Ordinario, vel alteri, ut dispense cum aliquo in omnibus irregularitatibus, & Censuris, & per obliuionem inuincibilem aliquarum irregularitatum, vel Censurarum, omittantur, possit ordinarius ille postea dispensare in illis, quæ per obliuionem omittuntur? Respondetur posse, ne tenebitur amplius petere dispensationem, semper enim intelligitur durare facultas dispensandi, si irregularitas, vel Censura ex obliuione omittantur, Angel. verbo Confessio 1. nu. 12. Rosella Confessio 2. §. 9. Syl. verbo Confessio 1. q. 4. Nauar. in Man. c. 26. num. 13. & Maiol. lib. 5. c. 51. nu. 6. & Henriquez lib. 14. c. 37. §. 4. in fine. Quod si irregularitas nata sit ex peccato mortali, facienda erit confessio de peccato, non autem de irregularitate: unde consilium, & bene præfati Doctores, ut cum quis petat dispensari, aut absolui ab irregularitate, vel Censura, addat Clausulam, & de omni alia Censura, aut irregularitate obliuione, vel incognita, quia si deinde alicuius irregularitatis, aut Censuræ meminerit, non tenetur super eorum postea adire, licet teneatur confiteri peccatum obliuione; generalis enim dispensatio extenditur ad obliuione. Quæ doctrina diligenter notanda est.

Primo, pro eligentibus sibi Confessorem auctoritate Apostolica, ut se faciant absolui quantum extenditur eorum auctoritas; alias oporteret recurrere ad eum, qui posset de iure absolueret, vel dispensare.

Secundo pro Religiosis, qui in Visitationibus, & Capitulis suis Prælati absoluntur a Censuris, vel dispensantur in irregularitatibus; Quia cum prædicta venerint ad me-

moriam, vel notitiam, iam confiteri non tenentur, nisi quo ad peccata, si qua interfuerint, quæ tamen iam non sunt reservata.

Tertio, pro eisdem quoad casus reservatos, quia si super his dant seculi licentiam confitendi alteri, non sunt amplius ei reservati, nisi alia peccata de nouo committantur.

Quarto, pro iisdem, si tempore Iubilæi data sit facultas dispensandi generaliter in irregularitatibus reservatis, post elapso tempore per confessarium dispensari in obliuione, & absolui a reservatis obliuione, quasi iam hic casus non sit amplius reservatus.

Quantum dubium est, An irregularitas tollatur tacite, sine viliis verbis? Exempli gratia, An Episcopus concedendo literas dimissorias, vel facultatem ut quis ordines recipiat, eo ipso tacite dispense in irregularitatibus, a quibus ipse dispensare potest. Item an ordinando aliquem eo ipso dispense in irregularitatibus, in quibus ipse dispensare potest. Item an promouendo irregulares ad beneficium, eo ipso dispense. Item an Prælati Regularium mittendo subditos ad Episcopum, ut ab eo recipiant ordines, eo ipso dispense in illis irregularitatibus, in quibus ipse dispensare potest. In hac re duæ sunt Doctorum sententiæ.

Prima est assertio eo ipso dispensare, sic S. Anton. 3. par. tit. 29. de irregularitate, cap. 6. §. ult. Syluest. in verbo dispensatio, quest. 15. & citat Archid. & idem Syluest. in verb. irregularitas, q. 28. vers. Tertio, Angelica, verbo irregularitas, num. 14. Maiol. lib. 5. ca. 51. num. 8. Polanc. in Directorio Confess. tract. de irreg. in fine. Medina, lib. 1. in struct. cap. 11. §. 12. & Henriquez lib. 14. cap. 17. §. 4. per contraria, de offic. deleg. Ratio est, quia concedens principale, censetur concedere omnia illa, sine quibus id fieri licet non potest. Item quia nemo presumitur velle peccare. Si igitur Episcopus, vel Prælati Regularium potest dispensare videtur, dando facultatem ut quis ordines recipiat, quia alioquin peccaret, si non dispense. Intelligitur autem hæc opinio, quando Episcopus, vel Prælati sciens subditum esse irregularem, ordinat illum, aut mittit ad Episcopum ut ordinetur, aut saltem quando dando facultatem ut ordinetur, simul habet intentionem dispensandi cum eo in irregularitatibus, in quibus ipse dispensare potest.

Secunda opinio docet non eo ipso dispensare, sic Angelica, in verbo dispensatio, nu. 12. & Nauar. in Man. c. 25. nu. 74. vers. sed dubium est, ubi ait quod licet prima opinio fortassis locum habeat in foro conscientie, non tamen in iudicio. Ratio istorum est: Quia communis est opinio Doctorum, quod dissimulatio in Papa vim habet dispensationis tacite, hoc est, si Papa sciens defectum, vel irregularitatem alicuius, & nihilominus eum ad ordines promouet, vel ei beneficium confert, eo ipso tacite dispense. In alijs verò Prælati inferioribus, dissimulatio non habet vim dispensationis, nisi causæ cognitione præmissa, hoc est, si sit Prælati Papa inferior, non eo ipso intelligitur dispensare ius commune, in quo alias posset, nisi exprimat causæ cognitionem, & dicat expressè *Dispensatum*, ut colligi potest ex ijs, quæ tradunt gl. in c. 2. in verbo *Dispensatum*, & Ioan. Andr. ibi, de schismat. & Innoc. in c. veniens, de filiis presb. quos citat, & sequitur Selua de benefic. par. 3. q. 10. num. 9. & Rebuff. in praxi benefic. par. 2. de dispensat. num. 15. ex Abbate & Calderino. In hac re ut veritas explicetur, & auctores inter se conciliantur, hæc dici possunt.

Primum est, Episcopus, seu Prælati dispensare tacite intelligitur in his irregularitatibus, in quibus ipse dispensare potest ex iure communi, eo ipso quod scienter aliquem irregularem ad ordines promouet, vel beneficia, vel eo ipso quod dat ei facultatem, ut promoueat. Ratio esse potest, quia cum iure communi possit dispensare, & non presumitur velle peccare, tacite videtur dispensare, quicquid Nauar. contrarium sentiat.

Secundum est, Si irregularitates sint, in quibus iure communi Episcopus dispensare non potest, sed tantum ex privilegio, vel consuetudine, vel commissione, vel ex licentia Papæ, tunc probabile est, quod in foro conscientie dispense

sare tacite intelligitur, eo ipso quod scienter promoueri aliqueum ad ordines, vel beneficia, ex Syluest. Maiolo. & Rebuffo. vbi supra, & fauere videtur Nauar. vbi supra,

- 13 *Tertium est*, An Episcopis, & alijs Prelatis inferioribus Papa quoad forum contentiosum non admittitur dispensatio tacita per solam dissimulationem factam, si non exprimitur in ea cause cognitio, & in hoc sensu arbitror locutus esse DD. secundae opinionis; in quo sensu veram esse censio differentiam inter Papam, & alios inferiores Prelatos, quod in Papa dissimulatio vni habeat dispensationis tacitae, sine expressione cause, etiam in foro contentioso: At vero in alijs Prelatis inferioribus non possint in iure communi, in quo conceditur illis cum causa dispensare posse; Papa vero potest; & ita iure puniri potest in foro contentioso tacite dispensatus ab Episcopo, vel Prelato sine causa expressione, si celebrat, quia in foro contentioso non admittitur tanquam dispensatus. Et quod de Episcopo diximus, etiam de Legatis a Sede Apostolica dicendum est, cum eadem in eis sit ratio, & hanc differentiam inter Papam, & alios inferiores tradunt Panor. in c. 2. num. 3. & 4. de Schismat. & Ioan. Andr. ibi, & Felin. in cap. praeterea, col. 3. de testib. & Inno. in cap. cum ad Monasterium, de statu monachor. Nauar. in Man. c. 23. nu. 74. quam etiam probat Panormitan. Quia dispensatio definitur esse iuris communis relaxatio, facta cum causa cognitione ab habente potestatem dispensandi, ut dicit glossa in cap. Requiritis. §. Nisi igitur, in verbo, ut plerique, in q. 7. unde si non precessit causa cognitio, non potest dici dispensatio, arguendo a definitione vocabuli, unde inferior, vbi Panor. ad etatit ad cause cognitionem premissendam, alias non est dispensatio; Princeps autem non adtingit ad cause cognitionem premissendam, quia in Principe sufficit sola voluntas, ut Innoc. & Panor. notant.

- 15 *Quartum est*, Hec omnia quae dicta sunt, procedere quando scienter ordinat, aut ad ordinandum mittit eum quem irregularem nouit, vel litteras dimissorias concedat, si enim ignorabat talem defectum, tunc ex omni opinione, non censetur cum eo dispensare.

- 16 *Quintum est*, Praedicta omnia solum intelliguntur ante factum, id est, ante ordinis collationem, siquidem certum, & indubitatum est apud omnes, quod post ordines iam collatos, vel beneficium collatum irregulari status scientia, & tolerantia, siue dissimulatio in superiori non inducit effectum dispensationis. Exempli gratia, si aliquis irregularis existens, siue ob defectum Natalium, vel aetatis, vel quemcumque alium defectum promotus sit, etiam si defectus tales sint, in quibus Episcopus dispensare possit, si ipse patitur huiusmodi promotum non canonice, coram se celebrare, ex hac praesentia, & tolerantia non inducitur tacita dispensatio, ut docent Innoc. & Host. in cap. veniens, de fil. presb. quos refert, & sequitur gl. in Clem. final. in verbo approbare, de sent. excom. & Felin. in cap. praeterea, num. 6. 7. 8. & 9. de testib. & Simon. Maiol. lib. 5. c. 1. num. 8. Secus autem, si promotus praeter Canones scienter illic conferat beneficium, tunc enim tacite videtur dispensato, eo ipso quod promouit scienter illum ad beneficium, vel aliquam Ecclesiam, aut ordinem.

- 17 *Quintum dubium est*, An in hac materia de dispensatione valeat argumentum a maiori ad minus, vel de simili, ad simile, v. g. An si quis potest dispensare in maiori, eo ipso dispensare possit in minori, & an dispensatus in maiori, eo ipso intelligatur dispensatus in minori? Respondetur, valere, quando illud minus est annexum, vel inclusum in maiori tanquam pars illius, tunc enim dispensatus in maiori, intelligitur esse dispensatus in minoribus annexis, vel inclusis, & illis, quae sunt eiusdem rationis; ut dispensatus in maioribus beneficijs, etiam dispensatus censetur in minoribus; & dispensatus ad promotionem, aut usum superioris ordinis, censetur dispensatus ad inferiorum ordinem. Sic text. & Panorm. in c. per venerabilem, nu. 6. Qui filij sint legit. cum Apostilla sua, & c. cum in illis, §. illis vero, de praebend. lib. 6. Maiol. lib. 5. c. 51. num. 10. & citat Romanam in decisio. 43. in antiq. Henriquez lib. 14. c. 17. §. 6. in fine, qui citat Molin. lib. 4. de primogenit. c. 5. nu. 28. Secus

autem dicendum est in causis dissimilibus, & separatis, tunc enim non valebit argumentum a maiori ad minus, ut notant Ioan. Andr. in c. postulasti, de Rescript. & in addit. ad Specul. de leg. §. 2. & Borg. de dispensat. p. 2. tit. de interpret. dispensat. num. 17. & 24. & Maiol. vbi supra. Quia dispensare est in materia odiosa. Unde irregularitas ex pluribus causis diuersis, & imparibus, v. g. ex homicidio, & ex violatione censurae Ecclesiasticae, si obtineat dispensatio super maiori non propterea dispensatus censetur super causa minori.

- 18 *Sextum dubium est*, An sit aliqua praescripta forma verborum, sub qua irregularitas tolli debeat? Respondetur cum S. Anton. 3. par. tit. 29. de irreg. ca. 6. in fine, & Syluest. verbo irregularitas, q. 28. vers. Tertio, & Henriquez lib. 14. c. 17. §. 4. & commun. DD. consensu nullam certam, & determinatam formam dispensandi in irregularitatibus repetiri, sed satis esse, si quibuscunque verbis vtiatur significans irregularitatem tolli; ut plurimum tamen & communiter docent auctores, utendum esse hoc verbo, *Dispensatio*, ita ordinata & consueta forma est haec: *Dispensatio super irregularitate, vel in irregularitatibus, quam contraxisti ob hanc, vel ob has causas; Quod intelligitur, quando res certa est, si enim dubium sit, an quis irregularitatem contraxerit, tunc sub conditione dicendum est: Dispensatio cum irregularitate, si forte inueniatur de hac, vel illam causam, ut praefati auctores tradunt.*

- 19 *Septimum dubium est*, An in tollenda irregularitate, si vtiatur hoc verbo, *Abfolui*, ut ab irregularitate eo ipso soluta sit irregularitas? Quae negantur, quia verbum *Abfolui* solum dicitur de Peccatis Censurae, Poenae & Sententia, irregularitas autem nihil est oritur est. Alii docent, quod licet commune, & ordinatum verbum tollendi irregularitatem, sit hoc verbum, *Dispensatio*, nihilominus tamen si quis vtiatur verbo, *Abfolui*, & habet intentionem tollendi irregularitatem, vnde tollit illam. Quia regularitas contracta ex delicto, est poena, illa vero quae oritur ex defectu sine culpa, quantum non sit poena, non impeditur, & vinculum quoddam Canonici, quo quis impeditus & ligatus est, ne ad ordines promoveatur, vel in illis ministrare. Ceterum, dicendum in hoc est, irregularitatem ex delicto contractam, per verbum *Abfolui* tolli posse; illa vero quae ex defectu, siue culpa contractatur, non nec sic poena, nec Censura, nec Sententia, nec Vinculum, sed tantum impedimentum, & inutilitas, non proprie dicitur tolli per verbum *Abfolui*, sed proprie tollitur per verbum *Dispensatio*.

- 20 *Octauum dubium est*, An dispensatus in vna irregularitate ob vnam causam contractam, dispensatus maneat in ceteris irregularitatibus contractis ob alias causas? Respondetur, si dispensatio fiat in vna irregularitate cum capitione cause vnde sit orta, tunc dispensatio illa, ad alias irregularitates ex alijs causis contractas non extenditur; Potest enim quis in vna irregularitate dispensare, & non in alijs. Siquidem, potest Episcopus, aut alius habere facultatem dispensandi in quibusdam irregularitatibus, & non in alijs; Item potest quis ex multis defectibus, & causis impeditis ad ordines, & ad usum ordinum, & potest esse habilis sub lato vno impedimento, & manere inhabilis ex alijs impedimentis. Ex quo sequitur, ut qui habet multas irregularitates debeat dispensari in omnibus, & dispensans vtrando verbo *Dispensatio*, habere intentionem dispensandi, & tollendi omnes irregularitates, ut dispensatus censetur in omnibus.

- 21 *Nonum dubium est*, An dispensatus in vno, censetur dispensatus ad consecrationem? Respondetur ex glossa, in c. qui in Clero, in verbo Solemnibus, §. 1. c. communiter receptum esse dispensatum ad consecrationem, v. g. dispensatus est quis ut habeat duas Ecclesias requirentes residentiam, eo ipso intelligitur dispensatus ad residendum in una sola, & poterit in qua voluerit residere, vel nunc in ista, & postea illa, si gl. in c. Non potest, in verbo, retinere, de praeb. lib. 6. Item, Episcopus dispensatus ne intra annum consecrationem, intelligitur dispensatus ut non vacent eius beneficia usque ad consecrationem, ex Panorm. in cap. cum in cunctis, §. cum vero, num. 9. de elect. Item, dispensatus est

adolefcens sexdecim annorum, vt poffit habere Ecclefiam curatam, intelligitur difpenfatus vt non obligetur Sacerdotium recipere intra annum, fauet Panorm. in cap. At fi Clerici, §. de adulterijs. nu. 8. & 22. de Iudicijs.

Decimum dubium eft. An irregularis difpenfatus in irregularitate ad ordines recipiendos intelligatur difpenfatus ad beneficium illis ordinibus copueniens? In hac re hæc multi dicenda videntur.

Primum eft. Difpenfatus ad ordines, non intelligitur difpenfatus ad beneficia, quæ funt Dignitates, vel Prælatu-
ra, vt colligitur ex cap. 1. de filijs presb. vbi illegitimus per ingressum religionis est difpenfatus ad ordines, qui tamē ad Dignitates, & Prælaturas ordinis non difpenfatur.

Secundum eft. Illegitimus difpenfatus a Papa ad ordines sacros non videtur eo ipfo difpenfatus ad beneficia parochialia, vel Curata, quia multi promouentur ad ordines Sacros, & tamen non habent fufficientem literaturam ad beneficia Curata, Specul. in tit. de difpenfat. §. iuxta, verfi. contrahitur autem. Gemin. in cap. is qui, de filijs presb. li. 6. fuet Panorm. in c. litteras, num. 6. de filijs presb. & ex præf. Syluest. verbo, beneficium, §. 3. q. 10. Maiol. lib. 1. cap. 9. nu. 1. & nos latius docuimus in materia de illegitimo-
rum difpenfatione, c. 11. §. Sexto, verfi. feptimum. Quia difpenfatio non trahitur ad confequitua non neceffaria eius, fuper quo difpenfatur, hoc est, difpenfatio non trahitur ad confequitua eius fuper quo difpenfatur, quando difpenfatio imprimit effectum validum fuper actu, in quo difpenfatur ab eo quod extendatur ad illud confequituum, ex Gemin. & Syluest. cit. & Panorm. in c. At fi Clerici, §. de adulterijs, nu. 22. de iudic. quomodo intelligitur, quod du-
bio præcedenti dictum est.

Tertium eft. Difpenfatus ad ordines intelligi videtur difpenfatus ad beneficia fimplicia, quæ conferri folent, & conuenire Clerico, hoc, vel illo ordine minori initiatu, quia beneficium fimplex non videtur aliquid amplius exigere, quàm exigat ordo Clericalis, propter quem beneficium illud fimplex conferri folet: vnde, fi illegitimus ab Epifcopo difpenfatus fit ad ordines Minores, eo ipfo difpenfatus confertur ad beneficia fimplicia conferri folita Clericis ordinibus minoribus initiatu; Archid. in c. presbyterorum, §. 6. gl. in c. fi, in verbo, Sedis Apostolica, & ibi Panorm. de filijs presb. Maiol. lib. 1. c. 8. nu. 8.

Vndecimum dubium eft. An irregularitas, præter tres prædictos modos quibus communiter tollitur, alijs remedijs, ac modis tolli poffit? Respondetur poffe, Siquidem aliqua irregularitas est, quæ fola temporis lapfu tollitur, fine vlla difpenfatione, vel abfolutione, vt g. irregularitas proueniens ex defectu ætatis, fola temporis lapfu tollitur, cum quis legitimam fecundum Canones ad ordines ætatem attigerit, nifi ante legitimam ætatem delictum aliquod commiferit, propter quod aliam irregularitatem incurrit; vt fi commifit delictum, & factus fit infamis; Itē fi ante legitimam ætatem sacrum ordinem fufcepit, & in illo miniftrauit; tunc enim eo ipfo quod ordine sacro ante legitimam ætatem ordinatus est, manfit fufpenfus, & eo ipfo quod celebrauit, manfit irregularis per irregularitatem ex delicto contractam, quo fufpenfus celebrauit; vnde talis etiam ad ætatem legitimam perueniens, abfolutione indiget a fufpenfione, etiam fi non celebrauerit, & præterea difpenfatione indiget ab irregularitate, quam incurrit fufpenfus, antequam a fufpenfione abfolueretur. Sic etiam irregularitas ex infamia contracta ex temporis lapfu, vel loci mutatione, tolli poffit; Si enim fuit infamia facti, fola loci mutatione non nunquam tollitur; qui enim in vna ciuitate contraxit infamiam facti, definit eſſe irregularis fi alibi, & præferum cum mutatione vitæ acquirat bonam famam: Immo etiam fi in eodem loco maneat, fi fuerit infamia facti fola lapfu tēporis recuperari poffit fama per

bona opera, apud bonos, & graues viros, ficut fuit de
25 perdita per factum proprium. Si verò fuit infamia iuris, vel iudicis, tolli poffit fi reſtituatur in integrum fama per ſententiam iudicis. Si enim in iudicium deducta fit infamia contra aliquem, vel per accusationem, vel per exceptionem, tunc quidem duo probari debent, nimirum, factum propter quod præſentitur irregularitas ex infamia iuris proueniens, & ipſum Inſ ſcilicet, quod ex tali facto de iure naſcitur irregularitas, quod ſi vnum iſtorum deſit, abſoluendus eſt accuſatus. Vnde ſi non probetur factum, omnino abſolui debet, nam ex facto ius oritur. Si ex plagis, §. in clino, ff. ad leg. Aquil. Quod ſi factum plene probetur, & tamen dubitetur de iure, an ſciſcet ex tali facto naſcatur irregularitas, niſi hoc expreſſo iure probetur, abſoluendus etiam eſt, quia in dubio iuris non iudicandus eſt irregularis, vt initio tractatus de irregularitate dictum eſt; qui enim alium petit declarari irregularem, adducere debet caſum legis, vt ſcripſit Nicol. Dionyſij de Peruſio, in cap. is, qui de ſent. ex comm. lib. 6.

26 Ex quibus conſtat, quomodo Epifcopus, vel ſuperior procedere debeat cum ſuis ſubditis, quando accuſantur pro irregularibus, vel ſimpliciter ad ipſius notitiam venit, quod ſint irregulares; curare enim debet, vt accuſans irregularem illum probet, alioquin illum abſoluere debet. Interim verò pendente probatione, quauis regulariter prohibendus non ſit denunciatus in ordinibus ſuſceptis miniſtrare, niſi accuſatio eſſet de crimine enormi, & cum ſcandalo, quia tunc (ſecundum omnes) prohibere poteſt ne interim in ſacris miniſtret, vt notat Henriquez lib. 14. ca. 17. §. Terrio. in abnot. litera I. Nihilominus tamen poterit ſuperior, ſi illi placuerit, ex officio ſic denunciatum a diuinis ſuſpendere, & a ſuperiori promotione vltiori impedire, donec conſtet de cauſa, & hoc etiam ſi delictum, de quo accuſatur, vel denunciatur, non ſit grauius, ſed minus ad ultimum, argum. cap. accedens, de purg. Canon. Henriquez vbi ſupra. & Maiol. lib. 5. cap. 5. num. 10. Poteſt enim iudex huiusmodi cauſis animæ periculofis ab initio ſuſpendere a diuinis ipſum Reum, donec ſe purgauerit argum. c. ex tuarum, de purg. Canon. & tradit iudiciale Inquiſitorum, in verbo Purgatio, §. 1. & eſt communis ſententia Doctorem, & hoc totum fit ad maiorem cautelam, ne permittēdo adminiſtrare in ordine, peccatum aliquod in adminiſtrando committat, cui quantum in ſe eſt, ſuperior obuiare debet.

Sic etiam irregulares, quia ſunt ſerui, vel matrimonio coniuncti, vel quia ſunt ad rationia, vel Curiam ſecularem obligati, eo ipſo quod ab his vinculis liberantur, manent habiles ad ordines ſine vlla alia difpenſatione, dummodo aliquam irregularitatem ex alia cauſa proueniēte non contraxerint. Et qui morbo aliquo, aut defectu corporis laborauit, ſi euadat ſanus, & ceſſauerit defectus, poſt longi temporis probationem ad ordines admitti poterit, Bernard. in c. cum inter Canonicos, & ibi Ioann. Andr. de elect. facit quod tradit glo. in cap. poſt translationem, in verbo ceſſante, de renunciat. & videtur fauere text. in ca. Neophytus, diſt. 61. iuncta glo. in verbo Cauſa. Maiol. l. 5. cap. 5. nu. 15. & Henriquez lib. 14. cap. 17. §. 3. Sic etiam illegitimus ex facto ſecuto fit legitimus, ſi parentes inter ſe matrimonium contrahant; aut ſi per Medicinam, vel per miraculum homini debilitato membrum, aut mutilato reſtituatur manus, aut aliud membrum, ſine alia difpenſatione ordines conferri poſſunt; & inſinita alia ſunt exempla, quæ nimis longum eſſe reſerte, Hæc igitur de modis, quibus irregularitas omnis tollitur, dicta ſufficiant: quæ omnia iudicio, & cenſuræ Sacroſanctæ Matris Eccleſiæ Romanæ, omni, qua par eſt, humilitate, & reuerentia ſubmittimus.

Laudes Deo, Beatiffimæ Virgini Dei Genitrici Mariæ, Patriarchæ Sanctiſſimo Benedicte, & Diuo Gregorio Tutelari. atque Anglorum Apoſtolo.

INDEX GENERALIS RERVM OMNIVM

P R A E C I P V A R V M,

2 V A E I N H O C P R I M O T H E S A V R I
Casuum Conscientiae Tomo continentur.

Abscommunicatione ob participationem in crimine criminoso incurfa, quis absoluat. lib. 2. cap. 15. num. 18.
Ab omni excommunicatione iure Pontificio lata, quae nemini referuatur, & etiam ab excommunicatione hominis generaliter lata, quilibet proprius praelatus iurisdictionem fieri exterioris habens, absolue potest. lib. 2. cap. 19. n. 2.
Abbas electus & confirmatus, etiam si sacerdos non sit, monachos suos excommunicare potest. lib. 1. cap. 5. num. 10.
Abbas Cassinensis iurisdictionem spirituales & temporales in omnibus suis castris, & villis obtinet. lib. 1. c. 5. num. 30.
Abbas sine consensu conventus licentiam suis excedendi ad studia dare non potest. lib. 3. cap. 33. num. 20.
Abbas vadens ad Scholas sine licentia superioris sui, in excommunicationem non incidit. lib. 3. cap. 33. num. 22.
Abbas subditis suis laicis confuram, aut Minores conferens, aut literas dimissorias concedens, ab officio, & beneficio per annum ipso iure est suspensus. lib. 4. ca. 13. num. 5.
Abbas, aut Prior super se Abbatem non habens in ordine Monachorum nigrorum in habitu, & pertinentibus ad honestatem vestitus delinquens, per annum à beneficiorum collatione est suspensus. lib. 4. num. 6.
Abbas, aut Prior ordinis S. Benedicti venationi, aut aucupationi clamose interessens, à collatione beneficiorum per biennium suspensus est. lib. 4. num. 8.
Abbas, vel alius Praelatus Episcopo inferior, cum bigamo de iure communi dispensare non potest. lib. 6. cap. 16. num. 13.
Abbas, an cum Monachis suis, qui bigamiam contraxerunt, ex privilegijs suis, ad ordines, & dignitates dispensare possit. lib. 4. num. 14.
Abbatres excommunicationis sententiam in Regulares sibi subiectos ferre possunt. lib. 1. cap. 6. num. 13.
Abbatres, & Abbatesse, & Conuentum superiores in Monasterio, & domus suas sub pretextu facultatum Apostolicarum mulieres ingredi facientes, vel permittentes, excommunicationem incurrunt. lib. 3. cap. 31. num. 12.
Abbatissa, an clericos ecclesiarum sibi subditarum à beneficio suspendere possit. lib. 4. cap. 2. num. 9.
Abortum procurantes, in excommunicationem, & alias penas grauiissimas incurrunt. lib. 3. cap. 35. num. 24.
Abortum factus in animati procurans, quamuis mortaliter peccet, in excommunicationem tamen non incidit, nec irregularitatem. lib. 3. cap. 35. num. 26.
Abortum causans antequam partus animatus sit, nec homicida, nec irregularis est. lib. 7. c. 1. num. 2.
Absens, & ignorans, quando excommunicari poterit. lib. 1. cap. 18. num. 39.
Absolutio Sacramentalis ab excommunicato maiori, non denunciatio, praestita, valida est, nec iteranda est confessio. lib. 2. cap. 2. num. 6.
Absolutio haec ab cautellam, quando à delegato fieri poterit. lib. 2. cap. 8. num. 3.
Absolutio ab excommunicatione ob participationem incurta, referuatur ei, cui complicit excommunicatio est referuata. lib. 2. cap. 11. num. 9.
Absolutio ab excommunicatione, quibus modis fieri possit.

lib. 2. cap. 16. num. 2.
Absolutio, an valeat si dicatur, *Absolute*, non addito, *ab excommunicatione*. ibid. num. 3.
Absolutio ab excommunicatione, sub conditione impropria valide fieri potest. lib. 2. cap. 16. nu. 5.
Absolutio ab excommunicatione triplex esse potest, nimirum, *Simplex*, *Ad cautellam*, & *cum reincidentia*. ibid. num. 6.
Absolutio simplex, quidnam sit. ibid. nu. 7.
Absolutio cum reincidentia, quanam censenda sit. ibid. nu. 8.
Absolutio cum reincidentia, quibus casibus ab Episcopo, aut alio inferiori dari possit. ibid. num. 9.
Absolutio cum reincidentia, à quocunque Sacerdote in articulo mortis fieri potest. ibid. num. 10.
Absolutio ad cautellam, ex Ecclesiae benignitate in fauorem excommunicatorum introducta est. lib. 2. c. 16. numero 14.
Absolutio ad cautellam, quare sic appellatur. ibid. num. 15.
Absolutio ad cautellam, quidnam sit. lib. 2. c. 17. num. 2.
Absolutio ad cautellam, quare dicta sit. ibid. num. 3.
Absolutio ad cautellam, quando, & à quo inuenta, & introducta sit. ibid. nu. 4.
Absolutio ad cautellam, à quibus sententijs, & censuris peti, & dari possit. ibid. num. 5.
Absolutio ad cautellam, quare in generali interdicto loci concedi non debeat. ibid. num. 6.
Absolutio ad cautellam dari debet ab omnibus censuris, à iure, vel ab homine latis, quando est probabile dubium iuris, aut facti. ibid. num. 7.
Absolutio ad cautellam peti potest, & dari debet quotiescunque ex aliqua causa, ipsius sententiae nullitas allegatur. ibid. num. 8.
Absolutio ad cautellam fieri debet, vocata parte, ad cuius instantiam excommunicatio lata fuit. ibid. num. 9.
Absolutio ad cautellam, quibus verbis facienda. lib. 2. cap. 17. num. 12.
Absolutio ad cautellam, ad quem effectum, & finem praestetur. ibid. num. 13.
Absolutio ad cautellam à quo fieri possit & debeat. lib. 2. cap. 17. num. 14.
Absolutio ad cautellam, an per aduersarium, aut patrem impediri poterit. lib. 2. cap. 17. num. 16.
Absolutionem ad cautellam, an index negare, aut impedire valeat. lib. 2. cap. 17. num. 17.
Absolutio ad cautellam, quare extra casum manifestae offensae, nec ab aduersario, nec ab excommunicatore impediri queat. lib. 2. cap. 17. num. 18.
Absolutio ab excommunicatione maiori etiam non à lhibito iuramento data, valet. lib. 2. cap. 18. num. 5.
Absolutio ab excommunicatione maiori, quibus in casibus sine reali satisfactione praemissa fieri possit. lib. 2. cap. 18. num. 11.
Absolutio ab excommunicatione qualiter probari possit. lib. 2. cap. 18. num. 21.
Absolutio à confessario virtute Iubilaei data in solo foro interiori non autem in exteriori prodest. lib. 2. c. 20. num. 31.
Absolutio ab excommunicatione in solo foro interiori, quare introducta sit. ibid. num. 32.
Absolutio ab excommunicatione inuito tributa, valet, sic tamen iudex sine causa absolvens, peccat. lib. 2. cap. 21. nu. 11.
Absolutio ab excommunicatione, in foro poenitentiali, aut cum solemnitate, per procuratorem nec peti, nec dari po-

Index Generalis

- ri potest. lib. 2. cap. 21. num. 13
- A**bsolutio per vim obtenta an valida sit. lib. 2. cap. 21. nu. 30
- A**bsolutio Sacramentalis peccatorum venialium, ab excommunicationis minoris absolutione, qualiter differat. lib. 2. cap. 23. num. 9
- A**bsolutio generalis alicui Summo Pontifici data, ei qui in sententias Bullæ cœnæ incidit, non prodest. lib. 3. c. 25. nu. 9
- A**bsolutio suspensionis aliquando ad cautelam concedi potest. & soler. lib. 4. cap. 17. num. 36
- A**bsolutio ad cautelam in suspensio quænam operetur. ibid. num. 37
- A**bsolutio excommunicationis cum psalmo *Miserere* solemniter fieri solita, interdicti tempore prohibetur, & quare. lib. 5. cap. 6. num. 13
- A**bsolutio, seu relaxatio interdicti ab homine, vel iure simpliciter laici, aliqua forma verbali fieri debet. lib. 5. c. 15. nu. 1
- A**bsolutio Sacramentalis, & ordinis Sacerdotalis, & iurisdictionis actus est. lib. 7. cap. 10. num. 19
- A**bsolutionis ab excommunicatione maiorij nulla est iure diuino forma præscripta. lib. 2. cap. 16. num. 1
- A**bsolutionis, relaxationis, & dispensationis voces qualiter inter se differant. lib. 4. cap. 17. nu. 1
- A**bsolutionis forma à suspensione, quænam sit. lib. 4. cap. 17. num. 33
- A**bsolutionis forma, nec in suspensione, nec in alijs censuris, cum certis aliquibus verbis determinata est. ibid. num. 34
- A**bsolutionis forma talis esse debet, vt explicet à qua censura absolutio fiat. ibid. num. 35
- A**bsolutionis, an Dispensationis verbo vtendum sit, in tollenda irregularitate. lib. 7. cap. 14. num. 19
- A**bsolutionem à censuris impetrans a Papa, aut ab alio, virtute Bullæ, aut Iubilæi, quid facere debeat. lib. 2. ca. 21. nu. 25
- A**bsolutionem ab excommunicatione expressio falsitatis quænam viuet. lib. 1. cap. 21. num. 27
- A**bsolutionem ab excommunicatione per vim & metum extorquens nouam excommunicationem sine alterius absolutione incurrit. lib. 2. cap. 21. num. 31
- A**bsolutionem, vel reuocationem, alicuius censuræ per vim, aut metum extorquens, excommunicationem incurrit, talisque absolutio irrita & nulla censetur. lib. 3. c. 34. num. 11
- A**bsolutionem à censura per vim extorquens non secuta absolutione, in excommunicationem non incidit. lib. 3. capit. 34. num. 2
- A**bsolvens ad cautelam, quænam obseruare debeat. libro 2. cap. 17. num. 19
- A**bsolvens ab excommunicatione maiori, quænam seruare debeat. lib. 2. cap. 18. num. 1
- A**bsolvens à censuris in Bulla cœnæ contentis, vt excommunicationem incurrat, quid requiratur. lib. 3. cap. 15. num. 8
- A**bsolvens ab aliquo istorum quinque votorum, scilicet peregrinationis in Hierusalem, Romam, & Compellam necnon Religionis, & Castitatis, an excommunicentur. lib. 3. c. 30. nu. 14
- A**bsolendi facultas per Iubileum, aut Bullas, à quibuscunque casibus, censuris, penis, & sententijs concessa, an facultatem dispensandi in irregularitatibus Papæ reueruatur ex delicto, tribuat. lib. 7. cap. 14. num. 1
- A**bsolendi facultas à censuris, non autem dispensandi in irregularitatibus, per Iubileum quare concessa. ibid. num. 3
- A**bsolvere ab excommunicatione ab homine lata, is solum potest qui eam tulit, vel eius superior. lib. 1. capit. 7. nu. 25
- A**bsolvere ad cautelam, an iudex delegatus possit. lib. 2. cap. 17. num. 15
- A**bsolvere ab excommunicatione innitum, iudex regulariter non tenetur. lib. 2. cap. 21. num. 8
- A**bsolvere ab excommunicatione innitum, quibus in casibus possit, & debeat iudex. ibid. num. 9
- A**bsolvere ab excommunicatione minori potest Sacerdos proprius ipsius excommunicati. lib. 2. cap. 23. num. 5
- A**bsolvere ab excommunicatione minori subditum alterius, parochus alienus non potest, quot ex illa ob participationem mortalem cum excommunicato maiori incurritur. lib. 2. cap. 23. num. 7
- A**bsolvere ab excommunicatione minori, ob participationem venialem cum excommunicato maiori incurra, an quilibet Sacerdos simplex, sicut à peccatis venialibus possit. lib. 2. dem num. 8
- A**bsolvere ab excommunicationibus in Bulla cœnæ contentis nemo (excepto mortis articulo) nisi Summus Pontifex potest. lib. 3. cap. 25. num. 3
- A**bsolvere ab excommunicationibus in Bulla cœnæ contentis præsumens, excommunicationem incurrit. lib. 3. cap. 25. num. 6
- A**bsolvere excommunicatum in articulo mortis quilibet potest. lib. 3. cap. 28. num. 16
- A**bsolvere aliquem, *A pena & a culpa*, quid sit. lib. 3. cap. 20. num. 38
- A**bsolvere à suspensione hominis, communiter ille solus potest, qui tulit sententiam, aut successor eius in dignitate. lib. 4. cap. 17. num. 24
- A**bsolui, an quis ab excommunicatione innitus possit, & debeat si in crimine perseverat. lib. 2. capit. 21. num. 5
- A**bsolui à culpa innitus nemo potest secus autem ab excommunicatione. lib. 2. cap. 21. num. 7
- A**bsolui petens ab excommunicatione ad cautelam nō ideo confitetur se excommunicatum esse, nec præsumi potest verè excommunicatus. lib. 2. cap. 16. num. 16
- A**bsolui, an possit excommunicatus, absq̃, per literas, aut per procuratorem. lib. 2. c. 21. num. 12
- A**bsolui vt possit quis per procuratorem, ab excommunicatione, quid requiratur. lib. 1. cap. 21. nu. 14
- A**bsolui potest quis ab vna excommunicatione sine eo quod ab alia absoluitur. lib. 2. cap. 21. num. 16
- A**bsolui ab excommunicatione ob mediocrem, aut enormem clerici percussorem incurra, quænam persone citra Sedem Apostolicam possit. lib. 3. cap. 28. num. 9
- A**bsolui ab excommunicatione ob clerici percussorem incurra, quare persone quædam citra Papam possint. lib. 3. cap. 28. num. 23
- A**bsolui potestatem ab excommunicatione minori, parochus alij delegare potest. lib. 2. cap. 23. num. 12
- A**bsolendus, in mandatis ecclesiæ, vel iudicis ab aliquo parere teneatur. lib. 2. cap. 18. num. 4
- A**bsolutus à peccato reservato oblito, ad quid postea teneatur. lib. 1. cap. 20. num. 36
- A**bsolutus in articulo mortis à censuris Bullæ cœnæ, quam curationem præstare debeat. lib. 3. cap. 25. num. 4
- A**bsolutus ab excommunicatione si cessante legitimo impedimento Sedi Apostolicæ non se præsentet, in eadem censuram reincident. lib. 3. cap. 28. num. 36
- A**bsolutus à sententia Canonis, vel hominis, ob periculum mortis, aut aliud impedimentum, ab eo, qui regulariter eum absoluit non potuit, cessante impedimento, representare se illi a quo alias absolvendus erat conueniens, in eadem sententiam reincident. lib. 3. ca. 35. nu. 21
- A**cademia Salmaticensis quædam circa officia diuina, & Sacramenta tempore cessationis à Diuinis, notari digna decreuit. lib. 5. cap. 19. nu. 1
- A**ccessorium, quando suum principale sequi dicatur. libro 4. cap. 5. nu. 19
- A**ccusator in iudicio esse nequit, qui excommunicatus denunciatus est. lib. 2. cap. 3. nu. 5
- A**ccusator alicuius, secuta morte aut mutilatione irregularis est. lib. 6. cap. 19. num. 7
- A**ccusatus Clericus de crimine gravissimo, & interim pendente accusatione promotus, deponendus est. lib. 5. cap. 21. num. 28
- A**ctio contra iniustè Cessionem imponentes. E. electa concessa est, & quo nomine actio hæc appellanda sit. lib. 5. cap. 19. num. 18
- A**ctor in iudicio excommunicatus denunciatus esse nequit. lib. 2. cap. 7. num. 3
- A**ctor contra reum, aduocatus, procurator, & sollicitator fiscalis, secuta morte, vel mutilatione sunt irregulares. lib. 6. cap. 16. num. 10
- A**ctus in fomno cōiungens peccatum est eo modo, quo actus exterior in executione peccatum iudicari solet. lib. 6. cap. 17. num. 36
- A**ctum iudicalem à Ministro iustitiæ denunciato petens, percat mortaliter. lib. 2. cap. 11. num. 19

Actum

Rerum omnium præcipuarum.

Actum pendente tenere, quidnam proprie sit. lib. 4. cap. 1. num. 2.
 Administratio temporalis, in qua re consistat. lib. 4. ca. 7. num. 5.
 Administratio spiritualis, quid sit, & in quibus rebus posita sit. ibid. num. 6.
 Administrator generalis ecclesiæ Cathedrali à Papa datus, sicut Ediscopus electus, & confirmatus, excommunicare valet. lib. 1. cap. 6. num. 7.
 Adulter, quando irregularis efficiatur, si exinde mors, aut mulatio sequatur. lib. 6. c. 17. num. 20.
 Adulterium ex sua natura ad homicidium non ordinatur. lib. 6. cap. 17. num. 19.
 Adulterium uxoris marito deferens, si mors adulteræ sequatur, an, & quando irregularis erit. lib. 7. c. 2. n. 16.
 Adulteria iterata, & fornicationes plures irregularitatem non inducunt, & quæ huius sit ratio. lib. 6. cap. 3. num. 16.
 Etatis defectus iure Canonico irregularitatem inducit. lib. 6. cap. 12. num. 1.
 Eius quæ, cuique ordini ante Clementinas præscripta. ibidem num. 2.
 Eius ad ordines sacros, quanam per Clementinas constituta sit. ibidem num. 3.
 Eius ad sacros ordines, quanam per Concilium Tridentinum præscripta sit. ibid. num. 4.
 Affertur aliquot casus, in quibus index ecclesiasticus extra suum territorium existens, sibi subditos, valde excommunicare potest. lib. 1. cap. 6. num. 46.
 Affirmans ex simplicitate, & ignorantia peccare eos, qui credunt B. Virginem in originali peccato, vel sine eo conceptam fuisse, excommunicationem non incurrit. lib. 3. cap. 30. num. 11.
 Affirmantes peccare mortaliter eos, qui credunt B. Virginem fuisse conceptam cum peccato originali, vel sine eo, excommunicantur, & à solo Papa absoluntur. lib. 3. cap. 30. num. 10.
 Mixtio Bullarum in valuis S. Petri, an sufficiat ad incurrendam penam contrafacientis. lib. 1. ca. 18. num. 33.
 Aggravatio sententiæ impedire potest, quo minus personæ quædam cum excommunicatis denunciatis communicare valeant. lib. 2. cap. 14. num. 34.
 Aggressorem præuenire, an vero expectare teneat primum ictum, ad hoc ne excedam modum. lib. 6. cap. 17. num. 8.
 Agnus Dei. Romanum Pontificem benedictos depingentes, indicentes, minio notantes, vel aurum aut colorem aliquem illis imponentes, excommunicati sunt. lib. 3. c. 35. num. 23.
 Agnoscere in infirmum zelo pietatis adductus, in aliud laus vertens, secuta morte ciuius, quando irregularis censendus. lib. 7. cap. 6. num. 13.
 Alienans non legitime bona Ecclesiæ, siue Abbas, siue Episcopus sit, interdicitur ab ingressu Ecclesiæ. lib. 5. capit. 12. num. 20.
 Alienantes bona ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum locorum piorum sine Summi Pontificis licentia, ab ingressu Ecclesiæ suspensi sunt. lib. 4. cap. 12. num. 54.
 Alphonso de Castro, & Couarruente opinio de homicidio occiso, eiusque dispensatione, quanam sit. lib. 7. c. 7. num. 17.
 Amens seu furiosus ob delictum ante amentiam commissum, non autem postea excommunicari potest. lib. 1. cap. 8. num. 3.
 Amenes a natiuitate, & pueri vsum rationis non habentes, sub interdictione generali per sonali non comprehenduntur, & quæ veritas huius rei ratio sit. lib. 5. cap. 10. num. 65.
 Amenes perpetui, iure Canonico non tam irregulares sunt iure naturali impediti, & quare. lib. 6. cap. 13. num. 1.
 Amenes perpetui, si baptizati sint, licet tam iure naturali, quam Diuino ordinati non debeant, si tamen ordinentur, characterem recipiunt. lib. 6. cap. 13. num. 3.
 Angelica salutatio tempore cuiuscunque interdicti siue generalis, siue specialis licita est. lib. 5. cap. 5. num. 41.
 Anima habitum bonorum, & malorum, virtutum, & vitiorum susceptiua est. lib. 6. capit. 13. num. 2.
 Annus in quo perseverare dicitur, debet esse completus. lib. 1. cap. 10. num. 5.
 Annus mensis, & hebdomada, quo tempore ordinario inchoari solent. lib. 4. cap. 8. num. 3.
 Annus, à signato die quo lata est sententia numeratur, vbi

quis per annum suspensus sit. lib. 4. c. 8. num. 5.
 Annus bissextus, quare sic appellatus. lib. 4. ca. 8. num. 8.
 In bissexto biduum, quasi pro vno die computatur. ibidem num. 9.
 Antiquo iure, vnusquisque non excommunicatus, quilibet excommunicatum publicum & occultum vitare tenebatur. lib. 2. cap. 12. numero 1.
 Appellans à sententijs Papæ ad futurum Concilium, vt excommunicationem Bullæ cænæ incurrat, quæ requirantur. lib. 3. cap. 6. num. 4.
 Appellantes à sententijs Papæ ad futurum Concilium generales, in Bullam cænæ incidunt. lib. 3. cap. 6. num. 1.
 Appellantes à gravamine, seu futura executione literarum Apostolicarum, ad potestatem laicam, in Bulla cænæ excommunicantur. lib. 3. cap. 17. num. 1.
 Appellantibus duobus ad diuersos Iudices, appellatio interposita ad maiorem Iudicem elidit appellationem interpositam ad minorem Iudicem, dummodo de ea excipiat coram minore, vel aliàs nota sit Iudici, & hoc indubie, si Iudex maior sit ipse Papa. lib. 1. cap. 16. num. 28.
 Appellare censetur, qui se protectioni alterius submittit, aut iter attripit ad Papam, vel ipsius excommunicantis superiores. lib. 1. cap. 16. num. 21.
 Appellari non potest à sententia lata à Iure, seu per viam statuti, & quare. lib. 1. cap. 16. num. 26.
 Appellatio non solum expressa, sed etiam tacita sententiam excommunicationis postea latam, annullat. lib. 1. capit. 16. num. 19.
 Appellatio legitima, quanam dicenda sit. lib. 1. capit. 16. numero 22.
 Appellatio legitima in iudicio, vel extra iudicium facta, sententiam annullat. ibid. num. 23.
 Appellatio interposita post sententiam latam sub conditione, ante conditionis existentiam excommunicationem latam nullam efficit. ibid. num. 24.
 Appellatio ante conditionis euentum facta, & post, qualiter inter se differant. ibid. num. 25.
 Appellatio friuola, sententiam non annullat. lib. 1. capit. 16. num. 27.
 Appellatio eodem modo facta ad alium superiorem citra Papam, sententiam Iudicis minoris an, & quando enervetur. lib. 1. cap. 16. num. 29.
 Appellatio à mandatis Papæ ad futurum Concilium speciem quandam schismatis continet. lib. 3. cap. 6. num. 2.
 Appellatio quid proprie sit. lib. 3. cap. 6. num. 3.
 Appellatio, tam ante quam post sententiam suspensionis, fieri potest. lib. 4. cap. 9. num. 1.
 Appellatio ante sententiam suspensionis facta, illam annullat, & inuolidam facit. ibid. num. 2.
 Appellatio præcedens sententiam, quibus in casibus sententiam sequentem non suspendat. lib. 4. cap. 9. num. 4.
 Appellatio frustratoria iudicis auctoritatem non suspendit. ibid. num. 5.
 Appellatio post latam sententiam facta, suspensionem ab officio, & ingressu Ecclesiæ non suspendit. lib. 4. capit. 9. num. 7.
 Appellatio sequens censuram, quæ effectum coniunctum habet suspendere non potest. lib. 4. cap. 9. num. 14.
 Appellatio ex sua natura censuras omnes suspendere posset nisi Ecclesia aliter statueret. lib. 4. cap. 10. num. 15.
 Appellationis de substantia non est, dicere, Appello. lib. 1. cap. 16. num. 20.
 Appellatio iudex, ab excommunicatione ab eo lata, à quo appellatur, absolvere valet. lib. 1. cap. 20. num. 21.
 Appellationis natura est, vt vbi interposita fuerit, acta postea facta annullent. lib. 4. cap. 9. num. 6.
 Appellationis remedium ad innoxios saluandos à iure introductum est. lib. 4. cap. 9. num. 6.
 Appellationes friuolæ, non autem iustæ, in Bulla cænæ prohibentur. lib. 3. c. 17. num. 5.
 Apostoli in cænâ Domini primum sacerdotes constituti sunt. lib. 1. cap. 6. num. 7.
 Apostoli, non solum Apostoli, sed etiam Ecclesiæ rectores, & pastores fuerunt. lib. 6. cap. 3. num. 21.
 Apostolorum Canones, & decreta, iuris humani sunt, non

- Diuini. lib. 6. cap. 2. num. 13
 Aquam benedictam aspergendo populum cum versiculo
Asperges in ignis interdicti irregularis est. lib. 5. c. 14. nu. 26
 Arbitramentum, seu sententia ab arbitratore facta, valida
 est. peccat tamen, qui excommunicatus denunciatus eam
 fert. lib. 2. cap. 6. num. 23
 Arbitrator, facti solum, & non iuris, potestatem habet. lib. 2.
 cap. 6. num. 24
 Archidiaconi, Decani, & alij dignitatem habentes, & omnes
 Sacerdotes legem civilem, vel Medicinam audientes, ex-
 communicationem quando incurrant. lib. 3. c. 32. nu. 8
 Archiepiscopus delictum committens in diocesi, quam suus
 suffraganeus habet in Prouincia alterius Archiepiscopi, ab
 eo excommunicari potest, & quamobrem. li. 1. c. 5. nu. 28
 Archiepiscopus ab Episcopis suis Suffraganeis, aut eorū Vi-
 carijs excommunicatis, quando absolueri valeat. lib. 2. c.
 20. num. 17
 Archiepiscopi, quorum consecratio ab omnibus suffraganeis
 non est facta, an ab executione officij suspensi sint. lib. 4.
 c. 12. num. 10
 Argumentum à contrario sensu validum est, quando con-
 trarium in iure non exprimitur. lib. 5. c. 18. num. 18
 Argumentum à contrario sensu, in materia irregularitatis &
 censurarum, quando validum lib. 7. cap. 5. num. 16
 Arma & alia huiusmodi ad infideles deferre in damnum ve-
 re fidei iure diuino prohibetur. lib. 3. c. 11. nu. 5
 Arma bellica tradens Saracenis, ad id vicontra voluntatem
 suam coactus, in Bullam cœne non incidit. lib. 3. cap. 11.
 num. 18
 Arma prohibita ex vna terra Saracenorum vel infidelium,
 aut hereticorum ad aliam terram eorundem deferens, ex-
 communicationem non incurrit. lib. 3. cap. 11. num. 19
 Arma prohibita scienter deferens ad infideles, sed penitenti-
 a postea ductus, ea illis non tradens, in Bullam cœne non
 incidit. lib. 3. cap. 11. num. 21
 Arma bellica donans infidelibus, a finibus Christianorum
 longè remotis, an, & quando excommunicatus censetur.
 lib. 3. cap. 11. num. 23
 Arma prohibita deferri seu transmitti mandans, an excom-
 municationem Bullæ cœne incurrat. lib. 3. cap. 11. num. 25
 Arma prohibita ad infideles deferens, vt alios infideles im-
 pugnet, an excommunicati sint. lib. 3. c. 11. num. 33
 Arma prohibita ad infideles deferentes, an, & quando ab
 excommunicatione excusentur. lib. 3. c. 11. nu. 34
 Arma tenere, quis dicendus sit, ad hoc vt in censuram cœna
 tenentes arma incidere censetur. lib. 3. c. 33. nu. 31
 Armorum nomine veniunt non solum offensiuæ, sed etiam
 defensiuæ ex quacunque materia sint. lib. 3. c. 11. num. 28
 Armorum appellatio quamquam veniant intelligenda. lib. 3.
 cap. 33. num. 29
 Armatus afflicto alicui homicidio, quamuis arma non edu-
 cat, nec operetur, si tamen opem ferre paratus sit, secuto
 effectu, irregularis est lib. 7. cap. 4. num. 11
 Articulus mortis quis dicendus sit. lib. 2. cap. 20. num. 28
 Articulus mortis vigente, non præstata satisfactione reali ex-
 communicatus absolui poterit. lib. 2. cap. 18. num. 12
 Articulus mortis vigente, si sit copia eius, ad quem de iure per-
 tinet absolutionis solus, & non quilibet Sacerdos absoluet.
 lib. 2. cap. 20. num. 27
 Ascribi potest quis in aliquam Ciuitatem, & populum, varijs
 modis, & quanam illi sint. lib. 5. cap. 4. num. 18
 Asperio Aquæ benedictæ, an, & qualiter tempore interdicti
 fieri possit. lib. 5. cap. 6. nu. 2
 Assassini quicum dicantur. lib. 3. c. 34. nu. 21
 Auriculam alteri amputans irregularis non est, secus tamen
 si aurem amputet. lib. 6. c. 15. num. 17
 Auctoris opinio in præmittenda monitione in excommuni-
 catione Regularium. lib. 1. cap. 12. num. 22
 Auctoris opinio de lectura, & intelligentia Extrauagantis,
 Ad euanda scandala. lib. 2. cap. 12. num. 9
 Auctoritas diuina fons, & origo est omnis auctoritatis Ecce-
 siasticæ lib. 3. cap. 4. num. 5
 Auctoritas Romani Pontificis, in ferendis excommunicatio-
 nibus Bullæ cœne, qualis. lib. 3. cap. 4. num. 7
 Auctoritatis Apostolorum S. Petri, & Pauli, quare mentio fit
 in ferendis Bullæ cœne sententijs. lib. 3. cap. 4. numero 6
 Auctorizare, quis censendus. lib. 4. cap. 7. nu. 15
 Auxilium homicidio cuiusque iniusto præstans, eo secuto,
 irregularis est. lib. 7. cap. 5. num. 9
- B**aptismus ab excommunicato denunciato validè confer-
 ri potest. lib. 2. c. 1. nu. 4
 Baptismus an excommunicatis denunciatis, etiam hæreticis
 urgente necessitate licitè peti & administrari potest. lib. 2.
 cap. 2. nu. 12
 Baptismus tempore cuiusque interdicti nullo excepto ma-
 re antiquo quare solis paruulis concessus. lib. 5. cap. 7. nu. 1
 Baptismus iure nouo tempore interdicti licitè aduultus infide-
 lis, & sanis administrari potest. lib. 2. nu. 2
 Baptismus tam paruulorum, quam adultorum, an tempore
 interdicti solemniter cum Catechismis, & exorcismis fieri
 possit. ibid. num. 3
 Baptismus tam paruulorum, quam adultorum in Ecclesia
 specialiter interdicta licitè administrari potest. ibid. nu. 4
 Baptismus, an à personis specialiter interdictis licitè admini-
 strari possit. ibid. num. 5
 Baptismus, irregularitatem ex Bigamia contractam non tol-
 lit. lib. 6. cap. 3. num. 26
 Baptismus, quare irregularitatem ex homicidio contractam
 tollat, non autem eam, quæ ex Bigamia contrahitur. ibi-
 dem num. 27
 Baptismus quamquam irregularitatem tollere possit. lib. 7. c.
 13. num. 2
 Baptismi iteratio tam iure diuino, quam humano est probi-
 bita. lib. 7. cap. 8. num. 1
 Baptismi iteratio irregularitatem inducit, & quæ huius ratio
 sit. ibid. num. 2
 Baptismi iteratio non solum ascensum ad ordines superio-
 res sed etiam susceptorum usum impedit. ibid. num. 3
 Baptismi iteratio, siue publica, siue occulta sit, irregularita-
 tem inducit. ibid. nu. 6
 Baptismi iteratio, quando censetur occulta. ibid. nu. 7
 Baptismus primum sic recipiens, & verè secundum, non
 est irregularis lib. 7. cap. 8. num. 19
 Baptismus ad mortem differentes irregulares sunt. lib. 7.
 cap. 8. num. 30
 Baptismo nondum initiatus, excommunicationis sententiam
 ferre nequit. lib. 1. cap. 5. num. 18
 Baptismo, omnis indecentia, & horror ex occisione, vel mu-
 latione iusta, vel iniusta omni quo irregularitas inde præ-
 cedens, abluatur. lib. 6. cap. 16. num. 2
 Baptizans filios infidelium, aut filios expositos, an iustam
 ignorantiam prætereundere possit. lib. 7. cap. 8. nu. 11
 Baptizans debitam diligentiam, adhibere tenetur, vt an quis
 nec ne baptizatus fuerit, sciat. lib. 7. c. 8. nu. 21
 Baptizans cum conditione non præmissa debet diligentia,
 peccat mortaliter. ibid. num. 22
 Baptizans cum conditione nulla adhibita prius diligentia de
 prioris baptismi veritate irregularis est. ibid. num. 23
 Baptizans solemniter aliquam censuram irregularitatis ef-
 ficatur. lib. 7. c. 9. nu. 8
 Baptizans tanquam laicus, omniis solitis carimonijs, etiam
 excommunicatus sit, irregularis non est. ibid. nu. 9
 Baptizans solemniter, si sacerdos non sit, irregularis est. lib.
 7. cap. 10. nu. 4
 Baptizatus qui non est, pro eo tempore irregularis non est, &
 quare. lib. 6. cap. 2. num. 8
 Non baptizatus excommunicationem iuris, aut hominis non
 incurrit. lib. 1. cap. 8. num. 6
 Bannitus in perpetuum in alium locum non interdictum
 definit esse de populo interdicto. lib. 5. capitulo 4. nume-
 ro 6
 Bannitum, vel homicidam ad Ciuitatem Romanam remo-
 cantes, excommunicati sunt, & à solo Papa absolui pos-
 sunt. lib. 3. cap. 31. num. 16
 Banniti, seu exules, quo sensu interdicti dicantur. lib. 5. ca-
 pitulum 4. num. 4
 Bannitos, aut homicidas in terris suis admittentes, post Sini
 V. nouam Constitutionem, excommunicationem non in-
 currunt. lib. 2. cap. 31. num. 17

Beneficium, quoniam dicere sine, & de quibus rebus disputa-
re solent, ibid. num. 3.
Beneficium daturum illi mentes, aut assumptum fecerint,
aut eis admittentes, excommunicati sunt. lib. 3. cap. 3. num. 32.
Bullam veltum si quæ conditiones requirantur. lib. 6. ca.
10. num. 1.
Benedictio Aquæ de iure com muni tempore interdicti pro-
hibita est, & quare. lib. 5. cap. 6. num. 1.
Benedictio fontis pro baptismo in Sabbato Sancto fieri soli-
tare antiquo tempore interdicti prohibetur. lib. 5. cap. 6.
num. 3.
Benedictio Chris matis in die Ioui Sancti, quare permissa est
tempore interdicti, non autem benedictio fontis in Sabba-
to Sancto. ibid. num. 4.
Benedictio Chris matis in die Iouis Sancti, sine solemnitate
aut moderatione cap. *Alma mater*, faciendâ est. lib. 5.
cap. 6. num. 5.
Benedictio Chris matis, ad officium Diuinum pertinet. ibi-
dem num. 6.
Benedictio Calicis, Corporalium, Altarium, Ecclesiarum, Pa-
ramentorum, & similium, qualiter interdicti tempore li-
cita sit. ibid. num. 7.
Benedictio peræ, & baculi peregrinorum interdicti tempore
licita est. ibid. num. 8.
Benedictio Mensæ omni tempore licita est. ibid. num. 9.
Benedictio Nuptiarum interdicti tempore prohibetur. ibi-
dem num. 10.
Benedictio solemnium nuptiarum tempore interdicti fieri ne-
quit. lib. 5. cap. 6. num. 41.
Benedictio nuptiarum, quâdo vnus, vel vterque coniugum
interdictus, si fiat in loco non interdicto, an, & quando
licita sit. lib. 5. cap. 7. num. 46.
Benedicti an possint nuptur in festiuitatibus, de quibus agi-
tur in cap. *Alma mater*, de sent. excom. lib. 6. l. 5. cap. 7. num. 47.
Benedicti nuptur an possint in festiuitatibus Pentecostes &
Corporis Christi post Concilium Trid. lib. 5. cap. 7. num. 48.
Beneficium curatum quodnam propriè dici debeat. lib. 1. ca-
pit. 6. num. 22.
Beneficium quis sine communionem hominum adipisci non
possit. lib. 2. cap. 5. num. 2.
Beneficium existenti irregularitate conferri valide, nequit.
ibid. num. 3.
Beneficium collatum ab Episcopo excommunicante, excom-
unicato non prodest. lib. 2. cap. 5. num. 5.
Beneficium etiam in Commendam excommunicato dari
non potest. lib. 2. cap. 5. num. 20.
Beneficium excommunicato ignoranter conferens, illud sci-
ter conferre præsumit, & quare. lib. 2. cap. 5. num. 34.
Beneficium ad officium accessorium est, & propter officium
tribuitur. lib. 4. cap. 5. num. 14.
Beneficium non est quid mere spirituale. lib. 4. cap. 9. num. 10.
Beneficium ecclesiasticum, quidnam propriè sit. lib. 4. cap. 6. num. 1.
Beneficium, propter Clericale officium datur. lib. 6. cap. 2. num. 22.
Beneficij collatio facta excommunicato non valet, etiam si
postea secuta sit legitima absolutio ab excommunicatione.
lib. 2. cap. 5. num. 7.
Beneficij collatio facta excommunicato est nulla, & irrita,
etiam si excommunicatus ignoraret se excommunicatum
esse. lib. 2. cap. 5. num. 8.
Beneficij collatio facta excommunicato non valet, etiam si
facta sit excommunicato iniuste. lib. 2. cap. 5. num. 10.
Beneficij acceptatio per excommunicatum facta, valet. ibi-
dem num. 11.
Beneficij acceptatio per excommunicatum facta est nulla &
inutilis. ibid. num. 12.
Beneficij acceptatio inter excommunicatos, vel alterum il-
lorum facta non valet. lib. 2. cap. 5. num. 14.
Beneficij collatio si ad alium, quam ad Episcopum, perti-
net, & facta sit excommunicato, ultra dispensationem
Episcopi, non valida sit, necessarius est nobis collatoris con-
sentus. lib. 2. cap. 5. num. 23.
Beneficij collatio facta à Vicario Episcopi excommunicati
denunciati, non valet, & quare? lib. 2. cap. 6. num. 3.
Beneficij non vniuersales electiones, postulationes, confirmæ-
tiones, & quævis alie prouisiones Ecclesiarum, & maleficij

non vniuersales, & dignitatum veniunt. lib. 3. cap. 30. numero 7.
Beneficia collata tempore excommunicationis, vel suspen-
sionis, nec in foro conscientie, nec de iure positio retine-
re quis potest. lib. 2. cap. 5. numero 21.
Beneficia ecclesiastica excommunicatus denunciatus confer-
re non potest. lib. 2. cap. 6. numero 2.
Beneficia præsertim carata indignis conferentes a collatione
beneficiorum ea vice suspensi sunt. lib. 4. cap. 12. num. 36.
Bigamia in minoribus constituti consensum, & habitum cle-
ricalem deferre prohibetur. lib. 6. cap. 5. num. 4.
Bigamia qualiter ab auctoribus definitur. lib. 6. cap. 3. num. 1.
Bigamia secundum iuris fictionem quidnam sit. lib. 6. cap.
4. num. 1.
Bigamia cur potius ex matrimonio consummato, quam non
consummato contrahatur. lib. 6. cap. 4. num. 15.
Bigamia vi contrahatur, necessaria est consummatio Matrimo-
nij. lib. 6. cap. 4. num. 23.
Bigamia licet non nunquam sine peccato contrahatur, biga-
mis tamen variè pœnæ a iure Canonico imponuntur. lib.
6. cap. 5. num. 1.
Bigamie irregularitas antiqua est, & ex Apostolorum decre-
tis originem trahens. lib. 6. cap. 3. num. 1.
Bigamie vox, quid significet, & vnde deducta, ibid. num. 2.
Bigamie irregularitas, quare ab ordinum susceptione repe-
litur. lib. 6. cap. 3. num. 4.
Bigamie irregularitas ex duobus capitibus oritur, & quæ-
nam illa sint. lib. 6. cap. 3. num. 9.
Bigamie variæ species ab auctoribus enumerantur. lib. 6. ca-
pit. 3. num. 18.
Bigamie irregularitas in lege veteri non erat. lib. 6. cap. 3. nu-
m. 11.
Bigamie irregularitatem baptis mus non tollit, sicut nec eâ,
quæ ex defectu Natalium nascitur. lib. 7. cap. 13. num. 3.
Bigamus incontinens esse censetur. lib. 6. cap. 3. num. 5.
Bigamus viduitatis, & continentie hortator esse non indica-
tur. ibid. num. 6.
Bigamus, propter defectum Sacramenti irregularis habetur
ibidem num. 7.
Bigamus an iure diuino, vel humano irregularis sit, variè sen-
tentia Doctorum afferuntur. lib. 6. cap. 3. num. 20.
Bigamus an sit, qui ante baptismum duas vxores, aut viduâ,
aut corruptam duxerit. lib. 6. cap. 3. num. 23.
Bigamus est, qui plures simul duxit vxores, vnam legitimè,
alteram de facto, easque cognouit. lib. 6. cap. 4. num. 2.
Bigamus est, qui duas consanguineas, aut affines duxerit, si
eas cognouit. ibidem num. 3.
Bigamus est, qui duas duxit vxores successiue, & eas cogno-
uit. ibid. num. 4.
Bigamus an sit, qui matrimonium cum multis inualidè con-
trahit, & eas cognoscit. ibid. num. 5.
Bigamus est, qui viduam ab alio corruptam per matrimoni-
um consummatum cum illo duxit, & eâ cognoscit. lib. 6. cap. 4. nu-
m. 9.
Bigamus est, qui repudiatam iuste, vel iniuste duxit, si eam co-
gnoscat. ibid. num. 10.
Bigamus est, qui aliquam ab alio quam à se corruptam, etiâ
per simplicem fornicationem, duxit, siue scienter, siue in-
scienter, dummodò eam cognoscit. ibid. num. 11.
Bigamus cur sit, qui vxorem ab alio prius cognitam duxit,
non autem si implet plures, extra matrimonium cogno-
uit, & virginem ducat. ibid. num. 12.
Bigamus & irregularis an sit, qui concubatricem, vel comædia-
rum altricem, etiam virginem, ducat. lib. 6. cap. 4. num. 14.
Bigamus non est, qui corruptam duxit, si ea mortua ante car-
nis copulam postea aliam virginem ducat, & cognoscit.
lib. 6. cap. 4. num. 16.
Bigamus non est, qui feminâ quam ipse prius per fornicatio-
nem violauit, in vxorè ducit, & quæ huius sit ratio. ibi. nu. 17.
Bigamus est, qui virginem duxit, si illam post adulterium ab
eâ commissum scienter cognoscit. ibid. num. 18.
Bigamus est, qui vxoris adulterium ignorans, eam post adul-
terium cognoscit. ibi. nu. 19.
Bigamus an sit qui pendente accusatione de adulterio vxoris,
ad mædâtû iudicis debitû vxori corrupte reddit. ibi. nu. 20.
Bigamus & irregularis est, qui post votum solemne castitatis
matrimonium de facto cum virgine contrahit, & eam co-
gnoscat. lib. 6. cap. 4. num. 22.

Bigamus & irregularis non est, qui liber ab omni voto, matrimonium cum femina solenne votum castitatis habente contrahit, eamque cognoscit. lib. 6. cap. 4. nu. 24.
 Bigamus, omni privilegio clericali an, & quando priuatus sit. lib. 6. cap. 5. num. 2.
 Bigamus Religionem ingressus, tonsuram monachalem deferre potest. lib. 6. cap. 5. num. 5.
 Bigami Epistolam in Ecclesia legere non possunt. li. 6. c. 5. nu. 6.
 Bigamus, si ordinatus sit, characterem solum, non ordinis executionem accipit. lib. 6. cap. 5. num. 7.
 Bigamus Episcopi Vicarius in spiritualibus esse nequit, ibidem num. 8.
 Bigamus, alicuius beneficii Ecclesiastici capax non est, ibidem num. 9.
 Bigamiam in sacris constitutum, aut professum percussens, excommunicationem incurrit. lib. 6. cap. 5. num. 3.
 Blasphemis, quoniam pene impossite sint. lib. 7. cap. 1. nu. 1.
 Bona derelicta, à quocunque herede usurari possunt, & quæ pro talibus habenda sint. lib. 3. cap. 8. num. 8.
 Bullæ Cænæ Domini origo, & antiquitas, ex Soti, & Toleti sententia. lib. 3. cap. 1. num. 1.
 Bulla cænæ Domini non solum Martino V. sed etiam Clemente V. antiquior est. lib. 3. cap. 1. num. 7.
 Bulla cænæ Domini an iuris vel hominis sententias continet. lib. 3. cap. 1. num. 12.
 Bulla cænæ Domini multa à confessorijs considerata continet. lib. 3. cap. 1. num. 1.
 Bulla cænæ Domini excommunicationes omnes, quas complectitur, Papæ referuat. lib. 3. cap. 1. num. 2.
 Bullæ omnes cænæ Domini, ante Gregorium XIII. tam firmæ hominis sententias, ac sunt Regulæ Cancellariæ, non fuerunt. lib. 3. cap. 1. num. 16.
 Bullæ cænæ Domini post clausulam à Gregorio XIII. additam, mediæ inter iuris & hominis sententias dici possunt. lib. 3. cap. 1. num. 17.
 Bulla cænæ Domini absolute & simpliciter sententias hominis & non iuris continet. lib. 3. cap. 1. num. 18.
 Bullæ cænæ Domini sententias incurrens, etiam mortuo Papæ, qui eas tulit, excommunicatus manet. lib. 3. cap. 1. nu. 19.
 Bulla cænæ Domini, varijs temporibus, à diuersis Summis Pontificibus mutata est. lib. 3. cap. 1. num. 3.
 Bullæ cænæ Domini per additionem, quot modis variari soleant. lib. 3. cap. 1. num. 4.
 Bullæ cænæ Domini, per subtractionem, qualiter immutari soleant. lib. 3. cap. 1. num. 5.
 Bulla cænæ Domini in tres partes dividitur, & quænam illæ sint. lib. 3. cap. 3. num. 1.
 Bullæ cænæ Domini promulgandæ duæ causæ sunt, & quænam. lib. 3. cap. 3. num. 10.
 Bulla cænæ an personas & actiones, in c. *Ad falsarium*. de crimine falsi contentas comprehendat. lib. 3. cap. 10. nu. 3.
 Bulla cænæ Domini qualiter à constitutionibus Summorum Pontificum, deferentes auctoritas ad infideles excommunicationibus differat. lib. 3. cap. 11. num. 12.
 Bulla cænæ quos iuris antiqui canones circa immunitatem personarum Ecclesiasticarum innouet. lib. 3. cap. 22. nu. 1.
 Bulla cænæ Domini quousque durare censetur. li. 3. c. 25. nu. 1.
 Bulla cænæ, ne cum vita Pontificis expiret quis primo instituit. lib. 3. cap. 25. num. 2.
 Bulla Sixti V. contra procurantes abortum edita, qualiter à Gregorio XIV. moderata, & ad terminos iuris communis reducta sit. lib. 3. cap. 35. num. 25.
 Bulla Sixti V. noua circa clericorum ordinationem, quæ, & quot in se contingat. lib. 4. cap. 12. num. 25.
 Bulla nona Sixti V. solum de erroribus & delictis post eiusdem promulgationem in collatione ordinum commissis intelligenda. ibid. num. 26.
 Bulla Sixti V. qui de nouo circa ordinum suspensiones statuerit. lib. 4. cap. 14. num. 30.
 Bulla Sixti V. circa ordinum suspensionem, paucis ab auctore explicatur. ibid. num. 31.
 Bulla Sixti V. de habitu & tonsura per Clericos, seu milites beneficia, vel pensiones obtinentes, deferendis, quid in se contineat. lib. 4. cap. 15. num. 29.
 Bulla Pij II. circa ordines suscipiendos multis olim fuit igno-

ta. lib. 4. cap. 14. num. 14.
 Bulla Clementis Papæ VIII. contra pugnautes in duello edita, quas personas comprehendit. lib. 3. c. 31. num. 22.
 Bullæ concedentes facultatem dispensandi in irregularitatibus mentalibus, quo sensu intelligendæ sint. li. 6. c. 2. nu. 20.
 Bullæ potestatem absolendi à censuris concedentes, facultatem dispensandi in irregularitate non concedunt. lib. 6. c. 2. num. 33.

C

Cæcus post receptum Sacerdotium effectus, an à Papa dispensari possit, vt Missam celebret. lib. 6. cap. 8. num. 6.
 Cæcus, licet celebrare non possit, confessiones tamen audire, conuocari, & iurisdictionalia exercere valet. ibid. num. 7.
 Carimonie solennes in excommunicatione maioris ferendæ, quando adhibendæ sint. lib. 1. cap. 15. num. 1.
 Carimonie ite solennes quidam significant. li. 1. c. 15. nu. 4.
 Carimonie hæc confusionem, & terrorem magnum ipsæ excommunicatis afferre solent. ibid. num. 5.
 Carimonie solennes in absolutione ab excommunicatione maioris adhibendæ, quibus in casibus omitti debeant. li. 2. cap. 18. num. 19.
 Campanæ ad horas Canonicas dicendas, vel ad Missarum celebrationem, interdicti tempore pulsari non possunt. lib. 5. cap. 9. num. 1.
 Campanæ Clericorum ad horas Canonicas notificandas, quamvis deinceps officia diuina non recitarentur, pulsari nequeant, secus autem de laicorum Campanis dicendum est. ibid. num. 2.
 Campanarum loco alijs instrumentis, vt in triduo pasche, interdicti tempore pulsare non licet. lib. 5. cap. 9. num. 3.
 Campanæ pro sepultura Clericorum quando pulsari poterunt tempore interdicti. ibid. num. 4.
 Campanæ ad salutationem Angelicam ter in die, tempore interdicti, pulsari possunt. ibid. nu. 5.
 Campanæ pulsatio ad salutationem Angelicam vnde delumpta, & quoniam huius institutores fuerint. ibi. nu. 6.
 Campanæ in aduentu prælati aut Principis, non obstante interdico pulsari possunt. ibid. num. 7.
 Campanæ pro reliquiarum ostensione tempore interdicti an pulsari queant. ibid. num. 8.
 Campanæ tempore interdicti ad concionem, seu prædicationem pulsari possunt. ibid. num. 9.
 Campanæ pro literarum Apostolicarum, aut aliarum publicarum scripturarum ostensione, interdicti tempore pulsari poterunt. ibid. num. 10.
 Campanæ pro gestatione Sacramenti Eucharistie ad infirmos, interdicti tempore, pulsari possunt. ibid. num. 11.
 Campanæ ad festi solennitatem populi significandam, non obstante interdico pulsari valent. ibid. num. 12.
 Campanæ, pro quacunque alia re, quæ ad officium diuinum, sepulturam, & similia non pertinet, interdicti tempore, pulsari possunt. ibid. num. 13.
 Campanæ pro omnibus officijs diuinis, non obstante interdico, in festiuitatibus commemoratis in ca. *Alma mater*, pulsari possunt. ibid. num. 14.
 Campanæ pulsatio, dum Eucharistia deferretur ad infirmum, quare fiat. lib. 5. cap. 7. num. 27.
 Campanæ ad Concionem, & ad Salutationem Angelicam cessationis tempore pulsari possunt. lib. 5. cap. 19. num. 16.
 Campanas pulsans, ita vt causa sit cur alij tempore interdicti officia diuina celebrent, irregularis est. lib. 5. cap. 14. nu. 33.
 Canon, & Canonis auctor in oppositionem excommunicationis latæ à iure, exprimi debent. lib. 2. cap. 7. num. 13.
 Canon Bullæ cænæ, excommunicans vexantes Rompetas, quam antiquus sit. lib. 3. cap. 14. num. 3.
 Canon Bullæ cænæ, quo vexans ad Sedem Apostolicam pergit excommunicatur, quantæ antiquitatis sit. lib. 3. c. 13. nu. 5.
 Canonici, excommunicati, quare aliqui in possessionem beneficii canonice adepti recipere possint. lib. 2. cap. 6. nu. 12.
 Canonici, quoniam, & quibus in casibus interdictum terre poterint. lib. 5. cap. 10. num. 25.
 Canonici, seu Clerici Regulares, quoniam sint, & quare sic appellati. lib. 6. cap. 1. num. 5.
 Canonici seculares, seu Canonici simpliciter, quoniam sint. ibid. num. 6.

Canonici

Rerum omnium præcipuarum.

Canonicas feminas, p. r. s. olim mulieres Religiosas appellare consueverunt. lib. 6. cap. 1. num. 7
 Capitulum fundamenta, & rationes contra Theologos allata, solvuntur. lib. 1. cap. 17. nu. 23
 Capellani perpetua reputatur dignitas. l. 3. c. 3. nu. 9
 Capere is aliquem dicitur, qui cum effectu, seu captura reali illum capit. lib. 3. cap. 15. num. 6
 Capitulis, aut barba carens, an, & quando irregularis sit, iudicio Episcopi relinquatur. lib. 6. c. 9. nu. 6
 Capitis dolor, seu vertigo, quando irregularitatem inducat. lib. 6. cap. 9. num. 3
 Capitulum Ecclesie Cathedralis, ac aliarum ecclesiarum inferiorum, Sede vacante, & mortuo suo Episcopo, excommunicare potest. lib. 1. c. 6. num. 14
 Sentias cap. significavit, de excepti. in quo dicitur Capitulum quoddam excommunicatum fuisse, exponitur. lib. 1. ca. 8. numero 19
 Capitulum, seu Vniuersitas interdici potest, non autem excommunicari; & quæ huius ratio sit. lib. 1. c. 8. nu. 20
 Capitulum excommunicare potest, non excommunicari, & quomodo ibidem. lib. 1. nu. 21
 Capitulum, an, & quibus in casibus interdictum valide ferri possit. lib. 5. cap. 10. nu. 23
 Capitulum Sede vacante, infra annum a die vacationis aliquid in officio concedens, quando interdictum censetur. lib. 5. c. 12. nu. 18
 Capitulum, quod aliquid abstulit contra Extrauag. vnicam de sede vacante, quousque interdicto Ecclesiastico subijciatur. lib. 1. nu. 16
 Capitula, Conuentus, Collegia, & singulares eorumdem personarum, bona a defunctis prælati Ecclesie relicta, vel vacationis tempore obuenientia, occupantes, aut dilapidantes ab officiis, & beneficiis, quousque ea restituant, suspenduntur. lib. 4. c. 13. nu. 24
 Capitula, & Collegia Ecclesiarum, aut Monasteriorum, Episcopos, ipsiusque maiores, aut minores in Curia promotos, abique literis sedis Apostolicæ de tali promotione factis, recipietis, quamdiu a beneficiorum suorum perceptione suspendantur. lib. 1. nu. 25
 Capitula, aut Conuentus, ob receptionem personarum vtriusque sexus ad religionem, patius, pecunias, aut res alias petentes, aut exigentes, ipso iure suspenduntur, & a solo Papa absolui possunt. lib. 1. nu. 26
 Capitula, & Conuentus, beneficia conferentes contra Constitutionem Pij V. de modo admittendi resignationes beneficiorum editam, eo ipso a Diuinis suspensi sunt, & a Summo Pontifice tantum absolui possunt. lib. 1. nu. 27
 Cap. Ad falsarios quinam excommunicentur. lib. 3. cap. 10. num. 4
 Cap. Ita quendam de Iudæis, quor genera personarum excommunicentur. lib. 3. c. 1. num. 8
 Cap. Quod olim, de Iudæis, quinam excommunicentur. lib. 3. c. 1. num. 9
 Cap. Ad liberandum. de Iudæis, quinam excommunicati sunt. lib. 3. c. 1. nu. 10
 Cap. Quicunque, de sententia excommunicat. libro 6. quas personas excommunicet, & ob quas actiones. lib. 3. cap. 29. num. 22
 Cap. Aliqua mater. de solo interdicto generali, & non de speciali loci, intelligendum. lib. 5. c. 5. nu. 20
 Ca. Quibus de consecr. dist. 4. quantæ sit auctoritatis ad causam irregularitatem. lib. 7. c. 8. nu. 12
 Carcere detentus iniuste fugere potest, nec sententiæ iniuste iudicis parere tenetur. lib. 1. cap. 17. num. 9
 Carcerem meliorem iudex reo dare non tenetur, quam sit carcer communis. lib. 6. cap. 18. num. 24
 Cardinalis sibi subiectos in Ecclesia, cuius titulum habet, excommunicare valet. lib. 1. cap. 6. num. 11
 Cardinales excommunicari possunt, non solum a iure, sed etiam ab homine. lib. 1. c. 8. num. 23
 Cardinales Ecclesie Romanæ, & alios prælatos offendentes, excommunicationem Bullæ cenzæ incurrunt. lib. 3. cap. 15. num. 1
 Cardinales suspensionem non incurrunt, nisi eorum specialis mencio fiat. lib. 4. c. 12. num. 4

Cardinales etiam non Episcopi, Pontificale officium in Ecclesijs suis Titularibus exercent. ibid. num. 5
 Cardinales, an, & quomodo cum bigamis dispensare possint. lib. 6. cap. 6. num. 5
 Cardinalium percussores, & eos hostiliter insectantes, testamentum facere non possunt. lib. 2. c. 9. num. 8
 Cardinalibus in conclau pro Papæ electione existentibus, literas, aut nuntium mittentes, excommunicati sunt. lib. 3. c. 35. num. 2
 Caltrans, etiam causa castitatis, peccat, & irregularis est. lib. 6. c. 7. num. 12
 Casuale duplex est, aliud voluntarium, aliud inuoluntarium & quid utrumque sit. lib. 7. c. 5. nu. 2
 Casuale, quid, & quod duplex sit. lib. 7. c. 7. nu. 7
 Casuali in homicidio alia est ratio quoad culpam, alia vero quantum ad facultatem dispensandi in eo. ibid. num. 8
 Casualis effectus duplex est, scilicet, simpliciter, & secundum quid, & quid utrumque sit, & quomodo ab effectu fortuito differat. lib. 7. c. 1. num. 12
 Casum fraudulenter fingens, ob quem iudex ad mulierem pro testimonio accipiendo personaaliter vadit, excommunicatus est. lib. 3. cap. 34. num. 13
 Cathecumenus ante baptismum in ecclesia sepultus ecclesiam pollueret non censetur. lib. 5. c. 16. nu. 24
 Causa excommunicationis, in specie, & in indiuiduo exprimi debet. lib. 1. c. 13. nu. 7
 Causa excommunicationis, quamuis exprimenda sit, ea tamen non expressa, valet sententia lata. ibid. nu. 8
 Causa notorie iniusta, vel impossibilis in sententia excommunicationis expressa, sententiam annullat. lib. 1. cap. 16. numero 33
 Causa durante, an, & quoties recipiatur excommunicationis exceptio. lib. 2. cap. 7. num. 21
 Causa ferendi interdictum duplex esse potest, delictum scilicet, & contumacia. lib. 5. cap. 11. num. 14
 Celebrans, vel celebrare faciens in loco generaliter interdicto, interdictus est ab ingressu Ecclesie. libro 5. cap. 14. numero 11
 Celebrans coram interdictis, aut interdictis publicè ad officia diuina, vel sepulturam in loco non interdicto admittens, quamuis irregularis non sit, ab ingressu tamen Ecclesie interdictus. lib. 5. c. 14. nu. 34
 Celebrans in Ecclesia, vel Cemeterio pollutis, nec suspensus, nec irregularis est. lib. 5. c. 14. num. 36
 Celebrans in loco interdicto suspensus est, & irregularis. lib. 5. c. 17. nu. 9
 Celebrans per ignorantiam iuris, sciens se censuræ irretitum irregularitatem incurrit. lib. 7. c. 9. nu. 28
 Celebrantes, vel celebrare facientes in locis ab homine, vel iure interdictis, ab ingressu Ecclesie sunt suspensi, ad arbitrium illius, cuius sententiam contempserunt. lib. 4. cap. 15. num. 6
 Celebrantes in casu, quo credant se ad censuræ alicuius obseruationem non teneri, an sint irregulares. libro 7. cap. 9. num. 16
 Celebrare coram excommunicatis, ob metum mortis a Tyranno incussæ, quando licitum, aut illicitum sit. lib. 1. cap. 18. num. 42
 Censores, cur sic olim appellati, & quod officium eorum, lib. 1. c. 1. num. 2
 Censura, pena potius quam sententia dicenda est. lib. 1. cap. 1. num. 9
 Censura omnis, iuris tantum humani est, & ab ecclesia instituta. lib. 1. c. 1. nu. 14
 Censura leuior, & deinde grauior, quando ferri debeat. lib. 1. cap. 14. num. 3
 Censura in territorio ferentis illam, ferri debet, & quæ huius rei ratio sit. ibid. num. 4
 Censura in quocunque loco Sacro, vel profano ferentis, nisi locus sit exemptus, ferri potest. ibid. num. 5
 Censura tempore feriato ferri non debet, & quare hoc; sic tamen lata, valet. lib. 1. c. 14. num. 7
 Censura vnde habet, quod per appellationem omnem suspendi non possit, sicut per iudicis auctoritatem possit. lib. 4. c. 10. num. 14

Censura

- Censura Ecclesiastica ad nutum & voluntatem ferentis ligat. lib. 4. c. 10. num. 11.
- Censura ligatus, celebrando, aut solemniter in ordine facto ministrando, irregularis efficitur. lib. 1. c. 1. num. 6.
- Censura eadem, an ob eandem causam saepius incurri poterit. lib. 1. cap. 10. num. 5.
- Censura irretitus, & actum ordinis sacri solemniter exercere irregularitatem incurrit. lib. 7. c. 9. num. 4.
- Censura irretitus, quamvis ipsemet officia diuina non celebret, si tamen celebratione auctoritatem praestet, irregularis erit. lib. 7. c. 9. num. 18.
- Censura eumologia quoniam sit, & quod duplex eius significatio. lib. 1. c. 1. num. 1.
- Censurae nomen quo sensu, & quot modis ab ecclesiastici scriptoribus usurpetur. lib. 1. c. 1. num. 3.
- Censurae nomen proprie sumptum tria comprehendit, scilicet, excommunicationem, suspensionem, & interdictum. lib. 1. c. 1. num. 4.
- Censurae excommunicationis figura etiam olim apud Iudaeos erat. lib. 1. c. 4. num. 4.
- Censurae substantia per interruptionem non tollitur, sed solum effectus eius ad tempus suspenditur. libro 4. capit. 10. num. 13.
- Censurae proprie sumptae tres tantum species sunt, excommunicationis, suspensio, & interdictum; & quare nec plures, nec pauciores. lib. 1. c. 1. num. 15.
- Censurae Ecclesiasticae nervus sunt disciplinae Ecclesiasticae. lib. 5. c. 11. num. 4.
- De censuratum inter se differentijs Dominici Soti sententia. lib. 1. c. 2. num. 3.
- Censuras ferendi potestas, quamvis iuris diuini sit, quod tamen hos, vel illos effectus censurae habeant, iuris est humani positiui. lib. 4. c. 10. num. 2.
- In censuris ferendis, quid intendat ecclesia. libro 1. cap. 1. numero 12.
- Certus esse debet hono particularis, qui excommunicari potest. lib. 1. c. 8. num. 26.
- Cessante causa irregularitatis, cessat irregularitas. lib. 6. cap. 2. num. 31.
- Cessatio Generalis a Diuinis posita in aliquo regno, aut loco vim interdicti habere censetur. lib. 3. c. 19. num. 44.
- Cessatio a Diuinis interdicto loci similis est. lib. 5. capit. 17. num. 1.
- Cessatio a Diuinis, qualiter a Doctoribus definiatur. ibidem num. 2.
- Cessatio a Diuinis, qualiter ab excommunicatione, & irregularitate distinguatur. ibidem num. 3.
- Cessatio a Diuinis quomodo ab interdicto loci differat. ibidem num. 4.
- Cessatio a Diuinis est quid facti, & omnes tam innocentes, quam nocentes respicit. ibidem num. 5.
- Cessatio nunquam a iure, sed solum ab homine imponitur. ibidem num. 6.
- Cessatio a Diuinis post appellationem decreta, ipso iure non annullatur. ibidem num. 7.
- Cessatio a Diuinis, Censura Ecclesiastica proprie dicta non est. ibidem num. 8.
- Cessatio a Diuinis, & interdictum, an, & quomodo aequiparentur. in Clemen. 1. de senten. excomm. lib. 5. capit. 17. num. 10.
- Cessatio a Diuinis generalis, non est idem quod interdictum strictè sumptum. lib. 5. c. 17. num. 13.
- Cessatio a Diuinis duplex est, Generalis, & specialis, & quid utraque sit. ibidem num. 14.
- Cessatio a Diuinis, quid facti est, nec ipso iure incurritur. lib. 5. c. 18. num. 1.
- Cessatio a solo homine imponi potest, non tamen a quocunque. ibidem num. 2.
- Cessatio a Diuinis, quam ob causam poni soleat. lib. 5. ca. 18. num. 9.
- Cessatio a Diuinis, lumen vnicum ad repellendas iniurias ecclesiae factas, appellatur. ibidem num. 10.
- Cessatio a Diuinis ut rite, ac debito modo imponatur, quae conditiones requirantur. lib. 5. c. 18. num. 13.
- Cessatio quando indicenda est, omnes de Capitulo, etiam absentes vocari debent. ibidem num. 14.
- Cessatio a Diuinis, in festis illis, in quibus suspenditur interdictum Generale, etiam suspensa censetur. libro 5. cap. 19. num. 6.
- Cessatio a Diuinis, an deficientibus requisitis conditionibus seruanda. lib. 5. cap. 18. num. 16.
- Cessatio a Diuinis, an seruanda sit, quando is propter quem cessatur, eam non seruat. ibidem num. 17.
- Cessatio a Diuinis, an tolli poterit ab eo, qui illam posuit, si elapso mense ad arripiedum iter ad Curiam Romanam partes ad inuicem conueniant. lib. 5. c. 18. num. 19.
- Cessationis imponenda causa, iusta, rationalis, & manifesta esse debet. lib. 5. c. 18. num. 12.
- Cessationis causa, instrumento publico, seu literis patentibus publico sigillo munitis, manifestanda est. lib. 5. capit. 18. num. 15.
- Cessationis iustae causam dantes, ad omnia damna, & interest se Clericis, & Canonicis Ecclesiae, in qua cessatum est, tenentur. lib. 5. cap. 19. num. 19.
- Cessationem specialem violans regularis, excommunicationem non incurrit. lib. 5. cap. 17. num. 11.
- Cessationem a Diuinis, Episcopus iure proprio ordinario imponere potest. lib. 5. c. 18. num. 3.
- Cessationem a Diuinis, Collegium, seu Capitulum Sede vacante ponere valet. ibidem num. 4.
- Cessationem a Diuinis, Capitula & Collegia ex privilegio, seu consuetudine praescripta, an, & quomodo imponere possint. ibidem num. 5.
- Cessationem a Diuinis, Concilia Prouincialia, & Episcopalia ponere possunt. ibidem num. 6.
- Cessationem a Diuinis, quis iure ordinario relaxare valet. ibidem num. 7.
- Cessationem a Diuinis, Episcopus ad tempus, vel ad vnum locum suspendere potest, non tamen pro vno officio, & quae huius ratio sit. ibidem num. 8.
- Cessationem iniuste imponentium poena quoniam sint. libro 5. c. 19. num. 17.
- Cessationem generalem iustam Religiosi violantes, quando excommunicationem incurrant. lib. 5. cap. 19. num. 20.
- Cessatione durante officia diuina in Ciuitate, aut loco, ubi posita est, celebrare non licet. lib. 5. c. 19. num. 21.
- Christianus quilibet excommunicari, solus autem Clericus suspendi potest. lib. 4. c. 1. num. 18.
- Christianus cum non baptizata matrimonium legitime contrahere nequit. lib. 6. c. 10. num. 26.
- Christianum quemcumque per assassinos interficiens, aut interfici mandans, excommunicatus est, etiam si mors inde subsequuta non sit. lib. 3. c. 34. num. 20.
- Christiani ab infidelibus capti, & in nauibus piraticis infidelium contra fideles pugnantes, an censuras Bullae excurrant. lib. 3. c. 7. num. 8.
- Christiani omnes, & soli arma ad infideles deferentes, aut transmittentes, in Bulla cenae excommunicantur. lib. 3. c. 11. num. 13.
- Christianorum, & fidelium participatio duplex est, & quoniam utraque sit. lib. 2. c. 11. num. 21.
- Christianos habitantes, in terris occupatis a Turcis capientes in seruos, & eos cum bonis suis relinquere nolentes, excommunicati sunt, & a solo Papa absoluedi. lib. 5. capit. 31. num. 18.
- Chirurgis, ac Medicis membra abscidentibus, quare ecclesiastica irregularitas non imponitur, sicut Iudicibus iuste reos punientibus imposuit. lib. 6. c. 18. num. 28.
- Circumstantiae tres in excommunicatione, ferenda requiruntur, & quoniam illae sint. lib. 1. c. 4. num. 1.
- Citatus si ob iusta impedimenta, responsurus non veniat, non tanquam haereticus, aut de haeresi suspectus, condemnandus erit, dummodo procuratorem constituat. lib. 2. ca. 10. num. 13.
- Ciuitas, vel diocesis in qua Graeci, & Latini sunt, qualiter regenda. lib. 5. c. 32. num. 3.
- Ciuitas, in qua vna tantum Ecclesia est, si haec interdicta sit, interdictum speciale est, non generale. libro 5. capit. 2. numero 11.
- Ciuitas, aut Vniuersitas, quae pedagia, & alia similia a praefatis

Rerum omnium præcipuarum.

foris Ecclesiasticis pro rebus suis exigit, interdicta est, quodlibet restituat, & satisfaciatur. lib. 5. c. 12. num. 6.
 Clericus, qui Episcopum iniuriōse capit, percutit, aut occidit, aut hæc fieri mandat, interdicta est. ibid. num. 7.
 Clericus, qui quis præter Urbem, quæ causa est aliquo modo ut Cardinalis aliquis occidatur, vel percutiatur, ipso facto interdicta est. ibid. num. 8.
 Clausula hæc Teque a quibusvis, &c. & absolutio, in quibus casibus non valet. lib. 2. c. 5. num. 13.
 Clementina *Graviter*, de sententia, excommunicat. offendentes libertatem Ecclesiasticam in officio Clauium, claudendum cultum Divinum excommunicatis, & interdictis, excommunicatis, quas personas comprehendat, & ob quas actiones feratur. lib. 3. c. 29. num. 43.
 Clementina, *Si furiosus*, de homicid. an novum ius condatur, vel solum antiquum declaret. lib. 6. c. 17. num. 9.
 Clementina, *Si furiosus*, de homicid. an reuocata, vel mutata sit per Concilium Tridentinum. ibid. num. 10.
 Clericus esse debet, qui excommunicationis sententiam fert, lib. 1. c. 5. num. 6.
 Clericus iurisdictionem ecclesiasticam habens etiam solum primam consuram habet, excommunicare potest. lib. 1. c. 5. num. 8.
 Clericus coniugatus nec excommunicare, nec beneficia, aut possessiones absque speciali Papæ privilegio recipere valet. lib. 1. c. 5. num. 12.
 Clericus coniugatus excommunicatus utroque privilegio, scilicet, Canonis, & fori gaudet. lib. 2. c. 10. num. 17.
 Clericus excommunicatus solum coram iudice Ecclesiastico conveniri potest. ibid. num. 18.
 Clericus solum verbaliter depositus, utroque privilegio, scilicet, tam Canonis, quam Fori gaudet, libro 3. capitulo 26. num. 8.
 Clericus privilegio ordini clericali, & non personæ concessio tenentate nequit. lib. 3. c. 26. num. 19.
 Clericus seipsum animo irato, & iniuriōse percutiēs, excommunicatus est. lib. 3. c. 26. num. 20.
 Clericus in malo perseverans, qui aliter compesci nequit, a quoquis laico capi, & ligari potest, ut suo prælato præsentetur. lib. 3. c. 27. num. 27.
 Clericus in delicto deprehensus per 24. horas detineri potest, ut vocentur testes, nec sit locus inquisitioni, lib. 3. ca. 27. num. 19.
 Clericus, quo sensu, sine culpa propria, sed non sine causa suspensus dicatur. lib. 4. cap. 1. num. 7.
 Clericus consentiens electioni de se factæ per abusum potestatis secularis, sit ineligibilis. lib. 4. c. 15. num. 16.
 Clericus virgatus, aut partita veste publice viens, quas penas iure antiquo incurreret. lib. 4. c. 15. num. 28.
 Clericus ad duellum provocans, vel illud acceptans, quas penas iure antiquo, quam nova Concilii Tridentini, & Clementis Papæ VIII. constitutione incurrat. lib. 4. ca. 15. num. 30.
 Clericus interdictum loci non servans, ab officio, & beneficio suspensus est. lib. 5. c. 14. num. 12.
 Clericus interdictus moriens, quando sepultura Ecclesiastica privandus sit. lib. 5. c. 14. num. 17.
 Clericus quodcumque interdictum exercitio ordinis sacri violans, irregularis efficitur. ibid. num. 18.
 Clericus non interdictus actum proprium ordinis sacri in loco specialiter, vel generaliter ab homine, vel a iure interdicto exercens, irregularitatem a solo Papa dispensandam incurrat. lib. 5. c. 14. num. 21.
 Clericus, tempore generalis interdicti loci, vnam, aut plures ex conditionibus positus in cap. Alma mater, omittens, an interdictum violare censeatur. lib. 5. c. 14. num. 28.
 Clericus violans aliquam conditionem, cap. Alma mater, animo, ut officia divina celebrentur, nulla divinorum celebratione secuta, irregularis non est. libro 5. capitulo 14. num. 31.
 Clericus, alijs celebrantibus, campanas pulsans tempore interdicti, quare irregularitatem non incurrat. lib. 5. cap. 14. num. 32.
 Clericus contra proprium Episcopum conspirans, aut homicida, an, & quando degradandus sit. lib. 5. c. 22. num. 18.

Clericus per assassinos quempiam Christianorum interfici faciens, aut eos receptans, vel defendens, deponi meretur. lib. 5. c. 21. num. 31.
 Clericus excommunicatus, aut interdictus celebrans, & monitus non desistens deponendus est. ibid. num. 32.
 Clericus in sacris, post degradationem matrimonium validè contrahere nequit. lib. 5. c. 22. num. 26.
 Clericus in sacris post degradationem Horas Canonicas recitare tenetur. ibid. num. 27.
 Clericus in minoribus etiam qui cum unica, & virgine contrahit beneficia Ecclesiastica, & dignitates perdit. lib. 6. c. 5. num. 10.
 Clericus in minoribus Matrimonium ratum solum contrahens beneficia omnia amittit. ibid. num. 11.
 Clericus in minoribus Matrimonium in occulto contrahens stipendij Ecclesiasticis privatur. ibid. num. 12.
 Clericus in minoribus Matrimonium contrahēs, etiam si ob aliquem defectum sit nullum, beneficia perdit. ibidem num. 13.
 Clericus in minoribus uxorem ducens, privatur beneficijs suis, etiam si vxor Religionem ingrediatur. ibid. num. 14.
 Clericus in minoribus, sponsalia de futuro contrahens, beneficia ipso facto non perdit. ibid. num. 15.
 Clericus in sacris Matrimonium contrahens, beneficia ipso facto non perdit, sed per sententiam privari potest. ibid. num. 16.
 Clericus in minoribus ad matrimonium contrahendum inahabilis non est. lib. 6. c. 10. num. 17.
 Clericus quocumque modo cooperator sit ad homicidium, vel mutilationem, secuta morte, vel mutilatione, irregularis est. lib. 6. c. 18. num. 1.
 Clericus denunciatus præmissa protestatione, sed animo ficto secuta morte, irregularis non est. lib. 6. c. 18. num. 4.
 Clericus, si causam civilem ad iudicem deferat, an necessario præmittere debeat protestationem, ut evitet irregularitatem. lib. 6. c. 18. num. 6.
 Clericus reum capiens, eumque iudici tradens, si prius protestatus non sit, secuta morte irregularis efficitur. ibidem num. 7.
 Clericus, cuius domum fur nocte ingressus est, si ab eo valneratus sit, ita ut postea ab alijs captus sit, & iudici delatus secuta morte, non est irregularis. ibid. num. 8.
 Clericus videns furem cum rebus suis fugientem, si ex suo clamore ab alijs accurrentibus occidatur latro, etiam si protestationem præmiserit, irregularis efficitur. ibid. num. 9.
 Clericus aliquem accusans de furto, vel iniuria alteri illata, secuta morte alterius, etiam præmissa protestatione irregularis erit. ibid. num. 10.
 Clericus accusatus, si se defendendo mors alterius sequatur, an, & quando irregularitatem incurrat. ibid. num. 11.
 Clericus crimen proditoris patriæ ad iudicem secularem deferens, secuta morte, irregularis non est, dummodo protestationem præmittat. ibid. num. 12.
 Clericus præsentiam suam exhibens, ubi quis pena mortis mulctatur, an, & quando irregularis efficiatur. lib. 6. c. 18. num. 19.
 Clericus, religiosus, & beneficiarius ex curiositate, & sine iusta causa intereuntes, ubi exercetur pena sanguinis, peccant. ibid. num. 20.
 Clericus, & alij, quando ex curiositate interesse censeantur executioni sanguinis. ibid. num. 21.
 Clericus causam sanguinis nec cognoscere, nec dictare potest. ibid. num. 22.
 Clericus adiuvans chirurgum, vel Medicum ad iuste secandum ægroti membrum, irregularis non est. lib. 6. cap. 18. num. 27.
 Clericus in bello iniusto pugnas, aut fauorem, vel auxilium præstans, secuta morte, vel mutilatione, irregularis est. lib. 6. c. 19. num. 17.
 Clericus bello iniusto si intersit ad pacem componendam, vel ad confessiones audiendas, secuta morte, non est irregularis. ibid. num. 8.
 Clericus hortans, aut consulens alteri, ut pro fide Christi moriatur, secuta morte, irregularis non est. ibid. num. 9.
 Clericus hortans, aut consulens alteri, ut pro reipub. aut patriæ

- triarum defensione moriatur, morte secuta, irregularitatem non incurrit. *ibid.* num. 10
- Clericus in bello iusto arma, quæ habet, militi non habenti tradens, si deinde miles pugnando occidit aliquem, quando irregularis efficiatur. *lib. 6. c. 19. nu. 11*
- Clericus militi arma præbens, ut se, & bona sua tueatur, dum modò aliquis occisionem in particulari non intendat, secuta morte, irregularis non est. *ibid.* num. 12
- Clericus una cum alijs in bello iusto cum armis existens, secuta morte alicuius, an, & quando irregularis erit. *ibid.* num. 13
- Clericus cum laico ludens, si exinde quis occidatur, irregularis efficiatur. *lib. 7. c. 6. nu. 6*
- Clericus cum femina prægnante ludens, si exinde casu abortio fetus animati contingat, irregularis erit. *libro 7. cap. 6. nu. 15*
- Clericus prægnantem ad se venire faciens, secuto abortu, quando irregularis censendus. *ibid.* num. 16
- Clericus venatio ni periculose operam dans, secuta morte irregularis est, etiam si omnem diligentiam adhibeat. *ibid.* num. 17
- Clericus arborem alienam cadens, an si casu exinde aliquis occidatur, irregularis sit. *lib. 7. c. 6. nu. 22*
- Clericus non Subdiaconus, Epistolam solemniter cum manipulo cantans, irregularitatem incurrit. *lib. 7. capitulo 10. numer. 3*
- Clerici de manibus aliquid vi auferens in excommunicationem incidit. *lib. 3. c. 26. nu. 15*
- Clerici cingulum, quo cingitur furtivè tollens, aut nummos eius furto auferens, excommunicationem non incurrit, & quare. *lib. 3. c. 26. nu. 16*
- Clerici percussioni non obstitans, cum commodè possit, quando excommunicatus censeatur. *lib. 3. c. 26. nu. 24*
- Clerici persecutionem nomine suo factam ratam habens, in excommunicationem incidit. *lib. 3. c. 26. nu. 25*
- Clerici percussio levis excommunicationem Papæ reservatam non inducit. *lib. 3. c. 28. nu. 33*
- Clerico merum incurrens, an, & quando in excommunicationem incidat. *lib. 3. c. 26. nu. 21*
- Clericum percutiens, quem ex ignorantia crassa clericum esse ignorat, excommunicatus est. *lib. 1. c. 18. nu. 11*
- Clericum percutiens, probabiliter talem esse ignorans, non est excommunicatus. *lib. 1. c. 18. nu. 18*
- Clericum secularem percutiens, eidem, non ecclesiæ satisfacere debet. *lib. 2. c. 18. nu. 9*
- Clericum, aut Monachum percutiens, excommunicationem incurrit, a qua non nisi a Papa absolvi potest. *lib. 3. ca. 26. num. 1*
- Clericum excommunicatum percutiens excommunicationem Papæ reservatam incurrit. *lib. 3. c. 26. nu. 7*
- Clericum baculo, aut medio aliquo alio instrumento percutiens, excommunicationem incurrit. *lib. 3. c. 26. nu. 12*
- Clericum in custodia publica, vel privata, aut etiam in domo detinens excommunicationem incurrit. *lib. 3. cap. 26. numero 13*
- Clericum pulvere aspergens aut aqua, vel illum conspuens, excommunicatus est. *lib. 3. c. 26. nu. 14*
- Clericus verberans iniuriōse, quamvis consentientem excommunicationem incurrit. *lib. 3. c. 26. nu. 18*
- Clericum, capiti, aut quovis modo iniuriōse percuti mandans, secuto effectu excommunicatus est. *libro 3. cap. 26. num. 22*
- Clericum percuti mandans, aut consulens, si postea peniteat an, & quando excommunicationem incurrat. *lib. 3. ca. 26. num. 23*
- Clericum percutiens in aliquibus casibus excommunicationem non incurrit. *lib. 3. c. 27. num. 1*
- Clericum percutiens in laicali habitu incedentem, quem probabiliter clericum esse ignorat, excommunicatus non est. *lib. 3. c. 27. nu. 2*
- Clericum habitu clericali incedentem percutiens, quem talem esse ignorabat, in excommunicationem non incidit. *lib. 3. c. 27. num. 3*
- Clericum percutiens, quem ex ignorantia probabiliter laicum esse credidit, quando excommunicationem incurrat. *lib. 3. c. 27. num. 5*
- Clericum percutiens nihil de clericatu in tonsura vestimentis, aut in qualitate negotiorum ostendentem postquam a diocesano per monitus non se emendaverit, in excommunicationem non incidit. *lib. 3. c. 27. nu. 7*
- Clericum percutiens, arma ferentem, nec tertio monitum se emendantem excommunicationem non incurrit. *lib. 3. c. 27. num. 8*
- Clericum percutiens negotia secularia exercentem post perlati sui admonitionem excommunicatus non est. *lib. 3. ca. 27. num. 9*
- Clericum coniugatum, nec habitum, nec tonsuram deferentem percutiens, in excommunicationem non incidit. *lib. 3. cap. 27. nu. 10*
- Clericum causa correctionis percutiens, excommunicatus non est. *lib. 3. c. 27. num. 11*
- Clericum percutiens ut vim vi repellat cum moderamine inculpatæ tutelæ, excommunicatus non est, & quæ huius sit ratio. *lib. 3. c. 27. num. 17*
- Clericum è domo sua violenter repellens non valet aliter domus sue possessionem recuperare excommunicationem non incurrit. *lib. 3. c. 27. nu. 19*
- Clericum verberans causa defensionis, licet aliquantulum excedat modum inculpatæ tutelæ excommunicatus non est, dummodo dolus adfit. *lib. 3. c. 27. nu. 20*
- Clericum inuaforem sui percutiens, quem fugiendo eudere poterit, nec tamen fugit excommunicationem non incurrit. *lib. 3. c. 27. nu. 21*
- Clericum cum vxore, matre, sorore, filia, vel cum alia persona sibi propinqua inueniens, eumque percutiens excommunicatus non est. *lib. 3. c. 27. nu. 23*
- Clericum prælatus per laicum torquens, aut verberans est excommunicatus non sit peccat tamen. *lib. 3. capitulo 27. num. 26*
- Clericum realiter degradatum percutiens, excommunicatus non est, secus autem si verbaliter tantum degradatum percutiat. *lib. 3. c. 27. nu. 30*
- Clericum bigamum in minoribus existentem percutiens excommunicatus non est, quamvis secus, si cum secunda in facris contraxerit, & quæ huius sit ratio. *libro 3. cap. 27. num. 31*
- Clericum percutiens quoties percussio illa, mortale peccatum non est, excommunicationem non incurrit. *libro 3. ca. 27. num. 33*
- Clericum non ex odio, vel inuidia, sed iocosa leuitate percutiens, excommunicatus non est. *lib. 3. c. 27. nu. 34*
- Clericum ex equo deponens & equum tollens, & equum tollens, ut sic persequentem se fugiat, excommunicatus non est. *lib. 3. c. 27. nu. 36*
- Clericum violenter includens, ne ab inimicis suis legatur, excommunicationem non incurrit, & quare. *libro 3. cap. 27. num. 37*
- Clericum leuiter percutiens ab excommunicatione illa de iure communi ab Episcopo absolui potest. *lib. 3. cap. 28. num. 31*
- Clerici, quidnam cum suo Episcopo excommunicato participare liceat. *lib. 2. c. 14. nu. 17*
- Clerici per se, vel per alios, literas Apostolicas falsificantes, quas penas incurrant. *lib. 3. c. 10. nu. 6*
- Clerici, & personæ Ecclesiasticæ, cessat esse de corpore Reipublicæ civilis. *lib. 3. c. 22. nu. 7*
- Clerici sub eodem verbo dormientes, & in eadem domo residentes, ab Episcopo suo absolui possunt. *lib. 3. capitulo 28. numero 12*
- Clerici simul cohabitantes, quando ab excommunicatione ob percussionem clericum incursum a Papa, aut ab Episcopo sint absoluedi. *lib. 3. c. 28. num. 26*
- Clerici scienter, & sponte communicantes cum excommunicatis a Papa eos ad diuina recipientes excommunicationem incurrunt. *lib. 3. c. 29. num. 5*
- Clerici, ut participantes cum excommunicato a Papa in excommunicationem incidant, quæ requirantur. *lib. 3. c. 29. num. 6*
- Clerici personarum habentes, quinam censendi. *libro 3. c. 31. num. 10*

Rerum omnium præcipuarum.

Clerici, quibus in casibus brachio seculari tradi soleant. libro 3. c. 5. num. 28.
 Clerici soli suspensionis capaces sunt. lib. 4. c. 1. nu. 16.
 Clerici etiam exempti, & religiosi, ad Sacramenta, vel sepulturam Ecclesiasticam, aut ad officia diuina publicè excommunicatos denunciandos admittentes, aut etiam interdictos, ab ingressu Ecclesiæ suspensi sunt. libro 4. capitulo 15. num. 7.
 Clerici scienter eligentes Episcopos, aut alios prælatos, & beneficiarios contra formam cap. Cum in cunctis, de elect. per triennium ab Ecclesiasticis beneficijs sunt suspensi. lib. 4. c. 15. num. 11.
 Clerici eligentes aliquem siue concorditer, siue discorditer, si tamen electionem ipsam electo præsentare infra octo dies distulerint, suspensi sunt a beneficijs per triennium. ibid. num. 12.
 Clerici notorii Concubinarij, aut fornicarij, ab ingressu Ecclesiæ, donec peniteant, suspensi sunt. libro 4. capitulo 15. num. 24.
 Clerici notorii fornicarij, aut concubinarij, post peccatam penitentiam ordines exercere possunt. ibid. num. 25.
 Clerici non omnes, a diuina officia tempore interdicti admittendi. lib. 5. c. 5. num. 34.
 Clerici extranei, & religiosi ad officia diuina in eorum Ecclesijs, seu Monasterijs audienda, & etiam facienda admitti possunt. ibid. num. 35.
 Clerici coniugati, tempore interdicti in Ecclesijs, aut Cæmeterijs sepeliri non possunt. li. 5. c. 8. nu. 7.
 Clerici excommunicati, & interdicti priuilegio sepulture cōcesso Clericis tempore interdicti, non gaudent. ibidem num. 8.
 Clerici Seculares, vel Regulares sacris initiati, interdictum personale, vel locale violantes, mortaliter peccant. libro 5. c. 14. num. 5.
 Clerici violantes interdictum, beneficijs omnibus priuandi sunt. lib. 5. c. 14. num. 5.
 Clerici interdictum violantes, in perpetuum sunt deponendi. ibidem num. 8.
 Clerici in loco interdicto diuina celebrantes, nec ad beneficia Ecclesiastica & dignitates eligi, nec eligere valent. ibid. num. 9.
 Clerici tam seculares, quam Regulares, qui aliquem compellunt, aut fide interposita ad eligendam sepulturam in eorum Ecclesijs inducunt, quando interdicta censeantur Ecclesiæ eorum, & quousque. lib. 5. c. 12. nu. 9.
 Clerici interdictum transgredientes ad Ecclesiasticam dignitatem postulari non possunt. lib. 5. c. 14. nu. 10.
 Clerici diuinis obsequijs mancipantur, & in sortem Domini vocantur. lib. 6. c. 1. nu. 12.
 Clerici etiam in sacris constituti, ad suam propriam defensionem occidentes, aut mutilantes, si aliter vitam suā tueri nequeant, irregularitatem non incurrunt. lib. 6. cap. 19. num. 3.
 Clerici pugnantes, & occidentes ad defensionem Regis, in bello iusto, irregulares non sunt. lib. 6. cap. 19. nu. 5.
 Clerici hortantes milites in genere vt pugnent, morte, vel mutilatione secuta, irregulares non sunt. ibid. nu. 6.
 Clericorum bona Ecclesiastica, & patrimonialia a tributis persoluendis, eximuntur. lib. 3. c. 22. nu. 9.
 Clericis exemptionem a soluendis tributis tum Imperatores Catholici, tum Summi Pontifices concesserunt. lib. 3. cap. 22. num. 8.
 Clerici secularibus etiam vt interdicti generalis loci tempore diuina officia celebrare possint, cum certa moderatione iure nouo concessum est. lib. 5. c. 5. nu. 18.
 Clerici, religiosi, & infimæ sortis hominibus, fuga ignominiosa non est. lib. 6. c. 17. nu. 17.
 Clerici sanguinis causæ non præmissa protestatione, se immiscere prohibetur est. li. 6. c. 18. nu. 2.
 Clericis, propria manu in bello iusto pugnare prohibetur est. lib. 6. c. 19. num. 1.
 Clerici in sacris, chirurgi officium cum aduersione, vel incisione prohibetur est, & quare. li. 7. c. 6. nu. 7.
 Clericis in sacris, necnon monachis, qualiter artem chirurgiæ exercere liceat. lib. 7. c. 6. num. 11.

Coactio absoluta, & conditionata, quænam dicenda. lib. 7. c. 8. num. 17.
 Cæmeteria duo habentia parietatem intermedium, an contigua censenda sint. lib. 5. c. 2. nu. 18.
 Coitus contra naturam, & extra vas debitum, ad contrahendam bigamiæ irregularitatem non sufficit. lib. 6. cap. 3. numero 17.
 Collectæ, quæ ex causa imponantur. lib. 3. c. 22. num. 4.
 Collectas, decimas, & alia onera personis Ecclesiasticis eorumque bonis, absque Summi Pontificis licentia imponens excommunicationem Bullæ cenzæ incurrit. lib. 3. cap. 22. num. 1.
 Collegium quidnam sit. lib. 1. c. 6. nu. 18.
 Collegium vt validè excommunicationis sententiam ferat, quænam requirantur. ibid. num. 19.
 Collegia ab ecclesijs approbat, iurisdictionem ordinariam habent, & excommunicare possunt. lib. 1. c. 6. nu. 17.
 Commentarios, libros, glossas, aut interpretationes suas speciales super Concilij Tridentini Decretis edere præsumens excommunicationem incurrit, dummodo prælatus non fuerit, tunc enim ei ingressus Ecclesiæ interdictur. lib. 3. c. 35. num. 21.
 Commodo Romam adire posse quis censendus. lib. 2. cap. 16. num. 11.
 Completorium tempore interdicti generalis loci suspensi quo tempore & hora recitandum. lib. 5. c. 13. nu. 9.
 Communicans scienter cum excommunicato maiori excommunicatione in crimine criminoso peccat mortaliter. lib. 2. c. 11. num. 5.
 Communicans cum excommunicato, sed non in crimine criminoso, peccat, sed non excommunicatur maiori excommunicatione. lib. 2. c. 11. num. 8.
 Communicans cum excommunicato in contemptum excommunicatoris, peccat mortaliter. lib. 2. c. 11. nu. 12.
 Communicans cum excommunicato contra speciale mandatum superioris, an, & quando peccet mortaliter. lib. 2. c. 11. num. 15.
 Communicans cum excommunicato propter metum mortis, an a culpa, & penis iuris excusetur. libro 2. capitulo 14. num. 36.
 Communicans cum excommunicato metu mortis irregulariter a peccato excusatur. lib. 2. c. 14. nu. 37.
 Communicans cum excommunicato maiori in crimine criminoso, excommunicationem maiorem incurrit. lib. 2. c. 15. num. 15.
 Communicans cum excommunicato minori, in excommunicationem aliquam non incidit. li. 2. c. 22. nu. 29.
 Communicans scienter in crimine criminoso cum nominatum excommunicato, & ei consilium, auxilium, aut fauorem impendens, excommunicatus est. libro 3. capitulo 35. num. 31.
 Communicans cum suspensio denunciato in actibus humanis, ad summum veniale tantum peccatum committit. li. 4. c. 11. num. 4.
 Communicans cum suspensio denunciato in actibus sacris, est in illis a quibus est suspensus, mortaliter peccat. ibidem num. 5.
 Communicans cum suspensio denunciato etiam in diuinis, censuram aliquam suspensionis minoris non incurrit. ibi. num. 6.
 Communicare cum excommunicato regulariter, non est, nisi peccatum veniale. li. 2. c. 11. num. 20.
 Communicare cum excommunicato in priuatis orationibus, aut salutationem Angelicam cum eo dicere, aut mensam cum eo benedicere, peccatum mortale non est. li. 2. c. 11. num. 24.
 Communicare cum excommunicato in diuinis etiam ebmetum mortis non licet quoties in fidei catholice præiudicium, aut in contemptum clauium vergit. lib. 2. cap. 4. num. 43.
 Communicare cum suspensio ab officijs diuinis licet, sicut cum excommunicatis, quousque denunciati sint. lib. 4. c. 11. num. 2.
 Communicatio cum denunciato in actibus externis, regulariter peccatum mortale non est, sed solum veniale. libro 2. cap. 13.

- capitulum 13. h. 1. 17
- Communio triplex inter fideles reperitur, & quam vnaqueque sit. lib. 2. prælud. num. 2
- Communio huius triplicis quinam auctores meminerint. ibid. num. 3
- Communio cum excommunicato tam diu prohibita est, quousque realiter absolutus sit. lib. 2. c. 11. nu. 32
- Communio interna fidelium, quæ in charitate fundatur an excommunicatus particeps esse possit. libro 2. prælud. num. 6
- Conceptionem B. Virginis in Concionibus popularibus, aut alibi, ubi populus vtriusque sexus concurret, ita affirmans ut contrariam partem refellat, quas penas incurrat. lib. 4. cap. 15. num. 21
- Conciliantur Doctorum dissentientes inter se sententiæ circa excommunicationem. lib. 1. c. 13. nu. 4
- Concilium non solum Generale, sed etiam Provinciale, ac diocesani excommunicare, & leges ferre, ac statuta condere potest. lib. 1. c. 6. nu. 20
- Concilium Trident. veterem Episcoporum auctoritatē quoad potestatem absolendi a suspensionibus non restringit. lib. 4. c. 17. nu. 20
- Concilium Trident. Sess. 25. de Regular. cap. 12. & 22. privilegia quadam generalia tantum non specialia reuocat. lib. 5. c. 13. num. 25
- Concilium Generale, vel Provinciale interdicti sententiam valide ferre potest. lib. 5. c. 10. num. 24
- Concilij Tridentini locus deferenda excommunicatione explicatur. lib. 1. c. 9. num. 33
- Concubinatus, consuetudinem vitij significat, unde vnus actus repetitus, concubinatum non facit. lib. 2. capitulo 15. num. 17
- Concubinatus diu continuatus, & notorius, causa sufficiens est depositionis. lib. 5. c. 21. num. 11
- Concubinarius notorius, an, & quando irregularis sit, & quis ut talis habendus. lib. 7. c. 12. nu. 20
- Concubinarius notorius ipso iure suspensus non est, nec celebrando, irregularitatem nouam incurrat. ibid. nu. 21
- Concurrens ut causa propinqua mortis, aut abscissionis membri, irregularis efficitur. lib. 7. c. 2. nu. 3
- Concurrentibus multis ad homicidium, an, & quando omnes secuto effectu, irregularitatem incurrant. lib. 7. cap. 4. num. 15
- Conditionis duæ sunt species, vna propria, altera impropria. lib. 2. c. 16. num. 4
- Conditiones quadam excommunicationem præcedere, quædam subsequi debent. lib. 1. c. 12. nu. 1
- Conditiones, quare in sententia hominis, non autem iuris obseruari debeant. lib. 1. c. 13. nu. 17
- Confessarius virtute lubilæi absolvens, quam obseruare teneatur. lib. 2. c. 20. nu. 30
- Confessarius virtute lubilæi excommunicatū absolueri non debet sine præuia satisfactione, quando offensa est manifesta. lib. 2. c. 20. nu. 33
- Confessarius, an penitens in Bullam Cænæ Domini viuente Papa, vel Sede vacante, incidit, considerare, & cognoscere debet, & quare. lib. 3. c. 11. num. 9
- Confessarius ut de casibus Bullæ cænæ Domini recte iudicet, quam attendere debeat. lib. 3. c. 11. num. 7
- Confessarius penitentem propriè suspendere nequit. libro 4. cap. 2. num. 8
- Confessarius, vel Theologus a iudice interrogatus de crimine aliquo, an mortem mereatur, necne, an, & quando respondendo affirmatiuè, irregularitatem incurrat. lib. 6. ca. 18. num. 25
- Confessarius, dicendo iudici, se non posse illum absolueri, nisi si reum morte puniat, secuta morte, non est irregularis, & quæ huius sit ratio. ibid. nu. 26
- Confessarium ab ignorantia Bullarum cænæ Domini, & casibus in eis contentis, quid excusare possit. libro 3. capit. 11. num. 8
- Confessarij omnes transumptum literarum Bullæ cænæ, penes se habere debent. lib. 3. c. 25. nu. 13
- Confessio facta proprio Sacerdoti excommunicato, generaliter, vel hominis sententia, etiam scienter, an, & quando valida sit. lib. 2. cap. 2. num. 8
- Confessio facta cuiunque Sacerdoti habenti auctoritatem absolendi a peccatis, etiam si non sit pastor petentis, an, & quando sit valida. ibid. nu. 9
- Confessio scienter, vel ignoranter facta proprio Sacerdoti, vel alteri excommunicato denunciato, extra casum excommunicationis, nulla, & irrita est. ibid. nu. 10
- Confessio ignoranter excommunicato, denunciato facta, quare iteranda sit. ibid. num. 11
- Confessio generalis, quam facere solent laici Sacerdoti, & absolutio generalis, interdicti tempore licite fieri possunt. lib. 5. c. 5. num. 39
- Ex confessione solum sciens aliquem excommunicatum, nec olim, nec modo, illum vitare tenetur, aut debet. lib. 2. cap. 12. num. 2
- Confessus Sacerdoti habenti facultatem absolendi a peccatis, si obliuiscitur alicuius peccati reservati, an absoluitur, & censeri debeat. lib. 2. c. 20. num. 35
- Confirmatio non solum tempore interdicti generalis locos, etiam in Ecclesia specialiter interdicta tam parulis, quam adultis, cum sollemnitate consueta dari potest. lib. 5. cap. 7. num. 6
- Confirmationis Sacramentum, ab excommunicato valide dari, aut recipi potest. lib. 2. c. 21. num. 5
- Consecrari cor possit in Episcopum, qui post uxorem habuit concubinam, non autem consecrari inter virgines tales, quæ corrupta sunt. lib. 6. c. 4. nu. 21
- Consecratio calicis tam diu manet, quam diu eius forma perseruatur. lib. 7. c. 10. nu. 18
- Consecrationem ab excommunicatis celebratam, quo iure S. Gregorius Magnus nullam esse dicat. libro 2. capitulo 1. num. 10
- Consilium nudum quoddam dicendum, & quibus modis consilium præstari possit. lib. 3. c. 15. num. 12
- Consilium plium præbentes, ex quo præter intentionem homicidium sequitur, irregularitatem non incurrant. lib. 7. c. 3. num. 7
- Consilio se mutuo iuuant, secuto homicidio, non solum qui occidit, sed etiam ceteri omnes, irregularitatem incurrit. lib. 7. c. 4. nu. 12
- Constitutionis vox in fine Bullæ cænæ Domini Martini V. posita, quid importet. lib. 3. c. 1. nu. 21
- Consuetudo præscripta potestatem imponendi prædicia, & gabellas dare potest. lib. 3. c. 9. nu. 17
- Consuetudo particularis irregularitatem inducere non potest, ubi consuetudo vniuersalis non inducit. libro 4. cap. 6. num. 18
- Consuetudine acquiritur potest facultas excommunicandi. lib. 1. c. 6. num. 31
- Consulens illi, qui homicidium, aut membri abscissionem, irregularis est. lib. 7. c. 3. nu. 1
- Consulens alteri, ut occidat, vel mulier, si is qui consilium datum sit occidatur, consultor irregularis efficitur. lib. 7. cap. 2. num. 3
- Consulens homicidium, monere tenetur, eum cuius homicidium consuluerit, ut sibi caueat, alias secuto effectu, irregularis efficitur. lib. 7. c. 3. nu. 5
- Consulens homicidium, & consilium suum reuocans, quando excusetur ab irregularitate, etiam secuto effectu. ibid. num. 6
- Consulens alteri, ut se morti pro fide Christi, aut Ecclesiæ exponat, secuta morte, irregularis non est. libro 7. capitulo 3. num. 8
- Consulens alteri ne hostes fugiat, si exinde alter occidatur, an, & quando ab irregularitate excusetur. ibid. nu. 9
- Consulens transeunti fluvium rapacissimum, ut descendat si exinde descendens submergatur, ab irregularitate quando sic consulens excusetur. ibid. nu. 10
- Consulens alicui ut patrem suum periclitantem defendat, irregularis non erit, quamuis is cui consilium sit datum, interficiatur. ibid. nu. 11
- Consulens alicui, ut bona sua tueatur, si alter se defendendo occidatur, quando ab irregularitate sic consulendo excusetur. ibid. nu. 12
- Consulens alicui omnino parato inferre graue damnum, ut

Rerum omnium prædicatorum.

Crimen minus damnum faciat, secuto damno minori, irregularis consensendo non erit. *ibid.* num. 13.
 Consensus non homicidium, sed aliud aliquid unde verisimile homicidium sequi poterat, secuto, irregularis efficitur. *ibid.* num. 14.
 Contigua dicuntur ea, quorum extrema simul sunt, *lib. 5. cap. 3. num. 3.*
 2. num. 17.
 Continentia ædificia, quam censenda, *lib. 5. cap. 3. num. 3.*
 Contrahens cum Moniali, consanguinea, vel affine, quam tale esse inuincibiliter ignorat, non excommunicatur, *lib. 1. cap. 18. num. 16.*
 Contrahere cum consanguinea, vel affine, in quarto gradu, sola lege humana prohibetur, *lib. 1. cap. 18. num. 23.*
 Contractus ab excommunicato denunciato factus, non solum in fauorem alterius contrahentis non excommunicatur, sed etiam in ipsius excommunicati commodum, valet. *lib. 2. cap. 9. num. 11.*
 Contractus ab excommunicato, ut à priuato factus, valet, non autem ut à persona publica celebratus, & quæ huius ratio sit. *lib. 2. cap. 9. num. 13.*
 Contractus cum excommunicato denunciato inuitus quamvis factus non debeat, factus tamen regulariter valet. *lib. 2. cap. 13. num. 10.*
 Contumacia, ob quam quis excommunicari debet, grauis, & enormis esse debet, *lib. 1. cap. 9. num. 32.*
 Contumacia, quidnam sit, *lib. 2. cap. 18. num. 15.*
 Contumacia peccatum duplex esse potest, & quid utrūque sit, *lib. 5. cap. 11. num. 16.*
 Contumacia quis propriè censendus sit, *lib. 1. cap. 9. num. 29.*
 Contumacia quis manifestus dicendus sit, *ibid.* num. 30.
 Contumacia quis varijs modis præsumi potest, *ibid.* num. 31.
 Contententie tres censurarum inter se à Dominico Soto posite, auctori non placent, *lib. 1. cap. 2. num. 1.*
 Contententie quatuordecim censurarum inter se, ex varijs de horibus colliguntur, & explicatur, *lib. 1. cap. 2. num. 2.*
 Contentus de crimine criminaliter aut civiliter, & ob contumaciam ea de causa excommunicatus, in qua per annum perseuerat, nocens censetur, *lib. 2. cap. 10. num. 1.*
 Contentus & loca pia per Sedem Apostolicam à iurisdictione Ordinarij exempta sub interdictis Ordinarij non continentur, *lib. 5. cap. 10. num. 9.*
 Corpus Christi, tempore interdicti, in quantum viaticum, & non aliter concessum censetur, & quæ ratione dicatur viaticum, *lib. 5. cap. 7. num. 23.*
 Corporis defectus inhabilem reddens ad Sacerdotium, ad Subdiaconatum, & Diaconatum ineptum semper non efficit, *lib. 6. cap. 7. num. 8.*
 Corpore vitium, quoniam censendi, *lib. 6. cap. 7. num. 5.*
 Credentes hæreticorum, excommunicationem Bullæ cænæ incurunt, & quoniam tales dicendi sunt, *lib. 3. cap. 5. num. 1.*
 Crenæ, quando ad forum contentiosum deductum esse censentur, *lib. 4. cap. 17. num. 21.*
 Crimen quocunque mortale depositionem non inducit, *lib. 5. cap. 21. num. 3.*
 Crimen maximum, depositione dignum, quodnam sit, Index iura ea quæ in iure exprimuntur, arbitrari debet, *lib. 5. cap. 11. num. 34.*
 Crimen aliud enorme, aliud Mediocre, aliud leue est, *lib. 7. cap. 12. num. 1.*
 Crimen Enorme, irregularitatem inducit secundum antiquos iustores, etiam si occultum sit, *ibid.* num. 2.
 Crimen Mediocre, quodnam censendum, & quando irregularitatem causet, *ibid.* num. 3.
 Crimen leue, quodnam dicendum, *ibid.* num. 4.
 Crimen Enorme, quodnam dicendum ex sententia auctoris, *ibid.* num. 5.
 Crimen Notorium, quodnam, & quodplex sit, *ibid.* num. 6.
 Crimen Manifestum, quale censendum, *ibid.* num. 7.
 Crimen Notorium ut aliquod sit, quid requiratur, *ibid.* num. 8.
 Crimen Infame ut sit, quid requiratur, *ibid.* num. 9.
 Crimen Depositione dignum, quodnam censendum, *ibid.* num. 10.
 Crimen quocunque infamiam inducens, irregularitatem causet, *ibid.* num. 11.

Crimen Enorme & depositione dignum, irregularitatem inducit, *ibid.* num. 12.
 Crimen Notorium per facti euidenciam, ante iudicis sententiam, vel confessionem rei in iudicio factam, irregularitatem inducit, *ibid.* num. 13.
 Crimen quocunque enorme, dummodo occultum sit, irregularitatem non inducit, nisi in iure sit expressum, *ibid.* num. 14.
 Crimina atrocia dicuntur ea, quæ ex legibus duodecim tabularum descendunt, & ob quæ in iure civili pænæ capiti imponitur, *lib. 5. cap. 21. num. 35.*
 Crimina grauiora, & depositione digna, quoniam sint, *lib. 7. cap. 7. num. 19.*
 Cura distorta habens, irregularis non est, *lib. 6. ca. 8. num. 23.*
 Cui quod minus est, non licet, nec ei quod maius est licere debet, *lib. 4. cap. 3. num. 4.*
 Culpa, & causa grauis ad ferendum interdictum qualis esse debeat, *lib. 5. cap. 11. num. 3.*
 Culpa lata, leuis, & leuissima quid, & quoniam censenda, *lib. 7. cap. 5. num. 4.*
 Curiales ab ordinum receptione argentur, & quoniam tales propriè censendi sint, *lib. 6. cap. 14. num. 9.*
 Curiales, quibus de causis ab ordinibus arceantur, *ibid.*
 Curiales, quando licitè ad ordines promoueri possint, *ibid.* num. 11.
 Curia Romanæ nomine quid intelligatur, *lib. 3. cap. 12. num. 3.*

D

Dans operam rei licitæ, & omnem adhibens diligentiam, ne sequatur homicidium eo secuto, non est irregularis, *lib. 7. cap. 5. num. 9.*
 Dans operam rei licitæ, debitam tamen non adhibens diligentiam ne sequatur homicidium, eo secuto, sit irregularis, *ibid.* num. 10.
 Dans operam rei illicitæ, aut sibi prohibita, quamuis omnem operam adhibeat ne sequi possit homicidium, an, & quando eo secuto irregularis sit, *lib. 7. cap. 5. num. 12.*
 Dans operam rei illicitæ, ne irregularis sit, ex homicidio inducitur, quid requiratur, *lib. 7. cap. 5. num. 14.*
 Debilis ac membris destitutus, ab excommunicatione ob Clerici percussorem incurra ab Episcopo suo absolui valet, *lib. 3. cap. 28. num. 32.*
 Debitatus membris, siue per medicinam, siue per miraculum sanus factus sit, sine alia dispensatione ordines suscipere potest, *lib. 7. cap. 14. num. 28.*
 Defectus membri magni, & apparentis, deformitatem magnam inducens, irregularitatem inducit, *lib. 6. cap. 9. num. 9.*
 Defectus lenitatis, seu homicidium iustum irregularitatem inducit, *lib. 6. cap. 15. num. 1.*
 Defendens hæreticum contra vim ei ab altero latam aut nē occidatur, non est hæretici defensor, *lib. 3. cap. 5. num. 10.*
 Defendens se ab inuatore, si vocet socium ut ipsum iuuet, & socius inuatore occidit, primus ille non sit irregularis, *lib. 6. cap. 17. num. 14.*
 Defendens libros hæreticorum, excommunicationem Bullæ cænæ incurrit, & qui sint tales, *lib. 3. cap. 5. num. 18.*
 Defensio sui cum moderamine inculpatae tutelæ, tam Clericis, quam laicis, iure naturæ competit, *lib. 6. cap. 17. num. 5.*
 Defensores hæreticorum, Bullam cænæ incurrit, & quoniam tales sint, *lib. 3. cap. 5. num. 9.*
 Deferens arma ad loca fidelium, & vi tempestatis ad fidelium loca delatus, in Bullâ cænæ non incidit, *lib. 3. ca. 11. num. 24.*
 Deferentes arma, & alia, vbi bellico idonea ad infideles, & hæreticos in damnum Catholicæ Religionis, & certiores illos facientes de rebus ad Rempublicam Christianam pertinentibus, & Bullam cænæ incurrit, *lib. 3. capit. 11. n. 1.*
 Defendentes, seu transmittentes, quoniam censere debeant, ut in Bullam cænæ incidant, *lib. 3. cap. 11. num. 17.*
 Definitio censure tradita à Nauarro falsa est, & fusè à Barth. Vgol. & auctore refellitur, *lib. 1. cap. 1. num. 8.*
 Definitio vera Censuræ quæ, & explicatio illius, *lib. 1. cap. 1. num. 10.*
 Definitio altera censure explicatur, *lib. 1. cap. 1. num. 13.*
 Degradandus an sit Religiosus Abbatem, aut Prouincialē suum occidens, *lib. 5. cap. 22. num. 19.*

Degradatus an sit Clericus in sacris existens regulariter ob homicidium qualificatum, dummodo incorrigibilis non sit lib. 5. cap. 22. num. 20.

Degradandi potestas, ad Episcopum, eiusque superiores, olim pertinebat, hodie autem etiam Vicarius generalis Episcopi Clericos deponere potest lib. 4. cap. 22. num. 18.

Degradandi potestas, an iurisdictionis, vel ordinis sit lib. 5. cap. 20. num. 22.

Degradare constitutum in minoribus proprius Episcopus, sine alijs Episcopis potest lib. 5. cap. 22. num. 9.

Degradatus quilibet siue in sacris fuerit, siue in minoribus tantum sit infans lib. 5. cap. 22. num. 10.

Degradari, & iudici seculari tradi, ob quas causas aliquis debeat, lib. 5. cap. 22. num. 15.

Degradatio suspensio & depositio, aliquando pro eodem accipi solent, lib. 5. cap. 20. num. 3.

Degradatio, & legitima executione, inferiorum, & beneficio rum, & viroque privilegio Clericali priuat lib. 5. cap. 20. num. 6.

Degradatio, qualiter ab irregularitate distinguatur ibid. num. 7.

Degradatio qui proprie sit ibid. num. 8.

Degradatio est duplex, Verbalis, & Actualis, & quid utraq; sit lib. 5. cap. 20. num. 10.

Degradatio verbalis, & actualis, qualiter inter se differant, ibid. num. 11.

Degradatio Clericorum quot modis, & qualiter fieri debeat, lib. 5. cap. 22. num. 12.

Degradatio actualis coram Iudice seculari facienda, ibid. num. 13.

Degradationis poena soli Ecclesiastici coerceri possunt, lib. 5. cap. 20. num. 9.

Degradatus realiter, privilegium Canonis, & Fori amittit lib. 5. cap. 16. num. 9.

Degradatus actualiter, viroque privilegio rã fori, quam Canonis priuatur, lib. 5. cap. 20. num. 6.

Degradatus actualiter, si Sacerdos sit, consecratio peccat, vere tamen consecratur, sicut etiam Episcopus veros ordines post degradationem confert, lib. 5. cap. 22. num. 25.

Degradatus, cum officio & beneficio priuatus sit, an beneficij prioribus fructibus alendus sit, lib. 5. cap. 22. num. 28.

Degradatus, aut depositus actum ordinis, si cri. solemniter exercens, irregularitatem non incurrit, lib. 7. cap. 9. num. 20.

Deiactores delictorum, cum sint quasi accusatores priuati, secus a morte, vel mutilatione irregularitatem incurunt, lib. 6. cap. 16. num. 8.

Delegans facultatem ferendi excommunicationem, si post delegationem re intergrum moriatur, delegatio extinguitur, secus autem si res accepta fuerit, lib. 1. cap. 6. num. 8.

Delegatus excommunicatum maiori absolvens, quid considerare, & obseruare debeat, lib. 2. cap. 18. num. 26.

Delegatus excommunicatus a iure cuius legislatoris delegatus est, potest absolvere lib. 2. cap. 19. num. 11.

Delegatus Papæ qui aliquem excommunicauit, eo quod sententia non obedire noluit, post annum elapsum, sic excommunicatum absolueri non potest lib. 2. cap. 20. num. 9.

Delegatus cum causa cognitione, quando excommunicatum a delegante absolueri valeat, lib. 2. cap. 20. num. 24.

Delegatus a lege, ab excommunicatione ab homine lata, quibus in casibus absolueri possit, ibid. num. 25.

Delegatus Papæ, aut alterius, quofnam interdicere poterit, lib. 5. cap. 10. num. 6.

Delegatus, ut subdelegatus iurisdictioni, an, & quando delegatus, aut subdelegatus excommunicatione superueniente tollatur, lib. 2. cap. 6. num. 10.

Delegatus, & subdelegatus a se excommunicatus, solum absolueri possunt lib. 2. cap. 10. num. 7.

Delictum Principis populi seu Rectoris Civitatis habentis Iurisdictionem temporalem, causa sufficiens est, ut Civitas, seu locus interdicatur, lib. 5. cap. 11. num. 8.

Delictum Episcopi causa sufficiens esse potest, ut Ecclesia Cathedralis, & tota etiam Diocesis interdicatur, ibid. num. 9.

Delictum principum membrorum Civitatis, seu Vniuersitatis, causa sufficiens esse potest interdiciendi Civitatis ibidem, num. 10.

Delictum, magis partis, & iuratis, causa sufficiens est ad Civitatem, vel populum interdicendum, ibid. num. 11.

Delictum personarum priuatarum, an, & quando sufficiens sit causa, interdiciendi Civitatem, vel populum, ibid. num. 12.

Delictum, & contumacia, quidnam sit, lib. 5. cap. 11. num. 5.

Delictum publicum, irregularitatem, can. in quo episcopus non dispensat, ut sit, quid requiratur, lib. 7. cap. 7. num. 14.

Delictum, quando censetur occultum, & ut Episcopus irregularitate, & indebita ordinis iurisdictione, incurra, dispense, lib. 7. cap. 20. num. 16.

Delictum occultum, quodnam censendum, lib. 7. cap. 19. num. 12.

Delictum Notorium, ut dicatur, quid requiratur, ibid. num. 13.

Delictum ratione in suo territorio commissi, facultas excommunicationis delinquentem acquiritur, lib. 1. cap. 6. num. 14.

Demonicus, & Enegetemus, irregularis est, & perpetuo a suscipiendis, & suscipiendis ordinibus excluditur, lib. 5. cap. 2. num. 14.

Denunciatio excommunicationis, an tempore festivo fieri possit, lib. 1. cap. 14. num. 10.

Dentes, membra proprie non censentur, lib. 6. cap. 7. num. 1.

Dentium defectus, irregularem aliquem non efficiunt, lib. 5. cap. 8. num. 16.

Depradantes infideles, aut hæreticos, excommunicationem Bullæ cenæ non incurunt, lib. 3. cap. 7. num. 9.

Depositio priuationem, & executionis legitimæ officiorum, & beneficiorum simpliciter, & ex toto importat, lib. 5. cap. 20. num. 5.

Depositio verbalis certum numerum Episcoporum requirit non autem actualis, lib. 5. cap. 20. num. 17.

Depositionis poena varia est, & varijs ex causis infertur, lib. 5. cap. 21. num. 1.

Depositio, non nisi ob crimen graue fieri debet, aut solent ibidem, num. 2.

Depositionis varia crimina ab auctoribus, tam antiquis, quam recentioribus enumerantur, lib. 5. cap. 21. num. 6.

Depositus verbaliter, adhuc Clericaliter vivere tenetur, & statim, brachio seculari tradendus lib. 5. cap. 22. num. 17.

Depositus solum verbaliter, privilegio Canonis fruatur, lib. 5. cap. 20. num. 12.

Depositus verbaliter tantum, gaudet privilegio fori, ibid. num. 13.

Depositus tantum verbaliter, iurisdictioni Ecclesiæ subijctus, ibid. num. 24.

Depositus solum verbaliter quibus, & casibus sine Iudice, & via declarationis, per Iudicem, & iuratum, puniri possit, ibidem, num. 15.

Depoñendus quis non est, nisi ob publicum, & notorium crimen, lib. 5. cap. 21. num. 4.

Depoñendus quis non est, nisi ob crimen in iure specialiter expressum, ibid. num. 5.

Depoñendus est Clericus Presbyter, aut Diaconus de formatione notoria, scandalosa, & continuata, & notoria, lib. 5. cap. 21. num. 9.

Clericus a dulamibus vacans.

Item usurarius.

Vel publica incontinentia laborans.

Sine examine promotus.

Sequitur criminosos ordinans.

Aut relicta propria Ecclesia, sine Ordinarij licentia, pingior accipiens, deponendus est.

Clericus Episcopo inobediens.

Aut crimen in Ecclesia, vniuersalis scandalum fouens.

Aut pecunia antiquum in Ecclesia supplicans.

Vel exercitum cuius in aliena Ecclesia sine licentia usurum deponi meretur.

Episcopus, aut Clericus ad iudicium laicum confugians.

Aut sine licentia Episcopi altare erigens.

Aut vna cum Iudæis balneis viens.

Aut raptor puctorum.

Vel in locis priuatis sine licentia episcopi celebrans.

Sacerdos cui pa. parochianum suum sine baptismo morti permittens.

Et ob notabilem insufficientiam.

Rerum omnium præcipuarum.

Depoſendus quis non eſt niſi ob maximum crimens, lib. 5. c. 1. num. 33.
 Depoſendus quis ſtatim ob crimen graue non eſt, niſi ſit in-
 corrigibilis, lib. 5. c. 21. num. 36.
 delicta res eſſe nõ dicitur, niſi quando reaſſumi non inten-
 ditur, lib. 3. c. 33. num. 16.
 deſectio & peregrinatio qualiter inter ſe differant, lib. 3. cap. 14. num. 7.
 deus Sanctus eſt, illique hoſtia Sancta offerenda, lib. 6. ca. 1. num. 13.
 diaconus excommunicatus, aliis Clericis inferioribus, & Lai-
 cis non excommunicatis, præferendus, libro 2. capitulo 2. num. 15.
 diaconus, aut alius Clericus, ex delegatione habentis Iurisdic-
 tionem ordinariam, a minori excommunicatione abſol-
 uere valet, lib. 2. c. 23. num. 13.
 diaconus Euangelium, Subdiaconus Epistolam ſolemni-
 ter cantans, vel Sacerdos Miſſam celebrans in loco interdi-
 cto, irregularis eſſicitur, lib. 5. c. 14. num. 21.
 diaconus, vel Subdiaconus Episcopo ordines in loco interdi-
 cto conferenti aſſiſtens in veſtibus ſacris, irregularis eſt, lib. 5. c. 14. num. 23.
 diaconus cenſura irretitus, Euangelium ſolemni-
 ter cantans, irregularis eſt, lib. 7. c. 9. num. 7.
 diaconum, vel Subdiaconum in loco interdicto aſſumẽs
 irregularitatem incurrit, lib. 5. c. 14. num. 24.
 dies ſexti quinquaginta dicantur, lib. 1. c. 14. num. 8.
 dies 10 poſt quos non niſi a Papa quis ab excommunicatione
 ne abſolui poteſt quando currere incipiant, lib. 3. capitulo 16. num. 4.
 dies diſſexſis aliter in materia fauorabili, quam in odioſa,
 an computandus, lib. 4. c. 8. num. 11.
 dies diſſexſis, ſemper pro die diſſincto computari debet, lib. 4. c. 8. num. 12.
 dies Regulares, ſeu feſta regularia quæ, & cur ſic nominata,
 lib. 4. c. 1. num. 8.
 diſſerentia inter d. c. Ad falſariorum, & Bullam cænæ, quod
 excommunicationem in eis contentam quam ſit, lib. 3. c. 10. num. 7.
 diſſerentia interius antiquum & nouum quoad Miſſæ cele-
 brationem quam ſit, lib. 5. c. 5. num. 5.
 diſſerentia ſeptem de cenſurarum inter ſe diſſerentiis, ab au-
 thentia aſſeruntur, & explicantur, lib. 1. c. 2. num. 5.
 dignus proprie corporis membrum non eſt, lib. 6. capitulo 15. num. 13.
 dignos ſex habens an, & quando irregularis ſit, lib. 6. cap. 8. num. 2.
 dilapidator bonorum eccleſiaſticorum depoſendus eſt, &
 quis reſtitui habendus, lib. 5. c. 21. num. 7.
 diligẽtia ad euitandum homicidium, & irregularitatem in-
 de prouenientem, quæ, & quanta eſſe debeat, lib. 7. cap. 5. num. 11.
 diſſiſſimas literas quas dare poſſit, lib. 7. c. 10. num. 30.
 diſſiſſimas literas Capitulum infra annum a die vacantis
 Eccleſiæ, dare nequit, ibid. num. 31.
 diſſiſſimus pro literis Episcopus nihil accipere poteſt, lib. 7. cap. 10. num. 32.
 diſſiſſimus pro literis quando, & quid, Notarii Episcoporum
 accipere poſſint, ibid. num. 33.
 diſſiſſimas literas quibus in caſibus Capitulum concedere
 valet, ibid. num. 35.
 diſſiſſimam quodnam ſit, inter dantem operam rei licitæ, &
 illicitæ, quoad irregularitatem, lib. 7. c. 5. num. 17.
 diſpenſare in iure, ſolus conditor iuris poteſt, aut is cui con-
 ditor committit, lib. 4. c. 17. num. 11.
 diſpenſare in irregularitatibus ex defectu corporis proueniẽ-
 tibus ſolus Papa poteſt, lib. 6. c. 8. num. 6.
 diſpenſare poteſt episcopus in omni irregularitate ex delicto
 occulto proueniente, excepto homicidio voluntario, lib. 7. cap. 7. num. 9.
 diſpenſare non poteſt episcopus circa irregularitates, ex de-
 lictis ad forum contentioſum deducto, ibid. num. 10.
 diſpenſare non poteſt episcopus in irregularitate ex homici-
 dio maniſeſto procedente, ibid. num. 13.
 diſpenſare non poteſt episcopus ad ordines minores, aut ad

beneficium ſimplex obtinendum cum homicida volun-
 tario occulto aut maniſeſto, ibid. num. 14.
 diſpenſare poteſt episcopus in irregularitatibus ex homici-
 dio caſuali prouenientibus ad ordines minores, & ſimplex
 beneficium, ibid. num. 20.
 diſpenſare poteſt episcopus cum homicida caſuali ad bene-
 ficium curatum retinendum, ibid. num. 21.
 diſpenſare poteſt episcopus in irregularitate ex homicidio
 cauſa deſenſionis propetæ vitæ etiam culpabiliter perpe-
 trato, ibid. num. 22.
 diſpenſare poteſt episcopus in delictis occultis ſolum in ſua
 diœceſi, circa ſubditos ſuos, ibid. num. 23.
 diſpenſare poſſunt Prælati regulares cum ſuis ſubditis regu-
 laribus in homicidio caſuali, virtute priuilegiorum ſuorum
 ibid. num. 34.
 diſpenſare in irregularitate ex baptiſmi iteratione proceden-
 te, ſolus Papa poteſt, lib. 7. c. 8. num. 31.
 diſpenſare, quis poteſt cum ordinato ſacris ante legitimam
 iratam, vel extra tempora, vel ſine literis diſſiſſimis, lib. 7. c. 10. num. 36.
 diſpenſare quis poteſt in irregularitate ex delicto notorio &
 deſiſſione digno, lib. 7. c. 12. num. 26.
 diſpenſare cenſetur Episcopus, aut prælati in irregularita-
 tibus in quibus ipſe de iure comuni poteſt, eo ipſo quod
 ſciẽter aliquem ordines, aut ad ordines recipiendos, mit-
 tat, lib. 7. c. 14. num. 11.
 diſpenſare creditur Episcopus irregularitate, in qua ex con-
 ſuetudine, vel priuilegio diſpenſare poteſt, eo ipſo quod
 ſciẽter aliquem ad ordinem, vel beneficium promouet,
 ibid. num. 12.
 diſpenſare non cenſetur quis in irregularitate, in qua quis po-
 teſt, eo ipſo quod irregularitatem aliquem ignoranter ordi-
 net, ibid. num. 15.
 diſpenſari ab irregularitatibus qualiter poſſint Episcopi, quæ
 non ſunt Papæ reſeruate, lib. 7. c. 4. num. 5.
 diſpenſandi facultas conceſſa ordinario, an ſe extendat ad ir-
 regularitates ex obliuione inuincibili prætermiſſas, ibid.
 num. 8.
 diſpenſandi facultas conceſſa ordinario a Papa ſi res ita ſe ha-
 beat, vt petatur, an morte Papæ expiret, lib. 7. capitulo 14. num. 7.
 diſpenſatio hæc a ſolo Papa quando petenda ſit, & quando
 ab Episcopo, lib. 2. c. 1. num. 12.
 diſpenſatio, an hodie, & quando neceſſaria ſit, vt ordinatus
 ab excommunicato, licet in ſuſceptis miniſtret, lib. 2. cap. 1. num. 14.
 diſpenſatio, cum iuris relaxatio ſit, ſtriçtè interpretanda eſt
 lib. 6. cap. 1. num. 6.
 diſpenſatio in irregularitate ex homicidio, poſt Concilium
 Trid. a quo facienda, lib. 7. c. 7. num. 1.
 diſpenſatio ab irregularitate ex violatione cenſuræ incurſa,
 an, & quando ad Papam, vel episcopum ſpectet, lib. 7. cap. 9. num. 30.
 diſpenſatio Regularium ab irregularitate ex violatione cen-
 ſuræ incurſa, a Prælati fieri poteſt, ibid. num. 31.
 diſpenſatio in irregularitate, ad abſolutionem a peccatis nõ
 eſt neceſſaria, lib. 7. c. 14. num. 2.
 diſpenſatio, res maior, & diſſiſſior eſt, quam abſolutio, ibi-
 dem num. 4.
 diſpenſatio tacita per ſolam diſſimulationem facta, in foro
 contentioſo non valet, ſi ab Episcopo, aut aliis inferioribus
 Papa fiat, lib. 7. c. 14. num. 15.
 diſpenſatio, quidnam ſit, & qualiter definiatur, ibidem nũ-
 mero 14.
 diſpenſationis in materia, an, & quando valeat argumentũ
 a maiori, ad minus, vel de ſimili, ad ſimile, lib. 7. cap. 14. num. 17.
 diſpenſationem, aut abſolutionem ab irregularitate, vel cẽ-
 ſura petens, qualiter ſe gerere debeat, libro 7. capitulo 14. num. 9.
 diſpenſatus a Papa cum clauſula, Ad omnes ordines, ad quid
 diſpenſatus cenſetur, lib. 6. c. 11. num. 19.
 diſpenſatus ad certum ordinem, non cenſetur diſpenſatus
 ad ordinem illo ſuperiorem, ſed inferiorem, ibidem nu-
 mero 20.

Dispensatus ad ordines, ad beneficium dispensatus non censetur. ibid. num. 21
 Dispensatus ad dignitates, ad beneficia dispensatus non est ibid. num. 21
 Dispensatus a Papa ad Sacerdotium ad Ecclesiam parochialem dispensatus non censetur ibid. num. 23
 Dispensatus a Papa ad præbendam beneficium, ad beneficium curatum habitatus non est ibid. num. 24
 Dispensatus a Papa ad beneficium simpliciter, ad curatum dispensatus non censetur lib. 6. c. 11. num. 5
 Dispensatus a Papa ad omnes ordines, & beneficium Ecclesiasticum, ad personatum, vel Rectoriam ad quam per electionem procedi solet, non dispensatur. ibid. num. 29
 Dispensatus ad dignitates, ad Ecclesiam cathedralem, & dignitates eius non est dispensatus. ibid. num. 27
 Dispensatus ad ordines, per hoc ad dignitates Ecclesiasticas dispensatus non est, sicut nec habitatus ac dignitates Ecclesiasticas, ad Episcopatum habitatus est. ibid. num. 8
 Dispensatus ad Episcopatum, ad Archiepiscopatum habitatus non censetur. ibid. num. 29
 Dispensatus illegitimus a Papa, vi non obstante defecto. Naturalium beneficium curatum obtinet, virtute illius duo beneficia simul habere non potest. lib. 6. c. 11. num. 31
 Dispensatus a Papa, vel episcopo, super beneficio incerto, eo confectio, aliud sine dispensatione obtinere nequit. ibid. numer. 32
 Dispensatus in vna irregularitate ob vnā causam contractam, in ceteris irregularitatibus contractis ob alias causas dispensatus non censetur. lib. 7. c. 14. num. 20
 Dispensatus in vno, ad consecutionem eius, dispensatus etiam censetur. ibid. num. 11
 Dispensatus in irregularitate ad ordines recipiendos, an ad beneficium illis ordinibus conueniens, dispensatus intelligatur. ibid. num. 12
 Dissensio magna inter Doctores est, circa substantiam Extraneantis prædictæ, Ad euitanda scandala & auctores pro vtraque parte afferuntur. lib. 2. c. 12. num. 8
 Dissimulatio & tolerancia superioris in irregularitate post ordines susceptos, effectum dispensationis non inducit. lib. 7. c. 14. num. 19
 Diuina officia in excommunicatione audiens, irregularis non est. lib. 7. c. 9. num. 12
 Diuina officia solemniter exercens, si vere censura ligatus non sit, irregularis non est, quamuis se censura ligatum existimet. lib. 7. c. 9. num. 14
 In Diuinis, cum excommunicatis participare, peccatum mortale est. lib. 1. c. 11. num. 4
 Doctores, ex officio quodam nationis, propriis Regibus & Magistratibus applaudere solent. lib. 3. c. 8. num. 8
 Doctores, seu Magistri, qui religiosos habitu suo dimisso legem, vel phylam audientes, sceleriter docent, aut in scholis retinent, excommunicationem incurrunt. lib. 3. cap. 35. numer. 5
 Doctorum sententiæ diuersæ, de facultate parochorum in absoluendo ab excommunicatione iuris conciliantur. lib. 2. c. 9. num. 13
 Doli capax qui non est, occidendo hominem, irregularis non efficitur. lib. 6. c. 17. num. 31
 Domicilium in alterum locum voluntarie transferens, quando adhuc maneat interdictus. lib. 5. c. 4. num. 5
 Dominus, an, & quando pro peccatis suorum subditorum excommunicari valeat. lib. 1. c. 7. num. 24
 Dominus, & quilibet alius superior cum suis inferioribus & seruis, quousque, & quibus in rebus communicare possint. lib. 2. c. 14. num. 11
 Dominus qui libet, R. & res, & Officiales loci in quo moritur Papa, obseruari non faciens, quæ ex iure obligantur & peccat, & locus & ciuitas interdictus. lib. 5. cap. 12. num. 4
 Dominus si seruo, aut pater filio dicat, caue ne occidas. Peccatum, non tamen reuertaris domum, donec aliquid noui de te audiam, secuta morte, irregularis est. lib. 7. c. 2. num. 6
 Domini temporales quousque, qui in iureis, vel locis communis supplicis interdictis, aliquæ Diuina officia celebrare quomodolibet cogunt, excommunicationem incurrunt, a qua non nisi a Papa possunt absolui. lib. 3. c. 9. num. 42

Domini temporales, subditis suis prohibentes, ne quid per sonis Ecclesiasticis vendant, & siue emanant, excommunicationem incurrunt. lib. 3. c. 34. num. 16
 Domini temporales sibi non subditi interdicentes ne personis Ecclesiasticis aliquid vendant, non sunt excommunicati. ibid. num. 17
 Domini temporales, & eorum officiales, Episcopi & linguistis, in pertinentibus ad eorum officia non obediunt, quæ de excommunicationem incurrunt. ibid. num. 18
 Domini terrarum, qui in locis interdictis, aliquæ Diuina officia compellunt, & mortaliter peccant, et ipso facto excommunicationem incurrunt. lib. 5. c. 14. num. 14
 Donum prophetæ concessum mulieribus in lege veteri Sacramentum non erat. lib. 6. c. 2. num. 7
 Dormiens, hominem occidendo, irregularis non est. lib. 6. c. 17. num. 33
 Dubius an ob clerici percussione excommunicationem incurrat, ad cautelam ab Episcopo suo potest absolui. lib. 3. cap. 8. num. 9
 Dubitans de culpa, aut de causa, ob quam fertur suspensio, stante tali dubio, a prohibitis abstinere tenetur. lib. 4. cap. 1. num. 21
 Dubitans, an censura, nec ne, irritus sit, si dubium prædictum deponat, celebrando, ab irregularitate excutitur. lib. 7. c. 9. num. 9
 Dubius, an ob deformitatem, vel debilitationem irregularis sit iudici Episcopi stare debet. lib. 6. c. 7. num. 16
 Dubium cum sit, an appellatio excommunicationem præcipiat, vel secuta sit, quid agendum. lib. 1. c. 17. num. 30
 Dubium cum sit, an quis ob consilium prædictum, ab irregularitate excutitur, necne, qui consuluerit, ut irregularis. lib. 7. c. 3. numer. 12
 Duellum committentes, aut locum ad id concedentes, excommunicati sunt, eorumque absolutio a Papa reueruatur. lib. 3. c. 31. num. 4
 Duellum committentes, diuersis summorum Pontificum Bullis, & etiam Concilii Tridentini decretis, excommunicationem incurrunt, a qua non nisi a Papa possunt absolui. lib. 3. c. 31. num. 11
 Duellum committentes, si in ipso conflictu obierint, Ecclesiastica sepultura præcipitur: Ciuitates autem & loca in quibus duellum permittitur inter dicto subiciuntur. lib. 3. c. 31. num. 24
 Duellum tam priuatum, quam publicum, & animæ, & corpori noxium est, & a diabolo introductum & inuentum. ibid. num. 25
 Duellum committentes, tam de iure, quam de facto, infames sunt. lib. 7. c. 11. num. 10
 duplex potestas Apostolis, & eorum successoribus communicata est, ordinis scilicet, & iurisdictionis. lib. 1. c. 5. num. 4

E

Eadem pena ob eandem causam, ab eodem legislatore, vel eadem potestate surgente, sæpius lata, vnā tantum censuram pro eadem actu in contrarietate producit. lib. 1. cap. 10. num. 11
 Ebrietatibus, aleis, & iocis inhonestis deferuere Clerici, post admonitionem non se emendant, deponi merentur. lib. 5. cap. 12. num. 4
 ebrius hominem in ebrietate occidens, non est irregularis. lib. 6. c. 17. num. 14
 ebrius culpa sua, & voluntarie factus, an, & quando hominem occidendo, irregularitatem incurrat. ibid. num. 15
 ecclesia per iustam excommunicationem quibus bonis spiritualibus, & internis homines priuet. lib. 1. c. 4. num. 17
 ecclesia, aliquos excommunicandos, iudicium Diuinum intatur. lib. 1. c. 15. num. 10
 ecclesia, quare in Officio Missæ Feria Sextæ hebdomadæ Sanctæ pro hæreticis orat, lib. 1. c. 4. num. 7
 ecclesia quare eo die excommunicatorum mentionem non faciat, sicut Paganorum, Iudæorum, & Hæreticorum mentionit. ibid. num. 8
 ecclesias, nec non directas, indirectas tamē aliquid circa aduersum inter nos præcipere, aut prohibere potest. lib. 3. cap. 4. num. 22
 ecclesia confessionem peccatorum quotannis facendam

lib. 1. cap. 1. num. 2. 3. c. 4. nu. 24.
 Ecclesia destructa, si restituitur, consecrari debet, & quæ
 ratio sit lib. 5. c. 3. nu. 4.
 Ecclesia destructa, cessant indulgentiæ illi concessæ, & qua
 lib. 1. nu. 13.
 Ecclesia per episcopum publicè excommunicatum conse-
 crata, polluta censetur lib. 5. c. 16. nu. 17.
 Ecclesia consecrata polluta, a quo, & qualiter reconcilian-
 da lib. 5. c. 16. nu. 31.
 Ecclesia solum benedicta, & polluta, a quo, & qualiter re-
 conciliari debeat lib. 1. nu. 32.
 Ecclesia, an consecrata, vel benedicta sit, quomodo cogno-
 sci poterit lib. 1. nu. 33.
 Ecclesia, privilegijs suis Clericos proteruos, & in corrigi-
 bus fouere non intendit lib. 5. c. 22. nu. 1.
 Ecclesia, sicut ipsa pulchra est, & sine macula, ita ministros
 tales habere debet lib. 6. c. 1. nu. 14.
 Ecclesia iudicium, Diuino iudicio conforme esse debet
 lib. 1. cap. 9. nu. 13.
 Ecclesia vnitas, in quibus consistat lib. 3. c. 5. nu. 21.
 Ecclesia nomine, tam non consecrata, quam consecrata,
 Ecclesia intelligitur lib. 5. c. 16. nu. 9.
 Ecclesia ad aliquem pleno iure pertinere, quid sit lib. 1.
 c. 6. nu. 12.
 Ecclesia ingredi cum excommunicato denunciatio tem-
 pore quo Diuina officia illic non celebrantur, non est
 peccatum mortale lib. 2. c. 1. nu. 23.
 Ecclesia frangentes & spoliantes ipso iure excommuni-
 cationem incurrunt lib. 3. c. 29. nu. 14.
 Ecclesia frangentes & spoliantes ante denunciationem
 Episcopus absolueri valet, dum modo satisfacere velint
 iniuriam passis lib. 3. c. 29. nu. 15.
 Ecclesia aperiens vt spoliatur, vel frangens, sed non spolians
 in excommunicationem non incidit libro 3. capitulo
 29. numero 16.
 Ecclesia sibi commissam pro alienis debitis grauians, ab
 administratione spiritualium, & temporalium suspen-
 ditur lib. 4. c. 15. nu. 14.
 In Ecclesia, vel Cimiterio pollutis, antequam reconcili-
 entur, nec Officia diuina cantari, nec fidelium corpora
 sepeliri possunt lib. 2. c. 4. nu. 12.
 Ecclesia duæ totales, & independentes vna ab altera, quæ
 essent contiguæ, quare vna interdicta, non sit etiam
 altera interdicta lib. 5. c. 1. nu. 19.
 Ecclesiarum nomine veniunt etiam Monasteria, hospita-
 lia, & alia loca pia lib. 3. c. 29. nu. 18.
 Ecclesias parochiales habentes, quarum prouiso ad Papæ
 dispositionem perinet, non adimplentes iuramenta fi-
 delitatis, si episcopis inferiores sint, excommunicationem
 Papæ reſeruatam incurrunt lib. 3. c. 31. nu. 5.
 Ecclesias, aut beneficia Ecclesiastica per confidentiam ac-
 ceptantes, vel recipientes, excommunicati sunt, & a solo
 Pontifice possunt absolui lib. 1. nu. 6.
 Interdicti, a iudice, pro suo arbitrio limitari po-
 terit lib. 5. c. 1. nu. 28.
 Effectus excommunicationis maioris ad tria genera actio-
 num reducuntur, & quænam sint lib. 2. c. 1. nu. 1.
 Effectus Ecclesiæ quis dicendus lib. 3. c. 29. nu. 17.
 Effusio sanguinis humani vt polluat Ecclesiam, peccatum
 mortale esse debet lib. 5. c. 16. nu. 4.
 Effusio sanguinis aliorum animalium præter hominum,
 violationem Ecclesiæ non inducit lib. 5. c. 16. nu. 6.
 Effusio sanguinis desuper in tecto, aut infra sub specu, aut
 loco subterraneo Ecclesiæ, illam non polluit lib. 5. cap.
 16. numero 8.
 Effusio sanguinis vt celebrationem in Ecclesia impediatur,
 publica esse debet lib. 5. c. 16. nu. 10.
 Effusio sanguinis, aut seminis facta abhinc multis diebus,
 quomodo hodie, & non antea, celebrationem officio-
 rum diuinorum impedire possit lib. 1. nu. 11.
 Effusio sanguinis ob fidem Catholicam occisi, aut vulnera-
 ti Ecclesiæ, eam polluit lib. 5. c. 16. nu. 14.
 Effusio, vox, abundantiam significat lib. 5. c. 16. nu. 3.
 Effectus Adæ ex Paradiso, umbra fuit electionis excommu-

nicatorum ex ecclesia lib. 1. c. 4. nu. 2.
 eiectio excommunicati a quocunque inferiori a Papa, ad
 beneficium, nulla, & irrita est lib. 2. c. 5. nu. 16.
 electus in Summum Pontificem a paucioribus, quæ a dua-
 bus partibus Cardinalium, & electioni tali de se factæ as-
 sentiens, excommunicatus est, & omnes talem pro Pa-
 pa recipientes lib. 3. c. 3. nu. 4.
 electus, & confirmatus episcopus, ante consecrationem a Cæs-
 iurisdictionis exercere potest lib. 4. c. 4. nu. 12.
 enumerantur aliquot casus, in quibus etiam & num. 42. 43.
 44. extra diocesim existentes, excommunicationem
 Episcopi incurrunt lib. 1. cap. 6. nu. 41.
 episcopalem consecrationem ab Episcopis hereticis schi-
 smaticis, excommunicatis vel depositis recipiens, a solo
 Papa dispensari potest lib. 4. c. 14. nu. 2.
 episcopalem consecrationem ab Episcopo extra Ecclesiam
 ordinato accipiens, in ordinibus susceptis nullo vnquæ
 tempore ministrare valet lib. 1. nu. 3.
 episcopatus secundum Canonistas communiter ordo esse
 censetur lib. 4. c. 16. nu. 24.
 episcopatum, Abbatiam, vel aliam dignitatem de manu
 laici recipiens, ab ingressu Ecclesiæ est suspensus seu in-
 terdictus lib. 5. c. 12. nu. 18.
 episcopus electus & confirmatus, licet sacerdos non sit, ex-
 communicare potest lib. 1. c. 5. nu. 9.
 episcopus Archiepiscopum suum non excommunicat, etiam si
 in sua diocesi, quæ tamen in eius Archiepiscopi prouin-
 cia est delictum committat lib. 1. c. 5. nu. 27.
 episcopus iurisdictionem temporalem tantum habens in ali-
 quibus, excommunicare illos non potest lib. 1. c. 5. nu. 29.
 episcopus excommunicatus denunciatus, aut notorius ele-
 ricus percussor, alium valide excommunicare nequit lib.
 1. c. 5. nu. 36.
 episcopus sibi subditum, in loco non subdito, communiter
 excommunicare nequit lib. 1. c. 6. nu. 39.
 episcopus, aut alius quicunque ecclesiasticus index extra suum
 territorium existens, etiam proprios subditos in suo ter-
 ritorio manentes, communiter excommunicare non po-
 test lib. 1. c. 6. nu. 45.
 episcopus solemniter aliquem excommunicans, quas ad-
 habere soleat cærimonias lib. 1. c. 15. nu. 3.
 episcopus, clericum alienum sine proprii Ordinarij licen-
 tia ordinans suspensus est lib. 1. c. 18. nu. 12.
 episcopus quibus in casibus dispensare nequeat, vt excom-
 municatus beneficium retineat lib. 2. c. 5. nu. 22.
 episcopus, quo iure excommunicatio subditum suum, cum
 suffragijs totius Ecclesiæ priuet libro 2. capitulo 11. nu-
 mero 27.
 episcopus communicando cum excommunicato a se, in ex-
 communicationem minorem incidit libro 2. capitulo
 11. numero 30.
 episcopus communicans cum excommunicato a se, non
 censetur illum absolueri lib. 1. nu. 31.
 episcopus excommunicatus, etiam a conficiens, baptiza-
 tos confirmans, aut ordines conferens, irregularitatem
 incurrit lib. 2. cap. 15. nu. 3.
 episcopus, cum excommunicato a se ante formalem abso-
 lutionem ab excommunicatione participans, excommu-
 nicationem minorem ipso iure incurrit libro 2. ca-
 pitulo 15. numero 10.
 episcopus aliquem ob crimen excommunicans, si cum sic
 excommunicato in crimine damnato participet maio-
 rem excommunicationem etiam incurrit, & quæ huius
 rei ratio sit lib. 2. cap. 15. nu. 19.
 episcopus, an excommunicare possit participantes cum
 suo subdito a se excommunicato, in alio episcopatu lib.
 2. cap. 15. nu. 23.
 episcopus solemniter excommunicatum absolvens, qui-
 bus vti soleat, & debeat cærimonijs lib. 2. c. 18. nu. 18.
 episcopus, aut alius ablo uens de iniectione manuum ha-
 bentem impedimentum temporale, ob quod sede Apo-
 stolicam adire nequeat, quid mandare debeat, aut pos-
 sit lib. 2. c. 18. nu. 24.
 episcopus, ab Archidiacono excommunicatum, absolueri
 potest.

potest lib. 2. c. 20. num. 16.
 Episcopus subditum suum ab excommunicatione à se la-
 ta in alio episcopatu absoluerit possit. lib. 2. cap. 21. num. 28.
 Episcopus clericos sibi subditos per alium clericum, & non per se ipsum verberare potest. ib. 3. cap. 27. num. 12.
 Episcopus in locis ubi sunt populi diversarum linguarum, & rituum, alium praeatum sibi vicarium & subiectum constituit potest, & aliter se ingerens, ipso iure excommunicatus est lib. 3. cap. 3. 2. num. 2.
 Episcopus circa Monasteria non exempta, licentiam ad eundem Scholas, sine consensu superioris conventus, dare nequit. lib. 3. cap. 33. num. 23.
 Episcopus, & Inquisitor, si in mandato discrepent, quid agendum lib. 3. cap. 34. num. 9.
 Episcopus alienum in sua diocesi delinquentem, & manentem suspendere potest. lib. 4. cap. 12. num. 5.
 Episcopus aliquem ab actio, qui illi ex solo iure ipsius suspendentis competat, sine debitis solemnitatibus suspendit, & si iuris non incurrit. lib. 4. cap. 2. num. 8.
 Episcopus parochum ab audiendo confessionibus, siue scriptis suspendens, peccat, & penas iuris incurrit. ibi cap. num. 9.
 Episcopus primam tonsuram illiterato conferens, a collatione primae tonsurae est suspensus. lib. 4. cap. 3. numero 7.
 Episcopus a collatione ordinis Diaconatus suspenditur, si ab iuribus conferre nequit. lib. 4. cap. 3. num. 3.
 Episcopus ab officio suspenditur in apparatu Pontificali Romae accedere potest, non autem in propria Diocesi, & quare. lib. 4. cap. 5. num. 5.
 Episcopus, aut alius intanto, vel illiterato aut alterius dignitate homini primam tonsuram, sine licentia conferens, per annum a collatione clericalis tonsurae suspenditur. lib. 4. cap. 12. num. 18.
 Episcopus Italus, tam Italum, quam vltimontanum sine litteris dimissorijs ordinarij ordinis, suspenditur. lib. 4. cap. 12. num. 27.
 Episcopus aliquem minus habilem, aut defectum habentem post adhibitam debitam diligentiam ordinans, penas per Bullam Sixti Vi. interrogatus non incurrit. lib. 4. cap. 12. numero 29.
 Episcopus ex praedicta Bulla transgressione suspensionem incurrit, si postea temere se in prohibitis ingerat, a regimine ecclesiae & fructuum beneficiorum perceptione suspenditur. lib. 4. cap. 12. num. 30.
 Episcopus circa delicta occulta, & censuras, ac irregularitates, & idem provenientes hodie post Bullam Sixti Vi. in variis casibus ibi contentis, dispensare non possunt. ibi. num. 32.
 Episcopus in visitatione ultra debitum aliquid accipiens, quando suspenditur censetur. lib. 4. cap. 2. num. 41.
 Episcopus non visitans, & tamen a terris, & ecclesijs procuratorem tempore visitationis debite accipiens, quando suspensionem incurrit. ibi. num. 42.
 Episcopus carnaliter cognoscens eam, quam ante ordinationem in concubinam habuit, ab ordine suspenditur. ibi. numer. 42.
 Episcopus incendiarijs penam relaxans, ab officio per annum episcopali suspenditur. ibi. num. 44.
 Episcopus contra Simoniacos procedere negligens, ab officio per duos menses est suspenditur. ibi. num. 45.
 Episcopus Talmud Iudaeorum non faciens comburi, a suspensionem incurrit. ibi. num. 46.
 Episcopus suspensus solemniter benedicens per haec verba (Sit nomen Domini benedictum) irregularis. lib. 4. ca. 6. num. 6.
 Episcopus per characterem Episcopalem, nullam potestatem novam in ordine ad corpus Christi verum recipit. lib. 4. cap. 6. num. 25.
 Episcopus sibi subditos in sua diocesi, a quibus suspensionibus post Concilium Tridentinum abolvere possit. lib. 4. cap. 17. num. 19.
 Episcopus, an ex eo quod etiam de decessu sit ad forum cōtentionis, citatione partis, & eius depositione, perdat potestatem absolendi ab alia censura. lib. 4. cap. 17. num. 23.

Episcopus interdictus ne in Ecclesiam ingreditur, Missam extra Ecclesiam celebrare potest. lib. 5. cap. 9. num. 22.
 Episcopus electus, & confirmatus, quāvis non consecratus, loca, & personas super Diocesis interdicere potest. lib. 5. cap. 10. num. 18.
 Episcopus, an Clericos, & Ecclesiam, sine consensu capituli interdicere possit. ibi. num. 19.
 Episcopus iurisdictionalia contra Capitulum excommunicare praescribere potest. ibi. num. 20.
 Episcopus, & alii tam superiores, quam inferiores Ecclesiarum, qui per mentem in excommunicatione, vel suspensione contra eos lata, quod usurarios alienigenos non esse permanent, post mentem terrae ipsorum interdicti sunt. lib. 5. c. 12. num. 5.
 Episcopus, & alii superiores, necnon Abbates, & alii Regulares, aut seculares, aliquid de redditibus Ecclesiarum vacuum usurpantes, quousque interdicti sunt. ibi. c. 12. num. 19.
 Episcopus, an electus in Episcopum qui renuntiavit Episcopatu, deponere possit. lib. 5. c. 20. num. 19.
 Episcopus ordinatum Subdiaconum a Papa deponere, & quare. ibi. num. 20.
 Episcopus ordinatum in inferiori de legitima Papae auctoritate potest. ibi. num. 21.
 Episcopus consecratus, & de crimine depositione dignus constitutus, a quoddecim Episcopis olim deponi poterat. ibi. c. 22. num. 2.
 Episcopus non consecratus, sed tantum electus, & confirmatus, quousque Episcopis olim deponi poterat, & hodie deponendus sit. lib. 5. c. 22. num. 4.
 Episcopus cum bigamo ad sacros ordines Diaconatus, & Sacerdotii dispensare non potest, & quare. lib. 5. c. 6. num. 7.
 Episcopus, quo casu cum bigamo ad ordinem Subdiaconi, & dispensare queat. lib. 5. c. 6. num. 9.
 Episcopus cum bigamo, tum ad exequendum, tum ad suscipiendum ordines Minores dispensare valet. lib. 5. cap. 6. num. 11.
 Episcopus, quo casu cum bigamo ad pontificatum suscipiendi dispensare prohibeatur. ibi. num. 12.
 Episcopus sibi subditum legitime nequit. lib. 5. cap. 9. num. 9.
 Episcopus sibi subditum, ad personatum, & dignitatem legitime nequit. ibi. num. 10.
 Episcopus, illegitimus, ut beneficium Paternum simplex immediate obtineat dispensare non valet. ibi. num. 11.
 Episcopus illegitimus, ut Canonatum obtineat, post Concilium Tridentinum legitime nequit. lib. 5. cap. 9. num. 11.
 Episcopus cum illegitimo ad prielaturam Regularem dispensare nequit. ibi. num. 14.
 Episcopus neque ut quis ante legitimum aetatem ordinetur, neque tractus ordinum susceptorum exerceat dispensare valet. lib. 5. cap. 12. num. 13.
 Episcopus cum filio infidelis, in infantia baptizatus ad ordinem Sacros, & beneficia dispensare potest. lib. 5. cap. 12. num. 12.
 Episcopus delinquentem aliquem in carcere coartans, ubi breui ob carceris squalorem aut ciborum substructionem moritur, irregularis est. lib. 5. c. 18. num. 15.
 Episcopus inquisitus ordines conferre, & alia Pontificalia exercere potest. lib. 5. cap. 7. num. 12.
 Episcopus censura interdictus, & pontificalia exerceat, irregularis est. lib. 5. cap. 9. num. 5.
 Episcopus per saltum promotus, irregularis, & suspensus est ab ordinis omni collatione. lib. 5. c. 10. num. 41.
 Episcopus, qualiter cum suis subditis, pro irregularibus accusatis procedere debeat. lib. 5. c. 14. num. 26.
 Episcopi statum, subditum suum in loco exempto super delictis delinquentem non ligat. lib. 5. c. 15. num. 4.
 Episcopo nomine eius intelligendus. lib. 5. c. 15. num. 15.
 Episcopo mortuo, Capitulum in iurisdictione tam spirituum quam temporalium succedit. lib. 5. c. 6. num. 15.
 Episcopus excommunicatus denunciato, vicarij iurisdictionem expendit, & quāvis rei ratio sit. lib. 5. c. 6. num. 9.
 Episcopo mortuo, & vacante sede Cathedrali, Capitulum

Rerum omnium præcipuarum.

ab excommunicatione iuris a qua poterat Episcopus ab
 solvere valeat. lib. 2. cap. 19. num. 7
 Episcopi, quo casu coram tribus laici convenire liceat
 lib. 3. c. 20. num. 5
 Episcopi iniuriose, vel temere percutiens, capiens, bñics,
 occidens, aut hæc fieri mādans, territoria eius interdicta
 sunt. lib. 5. c. 12. num. 3
 Episcopi, & Prælati Maiores suspensionem, aut interdictū
 vitæ cuiuscunque constitutionis, mādanti, vel sententiæ
 incurrunt, nisi specialiter exprimantur. lib. 4. capit.
 12. numer. 1
 Episcopi, ut suspensionem, vel interdictum incurrant, satis
 est quod feratur suspensio propter aliquod quod Episco-
 porum proprium est, quāvis eorum mentio non fiat per
 hoc Episcopi nomen. lib. 4. c. 12. num. 6
 Episcopi, & ipsorum superiores, excommunicatione a iure
 vel ab homine latā incurrunt, etiam si eorum mēto spe-
 ciatim non fiat. ibid. num. 8
 Episcopi olim sine consensu, & præsentia Episcoporum Pro-
 vinciarum, & Metropolitani consecrati, ab officio Episco-
 porum suspendebantur. ibid. num. 11
 Episcopi, & superiores Prælati in cognitione negotiorū cau-
 sationum Episcopatum se inmittentes, quādo,
 & quomodo suspensi sint. ibid. num. 12
 Episcopi, & superiores Prælati in loco exempto degentes, ordinātes, e-
 quam primā consuetudine sine licentia ordinarii loci, per annū
 a Pontificali exercitio suspensi sunt. lib. 4. capitulo. 12
 numer. 16
 Episcopi neque cum promotis per saltum, nec quo ad tem-
 porum interstitia hodie dispensare possunt. lib. 4. capit. 2
 numer. 28
 Episcopi olim Sacerdotes appellati sunt, & quomobrem. lib.
 1. c. 6. num. 23
 Episcopi, etiam Cardinales beneficia confidentiam Simo-
 niacā accipientes, ab ingressu Ecclesiæ suspensi sunt. lib.
 2. c. 11. num. 33
 Episcopi etiam Cardinales, aliquem Ecclesiā cathedrā
 obtinere, patientes, contra Bullam Pii I. V. ab
 ingressu Ecclesiæ suspensi sunt. ibid. num. 34
 Episcopi, eorumque superiores vacantium dignitatum, vel
 ecclesiarum bona occupantes, ab ingressu Ecclesiæ suspē-
 si sunt. lib. 4. c. 12. num. 37
 Episcopi, eorumque superiores circa permutationē & resi-
 gnationem beneficiorum peccantes, ab ingressu Ecclesiæ
 suspensi sunt. lib. 4. c. 12. num. 39
 Episcopi post sex menses a Concilio Provinciali, Abbates, &
 electos sibi subditos non convocans gestaque Concilii
 illis non referens, ab officio per duos menses suspensi
 sunt. ibid. num. 40
 Episcopi, eorumque superiores, usurariis manifestis non oriū
 dis, & alienigenis, ad fructus exercendum domos locan-
 tes, quousque eos expellant, sunt suspensi. lib. 4. capit. 12
 numer. 48
 Episcopi contra iustitiam, per textu odij, gratiæ, vel amoris
 in causa hæresis procedere omittentes, per triennium ab of-
 ficio suspenduntur. lib. 4. c. 13. num. 50
 Episcopi, eorumque superiores Magister, seu Doctoratus
 gradum, nisi sub certa limitatione, per sex menses sequē-
 tes a doctorum graduum collatione suspensi sunt. ibid.,
 numer. 51
 Episcopi, eorumque superiores etiam si sint Cardinales po-
 tui iudicem casuum, & indulgentiarum ob solutionem
 etiam pecunie publicantes, ab ingressu Ecclesiæ, & percer-
 ptione fructuum suarum ecclesiarum suspensi sunt. ibid.,
 numer. 52
 Episcopi, eorumque superiores, qualiter ad visitanda limi-
 na Apostolorum petri, & Pauli sub pena suspensionis o-
 blati sunt. ibid. num. 53
 Episcopi, & alii, quando ob admissione in resignatōnem be-
 neficiorum, eorumque collationem suspensionem incur-
 rant. lib. 4. c. 13. num. 55
 Episcopi renunciantes tantum loco, ordines, sicut prius,
 quare conferre possint. lib. 4. c. 14. num. 8
 Episcopi, & alii Prælati interdicti tempore, populo solēni-
 ter benedicere non possunt. lib. 5. c. 6. num. 1

Episcopi, an & quomodo in Bigamia dispensare valeant. lib.
 6. c. 6. num. 6
 Episcoporum depositio, hodie Summo Pontifici reservata
 est. lib. 5. c. 22. num. 3
 Episcoporum causæ criminales minores in Concilio Pro-
 vinciali tractandæ, & denuntiandæ sunt libro. 5. capitulo
 22. numer. 5
 Episcopos confirmare, & consecrare, ad inferiores Episco-
 pos non pertinet. lib. 4. c. 12. num. 7
 Episcopis subditos suos extra territorium suum existentes
 suspendere nequit. lib. 4. cap. 2. num. 4
 Epistolam cum manipulo cantare, ex consuetudine Eccle-
 siæ ordinis Subdiaconatus actus proprius censetur. lib. 4.
 cap. 16. num. 17
 Equum ferocem equitans, & omnem diigentiam adhibēs
 si casu aliquis ab equo occidatur, clericus equitans nō est
 irregularis. lib. 7. cap. 6. num. 1
 Error intolerabilis in sententia expressus, sententiam facit
 nullam & irritam. lib. 6. num. 31
 Error intolerabilis, quisnam censendus sit. ibid. num. 32
 Error non expressus in sententia, si tamen aliunde constet
 de iniustitia, an sententiam ex communicationis annull-
 let. lib. 6. num. 34
 Erroris nomen quid importet. lib. 3. c. 4. num. 14
 Error in circa fidem cum pertinacia cōunctum tempore
 baptismi peccati habens, an & quando hæreticus, & ex-
 communicatus sit. lib. 3. c. 4. num. 15
 Eucharistia Sacramentum ab excommunicato denunciato
 vrgere necessitate, nec licet perire, & administrari potest
 & quæ huius ratio sit. lib. 2. c. 2. num. 21
 Eucharistia nō solum iure antiquo, sed etiam nouo in firmis
 in probabili periculo mortis existentibus, & tempore inter-
 dicti administrari potest. lib. 5. c. 7. num. 6
 Eucharistia dampnata ad mortem interdicti tempore admi-
 nistrari valeat. ibid. num. 17
 Eucharistia quibus modis prægnantibus interdicti te-
 pore dari possit. ibid. num. 18
 Eucharistia an & quando ob solis ab hostibus, vel intranti-
 bus mare ad nauigandum, ministrari queat. ibid. num. 19
 Eucharistia omnium Sacramentorum diuinissimum. lib.
 5. c. 7. num. 25
 Eucharistia tempore interdicti ad infirmos, cum consueti
 solemnitate id est, cum gestatione luminarii, & aliis ce-
 rimoniis deferri debet. ibid. num. 26
 Eucharistia tempore interdicti, coram aliis astantibus infir-
 mo ministrari potest. lib. 5. c. 7. num. 28
 Eucharistia Sacramentum verè conici, & recipi potest ab
 excommunicato. lib. 2. c. 1. num. 16
 Eucharistia Sacramentum, qualibet h. b. domada semel, nō
 obstante cessatione, a Sacerdote cum vno solo ministro
 confici, & consecrari potest. lib. 5. c. 9. num. 3
 Eucharistia Sacramentum, infirmis dari, & portari cū so-
 lida solemnitate, cessationis tempore, potest. lib. 5. cap.
 19. numer. 9
 Eucharistia transiente sumant laici illi, quibus ex privile-
 gio Sedis Apostolicæ concessum est, ut interdicti tempore
 diuinis interesse possint. lib. 5. c. 7. num. 24
 Exceptio excommunicationis, coram quocunque iudice Or-
 dinario, vel Delegato, opponi potest. libro. 2. capitulo. 7.
 numer. 10
 Exceptio excommunicationis, tam in peremptoria, quā in
 dilatoria, sub qua forma opponi debeat. ibid. num. 11
 Exceptio opposita infra octo dierum spatium, a Reo proba-
 ri debet. lib. 2. c. 7. num. 15
 Exceptio excommunicationis solum vim habet in dilatoria,
 non autem in peremptoria, & quid utraque sit. lib. 2. ca-
 pit. 7. num. 7
 Exceptio excommunicationis contra auctorem, a quouis op-
 poni potest. ibid. num. 8
 Exceptio excommunicationis infra octo dierum spatium,
 non probata, iudex contra eum procedere potest. lib. 2.
 c. 7. num. 20
 Exceptio excommunicationis non obstante, an, & quan-
 do facta in iudicio cum auctore excommunicato valeant
 lib. 2. c. 7. num. 22

Excom-

Excommunicandi potestatem, ecclesiarum prelati pro occasione oblata, ab ipsis Apostolorum temporibus exercuerunt, lib. 1. cap. 4. num. 6.
 eam etiam Apostolus Paulus aliquodies exercuit, ibidem numero 7.
 excommunicandi potestas per superius delegationem acquiritur, in ordine ad illos, ad quos respicit ipsa delegatio, lib. 1. ca. 6. num. 15.
 excommunicandi potestas, S. Petro in primis, ac aliis suis successoribus a Christo tradita est, lib. 1. c. 5. num. 3.
 excommunicans sub hac forma, Excommunico vnū ex illis, qui tale fuitum fecerunt, nihil facit, si illum vnū, quoniam sit, non præscripserit, lib. 1. c. 8. num. 7.
 excommunicans, non obseruando conditiones ad eam ferendam a iure requisitas, suspensionem ab ingressu Ecclesie & officii Diuini per mensem incurrit, lib. 1. capitulo 13. numer. 12.
 excommunicans, non seruatis seruandis, ad omnes expensas factas a Parte, condemnandus est, lib. 1. ca. 13. num. 16.
 excommunicans, a se excommunicatum, non absoluet, quando sententiam illam Papa ex certa scientia confirmauit, lib. 1. cap. 20. num. 12.
 excommunicare a iure qui vult, iurisdictionis vsum impeditum non debet habere, lib. 1. c. 5. num. 3.
 excommunicare qui potest, etiam suspendere valet, lib. 4. ca. 2. numer. 1.
 excommunicari quis ob peccatum mortale alienum, non potest, lib. 1. cap. 9. num. 19.
 excommunicari potest quis, sub hac conditione, Si intra terminum tempus non foueat, sit excommunicatus, lib. 1. capitulo 9. numer. 27.
 excommunicatio maior, cur ceteris omnibus censuris grauior, lib. 1. c. 1. num. 17.
 excommunicatio, quoniam quibus nominibus appellari soleat, lib. 1. cap. 3. num. 1.
 excommunicatio, censura Diuina, seu ecclesiastica, quare appellatur, lib. 1. c. 3. num. 2.
 excommunicatio, cuius distinctio ecclesiastica vocetur, lib. 3. c. 3. numer. 3.
 Cur, ut plurimum Excommunicatio dicatur, ibidem numero 4.
 Quare vocetur Anathema, ibidem numero 5.
 An vox hæc Græca, vel Hebræa sit, & Græcam esse verior, & communior est Doctorum opinio, ibidem numero 6.
 Vocatur etiam Anathema maranatha, & quare ibidem numero 7.
 Mors etiam appellatur, & quare, ibidem numero 8.
 Medici a dicitur, & cur, ibidem numero 9.
 Mucro Episcopi, seu gladius ecclesiasticus, cur dicatur, ibidem numero 10.
 Virga ferrea, cur dicta sit, ibidem numero 11.
 Nerus item ecclesiasticæ disciplinæ vocatur, & cur, ibidem numero 12.
 Maxima omnium poenarum dicitur, quas ecclesia infert, ibidem numero 13.
 Quo sensu intelligatur illud quod dicitur, Ecclesiam post hanc poenam iniustam non habere ultra quod faciat, ibidem numero 14.
 Excommunicatione, quo sensu Doctores variis poenis civilibus comparare soleant, ibidem numero 15.
 Excommunicatio diuersa ratione, tum de iure diuino, tum eam de iure humano positum esse dicitur, lib. 1. capitulo 4. numer. 13.
 Excommunicatio maior solum conversationis exterioris, & receptionis Sacramentorum bono priuat; charitatem vero non aufert, sed per peccatum mortale commissum ab lata eam esse præsupponit, lib. 1. c. 4. num. 13.
 Excommunicatio variis modis diuiditur, scilicet, in maiorem & minorem; & cur maior, & minor appellatur, lib. 1. capitulo 4. numer. 18.
 Excommunicatio, simpliciter & absolute in iure, vel ab homine prolata, de maiori intelligitur, & quare, ibidem numero 19.
 Excommunicatio maior, alia iusta, alia iniusta est, & quare iustam requirantur, ibidem numero 20.
 Excommunicatio quædam valida est, & quædam inualida,

ibidem numero 21.
 Excommunicatio alia est a iure, alia ab homine, illa est perpetua, non sic ista, ibidem numero 22.
 Excommunicatio lata ab homine, & generalis, & specialis, se se potest, ibidem numero 23.
 Excommunicatio satisfacti nequit, sed auxilium statim valet, non valet, lib. 1. c. 5. num. 21.
 Excommunicatio ab excommunicato occulto, & tolerata, an valeat, lib. 1. c. 5. num. 33.
 Excommunicatio ab inferiori lata, cui id a superiori suo prohibitum fuit, non valet, lib. 1. capitulo 5. num. 38.
 Excommunicatio a lege lata durat etiam post mortem committentis, & quare, lib. 1. c. 7. num. 11.
 Excommunicatio ab homine lata, mortuo ferente, cessat, ibidem numero 2.
 Excommunicatio per statutum lata, etiam non præcedente monitione, tenet, ibidem numero 13.
 Excommunicatio ab homine, non nisi præmissa monitione ferri debet, ibidem numero 14.
 Excommunicatio lata in participantes cum excommunicato a se, non præmissa monitione, non tenet, & quare, huius ratio sit, ibidem numero 15.
 Excommunicatio a lege lata etiam sine scriptura, valet, si quis autem si feratur ab homine, ibidem numero 16.
 Excommunicatio per viam statuti lata, subditum extra territorium delinquentem non obligat, libro 1. capitulo 7. numero 18.
 Excommunicatio per viam statuti fieri potest pro futuro delicto, non sic ab homine, lib. 1. c. 7. num. 20.
 Quam huius differentie ratio sit, ibidem numero 21.
 Excommunicatio generaliter pro futuris culpis lata, & præsentibus, & futuris ferentis subditos ligat, lib. 1. capitulo 7. numer. 22.
 Excommunicatio per Archiepiscopum in Concilio Provinciali lata, tam suos, quam Suffraganeorum suorum subditos ligat, ibidem numero 13.
 Excommunicatio per viam statuti lata ab Archiepiscopo, ab Episcopo relaxari potest dummodo eius absolutio non sit reuerata, ibidem numero 24.
 Excommunicatio in Collegium, seu Vniuersitatem lata, non valet, Doctorum sententia, lib. 1. c. 8. num. 7.
 Excommunicatio in Vniuersitatem a Summo Pontifice, vel ab Episcopo lata, quando valida censeri debeat, Anctorum opinio, ibidem numero 18.
 Excommunicatio a Papa generaliter lata, etiam Cardinales delinquentes obligat, lib. 1. c. 8. num. 24.
 Excommunicatio sine graui & virgulti causa ferenda non tenet, lib. 1. c. 9. num. 1.
 Excommunicatio, poenarum omnium quæ in ecclesia sunt grauiissima est, ibidem numero 2.
 Excommunicatio a iure, vel ab homine lata, cum solum ligat, qui mortaliter peccauit, lib. 1. cap. 9. num. 4.
 Excommunicatio ob percussione clericum lata, eam solum, quæ mortalis est, & non venialis percussio, comprehendit, lib. 1. c. 6. num. 7.
 Excommunicatio contra furtum committentes lata, eo solum ligat, qui peccatum mortale furti committit, ibidem numero 8.
 Excommunicatio contra committentes furtum lata, an comprehendat eos, qui absque consensu inter se, sigillatim aliquid paruum furantur, quando damnum graue in toto fecerunt, ibidem numero 9.
 Excommunicatio in non resistentes aliena ablata, an comprehendat eos qui non habent unde restituunt, lib. 1. cap. 9. num. 11.
 Excommunicatio sub hac forma lata, Qui aliquid talis de functione accepit, vel habet, excommunicatus sit, an cum liget, qui quod suumerat, a defuncto iniuste deiecit, accepit, ibidem numero 12.
 Excommunicatio in aliquem lata ob culpam, quam vel non commisit, vel committere non possit, non obligat, ibidem numero 13.
 Excommunicatio ob peccatum mortale solum mente commissam ferri non potest, ibidem numero 14.
 Excommunicatio ob peccatum proprium mortale siturum,

Rerum omnium præcipuarum.

ab homine ferri non potest, lib. 1. c. 9. num. 14
 excommunicatio ob peccatum proprium mortale futurum
 ab homine ferri non potest, ibid.
 excommunicatio maior ob peccatum mortale proprium, sed
 præteritum ferri non potest, ibid. num. 25
 excommunicatio proprie ob peccatum mortale proprium
 contumacia ferri debet, lib. 1. c. 6. num. 28
 excommunicatio ad finem reuelandi, lata, quibus in casibus
 incuratur, lib. 1. c. 9. num. 34
 excommunicatio secunda, quamvis hominem extra Eccle-
 siam non eiciat, amplius tamen elongat, & actius ligat,
 lib. 1. c. 10. num. 3
 excommunicatio contra percussorem clerici lata, ut sua m-
 andatum, aut consensum non includit, libro 1. capit. 10
 numer. 8
 excommunicatio pro actu aliquo commisso lata, quando vna
 aut multiplex censeri debeat, ibid. num. 6
 excommunicatio a lege lata sub hac forma, Qui hoc, aut il-
 lud fecerit, excommunicatus sit, an, & quando vna, aut
 multiplex sit, ibid. num. 10
 excommunicatio, alia lata, alia ferenda, dicitur, lib. 1. ca. 11.
 numer. 4
 excommunicatio lata, seu lata sententia, quænam, & quid-
 sit, ibid. num. 5
 excommunicatio per verba temporis præsentis modi indica-
 tum prolata, sententia lata esse censetur, ibid. num. 6
 excommunicatio lata sententia est, si dicatur, Præcipio sub
 pena, seu sub interminatione excommunicationis lata, se-
 tentia, ibid. num. 7
 excommunicatio est lata sententia, si per imperatium ali-
 cuius verbi significans actionem, aliquid præcipiatur, aut
 prohibeatur, ibid. num. 8
 Item si proferatur nomen adiectiuum, excommunicatus, cū
 verbo substantiuo in aliquo tempore significante factum
 ibid. num. 9
 Excommunicatio est lata sententia, quando dicitur, Ana-
 themat. Item cum dicitur, Maneat excommunicatus, vel
 si dicatur, censetur, vel habeatur excommunicatus, ibid.
 numer. 10
 excommunicatio io est lata sententia, quando in Bullis Ponti-
 ficis aut a libi habentur hæc verba, Excommunicationem
 in te incursurum Noscās, vel scias te excommunica-
 tu. Notis te excommunicationi subiactum, ibid. num. 11
 excommunicatio sub conditione lata, non afficit eum in
 quem lata est, donec dies, seu conditio adueniat, qua adue-
 nient, vires suas habet, & nō retrahitur ad diem pro-
 nuntiationis, lib. 1. ca. 11. nu. 18
 excommunicatio sub conditione lata, an valeat, si penden-
 te conditione, excommunicatus forum mutet, ibidem
 num. 16
 excommunicatio non ex odio, sed ex Zelo iustitiæ ferri de-
 bet, lib. 1. cap. 12. num. 2
 excommunicatio sine monitione præmissa, nulla est quan-
 do fertur Monitorio aliquo executorio, sine Clausula iu-
 ribus, Si te senseris grauatum &c. lib. 1. capitulo 12.
 numer. 28
 excommunicatio absque præuia monitione, est nulla, quan-
 do Iudex excommunicat participantes cum excommuni-
 cato a se, ea non præmissa, ibid. num. 26
 excommunicatio non præmissa monitione, cur valida sit,
 quando Iudex excommunicat participantes cum excom-
 municato ab alio, non autem vbi excommunicat partici-
 pantes cum excommunicato a se, ibid. num. 30
 excommunicatio maior in scriptis ferri debet, & quæ huius
 rei ratio sit, lib. 1. c. 13. um. 1
 excommunicatio a iure lata, seu per modum statuti, cur feri-
 ptam non requirat, sicut excommunicatio ab homine
 lata, lib. 1. c. 11. num. 2
 excommunicatio ab homine lata, an per scribam, & nota-
 rum publicum proferri possit, ibid. num. 3
 excommunicatio in aliquibus casibus valide ferri potest in
 alieno territorio, & afferuntur duodecim casus, in quibus
 hoc fieri potest, lib. 1. c. 14. num. 6
 excommunicatio inter diu, non autem nocte ferri debet, lib.
 1. c. 14. num. 9

excommunicatio semper toti communicati prodest, lib. 1. c.
 15. num. 11
 excommunicatio, ei contra quem fertur, vtilitatem mai-
 orē afferre solet, & quænam illa sit, libro 1. cap. 15.
 num. 7
 excommunicatio nō solū ei, qui excommunicatur, sed alius
 etiam vtilitatem affert, ibid. num. 8
 excommunicatio, quibus in casibus nulla sit, explicare diffi-
 cile est, lib. 1. c. 16. num. 1
 excommunicatio in non baptizati lata, nulla est, & quare,
 ibid. num. 2
 excommunicatio in Eunuchum carentem genitalibus la-
 ta, eo quod mulierem prægnantem redderit, quare sit nulla
 lib. 1. c. 16. num. 4
 excommunicatio a furioso lata, nulla est, & quare, ibidem
 numer. 5
 excommunicatio nulla est, vbi qui excommunicatur, fingit tā-
 tum se excommunicare, lib. 2. c. 16. num. 7
 Excommunicatio ad instantiam alterius lata, vltra intentio-
 nem requirētis non ligat, ibid. num. 8
 excomm. natio ex vi, & metu in vi-ctum constantem cadē-
 te lata, nulla est, ibid. num. 9
 Excommunicatio a non Iudice lata, nullius reboris aut fir-
 mitatis est, ibid. num. 10
 excommunicatio a non Iudice lata, an valeat si accedat ex-
 communicati consensus, ibid. num. 11
 excommunicatio a Iudice, vsu iurisdictionis priuato, lata,
 nulla censetur, ibid. num. 12
 excommunicatio a Iudice intruso lata, non valet, ibidem,
 numer. 13
 excommunicatio nulla est, vbi is, in quem fertur, ipsum pro
 suo Iudice recusat, ibid. num. 14
 excommunicatio a delegato contra intentionem delegatis
 lata, non valet, ibid. num. 15
 excommunicatio a delegato impetrato ab excommunicato
 in casu non p. missio est nulla, ibid. num. 16
 excommunicatio contra exemptum, aut habentem priuile-
 gium in contrarium lata, non valet, ibid. num. 17
 excommunicatio post legitimam appellationem lata, nul-
 la est, ibid. num. 18
 excommunicatio, ex causa friuola, & impertinente lata, nō
 valet, lib. 1. c. 16. num. 35
 excommunicatio contra aliquem lata ob rem quam adim-
 plere non potest, non valet, lib. 1. c. 16. num. 37
 excommunicatio ab Episcopo lata contra subditos suos, sta-
 tum Ecclesiæ suæ superiori exponentes, non valet, ibi-
 dem numer. 38
 excommunicatio lata contra eos qui visitantur, eo quod no-
 sunt procurare pro visitatione vltra id quod iure statu-
 tum est, nulla censenda est, ibid. num. 39
 excommunicatio lata ab eo, qui interdictum hominis vio-
 lauit, an valeat, ibid. num. 40
 excommunicatio lata contra non volentem reuelare pecca-
 tum in confessione notum, est nulla, ibid. num. 41
 excommuniatio tribus modis iniusta esse potest, ex animo
 ex ordine, & ex causa, lib. 1. c. 17. nu. 1
 Iniusta ex animo, quando censetur, ibid. num. 2
 Iniusta ex ordine, quænam dici debeat, ibid. num. 3
 Iniusta ex causa, quænam dicenda sit, ibid. nu. 4
 excommunicatio iniusta ex animo, valida est, lib. 1. cap. 17
 numer. 5
 excommunicatio iniusta in foro interiori ad culpam non
 obligat, & quænam huius rei ratio sit, lib. 1. capitulo 17.
 num. 10 12
 excommunicatio, dubia existente causa, ob quam fertur, li-
 gat cum in dubio præsumendum sit pro sententia Iudi-
 cis, lib. 1. c. 17. num. 14
 excommunicatio, alia est iuris, alia hominis, & quid vtra-
 que sit, lib. 1. c. 8. nu. 7
 excommunicatio maior, qua ratione hominem hæc tripli-
 ci communione priuet, lib. 1. præiud. num. 4
 excommunicatio maior, qua ratione hominem magis a Deo
 sepatet, quam peccatum mortale, lib. 1. præiud. num. 7
 excommunicatio maior ab officiis diuinis arceet, & spiritua-
 libus Ecclesiæ suffragijs priuat, lib. 2. c. 3. num. 1
 excom.

Excommunicatio maior hominem suffragijs Ecclesie Catholica priuat, lib. 2. c. 4. num. 1.
 Excommunicatio maior inhabilem al. quem reddit ad beneficium acquirendum, lib. 2. c. 5. num. 1.
 Excommunicatio Minor quæ ob participationem cum excommunicato maiori incurritur, in tertiam personam non transit, lib. 2. c. 15. num. 11.
 Excommunicatio alia iuris, alia hominis, & quid utraque sit explicatur, lib. 2. c. 19. num. 1.
 Excommunicatio generaliter ab homine lata, Canonis, & statuto equivolet, lib. 2. c. 19. num. 5.
 Excommunicatio, ut medicina ad corrigendum contumacem infligitur, lib. 2. c. 21. num. 10.
 Excommunicatio Minor quidnam sit, & quare sic appellata sit, lib. 2. c. 21. num. 3.
 Excommunicatio Minor qualiter ab excommunicatione maiori differat, ibid. num. 4.
 Excommunicatio Minor qualiter a peccato mortali distinguatur, ibid. num. 5.
 Excommunicatio Minor communione passiva Sacramentorum priuat, ibid. num. 6.
 Excommunicatio Minor hominem incapacem Sacramentorum non efficit, sed solum ne sic ea recipiat, lib. 2. cap. 22. num. 15.
 Excommunicatio maior electionem ipso iure nullam reddit non autem excommunicatio minor, lib. 2. capitulo 22. numer. 25.
 Excommunicatio maior quare celebrantem irregularem efficiat, non autem Minor, lib. 2. c. 22. num. 28.
 Excommunicatio Minor, neque a iudicio refellit, neque rescripta annullat, lib. 2. c. 22. num. 30.
 Excommunicatio Minor non solum a iure, sed etiam ab homine ferri potest, lib. 2. c. 23. num. 1.
 Excommunicatio minor, quando ab homine fertur, quibus verbis ferenda erit, lib. 2. cap. 23. num. 3.
 Excommunicatio Minor, quibus casibus a iure feratur, ibi. numer. 4.
 Excommunicatio minor vera censura Ecclesiastica est, Iurisdictionem, tam in ferente, quàm in aufferente requirens, lib. 2. cap. 23. num. 10.
 Excommunicatio prima Bullæ cænæ, contra quos feratur, lib. 3. cap. 4. num. 1.
 Excommunicatio prima in Bulla cænæ, ad fidei catholicæ puritatem conferuandam lata est, libro 3. capitulo 4. numero 2.
 Excommunicatio contra hæreticos lata, quanta sit antiquitatis, lib. 3. cap. 4. num. 8.
 Excommunicatio quinta Bullæ cænæ, contra imponentes noua pedagya, lata, quas personas, & actiones continet, lib. 3. cap. 9. num. 2.
 Excommunicatio contra nouas gabellas lata, quanta antiquitatis sit, lib. 3. c. 9. num. 3.
 Excommunicatio sexta Bullæ cænæ contra falsificantes litteras Apostolicas, lata, quas personas & actiones comprehendat, lib. 3. c. 10. num. 2.
 Excommunicatio contra falsarios lata antiquissima est, & simul cum ipsa Bulla cænæ nata, lib. 3. c. 10. num. 8.
 Excommunicatio septima Bullæ cænæ quid in se contineat, lib. 3. c. 11. num. 3.
 Excommunicatio Bullæ cænæ octaua, quas personas comprehendat, lib. 3. c. 12. num. 2.
 Excommunicatio nona Bullæ cænæ, quas personas & actiones contineat, lib. 3. c. 13. num. 2.
 Excommunicatio decima Bullæ cænæ, quas personas, & actiones complectatur, lib. 3. c. 14. num. 2.
 Excommunicatio undecima Bullæ cænæ, quas personas & actiones comprehendat, lib. 3. cap. 15. num. 2.
 Excommunicatio qua offendentes S. Ecclesie R. Cardinales, & alios prælatos excommunicantur, quando in Bulla cænæ primo posita fuerit, lib. 3. c. 15. num. 3.
 Excommunicatio duodecima Bullæ cænæ, quas personas & actiones comprehendat, lib. 1. c. 6. num. 2.
 Excommunicatio, quam offendentes ad curiam Romanam negotiorum gratia recurrentes incurruunt, quanta sit antiquitatis, lib. 3. c. 16. num. 3.

Actiones in hac excommunicatione fieri prohibentur, ut ex gentes, in Bulla cænæ incidant, quatenus esse debeant, lib. 3. cap. 6. num. 4.
 Excommunicatio decima tertia Bullæ cænæ, quas personas & actiones continet, lib. 3. c. 17. num. 2.
 Excommunicatio qua appellantes ad laicam potestatem incurruunt, quam antiqua sit, lib. 3. c. 17. num. 7.
 Excommunicatio decima quarta Bullæ cænæ, quas personas & actiones comprehendat, lib. 3. c. 18. num. 2.
 Excommunicatio decima quarta Bullæ cænæ, quoniam extendatur, lib. 3. c. 18. num. 5.
 Excommunicatio decima quarta Bullæ cænæ, quanta sit, lib. 3. c. 18. num. 4.
 Excommunicatio decima quarta Bullæ cænæ, an solum laicos vel solum Prælatos Ecclesiasticos comprehendat, lib. 3. cap. 18. num. 5.
 Excommunicatio decima quinta Bullæ cænæ, quas personas statuta facientes contra libertatem Ecclesiasticam complectatur, lib. 3. c. 19. num. 3.
 Excommunicatio decima quinta Bullæ cænæ, contra offendentes libertatem Ecclesiasticam lata, quam antiqua sit, lib. 3. c. 19. num. 4.
 Excommunicatio decima sexta Bullæ cænæ, contra quas personas lata sit, lib. 3. c. 20. num. 2.
 Excommunicatio decima sexta Bullæ cænæ, quando primum in Bulla posita fuerit, lib. 3. c. 20. num. 3.
 Excommunicatio decima septima, quando primum in Bulla cænæ posita sit, lib. 3. c. 21. num. 3.
 Excommunicatio decima octaua Bullæ cænæ, quas personas tam principales, quam accessorias contineat, lib. 3. cap. 23. numer. 1.
 Excommunicatio decima octaua, quo tempore in Bulla ponenda experit, lib. 3. cap. 23. num. 3.
 Excommunicatio decima nona Bullæ cænæ, quas personas & actiones comprehendat, lib. 3. c. 23. num. 2.
 Excommunicatio decima nona Bullæ cænæ, quas personas ecclesiasticas a violentia laicorum in causis criminalibus protegat, quando primum in Bulla cænæ poni experit, lib. 3. c. 23. num. 3.
 Excommunicatio vigesima Bullæ cænæ contra quas personas feratur, lib. 3. cap. 24. num. 2.
 Excommunicatio, quam absoluentes a censuris Bullæ cænæ incurruunt, non est Summo Pontifici reservata, lib. 3. cap. 25. num. 7.
 Excommunicatio in Can. Si quis sua dente, 17. q. 4. contenta quas personas, & quas actiones, tam principales, quam accessorias comprehendat, lib. 3. c. 26. num. 2.
 Excommunicatio maior non nisi ob peccatum mortale incurritur, lib. 3. c. 26. num. 3.
 Excommunicatio iuris quot casibus Episcopis referatur, lib. 3. cap. 32. num. 1.
 Excommunicatio lata sub ea conditione (Donec satis feceris) absque absolutione non tollitur, lib. 4. c. 17. num. 4.
 Excommunicatio non solum medicina, sed etiam pænagratissima est, lib. 4. c. 17. num. 16.
 Excommunicatio contra personas singulares, & interdicta contra Vniuersitates ob idem delictum in eodem Canone latum, si illa reservata sit, an hoc etiam reservatum censetur, lib. 5. c. 15. num. 17.
 Excommunicatio contra pensionarium non soluentem pensionem lata, quando valida censetur, libro 7. capitulo 9. numer. 24.
 Excommunicationis vmbra quedam, & vestigium fuit in statu legis naturæ, lib. 1. c. 4. num. 1.
 Excommunicationis propria ratio, nec apud Gentiles, nec apud Iudeos fuit, sed hæc solum est in ecclesia nouæ legis, & quare, lib. 1. c. 4. num. 5.
 Excommunicatio definitio communiter a Doctoribus tradita, nomen potius quam rem ipsam explicat, lib. 1. cap. 4. numer. 9.
 Excommunicationis definitio verior ab auctore affectus, & explicatur, ibid. num. 10.
 Excommunicationis capax non est, qui baptismum non recepit, ibid. num. 11.
 Excommunicationis pena, si non ipsi cui imponitur, alia

Rerum omnium præcipuarum.

tamen semper salutatis est, lib. 1. cap. 12. num. 4.
 excommunicationis sententia quando relaxari debeat, lib. 1. cap. 13. num. 13.
 excommunicationis sententia quoties nulla est, non est timenda, lib. 1. cap. 16. num. 41.
 excommunicationis nomen, quid proprie denotet, lib. 2. præloj. num. 1.
 excommunicationis exceptio, in quacunque parte iudicii contra actorem obijci potest, lib. 2. c. 7. num. 6.
 excommunicationis Minoris quot species, tam a Theologis quam a Canonistis assignentur, lib. 3. c. 12. num. 2.
 excommunicationis septimæ Bullæ cænæ ferendæ, quæ materia, quisque scopus, & finis sit lib. 3. c. 11. num. 2.
 excommunicationis, vigesimæ Bullæ, quanta sit antiquitas, lib. 3. c. 24. num. 4.
 excommunicationis effectus, non nisi a Papa suspendi potest, lib. 4. c. 10. num. 5.
 excommunicationem Reus contra Actorem, non obstantem iuramento in contrarium opponere valet, lib. 2. cap. 17. num. 9.
 excommunicationem iuris non reservatam incurrentes & aliquo studij, aut negotij causa proficiscentes, a quibus absolui possint, lib. 2. c. 19. num. 4.
 excommunicationem maiorem qui ferre potest etiam & minorem ferre valet, quamvis hodie in usu non sit, ut ab homine feratur, lib. 2. c. 23. num. 2.
 excommunicationem quartam Bullæ cænæ ut quis incurrat, quis actiones exercere debeat, lib. 3. c. 8. num. 2.
 excommunicationem decimam septimam Bullæ cænæ, ut quis incurrat, quæ requirantur, lib. 3. c. 21. num. 4.
 excommunicatione lata a Iudice sub conditione, nisi soluat infra certum tempus in unum, an si ad tempus a Iudice datum non solverit, ob prorogationem a creditori factam, excommunicationem incurrat, lib. 1. c. 11. num. 20.
 excommunicatione maiori, vel minori ligatus, & sciens, aut scire debens se non posse prius a peccatis, quam ab excommunicatione absolui, prius petens absolui a peccatis, absoluitur inutiliter, & reiterare tenetur confessio, lib. 2. c. 2. num. 2.
 excommunicatione durante, alter Ecclesiæ, & beneficii curam gerere debet, cum assignatione stipendij competentis, lib. 1. c. 5. num. 18.
 in excommunicatione manens per annum, beneficijs Ecclesiasticis obtentis, an, & quando privandus, lib. 2. cap. 10. num. 2.
 excommunicatione minori ligatus, officia divina solemniter exerceat, irregularis non est, lib. 7. c. 9. num. 15.
 excommunicationes ab homine, vel a iure latæ, qualiter inter se differant, lib. 3. c. 1. num. 13.
 excommunicationes Bullæ cænæ, quæ auctoritate a Summo Pontifice ferantur, lib. 3. c. 4. num. 4.
 excommunicationum quædam reservatæ sunt quædam autem non reservantur, & quis ab utroque absolvere valeat, lib. 1. c. 4. num. 24.
 excommunicationum numerus in iure, quisnam sit, lib. 3. præloj. num. 1.
 excommunicationum, quædam reservatæ sunt, & quædam non, lib. 2. num. 2.
 excommunicationibus varijs ligatus, an ab omnibus, vna absolutione relaxari possit, lib. 3. c. 21. num. 15.
 excommunicator ipsemet communicando cum excommunicato se in delicto, & communicat onem maiorem incurrit, lib. 2. c. 11. num. 11.
 excommunicator a se excommunicatum absolvere nequit ubi superior eius id sibi prohibuerit, libro 2. capitulo 20. num. 8.
 excommunicator, a se excommunicatum absolvere non potest, si ipsemet postea iurisdictione priuetur, lib. 2. cap. 20. num. 11.
 excommunicatus publicus, publicum habens officium, valide excommunicare potest, dummodo non sit denunciatus excommunicatus, nec notorius clerici persecutor, lib. 1. cap. 6. num. 35.
 excommunicatus sub conditione, nisi in fra certum tempus aliquid faciat, si intra tempus illud prælium moriatur,

excommunicationis sententiam non incurrit, lib. 1. cap. 8. num. 11.
 excommunicatus non est, qui voluntatem solum perituriendi clericum habuerit, dummodo actu non percutiat, lib. 1. c. 9. num. 17.
 excommunicatus, si quis sub nomine Dignitatis sit, successor in Dignitate, in eam excommunicationem, an, & quâdo incidere censetur, lib. 1. c. 9. num. 23.
 excommunicatus semel, iterum excommunicari potest, lib. 1. c. 10. num. 1.
 Ratio huius redditur ab auctore, ibid. num. 2.
 excommunicatus si quis sit propter aliquam actionem, de actione perfecta intelligi debet, lib. 1. c. 10. num. 7.
 excommunicatus, denunciari debet, & quare, lib. 1. cap. 13. num. 20.
 excommunicatus ab homine, vel a iure, a quo denunciari debeat, ibid. num. 21.
 excommunicatus, quomodo denunciandus sit, ibidem numero 22.
 excommunicatus semel denunciatus, in quibus rebus, & quamdiu vitandus sit, ibid. num. 23.
 excommunicatus nulliter celebrando, non fit irregularis, lib. 1. c. 16. num. 43.
 excommunicatus nulliter, nec in secreto, nec in publico sententia deferre tenetur cessante scandalo, ibid. num. 44.
 excommunicatus iniuste, qui tamen verè est innocens, a parte rei excommunicatus non est, nec generalibus Ecclesijs suffragijs priuatur, lib. 1. c. 17. num. 13.
 excommunicatus, & bonis spiritualibus Ecclesiæ, & fidelium commercio priuatur, lib. 2. præloj. num. 5.
 excommunicatus alia ratione priuatur suffragijs Ecclesijs, quam existens in peccato mortali, lib. 2. præloj. num. 8.
 excommunicatus maiori excommunicatione, & passiva Sacramentorum participatione priuatur, lib. 2. c. 1. num. 2.
 excommunicatus maiori, sciens se excommunicatum, & id confitens probabiliter credens se prius a peccatis, quam ab excommunicatione absolui posse, si a peccatis tantum absoluitur, valet absolutio, nec confessionem reiterare tenetur, lib. 2. c. 2. num. 1.
 excommunicatus denunciatus, constitutum in necessitate non baptizans, peccat, lib. 2. c. 1. num. 13.
 excommunicatus denunciatus, ut Minister Ecclesiæ, officia divina recitare, aut Missam celebrare nequit, lib. 1. cap. 3. num. 2.
 excommunicatus denunciatus per se, ut persona priuata officia divina recitare debet, ibid. num. 3.
 excommunicatus denunciatus, quare ut prius officium divinum privatim recitare teneatur, ibid. num. 4.
 excommunicatus denunciatus horas Canonicas privatim recitans, dicere non debet (Dominus vobiscum), & quare, ibid. num. 5.
 excommunicatus denunciatus privatim horas recitans satisfacit officio suo, ita ut non peccet in non recit. ad. ibid. num. 6.
 excommunicatus maiori eius tamen ignarus, aut oblitus si a peccatis prius absoluitur, verè, & valide absoluitur, lib. 2. cap. 2. num. 3.
 excommunicatus, an Ecclesiam ut ibioret, & horas privatim recitet, intrare possit, lib. 1. c. 3. num. 9.
 excommunicatus, quo sensu ab Ecclesia sequestrari & extra Ecclesiam esse dicatur, ibid. num. 10.
 excommunicatus maiori, concionem Cum alijs in Ecclesia audire potest, lib. 1. c. 3. num. 12.
 excommunicatus, Laicorum more mensam benedicere, & Eucharistiam ad infirmos delatam comminari potest, ibid. num. 13.
 excommunicatus lectionem publicam audire, & legere potest, ibid. num. 14.
 excommunicatus denunciatus divinis interesse nequit, d. u. ab alijs fiat, ibid. num. 15.
 excommunicatus furus, aut cæcus cum alijs in officijs divinis participare nequit, ibid. num. 16.
 excommunicatus cum alijs etiam ultimo loco in processionibus, aut Litanijs ire non potest, ibid. num. 17.
 E. com.

Excommunicatus denunciatus ab audienda Missa in diebus festis ex precepto excusatur, & quoniam huius ratio sit. lib. 2. cap. 3. num. 34
 excommunicatus occultus, an ab alijs fidelibus in Missa, & alijs officijs diuinis audiendis, & faciendis abstinere teneatur. lib. 2. c. 3. num. 16
 excommunicatus occultus ob vitandum scandalum, & grauem suam infamiam, licet cum alijs Missam in festis audire possit. ibid. num. 7
 excommunicatus occultus, si non sit in mora petendi absolutionem, celebrans causa vitandi graue scandalum, aut infamiam, nec peccat, nec irregularitatem incurrit. ibidem numer. 28
 excommunicatus denunciatus sic moriens, sepultura Ecclesiastica caret. lib. 2. c. 4. num. 10
 excommunicatus denunciatus in loco sacro sepultus, inde eijs, & extimulari debet. ibid. num. 11
 excommunicatus denunciatus moriens, etiam si signa contritionis dederit, ante absolutionem tamen, in loco sacro sepeliendus non est. lib. 2. c. 4. num. 13
 excommunicatus siue a iure, siue ab homine, beneficium obtinere non potest. lib. 2. c. 5. num. 4
 excommunicatus pendente excommunicatione beneficij fructibus priuatur, & quia huius sit ratio. lib. 2. cap. 5. num. 24
 excommunicatus iniuste, fructus omnes absolutus recuperat, quos excommunicationis tempore amisit. ibid. num. 25
 excommunicatus pendente excommunicatione, pensionibus, oblationibus, & alijs redditibus qui ob Ecclesiam emphyteusim prestantur, necnon quotidianis distributionibus priuatur. lib. 2. c. 5. num. 27
 excommunicatus iuste, sed penitens factus, si per eum non sit quominus absoluitur, in foro conscientie, ex pia matris Ecclesie voluntate fructus facit suos, sed in foro exteriori. lib. 2. c. 5. num. 29
 excommunicatus priuatur beneficij fructibus, et hoc in sententia non sit expressum. ibid. num. 30
 excommunicatus administrando bona temporalia beneficij peccat, valet tamen administratio. lib. 2. c. 5. num. 32
 excommunicatus non solum beneficij, sed etiam cuiuscunque alterius dignitatis Ecclesiasticae, incapax est. lib. 2. c. 5. numer. 35
 excommunicatus non solum dignitatis Ecclesiasticae, Regularis, vel secularis, sed etiam laicalis est incapax. ibid. numer. 36
 excommunicatus, dignitatem laicalem, & dominium ex testamento, vel ab intestato, non obstante tali censura, consequi potest. ibid. num. 37
 excommunicatus, in iudicem ad tempus dari non potest. lib. 2. c. 5. num. 38
 excommunicatus, in tabellionem, seu scribam publicum eligi nequit, & quare. ibidem. num. 9
 excommunicatus denunciatus omni iurisdictione Ecclesiastica & seculari caret. lib. 2. c. 6. num. 1
 excommunicatus denunciatus eligendo non solum peccat, sed etiam electio est nulla. ibidem num. 5
 excommunicatus denunciatus ad beneficium presentare aliquem nequit. ibid. num. 7
 excommunicatus denunciatus presentatum instituere non potest, nec beneficium commendare. ibid. num. 9
 excommunicatus denunciatus, vel notorius Clerici percussor, nec solum, nec cum alijs eligere valet. lib. 2. capitul. 6. numer. 4
 excommunicatus denunciatus, aut notorius Clerici percussor censuras ferre non potest. lib. 2. c. 6. num. 14
 excommunicatus denunciatus, vel notorius Clerici percussor, iudex arbitri esse nequit. ibid. num. 22
 excommunicatus denunciatus, iudex Ecclesiasticus, vel secularis esse nequit, & quare. ibid. num. 15
 excommunicatus maiori denunciatus, actionibus civilibus priuatur. lib. 2. c. 7. num. 1
 excommunicatus denunciatus, Tutor esse non potest, & quare. ibid. num. 2
 excommunicatus denunciatus in iudicio agere non potest etiam per procuratorem. lib. 2. c. 7. num. 4
 excommunicatus denunciatus (excepta causa haereticis) re-

sis in iudicio esse non potest. lib. 2. c. 8. num. 7
 excommunicatus, quare in testem, antequam ad cautelam absoluitur non sit adducendus. ibidem num. 1
 excommunicatus denunciatus ad instrumenta, & contractus adhiberi non debet, & quare. lib. 2. c. 8. num. 4
 excommunicatus denunciatus, in iudicio aduocatus esse nequit, & quare. ibid. num. 5
 excommunicatus denunciatus testamentum facere non potest, & quare. lib. 2. c. 9. num. 2
 excommunicatus denunciatus haeres institui potest. lib. 2. c. 9. numer. 9
 excommunicatus denunciatus contrahere nequit. ibidem numer. 10
 excommunicatus ob haereticum & in ea per annum perseverans, valide contrahere non potest. libro 2. capitul. 14
 excommunicatus emere, vendere, locare, & alios similes actus valide facere potest. lib. 2. c. 9. num. 17
 Excommunicatus pro contumacia super crimine haereticis, perseverans per annum, beneficijs ipso iure priuatur. lib. 2. c. 10. num. 4
 excommunicatus quacunque de causa criminali, vel civilis & in ea pertinaciter per annum perseverans, nec absolutionem procurans, praesumitur suspectus de haeresi. lib. 2. cap. 10. num. 10
 excommunicatus, ut penas praefatas incurrat, requiritur quod fuerit nominatim excommunicatus, & declaratus. lib. 2. c. 10. num. 12
 Excommunicatus, an privilegijs sibi concessis priuatus sit. lib. 2. c. 10. num. 15
 excommunicatus clericus, privilegio Canonis non priuatur. ibid. num. 16
 excommunicatus loci immunitatem non amittit, unde ad Ecclesiam fugiens, inde extrahi non potest. lib. 2. capitul. 10. num. 19
 Excommunicatus denunciatus in vno loco, ubique excommunicatus, & vitandus est. lib. 2. c. 11. num. 15
 Excommunicatus ipse cum alijs communicare prohibetur. lib. 2. c. 11. num. 34
 excommunicatus ex vi ipsius excommunicationis, solos fideles vitare praecipitur. ibid. num. 15
 excommunicatus per leges alias particulares, etiam infideles vitare tenetur. ibid. num. 36
 excommunicatus ipsemet, olim, & modo, alios vitare tenetur. lib. 2. c. 12. num. 3
 excommunicatus per famam habitus, de iure antiquo vitandus, & quousque. ibid. num. 3
 excommunicatus occultus, an, & quando cum alijs etiam in diuinis participare poterit. ibid. num. 5
 excommunicatus, an post Extrauag. (Ad euicanda scandalum) iurisdictionem ante denunciationem, amittat. lib. 2. c. 12. num. 13
 excommunicatus occultus hodie, nec secretò vitandus est. ibid. num. 14
 excommunicatus, cuius excommunicationis fama est, nec publicè, nec priuatim ante denunciationem vitandus. ibi numer. 15
 excommunicatus specialiter, seu nominatim ante iudicis denunciationem vitandus non est. ibid. num. 16
 excommunicatus notorius ob Clerici percussorem, tum publicè, tum priuatim ante denunciationem vitandus. lib. 2. c. 12. num. 18
 excommunicatus maiori, & ordine sacro insignitus, & cum ordinis facti exercens, irregularis efficitur. lib. 2. capitul. 15. num. 2
 excommunicatus maiori, quamuis ipse non celebret, si tamen coram se celebrari faciat, sit irregularis. lib. 2. cap. 15. numer. 5
 excommunicatus maiori, censuram violans, deponi ab officio, & beneficio perpetuo ut possit, quare requiritur. lib. 2. c. 15. num. 7
 excommunicatus maiori, intelligibilis est, & voce actus, & passiva priuatur. ibid. num. 8
 excommunicatus absolutionem ad cautelam petens, causam nullitatis sententiae explicare, eamque semper

Rerum omnium præcipuarum.

non probare tenetur, lib. 2. cap. 17. num. 11
 Excommunicatus maiori, ante absolutionem, cautionem
 silem iuratoriæ de patendo mandatis ecclesiæ dare de
 bet, lib. 2. cap. 18. num. 2
 Excommunicatus, us ob manifestam offensam, ante realem sa-
 tisfactionem exhibitam, absolvens non est, lib. 2. cap. 18.
 num. 6
 Excommunicatus pro manifesta offensa quis censendus ibi
 dem, num. 7
 Excommunicatus ob contumaciam manifestam, non nisi
 iudicis parte ob impensas, absolui debet, lib. 2. cap. 18.
 num. 14
 Excommunicatus denunciatus absolutus, ut talis denun-
 ciatus debet, lib. 2. cap. 18. num. 20
 Excommunicatus, et si mortuus sit, a suo iudice ordina-
 re absolui potest, lib. 2. cap. 30. num. 5
 Excommunicatus, etiam si ingrediatur religionem, ante
 professionem, a solo ordinario excommunicante, & non
 a quoque religionis absoluitur, ibid. num. 6
 Excommunicatus denunciatus a Papa, vel ab alio ordinario,
 a confessorio virtute confessionalis, seu iubilæi, quo con-
 fessor potest absolueri a peccatis & censuris Sedi A-
 postolice reservatis, & etiam in Bulla cenzæ contentis ab-
 solui potest, lib. 2. cap. 20. num. 19
 Excommunicatus, & iurisdictionem habens, an ab excom-
 municatione absolueri valeat, si Sacerdos non sit. lib.
 2. cap. 21. num. 1
 Excommunicatus regulariter absolutionem petere debet,
 & quæ huius sit ratio, lib. 2. cap. 21. num. 6
 Excommunicatus pluribus excommunicationibus ab vno
 iudice, vnica tantum absolutione ab omnibus absolui
 potest, lib. 2. cap. 21. num. 17
 Excommunicatus pluribus sententijs ab eodem iudice, an
 ab vna absoluitur ab omnibus absolutus sit, ibid. num. 18
 Excommunicatus pluries ab eodem iudice, vnica absolutio
 ne quando absoluitur ab omnibus, ibid. num. 19
 Excommunicatus pluribus sententijs ab eodem iudice, ut
 ab omnibus vnica absolutione liber sit, mens absoluen-
 tis attendi debet, ibid. num. 20
 Excommunicatus pluribus sententijs ab eodem iudice, ab
 ipso solum absoluitur, a quibus iudex voluit, & potuit
 ibid. num. 21
 Excommunicatus pluries à diuersis vnus absolutio, ut ab
 omnibus liberetur, non sufficit, ibid. num. 22
 Excommunicatus vnica tantum excommunicatione, pluri-
 bus tamen ex causis, ut absoluitur causas omnes expri-
 mite debet, ibid. num. 23
 Excommunicatus vnica tantum sententia, sed ob plures cau-
 sas, vnus tantum causæ mentionem faciens, adhuc liga-
 tus eadem ceteris de causis manet, ibid. num. 24
 Excommunicatus ob vnā causam, si dum absolutionem
 penitentiam causam explicet, quamuis peccet, regulari-
 ter tamen absolutio valeat, lib. 2. cap. 21. num. 26
 Excommunicatus Minori, nec Confirmari, nec Eucharis-
 tiam sumere, nec Matrimonium contrahere, nec ordi-
 nis initiari potest, lib. 2. cap. 22. num. 7
 Excommunicatus Minori, Missam audire, & etiam oscu-
 lum pacis in Missa licite recipere valet, ibid. num. 8
 Excommunicatus Minori, non solum Ecclesiam intrare, sed
 etiam officia diuina cum alijs in choro recitare potest,
 ibid. num. 9
 Excommunicatus Minori, actor esse potest in Iudicio, ibi.
 num. 10
 Excommunicatus Minori, procurator in Iudicio pro alijs
 esse valet, ibid. num. 11
 Excommunicatus Minori in Iudicio testis esse potest, ibi.
 dem, num. 12
 Excommunicatus Minori, an verum Sacramentum recipiat
 ibid. num. 13
 Excommunicatus Minori, quoties non peccat recipiendo Sa-
 cramentum Penitentia, toties verum Sacramentum reci-
 pit, & Confessionem reiterare non tenetur, ibi. n. 14
 Excommunicatus Minori, quare quoties peccat Sacramen-
 tum Penitentia recipiendo, toties irritum sit Sacramen-
 tum, & iteranda Confessio, lib. 2. cap. 22. num. 16

Excommunicatio Minor, non actiua collatione, sed passiva
 solum Sacramentorum receptione priuatur, lib. 2. cap. 22.
 num. 17
 Excommunicatus Minori, administrando alijs Sacramen-
 ta non mortaliter, sed solum venialiter peccat, lib. 2. cap.
 22. num. 18
 Excommunicatus Minori, recipiendo Sacramenta regulari-
 ter peccat mortaliter, nec gratiam Sacramenti recipit, ibi-
 dem, num. 19
 Excommunicatus Minori, quo sensu à Gregorio IX. dica-
 tur grauius peccare celebrando ibid. num. 20
 Excommunicatus Minori, licet peccet Sacramenta confe-
 rendo valent tamen collata ab eo Sacramenta ibidem, nu-
 mer. 1
 Excommunicatus Minori, ad beneficium, seu dignitatem
 Ecclesiasticam eligi nequit, ibid. num. 22
 Excommunicatus Minori, Missam celebrando mortaliter
 peccat, irregularitatem tamen non contrahit, lib. 2. ca. 22.
 num. 27
 Excommunicatus minori, penitentem à peccatis absolueri
 potest, peccat tamen venialiter absoluen-
 do, & quæ huius sit ratio, lib. 2. cap. 23. num. 14
 Excommunicatus minori, absoluen-
 do ab excommunicatione minori, vel maiori non peccat, ibid. num. 15
 Excommunicatus minori, ut absoluitur, quid facere teneat-
 ur, ibid. num. 16
 Excommunicatus, si morte præuentus absolutus non sit, quā-
 do, & à quo post mortem, absolui poterit, & ad quid abso-
 lutio talis valeat, lib. 3. cap. 28. num. 17
 Excommunicatus ob Clerici percussione si inimicitias
 capitales, aut alias iustas excusationes habeat ab alio quam
 a Papa potest absolui, lib. 3. cap. 28. num. 19
 Excommunicatus ob Clerici percussione, sed causam ius-
 tam habens non aduendi Papam, vel legatum eius à la-
 tere, ab Episcopo qua ratione absolui possit, lib. 3. cap. 28.
 num. 30
 Excommunicatus quacunque de causa, quando ab Episco-
 po absolui possit, lib. 3. cap. 28. num. 39
 Excommunicatus à delegato Papæ post annum à solo Papa
 absolui potest, lib. 3. cap. 29. num. 1
 Excommunicatus à Diocesano ob falsas litteras Papæ, post
 lapsum viginti dierum non nisi à Papa absolui valet, lib. 3.
 cap. 29. num. 2
 Excommunicatus publicè, vel nominatim interdictus, quis
 censendus sit, lib. 3. cap. 35. num. 9
 Excommunicatus nec non interdictus, ante penitentiam ab-
 solui possunt, lib. 4. cap. 10. num. 6
 Excommunicatus, suspensus aut interdictus, qui post Conci-
 lium Constantiense vitandus, lib. 4. cap. 14. num. 4
 Excommunicatus, quare Ecclesia ingredi non prohibeatur.
 lib. 5. cap. 9. num. 16
 Excommunicatus denunciatus intra ecclesiam sepultus, ec-
 clesiam polluit, lib. 5. cap. 19. num. 22
 Excommunicatus maiori, suspensus, vel interdictus, officia
 diuina solemniter exercens irregularis est, lib. 7. cap. 9.
 num. 1
 Excommunicatus qui non est, celebrando coram excom-
 municatis denunciatis, irregularis non efficitur, lib. 7.
 cap. 9. num. 16
 Excommunicatus, maiori ordinem sacrum scienter susci-
 piens, irregularis est, lib. 7. cap. 10. num. 12
 Excommunicatus minori recipiendo ordines, peccat, irregu-
 laritatem tamen non incurrit, ibid. num. 13
 Excommunicatus denunciatus præsentem tempore quo officia
 diuina, aut Missa celebrantur, quid agendum, lib. 12. cap.
 3. num. 9
 Excommunicatus denunciatus intrante Ecclesiam, si Canon
 missæ incipit sit, Sacerdos, assistente Ministro solum
 Missam prosequi, alij vero exire debent, ibid. num. 20
 Excommunicatus beneficij collatio facta, vel Motu pro-
 prio, vel ad partis instantiam, est nulla, lib. 12. cap. 3. nu-
 mer. 6
 Excommunicatus beneficij collatio facta non valet etiam si
 tempore collationis non sit denunciatus, lib. 12. cap. 3. nu-
 mer. 9
 Excommunicatus, sicut hominum communio, ita etiam
 admi-

administratio temporalis honorum Ecclesiarum, & beneficij interdicitur, lib. 2. cap. 1. num. 31.
Excommunicato beneficium scienter conferens, peccat, & a collatione eius beneficij suspenditur, lib. 2. cap. 5. num. 33.
Excommunicato denunciato Rege, subditi a iuramento si delictis illi prestitis liberantur, donec absoluantur, lib. 2. cap. 10. num. 14.
Excommunicato denunciato, an assurgere, aut illi caput aperire liceat, lib. 2. cap. 13. num. 7.
Excommunicato, nec domum suam, nec clauis domus suae ut eam ingressus ibi comedat, dare non licet, lib. 2. cap. 13. num. 16.
Excommunicato licite participatur, quoties aliorum paci, vel adificationi communicum eo necessaria iudicatur, lib. 2. cap. 14. num. 31.
Excommunicato consilium spirituale dare, & coram eo cognitionem facere licet, ibid. num. 32.
Excommunicato viuo, sicut ante absolutionem participare non licet, ita neque mortuo, lib. 2. cap. 15. num. 12.
Excommunicato, aut aliqua alia cetera innodato inseruiens, irregularis non est, quamuis ipsemet censura innodatus sit, lib. 2. cap. 9. num. 17.
Excommunicatum in vno loco vbiq; vitandum esse, Apostolicum praecipit, lib. 2. cap. 11. num. 26.
Sicut excommunicatum denunciatur, ita etiam, & suspensum, & interdictum denunciatur, in eis quae per censuram illis prohibentur, vitare tenemur, lib. 2. cap. 12. num. 21.
Ad excommunicatum vitandum, requiritur denunciationis scientia, & quis scire censetur, lib. 2. cap. 12. num. 22.
Excommunicatum denunciatur aliquem esse sciens habitus, sed actu inaduertenter eum alloquens, an, & quando a peccato excusetur, lib. 2. cap. 14. num. 17.
Excommunicatum maiori post iuramentum praestitum, & satisfactionem factam, quis absoluit, & quis caeremonijs adhibitis, lib. 2. cap. 18. num. 17.
Excommunicatum denunciatur absolvens, mandata iusta, & rationabilia illi facere debet, lib. 2. cap. 18. num. 22.
Excommunicatum ab homine, is absoluit potest, qui sententiam excommunicationis tulit, lib. 2. cap. 20. num. 1.
Excommunicatum a se non absoluit, cui tantum simplex executio excommunicandi sine causa cognitione committitur, lib. 2. cap. 20. num. 13.
Excommunicatum ob Clerici percussione regulariter solus Papa absoluit, lib. 3. cap. 8. num. 2.
Excommunicatum ob iuvenem Clerici percussione Episcopus iure suo absoluit potest, lib. 3. cap. 8. num. 2.
Excommunicatum se sciens, ex aliqua tamen causa id non inaduertenter, contra censuram faciens, irregularis non est, lib. 7. cap. 9. num. 27.
Cum excommunicato, quare in eodem cubiculo non autem in eodem lecto dormire liceat, lib. 2. cap. 13. num. 15.
Excommunicati omnes, etsi extra ecclesiam sint, iudicio tamen Ecclesiae subiacent, lib. 1. cap. 10. num. 4.
Excommunicati, si a reliquis electoribus commode expelli non possint, quid agendum, lib. 2. cap. 6. num. 6.
Excommunicati Minori electio ad beneficium, an ipso iure nulla, vel potius annullanda sit, lib. 2. cap. 21. num. 23.
Excommunicati Minori electio ab beneficium in foro exteriori irritanda est, quamuis si electus excommunicationis ignarus fuerit, ibid. num. 24.
Excommunicatos ob Ecclesiae fractionem cum spoliatio post denunciationem solus Papa absoluit, lib. 3. cap. 29. num. 13.
Excommunicatis denunciatis praesentibus alii nec officia diuina celebrare, nec audire possunt, lib. 2. cap. 3. num. 18.
Excommunicatis generaliter, ante denunciationem, Sacramenta licite conferri non possunt, lib. 2. cap. 11. num. 12.
Executio rei fundata, a substantia ipsius rei, non autem ab executione fundamenti dependet, lib. 4. cap. 3. num. 22.
Executor omnis vindicta sanguinis, & alius similes ministri,

regulares sunt, lib. 6. cap. 6. num. 12.
Exemplar scripturae, parti petenti, intra mensem a iudice tradi debet, lib. 1. cap. 13. num. 9.
Exemplar hoc, quid continere debeat, lib. 1. cap. 13. num. 10.
Exemplar hoc non necessario tradi debet, nisi Pars illud a iudice petat, ibid. num. 11.
Exemplar istud, quo casu, ad domum excommunicati, dextra mitti teneatur, ibid. num. 17.
Exemplar scripturae & causae ob quam interdictum fertur, parti petenti a iudice tradi debet, lib. 5. cap. 11. num. 27.
Exemptus simpliciter a iurisdictione alicuius, ab eo nec ob delictum excommunicari potest, lib. 1. cap. 1. num. 36.
Exemptus a Papae potestate, ne ab eo interdicti possit, nec in singulari, nec in communi, aliquis esse non potest, & quare, lib. 5. cap. 10. num. 12.
Exemptus privilegio Papae a iurisdictione Ordinarii, excommunicari ab Episcopo non possunt, lib. 1. cap. 8. num. 7.
Exigentes quinam censeri debeant, & quid proprie exigere, lib. 3. cap. 9. num. 8.
Expensis proprijs Episcopi ad alicuius degradationem facere debent, lib. 5. cap. 22. num. 8.
Extraneus in territorio legem ferentis delinquens, de iurisdictione eius fori esse censetur, lib. 1. cap. 7. num. 9.
Extraneus, Ad evitanda scandala a. n. quum ius circa vitandos excommunicatos statuit, lib. 2. cap. 11. num. 6.
Extraneus, Ad evitanda scandala a. n. temporalis, vel perpetua censenda sit, ibid. num. 7.
Extraneus, Ad evitanda scandala nullo modo sibi possit contrariari, lib. 2. cap. 12. num. 10.
Extraneus, Ad evitanda scandala nullo modo ipsimet excommunicari fauer, ibid. num. 12.
Extraneus, Ad evitanda nihil vilitatis censura iterius affert, lib. 7. cap. 9. num. 19.
Extraneus, Multa mentis, de Iudaeis quid statum sit, lib. 3. cap. 1. num. 12.
Extrema vinctio ab excommunicato sumi, & recipi potest, lib. 2. cap. 1. num. 7.
Extrema vinctio Sacramentum cessationis generaliter potest, nulli dari potest, lib. 5. cap. 19. num. 10.

Facie defectus an, & quando hominem irregularem efficiat, lib. 6. cap. 8. num. 10.
Facultatem dantes alicui interficiendi, capiendi, & excommunicandi, qui Reges, Principes, & alios similes excommunicant, & ex facultate videntes excommunicationem incurrunt, lib. 3. cap. 29. num. 21.
Femina, nec excommunicare, nec censuram illam ferre potest, lib. 1. cap. 5. num. 16.
Femina ex Papae privilegio excommunicari, & praedicare potest, ibid. num. 17.
Femina quamuis Abb. uisa vel Priorissa sit Ecclesiarum, aut Clericis Monasterio subiectos, non tamen excommunicari, & quare, lib. 5. cap. 10. num. 26.
Femina, irregularitatis capax non est, & quare, ibid. lib. 6. cap. 2. num. 3.
Femina ad imaginem Dei, an, & quo sensu creata sit, ibid. num. 3.
Femina Christi vicem, & personam representare nequit, ibid. num. 4.
Femina, quo sensu regulares, aut ordinati possint dicantur, lib. 6. cap. 2. num. 6.
Femina ante baptismum corrupta inter virgines post baptismum consecrari non potest, lib. 6. cap. 3. num. 24.
Femina suspensa a facultate Papam concedere potest, lib. 4. cap. 2. num. 10.
Falsarius litterarum Apostolicarum degradari, & iudiciali puniendus tradi debet, lib. 5. cap. 21. num. 17.
Falsarii nomine quinam comprehendantur, lib. 3. cap. 10. num. 1.
Falsificantes litteras Apostolicas, in Bulla excommunicantur, lib. 3. cap. 10. num. 1.
Familia tota, putricij, & consanguinei cum excommunicatis Dominis communicare licite valent, lib. 3. cap. 1. num. 16.

Familiares laici priuilegiati, Diuina audire non possunt, em
pore interdicti quando non sunt cum eo, qui hoc priuile-
gium habet, lib. 5. cap. 5. num. 32
Familiares excommunicati denunciati, aliquid nomine domi-
ni sui, aut ex parte vtriusque dans, peccat, & sic datum re-
cipi nequit, lib. 2. cap. 13. num. 3
Familia conductitij, & rustici seruientes cum Dominis suis
excommunicatis participare possunt, & quæ huius ratio
est, lib. 21. cap. 14. num. 15
Familia, & alij qui aliorum potestati subditi sunt ab Episco-
pis excommunicatione ob Clerici percussione incurr-
unt, lib. 3. cap. 18. num. 28
Favor simplex, & dolosus quidnam sint, lib. 3. cap. 15. nu-
mer. 13
Favor hæreticorum aliquis duobus modis esse potest, lib. 3.
cap. 5. num. 6
Favor hæreticorum, omissione, quis dicendus, lib. 3. cap. 1.
num. 7
Favor hæreticorum commissione, quis habendus, lib. 3. cap.
1. num. 8
Fauores hæreticorum, in Bulla cænæ excommunicantur, &
quomodo pro talibus habendi, lib. 3. cap. 5. num. 5
Fides continuas, & vehementes patiens, an, & quando irre-
gularis censendus, lib. 6. cap. 9. num. 4
Fides nomine quid intelligatur, lib. 3. cap. 11. num. 29
Festum Corporis Christi, a primis vespere diei antecedentis
incipere censetur, lib. 5. cap. 13. num. 7
Festa, Resurrectionis, Pentecostes, & Natiuitatis Domini,
quod eorum officia à Missa vigiliæ eorum, inchoantur.
lib. 3. cap. 13. num. 7
Festis diebus aliquid necessitate compulsus faciens, excom-
municationem maiorem non incurrit, etiam si illud fecere
sub pena maioris excommunicationis prohibeatur, lib. 1.
cap. 9. num. 6
Festis, in quibus suspenditur de iure interdictum loci, in ec-
clesia polluta celebrare non licet, lib. 5. cap. 16. num. 10
Fiduciarius, ab ordinibus suscipiendis excluduntur, & quis
fiduciarius proprie dicendus, lib. 6. cap. 14. num. 12
Fidus, & Emphyteusis, qualiter inter se conueniant, &
diffiant, lib. 6. cap. 14. numero 13
Fides bona mortis prioris coniugis, prolem secundæ matri-
monij, viuente priore coniuge, legitima facit, lib. 6. cap.
10. num. 32
Filius pro crimine patris, aut seruus pro delicto Domini suis
excommunicari non potest, lib. 1. cap. 9. num. 21
Filius emancipatus, cum patre excommunicato, an, & quan-
do cum patre excommunicato communicare licite queat
lib. 1. cap. 14. num. 11
Filius fidelis ante baptismum mortuus, in loco sacro, an se-
peliendus sit, lib. 5. cap. 16. num. 25
Filius infidelium in ecclesia sepultus ecclesiam polluit, ibid.
num. 26
Filius susceptus ex concubina, & Monacho intra annu pro-
bationis per subsequens matrimonium sit legitimus, lib.
6. cap. 10. num. 18
Filius ex fornicatione natus, & ante subsequens patrum
matrimonium inter se ordinatus per matrimonium illud
postea contractum legitimatur, ita vt sine vlla dispen-
satione in susceptis ministrare, vel ad altiores ascendere pos-
sit, lib. 6. cap. 10. num. 30
Filius ex matrimonio nullo ob impedimentum dirimēs,
quando legitimi censentur, lib. 6. cap. 10. num. 31
Filius natus ex coitu fornicario etiā domini minimè cohibet ante
concubina per subsequens patrum matrimonium le-
gitimi sunt, lib. 6. cap. 10. num. 16
Filius natus ante, siue post contractum matrimonium
patrum per subsequens illud matrimonium sunt legiti-
mi, lib. 6. cap. 10. num. 10
Filius per subsequens matrimonium legitimi sunt, etiam si pa-
trēs genere & diuitiis impares sint, ibid. num. 21
Filius natus ex matrimonio ab infidelibus iuxta ritum eorum
valide contracto, sed iure Canonico prohibitio, conuersis
eorum parentibus ad fidem, sunt legitimi, lib. 6. cap. 10. nu-
mer. 35

Filij expositi, an eo ipso quod expositi sint, irregulares ha-
bendi sint, lib. 6. cap. 10. num. 39
Filij coniugatorum, qui post parentum professionem in re-
ligione approbata factam, aut post ordinum factorum
suspensionem generantur, an, & quando irregulares sint
lib. 6. cap. 10. num. 41
Filij presbyterorum, & aliorum Clericorum præter alias
pænas irregularitatem etiam incurrunt, ibid. num. 42
Filij presbyterorum tam Græcorum, quam Latinorum, &
ad ordines, & ad beneficia inhabiles sunt, ibid. num. 43
Filij legitimi presbyterorum, quauis ad omnes ordines sa-
cros ascendere possint, omnes tamen dignitates, aut quæ-
cunque beneficium Ecclesiæ verborum patres habent,
aut habuerunt, obtinere non possunt, lib. 6. cap. 10. nu-
mer. 45
Filiorum nomine, quoniam intelligantur, lib. 2. cap. 14.
num. 10
Filios ex concubina habens quamuis alter parentum contra-
hat matrimonium cum alio vel cum alia, post conceptu
filium, si tamen defunctis eorum coniugibus inter se ma-
trimonium contrahant, proles prius concepta sit legiti-
ma, lib. 6. cap. 10. num. 19
Finis princeps excommunicationis, quisnam sit, lib. 1. ca-
pit. 15. num. 6
Fiuus idem est, quamuis aque de nouo semper succedant
lib. 5. cap. 3. num. 27
Forma, qua sententia excommunicationis fertur, certa esse
debet, & verbis sensibilibus proferri, lib. 1. cap. 11. num. 1
Forma in exceptione excommunicationis opponendæ con-
tra actorem, adhibenda, quæ, lib. 2. cap. 7. num. 14
Forma consueta Ecclesiæ de exigendo iuramento in absol-
uendo à censura, quoniam sit, lib. 4. cap. 17. num. 30
Forma, ac modus ferendi interdictum, qualisnam sit, lib.
5. cap. 11. num. 23
Forma verborum in censatione imponenda, quoniam sit.
lib. 5. cap. 8. num. 11
Forma verborum sub qua irregularitas tolli debet nulla
certa præscripta est, & quoniam adhibita valeat, lib. 7.
cap. 14. num. 18
Fornicatorijs Presbyteris, aut Clericis, variæ pænæ in iure
imponuntur, lib. 5. cap. 21. num. 10
Fratres ordinis Predicatorum ad Episcopatum promoti, &
munus cōsecrationis priusquam libros ordini resignent,
recipientes, à ministerio Pontificalium eo ipso suspensi
sunt, lib. 4. cap. 12. num. 9
Fratres Predicatores, perturbantes fratres Minores circa
officium Inquisitoris contra hæreticos, & e contra, ab e-
xecutione ordinum factorum quousque suspendantur,
lib. 4. cap. 13. num. 12
Fratres Predicatores, & Minores ante annum probationis
elapsu, aliquem ad professionem admittentes, à rece-
ptione quorumcunque ad professionem sui ordinis su-
pensi sunt, ibid. num. 13
Fratres Minores, recipientes alios in suis Ecclesiis ad officia
diuina tempore interdicti, quando excommunicati sint,
lib. 5. cap. 14. num. 15
Fructuum beneficalium nomine, quoniam intelligantur,
lib. 4. cap. 6. num. 10
Fundamento sublato, quod supra fundatum erat, consiste-
re non potest, lib. 4. cap. 3. num. 21
Furium nomine quid denotetur, lib. 3. cap. 11. num. 32
Furiosus, hominem occidendo, irregularitatem non incur-
rit, lib. 6. cap. 17. num. 32
Furti exiguitas, quo sensu, & quando furtum veniale red-
dat, lib. 1. cap. 9. num. 10

G

Generalis Religionis, & superiores Monasteriorum si-
bi subditos interdicere possunt, lib. 5. cap. 10. num. 22
Gens, de omnibus suis speciebus eque dicitur, lib. 4. cap. 4.
numero 3
Gibbosi, an, & quando irregulares sint, iudicio Episcopi re-
linquitur, lib. 6. cap. 8. num. 4
Gigantes, vel Pygmæi, an, & quando irregulares sint, lib.
6. cap. 8. num. 3
Glossa affirmans excommunicationem iustam, quoad
c. 2. Deum

Deum parum aut nihil operari, eundem omnino legenda est, lib. 1. cap. 4. num. 15.
 Glossa, & aliorum Doctorum opinio affirmativa de hac re, late explicatur, lib. 1. cap. 18. num. 28.
 Glossa opinio ab auctore refellitur, eiusque ratio soluitur, lib. 1. cap. 11. num. 10.
 Glossa error circa celebrationem Missae semel in hebdomada celebranda refellitur, lib. 1. cap. 5. num. 7.
 Gratia, & privilegium, morte concedentis non expirant, lib. 7. cap. 14. num. 7.
 Grauiamen per spoliū, seu persecutio iniusta, quanam dicenda, lib. 3. cap. 34. num. 8.
 Gregorius dictum de iniusta sententia explicatur, lib. 1. cap. 17. num. 24.
 Gregorius Papa XIII. constitutio circa promissiones, & pactiones pro gratia aut iustitia obtinenda, quae actiones, & personas comprehendat, lib. 3. cap. 30. num. 13.

Habitus dimissio temeraria, ad boni viri arbitrium indicari debet, lib. 3. cap. 33. num. 8.
 Habitus Monacho, etiam in seculo, & quouis alio loco annexus esse debet, lib. 3. cap. 33. num. 12.
 Habitus novum accipiens, & per se solutus, tanquam heremita, in domo sua, vel alio loco degere excommunicationem non incurrit, lib. 3. cap. 33. num. 6.
 Habitus Religionis suae, ex causa rationabilis abscondens, nec peccat, nec excommunicatus est, lib. 3. cap. 33. num. 9.
 Habitus sue Religionis sine causa, vel ob causam malam abscondens, excommunicationem non incurrit, ibid. num. 10.
 Habitus dimittens cum intentione eum non reassumendi, quando peccet & excommunicetur, ibid. num. 11.
 Habitus ex locosa legitate ad horam dimittens, nec excommunicationem incurrit, nec mortaliter peccat censetur, lib. 3. cap. 33. num. 13.
 Habitus dimittens, ut melius dormiat, aut quiescat, vel ut publices quarat, aut piscetur, in excommunicationem non incidit, ibid. num. 14.
 Habitus dimittens cum intentione reassumendi, ob causam illicitam quando peccet, & excommunicationem incurrit, ibid. num. 15.
 Haereticus definitio, quanam à DD. assignetur, lib. 3. cap. 4. num. 9.
 Haereticus interna an satis sit ad incurrendam excommunicationem, lib. 3. cap. 4. num. 10.
 Haereticus omnis exterior manifestatus, regulariter excommunicationem inducit, lib. 3. cap. 4. num. 17.
 Haereticus ob mentalem tantum, excommunicationem non incurrit, lib. 3. cap. 9. num. 15.
 Haereticum suum solum in confessione sacramentali confessorio manifestans, excommunicationem Bullae excommunicationem non incurrit, lib. 3. cap. 4. num. 18.
 Haereticum suum, consilij capiendi gratia, amico reuelans, non est excommunicatus, lib. 3. cap. 4. num. 19.
 Haereticus ut quis sit, tria requiruntur, & quanam illa sint, lib. 3. cap. 4. num. 20.
 Haereticus non est, qui in opus aliquod externum infidelitatis consentit, absque aliquo errore intellectus, lib. 3. cap. 4. num. 13.
 Haereticus non est, qui absque pertinacia circa fidem ex ignorantia crassa erat, ibid. num. 15.
 Haereticus, in dicendus sit, qui ab Episcopo suo, aut Theologo a monitus de aliquo errore, non credit, ibidem num. 17.
 Haereticus omnis, aut internus, aut externus est, & quis probabilis habendus, ibid. num. 19.
 Haereticus pure mentalis in excommunicationem Bullae contra haereticos laicam non incidit, ibid. num. 21.
 Haereticus tantum exterior excommunicationem Bullae excommunicationem non incurrit, ibid. num. 25.
 Haereticus pure mentalis, haereticum suum boni alienius operis exercitio aut maiori operis omissione manifestans, censetur contra haereticos laicos non incurrit, ibid. num. 30.
 Haereticus pure mentalis, qui per locum se haereticum esse, vel fuisse narrat, an & quando excommunicationem in-

curat, ibid. num. 31.
 Haereticus nominatum excommunicatus, quis dicendus sit, ibid. num. 32.
 Haereticus qui scienter in sepultura sacra reconditur, & exhumandus est, & locus ille in perpetuum quoad sepulturam interdictus, lib. 3. cap. 12. num. 10.
 Haereticus lapsus, & impoenitus, degradandus, & seculari tradendus est, lib. 3. cap. 22. num. 6.
 Haereticus, an post peractam poenitentiam, & absolutionem ab excommunicatione, irregularis sit, lib. 7. cap. 1. num. 16.
 Haereticus Sacerdoti in extrema necessitate quando licet, non liceat censeri, lib. 3. cap. 2. num. 10.
 Haereticus, Ecclesiam crudelitatis accusans, ab auctore refellitur, lib. 1. cap. 15. num. 9.
 Haereticus, & eorum fautores, defensores, & receptatores, & rei iura maiestatis intestabiles sunt, lib. 2. cap. 9. num. 6.
 Haereticus, falso Ecclesiam, & Summos Pontifices, sententia & crudelitatis accusans, lib. 3. cap. 1. num. 11.
 Haereticus veri, qui actu aliquo externo erroris manifestatus, etiam occultissimum suum haereticum manifestans, in excommunicationem Bullae excommunicationem incidit, lib. 3. cap. 4. num. 26.
 Haereticorum filij, an irregularitate ex defectu Naturalium proventientes irregulares sint, lib. 6. cap. 10. num. 40.
 Hermaphroditus, seu Androgynus irregularis est, lib. 6. cap. 8. num. 24.
 Homicida si Clericus sit, an, & quando degradandus sit, lib. 5. cap. 22. num. 14.
 Homicida mentalis, irregularitatem non incurrit, lib. 6. cap. 2. num. 18.
 Homicida omnis, vel mutilator iniuste post baptismum irregularis est, lib. 7. cap. 1. num. 5.
 Cum homicida voluntario quo sensu, iura Papam dispensare non possit, assument, lib. 6. cap. 1. num. 11.
 Homicidium voluntarium mortale intra Ecclesiam factum, Ecclesiam polluit, lib. 5. c. 16. num. 12.
 Homicidium casuale Ecclesiam non violat, ibid. num. 13.
 Homicidium, & membri abscisso, hominem irregularem reddit, sicut etiam quilibet corporis deformitas, lib. 6. cap. 2. num. 28.
 Homicidium iustum quare irregularem aliquem faciat, lib. 6. cap. 15. num. 2.
 Homicidium, & membri mutilatio, seu abscissio, quoad incurrendam irregularitatem aequiparantur, ibidem num. 3.
 Homicidium mentale, irregularitatem non causat, ibid. num. 3.
 Homicidium ante susceptum baptismum commissum, irregularis non est, lib. 6. cap. 15. num. 10.
 Homicidium, quot, & quibus modis fieri possit, & licet, lib. 6. cap. 6. num. 1.
 Homicidium, aut mutilatio ab homine carente vi rationis, facta, irregularitatem non inducit, lib. 6. cap. 15. num. 29.
 Homicidium, quidnam propriè sit, lib. 7. cap. 1. num. 1.
 Homicidium iniustum, contra septimum Decalogi preceptum est, lib. 7. cap. 1. num. 4.
 Homicidium voluntarium, vel casuale, etiam occultum, sit, irregularitatem inducit, lib. 7. cap. 1. num. 6.
 Homicidium iniustum, & iustum quatenus inter se differant, lib. 7. cap. 1. num. 8.
 Homicidium iniustum duplex est, voluntarium, & Calosic, ibid. num. 9.
 Homicidium iniustum committere, quis censetur, lib. 7. cap. 2. num. 1.
 Homicidium casuale, quidnam sit, lib. 7. cap. 5. num. 1.
 Homicidium casuale, mortale solum irregularitatem inducit, lib. 7. cap. 5. num. 5.
 Homicidium casuale, les, quando irregularitatem causat, lib. 7. cap. 5. num. 8.
 Homicidium ex illicito opere, quot modis sequi possit, lib. 7. cap. 5. num. 13.
 Homicidium duplex est, aliud voluntarium, aliud calosic, lib. 7. cap. 7. num. 5.

Homici-

Rerum omnium præcipuarum.

Ignorantia voluntarium etiam occultum, irregularitatem
inducit, lib. 7. cap. 7. num. 16
Ignorantia voluntarium occultum, irregularitatem cau-
det, lib. 7. cap. 12. num. 15
Homo singularis solum excommunicari potest, & quare
hoc, lib. 1. cap. 8. num. 1
Ignorantem, aut famam suam defendendo, cum alterius
occasione, quando irregularis efficiatur, lib. 6. cap. 17. nu-
mer. 13
Hæc Canonica in excommunicatione, & peccato mor-
tali recitans, præcepto de horis recitandis satisfaciunt, lib. 2.
cap. 1. num. 7
Hæc Canonica cum excommunicato recitans non peccat
mortaliter, lib. 2. cap. 11. num. 22
Hæc Canonica sine attentione recitantes, an satisfaciunt,
aut fructus beneficii percipere possunt, lib. 3. capit. 4. nu-
mer. 23
Hæc ad recitandas, vel ratione beneficii, vel ordinis, vel
religionis quis obligari potest, lib. 4. cap. 5. num. 10
Hæc Canonica, an bini, vel terni simul tempore Cessatio-
nis a Divinis recitare possint, lib. 5. cap. 19. num. 4
Hæc Canonica, Episcopi, & Regulares, ut simul cum alii
recitare possint tempore cessationis, privilegium habent,
ibid. num. 5
Hospitalis in domo, superueniente excommunicato, quan-
do eum teneatur, lib. 2. cap. 13. num. 14
Hostilis insequi quis dicendus ut penam contra hostili-
ter aliquem insequentem latam incurrat, lib. 3. capit. 1.
num. 7
Hospitalis mortui excommunicari posse affirmans, ab au-
dite reprobatur, lib. 1. cap. 8. num. 9
Hostilitas subiectionis, filium sub potestate patris existente
excusat, ut cum patre excommunicato participare valeat
& quare, lib. 2. cap. 14. num. 9

Ignorans inuincibiliter mandatum superioris, contrafa-
ciendo penam non incurrit, lib. 1. cap. 18. num. 22
Ignorans inuincibiliter Statuta inferiorum, quibus aliquid
iure Divino damnatum, sub pena excommunicationis
prohibetur, contrafaciendo, non est excommunicatus, lib.
1. cap. 8. num. 24
Ignorans excommunicationem imponi à iure ob Clerici
percussorem, irregularis est, si facti memor, Ordines in
eo statu suscipiat, lib. 1. cap. 18. num. 29
Ignorans penam civilem alicui criminis impositam, illud
committens, penam legis non euadit, lib. 1. capit. 18. nu-
mer. 30
Ignorans inuincibiliter Canonem Papæ, excommunicatio-
nis penam, pro delicto etiam iure Divino damnato, et si
sine factum alias esse illicitum, delictum illud commit-
tendo, non est excommunicatus, ibid. num. 31
Ignorans probabiliter se excommunicatum, celebrando, nec
peccat, nec irregularis est, lib. 1. capit. 18. num. 36
Ignorantia omnis, an ab excommunicatione excuset, lib. 1.
cap. 8. num. 1
Ignorantia triplex est, crassa, affectata, & probabilis, seu in-
uincibilis, ibid. num. 2
Ignorantia in communi, quid denotet, ibid. num. 3
Ignorantia affectata quid sit, ibid. num. 4
Ignorantia crassa seu supina, quænam sit, ibid. num. 4
Ignorantia inuincibilis, quæ dicatur, ibid. num. 6
Ignorantia, quæ à culpa mortali excusat, etiam ab excommu-
nicatione excusat, lib. 1. cap. 18. num. 8
Ignorantia, alia est iuris, alia facti, & quid utraque sit, ibid.
num. 9
Ignorantia crassa nec à culpa mortali, nec ab excommunica-
tione excusat, ibid. num. 10
Ignorantia inuincibilis facti, aut iuris, à peccato, & excommu-
nicatione excusat, lib. 1. cap. 18. num. 14
Ignorantia inuincibilis circumstantiæ, quæ speciem peccati
constituit, aut grauiorem reddit, à culpa, & excommuni-
catione excusat, ibid. num. 15
Ignorantia inuincibilis Canonis, penam excommunicatio-
nis inferentis pro actu lege Divina non damnato, sed so-
lum iure positivo, à culpa, & ab excommunicatione excu-

sat, lib. 1. cap. 18. num. 12
Ignorantia crassa, contrafaciens mandato superioris, a pæ-
na non excusat, lib. 1. cap. 18. num. 25
Ignorantia probabilis penam à lege civili pro delicto imposi-
tam, non excusat à pena legis ordinariæ, & quare, lib. 1. cap.
18. num. 37
Ignorantia facti, participantem cum excommunicatio excu-
sat, dummodo probabilis sit, lib. 2. cap. 14. num. 12
Ignorantia facti probabilis, seu inuincibilis quænam censen-
da est, ibid. num. 23
Ignorantia probabilis non est, quando quis ignorat id, quod
in parochia, aut à vicinis publicè scitur, ibid. num. 24
Ignorantia iuris inuincibilis, participantem cum excommu-
nicatis excusat, lib. 2. cap. 14. num. 28
Ignorantia probabilis facti, non autem crassa, a penis vio-
lantibus censuras Ecclesiæ inflicti, excusat, lib. 2. capit. 15
num. 24
Ignorantia probabilis quando a pena excuset, lib. 3. cap. 27.
num. 4
Ignorantia quænam censeatur in totum, vel in parte a pæ-
na excusare, lib. 4. cap. 11. num. 13
Ignorantia quænam Clericos ab omni peccato interdictum
violantes excuset, lib. 5. cap. 14. num. 6
Ignorantia reuocationis interdicti, violatores ab irregulari-
tate excusat, lib. 5. cap. 15. num. 6
Ignorantia duplex est, una iuris, altera facti, & quid utraque
sit, lib. 7. cap. 8. num. 8
Ignorantia iuris in rebaptizante, vel rebaptizato ab irregu-
laritate non excusat, lib. 7. cap. 8. num. 13
Ignorantia iuris in rebaptizantibus, an in aliquo inculcata
esse possit, ibid. num. 14
Ignorantia probabilis alicuius censuræ, actum ordinis sacri
exercentem solemniter, ab irregularitate excusat, lib. 7. ca-
pit. 9. num. 12
Ignorantia probabilis, sicut a peccato, ita ab irregularitate ex
peccato incurrenda, excusat, ibid. num. 23
Ignorantia probabilis facti, non iuris, excommunicatum ab
incurfu irregularitatis ob ordinis sacri susceptionem, ex-
cusat, lib. 7. cap. 10. num. 15
Ignorantiam facti probabilem, quis habere censeatur, lib. 7.
cap. 8. num. 10
Ignoranter rebaptizatus, & postea secundum illum baptis-
mum ratum habens, an sit irregularis, lib. 7. cap. 8. num. 15
Illegitimè natus quibus modis legitimari possit, lib. 6. cap. 10.
num. 2
Illegitimè natus, & per subsequens matrimonium legitimus
factus eo ipso absque ulla dispensatione ad omnes ordi-
nes promoueri potest, ibid. num. 13
Illegitimè natus ut per subsequens matrimonium legitimus
fiat quid requiratur ibid. num. 15
Illegitimus quamuis irregularis si patris tamen iniquitatem
portare non censetur, lib. 6. cap. 10. num. 3
Illegitimus, ut per subsequens matrimonium parentum fiat
legitimus, satis est matrimonium ratum, quamuis non sit
consummatum, lib. 6. cap. 10. num. 28
Illegitimus, ut per subsequens matrimonium parentum le-
gitimetur, satis, pariter habiles sint ad contrahendum, in-
uitatis proles, parentes habiles sint ad contrahendum in-
ter se matrimonium, ibid. num. 29
Illegitimus ordinatus, an, & quando peccet, & irregularis
sit, lib. 6. cap. 10. num. 37
Illegitimus ad ordines promotus, celebrando postea, irregu-
laritatem nouam non incurrit, ibid. num. 38
Illegitimus ad ordines Minores, & beneficia simplicia Epi-
scopus legitimare, seu dispensare potest, lib. 6. capit. 11. nu-
mer. 8
Illegitimi, & legitimi quænam censeantur, lib. 6. cap. 10. num. 1
Illegitimi tam ad ordines quam ad beneficia iure canonico
irregulares sunt & quare, ibid. num. 1
Illegitimi ut plurimum paternæ incontinentiæ imitatores, &
male morigerati esse solent, lib. 6. cap. 10. num. 4
Illegitimi fuere viri insignes multi & quænam, ibidem. nu-
mer. 5
Illegitimi etiam per subsequens matrimonium legitimari
aut super defectu Natalium auctoritate Apostolica di-

fensationem consecuti ad Cardinalatum inhabiles sunt.
 lib. 6. cap. 10. num. 14
 Illegitimum variae species recensentur, lib. 6. capit. 10. nu-
 mer 6
 Illiterati, quinam iure Canonico censendi sint, lib. 6. cap. 13
 num. 5
 Illiteratura, & scientiae defectus, quomodo probari possit, li-
 bro 6 cap. 12. num. 4
 Imaginatio in vigilia, cum omnino certa non sit, raro causa
 propinqua, & efficax homicidij in somno facti esse censu-
 tur, lib. 6. cap. 17. num. 37
 Impediens accedentem ad curiam Romanam pro litteris
 impetrandis quando excommunicationem incurrat, lib.
 3. cap. 17. num. 8
 Impediens ne Legatus, vel Nuncius Sedis Apostolicae offi-
 cium suum in Regno, Ciuitate, aut loco sibi subiecto exe-
 qui possit, & peccat, & Regnum, aut Ciuitas, & alia loca
 eius interdicto supposita sunt, lib. 5. cap. 11. num. 2
 Impediens malitiose volentem defendere innocentem secu-
 ra morte innocentis irregularis est, lib. 7. cap. 4. num. 8
 Impedientes eos qui victualia & alia necessaria ad usum, Cu-
 riae Romanae conuehant, in Bulla canonice excommunican-
 tur, lib. 3. cap. 12. num. 1
 Impedientes Praelatos ne iurisdictionem suam Ecclesiasticam
 exercent, in excommunicationem Bullae canonice incidunt,
 lib. 3. cap. 20. num. 1
 Iustum impedimentum quoddam censendum ut quis Pa-
 pam pro absolutione excommunicationis adire non teneat-
 ur, lib. 3. cap. 28. num. 38
 Impedimentum ut legitimum sit, quamdiu durare debeat,
 lib. 3. cap. 18. num. 40
 Impedimento durante, procuratorem ad iudicem ordina-
 rium mittere non tenetur, lib. 2. cap. 16. num. 13
 Impedimento legitimo existente quo minus quis satisfaciat
 quando, & quibus in casibus, non praemissa satisfactione
 reali absolueendus, lib. 2. cap. 18. num. 13
 Impeditus ita ut Papam adire nequeat si legatum vel alium
 priuilegio munitum adire queat ab Episcopo absolui non
 potest, lib. 3. cap. 28. num. 37
 Imperator pedagia noua licite imponere potest, lib. 3. cap. 9
 num. 14
 Imperator aut princeps secularis superiorem non agnoscens
 quauis sibi subditum quoad honores, & officia secularia
 legitime non tamen quoad Ecclesiastica, vel spiritualia,
 lib. 6. cap. 11. num. 15
 Imperio vacante, qui nomen Vicarij Imperatoris, vel alterius
 officij retinent, vel assumunt, quando excommunicationem
 incurrant, lib. 3. cap. 5. num. 20
 Impetrans litteras a Papa tacite veritate, vel expressa falsita-
 te, in d. c. Ad fals. rictorum, non est excommunicatus, lib. 3.
 cap. 10. num. 5
 Imponentes noua pedagia, uel gabellas, aut eos augentes, ex-
 communicantur, lib. 3. cap. 9. num. 1
 Imponentes taxas tallias, praestantias, & alia similia onera,
 excommunicationem Bullae canonice non incurunt, lib. 3.
 cap. 9. num. 10
 Impotentia mortalis aliquid faciendo ab excommunicatione
 excuset, lib. 1. cap. 18. num. 40
 Imprimentes libros haereticorum in excommunicationem
 Bullae canonice incidunt, & quinam tales censentur, lib. 3. ca-
 p. 17. num. 17
 Impubes quis dicendus sit, lib. 1. cap. 8. num. 5
 Impubes dum incapax excommunicationem non incurrit,
 lib. 1. cap. 18. num. 38
 Impubes doli capaces a iudice ob contumaciam excom-
 municari non possunt, lib. 1. cap. 8. num. 4
 Impubes doli capaces ab excommunicatione ob Cleric.
 percussorem in curia Episcopus absolvere potest, lib. 3.
 cap. 28. num. 20
 Impubes excommunicati, post ratam maiorem superue-
 nientiam, quare Papam adire non tenentur, lib. 4. cap. 28.
 num. 35
 In absolutione suspensionis iuramentum aliquando desistan-
 do mandatis Ecclesiae, exigi debet, lib. 4. cap. 17. num. 19
 In omnia Bullae singulis clausulis, & personarum, & actio-

nes praecipue consideranda sunt, lib. 3. cap. 11. num. 6
 Incendiarius quis censendus ut excommunicatus a solo Pa-
 pa absolui queat, lib. 3. cap. 29. num. 11
 Incendiarij a Praelatis semel excommunicati a solo Papa pos-
 sunt absolui, lib. 3. cap. 29. num. 7
 Incendiarij Ecclesiarum, in ipso iure excommunicati san-
 ti, lib. 3. cap. 29. num. 8
 Incendiarij Ecclesiarum denunciati a legatolo laetere regula-
 riter absolui nequeunt, lib. 3. cap. 29. num. 10
 Incendiarij, ut a solo Papa absoluantur in speciali nomina-
 tio expresse, denunciari debent, nec sufficit denunciatio gene-
 ralis, lib. 3. cap. 29. num. 12
 Incestuosus, quoniam penas Gregorius XIV. de nouis in-
 xit, lib. 3. cap. 3. num. 18
 Incorrigibilis an quis sit, ex quatuor praecipue cognoscitur
 test, & quoniam ea sint, lib. 5. cap. 21. num. 17
 Indecentia maior est actui ordinis superioris, quam inferiori-
 ris, in suspensione exerceat, lib. 4. cap. 11. num. 10
 Iudicem casuum, & gratiarum cum indulgentiis pro-
 ponentes, ita ut cuiusque eas accipienti certa pecunia
 pecunia licita sit eligere Sacerdorem, & ab eo absolui
 si inferiores episcopis sint, excommunicationem Papae
 incurrun, lib. 3. cap. 31. num. 15
 Inducens socium ut inter vineam alienam causam fore, irre-
 gularis non est, etiam si socius a custode vineae non datat,
 lib. 7. cap. 6. num. 26
 Indulgentiarum an, & quando capax est is, cui ingressus in
 Ecclesiam est prohibitus, lib. 5. cap. 9. num. 27
 Infamatus, seu in iudicio publice accusatus, per canonice
 criminis purificationem, in integrum restituitur, lib. 7. cap.
 11. num. 17
 Infamia, quare homines ab ordinum susceptione, vel execu-
 tione excludat, lib. 7. cap. 11. num. 1
 Infamia triplex est, alia iuris, alia facti, tertia canonice, &
 quid vnaquaeque sit, ibid. num. 3
 Infamia, & a iure, & ab homine ob delictum imponi potest,
 ibid. num. 4
 Infamia omnis baptismi tollitur, & quare, ibid. num. 11
 Infamia quaeque sit iuris civilis, siue iuris canonici, &
 pa. tolli potest, ibid. num. 15
 Infamia facti, non nisi per factum omnino contrarium tol-
 litur, ibid. num. 6
 Infamia canonica, per cordis contritionem absque ulla di-
 spensatione tollitur, ibid. num. 18
 Infamia contra aliquem in iudicio deducta, qualiter pro-
 bari debeat, lib. 7. cap. 11. num. 25
 Infamiam omnem Papa tollere potest, lib. 7. cap. 11. num. 13
 Infamatus, & infamatus quis censendus, & qualiter hoc de-
 inter se differant, lib. 2. cap. 11. num. 5
 Infamis factus a iudice, a quo in pristinum restitui possit
 dem num. 14
 Infames quipam censendi, lib. 7. cap. 11. num. 2
 Infames siue iure civili, siue canonico effecti, irregulares
 ibid. num. 6
 Infames ex proprio delicto, quinam censendi, ibid. num. 7
 Infames ex crimine alieno, quinam sint, ibid. num. 8
 Infames ex officio, & obligatione, quipam dicendi, ibid.
 num. 9
 Infans, furiosus, aut mente captus, excommunicationem po-
 test, & quare huius rei ratio sit, lib. 1. cap. 16. num. 3
 Infans rebaptizatus, irregularitatem non incurrit, quare
 lib. 7. cap. 8. num. 9
 Infantes in Ecclesia tempore interdicti sepeiri non possunt,
 & quare, lib. 5. cap. 4. num. 22
 Infantia, quousque durare censetur, lib. 6. cap. 17. num. 22
 Inferior superiorum suum excommunicare non potest, &
 quoniam huius ratio sit, lib. 1. cap. 5. num. 25
 Inferior a Papa excommunicatus participans cum excom-
 municato a se, non praemissa monitione, peccat, & irregu-
 laris est, nulla, lib. 1. cap. 16. num. 36
 Inferiores Episcopi, ex priuilegio aut consuetudine aliquod
 ex fructibus primi, vel vltioris anni beneficij vacantes
 accipientes, in excommunicationem Papae reuocantur, &
 incidunt, lib. 3. cap. 3. num. 14
 Infidelis errans, aut Cathecumenus nondum baptizatus,

hereticus non est dicendus lib. 3. cap. 4. num. 11
 hereticus intra ecclesiam sepultus, ecclesiam polluit. libro
 3. cap. 6. num. 23
 hereticus, aut in vinculis constitutus non audiendo Missam
 in festis ex precepto, non peccat. lib. 2. c. 3. num. 25
 hereticus seu valedictarius ob Clerici percussione excom-
 municati ab Episcopis suis absolui possunt. lib. 3. cap. 1.
 num. 24
 hereticus in Ecclesiam cui prohibitus est, in Ecclesiam, quā
 divina officia non celebrantur, ingredi potest. lib. 5.
 cap. 1. num. 15
 inhabilis ad celebrandum, beneficium curatum habere ne-
 quit. lib. 6. c. 2. num. 23
 inhabilis sententia ex defectu ordinis iuris in ea ferenda, an
 per valida sit. lib. 1. c. 17. num. 6
 inhabilis sententia ex parte causae, an valida sit, variae afferun-
 tur opiniones Iuristarum, & Theologorum. ibidem n. 7
 inhabilis excommunicatus, & innocens, sed tamen secundū
 allegata & probata, nocens reputatus, ad scandalum vi-
 tandum, sententiam in publico sequere debet. lib. 1. ca-
 pit. 1. num. 16
 inhabilis excommunicatus, sed secundum allegata, & proba-
 ta, nocens reputatus, celebrando in occulto, & sine scanda-
 lo, nec peccat, nec vilam iuris poenam incurrit. ibidem
 num. 17
 inhabilis excommunicatus curato scandalo Diuini interef-
 se potest. ibid. num. 18
 inhabilis excommunicatus, quid facere teneatur. ibidem nu-
 mer. 19
 inhabilis excommunicatus non utens iuris remedijs, peccat.
 ibid. num. 20
 inhabilis excommunicatus, quare prius abolutionem pete-
 re debeat quam audiri. ibid. num. 21
 inhabilis excommunicatus, postquam usus est iuris remedi-
 js, non inuenit remedium, celebrare, & cum alijs pu-
 blice communicare potest. ibid. num. 22
 inhabilis a iure naturae defendere licet. lib. 3. cap. 1.
 num. 6
 inhabiles, quare sacri Canones interdicti possent, statuerint
 lib. 1. c. 1. num. 13
 inquisitorem, aut aliquem S. Inquisitionis ministrum, ver-
 berans, occidens, aut quouis modo perturbans, excom-
 municationem incurrit, a qua non nisi a Papa absolui
 potest. lib. 3. c. 3. num. 7
 inquisitores, ex dijs, gratia, lucra, aut amoris praecepto con-
 tra hereticos procedere omittentes, excommunicatione
 incurrit, & a solo Papa absolui possunt. lib. 3. cap. 1.
 num. 24
 inquisitores eximios, ignorantia, aut ad scandalum vitan-
 dum, super heretica prauitate, procedere omittentes, ex-
 communicati non sunt. lib. 3. c. 29. num. 25
 inquisitores eorumque commissarij super heresi deputati,
 lib. praecepto inquisitionis, ab aliquo pecuniam, illicet ex-
 moneutes, excommunicati sunt. libro 3. capitulo 34. nu-
 mero 24
 inquisitores fidei, tradendo hereticum brachio seculari,
 etiam si pro eo non intercedant, irregularitatem non in-
 currunt. lib. 6. cap. 18. num. 15
 institutio excommunicati denunciati in procuratorem, est
 nulla. lib. 2. c. 8. num. 7
 institutio excommunicati in procuratorem non valet, si sem-
 per quo mandatum accipit, excommunicatus sit. ibi-
 dem num. 8
 institutio excommunicati in procuratorem nulla est etiam
 si exercitij seu usus tempore absolutus sit. ibid. num. 9
 interdictus cap. cum illorum. de sent. excomm. quis. lib.
 2. cap. 18. num. 3
 interdicere potest, quicunque excommunicare, & suspende-
 re valet, & e conuerso lib. 5. c. 10. num. 1
 interdicti passim aliquid duobus modis potest. lib. 5. cap. 10.
 num. 2
 interdicti non omnis homo, sed solus, Christianus potest.
 ibid. num. 3
 interdicti Christiani us omnis, etiam innocens valet. ibidem
 num. 4

interdicta iure, vel ab homine Papa nequit, & quare. ibid.
 numer. 5
 interdicere quilibet potest personas sibi subditas, qui in eas
 Iurisdictionem spirituales fori exterioris habet. lib. 5.
 c. 10. num. 13
 interdicti possunt non solum personae singulares, sed etiam
 Vniuersitates, Collegia, & Caputla. lib. 5. c. 10. num. 7
 interdicti directi, aut indirecti quidnam sit. lib. 5. cap. 1.
 num. 10
 interdicti in particulari, ob alterius culpam, nemo potest. li.
 5. cap. 1. num. 5
 interdicta Ecclesia, interdicuntur etiam Capellae eiusdem,
 quae ei contiguae sunt, necnon cimiteria contigua. lib.
 5. cap. 1. num. 15
 interdicta Ecclesia, quare Capellae contiguae interdictae sint
 non autem quae ei contiguae non sunt. ibid. num. 16
 interdicta Ecclesia cui contiguum est Cimiterium, & post
 illud Cimiterium aliud illi contiguum, an, & quando
 interdictum sit vtrumque Cimiterium. lib. 5. capitulo
 2. numer. 10
 interdicta ciuitate, suburbia etiam, & continentia aedificia
 interdicta sunt. lib. 5. c. 3. num. 1
 interdicta ciuitate, an aedificia contigua, vel adhaerentia sub-
 urbij, interdicta sint. lib. 5. c. 3. num. 4
 interdicta ciuitate, aut regno, an interdicta sint suburbia
 quando ad aliam ciuitatem, aut regnum pertinent. ibid.
 numer. 5
 interdicta ciuitate quae ad vnum dominum pertinet, an in-
 terdicta sint continentia. ibid. num. 6
 interdicta ciuitate ab Episcopo illius, an interdicta sint, sub-
 urbia quae ad alium Episcopum, & aliam diocesim perti-
 nent. lib. 5. c. 3. num. 7
 interdicta ciuitate, Cathedralis Ecclesia interdicta etiam
 censetur. lib. 5. c. 3. num. 10
 interdicta ciuitate, ciues & habitatores eius interdicti non
 censentur. ibid. num. 11
 interdicta ciuitate, si postea ardeatur ciuitas, pars aucta e-
 rit interdicta erit. ibid. num. 12
 interdicta ciuitate destructa, adhuc locus ille interdictus
 manet. ibid. num. 13
 interdicta terra alicuius domini, plures terras habentis, an
 omnes interdictae sint, vel aliquae tantum. lib. 5. capitulo 3.
 numer. 17
 interdicta terra alicuius domini, comprehenduntur omnes
 illae in quibus exercet iurisdictionem temporalem. ibid.
 numer. 18
 interdicta terra domini alicuius, interdicta sunt omnes il-
 lae terrae, quas dictus dominus in feudum, & emphyteu-
 sim habet. ibid. num. 19
 interdicta terra alicuius, interdicuntur terrae omnes quae
 ad eam ratione dotis uxoris pertinent. ibid. num. 20
 interdicta alicuius terra, intelliguntur omnes terrae, in quib-
 us dominus ille habet vsum fructum. ibid. num. 21
 interdicta terra domini alicuius, interdicuntur omnes ter-
 re quae dicto domino adhaerent in crimine propter
 quod latum est interdictum. ibid. num. 22
 interdicta terra domini alicuius, an, & quando interdicta
 sit terra quam dominus ille communem cum alio ha-
 bet. ibid. num. 23
 interdicta terra pignoris an comprehendatur terra ei
 pignoris. ibid. num. 24
 interdictis terris domini alicuius, non comprehenduntur
 terrae quas postea de nouo acquirit. lib. 5. c. 3. num. 25
 interdicta terra, si eam dominus vendat, aut alio modo
 amittat, aut alienet, an adhuc interdicta maneat. lib. 5.
 c. 3. numer. 26
 interdicta vniuersitates, etiam qui studiorum gratia ibi com-
 morantur, interdicta sunt. lib. 5. c. 4. num. 20
 interdicta familia alicuius, etiam includuntur Clerici eius-
 dem familiae. lib. 5. c. 4. num. 28
 interdictum Ecclesiasticum ob solam famam obseruandum
 non est & quare. lib. 2. c. 1. num. 24
 interdictum generale propter culpam alienam imponi po-
 test, suspensio autem non nisi ob propriam incurritur.
 lib. 4. cap. 1. num. 22

inter-

Interdictum a se latum Episcopus suspendere potest, vt sic celebrari possit sine peccato lib. 4. c. 10. num. 7
interdictum personale, & suspensio quæ illi simillima est, suspendi possunt lib. 4. c. 10. num. 8
interdictum, sicut nec peccatum mortale, aliquem extra Ecclesiam non ponit, sed id solum facit excommunicatio. lib. 4. c. 10. num. 10
interdictum quor modis accipi solet lib. 5. c. 1. num. 1
interdictum secundum iurisperitos, vel est restitutorium, vel e hibitorium, vel prohibitorium. ibid. num. 2
interdictum, quod censura Ecclesiastica est, quare sic appellatum est lib. 5. c. 1. num. 6
interdictum a reliquis censuris, & a cessatione a diuinis qualiter distinguitur. lib. 5. c. 1. num. 8
interdictum, in locale tantum, personale tantum, & locale, & personale simul dicitur lib. 5. c. 1. num. 10
interdictum locale, tantum, seu loci quidnam sit ibidem numer. 11
interdictum personale tantum, quodnam dicendum. ibid. numero 12
interdictum aliud Generale, aliud speciale esse potest. ibid. numer. 13
interdicti diuisiones, qualiter inter se differant, & vnde sumantur. lib. 5. c. 1. num. 14
interdictum personale generale, vel speciale, quodnam censeri debeat. lib. 5. c. 1. num. 15
interdictum locale tribus præcipue modis ferri potest, & quinam illi sint. ibid. num. 16
interdictum ciuitatis, castri, seu villæ, improprie ab Angelo interdictum speciale appellatur. ibid. num. 17
interdictum personæ singularis, & eius suspensio, quam in terdictum appellatur ibid. num. 18
interdictum locale, illud est, quod solum iocum interdicti. lib. 5. c. 2. num. 1
interdictum loci hanc vim habet, vt interdicti censentur homines in ordine ad illum solum locum. lib. 5. capitul. 2. numer. 4
interdictum locale, & personale, qualiter inter se differant, lib. 5. cap. 2. num. 6
interdictum personale, ita personas ligat, vt nec ibi, nec alibi diuina possint audiri, extranei vero in illo loco possunt ibid. numer. 7
interdictum generale loci, quid ibid. num. 8
interdictum parochiæ interdictum generale locale est, ibid. numer. 9
interdictum generale loci duo genera locorum continet, scilicet, locum Sacrum, & profanum. ibid. num. 10
interdictum particulare loci, quodnam censendum. ibidem numer. 11
interdictum speciale erit, non generale, etiam si omnes Ecclesiæ alicuius loci, Castri, regni, aut totius mundi interdican- tur & quare. lib. 5. c. 2. num. 13
interdictum generale pro debito pecuniario per ordinarium aut delegatum sine speciali Papæ licentia ferri non potest ibid. num. 14
interdictum generale loci, quinam seruare teneantur. lib. 5. cap. 3. num. 28
interdictum generale loci, exempti etiam, & religiosi seruare tenentur ibid. num. 29
interdictum personale, quidnam sit, & quod duplex. lib. 5. cap. 4. numer. 1
interdictum contra Clerum latum, Ecclesiæ quæ ad Clericos interdictos pertinet, non comprehendit. lib. 5. capit. 4. numer. 24
interdictum omne hanc vim habet, vt a diuinis prohibeat. lib. 5. cap. 5. num. 1
interdictum, quid proprie circa officium prohibeat. lib. 5. ca. 5. num. 12
interdictum de non ingrediendo Ecclesiam, non Ecclesiæ, sed personæ inhære censetur. lib. 5. c. 9. num. 23
interdictum de non ingrediendo Ecclesiam, in articulo mortis, per quemcunque Sacerdotem, siue generale, siue personale fuerit, relaxari potest. lib. 5. c. 9. num. 25
interdictum, non nisi ob causam & culpam grauem ferri debet. lib. 5. c. 11. num. 1

Interdictum extensius poena grauior est, quam excommunicatio quamuis intensius leuior sit. ibid. num. 2
interdictum vt valide in Collegium, aut Vniuersitatem feratur, vt singuli culpabiles sint, non est necessum lib. 5. c. 12. numer. 6
interdictum generale loci, vel personarum, ob vniuersitatem, non nisi ex speciali Papæ licentia, & tunc quoque ordinem, & modo ferendum ibid. num. 7
interdictum pro contumacia Domini, aut Episcopi loci, aut pro debito pecuniario, contra Ciuitatem, Prouinciam, aut Territorium, sine speciali Sedis Apostolicæ licentia, ferri non potest. lib. 5. c. 1. num. 17
interdictum speciale loci, pro debito, pecuniario ferri potest. lib. 5. c. 1. num. 19
interdictum contra parochiam pro debito pecuniario ferri nequit, & quæ huius ratio sit. ibid. num. 20
interdictum generale personale pro pecuniario debito ferri valide potest. ibid. num. 21
interdictum loci longo tempore decerni non debet, & quamobrem ibid. num. 22
interdictum, non nisi in scriptis ferri debet. lib. 5. capitul. 11. numer. 15
interdictum, non nisi expressa eius causa, ferendum. ibidem numer. 26
interdictum vt obliget, parti intimanda & publicanda est. lib. 5. c. 11. num. 29
interdictum generale ab Episcopo latum, etiam ad excommunicatos extenditur, non tam ex sententia ipsius hominis, quam ex iuris communis dispositione, libro 5. capitul. 11. numer. 31
interdictum generale triplici ex causa in iure latum reperitur, & quanam causæ illæ sint lib. 5. c. 12. num. 1
interdictum quodcumque a iure, vel ab homine promulgatum seruare nemo tenetur, nisi specialiter, & expresse a Iudice promulgatum fuerit. lib. 5. c. 12. num. 24
interdictum nemo seruare tenetur, si ille, in cuius gratiam ac fauorem latum est, illud non custodiat. ibid. num. 25
interdictum alij seruare tenentur, quamuis ille, ob cuius delictum positum sit, illud non obseruet. lib. 5. capitul. 11. numer. 27
interdictum Generale loci, quibus festis diebus in iure suspensum reperitur. lib. 5. c. 13. num. 1
interdictum generale, loci in festiuitatibus commemoratis in cap. Alma mater, nec tollitur nec in totum, seu ad omnem effectum suspenditur ibid. num. 2
interdictum generale loci, in festiuitatibus cap. Alma mater, pro prima tantum die earum, non autem pro alijs sequentibus, suspenditur. lib. 5. c. 13. num. 4
interdictum generale loci, a primis vespertis in festo corporis Christi, & per totam eius octauam, suspensum est. lib. 5. cap. 13. num. 16
interdictum generale loci, an in festiuitate Conceptionis B Virginis, & per totam eius octauam, nunc violum censeatur suspensum, ibidem num. 7
interdictum generale loci, an per aduentum Regni locum illum, suspensum sit. lib. 5. c. 13. num. 19
interdictum generale loci, an in festo omnium Sanctorum, & in die Commemorationis omnium defunctorum, sit suspensum, ibid. num. 20
interdictum per priuilegium speciale suspendi potest, quæle a Summo Pontifice Religiosis concedi solet. ibid. numero 21
interdictum quoad tempus quantum ad aliquem, vel omnem effectum suspensum, redit, quamuis qui causam eius dederunt satisfecerint. lib. 5. c. 13. num. 29
interdictum ad tempus, vel vsque ad aliquam actionem, vel actionis cessationem latum, elapso tempore, seu facta actione, & usque cessatione, ipso facto tollitur sine alicuius absolutione. lib. 5. c. 15. num. 2
interdictum ante lapsum temporis, vel exercitium, aut cessationem actionis, sola absolutione Summi Pontificis relaxari, & tolli potest ibid. num. 3
interdictum a nullo citra Papam, sola intentione relaxari potest, sed sicut verbo feratur, ita verbo relaxari debet. ibid. num. 4

Rerum omnium præcipuarum.

Interdictum n. propterea quod ab eo non servatur, qui illud
 non servat, ubi in non servatur, lib. 5. c. 15. num. 5
 Interdictum Generale loci, ad cautelam relaxari non potest
 lib. 5. cap. 15. num. 7
 Interdictum speciale loci, an ad cautelam relaxari possit, &
 quare, ibid. num. 8
 Interdictum speciale personale ad cautelam relaxari potest,
 dummodo sic interdictus penituerit, lib. 5. capitulo 15.
 numer. 10
 Interdictum generale personale, quare ad cautelam relaxa-
 ri potest, ibid. num. 11
 Interdictum improvidè latum, sine difficultate relaxandum
 est, ibid. num. 12
 Interdictum generale, si persona principalis, ob quam latum
 est, transierit, relaxari debet, ibid. num. 13
 Interdictum iuris, si nulli reservatum sit, ab Ordinario rela-
 xari potest, ibid. num. 14
 Interdictum alicui reservatum, ab eo solo, aut alio, de illius
 mandato absolvendum est, ibid. num. 15
 Interdictum iuris, Sedi Apostolicæ, vel alteri reservatum, quã-
 tum per Episcopum, aut eius ad id specialiter deputatum
 Venerabilem, absolvi possit, ibid. num. 16
 Interdictum hominis, ab eo solo, a quo fertur, relaxari debet
 & non a superiori, absque eius consensu, lib. 5. capitulo 15.
 numer. 19
 Interdictum a suffraganeis suis latum, Archiepiscopus regu-
 lantem tollere nequit, ibid. num. 20
 Interdictum ab inferiori indebitè latum, superior relaxare
 potest, & debet, ibid. num. 21
 Interdictum quodcumque personale speciale, Sacerdos qui
 in articulo mortis relaxare potest, libro 5. capitulo 15.
 numer. 24
 Interdicti nomen, a verbo Interdictio, deducitur, & quæ huius
 ratio sit, lib. 5. c. 1. num. 3
 Interdicti vox secundum Canonistas, duobus modis accipi
 solet, lib. 5. cap. 1. num. 5
 Interdicti definitiones variae ab auctoribus afferuntur, libro 5.
 cap. 1. num. 7
 Interdicti definitio tria hæc exprimere debet, scilicet, prohi-
 bitionem officiorum divinarum, Sacramentorum, & se-
 pulchra, lib. 5. c. 1. num. 9
 Interdicti tempore, duo, aut tres simul officium, & horas re-
 citare possunt, lib. 5. c. 5. num. 11
 Interdicti generalis tempore, in Ecclesiis equevalibus Cle-
 ricis bini, vel terni excommunicatis, & interdictis exclusis
 Ianuis Clausis horas recitare possunt, lib. 5. capitulo 5. nu-
 mero 13
 Interdicti specialis tempore, an Clerici bini, aut terni horas
 simul recitare possint, ibid. num. 14
 Interdicti generalis tempore, cur Religiosi primum vi offi-
 cia divina celebrare possint, concessum sit, ibid. num. 15
 Interdicti generalis loci tempore, quare Episcopis sit concessum
 ut divina officia licite celebrare possint, ibidem nu-
 mero 16
 Interdicti sententia suspensa, an appellatio valida interponi
 possit, lib. 5. c. 13. num. 30
 Interdicti transgressio est, qui officia divina recitando, vnam
 conditionibus positam in cap. Alma mater, tempore ge-
 neralis interdicti loci omittit, lib. 5. c. 14. num. 29
 Interdictum solum non solum Episcopus, sed etiam prælati
 inferiores suspendere possunt, lib. 5. c. 13. num. 27
 Interdictum personale, ab Ecclesiastico iudice, vel quo ad
 omnes eius effectus, vel quo ad aliquos tantum pro aubi-
 terio suo suspendi potest, ibid. num. 28
 Interdictum relaxans, partes vocare, & iuramentum de-
 ferendo mandatis Ecclesiæ exigere debet, lib. 5. capitulo 18.
 numer. 16
 Interdicti locus propriè non afficitur, & quare, lib. 5. cap. 2.
 numer. 2
 Interdicti locali, illius loci populus propriè non afficitur,
 ibid. num. 3
 Interdicti loco, qui culpabiles non sunt, aibi divina offi-
 cia facere, & audire possunt, lib. 5. c. 2. num. 5
 Interdicti relaxatio quoad civitatem, vel castrum, intelligi
 tur a morum quoad suburbia illius, lib. 5. cap. 3. num. 8

Interdicti generali populi, qualiter singuli censentur inter-
 dicti, lib. 5. c. 4. num. 3
 Interdicti de populo existens, si ingrediatur religionem,
 post professionem desinit esse interdictus, & quare, lib. 5.
 cap. 4. num. 7
 Interdicti populo, qui de novo veniunt, & de populo illo
 sunt, interdicti etiam censentur, ibid. num. 8
 Interdicti a tali ligantur omnes illi, qui sunt de populo
 interdicti, etiam si innocentes sint, lib. 5. capitulo 4. nu-
 mero 12
 Interdicti generali ligantur etiam absentes, qui de illo popu-
 lo sunt, ibid. num. 13
 Interdicti generali comprehenduntur etiam Nobiles, & Du-
 ces, & membra sint populi interdicti, ibid. num. 14
 Interdicti generali po- uli, non ligantur persone Ecclesiasti-
 ca, ibid. num. 14
 Interdicti generali populi, non est interdictus locus ibidem
 numer. 6
 Interdicti alteri populo, an qui citius sunt viri, & po-
 puli, tiam ipsi interdicti sint, ibid. num. 17
 Interdicti populo, an interdicti sint habitantes ibi ad tem-
 pus pro suis negotiis, si non sint de illo populo, lib. 5. cap.
 4. numer. 19
 Interdicti generali populi, non censentur interdicti infatig-
 ratione carentes, & quæ huius ratio sit, libro 5. capitulo 4.
 numer. 27
 Interdicti populi Civitatis, an & quando habitantes in sub-
 urbiis illius, interdicti censentur, libro 5. capitulo 4. nu-
 mero 13
 Interdicti Clero, populus ad illam Ecclesiam pertineans, nõ
 intelligitur interdictus, lib. 5. c. 4. num. 25
 Interdicti Capitulo, seu Collegio Clericorum, omnes, etiam
 absentes ad Capitulum pertinentes, sunt interdicti, ibid.
 numer. 26
 Interdicti Clero alicuius loci, comprehenduntur omnes ha-
 bentes primam consuram, dignitates & beneficia, ibidem
 numer. 27
 Interdicti Clero, an comprehendantur religiosi, lib. 5. cap. 4.
 numer. 29
 Interdicti Collegio Doctorum, solum Doctores laici Collig-
 gi, non autem Clerici interdicti sunt, ibid. num. 30
 Interdicti prohibentur officia divina sacramenta & sepulch-
 ra Ecclesiastica, lib. 5. c. 5. num. 2
 Interdicti populo, Clerici, qui ibi habitant, tum in loco il-
 lius populi, tum aibi ordinari possunt, libro 5. capitulo 7.
 numer. 36
 Interdicti loco, laici, qui culpabiles non fuerint, aibi ordi-
 nari possunt, secus autem si sint culpabiles, ibid. num. 37
 Interdicti populo, Clerici illius populi, in Ecclesiis, & ceme-
 teriis sepeliri possunt, lib. 5. c. 8. num. 18
 Interdicti speciali loci durante, ibi officia divina celebrari
 non possunt, lib. 5. c. 11. num. 9
 Interdictus a Divinis, & Sacramentorum participatione, se-
 pulchra ecclesiastica privantur, lib. 5. c. 35. num. 10
 Interdictus ab exercitio actus Subdiaconatus, actum Dia-
 conatus exercere nequit, lib. 5. c. 4. num. 32
 Interdictus ne Ecclesiam ingrediatur, non solum in Eccle-
 siam interdictam consecratam, sed etiam in non consecra-
 tam, tempore quo celebrantur officia divina, ingredi pro-
 hibetur, lib. 5. c. 9. num. 17
 Interdictus ne Ecclesiam ingrediatur, in Ecclesia divina fa-
 cere nequit, in festis concessis in cap. Alma mater, ibidem
 num. 18
 Interdictus cui est ingressus in Ecclesiam, Sacramenta in Ec-
 lesia ministrare nequit, ibid. num. 19
 Interdictus ne in Ecclesiam ingrediatur, alteri divina facien-
 ti in Ecclesia, neque ut Clericus, neque ut Laicus infir-
 re potest, ibid. num. 20
 Interdictus cui est ingressus Ecclesiæ, nec Sacramenta sume-
 re, nec orationes privatas ibi, tempore divinarum, facere
 potest, ibid. num. 21
 Interdictus ne in Ecclesiam ingrediatur, si durante interdi-
 cto moriatur, nisi penituerit, neque in Ecclesia, neque in
 cimiterio sepeliri potest, & quæ huius ratio sit, lib. 5. cap.
 9. numer. 24

inter-

interdictus ne in Ecclesiam ingrediatur, honorum, quæ ab Ecclesia publice, aut priuatum sunt, particeps est, & quam huius sit ratio, lib. 5. c. 9. num. 26
interdictus an sit opus loci, quando locus generaliter propter delictum Vniuersitatis, aut populi interdictus, lib. 5. cap. 12. num. 11
interdictus qui est, quamuis denunciatus non sit, interdictum tamen illud seruare tenetur, lib. 5. c. 12. num. 16
interdictus actum ordinis sacri solemniter in quocunque loco exercens, irregularitatem incurrit, libro 5. capitulo 14. numer. 20
interdictus cui est ingressus Ecclesiam, in Ecclesia, vel Coemeterio contiguo celebrans, irregularis efficitur, lib. 5. cap. 14. numer. 35
interdictus ab ingressu Ecclesiam, si in articulo mortis poeniteat, in loco sacro sepeliri potest, lib. 5. c. 15. num. 14
interdictus nominatum, mortuus in interdicto, quando post mortem absolui poterit, ibid. num. 25
interdicti quibusdam festis licet diuini interesse possunt, lib. 4. c. 10. num. 3
interdicti generaliter, licet quamdiu sint de populo illo interdicti sint, si tamen desinunt esse de illo populo, hoc ipso desinunt esse interdicti, lib. 5. c. 4. num. 4
interdicti generaliter, quinam dicendi, libro 5. capitulo 4. numer. 9
interdicti specialiter quinam sint, ibid. num. 10
interdicti nominatum, quinam habendi, ibidem numero 11
interdicti personaliter, seu culpabiles morientes, ubi sepeliendi, lib. 5. cap. 8. num. 20
inuitus pedagia, vel gabellas soluere quis dicatur, lib. 3. cap. 9. numer. 9
ioannes Apostolus, presente Cerintho hæretico, balnea ingredi noluit, lib. 2. c. 11. num. 2. & c. 13. num. 9
irregularis celebrando, aut ordinem sacrum solemniter exercendo, nouam irregularitatem non incurrit, & quare, lib. 1. cap. 1. num. 7
irregularis an censendus sit, qui de irregularitate dubius est, lib. 6. cap. 2. num. 15
irregularis, ante obtentam dispensationem ordines sumens vel exercens, irregularitatem nouam non incurrit, & quare huius ratio sit, lib. 6. c. 2. num. 26
irregularis est, si ob eius consilium secutum sit homicidium etiam si consilium reuocauerit, lib. 7. c. 1. num. 4
irregularem faciens alterum, an ipsemet semper irregularis sit, lib. 6. c. 15. num. 7
irregulares sunt, qui post peccatum poenitentiam ordinis executionem non habent, lib. 6. c. 2. num. 32
irregularitas, impedimentum Canonicum est, & non censura, & quare, lib. 1. c. 1. num. 5
irregularitas, per Clausulam Bullis Pontificiis inferi solita Absoluentes te a censuris, non tollitur, libro 1. capitulo 1. numer. 18
irregularitas non nisi in casibus a iure expressis incurritur, lib. 4. cap. 3. num. 11
irregularitas, non nisi exercitio actus proprii alicuius ordinis, quo violatur suspensio ab illo actu lata inducitur, lib. 4. cap. 16. num. 3
irregularis celebrando, nouam irregularitatem non incurrit, & quare huius sit ratio, lib. 4. c. 16. num. 6
irregularitas non nisi, ex violatione censura per solene exercitium ordinis incurritur, lib. 4. c. 16. num. 9
irregularitas absque exercitio actus ordinis, ex eo quod quis in suspensione ultra annum manet, non incurritur, lib. 4. c. 16. numer. 31
irregularitas Censura Ecclesiastica non est, ut quidam falso affirmant, lib. 6. c. 1. num. 1
irregularitas quibus verbis in iure canonico inducatur, lib. 6. cap. 1. num. 10
irregularitas cur impedimentum canonicum dicatur, lib. 6. cap. 1. num. 17
irregularitas omnis ex iure canonico instituitur, ibidem numer. 18
irregularitas, qualiter a censuris Ecclesiasticis differat, lib. 6. cap. 1. num. 20

irregularitas, qualiter ab excommunicatione distinguatur, ibid. num. 21
irregularitas, & excommunicatio minor, quomodo inter se differant, ibid. num. 22
irregularitas, & suspensio, quomodo inter se differant, ibid. numer. 23
irregularitas qualiter ab interdicto distinguatur, ibidem numero 24
irregularitas, iacet ordinum susceptionem, & executionem impedit, factum tamen tenet, ibid. num. 25
irregularitas, qualiter ab Auctoribus diuisi solent, ibidem numer. 26
irregularitas ut incuratur, subiectum capax esse debet, lib. 6. cap. 2. num. 2
irregularitas omnis iure tantum humano Pontificio est instituta, lib. 6. c. 1. num. 9
irregularitas, quo sensu originem a iure natura trahere dicatur, lib. 6. cap. 2. num. 11
irregularitas, non nisi in casibus in iure expressis incurritur, lib. 6. cap. 2. num. 14
irregularitas, ob delictum sola voluntate & mente commissum, non incurritur, lib. 6. cap. 2. num. 17
irregularitas, ob delictum occultum exterius commissum, quamuis probari non possit, incurri poterit, lib. 6. cap. 2. numer. 19
irregularitas, non solum ad ordines suscipiendos, & eos exercendos inhabilem reddit, sed etiam ad beneficium obtinendum, lib. 6. c. 2. num. 21
irregularitas post beneficium obtentum incurrit, ipso iure beneficium illo non priuatur, lib. 6. c. 2. num. 24
irregularitas, dignitatibus, & Præiuribus regularibus priuatur, ibid. num. 25
irregularitas ut incuratur ob crimen, non satis est cogitatum, & desiderium illud perpetrandi, lib. 6. c. 2. num. 30
irregularitas, ex defectu corporali proueniens, quomodo tollatur, lib. 6. cap. 7. num. 1
irregularitas ex defectu etatis proueniens, quibus modis tollatur, lib. 6. c. 12. num. 12
irregularitas ex sola animi intentione ad aliquem occidendum, non incurritur, lib. 6. c. 16. num. 5
irregularitas ex homicidio casuali proueniens, an ex peccato mortali tantum, an etiam ex veniali incurritur, lib. 7. c. 5. numer. 3
irregularitas grauior poena est, quam excommunicatio minor, lib. 7. cap. 5. num. 6
irregularitas per homicidium non contrahitur, quoniam illud aliquo modo voluntarium non sit, libro 7. capitulo 5. numero 15
irregularitas ex homicidio casuali proueniens, non solum quoad ordines suscipiendos, sed etiam quoad susceptionem impedit, lib. 7. c. 6. num. 32
irregularitas ex homicidio iniusto proueniens, baptismum tollit, lib. 7. c. 7. num. 3
irregularitas ex baptismi iteratione, in odium, & detestationem hæreticorum imposita est, lib. 7. cap. 8. num. 15
irregularitas, ex baptismi iteratione potius, quam confirmationis, quare incuratur, lib. 7. c. 8. num. 18
irregularitas ex rerum Sacramentalium iteratione, non incurritur, ibid. num. 29
irregularitas, quot, & quibus modis tolli possit, lib. 7. cap. 13. numer. 1
irregularitas quocunque dispensatione tolli potest, lib. 7. c. 13. numer. 11
irregularitas ob solam iuris expressionem, & non ob rationis paritatem incurritur, lib. 7. c. 10. num. 14
irregularitas, an tacite, & sine vllis verbis tolli a quoquam possit, lib. 7. c. 14. num. 10
irregularitas ex etatis defectu proueniens, solo temporis lapsu tollitur, lib. 7. c. 14. num. 23
irregularitas ex infamia contracta, temporis lapsu, vel loci mutatione tolli potest, ibid. num. 24
irregularitatis nomen unde deductum sit, libro 6. capitulo 1. numer. 3
irregularitatis nomen apud Theologos, & Canonistas quomodo significet, lib. 6. c. 1. num. 9

irregu-

Rerum omnium præcipuarum.

Irregularitatis origo quænam sit, lib. 6. c. 1. num. 11
 Irregularitatis definitio quænam sit, lib. 6. c. 1. num. 16
 Irregularitatem ad contrahendam paritas rationis non sufficit, nisi in iure exprimat, lib. 5. c. 17. num. 12
 Irregularitates omnes, ad duo capita reducuntur, & quænam sint, lib. 6. c. 1. num. 17
 Irregularitates multæ iure Pontificio institutæ, ex lege veteri & Naturali originem trahunt, lib. 6. c. 2. num. 10
 Irregularitates ex morbo, vel infirmitate corporis proveniunt, quænam sint, lib. 6. c. 9. num. 1
 Irregularitates ex defectu libertatis provenientes, ad quatuor capita reducuntur, & quænam illa sint, lib. 6. cap. 14. num. 1
 Irregularitatum cognitio, Clericis eorumque Confessariis, pro viroque foro necessaria est, lib. 6. c. 1. num. 2
 Irregularitatum cognitio ardua, difficilis, & perplexa est, lib. 6. cap. 2. num. 1
 Inter excommunicato denunciatio quando licite fieri, aut non fieri queat, lib. 2. c. 13. num. 12
 Vultu recusatus, in recusantem excommunicationis sententiam ferre non potest, lib. 1. c. 5. num. 40
 Index excommunicatus, quid prius debeat meditari, lib. 1. cap. 12. num. 3
 Index ille pendente in iudicio, excommunicetur, an, & quando ulterius procedere poterit, libro 1. capitulo 6. numero 21
 Index ordinarius a se excommunicatum semper absolovere potest, cum semper iurisdictionem habeat, lib. 2. cap. 20. num. 2
 Index ordinarius, excommunicatum a se, absolovere potest, etiam si sic excommunicatus appellasset, ibid. num. 3
 Index ordinarius, a se excommunicatum, absolovere potest, etiam si sic excommunicatus domicilium suum in alterius diocesim transulerit, ibid. num. 4
 Index appellationis, in absolviendo ab excommunicatione quænam observare debeat, lib. 2. cap. 20. num. 23
 Index aut Minister iustitiæ amabilius personam Ecclesiasticam ad suum tribunal trahens in excommunicatione Bullæ cenzæ non incidit, lib. 3. c. 19. num. 6
 Index Ecclesiasticus ordinarius, vel delegatus contra iustitiam vel conscientiam parti litiganti iniuriam faciens, per annum ab executione officii est suspensus, lib. 4. cap. 13. num. 3
 Index aliquem suspendens donec coram eo compareat, statim ac comparuerit, absolutus est, libro 4. capitulo 17. numero 9
 Index Ecclesiasticus censuram sine scriptis, vel sine monitione, non expressa causa ferens, ab ingressu Ecclesiæ suspenditur, lib. 5. c. 12. num. 17
 Index Ecclesiasticus pro degradato, apud Iudicem seculari efficitur, intercedere debet, libro 5. capitulo 22. numero 14
 Index proferens mortis, aut mutilationis sententiam, ac alii officiales, irregulares sunt, lib. 6. c. 16. num. 4
 Index, Pater, & alii officiales iustitiæ, ad homicidium iniunctum concurrentes, irregulares redduntur, lib. 7. cap. 2. num. 4
 Index, vel gubernator non obstitans homicidio iniuncto, secus efficitur, irregularis efficitur, lib. 7. c. 4. num. 4
 Index datus, aut delegatus ab excommunicato denunciato, non valet, lib. 2. c. 6. num. 16
 Indices seculares personas Ecclesiasticas, capitula & collegia ad sua tribunaia trahentes, in excommunicationem Bullæ cenzæ incidunt, lib. 3. c. 19. num. 1
 Indices seculares, & alii Ministri se interponentes causis criminalibus Clericorum excommunicationem Bullæ cenzæ incurrunt, lib. 3. c. 23. num. 1
 Indices seculares, quibus in casibus Clericos pro crimine capitali licite capere possint, lib. 3. c. 23. num. 4
 Indices Ecclesiastici sine solemnitatibus debitis suspensionis sententiam ferentes, quas pœnas incurrant, lib. 4. cap. 2. num. 17
 Indices Ecclesiastici sententiam excommunicationis, sine debita iuris monitione ferentes, ab ingressu Ecclesiæ perennem suspensi sunt, lib. 4. c. 13. num. 1

Iudices Ecclesiastici censuram aliquam sine scriptis, aut sine causæ expressione ferentes, ab ingressu Ecclesiæ, & ob officiis Divinis, per mensem sunt suspensi, ibid. num. 2
 Iudices Cõservatores Sedis Apostolicæ scienter se intromitentes in cognitione aliarum causarum quàm de manifestis iniuriis, per annum ab officio suspensi sunt, ibidem numer. 4
 Iudæi quamvis Sarraceni, nec Turcæ sint, illis tamen minores inimici nominis Christiani sunt, libro 3. capitulo 11. numer. 15
 Jurare facientes illicita, aut impossibilia, aut Ecclesiastica libertati, aut Concilii Tridentini decretis contraria, si episcopis inferiores sint excommunicationem Papalem incurrunt, lib. 3. c. 31. num. 19
 Jurant, aut promittens dare, aut solvere aliquid alicui intra certum tempus, an si is cui promissio facta est, interim excommunicatus sit, non dando, aut non solvendo, fiat perjurus, lib. 2. c. 9. num. 20
 Iuramentum a pueris, propter ætatis infirmitatem exigere non debet, lib. 2. c. 18. num. 3
 Iuramentum illicitum ad sui observationem non obligat, lib. 3. cap. 51. num. 20
 Iuramentum sponte de tenendo schismate præstans, a sacris ordinibus, & dignitatibus suspensus est, lib. 4. cap. 15. numer. 20
 Iuramentum, quando ab eo qui absolvendus est, exigere non debeat, lib. 4. c. 17. num. 32
 Ius commune in quemcunque clericum totius orbis suspensionem ferre potest, lib. 4. c. 1. num. 2
 Ius quod penam infert, reitringendum est, libro 4. capitulo 5. numer. 20
 Ius Ecclesiasticum, ius divinum non destruit, sed perficit, lib. 6. cap. 8. num. 13
 Iuris Canonici, & Civilis circa delicta puniendæ, quodnam discrimen, lib. 5. c. 10. num. 1
 Iuris Divini quænam esse censentur, libro 6. capitulo 3. numero 22
 Iuri communi omnes excepto Papa subiecti sunt, lib. 4. cap. 10. numer. 6
 Iure civili & Cesareo arma bellica ad infideles deferre, prohibitum est, lib. 3. c. 11. num. 6
 Iure canonico cautum est, ne quis res bellicas ad infideles in damnum Religionis Catholicæ deferat, lib. 3. cap. 11. numer. 7
 Iura Ecclesiæ Romanæ, quænam in Bullæ cenzæ protegentur, lib. 3. cap. 14. num. 5
 Iuriconsultus, & quivis alius Doct. & consultus super facto contenti, & in iudicium deducto, quando irregularis censendus, lib. 6. c. 16. num. 11
 Iuristarum inter se dissensio de potestate excommunicandi lib. 1. cap. 5. num. 2
 Iurisdicção ecclesiastica ad excommunicationem ferendam necessaria est, lib. 1. c. 5. num. 9
 Iurisdicção ad ferendam censuram necessaria, quot modis acquiratur, lib. 1. c. 6. num. 1
 Iurisdicção ordinaria quid sit, lib. 1. ibid. num. 2
 Iurisdicção delegata quid sit, & a quo accipitur, lib. 1. cap. 6. num. 26
 Iurisdicção delegata ab ordinario accepta, quando valeat, aut non valeat, ibid. num. 27
 Iurisdicção Prælatorum quæ & quando evacuari solet a Dominis temporalibus lib. 3. c. 34. num. 3
 Iurisdicção Ecclesiastica in ordine fundatur, lib. 4. cap. 13. numer. 20
 Iurisdicção Ecclesiastica quamvis sine ordine esse nequeat, usus tamen iurisdictionis sine ordinis usu esse poterit, lib. 4. cap. 4. num. 8
 Iurisdicção ad apparatus Pontificalem non pertinet, lib. 4. cap. 4. num. 16
 Iurisdicção spiritalis de facto, & de iure communi Clericalem ordinem supponit, lib. 5. c. 10. num. 27
 Iurisdictionis actus, puta, excommunicare, suspendere, interdicere, absolovere, & alii similes, interdicti tempore etiam ab interdicto exerceri possunt, lib. 5. c. 6. num. 12
 Iurisdictionis actum in excommunicatione exercens, irregularis

gularitatem non incurrit, lib. 7. capitul. 9. numer. 10
Iurisdictionem Ecclesiasticam usurpans, aut fructus ecclesiasticos sequentis in Bullam canonicam incidit, lib. 3. capitul. 21. numer. 1
Iurisdictionem clericis temporalem habentes, iudices seculares in causa sanguinis, absque irregularitate constituere possunt, lib. 6. c. 18. numer. 16
Iurisdictionem temporalem habentes, clerici, delegare alicui etiam specialiter super causa sanguinis possunt absque incurso irregularitatis, ibid. numer. 17
Iurisdictionem temporalem habens clericus, sicut princeps secularis legem qua aliquid sub pena mortis prohibetur nec tamen morte secuta, irregularis, ibid. numer. 18
Iussus extrajudicialiter aliquid revelare non nisi post facta correctionem fraternam illud denunciare in conscientia obligatur, lib. 1. c. 9. numer. 16

L

L Abia formaliter membra non sunt, quare tamen eis carrentes irregulares sint, lib. 6. c. 8. numer. 15
Laicus excommunicationis sententiam iure ordinario ferre non potest, lib. 1. c. 5. numer. 3
Laicus in articulo mortis, quare ab excommunicatione non absolviere valeat, lib. 2. c. 21. numer. 4
Laicus duellum a clerico illum provocante acceptare non debet, lib. 3. c. 27. numer. 22
Laicus transgrediendo personale interdictum quamvis mortaliter, aut venialiter peccet irregularitatem tamen non incurrit, lib. 5. c. 14. numer. 3
Laicus ministrans in ordine sacro, quem non habet, irregularis non est, lib. 7. c. 10. numer. 6
Laicus solemniter baptizans, quamvis peccet, irregularitatem tamen non incurrit, ibid. numer. 7
Laicus Sacerdotem se fingens, & serio absolvens a peccatis irregularis non est, ibid. numer. 8
Laicus, more, ac modo, quo ex officio predicatio exerceri solet, predicans, irregularis non est, ibid. numer. 9
Laico factas excommunicandi, aliasque censuras ferendi a solo Summo Pontifice non autem ab aliis ecclesiarum Prelatis, tribui potest, lib. 1. c. 5. numer. 15
Laico, in articulo mortis, an concessa sit facultas, ut deficienti realio, qui absolviere possit, ipse ab excommunicatione valeat absolvi, lib. 2. c. 21. numer. 3
Laicum iurisdictionis spiritualis capacem sola consuetudo reddere nequit, lib. 1. c. 5. numer. 14
Laici privilegio carentes, cuius seuque interdicti tempore a toto officio divino, ac qualibet parte notabili illius excluduntur, lib. 1. cap. 5. numer. 26
Laici privilegiati, interdicti tempore ad officia divina audienda admittuntur, lib. 5. c. 5. numer. 29
Laici, quamvis interdicti tempore divinis interesse nequeant in Ecclesia tamen privatim orare possunt, libro 5. capitul. 5. numer. 37
Laici qui Confraternitates habent, litaniae & alias predicationes interdicti tempore publice cantare possunt, libro 5. capitul. 5. numer. 40
Laici de populo, vel loco interdicto in die parasceves Crucem adorare, & osculari possunt, lib. 5. cap. 5. numer. 42
Laici, durante interdicto, ubi sepeliendi, libro 5. capitul. 8. numer. 19
Laici in festiuitatibus cap. Alma mater, etiam interdicti, officii Divinis interesse possunt, lib. 5. c. 13. numer. 13
Laici interdicti, quamvis in festiuitatibus cap. Alma mater, officii Divinis interesse possint, altari tamen appropinquare prohibentur, lib. 5. c. 13. numer. 15
Laici transgrediendo interdictum, an mortaliter, vel venialiter peccent, lib. 5. c. 14. numer. 1
Laici transgrediendo interdictum, quibus in casibus mortaliter peccent, ibid. numer. 2
Laici, Regulares, Monachi seu Moniales violantes interdictum peccant mortaliter, irregulares tamen non efficiuntur, & quare utriusque sit ratio, lib. 5. c. 14. numer. 4
Laici, cessationis tempore, sepultura Ecclesiastica non sunt donandi, lib. 5. c. 19. numer. 14
Laicorum interdictorum oblationes, in festiuitatibus cap. Alma mater, in Missa, accipi non debent, lib. 5. c. 13. numer. 14

Lapidem ludendo militans in aliquem, si is a lapide fugit in alterum lapidem caput offendet, & culpa medicinaliatur, irregularitatem non incurrit, lib. 7. c. 6. numer. 4
Lapidem ludendo proiciens in aliquem aut se ipsum excludens, si is in quem lapis coniecit, ne percussus fugiens caeat, & moriatur, quando irregularis censetur, lib. 7. c. 6. numer. 9
Lapidem in Petrum proiciens, si Petrus alterum impellat sine dolo, & alter occidatur, irregularis efficitur non Petrus, sed qui lapidem in Petrum proiecit, ibid. numer. 30
Lectio, & declaratio Psalmorum, vel Evangelicorum cum quocunque interdicti tempore licite fieri potest, lib. 5. cap. 1. numer. 44
Legatus a latere, seu Nuncius Apostolicus, iude Ordinatus est, & omnes homines sua provincia excommunicat, & aliis censuris contringere potest, lib. 1. c. 6. numer. 5
Legatus sedis Apostolicae ab excommunicatione natus, si subiecto absolviere potest, lib. 2. c. 19. numer. 9
Legatus sedis Apostolicae, an ab excommunicatione pectore servata, absolviere valeat, & a qua, ibid. numer. 10
Legatus a latere excommunicatum a se in alterius provinciam, nisi de licentia Decretali in foro contentioso absolvi nequit, lib. 2. c. 21. numer. 29
Legatus Sedis Apostolicae personas in loco suae legationis existentes tantum suspendere valet, lib. 4. c. 2. numer. 7
Legatus & Nuncius Apostolicus & quare loca, & personas interdiceret, lib. 5. c. 10. numer. 15
Legatus Papae pro debito pecuniario interdictum ferre nequit in locum, aut Civitatem aliquam suae Legationis, lib. 5. cap. 11. numer. 18
Legatus a latere privilegium celebrandi tempore interdicti an & quatenus concedere possit, libro 5. capitul. 13. numero 26
Legationem agens apud Principem infidelem, etique pagionem, ut arcum donans, an & quando excommunicationem incurrit, lib. 5. c. 11. numer. 22
Legentem libros haereticorum audiens, an, & quando Bulla excommunicationem incurrit, lib. 3. capitul. 5. numer. 14
Legentes libros haereticorum haereticos continentes, excommunicationem Bulla excommunicationem incurrit, libro 3. capitul. 5. numero 11
Legentes libros haereticorum, ut Bullam excommunicationem incurrit, quare requirantur, lib. 3. c. 5. numer. 2
Legentes in libris Catholicorum, dicta, & sententiae haereticorum excommunicationem non incurrit, lib. 3. cap. 5. numer. 13
Legentes libros prohibitos, quam excommunicationem incurrit, lib. 3. c. 5. numer. 15
Legitimus filiorum per subsequens matrimonium multum Reipublicae prodest, lib. 6. c. 10. numer. 23
Legitimus ab uno Episcopo ad ordines minoris, & beneficium simplex, beneficia talia & ordines in alterius Diocesi obtinere potest, lib. 6. c. 11. numer. 12
Legitimus simpliciter a Papa, intelligitur legitimus, quoad honores, & ordines minores, & beneficium simplex, etiam si in Rescripto dicatur, quod clericus possit, lib. 6. cap. 11. numer. 17
Legitimus ad omnes ordines, etiam Episcopatum, ad Episcopatum habitus non censetur, si sit filius canonici, etiam non existens in sacris, & quare huius ratio sit, lib. 6. cap. 11. numer. 30
Lex a Papa, aut a Concilio Generali lata, omnes fideles obligat, lib. 1. c. 7. numer. 12
Lex aliqua vel liget, sufficiens promulgata esse debet, & quare huius ratio sit, ibid. numer. 3
Lex ut obliget recepta esse debet, ibid. numer. 4
Lex quamvis a nonnullis recipiatur nisi tamen a maiori parte hominum loci in quo promulgatur, recepta sit, ut obligandi non habet, ibid. numer. 5
Lex a maiori parte recepta, a iuris omnibus obligat, ibid. numer. 6
Lex semel a maiori parte recepta, si postea vel abrogatur, vel suspensa sit, non amplius liget, ibid. numer. 7
Lex ut obliget, in proprios subditos ferens eam, & de sead legislatorem spectante, ferri debet, ibid. numer. 8

Lex seu ius Matrimonij, excusat uxorem, quod minus parti
cipando cum marito excommunicato, peccet. lib. 2. cap.
4. num. 4
Lex humana ecclesiastica ex vi suæ potestatis, ad aliquid a-
gendum, aut vitandum sub pena peccati mortalis, & cu
periculo mortis obligare potest lib. 2. cap. 14. num. 39
Lex ecclesiastica communionem cum excommunicatis in
temporalibus & humanis instante metu mortis, aut me
tu cadente in virum constantem, non prohibet. ibidem
num. 40
Lex ecclesiastica participationem cum excommunicatis,
etiam in diuinis, cum periculo mortis, non vetat. ibidem
num. 41
Lex de duobus disponens, & vnum referuans, alterum nõ,
illud alterum liberum relinquere censetur. lib. 5. capit.
17. num. 18
Lex ista, tam in foro interiori, quam exteriori obligat, lib.
6. cap. 2. num. 6
Lex Pontificia, qualiter infideles obliget, lib. 6. cap. 3. nu.
25
Lex vetus, & Sacerdotium vetus, Legis, & Sacerdotij noui
testamenti figuratiua fuerunt. lib. 6. cap. 7. num. 3
Lex Canonica & humana, actum humanum purè inter-
num non comprehendit, & quæ huius sit ratio, lib. 7. cap.
9. num. 18
Lex humana, communiter ad sui obseruantiam cum metu
in virum constantem cadente, non obligat. lib. 7. cap. 8.
num. 18
Lex ferri potest excommunicatio, & quid nomine legis
intelligatur. lib. 8. cap. 7. num. 1
Lex, quæ sub pena prohibente, valet actus in contra-
rietate, licet pena incurratur. lib. 2. cap. 9. num. 12
Legislator superior, eiusque successor, ab excommunicatio
ne iuris absolute potest. lib. 2. cap. 19. num. 6
Lex belli infamatorij, aut etrem, quare S. Gregorius excom-
municauit. lib. 1. cap. 9. num. 26
Lex Ecclesiastica, quibus præcipue modis solet offen-
di. lib. 3. cap. 29. num. 2
Lex Ecclesiastica appellatio, quid proprie intelliga-
tur. lib. 3. cap. 29. num. 9
Licentia generalis Papæ, vt fratres Mendicantes, ad ordi-
nem non Mendicantium transseant, non sufficit. lib. 3.
capit. 30. num. 9
Lex ad hæreticos comburendos afferens, quando irregu-
laris sit. lib. 6. cap. 16. num. 3
Lex in hominem nomine quid intelligatur. lib. 3. cap. 11. n. 31
Lippus quis censetur, & quando irregularis sit. lib. 6. cap.
8. num. 13
Lex habenti beneficium Parochiale superueniens, ali-
quem beneficium non priuat. lib. 6. cap. 9. num. 8
Lex profana, nec ad ordines assumi, nec vt inter alios celebret,
admitti debet. lib. 6. cap. 9. num. 7
Lex iuræ defectus per Concil. Trident. in singulis ordini-
bus assignatus, an irregularem faciat. lib. 6. capit. 13. nu-
mer. 8
Lex vox, in priori titulo Bullæ cænæ Domini apposita,
quid denotet. lib. 3. cap. 11. num. 3
Lex Apostolica, quam proprie censetur. lib. 3. c.
10. num. 9
Lex Apostolica, à quarum executione appellare prohi-
beatur, quamnam sint. lib. 3. cap. 17. num. 4
Lex ampliores, ad sensum Minutæ Papæ oblate corri-
gens, in Bullam cænæ non incidit. lib. 3. cap. 10. num. 12
Lex falsas Papæ habens excommunicatus non est nisi
contra eum Ordinarius specificè excommunicationis sen-
tentiam ferat. lib. 3. cap. 29. num. 3
Lex electi in Papam, antequam coronetur impugnans,
excommunicatus est. lib. 3. cap. 35. num. 19
Lex Apostolica aliquid addentes, aut quid modicum
in eis mutantes, vel corrigentes, an Bullæ cænæ excommu-
nicationem incurrant. lib. 3. cap. 10. num. 11
Locantes bona Ecclesiastica vltra triennium, an celebra-
tes, irregularitatem incurrant. lib. 7. cap. 9. num. 25
Liberus excommunicationem penam tantum externam
esse censetur, & diligendam magis quam timendam. lib.
4. cap. 4. num. 16

Macula in oculo, quando irregularitatem inducat. lib.
6. cap. 8. num. 10
Magister percussus discipulum, si in percussione non exce-
dat, etiam si exinde mors sequatur irregularis non erit.
lib. 7. cap. 6. num. 2
Magistri, & Scholares Bononienses, conuenientes hospite
de conducendo hospitio aliorum Magistrorum & Scho-
larum sine eorum licentia, excommunicationem incur-
runt. lib. 3. cap. 35. num. 1
Magistratus executionem litterarum Apostolicarum prohi-
bentes, quamnam censendi sint. lib. 3. cap. 17. num. 6
Magistratus ac alij priuati, se causasque suas quomodo licite
contra Ecclesiasticos defendere valeant. lib. 3. capit.
18. num. 10
Magistratus seculares, si ab Episcopis requisiti, eis in clau-
sura Monialium conferenda non auxiliantur, in excom-
municationem incurrunt. lib. 3. cap. 34. num. 8
Maleficia ex voluntate, & proposito agentium distinguun-
tur. lib. 3. cap. 12. num. 4
Malitia mortalis quamnam censenda. lib. 2. cap. 11. num. 14
Mammillam femine abscindens, irregularis est, & quare.
lib. 6. cap. 15. num. 18
Mandans percussorem clericum, si post mortem mandantis, is cui
hoc mandatum erat, clericum percussit, non excommu-
nicatur. lib. 1. cap. 8. num. 12
Mandans quo casu, ex Solo mandato, absque eo quod se-
quatur effectus excommunicationem incurrant. lib. 3. ca.
15. num. 10
Mandans alicui vt seipsum, vel alium occidat, vel muti-
let, secuto effectu, irregularitatem incurrat. lib. 7. cap. 2.
num. 6
Mandans alicui vt aliquem verberet illicite, quamuis ex-
presse prohibeat, non occidat, vel mutilet, irregularis est, si
mandatarius excedens mandatum percussit, aut alterum
occidat. ibid. num. 7
Mandans licite alium percussit, aut verberari, irregularis nõ
est, si mandatarius excedens mandatum mutilet, aut oc-
cidat. ibid. num. 8
Mandans alicui homicidium, qui alias illud commissurus
erat, an, & quando secuta morte irregularis sit. lib. 7. cap.
num. 11
Mandans aliquem occidi, aut mutilari, irregularis est, si ip-
semet mandatarius occidatur. ibid. num. 12
Mandans homicidium fieri, si reuocet mandatum suum,
an, & quando irregularis sit, si postea mandatarius oc-
cidat. ibid. num. 13
Mandantium nomine, regulariter intelliguntur mandan-
tes, secuto effectu. lib. 3. cap. 15. num. 9
Mandatum ante incursum excommunicationem alicui co-
missum, an per superuenientem excommunicationem
mandantis expiret. lib. 2. cap. 6. num. 18
Mandatum suscipiens, & ipsum postea non adimplens, in
eandem sententiam reincident. lib. 2. cap. 18. num. 25
Mandatum quod absolucendo à confessore iniungendum
est, quale esse oporteat. lib. 4. cap. 17. num. 31
Mandati reuocatio, vt mandantem ab irregularitate excu-
set, qualiter mandatario nota esse debeat. lib. 7. cap. 2. nu-
mer. 14
Mandator, quousque mandatum reuocat, in priori crimine
quod mandauit, perseverare censetur. lib. 7. capit. 2.
num. 15
Mandata rationabilia excommunicato absoluto imponens,
quamnam confidat. lib. 2. cap. 18. num. 23
Manens excommunicatus per annum ob contumaciam in
causa ciuili, non est priuatus, aat priuandus beneficijs.
lib. 2. cap. 10. num. 3
Manus violentas in Clericum de mandato sui prælati ini-
ciens, eum capiendū, vel detinendū, excommunicatus
non est. lib. 3. cap. 27. num. 25
Manus tremulas habens, ita vt periculum sit in tenendo ca-
lice, irregularis est. lib. 6. cap. 8. num. 19
Manu vtraque, vel vna tantum carens, iure naturali ab or-
dinum susceptione, & executione impeditus est. lib. 6. ca-
pit. 8. num. 18

Index Generalis

Manzeres quinam dicendi fiat. lib. 6. cap. 10. num. 10
 Manzeres, etiam in veteri lege ab altaris ministerio exclu-
 debantur. ibid. num. 11
 Maritus, an cum uxore excommunicata denunciata, parti-
 cipare possit. lib. 2. cap. 14. num. 6.
 Martini Nauarii, & aliorum de confugationem inter se diffi-
 rentijs, opinio, lib. 1. cap. 2. num. 4.
 Masculinum à Canone prolutum puniente delicta feminas
 etiam comprehendit. lib. 3. cap. 34. num. 10.
 Matrimonium, Ordo, Confirmatio, & Extrema Unctio qua-
 re, ab excommunicatis denunciatis nunquam licite peti,
 aut administrari possint. lib. 2. cap. 2. num. 22.
 Matrimonium ab excommunicato contractum valet licet
 contrahendo peccet. lib. 2. cap. 9. num. 15.
 Matrimonium in gradibus consanguinitatis, vel affinitatis
 prohibitis, vel cum Monialibus contrahentes, ex omni
 iurati sunt. lib. 3. cap. 35. num. 15.
 Matrimonium intra quartum gradum cum consanguinea,
 vel affine scelerat contrahens sed ad id idem ore in virum
 constantem cedente coactus, in excommunicationem
 non incidit. ibid. num. 6.
 Matrimonium de presenti contrahent, & ante carnis co-
 pulam, Sacris se ordinari facientes, an suspensi sint. lib.
 4. cap. 14. num. 28.
 Matrimonio sponsus alterius parochie, parochianus, aut
 alius Sacerdos secularis, vel regularis, sine illorum paro-
 chialitatis coniugens, ipso iure suspensus est. lib. 4. ca.
 15. num. 9.
 Matrimonium tempore interdicti contractum, etiam ab ip-
 sius interdicti personaliter, v. nullum est. lib. 3. cap. 7. n. 42.
 Matrimonium in Ecclesia parochiali specialiter interdicta
 valide, et si non licite, contrahi potest. ibidem num. 43.
 Matrimonium quo sensu in Cap. Capellanus, de ferijs,
 quod tempore contrahi possit dicatur. ibidem num.
 44.
 Matrimonij Minister sunt ipsi met contrahentes non paro-
 chus. lib. 5. cap. 7. num. 45.
 Matrimonium, licet celebrationis tempore contrahi possit,
 benedici tamen nequit. lib. 5. cap. 19. num. 19.
 Matrimonium à Christo in lege Evangelica, in Sacramen-
 tum institutum est. lib. 6. cap. 1. num. 8.
 Matrimonium in lege veteri Sacramentum non fuit. lib.
 6. cap. 1. num. 11.
 Matrimonium ratum, sed non consummatum cum duabus,
 irregularitatem non facit. lib. 6. cap. 2. num. 15.
 Matrimonium nullum in duobus casibus bigamiam de iu-
 re causat, & quinam illi sunt. lib. 6. cap. 4. num. 6.
 Matrimonium nullum secuta copula in utroque, irregulari-
 tatem causat. lib. 6. cap. 4. num. 7.
 Matrimonium de facto contractum quoad contrahendā
 irregularitatem, sicut contractus de iure ponderatur. ibi-
 dem. num. 8.
 Matrimonium à femina, tanquam à termino ad quem, &
 nomen, & significationem accipit. lib. 6. cap. 4. num. 13.
 Matrimonium à furioso, cessante furore contractum, vali-
 dum est, & si ius antea susceptos legitime potest. lib. 6.
 cap. 10. num. 1.
 Matrimonium in articulo mortis aut in ætate decrepita li-
 cite contrahi potest. lib. 6. cap. 10. num. 22.
 Matrimonium ex defectu consensus in principio nullum,
 postea conualidatum filios antea natos legitime potest.
 lib. 6. cap. 10. num. 4.
 Matrimonium subsequens illegitimum iure humano, in
 utroque foro, ad omnes ordines, & dignitates legitimum
 facit. lib. 6. cap. 11. num. 2.
 Matrimonium an legitimum sit, & an proles inde suscepta
 quoad successum legitima sit, Papa declarat. lib. 6. cap.
 11. num. 7.
 Matrimonia claustrina aut contra Ecclesie interdicta co-
 tracta, matrimonia, Sacerdes parochialis prohibere con-
 tinent, ut regularis eis presentem se exhibens, per trien-
 nium ab officio suspensus est. lib. 4. cap. 15. num. 8.
 Matrimonijs coitus in Ecclesia, ecclesiam pollucere cen-
 setur. lib. 5. cap. 16. num. 19.
 Matris Ecclesia, quænam dicenda, & quare sic appelleretur,

lib. 3. cap. 33. num. 46.
 Medicus, qui publico, vel privato stipendio condecetur, si
 cium suum non exequitur, secuta morte in firmi irregu-
 ris est. lib. 7. cap. 4. num. 5.
 Medicus, medicinas non bonas dans, secuta infirmi morte
 irregularis efficitur. ibid. num. 6.
 Medicus tempore pestis, aut grauis necessitatis, ad medican-
 dum, ex iustitia compelli potest. lib. 7. cap. 4. num. 7.
 Medicus, vt de morte infirmi non teneatur, quæ sequen-
 tur. lib. 7. cap. 6. num. 8.
 Medicum excommunicatum, quando ob morbum grauem
 licite adire possumus. lib. 2. cap. 14. num. 30.
 Medicinam, aut potionem dantes absque medici consilio
 subsecuta morte, irregulares sunt. lib. 7. cap. 6. num. 11.
 Membrum magnum irregularitatem inducens, quodum
 censeatur. lib. 6. cap. 7. num. 10.
 Membrum, aut partem membri sine causa sibi amputata
 quare irregularis sit. lib. 6. cap. 7. num. 15.
 Membrum debilitatum non dicitur esse membrum. lib. 4.
 cap. 15. num. 6.
 Membrum illud proprie dicitur, quod proprium, & pecu-
 liatam ætatem ab alijs partibus corporis distinctum sit.
 bet. libro 6. cap. 15. num. 14.
 Membrum, & pars membri, inter se plurimum distat. lib.
 6. cap. 15. num. 15.
 Membri nomen, quid iure Canonico intelligatur. lib. 6.
 cap. 15. num. 11.
 Membro paruo, & occulto sponte, & sine causa iusta pri-
 tus, irregularis est. lib. 6. cap. 7. num. 11.
 Membro occulto, notabilem deformitatem exterius non
 generante prius si ex culpa propria non procedat, ir-
 regularis non est. lib. 6. cap. 7. num. 14.
 In Memore, quod sit in Missa, an pro excommunicato de-
 nunciato orare liceat. lib. 1. cap. 4. num. 9.
 Mendicantes sine licentia Papæ, ad ordines non Mendica-
 tium, excepto ordine Carthusianorum, & eorum eos ad-
 mittentes, in excommunicationem incidunt, à qua non
 nisi à Papa absolui queant. lib. 3. cap. 10. num. 8.
 Mendicantes qui proprie dicendi sunt. lib. 3. cap. 33. num. 16.
 Mendicantes loca non acquirit, aut vetera mouent,
 quando incurrant excommunicationem. ibid. num. 17.
 Mendicantes virtute suorum privilegiorum duos ordines in-
 cros eodem die suscipere nequeunt. lib. 7. cap. 10. num. 23.
 Mensis, si capto iam mense, quis per mentem suspendatur,
 qualiter numerari debeat. lib. 4. cap. 8. num. 4.
 Metropolitano Ecclesia respectu interdicti proxima, an
 Matris dici possit. lib. 3. cap. 33. num. 47.
 Metropolitanus qui Suffraganeum, & Suffraganeus anti-
 quior residens, qui Metropolitanum ultra annum extra
 fidem, ad Papam intra tres menses non deferat, ab in-
 gressu Ecclesie est interdictus. lib. 5. cap. 12. num. 1.
 Metus cadens in virum constantem quis censendus. lib. 4.
 cap. 2. num. 32.
 Milites cum Imperatore, & Duce suo excommunicato par-
 ticipare, eumque in bello iusto sequi, & defendere pos-
 sunt. lib. 2. cap. 4. num. 19.
 Milites omnes in bello iniusto, si exinde mors, aut alius
 membri mutilatio sequatur, irregulares sunt. lib. 7. cap.
 4. num. 10.
 Minima non curari quo sensu verum esse censetur. lib. 4.
 cap. 17. num. 7.
 Minister mortis sententiam scribens, an, & quando secuta
 morte irregularis sit. lib. 6. cap. 16. num. 6.
 Ministri quicunque Camera Apostolica rationem admini-
 strationis fideliter non reddentes, excommunicantur, &
 à solo Papa absoluntur. lib. 3. cap. 31. num. 1.
 Ministri Ecclesie, a rebus huius sæculi, in altiore locum
 sublati sunt. lib. 6. cap. 1. num. 15.
 Ministri sacrorum etiam apud Ethnicos corpore integri
 nullamque maculam habentes esse debuerunt. lib. 6. ca.
 pit. 7. num. 4.
 Minor libertatem inter viuos dare non potest. lib. 2. cap.
 9. num. 5.
 Missa presbyteri notorie fornicarij, & concubinarum habent
 tissa, audienda. lib. 2. cap. 12. num. 20.

Rerum omnium præcipuarum.

semel in hebdomada ad Eucharistiam pro infirmis
conferendam non obstante quouis interdicto, iure anti-
quo celebrari potest, lib. 5. cap. 5. num. 3.
semel, in hebdomada non solum in locis generaliter
interdictis, sed etiam in Ecclesiis specialiter interdictis
celebrari potest, & etiam sæpius ex causa urgenti,
lib. 5. cap. 5. num. 6.
semel in hebdomada celebranda in illis solum Ecce-
lesiis licita in quibus Eucharistia pro infirmis servari solet,
non in alijs, lib. 5. cap. 5. num. 8.
semel in hebdomada celebranda, per quos Clericos
fieri potest, lib. 5. cap. 5. num. 9.
si officia diuina est ad quam laici tempore in-
terdicti non admitti debent, lib. 5. cap. 5. num. 17.
non solum contentualis, sed etiam quælibet alia pecu-
naria, & priuata, interdicti tempore dici potest, lib. 5. cap.
5. num. 16.
officia diuina, non solum de festo proprio, sed etiam
quælibet alia tam publica, quam priuata, in festiuitati-
bus cap. Alma mater, celebrari possunt, lib. 5. cap. 13.
num. 10.
Sacrificium, in sola panis consecratione, etiam ex
Pape dispensatione, administrari nequit, lib. 6. cap. 1.
num. 16.
eandem, aut eandem horam Canonicam eum de-
nunciato excommunicato audire non licet contra Duran-
dum contrarium asserentem, lib. 5. cap. 3. num. 29.
et alias orationes, an pro excommunicatis offerre
liceat, lib. 2. cap. 4. num. 4.
non dicere, vel non audire in die festo, ob metum
mortis, quando licitum, vel illicitum sit, lib. 2. cap. 14.
num. 42.
audienti suspendo denunciato, seculo scandalo, non
peccat, si illum ad celebrandum non induxerit, lib. 4. cap.
11. num. 7.
incompletam sine causa graui omittens, à corpore,
& sanguine Christi suspensus est, lib. 4. cap. 15. num. 1.
inchoatam ut quis relinquat, quanam cause esse
possint, lib. 4. cap. 15. num. 2.
celebrans, & in ea non communicans, à communio-
ne per annum suspensus est, ibid. num. 3.
audienti, & officia diuina in loco interdicto, licet
peccet irregularitatem tamen non incurrit, lib. 5. cap. 14.
num. 17.
in ecclesia polluta celebras, quamuis mortaliter pec-
cat, irregularis tamen non est, lib. 5. cap. 16. num. 29.
celebrare prohibitus ob membri mutilationem, an,
quæ alia officia Ecclesiastica exercere possit, lib. 6. cap. 2.
num. 19.
celebrans si excommunicatus sit maiori, aut alia cõ-
lata irregularis, irregularis efficitur, lib. 7. cap. 9. num. 6.
incepta, si intret excommunicatus, quid faciendum
sit, lib. 2. cap. 13. num. 5.
puerum pro a sportanda aqua ad fluuium secuta
morte pueri, irregularis efficitur, lib. 7. cap. 6. num. 18.
cum lege, quam cum ministro legis, quando agri-
dum sit, lib. 4. cap. 5. num. 11.
moderamen inculpatæ tutelæ quando censendum, lib. 5. ca.
17. num. 18.
moderamen inculpatæ tutelæ, quidnam sit, & quando tale
censendum, lib. 6. cap. 17. num. 7.
Molities, & Sodomia intra ecclesiam commissa, illam pol-
luta, lib. 6. cap. 16. num. 20.
Monachus, aut clericus artem chirurgiæ an in necessitate li-
cito exercere valeat, absque irregularitate, lib. 7. cap. 6.
num. 10.
Monachus campanas tempore prohibito pulsans, an si casu
aliquem occiderit, adhibita debita diligentia, sit irregularis
lib. 7. cap. 6. num. 23.
Monachus contra superiores obedientiam merendo, irre-
gularis non est, si post debitam diligentiam aliquis casu
occiderit, ibid. num. 24.
Monachus Franciscanus equitando contra regulam suam
peccat, ibid. num. 25.
Monachus infamia non est, ab hoste fugere, lib. 6. cap. 17.

numer. 28.
Monachi, & alij religiosi, cum Abbate, & Prelato suo ex-
communicato participando, non peccant, lib. 2. ca. 14. nu-
mer. 18.
Monachi ad Curias Principum sine licentia speciali suorum
Prelatorum se conferentes, ut damnum aliquod suis pre-
latis, aut Monasterijs inferant, excommunicati sunt, lib. 3.
cap. 33. num. 16.
Monachi sine licentia Abbatum, intra septa Monasteriorum
arma tenentes, excommunicationem incurrunt, lib. 3. ca.
33. num. 18.
Monachi inferiores Nigeli, in vestitu delinquentes, ab omni
administratione per annum suspensi sunt, lib. 4. cap. 13.
num. 7.
Monachi inferiores ordinis S. Benedicti, si venationi clamo-
rose præsententur, per biennium ab administratione quæ
habent, suspenduntur, lib. 4. cap. 13. num. 9.
Monachi ad sacrum aliquem ordinem à apostasia promoti,
ab ordine sic suscepto, ad arbitrium Papæ sunt suspensi,
lib. 4. cap. 13. num. 16.
Monachi, & Clerici in sacris, autem chirurgiæ cum adustio-
ne, vel incisione exercentes, si mors inde sequatur, quam-
cunque diligentiam adhibuerint, sunt irregulares, lib. 7.
cap. 6. num. 9.
Monialis abortum potione, vel phlebotomia procurans in
excommunicationem non incidit, lib. 5. cap. 26. num. 17.
Monialis pauperes aliquot vigore consuetudinis pro ingrel-
su petentes & accipientes, excommunicationem non in-
currunt, lib. 3. cap. 30. num. 4.
moniales absque licentia ex causa incendijs, aut infirmitatis,
lepræ, aut epidimiæ concedenda, de clausura excentes, ex-
communicationem Pape reseruata incurrunt, lib. 3. cap.
31. num. 9.
monitio prærequiritur ad excommunicationem ferendam
& quare, lib. 1. cap. 12. num. 5.
monitio tam in hominis, quam in iuris sententia est necessa-
ria, sed alia & alia ratione, ibid. num. 6.
monitio prærequiritur tam in sententijs ferendis à prælatis,
regularium, quam à prælatis secularium, ibid. num. 7.
monitio necessaria est etiam quando quis iterum ob eandem
causam excommunicatur, ibid. num. 8.
monitio non solum prærequiritur, quando Iudex procedit
ex officio, sed etiam quando alio petente excommunicatur,
ibid. num. 9.
monitio ob quos fines facienda sit, ibid. num. 10.
monitio si facienda est coram personis idoneis ad testifican-
dum, & hoc quare, ibid. num. 11.
monitio seu citatio, ut ad domum ipsius excommunicati
fiat, quando sufficit, ibid. num. 12.
monitus semel personaliter, non necessario iterum sic admo-
nendus est, lib. 1. cap. 12. num. 13.
monitio quæ ad notitiam ipsius citati peruenit, sufficit, ne
iterum personaliter admonetur, lib. 1. cap. 12. num. 14.
monendus necessario non est, qui iterum ob eandem causam,
sen absolutionem male receptam excommunicatur, lib. 1.
cap. 12. num. 15.
monitio in aliquibus casibus licite omitti potest, lib. 1. cap.
12. num. 16.
monitio an necessaria sit, ubi quis pro delictis notorijs excõ-
municatur, ibid. num. 17.
monitio an omitti poterit, ubi est periculum in mora, ibid.
num. 18.
monitio necessaria non est, quando excommunicatio gene-
ralis pro culpis futuris fertur, ibid. num. 19.
monitio an necessaria sit, quando excommunicatio fertur à
iudice, non ut Iudex est, sed ut persona priuata, & vi-
cem gerit partis agentis, contra occupantem res Ecclesiæ
ibid. num. 20.
monitio, an præmittenda sit, quando excommunicatio fer-
tur ob delictum in præsentia Iudicis commissum, lib. 1.
cap. 12. num. 23.
monitio an necessaria sit, ubi Iudex excommunicat excom-
municatum à iure propter idem delictum, ibid. num. 24.
monitio necessaria non est, quando is, qui excommunicatur,
meritis & simplex executor est, ibid. num. 25.

Monitio quamvis regulariter praeferri debeat, ea tamen omnia excommunicatio lata, valida est, & quare, ibidem num. 6.

Monitio praeferenda, competens, & Canonica esse debet, & quoniam hinc fit, lib. 1. cap. 12. num. 32.

Monitio tria praeferenda, cum aliquo dierum intervallo fieri debet, ibid. num. 33.

Monitio per intervalla dierum qualiter facienda sit, ibidem num. 34.

Monitio, una pro tribus, quomodo fieri debeat, ibid. num. 35.

Monitio in sententijs generalibus à iure, vel ab homine, pro facto futuro, latis, non est necessaria, lib. 4. capit. 2. num. 16.

Monitio, ut interdictum ab homine feratur, necessaria est, non autem si feratur à iure, & quare, lib. 5. capit. 11. num. 24.

Monitionis praeferenda iuri, ita ut ea non praeferat, excommunicari valeat, nemo credere potest, lib. 1. cap. 12. num. 11.

Monitionis termini pro diversa necessitate, & facti qualitate, ad iudicis arbitrium, ampliari, vel restringi possunt, lib. 1. cap. 12. num. 36.

Monitionem an praeferat Regularis subditum suum excommunicatum, necessario praeferre teneatur, lib. 1. ca. 12. num. 21.

Monitione omissa, & communicatio nulla est si iudex exprimat se omittere monitionem eo quod de iure non sit necessaria, lib. 1. cap. 12. num. 37.

Monitruos omnes, irregulares sunt, & qui ut tales censendi, lib. 6. cap. 8. num. 1.

Monitum pietatis, & aliorum locorum piorum bona, census, aut iurisdictiones occupantes, quacunque dignitate praefulgeant, excommunicati sunt, & à solo Papa non nisi post restitutionem absolviendi, lib. 3. c. 31. nu. 26.

Morantem in curia vexans, ut in Bullam canonice incidat, quid secundum Catechanum facere debeat, lib. 3. cap. 13. num. 4.

Morbus, aut infirmitas, quae horrorem, deformitatem, aut scandalum generat irregularem efficit, lib. 6. cap. 9. nu. 2.

Morbus caducus, seu Comitialis, irregularem efficit, & unde sic dictus sit, lib. 6. cap. 9. num. 11.

Morbus caducus an cessaverit, quando cognosci possit, ibid. num. 12.

Morbus omnium apparens, & incurabilis, irregularem inducit, ibid. num. 13.

Morbo Gallico, aut alio contagioso laborans, quando irregularis sit, lib. 6. cap. 9. num. 5.

Mortuaria, seu funeralia, & oblationes an, & quando ab interdictis defunctis, tempore interdicti, Clericis accipere liceat, & pro eis orare, lib. 5. cap. 8. num. 23.

Mortuus excommunicari non potest, & quare, lib. 1. cap. 8. num. 8.

Mortuus nec excommunicari, nec excommunicate proprie valet, lib. 1. cap. 8. num. 13.

Mortuum laicum, aut eius scapulas palla altaris obvolvens, quamdiu ab ordine censetur suspensus, lib. 4. capit. 15. num. 19.

Mortuos excommunicari posse, quo sensu aliqui auctores docuerint, lib. 1. cap. 8. num. 10.

Mortuos exonerantes ad eos conservandos, aut eos membratim coincidentes, aut in aquis coquentes, excommunicati sunt, ut non nisi à Papa absolvi possint, lib. 3. cap. 30. num. 1.

Mortuos exonerantes, ut excommunicationem incurrant, quae requirantur, ibid. num. 2.

Mulier impetita à Clerico de turpitudine, qui eam inuitam tangit, si eum cum moderamine inculpatae tutelae percutiat, excommunicationem non incurrit, lib. 3. capit. 27. num. 14.

Mulier incendiaria semel denunciata excommunicata, à solo Papa absolvi potest, lib. 3. cap. 29. num. 9.

Mulier celebranti, nec in necessitate inferuire potest, lib. 6. cap. 8. num. 21.

Mulieres ob Clerici percussione excommunicatae, cuiusque conditionis sint, ab Episcopo absolvi possunt, & quare huius sit ratio, lib. 3. cap. 28. nu. 18.

Mulieres cuiusque gradus, & dignitatis claustra Monialium, & Monachorum virtute Apostolicarum sacrorum ingredientibus, in excommunicationem Papalem incidunt, lib. 3. cap. 1. num. 10.

Mulieres ingrediens claustra Monialium, & Monachorum sine licentia & praecepto facultatum Apostolicarum, excommunicatae sunt, ibid. num. 11.

Mutilans seipsum, quamvis id recta intentione faciat, irregularis est, lib. 7. cap. 1. num. 7.

Mutilatio membri, item non est, quod membri deest, quoad irregularitatem causandam, lib. 6. cap. 1. cap. 1. num. 5.

Mutus, & lingua carens, iure naturali ab ordinum susceptione impeditus est, lib. 6. cap. 8. num. 21.

Mutus, & tacens, ex sola taciturnitate simpliciter irregularis non est, lib. 7. cap. 4. num. 1.

Naso carentes, irregulares sunt, & à solo Papa dispensantur, lib. 6. cap. 8. num. 4.

Natalium defectus occultus, etiam si filius publicè perceptum habuit sit, irregularitatem inducit, lib. 6. cap. 10. num. 36.

Natalium defectus varijs modis tollitur, lib. 6. cap. 10. num. 1.

Naturales filij, quoniam dicendi, lib. 6. cap. 10. num. 7.

Natus ex coitu incestuoso, quamvis parentes postea ex Papa dispensatio inter se contrahant, non sit legitimus, lib. 6. cap. 10. num. 27.

Naufragantium bonis iure civili proculsum est, & voluit, lib. 3. cap. 8. num. 5.

Naufragantium bonis iure Canonico proculsum, & etiam Bulla canonice, lib. 3. cap. 8. num. 6.

Naufragantium infidelium bona auferens, excommunicationem Bulla canonice non incurrit, lib. 3. cap. 8. num. 7.

Nauius negociandi gratia, & aliquid furum suscipiens, aut in fulminibus praedas faciens, excommunicationem Bulla canonice non incurrit, lib. 2. cap. 7. num. 6.

Necessitas violentiae, seu maris grauis mortis, & infamiae, quando à peccato, & poena excuset, lib. 1. cap. 8. num. 41.

Necessitas tam ipsius excommunicati quam eorum, qui eum participat, à peccato excusat, lib. 2. cap. 14. num. 9.

Necessitas quarum rerum participantem cum excommunicato à peccato, & censura excusare censetur, lib. 2. cap. 14. num. 33.

Necessitate urgente & praesente excommunicato, & non excommunicato, à quo petendus sit Baptismus, lib. 2. cap. 14. num. 14.

Neophytus, quoniam proprie dicendus sit, lib. 6. cap. 13. num. 11.

Neophyti iure Canonico irregulares sunt, & quoniam huius irregularitatis constituenda ratio sit, lib. 6. cap. 13. num. 10.

Nepotes ex filijs immediate in beneficijs, auctoritate succedere possunt, lib. 6. cap. 10. num. 42.

Nobiles ob Clerici percussione excommunicationem incurrentes ab Episcopo qua ratione & modo absolvi possint, lib. 3. cap. 28. num. 22.

Nomen e communicatoris in exceptione excommunicationis exprimendum est, lib. 2. cap. 7. num. 1.

Nomen Summi Pontificis, quare in titulo Bullae canonice praefatum sit, lib. 3. cap. 3. num. 5.

Nomine, Orate, quid prohibuit censetur, lib. 3. cap. 1. num. 4.

Nomine, Vales, quid prohibetur, lib. 2. cap. 13. num. 6.

Nomine, Communionis, quid vetitum, aut permissum censetur, lib. 2. cap. 13. num. 8.

Nomine, Mensa, qualis participatio prohibita censetur, lib. 2. cap. 13. num. 13.

Nomine, Haereticorum, quoniam comprehendantur, lib. 2. cap. 11. num. 16.

Nomine, eorum, quidnam intelligatur, lib. 3. cap. 11. num. 27.

Nomine Bellici instrumenti, quid significetur, lib. 3. cap. 11. num. 30.

Rerum omnium præcipuarum.

Nominatio **Arcus Reipub. Christianæ**, quid intelligatur, lib. 3. cap. 11. num. 35.
Nominatio, **Curia**, quid significetur, lib. 3. cap. 13. num. 3.
Nominatio **Clericorum**, quoniam intelligatur, quo ad privilegium Canonis, lib. 3. cap. 16. num. 4.
Nominatio **Monachi**, quoniam comprehenduntur, quo ab hoc eos percussione excommunicationem incurrit, lib. 3. cap. 16. num. 5.
Nominatio **Manus**, etiam cætera corpori membra intelliguntur, quare, lib. 3. cap. 16. num. 11.
Nominatio **suorum**, in c. Quicunque de sent. excommu. lib. 6. quoniam intelligatur, lib. 3. cap. 16. num. 23.
Nominatio **excommunicatorum**, regulariter solum excommunicati maiori excommunicatione intelliguntur, lib. 3. cap. 16. num. 36.
Nominatio **Canonis**, quid proprie intelligendum, ibidem num. 37.
Nominatio **excommunicati ad beneficium non valet**, lib. 1. cap. 5. num. 10.
Nominatio **solemnis, & non solemnis**, quid, lib. 2. capit. 6. num. 11.
Nominatio **aut electioni alicuius in Senatorem aut in Regem Urbis Romæ sine Papæ sententia, assentiens**, excommunicationem incurrit, lib. 3. cap. 29. num. 19.
Nominatio **excommunicatus, quis dicendus**, lib. 2. capit. 12. num. 77.
Notæ **excommunicatus coram excommunicato maiori** Missam celebrando, aut alia divina officia faciendo, quamvis mortaliter peccet, irregularis tamen non efficitur, lib. 2. cap. 15. num. 6.
Notæ **quinam censendi, & unde sic nominati**, lib. 6. ca. 10. num. 8.
Notorium **dicitur**, quod in maiori parte vicinæ, aut Collegiæ, aut oppidi per testes oculatos notum est, lib. 2. cap. 12. num. 19.
Nota **loci, seu domos novas acquirere, quis censendus**, lib. 3. cap. 33. num. 38.
Noticius **ab excommunicatione ob clerici percussione in curia intra annum probationis, à Prelo Monasterii absolui potest**, lib. 3. c. 28. nu. 14.
Noticius **ob excommunicatione ob Clerici percussione incurrit absolutus, si intra annum probationis Religionem egrediatur in eandem sententiam incidit**, lib. 3. capit. 24. num. 15.
Novitius, **religionis privilegium gaudet**, quamvis illius membrum non sit, lib. 7. c. 13. num. 6.
Nuptia **in festiuitatibus Pentecostes, Corporis Christi, & Assumptionis B. Virg. tempore interdicti generalis loci, benedici possunt**, lib. 5. c. 13. nu. 11.
Nuptia **secundas benedicens, ab officio, & beneficio, an ipsa suspensus sit**, lib. 4. c. 15. num. 4.
O
Occidens **aliquem contra electum ad aliquam dignitatem, vel personatum, si in probatione deficiat, à benedictione per triennium est suspensus**, lib. 4. cap. 15. numero 14.
Obligatio **ad ratiocinia, quidnam, & quomodo sit**, lib. 6. cap. 14. num. 7.
Obligatio **ad ratiocinia, ab ordinum receptione sunt exclusi, & quoniam huius rei sit ratio**, lib. 6. cap. 14. num. 6.
Obligatio **ad ratiocinia, quando ad ordines promoueri licite possint**, lib. 6. cap. 14. num. 8.
Non obstat **homicidio, quamvis commode poterat, si vir prius fuerit, secuto homicidio irregularis non est**, lib. 7. cap. 4. num. 2.
Occidens **seipsum animatum in utero matris irregularis est, & quando scetus animari incipiat**, lib. 6. cap. 15.
Occidens, **aut mutilans defendendo se ab iniusto inuasore cum moderamine inculpatae tutelæ, irregularis non est**, lib. 6. cap. 17. num. 1.
Occidens **inuasorem, ut vitam suam defendat, in casu qui sitis esset cum verberare, irregularis est**, ibidem numero 11.
Occidens **inuasorem cum moderamine inculpatae tutelæ, ad sui defensionem, etiam si id faciat ex odio, irregularis**

non est, ibidem numero 12.
Occidens **parantem sibi infidias, ut eum interficiat, irregularis non est**, lib. 6. cap. 17. num. 13.
Occidens **inuasorem fugientem, irregularis est**, ibidem numero 15.
Occidens **inuasorem, quando mortem, aut membri abscissionem fugiendo euadere possit, irregularis est**, ibidem num. 16.
Occidens **inuasorem ad vitam suam defendendam, irregularis non est, etiam si sua culpa se in hanc necessitatem in gesserit**, ibid. num. 18.
Occidens, **aut mutilans aggressorem patris, fratris, aut alius cuius alterius consanguinei, aliter mortem eius vitare non valens, irregularis non est**, lib. 6. cap. 17. num. 21.
Occidens, **aut mutilans aliquem ob honorem, aut bonorum suorum defensionem, an sit irregularis**, ibid. num. 22.
Occidens **furem nocturnum, an, & quando reus homicidij, censetur**, ibid. num. 26.
Occidens **hominem excommunicatum iniuste irregularis est**, lib. 7. cap. 1. num. 2.
Occidere **licet iniustum inuasorem cum moderamine inculpatae tutelæ, etiam si inuasor talis in peccato mortali sit moriturus**, lib. 6. cap. 17. num. 2.
Occidere **licet iniustum inuasorem cum moderamine inculpatae tutelæ, ut se defendat, ne membrum aliquod sibi abscindatur**, ibid. num. 3.
Occidere **licet sine incurfu irregularitatis, inuasorem iniustum, ne graue vulnus ab eo recipiat**, ibid. num. 4.
Occidere **licet innocentem, ne quis ab eo iniuste occidatur aut mutiletur**, ibid. num. 6.
Occidere **hominem ad recuperandum bona sua, quando inuasor aliter capi nequeat, an licitum sit**, lib. 6. cap. 17. num. 27.
Occisio **ante Ecclesiam facta, etiam si occisus postea in Ecclesiam delatus sit, Ecclesiam non polluit**, lib. 5. cap. 16. numero 7.
Occisio, **aut mutilatio hominis cuiuscunque etiam pagani, Obanniti, vel excommunicati, irregularitatem inducit**, lib. 6. cap. 15. num. 8.
Occultè **excommunicatus, & excommunicare, & alios auctus iurisdictionis valde exercere potest**, lib. 1. cap. 5. numero 34.
Occultum **crimen, quodnam dicendum sit**, lib. 4. capit. 17. num. 21.
Occultum **unum grossiorem altero habens, vel utrumque prominentem, quando irregularis sit**, lib. 6. cap. 8. numero 11.
Oculo **uno orbatus, alium tamen integrum habens, an irregularis sit**, lib. 6. cap. 8. num. 8.
Oculos **maculatos habens, si exinde nimia deformitas sequatur, irregularis est**, lib. 6. cap. 8. num. 9.
Oculos **distortos habens, quando irregularis sit, iudicio Episcopi relinquatur**, lib. 6. cap. 8. num. 12.
Oculus **orbatus, irregularis est**, lib. 6. cap. 7. num. 5.
Occupantes **bona aut terras Ecclesiæ Romanæ, aut iurisdictionem supremam eius usurpantes, & consilium auxilium, aut fauorem præstantes, in Bullam eorum incidunt**, lib. 3. cap. 24. num. 1.
Occupantes, **aut dilapidantes bona Ecclesiæ vacationis tempore obuenientia, ab officio, & beneficijs sunt suspensi**, lib. 4. cap. 15. num. 17.
Occupantes **bona, & census Montis pietatis, aut alterius loci pii, vel Ecclesiæ, beneficijs omnibus priuantur, & excommunicationem Papalem incurrunt**, ibidem numero 18.
Offendens **aliquem, qui nondum iter accepit, aut post reditum ab vrbe, excommunicationem Bullæ cenæ non incurrit**, lib. 3. cap. 14. num. 8.
Offendentes **ad Curiam Romanam recurrentes pro suis negotijs, in Bullam cenæ incidunt**, lib. 3. capit. 16. numero 11.
Offensa, **vel contumacia existente dubia, quid agendum ut absolutio præstetur**, libro 2. capitulo 18. numero 16.
Offensa **vel contumacia quare in foro exteriori aliquan-**

- de dubia censetur, lib. 2. cap. 20. num. 34.
- Officialis ob Clerici percussione excommunicatus quādo a Papa aut ab Episcopo absoluitur, lib. 3. cap. 28. numer. 11.
- Officiales causas ecclesiasticas à iudicijs Apostolicis auocant, s. prætèr quatuor quæque exemptionum & gratiarum in Bullam contra incidunt, lib. 3. cap. 18. numero 1.
- Officiales Principum turham argentes, & clericos percussiones, ab excommunicatione excusantur & quare, lib. 3. cap. 27. num. 35.
- Officiare in choro dicendo solemniter, Deus in adiutoriū, &c. Capitulum, Collectam &c. iure humano ordinis Sacerdotalis officia propria sunt, lib. 4. cap. 16. num. 4.
- Officium Episcoporum, & superiorum, aliorum clericis, communis & generalius est, lib. 4. cap. 17. num. 2.
- Officium Episcoporum, in quibus præcipue consistat, ibidem num. 3.
- Officium diuinum, interdicti generalis tempore, qualiter voce submissa, celebrandum, ib. 5. cap. 5. num. 23.
- Officium diuinum tempore generalis interdicti, exclusi excommunicatis, & interdictis, celebrari debet, & etiam laicis omnibus, qui privilegio carent, ibid. num. 24.
- Officium Commendationis animarum tempore interdicti licitum est, & quæ huius ratio sit, lib. 5. cap. 5. numero 38.
- Officium defunctorum, an & qualiter pro defunctis, in die sepulture, & alijs temporibus interdicti tempore dici possit, lib. 5. cap. 5. num. 46.
- Officia diuina per interdictum prohibita quænam sint, lib. 5. cap. 5. num. 4.
- Officia diuina, cuiuscunque interdicti tempore, ad horas obligati, priuatim recitare possunt, & tenentur, alias fructus respondentes pro rata omissionis amittunt, ibidem numer. 9.
- Officia diuina tam in Ecclesijs secularibus, quam in Monasterijs, & Hospitalibus auctoritate episcopi erectis, interdicti generalis tempore celebrari possunt, ibidem numer. 11.
- Officia diuina generalis interdicti tempore, etiam extra Ecclesiam, s. v. prius, seruatis quatuor conditionibus possunt celebrari, ibid. num. 22.
- Officia diuina, que in quibusdam festiuitatibus, tempore interdicti generalis loci permittuntur, à primis vespertis ipsum diem festum antecedentibus, inchoantur, lib. 5. c. 13. num. 5.
- Officia festiuitatum cap. Alma mater, non solum secundas Vesperas earum, sed etiam Completorium comprehendere censentur, ibid. num. 8.
- Officia omnia diuina, 200. annorum antiquitatem non excedentia, per Bullam Pij V. de officio Romano recitando reuocata sunt, ibid. num. 18.
- Officia diuina, quorum exercitio irregularitas causatur, quæ censenda sit, lib. 7. cap. 9. num. 3.
- Officiorum diuinorum nomine quænam intelligantur, lib. 5. cap. 14. num. 19.
- Omissio quæ contra iustitiam est, secuto homicidio, irregularitatem inducit, lib. 7. cap. 4. num. 3.
- Operatio rei fundatæ ab operatione fundamenti non dependet, lib. 4. cap. 2. num. 23.
- Optio, quid sit, & an valide per excommunicatum fieri possit, lib. 2. cap. 6. num. 3.
- Oratio existens in peccato mortali, an & quomodo utilis, & fructuosa sit, lib. 2. cap. 3. num. 8.
- Ordinarius qui incendiarium excommunicauit, & illum excommunicatum publicauit, cum amplius absoluerit nequit, sed solus Papa, lib. 1. cap. 20. num. 10.
- Ordinarij locorum, quibusnam in casibus per Concilium Tridentinum contra Religiosos exemptos, non obstantibus suis privilegijs procedere possint, lib. 5. cap. 10. num. 11.
- Ordinans Clericum alienum sine licentia Dimissorijs ordinarij, a collatione ordinum per annum est suspensus, lib. 4. cap. 12. num. 13.
- Ordinans in aliena Diocesi, sine licentia ordinarij loci, ab exercitio Pontificalium per annum est suspensus, ibid. num. 14.
- Ordinans in aliena Diocesi de licentia ordinarij loci, p. sonas eidem ordinario non subiectas, per annum ab exercitio Pontificalium suspenditur, ibid. num. 15.
- Ordinans sacerdotem indignum, a collatione ordinis suspensus est, ibid. num. 17.
- Ordinans aliquem eodem die, vel duobus continuato diebus, duobus ordinibus sacris, ab amborum collatione, ad arbitrium Papæ suspensus est, lib. 4. cap. 12. num. 19.
- Ordinans solemniter penitentem, vel bigamum, a celebratione per annum suspensus est, ibid. num. 20.
- Ordinans religiosum non professum, suspensus est per annum a collatione ordinum aliorum, quos conuulsi ibidem num. 21.
- Ordinans accepto ab eo iuramento, vel promissione, quod ab eo super reuocatione non molestabitur, a collatione ordinum per triennium est suspensus, ibidem num. 22.
- Ordinans inuitum, a celebratione Missæ per annum est suspensus, ibid. num. 23.
- Ordinans Monachum sine proprii Abbatis licentia, ab aliorum Episcoporum communione alienus est, seu ipso iure suspensus, ibid. num. 24.
- Ordinans alienum sine dimissorijs proprii ordinarij, & a collatione primæ tonsuræ, & ab executione omnium minorum Pontificalium, eo ipso suspensus est, & ab ingressu Ecclesiæ interdictus, lib. 4. cap. 12. num. 30.
- Ordinans seu confirmans indignum ætate scientia, vel moribus potestatem confirmandi, primum successorem illum caret, & a perceptione proprii beneficij suspensus est, lib. 4. cap. 11. num. 35.
- Ordinatione cuius aliquid ommissum est, ab illo ordine donec quod ommissum est suppleatur, est suspensus, lib. 4. cap. 14. num. 29.
- Ordinatus ab excommunicato, quamuis verum ordinem sumat, ordinis tamen executionem, ante obitum dispensationem non suscipit, lib. 2. cap. 1. num. 11.
- Ordinatus ex ignorantia probabili ab excommunicato, an celebrando in susceptis, vel Ordines de nouo sumendo, sit irregularis, lib. 1. cap. 1. num. 13.
- Ordinatus non baptizatus, privilegio Canonis non gaudet, & quæ huius sit ratio, lib. 3. cap. 6. num. 10.
- Ordinatus per vim, & metum in viam constantem eadem tenens, ab hæreticis aut schismaticis, quando suspensionem incurrat, lib. 4. cap. 14. num. 5.
- Ordinatus ad Episcopatum Simoniacus scienter non tamen Simoniacus, ab ordine suscepto suspensus est, ibid. num. 6.
- Ordinatus ordine Sacro ab Episcopo qui renuntiavit Episcopatu, eodem tenet, & dignitate ab ordine suscepto suspensus est, ibid. num. 7.
- Ordinatus a pseudo episcopo, sed tamen tolerato, quando ab exercitio ordinis suscepti suspensus censetur, ibidem num. 9.
- Ordinatus ab alieno Episcopo sine proprii dimissorijs, ad proprii Episcopum arbitrium suspensus est, ibid. num. 19.
- Ordinatus ante legitimam ætatem, ipso iure suspensus est, ibid. num. 11.
- Ordinatus Minoribus ante legitimam ætatem, quomodo peccabat, antequam tamen iure suspensus non erat, ibid. num. 12.
- Ordinatus ante ætatem, accedente ætate adhuc manet suspensus, quousque censura relaxetur, lib. 4. cap. 14. numer. 15.
- Ordinatus Sacro aliquo ordine, sine titulo, an suspensus sit, ibid. num. 16.
- Ordinatus Sacris absque titulo, an ex Bulla Pij V. suspensus sit, ibid. num. 17.
- Ordinatus sacris extra tempora à iure statuta ab eorum executione suspensus est, lib. 1. cap. 1. num. 1.
- Ordinatus per saltum, ab ordine superiori ad quem per saltum promotus est, quousque suspensus maneat, lib. 4. c. 14. num. 26.
- Cum ordinato per saltum, an Episcopus dispensare possit, & quando ibid. num. 27.
- Ordinatus sacris absque patrimonio, aut beneficio, cum pacto de non petendo alimentis, vel provisionem ab Episcopo ordinario, ab ordine suspensus est, ad Papæ arbitrium.

Rerum omnium precipuarum.

Ordinatus, factis cum patrimonio promissis, cum occulto pacto ante ordinationem, quod postea patrimonium non haberet, ab ordine ad sedis Apostolicæ arbitrium est suspensus, ibid. num. 23.
Ordinatus ante legitimam ætatem, an censuram aliquam de nouo incurrat, variæ recensentur Doctorum sententiae, lib. 6. c. 12. num. 5.
Ordinatus ante legitimam ætatem, ante Bullam Pij II. ipso iure suspensus non erat, ibid. nu. 6.
Ordinatus ante legitimam ætatem, ante Bullam Pij II. ab officio ordinum sic susceptorum, interius dum legitima carent ætate, impeditus sint, ibid. num. 7.
Ordinatus ante legitimam ætatem ad ordines sacros per Bullam Pij II. Cum ex Sacrorum, ipso facto suspensus est, ibid. num. 8.
Ordinatus Minoribus ante legitimam ætatem, & in ea ministrans, an suspensus sit, ibid. num. 9.
Ordinatus Sacerdos ante legitimam ætatem, an celebrando & conferendo cum Episcopo nouam irregularitatem incurrat, lib. 6. c. 12. num. 11.
Ordinatus ab Episcopo Excommunicato maiori, & ab executione suscepti ordinis suspensus est, & peccatum mortale committit, lib. 7. c. 10. num. 17.
Ordinatus scienter, aut ignoranter ab Episcopo excommunicato maiori, a quo dispensandus, lib. 7. cap. 10. num. 20.
Ordinatus per metum grauem, & cadentem in virum constantem ab Episcopo excommunicato maiori, sicut a culpa etiam a pena excusatur, ibid. num. 21.
Ordinatus ab Episcopo, qui loco, & dignitati, tenentur, irregularis est, lib. 7. c. 10. num. 27.
Ordinatus sine dimissoria Episcopi, sed tamen cum eius licentia, suspensus, aut irregularis non est, lib. 7. c. 10. nu. 34.
Ordinatus furuius, irregularis est, lib. 7. c. 10. num. 37.
Ordinatus an sit qui furuius se ingerit, prohibente Episcopo, & quis se ingerat, & dicente se non intendere ingerentem, & tunc ordinare, ibid. num. 38.
Ordinatus per saltum, & ab ordinis suscepti executione, & a promotione ad altiores suspensus est, ibid. num. 39.
Ordinatus per saltum, si in superiori suscepto non ministrat, ab Episcopo dispensari potest, ibid. num. 40.
Ordinatus absque eo quod prius Sacramentum confirmationis suscepit, quamuis mortaliter peccet, irregularitatem tamen non incurrit, ibid. nu. 42.
Ordinatus ab Episcopo heretico schismatico, excommunicato, vel deposito, ordinis suscepti executionem non habet, lib. 4. cap. 14. num. 1.
Ordo quis in excommunicatione ferenda obseruandus sit, lib. 1. cap. 14. num. 2.
Ordo ab excommunicatione conferri, & suscipi validè potest, lib. 2. cap. 1. num. 9.
Ordo, cessationis tempore, nisi graui urgente necessitate, conferri nequit, lib. 5. c. 19. num. 11.
Ordinis Sacramentum interdicti tempore, ab Episcopo qui interdictum decreuit celebrari nequit, libro 5. c. 7. nu. 35.
Ordo ex usu non suscepti irregularis factus, a quo dispensandus, lib. 7. c. 10. num. 11.
Ordinem aliquem minorem, aut etiam primam tonsuram suspensione durante conferens, irregularis est, lib. 4. cap. 16. num. 12.
Ordinem susceptum ob irregularitatem exercere prohibetur, an, & quando superiorem sumendo, irregularitatem incurrat, lib. 6. c. 2. num. 27.
Ordine sacrum secundum substantiam recipiens, & omittis quibusdam accidentariis ordine sic suscepto vtens, antequam omnia suppleat, peccat, suspensus tamen, aut irregularis non est, lib. 7. c. 10. num. 10.
Ordine, quo quis caret, per ludum, aut ad repræsentandam festiuitatem vtens, irregularis non est, lib. 7. c. 10. num. 2.
Ordine sacro ante legitimam ætatem vel extra tempora Canonica, vel absque literis dimissoria ordinatus, ipso facto suspensus est, lib. 7. c. 10. num. 28.
Ordines tempore interdicti generalis, vel specialis loci conferri, aut recipi non possunt, lib. 5. c. 7. num. 34.
Ordines, an in loco interdicto, saltem urgente necessitate,

conferri possint, lib. 5. c. 7. num. 38.
Ordines interdicti tempore, an in Sabbatho Sancto conferri valeant, ibid. num. 36.
Ordines, aut Extrema Vnctio, in festiuitatibus capit. Alti mater. conferri non possunt, lib. 5. c. 13. num. 3.
Ordines omnes Minores vno eodemque die, vel vnum ex illis simul cum Subdiaconatu suscipiens, irregulares est, lib. 7. cap. 10. num. 21.
Ordines duos Sacros eodem die recipiens, absque dispensatione Papæ, ab executione posterioris suspensus est, lib. 4. cap. 14. num. 23.
Ordines duos Sacros duobus diebus continuis & immediatis recipiens, a posteriori suspensus est, ibid. num. 24.
Ordines Minores, ac Subdiaconatum eodem die recipiens ab executione Subdiaconatus suspenditur, ibid. num. 25.
Ordines sacros quibus caret, ac si eos haberet, tacebite excens, irregularis est, lib. 7. c. 10. num. 1.
Ordines sacros contra Episcopi prohibitionem sub excommunicatione lata sententiæ suscipiens, irregularis est, lib. 7. cap. 10. num. 24.
Ordines omnes quatuor Minores eodem die suscipiens, irregularis non est, nisi & c. ibid. nu. 25.
Ordines Minores, & Subdiaconatus eodem die simul ex præscripta consuetudine, sine irregularitate, recipi possunt, ibid. num. 6.
Ois nomine, quid intelligatur, late ab auctore exponitur, lib. 2. cap. 13. num. 2.
Ostarius, quo sensu excommunicatos excludere iubetur, dum Sacerdos Missam celebra, lib. 2. c. 3. num. 11.
Ostarius qui prætextu officii sui Clericum non enormiter percussit ab Episcopo suo absolui potest, lib. 3. c. 28. nu. 27.

Pœna in foro pœnitentia a confessario imposita, non est censura, unde nec eam transgrediens, irregularitatem incurrit, lib. 1. c. 1. nu. 11.
Pœna filiis imposita, ad fratres collaterales non extenditur, lib. 9. cap. 10. num. 44.
Pœna quæritur proportionari debet, quantitati culpæ, lib. 1. cap. 18. num. 32.
Pœna Canonica, quomodo ad penas Ciuiles comparentur, lib. 5. c. 20. num. 2.
Pœnas an incurrat, qui non vt iudex, sed vt priuatus, omittis illis conditionibus, excommunicatur, lib. 1. c. 13. num. 18.
Pœnis alijs a superiore puniri potest iudex, qui omittis illius conditionibus, excommunicatur, & quis in hac re superior dicendus sit, lib. 1. c. 13. num. 19.
Pœnitentia publica, irregularitatem inducit, & quæ huius sit ratio, lib. 7. c. 11. num. 19.
Pœnitentia triplex olim in usu fuit in ecclesia, scilicet, secreta publica, & publica, & solemnitas, ibid. num. 20.
Pœnitentiarum officiales eis interdicta expedientes, aut concedentes, excommunicati sunt, & a solo Papa absoluiendi, lib. 3. c. 31. num. 8.
Pœnitentiæ Sacramentum, an ab excommunicato validè sumi, aut ministrari possit, lib. 2. c. 2. num. 1.
Pœnitentiæ Sacramentum ab excommunicato denunciato, etiam heretico, in extrema necessitate licite peti, & administrari validè potest, lib. 2. c. 2. num. 18.
Pœnitentiæ Sacramentum, vt ab excommunicatis denunciatus validè in extrema necessitate administraretur, quare Ecclesia permittat, ibid. num. 19.
Pœnitentiæ Sacramentum tempore interdicti, ægrotantibus ad mortem iure antiquo concessum est, lib. 5. c. 7. num. 7.
Pœnitentiæ Sacramentum tempore interdicti, propter maximam eius necessitatem, iure nouo satis etiam est concessum, ibid. num. 8.
Pœnitentiæ Sacramentum interdicti tempore, excommunicatis, non nisi in mortis articulo conceditur, ibid. nu. 9.
Pœnitentiæ Sacramentum durante interdicto, illis quorum culpa, dolo, vel fraude latum est interdictum, non conceditur, ibid. num. 10.
Pœnitentiæ Sacramentum, an & quomodo interdicti tempore, illis qui consilium, vel auxilium dederunt ad delictum perpetrandum, ob quod latum est interdictum, concessum sit, ibid. num. 15.

Pœni-

penitentia ad Sacramentum qualiter persona specialiter
interdicta admittenda sit, ibid. num. 12
penitentia Sacramentum iure antiquo, interdicti tempore
deopientibus, signum Crucis, & peregrinis, administrari
potest, ibid. num. 13
penitentia Sacramentum illis, qui semel in hebdomada ce-
lebraturi erant, concessum fuit iure antiquo, ibid. num. 14
penitentia Sacramentum, quibus mulieribus partui pro-
pinquis, interdicti tempore, antequo iure concessum fue-
rit, ibid. num. 15
penitentia Sacramentum tum sanis, quam infirmis, cessa-
tionis tempore ministrari valet, lib. 1. c. 19. num. 8
penitens ignoranter confitens excommunicato non denun-
ciato, valide confitetur, lib. 2. c. 2. num. 7
papa excommunicari non potest, lib. 1. c. 8. num. 22
papa Christianos omnes totius mundi excommunicare po-
test, lib. 1. cap. 6. num. 3
papa in iurisdictione ordinaria tam contentiosa, quam vo-
luntaria, cum omnibus Praeatis concurrens, ibid. num. 4
papa communionem alius vitando, hoc ipso cum excom-
municare non censetur, lib. 1. c. 1. num. 2
papa, excommunicatus aliquem, quibus vitatur carimo-
nis, lib. 1. c. 15. num. 2
papa solus ferre potest excommunicationem se extenden-
tem ad participantes, lib. 2. c. 11. num. 17
papa an dispensare, aut permittere possit, ut quis cum ex-
communicatis participet, lib. 2. c. 11. num. 28
papa, quamvis vi coactiva ad vitandos excommunicatos
non obligetur, vi tamen directiva tenetur, ibid. num. 29
papa sub excommunicationis pena precipere potest ne quis
Bannitis excommunicatis subueniat, lib. 2. c. 14. num. 35
papa, etiam si cum excommunicato maiori participet, excom-
municationem tamen minorem non incurrit, & quae huius
rei sit ratio, lib. 2. c. 15. num. 13
papa defunctus, in Collegium Cardinalium in ijs, quae iurif-
dictionis sunt, miscere se debeat, aut possit, lib. 2. capit. 19.
num. 8
papa, cum sit omnium iudex ordinarius, ad ipsum, aliis in-
termittis, semper appellari potest, lib. 2. c. 20. num. 12
papa & concilium generale, gabellas de nouo imponere pos-
sunt, lib. 3. c. 9. num. 16
papa censuram quamcumque ita suspendere potest, ut eam
transgrediens irregularitatem non incurrat, lib. 4. cap. 10.
num. 4
papa, quilibet loca, & quascunque personas totius orbis
Christiani interdiceret potest, lib. 1. c. 10. num. 14
papa in omni bigamiae specie, ad omnes ordines dispensare
potest, lib. 6. c. 6. num. 1
papa, nec contra ius diuinum, nec contra ius naturae dispen-
sare valet, ibid. num. 2
papa solus cum bigamo, qui post votum solemne castitatis
matrimonium consummauit, dispensare potest, lib. 6. cap.
6. num. 10
papa illegitimum, quoad omnem ordinem, beneficium, &
dignitatem Ecclesiasticam, ubique terrarum legumare
potest, lib. 6. c. 11. num. 5
papa, an illegitimum quoad successionem in terris sibi non
funditis, legumare possit, ibid. num. 6
papa dum in dispensatione dicit Legitimatus Petrum, quo-
ad omnia, ad ordines tantum, & beneficium simplex dis-
pensare censetur, lib. 2. c. 1. num. 18
papa in defectu literaturae, an, & qualiter dispensare possit,
lib. 6. c. 13. num. 9
papa dans clerico facultatem eundi ad bellum iustum, &
pugnandi, eo ipso cum illo dispensare censetur, ne irregu-
laris occidendo fiat, lib. 6. c. 19. num. 14
papa cum homicida iusto solus dispensat, ibid. num. 15
papa in omni irregularitate ex homicidio voluntario etiam
notorio, dispensare potest, & quae huius sit ratio, lib. 7. ca-
7. num. 3
papa cum homicida voluntario difficulter, & etiam additis
quibusdam conditionibus, dispensare solet, ibidem nu-
mero 4
papa excommunicationis penam infligentis, pro peccato
iure diuino damnato, an inuincibiliter legem ignorans,

peccatum illud committens excommunicatus sit, lib. 1. c.
18. num. 17
papa cum bigamis contra Apostolum dispensare non so-
lere, quo sensu dictum sit, lib. 6. c. 6. num. 5
papa cum bigamis ex potestate absoluta dispensare possit,
non autem potestate ordinaria, adirentes, ab auctoritate re-
feliuntur, ibid. num. 4
papa mortuo, Sede vacante Collegium Cardinalium absol-
uit, quos Papa absolueret potuit, lib. 2. c. 20. num. 20
papatum ambientes, eiusque causa Simoniam committen-
tes, excommunicationem incurrunt, & a solo Papa pos-
sunt absolui, lib. 3. c. 3. num. 2
para pari excommunicari, aut alia sententia astringi nequit,
& quare, lib. 1. c. 5. num. 23
para quinam censentur in hac materia, lib. 1. c. 1. num. 24
para yicus nec ad ordines promoueri, nec promotus in su-
perstis ministrare debet, lib. 6. c. 9. num. 10
parentes, & nutrices, in lecto infantes tenere prohibentur
propter mortis periculum quod exinde contingere solet,
lib. 7. c. 6. num. 20
parentes sub excommunicationis poena, infantes apud se in
lecto tenere, multis in locis prohibentur, lib. 7. cap. 6. nu-
mer. 11
parochiani a suis parochis suspensis, aut personaliter de-
nunciatis, quousque denunciati sunt, Sacramenta petere
possunt, nec parochus ministrando ea in hoc casu peccat,
aut irregularis est, lib. 4. c. 11. num. 3
parochiani, interdicta Ecclesia parochiali ubi sepeliendi, lib.
5. cap. 8. num. 17
parochus ordinarius ex commissione, illi facta, vel ex con-
suetudine praescripta potestatem excommunicandi, sibi
subditos acquirere potest, lib. 1. c. 6. num. 32
parochus contrafaciens Statutis Episcopi sub poena excom-
municationis latis, an ex ignorantia, ab eius incurfus excu-
setur, lib. 1. c. 18. num. 23
parochus ab interdicto & suspensione, quare sicut ab ex-
communicatione iuris, aut generali hominis, nulli refer-
uata, absolueret non possit, lib. 5. c. 15. num. 21
parochi, ex consuetudine recepta, quae vim legis obtinet, ab
excommunicatione iuris quae nulli reservatur, absolueret
nequeunt, lib. 2. c. 19. num. 14
pars opponens, nisi intra tempus octo dierum manifestam
offensam probet, ad expensas factas, condemnandus est,
lib. 2. c. 17. num. 10
participans cum excommunicato in ipso crimine, vel ante
crimen commissum, non censetur participare cum ex-
communicato, lib. 2. c. 11. num. 6
participans, probabiliter ignorans alium esse excommuni-
catum, non excommunicatur, ibid. num. 7
participans frequenter malitiose cum excommunicato, an
peccet mortaliter, lib. 2. c. 11. num. 13
participans cum excommunicato a Papa excommunicatio-
ne extendente se ad participantes, peccat mortaliter, lib.
2. c. 11. num. 6
participans cum excommunicato in aliquo peccato mortali
peccat mortaliter, lib. 2. c. 11. num. 18
participans cum excommunicato, quem verisimile est abso-
lutum esse, vitiope multum temporis abiit, ex quo excom-
municatus fuit, an, & quando excusetur a peccato, lib. 2.
cap. 14. num. 25
participans cum excommunicato maiori denunciato, mino-
rem excommunicationem incurrat, lib. 2. capit. 15. nu-
mer. 9
participans cum excommunicato maiori, aliquando etiam
excommunicationem maiorem incurrit, lib. 2. capit. 15.
num. 14
participans cum excommunicato in crimine criminoso, ut
excommunicationem maiorem incurrat, quae requiritur,
lib. 2. c. 15. num. 16
participans cum excommunicato nominatum a Papa, ex
communicationem maiorem incurrit, & a solo Papa ab-
soluitur, lib. 2. c. 15. num. 20
participans cum excommunicato nominatum a Papa, ut ex
communicationem maiorem incurrat, quae requiritur,
ibid. num. 21

Rerum omnium præcipuarum.

participans cum excommunicato post sententiam latam in
participantes, maiorem incurrit excommunicationem.
lib. 2. cap. 2. 2.
Præterea, in cap. Alma mater, quos comprehen-
dit, lib. 5. c. 5. num. 25.
Præterea restituitur tantum, solum, & Duntaxat, quid in
casibus postea significat, lib. 4. c. 3. num. 6.
Præterea, si masculus sit, die quadragesimo, si vero femininus
quadragesimo die animatus, lib. 7. c. 1. num. 3.
Præterea, cum filio excommunicato denunciato licet partici-
pare potest, lib. 2. c. 14. num. 12.
Præterea, cum filio excommunicato, & contra filius cum patre
excommunicato, quibus in casibus participare licet non
potest, lib. 2. c. 14. num. 12.
Præterea, si filius clericus suos domesticos percutiens, an, &
quando excommunicatus censeri debeat, lib. 3. capit. 27.
Præterea, excommunicatum ab Archiepiscopo non potest
absolvere, si cap. nec Legatus a latere, lib. 2. c. 30. num. 18.
Præterea, Archiepiscopi, atque Episcopi, singulos suorum
diocesium homines excommunicare possunt, lib. 1. capit.
6. num. 6.
Præterea, Archiepiscopi, & Episcopi excommunicatione,
in homine, vel a iure generaliter latam incurunt, non au-
tem suspensionem, aut interdictum, lib. 1. c. 8. num. 25.
Præterea, in omni loco Tituli sufficit, ut quis ad ordines promo-
veretur, lib. 4. c. 24. num. 18.
Præterea, in fructus alicui pro titulo assignati, per excommuni-
cationem non amittuntur, & quare, lib. 2. cap. 5. num. 26.
Præterea, mendicantes ob Clerici percussione, excommu-
nicari quando ab Episcopo absolviendi sint, lib. 3. cap.
18. num. 13.
Præterea, peccatum mortale sit orare pro excommunicatis denun-
ciatis in orationibus publicis Ecclesiarum, & an eis tales ora-
tiones proficiant, lib. 2. c. 4. num. 5.
Præterea, & quale peccatum sit, communicare cum excommuni-
catis, lib. 1. c. 11. num. 3.
Præterea, peccatum mortale, aut veniale propter metum mortis, com-
mittendum non est, & quare sit huius rei ratio, lib. 2. capit.
14. num. 18.
Præterea, peccatum mortale electionem ad beneficium non annullat,
lib. 6. c. 12. num. 16.
Præterea, nomine, etiam omne id, quod pecunia æstimari po-
test, intelligi solet, lib. 3. c. 34. num. 25.
Præterea, quod est dictum, & quid proprie sit, lib. 3. capit.
9. num. 4.
Præterea, personis ecclesiasticis, sine Summi Pontificis licen-
tia, non imponi non possunt, lib. 3. c. 9. num. 5.
Præterea, vel gabella, de rebus qua causa negotiationis, vel
matrimonii deferuntur, imponi licet possunt, lib. 3. cap.
9. num. 6.
Præterea, plaga nova, aut gabellas imponentes, vel agentes quoniam
excommunicationem Bullæ cœnæ incurrant, lib. 3. cap.
9. num. 7.
Præterea, plaga licita a personis prohibitis exigens in excommuni-
cationem Bullæ cœnæ non incidit, lib. 3. c. 9. num. 11.
Præterea, plaga nova, quæ proprie censenda, lib. 3. c. 9. num. 12.
Præterea, plaga nova, vel gabellas imponere, quoniam potestatem
habent, lib. 3. c. 9. num. 13.
Præterea, plaga nova quilibet, Supremus Princeps, superiorem ad
quem de eius sententia appellatur, non recognoscens im-
ponere licet potest, lib. 3. c. 9. num. 18.
Præterea, plaga nova, & gabellas, quoniam Duces, & Barones sine li-
centia Papæ imponere nequeant, lib. 3. c. 6. num. 20.
Præterea, personis concessio super beneficio Ecclesiastico facta exco-
municato non valet, lib. 2. c. 15. num. 13.
Præterea, percussio levis quoniam sit, & cur sic dicta, lib. 3. c. 28. num. 5.
Præterea, percussio enormis vnde, & ex quibus iudicari debeat, lib. 3.
cap. 8. num. 6.
Præterea, percussio mediocris, quoniam, & vnde iudicanda, lib. 3. cap.
8. num. 7.
Præterea, percussio gravis levis, aut mediocris, ex quibus signis, & cir-
constantiis metienda, lib. 3. c. 8. num. 8.
Præterea, percussio mortalis in Ecclesia facta, licet extra eam mortu-
us, Ecclesiam polluit, lib. 5. c. 16. num. 15.

percussione levi mediocri vel enormi esse quid
sciat, lib. 3. c. 28. num. 4.
Præterea, percussus a pluribus, & exinde mortuus, an omnes irregu-
lari sit, lib. 7. c. 4. num. 14.
Præterea, percussus iniuste, sed leuiter, si propter illam percussione
ex propria culpa percussit aut medicum, aut chirurgum imperi-
ria moriatur, an, & quando percussus irregularis sit, lib.
7. cap. 4. num. 16.
Præterea, percutere volens laicum, sed errans in persona, Clericum
percutit, an, & quando excommunicatus sit, lib. 3. cap. 27.
num. 6.
Præterea, percutit Clericum, ignorans inuincibiliter esse Clericum,
quando excommunicationem incurrit, lib. 1. c. 8. n. 9.
Præterea, percutiens mulierem pregnantem, si sequatur abortus fet-
us animatus, irregularis est, lib. 7. c. 2. num. 5.
Præterea, Percutientis nomine quid significetur, lib. 3. c. 15. num. 5.
Præterea, permanens in excommunicatione per annum, quam incur-
rit ratione contumacie super crimine homicidii, si post
annum habeatur pro confesso, non est tamen beneficio
privatus, sed per sententiam privandus, lib. 2. c. 10. num. 8.
Præterea, persequentes spoliantes antequam personæ Ecclesiasti-
cas, aut eorum consanguineas, aut ecclesias quia aliquem
eligere nolunt pro quo ipsi intercesserint, excommunica-
ti sunt, lib. 3. c. 34. num. 7.
Præterea, perseverans in excommunicatione per annum incurra ob-
consumaciam levis criminis, habetur pro confesso, sed
non privatur beneficio, lib. 2. c. 10. num. 9.
Præterea, perseverans in excommunicatione per annum, non suffi-
cit, nisi in ea per annum animo pertinaciter sit, lib. 2. ca-
pit. 10. num. 6.
Præterea, persona, in quam excommunicatio fertur, ita debet expri-
mi, ut appareat quoniam sit qui excommunicatur, lib. 1.
capit. 11. num. 3.
Præterea, persona singularis, qualiter interdicti possit, & soleat, lib. 5.
c. 4. num. 31.
Præterea, personæ ad iudicium necessariae, quot, & quare, lib. 2. capit.
8. num. 14.
Præterea, personæ principales in secunda excommunicatione Bullæ
cœnæ comprehensæ, quoniam sint, lib. 3. c. 6. num. 5.
Præterea, personæ accessorie, in eadem contentæ, quæ censeri debeant,
lib. 3. cap. 6. num. 6.
Præterea, personæ accessorie in tertia excommunicatione Bullæ cœnæ
contentæ, quæ & quot sint, lib. 3. c. 7. num. 6.
Præterea, personæ Ecclesiasticæ tum in seipsis, tum in bonis suis attri-
butis & vidualibus persolvendis immunes sunt, lib. 3.
cap. 22. num. 5.
Præterea, personæ omnes in quocunque interdicto expressæ, sic sen-
tentia ligantur, ut nulli Divinis interesse possint, lib.
5. cap. 4. num. 2.
Præterea, Personarum Ecclesiasticarum nomine, quoniam intelligan-
tur, lib. 3. c. 19. num. 7.
Præterea, perterrefaciens, virum meretriciosum, aut mulierem præ-
gnantem loco, secuta morte, vel abortu factus animatus, ir-
regularis est, lib. 7. c. 6. num. 31.
Præterea, pertinacia, plus ad hæresim, quam error facit, lib. 3. capit. 4.
num. 18.
Præterea, pertinax, quis proprie dicendus sit, lib. 3. c. 4. num. 16.
Præterea, pirata quis proprie censendus sit, lib. 3. c. 7. num. 4.
Præterea, pirata, ut excommunicationem Bullæ cœnæ incurrat, quæ
actiones exercere debeat, lib. 3. c. 7. num. 5.
Præterea, pirata, eorumque receptatores, & fautores in Bulla cœnæ ex-
communicantur, lib. 3. c. 7. num. 1.
Præterea, pirata, tum in recentioribus, tum in antiquioribus Balis
comprehenduntur, lib. 3. c. 7. num. 2.
Præterea, pirata, nomen quid significet, lib. 3. c. 7. num. 3.
Præterea, pollex, index, & digitus medius necessarij sunt ad honeste,
& decore celebrandum, lib. 6. c. 15. num. 6.
Præterea, pollex, vel indice carens an sit irregularis, lib. 6. c. 15. num. 12.
Præterea, polluta ecclesia, pollutum est Cœmeterium conjugum,
sed non contra, lib. 5. c. 16. num. 28.
Præterea, pollutio voluntaria indirecte in somno ecclesiam non vio-
lat, lib. 5. c. 16. num. 21.
Præterea, pontificalium appellatione, quoniam intelligi possint, lib.
4. cap. 16. num. 29.
Præterea, post annum completum, ut beneficijs priuatur, necessaria
est

est sententia declaratoria lib. 2. cap. 10. numer. 2.
 postulari ad beneficium excommunicatus non potest, lib. 2.
 cap. 5. numer. 17.
 potestas excommunicandi praescriptio acquiri potest, lib.
 1. cap. 6. numer. 30.
 potestas tam excommunicandi, quam absolueri ab excom-
 municatione a Papa solo, concedi laico potest, lib. 2. capit.
 21. numer. 2.
 potestas laica innocentem aliquem contra potestatem Eccle-
 siasticam, auctoritative defendere non potest, lib. 3. capit.
 18. numer. 6.
 potestas laica quibus in casibus personas Ecclesiasticas, ad
 sua tribunalia licite trahere possit, lib. 3. c. 9. numer. 5.
 potestatem ordinariam Episcopi impediens, in Bullam ca-
 nae incidit, lib. 3. c. 20. numer. 4.
 potestates, Rectores & alii officiales Communium, fa-
 cientes, aut scribentes statuta, quibus usus solus, aut so-
 lutus non restitui praecipitur, excommunicationem incur-
 runt, lib. 3. c. 34. numer. 15.
 praecipuum sub pena maioris excommunicationis factum,
 rem praecipuam, vel prohibitam, peccati mortalis mate-
 riam constituit, lib. 1. c. 6. numer. 5.
 praecipuum de vitandis excommunicatis, antiquissimum
 est, & ab Apostolorum temporibus deductum, lib. 2. cap.
 11. numer. 1.
 praedicatio verbi Divini tempore cuiuscunque interdicti li-
 cita est, lib. 5. c. 5. numer. 43.
 praedicationis actus, cum solemniter cum benedictione pe-
 tit, & superpelliceo, ex dispensatione Episcopi laico com-
 petere potest, lib. 4. c. 16. numer. 1.
 praetor, & Capitulum, unum corpus constituunt, lib. 1. cap.
 6. numer. 16.
 praelatus proprius a quacunque excommunicatione per sta-
 tutum lata, non reservata, absolvere potest etiam si non sit
 ordinarius aut superior eius, qui statutum tulit, lib. 2. cap.
 19. numer. 3.
 praelatus in excommunicationem ob clerici percussorem
 incidens a quo absolvens sit, lib. 3. c. 28. numer. 13.
 praelatus qui iurisdictione Ecclesiasticam fori exte-
 rioris habens, subditos sibi suspendere valet, lib. 4. c. 2. numer. 6.
 praelatus regularis, cum sibi subditis ante aetatem ordinatis,
 virtute privilegii sui, dispensare nequit, lib. 6. c.
 12. numer. 14.
 praelatus regularis per privilegia religionum, cum sibi sub-
 ditis in homicidio iusto dispensare potest, lib. 6. capit. 19.
 numer. 16.
 praelatus, aut iudex dicens militibus, ite & adducite mihi
 rem, vel talem vivum, aut mortuum, secuta morte illius
 per manus militum, irregularis efficitur, lib. 7. c. 2. numer. 10.
 praelato dicenti aliquem esse denunciatum, credendum est,
 lib. 2. cap. 12. numer. 4.
 praelati omnes Bullam canae sub pena peccati mortalis pu-
 blicare tenentur, lib. 3. c. 29. numer. 20.
 praelati Episcopo inferiores subditos sibi Clericos, aut Reli-
 giosos per se ipsos verberare, & per quoscunque capere, &
 detinere possunt, lib. 3. c. 27. numer. 13.
 praelati Episcopo inferiores, filii, non fratres, appellari solent
 lib. 3. cap. 28. numer. 3.
 praelati Regulares, aut Episcopi quibus concessa est facultas
 ex officio ingrediendi monasteria Monialium, quibus in
 casibus ea uti possunt, lib. 3. c. 31. numer. 13.
 praelati, an Regnorum gubernatores, seu vicegerentes Prin-
 cipum in seculari iurisdictione exercenda esse possunt, lib.
 3. cap. 32. numer. 7.
 praelati regulas religiosos sibi subditos ab audiendis confes-
 sionibus sine scriptis suspendentes, communiter non pec-
 cant, & quae sit ratio huius, lib. 4. c. 3. numer. 20.
 praelati commentaria, glossas, & scholia super Concilij Trid.
 decretis edentes, ab ingressu ecclesiae suspensi sunt, lib. 4.
 cap. 11. numer. 47.
 praelati religiosorum occasione excessum suorum subditi-
 rum, aliquod recipientes, quando, & quam diu sint suspen-
 si, lib. 4. c. 3. numer. 10.
 praelati religiosorum ex administratione eucharistiae, & ex-
 tremae unctionis, vel Matrimonii solemnizatione, aliquid ac-

quirantes, quando suspensionem incurrant, lib. 4. cap.
 13. numer. 18.
 praelatus religionis, non satisfaciens damno, ex subditorum
 suorum detractone illato, suspensus est, lib. 4. c. 13. numer. 19.
 praelati non Episcopi, Ecclesias sibi committas, aut bona, &
 iura ipsarum, sine consensu Capituli, & sedis Apostolicae
 licentia specialitatis subdientes, per triennium ab essi-
 cio, & temporalium administratione suspensi sunt, lib. 2.
 cap. 15. numer. 15.
 praelati Regulares, subditos sibi a censuris absolvere possunt
 lib. 4. cap. 17. numer. 28.
 praelati inferiores Episcopis iurisdictionem ordinariam fori
 exterioris habentes, sibi subditos interdicere possunt.
 lib. 5. cap. 10. numer. 1.
 praelati Ecclesiastici, res ecclesiae defendere tenentur, lib. 6.
 cap. 19. numer. 4.
 praelati Regulares, qualiter, cum sibi subditis in irregulari-
 tatibus dispensare possint, lib. 7. c. 3. numer. 14.
 praelati Regulares in bigamia & homicidio voluntarii irre-
 gularitate, cum sibi subditis, dispensare nequeant, lib.
 7. cap. 13. numer. 1.
 praelatos, aut personas Ecclesiasticas ad submittendum Ec-
 clesias, aut bona, aut iura earum laicis, compellens in ex-
 communicationem incidit, lib. 3. c. 34. numer. 14.
 presbiter, vel alius officialis Ecclesiae, Clericos divinum offi-
 cium perturbantes absque incurfu excommunicationis
 percutere potest, lib. 3. c. 27. numer. 15.
 praepositi, Priores, & alii religiosi, mulieres intra monasteria
 introducentes, a Divinis suspensi, & beneficiis privati sunt
 lib. 4. cap. 13. numer. 20.
 praesentatio excommunicati ad beneficium, non valet, lib. 1.
 cap. 5. numer. 19.
 praesentatio a laico patrono excommunicato denunciato fa-
 cta, valida est, & quare, lib. 2. c. 6. numer. 8.
 praesentibus duobus Sacerdotibus, a parochopo excom-
 municato, quam ab alio non excommunicato Baptismus
 peti debet, lib. 2. c. 2. numer. 17.
 principes, ac alii officiales, si tertio moniti a praelatis iustitiam
 eis facere recusante excommunicati sunt, lib. 3. cap.
 34. numer. 1.
 principes, & Magistratus directe, vel indirecte subditos suos
 aut alios cogentes, quo minus libere Matrimonium con-
 trahant, excommunicati sunt, lib. 2. c. 34. numer. 27.
 privilegium habere solent Reges, Reginae, & eorumque filii,
 Item religiosi, necnon in specialibus ecclesiae Roma-
 nae recepti, ne ab ordinatio loci ob delictum ibi commi-
 sum, excommunicati, aut alia censura iteiri possint, lib.
 1. cap. 6. numer. 37.
 privilegium concessum Collegio, vel Conventui audiendi di-
 vina tempore interdicti, ad familiares non extenditur, se-
 cundum autem si persona singulari sit concessum, lib. 5. cap.
 5. numer. 30.
 privilegium concessum personae particulari de Missa audien-
 da tempore interdicti, ad familiares eius, qui causam in-
 terdicti dederunt, non extenditur, ibid. numer. 31.
 privilegium, a Papa habens, ne interdicti aut excommunicati
 possint, a sententia excommunicationis, aut interdicti
 Ordinarii sui non eximuntur, nisi Rex sit, vel Regina, vel
 Regum filius, aut Religiosus ex eo ordine, & loco, cui pri-
 vilegium hoc concessum est, lib. 5. c. 10. numer. 8.
 privilegium excommunicandi facultas acquiri, etiam potest,
 lib. 1. cap. 6. numer. 33.
 privilegia omnia, quibus concessum olim fuit arma bellica
 & similia infidelibus deferre per bullam eorum revocantur,
 lib. 3. cap. 11. numer. 36.
 privilegia Religiosorum quantum ad absolutionem excom-
 municationum, quae in Bulla canae Domini continentur,
 revocata sunt, lib. 3. c. 25. numer. 5.
 privilegia quibuscunque, & quomodoque concessa, ne
 per Sedem Apostolicam excommunicati, aut interdicti, cap-
 effectum sententiarum Bullae canae, revocantur, lib. 3.
 25. numer. 10.
 privilegia quacunque, quatenus contraria sunt eis, quae in
 Bulla canae continentur, revocata sunt, non minus ac si
 tenores eorum omnium de verbo ad verbum, & pime-
 rent.

Rerum omnium præcipuarum.

mentis, libro 3. capitulo 25. numero 11
 Regia Canonis, & Fori, quas ob causas clericis concessa
 lib. 3. c. 16. num. 6
 Regia omnia de occupandis bonis ecclesiarum vacan-
 tibus, hodie reuocantur, lib. 4. c. 12. num. 38
 Regia Ecclesiarum concessa etiam destructa illa remanent,
 & quæ huius sit ratio, lib. 5. c. 3. num. 15
 Regia omnia, quæ c. Alma mater, præcesserint, quatenus
 cap. contrariantur, per Bonifacium VIII. reuocata
 lib. 5. cap. 5. num. 19
 Regia omnia cuius ordinis Religiosorum de celebrandis
 officiis diuinis tempore interdicti concessa, an, & quare,
 per cap. Alma mater, reuocata sint, lib. 5. cap. 5. num. 20
 Regia quænam prius concessa, per c. Alma mater, reuoca-
 ta, lib. 5. cap. 5. num. 23
 Regia Religiosorum, quibus Religiosi in festis Sancto-
 rum sui ordinis, & per octiduas eorum non obstantem gene-
 ratim interdicti loci in suis Ecclesiis excommunicati denun-
 tiati excludis diuina officia celebrare possunt, an per Cõ-
 gregatum Trid. reuocata sint, lib. 5. cap. 5. num. 24
 Regia, & Bullæ concedentes facultatem audiendi Mis-
 sam tempore interdicti, tempore cessationis, etiam gene-
 ratim non valent, lib. 5. c. 19. num. 15
 Regia ut tempore interdicti audire possit officia diui-
 na in loco sacro sepeliri possit, lib. 5. c. 8. num. 26
 Regia a Papa ne excommunicari possint, excommuni-
 catis denunciatis vitare tenentur, lib. 2. c. 11. num. 33
 Regia excommunicationis, apertissimis, & clariis docu-
 mentis fieri debet, lib. 2. c. 7. num. 16
 Regia excommunicationis in vno iudicio facta, non suffi-
 ciat repellendum aliquem, in alio iudicio, lib. 2. c. 17. num. 17
 Regia excommunicationis, vel per propriam confessio-
 nem Rei, vel per exemplum authenticum sententia ex-
 communicationis faciendæ, lib. 2. c. 18. num. 18
 Regia denunciationis excommunicationis, ipsam excom-
 municationem, an, & quando sufficienter prohibet, ibidem
 num. 19
 Regia solemnes, quibus anni temporibus olim a summis
 Pontificibus fieri solebant, lib. 3. c. 1. num. 3
 Regia solemnes, contra quas personas antiquitus fieri cõ-
 suerant, lib. 3. c. 1. num. 4
 Regia cõnæ Domini, vnus ex tribus antiquissimis, ter in
 anno fieri solitis, lib. 3. c. 1. num. 4
 Regia cõnæ Domini, omnia quinque in antiquis proces-
 sibus in iustis contineri, lib. 3. c. 1. num. 6
 Regia Bullæ cõnæ Domini a quinquaginta summis Pon-
 tificibus, per trecentos annos summo iudicio renouatus
 quorundam est, lib. 3. c. 1. num. 10
 Regia vox, in titulo Bullæ cõnæ Domini posita, quid si-
 gnificet, & quare Bullæ hæc, Processus appellari soleant, li-
 br. 3. cap. 3. num. 4
 Regia, & Procurator, qualiter inter se differant, lib. 3. c.
 1. num. 6
 Regia, ut conseruator sibi datus, de aliis quam de man-
 datis iuribus se intromittat, excommunicatus est, lib. 3.
 cap. 3. num. 4
 Regia in iudicio excommunicatus denunciatus consti-
 tutus non potest, & quæ huius sit causa, lib. 2. c. 8. num. 6
 Regia constitutus an si ante vltim eius excommunica-
 tionis iudicio repelli possit, lib. 2. c. 8. num. 10
 Regia Bullæ cõnæ Domini, quid in se contineat, lib. 3.
 cap. 3. num. 2
 Regia Bullæ cõnæ Domini, causas promulgandæ Bul-
 læ complectitur, lib. 3. cap. 3. num. 9
 Regia in primæ excommunicationis Bullæ cõnæ quid in-
 teneat, lib. 3. c. 4. num. 3
 Regia ab excommunicato facta, an, & quando valida,
 an nulla sit, lib. 2. c. 9. num. 19
 Regia delationis armorum ad infideles in Bullæ cõnæ a
 prima eius institutione habetur, lib. 3. c. 11. num. 4
 Regia exercitii ordinis superioris in suspensio ab inferio-
 ribus de nati censetur, lib. 4. c. 3. num. 12
 Regia aut in littore inuenta retinens, an, & quando ex-
 communicationem incurrat, lib. 3. c. 8. num. 4
 Regia in mare vi tempestatis, quando pro derelictis ha-

benda sint, libro 3. capitulo 8. numero 9
 proles suscepta ex matrimonio nullo ante sententiam de nul-
 litate latam, huc pendente, legitima erit, lib. 6. c. 10. num. 33
 proles, quæ ex matrimonio contra interdictum Ecclesiæ cõ-
 tracto suscipitur, legitima est, ibid. num. 34
 promittens aliquid sub iuramento, promissum excommuni-
 cato seruare non tenetur, & quæ huius rei ratio sit, lib. 2.
 cap. 9. num. 21
 promittentes, aut pacti facientes, dando aliquid temporale
 pro aliqua gratia, vel iustitia obtinenda in Curia Roma-
 na excommunicationem Papalem incurunt, lib. 3. cap. 1.
 30. num. 11
 promissiones, stipulationes, aut p. cta, quæ (vulgo scommes-
 se dicuntur) aut aliquem alium contractum super vita, ut
 morte, aut super futura creatione Summi Pontificis, ex-
 communicationem Papalem incurunt, lib. 3. cap. 1. 31
 num. 3
 promulgatio sententiæ interdicti, ad eius obligationem om-
 ninò est necessaria, lib. 5. c. 11. num. 32
 proprius Sacerdos quis censendus sit, lib. 2. c. 2. num. 6
 prætestatio quam pro rebus suis clericus in causa sanguinis
 præmittere debet, quando faciendæ, lib. 6. c. 18. num. 3
 prætestatio humana ex animo conformi ei, quod dicitur in
 verbis, fieri debet, aliter tamen facta, irregularitatem nõ
 inducit, & quare, lib. 6. c. 18. num. 5
 prætestatio ad vitandum irregularitatem necessaria non est,
 quando clericus crimen ad iudicem Ecclesiasticum de-
 testatur, lib. 6. c. 18. num. 14
 publicatio interdicti contra Ciuitatem, Populum, aut Vni-
 uersitatem latius qualiter fieri debeat, ut obiget, lib. 5. cap.
 1. num. 30
 puer doli capax officia diuina tempore interdicti audire ne-
 quit, lib. 5. c. 5. num. 28
 pueri, furiosi, & doli incapaces excommunicari nõ possunt,
 lib. 1. cap. 8. num. 2
 pulsans campanas, aut eas tollens, si quis casu absque culpa
 eius occidatur, non est irregularis, lib. 7. c. 6. num. 3
 pulsans campanas in signum quod aliquis a ministris iusti-
 tiæ occidendus sit, irregularis non est, ibid. num. 4
 purificatio mulierum post partum, Nuptias, aut Aquam be-
 nedicere, solemniter ab excommunicatione absolueret, Sa-
 cerdotis officia sunt, lib. 4. c. 16. num. 15
 purificationis mulierum officium, an, & quatenus interdi-
 cti tempore fieri possit, lib. 5. c. 5. num. 45

Questiones variae circa absolutionem excommuni-
 cationis explicantur, lib. 2. c. 17. num. 1
 Quo sensu ecclesiam per excommunicationem non dam-
 nificare hominem, sed offendere damnificat, S. Bonau.
 & Gabriel docuerint, lib. 1. c. 4. num. 14

Raptores bona Christianorum naufragantium in Bul-
 lam cõnæ incidunt, lib. 3. cap. 8. num. 1
 Raptorum bonorum suorum cum moderamine inculpate
 tutelæ, quando occidere liceat, lib. 6. c. 7. num. 25
 Raptores mulierum, ac omnes illis consilium, auxilium, &
 maiorem præbentes, excommunicari, & infames & digni-
 tatis incapaces sunt, lib. 3. c. 34. nam. 29
 Raptores mulierum perpetuò infames sunt, lib. 7. cap. 1. 11.
 num. 11
 Raptus actio est per se, simpliciter mala & prohibita, lib. 3.
 cap. 8. num. 3
 Ratio eadem est tam in Constitutionibus Pontificiis quam
 in Ordinariis Statutis, quoad panam incursionem con-
 trafacientibus imponitur, lib. 1. c. 18. num. 34
 Rationis paritas ad irregularitatem incurrendam non suffi-
 cit, etiam si satis sit ad inducendum peccatum, lib. 4. cap. 1.
 16. num. 36
 Ratum habens, censetur, quid quod eius nomine factum est
 approbat, lib. 3. cap. 1. 1. num. 11
 Ratum habens homicidium iniustum, irregularis non est,
 lib. 7. c. 14. num. 17
 Ratum habens percussorem clericum excommunicatus est,
 & quare, lib. 7. cap. 7. cap. 4. num. 19

Ratifi-

Ratificatio, quando peccatum mortale, aut veniale est, lib. 7. cap. 4. num. 20.
 Rati habitio & mandatum equiparantur quoad peccatum sed non quoad irregularitatem, lib. 7. cap. 4. num. 18.
 Rebaptizans, aut rebaptizatus ex metu mortis incusso, an sit irregularis, lib. 7. cap. 8. num. 16.
 Rebaptizans cum conditione, quem certo scit esse baptizatum, an sit irregularis, ibid. num. 20.
 Rebaptizans cum conditione, vere rebaptizare censetur, ibid. num. 24.
 Rebaptizanti, & rebaptizato scienter, irregularitas iure Canonico imposita est, ibid. num. 3.
 Rebaptizanti, & rebaptizato scienter ius civile poenam capitis imponit, ibid. num. 4.
 Rebaptizanti ministrans ex officio irregularis est, ibid. num. 26.
 Recedentur quidam casus, quibus participare licet cum excommunicatis sine vilo peccato, aut excommunicationis minoris incurione, lib. 2. cap. 14. num. 1.
 Receptatores haereticorum, in Bulla canonice excommunicantur lib. 3. cap. 5. num. 2.
 Receptatores, quoniam proprie appellantur, lib. 3. cap. 5. num. 3.
 Receptatores, an principaliter, vel accessorie tantum, in Bulla canonice, & in iure canonico, excommunicantur, lib. 3. cap. 5. num. 4.
 Rectores Ciuitatum, & officiales laici locorum, onera personalia, aut realia personis Ecclesiasticis imponentes, excommunicationem incurrant, lib. 3. cap. 34. num. 3.
 Rectores, & alii officiales Ciuitatis in qua Summus Pontifex eligendus est, si quae eis precipiuntur, non obseruent in excommunicationem incurrunt, lib. 3. cap. 34. num. 6.
 Recurrere ad Curiam, quis intelligatur, lib. 5. cap. 16. num. 5.
 Regalia, aut bona Ecclesiarum, vel monasteriorum occupare, & usurpare praesumens, excommunicationem incurrunt lib. 3. cap. 34. num. 9.
 Reges omnes in suis regnis licite pedagia noua imponere possunt, lib. 3. cap. 9. num. 15.
 Reges Galliae & Hispaniae, beneficia Ecclesiastica titulo colorato possidentes, ne eis, absque causa cognitione, priuatur, an virtute suorum priuilegiarum defendere valeant lib. 3. cap. 18. num. 7.
 Reges aliquando a sua potestate, & Magistratus a suis officiis laicis suspensionis ab excommunicatione pro viris timoratis, viliis ab auctoribus tradita, lib. 2. cap. 2. numer. 4.
 Regulae Cancellariae, Canones Curiae, nunquam appellari solent, lib. 3. cap. 1. num. 9.
 Regulare quidnam sit, lib. 6. cap. 1. num. 4.
 Regularis alium ciuilem Monasterii percutiens a suo proprio praetato absolui potest, lib. 3. cap. 28. num. 10.
 Regularis alium regularem alterius Monasterii percutiens a quo absolendus sit, lib. 3. cap. 28. num. 11.
 Regularis ad loca Religionis suae ubi est studium, pergens sine praetati licentia, excommunicationem non incurrunt, lib. 3. cap. 33. num. 21.
 Regulares, in suspensionem, & alias censuras in Clerico simpliciter latus, non incurrunt, lib. 4. cap. 13. num. 21.
 Regulares deterioris conditionis, quam sint Clerici seculares esse non debent, lib. 4. cap. 13. num. 23.
 Regulares, an in visitationibus suis aliquid accipiendo ultra ea, quae sibi ex constitutionibus, & consuetudinibus religionum suarum competunt suspensionem incurrant, lib. 4. cap. 15. num. 27.
 Regulariter omnia agibilia intelliguntur permissa, nisi expressse prohibeantur, lib. 2. cap. 9. num. 3.
 Religionis noua habitum assumptus, aut ordinem nouum sine Papae licentia adinuenientes, excommunicati sunt, lib. 3. cap. 33. num. 5.
 Religionis ingressus, & sollemnis professio in ea, quamuis irregularitatem omnem quoad ordines etiam sacros tollat non tamen habilem ad dignitates reddit, lib. 6. cap. 1. num. 3.
 Religionis professio, irregularitatem tollit, lib. 7. cap. 13. num. 4.
 Religionis ingressus, qui iure communi intelligatur, lib. 7. cap. 13. numer. 5.
 Religionis professio, non omnem tollit irregularitatem, ibid. num. 8.

Religionis professio, quamnam irregularitatem tollat, ibid. numer. 9.
 Religionis professio, habilem ad dignitates non constituit, ibid. num. 10.
 Religiosus quamuis bigamus, priuilegio Canonis gaudet, ideoque cum percutiens excommunicationem incurrunt, lib. 3. cap. 27. num. 32.
 Religiosus ex ignorantia, aut ex parochi rati habitatione, Eucharistiam, vel extremam unctionem ministrando, excommunicationem non incurrunt, lib. 3. cap. 29. num. 29.
 Religiosus, viaticum in articulo mortis, sine parochi licentia ministrans, excommunicatus est, ibid. num. 20.
 Religiosus dans Sacramentum baptismi, vel penitentiae, cui sine parochi licentia, excommunicationem non incurrunt, lib. 3. cap. 29. num. 35.
 Religiosus exiens Monasterium causa honorandi amicum suum incipientem lectionem de Legibus, vel de Medicina excommunicationem non incurrunt, lib. 3. cap. 33. num. 3.
 Religiosus, quamuis olim benedicens, aut solemnizans nuptias excommunicatus erat, nunc tamen solam suspensionem incurrunt, lib. 4. cap. 15. num. 10.
 Religiosus Monasterium exiens gratia audiendi Leges, aut Medicinam, an sit irregularis, lib. 7. cap. 12. num. 2.
 Religiosi, & alii ad Sacramentum Penitentiae ministrandum admissi, virtute potestatis delegati, ab excommunicatione minori absoluntur, lib. 2. cap. 23. num. 11.
 Religiosi Clerici aut laici Sacramenta unctionis extremae vel Eucharistiae ministrare, aut Matrimonium solemnizare, sine parochi licentia praesumens in excommunicationem incurrunt, lib. 3. cap. 29. num. 26.
 Religiosi, etiam Ecclesiae parochiali praefecti, si alius quam suis Parochianis extremam unctionem, aut Eucharistiam ministrant, sine parochorum licentia excommunicationem incurrunt, lib. 3. cap. 29. num. 27.
 Religiosi, alius religiosus sui vel alterius ordinis Eucharistiam, vel unctionem extremam sine licentia ministrantes excommunicati non sunt, lib. 3. cap. 29. num. 28.
 Religiosi ferè omnes, excepto die paschalis, secularibus ministrare possunt, lib. 3. cap. 29. num. 31.
 Religiosi, aut Clerici seculares, contra capitulum de sepulchris, inducentes aliquem ad vouendum, vel iurandum, quod apud eos eligat sepulchrum, in excommunicationem incurrunt, lib. 3. cap. 29. num. 39.
 Religiosi, aut Clerici seculares, ut excommunicationem incurrant, eo quod inducant aliquem ad vouendum, aut promittendum quod in eorum Ecclesiis sepulchrum eligat, quae requiruntur, ibid. num. 40.
 Religiosi, aut clerici seculares inducentes aliquem ad vouendum, aut iurandum, quod apud eos eligat sepulchrum non secuto effectu, censuram aliquam non incurrunt, ibid. numer. 41.
 Religiosi omnes, de claustris suis ad leges, aut Medicinam audiendam exeuntes, quando excommunicationem incurrant, lib. 3. cap. 33. num. 1.
 Religiosi in propriis monasteriis leges, aut Physicam attendentes, vel legentes, in excommunicationem non incurrunt, ibid. num. 2.
 Religiosi habitum suum temere dimittentes, excommunicationem incurrunt, lib. 3. cap. 33. num. 7.
 Religiosi accedentes ad quatuor studia litterarum sine Praetorum suorum licentia, in excommunicationem incurrunt, lib. 3. cap. 33. num. 18.
 Religiosi accedentes ad studia Theologiae sine licentia Praetorum superiorum excommunicationem incurrunt, ibid. numer. 19.
 Religiosi administrationem, vel beneficia non habentes, qui noualium, aut alias decimas Ecclesiis debitas, & ad eos non spectantes, sibi usurpare praesumunt, excommunicati sunt, lib. 3. cap. 33. num. 24.
 Religiosi non soluentes decimas, dummodo alius ut soluant non prohibeant, excommunicationem non incurrunt, ibid. num. 25.
 Religiosi intrantes Curiam Principum cum licentia Praetorum, nisi ad damnificandum intrent, excommunicationem incurrunt.

Rerum omnium præcipuarum.

incurrunt. lib. 3. capitul. 33. numer. 27
Religiosi aut Religioſæ matrimonium cõtrahentes excom-
municationem incurrunt. lib. 3. c. 33. num. 34
Religiosi Mendicantes, abſque Romani Pontificis licentia
de nouo recipientes, quando excommunicationem
incurrunt. lib. 3. c. 35
Religiosi a ſolutione Decimarum debitum, aliquos retra-
hentes, excommunicationem incurrunt. lib. 3. capitul. 33.
numer. 39
Religiosi retrahentes a ſolutione Decimarum, vt excommu-
nicationem incurrant, quæ requirantur. lib. 3. c. 40
Religiosi contentibus ſuis conſcientiam de ſoluendis deci-
mis facere negligentes, ſi in tali negligentia prædicare
preſumant, ipſo facto excommunicationem incurrunt.
lib. 3. c. 41
Religiosi, vt excommunicationem in tali negligentia prædi-
cantes incurrant, quæ requirantur. lib. 3. c. 42
Religiosi ſcienter contentibus ſuis conſcientiam facere de
ſoluendis Decimis omittentes, ab officio prædicationis ſu-
penſi ſunt. lib. 3. c. 43
Religiosi interdictum Eccleſiæ Cathedralis, ſeu matricis nõ
obſeruantes, excommunicantur. lib. 3. c. 44
Religiosi, vt excommunicationem in non obſeruando in-
terdictum Eccleſiæ matricis incurrant, quæ requirantur.
lib. 3. c. 45
Religiosi interdictum non ſeruantes, quod nec matrix Ec-
cleſiæ obſeruat, licet excommunicationem non incurrant
tamen pœnis ligantur, & quænam illæ ſint. lib. 3. c. 48
Religiosi Mendicantes, & Eccleſiarum parochialium recto-
res pacem inter ſe factam violantes excommunicati ſunt
lib. 3. c. 49
Religiosi ab ordinarijs locorum, an, & quando ſuſpendi poſ-
ſint. lib. 4. c. 2. num. 12
Religiosi poteſtatem audiendi confeſſiones a Papa, non niſi
cum ſubordinatione ad ſuperiorem religionis, accipere
debetur. lib. 4. c. 2. num. 21
Religiosi quicunque præſidentes Monaſterij, iura, redditus
aut poſſeſſiones loci alicui ad vitam, vel ad certum tem-
pus concedentes, quando ſuſpenſionem incurrant. lib. 4.
cap. 13. num. 1
Religiosi nõ profeſſi, ad ſacros ordines promoti, a ſuſceptio-
ne ordinum ſuſpenſi ſunt. lib. 4. c. 13. nu. 14
Religiosi abſque licentia, & literis dimiſſorijs proprij Præla-
ti ſacris iniuncti, ab exercitio ordinum ſciſuſceptorum ſu-
ſpenduntur. lib. 3. c. 15
Religioſi a Rectores Eccleſiarum requiſiti, pœnitentibus
ſum ſoluer de ſoluendis decimis conſcientiam facere
omittentes ab officio prædicationis ſuſpenſi ſunt. lib. 4. ca.
13. num. 17
Religiosi, & Moniales, a tempore interdicti in ſuis Eccle-
ſiis Euchariſtiam licitè ſumere poſſint. libro 5. capitulo 7.
numer. 22
Religiosi interdictum generale non obſeruantes, vbi Cathe-
dralis, aut Matrix ipſorum Eccleſia illud obſeruat, ipſo iu-
re excommunicati ſunt. lib. 5. c. 14. num. 13
Religioſi, vt laici ſibi ſubditis extremam vnctionem mini-
ſtrant parochus, etiam ſi Sacerdos non ſit, licentiam dare
poſſit. lib. 3. c. 29. num. 33
Religioſi, quænam propriè dicendæ, & cenſendæ ſint. lib.
3. cap. 34. num. 23
Religioſi contra perſonas Eccleſiaſticas, vel bona earum
concedentes, quando excommunicationem incurrant.
lib. 3. c. 34. num. 22
Reſponſoria, vel Pſalmos, & Horas in loco interdicto can-
tas, quando fiat irregularis. lib. 5. c. 14. num. 25
Reſpublica libera merum & mixtum imperium habens im-
ponere poteſt gabelas & pedagia noua. lib. 3. c. 9. num. 19
Reus, etiam ſub pœna excommunicationis incurrendæ de-
lictum ſuum prodere iuſſus, an crimen ſuum manifeſtare
teneatur. lib. 1. c. 9. num. 35
Reus conſilio ſuorum aduocatorum, contra Iudicis ſenten-
tiam adherere non debet. lib. 1. c. 17. nu. 15
Reus excommunicatus denunciatus, ſi voluntarius, & negli-
gens ſit, in iudicio non eſt audiendus. lib. 2. c. 8. un. 11

Reus voluntarius quis dicendus. lib. 1. c. 12
Reus neceſſarius quis cenſeri debeat. lib. 1. c. 13
Reus contra Iudicem, qualiter exceptionibus dilatorijs vt
poterit. lib. 2. c. 8. num. 15
Reus qualiter contra actorem exceptionibus vt poſſit. lib.
numer. 16
Reus contra procuratorem quid obijcere poſſit. lib. 1. nu. 17
Reus contra reſtes quænam obijcere poſſit. lib. 1. nu. 18
Reus excommunicatus, an a ſententia contra ſe lata poterit
appellare. lib. 1. nu. 19
Reus, non ſolum deſenſionem ſui per ſe, ſed etiam per pro-
curatorem in iudicio facere poteſt. lib. 1. nu. 20
Romani, ex ipſa vrbe naturaliter oriundi vel ibi incolæ, in
Senatores, aut Rectores vrbs Romæ quando eligi, vel
non eligi poſſint, abſque Papæ licentia. lib. 3. capitul. 29.
numero 20
Romipeta an dici poſſit ciuis Romanus ad urbem cauſa de-
uotionis accedens. lib. 3. c. 14. num. 6
Romipeta ſeu peregrini, ad hoc vt eos offendentes excom-
municentur, quas condiciones habere debeant. lib. 3. cap.
14. num. 5
Romipetas, ſeu peregrinos quo viſ modo vexans vel conſi-
lium auxilium, aut fauorem præſtans, in cenſuram Bullæ
cœnæ incurrit. lib. 3. c. 14. num. 1
Romipetas vexans etſi Papa cum curia Romæ non ſit in ex-
communicationem Bullæ cœnæ incidit. lib. 3. capitul. 14.
numer. 4

S

Sacerdos, nomen eſt honoris, & dignitatis. lib. 1. capitul. 6.
numer. 24
Sacerdos Miſſam offerens pro excommunicato non denun-
ciato, contrito, non peccat. lib. 2. c. 4. nu. 6
Sacerdos an, & quando valide operas ſuas alicui domino
excommunicato locare poſſit. lib. 2. c. 13. num. 11
Sacerdos ex ſola confeſſione Sacramentali aliquem excom-
municatum denunciatum eſſe ſciens, illum vitare non te-
netur. lib. 2. c. 14. num. 26
Sacerdos non denunciatus quo caſu Sacramenta ſine irre-
gularitate celebrare, & miniſtrare valeat. lib. 2. ca. 15. nu. 4
Sacerdos parochialis, an ab excommunicatione iuris nulli
reſeruata, poſſit abſolvere. lib. 2. c. 19. num. 12
Sacerdos omnis in articulo mortis, etiam ab excommunica-
tione Papæ reſeruata abſolvere poterit. lib. 2. c. 20. num. 26
Sacerdos dans religioſo facultatem miniſtrandi ſuis ſubdi-
tis Sacramenta, in licentia Sacramentum recipiendum,
ſeu miniſtrandum exprimere debet. lib. 3. c. 29. nu. 34
Sacerdos cantans Miſſam intra Eccleſiam admittendo Dia-
conum ſuſpenſum ab ingreſſu Eccleſiæ ad cantandum
Euangelium extra Eccleſiam, non ſit irregularis. lib. 4. ca.
16. num. 35
Sacerdos celebrans extra Eccleſiam ſi Diaconus cui eſt in-
terdictus ingreſſus Euangelium in Eccleſia, canter, irregu-
laris erit Diaconus, non Sacerdos. lib. 4. c. 16. nu. 37
Sacerdos celebrando extra eccleſiam, admittendo Diaconum,
cui eſt interdictus Eccleſiæ ingreſſus, vt canter Euan-
gelium intra eccleſiam, non eſt irregularis. lib. 4. capitul.
16. num. 38
Sacerdos Clericum non habens, qui ei in celebratione Miſ-
ſæ inferuiat, famulum laicum aſſumere poteſt. lib. 5. cap.
5. num. 33
Sacerdos, vt ab officio, beneficio, vel ab ordine deponatur,
quis Episcoporum numerus requiratur. lib. 5. capitul. 22.
numer. 6
Sacerdos, vt degradari poſſit, ſex Episcopi, vltra proprium
Episcopum, tam antiquo, quam iure nouo ſunt neceſſarii,
ibid. num. 7
Sacerdotis nomine, an omnes in ſacris exiſtentes intelligi
poſſint, & ſoleant. lib. 3. c. 32. num. 6
Sacerdote excommunicato præſente, a non Sacerdote etiã
excommunicatus non ſit, Baptiſmus peti non debet, &
quæ huius rei ratio ſit. lib. 2. c. 1. num. 16
Sacerdote celebrante, ſi corpus deſuncti excommunicati in
Eccleſiam deferatur, quid agendum. lib. 2. c. 3. num. 21
Sacerdotes ſimplices, & parochiales de iure communi ex-
communicare non poſſunt, & quare. lib. 1. c. 6. num. 21
e Sacer-

Index Generalis

- Sacerdotes & Clerici novi testamenti, à tributis & alijs oneribus, quare eximi debeant. lib. 3. cap. 22. num. 6
- Sacerdotes, post monitionem, officium Vicecomitis, aut præpositi secularis exercentes, excommunicantur. libro 3, cap. 32. num. 5
- Sacerdotes Eucharistiam conficientes, eam sumere tenentur, alias grauer peccant, & quare. lib. 5. cap. 7. num. 20
- Sacerdotes non celebrantes, & alij Clerici faculares de manu aliena Eucharistiam recipientes, tanquam laici sub specie tantum panis communicare debent, & tempore interdicti eam non minus ac laici sumere prohibentur. ibid. num. 21
- Sacramentum quodcumque, excepto ordine, censura innodatus, recipiens, irregularis non efficitur. lib. 7. capitul. 9. num. 13
- Sacramenta in quem finem à Christo sint instituta. lib. 2, cap. 1. num. 3
- Sacramenta Baptismi, & Confirmationis cum solitis solemnitatibus, cessationis generalis tempore conferri possunt. lib. 5. cap. 19. num. 7
- Sacramenta confirmationis, & ordinis iterans, irregularis non est. lib. 7. cap. 8. num. 27
- Sacramenta Vnctionis extremæ, vel Pœnitentiæ, solus sacerdos ministrare potest. lib. 7. cap. 10. num. 5
- Sagittam à vulnerato extrahens, si mors inde citius sequatur, irregularis est. lib. 7. cap. 6. num. 14
- Sarracenorum & Thurarum nomine quinam intelligantur. lib. 3. c. 11. num. 14
- Sarracenos aut Turcas cum armis ipsorum de vna terra eorum ad aliam terram eorundem portans, non est excommunicatus. lib. 3. cap. 11. num. 20
- Satisfactio quam, & cui facienda est à percussore monachorum, & religiosorum. lib. 2. cap. 18. num. 8
- Satisfactio ab excommunicato absolvens fieri debet, siue absolutio ab excommunicatore, siue à confessore petatur. lib. 2. cap. 18. num. 10
- Satisfecisse quis dicitur, ubi plene & non ex parte creditori satisfecerit. lib. 4. cap. 17. num. 6
- Scabies multa, & iugis irregularitatem inducit, & ex qua causa vt plurimum nascitur. lib. 6. cap. 9. num. 9
- Schisma parum, quodnam censeri debeat. libro 3, capitul. 5. num. 22
- Schismaticus Clericus an degradari, & Curie seculari tradi mereatur. lib. 5. cap. 22. num. 23
- Schismatici, non solum in recentioribus Bullis cœne Domini, sed etiam in antiquioribus sunt excommunicati. lib. 3. cap. 5. num. 19
- Schismatici vnde dicti sint, & quid vox schisma importet. lib. 3. cap. 5. num. 20
- Scripta, seu Manifesta ad duellum prouocantia in Bulla Clementis VIII. contra duellantes edita, quanam prohibita censentur. lib. 3. cap. 31. num. 23
- Scriptura, quæ excommunicationem continet, an necessario authentica esse debeat. lib. 1. cap. 13. num. 5
- Scriptura hæc, causam ob quam excommunicatio fertur, continere debet. ibid. num. 6
- Scientia, quæ, & quanta ad singulos ordines exercendos requiratur. lib. 6. cap. 13. num. 6
- Scientia, quæ, & quanta ad Episcopatum, tam iure antiquo, quam nouo necessaria sit. ibid. num. 7
- Seipsum quis per sententiam excommunicare non potest, & quamobrem. lib. 1. cap. 5. num. 22
- Seminis humani effusio illicita intra ecclesiam, illam polluit. lib. 5. cap. 16. num. 17
- Seminis aliorum animalium præterquam hominis effusio, ecclesiam non polluit. ibid. num. 18
- Senes ab excommunicatione ob percussorem Clerici incurfa ab Episcopis suis absolui possunt, & quæ huius ratio sit. lib. 3. cap. 28. num. 25
- Sententia sub conditione lata, vt valeat, quæ requirantur. lib. 1. cap. 8. num. 14
- Sententia ferenda est, quando dicitur, sub pena excommunicationis: sub intermissione excommunicationis, aut anathematis. Sub interpositione excommunicationis. lib. 1. c. 11. num. 12
- Sententia ferenda censetur, vbi hæc ponuntur verba: Excommunicetur aliquem. Qui hoc fecerit, erit excommunicatus. Communionem priuetur. Excommunicationis vinculo innodetur. ibid. num. 13
- Sententia iniqua nec apud Deum, nec apud Ecclesiam, cuiquam nocere debet. lib. 1. c. 17. num. 10
- Sententia à Iudice excommunicato denunciato lata, non valet, etiam si contra ipsum excommunicatum non excipiat. lib. 2. cap. 6. num. 17
- Sententia incerta, nomen sententiæ non meretur. lib. 4. cap. 7. num. 3
- Sententia semel suspensa, valide interponi potest appellatio, ita vt elapso termino suspensionis, nulla sit sententia. lib. 4. cap. 9. num. 15
- Sententia mortis contra aliquem in ecclesia lata, eam non polluit, dummodo mortis executio extra illam fiat. lib. 5. cap. 16. num. 16
- Sepeliens scienter excommunicatum publicè, vel nominatim interdictum, vel usurarium manifestum, in cœmeterio tempore interdicti, in casibus à iure non concessis, excommunicatus est, & qualiter absolui possit. lib. 3. cap. 33. num. 8
- Sepeliens mortuos in loco sacro tempore generalis interdicti loci præterquam in casibus à iure permisis, quousque excommunicatus sit, & à quo absolvens. lib. 5. cap. 14. num. 16
- Sepelire excommunicatum, interdictum, vel usurarium manifestum quis censetur, vt penas iuris incurrat. lib. 3. cap. 33. num. 12
- Sepelire aliquem is dicitur, qui eam operam præstat, sine qua mortuus ille sepultus non fuisset. ibid. num. 13
- Sepeliri Clerici tempore interdicti generalis loci, quanam, & quo modo possint. lib. 5. cap. 8. num. 6
- Sepeliri possunt privilegia i tempore interdicti, hoc tamen privilegium solus Papa concedere potest. lib. 5. capitul. 8. num. 9
- Sepeliri an possint Clerici in Ecclesia specialiter interdicta. lib. 5. cap. 8. num. 12
- Sepeliri possunt tam Clerici eiusdem Ecclesiæ, quam alterius in Ecclesia interdicta, ex authoris sententia. ibidem num. 13
- Sepeliri debet Clerici in Ecclesia interdicta specialiter, absque officio Missæ absque cantu, & campanarum pulsatione, & quæ huius sit ratio. ibid. num. 14
- Sepeliri possunt Religiosi, non secus ac Clerici in Ecclesia specialiter interdicta. ibid. num. 15
- Sepeliri possunt laici etiam cum officio solemnibus, in festiuitatibus cap. Alma mater, & quæ huius sit ratio. lib. 5. c. 13. num. 12
- Sepultus in loco sacro tempore interdicti, contra interdictum Ecclesiæ, an, & quando exhumandus sit. lib. 5. cap. 8. num. 22
- Sepulti extra locum sacrum tempore Interdicti, quanam relaxato postea interdicto, in loco sacro sepeliendi. lib. 5. c. 8. num. 21
- Sepultura ecclesiastica, quanam propriè dicenda sit. lib. 5. cap. 35. num. 11
- Sepultura, quid propriè sit, & quid ea prohibeatur. lib. 5. cap. 8. num. 2
- Sepultura tempore cuiuscunque interdicti personis, vel locis interdictis, prohibetur. lib. 5. cap. 8. num. 3
- Sepultura laicis in Ecclesijs, & Cœmeterijs loci interdicti durante interdicto loci prohibetur. ibid. num. 4
- Sepultura tempore interdicti generalis loci, excommunicationis, & interdictis prohibita est. ibid. num. 5
- Sepultura solemnibus cum officio, an in festiuitatibus, de quibus mentio sit, in cap. Alma mater, licita sit. lib. 5. capitul. 8. num. 10
- Sepultura Ecclesiastica, non solum Sacerdotibus, sed alijs etiam Clericis, in Cœmeterio, cessationis tempore dari potest. lib. 5. cap. 19. num. 13
- Sepultura benedictio cum ad officium diuinum pertineat, licita erit in festiuitatibus cap. Alma mater. lib. 5. c. 8. num. 11
- Sepultura ecclesiastica, hæreticos, aut fautores eorum scienter tradentes, excommunicationem incurrant, & quali-

Rerum omnium præcipuarum.

qualiter absolvendilib. 3. cap. 3. num. 6
 Sepulchrum, quoniam tempore interdicti, non directè, sed
 accessorie tantum prohibitum esse censuerint. lib. 5. capit.
 8. num. 1
 Spolia Monasterij quoniam loca comprehendant, aut signifi-
 cent. lib. 3. cap. 33. num. 30
 Spoliationem de beneficio ecclesiastico per triennium
 integrum non posse impedire, an, & quando excom-
 municationem incurrat. lib. 3. cap. 33. num. 7
 Sponsus, cuiuslibet ordinis susceptionem de iure impedit,
 & quoniam serui sint censendi. lib. 6. cap. 14. num. 2
 Sponsus ordinatus facris, si testatur domino suo, à Domi-
 no verberari non potest. lib. 6. cap. 14. num. 5
 Sponsus, & ancilla cum Dominis excommunicatis participare
 possunt. lib. 2. cap. 14. num. 14
 Sponsus quare iure Canonico, ab ordinum receptione sunt ex-
 clus. lib. 6. cap. 14. num. 3
 Sponsus Dominò scientè, & non contradicente ad ordines ma-
 iores, vel minores promotus, eo ipso liberi manent. ibidem
 num. 4
 Sponsus matrimonio coniunctus, aut morbo vexatus, eo ipso quod
 his vitiosis, defectibus liberi effecti sunt, irregulares
 amplius non sunt. lib. 7. cap. 14. num. 27
 Sponsus notoria causa sufficiens est depositionis. lib. 5. cap.
 11. num. 8
 Sponsus circa ordines, aut beneficia committentes, aut
 mediatores circa eam existentes, excommunicationem
 incurunt, à qua solus Papa absoluit. lib. 3. cap. 30. num. 6
 Sponsus pure mentalis, nec ullam poenam, aut censu-
 ram, vel restitutionis obligationem incurrit. lib. 1. cap. 9.
 num. 16
 Sponsus in ordine, & beneficio, ipso iure excommunica-
 tus est. lib. 7. cap. 12. num. 17
 Sponsus occultus excommunicationem incurrit, etiam si
 obligatum religionis sitonia commissa fuerit. ibidem
 num. 18
 Sponsus in ordine, quamvis occultus, ipso iure suspensus
 est. ibidem num. 19
 Sponsus Constitutio contra illegitimos edita, qualiter à Gre-
 gorio XIV. moderata fuerit. lib. 6. cap. 11. num. 4
 Sponsus crimen, si occultum sit, irregularitatem non cau-
 sat. lib. 7. cap. 12. num. 22
 Sponsus crimen exercere quis dicendus. ibidem num. 23
 Sponsus crimen, quando irregularitatem inducat. lib. 7. cap.
 12. num. 24
 Sponsus Clericus, aut Religiosus an, & quando degradan-
 dus, & brachio seculari tradendus. lib. 6. cap. 22. num. 21
 Sponsus triplex in actibus sacris reperitur, & quid vna-
 queque sit. lib. 4. cap. 16. num. 27
 Sponsus, quare, & qualis esse debeat ad hoc ut actum sa-
 crum cum ea exerceat, irregularitatem incurrat. ibidem
 num. 28
 Sponsus Matrimonij, quoniam intelligi solent. lib. 3.
 cap. 32. num. 32
 Sponsus, an causa sufficiens sit, ut Clericus degradari, &
 carne seculari tradi possit. lib. 5. cap. 22. num. 22
 Sponsus Toletus opinio de Bullæ cœnæ antiquitate, ab auctore
 refellitur. lib. 3. cap. 1. num. 2
 Sponsus & quorundam aliorum iudicium, de sententijs in Bul-
 læ cœnæ Domini contentis. lib. 3. cap. 1. num. 15
 Sponsus cum sponso excommunicato participare non potest
 & quare huius sit ratio. lib. 2. cap. 14. num. 8
 Sponsus cum consanguinea, vel affini contrahens, excom-
 municatus non est. lib. 3. cap. 33. num. 17
 Sponsus tempore interdicti loci, & in loco interdicto licite
 fieri possunt. lib. 5. cap. 7. num. 40
 Sponsus iterata circa copulam, aut cum copula irregulari-
 tatem non causant. lib. 6. cap. 3. num. 14
 Sponsus quoniam sint & quare sic appellati. lib. 6. capitul. 10.
 num. 9
 Sponsus fieri potest sine causa cognitione, & die feriata,
 non autem sententia ab homine lata. libro 1. capitul. 7.
 num. 17
 Sponsus extra territorium ferentis quare non liget. lib. 1.
 cap. 7. num. 19

Statutum Episcopi in Synodo factum, probabiliter ignoras,
 pena illius non subiicitur. lib. 1. cap. 18. num. 26
 Statutum contra Ecclesiæ libertatem iam facto, aut consue-
 tudine videntes, in Bullam cœnæ incidunt. lib. 3. capit. 19.
 num. 10
 Statuta contra Ecclesiasticam libertatem facientes in iure
 Canonico excommunicantur. lib. 3. cap. 19. num. 8
 Statuta contra libertatem Ecclesiasticam facientes, aut iam
 facta seruati procurantes, excommunicati sunt. lib. 3. cap.
 34. num. 4
 Statuta contra Ecclesiasticam libertatem obseruari faciens,
 an excommunicatus sit, si ea ex libris eradat. ibidem
 num. 5
 Subdelegatus excommunicare potest, & quis subdelegatus
 dicatur. lib. 1. cap. 6. num. 29
 Subdelegatus tantum aliquando potest, quantum delega-
 tus. lib. 5. cap. 10. num. 17
 Subdiaconus ab officio Subdiaconatus suspensus, Epistolam
 sine manipulo canens irregularis non est. lib. 4. cap. 16. nu-
 mer. 10
 Subdiaconus suspensus ab officio, seu ordine, porrigendo Sa-
 cerdoti, vel Diacono calicem præparatum, etiam sine ma-
 nipulo irregularis efficitur. lib. 4. cap. 16. num. 19
 Subdiaconatus licet antiquitus ordo fuerit, non tamen ordo
 sacer habebatur. lib. 6. cap. num. 8
 Subditus extra territorium legis ferentis peccans, quando
 penam legis incurrat. lib. 1. cap. 7. num. 10
 Subiectione acquiri potest excommunicandi facultas, &
 quoniam se alijs quoad hoc subicere possunt. lib. 1. cap. 6.
 num. 38
 Subiectus alicui quoad iurisdictionem quoniam est, excommu-
 nicari ab eo non potest. lib. 1. cap. 5. num. 20
 Suburbia partes sunt ciuitatis, nec plus facere licet in subur-
 bijs interdictis, quam in ciuitate interdicta. lib. 5. capit. 3.
 num. 9
 Suburbiorum, & continentium adificiorum nomine, quid
 intelligatur. lib. 5. cap. 3. num. 2
 Successor in onere, & dignitate illius qui excommunicatio-
 nem tulit, ab ea absolueri valet. lib. 2. cap. 20. num. 19
 Suffragia Ecclesiæ, eorumque valor, in quibus consistat. lib. 2.
 cap. 4. num. 2
 Suffragijs Ecclesiæ priuatus, triplex incommodum incurrit,
 lib. 2. cap. 4. num. 3
 Superior quis dicatur in præsentia materia. lib. 1. cap. 5. nu. 26
 Superior delinquens in territorio inferioris, ab eo excommu-
 nicari non potest. lib. 1. cap. 6. num. 35
 Superior eius, qui excommunicationem tulit, ab ea absolue-
 re potest. lib. 2. cap. 20. num. 14
 Superior in præsentia materij, quis dicendus. ibidem num. 15
 Superior reum absolvendum regulariter ad iudicem, qui
 sententiam tulit, remittere debet. lib. 4. cap. 17. num. 25
 Superior, quibus in casibus licite sententiam inferioris rela-
 xare possit. ibidem num. 26
 Surdus, & qui nullo modo audire potest, iure Canonico ir-
 regularis est. lib. 6. cap. 7. num. 17
 Suspectus de hæresi, ob quamcunque causam, & ut sic suspe-
 ctus de hæresi, citatus, & vocatus ab inquisitoribus venire
 contemnens, an, & quando ut hæreticus damnandus. lib.
 2. cap. 10. num. 11
 Suspendendi varij sunt modi, & quoniam illi sint. lib. 4. cap. 3.
 num. 1
 Suspendens à beneficio, à iure percipiendi fructus suspen-
 dit, quod ius clerico beneficiato inheret. lib. 4. cap. 6. nu-
 mer. 23
 Suspendere potest episcopus sublitum suum ab omnibus be-
 neficijs quæ alibi habet. lib. 4. cap. 6. num. 22
 Suspendio prohibitionem exercitij spiritualis ex quacunque
 causa significat. lib. 4. cap. 1. num. 6
 Suspendio triplex est 3. vna quoad se tantum; Alia quoad al-
 ios tantum; Tertia, quoad se, & alios simul. lib. 4. cap. 1.
 num. 8
 Suspendio quare censura esse dicatur. lib. 4. cap. 1. num. 14
 Suspendio quare censura Ecclesiastica appelletur. ibidem num. 15
 Suspendio à iure lata non nisi ob culpam mortalem incur-
 ritur, ab homine vero lata, etiam ob venialem incurrit
 c. 2 potest.

Index Generalis

- potest, libro 4. capit. 1. numer. 20
- Suspensio, non nisi ab habente potestatem publicam ferri potest, lib. 4. cap. 1. num. 23
- Suspensio, aliquando ad tempus, aliquando in perpetuum fertur, lib. 4. cap. 1. num. 25
- Suspensio in perpetuum lata non est depositio, ibid. num. 26
- Suspensio, aliquando a toto, aliquando a parte exercitij ordinis aut beneficii excludit, ibid. num. 27
- Suspensio, alia ab homine, alia a iure fertur, ibid. num. 28
- Suspensio aliquando ob culpam, aliquando propter contumaciam fertur, ibid. num. 29
- Suspensio ex parte materiae quatuorplex fit, ibid. num. 30
- Suspensio, alia est absoluta, alia conditionata, & quidnam utraque sit, ibid. num. 31
- Suspensio ex parte durationis, quatuorplex fit, ibid. num. 32
- Suspensio aliquando sine absolutione, per solum lapsum temporis cessat, ibid. num. 33
- Suspensio, an recte in maiorem, & minorem ab auctoribus diuidatur, ibid. num. 34
- Suspensio in non sibi subditum lata, nulla est & irrita, lib. 4. cap. 2. num. 11
- Suspensio, non nisi praemissa monitione ferri debet, lib. 4. cap. 2. num. 14
- Suspensio in scriptis, & expressa causa ferenda est ibidem numero 15
- Suspensio his verbis *Suspendo te* lata, quid operetur, varie sunt Doctorum sententiae, lib. 4. cap. 4. num. 1
- Suspensio in iure simpliciter lata, de suspensione ab officio, & beneficio simul intelligi debet, ibid. num. 2
- Suspensio ab homine simpliciter prolata, qualiter intelligenda, & quid in tali casu agendum sit, lib. 4. capit. 4. numer. 4
- Suspensio his verbis *Suspendo te ab ordine* lata omnem actum cuiusque ordinis prohibet, lib. 4. cap. 4. num. 5
- Suspensio ab ordine, an iurisdictionis actum in ordine fundatum prohibeat, ibid. num. 6
- Suspensio ab ordine Pontificali, solum actus proprios ordinis Pontificali prohibet, lib. 4. cap. 4. num. 11
- Suspensio a Pontificalibus, solum actum apparatus Pontificali, seu insignia Pontificalia prohibet, lib. 4. cap. 4. numer. 13
- Suspensio a Pontificalibus, plura quam suspensio ab ordine Pontificali prohibet, lib. 4. cap. 4. num. 15
- Suspensio a collatione ordinum, cuiusque ordinis collationem prohibet non autem primae tonsurae, & quare, lib. 4. cap. 4. num. 18
- Suspensio a collatione certi ordinis lata, illius tantum ordinis determinati collationem directe prohibet, ibidem numero 19
- Suspensio ab officio, latissima est, & quid nomine officij intelligendum sit, lib. 4. cap. 5. num. 1
- Suspensio ab officio, ab omnibus officiis, quae vel ratione ordinis, vel iurisdictionis, vel administrationis Ecclesiasticae competunt, suspendit, ibid. num. 2
- Suspensio quantumcumque diuturna fit, suspensio est, & non privatio, lib. 4. cap. 5. num. 17
- Suspensio a *divinis officiis*, efficit, ne Clerici cum alijs in choro Psalmos canere, aut divinis officiis interesse possint, lib. 4. cap. 5. num. 26
- Suspensio ab aliquo particulari officio, illius tantum officij praescripti exercitium prohibet ibidem num. 27
- Suspensio a beneficio, seu a beneficiis, titulum, aut possessionem beneficii non tollit, lib. 4. cap. 6. num. 2
- Suspensio a beneficio efficit, ut illius fructibus priuatur, lib. 4. cap. 6. num. 9
- Suspensio a beneficio lata a iure ob causam generalem, de omnibus ubique beneficiis intelligitur, lib. 4. capit. 6. numer. 29
- Suspensio a beneficio lata a iure ob causam particularem, effectum habet solum respectu beneficiorum illius Ecclesiae, ibid. num. 25
- Suspensio lata ab homine intendente suspendere ab omnibus, effectum suum habet etiam extra territorium suspendentis, ibid. num. 26
- Suspensio lata ab homine intendente tantum suspendere a beneficiis sui territorij, de illis solis intelligenda est, ibid. num. 27
- Suspensio ab officio, & beneficio, quem effectum habeat, lib. 4. cap. 7. num. 1
- Suspensio ab officio, vel beneficio, quid operetur, ibid. num. 2
- Suspensio a collatione sacramentorum, vera censura est, & quid prohibeat, lib. 4. cap. 7. num. 9
- Suspensio ab ingressu Ecclesiae, aliquando etiam interdictum appellatur, lib. 4. cap. 7. num. 11
- Suspensio ad certum, & determinatum tempus lata, elapso tempore cessat, lib. 4. cap. 8. num. 13
- Suspensio donec quis satisfaciat, lata, facta satisfactione, statim cessat, nec aliam requirit absolutionem, sed solum indicis declarationem, ibid. num. 14
- Suspensio ad indeterminatum tempus lata, tamdiu durat, quam diu suspendi placuerit, lib. 4. cap. 8. num. 17
- Suspensio simpliciter absque ulla temporis mentione lata, tamdiu durat, quousque ab habente facultatem relaxetur, ibid. num. 18
- Suspensio a beneficio per sequentem appellationem impeditur, lib. 4. cap. 9. num. 9
- Suspensio a Pontificalibus, an per sequentem appellationem impedita sit, lib. 4. cap. 9. num. 11
- Suspensio, quoties dubium est an res sit spiritualis, necne, an per sequentem appellationem suspendatur, ibidem numero 12
- Suspensio ab ingressu Ecclesiae, & Divinis officiis, an aliquo casu per sequentem appellationem impediatur, lib. 4. cap. 9. num. 13
- Suspensio seu interruptio censurae, an censuram ipsam secundum substantiam an vero secundum effectum tollat, lib. 4. cap. 10. num. 12
- Suspensio, quae a confessorio in foro poenitentiae infligitur, quamvis servari debeat, contraveniendo tamen non incurrit irregularitas, lib. 4. cap. 16. num. 4
- Suspensio a Pontificalibus, duo genera actum respicit, lib. 4. cap. 16. num. 29
- Suspensio lata (Donec quis satisfaciat) satisfactione facta absolutione non indiget, lib. 4. cap. 17. num. 3
- Suspensio ad certum tempus, vel usque ad aliquam actionem lata, ante lapsum illius temporis vel antequam fiat illa actio, a nullo nisi a Papa tolli potest, lib. 4. cap. 17. num. 10
- Suspensio in iure simpliciter lata, ob contumaciam, ab Episcopo, vel vices eius gerente, absolui potest, lib. 4. capit. 17. num. 12
- Suspensio per Synodalem constitutionem lata, & a Papa approbata, per Episcopum relaxari potest, ibid. num. 13
- Suspensio in iure simpliciter ob delictum lata, & nulli reservata, per Episcopum tolli, & relaxari potest, ibidem numero 14
- Suspensio, & pena, & medicina est, quare vocetur pena spiritualis, lib. 4. cap. 17. num. 17
- Suspensio in iure in perpetuum lata, per Episcopum tolli non potest, ibid. num. 18
- Suspensio privationem legitimae executionis ordinis, vel officij, cum spe dispensationis importat, lib. 5. cap. 2. num. 4
- Suspensionis nomen, unde deductum sit, lib. 4. cap. 1. num. 1
- Suspensionis vox, quo tmodis accipi solet, lib. 4. cap. 1. num. 4
- Suspensionis nomen proprie, & ut censura est acceptum, quid significet, lib. 4. cap. 1. num. 12
- Suspensionis definitio quae nam sit, ibid. num. 13
- Suspensionis censura, aut ordinis, aut iurisdictionis Ecclesiasticae, aut beneficii exercitium prohibet, lib. 4. capit. 1. numer. 17
- Suspensionis censura, non nisi ob culpam incurritur, lib. 4. cap. 1. num. 19
- Suspensionis materia subiecta, quenam, & quatuorplex sit, lib. 4. cap. 1. num. 24
- Suspensionis sententiam qui ferat, clericus saltem tonsuratus esse debet, lib. 4. cap. 2. num. 7
- Suspensionis ferenda nulla certa verborum forma praescripta est, lib. 4. cap. 2. num. 13
- Suspensionis modi varij sunt, & quinam, & quot, lib. 4. cap. 8. num. 1

Suspen-

Rerum omnium præcipuarum.

suspensionis effectus, sicut & excommunicationis, ad tempus suspendi, & interrumpi potest. lib. 4. c. 10. num. 8.
 Suspensionis censura duobus præcipue modis violari potest & quoniam illi sint. lib. 4. c. 11. num. 1.
 Suspensionem hanc, an prælati regulares incurrant, non obliuantes conditiones requisitas. lib. 1. c. 13. num. 15.
 Suspensionem durante fructus interim currentes in utilitatem ecclesiæ conuerti debent. lib. 4. c. 6. num. 16.
 Suspensionem dubia existente, fructus beneficii sequestrari debent. ibid. num. 17.
 Suspensionem existente iniusta, vel dubia, quid interim de distributionibus quotidianis faciendum. ibid. num. 18.
 Suspensiones, quæ sunt de materia meræ spirituali per sequentem appellationem non suspenduntur. libro 4. capit. 9. numero 8.
 Suspensiones quædam absque vlla relaxatione absolutione, vel dispensatione cessant. lib. 4. c. 17. num. 2.
 Suspensiones omnes iuris, ferè propter crimen latae sunt. lib. 4. cap. 17. num. 15.
 Suspendi ab officio, vel beneficio nec ab illis omnino est suspensus, nec ea omnino habet. lib. 4. c. 1. num. 3.
 Suspendi quoad se tantum si dicitur, qui est in peccato mortali. lib. 4. c. 1. num. 9.
 Suspendi quoad alios tantum, quoniam censetur. lib. 4. c. 1. num. 10.
 Suspendi quoad se, & alios si dicitur, qui prohibetur celebrare, & alij eius celebrationi interesse verentur. ibidem num. 11.
 Suspendi ab ordine inferiori, etiam ab exercitio ordinum superiorum suspenditur. lib. 4. c. 3. num. 2.
 Suspendi ab officio prædicandi, ab actibus Diaconatus, & ordinum superiorum suspensus non est. lib. 4. c. 3. num. 5.
 Suspendi ab eo, in quo peccauit, a quibus censetur suspensus. lib. 4. c. 3. num. 8.
 Suspendi a Diaconatu, quamuis Missam celebrare non possit, ab alijs tamen muneribus sacerdotij non suspenditur. ibid. num. 9.
 Suspendi ab ordine inferiori, quamuis exercendo actum ordinis superioris peccet, irregularis tamen non est, & quæ huius ratio sit. ibid. num. 10.
 Suspendi ab ordine inferiori exercendo, vel conferendo, ab inferiori exercitio, vel collatione non suspenditur. lib. 4. cap. 3. num. 13.
 Suspendi a collatione Diaconatus, ordines minores conferre potest. ibid. num. 14.
 Suspendi ab actione determinata ab alijs actionibus, quæ illi non sunt annexæ, non suspenditur. ibid. num. 15.
 Suspendi ab altaris officio, reliqua sacerdotij munera sine peccato exercere potest. ibid. num. 16.
 Suspendi ab altaris officio, solemniter baptizare, & alia sacramenta conferre potest. ibid. num. 17.
 Suspendi ab vno certo officio, ab alijs muneribus ei non annexis, quare non censetur suspensus. ibid. num. 18.
 Suspendi ab aliquo, in quo plura fundantur, an ab alijs in illis fundatis sit suspensus. ibid. num. 19.
 Suspendi ab ordine, an ab actu primæ consuetudinis censetur suspensus. lib. 4. c. 4. num. 9.
 Suspendi ab ordine, an cum alijs in choro canere queat. ibid. num. 10.
 Suspendi a Pontificalibus, Missam priuatam celebrare non prohibetur. lib. 4. c. 4. num. 14.
 Suspendi a Pontificalibus, an violando censuram, irregularis efficiatur. lib. 4. c. 4. num. 17.
 Suspendi a iurisdictione, nec beneficia ecclesiastica conferre, nec censuras ferre potest. lib. 4. c. 4. num. 20.
 Suspendi a iurisdictione, a peccatis in foro conscientiæ absolui nequit. ibid. num. 21.
 Suspendi ab aliquo certo ordine, quid facere, aut non facere possit. ibid. num. 22.
 Suspendi absolute ab officio, ab ordine, & iurisdictione suspenditur, & quæ sit huius ratio. lib. 4. c. 5. num. 3.
 Suspendi ab officio, nec Capitulare, nec in choro officiare potest. ibid. num. 4.
 Suspendi ab officio, ab electione actiua, & passiua suspensus censetur. lib. 4. c. 5. num. 6.

suspensus in vno loco ab officio, omnia officia non solum in illo, sed etiam in quouis alio loco exercere prohibetur. ibid. num. 7.
 suspensus ab officio, excommunicato quantum ad exercitium officij æquiparatur. ibid. num. 8.
 suspensus ab officio, ab obligatione recitandi horas Canonicas non liberatur. ibid. num. 9.
 suspensus ab officio horas omittens, fructus beneficii pro ratione omissionis amittit. lib. 4. c. 5. num. 11.
 suspensus ab officio, an vocem in Capitulo habeat, & pars negatiua probabilior auctori videtur. ibid. num. 12.
 suspensus ab officio, an etiam a beneficio suspensus sit. ibid. num. 13.
 suspensus ab officio cum officijs interesse non possit, distributionibus quotidianis priuatur. lib. 4. c. 5. num. 15.
 suspensus simpliciter ab officio siue a iure, siue ab homine, a beneficio non est suspensus. ibid. num. 16.
 suspensus ab officio propter contumaciam, nec absolutionem procurans, beneficio priuandus est. lib. 4. c. 5. num. 18.
 suspensus ab officio, nec sacramenta ministrare, nec officia diuina, vt Clericus exercere potest. lib. 4. c. 5. num. 22.
 suspensus ab officio, sacramenta omnia excepto ordine, recipere potest, & quæ huius sit ratio. ibid. num. 23.
 suspensus ab officio, Missæ sacrum facienti inferuire potest. ibid. num. 24.
 suspensus ab officio indulgentiarum capax est, & moriens in loco facto sepeliri potest. ibid. num. 25.
 suspensus ab officio ordinis alicuius inferioris, ab exercitio etiam actum ordinis superioris suspenditur. libro 4. cap. 5. num. 28.
 suspensus ab officio tantum, quæ iurisdictionis sunt valide exercere potest. lib. 1. c. 5. num. 32.
 suspensus a beneficio, omnia spiritualia, & temporalia vt prius agere potest. lib. 4. c. 6. num. 3.
 suspensus a beneficio, eligere, excommunicare, & absolvere potest. ibid. num. 4.
 suspensus a beneficio, illius beneficii negotia agere nequit, & quare. ibid. num. 5.
 suspensus interim dum quis est a beneficio, a superiore rector, seu vicarius ad tempus assignari debet. ibid. num. 6.
 suspensus a beneficio, eligere, & vocem habere potest, dummodo vox ei ratione illius beneficii non competat. ibid. num. 7.
 suspensus a beneficio cum ab officio non suspensus sit, in Ecclesia, a cuius beneficio suspenditur, celebrare, & officia diuina exercere potest, & debet. ibid. num. 8.
 suspensus a beneficio, an distributiones quotidianas lucrari possit. lib. 4. c. 6. num. 11.
 suspensus a beneficio propter delictum, quando potest se ex fructibus beneficii sustentare. ibid. num. 12.
 suspensus a beneficio ob contumaciam, nihil ex fructibus beneficii durate tali suspensione percipere potest. ibidem num. 13.
 suspensus a beneficio ob contumaciam, si ecclesiam officiat, distributiones quotidianas accipere valet. ibid. num. 14.
 suspensus a beneficio, a fructibus patrimonij sui non suspenditur. ibid. num. 15.
 suspensus ab vno aliquo beneficio, aliorum beneficiorum fructus consequitur. lib. 4. c. 6. num. 19.
 suspensus ab aliquo vno beneficio, alia beneficia extra illam ecclesiam consequi potest. ibid. num. 20.
 suspensus a beneficio simpliciter, an a beneficijs, quæ alibi habet suspensus censetur. ibid. num. 21.
 suspensus ab homine non declarante an de omnibus vbique beneficijs, vel solum de beneficijs suæ diocesis, de beneficijs diocesis interpretari potest. lib. 4. c. 6. num. 28.
 suspensus vno loco ab officio, cur vbique suspensus est, non autem suspensus a beneficio. ibid. num. 29.
 suspensus ab vno beneficio in vno loco, quando beneficium de nouo aliunde acquirere valeat. ibid. num. 30.
 suspensus ab administratione in spiritualibus, Missam celebrando, irregularis non efficitur. lib. 4. c. 7. num. 7.
 suspensus a perceptione sacramentorum, quamuis sacramenta sumendo grauitur peccet, irregularitatem tamen non incurrit, & quæ huius sit ratio. ibid. num. 8.

Suspendi.

Index Generalis

Suspensus a collatione sacramentorum, baptizando in neces-
sitate sine solemnitate, nec peccat, nec irregularis est. libro
4. cap. 7. num. 10

Suspensus ab ingressu Ecclesie, extra Ecclesiam celebrando,
irregularis non est. lib. 4. c. 7. num. 12

Suspensus ab ingressu Ecclesie, officia divina in Ecclesia au-
dire nequit. ibid. nu. 13

Suspensus ab ingressu Ecclesie, quando audiendo officia di-
uina in Ecclesia irregularitatem incurrat. ibid. nu. 14

Suspensus ab ingressu Ecclesie, celebrationem etiam in cœ-
meterio prohibet, siue cœmeterium contiguum Ecclesie sit
siue non. lib. 4. c. 7. nu. 16

Suspensus ab ingressu Ecclesie, ecclesiasticam suam iurisdic-
tionem ubique exercere valet. ibid. num. 17

Suspensus ab ingressu Ecclesie, nec in Ecclesia, nec in cœmi-
terio sepeliri potest, quamvis si in Ecclesia sepeliatur, non
tamen propterea Ecclesia polluta erit. ibidem. num. 18

Suspensus per duos, aut tres menses, & illis nondum elapsis,
in aliam suspensionem duorum, vel trium mensium inci-
dens, quamdiu suspensus censetur. lib. 4. c. 8. num. 6

Suspensus per annum aut mensem, si eo tempore interveniat
bissexus dies, an ille dies etiam tanquam distinctus com-
putandus sit. ibid. num. 7

Suspensus donec satisfaciatur, post factam satisfactionem, ante
iudicis declarationem celebrans, non est irregularis. libro
4. cap. 8. num. 15

Suspensus donec peniteat vera censura est, & transgressori ir-
regularitatem inducit. ibid. 16

Suspensus a minoribus, quamvis actum eius a quo suspensus
est, exerceat solemniter, non peccat mortaliter ex genere
suo. lib. 4. c. 11. num. 9

Suspensus actum aliquem exercens, qui ad potestatem solius
ordinis spectat actum illum valide exercet, & quamnam
huius ratio sit. lib. 4. c. 11. num. 15

Suspensus a collatione beneficiorum, etiam si illa conferat, ir-
regularitatem non incurrit, & quare. lib. 4. c. 16. num. 8

Suspensus ab officio predicandi, vel ab officio Diaconatus
etiam si predicet, irregularis non erit. lib. 4. c. 16. num. 20

Suspensus ab aliquo ordine, an ascendendo ad ordinem su-
perioiorem irregularis sit. lib. 4. c. 16. num. 22

Suspensus ordinatus, & celebrans Missam cum Episcopo or-
dinante irregularis non efficitur. ibid. num. 23

Suspensus donec peniteat, an exercendo actum a quo est sus-
pensus ante penitentiam, irregularis sit. lib. 4. c. 16. nu. 30

Suspensus, seu interdictus ab ingressu Ecclesie, actum ordi-
nis solemniter in Ecclesia exercens, irregularis efficitur,
ibid. num. 32

Suspensus ab ingressu Ecclesie, exercendo actum ordinis in
Ecclesia non consecrata, quando sit irregularis, ibid. nu. 33

Suspensus Diaconus ab ingressu Ecclesie, Evangelium can-
tans extra Ecclesiam, irregularis est, si Sacerdos Missam
intra Ecclesiam celebrat, & quare sit huius ratio. ibid. nu. 34

Suspensus donec satisfecerit, facta satisfactione, iudicis decla-
ratione indiget de premissa satisfactione. lib. 4. cap. 17. nu-
mero 5.

Suspensus ob contumaciam, quæ in delictum non transit,
cessante contumacia ipso iure absolutus est. libro 4. ca. 17.
num. 8

Suspensus, quibus in casibus non aferent sententiam, sed a
summo Pontifice absolui queat. lib. 4. c. 17. num. 27

Suspensus a beneficio, si quæ iurisdictionis sunt exerceat, ir-
regularis non est. lib. 7. c. 9. num. 11

Suspensus ab ordine superiori, actum ordinis inferioris exer-
cens, irregularis non est. lib. 7. c. 9. num. 21

Suspensus se existimans, cum tamen verè non sit, contra sen-
tentiam faciendo, peccat mortaliter, irregularitatem ta-
men non incurrit. lib. 4. c. 7. num. 4

Sylvestri, & aliorum opinio de sententijs Bullæ cenzæ Domi-
ni. lib. 3. c. 1. num. 14

Taurorum, & aliarum bestiarum ferarum agitationes,
exercens, aut fieri permittens in terris, & locis sibi su-
biectis, excommunicatus est. lib. 3. c. 3. num. 22

Tectum reficiens, & inde tegulas deiciendo, aliquem occi-
dens, quando irregularis censendus. lib. 7. c. 6. num. 27

Templarijs, & Hospitalarijs, qui per Villas, & Civitates ad
elemosinam colligendam mittebantur, vt officia divina
interdicti generalis tempore celebrent, semel in anno con-
ceditur. lib. 5. c. 5. num. 17

Tempus intra quod quam citò commodè potest, quis se pre-
sentare tenetur, in foro exteriori arbitrio iudicis relinqui-
tur. lib. 2. c. 16. num. 12

Tempus non limitatum quoad suum principium, tunc prin-
cipium habere censetur, quando prohibita transgressio
incipit. lib. 3. c. 3. num. 4

Tempus modicum in iure quodnam censetur. lib. 3. cap. 34.
num. 15

Tempus ad ordines minores suscipiendos præscriptum non
est, & quare. lib. 4. c. 14. nu. 13

Tempus datum pro ordinibus suscipiendis, pendente lit-
tula delictum irregularitatem inducens, quodnam sit li-
bro 7. c. 7. num. 11

Temporis numeratio duobus modis fieri potest secundum
iurisperitos, & quam illi sint. lib. 4. c. 8. num. 10

Tempore quo plures Missæ in eadem Ecclesia celebrantur,
si excommunicatus denunciatus vni interfuit, an alij alteri
interfuisse possint. lib. 2. c. 3. num. 22

Tempora extra quæ sacri ordines, sine Papæ licentia recipi
nequeunt, quamnam sint. lib. 4. c. 14. num. 22

Tempora Canonica pro suscipiendis sacris ordinibus statu-
ta, quamnam sint. lib. 7. c. 10. num. 29

Tenentes libros hereticorum, excommunicationem incurrunt,
& quamnam tales censendi sint. lib. 3. c. 5. nu. 16

Terræ, & loca Ecclesie Romanæ subiecta, quamnam sint. libro
3. cap. 24. num. 3

Testamentum a denunciato factum, tam iure civili, quam
canonico validum est. lib. 2. c. 9. num. 2

Testamentum ab excommunicato factum, quare validum
censendum. lib. 2. c. 9. num. 16

Testamentum facere, & alios contractus inire, etiam inter-
dictis facere potest. lib. 3. c. 6. num. 14

Testandi actus, contractus est, & magis privilegiatus, quam
quilibet alius actus contrahendi. lib. 2. c. 9. nu. 4

Testis sine sponte, siue ex iudicis præcepto coactus in causa
sanguinis, irregularis efficitur. lib. 6. c. 16. num. 9

Theologi sententiam omnem per se iniustam, etiam nullam
esse dicunt. lib. 1. c. 17. num. 8

S. Thomas de Aquino, temporibus Urbani IV. & Clementis
IV. floruit. lib. 3. c. 1. num. 8

Titulus ille Bullæ cenzæ Domini Martini Quinti præfixus. Ad
perpetuam rei memoriam, quid significet. libro 3. cap. 1. nu-
mero 20

Titulus secundus in proemio Bullæ cenzæ Domini additus,
quænam sit. lib. 3. c. 3. num. 7

Titulus intelligi potest tam ille, qui præsens habetur, quam
qui postea habendus est. lib. 4. c. 14. num. 19

Tonsura prima, propriè ordo non est. lib. 4. c. 4. num. 7

Tonsura prima, propriè ordo non est, sed dispositio quedam
præiua ad ordines. lib. 6. c. 1. num. 19

Tonsuram primam ante legitimam ætatem suscipiens, non
peccat mortaliter, & quamnam vias legitima ad eam præ-
scripta sit. lib. 6. c. 12. num. 10

Transiens a sua religione ad aliam, etiam illicitè, habitum
sue religionis temerè dimittere non censetur. lib. 3. cap. 1.
num. 17

Tributa ab Ecclesiasticis personis spontè soluentibus reci-
piunt, an, & quando excommunicationem Bullæ cenzæ
incurrant. lib. 3. c. 22. nu. 10

Triplex bonum in communicatione, & participatione eccle-
siae, & fidelium acquiritur, & quodnam illud sit. lib. 1. c. 4.
num. 12

V

Varij casus enumerantur, quibus participatio cum exco-
municatis denuntiatis iure communi prohibita est.
lib. 2. c. 13. num. 1

Vas sacrum furatus, inuincibiliter ignorans esse sacrum, Pe-
na tantum furti, non sacrilegij puniendus est. lib. 1. cap. 18.
numero 17

Vasalli quamdiu iuramento fidelitatis tenentur, Dominis
suis obedire, eisque tributa soluere debent. lib. 2. c. 14. nu. 20

Vena

Rerum omnium præcipuarum.

Venatio quæ a clericis beneficiarijs, aut monachis prohibita sit. lib. 7. c. 6. num. 18
 Vendens arma prohibita infidelibus, absque eo quod hæc illis deferat, aut transmittat, an excommunicatus censetur. lib. 3. c. 11. num. 26
 Venena, aut pocula sterilitatis alicui propinans, ita ut generare non possit, excommunicatus, aut irregularis non est. lib. 3. c. 5. num. 27
 Veniens animo infringendi ostia ecclesiæ, sed non frangens, excommunicatus non est. lib. 1. c. 9. num. 18
 Venientes ad Sedem Apostolicam, aut ab ea recedentes veniens excommunicationem Bullæ cænæ incurrit. lib. 3. cap. 13. num. 1.
 Verba illa, *Lesla die Cona Domini*, quare in titulo Bullæ cænæ Domini addantur, lib. 3. c. 3. num. 6
 Verbis his, *Nemo ei communicet*, an excommunicatio Maior, vel Minor feratur? lib. 1. c. 11. num. 14
 Verbis istis, *Fero in te censuræ Ecclesiasticæ sententiam*, aut *Fero te in merore Episcopi*, nulla censura fieri censetur, ibidem num. 15
 Verbis his, *Indignationem omnipotentis Dei*, aut *Apostolorum Petri, & Pauli*, aut *nostram incurras*, excommunicatio non fertur, ibid. num. 16
 Verbis istis, *Maledico tibi*, vel *Denuncio*, vel *habeo te pro excommunicato*, vel *sicut excommunicatus videtur*, excommunicatio non fertur, ibid. num. 17
 Vicarium quare Clericus, & alijs laicis in articulo mortis tempore interdicti concessum sit, non Vnctio. lib. 5. cap. 7. num. 1
 Vicaria temporalis, & alia beneficia manualia, & amouibilia, titulos dici non possunt. lib. 4. c. 14. num. 20
 Vicarius generalis Episcopi, dummodo primam tonsuram habeat, excommunicationis sententiam ferre potest. lib. 1. cap. 5. num. 11
 Vicarius Episcopi excommunicati denunciati, alium validè excommunicare non potest, & quare, lib. 1. c. 5. nu. 37
 Vicarius Episcopi, Episcopo in hostium potestate existente, excommunicare non potest. lib. 1. c. 5. nu. 39
 Vicarius Patriarchæ, Archiepiscopi, necnon Episcopi, iudex ordinarius est, & in homines suæ diocesis excommunicationis sententiam ferre potest. lib. 1. c. 6. num. 8
 Vicarius Archiepiscopi, præsentè Archiepiscopo in sua provincia, an Suffraganeos excommunicare possit. lib. 1. cap. 6. num. 9
 Vicarius ad formam Concilij Tridentini a Capitulo electus excommunicare potest. ibid. num. 10
 Vinum bibere, aut retinere non valens ad Sacerdotium promoueri non potest. lib. 6. c. 9. nu. 15
 Violat sententiam suspensionis per exercitia actus, a quo quis suspensus est, mortaliter peccat. lib. 4. c. 11. nu. 8
 Violans scienter suspensionem ab ordine, vel officio, deponendus est in perpetuum. lib. 4. c. 11. num. 11
 Violans suspensionem ignoranter, an, & quando penam mereatur. ibid. num. 12
 Violans scienter suspensionem, excommunicari debet. lib. 4. cap. 11. num. 14
 Violans suspensionem in multis casibus irregularis efficitur. lib. 4. c. 11. num. 16
 Violans suspensionem ex defectu corporis, aut animæ fluentem, nouam irregularitatem non incurrit. lib. 4. c. 16. nu. 5
 Violans suspensionem, qua quis iure tantum suspendentis est suspensus irregularis non efficitur. ibid. nu. 7
 Violans in moderationem aliquam, c. Alma mater, & cum eadem violatione postea celebrans, irregularis efficitur. lib. 5. cap. 14. num. 30
 Violans Ecclesiæ censuras, ut irregularitatem incurrat, quæ requirantur. lib. 7. c. 9. num. 2
 Violans excommunicationis censuram, varias penas incurrit. lib. 2. c. 5. num. 1
 Violatio suspensionis, aliquo in casu irregularitatem inducit. lib. 4. c. 16. num. 1
 Violatio quæcunque sententiæ, ad irregularitatem incurrendam non sufficit. ibid. num. 2
 Violatio suspensionis etiam per solemne exercitium actus alicuius ordinis minoris, irregularem aliquem non red-

dit. lib. 4. cap. 16. num. 11
 Violatio suspensionis per actum ordinis iure etiam humano, vel ex Ecclesiæ præcepto competentem, irregularitatem inducit. lib. 4. c. 16. num. 13
 Violatio, seu pollutio Ecclesiæ, quæ in re similis sit interdicto loci. lib. 5. c. 16. num. 1
 Violatur Ecclesiæ per effusionem iniuriosam sanguinis h. 1. mani intra Ecclesiæ. lib. 5. c. 16. num. 2
 Violentiam, participantem cum excommunicato denuncia- to ab omni culpa & pena iuris excusat. libro 2. cap. 14. numer. 44
 Virgines, aut viduas, aut alias mulieres inuitas, ad Monasterium ingrediendum, vel ad habitum suscipiendum, aut ad professionem remittendam cogens, quædo excommuni- cationem incurrat. lib. 3. c. 35. num. 30
 Visitator, qui in visitatione aliquid ultra licitum accipit, ab ingressu Ecclesiæ interdictur. lib. 5. c. 12. num. 22
 Visitatores Monialium in pertinentibus ad officium eorum impedire presumens, excommunicationem incurrit. lib. 3. cap. 35. num. 14
 Visitatores non Episcopi, quando in visitatione exigentes, aut recipientes pecuniam, aut munera, ab officio, & bene- ficio suspensi sunt. lib. 4. c. 15. num. 26
 Vitare interdictum quemlibet in diuinis officijs, Sacramen- tis, aut alijs similibus nemo nisi post denunciationem, aut specialem declarationem tenetur. lib. 5. c. 12. nu. 23
 Vita proximi, quando rebus temporalibus proximi præpo- nenda sit. lib. 6. c. 17. num. 24
 Vita genus regularium, a Clericorum secularium vita plu- rimum distat. lib. 4. c. 13. nu. 22
 Vitiati, aut dimouiti corpore, irregulares in iure dicuntur, & censentur. lib. 6. c. 7. num. 2
 Vitium quodcunque corporis, executionem ordinis impe- diens, vel insignem deformitatem inducens, irregularem habentem efficit. lib. 6. c. 7. num. 6
 Vitium notabile corporis, an idem operetur post ordinis su- sceptionem, quod antea operabatur. ibid. num. 7
 Vnam uxorem prius occultè ducens, & postea aliam publi- cè, cui cohabitare teneatur. lib. 1. c. 17. nu. 11
 Vnctio extrema, an, & quibus religiosis tempore interdicti conferri possit. lib. 5. c. 7. num. 32
 Vnctio extrema in festiuitatibus nominatis, in cap. Alma ma- ter, interdicti tempore ministrari nequit, & quare. ibidem num. 33
 Vnctionis extrema Sacramentum tempore interdicti, laicis administrari nequit. lib. 5. c. 7. nu. 29
 Vnctionis extrema Sacramentum Clericis secularibus in lo- co generaliter interdicto conferri non potest. ibid. nu. 303
 Vniuersitas, Collegium, Capitulum collectiue sumptum, ex- communicari non potest. lib. 1. c. 8. num. 15
 Vniuersitatem, seu Collegium excommunicari non posse, quam ratio sit, latè explicatur. lib. 1. c. 8. num. 16
 Vniuersitas concedens represalias, seu pignorationes contra personas Ecclesiasticas, aut bona earum, quando interdic- ta censeatur. lib. 5. c. 12. nu. 12
 Vniuersitas personis Ecclesiasticis Decimas, Tallias, & Col- lectas imponens, aut eas ab illis exigens, ipso facto inter- dicta est, & a solo Papa absolui potest. ibid. num. 13
 Vniuersitas, Collegia, aut Capitula, quæ a Sententijs, Ordi- nationibus, & Mandatis summi Pontificis ad futurum Concilium Generale appellant, interdicta sunt. ibidem num. 14
 Vocati seu deputati ad dirigendas Moniales in electionibus faciendis, si non abstinent ab his, quæ discordiam nutre- re possunt, in excommunicationem incidunt. lib. 3. cap. 35 num. 3.
 Volens percutere Petrum Laicum, si errans in persona, Ioan- nem Clericum percutiat, existimans esse Petrum Laicum, in excommunicationem non incidit. lib. 1. c. 18. num. 19
 Voluntarium etiam in peccato veniali reperitur. lib. 7. cap. 5. num. 7
 Voluntarium quidnam sit, & quis voluntariè agere censea- tur. lib. 7. c. 1. num. 10
 Voluntarium quidnam, censendum. lib. 7. c. 7. num. 6
 Voluntas, qualiter in actum homicidij tam directè, quàm indi-

Index Generalis

- indirectè ferri possit. lib. 7. cap. 1. num. 11
 Votum a b excommunicato factum valet. lib. 2. c. 9. nu. 13
 Votum simplex in societate Iesu, religiosum verè constituit.
 lib. 7. c. 13. num. 7
 Vrsus, leonem, aut aliud animal indomitum incautè domi
 renens, subsecuta morte alicuius, irregularis efficitur. lib. 7.
 c. 6. num. 19
 Vulneratus in communi rixa a pluribus, & ex vno solo vul
 nere mortuus, an, & quando, vnus, vel omnes irregulares
 sint. lib. 7. c. 4. num. 13
 Vsu rationis carens, excommunicare non potest. lib. 1. cap.
 16. num. 6
 Vsurarij manifesti, quando intestabiles sint. lib. 2. cap. 9. nu
 mer. 7
 Vsurarios manifestos ad communionem altaris, vel ad sepul
 turam Ecclesiasticam recipiens, quando, & quousque ab
 executione officij sit suspensus. lib. 4. c. 15. nu. 5
 Vsurarijs manifestis, alienigenis domus sub titulo pignoris,
 commodari, aut depositi, concedi non potest. lib. 4. ca. 12.
 num. 49
 Utilitas temporalis vera, & non ficta tam excommunicati,
 quam communicantis cum eo, a peccato excusat. lib. 2.
 cap. 14. num. 2
 Utilitas spiritalis ipsius excommunicati, participantem a
 peccato excusat. lib. 2. c. 24. num. 3
 Vultus sine sanguinis effusione in Ecclesia inflicto, Eccle
 siam non polluit, nisi &c. lib. 5. c. 16. num. 5
 Vxor pro peccato mariti excommunicari nequit. lib. 1. cap.
 9. num. 20
 Vxor, licet cum marito excommunicato possit, cum alio ter
 tio tamen excommunicato in gratiam mariti participare
 nequit. lib. 2. c. 14. num. 7
 Vxori cum marito excommunicato participare non licet in
 ijs, pro quibus excommunicatur, & quare. lib. 1. cap. 4. nu
 mer. 5
 Vxorum pluralitas lege Evangelica prohibetur. lib. 6. cap. 3.
 num. 10
 Vxorum pluralitas per verba de præsentì citra consumma
 tionem bigamiæ irregularitatem non inducit. lib. 6. cap. 3.
 num. 13
 Vxorum pluralitas simul non solum iuri scripto, sed etiam
 iuri naturali aduersatur. lib. 6. c. 3. num. 19
 Vxoratus, an, & quando ad ordines sacros promoueri pos
 sit. lib. 6. c. 14. num. 14

F I N I S.

SAYRVS

De
Censuris
et
pensis Ecclesi-
asticis.

Veneris

S. 176

6. 17

Th

512a